ROČNÍK XXIV.

ŘÍJEN ČÍSLO 1.

VLAST

Časopis pro poučení a zábavu.

Redaktor:

TOMÁŠ ŠKRDLE.

V PRAZE.

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

1907.

Vychází dne 15. každého měsíce.

OBSAH:

Str.

Některé doklady k činnosti a povahopisu kanov. B. M. Kuldy a Bedř. kardinála Schwarzenberga. Napsal Jan Halouzka. 1
Z básní Jana Karníka. 8
Jirsáně. Píše Ant. Pochop. 9
O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze od 8.—12. září 1907. Píše Filip Jan Konečný. 14
Legenda opatovická. Báseň. Fr. Leubner. 20
Cesty srdce. Napsal P. J. Franko S. J. Přeložil Fr. H. Žundálek. (Pokračování.) 27
Vyšehradská duma. Báseň. Josef Hais-Týnecký. 34
Vánoční hra s hudbou a zpěvy. Napsal Josef Rémys. (Pokračování.) 35
Matěj v povstání. Polsky napsal Sewer Ignác Maciejowski. Přeložil Fr. Wolf. 40
Obyvatelstvo světa. Píše Bedřich Jiříček. 55
Vzpomínky z cest a pouti do Lurd. Píše Jan Hikl. 65
Zbraně profesora Masaryka. Píše Jan Žižala. 72
Nálada. Báseň. E. Romar. 75
Spolkové zprávy družstva Vlast. 76
Literatura 78
Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy. 82
Paběrky z novin a veřejného života 84

Předplatné na »VLAST«, roč. XXIV. obnáší:

ročně 10 K, půlletně 5 K.

Členové družstva předplácejí: *a)* údové zakládající (kteří spláceji v půlletních lhůtách po 10 K během 5 let celkem 100 K) ročně 8 K, půlletně 4 K; *b)* členové přispívající (jejichž roční vklad obnáší 6 K) ročně 8 K 40 h, půlletně 4 K 20 h. Kněží deficienti, alumnové, klerikové, studující, učitelé a učitelky II. tř. mají »Vlast« ročně za 6 K. Do Bavor, Saska, Pruska, Pruského Slezska je »Vlasť« o 1 K, do ostatních mimorakouských zemí o 2 K dražší. Sběratelům abonentů poskytuje se na každých deset jedenáctý ex. zdarma. Pp. knihkupcům sleví se 25 % a bude se jim »Vlasť« dodávati toliko za hotové. — Ročníky »Vlasti«, pokud jsou na skladě, prodávají se bez rozdílu po 10 K a jednotlivá čísla po 1 K. — Patisk celých prací se vyhrazuje. — Rukopisy se nevracejí.

Redakce a administrace »Vlasti« jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. 570—II.

Číslo telefonu 3626.

Z DRUŽSTVA VLAST. — Ke družstvu Vlast přistoupili za členy zakládající: Křesť. soc. spolek katol. mužů a jinochů v Liboci a Em. Štikar, zám. kaplan v Kravsku. — Nový člen obdrží darem: právě ukončené ročníky »Vlasti« a »Našich Listů«, všecky naše kalendáře na r. 1908 i se »Štítným« a novou knihu: Hřbitovy po stránce hygienické a nemoci infekční. — Všecky fondy družstva obdarovali: Fr. Bárta, kníž. arcib. vikář a far. v Potvorově; Jan Nep. Hornof, vrchní pokladník král. hlav. města Prahy; Fr. Leubner, farář v Bechlíně; Jos. Pivoňka, kaplan v Čechticích, a Dr. Karel Slavík, prof. bohosloví v Č. Budějovicích. — Dr. Jan Marek, prelát u sv. Víta v Praze, zaslal nám 100 K a věnoval po zaplacení předplatného zbytek 4 katolickým účelům. — Přispěli: a) na fond kat. spisovatelů: Tom. Jiroušek 10 (92), Dr. M. Kovář 20 (168) a Václ. Oliva 20 (100); b) na dům družstva: P. Fr. Hoppe, Jan Hendrych, Leop. Zajíček, Rev. Vojt. Cipín, Fr. Košák, Václav Lefler, Jan Plzák, Jos. Herzig, K. Procházka, Ant. Suchoradský, Tom. Škrdle, Jos. Šeřík-Vitínský, K. Jindřich a Václav Žižka. — V Bremách odebírali Češi 30, nyní již 50 ex. »Našich Listů«; v kníž. arcib. chlap. semináři v Kroměříži bylo 14 ab. »Vlasti«, nyní je jich tam 20. — Kdož po čas voleb »Vlast« zdarma dostávali, nechá se jim, požádají-li za to, i dále, a to v ceně levné. Mimo to dá se na každém středním ústavu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1 ex. »Vlasti« zdarma hodnému studujícímu, kterého jeho katecheta doporučí. — K tiskové organisaci volebního okresu, kterou podniká Socialní odbor družstva Vlast, přispěl Piův spolek 50 K. — Kalendáře »Sv. Vojtěch« odeslali jsme do Č. Budějovic 100 ex. a prostřednictvím firmy p. Otty do Ameriky 200 ex., i četní naši přátelé jich po tuctech objednali, nejvíce, přes 60 ex., dobročinný farář Dr. Karel Lev Řehák od sv. Ducha v Praze. — Katolickým organisacím pražským a předměstským necháme naše kalendáře za polovici. Co si při tom vydělají, ať věnují své kase. Kalendáře však si musí sami přímo u nás vyzvednouti. — Kolky křesť. socialní zakoupil Jos. Hais-Týnecký, spisovatel na Král. Vinohradech. — Na konci XXIII. správního roku, dne 30. září 1907, uplatili jsme si 2500 K dluhu. — Nejmenovaný kněz kupuje od nás každého roku v září hojně školních a psacích potřeb a zasílá je na venek:

ROČNÍK XXIV. ŘÍJEN 1907. ČÍSLO 1.

VLAST

Některé doklady k činnosti a povahopisu kanov. M. B. Kuldy a Bedř. kardinála Schwarzenberga.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Původci mocného vzmachu tisku a ducha katolického u nás P. TOMÁŠI ŠKRDLOVI věnováno.)

Příchodem *B. M. Kuldy* do Čech nenastala stagnace v jeho živé a neúmorné činnosti, o níž velmi dobře zpraven byl kardinál *Bedř. Schwarzenberg*, lépe nežli osadníci chlumští, kteříž s nemalou obavou očekávali nového faráře a z příčiny té vyslali k sedlčanskému panu děkanovi deputaci, aby prý volba Kuldy za faráře chlumského byla zrušena, protože prý jsa krutým Němcem, nezná jazyka českého. Děkan ovšem poučil deputaci o jiném, doznav veřejně: »Dobří lidé, vraťte se domů, *nový pan farář Kulda zná lépe česky nežli já i vy.*«

Energickému duchu Schwarzenbergovu zamlouvala se velmi rozhodná povaha Kuldova a proto znamenáme u faráře chlumského rychlý postup v hodnostech církevních. Povedenou možno nazvati diskusi Kuldovu, kterouž byl jakožto člen přípravného výboru pro synodu pražskou a jakožto náměstek předsedy † biskupa Frinda v Litoměřicích roku 1860 učinil, povzbuzuje k *zakládání kniháren farských* v tom smyslu, že jest pilnou potřebou, aby se užilo všech prostředků, jimiž náboženské vzdělání lidu zvětšiti se může; za našeho věku, kdy se lid chápe tisku a čtení, jestiť rozšiřování dobrých knih nezbytným prostředkem k účelu naznačenému. Farské knihovny dlužno za naší doby s největší pílí a obětavostí zakládati také jako kazijed proti spoustám špatných knih, časopisů, novin a brožurek, nemá-li se v lidu na osobách čím dále tím větší bezvěří a nevázanost mravů šířiti. Protivníci chápou *velikou působnost kniháren v obcích a hledí ji využitkovati* k záměrům svým. Na Moravě »Fortschrittsverein« zřizuje knihárny na venkově v obcích německých; jest to šerednė nadělení pro faráře dotyčné. Ovšemť i politický spolek český se strany státoprávné prostředku toho se chytá pro obce české na Moravě. Chceť pořádáním přednášek, koncertů atd. nabýti prostředků, z nichž by po venkově knihárny zakládal. *Kulda* praví, ze na Moravě ta věc není nová. Katolická jednota českého jazyka na Moravě již roku 1852 zakládala knihárny menší, výborné

*) Installován byl na *Chlumu* dne 28. září 1859.

knihy náboženské a poučné obsahující, které se v bednách posílaly z jedné filiální jednoty katolické do druhé. Kněz *Bedřich hrabě Silva Tarouca* vynaložil mnoho peněz na bedny a na vazbu knih v juchtu, aby déle vytrvaly na svých poutích. Nejsnadnějším, nejrychlejším a nejjistějším způsobem zakládání kniháren farských na osadách, jest ovšem způsob, jehož od půlstoletí na Moravě i v Čechách se užívalo a doposud užívá se všude, kde soudný a obětavý kněz působil a působí. Kněží ti kupují pro svou knihárnu knihy příhodné pro lid, pro rodiny a půjčují je mládeži i dospělým. Stalo se jim ovšem, že nejednu knihu dvakrát i třikrát objednati musili, poněvadž se první výtisky půjčováním rozedraly nebo potratily. Kulda poukazuje dále k tomu, že za let minulých také mnozí kněži zařídili *knihárny školní*. Ale ty bohužel přivlastnili sobě vítězové na roli školské a jest se obávati, že budoucně knihárny ty množiti se budou knihami méně příhodnými ba i záhubnými. Správa školství skutečně již vyčíhala prospěšnost kniháren školských, druhdy duchovenstvem zakládaných. V Rakousích ustavil se výbor zvláštní, kterýž doporučuje knihy pro knihárny školské a obecné. Doporučenky ty nezřídka jsou děsné, vzhledem k zábavě a poučení mládeže, dokonale odpovídajíce zámyslům strany církvi, víře a mravnosti na výsost nepřátelské. Také prý už v Čechách schvalují se tu onde učitelem liberálem, jemuž správa knihárny svěřena, knihy směru zlého, čemuž kněz vždycky se ubrániti nemůže, ježto o takové objednávce buď neví, buď hlasu rozhodného nemá. Proto činí Kulda podání: *Zakládání kniháren farských a děkanských budiž s největším důrazem doporučeno a podporováno pokud možno na všech osadách.* Dále radí Kulda, aby kde který děkan, farář nebo kaplan sbírku knih pro lid příhodných zapůjčoval, knihárnu svou rozmnožoval knihami z děd. sv. Janského, sv. Cyril. Method., spolku tiskového v Praze, ze spolku tisk. při katol. polit. jednotě v Brně, z Dědictví Maličkých v Králové Hradci atd. Knihy ty buďtež sepsány v katalogu a půjčované zapisovány buďtež do seznamů; odcházeje z fary na druhou, daruj každý knihárnu svou faře zůstavené a na svém místě zakládej knihárnu novou. V Praze sestupiž se výbor kněží — snad jako odbor děd. sv. Janského, nebo sv. Prokopského, nebo spolku tiskového, nebo konečně výbor samostatný, kterýž by:

a) Důkladně prozkoumal všeliké populární knihy a spisy tiskem vydané, o nichž by pak svědomitě pronesl kritiku a objednání jich pro knihárny děkanské a farské buď rozhodně schválil, buď rozhodně zrazoval, aby se nikdo kupující nápisem slibným a kritikou tichou napáliti nedal.*)

b) Výbor ten kupoval by od nakladatelů a vydavatelů knih a spisů dobrých větší počet výtisků, v ceně zmírněné a přepouštěl by je různým knihárnám farským a děkanským za tu cenu.

c) Objednal a skoupil by starší knihy za nepatrný peníz na skladech u antikvářů a v knihkupectvích pro farské knihárny.

---

*) Polit. katol. jednota, kat. tovaryšů spolek a kat. beseda se spojily a zvolily výbor (P. Honejsek, Dr. Borový, Steinhauser), aby přípravy činily k zařízení půjčovny knih v Praze.

d) Přijímal by darem dobré knihy od kohokoliv, aby je pak buď daroval, buď za levný peníz přepouštěl knihárnám.

e) Převzal by buď vydávání povídek dobrých, buď nákladem svým, buď nákladem tiskárny Cyrillo-Meth.

f) Výbor by vyhledával obětavých podporovatelů podniku toho velkolepého, z nichžto by každý na sebe vzal náklad za jednu knížku vydanou, která by se pak za mírnou cenu rozesílala všem knihárnám farským. Nakladatel jednoho nebo několika spisů výborem vydaných zaznamenal by se v knihách správních a v katalogu diecesanním čestným titulem »*Mecenáta katolického*«, kteréhož titulu dostalo by se také spisovatelům, kteříž by rukopis svůj výboru odevzdali.

j) Výboru tomu zasílaly by se seznamy všech knihárен farských a děkanských, aby věděl, jak je doplňovati.

k) Výboru tomu mohly by se za základ vydati pozůstalé peníze ze zašlého dědictví sv. Václavského, jichž by se měrou tou nejlépe užilo ve smyslu zbožných fundatorů.

Výbor ten ustavil by se na základě statutu diecésního pod ochranou ordinariátu pražského, jemuž by se podávala každoročně písemná zpráva a celoroční účet. Výbor ten literární sestávati by mohl asi z 30 kněží v duchovní správě, z katechetů, profesorů v Praze, kteří by měsíčně sestupovali se, aby podali zprávu o tom, což byli vedle možnosti a pohodlí svého zatím každý pro sebe připravili nebo zhotovili: *a*) kritiky knih vyšlých, *b*) rukopisy všeho druhu v duchu katolickém, *c*) překlady dobrých povídek a poučení ze všech oborů vědy, *d*) kritiky by se uveřejňovaly; »Školníkem« a »Blahověstem« a později snad zvláštním literárním měsíčníkem. Tím by se poněkud překazilo řemeslo kritikám, jimžto nyní vše katolické jest špatným a vše vlastním nákladem vydané eo ipso výborným, *e*) jednatelové velice činní na tisíce knih roznášejí po vlasti — jim vyrovná se, je — s pomocí Boží — snad brzy překoná ve smyslu tohoto podání jednající duchovenstvo.

Nové práce bude se lekati — po mínění Kuldovu — jen ten, kdož doposud sám knihy lidu nepůjčoval. Nebude prý tak přílišná ta nová práce a výhoda z ní mnohem větší. Jednou za týden ustanovena jest hodina, kdy čtenářové sobě knihu na faře vypůjčují a přečtenou navracují. Při tom kněz má příležitost osadníky blíže poznati, s nimi promluviti, jim poraditi, je poučiti — *Nová doba hledí kněze od lidu všude odloučit; jest potřebí, aby kněz nových styků s lidem vyhledával, jemu se prospěšným stával, vděčnost a náchylnost jeho všemožně vymáhal.* Někde nemůže dosti často býti křesťanské cvičení; odjinud za doby zimní nemohou po několik neděl ani na kázání, tam bude výhodně působiti *postylla*, *legendy svatých.* Dobrou knihou se mnohý poučí, který již déle kostel zanedbával a *stane* se opět horlivým navštěvovatelem kázání a křesťanských cvičení. Proposice Kuldova byla Velepastýřem uznale přijata a kvalifikace jeho stvrzena tím, že byl t. r. jmenován sekretářem *vikariátu sedlčanského* a brzy vikářem i okresním školním dozorcem.

Jak jsem ve spise latinském shledal, byly rady Kuldovy přijaty a v pozdější době tím důrazněji doporučeny. Spis tento začíná takto: »In concilio provinciae Pragensis anno Domini 1860. celebráto, prout Actorum et Decretorum ejus caput IV. »De lectione ed editione librorum« testatur, in Domino provocavimus et invitavimus eos viros sive clericos sive laicos, qui necessariis dotibus pollent, ut quocumque potuerint modo, sive scribendo sive adjuvando scriptores in propugnationem fidei et morum honestatis vires impendant, scientes, optimum et dignissimum opus esse invictae veritatis praeconium.«

... Pronuntiavimus etiam aevi currentis indigentiam, ut studia fidelium, tum sacerdotum conferantur ad bibliothecas in variis parochiis, maxime oppidorum, erigendos et libros inde mutuandos, ut fideles absque periculo salutis lectionem vere utilem, tum de sacris tum de profanis rebus et ad relaxandos quoque animos vel gratis vel perexiguo pretio sumere possint. Scimus et gaudentes laudantesque palam profitemur, nonnullos sacerdotes cum fervore operam dedisse huic officio maximi momenti...

Rok 1861 přivolal Kuldu ovšem za radostného schválení kardinála Schwarzenberga na podium poslanecké zemského sněmu českého za okres votický a sedlčanský. Velmi proslavil se Kulda řečí svou dne 18. března 1861 před volbou, konanou ve Voticích, kterouž chci alespoň u výtahu podati. Jadrně vysvětlil posluchačům, že Čechy, Morava a Slezsko, nikoliv výboji, ale posvátnými smlouvami postavily korunu Svatováclavskou panovníkům z rodu Habsburgského na hlavu. To nestalo se náhodou, ale prozřetelností Boží a hlubokou rozvahou našich moudrých předkův. A proto třeba pečovati o to, aby spolek několika národů pod žezlem císaře rakouského a krále českého zůstal neporušen, neboť lépe jest národu našemu, opírá-li se o sbratřené spolunárody, nežli kdyby o sobě stál, obklopen národy cizími. První tedy heslo Kuldovo: *»Nerozlučnost státního spolku rakouského!«*

Tato nerozlučnost zakládati se musí na úplné rovnoprávnosti všech spolčených národů, *»jakáž v posvátných a neodstranitelných smlouvách nám jest pojištěna. A kdožkoliv jinak smýšlí, i kdyby za stolem ministerským zasedal, jest nepřítelem netoliko národa našeho, ale také nepřítelem celého našeho mocnářství i císaře pána, krále našeho!*

Po tom velmi pěkně rozebral Kulda, kteraký byl stav naší vlasti české v tomto státním spolku za posledního století? Nájemníci a nástrojové osudu nepříznivého a nepřirozené soustavy státní, jakož i nekřesťanské a nelidské, namáhali se, aby chrabrý národ český vyhubili. Nejnadanější synové národa našeho školami odcizovali se matce české. A již se zdálo nepřátelům našim, že zhyne jméno české. Bůh však zmařil ohavné záměry jejich. Vzpamatovali se někteří a nemohouce jinak, alespoň vzdycháním a pláčem, prosbou a poučováním, živým slovem a pérem zaříkali nepřátele, aby upustili od vraždy duchovní, kterouž páchali

v národě československém. Šlechetným těmto buditelům spíláno přepjatců, bláznů, odbůjců a jinak.

Povstal i Samaritán, a teňť jest náš milostivý císař pán a král český František Josef I., kterýž svým diplomem ze dne 20. října roku minulého všem národům pod jeho žezlem spolčeným, tudíž i národu našemu, rozkázal, aby s ním pečoval o vlast utrápenou, aby se zotavila a v krásе zastkvěla vedle ostatních národů v císařství a Evropě. K rozkazu císařskému shromážděni jsou dnes tisícové voličů z národa našeho, aby sobě vyvolili muže důvěryhodné, kteříž se mohou vykázati zkušenou láskou k vlasti a potřebnými vědomostmi a ti všichni sejíti se mají 6. dubna na sněmu českém v Praze, aby se uradili o potřebách, jimiž by na všechnu budoucnost naše vlast nabyla práv svých Bohem daných, ale lidmi dlouho úpíraných, zkracovaných a šlapaných!

Načež ráznou výzvou volá k posluchačům voličům: »Tento veleslavný den bude se přísně souditi v dějinách naší české vlasti! Na šest roků klademe velikou moc do úst a rukou poslance svého a pakli v této šestileté době většinou sněmu našeho nepovstanou zákony příznivé a moudré pro naše školství, pro naše obce, pro naše řemeslnictvo, pro naše polní hospodářství, pro náš průmysl a obchod — víme-liž, že a kdy nám opět vzejde hvězda tak šťastná, jako nám vzešla císařským diplomem a touto svobodnou volbou? — Zvolme volnou, svobodnou volbou muže takového, kterýž jakožto rozhodný vlastimil ode dávna národ svůj v srdci nosí, jeho dějiny zná a dobrou radu dáti může, kterýž za poměrů příznivých i nepříznivých lásku svou k vlasti osvědčoval slovem i skutkem, jemuž blahobyt národní jest milejší nad vlastní prospěch a zisk osobní, který se nedá zviklati ani přízní, ani nepřízní, ani prosbami ani hrozbami v mužném svém přesvědčení.

Kulda končí: že byl vyzván od strany národní, aby hlásil se za poslance a že tak činí, ale neosmělil se žádného voliče o hlas žádati, poněvadž z hlubokého přesvědčení svého má prý za to, že má býti volba úplně svobodná a nikterak vynucena. Nuže s Bohem a s dobrým svědomím!

Při volbě samé byl jakýsi stařeček předsedou komise vybízen, aby rychle hlas svůj odevzdal. Stařeček zadíval se na Kuldu, oko mu zvlhlo a zvolal: »Církev nás ještě nikdy neoklamala, proto volím pana faráře chlumského Kuldu.«

Dr. Bílý píše Kuldovi k roku 1861.

Za tím v hlavě říše
Pískoř*) vládne veslem!
Svařit v jednom břiše
Austrii — jest heslem,
Nástroj k volbám němý
svolávat on sněmy.

Poslanec náš z Chlumu
vida co se děje,
nad přepychem Němcov
zlostí se jen chvěje;
s důvěrou však lidu
snáší jařmo klidu.

*) Pískoř ryba = Schmerling.

Poslové všech sněmů
ve vídeňské boudě,
vyjma Uhry — stojí
před Němcem aj! v soudě;
zde jim hrdě hlásá:
v němčině jest spása! —

Na statné své vůdce
národ naděj skládá:
pro hrdé pro škůdce
s lidem Beneš strádá.
Zlý té písně konec,
Heinův věstil »Zvonec«! —

Na sněmě působil Kulda velmi zdárně, takže sám Rieger počítal jej k poslancům nejčinnějším. Když pak zdraví Kuldovi vypovídalo, nucen byl mandát složiti. Ve příčině té píše Dr. Rieger Kuldovi dne 13. listopadu 1863 list znění tohoto: »Vaše zpráva, že míníte složiti mandát, mně byla velmi nemilá, a to tím více, ani touž dobou i pp. *Rojek a Daneš* podobný úmysl ohlásili. Nemůžeme se ubrániti jakéhos podezření, že se to děje následkem jakés úmluvy a že vedle churavosti, jež ostatně u všech Vás známa, máte jinou a snad podstatnější pohnutku (nám jinak neznámou); nemyslím, že by Váš stav byl Vám překážkou ve věrném konání povinností poslaneckých, jakož jste všichni tři posud výtečně osvědčili. Všichni kolegové litují Vašeho úmyslu — a já především želel bych *Vašeho* výstupu, neboť by mi bylo velmi nemilo, aby vystoupením živlů rozvážlivějších rovnováha v klubu našem — a ten pevný a odhodlaný, nikoliv pak přemrštěný směr, jaký se posud zachovával, byl změněn. *Vašim* výstupem vzrostla by nám krom toho ještě jiná nesnáz. Ježto v krajinách severních naší vlasti lid je probuzenější a od úřadů neodvislejší, můžeme se tam vždy snáze nadíti, že naši kandidáti při nové volbě opět proniknou. Jinak je v jižních Čechách, kde lid málo vzdělaný a nezámožný novin nečítá a kandidátů našich nezná, ano docela pod vlivem úředníků stojí. Tu nám bývá vždy těžko proraziti kandidáta, aspoň vždy nebezpečno. Každou volbou můžeme ztratiti ještě jeden hlas, jichž krom toho máme málo. Také z té příčiny neradi vidíme resignace, protože nemáme zvláště zde v Praze dosti dobrých kandidátů.

Radili jsme se o věci té především s kolegy — a uzavřeno, aby se všichni ti páni požádali, by mandát svůj podrželi — aspoň ještě na tomto sněmu, který dlouho trvati nebude. Kdyby Vám to naprosto nemožno bylo, prosíme Vás, abyste se ohlédl po své krajině ve volebním okresu po muži, jejž byste za dobrého kandidáta pokládal, to jest především muže samostatného, národně smýšlejícího, statečného a poctivého — pak zvláště politicky vzdělaného a řečníka. Pak aby byl v okolí znám a tak populární, aby se dalo s jistotou doufati, že by při volbě zvláště proti vládnímu kandidátovi prorazil. Prosíme, rozvažte to na mysli a pište mi svoje mínění... Račte mne poroučeti p. baronu Scharffensteinovi. Pozdrav od p. Palackého.

Váš upřímný přítel
Rieger.«

Než nebylo možno vyhověti přání Riegrovu. Dr. Bílý veršuje dále:

Když mu podkopává
zdraví sněmování,
Beneš »Vale« dává

ctnému povolání —
na cestě jak túři
křiky v uších zuří!

Za to zasvětil své síly práci literární a počal roku 1864 vydávati »*Posvátnou kazatelnu*« a vytrval až do roku 1893, když zrak službu vypověděl.

»Věda, žeť jest jista
válka s Církví Páně,
zdárný vojín chystá
ostrou zbraň do schráně:
V »Kazatelně« svojí
Též ji bratřím strojí. (Bílý.)

Kardinál Schwarzenberg pozoruje neúmornou činnost Kuldovu, uznal zásluhy jeho tím, že jej jmenoval *radou kníž. arcib. konsistoře*. Ba kardinál myslil na Kuldu i v další době, když r. 1868 pozývá *Kuldu* do Prahy *ku konferencím*, jichž zúčastniti se měli církevníci nejslovutnější, aby porokovali o vládní předloze ze dne 25. května 1868 k zákonu školnímu. List kard. Schwarzenberga ze kne 3. září 1868 zní doslovně takto: «Ew. Hochwürden! In der zur Durchführung des Schulgesetzes vom 25. Mai l. J. den Landtagen zugekommenen Regierungsvorlage, welche die Grundzüge der neuzuorganisierenden Schulaufsicht enthält, wird dem Klerus die Mitwirkung zu derselben durch Zuweisung von Virilstimmen im Orts-Bezirks und Landesschulrathe angeboten, und es handelt sich somit kirchlicher Seits um die Lösung der höchst wichtigen Frage, ob überhaupt oder wie weit und unter welchen Bedingungen eine derartige Mitwirkung zulässig und räthlich erscheint.

Zu diesem Ende wünsche ich, dass sich einige mit dem Schulwesen vollkommen vertraute kirchliche Männer zu einer gemeinsanen Berathung hierorts versammeln und mir ihre motivierte Wohlmeinung und eingehände Begutachtung der fraglichen Regierungsvorlage als Resultat ihrer diesfälligen Konferenzen eröffnen mögen. Zu diesem am 15. d. M. zu beginnenden Konferenzen lade ich auch Ew. Hochwürden mit dem Beifügen ein, dass ich für Ihre allenfalls erwünschte Unterkunft in meinem Klerikalseminar Fürsorge treffen werde. Insofern mir daran liegen muss, dass Zweck und Inhalt dieser Konferenzen der Öffentlichkeit in jeder Richtung entzogen bleibe, ersuche ich Ew. Hochwürden, auch dieses Schreiben als ein confidentielles zu behandeln und mithin den Grund Ihrer Reise nach Prag Niemandem mitzutheilen.

Friedrich m. p.
Kardinal und Erzbischof.

Jaké rozhodnutí v té příčině z konference vyšlo, není mi možno udati. Poukazuji na poměr mezi oběma církevníky, kteříž do úzkých styků spolu vcházeli. (Dokončení.)

Z básní Jana Karníka.

U hrobu.

Ten bledý hoch se smutkem v tmavém zraku
když vadly první růže zde byl pochován.
Sem anděl Boží v bílém sestoup' mraku,
by holubičku krotkou uved' v rajský stan.

Ten hoch byl z těch, již umírají v muce,
a s ratolestí palmy uzří vzkříšení —
ó duše bílá, podej mi pak ruce,
mou vinu zmírní zář, jež z tebe pramení!

Dětem.

Nad vámi jsem v noci stál.
vaše čílka celoval,
prose Boha, Strážný Anděl
by vás kolébal.

Perutěmi mávne čas,
širý svět mi vezme vás,
by vám z duše jarní květy
mrazným větrem střás'.

Ale budu v jeden den
zase vámi obklopen —
zatlačíte moje oči
ve hluboký sen. . . .

Emancipační horečka.

Jdem k světlu skoky mílovými,
a pokračujem velice,
hle, dívčí lyceum, již bude
mít každá česká vesnice. . . .

Sem cvikr, Haeckel, Nitzsche, Zola
a jakobínská čepice,
pryč vše, co ženu zotročuje,
pryč nebeklíč a přeslice!

A konec této komedie,
v níž kynou modní kvasnice:
Úl bude nacpán královnami —
a nikde žádné dělnice!

Jirsáně.

Vesnický obraz od horní Jizery. Píše ANT. POCHOP.
Věnováno p. Fr. Jeriovi, purkmistru města Jilemnice.

Obsah: I. U Skálů. — II. Mezi stavy. — III. Dvojí návrat. — IV. Schůze u rychtáře. — V. Lumeráně. — VI. Malá prostřednice. — VII. Vánoce. — VIII. Černé mraky — blesk — jasno.

I. U Skálů.

U Skálů mají mlatce, a to čtyři, což snadno se pozná podle tepotu cepů: kon-tri-bu-ci, kon-tri-bu-ci —. Je teprve půl sedmé ráno, a jak v adventě bývá, dosud úplná tma. Země již je zmrzlá jako »cejn«, začíná poletovati první sníh.

Ve světnici dosud se nesvítí, ale v kamnech již je zatopeno. Zář ohně štěrbinami dvířek od peci mžiká po kamenné dlažbě, která se táhne tak do třetiny velké světnice. Takovou dlažbu z velikých čtvercových desk vídáme v domech vesnických často. Mívají ji proto, aby podlaha kolem kamen, kde se často vodou šplíchá, nepohnila. Na dlažbě ve kmitu světla viděti jest rozestavené porůznu škopky a jiné nádoby s pařenými plevami, dvě těžké dřevěné konve, červeně natřené, s modrými obroučkami.

Ve prostorné světnici panuje tiché šero. Jen hodiny tikají ve vysokém až ke stropu »futrále«. Jakoby všichni domácí ještě spali — ale nespí. Hospodyně Skálová je již přes hodinu u dobytka v chlévě. A tu — slyš — chvilkami zaševelí tichem dětský šepot a i smích. A pojednou nad kamny, jakoby od stropu, ozve se polohlasá, lahodným mužským hlasem pěná melodie adventní písně staročeské:

»Hle, přijde Pán, Spasitel náš,
cesty jemu spravte — — —«

Toť hlas hospodáře Skály samého, jenž tam, podle zvyku svého na peci sedě, zpívá. Dlouhou a krásnou tu píseň zná zpaměti a neustane, až ji dokončí. Je mu, jakoby vykonával svou pobožnost rorátní. Jeť do kostela přes půl hodiny cesty, a to do kopce, doma práce — proto r o r a t e odzpívá doma — n a p e c i. Umí písní mnoho ze svého starého, švabachového kancionálu (Cytara), zná písně pro každou dobu roční. Jeho zpěv je prostý, ale vroucí, proniknutý onou pravou zbožností, která se v práci jako v modlitbě a zpěvu Bohu koří.

Když dozpívá svou povinnou »a d v e n t n í«, začne jinou, v e s e l o u, t. j. světskou. Nejraději měl onu o polském povstání:

»Po březích Visly deset granátníků
kráčí smutně k pruskému pomezí.
A stráž se táže těchto bojovníků,
jak že se vedlo v polských bitvách jim.
A jeden dí: »Nešťastná polská zem,
nás deset celý čtvrtý polský tém — —«

I takových písniček zná na kopy. On zpívá kudy chodí, celý den, doma i na poli, a děti jeho zpívají s ním. U nich nebylo vády — ten zpěv vše jakoby zahaloval.

Oblíbené místo, kde Skála nejraději sedával, byly stupínky vysoké peci pekařské. Tato pec zaujímala dobrou čtvrtinu celé světnice — a byla to světnice největší v celé vsi! Přišel-li kdo, aby se Skálou si pohovořil, zastal ho obyčejně (ovšem jenom v zimě) an vysoko na peci — jako na trůně sedí. Byloť na peci stále teplo. Vedle »pekařiny« provozoval též hostinství, prodával tabák, v chlévě měl čtyři krávy, chalupu asi po 20 korců. — Byl tedy dům Skálův — abychom přirovnání učinili — prvním a jediným obchodním domem ve vsi, v němž se scházela celá vesnice jako v nějakém středišti.

Dalo by se očekávati, že tolikerá živnost Skálovi ne-li zámožnost, aspoň slušný zisk vynáší. Pravda, v ničem tam nescházelo, avšak výdělky nebyly nejskvělejší. Hle: vytočilo-li se vědro piva za týden, to byl již vrch! Ke Skálovi chodili sousedé většinou jen tak »na pobyt«. A za chléb, mouku a jiné věci měl Skála mezi tkalci tolik, že, jak sám říkával, bylo by šestáků kolik čepic. Kde jaký sloupek, tabulka, všechno popsáno křídou, — samý dloužek. Některé byly již stářím sežloutlé. Nejstarší dluhy, na jejichž zaplacení se již dávno mysliti přestalo — i u Skálů i u dlužníků — hadrem se smazaly, aby bylo místa pro jiného dlužníka. Možno říci směle, že některé rodiny chudých tkalců živil od polovice — ne-li zcela — zadarmo. — Ani on ani jeho žena neměli srdce, aby odepřeli, když ubožák prosil o bochníček chleba na dluh. — Jejich dobrota zacházela ještě dále, až do měkkosti. Na příklad Buloch nechal dluh 30 zl. a přestal k nim choditi pro živobytí a obrátil se jinam — do města. Ale tam nečekali, tam, vida — platil hotovými. Ale po čase byl Buloch zase u Skálů! Nad starým dluhem udělal se mlčky kříž a — psalo se znova. Aby některý dluh soudně se vymáhal, nestalo se nikdy! A přece byl Skála mysli vždy veselé, radoval se ze života, jaký byl. Miloval žert, hovor, píseň. I, abychom nezapomněli, rád si početl, jediný v celé vsi měl noviny — »Posel z Prahy«. A jména Tyl, Kodym — — — byla mu vzácná. Pro toto všechno těšil se také mezi tkalci vážnosti, jako by sám jejich mistrem byl — ne snad pro jmění — ale pro svoji povahu všem přístupnou a sdílnou.

Takový byl onen Skála, jenž tam po tmě — na pecině — zpívá — — —

* * *

Otevřely se dvéře u světnice a jimi vešly dvě ženy, sukařky — přišly, jako každodenně, ke Skálové pro sbírané mléko — na kafe.

»Dobrýtro, kmotře Skálo!« praví jedna. »Vám je již zase veselo!« dí druhá. »Skálová má živobytí! Pořád ji zpíváte. Tamhle u Kublasů s vádou vstanou, s hádkou lehnou.«

»Dobrýtro, holky! Vy toho namelete za chvíli pytel a vřtel,« ozve se Skála vesele a bodře s peci. Sukařky byly již ženy vdané, ale on jim po svém zvyku říkal »holky«. I ač bylo tma, poznal obě po hlase. Hovořilo se po tmě dále.

»Musíte chvíli počkat. Máti je ve sklepě, sbírá. Ale bude tady hned. Zatím tam přiložte, aby mlatci měli v čas snídaní. Nu a co nového v hořenci?« (v hořením konci vsi).

»A vy ještě nevíte nic?«

»A co je? Povídejte! Snad se nerozsypaly u Roháčů kamna?«

»Ba, rozsypaly se kamna, ale ne u Roháčů, nýbrž u Vincy Chalupova.«

V tom vešla Skálová nesouc v rukou svíčku a veliký okrouhlík (ledeňák) sbíraného pro sukařky. Slyšíc hovor o Chalupovi, praví nedůvěřivě: »Opravdu? Kam ten člověk děti dá? Má jich už jako kuřat! Ale vždyť to není ani možná!« pousmála se. »Jeho žena byla tu včera pro chleba, nic jsem na ní nepozorovala. Kdo by do vás řekl, že taky hrloužete. Kolik chcete, Kupková,« praví a chce měřit.

»My nehrloužeme!« brání se obě tkalcovky jedním dechem a bylo na nich znáti, že něco vážného vědí, co by rády pověděly, ale jaksi se ostýchají. Proto učinily okliku: »Chalupovi mají hosty!«

»A kdo že by?« diví se Skálová. »Ani jsem neslyšela, že by příbuzenstvo měli.«

»Nu, jednou to musí ven! — O půlnoci zaklepal někdo u nás na okno. Já se lekla, tatík se ptal, kdo to? Já — Chalupa — prosím vás, doběhněte k bábě Řehořčici. Je u nás Jirsáně a čeká se každou chvili.«

»Jirsáně, pravíte?« zvolá Skálová udiveně.

»Ano, Jirsáně — a již má na světě — dvojčata —. Sama jsem tam nesla slamník, neměli ani, kam by ji položili.«

»Nešťastná Anna! — Ženské, naměřte si dnes samy. Já půjdu k ní!« A dobrá ta žena dále pro pláč nemohla. V rychlosti vyhledala v prádelníku nejpotřebnější drobnosti, přehodila velikou kukli přes hlavu a spěchá do vsi, až nahoru na její konec, kde u lesa o samotě krčila se bídná chata Vincy Chalupova.

* * *

Kdo jest Jirsáně, s jehož osudem měla Skálová tak živou účast? Její bývalá děvečka a chůva malých dětí — Anna Jirsova. Jako desítiletou sirotu vzali ji do domu, patnáct let nepřetržitě u nich sloužila, a to věrně. Bez vědomí »strýčka a tetičky«, jak jim totiž Anna říkat zvyklá byla, ač příbuzní nebyli, ani krejcaru si nenechala, ani sušené švestky si nenechala. Avšak také možno říci, že ani rodný strýček nebo tetička s Annou lépe a lidštěji by nejednali než Skálovi. Věnovali jí úplnou důvěru i co dětí se týkalo i obchodu. Anna prodávala tabák, chléb, bylo-li třeba; žila jako doma.

Když děti dorostly, odešla ze služby, ač Skálovi neradi jí pouštěli. Tenkráte bylo loučení hospodyně s věrnou služkou velmi tklivé. Anna mohla se u Skálů i provdati. Obzvláště Vinca Chalupů dlouho ke Skálovým jen Anně k vůli chodil a několik dlouhých doutníků (za $1^1/_2$ kr.), aby slavnostněji se ukázal, vykouřil. Ale ona říkávala: »Nač se vdávat? Líp se mít nebudu nikde než u Skálů. Času dost.« Bláhová! Jí bylo, jakoby u Skálů měla zůstati stále!

Bylo jí 25 let, když od Skálů odcházela, ač zkušenosti životní jen o málo se rozšířily od té chvíle, kdy jako sirotek sloužiti počala. A není divu: viděla kol sebe jen vtělenou dobrotu a poctivost »stejčka a tetičky« Skálových. Pod jejich ochranou a záštitou plynul jí věk blaze jako v domě otcovském, jakoby ani mezi cizími lidmi nebyla. Představa její o lidech zahrnuta byla v osobě »strejčka i tetičky«. Ve své prostotě se domnívala, že ani jiní lidé na světě býti nesmějí než jako strýček Skála a jeho tetička.

Že do školy málo chodila, dalo se napravit a dohonit. Anna naučila se číst, psát i počítat u Skálů. Ale do vysoké školy, jež se životem nazývá, vstupovala pozdě a s přípravou velmi malou. Také stačila jenom krátká dvě léta, aby obraz o lidech, jasnými a veselými barvami vyvedený, jakýž ona měla, vybledl k nepoznání; a místo něho usadil se v duši obraz plný černi, chmur, hrůzy, zoufalství — — —

Bylať od Skálů odešla do služby kamsi ke Trutnovu, do »Němec«. Vyradily jí tak některé ženy, které tam již dříve v továrnách pracovaly. Vychvalovaly jí, že v »Němcejch« dostane za týden ve službě více než u sedláka za měsíc. Dala si říci a dnes přináší si — výsluhu.

* * *

Rychlou chůzí celá uhřáta vstoupila Skálová do malé světničky Vincy Chalupova. Jaký to obraz! Jak možno, že tolik lidí v tak malém prostoru se směstná! Chalupová cosi vařila, Vinca choval v náručí dvě nejmenší dítky, jež nezvyklým ruchem a šumem ve spánku svém byly vyrušeny. U kamen na lavičce koupala ve vaně »bába« Řehořková drobounké rozeňátko. A na zemi na slamníků ležela bledá, seslablá žena — Jirsáně, majíc podle sebe druhé děcko, již vykoupané. Bledý svit z kalné petrolejové lampy osvětloval toto lidské mraveniště.

Jirsáně mělo oči přivřené, zdálo se, že spí. Veliké dvě slzy jako hráchy visely dosud na semknutých řasách víček očních.

»Anno!« zašeptala Skálová rukama zalomíc a poklekla na zem k zemdlelé rodičce.

Jirsáně namáhavě otevřelo oči. Na lících jeho obrazil se žal krutý smíšený se studem i zároveň s radostí, že vidí Skálovou.

»Ach, má tetičko! Nehněvejte se! Podívejte se, co já mám!« a ukazuje rukou vybledlou na děcko vedle na slamníku dřímající. »Vy jste přišla!« Při těch slovech uchopí tvrdou, upracovanou ruku své bývalé hospodyně a hladí ji, hladí, snažíc se přivinouti ji ke svým ústům. Proud slz valil se po ubledlých, usužovaných tvářích Jirsáněte a Skálová, nemohouc nijak těšiti, plakala též.

»Upokoj se, Anno! Děti jsou zdravé, s pomocí Boží nějak je dochováš. Šetři se a neplač, ať se nerozlituješ!« A Skálová utírá slzy i pot s obličeje své bývalé služky. Jirsáně velikým pohnutím skutečně usnulo. Ale ze spánku často vyráží slova: »Tetičko, zlatá tetičko!«

Skálová vidouc, že spí, přistoupila k babičce Řehořkové a táže se šeptem: »Nevíte, kde — — — —?«

»Nic mi nechtěla říči. Jen tolik vím, že sloužila kdesi u Trutnova. Ale zkusila moc! — Bohu díky, že vše tak dopadlo! Ale mám starost! Považte, kmotra, dvojčata, tu je třeba všeličehos, prádla — — —«

»Tu máte. Prozatím nesu peřinku a po dětech košilky. Ostatní pošlu potom. Až půjdete dolů, zastavte se u nás. Co po dětech zbylo, dám vám pro ta ubožátka. A bude-li ještě scházeti, přejděte ves, u Hanušů, u Adamců, ve mlýně zajisté vám něco dají. Ostatní výlohy zapravím sama. Vy pak, Chalupová, přijďte si každý den se džbánem pro mlíko. Dám bochník chleba za vaše milosrdenství s nešťastnou Annou.«

Skálová odešla. Dnes snídali mlatci u Skálů o celou hodinu později. Hospodyně byla smutna, uplakána — žádný z mlatců ze šetrnosti k ní neodvážil se ani slovem Jirsáně odsouditi. Všichni jen litovali.

Ba, dnes ani Skálovi do zpěvu nebylo. Tak byl dojat. Jen děti měly radost; pro Barušku Skálovu stavělo se několik děvčat, když šly do školy. A co jim řekla? »Holky, po škole půjdeme k Chalupovým na k e j v a n o u! Mají křtiny! Dostaneme koláč a rosolky — — —«

Ach, holčičky, tam mnoho nebude! Tam bude malá hostina! — — —

* * *

Odpoledne obcházela Řehořková ves: ve mlýně, v bělidle, vůbec po větších místech. Všude jevili nelíčenou soustrast s bývalou, dlouholetou službou Skálovou a darovali všeliké potřebnosti. Kus plátna, peřinku, mouky, vejce, něco peněz a j.

Po několik dní byla Anna předmětem hovoru po celé vsi, neboť podobný případ, aby se svobodná osoba matkou stala, udál se ve vsi posledněkráte před 20 lety. Byli sice někteří, již Annu přísně odsuzovali, řkouce: »Taková stará, proč si pozor nedala! Ještě nám jednou přijde na krk!« Avšak ku cti většiny nutno poznamenati, že spíše jevili soustrast a politování s nešťastnou osobou. Měliť ji dosud v dobré paměti z dob, kdy u Skálů sloužila. I považovali ji téměř za člena rodiny Skálovy, a Skála byl u všech oblíben.

Jedno z dvojčátek po několika dnech zemřelo. Nejbližší sousedky přály Anně, aby jí i druhé odešlo. »A to vám ještě plakala, když truhličku vynášeli, div si vlasy nervala. Kam se poděje s robětem?« Druhé děvčátko, Slávinka, mělo se k světu. Díky dobrotivosti sousedek, zvláště Skálové, minul Jirsáněti dlouhý čas zimní v horské vísce beze vší bídy.

Je však trpko přijímati neustále dobrodiní a nenajíti příležitosti za ně se odvděčiti. Je trudno pro člověka práci zvyklého dáti se živiti a nepracovati. I dobročinnost má dno, i nejživější soustrast lidí délkou času ochabne, změní se znenáhla ve lhostejnost a postupně i v nepřízeň. O tom často za dlouhých zimních večerů přemýšlela Anna. Skrovné úspory ze služby byly pohl-

ceny. I obávala se, aby Chalupovi s ní se neomrzeli. Proto hned po Velkonocích, jakmile se jaro otevřelo, umínila si, že lidem déle na obtíž nebude.

»My tě nevyháníme, Anno,« pravila Chalupová, když Jirsáně odcházelo.

»Já vím, dobří lidé — užila jsem vašeho bydla dost. Pán Bůh vám zaplať, pozdravujte tetičku a strejčka Skálovy,« děla Anna plačíc — — —

A kam se pustilo Jirsáně? Do kraje, kdež toho času spíše živobytí po statcích se našlo nežli v horách. Sekáči, ženci, dělníci v zástupech odcházívali do kraje k Jičínu, k Boleslavi a teprve k podzimu se navracovali. Ba někteří po několik let v kraji ve službě se pozdrželi. Proto nebylo nikomu divno, že Jirsáně odchází do kraje. »Jen,« pochybovali, »jen jestli kdo vezme ženskou s robětem do práce!«

Když se Skálovi dověděli, že odešla, pravili: »Nebohá ženská, a ještě na tom světě zakusí! Ani se s námi nerozloučila! Ona se utrápí. Kéž se tam nad ní a nad jejím děckem někdo ustrne!«

(Pokračování.)

O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze od 8.—12. září 1907.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

Hlava prvá, úvodní.

Přípravy k sjezdu a zevnější representace jeho.

Generálové ducha, elita učeného světa, předmět pozornosti vzdělaného světa atd., tak ohlašovali čeští Volní Myslitelé příjezd různých celebrit svého všesvětového kongresu v Praze, přidavajíce jaksi stydlivě, že »v poslední chvíli« přeložen byl tento sjezd z Pešti do Prahy, jelikož v Uhrách z různých příčin, z nichž vzbouřené vlny národně politických stran, zvláště utiskovaných Slovanů, nedovolovaly, aby zamýšlený kongres zednářsko-židovský v Pešti se konal. Pravíme »zednářsko-židovský« i když víme, že Volní Myslitelé se proti tomuto pojmenování svého sjezdu bouří a vykládají, že jest rozdíl mezi zednáři a Volnými Mysliteli, neboť rozdíl ten jest jen na *papíře*; ve skutečnosti jsou zednáři duší a židé tělem celého sjezdu. Časopis »Štít« přinesl na začátku září z realistického »Času« otevřené přiznání, že pražský kongres Volných Myslitelů je sjezdem *zednářským* a „Čas« je v těchto věcech svými lidmi (majícími vztahy s Vol. Myšl.) dobře obeznámen. Že se pravé jméno »Zednářský sjezd« kongresu nedalo a že nadstrčena »Volná Myšlénka«, nikoho z nás nemýlí. Svobodní zednáři nejsou dosud v Rakousku *formálně* od státu uznáni (de facto dávno u nás existují a dokonce i z přízně vysokých pánů se těší), nesmějí tedy pod pravým jménem vystoupiti a dali si vignetu státně připuštěných »Volných Myslitelů«. V Pešti to nešlo, do Vídně nesměli, proto honem do Prahy. Čechové byli z nouze dobří a dokonce i dosti štědří, neboť z kapes poplatníků katolíků uštědřili jejich nejúhlavnějším

mezinárodním nepřátelům *tisíc korun*, pravím Volným Myslitelům!

Aby kongres zednářsko-židovský hodně naše domácí lidi táhl, nelenili pořadatelé jeho u nás v Čechách posobiti mu hlučnou reklamu v novinách, plakáty na rozích pražských ulic a dokonce i jakýmsi obrazem bez textu (nesměli prý slov na obraz připsati), kterýžto obraz podobal se spíše hajdaláku, než přemýšlejícímu člověku, a pokud jsem v Praze viděl, nebyl právě velikou atrakcí: lidé běhali kolem obrazu, nevšímajíce si ho. Veliké provolání s podpisy různých Volných Myslitelů po Čechách roztroušených volalo »národ Husův« do zbraně, majíc tu praktickou dobrou stránku, že jsme my katolíci byli v čas upozorněni, kde, kdo a kolik Volných Myslitelů u nás jest, což pro budoucí taktiku naší strany není bezvýznamno, jestliže toho dobře využije. Největší fanfáry však zahučely, když V. M. oznamovali, kdo jim na kongres z ciziny přijede. Byly to samé celebrity světového jména — některé sice trochu omšené a vypelichané, ale — vyzvánělo se jim u nás přece slavnostně. Přijedou — tak jásali V. Myslitelé — přijedou: Maxim Gorkij, prof. Haeckel, Denis, Furnemont, Lombroso! A hned přidávali: přijedou též jiné kapacity světového jména, z Portugalska, z Anglicka, ba až z Ameriky (zde styděli se připsat Dra. Išku?) Proto, národe Husův, raduj se, a kdo cítíš volně, nezapomeň, že těcti *zavazujeme* — kdo dal těmhle Bartoškům, Myslíkům a Pelantům právo, mluviti tak velkopansky k českému národu? — abys přišel o sjezdu mezi nás a demonstroval s námi pro volnost smýšlení« (V. M. v srpnu 1907, str. 52). Aby národ Husův nezapomněl při těch demonstracích doma peněženku, připomněl mu týž časopis V. M. (str. 50. tamtéž), že příspěvek sjezdový obnáší pět korun, které třeba zaplatiti na legitimaci předem. Jako volné myslící kuriosum budiž připomenuto, že když se v čas přihlásil o legitimaci známý klerikál *prof. dr. Nábělek* z Kroměříže, byl pořadatelstvem V. M. hrubě odbyt a v časopisech V. M. blízkých neslušně strhán. Případ ten nebyl ojedinělým, neboť několik dní před tím dostalo se podobného nezdvořáctví *dp. P. Augustinu hrab. Galenovi*, knězi benediktinskému z Emaus, kterýž obrátil se jako sekretář spolku svatobonifáckého úředním zdvořilým přípisem na sekretariát kongresu V. M., žádaje o sdělení, budou-li také kněžští opponenti ke sjezdovým přednáškám připuštěni. Je z toho vidět, že hrdinská mysl V. M. měla strach a národe Husův, žasni — měla strach před klerikály! K těmto malheurům přidružily se záhy nehody jiné.

Nejlepší síly »světové« Gorkij, Häckel, Lombroso na kongres do Prahy nepřijely, jen pozdrav zaslaly. Z našich domácích kapacit objevil se na kongresu jako slavnostní řečník jediný *prof. dr. Krejčí* z české university (snad proto, že byla pražská universita církví založena?), ostatní zůstali doma, ba *prof. dr. Masaryk* uplachl kongresistům pražským až do Ameriky, kdež od 22.—27. září t. r. zúčastnil se v Bostonu »internacionálního koncilu unitárů a jiných svobodných myslitelů — vykládá Evangel. církevních XXXVIII., 138 — odkudž jen jakýsi pozdrav V. M.

poslal, zdůrazniv v něm, že, ač sleduje stejné s nimi cíle, vychází z jiného *náboženského* stanoviska, kteréžto předposlední slovo »Čas« proloženým tiskem vytisknouti dal, čímž na vážný rozpor mezi Masarykem a V. Mysliteli nápadně upozorňoval. Masarykova příkladu následoval dr. Drtina a jiní profesoři vysoko i středoškolští, až zůstal vedle dra. Krejčího jen žižkovský supplent *Jos. Spálený*, jenž měl referát o vyučování a reformě náboženství na středních školách, polemisuje i tam s prof. Masarykem. Vystoupení p. Spáleného na kongresu V. M. vysvětluje, proč týž pán před nedávným časem úplně s týmž programem vystoupil ve spolku českých profesorů proti středoškolským katechetům: dnes by tento zednářský referát byl ve spolku českých profesorů zcela jinak posuzován, než tehdy, kdy se nevědělo jasně, pro *koho* vlastně pan supplent Spálený svými návrhy pro reformu vyučování náboženství na středních školách pracuje. Dnes je v té věci úplně jasno a středoškolští katecheti měli by ve spolku českých profesorův interpelovati a na štváčské počínání prof. supplenta Spáleného ukázati a důsledky z toho vyvoditi, nechtěl-li by tak spolek českých profesorů sám důkladně učiniti.

Další účast různých korporací — vyjímaje učitelstvo — byla na kongresu celkem hodně slabá: vlivuplné osobnosti politických i samosprávných úřadů, ba i spolky národní atd. zůstaly doma. K vůli sociálním demokratům, kteří kongres okupovali, rozmrzeli prý se Sokolové a národní dělníci a zůstali korporativně doma. Pro známou řež prachatickou mezi Němci a Čechy rozmrzeli se na kongres a jeho případnou resoluci Němci a stranili se kongresu (až na pražské Židy) víc než okázale. Z poslanců přišlo jen pár, snad asi 3—5, mezi nimi i »agrárník« *Zázvorka*. Město Praha vyslalo delegáta obec. staršího pana Filipa, jehož jméno, ač píše se velikým (F) a ne malým (f), zavdalo vtipkářům vítanou látku k různým narážkám a smíchům o členech kongresu. »Čas« byl mrzut, že tak málo účastenství jest ze strany národa, i když si pochvaloval, že kongresovaných členů je na půl třetího tisíce. Odkud byli a co v národě Husově znamenali?

Hlava druhá.

Svobodný myslitel — nemyslícím slabochem! Sjezdové atrakce a nepřišlí velikáni.

Než o dalším průběhu kongresovém vykládati budeme, rozebereme otázku: Co jest volný myslitel? Je vůbec možno »volně« mysliti, či jsou dány meze a zákony lidskému myšlení, jichž překročiti nelze, takže »volné myšlení je vlastně nonsens — čtyřrohý trojúhelník a hranatý kruh? Odpovídám: Ano! Jen nemyslící svobodář nebo nafoukaný domýšlivec může si dovoliti názvisko »volný myslitel«, ne však člověk seriosní, rozvážlivě přemýšlivý, neboť »volného« myšlení není! Proč? Poněvadž *zákony lidského rozumu a skutečnosti mimo myslitele bytující čili externí fakta a každá pravda* váže řádného myslitele neúprosně k sobě, váže principielně a objektivně vždy a všude, zvláště však v záhadách a nejistotách vědeckých, jichž je tolik

v každém oboru lidského badání a lidské práce. *Principielně* je rozum lidský u svém myšlení vázán na zásady zdravého rozumu, z nichž vychází správné myšlení; *objektivně* je vázán rozum lidský u svém myšlení zevními fakty a zjištěnou pravdou, v nichž končí řádné myšlení, osobujíc a ztotožňujíc se s nimi. V tomto dvojím základním směru není a nemůže býti »volného« myšlení a nižádné rozumné svobody: proti tomuto dvojímu základnímu *ustanovení* mohla by se jen zpříčiti libovůle nebo zlovůle, nikdy však ne spravné myšlení. Tím jsme se dotekli bolavého místa na těle »Volných Myslitelů«, neboť externí fakta (pravdy) tuze rádi by dle *svého* přistřihli a právě v tom »volné« myšlení nejraději spatřují, že kritisují, posuzují, odsuzují všecko kolem sebe dle svého *dobrozdání*, i když třeba ani předběžných studií odborných nekonali, zkoušek předepsaných nesložili a nic vědeckého v žádném oboru lidské práce a vědy nevykonali — jako by byli patentovanými vševědy, jimž se musí všecko podřizovati.

Abychom toho makavě doložili, tážeme se: Jaké, kdy a kde konali odborné studie filosofické, ethické, sociální a náboženské hlavní rozšiřovatelé Vol. Myšlénky u nás v Čechách, pánové Myslík a Pelant? Jeden má půl gymnasia, druhý je vyučený kreslíř. Jakým dílem vědeckým proslavil se v theologii nebo ve filosofii red. Kunte? První spisek (sociální) vydal v ultraklerikálních »Časových Úvahách« v Král. Hradci a poslední spisek »O katolickém fetišismu« vydal ve sbírce bezvěreckých volných myslitelů. Čím vynikl v právnických vědách dr. Dráždík a Bartošek, tito hlavní sloupové bezkonfesijnosti a Vol. Myšlenky u nás? Právnická věda o nich nic neví. Celá sláva všech těchto slavných mužů v tom záleží, že odpadli od katolické víry, že se stali bezvěrci »bez vyznání«, že štvou slovem a písmem proti víře naší a že hledí co nejvíce lidí náboženský neuvědomělých a lhostejných za sebou strhnouti k odpadlictví a nenávisti Říma, od něhož se někteří dali dlouhý čas »futrovati« čili vyživovati, aby mohli vystudovati. To nepravím já, to jim řekly Noviny, uvedše *jména*, již často, veřejně výteční potretení Volní Myslitelé dělají, jakoby neviděli a neslyšeli, ač celý svět ví, že v takové předhůzce jest těžké obvinění, které, kdyby nebylo úplně pravdivým, žádá, aby se postižený člověk důrazně bránil. Kdo ovšem má máslo na hlavě, nesmí na slunce a musí si dáti takovou předhůzku bez odvety líbiti, i když ještě na protivníka po tichu zatíná a o pomstě sní: *Objektivní pravda* i proti Volným Myslitelům tak *hrozně* jest neústupna, že si podmaňuje »volné« myšlení i pomstu jejich.

Pravil jsem, že »volného« myšlení vůbec vlastně není, rozumí-li se myšlení správný způsob přemýšlení. Dovozuji toho takto: Myšlení správné děje se dle neochvějných, věčně platných zásad rozumových, držíc se v postupu svém pravidel správné logiky; je tedy myšlení předně a hlavně, čili principielně a postupně záležitostí *rozumovou*. Vůle lidská, zvláště libovůle, nic v myšlení neplatí; vůle lidská rozhoduje principielně i postupně ve chtění, ale ne v přemýšlení, vyjímaje nepřímé působení, jež

v tom záleží, že vůle lidská svou silou a vytrvalostí podporuje činnost myslícího rozumu, aby v přemýšlení neustával, dál a víc se namáhal, až konce (poznání úplného) dospěje a všecky obtíže, jež se mu v tom stavěly v cestu, šťastně překoná. Vůle lidská netvoří tedy myšlení našeho, čili nereprodukuje činnost, jíž se myšlení děje, ani neskýtá zásady a pravidla správnému myšlení, vůle lidská jen *zevně* pomáhá této činnosti rozumové, nabádajíc rozum k práci a pomáhajíc odstraniti nahodilé proti němu překážky. Všecko tedy povídání o »volném« myšlení, o Volných Myslitelích je v tomto smyslu a z těchto důvodů nesprávno a nejapno. V myšlení jedná se o rozum, ne o vůli, aspoň ne v řadě prvé a ne hlavně.

2. Řekl jsem, že v myšlení třeba dbáti zákonů rozumových a pravidel logických. Teď to ozřejmím. Mezi zákony rozumové počítáme na př. větu »všecko má dostačitelný důvod svého bytí, tatáž věc nemůže zároveň býti a nebýti v témž směru a smyslu, část je menší celku, není účinku bez příčiny a podobně. Nemůžeš tedy dle zásad rozumových mysliti, že na př. kapesní tvé hodinky povstaly náhodou, bez příčiny, snad tím, že se v nich šroubky, kolečka, ručičky najednou samy roztočily, jedny k druhým přiskočily a hodinový stroj způsobily, jenž teď na vteřinu správně jde. Nemůžeš to *mysliti*, protože zásady rozumové a zkušenost sterá tě poučují, že takovým náhodovým způsobem na věky věkův hodinky se neudělají a správně nepůjdou, ale že vše, co zde na světě jest, tedy i kapesní tvoje hodinky, má dostačitelný důvod svého bytí, tedy dovedného hodináře, jenž kolečka hodinová urobil, složil, ručičky připevnil, stroj v pohyb uvedl, vše dobře vyzkoušev, až hodinky sestrojil, jež jsou nyní tvým majetkem. Všecka volnost myšlení v tomto případě je vyloučena. Podobně má se věc ve všech věcech a zjevech jiných, jež kolem sebe spatřujeme: všecky mají dostačitelný důvod a pravou účinnou příčinu svého bytí. Nesmíš tedy volně mysliti, že svět celý povstal sám od sebe bez dostatečného důvodu své existence, t. j. bez Boha-stvořitele. Podivuhodný pořádek, lad a sklad v celku i v částech světa jasně volají, že náhoda a slepý osud všeho toho neudělaly, ale že příčinou všeho toho jest bytost vyšší, nanejvýše rozumná, moudrá a mocná, čili Bůh-stvořitel světa. Odpovíš-li, že Volní Myslitelé nic o Bohu slyšeti nechtějí i když podivuhodným dílům přírody se obdivují a je vychvalují, blouzníce o nestvořené hmotě a síle prvotné, které prý všecko časem vytvořily, odpovíš-li mi to a poukážeš-li mi na časopis »V. Myšl.«, v němž takové věci každou chvíli čísti lze, zvláště od auktora »Longinus«, (kterézto slovo nelze dobře přeložiti za známé *Dlouhý*-Pokorný!) a dodáš-li, že »Volní Myslitelé« tamtéž vykládají, že není nebe ani pekla ani nesmrtelné duše atd., řeknu ti, že nerozumně píší a nesprávně píší, zastírajíce tyto chyby »volným myšlením« místo správného názvu »*špatné*« myšlení. I pořádek světa i existence světa a všech jeho částí mají zcela jistě dostačitelný důvod, jehož bez Boha-stvořitele nelze rozumně a správně, ani vědecky náležitě vyložiti; je tedy theorie Volných Myslitelů, jak ji předkládá časops »V. M.«,

nesmyslná a ne »volná« a vůbec nelze jí nazývati »myšlením«, leč když se vždy zdůrazní myšlením »špatným a nijakým«, odporujícím zásadám rozumovým, pravidlům logickým a zkušenosti zjištěné. Je tedy fráze »Volná myšlenka« z předu i ze zadu falešná a venkoncem nicotná.

Kdybychom si chtěli s Vol. Mysliteli zažertovati, mohli bychom říci: Ani váš časopis »Volná Myšl.« není bez dostačitelného důvodu, i on i Vy i Vaše nenávist proti víře a církvi má svou pravou účinnou příčinu mimo sebe a nepovstal náhodou ani slepým osudem, ale dobře připravenou a z ciziny živenou akcí, jsa jen pranepatrným kolečkem v celém všesvětovém mezinárodním nevěreckém stroji. I vaše »V. M.« má své pořadatele — chytré a úskočné a zavilé — pisatele, tajné i zjevné podporovatele a podněcovatele, kteří jistě nedopustí, aspoň ne nenáviděným klerikálům, aby si o vás myslili *volně*, co by chtěli, na př. že jsou mezi vámi najatí štváči za cizí zednářsko-nevěrecké peníze atd., ale chtěli byste, abychom o vás myslili a soudili správně, přesně a objektivně dle pravidel logiky a nepopíratelných událostí, tedy tak, jak jsme proti vaší abstraktní theorii o volném myšlení hned z počátku zde byli zdůraznili, když jsme upozornili, že vůbec není *správného* »volného« myšlení, nedrží-li se v něm závislost principielní na zásadách zdravého rozumu a nedbá-li se v něm závislosti objektivní na faktech a zjištěných pravdách zevních, mimo naše myšlení skutečně existujících. Kdo jinak myslí, nemyslí »volně«, nýbrž nesmyslně, obraceje *lidské správné myšlení* vzhůru nohama.

Nedůtklivost, kterou Volní Myslitelé osvědčují, když se jim klepne přes prsty a když se domnívají, že se jim stala křivda, jasně ukazuje, že i V. M. je jiná v praxi než v theorii, neboť nesnese vychvalované »volnosti myšlení« z druhé strany, čímž sama proti sobě dokazuje, že je nesmyslná, lživá a nesprávná.

Zákony správného myšlení nepřipouštějí tedy »volnosti«, žádajíce, aby od počátku až do konce důsledně a důkladně k nim se přihlíželo a objektivní pravdy dbalo; jinak nemyslíš, nýbrž proti rozumu hřešíš. Tytéž zákony logické žádají, aby správné myšlení zúplna odpovídalo a se krylo s věcmi a událostmi mimo myslitele zcela jistě existujícími, protože správnost myšlení je závislou nejen na zásadách rozumových a pravidlech logických, ale i na objektivní zjištěné pravdě a faktech. Mysli si »volně«, jak chceš, že jsi na př. místodržitelem král. Českého, co to pomůže, nekryje-li se s tím objektivní faktum, jež ukazuje, že skutečným místodržitelem je někdo jiný? Za takové »volné« myšlení sklidíš jen ostudu. Ale, ovšem ty se ohradíš a řekneš, tak že »volnému myšlení« nerozumíš, ty že jen volnost myšlení míti chceš proti názorům náboženským a církevním, neuznávaje jich objektivními pravdami a zjištěnými fakty.

A já odpovídám: Program kongresový chce volnost myšlení a *projádřování* (slovem) take dál a více než pouze v »oboru náboženském«, on chce »volnost« myšlení a projádřování i v oboru ethickém, společenském, socialním atd. Nestyď se tedy sám za sebe a neutíkej za klerikalism, běží-li ti u vol.

myšlení voda do bot a přiznej mužně, že jsi chybil! Nechci tě, volný mysliteli trápit; proto odezírám od ostatních oborů tvého smýšlení a jdu s tebou jen k náboženství, do něhož si rejpnouti troufáš, pravě: Již tím, že si na ty jiné obory netroufáš, uznáváš, že objektivní fakta (pravda) omezují volnost lidského myšlení a regulují je. Tím byl jsi však doznati přinucen, že »*myšlení je principielně pochybeno*, na zásadách lidského rozumu a objektivních pravd zavislo a ne »volno«, jak se proti pravdě chlubíš, když o »volné« myšlénce mluvíš. Ejhle, chycený lhář (V. Myšlénka), jenž si sám v hrdlo lže!

Ještě tě nepustím, »volný myslinku«! Abys volnost myšlení na poli nábožensko-mravním dokázal a aspoň zde trochu se blýskal, kde pravíš, že fakt a pravd objektivně zjištěných není, *musil bys podati pro tuto domněnku důkaz pádný, zpřima vědecky evidentní a nevyvrátitelný*. Kdo však kdy z V. Myslitelův a kterýchkoli jiných nevěrců appodikticky dokázal, že Bůh není, že duše lidská není nesmrtelná, že není nebe ani pekla, že Kristus není syn Boží, že náboženství povstalo z nevědomosti a bázně lidstva, jsouc podnes udržováno licoměrnými přetvářkami a podvody kněžstva? Ven s těmi evidentně přesvědčujícími vědeckými důkazy a nemusejí být ani tak hrubě protiklerikálními a formálně sprostými, jako psává proti nám V. Myšlénka, ale učenějšími třeba, aby byly formálně tak dokonalými, by přesvědčily, když ne právě skutečnou vědu, tedy aspoň své vlastní stoupence, by tito nebyli na dále nuceni shánětí pořád důkazy nové a vymýšleti theorie jiné, které brzo se přežívají a stoupence své v bryndě nechávají právě v tom okamžiku, který bývá z celého života nejtěžším — v hodince smrti. Kde jsou ty důkazy? Kdo a kde je podal? A přece, dokud takových evidentních důkazů proti víře a pro své nauky (vol. myšlení), nepodáte, dotud ani *podkladu pro sebe* a pro své svědomí nemáte, a bychom o jiných lidech, zvláště vašich odpůrcích, nemluvili, ač i ti, a právě ti mají plné právo žádati na vás, byste svých výmyslů, jimiž se jiným lidem posmíváte, řádně dokázali. Ó jak jste, volní myslitelé, ubohými, když ani sebe nemůžete přesvědčivě upokojiti, a jen do nejista hledíte a se nedokázanými domněnkami klamati dáváte, domněnkami, které dnes vymýšlíte a zítra opouštíte!

(Pokračování.)

Legenda opatovická.

Podzimní chmury slunce po západu
troud červánků mlhou zalily kalnou,
v tmách snům tichým noc vichorná kuje zradu
a v holých větvích hudbou kvílí žalnou.
Všech Svatých večer, noc před Dušičkami
tíživou dumou na mysli lehá:
květem v jeseni vadnou světa klamy
a běda, kde duši metla viny šlehá!
Leč blahá smrt je před očima Páně,
kde anděl míru čisté líbá skráně!

Vina-li tě tísní, kaj se v hořkém pláči,
dokud volna cesta, kde Bůh tě čekat ráčí.
Viz, dokořen chrám; v naději a víře
vstup pod svatý kříž a v klenby monastýře!
Žalmy tam pějí; hvězdami svíce planou
a závany slov se míhavě třesou,
až vosku slzy po nich dolů kanou,
střed chrámu rakev tmí se pokrovu pod závěsou
a do tmy zvony hlaholí truchlivou hranou.
Umlkly zpěvy, pohasly tmou svíce.
V tichu jdou mniši zakuklených tváří, —
zapadly vrátně, nevpustí tě více.
I hradby brána zavřela se těžká, —
běda, kdo v mlhách temné noci meškal!
Jen věčná lampa v dlouhých oknech září,
kružbami matně plachý svit se třese,
tmy vně se lekají v tajemném děse.
Z blan mortuálu v klenuté síni
bratr čte mladý jména mrtvých mnichů.
Řehole naslouchá v ponurém tichu,
černé kukly bledé tváře stíní.
Důstojný v Bohu opat Petr Lazur
pod škapléřem spíná studené dlaně;
má v paměti jména i vybledlých rasur,
kde dlouhou dobu padala slza na ně.
V myšlénkách tesknych u jmen blízkých prodlí
a za všecky se v duchu modlí:
»Pokoj věčný dejž jim, Hospodine,
a světlost věčná svěť jim v rajském dvoře!
Za sebe prosím pak u pokoře:
Až mně běh života a bydlo zde mine,
z úkladů tenat vyrvi duši moji;
neb není ve smrti, kdo paměten je tebe,
i za hrob tvá ruka vede ku pokoji
a pravice tvá nám otevírá nebe.
Bože můj, neklň mi ve svém hněvě,
ať vzplesají v den soudu ponížené kosti,
a kde-li můj hřích jest před tebou v jevě,
soud tvůj neodplacuj podle chyb mé zlosti.
Bože dlouhověčný, sprav mých kroků cestu,
ať jdu stezkou pravou k nebeskému městu!«
Bratří jsou potom v šeré refektoři,
kde jenom louče doutná a hoří.
V okruhu ticho. Vichorno venku,
nevlídno v síni, kde se do výklenků
od postav stíny mlhavé noří.
V čele stolu opat; těch vzpomíná a želí,
kdo dnes rok ještě na živu s nimi dleli.
Sejde se s rokem rok — čas nemá hrází —
a sám opat snad už v kruhu bratří schází....
Kdos bouří na bránu. Řehole starší brat

a domu hospodář ochotně jdou pohlédnouti,
kdo to buší nyní do dubových vrat
a žádá noclehu na bludné pouti.
Snad mlhou tam bloudí dušička sirá,
co nikdo jí v lásce náručí neotvírá,
a na lup tma noci číhá snad úskočná — —
Pan Jan mladší Městecký z Opočna
jde s bratry do síně a ostruhami zvoní,
poctivě knězi opatu se kloní:
»Důstojný otče, jen pod vaší střechou
nekleju slovem nad tou nocí plechou —
a potom jest noc posvátná před Dušičkami.
A vy tady jak o suché dni a sami?
Venku dva sluhy u svých jsem nechal koní
a zajdou potom na doušek do vrátnice,
než o půlnoční na jitřní se zvoní.
Mně dopřejte, ctihodní, těch doušků více!«
Hosta tu častí řehole po zvyku starém
i jídlem i nápojem v dobré vůli.
Pan Jan se chvástá záškodných výprav zdarem,
co vše Henrykovi z Chlumu odejmuly
vesnic a dvorů, důchodů, platů,
bravu a zvěře, mlýnů a lesů.
Kmet opat naslouchá v žasu a děsu
a s tuchou zla se táže na pochvatu:
»Rci, vzácný hosti, odkud nyní se bera,
k nám zavítal jsi na noc do kláštera?«
»S chasou dva rybníky jsem vypustil soku,
dva mlýny mu sežehnul dnes na výskoku — «
»Hej, pane Jene, není tobě studu?
Dbej svědomí: pod hřbitova hrudu
s kletbami tobě lání bude hřímat.«
»Já pod kamenem budu klidně dřímat.
A není tobě studu, ctný opate kněže,
že ve stříbře se hrabete a zlatě,
kde kovů bitých sklep je pln a věže,
kde kamenů drahých s mísy vrchovatě — «
host ze smíchu v kletby, hněvem se prudce katě.
»Co zlata a stříbra chováme tady,
k poctě jest Boží. A světa nad poklady
srdce je čisté a poctivé ruce — — «
Pan Jan vyskočil od stolu prudce:
»Kněže opate, jest tobě do výčitky?
Kéž jinak dnes mluví jazyk ti břitký —
ač vím, nyní jej tobě stáří už tíží.
Kolem monastýře se posluchačů plíží —
ty zavolám ti sem, ač tvojí bez pobídky!«
Než se kdo nadál, vítr jen zavál,
uhasly svíce, louče se chvěla
a noc tmavá zvenčí do síně zela, —
byl' Městecký rozhodil okenice

a zadul plně na lovčí roh.
Od brány hluk a zalknutý výkřik. Hlasů do
směsice
ambity pádí sem kročeje noh.
Než se mnich nadál, pod pouty strádal.
Bradatá chasa dvou dobrodruhů
obstoupla mlčky jatce do okruhu.
Postavy mnichů — sloupy strnulých soch.
Bratří zákona svatého Benedikta řehole
jak tlum beránků ve vlků okole.
Jan Městecký a Ota z Bergova —
co jim v pychu papežského do slova?
Af papež Jan hrozí jim kletbou svých bullí,
že druhdy na pána Lacemboka se dravě suli,
jak na úly včel kdy sršáni a vosy, —
ni sem dnes nejdou viny své na odprosy!
Jiskry z hlavní čmoudících jen srší,
by viděli bratří v bolném ustrnutí,
jak zbojná chasa hříchy lapků vrší:
kmetný opat sedí tu bez pohnutí
a chasa mu ruce provazci váže,
jak pán z Bergova velí a káže.
Do chrámu vlekou opata v poutech,
dva nejstarší bratry řehole za ním.
Plápolná pochodeň po klenby koutech
a kde stěn hluboké výklenky zejí,
svit krvavý hází s chvějným mihotáním.
V konventu bratří žalm kající pějí;
až do kostela truchlivým lkáním
doléhají hlasy, jako stony živých
zpod zasutých rovů temně vanou
nad zem ulehlou, kročeji udupanou.
U oltáře stanuli. Pan Městecký velí:
»Rcete, kam poklady v úkryty jste děli?
Pod křížem přísahej, opate kněže,
mně pravdu díti: kde klášterské peníze, kdeže?«
Bez přísah kmet opat k zákřišti je vede
a na skříně káže posunem ruky bledé.
Divoká chasa zámky rve a trhá,
drahá roucha na podlahu vrhá,
kalichy, ciboře, pacifikály
a berla s mitrou se pod nohou jim válí.
Krom kostelních skvostů zde pokladů žádných.
Nikde litého stříbra, ni bitého zlata,
a nikde pod údery pěstí pádných
neduní dutinou skrýše bohatá.
Pan Městecký velí: »Na žebřík s opatem!
Slov mi promluví proudy a toky,
až paty mu oheň ožehne záchvatem
a smolnice usmoudí rámě a boky!«
V ambitech tmavých před zrakoma mnichů

katanů chasa hranici staví,
do troudu dmýchá v halasu a smíchu,
až řeřivě vzplanul v podpal vích slámy žhavý.
Žebřík pevný přistavili ku zdi
a provazem kmeta na něm vzhůru zdvihli,
na nohy spoutané za závaží cihly,
rozpjaté ruce na dřevo příční uzdí.
Nad ohněm kmet; páni před ním stojí,
na kmeta mdlého otázkou zbrojí:
»Poklady — kde jsou, v které tajné sloji?«
Opat Petr Lazur tiše odpovídá,
an bolesti mráz a žár se po těle mu střídá:
»Vidím ty poklady: ukryty jsou v zemi,
kamo je klademe s blaha nadějemi,
nad nimi pláčeme slzou a potem
a je pluhu dobýváme hrotem.
Zrna jsou to zlatá do té naší půdy!
V zemi i pod sněhem tajemně klíčí,
zarudlým osením z líchy se týčí:
lid do ní roní krev a klade tam údy!
Co rok ty poklady vydává země orná —
v ní je hledej práce tvá pokorná!«
Pan Městecký s kletbou pochodeň vzal žhoucí,
pod paží ji vsunul na útrapy mnichu.
Z úst semknutých jako vzdechy mroucí
prosby vanou v praskot ohně v tichu:
»Tvoje, Hospodine, ruce stvořily mě, —
proč tak náhle shlazuješ mě nyní?
Před tvým obličejem jsem jalové símě,
an můj duch mě z nepravostí viní.
Ale srdce mé i snů se kaje z hříchu.
Jda se mnou v soudy, nedej mě na potupu,
by neplesal Satan z vin kajících se lupu.«
Kmet umlknul. Dým a žár jej dusí.
V nově však ústa otvírati musí,
an pán lakotný dál o pokladech zvídá.
Opat Petr Lazur s námahou odpovídá:
»Vidím ty poklady: ukryty jsou v báních,
ve slojích a dolech, v pramenech žil rudních,
jak myšlénky drahé v stříbrných již skráních, —
u památných stromů, v zasypaných studních,
zlatistým pískem na břehu řeky se blýští,
slzí perlami v duhové škebli tříští,
tají je v sobě neúhledné kruchy,
kryjí je ve skalí rudné hor couky,
a kde o pokladech jindy ani tuchy,
žhou granáty po dešti role a louky — «
Pan Městecký zvedl hlaveň doutnající,
opatu ji drží k unavené líci,
až mu ožehl obočí a řasy.
Kněz jen modlitbou k Bohu se hlásí:

»Bože, v pomoc mi vzezři ze Siona s výše!
Ať prohlédnou oči mé v dědině ráje,
v něž nyní plamen k slepotě tmu píše;
stoj při mně anděl, zrak od tmy věčné háje.
Vždyť ve tvé soudy, Pane, plně důvěřuji,
že smrt nevede mě do záhuby pekel,
do kvasu sírného, do dýmných slují,
kde zlu oheň hrozí: Mane, mane, tekel — — «
Pan Městecký v nově zvedá hlaveň smolnou:
»Pokoř se před smrtí neodolnou,
nezradíš-li o pokladech skrytých,
o kruzích stříbra, žárem ohně slitých.
Jak asi v kotle varem sipěla a vřela
ta hmota stříbra, jako voda vroucí
kloktá a hárá, bublení a plaská,
skáče a stéká kotle přes obrubu, —
kde jste slívali vroucí kov do kadlubů,
až v ledy stříbra tuhla hmota vazká?«
Syčí a sipí knězi pod nohama
syrové v ohni dříví, hroutí se a praská,
jej ožíhá jak dračí plamená tlama,
jak do hlubin pekla rozestouplá sloje, —
mnich leda blabolí z ohnivého znoje:
»V hlubinách země vidím jen vody,
ve sváru s ohněm věčně bez dohody,
vrou klokotem, kypí, hučí a duní,
s rachotem se hrnou ze tmy na výsluní,
mlha a pára ve dvou živlů styku
burácí z hlubin v mohutném střiku —
a jinde praménkem jak stříbrnou plísní
z nitra skály v mech a kapradí se tísní,
vykvétá ze skal jako stříbra kyzy,
a do květů lučin povolně mizí;
kdo v ně koupelí chorobné noří údy,
hojivé vody — nad kovů mu rudy.
Jak ve svatém městě byl rybník bravní,
anděl snad stupuje do kloktů vod.
Bohatství země, pramenové slavní,
jste nad poklady v nemoci hlod — «
Plamen šlehnul výše, vzdul se do půlkola
a mnich v dým dusivý bolestně volá:
»Viz mě, Hospodine, neb nic jsou dnové moji.
Nedávej mne v ruce pekelného vraha, —
povstává v plamenu z tmy zevnitřních slojí
a spáry mi žhavě po těle sahá.
Slyš jazyka mého úpěnlivé steny:
oheň-li tělo mé tráví a žere,
však nezatracuj duše do Gehenny,
jež trápí zlé syny na věky tisíceré.
Živť můj Vykupitel a v den soudu
kosti mé obnoví z popela a troudu,

v těle svém potom uzřím Hospodina,
k němuž teď volám, tělem v ohni hyna.«
Jan Městecký mnichu pochodní k srdci míří
a z očí smračených žeh mu hněvu žíří:
»Pomni se, starče, — ať sup ti srdce klove! —
a rci, kde ukryti jsou drazí pokladové?«
Kněz opat nad ohněm v bolestech se svíjí
a duch i smysl jej pozvolna míjí:
»Vidím, jak v mlhách i pod hřbitovů trávy,
kde poklady jsou chudých pohrobeny,
v kostelích vidím i hrobek pod kameny, —
a tam jsou ukryti pokladové slávy,
stříbrné to hlavy, ustarané v práci,
velkých snah, ctné touhy jsou to srdce zlatá.
I do hrudí živoucích pohled můj se ztrácí
a přes hlavy vrahů do budoucna chvátá — «
Plamen objal sloupem blouznícího mnicha.
Reť vedrem vyprahlý toužebně mu vzdychá:
»Velké myšlénky a svaté snahy a touhy
nechť po věky v drahých nám hlavách žijí,
až i jméno dneška jen hlahol bude pouhý
a nám hlavy a srdce hroby travou skryjí!«
Jan Městecký soptí hněvem:
»Nech bludného, mnichu, v hrobích panování!
To nebyla dosud hra s ohněm ani,
a nyní zaplaneš smolným dřevem,
nepovíš-li o pokladě nyní:
jest nad zemí, pod zemí — v které tajné síni?«
»Vidím, vidím poklad na oltáři Páně
a s kříže kloní se nad ním jízvené skráně
a ramena zbodená rozpjetím jej chrání
a srdce krvácí v lásce k umírání.
Zřím i mlhou dále do budoucích věků
nad rumy kláštera prouditi řeku,
a kde stával oltář, vidím lípu státi,
jíž bouře ni topor zhoubou nezachvátí.
V dob minulých co pohrobeno tůni,
proud věků budoucích nad dávností šumí a duní,
a z té lípy vnímá svěží vánek váti
i tiché modlitby ze stínů snětí,
jako tam, kde Bůh sám u velebě trůní
a kde andělé se koří lidstva před obětí — — «
Mnich kloní hlavu. Ticho pod ambity.
Stud v očích katanů brv pod zákmity.
V popelu hranice hasnou jisker svity.

Fr. Leubner.

Cesty srdce.

Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« z vlaštiny přeložil FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Trudnomyslnost.

Zdálo se, že osudný závoj se rozprostírá nad rodinou Needleovou po prohlášení Johnově; dům činil dojem hrobky. Nebylo tu vzájemného vyměňování myšlenek kromě nutných vztahů, které se odbývaly velmi obřadně a chladně jako mezi cizinci. Všecka rozmluva o vážných novinkách vázla, poněvadž duch paní Anny neustále byl zaujat bolestí. O náboženství nebylo slyšeti již ani slova; nikdo se neodvažoval tohoto předmětu se dotknouti ani z blízka ani z daleka, a to paní, aby se netrápila ještě větší trpkostí, Julie z opatrnosti, dítky pak, aby nezvětšovaly bolesti matčiny, John, poněvadž řekl poslední slovo. Nešťastná matka představovala si každého večera prohlášení Johnovo, vidouc jej, že si zvykl již pravidelně konati modlitby katolické a odcházeti, když se konala společná modlitba.

Julie poznávala vůčihledě, že nastal nový poměr mezi matkou a synem; předvídala jej v myšlénkách. Nebylo jí divno, že John jí o tom neřekl ani slova. Čeho však nemohla předvídati, bylo jednání mistress Needleové se svými dceruškami. Pokud byl přítomen John, zdálo se, že jeho matce umírala slova na rtech a myšlénky v hlavě; když však byla sama se svými dceruškami, chovala se k nim velmi pozorně a laskavě, jak nebylo dosud zvykem. Chtěla si, jak se zdálo, pojistiti lásku jejich, neboť se bála, že bude o ni připravena. Julie, které neušly nejnepatrnější změny jednání paní Needleové, byla přesvědčena, že od nynějška její velitelka bude si tím spíše hleděti náboženské stránky, hlavně aby vštípila dceruškám svým zášť proti papežství. Bylo jasno, že se chce pomstíti za to, že se odvrátil její mužský potomek od anglikánské víry; proto chtěla v ní utvrditi aspoň ženské potomky své. Jakýsi tajný smysl, snad ani dobře nepozorovaný paní Needleovou, obrážel se tak často v jistých urážkách, pronášených i v přítomnosti Juliině, kterých velitelka její dříve nikdy neužívala.

Nezdvořilosti této se paní dopouštěla, poněvadž byla přesvědčena, že Julie byla příčinou zločinu obrácení Johnova. Avšak Julie vše klidně snášela a doufala, že božská Prozřetelnost, jako odstranila těžké překážky dobrého poznání u Johna, tak také změní zatvrzelost mistress Needleové a tím také že bude dána dobrá příležitost k obráceni dívek jí svěřených.

O vznešenosti náboženství Juliina vydávalo její skvělé svědectví její bezúhonné chování. Přes to, že její chovanky byly naváděny k odporu proti katolické víře, přece vždy dávaly na jevo velikou šetrnost vůči víře své učitelky. Byla to nevinnost, která v nich takto působila. A k tomu přispívalo, že Julie tisícerým způsobem dávala jim na jevo svou příchylnost a ony měly příležitost podivovati se jejím ctnostem; neboť její úsudek, který vždy a všude byl správný, nemohl než přispěti k poz-

znání dobroty ducha milé učitelky; a podobně bylo její jednání, které bylo opravdu jako andělské. Proto dívky špatně mohly chápati, že tak dokonalá bytost, jako byla Julie, by mohla býti nemilá, ano protivná Bohu a zkažena hroznými bludy, jak jim představovala matka jejich papeženské náboženství.

Aby byla zmenšena víra jejich ke slovům matčiným, k tomu nad jiné přispíval zřejmý nesouhlas mezi matčinými slovy a skutky.

Ačkoli matka dávala na jevo nesmířitelný odpor proti papežství, které vyznávala Julie, přece jí zcela důvěřovala, jako málo komu; a neváhala vychvalovati učitelku a dávati za příklad její chování k následování. A nezměnila tohoto svého smýšlení a své lásky k Julii ani po tom, když John se vzdal víry otcovské.

Když však spravedlivě uvažovala o všech okolnostech, konečně dospěla k názoru, že nemůže za zlé vykládati, když Julie na otázky dané v náboženských věcech dala odpověď, jak její náboženství velí. Julie pak užila tohoto smýšlení své velitelky opatrně k tomu, aby prohloubila katolické světlo v rodině. A vždy si počínala jako vojevůdce, který nevytrhne vší silou do pole, jestliže dobře neopevnil svých zákopů.

Klára a Klementa, nemajíce žádného podezření co do úmyslu své učitelky, dávaly se vésti jako ovečky. Co ji viděly konati, konaly dobrovolně. Tak byly objeveny v knížkách Juliiných velmi krásné modlitby k Panně Marii a dívky je chovaly ve svých elegantních Prayer books s vědomím své matky. A nemalou radostí zářily, když jejich milá učitelka vypravovala o dívkách, které svým bezúhonným životem se staly hodnými sladkého názvu dcer Mariánských. Ani matka se nad tím neurážela ve své snaze, aby zachovala své dcery víře anglikánské. Její smířlivost k této zvláštní pobožnosti byla tak veliká po návštěvě v Lúrdech, že dokonce se i modlila v zahradě s Julií růženec. Tak prováděla sliby jednou učiněné. Velmi často na ně upozorňovala. Dívky, modlete se upřímně také za svou matku, ale dejte pozor, abyste při tom nevzdávaly Panně Marii takové pocty jako Bohu. Julie za těchto případností konala modlitby anglicky, a to pomalu a zřetelně a vysvětlovala krátce každé tajemství.

K tomuto sladkému a přece mohutnému přesvědčení srdce připojovala se také práce duševní, aby dívky se naklonily k náboženství své učitelky. Rozmluvy Johnovy s Julií, ačkoli vždy nesměřovaly do hloubky, přece v nich působily dojem, že Julie měla pravdu a že John nesouhlasil. Julie pak, používajíc dobrých prostředků, vždy mluvila tak, aby její slova vyzněla jasnými závěry, které by podporovaly učení katechismu také jejích svěřenek, které ze zvědavosti byly přítomny rozhovorům. Takovým způsobem byly dívky zbaveny mnohých bludů společně s bratrem a byly naplňovány mnohými city katolickými. Proto však nemyslily na změnu náboženství, a také jim nepřipadlo na mysl státi se katoličkami.

Matka, která pozorovala, že ochotně vykonávají náboženské úkony a že jsou úplně zaujaty bohoslužbami, ke kterým je

vedla, nikdy neslyšela, že by se klonily k hrozné bezbožnosti bratrově. Radovala se, jsouc přesvědčena, že velmi horlivě se účastní vyučování, kterého jim udělovala. Byla to pro ni nejsladší útěcha, kterou měla v rodině, což bylo jako náhradou za odpad Johnův. A když John ohlásil své pevné rozhodnutí, že vstoupí do lůna církve katolické, přemýšlela o tom, zdali by nebylo prospěšné a nutné, odloučiti se od zletilého syna, aby vzdálila své dcery z blízkosti tak velkého pohoršení. Aby učinila rozhodný krok, umínila si vyčkati, až odejde John ze Zeleného parku, aby provedl svou hrozbu skutkem a jinde se zřekl své víry. Byla rozhodnuta, že se odebéře s dcerami do Londýna v jeho nepřítomnosti a že mu napíše list, kterým se od něho loučí a prosí ho, aby se ujal sám vlády na svém zděděném panství.

Když tak uvažovala o tomto svém rázném úmyslu, netajila se jím, jak obyčejně, Julii. Tato nebyla sice proti tomuto úmyslu, ale hleděla jej oddáliti. Nemyslím, dovozovala k své velitelce, že by tu bylo nějaké nebezpečí, aby bylo potřebí se odloučiti, neboť není radno rozšířiti mezi lidem zprávu, že mezi vámi a synem nastalo nedorozumění.

Každým způsobem dojde nezbytně jednou k takovému stavu, vymlouvala se paní Needleová.

— Ovšem, budete-li chtíti, nikdo vám v tom nezabrání. Avšak nebylo by lépe dopřáti věcem volného rozvoje? Když se John navrátí, budete moci pozvolna navykati jej správě panství a pak se vzdáliti bez hluku. Ovšem netvrdím, že by to byla nejlepší cesta, avšak zajisté není nejhorší. Víte, že je tu velmi spletitá správa, zvláště těžko do ní vniknouti beze vší přípravy. Jak budete na to pohlížeti, bude-li pan John špatně spravovati panství? Nestihne vás pak výtka všeobecná?

— Mně se tu jedná o víru mých drahých dcerušek.

— Což pak myslíte, namítala dále Julie, že pan John bude míti úmysl každého dne probírati s nimi katechismus k vaší žalosti? Řeknete-li mu: »Johne, chceš-li, abychom tu žili v míru, nech takových věcí«, zajisté uposlechne, poněvadž je muž od slova. Uvidíte, až s ním o tom budete mluviti, že budete souhlasiti s mým názorem.

A když sebe lépe uvažovala paní Needleová, nemohla na to nic odpověděti. Nechala tedy záležitosti nerozhodnuty; a tak nad rodinou vznášela se dále trudnomyslnost stále větší. Stále říkala u sebe; — Tak to nemůže dále jíti. Dlouho to tak nemůže trvati. K přípravě bomby jest potřebí mnoho práce, ale aby vybuchla, stačí přiložiti jen zápalku.

Sněm Vatikánský a vzrušení.

Za ustavičného přemýšlení, vnitřních žalostí a vnitřní zoufalosti paní Needleové ubíhal týden za týdnem. Tak nachyloval se konec léta. Po obědě sestoupila rodina, aby se osvěžila čerstvým vzduchem do přízemního salonu, u něhož byla okna do zahrady otevřena. Ubohá Julie byla pohřížena v myšlénky, namáhajíc se, aby oživila váznoucí rozhovor; provozovala žerty

s chovankami, volala je ke klavíru a sama zpívala. John tu sice zůstal a upřeně pohlížel, ale bylo lze pozorovati na jeho obličeji, že jeho myšlénky jsou jinde, matka pozorujíc to, zamyslila se ještě více.

Jednoho takového večera proti svému obyčeji Julie stála mlčky, podepřena o židli, pohlížela k oknu a pozorovala hvězdy. Paní Anna se k ní přiblížila a prohodila k ní sladce: — Vidím dobře, má drahá, že tu umíráme žalem a únavou a tvé myšlénky směřují k nebi . . .

— Nikoli, odpověděla živě Julie, rychle se obrátivši; já jsem úplně s vámi . . . Avšak vzpomínala jsem si na divadlo, jehož výroční den dnes právě se koná . . . nejvelkolepější divadlo, které kdy zajímalo mé srdce.

— A to jest?

— Nevíme, že jako dnes byl skončen církevní sněm vatikánský?

— A ty jsi jej viděla? otázala se paní.

— Zajisté; jednou, když mne otec odvezl z Neapole, aby byl přítomen poslední schůze sněmu.

— Byl to asi zajímavý pohled, vmísil se do řeči John, byv vyrušen ze své roztržitosti slovem »sněm«.

— Velkolepější, než možno popsati, odvětila Julie, dodávajíc slovům svým důrazu pohybem ruky.

— Což pak na sněm byly připuštěny i ženy?

— Velmi ochotně! Na veřejné schůze, jimž předsedal papež, mohl přijíti, kdo chtěl. A já nelituji toho, že jsem se účastnila tohoto slavného okamžiku.

— Zajisté jste viděla velmi velký počet shromážděných biskupů, ptal se dále John; nemohu si představiti jinak.

A Julie pokračovala ohnivě: — Bylo by to potřebí opravdu viděti. Představte si oddíl kostela sv. Petra, upravený jako sněmovní síň, která je největším sálem na světě, nejlépe položena, nejlépe vystavěna, nejlépe vyzdobena, jak možno viděti dvěma očima. Bohatství a umění tu závodila. Všecko mluvilo k očím a srdci. Stěny mluvily svými obrazy pověstných starodávných sněmů, mluvily podobiznami papežů a církevních učitelů, mluvily naznačenými symboly, nápisy, hesly z evangelia. Jedno z nich, napsané v průčelí vchodu, naznačovalo cíl, účel a božskou moc shromáždění: »Hlásejte všem národům: Aj, já jsem s vámi až do skonání světa. »Takové bylo divadlo této události.

Za Julií stály dívky, které poslouchaly otevřenými ústy; matka se o to zajímala jako o divadlo; John patřil upřeně na Julii, jakoby lapal každé slovo.

— Já jsem zaujala místo půl druhé hodiny před ustanovenou dobou, pokračovala Julie, právě naproti sněmovní dvoraně za řadou maltských rytířů a šlechtických gard, které byly na stráži u vchodu s mečem v ruce a viděla jsem pomalu shromažďovati se parlament katolického světa. Všecky končiny křesťanského světa vyslaly své zástupce, Asie, Amerika, Australie neméně než Italie a Řím. A mnozí z nich stali se vznešenými a

důstojnými prací mezi nevěřícími a mnozí opět vězením a pronásledováním vytrpěným a neochvějným vyznáním jména Kristova. A byla to opravdu krásná podívaná na kruh pěti set knížat církevních, dle důstojnosti seřazených v sedadlech podle stěn. Tyto četné řady hodnostářů, z nichž mnozí sešedivěli ve službách církevních a všichni v biskupském oděvu a skvoucí se nitře, jakoby hlásaly: Zde je shromážděn výkvět a moudrost církve. Východní a západní patriarchové měli sedadla svá v čele shromáždění; byl opravdu krásný pohled na nádherné pláště jejich, různé barvy podle vlastního obřadu každé církve; a konečně na místě velmi důstojném senát papežský, totiž kardinálové v nachovém rouše, kteří tvořili křídlo podlé papežského trůnu. V čele zdvihal se trůn s mnohými stupni, nad ním bohatý baldachýn a tu seděl Pius IX., náměstek Ježiše Krista. Nemohla jsem se nasytiti pohledu na tak vznešené a ctihodné shromáždění. A když jsem vše přehlédla, cítila jsem, že mimovolně ozývá se v mém nitru modlitba a vděčnost, že jsem mohla patřiti vlastníma očima na takovou vznešenost na zemi. Prvním úkonem sněmovním bylo, že slavnostně neseno bylo Písmo sv. na oltář, který se zdvihal uprostřed . . .

— To by nebylo tak zlé, zvolala paní Needleová.

— Ano, dosvědčovala Julie; a se vší důstojností bylo uloženo nad trůnem, upraveným na oltářní desce. Tu všichni shromáždění poklekli k soukromé modlitbě, načež vstali k modlitbě společné, vzývajíce zpěvem nejsvětější Trojici, Krista, zakladatele církve, Pannu Marii a svaté Boží; papež zakončil několika modlitbami, pronášenými mohutným hlasem a žehnal jako biskup biskupů biskupy shromážděné na sněmě. Jeden z kardinálů zpíval evangelium sv. Matouše, a to místo, kde Petr byl vyvolen Kristem za hlavu církve. Prohlašuji, že slova: Tu es Petrus (ty jsi Petr) rozněcovala v mém srdci plamen víry. Pohlížela jsem na náhrobek sv. Petra, který byl naproti mně a představovala jsem si, jako bych viděla knížete apoštolů zdvihati hlavu z podzemí a skláněti se na slovo Mistrovo.

— Ovšem, ty jsi v zaníceni ještě nyní, prohodila paní Needleová.

A Julie usmívajíc se, mluvila dále: — Mám k tomu zajisté příčinu; neboť ještě nyní vzpomínám si bez pohnutí na onen okamžik, když sv. Otec zapěl »Veni Creator« . . .

— Je to jako »Come Holy Ghost«,*) který také obsažen v anglikánském »Prayer book« (vyhnul se slovu »náš«) a neví se, proč má latinský název »Veni Creator Spiritus.« Tak vmísil se do řeči opět John.

— A po vzývání Ducha sv., pokračovala Julie, pokynul papež jednomu biskupu, aby oznámil věty, na kterých se jednotlivé odbory sněmovní po dlouhém studiu a po mnoha tajných poradách usnesly. A všecky se týkaly předností církve a její hlavy. V nich jest rozhodnuto, že náměstek Kristův, když vystupuje jako učitel celé církve ve věcech víry a mravů, jest úplně neomylný.

*) Přijď, svatý Duše. (Srovnej: Komme, heiliger Geist.)

— A vy, miss Julie, slyšela jste toto rozhodnutí?

— Byl by je slyšel hluchý; monsignore Valenziani je tak hlasitě, jasně a mohutně pronášel; Bůh ho dlouho zachovej! Těší mne nyní srdečně, že jsem se naučila trochu latinsky, abych se mohla sama radovati z tohoto nejslavnějšího prohlášení pravdy.

— A dále? otázal se John netrpělivě.

— A potom následovala definice.*)

— Což pak nestačilo, kdyby byl papež nařídil prohlášení?

— Nestalo se tak; papež poručil definici čísti teprve tehdy, když otcové sněmovní o ní podali svoje mínění jako soudcové o článcích víry v ní obsažených. V předešlých schůzích byla každá část rozhodnutí důkladně probírána, avšak to byly hlasy poradné a nikoli ještě rozhodující. Rozhodující hlas musil býti odevzdán ve schůzi veřejné. A tak se stalo. Jednotliví biskupové byli povoláváni druh po druhu, aby pronesli vlastní mínění jasným hlasem zvláštní formulí »Placet« nebo »Non placet«**). Nebylo slyšeti v tomto velkolepém divadle ani šepotu, nýbrž pouze volání jmen a odpověď, vždy touž: Placet, Placet. Pouze dva mezi pěti sty třiceti pěti přítomnými odpověděli »Non placet« za velikého pohnutí lidu.

— A zdali pak tito byli považováni za bludaře? tázal se John.

— Nikoli. Užívali svého práva a hlasovali podle svého svědomí; chtěli naznačiti, že nevěřili, že vše, co je v definici označeno, je předmětem víry, nebo že se neshodují s vymezením článku víry.

— A byli zavázáni věřiti jako ostatní?

— Jaká tu pochybnost, byli povinni, zcela povinni; a také ihned po prohlášení článku víry oznámili, že se úplně podrobují ustanovené pravdě.

— Je to podivno! zvolal John.

— Je to podivno opravdu, avšak úplně rozumné, když se ví, že církev jest neomylná. Avšak slyšte konec, který jest ještě podivnější. Když ukončeno bylo hlasování, byly spočteny hlasy a výsledek odevzdán sv. Otci. Tu Pius IX. vážně pozvedl hlas a prohlásil formuli, kterou dal na jevo souhlas s hlasem sněmu a schválil všeobecné rozhodnutí. Jaký to byl okamžik! Na jeho poslední slova »Definimus et auctoritate apostolica confirmamus«***) zazněla bouře souhlasu, které nemůže lidský jazyk vypověděti. Bylo voláno: »Ať žije Pius IX.! Ať žije papež neomylný!« všemi jazyky světa a v tomto volání slávy bylo zříti volání víry; Credo! Credo!†) konány byly modlitby sepjatýma rukama, objímán byl kříž, ozýval se radostný pláč, byly házeny ratolesti palmové. Viděla jsem, kterak ctihodní starci mávali mitrou, opojeni jsouce nevýslovným nadšením. Cítili dalekosáhlost a věčnost díla, které svým hlasem rozhodli, kterým bludy byly poráženy, kterým náboženství křesťanské bylo upevněno, kterým pravda slavila vítěz-

*) Určení neomylnosti papežské.

**) Schvaluji nebo neschvaluji (slovně: Líbí se, nelíbí se.)

***) Rozhodujeme a mocí apoštolskou potvrzujeme.

†) Věřím! Věřím!

ství a jednou ustanovena byvši nemůže se měniti do konce světa. A potlesk, zdálo se, jakoby moře se vlnilo; klesal, aby zase tím živěji a déle se ozýval. Je tu třeba prohlásiti: Na vylíčení dojmu toho nestačí lidská řeč. Bylo krásné, jak lid, nemoha se zdržeti, vida tak veliké nadšení, dal se do jásotu, aby dal na jevo svou živou účast. Zajisté velkolepý chrám sv. Petra nebyl dávno svědkem tak nádherného divadla náboženského hnutí a dlouhého volání »Sláva Bohu na výsostech.« Když se utišila bouře, povstal papež, aby pronesl závěrečná slova a mnozí preláti povstali ze svých sedadel, aby obstoupili papežský trůn. A tu zapěl papež »Te Deum!« Zpěváci v papežské kapli pokračovali v hymnu, střídajíce se ve zpěvu s otci sněmovními. Osvědčili se opravdu, ale nadarmo; neboť shromážděný lid se chopil sám zpěvu, aby dal výron své zbožnosti, a mohutným zvukem odpovídal na zpěv kněžský, že se rozléhaly veškery prostory chrámové. Papež pak vykonal příslušnou modlitbu, kterou skončil schůzi a rozpustil sněm. Bylo mu odpověděno slovem Amen*) a novým všeobecným jásotem otců sněmovních i lidu, takže se zdálo, že se zboří zdi velechrámu. Když biskupové vycházeli z dvorany a vešli mezi lid, byli hlučně pozdravováni; četní věřící líbali jim ruce a roucho. Byla to opravdu radost veliká, která dávala tušiti radosti rajské. Nevěděla jsem, kde se nacházím; pouze se rozpomínám, že jsem poklekla u hrobky sv. Petra a kladouc čelo na průčelní sloup, cítila jsem se tak hluboce pohřížena do své víry, jako bych byla stála na večeřadle jerusalemském při seslání Ducha sv. na apoštoly. Viděla jsem a představila jsem si církev jednu, svatou, katolickou apoštolskou, po devatenácti stoletích, jak ji Kristus založil na Petrovi, jehož ostatky byly přede mnou. Mohla jsem popírati svým očím, že těchto pět set padesát nástupců apoštolů tvoří církev apoštolskou, zvláště když jsem viděla, jak byli duchem spojeni s nástupcem sv. Petra? Co jiného jim dodávalo síly, aby vytrpěli všecky obtíže v Římě, nežli touha, aby posvětili církev pravdou a vyvrátili hřích svatým zákonem? Každá z nauk přijatých na schůzích sněmovních dodávala církvi nové síly svatosti. Jednota církve pak a její všeobecnost zářily před očima jako slunce nejkrásnějšího poledne; neboť všichni otcové sněmovní slavnostně prohlašovali, že není v tomto rozhodnutí žádného nového článku víry, nýbrž že jsou tu články starobylé a apoštolské, vybrané z dávných věků a časově upraveny; a aby dali svou víru v tato rozhodnutí na jevo, shromáždili se na jednom místě s nejvyšší hlavou, papežem, a dotazovali se tři sta milionů věřících ze všech končin světa, tvoříce jeden ovčinec a jsouce jednoho srdce . . .

— Snad však přece některý biskup nesouhlasil? tázal se John, který se spíše divil více věci než nadšení.

— Ano, nepatrná menšina nesouhlasila s prohlášením, nepovažujíc nynější doby za vhodné a bojíc se bouře nepřátel. Když však byl článek víry prohlášen, prvními, kteří jej uznali,

*) Staň se!

byli oni dva, o nichž byla řeč, a po nich i všichni ostatní z menšiny. Ze všech biskupů celého světa katolického, jichž se počítá daleko přes tisíc, ani jeden se nenalezl, který by nebyl uznal rozumem svým prohlášeného článku víry; ani jeden!

Toto slovo dalo citelnou ránu srdci mistress Needleové, která byla již bez toho dojata dlouhým vypravováním, takže nemohla než vyznati: To bylo zajisté velmi pěkné! Avšak po té, bojíc se, že dala svým výrokem pohoršení dcerám, hleděla ona slova zamluviti. — Neočekávala jsem, že Julie bude tu konati dlouhé kázání; umí dobře vypravovati. Bylo by lépe, kdybychom trochu se věnovali hudbě, abychom si zpříjemnili večer.

(Pokračování.)

Vyšehradská duma.

Rád v stínu bloudím vyšehradské slávy,
když stromů listím podzimek již dýchá —
když »babí léto« chví se s polní trávy,
a nad lesy, jež letní sňaly hávy —
mha do duše vás tichým smutkem píchá!

Rád dlím tu sám . . . Kol věků vane plíseň,
z tmy vítr listí do klína mi střásá;
a v srdci žal a v duši stesk a trýzeň
mi divnou pějí o hrdinství píseň,
již každý kámen poutníku tu hlásá . . .

Něm' v mlhu zřím a vidím šedou skálu,
vln příboj temným zvukem bije do ní;
výš měsíc září mračnem ve oválu,
a proud, jak krev by vřela v svatém Grálu: —
v sluch můj mi píseň bohatýrskou zvoní!

Zvěsť starých časů letí mojí skrání — —
Pluk Čestmírův kol v mlhách stínem táhne,
zjev Libušin se v sny mé bílý sklání . . .
Tam Horymír se s koněm míhá strání,
a tam, jak když kdos' ve varyto sáhne . . .

To Lumír je . . . Ó, slyším jeho věštbu —
zvuk slyším mečů, dávných bojů ohlas;
šum sněmů kdes' . . . i Durynkovu kletbu —
ba, zřím i Karla požehnanou setbu,
let jeho slávu: — vzácný dějin odkaz . . .

Vše zase zřím — — Ach, blahé duše snění!
— Žel, že tak prcháš v krátkém dumy čase,
žel, že tvé kouzlo v jeden ráz se změní —
v hrst suchých listů . . . v lkavé větrů znění,
jímž smutný domů vracívám se zase — — —

Josef Hais Týnecký.

Vánoční hra s hudbou a zpěvy

o VI výjevech.

Slova napsal JOSEF RÉMYS, Šk. B., katecheta a odborný učitel. : Hudbu složil P. B. MATĚJŮ, C. SS. R.

(Pokračování.)

Výjev IV.

Pastýřové.

Jeviště: pastviště u skály nebo pod strání; doba večerní, ovce, oheň, pastýřové.

Hovor pastýřův:

Číslo 22. Deklamace. Jakob:

»Odňata jest od Judy už berla;
Říman žezlo třímá Davidovo:
V ruce pohanů je Boží perla! —
Messiáše není.«

Tomáš:

»Truchlé slovo!
Proroků však svatá zvěst nám kyne.
Strpení a modlitby tu třeba.« —

Ruben:

»Národ slavný očividně hyne;
drzý cizák život jeho střebá!«

Isai:

»Již se vedral pohan v Jerusalém!
V místech svatých ďáblům staví chrámy!«

Joachim:

»Národ celý v rozechvění stálém
věcí příštích očekává s námi.«

Jakob:

»Vojsko cizí zaplavuje zemi;
pohanské jho nesou šíje naše!«

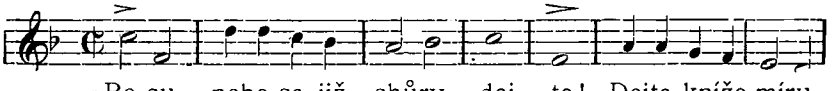
Isai:

»Nyní doba znameními všemi
označuje příští Messiáše!«

Číslo 23.

(sepnou ruce).

Solo. Efraim: *Moderato.*

»Ro-su, nebe-sa, již shůry dej - te! Dejte kníže míru,

(Ulehnouce usnou.) (Joachim na stráži.)

Objeví se jasná hvězda, jež přechází volně nad jevištěm, prudká záře (magnesium). V dáli jemná hudba strunová, zpěv:

Číslo 24.

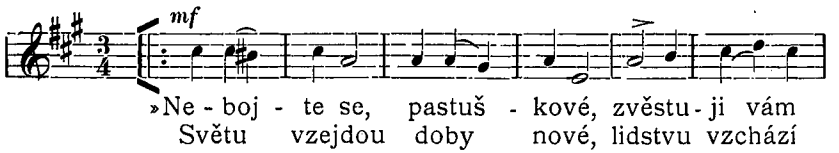
Sbor. Andělé za jevištěm:

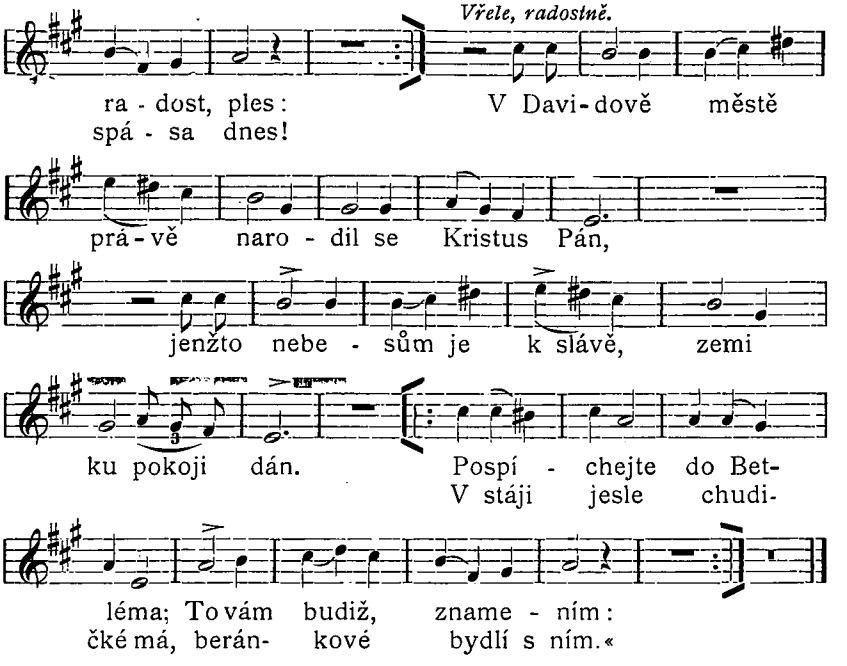
Číslo 25. Recitativ. Joachim ustrašen:

»Bratři, vzhůru! Vizte divnou hvězdu!
Slyšte, rajská hudba, s nebe zpěv,
při slavném jak duchů Božích sjezdu!
Ejhle, s nebe zářný sstoupá zjev!«

Solo. Anděl:

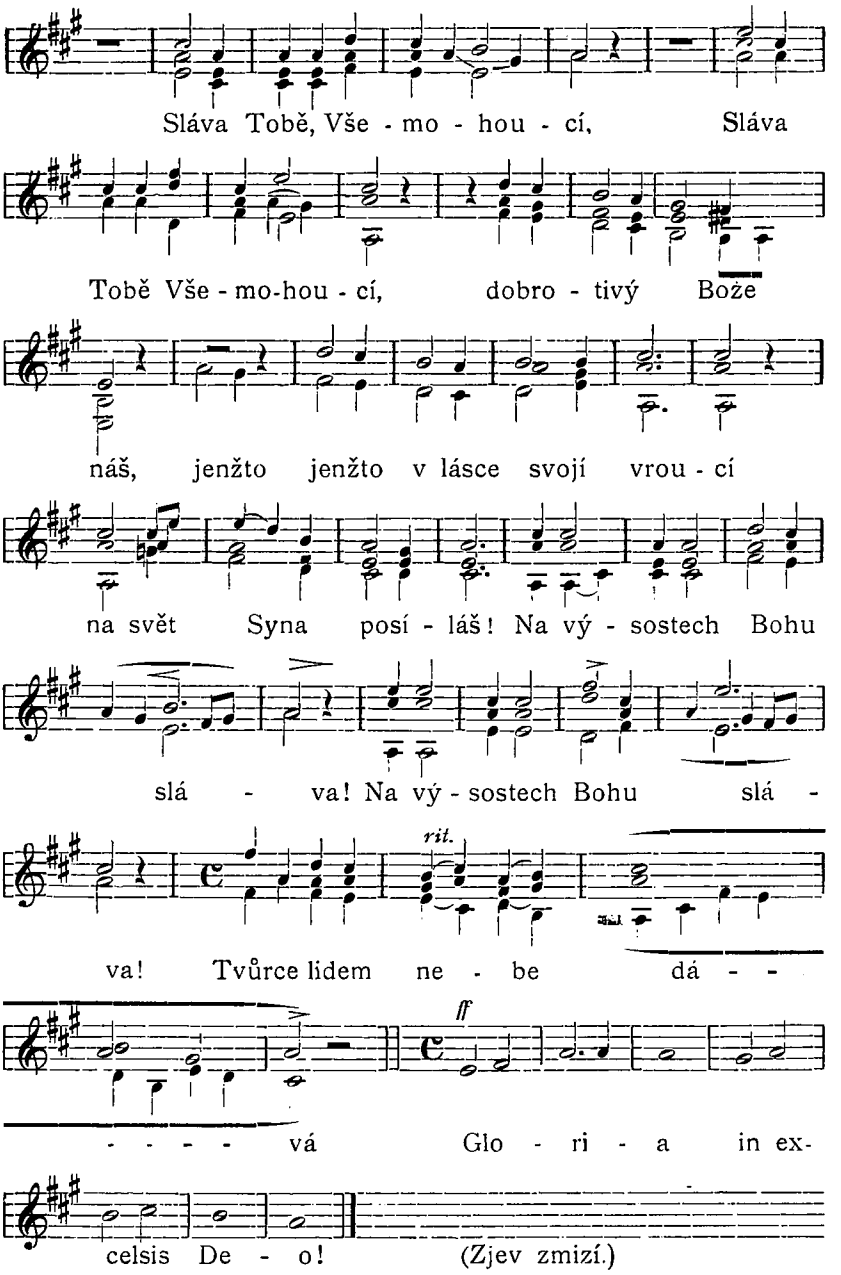
(pastýřové ustrašeni pokleknou)

Číslo 26.

Sbor andělů.

Číslo 27.

Solo. Jakob.

Tomáš: Efraim:

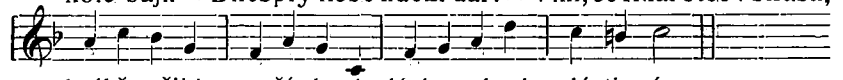

»Bůh prý dítě - tem se stal!« »V betlémské tam kdesi stáji andělé ho

Tomáš: Jakob:

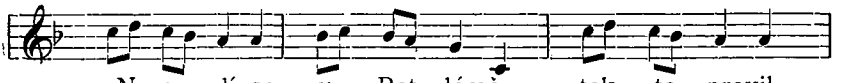

kolé-bají.« »Dnes prý nebe lidem dal!« »Vím, co říkal otec v strasti,

král že přijde naší vlasti; láskou bude vlásti nám.«

Ruben:

»Naro - dí se u Bet - lémě«, tak - to pravil

Efraim:

o - tec ke mně« »Já to v písmě čí - távám!«

Joachim:

Tam, hle, bratří, o - zá -ření, ja - ko žárné

slun - ko denní! Hvězda k městu ky - ne nám!«

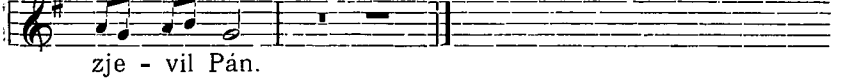
Isai sám, pak všichni totéž:

»Bratři, na po - chod se dejme! Do Betléma pospí-

chejme! Vizme, co nám zje - vil Pán! Vizme co nám

zje - vil Pán.

(Odejdou.) Opona dolů! (Pokračování.)

Matěj v povstání.

Povídka z povstání r. 1863 od Sewera Ignáce Maciejowského. Z polského přeložil FRANT. WOLF.

Za tábor označen byl Wąchock, městečko, položené na úpatí svahu Svatokřížských hor, v okolí železných továren, velikých rybníkův a hustých lesů, sloučených s pustinami Iłżeckými a Svatokřížskými. Místo bylo voleno šťastně; lid tovární tvořil živel chytrý, plný ráznosti, odvahy a vrozené schopnosti k drobné válce. Každý z dělníků byl rozený voják a dobrý střelec . . .

Klášter Cisterciácký, veliká válcovna, skládky železné a magaziny byly změněny v kasárna. V kovárnách pracováno ve dne v noci, vydávány z nich po stech kosy rovné, dlouhé, podobné křídlům, silné uprostřed, tenké a ostré po stranách. V městečku to hučelo jako v úle; hukot odnášela voda z rybníka do lesů; všecka prostranství zvolena za cvičiště.

Jízdy dostavilo se tři eskadrony, korouhvičky vlály v povětří, koně mladí i jezdci mladí v bílých šatech a červených krakovačkách . . . Prsa se dmula a duše plakaly z radosti! . . .

Každý den přibývaly oddíly střelců ozbrojených dvojkami, jezdců i dobrovolníků ke kosiníkům; síly naše se zvětšovaly každou hodinu. Ráno cvičení, večer hudba; lid se bavil, jedl maso, zpíval, tancoval a strojil se na Rusa! . . .

Z okolí Mirce a Iłže požádáno o dva tisíce kos; byly hotovy, toliko na dřevce je nasaditi. Šedesát lidí pracovalo do pozdní noci. Bylo nutno každé dřevce přizpůsobiti, dole okouti a železnými pruty přitáhnouti. Práce to těžká a loudavá; leč když stál les dvou tisíců do země zaražených kos, to zdálo se, že jimi možno světa dobýti.

O dvanácté v noci přijely vozy a k průvodu postavila se četa střelců, ozbrojená belgickými karabinami. Ujížděli . . . Na mostě to dunělo a kosy na vozech jaksi žalostně řinčely. Zahučelo to na silnici a ztichlo. Měsíc vyhlédl z poza Svatokřížských hor, vznesl se vysoko a tiše svítil, ukazuje cestu, až dokud průvod nezmizel v temném lese.

Na zítří ráno přinesly stráže zprávu, že se blíží veliký zástup našich. Z hlavního stanu vydán rozkaz, aby celá síla vytáhla na náměstí s hudbou, vzdáti čest přicházejícím.

Slunce zasvítilo vesele na vyjasněném nebi, mrazík sevřel zem, sníh přikryl výšiny — teplo a sucho bylo na dvoře, veselo a čerstvo v srdcích.

Nejdelší stranu náměstí zaujali kosiníci, střelci postavili se v řadách po četách, jízda vyrazila ve dvě šiky po obou stranách naproti ležících. Před kosiníky hudba, štáb podle střelců, lid mlčící, zaražený uprostřed.

Na bílých návrších se náhle začervenalo, slunce zatřpytilo se po kosách, země zaduněla od lidských kroků.

»Jdou, jdou«, zahučelo v povětří.

Z pozadí návrší vystupovala četa za četou. V čele každé jeli vůdcové na křepkých koních. Divákům se zdálo, že táhnou mravenci, aby zaujali celý svět.

Náhle, neočekávaně povstal v zástupu lidu křik, smíšený s pláčem žen. Jak se ten mrak hýbal, volaly — »hle, toť naše vítězství!

Pláč jest nakažlivý, slzy kanuly z očí kosiníkům i střelcům, plakalo celé vojsko. City lidské soustředily se v jeden bod a nastala chvíle, která se nikdy v životě nezapomíná, která vniká hluboko do srdce a nemizí!

Zástup posunul se v dolinu, přešel most, hudba na náměstí zahrála.

Muž vedle muže, jako duby; temně hnědé haleny, vysoké beranice, u košil červené stužky, v rukách kosy, na plecích kabelky; šli po šesti, klidně, vážně. Cítili, že jsou množstvím, silou, váhou budoucnosti . . . Obklíčili dlouhým řetězem štáb, v očích se jim mihaly plaménky, vojsko vzdávalo zbraní čest, hudba hrála, lid plakal, ženy se rozčileně usmívaly skrze své slzy, vůdcové na koních rovnali řady.

Uhozeno na zvon, v čele štábu vyjel na koni kněz. Promluvil — hlas mu zanikl v hrdle, slzy ho zalily. Náčelník přijal přísahu; kněz na koni ustrojen do pluvialu, varhaník podal mu kropáč, lid sňal beranice, poklekl. Nastalo ticho; bylo slyšeti jen ohlas dupotu koně, nesoucího kněze a hojné krůpěje vody padající na hlavy klečících.

Hudba zahrála hymnu: »Ještě Polska nezhynula«, celé vojsko ji zpívalo s nábožným nadšením, hlasy se třásly v povětří. Ku konci pochval: »Bartoši, neztrácej naději« . . . rozohnil řady. Vyrazili napřed střelci v řadách po praporech, za nimi jízda, přibylé bataliony od lůže, a pochod uzavírali staří naši kosinici od Šidlovce a Saudoměře.

Na náměstí nastalo ticho, v kasárnách nastalo vření. Dvacet tlustých volů padlo toho dne. Na dvoře ve velkých kotlech připravoval se krupník, chléb rozdán na dva dny, kořalka nalita do butelek.

Zástupy žen mladých i starých i děvčat obklopily vojáky. Radostné vítání a výkřiky slily se v jeden veliký hukot, který se vznášel přímo vzhůru k nebi.

* * *

Při vojenské poradě, v poledne konané, rozhodnuto část sil vrhnouti na Bodentýn, zahraditi a přeraziti velikou silnici mezi Radomem a Kielcemi a se zbytkem sil vrhnouti se prudkým pochodem na jih, udělati zálohy v Opatově a Saudoměři, očistiti dva kraje a podati ruku Haliči, která se tehdy začínala teprve probouzeti. Lidí bylo s důstatek, šlo hlavně o zbraň a náboje.

O druhé hodině dvě čety střelců, dva prapory kosiníků a oddíl jízdných krakováků poslán do Bodentýna. Oddělení to vyrazilo pod velením starého Davidoviče, vyprovázela je část štábu a zástup přátel. Když oddělení opouštělo stavěnou silnici, vzdalo čest; provázeno žehnáním a výkřiky, posunovalo se úvozem na návrší. Štáb se vracel do Wąchocka.

Silnicí běžel mladý urostlý muž, v beranici na loket vysoké, s kosou v ruce, podle něho mladičká žena, s bílým šátečkem na hlavě a velkým mřížovaným na ramenech.

Velitel zastavil koně. »Z kterého praporu?« optal se.

»Snad z prvního . . . Bartoš povídal, že z prvního.«

»Jak se jmenuješ?

»Matěj z Mirce.«

»Opozdil jsi se?«

»Ostalo trochu špeku, tím jsem si tedy namazal boty, co jsem dostal od vlády národní.«

»Vrať se, půjdeš zítra se zavazadly a spíží.«

»Ale boty!? —« zvolal Matěj — »dali mi nové, silné, to by řekli, že jsem je ukradl a utekl.«

Žena popotáhla ho za halenu, aby přestal, leč Matěj se rozhněval.

»Nebojíš se kozáků, ukazují se na cestách? Viděli jsme je!«

»Či je snad daleko do lesů?« Kdo by se tam kozáků bál? Budu si věděti rady s nimi.« Matěj zahrozil kosou.

»Půjdeš?« — »Což nemám jíti? . . . raději se svými!«

Štáb odjel. Matěj zůstal sám s mladičkou ženou.

»Proč jsi se nechtěl vrátiti, když představení dovolili?«

»Oni mají svůj rozum, a já svůj! . . . rozumíš, Kačko!«

»Hloupý . . . ale jak si poradíš se svým rozumem, když tě kozáci přepadnou a oberou?« Zalomila rukama.

Matěj stanul, beranici posunul na stranu a poškrábal se na hlavě. »Kačko, vyjdi na tenhle kopeček a podívej se, zda na zatáčce cesty není viděti kozáky.«

»Když se bojím.«

»Boj se a lež; já si zatím odpočinu, dýmku nacpu, okusím toho tabáku, co mi ho dal velitel celý balíček.«

Vyňal dýmku, pytlík na tabák; rozhlédl se, popatřil na cestu a pomalu tabák nacpával.

»Jdi, Kačko; nebo vidíš, jak jich nespatříš, projdeme se pěkně po silnici. Ale jak uvidíš . . . «

»To mne zastřelí . . . « zvolala Kačka.

»Budou-li tedy chtíti stříleti . . . ať darebáci kazí prach!«

»Jseš hloupý!«

»No, no, ale ty běž!«

Usadil se na kamení, na křesadle vykřesal oheň, hubku přitiskl na tabák a dýmal vesele, co Kačka, vybravši si nejpříhodnější svah, brodila se vzhůru sněhem.

»Nu což?« zvolal Matěj, spatřiv ženu na vrchu.

»Živé duše není na celém velikém okrsku.«

»Škoda,« řekl Matěj.

»Jen nedělej žerty, pokud jsem dobrá,« odpověděla Kačka, přibíhajíc dolů.

»Ale to mohu zas a lépe, neboť půjdeme po silnici rovně jako po stole.«

»Vstal, vyklepal popel, dýmku schoval, vyzvedl kosu a dal ji ženě.

»Nes trochu, a já mezi tím dám ruce do kapes, zmrzly mi na kost.«

»Když se bojím, ta kosa je ukrutně ostrá!«

»Nesahej na železo, ale uchop se dřeva. Snědla jsi dnes dvě libry masa, chutnalo ti?« »Ale ovšem.«

»Nadarmo tedy nejez národního chleba, ale za něj odpracuj; vezmi kosu a už . . . ku předu!« Položil ženě kosu na rameno, sám dal ruce do kapes u haleny — pospíchali.

»Kačko, když se mi poštěstí, tak se ti nevrátím do chalupy s prázdnýma rukama.«

»Ale jestli tě zabijí,« zabědovala Kačka.

»Ale když přijde nemoc, je třeba lehnouti na slámu, jakou si tehdy dáš radu?«

Smrt najde všady, ať člověk chce, nebo ať se jí vyhýbá.«

Kačka přemožená umlkla. Matěj mluvil dále. »Kéž bych jen se zmocnil ručnice! Víš, Kačko, tak se mi chce ručnice, že bych bezmála za ni duši dal!«

»Ale dovedeš ty střílet z ručnice?«

»Jako ty, to ne! . . . Zda dovedu? Ty mne budeš učiti! . . . Jak jen dobudu na nějakém Rusovi ručnice, to už si budu věděti rady, oho, oho! . . . Drž rovně kosu, nebo mi jí očí vypíchneš! . . . Kačko, ty jsi mi voják, ha, ha! . . . «

»Ženské nepatří na vojnu« . . . odpověděla uražená Kačka.

»Šedivý soumrak a modravá mlha, prozářena červenými paprsky zapadajícího slunce obklopila zemi. Matěj žertoval, blouzně o velikých věcech a strojil se na ručnici a vojsko. Oba spěchali jako posedlí.

Na zatáčce silnice náhle zaduněla koňská kopyta, divoký zpěv, podobný křiku čejčímu rozlehl se povětřím. Matěj uchopil kosu z ruky Kaččiny a vrhl ji do sněhu do výmolu.

Přijela kozácká stráž. Osm mužů s vysokými pikami, na malých koních přijelo cvalem. Matěj sňal čepici. Kačka, třesouc se strachem, schovala se za něho.

»Odkud?« houkl poddůstojník. — »Z kostela,« — odpověděl Matěj.

»Ty jsi kosiník« — vzkřikl a pozvedl nahajku. — »Ale kde mám kosu?« odpovídal sebevědomě Matěj.

»Byl jsi ve Wąchocku?« — »Ale ovšem že byl.«

Kačka ho udeřila nepozorovaně do plece.

»Byla schůze! A cos tam dělal?«

»Byl jsem v kostele na pobožnosti se ženou.«

»Ja ti dám kostel! Bylo mnoho vzbouřenců ve Wąchocku?«

»Jako v mraveništi, ale postupují jedním rázem jako voda.«

»Nešli snad někam?«

»Do Bondentyna dnes v poledne, aspoň dva tisíce mužů!«

»Dva tisíce« — zavolal, pozvedl nahajku a uhodil jí Matěje přes plece: »Nezapomeň, že nemáš jíti mezi kosiníky!« Kynul na soudruhy a hnali se dále.

»Ale ten ti dal,« zvolala Kačka — »a zač?«

»Ale vy, psi krvi,« vykřikl Matěj — »já vám dám! . . . Kačko, vlož mi ruku za halenu a tři mne! Šelma mne uhodil přes lopatku, že těžko ruku zdvihám. Vidíš, kdybych měl pušku a byl je tady polapil, měli bychom dva koně a dva páry bot. Holínky zapjaté na řemínkách . . . Vidělas?«

»Viděla,« vzdychla Kačka, roztírajíc mužovi lopatku.

»Zvedni kosu ze sněhu a podej mi ji.« —

»Když se bojím, aby se nějak nevrátili a ji nespozorovali. Naskakuje mi husí kůže.«

»Podej mi kosu! S čím pak přijdu ke svým? s holýma rukama? Chtěl bych, aby mi dali přes ústa? Ale ti by se mi smáli a ze mne žerty tropili a nejvíce Bartoš!«

»Tak já ti dám« — zasmála se žena.

Matěj se stavěl rozzlobeným, dávaje ruce na důkaz hněvu do kapes. Kačka zvedla kosu ze sněhu, a podávajíc ji Matějovi, udeřila ho jemně do tváře.

Matěj se rozesmál.

»No tak, dej políbení, když jsi taková.« Políbili se. Matěj hodil kosu na rameno a odešli.

»Jak jen se silnice sejdeme, tak již jako bychom byli doma —« hovořil, přidávaje kroku. »Kačko, opatruj majetek náš jako oko v hlavě! Slamou neplýtvej, abys na jaře střechu netrhala, nebo bych ti nabil.«

»On by mne bil! Kdybys ty jen měl můj rozum!«

»Tys mi veliká moudrost!«

Obrátili se ze silnice do širokého úvozu, obklopeného lesem. »Odpočiňme si trochu,« řekl Matěj. Podal kosu ženě, vzal tabák, nacpal dýmku a zapálil. »Kačko, ty mne budeš chváliti, až já jen se zmocním pušky! . . . Bůh ví, kdy se znovu setkáme!«

Kačka vzdychla, sesmutněla a umlkla. Matěj se rovněž zamyslil. Kráčeli zvolna pod kopcem. Smutek je přepadl, těžké myšlénky svalily se jim na srdce. —

»Kdo to přichází?« rozlehl se náhle v temnotě hlas, ozvěny ho přitlumeně opakovaly v lese. Matěji hlas selhal, leč vzpamatoval se a odpověděl:

»Našinec.« — »Jaký našinec?« — »Matěj z Mirce.« — »Kdo jsi?« — »Sedlák.« —

»Hloupý, odpověz, nebo střelím.« —

Kačko, čím pak jsem?« zašeptal Matěj. »Snad kosiníkem« — odpověděla mu Kačka, třesouc se.

»Kosiník,« vykřikl Matěj. — »Z kterého praporu?« — »Z prvního, kde je Bartoš poddůstojníkem.« — »Ale kdo jest setníkem?« — »Pan Woinski má snad velení nad celým.« — »Přejdi!« — Kačka se uchopila Matěje v polou těla a přiblížili se ke stráži. »Vidíš ten oheň?« — ukazoval střelec rukou. — »Tam jdi a hlas se, stráž tě doprovodí k prvnímu praporu.«—

Matěj si oddechl z celých prsou a popošel k ohni. Kačka při něm, leč v krátku se ohlédl. »Sami — pravil k ženě, dostaneme se do města.« Kačka přisvědčila pokynem hlavy.

Na prostranném náměstí městečka planuly ohně veliké, v oknech světla a z hostinců zaznívaly tóny houslí a bas do nápěvu kujavského tance.

Matěj zadupal do taktu. »Kačko, žije se na vojně a neumírá!« zvolal.

»Jak se ohlásím a kosu odevzdám, pobavíme se. Pane vojáku!« — zavolal na přecházejícího střelce.

»Mluv, bratře!« — odpověděl mu střelec, zastavuje se.

»Bratře, kudy k prvnímu praporu kosiníků?«

»Na konci této ulice spatříš starý pivovar . . . « Matěj dále již neposlouchaje, hnal se ulicí, Kačka za ním.

Na nádvoří kamenného pivovaru hořel vesele oheň, při něm ležili kosinici, vařící a pekoucí brambory. Kosy zaražené do země stály řadami.

»Kačko, sedni si na prah domku a čekej na mne!« — »Dlouho?« — »Vyřídím to mžiknutím. Vidíš Bartoše, chodí si jako pán. Jest poddůstojníkem a to já jím mohu také býti. Vrátím se ihned.« Odběhl.

Stanul před Bartošem a pozdravil kosou. Přišel velitel.

»Matěji, mluvili k němu — »žes utekl do chalupy« — a smáli se mu nesmírně.

»Ať se smějí, ale když jsem se jednou obětoval, že budu býti Moskala, tak ho nebudu hledati v chalupě. Boty jsem si mazal, ale potom mne kozáci zadrželi.«

Velitel přiskočil k Matějovi. »Kde — kolik jich bylo — co mluvili?«

»Na této silnici, bylo jich osm, pospíšili do Šidlovce. Ale nyní se ptám, kde mám kosu zaraziti do země, a hlásím se, že bych se rád odešel rozloučiti se ženou.«

»Jdi, ale až se zatroubí, vrať se spat, neboť zítra před svítáním je pochod.«

Bartoš vykázal mu místo pro kosu. Matěj ji zarazil v řadě do země a pospíšil k ženě.

»Kačko, ale teď pojď, pobavíme se«. Vzal ženu za ruku a oba netrpělivě, aby jim muzika neutekla, pospíchali.

Basy hučely, housle zněly ostře do uší. Uhodil do dveří, ty se široce rozevřely, výpar vyrazil ven. Přešli prah, Matěj uchopil ženu svou v půli, protlačil se do prostředka a v něm na levo jako vřeteno, podupávaje z radosti, otáčel se v taktu skočné hudby. Jakmile spatřil místo, vsunul se do kola a tančil za druhými, zpíval, vykřikoval, házel do houslí hudebníkům desetník za desetníkem . . . Rozohněná tancem mladá žena zašeptala mu: »Kdyby mi tě kozáci zabili, tak by mi ze žalu puklo srdce ve dví.«

Matěj ji přitiskl k sobě celou silou: »Neboj se, mám rozum a nesmírné štěstí. Kéž by jen byla ručnice! Hej, hu, ha, oddaná mně oddaná, Kačenka milená!«

Po tanci vpadli do zástupu mužů a rozohněných žen, byli to všichni známí: kmotři, přátelé z Mirce a jeho okolí a všichni z prvního praporu kosiníků.

»Vojna není tak zlá,« ozval se Matěj, nacpávaje dýmku.

S ženskými při muzice, kořalce a v teplé světnici« — odpovídal mu kmotr.

»Ej, či snad na vojně není hudba?« »Inu, lidi od ní padají,« dodal kmotr.

„Má-li mne sebrati smrt« — zvolal Matěj — »tak mne najde i doma pod peřinou. Veselme se, pokud možno! Muziko, tu moji!«

Postavil se před houslisty a zazpíval, až samo srdce v těle poskočilo. Uchopil Kačku a hnal se v prvním páru. Tanec koloval, kořalka se pila, nadšení rostlo.

Zatroubeno. Na náměstí rozlehly se bubny, do hostince vešla stráž, poddůstojník svítil lucernou. »Muži, spát do kasáren na slámu, ženy k měšťankám na noc. Světla shasit!«

Matěj vyšel za ostatními, veda Kačku za ruku. Nerad se s ní loučil, ohlížel se, okolkoval, Kačka se smála.

»Ale, neříkala jsem ti, že z toho nic nebude!«

Matěj rozmrzelý okolkoval stále.

»Matějová, pojďte s námi!« zavolala kmotra.

»Dej mi políbení a jdi!« ozvala se Kačka — »zítra ráno tě přece najdu.«

Matěj objal Kačku a upřímně k sobě přitulil. »Kačko, pamatuj mi na prádlo k převlečení a kdybych byl v Radovni, přijď tam.«

»Zítra se ještě setkáme« — zvolala, dohánějíc kmotru. —

Rozešli se, náměstí se vyprázdnilo, světla zhasnuta, nastalo ticho. Matěj si lehl v řadě v sušírně velikého pivovaru na slámu a usnul. Zdálo se mu o Kačce, zahradě, dobytku, také o Rusovi . . . Zápasil s ním a rval mu ručnici.

Noc vládla, jiskřivé hvězdy svítily, měsíc pospíchal k západu a koupal se v mlhách, rozsívaje krásné duhy na průzračných parách a bílém sněhu. V sušírně starého pivovaru ležel celý prapor na rozestlané slámě, muž vedle muže. Beranice položili si pod hlavy, boty u noh a odměřený chrapot mluvil o tvrdém spánku, zdraví a silných plících.

Na dvoře připravována v kotlích kaše ječmenná ve zvláštním kotli měděném, rozškvářející se slanina syčela hlasitě, působíc příjemné pocity žaludkům toužícím po tuku. Když byla hotová kaše odstavena a slaninou omaštěna, poručil velitel na ni hoditi kus ledu a zamíchati, aby rychle schladla.

Pohlédl na hodinky. »Již třetí! . . . čtvrtá . . . pátá! o páté v čas nejtvrdšího spánku provléknou se podle Šidlovce a popoledni o třetí setkáme se s nimi. Všecko hotovo? zeptal se důstojníka službu majícího.

»Hotovo!« »Zapřahat do vozů koně, kaši rozlévat do šálků a misek, ticho, ani muk!«

Město se nesmí pobouřiti. Ženy by se mohly probuditi a teprv by natropily nářku, křiku a pláče. Vytratíme se potichu a stopy za sebou nezanecháme.«

Vpadl do sušírny, zatleskal do dlaní. »Hoši!« — houkl z celé síly. — Nikdo se neprobudil.

»Rusové!« — zavolal!« — Ticho.

Zavřel dvéře, vzal revolver a střelil. Hoši jako jeden muž vzchopili se na nohy, vzpamatovali se rázem a hledali zbraň.

»Do řady,« zavelel — »srovnejte se!«

Sedlák polský, rozený voják, porozuměl rozkazu. Postavili se, srovnali se!«

»Nohy dobře ovinout, obout se, kabelky s chlebem na plece a na silnici!« Vyšel, mužstvo obouvalo se do bot.

»Něco bude, když nám poroučejí dobře nohy ovinouti« — zvolal Matěj — »Nepoženou nás za chvíli na Šidlovec?«

»Na Šidlovec? hloupý, tam Rusů plno, hradby, voda« — odpovídal kmotr.

Nastalo ticho, rušené šumotem odcházejících. Vešel důstojník, srovnal do dvou řad, zavelel: »V pravo, pochod!«

Vyprovodil prapor na dvůr. Do plechových lahvic nalita kořalka, kaše chutnala mužům; ozbrojení kosami stanuli v řadách po četách.

»Hoši,« řekl velitel — »tuto chvíli odjíždí šest vozů po čtyřech koních, potřebuji ke každému čtyři silné muže. Musíte se přesmyknouti přímo vedle Rusů; když nastane potřeba, vozy na ramenech přenésti . . . Hlaste se dobrovolníci!«

Z první řady vyskočil Matěj, za ním druzí.

»Nesmí se střílet« — končil velitel, ukázal tnutí rukou — »a tiše! Rozumíte?«

»Rozumíme,« odpovídali. Matěj zatřásl kosou.

»Ale nyní k vozům, pochod!« Učinil rukou znamení kříže. Napřed klusem vyhrnula se četa krakováků. Koně odpočaté strojili se do běhu, vzpínajíce se. Kola zaskřípěla ve mraze, kosiníci obstoupili vozy, střelci tvořili přední stráž.

Celý oddíl dostal se z úzké uličky na náměstí. Měsíc poléval sinavým světlem šedivé domky z kamene a bílé chalupy; nikde živé duše. Městečko vypadalo jako začarované, jako strašící poušť . . . Matěji se z žalu pro ženu sevřelo srdce. Kdyby jen mohl vyzvěděti, kde jeho Kačka spí, zbudil by ji a objal . . .

Minuli stráže, zatáčejíce se dolů velikým úvozem uprostřed tajemně sinavé pustiny. Koně frkali radostně, vojáci zapálili dýmky, důstojníci hovořili vesele. Nikdo se nebál v této chvíli.

»Dosti času na strach, až sjedeme na velikou silnici« — ozval se Bartoš, neboť i on, nedávaje se Matějem předčiti, přihlásil se za dobrovolníka.

»Moskalovi les nevoní,« zvolal Matěj.

Kosiníci i vozatajové se dali do smíchu. Mínění Matějovo se líbilo. Veselý šumot přešel po celém oddělení.

»Nevoní Moskalům les,« opakovali sedláci, dodávajíce si odvahy.

Pochod trval již hodinu. »Stát!« rozlehne se přidušený povel. Oddíl, vozy i lidé se zastavili.

»Hoši, do Šidlovce klusem; zbraň připravit. Ku předu, pochod!«

Zdvojnásobeným krokem bez přerušení pokračovalo se po tichu. Z koní šla pára a mužům z pod beranic stékal pot na tváři. Otírali ho halenami.

V zatáčce silnice zastavili se na tichý rozkaz znovu. Koňům huby plachtami zavinout, dýmky shasit, jíti tiše, dech v prsou zadržet.« —

»Slyšíš! (Sluszaj!) rozlehlo se tesklivě a táhle. Ozvěna tonesla dál a hlasy stráží, obklopujících Šidlovec to opakovaly. Jednotvárný, bědování podobný výkřik moskevský zamrazil naše

hrdiny. Jediný Matěj napjal sluch a ušima střihl jako zajíc, krk natáhl a vzpřímil.

Jízda v jednostupu zatočila na stezníky, střelci obklíčili vozy, koně popovedli. Po stranách šli velitelé. Postupovali zvolna a tiše. Sluch napjatý, oči vytřeštěné, nikdo se nesměl ozvati ani šeptem. Matěj tiskl kosu, ohlížel se, přemyšlel o ručnici a strojil plány.

Srovnání, vůz při voze, střelci ve čtverstupu zatočili se do úzké uličky v Šidlovci. Šedé domky hleděly na ně udiveně drobnými tabulkami svých oken. Matěj začal kulhati, vystoupil ze řady, sedl si na prahu jednoho z domků, zul boty a převíjel onuce zdlouhavě a zvolna.

Vozy ho minuly, oddíl přešel, Matěj ostal, narovnal se, zasmál se tiše, dýmku si nacpal, zapálil, kosu opřel o rameno a volně kráčel cestou.

»Cestu do Šidlovce znám, ale po ní přece nepůjdu! . . . Kdybys, darebo, ještě jednou vykřikl, abych věděl, kde tě hledati!

Vyšel z vísky, zatočil se na pravo, spozoroval čnící ve světle měsíce olšové křoviny, poskočil a vpadl do nich. Táhly se po úzkém břehu potoka na východ.

»Hoj, hoj! moje křovinky, jakoby jste rostly pro mne!« — zvolal. — Matěji! právě čas ku práci, nebo jak ještě kohout zazpívá, bude po všem.«

Kosu vzal do ruky a zatřásl jí živě. Vítr shodil sníh se křoví, udělalo se mu těžko, leč kráčel bez oddechu.

»Kéž bych se jen přiblížil!« — opakoval, zapadaje do sněžných závějí a dobývaje se z nich.

»Slyšíš!« rozlehlo se tesklivě. Vítr přinesl moskevský výkřik. Matěj stanul jako do země vrytý, naslouchal, vyhlížel.

Před ním stál v pohádkovém světle v modravém zamlžení do klínu se táhnoucí temný les sosnový. Z něho vyšel výkřik moskevský.

Matěj strojil si plán, srdce mu bilo, usmíval se, ale čelisti ze strachu se chvěly.

»Buď ty, darebo, nebudež již se ploužiti na tomto světě, anebo mne svatá země zakryje« — šeptal.

Zdálo se mu, že olšové křoviny, jimiž šel, spadají do lesa.

»Jimi až na samý konec, ale potom, co Pán Bůh dá!«

Kráčel ku předu s rozhodnutím člověka, věřícího v předurčení! Planina zdvihala se do výše, závěje se menšily, sníh stával se tvrdším. Matěj stáhl beranici na oči, kosu stiskl v rukách, zuby zaťal, bázlivé myšlénky odháněl od sebe a hnal se, hnal. Les se přiblížil, srdce se mu třáslo, studený pot šel po něm, leč Matěj se hnal se vzdorem a zavilostí.

Křoviny zřídly, dva hony prázdného pole bylo před ním a pak temný les.

Měsíc vrhal šikmo paprsky stříbrného světla, lámající se na sněhu.

»Kdybych měl bílý šat, přeběhl bych; tmavá halena se silně odráží při měsíčku. Není rady, třeba čekati, až zajde a skryje se.«

Kosu opřel, ruce otevřel, chtělo se mu zapáliti dýmku, leč bál se. Až se to jen jindy dá, vykouřím tři, jednu po druhé! To pak teprve mi bude Bartoš záviděti ručnici, ale ať si pro ni jde, jako já jsem šel. Lidé se budou diviti, představení všickni. Ale ať se diví celý svět a ať ví, co Matěj může, když jen chce!«

Úmyslně vynucoval ze sebe nejveselejší myšlénky, aby strach udusil, který přecházel po plecích a vlasy zdvihal pod beranicí.

Měsíc se skryl za svatou zemi, šedá mlha přikryla sníh, mírnic jeho bělost; nastalo temno, vítr se okázal, přeběhl po vrcholcích stromů a žalostně hučel. Matějovi naděje rozehřála krev, požehnal se, uchopil kosu, přeběhl kvapem prázdná pole, vpadl do lesa — stanul.

Vítr kolébal vrcholky stromů a z ticha hučel, toliko jen, aby přehlušil kroky Matějovy. Vycítil tu přízeň a zašeptal: »Kéž svatý Josef, kéž nejsvětější Panenka.« — Vyzdvihl beranici, když vyslovoval svaté jméno Panenky.

Pohlédl do lesa, naslouchal, usiluje mezi hukotem s hůry rozpoznati šumot dole.

»Nic tady není! Tady nic nevystojím.« Popošel hlouběji. Pozoroval, že mu kosa překáží, vrazil ji do sněhu, až ji nebylo viděti.

»Když dojdu k Moskalovi tak blízko, abych ho mohl kosou uhoditi, tak i rukama totéž dovedu.«

Našel vytlapanou stezku, spozoroval, že vede do města a jistě na ní stojí ten Moskal, před nímž se chvěje. Kráčel po ní, přes dvacet krokův a potom se zatočil.

»Jak jen mne uzří, tak střelí . . . . . a třeba netrefil, všecko pobouří. Mám-li ho přepadnouti, tak jen se strany města.«

Obešel velikým obloukem stezku, krada se od stromu ke stromu. Tmavá jeho halena slučovala se s barvou kory sosen a tratila se. Zadržoval dech, skrýval se jako liška a naslouchal s nakloněným do předu krkem jako vlk. Zpozoroval!

Něco přes dvacet kroků stál Moskal, opřený o strom. Nohy rozkročil, pušku držel pod paží dolů bodlem. Matěj neviděl, zda se dívá, či zda spí. Schoval se za sosnou a utrženou haluzí udeřil o peň. Moskal se ani nehnul. Chtěl zouti boty, leč nebylo času. Se hlavou ku předu schýlenou, opatrně zkoušeje každý krok, jak to činívají kočky, posunoval se blíže k Moskalovi. Stanul asi deset kroků dále na tvrdé stezce, nemohl vyraziti dechu, ruce se mu třasly, nohy pod ním klesaly. Ještě pět tichých krokův a . . . . . ku předu . . . . . Moskal se probudil, nastavil bodlo, Matěj je uchopil rukou a zároveň uhodil do úst Moskala, porazil jej na zem, ručnici vyrval. Naměřil. Moskal padl na kolena, ruce sepjal, šeptaje: »Pardon, smiluj se pro Boha, pardon!«

»Já ti dám pardon« — zasmál se Matěj. »Vydej nábojnici, zuj boty!«

»Zima je, bratře,« stěžoval si po tichu. »Zuj!« opakoval Matěj.

Moskal stáhl si mlčky boty, zakrývaje za kolenem schovaný váček.

»Sem s tím!« — křikl Matěj. »Nic to není« — zasmál se.

»Sem.« — Matěj naměřil ručnicí.

Moskal vydal. Matěj zdvihl jednou rukou a rozevřel. Na sníh vypadly papírové rubly. Schoval je. Pod moskalovým pláštěm vyhlížel žlutý kožíšek. »Dej mi kožich! Naši střelci jsou v kožichách.«

Moskal sňal nejdříve plášť, pak kožich, hodil mu jej. Matěj připásal si nábojnici, spjal řeménky od bot a pověsil boty na krk; vzal ruble z kapsy, pět vložil za ňadra a dva položil na sníh.

»Na kořalku za ručnici,« řekl posmívaje se. »Máš tu nožík a provázek, abys si z pláště vykrojil boty a provázkem obvázal. Ale nyní, darebo, jak se prozradíš a představeným povíš, že jeden muž, jediný, holýma rukama ti vzal ručnici, boty i kožich, tak tě holemi utlukou!«

»Pravda tak!« — přisvědčil zastrašený.

»Křič, volej a povèz, že tě obklíčilo padesát střelcův, ale teprv tehdy, až já budu v Šidlovci.«

»Jak poručíte.«

»Buď zdráv.« — »Mnoho štěstí, bratře!«

Matěj pospíšil stezkou. Co chvíli se ohlížel a běžel jako posedlý. Nyní teprv mu strach pobíhal po kůži a pobízel ho. V jedné ruce držel ručnici, v druhé kožíšek, konec haleny založil za řemen v pasu a hnal se bez zastávky. Moskal poslechl zřejmě rady Matějovy. Bylo ticho, nikdo ho nehonil. Teprv když dorazil k prvním chatám Šidlovce, zazněly trubky na poplach.

»Trubte do soudného dne a co mi uděláte?« volal opojený radostí a vítězstvím.

Minul krčmu z obavy před vyzvědačstvím židovým, sešel se silnice, míře na stranu k šeřícím se lesům.

Když ho první křoviny ukryly, zvolnil krok, oddechl z plných plic a zasmál se hlasitě. Byl to smích opojení nad vítězstvím.

»Hoňte mne nyní celé vojsko ze Šidlovce s kozáky, kolik vás jen jest.

Vyzvedl ručnici do výše a zatřásl jí. »Kdyby tu byla Kačka, divila by se, ba divila! Škoda, škoda! Ale kdyby byli přiběhli druzí, když jsem se s Moskálem namáhal!«

Strach ho přešel a krev mu vrazila do hlavy. »Kačko, neviděla bys již nikdy svého muže a snad by ho lidské oko nikdy již neuzřelo . . . . . Ale když se nic nestalo, nač si připomínati? Les mne přijme, schová a k našim doprovodí. Hoši se budou smáti, Bartoš bude mrzutý, ale představenstvo se bude radovati.«

Stanul na výšině a na kraji sosnového lesa se obrátil. Před ním koupala se vesele v růžových červánkách věž šidlovského kostela, kamenné domky vinuly se k ní. Veliká silnice protínala město, táhla se na západ a mizela. Malé domky Šidlovce přikryté sněhem dřímaly. »Tam, tam,« — šeptal Matěj; — »v tom klíně temného lesa jsem vzal Moskalovi ručnici, přeběhl jsem takový kus cesty a jsem tady.« Hrdost naplňovala mu srdce, rety se mu třásly.

Na silnici do Šidlovce ukázala se četa kozáků. Jeli klusem, přes ves popohnali do cvalu, zastavili se před krčmou.

Matěj se zasmál: »Leťte, hoňte, hledejte, žida stlucte nebo ho pověste, vyzvídejte, co chcete a co dokážete? Kdyby jen kulka doletěla, to bych vás pleskl!«

Zaměřil ručnicí a dlouho mířil. »Příliš daleko; ale kdyby jen kulka doletěla, střelil bych toho chlapa v předu, neboť jistě ten mne včera udeřil bičem.«

Kozáci pospíšili dále cestou. Matěj uhnul se trochu do lesa, hledaje široký peň po uťatém stromě; když ho nalezl, usedl, sejmul čepici, požehnal se a nejprve pohlédnul do nábojnice a počítal náboj.

»Šest po desíti bez jednoho, neboť ten jeden je v ručnici. Na počátek to stačí.« Z kabelky vyňal lahev, chléb a kousek slaniny. »Matěji, to tobě; držel jsi se, to žádná řeč, znamenitě.« Nachýlil láhev, zaklokotala, napil se . . . . . »Leč když není čím chleba ukrojiti a slanina zmrzla na kost . . . . « »Běž k Moskalovi pro nožík!« — zvolal a zasmál se od srdce. — »Matěji, tys, darebo, nesmírně důvtipný. Kdybych nebyl důvtipný, nebyla by u mne ručnice.« Odhrnul nohou ze země sníh, nalámal větviček sosnových, rozpálil oheň a při něm pražil slaninu, podstavuje chleba. Tuk kapal, chléb se rozehříval a měkl.

»I bez nožíku si poradím. Když jsem holýma rukama přemohl Moskala a druhý den, jak jsem se přidal k povstalcům, dobyl ručnice a šest desítek náboje, to již musím míti hlavu na pravém místě!«

Rozvinul kožíšek, sklepal s něho sníh, svlékl halenu, ustrojil se, zapnul, beranici dal na stranu, uchopil ručnici.

»Ale nyní přijďte na mne třeba po desíti. Ten Bartoš, ten Bartoš, představenstvo, hoši z Mirce! Co to bude radosti! Kéž bych jich jen dohonil, kéž bych se dověděl, kudy šli! Jen nikde do lesa; je třeba jíti krajem, pokud mne stopy nedovedou.«

Nábojnici připjal, halenu složil jako vojenský plášť, konce svázal provázkem, položil přes rameno, ručnici vzal do ruky.

»Kačko, kdybys mne nyní spatřila, oněměla bys! Oněmí Bartoš i hoši z Mirce!« Šel krajem, hledaje stopy ve sněhu. »Pět rublů za ňadry« — snil — »za ty může býti tlusté tele a z telete kráva! Kačka naříkala a bála se. Ha, ha. Ale ať naříká, potom si mne bude více vážiti!«

Mezi tím, co přešel asi dvacet kroků, hleděl na silnici a rozhlížel se, pátraje po stopách ve sněhu. »Tady,« zavolal, zastavuje se — »tady přejely vozy, vidím stopy po botách hochů mířeckých. Tady jsem je přeci nalezl!« Rozešel se přímo po stopách. Stromy a zatáčka cesty ho zakryly, zmizel v houštině; jediná živá duše v tajemné pustině, jedno bijící srdce v tišině, jediná mysl v tom sinavém mrtvu! Matějovi bylo přes to veselo. Šel čile pod kopec, zastavuje se jen, aby sňal beranici, otřel rukávem kožicha pot s čela a dýmku si vykouřil. Pálilo ho pod nohama, netrpělivost ho hnala ku předu, nechtěl, aby odešli bez něho na Moskala a aby ho nechali v zadu s puškou jako hloupého. Toho se bál nejvíce a stále rychleji kráčel, žena se na kopec.

»Kéž bych jen přišel za dne« — opakoval — »nastane noc, ztratím stopu a co dál? Kam se obrátím, kam se poději a co si počnu . . . « Zastavil se, opřel se o strom, přitáhl s plecí kabelku, vyňal láhev, napil se a dále cestou!

Ze stavěné silnice otáčely se veliké stopy kol i lidských šlépějí na pravo. »Zatočili« — zvolal — nyní se neztratím!« Obrátil se a běžel čile na úpatí hor po mírném svahu. Boty moskevské mu zvonily, narážejíce podkovkami. Za nedlouho ucítil dým a na ohybu výšiny ve veliké kotlině spatřil tábor. Zasmál se a houkl ze všech sil. Stanul, napjal krk a uslyšel říčení koní. »Pouze koně mne poznali!« Pospíchal dále.

»Stůj! Kdo to jde?«

Matěj se vzpřímil. »Do dneška rána kosiník z prvého praporu, kde je Bartoš poddůstojníkem, ale nyní, tak jako vy, střelec. Matěj z Mirce.«

»Pojď ke mně!« Matěj přišel a vzdal zbraní čest.

»Obral jsi, tuláku, Moskala!« — udeřil ho lehce pěstí do krku a postrčil dolů. Matěj letěl jako posedlý, drže v jedné ruce boty, ve druhé pušku. Veliká kotlina vřela, kosiníci dělali z jedlovi boudy a stáje, na ohniskách kypěly kotle, koně v ten čas uvázaní u vozů frkali vesele, rozkazy se střídaly, a celý tábor posud nesrovnaný představoval podivné mraveniště.

Matěj vpadl právě doprostřed. »Zde jsem!« — zvolal — »a tady ručnice vzatá Moskalovi pod Šidlovcem, a tu jeho boty, nábojnice a v ní šest desítek nábojů . . . kožíšek! . . . «

Kosiníci, střelci, velitelstvo obstoupili Matěje. Zástup se kol něho hromadil stále četněji. Matěj by byl rád všecky své příhody vypověděl jedním dechem, najednou, leč radost trhala mu prsa, zarážela dech . . .

Jeden z důstojníků mu podal butelku s vínem. Nachýlil ji, vypil, oddechl si z hluboka a začal. Vykládaje, dělal posuňky, zastavoval se, choulil se, kladl se na zemi, klekal a smál se až k slzám, když za ručnici daroval Moskalovi nožík a ze soustrasti mu hodil dva rubly.

»Zul jsem ho, aby dareba nemohl hned utéci ke svým. Boty jsou důkladné a beru si je pro sebe, ale ty, co mám na nohách, dávám zpět národní vládě a prosím představenstvo, aby mne přeložilo mezi střelce.«

»Ať žije Matěj!« zvolal velitel.

»Ať žije,« opáčil tábor. Ozvěny doprovázely, ale Matějovi se zdálo, že doběhnou do samého Mirce a že Kačka je uslyší. Sňal čepici a klaněl se na poděkování.

»V první setnině střelců, v první řadě, první z pravé strany a první k povýšení na poddůstojníka!« prohlásil starý vůdce.

Matěj stál vzpřímený, cosi ho lehtalo nesmírně pod žebry, byl by vzkřikl z radosti, ale styděl se.

»Ale beranici přesekni na polovic, aby ti nepřekážela ve křoví,« dodal hejtman, klepaje mu na rameno.

»Já již si s ní budu věděti rady« — odpovídal a přistupuje blíže, dodal potichu: »Naši z Bodentýna ještě nepřišli, za hodinu

nastane noc, stopy zmizí. Na rozcestích třeba rozdělati oheň a čekati na ně.«

»Zapomněl jsem na to, Matěji, tys opravdu rozený vojín.«

»Vždyť kdyby to nebyly stopy, které mne vedly za dne, bych byl bloudil třeba celý týden.«

Dán rozkaz zapáliti veliký oheň na zatáčce z hlavní silnice. Matěje vzal hejtman mezi střelce. Matěj šťastný, leč vysílený a unavený vrhl se v boudě na suché listí a usnul, tiskna ručnici k sobě. Nechtěl ji dáti z rukou.

V noci přijel z Kielce od národní vlády posel se zprávou, že ráno vyrazí do Radomu se zajatými nováčky prapor pěchoty a škadrona dragounů.

Postaviti zálohu, odvésti nováčky, naložiti Moskalům, vzíti zbraň a náboje a držeti je v šachu, přikované v jejich místech opevněných třeba týden. Tato myšlenka zrodila se náhle a ovládla tábor.

»Pod kieleckou silnici!« přecházel rozkaz od úst k ústům. S první četou střelců vyrazil napřed hejtman, aby vybral místo, za ním táhla celá síla bodentýnská.

Matěj, první v první řadě, v beranici do polovice přeťaté, ve žlutém kožíšku a v botách zapjatých na řemínky, šel směle, pohlížeje s pýchou na ručnici. »Zkusím tě,« opakoval si v duchu.

Po čtyřech hodinách pilného pochodu se rozednilo, četa se zastavila. Ve vzdálí dvou set kroků bylo viděti stavěnou silnici.

»Nu, což, hoši« — ptal se kapitán — »kde položiti zálohu? Snad v této kotlině?«

Mlčeli. tu Matěj dodav si odvahy, vystoupil ze řady. »Pane hejtman, pojďme na kopec; máme-li kde položiti zálohu, tož jen na hoře!«

»Aby nás Moskalé spatřili a postříleli jako ptáky!« namítal Bartoš.

»Hloupý!« zvolal Matěj.

»Ticho! Matěj mluví!« zvoláno v řadě.

»Vždycky je lépe z hůry než dole —« začal Matěj. »Když tedy se Moskal dostane na horu a my ho přepadneme, tak se rozdělí; a tu budeme ho moci hnáti s hůry dolů, jedny do Šidlovce, druhé do Kielce. Jestli oni znova do nás začnou páliti, tu snáze bude nám jíti jim s očí za kopec z této nebo s oné strany, než dáti se tlouci s hůry, když by nás dopadli v kotlině. Vždycky lépe býti nahoře než dole, na vrchu, než vespod.«

Četa se dala do smíchu. »Matěj má pravdu,« řekl hejtman — »pojďme na kopec. Snad se nám dá nalézti silnou houštinu a místo k silnici přístupné. V levo za mnou, pochod!«

Matěj měl radost sám ze sebe, hrdost ho bodla. V četě počali důvěřovati v jeho rozum! »Matěji, připrav se k postupu na důstojníka!« šeptali. Dělal, že to neslyší, srdce mu rostlo a odvaha v něm se zmáhala.

O verstu cesty dále zdvihala se neveliká, leč příkrá hora, rozdělená stavěnou silnicí ve dví. Bílé břízy obklopené hustými keři ji pokrývaly. »Tady« — zašeptal Matěj, leč tak hlasitě, že ho uslyšel hejtman.

Četa mimovolně stanula, s hůry bylo viděti na půl míle cestu táhnoucí se z Kielce, ale k Šidlovci zatáčela se prudkým svahem.

»Bude jim snadno utíkati, a nám ještě snáze za nimi sehnáti,« zvolal sám již sebou jistý Matěj.

»Sníh odhrnout, vyznačit místa pro oddělení,« dával rozkazy hejtman.

Za půl hodiny přitáhla celá síla bodentýnská. Střelci rozestaveni podél silnice, kosiníci ve dvou řadách za nimi.

Očekávání jest strašné; kosiníkům vystoupily oči z důlků, střelcům třásly se ruce — říkali, že je jim zima.

Po dvou hodinách čekání ukázal se na silnici tmavý bod. Rostl a měně se v hada, vinul se po celé délce versty, a svítil stříbrnými šupinami na slunci.

»Jdou, jdou,« rozlehl se šepot. Vůdce rozhlížel se dalekohledem.

V předu dragouni, za nimi nováčkové, pochod uzavírala pěchota.

Střelci, i kosiníci byli rozděleni ve dvě stejné části. Jedni na jedné straně hory, druzí na druhé. Jedni měli přivítati dragouny a sehnati je se silnice, druzí vraziti na pěchotu a zároveň osvoboditi nováčky. Had rostl, sílil a prodlužoval se. Zazněly trubky, řady se stísnily, naši padli na dané znamení na zem.

»Ne se zdvihat bez rozkazu, ne střílet bez povelu!« opakovali důstojníci. »Každý ať si svého vybéře!« zvolal Matěj.

Rozlehl se pravidelný ohlas kopyt koňských, dusajících na tvrdé zemi, smíšený s nepravidelným chodem nováčků.

Vůdce ukrytý za stromem povstal, čekal na pěchotu, netrpělivost jím lomcovala, touha po pomstě za křivdy moskevské jemu rozehřívala krev. Však sečkal, až řady pěchoty došly ke střelcům, ležícím na zemi. »Palte!« zvolal hlasitě.

Dvě stě výstřelů padlo. Koně dragounů se vzpínali a padali s jezdci, pěchota, uvedená ve zmatek, zanechávajíc zabité a raněné, ustupovala bez pořádku, nováčkové vrhli se do lesa . . .

»Kosiníci ku předu! Pochod! Ať žije Polska! Ať žije otčina! . . . « Les mužů a les svítících kos vyrazil na silnici. Dragouni spatřivše tmavé haleny a strašnou zbraň, utekli rychlým klusem, pěchota udržovala palbu a sestupovala s kopce!

»Ku předu« — volali vůdcové — »ku předu, stateční!« Kosiníci letěli jako posedlí, rádi, že jednou se mohou zkusiti s Moskalem. Nedbajíce nebezpečí, opojeni snadným vítězstvím, hnali před sebou celý ten mrak. Bartoš, oddechuje závistí proti Matějovi, letěl napřed s nadšením, nasadiv si beranici na ucho.

Zazněly trubky, řady pěchoty se rozestoupily. Moskalé zasypávali je palbou v četách. Střílejíce z dola, chybovali, leč Bartošovi spadla čepice, několik kosiníků se svalilo.

»Kosiníci do lesa —« houkl vůdce. V jediném okamžiku nebyl nikdo na silnici. Střelci naši uprostřed hustého lesa roztroušení v rojích, pražili do Moskalů sražených v řadách.

A znova zazněly trubky. Řada moskevská ustoupila do příkopu, vrhajíc polovici své pěchoty do rojů. Na druhé straně sil-

nice zastavili se dragouni, slyšíce nepřestávající výstřely. Na daný rozkaz sesedli s koní a s karabinami v rukách, zakrytí náspem silnice a lesem, posunovali se k našim řadám. Palba šla ostře a účinně. Matěj, vyzkoušev ručnici, nezmařil ani jednoho náboje. Moskalé osmělení svým množstvím, počali útočiti, vrhajíce v roje stále větší počet vojáků, výstřely houstly. Kosiníci přes to, že kule hvízdaly po kamenech, vrhli se na silnici a sbírali ručnice, nábojnice a kožíšky.

Dragouni mstíce se za porážku, útočili odvážně. Nastala obava, aby neobklíčili malou hrstku našich. Konečně cíle bylo dosaženo, nováčkové osvobozeni, vítězství dobyto, zásoby zbraní a nábojů ukořistěny — dáno znamení k návratu. (Dokončení.)

Obyvatelstvo světa.

Píše BEDŘICII JIŘÍČEK.

Pokud lidé myslili, že země je na světě prvním a nejdůležitějším tělesem a veškeren ostatní svět jen její ozdobou, měli sebe za nejvýznačnější viditelné bytosti, pro něž svět byl stvořen. Jakmile však se podívali do světa dalekohledem, ztrnuli úžasem. Poznali, že jsme ve světě příliš malí a nicotní a že ta naše pozemská planeta je snad nejmenší mezi těmi tělesy, na nichž víří život. Než při tom uběhlo se zase ve výstřednosti. Všudy, kde na světě spatřili hvězdu, všudy zase hádali život. I věhlasní učenci tvrdili, že i měsíc má své obyvatele, ba dokonce mnohý se vytasil i s domněním, že i slunce má obyvatele živé, vystrojené oudy a smysly případnými na takové ústředí života, ač je jisto, že v žáru slunečním žádný život není možným.

Je to divná věc ve světě vědeckém. Mnohý názor, jenž byl držán za pravdu, najednou padl na dno lidské vědoucnosti a opačný názor se zase vynořil na povrch lidského rozumování. Je tomu zrovna tak jako v bajce o lišce a vlčici. Liška se kdysi při své chytrosti přepočítala. Přiběhla ke studni s dvojitým okovem a nic netušíc vsedla do okova. Než se nadála, okov její tíží klesal do studně a než se vzpamatujíc mohla vyškočiti, již okov byl dosti hluboko. Ubohá musila v okově ve hloubce dřepěti. Najednou však vyčenichala, že na povrchu u ohlubně se objevila vlčice. I žádá vlčici, by si sedla do druhého okovu a k ní do studně se spustila, že jsou tam ryby. Pošetilá vlčice poslechla. Jsouc těžší, klesala v okově níže a níže a když se v prostřed studně setkaly vlčice i liška, tato dí: Tak je to na světě, jeden klesá, druhý se zvedá a naopak.

Tak je tomu i s názory světovými. Vždy jistou dobu víří hlavami myslitelů jistý názor, kterýž zase spadne do prohlubně zapomnětlivosti. Ale za čas se zase vynoří. Kolikráte názor pantheistický se vynořil na povrch! Nyní zase straší. Anebo jiný příklad probeřme!

Věda před sto lety hlásala, že s nebe nemůže na zem spadnouti meteor. Když pád povětroně r. 1790 v Juillaku zjištěn byl

300 svědky, akademie pařížská pokládala pád meteorů přece za nemožný úkaz. Bertholon ohrnoval nos nad zpátečnickým Juillakem. A nyní! Vypočítávají statisticky vědatoři, kolik milionů povětroňů a letavic přiletí do ovzduší naší země. Tak by se dalo ještě mnoho případů uvésti, kdy táže neklamná věda hlásá protichůdný opak toho, co před několika lety hlásala.

Co se týče obyvatel světových, taktéž pořád mění svůj názor. Před tisíci lety byli jsme my pozemšťané sami na světě. Před stem let každá hvězdička byla rejdištěm života. A dnes! Nejvážnější učenci praví: Jest pravděpodobno, že jsme sami v tomto viditelném světě. Ti, kteří všude větří život, nemají pro to žádných nezvratných důvodů. Slyšme, jak asi rozumují:

Nebyl by to stísněný pocit, kdybychom byli přesvědčeni, že jsme v širošírém a nekonečném světě samotni, osamoceni, kolem dokola obklíčeni jsouce bezčetným, nekonečným mechanickým strojem, který se skládá z nekonečného počtu ohromných i menších koulí hmotných hořících i nehořících?

Vidíme-li před sebou stůl pokrytý ubrusy a obtěžkaný jídly, co je přirozenější než mysliti, že se dostaví bytosti, které budou požívati připravená a přichystaná jídla. Ale na nebi je tisíce a tisíce prostřených stolů takových. Při jednom takovém stole jest hostem pokolení lidské. Měly by všecky stoly býti neobsazeny? Stvořitel musil by býti opravdu šíleným lakomcem, jenž nenechává ležeti ladem ve své truhle zlato, — kterýmžto zlatem je svět jako možné bydliště tvorů. Nelze si představiti Tvůrce jako lakomce, jenž má radost pouze ze hmoty buď kovové, hliněné nebo kamenné. Celý vesmír byl by zazděným pokladem, jehož nelze vykopati na věky věkův.

Toto mínění je jen tušení. Dle neúprosných zákonů logiky nelze souditi z jídel na jedlíka. Ovšem lze souditi z jídla na kuchaře. Z trusu lze souditi na jedlíka, ale nikoli naprosto z uchystaného jídla na požívatele. Vždyt tomu tak bylo i na zemi. Lecjaký Robinson se dostal na ostrov bezlidný, ale na stravu bohatý. Pokolení lidské nikdy sice nebude moci přelítnouti ze své planety na jinou, rovněž také my na zemi nedostaneme žádnou návštěvu od obyvatel jiných planet, jsou-li tam vůbec. Nanejvýše by se mohlo státi, že by nějaká troska organického tvora v podobě meteoru k nám doletěla.

Ovšem prý okem svým nikdy neuhlídáme nějakého jinoplanetárního tvora, avšak — povídají zastanci obydlitelnosti jiných těles — kdybychom chtěli věřiti jen tomu, oč náš nos nezavadí, jak chudou byla by naše věda! Pak bychom ani nemohli vědecky přemýšleti o jsoucnosti naší duše. Pak by zrovna tak byla psychologie bludnou vidinou, mýdelnou bublinou, jako rozumování o obydlitelnosti těles nebeských. Uznává se sice, že při tomto vědeckém thematě je velmi nápomocnou obrazotvornost, která předkládá tisíce a tisíce možných případů soudnému rozumu. Tento však podle svého usuzování vybera z tisíce možných případů ten nejmožnější, musí přece přijíti ku přesvědčení, že obyvatelé jinde na světě také býti musejí. Vždyť horká obrazotvornost všudy chladné vědě ustavičně předkládá předměty ke

zpracování a náš duch byl by jen jako klapotající mlýn, kdyby mu obrazotvornost nemalovala skutečnost v malebných a ohnivých barvách. Keppler, když hotovil zákony světa, hotovil je nikoli jako vědátor dle jistojistých výzkumů, nýbrž vybájil je, jak mu to jeho fantasie přinesla. A hle! dnes to, co jen Keppler tušil, je pravdou osvědčenou. Pravdu tu podepřel až skoro za sto let teprve Newton nezvratnými důvody.

Uváží-li se však, co je život, za jakých podmínek je možným, přestane v naší mysli vířiti blouznění o neobydlitelnosti světove. Naopak, přijdeme k úsudku, že v biblickém výroku: »když v š e pro člověka bylo připraveno«, to slůvko »v š e« se vztahuje snad na celý viditelný svět.

Co je život? To je těžká otázka. Život je tajemství přírody. Před každým i svým životem stojí i největší mudrc jako tele před vraty, která vedou do domu, do něhož se nelze dostati. Vrata zůstávají zavřena. Lze je rozbíti. Ale rozbitím ujde život. Zničí-li na příklad pytvec život živočicha a pytvá-li jej, už není v živlu života, nýbrž jen v nástroji života, v jeho troskách. Život jest jako duha. Přiblížíme-li se k ní, uteče. Tak podobně, chceme-li vniknouti do tajemství života pytvou, octneme se jen v jeho zříceninách.

Život ústrojný je vázán na tělo, tělo zase na ústředí neboli živel, v němž žije a z něhož bere stravu pro stavbu svého těla. Stavba těla čili vzrůst zas děje se ustavičnými pravidelnými přetvorbami a přesuny látek, které jsou základem života, ale které zase jsou odvislými od jistých fysikalních okolností, jež musí býti ustavičně pohotově.

Podmínek života je nesčetné množství. Kdyby jen jedna jediná scházela, je život buď ohrožen nebo nemožným. To vše nyní rozvážní učenci uvažujíce, tuší, že snad v žádném koutku světa není shluk všech podmínek životních leda na zemi. Život potřebuje pokoje. Takový prý není v celém kulatém světě leda na zemi.

Jako Koperník, Keppler správně tušili, ač ještě o tom přesvědčeni nebyli, jak, kterak vyhlíží mechanismus naší sluneční soustavy, tak nyní mnozí tuší, jak vyhlíží celý viditelný svět.

V díle »Des Menschen Stellung im Weltall« od Wallace dočteme se těchto myšlenek.

Nejvěhlasnější moderní astrofysikové dospívají k úsudku, že svět náš viditelný má hranice a je kulatý. Počet hvězd není nekonečný. Všechna tělesa vesmírná dohromady — každé kroužíc ve svém revíru — tvoří ohromnou kouli, která je zevně obepjatá hustějším pásmem shluklých hvězd. To pásmo neboli ta obruč obepínající kouli světovou je mléčná dráha.

Svět nemůže býti nekonečný, nemůže míti nekonečný počet hvězd. To dokazuje ta okolnost, že je tma. Kdyby byl počet hvězd nekonečný, vylévaly by hvězdy ustavičně aspoň takove světlo, jaké máme u nás, když svítí slunce. Světla sice do dálky ubývá řadou geometrickou. Avšak tento úbytek by se zase paralysoval přílivem světla kolem do kola odevšad přicházejícího,

kdyby počet hvězd byl nekonečný. Zdá se tento názor býti správný podle mathematických i optických zákonů.

Nyní dalekohledy jsou již tak zdohonaleny, že hledí a vidí se jimi již za hranice světové. Tam prý je tma. V mléčné dráze jsou prázdnoty a těmi se dívají pomocí dalekohledů jako nějakými roklemi do temné, zase další prázdnoty. Kdyby prý byl počet hvězd nekonečný, nemohla by tam býti tma. Jistě by tam bylo světlo od milionů a milionů hvězd, které tam předpokládají zastanci světa nekonečného.

Tak tedy nejen země, ale i celý svět je kulatý. My na naší zemi jsme prý ve středu té koule v rovině mléčné dráhy. Představme si to obrazně. Mysleme si svět jako kouli dutou. Tuto kouli ve středu (jako zemi náš rovník) obepíná mléčná dráha jako obruč. Kdyby do té obruče se vsadila kulatá plocha, tvořila by rovinu mléčné dráhy. A v té rovině asi se nalézáme nedaleko od středu světa konečného.

Tam, kde jsme, jest klid světový. Všude jinde jsou samy rozruchy, shluky, víření. Život tím je ohrožen a nemožným. Pak takových hvězd, jak je naše slunce, je prý málo. Většinou jsou prý dvojhvězdí i vícehvězdí na nebi; a v revíru dvojhvězdí není život možný.

Konečně ne každé světlo může býti ústředím života. Život rostlinný, který je zdrojem každého jiného života, vybírá si ze světla jen jisté paprsky jisté barvy. A těch prý každé světlo nemá.

Slunce naše je prý zvláštní životodárný zdroj života. Kdo ví, zda není samojediný. Podobného asi ve světě není.

Uvažujme některé podmínky života. Život je možný jen za klidu živlů. Kdyby živlové, v nichž život žije, vyšli z rovnováhy na zemi, je život ten tam.

Bible podává nám zprávu o katastrofě, která učinila život na zemi nemožným. Je to zpráva o potopě světa. Tože se odehrálo nedávno na zemi. Nynější geologové povídají, že tato nedávná potopa jest obrazem potopy biblické. Zasáhla obyvatelstvo několika ostrovů a pobřeží, pohltivši je až do posledního jedince. Je to katastrofa, která se udála r. 1883 na Sundajských ostrovech. Vyžádala si za oběť 40.000 lidí.

Kdežto dříve učenci mnozí šmahem staré zprávy ať národní ať náboženské zahazovali do starého haraburdí pohádkového, vyvstávají noví učenci, kteří se přesvědčují, že staré zprávy o katastrofách mají za podklad skutečnou událost. Potopa světa byla v běhu časovém, pokud se lidstvo pamatuje, nejstrašnější pohromou lidstva a proto není divu, že všudy, u všech národů nalézáme o tom upomínku.

Moderní zátopa na Sundajských ostrovech měla svůj vznik z výbuchu sopečného. Zcela nepatrná sopka trčela na neobydleném nepatrném ostrově Krakatoě mezi Sumatrou a Jávou. Nyní i s větší polovicí toho ostrova leží pod mořem. Tato sopka byla asi 200 let klidnou, až náhle v květnu r. 1883 oživla. Jelikož však týž ostrov byl bez obyvatel a byl vzdálen od Sebesie 23 a od Sumatry a Jávy 40 km., nečekali tamější okolní obyvatelé ni-

žádné nehody, a to tím více, jelikož byli zvyklí na návštěvy od podzemního ohně. Ostrov Jáva sám má asi 100 dílem vyhaslých, dílem živých sopek. Na ostrovech Sundajských, Filipínach a Molucích je 49 hor, jež chrlí oheň. Proto si ani sopky na Krakatoě nevšimli, když kouřila. Avšak síly podzemské pod touto sopkou připravovaly hroznou pohromu. Ponenáhlu kamení se tam v nitru měnilo ohněm v lávu nebo v popel. Všechno to bylo lačno dostati se ven na povrch země. Konečně 27. srpna okolo 10. hod. prolomily se stěny tohoto sopečného kopce mezi mořem a ohněm, Voda mořská valila se do žárné výhně sopečné. Titanské mocnosti těchto dvou živlů nyní započaly osudný zápas. Voda a oheň podnikly souboj. Hrozný vodopád se lil do hořícího pekla. V okamžik za nesmírného žáru nesmírné množství vody se rozložilo ve své prvky. Utvořil se třaskavý plyn, ten nejzhoubnější ze všech třaskavin. Moře v tomto okolí se náhle učinilo bublinou obsahující tento plyn. Bublina praskla ohromným hukotem, který byl slyšán daleko široko. Kdyby týž výbuch se byl stal ve Vídni, byl by býval slyšán nejen v celé Evropě, ale i na Gronlandu, na Uralu i v Persii a v Sahaře. Dějiny až posud většího výbuchu ještě nezaznamenaly.

V Batavii, 20 zeměpisných mil od oné osudné sopky, od tlaku vzduchu, jenž vznikl ohlasem neboli ozvěnou tohoto hukotu, zhasly všechny lampy, které za dne tam se musely rozsvítiti, protože černé mraky zastřely oblohu a z černého nebe se chrlil dešť popelný. Úder, jenž dopadl do pláště vzdušného naší planety, bylo po celé zeměkouli znamenati na zimničném stoupání barometru. Vlna vzduchová oběhla několikráte okolo země, než se atmosféra do rovnováhy dostala. Jelikož výbuch se stal pod hladinou mořskou, byly nejen dvě třetiny ostrova vyhozeny do povětří až k samým mrakům, nýbrž i nesmírné množství vody mořské. Na zemi byl pořádek zvrácen. Voda místo dolů spěla vzhůru k oblakům a celý téměř ostrov se vznesl až k oblakům. Moře se zvedlo jako ohromná hora nad hořící horou padající zase dolů. Tato tekutá hora se smrtonosným pohonem spěla k pobřežím a blízkým ostrovům. Menší ostrůvky se ihned úplně zalily a voda na nich v okamžiku splákla veškeren život až do poslední stopy, jako na př. na ostrově Sebesii. V Anjer-u, ve městě na pobřeží Jávy, 50 km. od onoho osudného kopce, byla vlna mořská vzrůstší na pobřeží přes 100 stop vysoká a v několika minutách pohltila všecky příbytky lidské. Moře se vylilo na pevninu, činíc při tom mnohonásobný nájezd. Řeky vrátily svůj běh zpět ku zřídlům.

Úplná tma trvala 36 hodin. Hrozné bouře, popelné pršky, zemětřesení strašily ještě těch několik lidí, kteří kde zbyli. Přirozený běh přírody se zvrátil. Lidé myslili, že je konec světa. Nelze si ani utvořiti úplnou představu o této hrozné pohromě.

Tak hrozný učin vznikl od nepatrného kopce ohnivého, jenž se propadl v moře. Dejme tomu, že by se to stalo na ostrově Jávě. Kdyby Jáva se svými 20 ohnivými kopci se podhrozila do moře! Jaký by byl z toho účin! Není příčiny, proč by nevznikla z toho zátopa celého povrchu zemského.

Dle mínění mnohých pohroma biblická, tak zvaná potopa světa, se asi stala z ohromného výbuchu sopečného. Zuřivé bouře vzdušné, tak zvané cyklony, mohly tuto pohromu ještě zvyšovati. Tyto jsou v Asii běžnými. Letopisy to zaznamenávají. Tak 11. a 12. října r. 1737 vlny řeky Gangu se zvedly 40 stop nad hladinu obyčejnou následkem ohromné cyklonové bouře, v níž v jednu noc více než 300.000 ob. našlo svůj hrob. Podobně se stalo roku 1876 ve východní Indii. Vlny vodstva se zvedly až 45 stop nad obyčejnou plochu, při čemž zhynulo obyvatelstva z jednoho milionu čtvrtý díl.

Co praví učenci o potopě biblické, majíce před sebou historii nejmladších potop? Praví:

1. Pohroma živelní, pojmenovaná jménem potopa světa, stala se na dolním Eufratě a zaplavila celou mesopotamskou nížinu.

2. Podnět k ní byl dán zemětřesením při zálivu Perském nebo něco jižněji dále, kterémuž zemětřesení předcházely menší otřesy.

3. Je pravděpodobno, že za doby častých mocných otřesů dostavil se prudký cyklon směrem z Perského zálivu.

4. Tradice jiných národů neoprávňují ku tvrzení, že by se povrch celé země zaplavil.

Praví-li se v bibli, že celá země se zaplavila a všecko pokolení kromě rodiny Noemovy zhynulo, tu to neodporuje pravdě, uváží-li se, že pokolení tehdejší ještě mladé nebylo ještě daleko rozlezlé od své kolébky a tudíž že se zaplavil jen ten kraj zemský, v němž sídlilo lidstvo.

Učenci hádají postup potopy takto: Za otřesů zemských dlouho trvajících vodstvo ze zálivu Perského se posunovalo do roviny Eufratské. Těmito náplavami dostal výstrahu obezřetný muž Hafis-Adra — to jest přeloženo: bohabojný mudřec — assyrský Noah a vystavil si zvláštní loď k záchraně své rodiny. Loď tuto asfaltem, zvláštní to smolou, vyomítal, jak se to ještě podnes u Eufratu dělá. Otřesy zemské se dostavovaly častěji, proto tento muž se svou rodinou vešel na záchrannou loď.

Ohromné klesnutí tlaku vzduchového následkem hroznych bouří a dešťů obzvláště následkem cyklonu řítícího se od Perského zálivu doprovázelo otřesy zemské. Z toho vznikly lijavce rozmnožujíce to vodstvo, které se valilo z boka od zálivu. Voda zvedla záchrannou loď do výše a při svém vlnivém pohybu zanesla ji na hory, kde zůstala trčeti. Tak o potopě biblické píše Suess. Čerpal tuto zprávu nikoli z bible, nýbrž z klinového písma assyrského. Zdá se býti tuto velká shoda mezi zprávou assyrskou a biblickou. Z toho mnozí míní, že autor bible čerpal z téhož pramene, který k nám mluví nyní písmem klinovým. Je však rozdíl ve vypravování assyrském a biblickém ten, že autor bible dává zahynouti potopou všecky obyvatele zemské, kdežto assyrský autor jen hříšné město Surrivak. Assyrský Noah vystavěl loď jen pro sebe a svůj dobytek, biblický i pro všechno tvorstvo. Dle bible vody trvaly 150 dnů. Assyrský zpravodaj mluví jen o 6 dnech a 7 nocích. Jak assyrský, tak biblický Noah vy-

sílá holubici, by se přesvědčil, zda ještě jest voda na povrchu země.

Assyrský autor udává i živelní příčinu potopy. Praví: Bublající duchové podzemní vychrlují ze země vlny vodstva a svou silou otřasají zemí. Tyto vlny odpovídají zmínce biblické, že ze studní a propastí voda nahoru se valila.

Perské vypravování ještě blíže označuje, že sopečný výbuch zavinil pohromu. Praví se tam: Od jihu vystoupil ohromný ohnivý drak. Všecko zničil. Den se proměnil v noc. Hvězdy zmizely, neboť je přikryl ohromný ohnivý ocas. Jen slunce a měsíc občas probleskly. Vařící voda se s nebe lila a opařila stromy až ku kořenům. Za blesků padaly krůpěje zvící lidské hlavy. Voda pokryla zemi výše než je délka člověka. Konečně, když se 99 dní a nocí drak nazuřil, zalezl zase do země a voda za ním.

V tomto vypravování perském děje se zmínka o obojí živelní hrůze, o otřesech a řevech podzemních a o rozbouření živlů vzdušných a vodních. Seismologie i meteorologie byly by měly tenkráte vděčnou úlohu. Ohnivý drak na jihu je vychrlivší se sopka, jejíž sloupy ohnivé rozlétly se po nebi jako ocas: kouřné a popelné mraky učinily ze dne noc a jen občas z těch mraků problesklo slunce a měsíc. Pak pršel horký déšť. Zase okolnost, která dokazuje, že, jak obyčejně, deště horké sprovázejí výbuchy sopečné. Drak zalezl do země. To znamená, že hora sopečná se propadla do hloubky zemské. Délka tohoto zemětřesného období se páčí na 99 dnů. Není tato doba delší než byla doba pohromy na Krakatoě, kteráž počala v květnu a skončila v srpnu.

Vše nasvědčuje tomu, že potopa biblická v době od nás neodlehlé asi okolo r. 2500 před Kr. se sběhla. Údaj biblický se tedy srovnává s pravdou i co do letopočtu. Je učencům divno, jak, kterak je možno, že i obyvatelé američtí v Peru, nešťastní Inkové, kulturní to národ, měli podání o potopě světa, která úplně spadá do téže doby. Ale ta potopa jistě byla jen částečná, jak i egyptské podání svědčí, vypravujíc o potopě, která jen zasáhla severní Egypt. Z toho plyne dvojí závěr: buď obyvatelé američtí jsou potomci lidí, kteří v Mesopotamii sídleli a pak do Ameriky přešli, nebo obyvatelé asijští bývali ve styku s americkými v dávné minulosti. Jinak si nelze vysvětliti souhlas ve vypravování o potopě světa. I Číňané mají tuto pověst o potopě. Dle ní vody nesmírně vysoko vystoupily. Praví se tam: »Když vodstvo vyzvedlo se až k nebi, obklopujíc hory a vynikajíc až nad vrchy, zhynuli ustrašení národové ve vodách.«

Zmínka o tom uvedena je proto, by se ukázalo, jaký klid a mír mezi živly musí býti, by mohly v sobě a okolo sebe i na sobě hostiti život. Jen nepatrný podnět může všechny živly na zemi rozbouřiti a život zničiti. Učenci tvrdí, že i v naší širší vlasti kosmické, totiž ve sluneční soustavě, je klid, jakého jinde na světě není.

Tož bychom byli jako mrtví faraonové v pyramidách. Jejich mrtvoly zaujímají jen maloulinké místečko v kolosální hrobce. Taktéž my máme kolem sebe světovou pyramidu, ohromnou

obrubu jak prostornou tak časovou. Okolo nás, před námi i po nás odehrávají se světoborné děje a my klidně vstáváme, léháme i chodíme po tom Božím světě. Nevtírá se v mysl představa, že Kdosi prozřetelně nás do toho koutka bezpečného usadil a také nás ujistil, že bez Jeho vůle ani náš vlas nespadne s hlavy?

Že naše umístění, usídlení a vůbec povšechné naše živobytí je prozřetelné, nasvědčují ještě následující úvahy:

Pevnina zemská, na níž my smrtelnicí pevně se pohybujeme, trčí zázračně z moře vzhůru. Moře zaujímá dvě třetiny povrchu zemského. Nemáme však pravého ponětí o převaze vodstva nad pevninou, která nad mořem vyčnívá. Tento poměr je významný nejen pro geologické dějiny nýbrž i pro vývoj života ústrojného.

Dle nejnovějšího měření je pevniny 28 a plochy mořské 72 procent. Průměrná výše pevniny je 685 m. a průměrná hloubka moře je 4200 m. Z toho jde, že hladina mořská je dvakráte a půl rozměrnější než plocha pevniny, a průměrná hloubka moře je šestkráte tak velká jako výška země. To je proto, že nížiny na zemi zaujímají největší plochu zemskou, kdežto náhorní roviny a řetězy hor pokrývají jen malou prostoru. Jinak však jsou největší hloubky mořské skoro tak hluboké jako jsou nejvyšší hory vysoké. Veškerý obsah moře vyjma vnitřní zemská jezera je více než třináctkráte větší než pevnina, která vyčnívá nad mořem. Kdyby se celá pevnina schoulila ve klubko a podle zákona tíže žblunkla do moře, oblévala by voda mořská tuto pevnou kouli kolem do kola ve výši nebo hloubce půl čtvrta km. Je mínění mnohých geologů, že prý si pevnina i moře mezi sebou vyměňovaly místa, že pevniny se polévaly vodou a že dno mořské zase vystupujíc stalo se pevninou. Nedá se mysliti nijak takový převrat bez hrozného účinku na život ústrojný. Kdyby takové přelevy a přesuny se byly děly, musil by zahynouti veškeren ústrojný život. Pro život na zemi je nezbytnou podmínkou, by poměr mezi pevninou a mořem aspoň zhruba byl ustálen. A že tomu tak skutečně na zemi bylo, proto uvádějí mnozí tyto důkazy.

Usedliny mořského dna není nikde na zemi. Tomu by tak musilo býti, kdyby pevnina některá byla déle pod mořem. Žádná pevnina nemá na sobě povlak, jenž by vzal vznik z mořského bahna a hlíny.

Všechny pevniny vykazují úplnou nepřetržitou řadu nebo žily skalisk ze všech geologických období, a ze všech těchto dob vidíme na souši jen usedliny prosáklé vodou sladkou a vodou říční. O vodě mořské není tam stopy.

Ve všech mořských oblastích vidíme více méně roztroušené ostrovy. Jejich stavba vykazuje vulkanický nebo koralový původ. Staré vrstvy skalisk, jak vidíme na pevnině, se tam nenalezají. A na žádném ostrově nenalezla se ještě zkamenělina ssavce nebo obojživelníka. Kdyby v těchto oceánech byly kdysi pevniny a kdyby ostrovy oceánské byly zbytky pevnin, jak mnozí míní, není možno, by se tam nenašly nějaké stopy po pevnině.

Mimo to profil dna mořského je prozkoumán na dosti četných místech. Obzvláště kladení kabelu dalo podnět ke zkumu dna mořského. Jaký je profil dna mořského? Nevykazuje nijak,

že by bylo kdysi pevninou. Nejsou tam bývalé řetězy horské, jež se jeví na každé pevnině. Kdyby dno mořské bylo kdysi pevninou, musily by tam býti svahy horské, sklon o 20 až 50 stupních, musila by tam býti údolí a rokliny, nebo musila by leckde vyčnívati skaliska. Místo toho všeho shledává se na dně mořském sama rovina. Při březích vrstvy různorodé, jež svědčí o převratech geologických, hluboko nejdou a pod hladinou moře už asi ve hloubce 100 m. vlny mořské nemají účinku na ničení nebo drobení pobřeží mořského. Nejnovější zkum vydává svědectví, že nynější tvářnost pevninomořská je stálá.

Od čeho závisí množství vody na tělese nebeském vůbec? To se jistě neví. Ale hádají, že to závisí od celkové massy té které oběžnice nebo družice. Tato musí býti totiž tak velká, aby svou přitažlivosti mohla pohromadě držeti kyslík a vodík, z nichž se skládá voda. Kyslík a vodík se lehko dávají v manželstvo vodní a tvoří rozluku jen za zvláštních okolností.

Nejdůležitější zjev na zemi je přece dle toho velké množství vody, která dostačí, by pokryla se celá pevnina na půl čtvrta kilometru. Čím to je, že pevnina tak zázračně trčí nad vodou? Mnohý otřes zemský by ji ihned shodil do moře. Věřící křesťan vidí v tom prozřetelní zásah Ale učenci uvadějí jiné příčiny toho. Poslyšme, co dí Osmond Fischer. Praví:

Měsíc jako družice je ku své mateřské planetě poměrně velmi veliký. Tak velké poměrně družice nemá žádná planeta v žádné jiné soustavě hvězdné. Pak měsíc prý se vytvořil v pozdní dobu vývoje zemského. Vytvořil se teprve tenkráte, až země měla dosti tvrdou už slupku.

Měsíc utvořil se tím, že se od země odtrhl anebo dle Laplace udělal se z obruče, která se okolo rovníka naduřovala a rotací silnou se odmrštila, schoulila a samostatný život vedla okolo země.

Nitro země obklíčené již tvrdou slupkou, chovalo v sobě rozžhavenou tekutinu. Vypadalo to tam v nitru jako ve věderci masnicovém. Šplouchalo to. To šplouchání způsobovaly dvě mocnosti: rotace zemská tehdy tuze prudká a přitažlivost slunce. Šťastnou náhodou se dělo, že obě tyto mocnosti se spojily v jedno a to že směrné tempo. My bychom řekli: Táhly obě síly za jeden provaz. Tímto šplouchánim staly se na jedné straně zemské výdutě čili pevniny a na druhé straně mořské prohlubně. Tím se naše planeta stala rejdištěm života.

Země by neměla na sobě života, kdyby i dostatečné množství vody měla, ale kdyby neměla oceánů tak zformovaných, jak je nyní vidíme. Poloha pevnin je tak upravena, že teplá voda z krajů tropických proudem mořským se řine do krajin studených a nikdy naopak studená voda do krajů horkých. Kdyby Asie měla delší nohavice a kdyby Afrika ležela v lůžku mořském napříč, trčíc ku jižní Americe, bylo by zle, velmi zle. Byl by v našich krajích led a sníh ustavičně. Teplé proudy mořské by nešly do krajů studených. A že tomu tak není, to prý způsobil ten náš měsíc, jenž prý měl vliv na vytvoření takové trčby pevninostní.

Voda má pro život různé úlohy. Voda je jako kamna. Voda je živel, jenž ssaje v sebe pomalu teplo, ale mnoho ho může v sebe pojati a zase pomalu je, když je přinucena, ze sebe vydává.

Když slunce vysílá své paprsky delší dobu na hladinu mořskou, oteplí se voda dosti hluboko až na několik stop. Vzduch však má mnohem menší specifickou teplotu než voda, t. j., jest schopen jen malou částku tepla v sobě držeti. Jedno kilo vody, když se schladí o jeden stupeň, může vyhřáti tři kila vzduchu o jeden stupeň výše. Vzduch je však 770kráte lehčí než voda. Z toho plyne, že teplo, jež ze sebe vydá jedna kubíková stopa vody, dostačí, by rozehřálo tři tisíce kubíkových stop vzduchu o ten obnos tepla, o nějž se schladí. Tu se vidí příčina, proč ohromná hladina mořská, která větším dílem se prostírá ve tropických krajích, tak zahřívá vyšší i nižší vrstvy vzduchu obzvláště za doby noční. Toto teplo, jež moře dodává vzduchu, roznášejí zase větrové po celém povrchu zemském.

Jiný úkol oteplovací působí moře svými proudy. Proud Golfův, proud při Japonsku vodí teplé vody od horkých krajů do krajů studených, jejichž studená vodstva tím jsouce zahřívána působí, že mnohé kraje jsou obydlitelné, které by jinak byly bez těch proudů úplně zimními. Tyto proudy mořské mají své pohaněče v atmosféře. Jsou to větrové.

Moře přispívá k životu zemského také tím, že jeho voda na povrchu se vypařuje. Páry vystupují vzhůru a neseny jsouce větrem přinášejí krajům vlhkosti a vláhu v podobě deště. Rozmáhaly by se na zemi pouště, kdyby voda z moře se nepřinášela v té míře, by se vlhkost zemská dostatečně udržovala a dostatečně se napájela jezera a řeky.

Větší díl země stal by se neobydlitelným, kdyby se poměr moře k pevnině změnil naopak.

Mraky velkou měrou přispívají k tomu, by naše země nám byla nejen příjemným ale i možným bydlištěm. V krajích okolo rovníku bývá jasno nepoměrně více než v krajích studenějších, ač tam mnohem více pár se zvedá z moře. Je tam více vodstva i zvýšenější teplotou vydatnější vypařování. A přece tam mraků není vůbec anebo po skrovnu. Čím to je? Tím, že páry se nemění ve mraky, leč když je ovzduší chladné. A než páry z moře se vznesou do vrstvy vzdušné hoření tak chladné, že by se musily přeměniti ve mrak, už je vítr zachytí a zanese buď na sever nebo jih. Dospěvše vlhčiny teplé do krajů studenějších nemohou se nahoře udržeti, proto padají dole v podobě deště. Mraky z vlhčin tvoří se tam, kde do nich duje chladný van. A obzvláště tam, kde jsou náhorní roviny a hory, nejvíce pršívá. Proč? Náhorní roviny a hory jsouce prosyceny vlhčinou zemskou ještě více mraky ochlazují a nutí, by vydaly ze sebe vodu.

(Dokončení.)

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

7. V Lurdech.

Lurdy jest malé horské městečko o 6000 obyvatelech, nad nímž jako strážný genius hrdě vypíná se malebná tvrze — bývalý to hrad. Jsouc takořka klíčem ku vysokým Pyrenejím a před vynálezem střelného prachu téměř nedobytno, mělo město to předůležitou úlohu ve válkách Gotských, Vandalských a Saracenských. Později přešlo v moc Angličanů a pak hrabat z Béarn-ů. V předešlém století bylo pak sníženo na vězení státní. Ve válce francouzsko-německé roku 1870 vězněmi byli tam vojínové bavorští ve válce zajatí.

Až do let šedesátých předešlého století byly Lurdy chudičkým zapadlým městem horským; od doby té však, co bl. Maria Panna, zjevivši se tam zbožné Bernardettě, chudobný kouteček tento za místo své zázračné si vyvolila, staly se Lurdy světoznámými, kamž tisíce a tisíce zbožných ctitelů Marianských s nadšením ročně putují. Celé nové město pěkných hotelů, vill, pensionů a obchodů hlavně s devotionaliemi vzrostlo jako houby po dešti.

Vyšedše z nádraží chtěli jsme sednouti na elektriku a zajíti do města najít si někde nocleh. Tu však přistoupil k nám jakýsi pán a nabízel nám nocleh a celou stravu ve ville své za 7. fr. denně. Nabídka ta zamlouvala se nám všem; proto následovali jsme nového našeho domácího pána pěšky; bylať villa jeho nedaleko nádraží. Byli jsme spokojeni. Villa »Jesus Maria«, v níž jsme se ubytovali, byla pěkným stavením uprostřed malé, hezké zahrady. Dostali jsme společně velký pohodlně a dosti výpravně zařízený pokoj v 2. poschodí. Odloživše zavazadla svá, šli jsme poobědvati; bylo už na 3. hodinu, měli jsme tudíž už notný hlad. Oběd připraven byl sice po francouzsku, avšak dosti chutně a bohatě; a jelikož hlad jest, jak známo, »nejlepším kuchařem,« chutnalo nám znamenitě.

Poobědvavše, šli jsme k jeskyni posvátné; hořeliť jsme všichni touhou spatřiti místo, na němž Rodička Boží stála, zjevujíc se osmnáctkráte zbožnému děvčeti. Minouce řadu hotelů a domů pro ubytování poutníků prošli jsme dlouhou ulicí, v níž obchod na obchodě většinou s předměty náboženskými. Ku konci ulice této objevil se zrakům našim velikolepý, dojemný pohled. Velebná basilika Lurdská vysoko na skále Massabielské postavená pne se před námi k nebesům jak symbol vítězství církve sv. na skále postavené nad světem nevěreckým a protivníky všemi. V pravo v hlubokém toku šumí divoká řeka Gave jako málomocný vztek všech těch nepřátel církve sv. a vůkol basiliky všude příjemná rozkošná zeleň, od níž mile odrážejí se šedivé vrcholy velikánů Pyrenejských v pozadí vystupujících. Věru pravý to »ráj Marianský«, obraz duchovního ráje, v jaký proměnila by církev sv. svět tento, kdyby držeti se chtěl vznešené nauky a přikázání jejích. Neviděl jsem v životě krásnějšího, poutavějšího poutnického místa Marianského. Již první ten pohled z dáli dojal mne nevýslovně.

Přešedše most přes řeku Gave vedoucí octli jsme se u vchodu do tohoto ráje pozemského. Jako druhdy Bůh u vchodu ráje ztraceného anděla postavil, by plamenným mečem lidem přístup do něho bránil, tak postavena i u vchodu do tohoto ráje Lurdského socha archanděla Michala, jakoby anděl ten mečem ohnivým brániti měl místo to posvátné a zabraňovati vstup těm, kdož s úmyslem zlým blížiti by se chtěli k němu. Prostranná rovinka před basilikou posvátnou proměněna jest v krásný park s širokými, chodníky drobným pískem vysypanými. Uprostřed parku postaveno znamení spásy naší, velký kamenný sv. kříž, pod nímž stojí sochy (jako na Kalvarii) Panny Marie, sv. Jana, Magdaleny a setníka. Na boku parku toho u řeky Gave postaveny jsou veliké budovy pro přenocování chudobných poutníků; na konci pak jeho, kdež začíná okrouhlé též pískem vysypané prostranství před basilikou, stojí obrovská překrásná socha Panny Marie Lurdské, okolo níž pěkný věnec ze samých různobarevných lampiček elektrických. Z obou stran sochy této v polokruhu vede pozvolna vystupující cesta vzhůru k basilice.

My však nešli hned do chrámu Páně; vždyť dychtili jsme co nejdříve spatřiti jeskyni svatou, kde Matka Boží se zjevovala. Dali jsme se tudíž portálem na pravo ku řece Gave. Sotva učinili jsme několik kroků, spatřili jsme široké prostranství, neboť tok řeky Gave, která dříve tekla těsně vedle skály Massabielské, odveden nyní dále a tím získáno prostranné místo pro poutníky, které jest vysypáno pískem a košatými kaštany porostlo, jež poskytují příjemný chládek zbožným poutníkům. Podél řeky Gave postavena nízká zeď, na níž lavička kamenná pro pohodlí poutníků. Těsně ku skále Massabielské poblíž jeskyně postavena tak zvaná »piscina«, to jest koupelna, kam svedena voda ze zázračného pramene, a v níž se nemocní koupají. Před piscinou viděli jsme nesčetný zástup lidí. Přiblíživše se, spatřili jsme dojemné divadlo, na něž nezapomenu nikdy. Asi 150 nemocných vezli tu na dvoukolových kočárkách do pisciny. V Lurdech jest zvláštní spolek sestávající ze samých vznešených a intelligentních lidí: šlechticů, kněží, studentů z vysokých škol a jiných intelligentů. Předsedou jest jistý baron z Paříže. Šlechetní členové spolku tohoto zasvěcují síly své službě nemocných. Neštítí a nestydí se tito vzdělanci a často vysoce postavení páni vlastníma rukama táhnouti vozíčky s nemocnými, zdvihati je pak s vozíků a vésti neb nésti do koupele v piscině. Jak dojemný byl to pohled na dlouhou řadu ubožáků nemocných sedících neb ležících na vozíčkách, blížících se ku prameni zázračnému s takovou věrou a důvěrou v pomoc a přímluvu bl. Marie Panny jako druhdy v Jeruzalemě u rybníka bravného při hnutí vody, jak nám to vypravuje sv. Evangelium. (Sv. Jan 5 kap.) A zatím co tito ubožáci vedeni neb neseni byli ku pramenu zázračnému, nesčetný zástup venku vroucí vysílal prosby k nebesům za jejich uzdravení. Kněží předříkali růženec, před každým desátkem několika plamennými slovy lid ku vroucnější modlitbě povzbuzujíce. Když viděl jsem zástup ubožáků slepých, kulhavých, málomocných a jinými bolestnými neduhy sklíčených, s pevnou důvěrou a se slzami v očích hledajících

pomoci u Matičky Boží Lurdské, když viděl jsem neobyčejnou zbožnost a víru zástupů za ně se modlících: když padli všichni na kolena i páni a paničky, kteří u nás často za modlitbu se stydí, když jako druhdy Mojžíš pozvedli rozpjaté ruce své k nebesům a ohnivě, úpěnlivě volali k Rodičce Boží za uzdravení nešťastných ubožáků, byl jsem nevýslovně dojat, že nemohl jsem se zdržeti slzí. Mimoděk padli jsme i my na kolena a spojili i modlitby své s vroucími prosbami zástupu zbožného.

Vykonavše krátkou pobožnost u písciny, šli jsme dále hluboce dojati k jeskyni. Posvátná jeskyně Massabielská jest tak velká, že se tam 100 lidí směstnati může. Jest ohražena železným zábradlím se dvěma brankami, z nichž se jednou vchází a druhou vychází. Uprostřed jeskyně postaven oltář, na němž jen biskupové, preláti, vůdcové poutnických průvodů a jiní vyznamenaní kněží mohou mši sv. sloužiti. V pravo asi dva metry vysoko od země jest tmavý výklenek, rozsedlina skalní zvýši člověka. Toť místo, kde stála Rodička Boží, když se Bernadettě zjevovala. Tam postavena krásná socha Panny Marie Lurdské, jak viděla ji Bernadetta při 16. zjevení, když oznámila jméno své. Nad hlavou sochy této umístněn francouzský nápis »Je suis l'Immaculu Conception« (Já jsem neposkvrněné Početí.) Stěny jeskyně této obvěšeny jsou všude nesčetnými berlami, jež zanechali tam na památku šťastní uzdravenci. V pozadí jeskyně hoří ve dne v noci celé moře světel. Prostranství před jeskyní jest vydlážděno jako v kostele a postaveny tam dvě řady lavic. Na místě, kde klečela Bernadetta, když poprvé Panna Maria se jí zjevila, umístěna deska s francouzským nápisem. Druhá deska označuje místo, kudy tehdy tekla řeka Gave. Na tomto místě posvátném zjevila se tedy Rodička Boží osmnáctkráte zbožnému dítku. To místo vyvolila si Matička naše nebeská, by tam ochotně vyslyšela prosby ctitelů a ráda pomáhala jim ve všech potřebách jejich.

Nežli však líčiti budu pocity, jež plnily duši mou, když splněna byla dávná vroucí touha moje a já poprvé v životě modlil se u svaté jeskyně Lurdské, nemohu opomenouti vylíčiti nejprve dojemné události, jež tam se odehrály a jež všechny mi tanuly na mysli, když má noha stanula na posvátném místě. Chci líčiti události ty, jak vypravuje nám je obrácený nevěrec pařížský advokát Jindřich Lassere v knížce své »Notre Dame de Lourdes« (Panna Maria Lurdská.)

Dne 11. února 1858 ubírala se z městečka Lurd o poledni tři děvčátka ke skále Massabielské několika jeskyněmi prohloubené, by tam nasbírala dříví. Byly to Bernadetta a Marie Soubirous, dítky chudé rodiny Lurdské a přítelkyně jejich Johanna Abadie. Právě chystaly se přebroditi potok, poněvadž na druhé straně ve veliké jeskyni více dříví ležeti viděly. Marie a Johanna byly již úmysl svůj provedly: čtrnáctiletá Bernadetta však, dítě slabé a churavé, váhala následovati své družky, obávajíc se studené vody říční. Právě zabývala se zouváním svých punčoch, když zaslechla pojednou, ač bylo úplné bezvětří, neobyčejný šumot. Bezděky pozvedla hlavu — a hle — nevídané divadlo

objevilo se zrakům jejím. Ve vydutině skalní nad prostornou jeskyní ukázalo se dítěti zjevení podivuhodné. Obklopena nevídanou, nadpozemskou září, která jeskyni a skálu leskle pozlacovala, ukázala se nebesky krásná postava, panna plná líbeznosti, lahodnosti a veleby. Jako skvoucí slunce zářil její bělostný oděv; nohy dotýkající se větviček planě růže byly bosy a každá z nich ozdobena divukrásnou růží zlatožlutou. Kolem beder vinul se jí blankytně modrý pás, s hlavy splýval v bohatých záhybech bílý závoj, ruce pak držela spjaty v nejvroucnější pobožnosti; ovinuty měla je dlouhým sněhobílým růžencem, jehož zrnka spojena byla tkaničkou z ryzího zlata; krásný zlatý kříž, zářící jako barva oněch růží, připjat byl dole k růženci. Zjev usmíval se na ustrašené dítě — ale mlčel. Bernadetta ohromena padla na kolena. V prvním návalu leknutí chopila se svého růžence a snažila se pozvednouti ručku svou k čelu, aby poznamenala se sv. křížem; než ruka se jí chvěla a bezmocně sklesla dolů. Aby ustrašené dítě posílila, učinila postava sama znamení sv. kříže a tímto milým a důstojným pohybem skutečně děvčátko se tak zmužilo, že s jistotou již a bez bázně následovalo příkladu zázračného zjevu a rovněž sv. křížem se poznamenalo. Všechna úzkost jakoby rázem byla pominula. Neodvracejíc očí od čarovného zjevení počalo se děvčátko modliti růženec. Když pak končí svou modlitbu slovy: »Sláva Otci i Synu i Duchu sv.« mizí nenadále podivuhodné zjevení. Bernadetta byla opětně sama, i jeskyně stála pusta a prázdna jako dříve. Obě ostatní dívčinky nepozorovaly ani toho nejmenšího, avšak rády uvěřily své šťastnější spoludružce.

Událost u jeskyně se přihodivší tvořila ve dnech následujících hlavní předmět všech řečí obyvatel lurdských. Jedni hádali hned, že to byla bl. Panna Maria, jiní však jen nedůvěřivě a pohrdlivě se usmívali. Bernadetta nevěděla, kdo tajil se v onom zjevení, avšak k jeskyni vábilo ji cos moci neodolatelnou a touha mocná ozývala se v srdci opět moci spatřiti onu »paní krásnou,« jak v dětské prostotě zjevení nazývala. Následující neděli po odpoledních službách Božích vypravila se četná společnost dívek k jeskyni. Děvčata šla nejprve do kostela a vzala s sebou láhvičku svěcené vody v domnění, že by snad zjevení mohlo býti přeludem ďábelským. Bernadetta měla »krásnou paní,« objeví-li se opět, vodou tou pokropiti a zapřísahati slovy: »Přicházíš-li od Boha, pojď blíže, jestli však od ďábla, vzdal se!« Bernadettě nebylo by ničeho podobného napadlo; byloť nevinným, ale nevědomým dítětem. Ačkoliv čítala již skoro 14 let, nebyla přece posud u sv. přijímání. Jsouc dítkem chudobných rodičů, bývala posílána místo do školy pásati stáda. Modliteb, kromě těch, které v růženci přichází, neznala. Růženec však ráda se modlívala, pásajíc ovce na místech osamělých. Družky její však byly ve vědění pokročilejší.

Došedše k jeskyni, neviděly dívky ničeho a ani Bernadetta ničeho nepozorovala; kromě divokého keře planých růží, který se vinul po kamení, nebylo ve skalním výklenku ničeho. »Modleme se růženec,« pravila Bernadetta. — Dítky poklekly a počaly se modliti.

Tu zazáří pojednou obličej Bernadettin a neobyčejné vzrušení prosvitne rysy tváře její. »Vizte,« zvolala, »tu jest!« Opět objevilo se podivné zjevení, oděno bílým rouchem a nohama skály se dotýkajíc, právě jako dříve. Šťastné dítě nemohlo uvěřiti, že by krásná paní ta mohla býti přeludem ducha zlého. Pamětlivo však úmluvy, vystřiklo několik kapek svěcené vody proti neobyčejné postavě, řkouc: »Jsi-li od Boha, přibliž se.« Ostatní slova zaříkací zdála se jí před nebeskou postavou tak hrubými, že neodvážila se jich vysloviti. Na ta slova pokročila vznešená paní na samý okraj skály. Děti pokračovaly v modlitbě a také bíle oděná paní propouštěla mezi prsty zrnka svého růžence. Po skončené modlitbě zmizelo zjevení.

Po třetí spatřila Bernadetta krásnou paní následující čtvrtek 18. února. Tenkráte doprovázely ji dvě paní Lurdské v domnění, že neobyčejné zjevení jest snad některá duše z očistce, která žádá nebo chce, aby se za ni mše sv. sloužily. Bernadetta vzala s sebou papír, inkoust a péro, aby neobyčejná ona paní jí napsati mohla, kdo jest a čeho si žádá. Bylo časně z rána. Sotva počalo se dítě modliti svůj růženec, vykřiklo z nenadání. Tmavá jeskyně počala se osvětlovati, Bernadetta slyšela volati své jméno, zázračné zjevení objevilo se opět. Na pokynuti krásné paní přiblížilo se děvčátko k jeskyni a podávajíc jí přinesené psací potřeby, pravilo: »Milá paní, chceš-li mi něco sděliti, napiš laskavě, kdo jsi a čeho si žádáš?« Tu usmála se velebná postava, rty její se pootevřely a pravila: »Bylo by zbytečno psáti, co ti chci sděliti. Učiň mi tu jedinou radost a po čtrnáct dní každodenně sem docházej.«

»Slibuji ti to,« odvětila Bernadetta.

»A já slibuji učiniti tě šťasnou, ne na tomto světě, ale na onom,« dodala nebeská paní.

Na požádání průvodkyň otázala se Bernadetta ještě zjevení, zda také přítomné dvě paní smějí po dobu naznačenou k jeskyni docházeti.

»Mohou přijíti s tebou,« odpověděla postava, »ony i jiní lidé; přeji si zde mnoho lidí viděti.« To dořekši zmizela.

Jako kámen do vody hozený široce rozvlní hladinu dříve klidnou a pokojnou, tak vzbudily události u jeskyně massabielské vzrušení a pohnutí mezi obyvateli Lurdskými i celého okolí, pohnutí, které se vždy širších kruhů zmocňovalo a den ode dne rostlo i mohutnělo.

Dne 19. února dostavilo se k jeskyni více než sto osob, v sobotu dne 20. února čtyři až pět set, v neděli 21. února dosáhl již počet návštěvníků tisíce. Klidně prošla Bernadetta — tentokráte matkou svou provázena nepřehledným zástupem a jak obyčejně poklekla před výklenkem, větvemi plané růže opleteným, k modlitbě. Ihned počal se obličej její jasniti a zrak zdál se pohřížen býti v pozorování nebeského světla. Tuto neděli spatřilo děvče nebem omilostněné obličej zjevení jindy přívětivě se usmívající, pohřížený pojednou ve smutek a truchlivost.

»Co je ti? Co mám činiti? tázalo se dítě s nelíčenou soustrastí.«

»Modli se za hříšníky!« zněla odpověď!

Když zjevení zmizelo, vzal na se obličej Bernadettin zase tvářnost obyčejnou; nebyla to již ona dívka proměněná a ozářená, nýbrž praobyčejné děvče venkovské, které v ničem nelišilo se od ostatních.

Lidé, kteří dosud bez dechu stáli na místech a pozorovali, co se dálo, tlačili se nyní k dítěti, aby se něčeho bližšího o zjevení dověděli. Nadšeným zástupem ozýval se jediný hlas: Bernadetta stala se skutečně účastnou zjevení nebeského a krásná ona paní, kterou právě po šesté již spatřila, není nikdo jiný, než sama vznešená Rodička Boží, neblahoslavnější Panna Maria.

Sotva však rozšířila se poněkud zpráva o podivuhodných oněch událostech, pozdvihli se ihned osvícení nevěrci v celé Francii, plni rozčilení k boji a odporu. Avšak co učinili? Hleděli se snad o pravém stavu věcí přesvědčiti? Cestovali do Lurd? Dotazovali se očitých svědků? Pozorovali sami Bernadettu? Ničeho z toho. Nebádali po pravdě, nýbrž jednoduše vše popírali. Děvče jest očividně podvodnicí, celá věc od duchovenstva a rodičů dítěte vymýšlenou komedií; patrně zamýšlen klam a podvod.« Tak zněl první výrok filosofův o událostech Lurdských. Než úsudek tento bylo dlužno již hned zase odvolati; tak očividná byla upřímnost Bernardettina, tak naprostá nemožnost nekalých nějakých úmyslů neb zaměrů, jak také ani největší odpůrci doznati neváhali. Nabízeny byly sice dítěti i rodičům jeho veliké a vzácné dary peněžní; avšak ani Bernadetta, ani rodiče její, ač byli velmi nuzní a chudobní, nepřijali daru ani toho nejmenšího. Duchovenstvo pak, jak ještě uslyšíme, stranilo se celé věci té až do poslední chvíle úplně.

Tu přispěli na pomoc nevěrcům lékaři tvrdíce, že děvče jest nemocno a že trpí hallucinacemi. A nejproslulejší lékař lurdský Dr. Dozons prohlédnul a prozkoumal důkladně Bernadettu doufaje, že zjistí choromyslnost. Než jsa mužem přímým a pravdomluvným, usoudil konečně sám, že není to ani zmrtvenost ani hallucinace, nýbrž je to případ neobyčejný, který nespadá v obor lékařství.

Když tedy svobodomyslníci francouzští svými filosofickými a lékařskými úsudky o událostech Lurdských jen směšnými se učinili, volali na pomoc policii. Policejní komisař Facomet, nevěrec a liberál od kosti, dal si zavolati Bernadettu a rodiče její a podrobil ji přísnému výslechu, než dítě prostinké odpovídalo s takovou klidností, pevností a přesností, že komisař nemohl ani ve slově ji polapiti. Přece však zakázal jí další chození k jeskyni, pohroziv zároveň otci trestem, bude-li návštěvu jeskyně u dítěte trpěti. Následkem toho též otec Bernadettě další návštěvu jeskyně zakázal. Otcovský tento zákaz bolel Bernadettu nejvíce.

Dvaadvacátý den měsíce února byl pro Bernadettu dnem tuhé zkoušky. Ve škole byly jí od učitelek jejích, sester řádových, činěny trpké předhůzky, od spolužaček dostalo se jí mnohých úštipků a výsměchu. S těžkým srdéčkem vracelo se tvrdě zkoušené dítě v poledne domů. S věže farního kostela zaznívaly právě zvuky poledního »Anděl Páně.« V témž okamžiku zmoc-

mila se děvčete neznámá jakási síla, jíž nemohla odporovati: jakoby neviditelnou rukou vedena byla k jeskyni. Než toho dne jakoby i samo nebe ji bylo opustilo. Neviděla ničeho a neobyčejné ono ozáření a vzrušení se rovněž nedostavilo. Diváci, kteří od rána na Bernadettu čekali, doufajíce, jak obyčejně potěšiti se povznášejícím pohledem na nebeské vytržení děvčete, počali se znepokojovati a pochybovati.

Dnes, pravilo dítě, tonouc v slzách, »neukázala se mi krásná paní, dnes neviděla jsem ničeho.«

S pláčem ubírala se Bernadetta domů.

»Kde jsi byla!« tázal se přísně otec, když vstoupila do chudého příbytku.

Děvče vypravovalo, co se jí tentokráte přihodilo.

»A praviš, že tě neznámá moc proti vůli tvé tam pudí?«

»Ano,« odvětila maličká.

»Tedy tomu musí tak býti,« myslili rodiče, neboť děvče nikdy ještě jich neobelhalo. »Dobře« — promluvil po krátké úvaze otec — »pudila-li tě skutečná neznámá moc k jeskyni, máš od této chvíle úplnou volnost tam docházeti.«

Tvářinka Bernadettina zazářila při slovech těchto štěstím a radostí po trpké zkoušce toho dne.

Následujícího jitra dne 20. února shromáždily se zástupy u jeskyně již před východem slunce: Bernadetta dostavila se s onou skromnou a nelíčenou prostomyslností, která se ani urputným nepřátelstvím jedněch, ani nadšenou úctou druhých přestrašiti ani zmásti nedávala. Smutek a úzkost dne předešlého zůstavily v obličeji jejím stopy patrné. Nad to svírala ji ještě bázeň, že zjevení nebeského opět nespatří.

Došedši k obvyklému místu, poklekla pokorně, v jedné ruce svěcenou svíci, ve druhé růženec. Sotva padla Bernadetta na kolena, objevila se jí ona nevypsatelná krása, o jejíž opětné objevení tak vroucně prosila, i vytrhla ji na chvíli z tohoto světa. Vznešená paní pohlédla na ubohé dítě pozemské zrakem nevýslovné něhy, jakoby je teď, kdy tolik vytrpělo, více ještě, než dříve milovala. Bernadetta slyšela se volati jménem.

»Zde jsem,« ozvalo se dítě.

»Mám ti oznámiti tajemství,« pravila paní, které se toliko tebe týká. Slib mi, že nikomu na světě s tím se nesvěříš.«

»Slibuji ti to, odvětila Bernadetta.

Předmětem následující na to rozmluvy bylo tajemství, kterého odhaliti nám není možno ani dovoleno.

Když tímto důvěrným sdělením utvořil se užší poměr mezi nebeskou paní a ubohým dítětem pozemským, pohlédla Matka Boží ještě jednou laskavě na malé děvčátko, které z lásky k ní tolik již vytrpělo a ještě nyní trpěti mělo a vyvolila je za poselkyni vůle své mezi lidem. »A nyní dcero má,« mluvila k Bernadettě, »jdi a řekni kněžím, že chci, aby mi na tomto místě kaple vystavěna byla.« A mezi tím, co mluvila tato slova, zdála se tvář i zraky její slibovati, že ve stánku tom rukama jejíma udíleny budou bezpočetné milosti.

Po těch slovech zmizela a na obličej Bernadettin snesl se stín všedního života, jako se večer soumrak na zemi ukládá, když poslední paprsky zlatoskvoucího slunce na nejzažším obzoru vždy více se ztrácejí a mizí.

Shromážděný lid tlačil se o překot k děvčeti nadpozemsky změněnému; odevšad sypaly se na Bernadettu otázky, co zjevení mluvilo.

Odpověděvši jen krátce na dotěrné otázky, spěchala Bernadetta k faře, aby duchovenstvu svěřený sobě vzkaz vyřídila.

(Pokračování.)

Zbraně profesora Masaryka.

»Vznik dogmatu o neposkvrněném početí Panny Marie« — brožura za 10 hal., autor L. M., nákladem Karla Pelanta, redaktora na Král. Vinohradech. 1904. — Každý zajisté hned vidí, oč se jedná a jaké asi jsou zbraně; vždyť nám známo, že proti katolíkům účel světí prostředky — i lež. Autor dává brožuře, v níž sleduje »kritickým okem« historii kultu Mariina až do prohlášení dogmatu o neposkvrněném početí,« motto Husovo: »Hledaj pravdu, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdu až do smrti«, ale heslo to má asi takový význam, jako »S pravdou ven« pod záhlavím »Času«. Brožura sama ovšem nezaslouží vyvracení, nebylo by to ani důstojno. Než k osvětlení »vědecké« činnosti profesora Masaryka je třeba poukázati na zbraně této brožury; o těchto zbraních poučíme se z těchto citátů: »Měl přijíti nemanželský syn« (roz. Pán Ježíš); autor ví zcela určitě »Maria nikdy o tom (roz. o zvěstování andělském) nevypravovala«, Josef »se s ní oženil po narození Ježíšově« — což soudí z citátu: »Nepoznal jí až porodila,« ale citát opatrně neuvádí, jen číslo kapitoly a verše; dále mluví o »větším počtu dítek« — tisíckráte již vyvrácená námitka o bratřích Kristových. »Ježíš vycítil, že nesmí zůstati hodným a poslušným synem jednoduché vesničanky« — o slovech Písma »byl jim poddán,« ovšem neví. Doznává, že bylo mnoho sekt křesťanských a že působením těch sepsáno mnoho apokryfických evangelií a spisů; z počátku prý je církev zavrhla, ale ve středověku »tyto smýšlené romány jsou pro středověké obecenstvo jediným pramenem pro poznání křesťanství; písmo bylo lidem neznámé, čtení a překládání písma bylo zakázáno jako kacířství, bible byla udržována v tajnosti a čtena lidu při mši, ale dosud hlavně latinsky.« Takhle lhát může se a přirozeně i musí v protináboženské brožuře! Zajímavé důkazy má ten pan L. M. Nejdříve dozná, že apokryfické knihy jsou dílem sekt, církev že je zakázala, a pak bez důkazu označuje tyto knihy za knihy církevní, a »jakožto lidovou tradici za druhý pramen křesťanské pravdy vedle písma« — ovšem toto všechno není lež, to je v moderní terminologii »volná myšlénka«!!

»V prvních stoletích není stopy po zvláštní úctě k Panně Marii« — rozuměj: není stopy — autora této brožury v katakombách! Autoru stačí za důkaz uváděti i — papežku Johannu! Ubohé dějiny! »Volné myšlenky«!! »I špaček, naučí-li se křičeti »Ave Maria«, jest vyproštěn z drápů káněte, třeba že sám nerozumí, co křičí.« »Vyskytne se i její mléko, jež se ctí jako relikvije.« Zdá se, že někdo má v hlavě místo

mozku mléko — jako relikvii z dob dětství! »Kritickému oku autorovu neušel ani dopis Mariin z nebe: »Maria, matka Ježíšova, dává tě pozdravovati za to, že ve stopách Lutherových horlivě hlásáš, že zbytečno vzývati svaté, přijmi s mé strany vřelý dík.« Citovati dopis, zřejmě Lutherány podvržený, nebudu, jeť to neslýchané rouhání.*)

Nebudu více rozebírati brožuru, uvedené postačí k posouzení jakosti brožury. Je to pamflet nejhoršího druhu. Pohlavár »Volné Myšlénky« nestydí se takové nízké věci vydávat, a při tom nadává se katolíkům tmářů — pánové, vy jste tmáři, falšujete historii, pravdu.

Nyní k věci. Brožura sama nestojí za vyvracení, ale to je interesantní, že badatel, učenec, universitní profesor Masaryk užívá ke svému vědeckému badání tak špinavých pramenů, jako je tato brožura. Následující srovnání má to dokázati. Cituji na levé straně slova brožury a na pravé straně slova profesora Masaryka, jak je přednesl na debatním večírku v říjnu r. 1906 v Adalbertinu v Hradci Králové. (Známá diskuse mezi dr. Reylem, dr. Šulcem, P. Jemelkou s naší strany, dr. Bartoškem, dr. Masarykem a Myslíkem se strany druhé.) Cituji dle brožury »Intelligence a náboženství«, vydané nákladem »Času«, v níž otištěna řeč dle stenografických záznamů.

Slova brožury »Vznik dogmatu.«	Slova prof. Masaryka.
Augustin rozšiřuje tento hřích (roz. dědičný) na všechny lidi, zarazil se u matky Kristovy; . . . nelze prý říci určitě, byla-li ona bez hříchu. (Str. 22)	Svatý Augustin zarazil se při Marii před důsledky učení o dědičném hříchu, ale nerozhodl se; nelze prý říci určitě, byla-li bez hříchu. (Str. 86.)
Toto prohlášení však potkalo se s prudkým odporem nejslavnějších mužů v církvi. Zejména sv. Bernard, jejž církev pro bezúhonné snahy nazvala »posledním církevním otcem«, horlí ostře proti tomuto prohlášení a uvádí pádné důvody. K němu druží se slavní scholastikové Alexander de Hales, Albertus Magnus, velebený doctor seraficus sv. Bonaventura a zejména sv. Tomáš Aquinský. Teprve Duns Scotus vystupuje proti Tomášovi. Věc stává se sporem dvou mocných řádů: Dominikáni drží se Tomáše, Františkáni Scota. (Str. 22.)	. . . . několik theologů prohlásilo učení o neposkvrněném početí. Proti tomu ozvali se vynikající mužové v církvi, zejména sv. Bernard, »poslední církevní otec«; také Alexander de Hales, Albertus Magnus, a nastojte, také sv. Tomáš Aquinský. Proti Tomáši vystupuje Duns Scotus. Dominikáni drží se Tomáše, Františkáni Scota. (Str. 87.)
Zatím šíří se slavnost pod nevinným titulem »Slavnost početí« více a více. Ve prospěch obou stran dějí se zázraky; i svatá Brigita má vidění, v němž jí Panna sděluje: je to	Za tím se »slavnost početí« (tak se tenkráte zvala) udržuje. Ve prospěch obou stran dějí se zázraky, sv. Brigita má vidění, v němž jí panna sděluje, že byla počata bez hříchu,

*) Dopisu toho užito dosti neobratně; má se jím mluviti proti katolicismu, ale škodí lutheranismu, a nechtě doznává, že lutheráni — také mají zázraky, a jaké! Dopisy od Panny Marie z nebe!!

pravda, já byla počata bez hříchu. Svatá Kateřina ze Sieny má též vidění, ve kterém jí Panna sděluje, že to pravda není. (Str. 22.—23.)

sv. Kateřina ze Siony má vidění, ve kterém jí tatáž panna sděluje, že to není pravda, atd. (Str. 87.)

Věc stává se sporem celé církve. Zmatek je úplný. Koncil basilejský (1439) rozhoduje pro neposkvrněné početí. (Str. 23.)

Spor se rozšiřuje a uvádí církev ve zmatek; koncil basilejský 1439 vyslovil se ve prospěch neposkvrněného početí. (Str. 87.)

Františkánský papež Sixtus s chytrou politikou zakáže prohlašovati nové dogma, protože církev sama ještě nerozhodla (koncil basilejský??), ale slavnost samu podporuje a udílí účastníkům řádné odpustky. Koncil tridentský za bouřlivého sporu mezi oběma stranami musí opět vyhověti oběma a obnoviti nařízení Sixtovo. Pouze učenci smějí se o věc latinsky hádati. Tak je věc stále na oko nerozhodnuta, ale zatím pracuje se v lidu o povznesení úcty k Panně Marii. (Str. 23.)

Koncil tridentský netroufá si rozhodnout a přidává se k chytrému papeži Sixtovi, který zakázal prohlašovat nové dogma, ale slavnost sám podporoval. Theologie pokračuje v hádkách o věci ve svých latinských traktátech, ale církev všemožně podporuje v lidu kult Mariin. (Str. 87.)

V této době (již od koncilu tridentského) přidávají se k Františkánům Jesuité a uvedou celý apparát svých nekalých prostředků v činnost. (Str. 23.)

Od koncilu tridentského Jezuité se přidali k názoru Františkánů a všemožně nejen kult, nýbrž i nové učení rozšiřují a podporují. (Str. 87.—88.)

Alfons Liguori, prohlášený za svatého, usvědčuje věřící lidi, že její prosby u boha jsou přímo rozkazy. Jsou tak mocné, že dosahují až do p-e-k-e-l; vypravuje vážně zjevení jakéhosi Františkána, který viděl nebe otevřené a dva žebříky do něho vedoucí, jeden červený, druhý bílý; na červeném stál Kristus, na druhém Maria. Lidé, kteří pokoušeli se lézti po červeném, padali prý stále dolů, až prý je napomenul nějaký hlas, aby lezli po bílém; jakmile to zkusili, Maria podala jim ruku, i vylezli beze všech obtíží do ráje. (Str. 24.)

Alfons Liguori hlásá, že prosby Mariiny jsou přímo rozkazy, a jsou tak mocny, že dosahují až do pekla. Vypravuje o zjevení jakéhosi Františkána, který viděl nebe otevřeno a dva žebříky vedoucí do něho, jeden červený druhý bílý. Na červeném stál Kristus, na bílém Maria; lidé, kteří se pokoušeli lézti po červeném, padali prý stále dolů, až prý je napomenul nějaký hlas, aby lezli po bílém; Maria podala jim ruku, i vlezli beze všech obtíží do ráje.

Tímto prohlášením stává se Maria nejmocnějším božstvem katolického nebe. Již dříve jsme pozorovali, že božská Trojice mění se ve čtveřici; nyní zaujímá Maria i v této čtveřici postavení vůdčí. (Str. 24.)

Je patrno, že trojice katolická stává se čtveřicí, a ve čtveřici královna nebes má prvenství. (Str. 88.)

Komise, která má rozhodnouti a kde rozhodné slovo mají Jesuité, vysloví zásadu dosud neslýchanou v církvi: Církev pro své dogma nepotřebuje naprosto žádných důvodů ze sv. písma, stačí tradice, ba dokonce tato tradice nemusí sáhati až k dobám sv. apoštolů. Na základě tohoto tvrzení vysloví se dogma. (St. 28.)

Rozhodnutí této komise je nejen pro laika, ale i pro theologii nad míru důležité. Jezovité totiž vyslovili zde neslýchanou zásadu, že církev pro dogma nepotřebuje žádných důvodů z Písma; stačí prý tradice. A o této tradici bylo dáno pravidlo, že nemusí sáhat až k dobám apoštolů. Podle tohoto pravidla bylo nové dogma prohlášeno. (Str. 88.)

Kdo předcházející jen zběžně přečetl, vidí tu nápadnou shodu brožury a slov profesora Masaryka; shodují se slova, byť ne do slova, neboť prof. Masaryk mluvil patrně z paměti, shodují se mnohé termíny, shodují se myšlenky, ba i chod myšlének; celý oddíl řeči o kultu Marianském není ničím jiným nežli obsahem této brožury, oba uvádějí tytéž citáty Pia IX. a j. Jak tuto shodu si vysvětlíme? Poněvadž brožura vydána o celá dvě léta dříve, než učená řeč páně profesorova pronesena, nelze jinak souditi, než že buď skromným autorem je pan profesor sám, nebo že z brožury čerpal ku své učené přednášce. První není možno, jeť autor podepsán L. M., a to přece není šifra Dr. Tomáše G. Masaryka, a pak přece není možno, aby universitní profesor napsal podobné nesmysly a lži. Nezbývá tedy jiného, než že pan profesor ke své učené přednášce užíval jako pramene této špinavé brožury; pak však není žádný učenec, žádný badatel, pak jest to obyčejný tuctový agitator, jakých se hemží ve straně socialně-demokratické na sta, ba ještě horší, neboť ti nečiní takové nároky na učenost. Vždyť v téže řeči pravil pan profesor v úvodu: »Pravím-li, že nejsem připraven, znamená to, že jsem materiál, který v otázkách náboženských mám připravený, nemohl v klidu si prohlédnout.« (Str. 61.) Tak ovšem může mluvit učenec!! Ba, na str. 141. praví: »Z vědeckých důvodů, z analyse historického vývoje lidstva, z pohnutek náboženských a mravních čerpám důvod pro přesvědčení, že katolicism v zájmu náboženství a mravnosti musí býti překonán.« Vědecké důvody, vědecký material!! »Byl jsem katolíkem od kosti, znám katolicism, jeho učení, mravnost a politiku velmi dobře a mnohem lépe, nežli moji dosavádní katoličtí odpůrci všichni dohromady. To poznají a uznají katolíci opravdoví a ti se ode mne mnohému mohou naučit.« (Str. 142.) Čtenář laskavě bude applikovati sám. Bylo by dobře tak častěji posvítiti na tu vědeckou činnost, na ty vědecké prameny, pak by možná gloriola slávy se rozprchla jako chmýří pampelišky.

Jan Žižala.

Nálada.

Sníh studí vichrů ve kšticích,
list zvolna krouží
se stromů v barvách žloutnoucích,
šer stínů visí na snětích,
zemí se plouží.

Stín ten si lehá v život náš,
v myšlenky padá,
v něm touhy tonou, sny, jež máš —
Rci, zda se jara dočekáš,
má duše mladá?

E. Romar.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal 25. září t. r. druhou schůzi za předsednictví p. Karla Ulricha, c. k. pošt. pokladníka. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel red. Tomáš Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Děkují za blahopřání: Jeho Excel. ndp. Dr. Frant. Sal. Bauer, kníže-arcibiskup v Olomouci, a Dr. Al. Frýdek, kapit. děkan a gen. vikář v Hradci Králové; za projev soustrasti vždy věrná metrop. kapitola u sv. Víta v Praze a za dar 200 K Jednota sv. Methoděje ve Vídni — Pohřbu nejdůst. p. světícího biskupa Msgr. Ferd. Kalousa ve Staré Boleslavi súčastnil se za družstvo Vlast II. místopředseda dp. farář Vl. Hálek a jménem družstva projevil kapit. děkanu Fr. Srdínkovi soustrast. — Pro Křest. vzděl. spolek ve Starém Městě u Uh. Hradiště na Moravě udělují se starší časopisy, knihy a brožury. — Spolek »Vlastenka« v Jinonicích žádá, aby mohlo v případě jejího rozpuštění nebo rozejití připadnouti eventuelní jmění družstvu Vlast. Výbor nabídku tuto ochotně přijímá. — Spolku na zakl. katol. knihoven uděluje se 10 K podpory. — Jistý kalendář otiskl bez našeho dovolení »Píseň práce«. Tím se naše majetková práce poškozuje, i prohlašuje výbor, že bude budoucně každého stíhati, kdoby se podobného liter. činu na družstvu Vlast dopustil. — Do Lipkové Vody bude se ze zvláštních příčin zasílati 5 ex. »Našich Listů« zdarma. — Co se do konce září na šecích sejde — asi 2500 K — tím bude uplacena část soukromého dluhu. — K sjezdu katolíků v Čes. Buvějovicích a k tamnímu sjezdu katol. mládeže zašlou se písemné pozdravy. — Sv. Otci Piu X. zašle výbor prostřednictvím nejd. kn. a. ord. poděkování, že vydal Encykliku proti modernismu, proti němuž družstvo naše od počátku bojuje. — Městské radě pražské odešle družstvo, jako maj. domu, protest, že věnovala 1000 K na kongres Volných Myslitelů. — Red. »Vlasti« děkoval dp. far. Vl. Hálkovi za jeho neobyčejnou a vydatnou přízeň, kterou družstvu věnuje. — Ke konci schůze blahopřáli přítomní p. Václ. Žižkovi k jeho nastávajícímu svátku. — Tím byla schůze skončena.

Socialní odbor družstva Vlast konal dne 16. září t. r. druhou schůzi za předsednictví p. Václ. Žižky. — Jednatel p. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Od poslední schůze řečnili: red. Tom. Jos. Jiroušek dvakráte v Čes. Budějovicích; dp. far. Vl. Hálek ve Zlejčíně a v Břevnově a dr. Rud. Horský na různých místech. — V říjnu a na počátku listopadu budou konány soc. večery na Smíchově a v Karlíně, na nichž budou mluviti pp.: Tom. Jos. Jiroušek a Vl. Hálek. V listopadu pak dne 3., 17. a 21. konají se v domě družstva Vlast charitativní večery, na nichž mluviti budou pp.: Vl. Hálek, koop. Ant. Hoffmann a Václ. Žižka.

Hledíc k tiskové organisaci volebního okresu sděluje se: a) že tam byly odeslány Vychovatelské letáky a kalendář »Štítný«; b) na jednu faru zasílá své redakční časopisy red. »Našich Listů«, na druhou red. »Vlasti«; c) mimo to se zasílají různé časopisy na 4 fary a jednomu říd. učiteli. Další akce se rozvine dle plánu, který byl v této

schůzi přednesen a schválen. Plán ten provedou pp.: Vl. Hálek, Tom. Jos. Jiroušek a Tom. Škrdle.

Školní úřady v Porýni, v Německu, vydaly oběžník, v němž rodiče dítek varují, aby nebrali jich do zábav a odvraceli je od pití alkoholických nápojů. Bylo zjištěno, že dítky přicházejí vždy po neděli do školy zmalátnělé, ospalé a nepozorné. Šetřením seznáno, že příčinou toho je účastenství dítek na různých zábavách, při čemž nemírně požívají piva a pod. nápojů. U nás není lépe. Jen si všimněte dobře těch různých »lidových zábav«. Mezi dvěma sty účastníků bývají dítky školou povinné zastoupeny slušným procentem. Listy »moderních vychovatelů« stále jsou plny výstrah pro rodiče, jak zhoubně působí zimní návštěva nevytopených kostelů na zdraví dítek. Proti zlořádu, zatahovati dítky do hospod, kde berou úhonu na zdraví i duši, jsou mnozí slepí. Soc. demokraté podávají protesty proti zřizování nemocnic. Protestovati však proti soudruhům, kteří vlekou své dítky s sebou na »lidové« a »manifestační« slavnosti, se neodváží. Naopak. Některé organisace jejich na svých pozvánkách uvedou, že dítky od toho a toho počtu let platí vstupné v té či oné výši. Tak bylo loni o lidové zábavě soc. demokratů v Klamovce. Finanční prospěch postaví se nad zájmy ethické a mravní.

Předsedající poukázav na sjezd Volných myslitelů pravil: Měli jsme příležitost slyšeti volné myšlénky pánů na tom pražském sjezdu, jež vyznívaly jen ve volnosti, vychrliti všechnu hanu a potupu na církev katolickou a její učení, že jim v jejich volnosti překáží, od kterého ona co zděděné a jí od Boha svěřené pravdy ustoupiti nechce. Však marně jsme čekali, aby byli svobodu své myšlénky objasňovali a takovou rozumně a vědecky odůvodňovali, její výhody pro člověka vyložili, jak v jejím jádru k dobru lidstva sloužiti může; protože v jejím jádru nic dobrého nechová, ale jen nespokojenost, roztrpčenost a nepřátelství v lidu šíří.

Po referátu dp. faráře Vl. Hálka usnesl se Socialní odbor ve vážné nynější době vybídnouti všecky kruhy katolické, by přistoupily k dalšímu budování katol. organisací. Po volbách a po letním období odpočinku nutno přistoupiti k nové práci. Slibně započatá činnost před volbami nesmí usnouti, nýbrž musí se zdvojnásobit, poněvadž i boj protikatolický se stupňuje. Nechť se nikdo nedá mýliti tím, že má ve svém okolí klidně smýšlející lid. Nebude-li tento uvědoměn i na půdě katolicko-politické, bude najednou stržen do proudů pokrokářských, které si nyní obraly za cíl svých snah krajiny s lidem nábožensky zachovalým. Proto pamatujíce na heslo starých válečníků »Šťastná obec, která v době klidu připravuje se na boj,« přistupme všude k budování pevnůstek katolických organisací. Shromažďujme věrné, kterých ještě bohudík dosti najdeme, do sešikovaných řad, pořádejme schůze, šiřme tisk katolický a pracujme s vytrvalostí ještě větší než před volbami. Že práce ta nebude bez výsledku, dokazují úspěchy tak utěšeně se na mnohých místech rozvíjející katol. organisací. — Tím byla schůze skončena.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Dr. Vitus Brander, Der naturalistische Monismus der Neuzeit oder Haeckels Weltanschauung systematisch dargelegt und kritisch beleuchtet. Gekrönte Preisschrift. Paderborn. Druck und Verlag von *Ferdinand Schöningh* 1907. Cena 7 marek. — Monismus nebo křesťanství? — Toť palčivá otázka doby přítomné ve světě vědeckém. Diskuse dne 18. února letošního roku ve velkém přeplněném sále Zoologické zahrady v Berlíně mezi P. *Wasmannem* S. J. a řadou zoologů, lékařův a filosofů konaná, ukázala jasně, že stojí proti sobě dva světy — nepřátelsky, nesmířitelně. Boj mezi oběma den ode dne roste rozsahem a prudkostí; neboť monistický názor světový postavil za vedení profesora Haeckela v Jeně proti církvi křesťanské bojovnou organisaci v německém spolku monistickém. — Teprve před krátkou dobou poukázal kielský botanik profesor *Reinke* v pruské panské sněmovně na podvratnou činnost tohoto spolku a označil nebezpečenství pro blaho obecné z toho vznikající. Pojednává tudíž sotva které dílo o *palčivějších otázkách denních* než přítomné a zasluhuje pozornosti také u nás hlavně proto, že Haecklovy »*Welträtsel*« nedávno teprve i do češtiny byly přeloženy.

Spisovatel postupuje v zajímavém díle svém tím způsobem, že nejprve předvádí monistický systém v jeho základních rysech a pak pevnost jeho zkoumá. Věren zásadě pravé apologie, odpůrce plně a zcela pochopiti a nekomoliti předem jeho systému, ponechává spisovatel ve svém spise monismu hojně slovo. Ve většině paragrafů skytá v první části naturalismu příležitost systém svůj rozvinouti, načež v části druhé následuje odpověď.

V části úvodní ukazuje spisovatel, že kořeny novodobého monismu zbarvení naturalistického sahají do druhé třetiny předešlého století. Když Schellingovy, Okenovy a Hegelovy spekulace svojí aprioristickou, jednostrannou dialektikou přírodní filosofii uvedly v diskredit, nastala ihned reakce v naturalistickém přetvoření hegelianismu. Pravá filosofie nemá býti než empirií. Tento pád absolutní filosofie hegelovské podporován byl mocným rozkvětem věd přírodních s jejich theoretickými a praktickými vymoženostmi, což zjednalo 19. století čestné jméno století věd přírodních a techniky. Z toho však vznikl druhý extrem; mělo býti co možná exaktně postupováno, zvláště v biologii a fysiologii. Exklusivní empirie mnohých přírodozpytcův a falešný proud ve filosofii — toť jsou oba kořeny, z nichž vyrostl moderní materialismus. Mezi jeho vědecké průkopníky náleží ženevský zoolog *Karel Vogt* († 1895), jenž přidržoval se materialismu v jeho nejhrubší formě. Vedle něho snažili se princip materialistický systematicky vytvořit *Jakub Moleschott* († 1893) a *Luis Büchner* († 1899), první svým spisem »Kreislauf des Lebens« (Mainz 1852), druhý svým dílem r. 1855 poprvé vydaným a nyní 21. vydání počítajícím »Kraft und Stoff«, s pravou to »biblí materialismu«. Roku pak 1899, tedy v roce úmrtí Büchnerova, vydal Arnošt Haeckel svoje »Welträtsel«, »gemeinverständliche Studien über monistische Philosophie«, které rychle nabyly nebývalého rozšíření, ač tvoří značný svazek přeplněný cizími slovy a nikoli bez detailní učenosti. Filosofie »světových záhad« má »býti výrazem jasného jednotného názoru světového moderní přírodní vědy na konci století 19.« knihkupecký úspěch knihy »Welträtsel« pohnul Haeckla, že v létě 1904 odevzdal světu nové přírodněfilosofické dílo »Die Lebenswunder, gemeinverständliche Studien über biologische Philosophie«, které prý je »der ehrliche Versuch alle die reichen Erscheinungen des organischen Lebens unter einem allgemeinen, einheitlichen Bilde zusammenzufassen, alle Lebenswunder vom Standpunkte seines konsequenten Monismus als die Erscheinungsform eines einzigen, grossen, durchaus einheitlich wirkenden Universums zu erklären — gleichviel ob man dieses letztere Natur oder Kosmos, Welt oder Gott nennt.«

Vyloživ po té v první části, že theorie poznání v naturalismu spočívá na nekritickém stanovisku *nejnajvnějšího realismu*, čímž naturalistický monismus stává se filosofií, již při svém narození smrt v srdci chovající, přechází spisovatel v části druhé »*Ke kosmologii*«. Zde promlouvá nejdříve o lichém a pravém monismu a dokazuje zejména, že jedině theismus je pravým monismem a že zvláště křesťanský pojem Boha skytá onu jednotu, která je zároveň »Vollbesitz, Urgrund, Quelle und Zielpunkt alles Seins, das höchste Sein, die reinste Tätigkeit, reinster Geist, Fülle aller Vollkommenheit.«

V následující hlavě nadepsané »Entwickelungslehre und Schöpfungsglaube« pojednává spisovatel o theorii evoluční v nejširším slova smyslu, dále o theorii

descendenční a selekční a pak ve zvláštní kapitole o postavení člověka v přírodě; neboť právě tu jsou naturalistický a teleologický názor světový v nejpříkřejší protivě. Naturalismus volá — člověk jest pouhým produktem přírody, výsledkem dlouhého rozvoje života na zemi; teleologický názor světový naproti tomu prohlašuje: člověk není pouhým produktem přírody, člověk vstoupil na svět jako bytosť tvůrčí vůlí Boha, v němž část hmotná a duchovní spojeny jsou v jednotu podstaty, člověk je cílem a korunou světa. Poněvadž naturalismus považuje původ člověka ze zvířete za *»zoologicky evidentní«*, zkoumá spisovatel nejprve kriticky, jak se věc má se skutečnými důkazy, které se uvádějí pro zvířecí původ člověka po stránce zoologické a zda zoologie je skutečně jedinou vědou, která skytá světla o původu člověka. Co se týče důkazů naturalistických pro původ člověka ze zvířete, tu ukazuje sice srovnávací anatomie a fysiologie, že člověk je dle téhož typu stavěn jako obratlovci, že kosti kostry, ostatní orgány, svaly a nervy odpovídají dotyčným částem ssavců, dále že člověk má se zvířetem společný život vegetativní a sensitivní atd., kteréžto věci již starověk a »temný středověk« znal, ale také dokazuje obojí věda, že jsou dalekosáhlé mezi zvířetem a člověkem rozdíly, které člověka v příčině těla daleko nad ssavce povyšují a opravňují jej postavit ve zvláštní řád mimo opice. A jako anatomie a fysiologie nedokazují jich původu člověka ze zvířete, tak nedokazují jej ani srovnávací embryologie ani paleontologie. Než proč vrhají se přece mnozí, ač darvinismus nemůže objasniti faktum zvířecího původu člověka, jemu přece do náruči? *Eduard Hartmann* vyslovuje to jasně a stručně:

»My dítky nové doby nemáme vůbec volby odmítnouti nebo přijati theorii descendenční, my ji musíme přijati. Proč? Poněvadž se nemůžeme více přidržovati zázraku stvoření v jeho hrubé podobě (hnětení z hlíny, vdechnutí atd.)« — Tento důvod jest však vratký a svědčí o Hartmannově naivním, anthropomorfním pojetí, které již sv. Augustin označil jako »nimium puerilis cogitatio«. — »Víme, že onen způsob mluvy písma sv.«, praví Wasmann, »musí býti pojímán obrazně, nevíme však, jaké povahy byla látka, které Bůh použil k spojení s první lidskou duší v aktu tvůrčím. Definitivního rozhodnutí se strany authentické v tom není«.

Probrav kriticky naturalistickou anthropologii, přechází autor a zkoumá kriticky *naturalistickou psychologii*. Proti tak zvané *»dualistické psychologii«*, t. j. názoru všeobecně vládnoucímu, který tělo a duši jako dvě různé »bytosti« považuje, »které nezávisle od sebe mohou existovati a nejsou nutně na se vázány«, staví Haekel *»psychologii monistickou«*, jejíž hlavní zásady zní:

1. pocit a myšlenka jsou vlastnostmi hmoty, které této hmotě za jistých zvláštních okolností přináležejí.
2. Jsou ve skutečnosti pohyby, jeví se nám jen jako něco jiného,
3. jsou účinky fysických pochodů, v poslední řadě pohybů.

Proti tomu spisovatel ukazuje, že důkazy, které naturalistická psychologie pro svůj názor o duši uvádí, jsou úplně liché a že naturalismus dostatečně neoceňuje zvláštní ráz lidského života duševního ani v příčině rozumu, ani v příčině vůle.

Zajímavý je zvláště poslední odstavec spisu, kde autor promlouvá o *náboženství monismu*. První článek náboženství monistického s jeho centrálním dogmem »je v pravdě božský zákon o zachování hmoty«; proto značí »monistická idea Boha »jednoho Boha a světa«. V nejpříkřejší protivě k tomu je představa, jako by Bůh a svět byly dvě různé bytosti, tedy každý druh *theismu*, jehož nejdůležitější podřízené druhy dle Haeckela jsou polytheismus, triplotheismus (t. j. víra v Trojici), amphitheismus a monotheismus. Papismus skytá dle něho svým kultem madony (ženský monotheismus), svatých a andělů tak pestrý obraz nejbohatšího polytheismu, že hellenský polytheismus jeví se proti němu malým a různým.

Z toho ovšem se vysvětluje také, že křesťanství a zvláště »papismus« je cílem útoků naturalismu a především Haeckela. Vůbec působí katolicismus a papežství na našeho filosofa jako na jistého tvora červené sukno; připadne-li na tyto věci, následuje zpravidla malý záchvat zuřivosti: Papežové jsou mu v převážné většině »schamlose Gaukler und Betrüger, viele von ihnen nichtswürdige Verbrecher«. Kláštery »Die Höhlen aller Laster, das Zölibat die Quelle schamloser Greuel« atd. Papismus je »der gröste Schwindel, der je die Geistenwelt beherrscht hat.« Proto ať trvá kulturní boj tak douho, dokud trvá hierarchie Vatikánu. Nicméně nechce se přece Haeckel naprosto dát prohlásit za nepřítele křesťanství, poněvadž prý vždy uznával cenné jádro jeho čisté morálky. Dogmatické křesťanství,

kterému je hlavní povinností slepá víra v pestrý orientalní kruh bájí, v zázraky atd., tato dogmatická budova postupem 19. století klesla pod ranami kritiky dějin církevních, archeologie východní, pokročilé kosmologie a astronomie a ovšem také moderní biologie a nauky evoluční. Dvacáté století přinese s pádem křesťanství nové »monistické náboženství«. Jádrem tohoto náboženství monistického bude kultus pravdy, dobra a krásna, kterýžto kultus bude bohatou náhradou za ztracené anthropistické ideály o Bohu, svobodě a nesmrtelnosti. Když byl autor proti Haeckelovi ukázal, že kult »monistické trojice« pravdy, dobra a krásna nemůže býti náhradou za kult Trojice křesťanské, táže se v závěrečné úvaze, kterak je možno, že »Welträtsel«, ač zdrcující soud nad nimi vyslovili fysikové, jako na příkl. Chlevolson, filosofové, jako na př. Paulsen, theologové jako na př. Loofs a nejnověji botanik Reinke, nabyly takového úspěchu. Odpověď zní: »Welträtsel« neděkují za svůj úspěch a rozšíření vnitřní ceně a zásadám v nich obsažených, nýbrž jiným faktorům. Jest to přeceňování *vědy přírodní*, od níž naše doba očekává všecku spásu, vedle toho však také *směr filosofický*, který sama sebe ještě není dobře vědom, a tendence protikřesťanská a ještě více proticírkevní.

Spis Brandnerův, psaný s neobyčejnou znalosti literatury jak přátelské tak nepřátelské, skytá netoliko křesťanským apologetům výbornou zbraň proti útokům moderní pseudovědy na křesťanskou víru, nýbrž jen poněkud pozorná četba jeho může i stoupence naturalistického monismu snadno přesvědčiti o jeho lichosti.

Dr. Jos. Samsour.

ČESKÁ.

Moravsko-Slezská Kronika. Ročník XVII. Svazek 2. a 3. U Křúpalů. Vykládá J. M. Slavičinský. Obrázky z minulých let. Řada druhá. 1907. Nakladatel R. Promberger, knihkupec v Olomouci. — Ve druhém svazku Moravsko-Slezské Kroniky ukončena jest povídka »U Křúpalů«. (V čísle 9. minulého ročníku »Vlasti« omylem vytisknuto bylo »U Křípalů«.) Obsahem té povídky jsou osudy a rodinné události bez mála dvou pokolení, příhody veselé a smutné. Pan spisovatel dobře vystihl a podal jak soukromý tak veřejný život lidu Valašského, jeho dobré stránky i rozličné vady a zlé náklonnosti, pojímaje ve své vypravování vůbec všechno, co se životem soukromým i veřejným souvisí, jako zabijačky, námluvy, svatbu, práci domácí i polní, zábavy, přístky, pořekadla, zvyky a obyčeje. Poukázati dlužno k tomu, že spisovatel líčí život evangel. rodin a byť je líčil jako křesťany věřící, nečině narážek na katolíky, tak přece byla by povídka o mnoho ještě zajímavější a pestřejší, kdyby tak důkladně byl vylíčen život a vystiženo cítění lidu katolického. Povídka, psána jsouc nářečím valašským, vyžaduje při čtení veškeré pozornosti. Vysvětlivky slov a úsloví spisovné češtině neznámých, pod čarou podané, mohly býti pro snadnější čtení v textě v závorkách umístěny. Jinak jest tato práce velmi záslužná, jíž dostalo se uznání z úst povolaných, jak již v posudku o prvém svazku doloženo bylo. — Svazkem 3. počíná druhá řada zajímavých »Obrázků z minulých let«, které i v širší veřejnosti doznaly zasloužene pozornosti. Vydavatelstvo zavděčí se svému čtenářstvu i touto druhou řadou obrázků z naší minulosti, které pocházejí z péra osvědčených pracovníků historických, a to od V. Praska, dějepisná povídka z let 1278—1288 »Královna Kunhuta na Hradci u Opavy«, od Dra J. Pospíšila, »Jak si slezští sedláci vybojovali robotní patent«, dále vzpomínka na »Poslední holdování v Opavě r. 1632«, již podává Ferdinand Menčík. Budou následovati ještě jiné obrázky. *Josef Herzig.*

Rudé Máky. Podblanický rozmar. Humoresky. Sepsal V. Š. Kronus. Díl I. V Olomouci 1907. Nákladem knihkupectví R. Prombergra. — Rudé Máky jsou sbírkou rozmarných příhod ze života lidu podblanického, které v podblanických dědinkách pan spisovatel nasbíral, jakoby byl z lánu kvetoucího máku několik nejvýznamnějších a oči nejvíce dráždících rudých květů natrhal. Odtud název knížky, v níž pro milé pobavení čtenářů zachovány jsou mnohé příhody vyznamenávající se dovádivým rozmarem a zdravým, jadrným vtipem, kteréž zároveň jsou dokladem svérázné povahy a zbožného srdce bodrého lidu podblanického. Knížka obsahuje šest humoresek: »Vlčák«, »Dvě kamarádské duše«, »Byli v chládku«, V odvaze štěstí«, »Překonaný rozvrat«, a »Bylo prvního aprila«. Úprava knihy, navržená mistrem Ad. Kašparem, jest úhledná. Stran 244. Cena 2·60 korun, váz. 3·60 kor. *Josef Herzig.*

Účelnost v přírodě. Sestavil Jan Bělina. Veliký počet časových spisků, vydávaných v Hradci Králové pod názvem »Časové Úvahy«, jichž redaktorem jest Th. Dr. František Reyl, majitel. a vydavatelem Politické Družstvo tiskové, rozmnožila opět jedna pěkná práce, nadepsaná: »Účelnost v přírodě« (Časových

Úvah« roč VIII., čís. 8. a 9.). Po případném úvodu ukazuje neunavný pan spisovatel velmi poutavě a přesvědčivě na účelné zařízení země, probíraje hlavní podmínky k životu na zemi potřebné, při čemž obyčejný čtenář doví se mnohých věcí, o nichž snad posud ani tušení neměl; dále vylíčena »účelnost v rostlinstvu« a »účelnost v živočišstvu«, kde opět tolik zajímavých a prostému člověku méně známých, nebo vůbec neznámých věcí se dovídáme. Pak poukázáno na »pud u živočichů« a na »rozmanitost druhů tvorstva a rovnováhu v přírodě«, vyvráceny některé »námitky proti účelnosti v přírodě«, zodpovědněna otázka: »Odkud účelnost v přírodě?« s pěkným příkladem a pádnými doklady slovutných učenců, dovoděno, že »cílem přírody je člověk«, jakož i, který jest »nejvyšší cíl světa«. Považujeme tuto práci za jednu z nejlepších, jež dosud v »Časových Úvahách« vyšly, i doporučujeme ji vřele k hromadnému rozšíření, jakož »Časové Úvahy« vůbec. Výborná sbírka tato, věnovaná časovým otázkám, vychází jednou za měsíc v sešitech o 24—36 str. a předplácí se na ni ročně toliko jedna koruna (i s poštovní zásilkou). Jednotlivá čísla jsou po 8 h. *Prokop Zaletěl.*

Sborník Historického Kroužku. Časopis historický. Majitel, nakladatel a vydavatel: Družstvo Vlast. Redaktor: Dr. Mat. Kovář, Praha, Ferdinandova třída č. 6. Nákladem Družstva Vlast. Ročník VII. — Sborník tento, jenž — následkem zdražení tisku, by nemusil býti zmenšen objem jeho — vychází nyní toliko dvakráte za rok ve dvojčíslech o 112 str., vykazuje vedle pokračování z minulých ročníků, jako: »Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklef o řeholích«. Napsal Dr. Ant. Lenz, probošt král. kapitoly Vyšehradské. »Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického«. Podává Dr. Ant. Podlaha. »Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí«. Miniaturní obraz z církevních dějin českých. Napsal Václav Oliva atd. tyto nové pěkné práce: »Chodové a páni z Lamingenu« od Fr. Teplého. »Farní osada Vrbenská«, Týnec Panenský« a j. od Fr. Štědrého. »Václav z Rovného« od H. Grossa. »Urbář kláštera sv. Vavřince pod Mělníkem« od F. Knetla a m. j. Drobné články a posudky zvláště od pp. Dr. Mat. Kováře, Gustava Svobody, Dr. Jana Zítka a j. jsou také dosti četné a vždy zajímavé. Na pěkný časopis tento předplácí se celoročně 5 K v administraci (Praha, Žitná ulice č. 570-II.) Doporučujeme přátelům historie co nejlépe. *Prokop Zaletěl.*

Zábavy večerní. Redaktor Emanuel Žák. Ročník XXVIII. Číslo 1. a 2. Dílo 153. Mat. Serav: V Zemi Kristově. Vzpomínka na cestu do Palestiny. Dle 5. italského vydání český překlad opatřil Dr. F. Maleček. Díl I. a II. V Praze. Majetek a tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba 1907. — O spisu »V Zemi Kristově« — sděluje na obálce vydavatelstvo Zábav večerních se svými čtenáři: »V celé naší sbírce, tak četné na počet a tak různé obsahem, není knihy, která by se této po bok mohla postavit«. Kdo pročetl oba díly spisu tak vysoko oceněného, uzná oprávněnost tohoto úsudku. O tom také svědčí ta okolnost, že dílo to již do různých řečí přeloženo a s nadšením přijato bylo. Přednosti spisu jest, že spisovatelka nepodává pouhý popis své cesty do Egypta a Palestiny, nýbrž ku popisu posvátných míst přidává také své úvahy, vyjevuje své vroucně procítěné, něžné, o hluboké a pevné víře svědčící dojmy. První díl obsahuje čtyři části, druhý pět částí, z nichž každá rozdělena velmi případnými a významnými nápisy na několik statí. Čtyři části dílu prvého jsou tyto: Po lodi k Syrii (Na moři, Nil, Kairo, Pyramidy, Syrie.), Slib splněn (Ve vlaku, Ve chrámě, Onen Hrob, Pobožnost. Jerusalém (Město, Národ, Duše.), Bolestná cesta (Hora Olivetská, Zahrada Getsemanská, Křížová cesta, Kalvarie, Pláč Israele, Údolí Josafat.) V dílu druhém popisuje spisovatelka svou cestu z Jerusalema do Galilie, kdež navštívila památná místa, která božský Spasitel náš svým životem, divy a učením posvětil, (Efrata, Jesle, Jericho, Ze života Panny Marie, Den v Nazaretě, Na Táboru, Tiberiada, Na jezeře, Hora blahoslavenství) dotýkajíc se míst a událostí jinak pamětihodných (Předchůdce, Sodoma a Gomorrha, Jordán, Karmel, Magdala, Svatý František v Palestině) a vypravuje rozličné příhody ze své cesty (V nosítkách, Pan Hardegg, obchodník obilím, Poslední den). Dílo jest skutečně skvostné, cestopis do svaté země plný poesie a vroucnosti. Překlad pečlivě upravený. Doporučujeme co nejvřeleji jako četbu krásnou, nejen zábavnou nýbrž i povznášející. *Josef Herzig.*

† *Dr. Antonín Lenz*: **M. J. Hus.** Životopisný nástin. (»Husitství ve světle pravdy«. Ročník IV. 1907. Č. 2.—4.) V Praze. Nákladem Tiskové Ligy. Knihtiskárna Družstva Vlast Malá 8a. Stran 104. Cena K 1·20 — Radostnou ochotou přijímali pohanští naši předkové spásné evandělium Kristovo, když jim před věky bylo libozvučnými ústy sv. bratří a věrozvěstů našich kázáno mateřskými hlaholy. Zápas živlu pohanského s věrou křesťanskou trval zajisté u nás, jak u všech

jiných národů, drahnou dobu, nicméně však zapustilo také blahodárné učení to brzo velmi hluboké kořeny ve vnímavé mysli dobrého našeho národa, o čemž především svědčí vzácné květy svatosti, jež vypučely u nás hned v pokřesťaněném národu, jako jsou sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Ludmila, sv. Ivan a m. j. Poněvadž vlídné slovo svatých věrozvěstů našich šlo ze srdce, šlo také k srdci; český a moravský lid poznav krásu a vznešenosť učení křesťanského, zamiloval si ho, zařídil veškeren veřejný i domácí život svůj dle něho, měl sv. víru v upřímné úctě a opravdové vážnosti a zachoval ji po dlouhé věky neporušenu. Nikdo z domácího lidu neopovážil se víru po otcích zděděnou kaziti svévolnými výmysly, a ukázalo-li se u nás učení bludařské, bylo přivedeno odjinud; tak jest to i s učením mistra Jana Husi, jehož tresť spolu se životopisným nástinem přináší v nejnovších číslech sbírka brožurek »Husitství ve světle pravdy«, vydávaná Tiskovou Ligou.

Poněvadž o mládí M. Jana Husi je známo jen velmi málo, zabývá se spisek hlavně posledními lety života Husova. Oslavují-li nadšení ctitelé Husovi v tolika otravnických knihách, brožurách a letácích milého mistra svého, je také oddůvodněno podati i ze strany katolické nestranný životopis muže tohoto, jehož jménem je spojena nejpohnutější epocha domácí historie naší. Nejpovolanějším pérem ku spisu tomuto je jistě péro † probošta Dra. Ant. Lenze, který věnoval studiu hnutí husitského celý svůj věk, ukládaje četné zdařilé, přesně vědecké a z původních pramenů čerpané články své po dlouhá léta v časopisu »Vlasti«, a jehož zdatnosť v oboru tomto uznána i od samých nepřátel. Čtouce posmrtné toto dílo Lenzovo sledujeme bolestnými city smutné pobloužení Husovo, jež stalo se národu našemu tak osudným. Vidíme učeného, ale ne právě skromného kazatele Betlémského, jak v pravověrnosti své klesá od stupně ke stupni; právě tak jak vzdaluje se od povinné poslušnosti k duchovní své vrchnosti. Zapomněl sám Hus na pokoru, ku které na synodálních řečích duchovenstvo vybízel. Hus ideální, jak ho skvělými barvami líčí husitští nadšenci, liší se podstatně od Husa historického. Dle přesné historie těžko je přijati, že Hus zemřel za své přesvědčení, neboť jest jisto, že již v Čechách valně kolísal stran učení svého, přejatého z Viklefa, že v Kostnici poznámkami svými ku třiceti větám naklonil se k učení církevnímu, ale rovněž při zásadách těch nevytrval. Stav se v mladistvém věku 34 let kazatelem synodálním, měl duchovenstvo vésti v řečech svých ku ctnostem, kněžím velepotřebným, pokoře, čistotě, poslušnosti, lásce k chudobě; ale Hus volil cestu plísnění, kárání a přehánění vad duchovenstva, poněvadž neměl onoho hlubšího studia, dokonalejší přípravy a osobního asketického vzdělání, které vyžadovala cesta první. Tupiti a haniti kněžstvo bylo tehdy populární, tak nabýval Hus přívržencův do nesmírna, neboť byl výmluvný, jazyka českého předobře znalý, mluvil lahodně a dojímavě.

Spisovatel poukazuje jako přísný historik na stinné stránky karakteru Husova, nezamlčuje nikterak jeho dobrých stránek. Zajisté nikdo nebude míti Husovi za zlé, že národ svůj věrně miloval, že nesl těžce, když Bavoři a Míšané vtrhli do Čech a tu lid tryznili. Nikdo z katolíků nehaní ho, když skutečné zlořády kázal, když vyzýval knížata, pány a rytíře, aby měli o to péči, by česká řeč nevyhynula. Rovněž nikdo neodpírá Husovi zásluhu, že zvelebil písemnictví naše zavedeným novým pravopisem, ba každý diviti se musí, jak mohl napsati v pohnutém životě svém tolik spisů českých a latinských. Litovati jest, že Hus nevěnoval energii svou věci lepší, že nevynaložil práce literární na objasnění víry po otcích zděděné, ku vzdělání lidu a mravnímu jeho povznesení, nýbrž že propůjčil všechny síly své cizáckému učení bludařskému z Anglie k nám přenesenému a že stal se tak duchovním původcem onoho pro každého křesťana bolestného zjevu, jak posvátný kalich, který připomíná každému zbožnému srdci očistnou obět a smírnou krev tichého Beránka, stal se znakem odboje proti Církvi a boje bratrovražedného.

Dr. Rud. Zháněl.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Římské zprávy. — Záležitost Tyrrellova. — Málo jest událostí, dovozuje jistý cizojazyčný katolický list, z kterých různí protivníci chtěli vytlouci tolik kapitálu jako z aféry Tyrrellovy, která se stala jednou z nejvýznamnějších v boji proti modernismu. Jako se dokázalo u Schella, že se podrobil papeži a pak se to snažil popříti, podobně učinil Georges Tyrrell. Tento byl členem Tovaryšstva Ježíšova a pro neposlušnost odešel i z řádu a ve více případech měl spory s církevními úřady. Liberální listy psaly, že papežská Stolice chtěla odpu-

stiti Tyrrellovi pouze s podmínkou, když podrobí papežské censuře i soukromé dopisy. Tu však se jednalo o korespondenci, která sice podle zevnější podoby byla soukromá, ale která nemá jiného účelu, než aby nahradila veřejnost. Tyrrell započal v listech sobě blízkých proti Římu polemiku, která byla do poslední doby pouze monologem. Jeho heslem bylo: »Pro upřímnost!« Někteří vynikající mužové snažili se urovnati záležitost pro Tyrrella způsobem čestným. Byl totiž suspendován. První krok v té věci učinil P. Xavier de Fourviére, převor premonstrátský v Storringtonu, který dne 13. srpna t. r. psal kardinálu Feeratimu v tomto smyslu: »Ručím za názory P. Tyrrella. Bude-li mu dovoleno vykonávati kněžský úřad, zaručil se mi písemně, že se podrobí a nebude vydávati bohosloveckých spisů ani veřejně ani v soukromých listech nebude o těchto otázkách jednati. — Kardinál Ferrati vymohl dovolení u sv. Otce, aby za těchto podmínek byla suspense odňata. Tyrrel jevil z toho nemalou radost a podepsal příslušné prohlášení, jež zmíněný převor zaslal do Říma. Avšak hned druhého dne, to jest 31. září, zaslal Tyrrell redakci liberál. listu »Giornale d' Italia« list, v němž toto své prohlášení nečestně úplně popřel. Z Londýna pak poslal listu »Corriere della Sera« dopis, v němž tvrdí, že scholastické názory se nemohou srovnávati s moderními požadavky.

Ale na tom nebylo dosti. Když papež vydal encykliku proti modernismu, vydal Tyrrell svou encykliku v »Giornale d' Italia«, aby ji paralysoval. »Poněvadž papež«, tak soudí Tyrrell, »ztotožnil katolictví se scholastickým výkladem, musí odsouditi proto modernismus, jeho kořen a všecky jeho výhonky . . . Jestliže se moderniste zarazili, bylo to proto, že nebyli zvyklí nacházeti u papeže takovou naivnost. Pius X. se zřekl každé reservy a každé dvojsmyslnosti a hnal soustavu scholastickou do všech absurdností a nemožností. Moderniste toho žádali od papeže Lva XIII. a také toho od něho očekávali, ale Lev XIII. neměl dosti srdce, aby jim učinil po vůli«. Bývalý řeholník dokončuje svou encykliku tvrzením, že moudrá a obezřetná nařízení sv. Otce nejsou nic jiného než »inkvisice, která pronásleduje, denunciace a sto různých lstivých prostředků, na vlas podobných těm, kterých užívali pohanští pronásledovatelé proti prvním křesťanům«. Zmíněnému liberálnímu listu zdály se býti tyto výrazy ostré a názvy smělé. Naproti tomu liberální profesor Roberto Ardigo, vůdce italského positivismu, prohlásil, že ti, kteří upravovali znění encykliky proti modernismu, důkladně znají otázky, kterými se obírá. Encyklika je dle něho pravý pomník logiky a spása církve záleží pouze v poslušnosti k nařízením Pia X. Profesor Ardigo jest bývalý kněz. Proto možno za to míti, že této věci dobře rozumí. Chvályhodná upřímnost, kterou se vyjádřil o této vážné věci, vzbuzuje naději, že i jednou sám vyvodí důsledky z pravdy, které háji. »Corrispondenza Romana« uveřejňuje úřední doklad, že Tyrrell hrál dvojakou úlohu.

České lékařstvo uznalo za vhodno projevit své sympathie sjezdu »Volné Myšlénky« a učinilo tak na letní valné hromadě »Ústřední jednoty českých lékařů v Olomouci dne 27. července 1907 bombastickou řečí jakéhosi MUDra Norberta Havla, jenž pravil: »Sešli jsme se v městě, dýchajícím zbožnou atmosférou, ovládaném klérem a knížetem světským; sešli jsme se ve městě, z něhož své doby také utloukána bývala svoboda smýšlení . . Věda lékařská byla — a říkám to otevřeně — jest církevnictvím pronásledována. Známo vám, že papežové proklínali veškeré vědecké snažení a svobodné bádání, známy vám prostředky církve, jimiž tato proti svobodným duchům všech dob vystupovala. A ti, kdož osmělili se míti svoje přesvědčení, nebyli jenom pronásledováni, nýbrž přímo vražděni. — . . . Papežové, aby zachránili své panství, musili vědu naši proklínati, poněvadž jim v ní vyrůstal nepodajný odpůrce a mocný soupeř . . . Jen tolik řeknu, že ještě dnes víra je negací zdravého rozumu a »modlitba víry uzdravuje nemocného«. A jako lékařská věda nemohla se nikdy smířit s církevnictvím, tak nemůže se s ním smířit ani v době dnešní . . . My, jako lékaři nevěříme těm různým bullám, encyklikám, my uvažujíce a opírajíce se o vědu — nevěříme! Moderní člověk žádá přesné, určité odpovědi ke svým otázkám. Dá mu je víra? Ne!«

Nebudeme se obírati nejapnými a dávno vyvrácenými insinuacemi pana doktora Havla. Byli větší mužové i lékaři než pan doktor Havel a soudili o víře, náboženství a křesťanství zcela jinak. Snad je známo panu Havlovi aspoň jméno Purkyňovo a týž Purkyně napsal v »Časopise českého musea« (roč. XXVII. 1853, svazek druhý str. 270): »Křesťanství osvobodilo jako v jiných případech také zde ducha ze starého jha a rozdělilo vědu mezi celé člověčenstvo . . . . Teprv v novějších dobách vidíme, jak se to v krajích vědeckých hýbe a snaží ku všeobecnému ducha osvobození; zžel se toho Bohu! myslí-li kdo, že ona blahodějná usilovnost čelí proti křesťanství a z něho nevychází!« Ovšem, co jest Purkyně proti panu Dru Havlovi!

O učitelích, jich vzdělání a »osvětných« snahách, třeba v dnešní době z velké části stojí proti nám v boji »protiklerikálním«, máme přes to ještě dosud stále vysoké domnění, ač často měli jsme příležitost poukázati k tomu, že právě listy liberální, pokrokové, realistické, ba i samy orgány učitelské a listy »volné myšlénky« stavějí právě agilní učitelstvo a jeho snahy mnohdy do nepříliš krásného světla. Tak v poslední době čas. »Přehled«, týden. věnovaný veřejn. otázkám vycházej. redakcí Dr. Chalupného (roč. V., č. 45 z 2. srpna 1907, str. 805) s opravdu odůvodněnou ironií poukazuje k tomu, že v časopise »Český Učitel« slibuje pan učitel Šorm zasvěcovati učitelstvo do »t ě ž k é (!) vědy pojistno-matematické« a podotýká k tomu:

»Vzpomněl jsem si při té příležitosti na historii, na Husa a již jsem si představil samotného pana Šorma, řečnícího na táboru při plápolajících pochodních o Husovi a zítra na schůzi o pojišťování. Podivuhodné typy učitelské spojující čistou ideu se všední praxí. Což pan Šorm přednáší o thematech odděleně, ale slyšel jsem o jednom slavnostním řečníku tuto historku: Řečník mluví o Husovi a podivuhodným obratem přejde k zajímavému faktu, že vlastně banka »Praha« má nejvýhodnější sazby pro pojišťování na život. Toto faktum ale nesnesl náhodou přítomný jednatel banky »Slavie« — také učitel — a účinnou řečí dokázal, že jen »Slavie« má nejlevnější sazby. Historie se opakovala odpoledne ve vedlejší vesnici, kdež slavnostní řečník o Husovi nalezl rovněž vhodnou zmínku o nejvhodnějších sazbách banky »Praha« a kamž ho jednatel banky »Slavie« následoval. . . .«

To píše ovšem realistický »Přehled«, jemuž učitelé rádi přisluhují!

Spor mezi modernisty. »Rivista di Cultura« dovozuje, že jsou mezi katolickými modernisty v Italii dva. Jedni, s donem Murrim v čele, chtějí, aby se opravila scholastika, druzí, jichž vůdcem jest Bondinti, se úplně kloní ke Kantově filosofii, kterou pro katolíky »upravil« Laberthonière. Oba dva tábory jsou nyní ve velikých rozpacích, poněvadž je nová encyklika bez milosrdenství odsoudila a je tedy moderní hnutí směru Murriova i Laberthoniéresova úplně vyloučeno. Italské modernisty zvláště pálí okolnost, že Němci v říši přijali encykliku nadšeně a že nikdo není pro Schella od té doby, co se dokázalo, že byl ve spojení s Nippoldem a Hoensbroechem. Tuto skutečnost dovozuje také »Corrispondenza Romana«, která píše: »Encyklika zcela výslovně prohlašuje, že modernismus jest úplně protikatolický a protikřesťanský a z toho tedy následuje, že modernista stojí mimo církev. Církev však nemůže trpěti, aby materielně zůstal v ní, neboť by jí učinil ještě větší škodu«. Toto prohlášení se považuje za úřední dodatek k encyklice. — K modernismu se druží v Itali pouze asi 30 kněží, kteří ho hájí i veřejně. Italský modernismus se kloní na mnoho stran podle stran politických; jsouť moderniste pravice, levice, krajní a střední. Moderniste levice považují na příkl. donna Murria za reakcionáře.

Paběrky z novin a veřejného života.

Kalendář »Sv. Vojtěch« velký a malý p r á v ě v y š e l tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze-II. čp. 570. (Žitná ul.) Prodávají se: V e l k ý za 1 K, tucet za 8 K. M a l ý stojí 60 h, tucet 4 K 80 h., při hotovém placení dává se jeden nádavkem. Obsah je bohatý a pestrý. — Rovněž i »Socialní« kalendář vyšel a stojí 1 K. Další prodejní podmínky jsou jako u »Sv. Vojtěcha«.

Kalendář »Štítný«, který vydává Jednota čes. katol. učitelstva právě vyšel. Prodává se za těchže podmínek jako velký kalendář »Sv. Vojtěch«. — Objednávky všech těchto kalendářů vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II. Žitná ul.

Sv. Otec Pius X. — V Brně zřízeno bylo mužské a damské komité, konající přípravy k papežskému jubileu. — Sv. Otec zakázal i pro listopad všecky pouti do Říma. — P a p e ž a m i k a d o. Podle zprávy listu »Italia« oznámil japonský vyslanec, který navštívil Vatikán, papeži Piu X. dar jistého bohatého Japonce. Dar záleží ve velikém pozemku, na němž bude vystaven katolický kostel a klášter. Papež svěřil stavbu benediktinům. — Zástupce sv. Otce v Japonsku dostane název »apoštolského zástupce« a Japonsko za to bude míti u Vatikánu splnomocněného ministra. — K a t o l i č t í S l o v á c i s v. O t c i. Jak brněnský »Hlas« oznamuje, podalo 6000 katolických Slováků sv. Otci osvědčení, v němž se suspendovaného faráře Ondřeje Hlinky vřele zastávají a jeho činnosti nejlepší vysvědčení vystavují. Doznáváme, že v celé diecési neznáme žádného v ohledu

náboženstvo-mravním, společenském, politicko-hospodářském a národním schopnějšího a důstojnějšího, než kněze Ondřeje Hlinku. On zorganisoval naše školství, zavedl do odlehlých obcí pravidelná náboženská cvičení a v obci Černové vystavěl kostel. Byl pravým otcem chudiny a vynikal mravným chováním. Osvědčení končí prosbou, aby Hlinka byl opět církevně rehabilitován. Dále »Hlas« sděluje, že vyšetřování s Hlinkou bude brzy ukončeno a že Hlinka bude bezpochyby úplně rehabilitován. — Okružní list sv. Otce Pia X. proti modernismu. Ohlášený okružní list sv. Otce Pia X. proti modernismu vyšel. Podstatný obsah jest následující: Modernismus stal se zrovna nebezpečím pro církev. Proto jest povinností papeže opatření proti němu učiniti. Potom rozebírá se podstata modernismu a jak se projevuje v různých podobách, v různých oborech ve filosofii (agnosticismus, immanentismus) ve víře (subjektivismus, symbolismus), v theologii (použitím hořejších zásad), v dějinách a kritice (přenesením agnosticismu a principu immanence a evolucionismu na historickou kritiku), na poli oprav v církvi (radikalismem podkopávajícím základy dogmatu, hierarchie a kázně). — Z toho všeho se usuzuje, že modernismus jest jenom snůškou všech bludů a logicky důsledně vésti musí k nevěře. Bezuzdné novotářství, pyšný individualismus, neznalost, ba pohrdání pravou katolickou vědou a věrnou katolickou kázní, způsobily rozšíření modernismu ve značné části laiků i duchovních. Potom se připomíná, co všecko Lev XIII. podnikl na potření takových pobloužení. Na konec doplňuje sv. Otec Pius X., co Lev XIII. už započal a nařizuje: 1. ve všech seminářích a na všech katolických universitách vedle studia positivní theologie v pravém duchu katolickém má se přednášeti i scholastická theologie a filosofie; 2. profesoři holdující zásadám modernismu, nemají seminářů ani říditi, ani v nich vyučovati; 3. biskupové mají účinně, v tomto případě i jako delegati sv. Stolice, varovati duchovenstvo i věřící před tiskem modernismem narušeným; 4. při každém biskupském generálním vikariátě budiž zřízen zvláštní sbor censorů k bedlivému prozkoumání katolických spisů. Od Lva XIII. vydaný zákaz, dle něhož nesmí kněz říditi časopis bez svolení biskupa, zůstává v platnosti, dále má se bdíti i nad duchovními, kteří do časopisů přispívají; 5. sjezdy kněžské se zakazují, vyjma řídké výjimky, kde není obavy, že se na nich bude mluvit o modernismu, presbytarismu nebo laicismu; 6. v každé diecesi budiž zřízena dozorčí rada, která má bránit šíření moderních bludů. Biskupové mají o tom podat sv. Stolici zprávu.

Papežské jubileum. Jako počátek oslavy 50letého kněžství byla v Římě v kostele jesuitském sloužena slavnostní mše svatá. Pořádal ji ústřední jubilejní odbor.

»Le Temps« o Piu X. Demokratický orgán »Le Temps« (Čas) tvrdí v jednom článku, že papež Pius X. jest pouze přísně logický nástupce Lva XIII. — »Temps« upozorňuje v rozmluvě, kterou měl jeho redaktor s jistým prelátem v Římě, že modernisté, jako Loisy, Tyrrell, podrželi ještě méně víry, nežli anglikáni, pravoslavní nebo positivní protestanté. Tyto vývody jsou velmi charakteristické, poněvadž většina liberálního tisku se snaží představiti Pia X. proti Lvu XIII. příliš nepatrným. Ovšem, Lev XIII. jest mrtev a Pius X. ještě žije.

Něguš Menelik a papež. Habešský Něguš Nenelik přijal zvláštního papežského vyslance P. Marii Bernarda, který mu do Habeše přinesl velekříž řádu sv. hrobu, v Adis Abebě s velikými poctami.

Katolická vědecká společnost v Římě. V Římě se zakládá katolická vědecká společnost. Kardinál Maffi prohlásil, že má pro katolíky celého světa veliké úkoly. Různá družstva, dosud odloučená, mají se spojiti. Více katolických učenců slíbilo přistoupiti k tomuto novému závodu. Jest radostný zjev, že mezi nimi je hojně mladých nadaných mužů. Kardidál Maffi ochotně přijal protektorát.

Biskup Ferdinand Kalous †. Dne 14. září t. r. zesnul v Pánu Monsgre. Ferdinand Kalous, světící biskup a probošt staroboleslavský. Narozen v Černovolu 20. února 1836, vysvěcen 15. července 1866. na biskupa posvěcen 25. října 1891. Zemřel po dlouhém utrpení. posilněn několikráte svátostmi nemocných.

Jako skromnou kytičku klade referent »Čecha« na rakev zesnulého biskupa Kalousa tyto vzpomínky:

Poprvé jsem viděl Ferd. Kalouse, ceremonáře kardinála Schwarzenberga, v semináři, kdy při exercitiích konal odpolední konsiderace. Vstoupil na kazatelnu v orátoři a jeho první bylo, že na bohoslovce srdečně se usmál. A potom četl svůj výklad vážným, jádrným, mužným hlasem a v orátoři nikdo ani nedýchal.

My, bohoslovci, měli jsme u arcibiskupova důvěrného přítele a rádce vždy otevřené dveře. Přes to že měl tak důležité místo u osoby arcibiskupovy, hovořil

s námi prostě a upřímně a velice taktně — s kým jednou promluvil, toho si pamatoval celý život.

Pražskou arcidiecési znal dopodrobna: místa, osoby, povahy a schopnosti jednotlivců. Jaký div, že kardinál Schwarzenberg vyznamenal svého přítele kanovnickým talárem a že nástupce jeho, kardinál Schönborn, svého předního rádce povýšil na důstojnost světícího biskupa.

Světící biskup Kalous residoval ve Staré Boleslavi a jen občas za církevní funkcí odebral se do Prahy. Ti, kdož jej viděli, souhlasili v jednomyslném úsudku: vypadal stále stejně, jen hlava, s tím vyklenutým širokým čelem, každým rokem o poznání více šedivěla.

Ale, jak jsem řekl, byl stále týž: dopisoval si s kaplany a katechety, známým kněžím gratuloval k svátku, měl živou účast na všech denních událostech, nenechával odpočívati své péro.

Biskup Kalous byl nadšeným eucharistou a přispíval literárními pracemi často do »Pokladu věřících.«

Svou obdivuhodnou paměť pro osoby a jména podržel až do svého velikého věku, do svého stáří zachoval si též svou srdečnost a jednoduchý způsob jednání.

Byl to biskup z lidu a pro lid; muž nad jiné zkušený, běhů časových znalý, povah znalec vzácný.

Biskup Kalous pamatoval si lidi a byl dle toho, že i jeho hlavu, postavu, řeč si každý zapamatoval. Památka jeho, spiatá se životem v semináři s prvními kněžskými lety, s upomínkou na vynikající jména kardinálů Schwarzenberga a Schönborna, na četné rázovité postavy kanovníků a kněží, které jsme při svých akolytacích a když »stavěli jsme pontifikálku«, ve chrámu Svatovítském vídali, potrvá v nás vždy ve svěžích barvách.

Anděl smrti pokývl i biskupovi Kalousovi — Bože, nahraď mu vlídnost jeho a dobré srdce životem věčným!

K slovům těmto připomínáme: Každý skoro kněz, když šel k p. kardinálovi Schwarzenbergovi, zašel dříve ke Kalousovi. Kalous žádost vyslechl, poradil a řekl nám, abychom po audienci přišli k němu zas. Tím věděl, co jsme chtěli a co jsme pořídili. Sám o úředních tajemstvích byl mlčelivý, řekl, jen co mohl a musil, ale od nás chtěl věděti všecko.

Nám ve družstvu zasílal po mnoho let ze Staré Boleslavi ročně 100 K darem a mimo to odebíral od nás všecko. Po pádu záložny sv. Václ., kdež ztratil kapitál, dary tyto zasílati přestal. Úmrtím biskupů dr. Martina Říhy, dr. Františka Krásla a Msgr. Ferd. Kalousa ztratilo naše družstvo vůbec tři vzácné dobrodince. — Při velkolepém pohřbu Kalousově zastupoval naše Družstvo II. místopředseda far. Vl. Hálek.

Vzpomínka na Msgra. Ferd. Kalousa. Zpráva o úmrtí J. M. biskupa Msgr Ferdinanda Kalousa naplnila srdce mé hlubokým zármutkem a zalila zraky horkými slzami. Vzpomínám své návštěvy u něho po svém vysvěcení. Jménem novosvěcenců před lety děkoval jsem mu vroucně po ordinaci za jeho námahu a šedé oči jeho tak dodrotivě na mně spočinuly. Rozjeli jsme se domů. O prázdninách prostřednictvím svého pana faráře dostal jsem náhle pozvání, abych nejdůstojnějšího pana biskupa navštívil. Pln radosti ihned jsem se vydal na cestu. Zastihl jsem jej právě, když mu lékař prohlížel chorý prst na noze. Pan biskup přijal mne s otevřenou náručí, tak laskavě, otcovsky, že jsem se nemohl ubrániti slzám pohnutí, vzpomínaje na svého před rokem zesnulého otce. Musel jsem býti jeho hostem. Vyptával se, napomínal, žertoval. Upozornil mne ihned, abych se šel představiti p. děkanovi a požádal za dovolení k sloužení mše sv. Vysoce důst. p. děkan Msgr. Srdínko přijal mne laskavě, ještě dnes mám od něho jeho spis na památku.

Potom mne provázel nejd. pán po celé residenci proboštské drže mne pod paždí. V sále ukazoval mi obrazy proboštů. »Až budete zde jednou proboštem, budete tu také viseti«, řekl a s chutí se rozesmál, až mu s hlavy sklouzla fialová čepička, kterou jsem hbitě zdvihl a zase na jeho hlavu posadil. Při obědě hovořil o své kaplanské štaci v Prčicích a ukazoval odtamtud fotografie. »Jezte, velebníčku, jezte«, nutil »ukažte, že mne máte rád«. Zvláště na švestkových knedlících měl jsem to dokázati. Když jsem se nemotorně chopil klíštek na cukr, jen dobrácky se usmál. »Máme své klíštky«, řekl a chopil se kousku prsty. Odpoledne litoval, že nemůže se mnou jíti na procházku do Houšky. Prohlédl jsem si lázeňský park sám.

Po večeři se zamyslil: »Škoda, škoda! Měl bych vás tu tak rád, mohl byste zde býti kaplanem nebo u mne ceremonářem. V tomto pokoji byste bydlel. Zůstaňte tu ještě několik dní.« Hovořili jsme o misiích a j. S velikou úctou vzpomínal pana kardinála Schönborna. Znal zevrubně celou arcidiecési a téměř všechny kněze, se kterými se kdy v životě sešel. — Druhého dne ukazoval mi jako mimochodem, ale s patrnou radostí vyznamenání císařské a různé zarámované diplomy. Při loučení se ptal:

»Jste bohat?« Když jsem s úsměvem odvětil, že tak šťastným nejsem, vtiskl mi do ruky svou kabinetní podobiznu, růženec a zcela prosaickou — dvacetikorunu na cestu. »Dám vás dovésti na nádraží!« »Vaše biskupská Milost laskavě dovolí, půjdu-li pěšky«, odvětil jsem v rozpacích. »Jak chcete!« Ještě dnes cítím na čele křížek té dobrotivé ruky a slyším otcovská slova: »Miláčku, buďte hodným knězem, ať mám z vás radost. Pište a navštivte mne.«

Má dobrá matička zářila radostí, když jsem jí vše vypravoval. Ano, byl to krásný sen . . .

Do Němec, kde jsem pobyl dva roky, mi pan biskup psal a zase napomínal, povzbuzoval k dobrému a varoval. Psal mezi jiným:

»— — — mnoho dosti hodných kaplanů, německých i českých, tam kleslo. Kněžím mladým jest tam veliké opatrnosti zapotřebí. Zbožné duše dělají Vám radost — dobře. Muži všude vyhýbají se kostelu, zpovědnici; to působí špatné časopisy; ta nešťastná veliká svoboda tisku! Tím se všecko pokazí. — — — dle možnosti navštivte Starou Boleslav! — —«

Návštěvy u něho nikdy nezapomenu. Jednou v životě byl jsem dobrotivostí církevního hodnostáře zahrnut. Shledal jsem se s ním již jen v »Eucharistu« a »Rozhledech po lidumilství«. Tisíce kněží si se zesnulým p. biskupem dopisovalo a každý jej miloval. Kéž andělé duši jeho v ráj doprovodí a Všemohoucí dobrotivost jeho věčnou radostí odmění! *Miloslav Javorník.*

Spis o Lvu XIII. Jak se oznamuje, dílo hraběte Soderinia o pontifikátu Lva XIII., které jest bohatě vyzdobeno a doloženo i archivními listinami, je připraveno k tisku. Německý překlad upraví msgr. P. de Mathies, který je znám jako spisovatel pod jménem Ansgar Albing; týž nedávno se vrátil z Cincinnati v Americe.

Biskup Jan Zobl †. Ve Feldkirchu zemřel světící biskup dr. Jan Zobl, stár 85 let. Dr. Zobl byl přívržencem přísného biskupa Rudigiera a potíral liberalismus, kde se s ním setkal. Ve Feldkirchu přál mezinárodnímu vychovávacímu ústavu Jesuitů »Stella matutina.«

Jubileum řeholníka. P. Karel Nováček, rektor kolleje OO. Redemptoristů v Praze u sv. Kajetána, slavil dne 19. září 1907 50letou ročnici složení svých slibů řeholních. Přejeme zasloužilému knězi-řeholníku k dalšímu působení na vinici Páně hojné požehnání Boží a posily.

Vyznamenání. Jeho svatost papež Pius X. jmenoval p. dv. radu dr. Fr. Xav. Kryštůfka, c. k. universitního profesora a kanovníka u Všech Svatých, svým domácím prelátem. Vyznamenaný zasloužil si zajisté této vysoké důstojnosti svou horlivostí v úřadě učitelském, svými důkladnými pracemi historickými, které jsou ozdobou české církevní dějepisné literatury a v nichž namnoze novou dráhu razil a svou všestrannou působností ku povznesení katolického ducha v českém národě. Redaktor Vlasti vyslovuje tuto svému bývalému profesoru z Hradeckého semináře uctivé a srdečné blahopřání.

Strossmayerova pozůstalost. Slavný biskup Strossmayer ve své závěti učinil universálním dědicem svůj stoliční chrám v Ďakově, seminář v Oseku a založil fond na zřízení dvou kanovnických míst v Ďakově. Uherský erár podal proti závěti odpor, že prý v Uhrách je konkordát zrušen a že třetina pozůstalosti patří státu. Odpor uherského eráru byl nyní zamítnut i v poslední instanci, a to z důvodu, že zrušením konkordátu v Uhrách nebyl zrušen konkordát v Chorvatsku. Tam platí dosud a proto je platna i Strossmayerova závěť.

Björnson proti Maďarům. Na dotaz jistého maďarského listu, proč pojednou pojal odpor proti Maďarům, odpověděl Björnson takto: Ve svém dětství ctil a miloval jsem Maďary. Když ale později jsem byl o tom poučen, jakých nespravedlností se dopouštějí na národech, kteří s nimi žijí ve státoprávním svazu, nenáviděl jsem maďarský chauvinismus. Myslím, že není kromě Maďarů nikoho, kdo by nebyl stejnými pocity ovládán. Myslím ale také, že tyto nespravedlnosti Uhry dnes nebo zítra uvrhnou do neštěstí.

Dr. Edvard Grégr a jeptišky. Dle »Bohemie« pravil nejvyšší maršálek sněmu král. českého, oceňuje činnost zvěčnělého posl. dr. Ed. Grégra, že zásluhou

jeho bylo, že do veřejných nemocnic a humanitních ústavů, zemskému výboru podřízených, byly povolány jeptišky za ošetřovatelky.

Kardinál Maffi o modernismu. Kardinál Maffi oznámil v rozmluvě jistému novináři tyto myšlénky: »Jest modernismus, který dlužno odsouditi, ale jest modernismus myšlení i skutků, kterým se každý katolík může honositi, Mezi modernismem a moderností byla učiněna zhoubná konfuse. Můžeš býti moderním a přece nebudeš modernistou; můžeš býti moderním a přece se podrobuješ papeži, církvi a jejím naukám. To jest, čeho není u modernistů. Kardinál ostatně myslí, že modernismus není církvi nebezpečným, poněvadž sám v sobě nese známku rozkladu a zůstane vždy sám v sobě rozkladným.

Oslava sv. Jana Zlatoústého. Dekret kongregace obřadů uveřejňuje, že papež na prosbu odboru k oslavě 1500leté památky sv. Jana Zlatoústého nařídil, že 30. listopadu tohoto roku bude sloužiti řecko-melchický patriarcha sjednocený slavnou mši sv. ve velechrámu sv. Petra u papežského oltáře. Papež a kardinálové budou přítomni tomuto obřadu.

Jubileum P. Franka. Kněz Nikolas Papas Franko, známý bojovník za sjednocení řecké a římské církve, oslavil v září 50letou památku svého kněžství. Slovem i pérem působil tento Řek horlivě v Římě k sjednocení. Papež jej vyznamenal zvláštní audiencí.

Encyklika proti modernismu v synagoze. Židovští šmokové vedou rozhořčený boj proti této encyklice a míchají se takto do věcí, kterým nerozumějí a které se jich netýkají. To je stálá židovská vlastnost. Avšak nejen žurnalističtí šmokové, nýbrž i rabíni tak činí. Vrchní rabín dr. Güdemann ve Vídni učinil encykliku o modernismu předmětem svého kázání. Ironisoval ji v synagoze, rouhal se jí a chtěl ji učiniti směšnou. To pohněvalo i jeho stoupence. Tuto hloupost ostře odsoudil jeden Žid v »N. National-Zeitung«.

Nová kantáta Perosiho. Don Lorenzo Perosi složil hudbu k nové kantátě: »Kantáta duše.« Duše cítí, že blíží se chvíle, kdy má předstoupiti před Boha, bere útočiště své k modlitbě a začíná žalmem: Smiluj se nade mnou, o Bože, podle velikého milosrdenství svého.« Orchestr nápodobí poslední zápas duše s tělem, chor pak zpívá litanii ke všem svatým . . . vždy slaběji . . . až výkřikem litanie končí. Po té ženský sbor jemnou melodii zanotuje: »Andělé Boží doprovoďte tebe . . . « Kantátu, v niž žalm »Miserere« jest nejtklivější, budou na podzim provozovati v římské »Scola cantorum.«

Pomník Sušilův v Novém Rousinově byl dne 6. října t. r. slavnostně odhalen. Protektorát oslavy převzala městská rada. — J. M. opat Bařina z Brna sloužil pontifikální služby Boží a slavnostní řeč pronesl školní rada dr. Nábělek. — Klub poslanců katol.-národních položil na pomník palmový věnec. — Redaktor Vlasti a Katol. beseda v Praze zaslali k oslavě Sušilově pozdravný přípis.

Jak si kněží ve Francii hledají živobytí. Přinesli jsme již nejednou zprávu o velikých nesnázích francouzských kněží, oloupených o všecky příjmy. Přemnozí z nich, zejména starší, vysazeni jsou veliké bídě. Mnozí statnější živí se denní mzdou. Farář castelnauský v dep. Lot pěstuje zpěvné ptáky. Jiní pěstují drůbež anebo králíky. Farář celouský pěstuje viničné hlemýždě, farář v Labongardě zařídil si cukrářský krám. Farář v La Ponnie je soustružníkem, farář v Arendonu zhotovuje kola a šicí stroje; mnozí živí se fotografováním. Farář v Mourages je zámečníkem. Jiní vyrábějí kapesní hodinky. Farář v La Gadiére je krejčím, v Negronu čalouníkem, mnoho jich živí se pletením punčoch, rukávů a vest. Mnozí stali se sazeči, farář v Salvetoko vyrábí neprosvítavé obálky. Farář ze Saint Paul živí se malbou, v Maguils Reiguersu je sochařem!

Výsledek soudního vyšetřování proti Salesianům ve Varazze. Vyšetřování proti mnichům Salesianům ve Varazze je skončeno. Obvinění bývalým chovancem Bessonem a jeho »matkou«, které byl hoch vlastně svěřen k vychování od správy nalezince, že dopouštěli se na chlapcích nemravných činů, odbývali tak zvané »černé mše«, zneuctili obraz krále Viktora Emanuela a Garibaldiho, byli Salesiáni od úřadů podrobeni přísnému vyšetřování. Výslech chovanců stal se v kasárnách a chovanci vyhrůžkami a ranami donucováni od policejních úředníků potvrzovati tvrzení Bessona, který je měl »poznamenána v zápisníku«. Na rozkaz podprefekta Savanského, který nejvíce ve svém řádění proti Salesiánům se vyznamenával, byl ústav Salesiánů zavřen. Dvě osoby pak, bohoslovec Disperati a sluha Lattuada (žádný z nich tedy nebyl knězem), byli zatčeni, však musili být po důkladném vyšetřování propuštěni. Co zatím luza agitátory byla rozeštvána a brojila proti všemu katolickému a kněžím, ujali se Salesiánů rodiče, kteří své

dítky k Salesiánům posílali, a i mužové, kteří byli chovanci Salesiánů a vyslovili jim svou oddanost. Městská rada vyslovila ve svém sezení ústy starosty města (socialisty) politování nad bouřemi a štvaním proti Salesianům a vyslovila jim svou důvěru. Skončené soudní vyšetřování dokázalo naprostou nevinu obžalovaných a dokázalo, že udání hocha Bessona, který jest zralý pro blázinec, jsou úplně křivá. Přirozený následek tohoto výsledku pak jest, že madame Besson, její »syn«, jakož i všechny úřady, které překročily a zneužily své moci úřední, hlavně pak podprefekt savanský Cavaliere Silva byli obžalováni. Již nyní dochází Salesiánů mnoho projevů oddanosti, z nichž výmluvnou je hlavně prohlášení městské rady ve Varraze jménem celé obce, že se Salesiany jsou úplně spokojeni a nikoho si za vychovatele svých dětí nepřejí nežli Salesiany tak dlouho již osvědčené. Toť bilance »skandalu«, který poskytl listům zahraničním látku k několika ostrým protikatolickým článkům. Pravda zvítězila. Jsme zvědavi, zda listy, které si obraly za účel hájiti pravdu, a dříve o celém případu uveřejnily lživé zprávy, uveřejní nyní i pravdu.

Mužná slova pronesl na uvítání sjezdu katolíků Spojených Států v Indianopolis tamní purkmistr Bookwalter. Podotknuv, že nelitoval 100 mil cesty z dovolené, aby sjezd pozdravil, dodal: Dostal jsem poštou lístek, plný urážek katolické církve. Ač nejsem katolík, prohlašuji, že misie katolická nesmí nikde před jinou ustoupiti. Kdybych mluvil jinak, klesl bych na úroveň pohana a potupil bych nejlepší církevní organisaci, jaká kdy stávala a její blahodárné působení sotva kdy po zásluze bude oceněno.« — Ve volné Americe mají lidé rozum, který »volní« u nás již pro samý fanatismus ztratili.

V katolickém Rakousku katolík psancem. V Bregenci na jezeře Bodamském konala se schůze katolických spolků studentských, na které člen panské sněmovny a zemský hejtman Rhomberg vyjádřil se takto: »V Německé říši zaručena jest také na protestantských universitách katolickým spolkům naprostá svoboda, my však v našem milém Rakousku vidíme, že naše svazy, které mají naproti přesile odpůrců boj těžký, brutálně jsou stíhány těmi, jichžto povinností jest hájiti pořádek a šetřiti spravedlnosti. Člověk se stydí, že takové věci jsou možny ve státě právním. Avšak bude jinak! Bude jinak v době nedaleké! Řečník přede mnou řekl: Býti Němcem, znamená býti věrným. Naši němečtí odpůrci v Rakousku mají zásadu jinou, kterou osvědčují skutkem: Němcem být znamená pro ně býti zbabělcem, znamená býti luzou, protože naši odpůrci mají říznost jenom tenkráte, stojí-li jich 20 proti jednomu.« — U nás jsou poměry nejinaké a český studující, který hlásí se k praporu křesťanskému, jest od vlastních sourodáků různými Rosenzweigy vedených, nenáviděn a pronásledován jako prašivá ovce. Ale i tento terror se časem zlomí. Svoboda musí platit i pro katolické akademiky.

Italští poslanci a svobodné zednářstvo. Profesor Lodovico Facinai, učitel katolického gymnasia v Casertě, vydal nedávno knihu, která se zevrubně obírá svobodným zednářstvem. Kniha má název »Lapetta verde in Italia« (Zelená sekta v Italii) a dokazuje, kterak v Italii zednáři bojují proti monarchii a víře. Všude ve všech hodnostech a postaveních mají lóže své lidi. Pětina italských poslanců jsou zednáři. Aby lépe dosáhli svého cíle, zřídili poslanci zvláštní komise, jako školskou, vojenskou, tiskovou a j.

Velikolepý dar katolického šlechtice. Filip, říšský hrabě ze Stadionu a jeho choť Maria, budují v sídle svém, v Koutě u Nové Kdyně, značným nákladem pro blaho dítek rodin pracujících a celé obce opatrovnu, při níž i pro veliké dívky zřízen bude kurs pro domácí práce, jako vaření, praní, žehlení atd. Nádherná jednopatrová budova ve slohu švýcarském, kolem niž vine se útulná zahrada, rychle spěje k svému ladnému dovršení, tak že — dá-li Bůh — v květnu svému účelu odevzdána bude. Jest to neocenitelný skutek šlechetné lásky k lidu vysokorodých zakladatelů, kteří za krátký čas svého panování tak mnohá a přečetná dobrodiní a skutky milosrdenství již prokázali. Jím rozuzlen kus sociální bídy v Koutě. — Jest to pozoruhodné! V době nynější, kdy duch katolický jest tak zuřivě pronásledován a za největšího škůdce lidu rozhlašován — v době té katolická šlechta, povznesena vysoce nad všecky předsudky a stranické vášně zbožným duchem svým kráčí bídě lidské vstříc, stírá slzy rodin skutky šlechetné křesťanské lásky, ujímá se opuštěných a ulevuje bídě lidu falešnými hesly svedeného. O tom listy církvi nepřátelské psáti nesmějí, neboť nemohly by lháti, že duch katolický je nepřítelem lidu. — Novým tímto ústavem zbudují sobě Filip a Maria říšští hrabata ze Stadionu-Thannhausenu nehynoucí pomník lásky a vděčnosti v srdcích všeho lidu v památném kraji Chodském.

Skvělý odkaz sirotkům. Z Vrchlabí se oznamuje, že hraběnka Černín-Morzinová odkázala sirotkům v obvodu svých statků 20.000 korun.

Pět kněží proti pěti tisícům volných myslitelů v řečnickém boji. Po disputaci P. Albána s volnými mysliteli v Litoměřicích 28. srpna t. r. volní myslitelé vyzvali P. Albána k dikusi, čili k veřejné rozpravě, večer dne 11. září. — P. Albán na vyšší pokyn přijal tuto výzvu a pozvav si za společníky čtyři kněze-řečníky, profesory dra. Kordače, Hilgenreinera, Pohla a far. Fil. Jana Konečného, dostavil se před 8. hod. večer do Plodinové bursy v Praze, kdež sál byl do posledního místečka nabit poněmčilými židy, nevěreckými Čechy a skutečnými mezinárodními účastníky kongresu »Volné Myšlénky« od 8.—12. září. Řečníci »Volné Myšlénky« nemluvili věcně, učeně, slušně, ale uráželi přítomné kněze osobně hrubými nadávkami (hlupáci, černí blázni atd.) a řvali své náruživé řeči a za zřejmým účelem: zhanobit náboženství a vše, co s ním souvisí. — Bůh (Kristus), nebe i peklo, církev, škola, manželství dostali od pěti řečníků »Volné Myšlénky« vyhubováno a vyspíláno. Nejhroznější blasfemie jen čišely z úst volných myslitelů, zvláště »kazatel« Lederer byl nesnesitelně sprostým. Policejní komisař napomínal řečníky 25krát, načež schůzi rozpustil. Situace byla taková, že volný myslitel Zenker, jenž dříve nejvíce proti kněžím popouzel obecenstvo, hanobící je spoustami nadávek, posměchu a jizlivého odporu (při každé téměř větě našeho řečníka P. Albána a Hilgenreinera, ostatní tři kněží k slovu se nedostali a bylo dobře, neboť v té vřavě nebylo lze nic kloudného dociliti), volný ten myslitel Zenker postavil se před odcházející kněze, ujišťuje, že se jim úrazu nestane, načež silným hlasem křičel k svému posluchačstvu: »Nechte kněze tiše odejíti!« V sále a na chodbách byla vřava, křik, pískání a výhrůžky strašlivé. Několik »tajných« strážníků obklopilo dole ty, kteří čekali na kněze, a vedlo je ke kočárům.

Far. Filip Konečný, jenž tuto schůzi v »Čechu« popsal a z něhož my tyto zprávy vybíráme, dokládá: Takovou zášť a takový hněv proti Bohu a náboženství jak živ jsem neviděl. To nebyla nevěra, to byla nejsilnější náruživá mstivost proti Bohu, hledíc ho sraziti s výše nebeské a hledíc sesměšniti vše posvátné. »Dokavad neuznáte člověka nad Bohem« — volal jeden z řečníků »Volné Myšlenky« nám kněžím do tváře — »dotud jste našimi nejúhlavnějšími nepřáteli!« — »Není Boha, a kdyby byl, musili bychom jej odstraniti,« tvrdil druhý a třetí konečně, pootevíraje vestu, křičel, že prý Bůh účelně nic nestvořil, ponèvadž dal nám do břicha »smradlavou mašinu« atd. (nechci toho dopsati) . . . Čtvrtý dokazoval nepravost sv. Evangelií jediným citátem odpadlického jakéhosi biskupa Fausta ve 4. století, naše četné důkazy literárně-historické úplně pominul a »slavné publikum« mu tleskalo! S takovými povrchními nesvèdomitými řvouny jsme měli zápasiti!

P. Albán postaviv se mezi ně v klášterní řize a mluvě nadšeně o pravdivosti křesťanského názoru, podobal se opravdu majestátnímu proroku; byl to nový Daniel v jámě lvové! A nejen lvové (řečníci) vrhali se na něho zuřivě, ale i lvice (ženské) a lvíčata (mladá žíďata). Neboť sotva P. Albán začal větu, sápali se na něho, křičeli, smáli se, hulákali, ba i pískali, až celý sál se otřásal a náš řečník, ač obrovským hlasem mluvil, zanikal, docela mluviti přestával. Hodinu téměř tropili s ním tuto hroznou komedii a předsednictvo »volných« myslitelů nezjednalo P. Albánovi zadostiučinění ani svobodu slova, ba mlčelo, když volný myslitel Zenker hrubým způsobem P. Albána osobně potupil, jemu vyhrožoval (a nám ostatním kněžím také, povídaje o »vídeňském bití« atd.) —

Když se mluvilo o volné škole a volní myslitelé křičeli na prof. Hilgenreinera — jenž výborně aspoň do námitek jim vyvrátil, odráżeje i v těch odpovědích četné námitky nové, že kněze ze škol vyženou a jen světské učitele tam nechají, až se nic z náboženství žáci učit nebudou — odpovídal tento: »Až kněze vyženete ze školy a necháte tam jen učitele, umučí ho tam bezbožní kluci a vy se jich ještě i před úřadem proti ztýranému učiteli zastanete!«

Před polednem ve čtvrtek přišel k P. Albánovi jakýsi student z Berlína, účastník kongresu, oznamující, že celá řada přítomných studujících vysokých škol odmítá neslušný způsob »debatty«, jak jej vedli volní myslitelé. — »Prof. Hilgenreiner — tvrdil studentský mluvčí — to byl pravý řečník, jenž slovnou elegancí a vědeckou správností skutečně vynikal. Přijměte náš dík, dp. Pátere!«

»Tedy přece něco dobrého přineslo naše utrpení,« vykládal mi P. Albán, sděluje, koho právě měl v klášterní hovorně.

Odvážným těmto pěti kněžím z našeho táboru vyslovuje redakce Vlasti za jejich obdivuhodnou statečnost dík.

Organisace slovenských katolíků v Americe. »Katolická slovenská jednota« v Americe má již 9877 mužských a ženských členů. Jmění 73.224 dollary. Přes sto spolků jest v této jednotě zastoupeno.

Národní dům Poláků ve Vídni. Poláci budou stavěti ve Vídni polský národní dům. Vydají úpisy na 100 kor. Spolek pro zbudování Národního domu má za předsedkyni kněžnu Lubomirskou.

Kalendář duchovenstva československého na rok 1908 vydal nákladem Jos. R. Vilímek v Praze. V obsahu nalézáme celou řadu nových statí, jež zajisté přijdou odběratelům vhod, jako článek »Česká křestní jména«, »Římské kongregace«, »Některá důležitější rozhodnutí římských kongregací«, »Poměr státu a církve dle nového školního a vyučovacího řádu«, Český seznam hlavních nemocí«, kteréž uváděny bývají na úmrtním lístku pro záznamy do matrik atd. Do kalendáře zařaděn též životopisný nástin a podobizna Ant. Jar. Puchmajera a zevrubný schematismus katolického kleru. Cena výtisku ve vkusně protlačované vazbě 3 K.

»Jaro«, pokrokový časopis pro (zkázu) dětí. Na pražských nárožích rdělo se na červených plakátech oznámení, že začal vycházeti nový sociálně-demokratický měsíčník »Jaro« — hned najednou prý v 50.000 výtiscích, číslo — hodně drahé — po 10 hal. Tendence tohoto lístku pro děti je příliš průsvitná. Hned první stať: »Dřevěný král«, dokazuje, že stát může býti bez krále, ale nikoli bez sedláka čili bez dělníka. Druhá povídka má název: »Pěkná povídka", v níž obratný muž vypráví o hříšném pokrytectví mnichů se dvěma illustracemi, v nichž činí se posměch z dobročinnosti klášterů, rozdávajících chudobě polévku a chléb. Činíme na toto »Jaro« čtenáře pozorny, aby před ním chránili mládež, v níž má jaro mladistvých, pro všecko dobré vnímavých srdcí zamrznouti v led bezcitnosti a náboženské otrlosti. Bude třeba v našich katolických organisacích tvořiti zvláštní tiskové odbory k vymítání socínských a nevěreckých tiskovin z křesťanských rodin. Doporučovalo by se, v krámech, v nichž takové jedovatiny se prodávají, ničeho nekupovati, a hostince, v nichž jsou vyvěšeny, nenavštěvovati.

Úspěch katolického tisku. V Římě vychází od delší doby katolický officielní »Osservatore Romano«, který však nevyhovoval moderním požadavkům. Vedle něho založen byl nový denník »Corriere d'Italia«, který rozhodným způsobem zastupoval zájmy katolické. Svou žurnalistickou zdatností převýšil daleko liberální listy. Nyní již se ukazují úspěchy jeho činnosti za právo a pravdu. Umírněné liberální orgány s počátku nesměle, pak úplně otevřeně a rozhodně vstoupily v posledních protiřeholních štvanicích na stranu katolickou. »Tribuna«, úřední list, tak rovněž učinil a po něm i »Capitale«, hlavní orgán ministerstva vnitřních záležitostí, pak zřejmě prohlásil, že má ministerstvo povinnost postaviti se v cestu ohrožování bezpečnosti. Kardinál, státní tajemník, je dle garančního zákona papežův zástupce. vláda mu zabezpečuje svobodu a podnikne vše, »aby vyloučila každé podezření, že Italie neplní svých povinností.« To je velmi energicky řečeno. Vláda tu nenarazí na žádné risiko, poněvadž všichni poctiví lidé budou na její straně.

Šíření se katolicismu v Anglii a v koloniích. Římská propaganda de fide uveřejňuje tyto zprávy: Katolíků všech čítá se 11 milionů mezi 400 miliony. Ve Veliké Britanii čítá katolická hierarchie 116 biskupských sídel a 25 arcibiskupských, a to 27 v Irsku, 16 v Anglii, 6 ve Skotstsku, 2 na Maltě, 1 v Gibraltaru. V koloniích asiatských je 7 arcibiskupství, 21 biskupství, 21 vikariátů, 5 apoštolských vikářů je v Anglických koloniích amerických 40. V Australii a Novozeelandu, kde před 50 lety katolická církev sotva dle jména byla známa, je dnes 29 diecesí a apošt. prefektur. Biskupy v koloniích jsou skoro vesměs francouzští misionáři.

Na katolické učednické besídky pro Prahu a předměstí přispěli: Václ. Groh, farář ve Zvoli, J. M. dr. Josef Burian, kap. děkan na Vyšehradě, a dr. Jos. Marek, metrop. kanovník u sv. Víta v Praze. — Všem dárcům vřelé »Zaplať Bůh« volá výbor a prosí, by další dary věcné i peněžité zaslány byly podepsanému pokladníku. — 10. listopadu o 3. hod. odpol. jest prvá zahajovací činnost Učednické besídky v Jednotě katol. tovaryšů spojená s přednáškou, po níž učňové obecenstvo pobaví hrami, výstupy a pod. Vstup volný. — Veškeré dotazy zodpoví pokladník Josef Černý, typograf, Praha, Žitná ul. č. 26-II. (Družstvo Vlast.) Týž přijímá návštěvy v záležitostech spolkových v době 12.—2. a po 6. hod. večer; mezi prací nechť ho ve družstvu nikdo nenavštěvuje. — 22. t. m. koná se volba nového výboru a zvou se delegáti organicací i Všeodb. sdruž. k účasti. Schůze jest v 8 hod. večer v Jednotě katol. tovaryšů.

Ustavující valná hromada »Piova spolku« konala se 17. září odpoledne za živé účasti všech přítomných. Schůzi samu zahájil předseda přípravného výboru msgr. dr. Kordač řečí, jež působila mohutným, trvalým dojmem. — Zprávu jednatelskou přednesl za nepřítomného vícerektora Jos. Soukupa vdp. kanovník Fr. Vaněček. Jasně doložil číslicemi, jak Piův spolek již v začátcích svého trvání, 14 měsíců, snažil se svému poslání dostáti. To osvědčil všestrannou podporou katolických časopisů, tiskovou akcí v době voleb, i značnou podporou na volební agitaci samu. Výbor podal ruku pomocnou dle sil svých všem, ať již byli té či které skupiny. A může jistě spolek Piův se zadostučiněním pohlížeti na výsledek. Za týden na to přerušená valná hromada se ukončila. Schůzi zahájil nakladatel Václav Kotrba.

Zvoleni pak byli do výboru pt. pp.: prelát msgr. dr. Jan Sedlák, metrop. kan., kan. dr. Ant. Podlaha, univ. prof. dr. Fr. Kordač, prof. dr. J. Šulc z Hradce Král., sekr. Fr. Vojta, far. na Zlíchově, Jos. Soukup, vícerektor semináře, redaktor Tom. Škrdle, stav. asist. Jan Dostálek a nakladatel V. Kotrba. Náhradníky: JUC. Frant. Kotrč, P. Václav Kunz, katecheta, Frant. Krejza, obchodník, prof. dr. K. Slavík z Čes. Budějovic, Frant. Šafránek, rolník a předseda Sdružení katol. země dělců. Revisory účtů: řed. Homolka a JUC. J. Šindler.

Po provedení voleb ukončil předsedající valnou hromadu s přáním účinné a svorné práce.

Po té konána hned první schůze výboru. Provedeny volby. Předsedou Piova spolku zvolen vsdp. prelát dr. Jan Sedlák, I. místopřed. nakl. d. V. Kotrba, II. místopřed. msgr. dr. Fr. Kordač, jednatelem-pokladníkem dp. Josef Soukup, zapisovatelem ing. J. Dostálek.

Nově zvolený předseda promluvil skvělou, programovou řeč.

»Rozkvět«, orgán katolické moderny, se i dále jako dříve Piovu spolku posmívá, ale marně — Piův spolek půjde vítězně za svým cílem a vykoná úkol sobě stanovami vytknutý.

České dívčí gymnasium na Král. Vinohradech, Korunní tř. č. 4, bylo dne 2. října dostaveničkem dam i pánů z nejintelligentnějších a nejvznešenějších kruhů českých. Konala se ustavující valná hromada Spolku na podporu výše jmenovaného gymnasia. Mezi vznešenými účastníky jsme pozorovali: J. M. opata Metheoda Zavorala, Markétu hraběnku Clam-Martinicovou, Terezii princeznu Lobkovicovou, dceru nejv. maršálka král. českého, pí. Růženu Zítovou, vdovu po universitním docentu a lékaři, universitního prof. dra Kordače. Po nadšeném proslovu J. M. opata Meth. Zavorala přikročeno k volbě správního výboru, do něhož zvoleni: J. M opat Method Zavoral, předsedou, dr. Al. Herout, ředitel gymnasia, místopředsedou, Josef Šanta, sup. profesor, tajemníkem. Na to uslavil se damský a mužský odbor. Předsedkyní damského odboru byla zvolena Markéta hraběnka z Clam-Martiniců, I. místopřed. Tererie princezna Lobkovicova, II. místopřed. pí. Růžena Zítová, dále zvoleny: pí. Lotty Trakalová, choť univ. profesora, pokladní, slč. Marie Veselá, učitelka, tajemnicí. Mimo uvedené zvoleny do výboru tyto pt. dámy: pí. Emilie Čechová z Čechenherzů, pí. Marie Lerchová, majetnice realit, pí. Barbora Mazancová, choť majetníka domů, a slč. Fr. Worlová, učitelka měšť. škol. Do mužského odboru zvoleni tito páni: dr. Frant. Kordač, univ. profesor v Praze, předsedou, Dr. Al. Herout, místopředsedou, JUC. Frant. Schindler, tajemníkem, Jan Nep. Hornof, pokladníkem. Dále do výboru zvoleni pp.: MUDr. Josef Vinař, cís. rada MUDr. J. Rožánek, P. Ervín Forejt, provisor na Strahově, c. k. profesor J. Kocmich, profesor Antonín Drápalík a red. Tom. Škrdle. — Za zakládající členy Spolku na podporu dívčího gymnasia se přihlásili: Markéta hraběnka z Clam-Martiniců, Terezie princezna Lobkowicova, Ludovika hraběnka ze Stadionů, pí. Barbora Mazancová, P. Ervín Forejt, P Tomáš Škrdle, P. Gerlach Dvořák, převor na Strahově a soukromník p. Brabec. Za řádné členy se přihlásili pp.: Konstantin Beránek, Jeroným Balabán, Huml Raymund, členové kanonie strahovské, slč. Marie a Ada Hulakovské, učitelky, pí. Marie Havlíková, vdova po úředníku, a pí. Anna Peichlová, vdova po okresním inženýru.

Katolické ženy české! Mužové katolíci! S nadšením vzal »Spolek pro katol. dívčí gymnásium na Král. Vinohradech« na sebe úkol, přispívati mravně i hmotně k zvelebení důležitého a významného díla »katolického dívčího gymnasia.«

Veškerou veřejností jde snaha, poskytovati dívkám možnost nejvyššího vzdělání. Nemůžeme a nesmíme připustiti, aby tato snaha uskutečnila se bez nás, nebo dokonce proti nám. Nesmíme podceňovati proud, který je mocný a nezadržitelný, světový.

Katolíci! Církev naše to byla, která první zakládala ve svých ženských řádech obecné a vyšší školy pro dívky. Katolíci nemohou a nesmějí položiti ruce v klín nyní, kdy duch času žádá si nového a dalšího rozvoje tohoto vzdělání. Nuže, na vás, katolíci, tedy jest, abyste chápajíce důležitost podniku, podporovali spolek náš. Víme sice, že se všech stran žádají se na nás oběti veliké a četné, ale nezapomínejte, že běží o věci veliké, o drahé statky křesťanské osvěty, o blaho časné a věčné mnohých dívek, budoucích choťí a matek v nejintelligentnějších kruzích národa. Mimořádné doby žádají mimořádného napjetí sil. Zanechme raději snah a podniků malých a méně významných, jež nás drobí, rozptylují a oslabují a spojme se k cílům velikým, významu trvalého a důležitosti dalekosáhlé. Takovým cílem jest zajisté zabezpečení a rozkvět katol. dívčího gymnasia, které jest s to, aby steré dívky a ženy uchránilo zkázy, do níž upadávají tak často jinoši a mužové naší doby.

Třetí rok trvá již gymnasium, jeho třídy jsou plny žákyň, jeho úspěch krásný. Novými třídami rostou však i požadavky.

Přistupujte tedy četně za členy spolku, získávejte mu přátele, upozorňujte na jediný náš ústav toho druhu vůbec, podporujte jej dary pro kabinety, knihovnu, kapli a pod. Víte, že zabezpečení a opatření gymnasia potřebnými pomůckami vyžaduje obětí nemalých.

Profesorský sbor, správa ústavu, spolek náš učiní vše, aby gymnasium stálo na výši nejlepších ústavů středních, poskytujíc dívkám vzdělání nejlepšího a pěstujíc zároveň ušlechtilost mravní, která jedině na základě víry a zbožnosti je možná a úspěšná.

Stanovy na požádání každému se zašlou; rovněž informující brožurka, jež v brzku vyjde. Zakládající člen složí 100 K najednou nebo v pěti letech, řádný 5 K ročně, činný odvede sám nebo ze sbírek 10 K, přispívající 2 K ročně. Dobrodincem jest, kdo přispěje k sbírkám, knihovně, kapli, vydržuje chovanku nebo platí jí školné.

Příspěvky lze posílati Spolku na podporu čes. katol. gymnasia na Král. Vinohradech, Korunní tř. č. 4, dále pokladníku mužského nebo dámského odboru. Kvitovány budou jednak v novinách, jednak zasláním členských lístků.

Za správní radu: Method Zavoral, prelát a opat na Strahově, předseda. Dr. Alois Herout, ředitel gymnasia, místopředseda. Josef Šanta, supl. profesor, tajemník. — Za dámský odbor: Markéta z Clam-Martiniců, předsedkyně. Terezie princezna z Lobkovicův, dcera nejv. maršálka, I. místopředsedkyně. Růžena Zítová, vdova po univ. docentu a lékaři, II. místopředsedkyně. Marie Veselá, učitelka, tajemnice. Praha-Hradčany 106. Emilie Čechová z Čechenherzů. Marie Lerchová, maj. realit. Barbora Mazancová, choť maj. domů. Lotty Trakalová, choť univers. profesora. Frant. Vorlová, učitelka měšť. škol. — Za mužský odbor: Phdr. a Thdr. Frant. Kordač, c. k. univ. profesor, předseda. Dr. Al. Herout, ředitel gymnasia, místopředseda. JUC. Frant. Schindler, úředník Hypoteční banky, tajemník. Jan Nep. Hornof, pokladník, Praha, Rybníček, 5. Martin Kocmich, c. k. profesor. MUDr. Jan Rožánek, cís. rada. MUDr. Josef Vinař. Ervín Forejt, provisor. Ant. Drápalík, profesor a red. Tom. Škrdle.

Z Tiskové ligy. Za členy zakládající přistoupili: Duchovenstvo vikariátu Libochovického (20 K) a Mnichovického (18 K). — Mimo to ze starších členů zapravili: Antonín Suchoradský 10 (30) a duchovenstvo vikariatů: Příbramského 63·98, Česko-Brodského 22 (44), Vrchlabského 21 (71) a po 20: Nymburského (46), Hořovického (41) a Slánského (40) — 18 K: Mnichovického. — Přispěli: Duchovenstvo vikariatů: Novo-Bydžovského 12 K, Mirovického 11·40; Dále: Leop. Zajíček, far. v Opořanech (10); Jos. Švejcar, far. v Bezně (5); Václ. Ryska, far. ve Slapech (4); Jiří Dlouhý, ředitel měšť. školy, a Dr. Karel Slavík, profesor bohosloví v Českých Budějovicích. — Opravu uveřejnily: »Právo Lidu«: P. Prchalovi, far. ve Vojslavicích. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle, Praha 570-II.

Výbor Tiskové Ligy konal čtvrtou schůzi dne 16. září t. r. za předsednictví red. Tomáše Škrdle. — Do schůze zavítal jako vzácný host pan dr. V. Řezníček, úředník Musea král. Českého a red. »Týdne«, jejž místopředseda srdečně pozdravil. — Jednatel četl protokol, jenž byl schválen. — Liga byla vyzvána, aby předložila přiznání k ekvivalentu, což se stalo.

Liga projevuje nejhlubší rozhořčení nad protikatolickým řáděním při kongresu »Volné Myšlénky«, jež se stupňovalo až k samostatnému rouhání proti Bohu a Spasiteli. Liga poukazuje na to, že nebylo dotčeno, ani vyznání protestantské ani židovské, ale surové výpady že nesly se pouze proti náboženství ka-

tolickému. Prohlašuje za smutný zjev, že vážné kruhy národní neznamenají nebezpečí podvratných proudů »V. M.« pro život národní, ale že nejen je podporovaly, ale i vítaly i hostily jako na př. město Praha, Benešov a Tábor. S politováním poukazuje na to, že učitelstvo, jemuž jsou katolické dítky svěřeny k výchově, kongres »V. M.« podporovalo a na něm demonstrativně podíl mělo. Jak nevyspělé posluchače měl kongres »Volné Myšlénky«, dosvědčuje ta okolnost, že při vážné disputaci v Plodinové burse posluchačstvo pokládalo posměch a potupné výkřiky za důvody. Liga vyzývá všechny katol. spolky, organisace a jednotlivce, by pořádali protestní schůze a na nich probírali jednání »Volne Myšlénky« a zdůrazňovali zhoubné zásady její pro život křesťanský i společenský. Proti volné myšlénce nevěrecké — volnou myšlénku katolickou! Katolické poslance pak žádáme, aby při nejbližší schůzi říšské rady podali interpellaci, že byl trpěn rouhačský průběh »Volné Myšlénky«, kdež byly zřejmě šlapány zákony církve státem uznané a že byli připuštěni příslušníci cizích států k debatě na tuzemské schůzi.

Liga projevuje plné uznání dpp.: P. Albánovi, Dr. Hilgenreinerovi, Dr. Pohlovi, Dr. Kordačovi a far. Fil. Konečnému za jejich statečnost v Plodinové burse, kdež se před řadou zuřivých nepřátel církve objevili, aby katolickou víru hájili. Uznání toto bude zasláno P. Albánovi písemně.

Liga děkuje rovněž redakci »Čecha« za mužné hájení katolických zásad při sjezdu Volných Myslitelů.

Městské radě pražské vyslovuje Tisková Liga politování, že kongres zuřivých nepřátel katolické církve hmotně podporovala a svým zástupcem vítala.

Na konci debaty přijat byl návrh, aby ministerskému předsedovi baronu Beckovi zaslán byl telegraficky následující protest:

»Tisková Liga v Praze-II. č. 570. protestuje v dnešní schůzi proti nejsurovějšímu urážení Boha a katolického náboženství zvláště od cizozemců, na kongresu Volných Myslitelů v Praze a žádá za ochranu náboženství státem zaručenou proti dalšímu protináboženskému působení »Volné Myšlénky« v Čechách«.

Opis protestu tohoto bude zaslán i c. kr. místodržitelství v Praze s poukazem na stálé štvaní Volné Myšlénky na Král. Vinohradech, jaké tato pěstuje ve veřejné skříni, na domě, v němž má »Volná Myšlénka« své sídlo umístěné.

Při tom byl požádán přítomný red. Tom. Jos. Jiroušek, aby znova na paměť uvedl v »Našich Listech« trestní zákony, vydané na ochranu církve a náboženství, které již v I. ročníku Soc. kalendář uveřejnil, aby katolíci je poznali a všude na úřadech žádali, aby zákony tyto proti nám katolíkům byly zachovávány.

Ve příčině pomluv o klášterních skandálech v Italii uveřejnila Liga řadu zjištěných lží na obranu dobré cti klášterů a pracovala všemi svými prostředky proti rafinovanému štvaní liberálního tisku. Též protestovala na příslušných místech proti tomu, že na nárožích pražských ulic byly ponechány vyvěšeny plakáty »o černých bestiích«.

Při valných hromadách založen a spořitelen doporučuje se, aby činěny byly z členstva dotazy, zdali se neposkytuje úvěr časopisům a agitátorům směru podvratného a protináboženského.

Liga jest nucena s politováním na to poukazovati, že přemnozí příbuzní kněží, kteří vystudovali jejich podporou nebo jiní, kteří často hmotně dosti značně jsou od kněží podporováni, k věci katolické úplně lhostejně se chovají, ano často v táboře nepřátelském — hlavně příbuzní učitelé — stojí. Přemnozí dožadují se protekce, přímluvy kněží, a pak dosáhnuvše cíle, staví se do řad protikatolických. Jestliže koho z církevních peněz podporujeme, žádejme od něho, aby vděčnost svou katolickým smýšlením dával na jevo. Kdyby všichni příbuzní kněží a jimi podporovaní postavili se do řad katol. organisací, jak sesílily by tyto. Začněme pořádek dělati ve vlastních řadách.

Při debatě o tomto předmětu bylo k tomu poukázáno, že by bylo záhodno po zrcadle katechetů vydati zrcadlo nevděčných profesorův a učitelův, od kněží podporovaných.

Liga vítá horlivou činnost katol. organisací, kterak nyní zahájily řadu schůzí proti utrhačnému protikatolickému tisku a protestují při nich resolucemi a případnými kroky u vlády. — Smutné poměry dostoupily již té výše, že ve »Volné Myšlénce« v čísle ze září str. 67. veřejně bez konfiskace štve se k odpadu »Oslavte kongres »Volné Myšlénky« oznámením svého vystoupení z církve.« — K těm koncům došlo to v katolické říši.

Tisková Liga shledává v novém katolickém tiskovém družstvu, které se právě zakládá bez ohlášení, bez souhlasu a bez schválení jak zemské organisace katolíků v království Českém rovněž tak i výkonného výboru katolicko-politické strany, seslabování starších tiskových podniků. A mimo to Tisková Liga má obavu, že tento nový podnik bude i kamenem úrazu k tříštění katolicko-politických názorů a dále příčinou nových rozkolů mezi katolíky — dnes sjednocenými.

Liga obdržela zprávu, že po hostincích zpěváci svými kuplety o nedělích dotýkají se kázání kněží, obřadů církv. a činí je směšnými, a to i před školní mládeží, která v Praze přes všechny zákazy chodí do hostinců, divadel ba i do chantantů. Žádáme katoliky, aby o takových zlořádech, když na ně přijdou, učinili oznámení komisařství, které ukládá kupletářům, že nemají míti na repertoiru nic, co by uráželo náboženské cítění, mravnost a platné zákony.

»Volná Myšlénka« vydala štvačský spisek »Listy katol. kněze abiturientům a jich rodičům před volbou povolání«, kdež lživými vývody zrazuje studenty od povolání kněžského. Přes surové štvaní v tomto spisku přihlásil se do seminářů přiměřený počet abiturientů.

Hledíc k nutnosti, aby se katol. tisk rozšířil do všech kruhů, žádá Liga duchovenstvo, by přečtené časopisy dávalo do hostinců na osadě. Právě že katolický tisk docházel jen do far a minul lid, došlo u nás k tomu, že podvratné živly uchvátily a zdemoralisovaly svým tiskem tak mnohé jeho vrstvy.

Liga projevuje uznání dobrému vedení časopisu »Sv. Vojtěch«, jenž velice obratným způsobem koná obranu katol víry proti nynějším nevěreckým směrům a tím, že vniká hluboko mezi lid, plní zdárně svůj úkol. Snahy spolku sv. Bonifáce zasluhují vůbec všeobecné podpory.

Radě kněží poskytnuta rada a pomoc proti hanobení tiskem, zvláště ve »Volné Myšl.«, »Červánkách«, »Právu Lidu« a »Času«, o čemž jednatel obšírně referoval a odpovědi napadených pročítal.

Všichni přítomní ve schůzi živě debatovali a milé nám byly zvláště bohaté zkušenosti vzácného hosta p. Dr. V. Řezníčka, jež s námi sděloval. Přáli bychom si, aby nás častěji i v budoucích schůzích navštívil.

Spolek na zakládání katolických knihoven. Zakládajícím členem stal se: Jindřich Hilbert, velkoobchod uhlím na Smíchově. — Dary složili: Družstvo Vlast (10), Hosté na faře v Liboci (5); dále: P. Fr. Hoppe, komandeur a far. u sv. Františka v Praze; Jos. Hais-Týnecký, spisovatel na Král. Vinohradech; Jan Hendrych, asistent vrchní soudní účtárny v Praze; Rod Černých — čtyři —; Dr. Rud. Zhánel, c. a kr. kurát v Praze; Katol. Beseda v Praze; Dr. Jan Marek, prelát u sv. Víta v Praze; Dr. K. Lev. Řehák, far. u sv. Ducha v Praze; Jan Nožička, farář v Dešenicích; Jos. Dvořák, kaplan ve Vamberku; Fr. Leubner, far. v Bechlíně; dr. Karel Slavík, prof. boh. v Čes. Budějovicích a výboři Jednoty č. katol. učitelstva — V ohromném boji, který se proti nám podniká, jest nejlepší zbraní tisk. A tento tisk — knihy a brožury — hodlá spolek tuto uvedený v masách šířiti v Čechách i na Moravě, i prosí za podporu na knihách a penězích. Každý sebe nepatrný dárek jest nám vítán. — Praha, čp. 570.-II.

Schůze katolíků ve Švýcarech. V Apenzellu a v Oltenu odbývaly se kantonální sjezdy katolíků švýcarských. V Apenzellu sešlo se na 3000 účastníků. Mnozí přišli z hor až 3 i 4 hodiny pěšky.

Ku sjezdu rakouských katolíků. Vídeňský diecesní komitét sděluje, že ku VI. všeobecnému sjezdu katolíků všem účastníkům vzdálenějším přes 50 kilometrů od Vídně ředitelství rakouských státních drah poskytuje následující výhody: Do III. třídy osobního vlaku stačí poloviční lístek III. třídy rychlovlaku. Do II. třídy platí lístek III. třídy rychlíku. Do III. třídy rychlovlaku platí lístek III. třídy osobního vlaku. Do II. třídy rychlovlaku postačí lístek II. třídy osobního vlaku. Toto zmírnění jízdních cen platí pro jízdu od 14. do 19. listopadu do Vídně a od a od 16. do 21. včetně pro jízdu z Vídně. Kdo by chtěl zmírnění tohoto použiti, musí to oznámiti přípravnému komitétu ve Vídni I. okres, Fleischmarkt 15, 2. schody, I. patro, jež mu legitimaci ku sjezdu zašle. Sluší poznamenati, že toto zlevnění cen neposkytla jižní dráha, ani společnost státní dráhy, nýbrž dráha Aspangská a rakouská severozápadní dráha. Výhody svrchu uvedené nemají platnosti pro ženské.

Sjezd holandských katolíků konal se v Maastrichtu. V neděli mělo schůzi katolické tiskové družstvo, které za čtyři roky své činnosti úspěšně pracovalo. V pondělí debatoval limburský svaz sv. kříže o nejlepší methodě boje proti alkoholismu. Téhož dne se konal slavnostní průvod, jehož se súčastnily všecky ka-

tolické spolky: svaz sv. kříže, katolický lidový svaz z Limburka, učitelský spolek z Roermundnu, selský spolek, měšťanská Hansa, svaz pracedárců z Roermundu, mariánský svaz atd. Průvod poklonil se biskupu roermundskému, msgru. Drehmannsu. Po té na různých místech se konaly porady jednotlivých sekcí. Zvláštní význam měla schůze svazu katolických pracedárců, kde se přetřásaly důležité sociální záležitosti. Hlavní schůze se konala ve dvoraně Sphina. Hovořili nejlepší řečníci a nejgeniálnější pracovníci. To byl devátý sjezd. První se konal roku 1899.

Kulturní boj v Bolivii. Republikánská vláda v Bolivii se rozhodla provésti rozluku státu a církve a přerušiti diplomatické styky Bolivie s Vatikánem. Při posledních volbách byli zvoleni v Bolivii výlučně samí protiklerikálové, kteří pod rouškou svobody kultu přijali zákon, který jim umožňuje nejnespravedlivější pronásledování katolických kněží a řeholníků. Klérus, který dříve měl svobodu jako každý jiný občan, byl postaven do výminečného stavu. Úplně nesprávné je tvrzení úřední, že kněží, kteří dříve užívali různých výsad, pozbývají tohoto práva. Zákon o civilním sňatku, který byl příčinou protestu Vatikánu, nezavedl ve skutečnosti tohoto sňatku, který již dříve trval, nýbrž nařizoval, že občansky oddaným osobám na jejich výslovné přání se dovoluje církevní sňatek. To jest urážkou katolické církve, ke které připadají skoro všichni Bolivijci. Na návrh apoštolského delegáta msgr. Dolcia protestovala svatá Stolice proti porušení svobody a úcty ke katolické církvi. Přerušení diplomatických styků bylo odpovědí bolivijské vlády. Boj proti církvi na všech stranách.

Proti náboženství ve škole vyslovil se sjezd učitelů středoškolských v Neapoli. Resoluce o této věci byla na sjezdu již několikráte navržena, ale po každé zamítnuta. Tentokráte přijata většinou přec, ale za značného odporu i »neklerikálních« profesorů.

Kříž ve škole. Na rozkaz zednářské lože byl v Billé ve Francii kříž ze školy odstraněn. Ale městská rada, jsouc si vědoma svého práva, usnesla se jednomyslně, že kříž má opět ve škole býti umístěn. Ve slavném průvodu nesli dva radní dva kříže do školy. Učitel protestoval proti zavěšení křížů. Nebylo mu to nic platno. Obecní zastupitelstvo ve své budově si kříže umístilo přes odpor neznaboha učitele.

Spalování mrtvol v Bavorsku. Z Mnichova, časopisy sdělují, že ministerstvo zamítlo žádost magistrátu, aby bylo dovoleno spalování mrtvol a zříditi krematorium v Mnichově.

Židovská moderna. — V židovstvu dosud tak rozhodně konservativním ukazuje se také nyní hnutí, které směřuje k modernisování aspoň židovské bohoslužby. V Paříži utvořilo se za vední rabína Leviho liberální židovské sdružení, které dělá propagandu židovské moderně. Zmíněný rabín vydal brožuru, ve které vytknuty jsou zásady tohoto nového směru. Především má býti ritus bohoslužby zjednodušen, den odpočinku má býti přeložen na neděli a celé učení židovské víry má býti přivedeno v souhlas s požadavky moderního života a moderní vědy. Užívání hebrejské řeči má býti omezeno, dále má přestati odlučování obou pohlaví v chrámech židovských a při vyučování náboženství má se bráti ohled na vědecké výzkumy. Z toho je vidět, že se židovská moderna omezuje na věci zcela zevnější. Obřízka a košerování, věci to nanejvýše nemoderní, mají zůstati nadále v platnosti.

K porušování nedělního klidu na církevních statcích. Často bývaly pronášeny stížnosti, že nájemníci církevních statků hrubě porušují nedělní a sváteční klid. Aby takové nepřístojnosti pro budoucí časy nebyly možny, nařídila k. a. konsistoř pražská dne 22. května 1907 č. 6470, aby správy církevního jmění, kdykoli pozemky pronajímají, do smlouvy nájemné zařadily tento pasus: »Nájemce se zavazuje, že o nedělích a zasvěcených svátcích na církevních pozemcích pracováno nebude, leč s dovolením příslušného faráře, o kteréž pokud vůbec možno vždy bude požádáno.«

Restaurace kostela sv. Marka. Z Benátek se oznamuje: Roku 1902, hned po zřícení se věže, bylo pro restauraci kostela povoleno 600.000 lir, jež na polovic měl též nésti stát. Za tuto sumu byl dožův palác opraven. Jelikož obnos tento již je vyčerpán, konala se za předsednictví ministra kultu porada, na níž měli účast i zástupcové města. — Jelikož na velechrámu na »Angolo di Sant Alipia« shledány byly vážné poruchy, bylo na opravu chrámu určeno dalších 1 mil. lir.

Vlasti, 27 K za XXII—XIV. roč. Vychovatele, 24 K za XVI—XVIII. roč. N. Listů, 21 K za VIII—X. roč. Sbor. Hist. kroužku, 2·40 za VII—IX. roč. „Hlasů Svatov.," 2·40 za VI—VIII. roč. »Vzděl. četby,«, 9·60 za IV—VII. roč. Obrany víry a Husitství ve světle pravdy — zbytek dáváme dle přání dárců na naše účely.

❁ ❁ Časopisy družstva Vlast. ❁ ❁

»Vychovatele« vyšlo red. Dr. Rud. Horského roč. XXIII. č. 10. a 11. s tímto obsahem: Černé vyhlídky. — Oscar Wilde a křesťanství. — O pěstění zpěvu a duchovní písně na školách národních. (Dobroslav Orel.) — Panna Maria a vychování. (Jos. Šauer z Augenburgu.) — Svobodný učitel ve svobodné škole. — Nedogmatické náboženství. — Feuilleton: O modernismu (Jaroslav Pihler). — Obsah Učitelské přílohy: Proti nemravnosti (Fr. Hanuš.) — Úkol křesť. rodiny ve výchově dítek. — Úchylky řeči v Poještědsku (Boh. Bouška.) — Autorita. — Živost při vypravování. — Obsah katechetské přílohy: O pomůckách k názornému vyučování náboženskému. — Kresliti nebo nekresliti při náboženském vyučování. (Jan Sokol.) — Exhorty podali: J. Novotný, Jar. Pihler a Vl. Hornov. — Vychovatel stojí ročně 7 K.

»Našich Listů« vyšlo ročník XVII. č. 38.—41. s tímto obsahem: Katoličtí američtí Čechové u nás. — Podle sebe soudím tebe. — Nová serie »Havlíčkových« lží a překroucenin (Filip Jan Konečný). — Prosebni dni za úrodu a škola. — Listy z Belgie. (O uzdraveních u Panny Marie Lurdské.) — Průmyslová pokračovací škola v ústavě Johannea v Praze. — Berounská »Rovnost« má nového historika. (T. J. J.) — 1878—1908 (T. J. J.) — Volnomyšlenkáři už se perou. (L. † 40). — Za soustavy všeobecného přímého a rovného hlasovacího práva. (T. J. J.) — Socialní odbor družstva Vlast. — Listy z Moravy. — Po dvou letech na vysvětlenou. — Oslava 50tých narozenin p. Tom Jos. Jirouška, red. »Našich Listů«, a katol. českého pracovníka. — Agrárníci pro odstranění náboženství ze školy a pro rozluku církve od státu. — Feuilleton: Tiché zasluhy (L. Grossmannova-Brodská) — Růžové slavnosti. Ke dni 8. června. Dle Eckerta podává Václav Žižka. — »Naše Listy« stojí ročně 6 K. —

Veledůstojnému duchovenstvu

dovoluje si doporučiti

JAN STANĚK,

vyučený pasíř kostelních nádob,

PRAHA-1.,

roh ulice Konviktské a Karoliny Světlé,

číslo 318 staré a 19 nové,

výrobu ve vlastní dílně veškerých kostelních nádob a náčiní, a to: **kalichy**, od nejjednoduššího do nejskvostnějšího, **monstrance, věčné lampy, svícny, harmonické zvonky** atd., věčné světlo, pateny. Guillon a knoty vždy na skladě. — Staré opravuje v původních intencích. **Zlatí jen v ohni.** — Největší výroba a sklad v Praze k volnému nahlédnutí.

Více uznání po ruce!

K době Husových oslav!

Aby katolíci o Husovi byli poučeni, vydány byly tyto brožury:

„Oslava Husova". Dle spisů katolických kritiků od L. Cena 7 h.

„Čtyři historické nepravdy o Husovi".

Ze spisů † Dr. Ant. Lenze. — Cena 14 h. — Brožury tyto vydalo družstvo Vlast v »Hlasech Svatováclavských«, ale možno je o sobě zakoupiti. — V Tiskové Lize vyšly: **„Význam M. Jana Husi".** Uvažuje K. Střela. Cena 25 h. — **„Mistr Jan Hus".** Přehledný nástin jeho života, činnosti, povahy, odsouzení. Píše Václ. Lefler. Cena 32 h. — **„Pryč od Říma a Husova národní církev".** K pro-

hloubení oslav Husových a k charakteristice jeho oslavovatelů podává Zdeněk Bretšnajdr. Cena 60 h. — **„Československý katolík a husitství“.** Naše stanovisko na pravo i na levo vymezuje a lžihusity věcně probírá Vilém Koleš. Cena 30 h. — **„Učení M. Jana Husa,“** odsouzení na sněmu Kostnickém. Doklady opatřil a vyložil Dr. Frant. Šulc, profesor theologie v Hradci Králové. Cena 60 h. — **„Mistr Jan Hus a jeho doba“.** Napsal Zd. Bretšnajdr a **„Čtyři historické nepravdy o Husovi“** Cena 1 K. — **Glossy ke studiu doby Husovy.** Píše Ferdinand Schmidt. — **Mistr Jan Hus proti manželské rozluce.** Cena 40 h. — **Mistr Jan Hus.** Životopisný nástin. Napsal Dr. Ant. Lenz. Cena 1 K 20 h. — **Jaká byla dějinná půda hnutí husitského.** Napsal Z. Bretšnajdr. Cena 24. hal.

Objednávky těchto brožur vyřizuje:

administrace družstva Vlasť v Praze, Žitná ulice čp. 570-II.

Tiskopisy pro farní úřady

vydalo a má na skladě družstvo Vlast. Zhotoveny jsou na pevném a hladkém papíře s jasným tiskem.

1.	*Listy křestní 1 kus	jsou též českoněmecké	2 h
2.	* „ oddací » »		2 h
3.	* „ úmrtní » »		2 h
4.	* „ prohlášní 1 kus		2 h
5.	*Opověď k prohláškám		2 h
6.	*Seznam nemanželských dítek pro c. k. soud 1 kus		2 h
7.	*Výkaz zemřelých osob » » » » »		2 h
8.	*Výtah (rodinný arch) z matriky narozených, zemřelých a oddaných k vojenským reklamacím 1 kus		2 h
9.	*Malé výtahy z matriky narozených 100 kusů		80 h
10.	*Kvitance na úroky ze státních dluhopisů 1 kus		2 h
11.	*Zkušební protokoly pro snoubence s otázkami a odpověďmi 1 kus		6 h
12.	*Kniha narozených arch		6 h
13.	* „ oddaných arch		6 h
14.	* „ zemřelých arch		6 h
15.	*Oznámení soudu o legitimaci nemanželských dětí 2 ex.		3 h
16.	*Seznamy narozených k očkování, archové		4 h
17.	* „ „ „ půlarchové		2 h
18.	Index k matrikám		6 h
19.	Abeceda k indexu		2 h
20.	Biřmovací lístky (české, německé i latinské) 3 za		2 h
21.	†Consignatio functionum spiritualium		6 h
22.	Separační protokol (pro Čechy i Moravu)		6 h
23.	*Kniha biřmovaných (na knihu) arch		6 h
24.	†Liber intentionum (na knihu) list		3 h
25.	*Kniha nalezenců (na knihu) arch		5 h
26.	*Jednací protokol (na knihu) arch		5 h

(Pokračování.)

označené jsou též v německé, † pouze v latinské, § pouze v německé řeči vydány.

Tiskopisy na knihy určené dáme dle přání v libovolném počtu archů svázati. Naše tiskopisy lze odebrati v každém množství; důst. farním úřadům doporučujeme je s ubezpečením, že zásilky budou rychle a k úplné spokojenosti vyřízeny.

Farní tiskopisy zasíláme franco, vyplacené. — K účtu se připojí chek.

Objednávky vyřizuje:

administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

ROČNÍK XXIV. LISTOPAD 1907. ČÍSLO 2.

VLAST

Některé doklady k činnosti a povahopisu kanov. M. B. Kuldy a Bedř. kardinála Schwarzenberga.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Dokončení.)

Měl bych se obšírně zahovořiti o účinlivém působení Kuldou vydávaných *letáků* proti otravným tiskovinám. Než o předmětě tom chci se obšírněji rozepsati, kdež vylíčím soudní přeličení, k němuž předvoláni byli Kulda i Dr. Bílý, obviněni byvše ze *zločinu* rušení veřejného pokoje a *přečinu*, jichž se měl dopustiti Kulda, jakožto vydavatel brožury, sepsané Dr. Bílým »Církev a společnost« a tento jakožto spisovatel. O tom tedy jindy a podrobněji. Ale poukázati chci na to, že Kulda stal se prvním podněcovatelem a povzbuzovatelem k založení katolického politického časopisu v Čechách. Dojista moment v činnosti Kuldově na výsost důležitý. Poznáme také z toho, že opět u věci té udržoval konexe s kardinálem Schwarzenbergem.

Zneužívaný tisk byl tehdy nejmocnější a svaté naší věci nejškodnějším zlem. Strojem tiskařským, jakož vždy spatřujeme, úžasnou rychlostí rozlévají se do světa myšlenky zlé i dobré, leč i pravda a tím nezřídka boural se to, co ústně budujeme školou a chrámem. Již dávno a všeobecně pociťovala se v Čechách potřeba, aby tiskem se začalo k lepšímu životu. Již dávno bylo bědováno, že nebylo v Čechách příhodných novin, kteréž by možno bylo s dobrým svědomím doporučiti lidu, kdekoliv chuť k čtení se jevila. Z nedostatku takových novin sahal čtenímilovný katolík po novinách, podrývajících jeho přesvědčení, víru, spokojenost. Nejedenkráte o tom přemýšleli rozvážní muži, ale vždy stavěly se obrovské překážky v cestu. Kdo se dá na to? Kdož na výhru položí svou osobní svobodu? Kdo bude obětovati k účelu tomu své jmění? Vydávání novin vyžaduje velký peníz na kauci a na vydržování.

V Praze sestoupilo se devět kněží, majících v čele kanovníka *Ehrenbergra*. Jednalo se o sebrání příspěvků na kauci, kteráž obnášeti měla 3000 zlatých. Kulda učinil nadšené provolání jako vikář svému kněžstvu vikariátnímu, kdež mimo jiné praví: »Pánové! Toť suma pro nás vysoká, kteříž v nouzi a bídě postaveni jsme. Ale spojíme-li se bratrsky a máme-li vůli dobrou, mužnou a nezvratnou, pak jest suma tato nepatrnou maličkostí. Což pak přijde na jednoho kněze z celých katolických Čech,

aby se 3000 zl. sešlo? Nemusili bychom se zarditi, kdyby nás odstrašila tato malá oběť pro věc velikou? Naši pražští bratři učinili již značný začátek. Co kdo mohl, složil. Obracejí se k nám k duchovenstu v krajích a my neodvrátíme od nich ruky pomocné. Zamýšlejí začátkem měsíce dubna vydávati politický týdeník. Do té doby musí býti kauce 3000 zlatých uchystána. Mimo to musí býti záloha v pokladnici na první čas, aby se vydávání našeho týdeníku pojistilo. Vím, že je zle o každý groš — jmenovitě nám kněžím na venkově! Neúrodná léta nutí nás, že musíme dluhy dělati — — ale, milí bratři, *máme li té zmužilosti, že děláme dluhy pro věci časné, neměli bychom míti tolik odvahy, abychom dluhy svoje zvětšili o několik zlatek pro věc, která se týká předně nás a naší odpovědnosti před Bohem!*

Kulda zamýšlel svolati vikariátní konferenci, přesvědčen jsa, že živé slovo vzájemné bratří shromážděných vydatněji působi nežli dopis. Ale tuhá zima, vzdálenost mnohých, nemožnost odchodu ze správy duchovní, *cesta s výlohami spojená, kteréžto výlohy mohly by býti částkou k účelu právě naznačenému*, přinutily ho, aby se raději oběžníkem obratil k duchovenstu, v němž prosí spolubratry své:

a) aby každý přispěl svou radou a zkušeností;

b) by každý napsal tu částku, kterouž na kauci potřebnou věnovati chce a kterouž pak příležitě, nejdéle do konce měsíce února, by splatil;

c) by se o věci té každý bez obalu vyslovil;

d) by se každý zavázal, že nejméně jeden výtisk bez přetržení odbírati bude; nad to že chce pečovati o to, aby i na osadách noviny ty odbírali; nebo kde na osadě se ujmou noviny naše, nebudou se odbírati noviny nebezpečné a tím se pojistí dvojnásobný prospěch dobré věci. Tím noviny naše utvrdí se tak, že nebude budoucně potřebí hmotné pomoci naší, ježto se jistotně budou vypláceti, budou-li míti pojištěné odběratelstvo své; a to bude, když každý kněz alespoň jeden výtisk pro sebe a pro osadu svou stále bude odbírati.

Nepřátelé pravdy svaté uvidí již, že nám duchovenstvu — na církvi a na víře svaté záleží; posud toho nemohli viděti, jelikož jsme se ani o katolické noviny nepostarali v národě našem, kdežto oni mají novin mnoho, přemnoho pro věc svou věci svaté protivnou.

Noviny tyto musíme považovati za posvátný majetek. Jaké tyto noviny býti mají, poznamenává Kulda: Noviny naše buďtež vždy prodchnuty živou věrou, duchem katolickým, mějtež vždy na zřeteli pravdu a nikoliv osobnosti v polemice potřebnou; povinná úcta k těm, kteříž ustanoveni jsou Duchem Svatým, aby spravovali církev Boží, budiž vždy svědomitě šetřena, jelikož odbojem nikdy se nevítězí na poli našem; sloh budiž populární, jasný a srozumitelný, aby přístupen byl i našemu lidu katolickému; při tom však živý a rázný, jakýž odpovídá povaze národní; úvodní články obsahujtež časové úvahy tím směrem, aby vždy vysvítala pravda svatá a zastínila a k mlčení přivedla klam a lež se ozývající; příklady víry a zbožnosti jménovitě z naší doby

všech národů buďtež stále na oči vystavovány; přehlídka boje pravdy proti lži v naší době zůstaniž stálou rubrikou; podnikatelé a vydavatelé svědomitě beřtež v úvahu všeliká pokynutí, všecky rady z duchovenstva a od horlivých katolíků příchodící; formát novin našich *dobře* budiž uvážen a pak také zachován i pro ten případ, kdyby noviny později měly se vydávati vícekráte za týden nebo každodenně. I ve formě se jeví důslednost, požadujeť toho také vazba, má-li se týdenník (nebo denník) pro knihárnu dát vázati, čehož velice přáti jest; podnikatelé nikdy z porad nevylučujte kněze; při důležitých změnách staňte se vždy předchozí dotazy, kteréž by se mohly učiniti předmětem porad vikariátních, nebo by se mohly předložiti oběžníkem všem kněžím, aby se o nich vyslovili, jejich rady a názorů budiž vždy svědomitě šetřeno; jakmile by se noviny rozšířily (formát se vždy zachová), bude potřebí honorovati redaktora, výpravce, ba i dopisovatele atd.; výška honoráru budiž sborem řídícím vždy podána duchovenstvu a jeho mínění vyzvěděno. Název novin jest důležitý a proto budiž řádně uvážen a rada se všech stran přišlá dokonale promyšlena. Název budiž krátký a významný, ku př. *Církev*, nebo *Skála* (Petrova); nebo *Lodička*, *Koráb* (ve smyslu Písem), *Obrana*. Dle možnosti chci věrně podporovati podniknutí to rozšiřováním a dopisováním do novin těch. Noviny naše *budou podporovati a doporučovati všeliké katolické časopisy a jiné důležité spisy. Jmenovitě náš »Časopis pro katolické duchovenstvo« budou začasté doporoučeti duchovenstvu a »Blahověst« kněžím i laikům k odbírání.* Tyto časopisy nesmíme nikterak zanedbávati; jsouť v oboru svém výborné a dělají čest našemu národu. Pomahejž Pán Bůh! — (Vyzvání toto datoval Kulda, střídník a farář Chlumský — na Chlumu, dne 26. ledna 1869, v den modlitby Pána Našeho Ježíše Krista na hoře Olivetské.) — Upsal hned dvacet zlatých na kauci a přihlásil se, že bude odebírati dva výtisky.

Provolání Kuldovo potkalo se s výsledkem. P. *František Pomajzl*, děkan Sedlčanský, upsal 50 zl. a objednal dva výtisky. — *Jan Kr. Roškot,**) nadšený kaplan Sedlčanský, upisuje na kauci 50 zl. a zavazuje se odebírati dva výtisky, připisuje ku provolání Kuldovu tato slova: »Nemoha k vážným a rázným radám, plynoucím z péra a ze srdce slovutného, veledp. vikáře nic přidati, vyslovuji své upřímné přání, aby týdenník náš mohl brzy proměniti se v denník, jenž by byl s to, aby dělal čestnou konkurenci listům církvi a Kristu i víře nepřátelským, což s pomocí Boží a naší společnou snahou a neunavným úsilím se podařiti může. List *náš*, neboť tak jej budeme moci nazývati, budiž katolický a budiž spravedlivý k oběma národnostem ve vlasti usídleným a hleďiž bratrského smíru a svornosti mezi oběma národnostmi docíliti a konec učiniti štvaní hanebných židáckých novin němčourských, — bojuj vždy spravedlivý boj pro státní právo naší česko-moravské vlasti, pro nerozlučitelné spojení Čech a Moravy a haj samosprávu obcí, okresů, země, celé koruny České — budiž federalistický.

*) S ním stál jsem jakožto děkanem Karlštýnským nad mrtvolou Kuldovou.

Náš týdenník všímej sobě *pilně a bedlivě ostatních Slovanů s námi krví spřízněných i věrou svatou, ale i těch a těch zvláště, kteří odloučeni jsou od církve svaté a přispívej k tomu, aby se vyplnil a uskutečnil výrok velkoknížete Konstantina, úda carské rodiny, kterýž prý učinil, jak o tom noviny psaly, výrok*: »*Za dvacet let bude Rus svatá katolickou!*« A tou měrou pomáhej náš list k tomu, aby vyplnilo se přání našeho sv. Otce Pia IX., jenž vyzval biskupy východní církve k návratu do lůna církve katolické a pozval na sněm oekumenický. Náš list v pravdě mohl by v tom směru mnoho působiti a urovnávati *cestu pobratincům ku středu sv. církve všeobecné.*

Týdenník má-li si proklestit dráhu do příbytků našeho lidu, nesmí zanedbávati hmotné zájmy a musí všímati si tedy i záležitostí a věcí hospodářských a průmyslu atd., ukazuj lidu, jak by se mohl vymanit z drápů lichvářů a pijavic vyssávacích tuk jeho blahobytu; ukazuj na domácí ústavy peněžné a pomocné atd. Ve všem pak měj za pravidlo: »In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas!« »Zdař Bůh!«

I ostatní kněžstvo vikariatní upsalo na kauci slušný obnos peněžní a objednalo list, tak že vikář Kulda mohl na navrátivší se oběžník napsati dne 6. února 1869: »*Tím způsobem, domnívám se, bychom nejlépe pojistili noviny své! Zdař Bůh!*«

V dubnu (mám po ruce list Karla Hložka, psaný Kuldovi dne 10. dubna 1869) byla svolána schůze k založení katolického časopisu politického, jemuž dáno jméno »Čech«, naznačující, že i Čech může býti dobrým a rozhodným katolíkem. V listě tom žaluje Hložek, že účastenství z Moravy jest pramalé, ale sám doznává: »Nedivím se zbožným Moravanům, že nám již počínají ukazovati paty.«

Týdenník se na vzdor hluku novin svaté věci nepřejících ujal a vycházel ve způsobě nezměněné až do konce června 1871. Od té doby začal »Čech« vycházeti ve formátě foliovém třikráte za týden. Ale »Čech« třikráte v témdni vydávaný byl »nedělním« čtenářům příliš drahým, »každodenním« čtenářům pak nevyhověl a proto objevil se menší kruh předplatitelův; a za toho půlletí uvázlo družstvo v dluhu asi 4000 zl., kterýžto dluh zůstal na dále velikou závadou. Tenkráte přistoupil Kulda do družstva. Potřeba denníku katolického vždy více vzrůstala a proto družstvo na vzdor dluhu z roku předchozího odhodlalo se r. 1872 vydávati »Čecha« každého dne mimo neděle a svátky. R. 1870 dne 9. listopadu píše Hložek Kuldovi: »*Chceme k Vám, k otci »Čecha«, obrátiti se, bez něhož by »Čecha« posud nebylo, abyste ráčil rozhodnouti, má-li býti denníkem, abyste se ráčil státi duší duchovních, kteří se již nemohou příchodu Vašnostina dočkati. Neračte nás odmítati; Prozřetelnost Boží Vašnosti vede do Prahy právě v té době, kde se má státi s listem změna, kterémuž jste ráčil poskytnouti života a velikého rozšíření. Vy státi se máte duší politického hnutí katolického po Čechách, Moravě a Slezsku! Hospodin Vás posílá do Prahy jako druhdy sv. Methoda ze sesterské Moravy, abyste tu opět roznítil světlo živé víry.*«

Roku 1872 uznalo prvotní družstvo nutnou potřebu, aby se rozšířilo a žurnál katolický udrželo. Kardinál Schwarzenberg udělil »Čechu« již dříve značnou podporu a rozšířené družstvo ujišťuje jej, že trvá na těchže závazcích k Jeho Eminenci, jak dříve ujednáno bylo. V rozšířeném družstvu »Čecha« byli: 1. Katecheta Karel Hložek. 2. Katecheta Frant. Schönbeck. 3. Kaplan Václav Honejsek. 4. Profesor Antonín Mužík. 5. Kaplan Karel Mašek. 6. Farář Frant. Kareš. 7. Universitní syndyk Dr. Alois Brůžek. 8. Vrchní inženýr a podnikatel staveb Vojtěch Macan. 9. *Josef Ehrenberger*. 10. *František Kočí*. 11. Dr. *Mikuláš Karlach*. 12. *B. M. Kulda*, (kanovníci vyšehradští), z nichžto čtyři, dílem pro svůj odchod z Prahy, dílem pro jinorodé zaměstnání v roku 1873 z družstva »Čecha« vystoupili. Vyjma zmíněnou již podporu v kauci udržel se »Čech« po šest roků bez jakékolivěk podpory jiné, kromě 1600 zl., kteréž kněžstvo české roku 1873 po částkách složilo s tou výminkou, že se jim částky ty vrátí, jakmile »Čech« je bude moci splatiti. Někteří z těchto podporovatelů pro nastalou peněžitou nesnáz dávali sobě roku 1874 »Čecha« na účet půjčky té zasílati, jiní hned předem návratu daru svého se zřekli. Důtklivé prohlášení vydal tiskem B. M. Kulda jmenem družstva (1. března 1873, kteréž mám po ruce) na záchranu »Čecha«, aby každý odběratel »Čecha« laskavě doplatil, co doplatiti má a budoucně aby vždycky skutečně předplácel; aby každý kněz, jenž doposud »Čecha« neodbíral, předplatitelem se stal; aby každý kněz vynasnažoval se, pokud možno, nových odběratelův získati; aby každý, koho Pán Bůh do stkvělejších poměrů postavil, po libosti přispěl ku tvoření potřebné zálohy, pro případy okamžitého nedostatku, jakož byli někteří slovutní bratří sami radili a dílem již učinili.

Pozoruhodno bylo, že »Čech« denník každoročně vykazoval se větším počtem odběratelů. Než nastalá tíseň peněžitá způsobila roku 1874, že nedoplatky vyrůstaly za toho onoho měsíce na 5000 až 7000 zlatých, z čehož družstvu nastávaly nesnáze, takže členové jeho nejednou vydavše již svou hotovost, musili vypůjčeným penízem zapravovati kolek poštovní a novinářský, ba musili i hodinky na krátkou dobu do zástavy dáti, aby »Čecha« vydati mohli. Při tom všem z větších půjček na prozatímní dosazení nedoplatků předplatitelů platíce záložně 8%, nikterak nemohli ze starého dluhu něco uplatiti, ač počet předplatitelů ročně valně vzrůstal, ba starý dluh rozmnožil se o úroky z něho placené. Neplatícím odběratelům nemohlo se zasílání »Čecha« zastaviti, ježto, jakož dopisy jejich svědčí, začasté snažně prosili, aby se jim list nezastavoval, že ochotně zaplatí na konec roku, až k nějakým penězům přijdou. Takových kněží je mnoho.

»Čech« přes to vše pracoval s velikým úspěchem. Že »Národní Listy« v posledním roce přes polovici předplatitelů pozbyly, z velké části poděkovati bylo »Čechu«. Po volbách do říšské rady na základě přímého volení přišli vůdcové konservativců národních: Palacký a Dr. Rieger do redakce «Čecha, aby poděkovali. — »Čech« i na poli církevním rozvíjel činnost výtečnou

sjednocováním kněžstva a kněžstvem lid na dráze jedině pravé a pro vlast i říši spásné.

A proto vydal Kulda jménem družstva okružník české šlechtě, aby i ona na udržení »Čecha« přispěla, poukazuje na to, jak těžko jest potřebný katolický žurnál do života uvésti, ale jak mnohem těžší jest žurnál zašlý znovu vzkřísiti. O zachování denníku katolického usiloval Kulda vší silou, pevně jsa o potřebě jeho přesvědčen a dobře věda, že tak zvaní orgánové konservativní, nábožensky indiferentní, nebo dokonce bezkonfesionální, jsou zárodkem a začátkem liberalismu. A dobře vystihoval Kulda tehdejší situaci v Čechách, předvídaje, kterak by tu strana podvratná, tehdy arciť nepatrná, ale odjinud podporovaná, využitkovala pádu »Čecha« k svému vzrůstu.

A proto zase roku 1874 dne 12. prosince rozesílá kanovník Kulda a katecheta Frant. Schönbeck a kaplan V. Honejsek provolání na kněžstvo, aby nedalo »Čechu« (kterýž byl ostatně života schopen a podpory hoden) zaniknouti. Když před šesti lety počal »Čech« vycházeti, byl s pohrdáním a úsměvem uvítán a při »Mělničině« vyřkli nad ním ortel smrti. Provolání končí: »Přijďtež a vstuptež všichni muži bojovníci . . . Nemocný nechť řekne: »Já silný jsem!« (Joel 3., 9., 10.) Budiž i účet a tak hmotný stav tehdejší (1874) »Čecha« vylíčen?

Rozšířené družstvo »Čecha« od družstva prvotního převzalo v polovici roku 1872 dluh . . . . . zl. 4353·41
Od toho času musíme z toho dluhu platiti 8%.

Na konci roku 1873 byl »Čech« dlužen:

Záložně Svatováclavské	zl.	2900·—
Tiskárně Cyrillo-Methodějské	»	1546·—
Za papír	»	1070·—
Insertních poplatků	»	320·—
Půjčka od p. děkana Zumana	»	602·—
	zl.	6438·—
Z inserátů a z předplatného pro rok 1873 během r. 1874 později splaceného zaplatilo se na ten dluh .	zl.	1778·—
tak že dluh za rok 1873 obnášel	zl.	4660.—

dědictví z roku 1872 úroky zvětšené.

Stav »Čecha« na konci r. 1874, pokud se již nyní ustanoviti dá:

Passiva.

Dluh přešlý z roku 1873	zl.	4660·—
Kolkování celého nákladu	«	6240·—
Poštovní známky	»	5096·—
Tiskárna	»	8500·—
Papír	»	5000·—
Služné redakce a administrace	»	4280·—
Nájemné z bytu	»	311·—
Expedice, balíčky atd.	»	680·—
Noviny pro redakci odbírané	»	1233·—
Potřeby redakční	»	100·—
Topivo a světlo	»	100·—
	zl.	36200·—

Activa.

Za tři čtvrtě léta 1874 sešlo se předplatného . . .	zl.	19071·41
Za inseráty splatilo se	»	1336·—
Do konce r. 1874 mají předplatitelé ještě doplatit .	»	7358·75
Za inseráty již uveřejněné jest ještě nezaplacených .	»	1924·80
Za inseráty z r. 1873 od železnic, od města etc. jest již ku placení poukázáno, avšak posud nezaplaceno	»	1000·—
	zl.	30690·96
Odčítají-li se od passiv	zl.	36200·—
Aktiva	zl.	30690·96
Zbude koncem roku 1874 dluh neuhražený	zl.	5509·04

tedy zase starý dluh zvětšený vypadajícími úroky.

Účet ten zajisté vydává svědectví, že »Čech« byl života schopen a tudíž podpory hoden.

Konečně převzal Dr. Karlach tiskárnu Cyrillo-Methodějskou a zavázal se, že »Čecha tím směrem povede, jak dálo se dosud. Přes nejednu metamorphosu přešel katolický denník český do stadia dnešního, výtečně redigovaného »Cecha«, o jehož další prosperitu dojista přičiní se náš nadějný spolek Piův, právě místodržitelstvím schválený! — — —

A nyní chci navázati na zprávu »Čecha« v čís. 205. ze dne 10. září 1874 a podati příspěvek k životopisu Jeho Eminencí kardinála Bedřicha Schwarzenberga dokladem, že byl *milovníkem přímosti.* Následující událost jest mi známa z rozhovorů i listů i zápisů intimních, jakýmiž jsme s Kuldou začasto stýkali se. V udaném čísle »Čecha« ze dne 10. září 1874 pod záhlavím: »Cesta Jeho Veličenstva císaře a krále do Čech« uveřejněna byla promluva Jeho Eminencí, kterou činil v čele duchovenstva k Jeho c. k. Veličenství Františku Josefu I. — Jeho Eminencí pan kardinál a kníže-arcibiskup pražský, Bedřich kníže Schwarzenberg oslovil Jeho Veličenství asi následujícími slovy: »C. k. Apoštolské Veličenství! Svatá církev katolická po věky trvání svého postižena byla mnohým pronásledováním, krvavým i nekrvavým; ale všeliká ta pronásledování přežila; i za doby naší vystavena jest pronásledování, nikoliv sice krvavému, avšak přece neméně nebezpečnému; svatá církev, o tom není pochybnosti žádné, i ta pronásledování přežije. Ale tisícové v nebezpečenství tom mohou přijíti ku hrozné zkáze, ku zkáze věčné. Aby pak počet nešťastníků těch nebyl veliký, my jsme přišli, abychom poručenu učinili církev katolickou i sebe ochraně Vašeho Apoštolského Veličenstva. Spolu také ujišťujeme znova o nezlomné věrnosti k osobě Vašeho Veličenství a císařské dynastie.«

Jeho Veličenství odpověděl: »Vzdávám díky za projevení věrnosti k osobě mé a dynastii. Já zajisté jako katolík oddán jsem Církvi svaté. Ač pak nemohu vykázati se velikými zásluhami o Církev, zajisté směřovala péče má vždycky k tomu, aby věci nebyly horší nežli skutečně jsou; a také budoucně pečovati budu dle sil svých, aby se nekřivdilo církvi katolické.«

Uveřejnění těchto řečí (které se současně i ve vídeňském »Vaterlandu« objevily ve znění poněkud ruzném a odchylném

od »Čecha«, avšak ve smyslu témž) nadělalo hrozný povyk v žurnalistice; židovsko-německé orgány vídeňské sápaly se jako saně a skřípaly zuby. Ovšem; byl' projev ten císařský nejdůležitější na celé cestě po Čechách, a hrozně nepříznivý lžiliberalismu v Rakousku panujícímu.

Kardinál Schwarzenberg hned potom odejel do Solnohradska a na cestě ve voze železničním řekl mu Želivský prelát Praemonstrat, pan Norbert Sychrava, že jeho řeč doslovně v novinách jest otištěna. Pan kardinál nepochybně i odjinud musil věc tu slyšeti a vřavu liberálních žurnálů čísti, neboť dne 26. září po svém návratu do Prahy pozval kanovníka B. M. Kuldu a kanovníka N. N. k sobě na den 29. září, kdy pro ně kočár svůj posl'al. Oba povolaní kanovníci byli členy družstva »Čecha« a tudíž bezpochybně domýšlel se, že jeden z nich řeči ty v »Čechu« uveřejnil nebo aspoň, že jim povědomo, kdo je tam psal.

A nyní nechám mluviti samého kanovníka B. M. Kuldu, a mohu jeho písemným zaznamenáním se vykázati, jehož jsem chtěl již ve svém díle životopisném použíti, ale opomenul jsem tak učiniti, domnívaje se, že lépe věci slušeti bude ve veřejnosti až po svatém skonání slovutného jubilára! — — —

Kulda píše: »Po osmé hodině ranní byli jsme již v residenci jeho; on přišel brzy z kaple sv. Václava a posnídav krátce zval nás, abychom vešli.

Když se pan kardinál usadil i my oba, jal se mluviti odměřeně a chladně, ale tak, že bylo vidno, kterak na velikou váhu klade celou věc tu; vnitřní podrážděnost svou přece dokonale ukrýti nemohl. Mluvil' asi v tato slova: »Čech« mi způsobil již mnoho nepříjemností. Vím, pánové, že při »Čechu« jste, a jsem tomu rád, že při něm jste. Ale uveřejněním mé promluvy k Jeho Veličenstvu a odpovědi císařské stala se v »Čechu« chyba. Byli jste oba přítomni při holdování tom; viděli jste, že císař pán dvakráte kynul svým pobočníkům, aby vyšli z dvorany a tudíž ovšem chtěl, aby vše zůstalo soukromé a tajné. V »Čechu« však přece řeči ty se daly do veřejnosti a z »Čecha« přijaly řeči ty i ostatní listy a stal se veliký křik. Ta strana využitkovala řeči ty pro sebe a druhá strana také pro sebe. Nechci říci, jaké následky toto uveřejnění míti bude. Bez ohledu na následky dobré nebo zlé musím vám říci, že uveřejněním tím stala se chyba. Pomyslete sobě: Já se sejdu s Jeho Veličenstvím a on mi řekne: »Eminencí, vy máte mezi svým duchovenstvem »štěbety.« A to mi zajisté nemůže býti příjemno. Ale možno, že i zlých následků uveřejnění těch řečí míti bude. Právě po příchodu Jeho Veličenstva dosáhl sankci nový zákon, který vzdělala strana protivná, aby na realkách nepřednášelo se náboženství. Netvrdím, že by to bylo následkem toho uveřejnění, ale možno, že vláda popuzena řečmi těmi nutkala Jeho Veličenství k té sankci. A to ovšem nemůže býti a není mi lhostejno, že ten zákon sankce nejvyšší došel.«

Tu přestal mluviti, a já domýšleje se, že domluvil, žádal jsem za slovo. Pan kardinál rukou dal znamení záporné, a já ovšem pomlčel. Veliká nelibost, ač tajená, byla zračna. Za chvíli

opět klidně a vážně mluvil dále: »Já nikterak nechci, abyste mi jmenovali toho, kdo chybu tu učinil, avšak žádám vás, abyste mu jménem mým řekli, že chybu učinil. Po odjezdu Jeho Veličenství z Prahy odejel jsem i já do Solnohradska a se mnou cestující Želivský prelát mi hned sdělil, že řeč má doslovně v novinách se octla. Co jsem řekl, mohu před celým světem hájiti; napsal jsem si promluvu tu, a nemíním, že bych se byl psaného nedržel. V »Čechu« psáno jest: »pronásledování« i za doby naší, já však vím, že jsem na tom místě nepravil »pronásledování«, nýbrž »nebezpečenství«. Největší váhu kladl jsem v promluvě své na slovo: »Abychom učinili poručenu Církev svatou i sebe »»věřící«« ochraně Vašeho Apoštolského Veličenstva.« Toho slova v »Čechu« nenalézám. Inu ovšem, ten, kdo to do »Čecha« dal, nestenografoval. Jinak řeč má jest dosti správná. Říkal mi o doslovnou promluvu tu kníže Jiří Lobkovic; dal jsem mu opis s tou podmínkou, aby nebyla z příčin patrných uveřejněna; a jsem přesvědčen, že on jí neuveřejnil. Ale ovšem musil ji uveřejniti někdo z těch, kdo přítomni byli. Vždyť byla i císařská odpověď v »Čechu«, kterou jsem já knížeti nedal. Probošt Štulc to není, tenť jest nahluchlý.«

Když byl Jeho Eminencí domluvil, s jeho svolením vyžádaným pravil jsem: »Vaše Eminencí! Kdo řeči ty dal do »Čecha«, jest redakčním tajemstvím; v případě tomto však já před Vaší Eminencí žádného tajemství nemám; ano jsem toho mínění, že by bylo věcí neslušnou, po tom, co jsem slyšel, upřímně neříci, že já jsem obě ty řeči do »Čecha« dal!«

Jeho Eminencí nápadně překvapen upřímností mou, hlasitě zvolal: »*Nyní sobě vás dvojnásobně vážim, ano více než doposud, vážim si vás, že jste přímě sám mi pravil, že vy jste řeči do »Čecha« dal.*« A obrátiv se k panu kanovníkovi N. N., pravil: »Musím sobě dvojnásobně pana kanovníka Kuldy vážiti, ježto dobrovolně před svědkem, před vámi, řekl, že on sám do »Čecha« řeči ty dal.«

Pak pokračoval jsem já: »Ale zlý úmysl jsem při tom neměl!«

Jeho Eminencí: »O zajisté ne; o tom jsem přesvědčen!«

Já: »Že bych uveřejněním se chyby dopustil, netušil jsem, ježto neznám způsoby vysokých kruhů!«

Eminencí: »Ale mohl jste se mne optati, a já bych byl ihned řekl: »Ano« nebo »ne!«

Já: »Ježto pak již Vaše Eminencí uveřejnění to nazývá chybou, pak musím snažně prositi, aby se chyba ta nepřipisovala jenom »Čechu«, nýbrž také »Vaterlandu«, který ty řeči současně přinesl.«

Eminencí: »Vaterland« je přijal z »Čecha«!«

Kanovník N. N.: »Nikoliv, »Vaterland« sám později psal proti »Čechu«, že má netoliko smysl, ale i znění obou řečí!«

Já: »Ovšem, Eminencí, přišly-li řeči ve »Vaterlandu« o den později než v »Čechu«, přece téhož dne z Prahy odeslány býti musily, když jsem já je do »Čecha« dal. Já alespoň měl jsem znění »Vaterlandovo« skutečně za dokonalejší než znění, které

jsem do »Čecha« dal: a když »Vaterland« tvrdil, že má i znění doslovné, byl jsem toho mínění, že ve »Vaterlandu« k rozkazu Vašeho Eminencí řeči byly uveřejněny.«

Eminencí: »Ovšem, domněnka ta byla blízka za poměrů těch; avšak k mému rozkazu tam nepřišly, neboť já jsem byl toho mínění, že z »Čecha« tam přešly: a svou řeč, jak praveno, jsem dal jen knížeti Lobkovicovi se závazkem, aby se jí nikdy neupotřebilo.« Obrátiv se pak opět ke kanovníkovi N. N., řekl: »Žádám, abyste nikde o tom, co zde mluveno, nedělal žádné zmínky; neboť opakuji, že sobě dvojnásobně vážím pana kanovníka Kuldy.«

Kanovník N. N.: »To mám ovšem za svou povinnost!«

Já: »Nyní však ještě prosím, abych směl Vaší Eminencí přednésti dvě prosby, kteréž s touto mně velice nemilou řečí souvisí. První prosba jest, aby Vaše Eminencí ráčilo nařídíti, aby »Čechu« v otázkách časových pokynutí dávána byla: takou měrou stane se, že »Čech« chyby se nedopustí a mimo to vyhoví se přání dosti trpce z venku projevovanému duchovenstvem, kteréž prý často neví sobě rady, kterak se zachovati v otázkách církevně-politických, aby souhlasně jednalo; a toho žádají se dozvěděti z »Čecha«.«

Eminencí: »Dejte mi to v každém případě vědět, nikoliv jména tazatelů, ale věc, aby se přání tomu vyhověti mohlo. Vzhledem k »Vaterlandu« snad vám bude známo, kdo ty řeči tam zaslal; nechci vědět jména dopisovatele, ale žádám Vás, abyste i jemu řekli, že se chyby dopustil.«

Já: »Já nestojím v pražádném styku ve »Vaterlandu« a tudíž ani netuším, kdo by mohl dopisovatelem jeho zde v Praze býti.«

Eminencí: »Kdo by to as mohl býti, snad z pánů německých? Každým způsobem o věci té budu přemýšleti.«

Já: »Druhá prosba má jest, abych směl Vašemu Eminencí po návratu do Prahy předložiti zprávu o stavu »Čecha«.«

Eminencí: »Čechu« nedati padnouti!«

Já: »Ano, taf jest hlavní při tom věc. Družstvo »Čecha« převzalo před čtyřmi roky dluh, který mu pořád jest v cestě; nových dluhů jako *deník* nejen nenadělal, ale loni o 1600 zl. zmenšil, kteréž venkovské duchovenstvo k prosbě družstva ochotně složilo, a krom toho ještě o něco dluh jeho během dvou roků zmenšen jest.«

Eminencí: »Subvenci! Ano, subvenci! Ale orgánem mým ho míti nevolím, ježto by se vždy řeklo, že já tak chci a nařizuji!«

Já: »Já také jsem toho náhledu!«

Eminencí: »Dejte mi zprávu tu!«

Já: »Dále osměluji se tázati, zdali Vaše Eminencí schvaluje úmysl náš, abychom podobné promemoria dali také knížeti Lobkovicovi a šlechtě naší?«

Eminencí: »Učiňte tak, neboť konservativní list je ovšem ve prospěch šlechty konservativní; a já sám se důrazně přimluvím, aby se »Čech« nemusil zastaviti!«

Já: »Mám za to, že by ho byla veliká škoda. Nikdy neměl tolik odběratelů jako nyní; přes 1800; v samé Praze odbírá se přes 200, ponejvíce od laiků, v kavárnách, v hostincích; a toť důležito. Vůdcové konservativní strany národní Palacký a Rieger osobně přišli do redakce a vzdali díky za působnost a dobrý směr »Čecha«. Uznání to jest zajisté vážné. Kdyby nebylo »Čecha«, nebyly by volby tak prospěšně dopadly; a ve sněmovně sedělo by tuším víc než 7 tak zvaných mladočechů.«

Jeho Eminencí přisvědčil a potom přívětivě propustil nás.«

Psáno na Vyšehradě dne 30. září 1874.

Mám za to, že jest velmi na čase, aby zprávy tuto podané zachovány byly budoucnosti. Pevných a přímých povah byli naši dva předáci, kanovník B. M. Kulda a kardinál Bedřich Schwarzenberg, o nichž zaznamenána bude v letopisech církevně-vlasteneckých památka písmem nesmazatelným!

Rodičům.

O rcete, která rána osudu
šla mimo, by Vás nesrazila k zemi?
Den který v tichý pláč a do trudu
Vás neváh' silou vteřinami všemi?

Co, rcete, zbylo z mladých Vašich snů
a nadějí, než bědné trosky vraku?
Což za vše to jest dosti v odměnu
zřít dětí štěstí žití za soumraku?

Vy sivé hlavy dvě mi nejdražší,
než vděčným být, což víc mi možno není,
a k nebi modlitbu slát nejsladší
za úsměv pro Vás aspoň v podjeseni?

O chtěl bych vlastní rukou s dráh a cest,
kam vkročí Vaše noha, vyplet hloží,
Vám štěstí všechno, všechny statky snést,
jež milým dává zem a milost Boží,

by štěstí Vaše v mém se vzňalo znov
a mládí Vaše mého ve úsvitu,
k Vám kleknout, dlaň, tvář líbat beze slov
a láskou plakat za přívalu citu!

E. Romar.

Jirsáně.

Vesnický obraz od horní Jizery. Píše ANT. POCHOP.

(Pokračování.)

II. Mezi stavy.

V předešlém vypravování byla zmínka o tkalcích a sukařkách v naší vesnici. Nebude bez zajímavosti, zastavíme-li se na chvíli a všimneme si blíže života tehdejšího našich horáků — tkalců.

Tenkráte, asi v letech šedesátých, bylo naše Pojizeří jestě na dobré cesty tak chudo, že je div, kterak těmi kamenitými a blátivými průchody ještě tolik peněz do hor se dokulilo, že lid tam hlady nevymřel. Pravda, mnoho se tenkráte nejezdilo — v celé vsi měli dva koně — nač tedy silnic! Vesničané málo kdy ze vsi vycházeli: v neděli přes kopec do kostela, před svátky vánočními do městečka na jarmark, někdy na dobytčí trh do Vysokého — toť byly jejich největší cesty. Těch, kteří dále pobyli, nebo častěji větší cesty konali, nebylo ani tolik jako prstů u ruky — leda staří vojáci a dva, tři studenti. Vesnička byla od světa jako odtržena, svět o ní nevěděl, ona o něm málo nebo nic.

K těm, kteří za svým povoláním cesty konali, patřili tak zv. »mistři« tkalcovští. Vožívali svoje zboží na trakařích nebo v zimě na rohačkách (někteří nosívali jen v rancích) do Vrchlabí, Sejfů, Hostinného, ano až do Trutnova. V ony časy plátno šlo za hranice, tkalcovina »letěla«. Po všech baráčcích bylo slyšeti cvakot stavů . . . .

Jsme daleci myšlénky, abychom snad oplakávali »staré zlaté časy«. Dnes si lid místy vydělává v továrnách více než druhdy za stavem. Ale tolik možno říci na jisto, že při vší chudobě bylo u nás v horách tenkráte — veselo. Chasa tkalcovská nežila sice život bujný, ale radovala se i z krajíce, jenž jí »stav« přinesl.

Dobrý tkadlec — při svých malých potřebách — vydělal si denně v suchu a v teple až zlatku. Ženské soukaly (sukařky.) Bylo milo poslechnouti v létě, když otevřeným oknem zaslechls ve chřestivém cvakotu stavu píseň veselého tkalčíka:

My jsme hoši »od stavu«,
my se dobře máme — — —

Horské plátno a šátky naše měly pověst světovou: vždyť byly vystaveny i v Londýně a Paříži! Podnikavé hlavy zařídily si i sklady ve Vídni, Brně, Varšavě, Oděse.

Se tkalcovstvím neodlučně souvisela ještě mnohá jiná pomocná řemesla a řemeslíčka jako byli: cvernaři, přezáci, brdaři, člunkaři, paprskáři.

Všechna tato činnost jakoby ochromla, když opanovala trh lacinější bavlna. Rukodílné tkalcovství klesalo, vázlo, až dnešního času stačí tak tak na obhájení živobytí. Třicet, čtyřicet krejcarů, toť nejvyšší mzdy horského tkalce. V některých krajinách tkalcovina zanikla na dobro a lid šmahem chodí do továren. Pravda, tisíce lidu najdou tam obživy. Ale přece je nám vždycky jaksi

teskno u srdce, když kráčíme vedle některého tohoto továrního žraloka. Ovšem, i tu vyráží tisícerý chřest a ryk tkalcovských stavů z útrob jeho, až sluch zaléhá, ale to není onen poetický cvakot stavů dřevěných. Slyšíme jenom třeskuté, nepřetržité hrrrrrrr, jako když se lavina s hor valí a pohlcuje staré, mladé. I u továrny zaslechneš zpěv — ale mnohdy lépe uděláš, když konce nedoposloucháš.

Milo bývalo kdysi pohledět, když tovaryši tkalcovští — staří, mladí — o poledním odpočinku s překládkami na površek si vyběhli a se vozili. Bylo na každém znáti, že se ze života svého — nehlučného — raduje. Před továrnami také uvidíš tkalce, tkalcovky, v zástupech, ale zřídka shledáš v těch tvářích jarotu, bujarost, vidíš jen ubledlost, předčasnou zvadlost, z níž neveselé oko zasmušile, lhostejně hledí do budoucnosti. Škoda, škoda té síly utajené v lidu našem a ještě větší je při pomýšlení, kdo že síly té a nadání využitkovává.

Se zánikem tkalcovství vymizely zároveň rázovité postavy přezáků, cvernařů, brdařů, paprskářů, člunkařů, sukařů a sukařek. Všechny spláchla vlna nové doby do bezedna nepotřebných.

* * *

V oněch časích, kdy tkalcovství v horách kvetlo, domohly se některé rodiny jakési zámožnosti. U nás nejvíce tovaryšů míval mistr »pan Adamec«. Bylo sice ve vsi mistrů víc, ale žádnému neříkalo se »pan«, nýbrž prostě po vesnicku Blažek, Šimůnek, Hanuš, Mikolášek. Bylo v obci několik sousedů příjmím Adamec, z nichž každý měl svůj přísloteк. Na př. Adamec na Skále, Adamec vobříček (byl drobné postavy) a j. Řekl-li však kdo »pan« Adamec, věděl každý, koho myslí: totiž předního mistra tkalcovského v celé vsi.

Byl on člověk neveliký, spíše menší, zavalitý, ba zakulacený (věc na vsi nevídaná, jen v městě u pánů obvyklá.) Přibledlá tvář vždy holená, vlasy přišedlé, sčesané přes uši.

Jiní nosívali obyčejně čepici nebo klobouk po několik let, toť víte, na vsi se mnoho nesmeká, neuvede se, pan Adamec však míval vždy klobouk podle nejnovější mody. Také oděv jeho býval vybraný, z důkladného sukna, kdežto ostatní většinou jenom modrou, lacinější, jednobarevnou látkou neb i cajkem se spokojovali.

I v Praze několikráte pobyl (synové tam studovali) a znal jmenovati všechny čtyři fakulty. Když doma o universitě vykládal, míval nemalé potíže s nejstarším tovaryšem, jemuž se vůbec »starán« říkalo a který chtěl věděti, k čemu ty fakule jsou a která z nich je největší, zajisté že meducínská.

Dům jeho bylo pěkné, roubené, šedomodrou barvou natřené stavení za potokem. Pod okny ve stínu rozneslých hrušní a jabloní postavena podél stěny dlouhá lavička, na níž často sedával a odkud každého po cestě jdoucího dobře viděti bylo. O něco výše na mírné stráni prostřed luk měl ještě pěkný, kamenný statek spolu se sadem. Tam tkalcovali tři z jeho tovaryšů. Pole byla pronajata baráčníkům.

Všechen tento majetek měl z tkalcoviny — začal s holýma rukama. A tu třeba uvážiti, že zboží jenom dodával, a to německým firmám do Vrchlabí, Hostinného a Trutnova. Oni pak — páni — šátky a ostatní tkaniny českých výrobců vyváželi za hranice do Ruska, Polska a j., ovšem že se ziskem daleko daleko, daleko větším.

Měl čtyři syny — a všechny na studiích. A je podivno, že žádného z nich do svého řemesla nezasvětil, aby tak sobě nástupce zjednal, jenž by obchod dále, ještě s větším snad rozmachem vésti mohl. Nejmladší z dětí, Verunka, byla v »Němcích« na plat (ne na handl) a právě letos v červenci má se Verunka na dobro vrátiti z ciziny, kdež byla na rok na další zkušené.

* * *

Tovaryši jeho byli roztroušeni po celé vsi. Jenom čtyři nejdovednější pracovali na stavech v jeho vlastní chalupě. Jim svěřoval vždy dílo nejjemnější. Ale oni také znali tkát!

Kupka, drobný človíček, vrtěl sebou na překládce jako krasojezdec v cirku. Člunek lítal mu bleskem, podnožky zvedaly se jako křídla ptačí.

Druhý výtečník. Hembal, měl na stavě pověšeného »herinka«, z něhož si vždy chvilkami lízl. Slaneček byla jeho zamilovaná pochoutka.

Třetí, Srna, byl zase milovníkem ptáků. Na stavě jeho po celý rok visela klícka s čížkem, stehlíkem nebo konopkou. Jakmile stavy zachrastily, dal se pták do zpěvu.

Čtvrtý byl »Starán«, člověk širokého obličeje a — široké chůze, nevyčerpatelná studnice písní. Svým hlubokým basem pozpěvoval si celý den. Jeho zamilovaná byla:

»Teče voda teče,
po skalinách hučí,
kdo vzdychat neumí,
láska ho naučí — —

Starán byl šedesátiletý mládenec. Pan mistr sám již netkal, nýbrž jenom nestále snoval osnovy pro své dělníky. Ale právě snování vyžadovalo znalce výborného, jakým on skutečně byl.

* * *

Jak pan mistr, tak i ostatní členové jeho rodiny požívali u všech tovaryšů a sukařek veliké úcty a vážnosti. Slovo jeho bylo evangeliem. Co řekl »náš pan mistr«, bylo svaté; také všecky důležitější události rodinné i veřejné udržovaly se v paměti jejich vždy ve spojení s některými příběhy v domě pana mistra. Na příklad:

Srnovi narodila se holka v roce, když byl s panem mistrem v Praze.

Ten veliký vítr byl, když Adolf šel do Hradce na studije.

Kupka má nový stav v roku, když panu mistrovi přišel diplom z výstavy od Peldryána z Vrchlabí.

Starán je u Zelinků na podruží od času, jak pana mistra ve Vejsplaších okradli, když šel z Harty do trhu.

Povodeň byla, když pan mistr přišel o krávu.

Jirsáně odešlo do kraje na službu v to jaro, když nebožka paní mistrová umřela — —

Když šel pan Adamec k trhu, obyčejně brával sebou tovaryše Srnu, nejmladšího a spolu také nejobratnějšího. Ten také po panu mistrovi nejvíce klobouků, kabátů, kalhot a obnošených bot roztrhal, tak že nové nikdy ani říditi nemusil. Když pak studenti dorůstali, dotrhával i po nich.

Že s panem mistrem často ve Vrchlábí pobyl a i se studenty nejvíce se stýkal (leštíval jim boty), hleděl svoji řeč pečlivěji a vybraněji vypraviti než ostatní tovaryši a lidé ve vsi. Na příklad Kupka přišel do hospody Kálovy a poroučel si: dlouhej doutník. Srna však mluvil v y š š í č e š t i n o u a poručil si hrdě: »Prosím o jednoho dlouhého doutníka« (za $1\frac{1}{2}$ kr.) Nebo: »Přineste mi, pane hostinský, jednoho syrečka« (za 2 kr.)

Abychom konečně celou domácnost znali, nesmíme zapomenouti na — A n e ž k u. Byla v domě již za živobytí paní mistrové a nyní již od 6 let zastává kuchařku i službu zároveň, neboť pan mistr je již na 7. rok vdovcem.

* * *

Jednoho dne přinesla poslice z pošty panu mistrovi psaní. On chodil právě po zahradě a zavolal otevřeným oknem do světnice: »Srno, zítra ráno pojedeš na nádraží pro kufr. Přijede V e r u n k a.«

»Verunka! Naše Verunka!« volali radostně všichni tovaryši, Anežka i přítomné sukařky. »Opravdu již zítra? Ale teď nám ji necháte již doma, že, pane mistr! Pobyla si ve světě dost — dva roky!«

»Nebožka paní mistrová se jí měla dočkat! Že byla poslední z dětí, měla ji nejradši!«

»Aby takhle zvěděl mladý Skála, učitel, že Verunka je doma!« prohodí neopatrně Kupková. Panu mistrovi zachmuřilo se čelo i pravil: »Vy ženské byste nejraději hned všechno spárovaly! Verunce je sedmnáct — jemu dvacet — na takové myšlení času dost.« Potom odešel od okna. Bylo na něm znáti, že zmínka o mladém Skálovi nepřišla mu vhod. Měl s Verunkou zcela jiné plány a úmysly; proto ji dal do »N ě m e c« a do »kuchyně« na rok.

Pan mistr odešel někam ke statku. Ženské zatím zavinuly ruce do modrých, tištěných zástěr, hlavy k sobě a daly se do hovoru: »To vám chci svou duši pečetit, že ti dva si neujdou! Já je dobře pozorovala. Již v loni, když Verunka přišla z H e š p e r k u, oči div na sobě nenechali. Když se někdy potkali, hořeli oba jako kokši.«

»Copak tohle!« vkládá se Anežka, »jakmile vyšla s kosíčkem na pole pro pár brambor, již byl naproti na stráni a tam vyseděl pod křem, až odešla. A ona, jakoby o něm věděla — toť

věděla — kopávala tak dlouho, že by za takovou dobu pytel brambor byl, nechci-li košíček. Jednou docela nemohl se jí pan mistr dočkat — šel za ní na pole — pak bylo nakopáno hned.«

Teď také tovaryši ustávali v práci, poposedli na kraj překládky, jednu nohu vyloučili ven ze stavu a poslouchali ženské.

»Ale měl by to Skála nevěstu! — Mně se však zdá, že z toho mraku d ý š t nebude.«

»Inu možná, Skála je podučitelem, mohla by dostat ženicha z onačejšího místa.«

»A nepřály byste mu jí?« vložil se pojednou také Hembal do jejich hovoru. »Není on také z řádného domu?«

»Eh, my nic neříkáme, my jen tak povídáme. Verunce přily bychom všeho nejlepšího,« brání se ženské.

»Již k vůli starému Skálovi bych mu Verunky přál. Když jsem stonal, víš, máti, když nebylo ani krejcaru zásluhu, když nebylo ani do huby, dal Skála chleba, všeho živobytí jako za hotový. Ani se po penězích nezeptal. Do dneška mu splácíme dluh, týdně dva šestáky. Kdo by to, řku, udělal? — Kraj světa nikdo!«

»Což o to! — A opravdu byl by z nich pěkný párek.«

»Má ji vidět nebožka mistrová! Proč právě v nejlepším čase odešla! Synové dostudují.«

»Dobře ještě, že se mistr podruhé nežení.«

»To tak, aby Verunka dostala macechu! Však ona také již všechno zastane, uvidíte, jen až přijde!«

»Takovou by už nenašel, jako byla nebožka!«

»Což vy, vy nevíte nic, nic nepamatujete!« ozval se hlubokým basem ve stavě »Starán«. — Ale já bych moh' vypravovat kronyky. Jsem u nich od prvních začátků. Počali od ničeho, děti se hrnuly, pan mistr býval často celé dni pryč, chodil po horách po přízi až někam do Krosnova a do Haratic a ona ke všemu doma sama. Tenkráte se příze doma luhovala a na potoce máchala. Často jsem ji litoval: kolikrát byla voda v zimě na potoce plna ledu a »s y ř e n í«, a ona vřelou přízi v ní prala. Jak neměla nastydnout! To máchání byla její smrt.«

»Ale proč mistr někoho nepřijednal?« diví se ženské.

»Vidíte, nepřijednal. Ne, ta ženská málo radostí na světě užila! A když děti dorostly, když řemeslo se zavedlo, rozžehná se se vším. Ó, těžce loučila se s dětmi! Měla je tak ráda a ony tak na ní visely! Zdálo se, vždyť se pamatujete, že o pohřbu o rozum přijdou!« Ženské utíraly si oči.

Za takového hovoru zahlédli pana mistra kráčet od statku dolů. Honem zasedli všichni za stav, člunky zachřestaly, podnožky zavrzaly, ženské sbíraly cívky na ošatky, Starán spustil svou zamilovanou:

»Neví žádný, neví,
a vědít nemůže,
co mé srdce trápí,
jenom ty, můj Bože.«

Když pan mistr vešel a sukařky s ošatkami prázdných cívek spatřil, pravil položertem, polopřísně: »Podívejme se, já myslil, že přinesly již jiné cívky nasoukané, a ony tu zatím ještě křandají. Kohopak jste mlely?«

»Eh, tak jsme vzpomněly na nebožku mistrovou, jakou by zítra měla radost z Verunky.«

»Vy ženské, když se dvě, tři sejdete, nevíte kdy a kde přestat. Proberete všechno z gruntu. Jste všechny stejny. Jako onehdá Popadka: máchala prádlo na potoce a dala se s Vanclovou na druhé straně do povídání a nespozorovala, že jí škopek i s prádlem po vodě ujel. Teprve na Jizeře prádlo chytila.«

»Copak Popadka!« smějí se ženské a odcházejí.

»Tak, tak, jděte, ať mají hoši na zítra dosti cívek. — Ty pak, Srno, nechej všeho. Namaž si dobře kůlko u trakaře, uchystej si provaz, abys ráno nemusil nic shánět. Vy ostatní vyprázdníte světničku pro Verunku. Přízi odtamtud odnesete na dům do komory.«

Všichni s chutí od stavu vyskočili. Budou chystat pro Verunku, na kterou se všichni těší jako na nový, jasnější život. Všichni shodovali se v mínění, že Verunka má povahu nebožky mistrové, která se svými dělníky vždy tak vlídně, trpělivě jednala i hovořila, jakoby jejich matkou byla. Pracovali sice rádi u pana Adamce, avšak k důvěrnosti s ním nikdy nedošlo. Kol něho byla jakási nepřestupná hradba, složená z úcty, vážnosti, přísnosti, ba i bázně.

* * *

Druhého dne jel tovaryš Srna s trakařem do Martinic na nádraží. Hodil se do parády, stojí za to, abychom si ho blíže prohlédli.

Na hlavě má hedvábný klobouk se síťkou v prostředku. Zapadá mu až po uši. Má jej od studenta. — Šosatý kabát po panu mistrovi visí na něm jako pluvial pana děkana na mladičkém kaplánkovi. V místě, kde lidé mívají zaokrouhlené bříško, dělá se mu povážlivý důlek. Ale tak je právě dobře! Nebo, jak by mohl Srna za stavem seděti, nebo dokonce vzadu za stavem na svůrku se přehýbati a šlichtovati? — Kalhoty černé kostky — též po studentovi — jsou mu dlouhé a tvoří asi 30 záhybů, jako mívají měchy na tahací harmonice. Zastavil se u Skálů pro jednoho dlouhého doutníka (za $1\frac{1}{2}$ kr.), hodil kšandu přes rameno a již trakař drnčí po kamenité a hrbolaté cestě, až kůlko v zadu poskakuje. Srna jede jako s parou. Má jen dlouhého doutníka, ale dým jeho chutná mu jak z nejvzácnější speciality. Což teprve, když dostane studentské »veržino«.

Nu jeď, Srno, jeď, už jsme si tě prohlédli. Až se s Verunkou vraceti budeš, počkáme na tebe u Skálů.

III. Dvojí návrat.

Starý Skála běží s ručnicí přes zahradu. Plíží se mezi štěpy a pátravě pohlíží k nebi. Věru dokonalá podoba Černohorce: černý knír, nízká čepička s dýnkem, štíhlé tělo. — Před chvílí štípal dříví u kolny a zaslechl pokřik ptactva v povětří. Znal on

dobře pokřik ten: zajisté někde se tu vzal jestřáb! Bál se tedy o své milé holuby »kaprnáče«, jichž kol jeho hospody hejna kroužila. Za chvíli třeskla teplým vzduchem rána, a Skála vrací se přes neposečenou zahradu s kořistí — nese v ruce lupiče svých kaprnáčů, krásného jestřába.

Nenadálý výstřel přivábil sem ovšem hejno chasy i několik sousedů. Byli zvědavi, proč se střelilo. Skála ochotně dravce ukazoval a vypravoval.

K výkladům jeho přibylo pojednou několik nových posluchačů: přijel totiž právě Srna s trakařem, veza veliký černý kufr. Za ním kráčeli studenti Adamcovi s Verunkou.

»Aj, páni studenti hned si přivedli na prázdniny mladou hospodyňku!« žertuje Skála, podávaje všem ruku. »Toť je dost, že jste si, Verunko, přece jednou na ty naše hory vzpomněla!«

»Těší mne, že návrat můj vám tak je milý. Vyť jste mne dokonce i střelbou přivítal!«

»Měl jsem vědít, že přicházíte, Verunko, byl bych ještě jednou honem vypálil.«

»Ale, snad mi nebudete vykati? Zlobila bych se. Říkejte mi jen jako jindy,

»Inu, mně se zdá, už bych neměl — co bývalo, není — nu, když chceš, Verunko, budiž. Vítám tě k nám do hor.«

»Tak se mi to líbí, strýčku Skálo. Jak vidím — zdrávi všichni.«

»A chvála Bohu, zdrávi jsme, více netřeba.«

»A co Baruška dělá?«

»Škoda, že právě doma není. Co ona se na tebe navzpomínala! Nu, však se teď častěji uvidíte, není-li pravda?«

»I já se na ni těším. Ona byla vždy mou nejlepší družkou. Také jsme se spolu pokaždé cestou do školy stavívaly.«

»A kde je teď váš Jaroslav?« ptá se jeden ze studentův Skály.

»Od jara je v Rovensku za Jičínem. Taky ho čekáme tyto dni.«

Když se učinila zmínka o Jaroslavovi, zarděla se tvář Verunčina do temna. Jak byla v duchu povděčna bratrovi svému, že se zeptal. Byla by tak ráda sama učinila. Zajisté vzpomínala na Jaroslava celý rok.

Když studenti odcházeli, zval je Skála: »Až přijde Jaroslav, navštivte nás, páni. Místa jest u nás dost — ve světnici i na zahradě!« Miloval Skála hovor, obzvláště vážný, o věcech takových, o kterých v novinách čítal. Ve škole vesnické za svého mládí nehrubě toho slýchal — za to hovory studentů bývaly mu pravou hostinou. »Jak ten čas letí! Hoši Adamcovi rostou jako konopí, a Verunka — zdá se mi, jakoby té bylo včera, když se pro Barušku u nás stavívala. Jaké to děvče! Celá nebožka máti za mladých let!« Tak si myslil Skála za Verunkou pohlížeje. Byla postavy vysoké, ladné, v prvním rozpuku mladosti. Bujný kaštanový vlas přikryt tmavým rýžovým kloboukem se širokou střechou, v jehož stínu rděla se milá tvář. Oděna byla prostě sice, ale vkusně v šedé, až ku krku zapjaté šaty.

Zatím zvěděli u Adamců a v blízkých chalupách, že Verunka přichází. Sukařky vyběhly od kolovratů, nechaly státi viják a bosy běžely naproti. Cestou ještě si každá zástěrou ruce utírala.

»Pěkně vítáme, Verunko!«

»Celá maminka — celá — ona —«

»Ach, Bože, kdyby ona tu tak stála — nebožka paní mistrová — —« Tak volaly jedna přes druhou a dobré ty ženy div jí neumačkaly.

Za lávkou čekali čtyři tovaryši, jen v zástěrách a ve vestách, taktéž bosi a s nimi pan mistr. Všichni vhrnuli se do světnice, kdež ovšem nebylo ani k hnutí: čtyři stavy, kamna, postel, stůl, židle, snočadlo a nyní tolik lidí, tovaryšů i dětí.

Složil se kufr, tovaryši přinesli jej do světnice. Došlo na dárky: šátek, zástěrka, dětská hračka, dýmka, tabatěrka — a naposledy vyndala Verunka pěknou knížku a podávajíc ji »staránovi«, řekla: »Vám nesu písničky, aby bylo u nás hodně veselo.«

»Holka, holka, ona si na mne vzpomene! Co jsem se tebe nachoval, dnes bych tě již ani neunesl. Celá nebožka, i srdce má po ní.« (Pokračování.)

Po zprávě o vraždění Slováků v Černovej.

Od JANA KARNÍKA.

Nad Tatrou se blýská, hromy divo bijí,
kol slovenských chalup lační vlci vyjí.

Lační vlci vyjí, na děti se sápou,
bílá hrdla škrtí zkrvavenou tlapou.

Nad Tatrou se blýská, z ručnic oheň letí,
dobře míří kati na slovenské děti.

Na slovenské děti, na slovenské muže,
na košilce rudé krvavé viz růže!

Je z těch růží věnec, jsou z té krve proudy,
napojí se jimi všecky sprahlé hroudy.

Zúrodněná země teplou krví živou
zrodí lvy a lvice, ty zatřesou hřivou,

ty zahučí hromem od Šumavy k Váhu —
a již sedí v týle odvěkému vrahu!

* * *

Zvoní hrany zvoní na černovské věži,
pod ní rodní bratři stydnou v krvi svěží . . .

Věčný Hospodine, Soudce spravedlivý,
vrhni meč své pomsty na rod katů divý,

a buď se svou mocí velikou a slavnou
s těmi, kteří vojnu vedou neúnavnou

za svou volnost lidskou, za otců řeč drahou,
za Kristovu víru nebeskou a blahou!

* * *

Jak v soutěsce horské zaskočené voje,
tak jsi obklíčeno vrahy, plémě moje!

Na výšinách kolem strážné ohně planou,
u nich bdělé čety s pohotovou ranou,

s namířenou hlavní přímo v srdce naše, —
a co zatím doma v táboře se páše?

Lstivé obludy se stany potulují,
mezi bratry zášť a zlobu rozdmychují,

zapalují lidu střechy nad hlavami,
boří krby, ničí duše příšerami,

příšerami, které sají mork nám z kostí,
a nás uspávají k hříšné lhostejnosti,

všecky duše vzlety, všecky touhy čisté
všecku sílu z nebes i naděje jisté

ubíjí a místo nabroušené zbraně
tučné žvance masa cpou nám mocí v dlaně,

aby syté, líné, bez Boha a ctnosti
na jatky nás vedli v blízké budoucnosti!

Obyvatelstvo světa.

Píše BEDŘICH JIŘÍČEK.

(Dokončení.)

Je-li kraj povahy suché a sluncem velkou měrou zahříván, nabude vzduch schopnosti, by ještě více vodních par přijal. V takovém rozehřátém ovzduší i husté mraky a vody plné se rozplynou, aniž by pršelo. Je to jako s pijanem. Čím více tento je rozehřát, tím více nápoje snese. Proto také okolo rovníku málo pršívá, ač tam z moře nejvíce vody vystupuje v podobě par. Jest v tom viděti vzácné Boží neboli přírodní hospodářství. Ohromné množství potřebné vody se lehkou dopravou větrnou přenese do těch krajů, kde je vody třeba pro život ústrojný a kde se malebně k souši a půdě druží prameny, potoky a řeky, které jsouce častým deštěm napájeny, zase zavlažují zemi, činíce ji úrodnou a obydlitelnou.

O ledačem si myslíme, že je to zbytečno a našemu životu škodlivo. Ve skutečnosti však věc se má jinak. Co se naláteří krátkozrací lidé na prach, na pouště a na sopky. Kdyby jich však nebylo, zle by bylo.

Dříve se myslilo, že k výrobě deště je toliko třeba, by se páry vodní zvedly do studenější vrstvy. Tam se promění v mraky a z mraků prší. Nepršelo by. Ani kapka z par by nespadla na nás, kdyby nebylo v ovzduší prachu. To každému dokáže experiment. Dej nebo pusť si čtenáři do dvou skleněných rour páru.

Avšak jednu rouru profiltruj tak, by tam byl vzduch čistý nikoli ten obyčejný. Uvidíš, že v rouře neprofiltrované se bude pára zhušťovati a srážeti ve mračný vláček. V profiltrované bude vzduch pořád průhledný. Anebo dej do roury profiltrované i neprofiltrované něco vody a rozehřej. Voda se promění v páru v obojí rouře. Nyní obojí schlaď a spatříš, že v neprofiltrované rouře se objeví pára viditelná, ale v profiltrované rouře páry neviděti. Pára zůstává neviditelnou parou.

Z toho plyne důkaz, že nestačí, by vzduch prosycený párami se pouze až po jistý stupeň ochladil, by v sobě utvořil krůpěje, nýbrž že je třeba, by v ovzduší byli maloulincí drobečkové povahy buď tekuté nebo pevné, kteří by tvořili jako násady pro počátečné zhušťování vodních par. Nezávisí hustota mraků jen od vodních par, nýbrž i od hojného množství drobného prášku, jenž dává podnět k tvorbě mraků.

Prach jest všudy v ovzduší i v nejvyšších výšinách. Na zkoušku se daly skleněné plotny natřené glycerinem na různá místa a na různé výšiny. Podle usedlého prachu, jejž vítr už s těch ploten nesmete, dá se vypočísti, jak velké množství prachu je roztroušeno v jednom kubíkovém metru.

Vzdušný prach dále našemu oku dělá modrou oblohu. V ohromných výšinách až 30 i 40 km. nad povrchem zemským je velké množství prachu. A ten prach ssaje v sebe světlo sluneční a propouští z celého vidma slunečního jen ty vlnky, které mají nejkratší délky, tedy jen paprsky barvy modré.

To dokázal zase experiment. Projde-li paprsek elektrického světla rourou skleněnou, v níž jest vzduch vyfiltrován, neviděti ho. Vzduch čistý je průhledný, proto propouští světlo a nebarví. Pustí-li se do této roury jen něco obyčejného vzduchu, již paprsek světelný tam vpuštěný poněkud zmodrá, Modro to je jako modro nebeské. Není pravda, že modř nebeská pochází od kyslíku, jenž má ve stavu tekutém barvu modrou. Modrost kyslíku je matná a jakmile se spojí v atmosféře s bezbarvým dusíkem, zmizí tato barva úplně. Kdyby však měl přece kyslík svou barvitostí vliv na modro nebeské, sotva bychom mohli dohlédnouti do zadní černé prohlubně světové, a jinak by světlá tělesa jako měsíc i mraky v tom případě, kdybychom na ně hleděli modrou atmosférou, musila by se nám jeviti modrými jako předměty, na něž se díváme sklem modře zbarveným. Vzduch je úplně průhledný. Musí proto v ovzduší býti ve velkém množství maloulinká tělíska větší jako násady na krůpěje dešťové a tato odrážejí všecky paprsky, takže se modrá barva blízko horizontu seslabuje, pak různým účinkem odrazu a lomu světla nejrozmanitější barvy povstávají, doprovázejíce východ i západ slunce. Říkáme tomu červánky.

Že je v atmosféře prach, to má za následek mnohé pro nás lahodné zjevy. Bez prachu vzdušného měli bychom nad hlavou nebe černé, smuteční. Tak máme nad sebou nebe modré, naděj né. Modrá barva je barvou naděje. Dále, všudy ve stínu by byla čirá tma. Prach působí rozptyl světla. Tím se stává, že ve stínu máme příjemnější světlo než na slunci. Kdyby nebylo

prachu, nedostali bychom kromě od paprsků slunečních přímo s nebe žádného jiného světla. Severní svah každé hory, severní strana každé budovy a každého pevného předmětu byla by úplně temná, nenalezaly-li by se na této straně nějaké předměty, jež by odrážely na ty strany světlo. Na zemi by bylo světlo jen tam, kam by došly paprsky sluneční. Ve stínu by byla tma a přechod od světla do stínu by byl náhlý, jako uřezaný.

Nebylo-li by prachu, neměli bychom také příjemných záclon mračných. Jak je den dlouhý, tak by vždy slunce bylo na obloze viděti. Tím by povstalo vypařování tak silné, že by země byla ihned vypráhlá. Země by se stala většinou pouští.

Zkrátka, bez prachu nebylo by mračen ani deštů. Vlhčiny by byly, a to ve tvaru rosy. Traviny, keře, stromy přitahujíce si obyčejně v noci vodní páry ze vzduchu oku neviditelné tak by navlhly, že by z nich kapalo. Nahražovaly by si takto déšť nynější. Za to však na širém poli by rosa za noci usedlá brzy ve dne se vypařila. A brzy by se s rovin všecka vlhčina odjinud přišlá silným vypařováním ztratila. Vysoké hory, pahrbky jsouce chladnější, by k sobě vlhkost vzdušnou přitahovaly v takové míře, že by na nich byly samé potůčky, které by se spojovaly tvoříce bystřiny, které by všecku půdu rozvířily a veškeru prst splákly. Byla by to jen holá skaliska. Život za takových poměrů byl by asi málo utěšený.

Nesmíme tedy naříkati na sopky a pouště, tyto zdánlivé skvrny v přírodě. Sopky a pouště jsou továrny na výrobu prachu ve velkém.

Vodní páry, které se prachem srážejí v mračna, jsou pro život důležitými. Předně zabraňují rychlý úbytek vlhkosti, když listy a byliny jsou dány na pospas úpalu slunečnímu a k tomu bývají ssávány od listů a pupenců, kteří takto v sebe dostanou i něco čpavku, když jest doprava jeho pomocí kořenů ze země nedostatečnou. Vodní páry dodávají rostlinám také hojně vodíku, jenž se sdružuje za vybíjení elektřiny s dusíkem obsaženým ve vzduchu a tvoří čpavek, jenž je pramenem, z něhož se vyrábějí bílkoviny. A tyto jsou základem veškerého zvířecího života. Naše ovzduší, v němž žijeme, je zvláštní shluk jistých plynů. A považovati tento shluk za náhodu, bylo by větším zázrakem, než jej míti za prozřetelní výrobu Tvůrce nejvýš moudrého.

Atmosféra o hustotě, jakou právě má, má různé pro život důležité úlohy. Předně je zásobárnou tepla. Dále je spižírnou kyslíku, kyseliny uhličité a vodních par. Teplo sluneční letíc atmosférou k povrchu zemskému nic neztratí na své teplotě. A atmosféra toto přišlé teplo tak rychle nepropouští. Přece však to teplo, které přišlo za dne ode slunce, v noci podle možnosti se vytrácí. Tím způsobem je zaručena rovnováha tepla, která by jinak nebyla na naší planetě. Atmosféra reguluje také teplotu. Že teplota na zemi by unikala a unikla naprosto, kdyby atmosféra nebyla přiměřeně hustou, viděti lze na vysokých horách. I na výšinách vyšších ve krajích tropických je věčný sníh. To pochází výhradně od řidšího vzduchu, jenž právě postrádá vlastnosti, držeti v sobě vyšší teplo. V tomto řidším vzduchu teplo

rychleji ubíhá. Při výšce 18.000 stop je vzduch náš o polovici řidší než zrovna nad hladinou mořskou. Průměrná hranice věčného sněhu jest v této poloviční výši, tedy 9000 stop i na samém rovníku.

Z toho plyne, že kdyby vzduch se rozředil jen o polovici, již by byl život vyšších tvarů na naší zemi nemožným. Dá se lehko uhodnouti, jaké účinky toho by nastaly. Jistě by celý povrch zemský až na nepatrný kruh okolo rovníka, kde by to tepelné poměry dovolovaly, proměnil se v led a sníh.

Život na zemi byl by také nemožným, kdybychom v atmosféře měli jen polovici těch plynů, jež nyní máme. Doprava kyslíku a kyseliny uhličité, plynů to pro rostlinstvo tak potřebných, byla by buď stíženou nebo docela nemožnou.

Je pravděpodobno, že rozředění naší atmosféry jen o čtvrtinu mělo by v zápětí přeměnu povrchu zemského v povlak sněhový a ledový. Jen úzký pruh okolo rovníku vykazoval by život nejnižších tvarů.

Nikoli ledabylé sdružení plynů v ovzduší podmiňuje život. Zvláštní, jemná, vypočtená, zamýšlená směs plynů za jisté zamýšlené hustoty a teploty vyvodí a udržuje život.

Na první pohled by se zdálo, že hlavní podmínkou animálního života je kyslík a že ostatní okolnosti s ním spojené nemají důležitosti. Jdeme-li tomu hlouběji na kloub, shledáváme, že dusík, jenž sám v sobě je mořidlem života, je nejdůležitějším prvkem pro rostlinstvo, protože z dusíku si toto pro sebe získává amoniak, jejž rozpuštěný a deštěm do země dopravený přijímá.

Lid to vyciťuje, ale špatně hádá. Lid praví: Po bouřce vše rychleji roste, protože hrom zemi otřásá. Po bouřce vše bujněji roste, avšak nikoli následkem otřesů hromových, nýbrž následkem toho, že při bouřce v ovzduší se vyrábí ammoniak, jenž s deštěm do země spláknutý podporuje vzrůst rostlinstva. Ač čpavek přichází ve vzduchu jen tak maloulinko, jako jedna ku milionu, přece od této okolnosti závisí život živočišný, neboť ani zvířata ani rostliny nejsou s to, aby vsály v sebe ze vzduchu volný dusík; jen v ammoniaku ho v sebe soukají.

Jiný důležitý plyn pro život je kyselina uhličitá. Její poměr k souhrnnému vzduchu je jako 4 ku 100.000. Kyselina tato, ač je nezbytnou podmínkou života, je sama v sobě pro život jedem. Je-li jí někde v místnostech špatně větraných větší množství, již zdravotní orgánové křičí a dožadují se nápravy zdravým větráním. Nějaký čas je možno dýchati v sebe kyselinu uhličitou ve větším procentu, než má býti pro normální zdraví, avšak plíce by toho dlouho nevydržely. Proto kdyby kyseliny uhličité bylo jen půl procenta v ovzduší, již by byl život ohrožen.

Bylo by snad rozumno, říci: Život takový, jako jest náš, musí býti sice vázán na jisté ústředí, na jisté podmínky; avšak život jiný, jiný organismus může zase býti možným v jiných živlech. Je to pravda. Ale zase musíme říci, že ten jiný organismus nemůže býti velice odchylný od našeho života. Proč? Protože je dokázáno, že všudy ve světě viditelném jsou stejné látky, stejné síly a stejné zákony přírodní. Tož život jsoucí ve

hmotě o těchže silách a zákonech přírodních, musí v základě neboli podstatě býti všudy shodným.

Ve světě širošírém jsou různé teploty od 273 stupňů zimy až po žár o tisících a tisících stupňů, jako je to na našem slunci. Jakou temperaturu musí míti náš život, by živořil? Jen maloulinký výstřižek z této ohromné stupnice temperatury světové. Životu se nejlépe daří v temperatuře od jednoho až po čtyřicátý stupeň tepla. Tyto hranice tepelné jsou přiměřeny vlastnostem dusíku a jeho sloučeninám. Jen v mezích této teploty mohou jeho vlastnosti býti životodárnými a životokojnými. Rychlý přírůstek neb úbytek teploty mimo hranice této stupnice tepelné, tedy stav teploty pod nullou nebo nad 40° C, kdyby déle trval, zničil by jistě mnohé tvary života a další vývoj života by učinil nemožným, až na některé nejnižší formy.

Že by život ústrojný vyššího tepla nesnesl, třeba uvésti tu okolnost, že bílkoviny, jež hrají tak velkou úlohu v těle, za vyšší teploty by se rozpadly. Tuky, jež tvoří velkou část těles ústrojných, vysoké teploty nesnesou. Při 70° C se rozpouštějí.

Sami na sobě poznáváme, že tělo naše musí setrvávati v jistých mezích tepla. Průměrná teplota naší krve je 37·5°. Při tom stupni se ustavičně drží. Vystoupí-li nebo sníží-li se jen o jeden stupeň, již lékař oznamuje povážlivý stav našeho zdraví. Vyskočí-li teplota o 5°, je život ohrožen, vyskočí-li o 6°, nastává jistá smrt. Jest jen to divno, že teplota našeho těla se drží, je-li tělo zdrávo, pořád při 37·5°, i když okolí, v němž žijeme, tone ve vysokém horku anebo ve třeskuté zimě.

I semena rostlinná jsou vázána na jistou teplotu. Neklíčí leč v teple nad 5 stupni teploty.

Třeba některá vyšší zvířata a člověk tak jsou ustrojena, že se dovedou přiuzpůsobiti a chrániti proti drsnosti povětrnostní i v nejrůznějších pásmech zemských, u většiny živočišstva toho není, jak vidíme z té okolnosti, že plazů není ve krajích arktických.

Víme, že na zemi nikde není zimy a teploty nadmírné, která by dlouho trvala. Všudy je střídání ročních počasí. Není nikde na světě živočicha, jenž by celý svůj život trávil v ústředí, v němž by byla ustavičně temperatura pod bodem mrazu.

Je tedy třeba jisté, zúmyslně zamýšlené teploty pro náš život. Tuto pro život nutnou teplotu podmiňuje a reguluje voda, vzduch, jistá vzdálenost od slunce atd.

Teplo na zemi jest v opačném poměru ku vzdálenosti od slunce, a to tak, že bychom při poloviční vzdálenosti měli čtyřikráte tak velké vedro a při dvojité vzdálenosti zase jen čtvrtinu tohoto tepla. Již kdyby jen o třetinu byla země blíže, měli bychom teplotu jednou tak velkou jako nyní. Uvažujeme-li na druhé straně přílišnou vznětlivost ústrojného těla a obzvláště jeho tuků a bílkoviny, musíme uznati, že se nalézáme v mírné oblasti sluneční, která je nejpřiměřenější životu. Nesměli bychom se daleko od slunce vzdáliti. Jistě by nejvyvinutější tvorové na zemi vzali zkázu a všechny jiné tvary ústrojenstva by se změnily k horšímu.

Od šikmého postavení osy zemské závisejí roční počasí a nerovnost dnů a nocí po sobě jdoucích ve všech mírných pásmech. Obyčejně se myslí, že tato šikmost je náhodnou a že by každé jiné postavení osy zemské působilo zrovna takovou výhodu jako nyní. Kdybychom si v obrazotvornosti představili všímožné jiné postavení osy zemské vůči slunci neboli lépe řečeno vůči ploše dráhy zemské, shledali bychom, že ve všech možných jiných případech by byl život na zemi ohrožen. Jen ta nynější šikmost má nejblahodárnější vliv na zemi jako na nositelku a pěstounku života.

Pro život blahodárně působí střídání dne a noci. Dobře tedy, že naše země pěkně pravidelně tancuje okolo slunce. Sotva by bylo výhodno pro ústrojenstvo, kdyby bylo ustavičně ve světle nebo ve tmě. Svět, jenž by byl vystaven ustavičnému světlu, měl by z toho malý zisk. Celá příroda je plná měny a protivných stavů a pohybů čili rythmů. Život sám je zprvu ve vzrůstu a pak v zániku, ve využitkování okolních látek a pak zase v jejich opovrhování. Naše údy jsou hned nadšeny pro práci a hned zase unaveny. Popud k činnosti nesmí dlouho trvati. Napjetí stálé škodí. V tom také spočívá cena tmy, kdy předměty od světla a tepla na čas zmizejí. Zotavení, odpočinek je nejlepší přítel našich smyslů, našeho ducha, vůbec všech mohutností. Vyzbrojuje nás novou silou pro nastávající práci.

Jak rotliny tak živočichové posilňují se nočním odpočinkem. I delší rythmy protivné v přírodě jako léto a zima, sucho a vlhko jsou pro vývoj života prospěšnými. Je známkou prozřetelnosti, že dny a noci v těch krajích, kde je palčivost největší, jsou si po celý rok téměř rovnými, poskytujíce rovnoměrné období činnosti i klidu. Naopak to musí býti ve krajích studených. Tam je krátké léto. Proto tam v létě slunce v jistou dobu celý den svítí. Lidé tamější to těžce nesou. Raději si libují v zimě v ustavičnou tmu. Ale v přírodním hospodářství tak musí býti. Tam je, jak řečeno, krátké léto. Rostlinstvo se musí tam rychle vyvíjeti, aby se neopozdilo, by je nehotové nezastihla dlouhá zima.

Střídání tepla musí býti. Den a noc musí býti. Byla-li by v tropických krajích půda vysazena nepřetržitým slunečním paprskům, bylo by zle. Z tepla by se vyvinulo horko, pak žár. Když se však střídá den a noc, teplo nadbytečné v noci se rozplyne a mizí nebezpečí, že by zahynul život úpalem. Kdyby však den a noc byly delšími na př. 50, 100 hodin, stouplo by vedro za dne tak vysoko, že by toho život nevydržel a za noci zase tak dlouhé by se krutá zima dostavila. Co by za dne narostlo, v noci by pomrzlo. Zase tedy je to dobře, že země při svém pravidelném tanci okolo slunce dělá jen právě takové vytáčky čítající 24 hodin. *Jak krásně a účelně je vše zařízeno pro život!*

Mohlo by se ještě mnoho jiných okolností uvésti, které ukazují, jak choulostivá věc je ten život náš i život vůbec. Proto pošetilo jest věřiti a čenichati život všudy tam, kde je nějaká hruda hmoty. I na té naší zemi je dosti prostor neobydlitelných. Vysoké hory a náhorní roviny a podobně nejhlubší hlubiny mořské nejsou schopny, by byly rejdištěm života. O točnových krajích ani nemluvím. Tam teprve nelze žíti.

Uvažme ještě některé okolnosti. Objem a váha veškeré hmoty zemské podmiňuje život na zemi. Byla-li by její váha menší, nemohla by země svou malou přitažlivostí tak velký obal vzdušný jako nyní okolo sebe držeti. Byla-li by větší a hutnější, bylo by zase ovzduší hustější a měla by více vody, a to tolik, že by stačila na zaplavení celého povrchu zemského.

Vyzvídáme-li poměry na jiných planetách, vždy zpráva o velikosti a jakosti hmoty poví nám, zda tam možno bydleti čili nic. Menší planety jako Mars, Merkur, nemají dostatečné masy, která by byla silnou, by okolo sebe držela vodní páry. Kde není vody, není života.

Ostatní všecky velké planety mají jen velmi málo pevnin, jak vychází na jevo z jejich velkého objemu ale malé hutnosti. Je jisto, že tam jen je život, kde to velikost a masa tělesa dovoluje. Jediná země má na sobě směs zvláštních, promyšleně spojených a shluklých podmínek životních, které snad nikde na světě se nesběhly a nesbíhají.

Možno však namítati, že jinde na světě mohly a mohou také takové okolnosti nastati a přivoditi takovou směs vody a plynů, která se také může státi ústředím jistého života jako na zemi.

Podle nynějšího zkumu světa je takových podmínek života jinde ve světě málo nebo nic.

Předně život vzhledem k teplu nebo zimě je velmi choulostiv. Pohybuje se jen v úzké škále temperatury. Nesnese velkých rozdílů a přechodů temperatury.

Jak jemně vše na zemi pro život je vypočteno, na př. jistá hutnost atmosféry, rozprostraněnost a trvalost mořských prohlubin, rozdělení moře a pevniny, atd.

Jen nepatrná přeměna toho již by učinila život nemožným, jelikož země by byla vysazena velkému střídání mezi zimou a vedrem. Proto s jistotou se může říci, že jiné planety, které přijímají od slunce buď příliš mnoho nebo příliš málo tepla, nejsou schopny k vývoji a živení života ústrojného.

Mars má od slunce jen o polovici méně tepla než naše země. Pak dle nejnovějšího názoru nemá vody. Bílé čepice na jeho točnách prý není sníh ale pěna, jsou prý to pokrývky utkané z kyseliny uhličité nebo z jiných plynů. Snad je tam nějaký život na nízkém stupni. Jeho malý objem a malá masa může sice držeti okolo sebe řídkou atmosféru, skládající se z kyslíku a dusíku, jsou-li tam totiž tyto plyny, avšak tak řídká vzdušná vrstva neudrží v sobě přes noc to teplo, které se nachytá za dne. To dokazuje ta okolnost, že Mars slabo odráží světlo. Z toho jde, že nemá snad žádných mraků ve své řídké atmosféře.

Venuše zase naopak nemůže hostiti život pro poměry opačné. Dostává ode slunce jednou tolik tepla co země. Musili by tam býti zláštní regulační síly, které by tak velké teplo přiváděly na tu míru, jakou vyžaduje život.

Nyní se také ví, že Venuše nemůže na sobě míti života pro svou zvláštní točbu okolo své osy. Proto je vždy obrácena

touže stranou ke slunci. Jedna polovice má tam ustavičně den, druhá ustavičnou noc a jen malé pásmo mezi temnotou a světlem má takové světlo, jež vchází lomem paprsků. Temná polovice musí míti nesmírnou zimu a světlá polovice zase takové vedro, kterého nesnese žádný život. Následkem ohromného horka musí býti na Venuši ustavičně v ovzduší hrozný rozruch a ten je životu nepřátelský.

Zrovna takové ale ještě nepřátelštější jsou poměry na Merkuru. Je totiž ještě menší než Venuše a blíže slunce a ustavičně jednou a touže stranou ke slunci obrácen. Proto na jedné polovici má ustavičný žár, při němž vodní páry, jež by se tam vyskytly, by se ihned rozprchly, kdežto na druhé polovici jest ohromná zima. Vylučuje se tedy tímto veškero uvažování, zda na Merkuru je život. — Není možným tam dokonce.

Mnozí sice připouštějí, že život je vázán na podmínky jemné a spletité, ale také poukazují na to, že život je také tuhý, otrlý, snášeje brzy zimu třeskutou, brzy vedro úpalné na zemi. Podobně je prý tomu ve velkém na různých tělesech nebeských, kde taktéž poměry místní jsouce rozmanitými, mohou býti přece možnou kolébkou životu otrlému. To je pravda, avšak jen po jisté meze je vykázána možnost existence života. Ovšem člověk jsa nadán rozumem a předvídaje překážky života v jistou dobu se proti ním obrňuje. Vozí si na př. z lesa palivo pro zimu. Avšak jsou jisté podmínky, bez nichž života není na př. voda, jistá temperatura atd. Že by zevnější planety v naší soustavě sluneční byly jevištěm života, nevěří ani ti, kdož všudy, kde možno, ve světě čenichaji život. Jsou příliš od slunce vzdáleny. Jupiter na př. jsa pětkráte tak daleko jako naše země, dostává jen 25tý díl světla a tepla jako my. A kdyby tam byly i jiné příznivé podmínky života, nebylo by pro nedostatek tepla a světla možno tam hostiti jakýkoli i nejnižší život. Mimo to jsou zevnější planety málo hutné, majíce sotva která tvrdý obal. Ba snad nemají ani živlů, z nichž by se mohla skládati pevná obálka. Mnozí myslí, že Jupiter, Saturn, Uranus a Neptum mají ještě svůj domácí záhřevný krb. Ale je pochybno, že by ten krb tak zatápěl, že by udržoval kovy ve tvaru tekutém a parném. Sic by musily míti vlastní světlo a tomu tak není, a pak by musily míti větší hutnost a tomu také tak není.

Zkrátka je jisto, že v naší sluneční soustavě jediná naše země je nositelkou a živitelkou života.

Mnozí učenci tuto pravdu uznávají, ale zároveň dodávají, že jiné planety měly kdysi život, anebo jiné zase budou život míti v budoucnosti, až se tam upraví podmínky životní jako na zemi. Taktéž na zemi to dlouho trvalo, než vše bylo pro člověka připraveno. Dnes mi, zítra tobě. Dnes země, včera měsíc, zítra Jupiter. Ve světě jsou kolébky i hroby. Tak praví ten, jenž nemá ohled na fysikální podmínky, které činí nemožným život nejen včera ale i zítra.

Jsou na světě učenci, tak zv. geologové, kteří z vrstev zemských čenichají, že to trvalo na zemi sta a sta milionů let, než se země tak upravila, jakou je nyní. A ti, kteří holdují směru

darvinistickému, vidí ve zkamenělinách tvary živočišné a rostlinné, které se jedny z druhých přerozujíce potřebovaly k tomu milionů a millionů roků. Jim však do toho učení se pletou astrofysikové, poukazujíce na slunce. Dokazují: Slunce není věčné, nesvítí vždy, nesvítilo a nehřálo vždy stejně, a také nebude vždy stejně a vůbec hřáti a svítiti. Slunce je vyčerpatelné. Noční dělník musí při práci míti zřetel na lampu. Když svítidlo vyjde, nemůže pracovati. Tak i život nemůže pracovati, když zdroj života, slunce, buď nesvítí a nehřeje, nebo dosti vydatně nehřeje. Lord Kelvin dí: Máme nezvratné pokusné důkazy, dle nichž život našeho slunce jako svítící hvězdy trvati může jen v době, vykazující skromné číslo, jistě méně než 50 millionů let.

Proto mnohá planeta, na níž se tuší život buď minulý nebo budoucí, nemá času k vývoji, neboť je vázána na slunce jako lampa na petrolej. Je tedy neshoda mezi geology a astrofysiky. Geologové jsou tuze štědří, uštědřujíce životu milliony millionů let, kdežto astrofysikové hledíce jako muži Galilejští do nebe radí umírněnost v počtech. Zda se shodnou?

Správný je závěr, že ani v minulosti nebylo, ani v budoucnosti nebude nadbytku času k životu a že hřejnost slunce se přiměřeně, prozřetelně využitkovala a využitkuje k vývoji života na zemi a dostačí k tomu, by lidstvo dospělo k úplnému vývoji všech svých duševních i mravních sil.

V boji.

O každý mrtvý kámen zápasil jsem krutě,
krev proudem tryskala z mé otevřené rány,
já krvelačné šelmy do doupat zpět nutě
krok za krokem se rval bez dechu, rozedraný.

A marně šípů déšť můj kovaný štít hlodal,
meč vítězný v mé ruce vrahy drtil s chvatem,
co rodný bratr můj svou ruku ďáblu podal,
krev naši zaprodal a lásku ubil zlatem.

Náš prapor ušlapán ve prachu teskně kvílí —
ha, zrádce proradný svou krví hanu smyje,
než slunce k západu se nad bojištěm schýlí
my vrahu dokážem, že ještě náš lev žije. —

Miloslav Javorník.

Matěj v povstání.

Povídka z povstání r. 1863 od Sewera Ignáce Maciejowského. Z polského přeložil FRANT. WOLF.

(Dokončení.)

Matěj ustupoval poslední. Odcházeje z řady, vpadl na silnici, vyrval z pod zabitého dragouna karabinu, strhl s něho nábojnici, ohmatával raněné pod koleny . . . Náhle se mu udělalo teplo pod beranicí, cosi vlhkého mu zalévalo oči, otřel je rukávem: krev! Zamrazilo ho, leč nepustil karabinu a nábojnici, seskočil se silnice do příkopu a odešel za druhými do lesa.

Střelci kryli návrat širokým řetězem, ustupujíce. Radost byla veliká, raněné vzali všecky, deset jich pouze scházelo.

Sedmdesát kusů karabin, tolikéž nábojnic, v nich tisíc skoro nábojů, palašů dragounských třicet, chycených koní šest a zachránění nováčkové, ze kterých dvě stě zvětšilo řady povstalecké. To byla vítězná kořist dnešního dne.

Veliká radost propukla uprostřed tábora. Přes únavu neměl nikdo chuti se položiti, ba ani si sednouti. Nervy hrály, nadšení bylo veliké, řeč projevovala se hlasitými výkřiky.

Bartoš honosil se dobytou ručnicí a dvěma nábojnicema, a hleděl lítostivě na Matěje, ležícího na sněhu, zbroceného krví.

Lékař a dva ranhojiči jali se ošetřovati raněné. Začato u Matěje; moskevská kule mu rozryla kůži nad čelem až na samý vrch hlavy. Krev ustydla v černých kusech a tvrdla, tak že svěží a červená vydobývala se z rány malými krůpějemi.

Matěj unavený bojem, seslabený ztrátou krve, usnul. Probudila ho voda, přiložená na ránu a prudká bolest. Otevřel oči a hleděl udiveně.

Lékař mu podal butelku silné kořalky, napil se, přišel k sobě. Kraje omyté rány ranhojič oholil, lékař ji ucpal cupaninou.

»Ho, ho, Matěji, tys bohatýr,« — pravil — »tys za otčinu prolil krev; bránil jsi vlastníma rukama tu svatou zem, jejíž jsi synem; zaclonil jsi jí vlastníma prsama. Řekni sám!«

»Snad ano!« — odpověděl po tichu Matěj.

»A jsi hrdý na to? Jsi spokojený?«

»A jak mám býti spokojený, když musím se vrátiti do chalupy?«

»Proč? kůže je sotva protržená, zítra se začne hojiti, za týden budeš moci znovu práti Moskaly.«

»Kéž by se to stalo!« — řekl potěšený! — »Kéž bych jen mohl se nějak vleci za táborem!«

»Jsou zajatí koně, ale i našich je dosti, poručím, by ti jednoho dali. Kdo krev prolévá za otčinu, zasluhuje úcty i vděčnosti.«

Ošetření skončeno. »Je ti lépe?« — ptal se lékař, nachyluje se nad Matěje.«

»Vzpamatoval jsem se a jaksi jsem se občerstvil.«

»Zítra se hlas k ošetření a zároveň dostaneš horkého čaje a kousek masa.«

Lékař odešel. Matěj se položil a zavřel oči. Počal blouzniti . . . On proléval krev svou za otčinu, zaclonil svatou zemi vlastníma prsama. Cosi v něm se dálo, nové pojmy v něm se utvářely. Měl radost ze sebe, ač se mu nepodařilo nic nalezti u Moskalů. Přes to, že mu bylo líto ztracené příležitosti ke snadnému výdělku, budící se v něm pojmy přehlušily v něm žádostivost.

»Snad jsem bil Moskala naposledy« — uvažoval. — »Ale jak jsem vlastníma prsama zaclonil otčinu, tak jsem zaclonil! Ale jak jsem vlastní krev prolil za svatou zem, tak jsem prolil: a to mně nikdo nevezme! Kdyby mne Kačka viděla roztaženého na sněhu s rozbitou hlavou, naříkala by ukrutně, ale musila by se i radovati! Kdyby nechtěla, tak bych jí nabil! . . . Hloupá.« Byl rozhořčen na Kačku. Cítil, že by ukrutně naříkala, ale málo se radovala.

»Či ví ona, co je to otčina? . . . Ale ty víš? . . . Já musím věděti, když za ni vlastní krev prolévám! Kačka je hloupá a dost!«

Temnilo se mu, černá noc zacláněla mu zvolna svět. Z daleka na temném pozadí, odrážejíc se od bílého sněhu, zjevila se před ním světlá postava s hvězdami nad čelem. Matěj myslil, že je to Nejsvětější Panenka, hlas se mu zarazil, ruku vztáhl . . . Děťátko na ruce neměla, ani koruny na hlavě.

Postava splynula k němu a řekla: »Celá tato svatá země je moje, Moskalé mi ji vzali. Braň mne!«

»Matěji, otevři oči!« — uslyšel nad sebou hlas a zároveň pocítil, že ho zdvihají.

Otevřel oči; při něm klečel lékař s butelkou horkého čaje; »Napij se, to tě občerství . : . Kůň čeká . . . táhneme!«

Matěj vzal lékaře kolem krku a šeptal mu do ucha: »Viděl jsem svatou otčinu. Říkala, že jí celou zem Moskalé vzali, volala: Braň mne!«

Podnícený vzrušením políbil lékaře, zastyděl se a padl do sněhu. Lékař se nachýlil k němu a přiblížil svá ústa k jeho ústům.

»Bratře, vy toliko ji zachráníte, vy jediní, ale všickni najednou.«

Matěj přivinul jej upřímně k sobě, zdvihl se sám, chytil butelku, loukal a pil. Políbení a čaj mu rozehřívaly srdce.

»Jak sličná byla ta svatá« — šeptal k sobě, — »ale jak smutná, škoda, škoda! Nyní již vím, co to je otčina, Ale Kačka? Kačka — jako ženská, je hloupá a dost!«

Vzchopil se, chytil ručnici, nohy se pod ním třásly, v hlavě se mu mátlo, leč šel, kde stáli koně.

»Matěji, pojď, pojď; je tu pro tebe dragoun a na něm sedlo, jako ulité, budeš seděti jako důstojník!«

»Když na něj nevylezu« — zvolal Matěj — »jaksi jsem seslábl.«

»Neboj se, vysadíme tě, koníček jako děcko, jen abys nohy do třmenů vložil . . . «

»Napral jsi se dnes Moskalů, napral, tak si můžeš odpočinout na koni.«

»Nedíval jsem se« — odpověděl Matěj, »zda od mých výstřelů padají, jen jsem dále nabíjel. Najednou se mi hlaveň zahřála a v tom jsem klesal do sněhu.«

Hoši z Mirce vyzdvihli Matěje do výšky a posadili ho do sedla. Kůň frkal, pouštěl páru nozdrama, leč stál klidně.

»Podejte mi ručnici!« — zvolal Matěj. »Poneseme ti ji.«

»Ne, nechci, dejte mi ji: Já se s ní už nerozloučím. Přiváži si ji právě tak, jako dragouni. Bez ní jako bez ruky!«

Udeřeno v bubny, řady se srovnaly. Střelci, zachránění nováčkové se zbývajícími kosami a kosiníci, za nimi ranění na zajatých koních.

Matěj se usadil na pohodlném sedle. Kůň vycvičený šel rovně, hledaje ve sněhu vytlapané stopy. S koně viděl Matěj celý oddíl, postupující uprostřed stromů. Na velikém prostranství zdál se mu malý, nepatrný, drobný. Srovnával ho ke dlouhým řadám Moskalův a udělalo se mu smutno. »Oni přišli z konce světa a námi ovládli; my ve vlastní jsme zemi a je nás veliká síla . . . Kdyby, jako hoši z Mirce, šlo všecko rolnictvo, kolik ho jest tu, teprv by si věděl takový mrak rady s Moskalem . . . Obklíčili by Šidlovec, potom by vzali Radom, z Varšavy by utekli sami . . . My jsme šli, ale proč jiní zůstali v chalupách?«

Nedovedl si toho vysvětliti, leč divil se selské hlouposti.

»Ovšem my« — opakoval — »ale najednou všickni, v hromadě do jednoho!«

Výrazy lékařovy míhaly se mu v mozku. Přilnul k nim, cítil teplý polibek na svých ústech, počal pochopovati bratrství.

Zavřel oči, usiluje přivolati smutnou, světlou postavu s hvězdami nad čelem.

Nepřicházela. »Ój, radovala by se, radovala, kdyby tak sedláci všichni, při této příležitosti šli dnes na Šidlovec i na Kielec, ale pak najednou ve velkém zástupu na Radom a Varšavu . . .

»Matěj má vidění, neboť stále mluví sám k sobě« . . . , ozval se kosiník, jdoucí stezkou vedle koně.

»Nemám vidění,« — zvolal Matěj — »vím, co mluvím.«

»Tak nám to pověz!« — »Jste hloupí na to.«

»Jak jen vylezl na kobylu, tak se mu zdá, že je tak moudrý, jak je vysoký. Pro Boha!«

Kosiníci počali žertovati. Matěj jim neodpovídal, jel pochmurný a zamyšlený. Sotva ho rozveselily ohně táborové a vůně krupičné kaše, roznášená sičící parou z kotlů.

Oddíl stanul v pořádku, ručnice složeny do pořádku, kosy vraženy do země, pro osvobozené nováčky určen největší barák. Povely šly rychle za sebou, bylo vážné ticho. Teprve při večeři a krupičné kaši sypaly se chlouby nad dobytými vítězstvími, výklady o příhodách za palby a boje. Každý povídal svoje, každý by rád byl řekl všecko najednou před ostatními. Matěj unavený poslouchal a mlčel, rána ho trápila, ospalost sedla mu na oči a zavírala víčka. Vzal ručnici, odešel do baráku,

položil se, zbraň přitiskl k sobě a usínal jaksi teple a upřímně. Byl by rád, aby mu před očima tanula ta bílá paní ve stříbrném šatě s hvězdami nad čelem. Nepřišla — usnul.

Za svítání probudil ho, svítě si lucernou, ranhojič; obvázal ránu, vyňal krví nasáklou cupaninu a vložil novou.

»Matěji, děkuj Bohu, za tři dny budeš zdráv . . . Nezapomeň se ráno vyciditi, umýti, učesati. Přijdeš před vůdce, celý tábor bude na tebe oči vyvalovati.

»Proč?« ptal se zvědavý Matěj.

»Uvidíš, zatím se prospi, tak lépe osvěžíš!«

Matěj nemohl usnouti, leč ani myšlénky nemohl sebrati. Vzpomínky na minulé dny tlačily se bezladně do jeho mozku, neměl síly, by je uspořádal a ovládl. Věděl pouze tolik, že, když šel s Kačkou do Bodentýna, že byl ukrutně hloupý, a že nyní mnohým věcem rozumí, kterým dříve nerozuměl. Tak u sebe přemýšleje, převrátil se na druhou stranu.

Probudily ho bubny a jízdecká trubka. Vzchopil se, prohlédl. Růžová jitřenka zapálila tmavý les, vrcholky stromů planuly. Bylo mu jaksi dobře na srdci, veselo. Lebka bolela, ale méně; cítil se čerstvějším, statečnost, odvaha i naděje vstupovala do něho. Přinesli mu vodu z potoka, umyl se, červenou stužku od košile vytáhl na kožíšek, oklepal beranici, změněnou ve střeleckou krakovanku; ručnici otřel halenou; bodák nasadil; připevnil si nábojnice se dvěma sty náboji a vyšel.

Tábor stál ve zbrani; kosiníci zaujali dvě strany čtverhranu, zároveň při nich střelci, Moskalům odňatí nováčkové a četa jízdy. Představenstvo stálo uprostřed, bubny před řadami. Matěj zaujal svoje místo.

Vyvoláni z řad nováčkové. Od lesnictví a ode dvoru dostali ručnice, tvořice novou setninu střelců; zbytku rozdány kosy. Sestaveny dvě čety nových střelců po čtyřiceti mužích.

»Matěj z Mirce,« předčítal hejtman službu mající.

»Zde,« odpověděl Matěj, bledna rozčilením.

»Ku předu, pochod!«

Matěj s třesoucíma se nohama vyšel se řady, postavil se a vzdal zbraní čest. Vůdce se k němu přiblížil, a klada ruku na jeho rameno, počal hlasitě: »Za moudré vybrání místa k záloze, za chrabrost a odvahu v boji, co vytrvalost, jmenuji tě prvním poddůstojníkem v první četě střelců.«

Udeřili v bubny, střelci vzdali zbraní čest. Hejtman podal červené výložky a vůdce je připjal Matějovi na rameno.

A znovu udeřili v bubny. Matěj opitý radostí a pýchou stanul před nově utvořenou četou.

Vyvolán Bartoš, také on za hrdinský útok se svými kosiníky na pěchotu moskevskou byl jmenován poddůstojníkem ve druhé četě střelců. Hejtman stal se majorem a dále povyšováni důstojníci o jeden stupeň hodnosti výše. Oddíl defiloval před vůdcem, osvobození nováčkové volali: Ať žije Polska!

Když byl sněden koupník a chléb rozdělen i slanina, pospíchal statečný zástup našich bojovníků s návratem do Bodentýna. Vozy šly s nimi. Návrat přes Šidlovec stal se nemožným.

Kosiníci slíbili, že přenesou vozy v místech nepřístupných na svých ramenech.

Lékař poručil Matěje zase posaditi na koně. Bál se, aby neseslábl a nedostal horečku. Matěj jel při své četě. Zahleděl se do svých lidí, chtěje z rysů jejich tváří uhádnouti jejich statečnost a odvahu. Rozhovořil se s nimi. Vykládali mu vesele své příhody. Všickni byli učení v knihách, ale přece on jim velel.

Přiblížil se k němu na koni lékař a podával mu na pozdrav ruku. »Poručil jsem ti dáti koně, abys se zbytečně nemořil a sobě odpočal, neboť kdo ví, co nás zítra potká, a takových hlav, jako je tvoje, a takových statečných rukou, jako tvoje, otčina dnes potřebuje.«

»Když jsem ji viděl ve snu,« řekl tiše Matěj, — »neměla koruny, jen hvězdy nad čelem.«

»Vy korunu na její hlavu vložíte! Vy, nikdo jiný, toliko vy!« Doktor odjel dále.

Matěj se zadumal. »To byla ona, otčina,« — opakoval — »neboť kdyby to byla Nejsvětější Panenka, měla by na hlavě přeci korunu.« »Otčina bez koruny,« — ozval se mimovolně nahlas.

»Moskalé jí korunu ukradli,« zvolal jeden ze střelců první čety. »Moskalé korunu polskou ukradli« — opakovali druzí. Jakým způsobem ukradli, o tom neměl Matěj ponětí, leč věřil, neodvažuje se rozebírati věci, kterých nepochopoval.

V poledne stanul tábor na vrcholu výběžku hor svatokřížských. Po hodinovém odpočinku, za nadšení, veselé a veliké radosti počali se stáčeti dolů. Slunce svítilo jiskřivě, lesk bílého sněhu a brilantových jisker oslňoval zrak. Veliké temné skály granitové trčely vzhůru jako obři. V dálí viděti bylo širokou planinu a rozházené na ní vísky. Nikde živé duše, na cestách pusto. Postupujícímu zástupu zdálo se, že život a srdce světa jest v něm.

Matěj uvažoval, proč sedláci nešli, jako šli hoši z Mirce a ti šlechtici, kteří kolem nich bydlí ve dvorech?

»Proč?« — opakoval, těkaje zrakem dokola? Snad proto, že se bojí? Ej, snad nikoli, neboť jak by všickni šli, to by ani strachu nebylo!« Nemoha objasniti těchto pochybností, již si nedával otázek, neboť i cesta stávala se příkrou a přechody byly zasypané sněhem. Kosiníci udělali sekerami lopaty a jimi odhrnovali sníh. Na trámech nesli vozy, přenášejíce je přes místa neschůdná.

Slunce chýlilo se k západu, krvavě se rdíc a vrhajíc červené paprsky na celý svět. Zdálo se lidem, že se krev rozlila po sněhu a červený výpar její že proniká povětřím a stromy. »Za nedlouho poteče krev« — šeptali lidé — »jinak by slunce nebarvilo tak ukrutně svět na červeno. Schovalo se, ale ještě červeň se prostírá po nebi i po zemi! . . . « Poslední svah, poslední stromy a keře jalovcové . . . Veliká bílá planina rozložila se před nimi. Cesta stejná, přímá, tvrdá, táhla se v šerou dáli. Napřed klusem vyrazila četa jízdy, dáti do městečka zvěst o návratu oddílu. První kráčeli střelci, kosiníci obklíčili vozy.

Zazněly písně: Bartoši, Bartoši, neztrácej naděj!
Bůh dá požehnání, otčinu osvobodí! . . .

Oblíbená kosinická převládala. Při ní šlo se stejnoměrně a hbitě, samy nohy nesly.

Do městečka se vrátil příchodem vojska život a radost. Vítězové vítáni pokřikem i pláčem.

Z Wachocka posláno bylo několik luček prachu, několik centů olova, formy na slévání kulí, válce na dělání nábojů, pláště s kápěmi . . . »Měšťanky ať dělají náboje,« — zněl rozkaz — »cvičení dvakrát za den, na odchod býti připraveni na každé zavolání.«

Když v řadách střeleckých se roznesla zpráva o prachu a olovu z Wachocka přivezeném, propuklo nadšení. Matěj si přislíbil, že si vezme plnou nábojnici, ale dvakrát tolik nábojů že si schová do kabely.

O týden později přišel do Bodentýna rozkaz od vrchního velitele: »Veškeré síly se zavazadly a spiží musí býti ve Wachocku před východem slunce!« Posel doložil, že posádka Moskevská jde z Radomi do Wachock. Rada válečná rozhodla se na obranu, aby se jednou zkusili s Moskaly, zakryli vévodství soudoměřické a dočkali očekávané pomoci z Haliče. Nebylo času nazbyt; dán rozkaz k vytrhnutí.

Na hlavní silnici obklíčily naši sílu zástupy kozáků podobné vranám, jež krákaly, obletujíce oddíl z daleka.

Krakusové strojili se k výstřelu, leč vůdce zakázal, a poslal napřed četu střelců. Matěj, poddůstojník še! prvý. Rozestavil svoji dvanáctku do roje. Dvanáct výstřelů padlo, pět kozáků svalilo se na zem, dva koně byli zabiti. Kozáci utekli z dostřelu, a šli dále před i za oddílem.

»Dávají pozor, aby se nám nic zlého nestalo,« — volali vojínové, smějíce se. Matěj nabyl zdraví, síly i rozmaru. Toliko bílá páska převázaná za uchem svědčila, že byl ranén. »Hoši,« — řekl svým vojákům — »zdá se mi, že potud to jen byla s Moskalem zábava, ale nyní třeba se s ním vzíti do opravdy za krk.«

Vojáci mlčeli.

»Kdyby každý výstřel trefil, nezůstalo by ani jednoho. Prachu marně nekazte . . . Nejlépe se položiti na zem, opříti ručnici o kámen nebo záhon, vybrati si důstojníka, a klásti jednoho po druhém.«

»Ale když nezvítězíme?« zeptal se jeden vojín.

»To do lesa je daleko, co?« zvolal Matěj.

»Strýček dobrý přijme s otevřenou náručí a dá listí na čaj,« ozval se měšťan z Kielce.

Vojínové se rozesmáli vesele. Les nazvali »strýčkem«.

Zatím jitřenka orůžověla svět, a bodentynská síla stanula na náměstí ve Wachocku. Veliké ohně plály, hudba hrála, oddíly vojska kráčely na určená místa. Čtyři děla dřevěná, obitá hustě železnými obruči postavena na tvrdé silnici pod návrším vedoucím do města. Střelci posunuti do předu, a postaveni od svahů návrší pokrytých lesem až ku břehům velikého rybníka. Oddíl bodentynský, když osvěžil své síly, zaujal pravé křídlo; dvě čety střelců ozbrojených ručnicemi, obsadily velikou železárnu a skladiště. Ve zdech špičáky udělány střílny. Setnina, ve které byl Matěj, stála připravená rozestaviti se do rojů. Jedli chléb se slaninou, hřáli si

prsty při ohních a smáli se rozčileně, střihajíce ušima jako honicí ohaři.

»My nepustíme Moskalů z této strany rybníka,« — zvolal Matěj — »a kdyby se jim i podařilo vraziti do města, tak půjdou, jak přišli a my za nimi třeba do samého Radovna. Nevím ovšem, jak veliká jest síla Moskevských, ale také našich je zástup, a les na kopci, rybník, který nás chrání, a zdi železárny přece také něco znamenají.«

»A naše děla,« — dodal Bartoš, »jak neočekávaně udeří na Moskala, ten se začne ohlížeti!«

Růžová jitřenka klesla na sníh a pokryla ho radostným růměncem. Zelenavě bělavá jasnost ukázala se na nebi, a ze pravé strany za rybníkem vytryskla píseň.

»Moskalé,« — zvolal Matěj. — »Moskalé,« opakovali střelci.

Kohoutky ručnic zacvakaly. Napřed vyskočil Matěj, za ním Bartoš, a celá četa se hnula.

»Stát!« zvolal velitel. Poslechli.

Píseň dojemná pronikala ze šedého mraku, voda ji nesla.

»Toť naši!« — voláno — »toť naši, — naši!«

Vůdce bodl koně ostruhami a jak vítr přejel most, za ním hnali se střelci a kosiníci.

»Tisíc hrdinů opouští Varšavu,
přísáhá v kleče: naším svědkem Bůh,
s bodákem v ruce půjdem v svaté boje,
smrt naším heslem, ať se chvěje vrah!
Již buben zahřměl, již je slib uzavřen,
s ručnicí prázdnou v zápas jde pluk čtvrtý!«*)

Šířilo se z písně teplo kolem a upřímnost. Rozvinutý prapor se vznášel, vítr jím povíval. Na červenavém poli bílý orel rozepjal širokе křídla. Tři sta jich bylo, na ručnicích nasazené bodáky leskly se růžově.

»Děti varšavské přišly k nám!« volal vůdce.

»Ať žije Varšava!« zahučelo uprostřed střelců.

»Ať žije Varšava!« volali kosiníci.

Opojná radost a nadšení zmocnilo se celého pravého křídla. Zapomněli na Moskaly a blízkou bitvu, všickni opustili svá místa, důstojníci i vojínové běželi k dětem varšavským.

Prapor vlál ve výši, hoši jako malovaní, temněmodrý oděv, červenavé výložky a krakovačky na hlavách. Šli po šesti, na ručnicích bodáky jako naše kosy široké a dlouhé.

»Ať žijou varšavské děti. hurá!« kričel Bartoš, družina za ním. Varšavské děti šly v pochodu jako panny v tanci, ušlechtile, přímě, směle. Přešli náměstí, hudba jim hrála, zastavili se před velitelstvem v řadách po četách.

Z pustiny kampinovské dostali se do Bělobřehu. Za noci minuli Radon, směřujíce na Kozenice, Šidlovec a Ilže. Veleli jim důstojníci z vojska ruského. Nejstarší z nich hejtman, jmenovaný na náměstí ve Wachocku majorem, byl určen jako štábní důstojník

*) Přeloženo slovně; jen počet slabik ve verši zachován, rým opomenut.

na pravé křídlo. Děti varšavské rovněž na pravém křídle postaveny do zálohy.

»To již je pravidelné vojsko,« řekl Matěj, »a jeden platí tolik, co deset Moskalů. Pojď, Varšavo! Pojďte moje děti!«

»Naše děti, pojďte k nám, s námi . . . !« volali kosiníci. Postrašené ženy vyběhly z domů a vítaly mladé hrdiny jako vysvoboditele.

Hudba šla v předu, červený prapor s bílým orlem vlál v povětří, hoši jako malovaní, obklopení zástupem, kráčeli v pochodu.

Ohlas jejich kroků byl přehlušen hukotem šesti děl; zdálo se, že země zařvala; strach přešel po všech, kosiníci umlkli.

»Oslové« — zavolal major — »chtějí nás zastrašiti; pohleďte, jak střílí!«

Granáty, hučíce, jako divoké ptactvo, přeletěly za město.

Na útok moskevských děl odpověděli naši střelci vesele. Rojová palba šla z obou stran, počala bitva na celé čáře.

Na pravém křídle rozestaveno dvě stě střelců od rybníka za železárnu, a spojeni s řetězem středu. Rozestavil je nově jmenovaný major. »Ne rychle za sebou, zvolna, ale mířiti« — opakoval obcházeje postavení. »Moskalové neumějí střílet, znám je. Nebojte se, budeme státi pohotově a nedáme vám ukřivditi. Varšavské děti a kosiníci ukryti v olšových křovinách, přiléhajících k rybníku. Boj v rojích trval přes tři hodiny. Město zapáleno granáty, oheň začal propukávati, nebe přikryly černé mraky. Střelci byli vystřídáni. Matěj sotva šel, unavený, vystřílelť osmdesát nábojů. Dva pouze z našich zůstali na bojišti, nebylo jich možno vzíti spolu. —

V pravé poledne vyrazil na hlavní silnici černý jako mrak šik moskevský.

Podporován dělostřelbou a dvojím řetězem rojovým posunoval se ku předu.

Z naší strany zatroubeno k útoku.

»Kdo žiješ, ku předu!« volal major, žena koňmo kolem řad.

Děti moskevské hnali jako k tanci. Velitel vyprovodil střelce ze stavení a za nimi kosiníky; Matěj se svou četou připadl k levému křídlu varšavských dětí. Po třech výstřelech odraženy moskevské roje. Temný šik se zarazil. Vrženy na nás dvě eskadrony dragounův, aby bylo naše pravé křídlo zatištěno do hořícího města. Z počátku jeli Moskalé volně střílejíce s koní. Na znamení se srazili a přidávali do kroku. Trubka zazněla, zřídili řady po četách a klusem hnali na nás, až země duněla. Klus změnil se ve cvál. Major na koni přiletěl k varšavským dětem. Nebylo času zříditi čtyřhran. Zřídil šik ze třech řad. Matěj stál se svými na levém křídle.

»První řada na kolena!« zavelel.

Moskalé křičíce, hnali se jak vzteklí; země duněla, veliké helmy jejich se blyštěly, šavle dlouhé, rovné se mihaly.

»Mířte!« — Vydržel na sto kroků. — »Třetí řada pal!«

Zablesklo ze sta ručnic, kule zahvizdly, za nimi se rozlehl hukot a dým.

První řada dragounův se zakolísala, druhá se rozběhla. Následující četa letěla vztekle.

»Druhá řada pal!« — zavelel major.

I druhá řada na dobro rozbita, strhla zbytek za sebou .... Utekli, nikdo jich nestíhal; nebylo po ruce krakováků ...

Na veliké silnici černý zástup Moskalů rostl stále, rozvíjeje se po obou bokách v řady.

Major se díval sklem, Matěj přiběhl k němu.

»Pane!« — volal udýchaný — »není rady, Moskalé stále rostou a rostou, zalejí nás, jako voda zemi zalévá! — Ale jest možnost! ....«

»Jest možnost?« — opakoval major. »Mluv!«

»Obejíti rybník, na stranách voda zamrzla, na tamtom jeho konci jsou husté keře sosnové a olšoví. Začněme je pražit z boku a ze zadu; pomyslí si, že to nová síla nám přišla na pomoc. Nežli to spozorují, přijde noc. Varšavské děti, polovina střelců z Bodentyna a kosinici z Mirce vystačí, hochů sto. Jen rychle.«

Major se rozhlížel dalekohledem.

»Ale nespozorují nás Moskalé?«

»Odkud? Za městem nás ukryje úvoz. Z úvozu vpadneme do rákosí a lidské oko nás nespatří!«

»Jak se jmenuješ?«

»Matěj z Mirce, poddůstojník prvé čety střelců.«

»Jsi dobrý taktik!« — Přemýšlím, jak mohu!«

»Třeba se něčeho odvážiti,« — řekl k sobě major, »neboť jináče dobudou za tři hodiny města a nás zničí!«

Vrátil z bitevní čáry varšavské děti a bodentynské střelce, pospíšil k vůdci pravého křídla, po krátké poradě přibral hochy z Mirce. Odtáhli.

Černý mrak moskevský rozvinutý ve třech řadách po praporech, vyslav husté roje vpřed, postupoval zvolna. Děla s návrší házela neustále granáty. Dřevěné domky ve městě hořely, bylo teplo a rudo, dým šel vzhůru, oheň hučel, nikdo nehasil, obyvatelstvo uteklo. Naše čtyři kanonky s kartači čekaly ukryté za návrším vedoucím do města, za nimi dole v záloze čekali kosiníci a krakováci. Kosiníkům třásly se čelisti, krakováci dodávali si vzezření, ale stáli mlčky a vážně. Všickni, kteří měli ručnice nebo dvojky — náboje nescházelo — šli na bojiště do rojů.

Oheň šel hustě, z něho vynořily se tři černé řady, mající na křídlech dragouny. Roje moskevské třikráte silnější útočily rázně, usilujíce našich obklíčiti. Oddíl střelců skrytých v lese jich odrazil.

Řady se sblížily, roje postupovaly krok za krokem 'ku předu, naši musili ustupovati, padlo jich přes padesát, oheň slábl.

Zatroubeno jednou, po druhé, po třetí a jakoby ze země vyrostl z rozptýlených rojů moskevských prapor, stanul na pět set kroků před městem, zřídil se k útoku a pádil křiče: »hurá!« Naše kanonky postavily se na návrší, starý dělostřelec z roku třicátého prvého naměřil, přiloženy doutnáky, vystřeleno! Hukot rozbil povětří, prapor se zakolísal a sevřel.

»Kosiníci, ku předu, co nohy stačí: Krakováci za nimi, dále!« —

Důstojníci vrhli se napřed.

»Dále! Dnes, anebo nikdy! Ku předu, stateční! Ať žije otčina!«

Z počátku šli kosiníci nesměle pod kopec, jízda naše je dohánëla, jedni tiskli druhých. Teprve když spatřili rozbité Moskaly, jak nekřičí a nejdou . . . Dopadli a strhla se řež, až Bůh bránil.

Svým na pomoc vrhli se dragouni po silnici, co jen koně stačili — naši hoši na ústup; se silnice dva kanonky znova zahučely; dragouni se zastavili; naši střelci se znova zřídili a přivítali je hromadným výstřelem. Utekli.

Šiky moskevské pod ochranou svých děl a za hustou řadou rojů posunovaly se zvolna, jako černé mračno, nesoucí krupobití. Náhle se zakolísaly a stanuly. Voda i svahy hor přinesly nám ohlas husté střelby.

»Slyšíte? Toť varšavské děti« — zvolal velitel — »již tam jsou, již bijí Moskaly. Ku předu, kdo žije!«

Nikdo z vojínů nezůstal na místě. Kosiníci ve sražené řadě postupovali silnicí. Se strany je podporovali střelci. Čtyři kanonky pod záštitou krakováků měnily stanoviště za stanovištěm, a pálily. — Baterie moskevská ustoupila, tři černé šiky změnily čelo, táhnouce na západní návrší, aby se nevystavily dvojímu ohni.

Přihnané větrem mraky rozprostřely se po nebi, a náhle nastala noc temná, osvěcovaná září hořícího města. —

Bitva přestala. Kosiníci vrhli se na bojiště pro ručnice a nábojnice. Ze slámy polité smolou udělány pochodně. Jízda se s nimi rozjela po polích. Při jejich světle hledáni naši zabití a ranění. Sebráni všichni. Zabití uloženi na hřbitově, ranění posláni na vozech hloub do kraje do dvorů a městeček.

Děti varšavské vrátily se unaveny, ale plny sebevědomí a radosti. Na cestu jim svítila planoucí spáleniště.

»Děti, zachránily jste nás!« — volali wąchotští vojínové. »Kdyby tvůj plán nebyl rychle a důrazně proveden, majoře, rozbili by nás Moskalové před západem slunce,« zavolal velitel, podávaje ruku majorovi.

»Nikoli můj plán, ale Matèje, poddůstojníka první čety střelců.« —

Děti varšavské i střelci bodentýnští se seřadili na náměstí.

»Matèj, poddůstojník první čety před řadu!«

»Matěj poraněn,« — odpověděl hejtman. — »Pod velením poddůstojnika Bartoše nosí kosiníci z Mirce padlé na náměstí.«

»Jdou!« — zavoláno ze zástupu.

Lidé se roztoupili, varšavské děti vzdávaly zbraní čest; vůdce sňal přilbu; zástup obnažil hlavy; kosiníci nesoucí raněné se zastavili.

První Matěj ležel na nosítkách udělaných ze dřevců kos, postlaných haluzemi jedlovými.

»Matěj k rozkazu!« — ozval se přicházející hejtman.

Matěj vstal a pomalu kráčel k vůdci.

»Hle, toť hrdina dnešního dne!« — řekl major, ukazuje na Matěje.

»Zachránil's nás!« — zvolal vůdce, tiskna mu ruku.

Matěj stál vážně, projev vůdcův jej zarazil.

»Kdyby nebylo vašeho útoku do zad moskevských, ani noha naše by nevyšla z Wąchocka!

Matěj mlčel, leč v očích se mu zatemnilo.

»Matěji, děkuji ti ve jménu otčiny! Ubohá, co ti může dati?!«

»Ach, já k ní přece o nic nevolám a nic nechci, toliko prosím pana generála o propuštění!«

»O dovolenou!« — opravil ho major.

»Ať, tedy o dovolenou! Kule moskevská přejela mně po žebrách, nebude ze žádné radosti!«

»Vrátíš se?«

»Když se ozdravím, tak jak mi jen Bůh a Nejsvětější dovolí. Já již nyní v chalupě neostanu, když jsem jednou přičichl k prachu a vím, co to je vojna.«

»Budeme tě očekávati, vrať se, ale Moskalům nedej se zajmouti.«

»Ho, ho, dovedu si poraditi.« Snížil hlas.

»Klaním se a prosím, by mi nebyla vzata ručnice a nábojnice. S čím se vrátím? S holýma rukama? . . . «

»Vezmi si ji, nedá ti v chatě seděti« —

Děti varšavské a střelci bodentýnští zanecháni v městě jako zadní stráž pod velením majorovým. Unaveným dáno za noclehárnu skladiště. Hrdinové padali jako klády bez citu a vědomí na šest hodin spánku, aby za svítání chránili návrat našich pod Svatý Kříž. —

Matěj poslán povozem a před půlnocí zaťukal na okno své chalupy.

Kačka usedla na lůžku a zatřásla se.

»Buď to kozáci, nebo Matějova duše, nebo on sám . . . «

»Kačenko, to já jsem, otevři?«

Vzchopila se, vyhlédla okénkem.

»Matěj!« — poskočila ke dveřím. Závory zaskřípěly, vešel muž, vrhla se mu na šiji.

»Žiješ? Ale celý den hučela děla, z Wąchocka šly veliké dýmy. Lidé utikali, volajíce, že Moskalové plení a pálí. Žiješ; boj se Boha! Ale co jsem se já pro tebe nanařikala! Matěji, jak jsi bleďoučký, zbědovaný, kost a kůže!« Přitulila se k němu, objala kolem krku a celovala.

»Skoro jsem si oči pro tebe vyplakala . . . Máš kožíšek, boty, ručnici, červené vyšívání! . . . A to všecko tvoje? —«

»Napřed Boží! Ale co mi dali Moskalové, viz!« Rozepjal kožíšek. — Košile byla zbrocená krví, plamen od krbu po ní se mihal.

»Matěji!« — vykřikla Kačka, lomíc rukama.

»To nic,« uzdravím se mžikem. Já již se dovedu léčiti. Vyléčil jsem si lebku bez mála za týden.« Sejmul čepici.

»Matko Nejsvětější! Rozbili mi muže na střepy!« — Rvala si ze žalu a bolesti vlasy.

»Děkuj Bohu, že je jenom tolik! Ale mnoho našich stydne ve sněhu! Ale mnoho Moskalů!? Já ti sám vlastní rukou položil ke třiceti, ať umřu . . . .! Co ti přiložím, namířím, vystřelím, Moskal bác na zem . . . Ale co, zástup je jich ohromný, jednoho porazíš, deset jich leze . . . Zarazil se. »Ale přece, ty jedna ženská!« — vykřikl — »přivítej a obejmi svého muže!«

»Hlavu jsem ztratila,« — zašeptala Kačka. Přivinula se a položila ruce na ramena mužova.

»Matěji, tys nějaký jiný,« — mluvila, dívajíc se do jeho tváře. »Bledý jako nějaký pán, hubený jako žid, oči ti zarostly, a vytřešťuješ je nesmírně. Již nejsi ten jako's byl v Bodentýně. Pamatuješ se, jak si byl vesel.«

»Hloupá, jaký pak mám býti? Zmoudřel jsem a tolik . . . «

»Mně se zdá, že jsi pan Matěj!«

»Poddůstojník první čety střelců bodenštýnských! Já to odehnal Moskaly od Wąchocka, rozumíš?«

»A to již s tebou nebude v hospodářství žádná radost. Začneš pána dělat, ženu zanedbávati.« Otřela si zástěrkou oči.

»Ale proč mám ženu zanedbávati, když je mladá, uctivá i šetrná. Já jsem pán a tys tedy paní!«

Kačka se rozesmála.

»Ale vidíš, směješ se, jsi spokojena, ale durdíš se! Pojď, dej mi ještě jednou políbení. a připravuj brambory, neboť mne již mráz ze hladu přechází. Stýská se mi po nich tak, jako po tobě a po odpočinku. Ale nyní mi dej misku teplé vody, čistou košili a vezmi z kabelky obvazek, který mi ranhojič dal. Je nutno ránu opatřiti, krev zaschla, bolí a trápí.«

Kačka škrabala brambory, Matěj obvazoval ránu, v krbu svítil oheň, rozehříval jizbu a rozveseloval ji.

Kačka vhodila brambory do vody, otřela ruce zástěrou, a přiblížila se nesměle.

»Jaká to ukrutná rána!« — zvolala.

»Umyj mi krev, a já připravím cupaninu . . . .«

»Když se nesmírně bojím, abych ti neublížila.«

»Boj se, ale umývej!«

Začala zvolna mokrou utěrkou odvlhčovati přischlou krev; ruce se jí třásly, zbledla.

»Nemohu,« — šeptala, — »tmí se mi v očích, u srdce se mi dělá mdlo, upadnu.«

»Nemohu« — hovořil — »přijdou sem, ale teprv zítra večer. Víš, Kačko, nikdo mne neviděl, ani žid v krčmě. Zítra v poledne půjdu si na půdu na seno poležet. Prohlédnu a počkám, ale za nějakých pár dní ukáži se lidem a promluvím se židem.«

»A co mu řekneš?«

»Řeknu mu, jak se mi stane, aby mne Moskalé zatkli, že přátelé naši krčmu obloží slamou a podpálí, že živá duše nevyjde.«

»Kdyby jen udal, tak bych ho sama upekla na volném ohni.«

»Baže, ženo!«

Položila utěrku a odešla ke krbu.«

»Vidíš, co jsis nastrojil.« — zaštkala, schovávajíc tvář do dlaní zástěrou přikrytých. — »Nebylo by lépe v chalupě ostati?«

»Ale potom se dáti za posměch celé vsi; všickni šli, ale Matěj zůstal pod peřinou doma. Člověk by nesměl oči nad lidi povznésti.« Přikryl si ránu cupaninou.

»Podej ten obvaz ze stolu, a neboj se! Krve není viděti!« Matěj obvázal ránu a vzal čistou košili. Sedl si unavený.

»Cupaninu spal; zkrvácenou košili vynes na půdu; krev vylej na dvůr. Ze země povstala, ať se vrátí do země.«

Brambory kypěly, slanina v pekáčku syčela. Matějovi šla slina do úst, hlad ho mořil, seslábl.

»Jest tam v kabeli láhev se zbytkem kořalky, podej mi ji.«

Kořalka je rozehřála. Matěje omámila. Kačka vyndala uvařené brambory na misku a omastila. Kouřící parou postavila na stůl, podala lžíci muži a sedla si při něm.

»Stýskalo se mi velice po tobě,« — hovořil. Jednou rukou jedl a druhou tulil k sobě Kačku.

»Tys aspoň byl ve veliké společnosti, obveselil jsi se, ale já byla samotinká jako prst. Časem jen přišla kmotra a plakaly jsme obě zároveň «

»Ale nyní se budeme radovati a těšiti. Víš, já že jsem zachránil celičké vojsko ve Wachotsku? Tak mi všickni říkali, a bubny bily na radost. Představenstvo mi tisklo ruku, lid se radoval!« Odpočal si.

»Ručnici vynes na půdu i kožíšek a boty moskevské, příprav slámu na lůžku, položím se. Šli jsme celou noc, bili jsme se celý den, krve mi vyteklo dosti, seslábl jsem nesmírně, zima mně přechází, hlava plane . . . Kačeno, pozdvihni mne.«

Vzal ženu kolem krku, pozvedl se, přešel na lůžko, odstrojila ho a položila. Teplé peřiny ho příjemně obklopily. Žena přikládala dříví do krbu, veselý plamen praskal.

»Kačko, ale víš-li pak, že máš statečného muže, jenž proléval svou krev za otčinu? Otčina, to je veliké slovo! . . . «

Kačka mlčela.

»Otčina to je tolik, jako dědictví po otcích,« ovšem všech najednou dohromady sloučené! A tedy ji všickni najednou brániti jsou povinni. Otčina to je tolik, jako matka a paní této země. . . . ! Rozumíš?«

»Rozumím,« — zašeptala.

»Přepadl ji Moskal a řádí jak šerý vlk, ponižuje, okrádá, vraždí. A není rady, aby byla svobodná, než třeba ho vyhnati. Ale když to je dědictví všech, všickni jsou povinni jíti! A jak všickni půjdou, čepicemi udusí Moskala! Když je všech, tak všickni . . . !« zvolal a klesl na podušku.

»Matěj,« — vykřikla Kačka, běžíc k lůžku — »zbledl jsi, ale oči ti svítí jako kočce!«

»Ticho, ticho,« — šeptal, utkvěv vytřeštěným zrakem na jednom místě. »Vidíš ji? Jde, přichází ke mně. . . . Bledoučká, až měsíc se od ní odráží, ale ve krásе své smutná, až že srdce puká. Vlasy

si rozpustila, hvězdy nad její hlavou planou . . . « »Zmizela,« — šeptal tiše.

»Máš přelud,« — zaštkala Kačka, zalévajíc se slzami.

»Královna, ale bez koruny; ale já jí ji udělám z kovaného zlata, jenom mně schovej ručnici! . . . Kačko, i ty ji uvidíš, tu svatou, bledoučkou, zarmoucenou . . . Temno se mi dělá v očích zima mne přechází. Obejmi svého muže, ženo! . . . Bubny bily na radost, představenstvo mi tisklo ruku. . . . Jen dobře mi schovej ručnici!« — Usnul.

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Pokračování.)

Farářem v Lurdech byl tehdy Peyramale, kněz sice velmi horlivý, ale povahy přísné, skoro prchlé. Ačkoliv události jeskyně massabielské poutaly pozornost jeho, přece umínil si prozatím jeskyni mlčením pomíjeti a v záležitosti choulostivé ničeho nepodnikati, dokud by události přesněji a určitěji se neutvářily a po provedení dostatečných důkazů pro- a proticírkevní úřady úsudku nevynesly. Proto zakázal všem kněžím děkanství svého ku jeskyni docházeti a vymohl i u biskupa Tarbského podobný zákaz pro kněze celé diecése.

Farář Peyramale přijal Bernadettu na oko velmi přísně a kárał ji, že přivádí celou krajinu v neklid a pozdvižení. Ač přísnost farářova, jenž vždy k maličkým býval vlídným a laskavým, Bernadettu velmi zarmoutila, odpovídala přece tak klidně, pevně a přesvědčivě, že dovedl tento stěží potlačiti své pohnutí. Když mu vyřizovala vzkaz od nebeského zjevení, zamyslil se hluboce a pravil: »Je-li ona paní, s níž mluvíš, skutečně královnou nebeskou, rád vynaložím vše, aby dle přání Jejího kaple se Jí vystavěla; avšak tvé slovo neposkytuje mi žádné jistoty. Popros Ji tedy, aby podala nejprv nějaký důkaz, že skutečně jest Bohorodičkou. Řekni Jí, ať dá mrtvému keři u nohou jejích se nalézajícímu okamžitě rozkvésti, a já milerád jí kapli vystavím.« Po slovech těch dítě propustil.

Následujícího dne 24. února sešel se opět k jeskyni nesčetný zástup lidí. Mezi nimi byl svobodomyslník, berní Estrade, jenž dílem ze zvědavosti, dílem byv od sester svých a několika paní ze sousedství za průvod požádán k jeskyni se dostavil.

Nevěrecký liberál tento popisuje nám výjev, jejž u jeskyně spatřil, následovně: »Onoho dne cítil jsem se neobyčejně naladěným k posuzování, ano více ještě k smíchu a vtipkování; neočekával jsem ničeho jiného, než pouhou komedii. Pomalu shromažďovali se zástupové u pusté skály. Divil jsem se prostoduchosti těch lidí a nemohl potlačiti smíchu při pohledu na lehkověrné množství pobožnůstkářů tak pokorně před jeskyní klečících. Přišli isme dosti záhy a tak podařilo se nám dostati se k jeskyni

co nejblíže. V obyčejnou hodinu, kolem východu slunce, dostavila se Bernadetta, a já jsem stál u ní. Opět jsem spatřil v dětských tazích tváře její onen výraz mírnosti, neviny a hlubokého klidu duševního, který mne před několika dny u policejního komisaře tak mocně dojal. (Byl tehdy přítomen výslechu jejímu.) Prostě nenuceně, bez rozčilení i beze zmatku, jakoby byla sama někde v kostele nebo v tichém lese, beze všeho zření k nesčetnému zástupu, který ji obklopoval, padla na kolena a chopivši se svého růžence, jala se modliti. Brzy na to zdál se zrak její neznámé světlo jakés pojímati a vyzařovati, pohled její pln údivu, vzrušení a nebeské rozkoše utkvěl pevně na otvoru skalním. Popatřil jsem tam rovněž, než oko mé nevidělo ničeho, zhola ničeho kromě bezlistých větví divoké růže. A přece, proč bych zapíral! Při pohledu na dítě to, rázem tak proměněné, zmizely okamžitě všechny mé předsudky a mínění dřívější, proti vůli mé ustupujíce pocitu novému, neznámému. Byl jsem přesvědčen, pevně a jasně přesvědčen, že přítomna jest nějaká bytost tajemná. Oči mé jí neviděly, ale duše má, duše nesčíslných okolostojících diváků viděly ji v slavnostní té chvíli, paprskem milosti jsouce osvíceny. Ano, rád přiznávám, přítomna tam byla bytost nadpozemská. A dítě to proměněne nebylo již onou nepatrnou Bernadettou, anděl nebeský to byl pohřížen ve vytržení nepopsatelné. Neměla obyčejné své tváře; jiný vzduch, jiný život, řekl bych, že i jiná duše odrážela se v obličeji jejím. Nebyla to již ona, ale zdála se jinému světu náležeti. V držení těla, v nejnepatrnějším jejím pohybu, na př. ve způsobu, jakým znamenala se sv. křížem, spočívala ušlechtilost, důstojnost a vznešenost, jež s touto zemí ničeho neměla společného. Její veliké, široce otevřené oči upjaty byly s dychtivostí nenasytnou na předmět svého pozorování; zdálo se, jakoby se bála sklopiti víčka, aby ani na okamžik nepozbyla přerozkošného názoru na div, jímž se obírala. Usmívala se na bytost neviditelnou a vše to dávalo tušiti pozorovateli, v jak nevýslovné rozkoši a blaženosti se rozplývá. Nebyl jsem méně dojat než ostatní. Jako oni i já utajoval jsem dech svůj, abych zaslechl rozmluvu, která rozpředla se mezi zjevením a dítětem. Dítě naslouchalo s výrazem nejhlubší pokory, nebo lépe řečeno, bezmezné poddanosti a nevystihlé lásky, plno nejsladší rozkoše. Chvílemi přelétl jakoby mráček smutku obličejem jejím, než celkový výraz byl přece jen nanejvýš radostný. Pozoroval jsem, že dech její některou chvíli docela ustává. Po celou dobu vytržení svého měla růženec v ruce, brzy nepohnutě prsty jej svírajíc — zdálo se, že chvílemi na modlitbu docela zapomíná, aby se hlouběji v pozorování bytosti nadpozemské ponořiti mohla — brzy více méně pravidelně zrnka jeho propouštějíc. Každý její pohyb docela se shodoval s výrazem tváře, na níž střídavě podiv, pobožnost a radost se ukazovala. V přestávkách opakovala ono zbožné, ušlechtilé, moc zjevující znamení kříže, o němž dříve jsem se zmínil. Znamenají-li se v nebi sv. křížem, neděje se to jistě jiným způsobem, než jaký jsem pozoroval té doby u Bernadetty. Tento pohyb dítěte, ač byl tak nenuceně prostý, zdál se obejímati nekonečnost.

Pojednou počala se Bernadetta po kolenou blížiti se ku vnitřku jeskyně, která otvírala se asi ve vzdálenosti 15 metrů od místa, kde se modlila. Když vystupovala po příkrém poněkud svahu, slyšeli ji lidé, kolem nichž se ubírala, docela zřetelně volati: »Pokání, pokání, pokání.« Na to zvedla se a středem velikého zástupu nastoupila cestu k domovu. Nyní byla to obyčejná, chudě ošacená dcerka mlynářova, která tak málo zdála se býti účastnou vznešeného zjevení jako všichni ostatní. Divoký keř růžový nerozkvetl v okamžicích právě popisovaných. Holé, nevlídné větve zíraly nepohnutě se skály a zástup marně čekal na zázrak duchovním správcem města požadovaný. A ku podivu! Přesvědčení věřících nebylo otřeseno ani v nejmenším. Přes zdánlivý odpor přírody proti moci nadpřirozené cítilo se mnoho mužů vážených, mezi nimi také ten, jehož svědectví právě jsme uvedli, neslýchanou událostí vytržení Bernadettina mocně pohnutými k víře v nadobyčejné zjevení. Jako vždycky, prohledal i tentokráte lid jeskyni ve všech směrech. I pan Estrade pátral bedlivě po nějakém znamení neobyčejném ale marně. — Bylo viděti toliko obyčejnou vydutinu skalní a v ní půdu úplně suchou.

»Nuže, viděla jsi ji dnes zase, a co ti říkala?« tázal se farář Lurdský, když Bernadetta vracejíc se od jeskyně, u něho se přihlásila.

»Viděla jsem zjevení,« odpovědělo děvče, »a řekla jsem mu: Pan farář žádá, abys mu podala nějaký důkaz moci své, na př. abys dala keři růžovému u nohou tvých rozkvésti, poněvadž mu slova má nedostačují. Na slova ta usmála se paní, ale nepromluvila ani slovíčka. Potom kázala mi modliti se za hříšníky a přiblížiti se k jeskyni a zavolala třikráte: Pokání, pokání, pokání! Já opakovala jsem slova ta a na kolenou přibližila se až k samé jeskyni. Tam oznámila mi druhé tajemství, které se opět mne samojediné týká a zmizela.«

Ctihodný duchovní naslouchal řeči dítěte s veškerou pozorností. »Vyčkejme klidně,« řekl pak sám k sobě a přívětivě Bernadettu propustil.

Přemilostivá Matka Krista Ježíše nesplnila žádosti faráře lurdského, neboť příliš maličkým a nepatrným zdálo se jí znamení žádané. Chtěla Královna nebeská daleko velkolepější zůstaviti pomník lásky své k člověčenstvu na těle i duši chorému.

Věrna slibu svému přišla Bernadetta dne 25. února jak obyčejně k jeskyni a poklekla na obvyklém místě. Nesčetné zástupy očekávaly jejího příchodu! a ačkoliv mnoho pochybujících a nevěřících i prostě zvědavých nalézalo se mezi přítomnými, zavládlo přece při objevení se malého dítěte zbožné a úctyplné mlčení. Bázeň a zvláštní pocit hlubokého pohnutí zmocnil se množství. Všichni, věřící i nevěřící, obnažili bezděčně hlavy a mnozí neváhali pokorně pokleknouti s nepatrnou dcerou mlynářovou.

V témž okamžiku ukázalo se nebeské zjevení zrakům Bernadettiným a uvedlo ji v neobyčejné její vytržení. Jako vždy stála zářící paní vzpřímena v okrouhlé vydutině skalní a nohy její dotýkaly se větví keře růžového.

Bernadetta patřila na ni s pocitem nevýslovné lásky a duše její stápěla se v bezedném moři slastí nebeských. Matka Boží chovala zvláštní lásku k nevinnému tomu dítěti a chtěla je proto vždy větší důvěrností ještě úžeji k sobě přivésti a připoutati.

»Dcero má,« pravila, »chci ti svěřiti poslední tajemství, které se tebe samojediné dotýká a které podobné dvěma předešlým nikomu z lidí nesmíš objeviti.«

Pohnutky, které asi přiměly nejbl. Pannu, že užila tajemných těchto sdělení, snadno dají se uhodnouti. Bylať Bernadetta, pro velikost milostí ji udělených od světa oslavována, vystavena velkým pokušením a nebezpečím zvlášť ztratiti sv. pokoru, základ to vší svatosti a dokonalosti. Trojím tímto tajemstvím přioděla tudíž Panna nejsvětější poselkyni svou jako trojnásobným brněním proti nebezpečím a pokušením tohoto života.

Bernadetta naslouchala plna rozkoše a radosti nebeské hudbě tohoto sladkého a mateřského hlasu.

»A nyní,« pokračovala paní po maličké přestávce, »napij a umyj se v pramenu a pojez bylin, které tamto rostou.«

Jelikož na místě tom žádného pramenu nebylo, obrátila se Bernadetta, ani na okamžik zjevení s očí nespouštějíc, k řece Gave, jejíž šumivé vlny několik kroků od ní přes skaliska a oblázky s klokotem se valily.

Slovo a pokyn zjevení volaly ji mezi tím zpět.

»Nechoď tam,« pravila paní, »neřekla jsem ti, abys se z potoka Gave napila: naber vody z tohoto pramene!«

A při slovech těch ukázala prstem na suchou zemi po pravé straně jeskyně, na totéž místo, kamž Bernadettě minulého dne po kolenou přiblížiti se dovolila.

Ačkoliv dítě na označeném místě ničeho nezpozorovalo, co by nějak souviselo se slovy bytosti nadpřirozené, uposlechlo přece ochotně rozkazu daného. Poněvadž se pak jeskyně na těch místech velice úžila, a tak přímou chůzi nemožnou učinila, dostala se Bernadetta toliko po kolenou až v nejzazší kout vydutiny.

Ale ani tam nebylo po pramenu nějakém stopy. Sem tam toliko bodláčí a nepatrné byliny vyrůstaly ze skály. Plna prosté víry, která se Bohu tak líbí, sehnula se Bernadetta a počala malýma svýma rukama zemi rýti a odhazovati.

Nesčetní svědkové tohoto výjevu, kteří zjevení ani neviděli ani mluviti neslyšeli, nevěděli, co souditi mají o podivném počínání dítěte, a někteří již počínali se usmívati, myslíce, že se Bernadetta snad s rozumem pominula.

Náhle počala prohlubina, kterou Bernadeta vyhrabala, vlhnouti. Z neznámých hlubin vytryskla pojednou tajemná voda a v kapkách prýštíc se mezi prsty dívčinými, plnila znenáhla důlek jako malá sklenice veliký. Objevivší se voda smísila se s vyhrabanou zemí a utvořila z počátku neúhlednou směs blátivou. Třikrát pokoušela se Bernadetta okusiti špinavé té tekutiny, ale pokaždé pocítila takový odpor, že nemohla se odhodlati jí spolknouti. Chtějíc však úsilně vyhověti přání zjevu nebeského, pozvedla vodu opětně k ústům a s velikým přemáháním docílila

konečně, že odpor onen poněkud se zmírnil. Napila se, umyla a požila několik lístků bylin, které ve vnitru jeskyně ze skály na světlo se dobývaly.

Brzy překročila voda nového pramenu okraj malé nádržky dítětem vyhrabané a vytékala stružinkou jako stéblo slámy širokou směrem k divákům, kteří u vchodu jeskyně zvědavě se tísnili.

Když vykonala Bernadetta, co jí bylo přikázáno, pohlédla na ni ještě jednou krásná paní spokojeně a zmizela.

Udivení lidu při spatření zázraku toho bylo veliké. Jakmile vzal na se obličej Bernadettin opět tvářnost obyčejnou, hrnuli se všichni do jeskyně. Každý chtěl na vlastní oči viděti malou jamku, v níž pod rukou dítěte právě voda se nashromáždila, každý snažil se šátek svůj ve vodě smočiti a několika kapkami rty své ovlažiti, tak že sotva vzniklý pramen podobal se záhy kalužině nebo malému bahnisku. Nicméně však vzrůstal tím více, čím hojněji se z něho čerpalo a otvor, odkud vyvěral, zvětšoval se očividně.

Pramen ten neznámou mocí z tajemné hlubiny skalní vyvedený plynul silněji a silněji, až konečně přestal mohutněti a nabyv též pramenité čistoty a jasu, plynul pravidelně v podobě vodního paprsku zšíří dětského ramene. Množství z něho vytékající vody činí za minutu 85 litrů, za hodinu 5100 a za den 122.400 litrů. Mezi tím, co lid pln nadšení plesal nad prvním tímto božským svědectvím, nazývali mnozí zázraky neuznávající pramen tento vodou bohatý opovržlivě »kalužinou«.

Následujícího dne nezjevila se Panna Maria Bernadettě — již podruhé, za to však zjevila toho dne lidem moc zázračného pramene svého.

V Lurdech žil kameník jménem Louis Bonriette, jenž již po 20 let neviděl na pravé oko úlomkem z kamene poraněné. Lékař ho ošetřující tvrdil, že choroba ta jest nezhojitelnou. Uslyšev však kameník o zázračném prameni, dal donésti si vody z něho a jal se nemocné oko za vroucí modlitby vodou natírati. Skoro v témže okamžiku radostně vykřikl a na všech údech nevýslovným rozčilením se otřásl. Náhlý zázrak stal se s jeho poraněným okem. Temná mlha, která jej po 20 let obestírala, zmizela, vždy víc a více počínalo se mu svítati a čím horlivěji pokračoval v umývání, tím rychleji nabývalo oko nemocné zdraví, tak že docela již zřetelně rozeznával okolní předměty.

Lékař Dr. Dozons prohlédvuv důkladně uzdraveného, pravil otevřeně: »Nemohu neuznati, že se tu udál zázrak, opravdový zázrak, převyšující moje i ostatních lékařů umění. Vyznávám, že rozumem svým ho nepochopuji; ale přesvědčujícímu hlasu skutečné události, která je tak jasná a obor vědění lidského tak neskonale převyšuje, nelze odpírati.«

Od 26. února objevovalo se Bernadettě zjevení každodenně až do 4. března. Den ten byl posledním z počtu dní, které Panna Maria na Bernadettě k návštěvě jeskyně si vyžádala.

Více než 20.000 lidí stálo již před východem slunce před jeskyní a noví poutníci neustále ještě přicházeli.

Když se dostavila Bernadetta, zavládlo všude hrobové ticho a když dívka poklekla, padla také většina diváků bezděčně na kolena. Současně skoro zazářily také tahy obličeje dívčina; opakoval se známý již a přece zase tak nový výjev. Jako ve dnech minulých, přikázalo i tentokráte zjevení Bernadettě z pramene se napíti, vodou jeho se umýti a požiti bylin u něho rostoucích; potom znova ji poslalo ku kněžím, aby u jeskyně kapli vystavěli a průvody k ní vodili. Dítě tázalo se na to po jménu neobyčejného zjevení, ale nebeská paní prosbě jeho nevyhověla.

Téhož dne přihodil se u jeskyně nový veliký zázrak. Dítě chudého dělníka Jeana Bonhohortsa již již umíralo. Byl to dvouletý, od narození chorý a neduživý chlapeček, jménem Justin, jemuž prudká horečka poslední hodinku byla urychlila. Oko ubohého dítěte upřeno bylo nepohnutě do prázdna, dech ustával, údy chladly a tuhly. Sousedka zhotovala již rubáš malému nebožtíkovi.

»Jest mrtev,« pravil otec.

»Není ještě mrtev,« zvolala zoufale matka. »svatá Panna z jeskyně mi jej zachrání.« Po těch slovech vzala ztuhlé tělíčko z kolébky, zavinula pečlivě a nedbajíc námitek manžela a přítelkyně, spěchala k jeskyni. Bylo skoro 5 hod. odpoledne, ale u jeskyně massabielské meškalo ještě lidí na sta. Kameníci zhotovili u pramene malou nádržku na způsob dětské kolébky, kamž stékala voda po dřevěných rourách ke zřídlu samému připevněných.

Až k této nádržce dovlékla se zarmoucená matka s drahým břemenem svým. Zima byla třeskutá.

Ihned vyňala obnažené tělo umírajícího dítěte a poznamenavši sebe i dítě znamením sv. kříže, ponořila je bez váhání až po krk do ledové a mrznoucí vody.

»Ta paní šílí.« — »Což pak chcete usmrtiti své dítě? —« voláno odevšad s nevolí a odporem. Ale paní jakoby neslyšela. Plna víry a pevné důvěry, že na přímluvu nejbl. Panny vrátí jí dobrotivý Bůh milovaného synáčka, držela jeho tělo, modlíc se a plačíc, čtvrt hodiny v ledově studeném živlu.

Na to vytáhla dítě a zaobalivši je zdánlivě neživé, chvátala domů a položila do kolébky.

V krátce počal malý Justin slyšitelně dýchati a usnul spánkem klidným a hlubokým. Druhého dne byl hošík úplně zdráv; ano co nikdy před tím nedokázal, mohl choditi a běhati. Uzdravení bylo nepopíratelno; Justin vyrostl v silného a zdravého hocha a matka jeho považuje se za nejšťastnější na světě.

Tři lékaři: Peyrus, Vergez a Dozons vyslovili se jednohlasně, že věda lékařská neobyčejné události té vysvětliti nemůže a neváhali veřejně doznati, že uzdravení malého Justina není přirozeným, nýbrž zázračným.

Podobných uzdravení událo se v krátké době mnoho.

Po uplynutí oněch čtrnácti dní, které samo zjevení si bylo vyžádalo, navštěvovala Bernadetta jeskyni také dosti často, nepocitovala však již v nitru svém onoho hlasu a moci tajemné, která ji dříve silou neodolatelnou na místa ona pudila. Hlas

tento objevil se zase dne 25. března na slavnost Zvěstování Panny Marie.

Když ubírala se Bernadetta k jeskyni, provázel ji zástup ohromný. Až do té doby neoznámilo zjevení jména svého přes všechny úpěnlivé prosby vyvoleného dítěte; dnes však mělo jméno to oznámeno býti způsobem slavnostním.

Vnitřní hlas dítěte neklamal, neboť sotva pokleklo před jeskyní, ukázalo se mu zjevení v lesku oslňujícím a líbeznosti nevystihlé. Přešťastná Bernadetta zapomněla při pohledu na tuto nevýslovnou krásu úplně na slzavé údolí pozemské. »O milá paní,« zvolala, »prokaž mi přece to dobrodiní a řekni, kdo jsi a jak se jmenuješ.« Dvakráte opakovalo dítě prosbu, vznešená paní odpověděla však pokaždé toliko milým a přívětivým úsměvem. Ještě jednou ozvala se Bernadetta hlasem prosebným: »O milá paní, řekni mi přece, kdo jsi a jak se jmenuješ!« Ruce pobožně držíc sepjaty a s obličejem zářícím neskončenou blažeností stálo tu zjevení — skvělý obraz ozářené pokory! Při poslední prosbě dítěte rozevřelo sepjaté ruce své a spustilo růženec svůj ze zrnek alabastrových a s tkanicí zlatou zvolna na pravé rámě. Potom ještě více rozevřelo náruč a sklonilo se k zemi — a konečně pozvedlo rukou svých k oněm výšinám, odkud před věky téhož dne snesl se posel nebeský a pohledem k nebi obráceným a naplněným vděčností nevýslovnou proneslo slova: »Já jsem neposkvrněné Početí!« Na to zmizelo.

Podivno! Dne 8. prosince 1854 prohlásil papež Pius IX. učení o Neposkvrněném Početí bl. Panny Marie za článek víry a čtyři roky na to Rodička Boží pojmenovavši se vyznamenaným jménem tím, potvrdila od Boha výrok náměstka Jeho na světě.

V pondělí Velikonoční dne 5. dubna pocítila Bernadetta znova pozývání Matky Boží a odebrala se ihned k jeskyni, kde se jí opět nebe otevřelo a Nejsv. Panna v Nadpozemské slávě a velebnosti se ukázala. Tentokráte udál se výjev, který zástup více než 9000 hlav čítající na všechny předcházející zázraky ohromil a o nadpřirozené povaze vidění na novo přesvědčil.

Klečící dítě svíralo v sepjatých rukou dlouho na zemi podepřenou hořící voskovici. Uchvácena pohledem na bezposkvrnnou krásu, pozvedla Bernadetta obě ruce své, které dostaly se tak, aniž by děvče pozorovalo, do plamene hořící svíce. Oheň počal se ihned rozplývati mezi polootevřenými prsty a slabým vanutím větru semotam zmítán, vyšlehoval v podobě plamenných jazýčků na vše strany.

Okolo stojící množství vypuklo v úzkostlivé volání: »Spálí se! Spálí se!«

Než dítě pozorováním nebeského zjevení zaujaté klečelo nepohnutě, ruce jeho se ani trochu netřásly a po celé bytosti jakoby se byl rozlil proud nadpozemské rozkoše. Mnoho tisíc osob stálo v bezprostřední blízkosti neslýchaného toho zjevu. Přítomný lékař vyňal hned v prvních okamžicích hodinky a přesvědčil se, že nepřirozený zjev ten trval déle jak čtvrt hodiny.

Když vidění pominulo, uchopil ruce Bernadettiny, shledal je však bílými a úplně neporušenými. Jeden z okolostojících diváků

chtěl se o věci důkladně přesvědčiti i vzal hořící ještě svíci a přiložil plamen její nepozorovaně k ruce Bernadettině. »Ale pane,« vykřiklo dítě ustrašeně, kvapně ruku odtrhujíc, »vždyť mne spálíte.«

Zjevení dne 5. dubna bylo poslední, které událo se před četnějším zástupem: Bernadetta měla sice ještě jednou spatřiti Pannu Nejblahoslavenější, ale samojediná a po dlouhé teprv době. Bylo to v předvečer svátku sv. Škapulíře (16. července), když Bernadetta zase pocítila mocně vnitřní puzení k jeskyni. Tato byla té doby právě policejně uzavřena, mohla tedy Bernadetta toliko opodál na lučinách pravého břehu potoku Gave naproti jeskyni pokleknouti. Byl soumrak.

Sotva poklekla Bernadetta a započala svůj růženec, objevila se paní nebeská a zrak šťastného dítěte ztrácel se v kráse a velebnosti zjevu přesvatého. Ještě nikdy nezdála se jí býti Matka Boží tak velebnou a skvoucí; obličej její zdál se býti dítěti krásnější a jasnější, záře, která ji obklopovala, velebnější než kdykoliv jindy.

Bylo to naposledy. Poslední toto zjevení náleželo výhradně skoro dítěti, veřejnost zvěděla o něm velmi málo. Maria zjevila se tentokrát, aby s mileným dítětem svým se rozloučila a je potěšila a posilnila k nastávajícím dnům zkoušky. Objevila se toho večera, aby dala maličké své poslední »s Bohem«; až na onom světě měla Bernadetta zase spatřiti Pannu Neposkvrněnou.

Čím více množil se počet návštěvníků posvátné jeskyně, čím více stávalo se tam zázraků, tím více zuřili osvícení nevěrci, policejní komisař, starosta, okresní lékař, císařský prokurátor, prefekt baron Massy a konečně i sám ministr kultu Rouland napínali všechny síly, by zničili dílo to Rodičkou Boží způsobené. Bernadetta tahána byla od výslechu k výslechu, zastrašována, lékaři prohlížena a konečně, ač žádných známek duševní choroby u ní neshledáno, měla býti odvlečena do chorobince a později do blázince v Tarbes. Jen na rázné zakročení faráře Peyramala ponechána na svobodě.

Jeskyně byla oloupena o vši okrasu a všechny dary v ní od zbožných ctitelů Marianských nashromážděné odvezeny. Pod přísnými tresty a peněžitou pokutou zapovězeno bylo jeskyni navštěvovati, vody sv. z pramene čerpati a vůbec k jeskyni se přiblížiti. Okolo ní zřízena byla ohrada.

Kdyby bylo možno bývalo, hnutí to již v zárodcích bývalo by potlačeno a zničeno. Avšak i v případě tom osvědčil se pravdivým výrok Gamalielův (Skut. Apošt. 5., 38., 39.): »Jest-li z lidí dílo to, rozpadne se, pakli z Boha jest, nebudete ho moci zrušiti.« Přes všechen zákaz shromažďovalo se každodenně ohromné množství lidí u jeskyně a každodenně zářila jeskyně večer mořem světel, jenže návštěvníci svíce sebou domů pak odnášeli.

Konečně po čtyřech měsících pronásledování přišlo vítězství. Dne 5. října 1858 dal císař Napoleon III. právě tehdy v Biarici dlící telegrafický rozkaz, by lidu nebylo bráněno jeskyni navštěvovati, tam se modliti, zpívati a nemocné dovážeti. Pohnutkou k tomuto rozkazu bylo náhlé uzdravení císařského prince těžce

nemocného. Když lékař vzdal se naděje na uzdravení, učinila císařovna slib, bude-li princ zelinkou z jeskyně Lurdské donesenou uzdraven, že na císaři vymůže dovolení, by jeskyně opět byla otevřena. Sotva přiložila zelinku k ústům nemocného dítěte, zmizela nemoc okamžitě.

Císař dověděv se druhý den o tom, dal okamžitě prefektu Tarbskému telegrafický rozkaz, by jeskyně Lurdská byla otevřena a Bernadetta nebyla nikterak více znepokojována.

Nepřátelé skřípali zuby. Lurdy jásaly; Panna Neposkvrněná zvítězila! Ačkoliv již nesčetné zástupy z blízka i daleka putovaly k posvátné jeskyni a počet zázraků se tam přihodivších vzrůstal více víc, přec se ani jediný kněz ještě u jeskyně neobjevil. Zákaz biskupský trval dosud v platnosti. Ukázalo se tím opět, že církev sv. není, jak často nepřátelé ji vinní, lehkověrnou, že každou hloupost hned za zázrak neprohlásí, nýbrž že jen po neklamných důkazech nějaké zjevení nebo zázrak uzná za pravé. I nevěrci již přicházeli k jeskyni a v pravost zjevení a zázraků uvěřili, sami se přesvědčivše — ale církev sv. dosud cele věci té se úplně stranila.

Až teprv, když lid už reptati začal a obviňoval kněžstvo z lhostejnosti a liknavosti, skoro půl roku od prvního zjevení se Panny Marie, vydal dne 28. července 1858 biskup Tarbský pastýřský list, jímž ustanovila se komise ke zkoumání povahy a pravosti případů a podivuhodných událostí. Komise sestávající z učených a duchovních a proslulých lékařů podrobila Bernadettu přísnému a důkladnému výslechu, prohlédla jeskyni, prozkoumala zázračný pramen, prozkoumala i co nejdůkladněji a nejpřísněji zázraky tam se zběhší, (během prvních čtyř let napočítalo se jich 144); vyslýchala očité svědky těchto zázračných uzdravení, a to bez rozdílu vyznání katolíky i protestanty, věřící i nevěřící; — a až teprv po čtyřech letech, když vše nad slunce jasněji dokázáno a neklamně potvrzeno bylo, vydal biskup Tarbský dne 18. ledna 1862 pastýřský list, jímž zjevení Rodičky Boží v Lurdech za pravé prohlášeno a uctívaní Panny Marie Lurdské církevně schváleno bylo.

Dne 4. dubna 1864 skvělo se město Lurdy nevídanou nádherou. Slavný a veliký průvod, jakého město nevidělo, dokud paměť lidská sahá, ubíral se z farního kostela k posvátné jeskyni. Jednalo se o slavnostní ujetí místa zjevení Matky Boží posvěceného: socha nejbl. Panny zhotovena dle přesných a podrobných údajů Bernadetty měla býti postavena v jeskyni massabielské na témže místě, kde se Marie Panna osmnáctkráte byla zjevila. Byl to věru velikolepý průvod, jehož se zúčastnily nepřehledné zástupy a který uzavíral sám nejd. biskup Tarbský, obklopen 400 kněžími a předními hodnostáři celé diecése. Jediné tu, která nejvíce těšila se na tento den přeslavný, nebylo spatřiti v průvodu vítězoslavném. Bernadetta těžce nemocna ležela na chudičkém lůžku v nemocnici. Prozřetelnost Božská nedopřála jí býti svědkyní té veliké slavnosti: neměla slyšeti slov chvály, jíž zasypávaly tisíce úst jméno její: — v pokoře a bolesti mělo si děvče

ostříhati milosti nebeské a teprve na onom světě za vše to hojné dojíti odplaty.

Roku 1862 započato se stavbou kostela nad skálou massabielskou, léta pak 1866 byla dolní část jeho (krypta) hotova a téhož roku také první oběť mše sv. v nové svatyni obětována. Bernadettě dopřáno ještě nevýslovné radosti zúčastniti se veliké té slavnosti — tím však veřejné její poslání pro tento svět skončeno. Dne 24. června 1866 rozloučilo se přešťastné dítko Marianské s rodiči svými i milovanou jeskyní a vstoupilo do kláštera školských sester v Nevers, kdež skoro třináct let vedlo v zátiší klášterním pokorný a svatý život.

Konečně nadešla Bernadettě chvíle, kdy zaměniti měla toto slzavé údolí se světem nadzemským, kde dle přípovědi Panny Nejsvětější měla dojíti radosti a štěstí pravého. Zemřela dne 16. dubna 1879 ve věku 35 let. Matička Boží vzala si toto vyznamenané, omilostněné dítě Své k Sobě do radosti nebeské.

(Pokračování.)

V cirku.

Cirk plný byl ... Dav hučel, volal — pískal,
a Nero smál se — smál, a řičel lev —
a tygr cenil chrup a okem blýskal
a chtivě lízal kouřící se krev ...
Však marný strach: hle, v kruhu zástup klečí,
tvář nechví se ni bázní ani křečí —
jen oko plá, a duše volá — jásá:
»Smrt naše, Bože, slávu tvoji hlásá;
a na kříži, jejž vztýčí k nebi jistě,
chcem' umřít pro tebe, ó, Kriste!

Tak znělo kdys'... A dnes? — Hle, cirk je kolem: —
svět cirkem jest a v něm — v něm hučí dav;
zlých šelem smečka prohání se dolem —
a na hoře tam: César — třpyt... a zlatohlav!
A my? — My klečíme, nás bijí pěstí,
nás na kříž přibíjejí na rozcestí —
nám berou chléb i víru, řeč i nebe,
i vzduch i slunce, ba i vlasti — tebe!!
A plvou v tvář nám, honí nás ... ó, vizte ...
A proč? — To pro tebe, ó, Kriste!

Chcem' pravdu tvou, jež jménem tvým lze hlásat —
chcem na své půdě nespoutaně žít!
Chcem volně dýchat — tesknit — zpívat — jásat'...
chcem za své právo bojovat i mřít.

Ať hučí cirk! Ať Nero tygry volá,
nás nezničí, nás ohněm neudolá: —
jak stáli jsme — stát chcem' a třeba věčně!
A třeba trpět — strádat nekonečně
a raděj zemřít bídně na tom místě,
než zradit Tebe — Tebe, Kriste!!

Ať svět se bouří — klne, hřmí a spílá,
ať proti nám se řadí celý voj —
hle: korouhvice vlaje naše bílá,
a Bůh nás vede v spravedlivý boj!
Co smrt je nám, co hana — bol a tíseň —
co žalář — mříž — co vyhnanství a trýzeň,
co útrapy, co útisk — zlo i nouze?
— Jsme chudí sic' a žijem jenom v touze,
však jeden poklad velký máme jistě: —
to tebe, vlasti! Tebe, Kriste!!

Jos. Hais-Týnecký.

O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze od 8.—12. září 1907.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Tato nehoda bude zračitější, podíváme-li se do dějin církevních a náboženských sporů. Kde jsou ti různí *staří* odpůrcové víry křesťanské a znásilňovatelé církve Kristovy? Dějepis se o nich zmiňuje, vyprávěje *o bludařích* a o rozličných *převratech* ve společnosti lidské, která jim nežehná, spíše zlořečívá. Boj *nynější* není nový ani podstatně jiný, než byl boj, který stará doba vedla proti církvi a víře: je to *podstatně* pořád stejné, i když forma, v jaké se teď bojuje, zdá se jiná — ušlechtilejší rozhodně není, než bývaly nezpůsoby bojů dřívějších proti víře. Že v boji protináboženském opakuje se »stará píseň«, je patrno každému znalci dějin přítomných a minulých: jen v různých menších věcech nastala změna — ale ne k lepšímu. Jednou bojuje a bojovala nevěra respektive »věda« proti jsoucnosti Boží, podruhé proti stvoření světa, po třetí proti založení církve Kristem na sv. Petru, po čtvrté upírá zázraky, po páté směje se prozřetelnosti Boží, po šesté zamítá řád přirozené mravnosti, po sedmé odmítá milost, po osmé vynáší rozum a svobodu lidskou, po deváté obě snižuje ba dokonce i popírá atd. Každou chvíli máte sice něco »nového« proti víře, ale nikdy toho appodikticky dokázati nemůžete a na dlouho nedržíte, hledajíce nových »objevů« atd. Někdy myslíváte (na př. v letech 1860—70 o darvinismu), že již jste vyhráli a definitivně víru přemohli, v tom však padáte a cítíte, že zase zvítězil Galilejský, a vy zanikáte i s nevěrou

svojí, ponechávajíce boj jiným, svým nástupcům, kterým se vede a povede zrovna tak, jako se vedlo v boji proti Kristu vám přemoženým. A to je právě v boji vašem a vaší volné myšlenky proti náboženství nejosudnějším. Proti objektivním faktům a pravdám náboženským musíte každé chvíle s tou i s onou theorií nevěreckou kapitulovati, jako musíte se pokorně skloniti před fakty a pravdami světskými, nechcete-li propadnouti zaslouženému výsměchu celého světa. Víme ovšem, že se proto nejraději čepejříte na bezbrannou víru — netroufajíce si na světskou, od vašeho volného mínění odchylnou vědu, — a hledíte aspoň na tomto poli (náboženssko-éthickém) V. M. vybojovati existenční právo, ale důkaz vědecký, který jste měli a chtěli podati proti dogmatům náboženským, po dnes jste nepodali, ani v tom smysle, abyste jím aspoň své bezvěrce přesvědčili, uspokojili. Z nejnovější doby přinesly o tom noviny poučný obraz ze zednářsko-židovské Francie, o jistém socialistickém předáku, který, umíraje sebevraždou, napsal výslovně volnému mysliteli *Vivianimu*, takto ministru práce (tedy velikému pánovi), že není pravda, co pan Viviani tvrdil ve sněmovně, když děl: My ve Francii pozhasínali jsme na nebi světla, t. j. zničili jsme pravdy a dogmata víry, neboť soudruh-sebevrah tvrdil: V hodince smrti cítí atheista, že pan ministr nemluvil pravdy, jelikož mysl umírajícího vidí nad sebou v hodince smrti ještě i v zednářské volně myslící Francii světla víry čili náboženské pravdy, vidí je tak jasně, že kdyby ještě jeden život člověk na zemi po smrti měl, stal by se rozhodným odpůrcem bezvěry a přívržencem katolické církve. Podobných úkazů zažili jsme na Vol. Myslitelích více. U nás v Čechách vzýval o pomoc Pannu Marii nedávno zemřelý soudruh-nevěrec *Filip*, redaktor pověstné »Záře« a ošklivý rouhač *Voltaire* dal se druhdy před smrtí do konce i zaopatřit od kněze.

Odpoví-li se, že lidé všeho toho si nevšímají a myslí, co chtějí a jak chtějí, spatřujíce právě v tom »volnost myšlenky«, díme: Ale *správné myšlení to není!* Je to *svévole*, jež nezasluhuje názvu »myšlení«. Fráze »mohu si myslit, co chci«, *není logicky oprávněna*, i když judiciálně čili před soudem je »volná«, to jest beztrestná, poněvadž soudce netrestá chyb proti logice a zdravému přemýšlování, nýbrž poklesku proti veřejnému pořádku zevními skutky neb slovy spáchanému. O *nesmysl* může člověk »volně« a beztrestně mysleti, a soudní paragrafy nesmějí mu na kůži, i když rozum proti tomu protestuje.

Snad mi »volný myslitel« znova namítne, že volnost myšlenky právě v tom spatřujeme, aby *směl* dle libovůle *některé věci nemysliti nebo jinak mysliti*, než se předpisuje, zvláště jedná-li se o náboženssko-éthické názory. (Viz u Vol. Myš. 1907. srpen, pag. 50., kdež otištěn *v tom* smysle program sjezdový v Praze.) Odpovídám: A *já nesmím opak* mysliti, než volný myslitel? Kde je zde důslednost? Porážíte se sami, svou zbraní. »Volná Myš.« vede vás všude ad absurdum i v boji s klerikály, kteří se Vám i »Volná Myš.« právě proto vysmívají. Nenamítej, že, co volný myslitel o věcech náboženssko-mravních mudruje, spočívá na »vě-

deckých pravdách« (ibidem odstavec 3. ř. 25.), chtěje vypracovati »myšlenkové poznatky, jež by v souhlase se sociologickou skutečností vedly lidstvo na další dráze k dokonalé a souladné společnosti«, nenamítej toho, protože tyto fráze mají špatnou minulost a rozvrtávají přítomnost *v anarchistickou společnost a ne v soulad*! Možná, že toho nevidíte: vidí to však jiní — i neklerikálové. Odbývati lidi »poctivě věřící« (str. 53. ř. 8.—9.) klerikální *nevědomostí* a volné myslíky zabalovati do hávu vědeckosti, nebo tvrditi paušálně, že redaktoři »Čecha«, »Štítu«, »Meče«, »Obnovy« atd. »většinou nevěří a náboženství (že) je jim jen řemeslo«, a že tedy jaké s nimi okolky — třeba prý je v *posměch* uvésti a nakládati s nimi jako se »lháři a pokrytci«, — odbývati a špiniti takto odpůrce »volné myšlenky«, není ani volným ani slušným myšlením, nýbrž jen odpornou hrubostí, které lepší společnost ukazuje záda. Co jste, volní myslitelé, vykonali k našemu poučení slušného, vědecky přesvědčivého? Mimo zuřivé štvanice, schůzkové hádky a novinářské špinění, vykonali jste buď tůze málo nebo nic! Kolik vašich lidí bylo až do této nečestné protiklerikální činnosti úplně neznámými osůbkami v českých kruzích? První upozornění na Vás stalo se u nás odpadlictvím vaším od katolické víry; druhé upozornění na vás stalo se štvaním proti církvi v časopisech a na schůzích, třetí děje se zednářským kongresem v Praze, a poslední upozornění bude, až se rozejdete v nové frakce, což může hned se státi, jakmile vyschnou tajné prostředky, které Vás na živu drží. — *že »Volná škola« přijala od zednářů peněžitou podporu*, prozradil baron Hock v Praze na známé schůzi a že sociální demokraté jsou vašimi násilnickými kádry zvláště z Kladenska a Berounska, přiznává je »Právo Lidu« dne 1. srpna t. r. ve článku »Ku sjezdu svobodných myslitelů v Praze«, povídajíc, že by přivedlo 40.000 socialistů na pomoc V. M. proti katolíkům, kdyby se tito opovážili ve dny sjezdové volným myslitelům nějakými průvody nebo demonstracemi jejich plány kaziti. Kdyby hlavně tohoto socialistického spojení a obživování »volné myšlenky« u nás v Čechách nebylo, zanikli byste V. M. brzy přese všechnu pomoc učitelův a realistických pokrokářů, protože na *vlastních* nohou bez cizí pomoci nikterak se neudržíte. Budoucnost ukáže, že dím pravdu. Trhlin mezi touto společností je dost: ukázalo se to i na schůzích kongressních v Praze, zvláště v hotelu »Orientu« 8. září t. r. Jen proti církvi katolické jste svorni v nenávisti a v oškliveém boji. Toto poslední je vidět i z »Evangelického Církevníka« XXXVIII., 138., který si libuje, že Sjezd Volné Myšlenky »bude *míti ráz protiklerikální*, načež, zmíniv se o slavných mužích kongresových z ciziny do Prahy přijeti majících, zakončuje »Evangelický Církevník« významným: »Ledacos tu bude *pro nás sympatického* = boj proti Římu, atd. Tak vyhlíží ve skutečnosti »volnost« myšlení a její svornost. Bez Říma byste snad ani 10 let neexistovali. A vaše *svoboda* svědomí? Jinak smýšlejícím vyhrožujete potupou a násilím! »Volnost« myšlenky o věcech náboženstvo-éthických mají proti věřícím výhradně nevěřečtí liberálové všech odstínů: »Řím« nesmí mysliti »jinak«, než svobodní

myslitelé dovolují a myslí-li Řím jinak než oni, prohlásí jej V. M. »lhářem a tmářem« s přídomkem »pokrytce« a pod. Nedivte se tedy, že klerikálové nechtí věřiti »volné myšlence« a že v ní vidí paškvil i na volnost i na myšlení a že se usmívají, slyší-li, jak v srpnovém čísle (V. M., str. 49.) o myšlence vol. s emfasí se píše: »Zdráva buď Myšlenko, která zúrodňuješ snahu člověka a vedeš jí k požehnané práci mezi bratřími a sestrami (ano, ti mohou *proti Kimu* mluvit co chtějí, ale ne na př. proti Masarykovi!)! Zdráva buď, vzrůstej a zkvétej, aby byla radost na zemi (proto socialisté chtějí klerikály rozmlátit) a aby lidstvo přivedeno bylo k životu, hodnému jeho rozumové výše«. (Na př. volnou láskou neb otročením židům skrze socialisty.) Patrně až dosud žilo lidstvo málem jako »stádné zvíře« (toho významu nevynalezli klerikálové o nynějším člověku) a velicí mužové, kterými doba nová se honosí ve vědě a uměně, nekonali svou povinnost vůči spolubližním. Počkejte vy egoističtí klerikálové zaslepenci, na zednářsko-svobodnářském kongresu volných myslitelů v Praze dostane se vám odměny! Jména vaše zmizí a úlohu vaši převezmou lidé povolaní, a là Pelant, Kunte, Myslík, protože »nejlepší« synové národa nechtějí se s kongresem příliš sbratříčkovati: Dr. Drtina »úředně« nevystoupí a Dr. Masaryk — odjel do Ameriky! »Sjezd tento jistě bude míti vliv i na naše *české* poměry a vzbudí velikou pozornost u veřejnosti«, píše »Evang. Církevník« XXXVIII., 138., ale, zdaž by nebyl lépe udělal, kdyby si byl s tímto proroctvím trochu počkal a zatím třeba takto předpovídal: Na kongresu Vol. Mysl. v Praze bude křiku hodně a proti katolíkům se vyzvednou všecka mluvidla vědy, pokroku lidskosti a svobody, jak u nás bývá při každé proticírkevní komedii a mohl dodati: Kdož ví, zdaž se pražští kongresisté mezi sebou nepoperou, zvláště bude-li se opakovati, o čem v 5. a 6. č. Vol. Myš. r. 1905 psala na str. 82, vypravujíc, kterak po obstrukční řeči *Javalově* došlo v Paříži k »rozechvění a rozčilení«, jež by bylo téměř přivodilo »rozbití kongresu«.

»Město, jež dalo volnému zkoumání a svobodě svědomí stkvělý příklad v upáleném Janu Husovi, bude následovati za městem Garibaldiho (Řím) a za městem Voltairovým (Paříž), čteme ve »vyzvání generální rady Vol. Myš.« k národu českému. — Nechceme nikomu upírati slávy jeho jména a zásluh o vědu, jenž si toho opravdu zasluhuje. Víme, že jména — Maxim Gorkij, Arn. Häckel, César Lombroso, Denis atd. — mají lesk a zvuk v liberárním světě veliký, ale *naši čeští lidé to nejsou* a bez poskvrny také nejsou. Hned na to upozorníme a snad *pravdu* doznanou, i když nemilou, volným myslitelům říci smíme? Začněme s Gorkim! Veřejnost americká nedávno *jak* se k němu zachovala, když tam ve známost vešlo, že slavný spisovatel ruský in puncto »volné lásky« (ne: myšlénky!) s jakousi dámou, (ne *svou ženou*) se kompromitoval? Gorkij odejel z Ameriky málem jako »Studenij«. A doma v Rusku? Komu není z novin známo, jak odsuzován byl Gorkij pro své strannictví k vlastizrádné židovsko-anarchistické revoluci v Rusku, která vládu i národ tam moří? Velikými obětavými činy vlasteneckými se Gorkij v této

nešťastné době v Rusku neproslavil. Co tomu říkají naši liberální *vlastenci*, zvláště ti, kteří »zaníceně« pohlížívali k svaté Rusi? Mám za to, že připomenuté činy Gorkimu slávy nepřidávají, ale spíše ubírají. Nemluvím ovšem při tom o židech ani o revolucionářích-anarchistech. Poslední dobou u lidí vážných v Rusku i jinde Gorkij na dřevním lesku pozbyl: dostal skvrny nepěkné a bude-li pokračovati na dráze špatně volené, pozbude ještě víc neli všecko, vyjímaje řady těch, k nimž se nyní přidal. Co by řekl *Ignatěv*, známý slavjanofil, kdyby viděl, že Gorkij representuje v Čechách ruského člověka? Co řekl o Gorkim hr. Tolstoj? Vyjádřil se velmi příkře. Co řeknou o Gorkim pravoslavní vlastenečtí Rusové ostatní? Budou se na to asi tak kysele dívat, jako utlačovaní Jihoslované od irredentistů italských v Přímoří a Dalmacii, až uslyší, že v *české Praze*, matce a královně slovenských měst, Vol. Myšlenka oslavovala *Garibaldiho*, hlavního to heroa irredentistů přímořských a zapřísáhlých nepřátel *myšlenky a vzájemnosti slovanské*.

Že nejde na kongresu o Garibalda nýbrž o Lombrósa, jehož »Vol. Myš.« mezi notábly v Praze chce uvítati? Víme to, a — neslevíme, neboť volný myslitel dr. *Dráždák* oslavoval na schůzích Garibaldiho zatím co jihoslované jsou garibaldiány utlačováni jak otroci. Dále pravíme: Lombróso se »proslavil« v světě učeném svou theorií o zatížení a nepříčetnosti, *vrozenou* prý mnohým zločincům: proslavil se Lombróso mezi liberály a zednáři, ale sláva jeho našla meze a odpor na mnohých stranách, nejnověji i v republikánsko-antiklerikální Paříži, takže »oslavenec« Lombróso notně vypelichal. Časopisy totiž přinesly v druhém srpnovém týdnu letošního roku zprávu, že někteří ctitelé Lombrósovi nechali si ujíti vábné příležitosti, kterou jim skýtala návštěva Lombrósova v Paříži a vyžádavše si od úředníka kus lidské ruky, předložili ji na prozkoumání slavnému Lombrósovi, jenž, velmi vážně vše ohledav a »vědecky probádav« zjistil (!), že to ruka zločince od narození ke skutkům zlým determinovaného: čárky a záhyby na prstech a různých kloubech jistojistě prý to ukazují. Ten člověk nemohl býti jiným než byl: musil býti zločincem, protože byl k tomu od narození predeterminován svou přirozeností. Je tedy mravně za svůj zločin nepříčetným. Tak zněla fanfara po odborném dobrozdání Lombrósově. A pravda? Vysmála se všemu a udělala Lombrósovi hroznou ostudu. Poslyšte jen! Zmíněný úředník nedal italskému nadvědci ku prozkoumání kus těla zločincova, nýbrž kus těla člověka docela poctivého, nikdy nic neukradnuvšího, netrestaného, bezúhonného: kus těla justiciárova! Považte si tu ostudu! Slavný Lombróso pohořel ve »městě světel« a proto snad ani nejel na kongres do Prahy, boje se, aby ho tam Čechové také nenapálili!

Vedle Gorkiho a Lombrósa blýskali se volní mylitelé prof. *Häcklem* z Jeny, známým dryáčníkem »darvinistické vědy«. Nu buď si, ale my »zatemnění víme, že starý »učenec« Häckel již je tuze opelichaný a sešlý v učeném světě. Prof. dr. *Kollicker* tvrdil o Häcklovi nedávno, že vodil svými přírodovědeckými povídačkami víc než čtvrt století lidstvo za nos. Rus *Chrusstalev*,

posvítil na Häcklovy »nesmysly« strašlivě a naši učenci prof. dr. *Mareš* a docent dr. *Babák* vyslovili z přímá politování, že Haecklovy báchorky přírodopisné překládají se (učitelům a socialistům) do češtiny teď, kdy věda slávě Häcklově již odzvonila. Na neštěstí (či: štěstí) ani Häckel do Prahy na sjezd volných myslitelů nepřijel a tak byl zednářsko-židovský kongres český i o tuto pochybenou veličinu chudším.

Jmenovali také hlučně p. *Magalhaësa Limu z Lisabonu* mezi výtečníky sjezdovými z ciziny, ale zapomněli připsat — jak to za ně učinil »Čech« — že týž pán je svobodným zednářem vysokého stupně, snad prvním v celém Portugalsku, tedy opět firma, jež nevábí, leč křivé nosy a jejich kumpány. Pan Magalhaës však následoval příkladu vynikajících přátel a — do Prahy také nepřijel. Ostuda na ostudu.

Zbývají naši domácí čeští lidé na kongresu zastoupení a sjezd pořádající: Pelant, Myslík, Kunte, Drážďák a Bartošek. Co o nich mám říci. Haněti nechci, chváliti nesmím. Přikryjme je tedy pláštěm milosrdné zapomělivosti! Nemohu však mlčením pominouti, že vedle nich, ba s nimi parádovali zde *němečtí* jich kollegové z Liberce Hutter, z Vídně Zenker, z Bavor Lederer, z Visbadenska Vogtherr, z Pruského Slezka Tschirm a arcigerman socialní demokrat-poslanec vídeňský Wutschel, Wahle atd. Vsadím se, že kdyby volní myslitelé němečtí u nás v Čechách pozvali si na sjezd do Chebu nebo do Liberce, ba snad i do Prachatic české Freidenkry pp. Bartoška, Myslíka, Drážďáka atd., a kdyby tito opovážili se v »ryze německých« a poněmčených osadách mluviti »frech Czechisch«, že by Liberečtí, Prachatičtí, Chebští Němci rozbili kongres a zahnali volné »internacionální« nemyslíky s krvavými hlavami ze svých měst a síní. Praha tak neudělala, snad aby o tuto »česko-německou« míchanici sjezd nepřipravila.

Tím jsme vyčerpali a charakterisovali všecky sjezdové atrakce. Že jich není víc a že nejsou lepšími, za to my klerikálové nemůžeme.

(Pokračování.)

Zimní večer.

Jako v celle mnich
sedím u svých knih,
co mi losem odepřeno,
hledám aspoň v nich.

Mrazný zimní den.
hledí do oken,
a mně vůni jarních květů
vykouzlil můj sen.

Ze snů, dum a tuch,
tako z pestrých stuh
tkám si svoje tiché světy,
k marným heslům hluch.

Má-li Bůh mne rád,
snů mých zlatý hrad
bude ještě nad mým hrobem
v jasné slávě stát . . .

Jan Karník.

Cesty srdce.

Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« z vlaštiny přeložil FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Sotva vyřkla paní toto přání, jako by nebyla o ničem jiném řeč, Julie ihned přisedla k pianu, pravíc: To jest velmi moudrý nápad. Pozvedla hoření desku klaviatury a udeřila prsty na klávesy a otázala se: Co budeme zpívati, Kláro?

— Neapolský popěvek námořní, odvětila Klára.

— Nikoli, vmísil se do řeči John, který jiné večery se nestaral o zpěv a hru; zajisté nikoli! Tento večer by bylo na místě spíše zpívati nějakou kantátu k poctě církevního sněmu.

— Ovšem, odpověděla Julie, nešpory po kázání! K tomu konci zavolejte varhaníka. Což pak myslíte, že já znám také církevní kantáty?

— Toho není potřebí; vybeřte si nějaký text z Písma sv. a uveďte jej v hudbu podle své libosti.

— Buďte tak laskav, pane Johne, vybeřte nám nějaký příhodný text; jestliže nikoli, nebudeme dnes hráti.

John, jako by byl na tato slova čekal, vzal »Prayer book«, který tu byl po ruce k večerním modlitbám, a probíraje žalmy, četl: »Ti, kteří se od tebe vzdalují, zahynou; a záhubě určíš toho, který hledá jiného milovati kromě tebe.« To se může vztahovati na církev a činí velkou poklonu k vašim dějinám církevního sněmu.

— Díky, uklonila se Julie, nechme toho, nežertujme, když jednáme o vážných otázkách.

— O jakých otázkách? Tu není žádné otázky.

— Učiníme lépe, když budeme vztahovati tato slova na Pannu Marii.

— Jakým způsobem?

— Přeložme text do dvou strof italských, zpívejme je podle námořního popěvku neapolského, jak si přeje Klára a budeme všichni spokojeni. Není-liž pravda, paní Anno?

— Učiň tak, odpověděla paní, která nedovedla pochopiti úmyslu Johnova.

A Julie vzavši kus papíru, usedla, aby upravila slova žalmu ve verše, jak již jindy činívala, aby oživila matný rozhovor rodiny. John pozoroval, jak Julie skládá verše, které rychle svěřovala papíru:

Kdo tebe nectí, ó Panno,
nechť právem smrti se leká!
Ach, jaký to smutný osud
zde toho člověka čeká.

A zdvihajíc péro, zvolala: — Ejhle, zde je výklad žalmu, a to první části, která vyjadřuje antithesi. A psala dále:

Kdo tě však matkou nazývá
a vřele miluje tebe,
ty přivedeš jej ke Kristu,
ke svému Synu do nebe.

John vzal do ruky onen list a četl jej znova a znova a prohodil: Nejsem sice znatelem veršů, avšak toto rozvedení zdá se mně býti přece příliš smělé. A pak netýká se to církve.

— Račte míti strpení, prosila Julie. Nejsem ještě hotova a zajisté budete spokojen. — A posadila se znova a psala:

Kdo nevěsty tajeplné
ni Krista pak není synem,
že ni zde ni v nebes výšinách
nemá otce, je sám vinen.

K těmto řekne božský Soudce:
Pojďte ke mně, vyvolení!
Však oněm přísně pokyne:
Odejděte zavržení!

— Teď se to poslouchá pěkně, liboval si John. Teď budu rád naslouchati skladbě.

— Jakou chcete hudbu? Jako nápěv z neapolského popěvku nebo nápěv sladký, zádumčivý, vážný, nějakou myšlenku Rossiniho, jako je v modlitbě Mojžíšově?

— Ano, ano, žadonily dívky, jako je v modlitbě Mojžíšově. Věděly dobře, že je mohutná a že při tom nutno silně klávesy přebírati; a to činily rády.

— Nuže tedy, vezmeme nápěv z modlitby Mojžíšovy; ale dříve si musíte uvědomiti slova a význam jejich. A připravila se ku hraní, počínajíc od tajeplné či mystické nevěsty Kristovy. — Tak se nazývá v Písmě sv. církev, pokračovala Julie; a kdo neuznává této za matku, kdo ve své zlobě se jí nepodrobí jako syn své matce, nemůže doufati, že Bůh s ním bude jednati jako s dobrým služebníkem. V tomto smyslu vysvětlila Julie sloky. Mistress Needleová, která se dosud divila mohutnému nápěvu, Johnu určenému, poznala nyní, že vlastně slova byla určena jí samé. A kdyby nebyla Julie vztahovala těchto slov jak na katolíky tak na anglikány, byla by bývala matka uražena podnětem svého syna. Nemohla ovšem úplně nerozuměti smyslu, ale potlačila svou nevůli. Julie, když chvilku hrála předehru, uvedla dívky do nápěvu a začala nejkrásnější předehru. John tu stál zaražen s rukama sepjatýma, pohlížeje Julii do obličeje. Matka jeho stála po straně se svěšenou hlavou, podepřena o sedadlo a pohlížela na dítky, kterak rychle hrály. Ladný, příjemný a milý hlas Juliin naplňoval světnici mohutným zpěvem; a zdálo se, že při jednotlivých důležitějších bodech srdce pěvkyně překypovalo vroucností; tak dobře vysvětlovala slova, tak nadšeně je uváděla v nápěv. Když skončila, John prosil: — Opakovati, opakovati; neboť hudba Rossiniho je znamenitá. A pak tvrdíte, že hudba nic neznamená. Dopřejte nám ještě jednou tak vynikajícího požitku!

Julie povstala na okamžik, požila čaje, načež ze vší síly, tím větším ohněm a ještě nadšenějším citem opakovala hudbu, pokládajíc sama jednu ruku na klaviaturu, aby pomohla chovankám. Sladce zněl zpěv a působil na duši. Tu najednou Klementa zvedla ruce s piana, nachýlila se k učitelce a neobyčejně

živě se jí otázala: — Kdo pak to bude zavržen? — Julie se zarazila a chtěla se chopiti opět zpěvu. Matka však těšila dceru, řkouc: — Neboj se, milé dítě, ty nebudeš zavržena; dej pozor na to, co děláš. — Avšak Julie nemohla se vzpamatovati a najíti ani verše ani tónu; ruka přestala hledati akkordu. Myšlenka na věčnou záhubu milé dušinky projela myslí jako jedovatý šíp. Když se vzpamatovala, objala Klementu a konejšila ji: Nikoli, ty nebudeš ztracena, má drahá. A chtěla ji políbiti, ale nával pláče ji v tom zadržel. Úzkost zmocnila se její duše.

Její srdce bylo jako harfa: když je naladěna, vydává velmi příjemné a sladké melodie, ale když je poněkud rozladěna, všecky zvuky jsou spleteny. Nebylo snadno jí úvésti opět na pravou míru. Jak hrozný první blesk se tu objevil při nadšené hudbě, do níž vložila svého ducha. Zdálo se, že to byl nervósní záchvat. A pozbývajíc vlády nad svými city, zakryla si obličej a odešla do svého pokoje, prosíc za prominutí: Odpusťte, cítím se poněkud nevolnou.

Hněv beránkův.

Jak všichni zůstali v pokoji při tak neobvyklé příhodě, je těžko vypsati. Co se stalo, že onen jasný obličej jako duha, který nebyl zastižen ani nejmenší vášní, nyní náhle se pokryl tak černým mrakem? Proč ona ústa, vždy otevřená k úsměvu, tak křečovitě se stahovala! Proč toto umlknutí, tato úzkost, toto rozníceni, tento náhlý, přerývaný pláč. To všecko působilo neobyčejný zjev, tajemný, hrozný; a mimo to stalo se tak v saloně paní Needleové, kde Julie zapřádala příjemné řeči a rozhovory a pořádala milé zábavy pěvecké spojené se zvuky piana. Paní Needleová a její dítky byly velmi polekány a jako bleskem zastiženy.

Avšak to se stalo v několika okamžicích. Paní Anna, zotavivši se z prvního uleknutí, zvolala: Snad by to bylo podráždění nervů? Uvidím, co jest. A zdvihla se a běžela do světnice Juliiny; a dívky za ní. John se odebral do svého bytu, aby přemýšlel o této příhodě. Paní Needleová nezaklepala, nýbrž nadzdvihla poněkud záclonu u dveří; dívky netrpělivy jsouce ji otevřely zúplna a nikoho nevidouce vnikly až do ložnice, kde nalezly Julii, opřenu o sedadlo vedle klekátka a prolévající slzy bez ustání. Paní se postavila před plačící vychovatelku, avšak dítky se přibližily k své učitelce a chápajíce ji za ruku a hladíce jí vlasy, něžně a laskavě se tázaly: Proč pláčeš, Julie? Snad jsme tě urazily, že se na nás ani nepodíváš?

— Nikoli, drahoušková, odpověděla Julie vzlykajíc; pláči pouze, poněvadž vám chci jen dobře. Odejděte, nechte mne poněkud si odpočinouti, neboť toho velmi potřebuji. A políbivši je, propustila je.

Avšak nezbavila se tak snadno jejich matky, která vzavši židli, posadila se naproti ní, jsouc odhodlána odhaliti tajemství oné nevysvětlitelné úzkosti a udobřiti Julii. — Ale jdi, upokoj se, ulev si, pak budeme rozmlouvati.

— Nemám, o čem bych mluvila; mám potřebí, velmi potřebí plakati a uleviti srdci.

Uleviti? Proč pak? Já nerozumím tu ničemu, nevidím, proč tento pláč a zármutek? Pro ono slovíčko, které řekla Klimenta? Opravdu nestojí to za řeč!

— Není to slovo, co mne rozčiluje; avšak dosti, prosím, nechte mne trochu si poodpočinouti; nejsem ani dobře při smyslech.

Milá paní následujíc zvyků a způsobů Juliiných, když těšívali ji, nedala se odvrátiti od svého úmyslu. Nuže, Julinko, pokračovala, mluv se svou matkou; víš, že smýšlím s tebou dobře. Co se ti stalo v pokoji? Ono nerozvážné slovo?

— Ono nerozvážné slovo, přerušila Julie plačky, nebylo jediné slovo, nýbrž kapka, kterou přetékala nádoba.

— Avšak ty máš zajisté něco proti nám? Nikdy bych tak nemyslila. Mluv, ulev si; jaký lék mohu ti dáti?

— Nechtěla byste.

— Ty mne mučíš, Julie. Zkus to, řekni mi všecko a uvidíš. — Julie dojata jsouc, viděla ve slovech paniných vítanou příležitost, aby pojednala jednou upřímně o věci, která ji znepokojovala; a dodavši si odvahy, řekla: — Jsou tomu tři měsíce, co jsme se vrátili z Italie a já nemám ani chvilky pokoje . . .

— Snad tě tu někdo pronásleduje, uráží v mém domě?

— Jste to vy . . .

— Já? já?

— Ano, vy, paní Anno a pan John a vaše dcery, kteří . . .

— Toť nemožno! Ty se mýlíš, drahé dítě. My to smýšlíme s tebou ze srdce dobře, vážíme si tě.

A Julie pokračovala odhodlaně s růměncem na tváři: — A přece jste pro mne neustále příčinou, proč se v srdci trápím. Víte, že ode dne, co jste mne jako z ulice přijala, vždy jsem vám byla vděčna a milovala jsem vás jako matku a ba ještě více, kdyby bylo možno.

— A ty víš, že jsme ti podobně spláceli, přerušila ji sladce paní.

— Ano. Nač bych to tajila? Miluji duši vaši, miluji duši pana Johna, miluji ony čisté dušičky vašich dcerušek. Miluji vás opravdovou láskou a děsím se myšlenky, že musím viděti svou dobroditelku, svou druhou matku oddělenu od sebe.

— Ale kdo tě odděluje?

— A přece, pokračovala Julie, nedávajíc pravé odpovědi na otázku, jež by byla: Vy jste v bludu, John chce nahraditi bludařství bludařstvím (Julie nevěděla o posledním jeho rozhodnutí a myslila, že je puseistou), vaše dcerušky, které by rády přijaly pravé světlo, kdežto vy je od toho oddalujete . . . — Kdo ví? Budeme tu spojeny ještě nějaký rok a potom . . . . . rozloučeny na věky.

— Jaké to myšlenky? zvolala paní Needleová. Jak divné to myšlenky, má ubohá Julie! Nepamatuješ se ještě, co jsi mi řekla v prvních dnech, že bys tu zůstala, poněvadž i podle názoru

tvé církve nejsou vyloučeni protestanté, kteří jsou v dobré víře, že jejich vyznání jest pravé?

Julie šla až na kořen svých obav a vysvětlovala: Avšak vy nejste již v dobré víře! Než nejen to, vy žijete v pochybnostech a nikdy jste jich nezkoumala, vy si zavíráte oči před světlem, kterým vás Bůh osvěcuje, vy se protivíte milosti, která tak hojnou měrou vás následuje.

Paní Anna nikdy neslyšela tak trpkých výčitek a myslila, že ta tichá ovečka Julie by byla schopna něco takového vysloviti vůči nějaké osobě na světě vůbec; zdálo se, že tak činí, protože jest uražena. Avšak bystrý pohled a řeč Juliina jí pronikaly do duše, dávaly na jevo hlubokou tajemnost její duše a odhalovaly jí pravdu, kterou velmi často cítila a která tísnila její svědomí a kterou marně popírala. Odvaha lháti samé sobě ji opustila a proto odpověděla rozrušeně: Kdo pak ti odhalil tyto tajnosti, o kterých jsem já sama nevěděla . . . mně se zdá . . . .

— Já jsem vám je vyčetla s čela, odpověděla Julie, tolikráte jsem je četla, když jste se modlila klečíc v lurdské jeskyni. Zdvihajíc se, byla jste proměněna. Od té doby se počal boj tím prudší mezi pravdou a lží.

— Ano, přiznala se paní poněkud úzkostlivě, v Lurdech jsem měla jakýsi pocit; avšak to nic neznamenalo. Časem . . . .

— Byla jste již na polo katoličkou; a časem jste usilovala navrátiti se úplně k protestantství. A přece nebylo důvodu, proč byste se vracela. Váš rozum nemohl necítiti paprsku stále a stále jasnějšího na celé cestě, který tak krásně vám Bůh objevoval. Přes to však jste měla tak často přiložiti ruku, poněvadž vaše předsudky proti církvi římské na konec pocházely jen z nedorozumění; spolupůsobila jste, ač proti své vůli, při práci milosti Boží v srdci svého syna, čtouc dlouhé odpřisáhnutí psané v jeho listech a myslila jste tu na důvody zcela nesprávné; viděla jste na své vlastní oči vítězství víry u člověka téhož vyznání, Roberta Smitha; slyšela jste, jako by Bůh mluvil v zázraku lurdském . . . a zajisté měla jste ještě mnoho jiných příčin, které sama znáte a z kterých jednou budete vydávati počet Bohu . . .

— Jest pravda, vyznávala dále rozpačitě paní Needleová následkem důkladného zpytování svědomí, které Julie s ní konala; a nemohla také popírati. Jest pravda, v některých okamžicích jsem měla pochybnosti; ty sama jsi mi dala dnes příčinu vypravováním o sněmu vatikánském; avšak vše to nezlomí mé upřímné náklonnosti k mé rodné církvi.

— A přece, namítala Julie tentokráte zcela bez ohledů, co mohl učiniti Bůh více, aby vás poučil lépe o této církvi. Vidíte ji vlastníma očima; není nikterak jednotna, nýbrž rozdělena na sta sekt protestantských, není než jedním z četných odpadů od křesťanského náboženství, které se nazývají církví lutheránskou, kalvínskou, methodistickou, kvakerskou a tak podobně. Můžete si vážiti nesčetných svých sesterských sekt, kterými vůbec pohrdáte? Chcete sama popírati, že jest v základu, ve věcech nejpodstatnějších rozštěpěna sama v sobě sektou puseistickou? Že její biskupové a kněží jsou společností laiků, kteří si osobují

kněžství? Také vy uznáváte za nejvyšší hlavu této církve paní, která má právo vydávati jako svrchovaný zákonodárce bully? Jak si tedy můžete představiti, že tato církev je založena Kristem na sv. Petru? Nepozorovala jste, že kamkoli pohlédnete mimo církev katolickou, všude nalézáte jen zříceniny věže babylonské? Doufala jste, že naleznete živého a ryzího ducha protestantského v sektě valdenské a zatím jste tu shledala domácí hádky; a v celé Italii protestantské sekty chovají se nepřátelsky k valdenským. V samé Florencii, kam protestantismus vnikl nedávno, vidíte, že vládne rozdělení i v nápisech jejich chrámů: tu je episkopální anglikánský kostel, tam skotský, jinde svobodně-americký, americký episkopální, lutheránský nebo evangelicko-pruský, zde valdenský, tam kvakerský, plimutistický, jinde svobodněkřesťanský, pak evangelicko-italský; a všecky si navzájem odporují. Nepozorujete sama, že všecky tyto sekty jsou pouze větvemi odříznutými od velkého kmene římského, troskami spadlými s budovy založené Kristem? Vaše náboženská horlivost sama vám dává do ruky důkazy politování hodné zkaženosti pod záminkou, že možno každému bez cizího přispění rozuměti bibli. A podnikajíc boj proti duchovnímu Birdovi, zajisté jste cítila zápach všech hnisacích ran církví volné lásky, agapemonských, mormonů, jumperismu, barkerismu a jerkerismu. Když jste se sama přesvědčila o takových poměrech, nutká vás to mimoděk, abyste srovnala úpadek protestantství a neochvějnou vznešenost katolictví; a tu jste buď cítila nebo měla cítiti, že všecko mluví proti vám a proto vám nezbývá, než abyste vyhledala bezpečného útulku v domě Ježíše Krista. Jest možno, abyste nepoznala svého bludu nebo aby ve vás nevznikla pochybnost neb abyste nebyla pojala vážného podezření? Nikoli, nikoli; je to nemožno. Vložte ruku na prsa, ucítí-li záchvěvy tajného strachu, jenž jest vlastním tomu, kdo žije ve špatné víře; a to jest zárodek záhuby . . . Ach, paní Anno, jak je trpké, když někdo tak miluje jako já a přes to musí vyznati: A přece budeme rozděleny a budeme se nenáviděti na věky!

Nepřemožitelná je síla pravdy; a Julie ji dotvrzovala úplně v její skvoucí se ryzosti. Každý článek jejích smělých obžalob zraňoval jako mečem srdce anglikánské pietistky, tak že nemohla zřejmě postaviti se na odpor pravdě. Nešťastná paní mlčela, jako by byla usvědčena ze zločinu. A Julie poznávajíc, že tak příhodné doby nelze zanechati nevyužitkovány, pokračovala: První boj proti pravdě může vzniknouti z bázně, z lichého pochopení, ze slabosti. Není vždy vina neomluvitelná; avšak stavěti se hluchým k hlasu Božímu, když pochybnost nutká k vysvětlení a mnohem více, když pochybnost se vzdaluje, aby učinila místo protichůdnému přesvědčení, je hříchem těžkým, hříchem proti Duchu svatému, kterýžto hřích nebude odpuštěn ani na tomto, ani na onom světě.

— Avšak kdo ti tvrdí, že jsem tak převrácena, namítala paní Needlevá, jsouc dojata strachem. Tys o mně nikdy tak nesmýšlela. A nyní!

— Ach, má milá matko, zvolala Julie, vracejíc se k obvyklému názvu, nyní se bojím právem, že nejste již v dobré víře: vy dáváte v sázku svou spásu.

— Ty mne tedy považuješ za nějakou zločinnou ženu, za nepřítelkyni Boží?

— Den, kterého světlo Boží vám jasně zasvitlo, suďte sama, já o něm nesoudím, odpovídala Julie. Bůh sám je soudcem svědomí, soudcem neoblomným, který se neusmíří planými výmluvami. Co se mne týče, dávám svoje odpuštění: buďte vždy mou dobroditelkou a matkou. A po těchto slovech rozpřáhla ruce a objala svou paní. Byla to láska dcery k matce a jevila se v ní úzkost, že její dobroditelka bude zavržena. Tím dala na jevo více než mnoha slovy. Paní Needleové padaly slzy s očí. Vyšla z pokoje své společnice se sklopenýma očima jako dítko pokárané učitelkou, jako by byla odsouzena. Bouře srdce Juliina se přenesla do duše paní Anny.

Hodina oddechu.

Paní Anna měla za úděl duši přirozeně přímou; a přirozená povaha byla pěstována přísnou výchovou mateřskou a náboženským vyučováním slečny Mary; tato byla sice nesmířitelnou nepřítelkyní papeženství, byla přece velmi přísná v názorech mravních. Proto zbožná paní vždy vedla příkladný, bezúhonný život. A neustálým cvikem ctnosti byla tak zaujata, že ve své přímosti se bála uraziti Boha. S nejlepším a nejupřímnějším úmyslem snažila se zabrániti zamýšleným bludům svého syna; a tato snaha, aby jej odvrátila od náboženských novot, dala jí příležitost, aby zkoumala vnitřní hodnotu novot samých. Vlivem názorů, jichž nabyla v mládí, zavrhovala vše; a proto nebylo to malé vítězství, když Julie přiměla svou velitelku, aby se modlila někdy k Matce Boží.

Spory vzniklé v jejím domě a jednotlivé příhody na cestě po pevnině znenáhla přiváděly paní Annu k poznání dosti věcí katolických; a jasná pravda vnikla až do hlubin její duše. A od té doby přicházely hodiny tajného boje, které byly tím prudší, čím více byly zakrývány. V Turině, Janově, ve Florencii zvláště za večerů, když John rozmlouval s Julií o náboženství, utrpěla pevnost její anglikánské víry značné trhliny. Četba náboženských dojmů zanechala v ní hluboké stopy, které nadarmo hleděla zahladiti. A slavná smrt Roberta Smitha, když se byl zřekl anglikánství, byla příčinou, že té noci nemohla oka zamhouřiti; a konečně vzpomínky na Lurdy často jí přicházely na mysl a dojímaly její srdce. Julie v tom všem pozorovala dobře pravdu.

Bylo velmi dobře, že hustý závoj zapomenutí se roztrhal nad vyvstávající nečinností v poznávání pravdy. Události s kazatelem Birdem ji úplně rozvrátily v základu protestantství; až konečně utišila se mysl po vyvrácení kaple neodvislé a tu dávné dojmy se staly velmi živými; a tu Julie jí vytkla tváří v tvář špatnou víru a tím pobouřila její svědomí. Bylo zajisté potřebí tu učiniti nějaké rozhodnutí.

— Julie jest přece ukrutna! uvažovala paní Anna, vycházejíc z její světnice; je nemilosrdna ke mně, uráží mne, poraňuje mé srdce bez ohledu na svět. Co takto uvažovala, bral převahu nad vášní hlas stále silnější: byly to výčitky svědomí: — Snad přece má Julie pravdu!

Hrozná jest věc míti výčitky svědomí v duši, která až do nedávna byla zvykla žíti nevinně. A Julie roztrhla její pouta rozumně, vážně, nesmířitelně. Paní klesla na divan, přemožena byvši nejúzkostlivějšími vzpomínkami. Rozumné důvody, kterými jí Julie dokázala, že nemůže žíti bezpečně ve svědomí, přicházely jí na mysl, jsouce ozařovány stále jasnějším světlem, které pro ni bylo tím nesnesitelnějším. Hledala ochrany proti tomuto světlu a výmluvy proti výčitkám svědomí. Obávala se vyznati, že se stala ve víře anglikánské slabší. — Nejsem to já, která dotýkajíc se knih Johnových, mučila jsem se, poněvadž jsem nenalézala dostatečných námitek proti jeho názorům katolickým? Což jsem neprchala před dojmy srdce, abych se vyhnula rozmluvám o náboženství? Což jsem náhlých útoků duše odhalující pravdy neodpuzovala tuhým odporem? Ach, což jsem hluchá k slovům žalmů, abych nepozorovala četných dobrodiní, abych se bránila těm, kteří mne chtějí zbaviti velkého nebezpečí! Julie má pravdu, stokrát pravdu!

A tu v duchu srovnávala církev svou s církví římskou; a nemohla neuznati velebnosti církve římské a její nepohnutelné a věčné vznešenosti, která tak účinně se jeví v její jediné a všeobecné víře za vlády nejvyšší hlavy, nástupce sv. Petra. A naproti tomu nemohla odvrátiti očí od toho víru sekt, které se nazývaly protestantskými, začínajících bibli a končících tím, že ji urážejí, jako urážejí se navzájem. Ejhle, vždyť tolik našich nejlepších bratří se vrací k poslušnosti vůči Římu; nasytili se anarchie, došli míru. A hledali ho! Je pravda, hledali ho: Robert Smith zlořečil mé církvi a umíral pokojně, John mi mluvil jako člověk, který po bouři na moři konečně postavil své nohy na pevnou zemi . . . A já? Nikoli, nikoli; nechci si lichotiti ani lháti svému svědomí: necítím se bezpečnou.

Téhož večera zdvihala se nad vrcholy hor cheviotských letní bouře, blesk stíhal blesk a ozařoval temnou světnici, v níž paní Anna uvažovala o svých myšlenkách. Vstala, aby zavřela okenice. A když zavírala závoru, padlo jí na mysl: Proč se bojím tohoto světla? Je to neklidné svědomí! Ach, když vyvstávaly první pochybnosti, měla jsem je zkoušeti a osvětliti, abych se jich zbavila; vždyť v Lurdech jsem pociťovala hlas: Proč se znepokojuješ, proč se bojíš? Avšak já jsem nechtěla poslouchati tohoto hlasu. Kdybych to byla učinila, nebyla bych se nyní bála blesku a hromu.

Tu z daleka silně zahřmělo. Paní Anna pootevřela okenici, aby vyšetřila, jak je venku; a viděla velmi hustou mlhu, kteráž zahalovala Zelený park. A když tak výčitky svědomí ji pronásledovaly, vznikala v ní domněnka, jako by tato bouře byla hrozbou z nebe: Snad, kdož ví, jsem vinna hříchu proti Duchu svatému, jak pravila Julie a ten se neodpouští ani v tomto ani v onom

životě. Avšak v čem záleží ten hřích? Vizme. Paní Needleová si vzpomínala dobře, že v bibli se činí zmínka o hrozném hříchu proti Duchu svatému jako nepravosti neodpustitelné; avšak nemohla si vysvětliti, jak ona se dopouští tohoto poklesku: měla mínění, že se nikdy tohoto hříchu nedopustila ústy. Přece však nenalezla jistoty. Čím více se ozýval rachot hromu, tím více vystupovaly obavy v její mysli. Vzala do ruky srovnané výroky anglikánské bible od Crudena, vyhledala textů sv. Matouše a sv. Marka, přemýšlela hluboce o nich; ale nedospěla k jasnému poznání hříchu proti Duchu sv. Úzkostlivost rostla, srdce ji mučilo v prsou a nemohlo býti lépe, než nastane úplné vysvětlení této osudné pochybnosti. Neviděla jiného vyhnutí, než aby se utekla k Julii a žádala od ní vysvětlení. (Pokračování.)

Vánoční hra s hudbou a zpěvy

o VI výjevech.

Slova napsal JOSEF RÉMYS, Šk. B. Hudbu složil P. B. MATĚJŮ, C. SS. R.

(Dokončení.)

Výjev V.

Betlém.

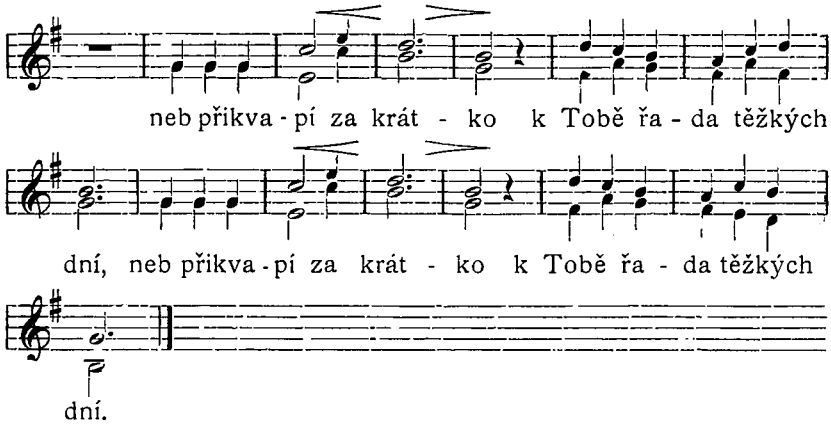
Jeviště: jeskyně ve skále, nad ní zářící hvězda; jesličky, v nich dítko Ježíš, po stranách Panna Maria a sv. Josef, v polokruhu klečí andělé a zástup dítek, v pozadí pastýři.

Číslo 28. Sbor I. Děti:

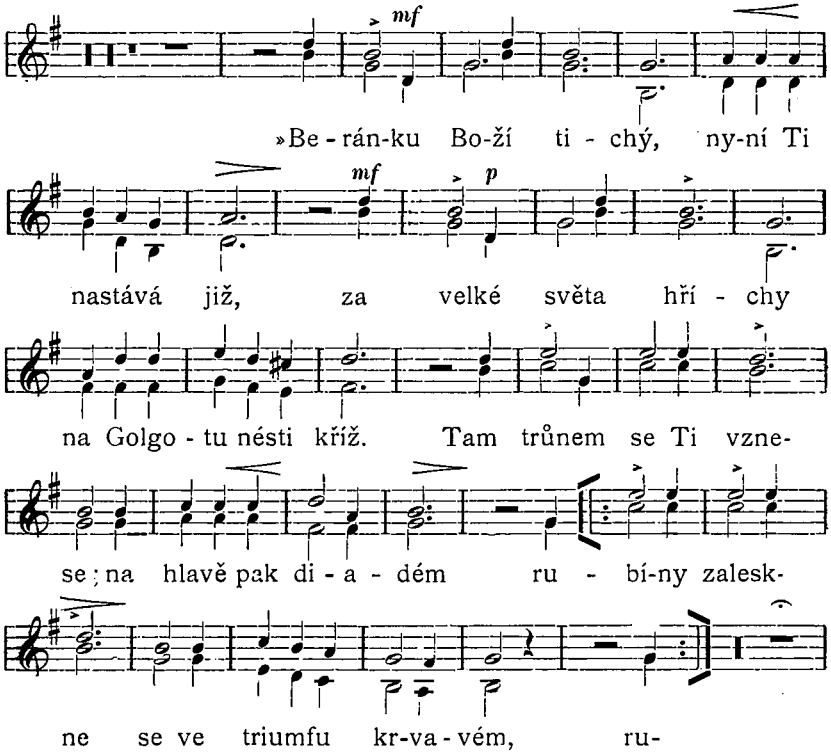

Sbor II. Děti:

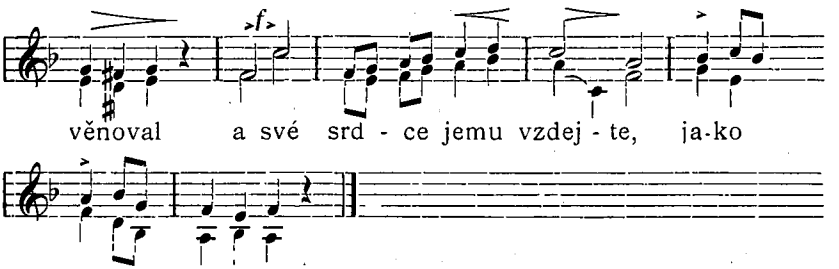

Číslo 29. Sbor III. Andělé:

Číslo 30. Sbor IV. Andělé:

Sbor V. Všichni:

(Napodobení ptačího zpěvu: slavík, žežulice, křepelka . . .)

Číslo 31. Zástup dítek:

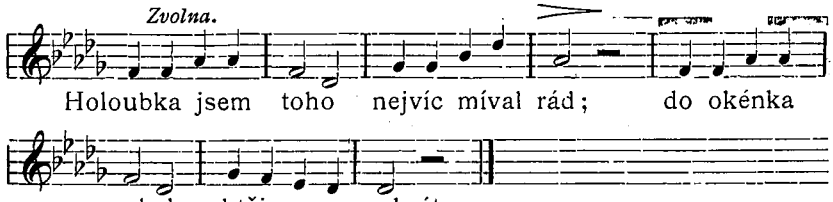

Solo. Dítko 1.:

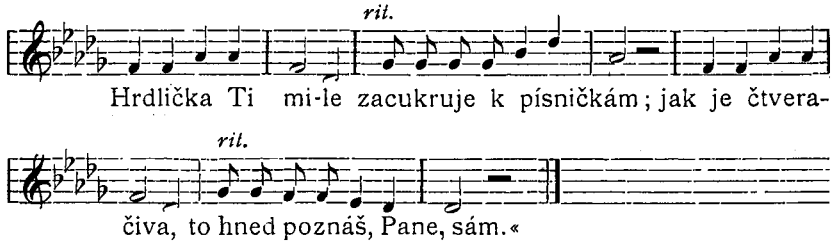
(Položí k jeslím květinku.)

Solo. Dítko 2.:

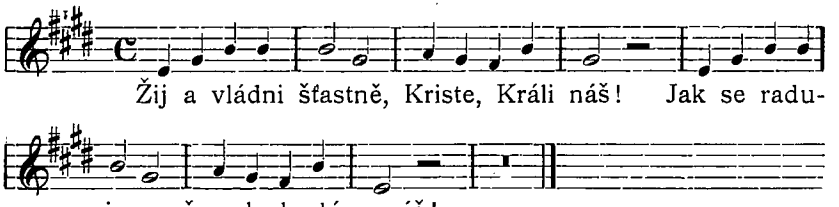
(vrků, vrků, vrků) (Obětuje holoubka.)

Solo. Dítko 3.:

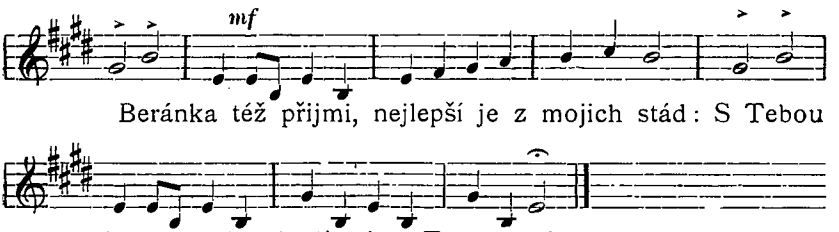

(cukrů, cukrů, cukrů) (Položí hrdličku.)

Číslo 32. Sbor pastýřův:

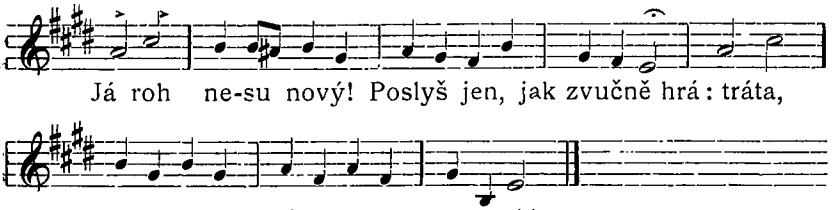

Solo. Pastýř 1.:

(Věnuje beránka.)

Solo. Pastýř 2.:

(Daruje roh.)

Solo. Pastýř 3.:

(Daruje cymbál.)

Číslo 33. Recitativ. Ježíšek sedě v jeslích žehná:

Budiž s vámi požehnání,
milené vy dítky!
Dík můj mějte za ta přání,
za ty krásné kvítky.

Za holoubka, za hrdličku
věčná mzda vám kyne,
žití v středu andělíčků,
jež vás nepomine.

Vám též, milí pastuškové,
budiž vděčnost moje!
K trůnu svému povolám vás,
v žití rajské zdroje.«

(Opona dolů.)

Výjev VI.

Kristus Král.

Jeviště totéž; Kristus Král stojí v čele ozbrojeného pluku (meče, kopí, prapor křižácký, buben, polnice), nebo sedě na trůnu přijímá hold.

Číslo 34. Sbor dítek:

Sbor pastýřův:

»Žij a vládni šťastně,
Kriste, Králi náš!
Jak se radujeme,
že se k chudým znáš!«

Sbor andělů:

Říše věků věčných,
říše žárných světů,
říše v srdci zlatém,
trůn Tvůj z lásky svaté květů!«

Číslo 35. Recitativ. Kristus Král: (vstane s trůnu)

»Zvali jste mě vládcem, králem,
uctili mě podle zvyků:
Od věků jsem vládnul rájem,
nyní vojem bojovníků!

Boj nastává bohatýrský,
boj o krásný, zlatý Eden:
Všechny volám pod svůj prapor:
‚Ke mně všichni jako jeden!'

Ejhle, takto půjdu stále
vojů svojich vůdce v čele.
(Postaví se v před s taseným mečem.)
Nejkrutší kde zuří vřava,
prvý v zápas vkročím směle!

Všechny střely, všechny meče,
jimiž nepřítel vrah klátí,
v mé se zatnou vlastní tělo;
vám se není čeho báti! —

A když zemdlen odpočinu
po vítězné seči líté,
o svůj opřen meč,
(zabodne meč v půdu)
pak vstanu
v slávě, síle obrovité.

Žití nastane pak slávy!
V ráje vydobytém míru
kořist rozdám bojovníkům,
jak se sluší bohatýru!

Toto královské mé slovo,
v strany světa provolání!
Srdce rekovské kde bije,
ať se paže chápe zbraní!«

Epilog: Voj.

Číslo 16. Sbor všech:

(Zavíří bubny, zavzní polnice a sbor »Zdráv buď, Králi! Sláva! . . .)

Opona dolů.

NB. 1. Kristus Král budiž zastoupen ve výjevu VI. sličným jinochem libozvuké mluvy.

2. Není-li dostatek kulis, *stačí jedny* přiměřeně upravené kulisy s patřičným pozadím *pro celou hru.*

3. Komu by se zdála hra dlouhá, může některé části vynechati nebo *zpěv deklamací*, po případě *recitativem nahraditi.*

4. Divadelní příslušnosti obstará náležitě a levně firma »Frida, majitel půjčovny mask a divadelních obleků« (též kulis) v Praze-I., Mikulášská ul., č. 7., telefon 75.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Literární sekce družstva Vlast konala 17. října t. r. druhou schůzi za předsednictví dp. faráře Vlastimila Hálka.

Předložen byl časopis »Kultur«, v němž jest uveřejněna řeč dp. faráře Filipa Jana Konečného o družstvu Vlast, kterou konal ve Lvově společnosti ve Vídni, a předložena »Vědecká příloha« Germanie, která valnou část řeči p. faráře Filipa Jana Konečného z »Kultur« otiskla. Těmito dvěmi publikacemi se známost o družstvu Vlast valně po zemích rakouských a německých rozšířila.

Literární sekce vítá sdělení dp. dra R. Zháněla, že bude psáti posudky o katolických literárních pracích českých do německých časopisů, což jest velice důležito, ježto tam z pravidla o našem katolickém literárním hnutí nevědí.

Referáty literární přednesli:

Redaktor Tomáš Škrdle: Ve »Hlasech katolického spolku tiskového« ročníku 38., čís. 5. jest »Patero povídek« Terezie Polabské. Pročetl jsem je s velikým zájmem. Působí na cit a zušlechťují čtoucího. Jsou krátké, ale dojemné. V každé jest skryto zrnko zbožnosti a mravního poučení. Mohu je s dobrým svědomím doporučiti.

C. a k. polní kurát dr. Rud. Zháněl:

S upřímným zajisté povděkem přijmou všechny duše zbožné, jimž záleží na prohloubení našeho života nábožensky-mravného, spis dra Antonína Ondrouška »Exercicie čili duchovní cvičení«; kniha tato doporučuje se co nejlépe všem kněžím, kteří exercicie dávají, jakož i všem kněžím i laikům, kteří je konají. — mezi kalendáři na rok 1908 zaujímají čestné místo kalendáře družstva Vlast, kalendáře Cyr.-Meth. knihtiskárny V. Kotrby, kalendář »Moravan« na Moravě; z hojného tohoto počtu dobrých a nezávadných kalendářů možno každému vybrati si příhodný pro svou domácnost. — »Světová knihovna« přinesla v číslech 616—620 »Ztracený život« od Gustava Pflegera-Moravského. Román tento má cenu historickou, poněvadž připomíná dobu našeho národního probuzení, autor má snad i dobré úmysly; ale fantastický spis, který míní že lidé v kostele jen spí, »pan páter« káže jen o pekle, který líčí evangelíka jako vzor člověka, který pronáší prapodivné názory o úřadech, souboji, tajných spolcích, manželství a jiné, nelze doporučiti lidu křesťanskému. — Ročník XXXI. dokonal letos záslužný »Časopis Matice Moravské«; pojednává se tu také o mnohých zajímavých otázkách církevních. — Ruch »volné myšlenky« v Praze vyvolal také spisy obranné na straně naší. K nim patří »Moderní katechismus« P. Frant. Blatáka, kde způsobem rozmarným uvádí zásady tak zvané »volné myšlenky« ad absurdum. — V německé řeči podal P. Schachleiter O. S. B. ve svém »Diskussionsabend« authentickou zprávu o večírku, při kterém mluvili kromě volných myslitelů také 2 katoličtí kněží. Je to četba zajímavá a poučná, smutně illustrující naše rozhárané poměry. Řeči volných myslitelů oplývaly rouháním, osobními nájezdy, hrubostmi, lžemi a neslušností; mluvili neustále, z katolíků připustili ke slovu jen P. Albana a dra Hilgenreinera. — Vědecký časopis »Theologisch-praktische Quartalschrift« přinesl v právě dokončeném 60tém ročníku velmi mnoho vědeckých pojednání; v části literární všímá si časopis tento také některých prací našich; ježto však pojednává obšírně o německých

literaturách, bylo by záhodno, aby také jednou přinesl studii o bohoslovné literatuře naší.

Jednatel Literární sekce dp. Boh. Jiráček, katecheta:

Ottova laciná knihovna číslo 216. F. X. Svoboda: Dva romány: »Obláčky z mládí« a »Tiché povznesení« jsou pěkné. — Číslo 217. K. Jonáš: »Ze života lidí bezvýznamných«; jsou to krátké novelky a povídky. — Číslo 218. Vřelé city J. V. z Finberka. P. J. z Finberka úmyslně v povídce »Hrbatý Jozka« slovo Bůh s malým b píše *41krát*, Ducha sv. s malým d *třikrát*. proto nelze jeho »Vřelé city« doporučiti.*) — P. Wiesnerovy kalendáře: Paleček, Veselý Kalendář, Lid, Český Dudák, Domov, Rieger, Stráň pro jejich cenný obsah a výběr povídek od nejpřednějších přispěvatelů a spisovatelů doporučujeme.

Místopředseda dp. farář Vlastimil Hálek:

Poslední číslo XLI. »Musea«, časopisu bohoslovců československých, redakcí Em. Masáka, přináší vedle slibných literárních prací též potěšitelné zprávy z jednotlivých »Růží Sušilových«, československých seminářů o literárních snahách a přípravě bohoslovců. Kéž se splní doslov »Musea«: »Bratří, nezahazujme per, až vejdeme ze svého zátiší do života! Posvátný zápal a nadšení pro vznešené ideály vtiskly nám je do rukou: ať veden je i dále neposkvrněně a svěží. Tolik práce čeká. Tolik polí máme ještě nedooráno!« — Dlužno vítati sbírku básní »Květy víry« z péra kanovníka Jos. Smělého, jež se druží k básním kněží-buditelů národa českého. — Literární sekce raduje se z toho, že byl postaven pomník Sušilovi v jeho rodišti v Novém Rousinově, před novou budovou školní. Spodní jeho část je ze žuly, střední nejozdobnější z hořického pískovce a poprsí Sušilovo v nadživotní velikosti je litina, kterou daroval ndp. arcibiskup olomoucký.

V lednu roku 1908 budou uspořádány dva Literární večery.

Tím byla schůze Literární sekce skončena.

Charitativní večírky Social. odboru družstva Vlast zahájeny byly v neděli dne 3. listopadu t. r. přednáškou dp. Ant. Hoffmanna, kooperatora z Král. Vinohrad: O útulku sv. Josefa a o konferenci sv. Františka de Regis. — Návštěva přednášky byla neobyčejně četná, zvláště přítomni byli p. t.: praelat dr. Jan Marek, školní rada dr. Matěj Kovář, úředník hypoteční banky JUC. Josef Šindler, c. a k. polní kurat dr. Rudolf Zháněl, far. Vl. Hálek, katecheta Fr. Žundálek, pí. Marie Eberlová s neteří, pí. Barbora Flekáčková a poštmistrová m. sl. slč. Marie Flekáčkova, učitelka slč. Fortýnova, p. Kettner a četní jiní.

Schůzi zahájil místopředseda Socialního odboru p. Václav Žižka, načež nadšeným a úchvatným způsobem mluvil o útulku sv. Josefa na Král. Vinohradech jeho zakladatel a udržovatel dp. kooperator Ant. Hoffmann. Uvedl v krátkosti toto:

Vzpomenul nejprve zvěčnělého p. Vil. Engla, který finančně založil a podpořil Útulek sv. Josefa na Král. Vinohradech. Útulek založen byl roku 1899, kdy vypracovány stanovy a od těch dob rozvíjí se

---

*) Pozn. red. P. J. z Finberka je učitel; psával i do »Vlasti« a různých katolických kalendářů, ale znamenajíce jeho naturalistický směr, další práce jeho jsme ve »Vlasti« odmítli, a žádáme, aby tak i jiné katolické časopisy a publikace učinily. J. z Finberka je pseudonym a čtenářstvo se tím klame, domnívajíc se, že je to šlechtic.

utěšeně. Útulek má za účel pečovati dle své možnosti o opuštěné a osiřelé dítky, aby nepropadly zkáze mravní a zachovány byly životu v ohledu nejen hmotném, ale i mravním. Řečník líčí prostředky, jimiž útulek pro záchranu dětí vládne a dožaduje se všeobecné podpory. Poukazuje na podobné podniky v cizině, jak tam vzkvétají a se šíří a pobádá, abychom si z nich brali příklad. Uvádí události z dějin útulku, jak se rozvíjel, jak byl podporován, s jakými obtížemi zápasil a ještě dosud zápasí. Řeč trvala plnou hodinu.

Po ukončené přednášce, hojným potleskem odměněné, povstal vsdp. praelát dr. Jan Marek a oslovil řečníka těmito slovy:

»Již po druhé Vás slyším, důstojný pane, mluviti krásným a účelným způsobem o křesťanské charitě, které Jste při vší velké práci Své v duchovní správě zasvětil Svůj kněžský život. Lituji, že nebyl větší sál, aby daleko širší kruhy obecenstva mohly slyšeti tak krásnou přednášku Vaši. Můžete děkovati Bohu, důstojný pane, že srdci Vašemu dal Pán Bůh ten veliký dar lásky. Jaká to bohatá zkušenost z oboru dobročinnosti za těch deset let Vaší působnosti v útulku sv. Josefa. Zajisté že Vás ona zkušenost povede výše, a že se Vám podaří dosíci ideálů, které Jste si vytkl a že vzbudíte i v srdcích lidských ozvěnu a ohlas Vašich snah. Děkuji Vám jménem svým a jménem posluchačů — Bůh žehnej Vaší práci! On vzbudí Vám příznivce, ne pro Vás, ale pro Vaše dítky. Díky za krásnou přednášku a blahoplodnou činnost!«

Krásná slova tato vyslechlo shromáždění s radostným povděkem.

Referent dp. Ant. Hoffmann ujal se znova slova a mluvil až do 8 hodin o konferenci sv. Františka de Regis, která má účelem sanovati divoká manželství mezi chudinou. Byla-li první přednáška krásná, byla tato ještě poutavější, a to četnými uvedenými případy, které důstojný pan řečník posluchačům ze své praxe před oči postavil.

Konference má své sídlo na Král. Vinohradech a účelem jejím jest dopomáhati chudým a vůbec jakýmkoliv způsobem potřebným, žijícím ve vykřičených manželstvích, k zavedení manželství řádných a křesťanských na základě katolickém. Řečník opět podal celou řadu případů a velice zajímavých a poutavých obrázků, jak těžce členům konference a jemu jest pracovati k zavedení řádného manželství u mnohých tak zvaných zarputilých konkubinářů. Za dobu svého trvání od roku 1895 změněno bylo přičiněním konference 1387 konkubinátů v řádná svátostná manželství. Avšak nejen to, že konference podporuje a vede k řádnému životu propadlé nechvalnému životu, ona je nabádá a získává pro četbu katolickou a pro další konání náboženských povinností a v tom je veliká důležitost dalšího vedení jindy zpustlého a nyní řádného života rodinného. Řečník opět po hodinu trvající přednášce hlučným potleskem odměněn.

Končíce, musíme vyznati, že se první charitativní večírek družstva Vlast velice zdařil. Obecenstvo odcházelo zcela spokojeno, a my máme v srdci vědomí, že jsme ve družstvu Vlast zase kus positivní práce vykonali.

Národopisné rozhledy.

Píše *Karel Procházka.*

(Z národopisných revuí.) Kdesi filosof Krejčí dosti nešetrně se dotekl národopisu — a ejhle prognosa jeho se neplní, studium to zkvétá a opět a opět přináší velmi cenné kulturní poznatky. — Čtěmež jen právě vyšlé první čísla: »Českého Lidu«, jež pod neúnavnou redakcí Dra. Čeňka Zíbrta zahajuje XVII. ročník. Theologa tu hlavně zajímají články průkopníka národopisného kněze V. Krolmusa: Slovník obyčejů, pověstí, pověr, zábav a slavností lidu českého, otištěný péčí Dra. Č. Zíbrta. Na výsost důležitá je: Studie Frant. Kretze o lidové práci síťkované na Moravském Slovensku se 7 vyobrazeními. Toto umění lidové druhdy na Moravě a v přiléhajícím uherském Slovensku velice kvetlo a ženy nejednou pracemi těmi zdobily i roucha kostelní, jak skvostné a vzácné ukázky na naše doby zachované to dosvědčují. Práce takové sledovati lze na Moravě hluboko až do XVII. století. Ornamenty na těchto síťkovaných pracích jsou rázu figuralního, rostlinného a geometrického. Získaná Kretzem síťkovaná práce sličně zobrazující obětování Isáka zajisté byla antipendium chrámové (cenny veliké) — tolikéž onen kus získaný Kretzem zobrazující scenu rajskou a hned vedle zvěstování P. Marie. Jiné přežitky toho druhu dochované jsou úzké pruhy a rázu spíše krajkového.

Co jest dosud vzácných výšivek v našich chrámech! — Kretz dovedl hledati, nalezl, získal a prospěšně umění našemu zachoval. Ale pozor na nepovolané sběratele.

Upřímným soucitem naplňuje čtenáře článek: »Giorgio Diodato, Damascenus, první kavárník pražský!« Tento muž rodem Arab vedle prvého prodeje a vaření kávy v Praze léčil (nejednou i urozené osoby), vyučoval cizím řečem, procestovav mnoho zemí a měst jako Damašek, Cairo, Alexandrii, Řím, Vídeň a j. — a také psal náboženské spisy svědčící o hluboké jeho zbožnosti. Spor druhdy bohatého Diodata Damascena s pověstným židem Oppenheimem přivedl na mizinu i zničil rodinné štěstí jeho.

Článek: »Hledači vody a pokladů« přináší dosti látky k úvaze o starší i nové pověře, jíž nejednou podléhají i pánové učení a graduovaní.

Vedle »Českého Lidu« svědomitě plní úkol svůj Národopísný Věstník. V posledním dvojsešitu (č. 7.—8.) mnohá zpráva dosvědčuje, jak druhdy u nás celý život mile prohřát byl kvasem náboženským jako, na př. že se někde v sobotu u nás — v den P. Marie — nepřádávalo. (O rubáši v písni se praví: .... který není v sobotu předený) — jinde nepředli ve čtvrtek, protože Pán Ježíš ve čtvrtek slavil poslední večeři — nepředli i na sv. Lucii, na sv. Josefa, na škaredou středu a v jiné památné dny. Ze zbožného kořene vytryskla i průpovídka: Matička Boží (25. března) kužele složí.

Co paramentů v našich chrámech nese na sobě ozdobu krajkovou! Od dob podivuhodné ženy sv. Brigity co čarokrásných krajek zdobilo roucha kostelní. Náležíť zásluha o umělecký rozvoj krajek především církvi a pak teprve přízni aristokracie, a hlav korunovaných. O ceně krajek dřívějších dob lze si učiniti představu, uváží-li se, že kardinál Rohan měl krajkovou albu v ceně 100.000 lirů. — Jak i lid u nás krajkářství jako domácí umění pěstoval, svědčí na př. názvosloví krajkářské na Vambersku dosud kvetoucí. Lid tu zná krajky těchto jmen: Čtyrgrošíčky, půlzlatky, sejtky, šantaláky, placáky. třígrošový, doubraváčky, pomatený, zabový, falešné, fajnováče, slejškové, slezské (to jsou krajky vláčkové) -- dále jsou tu známy krajky: canderlátka, čtyrmouškové, hvězdičkové, korunkové, triminky, sedmičky, struhadélkové, rámečkové, kláskové, lomenicové, železnicové, dvouhvězdové, korunové, listové, prutové, jednohvězdové, korejzlovky, svarbové, hráškové, kostelecké, baruščiny, ukradené, šnečkové, fíčkové, slemenské. vějířkové, děťatkové, pětiprstové, čtvercové, okénkové, hakle, devítimouškové, kolové. Kdoby se zajímal o krajkářství, bibliografii o něm zaznamenanou, nalezne právě v »Národ. Věstníku« (roč. II., čís. 7—8., str. 251.)

Za těžkých poměrů vychází na Slovensku již X. ročník »Časopisu Muscalnej slovenskej spoločnosti« v Turčanském sv. Martině. S obzvláštním interesem čtou se v každém sešitě zápisnice výborových schůzí museal. slov. spoločnosti. Několik málo mužů koná tu vůdčí osvětovou práci lidu slovenského, mužů to obětavých, učených, zanícených — a jim v čele stojí kněz Andrej Kmeť. Však ve dnech srpnových letošního roku při otevření: »Národního domu« v Turč. sv. Martině, kde jsou uloženy sbírky musejní, jak referuje »Politik« z 10. srpna 1907, dostalo se mu spontáních ovací za veškeru činnost. — V čís. 4. časop.

M. Spol. je pozoruhodný článek jeho: »Nietenie (nítění) ohňa«. Líčí tu dějiny rozdělávání ohně v lidu našem — dějiny sírky. — Není tomu dávno, v té příčině byla u nás primitivnost veliká, pamětníci jeden po druhém poměrů těch odumírají.

Tak ještě na Strašecku ten onen výminkař vypráví: Za dětství mého svítilo se jen loučí. V lese jsme porazili souš, a byl-li na ní osmol, rozštípali jsme jej na třísky a za kamny v záhrobci uložili. Odtud jsme louč brali a dávali do »kozlíčku« v krbu, a tak jsme si svítívali.

Křesadlem a křesacím kamenem jsme zapalovali troud a pak louč. Teprv později nosili hadrníci »hadrnické sirky«. — Pomalu nebude již pamětníků dob těch.*)

Obsáhlejší práce z národopisu slovenského podává: »Sborník mus. slov. spoločnosti«, jehož vychází již XII. ročník. — Mnohý článek prozrazuje hlubokou učennost, jako článek: »Liptovské hole« od Starohovského a jiné.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

Collection »Science et Religion« Études pour le temps présent. Vol. 436—456. Paris 1907, Blond et Cie à 60 cts. Bloudova sbírka časových brožur děkuje za svůj mimořádný úspěch jednak praktickému uspořádání, jednak však také vybranému zřeteli na okamžité duchovní potřeby. Kdežto z počátku hlavním jejím úkolem bylo přímé hájení náboženství katolického, rozšířil se s rostoucí vážností nepozorovaně také obor látky a sbírka rozvětvila se ponenáhlu na rozličné serie, které se barvou, názvem obálky také zevně liší. Čísla, o nichž zde chceme promluviti, dělí se na neméně než 12 různých kategorií. — Číslo 436 Vie de Paul de Thèbes et Vie d'Hilarion pak Saint Jérôme podává nám v překladu, a to úvodem P. de Labriola životy poustevníků sv. Pavla a sv. Hiliariona, napsané sv. Jeronynem. Jsou to v pravdě dvě rozkošná dílka, jež okouzlují čtenáře kouzlem a vůní starobylosti. — Číslo 437. Newton par le baron Carra de Vau slohem prostým ukazuje, kterak veleduch Newton dospěl k výsledkům svých prací a o které předchůdce se opíral. Při tom spisovatel krásně líčí též fysiognomii filosofickou a morální velikého učence a dovozuje, kterak Newton s obdivuhodným geniem spojoval jiné vzácné vlastnosti, jako vědeckou přesnost, občanskou počestnost, hlubokou víru náboženskou, které každý jiný pracovník má a může následovati. — Ve svazečku 348—349 Charles Darwin par E. Thouverez podán je způsobem jasným kritický a úplný výklad darvinismu, jakýsi druh psychologické biografie Darwinovy, stručné sice, ale suggestivní. Autor podav nejdříve biografii Darwinovu, zkoumá jeho systém a jeho ideje, obsažené ve spise »Původ druhů«, a podané analyticky ve Variacích. Po stručném přehledu spisů, Darwinem později uveřejněných, podána je historie darwinismu a žáků Darwinových až na naše dny. Spis zakončen je případnou kritikou systému Darwinova. — Svazek 440 A. Cournont par Florian Mentré seznamuje čtenáře s filosofem Cournontem, který vzbudil ve Francii značnou pozornost, s jeho hlavními theoriemi zvlástě, jež vztahují se na náboženství a křesťanství. — Svazek 441. Ballanche. Pensées et Fragments. Par Paul Vulliaud skýtá zajímavé výtahy ze spisů filosofa Ballanche, vztahující se na rozličné aktualni otázky náboženské a sociální našich dnů. Ze všech těchto excerptů vysvíta hluboký křesťanský tón díla Ballancheova, jenž již před Chateaubriandem podal a určil »Ducha křesťanství«. — Svaz. 442. nadepsaný L'organisation professionelle et le Code du travail par Henri Lorin podává studii o zásadách katolicismu sociálního. Encyklika Rerum novarum, uvedši na pamět zásady spravedlnosti, které

*) Redaktor »Vlasti« poznamenává: i my doma svítili jsme v krbu loučí, která se sušila na kamnech a na pekýlku a ve chlévech jsme svítili dlouhými štěpinami, jimž jsme říkali »špánky«. Světlo jsme zapalovali sirkami, ale staří kuřáci zapalovali si fajfky křesadlem a křesacím kamenem, jimiž zapalovali »hubku« a hubkou tabák. Svícení loučí a špánky četníci přísně pronásledovali a shlédli-li na kamnech louč nebo ve chlévě hořící špánek, sedláky udávali a ti byli trestáni. Rovněž i len v pekárně sušiti přísně bylo zakázáno a četníci pilně pekárny prohlíželi.

mají ovládati uspořádání vztahů oekonomických, udává formálně dva praktické prostředky k provedení těchto zásad ve světě současném: 1. organisaci řemesel a 2. zákonodárnou intervenci státu. Autor snaží se účinně a přesně vyložiti zásady organisace řemesel a zásady státu intervenujícího vzhledem na otázku mzdy. — Otázky sociální týká se též svazek následující (443.): L'Epanouissement sociale des Droits de l'Homme par C. Baueaud. Ve svazku tomto spisovatel ukazuje, že »práva lidská« dají se shrnouti v právo člověka na rozvoj morální a sociální osobnosti; člověk má právo na rozvoj sebe samého a důsledně na držení všeho toho, co je v pravdě jeho. Svoboda a vlastnictví jsou takto dvěma poly, kolem nichž se otáčí sféra práv lidských. V dalším autor kritisuje nauky, které neuznávají nezadatelných práv osobnosti lidské v životě oekonomickém a sociálním a určuje sociální meze práva individuelního. Svazek končí kapitolou »o právech dítka«, kterých neuznává monopol vyučování a které rozvod poškozuje. — Theologickou otázkou zabývá se svazek 444.: L'assomption de la Sainte Vierge par Dom. P. Renaudin O. S. B. Když byl stanovil víru církve v nanebevzetí Panny Marie s tělem, autor podává úplný výklad dějin této víry postupem století. Studuje hlavní stadia rozvoje nauky v prvních pěti stoletích, v staré liturgii, u Otců a theologů středověkých, v době nové a konečně od sněmu Vatikánského. — Svazek 445.: Les Variations des théories de la Science par vicomte d'Adhémar je věnován kritice. Kritika věd byla pěstována hlavně v posledních letech. Ke kritice třeba však předem znalosti základu. Autor ukazuje tudíž z počátku, které jsou nyní základní nauky fysiky theoretické. Fysika thermodynamická a fysika electra jednak si odporují, jednak se doplňují. Tím položil si autor základ k diskussi otázky: Co je věda? Po kritice třeba budovati. To činí neopositivismus, jehož nauka, týkající se vědy, víry, jejich různozti a podobnosti vede ke skepticismu, bludu to, proti němuž autor energicky protestuje. — Otázkou biblickou zabývají se svazky 446—447.: Evangiles canoniques et Evangiles apocryphes par M. Lepin. Apokryfní evangelia dávají podnět k zajímavým otázkám. V jakém jsou vztahu k evangeliím kanonickým? Mohou činiti nároky na stejné stáří s evangeliemi kanonickými, pokračují v tradici původní a nezávislé? Či naopak přišla po nich a odvozují se od nich? Požívala na okamžik téže vážnosti? Může býti jejich obsah srovnán s obsahem evangelií kanonických, či ukazuje naopak vyšší cenu těchto? To jsou důležité problémy, jež autor tu rozebírá a osvětluje. — Ve svazku 448.: La Peur de la Verité par B. Allo autor chce povzbuditi katolíky, zabývající se studiemi náboženskými, aby je započínali s plnou důvěrou v pravdu tak, jak je a povznesli se nade všecky malicherné výpočty prospěchářské nebo bázní diktované, jež příliš často naše zkoumání a vyučování činí bezúspěšnými. Spojení duchů je podmínkou spojení snah a sil, kterého je zvláště ve Francii katolíkům nyní třeba. — Předmětu liturgickému je věnován svazek následující (449.): L'eau bérite par A. Gastoné. Všude, kde byli křesťané — a křesťané věrně zachovávali staré tradice — setkáváme se s používáním vody žehnáním kněze posvěcené. Je to voda křestní, dále voda používaná při svěcení chrámů, obyčejná voda svěcená, jíž se nejčastěji užívá. Odkud pocházejí tyto zvyky? Který je původ vody svěcené? Toť otázky, jež autor s dokonalou přesností vykládá. — Časovou otázkou zabývá se svazek 450.: Qu'est ce que la foi? par F. Mallet, pojednává v ní spisovatel o důležité otázce za našich dnů tolik probírané, v jakém poměru je víra a věda. A uznati dlužno, že autor podává jasný a přehledný výklad tohoto temného a komplikovaného problemu. — Svazky 452—453.: Les Silex taillés et l'Ancieaneté de l'homme par A. de Lapparent obsahují logicky souvislý výklad změn, kterými prošla praehistorie ode dne, kdy na se obrátila pozornost učenců. V části první skýtá spisovatel jasný přehled problemů, jež vyvolává studium praehistorie, v části druhé zkoumá zvláště otázku stáří člověka a vystupuje tu proti těm, kteří báječné stáří žádají pro pokolení lidské. Při tom snaží se spisovatel rozeznávati pečlivě mezi tím, co může býti považováno za jisté z tvrzení v oboru, kde vášeň má více podílu, než vlastní věda. — Dějinám církevním jsou věnovány svazek 454—455.: La propagation du christianisme dans les trois premiers siècles par J. Rivière. Rozšíření křesťanství v říši římské uvádí se vždy mezi velikými událostmi, které slouží za důkaz apologetice tradicionelní. Od apologetů století 2. až na naše dny nebylo žádného obránce víry naší, jenž by byl nebyl poukázal na tento důkaz jejího božství. Než zda tento důkaz vydrží kritiku vážného studia historického, jak je pěstuje naše doba, tak bohatá na práce kritické? Používaje prací moderního protestantského učence Harnacka, nikterak

zajisté nepodezřelého ze sympatie k tvrzení traditionelnímu, ukazuje Rivière, že tvrzení toto nikterak nepozbylo své síly. I pro Harnacka přes rationalistické vysvětlení, které podal ve spise Mission und Ausbreitung des Christentums in drei ersten Jahrhunderten 2. Aufl. Leipzig 1906, zůstává rozšíření křesťanství zjevem »podivuhodným«. — Svazek poslední (456.), jejž máme před sebou, i Le prétendu mariage de Bossuet par G. Gaignet vyvrací přesvědčivě pomluvu ve Francii často opakovanou o domnělém manželství Bossuetově. Jak viděti, je obsah brožur ve sbírce »Science et Religion« uveřejňovaných velmi rozmanitý a má zřetel co možná nejvíce k otázkám časovým. Pojednání jednotlivá jsou psána vědecky a populárně zároveň. Nedoporoučelo by se, aby podobná sbírka i u nás byla vydávána? Němci ji mají již ve své. »Glaube und Wissen« vycházející v Mnichově. *Dr. Jos. Samsour.*

NĚMECKÁ.

Volksbücherei. Bund 41—50. Verlagsbuchhandlung Styria. Graz 1907. — Svazek 41. Die deutschen Volksbücher. Bearbeitet von Gustav Schwab. II. Die vier Heimonskinder. Vydavatelstvo »Volksbücherei« přijalo do své výtečné sbírky nejlepších spisů, jak německých tak cizojazyčných, z nové i starší doby, pode jménem »Deutsche Volksbücher« také tak zvané lidové knihy, které v literatuře každého národa mají cenu nemalou. První takovou do sbírky vřaděnou knihou byla »Doktor Faust« ve sv. 21.; sv. 41. přináší druhou, zvanou »Die vier Heimonskinder«. Čtenáře upoutá nemálo způsob vypravování povídky »die Heimonskinder«, ježto nejstarší výtisk této pověsti pochází z r. 1604. Děj jest na oko historický, není však vůbec správně a úplně vylíčen a nadto okrášlen jest vypravováním legendárním a příhodami dobrodružnými. Přes to dává povídka čtenáři příležitost nahlédnouti do soukromých i veřejných právních poměrů za doby císaře Karla Velikého.

Sv. 42. Lose Blätter. Gesammelte Skizzen und kleinere Erzählungen von Joh. Nep. Zeiler. Knížečka obsahuje na prvém místě překlad povídky našeho nedostižitelného povídkáře lidového, † Václava Kosmáka »Hájovna u sv. Magdaleny«. Jistě každý čtenář Čech bude tomu povděčen, že se tu shledává s dobrým známým a že vůbec do sbírky »Volksbücherei« přijata byla také ukázka z naší literatury. Při čtení dalších obrázků původních připadá nám, že péro spisovatelovo jest skoro tak dovedné jako Kosmákovo, alespoň o tom svědčí jak kratinké skizze tak delší povídky, z nichž některé opírají se o skutečné události. Dojemnou jest povídka »Drei Weihnachtsabende«, výstražnou »Abtrünnig«, poučným a bezmála úchvatně líčeným jest obrázek »Das St. Josefbild«. Se zájmem pročítáme i kratší obrázky: »Der Lesewütige«, »Nur ein Traum?« a »Auf zwei Sterbelagern«.

Svazek 43. Weltferne Geschichten. Von Josef Herbeck. Tyto povídky prozrazují spisovatelův hluboký cit náboženský a porozumění pro duševní potřeby lidstva, zvláště jsou to: »Eine heilige Nacht« »Else« a »Elternfreuden«. Žertovným jest obrázek »Die Schwanenwirtin«, v němž se vykládá, jak mladý muž lstí a úskokem podařeným získává sobě chudou dívku za manželku. Týž svazek přináší ještě velmi pěknou, delší povídku »Die Sühne des Fischers, Erzählung von Ludwig Blümcke«. Mladý rybář Petr, sveden byv falešnými druhy na bezcestí, dopustí se zločinu krádeže, leč vinu svou smaže upřímným, veřejným vyznáním a zachráněním lidského života s nazasením vlastního. Duševní boj Petrův vystižen zdařile.

Svazek 44. Der letzte Graf von Cilli. Geschichtliche Erzählung aus Steiermarks-Vergangenheit. Von Leo Smolle. — Z obsahu povídky uvádíme: Hrabě Ulrich, jsa ochráncem a vychovatelem mladistvého krále Ladislava, měl v úmyslu založit velkou říši, která by mocnou byla ochranou proti výbojnosti turecké; při tom, jsa velmi ctižádostiv, toužil státi se vrchním správcem v Uhrách. Na výpravě do Uher a do Bělehradu, kam k vůli upevnění moci vladařské krále doprovázel, přišel však zrádně o život. Ač byl varován před svými nepřáteli a zrádci, ač v poslední chvíli byla mu jeho věrnými dána možnost útěku, přece setrval mužně při králi, jehož chtěl chránit, a byl úkladně zavražděn. Jeho vrah, Ladislav Hunyady, byl na rozkaz krále Ladislava r. 1457 popraven. Povídka, poněkud také romanticky přibarvená, hlavně ději vedlejšími, jest hodně zajímava.

Svazek 45. Novellen von Enrica Freiin von Handel-Mazzetti. V nejnovější době získala si uvedená katolická spisovatelka svými významnými pracemi, zvláště romány »Meinrad Helmpergers denkwürdiges Jahr« a »Jesse und Maria« zvučného jména. Ukázkou dostává se čtenářům »Volksbücherei« ve sv. 45. z jejího péra tří novel. Na prvém místě jedna z prvních prací, svědčící o velkém nadání, povídka to z vídeňského života »'s Engerl«, v níž prostě o dobrosrdečnosti Vídeňanů

vypravuje a dojemně líčí, kterak dělník nevěrec působením nevinného dítěte na konci života se obrátí. V druhé »Fahrlässig getötet« zvláště mistrně líčí se výčitky probuzeného svědomí milionáře, který, jen a jen za bohatstvím se honě, lid vykořisťoval, utlačoval ano i o nejdražší o život, připravoval; s druhé strany zoufalost vdovy nad ztrátou muže, její nenávist ku vrahu a konečné odpuštění a smíření se s Bohem. Zakončení čtenáře uspokojí. »Der Verräter« jest obsáhlejší vylíčení posledních okamžiků jedné z osob románu »Meinrad«, totiž zrádce Valentiniho. Způsob vypravování jest živý, neunavující. Novelám předeslán jest úvod, seznamující čtenáře o významu jejich spisovatelky.

Svazek 46. Domitia. Ein Sittenbild aus der römischen Kaiserzeit. Autorisierte Bearbeitung nach dem Englischen des S. Baring Gould von A. Scholz. »Domitia« jest výtečná povídka z dob císařů římských. Hlavní osobou v ní jest Domitia, dcera Domitia Corbulo a Longy Duilie. Corbulo byl proslaveným vojevůdcem a poněvadž sobě získal přízeň vojska, odsouzen byl od císaře Nerona ku samovraždě. Po jeho smrti uchýlily se matka i dcera do Říma. Domitia zasnoubena byla statečnému Lamiovi, v Římě však chtěla ji ctižádostivá matka dáti za manželku Domitianovi, synu císaře Vespasiana, tedy budoucímu císaři. Leč Domitia odmítne rozhodně spojení s nenáviděným Domitianem a trvá na sňatku s Lamiou. V den sňatku dá Domitian unésti Domitiu a přinutí, aby se stala jeho manželkou. Domitia jen z nutnosti, aby zachovala Lamiovi život, přivolí, avšak cítí se nešťastnou, i tenkráte, když stane se císařovnou i miláčkem lidu, a neustále touží po vysvobození. Všechny pokusy minou se s příznivým výsledkem; za to Domitian na ni nevraží a mstí se jí tím, že dává všechny, kdož jí nějak milými jsou, povraždit a tak neustálé ji dráždí, až sama odsouzeným skýtá příležitost Domitiana zavraždit. Mnohé tak zachrání, nikoli však Lamiu. Toho nalezne v zaláři mrtvého a přitom zešílí a pozdravivši se, stává se křesťankou. Mnohé děje jako přinucení Domitie, aby se zřekla Lamia, zazdění nevinné vestálky, zavraždění Domitiana a j. jsou úchvatně podány, jakož i charaktery osob, hlavně Domitie, její matky, Domitiana a mn. j. co nejlépe vystiženy. Celou povídkou zvláště znázorněna jest touha Domitie po pravém štěstí a po pravdě; pozemského štěstí nedojde, za to dostane se jí v křesťanství pravého světla a pokoje.

Svazek 47. Der letzte Tribun. Eine Geschichte aus dem mittelalterlichen Rom. Nach dem Englischen des C. L. Bulwer frei bearbeitet von Egid v. Filek. — Děj uvedené povídky spadá do středověku, v dobu, kdy římští papežové sídlili v Avignonu a za jejich nepřítomnosti v Římě panovala zpupná svévole rodin šlechtických: lid byl utlačován a ani poutníci, do věčného města přicházející, nebyli statkem a životem jistí. Odvážný, šlechetný muž z lidu, Cola di Rienzi, ujal se se svolením papežovým úkolu, učinit v Římě pořádek, přijav titul »tribun lidu.« Ve svém úřadě narazil na odpor šlechty a bylo mu prchnouti. Na to vězněn byl v Avignonu a počase opět za přispění papežského legáta vrátil se do Říma, zahynul však rukou téhož lidu, jehož ochráncem býti chtěl. Jeho první skvělé výsledky, jeho moc a štěstí, na to zase náhlý pád, věznění a opětný návrat do Říma, mnohé boje a potýčky, zvláště pak přízeň lidu a hned neočekávaný obrat, všechny ty události jsou prostě sice ale přesně podány a vedlejšími ději zajímavými učiněny. Do textu vloudila se chyba, kde čteme, že papež ohlásil všeobecné odpuštění hříchů místo odpustky.

Svazek 48. Erstaunliche Abenteuer des Tartarin von Tarascon. Von Alphonse Daudet. Aus den Francösischen von Demetrius Schrutz. — Tartarin von Farascon jest dovedeně líčená, na rozličné rozmarné nápady bohatá a četná, tragickosměšná dobrodružství obsahující humoreska, kteráž pozornost čtenáře hned prvními řádky upoutá a až na konec dobře pobaví.

Svazek 49. Der Pfleger auf Stein. Eine Erzählung aus den steierischen Bergen von Romual Pramberger. — Jako v našich českých krajích tak všude jinde hrady a zámky, pocházející z dob dávno minulých, nebo jejich zříceniny mají své dějiny a rozličné pověsti, k nim se odnášející, udržely se v lidovém podání. Záslužnou prací jest, takové pověsti sbírati a dějinné události podávati čtenářstvu v rouše povídky; neboť čtenářstvo rádo po nich sáhá, aby se nejen pobavilo nýbrž i poučilo. Takou povídkou, dějem svým ku štýrskému hradu, »Stein« zvanému, se odnášející, jest »der Pfleger auf Stein«. V ní vylíčeny jsou mnohé události dějepisné a neblahé působení, ukrutnosti páchané správcem jmenovaného hradu z dob císaře Josefa a téhož správce konečný osud. Soudného čtenáře zvláště zajímati budou přesně podané zprávy o zrušení kláštera ve sv. Lambrechtu a o způsobu, jakým tenkráte církevní statky zabavovány, a kdo se jimi obohacoval.

Svazek 50. Aus Etschland und Inntal. Erzählungen von M. Buol. — Jest to řada povídek, z nichž jedna poutavější druhé, tu vážné obsahem tu zdravým humorem překypující; děje, jimiž spisovatel povídek čtenáře baví, jsou prosté, vzaté ze skutečného života, života to živou věrou proniknutého lidu tyrolského. Ku zvlášť zdařilým počítati dlužno: »Herr Gott, es nützt dir nichts«, »Der Hirschenwirt«, »Ein neuer Nabsth«, »Was ist der Himmel?«, »Der Messnermicht« a »Wendelin, der Weiberfeind«. *Josef Herzig.*

Theologisch-praktische Quartalschrift. (Bohoslovecký praktický čtvrtletník). V Linci 1907. Ročník 60. Redaktoři: Dr. M. Hiptmair, profesor církev. dějin a dr. M. Fuchs, profesor dogmatiky. Velká 8°. Str. 938 + 32 + XIII. Ročník předplatné 7 korun. — K nejváženějším německým odborným časopisům bohosloveckým patří bez odporu lineckýbohoslovecký praktický čtvrtletník«, který se svolením svého biskupského ordinariátu vydávají profesoři lineckého diecésního učiliště bohosloveckého. Spolupracovníky rozšířeného tohoto čtvrtletníku jsou kněží z celé říše rakousko-uherské, z Německa a odjinud. Časopis přináší na prvním místě časové pojednání z osvědčeného péra apologety P. Alberta M. Weisse O. Pr., k němuž řadí se četné odborné články bohoslovecké. Dále obsahuje každý sešit odpovědi na různé praktické otázky z duchovní správy, poučení o různých případnostech, k nimž pojí se velmi bohatá rubrika posudků nejnovějších děl literárních, hlavně ovšem bohoslovných. Rovněž bývají tu uveřejněny nejnovější dekrety kongregační, výnosy a ustanovení o odpustcích, děkan J. G. Huber podává přehledný obraz výsledků misijních ve všech dílech světa, redaktor Dr. M. Hiptmair pojednává o nejnovějších církevních proudech a událostech doma i v cizině, každý sešit pak zakončuje se krátkými praktickými pokyny a zprávami, důležitými pro každého kněze. Velmi chvalitebno je, že každý ročník jest opatřen velmi pečlivě abecedně sestaveným obsahem, po několika ročnících pak vydává se ke všem rejstřík všeobecný. — Linecký »boh. prakt. čtvrtletník« dokonal v roce 1907 svůj šedesátý ročník; již tato okolnost poukazuje, že je zdatným pracovníkem literárním a dobrou praktickou rukovětí kněžskou. Časopis tento všímá si také naší literatury, a má v příštích ročnících přinášeti obšírnější referáty o věcích našich, rovněž má mezi přispěvateli několik našich krajanů. — Linecký »bohoslovecký praktický čtvrtletník« lze doporučiti všem kněžím co nejlépe.

Dr. *Rudolf Zháněl.*

Nový laciný lidový časopis křesťanský. Ve Vídni počal prvním listopadem t. r. vycházeti nový lidový list v řeči německé »Neue Zeitung.« Jest to podnik křesťanský, každé číslo obsahuje hojně zpráv, vyobrazení a několik povídek, čítá 16—24 stran kvartových, a prodává se po 4 haleřích. Časopis všímá si také našich poměrů českých a píše nestranně o našich záležitostech. Křesťanský tento podnik doporučuje se spolubratřím v německém našem území co nejvroucněji.

ČESKÁ.

Zábavy večerní. Redaktor Emanuel Žák. Ročník 28. Číslo 3. Dílo 154. »Kamenický hrobník.« Obrázek ze života. Napsal F. J. Andrlík. Číslo 4. Dílo 155. Na kraji světa. Zapečetěný anděl. Dvě povídky od N. J. Ljeskova. Z ruštiny přeložil Dr. Lubomír Petr. Praha 1907. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladelství V. Kotrba. — V povídce »Kamenický hrobník« vylíčen celý život chudého čeledína, Martina Noska. Týž sedl na vějičku lákavým zprávám o blahobytu v Americe a pojal úmysl se tam vystěhovati. Aby sobě získal k tomu potřebných peněz, dopustil se na svém hospodáři zločinu krádeže. V Americe nalezl však místo očekávaného blahobytu krušný život s mnoha strádáním, tak že se po mnoha letech vrátil do vlasti, sám své provinění u soudu udal, odpykal vyměřený trest a nadto veškerý život — na konec jako hrobník — věnoval jediné snaze, nahradit způsobem škodu, kterážto svědomitost nemálo dojímá. Povídka čte se pro bohatost rozličných příhod příjemně, však pochází z péra osvědčeného povídkáře. — »Na kraji světa« jest ukázka ze života pravoslavného biskupa misionáře. Spisovatel, na Rusi zvláště oblíbený, nechává biskupa samého mluviti a vypravovati o náboženských poměrech na Sibiři a hlavně o jeho cestě a svízelích, jež zažil, projížděje sněhem zavátou Sibiř. Rovněž druhá povídka »Zapečetěný anděl« má předmětem ruské náboženské poměry, seznamujíc nás se životem starověrců ruských, s jejich věrností u víře a úctou ku svatým obrazům. Děj jest zajímavý a na mnoha místech hodně citlivě podán; líčení v obou povídkách jest živé. *Josef Herzig.*

František Sušil. — Životopisný nástin od dra. *Pavla Vychodila.* V Brně, tiskem a nákladem papež. knihtiskárny Benediktinů rajhradských. Stran 385, cena

4 K 80 h.*) — Kdo čte pozorně Vychodilův životopis Františka Sušila, je věru v pokušení mnohdy celé strany si opsati a nahromadil by si velkou spoustu citátů a pamětihodných rčení a věcí. Neboť s dobrým svědomím můžeme říci: v poslední době nevyšlo u nás na Moravě literárně dějepisného díla, které by se s tímto mohlo měřiti. Pod prvním dojmem četby poznamenal jsem si: Kniha, jakých je málo ve vší naší literatuře; ale čím déle jsem se jí obíral, tím více přesvědčoval jsem se o pravdivosti slov těchto.

Je zde vystihnut všechen dosah, obsah, práce Sušilovy, nelíčí se život jeho jenom cestou dějepisnou, obírající se výlučně osobními osudy, nýbrž Sušil líčí se jako člen své doby, jako vrstevník mezi svými souvrstevníky, proto podává kniha více, než očekáváme; jsou v ní podány zevrubné a podrobné dějiny našeho národního probuzení, v němž měl Sušil tak vynikající podíl. A nelze dosti a stále opakovati, čím více ponoří se badatel do oné doby, čím hlouběji vnikne do pramenů, tím více se přesvědčí, že měli kněží při probuzování a udržování národního života a vědomí u nás největší podíl a získali si zásluh nesmrtelných.

První sešit života Sušilova byl vydán roku 1898 ku 850leté ročnici založení kláštera rajhradského, oblíbeného pobytu Sušilova, ale poslední sešit vyšel až roku 1904, ku stoleté oslavě Sušilova narození.

Kniha jest rozdělena ve dvanáct oddílů, jichž obsah stručně pokusím se naznačiti; již z těchto málo slov vystihne čtenář, že je životopis Sušilův dílem, jež slouží nejen k chloubě p. spisovatele, ale které je skvělou apologií katolického kněžstva, které stálo v čele a řídilo národní probuzení.

V předmluvě praví dr. Vychodil: rozsáhlá a směrodatná činnost Františka Sušila, jehožto jméno mladšímu kněžstvu moravskému stalo se vznešeným heslem, budila jako ve mnohých jiných i ve mně záhy obdiv úctu a touhu po následování. Chtěje nakresliti co možná úplný obraz její, sbíral jsem po několik let zprávy k jeho životopisu, pro starší dobu bohužel velice nesporé. Nezapírám, že životopisný nákres tento chce býti obnovou a poctou požehnané památky Sušilovy, že tedy hlásí se v něm více obdivovatel a velebitel, než kritik, ale doufám, že nikde na újmu pravdy. Tím méně ovšem bych jí chtěl ublížiti snižováním.

Z mládí a studií Sušilových nebylo možno sebrati mnoho zpráv, než přece podařilo se neúmorné píli všelico nalézti, co zasluhuje povšimnutí. Jak přísna byla matka! Když malý František začal choditi do školy, zatoulal se jednou s hochy »za školu«. Matka se toho jaksi dověděla, přišla, uvázala milého chlapečka na provázek a tak jej vedla do školy. Citlivému hochu zahanbení to ustkvělo hluboko v paměti a bylo prý mu nejen tehdy, nýbrž i později působivou výstrahou proti vyloučení jakémukoliv. Náruživě miloval Sušil zpěvné ptactvo. Rád zpěvné ptáky chytával a láskal se s nimi, aby mu zpívali. Byl vůbec velmi citlivý. V básních jeho nápadně se projevuje táž stránka citu, podobně jako záliba ve květinách a ve přírodě vůbec.

Odbyv s podivuhodným výborným prospěchem zkoušku pro Nový Zákon, byl Sušil roku 1837 promován profesorem tohoto oboru v brněnském alumnátě. Sušil měl vše, co se může požadovati od profesora našeho věku: učenost věru hlubokou, či raději řekněme vědoucnost rozsáhlou a lásku k národu.

Nejvíce slávy a popularity vynesly Sušilovi zajisté tři sbírky národních písní. V prvé sbírce z roku 1835 je 190 písní, ve druhé z r. 1840 je 486 písní s 288 nápěvy; výsledky dlouholeté úsilovné činnosti sběratelské, již věnovány školní prázdniny, uloženy jsou 1923 v třetí hlavní sbírce, ukončené na konci života a vydané roku 1853—1860 s písněmi.

Téhož roku, kdy stal se profesorem, vydal Sušil své prvé dílo vědecké, překlad spisů svatých otců apoštolských. Kdož chceš poznati pravou geniálnost Sušilovu, přečti si jen na př. karakteristiku jednotlivých Svatých otců. Jak obrovská to sečtelost, jaké podivuhodné básnické pochopení a proniknutí ducha jednoho každého z nich, jaká geniální, několika slovy vyjádřená karakteristika!

Sušil založil též velmi mnoho hymnů církevních, jež vyšly ve dvou vydáních, v prvém bylo 125 hymnů sestavených dle breviáře a dle svátků církevních, druhé vydání mělo 202 hymny, z nichž 11 řeckých; mnohé hymny přeloženy dvakráte, rozměrem původním a překladem trochejským rýmovaným. O básnické činnosti našeho Sušila široce rozepisuje se dr. V. a jsa kritikem nad jiné povolaným, oceňuje ji po zásluze. Když vyšly roku 1869 »Zpěvy a hněvy« odsoudil básně tyto Ferd. Schulz v pražské »Umělecké besedě« jako zcela nepodařené a upíral Sušilovi všechno nadání básnické; od těch dob ustálil se mnohých názor, že Sušil

*) Nemilou náhodou opozděno.

v básnictví nemá významu. Ano jsou výbory z básníků z let 50. a 60. minulého století, v nichž Sušil jest úplně pominut. Otázkou, byl-li Sušil básníkem čili nic, obírá se spis tento obšírně na str. 158—175 a celkový úsudek zní: Sušil je básník řádu druhého, obstojí docela čestně vedle básníků své doby; vynikajícím básníkem nebyl, nedostává se jeho básním vyšší měrou originalní a vzletné koncepce básnické, vadí jim všednost obsahu, nejasné, nepůsobivé narážky, jakási přeplněnost: je zajisté upřílišněno, upírati všem jeho básním uměleckou cenu básnickou, jsouť mezi nimi básně ceny trvalé, byť i ne vynikající, zvláště znělkami řadí se zcela čestně k básníkům našim neposledním. Elegická disticha Sušilova řadí se k nejlepším v našem písemnictví, vynikajíce ušlechtilými a duchaplnými myšlénkami i rázným jadrným výrazem jejich. Ale celkem netřeba významu básnické činnosti jeho ani zveličovati ani podceňovati, neboť na ní nespočívá Sušilův význam.

Zevrubně oceněna činnost Sušilova jako sběratele písní. Zvláště povšimnuto jeho výkladu Písma sv. Nového Zákona, o němž pracoval Sušil neúnavně přes čtvrtstoletí. Do podrobností se pustiti není možno, neboť aby tento výklad byl po zásluze oceněn, bylo by k tomu potřebí obsahlé monografie, ježto dílo samo je velmi obšírné, majíc 2570 stran po dvou sloupcích a obsahem poskytuje mnoho bodů, o nichž by se mohla kritika rozšířiti. Ale i toto veledílo odsouzeno k nejhoršímu osudu, jaký spisovatele i dílo potkati může: bylo zanedbáno, jako celé odvětví vědy, jehož se týkalo. Sušil sám psal Vinařickému: překlad Nového Zákona není k tomu určen, aby ihned byl uveden do knih církevních, nýbrž jest pokusem, aby co nejvěrněji a nejdopádněji slova svatoevangelická se ozývala v našem jazyku.

Sušil nechtěl nazvati svůj výklad vědeckým, an se vůbec nerád blýskal slovem vědy. Však v pravdě stojí výklad Sušilův na výši soudobé vědy biblické, jsa pravou encyklopedií vědy novozákonní.

Sušil má též zásluhu, že zachována jednota písemního jazyka na Moravě s Čechy; svým mocným vlivem učinil rovněž konec mluvnickému rozkolu na Moravě.

Celkový úsudek o Sušilovi zní: každý spravedlivý rozbor veřejné činnosti Sušilovy dojde k výsledku, že vykonáno jí dílo nevšední, zajišťující původci svému přední místo mezi výtečníky našeho národa. V nejednom směru byl průkopníkem lepších názorů v našem životě. Vlivu jeho na Čechy škodilo, že vycházel z Moravy. Část jeho prací náleží již jen dějinám, část možno vždy ještě s velikým prospěchem zužitkovati. Co však nikdy nepozbude výchovné ceny, jest nastíněná tu podstata celé literární činnosti jeho, jež povždy každému spisovateli českému, zvláště knězi, může býti směrodatnou. Vysoké cíle, ideální nadšení, úsilovná práce; byla to veliká činnost veliké osobnosti.

Sušil byl ryzí, poctivý, rozhodný karaktér, ušlechtilé povahy. Vláda mu nabízela místo profesorské ve Vídni s ročním platem 3000 zl., ale nechtěl z vlasti odejíti, pravil: »ó Bože, já nepůjdu z milé Moravěnky; nač já potřebuji tolik peněz, já mám dost v Brně.« Vliv Sušilův na duchovenstvo a skrze ně na veškeren lid katolický moravský, ač klidný a nepozorovný, byl tak ohromný, že za třicet let přetvořil a proměnil celou tvář Moravy. Houževnatostí ryzí své povahy a činností, více než výbojností dosáhl trvalých výsledků i šetrností se strany protivné. Vlastní doba práce, posledních dvacet let života stíženo bylo churavostí, což nejednu stránku o činnosti jeho nejen vysvětluje, nýbrž i zásluhnost její zvyšuje.

Nepředpojatý soud uzná v Sušilu vždycky předního buditele Moravy vynikajícího nad jiné vzděláním, pracovitostí, zvláště pak ryzí povahou, hodného, by dle schopnosti a snahy počítán byl mezi nejlepší syny svého národa.

Ign. Zháněl.

»U nás«, nová kronika, sebrané spisy Al. Jiráska, díl XXVI., XXVII., XXX., XXXI., nakladatelstvím J. Otty v Praze. —

Když mně objemná kronika byla zaslána na ukázku, na přiloženém lístku, našel jsem napsáno, že dílo jedná o výtečném knězi, spisovateli a buditeli národním. A také našel jsem pravé jméno kněze »Havlovického«. Jest to, — vlastně má to býti, — Josef Regner, jemuž pan spisovatel svého času věnoval své »Skaláky«.

Již tehdy, když jsem četl »Skaláky«, zamyslil jsem se. Za vše, co natropili páni, musilo pykati »katolické náboženství«. Poslední Skalák pro nic za nic odpadl, stal se protestantem, . . . a byl šťasten. A to věnoval pan spisovatel památce katolického kněze.

Ve své kronice »U nás« chce pan spisovatel vylíčiti kněze vlastence jako ideál kněze. Jakoby chtěl dávati návod jiným kněžím, jak si mají počínati, aby

paprsek slávy ozářil jejich hlavy. Zdali se to panu spisovateli podařilo, jest arci jiná otázka.

Prve nežli jsem se dal do čtení, řekl mi jeden pán: »Nebude se vám mnoho toto dílo zamlouvati. Mnoho, příliš obšírně, mluví pan spisovatel o protestantech a zlehčuje katolíky.“ A to řekl pán, který dle přesvědčení prý jest nevěrcem.

Skutečně pan spisovatel velice obšírně popisuje, jak z mladého »Pavla« stal se protestant, a zjevně s ním sympathisuje, co zakusil, nežli se mu podařilo dostati se do toužebně očekávaného ráje protestantského. Ti kněží, s nimiž musil jednati, vypadají podobně, jako jesuité v krvavých románech. Pan spisovatel snad nikdy nebyl mezi protestanty, že tak výborně umí dělati z vlků beránky a z beránků vlky. Kdo protestanty zná a mezi nimi žil, pousměje se nad líčením pana spisovatele.

A co pan farář »Havlovický«? Zdá se, že sympathisuje, jako pan spisovate . Aspoň jeho chování k odpadlému řeholníkovi, jenž konečně stal se pastorem, *lo* prozrazuje. Mnich čte knihy německých filosofů a odřekne se katolického nábožtenství. Ale filosofie mu nebrání, aby stal se pastorem, ač snad ani dosti málo příchylnosti nemá k tomuto náboženství. Pastor jest světcem, učencem, mučedníkem, a farář Havlovický poznává ve svém nitru, jak stojí pod ním. Kněží, kteří nesouhlasí s názorem Havlovického, zejména »Kostelecký«, jsou opět samé bytosti ubohé.

Do očí bije, když »vévodkyně« čte knihu, v níž Chateaubriand líčí, jak navrátil se k víře křesťanské: »plakal jsem a uvěřil«. »Vévodkyně« jest náchylna státi se katoličkou, a skutečně také vrátí se k víře katolické. Ale to pan spisovatel vykládá jako slabou stránku, jako povrchní rozmar. Když čtete, jak »Pavel« stává se protestantem, a porovnáte, jak »vévodkyně« stáva se katoličkou, máte úsudek, jestliže pana spisovatele neznáte, že jest jistě protestantem. A toto »smýšlení« dám i faráři »Havlovickému«.

Smutně se vyjímá pouť »Havlovického« do Vambeřic. Chce se ujati sirotka, a dáti ho do Prahy na malířskou akademii. Ale kde peníze? Dobrý (!) nápad. Neschvaluje sice v srdci, že tam kněží vybírají peníze od poutníků, ale zde »účel posvěcuje prostředky«.

Farář sebere »na mše sv.« od moravských poutníků tolik, že za to přes celý rok může vydržovati sirotka na malířské akademii. Pan spisovatel asi neví, že, vzal-li kněz nějaké stipendium na mši sv., že má také povinnost, aby mši sv. na ten jistý úmysl obětoval. A od kolika lidí vzal stipendium, tolik mší sv. musí odsloužiti. Jestliže počítáme jedno stipendium 1 K, nebo nanejvýš 2 K, jak dlouho by musil farář Havlovický čísti mše sv. za tolik peněz, když k tomu ještě sám ve své osadě tolik měl povinností! A Havlovický byl přece knězem řádným! Jak trapně působí tato episodka v kronice pana spisovatele! Chtěl vykresliti vzorného kněze a vykreslil karikaturu.

Arci jsou v knize pěkné episodky, a zejména krajané od Náchoda a Hronova budou ji čísti se zápalem, ale právě uvedené stíny jí velice škodí. Mne aspoň jímala při nich bolest. Líčí se zde kněz vlastenec, a já bych přece s dobrým svědomím ji katolickému lidu nepůjčil, ani nedoporučil. *Boh. Tomíček.*

Tomáš Pícha: **Hřbitovy po stránce hygienické a nemoci infekční.** (Otisk z Vlasti.) V Praze 1907. Tiskem a nákladem Družstva Vlast. Velká 8a. Stran 89. Cena 1 K. — Na svých potulkách Italií naštívil jsem mimo jiné překrásný hřbitov Janovský a Milánský, nádherná to svatá pole, ozdobená uměleckými náhrobky, zastíněná palmami, cypříši a olivami, prokvétající bujnou, mnohotvárnou, lepou a vonnou flórou smavého jihu. Na konci hřbitova Milánského stojí drobný chrámek ve starohellénském dórském slohu, do něhož jsem zvědavě nahlédnul otevřenými vraty. Co jsem viděl? Na zemi leskly se kovovým leskem ocelové kolejnice, které ústily do velikých černými dvířkami uzavřených pecí; nad nimi bylo napsáno:

»Vermibus erepti, puro consumimur igni: indocte vetitum, mens renovata petit. 1898«.

(t. j. Vytrhnuti červům jsme tu ztráveni čistým ohněm: co pošetile zakázáno, po tom touží mysl obnovená. 1898.)

V síňce té vymetal hoch přioděný modrou bluzou topičskou prach . . Stál jsem u krematoria mrtvol, a divné věru jímaly mne pocity, když hleděl jsem na příšerně se lesknoucí kolejnice a černé pece, odešel jsem rychle dále . . — Kterak vypadá to v krematoriu, když pece jsou rozžhaveny, líčí v Čechu č. 214 dne 8. srpna 1907. Levat. K. ve »Vzpomínce na Curych.« Čteme tam: »Došli jsme ke krematoriu, neveliké budově, z jejíhož komínu se valil široký sloup kouře . . Obcházíme tu hrůznou pec . . Náš průvodčí zůstal státi. A jak ho do-

cházíme, vidíme s hrůzou — že pec jest otevřena. Topič ji dole otevřel pohybem jedné páky a nyní nás zve, abychom se podívali dovnitř, jak daleko již ničení pokročilo. Odvracíme se vzrušeni, ale průvodčí nás povzbuzuje, abychom se podívali . . Na rozžhaveném řídkém roštu viděti mezi žárem do výše čněti rozžhavený hrudní koš, výše lebku, k nám dolů kosti dolejších končetin se zbytky dohořívajícího svalstva. Sem tam oharek rakve. Pod hrudním košem něco jakoby se převalovalo mezi plameny. To jsou dohořívající vnitřnosti z útrob . . Ne, tak bychom sobě ani svým drahým nepřáli býti pohřbeni. A myslím, že by všichni horlitelé pro pohřby ohněm měli se jiti podívati na to, proč tak horují, a tuším, že by jejich nadšení značně ochladlo.«

Potud očitý svědek! K témuž závěrku však dojde také soudný čtenář spisu nahoře jmenovaného. Nikoliv důvody rozumové, nýbrž antipathie náboženská jest hlavním podnětem, proč ruch »spalovati mrtvoly« tak se pěstuje. — Zvláště v době nejnovější propaguje se myšlenka ta neobvyklou horlivostí a pracuje se o uskutečnění její energii, lepší věci hodnou. Ani vlast naše, zejména Praha, nezůstala této epidemie ušetřena; v čerstvé ještě paměti jsou poslední tři případy, kdy mrtvoly převezeny do krematoria v Gótě na spálení, a existuje od r. 1900. v Praze »společnost na spalování mrtvol«, která chce i postaviti na Olšanech krematorium. Proto jest zajisté na výsosť časovo pojednati důkladně a vědecky o problému tomto. Tak učinil autor nadepsané knihy, jíž každý nestranný čtenář musí vzdáti všechnu chválu. Promlouvaje o hřbitovech po stránce hygienické a o rozšiřování nemocí infekčních ukazuje autor vzácnou odbornou vzdělanost, ovládá látku dokonale, mluví na základě dokázaných fakt tak přesvědčivě, že každý soudný čtenář souhlasiti musí se všemi jeho vývody. Zejména dokazuje učený autor, že ze stránky hygienické nelze ničeho namítati proti našim hřbitovům, naopak spalování mrtvol mohlo by se státi snadno příčinou mnohých hygienických závad; velmi obratně vyvrací spisovatel všechny námitky činěné proti nynějšímu způsobu pohřbu, a podotýká, že pohřbívání ohněm způsobilo by přemnohé nedostatky, zmatky, nebezpečí a nepořádky. Podati důkaz, že hřbitovy ani po stránce hygienické ani vzhledem k nemocím infekčním nejsou nikterak nebezpečny, povedlo se spisovateli velmi zdařile. Aby každý čtenář úplně vystihnouti mohl postup důkazů autorem podaných, pojednává spis velmi instruktivně o mikrobech vůbec, o tom, jak povstávají a šíří se infekční nemoci, jakým způsobem působí mikrobi onemocnění organismu a jiném. Proto pozorný čtenář čerpá z četby důkladné, přesně vědecké, a přece velmi srozumitelně psané knihy této mnohem více, než stručný nápis její zvěstuje.

Ač v prvním pořadí učinil si spisovatel úkolem dokázati, že po stránce hygienické žádný rozumný člověk proti nynějšímu pohřbívání nic namítati a z důvodu toho doporučovati nemůže spalování mrtvol, přece odpovídá také případně i na četné jiné námitky krematistů. Na ukázku budiž uvedeno následující (Strana 30 a násl.):

»Hřbitovy — míní krematisté — jsou škodlivy v oboru národohospodářském; zabírají veliké plochy půdy, jež pro zemědělství jsou ztraceny, olupují — a to je ta nejpovážlivější věc — i říši rostlinnou o živné látky v mrtvolách obsažené a rostlinám nevyhnutelně potřebné, tak že látky ty nemohou rostlinám býti potravou, i může se státi, že postupem času nastane nedostatek výživy rostlinné. — O, té úzkostlivé starosti! Ale což kdybychom tento důvod obrátili proti krematistům? Co pak se děje při spalování? Obohacuje se snad spalováním říše rostlinná látkami živnými? Nadmíru důležitou látkou živnou pro rostliny je dusík, ovšem že pouze v příslušných sloučeninách. Vybavuje se snad při spalování mrtvoly dusík ve sloučeninách rostlinám přístupných a zpracovatelných, že krematisté obviňují hřbitovy, jako by rostlinstvo o potravu ochuzovaly? Nikoli! Dusík při spalování mrtvoly vybavuje se ze sloučenství jako prvek a uvolněn prchá do atmosférického vzduchu a tím přestává býti potravou rostlinnou«. Případně vyslovuje se »Živa« (1896. S. 252):

»Spalování těl rostlinných jest nepřirozený čin; příroda užívá zetlívajících těl za potravu pro nově rostoucí; spálením odumřelých těl ochuzuje se život, odnímá se mu potravy. Jen zetlením vrací se hmota odumřelého těla v koloběh života.«

Dále budiž podotčeno, že spisovatel pilně si všímá domácích poměrů, při vší rozhodnosti své v hájení pravdy je v polemice mírný, vážný a vždy přesně vědecký. Zajisté dobře činí, že varuje se všeho, co by protivníky mohlo rozhořčiti; neboť možno o mnohých stoupencích kremace říci, že nikoliv zájem o veřejnou hygienu, nýbrž předsudky a nevědomosti ve věcech náboženských svedly

je do tábora krematistů. O nejmnožších členech každé společnosti krematické však možno tvrditi, že jsou spíše nadšenci pro myšlenku spalování mrtvol, než lidé po objektivní pravdě pídící. Když nic jiného, tedy alespoň tu zvláštnost má spálení mrtvoly, že se vymyká z rámce všednosti. Inu, každá doba má nějaké zamilované sny a že i jinak vážní lidé bývají často fantasty, jest obecně známo.« (Str. 75).

Na konec poukazuje spisovatel velmi příhodně, kdyby snaha krematistův, odstraňovati závady hygienické byla opravdovou, že je mnoho důležitějších otázek, jimž by mohli věnovati svou pozornost, na př. otázka bytová, kanalisace měst, opatřování pitné vody, stravování kouře, výživa tříd nejchudších, čtení špatných knih, výchova mládeže a pod.

Družstvo Vlast jistě nepochybilo, vydavši obsažný článek Píchův, který svého času vycházel ve »Vlasti«, samostatně. Kéž by jen také ti, kteří šíří hnutí krematistické, neb alespoň čtou takové agitační spisy, vzali i poučný spis tento do ruky a přečetli ho pozorně! *Dr. Rudolf Zháněl.*

»**Vzdělanost**«, věda, pokrok a uvědomění politické měly vždy největší nepřátele v církvi, která byla pamětliva vždy toho, že dokud hloupost bude vládnouti světem, církev bude jeho panovnicí . . . . Proto obecný lid, aby byla jen poslušným otrokem, neměl býti vzdělán a školy zřizovány při klášterech jen pro mladé šlechtice«. Tak píše doslovně »Svobodomyslý křesťan«, časopis náboženskopolitický pro svobodomyslné křesťany (r. VIII., číslo 2). Naproti tomu známý sociolog a zakladatel positivismu *Comte*, jenž byl nepřítelem církve, napsal ve své *Sociologii* (dle výtahu Rigova z francíny přeložil Brejcha, 2. vyd.): »Žaluje se neprávem na katolicism, že potlačoval rozvoj lidu. Katolický klerus snažil se vždy vnésti do masy všech vědomostí, kterých získal (str. 233) . . . Dlužno uznati, že Italie vynikla daleko nad celý středověk po stránce filosofické, vědecké, aesthetické, ano i průmyslové. Je to důkaz, jak katolicism . . . přízniv byl pokroku lidského ducha (str. 246) . . . Vědecký vliv katolicismu byl tak blahodárný jako jeho filosofická působnost (str. 243) . . . Katolická organisace příznivá byla vědeckému rozvoji, poněvadž vzněcovala myslivou činnost tím, že založila svoji hierarchii na principu schopnosti a rozumovému životu mocně napomáhala . . . . Výchova, které dostávalo se všem duchovním a přemnohým laikům, povzbuzovala duchy k pěstování věd (str. 330) . . . Věda byla by propadla zhoubnému útisku, kdyby astrologické a chemické pojmy nebyly jí v lůně kleru zjednaly horlivých zastánců (str. 331.). Katolicismu lidstvo děkuje za první všeobecnou výchovu . . . (str. 380) atd. Tyto výroky, jakých mohli bychom citovati ještě celou řadu, může si pan red. Svoboda, jenž se domnívá, že šíří svým svobodmyslným křesťanem »světlo« — zapsati za uši!

»**Svobodný křesťan**«, časopis náboženso-poltický pro svobodomyslné křesťany, vycházející redakcí F. K. Svobody (ročník III. číslo 2.) pojednává o klerikalismu v Belgii a při tom dává výstrahu pro naše školství. Poukazuje k tomu, že prvním činem klerikálního ministra roku 1884 bylo — zrušení ministerstva vyučování a poněvadž »školství bylo vždy klerikálům trnem v oku, vrhli se naň se vší brutálností«. Ihned zavřeno 877 obecných škol, později zrušeno ještě 1079 škol a 278 mateřských škol, 880 učitelů prý propuštěno a 5316 snížen plat, počet veřejných pokračovacích škol zmenčil se ze 2445 na 1643, takže těchto zrušili klerikálové 802. Nevíme odkud tato data pravdomluvný Svobodomyslný křesťan čerpal, ale poněvadž víme, že si leckdy rád zapráší, vzali jsme v potaz authentická statistická data ze spisu »La Belgique« Institutions, industrie, Commerce, vydaném ministerstvem průmyslu a práce (Bruxelles, J. Goemaere, 1905) a dle něho byl počet obecných škol v Belgii následující (str. 64.):

roku 1885 : 5.469
» 1895 : 6.335
» 1902 : 6.966

O stavu školství nejlepší pojem můžeme si učiniti z toho, že obdržela Belgie za ně na světové výstavě v Paříži roku 1900 velkou cenu (le grand prix), v Petrohradě roku 1903 tří ceny d'honneur avec félicitations du jury, roku 1904 v Saint Louis velkou cenu a na hygienické výstavě v Paříži 1904 pět velkých cen . . . To jest pravda o školství belgickém.

Paběrky z novin a veřejného života.

Sv. Otec Pius X. — Papežské vyznamenání. Sv. Otec udělil knížeti Mikuláši Esterhazymu velkokříž řádu Piova pro jeho zásluhy o katolické hnutí v Uhrách. V Římě meškající rábský biskup Mikuláš Szechenyi přinese vyznamenání to knížeti z Říma. Kníže Esterhazy podporuje velmi štědře všecko katolické hnutí v Uhrách. — Habešský panovník a papež. Při nedávné audienci Menelikova poselstva u papeže pronesl místodržitel Harrarský Dedžamaš-Mešeša jménem Menelikovým tato slova k papeži: »Velký apoštole! Vznešené je Tvé jméno, velká je Tvá vážnost. Jako syn a následník sv. Petra jdeš cestou jím vyznačenou. Sedíš na vznešeném Svém stolci v Římě, a učení Tvé naplňuje Italii i země ostatní. K Tobě, Otče vznešený, který neznáš lsti a nevyhledáváš svárů, jsem poslán od svého pána, mocného císaře Ethiopie. Víme, že Ty jsi základem církve. Ty jsi skála víry Kristovy. Je jasno, že trůn Tvůj je povýšen nad všechny, mezi všemi důstojnostmi je Tvůj nejvyšší, neboť sedíš na stolci knížete apoštolů. Proto poslal mne můj pán a císař, abych se sklonil před trůnem Tvým a abych srdcem i rty políbil posvěcené ruce Tvé. A ač Jeho Veličenstvo je tělem svým od Tebe vzdáleno, přece dlí u Tebe srdcem a duší svou. Poslal mne pak, abych zaň s Tebou mluvil, abych potěšiti se směl pohledem na Tebe a také abych uviděl Řím a všecky ty památky, jimž se svět podivuje, zvláště kroky slavných a sv. apoštolů, Petra, dědice klíčů ke království nebeskému, a Pavla, kterého Kristus nazval nádobou vyvolenou. Kéž ctnost a síla apoštolů a požehnání Tvé provází vždy pána mého, císaře Menelika a mne.«

Papežským nuntiem v Mnichově jmenoval sv. Otec Pius X. P. Ondřeje Frühwirtha, bývalého generála Dominikánů. Ve stáří 27 let byl jmenován převorem ve Štýrském Hradci, od r. 1876 působil ve Vídni, od r. 1891 v Římě. Je to po dlouhé době v Mnichově papežský nuntius rodu německého.

Vzácné dary vsdp. praeláta Dra. Jana Marka. — Vsdp. praelát Dr. Jan Marek navštěvuje pravidelně všecky večírky, které v domě družstva konáme. Podobně učinil i letos dne 3. listopadu. Před schůzí zavolal si stranou redaktora »Vlasti«, vložil mu do ruky: Pokladniční poukázku Pražské úvěrní banky na 500 K a pravil, peníze tyto rozdělte takto: vám k volné disposici dávám 100 K; 50 K útulku sv. Josefa na Král. Vinohradech, 50 K Vincentinu a 100 K jako zakládající člen Českému katol. dívčímu gymnasiu na Král. Vinohradech.

Na uctění 80tých narozenin Jeho Osvícenosti p. hraběte Harracha, věrného ochrance náboženských a kulturních snah vídeňských Čechů, daruji: 100 K jako zakl. člen Jednotě sv. Methoděje ve Vídni a 100 K Jednotě Komenského ve Vídni.

Redaktor »Vlasti« dal dne 5. listopadu na tyto peníze v Úvěrní bance výpověď a peníze rozdělí, až mu tam budou 5. února 1908 vyplaceny. Týž ze 100 korun dává po 5 K: Tiskové Lize a Jednotě čes. katol. učitelstva, 10 K Spolku na zakl. katol. knihoven a 80 K fondům a účelům družstva Vlast. — Vzácný dar vsdp. praeláta vzbudí v srdcích čtenářů »Vlasti« radostný ohlas.

Apoštol uctívání Nejsvětějšího Srdce Ježíšova P. František Hattler zemřel. Z Inšpruku zvěstuje se, že tam dne 13. m. m. zemřel po celém katolickém světě známý apoštol uctívání Nejsv. S. J. P. Frant. Hattler. Posledně bydlil ve ville u Inšpruku na Ahrenberku. Dne 11. září musil ulehnouti na zánět plic, jemuž i podlehl. Spisy jeho o úctě k Pánu Ježíši jsou po všem světě rozšířeny. Narodil se r. 1829 z rodičů velmi chudých v Tyrolsku. Studoval u Jesuitů a pobyl též několik let v řádu. Byl profesorem na universitě v Inšpruku, posledně zabýval se jen spisovatestvím. Redigoval »Sendbotte« a vydal mnoho spisů. R. i. p.

Lord Brampton, katolický konvertita. Muž tento vyváží tisíce odpadlíků od katol. církve ku protestantským, odpadlíky kněžské nevyjímaje: Lord Brampton zemřel 6. října v Londýně. Stal se světoznámým pode jménem »Soudce Hawkina« Pocházel ze slavné rodiny právníků. Narodil se r. 1817 — dosáhl tudíž věku 90 let. Otec chtěl z něho míti též právníka, syn však posadil si do hlavy, že bude z něho největší herec, avšak uposlechnuv otce, oddal se studiu práv. Po 33 let byl advokátem, načež r. 1876 byl zvolen za soudce v Londýně, a byl jím po 22 let. Proslavil se třemi soudy: První proti siru Johnu Dean Paulovi a dvěma bankovním ředitelům pro podvody, soud ten času svého dělal nesmírnou sensaci. Druhý soud vedl proti útočníku Orsinimu na život Napoleona III. a třetí soud stal se světoznámým pod jménem soudu »Tichbornů«, v němž podařilo se mu odhaliti veliký podvod. Roku 1887 lord Brampton oženil se po druhé s dámou katolickou a po 11 letech složil katolické vyznání víry. Se svou manželkou odebral se do Říma, kdež byl přijat sv. Otcem Lvem XIII. Půlhodinná promluva s ním pohnula lorda k vyjádření, že papež Lev XIII. jest největším mužem, a to beze

všech předsudků, s nímž se na tomto světě setkal. Lord Brampton vydatně přispěl, že kathedrála ve Westminstru byla dostavěna.

Co vykonal pouhý kaplan. — V Německu zemřel kaplan, který byl zároveň říšským poslancem a jmenoval se Bedřich Dasbach.

Jiří Bedřich Dasbach byl od r. 1871 kaplanem v Trevíru, r. 1875 za kulturního boje zavřela mu však pruská vláda školu i kostel. Tu z kaplana stal se redaktor; založil v Německu velice oblíbený politicko-náboženský nedělní list »St. Paulinus-Blatt« a dal popud, že začaly vycházeti politické noviny »Trierische Landeszeitung«, »Saarbrücker Volkszeitung«, »Neukirchener Zeitung«, »Rhein- u. Wiedzeitung«. Všechny tyto listy statně stály po boku katolickému centru v jeho boji s Bismarkem. Dasbach musil několik tisíc marek zaplatiti na tiskové pokuty, a vláda tak ho měla ráda, že teprve r. 1884 mu dovolila, aby v Trieru vykonával úřad výpomocného kněze.

Kaplan Dasbach, když nesměl ani do školy, ani na kazatelnu, chopil se péra: psal výklady zákonů, volební provolání, volební letáky, obšírné politické brožury. Vedle kaplana-žurnalisty byl Dasbach také kaplanem-belletristou; vydal celou řadu ušlechtilých povídek. Hlavní však jeho zásluhy jsou o venkovský lid. Kaplan Dasbach viděl, jak jsou venkované nesvědomitými obchodníky dobytkem šizeni, jak rolník, vypůjčil-li si na několik let dobytek od lichváře, musil platiti nesmírné úroky, jak nešťastným byl rolník, když neměl úvěr, anebo když postihla jeho chlévy dobytčí nákaza — kaplan Dasbach založil r. 1884 Trierský selský spolek a r. 1885 Zemědělskou banku; spolek prostředkoval nákup dobytka, chránil rolníky před vyděračstvím a lichvářstvím, opatřoval dlouholhůtný a laciný úvěr, odstranil starý zvyk půjčování dobytka na polovic užitku (při tom měl majitel dobytka čistého užitku zcela bez práce a strachu na 50 proc!) zařídil pojišťovnu pro náhradu škod hospodářských, a po třicet let tak neúnavně pro své krajany pracoval, že zvolen byl několikrát nejen za zemského, nýbrž i za říšského poslance, a to vždy ohromnou většinou hlasů.

Jako říšský poslanec byl Dasbach předákem katolického středu a dožil se toho, jak Bismark šel do Canossy, jak otevřely se žaláře, v nichž »neposlušní« kněží byli zavřeni, a jak centrum stalo se nejsilnější politickou stranou německou.

Lidé, kteří Dasbachovu činnost znali, divili se jedné věci: kde nachází kaplan Dasbach času ku všem svým tak obsáhlým prácem? Tajemství Dasbachovo bylo jako Napoleonovo: Šetřiti každou minutou. Dasbach pracoval stále, radostně, i v nemocnici bonnské, kde byl dvakrát operován, nepřál si oddechu. Mezi lidem venkovským platil za dobrodince a za vítěze nad lichváři — co kaplan Hitze udělal pro živnostníky a dělníky, to kaplan Dasbach pro lid rolnický.

Pohřeb Dasbachův konán byl v Trieru za ohromného účastenství lidu, katolických předáků a poslanců. Kaplan Dasbach zanechal po sobě nehynoucí památku a příklad — kéž i v Čechách najde své napodobitele!

Ondřej kardinál Steinhuber. — Dne 15. října zemřel stařičký 82letý kardinál Ondřej Steinhuber. Narodil se 11. listopadu 1825 v Bavořích, gymnasium vystudoval v Pasově a r. 1845 vstoupil do Germanica v Římě, právě na počátku vlády Pia IX. Patřil k malému počtu chovanců, kteří za bouřlivého r. 1848 vytrvali. Roku 1853 vrátil se, jsa doktorem filosofie a theologie, do vlasti. Tam studoval ještě rok na universitě v Mnichově — jsa již knězem — by vyhověl požadavkům tehdejší vlády, dle nichž musil každý chovanec Germanika »poslouchati církevní dějiny s hlediska domácího«. Zároveň byl učitelem náboženství v domě arciknížete bavorského. Od r. 1854—1857 byl v duchovní správě v Pasově. Na podzim 1857 vstoupil do rakouské provincie Tovaryš. Ježíšova. Po noviciatě byl profesorem připravných věd filosofických pro theologii na universitě v Innomostí sedm let, potom profesorem dogmatiky tamtéž. R. 1867 povolal jej generál řádový za rektora Germanika. Řídil ústav ten za velmi obtížné doby, za vpádu Garibaldova a Piemontských, i za doby koncilu vatikánského. R. 1880 byl povolán pracovati v římských kongregacích. Roku 1873 již jmenoval jej Pius IX. theologem Poenitentiarie, později konsultorem »zvláštních záležitostí církevních«. Vedle toho byl konsultorem Propagandy a Inquisice. R. 1893 dne 16. ledna jmenoval jej Lev XIII. kardinálem. Podržel však purpur jen in petto, ježto členové Tov. Ježíšova zvláště slibují, že přijmou církevní hodnosti pouze na výslovný rozkaz papežův. Záslužná práce jsou jeho dějiny Germanika ve dvou svazcích, na jejichž druhém vydání až do poslední chvile pracoval. Jako kardinál byl prefektem kongregace Indexu a zůstal pod střechou Germanika stále. Zemřel docela klidně, jako dozralý plod života. Každoročně konal duchovní cvičení po 8 dní, začav den dříve než alumni kolleje. Letos náhodou počal o tři dny dříve a skonal právě uprostřed, ve čtvrtém dni. A do poslední chvíle byl sebevědom. Po generální zpovědi assistentu kurie

P. Freddimu přijal za přítomnosti generála P. Wernze, rektora Germanika, P. Biederlacka, jiných Otců Tov. Ježíšova a alumnů Germanika Nejsv. Svátost Oltářní a poslední pomazání právě, kdy papežský majordomus přišel s papežským požehnáním od sv. Otce, který jevil veliký zájem o stav obětavého, věrného syna Kristova a církve.

Pruští pastorové a božství Ježíše Krista. Pruský pastor Cäsar jmenován byl pastorem v Dortmundu, nebyl však potvrzen ani konsistoří Münsterskou, ani vrchní konsistoří v Berlíně. Důvodem bylo jeho nesprávné učení o Ježíši Kristu, jakožto Synu Božím a Bohu; je prý to jen obvyklý způsob mluvy, nikdo však není povinen věřiti v božství Kristovo a v Jeho poslání ku spáse lidstva. Vrchní konsistoř brzy potom obdržela protest, jejž podalo přes 100 pastorů. Zněl takto: Následkem rozhodnutí oproti pastoru Cäsarovi podepsaní pastorové církve pruské považují za věc svědomí, sděliti nejpokorněji vrchní konsistoři, že úplně souhlasí se zásadami pastora Cäsara a že názorem tím vždy v úřadě svém říditi se míní, přesvědčeni jsouce, že tak nejlépe prospějí evangeliu. — Hle, podotýká „Espero Katolika“, z něhož toto vyňato, 100 a několik pastorů tvrdí, že nevěří v božství Kristovo, a přece hodlají podržeti úřad svůj. Neznají-li logiky v tomto případě, jeví se na druhé straně zcela logickými, neuznávajíce autority konsistoře, jež zapomněla na princip svobodného bádání.

Jubilejní nemocnice ve Vídni. — Ve schůzi obecní rady, které předsedal starosta dr. Lueger, podal náměstek starostův Hierhammer zprávu o návrhu městské rady, aby u příležitosti 60letého jubilea vlády císaře založena byla z obecních prostředků jubilejní nemocnice císaře Františka Josefa nákladem 10 mil. kor. Návrh byl jednohlasně přijat. Usnesení to uvítaly všecky strany městské rady souhlasem. Rovněž přijaty byly jednohlasně bez debatty návrhy o nutném výkupu pozemků.

Vzácné příklady praktického křesťanství. Arcivévoda Eugen, který řídil nepřátelskou část armády při posledních císařských cvičeních, přijel dne 8. září přímo z manévrů z Běláku automobilem do Lublaně a zavítal do tamního křižanského kláštera, jejž dal vlastním nákladem přestavěti k účelům řeholním. Dal si ukázati každý koutek tohoto kláštera a vyminil si též oddělení pro svůj budoucí pobyt v konventu. O čtyřech odpoledne účastnil se litanií v kostele. Ač byl bez odpočinku několik nocí, přece k velkému vzdělání věřících celý čas klečel před velebnou svátostí. O šesté hodině chtěl navštíviti knížete biskupa, který však nebyl právě té doby v Lublani. — Předseda ministerstva baron Beck na své cestě v Horní Italii účastnil se i o všedních dnech mše svaté.

Baron Josef Alexandr Helfert, člen pravice panské sněmovny, slavil 3. t. m. své 77. narozeniny a 65. výročí svého vstoupení do služeb státu. Narodil se 3. listopadu 1820 v Praze, kde vystudoval filosofii a práva. R. 1846 vstoupil ke komorní prokuratuře ve Vídni a rok na to stal se profesorem církevního práva v Krakově. V bouřlivém roce 48tém súčastnil se slovanského hnutí v Praze a byl zvolen poslancem za okres táborský. Zejména při jednání o zrušení roboty byl činným. S Braunerem byl vyslán po odchodu českých poslanců z Vídně do císařského ležení v Olomouci, aby tam podal adresu oddanosti. Kníže Schwarzenberg povolal jej jako státního podsekretáře do ministerstva vyučování. R. 1865 povolán do sněmovny panské a povýšen do stavu baronského.

Biskup Ropp ve Vilně. Biskup Ropp byl na základě denunciace 42 litevských kněží, obviňujících ho z protežování polské národnosti a z pronásledování litevských věřících, z úřadu svého sesazen a vyhostěn. Pobyt v západních provinciích Ruska byl mu zakázán. Ani dost málo nepomohl mu protest jiných a četnějších ještě litevských kněží. Ruská vláda prý chtela se mu pomstiti za jeho chování v předešlé dumě. Zasazoval se totiž o organisaci konstitučně-katolické strany. Dále si biskup Ropp podráždil proti sobě ruskou vládu tím, že zdráhal se své kněze trestati hned na udání ruské byrokracie, proto, že nechtěli se propůjčiti za nástroj porušťování. Proto nyní musí sdíleti osud svých předchůdců: Krasinského, Hryniěvieckého, Zwieroviče a j. Na živobytí bylo mu vykázáno 100 rublů měsíčně. Na jeho místo má býti dosazen biskup povolnější, jejž si byrokracia vyhledala již ve faráři Karasovi ze Žitomiře — čeká prý jen na souhlas z Říma. Biskup Ropp nyní svou resignaci odvolal. Významné jest, že ruské listy o celé affaiře mlčí — buď že se za vládu stydí, anebo že se vyjádřiti nesmějí. Největším zločinem biskupa Roppa jest, že za jeho pastýřování 60 tisíc Rusů ke katolické církvi se navrátilo. Biskup se ohradil, že musí dříve vyčkati rozhodnutí z Říma. Mezitím chystá se z Vilna vydati deputace notáblů s hrabětem Milevským v čele do Petrohradu k Stolypinovi, případně i k caru, ale sotva asi něco zmůže.

Kardinál Fischer proti spisu profesora Schrörsa. V církevním oznamovateli arcidiecése kolínské n. R. uveřejnil arcibiskup následující: S velikou bolestí

s důstojným kněžstvem sděluji, že před několika dny kněz arcidiecése, profesor theologie v Bonnu dr. Schrörs, u Georgiho v Bonnu vydal spis »Kirche und Wissenschaft«, v němž útočí na svého nynějšího biskupa a na jeho předchůdce, kardinála Krementze, vyčítaje nám obéma, že zanedbávali jsme kněžím povinné vzdělání na theologické fakultě v Bonnu dávati. Nechci se spisovatelem diskusi vésti. Ale stěžují si před důstojným kněžstvem celé diecése, že kněz, jenž jest povolán ku vzdělávání budoucích kněží, takto se chová vůči svému představenému; bolí mne to tím více, že jsem knězi tomu opětovaně a ještě nedávno podal důkaz své důvěry a náchylnosti. Bylo[f] přece zbytečné, nejen před kněžími, ale i před laiky památku zvěčnělého arcibiskupa Krementze pohaněti — nyní po 8 letech! Nechci zde vyvraceti výtky mně činěné. Důstojně kněžstvo musí mi dosvědčiti, že jsem se vždy o vzdělání kněžského dorostu všemožně staral. Konečně musím podotknouti, že profesoři na fakultě theologické vyučují jedině z moci biskupské. Vím, že důstojné duchovenstvo smýšlí veskrze církevně, při svém biskupu věrně stojí a že s výčitkami v onom spisu nesouhlasí. Spis ten pohříchu bude míti smutné následky. Zodpovědnost padne na spisovatele, jenž přes upřímné varovné hlasy spis svůj do veřejnosti dal.

Třetí doktorský diplom vydobyl si právě katolický kněz. Na universitě ve Štýrském Hradci byl promován dr. Jan Ude za doktora rer. nat. (přírodopisu, zoologie, botaniky). Týž pochází ze Silberberdu a je synem učitele. Gymnasium absolvoval veskrz s vyznamenáním. Na to v Římě po šesti semestrech pilného studia filosofie a po osmi semestrech theologie na universitě Řehořské byl promován za doktora bohosloví a filosofie. Kromě toho vydobyl si bakalaureat z práva kanonického. Vrátiv se do vlasti pobyl několik let kaplanem, načež na universitě poslouchal ještě geologii, medicinskou fysiologii, dějiny umění, paedagogium a filosofii. Dne 30. července nechal si svůj římský doktorát nostrifikovati, načež habilitoval se jako privátní docent spekulativní theologie ve Štýrském Hradci. Své přednášky o monistických a bohosloveckých názorech vydává tiskem. Vydal též »Příspěvky k anatomii a histologii sladkovodních trikladů«. — Se vzhledem k jeho učeným pracím fakulta filosofická v souhlasu s ministerstvem přidala mu ještě doktorát filosofie.

Ostrov jako svatební dar dalo několik bohatých Španělů králi Alfonsu XIII. Jde o ostrov Cartegaabe, ležící proti přístavu Villagarciskému a Carillskému, který má býti upraven pro letní pobyt královských manželů, poněvadž letní sídlo v San Sebastianu jest soukromým majetkem královny-matky. Ostrov jest jedním z nejkrásnějších míst na pobřeží španělském. Ostrov má v obvodu asi 6 km. Bydlelo na něm dosud 70 lidí, 18 rybářských rodin, kteří prodali svůj malý majetek s podmínkou, že kaple Incarnace, poutní místo, zůstane nedotknuta. Král přijal tento dar v ceně 600.000 pesetů s velkým díkem a vyslal ihned markýze Vianu a architekta Ripollesa na ostrov, aby vyhledali vhodné místo pro stavbu zámku. Zámek bude vystaven ve slohu smíšeném, umění křesťanského a arabského. Celý ostrov proměněn bude ve veliký park a bude tam též zřízeno přístaviště pro lodi.

Stálé uctívání Nejsvětější Svátosti Oltářní bylo se svolením kardinála Gruschy zavedeno ve Vídni v kostele sv. Anny, jejž spravuje kongregace sv. Františka Salesského. Zahajovací slavnosti, která konána dne 1. t. m., súčastnil se též Jeho cís. Výsost pan arcivévoda František Ferdinand s choti Žofií kněžnou Hohenbergovou. Kněžna Hohenbergová má o zavedení této nové pobožnosti ve Vídni největší zásluhu. V zmíněném kostele bude Nejsv. Svátost Oltářní každý den od rána do večera vystavena a členové různých spolků převezmou adorační hodiny. Kromě čtyřicetihodinné pobožnosti pravidelně střídavě po kostelích konané jest ve Vídni též noční adorace v klášteře v Gärtnergasse zavedena. — Proslýchá se, že k sv. Jiří na hradě Pražském má býti uvedena kongregace (Petrinů) Nejsvětější Svátosti Oltářní z Českých Budějovic. Nemohla by potom i tady býti trvalá adorace zavedena?

Stálé uctívání Nejsvětější Svátosti oltářní. Toto uctívání uskuteční se v Praze koncem ještě tohoto roku, a to uvedením ctihodných sester »Františkánek, kongregace ku stálému uctívání a klanění se Nejsvětější Svátosti«. K účelu tomu započne se po listopadovém termínu upravovati na Malé Straně v ulici Thunově č. 16 celý dům, v němž až dosud bydlí jeden z největších odpůrců církve, známý profesor, který vrátiv se právě z americké tourné, nyní chystá se ku stěhování z bytu, jenž bude proměněn v kapli jmenovaných sester. Kongregace tato původně pochází z Francie, odkud ji povolal do Hnězdna zvěčnělý kardinál Ledochowski. V době kulturního boje byly Bismarkem vypuzeny, načež přestěhovaly

se do Lvova, kde jsou již na 30. rok. Ze Lvova šíří se do Vídně a z Vídně do Prahy. Ve Lvově nalezají se v noviciátu dvě Češky, jež potom přijdou do Prahy. Je to první a velmi skvělý triumf Krista nad »Volnou Myšlenkou« v Praze.

Sv. Josef, kalendář přítel opuštěných dětí. Příloha k časopisu: »Květy lásky«. Ročník V. Sestavil koop. Ant. Hoffmann. — Dp. Ant. Hoffmann vydává ročně kalendář za tím účelem, aby budil zájem pro svůj »Útulek sv. Josefa«. Z té příčiny jednají všecky články a hlavně povídky v něm umístěné o sirotcích, a to buď o jejich bídě, či o lásce, útrpnosti a soucitu, jaký k nim ta ona osoba jeví a o vděčnosti, kterou sirotci svým pěstounům na jevo dávají. — Podobným směrem nesou se i práce v letošním »Sv. Josefu« umístěné a vhodnými četnými obrázky doprovázené. Přečetše tento kalendář vroucně jej čtenářům »Vlasti« doporučujeme. Budou podporovati bohumilé dílo nadšeného kněze a přispějou svým grošem za kalendář »Sv. Josef« těm, kteří ve své opuštěnosti toho nejvíce potřebují.

Podpůrný spolek čes. katol. dívčího gymn. na Král. Vinohradech. — Přihlásili se za členy zakládající: Vendelín Hron, stavitel na Vyšehradě; P. Josef Kebrle, kanovník z Přistoupimě; Dr. Alois Herout, ředitel dív. gymnasia; Mart. Kocmich, profesor gymn.; M. Marešová, učitelka na Smíchově: Jan Kitzberger, kaplan v Milevsku; Frant. Kraus, děkan ve Zlonicích; M. Worlová, učitelka v Praze; Msgr. Dr. Kordač. universitní profesor; P. Lohel Schmidt na Strahově; P. Adolf Wagner, farář v Ouhonicích; Nejmenovaný; Dr. Jan Marek, prelát; Lotti Trakalová, choť universitního profesora; M. Veselá. učitelka: K. Jedlička, farář v Libáni; P. Anastáz. Runza, děkan v Milevsku; Jan Řihanek, ředitel kníž. arcib. semináře.

Za řádné členy (5 K): Organisace katolická na Král. Vinohradech; hrab. Richarda z Clam-Martiniců; hrab. Sylva-Taroucová; hrab. Hugová-Nosticová; princezna Vilémina z Lobkoviců; M. Lerchová-Kordačová, majitelka realit; P. B. Košař, farář v Radonicích u Peruce; ze Strahova: P. Sarkander Zedníček, cirkátor, P. Ladislav Siegl, P. Leopold Holweg, P. Cyrill Straka; V. Sokol, administrátor v Čermné u Kyšperka; E. Fenzl, adjunkt české theol. fakulty; J. Vlasák, sekretář řádu křižovnického; L. Groh, spiritual semináře; Jos. Soukup, vicerektor semináře; J. Menschelová, majitelka domu.

Za členy přispívající (2 K): K. Šmath, kaplan v Říčanech; slč. Terezie Urbany; pí. hraběnka Wucherová; pí. Emilie Čechová z Czechenherzů; pí. Marie Brožková, správkyně konviktu; Aug. Kleveta, em. farář v Podivíně; pan Stanislav Mertl, ředitel kůru u sv. Kajetána a Nejmenovaná.

Dobrodinci: M. Marešová, učitelka, dílo »Sv. Země«; Dr. Josef Vinař, zábavné knihy; Nejmenovaný zábavné knihy; Alois Brynych, řídící učitel v Hlavečníku, Johnův »Přírodopis«; p. Frant. Müller daroval 2 K.

Z Tiskové Ligy. Ze starších členů zapravily vikariaty: Hořovický 20 (41), Vrchlabský 21 (71), Slanský 20 (40), Prosecký 27 (60), Pardubický 10 (75), Vodňanský 20 (42). — Mimo to složili: Duchovenstvo vikariatu Libockého 14 K; Msgr. Jan Klein, arcikněz v Činěvci 10 K: Msgr. Ed. Knobloch, hl. farář u Matky Boží před Týnem 5 K; Ign. Švancara, em. farář v Liboci 4 K 20 h; po 2 K: Ant. Keppert, em farář v Tuchlovicích, a Fr. Kollator, farář v Dolním Bouzově. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle, v Praze čp. 570-II.

Výbor Tiskové Ligy. konal pátou schůzi dne 17. října t. r. za předsednictví dp. red. Tomáše Škrdle. — Jednatel četl protokol, jenž byl schválen. — Liga želí ztráty svých příznivců J. M. ndp. biskupa Msgr. Ferd. Kalousa, dra. Fr. Krásla a kons. rady a faráře Fr. Blažko v Noutonicích. — Spolku na zakládání katolických knihoven uděluje výbor 10 K podpory. — Liga vítá co nejvřeleji vydání spisku »Der Diskussionsabend des Freidenker-Kongresses« od P. Albana Schachleitera z Emaus, ve kterém katoličtí řečníci skvěle obstáli na kolbišti se svobodnými mysliteli a pádnými vědeckými důkazy obhájili jistotu a pevnost katol. víry, což i přítomní volní myslitelé musili doznati. Za to byli nuceni hanbiti se protiřečníci z jejich řad, kteří povrchně, hrubě a rouháním své názory uplatňovali. Kdo stojí na skále církve, stojí pevně, byť i celé peklo proti němu povstalo. Brožura končí slovy: »Proto těšme se z toho, že jsme dítkami katol. církve!« — Jelikož »Čas« v č. 283. hrubě napadá časopis »Sv. Vojtěcha« za to, že neohroženě vystupuje proti »Volné Myšlence« a proti všem nevěreckým směrům, a volá k soc. demokracii, by všecka čísla při rozdávání pobrala a tím je zničila, žádá Liga všecky, kdož »sv. Vojtěcha« šíří, by tím neunavněji tak činili a ani jediného výtisku zpět nenechali. Přemnohé dobré výsledky četby »sv. Vojtěcha« rozčilují naše nepřátele, což jest nejlepším důkazem, jak důležito jest poslání tohoto lidového časopisu. — V soustátí Americkém utvořila se nová Tisková Liga

která nabízí naší Lize veškeru spolupomoc při zjišťování lží a případů v Americe, což vroucně vítáme. — O sjezdu katolíků rakouských ve Vídni v listopadu pomýšlí se na sjezd delegátů Tiskových Lig Rakouska. — Jelikož mnohé zákony a nařízení vládní jsou na ochranu náboženských zájmů ve státě, jest na katolících, aby vždy a všude energickým vystupováním svým dožadovali se plnění těchto zákonů. Děje se na mnoze, že lhostejnost, přílišná trpělivost a tolerance se strany katolíků jest příčinou mnohých pohrom a škod pro věc katolickou. Kdybychom měli sebe přísnější zákony na ochranu náboženství, nebyly by nám nic platny, když je nebudeme uváděti v praktický život. Katolické sebevědomí a přesvědčení nechť se ukazuje všude i ve veřejném životě. — Vzhledem k horečné agitaci učitelstva s pokrokářskými kalendáři žádá se duchovenstvo i katol. laikové, by hleděli co možno nejvíce katol. kalendářů, jež jsou celoroční četbou často několika rodin, rozšířiti. — Liga odsuzuje nízkost psaní »Čes. Učitele« v č. 5. proti milosrdným sestrám ve Št. Hradci. Zatahovati do polemiky svatováclavskou záložnu a za ni činiti zodpovědnu stále církev, dovede jen mělký list, který přece ví, že ze řad učitelstva byli též defraudanti, a to v počtu daleko větším než mezi duchovenstvem. — Doporučují se spisy: »Zrcadlo pokrokářského tisku«, moderní katechismus s trochou pepře na porozuměnou od P. Frant. Blaťáka. »Klášterní skandály ve světle pravdy« — Ve sbírce »Husitství ve světle pravdy« chystají se k vydání cenné práce: »Jaká byla dějinná půda hnutí husitského«, „Sv. Jan z Pomuka a mistr Jan Hus«, »Oprávněnost sněmu Kostnického k odsouzení bludů Husových«. — V soudním případu jednoho kaplana pro potrestání žáka ve škole poskytnut témuž příspěvek na právní ochranu. — Předsednictvu katolických českých poslanců zašlou se brožury a ohyzdné pohlednice »Volné Myšlenky«, které byly ve skříni na tom domě, kde Volná Myšlenka sídlí, umísťovány a vystavovány. Liga při tom žádá, aby jí byl podobný, protikatolický material i odjinud zasílán. Liga tento materiál sestaví a předsednictvu českého katolického klubu odešle. Při tom Liga děkuje J. Magn. dru. Eug. Kadeřávkovi, univ. prof. v. v., za statečné a neohrožené vystoupení proti výkladní skříni »Volné Myšlenky«, v níž byly vystaveny předměty, potupující katolickou církev. — Tím byla schůze skončena.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. Přispívajícími členy stali se: Lidový křesť. sociální spolek v Pláňanech a Sekretariat jihočeské mládeže katolické v Č. Budějovicích. — Dary složili: Tisková liga (10 K); Msgr. Bedřich Kamaryt, děkan v Deštné; Ant. Keppert, em. farář v Tuchlovicích a Em. Žák, gymn. profesor na Smíchově; Alfons Pryč, farář v Horní Hynčině; Vl. Hornov, profesor učit. ústavu v Poličce; Fr. Stibor, farář v Jinonicích, a St. Hlína, zám. kaplan v Malých Svatoňovicích. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle, Praha čp. 570-II.

Výbor Spolku na zakládání katolických knihoven konal dne 24. října třetí schůzi v r. 1907 za předsednictví dp. faráře Vlastimila Hálka, kterýž zahájil schůzi těmito slovy: »Važná doba vyžaduje vážnou práci. Abychom katolický lid ve víře a křesťanských ctnostech utvrzovali, musíme i positivně pracovati, spolek za spolkem, knihu za knihou, brožuru za brožurou vydávati, ústav za ústavem zakládati. Veledůležitým podnikem, který až dosud tak málo jest pochopen, jest náš Spolek na zakládání katol. knihoven, který má rozšířiti veliké množství knih mezi katolickým lidem a provádí svou práci dle určitého systému. Dobrá kniha podobna jest pramenu na všecky strany se rozlévajícímu, vše občerstvujícímu a zúrodňujícímu. Když kdosi před papežem Piem V. mluvil o ceně drahokamů, položil sv. Otec ruku na knihy a pravil: »Hle tuto jsou pravé drahokamy!« Přehlédneme-li řady knihoven po vlasti československé, vidíme, co tu knih se směrem protináboženským a protimravným. A ze strany katolické posud tak málo se děje proti tomuto přívalu špatné četby. Spolek náš pracuje, seč síly jeho stačí, ale velice poskrovnu jest veřejností podporován. Proto vznášíme snažnou žádost ke všem příznivcům dobré knihy, by akci naši více podporovali, naše snahy a plány, které před sebou máme k širšímu zakotvení spolku, pomáhali nám prováděti, a tak přispěli k velikému kulturnímu dílu zakládání dobrých knihoven!« Jednatel, vldp. Aug. Krčmář, kníž. arcibisk. vik. tajemník, četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. Knihy se udělují: Bibliothece učnů a dělníků v Čes. Budějovicích a lidovému křesťansko-sociálnímu spolku v Plaňanech. Třetí žádost, an žádající spolek není naším členem, se zamítá. Při tom se výbor usnáší, že žadatelé za knihy, kteří nejsou zakládajícími nebo stálými, několikaletými přispívajícími členy Spolku na zakl. katol. knihoven, musí složiti a) 2 K na rok jako členové přispívající a mimo to b) 6—10 K na různá vydání, s koupí, balením a

donáškou knih na dráhu spojená. Spolek přistoupí k chekovému zřízení, složí 100 K a zakoupí si různé, potřebné tiskopisy. Usnesení toto provede p. předseda. Za darované knihy děkuje Čtenářský spolek v Jestřábicích na Moravě. Další porada týkala se agitace, která se ve prospěch našeho spolku v Čechách i na Moravě zahájí. Příslušná usnesení provedou se ještě tuto zimu.

Česká Liga Akademická v Praze, (na Příkopě č. 12.), středisko katolicko-národního studentstva vysokoškolského, vyzývá všechny akademiky, zaujímající stanovisko katol.-národní nebo konservativně smýšlející, aby v době nynější bez ohledu na teror dokumentovalo svoje přesvědčení přistoupením k našemu národně-katolickému praporu! Přihlášky členů přijímají se denně večer od 5—6; v neděli a ve svátek od 10—12 hod. dopol. Kolegové členové a senioři udejte své adresy v nejkratší době! Výbor spolku »Česká Liga Akad.«

Z výboru pro zakládání katolických učednických besídek pro král. České se sídlem v Praze. — V úterý dne 22. m. m. konána byla schůze za četné přítomnosti zástupců odboček Všeodb. sdruž. křest. dělnictva a polit. organisací pražských a předměstských. Ve schůzi podána předsedajícím p. V. Šťastným zpráva o dosavadní činnosti a přikročeno bylo k volbě nového výboru. Zvoleni byli pánové: prof. Drápalík z Vinohrad, předsedou; kaplan Jan Žížala z Nuslí, místopředsedou; spisovatel Švec-Blanický, jednatelem; typograf Josef Černý, pokladníkem; živnostník J. Novák z Prahy, zapisovatelem; bank. úředník Zd. Roudnický, revisorem. — Na »besídku« darovala Nejmenovaná dobroditelka prostř. pana Havla, obuvníka z Prahy 25 K a různé cenné věci. »Zaplať Bůh« vzdává výbor výše uvedený. Nastává vánoční doba, učňové mají býti podarování různými potřebnými věcmi v čase vánočním; vznášíme prosby k naší veřejnosti za dary jak peněžité tak i věcné, které zaslány buďtež na pokladníka: Josefa Černého, typografa Praha-II., Žitná ul., č. 26. n. (Družstvo Vlast.)

Stanovy spolku »Volné Myšlénky« v Římě uveřejněny byly v »Corriere d'Italia« 2. září 1907, str. 2., a znějí:

Spolek bude sídliti ve starém městské okresu Borgo, dokud papežství bude ve Vatikáně.

Čl. 1. Spolek má za účel vymaniti svědomí lidské z každého předsudku tím, že potírati bude ideu náboženskou, ať se jeví jakkoliv, a užívati k tomu všech prostředků, jež bude považovati za vhodné a účinné, aby zajištěno bylo vítězstvím rozumu.

Čl. 2. Neuznává jiných pravd, než těch, které jsou dokázány vědou a rozumem — jiného zákona mravního, než toho, jenž je schválen svědomím.

Čl. 3. Občan, jenž chce býti přijat do spolku, podá žádost na zvláštním formuláři; žádost tato musí obsahovati vyjádření, že žádající chce žíti a umříti v kultu »Volné Myšlénky«, a býti stvrzena od dvou členů, ve spolku řádně zapsaných, jako rukojmí.

Čl. 4. Kdo bude přijat do spolku, podá vyjádření, obsahující zmocnění některého člena, aby byl přítomen v posledních okamžicích jeho života a zvláště tehdy, když bude již zbaven smyslů — a aby zabránil s pomocí jiných soudruhů a každou mocí i proti členům vlastní rodiny, aby tato jeho vůle nebyla změněna.

Toto vyjádření odevzdá radě spolku, jež příjem jeho stvrdí. Tajemník jest zodpověděn za vyjádření, která přijal, a jež chovají se v archivu spolkovém.

Čl. 6. Za členy zasloužilé mohou býti prohlášeni všichni, kteří poskytli zvláštní služby pro volnost myšlenky a propagandu rozumu.

Čl. 8. Členové se zavazují žíti a zemříti mimo každou církev nebo víru dogmatickou a dle tohoto mravního závazku budou si počínati při všech úředních aktech, které se vztahují na narození, život a smrt dětí k rozumu nedospělých.

Čl. 9. Členové se zavazují nejen vyznávati veřejně a hlásiti se k těmto zásadám, nýbrž také šířiti je v rodině a společnosti a starati se, aby se uplatnily v tělesech zákonodárných.

Čl. 11. Spolek se zavazuje býti přítomnu u nemocných členů po celou nemoc a plniti nebo učiniti, aby vyplněno bylo vyjádření pro případ smrti (dle článku 5.).

Čl. 18. Nákladem spolku bude zřízena na veřejném hřbitově budova pro popel soudruhů.

Čl. 19. Prapor spolkový jest černý s nadpisem červeným na jedné straně: »Z mého popelu nechť vstane mstitel!, na druhé: »Spící, probuďte se!«

Čl. 20. Praporu bude se moci užiti . . . když se nezvratně dokáže, že mrtvý žil a zemřel v kultu »Volné Myšlénky«.

Čl. 21. Členové, již budou voliti, jsou zavázáni podporovati a voliti kandidáty nejkrajnějších směrů.

Z tohoto lze seznati, že stanovy mezinárodního spolku »Volné Myšlenky« jsou všade stejné a jsou pouze výňatkem ze stanov spolku zednářského. »Volná Myšlénka« je předsíní do spolku zednářského. Duchovenstvo budiž tímto požádáno, aby stanovy tyto v nejširší známost uvedlo u všech rodičů studujících synů.

Bílá Hora byla letos zase při svém výročí místem hromadné pouti. Pouti tyto nejsou dnes ani politickou demonstrací, nýbrž jsou pouhou osobní agitací, při níž někteří pánové ukazují nedostatky svých historických a státnických vědomostí. Putují Maďaři do Vilagoše? Putují Francouzi do Lipska, do Vaterloo nebo do Sedanu? Putují Prušáci do Kolína? Putují Vlaši do Gustozzy? Putují Bavoři do Domažlic? Putují Rusové do Port Arthuru? — Chceme-li býti politicky šťastnějšími, nežli byli ti, kdo na Bílé Hoře nechali neplacenými, otrhanými a hladovými žoldnéři svou při s císařem Ferdinandem II. prohráti, nepotřebujeme každý rok dáti německými novinami do světa roztrubovati: »Čechové s nářkem zase putovali tam, odkud armáda Bedřicha Falckého — utekla!« — František Palacký pokládal putování na Bílou Horu z českého stanoviska za tak bolestné, že tam jaktěživ, ač v Praze přes 50 let žil, nohou nevkročil. České hromadné pouti na Bílou Horu potvrzují nyní často pronášené mínění, že se český lid ze svých dějin ničemu ve svůj prospěch nenaučil! Ve zprávě této z Řezníčkova »Týdne« vzaté podotýkáme, že se každý, kdo prostudoval Řezníčkovu »Bílou Horu« musí s hnusem odvraceti od těch, kteří jsou 8. listopadu na Bílé Hoře oslavováni.

Bilance katolického školství v Rakousku. Bilance ta souvisí s katolickým životem: rosteme-li, anebo klesáme-li. Mnohým se zdá, že hyneme. Leč třeba jen přihlédnouti blíže, aby se poznalo, že to s námi nestojí příliš zle. Lze to poznati na vzmahání se katolických školních ústavů. Od doby 1870 až 1880 byla založena 4 řeholní paedagodia: ve Vídni a Algesdorfu německá, v Praze a Olomouci česká. V letech 1880—1890 přibyly k tomu tři ústavy: v Chebu, Těšíně a v Zamsu (v Tyrolsku). Od roku 1890—1900 povstalo 9 nových paedagogií, a to v Kremži, Solnohradě, Mariboru, Celovci, Chrudimi, Hoře Kutné, Řepíně, Lublani a Ortu (Hor. Rak.) Od roku 1900—1907 bylo založeno 15 nových katolických ústavů, a to: paedagogium Voršilek ve Štýr. Hradci, sester chudého Ježíška ve Vídni, dcer Vykupitele ve Vídni, české paedagogium v Čes. Budějovicích, lyceum Voršilek v Inšpruku, v Čes. Budějovicích, v Tarnově, paedagogium Klarisek Swienta Rodzina v Krakově; české dívčí gymnasium na Kr. Vinohradech, paedagogium Voršilek v Liberci; lyceum Notre Dame ve Vídni, Milosrdných sester v Inšpruku a Božské lásky v Krakově. V posledních 6 letech přirostlo katolických školních ústavů tolik, kolik před tím ve 30 letech. Musí se doznati, že na řehole ženské připadá jich nejvíce. Je to úkaz zajisté potěšitelný, že pohlaví ženské víc a více lne ke katolické církvi, že se dívek vždy více hlásí do řeholí jako novicek, a do jejich ústavů jako žaček. Nechť je to čtoucím katolíkům povzbuzením ke statečnému pokračování v práci. Učitelky z řeholních paedagogií šíří velice v rodinách pravou osvětu křesťanskou.

Sté jubileum katolické fary v městě Zwingli-ově Zurichu. — Jak známo, přemluvil Ulrich Zwingli na jaře r. 1525 městskou radu zurišskou, že se vyslovila pro jeho reformy. Mše sv., zpověď, celibát, očistec, právomoc papeže a biskupů — vše zavrženo. Malá menšina katolíků znásilňována, jejich prosba, aby aspoň mši sv. pro ně sloužiti dovoleno bylo, zamítnuta. Tento neblahý stav trval až do r. 1807, kdy bylo katolíkům úředně povoleno opět bohoslužbu konati a od dne 10. září téhož roku uznána společnost katolíků jako farní osada. Místo krásných druhdy katolických kostelů dostali nyní malou kapli sv. Anny. Na výlohy ničím jim z veřejných fondů přispěno nebylo, ale pod státním dozorem byli. Dne 13. října tohoto roku katolíci zuriští oslavovali sté jubileum trvání své fary. Mají nyní 2 nádherné kostely, sv. Petra a Pavla a Panny Marie, dva jiné se staví. Kdežto r. 1370 bylo v Zurichu jen 800 katolíků, čítá se jich dnes na 45.000, o jejichž duchovní potřeby 20 kněží se stará. Zurich patří k diecési Churské. — Zmínku zasluhuje, že starokatolíků je v Zurichu hrstka, mezi reformovanými velký rozklad. V čele 2 největších reformovaných far nacházejí se faráři, kteří jsou nejhorlivějšími socialistickými agitátory v celém Švýcarsku. Také přijetí křtu není v Zurichu více třeba, aby kdo byl členem církve reformované. Opus hominum!

Sněm Mariavitů. Z Varšavy oznamuje se ze dne 24. října. Katolická církev je »stinno ruskoje« — totiž pravým ruským lidem největším nepřítelem,

proti němuž vší mocí třeba bojovati. Z příčiny té ruská byrokracie sektáře Mariavity kde může podporuje. Pod její protekcí slavili zde nedávno sjezd za účelem, aby si zvolili svého papeže. Po službách Božích byl za vrchní hlavu zvolen kněz Jan Kowalski, jenž si za generálního vikáře zvolil Romana Prochnievského. Po té usnesli se: Celý kraj od Mariavitů obydlený bude podle národnosti rozdělen na provincie: na polskou, německou, litevskou, českou, francouzskou atd. Každá provincie bude rozdělena na obce, případně i filiálky. Celému svazu Mariavitů bude předsedati generální ministr, jeho zástupcem bude generální vikář. Obce jsou řízeny probošty, však zástupci jsou vikáři. Každému proboštu stojí po boku dva diakonové. Generální kapitola musí se každé tři léta scházeti. Manželství prohlašuje se za nerozlučitelné. Mše sv. slouží se v řeči každé provincie. Semináře zřizovati se nebudou, nýbrž v každé parochii budou vydržováni dva mladíci, kteří věnují se stavu duchovnímu.

Z vídeňské university. Z Lackenbachrové nadace vypisuje se cena 800 K na nejlepší rozřešení otázky: »Výklad dějin náboženství národů, o nichž se mluví v Pentateuchu, na základě vlastních jmen v Pentateuchu se vyskytujících.« Práce musí býti ve smyslu encykliky »Providentissimus Deus«, v řeči latinské nebo německé; latinské mají přednost. Ucházeti se mohou řádní posluchači theologických fakult ve Vídni, Praze, Budapešti a všichni katoličtí kněží v Rakousku i Uhrách, vyjma profesory universitní. Uchazeč musí býti znalý východních jazyků. Práce poslati jest nejpozději do 15. května 1909 na děkanství bohoslovecké fakulty ve Vídni. Práce mají býti opatřeny heslem a v obálce zavřené má býti přiloženo jméno autorovo.

Katolický ruch na Rusi. V západních guberniích ruských denně přestupují mnozí pravoslavní do církve katolické. Sv. synod snáží se všemožně tomuto ruchu klásti překážky. Užívá mnohdy prostředků, jež jsou v naprostém rozporu s carským úkazem o náboženské svobodě.

Svaz křesťanských rolníků, německými rolníky z Čech založený, velice pobouřil německé liberální agrárníky, kteří s našimi v ničem si nezadají. Orgán jejich »Agrarblatt« hraje si na proroka a slibuje, že prý svaz křesťanských rolníků má sice již stanovy, ale členstvo prý nezíská žádné. Křesťansko-sociální držitele vídeňské radnice německé rolnictvo prý podporovati nebude. »Reichspost« odpovídá liberárním agrárníkům, že křesťanští sociálové hájili rolnictvo nepoměrně lépe než liberální agrárníci. Ti mají leda tu zásluhu, že nejeden rolnický okres v Čechách dostali do rukou sociální demokraté.

Konec francouzského rozkolu. V Paříži ustavila se v bývalé barnabitské kapli po rozluce státu a církve tak zvaná katolická, apoštolská, francouzská církev. Je známo, že konal tam dokonce služby Boží nepravý biskup Villate a že došlo tam nejednou k demonstracím skutečných katolíků proti rozkolníkům. I policie musila několikrát zakročiti. Na konec zůstali při barnabitské kapli jako duchovní správci tři odpadlí kněží: farář a dva kaplani. Ale i ti se rozešli. Farář vrátil se do církve, jeden z kaplanů agituje po venkově, druhý zmizel. Kapli barnabitskou koupili zase katolíci. Zbytky rozkolné církve uchýlily se do jistého vinného skladu. Tam měli valnou hromadu. V ní poděkoval se dosavadní president Filliot. Na valné hromadě bylo přítomno asi 80 lidí, většinou židův a evangelíků

Noviny čínské v Paříži. V Paříži vycházejí čínské noviny pode jménem »Hsin Che Pav«, které si vytkly za účel pracovati pro rozšíření moderních ideí v Číně. Noviny, které jsou hodně od Číňanů v Evropě žijících čteny, vzbudily již nelibost čínské vlády, která dala rozkaz čínskému vyslanci v Paříži, aby vydávání novin zamezil. Vyslanec však musil se spokojiti s odpovědí, že to není v moci vlády.

Kalendář »Sv. Vojtěch« velký i malý vyšel tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze-II. čp. 570. (Žitná ulice). Prodávají se: Velký za 1 K, tucet za 8 K. Malý za 60 hal., tucet 4 K 80 hal., při hotovém placení dává se jeden nádavkem. Obsah je bohatý a pestrý. — Rovněž i »Sociální« kalendář vyšel a stojí 1 K. Další prodejní podmínky jsou jako u »Sv. Vojtěcha«.

Kalendář »Štítný«, který vydává Jednota čes. katol. učitelstva, také vyšel, Prodává se za těchže podmínek jako Velký kalendář Sv. Vojtěcha. — Objednávky všech těchto kalendářů vyřizuje: admin. družstva Vlast v Praze čp. 570.-II.

Poznámka. V tucet za 8 K můžeme vřaditi všecky naše kalendáře, kalendář »Štítný«, kalendáře p. Kotrby a Vimperské.

ROČNÍK XXIV. PROSINEC 1907. ČÍSLO 3.

VLAST

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal Jan Halouzka.

I. Před rokem 1848.

Letí zkoušeným národem českým duch času, příšera, kteráž jako šelma divá zakousla se do srdce jeho a nedá se odraziti; štve jej, honí do úpadu — své ostré zuby, krví potřísněné cení na každého, kdož by vyrvati chtěl oběť ze spárů jejích. Ze všech koutů hrne se to na němectvem obkličený národ a všechno křičí: zadupejte všecky památky jeho — jako by ho tu nebylo.

A k tomu nádavkem působí až běda známá nesvornost slovanská — takže se mohou ďábelskou radostí chechtati ubíječi naši — — dobře vědouce, že to tak půjde s námi ke konci velmi lehko. Co tu frakcí a každá chce prosaditi své mnohdy až směšné zásady, z čehož po výtce zapáchá osobní nadutost toho kterého Herostrata. Lidé zpustlí, nevzdělaní mentorují svět a dělají veřejné mínění v národě! — Dnes vniká do svatyň běsný řev: Pryč od Říma! — pryč s náboženstvím ze škol — pryč s manželstvím! — A přece nám dějiny poskytují tolik poučení, že všechny ty chiméry nám stlaly cestu křižovou. *Germanisace vždy začala u nás heslem: pryč od Říma — germanisace dařila se jen tam, kde zahnízdil se protestantismus! Toť fakt nepopiratelný!* Protestantismem zaviněno bylo v dávnějších letech, že král Matyáš odešel z Čech do Vídně — a tak snížena Praha na město zemské. Nebyli to katolíci, kteříž zradili krále a dosadili na trůn roku 1619 kalvínce Fridricha Falckého. Byli to protestantští odbojníci, kteříž chtěli učiniti království české vasalstvím tureckým. Bohudíky byli poraženi Ferdinandem II. na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620. Vlastizrádci byli pak po právu popraveni. »O tomto zrádném skutku mlčí, kdož odbojníky protestantské za bojovníky a mučedníky velebí. Zradili samostatné království Turecku. Vidíme, čeho byli čeští protestantští odbojníci schopni a ti se velebí na úkor katolíků.«[1])

Neocenitelné zásluhy získal si kardinál Dietrichstein (1599 až 1636) mocným vzpružováním ducha katolického. Porážkou vzpoury na Bílé hoře a důsledně prováděnou reformací katolickou zachráněna byla naše národnost. Tomek praví: »Na venkově

[1]) Kryštůfek: Děj. církve katol. ve státech rak.-uherských, str. 61.

utvrzovala se národnost německá zvláště příchylností Čechů ku protestantskému učení, jehož kolébkou bylo Německo.« Ovšem že nemálo tento zhoubný příliv k nám fedrovalo židovstvo a zednářstvo; jim v nenávisti ke všemu katolickému byla každá zbraň velevítaným prostředkem, jakož dnes v dějinách národů zřejmě pozorujeme.

A jako dnes derou se k nám emisaři lutherští z Německa, aby poprotestanštili země koruny Svatováclavské, o tom jsouce na jisto přesvědčeni, že není možno český živel poněmčiti, dokud lpí na víře katolické a zděděných tradicích, tak činili již dávno a k vlastizradě vybízeli pokojný lid český, takže ve příčině té roku 1770 ohlášeny byly rozkazy z dvorní kanceláře, aby lidé takového řádu byli ze země vyhostěni a donášení kněh bludařských aby bylo zabraňováno.

Drzost německá dostoupila za prvních let panování císaře Josefa II. té troufalosti, že zmínění podvodníci králi pruskému Bedřichu II. napsali vlastizrádný list: »Nepřestaneme se modliti, aby veliký Bůh Vašemu královskému Veličenství a nejvyššímu žezlu Vašemu veškeré království české podrobiti ráčil.« Dejme tomu, že by snahy luteránské se byly vydařily, co by bylo hned v zápětí následovalo? Bylo by království české smeteno a na pouhou německou provincii s poněmčelým obyvatelstvem sníženo. Jediné katolicismus zachoval národnost českou a české království.

I na Moravě dupal luteranismus vše svaté; velmi houževnatě zahostil se v obyvatelstvu valašském, kdež agenti z Němec bludařskými knihami ubohý lid častovali. Probošt mikulovský, *Jan Hay*, později biskup královéhradecký, velmi se přičiňoval, aby sváděný lid prohlédl; píše: »Diese Verführer sind es, welche dem armen irregemachten Landmann, den unserem Vaterlande drohenden Krieg als eine Fortsetzung ihres evangelischen Glaubens von der Vorsehung erwecktes Mittel und den König von Preussen als einen geschickten Beschützer vorstellen, und so selbst das Herz des sonst gutwilligen Unterthans von seinem rechtmässigen Landesfürsten abzuwenden sich alle Mühe geben.«[2])

Agresivní postup luteránský byl na výsost posílen tak zv. josefinismem, z něhož do dneška vyrůstá plevel i na půdě nám vlastní. Již za Marie Teresie špatný rádce maršálek Lascy, zuřivý to protivník kardinála Migazziho, uplatnil nejeden dekret církvi úplně odporující. Ale což to bylo u srovnání s jednáním císaře Josefa II.! Hoj! tu se teprve ty pokrokářské tendence valily silou, jak se zdálo, nezdolnou na církev Kristovu! Josef II. projevil písemně arcibiskupu solnohradskému Kolloredovi: »Říše, kterou spravuji, musí býti spravována dle mých zásad.« A byla spravována, až teskno povídati! Zavedl placetum regium; nařízení stolice apoštolské mohly jen se svolením zemské vlády býti uveřejňovány. Biskupové měli sloužiti státu, kněžstvo mělo býti úřednictvem krajské vlády. Co se tehdy dělo, přesahuje meze sluš-

[2]) Jahrb. VI. 2.

nosti. In »publico-ecclesiasticis«[3]) bylo jednohlasně diktováno, co kněz má s kazatelnice ohlašovati; dekretem ze dne 11. března 1780 se rozkazuje, aby hned po kázání s kazatelny kněz konal přednášku »o nemocech dobytčích«. Dotěrným způsobem otíraly se dekrety a »verordnungy« o nejvniternější záležitosti církevní. Kázání mělo býti velmi krátké; narážeti na vládu nebo proti spisům c. k. censurou schváleným bylo přísně zakázáno. Nařizovalo se, kdy se má kázati, kolik mší má býti s požehnáním; má-li se udíleti požehnání s ciboriem anebo s monstrancí; pouti byly zakazovány — ani biskup nesměl bez dovolení světských úřadů veřejné pobožnosti zařizovati. Na oltáři měly býti svícny jen dřevěné; mnohé svátky byly zrušeny, ba byl i na faráře nátlak činěn, aby se za takových dnů pracovalo i na faře, jinak bylo vyhrožováno sesazením. Jednání a míchání světské vlády do záležitostí církevních vniklo i na pole národnostní — i bohoslužby byly poněmčovány.

Toleranční patenty způsobily, že protestantům narostly rohy — katolické učení tupili, katolíky k odpadu přemlouvali, takže se lid o císaři domníval, že již nepřátelům církve katolické nadržuje. Kláštery byly rušeny a těm biskupům, kteříž se bránili, Josef II. jednoduše vzkázal: »Ať se ti biskupové svých biskupství vzdají a kdo se ve svém svědomí znepokojeným cítí, ať se vystěhuje.«

Co tu bylo zničeno vzácných děl literních, rukopisů, listinných dokladů! Pelcl naříká: »Největší a nejkrásnější, neiprospěšnější díla, jež Čechové ode dvou set let sebrali a do Čech přinesli, nyní opět cizincům jsou prodána.«

Nelze ani dosti vystihnouti nenahraditelné ztráty v písemnictví českém, jakéž stihly nás za panování Josefa II. S hospodařením tím nesouhlasil ani Leopold II., kterýž zřejmě prodej statků církevních zatratil slovy: »Já pro svou osobu nemám v té věci žádné viny; předkové moji to učinili, financím to nemůže přinésti žádného štěstí, neboť nespravedlivý krejcar pohlcuje zlatý.« — *Görres* praví: »Co zakladatelé klášterů starým pouštím odňali, co zbožná mysl tolika pokolení jim svěřila, co z malých darů šetrností u velký poklad vzrostlo: to vše je rozházeno a ztráveno, promarněno a rozptýleno.«

Ba sahnuto bylo i na výchov kandidátů kněžství. Právomoc v té příčině církvi náležející vzata byla z rukou biskupů a v ústavech těch bylo systematicky pracováno na zdeptání víry v srdcích mladých lidí, takže strašné slovo píše jistý biskup rakouský biskupu belgickému: »V našich seminářích jest veta po náboženství a mravnosti.«[4]) Ano nebylo jiných a lepších následkův

[3]) Mám po ruce originály, kteréž in usum Ecclesiae Veřovicensis procuravit Otto Schindler, Canon. Ordinis Praemonstr., Canoniae quondam Gradicenae professus, primus capellanus localis hujus Ecclesiae 1786.

[4]) Císař Josef II. zrušil biskupské semináře; zřídil tak zvaný »generální seminář« na Klášterním Hradisku u Olomúce, kamž se přestěhovali z Olomúce studující theologie i učitelé jejich. Subrektorem byl Jos. Dobrovský. Roku 1786 jmenován byl vicerektorem gen. semináře v klášteře Hradištském Moravan Fr. Poláček (nar. 1757 v Příboře). R. 1794 stal se prof. dogmatiky a r. 1800 prof. pastorálky a morálky. Pro nemoc byl nucen hlásiti se o faru. R. 1803 dostal faru Dolanskou. Sepsal: Dobrověd křesťanskou (lat.); Písmo sv. pro

očekávati, když páni profesoři josefinští učili svěřence: že neomylnost církve jest pochybna, že sněm tridentský prý ustanovil několik článků víry, které nemají ve staré době základu, že jest těžko dokázati Božský původ zpovědi, že církev nemá moci zákonodárné, že celibát není dokonalejším než manželství, že účelem člověka není Bůh, že svátosti patří k zevnějšku náboženství, že půst protiví se zákonům přirozeným, že tresty pekelné nejsou věčné, že ďábel nepokouší lidi. Bully papežské byly posměchem posuzovány, kandidáti k nemravnosti vedeni! — Ach! bylo to vpravdě spustošení. A ti, kdož se měli ozvati proti těm zlořádům — biskupové — mlčeli, dočista zapomenuvše na to, že Boha třeba poslouchati více než člověka. Vyjímám ovšem výtečné biskupy: kardinála Migazziho, arcibiskupa vídeňského — knížete Esterházyho, biskupa záhřebského, a hraběte Edlinga![5])

Ale netoliko ve věcech náboženských, ale i v otázce národnostní Josef II. velmi klopýtl. V úmyslu maje všechno zcentralisovati, tak, aby byl jeden panovník a jeden národ, poškozoval práva jazyka českého a podporoval germanisaci. Budovy a památníky, kteréž upomínaly na slávu českou, v nevážnost uváděl; tak stará rudolfinská komora umělecká se prodávala dvorským dekretem, kdež umělecké věci prodávány za fatku. Dobře zjistil hr. Kašpar Šternberk, že Josef II. nebyl přítelem věd a umění. Staroslavný hrad pražský poručil změniti v dělostřelecká kasárna, aby dal Čechům cítiti, že tam nikdy král bydleti nebude. — Ukvapené toto jednání pobouřilo konečně lid český i šlechtu, kteráž se příkře choutkám Josefovým opřela.

V celé říši to vřelo vzpourou. Panovník počal churavěti — dne 16. prosince 1788 přijal ve dvorní kapli Tělo Páně. Když přistupoval k oltáři, pravil: »Před Bohem zde přítomným, kterého brzy jako soudce očekávám, dosvědčuji, že co jsem za svého devítiletého panování učinil, v tom úmyslu jsem nařídil, abych o blaho svých poddaných pečoval. Chybil-li jsem, bude se mnou míti Bůh milosrdenství, pohlížeje na můj úmysl a křehkost lidskou.« — Lehko se to potom svádí na úmysl a křehkost, když vidí, že nezastavitelným krokem blíží se věčnosti!

Když jeho rádce Kaunic doslechl, že císař Josef II. skonal, zavolal: »Velmi dobře učinil!«

To jest, jakoby kletba Rakouska, že nebývá jen od nepřátel zahraničných podrýváno, ale po výtce lidmi vlastními a začasté těmi, kteříž zvláště starati se mají o prospěch a rozkvět jeho! Dokud Rakousko řízeno a spravováno bylo politikou katolickou, dotud bylo šťastno. Ale jakmile proudění katolického života bylo zastaveno, a plytký liberalismus a pokrokářství zhoubným duchem Josefinským prosáklé, Jansenistou van Svie-

---

lid vyložené; Výklad epištol nedělních na cely rok; Katol modlit. kniha; Poznání pravého Boha; Příklady na každý den v roce; Naučení z obrazů Písma sv. pro školní mládež; Knížku ke čtení a modlení atd.

[5]) Nepřátelé církevních práv byli: kardinál Herzan, biskup Hay, biskup Herberstein, arcibiskup Colloredo, biskup Chorinský, biskup Morosini, biskup Pergen, biskup Auersperg, biskup Arco. Byli to (jak jistý František řekl) hubitelé církve.

tenem živené jako rakovina do tělesa státního se vežralo, od té doby »snížena byla ctihodná říše císařská na byrokratickou skupinu zemí a stížen jest všeliký volnější vývoj zvláště církve katolické.«

Hr. František Silva-Tarouca píše ve svém nedávno vydaném spise: »Die Silva's in Oesterreich«: »Nový duch ovanul starý trůn; na místo hluboké, činné zbožnosti matčiny nastoupilo »osvícenství« synovo, místo harmonie, rozumné práce ustrnulý, nedůvěřivý absolutismus. »Nicht die Bigoterie eines Weibes — die Selbstüberschätzung eines von Natur edlen, aber durch revolutionäre Theorien irregeleiteten Mannes hat der österreichischen Monarchie die Wunden beigebracht, an denen sie heute zu verbluten droht . . . Der Geist der Aufklärung war leicht zu fassen, und die giftige Pille gut verzuckert. Wie wenige gab es damals, die sie stolz von sich gestosen hätten.«[6]) — *Všechny štvanice dnešní měly už předehru v dobách minulých!*

Za *Leopolda II.*[7]) byla částečně církvi nepřátelská nařízení odvolána, placetum regium bylo zmírněno, generální semináře zrušeny a opět biskupské zavedeny. Nástupce Leopoldův, *František I.*,[8]) udržoval modus vivendi, jaký byl předešle. Špatné okolí císařovo[9]) dobrého, zbožného panovníka podněcovalo k neprospěšným neústupnostem; nemálo zaujat byl proti veřejné činnosti kněžstva hlavně politické, a tak vymizelo kněžstvo z řad politických pracovníků k veliké škodě církve i národa. V zátiší ztrácelo nejen vyškolenost řečnickou, ale také důležitost v životě veřejném; kněžstvo nerozhodovalo pranic, za to však vystoupila na jeviště oposice demokratická. Než přes to všechno vracel se aparát státního regimu k přátelštějšímu sklonu oproti církvi katolické. Zřetelně vyniká pravda ta i z konsistorních kurrend arcidiecése olomúcké, kdež proudy dosti silné pozorovati k rozhodnému vymanění se z kleští násilnických rozkazů Josefa II. — Tak oznamuje se tamže[10]) nařízení kardinála-arcibiskupa kněžím a děkanům, aby obeznámili duchovenstvo o tom, že jsou v cizozemsku společnosti, kteréž zasílají *gratis* spisy pod rouškou katolicismu, obsahující špatné nauky. Kdyby se některému duchovnímu něco podobného dostalo do rukou, ať ihned zašle konsistoři. Jsou prý spisy ty hlavně z Londýna rozesílány firmou L. Abbe de la Roche Aijmon.[11])

V kons. kurr. čís. 1. ze dne 21. ledna 1822 rozkazuje týž velepastýř,[12]) aby nikdo nekupoval biblí v Berlíně tisknutých, že *jest to vůle císaře a krále samého.* — Kurrendou šestou ze dne 11. února 1822 tlumočena jest vůle panovníkova, aby život klášterní přísně dle pravidel řádových byl zachováván, což dopo-

[6]) Die Silva's in Österreich. Ein Beitrag zur Geschichte dieses Hauses von Franz Graf von Silva-Tarouca. Wien 1899.

[7]) Leopold II. (1790—1792).

[8]) František I. (1792—1835).

[9]) Jeden z nich byl i biskup Herzan.

[10]) Kons. kurr. olom. ze dne 31./12. 1821.

[11]) V kurr. kons. v čísle 65. ze dne 14. února 1820 doporučuje se Orthografie P. Tomáše Fryčaje. (18 archů — jen 1 zl.)

[12]) Rudolf Jan, arcivévoda rakouský-kardinál (1819—1831).

drobna rozvádí arcibiskup ve svém listě, poukazuje na sněm Tridentský. — Kurr. 8. ze dne 22. února 1822 přináší rozkaz arcipastýřův, aby kanon. visitace *každoročně* konána byla, »weil ausdrücklich Gastereien verboten sind, und eine frugale Malzeit für den Dechant, Concommissarius und Patr. repraes. zu geben keinem Seelsorger Nachtheil bringen kann.« — V kurr. 9. ze dne 26. března 1822 velepastýř rozkazuje, aby každý farář i kooperator založil *denník*, do něhož poznačovati mají, na které škole působí a obsah probrané látky. Knížka ta budiž za kanon. visitace děkanům předložena. Dále ať se alespoň jedenkráte za měsíc faráři přesvědčí, jak vyučuje se sv. náboženství na školách venkovských. S důrazem prohlašuje velepastýř, aby pilný katecheta vždy spoléhal na otcovskou blahovůli jeho. — V kur. 15. ze dne 22. dubna 1822 rozkazuje se, aby se duchovní při udílení sv. svátostí, žehnání, o pohřbech, průvodech přesně dle diecesanní agendy řídili, »weil in der kath. Kirche die Übereinstimmung der höchste Vorzug sei.« — V kurr. 17. ze dne 6. května 1822 oznamuje se, že kníže-arcibiskup přijal dedikaci šestého vydání *Tom. Fryčajova katolického kancionálu.* Rozepisuje se kurrenda o díle tom v ten smysl: Výhody díla toho jsou, že v něm *čistý katolicismus a pravý smysl církevní* obsažen jest, a že téměř každý řádek mravní tendencí prokmitá. Spisovatel přimyká se přesně k ideám, kteréž v Písmě sv., ve výkladu jeho ve smyslu církve katolické, v tradicích a knihách liturgických nalezl; hymny sváteční převedl na česko s takovou precisností, že znalec obou jazyků zemských jest mile překvapen. Jeví se tu spisovatel jako ryzí dogmatik, moralista a důkladný znalec genia lidu moravského, jeho mravů a nezpůsobů; a zdařile přizpůsobuje zaměstnání a práce lidu ideám náboženským. Písně žňové, při přástkách atd. jsou toho trefným dokladem. »Er ist übrigens von den Ausgeburten des leidigen Philosophismus, des dem positiven Christenthum abholden Zeitgeistes, dem Huschen und der Gier nach belletristischen, modernen Schönheiten und Verzierungen im Ausdruck und Einkleidung eben so weit, wie von dem Kleinlichen, abergläubischen, tändelnden und trivialen entfernt.« A proto žádá velepastýř, aby při bohoslužbách jen této knihy užíváno bylo. Aby však, kde to příkazem jest, latinského jazyka užívati, nikdo jiného nezaváděl — k vůli jednotě.[13])

[13]) Tomáš Fryčaj, přítel Josefa Heřmana Galaše, jehož »Muzu Moravskou« vydal, byl všelijak i ne právě lichotivě posuzován. Zabolelo mne odsuzování práce jeho, a proto jsem již roku 1886 napsal do »Hlasu« (čís. 17. a 18.) slovo skromné, ale volné o Fryčajovi. Narodil se v Kelči. Matrika farní Tom. III. (1736—1762) takto vysvědčuje: »Léta Páně 1759 pokřtil kněz P. Matouš Bobek dne 2. července dítě na jméno Tomáš Josef. Rodiče dítka Jan Fryčaj, řezník a manželka jeho Barbora. Studoval v Lipníku u piaristů a filosofii v Olomúci, kdež se vnořil celou duší v krásy básníků německých Klopstocka, Hagedorna a jiných a odvážil se po vzoru jejich češtině skládati verše. Na kněze zřízen byv dne 7. září 1783, dosazen byl do Bystřice p. H. za kaplana. Odtud dostal se do Mistlbachu (v Dolních Rakousích) — odkudž odebrati se musil na odpočinek do Brna. Tam prožil 14 let — zastávaje mimo duchovní správu v trestnici též úřad překladatele při guberniu. Konečně dosazen byl za faráře v Obřanech, kdež po vydatné a pracné činnosti zemřel dne 28. června 1839. — Nejznamenitějším dílem Fryčajovým jest »Katolický Kancionál«. Ozval se hlas kancionál Fry-

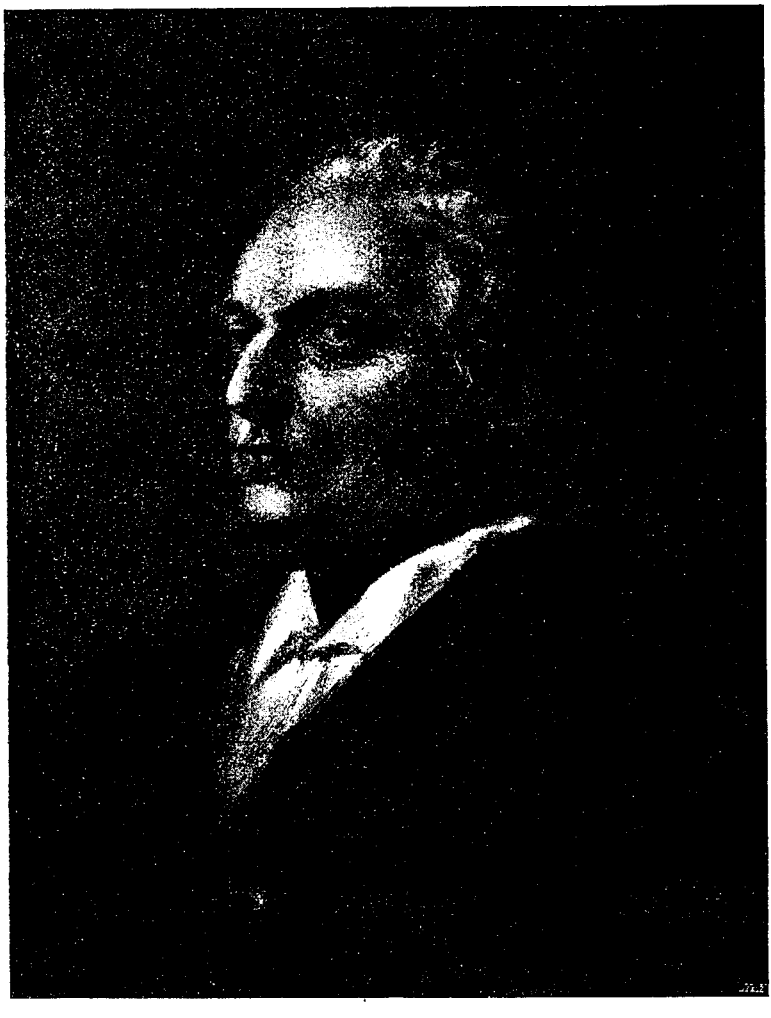
Tomáš Frýčag

Jubilátnj kněz a Kárář w Obřanech blijž Brna na Morawě, bywalý c. k. Translator v M. S. Gubernium, Asseſor ſlawné Biſkupſké Conſiſtoře w Brně, ſpoluaud c. k. Towarýſtwa k vwedenj wydar. nějšjho polnjho hoſpodářſtwj a ſeznaloſti přirody v po. mahy krage Morawy a Slezka

Ne nám Pane o ne nám ale Gménu twému dud čeſt a djk wzdán. Gen Tobě ſamému, neboť Wſſelikė dánj wyborné a każdy dar dokonalý, z hůry geſt, zſtupugicý od Otce ſwětel. Z. Epi ſw. Jak. k. 1 w 17.

Kons. kurr. ze dne 18. června 1822 k rozkazu Jeho Em. arcivévody Rudolfa vydaná nařizuje, aby kněžstvo svým šatstvem a zevnějškem nedávalo pohoršení. Poukazuje k tomu, že by jinak dovolal se i pomoci panovníkovy. (!) — Týž přikazuje v kurr. kons. ze dne 18. června 1822, aby dle nařízení císařova byla exkomunikační bulla proti Carbonářům s kazatelen lidu ohlášena, jakož aby byl lid úpozorněn na význam exkomunikace — a následek jiný se strany moci světské — trest smrti.

čajův zneuznávající. Uvádím částečně, co jsem tehdy na obranu Fryčajovu napsal . . . »Uvaž, kdy kancionál Fryčajův a za jakých poměrů psán byl, a spíše uznáním zaplaneš, že tehdy česky psal. Fryčaj psal dosti správně, jen že se nechtěl podvoliti změnám pravopisným, zaváděným jinými, zaměňujícími au v ou, anebo uhajujícími oprávněnost buď i buď y po hláskách c, z, s. Povšechná snaha Fryčajova cílila k vyšlechtění jazyka českého po vzorech Veleslavína a j., a proto znamenati někdy, s jakou houževnatostí se opírá každinké novotě orthografické, sám své mínění odůvodňuje tím, že i Dobrovský i Tablic téhož jsou přesvědčení . . . Nemožno dějiny písemnictví obrozeného na Moravě jinak začíti — leč výpisem činnosti Fryčajovy a Gallašovy. Jsoutě oba hvězdami, jakéž zatřpytly na luzích moravských, aby věštily světlo jasnější, kteréž zaplanouti mělo nad mladším pokolením moravským. — Fryčaj vyznává, že chtěl kancionál srozumitelně a prostonárodně sestaviti: »z té příčiny jsem toho dialektu užíval, jemuž moji vlastenci uvyklí jsou, abych moravsky k nim mluvě jako cizí nemluvil. Vlast naše, pravopísemnosti našich učených předků v 15. a 16. století uvyklá, po vydání tehda prošlých a teď z rukou zmizelých kancionálů docela zproštěna, ne tak na výborném veršovnictví a vysoké jazyka moravské řeči ohlodanosti, ale na pravdojadrných a smysluplných nynějšímu času osvícenějšího století příhodnějších i také liturgických písní nouzi trpěla. A v tom jsem já dle své nejvyšší možnosti a schopnosti posloužiti obmyslil. — Velmi trefně naříká Fryčaj (1820) ve své orthografii do českých vzdělanců, že pravopísemnosti jsou dočista neznalí; že řeč naše výborná, jadrná, na slovech bohatá, do rozličných pokrajinských nářečí rozpadlá, k zlatému věku 16. století se vznésti nechce a takž nijak nevzdělávaná od chyb po 16. stol. nastalých nevyčištěna, němčinou někde z polovice promíšena, své prvnější skvělosti docela zbavena, před očima našima umírá. Fryčaj se pak táže: »A to proč?« a odpovídá: »poněvadž moji milí krajané na její vyšlechtění a zjemnění si dokonce nezakládají.« Vlastenectvím prodchnutá duše Fryčajova jasně vyleskuje ze slov ukončujících předmluvu orthografie. »Jestiť tato snad poslední mého časného putování doba, v kteréž mi v mnohém útisku popřáno jest, všechna úpění po mnohá léta utrápeného srdce do klínu matky Vlasti důvěrně zde složiti. Na hrob svůj, kterýž mi v 60. roce věku mého léta již kopají, se ohlédaje — za slušno jsem také pokládal i své milé Vlasti za dobré přijetí mých spisů uznala se vyděkovati.« Dopisuje heslem: »quae a patria accepimus, patriae redonemus.« Spisy Fryčajem vydané jsou tyto: »Vzbuzení k společnému ozbrojení obyvatelů moravských proti Francouzům.« 1796. — »Úplná kniha duchovních písní katolických«, u Trasslera v Brně 1801. — Téže knihy vydání druhé, věnované J. M. biskupu královéhradeckému, bývalému gener. vikáři olom. Al. hraběti z Kolovrat. 1803. — »Naučení o sázení karlátkového stromoví v širém poli« (překlad). 1804. — »Krátké poučení o zabránění sněti ve pšenici«. 1804. — »Katolický kancionál k vzdělání a roznícení veřejné i domácí pobožnosti«, věnován biskupu brněnskému hr. ze Šrattenbachu, 1805. — »Zpěvník pro mládež: katolický kancionálek«. 1807. — »Zrcadlo výborného sedlského obcování představující: »Život a příběhy rozšafného muže a polního hospodáře Frant. Vaváka« atd. I. díl z němčiny. 1807. — »Pravidla výborného sedlského života, obsahující povinnosti sedlského občana atd.« 1808. Práce Fryčajova. — »Katolický kancionál«, 4. vydání. — »Školní pobožnosti«. (Překlad.) 1812. — »Historická zpráva o bitvě u Lipska.« 1814. — »Páté vydání katol. kancionálu«. 1815. — »Orthografie.« V Brně u Jiřího Gastla r. 1820. (Tyto spisy byly Fryčajovi známy: 1. »Výborně dobrý způsob, jak se má dobře po česku psáti neb tisknouti«. V Praze r. 1668 v impressi Colegii S. J. — 2. »Venc. Rosae gramatica linguae bohemicae«. V Praze 1672. — Jana Nejedlého gramatika. V Praze 1804. — 4. Aloisia Pařízka: »Pravidla české dobropísemnosti«. V Praze 1812. — 5. Frant. Novotnýho: Pravidla české řeči«. V Praze 1818. — »Šesté vydání katol. kancionálu«, věnováno Jeho

JOS. GALAŠ,
vrchní lékař vojenský.

Dle znění kons. kurr. došly císaře žaloby, že nařízení ze dne 9. července 1808, aby totiž *krajští hejtmané* se svým úřednictvem, magistraty a vrchnostenští úředníci v neděli a ve svátky službám Božím obcovali, se nezachovávají, nebo beze vší pobožnosti na pohoršení lidu se plní. Kabinetní list císařský poroučí, aby nařízení to nejpřísněji na paměť uvedeno bylo, kdežto vláda zemská a ordinariaty toho dbáti mají unter eigener Verantwortung, aby příkazy ty zachovávány byly. Za kanonické vi-

---

Výsosti a Em. Rudolfovi arcikníženi kardinálu olomúckému. 1822. — »Sedmé vydání katol. kancionálu«, věnováno Mil. Václavu rytíři ze Štufflerů, biskupu brněnskému. 1830. — »Osmé vydání katol. kancionálu«, věnováno biskupu Gindlovi. 1834. — Známější písně Fryčajovy jsou: »Pospěšme Boha vzývat«; »Začíná se konat«; »Připravme se k slyšení«; »Bože před Tvou velebností«; »Církev nás volá k oběti«; »Na své tváře padáme«; »Bůh sám přikázal«; »Hluboce se klaněme«; »Pane na Tvé požehnání«; »S nebe se teď spouštějte«; »Jak Jakub«; »Klekejme na kolena«; »O Sione pohlédni«; »S nebe posel vychází«; »Kristus Syn Boží«; »S pastýři pospěchejte«; »Již jsem dost pracoval»; »Stála matka lituiící«; »Pojďte k velké večeři«; »Pán Ježiš Kristus vstal z mrtvých«; »Alleluja! Živ buď nad smrtí Zvitězitel« atd. — Dojemně zakončil Fryčaj činnost literární, dopsav předmluvu posledního vydání kancionálu takto: »Já již teď nic jiného nežádám, když jsem při té větším dílem literární práci a sedacím živobytí zdraví těla svého, zvláště pak žaludku, tak ochabil, že mne můj sice bystrý lékař všeduševních mocí namáhání ostře zapovídá, teď v mém 76. roce věku ku všem těžším službám Božím stáda svého jsa neschopným, a se sv. Pavlem za neužitečného se pokládaje, v traplivé churavosti pořád postížen — leč rozvázánu býti a přebývati s Kristem. — Zpívejte v Pánu, nejmilejší vlastenci, a toť bude jediný zisk a mzda práce mé!«

Od Fryčaje nelze odděliti Jos. Galaše; nar. dne 14. listopadu 1756 v Hranicích. Z mládí vychován byl u strýce faráře Blanského. Jevil velké schopnosti k malířství a na studiích v Lipníku vydělával si malířstvím na výživu. Odbyv studia latinská, odebral se do Olomúce; necítil však chuti pro povolání kněžské a proto uchýlil se do Vídně. Na rozhraní moravském padl na kolena a líbal půdu moravskou, Bohu děkuje za dobrodiní tuto obdržená. Doporučen byv jakýmsi knězem dostával zadarmo stravu u »švábské Marianky«, jejíž dceru vyučoval, kteráž do kláštera vstoupiti hodlala. Po smrti živitelky zaopatřoval si Galaš chléb malířstvím a překládáním z latiny do němčiny. Načež vstoupil do učení ranhojičského u plukovního ranhojiče Val. Göpferta v Korneuburku. Poslán byl pak do Unčova za ranhojiče ku pluku Khevenhüllerovu, až časem jmenován byl vrchním ranhojičem u gen. štábu. R. 1789 ustanoven byl vrchním lékařem u Jaroslavské oekonomie. Vstav jednou s lože zapocen — volán k nemocnému — zachladil se a následkem toho oslepl. Největší útěchou mu bylo ve slepotě předčítání rozjímání Tom. Kempenského, kdež vyznal, že tělesně oslepl, ale duševně prohlédl. Časem nabyl zraku a vrátil se do Hranic. R. 1793 se oženil. Nejvíce podporoval v bídě Galaše farář Klátil. Zemřel 15. února 1840. — Rippar udává tyto spisy Galašovy: 1. Muza mor. — 2. Tajemný dub. V Olom. 1803. — 3. Musa mor. II. V Olom. 1825. — 4. Sjezdy bohů arkadských na sv.-janské skále blíž města Hranic. — 5. Geschichte der Stadt Weisskirchen. Olmütz 1836. — 6. Anatomisch pathologische Beschreibung des Hohlader in den Abhandlungen der Josefinischen Akademie. — 7. Einige Beiträge zum Hesperus. — Některé články chová prý farní knihovna Hranická v rukopisech. — 8. Moralabhandlungen zur Bildung des Frauengeschlechtes. — 9. Auszüge aus der Naturgeschichte. — 10. Aforistische Aufsätze vom freien Willen. — 11. Mythologie der Hausgötter mit Abbildungen. — 12. Kurzgefaste Geschichte der Anatomie nach Mayer. — 13. Geografische Bemerkungen über Ungarn während des Türkenkrieges. — U veleb. p. Fialy v Chorvně byly prý tyto rukopisy: Jádro příběžnosti moravské k prospěchu mládeže. — Památky města Hranic — 4 díly. — Krátká historie pikartského náboženství. — Památky o pustých tvrzích blíž města Hranic. — Collactanea ad historiam patriae illustrandam, Fasc. I. — Der Berg Radhošť u. die darauf wohnenden Walachen, wahre Arkadier Mährens. — Jesuité v Japanii. — Mučeníci v Tovaryšstvu Ježíšovu, kteréž kacíři v Evropě usmrtili. — List Petra Tarada, biskupa. — Topografisch medicinische Beschreibung des Teplizer Bades bei Weisskirchen. — Ver-

sitace má se děkan přesvědčiti, zda obecní starostové bohoslužby navštěvují. — Císař sám nařizuje (15./2. 1827), aby odpolední křesťanská cvičení konána byla. — Důležitý příkaz vydán byl arcibiskupem Rudolfem, aby zařízeny byly *konference pastorální*, a otázky k vypracování mladšímu kleru podávány byly.

Roku 1831 zemřel arcibiskup Rudolf. Jsa bratrem císaře Františka I., měl jistou oporu v prováděni ustanovení svých — a vycítiti také možno v jeho rozkazech, že si byl toho plně vědom. Svou intervencí u císaře vymohl roku 1827, že universita v Olomúci byla obnovena. Nástupcem jeho zvolen byl hr. *Ferdinand Cholek*,[14]) kterýž s mužnou rozhodností otěže správy rozsáhlé arcidiecése chopil a velmi praktické urovnávání záležitostí zaváděl. Mimo jiné ustanovil přirozený pořádek visitační, a kurr. kons. oznamuje císařská nařízení, aby duchovní správcové toho dbali, zda vrchnostenské úřednictvo nedává pohoršení u věcech náboženských a zda účastní se, jak náleží, bohoslužeb. (4./2. 1835.) — Císař František I. zemřel. (2./3. 1835.) V závěti své praví: »Svou lásku zanechávám svým poddaným. Doufám, že za ně budu orodovati, a požaduji od nich věrnost a oddanost k svému řádnému nástupci, kterouž mi za dnů dobrých i zlých prokazovali.« (Pokračování.)

Rorate.

Přes pole, lesy pospíchám,
adventní znějí zvony:
Spasitel přijde, přijde k nám,
syn Panny bez úhony;
přijde jak větrů vanutí,
v nebeské lásky vzplanutí!

Ach, jeho hvězdu z dáli zřím,
v ústret mi jásá, hoří,
Ježíše Pána uvidím,
konec mým slzám, hoří;
na Jeho srdci spočinu,
duši svou k Němu přivinu.

---

zeichniß der Überreste ehemaliger Ritterburgen in Mähren. — Scuta nobilium civium Hranicensium. — Určitá svědectví lékařská o veliké moci hojitelné vody hranické. — Memoriale transperegrinantium et hospitantium Hranicii imperatorum, regum et princip. ab anno 1323—1823. — Učení Moravané. — Jahody z historické obory. — Sammlung aller Diplome u. Privilegien Weißkirchen betreffend. — Rozličnosti, 4 díly. — Ehrendenkmal der verdienstvollen Weißkirchen. — Má vlastní biografie. — Sammlung verschiedener Notizen das Judenthum betreffend. — Über J. A. Komenský. — Krátký životopis Fenelona, arcibiskupa Kambrejského. — Truchlivý konec Christofa Al. Laubera, faráře Šumberského. — Památky počestného cechu soukenického v Hranicích. — Sedlák před Bohem, kniha modlitební. — Sv. Augustina řeč o ožralství. — Rozjímání přehořkého umučení P. J. Krista. — Pobožnost svatopostní dle Sailera. — Sv. Bernarda knížka o duši. — Fenelona rozjímání na každý den v měsíci. — Sedmero rozjímání o posledních slovech P. J. Krista na kříži. — Bůh jest má víra, má naděje, má láska a útěcha. — Elogia ariana, 2 díly. — Sterne am serafischen Horizonte des hl. Franciscus. — Zlaté zrcadlo pro služebné devečky. — Duchovní miscelle. — Chvála pannenské nevinnosti dle Charlemana. — Obraz lakomce. — Můj labutí zpěv. — Muza betlemská. — Nábožné písně. — Sv. křížová cesta. — Muzy mor. III. díl.

[14]) Vládl od r. 1831—1836.

Spěchám a spěcham stále blíž,
oko mé chrám již vidí,
na vršku před ním starý kříž,
u dveří zástup lidí
a nad ním s nebes dálavy
úsvit plá hvězdy jásavý.

Pospěš, ach pospěš duše již,
na horách sněhy leží,
zima jde kolem, v polí tiš
bílé své květy sněží
a vločky v letu závodí:
Kristus se světu narodí!

Přijde a vše se vyjasní!
srdce mé, nebe, země . . . .
Bože, má duše touhou sní,
přijď také, přijď ó ke mně!
Štěstím zazáří nebesa,
ať i mé srdce zaplesá!

Vidím již světlo hvězdy Tvé,
příšeřím chrámu září,
s nebeska v touze dychtivé
snesla se ku oltáři
a moje duše z daleka
před Tebou Kriste pokleká.

V pohnutí skláním čelo své,
na oltář hledím k Tobě,
sladký Tvůj hlas mne k sobě zve,
nebeské, zlaté Robě!
Duše má láskou vznícená
a v srdci touha plamenná.

Pojď, ó přijď Pane, v duše klín
v Hostii svaté Skrytý,
prozař mé nitro do hlubin,
zbuduj trůn věkovitý
v zahradách duše toužící,
po Tobě láskou žíznící:

Rorate coeli desuper!

Vladimír Hornov.

Jirsáně.

Vesnický obraz od horní Jizery. Píše ANT. POCHOP.

(Pokračování.)

Dvě okna u světničky v chalupě Adamově byla dnes zase po dlouhém čase osvětlena. Útulná ta komůrka má nového, stálého obyvatele — naši Verunku. Ona ještě vyndavá a rozestavuje své milé drobnosti. Zdali považila, jaký úkol jí nastává? bude hospodyní v domě otcovském! Velký to úkol pro dívku ne zúplna sedmnáctiletou!

Šumot vody z blízkého potoka ukolébával ji v líbý sen a přiváděl na paměť dny minulé: maminku, Barušku Skálovou, Jaroslava — ano Jaroslava — — — —

*

Tehož dne k večeru, když Verunka domů se vrátila, ještě jiná osoba k naší vesnici se ubírala: Jirsáně — se svojí malou Slávinkou. Šest let uplynulo od onoho jara, kdy Anna za službou do kraje odešla. Za všechen ten dlouhý čas v horách ani se neukázala, tak že na ni málem zapomenuli. Jen u Skálů a u Chalupů časem o Jirsáněti zmínku učinili. Nebylo o ní ani nejmenší zprávičky, ač Skála každého podzimku, když ženy a sekáči z kraje se navracovali, po ní se poptával.

Seděla právě u »hrabiček« ve vrboví, když Adamovi studenti s Verunkou přicházeli. Poznala všecky — i Srnu — ale ze svého zátiší na oči jim nevyšla — snad z bázně — — —. Srdce sevřelo se jí žalem, když si vzpomněla na doby služby své

u Skálů, kdy vídala malou Verunku hráti si s Baruškou Skálovou, a hle, jaká je z ní dívka! — A co je z ní? Tvor zavržený, zapomenutý, odkopávaný! Jediňou jen má radost: malou Slávinku, dále švitořící a poskakující po vrbině kolem velkého uzlu, v němž jest uloženo něco peřin, šatstva, celého jmění Anny Jirsáněte.

»Maminko, pojďte již!« upomínalo děcko, když se stmívati počalo. »Tady snad nebudeme spát, u vody! Budeme již brzo u tetičky Skálovy a u strejčka Skály?«

»Počkej, Slávinko, až se ještě více setmí,« odpovídá Anna, která schválně ve vrbinách prodlévala, aby za světla do vsi nepřišla.

Již bylo dávno klekání odzvoněno v kapličce u mlýna, vesnička již zahalena temnotou, když se ke vsi blížily. Bylo zde všechno nezměněno — jako před šesti — nebo snad dokonce před dvacíti lety. Vesnice nemění tak rychle tvářnost svou a ráz jako města. Leda že tu a tam u chalupy přestavěli kůlnu, sklep, novou lomenici, předsíňku, nebo zahrádku ohradili novým plotem. Po zahradách na zemi bělaly se bílé rukávy košil mužských, kteří po parném dni v chládku na trávě si hověli, hovořili a pokuřovali. Z dálky přes vrcholky hustého stromoví jako z tůně dolétaly zvuky harmoniky, houslí nebo zpěvu.

Zrovna tak bývalo zde, když jestě u Skálů sloužila. Avšak jaký tu rozdíl ohromný! Tenkráte byla Anna plna síly, zdraví, žila bez starostí o budoucnost a dnes — ruce mozolné, strhané, k práci neschopné, zrak téměř vyhaslý dlouholetou bídou a utrpením.

Anna byla velice ráda, že cestou ani živé duše nepotkala. Vedouc za ruku dítě, v chůzi již dřímající, došla konečně k hospodě Skálově. Nesvítili — kdo pak jde na vsi večer do hostince. — Usadila se před domem na lavičku. Ze světnice doléhal zpěv Skálův:

Protož přístrachu nočního
nebudu se nic báti — — —

Anna rozuměla každému slovu, slýchávalať ji velmi často. Byla to píseň prastará, nápěvu hluboce dojemného, až dech se zatajoval.

Tu otevrou se dvéře u chléva a jimi vyráží silná zář od lucerny na násep až přes cestu. To nesla Skálová okrouhlík mléka od dojení. Když přišla k lavičce, ulekla se velikého uzlu a postavy zde sedící. Nadzvedne lucernu a div že ji z ruky nevypustila! »Anno, jsi ty to?« volá v úžase a překvapení.

»Tetičko, má zlatá tetičko!« dí Jirsáně a vztahuje k ní své udřené, upracované ruce.

»Co tu sedíš a nejdeš dále do světnice? Vždyť již je chladno. A! tu máš svoji Slávinku? Pojď, beruško, pojď, dáme teplého mlíčka!«

Ve světnici volá Skálová: »Tatíku, rozsvěť honem, vedu si hosty.«

»Koho pak to máš?«

»Že bys neuhod'? — Naše Anna se Slávinkou, to dítě vyrostlo!«

»Je-li možná! Toť jakoby s nebe spadla! Vítám tě holka!«

V malé chvíli byli všichni domácí kolem Jirsáněte a Slávinky. Ta z ospalosti se probrala. Dětským pudem svým hned vycítila, že v domě tomto jinak k nim se chovají, než dosud byla zvyklá. Hned dala se do hovoru: »A to je strejček Skála a tetička.«

»Což, to dítě nás zná?« divili se Skálovi.

»O kom jiném bych jí měla vyprávěti, než o vás!« praví Jirsáně v slzách. »Jednoho dne nebylo, abych na vás nevzpomněla.«

»A kde je Baruška, Jaroslávek?« ptá se dále děcko.

Byly by dlouho trvaly dětské dotazy, kdyby byl nepřišel starý kocour a ještě starší Kuráž do celého shromáždění. »Jé, čičik, pejsek!« volá Slávinka. Hned byla u nich, hladí ručkou jejich srst. Starý Kuráž, pes již dvacetiletý, s nímž si děti z celé vsi hrávaly, ležel klidně na podlaze a jen očima mrkal. Rozuměl dětem lépe než mnohá chůva. Netrvalo dlouho, Slávinka utichla, usnula na podlaze na zádech Kurážových.

»Podívejte se, kde to dítě usnulo!« ukazuje Skálová. Ano, spalo tak líbezně, jako snad jestě nikdy! Poprvé za svého mladičkého života odpočívá pod střechou beze strachu, že je vyženou.

Dali Jirsáněti mléka s chlebem, Baruška přinesla slamník a brzo zhasli. Hovořili potmě. Dlouho do noci vyprávěla Anna o svém životě za dlouhých šest let. Slovy prostými, často pláčem přerušovanými, líčila svoji bídu, svízele, ústrky, jichž jí zažíti bylo. Nežebrala nikdy. Pro Slávinku odvážila se nejtěžších služeb a prací, jen když ji mohla míti u sebe. Spávaly v kolnách, po chlévích, stodolách, pazdernách, na přístřešku, a mnohdy ani takového úkrytu nevyprosila. Vyznala, že již k žádné práci schopna není a že na polovic je slepá. Letos již nikde do práce ji nechtěli.

»Ale, proč nepřišla's k nám?« lituje Skálová dojata.

»Jak mohla jsem se odvážiti obtěžovati lidi, dokud jsem sílu v sobě cítila! Teď je se mnou konec! Musím na žebrotu! Ach, strýčku, neodpusťte, aby Slávinka se mnou po žebrotě chodit nemusila!«

»Nestarej se, Anno, potkala tě hrozná rána. Ale nic není tak zlé, aby nebylo k něčemu dobré. Tvůj táta pocházel z naší obce, Slávinka tedy je také sem příslušná. Dojdu hned ráno k rychtářovi do mlýna, aby udělal prostředek. Než se dá věc do pořádku, zůstaneš u nás, a potom poručeno Pánu Bohu.«

Hovor utichl. Spánek snesl se konečně na těžce zkoušené Jirsáně. Spí opět jednou pod útulným krovem, jehož na bludných cestách svých ani nepoznala. Tam v kraji slýchala jen pouhá slova hrubá, nadávky, útržky, zde vítají ji slova téměř mateřská a otcovská. Tam zakusila jenom strádání, bídu, zimu, hlad, zoufalství, zde zasvitla jí jiskra nového, lepšího života. Tam nepoznala než ponížení, pohrdání, odkopávání, zde pozdvihují ji ruce milosrdných Samaritánů.

V celé vsi nikdo nevěděl, že Anna se vrátila. A dobře tak. Měl by ledakdos zkaženou noc a hartusil by: »Přece nám přitáhlo s cikánětem na krk!« Takový byl návrat Verunčin a Jirsáněte. —

IV. Schůze u rychtáře.

Druhého dne v sobotu ráno přišly jako jindy sukařky pro sbírané mléko na nezbytné »kafe«. Hned se jim chtělo dáti do hovoru o Verunce Adamcově, neboť srdce jejich bylo přeplněno a vyžadovalo odlivu. Jaké však bylo podivení jejich, když poznaly Annu Jirsovu, ana právě slamník vynášela! Dotazování sotva by byl konec, kdyby na ně doma snídaně nečekala.

A jako prve běžely dolů ke Skálovým, aby svému požehnanému nitru odlehčily, tak zase spěchaly nahoru, hořící nedočkavostí, aby celá ves co nejdříve zvěděla, že Jirsáně je tu i s holkou. Zpráva šla jako po telegrafu a byla přijata na různých místech rozličně: někde s nevolí, jinde s útrpností, onde s láním a křikem.

Když byl Skála se svým pečením hotov, vydal se do mlýna k rychtáři Maroušk ovi, aby mu oznámil příchod nových příslušníků, i aby se o ně postaral.

Těžká byla to pro něho cesta! Celou noc o Jirsáněti přemýšlel, při celém pečení z mysli mu nevyšlo dítě její, Slávinka. Osud obou těch bytostí dojímal ho tak, jako by jeho krev byly. Věděl dobře, že se vyskytnou takoví, kteří mu předhazovati budou, aby sám se jich ujal, věděl dobře, co dítě čeká. Ale mohl-li své stárnoucí ženě nové břímě a starost na bedra uvrhnouti? Dost již svých šesti dětí užila, či vlastně s nimi zkusila, a nebude dlouho trvati a budou vnuci vdaných dcer.

Rychtář Maroušek, u něhož Skála již dlouhá léta obilí mlel, názor jeho schválil a pravil: »Nikdo na vás žádati nesmí, abyste vy sám za obec je živil, třebas Anna u vás patnáct let sloužila. Já vím, že byste se k tomu nutit nedal, ale co platno, máte také děti, a vaše žena není již žádná mladice. Zítra na odpoledne svoláme v ej b o r y. Hned napiši obsílku a »m l a d š í« Lausman ji roznese každému vejboru zvlášť k podpisu.«

*

Bylo již hodně k večeru, když Lausman, »ou ř a d u j í c í m l a d š í«, se své apoštolské cesty po pánech v e j b o r e c h do své podružské světničky se vrátil. Byl nějak »d o h ř á t ý«, kde ho »d o h ř á l i« — »k r ů t y v o h n u t ý!« Ještě nikdy neviděla ho žena tak rozkohoucena jako dnes, a »o u ř a d u j e« již na dvanáctý rok!

Hle, jak prudce hovoří: »Krůty v o h n u t ý, to bych byl blázen, učiněný blázen, abych ještě dýl m l a d š í m zůstal! Člověk se za ten celý Boží rok nalítá od Annáše ke Kaifášovi, a co z toho — mizernejch dvanáct zlatejch a trochu držky! Ještě zejtra s tím praštím, ať si je m l a d š í m třá hrabě Harrach.«

»Co se ti stalo, tatíku?« ptá se starostlivě Apolena, jeho žena.

»Krůty vohnutý! Jakobych já byl vinen, že Jirsáně s tím svým fakánětem sem přilezlo! Člověk myslí, že je někde za horama a ono zatím, flák, přijde, a člověk má za ně terpět! Krůty vohnutý, mne, starýho vojáka, vyhodit? — Já ležel v Mailantě a ve Fenedyku, ani minuty štrófu v obšitě, a mě vyhodit?« Lausman běhal po své světničce jako poplašený číš v kleci.

»Ale, pověz, kde přece?«

»Eh, ten starej lakota Kalibán! Krůty vohnutý, a jakobych já za to moh', že streje Lupáč nevykvet! Ať si to povídá svý ženě, proč ona nevykveťa, a ne mně. Krůty vohnutý, proč Pán Bůh dopouští, že má někdo tuhle — v prsou — místo srdce trupli! Proč Mejsnar Hrádků je jinačí a má dětí jako civek na civečnici — krom tý drahý duše — jedenáct, a ještě neví, bude-li konec. Když jsem mu obsílku podal, povídal: »Mámo, zas nás na chvilku přibude! To bude u nás dětí jako apoštolů. Nu, když to je na světě, ať se to živí!« Takhle má mluvit vejbor, krůty vohnutý!«

»A viděls tu holku Jirsáněte?« ptá se Apolena.

»Ach, mámo, já ti zůstal koukat! To že je dítě dopuštěný? Povídám ti, jako vobrázek! Tvářičky červený, oči jako trnky a mechtačka! Běhá tam po světnici, jakoby tam bylo odjakživa. Všude ho je plno. Skálová nestačí mu odpovídat. Jak jsem prál, jako z panskýho hnízda.«

— »A jak Jirsáně?«

»Ó, máti, smutno povídat! Kam podělo se jeho tělo? Ty seš o deset let starší, ale proti němu jako svobodnice. Kolik je ti let? Padesát, že?« Mladší poklepává Apolenu lichotivě po zádeh.

— »Ne, devět a čtyrycet minulo o třech králích. Jsu v tom roce jako nebožka paní mistrová.

»To jsem se tomu dítěti divil!«

»Jak pak mu říkají?«

»Slávinka naň volali — hezký jméno — pravil Skála: Co se divíš, Lausmane! Bůh rozdává dary svý stejně chudákům jako pánům, nečiní rozdílu. Všech lidí příchod i odchod z tohoto světa je stejnej, jak prý stojí v bibli. Krůty vohnutý, Skála má pravdu, on mluví jako farář, krůty vohnutý, ještě líp!«

— »Tatíku, abys dodělal ten tucet, zejtra je neděle, v pondělí pan mistr pojede do Vrchlábe k terhu!«

— »Máš pravdu, ale mnoho chuti nemám.« Mladší vlezl přece za stav, usedl na překládku, prošlápl podnožky, hodil několikráte člunkem, ale hned zase vyskočil: »Krůty vohnutý, mne vyhodit? Můžu já za to, že Kalibán nikdy nemá dost? Je to sice dítě dopuštěný, ale přece člověk! Krůty vohnutý, když mají týle, přenesou ho do světnice a přikryjou plachtama a pro Jirsáně že prej peřiny špinit nebudou! Toť, nebudou, když už jsou.« Lausman mladší nemohl se nikterak upokojiti.

»Ale, tatíku, cák dnes s tebou je? Ty jen hoříš!« sahá mu na hlavu.

»Bylo dnes horko opravdu jako přede žněmi.«

»A tedy ses zastavil u Skálů — že —«

»Krůty vohnutý, ten má buškvorku, dal mi štvertku.«

»Tatíku, uděláš dobře, když si lehneš. Ale ne, nelíhej, mohlo by tě trefit, se zlostí nelíhej!« Apolena totiž slýchala, že lidi ze zlosti šlak trefí. Milá Apoleno, neměj o svého muže strachu! Co by na něm šlak trefil!

Konečně se mladší přece uklidnil. Ani nerozsvítili a lehli. Ouřadující mladší má však patrně zlé sny. Vyráží ho ze spaní. Zdá se mu o Kalibánovi a Lupáčovi. Také se ze spaní rukou ohnal a vykřikl. »Krůty vohnutý!« a udeřil Apolenu do čela.

»Ale, táto, blázníš? Dyť budu mít na čele bakuli. Chudák, ani ve spaní pokoj nemá a je jenom mladším; jak pak tamhle hrabata, baroni, knížata a potentáti, co ti mají starostí, eh, my se máme přece líp než oni!«

* * *

V neděli odpoledne trousili se páni vejboři do mlýna rychtáře Marouska ke schůzi, která položena byla na druhou hodinu. Na vesnických úřadovnách nedbá se tak přísně hodiny jako na příklad ve sněmovně, také program či pořádek neprobírá se dle vytčených bodů. O sterých věcech z domácnosti se dříve pohovoří, než na vlastní věc dojde.

Jsou již všichni pohromadě, až na pana Adamce, za velikým, dubovým stolem s křížovými trnoži. Ten stůl není jako ony stoly, o nichž se říká, že se pod tíhou jídel prohýbají (o hostinách). Měl zajisté desku z tak silné fošny, že by se snad ani pod kumpanií vojáků neprohnul!

Sedí tu Kalibán, kouře z veliké, kované dřevěnky. Přes chvíli utírá si pěstí, v níž kořenku stále drží, svoje ústa. Patrně chce ušetřit šátku, nebo spíše ho ani nemá. Jeť on velmi šetrný a hospodárný. Na hodinu cesty kolem ví, kde mají mouku o krejcar lacinější. Na neděli nekupovává maso, nýbrž jenom nohy a sběhá dříve všechny krámy řeznické po městě, než trefí na nejlacinější a nejlepší. Ten dá řemeslníkům málo utržit! Jehlou, dratví sám obstojně zápolí, ba, slyšte, on si na posvícení docela sám doma jitrničky udělá! Místo mašiny nabíjecí (narážecí) poslouží mu lavice u kamen: vyndá prostě nohu a otvorem do střeva maso tlačí.

Naopak zase dobře věděl Kalibán, kde za máslo, vejce, tvaroh více dostane. Nosíval až 2 hodiny cesty do Vrchlabí, třeba ve vánicích. On to byl, jenž »mladšího« Lausmana vyhodil, když mu pozvání do schůze přinesl, neboť jeho majetku hrozilo nebezpečí.

Vedle Kalibána zamračený, jako vždy, seděl Lupáč, jemuž se však vůbec »Roháč« říkalo. Je padesátník, hřmotného těla, červeného, mastného týlu, kudrnaté obočí — bezdětný. A to ho velmi trápí. Dá se někdy z toho do pití a nejde domů kolik dní. Tu pak lítostivým a plačtivým hlasem si stěžuje, že nevykvet. Na ženu proto zanevřel a často ji sbil.

Dále jsou přítomni vejboři: Tryzna, vysoký, dolíčkovatý od neštovic, Mejsnar, Hrádků řečený, drobounké postavy sedláček. Ten se stále usmívá, hlavou pokyvuje, má jedenáct dětí, všechny ještě doma. Z ostatních jmenujeme ještě Skálu, Petráka, jakožto

dva nejbližší sousedy, a to nejlepší sousedy, kteří každé neděle spolu na zpívanou j d o u a pokaždé také — p o z d ě p ř i j d o u. Tolik času vyžadují jejich rozpravy.

U kamen na lavici sedí mlynářka a rozpráví potichu s Jirsánětem, vedle něhož na nízke stoličce s velikou buchtou (od mlynářky) Slávinka.

Konečně, když se zdálo, že už není o čem hovořit, když mimořádný program byl vyčerpán, od kůzlete až do valáška, od dumlíku až do posledního klásku matonohy, počalo jednání.

Rychtář, jemuž nápadně často pravým okem potrhávalo, promluvil: »Ehm, řku, už toho nechme. Máme jinou v ě c n o s t. Víte všichni, proč jsem vás svolal. Přišla Anna Jirsova, Jirsáně, s robětem. Znali jste starého Jirsu, patřil do naší obce. — Co dělat? Anna prý už k žádné službě není.«

»A proto nám přileze na krk, a my abychom ji živili i jeho . . .« vybuchne nevrle Kalibán.

»Strejčku Kalibáne,« ozve se nesměle u kamen Jirsáně, »o mně ani nejednejte. Jen když Slávinka bude mit b e j d l o. Já se už nějak přetluču.«

»Taková stará, a ještě se tak zapomenout! Ať si s tím jde, kde si to uhonila,« mručí Kalibán a přesedává nevrle na lavici. Zamračený Lupáč jako na souhlas přikyvoval hlavou. Anna u kamen zakryla si oči, plakala, a Slávinka, vidouc matku smutnou, zaplakala též.

Teď promluvil Skála. Černé jeho oči zajiskřily — pravý Černohorec —: »Poslouchejte, sousede Kalibáne, proto vás starosta nevolal, abyste tu Anně výčitky dělal. Nejste ve zpovědnici! Nač přitěžovati srdci tak dost sklíčenému.« Ostatní s rychtářem přikyvovali. — »Již se stalo, nic se změniti na věci nedá!« pokračoval Skála. »Anna se dost dlouho bránila, než odhodlala se k nám. Nasadila zdraví, jen aby na obtíž nepřipadla. Celých šest let sám Bůh ví, kde pobyla, co zakusila.«

Řeč tato učinila dojem na všechny, tak že se soustrastí pohlíželi ke kamnům.

»Ehm, řku, co tedy s holkou?« dí rychtář. »Dáme ji někomu na plat, nebo půjde po l u m e r á c h?«

»To tak, ještě platit!« zabručí Kalibán. »Ať si ji vezmou u Skálů. Jirsáně tam hrůzu let sloužilo.«

— »Mějte přece uznání,« odporuje rychtář, »Skálové na stará léta starostí přidávat.«

»Já vím, že by tetička Slávince byla druhou mámou, ale byl by to hřích ode mne, kdybych její dobroty tak daleko využíti chtěla,« praví Anna, »učiňte, co chcete, jen když nemusí po žebrotě a Bůh vám odplatí.«

»V celé vsi nenajdeme osoby, kam by se dítě hodilo,« považuje Skála. »Nezbývá, než aby Slávinka šla po lumerách.«

»Ale mordyje,« vykřikne Kalibán, »když tě budu živit, taky musíš dělat a poslouchat jako na vojně!«

Dítě již chvíli neplakalo, ale vidouc, jak Kalibán hrozí, začalo zas. Jirsáně konejší: »Neplač, Slávinko, strejček Kalibán není zlý, má slepičky, pejska, jabka, hrušky jako u Skálů.«

»Sousede Kalibáne,« dí mírně Skála, »takto na dítě se nesmí. Ukažte mu dobré oko a ovinete si je okolo prstu. Konečně považte, dítě toho nesní — jako číš — vaše hospodářství o něm ani nezví. Učiňte něco z lásky ke Kristu, jenž pravil: Kdožkoli by přijal do domu svého jednoho z maličkých mých, mne přijal.«

»No, no, vždyť já ho nesnim. Taky jsem měl děti,« omlouvá se bruče, jako přemožený, Kalibán. »A pak, nebude u nás věčně.«

Pojednou i vejbor Lupáč Roháčů, jenž dosud jenom mlčky a zarytě schůzi obcoval a kýváním hlavy Kalibánovi souhlas projevoval, promluvil: »Já nevykvet', já nemám robě a tuhle Jirsáně má.« — Dále nemohl. Vyndal z kapsy modrý šátek, veliký jako plachta, a utíral si veliké slzy s očí i se tváří. Ostatní sousedé, znajíce jeho slabost, útrpně naň hleděli. Měl' jinak srdce měkké, jako ženská.

Rychtář použil příhodné chvíle a chopil se slova: »Já vím, že roběti nikde se neublíží, myslím, tedy řku, aby robě šlo po lumerách. Tu a tam i ledacos poslouží.«

»U nás by mohlo drát peří,« hlásí se Kalibán.

»A já nemám koho poslat pro tavák,« smiřuje se Lupáč.

»U nás teď bude dětí jako apoštolů,« směje se Mejsnar. »Až je všechny pošlu na houby, nepostačíme ani jíst kyselo.«

Bylo po schůzi. Počala dosti bouřlivě, ale skončila klidným akkordem. Lidství zvítězilo nad sobectvím. Rychtář, zavíraje jednání pravil Jirsáněti: »Teď si, Anno, můžeš jít. Zítra pro Slávinku napíšu knížku, a v pondělí půjde s Pánem Bohem po lumerách.«

(Pokračování.)

Zimní mlha.

Závojem těžkým mlha padá k zemi
a teskno kolem,
zář rudá slunce hoří haluzemi
a pustým polem.

Jde pozdní chodec, smuten v západ hledí
jak slunce zmírá
a mlhou přízrakové letí bledí,
kol pusta sirá.

Kde život, květy? — V zadu hoří lesy
požárem žhavým,
trůn Tajemství plá rudý nad nebesy,
krok v slzách stavím.

Ne — bez naděje nemůž' země býti,
ni život lidský,
vždy v temno noci Život bude sníti,
zjev gigantický.

Do smrti kob den svitne probuzení
z bojiště věků,
života píseň zavzní v podjesení
i ve člověku . . . .

Vladimír Hornov.

František Jaroslav Vacek-Kamenický, kněz-básník.

Řeč faráře Vlastimila Hálka při slavnostním večeru, který pořádala dne 28. září 1906 Literární sekce družstva »Vlast« na oslavu stoletých jeho narozenin.

Pěkná jest báj národů starověkých, že když zlatý čas ze země zmizel a blaženost i radost před lidmi prchala: bohové dali pozemšťanům v náhradu — *vzpomínku*. A pozorujeme-li život vezdejší, shledáme k radosti své, že vděčná vzpomínka dosud nevymřela. I letošní rok vybízí nás vzpomenouti, že z lidu českého na jihu Čech vyšel kněz-básník a buditel národa, jemuž zasvěcen dnešní slavnostní večer. Jest to František Jaroslav Vacek-Kamenický.

Pokládaje za čest mluviti o jeho životě a skutcích, zmiňuji nejprve prameny, ze kterých jsem o životě Frant. Jar. Vacka čerpal. Jsou to: »Zajímavé črty ze života našich slavných mužů devatenáctého století« od Fr. Bačkovského. Praha 1884. »Vacek-Kamenický, životopis a ukázky z jeho spisů«. V Praze 1885. Od Jos. Zd. Raušara. Zprávy z míst, kde Vacek působil, od tamních dpp. duch. správců: z Březnice, Týnce, Merklína, dále od příbuzného jeho stařičkého bisk. notáře a em. faráře Fr. Hromadníka v Černovicích, paměti p. Ant. Plačka, měšťana v Pacově, a p. Karla Laagra, obchodníka a městského rady v Pacově, příbuzného oslavence a z týdenníku Táborského »Český Jih«, ročník 34. a j. Oslavence dala nám jako přemnohé slovutné kněze diecése Budějovická, chudý český jih.

Vacek narodil se dle záznamu v matrice dne 24. ledna 1806 v Kamenici nad Lípou, v městě na Táborsku. Otec byl řezníkem a měl v Kamenici hostinec. Spěje za svým obchodem, přenechal výchovu dítka své manželce, hodné a zbožné ženě, která je vychovávala s největší láskou, ale i přísností vedle 6 ostatních dítek. Z těchto sourozenců dlužno zmíniti sestru Františku, provdanou Šohajovou v Pacově, jejíž synem byl zemřelý dr. Frant. Šohaj, Marii provdanou Hromadníkovou v Černovicích a Helenu Novotnou v Kamenici, jejíž synem byl zesnulý dr. František Novotný.

Když František počal navštěvovati školu, poznali jeho vlohy tehdejší děkan Jan Popelka a učitel Budínský a radili otci, aby jej dal na studie. Po nemalé rozvaze dal jej otec roku 1818 na gymnasium v nedalekém Jindř. Hradci. Malý student vida, jak rodiče těžce náklad naň vedou, stal se velice šetrným.

Když studoval v Jindř. Hradci, neměl žádné rozkoše. Otec musil pečovati o četnou rodinu a jeho nejnutnější potřeby, takže mu mnoho na jiná vydání nezbylo, na nějaké pamlsky nesměl mysliti. Jedenkráte však dostal od otce, který ho v Hradci navštívil, několik krejcarů. Když otce za město doprovodil a domů se vracel, potkal prodávačku raků, které rád jídal, a neváhal za všecky peníze koupiti si tuto svou pochoutku. Než brzy pocítil následky této své mlsnoty. Přišla jiná nutná vydání, a on po celý měsíc neměl ani krejcaru. V pozdějších letech Vacek rád vzpo-

mínal na tuto příhodu a žádného rakaře, byť sebe špatnější raky nabízel, na památku nepropustil.

Gymnasium J. Hradecké bylo tehdy německé jako všecky tehdejší ústavy. Nicméně působili zde dva milovníci jazyka českého, spisovatel Ant. Liška, premonstrát a Alois Svoboda. Ti vlévali studentstvu první kapky lásky k českému písemnictví. Vacek věnoval se s pílí studiím a náležel k nejschopnějším žákům ústavu. Známky jeho byly dle záznamů v katalogu Jindř. Hrad. gymnasia po většině »eminence«. Zajímavé jest nařízení zemského úřadu z r. 1825 (Dějiny J. Hrad. gymn. od prof. G. Heše str. 24), kterým tehdy bylo stanoveno, aby se pilně přihlíželo nejen ke schopnostem žáka duševním, nýbrž i k majetku rodičů. Dětem nejchudších vrstev občanských, nádenníků, domkářů a drobných řemeslníků měl býti vstup do gymnasia jen skrovnou měrou povolen. Kabinetní list ze dne 12. dubna 1826 výslovně si žádal obmezeného počtu žáků na gymnasiích, neboť vznikla obava, že prý by stát nemohl tak velkému počtu opatřiti budoucího úředního postavení.

František Jaroslav Vacek-Kamenický,
kněz-básník.

Vacek přinášel domů dobrá vysvědčení a vesele trávíval prázdniny v Boží přírodě, jejíž krásy naň činily hluboký dojem.

Po odbytém gymnasiu odebral se Vacek na filosofii do Prahy, kdež mezi studentstvem začal se jeviti teprve první slabý záblesk na pěstění národní řeči.

Zde uzavřel přátelství s předními buditeli: Čelakovským, Kamarýtem, Koubkem, Langrem, Chmelenským a jinými, a přátelství to se stále i později udržovalo, jak patrno ze vzájemných jejich dopisův.

Tu i Vacek jako jinoch 19tiletý podal plod svého srdce a svých hříven: první báseň v »Čechoslavu« za redakce Krameria s názvem »První květen« (r. 1825, str. 136.) Přijal z lásky k svému rodišti jméno »Jaroslav Kamenický«, vedle něhož se též psal Fr. Jar. Kamenický. Od té doby setkáváme se ve všech časopisech českých s prácemi Vackovými.

Za studií filosofických byl nařknut ze skládání českých písní a povolán k rektorovi. Jsa tázán, proč tak činí, že jest to zbytečné, odvětil: »Budu-li lékařem, budu lidu českého stesky slýchati, budu-li knězem, českému lidu kázati a tudíž toho potřebuji.«

Chtěje voliti totiž povolání životní, přál si takový stav, v němž by byl ve styku s lidem. Za takový pokládal stav lékařský nebo kněžský. Volil po pilné úvaze tento, by mohl slovem léčiti lid z neduhů duševních. Rozhodnutí to stalo se jednak z vlastního přesvědčení, jednak ku přání rodičů.

Roku 1827 šel studovat theologii do semináře v Budějovicích, kdež si získal lásku svých kolegů a přízeň představených, zvláště tehdejšího biskupa Arnošta Růžičky. V zátiší semináře počal pracovati na české písni. Uveřejnil v Čechoslavu »Sedmero písní«, v Musejníku písně »Čím to je?«, »Večer« a »Písně v duchu prostonárodním«. Počal pak pracovati na samostatné »Sbírce písní«, kterou však vydal až v Březnici jako zám. kaplan.

Dne 25. července 1831 vysvěcen byl na kněžství. Stál před nezoranou brázdou pole svého života. Za heslo životní obral si »*S lidem pro lid.*« Viděl jsem je vlastnoručně napsané na fotografii Vackově spolu se slovy: »Na památku mé milé a drahé neteři paní Roze Lešanovské, rozené Šohajové 28. dubna 1865. Tvá Almálka k vlasti zdobě, nechať podobá se ve všem Tobě.« Fotografii tu zapůjčil mi p. Karel Laager, obchodník v Pacově, zeť uvedené pí. Rozy Lešanovské.

Stal se zámeckým kaplanem v Březnici u hraběte Hanuše Kolovrata, vlastence, lidumila a podporovatele věd.

Nastalo mu loučení s domovem a rodiči.

A jako rodiče s neobyčejnou vřelostí miloval, tak i domov srdci jeho byl drah. Nelíčený a velmi upřímný důkaz o této vřelé lásce k domovu nalézáme v dopise Vackově z r. 1831, v němžto praví novosvěcený kněz takto: »Když jsem se z Kamenice na štaci ubíral, bylo mi tak, jako by se mi srdce v těle rozskočiti chtělo. Tak jsem ještě nikdy neodcházel z domu otcovského, kdykoli jsem po prázninách do studií se ubíral. V . . . mne vyprovázel a oba dva jsme plakali jako děti; jesti to divný cit, když se člověk z místa, jež bylo kolébkou mladosti jeho, ubírá jinam k životu přísnějšímu a praktickému: každý strom, každý kámen, zdá se, jakoby ho litoval a říkal: »Měj se dobře! Nyní bude jinak, nežli bývalo, když jsi ještě jako dítě a jinoch zde prodléval!«

Píše Hanuš: »Později stalo se« (2. února 1834), »že zasnoubil Čelakovského Frant. Jar. Vacek, zámecký kaplan na Březnici, s jeho milovanou Márinkou a svědkové mu byli Plánek a Chmelenský.« Čelakovský pak píše o své svatbě s Marií, již

opěvuje v »Růži stolisté,« Vinařickému: »Pozdravení Vám vzkazuje Vacek a Chmelenský. Ti dva jonáci vám řádili o mé svatbě, tak veselých vlastenců jsem jakživ neviděl. My dva, chvála Bohu, když se do toho dáme, také hezky smíchu a žertů natropíme, ale to nic není, co ti lidé tropili.«

Vacek zamiloval si Čelakovského už jako student v Praze. Nemalou roli hrálo tu souhlasné duševní založení obou mužů, vědomí stejných met a do jisté míry i přibližná stejnost věků (Čelakovský byl pouze o 7 roků starší). Když r. 1833 vydal Vacek svoje první »Písně« (tedy sedm let před tím než vyšly souborně Čelakovského »Ohlasy písní českých«), připsal je Čelakovskému s tímto věnováním:

Tobě, drahý příteli a druhu,
Tobě vroucím srdcem věnuji,
na znamení, že tě miluji,
tato sprostá kvítka českých luhů.
Přijmiž aspoň částku mého dluhu,
kterýž s vděčností Ti zplacuji;
Toběť Musy české děkují,
žes je z cizích vysvobodil kruhů.

Hrabě Hanuš Kolovrat-Krakovský, milovník probouzející se literatury české, oblíbil si mladého kaplana, takže byl jeho stálým společníkem. Zde přeložil a vydal van der Veldenův »Dívčí boj« a r. 1833 přispěním hraběte Kolovrata »*Písně v národním českém duchu*« v kníž. arc. knihtiskárně o 108 str. Těmito básněmi zaujal čestné místo v české literatuře. Mnohé z nich zobecněly jako: »Kde můj jest kraj?« »V Čechách tam já jsem zrozena«, »Co tě skřivánku ze sna budí", »U panského dvora«. Pokládám tvorby Vackovy za originelní, ačkoliv neschází mnohých, kteří tvrdí, že Vacek měl za mistra Čelakovského a jej pouze napodobil. Česká duše jeví se cele a neokopírovaná — v jeho písních. Zastoupena jest tu svojí erotikou, jednak vesele laškovnou, jindy trpně zádumčivou a zabarvenou snivými akcenty. Značně zářivých zrnek a opravdu milých perliček nalézá se v národních jeho písních. Byl spolutvůrcem národní písně lidové, kterou nabíral z čistých pramenů samotného lidu našeho, z něhož vyšel a mezi nímž žil a působil.

A jaká to byla píseň, kterou pěstil Frant. Vacek? Sám praví v úvodě, že jest to:

» . . . píseň prostá, česká,
jakou si při práci a kdekoli
ve chaloupce, ve sadě i v poli
v Čechách zpívá každá dívka vesská,
a kteréž i já si oblibuji;
přiznámť se, že písně přepjaté,
v naškrobeném šatu upjeté
nemiloval jsem a nemiluji,
přirozenou krásu rád já mám,
líčené si mnoho nevšímám.«

Vacek vysílá své písně skromně do vísek českých, aby tam bavily, vzdělávaly a sílily, řka:

»Nuže jděte, dítky milované!
Poslední buď totoť políbení;
sprostičké máte jen přiodění,
ale srdce láskou pěstované.
Vím, že mnohý nátisk se Vám stane,
neboť svět je zlý a převrácený;
přec však bude ještě k nalezení
mnohá dobrá duše k vaší straně.
Přístupu vy sotva dostanete
do paláců hrdých, zlatoskvělých;
opuštěny přec snad nebudete.
Přijmou-li vás duše ušlechtilé,
nechť i ve chaloupkách osamělých
dosti na tom: *takť jste došly cíle!*«

A hle! Písně letěly krajem českým, městem, vískou a samotou. Pěl je stařec, muž, jinoch i mládež. Z lidu českého vyšly a staly se opět majetkem jeho. Hřályť libým teplem všecka srdce česká.

Uvádím na příklad tuto roztomilou a všeobecně dnes známou píseň:

U panského dvora
náš Vitoušek vorá,
bělavé volečky má;
až brázdu dovorá,
na mne si zavolá,
on mne už z daleka zná.

Darmo ty, můj milý,
Vitoušku rozmilý,
darmo ty na mne voláš;
není ti pomoci,
mne se ve dne v noci,
holečku, nedovoláš.

Mámť já už jiného
chlapce upřímného,
ten je mi, než ty, dražší;
na mne víc nevolej,
raději zavorej
hluboko lásku naši.

Od počátku literárního působení Frant. Vacka setkáváme se téměř ve všech soudobých časopisech s příspěvky jeho. Tak »*Čechoslav*« přinesl mu r. 1825 básně: »První květen«, »Přemysl Otakar II.«, »Vina«, »Trn a růže«, »Velmír a vela«, »Pyšná děva«, »Rozjímání« a roku 1830 »Sedmero písní«. »*Poutník Slovanský*« r. 1826 má jeho básně dle italského K. Dobrysce a z písní Kochanovského. *Časopis katolického duchovenstva* r. 1844 »Sv. Václav« (12 znělek), Vzývání Boha při vstoupení do bohosloví, r. 1845 z angličiny Čtrnácte dní v Palestině. *Časopis* Českého Musea r. 1829 2 písně, r. 1830 z Petrarcových znělek, r. 1839 U hrobu mé matky, r. 1843 Budoucí milenka z Klopstoka. — *Česká včela* r. 1831 Svatební obyčeje ruských kupců v a měšťanů v gubernii Jaroslavské, r. 1834 Výjimky z pamětní knihy Soběslavské.

Roku 1832 k slavnosti 40tiletého panování Františka I. napsal báseň: »Nechť zpěv líčený Tě jménem zove.«

Roku 1836 byl 7. září v Praze přítomen korunovaci císaře Ferdinanda, při níž jej dojala »česká přísaha« stavů. Přišed domů napsal báseň o 20. slokách »City při korunování císaře Ferdinanda V. na království české.«

Z Březnice, kdež strávil 8 roků, psal básně do »Hlasů duchovenstva českého«, »Časopisu pro katol. duchovenstvo«, »Musejníka«, »Květů«, »Včely», »Jindy a nyní«.

Vacek měl sestru provdanou za řezníka Matěje Šohaje v Pacově, jemuž se všeobecně říkalo »Šohaj Kamenický« neb zkrátka »Kamenický«. Ten měl syny Františka a Matěje a dceru Růženu. Vacek rád navštěvoval Pacov, by se s přáteli svými potěšil a zamiloval si hlavně Františka, v němž seznal neobyčejné schopnosti. Na jeho usilování byl dán František na studie v Jindřich. Hradci, Budějovicích a Písku, filosofii studoval v Praze. Tohoto synovce, potomního prof. dr. Frant. Šohaje, miloval velice a dcera po jeho sestře Rosa byla jeho miláčkem (nyní choť c. k. pošt. rady Ig. Lešanovského v Pacově). I o synovce Matěje by se byl rád postaral, proto vzal jej k sobě, když vychodil hlavní školu. Ten se však odebral do Pacova, by stárnoucímu otci při řemesle vypomáhal.

Vacek velice rád do Pacova zavítal a byl od bodrých občanů tamních rád viděn a vítán. Pamětníci o něm dokládají: »Byl velmi hovorný, ducha vlasteneckého a slyšel velmi rád, když se jeho rozkošné písně zpívaly. Byl veselým společníkem, rád si zažertoval, jsa při tom pln vlasteneckého zápalu . . . .« Říkával, že pobyt jeho v Pacově patří k nejšťastnějším chvílím.

Když se stal farářem v Týnci a Merklíně, byly jeho návštěvy řidší; jako děkan Blovický navštívil Pacov dvakráte již jako starší pán, avšak »vždy pln humoru a přívětivosti«.

Ač by byl Vacek rád měl ze synovce studenta, když viděl, jak si »Matýsek« — tak všeobecně zvaný — v občanském životě počíná, usmířil se s tím a říkal: »Nu nevěděl jsem, že v Matýskovi tolik vlasteneckého ducha vězí«, a matka jeho, sestra Vackova, dodala: »To má po panu strýčkovi.« A skutečně neučinil Matýsek strýci svému žalu. Stal se populárním v Pacově vlastencem, v jehož hostinci se scházela uvědomělá společnost, rodáci Pacovští vesměs vynikající místa zaujímající. Při tom podotýkám, že když Vacek zemřel, byly v Pacově zaň obětovány slavné zádušní služby Boží.

Dne 12. srpna 1839 stěhoval se jako farář do Týnce u Klatov. Neměl majetku v záloze na zařízení fary a proto byl potěšen darem 400 zl. stř. od hr. Jos. Kolovrata. V Týnci počal skládati znělky ke sbírce »Lilie a růže«, kterou pak vydal v Blovicích.

Jako Týnecký farář vydal Vacek cyklus písní elegií: »*U hrobu mé matky*« nazvaný, cyklus veršů zbarvených anticky a psaných také po vzoru starých elegikův. Opěvá tu lásku ke své matce při jejím úmrtí. Mnoho filosofie životní vetkáno je do těchto časoměrných veršů, prozrazujících snivou měkkost a vřelý synovský cit k té, jejíž lebku si dal později vynésti z hrobu, aby s ní zemřel a s ní byl pochován.

Vacek neobyčejnou láskou milovalť své rodiče, a to za jejich žití i po smrti. Drahá matka práchnivěla mu ve hrobě, ale Vacek Kamenický měl ji živu stále před sebou. I stalo se, že byl hrob, ve kterém ležela, otevřen. Vacek spěchal, aby aspoň ty drahé ostatky matičky své spatřil, je zulíbal, s nimi se potěšil. A když objevila se lebka rodičky jeho, tu mísil se bol a radost, tu obnovovalo srdce jeho ještě jednou všecky sliby, jež kdy své matce byl učinil, že bude pracovati k oslavě Boha, spáse lidu a národa svého. Aby měl matku jako rádkyni a těšitelku i hmotně stále u sebe, vzal si lebku její s sebou, ošetřoval ji jako největší skvost. Tato lebka byla palladiem jeho domácnosti. S ní se radoval, s ní truchlil. Nikdy nevydal se na cestu, by se s ní dříve nerozloučil. Když útrapy na něho doléhaly, stěžoval si drahé lebce, když radost nějaká jej těšila, musila těšiti se s ním drahá lebka. Konečně když učinila nelítostná smrt konec požehnanému jeho životu, mohl-liž tu odloučiti se věrný syn od milované máteře? — Nikoli! Do rakve, do které položili Vacka, musili položiti dle jeho vůle spolu i lebku matky jeho, a to tak, že ruce jeho lebku objímají.

V Týnci, kdež byl farářem, není v archivu farním pranic zachováno, do pamětní knihy tamní není ani od něho ani o něm cos zapsáno, nynější osadníci jiź se těžko naň pamatují. Jediné, co matriky vykazují, jest první zápis od něho dne 17. srpna 1839 a poslední z 3. července 1844, kdy podepisoval se »Fr. Wacek, Pfarrer«. Rokem pak 1844 počal tam první psáti farní matriky česky. (Dokončení.)

O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze od 8.—12. září 1907.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Hlava třetí.

P. Albán na debatě Volných Myslitelů v Litoměřicích.

Dne 21. srpna měli němečtí volní myslitelé v Praze »manifestační večer«, na němž universitní *prof. dr. Raudnitz* přednášel »o vědě a víře«. O přednášce té přinesly německo-židovské listy pražské hned druhého dne referáty, vychvalujíce prof. Raudnitze. Benediktin dp. P. *Albán* z Emaus, hlavní vůdce obrany katolické víry, kterou se zabývá u nás Spolek sv. Bonifáce, vydávaje pro Němce »Sct. Bonifatiusblatt« a pro Čechy »Sv. Vojtěcha«, požádal redakci pražského »Tagblattu«, aby mu uveřejnila *odpověď* na přednášku Raudnitzovu a »Prager Tagblatt« skutečně tak učinil. To pohnulo prof. Raudnitze, že uveřejnil také odpověď, v níží ke konci vyzval P. Albána, aby přišel na přednášku, kterou dr. Raudnitz koná ve spolku »Vol. Mysl« v Litoměřicích dne 28. srpna o 7. hod. več. Dp. P. Albán, vyžádav si dovolenou u klášterního představeného, ohlásil telegraficky prof. R., že pozvání

přijímá a prosil o úplnou svobodu slova. — Pisatel těchto řádků meškal právě v Emausích, pracuje ve spolkových záležitostech svatobonifáckých, když ho P. Albán požádal, aby mu byl společníkem a pomocníkem na disputaci Litoměřické. Slíbil jsem a k večeru 22. srpna byli jsme oba v Litoměřicích u vsdp. generál. vikáře diecésního Fuchsa hosty, jenž nám sdělil, že ohlášená disputace vyvolala rozruch v celém městě, takže hojná návštěva intelligence ve »Šlarafii« (zednářská lože?) v hotelu Schwanově jest jista. Městský starší kaplan a dr. Pohl, prof. filosofie a základní bohovědy v Litoměřicích, súčastnili se schůze s námi. — Průběh byl tento:

Prof. Raudnitz měl přednášku »o vědě a víře« jako v Praze. Mluvil přes hodinu. Vyjímaje *úvod,* v němž zmínil se o známých bouřích pražských před několika lety, o »chátře« vytloukající při tom Němcům okna a kradoucí v židovských krámech — jméno Kladruby má prý se proto vyslovovati *Krad*luby! — počínal dr. Raudnitz si slušně a vůči nám, kněžím, svým odpůrcům, velice šetrně, uhlazeně. Tresť jeho přednášky byla asi tato: Volně mysliti, neznamená mysliti beze všeho (cizího) předpokladu, nýbrž mysliti samostatně = »Selbstdenken«. To dělá věda; proto stále věda pokračuje, nemajíc stadia nehybného. Víra, toť suchá ratolest vědy, která v jisté době se zastavila a považujíc výtěžky tehdejšího světového zkoumání úplnou pravdou, dále nepracovala a nepracuje, stojíc a strojíc své nynější i dřívější nauky na oněch zastaralých pravdách, jimž ráda přisuzuje absolutní platnost. Věda nezná v ničem a nikde absolutní pravdy; vědě jest vše jen relativním a ten zasluhuje jména »vědec«, kdo sám dále myslí a nové výzkumy i objevy v některém oboru vědy činí. Není tedy vědcem ten, kdo se všelijakými učenými citáty z cizích děl spokojí a sám nic nevymyslí, ba ani nemyslí. Věda skýtá zkrátka čerstvý nový chléb lidstvu; víra jen starou plesnivou kůrku. Řečník zabývá se dále pojmem »Bůh« a tvrdí, že každému pojmu positivnímu předchází prý pojem negativní, než bylo »něco«, musilo prý před tím býti nic. »Pojem »Bůh« povstal prý v lidstvu z představ a postřeh velice nedokonalých a vůbec znamená neurčitelno, o němž nelze nic jistého říci. Je-li toto »neurčitelno« stvořitelem světa, tedy dr. Raudnitz přijímá takového »boha«: všecko ostatní, co si církve — a to je p. R. společný název všech náboženství a konfesí — slovem Bůh představují, dr. R. úplně zamítá. O zjevení Božím nemůže prý býti řeči: Bůh nikomu nemůže ohlásiti desatero a také na Sinaji tak neučinil. Kněží ve školách chybují, když zákon mravní do dětí vtloukají, říkajíce: konej to, neboť Bůh to chce a nevykonáš-li to, věčnými tresty tě stíhati bude? Kluk vyjde ze školy, čte, slyší všelicos jiného, přemýšlí a dojde k přesvědčení, že žádného Boha ani onoho světa není a tím padá v něm zákon mravnosti. Proto působí prý všecky konfese zhoubně v ohledu mravním a všecko kázání různých vyznání nezabraňuje nemravnosti dotyčných vyznavačů a věřících. Nejrozumnějším a jedině správným jest, říci dětem a každému: Čiň dobré, protože tobě nebo společnosti kyne z toho prospěch; varuj se zlého, jinak stihne tě neštěstí.

Veliká pochvala byla odměnou přednášejícímu: *na nápadném* chování tomto bylo znáti, že řečník byl mezi *svými*, kteří mu nejen uznání ale i odvahy k nastávajícímu boji tímto způsobem dodati chtěli a bylo jich asi 200, z nichž mnozí z pokolení Judova. Vedle universitních studentů, (s odznaky), seděly též paní a slečny (asi 40), ostatní byli páni úředníci, učitelé, obchodníci, inženýři, doktoři, redaktoři atd.

Za hrobového ticha, (nebyv ovšem přivítán jako Raudnitz applausem), vystoupil na řečniště mnich benediktinský P. Albán. Postava krásná, tichá; hlas zvučný, řečník výborný a venkoncem klidný. Kdežto dr. Raudnitz pomáhal si nezřídka i takovými vtipy, že prosil »za odpuštění« nebo přiznal, že jsou zastaralé, mluvil P. Albán vážně a věcně jen asi půl hodiny. V podstatě řekl toto: Volní Myslitelé *fakticky* jsou praktickými odpůrci a ničiteli náboženských pravd, a to hlavně pravd základních katolické církve, tedy jinými lidmi, než jak je nám zde vylíčil prof. R., jmenovav je »Selbstdenker« a učiniv je vědeckými theoretiky. Aby praktické a faktické počínání »Vol. Myslitelů« bylo správným, odůvodněným, musili by *dokázati*, a to úplně přesvědčivě, neodolatelně, že oněch velikých pravd náboženských, proti nimž hlavně a jedině vlastně Vol. Myslitelé bojují, nechávajíce theoretického samomyšlení (das Selbstdenken) úplně stranou. Pomníte-li na př. Pelanta nebo Myslíka u nás a uložíte-li jim vědecké »Selbstdenken« v různých oborech vědy, dle receptu dr. Raudnitze, poznáte, že *dosud* tito hlavní strůjci »Vol. Mysl.« u nás po raudnitzovsku ještě ani počátek vol. myšlení neučinili.*) A tu pravím: Kdo z vás kdy dokázal, že zmíněných pravd náboženských není, nebo že nejsou v plném svém dosahu oprávněny? Pravím »dokázal«, ne že bych *pokusy* snah bezbožeckých proti náboženství neznal, ale abych zdůraznil, že *vědecký důkaz* míti chci od Volných Myslitelů, vědecký důkaz naprostý čili tak jistý, jako že $1 \times 1 = 1$. Ven a sem s tím důkazem! Hlavně to chci míti mathematicky dokázáno, *že Bůh není.* Dokud tato pravda — *Jest* nad námi *Bůh* — stojí, dotud všecky vámi zavrhované pravdy náboženské neochvějně pevnou oporu a základ mají, proti mně útoky nevěrců tvrdících, že »Bůh nic nemůže lidem zjevit« atd., nic vědeckého neznamenají. Jsou to pouhá nedokázatelná přání, ale ne vědecké pravdy. Kde a kdo z vás V. M. má důkaz naprostý, že Boha není? A dokud důkazu toho nepodáte, mnoho sice *mluvit* proti náboženství, ale málo *dokázat* můžete a tím jest Vaše volné myšlení v koncích, nemajíc správného základu. My věřící lidé nejen věříme, že Bůh jest, my máme pro pravdu tu *důkazy.* Nebudu jich uváděti, předpokládaje, že o nich V. Myslitelé víte a nevíte-li, není dnes času tyto věci zde probírati; ale tolik řeknu, že důkazy naše pro jsoucnost Boží vydržely všecky nájezdy staré i nové »vědy« a že mají nepodozřelého svědka i ve špatné lidské duši, jež se Boha bojí, přejíc si, aby Bůh nebyl a nenalézajíc spokojenosti v hříchu ani v nevěře a ani v jejich důkazech proti Bohu. Všecko to plodí v duši nevěrcově na nejvýš a jen *ne-*

*) Poznámka pisatele, pozorujícího činnost zmíněných pánův jich časopisův a řečí agitačních!

jistotu, co s ním bude v budoucnosti, je-li nad námi přece »něco«. Víra nezabraňuje vědě zkoumati v mezích a oborech lidského vědění. Ještě nedávno mohl to slyšet prof. Raudnitz od svého kollegy prof. dr. Ehrenfelda (protestanta) v Praze, hájícího v tom smysle nejnovější syllabus Pia X. Víra jen chce, abyste zůstali na *svém* poli, abyste hypothés a domněnky nevydávali za *pravdu* a výtěžek vědy; víra jen zakazuje, abyste její základy, ověřené vševědoucím pravdomluvným Bohem, pro své nedokázané theorie a libůstky nerozbíjeli, nesmyslnými neprohlašovali a lidu nesváděli. — Jako nevadí mathematikovi přiznati pravdu $1 + 1 = 1$ a jako přese všecky poučky a pravidla jistojistá může mathematik zkoumati a kombinovati počty a početní vědu do nekonečna, nejsa zúžován a znásilňován nehybnými zásadami početními, tak může i přírodozpytec a každý vědec, přijav zásady naší víry, zkoumati a dále v před vědecky pracovati ve svém oboru světském čili na poli přirozené vědy, nejsa v ničem církví ani věrou zkracován leč v bludu, který neprávem staví proti víře, nenáležitě použiv své zpytby. A to je docela v pořádku, poněvadž *bludu lidského*, ať jakoukoli vědou opentleného a proti pravdám *Bohem* daným postaveného, rozumně přijati nebo k němu mlčeti a zásady víry pro ně ničiti nelze. Zde církev tedy proti bludu a pavědě vždy byla a bude; to je její povinností a toho vyžaduje lidská a božská *pravda*. Nechoďte mi s všelijakými známými spory mezi církví a vědou, v níž ze strany církve snad se pochybilo v užívání potlačujících prostředků na př. s Galilejím. Na poli věd přírodních církev neomylna nikdy nebyla a není. Zde možno chybiti nám i vám a já upřímně připouštím, že se šlo z naší strany ve směry, kam se jiti nemělo. Účelem církve jest a bude neomylně pravdu Boží hlásat pro spásu duší a ne opravovat fysiku nebo logiku atd. Kdo se odváží vstoupit na pole *lidského*, čistě lidského bádání, podroben je omylu — — to pravím i o církvi, to jest, o vědeckých a výkonných orgánech atd.

Bouře potlesku a souhlasu provázela odstupujícího řečníka P. Albána — i dr. Raudnitz tleskal. Jak se vše změnilo. Z počátku řeči P. Albána viděl jsem na tvářích mnohých škodolibou zvědavost: v průběhu řeči slyšel jsem různé protivné poznámky, tu a tam i pohrdlivý úsměv, ale čím dál bylo tišeji, tváře se jasnily a na konec: bravo — potlesk.«

K slovu hlásil se dr. Raudnitz. — Mluvil asi 20 minut proti, ale řeč jeho, i když souhlasem a *zajištěným potleskem* odměněná, byla již slabší než první, pečlivě nastudovaná. Za takových okolností hlásil jsem se o slovo, jež mi též ochotně dáno bylo. Řekl jsem asi toto: Prof. Raudnitz přiznal, že skoro doslovně dnešní řeč opakoval po manifestační schůzi pražské; také se dovolával svého zaslána v »Prager Tagblattu« ze dne 27. září. Přidržím se obojího a pokusím se seskupiti hlavní body páně Raudnitzovy a přičiním k nim některé poznámky. Především toto: V zaslánu tvrdí p. dr., že prý P. Albán v písemné odpovědi na řeč p. prof. předpokládal *doslovné* znění její v »Prager Tagblattu«, což pan dr. káná, pravě, že by P. Albánovi bylo neškodilo, kdyby

byl trochu více »bez předpokladu« býval.*) Tím dotknul se pan dr. Raudnitz dp. P. Albána dosti nepříjemně, postaviv ho v očích čtenářů do nepříznivého světla, jako by totiž P. Albán, jenž se pouští do tak velikého boje, nebyl dosti prozíravým, nýbrž lehkověrným, nerozeznávaje novinářskou zprávu od doslovného znění přednášky páně doktorovy. Padá i to na váhu, že prof. R. výslovně dvakrát tento nepříznivý dojem své výtky proti »zaslánu« P. Albána *zdůrazňuje*, tvrdě, že prý P. Albán, kdyby doslovného znění řeči R. byl nepředpokládal, byl by si hezký kousek své odpovědi ušetřil a že vůbec dr. R. P. Albána upozorňuje, aby ho (R.) nepovažoval prvním »světlonošem«. Jako přítel P. Albána táži se, drže v ruce jmenovaná novinářská zaslána, proč prof. R. tento veřejný způsob boje zvolil, když v »Zaslánu« P. Albánově ani jediné písmenky, neřkuli slova nebo narážky o »doslovném znění přednášky v »Prager Tagblattu« není? Podobně není v »Zaslánu« P. Albánově ani čárky o nějakém povrchním »světlonošení« páně Raudnitzově. Obojí tuto nemilou věc proti P. Albánovi *se svého* přidal a otištiti dal dr. R. a já chci, aby se zde pan profesor ospravedlnil. Tento způsob boje nebyl správným ani čestným!

A teď k řeči dnešní p. Raudnitzově! Snažil se nám vyložiti, co znamená »Volně mysliti«. Je prý to tolik jako »sám mysliti« a má se to hlavně ve vědě uplatniti, otevírajíc jí nové dráhy, vynalézajíc nové badatelské pomůcky. Budiž. Ale tento výklad páně profesorův neodpovídá *skutečnosti* čili faktické a na kongresu pražském od 8.—12. září připravované práci Volných Myslitelů. Ti mají program officielní docela jiný. Mám jej doma z »Času« a ve »Volné Myšlénce otištěný, a tvrdím, že v něm o volném myšlení ve smyslu páně Raudnitzově není ani potuchy: Jediný, samozřejmý a pravý účel pražského kongresu jest bojovati proti pravdám náboženským, určitěji řečeno proti pravdám katol. církve, bojovati na zostuzení a seslabení vlivu této církve v lidu. (Prof. Raudnitz třepe ve vzduchu »odmítavě« rukou a ve shromáždění, zvláště vzadu sálu (tedy *bez přípravy?*) viděti odpor a slyšeti výkřiky). Jmenujte mi jediný bod programu pražského, jenž by nebyl proti nám katolikům a zabýval se theorií »samomyšlení«! Nemůžete, protože program hlásá proloženým tiskem, že hlavním účelem kongresu pražského Vol. Myslitelů jest *zesvětštiti myšlení lidské*, to jest srozumitelněji: odtrhnouti od církve lidstvo v nejrůznějších jeho životních názorech, na př. o náboženství, škole, manželstvi, a zorganisovati svět proti církvi pomocí zednářských, bezkonfesijních, spalovacích (lidské mrtvoly), a všelijak liberálních i sektářských spolků. To (o spolučinnosti spolků jmenovaných) stojí *výslovně* natištěno na programovém provolání, vytištěném a rozšiřovaném pražskými českými. Vol. Mysliteli, jichž německou odnoží jste i Vy zdejší »Freidenkři«. Tady se prof. Raudnitz českého

*) O tento význam »voraussetzungsloses« Denken — byla v »Prager Tagblattu« hlavní srážka a také v debatě Litoměřické zdůrazňoval tento pojem dr. R., chtěje místo něho »Selbstdenken«, jelikož v »Prager Tagblattu« P. Albán dokázal, že »bez předpokladu« vůbec myšlení správného není. — I »Čas« to připomněl.

poeblu (chátry) a *Krad*lubů nebojí? Je s nimi pomocí českých Vol. Myslitelů v bratrském spojení! Jsem pevně přesvědčen, že kdyby Volní Myslitelé byli měli každý sám osobě napsati, co »Freidenkerei« nebo »Freidenkentum« znamená, že by sotva kdo z nich byl dal definici páně Raudnitzovu: Volně myslit je samomyslit — selbstdenken. Ano tvrdím, že kdyby pan profesor dal nám, dnešním svým posluchačům nyní za úlohu, abychom z řeči jeho jasně vyložili, co »Selbstdenken» znamená, jsem jist, že bychom jeden za druhým dostali špatnou známku za svou repetici, ba mnozí že by vůbec docela nic o »samomyšlení« napsati nedovedli, protože řeč p. doktorova byla nejen moc učená, na mnoze useknutá, nýbrž i rozvláčná a nejasná jak v částech tak v celku, takže nejen důsledky z řeči vyvedené, nýbrž i *důslednost*, a tato nejvíce, zůstaly posluchačstvu nejasny, neprokázány. Dobře-li jsem rozuměl, a věru dával jsem velice pozor, vykládal pan dr., že věda tím liší se od víry, že vědec nikdy nezůstává na ničem státi, že nemá absolutní pravdy, že jen poznává *vztahy a postřehy různých věcí zevnějších*, nic však víc, co za těmito poznatky jest (soweit sie jenseits dieser Wahrnehmungen liegen, stojí doslovně o témž předmětě psáno v Prag. Tagbl., dávajic *pravá* slova Raudnitzova, jichž užil i v přednášce Litoměřické.) Víra prý zastavila se při jistém bodu vývoje vědy, a přijavši tehdejší poznatky tohoto vývoje za své, prohlásila je naprostou pravdou, od níž a bez níž v před se nesmí, čímž stala se suchou čili uschlou ratolestí na stromě vědy, skýtajíc lidstvu plesnivou kůrku místo nověpečeného čerstvého chleba, jak to dělá věda. Pan profesor mně nyní přikyvuje hlavou na znamení souhlasu; zde jsem tedy dobře přednášku dnešní pochopil, ale před chvilečkou kroutil pan doktor hlavou, když jsem totiž mluvil o významu »Selbstdenken« čili samomyšlení ve vědě, a tím potvrdil, aspoň mně, že jsem mu méně správně rozuměl a poněvadž Vy, vzácní posluchači, nedávali jste nejmenších znamení odporu neb oprav, když jsem o vědě Raudnitzově mluvil, ukázali jste, že jste chyby mé nepostřehli a tím jste potvrdili, co jsem před chvilkou řekl: Výklad p. R. o svobodném myšlení ve smysle samomyšlení je nový i Freidenkrům — a vy jste členové zdejšího spolku Vol. Myslitelů« — neznámý, těžko pochopitelný, že by ho ani po přednášce p. R. nedovedli repetýrovati. Proti tomu výklad »Vol. Myšlénky«, jak je podán programem pražským, je vám všem jasný a dobře známý.

Reaguji proti vám, p. profesore, a proti Vašemu výkladu o vědeckém a nevědeckém myšlení. Předhodil jste nám věrcům, že máme *absolutní* pravdy a tvrdil jste, že věda pravd absolutních aprioristických nemá, že vše je zde relativním, pokroku a opravě jsouc stále podrobeno. To je snad pravdivo ve vědách světských, nikoli však v náboženství křesťanském, v němž Syn Boží učí a vykládá neomylně. Lidé se mýlívají, lidé ponenáhlu a částečně pravdu poznávají, Bůh nikoli — Bůh je pravda sama.

»Je to pravda?« Profesor R. otáčí se ke mně na židli a kývá hlavou. »Je zcela jistě pravda, že absolutné pravdy není a že poznání naše jen zevnější vztahy a poměry věcí nám v relativní

jistotě dává?« — »Ganz bestimmt«, skáče mi do řeči prof. Raudnitz. »Ergo«, volám hlasem zvýšeným, »ergo aspoň tato jedna pravda je *víc než relativní*, jest jisto jistá (»ganz bestimmt«), — a tím factem srazil jsem Vám, pane doktore, celou budovu Vaší přednášky v prach a popel, neboť ona chtěla znáti jen relativní pravdu a odmítala — aby a priori znemožnila naše katolické absolutní pravdy zjevené — všecku pravdu, která by absolutní ráz měla, čili «ganz bestimmt« byla.« (Celým sálem propuká bouřlivé: »Bravo! Sehr richtig!«) A salvy potlesku a smíchu rozléhají se dvoranou. Prof. R. směje se také, ale je při tom všecek červený a něco mi v té vřavě odpovídá. Ja dobře neslyším a postoupiv až na kraj podia řečnického, volám s úsměvem: »Pane doktore! Je to appodikticky, absolutně pravda, nebo jenom relativně, co mi říci chcete?« Další slova znemožňuje smích posluchačů mně i p. R. Týž dává rukou znamení, že odporuje; já činím podobně, třepeme tedy rukama proti sobě oba a shromáždění volá a se směje, že chvíli k řeči další dostati se nemohu. Sotva nastává ticho, povstal ze židle, zrovna přede mnou sedící redaktor schönerovského, všeněmeckého listu a mluví za nepokoje obecenstva, volaje cosi a směje se mi do tváře. Ze zadu slyším a vidím v sále totéž, ale v tom již četné hlasy ozývají se pro mne, volajíce: »Ruhig!« a předseda (red. liberálního listu) zvoní a dělá pořádek žádaje, aby přednáška nebyla rušena. »Poněvadž jsme se tedy právě nyní o relativní i absolutní pravdě dorozuměli«, pokračuji s úsměvem, mohu vzíti na přetřes jinou věc z řeči p. doktorovy«. Ale v tom povstává opět red. všeněm. listu, salva potlesku i smíchu rozléhá se opět. Táži se klidně: »Co se smějete?« Pan redaktor volá mi do tváře: »P. Albán se také směje!« »Poněvadž se od vás pokazil«, odpovídám. — »To dělá zdejší »milien«, volá někdo od stolu P. Albána, a celý sál znova se směje, neboť prof. R. vykládaje o malé působivosti« mravních zákonů, předpisů a kázaní, sváděl vinu nemravnosti hlavně na různé okolnosti a činitele čili na »milien». Teď jsem se ovšem smál již také, a když mne volfiánský redaktor proto káral, odbyl jsem ho: »Což mám brečet, když vy se smějete všichni? Nejsem v témž nakaženém prostředí, relativního a absolutního »milien?« Nechte mne tedy už na pokoji, nemáte slovo, a já takovými poznámkami a dotazy jsem odváděn od věcí! . . . (Vše ztichlo!) . . . Chtěl-li Dr. R. »samomyšlením« označiti povinnost, že každý z nás má mysliti sám za sebe a že se nemá spoléhati na jiného, a nechtěl-li tím, jak mu rád věřím, zamítnouti výtěžky vědecké práce jiných staletí, na nichž a od nichž dále i v »samomyšlení« budujeme v před pracujíce, souhlasím s doktorem úplně, ale zdůrazňuji, že nejen věda takové samomyšlení pěstuje, nýbrž i víra. Od počátku bylo u nás tak a dosud je tak. Podívejte se do Písem svatých, zdaž v nich nenajdete *důkazy* pro hlásanou pravdu? Mozek věrověstů vždy pracoval před ústoma, jež výtěžky jeho hlásala. I požehnaný Kristus nepodával víry »slepé«, ale dokazoval jí slovy, (podobenství atd.) skutky, životem a smrtí. Který vědec Ho v tom napodobil? Podívejte se na kázaní apoštolů. Sv. Petr napomíná věřících, aby vždy hotovi byli

na *obranu víry*, a při prvním veřejném svém apoštolsky-věroučném vystoupení *dokazuje* kníže apoštolský, že Kristus jest »úhelným kamenem«, který byl od Židů sice zavržen, ale bez něhož není spasení, a — 3000 mužů dalo se pokřtít. Byli to hlupáci? Židé byli vždycky chytří a pravdě křesťanské málo přístupni (na přednášce Litoměř. bylo *četně* židů!) Co je tedy k obrácení pohnulo? Tentokráte nebylo potřebí dát se pokřtít pro karieru a zlatý límec, tenkráte dělali nově obrácení svou karieru — na kříži! Sv. Pavel napsal, že *ví*, komu uvěřil: byl tedy přesvědčen, málem bych řekl »*samo*myslitelem«. Celé legie apologetů čili obranců církev čítá. Je-li libo, nahlédněte v učené naše dogmatické knihy, na př. Schebena, a uvidíte, jak své věci dokazujeme z rozumu, historie, z patristiky a ovšem i (hlavně) z Božího zjevení, jež jest zdrojem a podkladem všeho: I námitky, jež děláte, vyvracíme. Chcete-li zde něco proti nám vyřídit, neříkejte, že nepracujeme hlavou, že nepostupujeme — vývoj věd bohoslovných je nepopíratelný, přečtěte si o tom knihu Schäzlerovu, — ale přiznejte, že toho neznáte. Vyvraťte naše důvody a potom můžete užíti fráze o slepé víře. Žádný jste tak dosud neučinili: neurážejte nás tedy tak ošklivou frází! Jako vy přírodovědci berete staleté pravdy, axiomata své vědy, o jichž správnosti jste přesvědčeni, za podklad své zpytby, a jako vy přírodozpytci na základě těchto pravd pomezí lidského rozumu snažíte se proniknouti v taje vědy dál a hlouběji, abyste nové objevy vynesli na povrch, a jako vás přírodozpytce a zvláště mathematiky stálost a jistota vašich zásad nepoutá v otroctví, ale vám pomáhá v před na *jisté* cestě k poznání pravdy, tak i my theologové máme své staleté zásady čili axiomata a nehybné pravdy vzaté ze zjevení Božího (nadpřirozeného), a bohovědné práce svých předchůdců, na nichž a jichž pomocí postupujeme v theologickém bádání o nových pravdách, vlastně o novém a důkladnějším poznání starých pravd, v pokladu víry od počátku zjevení obsažených, a touto naší prací *za vedení a činnosti lidského rozumu, ozářeného v daných případech i neomylným* prohlášením církevního učitelského úřadu (z moci Boží) vynášíme na povrch z tajů víry »nova et vetera« nové a staré pravdy náboženské, nejsouce *v lidské* činnosti své při tom ani zjevením ani neomylností církevní v otroctví poutáni. Zjevení uznáváme, neomylnost církve ctíme, a co jest mezi tím, čistě lidsky zkoumáme přirozeným světlem rozumu lidského. Je pravda, že práce theologa a práce neomylného úřadu učitelského v církvi jsou různy a nesmírně od sebe rozdílny; ale to v přítomné otázce nerozhoduje: Já jen chtěl vám ukázati, *jak* my theologové analogicky stejně jako vy světští zpytatelé čistě lidským způsobem pracujeme a nikterak pevnými, nadpřirozeně zjevenými pravdami Božími a neomylností církevní v této zpytbě zotročováni nejsme, ale v nich jako v zářných hvězdách světlo a teplo při práci dostáváme, která, zasvítí-li na ni slunce neomylnosti církevního dogmatického prohlášení, dostává nejvyššího lesku a nejvzácnější již zde na světě odměny — tedy opět jako vy světští učenci, když vidíte, že pracný váš vynález stal se předmětem naprostého schválení vědeckého světa a celého lidstva.

Nyní snad již vidíte, v čem je s t a r á *ustálená* pravda a chybnost a v čem je *nový* pokrok u vás i u nás. Nejen my theologové, pane profesore, podáváme, jak jste uštěpačně tvrdil, lidu starou »plesnivou kůrku«, ale i vy moderní přírodozpytci podáváte ji také, poněvadž i vy ve výzkumech vycházíte a začínáte od starých, staletých pravd, jež vám zanechali dokázané vaši vědečtí předchůdcové, jak my theologové ve zpytbě náboženské, přejímajíce pravdy zjevení Božího, neomylná prohlášení (dogmata) úřadu církevního za podklad a řadidlo prací, konaných ve světle rozumu lidského a přirozené schopnosti jeho. Vědy pravé v tomto směru bezpředpokladové vůbec nestává, ani u nás ani u vás.

(Pokračování.)

Před obrazem prvních Přemyslovců.

(Z »Vyšehradských písní.«)

Vy postavy! — Jak gigantické stíny
z mlh spějete kol v říši tesknych dum
a halíte mou duši rouchy svými
a loudíte mi píseň z chudých strun . . .
Já vidím vás, zřím lící vašich mrak —
bez hlesu čtu, co tají mi váš zrak
a v srdci cítím stesk a v duši bol,
jak hřbitova bych kříže viděl kol —
jak pohřební zpěv zněl by do oblak,
a v tmu se halil vrch i dol!

Kol kráčíte kams' do mlhavých dálek,
z kad Věčna zeje dutý, prázdný čas,
kde stopa mizí věkovitých válek —
chřest okovů i pádných mečů hlas . . .
A za vámi — ej korouhvice vlá,
sto tisíc blesků bije — hřmí a plá —
a před vámi jak stádo cizích much,
jak jedovatý plaz a z pekla duch: —
lstný cizák běží a s ním bída zlá,
jež ničila kdys' český luh!

Ne zlatý laur: — sněť lípy halí skráně;
ne hymnus barbarů vám hřímá vstříc,
však tichá píseň zádumčivé stráně,
již Vltava v svém lůně skrývajíc
vždy za měsíčných nocí vyzpívá,
když Libušin zjev kolem bloudívá . .
Vy jdete v před a spěje kolem noc —
a v ní, jak volal by kdos' o pomoc: —
lká vítr — hučí, srdce rozrývá
a živlů strašnou budí moc!

Však stíny vaše tiše kráčí kolem,
jich staletý krok neudusí vztek,
ni jméno jejich nestrhne svým vzdorem,
byť litý byl jak mořské vlny jek . . .
Dál povedou nás v přední šik a boj: —
my pevný vůz a oni pevná voj,
my ostrý meč a oni jeho hrot!
My vítr — oheň — síla — příval vod,
a oni *Svornost*, s níž nás Bože spoj,
ať nezdolným jest český rod!!

Jos. Hais Týnecký.

Dopisy z Habeše.

Italsky sepsal P. FRANTIŠEK da OFFEJO, misionář-kapucín.

Do češtiny přeložil Václav Kneti.

V italském originále má přeložený spisek název »dall' Eritrea« (z Eritree), ale poněvadž pojednává o zvycích a obyčejích Habešanů vůbec, dal jsem mu dle jeho obsahu nadpis »dopisy z Habeše«. Jako úvod dovoluji si předeslati tyto řádky.

Habeš jest křesťanská říše ve východní Africe nedaleko pobřeží Rudého moře. Prostírá se mezi 15° a 6° s. š. a 35° a 40° v. d., a připočteme-li k tomu osazené území Haráru, až k 43° v. d. Na severu hraničí s italskou državou Eritreou, na západě s mahdijským Súdánem a na ostatních stranách na kraje divokých kmenů gallských a somalských. Území Habeše, odpočítáme li Harár a některé pouze z pola ovládané kraje Gallů, zaujímá 508.000 km² dle Lüdecke, 444.188 km² dle Levasseura, z čehož na kraj severně Abáje (Modrého Nilu) připadá 178 tisíc 336 km², na Šou uvnitř masivu habešského 74.668 km² a na jihohabešskou část masivu až do Kaffy 191.184 km² (dle Levasseura). — Počet obyvatelstva v Habeši jest asi 4,500.000. Dříve bylo zalidnění země značnější, kleslo však hlavně následkem hladu a cholery. — Politicky skládá se Habeš ze tří království: Tigre, Amhary a Šoe, jež jsou rozděleny na provincie a okresy. Hlavním městem říše jest Ausotto v Šoi; hlavním městem v Tigre jest Adua, jež má 3000 obyvatel, dále Gondar se 4000 obyv. a staré hlavní město Aksúm s 5000 obyv. V Šoi jsou Angolala a Ankober se 7000 obyv., někdy hlavní město Šoe. — Absolutním panovníkem jest negus, který má k ruce státní radu 12 soudců. Správa a řízení země jest lenní. Povinnost válečná jest pravidelná a každý místodržitel musí dle velikosti provincie postaviti poměrný počet vojínů. (Viz »Ottův slovník naučný«, heslo »Habeš«.)

Pokřesťanění Habeše stalo se za císaře Konstatina Velikého (306.—337.) na zvláštní způsob, o němž zevrubně vypravuje Rufinus (H. E. 1., 9.) a po něm řečtí dějepisci církevní, skrze Frumentia a Aedesia. Mladíci tito podnikli kolem r. 316. námořní cestu výzkumnou s kupcem nebo také přírodozpytcem Meropiem

z Tyru ve Foinikii a byli v jednom přístavě Rudého moře zajati, kdežto ostatní mužstvo bylo pobito. Frumentius a Aedesius, vynikajíce krásou, dáni byli za otroky králi sídlícímu v Aksúmu. I získali si brzy jeho důvěru, že jim byly svěřeny důležité úřady, čehož použili k šíření víry katolické. Krátce před svou smrtí je král propustil na svobodu, ale vdova po něm je snažně prosila, aby jí pomáhali při vychování nástupce trůnu a ve vládě po čas jeho nezletilosti. Frumentius použil svého postavení jako regent k utvoření křesťanské obce z obrácených domorodců a křesťanských kupců v zemi usazených. Po dosažení dospělosti princově odebral se Aedesius zpět do Tyru, kde se stal knězem. Frumentius však šel do Alexandrie, kde podal nově povýšenému arcibiskupu Athanasiovi zprávu o pokrocích křesťanství a byl od něho posvěcen na prvního biskupa habešského r. 328. Vrátiv se do země, pokřtil krále a mnoho velmožů a seč byl, šířil víru katolickou. Šíření tomu příkře na odpor se postavil císař Konstantius kolem r. 356., přívrženec Arianů, ale marně. Dílo započaté podporovali hlavně mnichové horního Egypta, kteří též pracovali na aetiopském překladu bible. Dějiny pozdější habešské církve jsou temné. Podobá se, že králové a velmoži říše začali první odpadávati od víry katolické, jisto však jest, že ponenáhlu v provincii habešské zavládl monofysitismus, nejvíce ve století desátém. Pokusy, přivésti Habeš k církvi katolické zpět, již záhy se staly, zejména tak činili Mikuláš IV., Jan XXII., Pavel III., Julius III., Pius IV. a Portugalci, ale s prospěchem nepatrným. Hlavně jesuité pracovali o obrácení Habeše. Zvláště P. Paez, kterého dějepisci nazývají druhým apoštolem Habeše. Týž kázal v řeči lidu a přivedl r. 1607. ke katolictví i krále Socinia či-li Seltena Segueda, který panoval od r. 1604. do 1632. Socinius učinil patriarchou Alfonse Mendeza, jesuitu, a staral se, by vymizely staré zvyky protikřesťanské, hlavně opětování křtu na den epifanie (zjevení Páně), obřízka a jiné. Avšak vznikla vzpoura lidu pobouřeného od mnichů a Socinius byl nucen, prohlásiti krátce před svou smrtí svobodu vyznání. Syn a nástupce jeho Basilides čili Fasildas (1632.—1665.) vyhnal svého katolicky smýšlejícího strýce, patriarchu a ostatní jesuity a zapověděl katolickým kněžím pobyt ve své říši. Od té doby až po dnes se Habešská církev drží monofysitismu.

V nové době byly misie v Habeši obnoveny za Řehoře XVI. r. 1838. Nejprve byla pro Habeš zřízena apoštolská prefektura, která byla později proměněna v apoštolský vikariát. Justin de Jacobis, biskup Nilgolisský, který stál vikariátu v čele s mnohým nebezpečím, mohl již od r. 1843. zaznamenati krásné výsledky, zejména po obrácení německého přírodozpytce Schimpera, který se byl oženil s katolickou Habešankou. Také biskup a pozdější kardinál Massaia, apoštolský vikář Gallů, navštívil mnoho míst v zemi, získal mnoho duší a vysvětil 25 domorodých kněží. Do jeho rukou odpřisáhl Teklafa, opat nad 1000 mnichů, heresi. — Roku 1847. se však ocitl exkomunikací abunovou v nejkrajnějším nebezpečenství života; rovněž de Jacobis musil hledati útočiště na různých místech. Ale přece byly pro tyto misie od 1843.—1853.

vyhlídky velmi příznivé. Avšak r. 1854. vypověděl vítězný král Theodor katolické misionáře ze země a zapověděl jim návrat pod velmi těžkými tresty, což ale přece nemohlo úplně zabrániti pokračování nebezpečné pastýřské činnosti pro katolické Habešany.

Co se týče zařízení habešské církve, jest nejvyšší její hlavou »abúna« neb »abba salama« (otec pokoje), který zpravidla sídlí v Gondaru (jeden čas byl také v Tigre) a má jediný právo pomazati krále nebo císaře, udělovati svěcení (výhradně biskupská), jakož i dispensace. Jest připomínán v církevních modlitbách po patriarchovi Koptů v Kairu, s nímž se po svém posvěcení jen málo stýká a může jen od něho býti sesazen pro dokázané zločiny. Při značných příjmech z pozemků, dávek a sbírek má, ačkoli jako cizinec není zpravidla mocen řeči zemské, veliký vliv politický i u vládců. Jemu nejblíže co do hodnosti jest nejvyšší hlava klášterního duchovenstva, takřka řádový jenerál pro mnichy Debra Libanosské, který rovněž bydlí v Gondaru a musí spolu s abúnou mnoho jednati v otázkách církevních. Vedle mnichů Debra Libanosských, v kongregaci spojených, kteří uctívají jako svého zakladatele habešského patrona Teklu Hatmanota, jsou ještě mnichové Abba (otce) Eustathia, kteří nejsou spojeni v kongregaci, ale mají společnou řeholi a s prvnějšími žijí ve sváru pro sporné otázky theologické. Mnoho klášterů mnichů se nalézá v blízkosti klášterů ženských, které do nich vstupují ponejvíce teprve ve věku 45—50 let, kdežto muži se zasvěcují v každém stáří stavu řeholnímu. Vůbec život mnišský a poustevnický jest v Habeši velice oblíben a rozšířen. (cfr. Ottův slovník naučný, heslo »Habeš« a Wetzer & Weltes, »Kirchenlexikon», heslo »Abessinien.«)

Dopis první.

Obsah:

1. Příležitost a udání látky. — 2. Žalostný stav křesťanství v Habeši. — 3. Lhostejnost kleru schismatického. — 4. Pověry zavedené. — 5. Náboženský cit lidu.

Drahý P. Josefe!

Keren, v červnu 1902.

1. Chceš tedy opravdu, abych upokojil tvoji touhu? Dobrá, učiním tak, ale pod tou podmínkou, že nebudeš míti tolik na spěch.

Popsati zvyky a obyčeje Habešanů a popsati je tak, jak si přeješ, vypravovati totiž, co jsem viděl a slyšel, nemohu jistě pouze v jednom dopise. Aby pak jeden dopis stíhal druhý, toho nebudeš, jsem jist, žádati ani ty, jestliže si představíš a uvážíš, jakou práci nám dávají zdejší drazí mourkové*) a trošínku také i naši Italové.

*) Barva pleti Habešanů vykazuje odstíny od světle olivové hnědi až k tmavé černi; nejčastějším odstínem jest hněď s nádechem do červena. Pleť žen je celkem světlejší. Lebky jsou z pravidla dlouhé, jen výjimkou střední, čelo vysoké, klenuté, nos rovný nebo jen slabě ohnutý s tupým zakončením, ústa značně vystouplá se rty masitými až i zduřenými, brada poněkud hranatá. Vzrůstu jsou pro-

Ostatně i to bude k tvému prospěchu, protože mezitím se budu moci lépe přesvědčiti o pravdivosti našich sebraných zpráv, tak že to, co ti napíši, bude míti záruku morální jistoty. Vím, že mi řekneš, že za sedmiletého pobytu v těchto končinách bych měl býti dobře obeznámen se zdejšími zvyky a obyčeji; ale já myslím, že obyčeje kteréhokoliv národa jsou pro cizince vědou takřka nevyčerpatelnou, tak že čím více se studují, tím více se jich nalézá neznámých a čím více se pozorují, tím více nových věcí se odhaluje. Proto čas a strpení!

Spíše ti chci připomenouti ještě jinou věc; že totiž při popisování zvyků Habešanů mám na zřeteli jenom Habešany křesťany heretiky. Neboť co se týká musulmanů, mají z největší části zvyky všecky své vlastní. Co se pak týká kacířů obrácených ke katolictví, je přirozeno, že spolu s bludy ve víře odvrhli i všecky obyčeje neslušné, všecky zvyky pověrečné a mnoho jich stále ještě odkládají z těch, které nejsou sice neslušné nebo pověrečné, ale přece prozrazují lid dost opozděný ve vzdělanosti a v pokroku křesťanském.

Avšak na naštěstí katolici tvoří dosud nejmenší část a i oni jako jejich krajané lpí velmi houževnatě na svých zvycích, jež zachovávají jako zákony nezrušitelné. Nejsou řídké případy, že když byli usvědčeni o absurdnosti nebo bláhovosti některého ze svých obyčejů a když byli přinuceni vyznati, že by bylo lépe, jednati jinak, se vytasili s »*lemad ejú*« (tak je to zvykem), což znamená: tak jsem se tomu naučil od svých otců, tak musím a chci jednati i já. A ty se musíš spokojiti s neplodným schválením, s jakým byly přijaty tvoje pokrokové vývody.

Příčinou pak tohoto neutěšeného zjevu, který ostatně není vlastností jen samotných Habešanů, jest hluboká nevědomost, v níž neustále žili; nevědomost, která jim nahání strachu jako před největší potupou, že budou nazváni novotáři, mudrci a podobně. A proto i poučování a styk s Evropany velmi málo pomůže, aby byli přivedeni na cestu občanského pokroku, nýbrž bude k tomu třeba času a i to nemálo.

A nyní ještě jinou poznámku. Zvyky, jež ti budu popisovati a jež se týkají Habešanů v naší kolonii erytrejské, mohu říci, že jsem pozoroval sám; ale u zvyků, jež se týkají těch, kteří obývají ostatek Habeše, byl jsem nucen spolehnouti se na zprávy jiných. Ostatně odchylek není mnoho. A pak, chceš-li se o nich poučiti dokonaleji, nepotřebuješ, než si přečísti »*mých třicet pět let misijních v horní Ethiopii od kardinála Massiai*« a jiné popisy cestovatelů italských a cizozemských, kteří prodlévali v těchto krajinách.

---

středního; muži mají 156—160 cm, ženy 145—148 cm výšky, muži však dosahují tu i tam i 170 cm. Celkový vzrůst těla jest úměrný a jmenovitě ve vlastních horských krajinách vynikají Habešané širokými plecemi a svalnatými údy. Za to v nejjižnějších se vyskytují převážně postavy hubené a vychrtlé, jmenovitě v Samhaře a Qolle. Ruce a nohy jsou velké. Vlasy černé, ne hrubé, jsou kudrnaté a dosahují značné délky; vousy skrovné, tmavohnědé, oči živé, intelligentní. Mladé dívky jsou začasté velmi půvabné, pročež jsou velmi hledány pro turecké a arabské harémy; ženy však jsou náchylny k stloustnutí a brzy stárnou. (Ottův slov. naučný. Heslo »Habeš«.)

Než dosti již předmluv! Jinak se vydáme v nebezpečenství, že uděláme vchod vyšší, než-li dům sám. Začnu ti raději hned něco vypravovati o náboženství a kultu zdejších ubohých rozkolníků.

2. Přirozeně, přijíti ti s vypravováním, jak tvrdošijným byl bludařem Dioskorus,*) patriarcha alexandrijský, od něhož odvislá

*) Dioskurus byl patriarchou v Alexandrii v Egyptě 444.—451. a smutně se proslavil pověstnou »loupežnou synodou« v Efesu 449. (latrocinium Ephesinum.) Z jeho dřívějšího života není nic známo. Po smrti patriarchy Cyrilla zjednal si Dioskurus zvláštní líčenou zbožností přístup na stolici patriarchální. Ale brzy začal výstupovati jako pyšný, panovačný a ukrutný muž, spíše jako tyran než biskup. Zacházel tvrdě a nespravedlivě s příbuznými svého předchůdce při vykonávání jeho poslední vůle, jednal zpupně s císařskými guvernery v Egyptě, sesazoval duchovní bez procesu a obnovil starý spor s patriarchou Antiochenským o přednost obou stolic. Avšak největších zločinů se dopustil v záležitosti Eutycha, kněze a archimandrity kláštera na blízku Konstantinopole. Eutyches totiž bludně učil, že v Kristu Pánu jest po jeho vtělení pouze jedna přirozenost a stal se tak původcem bludu zvaného monofysitismus. Jeho žáci spojení božské a lidské přirozenosti Krista Pána v jednu vykládali různě. První žalobu na Eutycha podal Antiochenský biskup Domnus, ale jak se zdá, bez výsledku. Brzy potom jej obžaloval biskup Eusebius z Dorylaea ve Frigii na synodě v Konstantinopoli konané r. 448. za tamějšího patriarchy Flavia. Eutyches na předvolání se nedostavil, vymlouvaje se, že mu to nedovoluje »přímá askese«, ale prohlásil v zaslaném dopisu, že v Kristu Pánu po jeho vtělení se klaní jen jedné přirozenosti, a to božské, která se stala člověkem; Kristus že je sice pravý člověk, ale jeho tělo prý není s naším stejné podstaty; a že nikdy v Kristu dvou přirozeností neuzná. Po několikerém vyzvání a předvolání se dostavil přece, ale pod ochranou stráží císařova milce, eunucha Chrysaphia, který jej měl předati synodě jen pod tou podmínkou, že bude propuštěn na svobodu. Tam opakoval Eutyches svůj blud o jedné přirozenosti v Kristu Ježíši po jeho vtělení, byl vyobcován a sesazen a jeho učení odsouzeno. Poněvadž pak Eutyches žaloval u císaře Theodosia II., že Flavian na jeho appellaci do Říma nedbal a akta konané synody zfalšoval, svolal císař r. 449. ku prozkoumání těchto obvinění novou užší synodu, na níž prohlášeno obvinění z falšování za bezpodstatné a o odvolání nerozhodnuto. Proto císař i Eutyches se obrátili k papeži do Říma, kamž i Flavian zaslal akta synody. Odpovědí na to bylo odsouzení bludů Eutychových od papeže Lva I. Mezitím se začal zastávati Eutycha patriarcha Alexandrijský Dioskurus, na něhož se byl onen obrátil, aby jeho pomocí svoje odsouzení zrušil. Byl to tah velmi dobře vypočítaný. Biskupské sídlo v Konstantinopoli se bylo přenesením císařské residence povzneslo k vysokému stupni a hrozilo vytlačiti stolici Alexandrijskou z jejího dosavadního postavení a proto bylo skoro nepřetržitě žárleno v Alexandrii na biskupskou stolici v Konstantinopoli. K tomu se ještě přidružila osobní ctižádost Dioskura, který se této příležitosti uchopil oběma rukama, aby Konstantinopolského patriarchu Flaviana pokořil a aby jej, jako protivníka Eutycha, který příliš horkokrevně byl potíral bludné učení Nestoriovo o dvou osobách v Kristu Ježíši, až zabředl do opáčného bludu, aspoň dle zdání obvinil z bludů nestorianských. Přičiněním eunucha Chrysaphia svolil císař k nové synodě na podzim r. 449. v Ephesu, která byla od Dioskura již předem sorganisována v soudní dvůr velmi nespravedlivý a násilnický. Povolal k ní 10 metropolitů svého okrsku a 10 biskupů, jednoho zástupce orientálních mnichů, kteří stranili Eutychovi, vůbec jenom přátele tohoto a pominul úplně jeho protivníky. Biskupové, kteří v Konstantinopoli bludy Eutychovy byli zavrhli, mohli sice býti přítomni, ale ne aby jako soudci hlasovali, nýbrž spíše jen aby vyslechli rozsudek synody. Ani legáti papežští nesměli předsedati ani list Lva I. o pravém katolickém učení o přirozenostech v Kristu nesměl býti předčítán. Dioskurus podržel předsednictví pro sebe, ozbrojené mužstvo bylo na blízku a velké zástupy mnichů s obušky byly pohotově, aby předem ujednanému osvobození Eutychově zjednaly úctu a důraz. Lstí a násilím sehnal Dioskurus hlasy k osvobození Eutycha a odsouzení Flaviana; a když tento proti tomuto nesprávnému jednání protestoval, ohlásiv odvolání k papežské stolici, vyskočil Dioskurus se sedadla a stloukl Flaviana pěstmi a skopal jej nohama tak ukrutně, že následkem toho za několik dní vypustil duši. Konečně zašel Dioskurus tak daleko, že

byla zdejší křesťanstva, týž, který v V. století odtrhl Habeš od církve katolické a dal v ní rozsévati bludy Eutychetovy, bylo by křivditi lektoru bohosloví. Rovněž tak dobře víš, nebo můžeš snadno dovoditi, že církvi habešské, když se odtrhla od střediska života, jímž jest Řím, se přihodilo totéž, co stihlo všecky ostatní rozkolnické církve na východě; že totiž upírajíc svrchovanost papežovu a hřešíc proti Duchu sv., upadla v nejnetečnější nečinnost a ve zmatek a nevědomost ve věcech víry největšího politování hodnou. Ba nejsouc ještě ani s tím spokojena, obnovila a přibrala tolik obyčejů z náboženství židovského, nechala vlouditi se do lidu tolik pověr, že opravdu třeba zvolati: »Ubohé křesťanství, do jakého stavu jsi bylo uvedeno v Habeši!«

Ale aby se nezdálo, že neprávem pomlouvám, budeš se pamatovati, jak jsi četl v Massaiovi, že kněží habeští obyčejně ani nerozumějí řeči, které užívají při posvátných úkonech, tak že zaměňují spolu modlitby s rubrikami a zpívají všecko napořád, jak to za sebou následuje; takový je skutečně stav kněží schismatických zde; tak po seminářích, školách, pravidelných kursech, zkouškách, vědeckých knihách, vůbec po nějakém pevném vyučování ani stínu zde nenajdeš. Nanejvýše, nanejvýš tak něco mezi mnichy.

Jsem jist, že kdybychom se trochu hlouběji ptali sta zdejších kněží na to, co věří, nebo kdybychom žádali trochu obšírnější výklad apoštolského vyznání víry, sotva jeden, kdož ví, by dovedl odpověděti správně. Všickni ostatní, jsem jist, by byli popleteni a odporovali by si navzájem i v nejzákladnějších bodech křesťanské víry.

Abych ti uvedl nějaký doklad, někteří mají za to, že proměna chleba a vína v tělo a krev Ježíše Krista se děje na samém

---

na nepopsané membraně sebral hlasy, prohlásil papeže Lva I. za sesazena a připojil tak ke svým dosavádním zlým skutkům zločin padělače a buřiče. Papež Lev I. vynesl nad ním i nad Eutychem exkommunikaci na synodě v Římě a vymohl svolání sněmu obecného do Chalcedonu roku 451., kde byl Dioskurus po prozkoumání četných žalob proti němu vznesených pro podporování odsouzené herese Eutychovy, pro hrubé násilnosti v Ephesu a ještě pro mnoho jiných špatných věcí uznán za vinna. Rozsudek proti němu vynesený zněl na sesazení a vyhnanství do Gangra v Paflagonii, kde také zemřel r. 454.

Spor s monofisity se táhl dále dlouhá léta. Dnes jsou monofysité v patriarchatu Antiochenském, k němuž patří Syrie, Mesopotamie, Malá Asie, Cyper a Palestina, dále v Armenii, jakož i v Egyptě, kde se též nazývají Jakobité nebo koptičtí křesťané a konečně i v Habeši. Křesťané v Habeši byli zapleteni do bludů monofysitských patriarchou Alexandrijským Dioskurem, poněvadž jejich církev s Alexandrijskou souvisela a svou nejvyšší hlavu jmenováním abúny nebo-li metropolity od ní dostává. Až do dnes se křesťané tamější z bludů těch nevyprostili.

Vedle monofysitů žijí v Habeši četní, nevědomí, ale pracovití židé (falášové), kteří se tam jistě velmi záhy byli přistěhovali. Dle vypravování lidu bylo dříve židovství převládající; královna ze Sáby prý porodila Šalomounovi syna Menileka, který prý byl v Jerusalemě vycvičen a pak ve své vlasti zavedl bez překážky zákon mosaický, od něho prý měla původ starší panovnická dynastie. — K židům se též počítají kočující »Zalánové«, kteří se považují za israelity a od zemské církve jsou odtrženi. — Dále jsou Kamantové, kteří přes to, že podrželi křesťanské kněze, jsou skoro úplnými pohany. — Veliké pokroky učinil v Habeši též islam, jímž bylo zavedeno mnohoženství. (cfr. Wetzel & Weltes »Kirchenlexikon« a Ottův slov. naučný).

začátku mše svaté; druzí opět, když se klade chléb a víno na oltář dlouho před obětováním; jiní že při slovech konsekračních při pozdvihování; jiní konečně že při modlitbě, jež následuje bezprostředně po pozdvihování.

Tak o papeži se čte v jejich »Fetha Negesti« (kodex králů), v habešském to zákonníku církevním i občanském, jejž před nedávnem přeložil a vydal prof. Guidi Ignác, ve 4. kapitole o patriarších: »Církevní sněm sv. Otců v Nicei nařídil, aby na celém »světě byli jen čtyři patriarchové . . . ; a hlavou jejich a knížete»tem aby byl ten, který zaujímá stolici Petrovu v Římě, podle »toho, co nařídili apoštolové.« A o několik stránek dále: »Patri»archa jest jako otec ve své moci nad dětmi. A jako patriarcha »má vládu a moc nad těmi, kteří jsou mu podřízeni, tak »i titulár římský má moc nade všemi ostatními patriarchy, protože »je hlavou, jako Petr, který měl moc nade všemi hlavami křes»ťanů a nad společností lidí křesťanských, protože jest náměst»kem Krista, Pána našeho, nad jeho lidem a nad jeho církvemi.« Mnozí však mají za to, že papež je hlavou církve jen pro svůj čestný titul; jiní však mu přímo upírají všeliký primát, jak cti a důstojnosti, tak i právomoci.

Konečně co se týká jejich základního bludu samotného, totiž jedné přirozenosti v osobě Ježíše Krista, někteří tvrdí, že přirozenost lidská byla od božské tak pohlcena, že zmizela úplně, jako kapka vody vržená do nesmírného oceanu, a proto se nerozpakují tvrditi, že na kříži umřela přirozenost božská. Jiní však majíce toto tvrzení vším právem za bezbožnost, učí jakémusi pomíchání obou přirozeností, tak že se z nich utvořila jakási třetí, jež by ovšem nebyla ani pravou přirozeností božskou ani lidskou.

Když vše shrneme, ve věcech víry ospravedlňují úplně název Habeše (Abyssinia), který jim byl dán na potupu od Egypťanů; jméno to znamená zmatek a Habešané je mají v největší ošklivosti, chtějíce býti nazýváni Ethiopy a ne Habešany a zemi svou Ethiopií a ne Habešem.*)

3. Jestliže se kněží rozkolničtí nestarají o své vlastní vzdělání, představ si, zdali pak mají starost o vzdělání cizí. Kázání, katechizování, exhorty, pastýřská bdělost a horlivost o duchovní blaho lidu jsou pro ně věcmi neznámými. Celé jejich zaměstnání záleží v tom, že někdy slouží mši svatou, posluhují trochu sv. svátostmi a posvětí nůž, když se má zabiti některé zvíře k jídlu.

Pravil jsem, že někdy slouží mši sv., neboť ve skutečnosti neznají jiné mše kromě slavné neb zpívané. A poněvadž ta mimo celebranta vyžaduje aspoň ještě jednoho kněze assistujícího, jed-

---

Jméno etiopské »abašá«, nebo »habašá« pochází od arabského »habaš«, jímž Arabové označují směsici kmenů Habeš obývajících. Egypťané a Nubové užívají jména »Beled el Habeš« neb »Beled el Habša«. U Marka Pola vyskytá se jméno »Abasie«, u Portugalců XVI. stol. »Abascia«, z čehož povstaly v XVIII. stol. zkažené formy »Abysinia«, »Abesinia«. Od zavedení křesťanství užívá se u domorodého obyvatelstva jména »'Itjopjá«, ve dvorním stylu »Aity opia«. (cfr. Ottův slov. nauč. h. »Habeš«).

noho jáhna a dva ministranty, proto v krajinách, kde není možná dostati tyto osoby, se mše neslouží, leda snad jen na Boží Hod velikonoční. Ale i tam, kde jest nadbytek takových osob, jest věcí obyčejnou, že se neslouží než jediná mše, a to jen ve dni sváteční a pak čtyři mše za zemřelé, jak jest v obyčeji u těch, kteří mohou zaplatiti výlohy s nimi spojené, totiž 12. a 40. dne po smrti, po šesti měsících a po roce.

Řekl jsem též, že úřad zdejších kněží pozůstává v tom, že přisluhují trochu svátostmi. A zatím vyjmeš-li křest, který se odpírá i dětem, jež umírají přede dnem od obyčeje ustanoveným a vyjmeš-li manželství, jež spíše než posvátným úkonem v kostele je světským obřadem v domě snoubenců, jak ti míním popisovati v jiném listě, co se ostatních svátostí týče, biřmování už neexistuje; svátost oltářní se uděluje jen při mši sv., zpověď neexistuje, leda jen pro hříchy velké a veřejné a vykonává se doma, na ulici, kdekoliv a způsobem dosti zběžným; konečně i poslední pomazání vyšlo ze zvyku a když někdo umírá, přichází přivolaný kněz do domu nemocného, žehná znamením kříže vodu, kropí jí nemocného a když k němu promluvil několik slov útěchy, skončil již svůj úřad.

O tak četných a tak rozmanitých úkonech, o mnohonásobných pobožnostech a nábožných cvičeních, jež se u nás konávají, o častém přijímání sv. svátostí, třídenních a devítidenních pobožnostech, misiích, duchovních cvičeních a jiných veřejných úkonech náboženských není zde ani ponětí.

4. V náhradu za to však podržují obřízku a světí sobotu s nedělí, nejedí masa ze zvířat poražených od nevěřících, od mohamedánů, ba ani od Řeků schismatických, zdržují se požívání zvířecí krve a masa zvířat zdechlých a činí mosaický rozdíl mezi zvířaty čistými a nečistými.

Přibírají také rozličné druhy pověr. Na př. jakmile Habešan spatří poprvé vycházeti nový měsíc, sebere chutě kousek slámy a položí si ji na hlavu, aby mu měsíc přinesl štěstí. Když prodal voly a krávy, vytrhne každému zvířeti trochu chlupů a položí si je na hlavu, aby u něho zůstalo štěstí a požehnání. Když na mlatě domlátili a odváději krávy, vytrhnou jim také trochu srsti a hodí ji na obilí. Majíce pak obilí při čistění přehazovati, udělají napřed ve mlatě jámu a nechávají ho do ní při přehazování padati, aby nikdo hromady obilí neviděl, jehož by jinak ubývalo. A když jsou s tím hotovi, hodí na vrch hromady improvisovaný kříž nebo některé nářadí jako srp, sekeru, šavli a na jedné straně zapálí kadidlo, aby tak zahnali ďábly, aby neodnesli obilí. Potom si obyčejně zasednou k jídlu a nikdo nesmí promluviti, ba ani cizinec se nesmí přiblížiti k mlatu; hodí pak kousek chleba nebo vylijí trochu piva na hromadu obilí a sotva že jím byli naplnili pytle, musí je odnášeti ve vší tichosti. A běda tomu, kdo by při všech těchto pracích pronesl slovo »*hebei*« t. j. opice, obilí by mu učarováním zmizelo.

Mají dále jakoby za články víry čarodějnictví a kouzla a nosí neustále buď na krku nebo ruce nějaký amulet, který by je před nimi chránil. Amulet bývá nejčastěji zhotoven z řeménků,

proužků pergamenových, na nichž byl napsán nějaký veršík z Písma sv. od debtery, který je proto považován za kouzelníka. A nelze říci, že by to konaly jen osoby ze sprostého lidu, jak se tak často přiházívá i u nás, nýbrž mohu tě ujistiti, že to obyčejně zachovávají i osoby lepší a kněží, nebo aspoň kněží se jistě nestarají, aby tyto předsudky vykořenili.

Jak vidíš, netvrdil jsem neprávem, že zkoumajíce přítomný stav heretické církve habeške, jsme nuceni zvolati: Ubohé křesťanství, do jakého stavu bylo zde uvedeno!

5. Než nechtěl bych, abys z toho ze všeho uzavíral, že národové tito mají velmi málo smyslu a citu pro náboženství, nebo že se oň v životě málo starají. Docela naopak! Církev, řeknu officielní, nebo lépe jejich křesťanství se liší od toho, jemuž učili Kristus a apoštolové a následkem toho bys tu nalezl velmi málo ducha evangelického; ale co do úkonů zevnějších, materielních, chceš-li a často i pověrečných, těch mají více než katolíci. Stačí ti, řeknu-li, že jen zasvěcených svátků pro všechna místa závazných mají mimo sobotu a neděli čtyři měsíčně a ročně čtyřicet devět stálých a třináct pohyblivých, to jest více než polovička roku. Rovněž i postních dnů stálých i pohyblivých mají dvě stě čtyřicet.

A půst jejich není nikterak mírný, nýbrž je vždycky přísný, a od půlnoci do poledne jest absolutně zapověděno jísti a píti cokoliv, kdyby to bylo i sv. přijímání; tak že majíce sloužiti mši sv. ve dny postní, prodlužují ji až přes poledne, aby neporušili postu posvěcenými způsobami. Rovněž i mše a posvátné obřady, při nichž jsou povinni ve svátek býti všichni, netrvají méně než dvě hodiny.

A věru, nepřestupují těchto svých náboženských povinností; ba naopak nemálo se pohoršují nad našimi Evropany, kteří si to přičítají jaksi za slávu, mohou li se ukázati bezbožnými a pohrdají z hloubi duše náboženstvím protestantským, protože zevnějších úkonů náboženských zachovává málo nebo docela žádné.

K tomu všemu připoj, že nezabijí zvířete žádného, jestliže nůž nebyl napřed posvěcen od kněze a jestliže napřed neudělali znamení kříže na krku zvířete; připoj k tomu ještě zvyk, nositi na krku malý křížek zavěšený na šňůrce z černého hedvábí, jakož i zvyk, že všickni přispívají ku stavbě a vydržování kostela prací i penězi.

Avšak co nade všecko prozrazuje náboženské smýšlení Habešanů, jest nejvyšší úcta, kterou vzdávají jménu Božímu a svatých, tak že není nikdy nebezpečenství, že by se mu rouhali a mocně se pohoršují nad Italiány, když je slyší kliti a se rouhati; je to dále úcta, kterou dávají na jevo ke kostelu nejen tím, že respektují jejich immunitu, když se do nich uteče některý provinilec, nýbrž i tím, že, když jedou na koni mimo kostel, neopomenou nikdy s koně sestoupiti a vykonati ten kus cesty pěšky, jakož i tím, že nikdy si nedovolí plivnouti nebo vyčistiti nos na podlahu kostela. O jak mnoho by se od těch, kteří jsou považováni skoro

za barbary, mohli v tomto ohledu naučiti naši Italové (a jiní za vzdělané se považující národové!)

Než pro dnešek dosti; neboť jinak hrozí nebezpečenství, že můj dopis se stane příliš dlouhý. Na jinou dobu, budeš-li míti strpení, odkládám pojednání o jejich svátcích a o jejich posvátných obřadech.

Pozdravuj ode mne všechny a modli se

za svého nejoddanějšího spolubratra

Frá *Františka da Offejo,*

(Pokračování.) kapucina.

Staré vdavky.

Kulturní obraz ze staré Prahy z roku 1567—1568. Napsal dle pramenů veřejných ADAM CHLUMECKÝ.

I.

Na Starém městě Pražském, v těsné uličce u mostu, byla hospoda »U Kuželky«, jíž měl najatu Voneš Korbel, sběhlý bečvář. A ježto byl hlava neklidná, chodili za ním všichni nespokojení tovaryšové, hlavně soukenníci a bečváři, kteří ho zachovali ze starých let v dobré paměti. A Voneš, maje hlavu často pod víchem, dával radu ohnivou, a konšelé na radnici nestačili rovnati mistry s tovaryši. Měli ho za to v žaludku a dávali po něm dobře pozor, majíce pro něho vždycky místo na vybranou, aby ho za popouzení hodili buď do »Špinky« neb do »Polévky«, kdež ho biřiči již jedenkrát krotili! A toho jim Voneš nezapomněl!

Bylo právě druhého dne po hromnicích. Zima tuhá, mlhavá, a městem strašily všeliké »přímorky«. Mnoho lidí onemocnělo a mřelo. Kdo mohl, seděl za kamny, aby si venku něčeho neutržil. Hospody byly prázdny. Také u Korbelů celý den nebylo živé duše, teprve večer, když již dávno byly odzvoněny »kumplety«, přišoural se suknař Vavřík Kocour, a třesa se zimou, posadil se pod velikými kamny. Korbel si sedl proti němu a zadíval se mu důvěrně do očí.

»Herež, tebe svrbí nos?«

»A ba svrbí! Aby člověka nesvrběl! Dělají s člověkem, jak s pacholetem!«

»Špatně se těšíš na tarmak!«

»E však, zítra po něm beztoho mnoho nebude! Která koza se bude táhat po zamořených ulicích, v mokré mlze a po náledí. Koně si lámou hnáty a pohodný jich nestačí sbírat! A já mám odnášet na trh čtrnáct postavů sukna!«

»Nejsi povinen!«

»Vím, že ne, a což se naprotivím!?

»K tomu nesmí mistr tovaryše nutit! Na radnici jim to již několikrát zřetelně povědĕli i zapovědĕli, ale, vy si sami škodíte, že jim podlízáte.«

»A nejen sukno na tarmak nosit. Abych i barvy dělal a když jdu do lázně v sobotu, abych si ji zaplatil sám! To přece nikdy dříve nebývalo!«

»To ne!«

»A má býti ještě hůře! Mistři se na nás domluvili, že bychom měli dosti, kdyby nám platili týdně pět grošů. — —«

»Tedy zase o půl groše méně!«

»Člověk se sotva nají!«

»Když jsem ještě bečvařil, měli jsme to také tak. Nejprv se nám obruče dodávaly do dílny — to bylo roku 1560, pak se mistrové navedli, aby si tovaryši s učni nařezali březí a habří sami na ně! To nás velice podrážděilo. Práce se udělalo méně a chtěli nám strhnout groš na týden. A když jsme se bouřili, domnívali se lišáci, že máme mnoho ovsa a ubrali nám stravy. Od starodávna se dávala čeledi strava za den čtyřikrát — čtvrté jídlo nám tedy ubrali! A ještě neměli dosti! Od sv. Jiří do sv. Havla nám odepřeli snídani, a od sv. Havla do sv. Jiří svačinu. Ve mně všecko vřelo hněvem! Mladý člověk se nadře a chce se mu jísti. Povídám Budějickému — pracovali jsme v jedné dílně — »Janku, roztřijme štvanici a převrátíme svět!« A sháněli jsme všechny nespokojence, kde který byl. A věru, bylo by se něco stalo! Chyba, neměli jsme času se domluviti a poházeli nás do žalářů. Ostatně já jsem je stál kus námahy, než mě dostali do Špinky! Na mne budou pamatovat!«

»Potom jsi bečvaření nechal?«

»Kdožby mne byl ještě vzal? A kdoby se dřel? Nebožtík otec stárnul a nemohl běhat do sklepa a obsluhovat, hospoda ho namáhala. Vzal mne domů a když umřel, přijal jsem Budějického k nám a pacholčí. Byl by zhynul hladem a nám ho bylo líto. A teď má u nás dvacet kop českých schovaných!«

»Mně se za tím stavem samému nelíbí! Raději pacholetem, než soukenníkem! Kolikatý má u nás čáku, že bude na svém chlebě? Mistři neradi komu dopřejí, aby se stal mistrem, závist a lakota jim nedá, za to však rozmazlený synek mistrů je na svém chlebě hned, jak se mu zachce. Ožení se, je mistrem — a rozumí práci, jak medvěd latině. Vše se mně již omrzelo.«

»Jen někde ulovit po mistru vdovu! Konšelé pak cechem pohnou. Tak si již pomohl nejeden odstrčenec. Kdo nehledí na stáří a na šeredu, ať to učiní. U vdovy není chléb nový, ale — pánečku — hotový!«

»Ach — kdoby si bral vdovu!?«

»Hm — já jsem měl za mladu také svou lásku — a má milá byla jinačí květ než je tvá Marta! No — a — co bych s ní byl začal? Pískal na noži! Vzal jsem si vdovu z hospody, měla, čeho třeba — a co mně schází?«

»Tak se každému nepodaří. Dostal jsi mladou a bez dětí.«

»Hm — stará, je-li teplá, není teprv k zahození! Jen když je a chce člověka! Budějický je teď také nějak vrtkavý, a mohl by si chleba vážiti! Nemá se u nás zle. Ale, prosím tě, je třicátník a takový se rád ohlíží po vlastním koutě. Oba se ženou to pozorujeme, a onehdy jsem o tom přemýšlel, co s ním? A ná-

hodou k nám večer přijde slouha od paní Bečákové s konvicí. Prý, piva, ale rakovnického, a plnou! — Janek se jí směje: »A což máte hosty? Kdo to vypije?« — »A — povídá ženka paní Krista chce přenášet měchy se zbožím na půdu a mám jí zavolat na to pachole. Ve dne nikoho nedostane — a to pivo bude pro něho a pro nás. Však bys se také nepřetrhl, kdybys jí to podělal. Sediš beztoho jen pod kamny!« — »Jářku, Janku, jdi a poslouž jí! Paní mistrová je opuštěná vdova a křesťan se má vdov ujímati. Její nebožtík byl sice také bečvářem — Pán Bůh mu tam odpusť, a nedělal tovaryšům lépe, než jiní, ale vdova za něho nemůže. Běž! A Janek šel!«

»Kdy umřel Bečák?«

»Je tomu téměř sedm let! Toho roku, co jsme se proti mistrům postavili na odpor. Teď přece píšeme rok 1567. Tehdy zemřel! Neměla s ním také žádného nebe na zemi. Rád se napil a křičel, někdy ji nabil a musela utéci k dobrým lidem na noc. Oddechla si, když jí umřel: »Mlýnský žernov prý mně spadl s hrdla. Jak živa nechci o muži žádném slyšet!« Ale, od té doby se přesvědčila, že není dobře býti člověku samotnému! Kdo si vdovy všímne? Je stará, má hodně přes kopu na zádech — — a neúhledná, lidé jí říkají — Škaredá středa — ale, co je víc? Má groše! A těch jí svět závidí, a kdekdo o ni zavadí, kdekdo ji ošidí. Stará vdova má očistec!«

»Není to tak zlé. Na radnici drží nad vdovami a nad sirotky ruku!«

»To jest, mají tu povinnost, ale kdo se mezi staré drchty rád míchá? Onehdy paní Krista prodala židovi stříbrnou konvici po svém nebožtíku, a aby o tom nikdo nevěděl, obeslala si kupce v noci. Žid platil co žádala, ale běda, podívá se na peníze ráno — a zlaté groše celé opilované, ořezané! A vše marno, aby dostala poctivé! Ani na radnici nepochodila, a tak prý to oplakala a jen naříkala: »To by nebožtíkovi nebyl učinil! A žádnému muži! Takový podvod! S takovou vdovou dělá každý, co se mu líbí!« A od té doby ji mrzí vdovství. Běhá ustavičně na sousedku — je také vdovou, po mistru soukenickém: »Paní Lidmilo, kdybych měla tvoje léta, nebyla bych ani hodinu vdovou! Kdo se člověka zastane. Jsme světu na blázna!« A paní Lidmila přichvaluje: »Ovečko zlatá, dobře, dobře maš! Vdova má peklo na světě! Měla jsem takového dědka, když jsem se vdávala! Jen se třásl a vlněný prach ho dusil. Myslila jsem, že mně za tři neděle umře — a hle, dočkal se devadesáti let a byl zdravší než já! Ale jaký skrblík! Starší muži mladici nepřejí. Já nevím, jak je s mladým mužem na světě. Nevím, ovečko!« — A již se jim celá ulice směje, že berou na mladé. Jen se zeptej Budějického, až přijde! Od toho večera, co paní Kristě přenášel mouku a truhly na podnebí, není s ničím spokojen. Kapusta je mu kyselá, skopovina mu čichne vlnou, chléb je mu tvrdý nebo nevypečený — a my se mu smějeme. Víme, odkud vítr vane! Janek by se rád jmenoval mistrem. Mistr je mu zasnoubenou zemí a za takové povýšení dal by si koleno navrtat. Již byl u Bečákové po třetí

a také tam poseděl. Jen kdyby to mělo smysl. Já bych mu to chválil. Na mou kuši, to by bylo něco pro Janka!«

‚Co míníš?'

»Ticho, ticho, zdá se mně, že po sínci někdo chodí. To bude Budějický! Míním, že by se mu podařilo, kdyby se vdova do něho zhlídla! Má dobrou hubu, umí se ženám zalichotit — a stará má domek. Neveliký, ale může se z něho pomalu živiti. Budějický by se stal mistrem — a pracoval by jen pro zábavu. Nerad se strhá. A na radnici by mu vdovu rádi vydali — aby se ji zbavili. Mají s ní bez toho jen trampotu. Jen kdyby tolik nezahrával s Madlí cvočkářovou! Taková žába! A co sem přijde pro pivo, škádlí ji, že nebude-li biřičkou, musí býti jeho! — Ticho, již jde!« — Do »hostince« vkročil hřmotný člověk v starodávném šorci s kožešinou, v huňatých škorpálech. Neveliký, zdravé barvy, veselých modrých očí. Na předku měl hlavu téměř holou, což ho činilo starším, než byl. Podal s úsměvem ruku soukenníkovi a přisedl vedle něho na lavu, shřivaje si prsty na kachlích.

‚Dnes je tam surovo! Jeden se ani nezahřeje, stěžoval si.'

»Tobě teď bývá vždycky zima,« podotkl krčmář žertem.

‚Komu je teď teplo? Rád bych ho viděl!'

»No — mne tak nemrazí. Snad proto, že jsem ženat.«

‚Jsi ovšem teplý!'

»Mohl bys také býti! Jen, kdybys nebyl nevlezlo! Neoženíš-li se teď, obleze ti hlava, a která tě pak bude chtět? Snad bys nečekal na Madli cvočkářovu?! Blázne!! Hleď si něčeho usedlejšího, abys byl také na svém chlebě. Kdyby byla paní Kristýna o deset let mladší, radil bych ti, abys to s ní zkusil. Ale ona vypadá na svých šedesát mladší než ty. Inu, má se čeho najísti!'

»To by byl snad přece křiklavý rozdíl!« Zasmál se Janek.

»Blázinku, nevím proč? Kantor je učený člověk — a kolikátý si béře mladou? Kolik bakalářů se již oženilo se starými vdovami, kolik šlechticů po hradech — věru, stalo se to zrovna obyčejem mezi učenci! Sami nemají ničeho, plat je malý, pansky žíti chtějí — — ožení se s vdovami a berou vše, jak vůl na rohy. Stará časem umře — a vezmou si teprve mladou. Což to nevidíš?'

»Vidím. Pravda je to. Ale není to tak snadno!«

‚To ti věřím. Takové věci spraví dohazovačka. Mně to také spravila. Jen pro ni poslat a navleče ti nit do jehly. A pak jen šíti!'

»Potom by se ti říkalo — »pane mistře« — dodal vesele Kocour. »Já bych sám nezahodil, abych byl na svobodě. Ale, když bys se oženil, uhnul bys mně z místa, a pacholčil bych za tebe — kdyby mne chtěli!«

‚Nebojíš-li se koní a neštítíš-li se stájů, proč ne? O pacholata je potíž. A když bys se osvědčil, byl bys — »aucknechtem« — a měl lépe. Ale nejprv musíš míti místo. Budějický má stále oznobeninu, je na zimu příliš měkký a boji se plachých koní. Já ho nevyháním, ale to není pro něho. A má čas, aby si založil oheň na vlastním ohništi. Radím ti, Janku, hleď si paní

Kristýny! Poslala již třikrát pro tě — zdá se mně, že na tě béře. Hleď si jí, a kuj železo, dokud je žhavé! A s Madlí nezahrávej, je děcko!'

»Dokud se obruče nelámou,« žertoval soukenník. Čerstvý oblouk se ohne, kolem každého sudu a sepne ho jak železo. Tomu bečvář rozumí.«

»Teď se za penězi celý svět obrací, a nikdy se po nich lidé tolik nesháněli, jako nyní. Kdo ničeho nemá, je otrokem, je povrhelem! Než bych třel bídu, raději bych skočil s kamenného mostu do vody. A věru, kdo miluje stříbro více, než ty? U nás nemáš hrubého výdělku — ale ani mnoho práce. Nevyháníme tě, chceš-li, poseď — — ale, vida, že tesknìš, radím ti: Zkus to! Stojí to za to!'

»Třeba! Jen kterak do toho?«

‚O to se postará dohazovačka! A jaký jsi to »aucknecht«, když neumíš zarejdovat vůz do jejího dvora? Třikrát jsi tam byl poseděl. Že jsi se nepřilepil?!'

»I — »blunkus«! Poseděl! Stála se mnou na podnebí, ukazujíc mně nahnilé krovy a vydrobený kryt a kde jí při dešti zaprchá. Všecko jí ucpat, spravit, přibít a pak skoupě platí. Ještě mně ani celého groše nedala. Je skoupá!«

‚Tím lépe! Tím více ti nechá v pokladně.'

»Nechá, kdo ví, komu?«

‚Tobě! A nezapírej, jsi za ní větrem posedlý. Stojí ti za to!'

»Proč by nestála? Dosud však není na rozdej — a má železné zdraví.«

‚Snad bys nechtěl, aby umřela, než si tě vezme? Brepto, breptavý!'

»Město je plno »přímorků« a starých mnoho umírá,« vskočil mu do řeči Vavřík. »Člověk je jak ze železa, chodí, hovoří s lidmi a za půl dne je nebožtíkem. Zrovna jak ta židovka na Malé Straně. Odpoledne se procházela v novém kožiše, nadouvajíc se jako holub, a zvonila zlatem v opasku. A večer »zdechla«! Pak ji vykoupali a mydliny vylili pod zeď. A kdo šel okolo, nakazil se židovským jedem a dokonal. Věřte, holoubci, dokud nebudou židé ven, bude mor a nebude lépe!«

‚Tak vidiš, Janku! Přímorky straší. Kantorovi při Týně umřela stará, a mor ne mor již chodí za mladou! Pošleme pro dohazovačku. Chceš-li se do postu oženiti, musíš se pohnouti, sice po velikonoci najde se jiný, a budeš oškrabkem! Zavoláme starou Důru, pekařku, co říkáš?'

»Nemáš nad Lounskou bábu,« pečetil Vavřík. Ta umí více než chleba jísti a lásku vynutí — i v pařezu! Je jí plná Praha!«

‚Dej pokoj, co Důra spojí, Lounská strhá. To je belzebub!'

»E — — Voneši, zeptej se ženy — a pošlete tam některou! Smluví-li co, dám jí kopu míšenských, a bude u nás dobře schována. Ať jí ukazuje, že mám také peníze a že jí přinesu skvostnou přivítanou na smluvy.«

‚Kopu míšenských grošů je málo. Dej kopu českých napřed a kopu potom, a bába se přičiní! Za vrabčí hnízdo se žáden nestrhá.'

»Je to mnoho peněz — ale vzala je vdova. Dám poctivě!«

‚Dobrá! A teď povečeříme darů Božích! Půjdu pro ženu.

Hospodská se brzy přibatolila, nesouc uzeninu s kapustou na dubový stůl. Hospodský za ní vlekl cínové misky a džbán s rakovnickým. Rozkošná žena! Nehrubá, tělná, s kulatou tváří, na niž se zrcadlil úsměv. Na hlavě bílý čepeček, nad lokty bílé, baňaté rukávce, černá sukně s tkanicemi strunkovými, vše čisto a zánovní a sedělo jak ulito. Jak mrštně vypadala proti svému muži, jenž se v krátkých, nadutých poctivicích a huňatém dalámku kýval za ní, nesa na hliněném okříně stoh čerstvých šišek, z nichž se kouřilo, jak z pivovaru. A jedva se pokrmy postavily, pomodlil se hospodář hlasitě a zasedli za stůl. Panička pobízela, rozdávala, pivo v konvicích se pěnilo a dary Boží mizely až zmizely. Při jídle bylo bez řeči a teprve, když se náčiní odnášelo, zasmála se žena vesele, hodíc okem po »aucknechtu«:

‚Tedy máme poslat pro Důru?‘

»No pošli tedy! — Třeba pro můru — jen když to spraví,« chychotal se stydlivě Janek. »Mně je vše jedno. Nemám u vás křivdy.«

‚Důra pekařka ti vdovu dohodí. Je to ancikrist bába, jaké má nápady! Škoda je jí, že je luterské víry a má za sebou hříšnou minulost!‘

»Důra? Co povídáš?!« Žasl Korbel.

‚To nevíš?!‘

»No, na mou věru nevím! Vždyť nejsem křtěn z Vltavy, ani jsem v Praze nerost. Co vyváděla ta stařena, že tak mluvíš?«

‚Člověk nemá nikoho posuzovati, ale, když se ptáš, povím. Vzala si nějakého pekaře Václava — je tomu ovšem dávno, více prý než čtyřicet let — byli spolu v podruží — a měli hromadu zákazníků. Dobře se jim dařilo, a měli spolu jediné pachole. Tenkrát při kostele sv. Štěpána ve zdi usadil se luterský farář Beneš, a jsa svoboden, byl by se rád oženil. Chodil si často k pekaři pro chléb sám, a Bože hřích odpusť — — Dorota pekařka byla jak ďasem posedlá a utikávala muži za ním. Bylo z toho mnoho pohoršení. Ale vždycky se vylhala a byla sám úskok, sama lest! Nebylo jí možno dopadnouti.‘

»A chytila se?«

‚A ba chytila! Jedenkrát jí uvařila kněžova matka slepici a poslala ji v ušáku, když muž byl na Ungeltě. Vrálil se a cítě něco z trouby, tázal se, co tak pěkně voní? Důra se stavěla hluchou, ale pachole malé se k němu přibatolilo: ‚Tatiku, vždyť nám to poslal kněz Beneš! — A pekař zaskřípal zubama a sepjav ruce, zabědoval: ‚Svatý Václave!‘ — A vzav hrnec, hodil ho na ni, a tou slepicí ji prál, kde mohl. A ona se odstěhovala ke kněži Beneši. Na faře pak obývala a chodila, aby jí nepoznali, v kapi mnišské, šedivé! Byla vždycky sama lest a sám úskok! A chuďas pekař stál co chvíle na rathouze s Benešem a hádali se a haněli se o ni. — Ale Důra se k muži nevrátila! Mrcha mrchovská! Utrápil se žalem a hanbou a dokonal brzy po své ostudě. To se šeptá o staré Dorotě. A je to divná věc! Sama své manželství strhala — a jiné do něho nadhání, jak

může. Jen když na živobytí něco vydělá! Hodí-li se lidé k sobě, na tom jí nezáleží. Ještě se jim směje.‘

»Ale proto již také ledaco zkusila! Tomu není tak dávno, co namluvila Štefanovi Ludmilu. Nepobyl s ní po svatbě ani čtrnáct nedělí! Natloukl Dorotě, až z toho ležela, ztratil se ve vojsku, když bylo odsud tažení ke králi anglickému. Tam vydělala málo — a od té doby prý je chromá!

‚Což, podařilo se jí také mnoho pěkného. A chce býti také živa. Zítra ji zavolám — Budějický zaplatí napřed a slíbí ještě všelicos. Dorota se u paní Kristýny zatočí, a uvidíš, že z toho mračna zaprší.‘

»Dejž to pán Bůh, zabublal Korbel se smíchem,« čechraje si ryzí frňousy a coufaje na židli od stolu. ‚Ať jen zaprší, Janek čeká dávno deště! A jistě se před ním neschová! Jen se na něho lidičky podívejte! No, Kocoure, hleď, hleď, již si to v duchu maluje, jak půjde s radnice s povolením, aby si vdovu vzal a ujal se jejího poctivého řemesla, a nazval se bečvářským mistrem! Kterak se usmívá — starý mládenec! Vdovu s penězi a s věčným domem si bráti není od blázna!‘

»No — no — není ten dům tak důkladný,« bránil se Budějický. Pavlače na dvorku se řítí a šíje do podrubí je na spadnutí. Kdyby na ni vjel někdo kolem, proboří se do sklípku.«

‚Šestipanský úřad na radnici se o to postará a uloží pokutu. A střechy také prý se drobí! To je samá maličkost? Domek není veliký, ale chodí přece ve čtyřech stech kopách! je kamenný a má skla v oknech! To není všudy! U nás máme dosud mázdra z pergamenu. Hleď, budeš nad nás a pak si nás nevšímneš. A budeš samé penize!‘

Malá společnost se vyrážela do noci. Na staroměstské věži se ozývalo nábožné noční mutéto. Pozounáři troubili s citem, povzbuzujíce k modlitbě a dávajíce městu dobrou noc! Světla v oknech hasla a brzy se po umrzlých zasněžených ulicích rozložila tma. U Korbelů na hodinách žežulice kukala hodinu dvacátou prvou, když olej v kahanci počal vysychati a svícen vrchním okružím dělal na stole veliký stín. Hosté si přáli šťastného spánku a rozešli se. — —

‚Zdrávi spali!‘

(Pokračování.)

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Pokračování.)

Všechny události právě vylíčené tanuly mi na mysli, když klečel jsem na místě, na němž tolikráte klečívalo to zbožné vyvolené dítko Marianské, když viděl jsem pramen zázračný, jenž na rozkaz Rodičky Boží ze země vytrysknul pod ručkou Bernadettinou, když líbal jsem skálu, na níž osmnáctkráte stála Matička nebeská. Patře na krásnou sochu tam postavenou, jako bych byl viděl před sebou tu královnu nebes, jak tu stála na

skále té, jak patřila s láskou nevýslovnou na dítě své milené a s něhou mateřskou s ní rozmlouvala.

Byl jsem dojat nevýslovně! Nezapírám: Slze řinuly se mi z očí; vždyť vlhne mi zrak, co řádky tyto píši, při pouhé vzpomínce na dojemný ten okamžik. Dlouho trvali jsme u jeskyně svaté pohříženi v modlitbu vroucí. Pak teprv odebrali jsme se prohlédnout kostel.

Basilika Lurdská, velikolepou polohou svou jediná svého druhu, staví se na jeden stupeň s největšími svatyněmi církve katolické. P. Maria přála si jenom kapličku a ejhle, nad výklenkem skalním vypíná se nyní jeden z nejkrásnějších chrámů světa. — Sestává vlastně ze tří kostelů nad sebou. Nejvrchnější kostel, basilika, jest vnitř i zevnitř pln nádhery a krásy. Velebné průčelí ozdobeno je nesčetnými elektrickými lampičkami rozličných barev; bohatý vnitřek krásného kostela přirovnati lze úchvatnému hymnu velkolepého Magnifikat, který ve sboru tisícihlasém akkordy nejbohatšími zaznívá k uctění královny nebeské.

Na mramorovém hlavním oltáři postavena překrásná, z nejčistšího bílého mramoru zhotovená socha P. Marie Lurdské, nejkrásnější ze všech, jaké kde spatřiti lze. Nad ní drží dva stříbrní andělé dvojitou palmu z ryzího zlata, dar to papeže Pia IX. A nad tím stkví se z planoucích zlatých srdcí uměle sestavený nápis: »Je suis l'immaculée Conception.«

Po stranách lodě zdobí chrám 15 bočních oltářů ve zvláštních kaplích umístěných. Více než 100 korunních svícnů zvýšuje ozdobu velebné basiliky Marianské. Malebná okna znázorňují dějiny »zázraku Lurdského«. Stěny celé obvěšeny a pokryty jsou nesčetnými dary, které tu zanechali vděční a nadšení ctitelé Panny Marie Lurdské. Seskupeno tu velmi důmyslně na 5000 srdcí ze zlata a stříbra. Tu panující kníže složil k nohám královny nebes korunu svou drahokamy posetou, tu jenerál bohaté své ozdoby, vojín skvostnou dýku, státník velkokříž čestné legie věnoval k uctění Máteře Boží. A v pozadí kostela u vchodu spatřujeme opět nesčetné berly pověšené těmi, kteří zde u Rodičky Boží uzdravení nalezli, od těch nádherných hedvábem vypolštářovaných do těch nejjednodušších a nejchudších. Ze zdí a z klenby chrámové splývá celý les vzácných korouhví zlatem a stříbrem protkávaných, dar to všech diecesí a zemí, mezi nimiž zvlášť vyniká korouhev rakouská.

Velebný chrám tento byl slavnostním způsobem dne 2. července 1876 vysvěcen. Papež Pius IX. chtěje zjevením Lurdským dáti též stvrzení papežské, povýšil svatyni nově postavenou na »basiliku«, t. j. jednu z nejpřednějších a omilostněných chrámů celého světa a splnomocnil kardinála pařížského Guilberta, aby jeho jménem novou basiliku posvětil.

Velkolepé slavnosti té zúčastnilo se 35 biskupův a arcibiskupův, 5000 kněží a více než 100.000 věřících. Následujícího dne, 3. července, korunoval papežský nuncius, arcibiskup Meglia, sochu nejblah. Panny veleskvostnou korunou zlatou. V okamžiku, kdy nejdůst. hodnostář kladl trojnásobnou obrubou perlovou ozdobenou korunu na hlavu Panny Neposkvrněné, ozvalo se z hrdel

statisíců nadšené volání: »Vive l' Immaculée Conception!« »Ať žije neposkvrněné Početí!«

Pod tímto vrchním velkolepým chrámem jest druhý nižší, »krypta« zvaný, se sedmi oltáři. Kostel ten určen hlavně k zpovídání. Jelikož jest zázračné jeskyni nejbližší a tajuplným šerem svým zvláště pozývá k tiché, vroucí modlitbě, bývá krypta svatyní nejvíce navštěvovanou. Stěny chrámu tohoto posety jsou pamětnými deskami hlásajícími nesčetná uzdravení a vyslyšení, jichž se v Lurdech dostalo ctitelům Marianským od Nebeské Matičky.

Třetí konečně kostel nejspodnější postaven byl hlavně na podnět velikého ctitele královny sv. růžence papeže Lva XIII. na úpatí skály Massabiellské pod dvěma vrchnějšími — chrámem růžencovým zvaný. Slavnostně posvěcen byl v srpnu roku 1889. Postavena jsouc v podobě řeckého kříže sestává svatyně ta z 15 kaplí s 15 oltáři, zasvěcenými 15 tajemstvím sv. růžence. Jednotlivé země a národové vyzdobili si jednotlivé kaple. Nalézáme tu kapli rakouskou, maďarskou, polskou a nejnověji vypravuje a ozdobuje se i kaple česká.*)

Celoroční jízdou a dojmy tohoto dne v Lurdech byli moji spolucestující tak unaveni, že po prohlídce basiliky odebrali se domů odpočinout si poněkud. Já však rozrušen radostí, že jsem v Lurdech, na místě dávno vytouženém, nepociťoval jsem únavy žádné a proto oddělil jsem se od znavených soudruhů a šel ještě jednou navštívit zázračnou jeskyni, chtěje se zároveň na tom místě posvátném pomodliti svůj breviář.

U jeskyně klečel zástup zbožných poutníků pohřížen ve vroucí modlitbu. Tu slepec klečel, upíraje vyhaslé oči své směrem k jeskyni posvátné, prose úpěnlivě za vrácení zraku ztraceného. A s ním vroucně modlí se věrný přítel, jenž ubožáka sem byl přivedl. Tam na vozíčku dovezena, polozpřímena, leží churavá matka, slzy třpytí se jí v očích a ruce složené vroucně vzpíná k dobrotivé Nebes královně a ústa šeptají modlitbu úpěnlivou za uzdravení. A kolem ní klečí příbuzní její, klečí dítky drahé i ty maličké, zaslzené oči své upírají na krásnou sochu Panny Marie Lurdské a ze srdcí všech vychází jediná prosba, převroucí: »Rodičko Boží, zachraň, uzdrav nám naší milenou matičku!« Nemohl jsem též zdržeti slzí, patře na dojemný ten výjev. Tu opět jakás vzácná paní, snad kněžna nebo hraběnka, spočívá na nádherném vozíčku, provázená komornou. Má všeho hojnost, ale nedostává se jí nejvzácnějšího daru pozemského — zdraví. A to právě vroucně na Panně Marii Lurdské si vyprošuje. Tam chromec stojí na berly podepřen a patře na nesčetné berly, zavěšené na stěnách od těch, kteří tu na přímluvu Marie Panny zázračně uzdraveni byli, převroucně se modlí k Rodičce Boží, by i on uzdraven berly své zde zanechati mohl. Tu zase kněz na kolenou, ruce rozepjaté vztahuje k nebes královně a drže růženec svatý tuto nejkrásnější modlitbu Marianskou k nebi vysílá za sebe a stádce sobě svěřené. Než nebyl bych ani hotov, kdybych

*) Pozn. red. Ta byla letos u přítomnosti česko-mor. poutníků ndp. biskupem Dr. K. Visnarem posvěcena.

líčiti chtěl a popisovati celý ten zástup zbožných poutníků, kteří tu u Panny Marie Lurdské hledali ztracené zdraví, hledali pomoci ve všelikých potřebách a útěchy v různých křížech a trápeních. Nejvíce byl jsem dojat a překvapen, vida i francouzské vojáky ba i důstojníky na kolenou, ruce své u vroucí pobožnosti pozdvihovati k nebesům, když viděl jsem je tak neohroženě a nadšeně veřejně projevovati víru a zbožnost. Jak málo tak skvělých projevů zbožnosti a víry shledáváme u vojska našeho.

Velebné, posvátné ticho panovalo vůkol ničím nerušené než nábožnými šepoty a vzdechy modlících se poutníků a šuměním horské říčky Gave. Zdálo se mi, jakoby Rodička Boží tu dlela mezi ctiteli svými a s touže láskou mateřskou patřila na ně, jako druhdy ze skály této hleděla na vyvolenou Bernadettu a ochotně, dobrotivě naslouchala všechněm přerozdílným prosbám, které poutníci zbožní na kolenou Jí přednášeli.

Poklekl jsem v pozadí za ostatními a pomodliv se povinný breviář, hluboce dojat modlil jsem se dále za sebe, za své drahé starostlivé rodiče již v Pánu zesnulé, za bratry a sestru též na věčnost již se odebravší, za příbuzné, za milené ovečky péči mé svěřené, za požehnání Boží pro spolky katolické a díla svatá, která jsem založil a vedu .... dlouho modlil jsem se vroucně; — ani odtrhnouti jsem se nemohl od posvátného místa toho nevýslovně mne dojímajícího.

Bylo již tma, když jsem se navrátil do bytu našeho. Byl jsem nemile překvapen, naleznuv p. bohoslovce úplně zmalátnělého a na lůžku ležícího a uslyšev návrh p. nadučitele, bychom hned na pozítří ráno nejkratší cestou domu se navrátili, aby nám pan bohoslovec na cestě neonemocněl. Nesdílel jsem toho náhledu a odporoval silno návrhu, bychom spíše a kratší cestou z Lurd se navrátili dokazuje, že nyní právě nutno, bychom několik dní v Lurdech se zdrželi, až p. bohoslovec se zotaví. Po delší debatě zvítězil můj náhled; usneseno zůstati v Lurdech aspoň ještě tři dny. A skutečně Panna Maria Lurdská posílila slaboučkého pana bohoslovce. V Lurdech pookřál tak, že na celé další cestě na slabotu svou si nenaříkal a nikdy už více nebyl cestováním unaven, jako dříve.

Povečeřevše odebrali jsme se ihned na odpočinek a spali výtečně pod ochranou Matičky Boží Lurdské.

Druhého dne byla neděle a zároveň svátek sv. Vavřince 10. srpna. Nejprve vykonali jsme všichni sv. zpověď. Spolucestující našli si německého zpovědníka. V Lurdech totiž, jako v hlavních basilikách Římských, jsou zpovědníci rozličných národů; zpovědníka českého české řeči mocného tam však posud není. Já však nechtěje dlouho hledati, vykonal jsem sv. zpověď u zpovědníka francouzského, ovšem zpovídal jsem se latinsky. — Francouzští kněží, i když mluví latinsky, vyslovují latinu úplně s výslovností francouzskou, tak že jen s těží jsem zpovědníku svému porozuměl.

Na to šel jsem vymoci si dovolení, bych sloužiti směl mši sv. v Lurdech; jako v Římě musí každý kněz na základě doporučení svého biskupa dáti si vyhotoviti zvláštní písemné dovo-

lení k celebrování, kterým se mu vždy prokázati jest, než-li smí se ku mši sv. obléci.

Duchovní, jenž mi licenci ku mši sv. napsati měl, prohlédnuv důkladně mé konsistoriální doporučení, zdráhal se tak učiniti, tvrdě, že prý čas dovolené mi od konsistoře udělené již vypršel. Teprv až »pracně« latinou jsem mu vysvětlil, že jsem nenastoupil dovolenou čtyřnedělní hned od data vystavení dovolené a doporučení konsistorialního, nýbrž až za 14 dní potom a že z dovolené mé teprv 14 dní uplynulo, vystavil mi žádanou licenci k celebrování. Nastala mi však nová starost. Ač nesčetně mnoho kněží od rána k oltáři přistupuje, jest v basilice pouze několik málo ministrantů a kostelníků, tak že kněží jeden druhého obléká a druh druhu ministruje. Já však nemaje známého, koho bych o službu tu požádal, šel jsem vyhledat p. bohoslovce a za tuto službu ho poprosit. Nehledal jsem dlouho. Byl právě po sv. zpovědi a ochotně mi pak po všechny tři dni ministroval a mne oblékal. První den sloužil jsem mši sv. v basilice za drahé farníky, od nichž tak dlouho jsem byl vzdálen. Při mši sv. své podal jsem i p. bohoslovci sv. přijímání.

Po mši sv. posnídali jsme v naší ville, a pak šli jsme na horu Kalvarii. Jest to hora na levo od basiliky se vypínající, na níž vystupuje se pohodlnou cestou serpentinovou. Od spodu až na vrchol hory umístněno 14 zastavení křižové cesty. První zastavení, představující odsouzení Krista Pána na smrt Pilátem, znázorněno desíti velmi uměle provedenými sochami kamennými v nadlidské velikosti. Ostatní zastavení označena jsou však pouze vysokými jednoduchými dřevěnými kříži bez těla Spasitelova. Dvanácté zastavení, na vrcholu hory již, jest ohromný dřevěný kříž, do něhož vsazen jest druhý kříž, zhotovený z olivového dřeva, pocházejícího z Jerusalema. Kdyby všechna zastavení znázorněna a provedena byla jako zastavení první, byla by křížová cesta Lurdská vskutku velkolepou!

Sestoupivše s hory Kalvarie šli jsme se ještě podívat před obědem do panoramatu, jež představuje 17. zjevení. Viděti Bernadettu před nebeským zjevením klečící, kterak modlí se ruku držíc v plamenu svíce. Vůkol všude nepřehledné zástupy lidí.

Oběd toho dne nechutnal nám už tak dobře, jako včera. Měli jsme sice jídel hojnost; ale maso bylo bez chuti, tvrdé, nedopečené, že jsme ho s těží pokousali; a jiná jídla, která nám předkládali, kromě ovoce a cukrovinek, nebyla k jídlu. Tak ku př. předložili nám jako zvláštní jídlo rajská jablka, rozvařená — ve vlažné vodě.

Spolucestující ani toho neokusili, já však rád vše zkusím; vzal jsem si tudíž něco té rozvařeniny. Avšak se zlou jsem se potázal. Nebýti dobrého, výtečného červeného vína, jímž jsem »šťastně« zapíjel nechutný, odporný ten pokrm, byla by snad zvědavost má měla »nepříjemné následky«. Od té doby odnesla vždy naše obsluhovačka toto jídlo — (a mívali jsme rajská jablka každodenně) — se stolu.

Odpoledne šli jsme opět k jeskyni sv. Prostranství před ní naplněno bylo poutníky — hlava na hlavě. U oltáře v jeskyni

měl právě biskup z Arasu odpolední pobožnost před vystavenou Nejsvětější Svátostí oltářní. Po požehnání seřadil se velikolepý průvod, jakého jsem ještě nikdy neviděl. Nejprv šli muži, pak kněží — na tisíce, a všichni měli v rukou hořící svíce, potom s četnou asistencí kráčel biskup pod baldachinem, nesa Velebnou Svátost; ženy a panny v nepřehledném zástupu uzavíraly pruvod. Za nadšeného zpěvu ubíral se průvod na prostranství před chrámem růžencovým. Tam ve velikém kruhu rozestaveni nemocní, sedící neb ležící na vozících nebo nosítkách, když se byli před tím v pisčině vykoupali. Jak žalostný to pohled na velký zástup ubožáků těchto rozličnými bolestnými neduhy sklíčených, kteří zde u Panny Marie Lurdské důvěrně hledají pomoci a uzdravení! Přiblížil se biskup s průvodem k nemocným těmto, jde od jednoho k druhému, u každého se na chvíli zastavuje a drže vzhůru před ním božského Spasitele v Nejsvětější Svátosti žehná každého ubožáka. Do smrti nezapomenu na nevýslovně dojemný výjev, když jsem viděl ubohé neduživce ty, kterak zaslzené oči své obraceli k Pánu a Spasiteli svému, kterak úpěnlivě prosebně k Němu pozvédali ruce s takovou věrou a důvěrou, jako by živého viděli před sebou Pána Ježíše svého, jak chodil ještě po zemi zázraky čině. A za tím, co biskup takto nemocné obcházel, kněz jeden s nadšeným zápalem předříkával poutníkům vroucí kratičké modlitby za nemocné. A lid na kolenou, ruce maje k nebesům pozdvižené, opakoval jedněmi ústy za knězem slova úpěnlivé modlitby za uzdravení nemocných! Nemohl jsem zdržeti se slzí. Věru, takové víry, takové plamenné, vroucí zbožnosti neviděl jsem ještě nikdy! Nedivím se nyní, že v Lurdech tolik divů a zázraků se děje. Vždyť božský Spasitel, když ještě viditelně na světě dlel, živou, pevnou víru odměňoval vždy zázračným vyslyšením.

Když byl biskup všecky nemocné obešel, vystoupil po stupních na terasu před chrámem růžencovým a odtud Nejsvětější Svátostí ještě jednou společně udělil nemocným a všem přítomným poutníkům sv. požehnání. A hle! V tom okamžiku viděli jsme, kterak nemocná jedná, která bez vlády ležela na vozíčku, nemohouc hýbati ani rukama, ani rukama, náhle seskočí s vozíčka svého — a chodí! Zástup lidí shluknul se kolem ní, každý chtěl spatřiti z blízka zázračně uzdravenou. A zase na druhém i třetím místě shlukuje se lid okolo nemocných, kteří taktéž uzdravení opustili nosítka! Nevýslovné vzrušení zmocnilo se celého množství! »Zázrak« — »zázrak« ozývalo se se všech stran. Byli jsme žádostivi, spatříme-li v Lurdech nějaký zázrak. A štěstí toho se nám dostalo.

Jelikož v Lurdech téměř při každé větší pouti zázraky se dějí, zasedá tam pokaždé zvláštní komise, sestávající z proslulých lékařů, učených kněží i zřízenců státních, která hned každý zázrak přísně zkouší.

Před komisi tuto do dvorany nalézající se na pravo od prostranství, na němž zázraky se udály, odvedl nyní zástup uzdravené. Vše se tlačilo k té místnosti; každý dychtivě čekal na rozhodnutí komise. I my nevýslovně dojati a vzrušeni protlačili jsme se až téměř k oknu, jímž bylo viděti do sálu. Viděli jsme, kterak přísně zkoumala komise zázrak, který jsme prvně spatřili. Uzdra-

vená musela předložiti lékařská vysvědčení, svědčící o nezhojitelné nemoci, jakou sklíčena byla, byli vyslýcháni svědkové, kteří s ní přišli, v jakém stavu byla do Lurd přivezena; nemocná byla lékaři důkladně prohlídce podrobena, zda úplně jest vyléčena čili nic, — dlouho, velmi dlouho trvalo zkoumání prvního toho zázraku. Konečně však rozlehl se uvnitř dvorany bouřlivý, nadšený potlesk. Komise prohlásila, že zázrak jest zjištěn nade vší pochybnost. Vše tlačilo se nyní k východu. Po chvíli otevřely se dvéře, a v nich se objevila zázračně uzdravená provázena svými příbuznými a několika členy spolku k obsluze nemocných. Celé shromáždění vypuklo v nekonečný jásot!

Aby uzdravená od zástupu kolem ní se kupícího zatlačena nebyla, vsedla na vyzvání průvodčích svých na vozík, na němž ještě před chvíli bez vlády byla vezena; jeden kněz zanotil »Magnificat«, a zástup lidí slze dojetím provázel uzdravenou, zpívaje nadšeně a velebě Boha, jenž ukázal opět moc Svou, velebě Rodičku Boží, jež tak ráda pomáhá těm, kdož s důvěrou k ní se utíkají. A uprostřed vítězoslavného průvodu toho na vozíčku vezena seděla zázračně uzdravená, ruce složené — a zaslzené oči s nevýslovnou vděčností k nebesům upírajíc — jako světice!« — Všecka slova jsou příliš slaba, než by dovedla vylíčiti velikolepý, nezapomenutelný ten výjev, než vylíčiti by dovedla pocity, které v tom okamžiku plnily naši duši!

A pak ještě tvrdí nevěrci, že prý není žádných zázraků, že to, co katolíci za zázraky vydávají, jsou jen »babské klepy«. Nejsem ani hloupým, ani slepým, a ty tisíce a tisíce lidí, kteří zázrak právě vypravovaný v Lurdech viděli, nebyli také všichni na hlavu padlí — a my všichni na vlastní oči viděli, že zázrak se stal, zázrak, jehož ani nejzarputilejší nevěrec by vyvrátiti a popříti nedovedl. Ať jdou jen nevěrci, kteří zázraky popírají, do Lurd, ať dokážou, že jen jediný zázrak, který tam se udál a za skutečný zázrak prohlášen byl, není pravdivým, že jest jen »babským klepem«, jak tvrdí. Mohou si vydělati pěknou sumičku 15.000 franků. Neb tato suma uložena jest u M. Turgeta, Rue de Hanovre č. 6. v Paříži pro toho, kdo dokáže, že jen jediný zázrak v Lurdech se udavší a za zázrak vyhlášený není pravým. Než nevěrci ti budou dále posmívati se lehkověrnosti katolíků, popírati možnost a existenci zázraků, ale do Lurd nepůjdou; bojíť se pravdy, cítíť, že by odvolati museli bezdůvodná tvrzení svá.

(Pokračování.)

Koruna spásy.

Od věčnosti zřízena jsem
a od starodávna, prve nežli země
učiněna byla. (Přísloví 8., 23.)

Šestý den byl skončen, slunce ku západu
sklánělo se v moře; na nebesích Pán
zíral na Své dílo, dílo plné ladu,
nekonečných světů velebný svůj stan,
na ty květy četné v nebes modrém sadu,

na ty nivy zemské v pestrém barev skladu,
na nichž bydlel člověk. Velké svoje dílo
prohlédl Bůh okem, — všecko dobré bylo.

Cherubínské zpěvy chválu Bohu pěly,
v jejich sbor se mísil Serafínů hlas,
archandělé čela k prsoum ukláněli,
jako sklánivá se zrnem těžký klas,
písně chvály Boží po obloze zněly,
ve slastech kde rajských nebešťané dleli,
vanuly ty zvuky z nebeského kraje,
zněly po všech nivách pozemského ráje.

Promluvil Bůh vážně: »V lesku mého záři
v mladé kráse stkví se nedozírný svět,
všude v ústech jásot, všude úsměv v tváři,
všude slyším hymny, chvalozpěvy znět.
Dobré símě vseto, dobrý květ se daří,
však žel! zioby dechem mnohý plod se zmaří;
ducha zlého moc již z pekla na zem proudí,
a jí sveden člověk s dobré cesty zbloudí.«

Potom azurovou vzhlédl na oblohu,
rámě svoje božské rozpjal na chvíli; —
Ihned hvězdy jasné ze čtyř světa rohů
na dlaň se mu slétly, jako motýli
v létě slétají se kolem květu hlohu,
velké tvůrčí slovo z úst pak vyšlo Bohu:
»V korunu se spojte, hvězdy plné jasu,
pro Královnu, která zrodí světu spásu.«

»Koruna ta bude na nebi se stkvíti,
dokud určený se nenaplní čas,
vše k ní bude vzhlédat v bouři, vlnobití,
lidstvo bude těšit s hůry její jas,
pak se snese na zem, promění se v kvítí,
bude zdobit Pannu v pozemském tom žití,
a až bude ona v nebe vzhůru vzatá,
k hvězdám zas se vrátí koruna ta zlatá.«

Zhřešil člověk slabý; smrt se na svět vlekla
v širou poušť se změnil ráje černý luh,
zaúpělo nebe zajásala pekla,
lkali andělové, plesal hříšný duch,
zpustly luhy země, bolest v srdce vtekla,
splnilo se vše, co ústa Boží řekla:
vály zvuky teskné z nebeského kraje,
poslední to ohlas ztraceného ráje.

* * *

Hle, otevřena nebes leskná brána,
čtyř tisícletí čas už plný jest,
a k zemi letí posel nebes Pána,
on nese lidem radostnou tu zvěst,
že říše temna bude zase sklána,
moc duchů zlých že v pouta bude dána,
a po té době noci, tmy a snění,
že nové přijde k žití probuzení.

Zář nebeská mu stkví se kolem čela
kol bílých skrání vlá mu zlatý vlas,
šat měkkořásný jako sníh se bělá
a démanty je protkám jeho pas;
a v rukou letíciho archanděla
se leskne spásy koruna ta stkvělá,
jež před věky Bůh stvořil v nebes stanu,
ta nyní ozdobit má čistou Pannu.

Dál přes údolí, propasti a skály
jde jeho rychlý, odvážlivý let,
a rychleji než větrové by váli
on přelétne hvězd nekonečný svět;
noc černá před ním ukrývá se v dáli,
zem ranní mlha do závoje halí; —
v kraj galilejský anděl snes se hbitě,
kde Nazaret se bělá na úsvitě.

Tam cíl byl určen cesty andělovy,
dům chudobný, jenž v ústraní se kryl,
tam dlela Panna, z nížto život nový
měl vzejít, aby lidstvo vykoupil. —
Jí poselství děl prorockými slovy,
že matkou bude Kristu Ježíšovi,
pak korunu jí vložil na skráň svatou
a záře nebes rozlila se chatou.

* * *

Královno nebes! měsíc za podnoží,
pod nohou had se svíjí přesvatou, —
to vše Ti slávu Tvoji velkou množí,
ty zíráš na zem Bohem proklatou,
my zase, jimžto trní jen a hloží,
na místě révy plody svoje složí,
když v temné noci k nebi můžem zříti,
Tvou korunu tam uzříme se stkvíti.

Dr. J. V. Vinař.

Cesty srdce.

Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« z vlašťiny přeložil FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Hřích proti Duchu svatému.

Tato práce Ducha sv., která rozvířila celou rodinu, jsouc podporována milostí Boží a jíž odporovala svéhlavost lidská, byla provedena v hodině. A zbožná paní Anna si umiňovala, že požádá o radu té, která v prvním návalu uražena byvši ve své marnivosti, stěžovala si skoro na krutost a pohrdání: tak zřejmě poznávala přátelské a poctivé srdce Juliino. Jednou viděla byt Juliin osvětlen a dvéře pootevřeny. Přiblížila se pomalu bez hluku; a co spatřila! Julie byla v ložnici a klečela na svém klekátku a za ní Klára a Klementa rovněž klečely. Paní Needleová se zastavila, zadržela dech a uvažovala: — Tedy Julie si přece osvojuje v mém domě úplnou svobodu! Volá mé dítky, aby se s ní modlily a podle jejího způsobu; neptá se mne a tajně, v noci, proti našemu zřejmému ujednání. — V rozhořčenosti své chtěla náhle vstoupiti do pokoje a naznačiti Julii, že jí nedala tak veliké právomoci ve své rodině, které by mohla směle užívati oním způsobem, a vytknouti jí zrušení slova. Avšak jako vždy při každém podráždění mysli se přemohla a dopřála opět, aby zaujala úcta k Julii místo v jejím srdci. I obrátila se, aniž by řekla slovo a šla k pokojům dívek, našla Kellerinu schoulenu mezi dvěma postelemi a připravenu ke spánku. — Co tu děláš? tázala se paní.

— Čekám na slečny.

— Kde pak jsou?

— U vychovatelky.

— Což chodí tam každý večer!

— Tu a tam. Je to jejich svéhlavost. Nechtěly na lůžko, dokud by se ještě nebyly odebraly k slečně Julii.

— A co tam dělají? Řekla jim snad? tázala se dále paní.

— Což pak já vím? odpověděla Kellerina; dívky vypravovaly, že Julie pláče a proto jí chtěly dáti políbení, dříve než šly na lože.

Tak šlechetné a upřímné smýšlení dítek obměkčilo srdce matky, které se líbily všecky krásné a vznešené skutky, zvláště když se objevovaly u jejích dcerušek. Avšak přes to chtěla míti úplnou jasnost v té věci a proto se tázala: — Slečna Julie jich nevolala?

»Nikdy, pokud vím; dvakráte jsem šla pro ně, abych je odvedla, avšak ani já ani slečna nemohly jsme jich dostati ze světnice. Neměly se k návratu; plakaly usedavě a chtěly tam zůstati. Konečně slečna Julie prohlásila, aby tomu učinila konec: Nuže tedy, modlete se také vy chvilku k Panně Marii a pak jděte spat; jinak byste znepokojily matku.«

Těchto několik upřímných slov věrné Kelleriny na dobro usmířilo paní Annu, která se radovala z dobrého srdce dívek a byla velmi ráda, že se nedala uchvátiti hněvem. Tiše brala se

pak k pokoji Juliinu. Dívky dosud klečely; něžná matka, poněkud zapomínajíc na trpkou otázku o hříchu proti Duchu sv., pozorovala dívky, jak nepohnutě klečely se sepiatýma rukama a s obličejem obráceným k sošce Panny Marie. — Ubohé děti! Jak jsou mně drahé v tomto postavení; ony zajisté nic nekonají proti svému svědomí. Mají srdce čistá. Julie je vychovávala jako dva andílky. A je to pěkné, že ji chtěly potěšiti, když ji viděly, že trpí.

Za těchto úvah srdce matčino se stávalo stále něžnějším; Julie pak se obrátila k dívkám a řekla: Nuže tedy dosti, buďte hodné a poslouchejte. Nezarmucujte Kelleriny; také ona ubohá si chce odpočinouti.

Klára a Klementa povstaly, pocelovaly a vyšly ze světnice. Paní Anna poněkud poodstoupila, aby jí dítky neviděly a pak se přiblížila ke dveřím a volala: Protože vidím světlo, mám za to, že jsi ještě vzhůru. není-liž pravda, Julie?

— Jsem vzhůru, odpověděla Julie, jdouc jí vstříc. Čím vám mohu posloužiti?

— Co chci? Nemohu usnouti, dokud nemám jistoty, v čem záleží hřích proti Duchu sv.

Julie pozorovala, že její slova učinila mohutný dojem; a chtějíc poněkud zpříjemniti pravdu trochu přísně vyslovenou, prohodila: Co pak se tím rmoutíte, milá paní? Ani vy, ani já neupadneme do něho, bude-li nám Bůh pomáhati.

— Doufejme! Avšak ráda bych, abys mi tu věc dobře vysvětlila.

— Chcete-li, není nic snadnějšího, odpověděla Julie. My katolíci máme za to, že hřích proti Duchu sv. záleží v tom, když někdo odporuje přímo milosti, kterou zvláště připisujeme třetí božské osobě, kteráž jest Duchem lásky, ačkoli ve skutečnosti působí milost všecky tři božské osoby. Tak na příklad odporuje přímo milosti úmysl, že se člověk nikdy nenapraví nebo zoufá-li nad odpuštěním vlastních hříchů. Pozorujete, že se tu nejedná o poklesek lidské křehkosti, nýbrž je to výslovný odpor proti milosrdenství Božímu, které nabízí odpuštění a zve k pokání.

— Avšak ty jsi se mnou původně mluvila v té věci o něčem jiném.

— Ano, o tom, co se výslovně nazývá v evangeliu rouháním proti Duchu sv., o tom, že židé, nemohouce popírati zřejmých zázraků Spasitelových, tupili jej, jako kdyby je konal pomocí ďáblovou. To se u nás nazývá odpírati poznané pravdě. Avšak vy nepotřebujete se tím znepokojovati.

— A přece jsi mi to nedávno vytýkala . . .

— Já? Vám? Bůh mne uchovej, abych vás vinila z tohoto nejohavnějšího hříchu a jen stínem vás podezřívala. Jinak byste musila býti považována za nepřítelkyni Boží a byla byste jednou nohou v pekle. Řeknu to upřímně: kdybyste přišla k jasnému poznání pravosti katolického náboženství a tvrdošíjně mu odpírala, dopustila byste se tohoto hříchu.

— Proč tedy jsi mne chtěla uvrhnouti do takového neštěstí? tázala se paní Needleová, zdlouha oddychujíc.

— Poněvadž jsem vás chtěla uchrániti nebezpečí tak velikého, i kdyby se vám to nelíbilo. Nazvala jste mne nejednou svou přítelkyní, svým dobrodiním; zdali bych byla hodna tohoto názvu, kdybych vás opustila v tak důležité věci. Mně se zdálo býti pokrytectvím, kdybych vám byla déle zastírala vaši povinnost, abyste si vysvětlila všecky pochybnosti své, pátrajíc upřímně po pravdě.

— Ty tedy myslíš, že nemám jiné povinnosti, než abych pátrala po pravdě!

— Žádné více ani méně, odpověděla klidně Julie. Avšak vězte, že často mezi hledáním a uznáním pravdy není než okamžik; a když nezbývá žádné příčiny, která by bránila přijmouti poznanou pravdu, běda tomu, kdo váhá, kdo čeká, kdo odporuje. Tehdy u něho se dostavuje odpor proti Duchu sv. a zavržení takřka již napřed vyslovené. Znáte přece výrok bible: Kdo nevěří, již jest odsouzen.

Soužená paní, která byla nabrala trochu dechu při prvních sladkých slovech Juliiných, byla při posledních slovech opět uvržena do hrozné své nejistoty. Jednak si namlouvala, že se nedopustila neodpustitelného hříchu, jednak zase strachovala se, že již již v něm vězí. Nemohla pochybovati o řeči Juliině, poněvadž tato uváděla výroky bible v původním a zřejmém smyslu a vztahovala je na ni tak dobrotivým násilím, které zapouští kořeny v mysli svou ctností a láskou. Paní Needleová byla usvědčena a přemožena. Zdvihla se a žádala: Dříve než půjdeš spat, pomodli se okamžik za mne; nevím, zda dnes budu moci zavříti oko této noci. Bouře, která nyní hučí venku (právě začal padati déšť), je nepatrná vůči bouři, která zmítá mým srdcem.

— Netrapte se sama, uklidňovala ji Julie; budu se za vás modliti z upřímného srdce, avšak ani vy nedejte se ovládati přeludy. Jest pozdě. Řekněte upřímně Bohu, že nechcete nic jiného než poznati pravdu, abyste ji mohla přijmouti a pak klidně budete odpočívati za jeho pomoci.

— Pro milost Boží, ospravedlňovala se paní, kladouc ruku na prsa, nikdy jsem nepovažovala za bludné, co se mně zdálo býti správným . . .

— Proto se tedy upokojte, nikdy jste neodporovala Duchu sv., přerušila ji Julie.

— Ano ještě více, pokračovala paní; mohu směle tvrditi, že jsem vzdálila od sebe každou pochybnost o svém náboženství. Avšak nejednáš ty podobně?

Na to Julie: Ano, zajisté, avšak poměr mezi vámi a mnou je zcela rozdílný. Katolík spoléhá bezpečně na význačnou pravdivost církve, která mu nic jiného nepředkládá k věření, než co zjevil Ježíš Kristus. A pak, když povstane pochybnost, nemůže než rozumněji odmítnouti, poněvadž odporuje Bohu, který mluví ústy církve. Pro něho znamená to bráti v pochybnost pravdomluvnost zjevujícího Krista a podezřívati Boha ze lži, když pochybuje o zjeveném článku víry. Pochybnost vysloviti může katolík, zda církev správně učí nějaké pravdě čili nic; a tu jest mi volno dotázati se církve samé za vysvětlení; a zda jest ně-

která pravda zjevena čili nic, rozhodne svým úsudkem a stačí mu věřiti všeobecně všemu, čemu církev učí nebo bude učiti. Tak katolík nemůže nikdy pochybybovati bez hříchu. Zcela opačně jest u protestantů. Je-li v dobré víře podle mínění své sekty, musí dobře věděti, že protestantská církev, ke které přináleží, není dlouhého trvání, že pochází od lidí, že nemá zázraků ani znamení božské společnosti, že se mění dle práva a skutku a že sama si netroufá předložiti své učení neomylně.

— Ale vždyť máme Písmo sv. za neomylnou autoritu, namítala Needleová.

— Dejme tomu, připouštěla Julie, že nemůžete ve svědomí popříti víry ve svou bibli: avšak vy jste soudcem jejího smyslu. V tom záleží hlavní smysl anglikánství a každé jiné protestantské sekty. Když tedy dovolávajíce se bible, začínáte pochybovati a poznáváte pak jasně, že anglikánské články víry nejsou vyznačeny v bibli, máte právo a povinnost je zamítnouti; to vysvítá z vašeho vyznání samého. A podobně když zkoumajíce bibli, naleznete, že katolické články víry jsou tam označeny, bylo by ve smyslu vaší církve je přijmouti a jim věřiti. Jedním slovem, protestant dobré víry i může i má druhdy pochybovati o své víře, poněvadž tu nepochybuje o pravdivosti Boží, nýbrž o svém vlastním úsudku ve vysvětlování božského zjevení.

Paní Needleová si opakovala jednou i po druhé tyto zásady Juliiny, které rozdíraly srdce její hrozným dojmem. Ale poněvadž nevnikla úplně do této věci, odešla poněkud uklidněna; avšak obava, že upadne do hříchu proti Duchu svatému, jí neopustila.

Bouře a jasno.

Když vcházela do svých komnat paní Needleová, propustila komornou, která čekala, aby jí nabídla své služby. Paní nechtěla a nemohla mysliti na spánek, dříve než nabude klidu duševního; bylať trápena nejistými pocity výčitek. Svědomitá paní se obávala myšlenky, že by přece mohla upadnouti do hříchu proti Duchu sv. Klesla na kolena uprostřed světnice a úplně se ponořila do modlitby, aby vzývala velebnost Boží; sklonila hlavu až k zemi a volala: Přisahám ti, o můj Bože, že nebudu odporovati tvému vnuknutí; nebudu zavírati oči před pravdou, dáš-li mi ji poznati. Avšak neopouštěj své služebnice; nechť zasvitne paprsek světla a míru v tomto utýraném srdci. Přísahám, že zůstanu anglikánkou, budeš-li, o Bože, chtíti; přísahám, že se stanu katoličkou, bude-li to tvá vůle! Zde odkládám a zříkám se všeho předsudku a vší strojenosti před tvou tváří; jen tebe žádám, abys mi dopřál pochopiti tvou božskou vůli, abych se jí mohla říditi. Žádám tě o to pro zásluhy našeho božského Prostředníka Ježíše Krista . . . a je-li dovoleno, na přímluvu požehnané Panny Marie.

Domluvila a pocítila, že se jí vrací klid a že odstupují od ní neklidné myšlenky; i posadila se ve své pracovně a otevřela Prayer book, který ležel před ní a probírala stranu, na kteréž jsou vyznačeny třicet tři články anglikánské církve. Četla po-

malu článek po článku s velkou pozorností a s upřímným srdcem. Zdálo se, že jí spadl závoj s očí; a bez velké námahy docházela k tomuto úsudku: Tu mi má církev předkládá mnohé články, avšak o žádném se nezaručuje, že je pravdivý; možno tu i pochybovati a tvrditi, že církve a církevní sněmy mohou se mýliti ve věcech víry a že pouze slovo Boží je neomylné. Nuže, k čemu tedy je těchto třiatřicet článků, které mohou stejně obsahovati pravdu jako lež? Toť otázka, kterou tak často opětoval John. Uvažovala okamžik a pak dospívajíc k jasnému a nevývratnému úsudku, zavřela knihu a odložila ji ve své roztržitosti a pravila: Nikoli; není správné, že já považuji za pravidlo své víry klamné vyznání.

Vztáhla ruku po bibli: Tato jediná mi zůstává, chci-li zůstati pevnou a nebýti jako třtina. Ejhle, tu jest jedině pramen pravdy, tu jedině průvodce spásy! Avšak nepochopím-li jejího smyslu? Jestliže se mýlím? Rozumím-li jí špatně? Můj kněz, můj biskup může se rovněž tak mýliti jako já; jak nabudu jistoty, že mám pravdu? Ale což! Naši kněží přece trochu více bibli rozumějí nežli já! Ano, ale jakou cenu má věda? Lutheránské církve, kvakerské, irwingiánské, methodistské přes svou učenost si odporují v hlavních článcích a přece si namlouvají, že jsou obsaženy jejich pravdy tak se různící v bibli. John mně to dokazoval jasně. Já sama vlastníma očima jsem viděla zlověstné bludy revivalistův amerických; a přece i všichni jumperové dovozovali, že se řídí biblí! A pak slabomyslní, prostí a nevzdělaní lidé nejsou schopni, aby našli jádro pravdy v této knize, z níž mnozí přední mužové protestantských sekt nemohli vybrati než navzájem sobě odporující názory. A kterak mohou poznávati křesťané pravdu patnácti století, dokud nebyl vynalezen tisk, kdy si mohli opatřiti bibli jen lidé zámožní? Já, já sama jsem často měnila názor o nejdůležitějších věcech v bibli! A jsem jista, že tomu onomu výroku bible dobře rozumím? Nikoli, nikoli, říkal dobře John. A tu mimoděk si razí cestu mínění mezi chaosem a tmou, až neomylný hlas prohlásí: Toto jest článek víry zjevený Ježíšem Kristem.

Avšak tento laskavý hlas, plný jistoty zbraňoval paní Needleové toužiti po církvi katolické, které od malička nenáviděla jako snůšky pověr. A přece neviděla jiného východiště, jiného útočiště, jiného světla než tuto církev. Na mysli jí tanul v té věci příklad sira Roberta Smitha, silné duše, kterému se hnusilo porušené náboženství, jakož i slova Johnova a Juliina; a obnovujíc přísahu, že přetrhne veškero pouto předsudků, umínila si, že bude zkoumati tuto jedinou stránku náboženského obzoru, o němž se domnívala, že není pokryt neproniknutelnými mlhami. Nevydávala se v nebezpečí, že se zaplete do textů biblických; cítila svou slabost a obávala se, že by špatně rozuměla oněm svatým a bázeň budícím slovům, která vyšla sice z úst Božích, ale které mnozí špatně vykládají, jak dovozuje svatý Petr, překrucujíce je v záhubném smyslu. Soudila zcela moudře: Vidím s jedné strany, že duchovní a doktoři protestantští nepopírají, že katolíci mohou spasiti svou duši v církvi římské, s druhé pak

strany vidím, že katolíci svorně prohlašují, že mimo jejich církev není spásy. Proto dle všeobecného názoru protestantů i katolíků nevydávám se v nebezpečí, že budu zavržena, vstoupím-li do katolické církve; ano nabudu ještě větší jistoty. Co hledám lepšího?

Tento hovor slyšela paní Needleová od Johna a Julie nejednou. Tehdy poslouchala tyto řeči bez zájmu, ano s odporem. A nyní zářil tento názor světlem zázračným a podával jí oporu, ponoukal ji a pudil takřka násilně k praktickému důsledku. A vnikajíc stále víc a více na tuto cestu s menší hrůzou, takto uvažovala: Nuže, jak velkou nesnáz mohu míti, abych se podrobila římské církvi? Postiti se, zdržovati se od masa v pátek . . . Než zdali také naše církev nenařizuje některé dni, aby se kořili své církvi? A neučinil tak i president severoamerických Spojených států? Což Písmo sv. na jistých místech nedoporučuje postu? A pak nebyla by to nejhrubší smyslnost dáti přednost kuřeti před pravdami věčnými? Pryč, pryč se strachem! Zpověď . . . vyznati všecky své chyby knězi! Avšak jestliže tato působí odpuštění hříchů, pokojnou smrt, spokojený život, proč bych se jí nepodrobila? Zdali tak nejedná tolik puseistických paní u svých duchovních? Zdali tak nečiní Julie u kněze svého vyznání? John mi vypravoval, že v misiích kasentinských zpovědnice byly obléhány lidem, jako kdyby se chystal k nějakému útoku? Není to tedy tak obtížná věc zpovídati se. Julie ujišťovala, že někteří katolíci chodí ke zpovědi každý týden; činí-li to ti a oni, proč bych tak nemohla učiniti já? Ach, poroučí-li Bůh, všecko vykonám. Mnohem obtížnější je pro mne ztráta úplné neodvislosti a podrobiti se poslušnosti církve a papeže: tu jest hlavní překážka, v tom záleží všecko další jednání. Buď musím přijmouti úplně také tuto podmínku nebo nic. Julie tvrdí, že bez této poslušnosti nemožno býti katolíkem. Proti posledním rozhodnutím o článku víry v Neposkvrněné Početí Panny Marie a o sněmu vatikánském na celém světě nevystoupil ani jeden biskup. Jestliže na celém světě biskupové, kněží, učenci tak se podrobují moci církevní, musejí míti pro to své důvody, které usvědčují rozum. A přece nebyli hloupi ti, kteří z našich duchovních přestupují k církvi římské; jinak by zajisté nepodrobili svého svědomí této úplné poslušnosti. A pokořují-li se církvi římské jako dítky, jisto jest, že tu spatřovali božskou vůli, kterak to nařizovala. Kázali, psali, brojili proti papeži: a potom? Ejhle, kterak klečí před papežem a aby mohli před ním pokleknouti, odkládají majetek, peníze, důstojnosti, poněvadž to považovali za nutné, aby odstranili všecky překážky, které stály jim v cestě. John zajisté se bránil jako lev, dříve než se vzdal, hájil svých názorů důkladně, neustoupil, až byl překonán nepřemožitelnou poznanou pravdou. Co mohu já říci rozumnějšího, o můj Bože, abych našla pravou cestu, než že budu následovati šlépějí těch, které považuji za moudré a upřímné tvé služebníky? Odsoudíš mne, o Pane všemocný a milosrdný, vyvolím-li to, co za lepší uznávám?

Duch šlechetné protestantky pohyboval se v novém světle a viděl z dálky nový přístav bezpečný, do něhož by mohl při-

plouti, ustoupí-li do církve, která je spojena s neomylným učitelským úřadem, o kterém vydávají svědectví tisíce biskupů po celém světě a dvě stě až tři sta tisíc kněží a laiků, s úřadem, k němuž neustále přicházejí tisíce a tisíce protestantů učených, počestných, kteří v tom nehledají vlastního zájmu. Na hlas pak pronesla svoje myšlenky: Jak krásný a vznešený jest úmysl, jak důstojný božské myšlenky, založiti a ustanoviti království pravého náboženství mezi lidskou společností, a aby se udržela, rozžehnouti v jeho středu skvělé slunce, které neustále rozhání mlhy a tmu a rozšiřuje světlo! Prostý věřící je vyučován knězem, kněz biskupem, biskup papežem . . . a papež má přispění Ducha svatého. Jak jednoduché a vznešené to zařízení. Jak je způsobilé spasiti všecky lidi, učené i neučené. My s naší biblí v ruce jsme neustále v nejistotě; naši duchovní, naši biskupové (a jest jich mnoho) jsou rozděleni ve strany, odporují si; jeden je nakloněn puseismu a druhý jej odsuzuje, jeden doporučuje zpověď a druhý ji odsuzuje, jeden učí, že se má vzdávati nejvyšší úcta velebné svátosti a jiný ji považuje za kousek chleba obrazného, jeden přijímá bibli úplně, jiný nevěří ani v polovici. Jaký to Babylon! A hle, tu jest jedno srdce. Co prohlásí náměstek Krista Ježíše ve jménu jeho, to opětuje a má v úctě celá církev! Jaká to jednota! Jaký mír! Jaká to podoba s rájem!

Paní Needleové se zdálo, že objevila ve své mysli nové pravdy, na které dříve nikdy nemyslila; přičítala to dobrotivosti Boží, která jí byla nápomocna po jejím slibu a po její modlitbě. A zajisté uvažovati o těchto věcech bez vášně jest opravdový dar. A nepozorovala s počátku, že všecky tyto uvahy vložila do jejího srdce vlastně Julie ve svých rozmluvách. Snažila se sice odporovati tu i tam, ale neviděla okolo sebe ani příčiny, ani záminky ani příležitosti. A tázala se sama sebe: Kterak to, že jsem podobných myšlenek neměla již dříve? Jak to, že jsem se jim stavěla na odpor, když jsem je slyšela z úst Johnových a Juliiných?

Vysvětlení tohoto vzácného zjevu bylo zcela snadné: byly v ní takřka dvě osoby, jedna rozumná a zákonitá, která nemohla odporovati poznané pravdě, druhá naplněná nenávistí protipapežskou již od nejútlejšího mládí a proto odporovala, že možno považovati pravdu v církvi římské za možnou: proto byla také rozhodnuta, že nebude jí tam hledati. Když nyní byla najednou zbavena druhé umělé osoby, nezbývala jí než osoba přirozená, čistá a ryzí milovnice pravdy. Kruté výčitky, které jí Julie do svědomí vetkla, způsobily tuto blaženou přeměnu. Co mám tedy činiti, jak se dostanu z tohoto bludiště? volala z upřímného srdce, proniknutého vábným světlem. Proč dále otálím? Jsem již skoro katoličkou v mysli od delší doby a považovala jsem se za protestantku! Nemám jiné překážky než špatnou vůli pozorovati tuto věc jednostranně. Ejhle, co jest podobno hříchu proti Duchu sv.? Budu odporovati ještě déle?

Tu povstal v jejím srdci boj, jeden z oněch bojů, které se zdají býti novými, cizími, neuvěřitelnými, nemožnými tomu, kdo se narodil v lůně církve katolické. Ubohá anglikánská pietistka

byla přesvědčena. Nebylo daleko, aby řekla: Ano, poddávám se. Avšak srdce bylo zaujato zastaralým zvykem, přirozená povaha se vzepřela hrůzou a zděšením. Odstrašovala ji myšlenka na domácí lidi v zámku, kteří ji znali jako velmi horlivou anglikánku, na duchovního v osadě, který na ní chválil víru a jí se podivoval, na přátele i známé, na obyvatele Zeleného parku. Co tomu řeknou, až se všude roznese, že paní Needleová zřekla se víry, kterou tak horlivě podporovala a které tak přála? Že jsem se pominula smysly, že jsem se chovala pokrytecky. Tu bude pak možno změniti všecko. Jak je to možno? Nemohu téhož okamžiku viděti noc, když pozdravuji den; kterak mohu blahoslaviti to, čemu jsem tolik let zlořečila? Nikdy nebudu dobrou katoličkou, ale nebudu také dobrou protestantkou. Nebudu ničím. Blížím se k záhubě.

Tak byla uvnitř zmítána, jako ten, kdo hledá světla, průvodce, rady, nevěda, ke komu by se obrátil, jako by byla opuštěna vší lidskou pomocí, klesala zoufale, jako by tonula v moři těchto hroznych vln a tu opět jako by se dotýkala spásného břehu a opět byla uvržena zpět do moře svých dojmů. A jsouc takto zmítána hroznými mukami, prosila za pomoc Boží: Pane, já hledám pouze pravdy, abych se tobě zalíbila. Nikoli, nechci hřešiti proti Duchu sv. Nemám příčiny, abych byla liknavá, vidím blud, vidím pravdu; než vidím ji dobře, vidím ji opravdu?

Kdo by byl tajně pozoroval nešťastnou paní, kterak bojuje sama s sebou, sama za ticha nočního, myslil by, že se stala obětí neúprosných výčitek svědomí. Sedávala dlouho opřena o stůl, čelo majíc opřeno rukama, jako by nedýchala a přemýšlela zcela o příčině, která ji nutila státi se katoličkou v témž okamžiku! a za chvíli jí zmizel kruh nebeský a tu pozdvihovala hlavu, pohazovala rukama, jako by chtěla si učiniti štít proti nepříteli. Byla to obava, že se dopustí chyby, která jako rozlitý mrak zaháněl objevivší se světlo. Pohlížela k nebi, vydychujíc otevřenými ústy, spínala ruce ke kříži, k modlitbě. Zdálo se, že se cítí poněkud povznesena klidným vánkem, který mírnil tlukot srdce, jako by jí sliboval katolické bratrství; a brzy potom se jí zdálo, že jí hrozí hlas ustavičnými výčitkami, že odpadla od víry a že se dopustila pohoršení, opustivši rodnou církev. — Že by se dopustila odpadu? Nikoli, z toho se sama omlouvala; pohoršení? Také ne. Následuji hlasu poroučejícího svědomí, jsem usvědčena, nemám žádných obtíží. Běda mně, jestliže odmítnu hlas Boží.

Povstala a doufajíc, že se změní také stav, když změní místo, rychle přecházela po světnici, mluvila sama s sebou a přitom konala posuňky, dávala si námitky a sama je řešila a zaplétala se do labyrintu, odkud nebylo vyváznutí, protože otázky byly příliš palčivé, a to zvláště proto, že síly paní Needleové byly velmi mdlé. Za takových okolností klesla k zemi, lkala, cítila velkou bolest a prolévala hořké slzy; vstávala pak posilněna ale jen na okamžik, neboť ji přepadával v brzce nový strach, nová úzkost, nové zděšení.

Takto s rostoucím pohnutím trávila hodiny v noci; tu jí byl jasným průvodcem rozum, tu opět se jí zmocňovala hrůza vybavená obrazotvorností. Stokrát byla již na tom, že ukončí vážné rozumové rozmluvy tím způsobem, že bude následovati svého vlastního přesvědčení: Budu katoličkou. A stokrát dech se jí zatajil v srdci a stará bázeň před slovem »katolík« jí zarazila řeč na rtech. A přece uzavírati oči vůči této velké otázce, vrátiti se, zapomenouti na vše nebylo již možno; neboť stále se myšlenky podobné dostavovaly přes její nevůli a poroučely jí: Rozhodni se!

Na konec po přestávce v tomto stavu byla přemožena únavou. Dobře chápala. Celou tu dobu skoro nezavřela očí k potřebnému spánku. Cítila, že nutnost odpočinouti spánkem ji přemáhala. Tu zvolala z plna srdce: Pane a Spasiteli můj, rozhodnu se; učiním, co poznám, že je tvá vůle. A položila se na pohovku, jak byla oblečena. Víčka se zavřela a myšlenky se ztratily v podobě spánku. Avšak odpočinek nebyl dlouhý ani hluboký. Probouzela se často, vyskočila pobouřena a měla oči plné slz. Tu si vytýkala, že odporuje vůli Boží a zase se radovala, že jí už neodporuje a opět obnovovala slib: Nebudu hřešiti proti Duchu sv. A opět dostavoval se krátký spánek.

Přes to, že tento spánek byl krátký, dodal přece jakéhos takéhos klidu ztýranému duchu. A ráno znova se obírajíc myšlenkou o pravém náboženství jako předešlé noci, vzbudila veškeru sílu rozumu a silnou snahou vůle uložila mlčení marným dojmům. Opakovala pozorně rozmluvy, kterými byla přesvědčena o povinnosti vstoupiti do lůna církve katolické: byl to hlavně hanebný původ reformace anglikánské, která jest bez kněžství, bez pravých svátostí, bez duchovní vrchní hlavy, bez jednoty, bez pevné víry s nejvážnějšími bludy, které jsou záhubné pro věčné spasení. Naproti těmto troskám popatřila na církev římskou, bez vady v jejím učení, která jest živá svou zbožností a apoštolátem, která byla krutě a nekonečně pronásledována devatenáct století a jest nepřekonatelna v hlásání slova Božího dle bible, má svátosti k posvěcení, byla vždycky jedna a spojena s papežem římským a je od století do století až k apoštolům a Kristu Pánu. A v této církvi nejvíce se divila proudu tolika počestných a zbožných svých bývalých stoupenců ve víře, kteří radostně a důvěrně přestupovali z církve Jindřicha VII. do církve Petrovy, volajíce za sebou: Jenom zde je spása. A vzhledem vůči tak jasnému světlu a z obavy před hrozbou svého vědomí neodporovala již; rychle se zvedla, klesla na zemi jako včera na počátku své úvahy a přísahou potvrdila svůj úmysl: Přísahám Bohu, že v tomto okamžiku se stávám římskou katoličkou . . . z opravdového srdce . . . poněvadž to Bůh chce . . . a takovou zůstanu až do smrti. (Pokračování.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Charitativní večírky Sociálního odboru Družstva Vlast. V neděli, dne 24. listopadu t. r., konal druhou přednášku dp. farář Vl. Hálek: »Díla křesť. charity v Rakousku a v zemích sousedních«. — Přítomni byli mimo jiné: praelat dr. Jan Marek, školní rada dr. M. Kovář, k. a. notář Jan Hlasivec, c. k. pošt. pokladník p. K. Ulrich; c. a k. polní kurát Dr. Rud. Zháněl; duchovní správce Emil Stárka, katecheta Fr. Žundálek, úředník poštovní daně p. Fr. Hofmanzl s rodinou, pí. Marie Eberlová s neteří, p. Gotlieb s paní, p. Václ. Buk a různí jiní.

Schůzi zahájil místopředseda Sociálního odboru p. Václ. Žižka krásnou řečí, načež p. far. Vl. Hálek promluvil v tato slova:

Kristus založením své církve utvořil instituci, která svojí krásnou organisací objímá celý svět. Ona jest ale *duchem* a *životem*, a proto vdychuje svého ducha a svůj život dle vůle Kristovy všem generacím a národům. Poněvadž církev jest stále žijícím Kristem, září její duch a vliv do všech sociálních poměrů a stává se též svojí pravdou a milostí středním sluncem, kolem něhož se má lidský život otáčeti. Bez evangelia a bez církve stáli bychom jistě na stupni *pohanství*, a bez obou přišli bychom k němu zase zpět: to by byla budoucnost moderního světa bez Krista.

Církev jest rukou, která vedla po všecky časy společnost lidskou po slávyplné dráze sociální spravedlnosti a kultury. I všecky sociální bouře přítomnosti nemohou jí překvapiti. Co dnes na církvi vidíme, není vlažný vítr večera, nýbrž čerstvý, vše omlazující vánek jitra, nejsou to červánky západu, nýbrž rozněcující se zaře rána, která nás na velký krásný den žně připravuje.

Krásným paprskem této líbezné ranní záře jest působení křesťanské charity, která má dogmatický a morální základ ve velikém slově Spasitelově: »Co jste učinili svému bližnímu, mně jste učinili,« mohutný pak piedestal: »Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.«

Láska k bližnímu, která jest lásky k Bohu posvátnou sourozenkyní, byla povždy skutky v církvi pěstěna. Opřena o slova Kristova: »Misereor super turbam« (Líto jest mi zástupu) vylévá církev olej smíření i do poměrů moderního, života spolu pak víno křesťanské lásky k bližnímu do ran dnešní společnosti. S celou svojí duševní silou, s celou velikostí své autority třímala vždy v ruce církev prapor křesťanské charity. Měla srdce, aby milovala ty, na jichž bedrách spočíval těžce kříž lidské bídy, měla vždy srdce, které rozumělo řeči nedostatků a bolestí, a kde mohla, po všecky časy otvírala svoji ruku k dobročinění.

Po Kristu má církev ideální postavy charity ve světových dějinách, jichž jména jsou nesmrtelná, poněvadž jsou co nejúžeji spojena s díly lásky, a kolem hlavy církve zářila gloriola charity po všecky doby. Kde kvetla víra, kvetla láska, a jako lidský bol jest všeobecný, stala se i tato všeobecnou.

Žádná doba, žádné místo, žádný národ není od skutků charity vyloučen, a kde církev říši své milosti budovala, stavěla též říši lásky. Pokud bude lidstvo v slzavém údolí tohoto světa a pokud bude trvati katolická církev, dojde žebrák svého chleba, nemocný své pomoci a sirotek mateřského srdce. Ale láska musí býti doprovázena věrou, která

srdce osvětluje. Největší doby víry byly největšími dobami lásky, dokazují vám dějiny.

Jest pak požadavkem spravedlnosti, aby v naší době egoismu, materialismu a nepřátelských směrů protináboženských, zvláště proti katol. církvi, byla odhalována veřejnosti veliká díla charity, které vytvořil duch církve ku blahu lidstva.

Ve své obsáhlé řeči p. far. Vl. Hálek podal:

1. *Obrázky charity z jiných států mimo Rakousko-Uhersko ve Švýcarsku*: ve Sv. Havle v Curychu kursy pro vzdělání ošetřovatelek nemocných v Sarnen; *v Německu*: Leohospic a Xaveriusstift v Berlíně, St. Anna Stift ve Freiburgu, ústav Marie Ludvík Ferdinand pro dívky v Mnichově, tamtéž »Drobečkový obchod«, charitativní svaz, Marienstift ve Vratislavi pro dívky hledající místo, ústav pro padlé dívky ve Vratislavi, domovina katol. něm. učitelek v Boppardu n. Rýnem, spolek sv. Vincence v Drážďanech, léčebný ústav pijáctví v Heidhausenu, katol. nemocnici v Dortmundu a smutné obrázky atentátu na charitu *ve Francii*, která vyhnala na př. sestry sv. Vincence, jež za 1 rok rozdaly v kuchyních 2,543.324 porcí, navštívily 576.000 nemocných, pomoci v nemoci a obvazů poskytly 5,032.752, ošetřily v asylech 12.000 starců, 11.000 nalezenců, 4921 mrzáčků, 30.309 sirotků, na něž vláda nedala ani sous.

2. *Obrázky charity z Rakousko-Uherska.* Služky Nejsv. Srdce P. J., jež jsou téměř ve všech vídeňských nemocnicích, dra. Hyrtla sirotčinec v Mödlingu, útulek pro služebné v Solnohradě, soukromý ústav slepců v Linci, sirotčinec Maria Trost v Štýrsku, Vorarlbergský Spolek pro záchranu dítek, charita u železn. zřízenců, v Budapešti, v Bosně veliká díla arcibiskupa Stadlera, spolek sv. Frant. Regis, katol. spolek přátel dítek.

3. *Zminil se o několika vynikajících světových lidumilech*: Sv. Otec Lev XIII., poskytující ročně chudým 427.125 franků, školám 550 000 fr., dobročinným a sociálním účelům 2,000.000 fr., kardinál Simor, který vydal za živa na dobročinné podniky 10 mil. korun a testamentem 1 mil. korun na fond pro chudé. Saint Charles, francouzská řeholnice, působící 43 roků v horké Africe na Ekvátoru mezi malomocnými, kteréž musela zednářsko-židovská vláda ve Francii dáti cenu cnosti, královna Saská Karola, arcivévoda Rainer s chotí, hraběnka Butlerová, matka charity v Bavorsku.

4. *Podal přehled v číslicích působení řádů a kongregací v Rakousku*, které vedou 111 sirotčinců, 148 chudobinců, 13 útulků pro starce, 253 špitálů, 131 nemocnic, 146 stanic pro nemocné, 4 nalezince, 28 asylů pro služebné, 12 trestnic a polepšoven, 6 asylů pro zmrzačené, 6 špitálů pro nevyléčitelné, 4 ústavy pro slepce, 13 ústavů pro choromyslné, 7 ústavů pro hluchoněmé, 4 ústavy pro blbé. Dcery božské lásky ve Vídni vypěstily za 20 let 53.053 dívek hledajících službu, vychovaly 6320 sirotků a ošetřily 2160 rekonvalescentů. Milosrdné sestry v Gumpendorfu ošetřily za 1 rok 2583 nemocných s 33.567 ošetřovnými dny, vydržují 5 špitálů s 702 lůžky, ve 3 sirotčincích 410 dětí, podlehlo jich však 24 za jeden rok svému povolání. Dcery božského Spasitele ve Vídni ošetřovaly v 50 filiálkách od r. 1857 126.000 nemocných a vydaly v poledne přes 1 milion porcí. Dále uvedeny číslice i o jiných klášteřích, jež budily úžas.

Řečník zmínil se ještě o dílech křesťanské charity v nádražní misii, spolku sv. Rafaela, ve spolku proti obchodu s dívkami a spolku sv. Františka Regis na odstraňování souložnictví.

Velebný jest obraz mnichovského malíře Oswalda Völkla, kterak Spasitel tluče na dvéře a žádá, by mu bylo otevřeno. Kdož by mu s radostí neotevřel? Kristus žádá víru v Sebe a Své božské dílo, žádá též díla lásky. Ztracený peníz chudé vdovy, ztracená ovce, kterou nese na svých bedrách, odpuštění ženě cizoložné, Magdaleně, přijímání dítek, láska k nemocným, zvěstování evangelia chudým -- jaká to mohutnost projevů božské lásky k lidstvu.

Jestliže charita až dosud po většině byla jen od církve pěstěna, má nyní býti ode všech prováděna. Kněží i laikové nechť závodí v osobní obsluze bídy. Ve službě těžké práce získané jmění nechť se stává opět produktivním, jsouc věnováno k výchově dítek, k polepšení uvězněných a k útěše stížených ranami osudu. Stát vyčerpává své fondy pro požadavky politiky a mobilisaci armád; charita organisuje pod znamením bílého kříže místa klidu a úlevy od bolestí, tvoří v každé době připravené důstojníky a řady pro účinnou lásku, pokoj, usmíření se s osudem. Těžké mraky zahalují nebe; vítězný postup charity jest odznakem XX. století, proto hledíme s důvěrou budoucnosti vstříc.

Charita dává světlo a teplo, motory každé práce. Charita překonává svět, neboť má moc jiné učiniti šťastnými aneb aspoň sílu neštěstí zmírniti. Láska usmiřuje světáky se zbožnými lidmi, činí je přístupnými pro vážné pravdy. Žádný den beze skutků lásky! To jediné vyléčí nervosu nové doby, zničí egoismus a přinese vnitřní mír.

Katolická církev pečovala povždy věrou a láskou o strom života společnosti lidské, a tento se odíval z nich stále novou krásnější zelení a líbeznějším ovocem. Bude pak i nadále pokračovati ve svatém úkolu charity.

Na obeliscích před chrámem sv. Petra v Římě čteme slova: »Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat!« K tomu připojuji, že Kristus vítězí — *v lásce!* Jeho pak zástupkyně zde na světě, katol. církev, bude působiti v Jeho duchu v charitě až na konec světa ku blahu, požehnání i k záchraně všech lidí a národů celého okrsku zemského!

Krásná přednáška s bohatým materialem křesťanské charity odměněna byla hlučným potleskem.

Povstal vsdp. prelat dr. Jan Marek a oslovil řečníka těmito slovy:

Za tu krásnou přednášku, kterou dp. farář Hálek vskutku s mravenčí pílí sebral a nám tuto přednesl, vzdávám jménem vás všech upřímný dík. Vzpomínám, že dp. farář byl vysvěcen právě v den sv. Vincence, tohoto největšího bohatýra křesťanské charity — dojista duch tohoto velikána křesť. lásky k bližnímu provází dp. faráře, což on nejen slovem, ale i skutkem dokazuje.

Zároveň vzdávám tuto i nejsrdečnější dík dp. faráři za všecky jeho práce, které v tak hojné míře našemu družstvu prokazuje; neunavně sem dochází a všecky svoje volné chvíle obětuje ve prospěch našeho družstva. »Bůh mu to odplať!« — tak zní z úst všech přítomných, kteří nadšená slova vsdp. preláta s pochvalou přijímají.

Slovo si vyžádal red. Tomáš Škrdle, uváděje, že právě minulý týden navštívil ve Vídni dům pro nezhojitelné ve Währingu, ústav Calasantských pro výchovu učňů v XV. okresu a mimo to misijní dům v Mödlingu, který vysílá rok co rok řadu misionářů do Číny, do Afriky

a jižní Ameriky. Toto jsou vzácné květy křesťanské charity, povstalé na stromě církve v nejnovější době. Jsouť oba dva poslední ústavy staré něco přes 30 let. — Dále uvedl posluchačům na paměť polskou kongregaci pro lumpy a ženskou pro lumpačky v Krakově, o níž již dříve ve »Vlasti« psal. Církvi se spílá, ona se hanou zasypává a ona při tom stále pracuje ku blahu lidstva.

Tím byl druhý krásný charitativní večer ukončen, při němž byla činnost církve na poli charity s dostatek objasněna.

Charitativní večírky Socialního odboru družstva Vlast zakončeny byly dne 1. prosince t. r. přednáškou místopředsedy soc. odboru p. Václava Žižky: O spolku sv. Vincence z Paula. — Přítomni byli mezi jinými: praelat dr. Jan Marek, školní rada dr. Matěj Kovář, k. arcib. notář Jan Hlasivec, pí Marie Eberlová, c. a k. polní kurat dr. Rud. Zháněl, katecheta Fr. Žundálek, pp. Václav Buk a Václav Průša a četní jiní pánové a dámy.

Schůzi zahájil o 6. hodině večer jednatel p. *T. J. Jiroušek*, uvítav přítomné. Uděluje slovo přednášejícímu p. V. Žižkovi, vzpomněl jeho minulosti, kdy ještě v letech 1868—72 u nás ani socialních demokratů nebylo a p. Žižka dělnictvo české přednáškami a články v novináchjiž vzdělával. V ohledu křesť.-social. přísluší p. Žižkovi u násv Čechách prvenství.

P. *Václ. Žižka* ujav se slova, líčil nejprve život sv. Vincence z Paula. Nastíniv obraz bouřné doby, v níž bylo sv. Vincenci žíti a pro lid a církev pracovati, uvedl snahy a práce světcovy k záchraně v Paříži pohazovaných nemluvňátek. V tomto velkém městě nacházelo se na 400 ročně od nelidských matek odhozených nebožátek, které úřady sbírány a jisté vdově za skrovný plat v ochranu dávány. Jak tam ubohým tvorům se vedlo, svědčila o tom velká jejich úmrtnost většinou z hladu a utrpení dítek pocházející. I zželelo se těch ubožátek sv. Vincenci tak, že podniknuv u zbožných paní sbírky a ze sbírek těch založil a vydržoval nalezinec 40.000 lirů výdajů ročně vyžadující, ačkoliv členky řádu dcer křesťanské lásky zdarma opatrování dítek obstarávaly. Také o vězně na galejích svatý Vincenc pečoval a v době třicetileté války, která střední Evropu hrozně hubila, opět svatý Vincenc celý lazaret pro raněné v Paříži zřídil a o utečené do Paříže ubožáky seč mohl se staral. Mnoho almužny vyžebral a ji ubohým do Lothrinska válkou postiženého zasílal. Byl sv. Vincenc pravým otcem chudých v Paříži. Vylíčiv všecky práce světcovy obrátil řečník zřetel svůj na záslužné práce následovníků jeho, na naše Vincenciány. Na 62 konferencí čítá dnes spolek sv. Vincence z Paula pro dobrovolné podporování chudých v království českém. Spolek založen byl dp. P. Jos. Všetečkou z řádu křížovníků s červenou hvězdou na počátku let sedmdesátých. Dějiny spolku tohoto velice obšírně sepsal red. T. Škrdle.

Řečník podával mnohé případy, jak jest Vincenciánům v jejich dobročinném díle mnohá utrpení zakoušeti a s jakým nevděkem jest jim působiti. Zvláště jeden případ s matkou a více let nemocnou dcerou líčen byl přednášejícím tak pohnutlivě, že žádný román něčím podobným nemůže se v truchloději vykázati.

Když řečník skončil, odměněn byl hlučným potleskem.

Vsdp. praelát *dr. Jan Marek* povstav poděkoval p. V. Žižkovi za jeho pěknou přednášku těmito slovy:

»Děkujeme Vám z upřímného srdce za tu milou přednášku, kterou Jste nám způsobil. Jste již starší pán, nechci říci starý, ale máte srdce ještě naplněné láskou, a bylo to znáti na Vašich očích a na Vaší přednášce, že nejenom rozumem, nýbrž i srdcem a citem vypracoval Jste si tuto krásnou přednášku a nám ji podal. Pán Bůh Vás zachovej ještě na mnohá léta, abyste pracoval upřímně a horlivě v družstvu Vlasti a zejména zde v Socialním odboru, kde od počátku Jste již místopředsedou a platné získal Jste sobě zásluhy. Bůh nebeský Vám tuto všecku lásku hojnou měrou odplatiž!« (Hlučný souhlas.)

Po slovech vsdp. praelata uvedl red. *Tom. Škrdle* některé případy ze své Vincencianské prakse a vylíčil hlavně působení chudinských vincenc. kuchyní v Žižkově, v Karlíně, v Libni, na Smíchově a na Král. Vinohradech, které byly ozdobou tohoto spolku.

Pan školní rada *dr. M. Kovář* zval přítomné k přednáškám Historického kroužku, které se konají 8. prosincem počínaje v Jednotě katolických tovaryšů vždy o 5. hodině odpoledne.

Výbor Histor. kroužku měl schůzi dne 20. listopadu, v níž mimo jiné jednáno, kdy budou se konati přednášky, slíbené vdp. farářem drem K. L. Řehákem o době husitské. První bude v neděli 8. prosince o »kvašení duchů před M. Janem Husem«, druhá v neděli 15. prosince o »vystoupení a působení M. Jana Husa« a třetí v neděli 22. prosince o »účincích tohoto vystoupení«. Přednášky tyto budou se konati ve dvoraně Jednoty katol. tovaryšů na Anenském náměstí přesně o 5. hodině odp. Čtvrtou přednášku o »Alžbětě Konstancii z Pöttingů« bude tamtéž o 3. hodině odp. míti p. prof. Jos. Vávra. Dp. Václ. Roudnický navrhl, aby se zakoupila do knihovny Histor. kroužku korrespondence Donova a Mayerovy Briefe und Akten des 30 jähr. Krieges, i abychom požádali za katalog českých archivů, k čemuž přidává vdp. převor Josef Hamršmíd, aby se konsistoř požádala za publikace, dosud vydané. Jednatel p. Dr. M. Kovář blahopřál p. praelatovi Dr. Fr. Krystůfkovi k vyznamenání. — Schůze počata i skončena modlitbou.

Kvašení duchů v Čechách před M. Janem Husem. V neděli dne 8. prosince zahájil Historický kroužek družstva Vlast obvyklé přednášky řečí vldp. faraře dr. K. L. Řeháka v Jednotě katol. tovaryšů. — Přednáška tato byla velice četně navštívena; zejména byli přítomni: praelat Dr. Jan Marek, dvorní rada Dr. Fr. Kryštůfek, školní rada Dr. Mat. Kovář, kanovník Fr. Vaněček, mag. rada Em. Malfertheiner. sekretář Ulrich, mag. of. Kubát, spiritual Dr. Al. Kudrnovský, red. Tom. Škrdle, kaplan St. Sobíček, pp.: Václ. Žižka, Fr. Vr. Buk, Jan Staněk a četní jiní, pánové i dámy.

Řečník uvedl v úvodu, kterak od mnohých chvalořečníků Husových bývá vše katolické z doby jeho prohlašováno za veskrz zkažené; Hus jako nějaký mesiáš vychvalován; a bouře Husem rozdmychané, jakožto nejvyšší rozmach národa českého velebeny, s čímž i protestantský dějepisec náš Dr. Palacký souhlasí. Řečník obral si za úkol, výroky tyto uvésti na pravou míru, a proto pojednati ve třech řečích:

I. O kvašení duchů v Čechách před Husem;

II. O revolučním vystoupení Jana Husa; a

III. O ovoci revoluce Husovy až po sněm církevní v Basileji. —

V této prvé přednášce podává řečník v prvém oddělení »Přehled historický« oné doby před Husem; a v oddělení druhém poukazuje k působení vynikajících mužů oné doby, jakými byli M. Vojtěch z Ježova; kazatelé Konrad Waldhauser; Milič z Kroměříže; sv. Jan Nepomucký; M. Matěj z Janova; M. Jan Štěkna a Jan Protiva. Poněvadž vyjde přednáška ta později tiskem a nebylo lze látku tolik obsáhlou povědìti zcela, vybral si řečník z řady těch mužů toliko dva: kněze Miliče a nekněze Tomáše ze Štítného, a vylíčil požehnané působení jejich.

Ku konci zahrnuv přednešenou látku v kratinký celek, dovodil z ní, kterak nespravedlivě církev katolická před vystoupením Jana Husa bývá posuzována; a kterak Hus svým vystoupením v pravdě nikoho nepravil, ale skutečné chyby a nesprávnosti, jež se všude ukazují, kde lidé působí, jen až do nekonečna ještě rozmnožil.

Pod záštitou nehodného krále Václava podstoupil chorobně ctižádostivý M. Jan Hus osudný souboj se svým arcibiskupem, v němž sice arcibiskupa utrápil, ale sám v dýmu cti a slávy na hranici skonal a do Čech i zemí sousedních rozpoutal hroznou bouři ukrutných, svrchovanou měrou zhoubných válek a rozbrojů. — A o této revoluci, Husem rozpoutané, slíbil řečník vypravovati v přednášce příští.

Řeč vdp. řečníka vyslechnuta byla s živým zájmem a odměněna byla hlučným potleskem.

Dvorní rada vldp. Dr. Fr. Kryštůfek řečníku poděkoval a zval přítomné k dalším přednáškám.

Vánoční reflexe.

Radostné ohlasy chvějí se chrámem
zmlkly již tesklivé žalmy,
a mysl zalétá v krajinu dálnou,
kde týčí se olivy, palmy. —

Ku břehům Jordánu, v písčité poušti,
kde samum zhoubu jen dýše, —
z Betléma v Nazaret, kde někde stála
nuzná tesařova chýše.

Minuly věky, kdy Velký a Svatý
děckem spal na tvrdé slámě —
Co jmen již zaniklo! Leč Jeho chválu
po dnešní den slyšet v chrámě.

Největší z velikých nejmenším stal se,
pekelné zlobě by čelil,
proč právě v bezbranné, bezmocné děcko,
On velký Vítěz, se vtělil?

Z lásky tak učinil, z obětì k lidem,
jak Jeho život nás učí,
k oněm, již v nejtrpší hodině Jeho
ke rtům mu podali žluči. —

L. Grossmannová-Brodská.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Prinz Max Herzog zu Sachsen, Vorlesungen über die orientalische Kirchenfrage. Freiburg (Schweiz). Verlag der Universitäts-Buchhandlung (Otto Gschwend) 1907. Cena 1 M. — Otázka církví východních stojí, zvláště od té doby, kdy Lev XIII. encyklikou »Praeclara gratitudinis« z 20. června 1894 otázku opětného spojení církví křesťanských uvedl na přetřes, v popředí zájmu církevního, především u nás Slovanů. Běžíť při ní také v přední řadě o sjednocení četných a velikých národů slovanských v jednotě víry katolické. S radostí proto uvítati dlužno každé dílo, které otázkou touto se zabývá a k jejímu konečnému rozřešení příspěvek podati se snaží. Z té příčiny obracíme i pozornost čtenářů »Vlasti« na dílo přítomné, vzniklé z přednášek, které v zimním semestru r. 1906 konal princ Max Saský na katolické universitě ve Frýburku ve Švýcarech. Jak spisovatel v úvodu poznamenává, věnuje se již po léta hlavně studiu liturgií orientálních a tím i otázek orientálních. Kromě toho podnikl dvakráte cesty na východ do Palestiny, Beyrutu a na Libanon a do Egypta, a dále do Haliče, Bukoviny, Rumunska a do Ruska, tak že kompetence jeho mluviti o otázce církví východních je zajisté nesporna. Poněvadž podržel v celku formu přednášek, vynechal údaje pramenů a vědecký apparát, dle našeho zdání na škodu spisu jinak velmi zdařilého.

Po úvodních takořka poznámkách o geografii a národech východních (str. 1—62), v nichž spisovatel podává různá vlastní pozorování a rozličné zajímavé úsudky, přechází k historickému vzniku orientálních otázek východních (str. 62—160). Tu ukazuje nejdříve, že v nejstarších dobách církve vlastní církevní otázky východní nebylo. Vědomá protiva mezi východní a západní polovicí církve byla neznámá. Společné pouto vinulo se kolem celého křesťanstva od východu na západ a od severu na jih. Prvním vzdáleným zárodkem k vzájemnému odcizení se mezi křest. východem a západem bylo přenesení residence císařské do Cařihradu a tím přivoděné rozdělení říše. Ponenáhlu provedeno bylo ohraničení řecké a latinské polovice církve; na západě vymizelo nyní úplně používání řeči řecké. To znesnadňovalo značně styk s východem a dávalo podnět k nedorozuměním. Na východě naopak vymizelo používání řeči latinské; církev východní obdržela ráz církve řecké, jen v části její vládla církevní řeč syrská.

Nicméně po dlouhou dobu vlastní roztržka se neukazovala. Láska obě církve spojovala. Rozkol má proto hlavně původ svůj v nedostatku lásky a byl po století připravován. Různost kultury vždy více rostla, odcizení, různost národů stávala se vždy větší. Nastal vzájemný odpor. Orientalové učinili se četnými bludy na západě neoblíbenými, Řekové pohlíželi s pohrdáním na nově vznikající mladé národy barbarské. K tomu družily se politické konflikty, jako utiskování Italie a papežův od císařů, zřízení císařství západního atd. Tím vyvíjela se ponenáhlu značná podrážděnost, která byla ještě zvyšována ctižádostivou snahou patriarchů cařihradských po neomezené moci. Ano snaha ta stala se posléze bezprostředním podnětem roztržky. Poprvé došlo k povážlivému sporu mezi Starým a Novým Římem v době schismatu akacianského na konci 5. a začátku 6 století. Ve století 9. způsobil značnou trhlinu Fotius, jenž je potud otcem pozdější trvalé roztržky, že se stal vzorem pro dobu pozdější a pozdější rušitelé jednoty opět útočiště vzali k jeho důkazům a k jeho theologii. Po smrti Fotiově byla sice církevní jednota obnovena, poměr však nebyl vroucí. V 11. století bylo neblahé dílo Fotiovo obnoveno a dovršeno patriarchou Michaelem Caerulariem. Než schisma nestalo se hned všeobecným, zejména v zemích slovanských spíše se zdá, že se pojem rozkolu teprve mnohem později vytvořil. Orientálové byli považováni za lidi, kteří z polovice náležejí do církve a z polovice jsou mimo církev. Po celý středověk nebylo nikdy používáno zákonův o smíšených manželstvích při sňatcích mezi katolíky a orthodoxními. Císařové byzantští vstupovali ve sňatky jako před tím se západními dcerami knížecími a naopak dávali své dcery v manželství na západ. Také když východní praelati přišli ke koncilu sjednocovacímu, bylo s nimi z počátku jednáno jako s katolíky a sjednocenými a papež dával jim políbení míru. I v 16. a 17. století chodili Jesuité do chrámů řeckých, kázali tam lidu, zpovídali a podávali svátost oltářní. Časem však roztržka se zvětšovala, vzájemné roztrpčení vzrostlo značně. Zejména mnichové podporovali fanatismus a hleděli vyniknouti v polemice proti Latinikům.

V dalším spisovatel líčí stav Orientalů od církve oddělených pod vládou tureckou. Vláda turecká přivodila úplný rozvrat církve řecké.

Ve středověku zachovala církev řecká přes rozkol církevní alespoň vlastní život. Nyní byla jí takořka podvázána poslední tepna životní. Byla proto v každé příčině hluboce ponížena. Od západu a jeho kultury byla úplně odříznuta, tak že nyní nastal onen stav, kdy církev východní žádného vlivu více nemá, žádné úlohy více nehraje: Rozkol se proto ještě zvětšil. V církvi východní přestává duchovní život, mizí činnost misionářská, nastává schudnutí a závislost od Ruska, klerus upadá do tísnivého postavení sociálního, vzdělání upadá. Na druhé straně však nedostatek prostředků vzdělávacích zatlačil část Orientalů do tábora r a t i o n a l i s t i c k é h o. V novější době nabyl tu zejména protestantismus značného vlivu a Orientalové ztrácejí namnoze poslední statek, který si tak mnohými boji a obětmi zachovali, víru. Při těch, kteří chtějí býti orthodoxními, zůstávají naopak rozdíly vůči katolíkům, týkající se Filioque, konsekrace při mši sv., očistce, primátu římské stolice, neposkvrněného početí Panny Marie.

Podav obraz církve východní pojednává autor o s j e d n o c e n ý c h O r i e n t a l e c h a o d ě j i n á c h u n i í, zejména o unii církve armenské ve středověku, o unii florentské, o unii s Maronisty, o unii brestské a boji Ruska proti ní, dále o sjednocených Orientalech v Rakousku. Na konci následuje krátký výklad o prostředcích sjednocení. Tu třeba odložit každý ton hořkosti a s láskou se vzájemně blížit. Dále dlužno budit zájem a porozumění pro orientální otázku církevní, šířit myšlenku po sjednocení, zejména různými spisy a vykládat podmínky, za kterých unie by byla možna, studovat dějiny církevní různých zemí, které jsou nám téměř neznámy. Takovýmito prostředky muselo by býti aspoň nejdříve duchovní pouto utvořeno, aby oba kulturní světy se sblížily. V zájmu unie bylo by také, kdyby se podařilo na západě studující Orientaly dostat do ovzduší katolického a katolických ústavů. Rovněž tak třeba podporovat všecky práce, jež směřují k povznesení vzdělání Orientalů. Vedle vzájemné práce kulturní a činnosti nutno pěstovati osobní styky, zakládat pro východ potřebné podniky, konečně nesmí býti také zapomínáno na podporu peněžitou a zvláště na nejdůležitější prostředek, modlitbu. Poslední slovo ve věci má ovšem božská Prozřetelnost.

Toť stručný obsah zajímavého spisu, jejž všem, kdož se o otázku po sjednocení církví východních zajímají, co nejlépe možno doporučit. *Dr. Jos. Samsour.*

Hansjakob Heinrich: Der steinerne Utann von Hasle. Eine Erzählung. Nakladatel Adolf Bonz ve Stuttgartě. Str. 256, cena nev. 1 M. 50 pf, váz 2 M. 40 pf. — Dne 10. srpna 1907 slavil sedmdesáté narozeniny nejoblíbenější nyní žijící katolický spisovatel Jindřich Hansjakob, farář u sv. Martina ve Fryburgu v Bádensku. Jeho pro lid určené a z lidu čerpané spisy byly doposud velmi drahé, teprve k tomuto jubileu vydal nakladatel Bonz pět svazků v ceně velice laciné. »Kamenný muž v Hasle« vyšel již dříve ve třech vydáních a protože v něm bylo více uměleckých obrázků, stál nevázaný 4, vázaný pět marek. V rodišti Hansjakobově, v Haslachu ve Schwarzwaldě, je v kostele kamenný náhrobek rytíře, modlícího se, oděného v brnění, se štítem a mečem. Nápisu tam není, ale nikdo jiný to není než hrabě Gottfried Fürstenberg-Hasela, statečný rytíř, veselý zpěvák a otec dívčiny, pojmenované tolik poeticky: Herzeleide. Spisovatel oděl dějiny tohoto rytíře, jeho rodiny v roucho poetické a vybásnil povídku, která je plna překrásných scen, pohnutých výjevů. Hansjakob není tu sice ve svém nejvlastnějším oboru, totiž v popisu sedláků a vůbec nynějšího lidu ze Schwarzwaldu, ale proto přece líčí vše překrásně. Počíná rokem 1286, kdy dělilo se několik Fürstenbergů o dědictví; jeden z nich, a to Egine, vyvolil Haslach za své sídlo a přidal proto k svému jménu Fürstenberg přídavek Hasela; kniha končí rokem 1386, kdy poslední z tohoto rodu padl v bitvě u Sempachu. Nejsympatičtější osoby z povídky jsou: hrabě Hötz, veskrz originelní pán, líčený podle své doby, jeho dcera Herzeleide, která se zamiluje do Ruma, sluhy jejího otce, pěvce, později rytíře. Ač je vše podáno podle přesných dějepisných zpráv, jež pracně shledány v archivech, přece podal spisovatel četbu zajímavou, poutavou, tak že někdy ani se s ní nelze rozloučiti. Jsou to překrásné kulturní obrázky z oněch starých dob, zajímavé nejen pro obyvatele Schwarzwaldu, z něhož jsou vzaty, ale vůbec pro každého vzdělance. Bohužel nejsou spisy Hansjakobovy doposud u nás tolik známy a čteny, jak by zasluhovaly. *Ignát Zhánělˇ.*

ČESKÁ.

Hostišov. Napsal dr. J. H e r b e n. Praha 1907. Nakl. Grosman a Svoboda. Cena 4 K. — O knihách s tendencí protikatolickou nejlépe uvésti úsudek, jaký mají o nich v táboře nám rovněž nepřátelském. O spise Herbenově (»Hostišov«) píše Moderní Revue (str. 579.) takto: »Feuilletony dra Herbena mají jednu

přednost před »feuilletony« Macharovými (Prosa z let 1904—5.): nejsou tak vtíravé, tak hlomozivé. Ale jsou nad míru protivné. Svým protestantským duchem, svou obskurantní náboženskostí, svou rodinnou a přírodní sentimentalitou. Na jedné straně poměr k české minulosti sub specie odboje proti Římu, kterýž odboj dostává protestantsky-náboženský nátěr (čiře ve smyslu církevním — protestantský klerikalismus?), na druhé straně záliba v titěrnostech, velebení malicherností — rozplizlost, změkčelost, planost, jíž se přezdívá benevolentně láska k malickým a k přírodě. Však stále otravuje stanovisko p. Herbenovo, že protestantismus znamenal a znamená prospěch českému národu. Stanovisko dnes nepřijatelné, poněvadž oprostíjíc z jednoho církevního jha vede v novou odvislost církevní. A na to právě nelze a nelze přistoupiti. Když ven z drtícího objetí, tož skutečně ven — ne do jiného. Či myslil by pan Herben opravdu, že křesťanská dogmata a morálka v církvích protestantských stala se v podstatě něčím jiným a pro volného ducha přijatelnějším než jsou v církvi katolické? Jsou dobrovolné a elektivní krátkozrakosti, z nichž není možno vyléčiti.« — Přejeme protestantům »křesťana«, jenž prodává a roznáší po Čechách »Jed z Judey«. *L. † gl.*

V paprscích touhy od R. Čechové. (Praha, Fr. Topič). O knize praví Moderní Revue (582.): Je to takový literární brak, že by se nemělo o této knize ani mluviti v liter. listě. Ale s knihou »nejmladší sestřičky našeho nejpřednějšího pěvce (Sv. Čecha)« stropen takový reklamní humbug, že neschází autorce mnoho, aby nevzrostla také v nedotknutelnou, vzácnou, jemnou artistku, o níž se smí mluviti jen v superlativech adorace. Sl. Čechová má s paní Růženou Svobodovou (autorkou »Marných lásek«) mnoho společného. Rozřeďuje-li paní Svobodová verbalistní fráze a skládá z nich povídky, není div, že i sl. Čechová lásku pokládá za božstvo, jemuž výhradně se musí páliti kadidlo frazí. Paní Svobodová odkoukala si několik manýr z ruského románu Tolstého a Turgeněva a z toho vyrábí své »vztahy« ženských duší: sl. Čechová je v tom směru dosud neobratná. Četla asi jen paní Lužickou — a tak se jí méně daří zakrýti frasovitost své koncepce . . . . « (Na to uvádí M. Revue ukázky hrozné frasovitosti obou autorek.) Neuvádíme úsudek M. Revue snad proti sl. Čechové (ani neznáme jejího smýšlení), chtěli jsme pouze ukázati, jak je to nemoudré zaplavovati český literární trh spisy málo cennými, jak u nás kamarádská kritika rozdává slávu spisovatelskou jen dle cechovní příslušnosti a že ta spisovatelská sláva, není-li zasloužená, jest vždy jen polní tráva. *L. † gl.*

»Vyšehrad.« Zábavně poučný kalendář na přestupný rok 1908. Roč. VII. V Olomouci. Nákladem R. Prombergrova knihkupectví. — K dobrým kalendářům pro náš zbožný lid český náleží kalendář páně Prombergrův »Vyšehrad«. I tento nový ročník svědčí o snaze vydavatelově vyhověti potřebám našeho lidu; jest upraven pro poučení i pro zábavu. Čtenář pobaví se četnými povídkami a vhodnými povídkami, poutavě podanými pověstmi: »Zazděný poklad«, »Manželka lupičova«, »O zkamenělé panně«, »Výstrahou« od Andrlíka, »Obrázky ze Staré Rusi« od Grossmanové-Brodské, dočtete se o »Poutnících« do sv. země, o »Výletu na Sopku«, zajímavých věcí »O Japonsku«, použí se o »Soucholinách« a povzbudí se ke »Spořivosti«. Také humor zastoupen jest humoreskami a jinými drobnými žerty. Vyobrazení, jimiž okrášlen jest kalendář, zvyšují nemálo zájem čtenářův. Kalendář »Vyšehrad« zasluhuje pozornosti obecenstva a hojného rozšíření.

Josef Herzig.

Zíbrt Čeněk Dr.: Nápisy. Světová knihovna, sešit 593—594. Nakladatel J. Otto v Praze, 1907. Stran 134, cena 40 h. — V naší literatuře nejsou tolik oblíbeny sbírky nápisů, hesel, citátů, anthologií, jako v jiných liter. Známa Reclamova »Universalbibliothek«, vzor naší světové knihovny, vydala několik takových sbírek. Dr. Zíbrt uveřejňuje v knížce »nápisy«, hesla, říkadla, verše, vybrané výhradně ze staročeských památníků, hlavně z tak zvaných štambuchů. Sbíral je, jak vypravuje v předmluvě, hned od počátku svých studií po archivech, knihovnách, musciích a nacházel je hlavně na deskách rukopisů i knih; ze štambuchů použil jak tištěných tak rukopisných, jež jsou ve sbírkách českého musea. Tyto nápisy, hesla, říkadla tvoří zajímavý, doposud však skoro nepovšimnutý oddíl v zachovaných dokladech naší staročeské literatury, neboť až na několik článků v časopisech málo se jim věnovalo u nás pozornosti. A přece tolik v nich zajímavosti; vynikají jednak vzácnou symbolickou, jednak původem, také i řečí a obsahem; některé mají úplný ráz přísloví, písní, popěvků, zkušeností lidového původu. V této sbírce, jež následovati mají, jak dr. Zíbrt přislibuje, další, jsou podány nápisy ze starších dob našeho národa, ale dle přání nakladatele byly také přibrány z doby našeho národního probuzení a to ze začátku devatenáctého století.

až do let asi padesátých. Vyvolen pořádek abecední dle autorů, čímž následují po sobě obyčejně věci úplně cizí, nelogické, ale jistě jest pořádek tento praktičtější, než kdyby byl uspořádán podle různých hledisk, hesel, do nichž je věru přetěžko vše správně zařaditi a ještě hůře v nich něco hledati. Že je mnoho z »nápisů« náboženských, rozumí se v dobách starších samo sebou.

Jaký skvostný a vzácný poklad je často v těchto říkadlech! Stůjte zde jen některé: mlčím a doufám; všecko v moci Boží; poněvadž musíme jednou umříti, přejeme sobě ne pozdní, ale slavnou smrt; Bůh má naděje; v Bohu síla! kdo střídmý bývá, ten světu dlouho trvá; děj se vůle Boží; ve všem mém zarmoucení, Pán Bůh je mé potěšení; v práci útěcha, spokojenost, bohatství, svoboda, moc; kdyby bylo všecko nebe papírem, všecky vody inkoustem, tolik písařů, co na nebi hvězd, ještě by nevypsal ženskou lesť; ne jinou zbraní, modlitbou bojujmež bezbranní, kdož modlitbou se ohražuje, s modlitbou vítězem bude; varuj se štědrosti bez rozumu; neschůdná není ctností žádná cesta; po mračnu slunce; zvolna popílej; kdo Boha věří, ten dobře staví; medle — dlouho živu býti, co jest, nežli se trápiti; zlořečení a lání, odnímá Boží požehnání; když Pána Boha při sobě mám, na svět tento a zlé lidi nic nedbám; žádná moc není větší nad pravou zbožnost; kde cesta lidem zavřena, tu jest darům otevřena; čím větším budu, tím více budu pracovati; kdo miluje Pána Boha, za přímluvu žádá matky jeho, nestává se jemu nic zlého; škola kříže, škola štěstí.

Než dosti. Kdo přečte knížečku pomalu, přečtené promyslí, zažije mnoho duševního požitku. V druhém vydání, jehož brzy krásnému tomuto spisku přejeme, mohla by se snad vynechati některá říkadla na př. na str. 24, 27, 54, 66, 90. *Ignát Zháněl.*

Špaldák Ad. T. J.: Člověk a zvíře. Vzdělávací knihovna katol. Sv. 43. Praha, Cyrilo-Methodějská kniht. V. Kotrby. Cena 1 K 60 h. — Tento svazek obsahuje původní článek P. Špaldáka T. J. »O duši zvířat«. Vykládá na základě hojné literatury: O duši neboli formě ústrojenců, o citu zvířat a o rozumu zvířat. Dále obsahuje spisek překlady. Nejobsáhlejší jsou ukázky z Altuma »Der Vogel und sein Leben« (str. 48—122.) Pojednávají o poznání ptáků a to jak poznávají své nepřátele; jak si vybírají pokrm, jak dlužno vysvětliti si pořádek, jehož ptáci, krmíce mláďata, šetří; jak si volí hnízdiště. Dále jednají o zpěvu a volání ptáků, o lásce ptáků (žárlivost a proč někteří ptáci na podzim pospolu žijí.) Výborný spis dr. Altuma, mající mnohá vydání, je dostatečně znám. Jeho výklady jsou zajímavé a přesvědčivé, proti nimž materialistické a podobné theorie vypadají jako zůmyslné zavírání očí před zřejmou pravdou. Každý přečte pěkné stati s uspokojením a zálibou. Nemůžeme jich dosti doporučiti, zvláště naší intelligenci, která při modernim babylonském zmatku, jejž Darvinismus natropil, může se tu líbezně a lehce poučiti o otázkách časových a velmi důležitých. Výklady Altumovy jsou takové, že sotva kdy v podstatných částech se změní, jsou prostě pravdou.

Další stať jedná o intelligenci mravenců. Jest výpisem z Wasmanna T. J.: »Vergleichende Studien über das Seelenleben der Ameisen und der höheren Tiere«, pojednávajícím o válečnictví a stavitelství mravenců. Jméno Wasmannovo je všeobecně známo, rovněž klasický způsob vypravování. Mravenci patří k »nejintelligentnějším zvířatům, i není divu, že nejeden učenec, pohrdající zjevenými pravdami, přes ně klopýtl. Jednání mravenců je věru někdy překvapující, jež vyložiti pudem žádalo mnoho bystrosti a mnoho pokusů. Wasmann je tu mistrem prvého řádu. Jeho výklady jsou nejen uspokojující, ale budí přímo podiv; tak je vše přirozené, jasné, eklatantní, nepopiratelné. Zároveň sledujeme s litostivým úsměvem přenáhlené soudy zástupců intelligence zvířat.

Poslední stať je úryvek z Michelisa: »Člověk a opice«.

Zbývá ještě, abychom se zmínili o původní stati P. Špaldáka. Autor tvrdí, že církev sv., která na Vienneském sněmu definovala, užívajíc sv. Tomáše, že duše je formou těla, nerozhodla tím definitivně scholastickou nauku o podstatné formě (forma substantialis) t. j. neprohlásila nauky o skladbě těles, z prvotné hmoty a formy podstatné za článek víry; rovněž nevyslovila se určitě pro žádný ze stávajících tehdáž názorů mezi scholastiky »O formě.« Vyřkla prý jen, že rozumná duše je vere ac per se t. j. svou jsoucností a nikoliv per accidens formou těla lidského. Z výroku jde jasně a určitě jen tolik, že člověk, skládající se z duše a těla, tvoří jsoucninnou jednotu, že pro tělo je duše účelem, že duše je částí celku doplňující t. j. formou. Duše tedy jako forma určuje část hmotnou, že celek stává se člověkem a nic více. Ale ze slov sněmu neplyne, že myslící duše je v těle lidském jediným ústrojným principem nebo ústrojným principem vůbec, neplyne, že organismus, ať lidský nebo jiný, musí míti nějaký zvláštní podstatný ústrojný

princip (formu, duši). — Nejen tedy u bylin, ale ani u zvířat a u člověka nemusí býti dle sněmu — tak soudí autor — principu negativního a sensitivního, podstatné jednoduché nebo složité formy, zvláštní duše; všecku ústrojnou (organisační) činnost v živých těch možno bez poroku bludařství vykládati jinak, na př. nějakými zákony, společnými pro všecky organismy vůbec. Nota bene, autor nedí, že tomu tak jest, nýbrž praví pouze, že výrok sněmu to připouští. Lze tedy bez bludařství říci: poněvadž myslící duše lidská, jsouc formou, je s jistou hmotou jsoucninně (entitative) spojena, je tato hmota hmotou lidskou, sloužící duši jako svému účelu; ale nemusí se nezbytně tvrditi, že tato duše jest to, co vytváří vzrůst a údy, assimiluje pokrm a j.; pro tyto ústrojné funkce lze bez bludařství spokojiti se nějakými zákony. Tolik po stránce theologické.

Po stránce filosofické platí totéž. Nelze ani filosoficky dokázati, že ústrojenci vedle hmoty musí míti zvláštní formu jsoucninnou, nějakou zvláštní podstatu jako základ a princip ústrojnosti. Pro byliny poukazuje autor na Taugiorgi-ho a jiné. Však také náhled opáčný, který hájí nezbytnost podstatného principu v ústrojencích, spočívá na vážných důvodech. Autor uvádí mnohé. Po stránce filosofické lze tedy s menší nebo větší pravdě podobností přisuzovati rostlinám a zvířatům duši. Materialu sneseno tu hojnost, ač důvody zastanců a odpůrců zvířecí duše vyčerpány nejsou. Pominut důvod Kartesianů o smyslovém klamu při západu slunce, o daltonismu u zvířat a. j.

S velikým zájmem bude čtena zajisté stať o »citu zvířat«. Že rostliny nemají duše, snadněji každý připustí; však ne tak snadno o zvířatech. Mají-li cit, pravý a skutečný cit, mají ovšem duši jako samostatný princip podstatný, formu jednoduchou nebo složitou. Ale mají tohoto citu? Čtenáři budou právem se diviti faktům a citatům autorem zde uvedeným! Laičtí badatelé byli by snad v této věci již dále dospěli ve svých výzkumech, kdyby nebyli namnoze zaslepeni domnělou intelligencí zvířat. Jsou to ovšem veliké problemy. Co tu tajemství, mají-li zvířata duši! Kdo může říci, jak vyniká, jak zaniká a p.? P. Špaldák jich neřeší, ač nelze nectiti, že se kloní k záporném u táboru popěračů. Mají-li zvířata duši a to jednoduchou, jak mnozí míní o zvířatech vyšších, jak hodí se do celku tvorstva? Dle sněmu Lateranského IV. stvořil Bůh bytosti čiře duchovní a hmotu; obé duchovnost a hmotu spojuje člověk. Bezděky bychom řekli: »jen« člověk. Kam tedy s duší zvířecí, byla-li by jednoduchá? Je-li hmotna, jak dostaneme bytost jednotnou, unum per se? Zajisté dosti to úkolů k studiím. Autor k nim vybízí. Právem, nebo tu plno ještě tajemství. Musíme býti mladému spisovateli vděčni, že tak směle a s takovou autoritou je začal a k nim dal popud, ukázav, oč běží, jaká jsou mínění sporných stran, kam až lze jíti a pod. Popud dlužno vítati také proto, že nebyl, tušíme, dosud učiněn z bohoslovecké strany u nás vědecký pokus řešení v této nad míru temné otázce.

Litovati jest, že these nejsou vyrčeny, i že tedy spis je těžce srozumitelný. Dlouho se tážeš, oč vlastně jde. Poněvadž citat obyčejně dí více nebo jiné, nežli se právě vyžaduje, měla jeho důkazná myšlénka býti stručně opakována. Nechvalíme náklonnost spisovatelovu k novým a neobvyklým slovům, k vyjadřování se v podmínečných větách, stěžujících čtenáři porozumění, k snaze po jazykové správnosti, která hraničí někde až na umělou šroubovanost. Někde vadí přílišná stručnost. Nad hromadění autorit vážíme si jasný výklad otázky, ač uznáváme a s díky kvitujeme hojnost sebraného materiálu, jenž jiným cestu ukazuje. Autor sobě ovšem rozumí, ale chce zajisté, aby i chtiví jeho čtenářové snadně a s libým požitkem mu rozuměli. — Název knihy je potud správný, že je hodně široký.

Fr. Žák, T. J.

Zrcadlo pokrokového tisku. Podává pozorovatel. Cena 1 K 70 h. V Král. Hradci, 4 č. knihovny Obnovy. Roku 1907. Žijeme v z r c a d l í c h! Zásluhu o to má prof. Masaryk od pověstného spisku »Zrcadlo katechetům«, kdež sneseno všelijakých povídaček a osočování osobních i pomluv proti katechetům česko-moravských veliké množství. Dnes je toto veledílo Masarykovo i s jeho moralisující humanitou na odpočinku mezi haraburdím ve staré komoře. Takovou mělo cenu a — pracovalo na něm u č i t e l s t v o p o k r o k o v é za vedení Masarykova! Zlé příklady kazí dobré mravy; proto i z katolické strany vydává se »Zrcadlo« Masarykovi a jeho nohsledům. Ale s rozdílem velikým proti realistickému »Zrcadlu katechetům«, neboť autor katolického »Zrcadla pokrokového tisku« líčí Masaryka a jeho trabanty, zvláště učitele, dle j e j i c h v e ř e j n ý c h dokumentů, uložených v dotyčných časopisech strany realisticko-pokrokářské a cituje všude stránky i řádky. Privátní klepy a tajné chyby jednotlivců nevynášejí se zde na veřejnost — tato nečistá práce ponechává se jako zvláštní privilegium jen umravněným re-

alistům. A nebylo jí také potřebí na zdrcující důkaz hrozné rozháranosti ba zpřímá mravní a osobní spustlosti jednotlivých jedinců pokrokářsko-realistických, protože veřejné jejich časopisecké dokumenty prozrazují a odsuzují víc než dost, takže na čisto není třeba privátně slditi po chybách, jež realisté a pokrokáři tu a tam spáchali. Zde mají svou vlastní věrnou podobiznu, jak si ji s a m i namalovali veřejně ve svých albech (= listech). V tom je právě veliká jich veřejná osobní ostuda a celé strany odporná slabota, nedím v š e c h, ale mnohých a mnohdy.

Kdo jest autorem tohoto spisu, dle jména v e ř e j n ě s e n e v í; ale privátně známe ho všichni. Má dobrou pamět, rychlé péro a po ruce všecky potřebné pokrokářsko-realistické a učitelsko-socialistické prameny, v nichž se zrcadlí dotýčné vzácné duše! A řeknu hned: Kdo z naší strany tuto knížku vydal, ať pracuje v tom směru dále proti našim různým protivníkům: nejlíp je ubijeme jejich vlastními podlými zbraněmi. Autor má povinnost, jsa blízek čerstvým i starým pramenům, dodati nám venkovanům potřebné k tomu zbraně. My pak r o z š i ř m e houfně t u t o a jí podobné spisy. Dím-li: Do každé české a moravské dědiny měl by aspoň jeden výtisk této knížky přijíti a při nejbližší příležitosti mohli by naši lidé rozličným protivníkům p ř i p r a v e n é uhlí žhavé na hlavu sypati. Nenapsal jsem reklamní fráze, ale holou pravdu. Takový obsah a praktický význam má tato knížka — snad nejšikovnější ze všech, které dosud v »Knihovně Obnovy« vyšly! Rozebírati jí nebudu, to ať si každý učiní z nás sám, zvláště tam, kde realisté, pokrokáři, socialisté a rozeštvaní učitelé na katoliky se sápou: toto »Zrcadlo« ukazuje na všecky jmenované strany »tuze »pěkně« a věrně!

Filip Jan Konečný.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Římské zprávy. — B i s k u p R o p p a s v. S t o l i c e. Ruská vláda, která nelibě nesla organisatorskou činnost biskupa Roppa ve Vilně, sesadila jej o své újmě a oznámila toto své rozhodnutí sv. Stolici. Poněvadž vláda v dohovoru se sv. Stolicí si vymínila právo jmenovati biskupy, vyvozuje z toho, že má také právo biskupy sesazovati. Tento případ není tedy tak spletitý, jak některé listy dovozují, ač možno nazvati toto jednání brutálním. Arcibiskup Symon, který se nachází v Římě, byl nucen jako »polonisator« opustiti Rusko. Nový přísnější protikatolický kurs v Rusku vylučuje možnost návratu jeho do Ruska, ač o tom byla již několikráte řeč. Za důvod propuštění biskupa Roppa bylo uváděno, že jest organisatorem konstituční katolické strany, jejíž program v některých bodech prý směřuje proti vládě. Poněvadž biskup nechtěl dobrovolně odstoupiti, následovalo jeho sesazení carským úkazem. — A p o š t o l s k ý v i k á ř N o v é h o P o m o ř a n s k a, msgr. Ludvík Couppé, misionář nejsv. Srdce Ježíšova, byl přijat sv. Otcem ve slyšení, aby podal zprávu o stavu své misie, která čítá na 14.000 katolíků, kdežto r. 1888 měla jich pouze několik set. Papež si dal vylíčiti při té příležitosti hrozné vraždění 13. srpna 1904, kterému padlo za oběť pět misionářů a pět sester. — L i b e r á l o v é o n o v ý c h k a r d i n á l e c h. Kdežto ve Vatikánu dosud nebylo jednáno o nástupcích zemřelých kardinálů, liberální listy je již jmenovaly. Za zesnulého kardinála Steinhubera římské listy našly již nástupce v osobě msgra Essera, tajemníka kongregace indexu a tato zpráva se ihned rozšířila v tisku. Při tom bývá msgr. Esser líčen jako nesmířitelný, bojovný klerikál. Nebyl by tedy nikterak po chuti liberálům. Pro liberály je každý prelát, který sedí v kongregaci indexu, bojovným klerikálním kohoutem. — K o n g r e g a c e i n d e x u a S a n t U f f i c i o. Ve Vatikánu se nyní o tom pilně vedou porady, kterak by bylo možno, kongregaci indexu a Sant' Ufficio sjednotiti, poněvadž agenda obou v mnohém jest podobná. Avšak přes to nelze věřiti zprávám novin, že věc jest již hotova. — T y r r e l. Proti bývalému jesuitovi byl vysloven trest, že nesmí udělovati sv. svátosti, který s něho může sníti pouze papež. Má se za to, že bude podobně zakročeno i proti jiným osobám, které psaly proti poslední papežské encyklice. — Z á s t u p c e s t á t n í h o t a j e m n í k a. Místo zástupce státního tajemníka papežského stalo se v poslední době důležitým, poněvadž je zaujímali velmi způsobilí lidé, zvláště to byl msgr. della Chiesa, který byl jmenován arcibiskupem. Podle rozhodnutí státního tajemníka kardinála Merry del Val bude od nynějška zástupce státního tajemníka vykonávati pouze úřad přednosty kabinetu, kdežto jednání s diplomacií bude svěřeno kongregaci pro mimořádné

práce. Tajemníkem v této kongregaci je nyní msgr. Gasparri. Když bude povolán do sboru kardinálského, nebude již toto místo obsazeno. Obor působnosti kongregačního substituta (nyní msgra Benigniho) bude rozšířen. Třetí zástupce v působnosti státního tajemníka, msgr. Marini, by byl postaven v čelo oddělení brev. — Garanční zákon. Až do nedávna dovolovaly si nepřátelské listy nezřízené urážky proti papežům a kardinálům, jako by nebylo garančního zákona, který chrání sv. Otce a jeho rádců od potup. Nyní však nastala změna v té věci, poněvadž 150 zástupců všech stran, dokonce i radikálních, odsoudilo tyto úkoly. Od té doby vláda zabavuje listy, v nichž se nacházejí urážky proti papeži a kardinálům. V první řadě byl postižen tímto zasloužením trestem socialistický »L'Asino« (Osel). — Nový generál barnabitský. V generální kapitule barnabitského řádu zvolen byl řádovým generálem místo zesnulého Fiorettiho P. Pica. — Odmítnuté pouti. Papež nedovolil, aby se konalo pět poutí do Říma, poněvadž se bylo báti nepokojů. Papež rovněž nedovolil přenésti tělo Lva XIII. do kostela sv. Jana, dokud nenastane úplný klid. — Řádná konsistoř papežská má se konati koncem tohoto nebo počátkem roku příštího. Bude jmenováno několik nových kardinálů, mezi nimi více Italův a jeden řeholník. Hlavně argentinská republika se namáhala, aby i ona dostala kardinála, ale jest pochybno, zda kurie vyhoví tomuto přání, poněvadž by s touž žádostí přišly i ostatní státy. — Kanonisace panny orleánské. Práce spojené s prohlášením Jany z Arcu, panny orleánské, utěšeně pokračují. Vyšetřování o pěti předložených zázracích konalo se v příslušné komisi v listopadu.

Karel May. Tomuto proslulému románopisci podařilo se očistiti se skvěle od žalob, jež po mnohá léta proti němu pronášeny byly. »Augsburger Postzeitung« sděluje s veřejností následující: Karel May vyšel ze sporů, vedených s firmou Münchmeyer-Fischer, jako vítěz. Tato firma prohlásila protokolárně u zemského soudu v Drážďanech, že ona bez vědomí Mayova jeho díla tak změnila, že nikterak nemohou býti považovány za práce Mayovy. Prohlášení to mělo býti uveřejněno v bursovním listě německého obchodu knižního. Teď snad ustanou štvanice dosavadní proti osvědčenému spisovateli. Že zpráva tato na pravdě se zakládá, v tom utvrzuje nás ta okolnost, že přední katolický časopis obrázkový »Deutscher Hausschatz« opětně v běžném ročníku bude uveřejňovati další práce Mayovy. *Jos. Herzig.*

Proč šli sociální demokraté ku dvoru. Jest známo, že sociální demokraté šli při zahájení říšské rady také do císařského dvora vyposlechnout trůnní řeč. Nad tím kroutili všichni socíni celého světa hlavou a nedovedli si to ve své hlavě srovnati. Tuto záhadu nyní vysvětluje občan Pernerstorfer ve vídeňském socialistickém měsíčníku. Dle názoru občana Pernerstorfa jsou aristokracie a demokracie, monarchie a republika jen různými tvary vládní moci a bohatství vůbec. Proto jsou pro sociálního demokrata stejné ceny. Proč sociální demokracie nejvíce potírá monarchii, to je proto, že monarchové se píší, že jsou z milosti Boží, a že mnoho soudruhů bylo již odsouzeno do žaláře pro urážky Veličenstva. Socialisté uznávají prozatím nyní stávající stát, poněvadž pod jeho ochranou konají přípravy ku zřízení budoucího státu socialistického. Při tom se ovšem stává, že obvyklé řády společenské i socialisté zachovávati musí. Socialisté musí nynější stát uznati, ať je to monarchie nebo republika, to na věci nic nemění. Socialisté musí vyjednávati s nositeli vládní moci, byť je i ve svém nitru neuznávali.

Proto se spojili v Rakousku s vládou Beckovou i s korunou, aby prosadili všeobecné rovné hlasovací právo. To se vše časem napraví. V Rakousku nemůže nikdo sociálním demokratům zazlívati pochůzku ke dvoru, poněvadž vladař si vede přesně konstituálně a proti jeho osobě není na straně sociální demokracie odporu. Boj neplatí osobám, nýbrž vládní moci. Když sociální demokraté vyjednávají s ministry a jinými vysokými úředníky, proč by nemohli také vyslechnouti i císaře? Všeobecné hlasovací právo znamená začátek nových dějin lidstva, nyní teprve začínají rozhodující bitvy. V tomto boji používáme oněch prostředků, kterými nám možno úkoly sociální demokracie dosíci. K tomu cíli je lhostejno, zdali jdeme ke dvoru, anebo na ulici.

Tato slova občana Pernerstorfa si mohou přečísti u dvora a všude jinde obzvláště naši byrokraté, kteří socíny všude podporují. Slova občana Pernerstorfa by jim otevřela oči, ovšem pakli sami chtějí.

Pan Iška čachruje s volnou myšlenkou! V listopadovém čísle V. M. čteme v referátě Králově, předneseném na pražském letošním kongresu V. Myslitelů (str. 102—103), že v Americe mají V. M. mnoho činiti s lidmi, kteří, až za svobodomyslné se vydávají, věří »v čáry a kouzla jako ve středověku«, provo-

zující obřadnictví a kulty. »Značnou část viny nesou na tom naši svobodomyslní klerikálové, to jest, lidé, volné myšlenky zneužívají k sobeckým a prospěchářským účelům..... Tito klerikálové tedy kazí práci Vol. Myslitelů a jest mi líto, že také pan Iška jest mezi nimi! Děkujeme pěkně! Tahle odplata se p. Iškovi asi tuze málo líbila, neboť (a byl v Praze při tom osobně přítomen) ani se panu Královi nepoděkoval! Pan Kunte může se na podobné uznání časem těšiti. Co slávy nadělali »svobodomyslní« před několika lety odpadlickému knězi Iškovi. Vždyť ho i zakladatele »církve« českostarokatolické uznali atd. a teď prohlašují ho za čachráře a sobeckého prospěcháře s vol. myšlenkou, ba i za »klerikála« spojeného s lidmi věřícími v kouzla a čáry, jež hledí (jako na př. Bílka) na soudech ubíti. Ano, stalo se, že p. Išku nechtěli ani za delegáta V. M. českých z Ameriky přijati na kongresu pražském a že přednost dali p. Královi, jenž p. Išku v Praze mezi Volnými Mysliteli veřejně zostudil, prohlásiv ho sobcem a čachrařem.

Redaktor Myslík proti prof. Drtinovi. V říjnovém čísle 1907 V. M. na str. 84—86. má pan Myslík obrněnou stať proti prof. Drtinovi, jenž do »slavnostního listu« V. M. napsal článeček o volné škole, zdůrazniv v něm nejen odpor proti církvím a vyučování konfesnímu, ale i potřebu »náboženské výchovy nekonfesijní, jíž bude poskytovati učitel světský a jež má poukazovati k pravému významu křesťanství.« Tato slova p. Drtinova zčeřila hladinu klidného myšlení V. M. a pan red. Myslík vystupuje rozhodně proti dr. Drtinovi tvrdě, že pravá Volná škola takových zámyslů a úkolů nemá, míti nesmí a trhá názory Drtinovy až radost, dovolávaje se i prof. Masaryka, jenž připojil se k velikému požadavku Vol. Myslitelů, prohlásiv nedávno, »aby vyučování náboženství bylo ze škol vůbec odstraněno.« Vida, vida! My klerikálové myslili, že pan dr. Drtina jest ve věcech školských velikou autoritou neb aspoň uznávaným odborníkem a ejhle — bývalý stavební kreslíř troufá si na něho velice zhurta a staví ho docela v protivu s arciprofesorem Masarykem, ba dokonce i kollegou dr. Krejčím, jehož odporující slova str. 86 zvláštním tiskem uvádí, aby hodně čtenáře do očí píchala. Ubohý dr. Drtina! Chtěl se Vol. Myšl. zavděčit, šel i (na chvilku) na sjezd jejich v Praze, napsal jim článeček do slavnostního kongresového listu, bojuje proti církevnímu náboženství a konfesnímu vyučování a na konec řežou ho ve Vol. Myš. a v učitelských časopisech (na př. Frumar.)

Machar — Řím. Macharovi prý »žádná kniha nedovedla dosud říci, co je Řím« a proto se pokusil sám takovou knihu napsati. Kniha tato jsou vlastně úvahy Macharovy o krajinách, městech na cestě do Říma a o památkách pohanských a křesťanských v Římě. Machar své úvahy předkládá, jakoby je vypravoval ruské anarchistce Sofii Petrovně, s níž se v Benátkách shledá a kteráž s ním jede do Říma. Jediná pak starost Macharova jest, aby všude, kde jen poněkud možno, nadával církvi, křesťanství. Všechny protivníky křesťanství buď chválí neb aspoň omlouvá, pohanství velebí, ale po křesťanství a zvláště papežství má jen nadávky. V celé knize nenajde se snad ani jediné místo uznání ku křesťanství. — Podáme nějaké ukázky.

U města Bologni vzpomíná Machar na konec Hohenštaufovců, na smrt Eurika, syna (jak Machar píše), »největšího Hohenštaufovce císaře Friedricha II.« O papeži píše na str. 38. (v III. vydání) »Sám ďábel stál na straně toho, jenž se zval náměstkem boha na zemi.«

Ovšem dějepisci (jako Böhmer) praví o Bedřichovi II., »že jsa lhostejným k prostředkům poskytoval odporné divadlo v síle své dělati pokrytce, nestranil se ani klamu ani násilí ..... na konec byl jen postrachem a metlou těch, které mohl dosáhnouti, totiž slabých, na které hromadil loupež, oheň a veškerou bídu.“ — Ale Macharovi se nejedná o dějepis, on chce pouze házeti svou slinou po papežství.

Podobně nenalezá v očích Macharových milosti ani císař Konstantin, protože křesťanství podporoval. Machar jej nazývá »bezcitným vrahem« a na str. 152. »jednou z nejpříšernějších postav světové historie.«

V Římě na kapitoliu vzpomíná Machar na bývalou nádheru starověku a tu začíná míti zvláštní nepříjemný pocit. Jakoby tu chodil domem loupežníka, jenž tráví nyní život rozšafného pensisty, ale kam se oko podívá, všecko je z loupeže.« Str. 53., 54.

Sv. Petra a Pavla nazývá »dvěma nepatrnými židy, z nichž jeden (sv. Petr) do Říma vůbec nepřišel«. (Str. 60.) .... Inu ovšem, dějepisci i protestant-

ští uznávají, že sv. Petr v Římě byl i umřel, ale Machar má své reflexe a proto píše na př. na str. 177. »Galilejský rybář Petr do města Říma ani ve snu nikdy nohou nevkročil.«

Sv. Pavel — jehož socha stojí v Římě na náměstí Colonna na sloupu Marka Aurelia — jest pro Machara (str. 79.) »hebrej z Tarsu, jenž neví, že stojí na místě imperatora, jenž byl desetkrát větší než on.« To ovšem nevadí Macharovi, aby zase na str. 94 napsal o sv. Pavlovi: »Ta hlava zarostlá černým vousem, divokým vlasem, s pichlavýma očima pod srostlým obočím, jež přivodila obrat v dějinách lidstva, skulila se do prachu antické silnice.« Tak vida! Imperátor Mark Aurel odešel z dějin lidstva, zapadl, aniž přivodil obrat v dějinách. To učinil Macharem tupený »hebrej« sv. Pavel.

Že jezuité nenajdou uznání v očích Macharových, toť se rozumí samo sebou. »Tihnou jako příšery hučivým davem . . . . . ohavná fyloxena lidstva.« Str. 65., 66.

Pohanští císařové římští i ti nejhorší nedojdou odsouzení, spíše se všelijak omlouvají. Nero »jest oběť uměleckých aspirací a touhy po nesmrtelnosti«, Heliogabal »nešťastný hermafrodit a umělec v požitcích žití.« Str. 71. Augustus omlouván ve svých násilnostech proti matronám římským, podobně omlouvána i Messalina, vůbec všichni pohané. O papežích však ví Machar jen ty nejhorší věci, — uznání žádné.

Při katakombách nemohl asi Machar nalézti nic, kde by velebil pohanství a nadával na křesťanství a proto si vymyslil odpornou episodu »o dobře živeném trapistovi.« Inu chtěl zakrýti nedostatek myšlenek sprostotou.

Nejvíce však opouští Machara rozum, když jde do Vatikánu, papežského to paláce. Ten, jenž omlouvá i největší neřesti císařů, píše (str. 183.) »není paláce na světě, který by vypravoval tak příšerné věci, jako tohle obydlí starců v bílém rouše. Zahanbeny mlčí nejen trosky Palatinu, ale i sídla císařů a králů v dálných zemích i residence sultánů asijských a afrických. Ať vymyslí fantasie lidská sebe hroznější věc — vše bylo tady, vyšlo odsud. Vezměte do ruky katechismy a najděte si tam kategorie hříchů, jediného není, jenž by se nedal doložit z dějin papežů. A ne jednou — stokrát! — »Celá tma středověku má jediný zdroj a ten slove papežství.« (Str. 184.) — Tak píše Machar o křesťanství, o papežství. —

Do úvodu své knihy napsal Machar, že byl v Římě za antikou, ale »našel nádherné bílé kosti její a viděl velkolepý hrob její. A na hrobě viděl ležet v umírání schátralého a vyvanutého vraha jejího« (t. j. křesťanství — papežství.)« To jest program Macharův velebit svět pohanský antický, — tupit jak jen možno papežství, křesťanství.

Mnoho se o této knize Macharově již mluvilo. Jedněm jest »české credo« ukazující, co mají Čechové věřit, jiným pak jest to kniha, stojící skoro pod úrovní obyčejných popisných knížek, baedeckrů. Nám zdálo by se, že se tato kniha může líbiti jenom člověku n e s o u d n é m u, k t e r ý n e d o v e d e s a m o s t a t n ě m y s l i t, tak že si nechá vnutiti všechny možné záchvaty Macharova mozku. — Kdo však sám myslí a nepřísahá všude na neomylnost« Macharovu, dočte knihu jen s odporem. Má-li pak jen poněkud úctu před křesťanstvím, aneb má-li jen trochu křesťanské víry, s nechutí odhodí od sebe knihu, v níž Machar podává Čechům svůj protikřestanský jed.

Končíme otázkou: Nemohlo by se snad říci, že Machar podává ve svém »Římu« důkaz, že m o z e k j e h o j e z a t í ž e n n e m o c í, j e ž s l u j e »š í l e n s t v í p r o t i k ř e s ť a n s k é.« Dr. *Fr. Klobouk.*

Starosti o církev a o kněze má nejvíc »Naše Doba.« V 1. čísle nového ročníku píše nějaký Kunte takto: »Katol. církev bojí se Guttenbergova vynálezu. V encyklice (proti modernismu) zakazuje se kněžím říditi periodické časopisy. — Kněžští spolupracovníci novin budou podlehati dozoru církevních vrchností. V tom je obsažena nedůvěra církevních vrchností ke kněžstvu. V Čechách kněžím zamezily organisace, teď jim chtějí otupit a uvázat péro. I kněžských sjezdů se bojí.« — Z těchto slov je nejlépe viděti, že vrchnosti církevní správně poznaly nebezpečenství, které církvi hrozilo »novými proudy.« Masaryk by nadarmo nehuboval a moderních kněží se nezastával. Cesty, po kterých má kněžstvo jíti, aby se Masarykovi zalíbilo, jsou cesty Dlouhého a Kunteho. Opět vidět řízení a ochranu Boží v řízení církve. A »nedůvěra vrchností?« K tomu netřeba být »vrchností«, k tomu stačí bystřejší oko, aby se poznalo, že modernismus octl se na scestí. Právě kněží tak zvaní »nižší« divili se, že se tak dlouho otálí s rázným vystoupením proti »modernismu«. — O nedůvěře vrchností ke kněžstvu« mluví »Naše

Doba« s poťouchlou tendencí, aby nedůvěru kněžstva k vrchnosti vzbudila a živila. Víme dobře, že většina modernistů nechápala, k jakým koncům vedou snahy moderny, to znali jen zasvěcenci a šplhavci a přejeme si, aby aspoň nyní se přemýšlelo, aby se poznalo, kde je Duch Boží a kde duch pýchy a vzpoury.

»Naše Doba« píše dále (str. 70.): »Odkud ta nedůvěra k nižšímu kněžstvu? Odkud snaha, míti kněžstvo méně vzdělané, s užším rozhledem? Odtud, že kněží neznamenají pro církev víc, než bezvolné nástroje biskupů. Nesmí samostatně konat, myslit nic; osobnost neznamená nic, systém všecko. Kněžstvo v celku přece bylo a je velice krotké a povolné a ještě to nestačí! Každého z nich musí hluboce zabolet nedůvěra, která se mu vyslovuje a pohrdání, které se za tím tají. — Někdy však je kněžstvo hierarchům dobré — proti laikům — proti věřícím! Není to úžasné?

Kde jsou Havlíčkovy a všech moderních, osvícených katolíků tužby po zlidovění katolicismu, po účasti laiků ve správě? Laicismus — toť nepřítel! Nižšímu kněžstvu se nedůvěřuje, laikové-věřící přece (neboť nevěřící se nepohrnou do správy církve (?) — vylučováni, a to vše k vůli pojmu církve, proti němuž již Hus se postavil, jakožto papeži s biskupy, té ecclesia visibilis.«

Všecky tyto nářky »Naší Doby« vznikly z neznalosti a předpojatosti. Nedůvěry k »nižšímu kněžstvu« není. Mám za to, že kněz, který povinnosti své plní, který nepracuje, aby se lidem líbil, který se nehoní za světskou slávou a pohodlím, — ten a takový věru si ani nevzpomene, že je nějaká hierarchie na světě. Pisatel těchto řádků viděl a poznal, jak to chodí u světských úřadů, jaký tam dohled, jaké puntičkářství, jaká úzkost před vyššími, ale u kněžstva toho není; svědomitý kněz má ve svém biskupovi věru laskavého představeného. — Prý si přeje církev kněze s menším vzděláním. Tomu se musí každý kněz vysmát. Známe kněze, kteří vědu jen hltají a jsou téměř živými naučnými slovníky — a čím více vědí, tím jsou zbožnější a skromnější. Stará to zkušenost.

Pan Masaryk konečně našel nové heslo: »laicismus toť nepřítel!« Chytré heslo a poťouchlé. Na štěstí velmi průhledné. Účast laiků ve správě? Což to už tady nebylo? A jsou to velmi kratochvílné často, obyčejně však velmi truchlivé obrázky. Když tak počestní obuvníci začali se plest do dogmatiky, nebo když opatrní otcové najímali faráře a zas je vypovídali — to byly rozkošné poměry pro kulturní historiky a satyriky. Myslím, že rozumný laik velmi málo po tom touží, aby v církvi něco spravoval; má se svým povoláním dost práce. To by tak bylo ještě pro lidi, kteří »provozují« rádi politiku u džbánku. A na konec by se tomu řeklo — klerikalismus. *L. † n.*

Také — program. »Naše Doba« (r. 15.) začíná svůj nový ročník krátkým článkem »Řím«. Všecko prý v Čechách proti Římu: zavedení všeobecného práva hlasovacího, sjezd Volné myšlenky, Macharův Řím, královéhradecké hádání, sjezd svobodomyslných Čechů v Chicagu — to všecko prý je »české hnutí. Dosud prý v Rakousku a v Čechách bojovalo se proti Římu chabě; zapomínalo se na boj a vítězila reakce. Teď má býti »jináče« — »Národ náš« (volá pan Masaryk) nemůže být klerikální a nebude, Jak my Čechové (? — p. Masaryk a jeho kohorta vyhazují aspoň 95 procent Čechů z národa!) — jak my Čechové proti klerikalismu cítíme, jak cítíme proti Římu, vyřkl letos Machar svým »Římem«. Macharův »Řím« je naše »české Credo«. Sláva! Jen ještě mohl říci p. Masaryk jménem pastorů: »A Macharův »Jed z Judey« je naše česká kaše.« *L. † dl.*

Rektor české university dr. Goll přednášel při své installaci »o rozdělení pražské university Karlo-Ferdinandovy«. Čtvrtstoletí uplynulo od té doby, ale zdá se, že rektor není s výsledky universitní vědecké práce dosti spokojen. Dle »Zvonu« (č. 9.) prohlásil: »Je mnoho kulturních nezbytností, jichž se po dlouhá léta marně domáhá naše alma mater. Věda upadá, nepokračujeme-li.« List dodává: Důtklivá tato připomínka v den čtvrtstoletého jubilea naší university sluší být vyslechnuta co nejvážněji.« Zdá se nám také už po kolik let, že česká universita zvláště ve svých učitelích upadá v jakousi prostřednost. Vynikající pracovníci a vědci vymírají, náhrady v stejně kvalifikovaných není a nastupují často jen lidé, kteří požívají přízně Masarykovy. Nepodávala snad »stará« (obecná a střední) škola lepšího podkladu k vědeckému vývoji nadaných lidí? Či nerodí se už Purkyňové, Tomkové, Albertové, Randové, Gebaurové, Králové? . . . *L. † a.*

Prof. Masaryk ve své chorobné nenávisti proti katol. církvi jedná obyčejně přenáhleně, což pak pokrokářům přináší jen pohromy. Když dr. Lueger odsoudil výtržnosti a násilnosti »pokrokových« studentů na universitách proti studentům katolickým a stěžoval si před rakouskou veřejností na to, že míst profesorských na universitách dostává se židům, podal v říšské radě prof. Masaryk následující pilný

návrh: Sněmovna nechť se usnese, by vláda dala záruky (!), že nedojde k tomu, aby dle hrozby (?) křesťanských socialů university byly zpět (pro církev) dobyty a že vláda chrániti bude státními zákony zaručenou svobodu učení, vědy, víry a svědomí.« — Vláda má tedy na věčné časy nařídit, že katolický student universitní může být psancem, na němž židovský a liberální (u Čechů »pokrokový«) kollega může nejhrubší násilí provádět, a že věřící, křesťanský učenec nemá mít přístupu k profesuře universitní. Na německých universitách vše mají zabrati židé, a na universitu českou mají přístup jen slepí přívrženci prof. Masaryka. Toť věru svobodomyslné. — Zajímavo je, co odpověděl dv. rada prof. dr. Perntner na pozvání univ. profesorů k protestní schůzi proti Luegrovi. Napsal mimo jiné: »Protest proti stejným právům katolických studentů na universitách považuji za nespravedlivý; tím by jen násilnictví radikálů bylo schvalováno. Protestovati proti vlivu vlády při jmenování profesorů znamená dávati nynější liberální a protikatolické většině profesorů na universitách moc zabrániti tomu, by se katolický smýšlející učenec nikdy k universitní profesuře nedostal. A k tomu já svým hlasem nikdy spolupůsobiti nebudu. Liberální politika to byla, jež nynější poměry (protináboženské) na universitách způsobila, nelze tedy straně křesť. socialní brániti, aby moci politickou zase ve prospěch křesťanství pracovala.« *L. † h.*

Také literární. U nás stačí jen udeřit na buben reklamy, rozhodit do větru trochu pestrých, bombastických frází — a půl národa máte za sebou. Touha po novotě jest u nás příslovečnou a konkurence novinek všech stavů a oborů nabývá někdy tvářnosti až bojovné . . . Pozorujme jen na př. literární trh. — Máme za sebou letní saisonu, dobu »kyselých okurek«, kdy péra literátů nečinně leží na psacích stolech a kdy i kapsy mnohých nakladatelů jsou na sedmero zámků uzavřeny. Leč naši nakladatelé — alespoň někteří, jsou ducha spekulantského, hloubavého a umějí i v mrtvé saisoně zásobit svůj pult »výběrem« rozmanitých literárních novinek. . . .

Mám před sebou několik malých, osmerkových sešítků, jejichž černá, bizarní obálka dovede na první pohled oko vaše přivábit a připoutat. Čtete nadpisy a kroutíte povážlivě hlavou. — »Vražda ve vagoně« — čís. 1. — Dle zápisků amerického detektiva Léona Cliftona. — Nakladatel Rudolf Storch. — Zvědavě sáhnete po jiném sešítku a čtete: »Jedem a dýkou«. Zase »dle zápisků amerického detektiva Léona Cliftona.« — Čtete třetí: »Černá pečeť s umrlčí hlavou« — čtete čtvrtou: »Mrtvola bez hlavy« a čtete pátou — šestou — sedmou — desátou . . . padesátou, a všechny jsou tištěny »dle zápisků amerického detektiva Léona Cliftona«. . . .

»Čerchmanský Clifton« — myslíte si — »jaký jest to zázračný chlapík! Nebýt pana Storcha, do dnes bychom o něm nevěděli!« — Zvědavě tedy otevřete první sešítek a čtete . . . Čtete druhý, čtete třetí a čtete dokonce i čtvrtý a čím dále čtete tím podivněji kroutíte hlavou a tím se také více smějete! Nevím, komu víc — zda té tištěné hlouposti či té netištěné drzosti, s jakou je ta hlouposť lidem předkládána! Jest tohle opravdu četba pro člověka rozumného? Pro člověka — řekněme — smyslů normálních? Nejsou to snad nějaké zulukaferské povídačky nebo co horšího: — nějaký promyšlený attentát na váš útlocit? Těžká odpověď! Zevnějšek vkusný, elegantní, ale ten obsah . . . Ten hrozný obsah! A ještě hroznější fantasie toho autora, pardon — těch autorů, neboť kdyby měl všech těch 90 »novell detektivních«, jež dosud vyšly, napsat jeden člověk, tož neručím za něj, že jest blázen anebo, že se teprve zblázní . . . Stojí to opravdu za přemýšlení uvažovat, co všechno už někteří nakladatelé našemu lidu předkládají, jen aby mohli do »vertheimky« uložit o několik set zlatých více! Jest to možné? — Jest vskutku u nás v Čechách taková duševní úroveň čtenářstva? Kupuje opravdu tento otravný, umělecky bezcenný brak náš český člověk? — Odpověď: kupuje! A jak kupuje! Ptejte se jen v kterékoliv trafice na nějaké starší číslo »Detektivních novell« — Co vám odpoví: »Nemáme jich už na skladě!« — »Jsou rozebrána!« nebo: »Vyprodali jsme je!« — Jděte po ulici a potkáte sotva škole odrostlého kluka. Nese si »cliftonku« a kouká do ní tak pilně, že zuby by vám vyrazil, kdybyste se mu sami nevyhnuli! Vejděte do chudé, řemeslnické světnice a uvidíte na stole »cliftonky«; jděte do bytů měšťanských a najdete tam to samé . . . Všude Clifton — samý Clifton a jenom Clifton! Následky této četby se již objevují. Čtete v novinách: — Tam a tam práskl do bot nadějný synátor a poslal rodičům nechifrovanou depeši, že cestuje »pod zapřenou« a že místo detektivní, cliftonské legitimace »vypůjčil« si z maminčina šuplíka — spořitelní knížku! — Šel jsem tuhle po karlovských hradbách. Na malém prostranství mezi dětskou nemocnicí a kostelem, prohánělo se několik nadějných kandidátů obecné školy, ačkoliv vy byste řekli, že patří spíše do čeledi divokých Kafrů, než do lavic školních. Jak jsem viděl, hráli si na něco zcela no-

vého a originelního. Několik kluků dělalo »bandu raubířskou« a jeden, ten největší — pěstí téměř herkulovských — zastupoval slavného detektiva amerického — Cliftona! Zprvu to šlo ještě jakž — takž a »podle předpisu«, ale když konečně dopálený »Clifton« začal místo cliftonským kladívkem tlouci kamarády do zad a přes nos neforemnou svou pěstí (chtěl patrně uplatnit svůj boxerský talent) — shrnula se kolem něho celá »banda«, spustila »raubířský« křik a teď to bylo to pravé . . . Kameny lítaly kolem uší, jen to svištělo, a ty nadávky! Dva strážníci měli co dělat, než pány kluky rozehnali a než vyrvali z jejich rukou zakrváceného »Cliftonka«. Malá ukázka, ale charakteristická! Vypovídá se klerikálům boj pro ohlupování lidu, a tady — hrobové silentium! Tady nikdo se neozve! — Rád bych věděl, kolik pan Storch za své detektivní novelly vytěžil! A ještě raději bych věděl, kolik čtenářů »Cliftonek« za tu dobu, co vycházejí (90!), zpitomělo? Nevím, kdo v budoucnu mi na to odpoví, zda dobřanská statistika či »vertheimka« pana Storcha . . . Snad obojí?! *Jos. Hais-Týnecký.*

O náboženství jako předmětě vyučovacím na střední škole praví ředitel Jan Šafránek (»Osvěta« str. 1057.): »O potřebě vyučování náboženského na střední škole jsem z té duše přesvědčen. Stoje naskrze na půdě zákonité, přiznávám konfesím plné právo, aby si osnovu náboženského vyučování určovaly samy. Za našich dní nebude to úloha snadná. Řekl nám kdysi a také napsal učitel náš dr. Jos. Durdík: »Náboženství obsahuje mimo část všeobecnou ještě něco jiného, co není vědění; ono jest povýšení mysli, potřeba srdce; vroucnost jest pak věcí citu a proniká celého člověka. A ježto nejvyšší bytost určujeme predikáty ethickými jakožto bytost nejdokonalejší, jest spolu docelením mravouky, jež by v životě skutečném nemohla bez autority býti provedena.« Poněvadž tedy náboženství je docelením našeho vědění k názoru světa, docelením mravouky a potřebou lidské mysli, měj nauka o něm místo své v řadě předmětů gymnasijních.« — Aby mohl katecheta věnovati také pozornost svou výchově srdce svěřené sobě mládeže, je kromě subjektivní jeho schopnosti (bezúhonnost, vzdělání, láska k mládeži) také třeba, aby mu byly dány za pomůcku knihy přiměřené, ne nynější zastaralé, neobratné, obšírné učebnice. Mnohý katecheta žádá na hodinu tři strany často šroubovaného, frázovitého, nejasného textu. Non multa, sed multum. Učebnice budiž stručná (nejvýš 100 stran nynějšího formátu), přehledná (tisk jasný, různý, význačný), jazykově správná. Tam nemá být slova zbytečného. Nebude-li žactvo přetěžováno memorováním, nebude tolik nechutí k předmětu. Méně a důkladně, při častém opakování je přece lépe než naučit se několika stranám a za dva dni z toho nevědět nic. A už je svrchovaný čas, aby se k úpravě učebnic přikročilo, nemá-li práce katechetů namnoze přicházeti nazmar. Jest pak věcí katechetů, aby mimo učebnici měli a znali příslušnou literaturu k vysvětlení nebo obhájení nauky náboženské. Jsou ovšem ještě mnohé jiné vlivy, jež působení katechetovo ruší, ale ty se nedají odstraniti tak snadno: co však napraviti lze, to nechť je co nejdříve napraveno. *L. † n.*

Doporučení duchověrství (spiritismus). Antal Stašek vydal ve Vilímkově Knihovně rodinné řadu postav z Pojizeří pod názvem »Blouznivci našich hor«. Sbírka ta byla poctěna cenou České akademie. Těmito řádky chceme jenom poukázati, že se tu vychvaluje duchověrství a když se i špatný člověk stane duchařem, hned se změní k lepšímu, že spiritismus utišuje boly a ukliďňuje povahy. Co se úřady zapovídá, to se zde doporučuje, tomu se vzdává chvála. Tak čteme hned v prvním obrázku (str. 16 a 17):

»Bylo zajímavo pozorovat, jaký účinek mělo duchověrství na Martince. Staroch v nitru okřál a jakoby se zase našel. Ostrosti jeho povahy sice se zmírnily, vrozený vzdor ušlechtil se v sebevědomou hrdost, ale celkem byl to opět týž Martinec, jakým býval, jenže nábožný, věřící, mírnější a klidnější. Bolest nad ranami, jež ho stihly, v sobě překonal: pokojně ba vesele hleděl budoucnosti vstříc a říkával, že se na smrt těší.

Je s podivením, proč duchovní i světské úřady proti spiritismu tolik brojí, když má tak vzácné vlastnosti a účinky. Kněží by docela neměli jej zavrhovati, když činí člověka »nábožným, věřícím«.

Tak i ve druhém obrázku »Housa« palič stal se duchařem a napravil se, ano z lenocha se stal pracovník a když dříve žil na divoko, dal se s Káčou oddati, »poněvadž byl jedním z nejhorlivějších duchověrců (str. 97).

Podobně v třetím obrázku »Brabenec«, zbrklý švec, rozumář a socialista se napravil, když mezi spiritisty v shromáždění zasedal«. Píše o něm spisovatel na konec obrázku:

»Z někdejšího nespokojeného a bouřlivého rozumáře stal se klidný a vážný duchověrec. O pravosti nové nauky byl pevně přesvědčen i proto, že duchové,

kteří se mu ve sboru zjevovali, potvrzovali ho ve vymudrovaných názorech o budoucí obecné chudobě všech lidí.« (str. 124.)

Že by spiritismus napravoval rozum, o tom bylo posud málo známo, až se nám to zde hlásá, neboť z novin víme, kolik spiritistů a zvláště medií se zbláznilo a rozumem pominulo. Někdo sezení navštívil s dobrým rozumem, ale odešel potřeštěný a poblázněný.

Nejdelší novelou je »Rytíř Boch«, k níž se pojí také »V stánku« a »Paní Stupová« se zvláštními nadpisy, ale pokračováním popisu chudého šlechtice, který maje predikát »z Krásného Dolu« hledá také panství a na dobrodružných cestách se setkává s mnohými lidmi, od nichž si vypůjčuje peníze. Tak narazil také na duchaře, kteří mu napravují hlavu.

Popis medií je tento: »Jmenuje se Votočková a je řečnicí čili mluvicí . . Hovořívají z ní vždy duchové vznešení a dobří, kteří bývali za života lidmi znamenitými. Máme ještě prostřednici jinou, ale z té mluvívají obyčejně duchové trpící, kající nebo duchové zlí, spurní a takoví, kteří na tomto světě byli lidmi praobyčejnými.

Kromě těchto jest i jedna zírající, která duchy vidí a jich zjevy nám popisuje.«

Že by ta media byli vlastně podvodníci a blázni, tu se nedočítáme. Spiritistů sedění popsáno na str. 220—236.

Jedna prostřednice mezi jiným blábolila: Doba slibovaného, ducha pravdy, přišla, je to doba spiritismu, toť je ono druhé příští spasitelovo. (Posud nikde jsem v literatuře nečetl slovo Spasitel-Kristus malou písmenou, až zde). Syn boží přijal vtělení, aby urychlil duševní vzrůst člověčenstva. Nyní, když dospělo lidstvo v poznání potud, že nebude vrhati v plamen aniž přibíjeti ku smrti kříže vyvolené boží, vysílá spasitel poslance nebeské, aby hlásali s vydatnějším prospěchem vznešené učení jeho, aby šířili jeho zákon lásky, opravujíce jej od převrácených výkladů nehodného pastýřstva« atd. (str. 225 a 226). Dle toho seznáváme, kdo jsou spiritisté. Vyslanci Boží a media nástrojové ducha pravdy. A kněží to nehodné pastýřstvo jim šlape na paty.

»Příbytkům boháčů dostává se od duchů sdělení jen nižších a poučení vznešená zachovávána jsou chatám chudobným«. (str. 327). Tedy přece nějaká spravedlnost dle duchověrců. Dle spisovatele byl rytíř Boch přesvědčen, »že z prostřednic mluví skuteční duchové. Bylo vše opravdové, tajemné, vroucí; nikdo ze sboru přítomných duchověrců neměl ani potuchy o tom, že vše, co se tu koná, děje se dle přirozených, nám ovšem dosud necele známých psychických zákonů: stejně pevných a stálých, neuprosných, ba železných, jako jsou zákonové světa zevnějšího, našim smyslům snadněji přístupného. (str. 230) Škoda, že nejsou ty zákony poněkud vysvětleny, takto se jim nerozumí a nevěří.

Spiritismus »očista« ta jako nová myšlenka vychází z chudých chaloupek horského lidu (str. 230). Snad parafrase na chudé jesle betlémské!

Duchařství v tom jednom sboru vybarvovalo se v socialismus. Duchové prý se změnili, nehlásali již s takovým důrazem lásku všelidskou; za to tím více mluvili o rovnosti všech lidí, o hříších a neřestech boháčův a mocných tohoto světa, ba jeden z nich míval dlouhé výklady o tom, že i nejprostší člověk na světě má právo, aby měl podíl na statcích pozemských.« (str. 280.) Byli to duchové nespokojenci a »všímali si více tohoto než onoho světa«. To také vedle těch — pevných, stálých, neuprosných a železných zákonů?

V posledním obrázku »Voborský« je jakési kredo spiritistů. Doktor se táže své milenky: »Věříte v duchy?« a ta odpovídá: »Tak se většiny z nás nesmíte ptát. Musíte se spíše tázat, zdali věříme v lidské milosrdenství, v lidskou lásku, v dobrotu lidského srdce a v lepší krásnější budoucnost člověčího pokolení. Kdybyste mně učinil otázku tak, odpověděla bych: Ano, v to vše věřím a víra ta by byla měla býti přesvědčením všech nešťastných, nízkých, chudých, bolestmi obtížených.« (str. 344). A táž dokládá při jiné rozmluvě:

Stále nám vytýkáte víru v duchy, jimž přezvídáte strašidel; mluvíte i o mrzké pověře a zapomínáte na hluboký mravní podklad víry té«. (str. 355.)

Jak z uvedeného viděti, je v těchto statích mnoho chvály pro spiritismus, který má obroditi svět. Hrdinové obrázků stávají se na konec duchaři a jim pomoženo. Spiritismus napravuje rozum, tiší každou bolest, ustaluje povahu, činí člověka lepším, spokojenějším, má mravní základ, obrozuje svět atd. Proč jenom ty úřady pronásledují duchaře, proč zakazují schůzky jejich, proč žalářují media? Oproti všem těm chvalořečím nezůstává spiritismus bez nátěru podvodu, který

byl tolikráte dokázán. Ano má duchověrství, jak skušenost nasvědčuje, zhoubné následky na lidi, mnohé uvádí v šílenství, šíří nespokojenost, vzbuzuje hrůzu a schůze nejsou příkladem mravnosti. Proto se právem duchaření zapovídá a před ním se má varovati dle zásluhy. *d.*

Včasný hlas o veřejných knihovnách. Posud se pamatuji, jak jsem jako student vypůjčoval si ze sousední vesnice zábavné knihy z knihovny, kterou tam jakýsi spolek založil, vlastně co dary sehnal bez ladu a skladu umístil. Tak mnohá kniha se mně nelíbila, studentovi se zdála příliš nesrozumitelnou. A ta knihovna byla pro lid!

Kdyby se tak všechny podobné knihovny prohlédly, co by tu bylo shledáno nevhodného a nemístného! Proto s potěšením četl jsem stať v »Hlasu Národa« ze dne 29. května 190.. »Ve službě národní osvěty«. Promlouváno tu o veřejných knihovnách a čítárnách, kde mnohdy bývá neporozumění pro ideu osvětovou, jsou macešsky vypraveny a považovány za »nepříjemný balast obecního rozpočtu«.

Jak to chodí v takových čítárnách? »Výběr knih přenechá se knihovníkovi. Omezené prostředky peněžité, *jednostranné náhledy literární*, jakož i přílišná snaha vyhověti poptávkám obecenstva v každém směru, působí, že voleny jsou knihy *bez ohledu na mravní a uměleckou cenu.*«

Co prý tam bývá? Knihy světových klasiků a nejpřednějších našich spisovatelů (Kdyby tomu tak bylo!), všecky svazky Verneových a Mayových románů. O těch dí stať, že nemohou přinésti čtenáři pražádného užitku, svádějíce jej daleko od života a líčice mravy a krajiny a lidi autorem nikdy nepoznané a tím již postrádající všeho vážného podkladu.« A bývají nejvíce stravou malých studentů.

»Jedovatou hlízou mnohé veřejné knihovny jsou knihy pornografické«. »Decameron« ve třech svazcích, »Hovory prodajných«, »Římské orgie«, Schnitzlerovo »Kolo«, »Denník hezké komorné« a jiné. Také dílo Dupourovo »Dějiny prostituce« vyniká více pikantními notickami než užitkem.

Přijde člověk beze vší znalosti literatury, chce cokoliv a knihovník mu půjčí — pikantní novely. Knihy nemohou býti všechny stejné ceny umělecké a ideové, ale mají býti přece pečlivě a úzkostlivě vybírány, aby byly také bezvadné formy jazykové, především aby mladé čtenáře nedemoralisovaly. Nedobře vždycky vyhovovati zálibě všeho čtenářstva, zvláště toho, které dychtí po dojmech silně sensačních.

Tolik stať »Hlasu národa«, k níž připojujeme, že se také mládeži mnoho podává báchorek, tedy věcí rovněž fantastických. Vánoční trh podává jenom a jenom báchorky a pohádky. Děti je dostávají u kupců, kde se již rozdávají jako reklama kávy.

Pohádky vytlačily dějepisné povídky a obrazy ze skutečného života. Rovněž stálé líčení indiánského života těch Robinsonů a dobrodružných kousků pohybujících se v říši nemožnosti mládeži neprospívá.

Bylo by tedy v mnohých knihovnách pro mládež i dospělé třeba oprav a lepšího výběru. U veřejných knihoven však i to padá na váhu, že se nečiní často rozdílu u těch, kteří si zdarma nebo za poplatek knihu vypůjčí a do nerozumných rukou a příliš mladých dostává se spis, jehož obsah by měl býti ještě daleko vzdálen. *d.*

Proti jednoduché frekvenci na školách mluví zkušený a nadšený paedagog řed. Jan Šafránek v »Osvětě (str. 1057.) takto: »V školním roce hlásíme se k zaměstnání celodennímu. Známe rub i líc jednoduché frekvence; ježto pak řadu praktických zaměstnání hodláme přibrati do povinné učby, pěkně se bude střídati napjetí duševní s napjetím tělesným. Jinoši celý den účelně zaměstnaní neměli by ani času ani příležitosti k darebným a sílu ducha podkopávajícím kratochvílím, k nimž často zahálkou nebo nedostatkem smyslu pro opravdový život bývají přivábeni. Co jest do jinocha, který nezvykl tuhé práci? Ku práci volá ho svět, práce na něho čeká, plná zodpovědnosti, až do věku dospěje. Nám zejména není třeba rozhýčkaných a rozmazlených slabochů; z našeho dorostu mají se k národní práci hlásiti muži silných paží, zdravých čivů, jaré mysli, klidné rozvahy, odhodlané vůle. Jen v takových duších rodí se píseň k činu.« — Tyto tužby, které zajisté všichni šlechetní vychovatelé mládeže studující chovají, jsou nám zárukou, že pomalu nastane vystřízlivění, že místo pohodlných experimentů skrývajících se za hesla »volnost« a »humanita«, nastoupí zase poctivá a obětavá práce ve prospěch nové generace a celého národa. *L. † n.*

Paběrky z novin a veřejného života.

60leté jubileum panování císaře. Dne 2. prosince t. r. nastal 60tý rok panování císaře Františka Josefa. Rakouští národové tento jubilejní rok důstojně oslaví. Slavnosti súčastní se také celý vzdělaný svět. Vídeňské listy oznamují z Říma, že také papež za příčinou tohoto vzácného jubilea připravuje projev. — K četným upomínkám, které se na tento rok připravují, počítá se také vydání jubilejních poštovních známek. Dotyčné návrhy již císař schválil. Ve Vídni jest zahájena výstava nových známek a původních návrhů. Výstava tato potrvá do 24. prosince.

Švédský král Oskar II. zemřel. — Po delší nemoci zemřel švédský král Oskar II. Zesnulý byl jedním z nejosvícenějších panovníků evropských. Narodil se r. 1829, na trůn vstoupil r. 1872. Studia konal na universitě v Upsale. Švédové jej slaví jako básníka, učence a badatele. Je známo, že mu na sklonku jeho panování nastala trpká zkouška bojem Norska za úplné odtržení od Švédska. Roztržka tato skutečně také následkem usnesení norského parlamentu r. 1906 nastala, a to bez krveprolití. Oskar uznal hotovou událost a Norsko bylo prohlášeno za samostatný stát, v jehož čelo povolán dánský princ pode jménem Hakona I. Zesnulý král Oskar II. byl čestným doktorem několika universit a členem Akademie věd v Berlíně a Petrohradě. Hned po úmrtí krále Oskara usedl na trůn švédský dosavadní korunní princ švédský Gustav Adolf Oskar. Nový král přijal jméno »Gustav V.« a heslo: »S lidem pro vlast!« Konala se schůze státní rady, ve které král složil přísahu na ústavu. Na to složili princové přísahu věrnosti. Konečně měl král oslovení, ve kterém vzpomněl na velikou ztrátu, kterou vlast úmrtím krále Oskara utrpěla, a velebil jeho skvělé vlastnosti za více než 35letého panování. Král dále prohlásil, že se poctivě vynasnaží, aby své zodpovědné úlohy vykonal a švédský národ ku společné práci pro vlast kolem sebe shromáždil. Státní rada provolala na to králi slávu. Za obřadu tohoto bylo velké množství lidu před zámkem shromážděno.

Motuproprio papeže Pia X. datované ze dne 18. m. m. vyzývá všecky katolíky, aby se podrobili rozhodnutím, která učinila nebo učiní komise pro biblická studia, zřízená papežem Lvem XIII. a aby je považovala za dekrety svaté římské kongregace. Motuproprio prohlašuje, že všichni, kteří v řečech nebo spisech rozhodnutí tato kritisují, nebo se jim staví na odpor, se těžce proviňují. — Motuproprio potvrzuje excommunicationem latae sententiae, jež byla vyslovena nad těmi, kteří se staví na odpor rozhodnutí sv. Otce o bludech modernismu a prohlašuje, že tito propadají též všem trestům, stanoveným pro obhájce a šiřitele bludařství, pokud jejich učení je bludařské. Motuproprio vyzývá konečně všechny biskupy a všechny správce náboženských kongregací, aby dozírali na profesory, zvláště v seminářích a aby k vyučování nepřipouštěli ty, kdož se přidržují modernistických nauk. Papež vyzývá biskupy, aby mladé studující, kteří se kloní k bludům modernismu, nevysvěcovali na kněze a vyzývá je, aby ve svých diecésích zakázali kupovati a čísti knihy modernistické.

Proti modernismu měl skvělou řeč slavný řečník, arcibiskup ritu arménsko-katolického Theodorovič ze Lvova, meškající ve Vídni na biskupských kongregacích. Ve schůzi Lvovy společnosti pravil mezi jinými: Dnešní člověčenstvo podobá se dobrodruhu, jenž vyhárav se v různých, často extremních systémech, konečně roztouží se po klidu. V říši vynálezů a věd nashromáždil si pokladů, jichž by nyní v klidu rád užíval. A jako dříve hledal ukojení ve sférách života a vědy, tak zase nyní hledá klidu a jistoty ve sférách náboženství. Vyžil se v poslušenství materialismu. Roztoužil se po jistotě. Chce důvody rozumu zkoumati učení víry a s milostí Boží jistotu si zabezpečiti. A tu přichází mu v ústrety modernismus a našeptává mu: nikdy toho nedosáhneš, nikdy nebudeš s to, abys svým rozumem vydal si účet ze své víry. Máme-li tudíž modernismus považovati za aktualitu, musíme mu popírati dar přizpůsobovací k nynější psyche, ve kterémž směru systém ten není modernistickým. Arcibiskup na konec dokládal, že encyklika přímo tím zahájila pokrok, že nejaktuelnější systémy dnešního života myšlenkovitého dotekla se a jej vysvětlila. — Proti modernismu měl též přednášku ve spolkovém domě »Rennie« ve Vídni kanovník šlechtic Negri, jenž mezi jiným pravil, že modernisti od »N. Fr. Presse« nechávají si líbiti chválu, že jsou dobrými katolíky, třeba však býti vůči této chvále velice obezřetným, nestojí-li za ni skrytý žid anebo zednář. Na obou přednáškách bylo hojně učenců a výletníků nejen kněžských ale i laických.

Biskupská konference. Biskupská konference, v listopadu ve Vídni zasedající, zaslala papeži projev, obsahující ujištění o nejvroucnějších dících za encykliku o modernismu se slibem, že rozkazy papežovy budou prováděny. Na to došla od státního tajemníka Merryho del Vala následující telegrafická odpověď: »Svatý Otec děkuje shromážděným biskupům rakouským za osvědčení jejich oddanosti a vyslovuje jim zároveň též svou pochvalu za projevenou ochotu, týkající se encykliky o modernismu a uděluje jim apoštolské požehnání.«

25leté biskupské jubileum kardinála Rampolly. Z Říma se oznamuje, že za příčinou 25letého biskupského jubilea kardinála Rampolly podala kapitola vatikánské basiliky oslavenci, který je jejím arciknězem, skvostný diplom s adresou, ve kterém se mu vyslovuje úcta a oddanost. Rampolla srdečně děkoval a byl pak přítomen mši sv. v basilice sv. Petra. Sv. Otec zaslal mu vlastnoruční blahopřejný list. Kardinál Rampolla dostal z Italie a ciziny četné blahopřejné telegramy a skvostné dary.

Kardinál Rampolla, dokud byl státním sekretářem papeže Lva XIII., několikráte přijal našeho vyslance, velice příznivě o našem družstvu soudil a v podobném směru i papeži Lvu XIII. o něm referoval. Plni vděčnosti vzpomínáme i my dnes vzácného jeho jubilea.

Msgre. Josef Hůlka, nový biskup česko-budějovický. — Od založení biskupství v Čes. Budějovicích sedmý biskup chápe se arcipastýřské berly a přijímá prsten biskupský, jenž snoubí ho s půl druhým milionem katolických duší. Bývalý kapitolní vikář msgr. Josef Hůlka narodil se 10. února 1851 ve Velenovech, kde otec jeho Antonín Hůlka a matka Františka, roz. Stupková, byli majitelé rolnické usedlosti č. 62. Velenovy jsou vesnička v okresu plánickém u Klatov. Otec ndp. biskupa zemřel asi před 12 lety, matka žije dosud na výminku. Josef Hůlka byl nejstarší ze sedmi dítek. Josef Hůlka vystudoval gymnasium s vyznamenáním v Klatovech. Po maturitě studoval filosofii na universitě v Praze, ale po roce opustil universitu a vstoupil do semináře v Č. Budějovicích, kde byl dne 18. července 1875 od biskupa Jirsíka na kněžství vysvěcen.

Josef Hůlka byl kaplanem v Blatné, v Soběslavi, ve Chvalšinách, dne 11. prosince 1880 administrátorem poutního kostela u Sv. Kamene u Rychnova nad Malší.

Po té povolán byl za spirituála kněžského semináře v Českých Budějovicích, dne 19. září 1893 stal se kancléřem a ředitelem biskupské konsistorní kanceláře. Koncem září roku 1894 jmenován byl prosynodálním examinátorem, dne 9. října 1896 asesorem církevního soudu, dne 18. června 1897 radou církevního soudu, dne 7. února 1898 čestným kanovníkem kathedrální kapitoly česko-budějovické. Sídelním kanovníkem jmenován byl dne 17. listopadu 1900 a installován 30. prosince 1900. Dne 14. května 1902 jmenován byl tajným komořím Jeho Svatosti papeže Lva XIII. Dne 1. května 1904 vzdal se úřadu bisk. kancléře, ale již 23. června 1904 stal se zase generálním vikářem biskupa dr. M. J. Říhy, po jehož úmrtí dne 7. února 1907 zvolen kapitolním vikářem.

Zpráva o jmenování Msgra. Hůlky biskupem česko-budějovickým se potvrdila. Kathedrální kapitola, zvěděvši o jmenování, gratulovala mu k povýšení, následující dny řady deputací přednášejí své blahopřání.

Nově jmenovaný pan biskup jest vysoké postavy, 56 let stár, povahou velmi hovorný a milý.

Mimo činnost v řízení diecése postavil si ndp. nový biskup památku tím, že ve své rodné obci Velenovech založil úhledný kostel ke cti sv. Jana Nepomuckého.

J. M. ndp. biskup Msgre. J. Hůlka odebral se k processu informativnímu do Vídně a na biskupa bude posvěcen pravděpodobně po Vánocích.

Msgr. dr. Josef Burian, kapitolní děkan vyšehradský, jmenován po návrhu Jeho Eminence ndp. kardinála Leona Skrbenského papežským domácím prelátem. Jmenování dra Buriana, známého obětavého pracovníka, potěší jeho četné ctitele. Papežské breve samo naznačuje zásluhy jmenovaného hodnostáře, pravíc, že ze zprávy arcipastýře sv. Stolici známo jest, že »jak v církevních službách, tak v obraně proti útokům a bludům a v řízení spolků katolických i ve službách sněmovních podal jasné důkazy jak moudrosti a opatrnosti, tak že se osvědčil hodným také zasloužené odměny«. Slova breve papežského naznačují krátce vůbec známou činnost na přečetných místech našeho veřejného života, z něhož lze jen nadhoditi jména označující rozmanitou činnost: Jednota katolických tovaryšů se svým do-

mem, »Slova Pravdy« se svými statisíci brožur, mohutný spolek křesťansko-sociálních žen, redakce časopisů odborných a bibliotek a jiné podniky jsou zajisté obsažným důvodem. Činnost v zemském výboru nechceme zde přetřásati, mluví o ní četné přípisy obcí a okresů českých, ano i německých, které spravedlivou akci jeho vděčně uznávaly. Nám po krátkém nadhození vykonaných prací zbývá s radostí oznámiti nejnovější vyznamenání jeho s přáním upřímným, aby dlouhá léta byl zachován činnosti tolikeré a aby obětavostí svou známou podepřel další díla charity i prací katolických. Přejeme mnoho spokojených let!

Pokud víme, přály oslavenci k jeho vyznamenání: red. »Vlasti« a red. »Našich Listů«, Jednota českého katolického učitelstva a výbor družstva Vlast. Když oslavenec vstoupil dne 9. prosince do shromáždění Piova spolku, kdež zastupuje Jeho Eminenci, uvítán byl hlučným potleskem a předseda Piova spolku, J. M. vys. důst. p. prelát dr. Jan Sedlák, oslovil jej blahopřejnou řečí. My se z vyznamenání toho srdečně radujeme.

Jesuita vynálezcem letacího stroje. V naší moderní době, v níž balon má již takovou vážnou úlohu, je zajisté zajímavo věděti, kdo byl onen smrtelník, který přišel první ma myšlénku, aby létal strojem ve vzduchu. Vynálezcem létacího stroje byl jesuita Bartoloměj de Guzma, narozený v Brezinu v Portugalsku. R. 1706 po různých pokusech vystoupil se svým strojem před svými řeholními bratry; později vykonal první veřejnou zkoušku v Lisaboně před králem Janem V. a před velkým množstvím lidí. Při tom letu nebylo žádného neštěstí. Podle svědectví dějepisce oné doby nebylo té doby nic divnějšího než jeho černý stroj, pomocí něhož lítal a jejž lidé srovnávali s nočním ptákem.

Kněz vynálezce. Slovácký kněz katolický, Rev. Josef Murgász ve Wilkesbarre, vynalezl nový způsob bezdrátného telegrafování: dva zvuky, vyšší a nižší, ozývají se z aparátu a jimi sestavena abeceda. Způsob tento jest nejlepší ze všech, mnohem dokonalejší, nežli Marconiho. První dráha americká, Pennsylvania, jej zavádí: to jest jeho nejlepším doporučením. Vynálezce, prodav vynález, ohlásil v kostele, že na něm pracoval 6 roků — a že nyní z toho, co dostal, vystaví pro svůj lid kostel, z kamene, s vysokou věží a galerií, ke cti Boží. Všecko uvnitř chrámu Páně, k čemu třeba dřeva, bude z tvrdého dřeva; a sloupy budou mramorové.

Kněz slovníkář. O slovníku slovinsko-českém a česko-slovinském pracuje dp. A. Zavadil, rodák z Vitonic, kněz mariborské diecese. Od vrchnosti církevní dostal dovolenou, aby mohl ve svém domově dokončit své dílo. Česko-slovinská část vyjde asi za měsíc. — K dílu tomuto přispěl a naše Literární sekce v době, když dp. autor dlel v Praze. A 11. prosince t. r. mu opět 50 K udělila.

Billroth o židech na universitách. Slavný operateur Billroth vydal před lety knihu »Ueber das Lehren und Lernen der medizinischen Wissenschaften an den Universitäten der deutsch Nation« (»O vyučování a učení mediciny na německých universitách«). Zde stojí psáno: »Do Vídně přicházejí nejvíce z Haliče a z Uher mladí židé, kteří nemají ani vindry v kapse a kterým se napovídá, že si mohou ve Vídni vydělati dost peněz vyučováním, obchodem a při tom mohou studovat medicinu. Všechen tento podezřelý dorost najde v pařeništi veliké Vídně místa dost. Pravil jsem, že tato židovská chamraď jen ve Vídni se udržeti může. Jen žid dovede s prázdnou kapsou honit se za karrierou. Honba ta je veřejnou znemravnělostí.« — Tak napsal Billroth již před mnoha lety.

Lužičtí Srbové v Praze studující seskupeni jsou ve svém spolku »Serbovka«. Studenti jsou z gymnasia a z bohoslovi. — Letos je všech studentů srbsko-lužických 36, v tom 6 bohoslovců. Studující mají též svůj společný konvikt (seminář), který letos jest úplně obsazen, tak že mimo něj bydlí ještě tři studenti gymnasisté.

Přednášky v Růži Sušilově v Praze. Neunavný pracovník z našich řad, farář Vl. Hálek z Liboce, konal letos v bohoslovecké Růži Sušilově v Praze dvě přednášky o tisku a katolických organisacích.

Asijští misionáři o Evropě. Jak »Daily Telegraf« oznamuje, počíná nyní Asie Evropu nábožensky vychovávati. 23 budhistů přibude do Anglie, kde počnou s misiemi. Misionáři nejsou Evropané, kteří nabyli znalosti Budhovy víry a filosofie, nýbrž jsou praví budhisté z Birmy. Jest jisto, že budhisté již před Kolumbem konali misionářské služby po Americe, jak nejnověji výzkumy dokazují.

Duchovenstvu z Čech v Americe působícímu sděluje spolek sv. Bonifáce v Praze II., že jest ochoten zasílati zdarma proti přívalu nevěry k rozšiřování

mezi vystěhovalci z Čech své časopisy, vydávané na obranu víry katolické: český »Sv. Vojtěch«, německý »Sankt Bonifacius« a polské »Swięty Wojciech« a »Bl. Jan Sarkander« v libovolném počtu výtisků. Prosí se jen o náhradu porta a občas o dobrovolný nějaký příspěvek. Přihlášky buďtež řízeny na »Spolek sv. Bonifáce v Praze II.«

Upomínka na sjezd jihočeských katolíků. Povznášející chvíle, kdy tisíce katolíků v Českých Budějovicích manifestovaly za práva a svobodu katolického lidu, nesmějí vymizeti nám z paměti. Za tou příčinou vydána byla objemná brožura, jež jednání sjezdu a hlavně řeči jednotlivých poslanců vypisuje a přináší. Cena 20 h, poštou 25 h. Při zásilkách, nejméně 10 exemplářích, posílá se franko. Menší obnosy nejlépe posílati v poštovních známkách. Kupujte a upozorňujte na tuto knížku všude. Veškeré objednávky a peněžní zásilky řízeny buďtež na adr.: »Česká sekce diecésního komitétu v Č. Budějovicích.«

Doplněk o činnosti Slováků v Americe zasílá nám Rev. P. J. Lisický; zní: V časopise »Vlast« ročník XXIV. číslo 1. strana 91. je udána zpráva o Organizaciach Slovenských Katoliku v Americe, ktora je velice daleko od právdy. Skutočný stav veci je tento. Prva Katolicka Slovenska Jednota v Americe má již 33.051 mužských členu, a 565 spolku a jmeni maje tok je dobre viac než 73.234 dolaru. — Prva Katolicka Slovenska Ženska Jednota má 8351 udkýn a 252 spolku. Okrem toho kážda Organisacia má i Mladenecke a Panenske oddelenie, ktore tiež krásne napreduju. Počeť údov vo všetkých spomenutých organisaciach sa vzmáha jednostajne. Prosim ráčte Vášu zprávu týmto opraviť.

Umrtí. V Nekoři u Kyšperka zemřel věhlasný znalec a universitní lektor vlaského jazyka dr. František Maleček, posledně kaplan u sv. Mikuláše v Praze. Delší dobu skrytá srdeční vada propukla letos na jaře s takovou silou, že den ode dne více chřadl. Marně hledal úlevu a pomoc ve světových lázních nauheimských. Vrátiv se s tíží v měsíci září do svého rodiště k příbuzným raněn byl po třech dnech mrtvicí. Od té doby nebylo naděje na uzdravení. Klidná smrt učinila jeho dlouhému trápení konec. Pohřeb konán po zádušních službách Božích v Nekoři ve středu, 20. listopadu. — Dr. Maleček přispíval také do naší »Vlasti«. Ještě loni měl tam překlad z italštiny.

Konstantin Veličkov, bulharský spisovatel a bývalý ministr vyučování, zemřel 17. listopadu náhle v Grenoblu ve Francii. Odejel v listopadu z vlasti do ciziny, s úmyslem přetrvati v cizině až do smrti, zatím dlouho čekati nemusil. Nedávno proletělo novinami jeho jméno, když v sofijském divadle při představení Ostrovského ruské komedie »Výnosné místo« jal se v lóži naříkat a křičet nad vlastí svou, jejíž úřady porovnával s popsanými poměry ve veselohře Ostrovského. Bylo znáti, že slavný literát a politik bulharský není sebe mocen a nervy i smysly jeho že jsou zlomeny. Narodil se r. 1856 v Tatar Pazardžiku. Vzdělání nabyl na tureckých ústavech (na lyceu cařihradském). Stal se pak učitelem v rodném kraji. Za bulharského povstání spolupůsobil, byl chycen a vězněm, ale evropskou komisí osvobozen z vězení odrinského. Roku 1879 stal se poslancem, počal vydávati polit. list »Naroden Glas«. R. 1896 stal se ministrem v kabinetě liber. národním dra K. Stoljova. Před několika lety založil literární list, jenž se však neudržel. Z péra jeho pochází několik dramat (Světoslav i Nevěnka«, »Otečestvo«) a románů (»Oběť a pomsta«, »Ninčenzo«, »Angelina«, »Listy z Říma«) jakož i mistrný překlad Danteova »Pekla« a Shakespearova »Hamleta«. — Slavného svého literáta dala vlast pochovati na státní útraty, tělo převeženo do Sofie a pochováno s velikou účastí a slávou.

Poslední vůle Strossmayerova. U soudu v Oseku byla projednána pozůstalost po zesnulém biskupu Strossmayerovi Obnáší 1,385.000 korun, které dle právoplatné závěti byly rozděleny na tři stejné díly: ve prospěch fondu k udržování domu v Đakově, ve prospěch chlapeckého semináře v Oseku a ke zřízení nadace na ustavení dvou nových kanovnických míst při kapitole đakovské. Světící biskup Voršak súčastnil se osobně projednávání. Jak viděti, testoval biskup Strossmayer přísně dle kanonických zásad a příkladu jeho měli by následovati všichni bohatí prebendáři církevní.

Rolnický kalendář pro katolický selský lid československý na rok 1908 vedením statečného rolníka p. Jos. Šamalika se velice pěkně presentuje. Zvláště nás těší, že tu řada rolníků z Moravy literárně před námi vystupuje. Stojí 80 h, poštou 1 K. Doporučujeme.

Zemský sjezd delegátů katol. organisací v Čechách, jak ohlášeno bylo výkonným výborem strany ze dne 4. listopadu, konati se bude ve dnech 5. a 6.

ledna 1908 v Praze. Kéž bude ovládán takovou svorností a kázní, jako předešlý, konaný r. 1906!

Podpůrný fond katolické strany zavedl dne 22. listopadu užší výkonný výbor strany katol. lidu v Čechách pro výpomoc a podporu v tísni a bídě nezaviněné se octnuvších rodin katolických zápasníků strany. Právě nachází se ve veliké bídě rodina starého živnostníka a našince, který pro vydatnou volební akci strany katolické v 60. volebním říšském okresu (Čáslav-Chrudim) boykotem našich politických odpůrců přišel o svoji skrovnou živnost a místo své působnosti musil opustit. Přátelé, dohromady; Pomáhejte! Příspěvky přijímá a v »Čechu« a v »Našich Listech« kvituje: Tomáš Jos. Jiroušek, sekretář katol. výboru strany v Praze-II., Žitná ul. č. 26 nové. — Přispěli: T. J. Jiroušek 2 kor., nejmenovaný 5 kor., Klenovák 1 kor., Tomáš Skrdle, redaktor »Vlasti« 2 kor.

50leté jubileum Lurd. Jak se »Piova Kor.« dovídá, přijal sv. Otec v audienci biskupa z Tarbes, v jehož diecési Lurdy se nalézají. Biskup tarbský zaslal již všem biskupům svůj pastýřský list, v němž se k účasti na jubilejních slavnostech zve. Slavnosti počínají již 11. února 1908 a budou trvati zase až do 11. února 1909. Ujišťuje se, že svatý Otec officium o zjevení se P. Marie v Lurdech rozšíří na celý katolický svět.

Řeholníci byli předními šiřiteli kultury. Ve svých kostelích duchovenstvo chránilo starobylé statky pokolení lidského, latinu, literaturu a theologii křesťanskou, část literatury a věd pohanských, architekturu, skulpturu, malířství, řemesla, která dávají člověku chléb, oděv a obydlí, zvláště pak nejvzácnější ze všech statků lidských, myslím totiž zvyk a chuť k práci.

V krajinách, vylidněných římskou vládou, vpádem Germánů, loupežnými výpravami, Benediktin si vystavěl v trní a křoví svou chýši z větví; koldokola šíré prostory dříve vzdělávane nejsou než pustými houštinami. Se svými druhy kácí a staví; ochočuje zdivočelá zvířata, zařizuje hospodářství, mlýn, kovárnu, pec, dílny pro obuv a oblek. Dle své řehole každodenně čte dvě hodiny; po sedm hodin pracuje rukama a nepije a nejí než to nejnutnější. Svou prací rozumnou, dobrovolnou, konanou svědomitě a se zřením k budoucnosti, vykoná víc než laik. Svým životem střídmým, upraveným, řádně rozděleným, spotřebuje méně než laik. A proto se udrží i tam, kde laik podlehl, ano i prospívá.

Shromažďuje ubohé, živí je, zaměstnává je, žení je; žebráci, lidé potulní, uprchlíci sbíhají se ke svatyni. Znenáhla jejich obydlí roste ve vesnici, pak v městečko; člověk pracuje, jakmile může počítati na ženě a zakládá rodinu, jakmile může doufati, že uživí dítky. A tak se tvoří nová centra orby a řemesel, která se stávají také novými centry obyvatelstva.

K chlebu tělesnému přidejte ještě chléb duševní, neméně nutný; neboť s potravou bylo třeba dáti člověku i chuť k životu, nebo aspoň resignaci, která mu činí život snesitelným . . . Svými nesčetnými legendami o svatých, svými kathedrálami a jich stavbou, svými sochami a jich výrazem, svými bohoslužebnými úkony a jejich ještě průhledným smyslem, duchovenstvo učinilo království Boží bližším a nad naším světem postavilo svět nadpřirozený jako velkolepý zlatý pavillon v rohu bahnité ohrady. A do tohoto světa sladkého a božského se uchyluje srdce zarmoucené, lačnící po mírnosti a lásce. Božská nauka ceny nesmírné pod všeobecnou vládou síly. Po více než dvanáct století duchovenstvo jí živilo lidi.

Jak píše první anglický dějepisec, Macaulay, o církvi katolické. Není a dodávám, že nikdy nebude na zemi lidské společnosti, která by zasluhovala větší pozornosti, než církev římsko-katolická. Dějiny této církve se pojí ke dvěma velkým dobám lidské civilisace. Neudržela se žádná jiná instituce, která by zanášela ducha našeho do dob, kdy obětní kouř vystupoval z Pantheonu, kdy tygři a leopardi se řítili do amfitheatru Flaviovců. Nejhrdější domy královské nejsou než od včerejška v přirovnání s řadou biskupů římských, s řadou, která jde od papeže dnes panujícího až ke kolébce křesťanství. Republika benátská byla moderní vůči papežství; a tato republika padla, papežství trvá; trvá, nikoli sešlé nebo v úpadku, ale plno síly a mladistvého života. Viděl počátek všech říší, všech zřízení církevních, které ve světě existují, a nemůže pochybovati o tom, že má spatřiti i jejich konec. Vládlo velké a vážené dříve než Sas vkročil do Britanie, dříve než Frank přešel Rýn, dokud ještě řecká výmluvnost kvetla v Antiochii, když byl budován chrám v Mekce; a bude existovati ještě, aniž ztratí na své síle, až cestovatel z Nového Zelandu uprostřed pusté prázdnoty usedne na zříceném oblouku londýnského mostu, aby si načrtl pohled na zříceniny chrámu svatého Pavla.

O Čechy v Pruském Slezsku ponenáhlu roste zájem české veřejnosti. Ovšem zájem o národní větev naši v německé říši ze daných poměrů státních a veřejno-

právních nemůže býti politický. Jde pouze o pozornost, věnovanou na poli kulturním našim bratřím v Pruském Slezsku, kde — bohužel — český živel je na stálém ústupu. Ovšem i tato účast může býti národně blahodárna. Proto třeba s potěšením zaznamenati každý skutek, kterým jakkoli se šíří u nás poznání o Češích v zemích, jež byly před půldruhým stoletím odtrženy od koruny české a vydány pruskému králi. V tomto směru vykazuje v poslední době dobrý čin Společnost Národopisného Musea Československého. Podařilo se jí zakoupiti velmi cennou kollekci slezských vyšívek a krojových součástí, kterou během dlouhých let nasbíral P. J. Vyhlídal, známý národopisný pracovník moravský. Sbírka jeho obsahuje pěkné a vzácné kusy lidové práce slezských Čechů, a to i z Pruského Slezska a má mezi vyšívkami některé kusy starobylé (až z r. 1722 je jedna z vyšívek datována.) Sbírkou tou byly zachovány pro pražské ústřední naše sbírky národopisné velmi cenné památky lidového života slezských Čechů. Sbírka, dříve než bude zařazena do musejního inventáře, bude jako samostatná kolekce na kratší dobu souborně vystavena v Národopisném Museu Československém. Tím dostane se sbírkám Národopisného Musea, jež i tak jsou hojně navštěvovány pražským obecenstvem, nového a velmi zajímavého doplnění. Shlédnouti sbírky musejní má pak nyní pražské obecenstvo tím snadnější příležitost, že jsou denně (mimo pondělí) bezplatně přístupny odpoledne od 2 hod. do setmění (kol. 4. hod.) Dopoledne lze museum prohlédnouti v době od 8—12 hod. pouze v průvodu dozorcově za vstupné 1 K za osobu.

Česko-německo-maďarské zrcadlo zpovědní pro zpovědníky. — Sestavil J. F. Blaťák z řádu Vykupitelova v Praze. — Toto zrcadlo jest určeno výhradně pro zpovědníky, kteří jsou nuceni zpovídati lid v řečech, kterých neznají a proto musí kajícníky zvláště před oddavkami nebo na smrtelné posteli pouze sub conditione absolvovati, aniž by slova s nimi promluviti mohli. Kajícnici ovšem takovou zpovědí nabývají malého klidu svědomí. — Tato knížka chce tomu odpomoci, i budiž tedy na pouť svého určení od nás doporučena.

K otázce »Volné školy.« — Řeč, kterou měl prof. Msgr. Dr. Fr. Kordač při schůzi organisace pražských katolíků na Žofíně dne 13. října 1907. Cena 10 h. — Nákladem vlastním (Praha, Křižovnické nábřeží č. 6.) Tiskem knihtiskárny družstva Vlast. Nadšený řečník a hluboký učenec katolický vydal svoji přednášku ve zvláštním brožurovém otisku a vyličuje tu boj o školu, vybízeje nás k obraně školy křesťanské. Vývody autora jsou velice pozoruhodné.

Z Tiskové Ligy. — Ze starších členů zapravili: vikariat Nepomucký 10 K a Ant. Láš, far. v Lomnici n. Pop. 20 K (50 K). — Mimo to darovali: 10 K: farní úřad v Hlinsku; 5·80: P. Gerlak Dvořák, převor na Strahově; 3 K: Antonín Brychta, síd. kanovník v Hradci Králové; menší částky: Ant. Líčman, far. v Popovicích; Václav Oplt, bisk. vikář a děkan v Libochovicích; Pavel Mudroch, kaplan v Rozďálovicích, a Ant. Zeman, kons. účetní v Litoměřicích. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle v Praze čp. 570-II.

Z Jednoty čes. katol. učitelstva. — Přispěli: po 10 K: Dr. Lad. Sýkora, kanovník a univ. prof. v Praze, — dobrodinec z Poříčan a Jindř. Novák, katecheta v Golčově Jeníkově; 6 K: Jos. Kašťák, říd. učitel v Rovensku; 5 K: Fr. Kondelík, arcidékan v Mšeně; 4 K: Msgr. Bedř. Kamaryt, děkan v Deštné; po 2 K: Karel Ludvík, em. říd. učitel v Praze; Ludmila Autratová, učitelka v Plzni; Jos. Mrázová a Vikt. Sedláčková, učitelky v Turnově; M. Chabrová, em. učitelka v Praze; po 1 K: Jos. Bayerová, učitelka v Praze; Boh. Šubrt, faktor na Král. Vinohradech, a Václ. Groh, farář ve Zvoli; Jos. Hnátek, soukromník ve Skorenicích. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Ant. Suchoradský, katecheta v Praze-II., na Karlově.

Výbor Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesťan. výchovy konal dne 8. prosince t. r. pátou výborovou schůzi za předsednictví red. p. Tom. Jirouška a za přítomnosti 12 členů výboru. — Jednatel dp. Jan Suchoradský, katecheta, četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Nejdůst. kníž. arcib. Ordinariát schválil stanovy paedagogického Svazu, žádaje, aby k němu dva dodatky byly přiděleny. Výbor se usnesl, dodatky ty k stanovám Svazu přidati a zadá je k místodržitelskému schválení. — Zvolen byl nový redaktor Učitelské přílohy při Vychovateli. — J. M. vsdp. Msgr. dr. Jos. Burianovi, kap. děkanu na Vyšehradě, zašle předsedající blahopřání k jeho papežskému vyznamenání. — Člen výboru, pan učitel Vl. Jelínek, konal od poslední schůze 11 přednášek a dalších 13 již zase přislíbil. Předsedající mu za tuto horlivou činnost děkoval a výbor se usnesl, aby pan učitel Vl. Jelínek mohl dle uznání rozdávati Vych. letáky; i družstvo Vlast může je při zakl. knihoven rozdávati. — K návrhu pana učitele Vl. Jelínka zašle Jednota za 20 K brožury do Litně a Nižboru. —

Jelikož Jednota působí již přes 10 let, jest podrobeno její jmění equivalentním poplatkům. Podání o té věci bylo již poplatkovému úřadu v Praze učiněno. — Učednické besídce v Praze a Útulku sv. Josefa na Král. Vinohradech uděluje se po 10 K podpory k vánočním nadílkám. — Člen výboru p. Jan Hnátek činil návrh, aby Jednota vydávala proti socialně-demokratickému »Jaru« vychovatelský krejcarák. Výbor dopiše o té věci dp. P. Mod. Voňavkovi v Čes. Budějovicích a výsledek se oznámí v budoucí schůzi. — Náhradník výboru p. Jos. Černý, typograf, učinil různé návrhy stran výchovy učedníků. Návrhy jeho prozkoumají se v budoucí schůzi. — Valnou hromadu ustanovuje výbor na den 26. ledna 1908 v 10. hod. dop. — Výbor navrhuje valné hromadě, aby věnovala po 100 K : a) na budoucí kat. paedagogium a b) Spolku na zakl. katolických knihoven. — O řeči prof. Masaryka na říšské radě rozpředla se k návrhu red. p. Tom. Jirouška delší debata. Resoluce přijatá zní:

»Výbor Jednoty česk. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy v král. Českém protestuje proti urážkám katolíků a pošklebkům proti sv. Janu Nepomuckému, které pronesl poslanec prof. dr. Masaryk v říšské radě dne 3. prosince t. r.

Protestujeme proti sprostému výroku Masarykovu, že »slovo o intellektuelní umělecké a hospodářské inferioritě katolicismu je terminus technikus u katolických spisovatelů. A ohražujeme se proti tomu, aby pan prof. dr. Masaryk od církve katolické k jakési protestantské anglikánské sektě odpadlý dělal si ze sv. Jana Nepomuckého, patrona českého, pošklebky — že ani nežil.«

Tím byla schůze skončena. Jednota žije, pracuje a kvete!

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. — Za členy zakládající přistoupili: K. Štella, ředitel k. a. konviktu v Příbrami, a St. Bambas, gymn. prof. v Příbrami — Piův spolek v Praze daroval 100 K. — Mimo to darovali: 7 K. P. Gerlak Dvořák, převor na Strahově; 5 K: Jos. Hladík, farář v Dolanech; 4 K: Al. Kuliš, děkan v Bílé Hůrce; po 2 K: Bern. Müller, far. v Tučapech; Fr. Zeman, kapl. ve Švihově: Bart. Berger, far. v Dubném; Jos. Bouše, far. ve St. Rožmitále; Jos. Růt, děkan v Kasejovicích; L. Kazda, bisk. vikář a děkan v Lišově; Fr. Krondl, farář v Poleni; Ant. Čech, síd. kanovník v Litoměřicích; G. Nýdl, koop. ve Střížově; Mat. Musil, kanov. a městský děkan v Hradci Králové; Ant. Láš, farář v Lomnici nad Pop.; Jan Paclík, děkan v Kam. Újezdě, a Aug. Franěk, far. ve Starči na Mor.

Z Podpůrného spolku č. katol. dívčího gymnasia na Kr. Vinohradech. — Přistoupili: a) za členy zakládající (100 K): Jeho Emin. ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup; J. M. ndp. Dr. Jos. Doubrava, biskup v Hradci Králové; Konvent Dominikánů v Praze: rodina Václava a Anny Manželových v Dol. Slivně; Dr. Jan Sedlák, prelát v Praze; Vojtěch baron Dercsenyi; Jos. Farský, kanovník na Vyšehradě; pí. Kat. Hronková, choť c. k. dvorního rady; sl. Jos. Králova; Dr. Mikuláš Karlach, probošt na Vyšehradě; Dr. Jan Pospíšil, síd. kanovník v Olomouci; Karel kníže Schwarzenberg; Karel Ervín hrabě Nostic; Ladislav Štulc, účetní rada zem. výboru; Ferd. hrabě Chotek; Dr. J. Burian, kapitulní děkan na Vyšehradě; Dr. Jan Lad. Sýkora, c. k. úniversitní profesor; Dr. Ant. Podlaha, metropolitní kanovník; Josef Šprongl, c. k. profesor na Král. Vinohradech; Anna kněžna Lobkovicová; pí. A. Ducheková, choť profesora; Terezie princezna Lobkovicová; pí. A. Winterová, choť velkoobchodníka. — b) za členy řádné (5 K): pí. M. Thumová, choť lékaře; sl. N. Viltová, učitelka; J. M. ndp. Dr. Pavel hrabě Huyn, biskup v Brně; pí. M. Gütlingová, choť majitele realit; pí. Al. Sticklová, choť majitele domu; sl. Karla Worlová, učitelka; sl. Pavla Worlová, učitelka; Jaroslav Přítel, katecheta na Král. Vinohradech; P. Jaroslav Pihler, katecheta na Smíchově; Anna hraběnka Dobřenská; Dr. Frant. Xaver Kryštůfek, dvorní rada; Dr. Bedřich princ Schwarzenberg; Jan Soudný, c. k. vrchní rada; Ant. Šrámek, velkoobchodník uhlím; Dr. Jan Vinař, plukovní lékař; Bohuslav hrabě Kolovrat; Olga hraběnka Kolovratová; hraběnka M. Goudenhove Trautmansdorfová; J. Domek, stavitel; J. Koblasa, správce; Anna hraběnka Dobřenská; pí. Anna Krátká, choť maj. domu; pí. M. Schwábová; sl. Čechová z Čechenherzů; pí. M. Parmová, soukromnice; pí. M. Kaublová; Dr. Ant. Vřešťál, univ. profesor; pí. M. Klimešová, choť obchodníka; Jan princ Lobkovic; Františka princezna z Lobkovic; JUC. Jos. Schindler, úředník hypoteční banky; pí. A. Kohoutová, choť vrchního inženýra.

Mimo to přistoupila řada členů přispívajících a dárců. Podpůrný tento spolek pod vzorným vedením J. M. vsdp. opata P. Meth. Zavorala, předsedy, roste a vzkvétá.

Katolický spolek lidový ve Slezsku pracuje velmi úsilovně. Pořádá četné schůze a stále nové skupiny zakládá po vesnicích. Za měsíc říjen přihlásilo se na půl třetího sta nových členů, což jest pro mladý teprve se vyvíjející spolek číslo značné. V poslední době započal též vydávati v »Ostrav. Kraji« přílohu »Naše Slezsko«, která bude důstojným hlasatelem myšlenky katolicko-národní v dosud zanedbávaných končinách Slezských.

Které akademické spolky podepsaly protest proti theologické fakultě? Jsou to: 1. Svaz Česko-slov. studentstva; 2. Akademická Beseda, Žižkov; 3. Akademikové Smíchovští; 4. Akademikové Vinohradští; 5. Spolek českých mediků; 6. »Junngman«, Praha; 7. »Radbuza«, Praha—Plzeň; 8. »Smetana«, Litomyšl; 9. »Havlíček«, Humpolec; 10. »Dobroslav«, Hradec Králové; 11. »Barák«, Německý Brod; 12. »Kralovec« pro západní Čechy; 13. »Krakonoš« pro východní Čechy; 14. »Chod«, Domažlice; 15. »Budivoj«, Praha—České Budějovice; 16. »Orličan«; 17. Studenti z Jindřichova Hradce; 18. »Husův fond«; 19. »Radhošť«; 0. Akademická Beseda Karlín; 21. Studentstvo Poděbradska; 22. Akademikové Ghrudimští; 23. Akademický Čtenářský spolek v Jičíně; 24. Akademický Odbor Národní Jednoty Severo-české; 25. Akademický Odbor Ústřední Matice Školské; 27. »Mojmír« z Kyjova; 28. Ferialní klub v Hranicích; 29. Akademický spolek Opava; 30. »Adria«; 31. Akademický odbor Národní Jednoty Pošumavské; 32. Klub »Čížek«; 33. »Komenský«, klub Moravanů v Praze; 34. Arnošt v Pardubicích (nikoliv »Arnošt z Pardubic«); 35. Akademikové Menšího Města Pražského; 36. »Šmilovský« U. C. Boleslav; 37. Uhlava, Klatovy: 38. Prácheň—Klatovy; 39. »Žličan«, Český Brod. — Katolící, dle toho, jak se tyto spolky chovají k nám, zařiďte i vy svou akci k nim.

Výborné vzdělání Bavoráků v náboženství přičítá se v první řadě křesťanským cvičením, která konají se v neděli pro mládež škole odrostlou do 18 let. V některých diecésích je příkaz církevní, který tak ustanovuje. Zákon světský jde církvi vstříc a ustanovuje, že »nedělní školu« má navštěvovati každý alespoň do 16 let. Nedělní škola koná se obyčejně v Bavorsku po službách Božích od 10. do 12. hodiny.

Čtyři miliony na katolickou universitu. Dne 18. listopadu konala se v Solnohradě valná hromada solnohradského spolku ke zřízení university. Spolek má již 4 miliony kapitálu na zřízení katolické university.

Počátky křesťansko-socialního ruchu. Až dosud mělo se za to, že vznikl ve Vídni působením šlechtice Vogelsanga; nevznikl ani v Německu, nýbrž v Anglii počátkem let 40. min. stol. Prvními jeho apoštoly bylo několik mladistvých anglikánských bohoslovců, kteří nemohli snésti, kterak bídně zacházejí manchestráci s křesťanským dělnictvem. V čele mladíků stáli John Newman a Manning, kteří oba byli anglikánskými reverendy. Tito byli též prvními průkopníky křesťanského socialismu, ačkoliv název tento tenkráte ještě byl neznámý. Lord Shafterbury podal první předlohu parlamentu k ochraně dělníků, pak i kanovník Kingsley, známý romanopisec, pak i celá řada básníků, umělců, jako Rossetti, Hunt, Ruskin a j. Kanovník Kingsley byl prvním, jenž pregoval slova: praktické křesťanství a křesťansko-socialní. Mužové tito své idee brzy rozšířili do Evropy. Newmanem a Manningem zaneseny byly do Říma.

Vzrůst církve katolické ve Spojených Státech. Žádná země misijní nevykazuje tak rychlý poměrně vzrůst a rozkvět církve katolické, jako Spojené Státy. Dokazují to čísla posledních desítiletí. R. 1837 byl ve Spojených Státech 1 arcibiskup a 11 biskupů. Malý zástup 390 kněží působil mezi věřícími po různu bydlícími. Jedinou arcibiskupskou residenci baltimorskou obýval arcibiskup Ecclestan. 72 kněží bylo celkem v diecesi. Pak přišla Filadelfia se 40 kněžími, Nový York s 44, Boston s 24, Detroit s 22, Cincinnati s 21, Vincennes s 15, St. Louis se 47, Nový Orlean s 31, Nobile s 10, Charles s 20 a Bardstown s 41 kněžími. Celkem bylo 300 kostelů, 14 kolegií pro mladé muže, 30 akademií pro mladé dámy, 37 dobročin. ústavů. Dominikáni měli klášter v Kentucky a druhý v Ohiu, Jesuité kolej v Kolumbii a noviciat v Marylandu, kolej a noviciat v Missouri a kolej v Kentucky. Redemptoristé měli svůj dům v Ohiu, Vincenciani kněžský seminář v Missouri, Sulpitiani seminář a kolej v Marylandu. Ze ženských řádů byly zde Uršulinky, Karmelitky atd. Měly 22 klášterů a vychovávacích ústavů v 9 nebo 11 diecesích. 7 týdenníků — byly všechny katolické noviny. — Dnes, po více než půlstoletí, jest ve Spojených Státech 14 arcibiskupů, 89 biskupů, 11.135 kněží světských, 3958 řádových kněží. Kostelů jest 12.148. V 86 bohosloveckých seminářích jest 5697 studentů. Katolických kolejí pro mladé muže jest 198, akademií pro mladé dámy 678, farních škol 4364. Ve všech těchto ústavech jest 1,096.842 chovanců. Ve 255 sirotčincích jest ošetřo-

váno 40.588 sirotků, 942 dobročinných ústavů má péči o 266.175 osob. Podrobné statistiky katolíků z rok 1907 dosud nemáme. Dnes je ve Spojených Státech 15,000.000 katolíků. I katolická literatura dospěla k potěšitelnému rozvoji. Rozkvět církve katolické jest v této zemi zajisté za tak krátký čas zjevem velmi potěšitelným.

Trhání středu. Bülow umínil si stůj co stůj kovovou věž středu rozbořiti. Fiasko, jehož se dodělal při volbách letos na začátku jara, ho neodstrašilo. Zřizuje všudež podkopy, především v Porýnsku, leč tu odnesl si první porážku. — Kolín n. R. je Římem německých katolíků. Tento odhodlal se katolíkům vyrvati na dobro. K jeho povelu protestantská byrokracie vynaložila všechen svůj vliv na udržení panství liberálů. Avšak organisace katolíků přímo obdivuhodná a provedená až do jednotlivých osob zvítězila nedávno ve dvou sborech, čímž nabyla v zastupitelstvu většinu 25 hlasů. Zde mu tedy selhalo. Nyní má býti zorganisován po všem Německu spolek: »Deutsche Vereinigung«, jenž má středu padnouti v bok, má býti zřízena vzpoura v táboře katolíků. Spekuluje se tu na některé nespokojence, slabochy, ultrasy, učitele a pod. — Mrzoutů, randalů a ctižádostivců najde se všude a z těchto přeběhlíků má býti utvořena armáda. Bude též co nevidět vycházeti orgán odpadlíků »Deutsche Vereinigung«. Vůdcem jejich jest vrchní president rýnské provincie šlechtic Schorlemer-Alst — katolík a do nedávna ještě člen středu a ovšem jen studený, jenž přeběhl do tábora Bülowova. Dal prý vládě slib, že se postará, aby střed stal se malinkým. Nastal tudíž katolíkům v Německu nový kulturní boj. Je to tak dobře, katolíci nesmějí nikdy zůstati bez boje, bez cviku, v tom záleží jejich síla. Nyní přikročují vůdcové středu k tuhé (stramm) organisaci. Sestavují si od domu k domu katastr svých voličů, tak že v den volby budou určitě vědět, kolik hlasů se jejich kandidátům dostane. — Následujme je!

Socialisté proti katolíkům na hospodářském poli. V Luxemburku byla zřízena před pěti roky liberálně-socialistická zádruha, která si vzala za úkol zničiti katolické konsumní spolky. Liberálové a socialisté se spojili v boji volebním do městského zastupitelstva a zvítězili. Od svých předchůdců převzali 3 a půl milionů franků hotových peněz. Jejich hospodářství však se vedlo opravdu po socialisticku, tak že za dvě léta byli s těmi penězi hotovi. Když viděli, že není peněz, vypsali půjčku dvou milionů; ale i tyto peníze rychle utratili. Obyvatelstvo nabažilo se této vlády a své příznivce téměř všecky vyhodilo ze správy.

Kdo získal při loupežení na církvi ve Francii. Francouzký časopis »Correspondent« píše: V klášteře ve Versaillu byla k vyplacení pohledávka 600 fr. Soudní útraty činily však 7000 fr. V Niartu při prodeji Karmelitského kláštera nasekáno o 2000 fr. více útrat, než byla odhadní cena kláštera. Jistý likvidátor měl prodat 27 klášterů. Strčil za ně 3,710.000 fr. Při tom nadělal o 65.000 fr. více útrat, než bylo povoleno. Kapucínský klášter v Aixu, odhadnutý na 190.000 fr., prodán za 35.000 fr., Sacrè Coeur v Marseillu, odhadnutý na 1,235.000 fr., prodán za 69.000 fr., klášter Jesuitů tamtéž, odhadnutý na 1,451.000 fr., prodán za 34.550 fr., klášter Školních bratří v Paříži, odhadnutý na 18,000.000 fr., prodán za 329.550 fr. Tak se církevní statky vyhazují za babku. Totéž se odehrávalo za dob Napoleona, dále u nás v Rakousku za doby josefinské a v Italii i v Německu s konfiskovaným majetkem církve. Zbohatli z něho židé.

Žid Nathan starostou v Římě. Obecní rada v Římě zvolila 60 hlasy proti 12 Arnošta Naťhana starostou. Nathan pochází z rodiny, která byla dříve usazena v Anglii. Zvolení Nathana považují katolíci za vyzývavost. Nathan je židem a byl ještě před 3 roky velmistrem italských zednářů.

Kalendář »Sv. Vojtěch« velký i malý vyšel tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze-II., čp. 570, 26 nové (Žitná ul). Prodávají se: Velký za 1 kor., tucet za 8 kor., malý stojí 60 hal., tucet 4 kor. 80 hal., při hotovém placení dává se jeden nádavkem. Obsah je bohatý a pestrý.

Socialní kalendář katol. lidu česko-slovanského taktéž tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n. vyšel na přestupný rok 1908 s bohatým socialně poučným a zábavným obsahem. Kalendář tento jest v rozměru velkého vydání kalendáře »Sv. Vojtěcha« a stojí 1 kor., tucet 8 kor. Při hotovém placeni dává se na tucet 1 výtisk nádavkem.

Kalendář »Štítný«, který vydává Jednota čes. katol. učitelstva, rovněž vyšel. Prodává se za těchže podmínek jako velký kalendář »Sv. Vojtěch«. — Objednávky všech těchto kalendářů vyřizuje: administrace družstva »Vlast« v Praze čp. 570-II.

ROČNÍK XXIV. LEDEN 1908. ČÍSLO 4.

VLAST

O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze od 8.—12. září 1907.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Jiná část řeči páně Raudnitzovy obsahovala následující: Mravní zákon vykládají kněží ve školách tak, že se *jen* dovolávají Boha, který tu poroučí a trestá, místo aby vyložili — a to by pochopil každý hlupák, — že člověk má býti mravným, poněvadž toho vyžaduje jeho nebo společnosti prospěch. Pane profesore, to jste *nám* předhodil? Jmenujte mi knihu, kde se tak učí z naší auktoritativní strany, jak jste teď tvrdil? Znáte náš katechismus? Já vám jej půjčím, ale než tam nahlédnete, předem vám pravím, že tak, jak jste nám podstrčil, neučíme. My katoličtí kněží nabádáme ve školách i v kostele věřících, aby mravní zákon plnili, i proto, co jste Vy, p. Dre., uvedl, totiž, pro užitek svůj a bližního, i pro Boha, jenž to káže, odměňuje a káře. Nic se nekroutit! Zákon mravní i pro velebnost Boží zachovávati třeba. Je-li totiž dovoleno, a vy jste to pane Dre. tvrdil, jak všichni slyšeli, že člověk má zachovávat zákon mravní pro užitek *svůj a bližních*, čili k vůli *sobě a jiným* lidem, proč by neměl zachovávati zákona mravního k vůli *Bohu* a k vůli užitku neb trestu, jenž na nás u Boha čeká? Že Boha není? Toho jste nedokázal. Také nejedná se zde o tu otázku, nýbrž: má-li se zákon mravní zachovávat k vůli *jiným* (lidem) a k vůli *mně*, proč by se z téhož důvodu nesměl zachovávati k vůli Bohu? Což nenáleží i Bůh mezi »jiné«. Zde patrně *týž* princip čili *týž důvod k zachovávání* mravního zákona, totiž ohled na jiné, k nimž Boha, poněvadž je mimo mne, přičísti třeba. My kněží, učíme-li, že mravní zákon třeba zachovávati k vůli Bohu a k vůli sobě a k vůli bližním, k vůli časnému i věčnému blahu našemu, jsme patrně důslednějšími a na *všecky* strany opatrnějšími než Dr. Raudnitz. *Bez Boha* nelze vůbec náležitě opříti zákona mravního. To uznává v »Ideálech humanitních« i prof. Masaryk, tvrdě, že bez náboženství nedovede zodpověděti nejhlubší otázky o mravnosti.

Jiným sporným bodem bylo tvrzení p. Raudnitzovo v Pr. Tagblattu, že prý Ježíš Kristus je mučeníkem »Vol. Myšlenky«. Farář Konečný praví proti tomu: Dr. R. nedokázal ani nejmenším pokusem tohoto nepravdivého tvrzení. Proti jednomu Vašemu důkazu z evangelií chci vésti sto jiných dle libosti, neboť celé

učení a jednání ba i smrť Kristova hlásají jen a jen opačnou pravdu, takže ani Váš »jediný« důkaz nebude pravdivým, — jest vůbec nemožným. Uvedu jen známé věci, byste je snadno kontrolovali. Jednoho dne zavítal Pán Ježíš do domu Šimonova. Pochvíli přišla tam za Ním veřejná hříšnice Máří Majdalena, vrhla se Panu k nohám, smáčela je slzami, osušovala polibky a vlasy, projevujíc tím způsobem upřímnou lítost nad hříchy. Bohatý žid Šimon, vida to »*myslil* si v srdci:« »Kdyby Ježíš byl očekávaným prorokem (synem Božím), věděl by, jakou hříšnici před sebou má, a odmítnul by ji, nedovoliv, aby se Ho dotýkala.« Šimon myslil dle *svého*, tedy »svobodně«, jak Freidenkři říkají. A co se stalo? Dovolil mu toto »samomyšlení« božský Mistr, či opravil ho a označil, co Šimon mysliti *má*, a čeho mysliti nesmí? Ano! Pán Ježíš zavrhl Šimonovo volné »samomyšlení = Selbstdenken« a postavil proti němu pravé a správné myšlení *Své*. pokárav Šimona láskyplně, ale rozhodně: »Šimone,« tak začal Pán, »proč *myslíš zle v srdci svém*?« Prosím, pozor! Pán *vytýká za chybu* Šimonovi *zlé myšlení*; ergo Pán nedovoluje, ale zakazuje čili odmítá *nesprávné volné myšlení*, i když bylo náramně tichoučkým (jen »v srdci«) samomyšlením! Ba ještě více! Pán *hájí Svého smýšlení* dobrotivého o kajicné Máří Majdaleně proti »zlému« samomyšlení Šimonovu, pravě s výčitkou k hostiteli: »Přišel jsem do domu Tvého (sv. Luk. 7, 44—48) a nepodal jsi vody na nohy mé: ale tato smáčela nohy mé slzami a vlasy svými vytírala. Nepolibil jsi mne, ale tato, jakž vešla, nepřestala líbati nohou mých. »Protož pravím tobě: odpouštějí se jí hříchové mnozí, neboť milovala mnoho.« — Kdo z tohoto příkladu může se opovážiti stavět Pána Ježiše mezi Volné Myslitele, kteří nejen v odpuštění hříchů nevěří, ale ani božského prava Ježišova neuznávají zakazovati jinému »samomyšlení« čili »svobodné myšlení«? Kdyby »svobodně« mysliti bylo dovoleno, nebyl by dobrotivý Pán *svému hostiteli* výtku činil pro jeho »smýšlení v srdci« *a nebyl by je* **zlým** *prohlásil*: učinil-li tak Kristus Pán přece a napomenul-li hostitele, aby *nemyslel zle* ani »v srdci«, dal tím na jevo, že zlé myšlení »volné« čili »samomyšlení« i když bylo tajné, *proti pravdě nedovoloval*, káral, zakazoval, a že Svého myšlení dobrého (o kajicnosti Máří Majdaleny) i proti hostiteli výslovně hájil, je zdůrazňoval a jím »špatné myšlení — Selbst Denken« Šimona zaplašoval. Jakým právem prohlašují tedy Freidenkři Pána Ježíše »mučeníkem volné Myšlenky«? Nijakým! Jednají úplně špatně a jsou v očividném rozporu s Kristem, chtíce frází tou obalamutiti neprozíravé křesťany. — Jindy vytýkal Pán židům jich samomyšlení o splácení zlého zlým, pravě: Vy říkáte: oko za oko, zub za zub. Já však pravím: udeří-li tě kdo ve tvář pravou, nastav mu i levou! Kristus staví zde opět Své lepší myšlenky *proti* židovským myšlenkám špatným, a upozorňuje rázně, že každý nesmí si »samomysliti« o těch věcech, co by chtěl, nýbrž že má mysliti *správně* (dle předpisu Kristova »nastav protivníkovi i tvář *levou*, udeří-li tě v pravou«) a poukazuje při tom na pohany, kteří tak nízko a špatně smýšlejí. Od *Svých* žádá Pán rozhodně, by stáli a smýšleli v těchto věcech lepe čili výš než

židé i pohané: od svých žádá Pán, aby dokonce i milovali nepřátele! Kde je zde volnost smýšlení a »volnosť vyjádřování« všelikeho přesvědčení a věcech náboženských, jak programově chtějí míti Volní Myslitelé? U Krista není o tom ani potuchy: u Krista jsou všude pro řeč, žádosti, myšlenky atd., určité předpisy, žádajíce neuprosně, aby se mluvila jen a jen pravda, aby se myslilo ven a ven správně, aby se žádalo vždycky jen šlechetně. Dovoloval tedy Kristus Freidenkerei — *volné* samomyšlení? Ne! Kristus *určoval*, co se smí a nesmí myslit, mluvit a žádat, totiž jen *pravda*, ať je o věcech lidských nebo božských, tedy o vědě, umění, víře a náboženství, zkrátka: o všem a ve všem buď (myšlena) pouhopouhá pravda a nic jiného! Kristus je tedy největším odpůrcem Volných Myslitelů, kterým proti katolické víře je vítána každá lež, zášť a potupa, jak jejich časopisy černé na bílem ukazují.

Jindy, mluvě o zamýšleném ustanovení nejsv. Svátosti, v níž Kristus Své tělo dává k jedění a Svou krev k pití, pozoroval Pán, že v zástupě posluchačů mnozí se pro výklad Jeho horšili a někteří dokonce i z Jeho učeníků reptali, pravice ve spolek: »Tvrdá jest tato řeč, i kdož ji může slyšeti?« A víte, co jim v odpověď dal Pán Ježíš? Myslíte, že řekl: buďte volnými mysliteli a držte o těch věcech, jež jsem vám právě byl vyložil, co chcete? Nikoli! Pán Ježíš stál na svém a zavrhl úplně všeliké mínění protivné, jež měli učeníci o pravdivosti slibu Jeho, táže se: »Toto li vás pohoršuje?« Načež, když někteří, vidouce neústupnost Páně v řeči Jeho a zamítání jich pochybností proti ní, od Něho odešli a »více s Ním nechodili,« — ač božskeho Mistra zkáza tolika duší bolela, — přece na tom stál a pevně až do posledních důsledků setrval, aby tajemství o nejsv. Svátosti oltářní učeníci věřili v tom smyslu, jak jim je byl podal, nedovoliv ani dvanácti apoštolům jinak mysliti o svátosti Těla a Krve Jeho, než byl vyložil. »Chcete i vy odejíti«? tázal se Kristus udivených Apoštolů velebně. A teprve, až byl sv. Petr jménem ostatních prohlásil, že neodejdou od Pána, poněvadž Kristus »má slova života« čili *věčné pravdy*, spokojil se touto řeči Pán.

Volní Myslitelé! Který z vás chce zde, vůči k této nepopíratelné události, ještě dále tvrditi, že Pán Ježíš dovoloval »volně mysliti« o věcech svého náboženství nebo že chtěl, jak váš program blouzní, aby se všeliké (tedy i náboženske) myšlení lidstva »zesvětšťovalo«, to jest ze vlivu a závislosti na křesťanskem náboženství vymaňovalo a národ proti němu ve škole, v manželství, ve spolcích, ve vědě a umění štvalo? Největším odpůrcem Vašeho »volného«, to jest (vlastně) protináboženského a proticírkevního myšlení i štvaní byl a jest Kristus!

A nejen jiným, židům, učeníkům a apoštolům nedovolil Kristus »volně mysliti« o lidech a o Bohu, o věcech časných a věčných, co by dle libosti chtěli, ale ani Sobě samému nic podobného »volného« v myšlení a jednání nedovolil nikdy, vzav na se raději hrozné mučení a smrť, než aby byl proti *pravdě* hleděl si pomoci »volným« myšlením. Vzpomeňme na Kristovu smrť! Proč byl umučen? »Poněvadž, jsa člověkem, *Bohem* se

dělal, Bohu se rouhal«, vykládali židé. Umučení Páně mělo se tedy státi proto, že Kristus nejen před lidem a učenníky Svými, ale i před světským a náboženským soudem slavnostně, určitě a neústupně hlásal: Já jsem Syn Boží (=Bůh). Věděl Kristus, co Ho očekává, dozná li tuto pravdu před soudem? Věděl a dávno určitě apoštolům *předpověděl*! Odvolal tedy či snad aspoň hleděl nějak »volně myslit« neb tu věc jinak vyložit a opentlit, aby ku př. byl řekl: Já si to jen *obrazně* myslím, že jsem Bůh, ale do opravdy tak to není, v té věci lze připustit jiný mírnější výklad, s kterým by mně ode smrti bylo pomoženo, a vy moji přátelé i protivníci myslete si to jinak? Nikoli! Pán Ježíš »volně nemyslí« o Svém *božství* a nikomu volně o tom mysliti nedovolil. Pan Ježíš odpovídá soudci přímě a vlastními v otázce obsaženými slovy: »Ty jsi řekl, že *Já to jsem*,« totiž pravý Syn Boží! Za *tuto* pravdu umírá Kristus. Je mučeníkem, velikým mučeníkem, ale *za pravdu nejsvětější, za své Božství*, v něž Volní Myslitelé nevěří, jemuž se posmívají a jež ze srdcí lidských vyrvati chtějí, dělajíce Pána Ježíše mučeníkem zbrklé, nerozumné, bezbožecké Volné Myšlenky. Větší drzost a větší podvod s pravdou nestal se proti Kristu na světě dosud!

Takovými jsou »Volní Myslitelé«, kteří od 8—12. září konali zednářsko-židovský a německo-český mezinárodní sjezd v Praze, bouříce národ proti černé »mrtvé ruce« čili proti katolické církvi a její na Kristu založené víře. Máš-li, čtenáři, kousek lásky ke Kristu a k pravdě, odvrať se od těchto »hltavých vlků«, kteří přicházejí k tobě s časopisy »Vol. Škola« a »Vol. Myšlenka« jakož i s všelijakými letáky a brožurkami *protikatolickými* — to jest vždy jejich zřejmá značka — a odvrhni je od sebe, přidržuje se tím více Krista, Jeho římskokatolické církve, a věře, co katolické kněžstvo tobě hlásá v kostelích, a ne co *odpadlíci* světští i knězští povídají, štvouce lid k odpadu ode všeho náboženství k »bezvyznání«, jako by bylo prospěšno národu, aby jeho příslušníci stali se téměř náboženskými (vlastně beznaboženskými) cikány, jsouce bez určité víry, jako jsou cikáni bez určité domoviny.

Lide českomoravský! Přistupuj do katolických spolků, do katolických organisací, braň své víry, kterou vyznávali naši sv. předkové a zemští patroni sv. Cyrill a Methoděj, sv. Václav, Ludmila a Vojtěch! Není jiného jména pod nebem daného, v němž bychom spasení byli, než jméno Ježíše Krista ukřižovaného a z hrobu vstalého, jehož vyznává za Syna Božího církev katolická, neuznává však a nevěří v Něho »Volná Myšlenka«, dělajíc Ho drze mučeníkem své bezbožnosti a proti církevní zášti, což jest nejošklivějším rouháním Bohu a nejodpornějším překrucováním světové pravdy! — —

O »samomyšlení« bylo řečeno, že prý nikoho nikdy neznásilnilo, neukřižovalo, nežalářovalo a nepronásledovalo, jednajíc ve službě vědy. Tím měl býti dán políček víře a církvi, jež se proti vědě uváděly (i když výslovně nebyly jmenovány), jako by se ony a jen ony zmíněných chyb byly dopouštěly. Nechci upírati politování hodných chyb, jež se staly ze strany církve

proti jinak (špatně a podvratně) smýšlejícím nevěrcům neb jinověrcům a vědcům chyb, jež se staly se strany církve ne tak k vůli mstě a podvodu neb ohlupování (jak se tvrdívá), ale v mylném předpokladu, že se tím posloží pravdě, zachrání náboženství a zamezí zhoubný blud. Nechci toho upírati ani zmenšovati, ale upozorňuji, že politování hodné ony chyby staly se, když za často poučování, výstrahy, trpělivost a napomínání neměly u pobloudilých žádoucího účinku, a když bludy hlásané ohrožovaly veřejný pokoj, náboženství, mravnosť, postupujíce násilím a podskoky proti církvi a státům a hlásajíce theoreticky i prakticky hotovou revoluci proti stávajícím řádům v zemi a v církvi. Kdo zná náboženské bludy a války albigenské, husitské, protestantské, ví, co říci chci a musím. Revoluční protináboženská společnost zasadila a zasazuje rány katolické víře a církvi mnohem těžší a četnější, než byly násilnosti, jež se nám na vrub přičítají a za něž jsme již také víc než dost utrpěli. Kdo štve a zuří dnes proti církvi zrovna zběsile? Svobodní Myslitelé, zednáři, politikové liberální, zlatá židovská internacionala atd. Všichni tito svobodáři měli by veřejně přiznati: Hledíme zničiti katolickou církev a vyvrátiti křesťanství z kořene. Ani vědy a samomyšlení a umění a literatury nevyjímám z tohoto zuřivého boje proti církvi. Neomývejte si tedy ruce, liberálové a nevěrci a zvláště ne vy, V. Myslitelé, jako si je myl kdysi Pilát, a nepovídejte: my v násilí a z otročování nic, my čisti jsme. Nejste! Vy potlačujete, zotročujete, překrucujete, v nenávist a posměch uvádíte církevní zřízení, církevní učení: vy jménem svobody dáváte proti církvi drakonické zákony, jež majetek staletý násilím církvi berou, (ku př. ve Francii právě nyní), jež do škol nevěru vnucují, víru vytlačujíce; vy *osobní* i náboženskou svobodu ohrožujete, tupíce nás katolíky a vyhrožujíce i bitím, jako ku př. »Právo Lidu« učinilo dne 6. srpna 1907, vykládajíc, jak povolá na ochranu Vol. Myslitelů 40.000 dělníků socialistických od Berouna a od Kladna, kteří ukáží katolíkům, kdyby tito odvážili se kongres Vol. Myslitelů nějak rušit, že z nich (katolíků) zůstanou na ulicích jen kousky růženců a houfy pohozených modlitebních knížek atd. Moderní věda, kaceřujíc stále víru a vyhánějíc církev i víru ze společnosti lidské, to jest ze státu — ze škol, z manželství a vůbec z celého veřejného života, — je náramně nesnášenlivou, ukrutnou a mstivou: je mnohem horší než kaceřovaný církevní středověk. Církev neúpí dnes v katakombách, ale trpí násilí všeho druhu na ulici, v tisku a ve shromážděních, trpí násilí posměchu, překrucování, štvaní, novinářských lží, politicko-nacionálních obviňování atd., na nichž mají lví podíl tajný i zjevný, přímý i nepřímý zástupci »vědy«, kteří, když domněnkami a proticírkevními myšlenkami naplnili hlavy posluchačův a čtenářů bouřících nyní již i nasilně ve všech oborech lidské činnosti proti církvi, vykládají s hrůzou, jak temný středověk býval netolerantním, jak žalářoval, trestal jinak smýšlející než církev dovolovala myslit, ačkoli by měli poukázati na sebe a na svou moderní hrůzovládu (snahu) proti církvi. Zde to máte vyloženo: *vy pášete nyní*, co církvi předhazujete (a mnohdy hodně neprávem) z dob minulých.

Věřte, že Vaše moderní šibeničky novinářské a hranice veřejného mínění prosyceného proti církevním štvaním a smýkáním kalem pomluv a lží různých církevních osob, institucí a řádů, zrovna tak ne-li více jsou zavrženíhodné, jako bývaly středověké věznice, kola a skřipce. Kdo nevěříte, dejte se mezi nás klerikály a brzo zvíte, jak sladká je moderní lžisvoboda a jak bolestným loktem měří víře moderní »věda«. Zkoumejte tedy spravedlivě *své* nitro moderní, a možná že nebudete tolik žalovati na středověk, abyste nemusili z týchž důvodův odsouditi novověk, *svůj věk* a jeho vychvalovanou toleranci, pokrok a svobodu. Na náboženství a církvi napáchali jste vy dnešní osvícení liberálové hříchů mnoho — víc chyb než spáchal středověk na všelijaké Vaší lžisvobodě a pavědě! Pravdu sobě mluvme na obojí stranu, to jest, nejen na naši (klerikální), ale i na vaši liberální a moderní!

Prof. Raudnitz tvrdil ke konci první řeči, že až věda samomyšlením pronikne lidstvo, nebude lze, aby se vrátil černý středověk s hrůzami svými. K tomu třeba podotknouti, že, kdo nám pořád vyličují »temný« středověk za snůšku vší špatnosti, temnoty, nevzdělanosti a hrůzy, měli by se otázati filosofů, básníků, malířů, právníkův a všeho druhu umělcův, zvláště ovšem sochařů, stavitelův a chceš-li i vojevůdců, mathematiků, hvězdářů a přírodních vědců, bychom o humanistech nemluvili, bylo-li skutečně ve všech těch oborech lidské vědy a práce »temno«, hrůzno a nijako ve středověku. My klerikálové můžeme očekávati odpověď z úst povolaných těchto zastánců uvedených věd a uměn, s klidným svědomím; mnozí, i velice liberální stavitelé, počtáři, básníci, literáti atd. stali by se právě pro středověk našimi výmluvnými obhájci a velebiteli papežských mecenášů věd i uměn. Vždyť je nezvratně dokázáno, že římská kurie ve středověku po celá staletí věnovala nejlepší svoje lidi a nejhojnější církevní příjmy na podporu a vypěstění rozličných věd a uměn nejen církevních ale i *světských*, až právě toto poslední mnohým papežům, biskupům, klášterům za chybu (světáctví) se vytýkává!

Je pravda, že moderní věda a kultura nevymanila se z pout víry a Říma. Je pravda, že mnoho pokroku, zvláště v technice a empirii, v obchodě, blahobytě, v dopravě, v lečbě atd. lze všude a pořád znamenati (však i starověk *postupoval* v tomto smyslu, dle tehdejších prostředkův a technických pomůcek), ale kdo popře, že všecky vychvalované moderní vymoženosti vedle zářivého líce neznají též méně vábného rubu? Vezměte jen palčivou otázku socialní, národní a mravní! Nám kněžím vytrhli z rukou světští mužové otěže vlády a vedení širokých vrstev lidových postavivše místo nás nové vůdce, nové »ideály«, nové prostředky, a . . ? Celý svět sedí jako na sopce, v níž to od dola na horu vře a bouří, jakoby každého okamžiku nastával hrozný výbuch, jenž v troskách chce pohřbiti nynější svět! Jaký chaos nejistoty, troufalosti a zoufalství zírá na dnešního střízlivého pozorovatele v otázkách éthicko-socialních a v praktice mravní? Už prý ani neví svět, v čem vlastně spočívá mravnosť a jaký jest do opravdy rozdíl mezi smilstvem a panenstvím, manželstvím a prostitucí, (vykládal před 15ti lety *Fr. V. Křejčí* ve spisku »Dnešní otázka mravnostní«). Ano i vychvalovaná *svoboda lidská* silně se v moderním člověku

scvrkla, neboť, jak ujišťuje univ. *prof. Dr. Krejčí* (ve spisku »Svoboda vůle a mravnosť« 1907), je prý celá tato otázka jen jakýmsi *problémem*, z něhož asi tolik na jisto se ví, že člověk ve svém chtění je *determinován*, takže jeho *samo*určení a *vnitřní* rozhodnutí, jsouc závislo na sterých okolnostech a kombinacích vnějších i zevních, jest slaboučké jako nit, ba v přemnohých případech (snad ve všech?) de facto *nijaké!* Lombrosův »člověk-zločinec« od narození, jenž »nemůže« za své kousky darebné, jsa zatížen, disponován od rodičů a okolí, slaví triumfy — již i v kriminalní statistice. Poroty a soudové propouštějí bez trestu usvědčené zločince! Na př. na začátku října 1907 (viz »Čecha«) byl osvobozen vrah a zloděj, jenž starší ženu znásilnil, obral a zabil! Nebylo prý *dosti* důkazů — ale zabitá žena jistě neokradla a neznásilnila se sama ani si k tomu nepozvala svého vraha! Vezměte zúmyslně *dělané a dlouho připravované ohromné konkursy obchodních domů*, vezměte děsné defraudace v záložnách, podvodnické spekulace s losy, podvody na bursách, vezměte různé obilní, železniční, tabákové, petrolejové monopoly, trusty, kartely a jak se ty švindle všude všecky dále jmenují, vezměte rozvrat rodiny, nespokojenosť všech tříd lidstva s danými poměry; vezměte třídní, národní, společenský boj, a nezapomeňte na socialisty, anarchisty, revolucionáře, miliardáře a ohromné množství zhrublých i rozeštvaných nespokojených a *ke všemu* odhodlaných proletářův, očekávajících v rudých plamenech a v násilném prolití lidské krve zlepšení nynějšího pořádku, *a máte mnoho stínu, mnoho tmy na vychvalované moderní době, její svobodě, vědě a pokroku.* Ano, troufám si tvrditi, že »temný« středověk připravuje nám moderní doba s apodiktickou určitostí, připravuje jej neodolatelně, jestliže vyšší moc do běhu světa moderního silnou rukou nezasáhne. Nehažme tedy pohanou po »temném« středověku a po církvi, když za naším moderním věkem vedle světla táhnou se příšerné stíny vášní a temno děsné nejistoty, co bude zítra? Této nejmodernější vymoženosti »temný« středověk v mnohém ohledu neměl; to je naše zvláštní, moderní specialita, a — málem se k ní nechceme jako »otcové« znáti, poukazujíce zbaběle na středověk, aby se nevidělo a neslyšelo, co nás tíží, děsí, obviňuje a kazí dnes! *Svých moderních stínů se bojíme*, proto od nich pozornosť k středověku a jeho tmě odvracíme, chtíce býti ve světle, ač víme, že jsme ve tmě! — Tím odpověď Konečného skončena.

Ač prof. Raudnitz byl vyzván, aby uvedené různé věci vyložil, spisy jmenoval a své počínaní obhájil, neučinil z toho všeho na obhájení své vědecké a osobní cti docela nic, a jen všeobecně polemisoval s předřečníkem, povídaje, že svého účelu, který v tom záleží, aby povzbudil k samomyšlení, na jisto dosáhl a že doufá, že mu publikum nezazlí, když dále na učiněné výtky nereaguje. Rozumí se, že mu Freidenkři tleskali, vždyť byl mezi svými, ale tím na věci ztracené a prohrané ničeho se nezměnilo; neprospěch Raudnitzův byl od tohoto okamžiku i na jeho lidech patrný, a přibývalo ho při každé nové srážce s kněžskými harcovníky, oč hlavně se přičinil theol. *Dr. Pohl* z Litoměřic.

(Pokračování.)

Dozrály hrozny ...

Dramatická haggada (legenda) o pěti dějstvích. — Napsal FR. LEUBNER.

OSOBY:

Šelómó, král israelský v Jerúšalémě.
Naama, Thafath } jeho dcery.
Achijah, prorok.
Iddo, syn věstčí.
Anděl Jedidjah.
Démon Elil.
Ethan, snoubenec Naamy.
Heman, snoubenec Thafathy.
Benajahu ben Jehojada, propuštěný dvořan.

Strážný domu. — Žena Aramská. — Babyloňanka. — Amorrhitka. — Moabitka. — Řekyně z Jonie. — Ammonitka. — Hethitka a její otrokyně. — Zaklínač dne. — Věstkyně. — Sbor kněží a kněžek Baalových. — Em-Ašera, první hierodula a sbor jiných hierodul Ašeřiných. — Ženy z Gebalu, modloslužebnice Tammuzovy. — Otroci, otrokyně, pěvci, pěvkyně a tanečnice. Stráže. — V En Geddi na sklonu vlády Šelómónovy.

V zahradách Šelómónových v En-Geddi, v čarovné oase západně od Moře pouště, kteréž jest solné. Zábradlí z dříví cedrového (jeho širší plochy nesou vypuklé řezby granátových jablek, palem, ovoce a květů) uzavírá výstupek o granitové obrubě, z kterého vedou do hloubi zahrady dvojí schody; po jejich stranách stojí vysoké bronzové stojany (dole lvích tlap a nade dříkem o býčích hlavách), na nichž spočívají tepané ozdobné pánve na vonnou nastu, zapalovanou ve stínech večera. Kromě toho jsou po ostění ballustrady alabastrové vásy liliovitých tvarů pro jiná světla. Na levo (od diváka) jeviště stojí pod větvemi dvou cedrů křeslo Šelómónovo ze slonové kosti a po jeho pravici zlatý trojnohý stolek; nad kořeny jednoho cedru vrší se sypká hromada vysokého mraveniště. Na pravo — kudy jest vchod do paláce — chrlí mohutná býčí tlama bohatý pramen vody do vodojemu, odkud se zdroj řine do nižších míst zahrady.

Výhled do zahrad a na vinice svahů, uzavírajících obzor z prava i z leva. Rozložité terebinthy kladou na výstupek široké větvoví a štíhlé palmy pní výše nad nimi do vzduchu první jeseně. Jabloně granátové a širokolisté kmeny fikové stelou v zahradě chladivé stíny na bohaté květnice, zavlažované rozvětvenými potůčky vod; z rozpukaných jizev kůry na ostnitých keřích myrrhových line se a na mdloleskle krůpěje tuhne vonné stakté; cistusová růže dýchá z orosených listů vonný balsám lot. Na slunných stráních vinohradů žloutne a rudne lupení vinných rév v ohnivých barvách jeseně již po vinobraní.

Jest druhý den po slavnosti stánků v měsíci Ethanim (počátkem října).

Dějství prvé.

Výjev prvý.

Šelómó a dcery Naama a Thafath s družinou.

Šelómo (kmet dlouhé splývající brady a se zlatou čelenkou na bílých skráních v řasnatém dlouhém rouchu sněžného byssu, pod nímž se jeví zlaté sandály nohou) sedá unaveně do křesla ze slonové kosti, jehož opěradla tvoří zlatí lvi. Po stranách mu stanou numidští otroci, jedni s vějíři bílých pštrosích pér na vysokých zlatých rukojetích, vykládaných drahokamy, — jiní proti mouchám s chvostnatými flábelly ze stříbřitých dlouhých vlasů yaka, skotu u posvátné hory Bogda v daleké cizině. Na stůl — králi po pravici — klade otrok zdobně vyřezávanou skřínku z vonného santálového dřeva almuggim. Před králem Naama a Thafath; za nimi sbor pěvců, pěvkyň a tanečnic, v rukou s květy a s bohatými hudebními nástroji, jako jsou mnohostrunný harfovitý kinnor; cypřišová cithera gittit, do jejichž strun se bije plektrem; lyra neginah, jejíž výdutě tvoří listnaté stvoly z tepaného zlata, zakončené schýlenými květy stříbrných lilií; sambúka, uggab pastevců ze třtiny, šalmaje a flétny nechilah, zvonce, rolničky, kovové trojhrany, chřestidla: krotaly a sistrum.

Šelómó. Kde Achijah dlí, slují vyslanec?

(Strážný domu odejde vchodem na pravo mimo vodojem do vnitra paláce.)

Kde města kvas a ruch! Zde klid a mír.

Thafath. Však jeseň barví svadlý lupen rév,
sbor ptenců mlkne v tichých zahradách;
v ně drsně zalehne jen paví křik,
neb větvovím se krotká opice
jak plachý mihne stín, by poslední
plod granátových jablek urvala.
Hlas mlčí hrdlic v rozsedlinách skal.

Naama. Mně vhod i tak, neb snadno zapomnít
lze květné krásy jara, svět-li chud
již o cypry a krokusy, kassii a nard.

Šelómó. Klid jeseně dní dýchá únavou,
než vláha zimní nový vzbudí květ.

Thafath. Stín únavy tu bledni, kde zní zpěv!
Dav čeká pěvců, pěvkyň, tanečnic
jen na kyn Vládného a z jejich rtů
zdroj písní tryskne k nebi jásotem.
V harf rokot zblednou chóry Serafů
a stíny Šeolu se zachvějí
z tmy hrobů k slunci touhou života:
tluk plektra vzruší v ozvuk citheru,
jak tepot srdce tísni citů dí,
by pouze němou neplnily hruď;
a uggab, tklivé flétny, šalmaje
stín úvalů všech zjasní v En Geddi,
že pastýř ovcí vzhlédne v údivu,

zda tady svěží věnce Edenu
skráň lidskou nezdobí vždy v ples a ples!
(Tanečnice si kladou věnce na hlavy a sypou po zemi květy.)
Neb vel a sistru zazní tyčinky,
směs zvonců, rolniček a cimbálů,
jak na velbloudů šíji zvonců hra,
kdy z pouště k oáse již dochází
jich karavana poutí znavená,
V ples rozvířte se tance hbitých noh,
(kyne k tanci)
rej motýlů — v let, květných po nivách!
(Šelómó odmítá záporně rukou)
Kmit ladných těl, zvuk hudby lichotný
mě do vzpomínek luzných kolébává — —
Či, otče můj, ta skřínka z vonných dřev
(ukazuje na skřínku na stole)
jest nových písní medných bájný úl?
Z ní písně včelami se rojí ven,
až na blankytu večernice vzplá,
kdy smí jen dcera královská z tvých úst
snů krále-pěvce čarný tušit svět?
Šelómó. Kdy touha v hrudi navždy uhasla,
jak plamenný ji ztrávil vášní žár,
zda jiskrou tryskne chladný popel, troud?
Naama: Což jeseň bohatá jest bez písní?
Ples vinobraní budil nám i sen.
Šelómó. Dech sladký vyvál z rosných kalichů,
v nichž poznání jen zbývá hořký pel,
ač zarodí se ovšem v sladký plod.
Dnes písně mé — — Zda mnohdy berouce
med vonný z vábné plástve zlatisté,
jste černou včelu nenalezly tam,
jež utonula v hojné sladkosti? —
Nechť odejdou! Má nerodí již hruď
dnes písní nových, nedbám minulých.

(Pěvci, pěvkyně a tanečnice sklamaně odcházejí pomalu za trůnem jeho na levo. Kudy odešel, vejde kvapně strážný domu.)

Výjev druhý.

Šelómó. Co nese mi tmy slují vyslanec,
že strážný domu bledne úlekem?
Strážný domu. Buď žehnán trůn tvůj, vládný Šelómó,
jejž upevnil ti Jahvé na věky!
Tvou před velebou bázní chvěji se
dít pravdu, co tu nabi Achijah
v děs hněvem šíle, páchá na dveřích
a veřejích: kam holí máchne, v ráz
tu sošky strážných bůžků Terafim
se kácejí jak střepy v prach. Mně strach —
Šelómó. Co zapomněl sklát král, nechť kácí rab.

Výjev třetí.

Týmž vchodem vejde prorok Achijah, oděný hrubou suknicí kethoneth ze srsti velbloudí, tmavohnědé barvy, sahající mu na kolena nahých nohou bez opánků, a opásaný hrubým provazem. Z postranních roztřepených otvorů suknice činí nahé ruce. Přes levé rameno mu visí místo pláště schumlaná simla — čtverhranný kus sukna, na jehož rozích jsou modrými stuhami přivázány střapce, symbol to závaznosti zákona. V pravici nese zahnutou hůl z větve olivy. Vlasy a vousy jsou rozevlány a posypány popelem. Šelómó maje dcery po boku povstává jemu vstříc s náhle probuzenou úctou.

Thafath (polo pro sebe). Syn pustých skal.
Naama (taktéž). Druh tmy — a na skráni
plá přece nadzemských mu vidin jas.
Šelómó (takže). Ty oči velí, hrozí, varují
jak pomsty hvězda Sahil krvutná.
(Hlasitě.) Ó Vidoucí v tmách slují Boha v tvář'
svůj zahal zrak, neb nelze hledět naň,
by neptala se duše s pokorou,
co věstí nyní zjitřelý ten zor! (Usedá.)
Achijah. Tvář ukryl bych, bys neviděl těch slz,
co nad tebou se roní k stonu úst!
Jen padej chabě v nachy podušek — —
(Tlumeně.) Skráň jeho sníh, jak témě Hermonu;
tvář vráščita, jak staré revy kmen,
jež druhdy slunila se v jasu dní,
rmut srdcí měnic mokem hroznů v ples,
však nyní chřadne pod kosíř a v zmar.
Však Hermon, ač led zimy na hlavě,
přec hostí jaro na svých ramenou,
má v klínu podzim plody bohatý
a u nohou mu léto zraje v žeň . . .
Jeť Hermon veliký a velebný,
byť proudy bystřin sněhů tajících
mu rvaly průrvy v půdu u paty,
jím nepohnou . . .
Šelómó. Co věštec Achijah
mi tají, aby zjevně nehrozil?
Achijah. Děs není tobě z tajů budoucna?
Šelómó. Stín, noc i mlha prchá; odhalí,
co tajemna se krylo závojem.
Achijah. Ni z minulých žal není tobě dob?
Šelómó (otočí prstenem na pravé ruce). Vol zapomníti, v hlodu výčitek
co spárem viny drásalo by hruď.
Achijah. V klín temna tonou blaha vzpomínky —
Šelómo (otočí prstenem na levé ruce). Vzbuď paměť je! Snů nebe hvězdy má,
jež planou v kout i zahrad zapadlých.
Achijah (hněvně). Slov uhýbavých tvůrce nestihlý,

jenž hyssop zří i v rumu štěrbinách,
všem zjevům věda slova příhodná —
a vychází a vchází pod svůj krov,
kde modly nevidí a nepomní,
že kletbou řezby dřeva Terafim
mu hyzdí vchod a vinou hanobí!
Zve na krov Sinaje si hromný blesk,
by sžehnul modloslužby doupata!
(Bolestně.) Kam srdce naklonil i moudrý král,
pout hnusných otrokem jsa vábných žen . . .

Šelómó. Viz dcery mé — —

Achijah. Proud výtek umlká.
V děs hřímej leda výstraha ti v sluch:
Hle, modly srdce svého poval v prach!

Šelómó. Jsou v sutinách, jak střepy Terafim,
jichž nyní tvá se pomstou dotkla hůl.

Achijah. Kéž pravdou to! V prach skloním koleno.
Ty neklameš? Leč neklame ni Bůh,
co v bouři mluvil ke mně v jeskyni.

Šelómó. Při prachu otců mých a deskách zákona
a při oltáři svatých zápalů,
že neklamu, jak Bůh mi hledí v hruď!
Jest měsíc Ethanim a slavnost stánků.
Dlím na svém trůnu v chrámu nádvoří
v den včerejší, kdy slavnost počíná.
Třpyt bledne hvězd. Jas kandelábrů v noc
(jak mohutný, ač štíhlý palem dřík)
pní k blánkytu, však tmí se korunou —
leč na svícnech tu zlatých pánví žeh
směs vonných tráví olejů a (nard)
plá v šero oslnně, že pochodně
rdí pod nimi se v plachém studu jen
a hvězdy noci blednou závistí.
Hlav nespočetných dvoru rozlohou
se tísní vlny v němém obdivu,
kdy na svém stolci usedám, jich bál.
V jich rukou ratolesti palem tkví
i svěží sněti plodné olivy,
a pod zelení tone i můj trůn.
Den minul v obětech. Zdroj Síla
dal vody proud, jímž oltář rosí kněz,
kdy Hošiah — nah, plesný Hallel zněl
a zlaté trouby hudbou jásaly,
co davy lidu kolem oltáře
se vinuly. Toť háje živoucí,
jak ratolestmi v rukou mává lid.
— Byl večer již a knížat čestný sbor
se nese krokem tance velebným
v dvůr při plápolu smolných pochodní,
a žalmy stupňové tlum levitů

jim pěje v průvod hudby jásavé.
Dva kněze vedou volně po stupních,
jdou k bráně východní, kde stanou; v noc
vstříc ku západu hledí, hrdý chrám
kde od oblohy tmavé bleskotá.
A slyším, chápu volání jich v noc:
»Kde v bludu praotec, vin ve tmách kdys
týl zpurný k sídlu Bohu obracel,
a slunci vstříc zem líbal hříšným rtem,
my obracíme k Hospodinu zrak!«
Je slyší lid i Bůh. Neb děl se div
— to předzvěst není zimních deštů jen:
Bouř kvapí od moře, rve noci klid,
až pohnuly se země útroby,
hor základy se chvěly v úleku,
neb na ně Jahve vychrlí svůj hněv.
Kyn Jeho v mraky kupí hněvnou tmu;
kam oheň blesku s hromy burácí,
žeh rozetnul je, rozedmul se mrak
a srší, hoří, bouří v plamenech!
I vidím v hrůze hlubou propast tmy;
Bůh kloní oblohu jak horstva svah,
by po balvanech mraků sestoupil.
Snad vejde do svatyně . . . odtud blesk . . .
ten zhltne nás jak ovce zápalů . . .
Leč Kerubové křídla mohutná
v tom klenou jemu s úctou pod nohou —
Bůh letí, letí vichru nad proudy
tmou oblaků. A bouře duní v dál,
by ručeje se uvolnily vod,
jež na zem řinou proudy bohaté.
Van ducha hněvu jeho utuchnul.
Z tmy nad chrámem se nyní oblouk pne
jak duhy sklon, mží mléčnou dráhou však,
z ní hvězdy dvě jak velké krůpěje
se rosy chvějí v květu lotosu.
Dým oltáře se vine mlhou výš
a na roucho se skládá řasnaté.
Zřím v údivu: to bílý anděl tam
vstříc upíná mi toužná ramena
a hvězdy oči vlhnou soucitně,
jak v těžkých slzách rosou obmyty:
toť Jedidjah! On po boku mi stál,
když od Boha jsem žádal moudrosti!

Thafath. Klam dýmů obětních.
Naama. Zjev nadzemský!
Achijah. Co mluvil tobě?
Šelómó (zastírá si obličej.) Ticho hluboké
mi válo z něho k duše otřesům . . .
Dnes v noci opustil jsem města ruch
a spěchal do samoty En-Geddi,
bych bádal sám, co chtěl mi anděl as.

Achijah. Co's mluvil k sobě?
Šelómó. Ticho samoty
mě z hrůzy vedlo v dumách k lítosti.
Již Astarty já vzdal se sidonské
a svodů večernice zářící,
jež jindy zvala v hájů stín, taj vnad,
jak pramen rozkoše a plodnosti;
mnou proklet Bel již, Moloch, Kemoš klet,
a z hříchů jich mi hnus.
Achijah Jich model chrám
ční na hoře však Oliv nad městem
a vzdorně čelí Boha svatyni
na hoře Morijah. Tys obě stavěl sám:
chrám stavěl's mlád, psí kouty smilstva stár;
tam Jahve žehná, tuto prokletá
rve modla tobě z rukou zásluh plod.
Šelómó. Kles' Moloch v prach i Kemoš. Suť
a rum,
kde stíny hájů tajily můj blud.
Naama. Než nad nimi vzpjal ohnivý se sloup,
já »Běda! běda!« v temnu slyšela
a lkal ten hlas jen výtkou, hrozbou zněl.
Achijah. To rodu tvého sténal anděl tam.
Thafath. Žen bílých stíny v dýmu požáru
tam lomily jen v bolu rukama.
Jak holubice nad plameny hnizd
tam bloudily a vrhaly se v žár — —
Achijah. Jen bílé hyeny, psic říje stýskavá,
jež láká v pelech zpět pot souloží!
Šelómó. Sem na útěku kolem hanby míst,
v ně žhavou pochodeň jsem vrhnul sám.
Achijah. Když z chlípných doupat rozlezl se mor,
lid nakazil a plod i ledví tvých!
(Ukazuje na dcery.)
Šelómó. Ni květy mandloně tak čisty jsou!
Kde vinen já, chci svých se kati vin,
ač proti nim v soud kladu na váhu
i dobra úmysly a zásluhy.
Achijah. Rci (nežli zjevím já, co za bouře
jsem proti tobě zvěděl na mzdu zla)
co zásluhou ti váží před Bohem?
Šelómó. Co otce odkazem, já vykonal.
Jda cestou všeho těla, ke mně děl:
»Co Joab učinil mi, znáš a víš.
On Abšaloma sklál, co bratrem tvým
byl neblahým; on vrahem Abasy,
jenž z ledví sestry mé — a Joab v bok
meč vklál mu zrádně, líbaje ho v tvář;
tož nedej sestoupiti pokojně
ni jeho šedinám ty do hrobu.«

Achijah. Sklán u zlatého rohu oltáře
muž oddanosti ohnivé — —
Šelómó. A vrah!
Jde Šimej přes Kidron —
Achijah. A zabit byl
pro kvapný krok, ač promíjí víc Bůh.
Šelómó. Chtěl Adonia za choť Abisag,
s ní na trůn Davidův by vstoupil sám.
Achija. Tys kynul jen a zhynul vlády sok.
Šelómó. Kněz Ebjatar jen poslán k roli své,
ač smrti muž —
Achijah. By chřadnul v Anathoth
v děk útrap, které snášel s otcem tvým.
Krev, nevděk, msta!
Šelómo. Jak zákon dí. —
Když darů nabízel mi plnou dlaň,
já Boha prosil pouze za moudrost.
Achijah. Dar nebes . . . Kdo s ním ale lichví
k zlu,
kdy srdce věší na hruď modlám svým,
jsa nevolníkem — král — žen nečistých,
a šedimy a džiny zova k pomoci!
Kdo na přízeň jen Boha spoléhá,
zla kouzelných mu třeba k dobru sil?
Šelómó. Jich odříkám se, nabi, s modlami.
Buď věky veleben mých otců Bůh!
Chrám budoval mu ja! Měď, z Ofiru
já zlata na tuny a stříbra z Tharšis
jsem snesl bez váhy, klů slonich věž
a drahokamů sklepy bezedné,
bych zdobil tím jen Hospodinův chrám;
les jedlí, hvozdy cedrů, háje oliv
jsem z Lebanónu plavil do Japha,
zkad proudy velbloudů a slonů tah
— až duněla jich pod dupotem země —
k nám vozily je v město šálemské,
by z podezdění hory Morijah
— jak na bedrach těl obrů Gibborim —
vstal chrám, div země! Hiram Abi s umělci
jen tesal, řezal v dílnách sedm let
zdob kerubíny, palmy, kolokynty,
v třpyt pokládal je zlata vrstvami —
um zlatotepců robil bez únav
mís, konvic, kalichů a kaditelnic,
trub, zlatých svícnů — stáda soumarů
že neodvlékla by je z pokladen!
Tkal purpur se a byssus, karmazín
a vše jen pro chrám Boha Adonaj!
Nard, krokus, myrrhu, galban, aloë,
též onyx, storax vonných výdechů
i kadidlová zrna bdellia

já z keřů pustin všude sbírat dal,
hloub moře loupil o lastury vonné,
by od oltáře svatých zápalů
dým nejvzácnější stoupal k nebesům!
Co země, moře skytá bohatství,
vše hromadil jsem Boha ku poctě —
a sláva jeho naplnila chrám!

Achijah. Dům hvozdu cedrového stavěl král
— svůj na Sijjónu palác — nádher div:
stěn vonné dříví zlatem pokryté
zdob, kerubínů, palem, ovoce,
kde řezbu dřev květ střídá rytý v kov;
dar sidonských — z dřev ušú, ukanim
jsou nábytky tvé, vykládané kly
z tlam zvířat mořských, zvaných nahiri,
trůn ze sloně, stráž dvanáct zlatých lvů,
sta štítů v zlatě, číše, orudí
a halže, náramky a prsteny;
tkaň krásných opon; perly — spony rouch;
máš koně z Mizraïm i z Koa též,
k nim vozy, měkkým nachem vystlané —
Co zem i moře tají bohatství,
král vynutil i sobě ku poctě —
a sláva jeho divem plní svět.

Šelómó. Hřích proti zákonu to úmluvy?
Hle, od Danu až k dálné Béršebě
muž každý bydlí v míru pod révou
a fikem svým! Měl David, otec můj,
krev na rukou a nesměl stavět chrám.

Achijah. Král Šelómó chrám Bohu budoval
a na rukou lpí lidu — zda král ví? —
krev mozolů a na rtu kletby vzlyk.
Král stavěl Mello — a co lid, co lid?

Šelómó. Dlí Jeroboam v zemi egyptské,
jenž lid můj bouřil proti stavbám mým . .

Achijah. A tížným útiskům! Král Sesonchis
jej poslal zpět.

Šelómó (překvapeně.) Tlí vzpoura v lidu zas?

Achijah. Jak pod popelem příštích ohňů troud.

Thafath. Hlav zbojných nevděk vypudí zas meč!

Naama. Ó stesku lidu, úkoj v slzách měj!
Jen slza — pohne srdcem moudrého,
jenž vládne v pokoji a chce tvůj mír!

Achijah. Ach, tichá dcero dcery egyptské,
proč ty zde lidu mému k přímluvě?
(na Thafathu ukazuje.) Plod z lůna Šelómíthy poslední,
krev z krve naší, krví zná jen smír . . .

Thafath. Krev v obět chce i Bůh. Co mluvil tobě, rci!

Šelómó. Až dosud vyčítal jsi ty. Co Bůh?

Achijah. Kol jeskyně mé hnal se bouře vír,
když Boha velebě ty ve chrámu
skráň klonil's dobou touž. Mně mluvil hlas
jak hukot mnohých vod a takto děl:
»Viz, vidoucí! Slyš, mluvčí tajných úst!
Mluv, opakuj, co druhdy slíbil Bůh:
Král po mých stezkách chodit bude-li,
vše konaje, co velí Elohim —
trůn královský mu věky pevně stůj!
Muž rodu jeho odjat nebude,
by Išraelu nebyl knížetem.
Tak slíbil jsem, jenž Bůh jsem Šebaoth.
Však nyní takto hřímám králi v sluch:
Kdo odvrátil se, ničе práva má
a příkazy, by odejda mých cest,
se k bohům cizím vtíral hanebně
a jim se klaněl — zhoubou vyplením
jej ze země, co dal jsem otcům jeho;
chrám jména svého s kletbou zavrhnu,
jej vydám v přísloví, v plen národů!«
I hledím do mraků: jak Milló hrad
se kupí v obzor — hradby, brány, týn!
A prudké blesky nad nezdolnou tmou
se zažehují, duní, lámou v hrom,
jak páky kovové, zlob u výhni
až roztavené žáry do běla.
V tom ráz, ráz, blesk a praskot, hrom a lom;
v tmách deset balvanů se lavinou
v dol trhá mračnou s hory zjevení
a vzdorný muž je válí v temnu dál,
kde na horu se novou kupí zas,
ač bleskutný se nad ní míhá bič!
I ptám se v hrůzách, s touhou odhalů,
co Bůh mi značí mračen balvany,
a slyším hlas: »Král moudrý jest; on sám
co zjev mu hlásá, pozná bez pochyb.«

Šelómó. Jdi! Domluvil's.

Achijah. Což ani stín
ti bolů nepřelétne klidnou tvář,
co nad útisky lidu ledví mně
se třese bouří hněvů v útrobách?
I soustrastí mi srdce krvácí,
to nad tvým rodem bolnou účastí.

Šelómó. Chci mříti bez bolu, ať cokoli
mně tají budoucno. (Béře ze skřínky tmavou fiólu a pokyne; otrok přináší mu zlatý pohár, kam Šelómo roní tmavou šťávu.)
Mok tajemný
kdys bez bolu mě k otcům přeplaví.

Achijah (vztáhne ruku; otroku číše a králi fióla padá z rukou.)
Ret nedotkne se toho, co mu dlaň
zde na záhubu duše nalévá!
Kdo v životě mřel, v hrob jde bez bolu;
kdo bez bolu žil, v bolestech měj skon!
Dřív hrozny zralé budou šlapány,
než bolest vykvasí krev jejich v klid.
Šelómó. Já bolest chápu.
Achijah. Není bolestí,
čím chutná posléz plných číší dno.
Šelómó. Tak hádá ten, kdo nezná opoje,
kdo z cisterny jen dumných jeskyň svých
pravd čirým douškem žízně hasí žár
a klne žití kvasům opojným.
Achijah. Zla pomni vin, trp, blaha zapomeň!
Thafath: O, vzpomínati! Vzpomínati vol
těch květů barev luzných, v zahradách
co plály ohnivě kdy tvojich dnů!
Květ vzpomíná již vesny pupenů
a vzpomíná i jeseň ohněm rév,
co hroznů tady žárných kynulo.
Svých blahých dnů chci, otče, vzpomínat,
bych jasnila ti s čela stíny chmur,
jež kladla by snad na ně tíha let,
jak pavučí se věsí na révy,
z nichž plod už sňat. Již Héman z Tadmoru
zvěst od královny nese Sabejské —
buď úrodný to květů nových pel!
Achijah. Květ vzpomínky! Ta nerodí též trn?
Naama (zadumaně.) Kéž Ethan slibu svého zapomněl,
by nehrozila jeho ze dlaní
mně do snů tichých hlava krvavá
a děsný přízrak trupu Hadadova —
sic v Ethanovu zhynu objetí . . .
(K otci hlasitě.) Ó Pokojný, mír značí jméno tvé —
měj zapomnění klid už tvoje skráň!
Kéž vanem polibků s mých čistých rtů,
co vinou bylo, mine v nepaměť!
Šelómó. Ó květy poslední mých bujných niv,
klid jeseně mi vašem po boku.
(k Achijovi.) Bych trpěl, díš.
Achijah. Dí zákon vyšší mne.
Jen slza vzácnou Bohu úlitbou.
Šelómó. Vím, kam tvé věštby čelí záhady.
Vzbuř proti mně svůj lid! Bych sejma korunu,
vzpour nabídnul ji klesle pastýři,
jímž Jeroboam z kmene Efraim?
Však věrný lid můj při mně vytrvá!
(Vynímá ze skřínky třetí prsten)

Mám prsten baaras a tajných sil
já vyzvu sobě davy k pomoci!
(Na levici).
Mám prsten vzpomínky, jak v dávných dnech
bych vzpomínkou žil blaha neměnnou!
Vzbuř lid! (Na pravici.) Zde zapomnění ta-
jemný mám kruh —
a není bolu, kde zla není vzpomínky.
Achijah. Tys modly skácel? Kouzel vzdej se,
čar!
Což, odervu-li dcery od tebe?

(Přistupuje hrozivě blíže. Skupina služebnictva u trůnu postoupí proti němu)

Vzdej kouzel se a džinů, šedimů,
jichž tajná písma tato skrývá skříň.
(Chce ji smésti rázem hole se stolu; stihne však otroka, jenž se kácí.)
Trůn skácím ti, když kouzly stojí též!
Šelómó. Což ode mne dlaň odejmul již Bůh?
Dej znamení, že vládce cherubů
tě posílá, ne vzpoury odbojník!

(Achijah svrhne se sebe plášť a odhodí hůl mezi sebe a krále; pak vsune ruku do zaňadří a vytáhne ji bílou od malomocenství proti skupině, která s hrůzou ustupuje za trůn. Šelómó v pokoře klesne proti němu na kolena).

Hlasy. Ó hrůza! Hrůza! Malomocenství!
Thafath. Mor nákazy, kam vztáhne bílou páž!
(Prchá na levo.)
Naama (blíží se k otci oddaně).
Šelómó. Jdi, lani má, kam vede sestru děs.
(Naama stane na pozadí, Šelómó jde k Achijovi blíže)
Zda z ruky tvé i trestná Boha dlaň
se dotkne mne tou hnusnou nemocí?

Achijah (vloží ruku do vodojemu a vynese ji čistou. Kleslý otrok zase povstává. Achijah přistoupí k Šelómónovi, kterému s čelenky splývá do vlasů dvanácte perlových tkanic, zakončených dvanácti různými drahokamy, znaky to dvanácti kmenů israelských. Achijah dotekne se rukou deseti perlových závěsů)

Tvou hlavu zdobí třásní dvanácte
— znak Išraële kmenů tolikéž,
jež poslušny jsou kynů hlavy tvé —
však deseti se dotekla má dlaň,
kdys malomocná . . .
Šelómó. Mně rveš korunu? (Povstává.)
Achijah (vrtí záporně hlavou; pak) Zla pomni
vin, trp, blaha zapomeň!
(Tlumeně) Klid velebný... Zda schopen bolesti?
Šelómó. Chceš plášť můj též i opor pevnou hůl
i tento šat i nohou opánky?

Achijah (béře jeho plášť i hůl ze slonové kosti, za kterou mu dává svou.)
Bys chodil teď s ní Páně stezkami!
Šat ponech si — bol smutku trhá jej —
měj opánky, by svrhnul je, jda v hrob.
Šelómó. Jak trpěti? Vše dosud v moci mé!
Achijah. Měj, nemaje; děl, neděle; vrať, odvrhna;
trp, neklna; mři, skonu žehnaje!
Šelómó. Chraň ale dcery mé, květ jeseně.

Výjev čtvrtý.

Z prava, vedeni Thafathou, přichází zbrojná stráž.
Thafath. Zda div to zřím? Zas nabi zdráv?
Jej do pout!
Naama. Šetři jeho šedin ctných!
Šelómó. Jest svoboden, však vězeň zahrad mých.
Achijah. Vel, nechť sem přijde Iddo,
učeň můj.
(K Naamě), Ó dumná myrrho z Béther úvalů
(k Thafatě) ty palmo slunných žárů Balhamon,
ó dcery vládného, buď blaho vám!
Vy buďte jasem očí jeho — květ,
jenž blaží podzim jeho v En-Gaddi, —
a ratolestí stinnou, hlava mdlá
by spočinula pod ní v únavách,
— — — — — — — — — — — — —
než nad hlubokou studní života
— a na dno nezbádanou ani jím —
krev v srdce kalichu vřít ustane,
jak v hroznu kopher šťáva uzrálá
(ač nahořklá) v den smutných smíření —
až červotoč mu tuto zlomí hůl!

(Pokračování.)

Jirsáně.

Vesnický obraz od horní Jizery. Píše ANT. POCHOP.

(Pokračování.)

V. Lumeráně.

Bídný, politování hodný jest osud dětí, které si »lidé« v okolí Prahy a jiných hlavních měst na »vychování« berou. Z lásky a útrpnosti se jich neujímají — toť věc známá. Takové dítě živí spíše své vychovatele, než oni je. Mají je pro užitek zrovna tak jako kozu nebo selátko. Avšak — dejte lidem na odchování kůzle, tele, tu snášejí vše možné, ba i krádeže se dopouštějí, odvažují, jen aby prospívalo! Avšak dítě — člověka zanedbávají na těle i na duchu. A prospěje se tím lidstvu, když takové dítě, s duší mnohdy o málo snad jen lepší zvířete světu se zachová?

Dále od Prahy, v horách třeba, není osud podobných opuštěných nemanželských dětí o nic mnohdy lepší. Připadnou za břemeno obci a ta je svěří nějaké osobě za plat roční nebo chodí od čísla k číslu a tak se vyživuje — lumeráně.

Těžko rozhodnouti, které z dětí má se lépe: na plat, či lumeráně. Nejlépe nám odpovídá přísloví: »Zle tomu, koho celá ves živí.«

Hledejte osobu, která by cizímu, opovrženému dítěti věnovala péči mateřskou! Výjimky jsou vzácnější nad letní sníh. Je-li dítě odkázáno na osobu nesvědomitou po delší řadu let, je mravně ztraceno. Avšak ani lumeráně nemá na růžích. Nežli však přejde celou ves, přece tu a tam padne do duše jeho jiskřička a osvítí ji, přece někde ovlaží se dřímající seménko, v duši uložené, přece někdy zapamatuje si mladá, všímavá mysl dětská světlý bod, jenž stane se snad někdy ohniskem a středem dobrých snah a vůle. Dvě zla, menší z nich volte.

I Slávinka půjde po lumerách. V horách je mnoho baráčků, kde je bída denním hostem, kde sotva svým dětem chleba opatří, a tu ke všemu aby jim i to sporé sousto umenšili a lumeráněti dali. Jak asi v takových místech lumeráně vítají! Ale ještě hůře je tam, kde všeho dost, ale kde ani svým vlastním dětem nedopřejí, jako u Kalibánů. Dobře ještě, že ve vsi byl Kalibán jen jeden.

* * *

V pondělí vypravovali Skálovi Slávinku na cestu po lumerách. Dobrá tetička snesla a sehnala se všech koutů po světnici, na půdě, v prádelníku něco do výbavy. Do velikého uzlu svázali »paperečník« (místo slamníku), peřinku, košile, jupičky i sukénky. I panenku našli, již tak ohmatanou, že se vskutku mohla nazývati »starou pannou«. Byla kdesi na půdě zastrčena, kde již od dětských let Baruščiných požívala zaslouženého odpočinku. A nyní zase musí do práce.

Skálovi doprovodili ji nad dům ke kříži. Jirsáně vede svoji dceru do prvního čísla (Nro 1.).

Vesnička čítá kolem osmdesáti čísel. V knížce od rychtáře měla Slávinka všechna čísla domů vypsaná i s jejich hospodáři. Vedle byla rubrika, kdy má nastoupiti, pak číslo, kolik dní nebo hodin v domě má pobýti, a v posledním oddíle zaznamenán den, kdy z domu odejít.

Č. d.	Jméno	Příchod	pobude	odchod	Poznám.
1.	Jan Kučera	20. čce	2	22. čce	na večer
2.	Josef Lukeš	22. »	1	23. »	dto

Na některý dům připadlo jen půl dne lumeráněte, jinde dva, tři, dle výše daní. Nejvíce daní (16) připadlo na mlynáře Marouska, na Skálu (15), na pana Adamce (14). Za rok projde tak Slávinka celou ves. Náhoda chtěla tomu, že právě na největší svátky, totiž na Vánoce, budou míti lumeráně u Adamců, na Velikonoce u Skálů.

Nebudeme Slávinku sledovati na její pouti po celé vsi, všemi baráčky, chalupami a statky. Jen tak místy za ní do domácnosti nahlédneme, abychom seznali, jak se měla.

Někde jedla s dětmi hospodářovými za jedním stolem, jinde jí dali misku s jídlem ke kamnům. U Kalibánů měli hrachovou polévku, a jí dali jen vymačkaný hrášek — samé šlupky. U Petráků pásla husy a když přihnala housata se strniště, dostala klín chleba s tvarohem, že jej ani ručkou svou zabrati nemohla. U Krumšů měli kyselo s vejci, ale jí dali zcela nemastné a bez vajec. U Štětků v baráčku měla pobýti půl dne. Přišla tam v poledne, byli již po obědě — a na večer poslali ji opět před večeří o dům dál. Tento den se asi nepřejedla.

Jinak svýma drobnýma ručkama sloužila, jak mohla: kolébala, chovala, plela, sbírala klasy, třísky, drala peří, nanosila dříví, vše, co se jí uložilo. Ba tahala se i s menšími dětmi v prkenném vozejčku. Někdy přijela až ke Skálovým před hospodu. Tam na cestě na písku vyhříval se starý »Kuráž«. Děti kolem něho, většinou košilaté. Kladly mu na hřbet kamínky, sypaly naň písek, až mu jen hlavu viděti bylo. Tu pak pes náhle vstal a všechno se sebe setřásl. Ten smích, ten jásot chasy košilaté a umouněné! Pak si Kuráž lehl na zem a posýpání začalo znova. Tak se děti s Kurážem před Skálovým domem celé hodiny bavily. Skála sám zábavu jejich se zálibou často pozoroval. Všechny jeho děti i syn Jaroslav takto si se psem hrávaly. Pes byl za dlouhá léta dětem velmi přivykl. A jakmile písek v létě na cestě se ohřál, již se šoural ven, čekal, ohlížel se, brzo-li chamraď naň se sesype. A nečekal nikdy dlouho, dětí bylo u Skálova domu vždycky dost. Za všechna léta ani jednomu z dětí neublížil, v nynější své vysoké starobě již docela ne. Brzo asi nasypou naň hlíny a písku, který se sebe již nikdy nesetřese.

I Slávinka si s ním hrála a byla by s Kurážem v písku celý den, jen kdyby ji nechali. Proto také poslali-li ji ke Skálovým pro sirky, pro tabák, pro mouku, běžela jako vítr.

Jednoho dne v takovém běhu upadla a z drobné dlaně vyklouzl jí — čtyrák. Pláč! Všechen prach prohrabala, na dlani přesypala, čtyrák pryč a pryč! Zaprášenou ručkou utírá si oči a tváře. Tak, po marném hledání přišla celá uprášená, v obličeji k nepoznání umouněná ke Skálové. Ta spráskla ruce, vidouc ji v takovém stavu: »Umučená hodino, co se ti stalo, důče? Tys jako kachelpuc! Jdeš pro něco?«

»Jdu Lupáčoj pro tavák!« zajíká se v pláči.

»Tak ukaž, kde máš krejcary — —«

»Já nemám, já ztratila čtyrák!«

Co dělat? Bez tabáku ji poslat nemohla. Lupáč by jí čtyrák sotva odpustil. Šly tedy hledat, šťastně našly. »Slávinko, až k nám podruhé půjdeš pro něco, neběž jako splašená. Podruhé bys nenašla a byla bys bita doma! Pojď sem, umyji tě!«

Druhý den běžela zas. Tak ji ke Skálovým táhlo.

* * *

Nemilejší věc přihodila se o několik dní později. Slávinka přišla od Holinů s láhví pro kořalku: měli »mazáče«, totiž

umazovali lišty u světnice. Jako vždy, prohlédla si ji Skálová od paty až do hlavy, ale dnes s prohlídkou nebyla spokojena: vlasy v nepořádku, nečesané, zmotané jako koudel.

»Kde pak jsi teď, holka?«

»U Holinů.«

»A kdo tě češe?«

»A žádný.«

»Což u Holinů se nečešou?«

»Oni se češou, ale mně hřeben nepůjčí.«

»Jak tam jsi dávno?«

»Již tři dni, zejtra půjdu do statku Tryznova.«

»Tak tam nemůžeš. Polož láhev, přines vody,« Skálová nechala všeho.

Zatím Holinová nemohla se posla dočkati a mazáč musí mít ke svačině kořalky. Běžela tedy holce naproti, až přišla k hospodě. Potkala ji, ana právě vycházela. »Co nejdeš!« spustí přísně a spolu napřáhá ruku. Skálová slyšíc křik, vyšla ven. »Nebíte jí, kmotra, za nic nemůže, já ji. —«

»Tak, nemůže; pošlu ji před hodinou a teď teprve jde. Je sem pár kroků. Ale vy se s ní mazlíte a ještě se jí zastáváte.«

»Já že se jí zastávám!«

»Toť, holku jen kazíte. Pořád by jen seděla u vás, proč si jí tedy nenecháte? Co nám do ní! Ještě bude u vás na sousedy žalovat.«

»Vy mě nenecháte ani k slovu, měla jste přijít o 10 minut dříve, viděla byste, jak jsem se s ní mazlila. Opravdu, ani vy tak nedovedete.«

»Ráda bych věděla, jak to myslíte!«

»Podívejte se jen na ni a poznáte hned.«

Holinová se zarděla: holka byla učesána jako cibulka.

»Vy jste ji česala!«

»Jak bych ji mohla tak nechati?«

»Od toho já nejsu, ať si ji češe, kdo chce?«

»Kmotra, kdyby tak každý řekl, co by z dítěte bylo! Myslím, že by vám nebylo lhostejno, v jakém stavu k vám přijde. Znám vás přece a vím, jak u vás na oděv držíte, máte také děti —« Tímto zalichocením Holinová se ukrotila a pravila: »Máte pravdu, jen ne nečistotu do domu. Pojď, holka, pojď.«

A takovým způsobem bylo Skálové několikráte zakročiti, aby dítě nadobro se nezanedbalo. Vykonala raději sama, co bylo do jisté míry slušnou povinností jiných. Ale co měla říci ta dobrá žena, když jí bylo předhozeno: »Jirsáně se toulá a my máme jeho p . . . . . ošetřovat a živit. Máme svých dost. Ještě nám naposled něco nového na krk přitáhne!« — Vzdychla jenom stranou: »Proč jen do těch proklatejch Němec chodila! Jaká svízel z jediného hříchu! Kde který hejsek má ji na svědomí!«

* * *

Tím mileji dojata byla Skálová jednoho dne, když spatřila Slávinku krásně učesanou, zapletenou, ve vlasech s červenou pentličkou.

»Holka, holka, tyť jsi dnes pozvána snad někam na svatbu! Kdo tě tak vyparádil?«

»A tetičko, to Verunka Adamcova!«

»Opravdu? A jaks tam přišla?«

»Ona se na mne Verunka vždycky šměje, pokaždé mě k sobě volá, pokaždé mi něco dá.«

»Dobré devče! Má srdce, všímne si roběte. Měla by z ní radost nebožka, škoda, že už hnije!«

*

A kde bylo zatím Jirsáně? Ohlédněme se po něm. Naposled viděli jsme Annu vyprovázeti Slávinku do prvního čísla (Nro 1.). Hned druhého dne šla do města ke kupci Noskovi. U něj vzala si za 30 krejcarů drobného zboží, jako byly: jehly, špendlíky, náprstky, jehlice do vlasů (honodle), nitě, knoflíčky ke košilím, (nitěných), několik gypsových dýmek, prstýnky a j. Svázala vše do velikého šátku na záda a obcházela po vesnicích. Tedy obchod! Žebrati nechtěla. Peníze jí půjčil Skála a Nosek kupec na jeho přímluvu dával jí zboží více, než chtěla. Důvěřoval jí. Tak stala se Anna do jisté míry jednatelem firmy páně Noskovy. Také jí objednal tištěné písničky. Velké trhy ovšem nedělala, ale přece tu a tam svými drobnostmi náhodou přišla vhod — koupili. Tenkráte nebylo po vsech tolik kramářů a prodavačů jako času dnešního, i byli lidé rádi, když někdo v týdnu přišel. Někde ve statku z útrpnosti přidali kus chleba, několik brambor, krapet mléka nebo podmásíí. Tak se Anna přiživovala. Z peněz nevydala ani trojníku!

Ostatně lidé z okolí Paky na Jirsáně se i pamatovali, když u Skálů sloužilo. Stavívalit se hospodáři v hospodě u kříže, když do Prakovic nebo k Antošovi pro vápno jezdívali, nebo když ke Kovánovi se lněným semenem do zábojny přijeli. V takových místech Anna vždy něco odbyla a nikdy s prázdnem neodešla. Později pravidelným obchůzkám jejím lidé navykli a své drobné potřeby pro ni ukládali, říkajíce: »Zítra přijde Jirsáně, musíme koupiti hřeben!« A přišlo.

Pro každou vesnici byl, abychom tak řekli, výsaditý den. Do Roztok chodívala pravidelně v sobotu, po Mříčně a Peřímově v pátek atd. Její uzel na zádech znali v pohorských vsích velcí i malí. Asi ve třech nedělích bývala zásoba zboží vyprodána. Tu Anna odvedla peníze Noskovi za svěřené zboží, naložila znovu šátek a šourala se ke Skálovým. Tam si ukládala úspory pro Slávinku.

»Tetičko zlatá, kdybyste věděla, jak se mi po ní stýská! Kdepak teď je?«

»U Štětků, jdi jen, jdi, potěš se s ní, jsi její máma.«

Lehce se řekne: potěš se s ní. Ale jděte do domu, v němž víte, že vás rádi neuvidí. Anna znala Štětkovic, ale šla.

»Zas se sem šáme Jirsáně!« prohodila Štětková, vidouc ji.

Anna vešla, ani jí na pozdrav neodpověděli, ani neuvítali, slova k ní nepromluvili, ani nepobídli, aby si sedla třeba u kamen.

Anna stála zaražena u dveří, neodvažujíc se po dítěti svém se zeptati. Konečně se osmělí: »Prosím vás, kde pak je Slávinka?«

»Co, Slávinka, potřebuješ říkat Slávinka — Slauče — je někde venku, my ho nehlídáme, jdi si ho najít.«

Anna tiše vešla do síně, aby se po holce ohlédla. A když ji našla, tu zašly spolu stranou do polí, na mez, aby jich nikdo neviděl. Tam vyndala z uzlu nějakou pochoutku pro dítě, jako: kousek svatojanského chleba, fík, rohlíček, jablko, prohlédla si je od paty k hlavě. Tu na mezi jako by na všecky svízele a trampoty zapomněla.

Dítě radovalo se z prostinkých dárků a chutě jedlo, hovoříc: »Já se mám dobře, maminko, bývám u tetičky Skálovy.«

»Vím, vím —«

»Taky u Verunky Adamcovy — — «

»Opravdu? co tam děláš? Nebuď olezlá!«

»Ó, Verunka mě má ráda, dala mi pentličku do vlasů a tuhle zástěrku mám od ní, podívejte se!«

»Oh, jak já se těm lidem za jejich dobrotu odsložím?

* * *

Jindy přišla opět za svojí holkou do statku Mejsnarova. Mejsnarka byla sama doma.

»Ale, ale, Anna jde k nám, snad ne pro Slávu?«

»I ne, ne, tetičko!

»Taky bych ti ji ani nedala! Děvče je jako člunek, pomyšlení udělá. Vody ve džbánu nanosí, zamete, přiloží, a jak s dětmi umí!«

»A kde je?« zajiká se Jirsáně radostí nad tolikerou chválou.

»Nejspíš bude u kopáčů za hájem. Dobře, žes přišla. Vezmi tam lidem svačinu, nemám koho poslat. Na, tu máš kus rejžovníka od cesty. Máš hodnou holku. Když ti ji Pán Bůh zachová, budeš z ní mít jednou radost.«

Anna došla na pole se svačinou a pak vyndá svoje poklady pro Slávinku a pro děti hospodářovy. Všecky podělila: prstýnek se zeleným, modrým, červeným sklíčkem, špendlík s růžičkou, kousek perníku, fík, svatojanský chléb. — — — Vděčnost její nemá mezí. Myslím, že by dnes celý krám Noskův praskl na samé presenty!

Po takové návštěvě nebylo jí tak smutno, jako když šla od Štětků — tu pospíchala ke Skálovým jako na koni a pak zase za »obchodem« na cesty.

VI. Malá pomocnice.

Mladý Skála, Jaroslav, učitel přišel také z Rovenska na prázdniny. Právě byly žně. Zastal jen matku doma, všichni byli na poli. Pohovořili chvíli, povyptávali a Jaroslav již zase spěchá ven.

»Což ani nepojíš po cestě?« ptá se matka.

»Nemám teď chuti, maminko, podívám se na pole k tatínkovi. Ale večeři mi uchystejte!«

Miloval sice svého otce, těšil se na shledání s ním, ale ještě jiná touha poháněla ho na stráň, kde žali: Doufal tam na

protější stráni spatřiti onu, která po celý rok byla předmětem jeho snů a dum — Verunku.

Zaradoval se Skála, vida syna a žertem volal: »Á, pomocník.« »Ano, jdu vám pomoci, půjčte roubík.« Jaroslav vázal, ženské sbíraly kejšky a koliby a nakládaly na povřísla, voziči vozili snopy na trakařích do stodoly. Přes chvíli pozvedl oči a pohleděl přes údolí na protější stráň. Tam také ruch. Adamcovi brali žito, tovaryši dnes netkalcovali, vozili. V jednu chvíli Jaroslav od práce ustál a upřeně se zadíval tam k vrbinám. Líce mu zaplála, srdce hlasitěji zabušilo! Kráčela tam Verunka. Poznal ji po chůzi. Zapomněl na žence, na otce, na celý svět. Jeho duch byl tam u vrbiček, kráčel s milovanou dívkou.

Skála sedě pod javůrkem ho pozoroval a vyrušil: »Bolí ruce, bolí, že. Není divu, péro je lehčí než roubík!«

Jaroslav se zastyděl, že přistižen byl a dal se znova do vázání. Vytrval až do večera.

* * *

Studenti Adamcovi již několikrát seděli s Jaroslavem u Skálů v zahradě, ale on u nich ještě tyto prázdniny nepobyl. A přece jiná léta býval tam velmi často a i letos tak rád by tam šel! Kdykoli své druhy, studenty, vyprovázel, došel s nimi jen až k lávce a tu se vrátil, předstíraje pojednou různá zaměstnání. Když pak byl doma ve své světničce, tu se horšíval sám na sebe a umiňoval si, že zítra tam půjde najisto. A druhý den od lávky utekl zas.

Zamilované místo jeho bylo za domem pod rozložitým jesenem. Pod ním stával vždy hodinu před polednem nebo o 3. hodině odpolední; věděl, že v tu dobu Verunka chodívá s košíčkem a motyčkou nakopat několik brambor. Od jesenu viděl každý její krok.

Několikrát se přihodilo, že sedě před stromem na lavičce spatřil Verunku kráčeti po cestě. Dětina! Ještě před chvílí v duchu si přál, aby šla dolů, a teď pojednou nezmohl se ani na pozdrav, smekl jen uctivě klobouk a bylo po všem. Pak ovšem býval sám sebou nespokojen, vyčítal si, umiňoval si, hotoval se. Snad ani tenkrát, když ho, jako školáka, kantor Škoda poprvé na kůru k houslím postavil, necítil se tak malomocným a nesmělým, jako před Verunkou. A již skoro týden tak má duši sevřenou. Kdy přece jednou přijde rozhodná chvíle, že s ní pohovoří!? Chvíle ta přišla, aniž se sám nadál. A přivodila ji Slávinka.

Jednoho dne totiž přijela opět před dům Skálův. Táhla za sebou vozejček z prkének sbitý, a v něm seděl dvouletý hošík chalupníka Zelinky. »Povoz« zastavil před »hotelem« na písku, kde již válel se starý »Kuráž«. Zábava začala. — Jaroslav seděl právě na lavičce. Zapomněl na chvíli na Verunku a se zalíbením pozoroval děti. Přišlo mu na mysl, kdy i on v dětských letech s Kurážem si hrával. Slávinka hned se mu zalíbila, ač ji viděl poprvé. I ptal se:

»Čí pak jsi, děvčátko?«

»Já su Slávinka!«

»Aha, ty chodíš po lumerách, že!«

»To su!«

»A kdepak teď spáváš?«

»Tamhle u Zelinků«·

»A jaké ty máš krásné červené korálky!»

»To jsou mořice, mořonky, a dala mi je Verunka.«

»Která Verunka?«

»A to vy nevíte? Verunka Adamcova?«

»Ty ji znáš?«

»Znám, byla jsem u ní již kolikrát, mám ji ráda, ona mě taky. A já vím, že strejček Skálů je váš tatínek. Já vás již viděla kolikrát, pane učitel.«

»Od koho pak víš, že jsem učitelem!«

»U Zelinků povídali, že učitel Skálů přišel a včera se mne Verunka ptala.«

»Opravdu, jak ti to řekla?«

»Slávinko, byl pan učitel doma? Co dělal? Ale já vás neviděla.«

Několik těch slov od dítěte bylo proň nebeským poselstvím! Sáhl radostně do kapsy a pravil: »Na, Slávinko, krejcar.«

Tak stala se Slávinka nevědomky pojítkem dvou srdcí! Jindy by si byl Jaroslav dítěte sotva všiml, měl on stále jinde oči, ale teď, kdykoli je spatřil, již byl u něho a zavedl hovor tak, že přišla řeč o Verunce. A dítě by o ní povídalo stále! Pokaždé pak dostala krejcar.

Když zase přišla k Adamcovým, vyptávala se jí opět Verunka. Dítě vždycky s chloubou ukazovalo krejcárky od pana učitele: měla jich už pět, plnou dlaň! Verunka sice krejcárky nedávala, za to jablíčka, buchtu.

Tak je Slávinka sbližovala. Jak podivných úsudků dodělají se mladí, usilující lidé. Tak hle Jaroslav na příklad rozumoval: »Verunka má ráda Slávinku, já taky, Verunka má ráda — mne.«

Slávinka ve službách postupovala. Jaroslav jí svěřil docela poselství. Dal jí opět krejcar a pošeptal do ucha: »Slávinko, tuhle kytičku dones Verunce, ale neztrať jí a nikomu neukazuj!«

A tak téhož dne dostala Verunka kytičku něžných parnasií, jichž na Skálově louce rostlo hojnost. —

* * *

V sobotu chodívá Verunka pravidelně do blízkého městečka s košíčkem pro maso. Vycházka ta je jí vždy milá — vždyť celý týden z domu nebyla. Mimo to půjde podle Skálova domu. I myslí si mladá hlavička: Bude-li seděti na lavičce, má mne rád, nebude-li . . . . Ó Verunko, jdi jen směle! Kde by jinde seděl! Má na minutu vypočítáno, kdy z domu vycházíš. Poskočilo jí srdce, tvář zaplála ve vší kráse, Jaroslav byl na lavičce. Nepovídali jsme!? — S očima sklopenýma kráčí Verunka blíž a blíž. Jaroslav povstane, pozdraví, ale než promluviti mohl, hovořila již ona: »Jak jsem ráda, že vás vidím, mám aspoň příležitost poděkovati vám za kytičku parnasií. Vím, že je nehezké, že teprve dnes za pozornost vaši děkuji, ale když vy k nám ne-

přijdete a jsou prázdniny . . . « Takového vyzvání Jaroslav ani neočekával, ani nepozoroval, že za řeči dali se do kroku šli spolu — k městečku.

Skálová je vidí oknem a vzdychne: »Hochu, hochu, vím, co té tíží, bude-li jednou tvou, ale zdá se mi . . . «

Podobných vycházek sobotních bylo ještě několik. Den ten byl jim dnem nejmilejším. Těšili se naň jako dělník na neděli, jako děti na štědrý den, jako na kraslice.

Jednoho dne octl se Jaroslav dokonce i v domě Adamcově. Stalo se to tak: Stál opět pod jesenem, kam hleděl, víme, za Verunkou. Právě šla s košíkem na pole. Pustil se za ní na bramboriště. Ona kopala, on sbíral, házel do košíku. Kdo by je pozoroval, soudil by, že jí ruce od kopání bolí. Přes tu chvíli ustala, opřela se o motyčku, a hovořili. Když byl košík plný, uchopili každý za jedno »ucho« a nesli spolu. Jemu, jako dokonalému rytíři, tloukl se po boku a drnčel dunivě přes kamení dlouhý palaš, motyčka.

Vešli do světnice. Tovaryši překvapeně hleděli na nebývalého návštěvníka. Pan mistr od snovadla podíval se brejlemi ke dveřím, kde Jaroslav košík skládal řka: »Mnoho zdaru, pane mistře, hle, co nesu, korotvičky, co dostanu od práce?« Snažil se dodati hlasu svému jisté veselosti, žertovnosti.

»Ó, vy mladí lidé neradi čekáte. Hned odměnu. Nu, je-li libo, počkejte na večeři. Naše hospodyně je čerstvá — bude hned,« pravil mistr, klada důraz na slovo čerstvá. (Verunka byla přes hodinu na poli.) Pak obrátil se k ní, kteráž již v kamnech kutila, a dodal položertem, polopřísně: »Zdá se mi, že letos jsou brambůrky nějak hluboko v zemi, že?« Verunka zardělá ani hlavy nepozdvihla.

Jaroslav vycítil hned chlad od snovadla vanoucí a po několika ještě malých slovech se poroučel. Odcházel jako lovec z nezdařené výpravy.

Potom o prázdninách ještě dvakrát přišel — a to se studenty. Ale ač se dosti namáhal, nepodařilo se mu vylákati mistra z jeho chladivé posice na pole srdečného, domácího hovoru. Poznával, vyciťoval, že ho nerad vidí. Tedy už nechodíval než k lávce přes potok.

* * *

Konec prázdnin, poslední sobota, krásný den zářijový. Příroda dosud leskla se mnohými vnadami luzného léta. Jen tu a tam pročervenává list třešňový, nebo černají se temné body na sličných listech javorů. Po tvrdé, ušlapané cestě mihotají se tisíceré kruhy světelné, jež utvořilo slunce, prorážejíc hustým stromovím podél cesty s obou stran se vinoucím. Jakoby pokryta byla živým světelným kobercem. A po světelných vzorkách těch kráčejí Jaroslav s Verunkou. Jdou dnes naposled. On zítra odjede.

Hovor jim vázne. Jindy jim ani cesta nestačila, ještě u lávky u konce nebývali. Snad tísní oba blízké rozloučení na dlouhé měsíce — až do vánoc. Ani Verunka není tak zamlklá jako on,

stále nutí se do řečí: »Jaroslave, tys dnes velmi smuten. Mně sice také lehko není, ale přece se již zase těším, až budeš psát, viď, že budeš!«

»Budu. Verunko!« dí on jako ve snu.

»Pozoruji na tobě, že tě ještě něco jiného tíží!« doráží ona jemně a klade svoji ruku jemu na rameno. »Jaroslave, svěř se mi, dříve ti pokoje nedám, až mi povíš, co tě zarmucuje.«

On neodpověděl, jen smutně oči na ni upřel. Šli právě pěšinou, jež byla stinná jako chodba, husté křoví stálo s obou stran. Slunce jen vrcholky pozlacovalo. Místy přes pěšinu napříč od kře ke kři leskla se stříbrem tenká nit pavučiny, jakoby je zastaviti chtěla.

Jaroslav se zastavil a pravil: »Ráda bys, věděla, co mne tíží, nechtěj raději věděti.«

»Ne, ne, teď teprve nepřestanu, prosím tě!« Pojala ho za obě ruce, něžně je tisknouc.

»Nuže, když jinak nedáš, budiž. Ale předem již tě prosím, abys se nedomnívala, že snad po věci jsem pátral. Jen náhodou vyslechl jsem předevčírem vaše sukařky.«

»A co povídaly? — Oh, ty si rády poklepají, že mluvily o nás?

»Uhodlas! Ale neklepaly, nepomlouvaly.«

»Nu, a cos slyšel?«

»Že ti pan mistr již někoho vyhlídl . . . «

»Tatínek, mně? Já nic nevím, a kde by?

»Odněkud od Trutnova . . . «

»A tys věřil? Já se strachovala, že uslyším něco horšího.«

»Horšího? A těžko nevěřiti, když i jiné okolnosti pravdivost řečí sukařek dosvědčují!«

»Jak to myslíš?«

»Odpusť, Verunko, nevyjádřím-li se dosti šetrně. Jindy by to snad dovedl, ale dnes nikoli. Pan mistr není rád, když mne s tebou vidí.«

»Ale mně se nikdy ještě ani slovem nezmínil, a sama jsem také dosud nic nepozorovala.«

»Já sice také z jeho úst neslyšel, ale kdykoli jsem u vás byl, pozoroval jsem u něho jakousi chladnost, ba mrzutost.«

»A to ty vztahuješ na sebe? Proč se tak černě na svět díváš? Připouštím, tatínek bývá časem divný, zamlklý, ba rozmrzelý, ale příčinou nejsi ty ani já. Má starostí s tkalcovinou, hoši půjdou do Prahy a také, zdá se mi, dosud na maminku vzpomíná.«

»Kéž by bylo jen tak, jak povídáš. Verunko, já nevím, jak bych žil, kdybych . . . «

»Co ti jen do mysli vstoupilo! Či myslíš, že bych na tebe zapomenouti mohla?« praví jemně děvče. Sklonila se na rámě Jaroslavovo, jakoby hlavu svou u něho ukrýti chtěla. »A kdyby se přece státi mělo, že by nám pohroma hrozila, slib mi, že do posledka při mně vytrváš jako já při tobě.« Pozvedla k němu své krásné oči, jež zdály se obsahovati v sobě prosbu: neopou-

štěj mne. Jaroslav přivinul ji ku své hrudi a políbil na růžová ústa. V okamžení tom i na svět i na smrt zapomněli.

Po pěšině ozval se šust listí. Před nimi stála Jirsáně s uzlíčkem na zádech. Jakmile spatří Jaroslava, pospichá k němu a volá hlasem třesoucím a zajíkavým: »Můj Jaroslav! Co jsem se tě, hochu nachovala, navozila, nakolíbala. Již tolik let jsem vás neviděla!« Anna neví, má-li tykati či vykati. »Verunka! Dej vám pán Bůh štěstí a lásku manželskou!« Za řeči té hladí neustále co nejněžněji ruce obou mladých lidí, snažíc se takto projeviti svoji oddanost a vděčnost.

»Jdete, Anna, ke Slávince, že!«

»Jdu, jdu, již jsem jí 3 neděle neviděla. — Já vím všecko, jak ji máte ráda, Verunko, jako tetička Skálová!« Pak vidouc, že je mladým snad nepohodlna, šourala se dále ke vsi, hovořic sama k sobě: »Jak se jim odsloužím! Co by to dítě bez nich zkusilo!«

* * *

Již se tmělo, když se z města vrátili. U Adamů již svítili. Verunka se lekla — bude domluva — pan mistr musil si sám do lampy naliti a rozsvítiti, což bylo její věcí.

Jaroslav došel až pod okno, stoupl si do tmy u lavičky a očekával, že Verunka, jak mu slíbila, ještě jednou vyjde a s ním se naposledy rozloučí.

Ona zatím vklouzla do světnice tichounce. Pan Adamec seděl již odstrojen za stolem, maje brejle na očích a cosi četl. Bylo slyšeti cvakot hodin u dveří. Když klika klapla, pozvedl pan mistr hlavu, pohlédl přísně přes brejle ke dveřím. Pohled ten byl výmluvný, Verunce dobře známý.

»Kdes byla tak dlouho?«

Ona stojí u dveří s hlavou skloněnou, drží v ruce cíp zástěry, a prsty její jakoby v něm cosi hledaly, rychle, bezúčelně, sem tam jim točily. V rozpacích velikých nepronesla ani slova.

»Už toho tvého toulání mám dost. Se Skálou si ani nezačínej! Odejde, najde si jinou, tebe nechá, a ty zůstaneš a přijdeš zbytečně do lidských řečí. A pak, čím je? Sotva že se sám uživí!«

Všecko slyšel, nechtě — venku Skála. Zarmoucen odešel od lavičky k domovu. Věděl, že již Verunka nevyjde, že by na ni marně čekal.

* * *

Okno u světničky Skálovy směrem do zahrady k potoku jest otevřeno. Housle právě dozněly. Starý Skála hovoří se synem: »Dnes se mně tvoje housle nelíbí. Proč hraješ tak smutné písně. Takové nerad slyším. Synu, važ si mladého věku a nermuť se. Neboť veselost srdce, toť život člověka a poklad bez nedostatku, praví Sirach: „A jako mol rouchu a červ dřevu, tak zármutek škodí srdci člověka.“ — Zahrej mi ještě naposled mou.«

Housle zazněly znova a starý Skála zpíval:

»Tisíc bojovných přísahalo reků . . . . «

Za chvíli vstoupila Skálová do světničky řkouc žertem: »Snad nechcete zpívat do rána? Vyburcujete celou ves. Okno je otevřeno a je již chladno. Je již deset hodin, ať se vyspíte, Jaroslav zítra odjíždí.« Pak stichlo vše.

* * *

Mladý Skála odejel. Jak máme líčiti touhu, s jakou Verunka psaní z Rovenska čekala! Kdykoli šla stará poslice kolem, pokaždé se domnívala, že nese něco jí. A když konečně přišlo, přečetla (list) je desetkrát, dvacetkrát, v komoře, ve světničce, všude, tak dlouho, až zase přišlo psaní druhé! Jakmile byla sama, sáhla za ňadra a četla zas, až konečně nebylo již co z papíru čísti. Ale ona přečetla přece všechno výborně. Takový život žila — milovala a byla milována. Může být údělu lepšího?

(Pokračování.)

Odi profanum.

Sobeckých křečků nadmuté sklady
lakotou páchnou hrabivých duší,
o každé sousto rvou prý se hlady,
a zatím k bídě jiných jsou hluší.
Špinavá cháska slinami jedu
léčiti svět chce z bolestných vředů
pomoci chudým, pohrozit pánům,
odi profanum.

Lichotná ústa chválí rod orlí,
perutě smělé pyšného vzletu,
ideál vzdoru pro slunce horlí
dobra a krásy duchovních světů.
Nahlédli v doupě odvážní lovci,
kostí je plno a krve ovcí,
kterým se k vyšším zachtělo stanům,
odi profanum.

Včel zlatých roje září mi v sadě,
snoubí se s květy, sladce mi bzučí,
královnu hájí v společném hradě
a družky lásce vzájemné učí.
Zde vidím moudrost života cennou,
kterou se mosty ku blahu sklenou
a zničí stezky k šalebným plánům:
odi profanum.

Miloslav Javorník.

Dopisy z Habeše.

Italsky sepsal P. FRANTIŠEK da OFFEJO, misionář-kapucín.

Do češtiny přeložil Václav Knetl.

(Pokračování).

Dopis druhý.

Obsah:

1. Habešský kalendář. — 2. Svátky. — 3. Zvyky k nim se vztahující. — 4. Posty.

Keren, v srpnu 1902.

Nejmilejší P. Josefe!

Konečně tedy po dvou měsících ti mohu splniti daný slib a popisovati ti svátky a posvátné úkony habešské. Avšak dnes promluvím jen o tom, co se týká kalendáře, počítání času, svátků a postů; do druhého listu odkládám pojednání o jejich kostelích a obřadech, jež se v nich konají.

1. Habešský letopočet jest za naším pozadu o osm let; dle toho mají nyní rok milosti 1893. Jaká je toho příčina? Nevím, ač jsem se po ní dotazoval a pátral, nebylo mně přece dopřáno, dopíditi se jí. Hleď také trochu sám, zdali se ti to podaří. Mimo to jest jejich letopočet vedle osmi let pozadu o 13 dní; než tu jest příčina snadno pochopitelná. Neboť nepřijavše Řehořových oprav v kalendáři, jsou nuceni nésti důsledky chyb kalendáře Julianova. A protože podržuji z něho také ještě datum 25. března za rovnodennost jarní, následuje z toho, že jejich rok sluneční jest posunut o více než půl měsíce zpět.

Posléze ježto všecky jejich měsíce mají po třiceti dnech, což by dalo za rok periodu kolem 360 dní, byli nuceni připojiti 13. měsíc, který v letech obyčejných se skládá z 5 dnů, v letech přestupných ze 6 a připadá vždycky na začátek září, poněvadž dne 11. tohoto měsíce nebo 12., je-li přestupný, začíná jejich nový rok. Z toho si můžeš učiniti představu, jakého lámání hlavy je třeba, abychom náš kalendář uvedli ve shodu s jejich.

Za to velmi snadno lze habešským systémem poznati rok přestupný. Neboť, aby nechybili v počtu, dali každému roku jméno jednoho evangelisty; a protože sv. Jan jest poslední, jest rok sv. Jana přestupný. K tomu však místo aby přidali jeden den k třináctému jeho měsíci, přidávají jej k měsíci roku předchozího, čili jinými slovy, kladou začátek roku sv. Jana o jeden den později.

2. A nyní, když víme, jak počítají svůj čas, povězme si něco o svátcích. Z nich jsou, jak jsem se zmínil již v prvním dopise, některé měsíční, jiné roční; z těchto opět některé pohyblivé, jiné stálé. Svátky, které se všeobecně světí každý měsíc, jsou čtyři: sv. Michaela dne 12.; P. Marie dne 21.; svátek Spasitele na památku jeho umučení dne 27.; a svátek, jejž nazývají Boží, na památku narození Ježíše Krista dne 29. Na některých místech k nim přidávají dne 5. každého měsíce svátek *Gebré Menfes Cheddus*, t. j. »služebníka Ducha sv.,« o němž se neví určitě, kdo to jest; k tomu přidávají 16. dne svátek zvaný

Chidane Mheret, t. j »smlouvy milosrdenství« neboli svátek přísahy, kterou prý složil Bůh P. Marii, že odpustí hříšníkům, kteří by se k ní utíkali; dne 19. přidávají svátek sv. Gabriela a dne 23. svátek sv. Jiří; dne 25. svátek *Teklé Haimanot* (založení víry), velikého to apoštola eutychianské víry v Habeši; konečně svátek světce, jemuž je zasvěcen místní kostel.

Roční svátky pohyblivé jsou jako u nás velikonoce s celým následujícím týdnem, nanebevstoupení Páně a celý týden svatodušní. Svátky stálé jsou: nejsv. Trojice, narození, obřezání, zjevení, křtu a proměnění Ježíše Krista, nalezení a povýšení sv. kříže; početí, narození (jež se slaví dvakrát na upokojení sporných mínění habešských doktorů), příchodu do chrámu, očišťování, útěku do Egypta a nanebevzetí P. Marie, svátek sv. Gabriela, Rafaela a čtyř tajemných zvířat, jež stojí kolem trůnu Božího; svátky dvanácti apoštolů (sv. Pavla slaví jako my zároveň se sv. Petrem), zbývajících dvou sv. evangelistů, Mláďátek, sv. Anny a sv. Josefa, Stětí sv. Jana Křtitele; umučení sv. Jiří, přenešení jeho těla a jeho oslavení; narození a smrti *Tekléa Haimanota;* sv. Frumencia, apoštola Ethiopie za časů sv. Athanáše a nazvaného od Habešanů »*Salem*« (pokojný); svátek sv. Štěpána, sv. Máří Magdaleny, jistého sv. Ondřeje, ochránce před krupobitím, služebníka Ducha sv., Abrahama, Sáry a Eliáše; konečně svátek Panen, jež, jak mi bylo řečeno, jsou dcery sv. Žofie (snad Fides, Spes, Caritas, víra, naděje, láska z římského martyrologia). Jak vidíš, není tak zle!

Na některých místech připojují také svátek deviti svatých, jež nazývají římskými, ale o nichž se ani neví, zda byli katolíky, a to tím více, ježto jejich jména, leda že by je byli z kořene změnili, ukazují na původ zcela jiný než latinský. Jmenují se: *Abba Aragassi, Abba Garima, Abba Gubà, Abba Fetsiè, Abba Alief, Abba Tsiemà, Abba Ematta, Abba Pantalieon, Abba Lukanos.* Jiní přidávají ještě svátek sv. Ciriaka, mučedníka, jakéhosi *abbuna Filipposa* a jistého *Abba Libanosa,* příjmím »*Metta*«, t. j. příchozí.

O tomto posledním vypravují, že přišel z Říma, uprchnuv v samotný den svatby. Navštívil celý Habeš, vystavěl různé kostely a uchýlil se do jeskyně, která se nalézá mezi *Adi Ugri* a *Debarva* v naší kolonii a jest od lidu nazývána *Endà Abuna Mettà* (dům otce přišlého). Tam zemřel a byl pochován v klášteře *Debre Libanosu,* jeden den vzdáleném od *Adi Caièh.* Že je to popletené podání o sv. Alexiu, který tak dlouho putoval po východě!? Jeskyně, do níž se uchýlil, jest opravdu ve veliké vážnosti, také proto, že do ní stéká voda, jež jest ode všech považována za zázračnou, takže do ní přicházejí nemocní ve velikém počtu a berou v ní takřka lázeň sprchovou mezi tím, co ženy opakují svůj křik radosti *elel, elel,* některé s touhou, aby se nemocný uzdravil, jiné v upomínku na ženicha, který utekl v den svatby. Možná, že voda ta má moc léčivou; ale já jsem nemohl pozorovati nic jiného, než že stékajíc, tvoří houbovité kameny (krápníky), jaké lze pozorovati při vodopádech vápencových. Ostatně ponechávám rozhodnutí chemikům.

3. A nyní o některých zvycích všeobecně zachovávaných při slavnostech habešských. Rok se počíná svátkem sv. apoštola Bartoloměje a Stětí sv. Jana Křtitele, kterýžto poslední svátek, ač připadá na druhý den jejich prvního měsíce, slaví se přece první den spolu se svátkem sv. Bartoloměje. Večer před tímto svátkem vezmou hoši z celé vesnice po suché větvi euforbie (euforbia candelabra) anebo svážou trochu zelených větví, zapálí je a seřadivše se, obcházejí třikrát kolem kostela, zpívajíce při tom: *oiè, oiè, oiè*! (interjekce podivu). Potom procházejí vesnicí a přišedše na náves, zastaví se, postaví pochodně křížem a skákají přes ně, až oheň uhasne, a pak se vracejí domů. Druhý den časně ráno všickni muži, ano i většina žen se ubírá k některé blízké bystřině a na odloučených místech se myjí od hlavy až k patě, mezi tím co totež činí ženy, jež zůstaly doma. V době bohoslužeb ohlašují kněží slavnostně oblečení svátky pohyblivé a všichni co nejvíce oslavují počátek nového roku.

Podobný pochodňový průvod se opakuje večer před svátkem sv. kříže dne 28. nebo 29. září; na tento svátek spíše snad občanský než náboženský připravují všichni pohlaváři obveselení svým poddaným. Kde jsou vojenské posádky, narovná se ve svátek ráno hromada dříví na způsob hranice, zvaná »*damiera*«, při čemž jsou přítomni kněží ve slavnostní nádheře a světí ji. Po té ji zapálí celebrant, jak je zvykem na některém místě nebo vojenský náčelník a všickni vojáci chodí okolo pochodem a když hranice padá, vystřelí několik ran z ručnic. Habešské dějiny vypravují, že sv. Helena, chtíc najíti místo, na němž se nalézal sv. kříž Páně, zapálila kadidlo a kouř z něho vystupující utvořil prý vysoký oblouk a sklonil se tam, kde byl pohřben hledaný kříž. Nyní však mají pověru, že z té strany, na kterou se skloní kouř damiery, přijde nejbližší válka.

Ráno na slavnost Mláďátek, jež u nich připadá na den po narození Páně, začnou všickni hoši naříkati a bědovati na památku povražděných dítek betlemských, a matky jakoby je chtěly potěšiti, volají je domů a dají jim něco lepšího k jídlu.

Jedenáctý den jejich pátého měsíce (19. ledna) oslavujíce křest Páně, ubírají se všichni, muži i ženy, po mši sv. v průvodu k nejbližší vodě, kterou kněží posvětí a lid jí pokropí.

Na květnou neděli také rozdávají palmy. Svatý týden ztráví ponejvíce všichni v kostele v neustálém klanění a lehání na zemi. Na bílou sobotu světí kněží »setti«, jakýsi druh sítiny a potom za zpěvu se ubírají do prostřed vesnice, kde ji rozdávají lidu. Na večer jdou všickni do kostela a zůstanou tam až do půl noci, kdy se začíná velikonoční mše sv.

První den jejich měsíce května (Ghembot) shromáždí se všecky ženy z vesnice na jedno místo a jedí spolu »*tetego*«, jakýsi druh polévky uvařené ze všech druhů zeleniny. Ten den jsou muži nuceni buď zůstati zavřeni doma, nebo odejíti časně z rána ven z vesnice, poněvadž, potkají-li některého ženy, hned

jej všecky obklopí a nepustí ho, dokud jim neslíbí jednu nebo dvě kozy nebo nějaký tolar.*)

Nesmím na konec opomenouti zvyku přednějších rodin, že totiž slaví ta jeden, ona druhý z větších svátků a na ten den pozvou k sobě celou vesnici. Druhdy to bývalo také zvykem i v našich krajinách, a víš sám dobře, jak to přispívalo k udržení vzájemné svornosti a náboženského smýšlení. Ale . . . to byly zvyky habešské.

4. Než dosti již o svátcích; za to si povězme něco o postech. Jestliže oněch mají Habešané nadbytek, nemají těchto nedostatek; a jak jsem ti již v dřívějším listě psal, jestliže zachovávají svátky přísně, neméně přísně zachovávají i posty. Mají tedy především půst každou středu a pátek v roce, vyjma dobu od velikonoc do letnic, kdy není postu vůbec. Mají 40 dní postu jako přípravu na velikonoce s přídavkem jednoho týdnu postu napřed, jenž byl ustanoven od krále »*Erkala*« nebo *Heraklia*, za kterou příčinou nevědí ani sami, a jeden týden postu po něm, t. j. svatý týden (týden umučení), který sám sebou není zahrnut ve čtyřicetidenním postu. Nad to mají druhý čtyřicetidenní půst jako přípravu na svátek sv. apoštolů Petra a Pavla, a opět jiný jako přípravu na vánoce. Dále mají 15 dní postu před nanebevzetím P. Marie a tři dni na počest postu Jonášova v břiše ryby, půst to, který připadá vždycky na 14 dní před čtyřicetidenním postem velikonočním. Konečně mají svatvečer křtu Páně, a pro toho, kdo chce, čtyřicetidenní půst před svátkem útěku do Egypta (6. hedar, 15. listopadu). Tak že se může říci, že půl celého roku jsou svátky a půl posty.

Řekneš mi: Ale nepřihází se nikdy, že na týž den připadne svátek a půst? — Přihází se jistě a často. — A pak? — Pak, poněvadž zde není nikoho, kdo by udělil dispens (ani by jí nepřijali, kdyby byla udělena), zachovávají půst stejně jako jiné dni, vyjma soboty a neděle, kdy se zachovává pouze půst zdrželivosti, a vyjímaje dále dle velmi starodávného zvyku den narození a křtu Páně (naše zjevení Páně), na které se nikdy nezachovává půst. Ostatní dni se může velmi dobře slaviti svátek a jísti jídla postní. A také si berou veliké pohoršení z nás latiníků, kteří máme tak málo postů a snadno dostáváme dispens.

Snad podnebí jim činí půst snadnějším; nebo snad proto, že ztratili ducha zákona, zůstala v nich více zakořeněna hmotnost litery? Přenechávám toto těžké rozhodnutí jiným; já však nechci dělati mravokárce. Na brzkou shledanou! Trvám

Tvůj nejoddanější
Fr. *František O. C.*

P. S. Při svátcích jsem ti zapomněl vypravovati o slavnosti, již konají, když někdo zabil slona nebo lva. Ve skutečnosti by nenáležela do kalendáře svátků; ale abych se podruhé nemusil

*) Poněvadž jsem nucen jmenovati často ve svých dopisech tolary, věz již od nynějška, že tolar, který jest v oběhu zde v Eritrei a v celém Habeši, je tolar Marie Terezie, jehož cena se často mění, stoupajíc od nejnižší 2·10 lir až k nejvyšší 4 lirám. I Menelík má svůj tolar ražený ve Francii, ale zde není v oběhu nikde a v jeho království jest méně hledán než první. Peníze italské platí jen v kolonii.

vraceti a mluviti o slavnostech, zmíním se o ní také zde. Když tedy někdo zabil slona, vystrojí se všichni příbuzní a přátelé do parádního obleku s červenými nebo modrými šerpami přes prsa, nebo s kozími kožemi na způsob mozetty, a ozbrojí se šavlí nebo kopím. Jeden z příbuzných, nebo ten sám, který slona zabil, nese na hlavě nebo v ruce ocas slona, a všichni za zpěvu a tance obcházejí po sousedních vesnicích. Při jejich příchodu opakují ženy radostné volání elel, elel, a mnozí darují šťastnému lovci tolary, ba mnohdy i celé tele. Všickni jej oslavují a mu blahopřejí, poněvadž jest vážen, jakoby zabil ve válce 50 mužů.

Po zabití lva se dělá totéž; jen že místo ocasu nosí lovec na hlavě na způsob koruny řemen vyříznutý z hřívy zabitého zvířete a jest vážen, jakoby byl zabil pět mužů. Jak jeden tak i druhý nosí o svátcích, na svatbách a ve válkách jako odznaky, ten který zabil slona, stříbrný kroužek v uchu, který zabil lva, řemen z jeho hřívy, a nejsou na to méně pyšní, než naši lidé na své medaile a ostatní dekorace. — Než ještě jednou s Bohem!

Tvůj

Frà *František.*

Dopis třetí.

Obsah:

1. Stavba kostelů habešských. — 2. Posvátná roucha a nářadí. — 3. Oběť mše sv. — 4. Posvátný zpěv. — 5. Obřízka a křest. — 6. Svátost oltářní. — 7. Zpověď. — 8. Svěcení kněžstva a řeholní celibát.

Keren, v září 1902.

Drahý P. Josefe!

1. Tento list jest konečně určen k tomu, aby ti popisoval aspoň část posvátných obřadů, jež konají zdejší ubozí kněží rozkolničtí. Ale napřed ti povím něco o jejich kostelích a o způsobu, jak je staví. — Stavba kostela bývá po většině provedena od místních mužů, kteří všickni na ni mají podíl pod řízením kněze; avšak někdy bývá povolán některý zedník arabský nebo habešský, a pak jsou všecky rodiny povinny platiti peněžitě dle hlav na stavební hmoty a na práci zednickou.

Forma bývá skoro vždy táž. Jakýsi dům čtyrhraný nebo kulatý uprostřed, vystavěný z kamení a hlíny a nazvaný »*mekkedes*« (místo, kde se obětuje) tvoří svatyni svatých (Sancta sanctorum). Do této staví jediný oltář, jehož používají, a jedině těm, kteří posluhují při oltáři, je dovoleno vstoupiti do vnitř. Hlavní stěna je vždycky obrácena stranou k východu a trojími dveřmi se vchází do tohoto posvátného místa: jedny jsou na západ a ty jsou největší, druhé jsou k jihu a třetí k severu. Oltář jest v některých kostelích slušný; ale po většině to bývá jednoduchý kus prkna položený na čtyřech kůlech. Kámen oltářní je posvěcen od biskupa, ale i ten bývá obyčejně jen kus prkna.

Rovnoběžně s tímto domkem ve vzdálenosti dvou metrů nebo asi tak přibližně vystaví druhou zeď, a chodba, která tak povstává, sluje »*kedesti*« (místo svaté) a je to místo vyhražené pro lid. Jak toto místo, tak i svatyně svatých jsou pokryty zelenými větvemi nebo slamou na trámech a latích, jež spočívají na

zdích, anebo, jsou-li tyto slabé, na dřevěných sloupech podepřených o zdi. Také »kedesti« má tři vchody ve směru prvních; západními dveřmi vcházejí ti, kteří přisluhují při oběti, jižními dveřmi vcházejí ženy a severními muži.

V kostelích velkých a bohatých osad běží kolem první chodby síň druhá, zvaná »*mokquam maliet*«, která jest určena pro zpěváky. — Konečně přiléhá ke kostelu vždycky hřbitov obehnaný zdí. K němu jest na straně západní, to jest přímo proti hlavní bráně, přistavěna malá budova, již nazývají »*deghé selam*« (vchod míru), kde kněží udělují křest a snídají po mši sv. Na straně východní je přidělán jiný domek, jejž nazývají »*Bietliem*« (dům chleba) a v němž připravuje jáhen chléb a víno pro nejsv. oběť.

2. Celá stavba bývá ponejvíce bez veškerých okras, vyjmeš-li leda nějaký neumělý obraz svatého namalovaný na čerstvo; a co nejhoršího při tom, že jest udržována ve stavu dost špatném. I bohoslužebná roucha a oltářní nářadí jsou zpravidla dosti chudá a špatně pracovaná. Na oltář prostírají jakýsi druh šátku nebo barevný ubrus, na nějž kladou oltářní kámen k celebrování. Kalich má podobu našeho, ale je z mosazi a bez pozlacení. A z mosazi a bez pozlacení je také patena. Kaditelnice je čtyřhraná a na řetízky, jež jsou mnohem kratší než u nás, zavěsují malé rolničky podobné těm, jaké se u nás dávají na mezky nebo koně. V některých kostelích mívají také koberce, jež se prostírají před oltář, a jež koupily a darovaly zámožné místní rodiny. Také mívají rozličné kříže ze stříbra a mosazi, jež nosívají při všech procesích a při uvítání osobností vysoce postavených. Při těchto průvodech bývá také zvykem, že se nosí tam, kde se to dá, dva nebo tři černé slunečníky ze sametu nebo hedvábí, zvané »*debab*«, na nichž je malý kříž ze stříbra a kolkolem dvě nebo tři řady závěsků rovněž ze stříbra.

Mešní ornáty mají tvar pluvialů podle ritu východního, a skoro všude je oblékají bez alby. Jáhen a podjáhen mají kratší ornaty nebo barevné alby na způsob dalmatik. Ostatní přisluhující nemají buď nic, nebo nějakou komži červenou. Po službách Božích ukládají všecko jako hadry do koženého pytlíku, nebo do jakési skříňky, výklenku to ve zdi. Pro špínu vzbuzují hnus. Po bronzových zvonech není v jejich kostelích ani stopy; za to používají dlouhých kamenů zavěšených buď na dvou malých dřevěných sloupech anebo tam, kde ohradní zdi tvoří kout.

3. »*Ghez*« se jmenuje ritus používaný při mši sv.; dohromady mají čtrnáct rozdílných mší zpívaných. Jedna jest pro velké svátky, t. j. velikonoce, nanebevstoupení Páně a letnice; jedna pro vánoce, jedna pro neděli květnou, jedna pro zelený čtvrtek a pro všecky dni postní; jedna pro svátek Boží, který, jak jsem ti řekl, se slaví 29. dne každého měsíce; jedna pro všecky svátky sv. apoštolů, jedna pro sv. kříž, jedna pro svátky mučedníků, jiná pro sv. kříž, jiná pro svátky spravedlivých neboli svatých; a konečně jedna pro všechny neděle, jiná pro svátky papežů a jiná za zemřelé.

Podstatné části, jak se samo sebou rozumí, jsou jako při mši latinské: introit (vchod), evangelium, obětování, pozdvihování,

přijímání a závěrek. Ale všecky jsou delší než naše, takže se zpěvy, modlitbami a obřady netrvá habešská mše nikdy kratčeji než dvě hodiny; ba o slavných svátcích trvá mnohem déle, protože před početím mše sv. chodí procesím s veškerým lidem kolem kostela a nosí na hlavě oltářní kámen pokrytý barevnou látkou, a na den křtu Páně nosí na hlavě knihu evangelií.

Lid nevidí kněze a přisluhujících při bohoslužbách, leda když se čte epištola a evangelium, jehož knihu všichni líbají; dále když se rozdává sv. přijímání, a po mši sv., když kněz vychází levými dveřmi a dává všem líbati malý křížek, který při posvátných obřadech neustále drží v ruce.

Svátost oltářní se neuschovává, ale po sv. přijímání, jež jest závazným pro všecky, kteří při oltáři posluhují, pro ostatní však fakultativním (dobrovolným), konsumuje kněz zbývající způsoby.

Po mši sv. jdou kněží, jáhnové, posluhující a zpěváci do »*deghé selamu*« (vchod míru) a tam snídají několik chlebů a nějakou nádobu piva, jež dodávají po třídě rodiny z osady. O slavných svátcích bývají vždycky pozváni k obědu od některého místního pána. A po mši sv. za zemřelé je stanoveno zákonem, aby šli na oběd k tomu, který dal sloužiti mši sv.; ba polovice zvířete zabitého k této okolnosti náleží po právu kněžstvu.

4. Habešan má velmi rád posvátný zpěv, a není krajiny, jež by neměla nějakého učitele zpěvu, zvaného »*debterà*«. Tento debterà nestuduje jen posvátný zpěv, nýbrž také písmo sv. a sv. otce, a aby si osvojil snáze vědomosti, pije jistou medicinu. Každý posvátný zpěv může býti modulován na trojí způsob, a každý ten způsob má zvláštní jméno. První nazývají »*ghez*«, a je to zpěv krátký; druhý »*esli*«, zpěv to pevný a dlouhý; třetí pak »*ararai*«. zpěv sladký. Každý ten druh má velmi mnoho not a je vždy doprovázen zvukem bubnu a jakýmsi druhem sistrů, jež nazývají »*tzenatzel*«.

Při zpěvu mají neustále v ruce dlouhou a tenkou hůlku, kterou doprovázejí zpěv, tlukouce jí do země, pohybujíce jí brzy na pravo, brzy na levo, brzy vzhůru, brzy dolů; v téže době pohybují celým tělem; kloní se, obracejí se sem a tam, kývají hlavou, pohybují ramenoma a nohama, dupají na podlahu, dělají, jakoby sedali a vstávali a mnoho podobných posuňků. Ani ten, který tluče na buben, nestojí nikdy pevně, nýbrž při tlučení zpívá a neustále se prochází před zpěváky. Též i ženy berou pokaždé na zpěvu podíl, vplétajíce do něho čas od času svůj pokřik radosti »elel, elel«.

Zpěv je předepsán na večer všech vigilií a slavných svátků po tři ano i čtyry hodiny; dále ráno na svátky slavné a druhého řádu a když se má sloužiti mše za zemřelé. Za tím účelem vstávají již o půl noci, nebo ve dvě hodiny, nebo nejpozději ve tři, a zpívají až do hodiny mše sv., která počíná obyčejně v 6 hodin a ve dni postní v 11 hodin.

I při mši sv. zpívají skoro neustále, ač při tom neužívají ani bubnu ani sistrů; a zpěváci jsou, jak jsem již poznamenal, počítáni takřka mezi klerus a »debtera« jest placen od osady, jež mu osívá pole.

A když již mluvíme o habešském zpěvu, chci ti s potěšením vypravovati roztomilou legendu, která se čte v jejich martyrologiu (»*senkezar*« seznam světců) na den 11. Ghembotu (května) u sv. Jarieda, »*který zpíval jako Serafin*«.

»Jaried«, praví »senkezar«, se narodil z rodičů »*Ghideuon*« (P. Gedeon) z kněžské rodiny v *Axúmu*. Když *abba Ghideuon* začal učiti blahoslaveného Jarieda žalmům Davidovým, nemohl jich ani pochopiti, ani si je pamatovati. Vida abba Ghideuon, že nechápe, bil jej holí, ale on, cítě bolest, utekl na poušť a tam se zastavil ve stínu stromu. I viděl, jak po stromu tom lezla housenka, která dospěvši doprostřed, spadla několikrát na zem, až konečně po tolikerém namáhání se jí přece podařilo, vylézti až na vrchol. Jaried, pozoruje vytrvalost housenčinu, litoval, že utekl, a vrátiv se k svému učiteli, řekl mu: »*Odpusť mi, otče můj, a dělej se mnou, co chceš!*« Hodný otec jej přijal, Jaried se modlil s pláčem k Pánu Bohu a ten mu otevřel rozum, tak že za jediný den se naučil starému i novému zákonu, začež byl vyvolen za jáhna.«

»V té době nebylo ještě zpěvu, nýbrž chvály se pouze recitovaly ve verších. Tu Pán Bůh, chtěje dáti Jariedovi zvláštní důkaz své přízně, poslal k němu z pozemského ráje tři ptáky, kteří mluvili řečí lidskou. Ti jej u vytržení uvedli do nebeského Jerusalema, a tam se naučil zpěvu 24 starších. Vrátiv se opět do stavu přirozeného, vešel do kostela v Axúmu v hodinu terce a začal zpívati chvály Boží. Král a královna, biskup, kněží i pohlaváři, uslyševše jeho hlas, běželi do kostela a poslouchali jej celý den. Od prvního až do posledního dne v roce ustanovil pro vlastní doby jarní, letní a podzimní a pro slavnosti, neděle, svátky andělů, proroků, spravedlivých, mučedníků tři druhy zpěvů »*ghez, esli, ararai*«; a není ani hlasu lidského, ani zpěvu ptáka nebo jiného živočicha, jenž by jej mohl předstihnouti.«

»Jednoho dne stál Jaried před králem »*Ghebrim Meskel-em*« a zpíval; tu král, poslouchaje napjatě jeho hlas, zarazil mu nevědomky železný hrot své hole do nohy, tak že mu z ní vytryskla živá krev; a žádný z obou si toho nepovšimnul, až když byl zpěv ukončen. Jakmile to král zpozoroval, vytrhl hůl z nohy Jariedovy, řka mu: »*Za cenu tvé prolité krve žádej si ode mne, co chceš!*« Jaried odvětil: »*Přisahej mi, že mi neodepřeš, čeho budu od tebe žádati.*« A když mu král přisahal, dodal: »*Dovol mi, abych se stal mnichem!*« Uslyšev to král, velice se nad tím zarmoutil, ale bál se mu to zapověděti pro učiněnou přísahu. Jaried, vešed ihned do kostela, stál před oltářem Sionským a recitoval až do konce modlitbu: »Svatá, blažená, díkůplná, požehnaná, ctěná, vznešená atd.«, načež se povznesl skoro na loket od země. Z tohoto místa šel do Semienu, a tam se postil, modlil, přemáhal své tělo a tam dokonal své umrtvování. A těm, kteří vzývají jeho jméno, učinil Bůh zvláštní zaslíbení. Potom zesnul v pokoji; ale až do dnes se neví, kde jest jeho tělo.« — Než dosti již o mších a zpěvech; povězme si nyní něco o svátostech.

5. Již jsem ti řekl, že podržují obřízku, kterou opravdu podle zvyku hebrejského vykonávají osmého dne na chlapcích a mohou ji vykonati i muži i ženy, a osmého nebo patnáctého

dne na děvčatech, na nichž ji vykonávají pouze ženy. Když uplynulo 40 dní od narození chlapce a 80 od narození děvčete, uděluje se jim slavnostně křest.

Matka vezme dítě a ubírá se s kmotrem před kostel do »*deghé selamu*« (vchod míru), a tam sedíce na zemi, nebo lépe opřeni jsouce o paty, čekají, až přijde kněz oděný rouchem kněžským a doprovázený jáhnem rovněž v posvátném bohoslužebném rouše a ostatními kněžími a školními hochy. Přišedše do deghé selamu, utvoří všichni před ženou polokruh, a kněz s jáhnem začne modlitbu k Panně. Po ní říkají jinou k Vykupiteli, kladouce na začátek pozdrav Matky Boží: pak zpívají pět velmi dlouhých modliteb k Bohu, jež jsou skoro bez konce. Potom čte jáhen nahlas epištolu sv. Pavla, a po ní jinou sv. Jana, nebo sv. Petra, nebo sv. Jakuba; jeden z přisluhujících kněží čte potom část ze skutků apoštolských, a na konec recituje celebrant dlouhý úryvek z evangelia sv. Jana.

Potom vezme jáhen z náručí matky nahé dítě a drže je rukama pod páždí ve vzduchu, obrací se zároveň s celebrantem ke čtyřem stranám světovým a na každou z nich činí velmi hlubokou poklonu, při čemž kněz opakuje: »*Klaním se tvému království, Otče, Synu, Duchu sv., tři a jeden.*« Po té nalijí vody do nádoby poněkud vyhloubené, zvané »*nebtira*«, a kněz ji světí křížkem, který neustále drží v ruce, říkaje: »*Jeden Otec svatý, jeden Syn svatý, jeden Duch svatý.*« Vezme z rukou jáhnových dítě, ponoří je do nádoby, říká formuli křestní a připojuje ke jménu tří božských osob jméno patrona kostela, třebas to byla sama nejsvětější Trojice již jmenovaná.

Postaviv dítě v nádobě na nohy, dá je držeti jáhnovi a sám je co nejlépe myje od hlavy až k patě, načež, utřev je, maže je pérem na všech částech těla, počínaje od očí. Konečně je odevzdá kmotrovi, který je zabalí do svého pláště, řka ke knězi: »*Věřím v Otce, v Syna, v Ducha sv.; věřím ve sv. církev; věřím v tento křest; věřím v odpustky.*« A kněz zaváže dítěti na krk nit na znamení, že je křesťanem, vystřikne zbývající vodu na přítomné ženy a všickni se ubírají do kostela na mši sv.

Při ní musí jak matka tak i dítě přistoupiti k sv. přijímání, pod oběma způsobama. Někteří kněží ale podávají dítěti jenom pod způsobou vína. A proto ho nesmí matka před tím nakojiti, třebas by plakalo sebe více, protože i dítě musí býti lačné. Avšak hned jak přijalo sv. přijímání, na témž místě se posadí a je nakojí, aby svátost nebyla zmařena.

Takový jest obřad, jehož obyčejně užívají Habešané při udělování křtu, i když se jedná o dospělé obrácené na jejich víru. Avšak někteří na neštěstí se odlišují právě ve věci podstatné, tím že buďto říkají formuli napřed a potom ponořují dítě, anebo že kněz říká formuli křestní a jiný ponořuje nemluvně do vody. Odtud pochybnosti, v nichž tolikráte toneme, o platnosti křtu, odtud také nutnost, opakovati jej skoro vždycky aspoň s podmínkou.

Podivné je též, že křtíce znova každého, kdo přestupuje na jejich sektu, třebas i byl pokřtěn od katolíků, nechávají beze křtu

umírati většinou všecky děti, které umírají před 40. nebo 80. dnem. A přece mají i oni za to, že křtu jest ke spasení nevyhnutelně třeba, a zemřelé nepokřtěné děti nepohřbívají na místě posvěceném, nýbrž buď v koutě vlastního domu nebo blízko u svatého pole.

Zkrátka, jako je tomu se mší sv., tak je tomu i se svátostmi! Buď je konají s veškerou pompou a okázalostí možnou, nebo jich neudělují vůbec. O případech nevyhnutelné potřeby není u nich ani řeči. Tak se děje se sv. oltářní, tak s manželstvím, tak se křtem.

6. Co se svátosti oltářní týče, víš dobře, že jako všichni Orientálové, tak i Habešané konsekrují chléb kvašený, a že svátost tu udělují pod oběma způsobama. Jest povinností jáhna, připravovati v »*bietliemu*« (dům chleba) potřebnou hmotnost t. kvašený chléb; a samé ráno, kdy se má sloužiti mše sv., vymačkají trochu zrn velikých hrozinek do vody a směsi té používají jako vína při oltáři. Věřící, kteří obdrželi jednou dovolení od kněze, mohou jíti k sv. přijímání, kdy chtějí; nikdy však mimo mši sv., protože, jak jsem již poznamenal, nejsvětější svátost oltářní se neuschovává ani pro nemocné.

7. Také zpověď byla uvedena na míru nejskrovnější; existuje jen pro hříchy velké a veřejné, a vykonává se způsobem dosti spěšným. Hříšník, potkav kněze, řekne mu svůj hřích, a požádá za rozhřešení. Kněz mu uloží pokání, a aniž by dále pátral, pronese formuli rozhřešovací: »*Bůh tě rozhřešiž z hřichu.*« Pokání záleží vždycky v postu, a jestliže ho kajícník nechce přijati, promění mu je kněz v určitou sumu tolarů, jež mu musí odevzdati, a on se pak postí za hříšníka sám. O upřímnou lítost, o předsevzetí, polepšiti se, o vhodné rady a naučení, zkrátka o všecko to, čeho je třeba, aby se tato svátost stala účinnou, ano i platnou, se nestarají úplně nic.

Znal jsem mezi mnohými jinými ženu špatných mravů, která vysázela každý měsíc tolary a obdržela rozhřešení ve svém vlastním domě. Než tu se přihodilo, že jednou shledala, že nemá žádných, a pak na svou žádost, aby jí bylo dáno rozhřešení jako obyčejně, uslyšela od kněze odpověď: »Tvých hříchů je tolik a tak velkých, že ti nemohu dáti rozhřešení.« Na tato slova žena ta se rozlítila a předhazujíc mu, že když měla tolary, dostala pokaždé od něho rozhřešení, přísahala, že od té chvíle se již nikdy nebude zpovídati. A jistě to bylo lépe.

Kněží se nezpovídají vůbec. I když hřeší veřejně, stačí, aby to odvolali před jinými kněžími, a hřích zmizí; vždyť nepřijali nadarmo svěcení kněžství.

8. Ostatně, kdo poněkud jen uváží způsob, jakým se kdo stane knězem mezi těmito ubohými rozkolníky, vysvětlí si snadno všecko. Jinoši, kteří si chtějí zvoliti stav kněžský, jsou ponejvíce syny kněží a studují ve svém bydlišti, je-li tam, kdo by je mohl a chtěl vyučovati. Učitelem bývá »debterà«, nebo některý kněz poněkud vzdělanější. Nenaleznou-li učitele ve své vesnici, jdou tam, kde bydlí. A v tomto případě, aby se uživili, chodí ráno a večer po vesnici učitelově, prosíce o almužnu ve jménu P. Marie nebo sv. Michaela. Tomu, kdo je vyučuje, nejsou povinni jinou

náhradou, než sloužiti mu v kostele a v domě. A tak bez všelikých výloh stávají se kněžími.

Pravil jsem, že studují, ale všecky jejich vědomosti se vztahují jenom na něco zpěvu a čtení. Psáti se neučí, leč kdo má více dobré vůle. A já sám jsem znal mnoho kněží, kteří neuměli napsati ani čárky. Dospěvše do věku 19 nebo 20 let, jdou se dát vysvětiti přímo na jáhny, poněvadž nižších svěcení a podjáhenství nemají. Za tím účelem opatřivše si kus soli, ubírají se k biskupovi, podávají mu sůl a žádají, aby je vysvětil na jáhny. Biskup jim dá čísti, a shledav, že jsou dostatečně schopni, na ně dechne, aby jim udělil Ducha sv. a svěcení je krásně hotovo. Přinesou-li však čekatelé biskupovi darem nějaký tolar, jsou přijati s větší srdečností a vysvěceni, třeba by četli namáhavě.

Po několika letech odeberou se znova k biskupovi a přinesou mu darem dva kusy soli. Biskup na ně dechne podruhé, a jsou vysvěceni na kněze! Kdo jim udělil ducha církevního? Kdo je naučil aspoň trochu posvátné vědě, knězi tolik potřebné? Nikdo. Dělají to, co vidí dělati jiné, a nikdo nemá práva, žádati od nich více.

Přidej k tomu, že zákon celibátu u nich neplatí v nižádném směru, a že dříve než se dají vysvětiti na kněze, se ožení. Jedině řeholníci obojího pohlaví zachovávají zdrželivost; a aby se lišili, nosí na hlavě bílou nebo žlutou čepici formy válcovité, kterou jmenují »*kobě*« a kterou přes den nikdy nesundavají, ani když slouží mši sv.

Za života manželky se kněží poznávají po turbanu, který nazývají »*mettentemia*«, který ale často odkládají, nelišíce se pak žádným způsobem od laiků. Po smrti první manželky, chtějí-li, smějí se oženiti podruhé, ale nesmějí přistupovati k oltáři; chtějí-li však žíti v zdrželivosti, nosí »*kobě*« stejně jako mniši. Totéž činí někteří vdovci a vdovy s dovolením kněží. A všickni, kteří nosí »*kobě*«, jsou od lidu považováni za lidi svaté a všeliké úcty hodné.

Ve všech skoro osadách jest dvanáct nebo i patnáct kněží, a jeden z nich jest od lidu nebo od předáků osady zvolen za faráře. Jsou osvobozeni od daní, a faráři se i pole vzdělává. Bez jejich rady se nic nepodniká, a každý kněz může dle libosti vyloučiti z církve. Veliká je tedy jejich autorita, veliký jejich vliv. Od nich na prvním místě závisí, že se obyvatelstvo neobrací k víře pravé a ke spojení s Římem. Obrátiti však je samotné, je věc nad míru těžká při jejich nevědomosti, která vždycky, jak se stává, bývá spojena s velikou nadutostí a tvrdošijností. Modli se tedy sám a měj k tomu i jiné, aby se modlili za tyto ubohé Habešany, aby jim Bůh otevřel jejich oči. A modli se také za nás misionáře, kteří vidíme tolik duševní bídy a cítíme tolik slabosti k její nápravě.

Dnes už tedy nepřipojím nic jiného. Pozdravuj ode mne přátele, a já zůstávám

Tvůj vždy nejoddanější spolubratr

(Pokračování.) Frà. *František.*

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Pokračování.)

Zola, jeden z nejnemravnějších spisovatelů francouzských, úplný nevěrec, jenž napsal potupný román o Lúrdech, v němž v posměch uvádí všechna zjevení a zázraky Lurdské, navštívil Lúrdy r. 1893. A když pak tázán byl zpravodajem »Gaulois'u«, jaký dojem naň Lúrdy učinily, odvětil: »Slyšel jsem mluviti o Lúrdech jako o pařeništi pověry, která hanou jest osvíceného století našeho, a sám jsem tomu věřil; avšak dosvědčuji nyní naopak, že jsou Lúrdy krbem lásky, nadšení a oddanosti, a tvrdím, že Lúrdy ve století egoismu velmi užitečnými jsou pro člověčenstvo. Co vám již nyní říci mohu, jest, že jsem tam spatřil věci nadpřirozené. A korespondentu »Univers-u« na touž otázku, jaký dojem naň Lúrdy učinily, odvětil nevěrec tento: »Mohutný!« To volání nemocných u jeskyně, všechny ty modlitby, ozvěna nářků — vše to mne přemohlo. Trpícím opět síly dodati, paprsku naděje, naděje na uzdravení dáti uniknouti do duší ubožáků těch, — kdyby ničeho jiného nebylo: Lúrdy byly by jen pro to jediné velkým dobrodiním pro člověčenstvo. A v katolickém deníku anglickém: »Catholic Times« čteme o Zolovi: »Zola doznává, že ubývání popularity jeho datuje od toho okamžiku, co vydal potupnou knihu »o Lúrdech«. V kruzích, kde dříve byl zbožňován, nečte se více spisů jeho. Nedávno tázal se Zoly jistý přítel jeho: »Čemu připisujete spoustu neštěstí a neoblíbeností, která vás nyní všude pronásleduje.« »Připisuji to,« odpovědèl Zola, »knize své o Lúrdech, a nemám o tom žádné pochybnosti. Dokud jsem té knihy nenapsal, mohl jsem uveřejniti cokoliv; nic neškodilo mé slávě. Co však jsem napsal o Panně Marii Lurdské, odvrátilo ode mne přízeň štěstí, a nyní jest popularita má tak poškozena, že pochybuji, zda mi z ní vůbec něco ještě zbude.«

I tento úplný nevěrec Zola byl tedy návštěvou v Lúrdech tak dojat, že by se byl býval snad obrátil, kdyby zlý duch jeho, manželka bez víry (žena bez víry jest daleko horší, než muž) nebyla opět odvrátila ho od poznané pravdy. Poslechl svůdného hlasu tohoto zlého ducha, odmítl milost Boží Rodičkou Boží v Lurdech mu nabízenou, zůstal nevěrcem a skonal smrtí nešťastnou a hroznou!

Jak jinak uchopil se milosti Boží mu se nabízející jiný taktéž liberální »osvícenec«, advokát pařížský, zmíněný již Jindřich Lassere, jenž později stal se nejnadšenějším obhájcem Lúrd.

V měsíci červenci 1862 byl postižen očním neduhem, který v krátce nabyl povahy nad míru odvážlivé a přinutil jej všeho čtení a psaní na dobro se vzdáti. Nemocný, jehož neduh tento uvedl v nemalé zděšení, radil se s několika proslulými lékaři, užíval všemožných prostředků, opustil Paříž, kde až do té doby činnost advokátskou provozoval, a odsoudil oči své na radu lékařů k úplné nečinnosti. Zatím přiblížil se měsíc září; žalostná choroba trvala již čtvrť roku a o nějaké úlevě nebylo ani potuchy.

Naopak, nemocný i okolí jeho dospívalo přesvědčení, že neduh jest nezhojitelný, a že zrak na vždy bude ztracen.

Lassere měl důvěrného přítele ještě z dob mladosti, protestanta Karla de Freycinet-a, jenž jest nám známou osobností jako ministr president francouzský, s nímž uvykl již od dob dětinství sdělovati všechny své strasti a slasti. Tomuto příteli dopsal pomocí chlapce, jemuž všechny své spisy a dopisy diktovával, jak smutně to s ním dopadá, a jak strachuje se o svou budoucnost. Pan de Freycinet odpověděl za několik dní listem, který nemocného nevýslovně překvapil.

»Milý příteli!« — psal protestant tento — »Několik řádků Tvých způsobilo mi radost nemalou, přál bych si však brzy uzříti vlastní Tvůj rukopis. Vraceje se tyto dny z Cautereto, navštívil jsem příležitostně městečko Lúrdy a prohlédl si pověstnou jeskyni tamější i proslulý její pramen. Slyšel jsem vypravovati tak podivné věci ve příčině uzdravení vodou lúrdskou způsobených a zvláště neduhů očních se týkajících, že nemohu než požádati Tebe důtklivě, abys v nesnázi své také k prostředku tomu se uchýlil. Kdybych byl věřícím katolíkem a churavým, jako Ty, neváhal bych ani okamžik prostředku onoho zkusiti. Je-li pravdou, že nemocní vodou lúrdskou náhle byli uzdraveni, můžeš chovati naději, že počet takto uzdravených rozmnožíš; není-li to pravdou, neztratíš při tom zajisté ničeho. Jak se zdá, netřeba ani osobně do Lúrd se odebrati, vodu zázračnou může Ti také tamější farář poslati. Popros jej také, aby Ti zaslal onen malý spisek, v němž jsou vypočteny nejznamenitější zázraky.«

Rada tato, pocházející od muže, který nikterak k blouznění nějakému se neklonil, a nad to i k vyznání protestantskému náležel, překvapila Lassera nevýslovně; nicméně dobré rady neuposlechl.

V prvních dnech měsíce října bylo Lasserovi podniknouti cestu do Paříže; tam se náhodou setkal s panem de Freycineta, manželkou jeho, kteří jej pro zanedbání doporučeného prostředku přísně pokárali. Lassere odpověděl, že má málo důvěry a málo chuti podle rady dané se zachovati.

»To jsou plané výmluvy,« odvětil na vytáčky jeho pan de Freycinet, »dle náboženských zásad svých musíš v možnost událostí oněch věřiti a zajisté že také věříš. Proč bys tedy váhal se pokusiti? Vždyť přece při tom ničeho neztratíš; neboť voda ta, která dle výpovědí znalců není než praobyčejnou vodou pitnou, nemůže ti nijak uškoditi. A nenapadá ti, věřícímu katolíkovi, že rada, abys se obrátil na Matku Páně, pochází od dvou protestantů? Napřed již podotýkám, že uzdravení tvé bylo by proti mně hrozným důkazem.« Paní de Freycinet-ová připojila prosby své k domluvám svého manžela. Po delším váhání svolil konečně Lassere a diktoval panu de Freycinet-ovi list na faráře lúrdského, aby mu zaslal láhev zázračné vody. List tento odeslán z Paříže dne 2. října.

Brzy na to navštívil pan de Freycinet přítele svého Lassera. »Milý příteli,« pravil mu, »když jsi se rozhodl učiniti pokus s vodou lúrdskou, tedy pohlížej na věc opravdově a vážně;

vyplň všechny předepsané podmínky, aby se pokus ten také zdařil. Vykonej náležitě modlitby, jdi ke zpovědi, vykonej vůbec vše, co ti náboženství tvé předpisuje. Snadno pochopíš, že jest to potřebno, a to nevyhnutelně.«

Lassere přisvědčil slovům přítelovým, nemálo však se divil a žasl, jak muž ten, vyznáním protestant, může dávati podobné rady.

Uplynul asi týden. Dne 10. října přišla konečně bednička s očekávanou i obávanou vodou lúrdskou.

»Večer onoho pátku cítil jsem se zvláště náchylným k roztržitosti« — tak líčí pamětihodnou událost dne toho Lassere ve své knize: Notre Dame de Lourdes — »na konec však zvítězilo přece lepší hnutí, a já odebral se do příbytku svého v Rue de Seine. Tam přijal jsem u vrátného došlou bedničku, k níž přiložena byla také zpráva o zjeveních Lúrdských, a spěšně odebral se do svých pokojů. U lůžka svého padl jsem na kolena a jal se modliti: »Můj Bože,« volal jsem, »pln víry i důvěry utíkám se k Tobě a nejbl. Marii Panně a z hloubi nicoty odvažuji se povznésti hlasu svého k dobrotě Tvojí. Ještě dnes večer chci vyznati se z hříchů svých sluhovi Tvému; víra má však nesnese odkladu. Odpusť mi, ó Pane, a uzdrav mne; a Ty Matko milosrdenství, přispěj ku pomoci nešťastnému dítěti svému!«

»Potom otevřel jsem bedničku obsahující láhev zázračné vody. Vytáhl jsem zátku, vylil trochu vody na talíř a přinesl ze skříně bílou šátku . . . «

»Pevná a živá víra roznítila celou duši mou. Když již vše bylo připraveno, opět padl jsem na kolena: »Ó, Panno nejsvětější«, volal jsem hlasitě, »smiluj se nade mnou a uzdrav mou slepotu tělesnou i duševní!« Vyslovuje s důvěrou slova tato, natíral jsem několik sekund čelo i oči své šatem ve vodě jeskynní namočeným.«

»Snadno jest si představiti můj úžas, mé zděšení! V témže okamžiku, kdy dotkla se zázračná voda očí mých, byl jsem od žalostného neduhu svého osvobozen, a to beze všelikého přechodu s rychlostí, která v nedokonalé mluvě lidské snad pouze s rychlostí blesku dala by se přirovnati.«

»Já jsem uzdraven!« vzkřikl jsem.

»Ruče jsem se zdvihl a ohlížel se po nějaké knize, zda dovedu čísti . . . I uchopil jsem knihu obsahující zprávy o zjevení a přečetl jsem bez zastávky i bez únavy více jak sto stran, ačkoliv ještě před několika minutami nebylo mi možno tří řádků rozluštiti . . . «

»Ještě téhož dne vykonal jsem sv. zpověď a oznámil zpovědníkovi svému onu velikou milost, kterou mne nejbl. Panna právě obmyslila . . .

Tento bývalý svobodomyslník Lasser stal se pak nejnadšenějším apoštolem Lúrd. Dílo jeho »Notre Dame de Lourdes«, jež po šestiletém nejbedlivějším pátrání a zkoumání v Lúrdech samých sepsal, jest knihou mistrně sepsanou, o níž v plném smyslu slova platí vybídka: »vezmi a čti!« Dílo to během osmi let dodělalo se ve Francii 44. vydání, a přeloženo jest do všech

řečí evropských ano i do jazyka čínského. Lasser sepsal ještě jinou knihu: »les épisodes miraculeux de Lourdes« (Zázračné události v Lúrdech), v níž líčí zázraky, které udály se v Lúrdech, zázraky všemi možnými soukromými i úředními doklady a vysvědčeními potvrzené. Oněch 15.000 franků v Paříži uložených vydělati si může, kdo dokáže, že jen jediný ze zázraků v knize této uvedených není pravdivým zázrakem.

Jelikož byla právě neděle a svátek sv. Vavřince, konal se večer velikolepý, světlový průvod »procession de flambeaux« zvaný od jeskyně vzhůru k basilice. Průvod ten činí na pozorovatele uchvacující, nezapomenutelný dojem. Žádné slavnostní osvětlení, žádný ohňostroj i nejkrásnější nedá se k němu porovnati. Tisíce náboženských poutníků shromážďují se s hořícími svícemi v rukou za večerního soumraku před jeskyní. Odtud rozvinuje se nekonečný průvod světlový a za nadšeného zpěvu krásné písně Lurdské, opěvující zázračná zjevení, béře se pomalu vzhůru k basilice, která tone v jasném moři světel různobarevných lampiček elektrických. Pohled na ohromnou spoustu světel, jako obrovský ohnivý had údolím ve tmu zahaleným vzhůru k basilice jasně ozářené se vinoucí, jest vskutku úchvatný. A což ten nadšený zpěv poutníků, který tak velebně nočním tichem se rozléhá! Zpěv tento zpočátku jednotný, rozvlňuje se víc, čím více průvod se rozvlňuje, jelikož jednotlivé oddíly píseň o sobě samy pějí. I povstává takto nevýslovný, celé údolí naplňující jásot, z něhož jako mocný ton základní vyznívá ustavičně refrén písně: »Ave, Ave, Ave Maria.« A hory Pyrenejské jakoby ozvěnou opakovaly slova tato, a šumivá Gave dále zanášela nadšený tento Marianský pozdrav »Ave, Ave, Ave Maria!« — Tak oslavují v Lurdech »pokornou děvku Páně« — tak plní se slova, která Panna Maria kdysi pronesla prorockým duchem jsouc naplněna: »Od té chvíle blahoslaviti mne budou všichni národové.«

Druhého dne sloužil jsem ráno mši sv. v kryptě. Vykonavše delší pobožnost u jeskyně, šli jsme si nakoupit růženců a obrázků, bychom známým doma donésti mohli nějakou památku z Lúrd. Divil jsem se však ohromné drahotě věcí těchto v Lúrdech. Inu Francouzi! Jen když mohou cizince notně odříti — zvlášť kněze! Koupil jsem si něco rozličných růženců, medailonků a obrázků. Měli tam též malé obrázky šelatinové představující Pannu Marii Lurdskou. Byly svázány v balíčky po tuctech. Tázal jsem se, co stojí takové obrázky. »Frank«, odvětila prodavačka. »To jest za celý tucet«, myslel jsem si, a jelikož cena ta zdála se mi obstojnou, vzal jsem si hned 2 tucty. Jsa s vybíráním hotov, dal jsem si vyhotoviti účet. Zhrozil jsem se však, čta, že mi za maličký balíček vybraných růženců a obrázků platiti jest, »pakatílek« 56 franků!! Vida hned první položku v obnosu 24 fr., tázal jsem se udiven, zač tak velkou sumu 24 fr. počítá. »Za 2 tucty obrázků šelatinových« zněla odpověď. Tedy za jeden obrázeček, který u nás nejvýše by stál 10 halířů, měl jsem zaplatiti 1 frank! Rozumí se, že jsem prodavačce »převzácné« — jak pravila — ale drahé obrázečky vrátil.

Ochotný »pantáta«, v jehož ville jsme bývali, zavedl nás ku bratru Bernadettinu. Tento jakož i sestra, která s Bernadettou při prvním zjevení u skály Massabielské byla, žijí dosud. Oba živí se prodejem růženců a jiných předmětů náboženských. Byli jsme dychtivi shlédnouti rodný domek omilostněného dítka Marianského.

Z úcty k sestře od Matky Boží tak vyznamenané zachovává bratr rodný domek, jehož nyní jest majitelem, úplně v tom stavu, jak byl, když Bernadetta jej obývala.

Viděli jsme chudičkou světničku, v níž bydlela, lůžko, na němž spávala, stůl, za nímž sedávala, starobylé obrazy, před nimiž se modlívala — vše zachováno, jak bývalo, jen několik obrazů, jako faráře Peyramala, Bernadetty jako sestry řeholní, fotografie mrtvoly její v rakvi a p. dal bratr později ještě zavěsiti do této památné světničky.

Na mne učinila starobylá, prostinká komůrka tato zvláštní dojem. Zdálo se mi, jakoby duch toho zbožného, omilostněného dítka Marianského dosud neviditelně dlel v nizounké, chudičké světničce této.

Místnost tato chová se pouze jako vzácná rodinná památka; nebydlí v ní nikdo. Část domu, již bratr obývá, a kdež má svůj obchod, jest nově vystavena.

Málokterý poutník Lúrdský opomene navštíviti světničku Bernadettinu a koupiti si od bratra jejího nebo sestry na památku růženec. Proto velké obchodní místnosti jejich bývají plny kupujících. I my koupili si tam vzácnější a lepší růženec na památku pro sebe a nejbližší příbuzné a známé.

Služný domácí náš vybídl nás nyní, abychom se šli vykoupat v piscině, nabízeje se, že nám vymůže vstup. S radostí a povděkem přijali jsme jeho návrh; vždyť jsme toužili všichni po tom, vykoupati se v zázračné vodě!

Do koupele připuštěni jsme byli jeden po druhém do téže nádržky. Nádržka ta byla asi 2 m^2 veliká; voda byla studená. Zřízenec napomínal nás, bychom mezi koupelí vroucně k Rodičce Boží se modlili. Když jsem se octnul v posvátné vodě, když jsem si pomyslel: kolik zázraků stalo se již na tomto místě, kolik ubožáků neduhem bolestným sklíčených vstupovalo do této vody, a úplně zdraví plesajíce a velebíce Boha a Matku Boží vystoupili z ní — byl jsem hluboce dojat, a ze srdce pohnutého vroucí modlitby vystupovaly k Té, jež zázračnou mateřskou láskou Svou přebývá na tom posvátném místě. Zbývalo nám ještě načerpati si svaté vody; vždyť kde kdo před odchodem naším na pouť žádal nás, bychom mu aspoň »několik kapek« svaté vody Lúrdské z pouti donesli. Koupivše si tudíž větší plechové nádoby, šli jsme nabrat si zázračné vody. Z vodovodu, jenž svatou vodu z pramene v jeskyni svádí do pisčiny, vytéká tato voda několika rourkami, by vždy několik poutníků zároveň napíti, nebo vody si nabrati mohlo. Přiložili jsme tudíž každý nádobu k jedné rource a čerpali.

»Mám již nádobu plnu«, ohlašoval jsem spolucestujícím.

»Páni jsou Češi?« ozve se za mnou mužský hlas.

Ohlédl jsem se a viděl za sebou státi pána v černý šat oblečeného s tváří oholenou.

»Jsme z Moravy,« odvětil jsem udiveně »a vy jste také Čech?« »Ano«, odvětil neznámý »a k tomu též spolubratr v Kristu; kolárku zde v cizině však nenosím, abych mohl laciněji cestovati. Francouzi, vidouce kněze, žádají po něm za vše více, než po druhých.« (Vzpomněl jsem si hned na Marseill.)

Spolucestující zaslechnuvše český hovor, přichvátali k nám plni radosti, že zde v Lúrdech, v daleké cizině, setkali jsme se s krajanem. Nastalo vzájemné představování. V krajanu našem seznali jsme P. Františka Nelibu, katechetu na Smíchově. Prodělával jakýsi kurs na francouzské universitě v Nevšatelu ve Švýcařích, odkudž si zajel navštíviti posvátné Lúrdy. Jelikož mluvil plynně francouzsky, byl až do rozloučení naším tlumočníkem a prokázal nám vzácné služby.

Radostné setkání s krajanem téměř až na hranicích Španělských spřátelilo nás okamžitě vespolek; i drželi jsme se pospolu až do našeho odjezdu.

Po obědě čekal nás vlídný, usmívavý domácí náš již na síni a zval nás, bychom se podívali na jeho sklep. Byli jsme překvapeni, myslíce, že (jak p. nadučitel, též »velký vinař«, měl ve zvyku) nás tam nějakým vzácnějším vínem pohostí.

Zatím však úslužný náš pantáta ukázal nám pouze celé své zásoby vína zvlášť v láhvích a vysvětloval, jak vzácným každé to víno jest a co stojí láhev. Cítili jsme se s p. nadučitelem morálně nuceni, bychom každý aspoň jednu láhev od něho si koupili v odměnu za jeho úslužnost. Ale bylo to drahé, zpropitné. Jedna láhev »Bordeaux« stála 7 fr! Mám láhev drahého vína toho nedotknutu dosud uschovánu. Štítím se okusiti vína tak drahého. Schovávám je pro »stréca příhodu«.

Odpoledne dali jsme si všechny náboženské předměty, jež jsme si koupili, nejprve v basilice posvětiti, a pak dotekli jsme se jimi v jeskyni svaté onoho místa, na němž stála Panna Maria, když se zjevovala Bernadettě.

U jeskyně bylo právě obrovské procesí z Arasu, hotovíc se k odchodu a loučíc se s Lurdy. Na kazatelně stál jakýsi prelát, maje kázání na rozchodnou. Ač velmi silno chraptěl, kázal přec se zápalem, jaký jen v Lúrdech jsem seznal. Rozuměl jsem sice velmi málo z celého kázání; ale horlivost sluhy Páně ještě tak mladická ve věku již pokročilém, a nadšení jeho plamenné pro Rodičku Boží Lúrdskou unesly mne. Tvář jen jen mu planula nadšením a zápalem. Končil dojat slovy: »S Bohem, Matičko Boží Lúrdská! Na shledanou!« A veškeren ohromný zástup s pláčem vstal za ním. »S Bohem, Matičko Boží Lúrdská! Na shledanou!« Slze draly se každému do očí při vzpomínce, že opustiti mu jest zázračné toto místečko Marianské, tak útulné, tak dojemné, tak posvátné!

Věru není na světě krásnějšího místa Marianského nad Lúrdy. Však také na žádné poutnické místo nepřichází tolik poutníků ročně, jako do Lúrd. Biskup Tarbský píše v pastýřském listě svém, že během 18 let dovezlo 178 velikých pout-

nických vlaků $1^1/_2$ milionu poutníků jenom z Francie. Mimo to zavítaly do Lúrd v době té nesčetné průvody poutnické z Belgie, Kanady, Německa, Anglie, Hollandska, Italie, Švýcar, Španělska, Portugalska, Rakouska ano i ze Spojených Států vzdálené Ameriky. A kolik tisíců a tisíců ojediněle nebo v menších zástupech připutovalo z celého světa k posvátné jeskyni, zná jediný Bůh.

Během doby té navštívilo Lúrdy 18 kardinálů, přes 500 biskupů, 3 králové, 2 královny a mnoho knížat a princezen.

Vskutku přání Panny Marie projevené Bernadettě: »Dcero má, řekni kněžím, že si přeji, aby se v průvodech na místo toto putovalo,« plní křesťanský lid skvělým způsobem.

A není též druhého místa na světě, kde by se tolik zázraků už bylo stalo, jako v Lúrdech. Během jediného dne 20. srpna 1882. u příležitosti národní pouti francouzské uzdraveno bylo při koupání ve vodě zázračné 19 osob. Muž rakovinou postižený vyšel z vody jako čerstvě oholený, zdráv a vesel — ošklivá vrstva obličej znetvořující v koupeli mu ihned odpadla. Dále důstojník jeden, který již po třetí do Lúrd přišel, zbaven byl náhle ochromení, tak že berle své, o niž při chůzi se opíral, jakožto věc déle nepotřebnou v Lúrdech zanechal. Hluchoněmý obdržel na přímluvu Matky Boží sluch i řeč. Dvě malé dítky, chlapec a děvče, ve věku sedmi až devíti let, byly od čtvrtého svého roku chromými a přišly matkou provázeny do Lúrd. Nejdříve byla neduhu svého zbavena sestra, potom uzdraven bratr — jásot nad zázrakem tím nevýslovný! Dívka trápená vnitřním vředem vyhojena náhle v koupeli. Milosrdná sestra jedna zbavena byla bolestné otevřené rány na noze. — Osmnáctileté nevidomé děvče, a od narození slepé dítě nabyly drahocenného zraku. — Paní, po 16 let chromá, mohla náhle bez obtíží choditi. — Prsním neduhem stížená řeholnice, která byla tak slaba, že ani svítilny nemohla udržeti, byla uzdravena, a na znamení vrátivší se síly vynesla nosítka svá z místnosti ke koupání určené. — Uzdravení devítiletého dítěte, které bylo na celém těle oteklé a ranami pokryto. — Dva na prsa choří pocítili náhlé uzdravení. — Osoba žaludečním rakem trápená náhle vyhojena. — Jiná od narození hluchá nabývá sluchu. — Tři chromé osoby 16, 17 a 18 let choditi nemohoucí nabývají z nenadání úplného zdraví; jedna poskakuje radostí a držíc berly své v rukou, hledí protlačiti se zástupy k jeskyni. Jásot a plesání ohlušující zaznívá odevšad. — Celkem uzdraveno bylo při této národní pouti během 12 dní zázračně 176 osob!

A v Lúrdech dějí se zázraky dosud. Nemine takřka neděle a svátku, kdy větší nával poutníků tam zavítá, aby nestal se aspoň jeden a často i několik zázraků. Proto přicházejí do Lúrd churavci a nedužívci z celého světa hledat pomoci a uzdravení u Panny Marie. Železniční vozy vlaků do Lúrd jedoucích proměňují se často v polní nemocnice a posvátná jeskyně obležena jest nemocnými takřka ve dne v noci.

Z místa tak zázračného a svatého bývá tudíž loučení bolestným. Pochopoval jsem slzy třpytící se v očích poutníků Araských od posvátné jeskyně odcházejících.

Abychom Lúrdskou vodu, růžence a jiné nakoupené věci nemuseli sebou téměř ještě 14 dní na cestách vláčeti, rozhodli jsme se vše to zároveň i s jinými již nepotřebnými věcmi z Lúrd domů poslati dopravou železniční. Náš domácí našel nám ve sklepě několik starých plesnivých bedniček, do nichž pak, očistivše je, zabalili jsme věci své a připravili vše k dopravě.

Po večeři zašli jsme ještě k jeskyni. Nakoupil jsem několik svěc a obětoval je do jeskyně sv., by hořely tam za zemřelé moje rodiče a sestru. Dlouho do noci trvali jsme u jeskyně pohříženi u vroucí pobožnost.

Den 12. června byl posledním dnem pobytu našeho v Lúrdech. Ráno celebroval jsem v kostele růžencovém. Nastala nám chvíle nejbolestnější — loučení s Lúrdy. Dojemné, posvátné místo toto Marianské tolik upoutalo srdce naše, že nemohli jsme se téměř od něho odtrhnouti. Člověk zůstal by rád napořád v posvátných těch místech a neustále tam se modlil. Avšak nebylo pomoci, nastal okamžik, kdy museli jsme poslední »S Bohem« dáti drahým, posvátným Lúrdům. Ještě jednou napili jsme se ze zázračného pramene, ještě jednou shrnuli v jedno všechny tužby a přání svá a u vroucí modlitbě přednášeli je Panně Neposkvrněné. Ještě jednou a naposled líbali jsme vroucně skálu stopami Panny Nejsvětější posvěcenou, ještě jednou upírali zaslzený zrak svůj na dojemnou sochu Rodičky Boží — ještě jeden zrak svůj na dojemnou sochu Rodičky Boží — ještě jeden pohled k basilice, která jako bělostná labuť pne se nad jeskyní, ještě poslední »S Bohem«, — a pak pryč — pryč se slzou v oku — snad na vždy. Dítě odcházející z domu otcovského do daleké ciziny neloučí se tak těžko s drahou domovinou, jako my jsme se loučili s tímto předrahým místem Marianským. Stále a stále ohlíželi jsme se odcházejíce roztouženě ještě zpět, až konečně zmizela nám s očí posvátná jeskyně, zmizela i velebná basilika na skále, vysoko postavená — a nikdy, nikdy snad již v životě nespatříme předrahé dojemné toto místečko, jež Matička Boží si vyvolila, by tolika zázraky projevovala mateřskou Svou lásku ctitelům Svým! —

Doma zaplativše za nocleh a stravu a sebravše zavazadla jakož i bedničky, jež domů jsme odeslati chtěli, ubírali jsme se provázeni krajanem p. P. Nelibou a naším srdečným domácím na nádraží. Šli jsme v čas, abychom bedničky své před odjezdem na dráhu ku dopravě podati mohli.

U nás bylo by posílání balíků po dráze bývalo hříčkou; avšak ve Francii, kde nemohli jsme se dorozuměti, a kdež jsou zcela jiné předpisy o dopravě přes hranice než u nás, působilo nám to hrozné obtíže. Nebýti obětavého krajana našeho dp. P. Neliby, jenž nám nejen vše tlumočil, co železniční úředník na nás při podání bedniček žádal, ale i, když již byl čas odjezdu, a my s podáním hotovi nebyli, ochotně se nabídl, že nám vše sám obstará, bychom jen spokojeně odjeli, — nebýti tedy obětavosti jeho, nevím, zda bychom byli vše vypravili — ještě při tom byli bychom zmeškali vlak.

Rozloučivše se tudíž co nejsrdečněji s milým krajanem i s naším dobrosrdečným domácím, a poděkovavše jim za úslužnost jejich, vsedli jsme na vlak, jenž nás za několik okamžiků unášel již pryč, z posvátných Lúrd, jež za krátký čas pobytu našeho staly se nám takřka druhým předrahým domovem, pryč od milované Matičky naší nebeské, Neposkvrněné Panny Marie Lúrdské. S bolestným pocitem pohlíželi jsme ustavičně oknem zpět jako na ztracený ráj, až zmizela na vždy zrakům naším i ta špička Lúrdské basiliky. »S Bohem, krásné Lúrdy! S Bohem, Panno Neposkvrněná! Zdrávas, Zdrávas Maria!« Tak vzdychala duše naše na rozloučenou; a v srdci našem ozývalo se v okamžiku jediné přání. »Kéž bychom ještě jednou v životě zavítati mohli na vzácné, posvátné, nezapomenutelné místo toto!«

(Pokračování.)

Nad Prahou.

Kamenné moře domů,
věže k obloze spjaté,
krásná jsi, zlatá Praho
v sluneční záři zlaté!

Za májového jitra,
kdy hlaholí z tvých věží
ranní modlitba zvonů,
jsi jako dívka svěží.

Za poledne, kdy znojem
jest mnohé čelo zpráhlé,
zas jiný obraz skytáš
v prostoře neobsáhlé.

Od vltavských kdy břehů
z večera mha se valí,
toť rouška, do níž k spánku
tě vodní víly halí . . .

Leč královna když noci
rozestře plášť svůj hvězdný
nad tebou, ztichlá Praho,
budívá obdiv bezdný.

Pak velká jsi a tichá,
tak památná a slavná,
jsi přítomnosti drahým
odkazem od pradávna. —

Kdy na ztemnělé řece
odlesky světel září,
jsou jako stopy slzí
na velebené tváři. —

Ať v bílém zimním plášti,
ať v rouchu smaragdovém:
vždy jevíváš se, Praho,
v půvabu věčně novém!

Mocně-li zahlaholí
zvon katedrály Víta,
kéž velebnými tóny
zas lepší dobu vítá . . .

L. Grossmannová-Brodská.

Staré vdavky.

Kulturní obraz ze staré Prahy z roku 1567—1568. Napsal dle pramenů veřejných
ADAM CHLUMECKÝ.

(Pokračování.)

II.

Stará Důra dostala kopu grošů míšenských a byla spokojena. Budějický nerad se předal! Ale, slíbil, slíbil! Žena již měla dávno bídu a jsouc veselá, chtěla si udělati »dobrý pondělek«. Vždyť byl masopust a v městě bylo jak v mraveništi. Mhla spadla, vítr se obrátil, slunce vyskočilo a hřálo. Dělalo se pomalu jaro a nad Petřínem se ozývali první skřivani. Tam ten strach! Tam ty přímorky! V ulicích vysychalo bezední báhno a na suchých smetištích a po haldách dřeva u stěn se slunily děti. Mezi oběmi stružkami valili se hustými stoky rozpustilí synkové pražští — »pod dlouhým pírem s dlouhým rapírem a nemajíce čeho dělati, zpívali odrhovačky a dobírali si lidi. Tu a tam zaburácel křivou ulicí »kotcí vůz« s hodovníky a pacholata polonahá za ním i před ním, vřeštíce, aby jim hodili koláčů. Bylo veselé živobytí!

Kdežby si ho Důra nebyla dopřála? Chtěla za dlouhou dobu také něčeho užíti! Ale šaty, šaty! Měla jediné lepší do kostela a mezi lidi. Chyba, byly hodně obnošeny a vody dávno neviděly! Popadla černý fértoch ucouraný a zanesla ho k barvíři. Potom pospíšila k vodní věži u mostu a vymáchala na zakázaném haltýři baňaté rukavce a žlutý obojek — shlížejíc se s hrůzou, nečíhá-li někdo — špatně by se jí to vyplatilo! Bryndat vodu užitkovou!! A zase domů — ke »Zlaté ovci!« Na pavlači do dvora to pověsila na provázek a sušila, pak tužila a žehlila, strojila opleči facalit a roušku s květy za hlavu, a když byla hotova, byl večer. Běžela k barvíři pro fértoch. Dala od barvy a vyválení dva groše pražské a měla výpravu v pořádku. Peníze budou, a my nebudeme, a člověk, maje na krku kopu starých let, musí se pospíchati, aby ještě něčeho užil, než mu přátelé půjdou ke »Třem kosám«— o rakev! Tetka si přála a hledíc na své šaty, pověšené v koutě na krakorci, dupla si: »Pozvu koláčnice od mostu a od ratouzu a vyhodíme si z kopýtka!« Báby nasmaží koblížků, a já opatřím pálené vody. Šalomoun nás povozí po městě! To bude merenda! — A rychle na sebe vtrhla hazuku zelenou a zavázala obnošený čepec pod krkem a pospíchala k Markétě. Měla chudý »kotec« u mostní věže, se strany, kde trčely hromady dřev, opřených o zeď, a ležících u branky k vodě, za haldami kamení a cihel. Tam v koutě, v zátiší sedala koláčnice do klekání a měla dobrý trh. Jak byla ráda, že Důra tolik zboží zakázala! A co by ještě objednávala u jiných?! Zmůže to s Martou sama! Jen když má groše na dlani! Napeče, nasmaží, a zítra si spolu pohoví! Jakživa se nevozila pansky po Praze! Pozvou si ještě paní Annu Pýrovou a Fukačkovou — samy koláčnice a polivečnice, a zavřísknou si na voze vesele! Marta posedí u koláčů, a bude prodávat — jen aby jich polovici nesnědl ženich! Vavřík se rád nakrmí zadarmo! Zná ho lenocha! Inu, Kocour je Kocour! A Důře zasvítí oči: »Já bych mu dala Martu! Jen býti její matkou!«

»A co sní? Zakousli se do sebe. Kocour by mohl soukeničit — ale hned ho dusí prach, šlechta mu páchne, barvy ho porážejí a vzíti postav sukna a zanést ho na trh — má hned housera v zádech! Muky Boží! To je člověk — jak se říká, budiž k ničemu! Ten pracovat nebude! Teď by zase raději pacholčil. Ale, kdyby tak měl obcházet perníkové koně! K těm by se dobře hodil! Rád sladké! A Marta také tuze nedbá. Jen a jen se nastrojit, postavit se na pavlač, a hledět po lidech. Kozel by mne uchytil! Nevím, jaký to teď svět!«

»Ty již skládáš, ale abych ti přece něco poradila! Hleď, Roštík zase shání nevěstu. Ještě ho to nepustilo. Starý kornyfel!«

»Janek?! Janek Roštík?

»No a který jiný? Onehdy byl u nás. Bába Lounská nemůže žádné pro něho ulovit — škemral, abych mu něco našla. No, chce-li se kornyfel ženit, proč?! Slibuje, že dobře zaplatí. Nedal však ničeho. Měl by sice již mysliti na pokání a hledat království Božího — a nikoli nevěstu, má již kopu a deset na hřbetě, leč, co chuďas udělá? Sám se již neobslouží, hospodyně je mu drahá a bojí se jí, že ho obkrade, což tedy? Jiní se v tom stáří také ženili! A má peněz člověk jako železa! A je dobrák. Trochu přihlouplý, bude však ženu obíhat jak putička. Starou nechce, stará ho neobchodí, a s mladou je potíž. Kdybych byla tebou, řekla bych dceři: »Tam je hnízdo nad všecka hnízda teplé; Beř oběma rukama. Staroch časem umře, poručí ti groše a můžeš si pak vzíti bakaláře, neb konšele. O takové vdovy se svět pere! To bych jí řekla!«

„Ten člověk se mně nějak protiví! A k takovému děcko nutit?«

»Hm, proč?«

»Býval za ženskými tak splašen a kdysi — je to ovšem hodně dávno, kupoval si od ženáče ženu! Proto mu bylo řemeslo »složeno« a pozbyl mistrovství. Což již o tom nevíš? Od té doby se přichytil židů a lichvařil s nimi.«

»No, no, nebylo to tak hrozné. Žid se drží žida — a křesťan mu nevěří.«

»Jsi luterka, holoubku, a hledíš na víru jinýma očima, než já! To se přece nezapře, že Roštík nadháněl židům lidi potřebné a museli platit z kopy groš na týden. A když nezaplatili, museli připlácet rejčart — »rejčart« — úrok z úroků! A kdo nadehnal Jana Slovského Falhovi, aby mu zastavil ve stu tolarech zápony — stála prý 1300 kop míšenských, a pak jí nemohl dostati, protože se jí žid v noci zakrýval a spával pod ní! To se stalo v loni teprv a Roštík se při tom ohřál. Já na něho nedržím!«

»A jak je pobožný! Den ze dne na mši, a dává mnoho vosku do kostelů!«

»To je pravda!«

»A chudým také uděluje. U kostelů jich leží jako much, a Roštík nezamítne žádného. Toho dříve nečinil! A také již nelichvaří — a od té doby, co dostal pro židy bití, straní se jich a je docela jinačí. Je roztomilý.«

»No zlý a ubručený není a teplý je.«

»Sama bych ho neodbyla — ale překáží mně víra. I tobě by se hodil! A vím, že by tě s dcerou rád přijal. Co také Martě navyhlídáš? Není z lože poctivého a to víš, co to znamená! Takové ubožátko musí býti rádo, když se vdá. Ale, o tom si povíme ještě později. Teď abych zaběhla k Matuchům pro pálené vody.

»To je výborné. Běž a pospěš. K sv. Havlu není skok, a Matěj brzy zavírá, Matucha má sedmdesátery vody — a nejlepší je žahavková a kokoříková! Ty se na koblížky nejlépe pijí. Má je hned u dveří ve hnědých džbánech. Já je znám — jen povonět! A koho si najmeš s vozem — smím-li se tázati?«

»Chci jíti k Házům!«

»Třeba! Šalomoun chová mnoho koní a kotčích vozů. Je žid, ale člověk ho co chvíle potřebuje. Jsou přímorky na přímorky, a Ház je důkladný lékař. Ale, to ti pravím! Na lecjaký klepák ti nesednu. Máš teď zase hromadu výdělku, najmi vůz visutý s pěknými řemeny, neb na oblouku. Ten kotčí vůz zelený s červeným suknem je vycpán peřím a jízda na něm je rozkošné kolébání. To vypráví paní Pýrová. Ráda bych se na něm svezla, abych věděla, jak se pansky sedí a jezdí. Ale, šperloch ať pachole sundá, aby nás svět viděl, jak si hovíme!«

»A jaká, dala bys Roštíkovi tu Martu?«

»Kdo ví, bude-li ho chtít? Roštík by učinil lépe, kdyby si vzal něco v mých letech. Starý muž a mladá Lída — hotová bída!«

»Dobrá! Naději mám a po merendě se zeptám, co myslí? Jednu, neb druhou! Se starou přijde mladá — — a víš-li co, promluv dnes s Martou. Musím jíti. Zdrávi spali!«

A stará šerem večerním letěla jak vítr, až se uhřála. Byl teplý večer jak v létě. Sousedé si vyšli na rynk na procházku, lidé se vraceli domů z práce, řemeslníci odhodili nástroje a vyběhli před dům. Kdejaký kámen, kdejaká podrubní šije na chodníku, kdejaká lávka u stěny byla obsazena lidmi, kteří buď hovořili, nebo večeřili, jeden sedě na kládách, druhý u sudu, na haldě kamení. Byla-li pohoda, sedali v ulicích dlouho do noci, a veselí nemělo konce! — Pomalu se pozatmívalo. Stará Důra se bála tmavých ulic, nebo luceren veřejných nebylo, a louč v železných koších hořela tu a tam jen v »přímorky«. Běda člověku bez vlastního světla! Buď ho dopadli bijící a odvlekli ho pod věž staroměstskou — anebo se setkal s někým — také bez lucerny, jenž boje se lavek a šijí podrubních, nebo kadí s vodou na úzkém chodníku, šmátral halapartnou, nebo dlouhým rapírem, aby se o něco nezmrzačil! Nejedno oko se takhle vypíchlo a stávalo se mnoho neštěstí. Dopadla šťastně ke kupci »U Zlatého kola«, panu Jiřímu Bílkovi, koupila zázvoru a oleje, a zase, přeskakujíc stružky blativé, utíkala k sv. Havlu, k Matuchářům pro vody pálené. A setmělo se valem! Všudy tma jak v pytli! Z oken, v nichž byla většinou místo skla »mázdra«, světlo nepronikalo, toliko na staroměstském náměstí pod věží podpalovali ponocní v železném koši smolnaté dračky, aby na ně zlí lidé náhle ze tmy nevyskočili. A tak bídně se plazila kolem domů po křivých ulicích ke »Zlaté ovci«, kdež ve »sklepě« na podnebí, s okénkem na dvůr bydlela, a srdce jí strachem zabušilo, když náhle za

rohem zjevil se člověk s lucernou a klopýtnuv o hůl před podrubím, dal se do hrozného klení. — A věděl přece, že takových překážek je v každé těsné ulici dosti, aby vozy o zdi nevadily, nebo aby se po nich spouštěly sudy do šijí v »podrubí.« Jaký nevrlý člověk! Rychle se přitlačila do kouta za kamennou lávku a skrčila se, ani nedutajíc. Nestalo se jí jedenkrát, že od takových nedotklivců dostala v noci štilec, nebo zášíjek, až jí hlava brněla, a ještě ji čertu dávali na pamětnou, aby na ni nezapomněl. Seděla tiše jak pěna. A hle člověk se smýká úzkým chodníkem mezi stružkou, plnou báhna a mezi kůly, sotva se ve »starodávném« »šorcpelci« provleká, a zase zavadí o lávku a hromuje, ohmatávaje koleno. A svítě si, o co si narazil, postřehne bábu schoulenou a lekne se! »Toť čarodějka!« A chce ji uhodit kusem řetězu, jejž strhl v ulici u domu Ludmily Křížkovy. Vyskočila jako kočka, chtějíc mu škrábnout do očí — ale, v tom ho poznala a oddechla si. Byl to Kocour!

»Ani krve bys se na mně nedořezal, jak jsem se tě polekala«, jektala a zuby jí cvakaly. »Ty bys člověka zabil jako králíka! Ty hříšníku nedobrý!«

»A to ty jsi, Doroto? Sám jsem se tě polekal! Proč se přede mnou krčíš?«

»A kde jsi vzal ten řetěz? He, he, strhl ho kdesi v ulici? Ještě do nedávna visely řetězy v sedmdesáti ulicích po Staré Praze, a brzy nebude nijakých! Železo je drahé a lidem nenechavým se všecko hodí. Že se nebojíš o hrdlo?«

»Za takovou pletku?«

»Mezi domem Hrobčických a »Třemi kosami« jsi ho také sebral a dali tam nový. Rakovnická bečvářka ví, co se komu ztratí, a kde je zloděj. Ukázala na tebe.«

»To je msta, že jsem jí pomíchal »trandyrandy«, když si u nás chtěta vařit kouzla. Kdyby raději nelhala a nelezla po křižovatkách, aby jí rarach hlavu do týla nezakroutil! A nechme řeči — kam se chystáš? Jdu k tobě!«

»Svatá dobroto! Ke mně? A ty? Ty přece věříš jen Lounské a u Korbelů jsi jí nadháněl výdělek. Dej si pozor, ať se někdy v jejích trandyrandech nechytíš!«

»Poslal mně Budějický — — že ho ženidlo s vdovou přestává těšit. Nemá k ní žádné chuti. Kašle prý celou noc, až ji u cvočkářů slyšeti a lidé nemohou spat. A takový kašel prý vodí smrt a je nakažlivý. Onehdy v noci ji tloukl cvočkář na okno, aby přestala, že se všichni zblázní. Aby prý se oběsila a dala pokoj!«

»Oh, cvočkař má na ni dávno zlost! To je staré nepřátelství. Míval vedle dílnu, a Kristyna s nebožtíkem mužem by se byla usužovala! Celý den vzdýchal u výhně měch, kliště a krapáče, perlíky bušily! K zbláznění! Podali na radním domě žalobu, a cvočkař se musel z dílny odstěhovat pod zemi, do »podrubí«. Od té doby se na vdovu hněvá. To je to! Proto ho její kašel dráždí! Ale Janek ať se ho neleká! Uvařím jí koření a jemu upeku na rožni sušenou vlašťovku. Žena se vykašle, a pachole k ní po-

cítí chuť i lásku. Jen ať strpí! Snad by nechtěl tu kopu po mně zpátky? To by byla pěkná věc?! Snad by jí nechtěl?«

»Na to mne poslal, že ji máš vrátit — až jak se rozmyslí.«

»Svatá kdejaká! Nemám z ní, jak deset bílých penízů. Vše jsem dnes utratila. Taková drahota! Člověk starý se již ani nenají, ani nezahřeje! A ještě dlužím půl kopy kožišnici v »Celetné ulici« — půjčila mně na »drobný les pálicí«, abych nezmrzla.«

»Bude Budějický velice nerad!« Škrábal se mládenec za uchem.

»Řekni mu, že si nevidí pod nohy! A kdo mu ji zhaněl! Kdo mu jí závidí! Dám na to půli duše své, že cvočkář! Nikdo jiný! Snad mu nepočká — na Madli?«

»Cvočkařem je to! Byl u Korbelů za ním!«

»Mám nad tebou radost, že jsi tak upřímný. Dobře, že to vím, co umí cvočkař!«

»Má prý si raději hledět její sousedky. Bečáková celý den smaží na rohu ryby a pokroutky a při jiných se obživí. Člověk prý by nevěřil, co pánev za den přinese! Taková kamenná pánev s měděnou duší — a zazděná do zdi! Je to možná?«

»Oh, Bečáková má tolary! Není holečku k zahození, není, jak je Bůh nade mnou! Vysmaží mnoho. Má několik strávníků na celý den, a platí jí dvacet grošů pražských týdně. Není k zahození. Jen že paní Krystýna má dům nový, kamenný, se sklý — Bečáková má dřevěný barák, jenž pamatuje svaté paměti Karla císaře, ne-li otce jeho, Jana Lucemburka! Ale je to pevné. Kdyby se vdala a vzala si mladého muže, opravil by se dům a byl by jak nový. Ale Budějický se tam nehodí!«

»Proč by se tam nehodil?«

»Má již pomalu holou hlavu — a Bečáková se na pleš nepodívá, jak se jí taký člověk protiví! Janek je malý, tlustý — — a ta je chuděrka jak tyč a sucha jak trn! Kdyby šli spolu do kostela, vybíhala by za nimi děcka ze smetišť, dělajíce před nimi kotrmelce. To již tak bývá, ubírá-li se takové manželstvo ulicí. A Janek mluví hlasitě, až člověka v hlavě štípá — a Bečáková jen šeptá. Je taková tichá. Ale na paní Kristýnu byl mohl křičeti do vůle. Je přihluchlá a má ráda řeč jádrnou. A je tak veliká jako on. Ti by se k sobě hodili, jak vejce k vejci, a dejž to pán Bůh, abych to šťastně spřadla! Ale k Bečákové? Tam bys se hodil nejlépe ty! No nesmýkej se, já vidím dále než ty! Snad mne tím řetězem nestřelíš?«

»Mám nevěstu a nestojím ti o jinou!«

»To je dětská láska! Co s ní počneš? Není k ničemu — a nebude již! A je-li děva z lože nepoctivého, co to dá práce, než páni dají povolení, aby se vdala. Jsou to pravá ubožátka, co se rodí v nepoctivém loži!«

»I však za tebou se poctivosti vláčí! Utekla jsi muži za luterským knězem, a běhala v mnišské kápi, aby tě lidé nepoznali! A dobráka muže jsi utrápila. Stará klekance! Abys věděla! Hltej, máš nadrobeno!«

»Všecko zlatá, co jsem měla dělat, když jsem se k pekaři nehodila? Nerozuměla jsem tomu. Zahleděli jsme se spolu do sebe

a domnívali se, že jsme pro sebe stvoření! Teprve po svatbě se nám otevřely oči a viděli jsme protivu. Takové manželství je jako hrách neslaný. Nahodil se jiný, a smál se na mne, byla jsem pošetilá a prchla jsem za ním. Ale škoda řeči! Vezmi si Martu — až se jeden druhému znechutíte, třeba ti dá také — dobrou noc! Jen se zeptej její matky, jak se ráda postaví nastrojena na pavlač, hledíc po lidech a pasouc na bohatých syncích oči! Je líbivá a ráda se líbí, nerada však pracuje. Co by z vás bylo?! Kde máš člověče oči? Kdo má z manželství tak hořkou zkušenost, jako já? Hněvej se, nebo ne, ale já ti pravím: K Bečákové se hodíš lépe! A až se střevíc sedére, koupíš si z brusa nový, pohodlnější a lahodnější. Oh mládenče, duše moje, nech si říci, zapomeň na Martu — dohodím ti Bečákovu — a to tě stojí kopu grošů. Vzala je voda! Zkusme to!«

»Tak náhle to nebude!«

»No, no, snad mně nechceš utéci? Zabavit mne po tmě a nechat mne zlámat váz!? Nejsem už beztoho chromá? Nežertuji!«

»Chromá, chromá! To je památka za dohazovačství! Dobře ti tak.«

»Tak svět holečku odplácí! Ale zaveď mne se světlem k nám, a ještě ti něco povím. Budeš mně kdysi povděčen. Pojď, pojď, ať mne »škaryanté« nechytí a neposadí, že nemám s sebou lucerny! A nespěchej tolik, ovečko moje, a poslyš! Právě jsem mluvila s matkou Martinou. Víš dobře, že ti dcery nepřeje. Nač se za ní cpáti? Stará stárne a ráda by viděla mladou zajištěnu. A mladá nezahodí. Z tebe naděje nesvitá — — nediv se, že se obě ohlížejí, kde je chléb hotový! Marta si vezme asi usedlejšího muže od Koňské brány. Ale, Bože, hřích mně odpust, neměla jsem ti to říkati, aby nebylo pohoršení! Hrom do plýtké huby! Ale již je to venku. Před tebou stará mlčí!«

»Nelži, babko, nelži, Marta není jidášská! Nemá nikoho za lubem!«

»Kočkaře, kočkářský! Co se zlobíš? Pravím, že má a má!«

»A koho, koho?«

»Takého vdovce! Starého, bohatého, jednou nohou v hrobě. To by se tak shodilo! Tobě umříti bába, a jí děd — jak byste se mohli poscházet a zase býti svoji! Měli byste více zkušenosti a majíce grošů na čtvrtce a na skříny, smáti se světu. Máte oba bídu, nač si nepomoci? Hle, chodíš v rozervaném kožiše jak ležec u kostela.«

»Ten jsem si právě na kůlu roztrhal, a nemám než ten. Koupil jsem ho v židech u Žahnana Turka. Rarach mě byl zde dlužen!«

A žena, podpírajíc si boky, pichlá ho očima: »Hm, kdybys viděl, jaký má kožich Bečáková po nebožtíku! Koupila ho také v židech muži ke svátku. To je kožich! V celém cechu soukenickém ho nebylo, a není ho v žádném cechu na světě! Čistý bobr, jak zlato! A ty chodíš otrhaný jak ti dva konšelé, co přišli z venku žebrat na oheň! Celá ulice se smála. To by z tebe byl jiný konšel, kdybys se do Bečákova bobrováka navlékl! Šat dělá člověka. Hotový rychtář! — Jen ti ještě dáti žílu do hrsti! To

by žebraví vojáci vyvalovali oči, a nechodili by a nebalamutili by dobrých lidí: »Hle, jdu z turecké vojny, pozbyl jsem ruku, tomuhle vyřezali jazyk! Dejte lidičky groš, ať se najím a zakryji nahotu! A sám podvodník! Takovou žílu na ně, když se večer s ženkami rozeskáčou v krčmách! No, no, jsme tedy tady! Co říkáš, Kocourku?«

»Jsi hrozná treperenda! Mám z tvé řeči hlavu jako koš!«

»A nedáš-li na mne, budeš ji míti jak ten soudek nade dveřmi u paní Kristýny! Ale, pak mně nechoď kňourat a jdi k Lounské! Ale je ti líto několika bílých peněz! Taková míšenská kopa! Za jeden večer ji s Martou při kejdech proskáčeš! A tak vyřiď Budějickému, že mu pozítří ráno donesu kouzlo a půjdu k paní Kristýně — anebo s ní promluvím, až půjde ráno na mši. Na Bečákovou ať zatím nemyslí, nehodí se k ní. A což, nemám se ti pak stavět u Bečákové? Há? Marta je jista jak voda v koši. Tam už ani nechoď. Nabéreš cedníkem!«

»A půjdu tam ještě pozítří po práci — a tobě i staré na vzdory!«

»Pánečku, pánečku! To se tam jistě srazíš se starým!«

»Nevím s jakým? Marta žádného nezná. Koho míníš, je-li tomu tak?«

»No tedy Janka Roštíka, od Koňské brány, znášli ho?«

»Toho vydřiducha? U toho má matka sloužila šest roků, a že někdy nějaký »ostrý hrnec« nebo mísu rozbila, řekl, že mu škodí, že ho přivede na mizinu a nevyplatil jí ani haléře! Děd s ní byl na rathouze a pohnal ho k pořádku — a hle, lichvář měl pravdu! Páni mu přisvědčili, že si škodu smí hradit — a tak jí za šest let ničeho nedal! A toho by stará Martě podstrkovala?! Přisámbůh, toho nebude! Tolik křivdy od něho nesnesu a pomstím se mu za matku i za sebe! Běda hříšné kůži!«

»Nevrč, bloudku! Již zase máš kočky v hlavě? Kdyby Marta nechtěla, opovážil by se? Nemusel by se báti posměchu — anebo tebe, takého divokého Kocoura? Nech je, nech! Jak vy mně, tak já vám! Nestojíte-li o mě již, nestojím o vás také! Ohlížíte-li se jinde — ohlédnu se také! Tak bych mluvila na tvém místě! Pro jedno kvítí slunce nesvítí. Teď každý hledí, aby sedl do tepla! A blázen by se divil! Jsou zlé časy.«

»No nelžeš-li, a ohlíží-li se až ke Koňské bráně, již mne tam neuvidí tak brzy! Ale přesvědčím se ještě. Vyspi se nazdravo!«

»Dohodím ti — zlaté prasátko! Vzkaž doma dobrou noc!«

A člověk všecek nešťasten, zoufalý, hrabal se mezi stružkou a mezi kůly jak slepý, naráželo na vystrčené šije a lávky a proklínaje. Je to možno, aby ho Marta zradila? Aby mohla býti bez něho? Kolikráte mu říkala, že kdyby ho neměla, zbláznila by — anebo by skočila do vody! Je to možno, aby se shlédla starému lichváři? —

V hlavě mu vířil požár! Chtěl věděti jistotu. Kvapil přímo k mostecké bráně, ke kotci Markétinu. Večer tou dobou tam byla vždycky Marta s matkou, pomáhajíc jí zboží vyprodati, anebo zanésti se stolcem a s krabicemi domů. Tam ji najde a otáže se jí, je-li mu věrna, nebo, prodala-li se za jidášský groš lichváři.

A běžel z ulice do ulice, kolem dřev a ospalých nočních ležců, kteří na něho vykřikovali: »Který kornyfel nenechá chudých lidí v pokoji? Vstaňte, holoubci, a dejte mu pamětné!! — A za chvíli narazil na jiné ještě hrubší, nebo na psy, kteří přeskakovali ohrady, a doráželi na něho. Jakoby se celé peklo bylo spiklo proti němu, aby mu cestu překazilo!

Ale nedbal, nedal na nadávky, nevšímal si hafanů, jakoby se ho nic netýkalo. Žárlivost a strach ho opanovaly a hnaly tupě dále, dále. A všecek utrmácen, upocen, dopadl k mostecké věži, u níž v železném koši hořela vesele louč, a plamen příšernou záplavou šeřil do křivých uliček, nad nimiž trčely žlaby a břevna s kladkami, rozkládajíce po stěnách a po dlažbě pitvorné stíny. A zabořil ke koláčnici. Zaslechl bodrý hovor. Markéta měla jistě štědrého hosta — že se tak smála a rozplývala samou zdvořilostí: »To mne těší, že ti tak chutnají! Vždyť je pekla Marta! A to ví celá Praha, že takových koláčů nenapeče žádný! Ani Pýrová, ani Fukáčková, a proto k nám na ně chodí i Esthera až z Nového Města!« —

A host, nějaký staroch, žmole koláč, odpovídá úlisně: »To není lichota! Takých koláčů nenapekla ani paní Flanderková, a tu volali přece i k primasům, měla-li býti pro pány z ratouzu tabule! Nebyl jsem sice dávno na nich — ale dnes mně to nedalo pokoje! Jářku, koláče od krásné Marty jsou mlsem, jsou požitkem, a spíchal jsem, zda vás obě ještě zastanu! Tvou dceru bych do zlata zasadil!«

A lichota neměla konce, dokud staroch koláčů nesnědl! Kocour pohřížen ve svůj zármutek, zkoumal, zda by člověka poznal po hlasu, ale nemohl. Náhle se koláčnice sbírala domů, chtíc Martě naložiti břímě na plece. Ale staroch rozpovídán a zdvořilostí potěšen, vyrval děvě těžký uzel, řka: »Zlatoušku, ani nevíš, jak rád ti posloužím. Nechej mne, přijdu častěji!«

»Budeme tě rády viděti,« smála se Marta, jak hrdlička. »Jen přijď zase, posloužíme ti dle chuti! Ach ty jsi tuze hodný! Co bych se byla nahmoždila.«

Stál skrčen za haldou dřev a koláčnice šly kolem něho. Kdo jí nese uzel? — Kdo? Ehle! Roštík od Koňské brány! Snad přišel jen náhodou? Snad schválně! A Kocour zaťav pěstě, potácel se domů. (Pokračování.)

In memoriam.

(Památce P. Jana Süssa, domského vikáře v Olomouci).

Mrazné větry dují do hřbitovních thují,
kalné slunko smutně vyšlo nad obzor;
zem se otevřela, trosky Tvého těla
aby jala v lůno rodných Žďárských hor.

Růžolící, smavý, jinoch smělé hlavy
před lety si vyšel hledat žití cíl,
v srdci drahokamy, vyšších tužeb plamy
v duši tvé jsem hořet' záhy ucítil.

Bez žalu a bolu šli jsme kousek spolu,
kořili se světa hrám i pozlátku,
v jarních nocí šeru v stínu Belvederu
bájili jsme smavou máje pohádku.

Pod klenbami Týna, kde se duše vzpíná
v nadoblačné výše před Věčného stan,
nad Vlastí jsme lkali, Bohu přísahali:
život náš buď její službě věnován!

V staré Prahy kráse duše rozvila se,
v svatovítských klenbách bouřně toužila,
aby věrou svatou, láskou k Bohu vzňatou
mysl národa se znovu vzkřísila.

V drobných pracech denních i v jinošských
sněních
ruku v ruce šli jsme krátkým jarem svým,
jak dvě ratolesti, které vedle cesty
kynou utěšeně vonným okvětím.

*

Zmizel Jsi mí záhy, v jiné žití dráhy
zabočil Tvůj křepký, odhodlaný krok,
jako křižák mladý vstoupil's v kněží řady,
nepřátelův Krista bdělý, mužný sok.

Každý v jiné četě přece k stejné metě
životem jsme dále spěli ku předu,
občas při oddechu pod hostinnou střechu
sešli jsme se v lásky tklivou besedu.

A dnes, druhu milý, zvony hlaholily
na poslední naše v světě setkání — —
v stínu dumných borů pod Zelenou Horu
na Tvou slední cestu zvony vyzvání . . .

Zubožene tělo zde už dotrpělo,
čistý duch Tvůj v rajské luhy povolán;
tam, kde Eden zkvítá, sluhu svého vítá
v slávě nevýslovné dobrotivý Pán.

*

Dřímej tedy sladce v rodné zemi matce,
kterou's vždycky celým srdcem miloval,
Když zde luhy zkvetly v jarní úsměv světlý
i když zimní vichor stromy lomcoval.

Lásky oheň svatý, kterým's chudé chaty
v smutných horách našich něžně objímal,
v jara sladkou dobu v květech Tvého hrobu
bude lásky dechem vonným hřáti dál.

*

V seminářské celle toužil's kdysi vřele,
abys mohl doma slavit Štědrý den, —
budou letos lkáti sestry Tvé i máti,
až se bude pět, že Kristus narozen.

Ale Tobě, drahý, za věčnosti prahy
slavně kyne letos vánoční ten čas,
s pěvci betlemskými zpěvy andělskými
bude »Radujme se« zpívat Tvůj též hlas.

V nebes svatozáři před Beránka tváří
na druha si vzpomeň, který s Tebou šel
s poutnickou kdys brašnou, cestou příkrou, prašnou,
s Tebou v bouřné noci k věčným hvězdám zřel...

Jan Karník.

František Jaroslav Vacek-Kamenický, kněz-básník.

Řeč faráře Vlastimila Hálka při slavnostním večeru, který pořádala dne 28. září 1906 Literární sekce družstva »Vlast« na oslavu stoletých jeho narozenin.

(Dokončení.)

Na to se stal Vacek farářem v Merklíně u Přeštic od 21. listop. 1844 až do podzimu 1845. V tomto roce slavil v den Zjevení Páně ve farním chrámu Merklínském tisíciletou památku pokřtění 14 českých vladyků v Řezně slavnostním kázáním, mší sv. zpívanou s »Te Deum« a po něm zvláštní modlitbou na poděkování Bohu, že »nad naší milou a drahou vlastí českou světlo víry křesťanské dal vyjíti.« Tak poznamenal v pamětní knize. Dle zanechané památky bylo prý v Merklíně jeho »působení tiché, v duchu sv. církve. Skládal tu času přiměřené modlitby, po mši sv. neb odpoledne po požehnání se je s lidem modlíval. Pozdější děkan a arcikněz domažlický † Jan Žilík v Merklíně zavěsil jeho podobiznu ve farním sále k jeho předchůdcům.

Když Frant. Jar. Vacek-Kamenický r. 1845 ustanoven byl za faráře blovického a 21. září se tam z Merklína stěhoval a když viděl slávu, s jakou byl v Blovicích vítán, když na slávobráně četl uvítání:

Vítej nám v rozkošné dnešní době
A vždy laskav s námi přebývej,
Citů vřelých hojnost tobě kyne,
Ejhle přejem' jednotu jen sobě
K nám vždy laskav s námi přebývej,

přece napsal tato památná slova: »Loučení mé s osadou merklínskou bylo mně bolestno; neboť jsem tam byl velmi spokojen a šťasten; a proto jsem se s těžkým srdcem odtud ubíral, nemoha se při odjezdě svém hlasitého pláče zdržeti. Pro mne každé stěhování, byť i na lepší místo, mělo vždy něco tesklivého a smut-

ného; a přestoupení na nové stanoviště s větší odpovědností a starostí spojené pohrouží mne vždy do vážného rozjímání. V takových okolnostech rozličné a podivné city a předtuchy střídají se v srdci lidském, takže si pomyslí: Kdo ví, jak se ti tam povede? co tam na tě čeká? jaké nesnáze? jaké trpké zkoušení? jaké smutné přesvědčení? Nebo čím dále a výše člověk ve zdánlivém a t. zv. štěstí postupuje, tím méně spokojen bývá: »Ne to, co se stkví a chřestí, ale skrovné — to je pravé štěstí!« S takovými a těm podobnými myšlénkami ubíral jsem se z Merklína k Blovicům, kde jsem byl slavně uvítán, až se to zdálo pro mne přílišně mnoho. Při takových příležitostech, když od nestálého lidu někomu sláva se děje, snadno a bezděky připadnou slova: Hosanna a Crucifige! Ukřižuj!«

Uvítání Vacka v Blovicích bylo velice slavné. Banderium, magistrát, cechy, lid, školní mládež a sám patron v uniformě maltézského rytíře jej vítali. Tento ve své řeči uvedl, že již po mnohá léta si přál, by mu mohl tuto faru propůjčiti. Rok po přistěhování se do Blovic stal se tu Vacek prvním děkanem 29. května 1846 a roku 1859 vyznamenán byl hodností biskupského notáře.

Děkan Vacek věnoval se celým srdcem duchovní správě, škole a dobročinnosti. Jednak chudým dětem kupoval pomůcky pro školu, řemeslníkům do začátku půjčoval, jednak nemocné vyhledával. Ke svým kaplanům byl otcem, začež tito naň vděčně vzpomínali. Sám těšil se zvláštní přízni a důvěře nezapomenutelného biskupa-vlastence Jana Valeriána Jirsíka.

Vacek cítil s lidem jeho bídu, jeho neštěstí, i snažil se všemožně mu pomáhati. Každý pátek přes 100 chudých buďto sám poděloval anebo jménem jeho kostelník. Když vypukl hlad, dal, ač věděl, že z toho mnoho užitku míti nebude, zavážeti a rovnati bařinaté louky, by měl lid výdělek a zaměstnání. Když po válce r. 1866 pro svízele toho roku a zvláště pro neúrodu velmi zle chudým bylo, děkan blovický staral se o své domácí chudé způsobem, který věčné paměti hoden jest. Po několik let byl střádal, aby někdy při své churavosti snad i nedostatku ve stáří trpěti nemusel, zvláště když by těžká a třeba i dlouhá nemoc vyžadovala velikých vydajů; nastřádal pomalu 600 zl. Ale když viděl nouzi osadníků svých, dal stavěti zeď kolem děkanské zahrady a dal rovnati a kopati na polích a lukách, aby chudí práci měli. Celých 600 zl. vynaložil na tyto práce, o kterých dobře věděl, že on sám nevezme z nich užitku. Chtěl dle možnosti zmírniti bídu svých osadníkův a na to vynaložil všecko, co měl. Chudí rakaři nalézali v něm stálého odběratele.

O skromnosti, pokoře a dobrotě Frant. Jar. Vacka-Kamenického svědčí i toto. Kostelník Josef Fiala byl ode dávna prvním radním a nebyl-li ve schůzi obecního výboru měšťanosta přítomen, předsedal tento sám, — a tak mimoděk předsedal i samému děkanu Vackovi. Leč, jak sdělil blovický kaplan P. V. Petr, on nikdy se proto nezamračil, ale říkával žertem: »Tady poslouchám já vás, a v kostele zase vy mne.« Když k obědu bylo něco lepšího,

často prý zavolal na téhož kostelníka, zvaje jej přívětivě: »Josefe! pojďte s námi na talíř kolčavy.«

Vacek-Kamenický věděl dobře, že studující jsou naději vlasti, a proto podporoval chudé, nadané žáky, z nichžto zvláště k dikům mu byli zavázáni, bohužel již zemřelí: Th. Dr. Velhartický a MUDr. Fr. Novotný. Jednou přišel k Vackovi na návštěvu dobrý přítel. Vkročil na dvůr děkanství blovického a s podivem patřil na Kamenického, jak smlouvá se s řezníky o cenu pěkné jalovice. Když přítel vyslovil svůj podiv nad tím, kde se tomu naučil, odpověděl: »František (Dr. Novotný) v Praze potřebuje peněz, musím mu poslati.«

V Blovicích založil zpěvácký spolek, jehož starostou byl po více let. Při deklamatorních a pěveckých zábavách v »Panském domě« přednášeny byly vedle jiných práce jeho. Též ve svém obydlí pořádal podobné pěvecko-literární večery.

Roku 1844 vyšly tiskem kníž. arcib. knihtiskárny v Praze od Vacka »*Lilie a růže*« a roku 1846 ve větší sbírce u Jar. Pospíšila. Jest to přes půldruha sta znělek, jimiž chtěl básník oslaviti všecky znamenitější doby z dějin českých.« Probral momenty od příchodu Čechova na Říp až k smrti Břetislavově, ale druhou část zamýšleného díla překazila smrt. Láska k vlasti, potřeba svornosti, potřeba národního uvědomění, nadšení z pravé osvěty — toť jsou přední devisy básníka »Lilií a růží«. V první znělce praví básník, že Bůh i Slávům vedle jiných národů vykázal velký okršlek země, aby jej osadili a vyrostli u veliké plémě. Připomíná častou nesvornost, ale doufá, že šlechetnou snahou a ne mečem dočká se národ příznivějšího obratu. Verše jsou značně hladké a pružné v před stoupající, ačkoli poněkud formální jejich sevřenost překáží epickému, širokému toku.

Naději v lepší budoucnost u věci národní projevuje III. znělka:

Opozdili jsme se — ale máme
utěšenou za to naději:
snahou šlechetnou že slavněji
daný Bohem úkol vykonáme.
Neb co jiní dovedli, již známe;
naše dílo půjde snadněji;
v ujeté před námi koleji
s ourazem se žádným nepotkáme.

Jinde přeje si, aby vlast naše měla dcery věrné, krásné, vznešené, jako byla Libuše, líče krásu její.

Básník žádá si věšteckého ducha Libušina, aby mohl nahlédnouti v budoucnost své vlasti, procitne-li ku blahu nebo k strasti? Žádá sv. Václava, aby u trůnu Páně ještě více miloval České plémě, a líčí ctnosti sv. Vojtěcha.

Když Spytihněv dán do zástavy, bolně mu bylo — odcházeti z drahé vlasti, a tu básník povzbuzuje, že nemá nám býti lhostejnou kterákoliv země:

A kdo vlast svou za zem každou mění
lehkovážně, ten co povrhel
vymazán buď ze svého pokolení:

zasluhuje', aby bez památky
zapomenut v zemi cizí ztlel,
jenž co zrádce opustil své matky.

Vacek-Kamenický podporoval každý projev vlastenecký a pozoroval-li někde plápol vlastenectví, spěchal ihned a pečoval, aby neuhasl, nýbrž šířil se co nejvíce. Za doby jeho počaly české divadelní společnosti své pouti po vlastech českých. Roku 1861 zavítalá společnost páně Zöllnerova do Plzně. Ve feuilletoně »Čecha« z r. 1881 čís. 35. čteme o tom: »Ale ještě tenkráte bylo potřebí, mělo-li se městské divadlo o českých představeních naplniti, by do Plzně častěji zavítali vlastenci okolní. A tu jednou přišel do divadla i náš nesmrtelný pěvec Vacek-Kamenický. Bylo 26. června 1861. Sotva že se o tom roznesla zvěst mezi námi studujícími, již jsme se všech stran, zvláště my abiturienti tehdejší, chvátali do divadla, bychom jako na rozloučenou Kamenického ještě jednou viděli. Zde jsme provolali »Slávu«, obecenstvo vpadlo, zanotovali jsme rozjařeni »Kde domov můj?«, všichni povstali a ještě dnes vidím dobrého Vacka-Kamenického, jak touto nepředvídanou ovací mile překvapen byl a jak nám děkoval, od jednoho ke druhému kráčeje. Druhého pak dne, by plápol vlastenecký pochválil a roznítil, Vacek zaslal studujícím básničku.

Vacek vydal též roku 1861 tiskem J. M. Schmida v Klatovech »Kytici ke studentské besedě v Klatovech« dne 29. července. Roku 1862 sepsal »Besední čtení« a mladým vlastenkám starý básník, jak sám praví téhož roku, uvil »Besední Kytici«. Dále vydal u K. Maasche v Plzni »Píseň věrné dcery« a »Píseň vlastenky«, z nichž čistý výnos věnován na pomník Boženy Němcové.

V Blovicích vydal dvanácte znělek »Sv. Václav«, »Besední kytici«. Roku 1861 uveřejnil v Mikovcově »Lumíru« 10 písní jako ukázku z nového vydání písní.

Vacek-Kamenický byl prostřední velikosti, těla silného, chůze volné, vážné, výraz obličeje byl mírný a usměvavý; modré oko projevovalo dobrou povahu — vlasy měl prořídlé, z části sešlé. Znal italsky, francouzsky, poněkud anglicky a polsky. O korunovaci císaře Ferdinanda měl náhodou příležitost mluviti v kostele sv.-Vítském na pobídnutí hraběte s papežským nuntiem Alfierim o české koruně, meči sv. Václava a jiných památkách českých.

Ovšem žil Vacek v oné idyllické době vlastenectví českého, které mělo pietu k náboženským citům katolického lidu a nehlodalo na nich. Jak se doby změnily, známo všeobecně. Rozdíl situace nynější a tehdejší velice trefně charakterisuje dopis † faráře z Noutonic Fr. Blažko, jejž zaslal k sjezdu »Vlasti« roku 1906 v Jindř. Hradci. Uvádím jej doslovně na tomto místě:

»Družstvo Vlast má mezi jiným také tu nemalou zásluhu, že nás české kněze svým působením pamatovalo, že národu svému nejlépe prospějeme, když budeme v první řadě kněžími a teprve v druhé řadě vlastenci, t. j. když národu svému hájiti budeme slovy i vším životem svým nejprve víru jeho katolickou, pak teprve jazyk jeho.

Tuto zásluhu družstva Vlast nedovede oceniti dnes mladší pokolení kněžské, ale ovšem my starší, kteří po léta byli jsme

samá politika a vlastenčení, náboženství však muselo se spokojiti s časem, který nám vybýval, a toho z pravidla moc nebylo.

Přiznávám se upřímně, že jsem také byl v řadě takých kněží, a to vždy v řadě první, ale že to bylo stanovisko pochybné. Vděk národa jsme nezískali a náboženský život na osadách našich jsme poškodili. Prohřešovali jsme se proti příkazu božského Mistra svého, kterýž dí: »Jedno sluší plniti, druhého pak neopomíjeti.«

Za tuto zásluhu, kterou si družstvo Vlast o mnohé z nás českých kněží získalo, tímto z hlubin srdce svého děkuji. V první řadě jeho zakladateli dp. Tom. Škrdlovi, v němž jsem vždy spatřoval nástroj Prozřetelnosti Boží. Bůh žehnej družstvu Vlast ve všech jeho snahách a prácech na uhájení naší katolické víry, oživení pravého křesťanského života i lásky křesťanské.«

Od r. 1868 počal Vacek churavěti a za rok počátkem března byl stav jeho beznadějný. Skonal 23. března 1869. Pohřeb konán byl 25. března na Zelený čtvrtek, kdy právě připadl svátek Zvěstování P. Marie. Sjeli se tu ctitelé jeho z Prahy, Plzně a celého Blovicka. Pěvecký spolek »Kamenický« zapěl truchlou píseň »Hodina smrti.« Průvod vedl vikář Nepomucký Jan Kratochvíle s 18 duchovními na hřbitov, kdež pěvecký spolek zapěl píseň dle nápěvu: »Kde můj je kraj? složenou Vojtěchem Bělohrobským:

Kde Tvůj je stan, o otče náš?
v něm poslední svůj pobyt máš.
Provázela Tvá láska nás
ve strasti vší i v každý čas,
teď my Tě smutně provázíme,
pro Tebe proud slzí cedíme,
a bol hluboký v ňadru všem
je lásky naší ohlasem.
Zde jsou hroby svěřenců Tvých,
a v nich tlí ostatky jejich.
Ty učil jsi je Boha znát
a vlast i národ milovat,
teď v středu povděčného plémě
si odpočiň a zdřímni jemně,
kéž netlačí Tě rodná zem,
již milovat jsi hlásal všem . . . .«

Jmění po sobě Vacek nezanechal, jedině bohatou knihovnu, kterou odkázal čes. gymnasiu budějovickému.

Po jeho smrti ustavil se kruh jeho ctitelů, který by mu postavil pomník na hřbitově Blovickém, ale akce ochabla.

Dne 8. září 1872 odhalena byla deska na jeho rodném domku v Kamenici n. Lípou, kdež konal slavnostní řeč právě zesnulý ředitel Václav Petrů z Pelhřimova. V Blovicích oslavil Vacka akademický spolek Radbuza 25. a 26. září 1883 dvoudenní slavností, při čemž na hřbitově pronesl pohrobní řeč Frant. Schwarz, okr. tajemník a poslanec z Plzně. Slavnost tato urychlila postavení pomníku Vackovi, bylať před tím celá akce usnula. Byl mu zbudován pomník v ceně as 750 zl. v dílně Cingrošově v Plzni.

Jest to pyramida ze syenitu 3 metry vysoká, ze tří stran hlazená. Na přední ploše jest vytesaný kříž, jméno a datum narození i skonu básníkova. K pomníku vine se z předu malá ohrada, jež rov zesnulého objímá. Pomník zasvěcen 8. září 1885.

Roku 1906 konala se oslava 100letých narozenin Františka Jaroslava Vacka-Kamenického. Jednoduchým, avšak důstojným způsobem bylo v neděli dne 17. června 1906 vzpomenuto v Kamenici n. L. básníka a vzorného kněze Frant. Vacka, který se tu před 100 lety narodil. K slavnosti dostavili se též pan P. F. Hromadník, bisk. notář a farář v. v. z Černovic, jenž býval kaplanem oslavence, mimo to příbuzní oslavencovi. Deska na rodném domě byla ozdobena věnci z letorostů smrkových a lípy, pod ní ozdoben slovanskou lípou zavěšen portrét oslavencův zhotovený mistrně p. učitelem B. Voráčkem. O půl 3 hodině odpolední vyšel průvod z radnice a ubíral se do ulice Vackovy, před 4 lety tak nazvané na počest šlechetného rodáka. Průvodu zúčastnili se vedle městského i okresního zastupitelstva: pěvecký spolek Lípa, řemeslnická beseda, Čtenářský spolek, učitelský spolek Komenský, tělocvičná jednota Sokol, sbor dobrovolných hasičů, spolek vysloužilců, zástupci úřednictva a místních odborů Úmšk. i Národ. jednoty pošumavské, jakož i zástupci jiných korporací a četné paní a dívky mimo jiné obecenstvo Před rodným domkem Vackovým uvítal shromážděné předseda slavnostního výboru MUDr. Václ. Ullmann, obvodní lékař. Na to zapěl zpěvácký spolek, sesílený učitelstvem Bendlův: Chorál národa Českého. Slavnostní řeč přednesl ředitel škol měšťanských Jak. Al. Jindra, který poukázal na úpadek národnosti, řeči i literatury, potom pojednal o průkopnících nové doby a jejich následnících, k nimž vším právem připočetl i oslavence Vacka. Rozděliv dále řeč na 3 oddíly, promluvil v prvém o rodině Vackově a jeho životě, v druhém o povaze oslavencově a ve třetím o jeho literární činnosti.

Řeč zakončena vroucím vyzváním ku shromážděným, aby následovali oslavence, milujíce vlast, rodnou obec i rodiče a sourozence tak, jako činil Vacek-Kamenický. Řečník dovodil o něm zejména, že byl dobrým knězem, výborným řečníkem a kazatelem, horlivým učitelem a vychovatelem mládeže i lidu, šlechetným lidumilem, vzorným občanem, nadšeným vlastencem a slavným básníkem. Některých písní jeho vzpomenuto, úryvky z elegie: »U hrobu matky« a některé znělky z »Lilií a růží« přečteny. Řečník mluvil déle než hodinu, byl napjatě poslouchán od velmi četného obecenstva, které se dostavilo na místo oslavy ze všech kruhů z města i okolí. Po skončené řeči přečteny došlé telegramy z Blovic od Literárního spolku a Sokola, z Pacova od rodiny Kovandovy. Na to zapěn staročeský sbor: »Bývali Čechové«, a když host p. Kar. Laager, obchodník a městský radní z Pacova, vzdal díky jménem příbuzenstva všem, kdož se o slavnost i její zdar přičinili, odebral se průvod na náměstí, kde se před radnicí rozešel, provolav slávu památce Vackově. Tím tichá a skromná oslava Vackova skončena, jež se však četným hostům venkovským právě pro jednoduchost zamlouvala. Protektorem slavnosti byla městská rada, uspořádání vzali na se místní spolky. Majitelé domů

zvláště na Prokopově náměstí a ve Vackově ulici okrášlili domy prapory.

I naše družstvo Vlast vedle oslavy, která ještě v Blovicích se r. 1906 konala, ocenilo dnešním slavnostním večerem vděčně zásluhy kněze-básníka a buditele Frant. Jar. Vacka, a to vším právem. Byl v pravdě i Frant. Jaroslav Vacek jedním z našich národních nadšenců, které nám zrodila druhá polovice osmnáctého a první polovice devatenáctého století. V tom leží jeho hlavní význam, že spěl za *obrodem písně lidové*, a celá jeho činnost nesla se těmito cíly — stal se *básníkem národním*, jak jej naznačil svými »Sedmerými písněmi« a svými »Ukázkami písní v duchu prostonárodním novočeském«. V těchto tkví význam jeho nejpopulárnější! Milý kněz tento bude dlouho vzpomínán v řadě těch, kdož hřivnou svoji přispěli k osvěžení našeho češství. Byl básník žití, umělec jazyka, vždy a všude plný muž.

Dědictví jeho nehyne. Národ zpívá jeho písně.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal Jan Halouzka.

(Pokračování.)

Za těchto právě pojednávaných dob zdálo se, že *náboženský duch na Moravě* sílí, když-tě impuls ku zmohutnění jeho shora vycházel a podporován byl. Po stránce však národnostní neznamenáme značnějšího přibytku. Žili tu sice mužové, kteříž dobrovolně prohlédli zuboženost lidu moravského, ale přece všechna jejich práce a přičinění bylo nepatrným kvasem, kterýž nemohl proniknouti duše lhostejné. V Olomouci hlásil se k národu svému *Dr. Frt. Mošner*, profesor ústavu lékařsko-ranhojičského, kterýž i česky psal, odbíral české časopisy, nezapíral svého českého uvědomění. Viděl jsem ho ještě za takových studentských let v Olomouci. Veškeré jeho snažení bylo také uznáno, a pokud se vím upamatovati, jest obraz jeho umístěn v místnostech »Občanské besedy« v Olomouci. Dobře působilo nařízení císaře Františka, aby studující theologie jak v Olomouci tak v Brně byli k tomu dodržováni, aby se přiučili *češtině*; než bohužel, ač se na jedné straně usilovalo, na druhé se dusilo. — Po letech třicátých — vykládá Chmelenský v čas. česk. mus. r. 1838. — Život literární v Olomouci dřímal; neboť prý tehdy (jak cituje prof. Bartocha) na Moravě nejen masy lidu byly mrtvy, ale i jednotlivci, jichž byla jen malá hrstka, málo kde život jevili.«

Z doby té záznamuhodné jest působení tak zvaných *puristů* na Moravě. Svým až přemrštěným opravováním a broušením stali se směšnými a odpornými. Než nemožno neuznávati jejich dobré vůle a vlasteneckého smýšlení. P. Vincenc *Ziák* (Žák),

katecheta, později ředitel normální školy v Brně, sepsal »Böhmische Sprachlehre für Deutsche« r. 1842; přeložil Filoteu sv. Františka Sal. Znojmo 1843. — Přeložil z Nieritze Barušku v Brně r. 1844 — a *Osvobozený Jerusalém* od Torquata Tassa v Brně r. 1853; pak několik básní Petrarkových v Oherálově týdenníku r. 1848 a v Hlasu uveřejňuje překlad z Albia Tibulla. Grammatika jeho byla dosti praktická. Jako tedy zvykem bylo v dobách purismu, že každý spisovatel zvláštní novoty a opravy do řeči spisovné zaváděl — tak i nemálo pokusů Žák učinil, jen že k veliké jeho mrzutosti — nikdo pokynů jeho dbáti a šetřiti nechtěl. P. Žák psal: duša, vůla, vůdca; příd. jm.: mohutněj; zájmeno: ju, vašu; časosl.: zjevuju, vypravujou, mudruju, měti...

Druhým repraesentantem purismu byl *Frant. Dobr. Trnka.**) První plod básnický vydal pod jménem: »Vesna či básně prvotinné«; dále patero světských písní mor. — hudbu složil F. Novotný; dále »Modlitbu Páně v osmi zpěvích« — a věnoval ji P. Holárkovi, faráři oslavskému, skladateli písní duchovních. — R. 1829 napsal »Übersicht der böhmischen Deklinationen und Conjugationen« pak »knihu cvičnou jazyka slov. v Čechách, Moravě a v uherském Slovácku.« R. 1831 dal do tisku v Brně »Pořekadla Slovákov mor. uherských,« odkudž vyznačíme některé novoty Trnkovy. Tak píše: »Jakož národné zpěvy a písně odhalujou nám povahu srdce neb cítícnost národa; taktéž propovídky a přísloviá národná jsou zrcadlem rozuma i soudnosti jeho. Že takové sbírky rozmanitého bývajó užitka . . .« Trnka sesiloval: o zavádění všech možných forem dialektických do spisovného jazyka, aby tak sourodnost a vzájemnost jazyková všech Československanů ozřejměla.

R. 1830 vydal v Brně: »Sbírku českých dobro i vlastnomluvů.« R. 1834 výbor z dobromluvů něm. francouz. českých; v letech 1828—1831 »Věrného společníka.« Touto prací snad nejvíce Trnka prospěl. Škoda, že bohaté vědomosti na jiné obracel (hašteření a zaryté držení na nevčasných novotách a opravách) než na pravé poučení lidu a obohacení schudlé literatury české. Ještě větší ránu zasadil naší věci Trnka svou nedůsledností, jakouž ukázal v »powidači a wykladači, knížce poučné y zábawné.« (V Olomúci u Škarnila r. 1833), do níž přijal zase pravopis bratrský. Tím všechno své horování v plané mluvení zvrátil. — S oběma jmenovanými puristy seznámil se a napodobil je *Frant. Cyr. Kampelík*,**) theolog brněnský. — Proti novotám

---

*) *Trnka* studoval něco theologie, stal se vychovatelem u šlechty v Polsce, konečně učitelem češtiny v Brně. — Později jmenován byl amanuensem při c. k. univ. bibliotéce v Olomúci s platem 250 zl., pak skriptorem s platem 400 zl., o kteréž místo i Čelakovský marně se ucházel. Zemřel ve trudné opuštěnosti r. 1827. Jediným potěšitelem jeho byl *Dr. Fr. Mošner*, jenž přál naší literatuře a ji obohatil pěknou knihou »Pěstounkou« r. 1851.

**) *Kampelík* rád neologizoval a dle Žáka a Trnky provincialismy zaváděl. Zakončení *i* 3. pers. praes. plur. u sloves 3. a 4. třídy zavrhoval na čisto; píše vždy -ejí, (robějí, přibočejí, místo robí, přibočí; ženských substantiv zakončení měnil, e měnil všude v a (ulica, čepica), ano místo panující, psával až do své smrti »panujoucí« a pod. — V letech 1840 oznamoval svou »mluovnici« (jak

(rodilým Čechům) napsal Frt. Palacký v Č. C. M. r. 1832 protest. Vidno, jak protivně působili tehdy Čechové na Moravě a Moravan v Čechách. — Zdravý úsudek o *puristech* pronesl *J. Kosina* v M. M. r. 11. str. 186 ve článku o pěstování jazyka: »Ostatně nelze mi té pravdy upírati, že kdybychom více jazyku samému se učíce a méně o něm a na něm mudrcujíce byli netrnkovali, nežákovali, nekampelikovali, mluva naše a s ní též národnost v místech mnohem utěšenějších by se byly ocítily, nežli na ten čas je spatřujeme.«

Co ještě tehdy velmi napomáhalo k probuzení vlasteneckému v Olomúci mezi studentstvem universitním, byla *akademie stavovská*, kamž volně mohli docházeti do přednášek. Tehdy právě (1837—1841) studoval práva v Olomúci *Vincenc Ivach* a povzbuzen *Šemberou*, básnil; jeho písně byly uvedeny v hudbu a též dobře směrem tím působily. Nejvíce ovšem prospívali v životě vlasteneckém *bohoslovci brněnští a olomúčtí*. Nedá se upříti, že to vznětlivé a pro vše ušlechtilé a vnímavé srdce mladíka bohoslovce, jenž nade všechna povolání zvolil sobě povolání nejkrásnější, nejideálnější — také nejvíce otevíralo se utlačovanému národu a mateřštině hyzděné.

II. Život rodinný a školský. *)

Pohlédněme do života i rodinného i školského na osadách našich. Rodinný život byl tehdy přísně *katolický*, rovněž i vedení mládeže na školách. Bohužel na městských školách začasté hrozně pochybeno bylo, že vyučování dálo se jazykem německým k velké škodě národa. Tehdejší lid měl za to, že německá řeč jest dětem největší potřebou, že by nemohly bez ní protlouci se světem. Byl to zbytek neblahého Josefinismu, kterýž dvojím proudem valil se také Moravou: odnábožňoval a odnárodňoval. Zázrakem stalo se, že povšechné smýšlení zbožného lidu našeho přece ušetřeno bylo, a že tu tam i vzdělanec některý odnárodnění ušel.

Pozorujme život v rodném domě *B. M. Kuldy*. Jak se mnou ústně sděloval a pérem poznačil: bylo vychování rodinné znamenité; obstarávali je rodiče vážným slovem a mocným příkladem. Otec, matka starší sestra i bratří hned za skorého rána za stolkem řemeslnickým pilně pracovali při svíčkách lojových, kdy mladší ještě tak tuze spali, že jich neprobudily ranní zpěvy a modlitby pracujících v té samé světnici. Zpěvy a modlitby ranní i večerní konaly se z paměti bez chyby. V hodinu stanovenou zbudila mladší děti *pečlivá matka*. Beze vší odmluvy, bez váhání opustili svá lůžka, poloobločeni se myli a hned klečíce vykonali společně ranní modlitby. Potom všichni zasedli za stůl k snídani, vykonavše před ním a po něm přiměřené modlitby společně a hlasitě.

Pospíšil píše Burianovi): »Kampelík právě hlučně oznámil mluvnici svou! Nevím, nevím; v návěstí tom mnoho chyb nalézám, akcentů českých velkou nestejnost, a to nově před obecenstvo vystupujícímu gramatikusovi sotva ke cti poslouží.«

*) Pojednání ve statích následujících před rokem 1847 zasahuje do let otevírajících století až do let předrevolučních.

Tak ovšem bylo i v poledne a při večeři. Snídali polévku nebo mléko a chléb — kromě neděl, zasvěcených svátků a jmenovin, kdy mívali kávu a rohlíčky (housky). Po snídani otec i matka šli *každodenně* na mši svatou. Zatím musila nejstarší sestra nebo i starší bratří vše uklidit, umýti a zamésti. Školáci a školačky skládali knížky a písanky, oblekli a obuli se a šli do školy, aby den co den obcovali školní mši svaté za přísného dozoru učitelů. V kostele za staré bývalé školy žáci a žačky ve dvou velikých řadách klečívali po celou mši svatou na kamenné dlažbě a učitelové v lavicích dospělými lidmi obsazených. Děti z druhé třídy měly psané knížky, a z nich zvučně a nábožně zpívaly za průvodu varhan, ale *nerozuměly* tomu, co zpívaly; bylať škola ve druhém oddělení prvé třídy a ve druhé třídě *německá, a žáci byli všeci Čechové.* Dítky nejmenší v prvém oddělení první třídy ještě neuměly německé písně psáti do zpěvníků a proto arcif nezpívaly. Bývalo všech dětí nedaleko pěti set, a měli pana *rektora* a dva pány *preceptory.*

Kulda poznamenává: »Dobře se pamatuji, že nebylo slýcháno, aby bylo některé školní dítko v kostele nastydlo.«

Školní světnice bývaly jen dvě veliké a vždy přeplněné. V jedné z nich vystřídalo se dvé oddělení první třídy a s nimi dvé pánů preceptorů. Velmi kárá Kulda *školu odnárodňující*, poukazuje na znemravnělost, kterouž poznal u chovanců v ochranovně pro mládež zanedbanou v Brně, kteříž ze škol takových vyšli.

V nižším oddělení první třídy vyučoval kněz katechismu a pan preceptor ostatním předmětům česky. Ve druhém oddělení první třídy už počalo: »Der, die, das« ústně, na tabuli a na papíře. Také modlitby před vyučováním a po něm i písně sloužily jen k tomu, aby děti odnárodňovaly.

»Byla to hnusná nespravedlnost a hříšné trýznění učitelův i žáků. Kdyby rodiče tenkrátní až na malé výminky lidé zbožní, bedliví posluchačové slova Božího na kázání a na křesťanském cvičení výhradně českém, a zhusta i pilní čtenářové Písma svatého, zvláště evangelií a životů svatých — nebyli doma pečovali o náboženské vychování svých dítek, většina obyvatelstva českých měst na Moravě byla by spustla na zábubu svou i svého národa. *Největším neštěstím jest národní škola s vyučovacím jazykem cizím; jediným ještě větším neštěstím jest buď nevěrec nebo jinověrec učitel pro školní mládež, pro obec a národ.* Božský přítel dítek, Kristus Pán, ne nadarmo zvolal: »*Běda tomu, kdo pohorší jedno z maličkých!*« (Mat. 18., 5—7.) Ano, běda odnárodňovatelům, *ale třikrát běda, netečníkům a nevěrcům, kteříž slovem nebo příkladem ve svěřencích dusí věčnou pravdu, lží a bludem zabíjí duše nesmrtelné!*«

Kulda *nepoznal učitelů bezvěrců:* byliť učitelé jeho poctivci, ale odnárodňovati chtíce nechtíce musili, jinak by se byli dodělali smutného konce. Aby se však nějakých výsledků dopracovali, činili co mohli a věděli. Českého slova nesměli žáci ve druhé třídě pronésti; ba ani mimo školu nesměl druh ke druhu svým jazykem promluviti, sice musil nositi velký hrnec ze školy domů a z domu do školy, pokud se neprovinil jiný, jemuž mohl

hrnec odevzdati. Že nejeden, aby se hrnce zbavil, chytře hleděl spolužáka svésti k promluvení českému, snadno uvěříme a připustíme, jak zhoubně takový trest působil. Ani kněz, ani učitel nemohl pomoci. A což *otcové, měšťané?* Z těch někteří naučili se v cizině němčinu lámati, slýchali o tom, že bez němčiny se řemeslník ve světě neobejde, a byli tomu rádi, že se jim děti poněmčují. Vystoupiti proti neřesti té, toho času nesměl nikdo.

A kterak se žáci za šest let naučili té němčině? Před rokem 1840 byla v Ivančicích generalní visitace a zkouška po svatém biřmování. *Antonín Gindl,**) nábožný, v pravdě svatý biskup brněnský, učenec na slovo vzatý, svědomitý Němec, který ihned učil se jazyku českému, nebral zkoušky školní na lehkou váhu. Zbožný kněz a spisovatel český † *Tomáš Procházka* katechisoval. Biskup nechal jej katechisovati celou hodinu a pilně naslouchal i jemu i žákům odpovídajícím. Po zkoušce tázal se ho biskup: »Jsou *Ivančice* městem německým?« — »Nikoliv, Excellencí, mimo židy a několik měšťanů neumí zde nikdo německy mluviti!« — »Pozoroval jsem, že děti nerozumějí tomu, co odříkávají!« — »Oh, ovšem že nerozumějí.« — »Toť strašná věc! Ode dneška budete katechismu učiti a evangelia v sobotu vykládati *výhradně česky*. Co se týká ostatních předmětů, o tom nemohu již dnes rozhodovati.«

Procházka blažený ovšem ihned zavedl také modlitby před školou a po škole, a písně při školní mši svaté v jazyku českém. Krom toho bylo uloženo žákům v neděli a ve svátek Procházkovo kázání slyšeti a obsah kázání psaný jemu donášeti. Tyto písemné práce dal žákům a žačkám pěkně vázané a vážnými průpověďmi obohacené při vystoupení ze školy na památku. A tak vytratilo se i německé vítání hostí ke zkoušce, kteréž někdy velmi směšně vypadlo: »Wir haben die Ehre zu bewillkommen . . . und sämmtliche Herrn *Judenfreunde* místo »*Jugendfreunde*«.

Den co den po škole vykládal Beneš Kulda svému otci, čemu se ve škole naučil, zejména u velebného pána; úloze musil se naučiti a ji odříkati. Otec obratně chyby napravoval. Jako žáček první třídy často odříkával rodičům biblické příběhy; ba zhusta bylo mu je vypravovati příbuzným. Byl-li hotov se školními úlohami, bylo mu konati malé práce domácí nebo v zahradě.

Ach! ta nešťastná škola byla příčinou, že snahou germanisatorských učitelů přišla města naše moravská na mizinu. A ubohé dítko šestiletým vpěchováním německých slov bylo dočista popleteno a mysliti se nenaučilo.

»Kdykoliv na roztomilé školství vzpomínám, vždycky jde po mne mráz a zimnice pokouší se o mne« — praví Kulda —

*) O *Gindlovi* píše alumnus Jiří Slota v nekrologu r. 1841.: »Jeho mysl tak hluboká, tak cituplná, podobala se krásnému, sluncem ozářenému blankytu. Pakli starosti nebo jakákoliv nehoda jasné nebe to zakalila, slza útrpnosti a soucitu v očích jeho se zaleskla. Žádné nevole, žádné vášně na něm pozorovati nebylo. V pobožnosti nelicoměrný, ochotný, při oltáři často modlíval se o samotě; tu spořádával mysl i duši, by jistěji a směleji vystoupiti mohl na bojiště života vezdejšího. Jeho vznešená postava, jemný obličej a duchaplné oko, jak zbožnou chovaly duši, jak velikého ducha!«

a pokračuje: »Kterakého ovoce vydávala škola tak zpotvořená? Pokolení z ní vyšlé jest živým a tudíž nepopiratelným důkazem žalostné pravdy: řeči německé nenaučil se v ní nikdo, a v jazyku svém mateřském nemohl se nikdo zdokonaliti, ježto soustavně se zanedbával. Nebylo tenkráte lidí, kteříž by byli věděli a hlásati se odvážili, že národní škola není k tomu, aby se v ní učili děti jazyku cizímu, nýbrž k tomu, aby se v dítěti rozvíjely síly, mohutnosti a duchové vlohy, aby se mu v rozum a srdce vštěpovaly základy vědomostí pro život potřebných. Dnes se neptá rozumný, zdali dítě do svého dvanáctého roku naučilo se více nebo méně lámati cizou řeč; nýbrž, zdali ve vlastní řeči své mysliti, zdali hbitě a jistě počítati, zdali o látkách a nástrojích řemeslnických a hospodářských soudně promluviti, zdali o svých praotcích a vlasti vypravovati umí, a popředně — zdali základní pravdy svatého náboženství v srdci svém zakořeněny má, by se mohl státi pořádným synem, vděčnou, zbožnou a cudnou dcerou, rozumným občanem, pečlivou matkou, upřímným vlastencem, spravedlivým křesťanem. A toho závadou jest škola odnárodněná, jelikož ze síní svých do života propouští děti s prázdnými lebkami a s vychladlým srdcem. »Jedenkráte byla při takové zkoušce německé přítomna matka a radostí plakala, řkouc: »Čemu se ty naše milé děti učí! Já tomu ani za mák nerozumím!« Já jako student litoval jsem dobré matky té a těšil jsem ji slovy upřímnými: »*Neplačte proto, vždyť tomu ty děti také nerozumějí!*«[17])

Dr. Jan Ev. Bílý ve své psané autobiografii, kterouž mi před smrtí svou zaslal, píše: »Učitel náš, Čech Komárek, podle tehdejšího obyčeje nás *statečně germanisoval.*«

Fr. Dědek připomíná, že psávali větší žáci (v Bystřici) s velké tabule po *německu*, ačkoliv tomu pranic nerozuměli. »Vím se posud upamatovati na začátek předpisu »Ein unschuldig reines Herz«, jenž tam vždy stál po celý rok.«

»Z domova posíláni byli naši žáci do měst na přípravné školy ke studiu gymnasialnímu. Jak i tu barbarsky postaráno bylo o mládež českou! Vždy budeme naříkati do těch neblahých dob, kdy tolik nadaných a schopných synků moravských odřeklo se studií z příčin malicherných: že neuměli německy, a proto nemohli ve studiích prospívati. A těch několik, jimž dopřáno bylo v cizáckých učírnách se mučiti a vystudovati, odcizilo se svému národu; odštěpenci těmi vyplněny byly první řady nepřátelské, z nichž kruté a bolestné rány opovrženému národu našemu hluboko byly zasazovány.

Dědek poslán do Mor. Třebové — učení bylo německé. »Žáden, kdo toho nezkusil, nedovede sobě představiti, kterak moravskému žáku, přijde-li do německých škol, učení toto jest obtížné, ano, tak obtížné, že by nad prospěchem svým zoufal.«[18]) Proto poznamenává Dědek roku 1860 ve svých zápiskách, že se má na školách vyučovati v řeči mateřské, a že by teprv při zkoušce maturitní měl se žák prokázati tím, že rozumí německy.

[17]) »Životopis Tom. Procházky,« Sepsal B. M. Kulda. V Brně 1863.
[18]) »František Dědek, kněz družiny Sušilovy.« Str. 12.

Kdy k tomu dojde, jest ovšem otázka; dnes považuje se česká řeč za překážku ve studiích; odhodí se jako nějaká nepotřebná onuce.

Bohužel i rodiče, vidouce, že česká řeč k ničemu není, a že Moravan bez znalosti němčiny ani ve studiích nemůže prospěti, že se ani písařem, ba ani kaprálem na vojně státi nemůže, své řeči si nevážili. Hrozilo nebezpečí, že národ náš zakrní a úplně sobě odcizí třídy intelligence. Již tehdy odstrkován byl oprávněný požadavek, aby na nižších školách vyučovalo se vesměs mateřštinou.

Fr. Dědek jako žák nižších tříd byl nadobře přesvědčen o vyvýšenosti řeči německé. Slyšel, že i v Brně německy se mluví. Zatoužil navštíviti Brno. Jedenkráte otec šel do Brna, mladý syn — ač nikomu o tom neřekl — pustil se za otcem, — ale zabloudil. Tovaryš ho varoval, že tam dostane na .... Ale nepomohlo; touha byla veliká. Než jindy vzal otec Františka do Brna. Před Brnem obdivoval vojáky, koule a kanony. V Brně líbila se mu velmi němčina. A vrátiv se domů k matičce nechtěl už moravsky mluviti. Ptal-li se ho někdo po něčem, odpověděl: drm, drm, drm! Poroučel li mu někdo něco, odsekl: drm, drm, drm! Až mu jednou matka vařečkou vyplatila, pravíc: »Já ti dám drm, drm, drm!« To byly první rány, které pro němčinu trpěl. Po nich se mu ihned němčina z hlavy vykouřila. — Aby ducha školáků poněmčovaných trochu osvěžil, zařizoval † Tom. Procházka, kaplan Ivančický, každoročně »školní radovánky«. —

(Pokračování.)

Z motivů dalmatských.

Mou duší posud táhnou snové léta,
dech vonné myrty, nocí vlahý stín,
a v upomínky mé se podnes vplétá
zpěv smíšený se zvukem mandolín.

To vše mi spolu v jedno kouzlo splývá,
a jako starých časů bájný zjev
se s městské brány dolů na mne dívá
svatého Marka okřídlený lev.

A se zdi dolů na pozdrav mi sklání
se oleandrů krvorudý květ;
jim letí vstříc mé touhy vroucí přání,
jak v podzim ptáci táhnou k jihu zpět.

Dr. Josef Vinař.

Cesty srdce.

Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« z vlaštiny přeložil FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování).

Hodina vítězoslávy.

Jako když hrozí ztroskotání lodi, která dlouho je zmítána nepříznivým povětřím, konečně však se zakotví u pobřeží své vlasti, kde rodiče a přátelé za nesmírné radosti se shromažďují a ošetřují jej, aby zapomněl na přestálé úzkosti, tak se také zdálo paní Anně, že se znovu narodila, když dokončila poslední slova své přísahy. Jistota, mír a radost usídlily se v jejím srdci; ve svém upokojení, v rodině spojené jedním srdcem (o tom nepochybovala u svých dítek) a také v nelíčené radosti drahé Julie viděla, že se jí ukazují obrysy ráje. Přemýšlela, jako by hledala oněch zlověstných mraků, oněch bezedných jícnů, oněch otevřených propastí, které jí znepokojovaly celou noc; ale nenašla nic jiného než jas bez konce. A v tom nalézal duch její odpočinek, neboť děkovala Bohu a velebila jeho milosrdenství.

A hle, zdálo se, že přece nějaký mráček se objevuje na nejzadnějším konci zcela modrého nebe: Všecko jsem uznala všeobecnou věrou, zavřenýma očima . . . avšak nemohla by nastati nepřemožitelná nesnáz v této věci, které nyní nepoznávám? Nestala jsem se lehkomyslnou, nerozumnou? Několik okamžiků uvažovala a prohodila, jako by byla zvítězila i nad touto překážkou: Jaká to hloupost! Církev Ježíše Krista neklame; podrobuji se úplně všemu: *Církev jest dům Boha živého, sloup a základ pravdy . . . brány pekelné jí nepřemohou.* Těmito slovy zaplašila každou pochybnost hned při vzniku jejím a přesvědčila se, že jí ode dneška nezbývá nic jiného, než aby se s neobmezenou důvěrou svěřila božskému učitelskému úřadu Ježíše Krista prostřednictvím jeho církve. Chápala nyní onu závidění hodnou jistotu Juliinu, která vycházela z očí a kterou dávala na jevo slovy; a to byla ta hluboká, neochvějná víra, které se divila v Italii, zvláště u těch, kteří byli dobře poučeni o víře.

Vším tím vznikala v ní nejživější touha, aby mohla probrati katolický katechismus. Toužila po tom, aby neměla žádné nové námitky, poněvadž všecky body zvláštního rozdílu od nauky anglikánské slyšela projednávati mezi Johnem a Julií: a proto od té doby hleděla se vystříhati, aby k námitkám nepřisvědčila. A přece se jí zdálo krásným a sladkým srovnávati důkladně a rázně rozdíly a ujmouti se slavnostně pravdy, po které od nedávna tak toužila. A pak, jaká to radost pro Julii, až jí řeknu, že jsem katoličkou, a aby mi dala svůj katechismus! Uboha Julie, jak jsem ji vytrestala! Jaké úzkosti měla včera večer! Kdož ví! Kdyby nebylo bývalo oněch jejich čtyř suchých a tvrdých pravd, které vyslovila beze všeho ohledu na lidi, ještě dnes bych byla naplněna odporem proti Bohu; a místo míru s Bohem a se sebou v té věci by mně vyčítalo svědomí mnohem více než váhavost, abych se odevzdala milosrdenství Božímu. Nuže, poradím se s ubohou Julií ihned. Řeknu jí, že první ode

mne dovídá se noviny, že jsem katoličkou již . . . (tu se zamlčela na okamžik) již čtvrt hodiny.

Zdvihla se opojena radostí a šla k bytu Juliinu, aby si pohovořila s Julií, která byla jejímu srdci tak milá, nyní tisíckrát milejší a váženější, a to pro nebeskou radost, od té doby, co se cítila přemožena. Julie nebyla ve své světnici. Paní Needleová si teprve nyní vzpomněla, že slunce jest již hodně vysoko a že nyní je doba vyučování. Vešla však přes to do její světnice. Zdálo se jí, že se stala sestrou Juliinou ve víře a proto jí chtěla dáti příležitost, aby s ní jednala jako s členem rodiny. Viděla její světnici naplněnou knihami, které všecky jednaly o rozporech náboženských a některé z nich byly ještě otevřeny. Dobrá Julie, zvolala, studovala a namáhala se pro nás. Nyní si vysvětluji, že měla vždy na snadě odpověď na naše námitky; kdož ví, kolik nocí probděla nad těmito knihami. Hledala tu a tam v přihrádce, ale katechismu mezi knihami nebylo. I obrátila se do ložnice. Socha Panny Marie Lúrdské byla na klekátku; Julie si ji přinesla z pouti z Francie. Paní ji poznala na první pohled a dojata a přemožena byvši vzpomínkami na svatyni lúrdskou, padla na kolena před sochou. Z jejího srdce řinula se modlitba víry a poznání nové a nevýslovné sladkosti. Žalovala na sebe, že tolikrát odpírala působení milosti Boží, která ji vždycky nabádala k víře, zvláště od té doby, kdy poznala zázračnou svatyni lúrdskou, a žehnala okamžiku, kdy konečně dopřála sluchu hlasu svého svědomí.

Něžné myšlenky ji dojaly, když tak klečela: Kdo ví, kolikrát Julie se modlila za mne u této Madonny; a jak vroucně! Nyní také já se mohu modliti za ni . . . jako ona, týmiž slovy, které vycházely ze srdce tohoto anděla. Napřáhla ruku po jedné z knížek, které tu ležely a otevřela náhodou místo, kde byl obrázek. Nápis na této straně zněl: »Příprava k sv. přijímání.« Šťastná náhoda, zde bylo důkladné poučení o svátosti oltářní. Paní Anna četla dychtivě; zdálo se, že nečte slov, nýbrž že se napájí jen světlem; tak zřejmými se jí jevila slova Kristova: »Totoť jest tělo mé, toto jest krev má.« I zvolala jásavě: »Není tu ani známky kouska chleba, který nosil kolem anglikánský kazatel na misce. Nikoli, nikoli, je to živé tělo, živá krev Ježíše Krista, která proudí v jeho srdci. Přesvědčuje mne o tom bible! Tvrdí to Kristus! Veškerá církev katolická to potvrzuje, církev, která je sloupem pravdy.« Dobré a něžné srdce ubohé konvertitky obrátilo se dychtivě k vzývání hodné osobě jejího Spasitele, který se představoval jako živý a mluvící ze svatostánku. A v duchu klečíc na kolenou široce odprošovala za své poklesky a rozmlouvala v lásce s Bohem svátostným.

A srdce její plápolalo novými dojmy, kterých dříve nikdy nezkusila: »Můj Bůh není jen na nebi, je také na zemi ve svátosti oltářní, týž, který se narodil v Betlemě, který zemřel na Kalvarii. A já, Anna Needleová, budu ho požívati v katolickém chrámě. Já jej přijmu do svého srdce. — Tu přerušil ji náhlý a mohutný proud slz: »A já jsem čekala čtyřicet pět let, abych poznala toto dobro! Nechtěla jsem o něm slyšeti! Její duše se

odvracela hlubokým opovržením od kruté sekty, která jí záviděla štěstí přineseného Kristem a naproti tomu se nakloňovala nejvroucnějším dojmem srdce k církvi katolické, která jí přenášela nebe na zemi. Ohlédla se; a zdálo se jí, že je tomu již sto let, co se odřekla bludů: tak se oddávala svrchovaně důvěrně novým půvabům nově zvoleného náboženství!

Julie zatím skončila vyučování, ani v nejmenším netušíc neočekávaného rozhodnutí své paní. Avšak věrná Kellerina viděla k svému největšímu podivení vcházeti paní Needleovou do jejích pokojů. Z lásky, kterou měla k slečně Julii, postavila se do před pokoje na stráž, očekávajíc, až vyjde paní, aby vyzkoumala, čeho tam hledala. Nevidouc však své velitelky vycházeti, šla vstříc své milované přímluvkyni, když doprovázela své chovanky. Julie se zarazila a v duchu pravila: »Jaký je to pořádek? Jaké nové podezření tu opět vzešlo? Snad chce prohlížeti mé dopisy, jak to učinila u Johna? To je přes příliš?« Ani jí nepřipadlo na mysl, že včerejší důtka by byla působila tak rychlé poznání. Vstoupila do studovny. Nebylo tam živé duše; i obrátila se do ložnice a viděla, kterak paní klečí před sochou Panny Marie s knihou před očima a spánky majíc podepřeny rukama.

Paní Needleová ji zpozorovala a byvši vyrušena ze svého vytržení, obrátila se, rozpřáhla ruce a zvolala: Obejmi mne, jsem tvou sestrou, jsem katoličkou.

A nemohla nic jiného připojiti; slova byla zadržena následkem hlubokého dojmu. Objaly se navzájem, políbily se, pohlížely na sebe dlouho bez hnutí, prolévajíce nejmilostnější slzy, které kdy jejich oči uronily.

Klára a Klementa.

Mnoho srdečných věcí bylo vyjádřeno mezi paní Needleovou a Julií, když se staly sestrami ve víře, ale nikoli slovy, nýbrž jen v myšlénkách. Konečně zvítězila nevyhnutelná nutnost, aby bylo vysvětleno a pochopeno tajemství tak náhlé změny. Paní Anna vypravovala jako čistá duše o všech vnitřních útrapách za uplynulých nocí, vplétajíc do řeči i nejnepatrnější věci, které nemálo zajímaly Julii a pro něž velebila dobrotu božskou. Jak velkou a hlubokou radost působila Julii, když stále opakovala: Jsem katoličkou, byla jsem katoličkou od dlouhé doby a nepozorovala jsem to. Byla jsem úplně přesvědčena, avšak neodvážila jsem se to přiznati sama sobě, abych nepobouřila svého svědomí.

A tu předváděla před oči Juliiny věci minulé, jak již v Turině byla na tom, aby vzbudila víru v nejsvětější svátost oltářní v kostele Těla Páně a jak na konec svých sporů o této věci s Johnem dala vždy za pravdu jemu, který měl tehdy dosud názory anglikánské, ačkoli její útlé svědomí ji nutilo, aby prohlásila opak toho.

— A nikoli snad pro tajný strach před papeženstvím? otázala se Julie.

— Toho strachu měla jsem příliš mnoho, dotvrzovala paní; pronásledoval mne neustále, tak že jsem se ho nemohla zbaviti;

zdálo se mi, že jsem přesvědčena o pravosti víry anglikánské a že mohu na to přísahati. Avšak to bylo jen zdánlivé. Jsem pyšna tak často před lidmi, ale nikdy před Bohem; bojím se v jeho přítomnosti. Odmítala jsem od sebe působení milosti Boží jako našeptávání nepřátelské. V té věci zajisté se cítím vinna, že jsem odpírala zkoumati pravdu, když se zdálo, že mně svítá. To mi odpustí Bůh.

— To mne upokojuje, těšila se Julie; podle toho poznávám, že jste se nedopustila hříchu proti Duchu sv.

— Ty myslíš, že jsem se ho nedopustila?

— Zcela jistě nikoli. Byla byste se ho dopustila tehdy, kdybyste byla poznala nesprávnost církve, v které jste se narodila a kdybyste byla přes to tam chtěla vytrvati; neboť hřích proti Duchu sv. předpokládá nejen formální blud, to jest tvrdošijnost vyznávati blud, nýbrž též takové tvrdošijné smýšlení považovati za klamné, co svědomí uznalo za dobré.

— To nikoli, zajisté ne. Bála jsem se pouze postaviti se čelem pravdě, která neustále se vznášela přede mnou.

— Je to případ jako i četných protestantů, pokračovala Julie. Mnohdy zdá se býti tento strach nerozumným, ano i hříšným a vinným; pouze svědomí o tom ví a často je toho znatelem pouze Bůh. Jest jisto, že mnozí jinověrci vstupujíce do církve katolické mohou říci, že nebyli formálními bludaři, nýbrž že byli oklamáni bludem.

— A myslíš, že John byl bludařem?

— Nikterak. Neobjevila jsem u něho nikdy více než zákonitý odpor proti pravdě; byl snad udržován nějaký čas v bludech a pak . . .

— Avšak nevíš, že se prohlásil katolíkem? divila se paní.

— Je to možno? ustrnula Julie. A mně o tom neřekl ničeho!

— Jest katolíkem jako jsem já katoličkou . . . od dvou týdnů.

— Odpřisáhl se bludům?

— Učiníme tak společně.

— Ví o vašem rozhodnutí?

— Ty jsi první, která se toho dovídáš.

Julie se vzpřímila, přemáhajíc vítězoslavně úzkostlivost a radujíc se z tohoto skutku, velebíc nesčíslněkráte Boha, že jí dopřál splnění jejích nejtajnějších přání. Byla to radost opravdu rajská. Od nynějška, dodávala Julie, i když nás cokoli oddělí na zemi, mám naději, že se shledáme na nebi; tam budu míti kdy, abych vám poděkovala za dobrodiní, poněvadž jsem vaší dlužnicí.

My jsme tvými dlužníky, namítala Needleová, dlužníky za spásu věčnou, dlužníky za všecko po Bohu; avšak také k Johnovi mám nějakou povinnost. Nemohu ti říci, jakou práci mi způsobily v srdci jeho listy, které jsem tajně čtla. Stála jsem nad nimi bolestně, poněvadž jsem jich nemohla vyvrátiti a stále jsem byla zaměstnána, abych se zbavila pochybností, které ve mně vznikaly proti církvi anglikánské. Jiný vážný popud mi dalo

přestoupení sira Roberta Smitha k církvi katolické. Co jsem vytrpěla, odmítajíc tehdy milost Boží! V jeskyni Lúrdské pak již již jsem chtěla prohlásiti za katoličku. Avšak tehdy jsi na mne ještě tolik nedotírala, nemávala jsi hrozným mečem hříchu proti Duchu sv.; já jsem vždycky nalézala útěchu ve své víře, a abych jí neporušila, měla jsem oči zavřeny proti světlu, které mne osvětlovalo. Než dosti na tom; čím více jsem váhala, tím více chci si pospíšiti. Nyní promluvím s Johnem a učiním poslední rozhodnutí. Zdá se mně, že každá hodina je tisíc let, kterou jsem oddálena od svatého přijímání živého Krista. Zbývá ještě získati mé dcerušky, aby slavnost byla úplná; a doufám . . .

— Co myslíte? přerušila Julie; ony se již dávno obrátily samy o své újmě.

— Co že povídáš? Bojím se, abych neurazila jejich útlého svědomí.

— Není potřebí žádné obavy, odpověděla Julie; vy nevíte, že všichni pokřtění jsou katolíky, až do dne, kdy jim byl blud vštípen do mysli a oni jej přijímají svou vůlí. Nuže tyto dívky nevězí v bludu dobrovolně. A jestliže se v té věci něčeho dotkly, je to jed, který dosud neměl moci otravu způsobiti. Nemějte o to starostí! Zatím co budete mluviti s Johnem, zavolám je sem k sobě a v pěti minutách učiním z těchto malých, nevinných bludařek katoličky jako anděly.

— Učiň tak, přisvědčovala paní; ponechávám to úplně tobě. A vzdálila se, aby vyhledala Johna.

John vyslechl rozhodnutí své matky a radoval se z něho, avšak bez nadšení a nedával na sobě známky, že by se tomu divil. Paní Needleová se nad tím pozastavila a otázala se: — Zdá se mi, že nevěříš mým slovům; pravím to upřímně, věz to.

Nepochybuji o tom, dosvědčoval John; očekával jsem toho. Proto jsem odkládal se svým vstoupením do církve katolické, až všichni budeme moci tuto slavnost konati.

— Což pak jsi mohl doufati, že já tě budu následovati?

— Považoval jsem to za jisté, nebylo-li to dnes, že to bude zítra.

— A proč?

— Protože jste mně nemohla udati důvodu, který by mne uspokojil, když jsme mluvili o katolictví; a mnohem méně jste byla uspokojena vy.

Matka byla nemálo překvapena, vidouc, jak její vnitřní smýšlení její syn věrně a živě vylíčil. Nehledala v něm nikdy tak moudrého rozlišování. — Buď Bůh požehnán, zvolala, ty máš stokrát více pochopení, než jsem myslila. Co pravíš, jest úplná pravda. Ty jsi viděl lépe do mého srdce, čeho jsem já sama neviděla. Ano, také Robert Smith mi to předpověděl. Zdálo se mně to býti nemožným. A kdy pak vstoupíme do církve katolické?

— Pro mne třeba zítra. Když jsem něco řekl, ať se to stane co nejdříve.

Učiňte opatření a jakmile se dohodnete vy a moje sestřičky, odřeknu se bludu a učiním všecko, čeho je potřebí.

— Veřejně?

— Jak si přejete; mně je to jedno, zdali se to ví nebo neví, nechci dáti na jevo ani okázalosti ani ohledu na lidi. Stávám se katolikem, abych uspokojil sebe sama a když jsem spokojen, málo se o to starám, zda jsou ostatní spokojeni nebo nespokojeni; ať to vědí, čím jsem se stal.

— Dobře, přisvědčovala dobrá matka, jsouc nadšena novou radostí; pojď, promluvme o tom s Julií a domluvme se a vizme, co se má učiniti.

John se ihned pohnul. Vážná a odměřená paní rychle a lehce kráčela po schodech, jako by tančila; zdálo se, že má na nohou křídla, cítila, že omládla a znovu se narodila následkem posledních událostí v rodině. Myšlenka na dítky stávala se živější, něžnější a sladší; měla radost z toho, že láska její jest opětována zvláště nyní, když všichni budou žíti svorně v nové víře. Bylo to poprvé, co John přestupoval práh příbytku Juliina; vcházel sem ne bez pocitu zvědavosti a úcty. Byly tu Klára a Klementa s velkými slzami v očích a prosily své učitelky, aby je zavedla do svého chrámu s matkou a Johnem, slibujíce, že budou poslouchati rády ve všem, co jim uloží za povinnost, aby si zasloužily této milosti.

Julie je byla zavolala k sobě a obrátila je bez všelikých obtíží; vždyť obě dívky byly dvě dušičky čisté, vychované nesčetnými ohledy na svou nevinnost a nakloněné bez obavy přijmouti vše, co by přispívalo k jejich zbožnosti po příkladu matčině a Juliině. Názory církve anglikánské nezapustily v jejich panenských srdcích žádného kořene; a také ne proto, poněvadž v sektách protestantských náboženské úkony, jsouce velmi chladné a prázdné, jako málo se dotýkají mysli dospělých, tak nijakého vlivu nepůsobí na duše dítek. Katolické dítě pije náboženství s mlékem mateřským, ssaje je s polibky matky, která mu vštěpuje do mysli jména Spasitele a jeho božské Matky, vysvětluje mu posvátné obrazy, cvičí jej v náboženských úkonech, kterým jest přítomno v kostele, u jeslí neb u oltáře, vede je k domácím pobožnostem, učí je katechismu a církevním dějinám, dává mu cítiti ochranu anděla strážce, povzbuzuje k úctě k Panně Marii a svatým patronům, nabádá ke zdržování od masitých pokrmů v pátek a jiné postní dni, dává mu cítiti milost a otěže svátosti pokání, přivádí balsám do jeho duše v domácích pobožnostech sv. růžence, škapulíře, svěcené vody; kdežto protestantské dítko, jestliže všeho nenahrazuje láska mateřská, vyrůstá jako na poušti, jako smutná rostlina, kterou zalévá sotva nepatrná rosa nějakého biblického vypravování a kterou zatemňuje mrtvý stín chrámu, který nic nemluví k jeho mysli a tím méně k jeho srdci. Klára a Klementa neměly z protestanství nic jiného nežli nějaký předsudek našeptaný jejich uším matkou; byla to slepá hrůza před papeženstvím. Tyto předsudky a tato hrůza byly zmírněny stálým stykem s Julií; tato nikterak nemluvíc o článku víry, vštípila jim ctnosti jejich od věku vlastní a svým příkladem je naučila milovati katolické náboženství.

Proto Julie, která je velmi dobře znala, když přišly do její světnice, obrátila se k nim vážnou tváří a řekla: — Milé dítky, dnes mám pro vás velkou novinu; slyšte ji dobře, poněvadž jest opravdu vážná a důležitá a musí vás zajímati pro tento život i pro onen, který jest věčný, věčně blažený v ráji nebo věčně nešťastný v pekle podle toho, jak si zasloužíme, majíce víru pravou nebo klamnou. Tato zpráva jest, že vaše dobrá matka a pan John ode dneška se stali katolíky . . .

Nemalý podiv se vydral z úst obou posluchaček.

— Ano, jsou katolíky, pokračovala Julie, katolíky jako já a jako Kellerina. A chci vám říci, že matinka a pan John ode dneška nebudou již míti co činiti s chrámem kazatele Stara, nýbrž půjdou společně do katolického kostela. Naučí se dobře katechismu, pak učiní v kostele slib, že přijímají nové náboženství, nechávajíce pro vždy prayer book v zapomenutí. Rozumí se samo sebou, že kdo chce býti přijat do církve katolické, musí se vyznati ze všech svých hříchů; avšak tu je také útěcha, že nabude odpuštění od Boha a že vyjde člověk od zpovědi čistý a bezúhonný jako holubice. A pak budeme míti čest a štěstí vzývati Ježíše Krista, Spasitele našich duší, vzývati jej živého, když sestoupil na zemi k našemu spasení.

— Jest jej viděti? přerušila Klára Julii.

— Nikoli, nevidí se očima skutečnýma, nýbrž očima duševníma, odpověděla Julie; neboť Pán Ježíš praví v svatém evangeliu, že chléb velebné svátosti, když je proměněn knězem, se proměňuje v tělo a krev Ježíše Krista. Nuže, jeho slovo dává nám větší jistotu nežli pohled očima. A pak my, stanouce se katolíky, přijmeme láskyplně dobrého Ježíše do svého srdce jako apoštolé, když konali poslední večeři v Jerusalemě.

A Klára znova se tázala: Tedy máti a John přijdou k sv. přijímání do chrámu s tebou?

A my?

— Vy dvě, odpověděla Julie, učiníte, co byste za dobré uznaly. Chcete-li se učiti katolickému náboženství, budu mu vás vyučovati; jestliže nikoli, budete choditi samy do chrámu anglikánského se slečnou Mary.

— O nikoli, hlásily se najednou dívky; chceme choditi s mateří, Johnem a s tebou.

— Rozmyslete si to dobře, radila matka, která neočekávaně právě přišla a vyslechla část rozmluvy s Julií. Nikdo vás nenutí, máte svobodnou vůli choditi se mnou nebo nechoditi.

— Máti, chceme zůstati u vás, u Johna a Julie.

Na to Julie: To se snadno řekne: Chceme, chceme; avšak rozhodly jste se, že se stanete opravdu hodnými, jako je toho potřebí, abyste vstoupily do církve katolické? Chcete se naučiti všemu?

— Všemu, všemu.

A pak také zpovídati se ze svých hříchů?

Klára přisvědčila, že ano: Můžeš-li tak činiti ty, mohu tak i učiniti já. Avšak malá Klementa se vymlouvala: — Já neznám hříchů.

— To není nic zlého, odpověděla Julie; já je znám všecky, které jsi učinila; pošeptám ti je do ucha, když se budeš míti zpovídati.

— Nuže, budu se zpovídati ze všeho, co mi řekneš.

Tato prostomyslnost upřímné dívky vzbudila trochu smíchu ve vážné a slavnostní poradě o věcech, které nastávaly. Nejednalo se již o otázku obrácení dcerušek paní Needleové, které se považovaly za šťastny, že mohou na konec vyhověti přání svého nevinného srdce bez obavy, že by znepokojily tím matku. Uvažovalo se o podmínečném křtu, konaly se různé plány o životě katolickém, o pobožnosti, o podrobení náměstku Kristovu, o apoštolátu. Bylo sladkou náhradou Julii, když mohla nyní sbírati hojný plod semene, které zalévala v slzách a bázni celý rok.

(Pokračování.)

Ze světa lékařského.

Jsme tomu zvyklí, že protiklerikální fanatismus a slepé štvaní revolučního tisku rozčilí lidi, také i vzdělané do té míry, že ztratí veškeru rozvahu a snižujíce jiné, sníží také sebe. Přišlo nám do ruky 41. číslo »Věstníku«, přílohy »Časopisu českých lékařů«, kdež se v úvodním článku jakýsi Dr. Jirásek rozčiluje pro známou aféru Dra. Janovského v Červené Řečici. Článek oplývá výlevy, které ani nemožno bráti vážně, které by se spíše hodily do »Kacířských epištol« nežli do časopisu subvencionovaného Lékařskou komorou pro království České. Pro zajímavost uvádíme z něho několik úryvků.

Stojí tam: »Mnich želivský dosud třímá zkrvavenou nahajku, a občan arcibiskup pražský žehná jeho posvěcené ruce . . . Náš stav jest mnohem více idealistický než jiné, zejména stav kněžský, který, jak jej dnes vidíme, úplně zhmotněl, stal se materialistickým. Denunciace, zákeřné přepadení jsou zbraně této partaji dovolené, avšak nemožné u každého trochu jen morálně založeného člověka.« Na to vybízí lékaře k akci protiklerikální a pokračuje: »Již provádění zákonů hygienických staví nás v odpor s klerikalismem. Víme, že v době epidemií každé shromažďování se zakazuje, a my trpíme často proti svému přesvědčení a na škodu veřejného zdravotnictví, aby děti naše byly voděny do kostela, kde zimou skřehnou a stávají se často obětí epidemie; trpíme shromažďování v kostelích, odkud lidé tak snadno nákazu si přinášejí, trpíme kropení svěcenou vodou plnou virulentních bacillů tuberkulosy, erysipelu, diftherie . . . . A proč to trpíme? Na jedné straně jsme přesvědčeni o infekci, víme, že člověk na člověka nákazu přenáší, a na druhé straně máme ohledy — na koho? Jenom na ty, kdož za příležitosti dají nám pocítit lásku křesťanskou bičem . . . Dnes dům modlitby stal se ve většině obcí před volbami střediskem agitačním, po volbách čítárnou proklamací politických, novin klerikálních, prodejnou nejnižších tiskovin . . . Jinde stalo se, že farář od oltáře odvedl nevěstu a dal ji prohlédnouti — porodní babičce atd.

Jak důležitým jest spalování mrtvol, víte všichni. Je tedy povinností nás všech lid poučovati a jíti příkladem napřed.

Klerikalism ponížil ženu, neboť plození jest u klerikálů něčím hříšným. Poníživ ženu zavrhl klerikalism poučování o lidském těle. Poučení o těle lidském zavrženo a s ním poučení o nemocech zejména pohlavních.*)

A získal klerikalism pokořením ženiným? Stal se výlučným, něčím zvláštním, kartou mezi lidem. Navrhněte, nechť oni, kdož veřejně hájí celibát, dají se kastrovati . . . Jisto však jest, že celibátem kněz nestane se lepším člověkem, naopak že se stane z něho po čase morosní, nepřístupný, zlý člověk, kterému nutno na několik zámků uzavírat svůj dům i srdce svých nejdražších.

A ty pověry našeho lidu! Hrůza vzpomenouti! Klerikalismem sílí pověra a roste odpor proti poznání. Chodit na pouti, prosit o zdraví různé světice a svaté a upláceti je různými dary, toť se děje nejčastěji jen za účelem nabytí ztraceného zdraví.

Jednou z nejodpornějších funkcí, která se na nás žádá, a kterou rozhodně odmítne každý humanní lékař, je dávat nemocného zaopatřovati, brát ubohému poslední naději.«

Svůj duchaplný článek končí pisatel tím, že dnes už nikdo prý nevěří s církví v nebe o sedmi firmamentech a vyzývá do boje s otřepaným heslem: »nic jim nevěřit, nic jim nedávat«

Když jsem tento článek dostal do rukou, užasl jsem. Časopis českých lékařů má býti vážným časopisem vědeckým, a dosud jsem jej za takový pokládal; »Věstník« má býti vážným orgánem pro hájení zájmů stavovských. Co si však máme nyní mysliti? To jest urážka katolické církve, náboženství státem uznaného, to je přímé štvaní; a takový článek položila redakce za úvodník beze vší poznámky. A na takový časopis dává komora lékařská subvenci! Píše se stále o nadbytku lékařů, o jejich špatném postavení materielním, ale podle všeho mají lékaři tuze mnoho peněz, když podporují takové časopisy. (Dokonč.)

Tříkrálová.

»Slyš, hrdý králi na trůnu,
máš zlaté žezlo, korunu,
Bůh blahý dal ti podíl; —
nás hvězda vedla ve tvou říš,
my ptáme se a ty to víš:
rci, Kristus kde se zrodil?«

»Jak vy, též já se, drazí, ptám,
kde Boha hledat, nevím sám,
byť celou říš bych schodil —
Řek' zrádně tak a na trůn sed'
a králi v cestu vyšli hned —
jdou, Kristus kde se zrodil.

Jdou za hvězdou, je zima, mráz —
led nevěry a pochyb hráz
hřích do cesty jim vhodil.
»Jdem Boha hledat, chléva šeř,
rci, muži, kam?« — »Já nevím, věř,
kdo Kristus, kde se zrodil.«

Jdou králi pravdy za svitem,
dál člověk lká pod hříchu jhem,
jak dřív se kolem brodil —
Jen duše cítí touhy tíž,
jde s králi k judským horám blíž,
jde, Kristus kde se zrodil.

E. Romar.

*) Pozn. redakce. Následuje nemravná sprostota, již nemůžeme uveřejniti.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Z Historického kroužku. — Vystoupení a působení M. Jana Husi bylo předmětem druhé přednášky Historického kroužku, kterou konal v Jednotě katolických tovaryšů dne 15. prosince 1907 farář Dr. Karel Lev Řehák.

Přítomni byli mezi četnými posluchači: praelát Dr. Jan Marek, dvorní rada, kanovník Dr. Fr. Kryštůfek; školní rada Dr. M. Kovář a prof. Jos. Vávra; vyšehradští kanovníci Fr. Vaněček a Msgr. Antonín Wünsch; mag. rada Em. Malfertheiner a mag. of. Kubát; prof. Václav Novák, kaplan V. Roudnický; katecheti: Václ Kunz, Fr. Tichý a Václ. Železný, red. Tom. Škrdle, pp: Jiří Feierstein, Ant. Novák, Frant. Václ. Buk, Václ. Žižka a četní jiní.

V úvodu podal řečník jakožto *bohoslovec* řádné objasnění toho, co se církví Páně vyrozumívati musí, aby tak odmítl nesprávné výklady nekatolických *dějepisců* o podvratných snahách Jana Husa.

V dalším postupu řeči líčí v oddělení prvním *život i působení Jana Husa*, jeho poměr k bludaři anglickému Janu Viklefovi, a jeho soud v Kostnici. I ospravedlňuje do podrobna ortel nad Husem vyslovený dle tehdejších platných zákonů, i se strany vrchností duchovních i se strany moci občanské. Vždyť sám Palacký, ač nekatolík a přívrženec Husa, o jeho přelíčení promlouvaje, vidí se nucena k takovémuto výroku: »*Sbor, neměl-li Husovi přisvědčiti* (že totiž učení jeho jest pravé a katolické nepravdivé!) *a dáti se od něho posléze mistrovati, musel konečně přikročiti k odsouzení jeho* (jakožto tvrdošíjného bludaře), *jak toho žádaly zákonné církve.*« Načež Hus byl jakožto usvědčený bludař *od moci světské* (a ne od kněží!) *zároveň jakožto veřejnému pořádku nebezpečný revolucionář* upálen po zákonu, již dvě stě let starém, »Schwaben- u. Sachsenspiegel« nazvaném.

V oddělení druhém řečník uvádí řadu mužů, *kteří při revoluci Husově účast měli*, jako jsou: Mistři Mikuláš z Litomyšle, Štěpán Páleč, Stanislav a Petr ze Znojma, Jeroným Pražský, Křišťan z Prachatic, Michael Soudný, Jakoubek ze Stříbra, Marek z Hradce, biskup Jan Železný a jiní. Pro krátkost času vylíčil řečník život toliko ještě M. *Jeronýma Pražského*, líčení ostatních uvedených mužů ponechávaje do zvláštní brožury, jež celou práci přinese.

V doslovu poukázal řečník k tomu, kterak Hus i dle výroků svých chvalořečníků církev Páně nikterak »nezreformoval«, nýbrž nová, dosud neslýchaná a učení církve Páně odporující učení hlásaje, *založil vlastně církev zcela novou, od nikoho nejsa k dílu svému zplnomocněn ani povolán.* Ani sami pochlebníci jeho nemohou uvésti ani jediného příkladu, *že by byl Bůh poslání jeho pověřil skrze zázraky*, jako jimi pověřil proroky, apoštoly i samého Syna svého! A také *Hus životem veskrz bezvadným nebo aspoň upřímně kajícím nikterak nevynikl, jak shledáváme při světcích!* Nebo ač se sice o něm nevypravují oplzlé povídačky, jako o jiných tak zvaných reformatorech, jako příkladně o Lutherovi, Zwinglim a Kalvínovi: tož vyčítá jemu i sám Palacký, protestant, *veliké chyby*, jako jeho »*neústupnost*«, proti nepřátelům *nešetrnost*, do oka bijící *chtivost po lásce lidu, po cti a chvále*«; dále že »nepřestával *veřejně* kázati (proti vší lásce, úctě a všemu právu) vady i poklesky představených, a tak *lehce*

zapomínal, že také pokora (základ všech pravých ctností!) *a poslušenství jsou ctnostmi křesťanskými!«* a že *korunu mučennickou* považoval za vrchol života lidského!«

O hrůzách pak, revolucí Husovou podnícených, slíbil řečník konati přednášku příští!

Přednáška faráře Dr. K. Lva Řeháka vyslechnuta byla s velikou pozorností.

Mluviti o Husovi se strany katolické s takovou otevřeností, k tomu patří neobyčejná odvaha a tuto odvahu má v sobě v plné míře farář Dr. K. Lev Řehák. On řekne o Husovi, Komenském i Chelčickém vše, co bedlivě na studiu za pravé uznal a co řekne, to také přesvědčivě dokazuje.

Odvážně mluvil † Dr. Antonín Lenz, odvážně † P. Jos. Svoboda Soc. Jesu a odvážně řeční farář Dr. K. Lev Řehák — to mu slouží ke cti.

Dvorní rada Dr. Fr. Kryštůfek řečníku poděkoval a vysvětlil, proč byl M. Jan Hus uvržen v Kostnici do žaláře. M. Jan Hus sloužil v Čechách proti zákazu arcibiskupovu mši sv. a toho se odvážil i v Kostnici, v cizí zemi, a když tamního biskupa neposlechl, dán byl pro neposlušnost do žaláře.

Ovoce duchovní revolucev Čechách M. Janem Husem rozněcené, až po církevní sněm v Basileji — tvořilo III. přednášku, kterou v Historickém kroužku družstva Vlast přednesl Dr. Karel Lev Řehák, farář u sv. Ducha v Praze.

Mezi jinými přítomni byli: praelát Dr. Jan Marek; školní rada Dr. M. Kovář; gymn. profesor V. Müller; kaplani: Václ. Roudnický a St. Sobíšek; red. Tom. Škrdle; pp. V. Žižka, Fr. Vrat. Buk s dvěma syny, Jiří Feuerstein, Fr. Hon a četní jiní, pánové i dámy.

Po krátkém rozhledu po dějích vypravoval řečník v oddělení prvém o *náboženské i občanské revoluci* za krále Václava, za Žižky a za následovníků jeho až do bitvy u Lipan.

V oddělení druhém opovídá líčení *mužů, vyniknuvších působením v době revoluce husitské*, jakými byli: Císař Sigmund; zemský vladař Čeněk z Vartenberku; dále kněží: Jan Čapek, Jan Želivský, Mikuláš »Biskupec«, Martinek »Mluvka«, Ambrož z Hradce; Václav Koranda, Prokop Malý a Prokop Veliký, Jan Rokycana; biskup Filibert; a válečníci: Mikuláš z Husi, Žižka z Trocnova, Jan z Bergova, Menhart z Hradce, Jan Čapek ze Sán, Jan Roháč z Dubé, Diviš Bořek z Miletínka a jiní. Pro krátkost času podal řečník zajímavý životopis *Jana Roháče*, posledního mocně odbojného husity. Líčení ostatních ponecháno pro zvláštní brožuru, jež družstvem Vlast vydána bude.

Rovněž i líčení celého oddělení třetího odkázáno zmíněné brožuře, v němž řečník slíbil dokázati *z učení i skutků i svobodářů i tak zvaných evangelíků*, že ani jedni ani druzí *dle pravdy* k Husovi, jakožto ku svému mistru, hlásiti se nemohou, ježto i slovem i skutkem od něho naprosto se různí! Činí-li tak ale přece, že se jim nikterak nejedná o pravdu učení Páně, a také nikterak o opravdovou nápravu pokleslých mravů, nýbrž že jest *jim Hus toliko vzorem neoblomného, svéhlavého, nepodajného odpůrce — nenáviděné církve katolické!*

Velice zajímavá přednáška tato, snad nejzajímavější ze všech tří, sledována byla s velikou pozorností a byla odměněna hojným potleskem.

Za Historický kroužek poděkoval řečníku p. školní rada Dr. Mat. Kovář a jménem posluchačstva děkoval mu delší řeči prelát Dr. Jan Marek. Z řeči jeho uvádíme aspoň toto. Uvedl, že řeči dp. far. Dr. K. Řeháka jsou zbudovány na skále Petrově, z čehož plyne určitost, rozhodnost a říznost vývodů. Chválil jeho práci a píli, při věku již pokročilém a při četném jiném zaneprázdnění. Pan farář že jest i jinak příkladem a vzorem v pracích literárních, v nichž si všímá hlavně praktických stránek našeho života, čímž velikou službu prokazuje kněžím i laikům. U něho že dýchá vše svérázností, samorostlostí, neohrožeností. Bůh žehnej mu za vše, co podniká ve prospěch církve a vlasti.

Řeč vsdp. preláta přijata byla s neobyčejnou láskou a hlučný potlesk byl jejím doprovodem.

Hluboce dojat děkoval p. farář Dr. Karel Lev Řehák, řka, že jest mu to uznání pobídkou k další práci.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

Apologie élémentaire. Dieu et la Religion, par le chanoine de La Paquerie. 1 vol. 560. Pages. Paris 1907 Librairie Bloud et Cie. Cena 4 frc. — Kniha čerpaná ze zkušenosti. Kněz, jenž od čtyřiceti téměř let žil ve víru diskusí, podává v ní výsledek boje takořka každodenního se současnou nevěrou. Existují sice pojednání apologetická vědečtější, výmluvnější. Než ani duch, ani literární dokonalost, ani věda nedostačují k dosažení přesvědčení. Je třeba především důkazů jasných, ad hominem, jež mají na sobě pečeť pravdy. Takové jsou důkazy, podané autorem ve spise přítomném. Od začátku až do konce svazku jímá nás originalita tónu, způsob individuelní pojímání a řešení problemu, vlastní spisům, jež byly prožity, a který v díle tomto omlazuje a obnovuje, třebas ne základ, tedy aspoň formu apologetiky traditionelní.

Co se týče obsahu zajímavého spisu, řeší v něm autor tři otázky, na něž lze uvésti všecky diskuse mezi věřícími a nevěrci: Existuje Bůh? Existuje-li, je nutno jej uctívati? A je-li nutno jej uctívati, je to kult katolický, kterým má býti uctíván? — V odpovědi na otázku první dokazuje autor, že existence Boží v jistém smyslu je evidentní. Vyloživ pojem Boha, pojednává o tom, že musí býti nějaká první příčina a touto příčinou že je Bůh. Poněvadž může býti první příčina jen jedna, je lichý polytheismus a pantheismus. Také zákony přírodní předpokládají první příčinu, kterou může býti zase jen Bůh. Podav pak výklad vlastností Božích a vyvrátiv některé námitky, přechází autor k otázce druhé o nutnosti Boha uctívati. Nutnost tuto dovozuje především z dobroty Boží, která žádá, abychom byli k němu vděčnými. V dalším táže se, jaké má býti toto uctívání Boha a ukazuje, že ctnost není dostatečným uctíváním, že člověk nemůže sám stanoviti si způsob uctívání, že je třeba obřadů zevnějších a veřejných. Po té dokazuje praktickou nemožnost systemu deistického; neskýtáť deismus žádného světla, žádné útěchy, také v něm není autority a síly ke krocení vášní. V pojednání o otázce třetí spisovatel ukazuje, že Bůh, ježto by bylo moudrosti jeho nedůstojno ponechati způsob uctívání na vůli lidem slabým, nevědomým, porušeným, musel jim dáti světlo, které by je provázelo, úzda, která by je krotila, milost, která by jim zjednávala sílu a útěchu, jedním slovem zjevení. Ze všech náboženství existujících však jediné náboženství katolické má známky tohoto zjevení. Náboženství pravé musí býti dáno Bohem, musí býti dáno pro lidi a musí míti účelem spojit Boha a lidi. Poněvadž je dáno Bohem, musí býti Boha důstojné, jinými slovy musí být svaté. Poněvadž je dáno pro lidi, musí býti přizpůsobeno přirozenosti lidské a poněvadž je dáno, aby spojilo Boha a lidi, musí se obraceti na všecky lidi, t. j. musí býti všeobecné a musí jim skýtat nevyvratné důkazy svého poslání božského, t. j. musí býti nadpřirozené. Tyto vlastnosti, tak dovozuje v dalším postupu autor, přísluší jen náboženství katolickému.

Po těchto velezajímavých vědecko-populárních výkladech následují vědecké dodatky k apologii elementární. V prvním dokazuje autor vědecky existenci Boží z nahodilosti světa, z nemožnosti nekonečného počtu, z původu života, z povahy života, z organisace bytostí živých, z organisace hmoty, z existence myšlenky, ze všeobecné víry, z absolutních idejí krásy, nekonečna a dobra. V dodatku druhém, nadepsaném studie, výklady a odpovědi k námitkám, pojednává autor obšírněji o ideji příčiny, o evolutismu, o pantheismu, o námitkách atheistů, o účinnosti modlitby a o prozřetelnosti Boží, o nezměnitelnosti a pokroku v dogmatu, o nedostatečnosti deismu, doznané samými deisty. Následuje obšírný exkurs, v němž autor srovnává různá náboženství mezi sebou a zvláště katolicismus a protestantismus, v příčině jejich účinků. Další exkurs má předmětem výklad o buddhismu, o vědě a náboženství. Na konci vyvráceny jsou námitky nevěrců proti náboženství, zvláště Renanovy, Littréovy, Comteovy, Proudhonovy a t. d.

Tím jsme jen zběžně načrtli obsah spisů, jenž po svém dokončení (vyjdou ještě dva svazky) bude pravou zbrojnicí apologetickou proti všem moderním útokům, činěným na náboženství vůbec a náboženství katolické zvláště.

Dr. *Jos. Samsour.*

NĚMECKÁ.

Blätter für Kanzelberedsamkeit. XXVII. Band. Nach dem Tode von Anton Steiner, k. k. Tit. Hofkaplan und Pfarrer in Laxenburg redigiert von Max Brenner, Dompredíger an der Metropolitankirche St. Stephan in Wien. Wien 1907. Verleger und Herausgeber Heinrich Kirsch. — V redakci tohoto dobré pověsti se těšícího časopisu homiletického stala se změna. Jeho redaktor, dp. Antonín Steiner, rytíř řádu Františka Josefa, c. k. dvorní kaplan a farář v Laxenburku, zemřel dne 5. března 1907. Prozatímně převzal redakci těchto listů dp. Max Brenner, domský kazatel u sv. Štěpána ve Vídni, a dokončí ročník 27. Časopis ten jest oblíben u kněží v duchovní správě činných; přináší úplně vypracovaná kázání na všechny neděle a slavnosti roku církevního, četné promluvy příležitostné, kteréž, pocházejíce po většině od kazatelů osvědčených, jsou ceny trvalé a jsouce přizpůsobeny požadavkům doby přítomné, velmi dobře dají se upotřebiti. Další redakce »Blätter für Kanzelberedsamkeit« ujal se trvale dp. Josef Minichthaler, farář v Pieslingu, a není pochybnosti, že za pomoci četných spolupracovníků a přispívatelů udrží časopis na stejné výši, k jaké je povznesl zemřelý farář Steiner. Ročně vychází deset sešitů za cenu 7 K 20 h. *Josef Herzig.*

Jugendlehre. Ein Buch für Eltern, Lehrer u. Geistliche von Dr. Fr. W. Foerster, Berlin. G. Reimer. 724 S. M. 5. — Spisovatel (soukr. docent filosofie na polytechnice a na universitě v Curychu) bývá poslední dobou častěji jmenován jako vynikající paedagog a jako přítel křesťanství a církve katolické. Pro tuto náklonnost k církvi katol. domnívali se někteří o něm, že se hodlá státi katolíkem. O knize svrchu zmíněné prohlásil biskup rottenburský Keppler toto: »Za dobré znamení lepší budoucnosti považuji knihu »Jugendlehre« od Foerstera. Není posud náš, ale v přemnohém názoru můžeme s ním souhlasiti. Staví nám tak jasně před oči nedostatky moderní vzdělanosti, kárá ubohost a škodlivost novověké vědecké vychloubavosti a suchého rozumářství a hlásá s důrazem potřebu náležitého pěstění vůle a povahy, jakož i cenu pokory a sebezapírání. Jest nám věru spojencem v boji za křesťanské zásady, spojencem, z něhož radovati se můžeme . . . . .« *L. † g.*

Sexualethik u. Sexualpaedagogik. Von Dr. Fr. W. Foerster. (Kempten. Jos. Koesel. 1 Mark.) — O této knize píše v časopise »Woche« prof. Paulsen takto: »Je tomu dnes, jako by se všecky síly ďábelské rozpoutaly, aby zpustošily mravní život národa. A proto jako blahé osvěžení přichází nám spis Foersterův. Při jeho slovech oddychujeme si jako když v směsici opilých hlasů ozve se nám řeč střízlivá. Foerster odvážil se bez bázně a přímo hájiti starý mrav a dřívější mravní zachovalost proti všem přemrštěncům, kteří vše jen znestvořují a od pravých cest svádějí. Nic není hroznějšího (praví Paulsen) nad popletené a fanatické učitele mládeže. Právem klade Foerster důraz na to, že stará církev získala si nepomíjející zásluhy o umravnění a oduševnění našeho života tím, že vzdělávala vůli lidskou (pokorou, stydlivostí, očisťováním obrazotvornosti a posilováním duševních sil člověka proti smyslným pudům) a že tak vychovávala z křesťanů hrdiny v sebezapírání.« — Snad nikdy v tak krátké době nedostalo se církvi katolická tolik zadostiučinění ve všech oborech lidského vědění a snažení jako právě za dnů našich. *L. † g.*

ČESKÁ.

Vlastivěda moravská. Bystřický (nad Pernštýnem) okres. Místopis. Napsal Jan Tenora. V Brně 1907. Stran 272. Cena 4 K 20 h. — Za hlavní redakce profesora na odp. dr. Fr. Dvorského a gymnasiálního ředitele dr. Fr. Kameníčka vydává již po několik let moravský musejní spolek nákladem svým důležitou publikaci »vlastivědu moravskou«. Dílo toto sestává ze dvou částí; v prvé probírají se přírodní a zeměpisné poměry, jakož i dějiny politické, v druhé místopis po jednotlivých okresech. V této druhé části bylo doposud zevrubně popsáno sedmnáct okresů; nejnovější z nich je námi nahoře oznámený díl, jejž sepsal farář ve Chválkovicích u Vyškova, Jan Tenora, známý odborný dějepisný spisovatel. Pokud jsem mohl sledovati, vydal velepilný tento badatel doposud následující samostatné práce: »Dějiny městečka Kunštátu« r. 1885 (rodné město spisovatelovo), »Války husitské a zkáza vlasti naší Čech a Moravy« (1894), »Život P. Martina Středy z Tovaryšstva Ježíšova« (1898), ve Vlastivědě vyšel již dříve »Kunštátský okres« (1903), »František kardinál Dietrichstein, jeho mládí, volba za biskupa a počátek biskupství« (1906) a nejnovější spis »Bystřický (n. P.) okres« (1907). Menších prací dějepisných napsal do různých časopisů asi 30, delší, rozsáhlejší jsou následující: »Zora« (1883) »Vpády uherské na Moravu roku 1683«, »Obzor« (1884) »Boček, zakladatel kláštera Žďárského«, tamtéž (1895) »Švédové u Brna«, »Zlatá Praha« roč. I. »Turci na Moravě«, Almanach »Růže Sušilovy« (1885) »Primát a slovanští apoštolé sv. Cyrill a Method«, »Jitřenka« (v Poličce) (1885) »Sv. Cyrill a Method, apoštolé slovanští«, »Sborník historický« (1884) »Linie Kunštátsko-Lisická«, tamtéž »Hynek Suchý Čert«, tamtéž (1886) »Linie Kunštátsko-Stařechovská«, »Časopis Matice Moravské« (1895) »Zaniklé osady okresu Kunštátského a Bystřického nad Pernštýnem«, »Časopis Českého Musea« (1895) »Z mladých let pana Jiřího z Kunštátu a z Poděbrad«, tamtéž (1906) »Poměry na Moravě roku 1607«, »Hlídka« (1885) »Význam ideje Cyrillo-Methodějské v novějších dobách«, tamtéž (1905) »Jesuitské misie na Moravě v letech 1558—1653, ib. 1905, »Kdy napsal Karel ze Zerotína svou »Apologii«, ib. 1907 »Z paměti města Bystřice n. P.« V kalendáři Moravanu vyšel článek »Johana d' Arc« a ve »Květech Marianských«: »O modlitbě růžencové P. Martina Středy.« Též vyšlo od Tenory více článků v »Českém lidu«, v »Selském archivu«, v zaniklém »Blahověstu« jakož i v prvních dvou roč. »Vlasti«. O píli neúmorné svědčí velká řada (nejméně sto) referátů, kritik a posudků o nových dějepisných publikacích, jež vyšly hlavně v brněnské »Hlídce« jakož i v »Časopisu Matice Moravské« a v »Obzoru«, částečně pod značkou T., částečně nepodepsány.

Všechny tyto jmenované a jiné své práce napsal Tenora na základě svých archiválních studií, jež od dob studentských již pěstoval pokud možno. Kdykoliv přijede do Brna, vždy navštíví aspoň na několik hodin zemský archiv; delší dobu byl jednou o prázdninách (měsíc) ve vídeňském dvorním archivě, nejméně desetkráte (vždy na týden) pracoval v knížecím arcibiskupském archivě kroměřížském, vícekráte též po týdnu v kapitolním archivě olomouckém a nedávno po tři týdny v knížecím archivě mikulovském. To vše — bez podpor, na svůj náklad, při tom vzdálen dvě hodiny od nejbližší železniční stanice a platě si sám svého zástupce v úřadě. Nyní pracuje úsilovně o životopisu kardinála Dietrichštejna, k čemuž sebral již mnoho zajímavé látky, která mu zrovna pod rukama tolik vzrostla, že ani neví, zda zbude dosti času a síly zdolati ji. Činnost kardinála byla tak všestranná, že napsati jeho životopis je věru podnik až úmorný; jsme však přesvědčeni, že podaří se neúmorně činnému a obětavému Tenorovi i tuto práci vykonati.

Ale vraťme se ku knize nahoře oznámené. Již od studentských dob (1873 až 1881, studoval na českém gymnasiu v Brně, r. 1881 až 1885 bohosloví též v Brně), sbíral látku dějepisnou pro svůj rodný okres kunštátský, jakož i pro okres sousední bystřický n. P., kamž často chodíval na návštěvu svých spolužáků a přátel. Látku během let nasbíranou stále doplňoval ze všech přístupných pramenů; práce tato (okres Bystřický) není snad překlad z Wolného, z něhož přebrána leda jen data úplně spolehlivá, nýbrž jest to práce velkou většinou z původních archivních památek. Z roztříštěného, ze všech stran sebraného materiálu sestaven pak jednotný obraz, který je místy snad pro některého čtenáře až schválně stručný, což však ovšem není chybou, nýbrž předností spisovatele, který málo slovy mnoho poví. Škoda, že nebylo dílu tomuto přidáno více obrázků; přiložených čtyřicet není vždy vhodně, případně a dobře voleno — což však, pokud mi známo, není vinou spisovatelovou, který na výběr neměl vlivu, ale

vinou vydavatelstva, které hrozíc se velkých výdajů a majíc stále úbyt odběratelstva, musilo se v obrázcích velmi uskrovniti.

Nejnovější práci páně Tenorovu tímto krátkým posudkem jako úplně zdařilou doporučujeme a přejeme panu spisovateli mnoho vytrvalost, aby na dráze této dále s výsledkem stále tak skvělým jako doposud pokračovali. *Ignát Zháněl.*

Proste Pána žni! Úvahy. Praha 1907. Str. 32. — V evangeliu sv. Matouše (kap. 8.) čteme dojemná slova: „A když viděl Ježíš zástupy, měl lítost nad nimi, že byli souženi a rozptýleni jako ovce, nemajíce pastýře. Tehdy dí učedníkům svým: Žeň zajisté mnohá jest, ale dělníků málo. Proto proste Pána žni, aby poslal dělníky na žeň svou.“ — Vychovávati dorost kněžský jest práce stejně obtížná jako důležitá. Jest však zakořeněn již mylný názor, že starati se o výchovu bohoslovců přináleží jen představeným semináře, když přece dle slov svrchu uvedených jest to povinností všech údů církve, kněží i věřícího lidu. Především: modlitbou! — Proste pána žní! A tu obětovati může každý. Kněžstvo v duchovní správě má si zvlášť dorostu kněžského pilně všímati, dobrým příkladem a přátelským jednáním má jemu cestu ukazovati. Pouhou kritikou a odsuzováním málo se prospěje. Ředitel semináře pražského vldp. J. Řihánek snaží se četnými úvahami, příklady, statistickými daty v posledním svazečku svých krásných a latinských brožurek přiměti čtenáře k tomu, aby všichni spojili se v důležitém díle výchovy dorostu kněžského. Sv. Vincenc z P. praví: »Přispěti k výchově dobrého kněze znamená vykonati dílo snad všech nejzáslužnější.« — Proto upozorňujeme na spisek: „Proste Pána žni!« a vroucně toho si žádáme, aby hojně byl rozšiřován. Doufáme, že upřímné slovo prosby a poučování přinese mnohonásobný užitek. Knížka sama o sobě pro hojnost zajímavé látky poskytuje četbu příjemnou. *L. † a.*

Masarykův boj o náboženství. Osvětluje P. Alois Jemelka. T. J. Zvláštní otisk z »Křesťanské školy«. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze. Nákladem vlastním. Cena 80 hal. — Velmi dobře učinil dp. spisovatel, že zvláštním otiskem výbornou tuto práci, která již ve »Křesťanské škole« budila veliký zájem, přístupnou učinil co nejširším vrstvám naší společnosti, neboť jméno Masarykovo jest také v kruzích těch všude smutně známo ..... Nebyl sice, jak poznamenáno v úvodu, Masaryk nikdy přítelem katolické církve a také z ní vystoupil — ale v poslední době zaujal oproti ní stanovisko zvláště příkré, jak ukazuje jeho brožura »V boji o náboženství«, kde již zaujímá stanovisko nejen protikatolické, ale vůbec protináboženské; Píšeť na př. na str. 43 své brožury: »Ježíš žádal po zbožném víru, my již nevěříme a věřit nemůžeme a nechceme, neboť pochopili jsme, že věřit v boha a bohu vždy znamená věřit člověku, jinému nebo sobě .....« tedy za úplného atheistu prohlašuje se zde M. a bojuje o — náboženství! Dp. spisovatel důkladně probírá brožuru N. a věcně vyvrací nesprávná a nepravdivá v ní tvrzení a to hlavně, jak praví, k vůli studující mládeži a inteligenci vůbec, která považuje M. za autoritu ve vědě i náboženství!! Doporučujeme. *P. Zaletěl.*

»Živnost paní Warrenové«. Hra o 4 dějistvích. Anglicky napsal Bernard Show. Přeložil Karel Mušek. Poprvé v Národním divadle provozováno dne 29. října 1907. — Hra Bernarda Shawa nehodí se naprosto do rámce her Národního divadla svou tendencí, oživující veřejnou prostitucí, provozovanou ve velkém, po živnostensku. Shaw chce vystupovati ve hře jako mravokárce, ale vystupuje jako ničitel svého národa. Staví na scénu řadu lidí mravně zchátralých, kterým prostituce jest denním výdělkem, ba zdrojem k blahobytu. Paní Warrenová, která byla osudem v mládí uvedena v zhoubnou propast neřesti, provádí tuto nyní jako dobrodružná kuplířka a obchodnice. Její dceru, která vyšla z hříchu, dává vzdělávati v cizině, aby nepoznala nízkého svého původu.

Tato moderní dcera Vivie hodlá pojati za manžela syna pastora Gardnera, Franka, jenž jest vlastně jejím nevlastním bratrem, protože před lety otec Franka svedl paní Warrenovou, matku Vivie.

Matka nabízí své dceři však společníka její živnosti, p. Croftse, starého záletníka a zbujníka v mládí. Tento dostane však od Vivie košem. Když „ctnostná“ máteř sdělí jí pravý stav poměru jejího k Frankovi, odchází Vivie z místa hanby a vrací se do Londýna, kdež chce se věnovati obchodu.

A její něžná matka putuje zase také „za svým obchodem“ — domů.

V celé hře dosti často uslyšíš pravé slavohymny na výbornou živnost prostituce a morálka z ní neplyne žádná. — Podobné hry musíme co nejostřeji odsuzovati. *Otakar Jakoubek.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Modernismus po vydání encykliky Pia X. „Pascendi gredis" dostává v zemích katolických jednu ránu za druhou. Výborné spisy bystrých bohoslovců i laiků vydány snad již ve všech řečích. Biskupové vděčnými projevy dokazují sv. Otci, jaké dobrodiní přinesl jeho rozhodný čin katol. světu. Dle našeho nezvratného přesvědčení nebylo snad od počátku církve horší a rafinovanější herese nad modernismus. Pod rouškou katolictví a farisejského »reformatorství« rozrývány základy církve i učení Kristova. Sektářská zarytost vládla moderními prostředky; věda, umění, politika vše mělo nasáknouti odbojem proti upřímné a prosté víře a proti poctivému mravu křesťanskému. Zjevené učení, autorita církve, křesťanská kázeň, vše mělo býti zvykláno, seslabeno, podlomeno. A nad tím nade vším měl se šklebiti pitvorný rozumář vyhaslých citů a rozpoutaných vášní. Konečně tomuto hadu chytrému a svůdnému, jemuž mnozí padli za oběť, šlápnuto na hlavu. Jak jsme tuto naznačili, tak smýšlejí všichni, kdo si zachovali lásku k církvi a k evangeliu. Abychom aspoň jeden příklad uvedli. Biskupové a arcibiskupové kanadští společným blahopřejným a souhlasným připisem vzdali díky Piu X. za encykliku o modernismu, kdež se praví: »Zajisté dekret „Lamentabili sane exitu« a okružní list o modernismu budou jednou vřaděny mezi nejslavnější výnosy sv. Stolice jako nepomíjející památníky pevnosti, bystrosti a moudrosti.« — Jsme přesvědčení, že v krátké době bude se takto smýšleti o zmíněném dekretu a encyklice souditi všeobecně. — Proti modernismu vydáno ve Francii již několik spisů. Mimo jiné vydal P. Lemius katechismus proti modernismu. Spis byl nadšeně pochválen od biskupa Verdunského. Aby se mohl rozšířiti hromadně, prodáváno 180 exemplárů za 100 fr. Snad ještě spatříme na své vlastní oči lepší časy pro církev katolickou. Modleme se na ten úmysl. Ani jsme nechápali, v jak hrozném toneme nebezpečenství a jak nepozorovaně plnými doušky ssajeme jed. Teď chápeme, jak Bůh chrání a řídí církev. *L. † gl.*

Nemůžeme souhlasiti. Časopis »Nový Věk« věnuje (v č. 12) nadšený feuilleton spisovateli X Šaldovi, kdež se praví: »Šalda jest jeden z těch, jichž jména budou s úctou vyslovována potomky.« »Nám je Šalda drahým a blízkým«. — Je pravda, že p. Š. »mluvil o mystické poesii katolické »s pochopením«, že také pochválil několik poetů našich (Chlumecký, Dvořák, Bouška), — ale, že by nám byl blízkým? To ne. Se svými snahami stojí na druhém pólu. Spisovatel, který s Macharem se sejde, aby vydával časopis, ten sotva může ku křesťanství míti nějakou náklonnost. Lze si mysliti vedle sebe jména: Machar-Šalda-Lutinov? Pan Š. sní o »umělecké kultuře«, o fantomu, kterým zaplašeno a nahrazeno má býti náboženství. A tomu snu věnuje a ještě asi dlouho věnovati bude své vědění, své síly a schopnosti. Ovšem práce vyplýtvaná. Deml (Studium č. 6.) píše In. A. Bláhovi: »Diskutovati o budoucích formách náboženských?« — jeví se mi absurdním; pro občerstvení v těchto smutných časech miluji umění.« — Tak je to asi. Umění může býti občerstvením, prostředkem, ale ne cílem, jak si myslí pp. Šalda, Mrštík, Machar a snad všichni ostatní. — Však dále. Snaha získávati literární intelligenty podobnou pozorností a lichotností je věc velice nebezpečná. Máme na mysli případ s Macharem a Lutinovem. Dravá nenávist Macharova proti Dostálovi kotví v hněvu a pohrdání, že Dostál učinil pokus nakloniti Machara katolické poesii, že ho lichocením chtěl získati. Myslím, že jen trochu charakterní atheista něco podobného nestrpí klidně; je to tak, jakoby mě, katolika z přesvědčení, chtěl někdo získat pro atheismus. Jak bych ho hnal. Tak bránili se na př. přátelé Scheicherovi, když ho Masaryk reklamoval pro »modernu«, ač pravdy dalek nebyl. Takovými prostředky získávati laiky nesmíme; je to práce marná. Intelligent se musí rozhodnouti sám, on se k tomu musí propracovati; zlaté můstky jej urážejí a odpuzují. Nesmíme nikomu křivditi, ale nesmíme ho lákati Nechť pozoruje naši práci, naše zásady, nedávejme nikomu pohoršení a pak můžeme býti klidni; víc od nás nikdo žádati nemá. Kdo se postaví na stanovisko psychologické, jistě neřekne, že je naše mínění paradoxní. Jsme přesvědčeni, že jen důsledný katolicismus může intelligenci imponovati; slevování a lichocení odpuzuje a není nikterak dovoleno. Pravdu má ovšem »Nový Věk« (č. 13.), praví-li: »Brániti laikům v práci katolické, ať politické, ať umělecké, znamenalo by projevovati ignoranci, která nemá ani potuchy po tom, co je dnešní život«, — avšak něco jiného je: brániti upřímně smýšlejícím a pochlebovati nepřátelsky smýšlejícím. Laikové upřímní vždy byli vítáni. Jak horlivě působí na př. prof. Willmann, učenec světového jména. U nás ve »Vlasti«, (ač je to hotový bubák pro pokrokáře), shromáždila se již slušná řada laické intelligence a zúčastnila se naší práce. — Tak jen hezky zpříma a nikdo neřekne pak, že byl přilákán a zaskočen. *L. † jv.*

Mezinárodní sdružení pro pěstování věd obmýšlí zříditi sv. Otec Pius X. Listem ze dne 14. prosince 1907 sděluje kardinál Merry del Val známému učenci L. Pastorovi tento úmysl sv. Otce a oznamuje jmenování téhož učence sekretářem nového podniku, jehož protektory již ustanoveni jsou kardinálové Rampolla, Maffi a Mercier. Tato zpráva může nás katolíky opravdu potěšiti; je zároveň vyvrácením pomluv, jako by encyklikou »Pascendi« projevoval Pius X. nějakou nepřízeň vědám a katolickým učencům. *L. † h.*

Zapuzené řeholnice francouzské pracují požehnaně i ve svém vyhnanství. Není pochybnosti, že pronásledování řeholí ve Francii přinese církvi sv. mnohý užitek. Tak francouzské Benediktinky nalezly útulek v Bicestru (blíže Oxfordu), kde založily vyšší dívčí školu. — Karmelitky z kláštera pařížského usadily se v Anderlechtu (u Bruselu) a vydávají nový francouzský překlad spisů sv. Terezie. Dva svazky již vydány. *L. † h.*

Nové důvody proti hřbitovům našel zase »Nár. Obzor« (č. 2.) Ve dlouhém článku vypisuje »nález 80 tisíc mrtvol v milánské Rotundě« a mluví trpce o piet ě, vděčnosti a věčném klidu při kopání nového hrobu. »Pohřbíváním prý rozplývají se v nic všecka »Spi sladce«, »Pokoj popeli jeho« a všecky představy o »věčném míru a klidu.« »Nepřátelé spalování mrtvol bojují (prý) prostředky hodnými divochů a nekulturních pololidí«, a to snad jen proto, aby mohli řemeslně zazpívat »Requiem aeternam . . . . « — Hezká věc je ta humanita (pieta) k mrtvým a »nepřátelé spalování« jistě proti ní nehřeší. Uctivý křesťanský pohřeb, modlitby, úprava hřbitovů atd. jistě svědčí o tom, jak váží si křesťan mrtvého těla. 80 tisíc mrtvol v Rotundě milánské (těla zemřelých v nemocnici) nepraví nic jiného, než že způsob takového pohřbívání byl hloupý nápad. Zneuctění mohlo by se státi i »popeli« p. »Kttr« z »Nár. Obzoru«, kdyby nepřítel člověk ze msty vsypal jeho popel někam do kanálu. Tak pošetilé důvody pro spalování mrtvol nemají se uváděti. Ostatně přátelé spalování měli by dříve odklízeti bídu živoucích a nechytati hada (lidskou bídu) za ocas. *L. † h.*

Ty konce! List něm. modernistů (jak sděluje N. Život) »das XX. Jahrhundert« uveřejňuje přímo zuřivý projev proti encyklice« Pia X. o modernismu od dr. Alb. Schäfflera. Kdo neznal povahu »modernismu«, zhrozí se nad zlobou a vášnivostí, jaká syčí zrovna z každého slova. Píše na př.: »Encyklika sama jest nejhorším neštěstím, jaké církev potkati mohlo; zahanbuje církev před vzdělánci (?), poškozuje nevýslovně katol. university (u koho?), připravuje theol. fakulty o všecku vážnost (to by stály na moc vratkých nohách!), vede katol. vědu na šibenici a činí z biskupů katy (jak silná to slovesa!) Nejkrutější nepřítel církve nebyl by mohl kurii ďábelštějšího návrhu vnuknouti (einspeien). Její původce lze přirovnati k Julianu Odpadlíkovi a jeho rádcům, kteří také se domnívali, že zasadí církvi ránu nejhorší, zavřou-li křesť. školy. S jásáním přijali nepřátelé římské církve tento výnos«. (Masaryk??? — ten přece zuřil!) — Na důkaz uvádí zaslepený Němec výrok francouzského listu »Revue internationale de Théologie«, z jehož falešného tonu každý sezná, že byl psán ve vzteku a ne s jásáním. Starokal. theolog Michand píše tam: »My, kteří pracujeme na zničení nadvlády papežské, my nemůžeme než jásati (applaudir) nad takovými skutky, které zasazují ránu právě těm, kteří je konají. Kéž dobrý Pius X. ještě dlouho žije a kéž zavděčuje se nám ještě mnohými encyklikami tohoto druhu. Žádný papež nemůže lépe podporovati naše dílo«. — Rozumíme, pánové, rozumíme. Vaše falešné „jásání" je příliš průzračné. Masaryk je upřímnější. *L. † jv.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Z Vatikánu. -- Zájem papeže o ochranu zvířectva. »České hospodářské listy« oznamují: Papež Pius X. před nějakým časem zaslal spolku pro ochranu zvířectva v Neapoli svou fotografii a zároveň udělil jim své požehnání. K tomu poznamenal, že požehnání to platiti má pro všechny ty, kdo snaží se zameziti týrání zvířat. Berlínský spolek pro ochranu zvířectva požádal na to všechny spolky pro ochranu zvířat v Německu, aby papeži za toto důležité sdělení poděkovaly a spolu ho prosily, aby své mínění sdělil celému katolickému světu. — Adresa duchovenstva diecése würzburské sv. Otci. Diecése tato byla, jak známo, nejvíce vykřičena, jakožto pevnost modernismu. Z tohoto nařčení chtělo též duchovenstvo diecése býti očištěno. Učinilo se würzburskému biskupu nabídnutí adresy, k čemuž na konferenci děkanů i došlo, k níž dostavil se též biskup, který nad usnesením vyslovil nelíčenou radost. Přál si

aby adresu tu podepsalo veškero duchovenstvo a takto se z reformářské pověsti očistilo. V adrese duchovenstva vyslovuje se politování nad pohanami, jichž se sv. Otci a biskupu ve Würzburku dostalo; dále prohlašuje souhlas nejen s Encyklikou, ale i se Syllabem Pia X. — Z toho lze seznati, že řada modernistů v Německu očividně řídne. Též duchovenstvo diecése rotenburské podepsalo adresu sv. Otci prostřednictvím svého biskupa, dr. Kepplera, a zároveň 24 kněží podalo žalobu na »Ulmer Ztg.« pro urážku na cti úvodním článkem, v němž sjezd duchovenstva k podepsání adresy byl nazván »Der Pharisaertag«. Jen sem a tam v některém koutě theologické fakulty bude se ještě skrývati některý nafouklý profesor-modernista. — Dar vatikánské hvězdárně. Slavná hvězdárna vatikánská, jejíž ředitelem jest známý P. Hagen, dostala od vynikajícího Francouze, markýze de Mouroy, za příčinou kněžského jubilea Pia X. drahocenou sbírku meteorů. Sbírka obsahuje 105 meteorů seřaděných dle velikosti s udáním místa nalezení a data. Cena její jest veliká. Bude umístěna ve velmi velikých sálech »Specola Vaticana«. — Jako dar za příčinou kněžského jubilea papeže poslal továrník Riefler z Mnichova hvězdárně drahocenné elektrické hodiny synchronomické.

Německý episkopát sv. Otci. Němečtí biskupové sešli se k společné poradě v Kolíně n. Rýnem a zaslali sv. Otci přípis, ve kterém praví, že jedinou příčinou, proč se sešli, jest důležitý oběžník sv. Otce o bludech modernistů. — Ujišťují sv. Otce vydatnou podporou a praví, že jsou připraveni dle rozkazů a napomenutí sv. Stolice se říditi.

Přednáška arcibiskupa Theodoroviče a sv. Otec. Arcibiskup Theodorovič obdržel od vídeňské nunciantury přípis státního sekretáře vatikánského Merry del Val, ve kterém se pochvalně Vatikán vyslovuje o stanovisku arcibiskupa proti výstřelkům modernismu, jak jej vylíčil v přednášce, konané ve Lvově společnosti ve Vídni.

25leté jubileum biskupské kardinála Rampolly. Nesčetné blahopřejné telegramy, dopisy a jiné projevy, které při této slavnosti kardinála došly, jsou důkazem, že se těší přízni v nejširších kruzích. Markýz Mariano Rampolla patří mezi nejstarší rody šlechtické na Sicilii. — Narodil se dne 17. srpna 1843 v Polizzi u Cefalu a přišel jako malý chlapec do vatikánského semináře. Navštěvoval kollej Capranicu a šlechtickou akademii. Studia svá odbyl s výsledkem skvělým. V 25. roce vysvěcen byl na kněze a r. 1875 jmenoval ho Pius IX. kanovníkem basiliky vatikánské; brzy potom jmenován byl nunciem v Madridě. R. 1877 stal se sekretářem kongregace »de propaganda fide« a r. 1882 světícím biskupem eraklejským. Lev XIII. jmenoval ho 14. března 1887 kardinálem a brzy potom státním sekretářem. Nyní žije kardinál v paláci basiliky vatikánské. Bývalý státní tajemník papežův Rampolla uchýlil se od té doby, kdy veto rakouského kardinála Puzzny zabránilo jeho zvolení papežem, zcela do své studovny. Od té chvíle neuspořádal více žádné slavnostní hostiny a nesúčastnil se žádného diplomatického přijetí. Šedesát čtyři léta starý kardinál zahloubal se ve svém úředním paláci San Marta, souvisejícím se sakristií sv. Petrského chrámu, jehož je arcikněžem, do listin a knih a sepsal znamenité dějiny řeckých dob Říma. Své dílo, jež ho stálo 50.000 lir, dal vytisknouti jen v několika exemplářích, jež věnoval učeným přátelům. Když byl ráno odsloužil mši a vyřídil svou korrespondenci a povinnosti svého úřadu v různých kongregacích, odchází Rampolla denně do vatikánské a vlastní knihovny, kterou pořádá sám, stoje na vysokém žebříku. Před nedávnem s něho spadl a vyvrtl si nohu. Kardinál Rampolla jest úplně zdráv, až na nervosní chvění ruky, jež vzdoruje všemu léčení a jež mu brání někdy psáti. Za dobu od zvolení kardinála Sarta papežem, vstoupil Rampolla na veřejnost jen jednou, vykonav oddavky dcery knížete Dorie.

Čech biskupem v Americe. Z Clevelandu (Ohio) došla telegrafická zpráva, že světícím biskupem diecése clevelandské jmenován jest msgr Josef M. Koudelka, dosud farář německé osady u sv. Michala v Clevelandě. Nový biskup je rodem Čech. Pochází z Klatov v Čechách. Jako 14letý hoch přistěhoval se s rodiči do Ameriky. V Americe studoval a na kněze byl vysvěcen. V Clevelandě vystavěl překrásný chrám sv. Michala nákladem 2 mil. K, školu nákladem 1 mil. K. Vyniká jako malíř. Svůj chrám sám si vymaloval. Jest i literárně činný. Vydal učebnici česko-anglickou, knihy modlitební a školní. V Evropě byl několikrát návštěvou Naposledy r. 1905 dlel delší dobu i na Moravě, byl v Olomouci i v Brně hledat českých kněží a bohoslovců pro české a slovenské katolíky. Súčastnil se slavné pouti na sv. Hostýně. Na Hostýně tehdy třikrát kázal. Už tehdy se mluvilo, že bude biskupem. Msgr. Josef M. Koudelka je mužem podnikavým, ener-

gickým, svérázným. Jako biskup bude druhým českým a slovanským biskupem v Americe. Na biskupa posvěcen bude 25. února v Clevelandě.

Lidumil na biskupském stolci. Biskup čanadské diecése v Uhrách, Alexandr šlechtic Desseffy, který roku 1907 zemřel, byl opravdovým lidumilem a mecenášem katolických podniků. Na katolický ústav učitelský v Segedině věnoval 100.000 K, na stavbu domu katolického dětského družstva 70.000 K, na katolické gymnasium v Makově 80.000 K, na kněžský pensijní fond 40.000 K. U příležitosti své zlaté mše, kterou konal 7. srpna 1907 ve vší tichosti, rozdal 50 tisíc korun. Jako věrný přívrženec katolického tisku podporoval jej oběma rukama Ve své závěti, v níž různým vzdělávacím a lidumilným účelům věnoval 600.000 K, postavil si nejlepší pomník v památce katolického lidu i katolického spolkového života. Mrtvola jeho byla dne 9. prosince 1907 uložena k věčnému odpočinku v kathedrále v Temešváru. Zesnulého krášlily opravdové kněžské ctnosti. Nebyl mužem ruchu světského, ale tiché práce. Jeho pokoru nejlépe charakterisuje, že r. 1876 odmítl biskupskou stolici pro své mládí a nezkušenost.

Nový generální vikář v pražské arcidiecési. Jeho Eminence ndp. kardkníže arcibiskup pražský jmenoval svým generalním vikářem preláta arcijáhna v. v. metrop. kapitoly u sv. Víta Msgra dra Jana Sedláka, na místě dosavadního gen. vikáře vsdp. preláta Msgra Frant. Brusáka, jenž jakožto děkan v. v. metrop. kapitoly úřadu gen. vikáře se vzdal. Nový generální vikář byl v konsistorní schůzi J. Eminencí v úřad uveden.

Nový generální vikář narodil se v Tajanově 9. dubna 1854, na kněze byl vysvěcen 9. srpna 1876. Po vysvěcení byl kaplanem v Erpušicích a Rokycanech a farářem ve Vel. Popovicích. V duchovní správě podrobil se přísným zkouškám theologického doktorátu, načež dosáhl hodnosti kanovníka vždy věrné kapitoly Svatovítské. Život jeho jest vyplněn neunavnou a všestranou prací, jak vědeckou tak i belletristickou. Zvlášť zapsal se do srdce kleru pražské arcidiecése jako kancléř a jako zemský poslanec, získav si velikých zásluh o úpravu platů duchovenských. Ve své rodné obci zanechal po sobě památku, postaviv a krásně ozdobiv kapli. Nový generální vikář dosáhl veliké hodnosti, ježto jest zástupcem arcibiskupovým, jest však a zajisté zůstane takým, jakým byl jako farář i kancléř: vlídným, ochotným, pomoci i rady nesoucím. Klérus pražské arcidiecése béra podíl na zlepšení kongruy, má v osobě nového generálního vikáře odborného znalce, upřímného přímluvce a ve věcech duchovní správy představeného, který sám dlouho nesl břímě dne i horka a dobře rozumí poměrům a potřebám duchovenským. Jak vsdp. gen. vikáře známe, může kněžstvo s celou důvěrou se k němu přivinouti: najdeť jeho otevřené srdce.

Nový generální vikář jest zároveň předsedou Piova spolku, kterémužto spolku věnuje své síly a obezřetně jej řídí. V poslední době jmenoval jej Katechetský spolek čestným členem.

Jmenování nového kanovníka. Vždy věrná kapitola svatovítská zvolila za kanovníka vdp. Antonína Grimmera, ředitele arcibiskupského gymnasia a konviktu v Doupově. Nový vsdp. kanovník narodil se roku 1861 a na kněžství byl vysvěcen roku 1892.

Jak zemřel král Oskar. Ze Štokholmu se oznamuje, kterak král Oskar jako věřící protestant umíral. Jeho slova, kterými se loučil s královnou a příbuznými, byla prodchnuta hlubokou zbožností a věrou.

Spolku sv. Josefa ku podpoře kněží-deficientů v Čechách dostalo se daru 1000 koru od J. M. Msgra Frant. Brusáka, metrop. děkana. V minulém roce přistoupilo 3. nových členů. Důst. páni duchovní, kteří hodlají od Nového roku státi se členy, nechť se přihlásí již nyní u správy spolkové (Praha-Karlov 453-II.), by jim potřebné informace v čas mohly býti zaslány.

Jednota sv. Methoděje ve Vídni, která příspěvky po většině lidu dělnického vydržuje v českých kostelích české služby Boží, s bolestí pozoruje, že Čechy, Morava a Slezsko, odkud tisíce lidu českého ve Vídni meška a jimž Jednota v kostelích svátostmi přisluhuje, úplně zapomínají nějakým milodarem ku pomoci přispěti. Jednota zápasí s citelným nedostatkem. Prosí p. t. duchovenstvo o laskavou podporu, prosí, aby katolické spolky a jednoty pořádaly »jedno divadelní představení« ve prospěch Jednoty, prosí čtené záložny a raiffeisenky o laskavou podporu; 1000 zaslala Jednota žádostí na čtené záložny a raiffeisenky a od těch 1000 dostalo se jí almužny 75 korun. Lid český vídeňský obětuje co může, ale při té veliké drahotě, která ve Vídni panuje, nemůže více věnovati, proto prosí Jednota: nezapomínejte na své rodáky vídeňské. Milodary zasílejte na adr.: J. M. vsdp. dr. Ant. Horný prelát, Vídeň I., Stephansplatz 5.

Dědictví sv. Prokopa konalo valnou svoji schůzi za předsednictví vdp. kanovníka J. Kuchynky, na níž věnována nejprve čestná vzpomínka zesnulému předsedovi biskupu dr. Fr. Královi a členu výboru proboštu msgru. Ant. Horovi. Za předsedu zvolen metrop. kanovník dr. Josef Tumpach. Do výboru na místě zesnulých a odstoupivších zvoleni p. t. pp.: gener. ryt. řádu křižovnického Frant. Marat, P. Hyp. Phillip, O. S. Fr., řed. semin. J. Říhánek, prof. univ. dr. A Soldat, dr. J. Sýkora, dr. Ant. Vřešťál, metrop. kan. dr. A. Podlaha, kapl. J. Vais. Za funkcionáře zvoleni: místopředsedou vdp. kanovník J. Kuchynka, jednatelem far. Edv. Šittler, pokladníkem řed. J. Říhánek, zapisovatelem prof. V. Müller. Churavost a technické obtíže zdržely vydání podílu na rok 1907, proto budou vydány podíly na rok 1907 a 1908, což bude v čas členstvu novinami oznámeno. Podíly budou 2. díl dr. J. Sýkory: Úvod do knih N. Zák. a P. A. Rejzka: Bohuslav Balbín. Na rok 1909 připraven za podíl prof. dr. A. Vřešťála: Mravouka I. díl. Usneseno věnovati podíly dědictví knihovně dívčího gymnasia na Král. Vinohradech a farnostem v Porýnské pánvi uhelné, kde jsou Čechové katolíci zazaměstnáni. Bohoslovcům členům budou prodávány starší podíly (mimo poslední tři a »Poklad svatovítský«) za třetinu ceny krámské. Sušilovy spisy za polovinu ceny této. Na téže schůzi projednána a schválena správa jednatelská a pokladní.

Z Tiskové ligy. — Ze starších členů zapravili: duch. vikariatů: Mělnického 70 (100), Lounského 26 (54) a Něm. Brodského 21 (45). — Mimo to darovali: duch. vik. Plzeňského 13 K; po 4 K: Karel Grosmann, far. ve Viticích, a Ant. Hoffmann, kop. na Král. Vinohradech: menší částky: P. Ad. Wagner, děkan v Úhonicích; Jos. Ruml, os. far. v Praze; Jos. Fabian, zám. kaplan ve Volšovech, a Jan Hlavsa, kaplan v Zálší. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá. Tom. Škrdle v Praze čp. 570-II.

Výbor Tiskové ligy konal šestou schůzi dne 16. prosince 1907 za předsednictví red. Tomáše Škrdle. — Jednatel četl protokol, jenž byl schválen. — J. M. ndp. Msgr. Jos. Hůlkovi, biskupu v Čes. Budějovicích a J. M. vsdp. pap. prelátu Dr. Jos. Burianu, kap. děkanu na Vyšehradě, zašle Tisková liga blahopřání. — K návrhu předsedajícího zvolil si výbor pro účely Tiskové ligy zvláštního úředníka a určil mu týdenní plat. — Horlivému rolnickému synku předplácí Tisková liga »Naše Listy.« — Tiskové lize Lavantské diecése v Mariboru, která žádala, by opraveny byly zprávy v »Rozkvětu«, jimiž snižována byla čest českého duchovenstva a jež otiskl z »Rozkvětu« dne 20. listopadu slovinský časopis »Domovina«, sděleno, že »Rozkvět« již nevychází. — Ligu dochází důkazy, že nyní hlavními dopisovateli pamfletů proti duchovenstvu do »Červánků«, »Práva Lidu« jsou pokrokářští učitelé, a to namnoze i takoví, ke kterým se slušně chovají, vlídně vstříc jim vycházejí a vše činí, aby pokoj a svornost panovala. Jestliže se odsuzovalo takové snižování cti duchovenstva u soc. demokrat. dopisovatelů, tím méně důstojno jest učitelstva, jehož úkolem jest budíti u mládeže i lidu smysl a úctu ke cti kohokoli. Bude-li tímto směrem pokrokářské učitelstvo postupovati, ztratí v brzce u lidu vážnost ke svému stavu. — Mezi školní mládeží počíná se soc. demokracií a pokrokářským učitelstvem šířiti otravný protikatolický časopis »Jaro« a příbuzný jemu »Mládí« z nakladatelství B. Kočího. Liga učiní kroky, aby od politických směrů, které se mají těmito listy vnésti již mezi školní mládež, byla škola ochráněna. — Liga vítá vydání spisů N. Boutmyho: »Židé v zednářstvu a v revoluci« a »Svobodné zednářství a velezráda« překladem Jiřího Hory a »Mravouky talmudu« překladem J. V. Najmana. — Liga protestuje proti vydání konfiskovaného Tolstojova nespravedlivého a strannického »Listu k duchovenstvu« a proti nepravdivým a překrouceným vývodům P. Kämpeho brožury »Kristus a socialní demokracie«, kterou právě vydala překladem K. Vaňka soc. demokrat. strana. — Jednatel předložil a pročetl různé došlé dopisy a tím byla schůze Tiskové ligy skončena.

Ze Spolku na zakládání katol. knihoven. — Darovali: 25 K J. M. ndp. dr. Václ. Frind, světící biskup a probošt u sv. Víta v Praze; 20 K: Fr. Marat, generál-velmistr řádu křižovnického v Praze; 10 K: Fr. Brusák, kap. děkan u sv. Víta v Praze; 5 K: Dr. Fr. Blanda, kanovník a ředitel paedagogia v Praze; 4 K: P. Jos. Lachout, ředitel křižovnické kanceláře v Praze. Menší částky: Jos. Hais-Týnecký, spisovatel na Král. Vinohradech; Fr. Fiala, bisk. vikář v Dolní Cerekvi; Jos. Melena, bisk. vikář v Novém Etinku; Fr. Kavale, farář ve Voslovi; Jan Hurský, farář v Červené; Jos. Kavale, děkan v Nové Kdyni; Josef Lhotský, bisk. vikář v Týně n. Vl.; Josef Kubát, kaplan v Novosedlicích; Fr. Beránek, bisk. vikář v Pohoří; J. Toman, farář v Předslavi; J. Štětka, kaplan v Počátkách; Mart. Fencl, děkan v Břeskovicích; Ant. Tůma, kaplan ve Lhenicích;

Josef Marek, farář v Seci; Josef Dvořák, farář v Hlavatcích; František Šúcha, děkan v Březnici; Štěpán Březina, farář v Rynárci; Ant. Mančal, farář ve Chvojnově; Petr Částka, farář v Sudoměřicích a Fr. Slepička, kaplan v Miroticích. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle v Praze čp. 570-II.

Obrana pražského Johannea. — Velice důležitý a záslužný podnik tento napaden byl v hradecké »Práci« a na samém sjezdu delegátů katol. organisací dne 6. ledna t. r. Ředitelství Johannea zaslalo redakci »Práce« toto vysvětlení, jež zde ochotně otiskujeme:

1. Ten, který tu zprávu psal jakož i ti, kteří za ním stojí, nikdy ani haléřem na vydržování Johannea nepřispěli, protož také za jejich peníze učňové vychováváni nejsou.

2. Johaneum, respektivě já, nevychovávám učně pro žádnou politickou stranu. Vychovávají se pro jednu svatou obecnou společnost — církev katolickou — a nabádají se slovem i skutkem, aby si své svaté víry vážili a dle ní živi byli ku své spáse, ku cti sv. církve a okrase naší drahé vlasti české

3. Nikdy jsem já listy protináboženské ani veřejně ani tajně v Johanneu nerozšiřoval, nikdy se to se svolením a vědomím mým nedálo. Ano, vždy jsem chovance své před špatným tiskem varoval, vždy jim dobré knihy a časopisy do rukou dával a vše dobré dle slabých sil svých podporoval.

Jestliže snad ten aneb onen učenník tajně a skrytě proti mému rozkazu nějaký plátek četl, za to mne snad žádný rozumný člověk odpovědným činiti nemůže?!

4. Jsem osoba veřejná a za každý pokyn a radu dobrou vděčný; jak by to bylo bývalo pěkné, kdyby ti, kteří snad od nehodných pro své přestupky z Johannea propuštěných lživé zprávy přijímali, na mne se byli obrátili a o objasnění všeho toho požádali.

5. Nechť ten, kdo hlavní redakci »Práce« tu zprávu podal, mi jen jediný případ udá, kde jsem buď sám protináboženské listy v Johanneu rozšiřoval nebo jsem připustil, aby se svolením a vědomím mým v ústavě Johannea rozšiřovány byly, dám mu 1000 K; neučiní-li tak, nechť připustí, aby za lháře, pomluvače a škůdce Johannea byl považován.

Končím slovy: »Špatný pták, který do svého hnízda dělá.«

V Praze, dne 8. ledna 1908. Jan L. Vlk,
»ředitel Johannea.«

Ve vlastní věci. — Ačkoliv nejsem členem výkonného výboru strany kat. lidu a v nejmenším po té hodnosti netoužím, maje plné ruce práce ve družstvu Vlast a ve spolcích kolem družstva Vlast seřaděných, přece všímám si bedlivě všeho, co se v naší straně děje a především pracuji k tomu, aby u nás modernismus nemohutněl. Co jsem v té věci činil a zkusil, je známo.

Než k věci:

Konference důvěrníků katol. lidu z jižních Čech konala se v Čes. Budějovicích 19. prosince 1907 o 10 hod. dopol. v sále spolkového domu katol. tovaryšů. P. J. J. Krejčí líčil, proč usnesl se výbor Sdružení katol. zemědělců nesúčastniti se lednového sjezdu zemského. Vyložil, jak 17. června m. r. splynuly tři strany katol. v jednu. Ale zvolený výkonný výbor nepracoval, jak měl. Výbor Sdružení se snažil, aby lhůta k přihlašování delegátů a k podávání návrhů byla prodloužena až do sjezdu samého, důvěrníci Sdružení aby byli uznáni za důvěrníky organisace. Výkonný výbor to povolil, ale p. tajemník Jiroušek*) usnesení to o své újmě zrušil a vydal zákaz, (?) aby do časopisů se to nedávalo, že to bude zrušeno v příští schůzi. Řečník mluví pak proti centralismu v organisaci po způsobu vídeňském. Ukazuje, jak dnes pro toho, kdo pracuje a tím se stává nepohodlným, mají jisté kruhy jméno »modernista«. Sdružení to bylo, jež pracovalo. Ale výkonný výbor nedal mu poměrně tolik prostředků a podpory, co sdružení zasloužilo, ač peníze tu byly. Rozdíl je vidět v tom, co se od výkonného výboru věnovalo na volby venku a pro několik takořka hlasů v Praze. Ani od nepolitické organisace ničeho Sdružení nedostalo, ani od Piova spolku. Bouře nevole vyvstala při zmínce, že výk. výbor chtěl učiniti kompromis se stranou agrární, jejíž orgán má pro ndp. kardinála jen po-

*) Po skončených volbách do zemského sněmu si o celé věci šířeji promluvíme a p. red T. Jirouška obhájíme.

směšný tón! Na nejvyšších místech mají jednostranné zprávy a dle toho to také vypadá (srv. nedávný dopis v »Čechu«).

Další řeč p. Krejčího a společné usnesení vynechávám.

Když jsem tuto zprávu četl, srdce mé naplněno bylo hněvem nad tím, co p. J. J. Krejčí tvrdil a káral. Věděl jsem na př., že ve výkonném výboru o kompromisu s agrárníky vůbec nikdy jednáno nebylo, a v Čes. Budějovicích to bylo tvrzeno a při té nepravdivé zmínce povstala bouře nevole.

Vzav »Čecha« do ruky, vyvrátil jsem některé výtky p. J. J. Krejčího. Samo »Právo Lidu« ze dne 8. ledna 1908 praví o mně: »hájil dárce peněz na volby, aniž by ovšem prozradil, odkud vlastně klerikálové peníze dostali«. Tedy samo »Právo Lidu« doznává, že jsem byl opatrný.

Oprava v »Čechu« ze dne 23. prosince a v »Našich Listech« ze dne 28. prosince 1907 uveřejněná, z ní takto:

Na konferenci důvěrníků katol. lidu z jižních Čech, v Českých Budějovicích konané, pravil pan J. J. Krejčí mezi jiným, že Sdružení českých katol. zemědělců nedostalo poměrně od výk. výboru na volby tolik podpory, co zasloužilo, ač prý tu peníze byly, a dodal: »Ani od nepolitické organisace ničeho Sdružení nedostalo, ani od Piova spolku«.

Nejsem členem výkonného výboru katolické strany, i nemíchám se do toho, co se stalo nebo nestalo, ale to konstatuji, že nepolitické spolky (na př. Piův spolek) na volby přímo přispívati nesmějí, ale nepřímo, na tisk zemědělců přispělo se, co bylo možno. Katolickým zemědělcům dal Piův spolek větší obnos, jednomu předáku z katol. zemědělců poskytl půjčky 400 K, mezi časopisy, které Piův spolek v čas voleb propagoval a šířil, byl i »Selský List«, orgán katol. zemědělců.

Co se týká Zemské organisace katol. v král. českém, tedy strany nepolitické, ta dala 15. listopadu 1906 katol. zemědělcům 150 K podpory, ale na volby podporu udělovati nesměla; avšak na tisk katol. zemědělců byla by jistě přispěla, kdyby za podporu žádána byla.

Nechci probírati podrobnosti, ale tolik konstatuji, že se katolické kruhy zachovaly k Sdružení katolických zemědělců co nejochotněji a co nejštědřeji. Kdybych řekl podrobně, co se stalo a od koho, žasli byste.

Co se týká voleb v Praze a na venku a výtky, že výkonný výbor věnoval mnoho peněz na volby — »pro několik takřka hlasů« — v Praze a málo na venek, konstatuji, že dárce peněz a ne výkonný výbor určil pro Prahu tolik peněz, jako pro katol. zemědělce, a že výkonný výbor k tomu katol. zemědělcům ze své kasy 200 korun přidal. Věc tato dála se v mé kanceláři, a já sám Sdružení katol. zemědělců ony peníze zaslal.

V Praze, dne 23. prosince 1907. Tom. Škrdle, red. »Vlasti«.

Po tomto projevu, který jsem mužně podepsal, dostal jsem několik hrubých dopisů, říšský poslanec p. Václ. Myslivec a kníž. arcib. vik. sekretář Jos. Tomšů rýpli mne pro to na samém sjezdu katolickém, však nejhrubší urážky dostalo se mně od pražského dopisovatele hradecké »Obnovy«.

Na tento výpad odpověděl jsem v »Našich Listech« ze dne 11. ledna t. r. takto:

Odpověď pražskému dopisovateli hradecké »Obnovy«.

Pražský dopisovatel »Obnovy« ze dne 4. ledna praví, že se mezi katolickými zemědělci a mnou odehrála malá událost . . . Katoličtí zemědělci, pokračuje, si zanařikali, že byli ve volbách málo peněžitě podporováni a připomenuli, co peněz zbytečně se vyházelo na jednotlivé hlasy v matičce Praze.

Tady by slušelo přinésti »Obnově« dvě opravy dle § 19. zákona o tisku a příslušné novely, neboť nic jsem neměl s katolickými zemědělci a tito si nic »nezanařikali a nic nepřipomínali«. Já odpovídal jedině a výhradně na řeč p. J. Krejčího, pronesenou v Čes. Budějovicích a nikoliv na výroky katolických zemědělců.

A tato žurnalistická nedbalost a neúplnost, nebo p. Krejčí toho řekl více a řekl věci závažnější než jsou tyto — ať horšího slova neužiji — jest podkladem výpadu proti mé osobě.

Druhá nedbalost a neúplnost spočívá v tom, proč jsem uvedl, že Piův spolek dal katolickým zemědělcům značnou podporu. Pan Krejčí to ve veřejné schůzi v Čes. Budějovicích popíral a na to si stěžoval, a nepravda tato byla veřejně v »Čechu« a v »Hlasu lidu« uveřejněna. Dopisovatel »Obnovy« se o této podpoře široce rozepisuje, ale úplně zamlčuje, kdo to vytýkal a popíral, a proč jsem odpovídal. A to jest spravedlnost a šetrnost oproti starému pracovníku katolickému, jenž se již na 30 let dře na roli katolické a jenž jest snad jediný z Prahy zakládajícím členem družstva, jež »Obnovu« vydává!

Dopisovatel mne kárá za to, co jsem řekl a domnívá se, že mé vyjádření nemá snad ani žádného základu. Z toho vidím, že dopisovatel »Obnovy« je dalek našeho vnitřního katolického života a že mluví jako slepý o barvách.

Mluvě o podpoře, kterou dal Piův spolek katol. zemědělcům, praví dopisovatel: »Ovšem stala-li se«. Z toho je zase vidět, že nic neví ani o vnitřních záležitostech Piova-spolku ani katolických zemědělců — a proto, když jest tak málo informován, slušelo by mu spíše mlčeti než mluviti.

Z těchto ukázek jest mi jasno, proč dopisovatel »Obnovy« tak málo toho povídává o vývoji a rozvoji katolického života v Praze a proč tak často napadá pražskou radnici a primatora dra. Groše . . . nemá jasno ve věcech, které by mu v prvé řadě slušelo rozebírati.

Dopisovatel »Obnovy« praví dále, že jsem se v »Čechu« rozpovídal s takovou podrobností a otevřeností, o které za takových okolností v žádné straně není slýcháno.*) Odpovídám, že jsem podrobně vyvracel nebo vysvětloval jen to, co p. Krejčí podrobně a nepravdivě tvrdil, jinak jsem mluvil povšechně. Proč i to p. dopisovatel opět zamlčuje? To má býti věcná kritika mého jednání?

Ještě než jsem dal p. Krejčímu odpověď, děly se útoky proti výkonnému výboru katolické strany v budějovickém »Hlasu lidu«, v Paulyho »Věstníku katol. duchovenstva«, ve zprávě »Čecha« z Čes. Budějovic, na to v »Novém Věku«, ba i »Jitřenka« polínko přiložila, a o tom všem se p. dopisovatel »Obnovy« nezmiňuje, tím vším asi svornost rušena nebyla; také to asi nic neznamená, že sekretář strany, jenž konal své práce zdarma, že můj přítel p. T. J. Jiroušek byl veřejně uražen a zlehčován za to, že hájil řád a zásady; i to by snad p. dopisovatele »Obnovy« nehněvalo, kdyby se byly neopravily nepravdy p. Krejčího, hlásané »Čechem« po vlasti a »Hlasem Lidu« specielně v jižních Čechách — tohle všecko nic není, to dopisovatel »Obnovy« ignoruje, ale když já napíši věcnou odpověď, když proti nepravým tvrzením p. Krejčího postavím pravdu — takové zjevy musí prý dopisovatel »Obnovy« v našem hnutí »kárat a vymýcovat«.

Ovšem, ovšem, v naší katolické straně smí dělat každý co chce; v naší straně smí se doporučovat ve veřejném tisku »Rozkvět«, »Nový Život« a velebit přítel Macharův spisovatel Šalda — to všecko nic neznamená; na nás se může třeba dříví štípat a nikdo se nad tím nepohoršuje a kázeň a svornost se tím neruší, ale kdybychom my z »Vlasti« oproti tomu, který by nám na zádech našich dříví štípal, si povzdechli, že nás to bolí, už rušíme svornost, už se na nás pokřikuje! Známe to, známe, už z dob Dlouhého a katolické moderny.

Dopisovatel »Obnovy« se rozčiluje lokálkou »Venkova«, jež po mé opravě následovala. Takových lokálek čteme ročně v různých listech na sta a jdeme přes ně k dennímu pořádku. Jestliže však lokálka dopisovatele »Obnovy« rozčilila, jest v srdci jeho oproti mně ještě něco jiného, než pouhá snaha po kázni a svornosti ve straně.

Jestliže »Venkov«, jehož lokálku jsem si dobře pročetl, vyvozuje z mého dopisu různé dedukce a tvrdí to, co já neřekl, do toho mi nic není. Já stojím za to, co jsem napsal a podepsal a nejsem vinen tím, jestliže někdo moji zprávu kroutí a do ní vkládá, co tam nepatří.

Nevěcné a nepravdivé výtky pražského dopisovatele »Obnovy« se vším důrazem odmítám; »Obnově« bych mohl zaslati v mnohých bodech opravu, ale pro nízkost útoku toho nečiním.

Velmi význačné je to, že orgán písaře Emila Dlouhého-Pokorného »Křesť. Myšlénka“ ze dne 1. ledna t. r., která se o mém projevu také rozepisuje, jest i se všemi narážkami na nás mnohem věcnější než útoky dopisovatele »Obnovy«.**)

V Praze, dne 7. ledna 1908.

Tomáš Škrdle,
red. »Vlasti«

---

*) »Právo Lidu« ze dne 9. ledna přináší podrobně účty zemsk. výkonného a volebního výboru naší strany. Otiskl je »Venkov« a učiní tak snad i jiné nám nepřátelské časopisy. Tyto účty, jejichž uveřejnění ze srdce želím (někdo je na sjezdu p. pokladníkovi Josefu Sindlerovi ukradl a »Právu Lidu« dodal), dotvrzují 1, že jsem mluvil úplnou pravdu; 2. že jsem v ničem nepřeháněl a 3. že jsem mnoho v zájmu strany zatajil.

**) V poslední chvíli dochází nás z Hradce Králové zpráva, že prý jest dopisovatelem »Obnovy« z Prahy a tudíž i útočníkem na moji osobu jakýsi mazaný modernista.

ROČNÍK XXIV. ÚNOR 1908. ČÍSLO 5.

VLAST

O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze od 8.—12. září 1907.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Slova se ujal dr. Pohl, profesor filosofie a základní bohovědy v biskupském semináři Litoměřickém. Týž polemisuje proti profesoru Raudnitzowi z dějin filosofie a dokazuje slavnými jmény učenců světových, že největší myslitelé všech věkův a u všech národů byli přesvědčeni, že pravda, aspoň pokud jde o zásady rozumové, jest jistojistá, absolutní veličina, jíž nezkroutily ani časy ani vynálezy. Bez *absolutní jistoty* objektivně platné pravdy a bez *jistého* subjektivního *poznání* pravdy nebylo by vědy, jež se definuje: poznání jisté a jasné důkazem sjednané o věcech, jež probírá. Kdo upírá jistotu pravdy objektivní a jistotu pravdy subjektivní (= poznání našeho objektivní pravdy), ať popírá také, chce-li býti důsledným, i možnost pravé, jisté vědy. Říci, že ani mathematické pravidlo $1 \times 1 = 1$, není zcela jistě a všude na světě pravdivo a vymlovati se při tom bez důkazu na hvězdu Siria, jest velice povážlivo pro opravdivého vědce. — Takhle se hájit a věc obskakovat dovede každý šprýmař a s tím na roveň nesmí se klásti exaktní vědec a světový mudřec. Celá práce lidská vědecká, všecko bádání naše, zdaž neprozrazuje hlad lidstva po pravdě, po objektivně platné a subjektivně zcela jisté a z gruntu čili ze svých nejhlubších příčin poznatelné pravdě? Proč se namahá vědec předstihnouti vědce a vniknouti v taje světa hlouběji a lépe než jeho předchůdcové, není-li v poznání našem bezpečnosti, velikosti a v pravdě jistojisté absolutní veličiny? Říci, že tento hlad lidstva po pravdě odpovídá jen vrozenému pudu čili citu našemu, nedostačuje, nemyslí-li se tím zdůrazniti, že to nejsvětější povinností a nezměnitelným údělem rozumné lidské přirozenosti, jež pokoje nemá, až pravdu pozná. Zvířata této touhy a práce duševní neznají, nemají a tím se *nápadně* od člověka rozumného liší. Duše zvířecí a duše lidská v boji za pravdou ukazují, jak velice různé jsou obě tyto bytosti: různé ne stupňovaně jen, ale různé podstatně, obsahově a dosahově. Prof. Raudnitz popřel člověku duši, jež by byla v nás samostatnou *podstatou* duchovou. Nedivím se mu, vždyť on již svým výkladem o předmětné absolutnosti pravdy a podmětném jí pojímání (= poznání) ukázal, že má o věcech těch chybné názory.

Rád bych viděl zde profesora mathematiky, co by řekl, až by slyšel, že se mathematice, kterou nám od jakživa vyhlašovali za vlastní *exaktní* vědu, tato zvláštnost upírá, ano, že se i základní pravidlo všeho počtářství $1 \times 1 = 1$ v celé platnosti všude nenechává! Tím způsobem všecko se boří — i doporučované »samomyšlení« Vol. Myslitelů.

Proti vývodům prof. Pohla bránil se dr. Raudnitz celkem slabě, nemoha zvláště uvésti z *dějin filosofie* protidůkazů, což působilo trapně. Prof. Pohl replikoval znova důrazně a obhajoval jistoty poznání lidského v hledání pravdy. V půtce této ukázal dr. Pohl, že nejen je dobrým znalcem dějin filosofie, ale též bystrým myslitelem a úsečným logikem, proti němuž »volné myšlení« ani ve smyslu Raudnitzova »samomyšlení« nestačí a nestačí. Časopis »Politik« přinesl 29. srpna 1907 delší posudek v disputaci Litoměřické z tamních kruhův a ujišťoval, že dialektika páně Raudnitzova nestačila na logické a věcné vývody jeho odpůrců. Též i »Prager Tagblatt«, tedy list Raudnitzovi příznivý, měl referát o disputaci pro naše kněžské disputatory jistě příznivý, i když svému souvěrci silně podkuřoval. I úřední místodržitelský »Abend Blatt« psal v témž smysle. Náš »Čech« přinesl zprávu nejslabší: nepřeložil jí patrně ani z »Prager Tagblattu« dosti dobře — což zaráželo. K P. Albánovi dojíti a se informovati, nebylo přece z redakce »Čecha« tuze daleko, *a důležitost věci* vyžadovala jistě, aby v našem jediném denním českém listě bylo o rozhovoru náboženském mezi Vol. Mys. a P. Albánem správně referováno. Mnozí kněží si mně do toho v Jilemnici na schůzi veřejně stěžovali, chtějíce, bych jim vyložil, co se stalo, že z »Čecha« o tom nemohou nabýti jasna, ani po mém tam dne 1. září uveřejněném *doplňku*. Prosím za odpuštění, že to zde sděluji, nejsem odpůrcem »Čecha«, to vědí spolubratři kněží na Jilemnicku.*) Židovske a liberální redakce poslaly si zpravodaje až do Litoměřic, aby měly vše za tepla a zblízka. My kněží chtěli jsme hlavně disputacemi upozorniti obecenstvo na trhliny a chyby, jež pražský kongres Vol. Mys. při všem povídání o svých výtečnících cizozemských a domácích má; chtěli jsme ukázati, že nevěra koketuje jen s pravdou a nemá pravdu celou, zvláště v tom ne, co církvi katolické a víře tak úporně popírá, kde štve a se posmívá.

Kdo ví, co se dělo v novinách, na schůzích a nárožních pozváních pro kongres »Vol. Myš.« — posoudí též, co se mělo z naší strany na obranu díti, aby se zhoubný vliv Vol. Myš. seslabil, — a v tom smysle nepodcení ani Litoměřické disputace s Vol. Mys., vyzývajícími P. Albána k otevřenemu boji tváří ve tvář. Nemohli jsme a nechtěli jsme odmítnouti výzvu k disputaci i když jsme věděli, že podnikáme věc nebezpečnou a celkem málo výslednou, neboť P. Augustin O. S. B. z Emaus, spolupracovník P. Albánův, před nemnohými dny žádal zvláštním dopisem Sekretariát Vol. Myšl., aby kněžští opponenti na kongres byli připuštěni. Sekretariát odbyl P. Augustina v »Čase« posměchem: Prof. Raud-

*) Poznámka: Za to byly velmi dobré pozdější zprávy a lokálky »Čeeha« o pražském kongresu Vol. Myslitelů. Zde byl referent patrně u pramene a podával své dojmy.

nitz vyzval však P. Albána k rozhovoru a tím situace se utvářila tak, že srážka v Litoměřicích stala se nutnou na obojí straně, nemělo-li se říci, že hraje se tu i tam komedie. Rozruch a překvapení v Litoměřicích z objevení se P. Albána na řečnickém kolbišti ukázal, že překvapení bývá i na straně »vědců« a Volných Myslitelův, objeví-li se mezi nimi »černí« a podaří-li se jim klepnouti »vědu« častěji přes prsty.

Na konci disputace srazil se Dr. Pohl ještě s inženýrem *Kahnem*, jenž unavenému Dru R. na pomoc přichvátal. Boj nebyl příliš napínavý, protože inž. Kahn jen ten-ěř *názvy* různých spisů a spisovatelů jmenoval, o nichž se domníval, že by věci jeho prospěli, aniž by do věci sporné sám se byl zahloubal a ji vědecky obhajoval. Tak zvláště dovolával se Kantovy »Kritiky čistého rozumu«, v niž prý jsou důkazy jsoucnosti Boží definitivně odbyty, takže nelze s jistotou dokázati, ani že prý je ani že není Bůh — ač, jak známo, právě z naší katolické strany byly »protirozbory« Kantovy dávno na pravou míru uvedeny na př. jesuitou *P. Tilm. Peschem* atd. Každá učebnice filosofie scholastické (novověké) podává názory Kantovy o jsoucnosti Boží, i kritiku jeho protidůkazů a vyvrací je. Ostatně je známo, že Kant velikou váhu kladl na argument teleologický.

O protikritice Kantovy »Kritiky« nezdál se p. Kahn ani zdání míti. Nejhůře se mu dařilo, když citoval mathematika *Gause* proti pravdě absolutní (náboženské?), jehož hluboce zakořeněná úcta k víře — po universitních přednáškách vyučoval Gaus doma děti katechismu, říkávaje, že jedna pravda náboženská je důležitější pro život než dvě pravdy mathematické (viz o tom můj překlad *Weissova* Mudrosloví života str. 358.) — je všeobecně známa. Prof. Pohl, klidný jinak až přespříliš, zde se rozehřál a zvolal: »Jmenujte mi Gausův spis a stránku, bych se přesvědčil!« A inž. Kahn? Nejmenoval! Podobně pohořel týž Raudnitzův obhájce, když tvrdil, že prý svět nemůže býti stvořen, poněvadž dosud není celý stvořen, ale teprve se vytváří, jako by počátek neměla skříň u truhláře, poněvadž jí mistr nedokončil, ale teprve o ní kus po kuse pracuje! Také tvrdil pan inženýr, že prý názor náboženský o stvoření světa je definitivně odbyt, že jsou národové bez náboženství, že všecko disputování a psaní, jež chce usmířiti protivy mezi vědou a věrou, jest marno — na doklad uváděl jakousi německou spisovatelku (jež nezná ani vědy ani víry?) atd., tedy hodně známé a zastaralé věci, až na poslední, při níž bylo z naší strany slyšeti: Nač tedy disputuje on i Dr. R., když jsou přesvědčeni, že disputace k ničemu zde nevede? Proč nás vyzývali? O jak jsou Volní Myslitelé nedůslední a nemyslící!

Na konec ještě mínil inž. Kahn, že prý za deset let nebude mezi intelligencí o víře ani slechu. My ovšem, nemajíce podobného daru prorockého, neopravovali jsme předpovědí jeho troufalými konjekturami do budoucnosti náboženské, ale nezapomněli jsme, že Kristus Pán řekl: »Důvěřujte — Já přemohl jsem svět« a nebojte se, neboť »země a nebe pominou, ale Moje slova (víra) nepominou.« Devatenáct set let za nejhroznějšího odporu světa

potvrzuje tuto předpověď Kristovu a inž. Kahn (i jeho stoupenci), kdyby *chtěli*, mohli by v těchto devatenácti stech letech neporušeného trvání víry křesťanské dobrou *korekturu* protináboženských proroctví *míti!*

Debata trvala již plné tři hodiny. Čas noční překročil přes jedenáctou, obecenstvo jevilo touhu po domově. V tom povstal předseda *Gierschick* a vyzvav přítomné, by poděkovali *oběma* hlavním řečníkům, prof. Dr. Raudnitzovi a P. Albánovi, žádal, aby také projevili všem debateurům uznání hlučným »Hoch!« »Dnešní večer,« končil p. Gierschick, »náleží k nejkrásnějším, které jsme kdy v této dvoraně ztrávili. Domnívám se, že vůbec Litoměřice nic podobného nezažily. Všichni řečníci mluvili věcně, nanejvýše uhlazeně. Za celý večer nepadlo jediného rušivého neb osobně urážlivého slova. Rozcházíme se jako osobní přátelé, i když nás dělí různé názory a přesvědčení náboženské a vědecké. Děkuji všem pánům řečníkům za poučení, jež nám dali, a provolávám jim »H o c h!« Celé shromáždění povstává a hlučně volá: »Hoch, Hoch, Hoch!« Tím schůze skončena. U východu z hotelu rozloučili jsme se přátelsky s prof. Dr. Raudnitzem, jenž se chystal s dcerou, kterou představil nám, k odchodu do Kundratic. Odcházeli jsme v přesvědčení, že jdeme z disputace se ctí a že snad i závěrečná slova P. Albána: »Prosím přítomné posluchače, aby četli a zkoumali naše spisy katolické. Mnohé mylné názory o naší víře se tím poopraví, jiné ozřejmí a každým způsobem d o r o z u m ě n í spíše se umožní. Nevědomost a předpojatost velice na obojí straně dobré věci škodí. Prosím, abyste bez očividných důkazů proti Bohu a jeho zjevení skrze Krista se nestavěli. Jet přece velice povážlivo dávati v nejistotu věčnost a spásu duše bez nejnutnější příčiny. A opakuji: Kdo kdy dokázal, že Boha, nesmrtelné duše a věčnosti není? Děkuji za pozornost a poroučím se!«

V katol. listech bylo psáno, že prý u v ě d o m ě l í a myslící katolíci byli na naší straně při litoměřické disputaci. Nikoli! Ani jediný katolík nehlásil se k nám kněžím ve Šlarafii: my byli osamoceni ve spolku svobodných Myslitelů německých, kteří náleželi všeněmcům, odpadlíkům, liberálům, semitům a vysloveným atheistům. Po disputaci řekla jedna dáma P. Albánovi: »Děkuji! Připravili jste nám vzácný požitek,« a jeden muž na ulici řekl mi: »Dobře jste trefovali!« — to bylo vše a zajisté ne znamením katolicity — vždyť i židé a odpadlíci mohli to říci.

Po disputaci litoměřické domníval jsem se, že budeme míti pokoj, ale neměli jsme. Pražští Volní Myslitelé vyzvali znova P. Albána, vlastně P. Augustina z Emaus a P. Albána k disputaci na středu dne 11. září o 8. hodině večer. Proč nyní, když před týdnem *Sekretariát* Vol. Myšl. potupně P. Augustinovi v »Čase« odřekl? Pociťovali snad, že si odřeknutím způsobili na veřejnost hanbu, či chtěli napraviti disputaci litoměřickou? Nevím. Dp. P. Albán jen mi psal (6./IX.), že mám přijeti znova do Prahy ve středu a súčastniti se debaty, na níž vedle mnichů Emauzských z naší katol. strany účastenství v zápase slíbili univ. profesoři *Dr. Kordač* a *Dr. Hilgenreiner*. Jel jsem tedy znovu disputovat,

ač osobně jsou mi takové chvíle málo sympatickými (považuji je málo užitečnými a za nynějších okolností pro nás kněze hodně nepříjemnými — fráze a okamžitá pohotovost mluvčího neb i vtip otřepaný mluví zde *nad pravdu* a obecenstvo dychtí *strannicky* po vítězství) — ale jel jsem přece, abych nenechal napadeného přítele a spolubojovníka v rozhodném okamžiku bez pomoci. Zde podávám v další kapitole, co jsem v Praze 11. září na disputaci s Vol. Mysliteli na jich mezinárodním světovém sjezdu viděl, slyšel a si zapamatoval. (Pokračování.)

Dozrály hrozny . . .

Dramatická haggada (legenda) o pěti dějstvích. — Napsal FR. LEUBNER.

(Pokračování).

Dějství druhé.

Na stole skřínka a později pohár věšteb.

Výjev prvý.

Šelómó, Achijah, Iddo.

Achijah. Prach pod kročeji bludných karavan
dum věštných není úkolem. Jen vím,
co sluha děl: Řad velbloudů — a sem
jich míří chvat.

Šelómó. To Ethan s novinou
se blíží z Edomu, zda vzdoruje
mi dosud Hadad zpurný; nebo snad
to z Tadmoru sem chvátá Heman již,
vzkaz nesa od královny ze Sáby.

Iddo. Tvé dcery — den jich žehnán buď,
ó Pokojný! — dlí strážné na věži
a touha jejich letí jezdcům vstříc,
zpráv nemylných bys ihned doslechnul
z úst jejich. Zvěst jich blahá buď!

Šelómo. K zlu neklne mi tedy tajný hlas,
co mluví v tobě, jako tento kmet,
jenž otvírá ti hledy v budoucno?

Achijah. I jemu mluví Jahvé, ne já — vzdech,
co vane z úst a hlucho umlká,
byť hřímal bouří. Planou ozvěnou
slov cizích není ten, kdo v sebe hled
a v žití ruch kol noří bádavě.
Ni nejsem blesk, co mraky rozvírá, —
prst leda chvějící, v tmy záhady
jenž ukáže mu: Viz, jí vládne Bůh!
Dlaň ku skráni mu leda přikládám,
by slyšel zřetelněji též, co já.

Šelómó. Tvým vidí zrakem, mluví rtem jen tvým,
jak dítě cvičné chůvy na klíně.

Achijah. Jest muž! Již půli má mých let.
V blud mylně hádá moudrý Šelómó,
že já mu klnu k zlu, mnou zla mu žádá on.
(Ukazuje na krále.)
Ty, v rozkoší jenž hýřil opojích,
a štěstím unaven, i v Edenu
by slinu vmetnul ve zdroj blaha snad, —
znej bolest jen, bys cele blažen byl.
Jas vábnější, kde vedle něho stín;
vždy žárný jas — a z oasy je poušť!
Šelómó. Ty voláš do srdce mi bolest jen;
jest možna bez ran tížných do skrání
a bez trnů a jizev ve hrudi?
Bůh týž mi promluv z vás, zda tak chce On.
Dí zákon: »Věštec pýchou nadutý
v Mém jménu mluvě bez Mých rozkazů,
neb mluvě jménem bohů záludných,
buď zahuben. Neb já jsem Hospodin.«
Achijah (klade Iddovi na ramena plášť Šelómónův).
Viz, věstčí synu, z ruky jeho v dar
plášť královský ti za lží objevy.
Mluv mu, co vládný král by slyšel rád.
Iddo. Ó Pomazaný, sejmi svůj mi plášť,
neb tíží bedra.
Šelómó. Zjev, co mluvil hlas
tu Achijovi včera za hromu.
Iddo. Vel do pout uvrci mě teď již . . .
Šelómó. Mluv!
Iddo. Jak hukot mnohých vod hlas takto hřměl:
Král odvrátil se, hubě práva má
a bloudě vedle cest mých, hanebně
třel ku modlám se cizím zaslepen
a jim se klaněl —
Šelómó. Pravda to (ó žel!)
bych služeb jich se spíjel orgií.
Však v nitru stále tajemný byl kout,
kde Jahve stál; ne modla, ale Bůh!
Achijah. V kout Boha, modly stavěl na oltář!
Iddo. Hlas duněl dále: Zhoubou zahubím
rod jeho ze země, jež otců dar,
chrám jména svého s kletbou zavrhnu,
lid vydám v přísloví a v cizích plen.
Šelómó. Svůj zavrhne-li chrám, můj pevněji
trůn nestojí a v klidu roven být
chci tomu, jenž své sídlo boří bez bolu.
(K Achijovi.) Tvůj učeň mluví tebou.
Achijah. Pod pláštěm ač tvým.
Šelómó. Nuž, na ramena prorocký mu vlož
svůj vlastní plášť, snad jinak uslyším.
Iddo (maje na ramenou plášť Achijův, u věšteckém
vytržení hledě blouznivě do nezračna).

Zřím oltář — však ne zápal Jehově,
zřím krále — ne sněť kmene Isaiova,
zřím žezlo urvané a hřích a trest.
Oltáři, oltáři, ty proklet buď,
an modlou týčíš na výšinách Bethel
tvar býka z kleté země Mizraim!
Ty pukni, oltáři, a popel ven
se vysyp z tebe na skráň modláře,
jímž Jeroboam, Nabatův je syn.
Mé věštby břímě budiž jemu jhem!
Smluv zvětrala mu sůl — jí udav chřtán!
Páž uschni tobě, dráči jednoty!
Co z rodu tvého zhyne ve městě,
rvi hnusný pes, jenž močí na stěnu;
co mrchou v poušti padne synů tvých,
spár nohů, zoban orlů, šakalů
a hyen tlama rvi a hltej, dav!
Jen třtinou buď tvůj lid a vánek už
ji lam a trhej; druhý řeky břeh
nechť uchvátí ji v plen! . . . Mně tebe žel,
neb od soucitu k lidu kleslých sil
dál choutka vlády lákala tě v lup,
z rouch královských jenž kusým pláštěm pak
svou hanbu kryješ, proklet za to buď!
Ó horo Semeron ty v Efraïm,
zřím: Jeroboam podle ze zadu
hrot kopí míří tomu (ukazuje na Šelóma) na vnuka;
však pevny Judských pavezy! V boj, v před i zad
jich klíny vrážejí se vítězně
a v zmatku prchá stranou sok. Tam lev
jej na útěku trhá s komoně —
a pod lví tlapou Jeroboam mře, —
kol pěší, jezdci, vozy, velbloudi
vrou proudy vln, jen mimo, mimo, dál,
leč nikdo nesehne se k mrtvole,
ji dravci vydrat. Noc. V tmy hladný lev
jde s pohrdou, se těla nedotknuv,
a z temných doupat plíží hyeny
jak ostrachy se hrobů smrdutých,
rvou, rvou a rvou, co lvu tu bylo v hnus.
(Rve nevědomky plášť, až mu spadne s ramen.
Probouzí se z vytržení v úžasu.)

Šelómó. Tvých břímě vidění v trest není *mně*.

Achijah. Mně k údivu . . . však mluví z něho duch?
Můj Jeroboam není modlářem,
tož nebude ni hyen kořistí.
(Nahlas trpce.) Jsi mužem ducha Hospodinova
a přece lesk a sláva, bohatství
ti zaslepují zrak, že tomuto
se kořiš, mluvě proti onomu?

Iddo. Jsem dítě, co si v zlatém písku hrá?
Čím tobě ublížil kdy Pokojný,
že mluvíš proti němu?
Achijah. Chce tak Bůh,
jenž vidí lidu jho a králův hřích.
Čím Pokojný však láká vděčnost tvou?
Iddo. Duch mluví ze mně, — ač by mluvil vděk!
Kmet vinici měl, strážní Balhamonu
by rádi urvali ji, proti kmetu štvou,
neb v sousedství jest vinic královských
a nese plné hrozny bohatší,
než sama réva krále vládného,
jenž dává zlato za rév každý kmen.
Achijah. Kdy služná ochota se leká křivd,
jen v přízeň velkých-li se vlichotí!
Iddo. Kmet vniknul do paláce králova
v den smíru posvátný. Žas jal mu zrak:
sloup vedle sloupu alabastru háj,
hlav zdobou jaspis, azur ve zlatě
— stráž síní cedrových, v myrt zeleni
kde pod oponou nachů v červáncích
se čarovné strou sady Edenu,
sluh umnou chloubou z půdy kouzleny:
stvol lilie má kalich stříbrný,
kmen révy kypí hrozny ze zlata
neb temných rubínů, peň olivy
se kloní tíhou plodů v listoví, —
leč nikde strážce jich, ač chudému
stráž krále loupí sad. Dlí jinoch jen
tu spanilý jak anděl Jedidjah,
však v žíni pokání; dlí v modlitbách,
skráň mladou kloně pod popelem kštic.
Vstal. V slzách žaluje mu kmet,
že o dědictví chudé Šelómó
jej loupí bezprávně. Jak nití zrak
hněv mládci posvátný! V den smíření
jej z křivdy kárá chuďas neznámé!
Král na hlavu si v bolu sype prach,
by bez viny se hříchů cizích kál.
Kmet navrací se domů s útěchou.
Jsou strážní zlíceni. Již kámen rvou:
Smrt na žalobce, smrt! by připadla
hned vinice ta králi, než-li zví, —
— kmet urazil prý krále velebu!
Zla proti návalu vzlyk obrany,
vzkřik úžasu — — Sám král mu ochranou.
Nám otce zachoval i dědictví.
Achijah. Čin spravedlivý králi úkolem.
Iddo. Však větší ceny z rukou toho, jenž
i k bezpráví vstric poddaným má moc.
Ben Jehojada velel křivdy čin,

jenž uvedl přec Sáby vládkyni
v děk před krále, — a pykal vůlí zlou,
že moudrému se křivdou zlíbit chtěl,
ač v jeho milosti stál vysoko.

Achijah. Chval činy větší.

Šelómó. Dosti!

Iddo (k Achijahovi). Není snad
ni pravdou, co's psal v knihách královských
též o něm slavného a bez lichot?

Achijah. Kdy nebylo by v něm ni zásluhy,
pak Bůh by trestal hned, ne v synech až.
Kéž pod břemeny nesténal by lid,
tvých sluhů já bych vděčně sluhou byl!

Šelómó (zamyšleně). Co praví: v synech? Tož já bez bolu
mdlou hlavu skloním slavný k otcům v hrob? . . . .
(Hlasitě.) Já k sobě proto tebe nevolal,
bych hrdě chválou tvou se honosil.
Mluv, Achijo, kde Jeroboam dlí:
»Král model vzdal se, vzdal se útisků!«
Ty, Iddo, k synu Roboamu spěj.
Já káži mu, ty pros: »Měj k lidu jen
soucit, jak moudrý sadu pěstitel,
jenž na kmen zdravý sadí štěpný roub
a trpělivě čeká ovoce,
ran nových šetře slibný plodů štěp!«

Achijah. Proč posíláš mě k svému odpůrci?

Šelómó. Kvas pohnutý ty tlumit nebudeš.
Chceš mému bolu.

Achijah. Nejsa zrádcem však.
Tam Iddo jdi a hlas mu vzpoury trest.

Šelómó. Jdi ty a raď a vel mu se mnou smír.
Vždyť Jeroboam Iddo za věštbu
sklá mečem.

Achijah. Též já tobě v odpor; nevraždíš.

Šelómó. Jsem Šelómó, ty posel Boha jsi.

Achijah. Jest Iddo špehoun Bálův, Boha zběh?
(Shovívavě.) Jej klame pouze mládí jeho duch.

Šelómó (k Iddovi). Rci, proroku, co v této skříni taj
dřev algummim ti skrývá před zrakem?

Achijah (máchne holí zběsile po skříncе, až Iddo sám mu brání).
Kvas žluči nitro ohněm hltá mi,
kdy v nově začínáš! Což nevzdal se's
těch čar a kouzel, výzev démonů?
Tam ukrýváš ta písma čarovná,
a hnusné znaky padlých šedimů,
jichž ochranou ti dosud stojí trůn,
jichž pomocí chrám Bohu stavěl jsi — —

Iddo. Tak mluví prorok Boha živého,
v chrám věře svatý? Vratka víra tvá
jak Šelómónův trůn? Chrám, stavěn byv

i džinů kouzly, sídlem Boha jest?
Což naplnil by slávou svou jej Bůh?
Zrak věstný — v mrákotách . . .

Achijah. Mě svedl hněv.

Iddo (holí svou se dotýkaje skříňky bez obrany Šelómónovy).
I v hloubky slunných kdo se noří vod,
kdys černé perly šťastně vyváží . . .
Kdo bílé perly v číši rozpouští,
pij s trpkou odvahou, co kalí dno . . .
Co skrývá skříň? Ston hořkých poznání,
ač bez souzvuků smíru vítězných,
klíč vzpomínky a zapomnění klid.
(K Achijovi.) Pojď, otče můj, kam posílá nás král.

Šelomó (k Iddovi). Co díš mi v rozluky?

Iddo. Bůh žehnej bolesti!

Šelómó. Bol kletbou viny jest. Táž obou úst
mi mluva věstí totéž v pozdní věk?
Má stáří klid, jím zlomí bolu hrot.

(Proroci odcházejí.)

Výjev druhý.

Šelómó. Tuch shodou mluví Bůh z nich: Bol měj, bol!
Bůh ranívá . . . Šíp dosud mimo spěl —
kdes ranil do krve jen cizí hruď.
Já ve blahu a slávě trávil věk,
ne bez viny. Čist nyní — bolest vol!
Leč ani Iddo, ni kmet Achijah
hrot bolesti mi ve hruď nevetknou,
neb pod hrozbami jich a výstrahou
jen láska ke mně dosud plápolá.
Vím, z míry blaženy mé byly dny
a přec jen hořkost v duši zbyla z nich!
Vzdech tajný této bláně zradil jsem:
(vynímá ze skříňky papyrusový svitek)
Co vidím pod sluncem, jest marnost vše.
Jest marný den, neb po něm tmí se noc,
noc marna jest, neb dní se nový jas
a zase mine, tone ve chmurách,
a marno vědomí jest marnosti,
neb marnou trýzeň ducha rodí jen.
Sním na zmar, na zmar chci — přec sním a chci.
Já mluvil srdci svému: Rozkoši
se vzdej, snů lahodě! — Kdy hlad je syt?
Smích — vzdech jest, radost — klam, sen — blud!
Děl velkých pýcha, sláva, poklady,
co srdci zmane se, co hledá zrak,
a po čem v touhách upínal jsem dlaň —
vše marno jest a mine dýmu hrou.
Chýž vinohradů mých vír smete v prach
a k trestu Bůh prý zavrhne i chrám.

Jsou hrozny zralé, budou šlapány . . .
Dí moudrý Šelómó: Byl moudrý Job —
a tomuto má pokora se klaň:
on vytrpěl si smír. Ač bez bolu,
já dosud plynu v záhad mátohách
a beze smíru. Tížné záhady
jhem urputným jsou šíji člověka,
jenž hlavu na ní nosí neklidnou,
jsa nad soumara pod jhem bědnější:
ten nad strží jde klidně; v obavách
jen člověk o svůj v krok se děsí cíl.
Jsem hoden vděčné lidu paměti
či kletby, — strastí, námah žernovy
když kladl jsem mu na šíj povolnou,
a proč? — když marno, marno vše,
co snil jsem, toužil, štípil, budoval.
Vděk — lidu výčitky, plod — mozol jich . . .
Sem zapomnění prsten, kouzlo tmy,
(Vynímá ze skřínky prsten a navléká jej na prst ruky pravé.)
by v útrobách ten červ mi nehlodal!
Klid v lokty měkké vlídně jímá mě — —
(Pomlka)
Hluš úvah trpkých rodí myšlénku:
Nic není pod nebem, by bylo věčně
a marnost nebylo, co světí zmar.
Co chvíle počala, to rdousí věk,
co staví čas, v rum věčnost boří zas;
jest změna stálá bytí zákonem,
květ, zrání, žatva, setby přerody —
smír proto marnosti jest, uznat ji
a časnosti se změnou nebouřit.
Klid potopy kdys zemi oněměl
i její hřích a vzpouru, touhu, bol.
V den jeden bude konec marnosti,
až hvězdy z pevných vysunou se dráh
a zemi zhubí hromný nebes pád,
kdy v žalozpěvu zalká hudba sfér
nad skonem časnosti — snů, tuch a snah.
Sny . . . Má jich dosud právo kmetný věk?
Co nevolá, zpět dere úporně
se k paměti, ať žal to, výčitka,
jak němé kruhy tichých na vodách
se k břehu čeří vlnou stýskavou,
kde kámen dopadnul již dávno v tůň;
co k útěše věk pozdní volá zpět — —
ó čarovný ten okruh vzpomínek
jak začarován v hloubi utonul,
a srdce bloud i kouzlům umělým
se vzdá, by paměť blaha ožila!
(Odloživ prsten zapomenutí, vynímá a sune
na prst levé ruky prsten druhý. Vzpomíná:)

Ó Šelómitho, vesno květů mých!
Zřím květné úvaly, v jich nivách ty's
mně ku hrudi se smavě tulila,
šum temných terebintů nad námi
až údivem tě provázel a pták
v den píseň nejkrašší ti jásal, chlad
dech libovonný vanul na skráně
a z hájů stínu plachá gazella
ven vlhkým okem zřela v úžasu,
kdo pažitem tu vonným lehký krok
— hra motýlů mu vzorem — vede v ráj.
Niv květy, oranžů a granátů,
kmit zdrojů třpytných v řasách bujných trav,
stesk hrdliček, ples laních kolouchů
a bez nádechu oblak nebe hluboké . . .
Kde, slunce, rozkoš opojných těch dnů,
kdy bájnou vůní květů zmámená
v snách družné lásky hlava klesala
v klín cudné krásy žárů tajených!
Noc hvězdný Eden otvírala mi,
kam Cherub v hněvu nezakázal vstup,
kdy na nebi snů lotos — měsíc plál
a mlha stříbřitá z dna úvalů
se nesla dechem snící lahody —
snil zrak, však bdělo srdce, lásky tluk
by oči budil k novým divům dne,
v nichž duše čistých tuch se koupala
i z bouřných znojů žhavé milosti,
jak rosou květ, ač kořen v půdě tkví.
Mých zoro snů, ó sestro, choti má,
ó navrať se mi, navrať, Šelómith,
v tvém pohledu ať očistím se z vin,
neb nade smrt je silný lásky svaz
a v lásce očista jest pohled v ráj!

Výjev třetí.

Selómó se noří do vzpomínek. Na jednom schodišti do zahrady se objeví démon Elil, na druhém anděl Jedidjah.

Elil. Mne nevolá, ač vládne nade mnou.
Jen otočí-li prsten baaras,
všech přeludy mu zjevím vnad, co kdy
mu kvetly, vadnuly — —

Jedidjah. Hru mátoh! Stín
i bílý oblak vrhá na nivu,
ať vesnou pestří se, neb v jeseni
vnad dávno svadlých tesknĕ vzpomíná.
Ač volá Šelómith, s ní volá mne —
stín, mátoha mu luzný nekal sen!
Jen anděl v čisté blaha vzpomínky
smí člověku se dívati.

Elil. Což mne
ať zavolá, kde bude přírody
mu tajných třeba sil, kdy anděl zas
jen v děsu odvrátí se od něho.
Jedidjah. Jdu volán nevolán, až nadvládu
pak ujme nad ním vševítězný kyn,
jenž nerve pouze lásky mocných pout.
Elil. To smrt!
Jedi. A z bolů sváru mír a klid.
Elil. Snah marnosti ta hradba nezdolná —
Jedi. V ní průlom do niv nevadnoucích jar.
Elil. Děs, kletba viny.
Jedi. Oddech smíření.
Elil (blíže se k snícímu Šelómovi, s tlumenou hrozbou).
Jen moru dech —
Jedidjah (postoupí proti němu). Van jasných perutí —
(Elil ustoupí jeho zářivému pohledu. Jedidjah zmizí za ním na témže schodišti do stínu zahrady.)

Výjev čtvrtý.

Šelómó (pátravě, probouzeje se ze snění)
Zvuk kovový, jak krupobití mrak
když vzdaluje se . . . Smírné duhy lesk
pak nad luhy se klene útěchou,
že zhouby uchoval je mračný hněv.
(Jde vstříc dcerám, přicházejícím ze zahrady po schodišti druhém.)

Výjev pátý.

Naama, Thafath; nubická otrokyně (staví na stůl věstný pohár).
Thafath. Jdou od Hebronu!
Naama. Mne jich leká spěch.
Jen obávaná zvěst má šípu let,
kdež hlemýžděm se plazí vítaná.
Tha. A proto karavana velbloudů
mně pomalu sem plížiti se zdá.
Vímť, Heman nyní vínkem svatebním
skráň ovine mně, tobě Ethan zas.
Na. Ač krví zbrocen Hadada?
Šelómó. Můj sok!
Buď hlava jeho tedy zárukou
mi pokoje. Ty vítězství mi přej!
Jdou Ethan, Heman sem . . . Dle věstby též
jich otců poznám, moudřejší-li jsem,
než oni otcové jich, od nichž mám
zde prsteny dva kouzel povděčných:
ten zapomníti dává, tento vzpomínat.
Tha. Mně, otče, tento — (Uchopí jej za ruku levou, kam vsunul prsten vzpomínek.)
Na. (berouc do svých dlaní jeho ruku pravou, kde prsten zapomenutí). A mně tento dej!

Šelómó. Až dědicové obou dojdou sem.
Tha. Zla nenesou, jak Achijah ti chce.
Rci, co to značí chmurná jeho zvěst:
rve se skály se deset balvanů.
Co, druhdy malomocná jeho dlaň,
že pásnic koruny se dotýká?
Tvůj pohár věšteb --
Šelómó (zazvoní o pohár na stole prstenem zaomenutí na ruce pravé). Má puklý hlas.
Thafath (kyne otrokyni, jež naplní pohár živou vodou z pramene a staví jej na stůl).
Vnoř prsten vzpomínky v ten čistý zdroj,
z vod zlata lesk co věstí průzračně.
(Pohlíží sama do poháru, kam Šelómó vhodil prsten vzpomínek s levé ruky.)
Vír kruhů tichých třpytnou čeří hlaď.
Šelómó. Lid bouří tichý zlaté vlády sok,
jímž Hadad není z Edomu.
Naama (nahlížejíc též do číše). Hle, viz!
Z dna poháru tmí propasti se hloub,
ač pohár ze zlata, zdroj vody čist . . .
Šelómó. Což mezi mnou a lidem propast již,
či mezi mnou a rozbojníkem vzpour,
jímž Jerobeam, Nabatův je syn?
Naama. Ó zapomenout, zapomenout vol!
(Šelómó béře prsten na ruku pravou.) (Pokračování.)

Jirsáně.

Vesnický obraz od horní Jizery. Píše ANT. POCHOP.

(Pokračování.)

VII. Vánoce.

Opět vrátily se doby, kdy Skála sedává na oblíbeném svém místě, na pecině, vysoko nad kamny, na vyhřáté peci jako na trůně, odkudž zpívá své starodávné písně adventní, kteréž tak výrazně vyjadřují touhu po Vykupiteli a spolu radost nad blížící se dobou vánoční.

V horských vesničkách, zavátých až po okna, zachoval čas vánoční mnohem více kouzla než v městech nebo vůbec v krajích živějších. V městech jakoby vánoce byly jen — pro děti. Dospělí lidé prožívají vánoce většinou jenom ve vzpomínkách na své mládí, kdy i oni na štědrý den se těšívali. Ale na vsi těší se na ně stejně staří jako děti.

Přípravy konají se již po celý advent. Předně v každém domku musí býti na zdi »Betlem«. Archy se podlepují, vystřihují. Ovce, pastýři, darovníci, stromy, jesličky znaleckým okem po krámech se vybírají. Zelinka na příklad šel pro »ovce« až do

Vrchlabí, stál arch 5 kr., kdežto obyčejné byly jen za tři! Samoukové řezbáři večer po práci vyřezávají a barví figurky, domky; stupínky s půdy se snesou a opravují.

»Betlem« je chloubou stavení, každý podruh si jej ustrojí. Dostanou se ovšem někdy do »betlema« všeliké nevhodné, času nepřiměřené věci jako: kočár s koňmi, kanonýři, havíři, švec míru berouci, myslivec s puškou — — — — avšak podobné anachronismy mysl lidu nikoliv neurážeji, naopak bývají předmětem obdivu, diváctvu. Neboť o vánocích chodí si »betlemy« vespolek prohlížet. Jsouť jakýsi druh výstavy svědčící o důmyslu a schopnosti sestavovatele. Urban stavíval »betlem« celé dva dni.

Nejslavnější pověsti těšily se ovšem »betlemy« vyřezávané. Takový měli na statku »na skále« u Kadaváků. Jejich syn za léta na pastvě jen a jen řezbařil. Figurky měl na 2 dm vysoké. Tam bylo podívání: po třech stěnách rozkládalo se ohromné město Jerusalem s podloubími, vežemi a chrámy — — pastýři vousatí pásli stáda beránků — ovšem že v podůbkách těch oděl každý někoho známého ze vsi: tam ten pastýř je celý pilař Vondrák — tam ta darovnice je celá Vrštilka, bednářka, když nese loktuši s pole — — — — — i bylo obdivu ani ne tak práci samé jako dovednosti syna Kadavákova. »Ten má hlavu! ten to umí!« »Na Skálu« do statku chodili se lidé s dětmi dívat i z okolních vsí.

Jiného druhu přípravy, rovněž rozsáhlé a důležité, týkaly se koláčů. Již na podzim uloží se ze sadu nejlepší jabka, tak zvaná koláčová. I mouka je koláčová. Po celý rok totiž spokojovali se s černou, tak zvanou »zálubkou«, avšak o vánocích běželi by pro »koláčovou« třeba do Amsterodámu.

Veliká potíž bývala s kvasnicemi. Byly dvojí: pekařské, tuhé a dražší, a z pivováru. Ty nebyly tak dobré, ale velmi laciné — tekuté. Po vsi roznášela je bába kvasnicová (ovšem silně vodou křtěné) v putně. Kdož byli šetrnější, došli si do pivováru pro zádělek sami.

Kvasnice tyto často všecky koláče zkazily a tak hospodyni radost o vánocích ve zlost proměnily a terčem posměchu ji učinily. Že se tak stávalo často, souditi možno z toho, že i píseň o nepodařených koláčích složili. Dopřejme jí zde místa:

»Pojďte se sem k oknu dívat,
my vám budem' pěkně zpívat,
co se stalo na horách s koláčema v komorách.

Jabka, hrušky, mák a slívy — — —
všeho si dost nakoupili,
sejra, mouky, tvarohu — — —
povědít vám nemohu.

Na kvasnice zapomněli.
V celej horách je neměli.
Přiběhla k nám »nevesta«:
»Jakube, běž do města!«

Putnu jsem na sebe popad,
před sem' na hubu upad — — —
co já nešťastnej zkusil!
Pro kvasnice jsem musil.

Kvasnice nebyly dobry,
Koláče se nám srazily.
Bylo pláč, naříkání,
rukou k nebi spínání.

Selka jde od pece s pláčem,
sedlák na ni s karabáčem:
»Co pak's mně to upekla!
zajeď si s tím do pekla!« — — — atd.

Koláče jmenovaly se podle druhů »omasty« na něm: povidlový, sejrovák, tvarohovák, — — . Koláč »tříkrálový« býval rozdělen příčkami na tolik políček, kolik druhů omasty měli.

Pekávalo se obyčejně den před štědrým večeřem. A jelikož v onu noc skoro nikde nespali, nazvali onu noc nocí dlouhou. O dlouhé noci vypravovávalo se všelicos, nejvíce, co se vánoc týkalo. Tak jednou o Lukšových. Byli dva jen, muž a žena, ale koláčů pekli jako pro velikou rodinu. Když koláče snědli, počítali prkna. Jedno jim scházelo — snad jim někdo ukrad prkno koláčů! Ale neukrad! Když o velkonocích přehazovali na půdě u komína seno, našli tam celé prkno i s koláči — a to již pěkně obrostlé, jako opeřené.

Po chalupách a po statcích měli tu a tam velkou pec — chlebnici — a pekli pro sebe i nejbližší sousedy doma. Každý si ovšem přinesl náruč dříví. Tkalci pekli větším dílem u pekaře Skály. Někdy se jich sešlo 30—40. — Sedlák Markusů pekával pro své čtyry vdané dcery koláčů ze dvou korců. Zadělával podmáslím. Na štědrý den si dcery každá s košem přišla pro svůj podíl. — Kde nepekli koláčů, koupili si štědrovnici nebo křehtík (pšeničný bochník).

Konečně co ani na nejchudším stole o vánocích scházeti nesmělo, byl hubovec či hubník, zvláštní druh mazance ze sušených hub a housek rozmočených, do něhož se přidávalo všeho možného koření a zvláště hodně česneku. I hubníky — po koláčích — pekávali u Skálů. Bývala jich mnohdy plná pec. — Jednou pekla také Kordice hubovec. Když jí ho vytáhli, byl pekáč velmi rozpálený a proto odnesla ho na prkénku ven pod jesen na sníh vychladnout a šla do světnice si pohovořit. Trochu se připozapomněla a když šla domů a stavěla se pod jesenem pro hubník, dojídali ho právě čtyři — psi. Pekla ještě jeden.

* * *

Všechny tyto podrobnosti tanuly na mysli Jaroslavovi, když se o dlouhé noci k domovu blížil. Vzpomínal, jak u nich slavívali štědrý den a večer. V ten den nic se nepracovalo, jen čistilo a uklízelo. Při večeři stůl se pokryl bílým ubrusem, do prostřed dal se bochník a pod něj zlatník. Před jídlem odříkal

Skála stoje modlitbu a večeřelo se. — Pak se krájela jablka, mají-li křížek či hvězdičku; louskaly se ořechy a kdo měl černé jádro, prý umře. Ozval se zvonek za dveřmi a vešlo bílé Jezulátko s dárky. Jezulátkem bývalo Jirsáně. — Před okny ozval se zpěv koledníků:

»Panenka Maria
přišla do Betlema
města Judova.
A s ní Josef milý,
mládenec šlechetný,
s ní zasnoubený.
Hospodu si hledal,
avšak nic nepojednal.
Tam v městě Betlémě
v tom chudičkém chlévě,
tam přenocoval — — —

Takové koledníckě písně bývaly mnohdy nekonečné. — Skládal je obyčejně některý vesnický »básník« za pomoci jiných. I bývaly sestaveny tak, že se v nich vyskytovalo vždy jméno hospodáře a hospodyně i pojmenování jeho řemesla nebo živnosti i dárku, který Ježíškovi darují.

Na př. zpívali:

Marousková dá pytel mouky,
Adamcová plátna na plénky,
Mejsnarka mlíčka na kašičku,
Skálová krupici, štědrovničku,
Od Hanušů dostane med,
bába Řehořková zapovije hned
atd., atd.

Koledníků chodívalo až 10 pohromadě. Jeden z nich nosil na zádech koš pro dárky. I peníze tu a tam dostali. Jednou koledovali také u Kalibánů — již hezky pozdě. On vyšel v podvlékačkách ven, bos a podával koledníkům ošatku s k ř í ž a l a m i. Kterýsi ferina popadl ošatku a s e v š í m hodil do koše. »Vošatku mi vraťte, vošatku nedám!« křičel Kalibán. Ale koledníci byli již v prachu. Kalibán běžel do světnice pro pantofle a honil je po vsi — aby mu vrátili ošatku. — Druhý den mu ji poslali. O tom se vypravovalo každý rok.

Jaroslav kráčí zvolna, velmi zvolna, aby kouzla noci té a vzpomínek užil. Sníh při každém kroku vrže pod nohama. Tu a tam přeběhla žena s prknem koláčů přes cestu. Z komínů se všade kouřilo, baráčky vesměs osvětleny. Avšak obraz mnohem zářivější přišel mu na mysl, když si vzpomněl, že uzří Verunku. I Adamcovi u nich pekávali. Aby tak byla Verunka sama u Skálů. Ani nedomyslil, jak blaze mu bylo u srdce. Zrychlil krok, již stojí před rodným domem, v síni po zemi rozloženo prken s koláči, že se jimi stěží provinul, aby v šeru koláčů nepošlapal. Otevře dveře a vidí: Verunka u válu s vykasanými rukávy v pilné práci. Nikdo nebyl ve světnici — všichni zaměstnáni při peci. »Verunko!« zvolal Jaroslav, a než se nadála, svírá ji ve svém náručí a líbá.

»Tos ty, hochu můj! Jak jsem se tě lekla. Právě jsem na tebe myslila!«

»Co to kutíš, má hospodyňko!«

»A podívej se, několik koláčů. Tof víš, přišli hoši naši z Prahy a z Hradce, přišla Slávinka, hle, tam na posteli usnula, máme ji na 14 dní.

Snad by byli v hovoru na koláče zapomněli, vešla Skálová. »Tys doma, hochu? Kdys přišel, ani jsem nepozorovala! Ale podívej se, jak ses zamoučnil!« Ukazovala na černý jeho zimník, jenž po celé přední straně byl bílý, jako by byl ve mlejnici visel. Oba mladí se zarděli. Skálová ostatní si domyslila. »Musím k peci!« A vzavši prkno s pečivem vybèhla ven.

Tam u peci bylo velmi rušno a živo. Starý Skála sází, ženské se vespolek předhánějí, předstihují, snažíc se každá co nejdříve přijít na řadu. Samý hluk, křik, smích, škorpení!

»Teď já Skálo, teď já strejčku, ty počkej se svýma dolky, já mám doma děti, já taky, já mám daleko, můj tatík nemůže se dočkat.«

Skála měl být v těch sporech rozhodčím. I zvolal jen: teď Anežka, teď Apolenka, teď Urbanka. Došlo na všechny i na Verunku. Když její koláče byly venku a na prkně srovnány, nabídl se Jaroslav: »Co dostanu od cesty, když je k vám donesu, Verunko?«

»A což jiného, koláč,« směje se ona.

»Budu si moci vybrat?«

»Kterýkoli, třeba dva.«

A tak Jaroslav odnášel Verunce koláče. Pro vánoční štědrovnice pošle si zejtra.

Asi za půl hodiny se Jaroslav vrátil. Zdá se však, že koláčů nedostal! Nedala Verunka, nedala! Skoupá! Ach, co si myslíte, lidé! Stojí on o koláč, třeba od Verunky, on dostal od nůše něco jiného, daleko sladšího nad všecky koláče světa! A dostal jich nepočítaných! Mohly-li vánoce Jaroslavovi lépe začíti? Vyplnilo se mu, čeho si cestou přál!

Kolikráte tak člověku v životě se stane! Šťastný den.

* * *

Na druhý vánoční svátek, na sv. Štěpána, ujednali si Jaroslav s Verunkou vycházku podél Jizerky — asi ke 3. hodině. Cesta je tam uježděna, krajina lesnatá, romantická, málo jinak chodci navštěvovaná. Ale podivným obratem událostí z vycházky nebylo nic. A obrat ten způsobil vážné následky.

Byla asi hodina s poledne. U Skálů otevřely se dvéře u světnice a jimi vsouvá se pomalu, neohrabaně jakýsi stařec s ohromnou lýčenou kabelí na pravém rameni. Sotva se dveřmi protočil. Byl to hrobař, přišel si, jako každého roku, pro koledu. (Tak chodil po celé kolátuře.) Ač byl staroch jinak dobrý a každý mu starodávné koledy dal rád, přece, kamkoli vešel, způsobil mezi mladým pokolením poplach. Říkalo se totiž, že na koho hrobař o koledě ve světnici nejdříve pohlédne, ten že v roce

umře. Odtud tedy onen útěk před hrobařem, přinášel prý neštěstí.

»Pochválen budiž nově narozený Spasitel,« promlouvá hlubokým stařeckým hlasem hrobař, »a vzkazuje vás všecky svatá Trojice pozdravovat.« (Kostel byl totiž sv. Trojice.)

U Skálů jen Baruška utekla. Jaroslav se zájmem pohlížel na sehnutou postavu, na vrásčitou tvář, která byla jako ořechové jádro zbrázděna.

Skálová dala mu koledy a ptá se: »Poslouchejte, hrobaři, kolikrát byl jste již s touto kabelí na koledě?«

»Kolikrát to b e l o, nedovedu spočítat, ale pamatuju, že poprvé jsem s ní chodil ten rok, když si Napolión bral c í r u našeho nebožtika císaře.«

»A kolik vám je let?« ptá se Jaroslav.

»Nevím nazpamět, ale su rozenej v roce, když císař Josef umřel. Ještě mám v celý kolátuře tři kamarády: starýho Macha, starýho Koželuha a Hanuše ze Skály. Až ty uložím, přijde řada na mne. Potom toho nechám.« A staroch stáhl obličej k úsměvu, jenom že místo úsměvu objevilo se v obličeji na sta jiných vrásek. Pak uložil koledu do kabely a vycházel. Jaroslav mu ochotně dveře otevřel i podržel, aby s kabelou otáčeti se nemusil. Nedělal si z toho nic, že naň hrobař nejdříve hpolédl.

V téže chvíli zacinkaly před hospodou zvonečky a před okny stanuly saně, tažené dvěma pěknými vraníky. Ze saní vyskočil štíhlý, červenolící mladý muž v kožichu. Vešel do světnice a pozdravil německy: »Guten Tag.« Poručil si, sedl a jal se hovořiti. Skála »uměl« kdysi německy, ale ta troška němčiny, kterou za mládí byl chytil, když byl v Sejfech na handlu, silně již vyvětrala. Němec přišel do vsi málo kdy, leda sejtař Štekr z Vítkovic nebo máslař Feistauer z H i n t e r w i n k e l. S nimi pak se přece nějak smluvil. Také Jaroslav z řeči lidové znal málo. Vyrozuměli, že pán přijel k panu A d a m c o v i. »Herr Ádamec!« opakoval často, pomáhaje si lámanou češtinou.

I domýšleli se, že jest asi obchodník. Proto nabídl se Jaroslav: »Dovedu vás tam, není tam daleko!« a těšil se, že uvidí Verunku.

Pán upravil si před zrcadlem vlas, vous, kravatu, límec, všechen svůj vybraný oděv a šli. Hovořili málo. Jaroslavovi zdál se host asi třicetiletý. Zářil zdravím, silou, hezký muž. Na prstech leskly se mu silné zlaté prsteny, na modré plyšové vestě houpal se těžký zlatý řetěz. I cestou vyndal si ještě zrcádko a dokončoval svoji toiletu.

Avšak až k Adamcovým Jaroslav nedošel. Pojednou od lávky se vrátil. Proč nejde dál? Tak se těšil! Několik jen slov stačilo, aby poznal, proč onen pán přišel. Pravil totiž cestou jaksi důvěrně k Jaroslavovi: »Herr Ádamec hat eine hübsche Tochter. Snáte ten Frailain? Póhata, vdávat — —«

Skála neodpověděl, myslí mu blesklo: To je její ženich. A než se pán ohlédl, byl průvodčí již hezký kus dole. »A já mu ještě cestu ukazuji,« zavřelo v Jaroslavovi. Pojednou duše jeho zhořkla, vánoce, ty veselé vánoce pozbyly rázem svého půvabu

a celý svět neměl proň kouzla. A vycházka k Jizerce? Z té sotva něco bude!

* * *

Podívejme se zatím k Adamcovým. Jindy po obědě pan mistr jen tak ve vestě rád si poseděl a pohověl, ale dnes je ustrojen, jak přišel z kostela, jakoby někam se chystal nebo někoho čekal.

Verunka s úklidem si pospíšila, víme proč. Slávinku přistrojila, odvede ji na chvilku ke Skálovým; bratří studenti odešli do Branné na divadlo. I byla ráda, že pan mistr někam se též vypraví.

»Kam půjdete, tatínku?«

»Proč myslíš, že chci odejít?«

»Že jste se tak ustrojil. Opráším vás, počkejte, podám kartáč!«

»Což nemohu se obléknouti jako v hody? A což kdyby někdo přišel návštěvou, neuvítám ho přece jen tak po domácku!«

»Kdo pak by? Ti, co u nás bývají, vás znají a odpustili by vám, kdyby vás jen ve vestě zastali. Já myslila, že se někam podíváte.«

»Hleďme jí, jak by byla ráda, abych byl z domu.«

Zaklepáno na dvéře.

»Volno.«

»Hab' die Ehre Herr Ádamec — guten Tag Frailain!« uklání se příchozí.«

»Pěkně vítám, pane Rejchert! Verunko, to je pan Rejchert z Buků od Trutnova, přijel na návštěvu.«

Verunka se uklonila a zarděla se jako mák. Mezi tím, co Rejchert svlékal zimník, domlouval mistr šeptem Verunce: »Mluv německy — bylas v Hešperku!«

»Ále vždyť vy s ním taky česky hovoříváte. Do vašich obchodů —«

»Nepřijel za obchodem.«

»A proč tedy?«

»Zviš.«

Host z rozmluvy té ničeho nezpozoroval a posadil se za stolem, zrakem svým děvče sleduje.

»Verunko, pošli pro pivo, je tu ta holka.«

»Hned, hned, ale raději dojdu sama. Na Slávinku bychom dlouho čekali.« A nečekajíc, co řekne, vyběhla se džbánem. Její myšlenka byla: vše rychle obstarám a pak půjdeme s Jaroslavem. Teď se s ním domluvím, aby počkal.

Přiběhnouc ke Skálovým, ptala se nedočkavě Barušky: »Kde je Jaroslav? Řekni mu, aby chvilku posečkal.«

»A on není u vás? Přece doprovázel toho Němce! Doma není!«

Zklamána, netrpělivostí vzrušena se vracela. Postavila skleničky, nalila a tázala se: »Bude ještě něčeho třeba, tatínku?«

»Ty nějak spěcháš! Nikam neodcházej.«

»Na strávi, Herr Ádamec, na strávi frajlain Verónyk,« připíjí Rejchert a upírá na ni své smělé oči.

»Tatínku, abych připravila čaj, aby se pán po cestě zahřál!« Hned také vyndala z police láhev, chtějíc odejíti.

»Kam zas odbíháš!«

»Pro rum, tatínku!«

»A nač? Vždyť ho máme dost!«

»Přinesu čerstvý, jemnější.«

»A nemohla bys poslati holku? Rum by snad přinesla. Jen se čaj opozdí.«

»Ale neopozdí, tatínku, hned zatopím. Slávinka by skleničku třeba rozbila. Pojď, Slávinko, zatopíme.« Mžikem zatopeno, voda přistavena. Rejchert každý pohyb děvčete sledoval chtivým zrakem.

A opět spěchá Verunka dolů. Venku bylo jí volněji, nemusela býti na očích toho smělého Němce. Byla jako vyplašené ptáče v kleci. To není onen mírný pohled očí Jaroslavových, jenž ji tak blažíval! Toť pohled sžírající, pohlcující, až do nejtajnějších záhybů se deroucí a vnikající. Kdykoli na ni upřel svůj zrak, připadalo jí, že taje jako sníh na plotně, že celá bytost její se umenšuje, ztrácí, hyne. Vycítila dobře ten úsměv líčený a nucený. A jak se mohl opovážiti říkati jí V e r u n k o! Vidí ji poprvé a má se k ní, jako by byla jeho. Kdyby jen se dlouho nezdržel! A proč přijel? Snad by — Nedomyslila úzkostí. Alespoň kdyby Jaroslava zahlédla. Ale jeho zase doma nebylo!

Pan mistr zatím omlouvá svoji dceru: »Nemějte jí za zlé, pane Rejchert, je mladá, teprve sedmnáct let, proto je tak plachá, stydlavá — — —

Kdož ví, rozuměl-li Rejchert, ale dle toho, jak si liboval, podobalo se, že ano, že jest Verunkou všechen nadšený: »To je právě fajn! Pro můj kšeft pasuje! Jen až přijít k nám, u nás moc lidí.« V tom ona vešla. Rejchert pokračuje: »Vedne, s tím g e s i n d e l z fabriky mluvit bömiš, až přijít večír panstvo, dajč.«

Verunka zaslechla slovo g e s i n d e l, nevolí se zarděla; pan mistr prudce zamrkal, neboť ač německy málo znal, slovu gesindel přece rozuměl.

Verunka odešla k poslednímu stavu u dveří, kde na svůrku seděla Slávinka, ustrojená, s makovým koláčem. Rejchert vykládal lámanou češtinou o svém závodu: kolik vynáší, co bude přistavovati, kolik mívá tovaryšů, učedníků, kdo k nim chodívá, kolik kusů porazí a jiné velké věci.

Čaj připraven. Nalila a chtěla zase ke Slávince na s v ů r e k. Všimla si hodin — již $^1/_2$4. a on se k odchodu nemá! Pan mistr ji zastavil: »Jen zůstaň u nás, pohovoř s panem Rejchertem.«

»Na strávi, Verunka!« Ona si také nalila. »Já snám frajlajn dávno, viděl v Hohenelbe.« Verunka odešla — za stav, Slávince s čajem. Rejchert pásl se na jejích, jak se domníval, rozpacích. Jásal v duchu, že na dceru pana mistra učinil mocný dojem. O něm samém byl přesvědčen, že mu je nakloněn, získá tedy děvče hravě. Ve své ješitnosti zašel tak daleko, že domníval se chalupě českého tkalce svojí návštěvou prokazovati velikou čest;

že je proň vyznamenáním, když on, z velkého domu, za jeho dcerou přijel. Odtud také jeho dosti smělé vystupování při prvním tomto setkání.

Teprve když se stmívalo, poroučel se host co nejlahodněji. Podávaje ruku Verunce, pravil: »Adyjé, frajlain Vérunka, kdy zase přijet?«

»Nevím, pane, za jakým účelem dnes jste přišel, ale buďte jist, že jako hospodyně svého otce vždy vás pohostím. Poroučím se.« Nevyšla za ním, ale pan Adamec vyprovázel ho až ke Skálovým a límec kožichu pečlivě mu v saních přes hlavu přihrnul.

»Adyjé, pan Adamec! Na masopust přijít a poslat něco fajn.« Saně se hnuly.

U Skálů sedělo několik tkalců a hráli o krejcar křížového mariáše. Ti nechali hry a dívali se oknem na Adamce, jak se se svým hostem loučí.

»Krůty vohnutý!« praví Laušman, »to je ňákej zobák! Má prstenů na ruce jako lajtnant!« — — —

* * *

Verunka osaměla. Dosud sedí se Slávinkou na svůrku za stavem. Nenadálá překážka zbortila dnešní její tužbu a celodenní to napjetí její trpělivosti jakoby ji zlomilo. Z vycházky není nic! A den byl tak slunný, krásný! Venku rozlehá se dosud křik dětí vozících se na sáňkách, vrcholky lesů na kopcích červenají se posledními paprsky zimního slunce. Už i ty zmizely. Setmělo se, ale Verunka nerozsvítila. Přemýšlela. Den, na který se tak těšila, uplynul k její žalosti. Jaroslava ani nespatřila a ke všemu vyrozuměla, že Němec nepřijel za obchodem, nýbrž za ni, a že ho pan mistr sám pozval. Srdce se jí sevřelo, oči zalily se jí slzami, plakala. Slávinka vidouc ji tak, tulila se k ní: «Neplač, Verunko; já zazpívám koledu.« A dítě začalo jemným hláskem:

»Pokoj, štěstí svatý,
Boží požehnání tomuto domu —
Ty svátky veselý,
v tomto roce celým všichni pospolu — —«

Venku na náspi ozvaly se kroky. Studenti se hrnou ze Branné. »Verunko, rozsviť. Máme hlad. Nemáš tam něco od oběda v troubě?« — Nastala prohlídka velmi důkladná . . .

(Pokračování.)

Rodná ves.

Rodná vísko, ráji milý,
kde tvůj pohled starobylý,
vážné lípy, topoly?
Kde máš chatky doškem kryté,
štíty jejich věkovité,
širé dvory, stodoly?

Kde tvé sady ovocnaté,
vlídné prahy rovinaté,
přívětivé zahrádky?
Kde máš krby povídavé,
babičky kde usměvavé
rozplétaly pohádky?

Rodná chýše, chůvo zlatá,
kde tvá péče vrchovatá,
nezištná a blaživá?
Kde tvá láska obětovná,
nestihlá a nevýslovná,
hluboká a zářivá?

Kde tvá ruka žehnající,
kde klín teplý, zhřívající,
kde jsem sníval tolik rád?
Kde jsi volný dětský věku,
plný květu, hvězd a vděku,
kdy jsem šťasten byl a mlád?

Kde jsi, otče? Jménem Páně
brázdíval jsi na svém láně
drahou půdu dědů svých. —
Kde jsi, matko, perlo ctnosti,
vzoré svaté oddanosti,
slunce prvních citů mých? —

Marno ptát se! Proudy cizí
odplavily krásu ryzí:
kolik let, ach, tolik změn!
Prchlo jaro snův a přání,
hrozí doba odříkání,
drsná, krutá zima jen — —

Rodná vísko, rodná chato,
jste mi přece nade zlato,
třebas máte jinou tvář!
Rád k Vám chvatné kroky měří,
znova doufá, žije, věří,
mládne starý písničkář.

Jaroslav Tichý.

Dopisy z Habeše.

Italsky sepsal P. FRANTIŠEK da OFFEJO, misionář-kapucín.

Do češtiny přeložil Václav Knetl.

(Pokračování.)

Dopis čtvrtý.

Obsah:

1. Poslední tažení. — 2. Pohřební obřady. — 3. Pohřbívání mrtvých.

Keren, v listopadu 1902.

Nejdražší P. Lektore!

1. Umínil jsem si, mluviti o poslední svátosti, to jest o stavu manželském a o všech obřadech a zvycích, jež zde v Habeši doprovázejí svatbu. Ale byv minulý týden svědkem slavného pohřbu jednoho ze vznešených předáků osady, uznal jsem za vhodné, odložiti onen předmět na jinou dobu a popisovati za to dnes pohřební obřady, jimiž Habešané projevují svoji lásku a pietu k zemřelým.

Již v prvním svém dopise jsem se zmínil, že o posledním pomazání, jež úplně vyšlo z užívání, nemůže býti ani řeči; a že je-li někdo na smrt nemocen, zavolaný kněz posvětí v domě nemocného znamením kříže vodu, pokropí jí nemocného, řekne mu několik slov posily a útěchy a jest hotov se svou povinností. Potom se shromáždí kolem nemocného všichni příbuzní a mnozí jiní z vesnice a začnou hlasitě plakati, dřív než zemře.

2. Sotva že vydechne duši, spustí srdcervoucí křik a všichni z vesnice, muži i ženy se sbíhají, aby oplakávali zesnulého.

Mrtvola se zabalí do plátna dosud neupotřebeného a obváže se od krku až k nohám koženým řeménkem. Příbuzní pošlou dva, někdy i čtyři muže vykopat hrob a předáci osady rozešlou několik lidí do okolních vesnic zvěstovat nastalé úmrtí.

K tomu cíli se postaví vyslaný člověk na nejvyšší místo vesnice a třikrát po sobě vzkřikne hlasem silným a táhlým a tak žalostným, že to až hrůzu budí. Všichni vybíhají ze svých domů a posel jim oznamuje, kdo zemřel. Tu příbuzní, jichž se vždycky nalezne několik po okolí, poněvadž jejich příbuzenství sahá až do sedmého stupně a sňatky se obyčejně uzavírají mezi mladými lidmi z různých vesnic, tu příbuzní, pravím, uslyševše o smrti svého spřízněného, musí hned plakati dobrou půl hodiny, a potom se odeberou s četnými známými zemřelého do vesnice, kde je mrtvý. Jakmile tam dojdou, uchopí všichni, muži i ženy, oba konce svých plášťů a jsouce poněkud ku předu nakloněni, trou si jimi neustále tváře, a kráčejíce polehounku, naříkají bez přestání: vai, vai, vai (ouvej, ouvej, ouvej), až přijdou k domu zemřelého a připojí se v pláči k ostatním.

Nejbližší příbuzní si škrabou čelo až do krve, a manželka zesnulého si na znamení smutku holí i vlasy. Tento smutek trvá 6 měsíců, nebo i rok, po uplynutí této doby, chce-li zůstati vdovou, holí si dále vlasy. Nečiní-li tak, je to znamením, že si přeje opět se vdáti.

Po čtyřech nebo pěti hodinách od posledního vydechnutí zemřelého a také dříve, jestiže ti, kteří byli očekáváni, se již dostavili, odeberou se kněží s jáhny a chlapcem, který nese kříž, do domu mrtvého a tam zpívají dlouhé modlitby, mezi tím co lid prodlévá venku a pláče. Po dokončení zpěvu vezmou čtyři nosiči, kteří se vzájemně střídají s příbuznými a přáteli, na ramena máry, jež má každá rodina v domě, a ubírají se do kostela. Po cestě se třikrát, pětkrát, sedmkrát zastaví, podle toho, jak vznešenou a bohatou osobou byl zemřelý, a při každém zastavení zpívají velmi dlouhé modlitby.

Když přijdou do »deghè selamu«, postaví nosiči máry do prostřed a kněží okuřují za zpěvu mrtvolu a vykonávají nad ní absoluci. Lid mezi tím stojí venku přede dveřmi a tvoří veliký kruh. Někteří, též i ženy, chodí uprostřed a zpívají verše ku chvále zemřelého, vzpomínajíce jeho skutků, původu a bohatství; jiní zase vydávají bolestné výkřiky a všichni musí plakati.

Ovšem že kromě pláče příbuzných všecko ostatní není nic jiného než přetvářka. Byl jsem několikráte na podobných pohřbech, a vida plakati osoby známé, řekl jsem jim, abych zkoušel jejich upřímnost, některé slovo žertovné a hned jsem viděl, jak se zaradovali a pousmáli, ale zakrývali si při tom obličej, aby nebyli od jiných viděni. S takovou snadností, zejména ženy, pláčou a slzy roní bez jakékoliv bolesti, že nepotřebují nic jiného, aby ze smíchu se dali do pláče a z pláče do smíchu, než chtíti. Muži však jeví více statečnosti než ženy. Jsouce zahaleni v plášť až po ústa, ať stojí nehybně, ať se procházejí, jsou vážni a smutni; vzdychnou jen tu a tam z hluboka a uroní nějakou slzu.

Po ukončení absoluce v deghè selamu vezmou nosiči opět mrtvolu a nesou ji za kněžími do kostela a tam máry třikráte pozdvihnou a třikráte k zemi spustí na znamení poklony. Pak je postaví na zem. Udělí se tu obyčejně druhá absoluce a mrtvola se pak odnese k pohřbení.

3. Hřbitov, jak jsem ti řekl, je vždycky kolem kostela; jest obehnán zdí a okrášlen rostlinami, ale beze všeho pořádku. Tam se mrtvola vykropí naposledy, posvětí se hrob a přikročí se k pochování.

Nosiči vezmou čtyři konce pláště nebo pokrývky, jež přikrývala mrtvolu a roztáhnou ji nad hrobem a marami tak, že nikdo z okolostojících nemůže viděti, co se pod ní děje. Pak dva z vesnice vezmou mrtvolu a spustí ji po straně do hrobu, položí ji na znak a přikryjí ji kamennými deskami, jež zasadí do prohlubeniny ve výši asi 40 centimetrů ode dna. Mezery zbylé mezi jednotlivými kameny se vyplní hlinou; a pak kněz konající obřady hodí do hrobu žhavé uhlí z kaditelnice a tři hrsti země. Když se tak stalo, položí nosiči pokrývku na máry a s těmi, kteří spustili mrtvolu do hrobu, zaházejí hrob. Mezitím okolostojící utírají si neustále tváře oběma konci vlastního pláště, naříkajíce: vai, vai, vai.

Když zaházeli hrob zemí, narovnají kolem něho zeď z kamení a hlíny zvýší asi 30 cm a povstalý prostor mezi zdmi vyplní též zemí a kamením. Potom si s jedné strany sednou příbuzní zemřelého a za ně v jednu řadu všickni muži a ženy z vesnice. Tu hosté, kteří přišli na pohřeb, jeden po druhém přicházejí před příbuzné a podávajíce ruku dvěma nebo třem nejbližším příbuzným, říkají jim: »Posilň vás Pán!« Když se vystřídali všichni, rozejdou se a každý se vrátí, odkud přišel.

Příbuzní zemřelého oplakávají jej po dvanáct dní ráno a večer. Muži po tu dobu nespí nikdy v domě. A jak tito, tak i ženy sedí po celý den před domem zarmouceny a se slzami v očích a zabaleny v plášť až po ústa.

Po těchto dnech se konají v kostele slavné bohoslužby se mší za zemřelého. Ty se opakují, zvláště jsou-li příbuzní bohati, čtyřicátý den, po šesti měsících a po několik let ve výroční den smrti. Jak kněží a jáhnové, tak i zpěváci jsou pak hosty u rodiny zemřelého, jež za tím účelem zabije krávu a ostatní příbuzní jí vypomohou chlebem a pivem.

Kromě toho je vždycky ustanoven jeden den, aby okázale byla projevena bolest nad ztrátou zemřelého, čehož se súčastní všecky okolní vesnice. Den ten není stálý. Někteří jej mají po patnácti dnech, jiní po dvaceti dnech, jak za dobré uznají příbuzní, ale nikdy neuplyne měsíc. Sousední vesnice jsou o tom zavčas zpraveny a skoro všichni, mužové, ženy i děti se odeberou do vesnice zemřelého a každá rodina, obzvláště příbuzní, přinesou s sebou několik chlebů a nádobu piva.

Všichni, přišedše za ves, se zastaví vesnice za vesnicí a čekají, až pro ně přijde rodina zemřelého s ostatními spoluobčany, aby se s nimi odebrali na místo ustanovené pro smutek. Tam se postaví doprostřed jakýsi druh katafalku připraveného

pro tuto okolnost od příbuzných a kolem něho se rozestaví všickni tím způsobem, že tvoří čtverec. Děvčata, jež přinesla chléb a pivo (jsou to obyčejně svobodné dívky, jichž povinností jest, nésti tyto věci) obejdou jednou kolem celého katafalku, jakoby ty dary obětovala zemřelému a potom je odnesou do domu od rodiny již dříve určeného. Příbuzné ženy chodí neustále kolem katafalku a nejschopnější ku skládání pohřebních písní se procházejí ve čtverci, zpívajíce chvály ku poctě zesnulého. Každá báseň začíná refrenem: vaiè, vaiè, vaiè (citoslovce bolesti). Mezi tím co se přednášejí verše, poslouchá všechen lid zticha. I ženy přednášívají básně. Tyto zpěvy a vzdechy trvávají kolem půl druhé hodiny a někdy i dvě.

Na konec rozeberou dva muži z místní osady katafalk a všickni přítomní si naposledy přetrou tváře podolkem pláště a skloněni opakují známé: vai, vai, vai! Mají-li patrony (náboje) vystřelí též několik ran z ručnice. Příbuzní si znova sednou po jedné straně, jako byli učinili v den pohřbu, aby přijali projevy soustrasti a potěchy od těch cizích, kteří se nesúčastnili pohřbu. Potom vstane jeden z příbuzných a určí každé vesnici dům, do kterého musí jíti k jídlu a všickni se odeberou do naznačených domů.

Dva nebo tři muži z vesnice, od příbuzných ustanovení, rozdají rodinám, jež pohostí příchozí, chléb a pivo, jež přinesla děvčata přespolní a ostatní rodiny z vesnice. Jsou-li příbuzní bohatí, zabijí nějakou krávu; jsou-li však chudí, předloží hostům jen to, co jim přinesli spoluobčané.

Po obědě se ovšem každý vrátí do své vesnice. A já se vracím ke svému obyčejnému zaměstnání se slibem, že ti vynahradím tento krátký list jiným, který by byl dvakrát až třikrát tak dlouhý. Nehněvej se tedy a pozdravuj přátele od svého nejupřímnějšího spolubratra

Fra *Františka.*

Dopis pátý.

Obsah:

1. Námluvy. — 2. Očekávání. — 3. Začínají slavnosti. — 4. Svatební hostina. — 5. Předání věna. — 6. Návrat a posvátný obřad. — 7. Libánky. — 8. První porod. — 9. Galantní okuřování. — 10. Různé druhy manželství.

Keren, v prosinci 1902.

Nejdražší P. Lektore!

Dnes ti budu mluviti o předmětu, který se asi bude někomu zdáti málo vhodným pro řeholníka. Budu ti totiž popisovati zvyky náboženské i světské, více však světské než náboženské, jež doprovázejí v Habeši zasnoubení dvou mladých lidí, a pak následující uzavření sňatku manželského. Ty chceš, co možná nejvíce, poznati zdejší obyčeje a já myslím, že by jiné neprozrazovaly lépe život a vzdělanost národa, než ty, jež se týkají tak důležitého kroku životního. Je známo, že obce a národové se skládají z rodin a že z mravnosti těchto vyplývá mravnost a vzdělanost oněch. Než mravnost rodiny odpovídá vždy svému počátku, to jest způsobu, jakým se zakládá. A proto,

myslím, božský Vykupitel, chtěje napraviti svět posvěcením rodiny, začal povýšením smlouvy manželské na důstojnost a moc svátosti. Proto pryč se skrupuly! Tu jsou obyčeje krásné i ošklivé, chvalitebné i zavržení hodné, které panují v Habeši, když se jedná o uzavření manželství.

1. Začněme s námluvami. Ty bývají vždycky ujednány od rodičů a nebere se při tom zřetel ani na věk, ani na náklonnost, ani na vůli mladých lidí; často je zasnoubí, když jsou ještě dětmi-nemluvňaty, a někdy i ještě dříve než se narodí, říkajíce v takovém případu jeden druhému: »Porodí-li tvá žena chlapce a má děvče, anebo obráceně, spojíme je v manželství.« A slib ten platí, a běda tomu, kdo ho nesplní. Zasnoubení se pak děje takto:

Otec ženichův, nebo není-li tohoto, jeho nejbližší příbuzný, vybere ve své vesnici nebo mimo ni přítele, který by dobře uměl konati svou úlohu, totiž, který by znal všecky obyčeje při námluvách. A zvoliv si jej, takto k němu mluví: »Umínil jsem si, zasnoubiti svého syna s dcerou toho a toho; proto tě prosím, abys mi dělal prostředníka a šel o ni požádat pro mého syna.« Prostředník, jejž nazývají »monkoňà«, přijav na sebe tento úkol, ihned se odebere do domu jemu naznačeného, vyhledá otce dívčina a jakmile jej nalezne, pozdraví jej výrazy nejnabubřelejšími a nejhledanějšími. Potom se posadí a začnou mluviti o nejrůznějších věcech na světě, až prostředník se rozpomene na příčinu svého příchodu, zvedne se a za přísloví a různých okolků v řeči požádá svého hostitele o dceru za manželku.

Zde je úryvek rozmluvy, kterou mívá skoro vždycky prostředník: »O pane náš, ve dne jsme o tom přemýšleli, v noci jsme o tom snili, že váš rod jest četný, ve vážnosti a veliký, a proto jsem přišel sem, abych požádal o vaši dceru pro toho a pro toho. O pane náš, kdo vás nenávidí, chce dceru krávy (to jest usiluje vám ukrásti jalovici); který vás miluje, chce vaši dceru. Prosím vás tedy, abyste mi neřekl ne atd.« Otec dívky odpovídá slovy vyhýbavými a na konec mu řekne, že jeho dcera je zasnoubena jinému.

Po té začnou opět mluviti o všech možných věcech, až se prostředník rozloučí a navrátí k otci jinochovu, aby mu dopodrobna vypravoval celou rozmluvu a všecky odpovědi a končí pokaždé: »Já však mám naději, že on přijme, a proto se tam co nejdříve vrátím.«

Skutečně po několika dnech opět přijde do domu dívky a když se byli navzájem pozdravili, požádá znova za přísloví a blahopřání otce, aby dal svou dceru za manželku synu toho a toho. Ale i tentokráte mu odpoví otec dívky záporně a propustí jej jako poprvé. Prostředník se však vrátí po třetí a dostane se mu téhož přijetí: ale po čtvrté, nemá-li otec dívky nic proti tomu, odpoví kladně a ustanoví, kdy by k němu mohl přijíti otec jinochův s několika svými příbuznými a prostředníkem, aby zasnoubení ujednali.

Příčina, pro kterou čekají až na čtvrté požádání, dřív než dají rozhodnou odpověď, je sama sebou jasná. Chtějí tak na býti času, aby se dopodrobna informovali o rodině a vlastnostech ženichových. Ale poněvadž toho žádá všeobecný zvyk, musí se to zachovávati pokaždé; proto, i když by nebylo třeba, blíže se informovati, čekají stejně, dřív než řeknou ano nebo ne.

Když konečně mají kladnou odpověď, jakmile přijde den ke schůzce umluvený, odebere se otec ženichův s prostředníkem a několika z nejbližších příbuzných do domu dívky vyhlédnuté. Tam pijí pivo k tomu cíli připravené a potom povstane prostředník a jako obyčejně začne příslovími a nejhledanějšími slovy vychvalovati otce dívky, jeho rod, jeho bohatství, jeho dobrotu a pak, když byl přirovnal obě rodiny k sobě a ukázal, že jsou ve stejných poměrech, obrátí se na něho s obřadní otázkou: »Dáte vy svou dceru tomuto?« A když odpověděl: »Ano, dám mu ji«, obrácen k otci jinochovu, ptá se ho stejně: »A dáte vy svého syna této?« A když tento odpověděl. »Ano, dám jí jej,« doloží: »Budiž mezi námi smlouva!« Tu otec jinochův dá otci dívky dva tolary jako požehnání nebo blahopřání a odevzdá mu pro dceru řetěz na krk se stříbrnými přívěsky a hedbávnou stuhu na prsa bíle a červeně pruhovanou, odznak to děvčat zasnoubených.

Na některých místech, jako jsem viděl v Agamei a Tigraii, děje se zasnoubení na polovici cesty mezi jednou a druhou vesnicí nebo mezi domy jednoho a druhého, a bývá při tom také jinoch, který se má zasnoubiti. Děje se tak proto, aby se nikdo neponížil, kdyby měl jíti do obydlí druhého. Vyjednávání je vždy totéž.

Jakmile byla smlouva uzavřena, nařídí otec zasnoubeného děvčete otci jinochovu, aby poslal nevěstě před sňatkem manželským dvanáct tolarů a »*kquaré*« (to jest bílý plášť s černým pruhem, jejž nosí pouze ženy vdané), dále nádobu na pití z volského rohu a ozdobné kroužky na kotníky. Potom rozmlouvají, žertují, reptají proti vládě nebo některému pohlaváru, až se na konec rozloučí a vrátí se každý do své vesnice nebo do svého domu a zasnoubení jest ukončeno. (Pokračování.)

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal Jan Halouzka.

(Pokračování.)

Vraťme se opět k rodinnému životu u Kuldů. Do společností jiných spolužáků nesměly děti choditi. Po večeři, do určité hodiny (jakož po celém téměř kraji moravském chvalitebným zvykem bývalo), zpívali u Kuldů písně večerní, k době církevní přiléhající; pak vykonali společně modlitby večerní a mladší odebrali se na odpočinek. Rodiče a škole odrostlí pracovali ještě do

noci. »Každou sobotu po celý rok modlili jsme se růženec dle doby církevní, radostný, bolestný neb slavný.«[19])

»Doba letní byla pro mne radostna také z příčiny té, že koš prvního vzácnějšího ovoce bílým ubrouskem přikrytý nosíval jsem panu děkanovi a oběma pánům kaplanům, pánům učitelům a špitálníkům. Do pokladničky přibylo mi několik grošů měďáků. Z grošů a krejcarů těch nesměl jsem nic utratiti; peníze ty matka brávala nám z pokladniček, když měla za naše nové šaty platiti, říkávajíc, že nám ostatní zapůjčí nebo přidá. Podobně dělo se v čas *vinobraní;* koše nebo mísy s hrozny, někdy také při tom celý keř s hrozny pěknými roznášel jsem já, nebo starší, později mladší bratr můj. Do špitálu krom toho chodívali jsme také na štědrý den a před Hodem Božím velikonočním. Na míse v bílém ubrousku bylo pečivo a nějaká pečeně, v lahvi domácí víno.

Neděle a zasvěcený svátek měly svůj zvláštní pořádek. Na ranní mši sv. a na odpolední služby Boží chodívali rodiče oba spolu; na velké služby Boží otec sám a před ním musili jsme všichni do kostela jíti. On viděl z lavice své pod chórem na každého z nás; byloť nám vždy na témž místě trvati, slušně, zbožně chovati se a slovu Božímu pilně naslouchati. Cestou z kostela otec opět každého z nás pozoroval. Doma před obědem četla se připadající epištola a evangelium a otec vyptával se každého z nás, co kázal velebný pán. On opravoval a doplňoval naše odpovědi a nezřídka přidával nějaké podobenství, nějaký příklad, jejž byl před čtyřiceti lety na tu neděli a na ten svátek v kázání svém řekl ten a ten kněz. Na odpolední služby Boží chodívali jsme všichni. Rodiče zamkli dům a kráčívali několik kroků za námi. Matka má zachovala nejdéle ze všech spoluměšťanek ty krásné vysoké čepce: zlatý na hody Boží, stříbrný na svátky Panny Marie, modrý hedbávný na neděle postní a černý hedbávný na pohřby. Mimo neděle a svátky, a to jenom do kostela, čepců těch nenosila. Sukně a živůtek býval buď bílý, buď hedbávný, květovaný, a bílé pletené rukavičky. Otec míval do kostela modrý kabát svatební s postříbřenými knoflíky, klobouk dole užší a vzhůru širší, vysoké boty s úzkými nohavicemi, a španělku s velikým knoflíkem stříbrným. Jiný kabát míval na nedělní návštěvy, a ve všední den kazajku s malými šosy. Větších zásob šatstva tehdy nebývalo, ale látky byly výborné. Otec svůj svatební kabát měl ještě po padesáti letech.

Po odpoledních službách Božích všichni jsme doma zasedli a obyčejně otec sám čítávali nám ze »Života Krista Pána« neb z knihy »Životů svatých«. Po čtení někdy chodívali rodiče navštívit své nejbližší příbuzné a »pány kmotry«, nebo očekávali návštěvu jejich. Nejmenší dítě brávali sebou, ostatní zůstávali doma a bavili se s dětmi těch příbuzných, k nimž rodiče odešli na návštěvu. Byla-li návštěva u nás, chodívaly starší děti k dětem do domů příbuzných, kteříž přišli návštěvou k nám. Do schůzek a společností jiných nesměli jsme nikdy chodívati. — Návštěvy ty trvávaly asi dvě, nejdéle tři hodiny, a za přátelských upřímných

[19]) Životopis B. M. Kuldy, str. 5.

rozmluv stačil neveliký džbán vína a mísa koláčů. Děti ve druhém domě shromážděné mívaly jen koláče aneb ovoce.

Nebylo-li návštěvy očekávané nebo slíbené, chodívali jsme s rodiči do poli cestou předbížkami a jinak se bavíce.

Na Boží hody nikdy návštěva se nekonala a neočekávala. Na květnou neděli a pondělí velikonoční, a byla-li povětrnost nepříhodná, v některou jinou neděli po odpoledních službách Božích chodili rodiče a menší dítky do poli. Matka nesla značné množství malých křížků z ratolestí svěcených v neděli květnou nebo ze štěpiny dřeva od svěcení ohně na Bílou sobotu. Křížky ty otec zastrkoval do půdy v polích osetých a u každého pole chvilečku postál, smekl klobouk a tiše se modlil. Nás děti nemusil ani vybízeti; činili jsme rádi, co jsme viděli na otci a na matce.

Jako žáci my všichni bratří po sobě byli jsme ministranty; nejstarší bratr Jan a po něm Vincenc učili se také zpěvu a hudbě, aby s jinými ochotníky pomáhali na chóře pánům učitelům a varhaníku. Jan zůstal zpěvákem a houslistou i po svém návratu z ciziny. Když byl samostaten a ženat, začal někdy v neděli se známými svými hrávati též v hospodě. Otec, dověděv se o tom, při nejbližší jeho návštěvě káral jej řka: »Jene, dal jsem tě vyučiti zpěvu a hudbě proto, abys ve chrámu Páně pomáhal zvelebovati služby Boží, ale nikoli proto, abys hrával v hospodě k tanci. Toho mi nedělej!«

Blížil-li se den jména † dědoušků a babiček, pokaždé otec nebo matka odebrala se na faru a požádala pana děkana, aby na ten den sloužena byla mše svatá, jížto jsme s nimi obyčejně obcovali.

Kdykoliv se otec nebo matka setkali s panem rektorem a preceptory, pokaždé ptavali se jich, jak se chováme a učíme. Zle by bylo bývalo, kdyby byli páni učitelové projevili svou nespokojenost; to však nestalo se nikdy. Po celý šestiletý školní čas nikdo z nás dítek nestonal a tudíž ani jediný den školu nevypustil. Důležitým dnem byl pro nás svatvečer před svatými třemi králi. Po odpoledním požehnání vyšel pan rektor, oba páni preceptoři a hoši zpěváci kostelní od fary počínajíce vešli do každého domu na náměstí. Než došli k nám, byl už stůl bílým obrusem pokryt a na něm stála veliká mísa koláčů, láhev vína a tři skleničky. Rodiče i my děti čekali jsme svátečně odění. »Už jdou!« Otec odkázal nás do zadu světnice, v síni zavzněla píseň třikrálová, všichni zpívajíce vkročili a jeden z pánů preceptorů svěcenou křídou psal na dvéře začátečná písmena svatých tří králů. Píseň byla skončena. Otec prosil pány učitele, aby se posadili, matka podávala jim víno a koláče. Páni učitelové vína a koláčů jen okusili připíjíce rodičům; vždyť podobně ctěni a častováni byli ve mnohých domech. Hoši zpěváci dostali po koláči — bez vína a nyní započal soud nad námi. Musili jsme druh za druhem přistoupiti, panu rektoru a pánům preceptorům ruku políbiti a otec žádal pány učitele, aby pronesli svůj úsudek o nás. Malá byla v nás dušička! Pochvala pánů preceptorů však rychle zbarvila nám bledé tváře a blaženě pood-

stoupli jsme. Páni učitelové zdvihli se, vždyť měli do večera ještě značnou úlohu; okusili ještě jednou vína matkou podaného a otec pánům učitelům do ruky vstrčil po zlatce (šajnové) a zpěvákům do pokladnice vsypal něco drobných. Pan rektor nás napomenul a všichni poručivše se odešli do sousedního domu. Za příštích dvou tří dnů učitelové a zpěváci rozdělili se ve tři menší sbory, a podobně navštívili každý dům v ulicích, v předměstích a v jediné tenkrát přiškolené vesnici — Němčicích.[20])

Tenkráte byly v kostele téměř všude hned před kněžištěm stolice, v nichž za svátků sedával obecní starosta se zastupitelstvem obecným, což velmi působilo na věřící osadníky.

Jak pak to vypadalo tehdy u *Dědků?* Světnice jindy byla dosti prostranná; byl tu kromě stavu velký stůl, na němž se vlna probírala a ráno, v poledne a večer jídávalo. Stála tu velká staromanželská postel s tak zvaným nebem, pod postelí byla zastrčená přihrada, která byla večer vytažena, v níž menší dítka spávala. Dále postavena byla velká, starodávní černá kamna, okolo nich nízké lavice, na nichž děti jídávaly. Tu sedávala dítka s dědouškem za »černé hodinky« a poslouchávala jeho pohádky. — Mezi postelí a stolem byla starodávní skříň, dole se čtyřmi zásuvkami, uprostřed tak zvaný »Betstuhl«, zamknutý, poněvadž tu měli rodiče své peníze a jiné důležité věci a spisy. Na hořejší části skříně byly po stranách čtyři malé zásuvky a uprostřed tak zvané »taberraculum« a nad ním zase zásuvka. Ve větších zásuvkách ukládány byly šaty a prádlo, v menších všelijaké maličkosti. Obrazů bylo ve světnici více, hlavní byl: velká, černá na zlatém poli malovaná Panna Maria, na způsob obrazů marianských sv. Lukáše. Pod ním byla ve zdi harmárka, kdež byly sklenice větší a menší a kalamář. Nad stolem po straně delší bylo obrazů více a uprostřed zrcadlo; obrazy ze života sv. Genovefy, Josefa egyptského, křížové cesty, sv. Františky římské. Nad stolem po straně užší visel větší obraz sv. kříže. Nad postelí byly čtyři, krásně malované obrazy: ráj, Lazar, poslední soud a uzdravení nemocného. Uprostřed světnice byl v podlaze důlek, do něhož se stavělo snovadlo. — Na dolní půdě umístěny byly dvě velké truhly; v jedné byla mouka, v druhé všelijaké šaty, dva starodávní čepce matčiny, zlatý a stříbrný a bílé čepce dcer. V armaře na hurách byly tištěné zbytky všelikých zápisků cechmistrovských. Rodiče Dědkovi byli pořádní a žili »ve spokojenosti a bázni Boží«. Kasu měli společnou, jak to u pořádných

[20]) K tomu dodává Kulda v nedávných letech: »Tak bývalo! A nyní? Nastaly nové časy a nové paedagogické náhledy! Tou měrou prý se vážnost učitelstva podrývá! Nedůstojno prý učitelům chodit na žebrotu! — Já pak vím, že takové všeobecné úcty u rodičů i dítek nyní sotva kde učitelstvo požívá, jakéž požívali páni učitelové tenkráte. A ten velkolepý prospěch u všech žáků z každoroční té návštěvy v domích? — Inu, co se odstranilo, odstraněno jest; ale čím se to nahradilo? — — — Kráčel-li pan rektor Dvořáček po škole k večeru po náměstí do své stodoly u zahrady za ní, aby se tam potěšil pohledem na vzácné narhule a broskve se zardívající, kde který měšťan z daleka smeka! a uctivě pozdravoval jej: a kde který žák radostně běžel s čepicí v ruce, aby mu jako knězi ruku políbil! Laskavé slovo jeho a každého učitele blažilo nás! A nyní? Stává se, že spatření učitele působí jako kámen vhozený do davu vrabců. Kde kdo utíká a skrývá se! Inu oyšem! Děti po šest roků

manželů bývá, »kamž otec peníze snášel a matka vynášela«.[21]) Vychování dětí bylo přirozené. Z mládí byly dobře opatrovány, od matky učily se modlitbě, do školy byly posílány. Matka byla první trestatel; trest její nebyl však bolný, ale mírný a nevyšel nikdy ze zlosti. Bylo li provinění větší, trestával otec. Otec byl málomluvný a co jednou řekl, to platilo. Nedopouštěl žádné výmluvy, poněvadž už napřed vše rozmyslil, než jednal. Raději něco prominul, nežli by byl trestal přísněji. Matka častěji s dětmi se obírala, častěji domlouvala a trestala, ale nikdy zbytečně anebo svévolně. K nábožnosti byly děti vedeny záhy; k modlitbě hned, jakmile počaly mluviti. K obědu modlívali se u Dědků hlasitě, matka začala; večer každý soukromě, otec kleče na stolici, matka na zemi. Nad postelí visel křížek, jejž lehajíce líbávali. Nemohl-li někdo v noci usnouti, říkávala matka, aby se pomodlil třikrátě »Otčenáš« za dusičky. Ráno vstávala matka první a bouřila ostatní. V neděli musil každý do kostela a po obědě, když bylo po brněnském jarmarce, vyplácel otec tovaryšům, při čemž popsal celý stůl křídou. Po jarmarce brněnském prohledávala matka kapse manželovy, dobře vědouc, že něco přivezl: cukr, kávu atd. O domácím zaměstnání a práci dorozuměl se obyčejně otec s matkou ráno, — ona vše ostatní nařídila. Otec stal se pro svou rozšafnost obecním výborem a radou; před tím byl po více let »soukenickým cechmistrem«. Byl muž krásný, postavy prostřední, černých očí, vlasů kaštanových. Na krku nosil černý, hedbávný šátek, zapjatou vestu, kalhoty přes boty a frak, v neděli klobouk. Z domu nerad vycházel; do společností nebyl a marné řeči nemluvil, zeptal-li se ho však někdo po záležitostech obecních, hned se rozpovídal a rád poradil. Byl velmi přičinlivý a pracovitý. — Matka byla dobrá, ale dobrotu nedala příliš znáti. Dědek píše: »Kdo měl dobrou matku, ten snadno nahlédne, proč katolická církev zvláště nade všechny svaté a světice vyznamenává Pannu Marii. Cit každému praví, že proto, aby k ní hříšníci obraceli se, kteříž z bázně a pokory k Bohu přiblížiti se ostýchají. V matkách žije láska, na dně srdce matčina není kalu, žádného pamatování na sebe, v srdci matčině jen láska sídlí. — Tak bylo u nás;

slyšely učitele své uctivě a přesvědčivě mluviti o svatých pravdách křesťanských! Slyšeli je nábožně zpívati a modliti se ve škole i v kostele. Vidívali je na kolenou klečeti a s nimi ke stolu Páně přistupovati. Viděli, že to, co jim do mladých duší vštěpovali, také sami věrně plnili za všech poměrů životních. Vřelým slovem a skvělým příkladem učitelův vštěpované pravdy náboženské jevily se po všechen život vděčnou úctou k nim. Metla bývala dovolena; ale pramaličko bývalo dítek spustlých, kteréž by byly metly zakusily. Tak bylo, když jsem býval žákem; a později 1860—1870, kdy jsem byl farářem a okresním školdozorcem? — Za toho desítiletí jednou pan učitel Chlumský žádal, aby chlapec vinník potrestán byl školním dozorcem. Ale pozor! Jenom metla posvěcená naukami náboženskými působívá tak, že jí málokdy potřebí jest, jak v rodinách tak i ve školách. Tělesných trestů zakázaných nikterak nelituji; ale lituji dítek v rodinách a ve školách bez náboženství pěstovaných. Nikdo neříkej: »Vždyť je ve škole katecheta!« — Katecheta spolu býti musí i učitel v každém předmětu, každým slovem i každým skutkem svým! Sice běda rodině každé, i učitelově, běda obci i národu! Kde nevládne venkoncem duch Kristův v rodinách i ve školách: tam arcť napotom vládne pustota mravů a zhusta svévolně přivolaná mošna žebrácká, káznice a bohužel i šibenice! —

[21]) Dle zápisků Fr. Dědka.

matka byla naším útočištěm, naší přímluvkyní, orodovnicí ve všech důležitějších záležitostech; ona ve jménu našem vyjednávala s otcem a obyčejně vždy k našemu dobru a prospěchu«. Měla jeden zlatý a jeden stříbrný čepec, jenž byl větší dnešních klobouků ženských. Byla to krásná podívaná, když za svátků v čepcích ženské vyrukovaly do kostela. Dnes zlato a stříbro z nich rozprodáno jest židům. Byla dobré povahy, švitořivá, upřímná, ke každému přátelská, lidská. Na Pána Boha držela. Pokud jen trochu mohla, odskočila do kostela, ač byl chrám Páně dosti vzdálen. Častěji do roka chodívala ke sv. zpovědi a když vrátila se domů, vždy na dítky dechla, jakoby jim z té milosti a z těch darů, jichž se stala účastnou, také něco chtěla darovati. Chudý lid ji miloval, nedala žádnému odejíti bez nadělení. Pocházela z lidu a znala národní písně; písněmi děti uspávala, povídačkami je chlácholila, takže děti znaly mimo písně církevní i: »Župaj, župaj do Paryzu«, — »Vařila maminka kašičku«, — »Já jsem malý koledníček«, — »Když jsem býval mladý chlapec, na housle jsem hrával«, — »Spi, Františku, spi, zavři očka svy«, — »Koleda, koleda, Štěpáne«, — »Zle, maměnko, zle, Brandeburci zde«, — atd. — »V matku svou« — píše Dědek — »jsem důvěřoval a věřil ji ve všem; slova její mi byla svatou pravdou. Měl jsem ji za nejrozumnější ženu mezi všemi ostatními. O, kéž by byli všichni, lidé tak přesvědčeni o lásce Boží, kéž by v Něj tak důvěřovali a doufali jako já v rodiče a zvláště v matku svou, zajisté by byli trpělivější a šťastnější!« — Dítkám přilepšovala, kdykoliv mihla; přilévala pořád, dokud co v hrnečku měla, takže ji často nic nezůstalo. V domě vládla obyčejně ona a všude bylo pozorovati její něžnou péči, jen za zvláštních příležitostí rozkazoval otec. On nařizoval a ona poroučela; on pravil, co se dnes musí v řemesle, hospodářství vykonati a ona hned věděla, v jakém pořádku se to může nejlépe provésti.

Takového způsobu bylo v tehdejší době rodinné vychování.

(Pokračování.)

Melusina.

Já Melusině naslouchal,
jak pod okny mi žalovala.
V tom stesku, který do stěn bil,
smích děsný, pláč, bol taký byl,
tak jak by ústa naříkala,
v nichž jazyk spoutal žal.

Já vychýlil se z okna ven —
Rci, kdo jsi, drahá? Matka — žena,
jež vlas rve dětí na hrobě,
jak pohádka dí o tobě?
Jsi divka prvně opuštěná?
Neb zoufalých jsi sten?

Hlas něžný dobrem, tvrdý zlem,
v tvář, do stěn proseb tep a lání. —
Mi úzko bylo — v ňadrech mých
cos jihlo lítostí jak sníh: —
Já aspoň soucit vhodil za ní,
když víc, ach, neměl jsem.

E. Romar.

Dva velkolepé sjezdy katolické.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

Roku 1904 súčastnil jsem se sjezdu německých katolíků v Řezně, r. 1907 ve Würzburgu a ve Vídni. I popíši stručně oba sjezdy a učiním mezi nimi porovnání.

I. Sjezd německých katolíků ve Würzburgu.

Leží přede mnou kniha o 660 stranách, která popisuje 54té slavnostní, generální shromáždění německých katolíků. Podobná kniha vydává se každý rok. Už ten zjev věstí něco velkolepého. A což teprve sám obsah a očitá přítomnost na sjezdu samém.

Při každém generálním shromáždění německých katolíků, které se konává na konci srpna a trvá 5 dní, určí se místo budoucího sjezdu a na tomto místě utvoří se domácí komité z kněží i laiků města a okolí. Místní neb diecesní biskup dává ke konání sjezdu svolení.

Toto komité koná všecky přípravné práce sjezdové: shání k tomu potřebný kapitál, vyhledává sály ke schůzím a slavnostní dvoranu, sestavuje za souhlasu centrálního komitétu sjezdový program, vybírá za jeho souhlasu slavnostní a odborové řečníky, zasilá adresu sv. Otci, zve vynikající osobnosti, vydává veřejné provolání, připravuje ku sjezdu návrhy a zahájivši svým předsedou sjezd odevzdává jeho vedení zvolenému presidiu. V tomto presidiu není kněží a šlechtici stojí tu vždy až ve druhé řadě, za to v místním komitétu pracují všecky stavy a mezi slavnostními řečníky bývá z pravidla jeden kněz a dva laikové. Harmonie mezi kněžstvem a ostatními stavy jest výborná, kázeň při sjezdu jest výtečná, úcta k biskupům neomezená.

Abyste si mohli učiniti představy o pracích místního komitétu, uvádím zde jeho odbory: řečnický, tiskový, přihlašovací, bytový a finanční, stavební a ozdobovací, pořadatelský, stavnostní a odbor pro výstavy. Předsedové těchto odborů, zástupci duchovenstva, pokladník, tři zapisovatelé, předseda a místopředseda tvoří praesidium místního komitétu. Odbory čítají 12—15 členů, bytový odbor měl ve Würzburgu docela 99 členů. Veškeré práce místního komitétu zaujímají ve zmíněné tištěné zprávě 118 stran.

V Německu nenosí kanovníci na šíji řetězů nebo jiných zvláštních odznaků, prsten má na ruce jedině a výhradně biskup — v Řezně i ve Würzburgu bylo méně zevní parády a očního lesku než ve Vídni, ale za to je tam ohromná řada vyškolených parlamentárníků, lidových i vědeckých řečníků a masa disciplinovaného lidu a intelligence. V tom se Vídeň s Würzburgem měřiti nemůže, ač i na V. rakouském sjezdu ve Vídni bylo viděti veliký pokrok vykonané práce ve všech oborech křesťanského života. Nejhůře jsme na tom ovšem my Čechové. My jsme ubohý národ katolický, stojíme snad hned za Francií a Italií.

Velkolepé sjezdy německé vymýtají ze svého jednání konfesionelní polemiky a proto se k nim i evangelíci chovají schovívavě a evangeličtí starostové měst, kde se koná sjezd, jménem

města sjezdy tyto sympaticky vítají a pozdravují. Ve Würzburgu učinil podobně starosta sice katolík, ale liberál. Pozoruhodné jest, že bavorská vláda nařídila, aby i vládní budovy byly prapory ozdobeny; soukromníci učinili to z většiny všichni.

Že jsem se do Würzburgu dostal, o to má zásluhu můj vzácný přítel bisk. vikář Lambert Ludvík, farář v Mrákově u Domažlic. Má služku z Bavor a ta má bratra listonošem ve Würzburgu. Tento listonoš pobyl již několikráte v Mrákově, i zval svého hostitele, p. vikáře do Würzburgu. Loni v čas sjezdu naskytla se p. vikáři vhodná příležitost, Würzburg navštíviti, i psal mi, abych se tam s ním vydal, že tam nalezneme známou duši a průvodce ve městě nám zcela neznámém.

Kdo někdy a někde cestoval, zná tuto okolnost oceniti a proto jsem návrh pana vikáře radostně přijal a do Würzburgu se chystal.

Popsav zde stručně přípravy k sjezdu německých katolíků přistupuji k samé věci.

Na cestu jsem se vydal po mši svaté v neděli, dne 25. srpna a jel jsem nepřetržitě od 8. hodiny ranní až do 8. hodiny večer, celkem tedy 12 hodin.

Z Prahy do Plzně jel jsem rychlíkem, z Plzně do Norimberku vlakem osobním a z Norimberku do Würzburgu opět rychlíkem. A v Plzni a v bavorském Brodě byly zastávky tak krátké, že jsem se nemohl naobědvati a tak zemdlen dostal jsem se do Würzburgu.

V Blížejově měl přistoupiti bisk. vikář a arcikněz Karel Trnka z Horšova Týna, jenž do Würzburgu také jel, ale dívám se v pravo, v levo, v před a vzad a nebylo ho nikde. Za to v Domažlicích přisedl pan vikář Lambert Ludvík. Hned mi bylo ve vlaku veseleji.

S panem vikářem Lambertem Ludvíkem je radost cestovati: je to přítel upřímný, laskavý, shovívavý; přijme žert, učiní žert, ale nikdy neurazí, nikdy nedává na jevo jako vikář ke mně šedivému pensistovi svoji povýšenost a co zvláště mne u něho těší, jest jeho hluboká zbožnost, živý zájem pro věci katolické a vzorná opatrnost, aby za všech okolností zachoval dekorum svého stavu Z té příčiny s ním rád cestuji, hovořím a se vším, co srdce mé tísní, s ním se sdílím.

V bavorském Brodě (Furthu) byla přehlídka zavazadel, koupě bavorských lístků a ke všemu tomu tak krátký čas, že mi nezbylo času sníst talíř teplé polévky, i zakoupil jsem si housku s máslem, vypil sklenici černého bavoráku a hajdy do vlaku — do Würzburgu. Pan vikář se nade mnou smiloval, dal mi polovici kuřete a to byla celá má posnídávka, oběd a svačina až do 8. hodiny večerní.

V Brodě k nám přisedl arcikněz Karel Trnka, kterého sem povozem jeho kaplan doprovodil, dále místní mladý farář Josef Heigl, v Raenkamu přistoupil beneficiat dr. Ant. Goetz a v Koubě (Chamu) Redemptorista P. Frant. Strammel. Kondukter nás dal do druhé třídy a tak se to živě a pohodlně jelo krajem bavorským. Část Bavor za Brodem až ke Koubě (Cham) patřívala ke

koruně české a jsou tu dosud v názvech měst a míst zbytky řeči české. Tak na př. místo Ast bylo naše Oustí, Premeissl naše Přemyšl. Zde se v 11 hodin zvoní a toto zvonění se jmenuje Husleiten — nejspíše tím varovali před Husity.

Pan vikář Lambert Ludvík působil 7 let jako farář v Grafenriedu na hranicích bavorských, zná hodný kus Babor a hojně rázovitých bavorských farářů, far. Heigl a hlavně beneficiat dr. Goetz jsou v řeči neunavní, i bylo tu dosti zajímavých hovorů a povídání.

Mne zajímal zvláště dr. Goetz, který již na svůj kostel vyžebral 19.000 M; píše do novin a hlavně přispívá do časopisů paedagogických. Aha, chlapík, myslím si, dobrý agitator, organisator a spisovatel! A v řeči nevyčerpatelný, mluvil nepřetržitě, tu s tím, tu s oním, tu k nám ke všem z Raenkamu až do Würzburgu, tedy přes celých 6 hodin.

Počasí jsme měli překrásné a viděli jsme mnoho krásných měst, řek, hor a lesů.

Bavorští mladí duchovní páni nám povídali, ve které krajině, ve které diecesi jsme, jak se to ono město jmenuje a co je v něm pamětihodného, i byli jsme šťastni v jejich společnosti.

Týden před tím viděl jsem v Krkonoších, kdež jsem dlel návštěvou u faráře Filipa Jana Konečného, na lukách bujnou otavu a všude hojnou úrodu, zde v Bavořích však byla většina kraje dosti vypráhlá a suchem zmořená. Ale kolem dráhy mihalo se nám čím dále k severu tím více chmelnic, četných jako malé lesy a blíže k Würzburgu viděli jsme hojné vinice.

V Norimberku přesedli jsme na rychlík a konduktér nás dal do první třídy, maje mnoho osob, jež s námi jely do Würzburgu.

Tomáši, Tomáši, myslil jsem k sobě, ty povyšuješ: z Prahy do Brodu ve třetí, z Brodu ve druhé a nyní jedeš docela v první třídě — snad prvně v životě — a na posled! Ať se tě nechytne pýcha, pamatuj, že jsi jen pensista a že jsi z liberálních Čech, kde se ti podobná čest nikdy nestane! Díval jsem se na pány z Bavor, jaké dají zpropitné, ale 10 feniků z Brodu ve II., zde opět jen 10 feniků v I. třídě, já to dělal po nich, mysle si, to by u nás tak lacino neprošlo, na takovou čest by praskla — korunka!

Ale pp. bratří z Bavor se nad tím nijak nezarazili a vidouce, Jos. Heigl a dr. Ant. Goetz, že jsme znaveni, nechali nás stranou, stoupli si k oknu a po celé dvě hodiny jízdy živě se bavili až do Würzburgu.

Würzburg, místo sjezdu německých katolíků! Na nádraží je plno lidu a mezi nimi řada pořadatelů; my hledáme našeho listonoše, p. Jana Bierlmeiera — hle tu jest, béře kufřík p. vikáři, dcera jeho mně a vedou nás do svého bytu, nedaleko nádraží. Tam nás čekala rodina p. Bierlmeiera, paní jeho a 8 drobných dětí a na stole připravena byla teplá, chutná večeře. Ke stolu přisedl s námi pan Bierlmeier a 15tiletý mládeneček, jejich známý, jenž studuje na misionáře.

V 8 hodin byl pozdravný večer sjezdový, ale ani pan vikář ani já neměli jsme chuti súčastniti se ho; naše touha nesla se k tomu: po večeři si odpočinouti a zmalátnělé tělo spánkem občerstviti. Panu vikáři vykázala rodina p. Bierlmeierova vkusný pokojík a já spal o poschodí níže u jiné rodiny v malém studentském pokojíku.

S Bohem, Würzburgu, s Bohem, sjezde, ráno se blíže uvidíme a seznáme. (Pokračování.)

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Pokračování.)

8. Cesta z Lúrd do Paříže.

Měli jsme původně projektováno, že pojedeme z Lúrd do Biarice na Atlantickém oceánu a odtud přes Bordeaux do Paříže. Avšak cestovní kollegové, jejichž »kapsa« nakupováním v Lúrdech velkou »pohromu« utrpěla, obávali se, že tato delší cesta ještě více »ožebračí finance jejich« a proto rozhodli se nejpřímější a tudíž nejlacinější cestou jeti do Paříže. Jelikož vždy většina rozhoduje, já, ač rád bych byl spatřil Biarici a Atlantický oceán, podrobil se bez reptání.

Jeli jsme tudíž zpět na Toulouse a pak přes Brives, Limoges, Vierzon a Orleans do Paříže. Cestou do Toulouse umluvili jsme se, že nebudeme nikde se stavovati, ale direktně z Toulouse rychlíkem pojedeme celou noc do Paříže, bychom získali více času na prohlídku po Londýně, největším městě evropském.

Do Toulouse přijeli jsme o 3. h. 12 m. odpoledne. Poobědvavše v hotelu naproti nádraží za 2 fr., spěchali jsme k rychliku, bychom možno-li vyhledali si kupé, v němž bychom byli sami. Chtěli jsme se v noci aspoň trochu prospati.

Nalezli jsme kupé úplně prázdné a uvelebili se tam. Ale ve Francii není kupé, jež dalo by se uzavříti, ani kondukteři nevykazují cestujícím, kam kdo má sedati — není jich nikde ani viděti — nýbrž každý sedá do vozu, kam chce. Proto nepomohlo nám, že jsme si přispíšili a obsadili prázdné kupé; za chvíli přisednul k nám souchotinář jakýs bědného vzezření a kašlal, až nás mráz obcházel. »No pojede-li ten s námi až do Paříže — myslel jsem si — to bude veselá cesta.« Na štěstí však opustil nás již v příští stanici k nemalé naší radosti.

Jeli jsme sami v kupé — s počátku rovinou, pak mírnou pahorkatinou a konečně horami až do večera.

Jelikož jsem četl ve francouzském konduktéru, jejž jsem si koupil, že rychlíky berou do 3. třídy jen cestující, kteří jedou přes 300 km — rozuměl-li jsem tomu dobře — myslel jsem si, poněvadž jsme jeli rychlíkem, a do Paříže bylo již méně než 300 km, že nám do 3. třídy nikdo již více nepřisedne a že tudíž budeme moci pohodlně spáti.

Potěšeni, že se nám tak poštěstilo, dali jsme si navzájem »dobrou noc«, natáhli se, jak kdo mohl, na lávky a spali dobře, jak se jen ve vlaku spáti dá.

Než, můj konduktér či vlastně výklad zmíněné poznámky v něm lhal. Sotva jsme se pohřížili v nejlepší spánek, tu klepe mne kdosi po nohách na lávce natažených. Procitnu a vidím, že dostali jsme »společnost«. Dva Francouzi, patrně nějací obchodníci, vstoupili k nám do kupé a poněvadž jsme oblehli některá místa k sezení určená, »makavým« způsobem domáhali se svého práva.

Trpce zklamáni ve svém očekávání, opustili jsme své postavení ke spaní tak výhodné a schouleni, každý v jednom koutku kupé sedíce, snažili jsme se pokračovati v přetrženém spánku. Než marně! Naši »vítaní« hosti spustili tak hlučný hovor a mluvili s »báječnou výmluvností a rychlostí«, jak to sotva naše nejvýtečnější »klepny» dovedou, nepřetržitě tak hlasitě, že na spánek nebylo ani pomyšlení. Byl jsem rozladěn, rozmrzen, rozčilen, nervosní, či jak bych nejpřípadněji ten duševní stav svůj pojmenoval, až bych byl, jak se říká, »z kůže vyletěl«. »Vás nám byl tady č . . . dlužen!« myslel jsem si, »jestli tato »rozkošná, výmluvná rozmluva« bude trvati až do Paříže, snad se zblázním.«

Než na štěstí slezli tito »výteční mluvkové« již asi ve třetí stanici. Oddechli jsme si! Však jsem měl již od toho jednotvárného hrčivého mluvení hlavu »jako čtvrť«.

Na štěstí, jako za odměnu za naše utrpení, nepřisedl na té stanici k nám nikdo, a proto jsme se radostně rozložili opět po lávkách ku kýženému spánku. Než netěšili jsme se dlouho. Než z rozčilení svého mohl jsem se uklidniti a pohodlně usnouti, otevřely se opět dvéře a k nám vstoupil do kupé jakýs mladý párek, jenž usadil se proti mně a s počátku mezi sebou, a pak se společností, která do sousedního kupé, jen nízkou prkennou stěnou od nás odděleného, byla vsedla, velmi vesele se bavil. Bylo po spaní. Spolucestující moji však, kteří měli lepší spánek, klímali při hovoru tom dále.

Na štěstí začalo se rozednívati. Pohlížel jsem tudíž oknem, aby osvěžený duch přemohl zmalátnělost ospalého těla.

Než krajina, kterou jsme jeli, neskýtala pro ducha dostatečné potravy k osvěžení. Kopce, do nichž před soumrakem byli jsme přijeli, zmizely nám nadobro; jeli jsme rovinou asi jako naše »Haná«; avšak do úrodnosti daleko za »naší Hanou« pokulhávající. Kromě vína, které po celé zvláště jižní a střední Francii všude se hojně pěstuje, viděli jsme tytéž polní plodiny jako u nás. Avšak jaký rozdíl mezi úrodou naší — a úrodou, kterou tam jsme spatřili. Pan nadučitel, který též procitnuv úrodu tamější pozoroval, pronesl úsudek svůj významnými slovy: »tady je málo chleba.«

Z celé té cesty až do Paříže zajímalo mne pouze město Orleans s velikou mohutnou kathedrálou, a to proto, že z města toho pocházela slovutná »Panna Orleánská« Johanna d' Arc, jež se zázračnou až hrdinností na pomoc přispěla nepřáteli ohrožené

vlasti své, avšak též i hrdinskými ctnostmi křesťanskými tak vynikala, že má býti za blahoslavenou vyhlášena.

Čím více blížili jsme se k Paříži, tím více rostla a vzmáhala se zvědavost a touživost naše spatřiti světové to město. Náhle spatřujeme nepřehledné moře domů a nežli se ze svého překvapení můžeme vzpamatovati, jsme na nádraží zvaném »Austerlitz« — jsme v Paříži.

9. V Paříži.

Paříž! Kolik vzpomínek dějinných, jež z let studentských utkvěly v paměti naší, poutá se na jméno to. Všechny ty vzpomínky vzbudily se v duši naší, když opustivše vlak vstoupili jsme do nejslavnějšího dějinami města nové doby.

Do Paříže dojeli jsme po 10. hod. ráno. Pan nadučitel měl tam známého, rodáka Moštěnského, p. Jarolíma Odstrčila, jemuž jsme z Lúrd telegrafovali, by nás na nádraží očekával o 4. hod. odpoledne a byl nám pak po Paříži Ciceronem. Mínili jsme totiž původně z Lúrd jeti do Paříže osobním vlakem, jenž měl dojeti až po 4. hodině odpolední. Teprv na cestě z Lúrd do Toulouse rozhodli jsme se jeti rychlíkem.

Proto uložili jsme zatím svá zavazadla na nádraží a šli něco pojíst a prohlédnout si jen nejbližší okolí, bychom se o 4. hod. opět dostaviti mohli na nádraží, kamž doufali jsme, že krajan náš se dostaví.

Paříž, hlavní město republiky francouzské, rozloženo jest v široké kotlině po obou stranách řeky Sény. Zaujímá plochu 7802 ha. Počet obyvatelstva, jenž ještě začátkem století 13. obnášel pouze na 200.000, vzrostl nyní daleko přes 3 miliony. Samotná Paříž má tedy ještě o polovinu více obyvatelů než celá Morava. Jest tudíž Paříž po Londýně dle počtu obyvatelstva v Evropě městem největším.

Město rozděleno jest na 20 okresů. V čele každého okresu stojí maire se dvěma příručími. Správu celého města vede prefekt od vlády jmenovaný a městská rada volená od měšťanstva.

Roku 1840—44 zřízeno bylo opevnění Paříže, jež po roce 1871 po nešťastné válce s Německem bylo znamenitě rozšířeno a zlepšeno. Pozůstává z mohutného náspu a příkopu okolo celého města v délce 33 km a ze 17 bližších a 19 vzdálenějších tvrzí, které mimo město obklíčují ještě osady Versailles, Sceanz, Villennuc-St. Georges, St. Denis, Argentenil, Enghien a St. Germain-en-Laye. Posádka pařížská sestává ze 40 pluků pěchoty, 12 pluků jízdy a 5 pluků dělostřelectva.

Vojáci francouzští v Paříži neučinili však na nás dojem nejlepší. Byliť to, co jsme aspoň viděli, většinou slabí, vyžilí mužíci, na nichž uniforma jen visela. Zvlášť ta jízda! Nemají tam, jako naši kavaleristi, vysokých bot, nýbrž střevíce a široké kalhoty až do kolen soukenné modré, od kolen dolů kožené. Vyhlížejí v tom jako »hastroši«. A ta jejich chůze a vystupování! U nás jde-li několik vojáků, je každý jako svíce a kráčejí stejným krokem, až země pod nimi duní. Ale v Paříži kráčeli vojáci jako stádo ovec. Pan nadučitel, »stará vojna«, nemohl snésti

pohledu na nevojenský jejich krok a vystupování a huboval hlasitě po česku: »Vy jste vojáci? Vy chcete vyhrát? Prohrát musíte! Já vás dostat pod kommando, já bych vás »zherštelloval«!« — Štěstí, že mu »stateční« francouzští obhájcové vlasti nerozuměli; bylo by to proň skončilo bledě.

Od středověku již byla Paříž proslavena tím, že v žádném jiném městě učenci, umělci, průmyslníci a lidé po rozkošech a požitcích smyslných bažící nenašli půdy bujnější a volnější. Na proslulou universitu pařížskou chodili studovat příslušníci všech národů, by tam vnikli do vědy scholastické, jež tam výtečně byla pěstována. Než i umění, průmysl a obchod, od králů francouzských skvěle podporovány, kvetly měrou netušenou. Zvlášť za krále Ludvíka XIV. a císaře Napoleona I. byla Paříž na vrcholu své slávy a rozkvětu. Četné velikolepé, monumentální budovy, město zdobící postaveny byly v té době. Napoleon III., vládnoucí od r. 1848 jako president republiky a od r. 1852—70 jako císař, proměnil Paříž, která až do doby té měla po většině ještě ráz středověký, ve velikolepé město moderní, jehož sady a celé zařízení stalo se vzorem nejen pro ostatní města francouzská, ale i pro cizinu daleko široko.

Život na ulicích pařížských jest náramně pestrý a živý. Ulice a hlavně Boulevardy (široké to ulice s mohutným stromořadím) hemží se lidmi od rána téměř zase do rána. Zvlášť na Boulevardech bývá v noci až dlouho přes půlnoc velmi živo. A mezi touto pestrou směsicí projíždí ustavičně celá spousta povozů: elektrika, koňská tramway, omnibusy, automobily, drožky — a vše lidmi plno plničko. Zvláštností v Paříži jest, že na tramwayích i omnibusech, ano i na vlacích okolo Paříže jezdících sedí lidé nejen ve vozích, ale i na střechách vozů a vagonů umístěna jsou sedadla, která nejvíce bývají přeplněna. A kromě toho jezdí v Paříži ještě celá síť podzemní dráhy elektrické.

Opustivše nádraží, šli jsme nejdříve něco pojíst: vždyť jsme od včerejška neměli ničeho v ústech, ač bylo již k 11. hodině. Jelikož však jsme se v naší cestovní knize dočetli, že v některých hotelích pařížských bývá strašně draho, že člověk za oběd zaplatiti musí 50—100 franků, byli jsme v rozpacích, kam vlézti. Vidouce však na jedné hospůdce venku oznámeny nízké ceny, vešli jsme tam a pojedli sice poměrně dosti lacino, avšak špatně — po francouzsku. Když byl hlad poněkud utišen a my byli občerstveni dobrým vínem francouzským, šli jsme si prohlédnout nejbližší okolí.

Nejprve přišli jsme k radnici pařížské »Hôtel de Ville«. Je to velikolepá nádherná budova, postavená ve francouzském slohu renaisančním s četnými věžními pavilonky, zevně ozdobená asi 200 sochami.

Náměstí prostranné před radnicí »Place de l' Hôtel-de-Ville«, jakož i radnice sama byly dějištěm důležitých událostí. Na náměstí tom popravováni byli Hugenoti a jiní političtí provinilci. Tam provolával lid 17. července 1789 slávu králi Ludvíku XVI., když tři dni po dobytí Bastily ukázal se na balkoně radnice s trojbarevnou kokardou národní gardy. Tam oběšeny byly 22.

července téhož roku první oběti strašné krvavé revoluce. Tam 8. srpna r. 1830 lid jásal vstříc nově jmenovanému generálnímu místodržiteli francouzskému vévodovi Ludvíku Filipovi Orleánskému, když na balkoně radnice s Lafayettem trojbarevný prapor v rukou třímajícím se objímal. Tam se schodistě radnice vyhlásil 24. února 1848 Louis Blanc republiku. A konečně r. 1871 náměstí toto komunardi zabarikádovali a houževnatě se tam bránili proti vojsku vlády Versaillské, až nemohouce odolati, radnici a domy vůkol zapálili. Po hrozném požáru tom vystavena byla radnice teprv v nynější podobě.

Od radnice po širokém mostě dostali jsme se na velikánský ostrov řeky Seny, na němž mimo jiné monumentální budovy, jako Palais de Justice, Tribunal de Comerce, Hôtel Dieu a j., postavena jest starobylá kathedrála arcibiskupů pařížských »Notre Dame«. Chrám tento, postavený na místě starého kostela ze 14. století po Kr. již pocházejícího, založen byl roku 1163, dostavěn však až ve století 13. Nevýhodná poloha jeho na nejnižším místě ohromného, všude výše položeného města a nedokončené, kusé věže působí, že kathedrála ta nečiní na pozorovatele dojem, jaký, soudě dle slavné pověsti její, by očekával.

Chrám ten jest 127 m. dlouhý, 48 m. široký a uvnitř pětilodní, s krátkou lodí příční; 75 mohutných sloupů nese klenutí chrámové, 37 velkých oken se starými krásnými malbami na skle kromě velké růže okenní nad hlavním vchodem a boční lodi vpouštějí světlo denní do kathedrály. Cnór jest ozdobným zábradlím na všech stranách od lodí oddělen. Četná díla umělecká a staré pamětihodné náhrobky zdobí kostel. Varhany pocházející z r. 1750 mají 5 klaviatur, 110 registrů a 6000 píšťal.

Chrám tento byl za krvavé hrozné revoluce francouzské velmi poškozen a znesvěcen. Od r. 1793—94 uctívali zaslepení rozvášnění kommunardi v kostele tom »rozum«, znázorněný nemravnou spustlou ženštinou — nevěstkou, již místo Boha na oltář stavěli. Vlastně však nepředstavovala spustlá osoba ta rozum, nýbrž zvířeckou vášeň, v níž člověk rozum svůj, vzácný dar to, jímž vysoko nad zvířata povýšen jest, zcela utápí a ztrácí. Napoleon I. odevzdal r. 1802 chrám ten zase službám Božím. Při bouřích komuny r. 1871 byla kathedrála luzou opět vypleněna, avšak vážnějších pohrom jí způsobeno nebylo.

Po mostě St. Michel dostali jsme se do tak zv. Latinské čtvrti, nejstarší to části města, kde nalézají se vyšší školy a jiné vědecké ústavy, zvlášť též proslulá »Sorbonna«, proslavená to fakulta theologická. Tato »Sorbonna« byla zrušena v revoluci a Napoleon I. zřídil r. 1808 místo ní universitu francouzskou. V místnostech bývalé »Sorbonny« umístěna nyní pouze fakulta filosofická; fakulty právnická a lékařská mají zvláštní budovy nedaleko.

Na zpáteční cestě od »Sorbonny« na nádraží navštívili jsme ještě velikolepou botanickou zahradu Pařížskou »Jardin de Plantes«. Zahrada tato má rozlohu na 30 ha a obsahuje zvláštní oddělení botanické, oddělení pro živá zvířata (ménagerie), dále několik budov, v nichž umístěny znamenité sbírky přírodovědecké,

jedny z nejobsáhlejších a nejbohatších sbírek celého světa, dále knihovnu, laboratoře a učebny.

Nás zajímala však nejvíce živá zvířata, zvláště množství tuleňů, kteří právě krmeni, pronikavý křik vydávali a v jezírku, v němž chováni jsou, divoké a bravúrní skoky prováděli a dále několik obrovských krokodylů na palčivém slunci se vyhřívajících.

Zvláštnost v Paříži jest, že všecka musea, zahrady atd., jsou obecenstvu bezplatně přístupny. Ani v této obrovské zahradě botanické, ani kde jinde, neplatili jsme žádného vstupného.

Byli jsme tak zabráni do pozorování veliké menažerie Pařížské, (chová se tam přes 1400 živých zvířat všeho druhu — samých vzácných exemplářů), že bychom byli málem omeškali dostaviti se o čtvrté hodině na nádraží ku setkání se s krajanem naším.

Pan Odstrčil, jehož brzo na nádraží ve směsici jsme vyhledali, byl potěšen, že uvitati mohl v Paříži tak blízké své krajany, od nichž opět dověděti se mohl zpráv ze svého rodiště, a jelikož, právě jsa po nemoci, pracovati ještě nemohl, nabídl se nám ihned, že nás po celý čas pobytu našeho po Paříži bude prováděti. Byli jsme velmi povděčni, neboť odpadla nám předně nyní v Paříži největší starost o dorozumění se s rychlomluvnými Francouzi, za druhé byli jsme jisti, že nevlezeme opět někam, kde nás odřou — že tudíž budeme moci, majíce dobrého průvodce, shlédnouti v Paříži vše, co za čas, který jsme v Paříži zůstati chtěli, vůbec shlédnouti se dá.

A skutečně! Nikde na všech svých cestách nežili jsme tak lacino a zároveň tak dobře, jako v Paříži. Již byt byl na Paříž až příliš laciný. Ubytovali jsme se totiž v témž hotelu, kde býval náš krajan. Měli jsme každý pro sebe krásnou světnici za 2 fr. denně! Ovšem bývali jsme až téměř na konci města na Mont Martre v ulici »Square Caulaincourt«, ale to nic nevadilo; za několik centimů svezli jsme se tramwayí, kam jsme chtěli.

Z nádraží, kde jsme si vyzdvihli svá zavazadla, jeli jsme omnibusem, na střeše nahoře sedíce, jest to tam lacinější a jest odtud pěkná vyhlídka, téměř celým městem napříč na Mont Martre. Poznali jsme aspoň kus Paříže. Ubytovavše se v hotelu již zmíněném a smyvše se sebe cestovní prach, jeli jsme provázeni p. Odstrčilem na večeři do české restaurace krajana našeho Vyhnálka. V Paříži totiž, kde žije též velmi mnoho Čechů, jest šest českých hostinců.

Vyhnálkova restaurace, jejíž český nápis již v Paříži radostí nás naplnil, jest v Rue d' Argenteuill blízko Louvru, tedy ve středu města. Než jak teprv se nám srdce rozesmálo, když, vejdouce tam, nalezli jsme tu téměř výhradně českou společnost, když po dlouhé době četli jsme opět české časopisy ze své vlasti, z nichž jsme poprvé zase se dověděli, co u nás nového a konečně, když jsme zase po dlouhé době měli svoji dobrou kuchyň, když po dlouhé době jedli jsme zase naše znamenité české »šišky«! Cítili jsme se tam jako doma. Pookřáli jsme cele na těle i na duši. Pan nadučitel, když se byl jednou zase »po česku« chutě

a dobře navečeřel, potěšen a rozjařen pravil pí. Vyhnálkové, dobrosrdečné to pravé české »panímámě«: »Panímámo, vy jste mi zachránila život! Nebýti vás, byl bych snad z toho mizerného žr . . . . francouzského byl umřel.« A »panímáma« se usmívala spokojeně, že nám tak od ní chutná.

A což teprv ta láce! Za oběd nebo večeři, pozůstávající z polévky, pečeně se šiškou, nějakého sýra nebo moučníka a k tomu láhvičku nebo dvě vína, neplatili jsme více, než 1 fr. 20 ct., tedy našich asi 60 kr.! V Paříži! U nás ani v malém městě by člověk laciněji nepojedl! A jak chutně, znamenitě bylo vše připraveno!

Hned první den seznámili jsme se u Vyhnálka s několika Čechy. Byli to většinou krejčí. Vykládali, jak jsou čeští krejčí v Paříži hledáni a jak mnoho si tam vydělají. Dávať pařížská móda tón celému světu. Proto z daleka už, z cizích států velmoži a boháči dávají si šaty v Paříži šíti. Mladý jeden tovaryš, vedle mne sedící, vypravoval mi, že zítra pojede expresním orientálním vlakem do Cařihradu, aby tam vzal míru na šaty jistému »magnáši« Cařihradu. Co asi stojí takový oblek?

Ani se nám od toho Vyhnálka nechtělo! Tak cítili jsme se tam blaženými!

Na zpáteční cestě do bytu našeho prohlédli jsme si trochu noční život pařížský na Boulevardech, kde vše se lidmi jen jen hemžilo a jelikož jsme po probdělé téměř noci byli znaveni, spěchali jsme domů, toužíce již po sladkém odpočinku a osvěžujícím spánku.

Ráno vstal jsem dříve, abych aspoň část breviáře se pomodlil, nežli vyjdeme na obhlídku Paříže. Nikdy ještě na cestách neměl jsem s breviářem takovou potíž, jako v Paříži. Chodiliť a jezdili jsme celý den od rána do pozdní noci, bychom co možná nejvíce toho shlédli. Nepomodlil-li jsem se téměř celý breviář ráno, než jsme »vyrazili«, musel jsem se pak modliti po ulicích, na tramwayích, v museích, zahradách a p., nechtěje se odloučiti od spolucestujících.

Posnídavše, jeli jsme elektrikou dlouhými, nekonečnými Boulevardy Battignotho a Courceles okolo Ruského kostela, jehož pozlacené báně věžní v září sluneční krásně se třpytily, k mohutné slávobráně »Arc de Triomphe de l' Etoile«. Jest to největší slavobrána celého světa. Jest 50 m vysoká, 45 m široká a hloubka její obnáší 21 m. Postavena byla, by hlásala slávu vítězství Napoleona I. v letech 1805—6; než císař nedožil se dokončení díla toho. Dostavena byla teprv r. 1836. Postavení její stálo přes 9 milionů frc. Ozdobena jest četnými reliefy, znázorňujícími vítězné bitvy vojsk francouzských, zejména pod velením Napoleonovým, jenž na jednom obraze znázorněn jest vavřínem korunován.

Rozkošná a rozsáhlá jest vyhlídka s ploché střechy oblouku toho, na niž vystupuje se po 263 točitých schodech. Na východ přehlédnouti lze celé Elisejské pole až k Lúvru, za ním Hôtel de Ville, v pravo kusé věže chrámu Notredamského, dále vysokou kopuli Pantheonu; na jihovýchod pozlacenou kopuli Hotelu de Invalides; na jih Eifelovu věž, Trocadero a výstaviště;

na sever plochou kopuli bursy, zelenou střechu kostela Sv. Magdaleny, vysokou střední stavbu velké opery, kostel sv. Augustina a v pozadí na Mort Martru bělající se velikánský chrám Sacre Coeur; na západ pak spatřiti lze horu Mont-Valérien a výšiny St. Cloud. Překrásný jest též pohled na 12 širokých, kaštanovými alejemi ozdobených rovných ulic, které všecky na náměstí de l' Etoile, na němž brána stojí, vedouce, tvoří krásný obrazec jako paprsky mohutné hvězdy.

Při obléhání Paříže r. 1870—71 měl jenerální štáb na bráně té pozorovací stanici. Když pak dne 1. března 1871 oddíl vítězné armády německé 30.000 mužů čítající vtrhl do Paříže, bral se branou touto.

Dne 1. června 1885 vystavěna tam byla na vysokém katafalku mrtvola Viktora Huga, než převezena byla do Pantheonu, největší to čest, která kdy básníku jakému byla prokázána. — Dlouhou ulicí Avenue Kléber jeli jsme pak odtud shlédnout si museum zvané Trocadero.

Palais du Trocadero, překrásná dekorativní stavba slohu orientalského, postavena byla r. 1878 pro výstavu. Hlavní fronta obrácena jest na jihovýchod k Marsovu poli, kdež byla výstava. Střední stavba, ozdobená dvěmi 70 m vysokými věžemi na způsob minaretů, obklopena jest vysokými sloupovymi arkádami s galeriemi o 2 poschodích a věncem 30 alegorických soch na umění, vědy a průmysl se vztahujících. Na střeše 58 m vysoké umístěna pak velikolepá socha slávy (la Renomée). Po obou stranách připojena nižší křídla se sloupovými chodbami. V budově té umístěno jest národopisné museum. Vzácny jsou tam zvlášť národopisné sbírky z Ameriky, ostrovů Tichého Oceánu, Afriky a severní a východní Evropy.

Od Trocadera směrem k řece Séně dolů zřízen terasovitý park, jehož středem řítí se dolů mohutná kaskáda, jejíž vody shromažďují se dole ve velké nádržce průměru 60 m.

U vzniku kaskády té postaveny sochy Evropy, Asie, Afriky. Severní a Jižní Ameriky a Australie, po boku alegorické figury vody a vzduchu, a kolem nádržky dolní umístěny kolosální sochy zvířat: býka, koně, nosorožce a slona.

Nežli prohlédli jsme si Trocadero, bylo poledne. Nechtějíce trápiti žaludku svého nechutnymi a drahými jídly francouzskými, vsedli jsme na podzemní elektrickou dráhu, která jezdí báječně rychle, a za několik minut byli jsme u Lúvru. Pak spěchali jsme zase »k milému našemu Vyhnálkovi« na oběd. —

Nejkrásnější partií Pařížskou, kterou město nad všechna jiná města světová vyniká, jest partie od Lúvru až po Arc de Triomphe a na jihozápad po věž Eiflovu. Tam zaměřili jsme po obědě kroky svoje.

Lúvr (Louvre), bývalý palác králů a císařů francouzských, jest největší a nejvelkolepější budovou celého světa. Zaujímá plochu 198.000 čtverečních metrů. Založen byl r. 1180 Filipem Augustem a za rozličných králů později zvětšován a zdokonalován. V nynější podobě upraven a postaven byl Lúvr za Napoleona I. a hlavně za Napoleona III. Stavba dokončena r. 1868.

Od Tuillerií jest pohled na kolosální, velikolepý palác tento přímo úchvatný. Nyní umístěno jest v Lúvru museum a finanční ministerstvo. V obrovském nádvoří paláce toho, v rozkošnou zahradu proměněném, nachází se mimo jiné četné pomníky vynikajících mužů, a sochy mythologických a historických osobností, velikánský pomník Gambetův, vysoký to obelisk s reliefy allegorických postav pravdy a síly. Na hoře viděti mladé děvče na okřídleném lvu jedoucí, symbol to demokracie. — Před pomníkem tím stojí vítězná brána, postavená Napoleonem I. na oslavu vítězství jeho r. 1805. Na ní zobrazeny sceny z války Napoleonovy proti Rakousku.

V těch místech stával dříve zámek Tuillerijský, jenž kommunardy r. 1871 zapálen a zničen byl. Tam padlo dne 10. srpna 1792 království Francouzské, když král Ludvik XVI. poručil vydati zámek tento lůze Pařížské naň útočící. Napoleon I. a později i Napoleon III. měli tam oblíbené sídlo své.

S Lúvrem hraničí ohromné sady. »Jardin des Tuilleries«, nejnavštěvovanější to procházka Pařížanů a nejoblíbenější místo ku hrám pro děti. Ve středu zahrady té nachází se stinný lesík, kdež v létě, v úterý a ve čtvrtek od 4—5 h. odbývá se koncert vojenské kapely. Ostatní část zahrady zdobí pěkné trávníky a rozkošná pole květinová. Krásné sochy allegorické a hlavně mythologické, kterých všude četně spatřujeme, jsou samá díla umělecká. Pozoruhodným zjevem, který pozorovali jsme nejen v zahradách Tuillerijských, ale i na ulicích Pařížských všude, jest, že v Paříži, takořka náruživě pěstováno čtení novin. Pařížané čtou noviny nejen doma, v kavárnách a hotelích, ale i v zahradách, na promenádách a po ulicích. A čtou tam noviny nejen »páni«, ale i ten lid nejchudší, čtou noviny nejen mužští, ale i ženské. Každý téměř vozka sedě na kozliku drožky, a čekaje na nějakého »pasažéra«, ano i hokynářky u krámků svých drží roztažen obrovský denník »La petit Parisien« neb jiné noviny denně vycházející, a hltavě takořka ssají do sebe, co tam natištěno. Při tomto náruživém čtení novin není divu, že v Paříži zásady socialistické tak úžasně se rozšířily a strana ta vzrostla. Vždyť vychází tam celá spousta novin socialistických; a osvědčenou pravdou jest, že náruživí čtenáři, zvlášť nejsou-li zkušení a zásad pevných, osvojí si zcela zásady novin, které čtou. Kolik milionů lidí pokazil již zcela, a co zla ve společnosti lidské natropil špatný tisk! A jak jest rozšířen! Jak velké summy obětují nepřátelé církve svaté na protináboženský tisk, vědouce dobře, že tiskem špatným nejspíše ze srdcí lidských vyrvou neb aspoň podkopají víru sv., již nenávidí. Kéž bychom i my katolici v boji proti této nevěře se šířící byli též tak obětavými! Kéž bychom si i my více všímali, více podporovali a rozšiřovali tisk katolický! — —

Mohutnou branou, na jejíž pilířích umístěny obrovské figury okřídlených ořů Merkura a Famů, vstupujeme dále na prostranné náměstí zvané »Place la Concorde«. Uprostřed náměstí toho strmí k nebi vysoký obelisk, jejž r. 1831 daroval králi Ludvíku Filipovi paša Mohamed Ali. Obelisk ten, pozůstávající

z jediného kusu růžového granitu, jest 22·83 m vysoký a váží 5000 centů. Pochází prý až ze 14. století před Kristem z pohanskeho chrámu Egyptského, vystaveného od Ramsesa II. Hieroglify na 4 stranách jeho oslavují skutky Ramsesa II. Moderní podstavec pod ním jest též z granitu a z jednoho kusu a nápisy na něm líčí dovezení a postavení obelisku toho r. 1836 inženýrem Lebasem. Po obou stranách obelisku nacházejí se mohutné vodotrysky se 3 vodními nádržkami nad sebou.

Velikánské postavy osmi vynikajících francouzských měst (Strassburg, Lille, Rouen, Brest, Bordeaux, Nantes, Marseill, Lyon) spočívající na mohutných podstavcích obklopují a zdobí náměstí. Socha Strassburku, ve válce s Německem ztraceného, jest předmětem nacionalistických demonstrací, a bývá vždy věnci pokryta.

Náměstí toto jest nejen jedno z největších a nejkrásnějších, ale také hlavně z doby nové nejpamátnějších celého světa. Tam na náměstí tom konala strašné krvavé dílo své za doby hrůzovlády v krvavé revoluci francouzské hrozná guilotina (nástroj popravní). Tam dne 21. ledna 1793 popraven byl jí první mladistvý král Ludvík XVI., tam skonala pod strašným nástrojem tím 17. července Charlotta Corday, vražedlnice Maratova; tam popravena 16. října i královna Maria Antoinetta, tam sťati byli dále Girondisti vévoda Ludvík Filip Orleanský, pak Herbert Danton, tam hrozným nástrojem tím odstraněni a zničeni byli od 28.—30. července 1794 i Robespierre a ostatní hrůzovládci. Titéž lidé, ba vlastně nikoliv lidé, ale krvežíznivé hyeny, kteří bezcitně sprovázeli ze světa všechny, kdož jen poněkud jim nepohodlni byli a v nemilost upadli, na konec museli i sami skloniti hlavu svou pod strašnou guilotinou, kterouž dříve hrůzu a postrach šířili vůkol. Do 3. května 1795 popraveno na místě tom za krvavé revoluce přes 2800 lidí. Hned když jako student ve škole slyšel jsem od profesora našeho živými barvami líčiti hrůzy krvavé revoluce té, učinilo to na mne dojem hrozný. A kdykoliv později četl jsem o tom neb zobrazeny viděl děsné výjevy z hrozné doby té, týž pocit hrůzy mocně dojímal vždy duši mou, jako když poprvé ve škole s utajeným dechem naslouchal jsem výkladu našeho profesora. A všechno to, co kdy o strašných scenách na tomto místě se odehravších jsem slyšel, četl neb vyobrazeného viděl, tanulo mi na mysli, když kráčeli jsme po tomto dějišti hrůzy, na němž krev lidská potoky tekla. Jak divokou šelmou stane se člověk, jenž spustí se Boha a oddá se jedině náruživostem svým! Po vítězství nad Napoleonem I. konáno bylo u přítomnosti císaře Alexandra I. Ruského, Františka I. Rakouského a krále Bedřicha Viléma III. Pruského tamtéž slavné »Te Deum.« Od 1.—3. března 1871 tábořilo tam vojsko německé. Na sever od náměstí toho nalézá se nádherná budova ministerstva námořnictví. Na západ pak otvírají se dalekosáhlé sady Elisejského pole »Champ Elisées«. Přední část upravena na způsob parku. Středem vedoucí široká, mohutnými alejemi vroubená cesta, Avenue des Champs Elysées, táhne se až ku Place de l' Etoile. Má délku 1900 m. Park i Avenue jsou zvlášť

odpoledne až do noci velmi oživeny. Vozy, automobily, bicikle a jezdci jen ten se hemží v nejpestřejší směsici.

Z pole Elisejského zabočili jsme v levo, kdež po obou stranách »Avenu Nicolas II« postaveny jsou velikolepé dvě budovy »Petit Palais« a »Grand Palais des Beaux Arts« z výstavy r. 1900. Překročivše Sénu po velkém vzácném mostě Alexandra III. ubírali jsme se sady zvanými »Esplanade des Invalides« k mohutné budově »Hôtel des Invalides«. Budova ta vystavena r. 1670 na rozkaz krále Ludvíka XIV. Zaujímá plochu 126.985 m^2 a má 3 poschodí Před budovou postaveno mnoho děl ve válkách ukořistěných, jakož i pomník prince Eugena Beanharnais-e, místokrále Italského od r. 1805—13. Nad vchodem jest relief Ludvíka XIV. na koni; po obou stranách vchodu velké bronzové sochy Marse a Minervy. (Pokračování.)

Valná hromada Spolku na zakládání katolických knihoven

konána byla v domě družstva Vlast v pondělí, dne 3. února za předsednictví dp. far. Vl. Hálka. Jeho Emin. ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup, zastoupen byl vsdp. metrop. kanovníkem dr. Ant. Podlahou. — Vítám, pravil předseda, vysoce důst. zástupce nejdůst. Ordinariatu, který k naší valné hromadě ráčil zavítati. — Oslovený odpověděl: Vyřizuji pozdrav Jeho Emin. valné hromadě a Jeho vřelý zájem o ušlechtilé snahy Vašeho spolku. — Spolku odevzdávám dar Jeho Eminencí s přáním Božího požehnání a hojného zdaru! — Předseda odpověděl: Děkuji vysoce důstojnému panu kanovníku za laskavý pozdrav Jeho Eminencí; přízně Jeho Eminence si vysoce vážíme a prosím vsdp. kanovníka jménem valné hromady, aby Jeho Eminencí sdělil naše uctivé díky.

Předseda dp. farář Vlastimil Hálek zahájil valnou hromadu následujícími slovy: Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! Velectěné shromáždění! Na posledním sjezdu katolíků ve Vídni věnován byl hlavní zřetel podpoře katol. tisku. V něm nikoli na místě posledním zaujímají důležité místo — *knihovny*. Záplava knih směru protináboženského neb indifferentního naplnila v posledních letech po městech i nejodlehlejších vesnicích knihovny a knihovničky po Čechách i Moravě a hlodá otravně na náboženských citech i na mravnosti našeho českého lidu. Dějiny nás učí, že pouze v tom národě *pravá vzdělanost* vzkvétá, kde jsou jejími základními sloupy *náboženství a mravnost*. Proto ustavil se náš spolek před 4 roky v paměť 50tiletých narozenin dp. red. Tom. Škrdle, aby budoval *dobré knihovny* s výběrem zdravé četby a touto aby vzdělával, zušlechťoval lid, šířil a utvrzoval zásady křesťanské a mařil vliv špatných knih. Musí-li jiné katol. spolky vystupovati více veřejně, pracuje spolek náš jaksi v ústraní, ale vytrvale a nadšeně. Budujeme po vlasti česko-moravské jednu knihovnu za druhou *k pravému kulturnímu povznesení lidu*,

poskytujíce mu zdravou duševní stravu. Provádíme tím usnesení provincialního sněmu pražského a synod, vyvíjejíce činnost ryze *církevní*, spolu konáme i nejčistší *dílo národní*, dávajíce národu vzorný výběr knih, jež jsou mu nezkaženým pramenem vzdělání, poučení i ušlechtilé zábavy. Vážní kulturní historikové budoucnosti vydají spolku našemu jednou čestné svědectví, že v bouřlivých, měnících se a pochybených proudech našich dnů smýšlel přes nepřízeň doby s českým lidem *nejpoctivěji*. Knihovny naše posilují jeho náboženské vědomí, pomáhají tvořiti ryzí povahy, probouzejí činnost duševní národa k novému ideálu plnému životu a brání odkřesťanění českého lidu, jež by bylo jeho *hrobem*. Tyto snahy spolku našeho zdůrazňuji na počátku valné hromady, která má podati dnes přehled celoroční činnosti.

Prosím pana jednatele, aby přečetl protokol minulé valné hromady.

Jednatel vldp. kníž. arcib. sekretář Aug. Krčmář četl protokol předešlé valné hromady, jenž byl schválen. — Na to podával pečlivě sestavenou výroční jednatelskou zprávu, kterou zde do slova uvádíme. Zní takto:

V minulém roce konal výbor celkem 4 schůze, ve kterých hlavně jednáno bylo o žádostech o knihy a jejich vyřizování. Výbor povoluje knihovny všude tam, kde podle stanov jest aspoň jeden člen spolku našeho. Žádají-li tedy o knihy nečlenové, musí jim býti dopisováno, aby aspoň žadatel za člena spolku přistoupil.

V tomto čtvrtém roce činnosti své založil spolek celkem 8 knihoven, do nichž rozeslal 700 knih v úhrnné ceně krámské 2051 K 39 h. Knihy rozeslány byly na tato místa:

	Svazků		K
1. Pro obecní knihovnu v Dmejšticích u Milevska panu řídícímu učiteli Janu Zdeňkovi	103	v ceně	266·28
2. Katolickému spolku paní a dívek »Vlastimila« v Liboci	109	»	330·70
3. Křesťansko-socialnímu spolku žen a dívek »Jitřenka« v Plzni	99	»	305·20
4. Čtenářskému spolku v Jestřábicích u Koryčan na Moravě	110	»	301·70
5. Českému katolickému dívčímu gymnasiu na Král. Vinohradech	26	»	24·77
6. Dp. Frant. Regálovi, faráři ve Vranově u Čerčan	81	»	257·60
7. Katolické mládeži v Českých Budějovicích	82	»	280·12
8. Lidovému křesťansko-socialnímu spolku v Plaňanech	90	»	285·02
Úhrnem knih . .	700	v ceně	2051·39

Připočteme-li k tomu knihy v předešlých 3 letech spolkem do 21 knihoven rozeslané svazků 2328 v ceně 4668 K 20 h, shledáme, že Spolek pro zakládání katolických knihoven v době

svého 4 letého trvání založil 29 knihoven, do nichž rozeslal knih 3028 v ceně 6719 K 59 h.

Rozumí se zde krámská cena knih a spisů, neboť na penězích spolek tolik nepřijal. K výsledku tomuto přispěli četní zakladatele družstva Vlast, kteří knihy od Vlasti obdržené našemu spolku věnovali, dále družstvo Vlasť samo a Tisková Liga, které každoročně všecky své spisy a časopisy, co mají, dávají, do každé knihovny darem a v nejnovější době Dědictví Svato-Janské, které právě v tomto roce věnovalo spolku našemu velikou řadu knih, začež vzdáváme i v této zprávě nejoddanější dík.

V tomto roce přibylo 8 zakladatelů, i jest jich celkem 40, přispívajících bylo jen sice 15, za to však dobrodinců 194.

Výbor podnikl totiž na podzim roku minulého dávno již obmýšlenou účinnější agitaci ve prospěch Spolku na zakládání katolických knihoven. Přistoupil k chekovému řízení poštovní spořitelny a rozeslal dopisy se složním lístkem všem českým kněžím v Čechách s prosbou, by buď přistoupili za členy, neb aspoň nějaký dárek ve prospěch spolku věnovali. Odtud vysvětluje se značnější počet dobrodinců a doufáme, že v příštích letech jich přibude ještě více. Víme sice dobře, že dnes je mnoho důležitých podniků, které všechny dovolávají se peněžité pomoci kněžské a že mnozí kněží v obětavosti skorem až síly své přepínají. Než nemůže to ani jinak býti. Jsme v boji, a to v prudkém boji. Se všech stran útočí se dnes na církev, a to za každou cenu, přímo fanaticky. Fanatismus není dnes na straně věřících, nýbrž na straně nepřátel církve. Je to boj o idee, který se vede hlavně černi tiskařskou. V tomto boji neklademe nikterak spolek náš mezi nejpřednější a nejdůležitější. Víme dobře, že dnes hlavní slovo vedou denní i týdenní noviny. Dnes v každé vísce a pod každou střechou doškovou čtou se noviny aspoň nedělní. Proto nejpřednějším a nejdůležitějším vojem naším jest dnes Piův Spolek. Od jeho úspěchů záviseti bude vítězství dobré věci. *Tam jest tedy ovšem třeba soustřediti všechny peněžité příspěvky co nejvydatnější.* Všecko ostatní musí dnes více méně ustupovati do pozadí. Inter arma silent Musae. Ale za novinami jde přece zábavná a poučná kniha a čte se až dosud ve městě i na venkově a účinek její je buď — zhoubný nebo blahodárný podle jejího obsahu i formy. A proto zůstává spolek náš důležit i v době přítomné. Z té příčiny dovoláváme se též my pomoci kněžské i laické a doufáme, že český kněz a každý uvědomnělý katolík, když nestane se právě členem spolku našeho, věnuje nám aspoň korunku, neb aspoň desetník — dvacetihaleř a že nezavrhne tudíž složní lístek náš na dobro hned a limine. Od prostředků, jichž dosáhneme, závisí naše činnost s soudíme, že s těmi prostředky, které jsme dostali, vykonali jsme tolik, kolik jen možno bylo a v tomto smyslu chceme i nadále pracovati.

Jednatelská zpráva přijata byla hlučnou pochvalou a byla zvláště vroucími slovy oceněna p. předsedou.

Pokladník red. Tomáš Škrdle podával zevrubnou zprávu účetní. Příjmů bylo 805 K 67 h, vydání 551 K 43 h, i zbývá na

hotovosti pro rok 1908 — 254 K 24 h. Mimo to má spolek 705 K 50 h, základního jmění, z čehož jest 100 K jako vklad v poštovní spořitelně a 605 K 50 h jest uloženo v Městské pražské spořitelně. — Účty velice zevrubně a podrobně revidoval dp. Ant. Postřihač, duch. správce z Karlova a v účetní knize poznamenal: »doloženo doklady a shledáno v pořádku«. — Shromáždění s potěšením seznalo, že příjmy naše z r. 1907 oproti r. 1906 značně stouply a každý člen potěší se i r. 1908, nebo již nyní v roce 1908 jest: 1 nový zakl. člen, 12 údů přispívajících a 66 dobrodinců. — Valná hromada udělila pokladníku jednohlasně absolutorium.

Vykonány byly volby výboru. Zvoleni byli jednohlasně: za předsedu far. Vl. Hálek; do výboru: Jan Benda, Ludvík Čaboun, Aug. Krčmář, Jan Podlaha, Frant. Stibor a Tom. Škrdle. — Za náhradníky: Frant. Petráček, Ant. Suchoradský, Václav Žižka a Augustin Franěk, farář ve Starči na Moravě. — Zvolení volbu přijali.

Redaktor Tom. Jiroušek podával zprávu o půjčovně knih, umístěné v pap. závodě družstva Vlast. Vydání a potřeby této půjčovny kryjí: družstvo Vlast, Jednota čes. katol. učitelstva a Spolek na zakl. katol. Půjčovna má 162 svazků (někde je 2—3—4 a 5 knížek dohromady svázáno) a vypůjčeno bylo od 16. října 1906 do konce 1907 714 svazků. Valná hromada se usnesla, aby dal Spolek na zakl. katol. knihoven zapsati tuto půjčovnu za úda Svatojan. Dědictví vkladem 40 K.

Při volných návrzích rozpředla se živá debata, jednak o další činnosti spolku, jednak o důležitosti knihoven. Mezi jiným si bylo stěžováno, že v Praze a v předměstích není farních knihoven, ač to synoda pražská přísně nařizuje. — Dále bylo konstatováno, že četné učitelské sbory vymýtují ze žákovských knihoven staré naše zbožné povídky a vůbec katolické knihy, proto jest potřeba, aby farní nebo katolické spolkové knihovny tuto činnost paralysovaly. — Pan Václ. Žižka slíbil, že dá k účelům Spolku hojně starých kalendářů a tázal se předsedy, jak knihovny námi založené prospívají. Předseda mu odpověděl k jeho spokojenosti — Red. p. Tom. Jiroušek vyzývá duchovenstvo, aby staré nebo nové zábavné knihy po přečtení sem darovalo. Spolek dá je na pravé místo.

Na konci debaty přijala valná hromada tuto resoluci:

Valná hromada Spolku na zakl. katol. knihoven odsuzuje neustálé štvaní býv. katechety Emila Dlouhého-Pokorného proti Jeho Emin., našemu nejd. arcipastýři, tiskem a slovem a projadřuje mu svoji synovskou oddanost. Pravým hnusem naplňuje přítomné řádění časopisu »Venkova« proti Jeho Emin.; časopis tento přičítá Jeho Emin. zcela neprávem, že jest vinen tím, co píše »Selský list« a jiné katol. časopisy a bez důvodu a bez příčiny jej napadá a soudí. Štvaní toto, jemuž není v Čechách rovna, Spolek na zakl. katol. knihoven zcela a nepokrytě odsuzuje.

Ke konci valné hromady promluvil předseda dp. farář Vl. Hálek v tato slova:

»Velectěné shromáždění seznalo z přednesených zpráv, že spolek pracoval dle sil, prostředků a přízně veřejnosti vytrvale a s výsledkem. Další bude záležeti na Božím požehnání a pak na lásce i obětovnosti, s jakou bude Spolek podporován katolickou veřejností a pravými přáteli českého lidu. Musím doznati, že veliký význam Spolku našeho není ještě dostatečně pochopen. Proto snažně prosím v zájmu tak důležité věci veledůstojné duchovenstvo, všecky upřímné katolíky a přátele dobré české knihy, by rozmnožili řady našeho spolku jednak svým členstvím, jednak dary, odkazy, věnováním knih spolku poskytli svoji spolupomoc. Blaseovanost a materialismus naší doby nesmí míti na nás nejmenšího vlivu v tomto kulturním díle. Čím větší bude oběť, která se pro tuto dobrou věc přinese, tím hojnější bude požehnání Boží na celém díle. Konče valnou hromadu prosím přítomné, aby provolali se mnou »Slávu« sv. Otci Piu X., Jeho Eminencí ndp. Leonu kardinálu Skrbenskému, jehož vrchnopastýřské přízni spolek náš se těší, spolu nejdůstojnějšímu episkopátu českomoravskému a Jeho Veličenstvu císaři a králi! Nadšené provolání »Slávy« bylo odpovědí na toto vyzvání.

Hroby.

Těch hrobů zřím rád zasmušilý kámen,
jež v prostém léta zeleném sní hávu —
k nimž ohlas varhan stmělým letí chrámem
a v tichém šeptu smutnou čeří trávu.

K těm hrobům krok svůj obracím rád v snění;
rád u nich dumám o životě kolem
a zřím, jak osud často plány mění —
jak za důvěru platí zlem a bolem!

Ti, již tu dřímou — kam as' v žití spěli?
Vznět v kolika se duších jarem třásl —
v sluch kolika kdy písně chvály zněly,
a kolikrát krok před vítězstvím vázl?

Však dnes? — Hrud černých malá jenom hrstka
všem stačí tu: — ať chudý je či kníže . . .
— Všem jedno lůžko uchystala smrtka —
a život všem dal jedno dřevo — kříže!

Jos. Hais Týnecký.

Staré vdavky.

Kulturní obraz ze staré Prahy z roku 1567—1568. Napsal dle pramenů veřejných
ADAM CHLUMECKÝ.
(Pokračování.)

II.

Časně ráno, jedva slunce vyskočilo z mlhy, běžela Důra k Matuchům. Páleník Matěj právě otevíral těžké vrátnice u svého »sklepu«, do něhož se chodilo vzhůru po čtyřech vyšlapaných schodech. A vida bábu nedočkavou, usmál se: »Aj, aj, jak dlouho jsi zde nebyla? Včera poslední, dnes první!«

»A co tě píchá, že se na mne škubáš, pantatíku?«

»Až budu hospodářem v šatlavě, můžeš mě nazývat pantatíkem. Jsi tam u toho pantatíka co chvíle a hned na vrchu, hned dole. Hned v »Přednici«, hned v »Zadním«! Máš ty na světě očistec!«

»Oh, oh, horší je »Očistec« pod věží, než na světě. Do té smrduté díry mne posadili předloni proti samému pánu Bohu. Lounská je ledajaká. Chová si merhyně a praví: »Jsou mé švadleny a jedna helmbrechtice jako druhá. Ale jí vše ujde. Umí se vymluviti. A Rakovnická Bečvářka chodí po domech s husami, s prasátky a se všelikou morovinou. Kdybych to zkusila já, nebo kterákoli jiná! Ale má hubu jak přinoz na obou stranách broušený a ze všeho se vytočí. Vymluví se a páni jí věří.«

»A což nevíš, proč bil čert bábu? Že se neuměla vymluviti. A zač jsi seděla v očistci? Tam přece leckoho nevrazí.«

»Nono, zbohdarmo! Jiné to dělají také. Člověk se živí jak může. Zaběhla jsem do vinice u Košíř mezi děvčata. Samé věnečnice! A jistě poctivější než leckterá haldecká, co sedí na dřevech u řeky a škrtí prádlo. Nono! Věnečnice chodí s kvítím, loučem a podpalem po domech — zaběhla jsem mezi ně, že si něco dohromady vyděláme — — a hle, rychtář na nás vyskočil a povázav nás na provaz, zavlekl na rathouz. A tam na mne ukázal prstem: »To je svodnice!« — Tak člověk někdy trpí nevinně. A »Očistec« není nic lepší než »Kabát«. Takové smrduté díry! Hospodyně Regina je ráno vykuřuje, ale nic platno. Člověk by se zalknul, kdyby neměl nějaké posily! Ještě štěstí, že dobří lidé věžňu neodpudí.«

»Co ty zkusíš! Tys už asi vymetla ledajakou šatlavu!«

»Nono! V »Kabátě« jsem přece nebyla! Tam člověka spouštějí po provaze děrou, říká se jí »špunt«, ale byla tam už leckterá jiná. Chuďas u pánů nenajde milosrdenství. Ale pro sousedy a pro městské synky mají v šatlavě lépe, než v dobré hospodě. Tam se hýří a za své peníze si člověk dopřeje, co hrdlo ráčí a táhají se z vězení po celém radním domě.«

»A kde jsi nabrala peněz, že jdeš zase na pálenou?«

»A — — dohodila jsem Budějickému nevěstu. Ještě mně také dluží.«

»Jste spolu dobře známí, zdá se mně.«

»A — — ne tuze! Je to již hodně dávno, co jsem ho poznala ve »Špince«. Byly jsme tam s několika chlapy a dvěma

děvkami zavřeny. Ale tenkráte tam bylo hůře! Seděli jsme proti Týnu a museli jsme spouštět po provazích mošny a míšky a dobří lidé nám do nich kladli jídla, abychom nezhynuli hladem. Nejhorší je, vodí-li člověka biřic na řetěze po domech, aby si do vězení poživy nažebral! Až sem někdy přijde Budějický Korbelovi pro pálenou, zeptej se ho, jak je to? Ale nepovídej na mne! A teď bych ráda pálené. Uděláme si dnes pěkné douškování s koláčnicemi, však je masopust.«

»Je si čeho vybrati. Zde máš pálenou z červené bukvice, levandulovou, kaviasovou, žahavkovou, šalvějovou, routovou, z modré fialy, štěrbákovou, březovou, z myšího ouška, z volového jazyka, vománkovou, z dubového býlí — — a což ti je budu čítati, vyber si, jakou chceš, jsou na prodej! Z kterého džbánu mám tedy nalít? Tabáková je nejostřejší — a je nová. Té dříve nebývalo. Okus!«

»E, tedy mně ji nalej baňku. Zač je ta hubatka?«

»Za dva bílé groše. Mně se zdá, že tolik nemáš?«

»Nono, což bych neměla? Ale u Házů chci najati vůz a tam se platí z ruky do ruky! Šalamoun nesvěří. Ráda bych se také pomela dobře, jiné to také dělají — a za kradené! Jejá! Jejá!«

»Ty stará plachetnice, ty se chceš voziti? A kam?«

»Hm, kam? Po městě! Což jiné se nevozí?! Teď to svět žádá. Však si na to vydělám?«

»Světe na ruby! Co to začíná! Městem se provážeti! To nikdy nebývalo, a jezdilo se vozmo jen za Prahu, a teď se kdejaká mošna prováží jak paní korouhevná! Ale víš, osobo, židovi dáš z ruky do ruky. A kdy zaplatíš mně?«

»To zaplatí Budějický! Napiš mu to. A kdybych koupila desateru pálenou, nepozbudeš ani polského dudka! Koláčnici Markétě dohodím ženicha, Kocourovi nevěstu. Pšenice kvete a není se čeho báti. Napiš to Budějickému.«

»Aj, aj, ať jen zase nedostaneš biti! A koho dohazuješ Markétě?«

»Roštíka!«

»Pro sedm ran do hlavy! A koho Kocourovi? A Janovi?«

»Budějickému jsem vyhlídla paní Kristýnu od »Soudku« a Kocourovi její sousedku Bečákovou. Ti lidé jsou lakotní a chtějí se oženiti spíše s těmi domy než s babkami — — a babky se pachtí za mladými. Kdo chce kam, pomozme mu tam a přižívíme se. Teď to víš a prodáš jim na veselku hromadu pálených a při tom na mne nezapomeneš! Ajsa!«

A skokem, skokem dopadajíc na chromou nohu, umětala k Házům. Pacholek s ní nechtěl ani promluviti, dokud neukázala půl kopy grošů na dlani. Pak ji teprve zavedl pod kolnu a nechal si ji vybrati vůz. Stálo jich tam sedmero, rozličně barvených, se šperlochy modrými, zelenými, s okny i bez oken. Teta hledala onen zelený a našla ho. Pachole jí přistavilo schodky a vylezla na něj, aby se přesvědčila, bude-li se tak rozkošně kolébati, jak Markéta vyprávěla. A jak by se na něm rozkošně nesedělo? Peřinky plny husího peří, obity červeným polosuknem,

sám pozlacený knoflík, cetą a treta, kolem dokola lemůvka stříbrohlavová se zlatými krepinkami, pod nohami dvě pěkné vlčury. — — Inu Bože roztomilý, takhle pansky nemohl jezditi ani nebožtík Beneš, kazatel u sv. Štěpána, za nímž z domu utekla, a žádný jiný, kdo peněz lehko nevydělá! A rozhoupavši se na lesklém řemení, zařehtala se: »Co říkáš, holoubku, smí chudák také něčeho užíti? Není to proti pánu Bohu?« A řehtala se znova.

»A co by?! Kdo má, ať si přeje. Člověk jen jedenkráte žije —«

»Dobře máš! Já jsem takové povržené stvoření a nevím, co je dobře! Vydělala jsem poctivě a chci si alespoň jednou polahodit, než mne u sv. Kateřiny zakopou! A ráda bych s sebou vzala čtyři společnice a provezeš nás po celé Staré Praze a dvakrát kolem radního domu. Dáme tam vězňům koblížků, a písař Libocký ať zlostí pukne! Když mne jedenkrát vstrčil do »Očistce«, kázal bičici, aby mně všecky peníze odebral a pak se o ně spolu dělili! Kopu pražských dobrých grošů! Oh, oh, ti dva se toho již napáchali! A nepořídila jsem ničeho. Ještě jsem je více na sebe popudila. A tak zavolej hospodáře, co volá za povoz na půl dne?«

»To je jak koláč u báby. Sazba je deset bílých grošů a pro pachole nějaké přilepšení v jídle a pití. Hospodář nespustí ani denaru!«

»Dobrá, dobrá, a když zaplatím, nebude chtít po mně podruhé? Já nebudu platit dvakrát! Jsem žebračka bídná. Co povídáš?«

»E blunkus budeš platit podruhé. To se nikomu nestalo!«

»Já ti povím, že ano! Což neměl s ním Roštík od Koňské brány soudu? Dělal mu koňmi. Zaplatil prý napřed a po práci měl platiti podruhé. Tenkráte byl Ház ještě mladší — —«

»To skradlo pachole, co Roštík platil.«

»Neskákej mně do řeči. Roštík platil Šalamounovi, ne pacholeti, a u soudu musel platiti podruhé. Šalamoun odpřisáhl, že nezaplatil!.«

»I neodpřisáhl — ale Roštík je sám lichvář — a pověstný!«

»Že neodpřisáhl? Svatá kdejaká! Seděla jsem tenkrát v šatlavě a Libocký mne honil obsluhovat zavřené sousedy. Na své vlastní oči jsem ho viděla přisáhati a vlasy mně hrůzou stály na hlavě! Vidím ho, jakoby teď — — stál na svinské kůži, přisáhaje na desatero a volal na sebe hrozné věci, síru a smůlu, jako pršela na Sodomu — — a Roštík platil a za pomluvu ještě seděl. Jen se ho zeptej! Od té doby se židům vyhýbá.«

»Kdo se bojí chřestu, nechoď do lesa! Sveze tě někdo jiný!«

Zaplatím ti a po poledni přijdeme a budeš se s námi dobře míti.«

A breptavá žena po tučném obědě přivedla společnice a naloživši koláčů a koblížků na vůz a pacholeti do opasku, za-

výskla a strkala staruchy se dvěmi mladicemi do vozu. Byly to jistě harapanny nebo podezřelé věnečnice. Zeny měly pálenou tabákovou již v prvém podnebí a rozehřaty daly se do zpěvu a výskotu. Pachole obleklo bílou perkytli a sedlo na koně práskajíc krátkým bičem. Vůz se zakolébal, zahoupal a tryskem uháněl ulicí Širokou, Celetnou na veliké náměstí, kdež okázale objížděl radní dům. Všichni písaři i s pány, všichni vězňové se postavili do oken, divíce se s úžasem smělé provážce a hledíce, kterak se spouštějí mošny z šatlav na koláče. A když se postavil i rychtář Kruceburk u dveří pod razhauzem, zahrozila mu Důra pěstí: »Počkej, Kornyfeli, i na tebe dojde! Olupovat vězně a s písařem se dělit! Konopný provaz ti dají!« — A hned se vůz rozjel po ulicích, kde se procházelo mnoho pražských synků s peřím za kloboukem a nastalo škádlení: »Ženky mundšencké! Brepty, šmuty haldecké!« A běda říci a nadávati poctivé koláčnici haldeckých! Nejstrašnější nadávka! Což sedala kdy po haldách u vody? Nebo za oborou? A spílaly do strhání všechny: »Nevypitvanci! Nekolná pacholata, zákrsci, nevycupaní najedáci!« — Mladá chasa se rozjitřila a pustila se za nimi, ženouc je z ulice do ulice, z kouta do kouta. V těsné uličce kdesi, kde nebylo žádné dlažby, uvízli koně v bahně a pachole je nekřesťansky týralo. A sotva ženy seskočily, aby se ulevilo, již tam byl písař Libocký s pacholky a Důra ne Důra, ujal všechny na řetěz a hnal je na radnici. Také pachole židovo Kruceburk pohnal. Ženky seděly a mládenec platil patnáct grošů, že provážel spité lidi městem. Ubohé pachole! A jak se dohněval pan Šalamoun! A pomstil se Důře tvrdě. Kdož ho ví, kde se dověděl, že prala na zakázaném haltýři rukávce a požaloval pánům. Byla to nejtužší pokuta, jíž se zkušená pekařka dočkala! Seděla několik neděl v »Očistci« a když ji propouštěli ubožku, »vyšoustli jí třicet šilinků« na záda, až z toho onemocnèla a dvě neděle ležela! Věru, kdyby ne Rakovnické báby, jež se jí křesťansky ujala, byla by zhasla oči! A toho se Budějický opravdu bál! Měla od něho kopu grošů a čekal s bolestí v životě, kdy vstane a začne jednati, nebo ozvala se v něm horoucí láska k domu vdovině, k mistrovství a penězům. Na vdovu chuderku nevzpomněl! A s ním darmo, darmo čekal Vavřík Kocourův! Marta se již přichýlila k Roštíkovi. Staroch mu oběma nohama vlezl do zelí, sní koláčnici téměř všechny koláče sám, dobře je platé. »Jak vy mně, tak já vám!« Zaťal holoubek zuby a uhodil pěstí na stůl, až se Korbel polekal. »Jen co Důra vstane, dám jí dvě kopy a pošlu ji k Bečákové!« — Taková řeč se hospodskému líbila. Jen ať se vdovy vdají! Beztoho se u nich rychtář s konšely vypásl, div mu opasek nepraskne. Neumírá-li jedna, umírá druhá. Někdy chorobou, někdy strachem před morem. Morové litanie konají ustavičně a posílají pro pány na radní dům. Třikrát za rok jim píšou závěť, pětkrát ji roztrhají, aby nezemřely a rychtář s konšely nestačí »kšaftu« spisovati a píti při tom jak duha a jísti jak běžec na Otrhaném. A nejraději by po nich vše dědil, loupežník loupežnický! Korbel je měl v žaludku a čekal jen chvíle — — —!

Ale páni na radnici čekali také na chvíli příhodnou. Pivosadci určovali hospodským míru a rychtář jim dal nádoby cejchovati. Nařídil, aby se dolívalo »po hřebík« a kdo by šidil, že zaplatí patnáct grošů pokuty. Od starodávna měli hospodští každý dvacátý sud nádavkem a při drobném prodeji tržili za sud tři až čtyři bílé groše. A přece jim bylo málo! Plenili buď hosty anebo pivo. A nemajíce nalévati dvojího piva, mívali ve skrytě rakovnické nebo pražské, bílé řídké a ječné. A to ovšem bylo zločinem, jenž stál živnost! Nákladníci, kteří pivo dodávali, dbali přísně, aby neměli škody a čtyřpanský úřad jim dával konšely, aby s nimi prohlíželi míry a nápoje. A stalo se co chvíle, že podvodným hospodským pobrali pivo a dali ho do škol, do vězení nebo do nemocnic. A stalo se i u Korbelů! Hosté, jimž se nedolilo po hřebík, sbírali nádoby nebo je propichovali nebo i na úřad donášeli. Někdo si stěžoval, že staré rakovnické bryndá nějakým »frejperkem«. Jindy zase, když naléval ječné, toužil je vodou nebo »konventem«. Komis přišla náhle. V podrubí nalezla soudek žateckého, dvě bečky chomútovského, pět jirkovských a slanských a oheň byl na střeše! Darmo se bránil hospodský, že nalévá pouze rakovnické a jiná piva chová pouze pro sebe a pro svou nejmilejší manželku, jež po dlouhé chorobě potřebuje nápoje měniti — —! Páni neuznali výmluvy a dali na něho ke čtyřpanskému úřadu žalobu, že lakotě se na hřišný denar, nedolívá, že pití mate a bez povolení rozličná piva chová a piva jiných haní.

Běda, přeběda! Zdálo se, že sova spí, ale slípku dobře viděla a počala ji oblétati! Korbel však nebyl dnešní. Škodu měl značnou. Piva mu pobrali a dali po školách žákům. Zpili se a dováděli a seděli za pokutu na universi v »kurníku«. Pak se přišli poděkovat. Někteří léty již přezrálí mu radili, aby se pokořil a něco Libockému podstrčil. Rád béře a na takovém písaři záleží zákon i proroci: Jan od »Boží Sukně« si také tak pomohl. Ale Korbel i bez rady věděl, kde vědro ucpati, aby mu pivo nevyběhlo. Mžikl na ženu: »Kdo maže — veze!«

IV.

Budějický vezl všeliké vody pálené od Matuchářů. Táhl vozec dvoukolý o nízkém žebří, mezi nímž stály džbány. Zajel si schválně oklikou, kolem kováře u brány, kolem provazníka a hrnčíře u hradeb, přijel na širší prostranství, kde v podivném klubku u městské zdi stály tři domky: »U Soudku«, »U Zlaté Podkovy« a »U cvočkářů«. Oba krajní byly dřevěné, pestře řezbované a zdálo se, jakoby byly unaveny stářím. Prostřední však byl zánovní, kamenný. Náležel paní Kristýně, vdově po bečváři — a na něm spočinula touha čeledínova! Hle, hle, jaký svěčný domec! Vysoký štít, na temeni kalich, pod ním rozmanitě formované žebroví, mezi ním gotické okno, před ním na vroubkovaných krakorcích pavlač a na ní plno pěkného prádla a peřin! A jak sličné má domec čelo! Je pomalováno dílem škrabaným, bělošedým, tři okna v podnebí, jedno veliké dole nad podrubím, a všechna zasklena drobnými kolečky, jež v poledním sluníčku

zázračně planou a douškují jak páví ocas! A ty přerozkošné dvéře, pod vyklenutou stříškou, nad kamenným schodkem! Těm se nemohl vynadiviti! Nebožtík bečvář je koupil od Izrahele, když se před jedenácti léty židé z Čech stěhovali, a žid vyprávěl, že pocházejí z druhé války husitské, byvše uloupeny z některého panského sídla — — —! Kdykoli šel ke vdově a čekal na prahu, prohlížel na nich železné pásování do čtverců, z nichž se spínali roztomilí jelínci. V prostředku byl krásný klepák, jímž se klepalo, a paní v zamříženém okénci hleděla dveřmi, kdo se hlásí. A zač jen u nich stojí těžký zámek s uměleckým kutím! Takového Janek nikde neviděl! A bloudě očima po domci, zasmál se chutě velikému patníku na rohu. Co vše uměl do žuly nevryje! Obluda vzdorovité tváře, chechtající se odráženým vozům, za nimiž vyplazovala jazyk! Patníků s hlavou takovou bylo po Praze dosti, ale ďábelského posměchu, tak živě podaného, nejevil žádný! Líbil se kdekomu a děti se na něj šklebily a jazyk na něj vyplazovaly jak na živého. Budějický se do něho zahleděl se smíchem. Náhle mu někdo ze zadu zakryl oči. »Hádej, kdo je?«

»To jsi ty, Vavříku? A prosím tě, co se touláš a nesoukáš? Či slavíš dobrý pondělek? Nejsi vyspalý. Kde jsi se zase toulal?«

»No, nebyl jsem venku sám. Přišli jsme k ránu a čert byl vápenníkem! A teď nám chce mistr polovici sraziti z výdělku. Zlořečené předpisy!«

»Má právo a ničeho nepořídíte! Hodinu ke spánku má tovaryš určenu. Který se táhá po nocích, pozbývá něčeho ze mzdy. A který si ještě k tomu udělá dobrý pondělek, musí do šatlavy! To jste si nasolili.«

»E, raději budu stolířem! Ukrčím se někde a budu soukeničit sám. Kdo mně dá práci, bude míti sukno lacinší, než v ceně cechovní. Takových je mnoho, co rádi lacino kupují a dají stoliři vydělati.«

»Jen že je to nebezpečno? Dokud tě Kruceburk nevyšťourá! No, to by bylo zaměstnání na zatím, na dlouho však ne.«

»Oženíš-li se, půjdu na tvé místo — — anebo si vezmu z tebe příklad.«

»A pošleš k Bečákové?«

»To se ví! Jen se podívej, její domec není k zahození! A což prý na tom ohništi v rohu vysmaží! Důra mne velice pobláznila. A že jí dnes neviděti u pánve? Kde asi je? Není li nemocna?«

»Bojíš se o ni?« Zasmál se chutě Janek. »Neboj se, Vavříku, když jel k Matuchářům, potkal jsem ji u ratouzu. Nesla na úřad plat za ohnisko, co má zde na rohu.«

»Jak to?«

»Platí za povolení vždy o suchých dnech čtyřicet grošů. A jen pohleď, co má na pavlaně ode dvorku peřin! A hle, tam ve vykýři vysouší kožich! Aha, to bude onen bobrovák po nebožtíku! Všichni všudy! To je kožešinka. Ta žena by se měla jen k vůli tomu kožichu vdáti, aby jí ho moli nestrávili! Nebude-li v něm nikdo choditi, nepomůže ani svěcená voda! Moli mu

poradí. A ne a ne, neprodá ho, bába závistivá! Korbel ho kupuje dávno a mohla by mu ho popustiti. Dostává — jen k vůli němu pivo »neštěpované« a nelze jí získati. A jak by si toho ledakdo vážil, komu se nápoj mate! A komu že ne?! Proto si myslím, že se od džbánu ucho brzy utrhne a neožením-li se, octnu se i s Korbelem na ulici a pak se mohu stěhovati za židy z města, nebo do šatlavy za žebrotu!«

»Je to slyšeti, že Korbel špatně pochodí. Ale, proč se tomu sám směješ? Mně se nezdá, že by mu běžela voda do škarpálů. Nedá sice mnoho řeči a je domýšliv a neustupný, jak vždycky byl! Spravil si to již!«

»Kdo maže, veze, to je jeho řeč, a u rychtáře byla hospodská. Jen že Korbel nerad platí — a rychtář je nenasyta a písař ještě větší. Ó stará Dorota by ti o nich vyprávěla, jak to znají! A oba!«

»To bych také byl po naději, kdybych na Korbele spoléhal!«

»To víš! Poslechni Důru a nevěř Lounské. Důra již okřála a chtěla dnes přijíti k nám. Ale, já jsem se rozmyslil jinak. Půjdu k ní večer sám. Co má celý svět věděti, o čem se domluvíme?! Ta bába je lstivý rarach a kdyby nebyla tak povídavá, nechytila by se svých »trandyrandech« a neseděla by devětkrát za rok u Reginy v »Přednici a v Zadnici.« Vždyť ji měli přivřenu i na Novém Městě v »Mazalce« a řádně ji namazali. Musím býti opatrn, abych nechodil na řetěze z ratouze po stravě! Půjdu k ní večer sám, aby nebylo svědků.«

»A což nesměl bych s tebou? Já již o Martě nechci ani slyšet! Nebo bojíš se mého svědectví?«

»Nono! Stará láska nerezaví! Ale kousla-li Roštíkovi do udice, ožel jí a poslechni dohazovačky. Jen kdyby se nám to brachu podařilo! Co se na ten soudek nade dveřmi tuhle zadívám, vždycky mně srdce zabuchá: »Bakaláři si berou staré drchty a jsou bakaláři! Dobře má Korbel. Co je po krásné míse, je-li prázdna? Jakoby se člověk z prázdného džbánku dvakrát napil! Stará na mladého žárlí, aby nebral na jiné a schne a schne, jak strom v písčině. Člověk ji obíhá, sezouvá, obskakuje, ale babice nevěří a schne! Člověk ji však přece získá, sedí-li doma, nosí-li jí mlsy, ulepí-li jí v jizbě oltář se svíčkami a s obrázky a předříkává-li jí morové litanie. To mně všecko poradil Korbel. Ale mladý muž prý také se stařicí mnoho vystojí a třeba aby byl trpěliv. Stará nemá spánku a modlí se ke svatým pomocníkům. Kterak při tom spáti?! Nebo kašle celou noc, má zimnici a divoké sny a člověk aby ji uměl potěšiti a spokojiti! No, toho bych se nebál. A ty?«

»Já také ne!«

»Anebo, taková starucha by jedla den ze dne spařenou mrkev s anyzem, aby zapudila záduch, nebo bílou řepu se suchými hruškami v omáčce a musíš jísti s ní. Nebude ti přece zvláště vařiti. A toho se bojím. Nejím mrkve ani řepy.«

»To si myslím.«

»Což Bečáková smaží hromadu masa a koblížků pro lidi a proto se mrkve a řepy netuze báti. A mně by se samému stokrát lépe líbila, než bečvářka, ale její dům je stará chadrba — — a pak ještě něco — —! «

»Na cák — cák ještě máš?

»Hladu by u ní třeba nebylo! Ale mně ta žena razí říčním bahnem.«

»Co nepovídáš?!» Vytřeštil Kocour oči. »A proč by razila?«

»Jí mnoho úhořů. Nechá kapra, nechá lososa, štiky — — To smaží na rohu pro jiné, ale sama papá jen úhoře a strhala by všechny rybáře, aby jí dodali nechutný mls. To je více had než ryba. Pchý? Jak to čpí bahnem a kdybys byl její, musel bys jísti samy úhoře!«

»Jejá, jejá, to já rád! Já bych se za úhořem zabil! Mně nesmrdí. Jejá, jejá!«

»A všecky ryby u ní páchnou hadím sádlem, co jich nasmaží. Lidé jsou na to zvykli. Mají dobré žaludky. Já bych u ní zhynul. Věř mně, toho jejího ohniska velice nenávidím. I psí trhance s lukšemi na něm smaží. A o ty by se cvočkařovy děti popraly a všechny kašlavé ženy k ní na ně chodí. A to je má smrt psího smažení jísti! A ač jsou i bakaláři, kteří jsou rádi, mohou-li si na psím nadivaném pochutnati, a není prý — ani k zahození!«

»Jejá, jejá, nevíš, co je dobré! Není nad psí kýtu se zázvorem!«

»Pchý! Za celý svět bych z jejího ohniska nejedl!«

»Jejá, kdyby mne jen k němu pustila! Nevybíral bych si. A kdyby mně dala úhoře na oběd — i mrkev bych s ní jedl a všecka postní jídla. Jejá!«

»No, příliš se netěš! Kdybys se stal mistrem, musel bys se odříci na celý rok a den pátečních koláčů a křoupati pučálku a topínky, nebo těžké škubánky ze zadní mouky s mákem — a já budu mistrem u bečvářky, nejinak! Ještě štěstí, že můžeme na ratouze dokázati, že jsme poctivého složení, sice by bylo vše marno!«

»Já bych si takové ženy uměl vážiti a udělal bych jí, co bych jí na očích viděl. Kdyby chtěla — tak bych třeba i soukeničil.«

»Ale — jen nerad?«

»No — na dvakrát dusijedu nemiluji. Ale mistrovství není tovaryšení! K mistrovi se již nevrátím. Ať mne zavrou! Dnes mám dobrý pondělek — a kdo mne donutí za stav.

»A zítra budeš tak jak tak ve »Špince« a kdo ví, neposedíš-li si celý půst? Panečku, Regina je dobrá hodina, ale v postě by se ti nezavděčila! Musí vařiti sám hrách s kroupami a kroupy s hrachem a musíš si to ještě zaplatiti! Anebo, vyvěsíš s okna mošnu, aby ti dobří lidé dali jísti. Ale, co je víc, dnes se schováš u nás a večer půjdeme k staříci. Má teď bídy jako kvítí. Zaplatíme jí a pospíší se. Já bych s ženěním nenáhlil a našel si mladou, ale hlava líná a život žebrácký se mě omrzel. Je to zoufalý skok

do — pohodlí, do peněz, na něž jsou příznivé vyhlídky. Rád bych také něco na světě užil! Jinak bych si starého voškrda nebral a oženil se s mladicí. Věř, žena v těch letech je za pokutu. Má však peníze.

»To já také zpívám. Kdyby měla Marta groše, dělala by větší drahotu a nesedla by starochovi na vějičku. A kdybych měl co já a nebál se prachu za stavem, nešilhal bych po starém baráku. Ale takový člověk je jako pták bez hnízda. Nikde mezi svými, nikde doma! Vdova nevdova, kopuletka nebo stoletka, jen když má! Člověk se za těchhle časů nesmí tázati, jaká žena je, ale co má? A já bych si jí vážil.«

»No vida, tamhle již skáče Bečáková po dlážce. Má ta žena divnou chůzi. Při každém druhém kroku klopýtne a kdejaký hrbol najde! A jaký zase vleče uzel! To je samo kozí maso. Platí, že hrnčíř u zdi městské zabil kozu — — včera měla úrok — a smažířka koupila. A vsadím se o groš, že jak mne postřehne, upustí uzel, abych jí ho zdvihl na hřbet. Oh, neřekl bys, jak si ráda nechá ode mě posloužiti! Svatá kdejaká! Nepovídám? Poskoč Vavřiku a pomoz jí!«

Kocour běžel a popadna těžký vak, pádil s ním až na práh a tam ho složil. Unavená panička jedva dechu popadala, a bylo jí velice milo, že jí pomohl. Usmála se na něho přátelsky, aby si, buď večer, nebo zítra přišel pro smaženou kozí. A oblízmiska spráskl blahem dlaně: »Jejá, jejá, to já tak rád!«

»Opravdu, ovečko?«

»Nad kozí a nad úhoře není na světě!«

»Toho mne dosud nikdo neřekl a čekám již dlouho na to! Já ctím velice kozí uzené a jedla bych je celý den. Až se na ně třesu!«

»To věřím. Lepší uzeniny není, jak kozí. Jen jí hodně užívat a zapíjet rakovnickým. Při tom se dočká člověk starých let a zdraví.«

»Hm, má-li stará plachta šedesát, nač jí setřiti?«

»E ne matko, bylo by tě škoda. Nemluv tak!«

»Mě škoda?!«

»Vždyť máš čím býti živa!«

Žena se usmála a zmizela za zelenými dveřmi. Budějický se ušklíbl: »Dobře jsi začal! Nebyl bych řekl, že tak tlustá nit vleze do tak malého ouška! Dobře jsi začal. Přijdeš si pro smažení a Důra připraví již napřed cestu k srdci. Je tam teplé hnízdo. Až si přijdeš pro rybu, buď se bude upejpati jako mladice, anebo tě odbude, jak tenhle patník odbývá vozy, když na něho kolem narazí. Hleď, jak se ta přišera šklebí a vyplazuje na člověka jazyk!«

»Na kola, ne na člověka ho vyplazuje.«

»A není to rozkošné?« »Nemálo!«

»Vždycky se na to ohlížím a zdá se mně, že za mnou vykřikuje »Nabéřeš cedníkem!« Jakoby ten šibal jazyk jen na mne vyplazoval! A přece ho mám ze všech, co je patníků v Praze nejradši! Jako živý! Tedy pojď a schováš se u nás, ať ještě večer nesedíš. Hledím paní Kristýně stále do oken — — ale, bude kdesi na pobožnosti až na Novém Městě. Tam je jí vše důkladnější než u Dominikánů u mostu. Trochu divná. Doma to má a jinde to hledá. Kdyby

nebyl ten domec tak útulný a kdyby nebyla tak teplá, nedal bych za ni Dorotě ani patáku! Přisámbůh, že ne! Nemám k ní chuti, ale doufám, že si toho království Božího brzy vymodlí. Deset let živa nebude, a pět už to s ní snesu. A věř, že budu trpěti.«

»Sice by tě jistě vydědila.«

»Ne ne, z lásky křesťanské a z vděku. Přál bych si na ni navyknouti a žíti s ní za větrem do vůle Boží. Jen ať se podaří?« — —

A večer, dokud měsíc nevyšel, byli oba mládenci u Důry. Ale jedva sedli, vstali se smíchem a plížili se ulicí. Lišáci! Noc byla bouřliva, a sami ponocní se schovávali do »výstupků« v ulicích, majíce čuby s huňatým límcem na uších. A jedva se vítr utišil, počal někdo tlouci klepákem na dveře »U Soudku« i »U Zlaté podkovy«. Hřmot se rozléhal tichou ulicí, a v oknech se ozývaly nevrlé hlasy. Ohromná káď s vodou se překotila, valíc se podrubím a stařeny umíraly strachem. Byly jak prst samy, posluhy spávaly doma. Za dva, za tři dny se povyk opakoval. Cvočkář nemohl s lidmi spáti, a vyletěl jak zběsilý. Ale pokušitelé byli pryč a pral tedy vdově na okna:

»Kterého kornyfele tam pouštíš na noc »řitopasno« vypasená?« V tom přiběhl od brány kovář s mládenci a provazník se synem, a hrnčíři od hradeb — — také tím hlukem nespali — — a domnívajíce se, že to seštval cvočkář, starý nepřítel vdovin, sbili ho, až se zapomněl. Přiběhli ponocní s pochodněmi a halapartnami, ale, než dorazili, nenašli nikoho, leč cvočkáře, jehož namahavě vlekla žena s dětmi a učněm po rozběhlé louži, z kádě vylité. — — -- Zlopověstné kádě! Co se lidé nadřeli, než do nich nanosili vody! Plny býti musely, kdyby vyšlehl požár, a zlí lidé je převraceli jeden druhému naschvál! A pak nestačili běhat k rychtáři. A běda, kdoby neměl vody požární! Úřad neznal milosrdenství! Stříbrský byl ostrý ponocný a nepořádek mu neušel — a neprominul nikomu!

Ustrašené vdovy se ráno sešly a spínajíce ruce k nebi, shodly se, že cvočkář je chce trápiti. Nikdo jiný! Tak zlý nikdo není, jak on, »starý nevycupaný najedák.« A od té doby si braly na noc společnice, aby se nebály, a Stříbrskému za zvláštní péči dobře platily, aby nešetřil žíly, kdyby lotry dopadl! A Stříbrský to uměl! — Co by byly ženy řekly, kdyby je byl někdo přesvědčil, že to Důřina vějička, pomazaná lstí zrovna ďábelskou? Kdo se neotře o vdovu? Kdo se jí ujme, nemá-li nikoho? Zda by to učinil kdo, cvočkáři, neb u provazníka, neb u kováře? Tam jsou muži a špatně by se pohoršencům vyplatilo lidi ze spánku burcovati? A zatím stará Důra předla nit dále a dále a splítala pevnou síť. Mládencům leda pomáhala, aby spíše byla hotova. Což se Stříbrský načíhal, než je přistihnul, ale prchli. Ani jich nepoznal. Jen se mu zazdálo, že by to dle chůze mohl býti Budějický! To se mu však jen zdálo a musel mlčeti. Ale vřel na něho hněvem!

(Pokračování.)

Odpověď
Jeho Eminence Mariana kardinála Rampolly
družstvu Vlast.

Za vlády papeže Lva XIII. přicházelo často poselstvo družstva Vlast do Říma a přinášelo adresy dělnictva za jeho Encykliku »Rorum novarum« a různé knižní, skvostně vázané dary sv. Otci a státnímu sekretáři kardinalu Rampollovi. Oba tito vznešení vládcové lnuli otcovskou láskou k našemu družstvu, o čemž se delegát družstva, p. Karel Ulrich, c. k. pošt. pokladník a náš I. místopředseda, jenž tyto cesty do Říma na své útraty podnikal, nejednou přesvědčil.

Sv. Otec Lev XIII. odpočívá v Pánu a státní sekretář jeho žije v ústraní. Ale vděčnost k němu v srdcích našich neuhasla, což jsme dali na jevo tím, že jsme mu k jeho 50tému biskupskému jubileu zaslali v italské řeči srdečné blahopřání. Kardinal Rampolla odpověděl rovněž italsky v tato slova:

Slovutný pane!

Miloval jsem vždy zasloužilé družstvo »Vlast«, jak pro vynikající muže v něm soustředěné, tak pro vznešený účel jeho. Proto s opravdovým potěšením přijal jsem i poslední projev oddanosti a úcty, který jste mi ráčil, slovutný pane, zaslati u příležitosti mého jubilea biskupského a osvědčiti blahopřáním tak laskavým. Z upřímného srdce a naplněn city vřelé sympatie děkuji Vám, slov. pane předsedo, i všem členům družstva za tento projev a přeji vroucně navzájem, aby Bůh ochraňoval družstvo Vaše, jež na neochvějných základech sv. víry neúnavně pracuje za pravdu, a aby žehnal dílo Vaše a obohatil jednoho každého člena dary svých milostí a své mocné pomoci.

Vy pak, pane předsedo, račte laskavě tlumočiti tyto díky a přání má všem pánům členům a přijati ujištění mé hluboké úcty, v níž mám čest se znamenati

Vaší Slovutnosti

službovolně oddaný

Marian kardinal *Rampolla.*

V Římě, 28. ledna 1908.

Ze světa lékařského.

(Dokončení.)

Ale i mezi nepředpojatými lékaři vzbudil úvodník Dra. Jiráska odpor, a ve 45. čísle téhož »Věstníka« měli jsme příležitosť čísti trefnou a pádnou repliku z péra Dra. Pkř. v Č. Redakce »Věstníka« nechtěla se ukázati tuze stranickou, proto této replice sice místa dopřála, ale jaksi nerada. Článek Dra. Pkř. dostal se na předposlední stránku, a v poznámce pod čarou ukazuje redakce, že se kloní více ku štvavému úvodníku Dra. Jiráska než ku věcnému článku Dra. Pkř.

Uvádíme zde také repliku Dr. Pkř. ve výtahu:

Celý článek (Dra. Jiráska) nese se tonem jednostranného kulturního nazírání. Dr. Jirásek zahájil ve »Věstníku« úplně zbytečný kulturní boj a opakoval věci, které jsou celkem všeobecně známy ze schůzí sociální demokracie a »volných myslitelů«. Nemohu nechati nepovšímnutá slova p. autora, kde praví doslovně: »řemeslník volí si své řemeslo z lásky a náklonnosti, kněz však jde k svému řemeslu pro zaopatření.« Věru těžko jest věřiti, že takovou nepravdu napsal lékař, člověk s akademickým vzděláním. Žiji na venkově, znám dobře ten náš lid, ale že by na př. některý zedník chodil do města stavět činžáky jen z lásky, to jsem ještě neslyšel.

Že by autor byl tak velikým idealistou a provozoval své »řemeslo« jen z křesťanské lásky, pochybuji, neboť ve »Věstníku« č. 32. . . nám to vyvrací. V další stati svého »důležitého slova« objasňuje autor svůj poměr ke klerikalismu tím, že žádá provádění zákonů hygienických v kostelích, které nazývá jednoduše studnami, jež jsou plny nákazy, bacillův různého druhu a. t. d. Opravdu mráz jde po zádech, když si člověk vzpomene, do jakého to domu — pelechu nebezpečných bakterií, lidé v osvíceném století 20. ještě chodí. Že ovšem v kostele bacilly jsou, nikdo nepopírá, ale že jsou také v hostincích, školách, továrnách, v úřadovnách, kde úředníci musí celý den sedati, v čekárnách, zkrátka že jsou všude, to p. autor také ví . . . Pravdou jest, že kostel jest již posledním místem nákazy. Za dlouhé praxe neměl jsem ani jediného onemocnění, jehož příčinou by byl býval kostel, za to však hodně takových nemocných, kteří sobě nákazu přinesli od jinud, z místa neklerikálního.

Bylo by také velmi dobře, kdyby autor plným jménem označil onoho faráře, který dal nevěstu odvésti od oltáře a prohlédnouti porodní babičce, a jiné a jiné případy, které jen naznačuje, jen otevřeně! Jak dalece omezily by se infekční choroby spalováním mrtvol lidí infekcí zhynuvších, nevíme nikdo, víme jen tolik, že by bylo důležitější spálit celý barák, ve kterém nemocný byl, než mrtvolu. Co pak na konci praví pan autor, že prý klerikalismus ponížil ženu a plození že prohlásil za hřích, jest úplná nepravda, zde mluví autor o něčem, čemu nerozumí. Křesťanství to právě bylo, které ženu povýšilo a ne ponížilo, a co se týká onoho plození, to klerikalismus čili křesťanství nikdy neprohlásilo za hřích, ovšem musí to býti plození v řádném manželství a ne ve volné lásce. A co navrhuje o kastrování lidí, kteří hájí celibát, o tom slušný nemluví. Celibát. byť nečinil kněze lepšími, činí je přece daleko lepšími než volná láska a jsou-li mezi nimi lidé morosní a nepřístupní, jsou také v každém jiném stavu, nejvíce mezi těmi, kteří té volné lásky hodně již užili.

Pan autor dále praví, že jest potřebí zasaditi všecky páky, aby z lidu byly vymýtěny všecky pověry. Zcela správně, s tím souhlasím, ale tolik by přece autor měl věděti, že již první katechismus proti pověře brojí. Na konec pak objasňuje pan autor svůj poměr ke klerikalismu tím, že odmítá jednu z nejodpornějších funkcí, dávat nemocného zaopatřovat. Nedivíme se p. autorovi, že jest mu to nejodpornější, neboť zavrhuje nebe o sedmi — jak praví — firmamentech, a zkrátka životu posmrtnému se posmívá, ale tolik dovolím sobě připomenouti, že nikdo na něm nežádá, aby snad on dával nemocného zaopatřovat. Jeho jen povinností jest upozorniti příbuzné na beznadějný stav nemocného, a ti pak ať srovnají se svým svědomím, povolají-li kněze či nic. A aby pak nemyslel p. Dr. Jirásek, že jeho názory jen tak beze všeho odsuzuji, projevuji souhlas s jednou pravdou, kterou napsal: »nejtíže léčitelným neduhem byla, jest a bude hloupost a omezenost.«

Jsme povděčni Dru. Pkř. v Č. za důrazné obhájení křesťanského stanoviska. Dr. Jirásek měl by si jeho repliku dáti za rámeček a denně pročísti. Sloužilo by to jemu i městu Humpolci k dobrému.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal dne 11. prosince m. r. třetí schůzi za předsednictví p. Karla Ulricha, c. k. pošt. pokladníka. — Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — V tiskárně družstva zavede se elektrický motor a plynový motor se prodá. — Na jaře dají se na domě nové žlaby. — Volba nového red. Učit. přílohy Vychovatele p. učitele Vl. Jelínka se potvrzuje. — Určeno bylo místo budoucího literárně-socialního sjezdu, povolen byl na sjezd tento náklad a další práce svěřena byla Literární sekci družstva. — Výbor zašle blahopřání kardinálu Rampollovi, J. M. ndp. biskupu Msgr. Jos. Hůlkovi a J. M. vsdp. domácímu prelátu Jeho Svatosti Dr. Jos. Burianovi. — Knězi dp. Ant. Zavadilovi, jenž vydává česko-slovinský slovník, uděluje se znovu 50 K podpory z fondu katol. spisovatelů. — Podpory na knihách, brožurách a časopisech udělují se: katolické čítárně na Smečně, misionářům u sv. Gabriele v Mödlingu u Vídně pro tamní české cihelňáky, katol. knihovně v Podivíně na Moravě (far. Aug. Klevetovi), katolické organisaci v Berouně (kat. Lamb. Šullerovi) a Katol. čten. spolku v Mistřině na Moravě (far. Janu Halouzkovi.) — Krásné přednášky far. Dr. K. Řeháka o době Husitské vydá družstvo jednu po druhé ve zvláštních brožurách.

Výbor družstva Vlast konal dne 13. ledna t. r. čtvrtou schůzi za předsednictví p. Karla Ulricha, c. k. pošt. pokladníka. — Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Pokladník sdělil, že uplatil 1. ledna 1908 zase tisíc korun soukromého dluhu a dodal, že ostatní soukromý dluh — asi 2700 korun — r. 1908 zcela umoří, takže by nám zbylo pouze břímě dluhu hypotekárního v obnosu asi 70.000 K — a mimo to vše, co dluhujeme fondu katol. spisovatelů a fondu socialnímu. Děkují za knihy: Misijní dům sv. Gabriela v Mödlingu v Dol. Rakousích (ujímají se tamních Čechů cihel-

ňáků). Museum král. Českého za dodané kalendáře, Křesť. soc. spolek v Berouně. — Za blahopřání děkuje J. M. ndp. Msgr. Jos. Hůlka, biskup v Čes. Budějovicích, a za soustrastný projev J. O. Vojt. hr. Schonborn. — Čten. katol. spolek na Velehradě dal si u nás zhotoviti zápisní knížky pro údy spolkové a nyní předseda spolku, P. Fr. Tomeček z Tov. Ježíšova sděluje, že cena byla mírná a že jest s provedením spokojen. — Sl. katol. akadem. društvo Zarja v Gradcu (ve Štyr. Hradci) děkuje za to, že se mu »Vlast« zdarma zasílá. — Volbu dp. Jar. Slavička, katechety na Smíchově, za redaktora katechetské přílohy se stvrzuje. — Živnostenská organisace »Vzájemnost« zaslala výboru našemu přípis, v němž žádá, aby mohla »Naše Listy« prohlásiti za svůj officielní orgán a aby v nich mohla zprávy a články uveřejňovati. Podepsáni jsou: předseda Václav Dvorský a jednatel Em. Šmucler. Výbor družstva tomu ochotně vyhovuje a udělil při tom »Vzájemnosti« 50 K podpory. — Red. Tomáš Škrdle vyzval jednatele red. Tomáše Jos. Jirouška, aby se ze schůze vzdálil, načež výbor jednal o tom, jak by oslavil 50té narozeniny p. Tom. Jos. Jirouška, jež letos na konec měsíce května připadají. Celá oslava a její provedení svěřeno dp.: Vl. Hálkovi a Tom. Škrdlovi. — Výbor projednal ještě jiné závažné předměty, ale to se vymiká veřejnosti. — Modlitbou schůze započala a modlitbou skončila.

Socialní odbor družstva Vlast konal dne 16. prosince třetí schůzi za předsednictví p. Václava Žižky. — Jednatel p. Tom. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Od poslední schůze řečnili za socialní odbor: p. Tom. Jiroušek na Stříbrných Horách; dp. far. Vl. Hálek: v kníž. arcib. semináři v Praze, v Liboci, ve Střešovicích a v Nebušicích; pp. Václav Dvorský a Karel Šubrt v Lodenicích. Mimo to pořádali pp. Vl. Hálek a Tom. Jiroušek zdařilý socialní večírek v Karlíně a druhý dne 17. prosince na Smíchově. — Dp. far. Vl. Hálek soustřeďuje kol sebe kruh řečníků, vysílaje je do okolí Liboce a Socialní odbor zaplatí jim cestovné.

Red. Tom. Škrdle uvedl, že socialní demokraté vedli jeden dělnický stav za druhým k tomu, aby si vymáhal zvýšení mzdy. Když svou úlohu provedli, dívají se zděšeně na to, že se i potraviny a všecky potřeby pro dělníka zdražily. Když má rolník a živnostník všecky potřeby dráže kupovati, musí i své produkty dráže prodávat — na to social. dem. zapomenuli. Jsou-li životní potřeby příliš drahé, jsou v tom v první řadě vinni social. dem. a ve druhé řadě židé, jejich spojenci. V Bavorsku dodávají ku př. rolníci dobytek a obilí vojsku přímo skrze svá hosp. družstva, u nás jde většina obchodu skrze ruce židů, kteří z toho shrábnou největší užitek. Ale o tom socialní demokraté nemluví, poněvadž by urazili své dobrodince. Je-li tedy všecko drahé, je tím vinna hlavně socialní demokracie a židovští překupníci a ne rolník a ne živnostník. — Referent předložil seznam řemeslníků a živnostníků v Hořejším Novém Městě, kteří jsou členy katolické organisace: ti mají býti od katolíků podporováni. Byl sdělán samou organisací a bude i od nás všemožně respektován. K té věci se ještě Socialní odbor vrátí.

Dp. farář Vl. Hálek doporučuje důrazně, aby po založení katol. organisací obrácen byl vedle jiného velký zřetel k šíření katol. tisku všeho druhu mezi členy organisace, neboť širší sečtělostí docílí se důkladné uvědomění. Probral pak některé stránky organisací řka:

Kdo chce býti dobrým členem organisace, musí k ní přistoupiti s porozuměním z přesvědčení, na všechen způsob však s láskou a důvěrou. Pro uplatnění čistě osobních nároků organisace není. Organisace jest vždy takovou, jakými jsou její příslušníci. Nezáleží jen na počtu členů, ale jest nutno, aby v ní byli lidé pevných charakterů a nezdolné vytrvalosti. Jen jedna jest vzpruha k činnosti nabádající, prospěch organisace a jedna odměna: dobyté úspěchy celku. Kdo vstupuje do organisačních služeb, musí býti prost všech malicherností v myšlení a dovésti se vyšinouti nad úroveň všedních názorů a malých snah. Heslo, neexponovati se pro věc jiným sloužící otrávilo již mnohou mysl. V organisaci je disciplina podmínkou úspěšné činnosti. Je-li volba vykonána, třeba respektovati zvolené, byť bychom i na vlas s nimi nesouhlasili. Každý pracovník ať béře svoji funkci, byť i podřízenější, vážně a opravdově. Dojde-li někdy k rozmíšce, sluší se zachovati největší objektivnost nastalé příhody a snažiti se v míru jí urovnati. Všecky povinnosti vůči organisaci má každý člen plniti svědomitě a včasně. Volá-li organisace k nějakému projevu, schůzi či manifestaci, nechť se každý jako na povel dostaví. V organisaci nutno viděti stále stělesněný ideál a proň pracovati. Organisace jen tehdy dopracuje se výsledků, má-li vyspělé členy, a proto třeba jest stále je vychovávati, doplňovati a síliti. — Dp. far. Vl. Hálek doporučil velice důkladný spisek »Ó králi — alkoholu« od Václava Olivy, vydaný nákladem Tiskové Ligy, dále brožuru »Státní zřízení v poměru ke katol. učení« od JUDra. L. Svatoše v Gross-Chmeleschen.

Socialní odbor vítá vděčně zahájenou akci k podnětu Jeho Eminencí, ndp. Leona kardinála Skrbenského, ke zřízení nádražní missie v Praze.

Po vyčerpání programu schůze skončena.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 27. ledna třetí schůzi za předsednictví far. Vl. Hálka. — Jednatel Boh. Jiráček, katecheta, četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen.

Red. »Vlasti« obdržel z Moravy zvláštní dopis, jenž byl ve schůzi přečten a který tuto do slova uvádíme:

»Velmi rádi čítáme ve »Vlasti« a v »Našich Listech« zajímavé zprávy o působnosti četných odborů naší milé »Vlasti«. Zvláště s velikým a neutuchajícím zájmem sledovali jsme poslední dva večírky, pořádané »Literární sekcí« o Lúrdech a katolickém sjezdu Würzburgském, litujíce jenom, že pro přílišnou vzdálenost nemůžeme naslouchati nadšeným slovům odborných řečníků. Dovolujeme si tímto Vašnostem blahopřáti k tak vzácné činnosti, a vyprošujíce na milém Pánu Bohu a svých dobrých moravských patronech, sv. Cyrillu a Methoději, zkvétajícímu družstvu »Vlast« hojnost nebeského požehnání pro všechnu blahodárnnou působnost, znamenáme se v dokonalé úctě Vaši oddaní ctitelé a pilní čtenáři »Vlasti«:

Ign. Zháněl, farář. Martin Zháněl, nadučitel n. o.

V Troubsku, dne 25. ledna 1908.

Mimo to předložil Dr. Rud. Zháněl, c. a k. polní kurát, dopis faráře Boh. Homoly z Obřan u Brna, který píše: »S radostí čítám zprávy odborů Vlasti, jak bývá uveřejněno v »Našich Listech«.

Spontání tyto projevy laskavého uznání přijímají přítomní členové Lit. sekce s milým potešením.

Dne 8. a 9. června, v pondělí a v úterý Svatodušní, koná Lit. sekce na venku třetí socialně-literární sjezd a sjezdový program sestaví: far. Vl. Hálek a red. Tom. Škrdle.

Literární sekce s potěšením sleduje, že bratří Moravané hodlají si zříditi katolické paedagogium. Podobná akce jest i u nás v proudu, ale liknavě se provádí, i přáli bychom si, abychom i my Čechové i Moravané mohli míti v brzku dvě katolická paedagogia. Při tom doporučuje Lit. sekce katol. veřejnosti české katol. dívčí gymnasium na Král. Vinohradech, hlavně jeho podpůrný spolek, který řídí s neobyčejnou obratností, pílí, láskou a obětavostí J. M. vsdp. P. Meth. Zavoral, opat na Strahově.

J. M. ndp. Msgr. Josefu Hůlkovi, biskupu, a J. M. vsdp. gen. vikáři Dr. Janu Sedlákovi zašle Lit. sekce pozdravné dopisy.

Literární sekce odsuzuje co nejostřeji štvaní bývalého katechety Emila Dlouhého-Pokorného proti katolíkům a hlavně proti Jeho Eminenci, nejdůst. našemu Arcipastýři: odsuzuje drzost hříšných, odpadlých kněží, bývalých katol. modernistů, kteří v Praze i na venku štvou proti své matce, církvi katolické; Lit. sekce vyzývá všecky věrné katolíky, aby se pevně své víry drželi, biskupů svých poslušni byli a falešných proroků se varovali.

Lit. sekce vítá s radostí zprávu, že vynikající český učenec katolický vydá s výkladem Encykliku papeže Pia X. proti modernismu. Touha četných katolíků bude tím ukojena.

Časopis »Den« ze dne 29. října 1907, orgán Dr. Kramáře, stará se o naši předešlou schůzi způsobem velice nedůstojným; spíše by mu však slušelo, aby se staral a pečoval o svou nahnilou politiku, kterou se svým vůdcem provozuje. Lit. sekce »Dnu« odpovídá: »Kniha, která má vzdělávati a ušlechťovati čtenáře, má býti bezvadna, a to nejen obsahem, ale i slohem a pravopisem. V českém pravopise slovo »Bůh« a »Duch sv.« píší se jako jména nejvyšších bytostí velkou písmenou a každý spisovatel má se držeti správného pravopisu. Nečiní-li to, a to jsme kárali, a nečiní-li to proto, aby nejvyšší bytosti snížil, nemůže žádati, aby kniha jeho byla doporučena. Vždyť i sama Zemská školní rada a ministerstvo vyučování žádají, aby ze škol žákovských odstraněny byly knihy, které buď obsahem nebo po stránce grammatické, slohové a pravopisné jsou nesprávné. Lit. sekce pracovala dříve, než »Den« spatřil světlo světa, a doufá, že ho i přečká; ke »Dnu« o radu, kterou knihu má doporučiti či zavrhnouti, chodit nebude, a rovněž se nebude ptáti liberálního, protikatolického listu, jakým způsobem by to měla činiti. V té věci jest nám směrodatným vůdcem katolická církev a ne časopis »Den«.

Následují literární zprávy přítomných.

Lit. referáty podali:

Red. Tom. Škrdle sdělil, že se Tiskové družstvo katolické zreorganisovalo a že míní tak čile jako v dřívějších letech pracovati. Skutek tento lze jen s radostí vítati. Toto družstvo vydalo právě roč. 38. č. 4.: »Z víru života«, drobné povídky od Jos. Brožka, celkem 9. Jos. Brožek je chalupník a dělník a svou pílí a příčinlivostí vydal již řadu povídek a pojednání. Stojí přesně na půdě katolické a tím směrem vede i svoje

práce: baví, poučuje a vychovává. Hřích trestá, ctnost odměňuje. Líčí a bičuje ku př. řádění vůdců socialně-demokratických, nevděk k matce, popisuje život zhýralého sedláka, boj soc. demokratů proti knězi, zhoubu kořalky. V této stránce jsou práce jeho vzorné. Co do literární a umělecké ceny nemůže se ovšem Jos. Brožek měřiti s pí. Vl. Pittnerovou nebo s far. Al. Dostálem, ale i při tom jako samouk vysoko vynikl. Tak ku př. zde jeho poslední práce: »Pan otec« jest velmi poutavým obrázkem ze smíšeného manželství. Brožkovy povídky živě a přesvědčivě psané doporučuji.

Zvláštním zjevem literárním jest, pokračoval referent, »Komteska Adela«. Původní román. Napsal Jan Staněk, rolník v Římově v Čechách. Otisk z moravských »Selských Listů«. Jsem z jihu Čech, uvedl referent; od nás se chodí do Římova na pouť, znám vzdělání, povahu a schopnosti tamních rolníků a nyní mám čísti původní román, sepsaný sedlákem od nás, z jihu Čech. Otevírám knihu s nedůvěrou, ale úžas můj roste, čím dále se v ní probírám. Román se pohybuje úplně ve šlechtických a vojenských kruzích; markýzové, hrabata, baroni, důstojníci a ženské pokolení z těchto kruhů zde vystupuje; vše hovoří vybranou mluvou, vše se pohybuje v nádherných palácích, zdobených krásnými zahradami, parky, obklíčenými krásami moře a fantastických okolních výběžků a útesů. Spisovatel, jenž napínavě děj zaplétá, uvádí nás odtud do skalních skrýší mořských sicilských loupežníků, kdež úpí řada zajatců, řetězy ku skalním balvanům přivázaných. Z nádherných paláců vede nás spisovatel sem do těchto loupežných slují, naplněných bednami zlata a markýze a hrabata, jež nám dříve na zámku v plném lesku představoval, ukazuje nám zde jako sprosté, loupeživé rytíře. Děj románu jest velice napínavý, zajímavý a konec zcela uspokojivý. Vítězí dobro, poráží se zlo. V půl 12. v noci tuto knihu odkládám, celý udiven, že může rolník z jižních Čech něco tak pěkného, zajímavého, zvláštního, jemu málo známého (život šlechty, život vojenský, loupeže sicilských mořských pirátů) v román pojmouti a vydati. Z plna srdce mu k tomu jako jihočeský rodák gratuluji.

Dr. Rud. Zháněl, c. a k. polní kurát v Praze, referuje o německém časopise »Kultur«, která v 1. čísle ročníku 1908 přináší velmi pěkně a uznale psaný článek o vědeckých pracech našeho slavného krajana Dra Musila z Olomouce z péra známého odborníka Dra H. Zschokkeho.

Nejstarší bohoslovecký odborný náš »Časopis katolického duchovenstva« přinesl r. 1907 v ročníku 48. (73.) přečetné vědecké články z apologetiky, biblického studia, dějin, práva a ostatních odvětví theologických, jakož i mnoho zajímavých zpráv a literárních posudků. »Slavorum litterae theologicae« dokonaly r. 1907 svůj třetí ročník, který obsahuje málem 400 stran a podává přehled skoro celé bohoslovecké literatury slovanské; důležitý tento časopis repraesentuje nás v celé učené Evropě velmi důstojně. Historického časopisu »Sborník historického kroužku« vyšlo redakcí Dr. M. Kováře číslo 3.—4. ročníku VIII. v těchto dnech. Sborník tento, který vykonal pro objasnění a apologii křesťanství u nás již mnoho, má v posledním ročníku opět hojnost instruktivních, časových a detailních článků. »Sebrané spisy Václava Kosmáka«, vycházející v benediktinské knihtiskárně v Brně, došly k sešitu 80. a 81., který přináší obraz ze života »Ženit se či neženit?«

a »Maličkosti«. Vydání tato v pravdě prostonárodních spisů kukátkářových zaslouží pro svou láci rozšíření co největšího. Dále činí referent pochvalnou zmínku o velmi zdařilých »praktických promluvách k mládeži v příkladech« od Františka Jiráska (u Prombergra v Olomouci). Pozoruhodné, obsažné a vhodnými příklady hojně illustrované promluvy tyto dojdou jistě u všech katechetů zasloužené obliby, lze je doporučiti všem kněžím a kazatelům co nejlépe.

Farář Vl. Hálek podal zprávu o nových povídkách Karla Karáska »Z víru života«. Jest to devět obrazů ze života, jichž dějem se proplétají zásady náboženské. Jednající osoby důvěřují v Boha a nacházejí v náboženství oporu života. Hřích dochází v nich trestu a mravnost odměny. Knihu tuto doporučuje co nejvíce do vzorných knihoven. — Ze španělštiny přeložil a vydal pěknou sbírku básní A. Plkhart s věnováním dp. P. Florianu Březinovi, exprovincialu řádu František. Jsou nazvíce obsahu duchovního, s rázovitými myšlenkami. — »Perutě míru« od prof. dra J. Jindry v Hradci Králové s dedikací nejdůst. p. biskupu Kr. Hradeckému jest nádherný hymnus o nejsv. Srdci P. Ježíše. — »Musaeum«, časopis českoslov. bohoslovců, přináší v 1. čísle řadu slibných původních prací z péra bohoslovců. Pojednává o jubileu 100letého založení alumnátu Brněnského o J. Hegra s obrazy. Od téhož »Církev a vědy přírodní«, od A. Tomečka důkladné a cenou poctěné pojednání »O cherubínech«, »Význam J. Lehnera«, a též pokus povídky od H. Galle vedle jiných článků. Každý uvítá, jak se »Musaeum« zdokonaluje. Vítáme co nejvřeleji mladé literáty.

Na konec schůze promluvil red. T. J. Jiroušek o nejnovějším zjevu na poli národopisném a kulturním, který v rouchu původním předvádí nám velice pilný spisovatel Karel Procházka, farář Stochovský, v novém svém díle »O Betlemech«. Díla taková řídce se objevují, mnoho dají práce, ale pro národ mají cenu po věky. Referent praví, že spis neměl by scházeti v žádné knihovně milovníka českého národa. Na konec své řeči odsoudil referent sprostý ton mluvy a protináboženský směr Kočího »Dobré kopy«.

Slavnostní večírek Literární sekce družstva Vlast konán byl dne 12. ledna t. r. v domě družstva Vlast. Program: Lurdy. Líčí duchovní správce dp. Emil Stárka. — Návštěva byla neobyčejně četná. větší než při přednášce dp. Ant. Hoffmanna. — Zejména přítomni byli pl. tit.: školní ráda Dr. M. Kovář, c. k. pošt. pokl. Karel Ulrich, místodržitelský účetní rada Jindř. Müller, velkoobchodník uhlím Nebeský, řídící učitel Jan Brejcha, pí. Marie Eberlová, spisovatelka sl. Grossmannova-Brodská s matkou, učitelka sl. Albína Fortýnova, předseda Vzájemnosti Václ. Dvorský, p. Wildenstein, red. Tom. Jiroušek, pp. Václ. Žižka, Václ. Průša, Boh. Šubrt: z kněží: em. farář Fr. Čtrnáctý, c. a k. polní kurát Dr. Rud. Zháněl, kaplani: Jos. Sysel ze Žižkova a Fr. Petráček z Liboce, různé dámy a pánové z Podolí, z Karlína, ze Smíchova, z Král. Vinohrad, z Nuslí a Pankráce.

Místopředseda Lit. sekce, far. Vl. Hálek, oslovil přítomné takto:

Velectěné shromáždění!

Literární sekce zahajuje tímto večerem své letošní přednášky, k nimž Vás všecky co nejvřeleji vítám. Dnes budeme konati v duchu pouť k Marianskému palladiu v Lurdech, na níž nás doprovodí svým

přednesem náš milý člen výboru »Vlasti«, dp. Emil Stárka, jenž loni Lourdy navštívil.

Za hrobového ticha ujal se slova řečník dp. Emil Stárka.

Napřed podal krátký obsah dějinné události Zjevení se B. Marie Panny pasačce Bernadettě právě před 50ti lety dne 11. února 1858. Pak přešel na pouti do Lurd vůbec a na II. pouť českou zvláště.

Cesta ta vypsána též ve feuilletonech »N. L.« dp. katechetou Hudkem, a dp. P. Em. Stárka vypravuje tu opět nové události, které zvláště sám zažil.

Podrobně a s nadšením zmiňuje se o zázraku, který se stal v sobotu dne 7. září m. r., jehož byl svědkem — a zvláště uvádí, že podařilo se mu — což stane se zřídka kdy — dostati se do kanceláře »Bureau de Constatations« a býti svědkem onoho procesu, kde lékaři — ustanovení vládou francouzskou — potvrzují úředně, že ta či ona osoba, která byla před tím lékaři uznána za nevyléčitelnou nebo — těžce nemocnou, najednou úplně uzdravena byla.

Vypravování o průvodu Svátostném odpoledne a o večerním světelném bylo zvláště zajímavé a působilo vzrušivě jak na přednášejícího, tak i na posluchače.

Ku konci řeči své zmínil se o nepřátelích zaručených událostí Lurdských a vyvrátil podle knihy znamenitého prof. Huismanna nepřátelské útoky svobodomyslných nevěrců.

Zmínil se též o známém romanopisci Zolovi, který též v Lurdech byl a mnohými podivuhodnými uzdraveními dojat byl, který však přece, aby vyhověl svým zásadám a hlavně své nevěrecké paní, napsal román »Lurdy«, v němž však nashromáždil tolik makavých lží, že byl z nich ve veřejné přednášce v Paříži dne 21. listopadu 1904 od Dr. Boissaire, předsedy lékařské komise v Lurdech, usvědčen. A jak usvědčen! Sám vyznal, jak v časopise Peuplè č. 150. vytištěno bylo: »Nevím, co se stalo; mohl jsem psáti, co jsem chtěl a sláva moje rostla, od těch dob však, co jsem napsal román »Lurdy«, mám samé neštěstí, lid, který mne vynášel a zbožnoval, volá mi »hanba.«, sláva má hasne — a nevím, jak to se mnou skončí.« — A skončilo — rok na to — nalezen byl otráven ucházejícími plyny ve svém bytě mrtev. —

Přednášející skončil vzletnou básní, oslavující Lurdy.

Celá přednáška byla napjatě poslouchána a když dp. Emil Stárka líčil zázrak, jehož byl v Lurdech očitým svědkem, všichni posluchači byli hluboce dojati.

Vůbec musíme říci, že první veřejné vystoupení dp. Emila Stárky bylo nanejvýše šťastné, ba ozývaly se hlasy, že tento večírek řadí se k nejzdařilejším, jež kdy Literární sekce pořádala.

Řečník je vzorným knězem, žije duší a tělem pro naše družstvo Vlast, jeho srdce hoří láskou k Spasiteli a církvi sv., i není divu, že takový kněz, nadaný řečník, dovede posluchače uchvátit! — Ze srdce mu za to děkujeme.

Když dp. E. Stárka svoji krásnou přednášku, dlouho obecenstvem aklamovanou, dokončil, ujal se slova místopředseda Literární sekce dp. farář Vlast. Hálek a pravil: »Pan přednášející působí v úřadě velice těžkém a zodpovědném, mezi nešťastnými v trestnici, kteří se proti Bohu a zákonu provinili. Jako v trestnici lékař nevidí v odsouzených nikoho

jiného, než pacienty, tak i duchovní správce spatřuje v nich pouze nesmrtelné duše. A těm jest otcem, rádcem a těšitelem. Zvlášť láskyplným způsobem koná tento úřad zde přítomný dp. E. Stárka. Není divu, že po úmorné práci potřebuje vzpruhy a posily! A kde ji hledal a našel nadšený tento duchovní správce? V pouti k Matičce Boží v Lurdech! A také ji u Ní našel, jak vidno z celé jeho přednášky. Nesmazatelné dojmy z Lurd budou Vám, důstojný Pane a milý příteli, silou a útěchou v těžkém, však zásluhplném Vašem úřadě. Děkuji Vám jménem Literární sekce stejně vřele, jako Vám poděkovalo přehojným potleskem ctěné shromáždění za velice krásnou přednášku a přejeme Vám všichni od Pána Boha hojně milostí a zdaru ve všech Vašich krocích!«

Druhý slavnostní večírek pořádán byl dne 19. ledna t. r. — Přednášel farář Karel Toman: O sjezdu něm. katolíků ve Würzburgu.

Přítomni byli mezi jinými: praelat Dr. Jan Marek, školní rada Dr. Mat. Kovář; pí. Marie Eberlová s neteří; inženýr Vil. Bitnar s paní; spisovatel Dr. Jos. Kratochvíl; učitelky sl.: Albína Fortýnova a Anna Schluderbachova; z kněží: duch. správce Emil Stárka a katecheti: Václ. Bečvář a Fr. Tichý; dále: c. k. pošt. off. K. Wolf, red. Tom. Jiroušek s paní, faktor Boh. Šubrt s paní, Václ. Gottlieb, Jan Hon; rodiny: Novotných, Průšovy, Ryskovy; z České ligy akad. studující vys. škol: Fr. Drobný, Jan Sedlák, Václ. Slavík a Jan Bartoš a jiní a jiní.

Shromážděné účastníky oslovil místopředseda Literární sekce, far. dp. Vlast. Hálek, řka: »Vítám jménem Literární sekce všecky milé hosty k přednášce, která má nám zobraziti jeden z velikolepých sjezdů katolíků v Německu, loňský sjezd ve Würzburgu. Přítel družstva »Vlast«, dp. farář K. Toman z Hloubětína, súčastňuje se těchto sjezdů každoročně, nachází v účastnících již své staré známé a proniká celou soustavu sjezdovou tak důkladně, že lepšího řečníka bychom ku dnešní přednášce nezískali. Prosím jej, by se laskavě ujal slova.«

Řečník líčí a číslicemi dokládá ohromné účastenství na sjezdu. Na neděli, 25. srpna, bylo ohlášeno ve Würzburgu více než 20 zvláštních vlaků a jak ze sčítání lístků patrno, přibylo téhož dne na 20 tisíc osob do města. Odpoledne o 2. hod. konal se velikolepý průvod spolků tovaryšských, řemeslnických a dělnických, jehož se súčastnilo asi 10 tisíc mužů se 300 prapory. Pro účastníky průvodu konalo se současně pět schůzí; v největší z nich ve slavnostní budově mluvil skvěle říšský poslanec rakouský dr. Drexel, křesťanský social. Dovozoval, že jako materialismus již odbyt jest na poli vědeckém, tak i národohospodářské systémy, spočívající na základech materialismu, dostávají povážlivé trhliny. Křesťanskému názoru světovému, který odsuzuje t. č. třídní boj (poněvadž prospívá jen silnému a ohrožuje slabého) a hlásá spravedlnost a lásku, náleží budoucnost.

Při zahajovacím večeru dostalo se účastníkům vřelého uvítání od vrchního starosty městského dra V. Michla, smýšlením liberála. Jsem přesvědčen, tak pravil, že Váš sjezd bude se konati, věren svým předchůdcům, ne ve znamení boje, ale ve znamení míru, svornosti, opravdové lásky k bližnímu, že bude proniknut úctou k poctivému přesvědčení jinak smýšlejících a cítících. Váš sjezd bude hojným zdrojem po-

žehnání pro církev, obecné blaho a naši milou vlast. Tak mluvil liberál, ovšem slušný a vzdělaný liberál ku katolíkům.

Když předseda sjezdu posl. dr. Fehrenbach v první slavnostní schůzi 26. srpna označil jako hlavní obsah veškerého jednání hlasité, obsáhlé a statečné credo, vyznání víry ve zjevené věčné pravdy, spásonosné prostředky sv. evangelia a jejich bdělou strážkyni, sv. katolickou církev, promluvil prof. dr. Mayenberg z Luzernu ve Švýcarsku, navazuje na slova posl. dra Schädlera, pronesená na sjezdu řezenském r. 1904: »Religion ohne Confession ist Confusion« (náboženství bez určitého vyznání jest pouhý zmatek) a »Confession ist practische Religion« (vyznání jest vlastně praktickým náboženstvím) o poměru mezi náboženstvím a vyznáním. Řečník úchvatným v pravdě způsobem dokazoval z podstaty náboženství, z příkladu a činnosti samého Ježíše Krista potřebu a nutnost určitého vyznání a když domluvil, tisíce posluchačů jeho jako by ohromeno tíhou a vznešeností myšlenek, setrvalo v hlubokém tichu a teprve za několik okamžiků propuklo v bouřlivý potlesk.

Dále zmínil se přednášející o řeči rektora, t. j. ředitele školy v Bochum Brücka, o poměru katolicismu k obecné škole, který přesvědčivými důvody hájil a dokazoval potřebu náboženské výchovy ve škole, o řeči říšsk. posl. Gröbera o poměru katolicismu k životu národohospodářskému, v níž břitce vyvrácena námitka, jakoby církev katol. zanedbávala život pozemský a odkazovala svoje věřící pouze na život věčný.

Přednášející líčí mohutný dojem, který učinil naň a všechny účastníky a diváky průvod tisíců katolických mužů z Würzburgu ku blízkému poutnickému místu Käppele, zmínil se o závěrečné řeči předsedy sjezdu dra Fehrenbacha a skončil slovy téhož: »Bůh ochraňuj a žehnej naši sv. katol. církev a naši milou vlast«, jakož i vyzváním, aby přítomní ideje a zásady na sjezdu hlásané v srdci svém zachovali a dle nich a dle podaných vzorných příkladů ve vyznávání sv. katol. víry se řídili.

Řečník zmínil se na konci své řeči, že J. Milost vsdp. velmistr řádu křižovnického, jeho představený a pán, umožnil mu svou blahovolností súčastniti se tohoto i předešlých sjezdů německých katolíků a vděčnými, srdečnými slovy mu zde za tuto otcovskou dobrotivost děkoval.

Farář Karel Toman osvědčil se zde jako znamenitý a vyškolený řečník první třídy. Jeho živá řeč jímá srdce a uchvacuje mysl posluchačů. I byla odměněna živým potleskem.

Povstal vsdp. praelat Dr. Jan Marek a oslovil řečníka takto:

Veledůstojný Pane!

Jest to poprvé, co mám příležitost slyšeti Vaši přednášku. Ale mohu Vám svědectví vydati, že nadšení a láska, které zářily z Vaší řeči, dávaly na jevo, jako byste teprve včerejšího dne ze sjezdu se domů vrátil. Prohloubenost Vaší přednášky, veliký a pronikavý přehled celé práce sjezdové dosvědčují, s jakou láskou Jste se sjezdu věnoval. Můžete býti hrd na pozornost, s kterou vážené shromáždění sledovalo Vaši důkladnou přednášku. Jsem skutečně rád, že budu moci všude, kde o Vaší Důstojnosti bude řeč, vydati Vašemu přednesu nejskvělejší svědectví. Kéž láska velká k církvi sv., s kterou Jste končil a která

proplétala celou Vaši přednášku, povzbuzuje nás všecky pracovati k rozkvětu církve a k blahu vlasti naší!

Slavnost zakončil místopředseda Lit. sekce far. Vl. Hálek těmito slovy: Vážený pan řečník předvedl zrakům našim velikolepý obraz jednoho z mohutných a imponujících sjezdů v Německu, jimž náleží náš obdiv. Z krásné přednášky jeho čerpáme nadšení a touhu, aby i katol. sjezdy v Čechách dopjaly se té výše. Pracujme k tomu drobnou prací v lidu českém, pokračujíce ve slibných brázdách činnosti, které v posledním dvacetiletí naoralo družstvo »Vlast« s jeho odbory. Dá Pán Bůh, že jednou dočkáme se takových slavných sjezdů katolíků v Čechách, že budou zase vzbuzovati obdiv v Německu. Slovutný pan řečník, jenž i jinak pracuje velehorlivě v katol. organisacích, nechť přijme vřelý dík Literární sekce za jeho obětavou přednášku, kterou ctěné shromáždění samo nejlépe ocenilo!

V nadšené náladě se přítomní domů ubírali.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Bonifatius-Korrespondenz. Apologetische Mitteilungen für den hochw. Klerus und gebildete Laien. Ein Zeitenwächter. Red. P. Augustin von Galen O. S. B. Prag 1907. 3 K ročně. Vychází dvakrát měsíčně. — Nové dílo P. Albána a P. Augustina znamenitě se zdařilo a osvědčilo! Na půl páta tisíce platících odběratelů čítá »Bonif. Korrespdz.« a mezi přispívateli má universitní profesory, vysoké církevní hodnostáře, učené laiky, vznešenou šlechtu! Obsah každého čísla podává skutečný přehled všech náboženskо-církevních událostí u nás v Rakousku, zvláště však vede stálou stráž na proudy, které postupují pod hesly: Pryč od Říma, Volná Myšlenka, Reforma manželství atd. Semitismus, zednáři, socialní demokracie a »katolický« modernismus bývají zde v čas a dobře osvětlovány. Kdo chce nabýti rozhledu a přehledu v těchto věcech, ať čte »Bonif. Korrespondenz«; každé číslo přináší zajímavé, většinou čerstvé zprávy o těch věcech. Mimo to čteme v každém čísle různé velice poučné články obranné o aktuelních denních otázkách. Neuvádíme názvů těch článků — aby čtenář sám sebe, vyhledav si je, příjemně překvapil. Jen z čísla posledního některé věci vybereme, abychom zvědavost čtenářů podráždili.

Úvodník je věnován německému modernismu a společnosti Krausově. Autor dává ukázky těžkých poblouzení modernismu, jichž s absolutní pravdou božské nauky Kristovy srovnati nelze, a připojuje k nim jásavé výkřiky z tábora neorthodoxních protestantů, kteří modernistický program Krausovy Společnosti nadšeně pozdravují, spatřujíce v něm mnohoslibnou akci — proti Římu! Tím je řečeno všecko, a my nedivíme se autorovi, tvrdí-li na str. 370., že takový program mohla by si docela dobře učiniti lecktera liberální lutheránská sekta Spolkový orgán německé moderny »katolické« — Zwanzigst. Jahrhundert — zapomněl se v čísle prosincovém do té míry (str. 541.), že píše zcela v duchu exkomunikovaného P. Tyrella: »Papežské odsouzení modernismu vyrušilo vzdělané laiky a způsobilo zahanbení« (katolíkům)! — Jiný článek zabývá se »svobodnou vědou«, přihlížeje k známé řeči na V. sjezdu rakouských katolíků: thema velice časové, zvláště pomníme li prosincových bojů parlamentárních r. 1907 ve Vídni, kdež zvláště se »skvěle držel« pražský prof. Dr. L. Másaryk a žid Dr. Mahner, dokud jim neobrátil všecko na ruby katolík Dr. Drexel a jiní, o čemž jedná článek třetí. »Odpadlickému hnutí« věnována jako vždy největší pozornost, a to z pramenů původních, domácích i cizích, takže v této věci »Bonif. Korrespondenz« podává vždy svůj i. e. pečlivě vybraný a vlastním studiem nashromážděný nový materiál důkazný, ukazujíc, co se děje za kulisami i před nimi. Rovněž interesantními jsou vývody autorovy o zednářích a Volných Myslitelích rakouských, najmě českých. Co zde »B. K.« podává, jest unicum a za často, ku př. po pražském kongresu V. M. tak »důvěrně specialní« z kruhů Volných Myslitelů, že pocházeti může jen od osob za-

svěcených do podrobností V. Myšlenkářů! Jak známo, nelenili V. M. s opravami, jež různým časopisům, čerpajícím z »B. K.«, zaslali, ale tomuto původnímu prameni po dnes opravy úřední ani neúřední nezaslali, ač byli tomu v »Bon. Korrspdzi« a ve zvláštním článku »Vaterlandu« z příma nutkáni a jménem své osobní cti vázáni. Tak na př. na str. 378. píše »Bonif. Korrespondenz« na adresu p. Myslíkovu a Bartoškovu, uvádějíc celá jejich jména proloženým tiskem, že »Čechu«, jenž z většího dílu tedy: nedoslovně uveřejnil o kongresní tajné schůzi komisní, co přinesla »B. K.«, zaslali opravy, ale »B. K.« až po dnes se žádným Zaslánem opravu přinésti nenutili, ačkoli by právě zde — v »Bonif. Korrespondenzi« měli dávno všechny opravné páky zasaditi, jelikož odtud čerpaly různé noviny své zprávy o kongresní tajné schůzi komisní. Čekali jsme, přečetše tuto výzvu, že pánové Dr. Bartošek a Myslík nyní již mlčeti nebudou a na »Bonif. Korresp.« se vrhnou, ale sklamala nás naděje až po dnes, co to píšeme (7. I. 1908), ač již dvě nová čísla »B. K.“ vyšla a znovu na Freidenkry útočila! Toto počínání jmenovaných pánů je tím nepochopitelnější široké veřejnosti, když uvažuje, že »Bonif. Korrespondenz« na str. 378. ještě i zdůraznila, že oprava V. Myslitelů »Čechu« vnucená nebyla správna. Stojíť v »B. K.« o tom doslovně: »Tito pánové mají různé bolesti, nechce žádný z obou býti účasten tajných sezení, a zvláště Dr. Bartošek zapírá úplně všecko. Nemáme úmyslu zabývati se dlouho opravou »Čechu« zaslanou, ale poněvadž Bartošek šikovně všecko popírá, »že by dne 9. září jakéhokoli tajného sezení byl se súčastnil, při čemž by mimo něho ještě 40 osob přítomno bylo bývalo,« jest nám jeho paměti trochu přispěti (občerstviti). Dne 9. září před polednem konala se (totiž) v místnostech české sekce důvěrná porada generálního sekretariátu V M., na níž měli podíl také čeští důvěrníci. Celkem bylo přítomno 41 osob, mezi nimi Furnémont, Dr. Bartošek, Zenker, Dráždík, Makovec, Ries, Denis, Aškerc, Ghisleri, Krejčí, Hubbard, Tsehim, Niemajevski, Odon de Buen, Sipka, Karkany, Bočkovski, Trilovski, Lotrič, Beanquier, Carmine, Froewein, Daudenfeld, Ferrer, Sousa, Wodwářka, Pelant (jenž tenkráte byl u veliké vážnosti mezi Freidenkry), Myslík, Růžička, Kalandra, Černý, Tůma, Lukavský, Fischer, Kraus, Mathesius a mimo to ještě 5 osob ještě menšího významu. Tak to bylo, a nyní ať Bartošek & Cie. — jiným listům zasílají opravy!«

V dalším sděluje (ibidem) tatáž »B. K.« zajímavé zprávy o zasedání Freidenkrů v Ústí n. L., na němž bylo přítomno 50 socialistů; předsedou byl Wilh. Neuman (žid?) a zapisovatelem Markus Ungar (zase žid?). Po přednášce Schönlerově, v níž se zdůraznilo, že na římském kongrese byly prohlášeny zásady V. M.: stát budiž posvětštěn, všecko nucení náboženské přestaň, všecka privilegia ve státě přestaňte, vláda velkokapitálu budiž odstraněna na poli národohospodářském, 2. bylo sděleno, že »dosavadní přihlášky přistupujících osob ku spolku V. M. se ztratily, jelikož osoba, jež je přijala, zároveň i se splátkou členských příspěvků z Ústí n. L. zmizela.« Správa tato ovšem přítomné velice vzrušila. Aby si čtenář mohl mysliti další, přidává »B. K.« (str. 379.) toto: Jaká bezohlednost k (zmizelé) »osobě«. Možná, že »tato« (osoba) potká někde v cizině pana Pelanta! — — — Když jsme tyto narážky a zprávy četli dne 16. listopadu minulého roku, pravili jsme: Teď to praskne! Páni Freidenkři Dr. Bartošek, Myslík a Pelant sesypou se na »Bonif. Korrespondenz« a dají ji za tyhle »urážky« vsadit každý na několik let do kriminálu, ale nedali a až přes Nový rok trpělivě mlčeli — a to křičí! . . . Kdo chceš více, přečt, si vše v původním prameni!

Opakuji: »Bonif. Korrespdz.« plní svou úlohu znamenitě. Ani jediné číslo její nebylo »vymlácenou slamou«. V každém jsem našel zajímavé novozprávy, odborně poučné články o denních otázkách církevně-náboženských: doporučuji tudíž »Bonif. Korrespondenz« všem spolubratřím kněžím a vzdělaným našim laikům. *Filip Jan Konečný.*

Geschichtliche Jugend- und Volksbibliothek. Regensburg. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. A. G. — Dějepisná knihovna pro mládež a lid čilým katolickým knihkupectvím v Řezně vydávaná vytkla si úkolem podávati katolické mládeži a katolickému lidu četbu netoliko zábavnou a zajímavou, nýbrž i poučnou a vzdělávací. Knihovna bude obsahovati četné jednotlivé spisy, z nichž každý líčí značný oddíl minulosti nebo jednotlivou osobnost, jež měla vliv na kulturu a duchovní život své doby. Každý svazek tvoří obsahem a úpravou samostatný celek. Posud vyšlo třináct hojnými zdařilými illustracemi opatřených svazků, na něž zde čtenáře neváháme upozornit.

Velice šťastný volbou thematu, jakož i spisovatele, je hned svazek první: Wiederbestellung des katholischen Bekenntnisses in Deutschland von Hermann Sickenberger. Neboť co může býti pro potomky poučnějšího a je více povzbuzovati než pohled do oněch dob, kdy předkové za víru bojovali a po mnohých pokořeních a pokusech svedení k odpadu konečně přece zvítězili? Spisovatel vychází nejdříve z líčení náboženstvo-mravního zdivočení, které provázelo církevní převrat i v oněch částech Německa, které zevně zůstaly katolickými. Zde je podán na četných příkladech názorný obraz zbědovaných poměrů. Příklady tyto vzaty jsou ze zemí, v nichž později byla provedena katolická restaurace, tedy hlavně ze zemí habsburských, Rakous, Štýrska, Korutanska a částečně též Čech a Moravy, ve kterých zmatky veliké výše dosáhly a náklonnost k náboženskému a politickému převratu zvláště příkře vystupovala, s druhé strany restaurace s opatrností a rozhodnutí provedená trvalý vliv měla na nápravu v celém Rakousku a Německu. V části druhé promluveno je hlavně o velkém reformním díle koncilu tridentskeho, o řádu jesuitském a zvláště o blahodárné a v pravdě apoštolské činnosti bl. Petra Canisia v Bavorsku a v Rakousku, o významu kongregací marianských a o řádu kapucínském, který obětavou svou činností na poli misie a ve službě nemocných, přísným životem a chudobou svých klášterů a chrámů získal si lásku lidu měrou velikou a mnohý kraj Rakouska, Německa, Francie děkuje horlivé činnosti kapucínů za zachování pravé víry. V části třetí pojednáno je stejně obratně o reformním díle světských knížat a jejich zákonité moci v Bavorsku, v Rakousku a ve Štýrsku. Dílo to ovšem hlavně umožněno církevní reformou. Podstatně však spolupůsobila rozhodnost, opatrnost a vytrvalost, kterou ukazoval zejména Ferdinand Štýrský, napotomní císař Ferdinand II. Spis populárně vědecky psaný podává o této důležité době nestranného poučení naproti různým tendenčním zkomoleninám, které se denně v knihách a časopisech vyskytují.

Druhý svazek: Die Ursachen der grossen französischen Revolution von Dr. Simon Peter Widmann podáva přehledný výklad o hlubších příčinách francouzské revoluce, v století 18. tolik hrozné jak ve svých příčinách, tak ve svých následcích. Spisovatel počíná svůj výklad dobou Ludvíka XIV, a Ludvíka XV. za jejichž vlády se hlavně vytvořily chorobné poměry. Ustavičnými válkami a mrháním vyvolána byla bída a nespokojenost, živená ještě mravní zvrhlostí, která vycházela z vyšších tříd společenských a v nižších úrodnou půdu k svému rozšíření nalézala. Hroznému mravnímu zdivočení odpovídalo náboženské svobodnářství, jedna to ze stránek obecného vědeckého pudu po svobodě myšlení a života, jak se zejména projevoval v tak zvané literatuře osvícené. Z posměchu duchovenstva vznikla nenávist proti církvi a obracela své útoky proti všemu náboženskému podání a předpisům víry, zaslepujíc lid svůdnými hesly ctnosti, rozumu, přírody. Čtyřicet let před revolucí učinila vláda sama první krok proti výsadám kleru ediktem, který zakládání náboženských ústavů od její vůle činil závislým. Další nepřátelská opatření despotismu státního proti duchovenstvu dokazovala, že státníci sice považovali za nezbytné vyléčení chorého organismu, přeceňovali však chirurgické léčení jednoho údu společenského, k němuž málo měli náklonnosti. Ne přílišný majetek církve, tak zv. mrtvé ruky, nýbrž veškery státní a hospodářské, jakož i sociální poměry, tvořily rakovinu státu. Nikoli rozdělení obyvatelstva na stavy bylo by neštěstím, nýbrž křiklavý nepoměr mezi právy a břemeny. Nikoli království se svými nároky na neomezenou moc bylo předmětem nespokojenosti lidu, nýbrž dvůr ve své bezměrné bujnosti a mrhačnosti, dvůr se zástupem nenasytných cizopásků, dvůr, jenž za Ludvíka XV. klesl na místo nepravosti. Toť stručný obsah svazku druhého, jenž svými života plnými obrazy může poskytnouti vděčnou látku k přednáškám ve spolcích katolických.

Třetí svazek: Die deutsche Erhebung im Jahre 1813 von Karl Ritter v. Landmann vypisuje krátce a přehledně pozvednutí se Německa proti vládě francouzské r. 1813. Ve výkladu zaujímá široké místo líčení válečných událostí, což se vysvětluje z povahy věci samé. Vyloživ stav Německa na počátku století 18., ukazuje spisovatel, kterak bezohlednost a tvrdost, s kterou Napoleon do vnitřních záležitostí Německa a zejména Pruska zasahoval, a s kterou Francouzové kontribuce válečné vymáhali, budily veliké roztrpčení a mocnou nenávist ve všech vrstvách lidu. Společným neštěstím byl lid a panovník sblížen, učenci jako Fichte ve svých Řečech k německému národu a zejména Josef Görres v časopise »Vlastenecké museum“ začali podněcovat k boji proti cizí vládě. Také v Rakousku vládl ve všech vrstvách lidu bezohledný odpor proti Napoleonovi a vroucí přání

pomstit se za opětované porážky. Povstání samo pak vzniklo, když r. 1812 na výpravě proti Rusku vojsko Napoleonovo úplavicí, hladem a zimou bylo zničeno. V dalším spisovatel líčí spolek Ruska s Pruskem, zasáhnutí Rakouska a boje odtud vzniklé, jež skončily velikým vítězstvím u Lipska. Následek byl rozpuštění spolku rýnského a oživení národního vědomí v Německu, a přináležitosti všech německých kmenů.

Zajímavější je svazek čtvrtý: Schule, Unterricht und Wissenschaft im Mittelalter von Dr. Franz Falk. V šesti zajímavých obrazech spisovatel líčí počátek školy, učitelství, vyučování, dívčí školy, výjevy ze života školních dítek a vyšší studia. Spisek podává jasné důkazy, kterak i v »temném středověku« známa byla cena vyučování a pečlivého vzdělání ducha i srdce, kterak i středověk vážil si učitele a školy. Středověk sice neznal nucené školy s penéžitými tresty, avšak poznání nutnosti vyučování, napomínání služebníků církve, jak velice vědění a kázeň přispívají k časnému a věčnému blahu, vedly k zakládání církevních míst (obročí), jejichž držitelé byli zavázáni k svědomitému vyučování mládeže. Vůbec v době od sv. Bonifáce a Karla Velkého až k císaři Karlu V. může právě církev poukázat na největší zásluhy své o školství. Dávno než zakládala školy světská knížata nebo vrchnosti městské, skýtala církev svými služebníky příležitost ku vzdělání, dávno než rozvoj státních institucí znal ministra kultu, jemuž bylo podřízeno školství země, existoval scholaster, jenž měl úkol vyučovat nebo dávat vyučovat toho, kdokoli se hlásil nebo vyučován býti chtěl.

Svazek 5: Der hl. Benedikt und sein Orden von P. Gabriel Meier O. S. B. je spiskem pečlivě zpracovaným, jenž skvělé podává svědectví o křesťanské kulturní práci nejstaršího řádu evropského, řádu benediktinského. Kratší a přesvědčivější apologie života řeholního a působnosti řádu řeholního až do jeho nejnovějšího rozvoje sotva lze nalézti. Spisovatel, syn sv. benedikta, líčí nejprve v prvém oddílu život a smrt zakladatele řádu benediktinského a vykládá pak v krátkosti obsah řehole benediktinské, v níž je všecko až do nejmenších zaměstnání, totiž modlitba, pokrm, zábava atd., předepsána. Celá řehole svědčí o tom, že sv. Benedikt byl mužem ve vědě spásy dokonalým, který dle úradků Božích byl určen, aby vedl duši k nejvyššímu stupni dokonalosti. V oddílu druhém vypisuje autor podivuhodné rozšíření řádu nejprve v Italii, pak ve Francii, ve Španělsku a v Anglii atd. V dalších odstavcích líčí slovy výmluvnými zásluhy řádu benediktinského na poli misie. Benediktiny bylo obráceno především celé Německo; od 9. a 10. století přicházeli benediktini až do Dánska, pak až do Norvéžska, Švédska a na Island, do Uher, rozšiřujíce všude s křesťanskou věrou zároveň obdělávání půdy a pěstování věd. Obrácením těchto četných zemí nahradil řád benediktinský církvi ztráty v Africe, ve Španělsku a na východě způsobené a poskytl jí zároveň materielní síly k vítěznému boji proti mohamedanismu. Když byl v dalším postupu spisu vylíčil známou činnost benediktinského řádu na poli vědy, zejména opisováním knih, dále spisováním dějepisných kronik a pěstováním různých věd a uvedl některé vynikající učence řádu benediktinského ve středověku a v době nové, podává autor na konci krátký přehled dějin řádu ve století 19., v němž řád sice zakusil mnohé pohromy, ale také dosáhl nového rozkvětu. (Pokračování.)

Dějiny české literatury pro Němce vydali prof. č. university Jan Jakubec a Arne Novák ve sbírce »Die Litteraturen des Ostens in Einzeldarstellungen« pod názvy »Geschichte der čechischen Litteratur« (od Jakubce) a »Die čechische Litteratur der Gegenwart« (od Nováka). Nad prací Novákovou je všeobecný nářek v literární obci české. Dle »Zvonu« (č. 17.) jsou Novákovy úsudky o některých spisovatelích — hrubé a neomalené impertinence. Tak o Jiráskovi na př. praví: »jeho romány a novely vyznamenávají se odstrašující tlouštkou,« »střední škola pro něho verbuje«. »Národní divadlo i nejslabší jeho kusy vypravuje s největším napjetím sil.« — O Fr. S. Procházkovi že je „poetický reakcionář". Zle prý pochodili Vrchlický i Zeyer, básníka Táborského neuznal p. A. Novák ani za hodna uvésti. Za to však svou maminku Terezu Novákovou vychválil prý do nebe. (Zvon zase myslí, že její povídky jsou — mnohomluvné.) Paní Ter. Nováková (dle úsudku svého učeného syna) »razí nové dráhy v novelistice české, projednávajíc náboženské otázky v českém lidu.« (V loňských Květech jsme jednu takovou povídku četli, ale aby to člověk za trest četl.) — Zajímavo, co dále píše Zvon: »Pan N. vychválil také ve své knize universitní profesory, od nichž závisí jeho postavení na universitě; je to hloupá snaha, poněvadž jest průhledná. Masaryka na př. porovnal s »myšařem z Hamelu« (jeho tedy posluchači srovnáni s myšmi a připitomělými dětičkami.) Na konec nazvána kniha Novákova »kritickým popravištěm«. Inu cechovní a strýčkovská kritika bují u nás utěšeně. *L. † il.*

ČESKÁ.

Kostelní účty. Sestavil Jan Michal. Praha 1907. Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. Nákladem vlastním. — Mezi čtenáři časopisu Vlasti jest hojně kněží a není tudíž nemístno, upozorniti v časopisu samém na pozoruhodný, praktický spis, jejž vydal i jinak literárně činný a čtenářům Vlasti pode jménem »Michal Dvorecký« známý dp. Jan Michal, farář v Litenčicích na Moravě. Ku posouzení praktické ceny toho spisu dostačí poukázati k jeho obsahu. Jest to snůška nařízení diecesních (arcid. olomoucké) a státních o způsobu, jimž se různé druhy církevního jmění zúročitelně a výnosně ukládají a koncem správního roku v kostelních účtech uváději. Obsahem jednotlivých dílů jsou tato pojednání: »O podstatě církevního jmění«, »O způsobech, jimiž se jmění církevní ukládá«, »Daně a poplatky ze jmění církevního«, »Všeobecné poznámky o účtech kostelních«, »Vysvětlivky ku jednotlivým rubrikám účtů vlastního kostelního jmění«, »Účty nadační«, »Účty jiných fondů a nadací«, »Vzorce účtů kostelních«, »Doklady účetní«, »O výpisu z kostelních účtů«, »O účtech chudinských«, »O správě kostelních lesů«, »Seznam odborných výrazů při účtování s německými vzorci«. — Jak vidno, projednána jest ve spisu látka, týkající se kostelních účtů velmi důkladně a bude jistě vítanou pomůckou kněžím, správou církevního a kostelního jmění pověřeným; i těm, kdož jinak obeznámeni jsou s podstatou kostelních účtů, dostává se ve spisu mnoho objasnění a praktických pokynů. Záslužnou tuto práci vřele doporučujeme. *Josef Herzig.*

Obzor. List pro poučení a zábavu. Ročník XXX. Redaktor Vladimír Šťastný. Brno 1907. Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny Benediktinů rajhradských. 12 čísel. Str. 292. Roční předplatné 4 K. — Dne 5. května 1878 vyšel v Brně tiskem akciové moravské knihtiskárny za redakce nejmenovaného Vladimíra Šťastného nový časopis »Obzor«. Jako vydavatel a odpovědný redaktor byl podepsán Ad. Růžička, časopis vycházel jako samostatná příloha »Hlasu« vždy dvakráte každého měsíce, roční předplatné (2 zl.) přijímala administrace »Hlasu«. Do prvního čísla přispěli kromě Vladimíra Šťastného, který napsal »Úkol Obzoru« a několik básní, Dr. Josef Pospíšil úvahou: »Pravá vzdělanost a moderní karrikatura její«, Vilém Ambrož podal cestopisný úryvek »Oprá«, jakož i dvě básně, Václav Kosmák pak jal se tu ukazovati ve »Vzpomínkách bývalého studia« obrázky ze svých let studijních. Za úkol svůj označil »Obzor« »státi na stráži našeho duševního, literárního života národního a, pokud síla stačí, zastupovati a hájiti zásady křesťanské osvěty a zvedenosti«. »Chceme‘ založiti časopis« — píše redaktor — který by mohl doporučen býti také naší dorůstající vzdělanější mládeži bez bázně, že by se mohla v něm setkati s něčím, co by uráželo útlý cit mravní a náboženský a co v první řadě na úkor jest našemu národnímu povznesení.«

Pamatuji se z dob těch, kdy jsem ještě chodíval do nižších tříd gymnasiálních, jak rádi jsme »Obzor« čítávali. Dobrý otec předplatil nám časopis, když číslo došlo, přečetl napřed sám a pak dal nám, svým třem synům. Ani jsme nemohli se dočekati, až by jeden přečetl a pak dal druhému, nýbrž četli jsme vždy sesednuvše se všichni tři najednou a když který byl s četbou stránky hotov, musil počkati, až dočetli i druzí dva. Kromě Kosmáka a Stránecké nejvíce nás bavili Conscienceovy »Mladý doktor« a »Chudý šlechtic«. S rodiči jsme často o nich mluvili, nemohli se dočkati, jak to s nimi dopadne a nemohli uhádnouti, kdo že povídky ty překládá, až v obsahu zkratka »Vl. Št.« nás přivedla na pravou stopu.

Od dob těch uplynulo již 30 let a dopodnes stojí tu »Obzor« věren svým zásadám a svému programu. Mnohé ze spolupracovníků, jako Bartoše, Brandla, Kosmáka, Stráneckou a jiné, kryje již černá země. Ale neunavný, vždycky vlídný a laskavý, plný mladistvého nadšení, redaktor Vladimír Šťastný, vede doposud pevnou a obratnou rukou redakci jeho. »Obzor« vydobyl si v řadě našich českých poučně zábavných časopisů místo velmi čestné. V poslední době změnil se jen v tom, že vychází ve formátě o něco větším a v číslech o něco silnějších (dříve mělo číslo 16, nyní má 24 str.), ale za to stal se ze čtrnáctidenníku měsíčník, který tiskne a vydává svým nákladem knihtiskárna benediktinská.

Každé číslo je zaobaleno v barevnou obálku, na níž kromě nápisu v secesním květnatém rámu je konturový obraz »obzoru brněnského« se širokým Špilberkem, novýma dvěma věžma Svatopetrskými, špičatou věží Svatojakubskou a pověstnými četnými komíny továrními. Text nese v čele obraz svatých našich věrověstců Cyrilla a Methoděje a markantní nápis: »Dědictví otců zachovej nám, Pane!« Úvodem každého čísla je příhodná báseň, která obyčejně odpovídá náladě měsíční. Pak následují články poučné, zábavné, povídky, básně, statě lite-

rární, beseda, zprávy časové, pohledy do života Církve, světa, noticky o vědě a umění, obzor literární, někdy jsou i připojeny vhodné obrázky. V každém ročníku bývá také povídka, která má pokračování po všech číslech.

»Obzor«, který po drahnou dobu 30 let již vychází, zdokonaluje se při vší věrnosti ku programu, před 30 lety vytčenému, neustále. Za dobu trvání svého přinesl valnou řadu článků poučných i zábavných ze všech odborů, celé sbírky zdařilých básní a přispěl nemálo ku zvelebení literárního života na družné naší Moravěnce.

K předešlým ročníkům řadí se důstojně i poslední ročník třicátý roku 1907. Na prvním místě jeho je »Píseň zásvětná nejsvětějšímu Srdci Páně«, jemuž i tento třicátý ročník »Obzoru« posvěcujeme i s nápěvem harmonisovaným od Milana Smolky dle slov Vladimíra Šťastného. »Obzor 1907« přináší dále přečetné úvahy a články poučné, folkloristické, časové, literární, statě z oboru vychovatelství, země- a dějepisu, bohosloví, básně, povídky, obrázky ze života, zprávy a posudky literární a jin. Obsah »Obzoru«je zajímavý, všestranný, časový a pestrý, mezi přispěvatele jeho náleží všichni čelní representanti našeho literárního světa moravského, jako: Bezstarosti, Čech, Deml, Dohnal, Dr. Eichler, Havelka, Hlavinka, Chlumecký, Chrám, Kadlčáková, Kostelecký, Opletek, Dr. Opletal, Rypáček-Tichý, Simonides, Smolka, Smutný, Süss, Šorm, Šťastný, Vojenský, Karník; ale nechybí také čeští spisovatelé, jako: Grossmannová-Brodská, Zaletěl, Záhorský, Zásmucká a mnozí jiní.

Velmi dobře činí redaktor, že do »Besedy« zařaďuje kratinké, ale obsažné zprávy o nejdůležitějších událostech světových a časových, zajímavé noticky z novin, životopisná data znamenitějších osobností, markantní výňatky z papežských a biskupských pastýřských listů, poutavé episody časově kulturní, zprávy o křesťanských spolcích a pod.

V doslovu k ročníku třicátému omlouvá se redaktor, že pro dlouhou vleklou chorobu nemohl poslední dobou věnovati »Obzoru« té práce a starosti, jak by si byl přál. Kéž přijme přičinlivý a svědomitý redaktor ujištění, že »Obzor 1907« po soudu všech nestranných lidí dobré vůle nezůstal nikterak za ostatními ročníky dřívějšími, naopak všichni čtenáři a příznivci »Obzoru« jsou milému našemu moravskému básníku Vladimíru Šťastnému, který nám vychoval celé generace statných pracovníků na národa poli dědičném a neohrožených obránců vzácného pokladu cyrillo-methodějského, po dobrých předcích zděděného, z plna srdce povděčni, že přes těžkou svou chorobu řídil obětavě osvědčenou svou rukou náš milý »Obzor«. Přejíce proto horlivému, neunavnému, v pravdě nikdy nestárnoucímu, velezasloužilému redaktorovi hojně zdraví a milosti Boží k další zdárné práci, jsme pevně přesvědčeni, že jako doposud, tak i na dále, zvláště v tomto pro nás dvojnásob jubilejním roce 1908, bude »Obzor« »Spojenými silami« pracovati na »obnově v Kristu«, aby vyplnila se prosba, na čele »Obzoru« napsaná: »Dědictví otcův zachovej nám, Pane!« To zdař Bůh! Dr. *Rudolf Zháněl*

»Pán jest to!« Nová tato vánoční hra, jižto složila J. M. hraběnka Chotková, sehrána ve dnech 21. a 22. prosince ve Volšovech ve prospěch tamní školní mládeže. Kratinký nástin hry té jest tento: Manželé Tomáš a Barbora Vomáčkovi odstěhují se do Podhají, by byli blíže svému ovdovělému synu Antonínu a jeho 4 dítkám; ale nedaří se jim v novém domově — neboť o čísle 7., kde bydlí, vypravuje se, že tam straší, proto každý domku tomu se vyhýbá, ba ani obyvatele jeho do práce nikdo vzíti nechce. Ježto jsou to však lidé pořádní, navrhne je farář p. hraběti Skalickému na místo vrátného — ale p. hrabě, chtěje se dříve sám přesvědčiti, přijde k nim jako žebrák, a oni, ač sami téměř nic nemají, udělí mu ochotně z toho, »co jim ještě zbylo, začež pošle jim p. hrabě o Štědrém večeru hojně dárků i pro jejich vnuky. Všichni účinkující jak v delších a hlavních úlohách A. Tomáš (J. M. Ferd. hrabě Chotek), Martin (p. Fr. Mužík), Barbora (sleč. Horáková), žebrák-hrabě Skalický (p. Frank), tak i rolích vedlejších t. paní hrab. Skalická (sl. Holečková) a Antonín (p. Fr. Harant) hráli znamenitě i byli také hojně odměněni.

Alois Dostál: Láska sourozenců. »Ludmila«. — Ročník IX. Svazek 6. V Praze 1907. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. 8°. Str. 152. Předplatné na 6 svažků 2 kor. — Mezi nejlepší a nejlacinější sbírky zábavné četby pro náš lid náleží bez odporu »Ludmila«, která za nepatrný obnos 2 korun přináší ročně 6 objemných svazků ušlechtilého obsahu skoro o 1000 stranách dohromady. Úkolu svému: přinášeti původní nezávadnou poutavou zábavnou četbu, byla »Ludmila« vždy věrna, mezi přispěvateli jejími čteme jména nejoblíbenějších našich povídkářů. Velmi důstojně zakončuje »Ludmila« devátý svůj ročník pěknou povídkou Aloise Dostála »Láska sourozenců«. Líčí se v něm

láska sestry k bratru knězi, churavému a náchylnému k souchotinám. Spolu s matkou chce mu dobrá Anděla sloužit a zdraví jeho opatrovati; poněvadž ustanovila tak v srdci svém, nechce podati ruky hodnému kupci Chabatovi, ač není jí nikterak lhostejným. Věrná láska její sesterská k churavému bratru nezůstává bez odměny: kněz Slávek stává se zámeckým kaplanem v rodném městě Rašově, kníže platí mu byt v městě v domě kupce Chabaty, jemuž nyní podává Anděla ruku ku sňatku manželskému, poněvač jsouc jeho manželkou nezpronevěřuje se úkolu podjatému, nýbrž pečuje i na dále o chatrné zdraví bratrovo. Povídka Dostálova čte se velmi pěkně, osoby v ní vystupující jsou omalovány z opravdové skutečnosti, čtenář se četbou tou nejen mile pobaví, ale i také povzbudí k dobrému. Proto lze doporučiti povídku tuto všem co nejsnažněji. Dr. *Rudolf Zháněl.*

Kornatění tepen. Napsal dr. Vlad. Mladějovský, docent při české universitě. (Lidové rozpravy lékařské. Č. 76. Praha. Nákl. J. Otty. 1907. Str. 22. Cena 45 h.) — Kornatění tepen choroba — moderní; choroba dnes častá a nebezpečná. Proč »moderní?« Pan spis. praví: »Boj o život stal se dnes mnohem, mnohem prudším, než býval za starých časů. Ty tam jsou idylické doby našich dědů, kdy ke všemu bylo dosti času, kdy neznali spěchu. S tímto klopotnějším, rozčilujícím životem přišla také snaha po výstřednějších zábavách. Dnes po rafinovaném vyžití sil v práci za dne nastane rovněž rafinované napjetí všech čivů a smyslů při zábavách nočních. S těmito výstřednostmi jdou ruku v ruce nemírnost v pití lihovin, ve styku pohlavním, touha po pikantních pokrmech a pod. A jinak ani nelze, že též nákazám pohlavním otvírá se tu široké pole.« Pan spis. podává poučení, jak vzniká tato choroba a probírá jednotlivé příčiny svrchu naznačené. Následuje výklad o léčitelnosti (úprava stravy a životosprávy) a o tom, jak chorobě vůbec lze předejíti. Zvlášť poukazuje pan spis. na význam Marianských Lázní, které nazývá »ideálními lázněmi pro choré kornatěním tepen.« Ježto právě kornatění tepen je choroba tak častá, přijde zajisté stručné a jasné poučení, jak je spisek p. dr. Mladějovského podává, každému vhod. *L. † mn.*

Srdeční vady, dna, reumatismus a jich léčení ve Františkových Lázních. Podává cís. rada MUDr. Ot. Rožánek, lázeňský a odborný lékař. (Lázeňské zprávy. Čís. 1. Praha 1907. Nákladem vlastním. Tisk. J. Šnajdra na Kladně. Stran 92.) — Byla to šťastná myšlenka, dáti do rukou českého obecenstva poučení o lázeňském léčení svrchu jmenovaných chorob. Nemocný sám usnadní práci lékařovu, je-li s podstatou choroby a spůsobem léčení obeznámen. Pan spisov. mluví k čtenáři opravdu vroucně a upřímně, takže spis jeho není snad reklamní nebo příležitostná zpráva, nýbrž důkladná práce skutečné literární ceny. Také úprava knihy množstvím úhledných illustrací až překvapuje. Z té příčiny dovolujeme si na knihu upozorniti. Choroby, jež možno ve Frant. Lázních s dobrým prospěchem léčiti, jsou tyto: choroby srdce a tepen, poruchy výměny látek, chronické záněty (s exsudaty), nedokrevnost, choroby dýchadel a zažívacích ústrojů, choroby ženské a nervové. Pan spis. podrobně promlouvá o těch, které v nadpise knihy jsou uvedeny. Knihu pozornosti svých čtenářů doporučujeme. *L. † mn.*

Tělověda. Základy morfologie a fisiologie člověka. Napsal dr. Ed. Babák. Praha 1907. Nákl. Jana Laichtera. Vychází v sešitech po 48 hal. (Sešitů bude asi 20.) — Většina českých spisů o tělověd napsána je neodborníky a lze tedy vítati knihu, jejíž spisovatel svou posavadní činností dává záruku, že se nám dostane díla solidního. Pokud se týče stanoviska filosofického, je p. spisovatel (tušíme) přívržencem správného realismu, který nepopouští uzdy tendenční fantasii a planým hypothesám. A více nežádáme. Nechť každý badatel podá jen to, co shledal; pak nebude »konfliktů« mezi vědou a věrou. Snad budeme míti později příležitost o díle tom se ještě zmíniti. *L. † mn.*

Moderní katechismus s trochou pepře na srozuměnou. Napsal P. Frant. Blaťák, C. SS. R. Praha 1908. Str. 20. Cena 14 h. — Cena knížky váleží v tom, že prostému čtenáři otvírá pravý smysl »volně myšlených« řízí o náboženství, o církvi, o mravnosti, o blahu a humanitě. Řečníci z »Volné Myšlénky« nemluví ovšem tak otevřeně a jasně jako „dr. Rumpálek v Kudrnkově“, ale čtenář brožury P. Blaťáka uhodne snadno, kam různí Bartůškové a Boučkové míří a bijí. Snahou »Volné Myšlénky« je odstranit víru a mravnost, zničit autoritu a předpisy zákona mravního. Pan spisovatel ukazuje drasticky zásady »volných myslitelů« v jejích důsledcích. Brožuru k hromadnému rozšiřování doporučujeme zvláště tam, kam nějaký volný Bartůšek nebo Bouček zavítá. *L. † il.*

Slovo v čas o právu volebním a jiných občanských právech ve státu. Napsal M. Hettinger. Přel. Fr. Navrátil, domský vikář v Olomouci. Časové Úvahy r. XI., č. 1. (1907.) Hradec Králové. — V katolických zemích využitkují ústavních

práv obyčejně jen nepřátelé církve. Jak se pak církvi daří, vidíme na Francii. — Vzorem politické vyspělosti jsou nám katolíci němečtí. Brožura naše vydána s úmyslem, povzbuditi katolíky české, aby se organisovali k politické práci a jsme přesvědčeni, že četba spisku přispěje k probuzení a uvědomění katolických čtenářů. *L. † il.*

Sv. Cyrill a Method v památkách starožitných na Moravě a ve Slezsku. Díl druhý. Sebral Dr. František Přikryl, farář v Týně u Lipníka. Cena 3 K. V Týně u Lipníka 1907. Nakladem »Záhorské Kroniky«. Tiskl Jindřich Slovák v Kroměříži. — V uvedeném díle podává pan spisovatel veřejnosti další výsledky pilného a namáhavého badání. Pracuje od let neunavně, shledávaje po Moravě i mimo její hranice rozličné památky starožitné, které se odnášejí k působení a apoštolské práci sv. věrověstů slovanských Cyrilla a Methoda. Tento druhý díl obsahuje vypsání a vyobrazení takových památek nalezajících se v Župě lucké (kraj Hradištský na jih k hranicím uherským) na severní Moravě, v diecési Brněnské a v Lužici. Dále stopuje p. spisovatel cestu světců z Velehradu do Prahy, do Říma a do Ruska. Památky ty jsou: starobylé kříže, zvané Cyrillo-Methodějské, kaple, kostely, křtitelnice pradávné, prameny vodní atd. a k nim se odnášející ústní podání nebo záznamy. Věříme rádi p. spisovateli, že jeho práce vyžadovala mnohých obětí tělesných i duševních, než bude mu odměnou vykonaná záslužná práce; byť mnozí s jeho nahledy úplně nesouhlasili, an z nalezených památek soudí na jednotlivé misijní cesty sv. věrověstů, přece svými výzkumy nemálo přispěje ku posouzení jejich činnosti. Přejeme dílu hojného rozšíření, aby se p. spisovateli dostalo prostředků ku dalšímu badání, v němž pokračovati slibuje. *Josef Herzig.*

Moravsko-slezská Kronika. Ročník XVIII. Svazek 4—6. Obrázky z minulých let. Hrst kopřiv. Napsal Fr. Holub. Z mého hanáckého alba. Napsal J. Vyhlídal. Nakladatel R. Promberger, knihkupec v Olomouci. 1907. — Ve svazku 4. ukončena jest druhá řada »Obrázků z minulých let«. Jsou to většinou vzpomínky na některé pamětihodné a zajímavé události dějinné, jako »Švestková mela čili bramborová válka v Opavsku r. 1778-1779«, »Selská rebelie ve Štěbořicích«, »Za vlády cechů«, »Jan Čapek ze Sán, vůdce husitský«, k nimž připojeny jsou »Drobné obrázky« a »Kriminální příběhy ze 17. století. — »Hrst kopřiv« od Fr. Holuba obsahuje, vyjímajíc »Ze zápisků učitele-vojáka«, vícero zdařilých humoresek, v nichž čtenář najde pobavení. »Zápisky učitele-vojáka« líčí, jak lze uhodnouti, život vojenský. Byť přiznati dlužno, že líčení snad zcela odpovídá skutečnosti a pravdě, přece nemůžme souhlasit se způsobem, jakým podáno jest. Zápisky, tak jak jsou vzbudí u čtenářů nechuť a odpor k stavu vojenskému Mohl a směl zajisté p. spisovatel vytýkati a haněti, co výtky a pohanění zaslouží, nemusel však skoro všechna zařízení u vojska zesměšňovati; mohl zvláště povinnost služby vojenské spojit s láskou k vlasti a k vznešenému domu panovnickému. V humoresce »Skvělý honorář« nepotřebně a nevhodně užito slov každému katolíku posvátných »A slovo tělem učiněno jest«; jistě stalo se tak jen nedopatřením. — Obrázky »Z mého hanáckého alba« samy přesvědčí čtenáře, že je pan spisovatel věrně zachytil a dovedně podal. Jsou to po nejvíce krátké črty, jako by na rychlo kukátkem zachycené; dobře jest v nich vylíčena povaha Hanáků. Poněvadž však také mnoho stinných stránek obsahují, asi neradi budou se v těch obrázcích Hanáci shlížet; leč p. spisovatel měl zajisté jen dobrý úmysl a tak mu nikdo nebude zazlívat, že dle pravdy líčí a vypravuje. — Číslem 6. ukončen jest 18. ročník Moravskoslezské Kroniky. Pro příští ročník této vhodné a levné sbírky (za 3 K ročník) uchystány jsou tyto práce: J. Sumina »Spása«, román, K. V. Jeřábka »Početná obec Valčice« a M. Jahna »Večerní stíny«, povídky. *Josef Herzig.*

»Páni.« Hra o 3 dějstvích. Napsala Abigail H. Horáková. Poprvé v Národním divadle provozována dne 9. ledna 1908. — V této nové hře české spisovatelky útoči se ne právě vybraným způsobem na stav kněžský a proto není divu, že u kritiků t. zv. »volně myslících« nalezla nadšeného přijetí. Promluvme si více o hře samé. Spisovatelka staví na scénu sedláka Petrana, jenž má čtyři syny. Chtěl ze všech udělati »pány«, ale nepovedlo se mu to. Z jednoho stane se komisař u hejtmanství, z druhého farář, třetí sedlačí a čtvrtý potlouká se kdesi světem. »Páni« synové připravili jej do dluhů, kteréž uvaleny na statek jeho. Sedlák Václav, jeho žena i výměnkář Petraň pracují spojenými silami na půdě zemské, ale to nestačí, by kryly se všecky platy s hospodářstvím spojené. Stavení jest v sešlém stavu, ale přece doufají v lepší časy.

Staří manželé Petraňovi mají slaviti zlatou svatbu. »Páni« mají se k ní dostaviti. A také se dostaví. Vojtěch, jenž zavítá jako komisař, nejeví ani synovské

lásky ani sourozenecké povinnosti. Úřednický stav povýšil jej nad stav, z něhož vyšel. Pan farář přichází vstříc nejmilejšími krásnými slovy, ale skutek utek' . . . A jelikož nikterak jim neimponuje rodná chata, odeberou se na nocleh k sousedovi Sahulovi, jenž jest tchánem Vojtěchovým. K zlaté svatbě zavítá i zapomenutý nejmladší syn Antonín, jenž stav se kočujícím hercem a prodělav trpkou zkoušku života vrací se k rodičům s nádechem pravé lásky synovské. A scéna tato má v sobě cit . . . Škoda, že ho není ve hře více!

Když se odbyla slavnostní rodinna chvíle, rozmlouvá se o důležitých věcech: o zadluženém statku. Matka žádá syny »pány« za podporu. Pan komisař vymlouvá se na svou rodinu, na tu že musí býti pamětliv a pan farář opět v krasomluvě odkazuje matku na pomoc odjinud, což němohrou, plnou jízlivosti, dosvědčuje jeho hospodyně, po boku mu sedící.

Nastane rodinný výstup s Václavem, po němž »páni« odcházejí a zbude jen umělec Antonín, jenž jest těšitelem opuštěných rodičů.

Hra působí dojmem odporu »k pánům«, zejména k synovi-faráři, a tím chtěla snad pí. autorka vítěziti.

Proč si zvolila paní autorka zvláště českého katolického kněze za neustupného a nepoddajného syna, jenž, ač může, nepomůže svým chudým rodičům? Vždyť přece ze zkušenosti je známo, kolik českých kněží, zejména ze selského stavu vzešlých, stalo se jedinou a nejhlavnější podporou nejen svých rodičů, sourozenců ano i příbuzných, zachovavších jim statky a připravivších zvláště rodičům utěšující bezstarostné stáří. Nezaslouží si toho nikterak kněžský stav, aby byl staven na pranýř veřejného odsouzení, jako se to děje ve hře pí. Horákové!

Celá hra pí. Horákové jest skoro bez dramatické působnosti zosnována. Či chtěla urážkou stavu kněžského dojíti k metě modernismu v dramatickém umění? Musíme nazvati hru tuto hrou tendence a litovati, že ji napsala něžná ruka útlocitné ženy . . .! *Otakar Jakoubek.*

»Vodopád Giessbach.« Báseň o 1 dějství. Napsal Karel Horký Poprvé v Národním divadle provozováno dne 16. ledna 1908. — Otřepaný sujet ke své jednoaktovce vybral sobě K. Horký, jemuž jako kritiku »N. Obzoru« i jako jeho redaktoru není nic svato, nic povýšeno, nežli co jeho, často až příliš hrubé péro, napíše. A viděl-li jsem kdy něco dramaticky »slabšího« na scéně našeho Národního divadla, nedovedu se aspoň pamatovati. Z básně vyznívá stará romantika, kde láska ke konci vše usmiřuje. Účinkující i výprava činili vše možné, aby »V o d o p á d« udrželi n a d v o d o u působivosti. Byl to opět kousek dilatentské práce na naší první scéně. A k tomu přece naše scéna není.

Otakar Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Moderní katechismus s trochou pepře na srozuměnou. Napsal P. Frant. Blaťák, C. SS. R. Praha 1908. Str. 20. Cena 14 h. — Cena knížky záleží v tom, že prostému čtenáři otvírá pravý smysl »volně myšlených« frází o náboženství, o církvi, o mravnosti, o blahu a humanitě. Řečníci z »Volné Myšlenky« nemluví ovšem tak otevřeně a jasně jako »dr. Rumpálek v Kudrnkově«, ale čtenář brožury P. Blaťáka uhodne snadno, kam různí Bartůškové a Boučkové míří a bijí. Snahou »Volné Myšlenky« je odstranit víru a mravnost, zničit autoritu a předpisy zákona mravního. Pan spisovatel ukazuje drasticky zásady »volných myslitelů« v jejich důsledcích. Brožuru k hromadnému rozšiřování doporučujeme zvláště tam, kam nějaký volný Bartůšek nebo Bouček zavítá. *L. † il.*

Slovo v čas o právu volební n a jiných občanských právech ve státu. Napsal M. Hettinger. Přel. Fr. Navrátil, dómský vikář v Olomouci. Časové Úvahy r. XI. č 1. (1907). Hradec Králové. — V katolických zemích využitkují ústavních práv obyčejně jen nepřátelé církve. Jak se pak církvi daří, vidíme na Francii. Vzorem politické vyspělosti jsou nám katolíci němečtí. Brožura naše vydána s úmyslem, povzbuditi katolíky české, aby se organisovali k politické práci; a jsme přesvědčeni, že četba spisku přispěje k probuzení a uvědomění katolických čtenářů.

L. † il.

Začátek „Ze vzpomínek Antala Staška“ («Zvon« č. 17.) neslibuje valného požitku kulturně-literárního. Věci všední, odjinud známé a řeč neuhlazená a a neohrabaná. Bylo tedy třeba nějakého koření, aby čtenář při těch »vzpomínkách«

neusnul; nu, a nejlacinější koření je dnes přece »klerikalismus«. Toho tedy, kde možno, p. spis. přisejpá. Kanonista Schulte vykládal mu prý „své papeženské rozumy“ (při tom udal p. A. Stašek divný a známý „vtip“ o „spleteném božském řízení lidských osudů“), pověstný Höfler (tuším protestant), pašoval do něho své velkoněmecké názory, pokropené svěcenou vodou ultrakatolického smyšlení.“ „S katheder prý dul studený vítr klerikalismu a strnulého zpátečnictví.“ Hattala byl panu Staškovi „přímo protivný, neboť při každé příležitosti stavěl na odiv své kněžské pomazání“. Tak se chuďas Hattala nevykoupil ani svými „vtipy“ o neomylnosti a farských paničkách. *L. † il.*

Osud a soužení na světě má p. Machar s těmi pátery. Všichni před ním ohýbají hřbety a lízají mu paty, ale páterům Macharovy sliny neimponují. To by v tom byl čas, aby jejich smělost nezlomil! Jaká to také na př. opovážlivost od moravských panáčků, že chtějí vysetřovat, existuje-li onen hříšný fráter, co provázel Machara v katakombách (Řím 22. kapitola) a zapáchal starým Adamem. Machar to napsal a nikdo nemá práva tázati se, jestli to pravda. Na konec di p. Machar: »Mnoho zdaru (při tom hledání!) Nenajdou-li ho, povíme si více. Najdou-li ho, povíme si ještě více.« Inu u pana Machara o povídání není věru nouze. Teď si dokonce založil na povídání nový časopis (Novina) a proto musí ještě víc povídat Že bude povídat jen o páterech, je jisto; o jiném vůbec povídat nedovede. Starý povídal. *L. † mp.*

A. Sova zrýmoval (Květy č. 1.) zase jednou dobu husitskou a bělohorskou frázemi, které každý sečtělejší student umí už nazpamět. Církev „vraždila prý každý lidský vzkřik, vzkřek orlí vzpoury ubila a protesty srdce a rozum na inkvisičním kole ztlumila.“ Avšak „k úžasu biskupů mstivých fanatického Říma stín protestu vyrostl až k nebesům“. Tedy přece; kdo by to byl řekl. A zase změna: »pod jezovitskou škorní se zkrocený rebel svíjí.« A na konec nám pomohla francouzská revoluce. Co bude dál, básník-věštec asi neví. — Tak povrchní líčení české historie bylo by snad přijatelno na mladočeské táborové řeči nebo v červencovém úvodníku časopisu „národního dělnictva“, ale z péra obratného veršovníka zní trochu komicky. Takové těžkopádné odříkávání otřepaných potup proti Římu nesvědčí právě o bohatství myšlenek a básnických vznětů p. A. Sovy. A přece se nám zdá, že to bude spíše básník než historik, který pochopí dějinné zápasy lidských duchů a odsoudí onu „methodu“, která se dovede s postavami minulých věků jen hádat a po nich malomocně a nespravedlivě plivat. Ovšem p. Sova to rozhodně nebude. *L. † sk.*

Duševní chudoba mnohých „moderních“ spisovatelů je věru obdivuhodná. Nezmohou se na víc než na líčení atentátu nějakého zvrhlého kněze proti čistotě. Ovšem, prohlásí-li se takový kněz v čas ještě za nepřítele církve, je mu dokonale odpuštěno a on se může postavit hned v řady reformatorů a mravokárců. Jinak ovšem ve fantasii (?!) „spisovatelů“ odehrávají se pohoršlivé sceny, v nichž hrdinou kněz nebo jeptiška toužící po zrušení celibátu. Prosím vás, dnes, kdy se chlipnost roztahuje veřejně na ulicích, v divadlech, ve výkladních skříních, časopisech dnes obyčejný atentát na stydlivost a počestnost už »netáhne“, to musí být hrdinou nejméně kněz nebo jeptiška, aby si toho otupělá „vnímavost“ čtenářů ještě všimla. U ostatních lidí je chlipné třeštění už moc hloupé a všední, s tím nám ani nechoďte, něco tajemnějšího, něco odvážnějšího, něco pekelnějšího, to ještě. Svatokrádež a vražda z chlípnosti, to ještě může polechtat ztrhané nervy. Jsme tam, kde spisovatelé krváků nasycovali zvrhlou společnost líčením orgií a vražd „páchaných v palácích nebo v klášteřích. — To nám vše tanulo na mysli při četbě »klášterní povídky» Kříž od — Růženy Svobodové v »Národním Obzoru« číslo 4. ročník II. *L. † n.*

Podezření, že sympatisuje s katolickou modernou, zaplašil p. X. Šalda brzo po uveřejnění panaegyrického článku v „N. Věku“. Důkaz, jak nepohodlna byla mu chvála z tábora katolických spis. moderních. Ve svém listě »Novina« (č. 1.) zrovna vášnivě spral p. Dostála-Lutinova prý „pro falšování textu“. Píše: „Tak respektují text a smysl posvěcení falsatoři! (raději plurál!) S takovými lidmi se ovšem nepolemisuje, takoví vymrskávají se jen z literatury. Celé číslo (»Nov. Živ.«) je dokladem, že všechen t. zv. reformní katolicismus a katolická moderna jsou dnes tam, kde byla žižkovská »Vlast« již před 20 lety. Literárním klackářstvím a ničím jiným nejsou Dostálovy nadávky Macharovi, Vodákovi, Svobodové atd.“ — Aby takhle psal někdo o p. Šaldovi! Jistě by to v katol. moderně odsoudili. Inu, nadčlověkům se dovolí mnoho. Ti mohou i Pána Boha svrchovaně a neomylně kritisovati, a běda, kdo by jim v tom „umění“ překážel. Když p. Šalda někomu

napráská, je povinen vypráskaný zlíbat ruku a bič p. Šaldův, sic Machar na něj napíše — epigram. L. † mp.

„Nepotismus" v Ottově naučném slovníku. — Nalezám často v Ottově naučném slovníku životopisy osob tak malicherných, že mimovolně volám: »Člověče, ty's přišel mezi Cicerony a Caesary jako Saul mezi proroky!« Kdyby nejednalo se o dílo vědecké, jež má býti vodítkem i pro věky budoucí, mohla by se celá věc odbýti jen úsměvem, leč by snad někdo po stránce finanční si pomyslil: »Nač mám platiti drahé peníze na lacinou (?) slávu mnohých samolibých lidiček? Bez jejich »nutných« životopisů byl by zajisté slovník značně menšího rozměru!« Ale u díla vědeckého pouhý úsměv nestačí, tu třeba upozorniti patřičné kruhy, že takovými vložkami slovník značně trpí na ceně umělecké.

Nechci udávati jména, abych snad pánům nezpůsobil bolesti, jen uvedu příklad bez bližšího označení. Znám člověka velmi bohatého, jenž jest obchodníkem, ačkoliv ani zde příliš nevyniká talentem, jsa spokojen rozumem svých podřízených. Studoval kterousi obchodní školu a když přišel domů, snažil se, aby dlouhý čas utopil v zábavách. Tu ve společnosti učitelů odkryl v sobě ducha básnického. Kdo z mladých lidí nemyslí o sobě, že jest básníkem? I napsal náš hrdina jakousi rýmovačku, již dal do tisku u venkovského knihtiskáře svým nákladem a rozdal mezi své známé, a jež způsobila arci ve veřejnosti kočičinu. Arci jen stranou! Do očí každý chválil. Kdo by také rozhněval si štědrého pána? Od té chvíle vyšlo několik ještě »proslovů«, polo opsaných od jiných spisovatelů, a několik krátkých překladů, které byly vytisknuty opět z milosrdenství a z ohledů na bohatého pána.

A hle, »okresní« spisovatel jest t a k é v naučném slovníku. Jak to přijde? Inu, našel nějakého »strýčka«, jenž se nad ním smiloval.

Ba, smělý onen lezec na Olymp ještě svým vlivem pomahá jiným k »nesmrtelné« slávě. Kdo s ním jest za dobře a kdo mu pochlebuje, může se snadno také octnouti v naučném slovníku.

Sám slyšel jsem tuto rozmluva: U stolu v hostinci seděl mladý pán, jenž se našemu »spisovateli« zamlouval.

»Poslyšte, vy byste mohl také býti v naučném slovníku!«

Mladý pán se začervenal a skromně odmítal takové vyznamenání: »Vždyť já posud nic znamenitého nevykonal!«

»No, něco jste přece napsal — buďte se mnou za dobře a chcete-li já, se o to vynasnažím, abyste v slovníku byl!«

A znám jednoho pana učitele, jenž skutečně protekcí našeho přítele na Olympu do slovníku se dostal. Co vykonal ten pan učitel? Smolil po několik roků dohromady malou knížečku pro děti o několika stránkách, jež konečně po mnohém domlouvání a prošení se značnými opravami byla kdesi na Moravě vytisknuta, a o níž vlastní jeho kamarádi se prohlásili, že nestojí za nic . . . . .

Tolik prozatím na příkladech.

Jak často hledám toho či onoho zasloužilého muže a nenalezám. Inu, nemá strýčka, nenašel protekce, — nepřišlo se na něj i při tak veliké píli pořadatelů slovníka. I zde jest nepotismus. Tím arci nechci vydavatelstvu činiti výtek, nemůže za to, že jeho důvěry bylo zneužito! *Boh. Tomíček.*

Machar, Šalda a R. Svobodová blýští se dnes na českém Parnasse jako nejlesklejší trojhvězdí. Navzájem si cídí knoflíky a ověšují se tretkami, aby omráčili dav, jímž pohrdají. Viktor Dyk v »Pokrok. Revui« píše o tom: »Od měsíců pozorujeme řídké projevy literární vděčnosti: p. Šalda pochválí Machara; Machar pochválí Šaldu; Machar věnuje paní Svobodové Řím; paní Svobodová věnuje mu článek . . .« Rozumí se, že tohle neuctivé mluvení Dykovo hnulo žlučí p. Šaldovou a že ve své »Novině« (č. 1.) dává Dykovi co proto. Dělá prý Machar, Šalda a paní Svobodová jen to, co dělají pánové Dyk, Hilbert a Karásek, kteří prý také proti sobě jedovatých referátů nepíšou. Budiž tedy odpuštěno pp. Šaldovi a Macharovi; jejich vzájemné vychvalování je dostatečně odůvodněno, neboť i jiní smrtelníci si navzájem podkuřují. — Horší je věc, že Dyk »způsobem nejneurvalejším, způsobem, který musí rozrušit každého, kdo nežije se zákeřníky« (pro pána! — už to jde na nože!) — tedy p. Dyk vytýká, že si dává Machar »platit cesty«. Tohle ovšem je zlá věc. Ten Machar nezištný, hrdý . . .? Ale on prý to dostal od přátel — těší se p. Šalda. Je to prý krásným právem přátel Macharových, když mu dají něco na cesty. Budiž mu to tedy taky odpuštěno. *L. † mp.*

Patří do cechu! — Fanfáry zavzněte! Paní R. Svobodová vydala »Povídky«. Pan Šalda (»Novina« č. 1.) píše: »Povídkami p. Sv. jsem okouzlen jako již dávno ničím: jest v nich víc poesie a umění než v celých tučných svazcích proslulých českých románů. (To jsme to dopracovali!) Povídky »Střevíčky« nemohu se ani

dost načíst; plná stylového parallelismu a tvarné síly, jest z těch vzácných, dokonalých věcí, v nichž nic zbytečného; všecko prosté, věcné, přísné, zákonné, nutné a střídmé — a právě proto snad tak mysteriosní. Věc průhledná jako voda ve studánce, ale dna tak lehce nedosáhneš.« A proto tím trestuhodnější, že se našli lidé, kteří od nějaké doby (podle p. Šaldy) »v literární zlobě anebo kritickém nedouctví bezduchou frazi o estétství pohazují paní Svobodovou. Tato kniha musí otevřít zrak i literárním slepcům.« Ba jo, pitomci jsou to. *L. † mp.*

Nepatří do cechu! — anathema sit! V. Mrštík vydal knížku: Zlatá nit. Fragmenty a hrst epigramů. Pan Šalda (»Novina« č. 1.) píše: »Málokterému z našich autorů je říše Ducha tak cizí, rozlety do ní tak obtížné jako p. Mrštíkovi. Málokdo myslí tak těžce, toporně jako on... Mnoho malicherné, titěrné, nehorázné manýry jest v páně M. popisech.« Tedy ani duch (básnické nadání a vtip, esprit —) ani smysl pro krásy přírody u p. Mrštíka. Dosud mu aspoň »nádherné líčení« přírody přiznávali. Inu, není p. Mrštík za dobře s pp. Šaldou a Macharem. Nerozumí si. To pp. A. Sova a Fr. X. Svoboda vzali si v čas assekuraci na spisovatelskou slávu. A Machar nemíval, tuším, o p. X. Svobodovi valného mínění. Časy se mění. *L. † mp.*

Chudobky od Jos. Krapky Náchodského. Str. 96. Dostaly se mně do rukou básně socialních demokratů, o nichž tuto podávám malou úvahu. Básně ty mají buditi především zášť proti »pochopům« (chlebodárcům), »bezcitným netvorům« a třídám majetným. Dělnictvo tu líčeno jako velmi nuzné, které nemá chleba, práv a umírá »za plotem«, kdežto jiní »z našich mozolů (!) tyjí, za naši práci jenž šampaňské pijí a luzou zvou, jimž vlast ta celá patří.« (74.) V básni »Zkoumej« uvedeno, že už příroda hlásá dělení. »Však rozdělit se musí mezi sebou, by na každého přišlo měrou.« (57.) Dělnictvo žádá osm hodin práce, ale básníku je »osm hodin celá věčnost.« (62.) V cyklu velkoměstského utrpení nevěstku nikdo nemohl svésti než kupcův hejsek, syčák je panchartem a synem velitelovým, také švadlenu chce svésti syn prácedárce, který jí polovinu mzdy strhuje atd. Mnoho je tu opěvován první máj a úmrtní den Ferd. Lassalla. Co má znamenati v básni »Zpátky« refraim: »Ti kněží j'jich!« — nelze pochopiti. V básni »Hejsek« jsou věci frivolní, které nelze opakovati. Účel sbírky je patrný. Vlastně to nejsou ani básně, ale pouhé rýmování: líce — více, vláčí — zmáčí, strastí — slastí, láska — páska, žití — kvití. Licence slohová je tu veliká: trampotem, j'jich, atd. *d.*

Literární paběrky. — Stále se hubuje, že Václav Beneš-Třebízský nemá pomník na Vyšehradě, že Svatobor se osvědčil nevděčným a národ zapomíná; a tu slyším, že ten klecanský povídkář skutečně pomník má, a to v nejpřednější pražské ulici, na Ferdinandově třídě. »Hle, pomník Beneše Třebízského!« pravil mně přítel, když jsme se brali od Národního divadla. Koukám, koukám a vidím jenom domy. »Kde je ten pomník?« ptám se posléze. »Inu tenhle pěkný dům. Ten se jmenuje teď pomníkem Benešovým. Byl prý za jeho spisy postaven. Také památka a pěkná památka.« — »Ale desku tam na stěnu asi Benešovi nedají.« — »Tu nosí národ v srdci a na jazyku.«

To je jako s mistrem Antonínem Dvořákem. Měl nakladatele na své skladby v Berlíně a tu mu jednou kdosi ukazoval domy řka: »Ty si nakladatel S* postavil za výtěžek »Slovanských tanců« od jakéhosi Dvořáka.« Vždycky to našinec neumí a někdy se to jako s tím Benešem přece povede. Majitel spisu dle odkazu — spokojí se s tisíckou a ostatní jde na dům.

Teď si nakladatelé pomohou, krváky číslo II. vyrukovaly. Ve výkladních skříních u Hynka, Kočího a jinde čteme, že v českém překladu vycházejí »Světové detektivní romány a novelly.« Už ty obrázky zastrašují, vlastně táhnou — zločinec kouká na svět zamřížovaným oknem, drží se mříží těch, třese jimi. A jaké názvy. »Záhada jediné noci«, »Lupič briliantů«, »Mrtvá v kufru«, »John, vrah žen«, »V doupatech velkoměsta«, »Detektiv«, »Frak«, »Vražda na Trafalgar Square«, »Král zločinců«, »Překvapující rozluštění«, »Zločin a láska«, »Muž v kamnech«, »Nevěsta z haremu«, »Tuniský pirát«, »Běs Černých Hor«, »Pekelný stroj«, »Konec zločincův«, »Hrdina Pantinský«. A »Národní Politika« ve zjevech nové literatury české (»Co týden dal«) mezi Klecandou a Vrázem podrobně ohlašuje tyto i jiné detektivní romány. »Z paměti Leona Cliftona sv. 72. Hotel »u dvanácti mrtvých« — »Zápisky Ady Paulsonové sv. 11. »Zločin pověry.« Nákladem R. Storcha«. Tyto krváky s jiným nadpisem se vyhrnuly a zastiňují ostatní poctivou práci, ušlechťující literaturu českou. Sensace musí býti, jinak by to nešlo. Mnoho domů v Praze na prodej.

Je to opravdu s tou literaturou divné. Na nádraží sp. státní dráhy prodává agent různé kalendáře a kartáče. Hned obé vedle sebe vykřikuje: »Kupte kalen-

dář, kupte kartáč!« Je mu to jedno. Ať cestující přiveze domu z matičky Prahy knihu nebo kartáč. Jenom když prodá. Jaký to býval dříve smích, když čiperní vydavatelé k románům přidávali za premie obrazy, zrcadla, teď se to opakuje. Illustrovaný Kurýr nabízí těm, kdo se předplatí na rok, pánský nebo dámský deštník. Americká reklama. O Kočím ani nemluvím. Ten má reklamu rozdílnou. Tak na př. z »jeho« závodu se najednou dva ženili: prokurista a vrchní účetní a oba slavili sňatek v evang. reform. chrámu Páně sv. Klimenta v Praze VII. Z toho viděti, pro koho Kočí vydává své tiskoviny. Rád by je také prodával na katolických farách, ale jenom ať »Obzor« s humoristickými a hospodářskými listy jde k reformovaným.

Kdosi přišel k očnímu lékaři v Praze na poradu, že prý se mu kalí zrak, že dobře nevidí. »Proč jste si koupil a čtete od Kočího vydané Palackého dějiny?« řekl přímo lékař. »Na těch si už několik lidí pokazilo zrak a pomoci na klinice hledalo. Takový tisk!« — »Prosím, já četl jenom od něho vydanou »Babičku« a nějaký jiný spisek.« — »To je ještě vaše štěstí, dějiny by vás oslepily úplně. Je to nápad, co bylo v šesti svazcích, sraziti do jednoho!« — Ostatně ta reklama je rozmanitá. Kdosi doporučuje svým nákladem vydané spisy knězovy, že to »nejsou na českých farách jako milé idylky, že tu nejsou kněží líčeni jako andělé a hospodyně jako světice.« Snad to té sbírce pomůže nebo nepomůže. — »Život zvířat« také rozesílá jedno číslo po farách a právě v něm se rozepisuje o pračlověku. Hledí sice zakrýti svůj pravý úmysl, nechce bráti prý křesťanům tu idyllu o prarodičích jako lidech zcela dokonalých, zmiňuje se, že pobožnůrkářství stojí oproti pravé vědě, ale hned popisuje a také obrazem uvádí, jak asi ten pračlověk vypadal. Od opice si mnoho ten obličej nezadá a je zarostlý od brady až na prsa. Nevíme, jak mnoho čtenářů z kruhu duchovenstva se na ten článek uchytí a kdo se přihlásí, že skutečně od takového pračlověka pochází. Nakladatelé vyžadují od spisovatelů obyčejně práce celé až na jednoho, který je znám vydáváním krváků. Ten prý chce dílo jenom tak asi do pěti sešitů a další rozměr závisí na množství odběratelů. Jde-li sensační krvák na odbyt, musí spisovatel hrdiny nechati dlouho na živu tak, že tito sahají po dýce a jedu teprve asi v padesátém sešitu, když to už déle nelze vydržeti. Netáhne-li román a není-li hodně předplatitelů, hrdinové musí sejíti předčasnou smrtí a dílo se záhy ukončí, aby hned jiné se objevilo na obzoru. *d.*

Svoboda vůle a mravnost. Napsal prof. Dr. Fr. Krejčí. V Praze 1907. Ve sbírce „Otázky a názory“ vyšlo 20. číslo: Svoboda vůle a mravnost. Prof. Krejčí je našim čtenářům znám: vědí, co od něho smějí čekati, rozepíše-li se o věcech podobného obsahu, jaký má přítomná knížka. Necírkevní názory a proti katolická tendence u Krejčího nás nepřekvapují; věcná nedostatečnost a filosofická ledabylosť však zarážejí. Přečtěte si pozorně spisek Krejčího a řekněte, v y l o ž i l - l i autor řádně h l a v n í p o j m y, jimiž operuje: vůli, svobodu, mravnosť? A což je s d ů k a z y jednotlivých thesí? Co řeknete různým o d p o v ě d í m na pronesené námitky, jež autor proti své theorii často uvádí? Podařily se, uspokojí protivníky, neb aspoň naplní ho přesvědčením, že prof. Krejčí bral věc vážně, z hluboka? Já k tomu přisvědčiti nemohu: pan Dr. Krejčí na několika místech ani správně n e s k i z z o v a l námitky protivníků (katol. theologův a filosofů), neřkuli aby je byl dobře vyvrátil. Upozorním na to v dalším. Pochvalná kritika, kterou sklidil autor v listech u č i t e l s k ý c h, neplatí. Proč? Dr. Krejčí ví nejlíp. Schází tam k o m p e t e n c e; je to vidět na jalových frásích chvalořečí. Na 142 stránečkách probírá autor v deseti kapitolách své théma. V prvé hledí dokázati, že svoboda vůle nerozumí se »samo sebou; je problémem.« V druhé dokazuje závislosť svobodné vůle na všelijakých vlivech; ve třetí hlavě vyvrací opačné námitky, hlavně však bojuje proti »liberum arbitrium indifferentiae«. V dalších kapitolách hovoří o mravnosti a jejím přirozeném vývoji; pak o svědomí, mravní zodpovědnosti, a vzájemném poměru, jak se tyto věci k sobě mají, jakož i ku vědě, umění, náboženství, k otázce národnostní a sociální. Přihlédněme k hlavě prvé a uveďme z ní různé ukázky a jich kritiku; více nebo méně budou si podobny též hlavy jiné tohoto spisku, proto netřeba rozebírati všeho. Vyloživ na prvých čtyřech stránkách, jak obhájci svobodné vůle hledí vyložiti theorii svou, začíná autor na str. 5. své contra a tvrdí, že „toto nazírání ihned pozbude své přesvědčivosti, jakmile obrátíme zrak k jiným situacím, na něž člověk zaujatý svou svobodou snadno zapomíná“, a připomíná, že jednáváme »pod jakýmsi tlakem«, jež prý sebe lepší předsevzetí činí nesplněným. »Nebudu hráti, nebudu píti, vystříhám se požitku smyslnosti — řekne si mnohý; ale dosť malá příleži-

tosť zvrátí úmysl: pije, hraje, atd. Kam se poděla jeho svobodná vůle? Vždyť chce něco, a koná něco jiného než chce, a konati co chci, je přece nejzřejmějším projevem volnosti. Nekoná-li, t. j. nemůže-li konati, co chce, kterak je svoboden?« — Zde máme kostru obou názorů a hlavní pilíř, o nějž opírá autor proti prvé části část druhou, své Contra, jež holduje theorii deterministické, činíc vůli v rozhodování závislou, a odmítajíc při tom vniternou svobodu její, ba povídajíc, že vůle lidská není vlastně ani samostatnou potencí (str. 12.), nýbrž prý jen jakýmsi »souhrnným názvem pro jisté úkazy duševního života . . . podobně jako pojem krása nebo velikost« . . , jež »nikde nejsou« čili neexistují samy pro sebe, takže »vůle není také nic a nikde« (str. 13). Vůle svobodná jest prý postulátem mravnosti, jež »celý chór kněží různých náboženstev« nadšeně hlásá, nejvíc však katolická církev, která dokonce anathema křičí na všecky vědce, kteří neuznávají svobodné vůle, načež autor na str. 7—8 přidává ještě několik jizlivých posměchů protináboženských, tvrdě že každému, kdo »pouze nevěří, ale také při tom trochu myslí«, je patrna nesprávnost theorie svobodné vůle, jak prý vidno i u sv. Otců (jichž Krejčí necituje!). Odpověď je krátká. Autor zamlčel, že zastanci svobodné vůle lidské docela dobře znají a vždy znali obtíže, které se stavějí vůli a jejímu vniternému rozhodování v cestu následkem vnějších i vnitřních překážek (náruživosti, nedostatek poznání, obtíže podniku, zlý příklad, a vniterná principielní neabsolutnosť stvořené a hříchem seslabené vůle lidské, jež právě proto potřebuje pomoci niterné i zevniterné od Tvůrce) a že překážky ty také docela poctivě v jich plné síle uvádívají a na ně odpověď věcnou dávají, obhajujíce i za těch okolností ne sice všemohoucí a naprosté vůle lidské — vždyť jest stvořena, tedy principielně a niterně na Tvůrci a Jeho moci závislá, — nýbrž obhajujíce svobody lidské vůle na prvopříčině všeho bytí závislé a pod jejím vlivem do té míry svobodné, že se vůle lidská sama ze sebe rozhoduje i tenkráte, když nátlaku od druhotných příčin na ni činěnému vyhovuje. Neběží o to, je-li vůle lidská absolutně svobodna čili tak, aby ani na prvé příčině (Bohu) nebyla závisla a jeho pomoci potřebna, nýbrž o to jde, zůstává-li vůli lidské tolik niterné síly a samostatného sebeurčení, aby pod universálním vlivem příčiny prvé zachovala si rozhodnutí samostatné a by dále tutéž samostatnost zachovala si oproti jakémukoli nucení příčin druhých (causae secundae = všech stvořených bytostí), tak aby vždy její niterný princip způsobil chtění i nechtění kterékoli. To je smysl otázky o svobodě vůle lidské. Provede-li prakticky člověk, co vůle jeho chce neb nechce, jest otázkou docela jinou. I zde platí: Aliter in theoria, aliter in praxi. Všecky námitky, jež se proti svobodnému rozhodnutí vůle činí z prakse (že jsme to neb ono chtěli, ale ve skutek neuvedli) zabíhají od pravého smyslu otázky, a takové chyby měl by se vystříhati odborný spisovatel, jenž chce čtenářstvo poučiti důkladně o pravdě. (Kritika str. 5.: Krejčí: O svobodné vůli a mravnosti.)

Paběrky z novin a veřejného života.

Významný skutek. — Řemeslnicko-živnostenský spolek »Vzájemnost« v Praze a Ústřední výbor pražských organisací přijaly »Naše Listy« za svůj orgán. — »Naše Listy« budou se jim dodávati ve snížené ceně a na vzdálenější místa budeme platit i poštovné, ale roznašečům »Našich Listů« platit ještě provisi: 10—15—20%, jak to některé organisace žádaly, nemůžeme. My slevou na »Našich Listech« ztratíme v Praze a okolí řadu 6 nebo 4 korunových abonentů (ku př. jen v Bubenči 10), i nemůžeme se k dalším obětem zavazovati. Ze slevy jsou vyňati: katol. duchovenstvo, katolické spolky a organisace (berou-li jen jeden ex.), úředníci a vůbec bohatší laikové Kdož ze členů těchto organisací »N. L.« již odebírali a míní, že by i jim sleveno býti mělo, nechť nás za to buď ústně nebo písemně požádají a my o každém případě zvláště rozhodneme a určíme, zdaž se sleva povolí čili nic. Komu libo, může si »Naše Listy«, prokázav se členskou legitimací, v našem papír. závodě přímo za sníženou cenu zakoupiti. Jen tím, že máme na 2000 6 nebo 4 korunových předplatitelů, můžeme další za sníženou cenu prodávati. Nebýti onoho podkladu, na »Našich Listech« nic bychom slevovati nemohli. Sleva tato platí zatím pro Prahu a okolí; splní-li se jisté okolnosti, rozšíříme slevu na další krajiny Cech. Naši příznivci nechť vezmou na vědomí, že tato akce, kterou jsme uzavřeli s ústředním výborem pražských organisací a se »Vzájemností«, má ohromný význam.

Pius X. — List strany lidové »Alkothmany« uveřejňuje list, jejž zaslal papež Pius X. biskupu Otakaru Procházkovi a knížeti Mikuláši Esterhazymu, jako předsedům katolické tiskové jednoty. V listu tom se praví: Těšíme se velmi, že katolíci uherští, prodchnuti silnou vůlí k nutnému odporu, úplně pochopili a uznali, že otráveným a odsouzení hodným zdrojem vzmáhajícího se zla v našem věku jest zkažený tisk. Vaše minulá valná schůze zaslouží si netoliko veliké pochvaly, nýbrž třeba ji klásti též nad jiné schůze, neboť ukázala jasně na velikost tohoto nebezpečí a na jeho následky a hledala ihned cestu k nápravě, poněvadž založila na místě spolek, jehož úkolem bude, aby společnými silami a mužně opřel se šíření nepřátelských spisů a aby k ochraně víry a mravnosti zahájil boj podobnými zbraněmi, poněvadž tiskopisy potírají se tiskopisy, noviny novinami a knihy knihami. Náš věk možno dle jeho rázu pojmenovati věkem tisku. Dlužno však velmi litovati, že tisk nezmohutněl jako nejvhodnější šiřitel pravdy a ctnosti, nýbrž jako zneužití, které spoléhajíc na ochranu zákonů, podněcuje a rozdmychuje boj proti náboženství, zavádí a šíří zavrženíhodné mravy, vzbuzuje mezi občanstvem zášť a nezřízené vášně a šíří denně to, co může zkaziti ducha a duši lidskou. Znajíce toto nebezpečí a jsouce si vědomi svého úkolu, jenž nám ukládá, abychom pásli celé stádo, oddalovali je od špatných pastvin a poskytovali mu dobrou potravu, neopomenuli jsme od počátku upozorňovati jednotlivé země, národy, spolky a jednotlivce, aby neprodleně chopili se práce, chtějí-li zachovati víru krví Kristovou zasetou, a ctnosti z ní vznikající, a mohli jsme s radostí vzpomínati Rakouska — vzpomínka ta byla nám zadostučiněním, uznáním a povzbuzením — kde naše snahy podporovány byly s největší horlivostí, a kde na ochranu neporušenosti našich společných statků byly semknuty síly a poskytnuta takto hojná naděje, že se podaří škodlivé účinky nejen omeziti a seslabiti, nýbrž konečně též vítězně odraziti. Dobrotivá milost Boží poskytla nám nyní, bohudíky, opětnou, a to upřímně očekávanou radost v Uhrách. Důvěřujeme pevně, že Vaše úmysly budou zdrojem velikých úspěchů, jichž silou bude Uhrám umožněno — a má jim býti též umožněno — aby usilovaly o neporušenost slavného dědictví předků, zvláště však dědictví sv. Štěpána. Poněvadž nelze toho však bez spolupůsobení a podpory dobrých dosáhnouti, doufáme, že osvědčená silná vůle Uhrů osvědčí se za nynějších poměrů tou měrou, že všichni co nejvelkodušněji, každý dle své možnosti, přispějete, aby dílo co nejúčinněji a nejblahodárněji bylo provedeno. Od Uher, vlasti to velikých a slavných činů, očekáváme vždy veliké věci, zvláště však, že i na dále zachovají lesk katolického jména, a jak v pěstění víry a mravnosti, tak v šíření jich budou podávati denně skvělé příklady. Jako prostředek k tomuto kýženému výsledku udílím v ochotné lásce jako záruku naší blahovůle, jako záruku nebeské milosti Vám a všem synům uherským, kteří pracují ve prospěch katolické tiskové jednoty a poskytují blahovolnou pomoc, v Pánu své apoštolské požehnání.

K papežskému jubileu. Vzhledem k neustálým protipapežským štvanicím oznamuje se z Říma, že sv. Otec Pius X. nemíní svou jubilejní mši sv. sloužit v basilice sv. Petra. Z těchto důvodů je odřeknut veliký poutní vlak katolíků z Německa, který měl v květnu do Říma přijeti. Místo veliké výpravy odebere se do Říma deputace. Sv. Otec vůbec si přeje místo poutních vlaků za nynějších okolností, aby raději deputace z duchovenstva a lidu do Říma se vypravily.

Saská královna-vdova a čeština. »N. P.« uveřejňuje z kruhu čtenářstva tuto zprávu: Moravský politik před nějakou dobou zemřelý vypravoval mně, že Saská královna-vdova Karola ovládala český jazyk a že jím ve svém mládí ráda mluvila. Pozdější královna, tehdejší princezna Karola z Vasy, zrozená na zámku Veveří v obci Veveří Bytyšce, přebývala pak na Moravci u Křižanova, koupeném od hraběte Fünfkirchena a náležejícím nyní — tuším — hr. Gudenusovi. Tehdy chtěl princeznu Karolu pojati za choť císař Napoleon III., jenž se marně ucházel u všemožných dvorů evropských o nevěstu. Ale i v Moravci dostalo se mu jako »povýšenci« košem. Učitel v Rožince vypravoval zmíněnému někdejšímu moravskému poslanci, že princezna Karola psala sama každoročně české lístky s věnováním na dárky (šaty a pečivo), které připravovala ku štědrému dni tamním chudým dětem a u knihaře dala si princezna Karola vázati svůj český exemplář Palackého »Dějin národu českého.« Královna Karola pak dlouho dojížděla každoročně do kláštеříka nedaleko tehdejšího jejího sídla na Moravci.

Král italský proti souboji. Král převzal protektorát nad italskou protisoubojovou ligou, která založena byla generálem Hektorem Perronem di San Martino. Následkem převzetí protektorátu králem poslal říšský ministr

války markýzu Grispoltovi následující dopis: S radostí jsem se dozvěděl o vyzvání k svolání mezinárodního protisoubojového sjezdu, který se má konati v Pešti a děkuji Vám, jakož i panu senátorovi Scialojavi za sdělení. Se živým zájmem hledím vstříc tomuto sjezdu na potírání soubojů a přeji si co nejvřeleji, aby porady setkaly se s nejlepším výsledkem. Kéž by se podařilo sjezdu vzburcovati veřejné svědomí. Co se mé snaze a mé autoritě nezdaří, potlačiti souboj, zdaří se jistě sjezdu rozšiřováním moderních právních názorů ve společnosti. Tím bude též podporována snaha odstraniti souboj z vojska, které má se společností civilní stejné mravy a zvyky. S výrazem úcty atd. generál Vigano.

Královští manželé angličtí při vánoční nadílce. Královští manželé angličtí byli jako každoročně dle křesťanského zvyku přítomni nadílce vánoční. — Vlastnoručně rozdělovali šatstvo vdovám a stařenám, jichž počet byl nemalý.

Jubileum Koperníkovo. Ve vědecké příloze »Allg. Ztg.« se poukazuje na málo známý historický fakt, že Kopernik už v r. 1507 vyložil svým žákům a stoupencům svou nauku, že slunce jest středem všehomíra, která, jak známo, vystřídala nauku ptolomejskou. Nauka Koperníkova slavila tedy loni svoje čtyřstaleté jubileum. Kopernik vystoupil ovšem na veřejnost se svým učením teprve o 30 let později. Umíraje v r. 1543, držel v rukou první exemplář svého díla, které znamenalo úplný převrat v astronomii a v celém nazírání na vesmír.

Björnstjerne Björnson o prušácké politice proti Polákům, polskému poslanci Kulerskému v Graudenci zaslal list tohoto znění: Porobený národ nemusí zaniknouti, dokud má dvě pevné opory: náboženství a svou rodnou půdu. Ale vezme-li se mu mateřská řeč, v níž se též zrodilo náboženství, matkou v srdce dítěte vdechnuté, a v němž bylo odkojeno, bere se mu zároveň náboženství. A podaří-li se vzíti mu i půdu, pak národ ten je vydán zániku. Kterak něco takového může křesťanský a kulturní národ podnikati, to nechápu. Chápu však, že si Prusko tím odcizí všecky menší německé národnosti, mezi nimiž mělo poslání, je spojovati. Což máme však říci o těch našich vlastencích — radikálech, realistech, socíncích, organisovaných učitelích, liberálech a pod., kteří nemohou se dočekati, až by pobořen byl první hlavní pilíř každého národa — náboženství. Nevyjde teď již ani jediné číslo těch kterých učitelských listů, aby v nich přímo zuřivě neusilovalo se na odstranění náboženství a křížů ze škol.

Vyznamenání. Císař udělil profesorovi na prvním českém státním gymnasiu v Brně Fr. Jaroslavovi Rypáčkovi titul školního rady. Aj, Františku, srdečně Ti gratuluji. I já, redaktor t. l., jsem povýšil, a to již r. 1903, stav se pensistou a »táhnu« od státu 840 K roční pense. Jsme tedy oba šťastni a v pravdě spokojeni. — Vidím Tě, Františku, v duchu, jak Jsi kráčíval ulicemi Jindřichova Hradce, kde jsme oba studovali, Ty výše, já níže a jak Ti tvoje dlouhé, básnické vlasy vlály a jak Tvůj snivý, básnický zrak hledíval vysoko k hvězdám a jasnému slunci. Byl Jsi na gymnasiu naším předním básníkem a jsa zrozen v Hodětíně u Bechyně, v ryze katolickém a zbožném kraji, zachoval Jsi sobě jako řídký příklad ducha konservativního až do dnes. A to Tě, Františku, šlechtí a mně milým činí. Žij blaze ve Své vysoké hodnosti a vzpomeň Si časem básní na naši »Vlast« a na Tomáše šedivce, jak mne moderniste rádi nazývají.

Dcera francouzského vůdce socialních demokratů Jauresa do kláštera. Jean Jaurès, vůdce francouzských socialních demokratů, horlil jako spojenec Combesa a Brianda ve sněmovně a ve svých spisech pro vypovězení mnichů a řádových sester z Francie a pro zavření jejich škol. Zákon, který otec ve sněmovně prosadil — pomstí se na vlastním jeho dítěti. Dcera Jaurèsova sdělila rodičům svůj pevný úmysl, že vstoupí do řádu. Zpráva ta zdrtila úplně Jaurèsa. Odhodlal se tedy k poslednímu pokusu, aby odvrátil dceru od jejího úmyslu a odebral se s rodinou na svůj statek do Bessoulet u, kdež chce na ni působiti, aby svého úmyslu se vzdala. Jaurès však sám nedoufá v dobrý výsledek, poněvadž úmysl jeho dcery jest neochvějný.

† **Bohumil Eichler.** — Bohumil Eichler zemřel dne 7. ledna t. r. Řady starých pracovníků v řadách českých mizí. Bohumil Eichler jako typograf znal se v letech sedmdesátých s prvními buditeli dělnictva českého v řadách typografů a rád si na ně vzpomínal. Znal se s dělnickým vůdcem Václavem Petrem, s Hrazánkem, Kotrbou a j. a sám účastnil se dělnického hnutí činně. Boh. Eichler pracoval v různých závodech, až v letech sedmdesátých minulého stol. přešel trvale do Cyrillo-Methodějské knihtiskárny, kde byl zaměstnán plných 30 let jako sazeč, jako meteur-en-pages, jako redaktor »Čecha« a j. listů a konečně od roku 1892 jako faktor knihtiskárny. Jako redaktor »Čecha« v letech sedmdesátých, tedy v dobách persekuce, velmi často měl co činiti se soudy. Posledně stál před soudem

r. 1891 v procesu se socialistickou »Září«. V řadách našich stál činně a schůzí se účastnil v letech devadesátých. V letech 1894—1896 byl Boh. Eichler i členem výkonného výboru dělnické křesť.-soc. strany v Čechách zvolený na našem sjezdu r. 1894 v Litomyšli. Ve družstvu »Vlast« byl členem zakládajícím. Zemřel ve stáří 57 let a v mužné síle na zkornatění cév. Zemřel klidně zaopatřen sv. svátostmi. Čest budiž jeho památce.

Anglická spisovatelka románů zemřela jako katolička. Všecky čelnější listy přinášejí životopis slavné spisovatelky Luisy de Ramée, pseudonym Ouida, jež právě zemřela v Římě, kam se byla ve své starobě uchýlila, ve stáří 68 let. Sepsala dlouhou řadu pilně čtených románů a novel, z nichž největší sensaci vzbudil román »Gesnaldo«. Vylíčila v něm život španělského kněze, kterýž, nechtěje vyznati zpovědní tajemství, sám uvaluje na sebe podezření z vraždy, proněž byl odsouzen a v bagnu zemřel Po mnohá leta žila ve Florencii, odkud dopisovala anglickým listům. Před několika lety složila vyznání katolické víry.

Princ — farářem! Nejmladší syn prince Chlodvika Hohenlohe princ Egon stal se knězem. Po svém vysvěcení působil nějaký čas v Sedmihradsku. Pak odebral se do Říma na další studia, jež právě ukončil. Sedmihradský biskup Gustav hrabě Majlath jmenoval jej farářem v hlavním městě v Sibini. Princ Egon Hohenlohe má 26 let.

Návrat kněží do církve. V Mohuči budí sensaci návrat dosavadního redaktora liberálního „Rheinheesischen Beobachters" — Jana Appelhäusera. Týž byv dříve kaplanem, z církve vystoupil a vedl v listě jím redigovaném velmi ostrou protiklerikální řeč. V těchto dnech oznámil svůj návrat do církve. Pozoruhodné je, že Appelhäuserův nejlepší přítel, volně náboženský kazatel Zucco di Cuccagno, dříve též katolický kaplan, zároveň s ním opět katolíkem se stal a do řádu Milosrdných bratří ve Vídni vstoupil. — Takový je běh všech rozervaných kněží. Pro křivdu buď skutečnou, anebo domnělou, často též z nešťastné lásky, vystoupí ze stavu i církve, začne bouchati do Petrovy skály, a to tak dlouho, až se mu ruka unaví a přesvědčí se, že církev pořád ještě stojí a státi bude až na konec časů. Je to boj ubohých pygmeů. Jiní zase hledají si chlebíček jinde a přesvědčí se brzy, že je mnohem trpčí, než jaký mu poskytovala církev. Uchoval-li si ještě trochu energie, vzchopí a navrátí se — k matce se slovy: Zhřešil jsem! Pak lze ještě ne li všecko, napraviti mnoho.

Škrtnut z listiny prelátů. Strassburský profesor universitní Dr. Ehrhard, druhdy (1898—1902) profesor na universitě vídeňské, napsal o encyklice proti modernismu v »Internazionale Wochenschrift« nepříznivou kritiku, již uveřejnily i katolické listy »Germania« a »Kölnische Volkszeitung« Nyní se telegrafuje z Říma, že prof. Ehrhard byl z listiny papežských prelátů škrtnut.

Z tábora katolické moderny. — R. 1907 vyšla nákladem »Studia« a sepsáním Jos. Floriána ze Staré Říše kniha: Zjevení přesvaté na hoře La Saletské dne 19. září 1846. Na svátek Neposkvrněného početí a na slavnost Narození Páně, tedy kdy hodně lidu dlí v chrámě, kázal P. Sigm. Bouška, kaplan v Polici, známý odpůrce katolických spolků a vynikající kněz modernista, o zjevení Panny Marie v La Salette a předčítal celé odstavce zvlášť o špatnosti duchovenstva a řádů, o níž tato knížka jedná ve III. kapitole. Duchovenstvo se tu nazývá: kloakou vší nečistoty, o řádech se mluví zle a ani biskupové nejsou ušetřeni. P. Sigm. Bouška o této knížce nejen kázal, ale i lidu ji prodával. Jeden občan koupil si ji na př. 6 ex. a jeden z těchto ex. byl zaslán naší redakci. Nedosti na tom: »Nový věk« č. 14. ze dne 3. ledna 1908 přináší o této knížce referát tohoto znění:

Malá tato knížka o 52 stránkách obsahuje v sobě velmi mnoho zajímavých věcí: vidění a proroctví. Pro tyto věci nemáme spolehlivé methody, dle níž bychom mohli vše řádně vysvětliti. Víme, že ve visích často časově odlehlé věci jsou zpřítomněny, že chronologie není přesně dodržována a proto jistého výkladu nemůže nám nikdo poskytnouti, neomylná autorita církve privátní zjevení nikdy nevykládá dogmaticky, nýbrž stanoví jen, zda v takových zjeveních není něco odporujícího zjevení Božímu. Ale i tak rádi si přečteme tuto knížečku, zvláště kapitolu třetí, jednající o hříšnosti kněží a řádů, o pohromách, jež na církev přijdou a o konci světa.

Při sjezdu delegátů katol. organisací, konaném dne 5. a 6. ledna v Praze, pravil jeden vynikající modernista, jenž nám vypudil Vlast ze semináře Budějovického, k redaktoru t. l., že po Encyklice papeže Pia X. není u nás více žádné moderny. Hlas ten se ozývá i jinde a lidé nezkušení začínají mu věřiti. Zjev, o němž zde píšeme, vinní je z nepravdy. Afera P. Sigm. Bouška je dokladem, že katolická moderna tu je, že i dále »krásně« na lid působí a že výlevy svých citů ukládá do »Nového Věku«.

Vysoká šlechta v čele italské moderny. »Köln. Ztg.« z Milána píše dr. Vercesi: »Celý modernistický ruch v Italii vyšel původně od abbé Loisyho. Blondel, Laberthonniére, le Roy a jiní nalézali hned na počátku četné ctitele. Kdežto ve Francii nikdo se neodvážil veřejně psáti proti encyklice, děly se k tomu v Římě a Miláně pokusy. Významné je, že v Miláně v čele moderny stojí členové vysoké šlechty, což se nejednou ukázalo v »Rinnovamentu«, nyní od sv. Otce zapovězeném. Hrabě Gallarate-Scoti — žák Fogazzara — řídí tento list společně s hrabětem Casatim a inženýrem Alfierim. Vedle toho hrabě Facini ještě s jinými rediguje tento list. Katolický lid italský tímto postupem šlechty je pomaten. Považuje »Rinnovamento« a »Coenobimu« za stejné listy, poslednější však sleduje účely budhistické. Kardinál Ferrari s počátku snažil se osobním zakročením neblahý spor s Římem uklidniti, ale marně. Na to pustil do světa exkomunikaci na šlechtické modernisty. Listy liberální ve sporu tom chovají se lhostejně. Spolupracovníci listu na exkomunikaci neodpověděli, ale list vydávají dále. Mezitím exjesuita Tyrell, prof. Petrone a abbé Romolo Murri postavili se proti encyklice. Tyrell vyjádřil se takto: Řím bude míti mnohých těžkostí, nebude se tvořiti ani herese, ani šisma, nýbrž budou tu sami exkomunikovaní podrobeni, kteří budou obcovati mši sv., modliti se brevíř, zachovávati posty a církevní nařízení a při tom budou extravagantním požadavkům Říma klásti odpor. Budou se k ním přiznávati nejintelligentnější a nejvzdělanější lidé, kteří budou mluviti bez bázně, kdežto zájmy církve budou hájiti reakcionářští kněží. Tento nový Tyrellův program přijali modernisti za svůj. Modernisti domýšlejí se, že provedou veliké očisťovací dílo a vědecky náboženskou obnovu v církvi. Budou to — jak jim apostasovaný Marcel Habert v bruselském »Templu« vytkl — katolíci bez biskupů a papeže. Poslední kapitola — končí dopisovatel — o dějinách italské moderny a »Rinnovamenta« není dosud dopsána a natropí ještě mezi věřícími katoliky mnoho zla. — Tak tomu je i jinde.

Oznámení. Sděluji, že připravuji soustavnou odpověď na 35 Macharových feuilletonů v jeho pamfletu tendenčním »Řím«. Prosím zároveň k tomu cíli, by mi čtenáři spisku Macharova zaslali laskavě svůj úsudek o něm ať pro nebo contra. Anonymních zpráv nedbám. K úsudku račtež, zvláště ti Čechové a Moravané, jichž autoritu již zaručuje jméno, podati body, které zvláště je při čtení spisku zarazily. — Adresovati račtež: Dr. Jos. Al. Opletal, Roma, Via S. Nicola da Tolentino 8. Italia.

Staří lidé. Nejstarší nyní žijící člověk je černoch Brunl Cetrim v Buenos Aires, čítající 150 let. V Moskvě žije kočí Kustrim, který má 140 let. V Anglii v Midletownu žije kočí James Kapifran, který je 116 let stár a doposud jezdí s kočárem na výdělek. Nejvíce starých lidí žije nyní v Bulharsku, kde je 3883 lidí, kteří mají přes sto let, v Rumunsku je jich 1084, v Srbsku 578, v Irsku asi tolikéž, ve Španělsku 401, ve Francii 218, v Anglii 146, v Německu jen 78, ve Švýcarsku nikdo. Všeobecně dosáhnou ženy většího věku než muži.

Jmění knížete Schwarzenberga. Kníže Schwarzenberg, vévoda krumlovský, má v Bavorsku rodinné panství Schwarzenberg, dříve samostatné knížectví, obsahující 1700 ha půdy. V Čechách zaujímá jeho držebnost asi 20 čtver. mil. Patří k němu fideikomisní statky: Bzí, Hluboká, Jinonice, Mšec, Krumlov, Postoloprty, Lipno, Protivín, Třeboň, Citoliby a statky allodiální: Chejnov, Borovany, Radlice, Lovosice, Netolice, Nové Hrady, Lenešice, Mory, Prášily, Přečín, Valma, Němčice se 131 kostely, 106 patronátními farami, 22 zámky, 171 domy, 106 myslivnami, 5 cukrovary, 71 pivovary, 7 mlýny, 21 pilami, 39 cihelnami, 2 škrobárnami, 9 vápenkami, 2 doly stříbrnými, 1 dolem tuhovým, 2 doly uhelnými, 2 továrnami na resonanční desky, 3 továrnami chamotovými atd. V Dol. Rakousích náleží knížeti Neuwaldegg se 624 jitry, v Solnohradsku Aigen se 112 jitry, Frauenberg se 4906 jitry, Reichenstein s 1788 jitry, Goppelsbach s 1415 jitry a několika hutěmi. Lid na jihu Čech říká, že má kníže Schwarzenberg 99 panství a kdyby mu ještě jedno panství přibylo, že by si musil vydržovati vojsko a proto prý každé nové panství přirazí k starému, aby jich bylo zas jen 99.

Schůze křesťanských žen ve Vídni. Ve Vídni uspořádána byla před Vánocemi veřejná schůze křesťanských žen v sále radnice. Rokovalo se o vánočním nákupu. Městský radní Oppenbergel poukázal na zhoubnost toho, že křesťanské ženy činí nákupy v židovských bazarech a tím drobní obchodníci křesťanští hynou. Městký radní Volný upozornil, že spolek křesťanských žen již 10 let volá: Kupujte jen u křesťanů.

Druhý sjezd italských přímořských katolíků. V Izole se konal druhý sjezd italských, terstských a istrijských katolíků za velmi silného účastenství v di-

vadle. Bylo přítomno 1200 dělníků. Přednášky měli hrabě de Ferra, Dallapicola a říšský poslanec Spadaro. Byla též přijata resoluce vzhledem k vyučování náboženství na obecných školách.

Katolicismus v Uhrách. »Lud. Noviny« referují o maďarské knize, jednající o sjezdu uherských katolíků, kde se doznává, že to byl vlastně sjezd jen maďarských katolíků. A v knize této trpce znějí výčitky do poměrů katolického lidu v Uhrách. Katolictví tam hyne. Není, kdo by hájil katolickou víru mezi Maďary, není, kdo by hájil maďarské katolické školy. Liberární tisk, vydržovaný vládou, maďarský to tisk, uráží vše katolické a na tento tisk, praví spisek, přispívají také naši biskupové. Tak za katolické penize bojuje se proti katolíkům.

Organisace bosenských katolíků. »Hrv. Dnevěk« — orgán bosenských katolíků — dne 27. prosince uveřejňuje provolání, aby katolické císaři věrné živly, jsoucí bez ochrany a podpory doma i jinud. organisovaly se proti Srbům, jimž mají býti vydáni. Katolici v Bosně uherskou byrokracií jsou pronásledováni proto, aby vliv Chorvatů v Bosně se nešířil. Raději Turkům a Srbům se přeje, nežli katolíkům. Taková je rakouská politika v Bosně.

13,033.920 korun rozdal světový spolek sv. Vincence za rok 1906. A to: Ve Francii a koloniích 2,060.000 kor., v Nizozemí (!) 1,945.000, ve Spojených státech severo-amerických 1,930.000, v Anglii a v koloniích 1,685.000, v Belgii (!) 1,209.000, v Německu 910.000, v Brasilii 741.456, ve Španělsku 741.456, v Mexiku 314.000, v Italii 394.000, v Argentině 130.000, ve Švýcarsku 118.000, úhrnem 13,033.920 korun. Z těchto peněz veliká část rozdá se sirotkům a vdovám po socínech.

Organisace katolických rolníků v Bavorsku má již 121 tisíc členů. Každý člen platí 1 marku ročního příspěvku spolkového a za to dostává týdně spolkový list. Nejvelikolepějším zřízením organisace jest Ústřední svaz hospodářský, jenž sprostředkuje prodej všech hospodařských výrobků a nákup všech hospodářských potřeb. Svaz trvá teprve 7 let — ale má již 50 tisíc marek reservního fondu. Roční obrat je na dva a půl milionu marek.

Katol. tiskový spolek. Na poslední valné hromadě projednané změny stanov byly již nejdůst. arcib. konsistoří a c. k. místodržitelstvím schváleny. Posavadní český odbor dvoujazyčného spolku stává se samostatným a bude nová valná hromada k definitivnímu ustavení výboru záhy svolána. Jmění spolku obnáší koncem roku 1807 838 K 57 h.

Významný projev. Vědecká práce Jesuitů dochází docenění v »Seznamu českých rukopisů« české knihovny universitní v Praze. Dle zpráv jejího kustoda Jos. Truhláře pocházejí 4/5 starých českých rukopisů ze zrušených klášterů v Čechách, a to 81 z klášterů jesuitů a 72 z jiných mužských klášterů a z 22 ženských klášterů. »Kdyby nebylo jesuitů«, praví Truhlář, »neměl by český národ ani Husovy postilly ani jeho spisů.« Z uznání tohoto vysvítá nejen vědecká práce katolických řádů, které výplody své doby potomstvu zachovaly, nýbrž i objektivita, s jakou při tom se chovaly, rovněž tak o díla odpůrců svého smýšlení se starajíce jako o svá.

Kongregace Bratří škol křesťanských obdržela od obecní rady města Vídně vzhledem na zásluhy v oboru výchovy a vyučování u příležitosti 50letého působení v Rakousku velikou zlatou medaili sv. Salvatora. Školští Bratří byli do Vídně povoláni J. V. císařem Františkem Josefem I., jenž jim odevzdal c. k. sirotčinec, založený Marií Terezií. Kromě toho řídí Školští Bratří v Rakousko-Uhersku 2 katolické ústavy učitelské, 3 školy obchodní, 8 škol obecních německých, 5 maďarských, 1 českou a 1 polskou. Kéž by toto vzácné vyznamenání dvoumillionového (od letošního nového roku) města zjednalo této světové a časové Kongregaci i v národu českém mnoho příznivců, aby mohla kromě škol obecních též co nejdříve český katolický ústav ku vzdělání učitelů a jiné školy odborné říditi!

Katolický lidový svaz ustavil se v Budapešti. Přítomno bylo mnoho poslanců a duchovních. Vicepresident sněmovny Štěpán Rakovský měl řeč o účelu svazu. Velebil hr. Apponyiho jako ochránce (!) uherského katolicismu (patrně pro zrušení církevních škol!!), stěžoval si, že katolici v Uhrách jsou beztrestně napadáni. Biskup Otokar Procházka přečítal list sv. Otce, v němž se ustavení svazu schvaluje. Vyzývá členy svazu k náboženskému životu. Generální sekretář Štěpán Haller přečetl seznam protektorů svazu. Posl. Zboray prohlásil, že poslanci strany lidové nejsou přítomni jako politici, nýbrž jako katolíci. (»Katolický svaz«, v jehož schůzi má slavnostní řeč duelant Rakovský a velebí se Apponyi, jest zajisté maďarské kuriosum!

Nové odkryté biblické rukopisy. Dle zprávy amerického týdeníku »The Nation« ze dne 2. ledna 1908 měl prof. Sanders na michiganské universitě v celoroční schůzi archeologické společnosti přednášku o 4 řeckých biblických rukopisech, jež koupil r. 1907 na svých cestách v Egyptě. Pocházejí z doby arabské invase asi r. 640 po Kr., a byly sepsány v různých dobách v 3—6 století. První rukopis obsahuje knihy Deuteronomia a Josue. Druhý obsahuje žalmy a je o něco starší prvějšího. Oba jsou velmi důležity pro bádání septuaginty. Třetí rukopis obsahuje čtyři evangelia a pochází z 5. a 6. století. Nejstarší ze všech je čtvrtý, obsahující skutky a listy apoštolské.

Z Tiskové Ligy. — Ze starších členů zapravili: duch. vikariátů: Náchodského 96 K, Třeboňského 20 (42) a Poděbradského 10 (20). — Mimo to dary zaslali: Jos. Ptáček, farář v Sedlci; Jan Nosek, farář na odpoč. v Nekoři: Boh. Homola, far. v Obřanech, a Jos. Kyselka, síd. kanovník na Vyšehradě. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle v Praze čp. 570-II.

Výbor Tiskové Ligy konal šestou schůzi dne 16. prosince 1907 za předsednictví red. Tomáše Škrdle. — Jednatel četl protokol, jenž byl schválen. — J. M. ndp. Msgr. Jos. Hůlkovi, biskupu v Čes. Budějovicích a J. M. vsdp. pap. prelátu Dr. Jos. Burianu, kap. děkanu na Vyšehradě, zašle Tisková Liga blahopřání. — K návrhu předsedajícího zvolil si výbor pro účely Tiskové Ligy zvláštního úředníka a určil mu týdenní plat. — Horlivému rolnickému synku předplácí Tisková Liga »Naše Listy«. — Tiskové Lize Lavantské diecése v Mariboru, která žádala, by opraveny byly zprávy v »Rozkvětu«, jimiž snižována byla čest českého duchovenstva a jež otiskl z »Rozkvětu« dne 20. listopadu slovinský časopis »Domovina«, sděleno, že »Rozkvět« již nevychází. — Ligu docházejí důkazy, že nyní hlavními dopisovateli pamfletů proti duchovenstvu do »Červánků«, »Práva Lidu« jsou pokrokářští učitelé, a to namnoze i takoví, ke kterým se tito slušně chovají, vlídně vstříc jim vycházejí a vše činí, aby pokoj a svornost panovala. Jestliže se odsuzovalo takové snižování cti duchovenstva u soc. demokrat. dopisovatelů, tím méně důstojno jest učitelstva, jehož úkolem jest buditi u mládeže i lidu smysl a úctu ke cti kohokoli. Bude-li tímto směrem pokrokářské učitelstvo postupovati, ztratí v brzce u lidu vážnost ke svému stavu. — Mezi školní mládeží počíná se soc. demokracií a pokrokářským učitelstvem šířiti otravný protikatolický časopis »Jaro« a příbuzný jemu »Mládí« z nakladatelství B. Kočího. Liga učiní kroky, aby od politických směrů, které se mají těmito listy vnésti již mezi školní mládež, byla škola ochráněna. — Liga vítá vydání spisů N. Boutmyho »Židé v zednářstvu a v revoluci« a »Svobodné zednářství a velezrada« překladem Jiřího Hory a »Mravouky talmudu« překladem J. V. Najmana. — Liga protestuje proti vydání konfiskovaného Tolstojova nespravedlivého a strannického »Listu k duchovenstvu« a proti nepravdivým a překrouceným vývodům P. Kämpeho brožury »Kristus a socialní demokracie«, kterou právě vydala překladem K. Vaňka soc. demokr. strana. — Jednatel předložil a přečetl různé došlé dopisy a tím byla schůze Tiskové Ligy skončena.

Z podpůrného spolku českého katolického dívčího gymnasia na Král. Vinohradech. — Přistoupili: a) za členy zakládající (100 K): J. M. vsdp. Salesius Bařina, opat a prelát na Starém Brně; nejmenovaný; J. M. pí hrab. Czerninová-Schönburgová; J. Exc. Marie hraběnka Sylva-Taroucová-Nosticová; Mariánská družina učitelek: vsdp. Dr. Jos. Tumpach, metrop. kanovník; Karolina hraběnka ze Sternbergu; Frant. hrabě Kinský; pí. M. Krupičková. — b) za členy řádné (5 K): J. Skokan, c. k. vrchní oficial pošty: pí Božena Zachová, choť stavebního rady král. hlav. města Prahy; Štěpán Dvořák, děkan ve Skutči; Aug. šl. Hemerka; pí Karolina šl. Hemerková; dr. K. Bráf, c. k. universitní profesor, dvorní rada; pí Libuše Bráfová, choť c. k. universitního profesora a dvorního rady; sl. Ros. Steinbergerová, řídící pěstounka; Marianna baronka Ringhofferová; Maria hrab. z Westphalen; pí. Al. Hůlová, soukromnice; Řád ctih. Sester Sacré Coaer; baronka E. ze Speens-Boodenů; Mariánská kongregace mužů a jinochů; vdp. Jos. Kuchynka, síd. kanovník na Vyšehradě; M. K. učitelka; Bedřich hrabě Deym; pí Holubovská, ředitelka pensionátu; Jos. Staněk, pasíř; Jan Matějíček, sprostředkovatel koupí realit; pí M. Kefrová, choť úředníka; pí M. Chocholoušková, choť okres. komisaře; Ferd. Všetička, revírník; pí M. Pixová, choť místodrž. rady; pí. M. Veselíková, choť starosty. — Mimo to přistoupila řada členů přispívajících a dárců.

Ze Spolku na zakládání katol. knihoven. — Jeho Emin. Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup, daroval 100 K. — Zakl. členem stal se: Fr. Hrubík, kníž. arcib. sekretář v Praze. — Za údy přispívající přistoupili: P. Milo Vašta, far.

a P. Pavel Souček, kaplan v Sepekově; Vlastenka, spolek katol. paní a dívek v Jinonicích; Ign. Tomášek, kaplan ve Smečně; Ant. Vedral, far. v Purkárci; Ant. Trčka, far. ve Ševětíně. Ze starších údů přispívajících vklady zapravili: Jan Podlaha, Vlastimila v Liboci, Aug. Krčmář, Lud. Čaboun, Fr. Petráček, a Čt. spolek v Jestřábicích. — Dary zaslali: Jos. Vaněk, Václ. Bayer, Václ. Koníček, Ad. Tscherney, Jos. Dumek, Jos. Janeček, Jan Blaha, Ant. Tomáš, Jos. Švejcar, Václav Šrámek, L. Seyvalter a z Moravy: Ign. Kment, Jan Kouřil, Bart. Špisar, R. Bartoš, Rud. Hrdlička, Jos. Foltýnovský, Jan Doležal, Jos. Novák, V. Kaláb, Fr. Fučík. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle v Praze čp. 570-II.

Král. česká společnost nauk v Praze uznávajíc zásluhy prof. dra. Al. Musila o vědu zvolila ho dne 8. m. m. svým řádným členem přespolním. Podotýkáme k tomuto ocenění vykonaného díla, že veškeré odborné listy světové o publikacích našeho krajana píší a nazývají výsledky jeho prací přímo epochalními.

II. paedagogicko-katechetský kurs ve Vídni bude od 16. do 29. února. Kurs pořádá Lvova společnost ve Vídni I. Bäckerstrasse 14. S kursem bude spojena výstava učebných pomůcek pro vyučování náboženství. Kurs konati se bude v zemském domě dolnorakouském v I. okresu Herrengasse 13, vždy o půl 10. hod. dopol., o 3. hod odpol., o 7. hod. večer. Přednášeti budou univ. prof. dr. Svoboda, arcibiskup dr. Bilczewski ze Lvova, dvorní rada Willmann, dvorní kazatel prof. dr. Klemens Kickh, O. S. B., univ. prof. dr. Seydl, P. König T. J., říš. posl. dr. Drexel, prof. dr. Kraus, prof. dr. Valentin, dvorní rada univ. prof. dr. Schindler, docent dr. Seipel, kn. arc. rada Kundi, P. Linden T. J., dvorní rada dr. Kummer, prelát dr. Müller, docent dr. Göttler, ředitel Bergmann, dr. Tibitanzl, Cisterc., řed. Perkmann, katecheta Holzhausen, farář Hofer, farář Minichthaler. Themata přednášek jsou vesměs časová, bude též postaráno o vzorné hospitace.

Hanobení university fryburské. Časopis »Basler Volksblatt« píše proti urážce učiněné studentstvu katolické university ve Fryburku (Švýcarsko) na poslední schůzi studentstva ve Vídni. Že studentstvo se nemá starati o časové otázky politické, jest mínění zastaralé, kterého hlavně v republice nikdo se zastávati nebude. Proto nelze nic proti tomu namítati, že i rakouští studující se k určité straně přidávají a pro své ideály se rozohňují. Povážlivějším ale jest, když toto »rozohnění« jde tak daleko, že většina dle pěstního práva s menšinou nakládá a bitkami akademickou »svobodu« vlastně ad absurdum přivádí, jak tomu bylo před několika dny skoro na všech vysokých školách v Rakousku. Nejpovážlivějším zjevem však jest, když mladí pánové, kterým hlubších vědomostí všestranných přiznati nelze, staví se na povýšené stanovisko a chtějí minulost a přítomnost kritisovati. Ukázku jejich domýšlivosti podává nám zpráva o protestní schůzi »německých akademických buršáků«, kterou konali, aby protestovali proti řeči dr. Luegra na katolickém sjezdu proslovené. Tito zástupcové svobodného bádání usnesli se na resoluci, ve které čteme tyto »bez předsudků« vyslovené věty: »Kdo ví, jak zhoubně působilo na kulturu a lidstvo římské kněžstvo, od té doby, kdy jesuitský duch zvítězil nad duchem křesťanským, komu známy jsou hanebné poměry na ryze klerikálních vysokých školách, jako ve Fryburku ve Švýcarsku, ten — — — bude vždy vystupovati proti podmanění vědy pod římské dogma.« — Sotva svým očím lze věřiti, čteme-li, s jakou smělostí vyslovuje se zde úsudek o cizozemské vysoké škole, který je úplně jiný než-li úsudek o téže škole ve Švýcarsku. V čem záleží tyto »hanebné poměry« na universitě fryburské? Jestliže ostatní výkony těchto liberárních rakouských studentů rovnají se úplně výkonům studentů katolických, pak jest pochopitelným, že se strany křesťanské jest nutná obrana proti tomuto povyšování a této — arroganci.

Židé chtějí židovskou universitu. Zatím jen v Chicagu. Tamní rabín dr. Emil G. Hirsch vyslovil se pro založení židovské university a poukazoval na to, jakých nepříjemností a předsudků musejí židé zakoušeti na jiných vysokých školách v Americe. Zvláště zle zachází se s židy na universitě v Chicagu, na níž on je profesorem semitských řečí. Dr. Hirsch nechce prý, aby universita byla jen pro židy otevřena, měli by prý do ní přístup i křesťané, ale vydržována a řízena by byla pouze židy. — To se mají v katolickém Rakousku v této příčině židé mnohem lépe!

Socialistické učení na líc a na rub. Berlínský list »Reichsarbeiterblatt« přináší výkaz o 774 socialistických konsumních spolcích, v nichž jest zaměstnáno 8611 lidí. Ze socialistických hesel o 8 hodinné práci, nedělním klidu, rovnoprávnosti žen atd., není v těchto socialistických podnicích splněno ani jedno. 9hodinnou pracovní dobu mají jen úředníci v kancelářích. Co se práce v kancelářích týče, jsou ženy tam zaměstnáné na roveň mužům postaveny; nikoli však co do platu 86½%

žen má měsíční plat 100 M, 57⅓% mužů však měsíčně přes 200 M. V krámech pracovní doba trvá denně až 15 hodin. Plat skladníků obnáší u 91⅓% méně 150 marek; správkyně mají tutéž pracovní dobu, ale plat 75—100 M měsíčně; prodavačky mají většinou méně než 75 M. Nedělního klidu neměli skladníci v 331 konsumních spolcích, prodavačky v 189 spolcích neměly prodavačky ani žádné dovolené. Čísla mluví. Svá hesla ať prováději socialisté prakticky napřed ve svých podnicích.

Jak vypadají „socialistické" dělnické pekárny. Užasné přímo zlořády sociálně-demokratické společenstevní pekárny prokázány byly před soudem v Magdeburgu v Německu. »Soudruh« Mössieger, dělnický sekretář, vydal a socialisté hromadně šířili leták, v němž líčeny byly nešvary v závodech malých pekařů. Okolnost ta přiměla pekařského mistra Vil. Kaisera v Magdeburgu, který býval dříve zaměstnán v magdeburské sociálně-demokratické konsumní pekárně, aby získané zkušenosti sepsal a pod názvem »Zoufalý výkřik dělníka pekárenc ve formě letáku vydal Mimo jiné v něm píše: »Jaké špinavé, černé sádlo, zapáchající již máslo musili těstaři zpracovati na suchary? Skoro každý den v létě bylo nám dodáno k zpracování mléko v rozkladu se nalézající. Nebyli jsme nuceni zpracovati stuchlou, silně zapáchající mouku, která byla tak stvrdlá, že bylo nutno kladivem ji rozdrobiti? Nezadělávali jsme s vodou hnijící a zapáchající, že by se byly pradleny zdráhaly v ní práti? A vše to jen proto, že v případech, kdy vodovod neposkytoval vody, musili jsme brátí vodu z nádržky, která dlouhá léta nebyla čistěna. Jaká vajíčka musili jsme zpracovati? Nejlepší materiál jistě ne. Máslo, jehož jsme použili k Velikonocím roku 1906, bylo tak bídné kvality, že nám pečivo vráceno. Když jsme je rozlomili, čišel z něho odporný zápach. Takové máslo dáváno nám k zpracování velmi často, takže se konečně cit lidskosti v nás vzepřel a my jsme donutili mistra, že s ním šel ku správě. Nevybrali jsme z těsta na suchary určeného tucty červů, a když jsme je vrchnímu pekaři předložili, on přes to nařídil z těsta toho péci? Vzdor tomu odvažují se tito lidé po jiných házeti kamením. A není snad pravda, že kusy myší, těstovým strojem rozsekaných, v těstu se nacházejících jsme ukázali představenému a on vzdor tomu nařídil z těsta toho pečivo vyrobiti?« — Vůči těmto přišerným přímo poměrům konstatuje Kaiser, že vše to dálo se před očima sociálně-demokratické správy konsumní pekárny. Jednatel konsumu, soudruh Schmidtgen, podal na Kaisera žalobu. Průběh její byl sensační. Kaiser nabídl a také provedl důkaz pravdy v plném rozsahu. Byl proto také osvobozen. V rozsudku se praví: »Celou řadu zlořádů, o nichž se v brožuře jednalo, dlužno považovati za dokázané; prokázány dokonce i jiné ještě, o nichž v brožuře ani zmínka se nestala.« — Jaký úžas vzbudily svého času zlořády v chicagských jatkách po celém světě! Magdeburské pekárny jsou v malém vydání tímtéž. Tak vypadá humanita socialistů v praxi.

„Dobuďme lidu". Katolický poslanec francouzský hr. De Mun uveřejnil pod titulem »Dobuďme lidu« řadu článků, ve kterých rozebírá příčiny úpadku katolického života i katolického vlivu ve Francii. Jednu nikoli z podružných příčin tohoto neblahého zjevu vidí hr. De Mun v odcizení francouzského duchovenstva francouzskému lidu. A v této věci dávají dnes za pravdu hr. De Munovi i někteří biskupové, ač, bohužel, dříve biskupové francouzští toto vzájemné odcizení duchovenstva lidu vlastně podporovali a duchovenstvu radili, aby se zdržovalo jen v sakristii. Nyní ovšem, po pohromě, která stihla katolickou církev ve Francii, mnozí otvírají oči a vidí, jak se chybovalo. Hr. De Munovi dává za pravdu zvláště nový versaillský biskup Gibier. Jest už z biskupů jmenovaných od sv. Otce Pia X., nikoli z biskupů z vládního terna. Nadšeně vyzývá své duchovenstvo, aby apoštolskou činností lid znova Kristu získávalo, aby místo ztracených chrámů v budovách třeba jednoduchých lid shromažďovalo. Lid není zlý, ale opuštěný. Čeká jen, aby kněz k němu přišel, s ním žil. Konkordat francouzský, jak biskup Gibier dosvědčuje, odcizil kněze lidu, lid zvykl si vidět v duchovním správci jen úředníka. Dnes však šranky jsou strženy, není pro kněze překážky, aby nešel mezi lid. R. 1860 napsal Proudhon posměšně: »Zbožné duše učiní dobře, vezmou-li si už nyní průvodní list na věčnost. Za 10 let nebude kněze, který by jim poslední pomazání udělil.« Od té doby uplynulo pětkrát deset let a „proroctví" Proudhonova, jako mnohé jiné se nesplnilo. Za konkordatu nesměla býti zřízena ani fara ani kaple bez souhlasu vlády. Dnes je jiná. Biskup Gibier sám založil už několik kostelů a neustane, dokud každá obec kostela míti nebude. V každé obci bude zřízen výbor katolických mužů, budou se konat přednášky. — Konečně postaral se biskup Gibier o tisk katolický pro svou

diecesi. Praví, že bez tisku se dnes nic nepořídí. Je také přesvědčen, že sv. Pavel, kdyby dnes žil, byl by žurnalistou a snad by i automobilem jezdil, aby na různá místa mohl rychleji dojeti a tam kázati. — Biskup Gibier sám jezdí po své diecesi v automobilu, aby co nejčastěji mohl s lidem do styku přijíti. Je přesvědčen, že každý kněz může srdce lidu získati, jen chce-li. — Tedy nikoli v nářku na zlé časy, ale v práci a činnosti mezi lidem prozíraví katoličtí mužové ve Francii vidí lepší budoucnost. V projevech hr. De Muna i biskupa msgra. Gibiera je mnoho poučného i pro nás. Nesmíme čekat, až přivalí se na nás potopa francouzská. Nesmíme opakovat francouzských chyb, abychom nemusili pracně začínat znovu jako katolíci ve Francii. Styk s lidem, práce, přednášky, tisk, spolky, t. j. jsou prostředky, které i u nás přival protikatolický zadrží, posice naše dosavadní upevní a nových dobudou. I nám chodí nářky, že tam či onde konala se protikatolická schůze a jak je zle a že ještě hůře bude. Nářkem se nespraví nic. Víc zmužilosti, účastenství na schůzích i nepřátelských. Pouhá přítomnost zabrání štvaní a usvědčení z nepravdy na místě je nejlepší zbraní. Dnešní doba nestrpí pohodlného hesla, sedět za kamny, ať se svět mele, jak se mele. Lid náš získá jen ten, kdo mezi lid chodí a je lidu příkladem horlivé, nezištné činnosti. »Dobuďme lidu« musí býti i naším heslem, anebo spíše »Držme se lidu«, než zmocní se nám ho naši nepřátelé. Tisk, schůze, organisace jsou naprostou nutností. K nim ať každý dle svých sil a možnosti přispívá. —

Mariavité. V Lodži vydává sekta Mariavitů časopis, který se tiskne v 15.000 exemplářích. Bylo divno, odkud tato malá sekta má své odběratele. Před několika dny byla otázka tato rozřešena. — Dle zpráv časopisu »Polak-Katolik« odbírají tento časopis ponejvíce řečtí orthodoxní kněží, kteří ho rozdávají mezi katolický lid, aby mezi ním rozšířili učení Mariavitů.

Nezdařená spekulace na odpady francouzských kněží. Skvělého vysvědčení dostává se ožebračenému katolickému kněžstvu ve Francii tím, že rozejíti se musil spolek „L'oeuvre des prêtres" — „Dílo kněží" — založený odpadlým knězem Corneloupem již asi před 20 lety. Účelem jeho bylo odpadlým kněžím k slušné hmotné existenci dopomáhati, nejčastěji podporou ke studiu protestantské theologie a pak někde k pastorství na některé faře, kde na něho obyčejně čekala vdova po pastoru, anebo jeho dcera. Nyní, po rozluce státu od církve, ředitelé spolku toho nadáli se, že katoličtí kněží z hladu pohrnou se do spolku toho. Avšak stalo se, čeho se nenadáli. Spolek musil se právě teď rozejíti z nedostatku činnosti. Katolické kněžstvo ve Francii raději všecku bídu snáší, než aby od víry svých matek odpadlo. Zprávu tuto čerpáme z „Allgem. evang. luth. Kirchenzeitungu" číslo 3, jež doznává, že spolek ten na veliký celek katolického duchovenstva a na davy lidu neměl kýženého účinku, ani prý následkem nynější rozluky nebylo znáti příznivějšího proudu, pročež komitét, sestávající z několika protestantských farářů z Paříže, svůj úřad složil, a celý spolek se rozešel. Tak působila katastrofa ve Francii na kněžstvo. Zpravďuje se tu opětně v dějinách církve fakt, že nikoliv bída a nouze, nýbrž mnohem více přebytek plodí různé nálady k apostasii.

Židovstvo na universitách v Rakousku. Od té chvíle, kdy dr. Lueger na katolickém sjezdu vídeňském ukázal na strašný příval židů na university v Rakousku, vzplanula v židovském tisku ohromná a zuřivá válka. Světe — žasni — věda je v nebezpečí, židé se nemají na universitách roztahovat, jak tomu dosud jest a nemají z nich učiniti svou bursu. Židovští pochopové, placení to agenti, jako Zola a jiní, jdou za židy do ohně. Zrádci křesťanské krve křičí, že je věda ohrožena. Na universitách v Rakousku studuje v poměru obyvatelstva pětkrát tolik židů, co křesťanů. Na universitách v Rakousku r. 1905 bylo 20.468 posluchačů, z toho 15·6 procent židů; na technikách bylo 7598 posluchačů, z toho 16·8 proc. židů, na gymnásiích 75.013 žáků, z toho 13·7 proc. židů, na realkách bylo 40.524 žáků, z toho 13·8 proc. židů. Ještě horší poměry jsou pak mezi profesorstvem. Na universitě ve Vídni jest řádných profesorů právnické fakulty 15 křesťanů a 3 židé, mimořádných profesorů 8 křesťanů a 3 židé, soukromých docentů 31 křesťanů a 10 židů. Na fakultě medicínské je řádných profesorů 23 křesťanů a 5 židů, mimořádných profesorů 42 křesťanů a 14 židů, soukromých docentů 160 arijců a 80 židů. Na filosofické fakultě ve Vídni jest řádných profesorů 48 křesťanů a 16 židů, mimořádných profesorů 26 křesťanů a 10 židů, soukromých docentů 71 křesťanů a 21 židů. Tyto číslice přímo křičí.

Stávka bez výpovědi — trestným porušením smlouvy. Nejvyšší soud ve Vídni vydal rozhodnutí, které je neméně důležité pro dělníky, jako pro zaměstnavatele. U okres. soudu v dolnorakouském místě Štokravě podal jistý továrník

žalobu na šestnáct svých dělníků, kterou se domáhal zaplacení 3704 korun jako náhrady škody, jež mu vznikla tím, že zmínění dělníci zastavili práci. Obžalovaní dělníci namítali, že stávka je dovoleným prostředkem k dosažení vyšší mzdy a že nebylo jich úmyslem, způsobiti žalobci hmotnou škodu. Soud první stolice dal sice žalobě místa, ale odepřel požadavek žalobcův, aby obžalovaní dělníci solidárně ručili za všecku škodu způsobenou, nýbrž vyslovil se, že každý jednotlivec ručiti má jen za škodu, která na jeho vrub padá. Naproti tomu krajský soud korneuburský jako stolice apelační změnil rozsudek okresního soudu v ten smysl, že všech šestnáct dělníků odsuzuje se k solidárnímu ručení za veškeru škodu, zastavením práce vzniklou. Odsouzení dělníci ohlásili u nejvyššího soudu revisi, kterou však týž zamítla rozsudek krajského soudu potvrdil V důvodech rozhodnutí tohoto jest uvedeno, že v tomto případě porušení smlouvy (umluvené současné zastavení práce bez předchozí výpovědi) dle § 85. živnostenského řádu stíháno je trestem policejním a zakládá tudíž poškození následkem takového porušení smlouvy vzešlé trestní obligaci. Okolnost, že zastavení práce ve formě stávky dle koaličního zákona nepodléhá více sankci trestního zákona, nestaví se již proto na odpor § 85. živnostenského řádu; poněvadž týž je zákonem mladším, tudíž starším koaličním zákonem nemůže býti zrušen. Ale i bez podkladu trestního jednání vyplývá solidární ručení dělníků z ustanovení § 1302. všeob. obč. zák., poněvadž škoda se stala bezprávně, totiž proti právnímu závazku a s předsevzetím, to jest u vědomí nezbytných škodlivých následků společného — byť i v první řadě k dosažení jiného cíle směřujícího — zastavení práce. — Rozhodnutí toto sluší s radostí vítati jako zbraň proti zpupnosti socialní demokracie, která nejednou z malicherných příčin, jakž se i v našem závodě kdysi stálo, stávky vyvolává.

Nový katolický časopis. V Plzni Novým rokem počal vycházet nový katolický illustrovaný týdenník »Český Západ« redakcí kaplana Jos. Háka, za vydavatelství kaplana Ant. Havelky.

»Křesťanský Dělník«, orgán katol. jinochů a mužů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, měsíčník pro rodinu a řemeslo křesť. lidu. Vyšlo roč. VI., čís. 7., redakcí Františka Valdmanna, vrchního dozorce a varhaníka v »Johanneu« v Praze čp. 1538.-II., s bohatým a pestrým obsahem. Roční předplatné činí 1 K 70 h. — Prosíme, aby tento důležitý časopis byl hojně odebírán a podporován a aby předplatitelé přidávali malé dárky na jeho vydávání a zvelebení. »Křesťanský Dělník« je nejlepší náš časopis katol., přesně na stanovisku katol. založený, jež jest pro naši katolickou mládež jediným možným. Jen bojujte mužně a Bůh vás neopustí. Doporučujeme k hojnému rozšíření co nejvřeleji, hlavně všude tam, kde je organisace katol. mládeže! »Zdař Bůh!«

Jak píše »Malý čtenář« — pro katolické děti. V čís. 6 letošního roč. na str. 85. čteme: »Slováky nedávno vraždili maďarští četníci na pobídku katolických slovácích (!) kněží. Dříve chodili po Čechách jesuité s vojáky, pásli po knihách, týrali »kacíře« — dnes katoličtí kněží jdou světit kostel . . . a četníci střílejí do lidu na jejich rozkaz. Slováci chtěli, aby biskup vysvětil kostel za přítomnosti faráře Hlinky, vůdce lidu a poslance (?), kterého za to biskup z kněžství vyhnal. Kněží světit jedou kostel. Kněží volají: Jen ku předu, do nich! A pod kopyty koní valejí se zbrocení muži, ženy a děti! 50 sirotků pláče — nemají otce, nemají matky. Ve jménu Krista — —« Jaká to musí býti zášť proti katolickým kněžím, která tolik nepravd snese a která tak štve!

„Malý čtenář“, vycházející nákladem p. Jos. Vilímka a redakcí p. G. Smetany, ředitele škol, a Fr. S. Procházky, spisovatele, uznal za nutné své čtenáře zpraviti o velikolepém kongressu přívržencův »Volné myšlenky,« jehož se súčastnili zástupcové všech vzdělaných národů světa. Hlasatelé tohoto oprávněného směru neuznávají zejména náboženství a církví, jež ukládají člověku různé věci věřiti a dle jistých pravidel život spravovati. Opírajíce se o vědecké výzkumy (!), snaží se vybudovati lidské společnosti novou formu života, tak že by nikdo nepodléhal vlivu náboženskému a žil volně a svobodně jako občan.« — Myslíme, že za toto vřelé doporučení »Volné myšlenky« zaslouží si p. Smetana s p. Fr. Procházkou i p. Vilímek, aby byli jmenováni aspoň čestnými členy české sekce »Volné myšlenky«. Dětem, těm nejvolnějším myslitelům na světě, je věru nutno takové zprávy podávati! Je to pro ně velmi případná strava!

Proti pornografii. V Belgii utvořil se »Spolek otců«, který si obral za účel potírati tak zvanou literaturu »jen pro pány« a všechny nestoudné obrázky. Ke spolku tomuto přistoupilo množství otců ze všech společenských vrstev.

ROČNÍK XXIV. BŘEZEN 1908. ČÍSLO 6.

VLAST

O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze od 8.—12. září 1907.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Hlava čtvrtá.

Pět kněží proti pětitisícům Vol. Myslitelů na disputaci v plodinové burse Pražské.

Když jsme do sálu nahoru do Plodinové bursy přišli, neměli pro nás V. M. — židle, ač na jisto věděli, že přijdeme! To byla první netaktnosť vůči nám. A, jak rádi uznáváme, že při ohromném návalu posluchačů (v sále jich bylo ke 2000 a venku prý stálo asi 3000 lidí), nedostatek židlí je pochopitelný, přece pro pozvané hosty, kteří měli několik hodin s V. M. disputovat, byla to bezohlednosť přímo neodpustitelná — aspoň pořadatelům debatního večírku. Po chvíli sehnali 4 židle, ale nás bylo 5 — i zůstal jsem státi asi půl hodiny, až kterýsi Freidenker přinesl mi vlastní židli a sám si sedl na stupně k podiu řečiště. To byla jediná úslužnosť, které se nám dostalo, a já ovšem za ni poděkoval. poněvadž do půl noci (od 8. hod. večerní) státi a při tom pilně řečníky sledovati, aby mně nic neušlo, abych mohl na závadná místa pronesených řečí odpověděti, je poopraviti, nebylo by mi vůbec fysicky možná bývalo, kdybych si nebyl mohl v celou tu dobu sednouti a byl nucen pořád státi.

První mluvil jakýsi kočovný kazatel z Vratislavi jménem Jiří Tschirm. Byl to muž plný životní síly, náruživý řečník efektní. Sklízel při každém »šlágru« potlesk a bouře souhlasu — i když mluvil docela nevěcně, falešně a hrubě osobně proti přítomným kněžím. Pravil mezi jiným, že prý, kdyby »V. M.« neznamenala moc, nebylo by »pět černých« sem se dostavilo — my ovšem přišli, bychom u věcném rozhovoru dokázali, že V. M. nemá v sobě pravou moc, nýbrž hodně překroucenin nepravdy! Dále tvrdil Tsch., že katolický kněz je vůbec vší disputace volné zásadně neschopen, protože poslouchá papeže, neuznává rozumu a vědy, ale slepě se oddává víře. P. Alban dělá k tomu odmítavé znamení hlavou, načež p Tschirm volá: »Vy neuznáváte rozum a učíte, že je hříchem dědičným docela pokažen. Vy nesmíte nic říci proti papeži!« My kněží se usmíváme a dá-

váme zamítavé znamení, neboť p. Tschirm spletl si (je Němec z rajchu) protestantské učení o následcích hříchu dědičného s katolickým, jež nejen rozum uznává schopným vědeckého poznání, ale jež i dokonce zavrhlo úředně spozdilé domněnky Luthrovy a Bájovy o úplné zkaženosti a neschopnosti přirozenosti lidské konati něco (přirozeně) dobrého, tedy i správně mysliti a pd. Náš protest ovšem v tomto kollegiu Vol. Mysl. nic nepomohl: věřili a tleskali tlachům Tschirmovým, ač pravda stála na straně kněžské. Když řečník znova papeže proti uváděl a s povykem věděti chtěl, smí-li katolický kněz ozvati se proti papeži, zvolal P. Albán: »Wenn — ja: Jestliže, — ano!« chtěl tím říci: Jestliže papež jako privátní osoba mluví a píše, může každý katolik jinak mluviti a mysliti než papež, předpokládaje ovšem, že papež nemá pravdy. Neomylnosť papežská nemá s osobními vlastnostmi toho neb onoho římského velekněze co činiti a nechrání papeže ve věcech a názorech lidských chyb a bludů: tady, ve věcech a ve vědách čistě lidských, je papež právě tak chybám podroben jako každý člověk. Jedná-li se o věci náboženské, netřeba ani tam papeži všude přiřknouti dar neomylnosti. Papež, chce-li př. jako theolog vypracovati nějaký článek vědecký v té neb oné otázce náboženské, jeví se v té práci pouhým učencem, theologem, a může chybiti, po případě i haerese se dopustiti a snad i církevně censurován býti, jak to víme př. o Janu XXII. a jeho mylných názorech o dušich zemřelých světců, které dle jeho theologického mínění, i když zcela čisty a svaty zemřely, prý hned tváře Boží u věčné blaženosti nespatří (církev učí jinak). Možno tedy katolíku (knězi i laiku) odporovati papeži ve vědách fysických, ano i v náboženských bez úrazu víry, jedná-li se totiž o privátní názory papeže-učence. »Jestliže« zde soupeř chybil — pak »ano«, volal P. Albán zcela správně na neznámého těch věcí řečníka V. M. Dar neomylnosti papežské dotýká se jen věcí náboženskomravoučných v tom případě, že papež jako nejvyšší všeobecný církevní učitel vykládá křesťanskou víru; v jiném ne.

Logika páně Tschirmova byla vůbec ubohá! My kněží nejsme prý vůbec schopni volné disputace, — a p. Tschirm s námi disputovati chtěl! My kněží nejsme prý schopni volné disputace — a my fakticky s Vol. Mysl. disputovali a oni nás písemně k disputaci zvali! Dělali si patrně dobrý den nejen z nas (to jim odpouštíme), ale z publika a ze sebe samých (a toho jim rozumní lidé neodpustí.)

Pan Tschirm obviňoval církev a křesťanství z nepokoje a válek mezi národy. Anděl u kolébky Kristovy zvěstoval: »Et in terra pax hominibus« a na zemi pokoj lidem (dobré vůle!)« — Kde to je a kdy se stal takový všesvětový pokoj, mír? — křičel řečník. Dr. Hilgenreiner v odpovědi dobře Tschirma usadil, praviv, že Kristus narozením svým násilně nechtěl přejinačit svět, ani vzíti lidem jich vůli, ale že přinesl prostředky, které měli a mají lidé svobodně voliti, užívati, a bude ihned pokoj i mír v srdci lidskem, ano i mezi rozvaděnými národy. Bez »dobré vůle«, kterou Tschirm v citátu svém vyne-

chal, bez dobré vůle lidské ovšem pokoje v duši jednotlivcově a míru mezi národy nebude; ale za to nemůže církev ani křesťanství, za to jsou zodpovědni zlovolní lidé, holdující naukám necírkevním a protikřesťanským, štvoucím člověka proti člověku, národ proti národu a rozdmychávajícím náruživosti, které dusí »dobrou vůli« a podněcují války.*)

Jediný passus z řeči Tschirmovy měl hlavu a patu, a to byla námitka, že nemůže srovnati nauku křesťanskou o věčných naukách pekelných s radostnou blažeností Svatých, neboť pouhá vzpomínka, že jsou lidé zavržení v pekle, musí prý ztrpčovati svatým v nebi jich blaženost, zvláště připustí li se, že i bližší příbuzní Svatých jsou snad zavrženi. Tutéž myšlenku opakoval sžíravým sarkasmem p. Vogtherr, klada váhu nejen na příbuzne v pekle, ale vůbec na solidaritu všeho lidstva a volaje: Dokud i málo lidí, třeba jeden z nás bude nešťasten na věky, kterak budeme šťastnými my v nebi, vědouce, že náš spolubližní trpí v pekle, zatím co my se radujeme?**) Tato námitka byla ze všech řečí jediná (proto ji také Tschirm i Vogtherr silně opakovali,) která věcně byla učiněna, na kterou však kněžím dopřáno nebylo dáti vysvětlení, ač patrno bylo, že řečníci V. M. o mukách pekelných, o počtu zavržených a o příčinách, pro něž lidé budou zavrženi, velmi špatné, zpříma štváčsky novinářské měli názory, a ne učení církevní, které v té věci je velmi opatrné, krátké a dosud v důležitých kusech definitivně nestanovené, takže v těch otázkách i nejučenějšímu theologu ze všech stran všude kladou se meze, i když dohadům a pokusným výkladům otevírá se široké pole. Jak tato otázka, tak mnohé jiné o životě věčném, jsou církvi z většiny zavřenou knihou na sedm zámků: tajemství víry zde na světě ani ve světle víry rozumem nevyložíme — k tomu jest »lumen gloriae«, světlo věčne slávy, v němž rozum lidský, patře na Boha »tváří v tvář«, pozná dle schopnosti síly své a milosti božske a bude nasycen, přesvědčen, šťasten . . . Odmítavou odpověď o věcech posmrtných dal již Kristus Pán sv. apoštolům, když se ho kdysi tázali o posledním soudu »quando haec erunt = kdy se to stane«? odvolávav se na Otce, který si to »uložil ve své moci«. Ostatně praktický, bohulibý a šťastný život lidský jest i bez podobných šťouravých otazek možný, a to jest hlavní věcí pro lidi moudré zde na světě. Kdybychom všecko z náboženství dovedli vyložiti, neměli bychom vůbec víry, ale jen a jen vědu. I věda světská má taje a neznámé pravdy všude a není ji to k hanbě, i když je to v úkazech každodenních a očividných. Tak, abych aspoň jeden uvedl příklad, přiznává prof. Dr.

*) Poznámka. I v disputačním večírku Volných Myslitelů — ačkoliv p. Tschirm se vychvaloval, že V. M. dá světu mír bylo viděti jen náruživost a zlobu, ano i hrozbu (bitím)! Celý večírek »debatní« byl úplně bojovným, proti nám kněžím a víře krajně nepřátelským, — tedy nejlepším odsouzením theorie Tschirmovy.

**) Poznámka: Jak lživá je tato »lidumilná« theorie volnomyšlenkářská, bylo viděti na praxi V. Myslitelů při debatním večírku, radostí křičeli a řvali, kdykoli myslili, že nám klerikálům zasadili ránu a způsobili bolest a pohanu. Pro klerikály neplatí »solidarita lidstva?«

Gruss v knize »Z říše hvězd«, že věda dosud nepochopila zákona, dle něhož se děje vyzařování tepla a světla ze slunce, ač i teplo i světlo i slunce jsou zde, a »vyzařování« děje se tak mathematicky precisně, že si vůbec nic appodiktičtějšího mysliti nelze. — Při dobré vůli bylo by ovšem možno bývalo námitku Tschirmovu a Vogtherrovu osvětliti, ale právě této dobré vůle nejevilo publikum, chechtající se s ďábelskou záští všemu, čím se do církve rýplo A řečníci »pekelní«? Nebyli o nic lepšími, — vždyť vzácné publikum si řečmi svými neli docela, tedy jistě z hodné části *udělali* právě tak cynickým, jakým po celý večer (až na malé vyjimky) se jevilo. Šalomoun byl by za takových okolností ani na jediného Itzika, jenž přede mnou stál, chechtaje se neustále, nestačil, leč že by ho byl místo příslovečné moudrosti své pořádnou holí přetáhl! Prosím za odpuštění, — ale nic ošklivě protivnějšího dosud jsem neviděl, než byl tento asi 22tiletý umouněný kupecký komis, který těsně vedle mne stál a nesnesitelně po židovsku voněl, že by ho snad ani do pekla nepřijali, kdyby ho dříve pískem a kartáčem na břehu mořském jak se patří nevydrbali, neumyli a neočistili. Takovým lidem vykládejte záhady pekla a nebe, nebo třebas i jen *solidaritu lidskou;* vždyť oni věří jen v *židovskou*, a z pánů Tschirma a Vogtherra dělali si ráno po disputaci jistě jundu velikou, říkajíce: Jsou ti óhrlové hloupí! Před námi se hádají a perou, místo aby se pustili raději do nás, kteří jsme je, připravivše mnohé o víru v Boha, proti sobě do boje poštvali a při všem povídání o »pokrok a nevěra« konec konců *Židy* zůstali, kteří na svůj talmud sáhnouti »vědě« nedají, »košer« vedle šunky milují. Ano! *V tomto* znamení spočíval »úspěch« večera mezi posluchači židovskými. Žide pásli se na kněžích i na Volných Myslitelích s námi o křesťanství bojujících. Jinak celá řeč Tschirnova věcně — nepravím úmyslně »učeně« — nic neznamenala. Byla šťavnatá a prosycena všelijakými silnými »šlágry«, jako všecky řeči V. Myslitelů, ale postrádala vědeckého výkladu, logickeho postupu, klidného uvážení, osobní noblesy vůči odpůrcům a spravedlivého ocenění učení protivneho. Kdyby obecenstvo nebylo bývalo již předem náruživě proti církvi a náboženství zaujato a kdyby bylo tolik intelligentní kvalifikace mělo, aby vady obsahové a štváčskou tendenci řeči Tchirnovy posouditi dovedlo, nebyl by tento kazatel (!) svobodné obce náboženské ve Vratislavi nikdy valného úspěchu řečí svou docílil, i když mu řečnickeho talentu neupíráme a beze všeho připouštíme, že se hodně namahal, aby *štváčskou řečí* proti víře u publika prorazil, což se mu ovšem u rozvášněných židů, odpadlíků, bezvěrců a všelijakých sektářů sršících *nenávistí proti Bohu*, značnou měrou podařilo.

Dp. P. Albán Schachleiter, benediktin Emauzský, měl oproti takovému posluchačstvu a s takovými řečníky-odpůrci věru úlohu velice nesnadnou. Když vystoupil na řečniště v hávu mnišském sv. Benedikta, stal se terčem svítivých střel, zabodajících se do něho z tisícerých zlostných očí, jež blesky hněvu a potupy na něho metaly, nelenujíce tuto akci doprovazeti potupnými slovy, jizlivými poznámkami a urážlivými posuňky. Tuze

málo lidí (mimo několika našinců) dělalo v tom čestnou výjimku. A přece, snad právě proto, vyhlížel klidný a odhodlaný P. Albán tak majestátně! Pan faktor z tiskárny »Vlasti« mi vyprávěl, že přívětivá tvář P. Albána byla zastřena tahy bolestnými, když mluviti začal a snad stokrát od řečníků svých odpůrců a ještě víckrát od jizlivého publika náruživě vytrhován, potupován a morálně znásilňován byl, takže mnohdy celé minuty pro hluk a výsměch a pokřik mluviti nemohl. Řeč jeho byla úmyslně přetrhována — i jednotlivé věty — aby se stala nepůsobivou. — »Čas« o ní napsal, že prý obsahovala známé věci ze »Sv. Vojtěcha« a ze »Sct. Bonifatiusblattu«. Já tvrdím, že řeč P. Albána byla logicky vzorná, venkoncem věcná, přesvědčivá a mírná. — O polednách předčítal ji P. Albán před dr. Kordačem, Pohlem a mnou a my všichni jsme ji úplně schválili. Jednala apologeticky o pravdivosti křesťanského názoru v základních otázkách náboženssko-společenských, vyvracejíc při tom odchylný názor Volných Myslitelův a jejich snah o školu, manželství a rozluku státu od církve.

HLAVA V.

Řeč P. Albána v Ploďinové burse »O jistotě a pevnosti katolické víry.«

Od svobodných myslitelův očekávám především *svobodné myšlení*; myšlení, které volno a prosto jest vší zaujatosti stranické, jsouc ochotno zkoumati beze všech předpokladů (stranických) i to, co řeknou odpůrcové Volné Myšlenky.

Povstane-li váda mezi lidmi, kteří poctivě pravdu hledají, stalo se tak jistě proto, že si dobře neporozuměli. Stavíte-li se — a já rád věřím, že po pravdě toužíte — proti náboženství a bojujete-li proti víře, jest toho jistě příčinou, že nemáte správného ponětí ani o náboženství ani o víře.

Ano! Kdyby náboženství nic jiného nebylo, než míti zbožné city a náboženské potřeby; kdyby víra nic jiného nebyla, než jakési neurčité cítění a z něho vyplývající za pravdu považování některých vět neb učení, o nichž věda nic slyšeti nechce, protože jí odporují; kdyby náboženství nic jiného nebylo, než zachovávati zevnější obřady, — dnes ještě vzdal bych se náboženství a prosil bych o přijetí do bundu Vol. Myslitelů.

Ale náboženství míti, věřiti, jest něco docela jiného. Říkává se: Kde věda končí, tam začíná víra. To je nepravda, docela nepravda! Věřiti znamená, za pravdu míti, co nám řečeno bylo od naprosto hodnověrných svědků. Vypravují-li mně cestovatelé k severní točně o zvláštních zjevech, jež v oněch končinách viděli, vypravují-li mně to všichni určitě a jednostejně, *věřím* jejich svědectví. Praví-li mně hvězdáři jednohlasně: země jest od slunce tolik a tolik tisíc mil vzdálena, věřím jim, neboť takoví lidé to vědí a mně není možno, osobně se o tom přesvědčiti. Je tato moje *víra*, toto moje věření, založené na spolehlivém svědectví pravdomluvných svědků, méně jistým poznáním, než mně skýtá *věda*, než mi skytá mé osobní poznání,

přesvědčení a zkoumání? Kdo by to popříti chtěl, vědu celou by popřel, neboť není možno, aby člověk všecko sám ze sebe věděl a zkoumal. Ohromnou většinou v přečetných oborech lidského vědění je člověk odkázán na víru, to jest na hodnověrnost svědků, jichž výpovědi zcela jistě za pravdu béře.

Víra jest *sdělená* věda. Věděti znamená sobě samému věřiti. Ve vědě důvěřuji jistotě mého poznání a správnosti *mých* vývodů: ve víře důvěřuji pravdomluvnosti cizích svědků. Že před 1100 lety Karel Veliký a že před 100 lety Napoleon žil, vím, poněvadž důvěřuji *svědectví dějin;* že Vltava teče Prahou, nebo že německý Kolín stojí nad Rýnem, vím, protože sám jsem se o tom očima svýma přesvědčil. Jedno i druhé poznání je stejně jisté.

Mohu-li však hodnověrným lidem na základě jejich výpovědí rozumně věřiti, *mohu též věřiti, co Bůh mi pověděl čili zjevil* a zač se mi sám zaručil. Ano, voláte mi vstříc, ano, *je-li* Bůh a *zjevil-li se* a mohu-li se na jisto přesvědčiti, *co* mluvil!

Jest nad námi Bůh? Veškeré lidstvo všude a vždy uznávalo a uznává nad sebou Boha. Bylo-li však celé lidstvo přesvědčeno o tom, že *Bůh jest,* nutně z toho plyne, že toto přesvědčení je správným, jinak bylo by třeba vyhlásiti celý rozum lidský nezdravým a převráceným. Vždycky bylo mi nejvíce nápadným a nepochopitelným, proč nevěrci stavějí se v odpor tomu, co celé lidstvo věřilo a myslilo, stavělo se v rozpor bez důkazu, jenž by však zcela jistě podán býti musil, a to s naprostou jistotou, aby zřejmo bylo, že není Boha. Nikoli! Nemůžete důkazu toho vésti: my však nejen věříme, že Bůh jest, my toho zcela jasně dokazujeme, a naše důkazy jsoucnosti Boží chápe svět, vyznávaje všude a vždy: *Bůh jest.*

Spatřím-li někde něco uměleckého, ale nač pravím uměleckého, spatřím-li třeba jednoduchou lavici v lese, myslím ihned: někdo ji udělal a sem postavil. A spatřuji-li celý širošírý svět, v němž podivuhodná účelnost a vzorný pořádek se jeví — mám se domnívati, že světa neučinil nikdo, že svět povstal sám sebou? Nesmyslem by bylo, tak smýšleti! Svět vyžaduje neuprosně za svého původce Stvořitele nanejvýše moudrého a mocného, Boha osobního, který se dobře postaral o tvorstvo. »Moje náboženství je náramně jednoduché«, řekl kdysi *Napoleon I.* jakémusi volnému mysliteli, »pozřím-li na svět, na tento ohromný kolos a na složení všech jeho částek, jež překrásným všude jest a podivuhodným, říkávám si: *není možno, aby tak krásný svět sám sebou byl povstal,* ale nutno připustiti, že svět je dílem bytosti vyšší, nadzemské, nadlidské, jež o tolik člověka převyšuje, o kolik převyšuje vesmír nejlepší naše díla, jež vyšla z rukou lidských umělců.«

Pánové se smějí a posmívají? Všickni Volní Myslitelé nebývali vždycky atheisty. *Rousseau,* jehož považujete svým stoupencem, praví v »Emilu«, (vyd. Reklam. 2. 172): »Přemýšlím o pořádku a řádu světa, ne abych si je ze své hlavy dokonale vyložil, nýbrž abych se jim podivoval, neustále podivoval a *klaněl se Stvořiteli,* jenž se v nich zjevil«. — A ještě jednoho chci vám jmenovati. Divte se! *Darwin,* váš veliký Darwin praví:

»Nemožnost představiti si, že podivuhodný a velikolepý vesmír i s námi, bytostmi sebevědomými pouhou náhodou povstal, zdá se mi hlavním důvodem, pro který třeba uznati *jsoucnost Boží*« (Athaenaeum 1873). V roce 1879, tedy tři leta před smrtí, napsal: »I když jsem nejvíce pochybovačstvím zmítán býval, nikdy v tom smysle atheistou jsem se nestal, abych byl popíral, že Bůh jest.«

Zde, moji pánové, nepomůže vám ani smích ani posměch — zde nepomůže vám žádná filosofie dostati se bez Boha na druhou stranu! Či chcete nám zakázati nebo znemožniti závěr a otázku: Odkud povstal tedy svět a pořádek i účelnost jeho? Jak? Utlumili jste již v sobě do té míry touhu po pravém vědění o těchto věcech, že se spokojujete pouhým *ignoramus*: *my to nevíme a nezvíme?* Řekněte raději, že toho zvěděti *nechcete*, abyste nemusili uznati Boha, tvůrce tohoto světa, abyste mohli povídati na dále, že prý *Bůh nesmí býti*!

My, my nejen věříme, my *víme*, že Bůh jest; víme, že se i *zjevil*. Odkud že to víme? — Máme o tom prastarou *posvátnou knihu*, venkoncem původní, pravdivou, neporušenou a hodnověrnou: ve knize té vypravuje se o Bohu a o Jeho spásodárných skutcích. Tážete se, kdo zjistil nebo zabezpečil, že kniha ta je hodnověrna a nesfalšována? Odpovídám: celý národ, který před tisíci lety vyšel a časy i národy jiné prošel, maje za povinnost opatrovati a zachovati tu posvátnou knihu. Byli to Židé, a jich dovolávám se v této věci za svědky! Krev a život dali za tuto knihu nejlepší synové židovští; raději dali se roztrhati na kusy, než aby třeba jen jedinou částečku knihy té byli nechali zničit nebo změnit! Židé, tito potomci Abrahamovi, kteří po dnes procházejí světem, nesmísivše se s národy jinými, toť národ, jehož dotekl se prst Boží. Pokud tento lid zde *jest*, potud věříme, že i jeho posvátná kniha — bible — zde jest a dobře ověřena jest, majíc neporušeně uchovány i jednotlivé části (= knihy). V přesvědčení tom nezmění ničeho v nás ani prof. *Wellhausen* a protestantská jeho škola; křesťanská theologie již dávno překročila jeho názory a stojí pevně na svém přesvědčení o původnosti, neporušenosti a hodnověrnosti staré Bible! (Pokračování.)

Dozrály hrozny...

Dramatická haggada (legenda) o pěti dějstvích. — Napsal FR. LEUBNER.
(Pokračování).

Výjev šestý.

Heman s velbloudářem a třemi otroky, z nichž dva nesou na mísách dary, třetí pak zlatou urnu.

Thafath (přicházejícímu v ústrety). Jak na prahnoucí
touhou vláhy květ
se první krůpěj roní v jasném dni,
kde leda oblaky v tem obzoru
se kupí příštích deštů záslibem,

a nevíš, odkud k osvěži ten van
vláh čekaných z trav stonku zavoní, —
mně vítán příchod tvůj! Roj vzpomínek
spěl za tebou, co já zde tesknila;
leč nyní — královna svých zlatých včel —
v úl domova tě vítám útulný.
Ač jeseň, v srdci jaro blaha nám
květ nejvábnější vzbudí nahradou,
že nivy kolem vadly v touhách jen.

Heman. Žár léta v bájných sadech Tadmoru
jen pouští klamal toužnou mysl mou,
jak u tebe vždy dlela v květech snů.
V před sám teď chvátám, průvod za mnou v sled. —
Buď žehnán trůn tvůj, vládný Šelómó,
jejž upevni ti Jahve na věky;
tvůj žehnán věk, že v něm ti po boku
dvé kvete oliv, jinde-li již bouř
ti láme družnou palmu mladých jar.

Šelómó. Jest město Kitor v zemi báječné,
kde slunce vychází; v ní stvol i strom
vod odpadem se vlaží z Edenu —
což hrdé palmy ničí bouř i tam?
Král Šarahbil a Umeïra choť
dceř měli, krásnou Belkis královnu,
jež byla více nežli družkou mně —
což vládná královna ta ze Sáby
se kloní k pádu palmou starobnou,
co dosud její druh jak cedr tkví?

Heman. Jest mrtva.

Šelómó. Hoře! Háje Tadmoru
a terasy svých zahrad visutých
kol paláců, jež budoval jsem jí,
mně pustnou . . . Zářný slunce paprslek
v nich zblednul. Kloním hlavu v pokoře,
kde přísný zákon jeví vládu svou,
jež věsně lét i stesku podzimu
jest slavností žně k pláči živoucích.
Dne zrození jest lepší smrti den,
jak vážný rmut jest nad rtů planý smích;
než k hodům, lépe jíti v pláče dům,
jenž upomíná konec lidí všech —
neb toto vše jest výplod onoho
a smrt a rmut — náš úděl poslední,
jenž nutí nedbati ni smíchu kdys.
Tak hlava dí, kde srdce tlumí vzlyk . . .
Den smrti není v moci člověka.
I obr sláb jest, duchu brániti
ven vyjít z těla. Marný tedy svár,
ač líto, smrt že přátely nám rve,
co byly svědky smavých našich dnů,
leč nyní k trudu opouštějí nás.

A žena . . . hořkých jader sladký plod.
Jak lovců osidla žen měkký vlas
a ruce její — železo okovy;
je láme smrt, bys teď byl svoboden —
zas muži líto servaných těch pout,
ač přece ví, že jest mu nejlépe,
kdy dráhou klidné moudrosti jde sám. —
Mé dary dosud zdráva přijala,
či žádný z jejích úst již pro mne vzkaz?

Heman. Dar za dary: čtyř bílých velbloudic,
jež k Tadmoru ji nesly kdys, tvou choť,
ti plémě vrací, čtvero mladic z nich:
Bahíru, Manu, Hami, Saibu.
Srst jejich vlna něžných beránků,
kdy z Galaad jdou chladných koupelí;
zrak jejich — krotké oči domluvné:
jich bystré sluchy nožem obětním
jsou naříznuty — znak, by nenesly
jha, břemene ta svatá zvířata.
K nim zvonce, rolničky, z per chocholy,
též koberce k nim z vláken palmových,
jež provlečeny tkaní nachovou
a zlatou nití, s třapci z hedvábí.
Mně takto velí mroucí královna:
Měj v úctě je; neb břemen nenosí,
co řezem uší bohům oddáno.

Šelómó. Dej uvésti je do mých stájů hned,
kde v mramorné jim kane lastury
trysk čistých vod. Ty (k odcházejícímu velbloudáři Hemanovu) v nápoj syp jim sůl,
by více pili, mohutněli v tuk;
neb sladké třtiny durah dá jim dlaň
a sytých bobů klín mých vděčných dcer.
Hle, věnuji dar tento nyní vám.

Thafath. Nuž, pojďme pohledět.

Naama. Dar hádankou.

Heman. Ó moudrý králi, není bez nich vzkaz.
Tvým klenotnicím karavana má
div mnohý nese tvůrčí přírody
i umných rukcu; ale z rozkazu
dva dary ti, leč hádanky mám tři
hned u příchodu podat. (Kyne otroku, jenž přistoupí s drahocennou mísou, na níž leží zlatý řetěz a nenavlečený naň veliký onyx) Onyx růžový,
leč vrtán křivě s magů popěvy,
že křivolakou spletí nevidnou
prst nejjemnější neprovlékne nit,
by zavěsil prý kámen na řetěz.

Šelómó. Ó kouzla rozmarů, jež bavily
kdys hlavy mladé v družných lásky hrách! —

Jím pavouček nit jemnou pavučí
však provleče a po ní zlatý drát.
Heman (pokyne a přistoupí druhý otrok s mísou jiných darů)
Zde čelenka.
Thafath. Run tajných zvěrokruh
ji opíná, kde každým nad znakem
plá drahý kámen barvou měsíců,
jichž do roka se střídá dvanácte.
Heman. Kým činem však tu perlu holubí
lze bez nástroje umně provrtat,
by nad tímto zde tkvěla měsícem?
Šelómó (otočí prstenem baáras). Znám červa; nejen terebinthu plod,
i perlu bez trhliny prohlodá.
Heman (pokyne třetímu otroku). A poslední mi děla hádanku,
když v urnu tuto hořkých vonidel
ten rubín kladla srdce podoby:
»Jest hořké aloe a rubín tvrd.
Viš, člověk srdce skvostem nejdražším
kdy na hruď božstva v oběť zavěsí?«
Šelómó. Kdys pocelů vy žhavých mrtvé rty,
z nichž vyvanula dávná blaha slasť,
by chvěly se jen vzdechy hořkých chvil!
Teď mluvíte mi z hrobů němoty
a tuchu bolesti váš budí vzkaz.
Trp, blaha zapomeň . . . Či v mračných dnech
se z medu niv teď svadlých s včelou syť?!
Co záhadou mi dí tvůj z hrobu stín?
Červ perlu provrtá — a bolu hlod
mi srdce prorvi jizvou nezhojnou,
bych žertvou věsil na božstva je hruď
a na ní posléz ulnul k poklidu?
Naama. Dcer milujících budiž útěchou
ti vděk a samo štěstí jich a mír
až do dnů dalekých, kdy bez bolu
ti ústa zavře pocel pokoje
s rtů andělských jak ondy Mojžíši.
Thafath. Mé lásce žehnej, snub mě Hemanu
dle slibů již, bys s námi radoval
se v jeseni, květ nových vida jar.
Heman. Spoj ruce naše snubů prstenem
a vděkem upoutáš mě na věky
v stráž domu svého. Pavezou má hruď
jak synu tvemu, vnukům bude tvým.
Šelómó. Tak budiž! Není čistší radosti
už kmetu, nežli z blaha dětí svých
skráň klonit vděčně v míru před Bohem,
kdy k západu již den se chýlí v sklon.
Nech dočkati mě ještě Ethana,
ať dvojí dokoná se lásky svaz.

Heman. Sám o západu mluvě, králi, slyš,
v zlé neklada to poslu rmutných zpráv;
vždyť královna tak Belkis velela:
»Zpět do země se vracej Jordanu.
Kde město Béth-šán leží u cesty,
co od Damašku vede k Egyptu,
tam na maga se ptej, jejž Babylon
byl zrodil.« I učinil jsem tak.
Již Béth-šán tu, čtyř matka potoků,
(jak Eden čtyři proudy vlažily)
lem jezreelské roviny tam z niv
ráj kouzlí s vůní zahrad zrajících.
Tu v skalách basaltových sluje tmáň,
— zvou Horon ji; tam věstný bydlí kmet.
Mně toto praví na mou otázku,
jen jméno slyše sabské královny:
»Kdo v zemi Jordanu kdy hledal ráj,
již Béthšán k němu branou bylo mu.
Ty vraciš se tam v zemi Kenaan.
Ta nyní zvát se bude Amurrú.
Toť země, v které slunce zapadá,
až hlavu vznese lidu k úděsu
had u studny, jež v jeseň překypí,
kde před lety kdys prvý králův sok
zval k hodům předčasně, co Šelómó
byl u Gihonu mazán na krále.«

Thafath. Co tají tato hádanková zvěst?

Šelómó. Stud vzpomíná, co topí nepaměť . . .
Můj bratr Adonias obětní
hod slavil u kamene Zoheleth
blíž studně Rogel, s krásnou Abisag,
mi urvat hodlaje i otcův trůn.
Však zabit byl. — Tam zrada číhá zas,
jak značit asi hadí má mi zjev?

Naama. Přec proti otci nevzbouří se syn!

Thafath. Nás Heman chrání proti nástrahám.

Šelómó. Ať nedím o svých vojech oddaných.
Mně sokem pouze Jerobeam byl
(náhle k Hemanovi) a ty mi hlavu jeho doneseš,
jak Ethan přinésti má z Edomu
mně Hadadovu hlavu uťatou!

Naama. O hrůza, děs! Pak Ethanova páž
se k mému objetí mi nezvedne.

Šelómó. I dcera má mé vůli na odpor?

Naama. Nech odejít mě v tichou komnatu.
Ni podzimu to rudé lupení
ať nevzpomíná na krev prolitou. (Odchází do paláce.)

Výjev sedmý.

Vchodem paláce vystoupí proti ní Ethan s rozevřeným náručím.

Ethan. Ty sama chvátáš v objetí mi vstříc?
Všech přestálých bych zapomenul hrůz?
Naama. Ty hlavu neseš-li jen Hadada —

Výjev osmý.

Vstoupí za ním týmž vchodem otrok s hlavou Hadadovou na míse a ostatní družina, nesoucí kusy uloupené výzbroje.

Naama. Ó děs, zrak druhdy ke mně povznesl,
teď na míse ten pohled ztrnulý — —
(Prchá do zahrady.)
Šelómó. Ó dcero má, kam úlek vede tě?
Zda krev mé krve děsí pouze krev?
Thafath. Zda děsím já se? A jsem žena též!
Šelómó. Či prvým slovem hlásí se mi bol,
že nevěda své krvi strojím zlo,
když nový úspěch tvrdí štěstí mé?
Ethan. Já u cíle. Však uniká mi vděk.

Všichni spěchají za Naamou. Stanou na schodišti do zahrady, vidouce přicházet vchodem paláce Ahiu.

Výjev devátý.

Achijah (ukazuje na Ethana). Já s tímto zde se
vrátil, potkav jej.
Co zjevil mně, snad tady zapomněl:
Zdroj Rogel přetéká!
Šelómó. To hojný rok —
Achijah. Rok hojný svárů, kletby, vražd a vzpour!
Neb blízko u kamene Zoheleth
se v klubkách rojí štír a plaz a had!
(Úděs všech kromě krále.)
Šelómó. Leč nezapadá dosud slunce mé!

Dějství třetí.

Výjev prvý.

Šelómó. Achijah.

Šelómó. Had objevil se . . . Zrada číhá tam.
Tvrz vystavěl jsem Jerobeamu
Zeriru na temeni Garizim,
by vládnul Efrajimu v jménu mém, —
můj proti mně on zradou bouří lid.
Achijah. Jej dovezl již bitevní tam vůz.
Jak proti tobě zbrojnou svírá pěst,
ne sluha tvůj to již. Dlí vozataj

a štítonoš mu pevně po boku, —
on hrdý bojec, jen se vrhnout v seč!
Šelómó. Muž hrdý, kmeta nyní zova v boj!
Achijah. Ctný bědných zastánce.
Šelómó. Jenž koruny
se rukou bědných chrabře domáhá!
Co před lidem mi klade za vinu?
Achijah. Tys proti zákonu — již tehdy, mlád —
měst dvacet v Galileji Hiramu
vzdal směnou zboží, krále nehodně.
Šelómó. Pruh země chudý — trní, bodláčí.
Achijah. Však úděl Boha otcům našim kdys.
Šelómó. Dán zástavou jen styků přátelských.
Achijah. By pohanů v něm usídlil se roj!
Jak bystřeň s hor, tím od severu k nám
se hojnost, marnotratnost, nádhera
jen hrnula, pych, lakota a hřích,
kde za pluhem dřív chodíval král Saul
a otec tvůj jen pastevcem byl stád.
Šelómó. Já blahobytu zdroje otevřel
a do dnes Ty mi za vinu to čteš,
muž tmavých slují mimo žití ruch?
Jest vinař vinen hříchem opilců?
Achijah. Když opojivou čiš jim nutí v dlaň.
Tys despotou vlád' zemi zděděné,
kde z vůle lidu vládnul otec tvůj.
Šelómó. Meč v pěst mi vnutil odpor bezprávný.
Zem nejednotná, kmenům sousedním
plen dravých útoků a útisků,
teď otce výboji, mou ochranou
je skalnou tvrzí, slavnou, jednotnou
co do ní vede dvanáct pevných bran!
Lid (vnitřními se sváry sžíral sám)
pták plachý, rád že sedí v hnízdě svém, —
teď lvem jest, lvem a před ním chvěje se
zem od rudého moře k Eufratu!
A zradou jedince to jít má v nic?
Achijah. Tvou vinou. Kdo ti odbojníkem zdá
se být, jde za ním lid.
Šelómó. Ne všechen lid!
Achijah. Kde proti nim tvůj dům stát bude sám,
tvůj syn-li půjde tvojich ve stopách
a neulehčí lidu břemene.
Šelómó. Vždyť tomu chci, než zapadne můj den.
Achijah. I výplod nádhery, svou pýchu zlom.
Slyš pokorně, co hlásá odbůjce
zvěst hanby tobě, zrádné země Kam,
jak děl mu Farao ji Sesonchis:
Piraa Pasebchanen nesnoubil
ti druhdy za choť dceru královskou,

leč darem poslal plodné země Kam
ti pouze lidu svého krásnou dceř.
Šelómó. Když v Nilu kal, i Jordán rmoutí se?
Lež děla sfinx, co dlouho závistí
se němou trávila! I sok můj lží
se za hrnce ji vděčí egyptské!
Já slyšet mám leč hanby s pokorou?
Že otrokyní já svůj zdobil trůn?
Ta, která k srdce mého tepotu
v snech družné lásky bděla oddaně,
mně není zrádnou zmijí pokoutnou,
jež v rumu rodí rozpadlých se chat!
Mně její duch a moudrá veleba
i krása klidná, čistota a mrav
v ní lotos královský vždy jevily.
Dnes dosud Naama mi vzpomínkou.
Kdo bouří proti mně, nechť matku svých
mi nehanobí dětí, zlolajce!
Tys mé ni chabě nezastal se cti,
kdo všechny znáš i tajné hříchy mé!
Ó balvan Zoheleth, jak rád by mně
jej na hrob Jerobeam valil už!
Já poslal tě tam, bys mu kázal smír —
ty od něho sem neseš pomluvu;
tam u něho snad uvěřils jí sám!
Achijah. Vír kalný ve tvém nitru kruhy čeř,
bys tonul, lkal a mlknul bolestí,
že bláto hází na tebe tvůj sok!
Šelómó. Meč vezmi břitný, ne však ve spánku
zmij na hruď bezelstnou mi lstivě klaď!
Jdi! V úctě mám tvé kmetné šediny,
však očím tvým již nyní nevěřím,
že správně vidí v před, když nezří v zad!
Achijah (na odchodu). Jak hanbím se, že vzbudit nemohu
bol v tomto klidném starci, hrdobném.
Mě štěstí jeho, jeho lekā klid.
Šelómó. Z vin kárej mě, byť příkrou domluvou,
však zkoušky ponech vládci osudů.
Jdi! Jak jsem kázal, Ethan přichází.

Výjev druhý.

Šelómó, Ethan.

Šelómó. Mně obšírněji nyní vypravuj,
jak nepřítele mého zbavils mě.
Ethan. Kež v míru kvetou, kdo tě milují;
kdo pozvédá však proti tobě pěst,
svou hlavu chystej v pokrm mečů tvých!
Přej dobré tobě mocný Hospodin,
neb hrozný jsi a veleby jsi pln,

když právo hledáš mezi národy.
Skok pardalů — tvých koní cval a skok;
jak mraků strž je prudka jízda tvá,
v níž jezdci s orly dravě na kořist
jen letí, nad nimi jen blesk a blesk
a pod nimi déšť krve hltá zem.
Dým pomíjí; hněv soků tvých tak miň.
Vosk taje přede tváří ohně — tak
nechť nepřátelé hynou před tebou
a kosti jich nech bělí slunce v sníh.
Chraň Věčný tě a žehnej krokům tvým;
tvář Věčného nechť září nad tebou
a Věčný dejž ti blaho, slávu, mír!

Šelómó. Kéž Věčný žehná všem, co jeho lid
jsme věrný z otců našich dávných dob! —
Však čemu nemluvíš mi po vůli,
jak vyváznul jsi z tenat obludných
a strůjci ošidel sám zlomil vaz?

Ethan. Chvím vzpomínkou se. V nepaměti tmy
kéž upadly ty hnusu obludy,
ta noc kéž nevrátí se bezhvězdná,
ten den, kéž nebudí ho v nově Bůh.
Mne dosud jímá hrůza, ač jsem muž,
až v úděsu se oči zornice
mi šíří jako v oněch hlubých tmách,
vlas na hlavě mi trne v kořeny,
že po všech údech cítím vlhka sliz,
roj hmyzu, štírů, ještěrů; tmy puch
mně ve vzpomínce údy ovíjí — —
Tof Šeol mrtvol polosetlelých!
Mřít mám-li, smrt chci před očima mít;
v skal štěrbinách jen plachý hyne mlok!
Král Hadad s oné pusté cisterny,
kam v poutech dal mě, kámen odvalil,
by nad mou sám se kochal záhubou,
neb šílenosti z oněch hnusu hrůz.
Zas nové klubko hadů ohyzdných
jich zaklínač mi vrhá na hlavu —
já paže hryzům jejich vzepjal vstříc,
až přervaly ty rukou úvazky —
ven z cisterny — meč krali od boku —
bych jeho mečem jemu hlavu sťal
a mrtvolu skryl studny kamenem. —
Však hrůza stále sleduje mě, hnus,
a obava, že hrůzou sešílím,
jak hady tušené si z údů rvu
i za dne bílého — což temných za nocí,
kdy tma se na mě lepí — hlen a maz
a bláto mokvavé z dna cisteren — —
Ó moudrý králi, zbav mě těchto hrůz,
bych zapomenul ducha blud a mam,

bys moudrým duchem ukázal se ty
a vládcem nezbádaných námi sil!
Šelómó. Zde štěstí tvé a ty v něm zapomeň
zla útrap k vděku služeb oddaných,
živ nyní dcery moji po boku.
Hle, sama přichází sem ze zahrad,
jak touhou lásky k tobě vedena.

Výjev třetí.

Šelómó, Ethan, Naama.

Naama (květy v rukou). Dech květů posledních
mě omam v sen,
bych neviděla dne a neznala,
kdy hvězdnatá se jiným budí noc,
ruch života v níž mdlobně umlká
a holubice sirá usedá
v skal rozsedlinách v thymiánu keř,
jenž hořce voní nocí rosnatou.
Jen pohled jeden druhdy stihnul mě,
jak na lovu sem zbloudil k zahradám
ten cizinec. Jen jméno zjevil mi,
že domovem mu Edom, pouze děl.
Však nyní zde ta hlava krvavá — —
Jak jeden pohled může buditi
v nás touhu, v Edenu snít zahradách,
kde dálky čarovně se modrají
v mlh lehkých závojích nám před zraky,
tam svahy hor, jež cedry pyšní se,
tu luhy vonných květů, motýlů
kde po nich reje družnou plynou hrou,
tu sady zlatých jablek, tíží jich
že koruny se kloní pokorně — —
a pohled jeden volá nazpátky
nás ve skutečna drsné okolí,
když noha o kámen se potkne jen
tou cestou za tím cílem soumračným,
neb pohled laně, která u cesty
tu dokonává: v hrudi trčí šíp
a mroucí oko již se kalí tmou . . .
Ó Ethane, já tebe bojím se.
Jen rukou po mně toužně nevztahuj,
neb vidím na nich lpěti pouze krev!
Kéž nedostál jsi slibu svému ty,
že otci doneseš tu hlavu zbojcovu,
kéž já jsem zapoměla o tobě,
že tys byl druh mi cudných dívčích her!
Ethan. Vše poznal jsem již: Mládí junný vzruch,
kdy srdce každým hnutím šíří se,
jak na vodách — kam kámen padnul — kruh;
chvat za slávou, kdy duní zbraní třesk,

i u strážných pak ohňů hrdý klid,
kdy z výprav vítězných se vrací jun;
i léčky smrti nyní poznal jsem,
kdy brány Šeolu jen zmije hryz
mi otevíral; vladařův znám vděk,
znám vlastních citů toužnou tesknotu.
Vděk lásky sdílené, z ní blaho též
však neznámo mi. Dotek dlaní tvých
kdy setře čela mého pot a prach
a s víček očí bludnou myšlénku?
Kdy oddaně as na mé hrudi skráň
tvá spočine, by srdce tlukot můj
pryč plašil tobě trudné mátohy?
Pojď, přítelkyně má! Jak krásna jsi!
Zrak holubičí s láskou ke mně vznes,
bys poznala mou touhu pokornou,
jež k nohám ulehne ti jako laň.
kdy mužná hrdost ráda kloní šíj
v pout slastné okovy, v sny o blahu.
Již chladne den a k zemi padá stín;
pojď k hoře myrrhy, choti slíbená!
Snů oblačných tvá duše nyjící
mně čarných květů zamknutý je sad.
Kéž jedním pocelem si koupím vstup
v tvých zahrad vůně!

Naama. Nelam květů mých
tou rukou krvavou!

Šelómó. Dle slibů mých
však podej bílou k zásnubu mu dlaň.
Vždyť sama druhdy snila's o štěstí
jen jemu po boku. Druž k platanu
se réva, co s ním stejně vzrůstala.

Naama (k otci). Vždyť k němu oddaně se přivíjím
i ve vzpomínkách slunných druhdy dnů,
leč s obavou: i v jeho ochraně
mě stále děsit bude stuhlý zrak.

Ethan. Což nové zmije drásají mou hruď?

Naama. Ni nádech nevěry ni prorady
můj tobě oddaný cit nekalí.
Mně soucit s krví prolitou . . . Ó žel!
Jak přede mnou stál hrdý, statečný!
Však nyní? Co to hrozí z Edomu
mně v představách, k zla příštím obavám?
(V bolestném vidění.)
Skráň krví hroznů z Bosry střísněná,
tvář sesinalá, mrazné oči v sloup,
vlas krví slepen v tuhá přadena
a zuby v dásních hrůzou zafaty . . .
Den trestu hasne v rudých červáncích!
Hněv prchlivosti serval hrozny rév
a na krev lisoval je pomsty krok,

by rudý mok ten země chlemtala.
Což já, což my krev tuto smíříme
a proč? Mně strach, bych posléz Edomu
já nebyla snad smírnou obětí . . .
Šelómó. Van ducha věstčího tu přeletěl,
či duše snivá hrůzou děsí se,
kde proti mužir pevně jednal muž?
Ethan (k Naamě). Vždy uchráním tě mužným ramenem.
Šelómó. Vše zapomene blaho srdcí dvou,
kdy s láskou ku hrudi se vine hruď.
Ethan. Vím, jaro nejde na můj povel s hor,
pás Plejad hvězdný nelze splesti mi,
by hvězdu k hvězdě spjal jak drahokam, —
též nemá vlády slovo nad srdcem,
by lásku, nelásku mu kázalo.
Naama. Však láska vládne, budí vzpomínky,
že více jsi mi nežli bratrem byl
a více budeš mine-li ten stín,
jenž mezi námi stojí krvavý.
Šelómó (k Ethanovi). Jak pečeť na své srdce polož ji —
Naama. Smír Hadadův-li stín chce krvavý,
cíl bližší ještě na mysli mi taň:
jak smířit otce s Jerobeamem . . .
Šelómo. Má holubice, snítko olivy!
To mužův úkolem buď, snahou mou.
Ty zapomeň snů trudných, obav zla,
a s tímto šťastným šťastna, šťastna buď!
Naama. Nech kouzelný tvůj prsten působí,
kde klame stín i nevidomý zrak.
Ethan (podává jí svatební dary). Skvost za skvostem
já dávno hromadil,
bych zdobil nevěstu, jda k snubu s ní.
Zde čelenky, v nich půlměsíčků třišť
a zlatá slunce, třpytné náušky,
i na šíj stužky z perel, kamenů,
i závoje, jak tkaně mléčných par,
kdy luny prosvit modravý v ně mží,
i pásy, amulety, náramky,
a drahých vůní sklenne fióly
— div zlatých písků z Belus potoka —
hlať zrcadel, v nichž lunou tvoje tvář
a oči hvězdami den úsměvů
ti vzbudí na poupatech růžných rtů,
a nohou poutce z tenkých řetízků,
ač krok tvůj laní bez nich ladný již
pod lemy pavučích a zlatotkanných rouch — —
Jen snubní prsten ještě ruce spoj.
Šelómó. Buď prsten to, jejž otec Ethan kdys
mi svěřil se slovem, že moudrým ten,
kdo zapomena vlastních trudů, běd
i blaho cizí bez závisti zří.

Já dosud moudrý byl — ač ovšem mě
jen štěstí hýčkalo — neb vzpomínka
i zapomnění vždy je v moci mé,
jak vládnu kouzelnými prsteny
si na rukou. Hle, nyní k vůli vám
čar těchto vzdám se: zapomeneš ty
a zapomene snoubená ti choť,
co trudí oba vás jak tížný sen.

(Zahaluje závojem tváře dcery jako nevěstu. Vynímá ze skřínky prsten zapomenuti.)

Ten kámen gagath temný jako noc!
Jím umně spjat kruh zlata dvojitý:
hnu kamenem, by rozdvojil se kruh
a zdobil ruku blaha zárukou.
Toť blaho nejvyšší, co nevzpomíná běd.
(Navléká jim prsteny.)
Bůh otců našich s vámi strážně buď,
spoj srdce vaše láskou nevadlou,
své požehnání naplň nad vámi!
(Klade Naamě dlaně na hlavu.)
Buď domu svého révou bohatou
i strážnou olivou. (K Ethanovi.) A símě tvé
suď, vládni moudře města branami,
jež neochvějně stojte u tvých měst.
Kéž syny své a syny synů svých
vy zřite kvésti v blahu do šedin! —
Jdi, synu můj, a k cestě chystej vše;
neb ve městě buď svatební váš hod.

(Ethan s Naamou tiše a jako bez ducha odcházejí do zahrad.)

Výjev šestý.

Šelómó. Hle, nemůže má nyvá Naama
te tíže zapomnění unésti.
Tmou, nocí, balvanem jí kouzlo to,
jež léta já jsem cenil na divy!
Jak náměsíčná hledá krok a krok
a statný Ethan jako plachý stín
se bez opory chví jí po boku . . ,
Jdu za nimi. Mně lehko zdálo se,
vše zapomenout v chaosu a tmách.
Jen silný — vidím — snese lehkost tmy,
v tmách zapomenutí kde mizí snem
ne žití pouze tíž — — i jeho vděk!
Bez kolísání žádný nejde krok,
kde zapomnění studna nejhlubší:
hrob! (Odchází za nimi.) (Pokračování.)

Jirsáně.

Vesnický obraz od horní Jizery. Píše ANT. POCHOP.

(Pokračování a dokončení.)

Ale kde byl Jaroslav, že ho Verunka ani nespatřila, ani doma nezastihla? Kdež by byl! Na stráni, která viděla v létě jeho štěstí. Tam, ač cesty byly zaváty, brodil se sněhem a toulal se bez cíle, chtěje utišiti svoje vzrušení. Tam odtud viděl dobře, jak Verunka se džbánem dolů pospíchá. Viděl ji podruhé běžeti. Mysl se mu zakalila: »Hle, jak se ukazuje vzornou hospodyní a hbitou, sama pro všechno běží, teď ho tam obskakuje, obsluhuje, pobízí. Toť takový pán, samé zlato a z Němec, vzácnost, ta věděla, že přijde.« Bylo mu, jakoby slyšel chřest prstenů a cinkot řetězu na modré plyšové vestě Němcově, to byly hrany jeho lásce. Teprve večer vrátil se nepozorované domů a druhého dne neočekávaně odejel, s Verunkou ani slovem, ani řádkou se nerozloučiv. Radostně začaly mu vánoce, a se srdcem zraněným z nich se vrací Jeho měkká duše klesla po prvním návalu nepříznivém Utíká jako bázlivý vojín po prvním výstřelu. Než, neodsuzujme ho. Má Verunku rád, k smrti rád, a nyní mu po ní Němec sáhl!

* * *

Jindy chodívala Verunka sama nakupovat ke Skálovým, velmi často a ráda. Po vánocích tam nepobyla skoro celý týden. Ne snad, že by ničeho nepotřebovala, ale posílala jenom Slávinku. Až si toho Skálovi povšimli.

Že za ní »bohatý« ženich, Němec, přijel, věděla brzo celá ves. Verunce bylo, jako by se byla sama na Jaroslavovi zrady dopustila a tušila, že u Skálů podobné mínění o ní mají. I ač by byla ráda s Baruškou Skálovou si pohovořila, přece jakási obava jíti k ní ji zabraňovala. Tížilo ji velice, že Jaroslav ani lístečkem na ni nevzpomněl, tížilo ji to tím více, když si vzpomněla, jak stále záminky vyhledávála, aby se s ním sešla a Rejchertovi na blízku býti nemusila. A on se hněvá!

Když přišly do stavení sukařky, bylo ji ještě tesknéji. Ženské o jiném nemluvily než o Rejchertovi a s chválou. O Jaroslavovi žádná ani zmínky! Patrně lásku jejich braly na lehkou váhu, jako věc, která se rozumí sama sebou, když sousedův syn častěji hovoří a chodí s dcerou souseda druhého. Krátce: Jaroslav byl pojednou zatlačen do zapomenutí »skvělým« zjevem bohatého »Němce«.

Jednoho dne, když již Slávinka od Adamců do jiného čísla se přestěhovala, šla opět Verunka ke Skálovým na koupi. Skálová uvítala ji vlídně, než, tolik sdílnosti u ní nevycítila jako druhdy. To Verunku zabolelo. Baruška šla s ní do krámu a začala hovor: »Tebe od vánoc ani vidět není. Co děláš stále?«

Verunka poznala, kam družka její míří. Chtěla odpovědít, že posílala Slávinku, ale rty se ji křečovitě semkly a jen s největším násilím zadržovaly pláč.

»Nepřišla ses ani pochlubit, jakého máš ženicha.«

Tu již Verunka se nezdržela. Zvedla zástěrku a zalkala tak lítostivě, až se Baruška ulekla: »Já vím, ty se na mne hněváš a Jaroslav taky.«

»Ale jdi, Verunko, kdož by se hněval! Což je to něco zlého, míti ženicha? Já ti ho přeji ze srdce.«

»Já vím, ty mně nevěříš, a to mě je velmi líto. O ničem jsem nevěděla, že Němec přijde, pozval ho tatínek sám, je s ním známý. Celý den o vánocích měla jsem zkažený, stále mne okukoval, a tak jsem raději dvakrát z domu sem k vám utekla, abych ho ani neviděla a jeho lámanin poslouchati nemusila. Ani nemohu vypravit, jak mně bylo. A ty myslíš, že jsem hrda na svého ženicha! Ó, kdyby byla maminka, bylo by jinak! Ale s kým se poradit, s kým se potěšit? Kdybys ty věděla, jak těžko jest žíti bez maminky!«

Byla by se ještě ráda zeptala, psal li již Jaroslav, ale neměla tolik smělosti. Baruška pak, ač dopis od něho u sebe měla, nepřiznala se, že již psal. O Verunce nebylo v něm ani zmínky, což by ji bylo velmi zarmoutilo.

A tak odešla Verunka s duší rozbolněnou, jak byla přišla.

Druhého dne posílala Baruška bratrovi psaní do Roveňska. Začínala takto:

Milý Bratře!

Včera byla u nás opět Verunka. Kdybys byl viděl, jak plakala, bylo by Ti jí líto! Já myslila, že o rozum přijde. Má tě dosud ráda jako dříve, o Němci nechce ani slyšet. Můžeš-li, piš jí, a bude mezi Vámi zase vše dobře.«

A do týdne četla Verunka dopis od Jaroslava. Začínal takto:

»Milá, drahá Verunko!

Litujeme, že obsah celého toho dlouhého dopisu uvésti zde nemůžeme — neboť nic jiného již z něho nezbylo než ten nadpis. Verunka jej byla bezpočtukráte zlíbala, slzami zrosila, tak že písmo na něm je zcela nečitelno, smazáno, smyto. Ale i tento, pro nás naprosto neznatelný lístek Verunka dobře přečtla, každé volné chvíle ze záňadří jej vyndává, čte znova a znova. Vždyť tam stojí napsáno rukou jejího Jaroslava: »Milá, drahá Verunko!«

VIII.

Černé mraky — blesk — jasno.

Rozvlnilo se masopustní moře. Ovšem vlnobití jeho ve velkých městech mocným příbojem bijící čím dále na venkov sláblo, až v horské vísce jevilo se v podobě prostinkých »zábav« u Skálů za zvuků »flašinetu« Pavla Boháčova.

Verunka nebyla v žádné. Nejmilejší její besedy byly s Baruškou. Jednoho dne v polovici ledna oznamovala Verunka novinu: »Považ, ten Němec k nám zase přijede. Psal mi německé psaní a vykládá v něm svoje srdce. Ale ruku nemá pěknou! Poslal taky šunku a víno. Snad chtěl ukázati, jak žije, hm, tisíce

lidí žije bez toho, já se bez nich také obejdu a taky se ani nezavdám. Ale co dělat? V neděli bude tu, z domu utéci nemohu, abych ho odbyla, nesmím se odvážit, s tatínkem bych potom neobstála, je mu velmi nakloněn, vidí v něm vzor »pána«. Považ, o vánocích tenkrát povídal, že ve dne mluví s lůzou česky, večer s panstvem německy. Já div se nepropadla studem, a tatínek se neozval. Bude on říkat lůza, a ta lůza ho živí! Poraď. Já ho nechci!«

»Těžká tu rada. Promluvit s ním musíš, bude u vás svačit, není vyhnutí, kdyby aspoň Slávinka byla u vás.«

»Již vím, jak se mu vyhnu! Tys přece má dobrá Baruška! Spásnou myšlenku jsi pronesla! Víš co, na neděli si pozvu Slávinku a budu se jí obírat. Tak budu mít aspoň záminku jako tenkrát o vánocích.« Pak rozradovaná, že našla přece nějakou, ač slabou, záštitu běžela domů.

A jak mínila, tak učinila. V neděli přijel Rejchert, ale ona mluvila sním jen nejnutnější, ostatní čas proseděla v hovoru tichém se Slávinkou na svůrku. Ani tentokrát ho nevyprovodila.

Tak se opakovalo do velikonoc třikrát. Jako hlasatelé přicházely vždy před návštěvami jeho — dary. Poslal jí i hodinky zlaté s řetězem, ale ona byla stále táž: schovávala se za svůj ochranný štít, za Slávinku.

Jemu bylo dítě to ovšem velmi nepohodlné, překáželo mu, ale dosud neodvážil se ani příkrého slova proti němu. Ba jednou v hovoru s panem mistrem pronesl uznale: »Verunka má ráda děti, bude dobrá mutter.«

Tak Verunka podstupovala nerovný boj. Na jedné straně »bohatý« ženich, těšící se přízni otcově, na druhé ona sama se svojí nezvratnou láskou. Jak boj ten skončí! Věděla dobře, že je slába i malomocna, že prosbami nic nezmůže, ale přece těšila se v duchu, že tichým odporem pohromu, lásce její hrozící, oddálí nebo snad dokonce odvrátí. Ve smutných těch dnech jedinou její posilou, útěchou a spásou byly listy Jaroslavovy.

Až tu pojednou viděla, že vše je marno. Pan mistr přijel z trhu a ve veliké krabici přivezl pro ni překvapení: »Podívej se, Verunko, co jsem ti koupil!« Odkryl víko, v krabici ležela krásná hedvábná látka. Verunka s radostí ji vyndala a děkovala: »Jak jste dobrý, tatínku. Ani takového něco nezasluhuji ani nepotřebuji.«

»Zasluhuješ i potřebuješ. To jsou tvoje svatební šaty.«

Verunka zesinala a látku div neupustila. Pojednou bylo jí, jakoby v ruce svůj rubáš do rakve držela. S těžkým srdcem odnášela dar do své světničky a tam uložila na nejspodnějším místě v kufru. Slzy jí při tom padaly jako do hrobu. Poslední naděje jsou pochovány.

Přišly sukařky, prohlížely, velebily až do nebe vkus pana mistra, a on byl vskutku výborný znatel látek.

Podobné dny se opakovaly častěji. Pokaždé z trhu něco do výbavy dostala, i stolní náčiní v celých souborech. — Pan mistr chce vybaviti dceru, jak se do obchodního domu patří.

Jak jinak ukládala by Verunka všechny ty talíře, kdyby věděla, že z nich jednou obědvati bude se svým Jaroslavem!

* * *

Popukaly ledy, rozplynuly sněhy, země otvírala opět lůno své, na poli zajásal první své alleluja skřivánek. Jsou velkonoce.

Jaroslav již je též doma. U Adamců čekají na pondělí velkonoční vzácného hostě, pana Rejchrta — ženicha Verunčina. Bude tentokráte poprvé u oběda rodinného, neboť i všichni studenti Adamcovi jsou již také doma na prazdninách.

Je pondělí velkonoční. Den slunečný, cesta vyschlá, na silnici k městu již i prach se dělá. Vrbičkami u hrabiček kráčí ke vsi Jirsáně s uzlíčkem na zádech. Namáhavě vleče sešlé své tělo.

Na silnici zarachotil kočár a prudký dusot koní. Jirsáně ustoupí stranou. V otevřeném kočaře rozložen sedí muž ve vybraném oděvu jarním, kouře drahý doutník.

Jirsáně zvedne hlavu, zastaví se, dívá se do kočáru, přikládajíc dlaň k očím jako stínidlo proti slunci! Povoz přelítnul. Jirsáně jde dále a mluví k sobě: »Toť známá tvář — je to on? Jak by sem přišel? Mám slabý zrak, snad jsem se překoukla.« Vzdychne, svěsí hlavu a kráčí zamyšleně ke vsi. V kapličce u mlýna zvonili poledne. U Skálů před domem stál týž povoz, vypřažený. Anna si ho nevšimla a vešla do světnice.

»Aha, Anna jde na pomlázku!« vítá ji Skálová. »Osobo, tys na nás snad zapomněla. Nu sedni, sedni, jsi po obědě?«

»Děkuju, jsu, zaplať Pán Bůh, tetičko. Kdepak je Slávinka? Já mysla, že je na velkonoce u vás.«

»Ano, máme ji tedy my, ale dnes přišla si pro ni zrovna před obědem Verunka Adamcova.«

»Dobrá Verunka!«

»Ó Slávinka se má dobře. Skoro každou neděli je u Adamců, u Verunky. Víš-li pak, Anno, že se bude vdávat?

»Opravdu?«

»Bude, pan mistr jí snáší již výbavu.«

»A koko si bere?«

»Nevím nic bližšího, neptám se, jen tolik, že je boháč, odkudsi z »Němec« od Trutnova.«

»Ach, škoda, já mysla, že Verunka, Jaroslav — — — —«

»Milá Anno, už z toho není nic. I já se bláhová těšila. Lepší ženy by náš hoch nedostal. Poručeno Bohu. Půjdeš k Adamcovým?«

»Půjdu, snad jsou již po obědě.« — Odešla.

* * *

U Adamců byl Rejchert v růžovém rozmaru. Studenti znají německy, může tedy spustiti uzdu své výmluvnosti ve svém jazyku. Kromě toho hovor svůj proplétá rád cizomluvy, jež doma od hostí byl pochytil. Jenomže jich mnohdy užije na nevhodném místě. Obzvláštní zálibu měl ve slově »propaganda«, jímž označoval osoby a vůbec věci špatné, nekalé, zkažené, nelibost budící. V sobotu prý bývá po výplatě u nich hluk od té fabriční pro-

pagandy, propaganda pije, řve, rve se. Spatné pivo je mu propagandou, špatné maso propaganda, blátivá cesta propaganda. Studenti si povšimli toho pochybení a moudře stavěli se neslyšíce, za to jim znamenitě chutnalo: propaganga ukázala se býti výborným kořením.

Tiše, bázlivě otevřely se dvéře a jimi provinulo se — Jirsáně. Z přílišné úcty ani nepozdravilo, ani ke stolu nepohlédlo. Ze stolovníků nikdo si ho nevšiml, bezpochyby poslouchali zas o nějaké propagandě.

Anna přisedla si ke Slávince za stav na svůrek. »Slávinko!« šeptá, »pojď ven, jsou tu páni. Verunka se tebou meškal!«

»I jen ji nechejte tady. Domlouvá rovně tiše Verunka, podávajíc Anně kávy a kus buchty, »mám ji tu ráda u sebe.«

»Já ji neodvedu, sedneme si jen na lavičku před domem, je tam hezky teplo.«

U stolu se zatím stále hovořilo. Anně byl jeden hlas jaksi povědom. Obrátí se maličko stranou a skrze stavy pohledí k oknu, protírá oči zamžené, není pochybnosti, zná ho. A tiše, jak byla vešla, vytratila se zase ven, kdež jako zlomena klesla na lavičku vedle Slávinky.

Za chvíli vynesla jí Verunka kávu s buchtou a velmi se podivila, vidouc ji tak skleslou: »Co je vám, Anno?«

»Ach, dobrá dušinko, srdce zlatý, ani se neptejte!« vzlyká Jirsáně. »Co já, ubohá žebračka, jak nemám plakat stále? Mám jen jednu radost, tuhle Slávinku, a ona bude mít teď o jednoho dobrodince méně, — vy odejdete.«

Verunka zesmutněla. V zamyšlení pohrávala si copánkem vlasů Slávinčiných. Kde jsou časy, když jí od Jaroslava lístky nosila! A již nebude! Zde na lavičce vyseděla by třeba do večera u svých vzpomínek, do světnice ji pranic nevábilo. Vidí naproti po cestě dívky v řadách, za nimi mladíci s pomlázkami. Byl tam zpěv, hovor, smích, chvilkami zavýsknutí, když některá pomlázkou přes záda dostala. A ona tu sedí jako v zajetí.

Pan Rejchert pohřesil Verunku. Student Adolf povídá: »Teď vynášela ven hrnéček kávy nějaké ženské.«

»Já divím, že taková propaganda sem dnes leze. U nás nesmět!«

Verunka na chvilku sice zaskočila do světnice, obstarala stůl a zase vyklouzla ven na lavičku. Cosi nevyslovitelného pudilo ji k Jirsáněti, vždyť byla jeho chůvou.

Anna dosud plakala. V její ubohé hlavě honily se myšlenky v divém víru, jako když vichr s javoru listí rve a jím točí. Ale ani jediné nemohla zachytiti. Hle, ten, který byl původem jejího ponížení, má jako za odměnu dostati dobrou Verunku místo Jaroslava. Má se svěřiti? Bude tím Jaroslavovi spomoženo? Což zapomněla-li již naň a má-li teď Rejcherta ráda? Má zkaziti štěstí Verunce, jí, která Slávince tolik dobrého činí? Co by tomu řekla? Jak jen vyzvědět, přeje-li Rejchertovi nebo Jaroslavovi?

Verunka, ač sama skličena, těší: »Neplačte, Anno, Slávinka vyroste.« —

»Ach Verunko, vy nevíte, co je neštěstí!«

»Ba, že vím!«

»Na vás čeká život jako v ráji!«

»Vy si myslíte, kdo ví jakou radost nemám na světě, a zatím je mi smutněji snad než vám.«

»Smutno? tam bude všeho hojnost, bohatství, čeho se vám zachce! Takový onaký ženich, pan Rejchert, hned není, hospoda u továrny.«

»A vy to všechno znáte.«

»Jak bych neznala? Slávinko, jdi si teď na cestu k dětem, já tam dvě léta sloužila.«

»U nich?«

»Ano, tam, tam začala má dnešní bída.« Jirsaně je navahách, má-li dopověděti. I sebere poslední dech a praví: »Tuhle Slávinka je, nehněvejte se na mě bídnou, Verunko . . . .«

»Co je Slávinka, mluvte.«

»Jeho.«

»Čí jeho.«

»Pana Rejcherta —« Nastalo mlčení. Jirsáně sedí jako bez ducha. Co ještě nikdo nezvěděl ani Skálová, zvěděla Verunka, která překvapením ani slova mocna nebyla. Zkoumavým a spolu prosebným zrakem hledí Anna vyčísti z obličeje Verunčina její smýšlení.

A ona? Jeví zármutek nad tou zprávou? Nikoli, naopak, její tvář i zraky se vyjasnily jako nad novinou velmi milou. Uchopila se jí jako tonoucí trámu. Naděje v ní svítla. »Mohu vám věřiti, Anno?«

»Verunko, mluvím pouhou pravdu. Poznala jsem ho hned prve u hrabiček, ale nechtěla jsem věřiti svému slabému zraku. Až když jsem ve světnici slyšela jeho hlas, věděla jsem najisto, že on to je, který mne do neštěstí přivedl.«

»Neplačte, upokojte se Anno, dost dlouho již pykáte, nyní přijde řada na něj. Jen nikomu nic neříkejte, ani slova, ani u Skálů. V neděli po obědě přijďte zase k nám. Nezapomenete?«

»Přijdu, přijdu.«

Verunka se vrátila do světnice jako vyměněna. Již po několik neděl nebylo na rtech jejích úsměvu, až teď. Pan Rejchert byl její líbezností okouzlen. I pan Adamec se potěšil, vida ji konečně žertovati a smáti se. Ale ještě více se podivil pan mistr, když pana Rejcherta až ke Skálovým vyprovázela a cestou s ním velmi živě, ba roztomile rozmlouvala. Rejchert byl v devátem nebi. Přičítal změnu tu svojí neodolatelné kráse a zábavnosti.

Jak bylo Skálové, když viděla, jak se na Rejcherta lichotivě a přítulně usmívá! Její mateřské srdce bylo jako raněno, že jejím synem pohrdla.

I Baruška, vidouc jí tak veselou, nemohla ji pochoti. Taková je tedy její láska k Jaroslavovi! Hle, jak mne svou přetvářkou oklamala! Nebyla darmo ve světě! Umí to!

Jaroslav jediný nevěděl nic. Seděl zadumán ve své světničce a dobře, že neviděl! Marně by se rmoutil.

Povoz se hnul, Rejchert ještě jednou se obrátil a s úsměvem rukou kynul: »Auf Wiedersehen — za týden — naposled —«

Okny ze světnice Skálovy zase dívali se tkalci, tovaryši pana mistra Adamce, za ženichem Verunčiným. Tentokráte Srna prováděl koncert na »v e r ž i n o«, dostal je prve od pana Rejcherta, k němuž se byl obratně přitřel a se jakožto tovaryš pana Adamce představil.

Verunka se dlouho za Rejchertem nedívala, vesele, jakoby jí kámen se srdce spadl, otočila se na střevíčku a svižným krokem pospíchala ke Skálovým, kdež se jí právě nejméně nadáli! Běžela rovnou cestou k Barušce, vzala ji něžně kolem krku jako sestru a ptala se tiše: »Kde je Jaroslav?«

»Proč se ptáš?« dí ona překvapeně a dosti chladně.

»Jen pověz, brzo, a neptej se, ty má milá Baruško! Kde je, musím s ním mluvit!«

»Vzadu ve světničce,« dí ona smutně.

Verunka větrem vběhla do světničky. Vidouc ji Skálová, povzdechla: »Já té holce nerozumím: Myslila jsem, že je přece jiná! Tu se loučila se ženichem a teď běží k hochovi. Neměl s ní ani začínat! Jaký konec všeho bude?«

Jako jarní bouře přihnala se Verunka do světničky, kde Jaroslav, čelo na tabuli přitisknuté maje, na probouzející se přírodu zarmouceně pohlížel. Tam začíná život nový, samý květ a jemu nejkrásnější květ života jeho smělou rukou je rozerván. Neslyšel ani klapnutí kliky u dveří, ani spěšných kroků k němu se blížících, až pojednou cítí, že objímají ho měkká ramena a tváře jeho dotkla se jemná, hladká líc, na ústa pak přitiskly se vonné kypré rty, šeptajíc chvatně: »Můj Jaroslave, mám tebe opět, v neděli přijede naposledy a potom budu jen tvá.«

Nikdo jich ve světničce nevyrušoval, ani potom večer na lavičce pod oknem.

* * *

Již dávno nebyl pan mistr k Verunce tak vlídný jako po této návštěvě Rejchertově; ona pak navzájem byla k němu učiněná ochota, pozornost. (On domníval se viděti v d ě č n o s t za to, že vyhledal jí bezstarostnou budoucnost.)

Studenti odjeli z velkonoc, Skála též a Verunka ho daleko vyprovázela; s ním se loučila zcela jinak než s Rejchertem. Co by on byl dal za jedno z těch nesčetných políbení!

Ptáte se snad, co soudil Jaroslav o Verunce, když za ním do světničky přiběhla, ona, nevěsta jiného? Ovšem, bylo mu to záhadné; ale když mu potom na lavičce vypověděla, co zvěděla od Jirsáněte, když uslyšel celý její tajný plán proti Rejchertovi zosnovaný, když pomyslil na p ř í s n o s t pana mistra, uznal, že lásce jeho naděje opět svítá, že nebezpečí hrozící odvráceno býti m ů ž e. Doma ani slovem se nezmínil a s lehčím srdcem odjížděl. Verunka slíbila mu po neděli vše podrobně vypsati.

* * *

Přiblížila se neděle, kdy Rejchert přijeti měl ve vší slávě, aby požádal o ruku Verunčinu. Ó, jaká to slastná chvíle, získati takovou děvu! Stálo by věru za poslechnutí, jak by svoje německo-české a česko-německé ř í k á n í provedl. Tu by byl zajisté

v duchu řekl: tenhle čeština je přece p r o p a g a n d a. Avšak na ř í k á n í takové a podobné ani nedošlo. A kdo překa il onen akt slavnostní! Verunka se Slávinkou. Jakož byla slíbila, všecko Jaroslavovi, co se toho dne událo, dopodrobna vypsala. Přečteme si tedy dopis její. Zde jest:

Můj milý Jarko!

Radostí ani nevím, jak, čím, kde začíti, jak svému srdci odlehčiti! Ode dneška jsem Tvojí nevěstou, Tvojí, jen Tvojí.

Neděle nemohla jsem se ani dočkati, zrovna jako bys Ty sám přijíti měl a přece jsem se jí bála. Nu, dopadlo vše dobře, lépe, než jsem se nadála.

Strojila jsem oběd, i mohu se ti pochlubiti, že, ač jsem měla hlavu starostmi plnou, podařil se mi. Slávinka byla u nás. Tatínek byl Rejchertovi naproti a přivedl si ho. On pak choval se již u nás jako doma: chodil za mnou u kamen jako pejsek a několikráte se i popálil. I hubičku chtěl mi ukradnouti, když tatínek byl na chvíli venku. Ale sklaplo mu, ty jsou jen pro T e b e.

Při obědě seděla Slávinka s námi u stolu, mezi mnou a Rejchertem. Milé mu to asi nebylo a tatínkovi také ne. Ale neřekli nic. Ale také to dítě chovalo se u jídla tak způsobně, jako nějaká dáma z města. Když přišla černá káva, navrhl tatínek, aby si ji vypili venku na lavičce. Bylo hezky teplo. Rejchert souhlasil a hned také vyběhl ven. Ve světnici zůstala jsem jen já s tatínkem. On mi mrzutě domlouval: »Taky mně pověz, co ti napadlo, brát tu holku ke stolu, d n e s! Panu Rejchertovi se to nelíbilo, pozoroval jsem ho, mně též, ale nechtěl jsem d n e s nic říkat.«

»Ale tatínku, kde by měla jinde sedět než u něho?« pravím. Přišla chvíle rozhodná.

»A prosím tě, proč?«

»Tatínku, věřte mi, nerada bych vás — «

»Nu co, mluv, co víš — «

»Vždyť Slávinka jest — jeho!« Účinek těchto slov byl ohromující. Ubohý tatínek se lekl, jako by se mu o s n o v a n a s n o v a d l e přetrhla. Ale vzpamatovav se, pravil přísně: »Co to mluvíš? Což rozumu pozbýváš? Co se opovažuješ? On, takový pán že by — «

»Pravím svatou pravdu — — «

»Od koho to víš?«

»Od Anny, od Jirsáněte, zeptejte se jí sám, tamhle jde po lávce — — «

V tom vešel Rejchert, nemoha se Slávy a nás dočkati. — Já právě vycházela se Slávinkou — ve dveřích jsme se potkali.

Co se dále ve světnici dálo a hovořilo, nevím. Čekala jsem ve světničce plna nejistoty. Asi za půl hodiny vidím Rejcherta odcházeti. Oddechla jsem si. Vešel ke mně tatínek. Očekávala jsem, že bude zle, ale on pohladil mne po hlavě, jako dělával, když jsem byla malá a pravil: »Proč jsi mi to dříve neřekla!! Nikdy bych byl k tomu nepřivolil, abys si ho vzala! A já tě

k němu tak nutil! Než dobře se stalo. Ty dary mu vrať. Jdu si na chvíli ke Skálovým.«

To mi bylo dobrým znamením, neboť u vás již dávno nebyl, ani nepamatuji. Radostně padnu mu kolem šije. On se bránil: Ty mne umoříš, pusť, pusť, už dost, já vím, proč tak .... měj si ho, měj, když ho máš tak ráda?«

Pak odešel. Já si jen přála, abys Ty tu byl, hochu můj. Přijeď, prosím Tě, brzo přijeď, nebo zhynu touhou po Tobě —

Ještě téhož dne zvěděla Skálová, kdo Jirsáně má na svědomí. »Takový pán a co z ní ubohé učinil! A ještě si přijde za Verunkou,« pravila překvapena.

»Krůty vohnutý, takovej zobák, kdo by to do něj řek,« odlehčil si Laušman. Sukařky měly co povídat! Rozumí se, že středem řečí jejich bylo — Jirsáně. Znova oživly upomínky na onen den, kdy Anna přišla k Chalupovým. — Dnes je Jirsáněti přece lépe.

* * *

Slávinka chodila po »lumerách« jenom rok. Všemocná, vše povznášející vlna lásky vynesla ji z hlubin opovržení, kde duši i tělu zkáza hrozila, na slunný břeh lidskosti. Vlastně již ani »lumeránětem« nebyla, běhala od Skálů k Adamcovým. I do školy ji posílali a pokroky její byly překvapující. Šatili ji slušně, nikdo se jí neštítí jako dříve, kdy se po vsi neučesána potloukala. Ovšem, kdyby po lumerách chodila, školy by sotva poznala. Tu by řekl asi Kalibán: »Potřebuje »lumeráně« školu! Já taky do školy nechodil a su přeci v e j b o r. Jen když má co na sebe a do sebe!« —

* * *

Přešlo deset let. — — Pamatujete se snad, co pravily kdysi sukařky, když Verunku a Jaroslava »mlely«. Z toho mračna sotva bude dýšť!« Byl. Slávinka již má školu za sebou a slouží u Verunky. Vozí, chová, kolebe její robátka, zpívá jim — jak kdysi její matka u Skálů. Snad bude její osud milosrdnější. Dobře pravil tenkráte Skála, když Anna z kraje o žních do vsi se vrátila: »Nic není tak zlé, aby k něčemu dobré nebylo!« Anna přála si vždycky, aby se Skálovým a Verunce odsloužila a — stalo se. Neboť nebýti jí, nikdy by Verunka jména Skálova nenosila. A ta dobrá dušička česká nadobro byla by pro nás ztracena. Zapadla, utonula by tam u Trutnova, a žila by snad v opovržení u těch, s nimiž by jí obcovati bylo — nebo i u svého muže, jako tam v opovržení žije opuštěný náš lid český.

Pan Nosek, kupec, ztratil velmi řádného jednatele a roznášeče svého přeleželého zboží. Neodbude již tolik šněrovadel spuchřelých, jehel rezovatých a dýmek zaprášených. — Jirsáně již s uzlíčkem po vesnicích nechodí. Tam ve světničce u Adamců, kde druhdy Verunka spávala, kde také nejkrásnější dobu lásky své s Jaroslavem prožila, tam souká teď cívky tovaryšům pana mistra Adamce, až i jednou dosouká — naše Jirsáně.

Valná hromada

Jednoty čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy.

konána byla v domě družstva Vlast v neděli dne 9. února v 10 hod. dopoledne za hojného účastenství. Zvláště mile nás dojalo, že všecky české nejdůst. Ordinariaty vyslaly k ní své zástupce.

Předseda vldp. Msgr. Dr. Fr. Kordač, universitní profesor, zahájil schůzi úchvatnou řečí o vývoji protikatolických tendencí v oboru školství v cizině a hlavně v Rakousku. Řeč jeho, jež zanechala v posluchačstvu hluboký dojem, uveřejňujeme zde v plném znění:

Klíč k porozumění moderních směrů *k úplné rozluce školy od církve* nám podávají zásady francouzské revoluce, které ponenáhlu během 19. století veškerá Evropa přijala. Proti zákonu přírody: Děti patří *rodičům* — prohlásil *Danton* v konventu (21. frimaire, an II): »Děti patří *republice* dříve než patří rodičům. Tuto zásadu vzal Robespierre za podklad svého návrhu, který byl v nacionálním shromáždění přijat v tomto doslovném znění: Jedině vlast má právo svůj dorost vychovávati. Takový poklad nesmí býti déle ponechán pýše rodin a předsudkům jednotlivců, jelikož to je stálým zdrojem stavovských rozdílů *na úkor rovnosti.*«

Patrno tedy, že státní *kommunismus* tímto zákonem pohltil přirozené právo rodičů a osobní svobodu jednotlivců. Pádem Robespierreovy hrůzovlády padl sice i jeho zákon; ale *idea* tohoto zákona, učiniti školu *monopolem státním*, stala se duchovním majetkem *tajných* spolků *zednářských*. Tyto uplatňují do dnes zásady francouzské revoluce, kdekoliv rozklad uvědomění křesťanského půdu k tomu připravuje.

V Rakousku se připravoval převrat státní myšlenky katolické říše Habsburské, jež byla po celá století ochranitelkou kultury křesťanské, již za císaře Karla VI. počátkem 18. století. Zednáři van Swieten, Sonnenfels & Co. v díle rozluky církve a školy již tak pokročili, že sama zbožná Marie Teresie si od nich osvojila zásadu ve smyslu výlučném falešnou »Die Schule ist u. bleibt ein Politikum« (Škola je a zůstane záležitostí [výlučně] státní).

Za císaře Josefa II. »převzal« stát veškeré školní fondy a výtěžek za zrušené kláštery, tedy církevní majetek ve svou správu, t. j. »zkonfiskoval jej«. Na místo dosavadní autority církevní, součinné s autoritou státní, zavedena byla c. k. dvorní studijní komise (Studienhofkomission). Převládali v ní a konečně ji úplně opanovali repraesentanti tak zv. »osvěty 18. století«, zednáři nebo jejich stoupenci.

Již v této periodě jest znamenati zárodek školy moderní a její směrů. Připravoval se »státní školský monopol«, který byl později doplněn »nucenou školní návštěvou« (Schulmonopol u. Schulzwang). Školu znásilňuje stát a stát je znásilňován nevěreckou vědou. Vše to na útraty zkonfiskovaného jmění církevního a na úkor přirozeného práva rodičů a božského práva církve katolické na výchovu mládeže dle víry křesťanské.

Stav této chronické choroby byl s počátku vleklý, a to jmenovitě z ohledu na tradice rodu panovnického a na zbožný dosud lid katolický. Povstal z této kulturní choroby zvláštní útvar »rakouské bureaukracie« a její »služky, »státní církve«. »Sůl přišla na zmar a byla pošlapána.« Státní církev nikoho neznepokojovala, ale zároveň úcty a váhy pozbyla.

Tato nábožensko-socialní choroba přešla nutným vývojem v krisi *kulturního boje* liberalismu proti církvi katolické a proti základům křesťanství vůbec. Ale i tento kulturní boj nebyl v Rakousku nikdy tak akutní jako jinde, na př. v Německu a nyní ve Francii. U nás podržel celkem ráz vleklé choroby, ochromující ponenáhlu veškerý organismus života církevního *v hierarchii i v lidu.* — Pokus ozdravění, svorným působením státu a dle smlouvy »konkordát« zvané — byl násilně a jednostranně přerušen po katastrofě u Králové Hradce 1866. Porážka vojů rakouských se přičítala konfesijní škole z doby konkordátu; ale při tom se přehlédlo, že vítězný u Sádové pruský »Schulmeister« pochazel z pruské školy konfesionelní.

Nadešla doba *rozkvětu liberalismu.* Z ní pochází naše nynější školní zákonodarství z let 1868 a 1869. — Církev katolická, matka a vychovatelka národů, byla těmito zákony odkázana na podruží v domě vlastním. Její právo božské a její právo historické, jehož nabyla vydržením dvou tisíc let, bylo těmito zákony znásilněno a zdeptáno. Proto je nazval papež Pius IX. »abominabiles«. —

Po padu vlády ultraliberální bylo novellou z r. 1883 nejkřiklavější bezpráví, dle něhož i žid se mohl stát řídícím učitelem školy výhradně katolické, odstraněno. — »Volné škole« je ale i toto podruží církve ve škole — »vládou klerilismu ve škole«, která prý musí být i vyhozením znamení našeho vykoupení — kříže, radikálně zrušena.

Liberalismus je po stránce *národohospodářské* definitivně pohřben; ale po stránce *náboženskomravní* podniká *ve spojení s pokrokáři* a posleze i se *socialnimi demokraty* další boj proti církvi a proti křesťanství vůbec. Alliance těchto nepřátel se vrhá na hlavní prameny života křesťanského: autoritu církve a křesťanskou výchovu lidu v rodině a ve škole rozlukou manželství a rozlukou církve a školy.

Liberalní vláda rakouská si svého času vypočítavě povolala paedagoga *Dittes a*, aby jí odchoval liberalní učitelstvo na *potírání klerikalismu ve škole i v lidu* ve vleklém kulturním boji proti církvi katolicke. Liberálové dobře počítali — ale přece se přepočítali. Neboť *»liberálně«* odchované učitelstvo přechází šmahem do tábora *socialismu.* Když dostal Dittes pokyn, aby šel, odstupoval s uštěpačnou poznámkou: »Již je pozdě; sime v učitelstvu zasete již vychází.« *Nyní* však — musí i zaslepení liberalove na své oči vidět a doznat — že símě Dittes-ovo nyní již *dozrává v socialismus*, kommunismus, ba i *v anarchii.*

S upřímnou úctou činíme poklonu charakteru těch pánů učitelů, kteří veškeremu terroru dosud odolali a ideální své po-

volání, vychovávati dorost národa na základech náboženstvo-křesťanských a vlasteneckých, věrně plní.

Ale na doklad náboženského a proto i kulturního bankrotu v učitelstvu se odvolávám na programmy jejich representačních schůzí a jejich stavovských orgánů českých i německých. Právě v těchto dnech jejich orgán »Český Učitel — z toho, co tvrdím, nezvratně *usvědčen* poslancem Dr. Myslivcem.

Kulturní boj o výluku křesťanského náboženství ze škol našich byl k nám zavlečen ze zemí cizích.

U nás se opičí »volná škola« se zálibou podle vzorů francouzských. Pročež netřeba prorokovat, nýbrž stačí logicky uzavírat, že stejné *zásady* a příčiny mají stejné *důsledky* a účinky.

Ve Francii pronesl již r. 1848 Thiers toto svědectví: »Máme čtyřicet tisíc učitelů elementarních škol; to znamená tolik nepřátel kněží; čtyřicet tisíc kněží *atheismu a socialismu.*« Od té doby stačilo jedno půl století a Francie stojí před katastrofou a ponížením, jakého její dějiny ještě neznají. Prameny moderních směrů školní otázky nám prozrazují zednáři sami, a to s otevřeností, která veškerou pochybnost vylučuje.

Lepelletier píše již v květnu r. 1886 v zednářském listu »Le mot d' Ordre« o loži takto: »V jejím lůně se vzdělává většina socialních reform. Obligátní škola laikální byla v ložích již po celou řadu let studována; jen tím způsobem bylo možno, že Francie (t. j. zednářská žurnalistika a jí otrávené čtenářstvo katolické) školu laikální žádala a parlament ji odhlasoval.« *Henri Maret* přiznává, že bezkonfesionelnost není posledním cílem těchto směrů — nýbrž beznáboženskost a čirá nevěra. — Předstírání cílů jiných že je »farizejství«.

Velect. shr.! Známé přísloví na vítězství zvyklých Římanů zní: Ab inimico disce. — Učme se i v boji o školu taktice od svých nepřátel. Třetí kongres zednářských loží francouzských, konaný v Nancy roku 1882, nám svou taktiku prozrazuje tímto vyhlášením: »Dlužno zakládat spolky nezasvěcených (do tajemství pravých cílů zednářských) pod lesklými jmény osvěty, svobody, humanity a pod. Jejich vzpruhou a vůdčím duchem má býti jádro *zednářů.* Takový druh spolků *znásobuje 10krát až 100krát* dle jich počtu činnost *zednářskou.*«

Takovýmto násobitelem činnosti zednářské na *rozvrat oltářů a trůnů* — jsou spolky »*volné školy*«, »volné myšlenky« a. j. — Nedávný sjezd volných myslitelů v Praze — byl generální přehlídkou těchto bojovníků, Čechů i Němců, i spojených národů cizích v internacionální allianci proti Kristu a Bohu, církvi i vlasti. Hrozná královražda v Portugalsku je důkazem většího pokroku této organisace a její činnosti na jihozápadu než dosud u nás.

Proti této allianci nepřátel Kristových, kteří svůj tábor opírají o pevnost bran pekelných — znám toliko *jedinou* contra-allianci mezinárodní, uzavřenou samým Kristem — jest to *církev katolická*, která na skále Petrově skýtá spojenému táboru bojovníků Božích všech národů — nedobytnou oporu a pevnost víry a mravů kultury křesťanské.

Semkněme se bratrsky mezi sebou jakožto dítky jedné Matky církve katol. a jedné vlasti české v organisaci odborových spolků školských v těsném styku s veškerou organisací tisku a spolků katolických ostatních. Pryč se vším, co nás dvojí, láska k Bohu, králi a vlasti nechť nás k vítěznému boji spojí.

Když marnotratní bratři naši, liberál a socialní demokrat, drahocenný podíl rodinný, víru a mrav křesťanský prohýřili a nyní v domě rodinném, ve státě rakouském a církvi katolické, *nás* svobodné a svéprávné občany a věrné katolíky — i o náš podíl víry a kultury křesťanské »volnou školou« chtějí připravit — tu nám káže nejen láska křesťanská, ale i pud sebezachování a zachování naší vlasti — *co nejrozhodnější obranu.* Zachraňme rodný dům matky církve katolické a vlasti české, aby se i marnotratný syn po hrozící katastrofě měl kam vrátit. — Vrátí se, neklamou-li veškerá znamení doby naší.

Tato láska křesťanská v srdci, slovo pravdy na jazyku a *v rozhodné chvíli volební lístek v ruce* nás povede k jistému vítězství.

* * *

Předseda věnoval na to posmrtnou vzpomínku zemřelým členům, jsou to: Jos. Beran, bisk. vikář v Král. Dvoře; dr. Jindřich Beránek, farář v Praze; Fr. Blažko, em. k. a vikář v Noutonicích; Josef Červenka, farář v Něm. Rybné; Msgr. Ferdinand Kalous, světící biskup a probošt ve Staré Boleslavi, dr. Fr. Krásl, světící biskup a probošt u sv. Víta v Praze; N. Knepr, továrník v Hradci Králové; Martin Pachl, kanov. ve St. Boleslavi; František Tondl, em. prof. v Bělé.

Přítomní vzdali jim povstáním poslední čest.

Jménem nejd. Ordinariátů pozdravili Jednotu:

Vsdp. dr. Ant. Podlaha, metropolitní kanovník:

Jeho Eminence nejdůstojnější arcipastýř uložil mně, abych jeho jménem projevil radost jeho nad zdárnou činností Jednoty čes. katol. učitelstva, v nesnadných poměrech dvojnásob záslužnou a spolu abych tlumočil i jeho vroucí přání, by Bůh žehnal dalšímu působení spolku. Vsdp. kanovník odevzdal zároveň pokladníku Jednoty dar Jeho Eminence 50 K.

Vdp. dvorní rada a kanovník dr. Fr. Kryštůfek, universitní profesor:

Čte delegační přípis J. M. ndp. dr. Jos. Doubravy, biskupa v Hradci Králové. Nejdůst. pán žádá svého zástupce, aby »vážené Jednotě tlumočil jeho vřelou úctu a požehnání k zaslužným snahám.« Vldp. dvorní rada poukazuje k tomu, jak je to důležito, jakého smýšlení jest soudce a jakého učitel. Zdůrazňuje, že je nám potřebí katol. paedagogia a vyslovuje vroucí přání, aby podobný ústav co nejdříve byl zřízen a otevřen.

Red. Tom. Škrdle odpovídá, že i naše snaha k tomu cíli se nese a spojí-li se naše Jednota se spolkem přátel škol bratrských, kteremužto spolku p. dvorní rada předsedá, k čilé práci, že budou Školští bratří v Bubenči brzy s to, aby paedagogium

katolické záhy otevřeli. Ostatně, dodal referent, dnešní valná hromada se k tomuto předmětu ještě vrátí.

Dp. P. Jos. Puchta z řádu křižovnického, em. farář klučenický:

»Jeho Exellence ndp. biskup litoměřický dr. Em. Schoebel děkuje sl. Jednotě čes. katol. učitelstva za laskavé pozvání k dnešní valné hromadě. Avšak už dne 12. února b. r. dokončí 84. rok svého věku a nemoha se sám dostaviti, splnomocnil mne, abych ho zastupoval. Jeho Excellence přeje Jednotě hojného zdaru a požehnání Božího a dovoluje si povzbuditi Jednotu, aby hleděla získati co možná nejvíce členů-učitelů. Neboť mezi učiteli jest ještě dost takových, kteří zachovali si víru v srdci. Aby ti a takoví Jednotu poznali a k ní se přidali, o tom ať se výbor slavné Jednoty bedlivě radí.

Dp. Vl. Hálek, far. z Liboce:

V zastoupení Jeho Milosti, nejdůst. pana biskupa budějovického, Msgra Josefa Hůlky, sděluji slavnému shromáždění laskavý pozdrav Jeho biskupské Milosti k dnešní valné hromadě. S radostí a živým účastenstvím jest Jeho biskupská Milost aspoň duchem přítomen a projevuje vděčné uznání jedenáctileté práci českého katol. učitelstva, jež majic za vzor božského Učitele Ježíše Krista, pracuje neohroženě a vytrvale, aby dcera církve — škola — nezadatelný to majetek katolického lidu, zkvétala na základech křesťanských a mládež ve škole nejen slovem, ale i skutkem a příkladem vedena byla pravou vědou k pramenu nepomíjejícího světla, k pravdě jediné, věčné — k Bohu. Jeho biskupská Milost žehná činnosti slavné Jednoty s přáním, aby české katolické učitelstvo seřaděno v Jednotě pod praporem Ježíše Krista kol svých velepastýřů dopracovalo se v díle za ideály křesťanské školy požehnaných výsledků. Všemohoucí žehnej snahám slavné Jednoty!

Projevy zástupců nejd. Ordinariátů sledovány byly s živou účastí přítomných členů a Jednota vděčně děkuje Jeho Eminenci i všem ostatním nejdpp. biskupům českým za jejich živé účastenství v její námaze a práci.

Jednatel dp. katecheta Ant. Suchoradský četl protokol předešlé valné hromady. Protokol byl jednohlasně schválen.

Týž podával jednatelskou zprávu za rok 1907:

Velectěné shromáždění!

Po jubilejní valné hromadě, kterou jsme s velikou okázalostí loni konali, sešli jsme se dnes opět, abychom vydali počet ze své práce v minulém roce vykonané. — Výbor Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy konal v minulém roce šest schůzí. Ve schůzích těchto probíral časové otázky školské a snažil se resolucemi a vhodnými usnešeními paralysovati činnost nepřátel křesť. výchovy. Jednota má mimo jiné také účelem zakládati knihovny. Úkolu toho zhostili jsme se tím, že jsme darovali 100 K. Spolku na zakládání katolických knihoven a že jsme společně s družstvem »Vlast« honorovali kustoda půjčovny katolických knih, která jest umístěna v papírnickém

závodě družstva »Vlast« a dobře úkolu svému vyhovuje. Hlavní náš zřetel obrácen byl letos k tomu, aby zřízeno bylo středisko, svaz všech katolických učitelů a vychovatelů, jakož i podniků a korporací paedagogických. Stanovy »Svazu paedagogického«, jenž má býti jakousi školní radou katolickou, byly po společné poradě interesovaných spolků a korporací sdělány a 15. ledna t. r. k místodržitelskému schválení zadány. Náklad s tím spojený hradí, než se Svaz ustaví, naše Jednota, kteréž přísluší hlavní zásluha o jeho uskutečnění. Naše Jednota bude ve Svazu tomto svými delegáty zastoupena a bude o to se snažiti, by vliv svůj tam co nejvíce uplatnila. — V uplynulém roce snažili jsme se i finance své v příznivém stavu udržeti. Za tou příčinou rozeslal jsem jako pokladník Jednoty na všechny dlužníky upomínky, počtem ke 300, a mohu sděliti, že četní z nich dluhy své zapravili.

V redakci Učitelské přílohy při našem orgánu Vychovateli bylo třeba vykonati volbu nového redaktora. A zvolili jsme za redaktora mladého a nadšeného člena výboru p. učitele Vlastimila Jelínka; přejeme mu, aby pro tuto přílohu hojně učitelů jako literárních spolupracovníků získal. Vedle této přílohy řídí naše Jednota svým redaktorem Vzdělávací četbu katolické mládeže; máme tedy v rukou dva literární podniky, které hmotně vydržuje družstvo »Vlast«, při nichž však my volíme redaktory a v nichž můžeme své idee šířiti a mnohé z našinců literárně zaměstnávati.

Činnost naší Jednoty jest tichá a klidná, ale činíme, co za přítomných poměrů činiti se dá a vynasnažíme se, budeme-li i na příští rok k řízení Jednoty povoláni, abychom i dále ve vytknutém cíli dle sil svých a dle potřeby času pracovali. Činnost naše těší se též přízni nejd. pp. biskupů, našich to církevních představených, zvláště Jeho Em. našeho nejd. arcipastýře. Přítomnost zástupců nejd. episkopátu na dnešní valné hromadě to znovu dotvrzuje a to jest pro nás zároveň zárukou, že kráčíme cestou dobrou, ve shodě s náměstky sv. apoštolů.

Ku konci snad nebude nezajímavo podati zde stav členů, jak se jevil na konci minulého roku. Všech členů má Jednota 379, z nich jest: 34 zakládající, 202 činní a 143 přispívající. Dle povolání jest: 58 učitelů, 42 učitelky, 153 kněží, 54 jednot a korporací a 62 laiků. Zemřelo členů 9, vystoupili 3, celkem ubylo členů 12, naproti tomu přibylo nových 16 členů.

Děkujíce všem přátelům a příznivcům svým za podporu v minulém roce, žádáme, by i na příště nám laskavou přízeň zachovali. Boha pak prosíme, aby práci naší žehnal, aby nás provázel svou pomocí a sílil nás v těžkých dnešních dobách svou milostí.

Účetní zprávu za rok 1907 podával pokladník Jednoty dp. Ant. Suchoradský. Jednota má na konci roku 1690 K 52 h čistého jmění a jmění jubilejního fondu obnáší 3949 K 85 h. Účty revidovali pp. učitel Josef Mazanec a tiskář. faktor Boh. Šubrt. Tento ve valné hromadě prohlásil, že je nalezli v pořádku, načež valná hromada udělila pokladníku jednohlasně absolutorium,

vděčně uznávajíc záslužné práce, které dp. Ant. Suchoradský pro Jednotu koná.

Zprávu o fondu pro kat. paedagogium podával red. Tom. Škrdle. Loni bylo jmění 1490 K 04 h, na konci roku 1907 1549 K 57 h. Až budou stanovy paedagogického Svazu schváleny, odevzdá se k návrhu předsedově celá tato akce tomuto Svazu, ale k návrhu p. říd. učitele Karla Ludvíka žádá valná hromada své členy, aby při zásilce členských podílů vždy nějaký obnos na toto paedagogium obětovali.

Red. p. Tom. Jos. Jiroušek podával zprávu o půjčovně knih, kterou řídí. Uvedl data jako ve Spolku na zakl. katolických knihoven, proto zde zprávu jeho pomíjíme.

Pátým bodem programu bylo, aby valná hromada věnovala po 100 K: Spolku na zakl. katol. knihoven a fondu pro budoucí katolické paedagogium. Návrh výboru byl jednohlasně schválen.

Volby výboru vykonány byly akklamací. Zvoleni byli: za předsedu Msgr. dr. Frant. Kordač; do výboru pp.: Josefa Bayerová, učitelka v Praze; Jan Brejcha, řídící učitel v Karlíně; Josef Hnátek, soukromník ve Skorenicích; Vlastimil Jelínek, učitel v Břevnově; Tomáš Jiroušek, redaktor »Našich Listů« na Král. Vinohradech; Josef Kafka, řídící učitel ve Zdětíně; Karel Ludvík, řídící učitel v Praze; MUDr. Otokar Rožánek, císařský rada a lázeňský lékař v Praze; Antonín Suchoradský, katecheta v Praze; Tomáš Škrdle, redaktor »Vlasti« v Praze; Marie Worlová, učitelka v Praze; Václav Žižka, stříbrník v Praze. — Náhradníci pp.: Robert Bourek, strojmistr; Josef Černý, typograf; Antonín Prokeš, řídící učitel v Chotěborkách: Václav Průša, mistr obuvnický; Bohuslav Šubrt, faktor knihtiskárny; Jan Žák, účetní a korrektor. — Revisoři účtů pp.: Bohuslav Šubrt, faktor knihtiskárny, a Josef Mazanec, učitel.

Při volných návrzích přijato, aby dala Jednota stanovy paedagogického Svazu, až budou schváleny, do tisku a hned aby nato byla svolána výborová schůze.

Školní rada vldp. Josef Šauer z Augenburgu uvedl, že podal v Mar. kongregaci návrh, požádati prostřednictvím Jeho Eminence Svatou Stolici, aby vložila v litanie k Jménu Ježíši slova: »Ježíši, příteli dítek«. Debaty o tom súčastnili se: učitelka sl. Albína Fortýnova, p. Václav Žižka a duchovní správce dp. Emil Stárka. Návrh byl odkázán výboru.

Typograf pan Josef Černý vzdává díky za dar »Učednické besídce« poskytnutý.

Předseda povstal a vyzval přítomné, aby provolali slávu: Sv. Otci Piu X., Jeho Veličenstvu císaři a králi našemu, Jeho Eminenci a všem ostatním nejd. pp. biskupům českým. Přítomní připravili při tom srdečnou ovaci i panu předsedovi samému.

Po valné hromadě konal výbor ihned první schůzi a zvoleni byli: za I. místopředsedu říd. učitel p. Josef Kafka, za II. redaktor p. Tom. Jiroušek, za jednatele a pokladníka katecheta dp. Antonín Suchohradský.

Umírající Kentaur.

(Antická fantasie.)

Má noha klesá, která o závod
dřív spěla s větrem, ptáka perutěmi,
v ní hluboko tkví jedovatý hrot
a darmo silami se vzpírám všemi;
den klesá níž a kraj se stmívá němý
a naposled plá ve přišerném jase,
— toť světlo na pohřební cestu v hod! —
v před k jeskyni, jež v skále skrývá se,
tam klesnu v těžký sen a nevzbudím se zase.

Tam tmavý hvozd se v šedé mlze skrývá
a z hloubi trčí skalní útesy;
když oko mé se v ono temno dívá,
tu srdce se mi divně podělí,
ač před skalními duchy, před běsy
jsem nikdy v srdci strachu nechtěl znáti;
až zítra slunce vyjde nad lesy
a stráně budou v záři jitra pláti,
tu Cheiron v jeskyni už tiše bude spáti.

Buď vítána mi, sluje v lůně skal!
Své čelo uložím v tom vlhkém mechu;
já klesám již, mně nelze jíti dál,
such jazyk můj a prsa beze dechu.
Zde vždy jsem slouchal divých živlů vádu,
jež zněla dolem v tisícerém echu,
zde usínal jsem, noc kdy měla vládu
ve hvozdů šumění a hluku vodopádů.

Jak často jsem se z jitra probudil,
a mladíci, již před mou slují stáli,
já jejich rádcem, mistrem, otcem byl
a učil jsem je šípy metat v dáli,
znát síly trav, z nichž včely med svůj ssály;
teď v dáli dlí, kde nepřítele sklátí,
s lví koží na bedrách, již v kořist vzali
se opět po čase k mé sluji vrátí,
však Cheiron v jeskyni sen věčný bude spáti.

Mé údy mrtvy, ještě naposled
slyš vroucí pozdrav, matko Země drahá,
krev ve mně tuhne, trhá se můj hled,
již ruka smrti na mé čelo sáhá,
a temno, temno kol a kol se vzmáhá . . . .
vln slyším šplochtání se blíží ke mně,
loď Charona to, tam má spěje dráha,
měj ještě polibek můj na své témě —
buď šťastna na věky a zdráve, matko Země!

Dr. J. Vinař.

Dva velkolepé sjezdy katolické.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

(Pokračování.)

Dne 19. ledna t. r. konal u nás v naší Literární sekci zajímavou přednášku o sjezdu německých katolíků ve Würzburgu farář křižovník Karel Toman a mezi jiným zmínil se nadšenými slovy o přednášce Rakušana, gymn. katechety z Dornbirnu a říšského poslance Dr. Drexela, kterou měl v neděli odpoledne k dělníkům. Tuto přednášku přečetl jsem si pak v tištěné zprávě a šíře ji rozeberu.

Sjezd německých katolíků začíná se vždy v neděli službami Bož.mi, přiměřeným kázaním a odpoledne na to koná se průvod a sjezd spolků katolických tovaryšů a vůbec spolků dělnických.

Zpravodaj »Čecha« z Würzburgu (dne 27. srpna 1907) píše, že prostorná svatyně dómu při slavných službách Božích naplněna byla do posledního místa. Po skončených službách Božích — pokračuje — proudily všemi ulicemi zástupy lidu a ze všech tváří zářila radost a nadšení. Postavy venkovanek v národních krojích dodávaly celku malebného rázu.

Považme, co se tu pronajme bytů, co utrží hostinští a jiní obchodníci za pět dní od této masy lidu, co peněz utrží dráha, místní tramway a tiskárny, a nebudeme se diviti, že sjezdy katolíků německých jsou pravým dobrodiním pro město, v němž se konají. Den co den po čas sjezdu vycházejí zvláštní noviny: »Festblatt«, plny inserátů, které se po 10 fenicích v masách prodávají — a jiné vhodné časopisy a tiskopisy s nimi.

O půl 2. hodině odpoledne seřadil se průvod katolických spolků dělnických, řemeslnických a tovaryšských, kráčel ve čtyřstupu a trvalo to téměř hodinu, než minul místo, na něž se zpravodaj »Čecha« blíže bisk. paláce postavil.

V Essenu súčastnilo se podobného průvodu 40.000 dělníků, zde ve Würzburgu 10.000. Vídeň při katolickém sjezdu něco podobného nemá. I my v Praze putovali jsme po sjezdu katolických tovaryšů r. 1895 v 60 kočárech na výstavu a při posledním zemském katolickém sjezdu v Praze roku 1898 kráčeli jsme s četnými prapory ke mši sv. na Hradčany, ale ve Vídni r. 1907 dělnického a vůbec veřejného katol. průvodu nebylo. Vláda socialním demokratům přeje a jest otázka, zdaž by veřejný katolický dělnický průvod ve Vídni dovolila.

Dělnického průvodu súčastnilo se ve Würzburgu 300 spolků s 280 prapory a 14 hudebními kapelami a když se průvod bral kol biskupské residence, sklonily se prapory na počest místního biskupa Ferdinanda ze Schlöru, který s balkonu své residence průvodu přihlížel. Na průvodu měli podíl i katoličtí dělníci z Chebu.

Po skončeném průvodu rozdělily se dělnické spolky o 3. hodině do 5 místností, kdež jim stejným způsobem bylo přednášeno. Sjezdová tištěná zpráva líčí pouze jednu schůzi, konanou ve slavnostní Ludvikově dvoraně, a proto se jen této schůze přidržíme. Žel, že jsem ani v Řezně, ani ve Würzburgu průvodů a

odpoledních schůzí neviděl a proto se musím ve všem spolehati na tištěnou zprávu.

Předsedou dělnické schůze, konané ve slavnostní dvoraně, byl továrník Fr. Brandts z München-Gladbachu a schůzi samu zahájil zemský poslanec, beneficiat Gerber. Schůze súčastnili se mimo jiné domácí biskup, kníže-biskup Dr. Jeglič z Lublaně a misionářský biskup Henninghaus ze Šin-Tongu z Číny.

Slavnostní řeči pronesli: dělnický sekretář a říšský poslanec Giesberts a rakouský gymn. katecheta z Dorbirnu Dr. Drexel, říšský poslanec, s kterým se ještě i na rakouském sjezdu ve Vídni setkáme. Oba pronesli znamenité řeči o právech i povinnostech dělníků k Bohu, církvi, k společnosti a sobě samým.

President schůze, továrník Fr. Brandts, líčil dovednost německého dělníka, velebil jižní Německo, které má 100.000 organisovaných katolických dělníků a vyslovil přání, aby jednou katolické dělnictvo vévodilo dělnictvu celého Německa.

Sekretář Giesberts kladl na to váhu, že se dnes bez organisace nedá v životě veřejném nikde nic dosíci. Katolické dělnické spolky vyzýval, aby hájily zásady katolické; to že jest první jejich úloha; mají-li toho dosíci, musí si opatřiti potřebné katolické vědomí a vzdělání, aby se mohli svým odpůrcům v dílnách a továrnách brániti a před nimi své zásady hájiti. Zvláště se mají vyzbrojiti proti socialní demokracii, cíle a zásady její mají důkladně znáti, aby od ní nebyli na scestí svedeni.

Aby křesťanští dělníci mohli socialní demokraty přemoci, musí se kupiti k positivní socialní práci; musí znáti, které socialní reformy jsou dělnictvu k prospěchu, tyto idee mají katol. spolky dělnické šířiti, poslance o nich uvědomovati a ruku v ruce s nimi k jejich uzákonění pracovati.

Giesberts tu poukazuje hlavně na: dělnické komory, koaliční právo a svobodné právo spolkové a shromažďovací. K tomu úkolu má se katolické dělnictvo vyškoliti a na takový stupeň vzdělati, aby dovedlo tyto idee všude a na každém místě hájiti a zastupovati.

Giesberts napomíná dále katolické dělníky, aby věnovali patřičnou péči svému duševnímu vzdělání, aby si byli vědomi své hodnoty ve společnosti lidské, aby věrně své povinnosti plnili, přílišného pití lihovin se vystříhali, aby rodinný život jejich byl bezúhonný a výchova dítek aby měla podklad katolický. Katolický muž nemá pouze katolicky demonstrovati, ale katolicky žíti.

U vědomí své hodnoty má katolické dělnictvo žádati spravedlivou mzdu a spravedlivou dobu pracovní a spravedlivé zacházení se strany prácedárců.

Řeč Giesbertsova jest plna hlubokých myšlenek, čelících k blahu katolického dělnictva a kdyby ji u nás výmluvná ústa pronesla, měla by hluboký účinek.

A ještě význačnější dojem na mne učinila další řeč gymn. prof. Dr. Drexela. Jako prácedárce pozoruji, že i u nás v Čechách a na Moravě katolické dělnictvo není vedeno správnou cestou: katolicky žije a smýšlí, ale oproti prácedárci užívá stejně třídního boje jako socialní demokracie.

Často o tom přemýšlím, často to uvažuji a z praxe nabyl jsem přesvědčení, že by nám mnohem lépe bylo, dělníkům i nám prácedárcům, kdyby se mezi nás stále rušivým způsobem nemíchala socialní demokracie.

Loni dělnictvo strojnické a expediční dělalo v Praze stávku a vydobylo si ani ne tolik, co již u nás toto neorganisované dělnictvo mělo. Naše dělnictvo k stávce příčiny nemělo a podobně bych se choval i k dělnictvu tiskárenskému, mnohé výhody, ulehčení a zlepšení bych mu poskytl, kdyby se mezi nás nevtírala stále socialní demokrácie, která naše dělníky přísně kontroluje, aby nám nic více neudělali než co musí. Když tuto snahu, nad níž v závodě bdí zvláštní důvěrník, z dělnictva zvolený, vidím a pozoruji, i já nedám dělniku víc než zaslouží a neslevím mu nic, co není v tištěném ceníku (obapolné úmluvě mezi námi) vyjednáno.

Tim povstává třídní boj, který nám život ztrpčuje, dělníka a prácedárce ve spolek sobě odcizuje a oběma nikterak neprospívá.

Proti tomuto systému jest celá řeč Dr. Drexela namířena a proto je mi tak milá.

Vznik dělnické třídy líčí Dr. Drexel tímto rozmarným způsobem: V domě přítele byly tři dívky a otec i matka přáli si míti ještě chlapce; ten se tedy zrodil a v domě byla radost a jásot. Ale tříleté děvče, jež pozorovalo, že se láska od něho k chlapci obrací, bylo s tím zcela nespokojeno, bratříčka si nevšímalo a otce se nevrle tázalo, jak se ten malý sem dostal. Otec do rozpaků přiveden, odpověděl, že bylo okno otevřeno a tím se ten malý sem dostal. Ale děvče odpovědělo: hloupá Gustli — služebné děvče — měla okno zavříti, my tu kluka nepotřebujeme.

Děvče to cítilo v malém bratříčku konkurenta, jenž jí uzme přízeň a lásku, které se dosud jako nejmladší dítě v největší míře těšilo.

To jest malý obraz, pokračoval Dr. Drexel, jak povstal a uvítán byl čtvrtý — dělnický — stav ve společnosti lidské. Dělníků bylo vždy, i mezi pohany a prvními křesťany, ale dělnického stavu v dnešním slova smyslu tu nebylo.

Hrubý materialismus dělníka nízko cenil; využil síly jeho i ženy jeho, nestaral se o jeho mravy, o jeho výživu a další zaopatření a vypověděl mu třídní boj. Tohoto stavu využila socialní demokracie a vyzbrojila i dělnictvo proti prácedárci k třídnímu boji, k stávkám a terroru všeho druhu.

Dr. Drexel praví otevřeně, že socialní demokracie má tu zásluhu, že pomáhala neudržitelný stav dělnictva objasňovati a jemu nápomocnou býti, ale zavrhuje její třídní boj a stojí na stanovisku biskupa Kettelera a barona Vogelsanga, kteří hlásali a hájili, že má místo třídního boje nastati mezi prácedárci a dělníky smírné vyrovnávání socialních či společenských protiv na základě spravedlnosti. Dobré ať se zachová, škodlivé odstraní.

Odpůrci smírného vyrovnávání praví, že někteří prácedárci dělnictvo hrozně vykořisťují — Dr. Drexel to odsuzuje, ale oproti

tomu uvádí, že jsou zase prácedárci, kteří nevědí, jak v sobotu peníze seženou, jak závod nebo živnost udrží a že se třesou, majíce staré stroje, kterak budou konkurovati, jsou-li nové systémy strojů vynalezeny.

Socialní demokracie si těchto poměrů pranic nevšímá, jí je to lhostejno, ona vede dělnictvo k boji a vyžaduje pro něho všeobecně platné zvýšení mzdy, nehledíc k tomu, praskne-li závod nebo se udrží, bude-li živořiti či dále zkvétati.

Dr. Drexel přeje dělnictvu zvýšení mzdy, ale praví, že jest veliký rozdíl, jestliže dělník hrozí prácedárci v této otázce třídním bojem či žádá-li smírné vyrovnání.

Dr. Drexel rozvádí dále — a to jest velmi důležité — že dělník si musí přáti a svojí pílí a solidní prací k tomu působiti, aby nejen v zájmu prácedárce, ale i v zájmu jeho vlastním závod vzkvétal, obchod prospíval, nebo čím lépe se vede prácedárci, tím více stoupá i nárok dělníka, aby mu mzda mohla býti zvýšena. I volá: držte k sobě, dělník i prácedárce, jeden za druhého na půdě spravedlnosti.

Aby příklady smírné vyrovnávání společenských protiv objasnil, uvádí Dr. Drexel tyto dva příklady:

Na trhu sejdou se dva rolníci — jeden kravku prodává, druhý jí kupuje. Onen žádá mnoho, tento podává málo. Kupující kravku haní, že je hubená, tolik, co se žádá, že za ni nedá, odchází, ale pak se blíží zase, kravku si z povzdálí okukuje a seznává, že by se mu hodila. Přidá 10 K, ale prodávající sleviti nechce. Kupující odchází, přijde poledne, dobytek se již z trhu odhání, ale kravka prodána není a kupující také jiné nemá. Nyní se již nutí oba: onen sleví, tento přidá, tlesknou si a kravka je prodána. Oba se radují: tento, že za kravku nedal tolik, co onen chtěl, a onen že tolik neslevil, co bylo od něho žádáno.

A dále: dva sousedi se v neděli večer, když už měli v hlavě, urazili a oba žalují. Jdou k soudu, tváří se zamračeně a když je soudce smiřuje, nechce nikdo od žaloby ustoupit, Soudce je klidně rozebírá, oba poznávají, že chybili a smíří se. Z radosti jdou do hostince, pijí holbu, máz piva a hádají se: oba chtějí celou útratu zapraviti. Oba se radují, že se smířili, že učinili smírné narovnání.

Takové smírné vyrovnání musí často činiti otec, kde jest více dospělých dětí — a takové smírné narovnání má nastati i v národech a mezi prácedárci a dělníky.

Opakuji, že je mi to z duše mluveno a dodávám, že na této cestě by se v našem závodě měli dělníci mnohem lépe, než na cestě třídního boje.

Při tomto smírném narovnávání, pokračuje Dr. Drexel, nejedná se jen o týdenní mzdu dělníka — zde se jedná vůbec o to, aby mu bylo všemožně cestou zákonodárnou pomáháno, jako to činí v Německu katolické centrum a v Rakousku strana křesťansko-socialní. Starobní, invalidní a nemocenské pojišťování a jiné, to jsou body smírného narovnávání, to je splacený dluh dělnictvu sestárlému nebo nemocnému, které si nic uspořiti nemohlo.

Tak vážně a tak důstojně mluvili dva muži ve Würzburgu ke katolickému dělnictvu. Z řečí jejich sálala láska ke čtvrtému stavu lidské společnosti, ale zároveň z úst jejich vyznívaly křesť. pravdy, které by srdce dělníka ozářily a na cestě života byly mu dobrým průvodcem.

Co tu řečníci mluvili a co navrhovali, to potvrdil vážnými slovy předseda schůze, továrník František Brandts, který již 50 let řídí továrnu ve shodě s dělnictvem. Dříve se pracovalo u něho $10^1/_2$ hodiny a my jsme se, pravil, docela přátelsky shodli na $9^1/_2$ hodinové pracovní době. U mne se, dodal, nepodniká nic, aby i dělnický výbor nebyl tázán za radu. Dělnický výbor radí ve všem, co prospívá blahu nejen továrny, ale i blahu jednotlivců.

Bude-li mi popřáno viděti ještě jeden sjezd německých katolíků, pojedu tam již v sobotu, abych byl svědkem dělnického průvodu a dělnických slavnostních shromáždění. To si ujíti nedám.

Dle programu skončily všecky dělnické schůze o 6. hodině svá rokování, aby se mohla slavnostní dvorana upraviti k zahajovací večerní schůzi.

Sotva padla hodina šestá, rozezvučely se všecky zvony Würzburgu na počest Boží a slavnostního sjezdu. Zvonilo-li večer klekání i při dalších slavnostních schůzích, řečník ustal, celé shromáždění povstalo a všickni biskupové modlili se hlasitě Anděl Páně a my jim odpovídali; ale modlili se jen tři první modlitby, vynechávajíce: »Oroduj za nás sv. Boží rodičko« atd., což mi bylo podivno.

Mezi tím, co jsme my u p. listonoše Jana Bierlmeiera večeřeli a k odpočinku se chystali, konána byla ve slavnostní dvoraně zahajovací schůze. Říšský poslanec justiční rada Thaler, jenž na sjezdu řezenském měl výtečnou řeč: »Křesťanský muž«, uvítal shromáždění. Zástupce rakouského ústředního výboru, P. Augustin hr. Galen z Prahy z Emaus, tlumočil pozdravy tohoto výboru, zejména hr. Sylvy-Taroucy. Pravil, že rakouští katolíci daleko se nevyrovnávají německým. Rakouští katolíci zaznamenávají úspěchy na poli národní jednoty, na jejímž základě zvoleno bylo také při říšských volbách 100 poslanců. Katolíci budou o to pečovati, aby všechny plány nepřátel byly zničeny. Řečník vyzval k četné návštěvě rakouského sjezdu katolíků, který se bude konati v listopadu a pravil, že nepřátelé katolíků věří, že katolické církvi mohou zasaditi smrtící ránu, jestliže staroslavný stát Habsburků přivedou do téhož stavu, v němž nalézá se nešťastná Francie. Proti tomu obrací se všechen boj, v němž poskytují pomoc katolické listy a spolek Piův.

Řeč P. Augustina hr. Galena z Emaus dodělala se velikého úspěchu, zvláště když připomenul, že rakouští katolíci již odvykli spoléhati se na přízeň a podporu vlády a začínají se stavěti na vlastní nohy.

Dále přinesli pozdravy katolíků švýcarských dr. Pestalozzi-Pfyffer, amerických Rev. Wand, lucemburských dr. Ziegler, šlesvicko-holštýnských baron Hobe, štrasburských Bachmann a

lotrinských abbé Tilly, výtečný řečník, jehož slova vyslechnuta se zájmem a pozorností vzdor pokročilosti doby. Farář Bechem z Düsseldorfu zval k účasti na sjezdu katolíků německých, který v roce příštím v Düsseldorfu konati se bude.

Pro pokročilou dobu vzdali se četní zapsaní řečníci slova a president četl jejich jména. Když uváděl mezi nimi posl. M. Erzbergera, neohroženého karatele osadních škandálů německých v jižní Africe, ozval se z řad posluchačů hlasitý protest a Benjamin centra, poslanec Erzberger, musil vystoupiti na tribunu přivítán hromovým potleskem. Je to řečník temperamentní, úchvatný, způsobilý strhnouti s sebou davy. Přinesl pozdrav katolíků berlínských — kteří, jak pravil, na 70 místech mají v neděli a ve svátek svoje služby Boží — a litoval, že nemůže se konati sjezd katolíků německých v Berlíně, protože prý »berlínský vzduch a písek Marky nedělá dobře.«

Při večerní slavnosti hrála také vojenská hudba; spolková zpráva výkony její nesmírně velebí, ale referent »Čecha« hudbou tou nadšen nebyl. Nad rakouskou vojenskou hudbu není. R. 1888 slyšel jsem v Neapoli koncertovati italskou vojenskou kapelu a nedávno v Mnichově bavorskou, ale opakuji, nad rakouskou vojenskou hudbu není.

(Pokračování.)

Za chlebem.

Drobounký školáček přede nnou v škamně
upírá hnědý zrak dychtivě na mne,
každé to slůvko mu v dušičku padá
a věrně vypráví hlavička mladá.

Otec má lány — tak přemýšlím tiše —
do města hocha dá v oběť své pýše
nebo tam jiskřička ve světlo vzplane
až se z něj chudáčka velký pán stane.

Špargálů kožených mučivá plíseň
mladé sny udupe i dětskou píseň,
slovníků, učebnic a mluvnic stohy
jistě prý pomohou jednou na nohy.

A když ten červíček papíru spoustu
prohryže hladově po tučném soustu,
po slávě, úřadech, uznání lidu,
shrbený nalezne lesklou jen bídu.

Můj zlatý hochu — tak hučí mi v hlavě —
celý ten uzlík moudrosti právě
hodil bych za plot, na místo tvé sedl,
chlebíček otcův bych raději jedl. —

Miloslav Javorník.

Cesty srdce.

Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« z vlaštiny přeložil FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

První katolické požehnání.

Kdo by byl navštívil rodinu Needleovu před rozhodnutím vstoupiti do katolické církve a byl by se tam vrátil tři dny po té, byl by stěží věřil svým vlastním očím; tak se různily nové poměry. Kde duše byly příkře a nesmířitelně od sebe rozděleny — a toto rozdělení bylo stěží zastíněno vnějšími ohledy — nastoupil nyní podivuhodný a hluboký souhlas. Zdálo se, že slunce po prvé vychází, aby osvětlovalo tento opuštěný příbytek a udílelo pokladů životních, kde dříve každý pociťoval chlad jako od vánku smrtelného. Byl to mír klidný a rozumný, upřímný soulad náklonností, sympathická shoda názorů, vzájemná a milá poslušnost, jásot v hloubi srdce a v přátelském chování každé chvile. Co se líbilo Johnovi, líbilo se i paní Anně a synovské jeho poslušnosti nic se nelíbilo, čeho by matka neschvalovala. Dívky pak, jsouce vedeny tak sladkými příklady, neslyšíce více ani jednoho slova nesouladu mezi matkou a svým bratrem, družily se přirozeně k společnému souladu a otvíraly ochotně srdce náboženskému vyučování své vychovatelky, kterou uznávaly za pravé štěstí rodiny.

Julie nikdy nedávala se příliš unášeti v tomto novém ovzduší nabytou vážností; a mnohem méně přijímala onen druh úcty od té doby, co paní jí plně důvěřovala. Avšak nemohla odmítnouti dojmu, který ji velmi důrazně nabádal, aby podala první pomoc obrácencům. Jestliže paní Needleová milovala až do té doby láskou mateřskou neapolskou dívku přes různé náboženství, nyní, když spadl poslední dělící závoj, neměla již na uzdě své něžnosti. Když pak se podřídila radám Juliiným, byla příčinou toho směsice citů: uznání, vážnosti, podivu a téměř úcty k jejím ctnostem. Dobře pozorovala nyní, co toto šlechetné srdce vytrpělo a se napracovalo, aby roztrhlo pásku bludu a roznítilo v srdci oheň pravdy křesťanské.

Johnovi, který se s ní radil, dala radu, aby se ještě důkladněji vzdělal v nauce katolické u lidí schopnějších než je ona. Proto se rozhodl, že se odebéře za tím účelem do Londýna a nevrátí se až ke dni katolického vyznání. Tam vyslechl všecka vysvětlení, po kterých toužil v tridentském katechismu, který se stal jeho denním studiem. Aby paní a dívky se dobře vyučily v katechismu, Julie si přála, aby byly zavolány dvě řeholnice do zámku na několik týdnů; avšak to se nemohlo uskutečniti, poněvadž paní nechtěla se přidružiti k cizím, ježto měla za to, že nad Julii není osoby vzdělanější a spolehlivější. V tomto názoru byla utvrzena biskupem diecesním.

Neboť rodina Needleova, když se na tom usnesla, že změní vyznání, napsala velmi uctivý list biskupu v Newcastleu, v němž prosila, aby byla přijata do lůna církve katolické a žádala, aby všichni její členové směli se jemu představiti a vzdáti hold, aby

potvrdili žádost a přijali důkazy milosti Boží. Tento dopis odevzdala Julie prostřednictvím svého duchovního rádce spolu s dopisem, v němž vysvětlovala zvláštnosti tohoto obrácení. Obrácenci našli proto laskavě přijetí. Biskup s uspokojením schválil jejich rozhodnutí, těše se z hojné milosti Boží a dávaje jim poznati vznešené úradky Boha, který jim uděloval hojné milosti, zvláště vzhledem k jiným, rodilým katolíkům, kteří odporovali vlastnímu svědomí, zapírajíce víru a pronásledujíce církev, choť Kristovu. Kéž by tedy zachovávali horlivě dobré símě, jež jim vložil do srdce sám Božský hospodář a pěstovali je pokorně s modlitbou; mimo to nechť si dají velkou práci, aby si dobře vštípili pravdy katolické a důvody jejich: neboť pochybnosti a kolísání pocházejí ze špatného porozumění, jestliže nevnikly ze špatné vůle. K tomu konci nepotřebujete daleko hledati, dodával biskup, neboť máte v domě onu italskou slečnu, která vám všecko zcela dobře vysvětlí, čeho je potřebí pro víru a jednání dobrých katolíků. Co se týče praktických disposic, ustanovil zpovědníka slečny Julie, aby se odebral do Zeleného Parku a zařídil všecko k jejich spokojenosti.

Za všecky členy rodiny odpověděla paní Needleová, neboť John ochotně dopřával matce, aby representovala rodinu, že ona i její dítky přijímají s živou vděčností otcovská slova biskupova a duchovní vedení jím ustanovené jako z ruky Boží; že se vynasnaží státi se poslušnými dítkami svaté matky církve katolické, ať mluví k nim ústy arcipastýře diecesního nebo jinými zástupci; vůbec i kdyby chtěli se říditi vlastní náklonností, nežádali by nic důrazněji, než aby svěřili svědomí své důstojnému kněži, který u nich již byl ve velké vážnosti jako duchovní rádce slečny Julie z Allori. A tu paní Needleová ve své něžnosti nemohla nedati na jevo povinné vděčnosti milované přítelkyni a pravila:

— Vám po Bohu jsme zavázáni za naše obrácení; a tím více jsme k tomu povinni, poněvadž dlí u nás daleko od své šlechetné rodiny jen z touhy a horlivosti o naši spásu.

Na to odpověděla Julie nemálo uzardělá:

— Prosím Vaši biskupskou Milost, abyste spravedlivě rozhodl, totiž, abyste považoval slova mé paní za pouhou zdvořilůstku.

Biskup se usmál a aniž by rozhodl spornou otázku, zdvihl se a rozmlouval okamžik s panem Johnem a dal některé zbožné památky dítkám. Konečně udělil první požehnání novým ovečkám, které poklekly u jeho nohou. Julie podle katolického zvyku mu políbila ruku; a podobně učinili i členové rodiny Needleovy. John si přál mluviti s biskupem. Chtěl se poraditi.

— Mám na svých pozemcích kapli, která dříve byla v rukou neodvislého duchovního, počínal řeč John.

— Vím o tom, přerušil jej biskup.

— Nyní bych ji rád přeměnil v kapli katolickou. Co o tom soudí Vaše Milost?

Soudím, že nemůžete mysliti lépe, dokládal biskup. Jakmile uvedete vše do pořádku a jste rozhodnut věnovati kapli bohoslužbě, posvětím ji, a tím nabude výsad oratoří veřejných.

— Bylo by to pro mou rodinu veliké dobrodiní. Uznáte, monsignore, že my stávajíce se katolíky a majíce v zámku a mimo něj nemálo příslušníků téže církve, považovali bychom to za zvláštní milost, kdybychom měli kněze ke konání slavnostních obřadů a abychom mohli se účastniti sv. svátostí. Příbytek vedle oratoře již jest; bydlil v něm protestantský duchovní, který, abych pravdu mluvil, dopřál si všeho pohodlí. Nařídím, aby světnice byly opatřeny vším potřebným. Co se týče vydržování kaple, ponechám úplně rozhodnutí Vaší Milosti. Když tak všecko uvážím, bude zajisté naše farnost sídlem opravdu kanovnickým. Doufám, že také Vaše Milost ráčí nás poctíti svou návštěvou.

Arcipastýř divil se nemálo, že nachází v mladíku nově obráceném tak velikou znalost katolického práva a tak dokonalé plány. Nevěděl, že slečna Julie nepozorovaně tyto myšlenky vštípila panu Johnovi a dokonce i slova vložila v jeho ústa. Každým způsobem schválil předsevzetí a dodal, že sám velmi ochotně přijde do Zeleného Parku, aby je přijal do církve, nebudou-li mu v tom překážeti závažné práce. Když bude otevřena kaple a shromážděno bude stádce věřících, neobmeškú odebrati se do Zeleného Parku, aby udělil svaté biřmování; a k tomu konci přijal ochotně pohostinství tak zvořile nabídnuté.

Za tyto návrhy John vroucně děkoval, více než byl učinil kdy ve svém životě; a to učinil přes to, že si umínil přestoupiti beze vší okázalosti.

— Nemohu jinak, než s díky přijmouti rozkazy Vaší Milosti; avšak co se týče mé osoby, ani nehledám veřejnosti ani se jí nevyhybám. Stávám se katolíkem z upřímného a hlubokého přesvědčení duševního a s rozmyslem vykonaného rozhodnutí vůle; proto je to mým právem a mou povinností. A musil bych opovrhovati sebou samým, kdybych dal na jevo obavu před ohledem na lidi. Vaše milost tedy nechť nemá obav co do mé slabosti; neboť — Bohu za do buďtež díky — neostýchám se ani poznati pravdu ani ji přijmouti.

— Bůh Vám zachovej toto smýšlení, žádal biskup; to je přímá cesta. Žijeme v době, kdy občanská odvaha si všude vykračuje; avšak lidé mužného smýšlení nenajdou se vždy mezi těmi, kdož se vychloubají vlastní neodvislostí. Také já vám radím jako duchovní pastýř vaší duše, abyste rozumně jednal na své nové dráze jako katolík: Nestavte na odiv své víry, ale také se za ni nestyďte; žádná stálost není krásnější než stálost skromná.

Velmi potěšen propustil biskup pana Needlea.

První kroky do chrámu.

Co John dlel poprvé u svého arcipastýře, jeho paní matka a ostatní čekali netrpělivě v předsíni. Chtěli učiniti společně s celou rodinou po prvé návštěvu v kathedrále. Požehnání biskupovo, dovozovala paní Anna, učinilo mne katoličkou dle práva a proto první krok křtěnců má vésti do kostela Božího. Chci zaujmouti místo své, chci vzývati svého Spasitele, živého a vládnoucího na zemi i na nebi. Ano, konají se daleké cesty, vynakládá

se mnoho, podstupuje se nebezpečí, aby mohl býti uctěn hrob Krista ve Svaté zemi; čím více touha má směřovati do kostelů našich! (A při slově »našich« dobrá novokatolička bila se rukou v prsa, jásala všecka radostně, jako dobyvatel, který připojil nové království k své koruně.) Dítky mé, nyní budeme vzývati s plnou věrou Krista Ježiše, Pána našeho, jako bychom jej viděli skutečně očima svýma, padneme na kolena svá, jako bychom jej byli potkali v Palestině uprostřed jeho apoštolů a jako by nás byl povolal, abychom ho následovali.

S takovými myšlenkami a pocity zdržela se v kostele celou hodinu se svými dítkami, bez hnutí, zcela klidně; a byla to také pro ni hodina nevýslovné potěchy. Když vycházeli z kostela, prohodila k Julii: Má víra jest pokojná a jasná; najdu-li tolik útěchy i v ostatních úkonech jako ve vzývání nejsvětější svátosti, nezbývá mně než prohlásiti, že mám předtuchu ráje na zemi.

Chtěla učiniti ihned návštěvu u kněze, který byl určen biskupem, aby je smířil s církví. Poděkovala mu srdečně za to, co učiní pro ni a její rodinu a slíbila mu, že budou jeho pokynů zcela dbáti, pokud jen bude možno. A konečně tak laskavě prosila, až jí duchovní otec slíbil, že přijede do Zeleného Parku posledním vlakem onoho večera.

Nezbývá než říci, že povoz byl připraven na stanici, aby odvezl kněze do zámku. John se dostavil osobně, aby jej uvítal. A při tom zapředl rozhovor o svých nejpilnějších záměrech, hlavně o tom, kterak upraviti bývalou protestantskou modlitebnu na kapli katolickou, aby mohla býti posvěcena, až bude opatřena všemi potřebnými věcmi. K tomu slíbil kněz veškeru svou pomoc, maje k tomu od biskupa dovolení. Když přišel do zámku, byl náležitě uvítán jako zástupce biskupův. Onoho večera nebyl učiněn ještě rozvrh obrácení. Dobrý muž toužil po tom, aby poznal duševní stav obrácenců a mimo to chtěl jednati dle návodu Julie, jež ve své laskavosti a podle nejlepšího soudu navrhovala správný postup.

Avšak již druhého dne shromáždila se celá rodina v přijímacím saloně a zástupce biskupův podával zdvořilé a otcovské dotazy stran křtu. Co se týče vašeho vyučování, spoléhám na vás zcela bezpečně, započal kněz. Pan John je vzdělaný muž a když dobře probéře římský katechismus a bude ochoten pronésti vyznání víry podle ustanovení sněmu vatikánského, není třeba nic jiného požadovati. Pro dámy, které mají dobrou vůli naučiti se katolické nauce, božská Prozřetelnost sem jakoby poslala slečnu zde (a při tom ukázal na Julii), která pomůže, seč síly stačí. A když jsme se tak sjednotili o úkolech, provedeme obrácení. To všecko jde svou váhou; avšak hlavním bodem ke vstoupení do církve katolické jest objasniti si ráz křtu, který jste přijali. Zásada jest: Dokáže-li se, že křest byl platně udělen, svátost tato se nemusí a ani nesmí opakovati; svým katolickým vyznáním víry jest již takový člověk samo sebou připuštěn k ostatním svátostem, totiž k svátosti pokání a oltářní, jakož i biřmování. A naopak, není-li odstraněna každá pochybnost o platnosti přija-

tého křtu, přirozeně musí býti učiněn začátek touto svátostí, která se udělí podmínečně. Nuže v této záležitosti nemohu sám, vznešená společnosti, rozhodnouti dle svého úsudku, nýbrž vy sami mne můžete doprovázeti na cestě, kterou podnikáte k vlastní útěše pozemské i věčné.

John i jeho matka očekávali takového úvodu a s Julií upravili si odpověď. John prohodil krátce: Co se mne týče, jediná v té věci jest zodpovědna má matka. Paní pak oznámila upřímně, že John, který se narodil v Indii, byl pokřtěn anglikánským duchovním za její nemoci a že tento se chlubil, že jej pokropil vodou velmi drahocennou, kterou nalezl blízko lahodných vod města Madrasu. Avšak pokropil jej onen duchovní před křtem nebo po něm nebo užil takové vody jako látky ke svátosti potřebné? To nikdo nevěděl a ani nemohl věděti, poněvadž onen duchovní byl již dávno mrtev.

— Nuže, dovozoval kněz, pan John nejlépe učiní, když přijme křest podmínečně.

A John k tomu upřímně přisvědčil: Jsem k tomu již ochoten. Zůstanu několik neděl v Londýně, abych pojednal o některých myšlenkách s učenými muži. A až se budu cítiti pevným v papeženství (dodal s úsměvem), ale již málo toho zbývá učiniti, neboť se cítím papežencem a ultramontánem jako biskupové na vatikánském sněmu, vrátím se zcela klidně do Zeleného Parku, abych přijal křest a pak abych se připravil k sv. zpovědi. Zajisté mně, velectihodný pane, v tom budete nápomocen, není-liž pravda, abych byl zbaven rozpaků, poněvadž nemám v tom mnoho praxe, jak si snadno představíte.

Tento nenucený hovor mladého pána dal na srozuměnou zástupci biskupovu, že Julie již byla připravila půdu, nabádajíc křtěnce, co mají činiti. Proto bez váhání odpověděl: Vím, že víte již vše; neboť když srdce je upřímné, jdou věci velmi hladce a nepůsobí obtíží. Dobře, a nyní přistupme k slečnám (a tu se obrátil ke Kláře a Klementě). Dívky dodaly si odvahy příkladem bratrovým a laskavým vzezřením kněze, který byl vysokého věku, sněhobílých vlasů a ctihodného vzezření a odpověděly souhlasně, že budou jednati jako John. Mladší slibovala vážně, že se vyzpovídá ze všech hříchů, které jí našeptá učitelka. Klára pak našla jiný prostředek, aby se dobře připravila k sv. zpovědi: Já učiním napřed zkoušku, budu se zpovídati Julii a pak půjdu k vám . . . . .

— Ó to nikoli, přerušila ji Julie za všeobecné veselosti přítomných.

— Dosti toho, vložil se do sporu kněz; je to věc, která se bez obtíží upraví. Dříve však vizme, co jest s vaším křtem.

Matka odpověděla místo dítek: Není tu pochybnosti, že by křest nebyl udělen podle Prayer book naší, chtěla jsem říci anglikánské církve.

— Je-li tomu tak, ujal se řeči zástupce, není potřebí nic opakovati, leč v tom případě, že by duchovní nebyl měl správného úmyslu.

— O úmyslu ví pouze Bůh, přisvědčovala Needleová; pouze mohu říci, že duchovní, který pokřtil mé dcerušky, jednoho dne zde v mé přítomnosti měl rozmluvu se svým kollegou u příležitosti vzniklých rozepří, které trvaly již tolik let, o nutnosti tohoto obřadu a dovozoval, že křtu není nevyhnutelně potřebí ke spáse a že se nemůže přesně vzato nazývati svátostí. Podle něho dostačí úplně vzbuzení víry, chce-li někdo býti příslušníkem církve Kristovy, vykoná-li je ve věku dospělém, třeba tu nebylo zevnějšího obřadu. Tomu dával stejnou platnost jako zápisu do farní matriky. A to byl důvod, proč jsem jej při první vhodné příležitosti nahradila ve správě farnosti duchovním pravověrnějším.

— Tato okolnost jest velice vážná, prohodil kněz. Co se mne týče, jsem nakloněn věřiti, že onen duchovní měl zcela úmysl vykonati, čeho žádá církev Kristova a že udělil platně tuto svátost. Důvodem také jest, že kdyby tyto dívky jako účinkem úmyslu křticího duchovního nebyly přijaly křestní milosti, nebyly by se staly tak hodnými, jak je nyní vidíte. Julie přisvědčovala hlavou a dávala tak na jevo svůj souhlas k největší radosti paní, která si mohla těžko představiti, že její dítky by byly neplatně pokřtěny. Kněz pokračoval: Avšak ježto se jedná o svátost tak nevyhnutelnou k spasení, měl bych za to, aby se opakoval křest, ovšem s podmínkou: Nejsi li pokřtěna, křtím tě, atd. Jen chutě do toho, dívky, vaše dobrá matka a slečna vychovatelka vás naučí všemu, co máte činiti. Jste spokojeny, když přijmete křest, neboť nepomáhal-li vám první, druhý vás učiní opravdu křesťankami a dítkami Božími.

Dívky daly na jevo velkou radost nad tímto zařízením. A zástupce se na konec obrátil k paní Anně: Nuže, zbývá pouze, abyste vy, paní, rozpomenula se na své mládí, abyste rozhodla, co máte sama činiti.

— To je věc velmi těžká, odpověděla paní; nepamatuji se nikdy, že by byla matka někdy se vyslovila o mém křtu; otce jsem sotva poznala.

— Což nemáte v ruce nějaké listiny rodinné, která by svědčila o tom, aspoň v hlavní věci, že jste přijala křest?

— Myslíte, zda jsem prohledala naše staré listiny? Není tam nic jiného než zápis mého ubohého otce, který zaznamenává den mého narození a den mého křtu; avšak nic jiného tam není.

— Avšak budou zde také kmotrové, podotkl kněz.

— Kdyby žili; avšak nikdo z nich již není na živu. Kdyby bylo potřebí vůbec nějakého dokladu, mohla bych jej snad nalézti. Mám zde v domě stařenu, která mi stokrát vypravovala, jak jsem byla dítětem, která doprovázela chůvu se mnou ke křtu a že jsem neplakala a jiné povídačky dobré služebnice. Mám ji zavolati?

— Učiňte tak, paní. Mně se zdá býti důležitým, abyste sama o této věci nabyla jasnosti a následujícího dne můžeme učiniti rozhodnutí.

— Což abych ji zavolala sem ihned, je-li vám libo, prohodila paní, která nabyla důvěry k přívětivému a rozvážnému knězi; tak budeme vážiti pravdu z povolaných úst. Nuže, zkusíme to!

Paní Needleová odešla a hledala slečny Mary; šla tam sama, poněvadž žádný posel by Mary k tomu nikdy nebyl pohnul, aby se dostavila. Avšak ani lichocení ani prosby nic nespomohly, aby se odebrala do přijímacího salonu a podala zprávu o tom, co ví o křtu své velitelky. Nezbývalo nic, než aby kněz společně s paní se odebrali k ní a paní Needleová prohlásila pohnutým hlasem: Dobrá slečno Mary, urazila byste mne krutě v srdci, kdybyste mne neposlechla; nežádám od vás nic, co dle svého svědomí byste nemohla učiniti; učiňte tak z lásky ke mně. Těmito slovy byla přemožena přísná puritánka a málo laskavě vypravovala, co věděla: Nevím více, co bych mohla říci, než co již víte. Vy jste byla křtěna nejlepším způsobem . . . . . Ano, nevěděla bych, v které církvi se lépe udílí křest než v naší a onen duchovní, — a při tom jej jmenovala — těšil se vážnosti muže učeného a dobrého.

— O tom všem není pochyby, namítal krátce kněz; ale paní by si přála věděti, jak slavnostně byly vykonány obřady?

— Co se vám zdá? odpověděla stařena; v domě této paní o náboženských věcech vždy bylo jednáno důstojně a slavnostně. K obřadu dostavili se tři duchovní.

— To už je něco, liboval si kněz; avšak co činili oni tři duchovní?

— To je krásné! Jak je zvykem v naší církvi. Jeden z nich vzal na své ruce novorozené dítě, aby je ponořil do křtitelnice, avšak byv poučen, že dítě je slabé, spokojil se tím, že je držel nad křestní vodou.

— A která slova při tom promluvil? tázal se kněz.

Na tuto otázku počestná žena, která nechtěla lháti, se zarazila. Paměť ji opustila. I pravila: Myslím, že jeden něco mluvil, vždyť byli tři!

— Jen nepozbývejte mysli, drahá slečno Mary, vmísila se do hovoru paní; prosím vás za to ve jménu Božím. Kdo z těch tří pronesl svátostná slova?

— Opravdu, nepamatuji se na to dobře. Nevím, zda-li se křest uděluje vícero způsoby než nyní a mám jistě za to, že ta slova pronesl onen duchovní, který mluvil nějaká slova nad křestní vodou; avšak neodvažuji se podati o tom bezpečného svědectví. Než každým způsobem bych mohla přísahati, že byl křest dobře udělen, ať se tak stalo tím neb oním způsobem.

— Dobře tedy, zakončila rozmluvu paní. Děkuji vám, drahá slečno Mary.

Ubohá slečna Mary byla naplněna nemalou zlostí a také svědomí jí činilo výčitky, obávajíc se, že přispěla k tomu, že její paní bude musiti býti znova pokřtěna. — Avšak co mohu já? bručela k sobě; vždyť ona to chtěla. Vím dobře, co mám odpovědíti tomuto papeženskému knězi. Ach, jaké věci tu musím očima svýma viděti! Stálo to za námahu, že byla pokřtěna tak slavnostně; proč by se měla dáti omámiti novým křtem, Bože můj!

Co slečna Mary takto sama uvažovala, její paní se zástupcem biskupovým pojednávala o posledním důsledku svědectví, které právě vyslechli: Vidím dobře, že také zde, není-li úplná tma, není ani slunečního světla. Slečna Julie z Allori předešla svým úsudkem, že velmi pravděpodobně porada se skončí návrhem, že všichni členové rodiny mají býti opět pokřtěni podmínečně.

— A je také řídký úkaz, že podobné okolnosti se jinak končí, přisvědčoval kněz; neboť církve, které vlastní vinou podržely jen dvě svátosti, snadno v praxi i těmito pohrdají. Je známo, že někteří duchovní anglikánští, místo aby následovali obřadů ustanovených v Prayer book, spokojují se tím, že prsty svými pokropují několika kapkami obličej dítka; a proto velmi dlužno pochybovati, že by nebyl křest neplatný.

— A přece, namítala paní, nemohu mysliti, že jsme my čtyři vlastně pohany; srdce mne o tom přesvědčuje, že jsme byli pokřtěni, a to dobře.

— Kdyby srdce mělo zde rozhodovati tuto spornou otázku, byl bych na vaší straně; avšak v tak závažných věcech nutno jednati s naprostou jistotou a vždy na základě neochvějných dokladů a poněvadž těch tu není, je tu potřebí nabýti jistoty podmínečným křtem.

Kněz obíral se v přátelském hovoru všemi členy rodiny, pátraje u každého zvláště, zda by nenalezl nedostatky, které by mohl odkliditi nebo posilniti nabyté vědomosti. Poněvadž pak nemohl více vyzkoumati, než čeho se již dříve dozvěděl, potvrdil dané návody. Vysvětlil zároveň, kterak mají ve skutečnosti býti vykonány obřady vyznání. Obrácenci v příštích dnech měli by se připraviti k svátostnému vyznání svých hříchů a hned po křtu každému z nich zvlášť dá rozřešení, rovněž podmínečné; a to proto, nebyl-li křest z dětství platný, že by nabyli posvěcující milosti novým křtem a byl-li první křest platný, pomáhalo by jim k posvěcení svátostné rozhřešení.

Tím ukončil poradu, ale nastala mu teprve nyní porada vážná se zámeckými lidmi, kteří se dožadovali odpovědi na sta otázek. A každý chtěl soukromě mluviti s knězem a podle vlastní nutnosti. Kromě rodiny panské bylo tu ještě několik lidí ze služebnictva, kterým neobyčejně dobrá Julie vštípila katolickou víru a příklad pánů dal jim větší popud, aby ji přijali, než poloviční přesvědčení. Tyto kněz laskavě nabádal, aby se modlili a učili se katechismu, potom že vyslechne jejich rozhodnutí. Konečně Klára a Klementa přednesly záležitosti svého svědomí. Sluha Boží je přijal velmi laskavě a dodal jim odvahy, aby přednesly svou žádost, jak jim to jejich učitelka vložila na srdce. Otče, prosila Klára také ve jménu své sestřičky, my bychom také rády přijaly první sv. přijímání.

— A proč to?

— Abychom přijaly živého Krista do svého srdce.

— A proč chcete přijmouti Krista Pána?

— Abychom se staly dobrými.

— Velmi dobrý důvod! liboval si kněz. A obrátiv se k menší dívce, tázal se: Také ty chceš přistoupiti k sv. přijímání?

— Ano, otče, dovolíte-li mi to.

— Nuže dobře; avšak bylo by přece lépe, abyste počkaly, až budete starší a zcela hodné. Co tomu říká slečna učitelka?

Julie na to pravila: Opravdu, špatné nejsou ani ta ani ona, ale poněkud nepokojné, ne vždy pevné. Aby byly připuštěny k sv. přijímání, musily by se dříve samy podrobiti malému soudu a pak naučí-li se dobře zpovídati, aby se staly pravými andílky.

— Nuže, mně se nezdá věc tak nesnadnou, rozhodoval kněz, abychom jí nemohli upraviti. Spoléhám na vaši dobrou matku a na slečnu učitelku. Když budu věděti, že opravdu máte živou touhu přijmouti Ježíše, poněvadž chcete býti dobrými, jak Klára se vyslovila, udělím vám sv. přijímání.

Obě dívky slíbily, že se horlivě příčiní, jak na nich žádá duchovní otec a jak si toužebně přeje vychovatelka. A radostně vyskakujíce, běžely k matce, aby jí vypravovaly, jaké milosti se jim dostane, stále slibujíce, že budou zcela poslušny a hodny. Tento výjev byl zcela obyčejný a oku lidí málo závažný. Ale paní Anna, jež měla dobrý soud a vznešené srdce, byla opojena nevýslovnou sladkostí a poznávala božský účinek katolické víry, která do srdce dítek znenáhla zasévala tak vznešené myšlénky nebeské lásky a tak horlivé úmysly k ctnostnému životu. — Má něco podobného církev anglikánská? uvažovala sama u sebe. Jak málo úkony víry dotýkaly se mé duše! Ach, opravdu, zde je život! Poznávala v tom tolik, že sama podávala svým dcerám příklad tohoto podivuhodného života duchovního. (Pokračování.)

Sursum corda.

»Sursum corda« pěje duše tichá v stánku Pána,
odevzdanost zvučí velebným tím slovem,
v srdce útěcha již prší jako živná mana.

»Plesej duše — vzhuru srdce — zaleť prosbo zvonem,
naděje se vzepni na peruti, v oblaka pluj dálná
v říš, kde Pán bdí nad vteřinou žití i tvým skonem!«

Tak se modlím, s duše stéká blud i vášeň kalná

B. Šedivec.

Dopisy z Habeše.

Italsky sepsal P. FRANTIŠEK da OFFEJO, misionář-kapucín.

Do češtiny přeložil Václav Knetl.

(Pokračování.)

2. V době, kdy se čeká na svatbu, je zvykem, že otec ženichův naloživ ve žních jisté množství pšenice nebo jiného obilí, přiveze je k domu nevěsty. A otec nevěsty, odhadnuv přivezený náklad, dá mu za to dle jeho ceny buď tele nebo přiměřený počet dolarů. Podobně musí učiniti k vánocům, velikonocům a nanebevzetí P. Marie. Kdyby však se v té době přihodilo, že by slehla matka nevěstina ku porodu, jest otec ženichův opět povinen, přivézti jí rovněž jistý náklad pšenice, vykrmenou kozu a za dolar másla, což všecko jest opět stejně odhadnuto a nahraženo. V den svadby jest otec nevěstin povinen dáti otci ženichovu dvakráte tolik, co od něho obdržel, počítaje v to ovšem i to, co mu byl již nahradil, a to jest věnem dívky.

Po celou dobu svého zasnoubení nesmějí oba mladí lidé ničeho věděti o tom, co bylo ujednáno mezi jejich rodiči, vyjma všeobecnou zprávu, že byli zasnoubeni. Ale skoro vždycky, jak se rozumí, se dovědí velmi brzo, i které osobě byli zaslíbeni. A tu ženich, maje se potkati s matkou své nevěsty, zahalí si hlavu pláštěm a změní směr své cesty, nebo přeběhne mimo ni velikou oklikou, ona však se musí vrhnouti na zemi a pokrýti se. Podobně potká-li děvče svého ženicha, jest ihned obklopeno od svých družek, jsou-li při ní, aby nebylo spatřeno; a je-li, samo, vrhne se na zemi a zahalí se, jinoch naopak se dělá lhostejným a jde svou cestou dále.

Zasnoubení trvá vždycky nejméně dvě nebo tři léta, a je to věcí otce nevěsty, aby se zajímal o ustanovení dne svatby. Když tedy je mu to příhodné, pozve si otce ženichova a řekne mu: »Chci ustanoviti den svadby.« Kterýž mu odpoví: »Všecko je dobře; ale musíte vzíti ohled na moje síly. Neboť tento rok se sklidilo málo pšenice, a máslo a med jsou drahé! Ostatně budiž, jak vy pravíte.« Odpovídá tak, aby otec nevěstin nežádal příliš mnoho při ustanovování toho, co se potřebuje v den svatby; pročež, třebas byla žeň úrodná, a máslo a med nestály nic, odpoví totéž; protože je to tak zvykem. Ale na konec se přece vždycky dohodnou. Doba, v níž se obyčejně slaví manželské sňatky, připadá před půst Erkalův, což odpovídá skoro našemu masopustu, jak jsem ti pravil jinde. Někdy se slaví také v září po svátku sv. kříže.

Jakmile byl určen a od obou stran přijat den svatby, ustanoví otec nevěsty, co má připraviti otec ženichův k tomuto dni, a to, jak se rozumí, v počtu vždy dvojnásobném, jak co do pokrmů, pšenice, medu a másla, tak i co do osob, jež musí provázeti ženicha. Mimo to musí na svatbě vždycky býti tři důvěrní jinoši, zvaní »přátelé ženichovi«, a od něho samého zvolení, a jsou-li rodiny bohaté, také dva trubači. Konečně ustanoví jednoho, který by se za obě strany zaručil, že

bude dopodrobna vykonáno, co bylo ujednáno. A když bylo vyplněno všecko, tu se teprve oznámí, abych tak řekl, úředně oběma mladým lidem jejich zasnoubení s ujednaným dnem svatby; a připraví se všecko, aby to dopadlo co nejslavněji.

3. Dva měsíce napřed, než přijde toužená doba, musí oba snoubenci každé tři dni bráti projímavý lék a jísti co nejméně. Nevěsta pak tři dni před svadbou a ženich dva dni před ní nesmějí jísti docela nic a ráno před svatbou se musí znova pročistiti. Na tato pročisťování kladou tak velikou váhu, že jinoch musí v den sňatku přísahati otci nevěsty, že v nich nepochybil nikdy.

Celý týden před svatbou shromažďují se v domě snoubenců každý večer děvčátka s některým starším jinochem a tlukouce na buben a tleskajíce rukama, zpívají po celou noc svoje písně. Otec jinochův pošle mezitím otci dívky umluvenou pšenici, med a máslo. Při tom obě rodiny připravují před svým domem, zejména je-li těsný, jakýsi barák zvaný »d a s«, utvořený z kolů a pokrytý větvemi nebo rohožemi. Ženich si vyvolí své tři »přátele«, z nichž ustanoví jednoho, aby byl hlavou a přivedl nevěstu, druhého, aby od jejího otce přijal umluvené věno. Tento poslední musí býti synem rodičů, kteří nevstoupili nikdy v druhé manželství.

Den před svatbou vezmou tito tři »přátelé« buď krávu, je-li ženich bohatý, nebo kozu, je-li chudý, a ubírají se s trubači k domu nevěsty. Jakmile tam dojdou, trubači několikrát zatroubí, a přátelé odevzdají hospodáři krávu nebo kozu a pak tancují z baráku a do baráku až do večeře. Ta pozůstává vždycky mimo chléb a pivo ze slepice, pokrmu to, abych tak řekl, obřadního při této příležitosti a z jednoho jídla z přivedené krávy nebo kozy. Jedno i druhé se přináší na jakémsi rendlíku zvaném »d e s t i« Po večeři opět začnou hráti a tancovati, vcházejíce čas od času do přilehlého domu, v němž je nevěsta, a v tom pokračují po celou noc.

Ráno přijdou s otcem dívky a s jedním jeho přítelem nebo příbuzným k nevěstě, hlava jejich klade ruce na hlavu dívky jako biskup na novosvěcence, slibuje a přísahá, že bude věrným přítelem nevěsty. Potom ji vezme na záda, obejde s ní třikrát světnici a posadí ji na konec buď na lůžko nebo na zemi. Potom se vrátí do »dasu« nebo-li baráku a snídají.

Mezitím časně z rána sedne si ženich na malého mezka a s otcem a s ostatními přáteli určenými od tchána, z nichž jeden vede jiného mezka pro nevěstu, ubírají se všickni k obydlí nevěsty, jsou všickni ozbrojeni, jeden puškou, druhý šavlí, jiný kopím a štítem, a tvoříce skoro dvě čety, z nichž druhá má ve svém středu ženicha. Když dojdou blízko vesnice, se zastaví, a tři přátelé jim vyjdou naproti s hudebníky, přinášejíce chléb a hliněnou nádobu s pivem, jež podávají průvodu. Ti to přijmou a darují chléb hned některému přítomnému chlapci, vylejí pivo na zemi a nádobu rozbijí.

Potom, seřadivše se jako napřed, vcházejí do vesnice a ubírají se k obydlí nevěsty. Dva nebo čtyři jdou před první

četou a skákají, hrají, napodobují potyčky, a jiný s vytasenou šavlí nebo kopím v ruce pobíhá sem a tam, aby udržoval dobrý pořádek. Také první četa zpívá, doprovázejíc slova tisícerými posuňky; kdežto druhá, v jejímž středu je ženich, si vede zcela vážně a důstojně. Když se blíží, vychází jim z vesnice naproti mnoho děvčat, jež mají buben a zpívají písně potupné pro ženicha a pochvalné pro nevěstu. »Co jsou tito?« praví jedna z těchto písní. »Jsou to krkavci. A kdo jsou ti druzí? Jsou to hadry. Přišli, přišli s otevřenými ústy, aby jedli. Dejte jim kost z minulého roku, aby ji ohryzali a se nasytili. Tato dcera naše (nevěsta) je klasobilní, onen syn váš (ženich) je starý vůl atd.«

Došedše konečně k »dasu«, neboli improvisovanému baráku, stříleji, mají-li náboje, a všecky ženy z vesnice neustále radostně křičí »elel, elel«. A za tance těch, kteří doprovázejí ženicha, a za zpěvu děvčat s doprovodem bubnu, za křiku žen a některého výstřelu z pušky dělají takový hlomoz, že je to až něco děsného. Jsou-li snoubenci z téže vesnice, rozdělí se její obyvatelé ve dvě strany a napodobují tak dvě vesnice, a dělají všecko, co je zvykem, jakoby skutečně byli různí.

4. Než mezitím vešli rodiče a přátelé do »dasu« k obědu a zaujali místa jim vykázaná. Otec nevěstin sedí uprostřed na místě nejpřednějším. Ženich se uchýlil s jedním ze tří »přátel« do jednoho kouta baráku zastřeného záclonou na způsob stanu, tak že není viděn od spolustolujících. Nevěsta zůstává na dále v domě ve společnosti matky a několika žen, a je každou chvíli navštěvována od »přátel« ženichových. A jak první, tak i druhá, jedí velmi málo, ba ženich dokonce skoro nic. Když se všickni byli posadili, muž určený od otce nevěstina, aby předsedal hostině, a jejž my budeme jmenovati správcem svatby, odkryje jednu z velikých nadob s pivem postavených uprostřed síně; kněz, který při tom musí býti vždycky přítomen, je požehná, a ostatní dva »přátelé« ženichovi je nalévají hodovníkům. Když se vypilo pivo, vezmou chléb, a položivše jej na podnosy z vrbového proutí ve formě dna košíku, postaví jej před každého z přítomných; po té vezmou kotlíky plné masa a omáčky a postaví je doprostřed. A když byli od správce svadby ustanoveni ti, kteří mají jísti spolu z každého kotlíku, požehná kněz pokrmy, dva »přátelé« přinesou vodu, aby si všichni umyli ruce, a pak se všickni vrhnou na kotlíky.

Habešané jedí pravou rukou bez vidličky a lžíce a musí nabírati jídlo všemi pěti prsty. Vypravují, že král Theodor, vida jednoho bráti pokrm pouze palcem a ukazováčkem, dal si přinésti břitvu a sám mu uřízl ostatní prsty řka: »Tyto ti již nyní nebudou na překážku.« Ač se jiní nedopustí podobné výstřednosti; je přece ale vždycky, kdo jí pouhým palcem a ukazováčkem, považován za člověka, který si jídlo zošklivuje. Dále v Akkeleguzzaii namáčí si každý sám chléb v kotlíku; ale v Serachu a v Amasienu tak činí jedna osoba k tomu ustanovená, nebo jeden z hodovníků, a pokládá jej po namočení před ostatní.

Když jest omáčky již na mále, osoba, která přisluhuje, neb jeden ze spolustolujících vyndá maso z kotlíku a vhodí do zbývající omáčky sebrané drobty ze snědeného chleba, rozmačká je a rozmíchá, až do sebe vsákly tekutinu všecku. Potom to rozdělí hodovníkům kolem téhož kotlíku, rozkrájí i maso na malá sousta a dá každému vlastní porci. Hosté, obdrževše ji, snědí z ní nějaký kousek a ostatní pošlou darem přátelům tam přítomným, ale poněvadž kompliment ten je vzájemný a všeobecný, lze nezřídka viděti, jak některý kousek masa projde rukama všech, než je vložen do úst a sněden. Představ si, jaká to chuť.

Mezi jídlem nesmí nikdo píti; ale když dojedli a ruce si znova umyli, rozdává se pivo. Potom dva »přátelé« ženichovi, kteří s hůlkou v ruce udržovali dobrý pořádek při stole, odnesou ze středu košíky se zbývajícím chlebem; a když správce svatby odkryl nádobu s medovinou, a kněz ji požehnal, přinášejí ji hostům ve skleničkách anebo v malých baňatkách zvaných »berille«. I s medovinou se opakuje podobná pocta jako s masem; když z ní totiž trochu upili, pošlou zbytek některému příteli nebo příbuznému.

V době, kdy se pije medovina, povstane některý příležitostný básník, jejž nazývají »eulo«, schválně pozvaný a dvěma nebo čtyřmi tolary zaplacený a začne zpívati básně, brzy na jednoho brzy na druhého z hodovníků, a končí pokaždé vyzváním, aby dali tolary otci nevěsty. »Eulo« začíná každou báseň zpěvem »lilaje! lilaje! lilaje!«, což znamená: krásná, a končí vybídnutím, jež doprovázejí přátelé ženichovi v choru, opakujíce: »lilaje, lilaje, lilaje!«

Kdysi jsem byl na jedné svatbě, a básník mně zanotil tuto pěknou báseň: »Lilaje, lilaje, lilaje! Vy jste říman, následovník sv. Petra; opustil jste vlasť a rodiče, abyste nás učil pravdě. Vy jste apoštol. Vaše otčina je bohatá; jste plný dolarů. Máte vous, že se podobáte lvu. Jestliže ostatní dají po jednom tolaru, vy jich musíte dáti deset. Lilaje, lilaje, lilaje!«

Tento zvyk není špatný. Všichni příbuzní a přátelé otce nevěsty musí mu darovati aspoň po jednom tolaru, a často jsem vídal, jak takovým způsobem vypomáhali čtyřiceti, šedesati ano i sto tolary. Peníze ty jsou na svatební výlohy a na doplnění věna dceřina. Ale nejsou než jakousi náhradou; neboť, ježto se to provádí při všech svatbách, kdo dostává, snad byl nucen poskytnouti také tolik při podobné příležitosti. Ostatně i chlebem i pivem si vypomáhají navzájem; tak že svatby v Habeši, třebas i nejchudších osob, se konají vždycky slavnostně.

5. Než do té doby jest oběd skončen, a dříve než se odevzdá dcera, odevzdá se její věno. Již jsem řekl, že věno pozůstává v tom, že se dá otci ženichovu dvojnásobně tolik, co tento přinesl po dobu zasnoubení otci nevěsty, počítaje v to ovšem i to, co mu bylo již vráceno; avšak jestliže tento je bohatý, přidá vždycky, mnohem dříve před sňatkem, darem několik krav. Vyplacení věna se děje tímto způsobem. Otec dívky dá

hlavě tří »přátel« košili a »kquare«, odlišné to šaty vdaných. Ten jej donese k ženám, jež jsou v domě nevěsty, a ženy jí odejmou kožený šat anebo zástěru dívčí a obleknou ji v košili a kquare, opakujíce při tom obyčejný křik radosti »elel, elel!« Po té »přítel« ženichův zvolený k tomuto úkonu se postaví na blízko před otce nevěsty a roztáhne svůj plášť, a onen mu do něho hází tola y, jež mají sloužiti za věno, počítaje po jednom až do desíti. Jakmile »přítel« obdržel těchto deset a opakoval počet nahlas, odevzdá je otci ženichovu, a pokračuje se dále v rozmluvě. Po nedlouhé rozprávce se tento obřad opakuje, a když bylo napočítáno dalších deset tolarů, oznámí »přítel« dvacet, odevzdá je jako svrchu a navrátí se k rozmluvě. V tomto ději se pak pokračuje tak dlouho, až byly po desíti odevzdány tolary všecky.

6. Když bylo vypočítávání věna skončeno, tři »přátelé« skákajíce se odeberou s ženichem přede dvéře domu, v němž se zdržuje matka nevěsty a třikrát v nepřetržitém tanci odcházejí a přicházejí. Ženich tam však mezitím zůstává s hlavou pokrytou pláštěm, aby neviděl své tchyně. Po ukončení těchto tanců hodí tato, jež byla také stále zahalena, úkradkem před ženicha čtyry nebo pět tolarů, jež »přátelé« seberou a jemu odevzdají.

Vrátivše se pak do »dasu«, zanechají tam »přátelé« ženicha, vrátí se do domu, kde přikryjí nevěstu pláštěm, tak aby jí nebylo viděti ani hlavu, ani ruce, ani nohy. Jejich hlava si ji pak vezme na záda a spolu s ostatními dvěma jde ven a čeká tam před domem na průvod, zatím co děvčátka z vesnice jich za zpěvu a hudby následují. Ženich se ukloní tchánovi a ostatním spoluhodovníkům, jakoby od nich žádal dovolení k odchodu, a všichni se pak loučí a odcházejí, aby dostihli »přátel«.

Na to jejich »hlava« posadí nevěstu, jež zůstává neustále úplně zakryta, na mezka schválně za tím účelem přivedeného a vyskočí za ní na hřbet, aby ji držel a chránil. Ženich si sedne na svou mulu a jede po boku nevěsty, drže nad ní slunečník. Všichni ostatní pak, kteří s ním byli přijeli, vsednou na své mezky, a v témže pořádku, jak byli přijeli, se vrací do dědiny.

Jsouce pro velkou vzdálenosť nuceni, cestou přenocovati v některé vesnici, vjíždějí do ní všickni se slávou a za zpěvu říkajíce: »Kdo je nejsilnější, nejhodnější, nejlepšího srdce, přijme nás k sobě.« Tu první z vesnice, nebo vskutku nejbohatší je pozve, aby zajeli do jeho domu. Jakmile tam vjedou a slezou, odevzdají nevěstu ženám. Hospodář dá zabíti buď krávu, nebo skopce, nebo kozu podle svého bohatství, a vesničané všickni přinesou jedni chléb, druzí pivo, jiní ječmen pro mezky a přispívají tak k důstojnému pohostění svatebního průvodu.

Po příchodu do dědiny ženichovy se opakují všecky obřady vykonané ve vesnici nevěsty, tytéž dary, tytéž zpěvy, týž lomoz. Jenom že zde zpívají děvčata písně zcela opačně, oslavujíce totiž ženicha a tupíce nevěstu. »Poznej ji, poznej ji,« praví jedna z těchto písní, »zdali ztratila panenství; jestliže

ztratila panenství, bij ji holí. Ty pravíš, že máš otce; ale nedal ti než malý náramek z mědi? Bůh ti dal vesnici, tohoto jinocha, do níž vcházíš; jeho sloup je sloup ze zlata, jeho okna jsou ze stříbra.«

I zde je před domem improvisovaný barák, v němž po tři dni nepřetržitě trvá veselí, jehož se súčastní skoro všickni pozvaní. Nevěsta však jest odnesena do sousedního domu, jehož majitelé nikdy nevstoupili v druhý sňatek, a tam zůstane ukryta přede všemi muži, vyjímaje »přátele« ženichovy.

Když byly uplynuly dni veselí, vezme si hlava »přátel« nevěstu na záda a vejde s ní, s oběma přáteli, s ženichem, knězem a několika málo jinými do malého domku zhotoveného před obydlím nebo v něm. Tam dá kněz přinésti velikou nádobu s vodou, ustřihne oběma snoubencům kousek vlasů, a házeje je do vody, pronáší slova: »Ve jménu Otce, i Syna i Ducha sv.« Potom se koná mytí snoubenců. Po něm praví k nim kněz: »Abyste se neodloučili, budiž mezi vámi dvěma smlouva!« Oni odpovídají: »Budiž mezi námi dvěma smlouva.« A manželství jest uzavřeno.

7. Potom se všichni hosté vrátí do svých příbytků, vyjma tři »přátele«, kteří zůstanou deset dní se snoubenci, trávíce je více méně slavnostně a radostně. Teprve nyní smí tchýně spatřiti svou snachu a býti též od ní viděna, ale musí jí napřed darovati tři nebo čtyři tolary.

Desátého dne jdou tři »přátelé« s ženichem k blízké vodě a umyjí ho dobře a vyperou mu šaty, jež má na sobě. Mezitím jest nevěsta doma a učeše si ponejprv vlasy po způsobu žen vdaných. Potom se i »přátelé« se snoubenci rozloučí a nechají jich o samotě, vrátí se však čas od času, aby se s nimi potěšili; zvláště se tak děje dvacátého a čtyřicátého dne, kdy otec nevěstin posílá bochníčky zvané »hebesti«, jež odpovídají dvojnásobnému počtu tolarů vyplacených věnem.

Po půldruhém nebo dvou měsících se vrátí nevěsta do otcovského domu na mezku, jejž jí poslal otec. Tam se jí vzdávají velké pocty a není dovoleno, ukládati jí nějakou práci po celou tu dobu, co se tam zdržuje, leda že zhotovuje malé košíčky kulaté s víčkem kuželovitým, jež si pak odnese s sebou.

Tento ohled, nenechati jí pracovati, je tak závazný, že otec, aby mohl o tom dáti bezpečné svědectví ženichovi, až si pro ni přijde, dává jí na levou ruku (pravá se nechá volná pro jídlo) jakýsi druh rukavice zhotovené z kozí kůže nebo několik hadříků otočených a zavázaných kolem pěti prstů. Tím způsobem rostou nehty levé ruky volně, a kdyby ženich řekl, že jí nechali pracovati, stáhne tchán rukavici s ruky dcery nebo hadříky s prstů a ukáže mu dlouhé nehty prací neodřené.

Mezitím co nevěsta prodlévá v domě otcovském, vezme ženich v den velikonoční, je-li bohatý, krávu, je-li chudý, kozu a jde se dvěma »přáteli« ji navštívit. Tam zvíře to zabije a odevzdá tchánovi, který také zabije jiné téhož druhu, a dokud toto maso trvá, zdržuje se tam s »přáteli« v hodování. Ve skutečnosti jest ustáleným zvykem, že po dvou dnech požádá ženich

o dovolení, aby směl odejíti; ale to je pouhý obřad, protože mu to tchán nikdy nedovolí dříve, dokud není maso snědeno. Teprve tyto dny smí tchýně ponejprv spatřiti svého zetě; ale i ona, jako učinila matka ženichova, aby mohla viděti snachu, musí mu napřed darovati tři nebo čtyři tolary. Nedá li mu ale nic, nesmějí se viděti až do smrti.

Po odchodu manželově zůstane dívka v domě otcově ještě nějakou dobu. Na svátek sv. Jana, který připadá na první den jejich prvního měsíce (11. září), jde ji ženich znova navštívit, přinášeje jí košili a trochu pšenice a zůstane s ní zase několik dní; až konečně smluviv se s tchánem o den, kdy by si měl pro ni poslati, vrátí se domů. V ustanovenou dobu pošle mezka, aby se na něm nevěsta přivezla, a několik oslíků, aby přinesli obilí, jež mu obyčejně tchán pošle darem.

8. Doba, po kterou nevěsta zůstane v domě otcovském, může trvati až dvě i více let, když by dívka byla ještě příliš malá, protože se někdy vdávají ještě před jedenáctým rokem. Avšak obyčejně trvá pět nebo šest měsíců. Později, když se blíží její porod, se tam dle zvyku opět vrací, protože musí býti při něm obsluhována od matky. Při té okolnosti pošle ženich kozu, pytel pšenice a za tolar másla. A přijde si pak pro ni, až když dítě bylo pokřtěno.

Sotva že se dítě narodilo, přiblíží se jedna z žen, jež pomáhaly při porodu (a je jich vždy mnoho), ke dveřím domu, opakuje sedmkrát výkřik radosti »elel, elel,« je-li to chlapec, a třikrát, nebo docela nic, je-li to děvče. Jakmile ženy z vesnice zaslechly tuto zprávu, přicházejí do domu šestinedělky opěvovat v písních novorozeňátko a jeho rodiče, a dostanou za to »g a a t«, polentu z ječmene nebo z durrhy. To se opakuje po sedm dní nepřetržitě, jedná-li se o pacholíka, a po tři dni, jedná-li se o děvče.

Podobně se děje při narození ostatních dětí, ba čím více jich přichází, tím větší se dělá sláva. Nebudiž ti s podivením, že při narození děvčete se dělá menší sláva než při narození chlapce, ba že se na některém místě ani vůbec neoznamuje. Neboť muž je považován za bytost vznešenější než žena, a nepravím, že by se s touto zacházelo spíše jako s věcí než osobou, ale mnoho do toho jistě neschází.

9. V době, kdy nevěsta prodlévá tak dlouho u svých domácích, a to zejména v době dešťů od června do září, se koná operace velmi podivná, již bychom mohli nazvati »uzením«, a jež jest určena k tomu, aby dodala dívce krásy.

Uvnitř domu se vykopá jáma asi jeden metr hluboká a třicet centimetrů široká. Na dno se nahází žhavé uhlí a kusy mokrého dříví. Na to postaví široký dutý válec ze dřeva nebo z kravského lejna, jenž by do sebe pojal dívku, která se má okuřovati. Když do něho vstoupila a na bobek si sedla, přikryje ji matka nebo některá příbuzná těžkou pokrývkou, kterou jí dobře kolem krku upraví, aby při ní nemohl kouř ucházeti a ji obtěžovati. Jak je přirozeno, zelené syrové dříví přišedši do styku se žhavým uhlím, pouze doutná a způsobuje co nejhustší

kouř. Ubohá musí dvě až tři hodiny ráno a večer zůstávati po více dní za sebou ponořena v této koupeli dýmu, aby její maso změklo, kůže se obnovila a zbělela, prsy se prodloužily a ohebnými staly. Ba aby ani obličej nezůstal bez tak velkého dobrodiní, musí častěji i hlavu vstrčiti pod pokrývkou. Kolik nucených slz a potu prolije v těchto hodinách, můžeš si dobře sám představiti. Než účelu se dosáhne. A aby se staly krásnějšími, čeho nejsou schopny ženy . . . habešské? Stačiž ti, že i později v domě manželově neobávají se podrobiti čas od času podobné operaci, zvláště když onemocní revmatismem nebo bolestmi v kloubech. Důkaz to, že v tom mají zálibu.

Původ pak tohoto zvyku vypravují takto. Jistý otec čtyřleté dcerušky ovdověv, znova se oženil. Macecha, majíc nevlastní dceru v nenávisti, jak se velmi často přihází, a chtíc ji učiniti černější a ohyzdnější, usmyslila si, dáti ji do jámy a okouřiti ji. Leč výsledek, jehož tím docílila, byl zcela opáčný jejímu úmyslu, neboť čím déle stála dívka v dýmu, tím krásnější a bělejší se stávala. Věc ta byla brzy rozhlášena, a od té doby to, co bylo vynalezeno z nenávisti a zlomyslnosti, stalo se hned prostředkem koketnosti a krásy. A není mladé manželky, jež by se ráda nepodrobila tomuto mučenictví, jen aby se stala krásnější.

10. Ale dosti již o zásnubách a svatbách. Několik ještě krátkých jen slov o povaze manželství, jež se zde uzavírají, a končím již dopis, neboť jest již čas. V Habeši existuje pět druhů manželských spojení více méně legálních, jež všecky jsou aspoň trpěny a obecné.

Nejslavnější a nejdokonalejší svazek manželský nazývají »k a l h i d a n« (smlouva, manželství) a byl by svou povahou nerozlučný, ježto snoubenci se přísahou zavazují, že se nikdy neodloučí, jak jsem již výše popisoval. Než dnes i tento svazek považují za rozlučitelný a rozlučují jej jako každý jiný.

Jiný druh manželských svazků je nazývám »b e r e k k i« (společnost majetku) a nezavazuje na vždy, nýbrž může se dle libosti rozloučiti, jen když se dostojí úmluvě o rozdělení majetku a dětí.

Třetí spojení záleží v ženění, abych tak řekl, na zkoušku. Shodují-li se, zvláště zplodí-li spolu děti, uzavrou manželství slavné; jinak se rozejdou, jakoby se nic nebylo stalo.

Čtvrté spojení původu musulmanského je v obyčeji u mnohých, především u vojáků, kteří si berou ženu takřka ke službě a platí jí měsíčně určitou sumu a propouští ji, kdy chtějí, nazývajíce ji »g h e r e d«, což právě znamená služka.

Konečně ne málokteří podržují si v domě veřejně a pokojně jinou ženu vedle manželky, zejména nemá-li tato dětí a nikdo tomu nic nevytýká.

V každém případě však, i při manželství slavném, je dovolena rozluka, jak jsem pravil. Stačí nesvornost mezi manžely, nebo nevěra jednoho z nich, aby se mohli rozloučiti a vejíti v nový svazek. Zákon to schvaluje a kněží se bez obtíží súčastňují žehnání druhého manželství. Jaké jsou praktické následky této morálky v rodinách a ve společnosti, lze snadno po-

chopiti. Veliký počet hochů a dívek ponechaných samým sobě nebo v rukou druhého otce a druhé matky; nešťastný úděl žen, jež jsou považovány jen za pouhý nástroj chtíčů a moci muže a jež upadají lehko v opovržení a i trýzněny bývají, nejsou leč jen částí těchto smutných následků.

A tento druh zboží chcete zavésti do Italie? Ať vám slouží ku zdraví. Ale já se bojím, že velmi brzo bude třeba zavolati misionáře, kteří pracují mezi divochy, aby se věnovali obrácení národů civilisovaných. Nedejž Bůh, aby se moje předpověď splnila!

Na vždy Tvůj

(Pokračování.) Fra. *František da Offejo.*

Na starém hřbitově.

Kde konec těch, již pohřbeni zde jsou,
čí se zemí se mísí tady prach?
kdy místo rovů bují býlí zde
a ptáče jen lká stromů v korunách.

Sem noha člověka víc nevkročí;
ve korunách omšených akátů
jakoby tajila se žalná zvěst,
za večera když vítr zalká tu.

Pěšiny nezřít v trávě vysoké,
ni chudobička tady nezkvete,
v zborcené zdi náhrobní kameny
a památníky víc než staleté.

Kostelík malý štíhlou vížku pne
jak obrovský prst vzhůru k obloze,
snad hlásat chce: »Hle, tolik zemřelých
jak zapomenuto je uboze.«

Kde ti, jimž druhdy těchto u hrobů,
bolestné slze žalu stékaly?
Kde ti, jimž život smutnou pouští byl
když drahou bytost tady nechali?! —

Otázky marné! Jenom větérek
v bujícím křoví teskně šelestí,
jak rychle pomine a zaniká
památka lidská, píseň o štěstí. —

Víc nechodí sem dlouhé průvody
kdy za rakví šli lidé plačící;
pustnoucí hřbitov! Mrtví tady tlí;
za zítkou život bouří ulicí . . . .

Jen někdy kostelík kdyo živne
za krásných dnů slunného za léta,
a zbožný zpěv ze dveří chrámových
v zahradu mrtvých také zalétá.

Děvčátka bílá, četné družičky
kdy vyjdou z chrámu, vínky ve vlasu,
pomníky puklé, kříže zborcené,
minula, naslouchají ohlasu.

Obláček kadidla pak stoupá výš
a hlásá lidem tady přítomným:
»Jen k nebi výš! Tam věčný život jest!
Zde na zemi jen popel, prach a dým«...

L. Grossmannová-Brodská.

Staré vdavky.

Kulturní obraz ze staré Prahy z roku 1567—1568. Napsal dle pramenů veřejných
ADAM CHLUMECKÝ.

(Pokračování.)

V.

Nad Žižkovem se pozardělo nebe. Z lesů vyrazily páry a slily se s mlhami nad Vltavou. Náhle pronikl paprsek oblakem, planoucí, prudký, jak ohnivý šíp, vystřelený do spícího kraje. Na štíty městské vyletěli nesčetní pávi, pozdravujíce vřeskem ráno a již se vznesli jak duhové mračno nad město, plašíce přítulné holuby a lítajíce od štítu ke štítu, od věže k věži, rozkládali svou nádheru na odiv. V městech se otevíraly brány. Pastoušek zahutal a lidé bydlící u městské zdi vyháněli své stádečko na pastvu. Do města burácely vozy na trh a vozkové ospalí sedíce na ztrmácených koních, krčili se do krátkých kožíšků. Tu a tam vyskočila z domu rozchlupačená děva nebo žena vypůjčit si u sousedky ohně. Nechtělo se líným slouhám křesati do troudu. Z haldišť před domy, se složených trámů a prken vstávali všelijací lidé bez bytu, nemocní, tuláci, kteří se tam vyspali. Někteří chodili se ke kašně umýt, někteří se nemyli, ale všichni se ubírali na stupně chrámové žebrat.

Po prvním zvonění kráčely matrony a staří měšťané do kostela. Za některou maternou nesla slouha i podušku do stolice, aby se jí dobře sedělo. Z klikaté uličky od velikého rynku nesli pobožní nemocného v peřinách k dominikánům ke stolu Páně — a za nimi v přátelském hovoru vdovy, paní Kristýna s paní Bečákovou. Mluvily obě na ranu, skákajíce si do řeči a rozkládajíce rukama, až jim šedá roucha daleko odskakovala. Od té doby, co nemají v noci pokoje, semkly se nezmarným přátelstvím a není-li práce, sedají na kamenné lávce pod okny u Bečáků, posuzujíce svět. Ach, jistě, jistě měly významné sny a není, kdo

by jim je vyložil! Bečákové se zdálo o Anně Pýrové, k níž chodila kdysi Fukáčková do stravy a což se jí toho namátlo! Paní Kristýna zase chytala páva, pěkného mladého, jenž se jí usadil na kalichu, trčícím na štítě. Divná věc, že se jí o tom pávu tak často zdá — — že si dutinu v kalichu tak zamiloval a celý den by v ní seděl! Inu ovšem — panička mu sype na pavlač! Takové sny! A to ví celá křivolatá ulice, od rynku až po věž mostní, že si den ze dne cestou do kostela vyprávějí, co se které v noci zdálo, toužíce, kdo by je poučil a potěšil. To ví tuze jistě i lstivá Důra, úskočná příživnice a číhá na ně za rohem u provazníků, sbírajíc na oko rozsypané kousky chleba. Jakoby šla stařena ke chrámu žebrat. Paní Kristýna ji spatří a bodne ji lítostí u srdce. A hned se v duchu odhodlá, že ji pozve, aby si přišla po mši svaté pro svatou almužnu. Zná ji dobře, ale nehledí na její nřichy, nýbrž na její bídu. A souseda škubnouc sebou, šeptá jí do ucha: »Tenhle rarach umí dobře sny vykládati. Lépe než Rakovnická. Ale, člověk aby se styděl zadati si s takovou havětí. Co myslíš?«

»Havěť nehavěť, má bídu a mohly bychom jí dáti výdělku.« A hned se k ní přibatolila se společnicí a dala se s ní horlivě do řeči. Zatím se zvonilo na mši po druhé. Dělníci a řemeslníci pospíchali kolem nich do práce, pohlížejíce pichlavě po nich. Kotce se sbožím se otvíraly. Nejprve pekař naproti spustil okenici, vykládaje na ni húsce, bělky, preclíky, svítky a chléb. Za ním otevírali a vystavovali obchod jiní řemeslníci, železníci, lekárníci, kupci. Někteří věšeli nade dvéře tabulku, nebo štítek s obrazem svého díla. Jeden zapínal na rožeň botu, druhý měděnici, třetí nůžky, jiný drobnou otýpku dříví. Hrnčíři vynášeli »zboží ostré i řídké«, koláčnice, svícnice, husařky s husami pod paždí chvátaly jak trpělky, pozdravujíce bečvářku, u níž tržily. V zadu bokem se rozfrčel stav provazníkův, mlýny pod věží vodní se rozhučely, jirchářі u řeky pokřikovali na rybáře, táhající ryby ve vršich.

Zlatou záplavou se rozlilo slunce ulicí, když u dominikanů doznělo druhé zvonění a řečnicí ženy se ubíraly do kostela, nechavše Důry na schodech. Patrně, že se jí podařilo! Chromala vesele po hrbolích a dolech kolem bušících kotlářů a kotců řeznických, Celetnou ulicí na Staroměstské náměstí. Tam sedala u věže pod orlojem bába s kadidlem a jalovcem na vykuřování, tam byly ženy ze sázavského údolí s devaterým kořením — a toho Důra na své trandyrandy potřebovala. Vyndala za ňadry několik míšků, bílý, černý, modrý, zelený, žlutý a kupovala do nich samé zázraky. Pak se pustila k Betlemu, klekla na prahu u kaple a pomodlila se, aby se výdělek podařil. A zase zpátky, blátivou nedlážděnou uličkou ke Korbelům — — kdež ji zarazila divná příhoda. Zlatá kuželka, visící nade vraty hospodskými, byla stržena! To noční vichr! Ale zavrtela hlavou: »To neznamená ničeho dobrého!« A vzavši ji, šourala se do tmavé síně. Srdce jí úzkostí zabušilo, když ji hospodská vyřizovala, že by s ní Korbel rád promluvil. Co jen chce? Hm, jaké prý to bylo, když seděla v šatlavě a rychtář ji oloupil o peníze a dělil se o ně s písařem

— nebo s biřičem? A je-li prý pravda, že některým vězňům brali jejich pěkné šaty a když je z vězení pouštěli, dávali jim rozedrané, posbírané stupkům a haldeckým ženkám a mřihladům? A zda je jí známo, jak se oloupení jmenují a kde se drží?

A což by ne? A nač to chce Korbel zvěděti? Oh, utíká mu pivo ze sudu úřední děrou — a rád by ji ucpal úřední smolou! Zasedli mu konšelé na krk a nechtí dolů. Korbel prý má čtyř pánů — zvláště však u Krucemburka na vroubku. Rádi by ho z chleba vykousali a sami mají ledaco na svědomí. A proto by rád podal na rychtáře a veškerou tu sběř ve staroměstské věznic. k apelační radě žalobu, aby je poslala malostranskému soudu. Škoda, že Korbel po včerejšku ještě spal! Důra nemohla na křivdy zapomenouti. »Herež, což neoloupil lotra Bubeníčka o penize? A neuzmuli biřici lidem kdejakou lepší sukni? Kdo nemá přátel, aby ho chranili, jakoby do lví jámy upadl! Toho přece Libocký nepopře! Hospodskému vytýká, že nedolívá po hřebík, anebo že pivo míchá s patoky, ale o tom neví, že i některý z pánů nebo biřiců se napije a uteče a nikdy neplatí! A jen se na něho obořiti! Ať podá do veškeré té čeládky žalobu, mimo hospodyni. Regina má svědomí a je lidská. Takové hospodyně na Novém Městě nemají! Ať žaluje. A hleď, ovečko, tuhle u vrat jsem nalezla vaši kuželku. Strhl ji vítr — nebo opilci? Bojím se, že to nic dobrého neznamená. Až mne u srdce píchlo. Jakoby se nad touhle hospodou voda slévala!«

A hospodská, vytřeštivši oči, sepjala ruce: »Matičko nebeská! To je zlé znamení. Já jsem Vonši vždycky říkala: Chraň se šiditi! Pivosádci vyvěšují tabulky na věži pod orlojem, zač se pivo nalévá, jaké má býti, věšají tabulky člověku již i v hostinci, biřici a biřičky chodí pro pivo, jakoby na svědy a Voneš si nenechá říci! Má tvrdou lebeň a neví chtivostí co činí. To byl můj nebožtík jinačí! Tichý, trpělivý, spravedlivý a proto ho Bůh povolal, aby ho ozdobil spravedlivce u nebeského stolu. A škoda každého kroku, sedí mu na krku. Korbel je Korbel!«

* * *

Po obědě a po poledni, když se Bečákové u ohniště hosté rozešli, seděly všechny tři babice »U zlaté podkovy« v kuchyni a radily se. Důra se modlila v Betlemě, dosvědčil by jí to pan administrátor dolejší konsistoře, aby jí Bůh dal daru zjevení. — A dostala ho. Věru dostala!

»Pátrala jsi tedy, co ty sny znamenají?«

»Paní Kristýno, kterak ne? Neznamenají ničeho smutného.«

»Ty její? A co míníš o mém zdání, Důro?« zvídala smažířka.

»Zrovna tak! Čeká vás obě z vůle Boží — veselka!«

»Svatá Trojice, jeden Bože!« zalomila bečvářka rukama. »Prostořeká vochlice! Což si z dobrých lidí strojíš posměch? Chvála Bohu, ještě neblázníme!«

»To by Lounská, ani Rakovnická neřekla,« hněvala se na oko soukenice.

»No proč ne?! Bůh dal ženu Adamovi, dal Rebece Izáka, dal litici tichého Tobiáse, proč by vám stáří neosladil sedmou svátostí, abyste poznaly, jak je dobrotiv?!«

»O já jsem neužila ničeho dobrého s nebožtíkem, dejž mu Bůh věčnou slávu,« zabědovala Bečáková. »Starý fukar, ubručenec, nepřející! Já jsem ráda, že jsem sama! — Rodičko bolestná!«

»A já také! Muž se málokdy osvědčí!«

»A když to sny samy oznamují! Sny jsou od Boha. Nevíš, co řekl Josef v žaláři? A pekař za tři dni visel a číšník byl zase při stole královském. I vaše sny jsou od Boha — a budiž za to Hospodin pochválen, znamenají svatbu! A což se člověk naprotiví vůli Svrchovaného? Má to smysl? Což se vdovy nevdávají? Koho si vzal vloni pan Škréta na hospodu? A kolik vdov se nevdalo předloni? Kolik letos? Pánečku, pánečku a leckterá takový hastroš! A někdy se mě zdálo, jakoby si takový úřadník bral její peníze — K vůli její nemoci! Některá stála oběma nohama v hrobě a hle, jak se po svatbě čistě vylízala! Opuchlé nohy jim splaskly, stuchlina z domu zmizela a počaly se v těle spravovati! Přímorky sebraly do země hromadu mladic — ale z těch ani jediné! Však je znáte obě. To je manželskou útěchou. Člověka život více těší, je-li mužem a ženou. Tak je to, ovečky milé!«

»Šťasten, komu se podaří!« vzdychla paní Kristýna. — »Šťastný!«

»I vám by se podařilo. Jen podati štěstí ruku! Vdova je kámen, o který kdekdo zavadí, již kdekdo závidí a z níž hlupci blázna dělají. Zažily jste toho onehdy do Boha a ještě zažijete! Je to zlořečená čeládka v těch koutech zde.«

»To páše cvočkář s dětmi a učni,« naříkala bečvářka.

»Mně teď den ze dne zanešvaří někdo ohniště na rohu a nestačím špíny smětati a umývati«, stěžovala si smažířka. »To bude učeň cvočkařův, nebo mistr sám! Bože spravedlivý, je to trampota!«

»Kdyby to věděli hosté, odtrhnou se ti. Zhnusí se jim smaženice.«

»Ach, co já úbohá všecko vytrpím s cvočkářem, vzdychla bečvářka. »Mezi jeho a mým dvorem je společná zeď s oknem u mé zahrádky. Mám tam chládečnici. Aby mne z ní vypudil, vstrčil pod okno srub s liškami — a umřela bych zápachem. A celý den to píští a vyje a v noci nelze spáti.«

»Teď tu havěť chová kdekdo v Praze,« sypěla Důra. »Otrávit mu je!«

»Z jeho dvoru je vodochod na můj a dešťovka běží žlabem do dvora k sousedce a městskou zdí do příkopu. Soused vylévá nejhorší splašky do žlabu, a deště je roznesou po celém dvoře a staví se louže. A u paní Lidmily je to také tak. Mluv, lhu-li? Není to trampota?«

»Pravda, pravda!« tvrdila paní Lidmila. »A což, žalovat ho?«

»Letos mně naházel oknem ve zdi všecek sníh ze dvora do stavení a všelikou nepiechu s ním. Nemohla jsem se dostati ani ke kurníku a musela jsem zavolati Janka od Korbelů, aby mně ho vyházel. Slouha si nemohla poraditi. A to všecko mně činí naschvál a ze msty. Teď však již to není k vydržení. Nenechá se ani v noci člověka vyspati a to je jeho řeč: »Ať spí ve dne, nemá co dělat!«

»Tak mluví jen lotr,« rozohnila se soukenice.

»A kterak dělá člověka směšným,« dodala tajemně Důra. »Onehdy jdu právě kolem cvočkářových dveří a jeho děti se válejí — téměř nazí, hoši a děvice na smetisku a vyvalují oči na tvůj patník, jakoby ho nikdy neviděli! A smějí se do modra. Táži se jich: „Holoubci, čemu se to chechoníte?“ A Vichna praví: »Že prý ta obluda zde je na paní Kristýnu podobna!« A Běla se řehoní: »No je na ni podobna, jakoby jí z oka vypadla! Jen se děcka podívejte!« A Máně stála u dveří a ani slovem je nenapomněla. Povídám Bělo: »I kdo ti to řekl, že je ta obluda na bečvářku podobna?« — »Prý — náš tatík to řekl,« volal mladý klučík. Tak vidíte, lidé zlatí! Dáti mu Budějického za souseda, ten by ho trochu skrotil!«

»Přišera, neví, jak mne zohaviti,« vzlykala uražená. »Jan by ho skrotil, kdyby dostal nějaký groš do opasku. Ale řeknu mu.«

»Nevěř dušenko,« varovala ji soukenice. »Cvočkář je drbaný a má dva učně. Na něho jeden nepostačí. Budějického se taká rota nelekne.«

»E Janek zmůže dva taková hladomřiska — a přidati mu také souseda, aby byli na lotříky dva,« mlaskala Důra, mrkajíc očima. »Vždyť u tebe je také místo, jako u paní Kristýny.«

»A co míníš?« žasla — s přetvářkou smažířka.

»No — sen přece znamená, že se ti chýlí vdovství ku konci. Buď zemřeš anebo se vdáš. Nestav se tak rozhorlenou. Vím už, že bys ráda někoho brala!«

»Nevím, koho bych si ještě vázala na krk!«

»Nemluv, znám mládence, jenž si tě tuze váží a cvočkaře nenávidí.«

»A kdo je to?«

»Soukenický tovaryš. Jmenuje se Kocour. Ten by ti sedl za stav a pilně soukeničil. Je hodně mladší, ale bude alespoň poslouchati. Při takovych šohajích stařice zase omládne. Mladý člověk je jak mladý psík. Je veselý, přítulný, na každého si navykne — a nekouše. Ti dva by se na vaše domce hodili. Dejte je cvočkaři za sousedy a prodloužíte si život o dvacet let. Jsou dobří chlapi a lepších není na světě. A prokázaly byste za hříchy dobrý skutek, kdybyste hodným, chudým lidem přáli zátiší. Ostatně, jak slyším, Budějický si zašetřil pěkný groš! Ten člověk umí hospodařit! Je kus skrblika!«

»To ráda vidím,« vece chtivě paní Kristýna. »Takový sedí doma a nehýří!«

»Kocour se také od své myší díry nehne! A neznáš ho, Lidmilo?«

»I znám! Velice úslužný a ještě i stydlavý,« řekla všecka červená. »Jen kdyby neměl známostí. To je milý člověk, jako Budějický.«

»No vidíte, kdybyste chtěly, mohly by se vám sny vyplniti a cvočkář by měl příležitost, naučiti se, jak se k sousedům chovati. Není přece na světě nic mrzutějšího než zlý soused. Bůh vás z toho vysvoboď!«

»Což — má Kocour také nějaké peníze?«

»Nemá, Lidmilko, nemá! Za to je mladší a umí krásnou práci. Ale Janek prý je samé peníze. To říkají u Korbelů. Nerad groše vydá.«

»To ráda slyším, tuze ráda, že má smysl do hospodářství! Je to také po něm viděti, že je spořádanec a umí si člověka pěkně nadcházeti. To ráda slyším! To bych nebyla ani věřila, že tak skrblí.«

* * *

O čem babice u svačiny hovořily, uvidíme dále. Zda se jim snové vyplní? Bože rozmilý! Kdo by netoužil, aby se mu příjemný sen vyplnil? Hle, Praha plna pávů a bylo jich více, než holubů! Aby si některý nesedl na kamenný kalich trčící na pěkném domci »u Soudků?« Nebo, aby se některý nenazobal na ohništi vdově Bečákové — když odkvapí pro přípal a nechá boubelaté beníšky na okříncí vychladnouti. Oh, oh, pánečku, drůbež je vždy hladna!

* * *

»Kde je Vavřík? Zlatí lidé, kam se poděl můj Vavřík, můj nejmilejší Vavřík?«

Běhala krásná Marta po Praze a bohaté vranné kučery dmuly se jí pod čepečkem, div ho nerozduly! Oh, pěkně, přepěkně seděl bílý čepec Martě na hlavičce a baňaté, damaškové rukávce se vlnily a šuměly třeštěním: »Kde je Vavřík! Kde je Vavřík?«

Zaběhla ke Korbelům — kde se nad vraty utrhla zlatá kuželka — a popadla hospodskou kolem vyšitého opečí: »Nechodí k vám už Vařík? — Vavřík Kocourkův? Proč se na mě hněvá? Snad ne pro toho starého pána, jenž chodí za matkou — ne za mnou?!« A hospodská běží pro Korbele:

»Nevíš, kde je Kocour? Včera zde byl!«

»Holubičko sivá, mistr do něho podal žalobu u čtyř pánů na ratouze. Udělal si dobrý pondělek a toulal se kdesi v noci. Biřič ho sebral a je v šatlavě. Běž za ním, snad tě tam pustí. Zapros pěkně Reginu.«

‚Aj, aj! Chudák, co tam u soukenníků vytrpěl! A kdeby se byl v noci toulal?‘

»Nevím. Snad v Košířích. Věnečnice tam měly nějakou kratochvíli a pozvaly soukeníky. A tak šel a byl tam do úsvitu.«

‚A ničeho mně neřekl ani nevzkázal!‘

»Pravil, že se chýlíš k Roštíkovi, a chtěl ti ho dopřáti. Bylo by to lepší tobě i jemu! Holý nahého neošatí. A tak — tak — stál zde večer na síni s Budějickým a Důra jim něco vy-

právěla. Jistě něco tuze příjemného. Smáli se jí do strhání a hrčeli stříbrem na dlaních, když jí u lampičky platili.«

‚Nevím, co by jí mohli také platiti.'

»Inu, co, co!? Rádi by se oba oženili a namluvila jim bohaté nevěsty. Bez nevěsty nemůže býti svatba.«

‚Toho nevěřím, že by se Vavřík nade mnou tak zatvrdil!'

»Budějický byl už dnes pozván k »Soudku« k paní Kristýně a také tam byl — a Kocour se měl dostaviti k Bečákové, ale kterak? Když ho mají v šatlavě! Půjdeš-li za ním, vyřiď mu to, aby se potěšil.«

‚I raději se z chuďasů nepošklebuj! Beztoho jsi ho navedl. Od té doby, co s nespokojenci počal chodíti za tebou, byl mně napolo cizí. To je tvým podšívánim! Ale, abys věděl, půjdu za ním a povím mu, kterak jsi statečný, že se dáš do chudé děvuchy, abys měl kratochvíli!'

»Nebuď, hrdličko, nemoudrá. Snědl by vám všechny koláče a ničeho za ně nedá. Roštík sní i tvrdé a platí až se potí. Není to lepší? Roštík má tolary a Kocour ani polského dudka a věř, zlatoušku, musela bys ho živiti. Kocour se sám ještě žáden neuživil! Kocour zpouzí, toulá se, ale myší nechytá. Nemáš čeho litovati. Jen ještě čekej. Jsi krásná a mladá a varuj se »domků«, na nichž sedí plechový kohoutek! Bylo by tě škoda a andělé by nad tebou plakali.«

‚I styď se a nestav se svatým! Jsi napit, nevěda, co mluvíš!' A děva zavřevši prudce vrátnici, pospíchala k paní Regině. Kupovala právě pod orlojem u Báby kadidlo a jalovec, aby vykouřila »Kabát« i »Očistec«, kdež vězňové se již puchem dusili a omdlévali. Hospodyně ji přijala vlídně a zavedla ji ke »Špince«. Tam byla mříže a mohla s Kocourem mluviti. Věru, nenadál se jí a lekl se! Ozvalo se mu zlé svědomí. Ale když mu vytýkala, že kutí něco s Důrou, že ji na síni u Korbelů platil za dohozenou nevěstu, zapíral.

‚Nevěř, Korbel si tě dobíral a běž zase domů!'

»Nevěřím ti. Vdova již ráno pro tebe vzkázala.«

‚To je ajsa pravda. Pomohl jsem jí nésti nůši a kázala mně, abych si přišel k ohništi pro rybu. Zatím mne přiskřípli a ona neví.'

»Bude míti zármutek.«

‚Běž a vyřiď jí to!'

»Abys toho, Vavříku, někdy nelitoval! Nedala jsem ti příčiny. Roštík chodí za matkou, ne za mnou, a toho k nám poslala na pokušení Důra. Neříká se nadarmo: Kam rarach nemůže, pošle bábu. Ale tebe láká bohatství. Počkej, počkej, budeš litovati. Srdce se nenechá oklamati, a až budeš v kleci, vzpomeneš si na mne a budeš se trápiti!'

»Kdo ví, co ze mě bude? Budeš se trápiti nade mnou. Pamatuj se!«

‚Ale vdej se také a je! Roštík tě přece chtěl. Vdej se!'

»Ne, toho neučiním! Nezapomněla bych na tě a trápila se.«

‚No, tedy, co s tebou? Čekej tedy, až vdova umře, budu bohat a pak si tě vezmu. Jak ti to říci? Hladu s tebou mříti nebudu!«

A děva stojí sloupem, slyšíc slova tvrdá, tuze tvrdá. Jakoby svým uším ani nevěřila! A jakoby do ní hrom uhodil, zavrávorala a padla. A když ji hospodyně vzkřísila, tápala po schodech jako bezduchá a nohy jí v kolenou klesaly. Běžela k Týnu a od Týnu mezi kotci do klikatých uliček, nad nimiž trčely strmé štíty a žlaby s plechovými draky, cenícími zuby na dobré lidi. A bohaté kučery dmuly se jí pod čepečkem, div ho nerozduly! Oh, oh, pěkně, přepěkně seděl Martě bílý čepec na hlavičce a baňaté damaškové rukávce se vlnily a šuměly třeštěním: »Kde je Vavřík? Kde je Vavřík?« A sám milý Bůh ví, kterak zabloudila až do koutů poblíž věže mostní a vrazila do ohromného žulového patníku! S hrůzou pohlédla na něho. Obluda vzdorovité tváře se jí chechtala do očí a vyplazovala na ni jazyk! Bože, rozbože!

(Pokračování.)

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal Jan Halouzka.

(Pokračování.)

Školy gymnasiální.

Školy gymnasiální byly za tehdejších dob *úplně německé;* bylyť — jak Kulda píše — *ústavy germanisačními.* Krom katechety, a to jen mimo školu, nepromluvil žáden z profesorů se studenty česky. Samozřejmo, že na takových školách se mládež mateřštině jen odcizovala. Hned při zápisu do škol gymnasiálních na to zřetel brán, zda ovládá kandidát jakž takž jazyk německý; o každém předpokládalo se, že zná německy mluviti.

Byla to — praví Kulda — nejkřiklavější nespravedlnost proti národu našemu, jehož synové neměli na Moravě a ve Slezsku středních škol českých, a tak musili mladá svá léta tráviti násilným a nepřirozeným vpěchováním němčiny.

O pojmu vlasti a národnosti a tím méně o Slovanstvu neměli studenti ani tušení. Jaké to bylo studování, dá se mysliti. Jak vedlo se Kuldovi na gymnasiu Jihlavském?[1]) Nežli parvisté v latinské mluvnici za první skloňování jmena samostatného pokrokročili, dostali úlohu německou, *komposici,* která musila hned ve škole za přítomnosti profesora býti vypracována.

Profesor práce ty doma opravil a příštího dne dle výbornosti úloh vykazoval žákům místa. Byla to pro žáky chvíle důležitá. Každý žádostiv byl slyšeti jméno své ze rtů profesorových, aby byl mezi přednějšími žáky ve škole. Kulda čekal také napnutě a čím déle čekal, tím větší úzkostí plnila se duše jeho. Konečně se také dočekal — *byltě poslední.* Rukou se třesoucí přijal úlohu a zarosenym okem shledal, že byla asi do polovice téměř slovo za slovem podčárována a druhá polovice tlustým příčním křížem přetrhnuta, protože nestála ani za čtení pro samé chyby. — Při druhé *německé* úloze zůstal si Kulda důsledným,

[1]) R. 1833—1839.

a tudíž nebylo mu třeba místa svého měniti jako ostatním spolužákům, z nichžto přednější pohrdlivě hleděli na něho. — Třetí komposice již byla *latinská*. A hle, profesor, rozdávaje dle ní místa, jmenoval Kuldu *prvního*. Tak držel se Kulda téměř bez výjimky po celý rok. Profesor *Jaroš* říkával o Kuldovi: »Mein Lateiner« (můj latinář). Předešlou úzkost po dvou úlohách *německých* a pozdější radost z úlohy *latinské* vypsal věrně a obšírně P. Tomáši Procházkovi. Ale teprve později poznal pravou toho příčinu. Mezi spolužáky Kuldovými bylo málo těch, kteří, jsouce rodem a domácím vychováním *Čechové* jako on a přece nechodili do obecné školy české. *Němci* ovšem mohli vynikati, poněvadž měli *německou* školu obecnou, až na to, že pravidelně říkali a psávali místo *d*, *b* — *t*, *p*, a obráceně. Čechové pak ostatní ve škole obecné vyučování byvše jazykem *českým*, ponejvíce teprve v hlavní normální škole učili se *němčině* s lepším prospěchem proto, že se to dělo pomocí a na základě aspoň poněkud pochopené mluvnice řeči jazyka mateřského. Kulda však téměř po celých šest roků mučen byv *němčinou*, vyšel z ní jako slepý a blbý beze všeho užitku. Jinak bylo s *latinou*, jížto Kuldu moudře učil mluvou mateřskou P. *Tomáš Procházka;* porozuměl tedy žák soustavě jazyka *latinského* v prvních základech a vynikal v předmětu tom, kdežto s *němčinou* potýkati se musil až do čtvrté latinské školy na vzdor tomu, ba právě proto, že byla škola Ivančická *německá*. A přece v pozdním stáří svém choval ještě Kulda *odměny*, jichž se mu dostalo jakožto *přednímu žáku školy Ivančické;* kteraký pak užitek ze školy *nenárodní* měli jeho spolužáci o zkouškách nevyznamenaní?!

O české gramatice nebylo na školách těch mluveno, takže *František Dědek* ve svých memoarech se přiznává, že studuje gramatiku latinskou a řeckou, často uvažoval o tom, zda i řeč »moravská« na těch samých pravidlech je založena, by se jí člověk mohl grammatikálně naučiti, nebo zda jest to chaos, směsice slov a zvuků? Nikomu se ovšem nesvěřil, aby mu někdo ve příčině té podati mohl vysvětlení; dobře věděl, že by ho nikdo poučiti nedovedl. Dostal sice do ruky slovník latinsko-německo-český, v němž se rád přebíral, ale ani to mu neposkytlo rozřešení. Kdysi se kdosi studenta Dědka ptal, ví-li, ak se po česku říká německému slovu »Fräulein«? Dědek nevěděl ani jeho soudruzi a hrozně mu to vrtalo hlavou, že by pro to slovo německé byl i výraz český! Bylo mu řečeno, že po česku se říká »slečna«. »Já se věděl pamatovati, že u nás hraběcím dcerám lidé říkali »slečny«, ale že by to bylo německé »fräulein«, nenapadlo mi, protože se tenkrát začalo každé měšťanské dcerce »Fräulein« říkati.« Měl za to, že »slečna« jest něco mnohem vyššího. —

Cit národní ještě hluboce dřímal v duších poněmčovaných studentů; byl sice schopen se probudit, ale nebylo žádného, kdo by se jich ujal a poučil. Nedivme se proto jakési neohrabanosti zotročených studentů našich.[2])

[2]) Jednou zúčastnil se Dědek studentského bálu a pustil se i do tance. Po tanci poděkovala mu slečinka »Küs die Hand«. Chuděrka, byla to také taková

Šťastným mohl býti ještě nazván student, kterýž měl mimo školu příležitost poučiti se a povědomí národní vzkřísiti. K šťastným počítati možno *B. M. Kuldu* a jiné. Ne tak Dědka! »Duch můj po vystoupení z gymnasia Třebovského[3]) byla »tabula rasa«; tak prázdný všeho vyššího vědomí, všeho čistě lidského pojmu a všech vznešených ideí, skoro tak prázdný, jak když byl do gymnasia vešel. Kromě něco latiny, řečtiny, něco vědomostí o rozličných částech země, jich vodách a městech, o rozmanitých událostech světských panovníků, o všelikých vojnách a pohromách: kromě nějaké vědomosti o starých Řecích a Římanech, nevěděl jsem, vystoupiv z gymnasia zhola nic, a to nejen já, nýbrž i ostatní. Úlohu života, jeho podivnou rozšířenost v rodiny a národy, postavení jednotlivce k těmto a těchto k člověčenstvu atd. nás žádný oceniti neučil, na vyšší význam dějepisu a na vnitřní smysl v podivných jeho událostech nás nikdo neupozornil, vyšší cenu vědy a pravý účel její nám nikdo neotevřel, abychom tak dostali chuť k dalšímu studiu. Považovali jsme studia za cestu, po které se chodí k vyšším úřadům a hodnostem, jako cestu obtížnou a schválně již tak ustrojenou, aby mnohý drsností a dlouhostí její se odstrašil a každý k tomu blaženému životu, kterýž každého po studiích očekává, neměl přístupu. Studie jsme neměli za účel, který by sám o sobě našel odměny za namáhání svá, nýbrž za prostředek, který k žádoucímu účelu (lehčímu totiž živobytí) teprv vede; a proto se každý namáhal pro vysvědčení, jež maje v ruce, domníval se, že zase jest svému cíli o stupeň bliže. Taková byla tehdy studia, pouhé formulářství, slovíčkářství, pouhé na pamět učení a odříkávání bez vnitřního poučení a jádra. Tvarů bylo tu dosti, ale myšlenky nikde. Osmnáctiletý mladík, od šestého roku na učení, *nevěděl jsem ani, kterému národu přináležím. Nevěděl jsem o jsoucnosti Slovanů — osmdesát milionů duší počítavších. Kořiv se tehdejší módě, stavěl jsem němčinu nade všecko, — drmolil jsem moravštinu až hrůza poslouchat, až i matka má zhrozila se, pravíc: »Ale což pak jsi už moravsky načisto zapomenul?« — Mluvil jsem svou mateřštinou hůře než-li nynější odrodilci, a to ne naschvál, ale protože jsem lépe neuměl.* **Vždyť jsem za studií neslyšel ani slova moravského.** *Neviděl jsem v tom arciť hanby, ale spíše česť a pokrok. Domnival jsem se, že se tím dělím od lidu sprostého a že přináležím lepší a vzdělané třídě.*« Pamatuji se dobře, kterak cestovav od strýce, přenocoval jsem ve Velkém Meziříčí. Večer sešlo se do hostince několik hostí a mluvili po německu. Ó, jak jsem tomu byl rád, ač jsem se jim do řeči nemátl a jen z pozdaleka poslouchal. Povídal jsem si po tichu: toť jsou vzdělaní lidé, toť už vzdělané město, jak docela jinak než u nás, kde se mluví jen pořád po moravsku. Moravské knihy jsem posud ani neviděl, aniž věděl, že se

»moravanka«, domnívající se, že je to nóbl a že se tak Dědkovi poděkuje nejslušněji. Později napadlo Dědkovi, že to mohla býti ironie a že, poněvadž on tak neučinil, řekla to ona. »Ale vím, že tomu tak nebylo a že, jako já jsem nevěděl, co mám říci, aby bylo hodně »nemoravské«, nevěděla též ona«.

[3]) Studia jeho gymnasialní trvala od roku 1834—1840.

také něco v moravské řeči tiskne. Proto jsem se domníval, že řeč tato žádného výrazu a vzdělání schopna není, nýbrž že jest jen *ošklivým* zbytkem z dávných hloupých časů a že každý vzdělanec hledí se této skvrny zbaviti; *že jen lid surový mluví dosud moravsky.*« — Toť přece doznání až moc přesvědčující, o němž netřeba ani obšírnějších reflexí činiti. Jaké to bylo tehdejší doby působení škol středních — poněmčujících.[4])

Studenti naši měli obtížnou práci. chtějíce z náboženství, zeměpisu, latiny, arithmetiky vyhověti. Kulda vyznává, že nejvíce se strachoval náboženství, země- a dějepisu a to z té jediné příčiny, že vše překonati měl tou *neztrávenou němčinou.* Latiny a řečtiny se nelekal, vždyť základní nauky řečí oněch osvojil si u P. Tomáše Procházky na základě mateřštiny.[5])

Jak to dělal *Soukop*? Lekci »vydřel«, ale duševního požitku z toho neměl. Druh druha viděl plahočiti se němčinou, uvykl tomu a znenáhla nabyl přesvědčení, že ani jinak býti nemůže. A jak poznamenal jsem o Dědkovi, i zde uniklo národní povědomí domýšlivosti německé. Soukop, student Třebovský, ve své německé vrchovatosti psával rodičům německy. Je to doklad k tvrzení, že všechno to zavinili učitelé, kteříž nikdy studentům o jazyku mateřském se nezmínili. Proto naříká mi, bohoslovci olomúckému v listě psaném 10. února 1883.: »A jak snadno nynější mládeži české vzdělati se v mateřštině; jak jinak a rozsáhleji mělo by mladší pokolení působiti ve prospěch drahé domoviny! Konali jsme však, seč jsme byli v poměrech tehdejších, pracujíce skrovnými silami svými o probuzení a povznesení drahé vlasti. Komu bylo více dáno, od toho bude také více žádáno, — a to, tuším, řečeno o pokolení mladším, jež ve školách českých se odchovává a odchovávati bude.«

Dědek si stýská: »Žáden, kdo to nezkusil, nedovede sobě představiti, kterak moravskému žáku, přijde-li do německých škol. učení jest obtížné, ano tak obtížné, že by nad prospěchem svým zoufal.« — Není ovšem divu, když tě rodiče o to stáli, aby

[4]) Jak asi studenti naši zevnějškem svým tehdy vypadali, svědčí líčeň Dědkova: Vlasy mastil olejem, ale neměl tolik síly, aby odporoval všednosti a obyčejnosti a proto, přišel-li s uhlazenou hlavou před kostel, schválně si ji pomrvil, aby se mu někdo nesmál. V 3. třídě nosil již papírový »kravatl« a bílý límeček na krku. Kravatl byl někdy tak tuhý, že student sotva krk ohnouti mohl. Dědoušek mu kdysi radil, když měl jíti na zkoušku, aby si šátek příliš nestahoval, že by při zkoušce nemohl mluviti. V šatech se nemohl mnoho paráditi; měl obyčejně ze starých šatů otcových své zhotovené, i po švakrovi předělané, obrácené a obnošené. A to ještě k tomu: bral-li krejčí míru, otec rozkazoval »jen hodně velké!« — Mladý Dědek se proto mrzel a stahoval břicho a prsa do sebe, aby jen míra nevypadla tak veliká. S takovým velkým frakem se musil trápit několik let.

[5]) Když byl B. Kulda žákem 3. třídy gymnasia Jihlavského, visitoval zemský školdozorce, prelát augustianského kláštera Cyrill Napp se svým tajemníkem, mladým knězem Matoušem Klácelem, gymnasium Jihlavské. Školdozorce referoval v ředitelně s prof. Jarošem, co zatím M. Klácel diktoval tercianům latinskou písemní úlohu. Klácel mluvil s žáky českými česky, z čehož měli velkou radost. První byl s úlohou latinskou hotov B. Kulda a odevzdal ji Klácelovi. Když byl Klácel ulohu Benešovu přečetl, pravil k němu: »Přihlížejte k ostatním a donášejte mi úlohy hotové.« Tehdy ovšem Kulda netušil, že se stane Klácel jeho profesorem.

děti přede vším německy se naučily. I otec Kuldy tak smýšlel. Když syn Beneš vysvědčení ze studií doma ukazoval, prohlédl otec známky psané latinou, jimž dobře porozuměl, a takto spokojenost svou vyjádřil: »Nyní mám jen jedno přání, nemluv nikdy jinak než *německy*, aby se i sestry jazyku tomu naučily.«

Byl to převrácený směr časový, kdy ztotožňována byla vzdělanost s němčinou. Špatným příkladem předcházela tehdejší intelligence laická, po níž prostý lid se opičil. Odnárodnění synové matek našich stali se úhlavními nepřáteli národa našeho. Jen ten, kdož poučen byl dobrým uvědomělým přítelem, *obyčejně knězem*, jen ten byl zachráněn národu. *V tom také vidím doposud ani zdáním neoceněnou kulturní činnost kněžstva katolického*, že za dob, kdy rodiče vháněli děti své do spárů vrahů naší národní existence a intelligence naše stála v řadách nám nepřátelských. — Kněz vytrval věren svému národu a nestyděl se veřejně hlásiti se k němu a tím také plnil velkou vlasteneckou misii, že studenty z bludů, cizáctvem jim vštípených, vyváděl a zaváděl do stádce ohroženého, ale dobře chráněného. Kněžstvo naše vzbudilo nám neohrožené zastance mateřštiny a a práv národu patřících. A tuto pravdu přibíjím na věčnou paměť: *že ti studenti tehdejších dob, kteří vzdalovali se knězi, odcizili se i národu! Z pravidla každý student, který se nestal bohoslovcem, svému národu se odcizil.*«

Tak odchoval a zachránil nám mnohé studenty a žáky P. *Tomáš Procházka*, — jmenovitě B. M. Kuldu. Slynuly tehdy *Ivančice* činností jeho vlasteneckou na Moravě nejvíce. [6]) Karakteristika o P. Tom. Procházkovi v životopisném díle B. M. Kuldy podaná vyznívá v nadšené velebení záslužného života jeho. Byl to vzácný muž církevní vlastenec, kterýž víru ve Zjevení a lásku k národu rozmnožoval po celém okolí. Odnárodňování lidu považoval za morální vraždu a proto takovým znemravňujícím snahám čelil rozhodným jich potíráním. Velmi zasloužil se P. Procházka o národ, že nadanější žáky vedl k vyšším studiím a sám je ve své kaplánce na studia gymnasialní připravoval. Žáci rádi naslouchali přednáškám P. Tomášovým, kterýž srozumitelnou mateřštinou jim vykládal o zeměpisu, dějepisu a některé připravoval ke zkouškám ze třetí třídy »hlavní« školy, aby přihlásiti se mohli k zápisu do první třídy gymnasialní. Kulda byl ze žáků těch zmíněných; a vděčně sobě připomíná neunavné činnosti P. Tomášovy. R. 1833. po prvé uslyšel z úst P. Tomášových o *pravopisu českém*, o základech jazyka latinského a později řeckého, jazykem mateřským, což bylo příčinou, že Kulda v latině zvláště vynikal. »V hodinách u P. Tomáše nebylo nám nikdy teskno, mluvil-li k nám, mluvil jazykem českým; byl-li volán k nemocnému nebo odešel-li do školy, pracovali jsme v jeho bytu písemné

[6]) J. Soukopa cvičil a na studie připravoval P. Adam Růžička, kaplan Olešnický. — P. Antonín Růžička, kaplan v Jedovnicích, ujal se Františka Sevčíka. »P. Ant. Rybička, bývalý kaplan v Jedovnicích, po Bohu a rodičích můj největší dobrodinec« — píše prof. Sevčík. — P. František Halfar, katecheta P. Halabaly, svolával do kaplanky Hulínské nadané hochy a připravoval je na studia. —

úlohy nebo učili jsme se tomu, co nám byl uložil. V dobách odpoledních bával nás do polí, hájů na procházku a cestou nám vypravoval o horách a lesích, o dějích rodného města, upozorňoval nás na květinky, kameny, jichžto jména i vlastnosti objevoval nám. V hodinách parných pod stromem košatým buď se nás vyptával po věcech, anebo nám podal knihu českou, bychom z ní druh za druhem hlasitě četli, on sám pak naslouchaje opravoval a vysvětloval, kde toho potřeba kázala.« [7])

Než na tom P. Tomášovi nebylo dosti; již roku 1836 složil *zkoušku profesorskou*, aby chudobné studenty mohl i předmětům čtyř latinských škol vyučovati, takže tito odbyvše studia soukromá u P. Tomáše, ihned do páté třídy vstoupiti mohli. Mimo závazné předměty učil P. Tomáš vyvolené studenty své mluvnici české, polské, francouzské, deklamacím a hudbě.

Obcování s tak učeným a vlastenecky smýšlejícím knězem, jakým byl P. Tomáš Procházka, musilo mladého studenta k lásce nejen k církvi ale i k národu, z něhož pošel, rozníti. A takových *Petrů Tomášů* bylo v dobách předrevolučních mnoho, takže kde jaký student z osady na studie vyslán byl v tom úmyslu, aby stal se knězem, lnul také ke knězi; na školy přišel vlastenecky uvědoměn. Zřejmé ujařmování jazyka českého na školách tím prudším proudem rozhánělo krev v mladistvých srdcích jinochů těch, z nichž nejeden později stal se ohnivým vyznavačem svého přesvědčení.

Na gymnasium Jihlavské přišel Kulda P. Tomášem i v národnostní otázce dosti poučen. Spřátelil se s *Josefem Bořetou z Rychnova*, s nímž výhradně mluvíval česky. Jako malý parvista dopisoval si s uvědomělými studenty jiných gymnasií, jako s *Karlem Šmídkem*, gymnasistou brněnským, napotomním spisovatelem českým a profesorem náboženství v Brně. Rozepisovali se obyčejně o *národě a povinnostech k národu*. — Mimo Kuldu a Bořetu vynikali tehdy na gymnasiu Jihlavském jako uvědomělí vlastenci o čtyři leta starší *František Poimon* a *Vincenc Furch*, kteříž v letech pozdějších literární činností známi byli po veškerém národě. Dr. *Jan Bílý* píše se své krásně napsané, ale i obsažně cenné autobiografii [8]): »Do doby mých prvních studií padá obrod československé literatury; duch slovanský na Moravě a v Čechách po 200 letém spánku procitnul. Znal jsem osobně veliký počet šlechetných buditelů jeho, kteří mi jako hlásní do uší troubili, abych vstal ze sna a se probudil a stal se vlastencem. Zvláště pak na mne působili: vzorný kněz zemřelý *Tomáš Procházka*, kaplan v Ivančicích.«

Člověk v dnešní době žijící, kdy lhostejnost i moderní ledajakost i nejzhoubnější nesvornost hlodají na rozkvětu národního i církevního života, nechápe ohnivou lásku jinochů těch k vlasti za dob, v nichž příval germanisační hrozil zatopiti jakoukoliv

[7]) Kulda: Životopis Tom. Procházky, str. 32.

[8]) Autografii tu mi daroval s prosbou, abych až po smrti jeho vzpomenul: „My stárneme, Vy na místo nás pracujete a bojujete.“ V Dolních Loučkách, 4. prosince 1883. — „Až nebudu na světě, pak mé nepřátele pomněnkou na mou činnost zahanbíte.“ V Dolních Loučkách, dne 19. listopadu 1885.

známku života vlasteneckého. A přece tomu tak. Kulda vrací se po prvé z Jihlavy ze studií domů; otec žádá ho, aby mluvil jen německy, ať sestry se řeči té naučí. Rozhodná odpověď studenta Kuldy zněla: »Vždy a ve všem jsem vás poslušen; ale v této věci uposlechnouti nemohu a nesmím. Bylo by to hanbou, kdybychom v rodině slovanské (české) mluvili jazykem cizím. Sestry chodí bez toho do školy německé. Konečně bylo by velikou nešetrností *německy* mluviti před matkou, kteráž nezná slova německého.« Odpověď tato nedala více otci Beneše k podobným přestupkům sváděti. Jen jedenkráte prohodil otec, když slyšel Beneše rozmlouvati s *Mikulášem Housem* a s mladším bratrancem, studentem *Ondřejem Svobodou*, o národě: »Beneši, ty přijdeš na Špilberk.« Na Špilberku v Brně dleli toho času političtí vězňové Italští (carbonáři). Na slova otcova vzpoměl sobě Kulda r. 1848. jako kaplan Lodenický, když naň přišla gubernialně konsistorní komise pro zmařenou volbu do Frankobrodu v okresu Krumlovském; roku 1849 v Hobzí, když mu Dačický hejtman Flemich v Klácelových »Moravských Novinách« hrozil žalobou a r. 1869, když pro brožuru drem Janem Bílým sepsanou a v řadě brožur Kuldou vydávaných pohnáni byli oba k zemskému trestnímu soudu v Praze a slyšeli podání státního návladnictví na osmnáctiměsíční žalář, zostřený měsíčně jedním postem. Ale, díky Bohu, pokaždé zvítězila pravda a spravedlnost. (Pokračování.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Sociální odbor družstva Vlast konal dne 10. února t. r. čtvrtou schůzi za předsednictví p. Václava Žižky. — Jednatel Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Od poslední schůze 16. prosince přednášeli dp. far. Vl. Hálek a jednatel Jiroušek na Smíchově a v Bubenči.

Red. *Tom. Škrdle* upozornil na úvodní článek »Čecha« ze dne 9. února, jenž vyzývá katolický organisovaný lid, aby dbal pilné návštěvy služeb Božích. Včasný tento článek referent schvaluje a k tomu připojuje, aby i katoličtí řečníci, kteří ven vyjíždějí, služeb Božích nezanedbávali a nejde-li to jinak, ať jedou ven v sobotu, v městě přespí, jdou v neděli na služby Boží a pak teprve ať vykonávají svůj úkol. — Referent pak přátelsky na to upozorňuje, aby katolíci, pokud to jde, nekonali schůzí v pátek a o Suchých dnech i ve středu. Hostinský chce míti z hostů výdělek, a ten se mu v den postu v plné míře dáti nemůže, a pak mějme na mysli, že v pátek, v den smrti Páně, má dlíti katolík večer spíše doma než na venku. Naši zbožní otcové nedovolovali ani synům svým chodit v pátek k jiným sousedům na besedy a zbožní otcové naši modlívali se s námi v postní době v pátek večer růženec. Celá rodina poklekla a otec růženec předříkával a my odpovídali. Život katolíka, končí referent, nechť odpovídá zcela duchu Kristovu.

Farář dp. *Vl. Hálek* promluvil o tom, že rodiče používají školních dítek k podomnímu a pouličnímu obchodu. Nelze upříti, že takové

zaměstnání škodí nejen zdraví jejich, ale mívá často v zápětí mravní jejich zkázu. Zemská školní rada prohlásila, že jest to nepřípustné. Dle cís. patentu ze dne 4. září 1852 č. 252. říš. zák. povoluje se podomní obchod jen osobám 30 roků starým. Ale těmi děti nejsou. Místní školní rady mají tomuto nešvaru činiti přítrž. Když by rodiče neuposlechli, nechť se to oznámí okr. škol. radě a ta se obrátí na polit. úřad, aby odpomohl. Dále se zmínil o žebravých dětech. Opatření proti nim rozbíjí se stále o to, že obecenstvo jato falešným soucitem přes opětovaná vyzvání tyto žebráky podporuje, a to často dosti štědře. Obecenstvo má uvážiti, že dávajíc takovému dítěti almužnu, neulevuje nikterak skutečné bídě, nýbrž že tím podporuje zpravidla žebráky ze řemesla. Mladá duše dítěte zvykajíc si spoléhati na cizí dobročinnost, snadno propadá zahálčivému, zpustlému životu. Děti takové zanedbávají po celé týdny školu, potulují se po obcích, za vyžebrané peníze zhusta zakupují si pamlsky a chlapci nezbytně cigarety, a propadají tak neodvratné zkáze mravní i fysické. Zlu tomuto nutno se vší energií čeliti.

Místopředseda p. *Václ. Žižka* uváděl, jak to bolí, když dobrý přítel od církve odpadá a jak to zvláště bolí, když to činí kněz a když tento odpadlý kněz na matku svou církev útočí. Připomíná, že se má každý opírati o pevnou půdu, a tou jest církev a její pravdivý a svatý zakladatel Ježíš Kristus.

Red. *Jiroušek* podal výklad, čím byly by komory dělnické u nás pro dělnictvo, jak byly v letech sedmdesátých požadovány a jak je nyní hodlají zavésti — v Německu. — Dále kritisoval různý tisk a zvláště nepěkně vedenou »Dobrou Kopu« p. Kočího a doporučil vřele nové číslo 1. roč. VIII. »Hlasů Svatováclavských«, kde Dr. Otakar Rožánek popisuje: »*Jak je v král. Českém postaráno o osiřelou a zanedbanou mládež*«.

Tím denní pořádek vyčerpán a schůze skončena.

Výbor družstva Vlast konal dne 3. března t. r. pátou schůzi za předsednictví pana Karla Ulricha, c. k. pošt. pokladníka. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Děkují: za blahopřání Ferd. Zdeňko kníže Lobkovic, za knihy: Správní výbor Musea král. Českého, Čten. spolek v Mistříně na Moravě a Spolek české mládeže ve Vídni, IV. okres. — Dp. Ant. Zavadil z Moravy předložil I. díl vytisknutého slovníku slovinsko-českého, který vydává svým nákladem firma J. Ottova. Výbor udělil chudému, ale snaživému autoru novou podporu. — Za redaktora kalendáře Sv. Vojtěch zvolen byl výborem dp. far. Vl. Hálek. Red. Tom. Škrdle vyslovil při tom přání, aby kalendář tento měl vždy hospodářský článek. — Ředitel závodů družstva red. Tom. Škrdle uvedl, že se nám množí nabídky tiskárenských prací v takové míře, že jest nutně třeba, zakoupiti nový, velký tiskací stroj. Dva malé tiskací stroje již máme a jsou v běhu celý den, nyní třeba zakoupiti i druhý veliký stroj, abychom nemusili nabízené práce zamítati. Výbor koupi velkého stroje schválil. — Čteny byly dva dopisy z Moravy, které směr družstva Vlast schvalují a nás vybízejí, abychom na dráze této i dále statečně setrvali. — Akce sociálně-literárního sjezdu jest v plném proudu. — Člen výboru, dp. Emil Stárka, duch. správce na Pankráci, stal se farářem v Řepíně, v diecési Litoměřické. Jelikož dnes do schůze dostaviti se nemohl, zašle mu výbor

srdečné blahopřání. Je to upřímný a rázovitý člen výboru, kněz řádný, vzorný, i doufáme, že jeho osoba přinese štěstí osadě, které jest postaven v čelo. — Pan Tom. Jiroušek byl vyzván, aby se ze schůze vzdálil, i přijal na to výbor program oslavy jeho padesátých narozenin, které připadají na sobotu, dne 30. května t. r. V příhodné době bude program ten tiskem uveřejněn. — Pan Alex. Zámrský, mistr klempířský ve Val. Meziříčí na Moravě, stal se zakl. členem našeho družstva a získal nám již tři nové zakládající členy na Moravě. Tuto obětavost a horlivost zde veřejně chválíme, p. Alex. Zámrskému za všecku lásku k našemu družstvu srdečně děkujíce. — Výbor projednal ještě různé jiné a důležité záležitosti, jež se vymykají veřejnosti.

Národopisné rozhledy.

Píše *Karel Procházka.*

Před loňskou přednáškou mou v Plzni za příležitosti sjezdu »Vlasti« k výzvě mé došlo mne hojně materialu národopisného z Plzenska od přátel snah lidopisných, dosud neotištěného. Bylo by škoda, aby ve stolku mém zůstal uzavřen.

Dnešní referát můj budiž věnován pranostice dosud kvetoucí mezi Plasy a Plzní, tak kolem Ledec.

Pranostiku tu vyznačuje zejména tato charakteristika: Jsou v ní: »loci communes« — ale i osobité zvláštnosti. Mnohý archaism se dosud udržel.

Že v lidu, obírajícím se nazvíce hospodářstvím, pranostika ta vznikla, jsou říkadla ta téměř výlučně vížící se k zemědělství. A druhá věc velmi nápadná jest, že v pranostice té jest tolik a tolik odkazů, reminiscencí náboženských.

Zajisté vlivem kalendářů ujala se níže uvedená říkadla, ne všechna, ale mnohá.

Co na místě z duše lidu vytrysklo, znatel pranostik se dohádá. Orientuje tu zvláště Mudrosloví Čelakovského.

Leden: Na nový rok o slepičí krok, na Tři krále o skok dále, na Hromnice o hodinu více (přibývá dne).

Jsou-li červánky v Novoroční den, přinesou jistě samou slotu jen.

Teplý leden, polituj Bože.

Jména Ježíš, ke kamnům nejblíž.

Na sv. Fabiana a Šebestiana dostávají stromy mízu.

Je-li na den obrácení sv. Pavla voda v koleji, šetřte v žlabě ojedí (píce).

Častý déšť v lednu mrví hojně kněžskou oboru (hřbitov).

Sv. Pavel jasný přináší rok šťastný; je-li větrný, je déšť jistý; je-li mlhavý, je rok nezdravý.

Třpytí-li se hvězdy před Třemi králi, rodí se bílí beránci.

Když kolem Nového roku prší, poletuje o Velikonocích obyčejně sníh.

Když na Nový rok slunce aspoň tolik zasvítí, co by vozka bičem mrsknul, bude srpen jasný a pohodlný.

Únor: O Hromnicích musí skřivánek vrznout, kdyby měl zmrznout.

Přijdou Hromnice, konec sanice.

O Hromnicích sníh, na jaře déšť.

O Hromnicích milejší ovčákovi vlk než slunce.

O Hromnicích teplo, medvěd staví boudu; o Hromnicích mrzne, medvěd bourá boudu.

Pěkný-li čas tu neděli po devítníku, bývá teplo i o masopustních dnech. Jaký devítník, taková i neděle masopustní.

Sv. Matěj ledy seká nebo dělá. Na sv. Matěje pije skřivan z koleje (taje).

Na sv. Valentina nenasazuj husy, nebudou dobrá housata.

Hromnice — půl krajíce, půl píce.

Jak dlouho skřivánek před Hromnicemi zpívá, tak dlouho po nich se neozve.

Březen: Na sv. Řehoře lenoch sedlák, který neoře.

Je-li na květnou neděli hezky, následuje dobrý rok.

Velký Pátek deštivý dělá rok žíznivý.

Je-li na sv. Josefa pěkně, bývá dobrý rok.
Duben: Jak dlouho žába před sv. Jiřím kuňká, tak dlouho po něm mlčí.
Květen: Do sv. Ducha nesvlékej kožucha, o sv. Duše zůstaň v kožuše.
Červen: Je-li na Boží Tělo jasno, bývá dobrý rok.
Medardovo kápě čtyřicet dní kape.
Před sv. Janem Křtitelem modli se za déšť, po svatém Janě přichází bez modlení.
Do Jana Křtitele nechval ječmene.
Sv. Vít kořen štíp, sv. Petr ten ho natrh, sv. Prokop kořen dokop, svatá Markyta hodila srp do žita, sv. Anna žito žala.
Červenec: Svatý Prokop sije houby.
Co do Jakuba odkvete, do Havla uzraje.
Parno o Jakubě, zima o Vánocích.
Hezký den na sv. Jakuba přislibuje mnoho ovoce.
Zvětšují-li mravenci na sv. Anna své hromádky, dá se očekávati jistě tuhá zima.
Sv. Eliáš zažínaje, Panna Maria (8. září) zasívá a Máti Orodovnice (1. října) vše s polí sbírá.
Srpen: Na den sv. Vavřince jdou ořišky do věnce.
Krásně-li o Vavřinci a Bartoloměji, na dobrý podzimek měj dobrou naději.
Panna Maria (15.) dává první ořišky, svatá Královna dostane první výlupek (ořišek).
Září: P. Marie narození, vlaštoviček rozloučení.
Po sv. Matouši čepici na uši.
Na sv. Maurice nesej pšenice, budeť samá metlice.
Na sv. Václava každá plánka dozrává.
Říjen: Šimona, Judy — zima je všudy.
Listopad: »Má se jako husa o Martině« (je stále v nebezpečí).
Sv. Martin na bílém koni přijíždí.
Chodí-li husa o Martině po ledě, chodí o Vánocích po blátě.
Na sv. Martina kouřívá se z komina.
Je-li na sv. Martina slunečno, nastane tuhá zima.
Je-li na sv. Martina mlhavo, bude mírná zima.
Na sv. Kateřinu schováme se pod peřinu.
Sníh na sv. Ondřeje, žitu velmi prospěje.
Prosinec: Sv. Lucie noci upije a dne nepřidá.
Do Vánoc huj, od Vánoc ouve!
Zelené Vánoce, bílé Velikonoce.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Geschichtliche Jugend u. Volksbibliothek. (Dokončení.) Svazek 6. Die deutschen Franziskaner und ihre Verdienste um die Lösung der socialen Frage von P. Patricius Schlager, Franziskanerordenspriester líčí nám způsobem neméně zajímavým činnost Františkánů německých na poli socialním. Vylíčiv v úvodě krátkými rysy založení řádu sv. Františkem, vypisuje v dalším spisovatel, kterak řád po některých překážkách počátečních v Německu a v Rakousku neobyčejně rychle se rozšířil. Příčiny zjevu toho dlužno hledat v tom, že řád, v němž byl uskutečněn ideál apoštolské chudoby, byl zvláště vhodným nástrojem k boji proti šířícím se bludařům a že vycházel vstříc potřebám doby, uče člověka ženoucího se za bohatstvím a požitkem opět spokojenosti a uskrovnění. Po více než století blahodárné působnosti na široké vrstvy obyvatelstva nastal však od polovice 14. století v řádu Františkánském značný úpadek následkem sporů v řádě vzniklých o chudobě františkánské. V řádu utvořily se dva proudy, dvě strany: jedni prohlásili majetek nutných potřeb životních za dovolený, přísnější naproti tomu žádali doslovné zachovávání řehole. K tomu přidružily se ještě všeobecné zmatky v církvi v trudných tehdy politických poměrech, četné spory mezi papežem a císařem, velký rozkol západní. Nekázeň v řádu rostla vždy více. Když však nastalo rozdělení v řádu na dvě samostatné větve: konventualy nebo Minority a observanty nebo Fran-

tiškány, povznesl se řád opět ze svého úpadku a počal znovu blahodárně působiti jak v duchovní správě, zejména hlásáním slova Božího — jako kazatelé vynikali v 13. stol. především Berthold z Řezna, v 15. stol. Jan Brugman — tak činností spisovatelskou, zvláště však činností socialní. Nečinili ovšem Františkáni nových návrhů k řešení otázky socialní, kladli však ve svých kázáních a spisech vždy znovu důraz na zásady Kristovy a dle toho posuzovali poměry. Nepřičiňovali se jen o zevnější, přechozí vyléčení socialních škod, nýbrž o odstranění základního zla, příčin povážlivých chorobných zjevů potíráním mravních nedostatků a nepravostí. Ještě větší vliv na poli socialním než slovem a písmem vykonávali Františkáni svým životem, příkladem, který udivenému světu dávali dobrovolnou chudobou a obětavou láskou na poli křesťanské charity, zejména ve službách nemocným prokazovaných. Františkáni neprozili se vnikati i do nejšpinavějších uliček a příbytků a ubohým nemocným přinášet útěchu a pomoc. Dle příkladu sv. Františka ujímali se však hlavně malomocných, těchto nejnešťastnějších mezi nemocnými. Konečně získali si také velikých zásluh zřizováním a podporou tak zv. montes pietatis čili půjčoven, t. j. dobročinných ústavů, které za záruku půjčovaly potřebným osobám peníze, aby je chránily před vykořisťováním lichváři, zejména židovskými.

Svazek 7.: Mexiko unter Kaiser Maximilian I. von J Kemper seznamuje čtenáře s událostí, která se roku 1867 v Mexiku odehrála a všechny vzdělané národy ohromila. Byl to šlechetný Habsburk, arcivévoda Ferdinand Maximilian, jenž učinil hrdinský pokus, přivésti zemi, která občanskými válkami po celá desítiletí trvajícími na pokraj hospodářské a moralní propasti byla přivedena, znovu k rozkvětu, a jenž se konečně za tento úkol, jehož provedení nepřekonatelné překážky v cestu se stavěl, obětoval. Účelem spisu je památku tohoto šlechetného Habsburka zachovat a ukázat, že štěstí národa nemá se hledat v krvavých revolucích, nýbrž ve věrné příchylnosti k domu panovnickému. Aby usnadnil porozumění celé tragedie, předesílá spisovatel zajímavý popis lidí a země mexické, krátký přehled dějin jeho a životopis arcivévody Ferdinanda Maximiliana před volbou za císaře mexického. Postupem líčení seznamuje čtenáře také s poměry církevními.

Svazek 8.: Bonifacius oder der Sieg des Christentums bei den Deutschen von Jos. Niessen líčí postupně a názorně apoštolskou činnost sv. Bonifáce u pohanských Frisů, pak v Německu, a to v Hesensku, v Durinsku, v Bavorsku, uspořádání církve francké, založení kláštera Fuldy, mučednickou smrt a pohřeb sv. apoštola. Na konci promluveno je o úctě sv. Bonifáce a podána přehledně hlavní literatura. Spisovatel případně při tom vystihuje význam tohoto velikého apoštola Německa. K svému těžkému dvojímu úřadu byl sv. Bonifác uschopněn svými vynikajícími vlastnostmi. Vyznamenával se především upřímností a moudrostí, vážností a mírností, učeným vzděláním a praktickou obratností, neúnavnou vytrvalostí a mimořádnou energií. Hlubokou znalostí Písma sv. a nauky církevní byl s to, aby přesvědčivě působil na posluchače, je poutal oživující silou svých slov, je k sobě vábil výmluvností. V obcování s mocnými tohoto světa, s papeži a knížaty, ukazoval obdivuhodnou obratnost, pro své záměry dovedl je získati a nadchnouti, aniž své smýšlení skrýval; otevřeně odkrývá i jejich slabosti, aniž jim povoluje nebo je omlouvá. Národ německý děkuje mu nekonečně mnoho. Netoliko jej obrátil na víru křesťanskou, nýbrž umožnil i politické přetvoření říše přetvořením církve francké a jejím spojením se státem. Toto dílo mohlo se však jen tím podařit a udržet, že spojil Německo s Římem. Říše německého národa je proto jeho dílem. Proto třeba jej uznat za největšího dobrodince Německa, proto právem obdržel čestný název »apoštola Německa«. Vše, co později v církevním, politickém a duchovním ohledu vzniklo, stojí na základě, jejž položil Bonifác. To uznávají i sami jen poněkud nestranní spisovatelé protestantští, jako na př. Leo atd.

Svazek 9. Rudolf von Habsburg und Albrecht von Österreich von Dr. Alfons Steinberger vypisuje nejdříve trudný stav Německa v době tak zv. interregna, jež po smrti Viléma Hollandského (1256) plných 16 let trvalo a říši téměř na pokraj záhuby přivedlo. Konec těmto poměrům byl učiněn, když kurfirstové němečtí na výzvu papeže Řehoře X. přikročili k volbě nového krále, jímž se stal, jak známo, Rudolf Habsburský. V dalším postupu vypravování vylíčen je Rudolf před svým povýšením na trůn, při čemž případně vytknuty jsou jako charakteristické vlastnosti jeho povahy: nelíčená zbožnost, rytířskost, šlechetnost a dále jako panovník. V novém svém postavení jevil Rudolf chladnou a klidnou rozvahu, byl však energickým a důsledným při pro-

vádění svých rozhodnutí, spravedlivým, nestranným a blahosklonným. Veden poznáním, že politika jeho předchůdců, kteří těžiště celé správy říšské kladli do Italie, byla nesprávná, hleděl Rudolf zachovati přátelství se stolicí papežskou a věnovati se úplně uspořádání vnitřních neblahých poměrů v říši německé. Další značná část pojednání věnována je vylíčení známého boje Rudolfova s Přemyslem Otakarem, který však není vždy úplně nestranně líčen. Po té přicházejí na řadu další činnost Rudolfova ve správě říše, poměry rodinné, poslední dny jeho života. Poslední dvě hlavy věnovány jsou Rudolfovu synu, Albrechtovi.

Ve svazku 10.: Aegypten und seine Kultur von Heinrich Bals podává autor čtenáři nejdříve geografický popis Egypta a poukazuje při tom zvláště na veliký význam Nilu pro Egyt. Nil je netoliko vůdcem, nýbrž i zachovatelem a dobrodincem země, bez jeho povodní bylo by údolí nilské písečnou pouští. Proto také v dobách pohanských považován byl za Boha a přinášeny mu každoročně oběti. Následuje pak přehledné vylíčení dějin egyptských, počínaje od dob báječných, při čemž věnována zvláště pozornost stránce kulturní, zejména stavitelství (pyramidy, obelisky, město mrtvých u Theb), pěstování právnictví, vědám, dále poměrům socialním. Autor zejména tu poukazuje na otroctví, jež i v Egyptě jako u jiných národů pohanských velmi bylo rozšířeno. Počet otroků byl veliký. Otroci pocházeli buď z nesvobodných lidí domácích nebo byli koupeni. Také váleční zajatci upadali v otroctví. Osud otroků byl podle povahy a nálady pána brzo snesitelnější, brzo tvrdší. Z jednotlivých nápisů možno souditi, mnohdy bylo též s otroky mírně a přátelsky nakládáno. V posledních částech spisu promluveno je o písmu egyptském, o tak zvaných hieroglyfech, a podán přehled o nynějším stavu Egypta. Kdo chce nabýti o staré této kulturní zemi přehledného poučení, tomu poskytný je přítomný svazek v míře dostatečné.

Svazek 11—12. Die französische Revolution vom Jahre 1798—1795 von Wilhelm Oberle zabývá se velkou francouzskou revolucí od r. 1789, a to s revolucí samou, nikoli s jejími příčinami a následky. Maje na zřeteli určení spisku, používá autor řeči jednoduché a snaží se z rozsáhlého materialu podati to, co je podstatným a typickým a co se stanoviska čistě lidského mládež a lid může zajímati. Proto obšírně líčí dramaticky pohnutá povstání lidu, tragický osud krále Ludvíka XVI., boje parlamentarní, výstřednosti doby hrůzy, a vůbec vše, co bylo více nápadnějším a věnuje také charakteristice vůdčích osob zvláštní péči. Události vedlejší, zápletky válečné, dvorní intriky atd. jsou jen potud vylíčeny, pokud byly v úzkém vztahu k hlavnímu ději. Není nám ovšem možno podávati zde, byť i jen stručně, bohatý obsah tohoto dvojitého svazku. Pouze poznamenáváme, že spisovatel rozděluje pojednání na 5 částí. V první části podány jsou příčiny revoluce, v druhé promluveno je o konstitučním národním shromáždění ve Versaillech, v třetí o témže shromáždění v Paříži, ve čtvrtém o zákonodárném shromáždění, v páté o národním konventu. Pojednání celé zakončeno je stručným přehledem o dalším rozvoji a některých následcích revoluce.

Svazek 13. Die Bartholomäusnacht des Jahres 1572 von Dr. Simon Peter Widmann věnovan je krvavé tragedii, známé pod jménem noci bartolomějské. V části autor mluví přehledně o reformaci ve státech evropských a zvláště o poměru francouzkého království k hnutí reformačnímu. Konkordátem se stolicí apoštolskou z r. 1516 byla králi francouzskému přiznána veliká práva, která vyšší klerus a duchovní statky uvedla téměř úplně v závislost od koruny. Král mohl četná biskupství a opatství osazovati svými milci, ne ovšem vždy na prospěch církve. S druhé strany však bylo jím království připoutáno k Římu a tím učiněno odpůrcem reformace, a to tím více, poněvadž kalvinismus ohrožoval národní jednotu Francie a její stělesnění absolutní království. Války proti Hugenottům byly proto více politického než náboženského rázu, byly válkami občanskými s náboženským pláštěm. To ukazuje zvláště také nepřijetí reformních dekretů koncilu tridentského ve Francii. Neštěstím Francie byla ctižádostivá Kateřina Medicejská, která, by se udržela při vládě, snažila se odstranit svého nejnebezpečnějšího odpůrce admirala Coligniho, a když se útok naň nepodařil, rozhodla se, obávajíc se pomsty jeho, předejíti ji krvavým činem v noci bartolomějské r. 1572, vraždou četných Hugenottů. Ukázav takto, že pohnutky této vraždy Hugenottů byly politické, autor líčí pak v dalších částech předběžné události a pak »krvavou svatbu samu« a její následky. Náboženství a církvi noc bartolomějská nemůže býti za vinu kladena, poněvadž, jak již uvedeno, nešťastná politika byla jedinou pohnutkou k vraždě Hugenottů, a náboženství pouze pláštíkem. Byl-li Řehoř XIII. přítomen slavnému Tedeum pro zachrá-

nění rodiny královské a náboženství katolického, stalo se tak proto, že mu podány ode dvora francouzského zprávy, kterými byl úplně o pravém stavu věcí oklamán. Jinak papež vraždu odsoudil a projevil bolest nad prolitou krví.

Tím pojednali jsme stručně o svazcích posud vydaných, které jak pro svůj zdařilý obsah, tak i pro krásnou úpravu a značnou láci — první svazek stojí 1 M., další 1 M. 20 Pf. — zajisté naleznou hojného rozšíření.

P. Jos. Samsour.

Geschichte der Päpste. I. Band. Von P. Andr. Hamerle C. S. S. R. Klagenfurt 1908. — Od spolku Svatojosefského v Celovci, jenž vydává každoročně pět různých knih za podíl svým čtenářům, zašlou-li 2·40 K, třeba se mnohému učiti — také u nás! Vím, že jsou veliké rozdíly mezi námi a katolickými Němci, ale novoty, které zavedla obě naše Dědictví (Svatojanské v Praze a Cyrillomethodějské v Brně), potvrzují mou myšlenku a jistě na svůj a svých čtenářů-členů veliký prospěch.

Z loňských podílů Svatojosefského tiskového spolku v Celovci chci zde posouditi P. Hamerlův spis »Die Päpste«. Není psán učeně v tom smyslu, aby pod a nad čarou dokazoval nepřehlednými citáty každého slovíčka a názoru auktorova, ale je psán věcně a dle výsledků velikých učených spisů Tendence jeho jest apologetická. Obsah: Papežství je instituce božská, náboženství potřebná, lidu prospěšná a nanejvýše ctihodná; odchylné názory a námitky vyvracejí se positivně i negativně. Forma spisu je populární, každému vzdělanci přístupná, ušlechtilá. Spisovatel prozrazuje všude velikou lásku k církvi, je nadšen pro papežský primát, jednotlivé papeže hledí předvésti v jejich význačných činech, aby takořka každý sám sebe osobně před světem hájil. Nesčíslné, téměř na každé stránce umístěné obrázky zdobí knihu od počátku až do konce (248 str. čtvercového formátu); obrázky ty jsou velmi pěkné illustrace podaného textu. Náklad na jich pořízení byl veliký, stál tisíce. Spisovatel předvádí nám papeže až do osmého století (incl.): o dalších nástupcích sv. Petra pojedná ve svazcích následujících.

Do jednotlivostí se pouštěti nebudeme: odborná kritika snad najde to nebo ono, snad odsoudí — v táboře liberálním a protestantském — celý spis jako tendenční. My pravíme: P. Hamerle dobře udělal, že tímto způsobem na obranu církve papežů se ujal. Právě k vůli liberálním, protestantským a socialistickým — brněnské »Červánky« pěstují letos silně církevní dějepis, ostouzejíce všelijakými povídačkami katolickou církev zpříma hnusně — dějepiscům a karikaturám papežů bylo třeba spisu Hamerlova. U nás nemáme spisu podobného. Slavná správa našich Dědictví dobře by udělala, kdyby svým čtenářům podobnou četbu brzo opatřila, jakou dávají tyto dějiny papežů. Spis P. Hamerlův psán je nejen historicky, ale apologeticko-dogmaticky, a právě proto vykoná svou úlohu u čtenářů-laiků velmi dobře.

Filip Jan Konečný.

ČESKÁ.

Dědictví Svatojanské připravilo svým členům na letošní rok velmi cenné podíly. Jsou to: »Paměti Fratiška J. Vaváka, souseda a rychtáře milčického od r. 1770—1816. Vydal Jindřich Skopec. Část II.

»Jan Cimbura.« Jihočeská idylla. Vypravuje Jindřich Š. Baar.

»Posvátná místa království Českého.« Sepsal Dr. Ant. Podlaha. Řada první: Arcidiecése pražská; vikariáty berounský, bystřický a plzeňský. S mnoha vyobrazeními.

»Falešní proroci.« Největší nebezpečí přítomnosti. Sepsal Frant. Xav. Wetzel. Česky upravil V. A. Šrámek. Proti socialní demokracii.

»Z horských far i z jich okolí.« Črty a obrázky. Napsal Frant. Jiří Košťál.

Každá z těchto prací ve svém oboru je dílo dobré, doporučení a rozšíření hodné. A doufáme též, že všechny najdou množství vděčných čtenářů. Kéž také tyto výborné práce jsou nejlepším doporučením všem, kteří nejsou dosavad členy Svatojanského dědictví. Za nepatrný obnos 20 K (rod nebo spolek platí 40 K), jednou pro vždy vložených, kolik tu lze ročně získati četby vybrané a vzácné v každém směru. Vždyť krámská cena letošních podílů obnáší plných 11 K 20 h. Přihlášky členské, jakož i vklady zasílány buďte na adresu: Ředitelství sv. Jana Nepomuckého v Praze-IV., Hradčany.

Chceme ve »Vlasti« všecky tyto knihy, jednu po druhé, probrati a posouditi. Dnes začínáme s Frant. J. Vavákem.

První kniha »Paměti Františka J. Vaváka« rozebírá rok 1770—1783. Léta 1770—1780 uveřejněna byla loni v části I., léta 1781—1783 přináší letošní část II.

První část »Vavákových Pamětí« posoudil jsem loni v lednové »Vlasti«. Tam jsem uvedl, že naši předkové vynikali velikou úctou k císaři či k monarchovi. Otec náš nám říkával: Děti, monarcha je spravedlivý. Podobnou úctu choval k císařovně Marii Teresii a k císaři Josefu II. i Fr. J. Vavák. Rád o nich povídá, co dělali, kam jezdili a co mluvili.«

Podobně se chová Fr. J. Vavák i ve II. části svých Pamětí. Hned na počátku popisuje úmrtí »nejmilostivější v Pánu zesnulé císařovny a královny Marie Teresie« a líčí pohřební slavnosti, které se v každém farním chrámu Páně po tři dny konaly.

Toleranční patent císaře Josefa II., jednající o svobodném vyznávání konfesí mimokatolických, a následky jeho v lidu zaujímají největší část této knihy. Vavák s bolestí píše, kterak lidé od víry naší odpadali, psům na potupu růženec na krk věšeli, v stodolách ke schůzím se scházeli, kdež je různí dobrodruhové v nové víře utvrzovali. Knězem katolickým povrhli a zde těmto nevzdělaným kazatelům všecku důvěru věnovali a všelijak i hmotně je podporovali. Vavák uveřejňuje protokoly, které katolické duchovenstvo s odpadajícími zavádělo; z protokolů těch je znáti, že odpadlici ani nevěděli, jak se ta nová víra jmenuje, nevěděli, čemu učí a jen se do ní hrnuli. Při všech těch trampotách, v nichž odpadlíci katolické svátky schválně znesvěcovali, katolické duchovní a obřady naše tupili a vůbec divoce se proti katolíkům chovali, Vavák tu stojí ve víře pevný, všemožně ji hájí, utvrzuje a šíří.

Ke katolickému duchovenstvu jeví Fr. J. Vavák velikou úctu, jejich jubilea a úmrtí obšírně popisuje, tak ku př. jubileum arcibiskupa Příchovského. Zajímavé zprávy podává nám Vavák o návštěvě papeže Pia VII. ve Vídni a o obřadech, jež tam papež konal ve svatém témdni.

Ač toleranční patent duši Fr. J. Vaváka hořkostí naplňoval a celý takměř život mu otravoval, o císaři Josefu II., původci tohoto patentu, ani slovem se neuctivě nevyslovil.

Fr. J. Vavák byl velice sečtělý a udává, které knihy přečetl a prostudoval. Vzorem mu byla chybná kronika Hájkova; následkem toho i Fr. J. Vavák nejednou historicky chybil. A tyto i jiné chyby opravuje pod čarou vydavatel Pamětí Vavákových, dp. Jindř. Skopec, kapitolní archivář v Praze. Udává farní úřady a různé vynikající osoby, které mu radily, pomáhaly a material dodávaly.

Jako část I. tak i II. četl jsem s velikým zájmem, neboť co nám historie o tolerančním patentu císaře Josefa II. jen v hrubých obrysech vypravuje, líčí Vavák ve všech podrobnostech a ukazuje k tomu, jaké duševní spousty, vášně a zmatky tento toleranční patent způsobil v našem českém lidu.

Divno mi, že můj otec, r. 1810 zrozený, maje starého otce a děda, kteří v dobách Vavákových žili, jenž mi mnoho o starých časech vypravoval, o tolerančním patentu a jeho ruchu u nás nic nevěděl. O Jesuitech, kteří v naší krajině za dob Slavatů působili, tradice se zachovala, o císaři Josefu II. mnoho se povídalo, však o patentu jeho na jihu Čech okolo Soběslavi v lidu nic zachováno nebylo. U nás protestantů nebylo a tak snad toleranční patent neměl zde účele a účinku a lid o něm nic nevěděl a kdo co věděl, to brzy zapomenul. Těším se na další Paměti Vavákovy. *Tom. Škrdle.*

Spisy Jos. Kejdany. Nakladatel J. Kotík na Smíchově. — Když v loni začaly vycházeti spisy Kejdanovy a denní listy i revue přinášely o nich literární posudky, byla mezi čtenářstvem po nich velká poptávka. Vkusná a elegantní úprava zvýšená titulními kresbami Blažíčkovými lákala mnohého a nejeden s radostí po nich sáhl. Přiznám se, byl jsem také potěšen, neboť jméno autora známo bylo mi již prvním vydáním »Šílenců« v knihovně Klicperově — tuším před 8 roky — a získalo si tenkráte dobrého zvuku. Někteří tvrdili, že péro Kejdany jen a jen popisuje a jiní opět viděli v něm sestup k dějo.ému romantismu . . . . . Já spojil bych obé dohromady. — Jos. Kejdana dovede nejen věrně popsati život a ráz povahy podkrkonošského člověka, jeho odvěkou domovinu a kolébku jeho slávy — ale on umí vdechnouti i střízlivým a prosaickým faktům svého děje akvarelové pozadí — zidealisovanou scenerii zasmušilých krkonošských hor — — — A podhůří jejich jest jeho domovem a ten domov miluje Kejdana celým srdcem a celou duší! Vyrostl v něm a srostl s ním . . . Fotografuje jej s touž přesností, s touž láskou jako Klostermann svoji Šumavu. — »Šílenci« dočkali se během několika let trojího vydání a »Bezdětné« s »Evangeličkou« prodáno bylo v roce několik tisíc. Obě i »Šílenci« psány jsou v rámci ovzduší venkovského; jedinou výjimku činí »Doktor Petřík«. Jeho děj přenesen jest v ústraní staré známé »Folimanky«, jejíž tiché, romantické okolí jakoby stuleno bylo v hradby karlovského monastýru.

— Tendence spisů Kejdanových jest jednoduchá: ukázat lidu — a lidu podkrkonošskému zvlášť život jeho dědů, jejich chyby i ctnosti a varovat vnuky před těmi chybami a nabádat je k těm ctnostem. Láska k vlasti je zlatou strunou jeho mluvy a rozechvěje srdce i duši .... Čtěte spisy Jos. Kejdany a zařaďte je do svých knihoven! *Jos. Hais-Týnecký.*

Z cest. Dle skutečnosti od Ignáta Zháněla. Ve Velkém Meziříčí. Nakladatelství J. F. Havránka. — S málokterým jménem setkáme se dnes tak často, jako se jménem dp. faráře Ig. Zháněla! Vezměte kterýkoli náš katolický list a všude najdete jeho práce: cestopisy, úvahy, feuilletony, povídky, kritiky atd., jichž napsal již (delších, samostatných) na $^1/_2$4 sta . . . a to v několika posledních letech, kdy stal se farářem v Troubsku (1903), neboť jako kaplan u sv. Jakuba v Brně, kde pobyl 17 let, velice byl prací přetížen (mělť až 24 hod. týdně ve škole, po 6 let zastupoval úplně nemocného p. faráře, ale fary přece pak nedostal, protože jest — Čech!). Kromě toho hleděl se ke spisovatelství připraviti, z kterézto příčiny pilně studoval, cestoval (zná všechny státy evropské, sv. zemi a j.), pořizoval si cenné knihy a obrazy (knihovna jeho čítá kol 6000 svazků, sbírka uměleckých obrazů na 100 děl), hledaje v tom svoji útěchu a radost. Z poutavě psaných prací jeho cestopisných vybral si některé redaktor p. Jos. Havránek a uveřejnil je ve svojí »Moravské knihovně rodinné« co dílo VI. (200 str.); jsou pak tu práce tyto: I. Cařihrad. (Příjezd. První dojmy. Zdejší zvláštnosti. Cesta sultána do mešity.) II. Baalbek (vyšlo r. 1906 v brněnském »Obzoru«). III. Chrám Božího Hrobu v Jerusalémě. (Některé údaje vzaty z »Vlasti« roč. XVIII.) IV. Betlém. V. Výlet do Emaus. VI. Sofia. VII. Z Patrasu do Athén (Patras. Z Patrasu do Korinthu. Z Korinthu do Athén.) VIII. Z Ostende do Londýna. IX. Obrázky z Londýna. (Poloha Londýna. Trochu statistiky. City. Westminster v Londýně. Londýnská vozidla. Londýnská policie.) Ač, jak již uvedeno, všecky tyto práce jsou velice zajímavé, přece upozorňujeme zvláště na ty, jež týkají se sv. Země a to tím spíše, že právě letos má se konati česká pouť do Palestiny, při čemž může spis tento poutníkům mnohou platnou službu prokázati. Toto své dílo připsal spisovatel svému bratru Rudolfovi. — Doporučujeme vřele.

Prokop Zaletěl.

Kazatel. Homiletický čtvrtletník. Ročník XIV. Redaktor: katecheta František Jirásko v Novém Městě n. M. Nákladem R. Prombergra, knihkupce v Olomouci. Veliká 8a. 1907. Předplatné na celý rok K 7·—. — Z nejdůležitějších povinností kněžských, jimž kněz má věnovati všechnu sílu duše své, je kázání slova Božího. Nedávno zemřelý profesor František B., který přednášel češtinu, říkával žákům svým častěji: »Mnozí z Vás stanou se kněžími; pamatujte si, že kázání je slovem Božím, které dobrý lid náš má ve veliké uctivosti; jako svatou Krev Páně pojímá na oltáři vzácný zlatý kalich, tak má i kněz slovo Boží lidu předkládati v krásné, ušlechtilé, spořádané formě.« Nemá-li se kněz ve svých kázáních opakovati, jest mu třeba hojně rozjímati a vzdělávati se hlavně homiletickou četbou. Podati kazatelům vhodnou a časovou látku ke kázáním je účelem »Kazatele«, který roku tohoto (1907) dokonal již čtrnáctý ročník. Čtvrtletník tento, který provází na cestách po našich vlastech dovolení všech Ordinariátů moravských a českých, přinesl v ročníku tomto skutečně velmi bohatou, dovedně spořádanou sbírku ušlechtilých kázání na všechny neděle a svátky roku církevního, pěkný cyklus kázání postních a vhodné řeči příležitostné; na každou skoro neděli a zasvěcený svátek jsou podána kázání dvě, mnohdy i tři. Velmi chvály hodno je, že »Kazatel« obsahuje hojně themat časových a populárně apologetických, pěstuje homilii a kázání liturgická. Praktickou novinkou při letošním ročníku je obsah na přední straně každého sešitu vytištěný; rovněž doporučuje »Kazatele« pravidelnost, kterou každý sešit vyjde před počátkem čtvrtletí, jehož kázání obsahuje. Podotčeno budiž také, že úprava je sličná, tisk zřetelný, papír dobrý; sešit čítá 180—200 stránek. Homiletický časopis »Kazatel« lze proto doporučiti každému knězi, který chce kázati prakticky, obsažně, časově. Velmi žádoucno by bylo, aby koncem XV. ročníku vyšel všeobecný obsah ku všem 15 minulým ročníkům, jako se to stává u kazatelských časopisů jinojazyčných. *Dr. Rudolf Zháněl.*

Archiv Dolních Kounic, města na Moravě. Podává Augustin Kratochvíl, kaplan v Popovicích u Brna. Nákladem vlastním, 1907, stran 70. — Roku 1906 vydal Augustín Kratochvíl dva spisky obsahující popis archivů a písemných památek, a to Pravlova a Prostoměřic, jakož i zámku Černé. Prototože bylo v nich na světlo vynešeno mnoho pro všeobecnost zajímavých zpráv, odhodlal se městský výbor města Dolních Kounic u Brna vydati své archivní písemné památky a pověřil k této práci pilného, co nejchvalněji známého pracovníka na roli děje-

písném, dp. Aug. Kratochvíla. Ve spisku »Archiv Dolních Kounic« podává se doslovný, někdy též zkrácený obsah 18 listin, z nichž je nejstarší z r. 1497, dále jsou výpisy z register rychtářských a horenských, z nichž je též sestaven seznam jmen horných z let 1579 až 1796, krátce učiněna též zmínka o jiných knihách, jež jsou ještě v archivu tohoto města. Konečně podány také dvě zprávy z pamětní knihy farní, týkající se privilejí »bratří Boleslavských« a povolení k stavbě kaplice sv. Antonína.

Mnohé ze zpráv podaných v tomto svazečku mají význam nejen pro obyvatelstvo města Dolních Kounic, ale vůbec pro všechny čtenáře, proto lze doufati, že povšimne si jich širší veřejnost a že »Archiv Dolních Kounic« nezůstane ležeti nepovšimnut u nakladatele, ale stane se součástí našeho národního majetku. Knížečka tato, vydaná odborníkem na slovo vzatým, může býti vzorem všem, kdož by chtěli se podjati podobné záslužné práce, neboť každý uzná, že jest důležito všímati si místních pramenů, uložených v zaprášených archivech, jimiž se objasní a vysvětlí mnohá doposud nejasná záhada. Něco z obsahu: roku 1578 dává se poučení soudci: »poslouchej, rozuměj, rozuměj i rozvažuj, rozvážíc rozsuzuj!« R. 1653 prodán pustý dům za 30 zl.; dvorský handléř pana kardinála (z Ditrichštejna) Markus Levi koupil 1629 dům za 40 zl.; i varhaníci měli tehdy domy, neboť koupil si 1633 dům varhaník Alexander Vosecký za 120 zl.; zajímavé je znění přísah městského písaře, výběrčího mýta a hotaře ve vinohradech. Již tato malá ukázka svědčí o bohatosti obsahu. Tisk, papír, úprava jsou vzorny.

Ignát Zhaněl.

Zábavy večerní. Redaktor Emanuel Žák. Ročník XXVIII. Číslo 5. Dílo 156, »Doktor Smrčka.« Povídka ze života společenského. Napsala Františka Berková. V Praze. Majetek a tisk Cyrillo-methodějské knihtiskárny Václ. Kotrba. 1907. — V povídce »Doktor Smrčka« vylíčila spisovatelka muže ušlechtilé povahy, podala vzor skálopevného charakteru, založeného na živé a účinné víře a ukázala, kterak se náboženské zásady katolické, jsou-li dobře pojaty, dají ve veřejném životě uplatniti. Pan doktor byl synem rodičů selských; otec i matka byli opravdu zbožní. Syna jedináčka od mala vedli ku zbožnosti a když jej dali na studie, neopomenuli o to se postarat, »by vzdálen jsa rodinného krbu, zůstal v dobrých rukou. Tak se stalo, že Jiří vystudovav na pražské universitě lékařství, byl katolíkem z přesvědčení; ovšem nebyl ušetřen duševních bojů, ale šťastně je překonal. Neostýchal se nikterak plniti své náboženské povinnosti a příkazy církevní zachovávati, ano i veřejně své přesvědčení hájiti dovedl. Leč ještě větší boje, žádající na něm i těžká odříkání, očekávaly jej v životě veřejném. Pevný charakter doktorův ukáže se na prvém místě jeho působení. V rodině notářově získá si svou milou povahou přízeň jeho dcerušky; sotva to zpozoroval, nechtěje zraniti její srdce, an sám jat byl láskou ku neznámé mu dívce, již byl náhodou spatřil, ihned opustil své místo, ač vážen a milován byl ode všech, zvláště od chudiny pro svou dobročinnost. V Praze setká se později se svou »neznámou« dívkou, dcerou bankéře Wintra, Silvou a již hodlá se s ní zasnoubiti; tu se doví, že jeho vyvolená jest jiného náboženství. Což to byl těžký boj! Ale náš hrdina zvítězí. Z lásky k Bohu odříká se pozemského štěstí a ačkoliv předvídá, že Silva k vůli němu se stane katoličkou, věnuje se úplně službě trpícího lidstva jako milosrdný bratr. Tak jest obsah povídky o doktorovi Smrčkovi velmi zajímavým a bude čtenářům milou zábavou i také mocným povzbuzením ku neohroženému vyznávání naší víry katolické. Rovněž zasluhují pozornosti pokyny ku dobré výchově dětí, kteréž spisovatelka v povídce podává. — Doporučujeme vřele.

Josef Herzig.

Život a utrpení Pána našeho Ježíše Krista, provázené zbožnými úvahami o utrpeních Spasitelových v zahradě Getsemanské a na Golgotě, k nimž připojeny jsou četné modlitby v katolických domácnostech užívané. S četnými obrazy. Náboženému lidu českému pro poučení a vzdělání podává: Václ. Davídek, profesor c. k. státní vyšší reálky a ředitel bisk. konviktu v Ml. Boleslavi. S úchvalou nejdůst. bisk. ordinariatu v Litoměřicích. Katolické nakladatelství a umělecká knihtiskárna J. Steinbrenera, c. a k. dvorního knihtiskaře ve Vimperku na Šumavě a v Praze. Ke svým pěkným spisům (Methodický výklad nového katechismu; Přítel kazatelů; Krátké a důvěrné odpovědi k nejrozšířenějším námitkám proti katolickému náboženství atd.) připojil neúnavný Václ. Davídek dílo nové (432 str.), jež v díle I. podává na základě evangelií život Krista Pána, a to v části první: Narození Krista Pána a skrytý jeho život, v části druhé v úvahu vzata: Příprava na učitelský úřad Pána Ježíše, v části třetí pojednáno o tom, jak Kristus Pán koná svůj úřad učitelský, potvrzuje pravdu svého učení a zakládá církev, v části

čtvrté, jak koná svůj úřad kněžský: ustanovuje mši sv. a svátost oltářní a obětuje se za nás na kříži Otci nebeskému, v části posléze páté, jak koná úřad královský neb pastýřský: vstal slavně z mrtvých, zjevoval se apoštolům, oznamoval jim svou vůli a vstoupil na nebesa. Díl II. obsahuje »Slzy soustrasti nad tichým utrpením Pána našeho Ježíše Krista v zahradě Getsemanské a na hoře Golgotě« (vždy krátké rozjímání s povzdechem k Bohu, dobrým úmyslem a průpovědí) a díl III. »Modlitby nábožného křesťana«. Četná vyobrazení a velký tisk budou mnohým velice vítanými. Doporučujeme vřele. *Prokop Zaletěl.*

Kytice. Z lidového básnictva našim dětem uvil František Bartoš. Kresby Adolfa Kašpara. Nákladem R. Prombergra, knihkupce v Olomouci. Cena 5 K. Stran 158 velké osmerky. — Pěkná tato kniha je rozdělena na částky a obsahuje: 1. říkadla, 2. ptačí řeč, 3. dětské pohádky, 4. písně, 5. koledy, 6. hádanky. Nejobsáhlejší část je pohádek. Mnohé věci tuto uvedené v kterékoliv části jsou odjinud známé, ale zde jim dodává zajímavosti pěkný obrázek buď na celé straně, jako iniciálky nebo jako rámec a malá vložka. Říkadla jsou ve verších tak, by se i ptačí řeč lépe vyjímala, jak už jinde bylo vytištěno. Také by se hodilo, kdyby ke každé té řeči byl vykreslen příslušný pták a ne na všech stranách stejné druhy pro okrasu. Dětské pohádky jsou většinou obsahu poučného a jsou nejvíce o zvířatech. Mají buditi poslušnost, štědrost, přejnost, mírnost, spokojenost a jiné ctnosti. Některé jsou i ve školních čítankách. Každá má jednu nebo několik barevných illustrací. Ta neb ona je poněkud divoká. Písně jsou s notovým doprovodem a hned první nejlepší: »Rodičům« a dvě »Dědouškovi«. Ostatní jsou většinou o ptácích: holubičce, kohoutech, vlašťovkách, křepelkách, husách atd. Dvě rozmarné jsou: »Svatba komáří« a »Pohřeb komáří«.

»Komáři se ženili, kapky vína neměli« nebo »Pýtali se komára, či je treba lekara? Ej, netreba lekara, treba kněza farára.«

Písně končí známým »Sirotkem — Osiřelo dítě o půl druhém létě.«

Nejzajímavější jsou pro nás koledy s dráteníčkem v čele a jesličkami. Také koledy jsou známé bez not i s notami a s varianty. Některá se mohla zaměniti. »Veselé vánoční hody« jsou v kostelním zpěvníku. Příslušné obrázky mají tu ráz slovácký. Všech koled je 14. Ku konci knihy jsou hádanky se znakem veverky, která rozlouskla oříšek. Některá hádanka je dětem nepřístupna, jako: »Škopíček bezedný, plný masa nacpaný« (prsten), »Visí visatec, kouká chlupatec: kdyby visatec upadl, že by ho on upadl» (Slanina a kocour), »Tázala se hryzka, je-li chňapka doma?« (Myš a kočka). Zde také obrázky nehodí se k textu. Řeč jest o včele a vedle vymalována žába, hádanka o kocourovi a vedle úl se včelami. Obrázky jsou celkem pěkné, význačné, pro dětskou mysl se hodící, až na stranu 154,« kde vymalován naháč bez fíkového listu. Nad tou illustrací se mnohý pozastaví a ta se ke slovům ani nehodí. Některá slova by bylo dobře vysvětliti pod čarou, jako: capouch, pezperák, patáček, rozdičko, zbrchal se, zmola, polt atd. Tomu se v Čechách nebude rozuměti. Úprava jest pěkná. Až příliš plýtváno papírem. *d.*

»Pro štěstí.« Hra o třech dějstvích. Polsky napsal Stanislav Przybyslawski. Přeložil Adolf Černý. (Poprvé provozováno v Národním divadle dne 31. ledna 1908.) V době, kdy celý svět honí se po »volné lásce«, byla i tato hra napsána. Dcera dosti zámožných rodičů, Helena, opouští domov a ubírá se za svým milencem. Je to děcko zbloudilé, které vzhlíží se v žurnalistovi Mlickém. Dvě léta žijí spolu »volně«, až svůdná sokyně Olga oloupí jí ho zcela. Žurnalista chce Helenu opustit a oženiti se s Olgou. Nitro Helenky zmítá se jako lodička na rozbouřeném moři a autor v slabinách působivosti tone. Nepodává zde ani jasný obraz odporu ani odpuštění zhrzené lásky.

Když jest scéna nejnapjatější, přichází do rodiny »volné« přítel Mlického, Zdzarski, bývalý milovník Olgin, jenž se kdysi i krádeže peněz pro ni dopustil. V jeho duši probudil se soucit s Helenou, ale i pomsta na svém soku Mlickém.

Mlicki se brzy své Olgy nabaží, ale jak rozechvělé city utlumiti? V tom dostaví se opětně Zdzarski a oznamuje svému příteli, že se Helena utopila a že ji kázal dovésti do bytu »volných milenců«. Olga a Mlicki s rozechvěním čekají příšernou návštěvu, učiněnou — pro štěstí jejich.

Spisovatel jeví se ve hře více jako psycholog nežli dramatik. Hledá cesty moderní a utápí se v poblouzení náladovém. *Otakar Jakoubek.*

»Hořký osud.« Drama o 4 dějstvích. Napsal rusky Alexej F. Pisemskij. Přel. V. Červinka. (Poprvé provozováno tamže dne 11. února 1908.) Po Polákovi — Rus, realista, přišel na naši scénu. Je to jakási kopie »Vlády tmy« od hr. Lva

Tolstoje, ač pozadím o mnoho starší. Všecky příšery vycházejí zde k platnosti. Smilstvo, opilost a zločin slaví zde své orgie a posluchač, zvláště při scéně Jakovlově, kdy zabijí děcko, trne nad brutálností scény. Jest to drama skutečnosti, které zachytil spisovatel ze soudní své praxe. Věříme v jeho pravdivost. Ale což není již ničeho hřejivého na slovanské Rusi? Což jen přízrak chmury musí podáván býti z ruského života? Souhra, které věnována nevšední péče, jednotlivé detaily jen ještě zvýšila. *Otakar Jakoubek.*

»**Otec a syn.**« Veselohra o třech jednáních. Dánsky napsal Gust. Esmann. Přel. Karel Šípek. (Poprvé v Národním divadle provozováno dne 20. února 1908.) Autor poprvé svou prací octl se na naší nejpřednější scéně a jeho veselohra má dobrý základ dramatický. Otec vychovatelem syna a později karta se převrátí a syn — vychovává otce. Velkoobchodník Holm má kromě dcery větroplacha syna Pavla, jenž zamiluje se do slečny Kamily, dívky horlící pro »volnou lásku«. (Bez volné lásky by to už ani na scéně nyní nešlo! Pozn. red.) Otec má zakročiti a nezdaru Pavla vyléčiti. Ale slečinka nedá se tak lehko vypuditi. Proto vypraví otec Pavlíčka z domova.

Mezi dějem uplyne doba šest let. Mnoho změnilo se za ten čas. Paní Holmová zemřela a »mravokárce« papínek počne se kořiti mladé a spanilé vdovičce Bertě Lundové, která byla dříve jeho komptoiristkou. Počíná zanedbávati obchod a nechává zde hospodařiti svému zeti.

Jako na zavolanou vrací se mladý Pavel po boku krásné Američanky (své manželky) do otcovského domu. Otec, jenž chce svůj poměr před synem skrýti, hodlá Bertu na čas vzdáliti. Zkouškou života prošlý mladý Holm prohlíží zevrubně obchodní knihy otcovy firmy. Pozná veliké nehospodářství a vyzví i příčinu toho. Vezme na sebe úřad mravokárce a zasypává otce ponaučeními, kterými před odjezdem otec jej zahrnoval. Společným úsilím jeho ženy Ethelky ožení se otec, a Pavel stane se společníkem otcova obchodu. Hra má veselé zápletky, mající i zrna poučení v sobě a mile se poslouchá. Zvláště interpret hlavní úlohy mistr Seifert podal výkon, plný vybroušenosti souhry. *Otakar Jakoubek.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Karel Václav Zenger, profesor české techniky a učenec jména světového, zemřel dne 22. ledna, maje věku 77 let. R. 1889 podal franc. akademii věd první práci o elektro-dynamické theorii světové, v níž snažil se ukázat neoprávněnost Newtonovy theorie gravitační. Tuto novou theorii dokazoval pokusy četnými a zdařilými ve 126 spisech. U studentstva byl velice oblíben, což se zvláště účastenstvím studentstva při pohřbu učencově projevilo. Někteří fanatičtí pokrokáři chtěli honem vědeckého věhlasu Zengrova využíti na škodu náboženství. Prý »pěstoval vědu v duchu liberálním«. Časopis »Týden« (č. 70) píše o tom: »Zenger spojoval vědu s věrou. Když r. 1896 účastnil se jako delegát na sjezdu astronomů v Římě, byl od papeže Lva XIII. přijat ve zvláštní audienci. Prof. Zenger věnoval při té příležitosti papeži své spisy a sv. Otec, byv předem poučen o jeho dynamo-elektr. theorii, kteráž úplně vyvrátila theorii atomickou, radostně přijal spisy do knihovny vatikánské a s českým učencem dlouho soukromě romlouval. Při té rozmluvě Zenger prohlásil, že jako pravý astronom ve hvězdách hledá a nalézá jejich Tvůrce. Papež jej nejblahosklonněji propustil a slíbil, že bude theology povzbuzovati k pilnému studiu jeho spisů a brzy potom vyšla zvláštní papežská bulla »de scientia«, k jejímuž vydání dal zbožný český učenec nepochybný popud. Tuto důvěru v Boha dokázal prof. Z. i ve své nemoci. Před vánočními svátky povolal si svého faráře (vldp. Jos. Svobodu od sv. Mikuláše), přijal Tělo Páně a dal se zaopatřiti. Byl také církevně za assistence duchovenstva slavnostně pohřben.« — Discite moniti! — volá jmenovaný list naší intelligenci. Jsme přesvědčeni, že není daleko doba, kdy intelligence pozná neoprávněnost boje proti náboženství a vzdá chválu Bohu. *L. † k.*

Prof. Ehrhard vysvětluje. V štrasburském listě „Elsässer" uveřejnil prof. Ehrhard násl. prohlášení: „Když jsem psal pro časopis „Internationale Wochenschrift" svůj článek o nynějším stavu katol. theologie, nenadál jsem se, že by mé úsudky mohly katolickou veřejnost pohoršiti. Aby tedy každá pochybnost v příčině mého církevního smýšlení vymizela, vyslovuji tuto svou upřímnou lítost nad tím, že moje vývody, které uveřejněny byly jedině v zájmu katol. vědy bohoslovné v Německu, daly podnět k takovým závěrečným úsudkům, k jakým se já

nikterak hlásiti nemohu. Zvlášť bolestně pociťuji, že v mé práci spatřováno bylo jakési porušení povinné úcty k vznešené osobě sv. Otce. Právě z mého článku jasně vysvítá, že sám odmítám modernistické bludy encyklikou zavržené. Stojím všechen na půdě katolického dogmatu i v uznávání církevní autority a jsem odhodlán za všech okolností zůstati věrným synem katol. církve.“ — Toto prohlášení ctí zajisté učeného profesora, ale zůstává nám přece pořád téměř tajemstvím, proč ti páni nepíší tak jasně, aby o jejich smýšlení nebylo vůbec pochybnosti. Či se bojí o svou slávu? Si hominibus placerem, Christi discipulus non essem — píše sv. Pavel. *L. † h.*

»Přerovský program« jest projev 150 kněží a laiků shromážděných na III. sjezdů Katol. Moderny v Přerově dne 31. čce 1906. »Nový Život« otiskuje v posledním čísle znova tento program a dodává: »Zatím nechť se tiše (?) plní přerovský program.« Program má 12 bodů; účastníci sjezdu chtějí: uplatnit se v Římě, voliti hierarchii kněžstvem, zaváděti slovanský jazyk do bohoslužby, zakročení proti maďarským biskupům, úpravu celibátu, katol. školu, křesť. organisaci polit.-socialní, povznesení tisku, zřízení sboru katol. intelligence. Podati kritiku těchto požadavků vedlo by daleko: devět desetin »programu« možno hájiti, aniž bylo třeba prohlašovati se »modernistou«. Proto se nám zdá, že takovými programy vzniká právě stranictví a ukládá se zbytečné břímě. Nemohu na př. za svůj přijati názor »moderny« o celibátě, poněvadž přesvědčivou je pro mne obrana této instituce, kterou podává na př. odpověď na Svozilovo »Bílé Světlo«, vydaná od Tisk. Ligy. Zdá se nám příliš krutým žádati přísahu právě na »přerovský program«. Náš program jest v evangeliu. Nestavme mezi sebe a evangelium přerovské programy. Raději na odstranění zlořádů pracujme. Práce nás spojí, evangelická víra nás spojí, upřímnost, prostnost, láska, a ne advokátské kniſy a paragrafy. *L. † x.*

»Nový Život«, dokončiv 12. ročník, oznamuje, že prozatím vycházeti bude pouze jako čtvrtletník, »vyhýbaje se hranicím svaté inkvisice« (?). Starci prý »nedočkavě čekali jeho skonu«. Jako překážky dalšího trvání uvádějí se: »zostřená censura, námaha redaktorova v duch. správě a únava z 12letého boje . . .« »N. Ž.« čeká, že nastane u odpůrců příznivější smýšlení. Největším hořem naplňuje asi p. redaktora zneuznání, jakého se mu po léta dostává od pachtýřů Parnassu českého. Stálé polemiky vedené z obou stran s největší prudkostí i nízkostí jsou toho dokladem. (V posledním čísle ještě zoufalý boj se Šaldou a Macharem.) Hmotně vysílen, nevyhovoval »N. Ž.« v posledních letech ani nejhorlivějším přátelům a stranníkům. »Dodělával« — říkali už dávno. Sliboval nad své síly. A to jest příčina lhostejnosti, s jakou čtenáři »brali na vědomí« jeho blížící se skon. Jména zvučnější mizela, dlouhé, nezáživné práce plnily jeho stránky. Totéž platilo i o části obrazové. Různé Dalily a Terezy časopis čtenářstvu znechucovaly. Odkládali jsme každé číslo rozladěni a rozmrzeni. Což probůh není lepších kněží v Čechách a na Moravě? — tak jsme si stýskali. Což taková chamradina a takové třtiny větrem se klátící mají nás před budoucí generací representovati? A přece každý z nás ze zkušenosti vlastní znal a zná kněze, kteří s jásáním nesou jho Kristovo, kteří vtiskují celému okolí svůj osobitý ušlechtilý ráz, kteří drtí a smetají všecky překážky, které jim do cesty přijdou. A tu se nám líčí jen slaboši a nemotorové, kteří jen vzdýchají a sténají, umdlévají a hynou pro — hlouposti. To byly příčiny úpadku »Nov. Života«. — Někdo snad řekne, co nám do toho, že »N. Ž.« klesá v bolestném zápase. Nemluvili bychom o tom, kdyby p. redaktor nebyl již mnohokrát označoval »Vlast« jako překážku ve vývoji a rozmachu »Nov. Života«. Ještě poslední číslo má následující nešťastný »epigram«: »Kotrba, Vlast, Piusverein, — Piusverein, Kotrba — kdo by jinde vydávat chtěl, — bác! kacíře do hrba«. — — Proč »Piusverein«? Má to být denunciace před českou veřejností? Či už agrární tisk tolik docílil, že mu p. Dostál věří? »Pišův spolek« je spolek český, samostatný na podporu jen českého tisku! — A »Vlast«? V čem by ta mohla překážet jiným nakladatelům? Což může někomu zakázat, aby si koupil knihu jinde vydanou? Ne osoby, ne obchod, ne konkurence, ale nešťastný »modernismus« to byl, který nás rozlučoval a odpuzoval; tento racionalisticko-protestantský zmetek střebal mladou českou krev, která pod krásným heslem »nový život« čekala splnění svých ideálů. Ten je vinen a proto budiž z »Nov. Života« vyhozen! *L. † x.*

Krásný sen měl feuilletonista »Nového Věku« (č. 20) p. J. Kk. Zdálo se mu, že sešlo se 70 českých spisovatelů katolických a založili organisaci, spolek, jehož účelem jest: 1. péče o obrodu křesť. kultury a zvýšení úrovně katol. literatury české, 2. založení a vedení uměleckého měsíčníku, 3. vypisování cen, udílení podpor na cesty a studia, 4. hájení všech zájmů katol. spis. českých. — Krásný

sen. Mluvili na schůzi nadšeně a v dojemné shodě Baar, Bouška, Bitnar, Škrdle, Kovář . . . Předseda družstva Vlast prohlásil, že do vínku dostane nový spolek od »Vlasti« 2000 K a zajistil ještě jiné prameny příjmů. Sen p. K. všude se líbil. Proč také ne? Duch sv. spojuje, ďábel rozdvojuje Jen tedy toho ďábla nalézt a vymrskat, ale pokud ten nám bude strojit úklady, zůstane sen snem. Na jiném místě toho zloducha jmenujeme plným jménem. »Nový Život« stojí »Novému Věku« blíže, a přece čteme v »N. Ž.« výstrahu před »N. Věkem« — prý: »opatrnosti nezbývá«. To ovšem sen »N. Věku« nebude tak brzo uskutečněn, když »N. Život« na př. »J. E. pana barona« (rozuměj: ndp. arcibiskupa pražského) jízlivě kárá, že ráčil (?!) zakázat bohoslovcům čísti »N. Život«, který na př. bere v ochranu prof. Schnitzera a vůbec modernismem všechen je prosáklý. Poslední německý profesor a nadutý modernista je »Novému Životu« milejší než starostlivý biskup, jenž plní příkazy sv. Otce. Bůh to naprav! *L. † x.*

Dalila, román katol. moderny české, podroben v loňské »Vlasti« věcné a obšírné kritice. »N. Život« (č. 12) znova vytýká, že autor kritického rozboru není podepsán; chtěl prý by mu pan spisovatel (Konařík) poděkovat, kdyby znal jeho adresu. Nevíme věru, proč by mělo udání jména kritikova takovou důležitost; jde především o věc — a za tu bere zodpovědnost časopis, jemuž přece na tom záležet musí, aby nepřinášel věci chatrných. Kolik výborných prací bylo i v českých časopisech uveřejněno bez udání jména autorova. (Z doby nedávné na příklad články Bohuše Riegra v »Osvětě«.) Podpisem, je-li autor jinak neznámý, literární práci ceny ani nepřibývá ani neubývá. Kdo nereflektuje na slávu spisovatelskou, poví své mínění a vrací se k svému životnímu povolání, ale za věc dobrou každý mu bude povděčen. V rozboru »Dalily ukázáno, jak nebezpečný a kněžstvu zvlášť mladšímu záhubný směr pěstován byl v »N. Životě«. Ve článku »Encyklika Pia X. proti modernistům" marně a nesprávně se to popírá a my si nedáme vzíti právo bez obalu na to poukázati, i kdybychom za to sebe více trpět museli.

L. † x.

Starý či nový národ? Časopis »Den« (2. února) těší se z toho, v »Času« projevili »rozhodné přesvědčení, že jsme národem kulturně novým«. Teprv »koncem století 18. jsme prý vstoupili mezi národy jako národ nový.« Dle toho vzdali se tedy realisté dřívější své theorie, že třeba „navazovati" na českobratrství a husitství, což „Den" nazývá „doktrinou podivnou a vymykající se historické povaze". Jest tedy i dle mínění „Času" národ náš „podroben příkazům, které mu budou ukládati vždy toliko jeho nastávající dějiny". Toto mínění zdá se nám správným, považíme-li, že jsme posledních 20 letech v politickém životě prohusovali a prožižkovali, to jest: ke své škodě planým radikalismem promarnili. „Den" také za hodnu diskuse uznává větu Denisovu: „Tato (= českobratrská) podivuhodná mravouka málem by byla přivedla národ do hrobu". („Čechy od Bílé Hory", I. díl.) A Machar praví („Novina" č 2.), že Denis dovedl „pokračovati v Palackém". Také Viktor Dyk „obvinil prý (v „Poslu") českobratrství z nejosudnější úlohy při sklonu naší starší minulosti". — Než na konec se zdá, že „Den" přece jen přeje zásadě: »quieta non movere", neboť lituje toho, že se Machar a Dyk k vůli českobratrství tak statečně potírají, z čehož jedna část čtenářů „má prý švandu, jiní se mrzí, jiní se nudí a jiní konečně toho litují". — Prý i Machar svou vlast miluje (jak se domnívá „Den") a Dyk naříká, že jsme ztratili veliký cíl, zřekneme-li se českobratrství a budeme-li se říditi jen dle příkazů doby. Nejnovější theorie „Času" — (o národě „novém") byla by sice praktická, ale pro básníky velmi nemilá. Těm ubírá se látky a nadšení. Dle našeho přesvědčení jednoho je potřebí: velikým a jediným cílem národa musí býti — uskutečňovati ideály Kristova učení. Návrat ku křesťanství, obnova skrze Krista — heslo nynějšího papeže a slovo apoštolovo: restaurare omnia in Christo. To by zajisté schválil i Hus i Komenský. *L. † sk.*

Náboženství na střední škole. Neodvislý čtrnáctidenník »Student« (č. 19. roč. II.) oznamuje s hrůzou, že ministr Geszmann žádal ve své řeči o reformě střední školy, aby náboženství (jako předmětu) učeno bylo jenom jednu hodinu, za to však aby ostatní předměty přednášeny byly v duchu katolickém; to prý (dle »Studenta«) znamená, aby historie všecky zjevy vykládala jako projevy vůle Boží, aby vědy přírodní vysvětlovaly duhu jako zázrak, filologie aby počínala svůj obor zmatením jazyků u věže babylonské atd. Po některých výkladech o mocné hierarchii, o »dobrém« katechetovi, o povinnostech náboženských praví »Student« resolutně: »Už se nezdaří žádné reformy jako je Geszmannova, už ne.« — A o čem pak, prosím, budou mládenci bujaří pak mluvit a psát? O filologii, historii, přírodních vědách? Pochybuji, že by jim to bylo trpěno. Náboženství je

konečně jediný předmět, o němž lze (?!) diskutovati i při verpánku, jenže ne tak »učeně« jako když má člověk aspoň nižší střední školu. Je to smutné, když pro studenty píšou lidé vůči náboženství krajně nepřátelští a když studenstvo takové útoky klidně trpí. Otročí se modě a lepší přesvědčení bázlivě se skrývá a potlačuje. *L. † n.*

Návrat ku Kristu hlásá Ad. Heyduk v básni Následujte Krista! (»Květy«, únor 1908). Hezká věc, ale p. Heyduk dal rozhodně špatný příklad . . . . . Jeho »báseň« není prodchnuta láskou k trpícímu bloudícímu lidstvu, nýbrž farizejskou pýchou, která chrlí ze sebe potupy a kletby. Čtenář zrovna žasne nad »svědomitostí« básníka, který opsal celý slovník jmen z nějaké protestantské encyklopedie, aby v prach zašlapal všecky snahy a zásluhy církve. I největší nepřátelé měli aspoň tolik šlechetnosti, že uznali působení církve a jen s politováním připomněli jména těch, kteří špatně jednali a církvi ublížili, ale p. Heyduk nedovede rozlišovati mezi ideou a nehodným její nositelem. Připomíná tedy s prudkými výčitkami Husa, Albigenské, Hugenoty, španělské židy, kutnohorské havíře, uvádí jména: Gonzalez, Arbuez, Possevin, Ximenes, Alexandr papež, Torquemada, Jan XXIII. Dezy, Vales, Moreira, Suarez, Malagrida, Matos, Henriquez, Lamormain, Weingartner, Karaffa, Lainez, Lechaise, Firmian . . . Nepravil také Kristus! Nesuďte a nebudete souzeni? Četl p. Heyduk obranu některých zde uvedených mužů? Jako neomylný a vševědoucí soudce nastavěl šibenic a neřídě se zásadou »audiatur et altera pars«, s kletbou tam pověsil řadu lidí, z nichž mnozí se domnívali v nejlepším úmyslu, že svou (dle úsudku dějin) pochybenou činností Bohu slouží. Dnes, kdy nalezli své obhajce Julian Apostata, Jidáš, Milota z Dědic . . . dnes, kdy se obhajuje theorie o vrozené zločinnosti . . . . dnes vystoupí básník a hřímá do světa hanu proti lidem, kteří náležejí historii. Básník nevidí nepřehledné zástupy těch, které církev vychovala k hrdinským ctnostem, nevidí dobrodiní, jež národům přinesla křesťanská vzdělanost a láska k bližnímu. Básník zná katechismus, zná snad učení křesťanské a přece s nepochopitelnou prudkostí laje církvi pro několik lidí nehodných nebo jen v historii nesprávně posouzených. To dovedeme jen my, katolíci, býti na vlastní církev jako kati. To dovoleno jen proti katolické církvi, špatné činy lidské jí samé na vrub klásti. Kdo se odváží útočit na př. na protestantismus pro neomalenosti a krutost Lutherovu (selská válka)? Kdo zavrhuje a tupí anglikanismus pro vilné a vražedné činy Jindřicha VIII.? Kdo se odváží láti husitům pro ničení památek, pro vraždy a požáry? Atd. atd. Pro všecko jest omluva, pro všecko je vysvětlení, ale církvi často jen pouhá obrana, užití prostředků, jichž užívali nepřátelé na vyhubení církve — to již je záminkou k odsouzení a k potupení jejích příslušníků. Doufejme, že přijdou soudcové spravedlivější. *L. † sk.*

Realistická demagogie v literatuře hnusí se už i lidem, kteří jinak dovedou snésti všecko na světě. Redaktor »Moderní Revue« (Arnošt Procházka) obrací se v čísle 5. (roč. 14.) proti surovosti mládeže obojího pohlaví, která se rozplývá v adoracích českému Mommsenovi (Macharovi) a přisahá na každý jeho výrok. Píše: »Náš nejnovější veliký historik (Machar) má hejna podivovatelů v nevycválané mládeži obého pohlaví, která nehoráznosti velmistrovy mění v hrubosti a jeho neomalenosti v surovosti, pokud ovšem sám již není hrubý a surový. S bohem každá jemnější duchovosti, obezřelejší obzíravosti, každé čistotnější třídění, každý ryzejší vztahu ke kráse — tady vládne jenom klackovitá tendence, nejomezenější obzor, přežvykavčí ctnosti. Jenom se podívejte na dva nejnovější projevy — ve »Studentském Sborníku« a »Ženském Obzoru« — jak krajní analfabetismus po vzoru božstva, jež své libovolné a dobrodružné feuilletony římské se neostýchalo vyvýšiti na dějinnou konstrukci znamenité hodnoty, drze a velkohubě soudí o lidech a věcech, s něž není, jak ubohoučký dilettantismus, jenž by raději měl usilovati, aby se vzdělal v nejzákladnějších otázkách umění, nestoudně dekretuje, že ten či onen jest »ovšem úplně bezvýznamný«. To jsou květy realistické demagogie; strana, jež přišla s kritikou, končí nejpustším strannictvím, které přijímá a schvaluje vše, ale bezvýjimečně a bezpodmínečně vše, co jejím veličinám pálí kadidlo a co tupí a hanobí všecko, co jich nezbožňuje. Čtěte »Čas« a jeho přílohu: najdete stejnou úroveň (je-li to vůbec ještě něco, čemu lze říci úroveň!), stejnou zběsilost vůči osobám a stejnou tupost ve věcech umění. Je to zlá a škodná duševní chudoba, nadmutná prostřednost, moralistní obskurantismus, antiklerikální klerikalismus — to monstrum všech monster, jež nyní zamořuje Čechy — který pod štítem nejvyšších hodnot života rozžírá kořeny všeho, co touží po velkém a mocném růstu, co usiluje vydati živné plody, který mate pojmy, převrací všecky vztahy a eskamotuje význam každého tvůrčího činu, najmě umělec-

kého, jenž jde nad dovolenou mez úzkoduchého průměru. To všecko je žalostný rub demokratické rovnosti, přenesené na každé pole: každá duševní nula se osměluje hlomozně a potupně mluviti o lidech, dílech a věcech, které jsou všem jejím duševním potencím — nebo lépe: impotencím — nadobro nedostupny, kde by měla jenom uctivě mlčeti, držíc se skromně v koutě.« Atd. — To je v literatuře; jak teprve hnusně to působí, když Machar a jeho modloslužebníci svou hrubost a neomalenost obracejí proti věcem, které jsou jim svaty. *L. † n.*

Papež a Kristus. V zábavné příloze »Dne« (k čís. 32.) líčí R. R. Hofmeister vidění nově zvoleného papeže při jeho korunovaci. Všude jásání »Evviva! Evviva Papa Rè!«, nádhera, purpur, drahokamy, kvítí, šum a ruch, chorál zvonů, malby, chrámy . . ! »Vše chvělo se radostí, slávou a nádherou.« Papež nesen, žehná, vše kleká — jen jeden jediný uprostřed ležícího zástupu nepoklekl. Ve tváři papežově úžas, hrůza a zmatek — poznal Krista. On, náměstek Kristův, na hlavě korunu, oděn v zlato a hedvábí, nejmocnější a nejsvětější z celého světa, ozářen gloriolou neomylnosti atd. atd. — octl se tváří v tvář toho, jenž neměl, kam by hlavy sklonil. Papež omdlel, Kristus odcházel velebně a dal u dvéří davu nejnuznějších a nejbídnějších požehnání — — Snad již tisíce spisovatelských per vylíčilo podobným způsobem »rozdíl« mezi Kristem a papežem »králem«. A přece jak mělké, jak nesprávné to nazírání! Vždyť již obřady při korunovaci papežově jsou jen službami Božími! Te Deum! — díků vzdávání! modlitby, prosby o milost, o pomoc, o milosrdenství — papež, který sám chvěje se starostí o církev, naplněn vědomím své lidské nedostatečnosti, naplněn bázní nad zodpovědností svého úřadu . . . ale mělký duch spisovatelů à la Machar vidí jen hedváb a cítí jen kadidlo . . . Jen člověk, který nemá ani zdání o duchu křesťanské pokory a lásky k Bohu, vidí »rozdíl« mezi Kristem a jeho náměstkem v tom, že Kristus neměl, kam by hlavy sklonil, a že papež »má« Vatikán. Každý rozumný kněz, kdyby měl voliti mezi stolcem papežským a nejchudší farou v horách, zvolí zajisté chudobu a odloučenost, a ne »nádheru« a zodpovědnost papežovu. A což není známo křesťanům, že papež je služebníkem Kristovým? Což není známo, že Kristu jásali vstříc zástupové při vjezdu do Jeruzaléma? Je třeba jen otevřít oči a uvažovat. *L. † sk.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Organisační rádce a nový organisační řád strany katol. lidu v Čechách právě vyšel nákladem družstva Vlast. Vykládají Pravdomil Petrovič a Tom. Jos. Jiroušek, autorové organisačního řádu katol. strany. Cena 20 h. Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II. Důvěrníci a organisace katolické račtež se o kojné rozšíření toho řádu postarati.

Za polovici prodáváme nyní naše kalendáře ‚Sv. Vojtěch' a ‚Socialní' a kalendář ‚Státný'. Porto 20 hal. platí si objednavatel. — Za 30, 20 h kalendáře tyto nikterak dávati nebudeme — než tuto láci, raději je dáme do knihoven zdarma a máme za to: Zaplať Pán Bůh! — Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570—II.

Konferencím sv. Vincence z Paula. — Katolickým organisacím v Praze a v okolí dáváme »Naše Listy« ve snížené ceně. Podobně bychom učinili všem konferencím sv. Vincence v Čechách, mužským i dámským, kdyby aspoň 5 ex. pro své ošetřovance odebíraly. Jsme ochotni, s každou konferenci zvlášť vyjednávati. — Mužský spolek sv. Vincence přijal »Naše Listy« za svůj orgán — nuže, ať se to přátelství i v praxi provádí!

Sv. Otec Pius X. — Řeč Pia X. ‚Osservatore Romano' uveřejňuje řeč, kterou dne 13. m. m. pronesl papež, přijímaje slavnostní výbor pro oslavu patnáctistého výročí sv. Jana Zlatoústého. Když byl sv. Otec poděkoval výboru a věřícím biskupům, přišedším z Východu zvýšiti lesk slavnosti, a vysloviv uspokojení, že se mohl súčastniti včerejší pontifikální mše, vyslovil přání, aby všichni katolíci Východu vrátili se do církve římské. Papež uvedl všecky důkazy veliké blahovůle svých předchůdců až do Lva XIII. k národům Východu, a připojil, že též on chová nejsrdečnější přání vykonati všecko, aby rozptýlil falešné názory a předsudky, jež způsobily neblahou roztržku. Svatý Otec prohlásil s důrazem, že řecký obřad jest v Římě ve veliké vážnosti, a pravil, že se vroucně modlí k Bohu, aby duše ocitnuvší se na scestí osvítil a aby jim dal poznati suverenní autoritu jediného nejvyššího pastýře veškeré církve. Papež udělil konečně přítomným a všem katolíkům Východu své požehnání. — Vatikán a Habeš. Misionář v Habeši P.

Bernard přinesl sv. Otci list od Něguše Menelika a choti jeho Taitu. Menelik v listu sv. Otci vyslovuje neobmezenou úctu a děkuje mu za dary. Navzájem posílá Menelik sv. Otci dárem dva lvy, jimž dal jména ‚Menelik' a ‚Královna ze Sáby'. Prolvy zřizuje se ve vatikánské zahradě klec. Dar to poněkud povážlivý. Pronásledování misionářů koptickými kněžími značně se zmírnilo. — Proti státnímu ‚Placet'. Vzhledem k nedávnému případu papež bavorským biskupům poslal okružní list, v němž na základě prohlášení Lva XIII. ve přičině ‚placet' ze dne 22. prosince 1887 zakazuje, aby měla světská moc právo vidovati a potvrzovati církevní rozhodnutí biskupů. — Poutní vlak do Říma. Na oslavu jubilea sv. Otce Pia X. bude letos na podzim uspořádán poutní vlak z Moravy do Říma. Vůdcové tohoto zamýšleného vlaku nejdp. praelat Dr. Karel Landsteiner a kons. auditor a farář v Předklášteří Leopold Kolísek budou se raditi o podrobnostech tohoto poutního vlaku, jež pak v provoláních a časopisech budou uveřejňovány. — Bavorskou zahrádku pleje papež — prof. Schnitzera, jak známo, suspendoval. Schnitzer zažádal sám za dovolenou; lékařské vysvědčení konstatuje ‚nervöse Herzstörungen'. Jak bylo již třeba řádění Schnitzerovu učiniti konec, svědčí tato jeho slova, která pronášel k posluchačům: Bedenken wir nun, dass der übereinstimmenden (?) Versicherung hervorragender (?) Forscher gemäss unsere Evangelien nicht von Aposteln, überhaupt nicht von Augen- und Ohrenzeugen (!!) des Wirkens Jesu und überdies nicht gleichzeitig, sondern erst Jahrzehnte nach seinem Tode aufgezeichnet wurden (?!, so werden wir uns nicht blosz nicht wundern, auch in den Evangelien legendäre Zusätze (!) anzutreffen, sondern müssten uns im Gegenteil höchlichst wundern, wenn es anders wäre.' Tyto odporné vývody ‚učence' Schnitzera nejsou ale ještě nejhoršími jeho výroky; jsou ještě jiné horší. Zdá se, že Schnitzer bude následovati — Döllingra. O církevní moci posměšně (zrovna jako ‚Červánky'!) píše: Die römische Wach- und Schlieszgesellschaft. — Schnitzer pochází prý ze židovské krve. S těmi, kdož takové předky mají, míval církev potíže. — Bavorsko. Ruch proti papežské encyklice může se považovati za ukončený. Co se stalo na universitě v Mnichově, bylo pouze bouří ve sklenici vody. Ovace od jisté části studenstva vzdávané prof. Schnitzerovi, přesvědčily ho, že nalézá se na nakloněné ploše. Byly to z větší části ruské studentky a polští židé, kteří nescházeji nikde, kde je nějaký kraval proti vyšší autoritě. Katoličtí profesoři vždy četněji a důrazněji pozvědají své hlasy ve prospěch encykliky. Dospívá se k přesvědčení, že papež, chtěl-li katolickou církev před velikou pohromou uchrániti, encykliku svou vydati musil. Zbývá tu ještě jen farář Grandiger — jako kašpárek — jejž liberálové drží na svých nitkách. Je to zvláštní, že se vždy vynajde kněz, jenž liberálům dělá trakařníka. — Jubileum Lúrd. Jak známo, Pius X. církevní svátek zjevení se Panny Marie v Lúrdech, ustanovený na 11. února, rozšířil jako ‚duplex majus' na celý katolický svět. Lúrdy stanou se v tomto roce cílem stěhování národů z celého světa. Z Italie a Německa budou odjížděti vlaky již v únoru a kardinál Lecot bude je jako zástupce papeže přijímati. V dubnu přijedou Bavoři, počátkem května Španělové, Italové, Belgové, Lotaringové, Elsasané atd. Z Cambrai vyjde 14 vlaků. Na červen jsou opověděni Irové a v červenci a srpnu Francouzové, taktéž v srpnu Rakušané. Ve dny od 20.—24. srpna je ohlášeno 25 vlaků z Francie. Papež ve zvláštním dekretu — 13. listopadu 1907 — vyslovuje naději, že rozmnožené pobožnosti k milostné Matce Boží v Lúrdech v těchto smutných dobách přinesou národům útěchu od veliké Pomocnice křesťanstva. — Od roku 1858 až 1904 zjištěných uzdravení bylo 3353, totiž takových, jež způsobem přirozeným vysvětliti nelze. Lučebné prozkoumání lúrdské vody nezjistilo v ní žádných léčivých látek, jako na př. ve vodě bilinské, karlovarské a j. A přece bylo touto vodou uzdraveno 48 slepců, 31 hluchoněmých, 44 rakovinou stížených, 650 tuberkulosou — a to nikoliv postupně, nýbrž najednou. Mnozí byli též vyléčeni bez užívání lúrdské vody, pouze důvěrou — dle moderních lékařů — suggesci.

Ve Francii arcibiskup Toulouský vydal nedávno pastýřský list o katolickém tisku. Arcibiskup končí týmiž slovy, jako druhdy patriarcha benátský Giuseppe Sarto: ‚Kdybych všecky prostředky vyčerpal, prodal bych i svůj náprsní kříž, abych tisk podporoval.'

Biskupské slovo o tisku. Tyto dny konala se v Linci valná hromada lidového spolku pro Horní Rakousy, kdež byl hlavním řečníkem tvůrce Piova spolku P. Viktor Kolb T. J. Při té příležitosti třeba připomenouti slova biskupa Doppelbauera, jenž o důležitosti katolického tisku před rokem vyjádřil se: My stavíme kostely, my zdobíme oltáře, my udělujeme almužny, ale dnes je stejně důležité a záslužné rozšiřovati a podporovati katolické listy, což vám zvláště do-

poručuji. Slova biskupská tehdy učinila veliký dojem. Za několik dní na to jistý vysoce vážený muž redaktoru katolického listu doručil obnos 10.000 korun. Tento velkodušný apoštol katolického tisku mezi tím zemřel. Kéž by našel mnoho četných a stejně štědrých následovníků.

Prelát Šebestian Danner zemřel. V Solnohradě zemřel prelát Šeb. Danner u věku 62 let. Odchází v něm jeden z předních vědců a pracovníků katolického života v Solnohradsku. Zesnulý byl pracovníkem tichým. Do popředí se nikdy netlačil. Ačkoliv mu byl nabízen několikrát mandát do zemského sněmu, nikdy ho nepřijal. S drem. šl. Fuchsem a prelátem Winklerem patřil mezi vůdčí politiky solnohradské. Činnost jeho charakterisuje časopis: »Bez Šebestiana Dannera nelze katolickou politiku solnohradskou v posledních dvou desítiletích charakterisovati.« Když redaktor »Vlasti« dlel před lety v Solnohradě, navštívil preláta Dannera. Ten ho laskavě přijal a vypravoval mu hlavně o organisaci katolického rolnictva a dělnictva, což Danner jako hlava řídil.

Závěť děkana Antonína Skokana ze Zásmuk. V Pánu zesnulý byl za života velikým příznivcem chudiny. Maje na zřeteli zvláště mládež rodin nemajetných, jak bez dozoru celé prázdné dny zvyká rozpustilému chování, založil nákladem asi 40.000 korun opatrovnu. Žebrákům udílel almužnu s úsměvem plným soucitu a lásky a neopomenul připojiti několik srdečných slov. V jeho korrespondenci je mnoho prosebných dopisů, odvolávajících se na jeho dobročinnost, daleko známou. Málokdy po řádné informaci byly oslyšeny. Zvláště ukázal lásku k chudině ve své poslední vůli. Celých osm tisíc korun odkázal na podporu strádajících, z nichž 600 korun ustanovil vyplatiti chudým při pohřbu.

Vzpomínka na Václava Kosmáka. — Dne 15. března 1908 připomínáme si X. výročí smrti milého moravského kukátkáře Václava Kosmáka. Umřel tohodne ráno o 3. hodině; poslední slova jeho byla: »Pojďme na věčnost . . . Vidím město veliké . . . .!« Památka jeho ve vlastech našich je trvalá. Dobrý moravský lid však doposud marně čeká na jeho nástupce. Kéž přinese nám ho nejbližší budoucnost!

Ministr vyučování zastal se křesťanského rázu veřejných knihoven lidových, a křesťanského rázu universit — ale zatím to ještě nebyl p. ministr Marchet, ale pruský ministr vyučování Dr. Holle, nástupce ministra Dra v. Studta.

Björson proti hr. Andrássymu, uherskému min. vnitra, uveřejňuje prudký článek v pařížském »Courrier Européen«, ve kterém upozorňuje evropskou veřejnost, že hr. Andrássy utiskuje Rumuny a Slováky způsobem, jaký ani v Uhrách nebýval dosud zvykem. V krátké době, co hr. Andrássy spravuje uherské vnitřní záležitosti, bylo odsouzeno 15 slovácких a rumunských redaktorů na 18 let do vězení a k pokutě 18.000 K.

P. August Müller T. J., zakladatel a ředitel nemocnice pro malomocné a morem raněné v Mangaloru v Přední Indii byl od anglického krále a císaře Indie vyznamenán medailí. Místodržitel Sir Artur Lawley osobně jí odevzdal a pronesl při tom asi tato slova: »Tato medaile je známkou uznání neobyčejných zásluh o Indii a její národy. Slova tato jsou slabá, aby vystihla obsažnou práci, kterou jste ve zdejším okrese vykonal. Již od desítiletí zde církev, ku které náležíte, prakticky provozovala nauku Kristovu o obětování sebe, o nezištnosti a o velkomyslném věnování se službě bližních. Věru, pánové a dámy, tyto nauky nejsou v nikom lépe vtěleny než zde v našem Müllerovi. Vytkl si za ušlechtilý úkol života vystoupit proti smutným následkům nevědomosti, chudoby a hříchu a bojovati proti pustošivé síle moru, malomocenství a jiných nakažlivých nemocí. Ani šedivý vlas blížícího se stáří neoslabuje jeho obdivuhodného nadšení, jeho trpělivé oddanosti a překypující lásky k bližnímu.

Sensační obrácení se ke katolické církvi. V »Corrispondezi romana« oznamuje se z Mexika: Kazatel Vilém Sloan, baptista a jeden z nejčilejších protestantských misionářů v Mexiku, byl v těchto dnech přijat do katolické církve. Byl znovu pokřtěn podmínečně z ohledu na to, že jsou protestantské církve, v nichž pastoři nevěří v Trojici Boží, v božství Ježíše Krista a tudíž křest od nich dle učení církve musí býti považován za neplatný. Sloan byl po 34 roky protestantským misionářem; nejdříve v Indii a pak 24 roků v Mexiku. Vystavěl několik kostelů a založil a řídil mnoho listů. Nyní všech svých zkušeností využije ve prospěch katolické církve. Zpravdilo se tu opět: co u protestantů je nejlepšího, přichází k nám a co u nás shnilého, odchází ku protestantům.

Padesátileté jubileum vladařské knížete Jana II. z Liechtensteinů. Kníže Jan Liechtenstein, všude známý svojí lidumilností a dobročinností, slaví letos

své padesátileté jubileum vladařské. Nastoupil vládu v malém svém knížectví o 10 let později než císař a král naš. Vláda knížete Jana jest v mnohém ohledu významnou netoliko pro jeho malé území, nýbrž i pro Rakousko vůbec a Moravu zvlášť. Jest všeobecně známo, jaký rozkvět a blahobyt rozvinul se v knížectví Liechtensteinském za jeho vlády. Jak obětavým mecenášem kníže jest všude tam, kde jedná se o vědy a umění, to dokázal kníže v četných a četných případech. O jeho velkomyslnosti malý důkaz skýtá nám v pravdě vzorně zařízené starobní a nemocenské pojišťování jeho služebných. Císařskou akademií vídeňskou panující kníže již několikráte nadal značnými dary. Jeho zásluhy o podporování věd a umění byly také uznány tím, že byl 28. května 1889 jmenován čestným členem císařské akademie věd a umění. Kníže Jan z Liechtensteinů jest dále jedním ze zakladatelů vídeňského domu umělců, od r. 1880 čestným členem akademie pro výtvarné umění ve Vídni. Kromě toho jest kníže kuratorem rakouského uměleckého a průmyslového musea a protektorem zemského pomocného spolku pro Slezsko. Moravsko-slezský spolek lesnický čítá ho již od r. 1874 ku svým čestným členům. Františkovo museum v Brně, moravské museum živnostenské tamtéž a museum císaře Františka v Opavě kníže bezpočtukráte obdařil značnými obnosy, právě jako velký počet jiných spolků a škol lesnických a hospodářských. O jeho jemném vkusu pro architekturu svědčí to, že provedl na statcích svých četné stavby v nejjemnějším slohu a že nikdy neopomenul podporovati stavby ústavů k účelům uměleckým nebo humanním. Velkou péči věnuje kníže zvláště své zemi, knížectví Liechtensteinskému. Tam krok za krokem možno se přesvědčit o šlechetném smýšlení knížete a jeho vpravdě otcovských snahách pro blaho svých poddaných. Malá, ale krásná zemička tato dospěla za jeho 50letého panování rozvoje a rozkvětu netušeného. Kníže Jan II. Liechtenstein, suverén a hlava knížecího rodu z Liechtensteinů, vévoda opavský a krňovský, narodil se 5. října r. 1840 v Lednici na Moravě. V roce 1859 odebral se na universitu v Bonnu, sloužil po větších cestách studijních také krátký čas jako poručík u husarského pluku č. 9., jenž nese jméno jeho předka Karla Liechtensteina, opustil však již koncem r. 1860 armádu, aby se mohl úplně věnovati vládě ve svém samostatném knížectví a správě svých rozsáhlých statků a velkých průmyslových podniků. Kníže jest jedním z největších velkostatkářů říše, jest »knížetem mezi majiteli lánů i lesů«. Dokladem toho je vzorně hospodářské zařízení na jeho statcích, tak že tyto obracejí na sebe pozornost celé veřejnosti a různé hospodářské spolky a školy konají na ně vyjížďky, aby se seznámily s pokrokem a novými vynálezy v oboru hospodářském. Dne 18. dubna 1861 stal se kníže dědičným členem panské sněmovny, avšak činně jednání sněmovního se nesúčastňuje. Jako majitel panství Acse v Uhrách jest také členem tabule magnátů. Od r. 1862 jest kníže rytířem řádu zlatého rouna, od r. 1876 majitelem velkokříže řádu sv. Štěpána. Dále jest čestným bailli suverenního řádu Johanitů, rytířem královského bavorského řádu sv. Huberta atd. Panství jeho v Rakousku rozprostírají se v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Dolních Rakousích. V celku má v těchto zemích na 50 panství. Před lety daroval i našemu družstvu 800 K a nyní nám dává ročně 40 K, pročež i my plni vděčnosti k jubileu jeho mu blahopřejeme.

Mimořádná valná hromada spolku sv. Vincence z Paula pro království České pořádána byla v neděli dne 9. m. m. v kapli u Křižovníků za hojné účasti členstva, mezi nimiž zříti bylo J. O. Vojt. hraběte ze Schönbornů, bárona Derczenyiho, dp. P. Jos. Všetečku, c. a k. polního superiora a čestného člena spolku a j. Schůze zahájena prvním místopředsedou panem M. Zahradnickým a panem JUC. Schindlerem o 3. hod. odpol. Členstvu sděleno bylo rozhodnutí dosavadního vysoce zasloužilého a všeobecně ctěného předsedy J. Excell. Karla Ervína hraběte Nostice, že vzdává se předsednictví. Ač úmysl předsedův již dříve členstvu byl znám, přec potvrzení této skutečnosti působilo dojmem sklíčenosti nad ztrátou osobnosti, jež přes 30 roků stála v čele této blahodějné korporace. Vzdavší se předseda těšil se všeobecné vážnosti nejen u členstva, ale u všech, kdož kdykoliv s ním přišli do styku a všeobecné vážnosti této získal si energickým, ale vždy nevšedně blahovolným, ba přátelským vystupováním a jednáním. Neodřekl pomoci své, kde bylo jí třeba a neopomenul napomínati, kdy za dobré uznal, však napomenutí jeho vyznívala vždy tonem otcovským a spravedlivé důvody jeho nikdy nepřipouštěly odporu, nikdy nenesly rázu bezdůvodnosti. Neobmezené úctě a lásce své dalo členstvo výrazu jednohlasnou volbou odstupujícího předsedy čestným předsedou spolku. Po jednohlasné, slavnostní volbě té rozlil se blažený pocit v srdcích všech přítomných a duše všech zaplesala: »Opouštíš nás, náš milovaný předsedo, ale neztrácíme Tě!« Hned po té provedena volba nového předsedy a jednohlasně zvolen syn odstupujícího Josef hrabě Nostic, který pro churavost

nebyl schůzi přítomen, ale seznámí se se členstvem v příští mimořádné valné hromadě v neděli dne 16. t. m. v téže místnosti. Red. t. l. byl po 11 let Vincenciánem v Žižkově, měl časté styky s Jeho Excellencí, stopoval bedlivě jeho charitativní činnost a prohlašuje jej za nejpřednějšího a nejobětavějšího representanta křest. charity. Jeho Excellence spolek sv. Vincence sice opustil, ale předsednictví ve Vincentinum si ponechal. Jeho Excellence jest zakl. člen družstva Vlast a fondu kat. spisovatelů. Vlast odebírá od počátku a na svém panství v Horkách nad Jiz. platí pro svůj lid 10 exem. »Našich Listů.« I přejeme mu z plna srdce klidné a šťastné stáří.

Ach, ten pruský šulmajstr! »Frankfurter Zeitung« (číslo 55. ze dne 24. února roku 1908) sděluje některé zajímavosti ze školního řádu, platného pro Prusko, které nadšence pro pruského šulmajstra poučí i — ochladí. Slyšte tudíž, jak pruský stát chová se ke katolické církvi. Ministerské nařízení ze dne 22. října 1874 stanoví, že na gymnasiích povinni jsou všichni katoličtí studenti v neděli, svátek a nejméně ve dvou všedních dnech obcovati službám Božím. Dozor na žáky v kostele jest nařízen úředně a jest též povinností profesorovou, aby žáky ze školy do kostela a nazpět vedl. Zanedbání služeb Božích trestá se na pruských gymnasiích jako školní nedbalost (školním vězením, zapíše se do zvláštní rubriky.) Od návštěvy kostela osvobodí studenta jen vysvědčení lékařovo, a je-li o všedních dnech zvlášť ošklivé počasí. Dle ministerského nařízení z roku 1874 jest učitelský sbor povinen studenty každých 6—8 týdnů jednou upozorniti na sv. zpověď a sv. přijímání. V disciplinárním školním řádu, platném pro Virtembersko, čteme: »K návštěvě služeb Božích není třeba zevnější pobídky, jednať se o nejsvětější a největší lidské záležitosti. Proto jest každý student zavázán, aby poslouchal otcovského vedení školního. Návštěva služeb Božích jest částí školní výchovy. — A teď se ptáme: Byli by v Prusku, z většího dílu protestantskem, možní naši Apeltové a Dietrichové? A jak dlouho by v protestantském Prusku, velikém svým pořádkem a kázní, provozoval své štváčské řemeslo prof. Masaryk?

Macharův pamflet »Řím« našel objektivního kritika v dru. Alb. Pražákovi, jenž ve »Věstníku českých profesorů« v čís. 5. knihu Macharovu rozebírá a posuzuje kvalifikuje jako: dílo nenávisti k papežství a přepjaté lásky k antice a starému Římu, »bezohledné, ničivé, neobjektivní, nekritické, násilné a proto nepůsobivé a nepřesvědčující«.

Sjezd katolických právníků francouzských. Koncem listopadu m. r. konali francouzští katoličtí právníci kongres svůj v Augers. Hlavním předmětem porady bylo théma: »Chudí v církvi a státě«.

Kongres delegátů všech katolických spolků v Janově. Katolíci v Italii se tuží. Na den 28. března svolávají sem katolíci valný sjezd, na němž má býti jednáno o tom, kterak má býti o vyučování náboženství mezi lidem postaráno. — V Římě katoličtí voliči též se organisují za tím účelem, do správy obce nevoliti nikoho z těch, kteří vyslovují se proti vyučování náboženství. Jsou to veskrzezednáři.

V Chorvatsku byl založen »Pův spolek« ku podporování katolického tisku; spolek rozšířil svou působnost na Chorvaty žijící v Bosně, Hercegovině, Dalmacii a Istrii. Nedávno vyšlo první číslo týdenníku »Jutro« (Jitro) spolkem vydávaného. Spolek prohlašuje, že co se národních interesů týče, stojí pevně na stanovisku vlasteneckém. Toto prohlášení získalo spolku mnohé členy z různých politických táborů.

Nový spolkový útvar katolický. — Právě tyto dny byly schváleny c. k. místodržitelstvím stanovy Svazu paedagogického, nabyvše před tím schválení nejd. k. a. Ordinariátu pražského. — Účelem Svazu je soustřediti všecky učitelské, katechetské spolky a korporace, katolické vychovávací ústavy a kongregace v Čechách v jedno středisko. — Údem se mohou státi všecky tuto vyjmenované spolky a korporace, vych. ústavy a kongregace. Všichni tito členové vysílají dovalné hromady Svazu na každých 50 členů jednoho delegáta. Na každý zlomek pod 50 nebo přes 50 členů volí se rovněž jeden delegát. — Zakládající členové splácejí v 5 letech 100 K, přispívající platí ročně nejméně 5 K. Členy přijímá zatím Jednota čes. katol. učitelstva v Praze čp. 570-II. — Vldp. Václav Oplt, bisk. vikář v Libochovicích daroval tomuto Svazu 10 K.

Ve prospěch budoucího katolického paedagogia Školských bratří v Bubenči darovali: Jednota českého katol. učitelstva 100 K; po 10 K: Tisková Liga a Socialní odbor družstva Vlast; menší částky: slečna Trojanová, učitelka v Praze; K. Ludvík, říd. učitel v Praze, slč. Albína Fortýnova, učitelka v Praze; Jos. Kafka, říd. učitel ve Zdětíně; Fr. Waldmann, red. »Křesť. Dělníka« a Tom.

Škrdle, ředitel závodů družstva Vlast. — Ve valné hromadě Jednoty čes. katol. učitelstva ze dne 9. února t. r. posunul vldp. dvorní rada Dr. Frant. Kryštůfek tuto záležitost ku předu a k návrhu p. K. Ludvíka, říd. učitele bylo usneseno, žádati členy Jednoty, aby při zásilce členských podílů vždy nějaký obnos i na toto paedagogium věnovali. A my prosíme abonenty a členy družstva Vlast a Tiskové Ligy, aby podobně činili. — Dary přijímá pokladník Jednoty, katecheta, dp. Antonín Suchoradský v Praze-II., čp. 1879 a administrace našeho družstva v Praze čp. 570-II. — Dosavadní sbírky jsou uloženy v pražské městské spořitelně.

Kdy my najdeme mecenáše? Časopisy otiskují zprávu »Nové Reformy«, že nejmenovaný polský vlastenec z Varšavy daroval na vystavění soukromeho polského paedagogia v Bialé 76 000 K. Kdy budeme moci u nás v Čechách přinésti podobnou radostnou zvěst o dárci-mecenáši na české katolické paedagogium?

Z podpůrného spolku čes. katol. gymnasia na Král. Vinohradech. — Přistoupili: a) za členy zakládající (100 K): Václav Brož, majitel realit a městský radní, Nejmenovaná, Alois Brynych, řídící učitel, Šimon Bejvl, kníž. arcib. vikář ve Vinoři; b) za členy řádné (5 K): V. Müller, gymnasialní profesor v Praze, Emanuel Hrdlička, děkan v Příbrami, Jindřich Hilbert, velkoobchod uhlím na Smíchově, JUDr. Jaroslav Mayr, c. k. vrchní zemský soudní rada, Jan Uhlíř, bisk. vikář, Ludolf Brychta, ř. Praem., kaplan v Praze, Nepomuk Králík, děkan ř. Praem., v Praze, Václav Flodermann, c. k. profesor v Praze, Mořic Pícha, kníž. arcib. sekretář a konsist. rada, Frant. Hrubík, kníž. arcib. sekretář, Anna Peterová, učitelka v Žižkově, Dr. K. Černovský, kaplan v Praze, P. V. Bučil, katecheta v Praze, Alba Fortýnova v Praze, Ida kněžna Lobkovicová, Amalie hrab. Nostitzova, M. Pacholíková, choť inženýra, Milada Soukalová, soukromnice, M. Nováková, choť úředníka, M. Klingrová, majitelka domu v Karlíně, P. Jos. Pokorný, em. děkan na Král. Vinohradech, M. Maixnerová, choť c. k. univ. profesora, Markéta hrab. Chorinská, Karolina kněžna Lobkovicova, Vilém Loukotka, majitel domu, Anna Žáková, choť starosty města Žižkova. — Mimo to přistoupila řada členů přispívajících a dárců. - Dne 23. února uspořádal dámský odbor spolku pro podporu katol. dívčího gymnasia přátelský večírek, který poctili návštěvou svou J. M. vsdp. pan opat strahovský Method Zavoral, J. O. Marie hrab. Coudenhove-Trautmansdorfová, choť c. k. místodržitele, mnoho osobností z kléru, z kruhů šlechtických i občanských. Po uvítání hostů skvostnou a nadšenou promluvou J. M. vsdp. pana opata strahovského rozvinut bohatý program, v němž nejpřednější místo zaujala virtuosní hra Ferdinanda Josefa dědičného prince Lobkovice. — Dne 1. března posvětil J. E. ndp. kardinál, kníže-arcibiskup Pražský Leo kardinál Skrbenský ve školní kapli katol. dívčího gymnasia nový oltář. Po mši sv. promluvil Jeho Eminence k žákyním gymnasia a obchodní školy hlubokou, procítěnou řeč, kterak víra s vědou harmonicky se doplňují, tvoříce nejpevnější základ k trvalé blaženosti. Potěšen rozkvětem ústavu, udělil Jeho Eminence přítomným své vrchnopastýřské požehnání, ujistiv je svou vzácnou přízní. — Kéž najde ústav tak eminentního významu pro církev katolickou hojnost příznivců a dobrodinců v řadách duchovních i laických.

Katholischer Lehrerbund für Österreich (Svaz katol. učitelů rakouských) čítá dle poslední zprávy 5302 členy v 17 spolcích, z nichž nejpočetnější je Kath. Tiroler Lehrerverein s 1200 členy a Verein kath. Lehrerinnen und Erzieherinnen s 878 členkami a spolek rak. učitelů italských Società magistrale cattolica tridentina se 710 členy. Svazu stojí k disposici pět orgánů: »Kath. Volkschule«, »K. Schulzeitung«, »Kath. Schulpresse«, »Scuola poppolare cattolica di Trento« a »Mitteilungen«. »Kath. Lehrerverein für Deutsch-Mähren« čítá 145 členů a »Kath. Lehrerverein Austria für Deutsch-Böhmen« 149 členů. Předsedou svazu je odbor. učitel Viktor Dürport ve Vídni. »Čech« ze 4. března t. r. přináší podobnou zprávu a končí: Také Slovinci mají svůj svaz katolických učitelů, v jehož čele stojí vynikající pracovník a poslanec Jaklič. Také na Moravě spolek katol. učitelů ponenáhlu sice, ale stále roste a prospívá. Jen v Čechách jaksi ticho. A přee i tu není, bohudík, vše zachváceno protikřesťanským směrem Černých a Rašínů. Kdy se konečně najde hrstka katolických neohrožených, kteří by se odvážili proti terroru osvícenců s depotickými choutkami čeliti? Neostýchají-li se již mnozí učitelé ze školy Černého jíti se sociální demokracií, proč by nesměli i katoličtí učitelé chopiti se inicitativy? — Pana referenta »Čecha«, který má nějak mlhu před očima, že nic neví o Jednotě českého katolického učitelstva, upozorňujeme na zprávu o valné hromadě této Jednoty na 509 a následujících stránkách tohoto čísla umístěnou, a upozorňujeme ho i na tu okolnost, že výbor této Jednoty, p. učitel Vl. Jelínek, konal již přes 300 přednášek,

v nichž čelil terroru Černých i Řašínů a že právě z Jednoty té zřizuje se paedagogický svaz.

Z Tiskové Ligy. — Ze starších členů zapravili: duchovenstvo vikariátů: Ledečského 10 (80) a Vysoko-Mýtského 16 (36). — Mimo to dary zaslali: 30 K: Msgr. Jan Klein, arcikněz v Činěvsi; 10 K: Jos. Grim, kancléř kníž. arcib. kons. v Praze, po 5 K: Ant. Dosedla, kaplan ve Švábenicích a Lamb. Ludvík, biskup. vikář v Mrákově; 4 K: Jos. Tomšů, kníž. arcib. vik. tajemník v D. Jirčanech; po 2 K: P. Norbert Horáček, farář na Andělce a Jos. Sochor, farář v Heralticích. Tisková Liga pracuje stále tiše, ale statečně, tu obhajujíc osoby katolické, tu církev, tu náboženství a všude každého uvědomuje o tom, kde jest napaden. Nyní si všímá zvláště časopisu »Venkova«, jenž se snaží v zuřivosti protikatolické dobýti si palmu vítězství. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tomáš Škrdle v Praze, čp. 570-II.

Výbor Tiskové Ligy konal sedmou schůzi dne 10. února t. r. za předsednictví red. Tom. Škrdle. — Jednatel četl protokol, jenž byl schválen. — Předsedající si stěžoval, že se r. 1908 pro Ligu schází velice málo milodarů i vznáší veřejnou prosbu, aby staří dobrodinci Tiskové Ligy i letos své příspěvky složili. — Na zřízení katol. paedagogia Školských bratří věnovala Liga 10 K. — Nyní se píší upomínky dlužníkům družstva Vlasti a přikládají se i dlužníkům Ligy a práce ta se velice vyplácí, i odkládá se z té příčiny valná hromada Ligy na pozdější dobu. — Liga vyzývá katolíky, aby ji sdělili všecky protizákonnosti podnikané na úkor církve. — Liga ve všech případech neohroženě na uhájení zákona zakročí. —

Dále Liga podala stížnost na příslušné místo, že censura přehlíží a propouští v protikatolických časopisech přímá vyzvání k protizákonným činům, jako na př. štvaní rodičů, by neposílali školních dítek na náboženská cvičení zákonem nařízená. —

Liga upozorňuje všecky řečníky a spisovatele na soubor výroků a názorů o náboženství, které pronesli vynikající mužové čeští a jiní světoví. Tento vyjde v březnovem a dubnovém čísle »Sv. Vojtěcha«. Vyvěšování plakátů »Kacířských Epištol« po Praze, hanobících duchovenstvo a kláštery, bylo c. k. policií výnosem Novoměstského komisařství na základě patentu z r. 1854 zakázáno, na což byl již nejvyšší čas. — Liga vítá právě vyšlý výnos c. k. zemské školní rady, kterým se ve školách zakazuje šíření soc.-demokratického časopisu pro mládež »Jaro«, jenž ve svých sloupcích ničí city náboženské a dynastické.

Ve »Volné Myšl.« č. 9. napsal odpadlý kněz L. Kunte o svém společníku Dlouhém-Pokorném článek, ve kterém praví, že sice s bojem jeho proti hierarchii sympatisuje, ale jinak jej prý pokládá za klerikála (!) jako jiné. Poslední vystupování Dlouhého-Pokorného dokazuje, že se Kunte mýlí. —

Liga protestuje proti vydání tendenční a protikatolické knihy „O pobožných“, kterou chystá spolupracovník »Vzdělání lidu« H. Promyk. — Liga vítá vydání výtečných brožur obranných: ‚K otázce volné školy‘ od Msgr. dra. Fr. Kordáče, ‚Církev a škola‘ od dra. Fr. Reyla. ‚Pokrokáři proti Školským sestrám v Hradci Králové‘. Spolu vyslovuje Liga opovržení nad pamfletem soc. demokracie ‚Černí ptáci‘, který byl skonfiskován, ale pomocí interpelace soc. demokratických poslanců Svěceného, Bíňovce a Austa dosáhl uveřejnění.

Liga poukazuje na velký význam »Sv. Vojtěcha«, časopisu na obranu katol. víry, který rázným a přesvědčivým způsobem odráží útoky nevěrců všeho druhu. ‚Volná Myšlenka‘ ohlašuje, že bude nyní proti »Sv. Vojtěchu« vydávati v jeho formátu ‚Truc-Havlíčka‘ po 2 h a vybízí stolní společnosti, by jej odbíraly a šířily. Nemá prý býti zapomínáno též na vesnice, kdež budou jeho šiřiteli pokrokářští učitelé. Jest povinností upřímných katolíků, aby tím více ‚Sv. Vojtěcha‘ rozšiřovali. ‚Volná Myšlenka‘ vydala též právě ‚Protokol kongresu V. Myšl.‘ a vyzývá své stoupence, by ho dostali do všech městských a veřejných čítáren.

Liga projednala ještě jiné důležité otázky, jež se vymykají veřejnosti. — Ze všeho je viděti, že Liga stále a neunavně pracuje a že jest bdělou strážkyní života katolického.

Ze Spolku na zakládání katol. knihoven. Za údy přispívající přistoupili z Moravy: Dr. Hroznata Psota, kaplan v Jihlavě a Fr. Zmeškal, farář ve Znorovách. Z Čech: Václav Symon, katecheta v Lounech. — Dary zaslali: 100 K: Jednota čes. katol. učitelstva; 20 K: Václav Oplt; 10 K: Jan Vlk; 5 K: Jan Nepom. Černohouz. — Menší částky: Tom. Sedláček, Dav. Kubíček, Dr. Fr. Kubíček, Jan Bebar, Al. Zlámal, Fr. Vyplet, Th. Káčer, Jos. Hut, Václav Sedlák, Ant. Brdíček, Jos. Kubánek, Lamb. Seidl, Jan Petr, K. Pokorný, Jos. Lužný, Ed. Kuzánek, Cyr.

Mackovick, Jan Minář, Vinc. Kleprlík, Jan Hudek, H. Kamarýt, Fr. Chudaček, M. Koukl, Al. Špalek, Jan Matonoha a farní úřad ve Všechovicích. (Pokračování.) — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle v Praze, čp. 570-II.

Z Jednoty čes. katol. učitelstva. — Přispěli: Jos. Keberle, kanovník a kníž. arcib. vikář v Přistoupimi: K. Ludvík, em. říd. učitel v Praze; Jos. Ruml, osob. farář v Praze; Dr. Jos. Pachta, universitní profesor v Praze; Jos. Bednář, em. řídící učitel v Litomyšli; Albina Fortýnová, Marie Štrahlová, Marie Veselá, Jos. Bayerová a Trojanová, učitelky v Praze; Ant. Prokeš, říd. učitel v Chotěborkách; Vlastimil Jelínek, učitel v Břevnově: Al. Jiroušková, industrialní učitelka v Třebotově; dále: pí. Karolina Šubrtová, Terezie Urbanyi, Jan Bliženěc, Jan Žák, Jos. Hais-Týnecký, Matěj Šíp, Josef Černý, Václav Průša, Jan Zima, Václav Vůčka, Jan Ticháček a Tom. Roháček. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Ant. Suchoradský, v Praze-II., čp. 1879, jenž prosí, aby členové přikládali dárky na nové katolické paedagogium.

Nová katolická universita. V Bostonu zakoupen byl ve čtvrti Chepotnut Hill pozemek pro budovu veliké jesuity řízené university. Universita bude zřízena dle vzoru nejlepších universit amerických.

Katolická církev s palmou v rukou. Bývalý lutherský, nyní unitářský pastor Uffe Bickedal v Kodani v týdenníku: »Kirken og Samfundet« píše: S věrou v zázraky stojí to v protestantském křesťanství bledě. Kdežto církev nutnost zázraků před 2000 lety dokazovala, popírá tuto nutnost nyní, když by v tomto hrozném nevěrectví jediný zázrak měl více ceny, nežli 100 nových kostelů a 10 mil. náboženských listů, kus po dvou ořech. (Naráží tu na protestantský ruch Pryč od Říma!) Souchotinářské odumírání lutherství nyní vždy více vystupuje do popředí, když tvrdí, že věřícímu je všecko možné, a když nemůže ani jediným zázrakem se vykázati. Nejedná se tu o jediného nevěřícího Tomáše, nýbrž o 100 millionů souvěrců. Zde opravdu církev římská stojí s palmou v ruce. Ona má svého sv. Januaria v Neapoli, má svou Marii Pannu v Lurdech, kromě toho mnoho jiných svatých a zdá se, že hlavní počet protestantského lidu spíše by se navrátil k Římu, jenž svědomitě pečuje, aby ruka Páně se nezkrátila, než aby od souchotinářského a nevěreckého protestantismu k víře dal se vzkřísiti.

Volná škola v Praze. Židovská »Bohemia« přinesla tuto zprávu: V sále »Handwerkervereinu« konala »Volná škola« schůzi a výroční valnou hromadu. Na schůzi mluvil dr. Bernhard z Vídně proti klerikálům. Po něm řečnil Schauer a jakýsi Pankratz, kterého musil komisař Gellner napomínati. Pak mluvila pí. Preschholdová. Za český národ mluvil proti klerikálům člen české »Volné Myšlenky« JUC. Gach. (Pane Masaříku a Herbene — kdo je mezinárodní?) Pan Gehorsam vytýká vládě, že nepodporuje školství. Potom konala se valná hromada. Předsedou zvolen Vilém Umrath, továrník, místopředsedou Ad. Schauer, do výboru: Pí. Adela Schembor, učitelka, JUC. František Bacher, slč. Marianne Tumanon Waldkampf, prokurista Robert Kollinsky, advokát dr. Josef Bondy, typograf Pavel Delto, univ. profesor dr. Rudolf Fick, pí. Ida Freundová, velkoobchodník Otto Forchheimer, mistr Aug. John, úředník Kanold, prokurista Lustig, Maschka, Müller, dr. Rob. Raudnitz, universitní profesor dr. Hugo Salus, redaktor Willomitzer, universitní profesor dr. Winternitz. — Tak vypadá výbor »Volné školy« v Praze. Židé a židovky tu hrají první úlohu.

Socialistický list pro mládež »Jaro« zakázáno bylo zemskou školní radou v Čechách ve školách rozšiřovati, poněvadž list ten obsahuje četbu pro mládež nevhodnou, a má býti ze školních knihoven odstraněno.

Socialně-demokratická sdružení mládeže. Sekretariát mezinárodního svazu socialistické mládeže vydal zprávu o své činnosti, v níž možno čísti tyto číslice: Sdružené mládeže socialistické jest v Belgii 13.000 členů, v Čechách 3500, v Bulharsku 900, v Dánsku 1400, v Německu 6800, v něm. částech Rakouska 4200, ve Finsku 250, ve Francii 560, v Anglii 3200, v Italii 500, v Nizozemsku 450, v Norsku 800, ve Švédsku 17.000, ve Švédsku 325, ve Španělsku 1200, v Uhrách 700. Účelem těchto organisací jest vychovávat z mladíků fanatické vyznavače a otroky »červeného evangelia«. Organisace ty znemravňují ale ne umravňují.

Socialně-demokratický palác. Socialně-demokratická organisace v Aši staví, jak sděluje »Hl. N.«, velký spolkový dům s dvoranami a hostinskými místnostmi. Náklad rozpočten jest nejméně na tři sta tisíc korun. Jen pozemek stál 70.000 K. Peníze na stavební výlohy opatřil jistý pivovar z Německa a »Unie« textilních dělníků v Rakousku. Ubozí »proletáři«! Tady palác staví a v Praze koupili palác hotový.

ROČNÍK XXIV. DUBEN 1908. ČÍSLO 7.

VLAST

O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze od 8.—12. září 1907.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Naše *křesťanství zakládá se na Ježíši Kristu.* Mezi učenci najde se sotva který, jenž by potíral *historickou existenci* Krista; zrovna jako sotva kdo se opováží popírati *pravost* evangelií, kdy už i prof. *Harnack* v Berlíně přiznal: »Byly doby — většina obecenstva (tedy nikoliv *učenců*!) žije dosud v nich, — ve kterých považovaly se posvátné knihy biblické po většině, nového Zákona nevyjímaje, za spletivo podvrhů a podvodů. Doby ty na dobro minuly. Vědě byly ty časy episodou, v níž se mnohému učila, co nyní zapomenouti třeba. Nejstarší církevní literatura jest v hlavních věcech i v jednotlivých kusech, literárně-historicky mluvě, pravdivá a spolehlivá.« (Chronologie der alt-christl. Literatur. Str. VIII.) — Věru, nemáme příčiny, abychom svědectvím evangelií m é n ě d ů v ě ř o v a l i než starým spisovatelům, vypravujícím nám dějiny starého věku! Naopak. Proč bychom jim nepřiložili více víry, když původcové jich (evangelisté) výpovědi a svědectví svá zpečetili vlastní k vůli tomu prolitou krví? »Co jsme očima viděli, svýma ušima slyšeli, rukama svýma se dotýkali, o tom svědčíme« — praví *sv. Jan* (1. 1.) Za toto svědectví dali život. Kde je člověk, jenž by život dal za tvrzení, že něco viděl, kdyby skutečně byl neviděl? Kteří svědkové jsou vůbec ještě víry hodni, nejsou-li víry hodnými sv. evangelisté?

Jaké náboženství předpisuje Bible Židům a křesťanům? Všichni připouštějí, že je to náboženství *nejčistší a nejsvětější*, jež nijaké nešetří neřesti, proti všem náruživostem důsledný a neúprosný vede boj, stále žádajíc sebezapírání, ukládajíc oběti steré, do konce i oběť vlastního života, a to vše k vůli odměně na onom světě, kterouž obdržeti lze jen od Boha, když se skutečně na zemi žilo, jak stanoví Jeho Zákon! Pánové! Než si někdo takové břemeno na šíji vloží, rozváží si dobře, je-li k tomu povinen a proč? **Nevěru**, *která vlastně ode všech povinností osvobozuje,**) přijímá člověk lehko: za obsah biblických knih zemřelo však

*) Pro tato slova napadali Volní Myslitelé P. Albána zuřivě, tvrdíce, že prý prohlásil *nevěrce* nedbalými svých povinností. Že nevěra osvobozuje od povinností 1. vůči Bohu, jehož popírá a 2. vůči církvi i náboženství, jichž předpisům se posmívá a 3. že nevěrec jen s o b ě a zevnější moci, pokud tato na to očima a rukama stačí, slouží, je nepopíratelno.

milion křesťanů jakož i hojně židův, a což více jest, milliardy zbožných křesťanů činily si násilí po celý život, pro předpisy a auktoritu těchto věroučných knih, přemáhajíce rekovně veškeré náruživosti, cvičíce se v rozmanitých ctnostech a umírajíce šťastně v této víře. Jmenujte mně knihy jiné, kterékoli, jež by byly líp a víc pověřeny a dokázány, pokud o jich pravost a neporušenost jde, jako knihy bible?

Voláte mi vstříc: »Evangelisté vypravují o *zázracích;* zázraky jsou však nemožny a nikdy se nestaly; jsou tedy zprávy evangelní nepravdivy a biblické knihy falešny.« — Dovolte, abych se ještě jednou dovolával proti vám svobodného myslitele *Rousseau-a*, jenž praví (Lettre 3 de la Montagne): Kdyby někdo do opravdy a docela vážně se tázal, může-li Bůh učiniti zázrak, prokázal bys mu příliš mnoho cti, kdybys mu odpovídal; takový člověk náleží do blázince! Kdo však také kdy popřel, že Bůh zázraky dělati *může?*« — Je-li Bůh, jest i zázrak možný. Poněvadž však *Bůh* zcela jistě *jest,* jsou i zázraky možny — a zprávy svatých evangelií nejsou nikterak falešny a nehodnověrny, vypravují-li o zázracích.

Dejte pozor! Docela všeobecně. Židé, pohané i křesťané pokládají Krista ideálem člověčenstva. I kdož neuznávají *božství* Kristovo, vychvalují Jeho mravouku, nazývají ho mudrcem a prorokem Nazaretským, vidí v Něm souhrn krásy a dobroty, pokud vůbec kdy na člověku spatřeny byly. Dobrá. Postaví-li se takový muž tváří v tvář světu celému a tvrdí-li o sobě věci, které jedinému Bohu náležejí, *uvěříte Jeho slovům?* Ježíš Kristus stál před soudnou stolicí nejvyššího kněze, jenž se Ho tázal: »Zaklínám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li Ty Kristus, Syn Boží!« Pán Ježíš odpověděl: »Ty jsi řekl, že Já to sem.« Pozorujte, že otázka velekněžova zněla velmi přesně. Pána Ježíše netáže se nejvyšší kněz, je-li snad jen milostivě přijat za dítě nebo za přítele Božího — za toho považovali Židé každého zbožného soukmenovce, a toto tvrzení nebylo by se nikdy dle práva židovského stalo předmětem obžaloby pro urážku náboženství. Kristus vydával se za *jednorozeného* Syna Božího, rovného nebeskému Otci, vydával se za přislíbeného v ráji Messiáše a přikládal si *božské vlastnosti.* V tomto smyslu tázal se Ho velekněz. Odpověď Ježíšova zní určitě: Tys to řekl, že Já to jsem. A aby nejmenší pochybnosti nebylo o významu slova »Syn Boží,« přidává k tomu slavnostně: »Já však pravím vám, od tohoto okamžiku uzříte Syna Božího, sedícího na pravici moci Boží a přicházejícího na oblacích nebeských.« *Sv. Matouš* 26., 63.—64. Pro tuto svědeckou a přísežnou výpověď byl Pán Ježíš k smrti odsouzen. »K čemu ještě potřebujeme svědků,« volali soudcové, »Bohu se rouhal!« Blasfemii čili nejhroznějším rouháním považovali — jakož již jednou před tím, když Pána obviňovali, »že pouze člověkem jsa, sám sebe Bohem dělá.« *Sv. Jan* 10., 33. A pro tuto svědeckou výpověď, že totiž Pán Ježíš je do opravdy jednorozený Syn Boží, rovný Otci, *pravý Bůh,* podstoupil Kristus hroznou smrt na dřevě kříže. Tak o tom vypravují úřední spisy Jeho soudního procesu (řízení).

Mluvil Kristus v té věci pravdu? Smíme jeho přísežným, krví a životem potvrzeným slovům věřiti? Ano, nebo ne? Mluvil-li pravdu, můžeme a musíme Ho uznávati svrchovaným, pravdomluvným, neomylným Bohem; mluvil-li nepravdu a nechal-li se pro ni ukřižovati, co potom jest nám o Něm mysliti a činiti? Jen dvojí možnost jest v tom případě; buď byl Kristus podvodníkem úmyslným, jakého svět neviděl, aneb byl nepříčetným a blouznivým šílencem, nad něhož nebylo zde politování hodnějšího nešťastníka. Kdo je však kde na světě, jenž by se opovážil nazvati Krista podvodníkem a šíleným bláznem? Člověku, jenž tak žije, tak vznešeným se jeví, tak šlechetně jedná, takovou svatostí a velebností ozářen jest jako Kristus, třeba jistojistě na slovo věřiti, tedy i to za pravdu míti, když pod přísahou tvrdil: Já jsem Syn Boží, já jsem pravý Bůh! Ano, nutně třeba věřiti Mu, zvláště pomníš-li nesčetných divův a zázraků, kterými tuto výpověď před smrtí i po smrti veřejně potvrzoval, že se ani úhlavní Jeho nepřátelé neopovážili podivuhodných skutků těch popírati, ale že byli nuceni je »pomocí ďáblovou« vysvětlovati, čehož jim však očití svědkové zázraků Kristových nevěřili, prohlašujíce Krista *prorokem očekávaným,* Synem Božím, a — umírajíce za tato tvrzení. Ze všech zázraků nejlíp Kristova božství dokazuje Jeho podivuhodné, nevyvrátitelné *z mrtvých vstání*: života pánem jen pravý *Bůh* jest . . .

Pánové, neposmívejte se mi, — nedám se Vaší bohopustou vřavou a odporem zmásti. (Shromáždění V. M. totiž pekelně lomozilo a drze se smálo, pokřikovalo, syčelo: zvláště jedna »dáma« hulákala a povstávala se židle u dveří, jako by chtěla na P. Albána běžeti. Nebyla to česká učitelka neb spisovatelka P. M.?!) Zázraky Kristovy, zvláště Jeho z mrtvých vstání, jsou tak jistojistě dokázány, jako žádná jiná světová událost. Z mrtvých vstání Páně je nám křesťanům nejslavnějším důkazem Kristova božství. Je-li však Kristus pravý Bůh, jest i Jeho *církev v pravdě dílem božským.* V církvi a s církví žije Kristus dále, pořád.

»Aj, Já s Vámi jsem až do skonání světa.« *Sv. Matouš* 28., 20., pravil Pán apoštolům, kteří tedy v nástupcích svých až do skonání světa zde jsou a budou, dokud vůbec lidé tady budou. Pán také mimo to slíbil: »Ty jsi Petr, to jest skála, a na té skále vzdělám církev Svou, jíž brány pekelné nepřemohou.« *Sv. Matouš,* 16., 18. Je-li tomu slovu tak, kdo se opovází říci: brány pekelné církev přemohly. Jak Kristus v pravdě Bůh jest, tak v pravdě nemůže pominouti Jeho církev. Nikdy též nepřestane dávati lidstvu spásu, učíc a vedouc je i obětujíc za ně: nikdy nepřestane býti *pravou* církví, dokud Kristus pravým zůstane Bohem — což bude na věky. Nechoďte mi *s reformací*! Lidé čili *úřadové* církve a rozličné její řády a nařízení mohou býti čas od času reformováni; *církev Kristova* nikdy. Bůh a Jeho dílo oprav nepotřebuje. Reformace církve, kterou Bůh na věčné časy založil a potřebnými prostředky obdařil, jest nesmyslem, nad nějž nelze si představiti většího. Či mohou *lidé* opraviti, co *Bůh* zařídil velemoudře a uspořádal do věků? Pusťte se do reformace našeho světového systému planetního a opravte běh nesčetných hvězd! Spíše by se

vám to podařilo, než reformace církve, tohoto všesvětového a nad svět i časy povzneseného veledíla Božího. Co Luther (nebo Hus před ním) udělal, nebyla reformace ale *revoluce* v církvi, kterou zaplatili draze národové, o pravou víru Kristovu revolucí tou připraveni. Luther a jemu podobní oprávcové církve chtěli jí vzíti moc a úřad, které jí Kristus dal, a které vlastně tvoří podstatu čili duši církve, hledíme-li na ni jako na *spásodárný ústav* na záchranu lidstva; chtěli jí vzíti úřad učitelský, kněžský a královský. Ne! Co Luther a jemu podobní církevní revolucionáři vytvořili, není pravou ani původní nezfalšovanou církví Kristovou, nýbrž její špatnou napodobeninou, která nemajíc moci ani trojího úřadu Kristova, nemůže lidstvu prostředkovati spásu, ale spíše zkázu. My katolíci zůstali jsme, jak jsme před reformací byli, nezměněni, to jest představiteli původní církve: protestanté a jiní bludaři založili si *novoty*, čímž odloučili se od církve Kristovy.

Křičte si, jak chcete! Nám je Kristus Bohem; proto — a je to úplně důsledno, — je nám též Jeho církev dílem Božím, jež nikdy reformy nepotřebovalo, a zkaženými lidmi zreformováno býti nemohlo — nemůže. Proto také jsme přesvědčeni, že tato božská církev Kristova je *neomylná*. Kdyby se církev v úředních věroučných projevech mýlila, mýlil by se Kristus a měl by na tom vinu Kristus! Pán to byl, jenž sv. apoštolům řekl — a nezapomínejte, že Apoštolé měli »žíti až do skonání světa«! — »kdo *vás* slyší, **Mne** slyší, kdo *vámi* pohrdá, **Mnou** pohrdá,« (*Sv. Lukáš* 10., 16.) jakož i dále: »kdo nevěří, bude zatracen.« *Sv. Marek* 16., 16. Ten, jenž tato všecka slova řekl, postaral se též na jisto, aby lidstvo ve věcech spásy zjevenou naukou v blud váděno nebylo, a nejen to — On postaral se i o to, aby církev zjevenou naukou vedla lidstvo zcela jistě čili neomylně ku spáse. Toho vyžaduje velebnost Boží, potřeba lidstva a časná i věčná naše spása. Kdo věří *v božství* Kristovo a soudí *důsledně*, jen takto o věcech těch souditi bude, — protože musí: rozum i víra ho k tomu nutí. — Posmívejte se mi, máte-li v tom zálibu. (Vol. Myslitelé zase se totiž chechtali nectně.) Nám katolíkům je církev neomylnou hlasatelkou pravdy božské, poněvadž Kristus, zakladatel církve, jest nám neomylným Bohem. Proto *věříme*, co nám církev věřiti velí, a *víme*, že věříce nechybujeme, ale Kristův odkaz plníme. Naše katolická víra je tedy docela rozumná a pravá.

Ano, my katolíci chlubíme se *jistotou* své víry. Církev je nám, jak učí *sv. Pavel*, »sloupem a utvrzením pravdy.« 2. Tim 3., 15. — Věru! Od té doby, co církev trvá, útočeno na ni odevšad a pořád. Čeho však tím bylo dosaženo? Podařilo se kdy komu, aby v tom hrozném zápasu aspoň jeden kámen (věroučný článek) vylomil ze stavby církevní? Kdo si troufáš, *jmenuj mi aspoň jedno jediné učení katolické, o kterém by zdravý rozum lidský nezvratně byl dokázal, že je nepravdivo; jmenuj mi vědecký výsledek (nález), který by odporoval skutečnému (ne překroucenému) učení církevnímu*! Dokážete-li mně, že se církev kdy mýlila v naukách věroučných, a byť to bylo i jen jedenkrát a ve věci neveliké, ihned vzdám se celé víry. Oklamal-li mne Bůh, svedla-li mne církev v blud věroučný třebas i jen jednou a ma-

linko, nic nevěřím z celé víry, poněvadž tím podkopána ve mně *neomylná* jistota víry. — Ale, Bůh nemůže se mýliti a církev Jeho také ne! Jako s cimburí nedobytného hradu díváme se my kněží dolů do příkopů hradních, v nichž leží pohřbeni církevní protivníci, Boží nepřátelé, kteří kdy chtěli zničiti církev a — zničili sebe. Zkuste to i vy, Volní Myslitelé, a uvidíte, jakých doděláte se konců neblahých. Nu budiž! Bojujte si nadále proti nám, jak chcete: my stojíme na nedobytné Petrově skále, vy nořite se pod ní dolů v příkopech a — hynete. Nebojíme se vás, ať je vás kolik chce a ať máte zlost i učenost na nás jakou chcete! »*Kristus vítězí*« a my stojíme s Ním proti vám v boji; proto zvítězíme a církev nikdy nezahyne!

Není pravda, co říkáváte, že prý totiž víra je proti rozumu. Je sice pravda, že církev učí *tajemstvím*, která jsou **nad** *rozum*, čili takovými pravdami, že jich docela pochopiti nedovedeme (aby *všecko* v nich bylo nám jasno); ale církev *neučí ničeho, co by* **proti** *rozumu bylo*. To již uznal i *Lessing*, německý volný myslitel, praviv: »Může a musí-li zjevení býti, jest spíše důkazem *pro* jeho pravdu než proti ní, najdou-li se *ve zjevení* **Božím** věci, které jsou **nad** schopnosti *rozumu lidského*. Neboť, jaké by to zjevení bylo, kdyby mně jen známé (pochopitelné) věci zvěstovalo?« (B. 24., 20.) A veliký filosof *Leibnitz* tvrdí: »Tajemství jsou *nad* náš rozum, neboť předkládají nám pravdy, které nejsou obsaženy v poznatcích, jež náš rozum si zde učiniti dovede; ale proto nejsou pravdy ty proti rozumu lidskému a neodporují ani jediné pravdě, kterou jsme byli nuceni uznati pro nepopíratelnou zřejmost její dle zákonů lidského přemýšlení. (Vom Glauben und Wissen § 63.) — Věroučné pravdy, jež jsou *nad* rozum lidský, máme: proti rozumu našemu neučíme docela ničeho. Libo-li vám, dokažte mi dne opak toho! Buďte přesvědčeni: víra křesťanská, katolická, jest víra rozumná, založená na pevném základě — neomylném Bohu!

»*Chceme volně zkoumati,*« voláte mi vstříc. Vím, co tím říci chcete. Totiž: Připustíme li zjevení Boží, ztratíme volnost badatelskou. *Věděbude se dařiti, zkoumáme-li docela volně, beze všech předpokladů.* Pánové! Je docela nemožno, zkoumati beze všeho předpokládání. Věda předpokládá správnost a jistotu zásad rozumových, dle nichž všecko zkoumání a lidské vědění konáme; neméně předpokládají jistotu a správnost zásad rozumových pravdy přirozené, dějepisné: umění, technika, celá přírodověda, mathematika, hvězdářství atd. Počtáři je základem všeho nehybné pravidlo (zásada) že $1 \times 1 = 1$. Hvězdář a badatel přírodní opírají se o poučky počtářské, měřičské, předpokládajíce jich správnost jakož i jistotu četných jiných poznatků, které zjistili v různých oborech lidské vědy mužové starodávní i novodobí. Dějepisec opírá se o jistotu, že skutky a události, které vypravuje, skutečně se staly, jak jsou zaznamenány a svědky vypravovány. Kdo píše dějiny XIX. věku, předpokládá, že byla před nimi doba, v níž reformace a revoluce zuřila. — Je proto pravá věda, že se opírá a předpokládá tyto věci, události a pravdy, nesvobodnou, a byla by volnou, kdyby jich nedbala nebo jimi povrhovala, poněvadž

jich sama nezažila, neprozkoumala a nedokázala, ale jako **dokázané** *jinými* muži a prozkoumané *v jiných* vědách za *své* přijala? Sotva to řeknete.

Potom *není však také věda nevolnou ani nesvobodnou, přijímá-li za pravdu jistojistou nauku Bohem zjevenou.* Voláte mi proti tomu vstříc jméno »Syllabus«? Což jest cestovatel, jenž vystupuje na vysokou horu, omezován u svobodě, poněvadž tu a tam na nebezpečných místech nachází zábradlí nebo varovné tabulky, jež mu říkají: nenahýbej se tam a nelez tam, nechceš-li sklouznouti a vazu zlámati? — Táži se, je-li přírodovědci nějak, i když třeba jen málo, skutečně učením v Syllabu — (sbírce zakázaných bludů) zakázáno, aby zkoumal volně o původě neb vývoji světa a jeho živých tvorech, poněvadž mu zásad křesťanské víry šetřiti věrně jest, která učí, že začátek a původ světa jest od Boha—Stvořitele, který ponechal světu a jeho silám, by se dle velemoudrého prvopočátečního plánu Božího vyvíjely, snad po tisíci a milionech let? Jestiť načisto bludno, domnívati se, že my křesťané jsme povinni *doslovně přidržovati* se výpočtu biblického. Dvě pravdy věroučné zde — o stvoření světa — máme: Bůh je původcem všehomíra — a člověk má od Stvořitele nesmrtelnou duši. Jak docela nic není vázána a ve svobodě omezována přírodověda těmito dvěma věroučnými našimi větami, a jak volná jest zpytba světa pravému učenci, ačkoli máme zmíněné učení v církvi, dosvědčil nedávno pražský universitní prof. *Dr. Lendenfeld* v přípise do »N. Fr. Presse,« která však — a dělá se tento list židovsko-vídeňský tuze svobodomyslným, — jeho přípis potlačila a »nedopatřením« pražská »Bohemia« uveřejnila. Prof. Lendenfeld napsal: »Jako přírodozpytec pracující »beze všech předpokladů, raduji se, že papež v novém Syllabu odmítl předhůzku, jako by katolická církev byla nepřátelskou vědeckému pokroku. Pro mou osobu nebylo ovšem takového odmítnutí třeba; neboť mně nepřekážela dosud katolická církev docela v ničem, ačkoli jsem docela vědecky a beze všech předpokladů pracoval a co jsem vyzkoumal, bezohledně veřejnosti sděloval. Naopak, mně vycházeli katolíci dobrotivě a láskyplněji vstříc, než jsem zasluhoval!« $19^{19}/_{7}07$.

Vím, že mi přijdete s námitkou o processu *Galileově* a o zavržení soustavy Koperníkovy. Pánové! Neomylnou je církev ve věcech víry a mravů. V případech uvedených zašli však úřadové církevní dále než měli, totiž na pole vědy světské. Litujeme toho a doufáme, že se omyl podobný budoucně u nás nestane. Ostatně je pouhou smyšlenkou, co se povídá o mučení na skřipci, kterým prý Galilea trápili. Jistým lidem, kteří to po dnes papouškují, neškodilo by, kdyby opravdu byli trochu více »bez předpokladu« a neopakovali dávno odčiněných lží. — Zjevení Boží obírá se jen náboženskými pravdami a povinnostmi, nemůže tedy již proto sužovati svobody a pokroku zbytky na širokém poli věd světských. Netvrďte jen vždy proti nám, ale také *dokažte*, co zlého proti nám tvrdíte, — můžete-li! Ano! Vyvraťte i mne, ne frázemi, nadávkami a hypothesami, ale nepopíratelnými vědeckými fakty, pravím-li — a já doprovázel jsem slov těch důkazy — *že pravá věda je i pro katolického zpytatele docela svobodna.*

Hned jsem u konce. Jen dvou věcí se ještě doteknu. — Není málo těch, kteří spatřují hlavní význam tohoto kongresu v tom, že se. zasazuje o dva požadavky moderního ducha — *o reformu manželskou a volnou školu.* Dovolte, bych o těch věcech vyložil kratince naše přesvědčení: nejdříve o škole.

Škola má úkolem, aby nejen vyučovala, *ale i vychovávala.* V tom všichni souhlasíme. Výchova budiž dobrou a způsobilou *pro život*; buď však i dobrou *pro věčnost* čili pro onen *život*, jehož brány se nám otevírají, když umíráme. Náš Spasitel jednou řekl: »Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal a na duši své škodu vzal?« Dle tohoto slova největšího vychovatele, jenž kdy na světě byl, chceme míti školu zařízenu. Proto patří do školy náboženství nejen jako předmět vyučovací, ale i *vychovávací.* Či máte lepší prostředky vychovávací, než je křesťanství, jež založil *Bůh?*

Zamítáte nucení k náboženským cvičením ve škole. Ale uvažte: Náboženství nezáleží v pouhém cítění vniterném; náboženství míti, neznamená pouhé zbožné potřeby duševní míti, — k tomu nelze nikoho nutiti, ani k víře. Třeba však, aby *věřícím křesťaňům* povinnost se uložila, by povinnosti náboženské plnili, neboť *náboženství vlastně znamená, plniti povinnost k Bohu!* Výchova, která nabádá, abych plnil povinnost, jest nejlepší; bez donucování nelze si žádné výchovy mysliti. Tím nikterak nechci, aby i ti k náboženství a jeho plnění byli přidržováni, kteří víru v Boha a Jeho církev ztratili — »Jděte do celého světa a kažte evangelium všemu stvoření,« tak přikazoval Kristus, připojiv, »a učte je zachovávati všecko, cokoli přikázal jsem vám.« To je pravé a pravdivé slovo v této věci, jeho se držíme, a všecka pronásledování světa nejsou a nebudou s to, aby nás od něho odvrátila.

Co se týká *reformy manželství*, pravím zatím jen toto: Možná, že vláda odstraní naše nynější *katolické* právo manželské a že místo něho zavede zákony *protestantské* nebo do konce i *pohanské.* Ale, i kdyby stát třeba tisíkrát prohlásil, že sňatky osob od sebe uteklých a s jinými společně žijících považuje platným manželstvím a dovoleným, nebude to přece **řádné** *manželství* platné před Bohem. Neboť stát nemůže a nesmí učiniti platným manželství, kteréž Bůh cizoložstvím a konkubinátem prohlásil. »Nebe a země pominou, ale slova Má nepominou«, pravil Pán. — Nepředhazujte za to církvi, že je tvrdá (necitelná). Církev nemůže jinak; církev je vázána slovem Spasitelovým »Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj!«

I mne mnohdy srdce bolelo a v duši trudno bylo, že ten neb onen nešťastný sňatek nemůže býti rozloučen a v nový učiněn! Církev zde jinak jednati *nesmí*, slovo Páně platí! — Proč tak pevně držíme se rozkazu toho? *Propter bonum commune* = pro všeobecné dobro!*) Manželství musí býti svato a *nerozlučitelno*,

*) Poznámka. Po těchto slovích strhl se veliký chechtot v obecenstvu patrně proto, že těmto posluchačům jednotliví nespokojenci manželští, kteří by od druhé nebo třetí ženy ještě dřív utekli, než od první řádné manželky, jdou nad celou společnost lidskou, která jednotlivými nespokojenými rozvodovci

nemá-li *společnost* zkázu vziti. Od dne, ve který dovolíte, aby se od sebe uteklí manželé v Rakousku znova platně ženili s osobami jinými, *rozmnožíte počet rozvodů měrou úžasnou.* Mohu vám to dokázati číslicemi z těch zemí, kde se již tak stalo: země katolické, jimž vnucen byl zákon rozvodový, potvrzují tutéž zkušenost. — Řekněte mi upřímně: Je třeba k tomu příliš mnoho, (a myšlenka nebo žádost podobná snadno vloudí se člověku do duše) aby si muž nebo žena vdaná pomyslila: Ó kéž bych uniknouti *mohla z tohoto* manželství; kéž by v nový sňatek s tím neb onou vstoupiti možná bylo? Není-li vůbec naděje a možnosti o rozvod manželský a uzavření nového sňátku, zaplaší se snadno a důkladně každý rozvodový nápad, odmítne se důrazně všeliké pokušení k takovým věcem. Je-li však možno, utéci muži jednomu a přidržeti se druhého, zpronevěřiti se ženě jedné a přilnouti k druhé, uskuteční se hříšná žádost dosti snadno a často — starý sňatek bude zrušen a nový nečestně uzavřen! Nenamítejte, že by tolik a tolik set nezákonných spojení mezi muži a ženami bylo napraveno, kdyby se jim k nové ženitbě povolení dalo. Jestiť velikou otázkou, zdali by se pohoršlivé případy ty silně nezvětšily, zdali by jich pořád nepřibývalo. Kdo takové »důvody« uvádí pro rozluku manželskou, ať uváží, že *tytéž* důvody uvádějí se i pro *mnohoženství a mnohomužství!* Až se takové věci uskuteční, potom snad nebude ani jednoho konkubinátu, protože všecko spojení muže s ženou bude vůbec samý konkubinát a před Bohem docela žádným manželstvím. Tím způsobem zbavíte se pout jednotného nerozvížného manželství, ale také i čisté mravnosti. Budiž mi dovoleno uvésti z *Götheových* (»Wahlverwandschaften« I. 9. kap.) následující: »*Manželství musí býti nerozvížitelno*! neboť přináší (v té podobě) tolik štěstí, že veškeré neštěstí jednotlivcovo proti tomu (společnému dobru) vůbec ani za řeč nestojí. A co vůbec mluvíte o neštěstí v manželství? Netrpělivost je to, která tu a tam vzmáhá se člověka . . . Rozejíti se na dobro, k tomu není dostačitelného důvodu. Nepříjemným stává se manželství často, rád připouštím. Ale, zdaž nejsme i nerozdílně spojeni jeden každý se svým svědomím, jehož bychom se mnohdy rádi zbavili, protože nás hryze a trápí strašlivě, trápí mnohem více a nesnesitelněji, než trápívají se mezi sebou nespokojení manželé?«

Drazí přítomní! Skončil jsem. Ať tedy začne nyní debata čili rozhovor o těch věcech. Prosím, veďte ji *věcně* v tom smyslu, aby se skutečně zůstávalo při *věci* a nepřebíhalo na jiné pole, nedotíralo *osobně.* Až budeme tedy hovořit o *rozumnosti křesťanské víry*, nedělejte námitky týkající se osob, ku př., že ten neb onen kněz nějaké pohoršení dal, že ten neb onen papež to a to špatného udělal atd. Takovým způsobem nelze vésti *věcného* rozhovoru.

---

jest ohrožována v nejpodstatnější části svého rodinného a státního i mravního života, musejíc nezřídka platit na opuštěné dítky těmito rozvodovci, ba musejíc i takového rozvodovce, když peníze, čest i zdraví v stálém »ženění« pozbyl, na konec přijati do rodné obce a živiti ho, ač pro obec nikdy nic dobrého nevykonal. — Některé časopisy české překroutily v této věci řeč P. Albánovu do té míry, jakoby týž byl tvrdil, že prý církev dovoluje rozvody princeznám pro všeobecné dobro, což je lež, kterou Dr. Hilgenreiner ihned vyvrátil.

Vy svobodní myslitelé zavrhujete víru a její věroučné články křesťanské: zajisté že máte proto důvody věcné. Nuže, ven s nimi! Táži se vás: *Kde jaký vědecký fakt*, ne hypothésa, *nýbrž skutečně vědecky zjištěný fakt, který by se protivil víře, jak ji skutečně církev učí? Kde je učení katolické, jež se příčí rozumu?* Jmenujte nám je; chceme vám ihned věc spornou vyložiti. Nechoďte tedy s námitkami, že *lidé* v církvi v tom neb onom chybili, hřešili; — hřešili *bez* církve a *proti* ní (jejím učením). Nepředhazujte nám věci, které církev zatracuje přísněji než vy. Nepodstrkujte církvi za vinu, v čem chybili její lidé a úřadové na různých polích vědy, na něž vůbec neměli se ani odvažovati, poněvadž *církev je neomylná jen ve věcech víry a mravů.*

Volní Myslitelé vychloubají se, že prý myslí beze všech předpokladů. Já však předhazuji jim, že mají *předpoklady, a to nedokázané a nedokazatelné*, totiž: není Bůh, nesmí býti Bůh, křesťanství zakládá se na dokázané pravdě: Jest Bůh, jenž se i *zjevil* lidem! Náš předpoklad je jistý a dokázaný; váš je nejistý, nedokázaný a docela pochybený. Kdybyste byli opravdovými Volnými Mysliteli, kteří *beze všech* (protináboženských) předpokladů přemýšlejí a hledají pravdu s pomocí Boží, kterou vám ze srdce přeji, *našli byste pravdu* — **v křesťanství, jak je hlásá katolická církev!**« — Tím řeč byla za lomozu volnomyšlenkářů skončena. —

P. Albán je muž, se kterým se musí počítati. Zachová-li ho Bůh, vykoná tento šlechetný, vysoce vzdělaný, bohonadšený Němec v Čechách náboženské dílo, které v budoucnosti se osvědčí a snad i dostatečně právě od nás Čechů ocení. — Ale vraťme se k P. Albánovi stojícímu na jevišti řečnickém a zápasícímu s rozvášněnou zlobou protivníků! Dosud vidím tu majestátní postavu Emauského mnicha obklopeného všeho druhu naň dorážejícími bezvěrci. Řvou, hulákají, smějí se, pokřikují, pískají, odporují — mladíci, muži a ženské, Němci a Češi (tito zvláště tuze se vyznamenávají), hledí tichého mnicha udolati, poplésti, znemožniti, ale vše odráží se od jeho elegantního chování a pevnosti. Nasadiv všecky síly těla i duše volá náš řečník hlasem obrovským dobře připravenou pravdu k uším povykujících posluchačů a snáší trpělivě všecky urážky a hrubosti, jež se naň sypou. Připadal mi v tom okamžiku jako druhý *Daniel v jámě lvové*, ale s tím rozdílem, že Danielovi hrozilo jen několik lvů; na P. Alána šklebily se však i lvice-židovky a české svobodně myslící učitelky! — a mimo to štípala ho svými výkřiky i mláďata (výrostci česko-němečtí!). Dojem, který na mne v té chvíli P. Albán dělal, byl na nejvýš příznivý. Myslil jsem si: Ejhle, vyznavač víry Páně, a nekrvavý mučeník za ni! Dříve jsem P. Albána miloval, nyní si ho na výsost vážím a jsem rád, že si mne za spolupracovníka svého díla vzal. Bůh má po dnes kněze, kteří Ho milují a vše Mu za obět rádi přinášejí; vše — zdraví, pohodlí, ba i čest! Pravím to o P. Albánovi bez jeho vědomí. (Pokračování.)

Dozrály hrozny . . .

Dramatická haggada (legenda) o pěti dějstvích. — Napsal FR. LEUBNER.
(Pokračování).

Výjev pátý.

Heman.

Mám králi donést hlavu buřiče,
jímž Jerobeam, psanec, odbojník.
Co tajila ta hádanková zvěst,
již v Béth-šánu mi starobný děl mag?
»K zlu země této slunce zapadne,
až hlavu vznese lidu k úděsu
had u studnice Rogel v jeseni.«
Tam nadouvá již hrdlo vzpoury had
a syčí zlověstně . . . Co bude zde?
Tma slunce pohltí a k otcům v hrob
i vládný sestoupí tu Šelómó.
Syn jediný tu z jeho semene.
Však zmije vzpoury o něm slintá klam,
že není synem dcery královské,
(jež vyšla z plodné země Mizraim,
co mohutný jí vládne Farao,
jsouc dcerou Musri manů robotných.)
Lid proti otci Jerobeam štve,
co brání mně, i proti synu štvát?
Zhyň Jerobeam z vůle královy,
lstí odstraněn i Roboam buď král,
že proudí v něm jen nevolníků krev,
leč Thafath dcerou Šélómíthy jest,
květ krve naší. Její já jsa choť,
lid k sobě nakloním — a trůn buď můj!
Tu jde — — Mlč, mysli, zřící v budoucno!

Výjev šestý.

Šelómó a Thafath ze zahrad. Heman.

Šelómó. Ni otce nezná, rodné mluvy slov —
Thafath. To blahem náhlým oněměla snad?
Jsou duše druhdy — hvězdná jarní noc
sní jako ony v dumách nemluvných,
kdy po luhu se mléčná sune mha,
v níž tlumí skromný květ i vůně vzdech;
i za dne v kalichu má rosy chlad,
jak zaleknuté slzy v úsměvu,
ač na blankytu zářné slunce plá
a jinde nítí plesu jásoty. —
Hle, můj tu čeká slíbený už choť.
Heman. Spoj navždy vzpomínky nás prstenem.
Šelómó. Mně obava, vás pojit kouzlem tím,
i z vašeho bych snubu neměl žel.
Dost jiných prstenů v mých pokladech.

Thafath. Nás poutej vždy i prsten vzpomínky!
Kdo v lásce sluní se, hvězd prvých snů
chce vzpomínat i zory milostné.

Heman. Chvil šťastných van i v slastnou přítomnost
kéž množí sladký blaha požitek!
Hle, slunce nití dvojí červánky
i jasu předtuchou i vzpomínkou,
a za dne zrcadlí se v krůpějích,
byť kryly se i v stínu nízkých trav,
by více krásy jeden budil zdroj!

Šelómó. Všech nevnímají jedny oči krás
jen jedním pohledem a v jeden mžik.
— Viz, ku pravdě jak zvolna kráčíme!
Kdy poprvé nás béře na lokty
máť, dotud nic nevíme o světě,
až vede krok z tmy k jasu pomalu.
A chybou, bludem k pravdě tápáme.
Čím těžší klas, tím níže kloní se,
čím větší jas, tím spíše slní zrak, —
víš více, větší ducha trápení.
Tak záhad posledních kdy závoje
smrt snímá, ret náš o nich nemluví.
— I dobro viz, jak jeho za cíly,
jež Bůh nám velí řádu zákony,
i hlasem nitra, touhou nadzemskou,
my jdeme krokem vůle hlemýždím.
Co kamenů se klade na cestu,
co prachu, bahna, léček, osidel,
co propastí nám hlubých zeje vstříc!
A stezkou dobra krokům bojácným
i zrnko písku horou zdává se,
leč nad bahny sliz hnilob otravných
nám Edenu se jeví výkvětem
Klas plný jedním létem ku žni zrá —
my zrnka dobra léta střádáme.
Smrt žádá-li svou obět smíření,
blah, ve skonu kdo prázdnou nemá dlaň!
Tak zvolna jdeme k dobru, za pravdou!
— Leč krásy závoje, v níž blaha taj
cit hádá vznícený a smyslů vzruch,
rve prudce hodů nedočkavá dlaň.
Žár vášně nedbá cudných zdráhání,
ni němých proseb retů, zamknutých
křivd příštích bázní v žehu pocelů,
— před bránou ráje stále cherub dlí
a pozdní lítosti vždy hrozí meč.
Já spojím zásnubu vás prstenem,
však toto buď vám kmeta výstrahou,
jenž do syta má sladkých plodů všech
a za odhaly všech krás života
jen na duši má unavené stín:

Mne moudřejším buď, kdo jsi blažen už
a jemuž blaho kyne v budoucnu;
hleď, s mírou chutnej strdí úlů svých,
bys měl se těšiti nač na zítřek.
Kéž nemáš na dně číše želu kal
a vina u tvých kéž ti nebdí hlav,
když blaha únavou sníš opojen.
Viz, zvolna odhaluje deštný svůj
nám závoj zima, dlouho v kráse pak
by vesna kvetla k živodárné žni.

Thafath. Jsem dcerou královskou a ženou jsem
a hrdost má jak vrchol Hermonu,
kde cudný sníh prach vírný netuší.

Heman. Jsa u tebe, jsem blažen, třeba chud,
a planou spokojím se olivou,
úst tvojich strdí bohat povděčně!

Šelómó zahaliv dceru svou závojem s hlavy její splývajícím, vynímá ze skřínky druhý prsten s modrým kamenem vzpomínky.

Šelómó. Ten drahý kámen turšíz modravý,
jak blankyt milých mládí vzpomínek,
jak modrá temena hor vzdálených,
k nimž láká touha tajnou tuchou v pouť . . .
Tuch pomněnko, snů kouzlo minulých,
dvou srdcí k blahu rozdvoj zlata kruh,
by nerozlučnou spjal je milostí!
(Rozdvojuje a navléká jim prsteny).
Spoj srdce toužnou láskou nevadlou — —

Thafath (nedávajíc mu žehnání domluvit.)
Co za bouři to? Jas mi slní zrak —
a jaký žár mi plní sněžnou hruď?
Vír prudce zve mě k jeho objetí —

Heman. Má duše, krásu její plesně slav
a u nohou se jejích vděčně koř,
dlaň ve žhavých k ní touhách vznášejíc!

Thafath. Co bál si kouzlit plachý dívčí stud
v mdlých obav mlžinách, mně jeví se
a v tepnách nití sopek chvatný kvap!
Dlaň sune levou pod mých vlasů proud
a pravicí mě mužnou objímá . . .
(Strhává závoj s hlavy).
Pryč, chmurný závoji, ať vidí on
dvě žhoucí hvězdy toužné milosti,
rty, prahnoucí jen žízní polibků!
Ať hvězdy mé se v jeho zrcadlí
dvou hlubých tůních a z nich výhně žeh
se blesky tetelí již k výbuchu!
Pojď, milý můj, jak myrrhy kytice
tvá hlava odpočiň mi na hrudi.
Zde ústa zapečeť mi polibky,
by nejásala hlasně blaho své;

mé družky žárlivě by slyšely
i zradu ševelů, kdy omdlévám — —
Šelómó. Bouř vírných snů kéž nevysloví ret,
kdy hýří srdce, tělo vášní mdlí.
Heman. Pojď, krásná má! Zve lůžko svatební,
kol něhož vonných květů kalichy
pel setřesou nám zlatý na hlavy.
Hlas líbý hrdlic skolébá tě v sen
a k úsvitu nás laně probudí,
by zora pýřila se z krásy tvé,
až růžové tvé prsty hustý vlas
jak mraky rozeptýlí před sluncem
Což krásna jsi, má choti žádoucí!
Kéž neměla noc hvězdná úsvitu,
kdy hrozny tvé mé smysly opájí,
a západu kéž neměl slunný den,
kdy sladkou únavou ty hrdou skráň
mně na ramena kloníš důvěrně
v granátných jablek sadu útulném,
šepot větérků kde dýchá poledních
a sadem vanou vůně kořenné.
Klus gazel náhle mimo proletí —
Dlaň rozhrne stín větví spletitých
a prohled otevře mi v slunný kraj:
věž uzřím v dálce, karavany tah
a ržání koní zalehne mi v sluch — —
To málo muži, láskou spíjet se!
Čin volá, hrdé slávy potřeba!
Ven do světa! Bouř smyslů došílí,
pout hebkých svazy přerve síly vzmach —
Thafath. Ó zůstaň, zůstaň v mých jen zahradách!
Plod požívej mých jablek zrnatých,
jež tobě skýtá ochotně má dlaň,
pij víno mé, viň květy do vlasů,
své údy hrdě oblékej v můj nach.
Heman. Což volný muž má ženě vděčit se
i za více než citů za přízeň?
Nach tvůj — buď můj, byť za nach krve mé,
ne z daru ženy! Sama touži výš!
Mám strážných bůžků Terafim se ptát,
či z jater hádat žertev obětních?
Hrst šípů chová tento toulec můj,
dva znamenal jsem cenou krve své:
ten Jeroboam, onen Roboam.
Thafath. (ukazujíc na prvý šíp) Sklá zrádce tento
z luku tvého šíp!
Šelómó (tlumeně). A druhý? . . . Paměť vzrušená mi
zraď,
co z nitra kouzlo láká mu, mně v bol.
Heman (k Thafathě). Zde toulcem šípů v losy za-
chřestím —

(Z toulce vyletí jeden šíp).

Šíp bez vrubu . . . Mnou zrádce nepadne . . .
Což osud moji hatí odvahu?
Však druhý šíp mi dráhu proklestí,
jíž ku trůnu se směle bráti mám!
(Zatřese toulem, vypadne jiný šíp).
(V úděsu). Též Roboamu v hruď ten není hrot?
Jak tedy vstoupím na trůn slávy tvé?

Šelómó. Běs nevděčný v bol kuje zradu nám.

Heman (mluví k meči). Svrz korunu tož ty! Meč tasen buď,
meč z pochvy, hroz a blýskej, bij a hub!

Šelómó (béře jej za ruku a sejme mu z ruky prsten; Heman se probouzí jako z těžkého snu).
Meč do pochvy! A v místě zrady tvé
tě budu soudit, v domě hostinném,
jenž dokořán ti brány otvíral.

Heman (pokleká vedle stojící Thafathy). Spal trestným bleskem očí svých mě v prach!

Šelómó (bolestně). Kmet věštec volal bolest v srdce mé . . .
Hněv rozhorlení na tě vylít mám,
dát tebe v ruce běsných katanů,
by v loužích stála krev, kde klečíš teď,
a třísnila mé dceři roucha lem,
kam zrádce tulí hlavu v záštitu?

Thafath. Ó prchni jako kolouch před dravci
zde ze lvích doupat! Hory Amanah
hvozd ukryj tebe zrakům slídičů!
Tam já tě věrná v touhách vyhledám.

(Štítí jej rukama; Heman stáhne jí s ruky kouzelný prsten a odhodí jej k vodojemu).

Heman. Pryč kouzlo toto, kletbou pro nás jest
a zradí víc, než duše tajila.
Ó vládný králi, nyní trestej mě
jak vlka loupícího v bravu stád.
Však mocným kouzlem tajemným jsi sám
mé léčku kladl duši bez prorad —

Šelómó. Já odkaz otcův tobě vracel jsem,
jenž svěřil mně jej pro tebe a děl:
Ni poklad bezelstnému nástrahou.
Svěř zástavou však prsten bez svědků,
a v cizí duši jasný nořiš zrak!
Muž moudrý zlatého jen zrnka lstí
už budí kouzla proměn k poznání.

Heman. Toť odkaz proklatý, neb záhubou
jest synu za obludnou myšlénku,
jež v bludu teprv tmách se mlžila.
(k Thafathě). Ty kvěl a naříkej! Jsi vdovou již.

Tvůj zhuben bude muž jak podlý plaz;
on nikoli, leč kouzlo mluvilo,
co divoký mu v ústa kladl sen.

Thafath (zahaluje si tvář závojem). Stud horkou vlnou nyní vyvěrá
mně z nitra žárů, v lávu tuhnoucích,
bych nosila ten kámen ve hrudi.
Tvář v plamenných se hanby červáncích
rdí za slova, jež jindy v ženě noc
i nejbouřnější vášně utlumí.
Hle, hynu studem . . . Vadne růže nach,
když nejžhavější slunce paprslek
se dotekl jí rosných kalichů;
v nich cudná luna pláče rosou slz,
však růže zvadlá kloní kajícně
již hlavu v želu za dech vůní svých . . .

Šelómó. Což bolest volně útlé kořínky
v hruď zapouští mi, aby posléze
jak storamenný polyp schvátila
mně srdce v síť a udolala v ráz?

(K Hemanovi, toče na rukou prstenem baaras — na schodišti zahrady objeví se mračný démon Elil).

Viz, nemám kouzla zapomnění již,
bych zapomena tebe, nedbal zrad.
Však tajemný můj prsten baaras
mi k službě dosud poutá démony.

Heman (ohlédnuv se). To není Cherub . . . Krutý zloby rys
se vehlodal v tu masku mumie.
Svit modravý mu nade hlavou mží
jak tlumený kmit síry hořící,
neb plachý plápol práchna v postrachy . . .

Šelómó. Ten hlídá nyní cíl i cestu tvou
a myšlénku i sen. A jeho šíp
hruď proklá tobě jedem jitřivým,
jen za kyn brvy zrádný proti nám.
Jde za tebou, ač tebou neviděn,
jak za štvanou vlá zvěří ve vzduchu
i zrada jejích stop i smrtný hrot.
Jdi! Slibu neruší, kdo upoutat
chce věrně k sobě sluhu. Thafath zde
mou sdílej samotu. Ty spěchej však
v boj proti buřiči svůj tasit meč,
bys nepamět mých hněvů zasloužil.

Heman. Jsa bez kouzel, zas pevně spoléhám
jen na svou páž a meč a šíp a štít!

Odcházejí do paláce; Heman se ohlédá: Elil kráčí za ním v patách, leč ve dveřích náhle zmizí.

Výjev sedmý.

Šelómó. Jej dlouho v Tadmoru můj hostil dvůr
i zde; tím klamu snáze podléhá
i svodům nádhery, lži, přetvářkám,
než Ethan, poušště syn a samoty.
Ač volno mu si nechat, odhodit
ten prsten tíživý, on nevzdá se
ho bez mé vůle: mně ho vrátí zas.
A já — — Pryč, kouzla! Čarovnou jen hrou
byl dosud život můj, plen rozmaru
a choutek, vášní, šťastných příhod, shod,
neb tento kruh mi vládnul přírodou — (dotýkaje se prstenu baaras) znám v hmotě sníci síly tajemné —
ten řídil vzpomínky mně luzný sen,
(ukazuje na prsten druhý, jejž byl sňal Hemanovi)
a gagath zapomění tmavý stín
klad' na tonoucí chvíle v nepaměť.
To pravý život byl? Měl doby sic
kdy nepodléhal kouzlům ve mně ,muž —
a tehdy práce, moudrý soud a čin
skraň věnčily mi snětí vavřínu.
Však jindy zas jsem s životem si hrál
a zval to blahem. Co jest blahem, vím?
Všech úkoj potřeb těla, jež jest prach,
a úkoj ducha touhy, snů a tuch,
leč nikdy proti ducha zákonům,
jež ve blány nám srdce vyryl Bůh.
Všech úkoj přání? Což to možno kdy?
Vždy jedna touha volá hlasněji,
jak v tlumu dětí matky kojenec,
a matčin prs-li toho ukojí,
co rukou vznáší se k ní po chlebě!
Jen přání za přáním nám vlní hruď
a buďte všechna, všechna plněna,
jas blaha před zraky nám mihotá,
jak průlinami větví slunce hra:
buď volný blankyt, samý zářný den,
my tu tam přece letmý zříme stín.
A bolest? Žití volný, jasný proud
se bije o balvan a kalí se —
i ze slunce jest na vlnách těch tříšť.
Nám v duši potom smutku zbývá rmut,
že touhám, přáním, snahám, prácem, snům
všech námah není roven výsledek,
neb úzký břeh že volný těsnal proud.
Co v odpor mému blahu, uměle
já dosud odvaloval sobě s cest.
Teď žij jak prostý lidu svého muž,
jsa bez čár, kouzel, umění a věd,
bys moudrost našel nejvyšší — to klid,
jenž bez bolestí hledí ku skonu.

Výjev osmý.

Ethan s Naamou přicházejí ze zahrad.

Ethan. Což krok tvůj mdlý a unaven tvůj zrak.
Naama. Klid hrobu jímá mysl mou i úd.
Ethan. Mně ve zraku tmí podmračný se den.
Snad slunce zatmění snů klamný klid
svět halí, přísvit barev potuchlých.
Naama (tulí se k Ethanovi). Kdo tento kmet? (Vzhlédne na Ethana a odstoupí od něho)
Kdo ty? — Sen, stín a mlha — —
Šelómó. Ó dcero má — nám, životu se vrať!
Ten stín je příliš těžký pro tvou skráň,
to pouto duchu těsné k zalknutí,
ač volně s prstu padá tobě kruh —
(Sejme prsten jí i Ethanovi)
a se ženou děl vše i její muž!
(Vrhá prsteny do vodojemu).
Tam kouzlo zmiz a utoň v proudu tom,
co plyne z oás mých až v moře sláň.
(Skládá jim ruku v ruku).
Vzněť ve vás láska vzájemná se zas!
V tůň padlo minulé. Co bude kdy,
nes pevnou myslí bez kouzel a čár!

Otrokyně vycházejí z paláce vstříc a odvádějí Ehana a Naamu dovnitř.

Tam zotavte se z nepaměti snů,
než karavana v pochod hotova.
Hod svatební vám v městě ustrojím.

Výjev devátý.

Šelómó béře do ruky prsten baaras: na pozadí objeví se démon Elil, jenž za slov Šelómových pokyne rukou — a oblačné páry zahalí pozadí sněhobílou oponou.

Šelómó. Zbyl jediný: kruh prostý, nevzhledný;
kus kořenu doň vložen baaras
— a vládnu přírodou, jak tvůrce sám!
(Otočí prstenem). Vzduch zrcadli mi výhled do zahrad,
kde Šelómíthy snil jsem po boku.

(Elil pokyn rukou: objeví-li se fata morgana čarovných zahrad.)

Jsem stár a minulost jest bez kouzel,
ač na dně duše vzpomínka se chví
a blaží, bolí v jeden srdce tep . . . (Pomlka).
Kde karavany moje pocestné?

Objeví se obraz karavany, zastihnuté Samumem: Velbloudi pokleknuvše, ukrývají hlavy do písku, k tělům zvířat na ochranu od vířících sloupů písku a prachu tulí své hlavy na zemi ležící cestující,

sypké násypy se zvedají a odkrývají v nich pohřbené kostry zavátých dávno zvířat a lidí.

To vichor Samum! K jihu smrští vlá
žeh výhně prudký pouští nehostnou.
Vír písku točí, zmítá se a dme,
jak režné cáry stanů zkácených,
prach prolnul vzduch i dálky modrou mhou.
zde žeh a žár a hukot, skřek a sten —
den hasne v režném rouchu pokání.
Staň, orkáne, a ulehni jak pes,
jenž k nohám pána chvějně lísá se!

Elil pokyne. Obraz hasne a objeví se karavana, blížící se k oase.

Ples, jásot, zvuky rolniček a trub,
van chladných vod a svěží palem dech —
toť Palmyra, — smír útrap minulých!
Kde lodi moje cestou z Ofiru? (Nový obraz).
Sláň klidná, lodí bílé labutě
hlaď modrou čeří, sněžné plachtoví
v ní zrcadlí se, vesel tepá ráz.
Hor vzadu — kmetů sněžná temena
z dob pravěku, kdy z hlubin vstala souš. —
Kde hrdý chrám můj hory Morijah?

(Elil bez pohnutí).

Mám hrozným jménem Šem Hammforaš snad
— toť vysloveným jménem nejvyšším —
tě zaklínat, ty síla bojácná?
Nuž, volám nahlas jméno to, jsa prach:
Kde hrdý chrám jest Boha Adonai?

Elil káceje se na zem koří se čelem do prachu. Bez jeho pokynu, objeví se přízrak chrámu ve středu svatého města Jerušalaim.

Buď pozdraveno, město pokoje,
a chrámu svatému se kořím, král!
Dým oběti vlá v šeru večerním —
Zmiz obraz planý! Smírnou očistu
zas Bůh tam přijme vskutku z dlaní mých!

Elil. Buď sobě bůh, sám, bez bolu a hrd!

Šelómó. Jsi padlá modla. Snům jsi otročil
a sloužil pouze obraznosti hrám.

Elil (posměšně). Snů zrádce minulých, mám pro tě smích:
Vzdal jsi se modloslužby, kvasů, žen,
jho lidu uvolnil jsi, k soucitu
s tím lidem práce syna volaje,
tam vyslav k němu ducha věstčího,
i kouzel vzdáváš se, sil vládnoucích — —
ó padlý vládce vládných temna sil!

Šelómó. I ty mi padni z ruky! Tajemných
sil pomoc odmítám, dne zlobám vstříc
kde čelí moudrý klid, zla bez výtky!
Plyň den můj nyní, jak chce okamžik.

(Hodí prsten do hromádky mravenců).

Hlod mravenců znič kořen baaras!
A já — pout démonů jsem poté prost.

Elil. Jest démon služby prost, však nikdy práv.

Šelómó. Klást počet soudci z džinů nebudu —
ne Bohem stvořeni, ti z ohně jsou.

Elil (nad hlavou mu vzplane modravá záře)
Nuž, boj se žárných mečů jejich msty!

Šelómó (ukazuje na pramen). Hle, tam jsem vrhnul kouzla prstenů.
Nad čistou vodou neplá bludic rej —
a vinu smývá slza čistých želů.

(Elilu hasne záře nad hlavou).

Elil. Tvá sláva zbledne; stavěl's ondy chrám
jen za pomoci duchů temnosti.

Šelómó. Báj planá leká děti v soumraku.
Kdo cizí pracovníky džiny zve? —
Chrám po bouřích činí dosud nepohnut!

Elil (vyčítavě). Běd bez úleku abys kráčel v tmy,
já chránil tebe útrap života.

Šelómó. Bys nikdy neodhalil v hlubinách
v div smírné zázraky mně bolesti, —
tak opatrný's byl, sám k bohu sláb.

Elil. Proč hledal's kouzly tedy pomoc mou?
Nuž, sám jdi v zápol s nenávistnou mstou
a bez záštity tajných sil trp sláb!
Dozrály hrozny, budou šlapány . . .

Šelómó. Hroz, ale ustup! Potom bolest-li
jest lázní očistnou mých dávných vin,
buď žehnána i bolest. Raní Bůh
a hojí rány.

Elil: Satan nevděk mstí.

(Vztáhne ruku. Objeví se obraz města zničeného zemětřesením).

Šelómó. Sil vzpoura přírodních je ku škodě
nám trestné, ku zhoubě a nářkům zlým, —
však prachu útrap nezbaví se červ.
Co živly hubí, staví lidstva páž
a bolest ztráty zmáhá jeho vzdor.

Elil. Ó moudrý králi, dálných cizích ran
hlod nebolívá. Přímo v tebe blesk!

Šelómó. Pak závist nebude mě proklínat,
že pouze můj štěp bez úderu jest.

Elil pokyne; oblačná stěna nad údolím se smračí a bouře burácí údolím.

Šelómó. Zjev tento budí bouři vnitřních děs.
Jest k hroudě země poután člověk, prach,
a v touhách po očistě světlý jas
jej volá od země a vzhůru, výš.
Z dvou mračných sporů stálá vzniká bouř,
jak bezohledná síla hmoty, zla

rve ducha oblasti, v ně metá blesk
a člověk kácí se —

Výjev desátý.

Anděl Jedidjah.

Jedidjah. A vstává též!
(Pokyne, bouře doburácí a kraj překlene vysoko smírná duha).
Selómó. Mě dosud blesků mocný šetří Bůh.
(Elil zmizí. Za scénou příšerný chechtot jako skolení šakalů).
Šelómó. Jdeš ty mě chránit?
Jedidjah. Bůh dí: Trp! (Pokračování.)

Staré vdavky.

Kulturní obraz ze staré Prahy z roku 1567—1568. Napsal dle pramenů veřejných ADAM CHLUMECKÝ.

(Pokračování.)

VI.

Starý, opelichaný mládenec u staré vdovy na námluvách!

Přičesal si kaštanové vlasy na holisko, obul žíhané spodky s hedvábnými punčochami, obul na ně hnědé škorně, oblékl se do bílého kabátu »popásného« s cínovými bombíky vyleštěnými, zapjal bílý náhrdelník na krk, posadil si kunovou čepici na hlavu, zavřel koně v »konici« a šel za nevěstou.

Byl u ní! Přijala ho přátelsky, vedouc ho do kuchyně. Tam ještě nebyl. Stará slouha drala za stolem peří a usmívala se tupě na něho. Byla to poctivá teta Fukáčková. Rozhlédl se kolem. Hle, jaká měšťanská kuchyně! Vysoko zaklenuta, prostřed v »lubu« široký komín s objemným kloboukem na dým. Pod komínem krb, obezděný zídkou a v ní rožeň na maso pečené a propékané. Rožeň má mosaznou kliku s dřevěným soustrovaným uchem.

V pekelci hořel oheň ustavičně, aby nezhasl a nebylo třeba dlouho křesati, nebo ho u sousedů vypůjčovati. Hospodyně donesla hostu chleba se solí a ostrým »přínozem«, aby si ukrojil, a sedl si za stůl do kouta. Tam sedal její nebožtík. Jaký dobrý chléb! Z domácí peci! Člověk ví co jí. Rozhlížel se ostýchavě po stěnách, ale vdova ho rozbírala, aby nebyl jak dřevěný a ukazovala mu náčiní. A což toho bylo po zdech a policích! A vše pěkného řemeslneho díla. Hle ta »koza na oheň« o třech nohách, jak je pěkně kována! Nohy lví, boky zubaté. V polici se leskly pekáče na maso s nohami baňatými, vedle formy na oplatky s raženým kalichem a nápisem dokola: »Kdo se chlubí statkem, boj se chudoby!« Ryl Prokop, pasíř na Táboře. Vedle visely formy na děťátka, tatrmánky, maňásky, ryby a ovečky. Vše měděné a jak zlato! Na nich pekla z máselného těsta dětem pochoutky, ale když malí pomřeli, nebyly hříčky k ničemu. Vedle se opírala »železná kuchařka« s uchem, na polévky, kotlíky s nohami a dlouhým topůrkem. Za římsou na stěně, u níž

na kozách stála hranice »drobného palícího lesa« a pařez se zatatými sekerkami — »štípatkou polskou a teletnicí«, trčely berounské hrnce hliňáky, a to »hrnce vostré, velké dílo« po šesti denárech, a »drob«, dvanáct kousků za groš z trhu o sv. Václavu. Stály tam také hrníčky »na kořání«. Trochu dále visely rozkošné nečičky na máslo — paní Kristýna je dostala ke svátku, potom okřiny, hmoždíře, mlýnec, držláky, cedníky a v koutě, již u dveří visely »krhule« na zelí a řepu, a za nimi necky vysekané z kmenu topolového, na nichž pařívali zabitá prasátka — do nichž ponocní, bylo-li třeba, svazovali napitého nebožtíka bečváře, a chytivše za ucha, vynesli ho na podnebí, aby se prospal a nikomu neublížil.

Velice se divil host stříbrné jehle, jíž se prošívalo maso slaninou, divil se vzácnému kosíři a sekáči, překrásnému válku a tlouku na způsob husitského palcátu. Proti dvěma zamříženým oknům stály dvě jarmary, černá a červená s pocínovaným kutím, po šesti snokách a přihrádkách, na mísníku hromada mís pomalovaných listím, květy, ptáčky, bojovníky s cepy a sudlicemi. U dveří kropenka se svěcenou vodou a na ní dvoje páteříčky z pouti. V druhém koutě u dveří byla dubová »tunka« s vodou na váři, zakryta víkem, jež se zdvihalo za ucho s vykrojeným srdcem. Jen postele v kuchyni nebylo! Lidé pořádní neradi měli, aby se spávalo, kde se dary Boží na jídlo upravují. A Budějický, netaje radosti nad pěkným zařízením, koktal:

»To zde máš toho jak u Korálků, neb u Kropáčů!« A vdova se bránila: »Toto! To jsou největší boháči v městě. Kdož se jim vyrovná? Nebo Lochmanovi u Vlčehrdlů?! To jsou boháči, a já jsem leda vdovou po bečváři. Ale mám býti čím živa! Mám v zásobě máslo, mouku a vařivo na dlouhou dobu, je to vše na půdě. Ale pojď do jizby, abys viděl všecko. Nízké dvéře se otevřely a ukázal se světlý pokojík, čistě sklenutý. Nejvíce bilo do očí zelené lože pod nebesy, s dvěmi prostřenými peřinami — vrchní a zpodní, mimo ně shlavec a poduška. Prostřed jizby dubový stůl okrouhlý s trnožím, u něho dvě »pohodlné« stolice, zelená a bílá, v koutech dvě truhly. V zelené má vdova sukně, mochejrovou, koumarovou, voplečky, fěrtochy s mřížemi, roucha s krajky. Jedno roucho s černým vyšíváním, roušky lněné, roucha se zlatými krajky, baňaté rukávce, tkanice, pět čepců nítěných, dva se zlatem, a při tom dvě trouby plátna, na něž sama napředla, dole několik aksamitových živůtků, roztodivně zoubkovaných, z mladých let, a navrchu v přihrádce voskovice hromnička, již rozžíhá při hromobití a v poslední hodince. Nebožtík bečvář ji držel v hrsti umíraje a svítila mu na věčnost, jako sloup ohnivý israelským na cestu do země zaslíbené. Pod svící se svítí hrstka pozlacených bombíků a starodávných cetek, vínky rozmarýnové od svatby v červené tkaničce se starodávnými pateříčkami po matce nebožce, jež si vezme do hrobu. — V truhle žluté jsou šaty starší. Jsou tam také její červené rukavice na zimu a rukavice ze psí kůže, zvané »kujony«, po nebožtíku, a kordubánské střevíce s několikerými punčochami. U mohutných kamen zelených cvakal bicí »orlojík« a pod ním

ve zdi, za dvírci s obrazem svaté mučenice Kristiny, byl »sklípek« na »pokladce zlatý a stříbrný. I ten vdova otevřela svému hosti a ukázala mu po nebožtíku skvostný prsten se zlatým grošem v oku, a Budějický se zachvěl nedočkavostí, až mu ho žena nastrčí. Ale, zatím se nestalo, a jak mnoho kop chová ve sklípku, také neprozradila. Janek však zahlédl sloupce stříbra, grošů i tolarů, a bylo jich mnoho. Na ty se nejvíce těšil! Pak ho zavedla po strmých a křivých schodech na podnebí. Tam za prázdným mazhauzem veliká světnice bez kamen, u zdi bílené dva stoly, fládrovaný a červený s koženou stolicí. V menší světnici »sklepě« postel se zelenými nebesy, stolice »kožní obitá polštářem«, malá knihovnička, rezavá halapartna, a prastará zbroj pletená s mečem »po Roháči« z válek husitských, hromada prádla a šatstva po nebožtíku, mezi nímž se ženichovi nejvíce líbil kožíšek dalamánek s pláštěm kanavačovým a troubel černých punčoch hedbávných a nitěných. V truhle u okna odpočívala těžká trouba »sukna vlčatého« na čubu a zpodky a hromada cínového nádobí, talířů, konvic, mís, hubátek, vaniček pod horká jídla, vedle šálky s jednorožcem a sám pán Bůh ví, co více! Budějickému se chtivostí točila již hlava a oddechl si, když ho nevěsta zavedla na dvůr po rozviklané pavlači a ukazovala mu, čím ji cvočkář zlobí a zdraví jí maří. »Však si to odvykne,« řekl člověk klidně, a pevně a to se ulekané ženě líbilo! Muž klidný, nemluva, je vydatnější, myslila si, než divoký brepták, nebo zkusila to sama — vedla ho do »dělnice«, kde bečvář bednil a pobíjel sudy. Na stěnách bylo ještě náčiní, uprášeno, rezavo, dvéře napolo vytrženy z čepů, střecha proteřelá. »To se spraví,« dí ženich a šel se starou do kuchyně. Tam si sedli u teplého krbu, aby se domluvili. Bečvářka nebyla dnešní a chtěla věděti, co kupuje! Slouha jí donesla z kouta kolovrat »kozla« s přaslicí a usmála se: »Jak se ti tedy u nás líbí?«

»Je skromný a nežádá více, vece stará. U Bečákové je více grošů, ale domec pohltí mnoho, až se opraví. Ale groše souseda má!«

»Ty jsi také teplá a já nejsem bez groše. Mám dvacet kop českých a neměl jsem patáka. Ale co se člověk naškrtí, než tolik vydělá? A nesmí si ničeho dopřáti! Mám svůj poklad u Korbelů.«

»Hospodařiti umíš. To ráda vidím! Kocour mlsá, přeje si a co má! Ani Božího »hubáčka«! A je zdravší? Nebo silnější? Krásu hledá jen pošetilec. Krása vadne, jmění nestárne. Bože dobrý! Bývala jsem ladná, jak Marta Markétina, a léta mne spálila! Člověk usedlý hledá teplé hnízdo, hledě na zadní kola! Mohla jsem také mlsati. Měla jsem zač. A co bych hřešila zachtivostí?! Postiti se, utrhnouti si od úst, stranit se přepychu, to je život křesťanský a rodí požehnání! Ano, mám zač, mám více než ty, dobře načítaných tolarů, a budeš-li hoden, bude tvé co je mé a co je tvé, bude mé. A až se osvědčíš, dám ti všecko zapsati. Nemám nikoho na světě. Komu bych to všecko poručila?

A žena dojata až k slzám, naslinila nit a dala se do přádla.

»Nehodným jsem nikdy nebyl.«

»Je to viděti, ač plnou hubou neslibuješ.«

»Sliby jsou chyby.«

»Svůj poklad máš tedy u Korbelů?«

»Půjčil jsem ho na dobrý úrok. Hle, mám na něj psanou »jistotu«. Ale, mohl bych ho vybrati, kdybys chtěla.«

»Poslyš, nevězí Korbel ve zlé kůži? Je toho plna ulice, že chce pohnati dolního rychtáře i s písařem k soudu a sám je v soudním šetření, že šidil. Není to nebezpečno?«

Dolní rychtář je i s Libockým rozkřičen po celé Praze! Nač přisahal, že bude hájiti spravedlnost a dává lidi v šatlavě olupovati a nekoná svých povinností! Má seděti na radním domě, aby ho konšelé měli po ruce, ale, obyčejně dřepí v hospodě a písař v jiné a biřič take v jiné! A staví se, jakoby ho bylo při rvačkách třeba. Svého trámu si v oku nevidí, jinému však v něm i stéblo postřehne!«

»To by nás nebolelo! Běží mně o bezpečí. Korbel pozbude své »živnůstky« a octne se na smetisku. Co bude z tvého pokladu? Hleď, hled, hleď! A s holýma rukama bys se neměl ženiti.«

„Můj poklad je právě tak bezpečen, jako tvůj! Korbel není bolav a je bystrý živnostník. Žena mnoho donesla a má mnoho kop mezi lidmi. Nevěřím, že by klesal, jak se o něm trousí. Je skrblík a šetří.«

»Jen aby všeho neprosoudil! Znala jsem nejednoho mamonáře, že si nepřál ani chleba, ani obstojných škarpálů, nahrdlil poklad a vše prosoudil! Teď žebrá na schodech u kostelů, nebo se jen tak klepe, jako Roštík od Koňské brány.«

»A ten že by neměl?«

»Nemá! To jsou pohádky. Jak nabyl tak pozbyl. Prosoudil všecko a nemá ničeho. A ten byl, ovečko, zazobaný a držgrošík. «

»Hrůza! Inu, dá-li Pán Bůh, že se pojmeme, vypovím Korbeli poklad, abychom se o něj nebáli. Neměl jsem u něho nikdy zle, dal mně hojně vydělati a oba mě dobře chovali. Když jsem neměl kde býti a spal po haldách mezi dřívím, ujali se mě a vzali mne k sobě. Snad ho neurazím, až mu řeknu, aby mně oplatil?«

»Košile je bližší než kožich! Já to chci a musím všecko viděti v bezpečí! Nerada bych tě viděla s holýma rukama!«

»Netřeba se strachovati! Oplatí všecko kdykoli a dá i »přímenek« k úroku! Korbel ještě nikoho neošálil a má čím platit.«

»I ošálil! Šidil v míře a štěpoval nápoje. Nesmíme mu důvěřovati. Má tolik řečí! Již se mu od nich nad vraty kuželka utrhla a co lidé mluví?! Bez větru se list na stromě nehne!«

Člověk se na ni podíval úkosem, kterak lační po penězích. A přece tak letitá. Ještě se nemají a již se bojí, aby ji nepřišel s prázdnými dlaněmi. Jakoby toužila utržiti, co se v létech tak starých ještě utržiti dá. A mráz ho zastudil po zádech jako stádo mravenčí a vyrazil mu potem na čele. Fukáčková teta, držíc mezi

prsty peří, se ušklebila, myslíc si: »Dobře ti tak! Mne vykousáš. Chceš-li býti mistrem, uč se nejprv u mistrové, zač je toho loket, sednouti si do cizího hnízda!« A hned mu napadlo, že domec »U soudku« je zakletým zámkem, do něhož se má sice dostati za prince — nebo za co — ale stařena bude drakem, jenž bude věznit jeho svobodu. Utíral si čelo prostředním prstem, chvěje se nesnází. Všechna statečnost ho opustila a již již hledal jako myška polekaná díru, kde by unikl. Ale stará zatím sama pozorovala, že se unáhlila a hleděla chybu napraviti. Uměla mluviti a ledaco vymluviti, sladce i rázně, dle potřeby a rejdovala námluvami tak obratně, až se křivou uličkou dostala na volné prostranství, aniž by vozem kde zavadila. A plácli si a zapili několika stupkami skořicového vína, jež patrně zrálo u opatrné vdovy na teplých kamnech. Stará měla poslední slovo, a ženich všecek šťasten zbožím seznaným opustil dům, na němž zakládal své naděje, o němž dávno snil. A byl jist, že se mu sny zlaté vyplní!

A jedva se za ním zavřely dvéře a přišel k rohu, zpozoroval u patníku a za ním u zdi hromadu dětí, svíjejících se smíchem. Madlena, dcera cvočkařova se sestrami Bělou a Vichnou, strojila patník do svého čepečku a podvazovala mu širokou tkanicí zoubkovanou pod bradu. Malá Anežka mu za ni strkala kytičku karafiátů a kopřiv a chytila Budějického za rukáv, a chychotajíc se na něho vesele, žvatlala: »Jen se Janíčku podívej!«

»Herež, je to čaroda! A proč na té obludě trháte čepec?«

»Děláme paní sousedu!« A děti se hlučně zasmály.

»Nerozumím ti, veverko!«

»No tak, hádej, na koho je teď obluda podobna?«

»I ďas tě ví! Na tebe, pěkničko ne?«

»Ale kde! Hádej, hádej hádači!«

»Ale, vždyť mne svalíte. Nemačte se mně pod nohy, ať vás nepošlapu. Na koho by ta příšera byla podobna? Sama na sebe.«

»Na tetu sousedu, když nás okřikuje! Je tak zlobiva!«

»Na kterou tetu sousedu, drobasi?«

»No tak na bečvářku ‚U Soudku'!« A děti se znova řehtaly.

»A jen pohleď, co jí zde kdosi napsal na stěně,« ukazovala mu Běla, blýskajíc mu očima jak chrpa do obličeje. »Četl to kovář od brány, četla to koláčnice s krásnou Martou, četli to provazníci a jircháři, a lidé sem chodí jak na oběru. Hrnčíř z toho dostal červenou nemoc! Čeť si to!«

A ženich vylezl za patník a četl na něm slova — ze staré knihy kazatelské: »Takoví budú zatraceni, kteří nezřízeně se pojímají, jakožto mladý starú babu pro peníze!« Budějický se zastyděl a zarděl se, a uštěpačné děti, dobře s ním z hospody známé, táhly ho mocí o dva kroky dále: »Zde je něco ještě pěknějšího. Zde se hrnčíř strhal smíchem. Čeť! A přemáhaje se, četl znova: »Proč pak tito vstupují, ježto pojme babu drchtu starou pro peníze, aneb ona opět kmetě, aby to pak bylo k spasení?! Aha, nikoliv se toho nenaděj!« A zarděl se hanbou ještě více a odstrkoval hrubě děti od sebe. Ale Běla se ho držela jako

kleště a vlekla znova k patníku, nastrkujíc mu kučeravou hlavičku až pod bradu, aby přitáhla k Madli a šveholila jak vlašťovička: »Nezlob se, my tě máme rády! Co jsme se k vám nachodily pro pivo!«

»Ale, žábo, necpi se tolik, vždyť se to ani nehodí!«

»Nevím proč?«

»Jsi již pomalu toliká jako Madle. Zrovna na vdavky!«

»To se ti zdá. Mám čtrnáct let, a ty třicet. Pojď k Madli!«

»Jsem u ní, co ještě chceš?«

»Tak vidíš, tak vidíš! Dokud jsme k vám chodily pro rakovnické a pro sýrce, vždycky jsi nás hladil a Máně jsi sliboval, že si ji vezmeš, až více uroste. Tatík má dětí jako cvočků, co si se všemi počne? A říkal jsi Máně pěkničko a teď chodíš za stařicí!« Madle se zarděla.

»Tvy! Tvy! Že se Běličko nestydíš tak pleskati! Takové škvrně!«

»Nono, jsem už málo menší než ty. Nejsem přece malé dítě!«

»Dobře máš! Taková děvice zastane práci a ty se zde válíš po smetišti s dětmi z celé ulice a třeš se k lidem. Nemáš citu!«

»I nehněvej se,« promluvila Madle.

»Ty, Máničko, běž raději domů a neštvi na mne malých a per jim košile. Hle, jaké špinavé máš sestřičky a sama jsi umouněna. Jdi domů a styď se obtěžovati lidi!« A člověk se zlostí třásl.

»E tak se již na mne nehněvej! Kdybys nebyl vždycky se mnou dováděl a nedobíral si mne, že nebudu-li paní biřičkou, budu paní »aucknechtovou«, byla bych se raději schovala. Tak se na mne naposledy zasměj, já jsem ještě tak hloupá. Zasměj se na mne, měla jsem tě přece vždycky ráda.«

»Pověz mně, kdo to tam psal?«

»Podíváš-li se pěkně na tetu bečvářku, povím,« křičela Vichna.

»To je patník, ne teta! Nebuď úštěpačna. Kdo to psal?«

»No, to jsem chtěla!« Zachlachtala se Běla. Teď jsi se na tu paní důkladně podíval! A prosím tě, nezlob se, kdybychom tě neměly rády, neškádlily bychom tě. A co ty jsi se nás naškádlil. Hleď, to je tvoje nevěsta nyní! Že se ti líbí! Jaká je vzdorovitá a vyplazuje na tě jazyk. Jdi, nebeř si jí, utrápíš se, a bude tě škoda. Taková drchta! Celý den se vadí a mrzí. Hleď, již k vám ani pro pivo nesmíme. Ta stařice nám tuze ubližuje a škodí!«

»Ale, Bělo, pamatuj se!« Napomínala Madle, a člověk se hněval: »Nedrž mne, jako kleště. To se nehodí. Nevíš, co se smí, a co ne? Kdo to psal? Váš tatík? Kdo to psal, Madle?«

»Nebudeš-li se hněvati?« Šeptala Máně a počala vzlykati.

»Nebudu. Pověz. Ahá, teď se dejte všechny do pláče! A já vím, že mně to napsal na potupu. Psal to, nebo ne? Je to jeho ruka!«

»Hádáš dobře! Kdož jiný?! A to si pamatuj, budeš-li u bečvářky, budeš ho míti na krku! Hleď, hleď, co jsi se mne nahladil a nasliboval a domníval se, že jsem ještě hloupá, a já jsem ti věřila a věřil ti tatík! No běž, běž a Bůh tě povoď a nedělej už z děvic blázna!

Utekl březen, nastal duben, bylo po velikonoci. Mokré, mrzuté jaro zastřeno mlhami. Země se probouzela zdlouhavě. Vše se zarazilo, pupen i květ, stromy i tráva a nad rozlehlým městem a širokou řekou visely šedé oblaky, dým, pára, přímorky. Všudy chladno, sychravo, ze všech komínů se kouřilo. Dorota U Zlaté ovce nakoupila dřeva a vesele topila pod železnou kuchařkou na ohništi. Vařila si »české mléko s vejcem a houskou,« posilujíc se pálenou vodou tabákovou. Od té doby, co ji biřiči v šatlavě »vyšoustli třicet šilinků« na záda, měla chuděrka v těle »podigru«, a neutišila jí, leč jí, leč tábákovou! A měla na ni! Zaplatil Budějický dvě dobré kopy a Kocour, jenž se právě vrátil z obhlídky u Bečákové, šel ji poctivě odměnit. Vychrtl ve Špince velice, ale byl vesel a hovorný. A ráda ho uvítala!

»Tak povídej, holoubku, jak se ti líbí u Zlaté podkovy?«

»A ba líbí! Ale Marta mne trápí. Ta mně toho nepřeje!«

»Dobře máš! A co na ni hledět?! Dej pokoj. To byla jen tak láska jako bývá mezi dětmi. Žádná známost! Nestojí za řeč. Pěkná míska, chybá, je prázdná! A tak, co dělala mistrová?«

»Jako ráno. Oheň jí zhasl a styděla se ho vypůjčovati. A nemohla najíti ani křesadla. Zaskočil jsem do Železné ulice a koupil jí pěkné pocínované i s troudem a byla velice ráda. Křesala do troudu — ale marně! Vyloudil jsem jiskru sám — a jedna, dvě, chytil troud a od něho podpal. Dala mně za to snídaně a pozvavši paní Kristýnu, povodila mne po domě.«

»No vidíš! Dobře jsem síť upletla. A což, zaplete se do ní?«

»Dá-li pán Bůh, bude hned svatba, ale bez hostů a bez veselky. Chtějí to obě potichu, což je ovšem v pořádku, aby se nám »haldecké« nepřišouraly pod okna. Já se těch příšer bojím! Teď — co si biřic na ratouze vzal jednu z nich za ženu, nelze s nimi obstáti! Bude vše potichu, ale tebe pozveme. Dobře jsi se o nás postarala a doufám, že s námi budou vdovy spokojeny. Alespoň se mnou! Budu si jí uměti vážiti!«

»To je rozumné slovo! Važte si štěstí — a oba dva!«

»Já jí nezarmoutím! Ať je mně matkou — budu jí synem!«

* * *

Ale chyba lávky! Tak náhle to nemělo býti! Mistr soukennický, jemuž Kocour prchl, dostal se do řečí, že je takový a makový a nemoha dostati továryše, dával veškerou vinu jemu, že ho po světě roznesl a zhnusil. A když u něho zaklepala bída, proklínal ho do horoucích pekel, zapomínaje, že ho dal vrci do šatlavy, v níž si dosti poseděl. A toužil znova po pomstě. Zatím se Kocour ukrčil u Korbelů a »udělal se stolířem,« soukaje lacino sukno pro lidi, kteří neradi mnoho platili. Rakovnická bába, chodíc s husami a kořením po domech, ho náhodou vyslídila, a nemohouc mu zapomněti, že jí pomíchal »trandyrandy«, když vařila kouzla, a o vážnost ji mezi lidmi připravoval, spěchala k mistrovi a sypěla: »Je stolířem! A má před svatbou. Nedaruj mu toho. Tebe roznesl a nedostaneš nikoho ani za sto kop! A dři se sám! A mne také napolo zmařil. Jsem lidem na posměch. Ó, kdyby se mu měl člověk pomstíti! Považ, v ulici

mezi domem Hrobčických a »Třemi kosami« urazil a ukradl řetěz! Pobral jich asi více, schází jich všudy několik. A nebál se o hrdlo!! Jen se zeptej Roštíka, že jsme ho zahlédli, kterak utíkal s řetězem! Uzrál na kata — a opováží se o mně Důře vyprávěti, že lezu po křižovatkách, hledajíc ďábla se zázračným kořením — — a Důra za vše dobré mne tím pošpatila před lidmi! Závidí mně chleba, a kdyby ne mě, byla by zhynula, co jí na ratouze nabili.«

Mistr se nenechal dlouho naváděti. Stolířuje, uráží řetězy, připravuje chudáky o chléb, mizera mizerná! Kdo urazí řetěz v ulici, je katův a bude o krk kratší. To byl starý předpis a nejeden stupka pro to hrdlem pykal! A soukeník plana pomstou a hledě na svých osm hladných a roztrhaných dětí, nerozvážil si, co dělá a vplížil se k Libockému a vše mu udal!

A písař zapisoval, že je Kocour stolířem a krčí se u »aucknechta« v Korbelově konici, že chudé bábě kazí »živnůstku«, roznášeje o ní ďábelské pomluvy — — a že — což Bůh nedej, aby se ukázalo, kradl v ulicích řetězy — — a bylo toho právě dosti, aby mládenec pozbyl hrdla! Konšelé nařídili, aby byl uvězněn. Čekalo chuďasa útrpné právo.. Regina mu vykouřila »Kabát« a biřiči ho spustili po kladce »špuntem« do propasti, jíž se báli i nejotrlejší z otrhlých! A sám mistr mstivý se otřásl, slyše, že »ajsa« ho již dále nepustí, než pod sekeru katovu a chvěl se hrůzou. A když ho Korbel káral a Budějický ho hrdlil, že musel platiti pokutu, a že ho přivede na mizinu, zalomil rukami: »Což já nejsem na mizině? Děti řvou hladem a zimou — a kdo je tím vinen? Míval jsem vždycky čtyři i pět tovaryšů — teď ke mně žádný nepáchne, jak jsem roznešen! A proč jste Vavříka dráždili, aby mně vzdoroval? Což, nescházejí se u vás všichni nespokojenci? A proč k vám lezou? Radu jim dáváte a štvete, a proto jsou neskromní!« A když ho svědomí trápilo a nemohl spáti, bránil se: »Což já? Což já?! Chytejte čerti Rakovnickou! Ta mne podpichla, ta bude svědčiti s Roštíkem, Bůh mně to promiň! A svědomí ho trápilo, že zarmoutil i smažírku, s níž byl vždycky v dobrém sousedství a rozběhnuv se k ní, klekl před ní, aby mu odpustila. Prokázala mu v bídě mnoho dobrého, a hle v unáhlení zapomněl! Nevěděl, co činí!

Dobře se mu podařilo! Vdově ho bylo líto a dávala mu den ze dne všecky zbytky, kterých neprodala, aby se nasytil a dětem zanesl. A byla jista, že dobrodiní bez odplaty nezůstane. To bylo její útěchou a vzdala se veškeré naděje na vdavky. Tak to chtěl Bůh a proto se podrobila. Šťastnější byla její sousedka paní Kristýna. Brzy po velikonoci byla v radním domě »u pánů«, kdež Budějický dokázal, že pochází z poctivého lože, že je dobrým bečvářem — — a dostal povolení, aby pojav bečvářku za ženu, bečvařil, a zaplativ taxu, vymohl si u cechu mistrovství. Vše se poddalo a v kostele před Týnem spojil je kněz navždy, a tichý průvod svatební vracel se domů. Neušel ostudy! Cvočkář svolal kdejakou haldeckou, aby snoubence zalíkovaly a kytičky fijalek jim rozdávaly. A »harapanny« se postavily ode zdi ke zdi a na-

táhly dlouhé plátno přes ulici, na němž byl úštěpačný nápis, dle židovského zvyku: »Baroch babbo!« To jest, požehnaný, jenž přichází! A nepustily je, dokud nedostaly na pálenou. A ženich pro svatý pokoj hodil mezi ně hrst grošů a denárů a malá tichá hostina se krátce odbyla. Pan Matucha za pálené vody málo vydělal. Důře a Bečákové bylo za stolem zrovna smutno jak o tryznách pohřebních. Ale kdo by se mátl do práva cizího? Každý rozumný přisvědčí, že taková veselka je ráda potichu! A nesmál se nikdo, leč cvočkář s rodinou a děti seděly celý den na okně do dvora a pošklebovaly se, až se to Madli omrzelo a strhla je dolů.

Bylo jí snad přece Budějického líto? Kdož ví? Ale patník na rohu měl na hlavě věnec z žahavek a trní a podvečer Madlin čepeček! A děti kolem něho z celé ulice a všecky na něj pokřikovaly: »Daj Bůh štěstí, matko!« To bylo návodem cvočkářovým. A paní Kristýna slyšíc narážky, pohlédla na muže, co učiní? Bylo pestva již trochu mnoho, a takový posměch bolí. Vstal a otevřev tiše dvéře, zavolal k sobě malé, směje se na ně, a dal jim hrst denárů, aby si u věže mostecké koupily koláčů. Děti si pochutnaly a daly pokoj. A hned strhly s patníku čepec a zanesly ho Madleně. (Pokračování.)

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Pokračování.)

Hotel des Invalides jest nejstarší nadací k zaopatření sestárlých vojínů. Zařízen byl pro 5000 a později pro 7000 vojínů a Napoleonem I. velmi bohatě byl dotován. Nyní však přijímají se tam jen invalidi k práci úplně neschopní; počet jejich sklesl teď asi na 175. Prostranné místnosti budovy té upraveny jsou pro veliké museum vojenské, které tam umístěno. Museum to nás velice zajímalo; něco podobného jsem dosud nikde neviděl. Viděti tam lze všechny možné zbraně, brnění a vojenské uniformy všech věků od dob nejstarších do nejmodernějších, a všech národů evropských i z jiných dílů světa.

V nádvoří budovy té vůkol jsou obloukové chodby, v nichž obrazně znázorněny rozličné výjevy z dějin francouzských. V pozadí nachází se kostel sv. Ludvíka. V prostřední lodi chrámu toho umístěny vojenské prapory ve válkách ukořistěné: ruský z války krimské r. 1854—56, rakouský z tažení italského r. 1859, čínský z r. 1857—60, mexický z r. 1861—65 a 2 německé z r. 1870. Trofeje z válek Ludvíka XIV. a Napoleona I.; na 1500 praporů spáleno bylo invalidy před příchodem vojsk spojenců do Paříže r. 1814.

V levém koutě nádvoří vedle kostela sv. Ludvíka jde se dlouhou chodbou k dómu invalidnímu, kdež pochován Napoleon I. Velikolepá tato přístavba ku chrámu sv. Ludvíka, v l.

1693—1706 provedená určena byla původně pro slavnostní bohoslužby konané u přítomnosti krále jako protektora invalidů.

Nyní zaujímá celou okrouhlou prostoru dómu toho hrobka Napoleona I. Snad žádný panovník ani jiný vynikající muž na světě nemá hrobky tak velkolepé, jakou postavil »velkému« Napoleonu tuto vděčný národ francouzský. Jest 6 m hluboká, nahoře otevřena a zábradlím opatřena. Průměr její obnáší 11 m. Sarkofag, jenž obsahuje tělesné pozůstatky velikého císaře (zemřelého 5. května 1821 na ostrově Sv. Heleny), zhotoven jest z obrovského balvanu granitového ze Sibiře. Délka jeho obnáší 4 m., šířka 2 m., výška 4·50 m. a váží 1350 centů.

Okolo na podlaze viděti mosaikový věnec vavřínový, se jmény bitev vítězných: Rivoli, Pyramides, Marengo, Austerlitz, Jéna, Friedland, Wagram, Moscowa. Na stěnách obložených lesknoucími se plotnami granitovými umístěno 12 velkých mramorových soch, znázorňujících bohyně vítězství, deset alegorických mramorových reliefů a šest trofejí s prapory ukořistěnými.

Nad hrobkou vypíná se mohutná, velebná kopule do výše 97 m. (až ku kříži 107 m.) bohatě dekorovaná a pozlacená. Čtyry obrovské sloupy drží kopuli tu. Modravé světlo, jež s vrchu dopadá, zvyšuje vážně slavnostní dojem, jejž velikolepá hrobka ta na každého pozorovatele činí.

Nad vchodem do ní, jenž jest uzavřen, umístěn nápis, jenž obsahuje následující místo ze závěti Napoleonovy: »Je désire que mes cendres reposent sur les bords de la Seine, an milieu de ce peuple français, que j'ai tant aimé« — t. j. asi »Přeji si, aby tělesné pozůstatky mé uloženy byly na břehu Sény, uprostřed národa francouzského, jejž jsem tak miloval.« A národ francouzský splnil poslední vůli velikého, slavného císaře svého způsobem skvělým!

Pod dojmem velikolepé hrobky Napoleonovy mizí docela jiné hrobky tam se nacházející. Pochováni tam též maršálové Ludvíka XIV.: Henry de Latour d'Auvergne, Vicomte de Turenne (1611—75), jenž velel vojínům francouzským ve válce třicetileté, a Sebastien le Prétre de Vauban, slavný stavitel pevností. — V bočních kaplích k odpočinku uloženi jsou příbuzní Napoleonovi: v levo bývalý král španělský Josef Bonaparte a v pravo Jeróme Bonaparte, bývalý král Westfálský. —

Na blízku hotelu invalidního nachází se známá Eifflova věž. Tam jsme měli nyní namířeno. Pan Odstrčil jsa po nemoci, byl již celodenním chozením tak unaven, že netroufal si jíti s námi dále. Proto šel si odpočinout do sadů Elisejských a zároveň poslechnout koncert. Slíbili jsme mu, že po prohlídce Eifflovy věže jej tam vyhledáme.

Okolo velikánského pole Marsova, bývalého to cvičiště vojenského, na němž 14. června 1790 konala se velikolepá, nadšená slavnost sbratření národa francouzského, a nyní kde výstava umístěna bývá, kráčeli jsme, též již ustavičným chozením ukonáni, volným krokem k věži Eifflově. Jest to obdivuhodné dílo umění stavitelského a nejvyšší stavení světa 300 metrovou výškou svou. Spodní stavba věže té tvoří ohromný čtverec šířky 129·22 m.

a pozůstává ze železného křížového klenutí, do výše se zúžujícího, jehož čtyry mohutné sloupy na obrovských kamenných podstavcích spočívají. Věž má 3 poschodí. Až do druhého poschodí sloupy zúžujíce se vystupují odděleně; pak ale blíží se k sobě víc a více, až konečně ve výši 179 m tvoří pouze sloup jeden. V prvním poschodí, jež jest 65 m dlouhé, jsou umístěny restaurace, divadlo a p., v druhém a třetím poschodí bufety, výkladní skříně a j.

Až do 3. poschodí dostali jsme se vytahovadlem za poplatek 5 fr. (tam a zpět); týž poplatek však zaplatiti jest i tomu, kdo až na vrchol vystoupiti chce pěšky. Bláznem by však byl, kdo moha se svézti, pěšky by vystupoval po 1792 schodech a ještě zaplatil za tu námahu 5 fr.! Já nešel bych nahoru ani za 50 franků.

Z třetího poschodí, které jest ještě 16·50 m široké a 800 osob pojmouti může, vedou dále schody bání 24 m vysokou k okrouhlému balkonu průměru 5·75 m, odkudž se oku skýtá nevýslovně krásná vyhlídka na město světové. Viděti tu pod sebou bezměrnou spoustu, celé moře domů a budov města milionového na východ táhnoucí se do nedozírna; pouze na západ přehlédnouti lze ještě Bulonský les a krajinu vůkol, a na sever i jih rozpoznati konce města a pahorky je obklučující. Řeka Séna, jako had městem se vinoucí, četné věže chrámové, ozdobné střechy monumentálních budov, a líbezná zeleň parků a stromořadí, z jednotvárné spousty domů mile vynikajících, zvýšují pestrost velkolepého panoramatu, jevícího se dychtivým zrakům našim. Lidé po ulicích a náměstích blízkých se hemžící zdáli se nám býti jako mravenci a vlak právě okolo jedoucí jako nepatrná dětská hříčka. Rozkošná vyhlídka ta upoutala a zdržela nás tak dlouho, že p. Odstrčil, když jsme ho v zahradách Tuillerijských nalezli — bylo ovšem již dávno po koncertě — stěžoval si, že myslel již, že jsme se kdesi ztratili. Vojenský koncert francouzský jsme tudíž zmeškali. Než nelitovali jsme toho. Rozkošná vyhlídka s Eifflovy věže stála za to oželeti koncert, jakých člověk slýchal v životě bezpočtukráte.

Šli jsme tedy hned dále podívat se ještě před soumrakem na kostel sv. Magdaleny.

Chrám tento jest zvláštností pařížskou. Se stavbou jeho započato za Napoleona I.; ale teprv 1842 dokončena monumentální budova ta. Napoleon I. chtěl, by budova ta byla chrámem slávy, ale Ludvík XVIII. proměnil ji v kostel smíření za děsnou královraždu r. 1793 spáchanou.

Chrám tento postaven po způsobu staveb starořeckých. Majestátní síně sloupové s mohutnými sloupy koryntskými obklopují kostel se všech stran. Oken není tu žádných. Místo oken jsou na zdech v síních sloupových výklenky, v nichž umístěny sochy svatých. Světlo padá do kostela pouze s vrchu třemi sklennými kopulemi. Na hlavní frontě nad sloupovou chodbou jest krásný relief znázorňující poslední soud.

Ač v předvečer pravidelně vždy chrám bývá již uzavřen, viděli jsme boční dvéře otevřeny. Vešli jsme tudíž do vnitř. Ja-

kési dámy z vyšších kruhů daly si kostel otevříti, by si ho prohlédly. Venku čekal na ně vzácný kočár. Chrám uvnitř jest jednolodní. Vzácné malby, umělecké sochy a mosaiky zdobí nádherný vnitřek.

Nejvíce líbilo se nám vzácné mramorové sousoší na hlavním oltáři, představující sv. Magdalenu, kterak nesena jest od andělů do nebe. Též překrásnou jest fresková malba v absidě: Kristus ve slávě nebeské přijímá a žehná rozšiřovatelům křesťanství v zemích východních a západních. Dole viděti Napoleona I., kterak z rukou papeže Pia VII. přijímá korunu císařskou. —

Toužíce již po nějakém odpočinku a občerstvení ubírali jsme se odtud okolo paláce elisejského, residence to presidenta republiky, která však neučinila na nás žádného dojmu, jsouc průčelím obrácena do boční neživé ulice, — dále dlouhou nádhernou a živou ulicí Rue de Rivoli, bychom u našeho milého »fotra« Vyhnálka osvěžili polodenním neúnavným chozením notně již zemdlené tělo své.

Usmívavý, dobrosrdečný hostinský náš v domácí čepičce vítal nás srdečně a dotazoval se nás hned, kde jsme byli, jak se nám vedlo a p.

Velice zamlouvalo se nám, že Vyhnálek i jeho panímáma nechovali se k hostům, a zvlášť k nám krajanům z daleké vlasti, s chladnou, uhlazenou odměřeností, jak viděti to v jiných hostincích velikých měst, nýbrž se srdečnou, familiérní vlídností, jež rázem dobyla si srdce naše, že spěchávali jsme vždy s radostí do útulné hospůdky té, a cítili jsme se tam šťastni — jako doma. Též i český sklepník, jenž nás obsluhoval, měl z nás radost, a když měl při obsluhování volnou chvíli, stál u nás, vyptávaje se na vlast, a vykládaje nám zase o Paříži a poměrech francouzských.

Povečeřevše a znamenitě se pobavivše u Vyhnálků, šli jsme ještě před spaním procházkou Boulevardem de Clichy. Pan Odstrčil nám vyprávěl, že Boulevard ten jest rejdištěm nočních orgií střední třídy pařížské.

Druhý den byl svátek zasvěcený Nanebevzetí Panny Marie. Proto šli jsme především všichni společně vykonati náboženskou povinnost. Pan Odstrčil zavedl nás do nejbližšího kostela »Sacrè Coeur« (Božského Srdce Páně), nejnovějšího to chrámu pařížského. Velikolepá budova ta slohu románsko-byzantinského, jejíž stavba započata r. 1875, odevzdána byla sice, když vnitřek vypraven byl, r. 1891 bohoslužbě; ale dosud není stavba ukončena, ač náklad obnáší již přes 30 milionů franků. Peníze ty pořízeny pouze sbírkami a milodary.

Ač dosud okolo celého kostela nachází se deštěná ohrada, jelikož ještě na zevnějšku jeho se pracuje, činí přec chrám ten velkolepý (na vrcholu kopce »Montmartre« postavený), nad nímž velebná kopule majestátně k nebi se vypíná, na pozorovatele dojem úchvatný.

Ještě však daleko dojemnějším, nežli pohled na velebný zevnějšek chrámu toho, jest pohled uvnitř na krásné pobožnosti, jež v kostele tom se konají. Jestiť »Sacrè Coeur« téměř stře-

diskem a ohniskem veškerého náboženského života, působení a pobožností v Paříži. Tam založen spolek ustavičného klanění se Nejsvětější Svátosti Oltářní. V útulné kapli překrásné nad hlavním oltářem se nacházející jest ustavičně na oltáři vystavena Nejsvětější Svátost Oltářní, a před ní na kolenou zříti bez přestání zástup adorantů, kněží i laiků, pohřížených ve vroucí pobožnost.

Jak dojemné' Dole pod kopcem, na němž chrám postaven, v Boulevardu Clichy uráží se Bůh ustavičně hříchem tím nejtěžším a nejohavnějším, a zde bez přestání klečí věrné dítky Boží před Spasitelem svým ve Velebné Svátosti skrytým, by v náhradu za nesčetné urážky Pánu Ježíši přinášeli a obětovali lásku svou. — V chrámě tom dále rozděluje se chléb sv. Antonínka, o němž zmínku jsem učinil u města Toulonu.

M. Segur popisuje v časopisu »Univers« ze dne 19. listodadu 1894 nezapomenutelné divadlo, jaké před několika dny poskytovalo 3000 žebráků, kteří ze všech koutů a ulic světového města byli shromáždili se v národní svatyni této, by přijali tam posily a potravy pro tělo i duši.

Toto ohromné množství lidí poskytovalo více ještě, než ony zástupy na poušti, obraz vší možné bídy lidské.

Tu viděti bylo nešťastné venkovany bez práce a zaměstnání. Pařížany vyrostlé v kalu a bahně ulic, nebo ve školách bezbožných, vyspělé spíše nepravostí, než věkem, starce bez rodin, jimž děti pomřely, do světa se rozešly, nebo rodiče nevděčně opustili a v bídě je zanechali. Tu dostavilo se mnoho těch, kteří hluboko byli poklesli, bývalí studenti nebo doktoři, kteří za oběť padli nepřízni osudu nebo následkům špatného života, zklamaní hrdopýšci, přemožení v bojích životních, zoufalci, blízcí zločinu neb samovraždy.

Tento zástup v síni chrámové na Montmartru u nohou živého Syna Božího ve svaté hostii shromážděný poskytoval zraku lidskému i andělskému zrovna tak poutavé divadlo, jako hladoví Israelité, kteří z rukou apoštolů přijali chléb zázračně rozmnožený. Nikdy nevymizí z paměti mocný dojem ten svědkům tohoto divadla. Nikdy nezapomenou zvuku tří tisíců mužských hlasů, kteří na slavnostní zapřisahání knězovo: »Litujete hříchů svých?« jednohlasně odpovídali: »Litujeme.« »Přijímáte utrpení a bídu svou za pokání za ně?« »Přijímáme a obětujeme je Bohu.«

A nyní blížili se k oltáři v dlouhých, dlouhých řadách, které u stolu Páně se spojily, by přijali chléb andělský, byvše dříve důkladně poučeni s horlivostí neúnavnou. Jak dojímava pokora jejich chování, jak třpytivy slze lesknonucí se na obličejích jejich bídou zpustošených! Tu bili se jedni, nemajíce košile, na prsa obnažená, tu tlumili jiní, postrádajíce kapesníků, slzy neb utírali je pěstí zbalenou. A mezi tím velikým národem bídáků a ubožáků, z nichž mnozí nikdy dříve se nezpovídali ani nepřijímali, žádného dojmutí, žádného pohledu, žádného vzdechu, jež nesměřovaly by k nebi. V pravdě Spasitel dlel uprostřed nich jako druhdy mezi nemocnými a chudými národa Israelského.

A když při vykročení z chrámu každý z těchto 3000 nešťastníků obdržel bochník chleba a láhev vína, tu pravil jeden

z těchto nešťastných ubožáků, bývalý to student, svému zpovědníku: »Otče můj, zachránil jste mne pro celou věčnost. Dokud neznal jsem vás a Boha svého, byl jsem pln vzteku proti Bohu, jehož zapíraje jsem nenáviděl, pln vzteku proti církvi, proti společnosti lidské, proti všemu. Kdybych byl místo vás setkal se s anarchistou, byl bych ho následoval, byl bych hotov býval vše, co by se po mně bylo žádalo, do povětří vyhoditi a nad to i sebe sama. Nyní pochopil jsem význam života, dobra i zla, utrpení a smrti. Ochotně přijímám na se bídu svou, a ať sešle na mne Bůh cokoliv, nikdy neustanu Ho velebiti a milovati.« —

Chtěje sloužiti mši sv., šel jsem prositi za dovolení představeného kostela, prelata jakéhos, jenž měl zvláštní kancelář vedle veliké sakristie. Prohlédnuv si moje doporučení, tázal se mne, zda chci déle, než tři dni v Paříži se zdržeti a celebrovati. Na zápornou odpověď mou udělil mi dovolení třikráte sloužiti mši sv., dodávaje, kdybych déle se tam zdržeti mínil, že bych musel vyžádati si dovolení ku celebrování od arcibiskupa pařížského. Divil jsem se tomuto zařízení, nemoha si vysvětliti příčiny jeho.

Po mši sv. pomodlivše se ještě, šli jsme si prohlédnout jeden z největších obchodů pařížských. Celá ohromná budova o několika poschodích jest jedno skladiště. Dostati tam lze koupiti vše, co si jen člověk pomyslí. A jaký výběr! Člověk by na tom oči nechal. A pro pohodlí návštěvníků všude sedadla a pohovky, jako v musejích, a pro zábavu četná stereoskopická kukátka s rozličnými obrazy měst, krajin a p., kinematograf a jiné věci. Trvalo to hodně dlouho, než prošli jsme jen zběžně všechna poschodí a nesčetné ty síně plné přerozdílného zboží.

Boulevardem de Clichy nechvalně pověsti dostali jsme se pak ku velikánskému hřbitovu Montmarte, na němž odpočívá Brožík. Navštívili jsme jeho hrob. Obklopen četnými a nádhernými pomníky hrobů cizích, odpočívá tu slavný umělec náš v hrobě jednoduchém. Žádný pomník nezdobí hrobu jeho; pouze tabulka mramorová oznamuje, že pochován tu malíř tak geniální; a kopec věnců položen tu od nadšených ctitelů velikého umělce. »Odešel jsi do ciziny, velký Brožíku náš, bys tam hledal slávy své; a nyní tu odpočíváš mezi cizinci zapomenut takořka, daleko od krajanů svých, kteří v otčině s úctou vyslovují jméno tvé.« Úvaha tato tanula nám na mysli, když pokleknuvše na hrobě slavného krajana našeho, zbožně pomodlili jsme se za duši jeho.

Odpoledne měli jsme na programu výlet do Versaillu.

Jelikož nebylo daleko do poledne, šli spolucestující pomalu městem k obědu; já pak maje ještě kus breviáře, odskočil jsem domů domodlit se. U Vyhnálka měli jsme se zase sejíti.

Jsa s breviářem hotov, chtěl jsem drahou pouliční jeti za soudruhy. Vozy však byly plny cestujících a na zastávce čekalo nás mnoho. Já však přispíšil si, a jakmile vůz se zastavil, hnal jsem se hned nahoru. Než k mému překvapení zařval na mne konduktér jarým turem: »Descende, Descende.« (Sestup dolů),

a když já neměl se hned k činu, chopil mne za rámě a táhl dolů, vysvětluje mi hatlaninou francouzskou cosi, z čehož jsem pochopil, že nemaje cedulky, musím čekati až vsednou, kdož mají lístek. Pak už ale nebylo místa, a vůz mi ujel před nosem.

V Paříži je totiž zvykem, že kdo chce jeti tramwayí, ohlásí se v kanceláři poblíž každé zastávky se nacházející a obdrží lístek, s nímž vstupuje do vozu, se konduktérovi vykáže a má pak předek před těmi, kdož lístku toho nemají. Lístky ty bral nám vždy p. Odstrčil. Ale já tu nyní byl sám, a francouzsky jsem neuměl. Věda však, kde zmíněné bureau se nachází, vešel jsem tam. Ale co teď? Úředník se mne tázal, co si přeji? Já však nevěděl, jak se vyjádřiti. Ukazoval jsem pouze ven a činil posuněk jako němý, naznačuje jetí dráhy. Netrpělivý zřízenec neporozuměv mi, rozkřikl se hrubě na mne. »Billets« vyletělo mi z úst. Úředník pochopiv mě nyní, vydal mi lístek — a já šel.

U Vyhnálků vyprávěl jsem pro obveselení soudruhům, jakou potíž měl jsem s »francčtinou.« Když jsme odcházeli od Vyhnálka po obědě, sděloval nám dobrosrdečny p. hostinský, že v neděli a svátek na večer má hostinec zavřený, aby on a sklepníci jeho též někam si vyjíti mohli, a doporučoval nám, bychom šli na večeři ke krajanu Svobodovi, jenž má hostinec v Palais Royal. Do Versaillu jeli jsme z nádraží »St. Lazare« vlakem, jenž měl též první poschodí.

Versailles, město s 55000 obyvateli, proslulým jest velikolepým zámkem králů francouzských s dalekosáhlými nádhernými zahradami. Zámek ten postaviti a zahrady založiti dal král Ludvík XIV. Na 36.000 lidí a 6000 koní zaměstnáno prý bylo jen při zakládání velikolepého parku. Stavba zámku toho stála na 500 milionů franků, nehledě k pracím, které sedlákům při tom zdarma konati bylo.

Od r. 1682 byly Versailly stálým sídlem králů francouzských a celého dvora, poskytovalť ohromný zámek tamější k obývání místo pro více než 10.000 obyvatel. Přímo báječným byl přepych, s jakým králové francouzští, obklopeni celou vysokou šlechtou dvorní, ve Versaillích nádherný dvůr vedli. Zábavy, plesy, slavnosti, hry, divadla, hony a vše, co jen umění a přepych poskytnouti může, bylo ve Versaillích soustředěno. Nebylo tudíž divu, že země ožebračovala se víc a více, a státní pokladna vyprázdněna byla do dna.

Proto svolal r. 1789 Ludvík XVI. do Versailles stavy říšské, by radil se s nimi o zažehnání hrozícího finančního státního úpadku. Jelikož však šlechta a klérus odepřeli navržené hlasování dle hlav místo dosavadního dle stavů, utvořil se 17. června t. r. třetí stav jako samostatné národní shromáždění, učiniv takto první krok k pozdější revoluci. Dne 5. a 6. října 1789 přinutila lůza pařížská krále Ludvíka XVI., by opustil zámek Versaillský a přesídlil se do Tuillerií. Tím ztratilo město svůj význam. Počet obyvatestva, jenž před revolucí obnášel na 80.000, klesl pak brzo na 25.000. Ve válce Prusko-francouzské obsazeny Versailly vojskem německým, jež mělo tam hlavní stan. Velká část zámku sloužila za úřadovnu vojenskou a nemocnici.

Císař Vilém býval v prefektuře. Tam prohlášen byl 18. ledna r. 1871 ve velikém sále zámeckém Vilém císařem obnoveného císařství německého. Tamtéž uzavřen byl mír s Francií, jímž válka ukončena. Po odchodu Němců pak odtud maršálek Macmahon potřel Pařížskou kommunu. Až do roku 1879 byly Versailly sídlem francouzské vlády a komor.

Uprostřed velkého nádvoří zámeckého stojí pomník Ludvíka XIV., sedícího na koni. Po obou stranách postaveno 16 velkých soch francouzských proslavených státníků a vojevůdců. V zámku Versaillském umístěno nyní museum, jehož jsme však neviděli, jelikož se právě opravovalo a tudíž uzavřeno bylo. Pouze zachovalé komnaty Ludvíka XIV. jsme navštívili, kdež obdivovali jsme se báječnému přepychu, s jakým byly zařízeny. Potom šli jsme prohlédnout si pověstné velikolepé zahrady Versaillské. Jsou zachovány většinou v tom stavu, v jakém r. 1667 byly založeny. Rozkošný je pohled z velké terassy zámecké na tyto krásné sady, téměř do nedohledna se táhnoucí s dlouhými přímými chodníky a záhony, s nesčetnými vzácnými nádržkami vodními, ozdobenými mohutnými sochami, většinou bohů pohanských, jakož i na nesčetné množství jiných uměleckých soch a sousoší na všech stranách park zdobících.

Imposantním, velikolepým jest též pohled z parku na obrovské průčelí zámku 580 m dlouhé o 375 oknech.

Proslulými jsou umělé vody Versaillské, které v jisté neděle a svátky od 4.—5. hodiny odpolední překrásně hrají — jediné divadlo toho druhu. — Těšili jsme se, jelikož byl svátek, že vzácnou tu podívanou uvidíme; ale byli jsme v očekávání zklamáni. Měli jsme s Versailly »smůlu.«

Za podívanou stojí též krásné letohrádky, přiléhající k sadům Versaillským. »Velký Trianon,« jejž Ludvík XIV. dal postaviti pro paní z Maintenonů, a kdež vzdálen hluku zámeckého rád se zdržovával, a »Malý Trianon«, jejž uprostřed útulného malého parku zbudovati dal Ludvík XV. pro hraběnku Dubarry. Velice líbilo se nám u starého Trianonu »Musée des Voitures«, kdež uschovány nádherné zlaté korunovační vozy královské, vzácné saně z dob Ludvíka XIV., drahocenné postroje atd.

Vrátivše se z Versailles, šli jsme na večeři ku Svobodovi do Palais Royal. Bývalý tento královský palác jest nyní z části sídlem státní rady, presidentem jmenované, dílem pronajat pro hostince, kavárny a obchody. V zahradě na nádvoří velikého paláce toho hraje třikráte týdně vojenská hudba. U Svobodů se nám už nelíbilo tak jako u Vyhnálka. Jídlo bylo sice také dosti dobré, ale bylo tam předně mnoho Francouzů a pak p. hostinský nechoval se k nám tak srdečně, jako Vyhnálek, ač jsme se mu též představili, že jsme krajané.

Pojedli jsme tedy na rychlo a spěchali do opery. Dávala se ten den velká opera »Samson a Dalila.« Chtěli jsme poslechnouti, jak umějí Francouzi zpívati a hráti.

Opera pařížská jest nejnádhernějším a největším divadlem celého světa, zaujímat plochu 11.237 čtverečních metrů. Postavena byla nákladem 36 a půl milionu franků r. 1861—1874. Není

snad ani žádného druhu vzácného mramoru neb jiných kamenů drahocenných, jichž nebylo by se upotřebilo při stavbě této.

Imposantním jest průčelí opery s mohutným vchodem o sedmi obloucích a nad ním se vypínající ložií se 16 mohutnými sloupy, mezi nimiž lemuje 14 menších sloupů z jaspisového mramoru s pozlacenými kapitaly, sedm balkonových oken, orámovaných zeleným švédským mramorem. Neméně nádhernými jsou fassády postranní s vystupujícími pavilonky.

A co tu soch alegorických, co poprsí vynikajících komponistů — ani bys nespočetl — jen té »nahoty« na sochách, těch jest trochu mnoho.

Je-li krásným už zevnějšek opery, jest nádhera vnitřku přímo okouzlující. Skvělou vzácností opery jest místnost zvaná »Foyer du Public,« prostranný, 54 m dlouhý a 13 m široký nádherný sál, kamž ku volné zábavě shromažďují se v meziaktí návštěvníci divadla. Ze dvorany té vede 5 velikých dveří na ložii, odkudž jest za noční tmy rozkošný pohled na náměstí před operou elektricky ozářené a na pestrou směsici lidí na něm se hemžících. Zpěv, provedení a výprava opery »Samson a Dalila« byly vzácny. Než divil jsem se, proč ku tříaktovému kusu, bez toho dosti dlouhému, přidali ještě dvouaktový balet. Jsem rád v divadle, rád vidím pěkné provedení divadelní hry nějaké; ale při tom baletě šly už na mne dřímoty, a jen s námahou bránil jsem se spánku, vždyť trvalo představení od 8 do 12 hodin — tedy celé čtyry hodiny seděli jsme tam v tom dusnu letním! Všeho moc škodí!

Jelikož po 12. hodině dráha ani dostavníky už nejezdí, bylo nám jíti domů pěšky. A od opery k hotelu našemu bylo přes hodinu cesty. Vůdcovství převzal pan bohoslovec, jelikož pan Odstrčil s námi do divadla nešel, jsa unaven po nemoci. Ale ač měl mapu s sebou a plán Paříže už doma důkladně studoval, přihodilo se mu za noční temnoty neštěstí. Vedl nás špatně. Zbloudili jsme, a jen po zjištění, kde jsme se octli, což na plánu pracně stalo se pod lampou na ulici, nastoupili jsme cestu, která nás vyvedla z bludiště a uvedla ku kýženému odpočinku v hotelu. Ale ztratili jsme zabloudením tím téměř celou hodinu ze spánku. Bylo již skoro 2 hodiny po půlnoci, když došli jsme domů. — Druhého dne jeli jsme hned z rána podívat se na zvláštnost pařížskou »Parc des Buttes-Chaumont.« Místo toto, kam druhdy vyváželo se smetí a rum z celého města, proměněno za dob Napoleonských v rozkošný velký park, zřízený na podobu romantické krajiny horské. Bývalé lomy kamenné, tam se nacházející, proměněny ve velkolepou partii skalnaté horské romantiky, okolo niž zřízeno dosti velké jezírko. Mohutný vodopád (umělý) řítí se s výše 32 m do umělé krápníkové jeskyně z výši 20 m a potok z něho povstalý vlévá se do jezera. Na vrcholu skalnaté hory umístěn kostelíček, odkudž se oku skýtá rozkošná vyhlídka. Mostem 60 m dlouhým a 30 m vysoko nad jezerem se vypínajícím dostati se lze ze skaliska na skalisko a též na břeh přes jezero. Též možno vykonati cestu tu loďkou po jezeře. Člověk zapomíná tu na okamžik, že jest ve světovém městě a zdá se, jakoby se byl octnul opět v rozkošné Boží přírodě, v okouzlu-

jící romantice horské. Tak mistrně napodobeny tu pouťavé krásy přírodní krajiny horské.

V ohromném parku tom zabloukali jsme se v labyrintě cest tak, že ani p. Odstrčil nemohl se orientovati, kudy bychom dáti se měli, bychom dostali se ven z bludiště toho k tramwayi, která by nás zavezla na největší a nejnádhernější hřbitov pařížský »Père-Lachaise«, kamž nyní měli jsme namířeno.

Na štěstí potkali jsme v odlehlé části parku, kamž byli jsme se zatoulali, dvě »úřední osoby,« nejnižšího stupně, jež p. Odstrčil požádal za sdělení, kudy vede nejbližší cesta ku pouliční dráze, vedoucí do »Père-Lachaise.« Jeden z nich na první pohled »stará vojna« a dle zevnějšku rozhodný nepřítel spolku protialkoholického, poznav v nás hned cizince, chtěl se pochlubiti, že byl ve světě — v Německu — a že zná němčinu a jal se nám po německu žádanou cestu popisovati. Jeho němčina byla ale »tak lámanou,« že jsme mu ničeho nerozuměli; pročež požádal ho p. Odstrčil, by nám to raději řekl po francouzsku.

Hřbitov »Père-Lachaise«, kamž dle francouzské informace bývalého statečného »obránce vlasti« jsme šťastně se dostali, jest největším, nejkrásnějším a nejslavnějším ze všech hřbitovů pařížských; jsouť tam pochováni nejslavnější, nejbohatší a vynikající osobnosti z celé Paříže. Zaujímá plochu 43 hektarů; na zběžné jen projití hřbitovem tím potřeba času 2—3 hodin. Jest to celé ohromné město nádherných pomníků, často veliké ceny umělecké a velikolepých hrobek rodinných na způsob pěkných kaplí s bohatými oltáříky. Vůkol pomníků a hrobek zřízeny rozkošné sady se vzácnou květenou. A těch ulic nádherných i uliček užších, cest a cestiček do nekonečna — celý labyrint. Prošli jsme nejširší nádhernou »Avenue principale« s přečetnými vzácnými hrobkami a pomníky vynikajících mužů, mezi nimiž i bývalého presidenta republiky Felixa Faure. Uprostřed ulice této, poblíž hrobu zmíněného presidenta postaven r. 1899 velikolepý, obdivuhodný pomník »Monument aux Morts«: Znázorněno tu, kterak k temné bráně smrti, do níž dvojice mladých lidí právě byla vešla, blíži se z obou stran smrtelníci, jedni nadějí oživeni v život posmrtný, druzí plni hrůzy před smrtí se blížící, dole viděti hrob rodičů, z něhož anděl právě odvalil hrobový kámen.

Tato »Avenue principale« vystupuje pozvolna až ku hlavní prostranné kapli hřbitovní, z jejíž terassy jest krásný rozhled na hřbitov i město vůkol.

Odpočinuvše si poněkud od únavného již chození na lávce, jichž na hlavních ulicích všude dosti umístěno pro pohodlí návštěvníků, šli jsme dále po »Avenue de la Chapelle« okolo vysokého vzácného pomníku státníka Casimira Periera a pak ulicí »Avenue Casimir Perier« okolo židovskeho hřbitova k východu. Před východem všimli jsme si nádherné hrobky rodiny Rotschildů. Mohou si postaviti hrobku tak vzácnou; mají »zač«. Ač jsme prošli sotva desátou část hřbitova, přec trvala tato naše obhlídka zběžná daleko přes hodinu.

Odtud jeli jsme pak elektrikou na »Place de la Republique.« Uprostřed náměstí stojí na 15 m vysokém podstavci bronzová

socha republiky, zvýší 9·5 metrů. Před pomníkem kovový lev s osudím všeobecného práva hlasovacího. Okolo podstavce umístěny allegorické sochy rovnosti, volnosti a bratrství; na něm pak 12 bronzových reliefů znázorňuje události při vzniku republiky.

Zvláštností v Paříži jest, že na všech veřejných budovách i na chrámech všude čteme heslo republikánské: »liberté, egalité, fraternité« — »svoboda, rovnost, bratrství«, ale nikde snad nepáše se většího farisejství s heslem tím, jako v Paříži a ve Francii vůbec. »Liberté« — svobodu — »egalité, fraternité« — rovnost a bratrství hlásají nápisy všude umístěné, ale svobodu jen pro neznabohy, židy a socialisty; katolické církvi nedopřává se svobody a rovnosti všude hlásané, k ní nechovají se po bratrsku»!

(Pokračování.)

Neděle květná!

Den vlažný byl, tak vlažný. Z hájů palem
se probělával hrdý Jerusalem
a za ním k slunci chmurně vypjata
svou leb zhřívala lysá Golgata.

Kraj něhou zářil jako tváře děcka,
V květ strojila se hora Olivetská,
na jejich stráních holubiček sbor
poslouchal tajný oliv rozhovor.

I tichý kout zahrady Getsemane
své jaro dýchal dávno vyželané
a toužil jen, až v rubín rozžhaví
se v jeho trávě kvítek krvavý!

* * *

V sen kraje sladký, do slunného ticha
bouř hlasů náhle vpadla od Jericha,
v korunách oliv hlučně hlomozila,
holoubky bílé ze hnizd vyplašila.

»Hosanna! Sláva! Nechať král náš žije!«
nesl se jásot cestou z Bethanie,
že zvědavostí stanul v kvapném honu
krok poutníků mířící ku Sionu.

A s vrchu hory objevil se v krátku
král velebený, sedě na oslátku,
klid božský v zraku, něhu lásku v líci
a nad zástupem ruku žehnající,

jel tichý cestou listem oliv stlanou
vzít korunu si dávno přichystanou
a lid svůj tvrdé do poroby jatý
povýšit znova světa nad knížaty.

Dav roucha klad' a zajásal vždy znovu:
»Hosanna! Sláva Synu Davidovu!«
Hlas pacholátek zvučně krajem zněl,
v údolí Cedron chvíli dováděl,

dál radě k zlosti nes' se ulicemi
až tam, kde Golgoty vrch pjal se němý
a v jejím svahu, jak by slábl v dechu
umíral zvolna v dlouze táhlém echu . . .

A jménem Páně bral se Požehnaný,
ctěn ústy jejich, srdcem nepoznaný,
na lidu svého smutné myslil scestí,
jenž dnes mu seká zatím ratolesti.

Se slzou v oku pohled k svému městu —
jak ženich hledí mrtvou na nevěstu —
a mlčky vkročil jeho do brány
Beránek ku oběti vybraný!

* * *

A kraj zas stich' jak pohleď děcka snivý,
paprsek slunka smál se na olivy,
a holubiček sbory jako pěny
zas v hnízda sedly, nikým neplašeny.

Nálada jarní dále krajem vlála,
jen Golgota se mračit neustala
a majíc dnes svou kořist vyrvánu
čekala patnáctý den Nisanu.

J. Dolný.

Spadlý list.

Žal tupým okem zřel na rakev studenou,
kde knížecí erb tich o mrtvé slávě snil
a vichr věnce rval se zlobou stajenou,
dým smolnic alejí se divě roztančil.

A žalmy pochmurné se vlekou dusným krokem,
o haluz oloupen lká v slzách pyšný kmen,
co chlubných řádů lesk je v hrobě přehlubokém,
kde zlato hořkostí a sláva — mrtvý sen?

Zde roztrpčené srdce zkonejšeno žalem
zas tiše odpouští a k smíru spíná dlaň,
smrť sláví stejně žeň v tom lidském sadu zralém,
nuž, kámen hněvu pryč! víc neházejme naň. —

Miloslav Javorník.

Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České.

Píše TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

(Pokračování.)

DÍL III.

XVI.

Založení zemského sdružení katolických spolků v arcidiecési pražské. — Sjezd sdružení katol. spolků diecése česko-budějovické v Sušici. — Sjezd sdružení katol. spolků diecése královéhradecké v Chrudimi. — Říšské volby v Čechách. — Večírky příznivců »Nového Života« v Praze. — Všeobecný sjezd katolíků českých v Kroměříži. — II. sjezd křesťansko-socialně lidové strany české v Praze.

Dne 31. ledna 1899 učiněn také v Praze krok, aby za příkladem Hradce Králové a Českých Budějovic dostalo se katolickým vzdělávacím spolkům v arcidiecési pražské spolkového ústředí. V Hradci Králové je měli od r. 1893 a v Českých Budějovicích od r. 1895.

V předu uvedený den svoláni vldp. kanovníkem Dr. Jos. Burianem sešli se zástupci a předsedové katol. spolků vzdělávacích i podporujících: z Prahy, předměstí, z Velkého Břevnova, Černoušku, Drahno-Újezda, Vepřku, Dol. Beřkovic atd., aby přijali stanovy tohoto nového sdružení a zvolili výbor.

Schůzi zahájil uvítav přítomné vldp. kanovník Dr. Josef Burian, jakožto předseda a zapisovatelem schůze byl pan J. Sedláček.

V debatě o stanovách súčastnili se důst. pánové: Emil Dlouhý-Pokorný, kaplan; Jos. Trykar, farář; Jaroslav Rouček, kaplan: p. JUDr. Frant. Herman, p. Václav Myslivec, pan JUC. Jos. Šindler, p. JUC. Cyr. Fr. Vlk, p. Václav Stupka, p. Jos. Hovádek, dp. Jan Pauly, kaplan, dp. Frant. Stejskal, kaplan a dp. P. Ant. Ostrčilík S. J.[1])

Když byly některé změny ve stanovách provedeny, přikročeno k sestavení kandidátní listiny a k volbě výboru. Když byl navrhován první kandidát, kterým byl dp. Dlouhý-Pokorný, vystoupil týž pán a navrhoval, aby byly do výboru povolány též dámy a předsedkyně spolků, na př. žen a dívek v Praze. Pí. Klingerová žádala, aby byly do výboru zvoleny dvě dámy a tři mezi náhradníky. Když mnozí se proti tomu ohražovali a poukazovali na to, že jest posud přihlášen jeden ženský spolek, kdežto mužských spolků jest celá řada, a že by to byl velmi křiklavý nepoměr, dáno dámám na vůli, buď jmenovati si ze svého středu jednu kandidátku nebo vyslati do výboru dp. Dlouhého-Pokorného jakožto duchovního rádce spolku, dámy přijaly druhé a dp. kandidát Dlouhý-Pokorný jednohlasně zvolen.

Dále zvoleni do výboru: dp. Jos. Trykar, p. JUDr. Fr. Herman, dp. ThC. Ján Pauly, p. Frant. Satorie, p. JUC. Jos.

[1]) »Katolické Listy«, r. III., č. 32., 1. února 1899: »Ustavující schůze zemského svazu katol. spolků v Čechách.«

Šindler, dp. Václav Stejskal, dp. Frant. Stejskal, dp. Jaroslav Rouček, vldp. prof. dr. Vincenc Ruth, p. J. Feuerstein, ř. učitel p. Václav Špaček, dp. farář Frant. Pohunek a rolník p. Mudra; za náhradníky jsou zvoleni: vldp. Václav Kotrch, probošt v Roudnici, redaktor p. Václav Myslivec, rolník p. Hoffmann, p. Jos. Hák, úředník, p. Jos. Šolle, účetní, p. Jan Vokoun a pan Jan Navrátil.

Sdružení trvá do dnes, ale z uvedených pánů ve výboru a mezi náhradníky není ani jediný. Důležitost tohoto ústředí pro katolické spolky v arcidiecési odůvodňuje se životem a hnutím spolkovým sama sebou.

* * *

Významnou událostí v roce 1900 byl také sjezd katolických spolků z diecése královéhradecké dne 9. září 1900 ve staroslavné Chrudimi. Na sjezd dostavilo se 26 katolických spolků z diecése se 16 spolkovými prapory a s 800 členy. Průvod městem a městským parkem znenáhla vzrostl na 12.000 účastníků. Celá konservativní Chrudim byla vzhůru. Na sjezd přijel též ndp. biskup Edvard Jan Nep. Brynych. Po valné hromadě diecésního sdružení katol. spolků následovalo zahájení sjezdu v městském parku, na němž mluvil vldp. dr. Rudolf Horský »O budoucnosti křesť. socialní strany v národě českém.« Sjezd úplně se zdařil a byl pro mnohé na českém východě vzpruhou.

* * *

Roku 1901 dne 3. ledna konány jsou v Rakousku podruhé a naposledy volby do říšské rady na podzim r. 1900 rozpuštěné. Roku 1907 zavedeny jsou v Rakousku volby poslanců do říšské rady na základě všeobecného, přímého a rovného hlasovacího práva. Sčítací katol. kandidati do páté kurie v den 3. ledna 1900 dostali v pěti okresích v Čechách tento počet hlasů:

Na Královéhradecku Emil Dlouhý-Pokorný, kaplan 41
» Litomyšlsku Dr. Rudolf Horský, farář 65
» Čáslavsku Josef Hovádek, knihař 21
» Táborsku Václav Žižka, stříbrník 7
» Písecku Leopold Havelka, horník 29

Celkem tedy 163 hlasy. Jak všecky ostatní strany při těchto volbách dopadly, vylíčil jsem již v IX. kapitole III. dílu těchto dějin statistickou tabulkou.

* * *

Jako na českém východě v diecési královéhradecké, tak i na českém jihu v diecési česko-budějovické diecésní sdružení katol. spolků každoročně v tom neb onom místě konalo svůj výroční sjezd, aby oživilo katolického ducha v místě.

Tak r. 1901 ve dnech 29. a 30. června konán sjezd diecésních katol. spolků česko-budějovických v Sušici, k němuž se dostavilo 140 delegátů. V průvodu městem šlo členstvo, 20 katolických spolků s 15 prapory. Sjezd zahájil a řídil místopřed-

seda sdružení dp. Jiří Čadek, kaplan z Netolic, a čestným předsedou zvolen J. M. p. Ferd. hrabě Chotek z Volšova.

K dennímu pořádku mluvili: slč. Augustina Rozsypalová »O ženě jako pomocnici mužově«, T. J. Jiroušek »O významu katolických spolků« a dr. Rudolf Horský na thema »Možno-li se křesťanským socialům spojiti s některou stranou v Čechách.«

Sjezd byl skončen za povznášející nálady účastníků.

* * *

Stoupenci katolické moderny, když se jim na mnoze podařilo vniknouti ve kruhy křesťansko-socialního dělnictva, učinili pokus vniknout i mezi intelligenci. Za tím účelem jali se roku 1901 pořádati v Praze, nejprve v místnostech Svatováclavské záložny a na to »u Štajgrů«, tak zvané »večírky příznivců »Nového Života«. Na těchto večírkách probírala se různá themata otázek společenských, literárních i náboženských. Pořadatelům se jednalo o »o b r o d« mezi inteligencí a proto napsali ihned, že »apoštolem tohoto budoucího obrodu jest i »Nový Život« a kdo jdou s ním, jdou jen proto, že si uvědomili touhy svých duší k Slunci a Radosti života — že chtěli státi pevně tam, kde jiní klesali, v z o r n ě čeliti tam, kde jiní se bázlivě skrývali či změkčile slzeli.«[2])

Večírků těchto konáno celkem devět, a to: dne 2., 9. a 19. března, 22. dubna, 6. a 28. května. 4., 10. a 17. června 1901.

K prvnímu večírku poslány byly i pozdravné dopisy od redaktora »Nového Života« Karla Dostála-Lutinova a Jana Srámka, kaplana z Nového Jičína na Moravě.

Na těchto večírkách referovali: filosof Albert Pražák: »O vlivu umění na duši.« — Em. šlechtic z Lešehradu: »O uměleckém významu básníka Zeyera.« — Frant. Bílek: »O básníku Březinovi.« — Filosof Inoc. Arnošt Bláha: »O socialní otázce.« Debaty se při tomto thematu súčastnili: Emil Dlouhý-Pokorný, JUC. Maška, redaktor Lidových Listů« Josef Hovádek, PhC. Martin Pernica, Ph. Dr. Vítězslav Nejedl, JUC. Emerich Fiala a Juliana Michalková-Kutnohorská. — Dále referoval PhC. M. Pernica na thema »Proč se odvrací intelligence od náboženství« a v debatě měli účast: Jos. Hovádek, Dlouhý-Pokorný, žurnalista Novotný, JUC. Pospíšil, JUC. Maška a filosof Arnošt Bláha. — V následujícím večírku byla debata o témž předmětu, a mluvili v ní: Emil Dlouhý-Pokorný, Bláha, dr. Nejedl, JUDr. Gustav Mazanec, Pernica, studující filosof Alois Serve-Dichtl a redaktor Hovádek. — Na konec večírku debatováno opět »O socialní otázce.« Hlavní slovo vedli: Emil Dlouhý Pokorný, studující filosofové: Albert Pražák a Mikuláš Šmok, technik Neumann, sochař Frant. Bílek, Dr. Nejedl, redaktor »Rozvoje« Josef Mikšovský a studující filosofové Bláha a Malý.

Vedle uvedených referentů a debatérů byli mezi účastníky těchto večírků následující pánové a dámy; studující R. Preiss, slč. Marie Kalašova, slč. Zdenka Kalašova, pí. Gabriela Preissová, slč. Antonie Dubcova, slč. Eliška Sedláčkova, p. J. Sedláček,

[2]) »Rozvoj«, roč. II., číslo 8. ze dne 10. března 1901. Praha-Žižkov.

pí. Anna Sedláčková, pí. Julie Michalková-Kutnohorská, Karel Michálek, Fr. Em. Zelenka, Zdenka Braunerová, slč. Julie Emingerova, slč. Augustina Rozsypalova, Alois Koráb, Ed. Stan. Homolka, Ljudevít Píško, Jan Pražák, Fr. Pořický, P. Alois Svojsík Vyměťal, Jiráček, Václ. Špaček, Kokoška, Matouš a Dvořáček.[3])

Večírky zakončil hlavní svolavatel studující Inoc. Arnošt Bláha dne 17. července 1901 jakožto první jich serii, ale další večírky více se již nekonaly.

Pořadatelé i účastníci měli snad dost na této první serii. Účel byl průzračný, těmito večírky měli se mnozí ze studujících a z intelligence občanské připravovati ke katolické moderně a vychovávati na její nové bojce.

* * *

Nejvýznamnější událostí v roce 1907 byl všeobecný sjezd katolíků českých, pořádaný ve dnech 25., 26. a 27. v Kroměříži na Moravě, k němuž sjelo se z Čech, Moravy, Slezska i Dol. Rakous 110 katolických spolků se 37 spolkovými prapory a 22.000 účastníky. Co Kroměříž stojí, takové velkolepé manifestace v ní nebylo. Sjezdu předsedal dr. Jaroslav hr. Thun z Hohensteinů.

Kromě četných slavnostních a odborových řečníků mluvili na sjezdu také kníže arcibiskup Dr. Theodor Kohn a brněnský biskup Dr. Fr. Sal. Bauer.

Sjezd zasedal při slavnostních schůzích ve zvláštní veliké dvoraně v knížecí arcibiskupské zahradě a odborové schůze konány byly v prostorných sálech a učebnách českého gymnasia v městě.

Jako slavnostní řečníci mluvili:

Dr. M. Hruban, říšský posl.: »O důležitostech a cílech katol. sjezdů a o idei Cyrillo-Methodějské.«

Frant. Valoušek, farář: »O socialní otázce.«

Dr. Fr Nábělek, profesor: »O víře a vědě.«

Dr. Robert Neuschl, profesor: »O manželství a křesťanské rodině.«

Dr. Karel Visnar, kanovník: »O významu katolictví a katolické církve.«

J. M. Kadlčák, nadučitel: »O školské otázce.«

Dr. Ant. Cyr. Stojan, zem. a říšs. posl.: »O autoritě v církvi a ve státě.«

Dr. Rudolf Horský, farář: »O spolcích.«

Frant. Štábl, redaktor »Hlasu«: »O katolickém tisku.«

V odborových schůzích řečnili:

Dr. Fr. Rouscher: »O významu Říma pro národy vůbec a český národ zvláště.«

J. Halouzka, farář a J. Vychodil, farář: »O misiích mezi Slovany.«

---

[3]) »Rozvoj«, roč. II., čís. 8. str. 116., čís. 10. str. 148., čís. 11. str. 166, čís. 14. str. 217., čís. 15. str. 231., čís. 20. str. 301., čís. 21. str. 313., čís. 22. str. 327., čís. 23. str. 344., čís. 24. str. 356. články »Přátelské večírky »Nového Života.«

Ant. Rybníček, redaktor »Obrany práce« a dělník Štancl; »O záležitostech otázky dělnické.«

Dr. R. Špaček, profesor: »O lásce křesťanské.«

Tomáš Jos. Jiroušek, redaktor »Našich Listů«: »O záležitostech spolkových«.

Dr. Frant. Nábělek, profesor: »O vědě filosofické.«

Frant. Snopek, archivář: »O naší historii a diecésní zvlášť«, a Dr. Jos. Kachník, profesor: »O křesťanském umění.«

Dr. Bronec, profesor: »O literatuře revujní a románové.«

P. Tomáš Šillinger, red. »Hlasu«: »O periodickém tisku.«

Apetaur, učitel: »O škole obecné.«

Ječmínek, učitel: »O zanedbané mládeži.«

Červenka, říd. učitel: »O škole měšťanské.«

Dr. B. Segeta: »O školách středních.«

Fr. Šindler, profesor: »O náboženství na školách středních« a Ant. B. Drápalík, profesor: »O universitách.«

Jak z uvedeného a projednaného materialu viděti, byl sjezd kroměřížský sjezdem pro vědu, náboženství, sociologii a vůbec život společenský veledůležitým a dobré ovoce přinášejícím sjezdem pracovním. Kdo se tohoto sjezdu súčastnil, nikdy mu z paměti nevymizí jeho velikost a význam.

* * *

Druhý a také poslední sjezd křesťansko-socialní lidové strany svolali si křesťanští demokraté ke dni 17. a 18. května r. 1902 do sálu Jednoty katol. tovaryšů v Praze.

Na sjezdu měli účastenství P. T. pp.: Jos. Hovádek, Václav Myslivec, redaktor »Katolických Listů«, Frant. Šafránek, rolník z Dol. Města, Leop. Havelka, horník z Příbrami, Jan Hendrich, studující z Prahy, Vilém Koleš, krejčí z Prahy, P. Dlouhý-Pokorný, kaplan z Prahy, Fr. Jukl, kaplan z Hradce Králové, P. Milo Záruba ze Želiva, Jaroslav Rouček, farář z Vepřku, Karel Bártovský, kaplan v Dol. Beřkovicích, Josef Urban, obuvník z Kostelce nad Orlicí, Karel Janda, kaplan ze Žižkova, Frant. Holeček, katecheta ze Strakonic, Augustina Rozsypalová, učitelka z Blovic, Frant. Satorie, dělník z Karlína, Antonín Barcal, rolník z Tukaně u Mělníka, Fr. Prudič, kaplan z Červeného Kostelce, Josef Šamalík, rolník a red. »Selských Hlasů« z Ostrova na Moravě, Josef Adámek, rolník z Vojtěchova, Frant. Jelínek, učitel z Malotic, Frant. Korynta, zlatník z Prahy, Jaroslav Astr z Úpice, V. Bibus z Ústí nad Orlicí, Kratochvíl z Kladna, J. Žlábek z Vodňan, Jos. Gross z Mýta u Zbirova, Jos. Kovář z Hronova, Jos. Posledník, kaplan z Radnic, J. Kašpar z Dol. Města, J. Hála z Chocně a Adalbert Kotrba z Prahy, pokud jest známo z »Katolických Listů«, které ve dlouhých článcích v číslech 135., 136. a 138. roč. VI. o sjezdu široce a zevrubně referovaly.

Sjezd zahájen p. Jos. Hovádkem a do předsednictva zvoleni jsou pp. Jos. Hovádek, Jos. Lokvenc z Úpice, Fr. Šafránek z Dol. Města, Leop. Havelka z Příbrami a Jan Hendrich z Prahy.

Zprávu o činnosti strany od jejího založení (dne 13. a 14. srpna 1899) podal p. Vilém Koleš. Zpráva po poznámkách pp.

red. Václava Myslivce, Bibuse, Urbana a Emila Dlouhého-Pokorného schválena.

»O postavení strany křesť. soc. lidové v kr. Českém referoval dp. Fr. Jukl. V rozvinuté debatě mluvili Šafránek, red. Myslivec, kaplan Posledník, Hovádek, kaplan Milo Záruba, farář Jaroslav Rouček, kaplan Janda, kaplan Karel Bartovský, Urban, katecheta Holeček, Havelka, kaplan Dlouhý-Pokorný, Bibus, Rozsypalová, Korynta, Astr. Tento bod programu projednán prvního dne, druhého dne měli hlavní slovo o záležitostech hospodářských rolníci Jos. Šamalík a Fr. Šafránek (který téhož dne přepsedal), Kašpar, P. M. Záruba, Štěpán, Barcal, Hála a j.

Na sjezdu v týž den předčítány byly též na telegraficky zaslané pozdravy došlé telegramy, sdělující děkování a požehnání, které zaslali nejdůst. pp. biskupové: Jeho Eminencí ndp. Leo Kard. ze Skrbenských, kníže-arcibiskup pražský, J. M. ndp. Edvard Jan Nep. Brynych, biskup královehradecký, Jeho Excell. ndp. Dr. Martin Říha, biskup česko-budějovický, a Jeho Excell. ndp. Dr. Emanuel Jan Schoebel, biskup litoměřický.[4])

Po skončených debatách o tisku, všeobecném sdružování a organisování strany zvoleni pak do výkonného výboru strany křesť. social. lidové následující pp.: Jos. Hovádek, Václav Myslivec, Vilém Koleš a Emil Dlouhý-Pokorný z Prahy, V. Bibus z Kostelce nad Orl., L. Havelka z Příbrami, Fr. Šafránek z Dol. Města a Frant. Jukl z Hradce Králové. Za náhradníky jsou zvoleni pp.: Karel Bartovský z Dol. Beřkovic, P. Milo Záruba ze Želiva, Jos. Fišer z Radnic a Fr. Prudič z Červ. Kostelce. Mimo tento výkonný výbor zvolena k němu též akční sekce z delegátek pí. Cmiralové z Prahy, slč. Frant. Jakubcové ze Semil, pí. Kaslové z Plzně, slč. Aug. Rozsypalové z Blovic, Škabradové z Hradce Králové, Špeldové z Červ. Kostelce a Vackové z Hronova.

Dle presenční listiny bylo sjezdu tomuto přítomno 176 delegátů a delegátek a 30 hostí.

Průběh sjezdu mnohé účastníky křesťansko-socialně lidové strany tak nadchl, že průchod dávali svému nadšení, jako dp. Fr. Holeček, delegát ze Strakonic, který pravil: »Dnes dmou se prsa radostí, neboť vidíme, že *věc křesťanské demokracie spěje po dráze vítězné.* Vojevůdce Tamerlan pozoroval mravence, který se devadesátkráte vrátil k předmětu, jejž vlekl. Takovou vytrvalost musíme i my sobě osvojiti a úspěchy naše porostou den ke dni.«[5])

Jaroslav Rouček, farář z Vepřeku, měl dokonce řeč, všecky účastníky elektrisující, kterou končil slovy: »Naše strana jest Gedeonem, který, vida utrpení svých spolubratří, vstává.«

A za rok byla tato strana tak tichá a tak v koncích, že nebylo o ní ani slyšeti, a nejnadšenější řečník její na sjezdu Jaroslav Rouček stojí nyní (v roce 1908) již po dva roky v řadách nepřátel katolíků jako kněz odpadlý, stojí v řadách pokrokářů a socialních demokratů na Brněnsku. Fr. Holeček jest suplujícím

[4]) »Katolické Listy«, č. 136. ze dne 20. května 1902, článek: »Zemský sjezd křesť. social. lidové strany.«

[5]) »Katolické Listy«, roč. VI., čís. 136. 20. května 1902.

profesorem realných škol na Král. Vinohradech a o hnutí katolické se pranic nestará. A Emil Dlouhý-Pokorný jako odstouplý kněz píše ve svém orgánu »Křesťanská Myšlenka«, biskupy zakázaném, proti bývalým svým představeným i proti katolíkům organisovaným ve straně katol. lidu v Čechách, založené ze všech katol. stran r. 1906

Tak se časy mění a lidé s nimi. Křesťanský demokratismus svedl mnohé až k socialnímu demokratismu. (Pokračování.)

Dva velkolepé sjezdy katolické.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

(Pokračování.)

V pondělí ráno byla první naše cesta do blízkého farního chrámu Páně; p. hostitel nás tam již zamluvil a nás tam doprovodil a my jsme tam sloužili denně mši sv. Pan vikář se svým prstenem vzbudil u kostelníka velikou pozornost a po tajmu, když už p. vikář byl u oltáře, byl jsem tázán na výši jeho hodnosti.

Taxa pro kostelníka a ministranty byla na cedulce v sakrastii napsána, což jest velice praktické. Po mši sv. v sakristii, když jsme si při lavabo ruce umývali, jeden ministrant pouštěl nám kohoutkem na prsty vodu, druhý držel ručníček a když jsme byli hotovi, žádali nás ministranci za požehnání.

Z chrámu vedl nás p. listonoš okolo řeky Mohanu, která se jako naše Vltava vine středem města. Za Mohanem v levo na výšině vypíná se jako hrad kapucínský klášter: Das Kaepelle, v pravo minuli jsme městskou porážku dobytka, vodní celnici a prošedše pěknou částí města, zasedli jsme u p. Bierlmeiera k snídaní.

Pan listonoš vzal si na ten den dovolenou, aby nás mohl městem provázeti. Nevím, zda se zvlášť připravil, či to jako listonoš z paměti umí, kudy jsme šli, všecko nám důkladně vysvětloval a vykládal. Až jsem žasl nad jeho vědomostmi.

Cíl naší cesty byl dóm, kdež byla pontifikální mše sv. Vedle zástupu lidu přijíždělo ke mši sv. na 40—50 kočárů, v nichž byly deputace sorganisovaných studentských spolků ve svých malebných krojích s prapory. Pro nás z vlasti Masarykovců jest pohled na tyto mladé vyznavače víry úchvatný a nepopsatelný. Zpravodaj »Čecha« praví, že jsou tito studující vysokých škol miláčkem katolického obecenstva a on sám že se o jejich zdvořilosti osobně přesvědčil. Studenti zaujali se svými prapory místo v hlavní lodi, ostatní spolky postavily své prapory do lodí pobočních. Vstoupili jsme také do dómu, abychom tento malebný obraz katolického života na vlastní oči viděli.

V 10 hodin na to konána byla první uzavřená schůze, při níž zvoleno bylo presidium sjezdu. Za předsedu navržen a jednohlasně přijat posl. říšského sněmu Fehrenbach, který svým

srdečným a řízným vystoupením zjednal si rázem všeobecných sympatií. Mohutný jeho hlas vniká až do nejodlehlejší místnosti slavnostní budovy, která pojme v sebe až 10.000 návštěvníků a bodrý způsob jeho řeči mluví přímo k srdci. Jest důstojným nástupcem nezapomenutelného předsedy sjezdu řezenského Dra. Porsche v nesnadném a zodpovědném úřadu předsednickém.

Za místopředsedy zvoleni byli M. svob. pán Frankenstein, syn slavného vůdce katol. centra, a říšský posl. Engelen, zeť velikého Windthorsta.*) Dále byli zvoleni zapisovatelé sjezdu a předsedové odborů: 1. pro svobodu církve, 2. pro socialní otázku, 3. pro charitu a 4. křesťanskou kulturu.

Sjezd katolíků se unesl, aby zaslán byl holdovací telegram papeži, císaři, princi vladaři a dominikánskemu fráteru Raymundovi (býv. knížeti Löwensteinovi) aby bylo na jeho pozdravný telegram odpověděno. Jeho pozdrav vzbudil bouři radosti v celem shromáždění.

Dědičný princ Löwenstein, syn fratera Raymunda, podával zajímavou zprávu o činnosti centrálního komitétu, kdež bylo mezi jiným usneseno, že se jeden jeho člen súčastní katolického sjezdu ve Vídni. Byl to sám předseda sjezdu Fehrenbach, jehož přítomnost ve Vídni mne mile překvapila. — Na to byly přijaty resoluce, aby 50leté kněžske jubileum papeže bylo oslaveno mimořádným halířem Petrským, poutními vlaky a slavnostními schůzemi. Dále přijaty byly návrhy na podporování různých spolků, mezi nimi i navrh na podporování spolku sv. Bonifáce, sv. Rafaela a jiné. Při této příležitosti hrabě Galen podal zprávu o odpadlickém hnutí v Rakousku, které bylo seslabeno spolkem sv. Bonifáce. Spolek musí nyní pracovati proti propagandě »pryč od náboženství«.

Večerní slavnostní schůze v Řezně bývaly pro nás radostnou atrakcí; tam byla pro sjezd zbudována zvláštní dřevěná budova, prostranná, účelně stavěná, i bylo tam dobře slyšeti, celé shromáždění viděti a milo poseděti; zde však ve Würzburgu byla v bývalé nádražní budově akustika špatná; kdo stál v zadu sálu, slyšel pouze hlas a ne slova a tím nám byla celá naše radost, slyšeti nejslovutnější řečníky, jednak znemožněna jednak zcela pokažena.

Hned druhý den došel jsem si do knihkupectví, kdež se lístky na galerii pro žurnalisty a vzácnější hosty vydávaly, i obdržel jsem tam dvou lístků: pro p. vikáře a pro sebe, měli jsme přístup mezi žurnalisty, na druhou vyšší galerii, kdež zasedalo presidium, biskupové a přední osobnosti, ale i zde bylo řečníkům málo rozuměti. Jediné nejvhodnější místo pro posluchnče bylo pod řečništěm, na to se přidati musily 4 marky, i litovali jsme s p. vikářem, že jsme to přehlédli a že jsme se tím o ten nejkrásnější sjezdový požitek oloupili.

Ale mám před sebou »Čecha«, ve Würzburgu vydávaný »Festblatt« a tištěnou sjezdovou zprávu, i mohu doplniti, co jsem z vlasního názoru nemohl postřehnouti.

*) Zpráva sjezdová přináší jejich podobizny.

První slavnostní schůzi zahájil president Fehrenbach skvělou řečí; po něm oslovil shromáždění domácí biskup D. Schlör, načež on a všichni biskupové s ním udělili nám klečícím biskupské požehnání.

Prvním slavnostním řečníkem byl profesor a kanovník Meyenberg z Lucernu.*) Mluvil *o náboženství a vyznání*. Referent »Čecha« (z 29. srpna) praví: Na sjezdu v Řezně r. 1904 vyslovil posl. dr. Schädler zásadu: náboženství bez konfese jest konfuse; prof. Meyenberg dovodil pravdivost této zásady na základě evangelií, jichž výslovné znění uváděl, nade vši pochybnost jasně. Byla to opravdová radost a požitek poslechnouti toho řečníka; na něm mluvilo všecko: oko, pohled, ve tváři každý sval. Velmi obratně obeplul úskalí, které ohrožovalo každého řečníka, mluvícího o věcech náboženských ve Würzburgu, městě Schellově.

Když jsme opouštěli po řeči Meyenbergově slavnostní síň, končí referent „Čecha«, přidružil se k nám kněz z Würzburgu, který dobře vystihl situaci slovy: To nejkrásnější na sjezdu jsme slyšeli, po Meyenbergovi nepřijde už nic lepšího. A zároveň vyslovil svoje potěšení nad způsobem, jakým dotknul se prof. Meyenberg aféry Schellovy.**)

Druhou řeč konal opat Norbert ze Sv. Otilie, ozdobený vousem. Líčí účel, důležitost a potřebu misií v Africe a rozehříval pro ně srdce. Mluvil ze zkušenosti, a proto měla slova jeho tím většího účinku a ceny.

Předseda oběma řečníkům poděkoval (Dr. Porsch v Řezně řečníkům nikdy neděkoval) a vyslovil radost nad tím, že jest na sjezdu přítomno hojně řádových kněží, jimž vzdával díky za duševní vzdělání, které lidstvu poskytují.

Pochválen buď Ježíš Kristus a tím krásným slovem den co den předseda schůzi začínal a v 7 h. 35 m. ji skončil.

Při večeři a někdy i v poledne scházívali jsme se s panem farářem Karlem Tomanem z Hloubětína u Prahy, z řádu křižovnického, jenž se již delší dobu každého sjezdu německých katolíků súčastňuje. Má mezi německým klerem mnoho známých, srdečně se s nimi bavil a leccos nám o nich vypravoval.

Němečtí kněží i laikové jsou zde při pivě velice veselí, v restauraci to hučí jako v úle, ale při tom se chová každý tak, jak se sluší na katolického křesťana. Jednou jsme seděli při stole se samými Sasy od Drážďan a ti byli ještě veselejší.

---

*) Sjezdová zpráva přináší jeho podobiznu.

**) Když jsme se po sjezdu Würzburgském večer bavili v domě katolických tovaryšů v Norimberku, vypravoval nám domácí kaplan, muž velmi intelligentní, že valná část mladého kněžstva v Německu, hlavně z diecése Würzburgské, kdež byl Schell profesorem bohosloví, holduje Schellismu a že to na sjezdu mezi stoupenci pro i proti velice kvasilo; i profesor a kanovník Meyenberg, tvrdil onen kaplan, že jest Schellista, ale místní komité že mu všecku chválu na Schella zakázalo a řeč jeho dříve předloženou v tom směru že mu zkorrigovalo a Meyenberg se podvolil. My s p. vikářem, stojíce v povzdálí Würzburgských událostí, nic jsme mezi mladším kněžstvem nepozorovali a neslyšeli, což slouží německému kleru ke cti, že se dovede v tak vážné době opanovati. Jinak tomu bylo u nás v Brně, kde moderniste váženého hodnostáře div neukřičeli.

Ba věru: našinec má na sjezdu radost: ať je ve schůzi, nebo na ulici nebo v hostinci: všude vidí upřímnost a nelíčené nadšení. Naše česká řeč nikoho v nejmenším neurážela, ať jsme hlasitě hovořili kdekoliv. I zpravodaj »Čecha« o tom píše, pravě: setkej se zde s kýmkoliv: Němcem, Slovanem, Francouzem, Angličanem atd., cítíš se tu mezi bratřími: jsem katolík, to blaho a štěstí, které jest obsaženo v těchto dvou slovech, nedovede oceniti nikdo a nikde tak úplně jako při sjezdu katolíků německých.

Náš milý pan vikář L. Ludvík, dodává, těší se tu všeobecné pozornosti. Byli jsme sami očitými svědky, s jakou úctou přicházeli zvlaště bavorští kněží p. vikáři Ludvíkovi vstříc. Jest, jak vidíme, nejpopulárnějším vikářem v Čechách i v Němcích.

* * *

V úterý ráno uspořádáno procesí mužů k poutnickému kostelu řečenému »Käppele«; účastníků bylo dobře přes 6.000. Blahý to pocit, kráčeti středem nadšených a přesvědčených tisíců a tisíců katolíků. Nevycházeli jsme s p. vikářem Lamb. Ludvíkem a far. K. Tomanem z obdivu nad chováním se účastníků a diváků. Poměry zde jsou v porovnání s našimi českými úplně převráceny: u nás ženy chodívají s procesím a muži se dívají, zde naopak: muži jdou v procesí a ženy tvoří špalíř.

Po cestě hrály čtyři kapely píseň k sv. Kilianu a celý mohutný průvod je zpěvem doprovázel. I my tři Češi, jdouce vedle sebe, statečně jsme zpívali.

Chrám, ke kterému jsme putovali, nemohl pojmouti ohromný počet účastníků a bylo zajímavo a dojemno zároveň patřiti na bodré katolické muže, kteří stáli kolem svatyně s růžencem anebo modlitebními knížkami v rukou. Že se Čech, vida tyto neobvyklé příklady zbožnosti u mužů, navrátí do svého domova s velmi smíšenými pocity, jest pochopitelno.

V chrámu samém, který jsme si po mši sv. prohlíželi, měl úchvatné kázání a po něm sloužil mši sv. bamberský arcibiskup Dr. Abert, jakožto nejvyšší církevní na sjezdu přítomný hodnostář.

Na horu Käppele provázely nás všecky würzburgské katolické spolky s korouhvemi a v čele průvodu šli všickni na sjezdu přítomní biskupové, až na arcibiskupa Dr. Aberta, jenž nahoru povozem vyjel, aby se jako řečník a celebrant nespotil a tím sobě na zdraví neublížil. Je to pán velice přívětivý a pozoroval jsem při slavnostních schůzích, že se těší všeobecné vážnosti. Je to právě týž, kterému podřízený liberální fárář Grandier činí všeliké soužení a obtíže.

Po 10. hodině začalo rokování ve druhé uzavřené schůzi. Na programu bylo: Piův spolek a Sodalita sv. Petra Klavera. Ale ani první ani druhý spolek neměly ani v pondělí a zase ani dnes v úterý ve schůzi zástupců a proto se z programu vyloučily. Je mi divno, že vždy čilá hr. Ledochowská nikoho na sjezd nevyslala, aby její dílo sv. Petra Klavera zastupoval. V Řezně to učinila sama.

Jednáno bylo o Misijní společnosti katolických paní a dívek. Zprávu podával farář Forschner. Spolek má 86.000 členů, sebral za rok 50.000 m. a předměty, které dámy pro misie zpracovaly, mají ceny 48.000 m.

V dalším jednání ustanoveno bylo, konati budoucí sjezdy: v r. 1908 v Düsseldorfu a r. 1908 v Münsteru.

Konečně přišla na řadu porada o podporách německých misijních domů. Debatu zahájil P. Dominik Enshoff O. S. B. Uváděl, kde jsou v Německu misijní semináře a co se vůbec děje pro misie. Slova se ujal apoštolský vikář a biskup Henninghaus z jižního Tončinu v Číně a promluvil řeč, kterou nazval president sjezdu nejvýznačnějším činem sjezdu německých katolíků ve Würzburgu.

Řečník vrátil se po 21leté činnosti v Číně do Evropy. Vyličuje důležitost misií, nabádá k jejich podpoře, vyvrací námitky proti misiím a vypisuje výsledky 25leté práce tam, kdež jest mu nyní působiti. Praví, že jeho předchůdce biskup Anzer, rodem z Bavor, počal tam s P. Freinademetzem jako misionář působiti. V jeho působišti nebylo nic leč duševní poušť s 12.000 pohany a v této poušti bylo jako oasa 150 křesťanů. Dnes, pravil vznešený řečník, máme tam 40.000 katolických duší, 30—40.000 katechumenů a ročně křtíme 4—5.000 dospělých. Máme tam 70 kněží, z nichž jest 11 domorodých, řádu sester a bratří, 700 katechistů a katechistek, máme tam 14 větších chrámů, 130 kaplí a 6—700 modliteben, seminář s 70 chovanci, dívčí pensionát, německo-čínské školy se sty žáky, školy katechistů a katechistek se 100 žáky*), četné katechetické a literní školy, na 700 sirotků, dva špitály, v nichž se denně na 300 nemocných léčí, dále dvě tiskárny. Kde nebylo dříve nic než pohanství, tam se nyní stkví na četných místech kříž, a ve stech kostelích pěje se denně chvála Hospodinu. (Pokračování.)

Cesty srdce.

Povídka. Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« z vlaštiny přeložil FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

První nadšení.

Bouře, která by byla v prach proměnila chrám, nebyla by ohromila protestantského duchovního více, než zpráva o obrácení rodiny Needleovy. Dobrý muž nemohl se uklidniti ani nevěděl, kterak by použil v tom případě víry a také v největších pochybnostech se tázal: Spím či bdím? Předvídal, že tento obrat způsobí zkázu v osadě, že již nebude dostávati podpor, že všecko jeho úsilí se obrátí v niveč. — Co mohu dostati od tohoto lidu bez přispění zámeckých pánů? A pak, kdož ví, do jakých rukou se nyní dostane patronátní právo? — A když tak vedl nářek,

*) Katechisté jsou domorodí učitelé náboženství a nositelé křesťanské kultury tam, kde není kněží nebo kde kněží k celé práci nestačí.

nedospěl k rozhodnutí; jen připojil se k nářku slečny Mary, která jako on byla blízka zoufalství. Mezi farníky bylo z počátku o obrácení mnoho řeči, ale nic více. Každý soudil o této události jako o hotové věci a nedával se ani na tu ani na onu stranu, doufaje, že jeho zájmy tím nebudou poškozeny. Litovali toho pouze oni lehkověrní lidé, kteří vložili do neodvislé kaple hojně práce a peněz, jakož i ti, kdož záviděli, že neodvislá kaple se promění v kapli katolickou.

V zámku všecko bylo pohnuto; světlo, život, vše kvetlo novou zbožností a svatými žádostmi. Neuplynulo ještě mnoho dní od rozhodnutí obrátiti se a paní Anna již dosti pokročila na nové dráze. Již si vymýšlela nové prostředky, aby dosti učinila za svůj vstup do církve katolické: almužnu chudým, společnou modlitbu se služebnictvem, které se obrátilo na víru katolickou, dar sv. Otci, domácí kapli a jiné. A to vše bylo výsledkem její upřímné zbožnosti, zbožnosti nově upravené a pevné ve svém účelu. Za to John nevymýšlel nic, spokojuje se tím, že dal k zařízením své matky své schválení. Julie pak dva až tři dni za pobytu zástupce biskupova v Zeleném parku chovala se nestranně, nemíchajíc se do hovoru a nevyhledávajíc ho. Paní se radila s knězem přiděleným za vůdce jejího svědomí a divila se, že nalézá u sebe tolik nerušené důvěry k služebníku náboženství, které poznala teprve později; a tázala se, odkud vznikla v ní dětská přichylnost, kterou přijímala rady. Radovala se, že jí odhaluje vnitřní život a kromě toho jí přicházely na mysl výčitky, že tak dlouho váhala otevříti oči světlu a nabývala přesvědčení, že nejednala správně, nechtějíc poznati víry katolické. A zástupce Boží vyslechnuv každou věc důstojně a laskavě, jí odpovídal: Milá paní, chcete-li, abych vás nazýval, jak máme ve zvyku my kněží, řídíce záležitosti svědomí, má dobrá dcero . . .

— Díky, můj otče; toto slovo otvírá mi vždy srdce. —

— Má dcero, nuže, vaše předsevzetí jsou všecka dobrá, znamenitá; vznikla zajisté působením Ducha sv., který chce, abyste nabyla v brzce milostí dosud nezažitých; a doufám pevně, dáte-li sluch vnitřním vnuknutím, nabudete odměny vnitřní věrných služebníků přes to, že vaše práce se počíná teprve uprostřed dne. Každým způsobem ve vašem spěchu jest něco přílišného. Nechtějte konati příliš mnoho, nečiňte hned všeho na první popud. Nyní nemáte nic jiného na starosti než dokonalé obrácení.

— Doufám v Boha; kéž je to již vykonáno.

— Obrácení v srdci jest ovšem hlavní, neboť může vždy nabýti dokonalosti. Souhlasíte-li, budete se snažiti více než jindy, abyste si osvojila nauku katolickou a abyste se řádně připravila k přijetí sv. svátostí. A co vám radím, doporučte i svým dítkám a všem, kteří vašeho příkladu následují. Abyste nabyla tohoto duchovního blaha a poučila se o všem, čeho ještě potřebujete, radil bych vám, abyste se odebrala se svými dceruškami podle dosti obvyklého způsobu do nějakého kláštera; avšak není to pro vás nevyhnutelně potřebno. Máte, buďtež Bohu díky, ve svém domě láskyplnou sestru, řekl bych skoro anděla seslaného s nebe, který sluje Julie z Allori; ta vás poučí nejlépe; a srdce mi praví,

že v několika týdnech budete schopna přijmouti smírné svátosti. Ja pak v posledních dnech (uvidíme se již o dnech svátečních) přijdu a zařídím vše, aby vaše cesta do církve katolické se stala pro všecky plným dostiučiněním.

Těmito radami byla paní Needleová spokojena. Myšlenka dáti se poučiti a vésti Julií byla jí velmi sympathickou. Tázala se jí o radu, aby porozuměla katechismu a v každé pochybnosti. Nedovedla si představiti lepší řeholnice, která by mohla nebo chtěla lépe než Julie vštípiti jí nauku katolickou. Vůbec slova ctihodného muže dodala jí ještě větší důvěry, aby se úplně podrobila pokynům své milé přítelkyně. Proto velmi radostně děkovala služebníku Božímu a pak jej pozvala, aby zavítal do kaple, kterou John šťastným vnuknutím chtěl přeměniti v kapli katolickou. I vstoupili do kočáru, John a Julie je doprovázeli.. V kapli bylo potřebí změniti velmi málo. John prohodil: Prosil bych Julii, aby sama provedla, čeho potřebí; mám důvěru v její gusto.

— A já, dodala matka, měla bych přání, aby Julie nic opominula ničeho a vyzdobila ji tak, aby z ní byla velmi příjemná kaple, pokud oko může postřehnouti.

Julie se ochotně podrobila tomuto návrhu. Kněz vrátil se onoho večera do Newcastlu; John pak druhého dne jel do Londýna, aby tam ještě studoval otázky náboženské po svém způsobu před přijetím křtu. Místní řemeslníci byli ihned povoláni do práce a někteří byli přibráni z Newcastlu. Zatím v zámku horečně všichni probírali katechismus. Škola, zábavy, dávné domácí zvyky, vše ustoupilo úloze nejdůležitější, totiž naučení spasitelné nauky. Hodinu ráno i večer Julie vysvětlovala diecesní katechismus a opakovala nejdůležitější modlitby. Do této školy docházela paní Anna, její dcerušky a každého dne i některá ze služebnic, které se chtěly připojiti k malému hloučku obrácenců. Kellerina byla vždy první, která se dostavila, dovozujíc, že ve své rodné osadě nikdy neměla příležitost naučiti se katechismu; proto nyní dvojnásob se těšila po tak dlouhém postě a ráda naslouchala výkladům Juliiným. —

Avšak Kellerina nezastávala jen úlohy učednice, nýbrž vystoupila někdy i jako učitelka; neboť k ní se utíkaly horlivé dívky, když je strojila jako komorná ráno a když je ukládala na lůžko. Neopomenula jim vštěpovati své pobožnosti a bylo jich hojně a opakovala s nimi vzbuzení lítosti a učila je líbati rány Kristovy, podávala jim svěcenou vodu a učila je znamenati se sv. křížem. A dříve než odnášela světlo z ložnice, pozdravila vždy dle svého tyrolského zvyku: Pochválen buď Ježíš Kristus; žádala pak také, aby odpovídaly: Na věky. Amen.

Julie byla velmi povděčna této pomoci, které jí poskytovala dobrá Tyrolanka, poněvadž sama ke všemu nestačila. Byloť jí obstarati v těchto dnech všecko potřebné pro kostel, posvátné nádoby, nářadí, roucha, prádlo i vše ostatní. Přes to, že nebylo spěcháno a nebylo šetřeno ani nákladu ani práce, nebylo možno sloužiti mši sv. v nové kapli. Proto paní s ostatními křtěnci odebrala se do Newcastlu, aby se účastnili mše sv., ač třeba při-

pomenouti, že nebyli povinni vážiti tak daleké cesty. Avšak proč bychom nešli? odpovídala paní jako horlivá obrácenka; tolik jsem se nacestovala k vlastnímu obveselení ve věcech světských a neměla bych vydati nějakého groše, abych se účastnila posvátné oběti? Vzdálenost omlouvá chudé, ne nás, neboť u nás na takové nepatrné výdaje nedbáme.

Následujícího týdne kaple byla dána do vzorného pořádku; byl také ustanoven stálý dozorce, který mimo to zastupoval místo kostelnické. Kněz, který přišel, aby ji prohlédl, neshledal ničeho, co by se nedostávalo. S největší slávou, a pokud možno v nekatolickém místě, posvětil ji u přítomnosti zámeckých pánů a pozvaných katolíků z okolí a položil na oltář kámen se svatými ostatky Zasvětil ji sv. Janu a sv. Anně na památku pana Johna a jeho matky, kteří věnovali budovu ke službám Božím. Byl již také zakoupen příhodný obraz na oltář. Při první mši sv., která tu byla sloužena, přistoupili k sv. přijímání Julie, Kellerina a několik jiných katolíků k největší radosti paní Anny, která jim až záviděla a těšila se, že také za nedlouho jí bude dopřáno přistoupiti ke stolu Páně. Přála si toho toužebně, když bylo zvoněno ručním zvonkem, poněvadž ještě nebyl pořízen větší. Soudila pak takto: Nebude li svolávati lidu, bude aspoň hlásati, že jsme tu nabyli práva jako katolíci a bude dávati znamení, že se dovedeme těšiti ze svobody, kterou nam zaručuje zákon.

A nestačila již táto veřejná městská kaple; paní Anna chtěla míti ještě domácí kapli a proměnila k tomu cíli slušnou světnici v zámku. Vyzdobila vlastníma rukama pomocí Julie a dítek. Zamýšlela tu postaviti sochu Panny Marie Lúrdské, kterou objednala ve Francii; zatím poskytla náhrady soška, kterou měla Julie nad svým klekátkem.

Této kaple bylo ihned používáno k společné modlitbě ranní a večerní a k modlení sv. růžence. Pokud byla viděla nebo byla slyšela o zbožných zvycích v domě Juliině v Neapoli nebo ve ville pánů Hyacintů v Toskáně, všecko chtěla zavésti v Zeleném parku. Stačilo, když pozorovala, že možno něco dobrého opatřiti, a hledala prostředků, aby také její přání bylo splněno, neboť byla proniknuta hlubokou zbožností. Julie neměla jiné práce než krotiti stále rostoucí projevy náboženské horlivosti, aby nevybočily z mezí a nestaly se příliš obtížnými její paní nebo dítkám.

V domácí oratoři konala Julie čtení o katolickém učení. Tvrdila, že to trvá hodinu, ale ve skutečnosti trval hodinu jen počátek, neboť výklady, které se k tomu pojily, byly velmi důkladné a obšírné; to bylo tím spíše možno, poněvadž posluchačky její velmi horlivě se účastnily těchto výkladů. V nich také dbala o to, aby vyvrátila předsudky nekatolíků a ukázala jejich klamnost. A když slyšela, že kdosi v domě prohlásil, že nezmění své víry, poněvadž konec konců není velkého rozdílu mezi církví římskou a anglikánskou, podivuhodným způsobem chopila se této příležitosti a vykládala o hlubokých a nepřekonatelných rozdílech anglikánství a katolictví a dokázala, že církev anglikánská vykazuje podstatné bludy tam, kde církev katolická uznává podstatné pravdy; tedy nejen ve věcech menší důležitosti, nýbrž ve věcech nejzá-

važnějších a základních, které se navzájem vylučují. Je-li tedy jedna společností Ježíše Krista, je snad druhá, protivná, synagogou satanovou.

A také ráda poukazovala na různé názory nejrůznějších protestantských sekt, na jejich nesvornost, na ustavičnou nestálost a změnu, tak že často zaměňují blud bludem, kdežto naproti tomu víra katolická jest jistá, nezměnitelná. O této pevnosti podávala ukázky z výroků Písma sv. a sv. Otců, čtouc je doslovně z katechismu bl. Jana Canisia. Nechávala pak knihu v rukou své paní, poněvadž tato nyní již sama mohla s prospěchem čísti podobné věci, což ji nemálo těšilo. Přesvědčila se, že bible není pouze dle jména v rukou katolíků, nýbrž že znamenitě dokazuje pravdy hlásané v katechismu. Tak vzrůstala u ní neustále víra a vydávala utěšené květy pobožnosti.

Avšak to nebyla jediná práce Juliina ani největší; neboť rozmlouvala zhusta o důvodech, které od několika let stále měla na mysli. A byla každé hodiny zaměstnána odpovídáním na jednotlivé námitky, které přednášely dívky a co závažnějšího, i dospělí.

Kdo se narodil jako katolík, a to ještě ve stínu starobylých basilik a pil řádnými doušky pravdu zjevenou bez odporu a bez podezření, těžko si může představiti, jaké obavy povstávají v mysli nekatolíků, než vniknou do článků víry a praktického provádění úkonů katolické církve. Sta a tisíce věcí tu znenáhla zastiňuje; lidé se bojí a strachují. Často přes nejlepší vůli vysvětlovatelů nerozumějí pravdám sebe prostším, špatně si vysvětlují nejrozumnější zvyky náboženské. A o takových věcech, které se rozenému katolíku zdají býti samozřejmými, dlužno náležitě takové lidi poučiti. Julie ochotně vysvětlovala každému vše náležitě a přesvědčení podle jeho schopností osoby.

Nebyla to také malá věc vyhověti různým pochybnostem v náboženských otázkách paní, která se k ní utíkala jako k svému duchovnímu rádci. Aby upevnila zbožného ducha horlivé konvertitky a dala jí užitečné zaměstnání, Julie půjčila jí celou svou knihovničku náboženských knih; tato sestávala z několika modlitebních knih, z Filothee sv. Františka Saleského a z několika svazků kněze Williama Fabera, které Angličani velmi rádi čtou; mimo to měla tři nebo čtyři druhy životopisů světců. Paní Needleová horlivě se obírala čtením těchto knih, když se neučila katechismu. A opět nová řada pochybností a nová vysvětlování. V nich dávala paní na jevo svůj smysl s podivuhodnou čistotou. Zdálo se jí, že je to věc zcela přirozená na světě, že Julie jsouc dobře vyučena ve víře a zbožnosti katolické, v té věci jest jí učitelkou; a z téže příčiny měla důvěru k ní a zjevovala jí vše, co dobrého nebo zlého v srdci jejím se naskytovalo.

Úzkostlivé svědomí.

Avšak pochybnosti vzrostly nadmíru, když Julie ukončivši výklad o ostatních částech učení křesťanského, začala vysvětlovati svátost pokání. Nechala tuto část na konec, aby byla nejbližší přípravou k svaté zpovědi. Aby se nerozptylovala, zacho-

vávala se úplně podle otázek a odpovědí knihy a vysvětlovala každou část do nejmenších podrobností, jak bývá zvykem u dětí; a také hleděla zmírniti přísné požadavky, vědouc, že má jednati s křtěnci úzkostlivého svědomí a za to šíře mluvila o věcech příjemných. Stává se totiž zhusta, kdo z počátku nabude dokonalosti, má za to, že neučinil dosti předpisům zákona Božího. Nastávající katoličky naslouchaly velmi pozorně slovům Juliiným a obávajíce se, že pochybí, dávaly jí nesčetné otázky. Často se pak divily, když jim vysvětlila Julie omyl, kde dříve viděly přísnost a obtíže; tak dokázala jim i nejtěžší záhady zcela přirozeně a snadně. Je-li tomu tak, můžeme všecko činiti, volaly radostně. A my jsme tomu rozuměly zcela jinak! Zatím je ta věc zcela přirozená a příjemná.

— Nemůže býti jinak, dodávala Julie; Pán Ježíš ustanovil tuto svátost jako útočiště plné naděje pro hříšníky každého stavu; bylo proto přirozeno, že v té věci upravil prostředek jednoduchý, řekla bych na snadě jsoucí i nevzdělaným. Jest potřebí jen trochu dobré vůle a to dostačí, aby se člověk mohl těšiti na spasení. A proto jest nemožno činiti zle, když člověk si umínil činiti nejlepší, co ví a může.

To však nepřekáželo, aby nebyly konvertitky opět naplněny nepokojem a zmatky, když se vrátily k svému zaměstnání. Klára a Klementa radily se navzájem o nejlepším způsobu a došly k názoru, že by bylo dobře naučiti se zrcadlu zpovědnímu, které bylo obsaženo v modlitební knize, již jim darovala matka, a odříkávati je doslovně. Tímto způsobem, rozumovaly dětským svým způsobem, budeme jisty, že nezapomeneme žádného hříchu. Julie se dověděla o jejich úmyslu, divila se jejich nevinnosti a řekla jim laskavě: Nepozorujete, že byste se takto dopustily lži? Kdy pak jste se dopustily rouhání? Kdy pak jste přály smrti jiným? Kdy pak jste kradly? Při sv. zpovědi dlužno udati jen ty hříchy, kterých jste se dopustily. A vlídně jim vysvětlila chyby jejich věku a potěšila je tím nemálo; zcela důvěrně svěřily se své učitelce, že těch poklesků se dopustily a prosily za odpuštění Boha a svou učitelku, slibujíce, že se stanou lepšími. Julie je na konec vyzvala z důvodů dětské mysli přístupných, aby nic netajily, co by jim působilo stud nebo výčitky svědomí a propustila je radostné, že přece jednou se jim podařilo najíti své hříchy.

Mnohem delší námahy vyžadovalo přivésti matku k rozumovým důvodům. Paní Anna měla dobrou duši, klidnou mysl, srdce, které odporovalo nízkým vášním; a vychování, vedené nejpřísnější počestností, ji ponoukalo k bázlivosti ve věcech náboženských. Avšak zbožnost protestantská nemá pevného podkladu ani jistého učení; řídí se jako vysvětlení Písma sv. podle pochopení a důmyslu jednotlivých osob. U katolíků však je zbožnost vážný cit úcty k náboženským věcem, přísnost v praktickém vyznávání víry a působí také bázeň před soudem Božím, vůči čemuž katolíci nabývají naděje pohledem na vykoupení Kristovo. U paní Anny byla zbožnost až do dne jejího obrácení směsicí všeho toho; avšak nejvíce ovládal strach. Nepředstavo-

vala si nikdy Vykupitele jako laskavého otce, nýbrž spíše jako neúprosného soudce. A tak dospěla až k nynějšímu věku, majíc velmi vytříbené svědomí. Největším dobrem se jí zdálo získati každého času ctnosti vlastní svému stavu. Avšak přenášejíc nyní zastaralý zvyk k provádění víry katolické, byla přiváděna k vážnému znepokojení. Kojila se nadějí a radostí pomyšlením, že nabude svátostného odpuštění svých poklesků; avšak když se připravovala k zpytování svědomí, povstávaly v ní pochybnosti a obava, že se nebude zpovídati náležitě; a tak radost a naděje se měnily v hroznou malomyslnost.

Jednoho večera, když již byla stálými pochybnostmi unavena, vyhledala Julii, která byla její velkou nadějí ve všech vnitřních pochybnostech; nesla pak na čele svém napsáno, čím byla zmítána její duše. I zvolala: O má milá přítelkyně, Bůh ví, jak upřímným srdcem jsem se rozhodla vstoupiti do katolické církve a jak pokorným duchem přijímám a konám vše, co velí nová víra; avšak posilni mne, řekni mi slovo útěchy: když pomýšlím na zpověď, jsem v rozpacích a pozbývám odvahy.

Na to s úsměvem na rtech odpověděla: Vždyť jste se již tolikrát zpovídala?

— Jak to jsem se tolikrát zpovídala?

— Je tomu tak; vzpomeňte si, kolikrát před svým obrácením i po něm jste mi líčila svůj celý život.

— To je pravda; avšak neměla jsem úmyslu pohánětí svého jednání k soudu. Říkala jsem ti, co mi probíhalo myslí, abych ulehčila srdci. Nyní je zcela jiná záležitost. Katechismus, vždyť jsi to řekla zřejmě, nařizuje zpytovati myšlenky, slova, skutky a opomenutí; jest možno upamatovati se na všecky myšlenky od čtyřiceti let?

Julie ji upokojila: »Nemohu a nechci vejíti do vašeho svědomí, avšak mám za to, že i vám, jako každému jinému, je to možno a také snadno. Musíme vzíti věc, jak jest. Rozdělí se život na příklad na více částí, na dobu od nabytí rozumu až k sňatku, na dobu manželství a vdovství a tak dále. Stačí, když se na to zeptáte kněze příští neděli.«

— Já se radím a táži tebe: čím mne může upamatovati na věci, na které se nepamatuji? Víš, co jsem učinila? Zavolala jsem slečnu Mary a zapřísáhala jsem ji, aby mi řekla všecky poklesky mého dětství a mládí.

— Ale tím dáváte všecko na veřejnost, namítala Julie.

— A proč by ne? otázala se paní; chceme-li účel, jest potřebí chopiti se i prostředků. Hůře jest, že od ní jsem nemohla dostati ani slova. Stále tvrdila, že jsem byla vždy vzornou, příkladnou, bezvadnou. Jisto jest, že ona mi velkou měrou vlila tolik strachu před Bohem, že jsem se vždy bála spáchati hřích. Avšak, kdož ví? Může se státi . . .

Na to Julie: Takovým rozumováním: »Kdož ví. Může se státi«, nepřijdeme dále; svátostné vyznání hříchů se neřídí dle toho, nýbrž vztahuje se na každý zlý skutek, jestliže zamýšlí velké zlo a o kterém má člověk vědomí. Rozumí se tedy, že zpovědní zrcadlo, které je v knize, jest jakýmsi souborem. A věci,

z kterých svědomí činí výčitky, zapamatují se a z nich se člověk vyznává; za ostatní není třeba činiti dosti. Jest možno, že v některém skutku trvá pochybnost; přísně řečeno není třeba se z toho vyznávati, ale chce-li člověk přesně a dobře se zpovídati, označí ve zpovědi tu věc jako pochybnou.

— Tobě se to snadno řekne, vymlouvala se paní Anna; to jsi také opět a opět vysvětlovala v katechismu; avšak kdybys věděla, jaké potíže mám s tímto zpytováním. Myslím na to celé hodiny a mám toho plnou hlavu, že nemohu pochopiti nic. Jsem stále na počátku. Jest potřebí, abys měla se mnou trpělivost a vykonala se mnou zpytování, jak jsi učinila s dětmi.

Paní Needleová za té řeči vyndala knihu a tázala se na jednotlivé body zpovědního zrcadla a tak se jí podařilo sestaviti si generální zpověď a zajistiti si, že je správná. Ale přes to nebyla spokojena. Proto Julie užila rázného prostředku. Vzala své paní knihu z ruky, dala ji do zásuvky a uzavřela klíčem a prohlásila rozhodně: Abych to řekla zkrátka, vyznáte se ze všeho, nač se pamatujete, nač se nepamatujete, neřeknete. Spasitel náš podle učení našeho není ukrutníkem, nýbrž laskavým otcem. Zpověď je balsam, který hojí rány, nikoli jed, který otravuje; má býti pomocí, nikoli mučením. Chtíti vzpomenouti si na všecky myšlenky, do nejmenších podrobností uvažovati a hlasovati o tom, bylo by šílenstvím. Stačí, když žalujeme na sebe z toho, co nám svědomí vytýká; nevytýká-li svědomí nic, není potřebí také se vyznávati. Této knihy vám nevydám, leč by zpovědník vám to dovolil.

Paní Anna vzhledem k takové ráznosti zůstala úplně bez řeči jako dítko před matkou; neodvážila se odporovati. Ještě divnější jí bylo, když následující vypravovala knězi, co Julie učinila, a slyšela, jak schvaluje jednání Juliino: Velmi dobře, velmi dobře. Jen se zcela zachovávejte dle rady své vychovatelky; jednala zcela správně. Nuže, litovala jste všech urážek, které jste učinila Bohu za uplynulého života?

— Dobrý Bože! odpověděla paní; a kdo by nelitoval, že urazil Boha? Spasitel, který mne přivedl na tuto dobrou cestu, budiž svědkem, jak lituji svých provinění a bude-li mi pomáhati, doufám, že ponesu až do hrobu neskalenu milost křestní nebo první zpovědi.

— Je-li tomu tak, přisvědčil stařičký kněz, pojďme ihned do zpovědnice. Dal ji totiž zříditi k většímu pohodlí obrácenců v domácí kapli a tuto posvětil sám prostým způsobem, maje biskupovo povolení proměniti zmíněnou místnost v domácí oratoř.

Nadarmo se tomu opírala paní Anna, že se jí zdá, že by bylo lepe odložiti zpověď až na příští neděli, že není dosud připravena a že se má ještě mnoho raditi s Julií o té neb oné podrobnosti, že nemá v mysli všech věcí, které chtěla si zaznamenati; zkušený kněz přetrhl všecky obtíže pravě: Dám vám tolik času, abyste si mohla vzíti přikrývku na hlavu; a pak jděte do kaple a klekněte si; přijdu okamžitě, abych vás vyslechl.

Bylo potřebí úzkostivé paní zkrátiti začátek. Přicházejíc k světnici Juliině, vstrčila tam hlavu a pravila: Ó Julie, modli

se za mne, kněz chce, abych ihned vykonala zpověď. Kdo ví, jak tato zpověď půjde? Julie jí dodala odvahy: Když člověk poslechne a nebojí se, Bůh pomůže. Paní vzala knihu, odebrala se do kaple a poklekla, majíc oči zaroseny a s malou duší.

Zatím se rychle roznesla zpráva v zámku, že paní se zpovídá. Obrácenci soudili, že také jim nastal čas, aby uvedli svou duši do pořádku a ubírali se do kaple. Bylo jich celkem devět, a to sedm žen a dva služebníci. Ještě žádostivěji vešly do kaple Klára a Klementa. Když slyšely od Kelleriny, že matka jejich vykonává sv. zpověď, prosily také, aby byly k ní připuštěny. Nebylo jich možno udržeti, až budou povolány, nýbrž chtěly přijíti na řadu ihned po matce; a domnívaly se, že učitelka jejich bude státi u zpovědnice a že jim bude našeptávati hříchy. Julie nevědouc, co by bylo lépe, umínila si je uspokojiti, ale rozumným způsobem. Vybídla je, aby poklekly na klekátko, opakovala s nimi zpytování svědomí, doplnila, co ještě bylo nedostatečné, aby se vyzpovídaly upřímně; nechť dávají pozor na otázky knězovy a odpovídají na ně, ale jen podle pravdy. Když byly vzbudily lítost a pevné předsevzetí, vedla je Julie do kaple.

Tam nebylo slyšeti ani dechu. Každý pečlivě se staral o své záležitosti a očekával splnění své dávné touhy. Pouze bylo tu i tam slyšeti šepot dívek, které se radily své učitelky v pochybnostech svého svědomí, zda to neb ono je hřích, zda to neb ono mají vyznati. Zatím vycházela již ze zpovědnice paní Anna, majíc závoj na obličeji; a viděla neočekávané divadlo, že kaple byla plná novoobrácenců a mezi nimi nacházely se její dcerušky. Pokynula Kláře, šeptajíc ji do ucha, že nepotřebuje míti strachu a že jí Ježíš odpustí všecky hříchy, jen když její vyznání bude upřímné. A tu právě na ně došla řada. A totéž opakovala Klementě. A poklekla pak v rohu a vykonala dostiučinění, přejíždějíc si stále šátkem čelo a obličej.

Avšak na konec měly velkou a milou touhu podati zprávu Julii o své zpovědi. Vstoupila do světnice a nalezla ji s dítkami rozradostněnými; vypravovaly, že řekly všecko, všecinko. Matka políbila dítky a objala Julii i zvolala: Ó, Julie, jaká to slast! Zpovídala jsem se dobře a v okamžiku.

— Těším se z toho, paní; avšak já jsem o tom nikterak nepochybovala.

— Přišla jsem tam, ani jsem nevěděla, jak. Krev mi stoupala do hlavy, srdce prudce bilo; nenacházela jsem slov, tak jsem byla rozčilena. Kněz mne upokojil dvěma slovy, tázal se a myšlenky se oživovaly a já jsem se zpovídala jako stará milosrdná sestra. Nyní, když pohlížím na svůj život, nevidím nic, co bych řekla, nic, nic. V této svátosti jest ruka Páně. Tak se mi to zdálo obtížné a je to tak snadné. Jak je člověku po tom dobře.

— A přece, pravila Julie, neokusila jste dosud květu této svátosti, totiž rozhřešení, které dostanete teprve po křtu.

— Na tom nezáleží, dosti jsem se přesvědčila, že této svátosti nevynalezli lidé. Nebylo by to ani možno. Lidská věc by nedávala takového klidu a takové útěchy srdci tímto způsobem. V tom je ruka Boží.

Za těchto slov odešla rychle Klementa, přehazujíc si závoj a po několika minutách se vrátila.

— Kde jsi byla? tázala se jí matka.

— V kapli.

— A co jsi tam dělala?

— Nevzpomněla jsem si, že jsem řekla jednou Kellerině, že je hrubá.

— A teď jdi a řekni jí to, nařizovala matka, potěšena jsouc její nevinností. A vícekrát toho nedělej; jinak to řeknu Kellerině.

— Odejděte, žádala Julie dítek a neznepokojujte se.

Dívky odešly a paní ještě zůstala, majíc radost, že může Julii podèkovati za to, že jí vzala knihu ke zpytování svědomí. Vykonala jsi dobrý skutek. Zdá se mi, že stávám se dítětem a že jest potřebí takto se mnou jednati. Co bych se byla natrápila ještě celý týden, kdybych se byla připravovala k přijetí nejsvětější svátosti pokání A za tím šlo vše hladce. Poděkujme Bohu, že vše tak šťastně dopadlo. Nyní vím ve skutečnosti, jak se zpověď koná. Je to věc, která se provádí sama, jen když je trochu dobré vůle. Nyní bych chtěla přijmouti svátost křtu. Napíši Johnovi, aby se vrátil, pokud možno, nejdříve. Ráda bych přijala svaté přijímání.

— Bylo by lépe, nespěchati tolik, namítala Julie; lépe jednati zvolna. O panu Johnovi nepochybuji. Jest vážným mužem a nekoná nic polovičatě. Ještě méně pochybuji o vašich dceruškách. Ubohé dívky! Zpovídaly se jako andělé a Ježíš přijde slavnostně, aby se ujal jejich nevinných duší.

Dobrá matka se potěšila zcela tímto svědectvím Juliiným o jejích dceruškách. Se sladkou slzou na tváři dodala: A to je také tvé dílo.

— Dobře koná jen Bůh, namítala Julie. Avšak musíme pracovati s touto milostí. Jste-li v souhlasu vy a vaše dítky, snad někdo z ostatních nedospěl k tomuto přesvědčení.

— To nemůže býti, odporovala Anna. Všichni se zpovídali. A kdo se jednou vyznal, je pak ochoten ke všemu; není tu již obtíží, bázně a stínu: Aspoň je tak pro mne. Jest možno, že někdo z našich nemá takového poznání jako já; ale budeme se dále učiti. Zatím jsem úplně bezpečna v pravdě církve Boží; věřím všecko, přijímám všecko beze vší bázně před nebezpečím světa.

— Víte, co možno učiniti? Poslouchati kněze jako nástupce biskupova a podrobiti se mu zcela v duchovních záležitostech.

Tato rada se paní Anně líbila: Zástupce schválil vše, když John přišel a slíbil, že urychlí obřad sv. křtu. Také ostatní obrácenci se nemohli dočkati tohoto slavného dne. A bude-li se vám líbiti barva bílá, tím více můžete míti naděje na odměnu.

(Pokračování.)

Dopisy z Habeše.

Italsky sepsal P. FRANTIŠEK da OFFEJO, misionář-kapucín.

Do češtiny přeložil Václav Kretl.

(Pokračování.)

Dopis šestý.

Obsah:

1. Habešské domy. — 2. Nábytek. — 3. Oděv a ozdoby. — 4. Čistota. — 5. Pokrmy a nápoje.

Akrur v únoru 1902.

Drahý P. Josefe!

Tento dopis se poněkud příliš opozdil; ale . . . člověk varovaný je na polovic zachráněný. Pravil jsem ti hned v prvním dopisu, abys neměl tak na spěch, protože mohu disponovati jen s velmi krátkým časem a doufám, že jsi výstrahy té dosud nezapomněl. Dále jak jsi již asi poznal z data dopisu, nejsem již v Kerenu, nýbrž v Akruru. A stěhování, třebas co nejjednodušší, přináší ssebou vždy ztrátu času a zaneprázdnění. Proto »habe me excusatum«, měj mne omluvena!

1. Spíše o čem budeme mluviti dnes? Předešle jsme doprovázeli snoubence sem a tam po jejich domech. Nebude tedy od místa, když se nyní postavíme u habešských domů a domácích obyčejů; neboť předmět ten, se mně zdá, dosti souvisí. K nám tedy, a ticho!

Domy habešské jsou dvojího druhu. Jedny mají podobu chatrči, zvanů »agodo«. A ty mají tvar okruhlý, střechu kuželovitou, za stavební hmotu kůly z euforbie kandelabry, nebo z trnu, nebo ze stromu zvaného »xedi«, podobného našemu cypressu, a krytinu ze slámy. Kdežto druhé jsou zděné. Ty mají podobu čtyřhranou se střechou useknutou. Bývají opřeny o svah návrší. Sestávají z přízemí a obyčejně též z jedné místnosti. Budují se jednoduše jako chatrč. Jakmile urovnali půdu a zarazili zpředu a ze zadu sloupy ze dřeva olivového, vystaví z hlíny a kamení tři hlavní zdi. (Čtvrtou tvoří přirozená stěna stráně.) Sloupy nesmí býti řezané z větví stromů, nýbrž ze kmene, a zasazené obrácené, tak aby kořeny trčely vzhůru a sloužily za hlavice nebo vidlice, mezi něž by byly položeny trámy. Když je zasadili na místo, položí přes ně jiné četné trámce a pak pokryjí všecko hojnými zelenými větvičkami a zemí na píď vysoko. Když byla země navezena, zaženou na ni kozy, aby ji dobře ušlapaly, a střecha habešského domu je hotova. Pravil jsem, že také zarážejí sloupy před domem. Z nich tvoří jakýsi druh sloupení, pod nímž obyčejně prodlévají, pracují, jedí, přijímají cizince a umísťují lůžka pro děti, pro služebné a pro hosty.

Mimo tuto hlavní stavbu zbudují vždy také ohrady pro domácí zvířata a celek obeženou nízkou zdí nebo dřívím. O oknech ovšem není řeči. Nějaký řídký otvor spolu s dveřmi složenými ze tří nebo čtyř hrubých prken povrchně dohromady sesazených a třemi příčními tyčkami spojených, slouží k tomu, aby jím vnikalo dovnitř trochu světla a vzduchu a odcházel kouř z ohniště. Stavba takového druhu nevyžaduje jistě mnoho času, ale stává

se ještě rychlejší za pomoci, kterou všickni k tomu účelu přispívají. Nejbližší příbuzní musí pomáhati při opatřování dříví a stavění zdí. Hoši a dívky navážejí zemi. Všickni muži z vesnice pomáhají při zarážení sloupů a pokrývání stavby.

2. Stejně jednoduchý jako stavba jest nábytek domu. O stolech, seslích, truhlách, kredencích nebo skříních jakéhokoliv druhu je zbytečno mluviti. Na několik volských rohů zaražených do stěn se zavěšuje zbraň. Lněný pytlík uschovává šaty. A veliké nádoby zhotovené z hovězího tlejna a popelu slouží k uschování sklizeného obilí nebo piva a medoviny. Postelí jest holá země nebo jakýsi druh mar bez držadel, které při příležitosti slouží též opravdu za máry, nebo jí častěji bývá zídka přiléhající ke stěně, a tvrdší nežli země. Prostěradla, matrace, slamníky nahražuje vydělaná kůže a u rodin zamožnějších nějaký hrubý koberec; místo přikrývek užívají ku přikrytí samotného pláště, jejž oblékají přes den, a pod nímž schovávají při spaní i hlavu ze strachu před hady a jinými živočichy. K tomu přidej kus žuly uprostřed trochu vyhloubené s hrubým kamenem na vrchu na mletí obilí a luštěnin; přidej dále trochu neforemných misek na vaření pokrmů; trochu zpracovaných volských rohů, jež slouží za skleničky a láhve; malé košíčky na chléb, nějakou rohožku k sezení nebo k ležení, a máš úplně domácí nábytek a nádobí v Habeši.

3. Jmenoval jsem také oděv. Ale řeknu-li ti, že jsou tu všichni zaobaleni v jakýsi pytlík, pochopíš jistě, že tu není třeba vydržovati módní síně ani trhy se střížným zbožím. Viz, v čem jejich šaty opravdu záleží! Hoši i děvčata až do čtvrtého nebo pátého roku chodí úplně nazí, vyjma některé, jež nosívají košilku. K pátému roku se chlapci pokrývají úzkým kusem plátna ovinutým kolem beder, které však velmi často, jakoby ve hře, přehazují přes ramena, pokračujíce tak ve zvyku z dětství. Když dospěli do věku jinošského, nebo spíše když dosáhli jisté výše, jež by jim dodávala zevnějšku mužů, jsou připočteni mezi velké. Potom nosí pár spodků, košili z mušelinu nebo z plátna a jakési prostěradlo zvané »n e t z e l a«, jež si ovinují kolem sebe, nebo bílý, bavlněný plášť s červeným pruhem, jemuž říkají »k q u a ř e«. Dobře rozuměj, že tyto tři kusy oděvu jsou nutny jenom, když odcházejí ven přes pole, nebo když se musí objeviti v parádě. Neboť jsou-li doma nebo ve vesnici, postačí jim jakýkoliv »n e t z e l a« ledabyle otočený kolem těla.

Co se týče děvčat od pěti let až do provdání, ta nosí vydělanou kůži černou a lesklou, již nazývají »š e r a r à«, nebo plátno zvané »g e r b a b«, jež sahají od pasu až na kolena. Mimo to uvnitř v Habeši nosí také košili, ale zde u nás mají pouze podlouhlý kus plátna zvaný »g u a l g e b r a i«, jejž si přehodí, když jdou z domu ven, přes ramena, aby si přikryla prsa, a jejž odkládají, když jdou za muže, ale znova nosí, když sestárly. Všecky mladé vdané ženy pak nosí dlouhý šat splývající až na paty a mimo dům oblékají přes něj i ony široký plášť mužů.

Všichni Habešané chodí s hlavou nepokrytou a bosi kromě některých, kteří nosí jakýsi druh sandálů; a proto jsou skoro vždycky opatřeni jehlou a klištkami na vytahování trnů. Dívky

až do provdání si stříhají vlasy, ponechávajíce si pouze korunku vlasů, jež jim spletené splývají až na šíji. Ostatní ženy si je nechávají jako u nás stále růsti a zaplétají je rozličným způsobem. Všichni muži, ženy i děti, nosí na krku hedvábnou šňůrku zvanou »matteb«, na níž mají zavěšený křížek stříbrný nebo mosazný a mnozí také pouzdro zvané »ketab« s texty evangelia uvnitř, aby se chránili proti kouzlům a čarám. Co do ostatních ozdob a šperků, jako jsou prsteny, naušnice, náramky, řetízky zlaté a stříbrné, přesky atd., celý svět jest jednou vesnicí, chci říci, čím více jich mohou míti, zvláště ženy, tím více si jich navěsí, počínajíce až od kotníků na nohách.

4. Co však se týká čistoty, jsou domy i osoby na úrovni velmi nízké; důkazem ti budiž, že u většiny z nich šaty původně bílé nabývají špínou a stářím barvy sázi. U žen vdaných, protože je zde zvykem, dávati si na vlasy máslo, když se teplem rozpustí, stéká dolů po šiji a tvoří na hořejší části šatu jakýsi pláštík ze špíny. Tak rovněž i domy jsou dosti špinavé, poněvadž jich skoro nikdy nemetou; a vždy je v nich po jedné straně něco kravského (lejna) hnoje, jenž slouží k dělání pokliček na nádoby na pivo a medovinu, a na některých místech i za palivo. Na štěstí, zavítá-li k nim někdo cizí, rozprostou ihned na zemi nějakou kůži, jinak by nebylo možná, nezamazati se.

Jediná čistota, kterou Habešané zachovávají mimo čistotu rukou a nohou, jež myjí velmi často, je čistota úst, neboť po každém jídle naberou vždycky trochu vody do úst, aby si je vypláchli, a ustavičně mají v rukou zelené parátko olivové, jímž si cídí zuby. Mimo to neužívají nikdy tabáku ani šňupavého ani kuřlavého. Je to církevně zakázáno, a král Jan dokonce vydal zákon, dle něhož byl uříznut dolejší ret tomu, jenž by byl kouřil, a nos tomu, kdo by byl šňupal tabák. Původ tohoto zákazu, zdá se, třeba hledati ve třech bájkách, jež se zde vypravují a jež mají, tuším, také napsané. První jest, že když na velký pátek umřel Spasitel světa, všecky rostliny uschly na znamení smutku; jenom rostlina tabáková zůstala zelená. Druhá jest, že rostlina tabáková vyrostla z krve vyobcovaného Aria. Třetí konečně, že ďábel řekl Pánu: Dej mi trochu vlády. A Pán mu dal moc nad těmi všemi, kteří užívají tabáku. A proto se ho habešští řeholníci vystříhají jako ďábla. V tomto bodu, jest jisto, vynikají čistotou nad nás. Ale co do ostatních věcí špína na celé čáře.

5. Než vyjděme na čerstvější vzduch! Mluvili jsme o ústech, a jejich pojem se velmi snadno sdružuje s ideou jídla a pití. Věru, ani kuchyně těchto lidí není velmi spletitá, ale mají přece pět druhů chlebů (moučných pokrmů), tři nebo čtyři druhy nápojů kromě přirozeného, jímž je voda, a asi desatero rozličných jídel. —

Chléb, jejž nazývají rodovým (generickým) jménem »engierà«, může býti udělán ze žita (sernai), z durrhy (mešelà), z ječmene (segem), z kukuřice (effun), z indických jáhel (zengedà), z tafu (jež jest jakýsi druh prosa, ale menší) a z dakussà (jež jest větší proso.) Dostává pět rozličných jmen dle toho, jakým způsobem se připravuje a jakému účelu slouží.

»Taità« nebo »tabità« je chléb kvašený, rozválený na způsob placek, měkký, ohebný, jeden nebo půldruhého centimetru tlustý, může býti udělán z mouky z kteréhokoliv obilí svrchu jmenovaného a užívá se ho nejvíce. Kdežto chleba z tafu se užívá obyčejně při svatbách, na výroční dni úmrtí a o slavných svátcích. Boháči jej mají stále.

»Ambešà« nazývají chleb ze žita rovněž kvašený, ale mnohem vyšší než »taità« a proto velmi málo ohebný; ponejvíce ho užívají cestující. »Hebestì« jsou jisté male kulaté bochníčky, jichž používají kněží při mši sv., a jež se posílají darem novomanželům. »Bergutà« je chléb, jejž na rychlo připravují vojáci a cestující tím způsobem, že zadělají trochu mouky a těstem tím pak obalí rozžhavený kámen; vnitřek se peče teplem kamene, zevnějšek pak žhavým uhlím, na němž kámen s těstem převalují. »Kičča« konečně nazývají chleb přesný (nekvašený) připravený na způsob placek.

Co se nápojů týče, již víš, že píti víno, jest výsadou císařů a dnes také těch, kteří mají tolary, aby si je mohli koupiti od italských nebo řeckých obchodníků. Nejobyčejnějším nápojem (mimo vodu, jak se samo sebou rozumí) jest pivo; mimořádným, to jest při slavnostních příležitostech, jest medovina.

První (nápoj, pivo) habešský zvaný »suà« připravují tímto způsobem. Vezmou jisté množství opečeného a rozemletého chleba z durrhy, anebo též upražený a rozemletý ječmen a dakussà, dobře to vymísí a nechají to pak tři nebo čtyry dni kysnouti v nádobě, již naplní kouřem; potom rozpustí těsto to v dostatečném množství vody, a pivo jest hotové. Jak vidíš, při tom se jí i pije; je to skvostné.

Avšak při medovině je tomu jinak; do pěti dílů vody dají jeden díl medu a trochu kůry z kořenů stromu zvaného »tsedò«, podobného, ba totožného s naší divokou švestkou, jež jí dodává příjemne hořkosti; všecko nechají kysati asi deset dní; potom to přelijí do jiné nádoby, aby to zůstalo dobře přečištěné a jasné, a tu teprve to pijí. — Mají též jinou ještě smíšeninu jednoduché vody s medem, již jmenují »berzì« a smíšeninu piva s medem, jež slove »mazà«, ale tyto dva nápoje upravují na rychlo jen pro některého cizince, a jim zbývá obyčejný nápoj pivo.

Než přikročme k pokrmům. Jest jich, jak jsem pravil, asi deset různých druhů, ale skoro všecky se shodují v tom, že obsahují velkou dávku papriky, pro níž jich nemohou jísti, čí hrdlo jim není zvyklé.

Pokrm, jejž považují za nejlepší nade všecky a který proto jedí jen o svatbách a slavných svátcích, jest »zegeny«. Vzavše hodnou dávku papriky stlučené a s cibulí rozdělané, dají to rozpustiti v něco málo vody na pánvi; potom k tomu přidají nového másla, a když se rozpustilo, dají do něho smažiti maso, přilévajíce k tomu ponenáhlu vody, až se pánev naplní. Je-li místo čerstvého masa uzené a pro potřebu uschované, dostává pokrm ten jméno »kvantà«, ale jest upraven týmž způsobem. Někdy nechají péci maso na rozžhavených kamenech, a to nazývají »tebsì«; jiní konečně raději jedí maso docela syrové.

A co se týče masa, třeba věděti, že když zabijí nějaké zvíře, je zvykem, udělati z něho pouze určitý počet kusů, a každý kus má zvláštní jméno. Tak když se zabije slepice (věc to zapověděná ženám a kněžím), hospodyně ji stáhne a nechavši viseti kůži na zádech, udělá z ní dvanáct kusů; když byla přinesena na stůl, smějí stolující sníst všech ostatních jedenáct kusů, ale zadek s kůží patří po právu hospodyni, a já, který jsem jednou nevědomky tento zvyk přestoupil, viděl jsem, jak se mi všichni za mými zády smáli a naučil jsem se dobře, abych podruhé v tom nechybil.

Vedle pokrmů z masa mají »g e a t«, jež jest jakási polenta připravená z mouky z durrhy nebo z ječmene; mají »t e t t e g ò«, jež sestává z četných luštěnin vařených pohromadě a bez koření pojídaných; mají »š i r ò«, jež jest jiný druh řídké kaše (polenty), upravené ze zeleniny a již jedí ponejvíce v postních dobách a když nemají masa, mastí ji olejem z »n i e g u e« a namáčejí do ní »t a t i à«. Mají »t e l ò«, pozůstávající z upraženého ječmene, který rozemletý na mouku se zadělá a omastí novým máslem. Mají »k o l ò«, jež jest hrách nebo ječná zrna upražená. Mají konečně, ale spíše jako omáčku, než jako pokrm »e n t a t i e«, jež je lněné semeno pražené a na mouku rozemleté a promíchané paprikou a čistou vodou.

Jak vidíš, habešská kuchyně by jistě nemohla konkurovati (soutěžiti) s kuchyní pařížskou, ale nejhorší při tom je, že naše žaludky si opravdu nedovedou snadno zvyknouti takovým druhům pokrmů. A přece kolikráte třeba udělati z nouze ctnost a zápasiti s žaludkem, abychom neurazili hostitelů. Ale co dělati? I tohle jsou trampoty ubohých misionářů . . Ale zanechme již tohoto předmětu, neboť se mi zdá, jakobych cítil, že mne nezbytná paprika jejich brynd pálí v hrdle. Ba zakončme dokonce i list sám; neboť ku pokračování v popisování jejich domácích zvyků je dostatek látky pro nový dopis. Pročež buď zdráv, a na brzkou shledanou! Tvůj

Fra *František.*

Dopis sedmý.

O b s a h:

1. Přechod do věku mužného. — 2. Zaměstnání mužů a žen. — 3. Habešské pohostinství. — 4. Malomocní, žebráci a dlužníci.

Akrur, v dubnu 1903.

D ů s t o j n ý O t č e m ů j!

Přicházím znova se svými drahými Habešany a s jejich domácími obyčeji. Dnes ti budu povídati o zaměstnáních, jimž se u nich věnují muži a ženy, a o pohostinství opravdu patriarchálním, jež se v Habeši vykonává.

1. Především třeba věděti, že zvyk, zákon to železnější nad zákon psaný, žádá, aby se velcí nemíchali do prací náležejících malým, aniž aby muži přikládali ruce ku pracím ženským a obráceně. Dle toho patří chlapci skoro výhradně pasení, a dokud se n e s t a l m u ž e m, nesmí brátí podílu na pracích pro velké. S t á v á s e v š a k m u ž e m tímto způsobem. Jakmile dospěl jistého věku,

což bývá ponejvíce mezi patnáctým a dvacátým rokem anebo lépe, jakmile dostatečně chlapec vyrostl a se vyvinul, oholí mu rodiče, nebo na jejich místě příbuzní, vlasy od vrcholku až na šíji a zavěsivše mu na způsob náramků několik šnůr různobarevných, falešných perel, podají mu meč nebo kopí a tak jej pošlou po všech příbuzných a přátelích i ve vzdálených vesnicích. Tito mu pak podle svého bohatství darují buď tele neb nějaký tolar; a když je jinoch obešel, jest počítán mezi muže.

2. Od té doby mimo to, že může s nimi jísti a přítomen býti všem jejich shromážděním nebo schůzkám (což mu bylo před tím absolutně zapověděno), začíná se zabývati pouze pracemi mužskými: přísluší mu obdělávati pole, práti a šíti oděv, dělati medovinu a zabíjeti zvířata. Společně se ženami má pak žíti a čistiti obilí na humně. Ženě však jest výlučně vyhraženo, dokud není vdaná, přivážeti vodu a dříví a plíti plevel na polích. Jakmile se vdá, musí mlíti žito a ostatní obilí, dělati máslo, péci chleb a připravovati pivo, vařiti pokrmy a plíti s děvčaty plevel na polích.

Není ovšem třeba říkati, že, jako přináleží samotným mužům nositi zbraň a choditi do boje, tak že jest vyhraženo ženám vychovávati děti. Avšak toto zaměstnání jim nepůsobí mnoho obtíží: nebo posadivše si dítě v malé vydělané kůži zvané »maehzel« na záda tak, aby nemohlo vypadnouti, oddávají se zcela volně ostatním pracím. A není též řídký případ, že dítě v téže posici, nepřekážejíc ani dost málo matce, dá se do cucání mléka, přitáhnuvši si na rameno mateřský prs. (Pokračování.)

Kristův kříž.

Když hledím na Tvůj kříž, můj Spasiteli,
vždy stanu pod ním v truchlém zadumání.
Zřím drahou hlavu, jak se v mukách sklání
a tlukot srdce slyším rozechvělý.

V těch smutných očích vidím bol Tvůj celý
a se rtů Tvých přec nezní zaštěnání.
Tak božsky veliký jsi ve svém umírání,
ač zmučen, přece velebný a skvělý.

Tvůj svatý kříž, toť maják nehasnoucí,
jenž světlem pravdy všemu světu plane . . .
Ó, vyslyš, Kriste, moji prosbu vroucí:

Až život můj se jednou k sklonku schýlí,
ten svatý klid, jenž s kříže Tvého vane,
kéž duši moji k dálné pouti sílí.

Karel Ostrý.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal Jan Halouzka.

(Pokračování.)

Prázdniny trávívali tehdejší studenti velmi pořádně; příklad zbožnosti viděli na svých profesorech, kteříž všude, po výtce i v kostele, chovali se vzorně. Studenti navštěvovali téměř každodenně chrám Páně, v neděli a ve svátek i kázání i odpolední služby Boží. V Ivančicích scházívali se studenti denně u P. Tomáše Procházky; připravoval je pro příští školní rok. Týž sestavil ze studentů malý sbor pro smyčcovou hudbu, jížto věnovali předpolední a odpolední hodiny, pokud ještě slunko přílišně pálilo. P. Tomáš byl středem studujících; pečoval o to, aby studenti prázdniny nepromařili plano, — opatřoval slušnou zábavu, podával jim knihy ku čtení, vyzýval je k písemným pracím, podnikal s nimi výlety. Větší část prázdnin trávívali studenti přípravami na *školní radovánky* (1835), které se každoročně nějakou novinkou honosily, jmenovitě cvičením malých vojáčků. Nejvyšším velitelem byl bohoslovec *Jakob Nejedlý*,[32]) setníkem *Mikuláš Hons*. Hlavní cvičení odbývali na pahorku »Reně« o školních radovánkách. Tam přicházeli také skuteční důstojníci posádky Ivančické a přívětivě děkovali za poctu, chválíce obratnost vojáčků a *české* velení. Největší radost působil o školních radovánkách *Ignác Hüpsch*, farář Čučický, rodák a později děkan Ivančický. Jakmile jal se přehlížeti a zkoušeti pěchotu, kopiníky a dělostřelce, sta a sta přítomných obyvatelů domácích a hostů přespolních rozestavilo se nad stráni, pod kterouž byla vojárna jehličím vyzdobená a proti ní na místě vyvýšeném stoly pro vzácné hosty a hudebníky. Farář Hüpsch sám komandoval. Po cvičbě rozestavil vojáčky a ostatní mládež školní, kázal prodavačkám, aby své putny, plné hrušek, řadou na stráni rozestavily a vysypaly. Vojáčci zachovávali pořádek a děti radostně sbíraly hrušky. Vojáčkům dostalo se po komisárku a důstojníkům, malým studentům a poddůstojníkům žákům na hrdinná prsa přivěšovaly paničky v červených stužkách zadělané a mašličkou ozdobené větší, menší stříbrné peníze. Mezi studenty z okolí přišlými byl i Jan Bílý z blízkých Kounic, kdež se Kulda jako absolvovaný parvista s Bílým, jenž byl ve školách o dva roky výše, seznámil, netuše, že budou spolu kaplanovati v Židlochovicích a že se později hájiti budou před zemským trestním soudem ve při tiskové. Tenkráte byl Kulda poručíkem; maje růžovou stuhu přes prsa, čáku i šavli s odznaky důstojnickými, podal po prvé na rozloučenou J. Bílému a jiným studentům hostům (Komárkovi z Kounic) pravici, volaje: »Ať žije národ!«

---

[32]) Roku 1836 stal se Jakub Nejedlý knězem a kaplanem v nedalekých Čučicích; jeho nástupcem, vrchním velitelem a cvičitelem vojáčků, stal se Mikuláš Hons a za důstojníky po starších nastoupili menší studenti ze soukromého gymnasia Procházkova. Kněz Jakob Nejedlý nikdy nescházel při školních radovánkách v Ivančicích. Nejedlý byl horlivý kněz, ale i rozhodný vlastenec. — Ve škole na to dbal, aby mu děti říkaly »vy« a nikdy »oni«. — Zemřel 11. prosince 1879.

156.

157.

158.

159.

Veliká byla radost všech účastníků dospělých z radovánek školních, ale nevyslovitelně větší byla radost obětavého původce jejich Tomáše Procházky a ochotných učitelů. — Ledová kůra kolem mozku i srdce nejednomu z odrodilých měšťanů počínala zvolna táti a mizeti. Kulda i Bílý zvěčnil veršem tyto radovánky ve svých veršových cyklech, pojednávajících o některých událostech ze života, kteréž druh druhu věnoval k abrahamovinám.[33])

V čele básní Kuldových napsáno: »Dixit Deus: Abraham, Abraham! At ille respondit: Adsum!« Gen. 22., 1. — Verše Jana Bílého nadepsány: »Radoval se viděti den můj: i viděl a zradoval se.« Jan 8., 56.

Rok 1835.

Kulda: Tam, kde řeka klidná ukazuje cestu
od Ivančic Tvému ku rodnému městu,
v utěšené kráse Réna[34]) vypíná se.
Na Réně, již více Žižkovy než doby,
velevzorná činnost Tomášova[35]) zdobí,
prvně, Jene, Tebe přivedlo mi nebe!

dr. *Bílý:* Réno, horo milá u Ivančic města,
k tobě známa byla Snažínům[36]) všem cesta:
Z Jihlavy a z Brna metli tam jak srna.
Tomáš čilé mládi strojil *radovánky*:
Vše, co život sladí, tam své mělo stánky,
Benýšku, tam Tebe přivedlo mi nebe!

Radovánky stávaly se čím dále pestřejšími. — Dopisovatel »Mor. Nár. Listů« zmiňuje se dne 22. září 1852 o nich takto:

---

[33]) Kulda: »K abrahamovinám veledůst. Pána Th. dra. Jana Bílého, spisovatele, kons. rady, poslance na sněmu Moravském a na r. říš., faráře v Předklášteří u Tišnova, dne 27. prosince 1869.« — (Zemřel 9. března 1888).

Bílý: »Ku slavnosti abrahamovin dne 16. března 1870 veledůst. Pánu B. M. Kuldovi, narozenému 16. března r. 1820, arcib. vikáři, děkanu a faráři v Chlumě nad Vltavou, spisovateli slovutnému, příteli svému milovanému jako ohlas Musy Jeho věnuje dr. Jan E. Bílý.«

[34]) Réna, kopec u Ivančic.

[35]) P. Tomáš Procházka, horlivý kaplan, nesmrtelný přítel mládeže.

[36]) Snažín = student. (Dle starého Václava Kříže, benediktina Rajhradského.) Mikuláš Václav Kříž v každém téměř slově cizojazyčném hledal slovanský původ. Chovám jeho vlastnoruční dílo — rukopis o mnohých arších, nadepsaný: »Slovančina v cizině. Od Mik. Václ. Kříže.« Na druhé stránce poznamenává takto: »Hřeci a latináři nebyli pralid, nýbrž jen učená společnost, ze slovenčiny a jiných jazyků řeč sobě tvořící.« Na ukázku přidán otisk alespoň čtyř stran díla jmenovaného. Viz stranu 643.

Václav Mikuláš Kříž narodil se v městě Poličce v Čechách dne 6. prosince 1783. — Studoval gymnasium v Litomyšli, vstoupil do řádu v Rajhradě dne 13. listopadu 1801; r. 1804 studoval filosofii v Litomyšli a 28. října 1805 slavné sliby složiv, byl 30. srpna 1809 na kněžství vysvěcen. Pak byl až do roku 1814 výpomocným kooperátorem v Šlapanicích u Brna a r. 1815 stal se lokálním kurátem v Syrovicích u Rajhradu, a to po 14 let. R. 1829 vypomáhal v Novém Rousinově a po dvě léta v Hevlíně (Höflein) u Znojma, odkud se 3. února 1832 do kláštera navrátil, kdež byl sakristánem a refektorářem až do roku 1870. Zemřel dne 13. října 1872 starobou.

Vydal: »Nejnovější kancionálek čili zpěvníček pro katolické křesťany« v Brně u vdovy Rudolfa Rohrera r. 1843, v 8°, 112 stran a v rukopise zanechal několik slovníkův českých, gramatické a filologické nálezy i básně s novým pravopisem českým, jakož i sbírky kostelních písní s notami a prostonárodních písní »Chasoviny« a »Syroviny« zvaných.

»Byl bych přál, aby všichni byli přítomni, kteříž při trampotách života mysli dětinné nepotratili, všichni přátelé a učitelové mládeže, ale zvláště ti, kdož nevědí, co se svými školními dítkami počíti. Tu by se byli naučili, že s dítkami má se po dětinsku obcovati a pak že s nimi vše provésti se dá. Zvláště byli by mohli pozorovati neb alespoň tušiti, v čem záleží ono vychování národní, o kterém se už mnoho psalo a tisklo, ale ještě tak málo se uskutečnilo . . . . . Školní mládež po vojensku přistrojená a ozbrojená, roztříděna na pěchotu, dělostřelectvo a rytířstvo s prapory národními, bubny a hudbou, doprovázena množstvím obyvatelstva obého pohlaví, táhla z města na horu, by se tam radovala a veselila . . . . . Jestiť to pravá rozkoš sem tam choditi a ta rozličná skupení, ty zpěvy a hry s dítěcí myslí pozorovati. Člověk stává se skoro sám dítětem . . . . . Všude vidět štědrost, upřímnost a jednu mysl . . . . . Děkujeme ve jménu vlasti v. p. Tom. Procházkovi, kterýž o založení této národní slavnosti veliké sobě vydobyl zásluhy.«

Kulda velmi rád vzpomínal slavností těch a praví: »Vímť se upamatovati, že od toho dne, když P. Tomáš ve škole ohlásil den radovánek na Řeně, a doložil, že k nim nebude připuštěn, kdožby školu zanedbával nebo se špatně choval — škola bývala plna a mládež mnohem bedlivější a hodnější; skutečně pak, pokud mi známo, jeden toliko školák nezdara před samou slavností poslán byl domů, což na ostatní děti prospěšně působilo.«

Chvála o radovánkách šla od dědiny k dědině, tak že i v jiných obcích po vzoru Ivančickém zařizovány byly, jmenovitě i v Brně.

(Pokračování.)

Affaira Wahrmundova.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

Affaira *Wahrmundova* rozčeřila v měsíci březnu tiché vlny veřejného života. Dr. Wahrmund je profesorem církevního práva v Innomostí na tamější právnické fakultě. Svět vědecký málo nebo nic o jeho jméně neví a veřejnosti byl až do nedávna neznámým. Ale od podzimu loňského roku vyslovovalo se jméno Wahrmundovo častěji: začalť řečnit a psáti proti katolické církvi, spojiv se dokonce i s volnými mysliteli. Nedávno měl zvláště paličskou přednášku »Moderní věda a katolický světový názor«, jež byla katolíky stenografována a brzo po té (po některé opravě) Wahrmundem vydána. Obsah její označil ministr Dr. Gessman rouhavým, obscenním a všecky věrné katolíky hluboce urážejícím. I zvedli se Tyroláci a šli s deputací za vůdcovství poslance

---

Znal výborně hudbu — na housle a zpěv.

Byl to český samouk, slovanský filolog, praktický filosof a pravý humorista rajhradský.

Byl to dle svědectví P. Methoděje rytíře Halabaly kněz a mnich velmi skromný. Postavy byl malé a suché. V stáří nosil vlásenku barvy kaštanové a šňupal. Za mládí byl velmi veselý, rád hrával v šachy a »dobivu« (»Festungsspiel«). Soukromě konal tělocvik; ve společnosti byl čilý, vtipný a zábavný. P. Methoděj Halabala byl zpovědníkem jeho.

Schraffia k ministr-praesidentu Beckovi a stěžovali si rázně do neslýchaných útoků Wahrmundových na katolickou víru. Ministr-praesident řekl, že přísně odsuzuje a upřímně lituje celou záležitost, již dá náležitě vyšetřiti a po případě i přísně potrestati, bude-li příslušnými orgány shledána na Wahrmundovi vina. Z toho je ovšem hrozný křik v Israeli et Comp. Noviny liberální, židovské a zednářsko-pokrokářské (i u nás) ujímají se Wahrmunda a hledí affairu jeho zatlačiti pod plášť »svobodné vědy«. Katolíci nelení a pořádají tábory v Tyrolsku i v Rakousích a jejich časopisy i poslanci jsou odhodláni dělati povinnost za každou cenu. Celá věc je nyní vládě velice nemila, jelikož ohrožuje parlamentární klidnou práci. Proto kroutí se vládní orgány na všecky strany jako hadi. Do věci zasáhl i papežský nuntius Vídeňský, navštíviv ministra zahraničních záležitostí a upozorniv ho, co tropí Wahrmund s katolickou věrou. Nuntius nežádal o zakročení vlády proti Wahrmundovi, nýbrž pouze jen ukázal, že ví, co se v Tyrolsku děje proti církvi. A přece spustily požidovské noviny bandurskou, křičíce, že prý se papežský nuntius plete do vnitropolitických záležitostí vládních. Je to očividný podskok na oklamání veřejnosti, aby se ošklivá a trestuhodná neplecha Wahrmundova zastřela *jinou* barvou a zatáhla na nenáležité pole politicko »kulturního« boje, do něhož se však ani liberálům ani křesť. sociálům německým nechce, který však, kdyby vzplanul, povede se tentokráte velice ostře a podrazil by nynějšímu kabinetu Beckovu nohy. *Dr. Chiari*, vůdce liberálních Němců, nechtěje nepřátelskou roztržku s německými konservativci a křesťanskými sociály, dělá *smiřlivou* náladu pravě, že učení na universitách musí býti sice úplně svobodné, ale že netřeba proto k vůli »nekvalifikovanému počínání jednotlivce«, jenž na universitě dotyčné přednášky neměl (nýbrž mimo universitu v neakademickém spolku), že netřeba spatřovat v jednotlivcově projevu svobodu »vědy universitní« a dělat proto všeobecné křižácké tažení pro »svobodu universit«. Podobně vyjádřil se i ministr kultu a vyučování *Marchet*, tvrdě (na obranu nuntia), že dopis J. E. barona Aehrenthala, jímž byl vyrozuměn ministr kultu o návštěvě nuntiově v zahraničním úřadě a o sdělení pap. velevyslance tamtéž učiněném o Wahrmundově affaiře, nedává ministru vyučování docela žádné příčiny k nějakému úřednímu jednání, a že proto celá věc odbude se dle stávajících zákonů vedle dobrozdání nestranných znalců a povolaných orgánů. Možná, že v budoucím čísle bude nám lze povědět o *výsledku* celé záležitosti více, snad všecko, i když za nynějších poměrů mnoho toho *pro nás* nebude. Povídá se cosi o přesazení Wahrmunda na jiné (lepší?) místo.*) Affaira, ať dopadne jakkoli, je poučna tím, že rázné vystoupení katolíků německých proti universitnímu štváči na katolickou církev neodbyla se bez mocného rozruchu v křesťanském *lidu* německém, a následkem toho i u vlády, jež musí s německými křesťanskými poslanci počítati. Učme se z toho i my Čechové, ale do takové školy máme zatím — daleko.

Aby se vědělo, jakým vůdcem a charakterním mužem je prof. Wahrmund (jehož katolíci správněji nazývají **Lügen**mund), dostačiž připomenouti z únorové a březnové letošní »Sct. Bonifatius-Korre-

*) Pozn. red. Křesť. sociálové ve Vídni couvli, a celá afaira vyřízena bude tak, že budou v Innomostí dva profesoři církev. práva: Wahrmund a ještě jiný. Tím se vlk nasytí, ale koza zůstane celá.

spondenz« toto: Prof. Wahrmund byl z počátku své spisovatelské činnosti antisemitou. Jeho první spisek »Das Nomadenthum« šťouchal do židů víc než dost, ač nejbližší předkové Wahrmundovi byli původu židovského a on následkem toho z krve israelské. Jak svůj antisemitism do opravdy myslil, ukazuje nynější jeho působení a přesilná obrana, kterou mu dávají všecky židovské listy německo-české v Rakousku, ba i za hranicemi listy cizojazyčné židovské. Antisemitism byl jen předstírán, aby si jeho hráč vysloužil lacino šporny uznání a přízně vlivných osob, které mu pomohly k profesuře na vysokých školách. Velezbožný, teď již v ústrání žijící stařec biskup *Dr. Aichner* přimluvil se za Wahrmunda na místech směrodatných, aby dostal profesuru církevního práva na fakultě právnické v Innomostí. K přímluvě této pohnula biskupa Aichnera ta okolnost, že Dr. Wahrmund, tehdy docent ve Vídni, byl činným členem *Lvovy Společnosti*, v níž i přednášíval ve smyslu katolickém. Jak se šlechetný Wahrmundův příznivec ve svém chráněnci hořce zklamal, ukázalo se záhy. Stav se universitním profesorem odhodil Wahrmund antisemitskou i křesťanskou masku a ukázal pravou židovsko-původní a úplně nevěreckou tvář, stav se zuřivým odpůrcem církve a vášnivě neslušným útočníkem na katolickou víru, až zapadl v konce, které ho právě učinily »mužem dne« a předmětem nehezkého sporu proticírkevního, v němž (dle německých zahran. listů) je prý spojen s prof. Masarykem, chtěje vyvolati v Rakousku »kulturní boj«.

Náboženskou mysl Wahrmundovu nejlépe prozrazuje výrok, který byl kdysi o sv. biřmování učinil, pošklebně praviv: Nejlepším z celého biřmování byly stříbrné hodinky, které jsem dostal darem od kmotra na biřmování.« Zdaž z těchto slov nevyzírá sprostý názor, ba ošklivé kramaření s náboženstvím, to jest s otázkou, proč se Wahrmund dal biřmovati? Kousek v pravdě židovsky odporný!

Jakým vědcem prof. Wahrmund jest a jakou cenu má jeho hanopis o katolickém životním názoru, pověděl mu universitní profesor innomostecký *Dr. Fonck*, tedy kollega, když veřejně a nezvratně dokázal četnými citáty z Häckla, Hoensbrecha, ba i z Grassmanna, že dr. Wahrmund opsal četná místa z jejich spisů buď úplně doslovně nebo téměř doslovně, neuveda ve spisku svém pramene, z něhož potajmu čerpal! K této zlé ostudě »universitní vědy a svobody« druží se i ta, že tajně opsaná místa Wahrmundem z autorů jmenovaných obsahují věci, jež jsou již dávno odbyty, z překroucenin, nepravd a špatného překládání cizích (církevních) autorů veřejně usvědčeny, takže jich žádný seriosní vědec a učitel universitní jako věcných důkazů neužívá! Mimo to prošpikoval Wahrmund spisek svůj i oplzlými anekdotami a odpornými jizlivostmi, tváře se při tom tak opravdově, jako by se skutečně staly a výplodem katolické vědy nebo víry byly! Od let není případu ve světě učeném mezi Němci (v Čechách případ takový jest *znám*, ne na jednom, ale na dvou výtečnících protikatolických) rakouskými, aby který universitní profesor byl sebe tak zahodil a vysokoškolskou auktoritu vědeckou snížil, jako nyní v Innomostí učinil exisrael, exantisemita, exspolečník Lvovy Společnosti, exkatolík Dr. Wahrmund.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Socialní odbor družstva Vlast konal dne 23. března t. r. za předsednictví p. Václava Žižky pátou schůzi. — Jednatel p. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Předsedající pronesl jako starý, katolický socialní pracovník toto připomenutí: Jest na čase, abychom katolickým spolkům a organisacím připomněli, aby každý katolík v tomto čase velikonočním svou svatou zpověď vykonal a aby všichni společně, kde to jen může býti, k sv. přijímání přistupovali: zvláště napomíná jako člen výboru družstva Vlast, aby veškerý příslušný pracovní personál družstva našeho neobmeškal velikonoční sv. zpověď vykonati a sv. přijímáním duši svou posilniti. — Jeho Eminencí nejd. Arcipastýři zašle se soustrastný dopis nad úmrtím jeho otce. — Tisková organisace volebního okresu, určená na tři leta, prodlouží se až do budoucích říšských voleb a mimo tento okres začne se tiskově organisovati jiný velice ohrožený okres. Kde se to stane, to se veřejnosti nemůže sdělovati. — Jednáno bylo o důležitosti hesla: »Svůj k svému« a bylo usneseno, aby Socialní odbor v té věci úsilovně pracoval. Red. Tom. Škrdle byl pověřen, aby za tou příčinou svolal nejbližší a pak další interesenty a zde aby se za přítomnosti p. red. Tom. Jos. Jirouška konaly porady, jak by se mělo toto heslo prakticky prováděti. — Farář Vl. Hálek referoval, že přednášel ve volebních schůzích v Kročehlavech, Kladně, Hostivici, Bubenči, Košířích, Břevnově, Libšicích, na to v k. arc. semináři v Praze a pí. Anna Křížková v Stodůlkách a ve Střešovicích. — Dále pojednal far. Vl. Hálek o »Zemském sirotčím fondu«, jak možno jeho výhod použíti pro sirotky na venkově. Poučení vyjde jako zvláštní stať v »Našich Listech«. — Dále poukázal, že by žádoucno bylo po vzoru Vídně zavésti pro příchozí do Prahy zvláštní »Průvodní kartu« s adresami katol. ochranných spolků v Praze: na př. Sprostředkování práce, nádražní misie spolku sv. Rafaela, obecních kuchyň, ohřívárny, jednoty katol. tovaryšů, učednické besídky, Johannea, katol. mužských a ženských spolků, redakcí katol. časopisů, knihkupectví, tiskáren atd. Duchovenstvo a katol. spolky na venkově by měly tyto průvodní karty v zásobě, a dávaly by je do Prahy jedoucím osobám. Referent předložil vzorek podobné karty pro Vídeň. Bylo usneseno vydati je, až se získá částečná úhrada výloh s tím spojených. — Dále podal poučení ve příčině přijímání dítek ve věku školou povinném do ústavů polepšovacích. Dle vynesení c. k. zemské školní rady z 15. dubna 1898 č. 11.917 mají žádosti býti podány na řiditelství polepšoven zákonnými zástupci se svolením úřadů opatrovnických (§ 16. odst. 2. zák. z 24. kv. 1885 ř. z. č. 90) a doloženy: 1. listem křestním, 2. domovským, 3. vysvědč. školním, 4. lékařským, 5. nemajetnosti. Připojen budiž popis předchozího života chovance a vyjádření zástupců jeho, zda celý náklad (90 hal. denně) neb částečný budou platiti, aneb není-li jmění, podá vyjádření obecní úřad. Nejlépe, když místní školní rada, shledá-li mezi škol. dítkami zcela spustlé, zakročí u opatrovnického úřadu. C. k. soudům jest nařízeno oběžníkem c. k. vrchn. zemsk. soudu z 17. července 1894. č. 16.907, by tyto žádosti podporovaly. Pro mladistvé chovance mužské od 6—14 roků jest zemská polepšovna v Králíkách a Opatovicích, pro děvčata v Kostomlatech u Bilíny. — Red. p. T. J. Jiroušek

vítá poslední krok samostatného svazu hodinářů československých na obranu řemeslné práce hodinářské — v zavedení ochranných známek pro výrobky svých členů. Referent v delší řeči vykládá pak důležitost a význam zavedení těchto známek a končí slovy: »Jedině takovýmto způsobem mohou mistři hodinářští chrániti své řemeslo a přivésti obecenstvo k vědomí, že fabrikát, koupený leckdes u kramáře a dosti draze, žádný řemeslnický mistr nevezme ani do správky ani do reparatury. Následek toho bude, že pak jen u hodinářů a členů svazu bude se obecenstvo hodinkami opatřovati, aby při nich měli i ochrannou známku pro případ správky, čištění atd. Tato ochrana práce řemeslnické proti práci neřemeslnické jest nutnou a také zcela právní. —

Dále praví řečník, že v dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně vyšla jako podíl nová kniha (č. 57.) »Rozmach kapitalismu a majetek církve« od Rud. Vrby. Spisy autorovy jsou známy, ale tato zvlášť zasluhuje doporučení, aby se našinci mohli ve schůzích proti napadání církve brániti a lidem socialními demokraty zaslepeným oči otvírati. Kniha stojí 50 haléřů a je k dostání v knihkupectví Cyrillo-Methodějském i v Praze. —

Tím denní pořádek vyčerpán a schůze skončena.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Die Willensfreiheit und ihre Gegner. Von dr. Constantin Gutberlet. Zweite, sehr vermehrte Auflage. Fulda 1907. Druck und Verlag der Fuldaer Actiendruckerei. VIII. 458. Cena 5 M. — Jakkoli pyšná je naše doba na svoje vědecké úspěchy a vymoženosti, je přece jisto, že na poli filosofie vytvořila téměř jen zříceniny, že dovede namnoze pouze bořiti, nikoli však budovati. Pravdy, jako na př. pravda o svobodné vůli člověka, jimiž celé pokolení lidské, odezíraje od malých výjimek, po tisíce let nikdy nehýbalo, popírají se namnoze pod záminkou vědeckých snah a naopak nedokázaná tvrzení vydávají se za neochvějná, nepopíratelná fakta.

Neunavný v hájení filosofických pravd profesor Gutberlet podjal se v přítomném spise úkolu, odraziti útoky v našich dobách na svobodnou vůli člověka tak často podnikané. Ze studia spisu tohoto vysvítá, že, jako všecky liché nauky, tak popírání lidské svobodné vůle v poslední řadě opírá se o liché a zkomolené pojmy, o nedokázaná fakta a nesprávné soudy. Spisovatel jedná o svém thematu v 11 hlavách s těmito nápisy: 1. Was ist Willensfreiheit? 2. Beweis für die Willensfreiheit. 3. Die Moralstatistik. 4. Die Freiheit und die Anthropologie. 5. Die Willensfreiheit und die Psychopathologie. 6. Die Willensfreiheit und das Strafmass. 7. Die Willensfreiheit und physiologische Psychologie. 8. Die Willensfreiheit und die Spekulation. 9. Die Willensfreiheit und die mechanische Weltauffassung. 10. Die Willensfreiheit und die Theologie. 11. Die sittliche Freiheit.

Proti tvrzením Höffdingovým, že slovo svoboda vyskytá se ve významech velmi různých, které od obhájců svobody vůle čili indeterministů z části hrubě mezi sebou se zaměňují, vytýká Gutberlet, že svobodná vůle musí býti pojímána jako svoboda volby, t. j. jako schopnost voliti mezi různými činy nebo předměty, konečnému dobru před jiným konečným dobrem přednost dáti, jak to dokazují povaha vůle a zkušenost. Popírání svobodné vůle vede s absolutní důsledností ke skepsi.

Všechny námitky proti svobodě lidské vůle činěné jeví se při důkladnějším nepředpojatém zkoumání úplně neudržitelnými. Ukazují ovšem výsledky morální statistiky jakousi pravidelnost v jednání člověka; avšak svoboda a pravidelnost vzájemně se nevylučují. V podstatě svobodné vůle spočívá spíše, že lidé za stejných poměrů z pravidla stejným způsobem jednají a o to dobro usilují, jehož dosažení se jim zdá nejsnadnějším nebo které jim hic et nunc slibuje nej-

větší požitek. Právě proto je dobrý výchov a pravé vzdělání pro mravní jednání člověka tak velikého významu, poněvadž se mu tím cena jednotlivých dober objasňuje a člověk se mezi nimi správně voliti učí.

Rovněž tak málo jako morální statistika svědčí šetření prof. P. Lombrosa v Turině, jenž tvrdí, že v útvaru těla, zvláště v útvaru lebky, mezi zločinci a blázny objevil největší podobnost, proti svobodné vůli. Nikdo ovšem nebude popírat, že tělesná povaha člověka má značný vliv na jeho duchovní život; že však zločince nelze zaměňovat s blázny, i když pozorování Lombrosova jsou správná, vyplývá dle vývodů Gutberletových z podstatného rozdílu celého chování se obou tříd lidských.

Snaží-li se dále mnozí za pomoci moderní psychopathologie svobodnou vůli popříti, poukazujíce na to, že mezi duševně zdravými a duševně nemocnými není přesné hranice, že tedy nesvobodu bláznův i lidem normálním třeba přičísti, zda nemožno touže logikou pravý opak dokázati, že totiž i blázni jsou zcela svobodni? A tento závěr byl by mnohem oprávněnější než opačný, neboť, jak je tomu v duši blázna, nelze snadno určiti, kdežto normální duševní život je před naším svědomím jasný.

I na poli juristickém objevují se již odpůrci lidské svobody, kteří prohlašují zločin za produkt zvláštní povahy zločincovy a společenských poměrů, v nichž žije. Že okolí, rodina, výchov, příklad, duchovní atmosfera, ve které člověk vyrůstá, na jeho život mají vliv, je samozřejmo; že věci ty, jsou-li samy pathologicky infikovány, na abnormní mladou bytost impuls takořka překonávající mají, nemůže býti popřeno. Avšak působí-li i sebe mocněji, svobody přece neničí úplně i zmiňují ponejvíce jen vinu. I úmyslné vzdělání k dobrému, systematické vychování k mravnému životu, nejkrásnější příklad okolí, nejpříznivější poměry rodinné neruší svobodného rozhodnutí pro ctnost. Tedy také špatné prostředí neruší svobodného rozhodnutí pro zločin. Ostatně nechce-li právník, soudce, jehož úřední úkol točí se kolem posuzování viny a nevin, uznati svobodné vůle, pak odnímá si půdu pro svoji socialní existenci. Neboť je naprosto nesmyslno, v pravém smyslu nespravedlivo a kruto prohlásit někoho za vinna, jej trestati, nebyl-li s to, aby se toho, co je odsuzováno a trestáno, uvaroval, je-li jednání determinováno karakterem, motivy, zevnějšími okolnostmi, prostředím.

Také moderní fysiologická psychologie táhne do pole proti svobodné vůli. Nejsou to však fakta a zákony, praví Gutberlet, jež tato věda nalezla a proti svobodě uvádí, nýbrž čistě aprioristické předsudky, které jistým přírodozpytcům brání, jasná fakta vědomí spravedlivě posuzovati. Na pouhé pocity a jejich associaci dají prý se dle Münsterberka a Ziehena uvésti představy v člověku a rovněž tak vysvětlit činnosti vůle z pouhých nervových reakcí. Na rozdíl od jmenovaných učenců mluví Wundt, nejpřednější zástupce novější fysiologické psychologie, o svobodě člověka, ktera však záleží dle něho v tom, že tento poslouchá vnitřní kausality své povahy. »Ein Mensch«, píše Wundt, »der den augenblicklichen Motiven gegenüber nicht durch diese innere Causalität seiner gesammten geistigen Vergangenheit determinirt wird, handelt nicht frei, sondern ist ein Spielball der Triebe, die durch die jeweils im Bewusstsein anzutreffenden Motive erregt werden. Ja Wahrheit beseitigt also nicht die innere Determination, wohl aber, das sog. »liberum arbitrium« des Willens Freiheit u. Verantwortlichkeit.« K tomu právem poznamenává Gutberlet: Merkwürdig! Durch das liberum arbitrium wird der Mensch ein Spielball zufälliger Triebe u. Gott zugleich. Der inneren Kausalität folgen heisst nur dann frei handeln, wenn die bestimmte Art, wie wir dieser Kausalität folgen unserer Wahl anheimgegeben ist. Und eben weil wir wählen können, brauchen wir nicht einem zufällig im Bewusstsein gegebenen Motiv zu folgen, sondern können uns nach Belieben andere Motive vorstellen. Soll aber durch die innere Kausalität, in Verbindung mit den Motiven die bestimmte Entscheidung determinirt sein, dann muss ich mich willenlos jener Determination hingeben, es bleibt nirgend eine Möglichkeit für mich, bestimmend in mein Wollen einzugreifen: ich bin ein Spielball meines Charakters und der zufällig einwirkenden Motive. Auch zur Bildung meines Charakters kann ich nichts tun; denn eine jede Entscheidung, die ich nach dieser Richtung hinfassen kann, ist ja determiniert durch vorhergehende innere u. äussere Zuständlichkeiten: Dem Fatalismus kann nur der Determinismus einmal nicht entrinnen.

Jaký zmatek pojmův u odpůrců svobodné vůle vládne, ukazují další vývody Gutberletovy. Tak má býti dle Schoppenhauera, Réea a Paulsena, který nauku o svobodné vůli nazývá »eine scholastische Grille«, svobodné chtění chtěním bezpříčinným, dle Höffdinga však a dle tvrzení obhájců mechanického

názoru světového, vůle, na niž působí motivy, nejedná více svobodně. Ovšem, činnost vůle není bez důvodu a příčiny, totiž bez motivů, t. j. bez dober duchu člověka představovaných. Tato dobra neurčují však vůli, nýbrž podněcují jí pouze k činnosti, ponechávají jí úplnou svobodu v příčině volby jisté činnosti. V tom spočívá právě podstatný rozdíl mezi duchem a hmotou, že duch je činným svobodně, hmota však nutně. Jen kdo stotožňuje ducha a hmotu, může tvrdit, že celý proces chtění v člověku děje se dle jistých mechanických zákonů — tedy nutně.

Abychom svého referátu příliš neprodlužovali, zmiňujeme se jen, že v předposlední kapitole poukázáno je na to, kterak i do theologie (protestantské) determinismus vždy více vniká, v poslední pak době tak zvaný ethický individualismus, to jest názor hájící prostotu ode všech ethických předpisů a ethiku svobodné vůle.

Celý spis je případně zakončen poukazem, kterak uznání nebo popření svobodné vůle má fundamentální význam jak pro mravní, tak pro duchovní život: ano pro celý názor světový. Jediné faktum svobodné vůle dostačuje k úplnému zničení obou v naší době křesťanskému pojmu Boha odporujících systemů: pantheismu a materialismu. Je-li svět jen nutným logickým nebo mechanickým rozvojem neosobní prabytosti nebo líné hmoty, pak není ve světě nahodilosti, tím méně svobody nebo svobodného rozhodnutí: je-li však zcela jistě svobodné rozhodnutí, pak musí se o tuto pevnou skálu roztříštit všecky pyšné systemy; pak není potřebí duchaplného vyvrácení theorií domněle na empirickém základě vybudovaných: i prostřední rozum může jasným faktem svobody všecky klamné závěsy takovýchto nekřesťanských systemů odmítnout. Časovou, zajímavou knihu prof. Gutberleta lze nejlépe doporučit. Dr. *Jos. Samsour.*

Die Schrift und Sprache der alten Aegypter. Von Wilhelm Spiegelberg. V Lipsku 1907. (Der Alte Orient VIII., 2.) — Berlínská Společnost pro dějiny Přední Asie vydává vedle odbor.-věd. »Mitteilungen der Vorderasiatischen Gesellschaft« též sbirku rozprav formou všeobecně srozumitelných, při tom dobře vědecký založených, s názvem »Der Alte Orient«. Zde vyšlo r. 1902 i pojednání českého orientalisty A. Šandy o Aramejských. Většina čísel jedná o dějinách starověkých národů předoasijských, některá však i o Egyptě, který historicky patří k osvětné oblasti Přední Asie. O písmě a řeči egyptské jedná knížka strassburgského prof. Spiegelberga, jejíž obsah tuto stručně načrtneme.

Začátky všech původních písem jsou celkem stejny. Myšlenky se vyjadřovaly v obrázcích. Tak bylo původně skoro u všech národů, tak i u Egypťanů. Někteří národové, na př Indiáni, nepokročili v písmě nikdy nad prvotní stupeň, Egypťané však velmi záhy. Nejstarší dochované nápisy egyptské (asi z polovice 4. tisíciletí př. Kr.) představují nám již druhé období písma egyptského; je to písmo v podstatě obrázkové, ale poněkud již používá také značek slabikových, ba i hláskových. Písmo čistě obrázkové jakž takž dovedlo vyjádřiti pojmy konkretní, těžko nebo vůbec ne pojmů odtažitých. Čtení jeho bylo obtížno a nejisto, bylo to vlastně luštění samých hádanek, nad to záhy nevyhovovalo čistě obrázkové písmo potřebám vzrůstajícím s pokračující vzdělanosti. Nedostatku tomu odpomohlo se tím, že obrázečku, značícího původně celé slovo, začalo se užívati jakožto značky pro tu hlásku, kterou začínalo se slovo obrázkem vyjádřené. Tak prostinký obrázeček úst přijat za značku souhlásky **r**, vlnitá křivka značící vodu za značku souhlásky **n** atd.; i vznikla takto abeceda o 24 souhláskách. Poněvadž ve staré řeči egyptské podobně jako ve většině semitských každá slabika a tedy i každé slovo začíná souhláskou a není slabik začínajících samohláskou, nemá egyptské písmo značek pro samohlásky rovněž jako starší semitská písma odvozená z foinického. Ale i po šťastném vynálezu písma hláskového nepřestali Egypťané užívati ideogrammů t. j. obrázků značících celá slova. Vypsalo se totiž slovo napřed písmem hláskovým a aby čtení slova toliko ve svých souhláskách vypsaného bylo snazší, přidával se dost často jako determinativní značka ještě obrázek pojmu již hláskově vypsaného. Na př. egyptské slovo značící krokodila napsalo se značkami souhlásek m s h a ještě se přidal obrázeček krokodila. Byl to sice způsob velmi těžkopádný, ale přece jen usnadňoval a dosud badatelům usnadňuje čtení egyptského písma. Psávalo se obyčejně od pravé strany k levé.

Staroegyptské písmo vyvíjelo se dvojím směrem. Předně jakožto písmo monumentální, vydlabávané na kamenné sloupy a stěny chrámů, veřejných budov a na náhrobky. Zde rozhodovaly esthetické ohledy, bylo to písmo dekorativní, účel jeho byl podobný účelu pozdějších arabských nápisů, vinoucích se roztomile v pěkných ornamentech po stěnách mešit.

Toto písmo monumentální nazval starokřesťanský učenec Klemens Alexandrijský písmem hieroglyfickým t. j. písmem posvátných nápisů do kamene dlabaných. Vedle toho bylo knižní běžné písmo, původně v podstatě stejné s monumentálním čili hieroglyfickým, ale během času pořád zjednodušované a tedy od hieroglyfického značně se odchylující. Knižní písmo prožilo dvě hlavní fáse. Starší písmo, složitější, zatlačeno bylo asi od 7. stol. př. Kr. písmem zjednodušeným, jež zevšeobecnělo ve všedním životě. Jen staré náboženské texty psány byly i po sedmém předkřesťanském stol. knižním písmem starým, jež Klemens Alexandrijský zove písmem hieratickým, kdežto mladší jeho formu jmenujeme písmem epistolografickým. Hieratické t. j. posvátné není zcela vhodný název pro starší knižní písmo. Hodí se sice pro dobu mladší, (kterouž ovšem Klemens měl na zřeteli), ale nikoli pro dobu starší, kdy písmem t. zv. hieratickým psány byly především světské texty, kdežto při nápisech a spisech posvátných bylo převládalo písmo hieroglyfické. Herodot neznal staršího knižního písma, nýbrž jen mladší zjednodušené, i pojmenoval je písmo demotické t. j. běžné lidové.

Od dob Alexandra Vel. začalo se v Egyptě užívati písmen řeckých. Těžkopádná abeceda egyptská přemožena byla praktickou abecedou řeckou. »Byl to týž nerovný boj, jenž se ponenáhlu připravuje v Japonsku, kde také asi někdy evropské písmo nahradí složitou soustavu písma domácího.« Přestalo-li se prakticky užívati písma egyptského, zanikla časem úplně i znalost soustavy jeho — až zase v devatenáctém století nově bylo rozluštěno od důmyslného učence Champolliona.

Řeč egyptská patří do skupiny řečí hamitských, jeví však dosti příbuznosti s jazyky semitskými, kterážto vlastnost ovšem není bez historického pozadí. — bylo-li v hellenistické době písmo egyptské nahraženo řeckým, ne tak řeč. Ta žila až do 16. stol. po Kr. v ústech křesťanských potomků starých Egypťanů, kteří slují Koptové. Jméno jejich vzniklo zkomolením z »Aigyptos«. V 16. stol. vymizela sice koptická řeč z řady řečí živých, ale dosud se udržela v bohoslužbě. Byla nezbytnou pomůckou při řešení hieroglyfických nápisů a při zkoumání řeči staroegyptské.

Knížka Spiegelbergova, opatřená dosti četnými ukázkami písem egyptských, je velmi poučna; založená jsouc na přesném vědeckém zkoumání, vykládá vývoj písma egyptského, podstatu rozluštění jeho i dějiny řeči egyptské při vší stručnosti hodně obsažně a srozumitelně. *Alfons Neubauer.*

Büchmann Georg: geflügelte Worte. V Berlíně, naklad. Haude a Spener. 1907. 23. vydání, stran XXVI a 767. 8°, cena váz. 8 M. — Büchmannova kniha »Okřídlená slova« jest u Němců tak oblíbena, že stalo se i samo jméno Büchmannovo okřídleným slovem. Když vysloví se mezi Němci »Büchmann«, ví každý vzdělanec, kdo je to. Kniha »Okřídlená slova« vyšla ponejprv r. 1864 o 220 str. a 800 citátech, nejnovější 23. vydání má stran 767 a citátů okrouhle tři tisíce, nepočítaje četné varianty. Vydání 23. vyšlo v 11000 výtiscích, v celku je kniha tato rozšířena ve 141000 výtiscích. Prvých třináct vydání obstaral sám Büchmann, jehož práce takové došla obliby, že měl už šest set dobrovolných spolupracovníků. Po jeho smrti r. 1884 vedl pět vydání dlouholetý horlivý spolupracovník Robert-tornow, pak dr. Konrád Weidling a od 20. vydání Ed. Ippel, knihovník v Berlíně. Citátem vyrozumívá vydavatel »stále užívaný výraz, jméno, rčení v širších kruzích vlasti, jehož původ lze dokázati«, čímž vyloučil ovšem přísloví, říkadla, lidová rčení, o jichž původu není pranic známo. Citáty všechny jsou vysvětleny, podán jich původ, návod, jak a kdy jich lze užíti, cizojazyčné jsou přeloženy. Rozdělení je dle řečí; jsou citáty: německé, francouzské, anglické, italské, řecké, latinské, biblické a dějepisné; vše podáno dle spisovatelů v pořádku chronologickém. Nejvíce místa zaujímá vlastně poměrně rejstřík, totiž 178 stran, při čemž mohl býti jistě pro úsporu menší tisk.

Četba knihy je pro každého vzdělance stejně zajímavá jak poučná, je to pravá klenotnice lidského vědění. Jak s mnohými dobrými známými se setkáváme, jak se divíme obrovské píli, úžasné vynalézavosti, vytrvalosti, kterak vynašel autor původ citátů, kdo jich ponejprv užil. Jak často jsme překvapeni čtouce, odkud citát pochází, měli jsme o tom docela jiné mínění. Co do počtu citátů, je, jak se rozumí samo sebou, první bible, která jest zastoupena 740 čísly, neboť její četba je nejrozšířenější, její slova nejznámější, naše celá řeč je jí proniknuta. Po bibli následuje jako miláček učenců básník Schiller s 350 čísly, Goethe s 300, z nichž je skoro 160 jen z »Fausta«, pak je do počtu Horác s 104, Shakespeare s 90, Virgil s 55, Cicero s 37, Bismark s 31, Heine s 28, Ovid s 24, Lessing též se 24, Homer s 22 citáty. Jest ovšem mnoho »Okřídlených slov« přijato,

která jsou i nejsběhlejšímu čtenáři úplně neznáma a tedy docela zbytečna. Proto že v naší české literatuře (pokud vím) nemáme podobného »pokladu citátů«, je zmínka o něm zajisté místná a zasluhuje všeobecného povšimnutí. Seznam spisovatelů, z nichž jsou citáty, poučí nás, jakou zrovna nadlidskou podnikl Büchmann práci, vždyť neměl žádného předchůdce, na jehož základě by byl mohl dále stavěti; byl sám na sebe odkázán, na začátku sám vše shledával. Při známé láci německých knih nutno se zmíniti, že je Büchmann příliš drahý, tak že by se doporoučelo vydati též vydání lidové, v čemž by se mohlo mnoho vynechati z učeného referátu. *Ignát Zháněl.*

Taschenbuch-Apologie. 1. Bändchen. 2. Auflage. Begründung des katholischen Glaubens. Apologetischer Katechismus der Religion. Von Seiner Eminenz Kasimir Kardinal Gennari. Aus dem Italienischen übersetzt von Dr. Johann Gföllner, Religionsprofessor am Collegium Petrinum in Urfahr. Linz 1907. Druck und Verlag des kathol. Pressvereines. — Malá knížečka, ale velmi praktická, proto na ni upozorňujeme. Obsahem jejím jest krátké a člověku poněkud vzdělanému postačitelné obhájení katolického náboženství důkazy jednak z rozumu vzatými, jednak odvozenými z božského zjevení. Důkazy podány jsou přesně po způsobu katechismu v otázkách a odpovědích. Díl prvý jedná o pravém náboženství ve čtyřech kapitolách, a to: 1. Bůh, člověk, budoucí život posmrtný. 2. Náboženství vůbec. 3. Zjevení nadpřirozené. 4. Božství Pána Ježíše. V dílu druhém pojednáno rovněž ve čtyřech kapitolách o pravé církvi Páně: 1. O církvi vůbec. 2. O známkách. 3. O vlastnostech a 4. o učení katolické církve. Spisek má nejen pro laika, nýbrž i pro kněze nemalou cenu. Lze z obsahu s výhodou použíti jednotlivých důkazů jak ku přednáškám spolkovým, tak ku kázání v chrámu Páně; zvláště hodí se pro vzdělance a studující. *Josef Herzig.*

»Sankt Bonifatius«. (Svatý Bonifác.) Katolický měsíčník, především pro členy spolku sv. Bonifáce. Vydává Spolek sv. Bonifáce, rediguje P. Alban Schachleiter O. S. B., v opatství Emauzském v Praze. IV. ročník. Č. 1—12. *R.* 1907. Stran 192. Zmenšená 4a. Zadarmo. — Veliká je moc tisku. Na katolickém sjezdu ve Vídni na podzim roku 1905 přirovnal slavný kazatel jezuita Kolb tisk špatný k šelmě, vystupující z moře, mající sedm hlav a deset rohův a na rozích deset korun a na hlavách jejich jména rouhání; zlá tato saň chce zdeptati a do své moci dostati všechen svět. Jí slouží a klaní se jich mnoho. Naproti této armádě lži bojuje jako zářný voj sv. Michaela v boji proti nesčetným zástupům zloduchů tisk katolický. Mezi tento právem čítá se i výborný časopis, nahoře jmenovaný, který počátkem každého měsíce rozdává se zdarma v kostelích rakouských. Obsah časopisu je nábožensko-apologetický, bere pilný zřetel k často přetřásaným otázkám náboženským, obhajuje a vysvětluje základní články naší svaté víry, přináší vhodná lidová rozjímání pro různá období roku církevního a významnější svátky zasvěcené a podobné. Spolek sv. Bonifáce, rozšiřuje výborně redigovaný tento časopis s bohatým obsahem, koná dílo velezáslužné. Kéž by jen všude šlechetné intence jeho byly pochopeny, časopis byl pilně rozšiřován a pozorně čten.

Dr. Rudolf Zháněl.

Immergrün. Illustrierte Monatsschrift zur Unterhaltung und Belehrung. 19. Jahrgang 1906/7. Redaktion von Josef Gürtler in Warnsdorf. Druck und Verlag von Ambros Opitz. Warnsdorf. — Snaha, jediný rakouský, německý obrázkový časopis zdokonalovati, daří se pečlivé redakci sice pomalu, jak tomu poměry dovolují, ale daří se přece. O tom přesvědčuje nás dokončený ročník 19. Ovšem nemůže se úplně vyrovnat obsáhlejším (také dražším) katolickým časopisům, v Německu vycházejícím, ale vedle nich dobře obstojí. Předností jeho jest, že sobě více všímá domácích poměrů, poměrů veřejného života v Rakousku; zábavy a poučení skýtá nemálo v rámci svého rozsahu. Básní a poučných statí najde čtenář v každém čísle hojně, zábavy se mu dostává jak romány a povídkami, tak i kratšími články z různých oborů a vhodnými illustracemi. Velmi zajímavy a poutavy jsou: dějepisný román »Ein Thronerbe von H. Hirschfeld«, povídka od Dra U. Mioni v překladu od H. Bergera »In den Teufelsbergen«, připomínající práce Karla Maye, a »Schicksal und Glück, Kriminal-Roman von K. H. Werkmeister.« Časopis dále přinesl velmi časová pojednání o mužích stojících v popředí křesťansko-socialního hnutí v Rakousku, jako jsou: princ Al. Liechtenstein, Dr. Lueger, Dr. Weisskirchner, panující kníže Liechtenstein, Jan II., o básnících a spisovatelích doby přítomné (Seb. Rieger, Ed. Hlatky, Meinrad Sadil, Anton Schott, Karl Domanig) a vůbec poučoval stále své čtenáře o všech katolických pracích a podnicích. Kéž se dostane časopisu »Immergrün« zaslouženého rozšíření. Cena ročníku o 12 sešitech jest vzhledem k úpravě velmi mírná, totiž 4 K.

Josef Herzig.

Stadt Gottes. Illustrierte Monatschrift für das katholische Volk zur Unterhaltung, Belehrung und religiösen Anregung. 30. Jahrgang 1906—7. Druck und Verlag der Missionsdruckerei zu Steyl. — Naši němečtí sousedé katolíci mají s dostatek obrázkových časopisů, a to osvědčených. Jsou-li časopisy »Deutscher Hausschatz«, »Katholische Welt« a »Alte und Neue Welt« zvláště určeny pro čtenáře vzdělané, chce časopis »Stadt Gottes« býti měsíčníkem pro nejširší vrstvy lidu katolického, chce vhodným výběrem zajímavých povídek bavit, poučovat dobře volenými články vědeckými se stálým zřetelem ku nejdůležitějším otázkám a dějům časovým; při tom ponejvíce chce skýtat náboženská a mravní poučení, aby lid nejen udržen byl při zásadách dobrých, ale také aby v něm buzen byl zájem pro věc katolickou, čehož ovšem v nynější době nanejvýše třeba jest. Konečně věnuje vydavatelstvo při báječné láci 4 K hmotný výtěžek časopisu katolickým misiím. Již pouhé nahlédnutí do jednotlivých sešitů ročníku minulého dostačí, abychom uznali, že bohat jest obsahem; přinesl dobré povídky, kromě jiných zvláště zajímavé: »Der Erbe von Kabenhof, frei nach dem Englischen von Cl. Mulholland«. »'s Engerl, Wiener Erzählung von Baronin Enrica v. Handel-Mazetti«, vhodná pojednání poučná, životopisy, články pro křesťanské rodiny, pro dámský svět, pro mládež, různá užitečná sdělení a rady pro domácnost, ze zdravotnictví a jiné. Celý ročník okrášlen jest mnoha vyobrazeními (celkem 814) a lze je, byť nebyly tak umělecky provedeny jako illustrace jiných časopisů, nazvati zdařilými.

Josef Herzig.

ČESKÁ,

Jan Cimbura. Jihočeská idylla. Jindřich Baar. Kniha »Dědictví Svatojanského« čís. 100. Podíl údů »Dědictví Svatojanského« na rok 1908, čís. 2. Cena 3 K. — Už druhý rok dává ředitelství Svatojanské jeden podíl »Svatojanského Dědictví« tisknouti k nám a je to vždy práce faráře Jindřicha Baara. Paměti Fr. J. Vaváka, souseda a rychtáře Milčického, posoudil jsem v minulém čísle, nyní rozeberu Jana Cimburu.

V Putími u Písku farářoval strýc autorův Jos. Baar, který na konci r. 1907 zemřel. Ten již roku 1886 svého synovce, jenž tam prázdniny trávíval, seznámil s Janem Cimburou. A tohoto Jana Cimburu obral si Jindřich Baar za předmět své jihočeské idilly. V doslovu vzpomíná autor vděčně pomoci svého strýce, jakož i Fr. Teplého, faráře v Táborských Hošticích, výborného znatele staroslavného kraje Prácheňského, kterýž mu rukopis prohlédl, na četných místech opravil i cennými podrobnostmi doplnil. Autor věnoval svoji knihu strýci Josefu Baarovi, ten se však konce jejího nedočkal.

Sedlák Martin Kovanda v Hradišti u Písku stal se starostou a potřeboval čeledína. Tím se stal Jan Cimbura ze Semic, kterýž se po sedmiletém vojančení vrátil z bojišť v Uhrách a v Italii. Sešli se dva rázovití muži: Kovanda pln hospodářské zkušenosti a moudrosti a Cimbura pln dobroty a muž veliké síly. Oba se těšili veliké vážnosti.

Pan guberniální rada z Písku jezdil časem do Prahy k řízení a sedlák Kovanda jej tam dovážel; později posílal do Prahy s panem radou Cimburu. Byl li Cimbura doma vážen pro svou neobyčejnou tělesnou sílu, byl i zde u p. rady ve vážnosti pro rázovitost povahy, pro poctivost a přesnost v povinnostech. — V Praze si Cimbura všeho všímal a národní památky navštěvoval.

Sedlák Pixa z Putími strojil se k hodince smrti. Když viděl, že je zle, zavolal si Cimburu, s nímž na vojně sloužil a prosil ho, aby se po smrti ujal jeho ženy a dětí a tak se stal Cimbura sedlákem v Putími na Pixově statku. Bratr jeho vysázel mu za týden po svatbě při přátelském obědě 1500 zl. věna z domu otcovského a starosta Kovanda přidal mu 1500 zl. za služby, které mu Cimbura jako čeledín a později jako společník prokázal a k tomu daroval mu koně: »Divokou« a sám si doma nechal »Dobráka«.

Sedlák Jan Cimbura hospodařil tedy pro děti Pixovy i pro své. Byl pracovitý, střídmý, moudrý, rázný, ve všem svůj, ať jednal se sedláky nebo s knížaty. Miloval dobytče, zvláště koně, miloval luka, pole, řeky, lesy — se všemi jakoby srostl a při tom byl zbožný, což Jindř. Baar mistrně a básnicky popisuje. Byla mu protivná selská pýcha, rozmařilost, vychloubavost a bojoval proti tomu, aby sedlák se nespouštěl, ale aby zůstal prostým, rázovitým venkovanem.

Když se zřizovala v Písku rolnická škola, Cimbura se proti tomu postavil, háje stanovisko, že taková škola má býti na vsi a ne ve městě, kdež se synové selští popanští a pokazí, práci odvyknou a rolníkům budou více ku zkáze než k užitku.

Od této schůze si ho sousední kníže zamiloval, Cimburu na jeho statku s kněžnou navštívil, jeho hospodářství si prohlédl a Cimburu k sobě pozval, pohostil a po svém panství provodil. Cimbura i zde zůstal svůj: mluvil »s panem knížetem« sice uctivě, ale při tom mu řekl všecko do očí, co se mu líbilo i nelíbilo.

Když se nejstarší syn Pixův ujal hospodářství, přestěhoval se Cimbura do Kláskovy chalupy, kterou pro sebe koupil. Zde byl úplně na svém a malý stateček všemožně zveleboval.

Když Cimbura sestaral, hrával si s dětmi a když viděl, že se blíží konec života jeho, požádal syna, který jel s volky na pole, aby dal na vůz hrachoviny, že si ještě vyjede ven. Cimbura se šel loučit se vsí a s krajem a s půdou. Toto místo jest nejkrásnější v celé povídce. Něco tak mistrného jsem ještě nikde nečetl.

Bylo to v neděli odpoledne, dne 8. března, když jsem byl sám doma. Je to jediné půldne, kde nejsem nikým vytrhován a proto se mohu věnovati tiše a klidně sám sobě — a v tomto času jsem dočítal Cimburu. I doma jsem slýchával, že staří výměnkáři před smrtí vycházejí do polí, na svůj bývalý statek, a tam že pole žehnají a s nimi se loučí; i doma pochoval jsem ctihodného 82 letého vážného a zbožného starce, svého otce, a proto když jsem četl skvostné líčení, kterak se Cimbura loučil s polmi a lesy a řekami a lidmi, na voze sedě a kleče, smáčel jsem knihu slzami, byv mocně a hluboce tímto líčením dojat.

Když se syn Martínek s pole s otcem na voze vracel a přijeli na »hrbek«, malý to kopeček s rozkošnou vyhlídkou, zvolal stařeček: Zastav, Martine, prosím tě, zastav — a Cimbura jako Mojžíš z hory Nebo rozhlížel se po celém kraji a se vším se dojemně loučil — temné modré hvozdy Šumavské za Strakonicemi rysují se na obzoru. »Rodný můj kraji«, rozplakal se Cimbura a na kolena do jeteliny padl — »slavný a pěkný — vidím tě dnes naposled. Loučím se s tvými vrchy a lesy, s tvými vodami a zemí, s lidmi a zvířaty, se vším všudy. Jako jsi nás živil, živ i naše děti, prodat se nedej a naším zůstávej až na věky věkův. Amen.«

Neméně vznešeně líčí Jindř. Baar další přípravu k smrti. Cimbura si tu počíná jako křesťanský rek, jako starozákonný prorok. Povídá faráři, když ho navštívil, až přijde k soudu na věčnosti, že se tam až po pás pokloní. Na světě se neklaněl nikomu, ani knížeti pánu, ani guberniálnímu radovi, ani purkmistrovi, ani jeho paničce, ani farářům, ty všecky jenom zdravil, ale u soudu se bude klanět.

Pohřeb Cimburův byl slavný. Dostavil se sám kníže pán, Cimburu křížem požehnal, koleno ohnul, chvíli u něho se modlil, kytičku z čerstvých voňavých kvítků do rakve mu vložil a pak přistoupil k ženě Cimburově a přijměte moji soustrast jí řekl.

Měli jsme svérázné povídkáře: Fr. Pravdu, Jos. Ehrenbergra, na Moravě Václ. Kosmáka a nyní přední místo mezi katolickými povídkáři a románopisci zaujímá Jindř. Baar. Fr. Pravda realistisky povídal a Jindřich Baar povídá a básní. Srdečně a z hloubi srdce mu k této výtečné a vynikající práci blahopřeji.

Tomáš Škrdle.

Posvátná místa král. Českého. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém. Sepsal Dr. Ant. Podlaha. Řada první: arcidiecése pražská. Díl II. Vikariáty: Berounský, Bystřický a Plzeňský. Knihy Dědictví Svatojánského č. 101. Podíl údů dědictví Svatojánského na r. 1908 č. 3. Cena 4 K. — Pilný a neúnavný autor uvádí při začátku každého vikariátu, kolik je tam děkanství, far, kaplanství a míst katechetských, dále kolik tam žije katolíků, židů a akatolíků. Na to probírá se fara za farou, uváděje při každé dějinné události toho kterého obročí, někdy i všeobecné události země české, pokud se k místu, o němž píše, vztahuje. To se týká hlavně děkanství Karlštejnského a města Plzně, kdež jest živá a obětavá víra katolíků plzeňských a jejich věrnost k církvi obšírně popsána Tato stať zdá se mi z celé této knihy nejzajímavější a nejcennější. Dílem tímto oživuje se dějinná památka mnohých farářů, kostelních patronů a vůbec zbožných duší, kteří na vývoji církevních záležitostí — zřizování a podporování kostelů — pracovali. Zajímá-li kniha tato čtenáře z jiných částí české země, což platí o referentu této stati, bude zvláště čtena v těch krajích, o nichž píše a jedná. Každý popis chrámů a kaplí provázejí četné jejich reprodukce, čímž vědecká část knihy této nabývá zároveň ceny umělecké. Panu kanovníku Dr. Ant. Podlahovi zavázáni jsme velikými díky, že toto pracné a cenné dílo podává veřejnosti. *Tomáš Škrdle.*

Rodiče a děti. Deset původních litografií pro mládež. Nákladem knihkupectví R. Prombergra v Olomouci 1907. Je to původní česká obrázková knížka,

vlastnoručně akademickým malířem Rich. Laudou na kámen kreslená. Jednoduchými rysy a několika barvami dovedl známý umělec vnímavé a obrazotvorné duši nejútlejšího mládí vytvořiti deset roztomilých obrázků na verše Erbenovy a Bartošovy, z nichž některé vzaty z lidové poesie. První obrázek: z rána matička u kolébky ku probouzejícímu se děťátku promlouvá: »Děťátko malé, jak jsi ospalé, ptáčkové už dávno vstali, modlitbičky vyzpívali a ty ještě spíš?« 2. obrázek: Jak jdou do práce. 3. Jak pracují. 4. Jak odpočívají. 5. Do školy. 6. S dědečkem. 7. Paci, paci, pacičky. 8. Kovej, kovej kováříčku. 9. Návrat po práci. 10. Večer: Hajej dítě, kolibu tě. — Úprava knížečky s pevnými deskami jest úhledná. Cena mírná, pouze 1·20 K. Hodí se velmi dobře jako cenný dárek pro malý svět, jemuž poskytne vítanou zábavu. *Josef Herzig.*

Užitkové a pamětihodné rostliny cizích zemí. Sepsal František Polívka. Nakladatelství R. Prombergra v Olomouci. 1908. Obsáhlý a svým obsahem i úpravou výborný spis o všech užitkových i pamětihodných rostlinách cizích zemí vychází právě u jmenovaného nakladatelství z péra p. Františka Polívky, ředitele české státní reálky v Olomouci. Celé dílo, jež vyjde asi v 15 sešitech, rozvrženo jest ve 12 oddílů a bude okrášleno více než 400 obrazy. V jednotlivých oddílech pojednává se o rostlinách, kteréž jistý druh užitku přinášejí, na př. stromy a keře ovocné, rostliny kuchyňské, požitkové, rostliny skýtající koření, rostliny lékárnické, barvířské atd. V 7. až 10. sešitě popsány a zdařile vyobrazeny jsou hlavně rostliny poskytující koření (jako zázvor, skořice, pepř, muškátový květ, šafrán a j.) a rostliny lékárnické, kteréž dávají léčivé části podzemní, léčivou kůru a nať, léčivé květy a semena. Dílo nazvati dlužno důkladným; jestiť jeho spisovatelem osvědčený odborník. Pan ředitel Polívka vydal totiž již vícero spisů botanických: »Názorná květena zemí koruny české« ve čtyřech svazcích, »Příruční kniha květeny«, »Klíč k určování květin« a »Rostlinopis« pro nižší střední školy. — Proto neváháme uvedený spis doporučit. *Josef Herzig.*

Náš Domov. Nejlacinější časopis obrázkový a zábavně poučný pro lid. Ročník XVI. Vychází jednou za měsíc. Redaktor Josef Vévoda. Nákladem Jednoty »Našeho Domova« v Olomouci 1907. Menší 4. Str. 380. Roční předplatné 4 K. — Nemáme příliš mnoho časopisů illustrovaných; mezi nimi čestné místo zaujímá měsíčník »Náš Domov«, jehož každé číslo jest ozdobeno četnými zdařilými obrázky. Programu svému: podávati četbu zábavnou a poučnou, byl časopis i v tomto ročníku věren. Přinesl četné životopisy našich mužů, provázené případnými obrázky, ukázal čtenářům zajímavé obrázky dějepisné, prováděl je domácími i cizími kraji, nezapomenul ani na četbu ušlechtile zábavnou, na domácnost a hospodářství, žerty a vtipy, uveřejnil pěkné básně a mnoho jiného. Ročník tento má také četné obrázky z Čech (České Budějovice, kroje Chodské, Táborské, Plzeňské a j.). »Náš Domov« zaslouží všeho doporučení.

Dr. *Rudolf Zháněl.*

P. Brunona Vereruysse S. J. **Praktická rozjímání** na každý den v roce. Dle nové úpravy P. Fidelise Battaglia. (Přeloženo péčí kongregace chudých školských sester de Notre Dame v Horažďovicích.) S dovolením nejdůstojnějšího bisk. Ordinariátu v Čes. Budějovicích. Nákladem vlastním. Tisk bisk. knihtiskárny v Č. Budějovicích. Cena 8 K. (Váz. 10 K). — Konečně máme vzácné toto dílo také ve své milé mateřštině! Rozvrženo jsouc na dva díly, podává v prvním (532 str.) rozjímání na každý den od 1. ledna až do 3. února, načež následují, středou popeleční počínaje, rozjímání dle týdnů pro dobu postní, velikonoční a svatodušní až ke třetímu týdnu po sv. Duchu; mimo to jest tu měsíc doplňovací, z něhož berou se až do 1. července ta rozjímání, která se nevzala před popeleční středou, dále jsou zde rozjímání o Božském Srdci Páně, na dny sv. přijímání a pro měsíční obnovu duchovní. Díl druhý (560 str.), obsahující druhou a třetí slavnost velikonoční a druhý a třetí rok veřejného života Kristova, podává rozjímání na dobu od 1. července — 31. prosince, dále dodatečná rozjímání o sv. Cyrillu a Methoději, sv. Petru Forerském, zakladateli školských sester, o sv. Ludmile a sv. Václavu, konečně rozjímání pro měsíční duchovní obnovu, jakož i otázky k usnadnění této. Každé rozjímání udávajíc v přípravě, co si máme představiti při následující úvaze a zač prositi, obsahuje tři části, z nichž každá podává kratinkou, ale krásnou úvahu, naučení, povzdech a předsevzetí. Doporučujeme výborné toto dílo, jež dostati lze v klášteře v Horažďovicích nebo v biskup. knihtiskárně v Čes. Budějovicích, každému co nejvřeleji. *Prokop Zaletěl.*

Sborník Historického kroužku. Časopis historický. Majitel, nakladatel a vydavatel: Družstvo Vlast. Redaktor: Dr. Mat. Kovář. Praha, Ferdinad. tř. čís. 6. Knihtiskárna Družstva Vlast v Praze. Ročník VIII. Časopis tento, jenž vychází

nyní dvakráte do roka ve dvojčíslech o 112 str., přinesl vedle pokračování a dokončení prací: »Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Wiklif o řeholích« od dr. Ant. Lenze; »Z dějin katolické reformace ve stol. XVIII. Působení misionářů« od dr. Ant. Podlahy; Mikšovicova kronika Lounská« od dr. Mat. Kováře; »Týnec Panenský« od Františka Štědrého; »O školách okresu Lounského od nejstarších dob až do dnes« od Františka Štědrého a P. Cyrilla Straky; »Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí« od Václava Olivy; »Chodové a páni z Lamingenu« od Františka Teplého, »Kartusiáni na Moravě« od Jos. Černíka a jiné, tyto nové statě: »Bitva u Kolína (dne 18. června r. 1757)« od dr. Frant. Xav. Kryštůfka; »Nový Bydžov a rok 1620. Kus finanční české historie« od dr. Jos. Kašpara a »Příspěvky k dějinám vypuzení Jesuitů z Čech r. 1618« od P. Al. Krössa T. J. Všecky tyto práce jsou v každém ohledu důkladně propracované a zajímavé, takže můžeme list tento, na nějž předplácí se ročně 5 K, vřele přátelům historie doporučiti. *P. Zaletěl.*

Pod praporem královny nebes. Dějiny, zřízení a pobožnosti Marianských Družin. Upravil P. Leopold Škarek, kněz Tov. Ježíš. na posv. Velehradu. V Brně 1908. Milerádi upozorňujeme na tuto Družinskou knížku z péra nadšeného spisovatele pro čest Matky Boží. Má-li u nás katolický duch dospěti k většímu rozmachu, nezbytně je potřebí vlíti do žil lidu více nadpřirozeného života — života víry a posvěc. milosti Boží. K dosažení tohoto účelu jest jeden prostředek výhodný a to je zřizování Marianských Družin. V nich činí se zadost v dostatečné míře oběma podmínkám křesťanského života, t. j. spojiti nadpřirozené s přirozeným, pravý činorodý křesťanský život s ušlechtilou zábavou. Za tím účelem předeslán jest v knížce vlastnímu zřízení Marianských Družin obšírný dějepisný úvod, v němž spisovatel obracel zvláštní zřetel ke koruně svatováclavské a k pobratimcům slovanským, aby čtoucí viděl na vlastní oči život Marianských Družin a zároveň poznal, že i půda cyrillo-methodějská jest vděčným polem pro jich zakládání. Výborná tato kniha má vésti katolický lid k poznání skryté bohužel u nás poměrně neznámé žíly, z níž naši předkové dolovali a netušeného bohatství si nahromadili. Doporučujeme vřele tuto pěknou knížku. Nevázaná stojí 70 hal., vkusně vázaná 1 K 20 h, pro družiny zvláštní výhody. Objednati lze u Marianské Družiny jinochů na Velehradě. *Vlastimil Hálek.*

»Skvrna«. Veselohra o třech dějstvích. Napsal Karel Jonáš. (Poprvé provozováno tamže dne 9. března 1908.) Po Šamberkovi, jenž byl smrtí veselohernímu českému genru odňat, po Štolbovi, jenž se již na delší dobu odmlčel, nastala českému divadlu nouze o dobrou českou veselohru. Proto nynější správa Národního divadla není více již tak úzkoprsá a nechá i mladším a novějším autorům ve směru tomto pokračovati. Karel Jonáš po drobnůstkách přešel k celovečerní veselohře, čerpané z ovzduší naší nejpřednější scény, Vltavy, zkrátka z ovzduší pražského.

Ač hra tato nemá žádných veseloherních zápletek, jest přece veselohrou proto, že baví. Pan Křínek, častý navštěvovatel Národního divadla, zamiluje se do biletářky tamže, pí Vackové. Ale pí. Křínková, jeho resolutní matka, jejich lásce nepřeje. Což pokračuje ještě i ve druhém dějství. A tu přijde třetí jednání a posluchač spatřuje p. Křínka a pí. Vackovou jako manžely, kteří slaví již dvouleté jubileum svého šťastného manželství a rozmlouvá se o věcích, projednávaných v aktech předcházejících. Chudičký sujet hry, že? . . . . . A proč nazval autor svou veselohru »Skvrnou«. Vtlačen je do hry jistý postřihač a nešťastný manžel pro vyplnění a rozvlečení situace a ten ke konci svého monologu pronese, jsa trochu truňkem zpit: »Žena nikdy neodpustí, má-li muž na minulosti nějakou s k v r n u«. A tu skvrnu měl i pan Křínek před lety s děvčetem, které jest již provdáno a činí u jeho ženy návštěvu Ale pan Křínek nemusí se strachovati: Jde prositi o přízeň pro svého muže, jenž má v sousedství obchod. Hra končí.

Hra má trochu rychlý spád, jenž všechen shromažďuje se až v posledním jednání. Účinkující podali výkony působivé souhry, čímž i hra udržena v mezích veselé nálady posluchačstva. *Otakar Jakoubek.*

Z jiné strany se nám píše:

K. Jonáš, redaktor »Venkova« a vyrabitel »veršíčků na klerikály«, byl v »Čechu« (č. 63.) upozorněn na svou trochu pestrou minulost a vybídnut, aby se ve svých rozpustilých nápadech poněkud mírnil. Pan Jonáš však sám si své střeštěné nápady z mládí pochvaluje (»Venkov, 8. břez.) a dodává, že »už se teď polepšil a zmoudřel, za to však mnozí, co s ním v mládí žili a stali se pátery, strašlivě zhloupli. Patrně (prý) byla v tom vůle Boží.« — Že však ta »moudrost« páně Jonášova není právě závidění hodna, to soudíme z posudku Jonášovy vesc-

lohry »Skvrna«, který do »Nár. Obzoru« (č. 13) napsal také známý nepřítel katol. náboženství K. Horký. Čteme tam: »Národní divadlo vypravilo panu Karlu Jonášovi vesolohru »Skvrna«, o níž soudím stejně s jinými listy, že jen omylem dostala se na repertoir. Je tak ubohá, tupá, bezmyšlenkovitá a přímo trestuhodně slátaná, že cítil bych pokoření, kdybych o ní měl referovati. Nevěděl jsem páně Balákových »Teren«, o nichž napsáno bylo tolik výsměšného. Ale slyším vesměs a všude, že »Terna« byla proti »Skvrně« hotovým kabinetním kouskem. Mají prý aspoň humor, jehož »Skvrna« postrádá úplně až na několik vtipů z výčepu, jež nemohou být nazvány vtipem. „Skvrna" zůstane na dlouho skvrnou repertoiru Národního divadla a byl vesměs vysloven podiv, že této hře, v níž se nehraje, nýbrž jen cosi blekotá, byla věnována výprava tak nákladná a režie tak pečlivá. »Skvrnou« bylo prostě obecenstvo zpoličkováno a poličku toho nesnesli ani lidé, kteří snesou jindy mnoho. Odcházeli rozrušeni, ba dokonce se i syčelo. Domácí produkce, o kterou se volalo, to je tedy „Skvrna"? — Podobně psali v »Čase« a v „Právu Lidu" o moudrosti a vtipnosti páně Jonášově. On se zas odškodní na »klerikálech«. *L. † n.*

»Samota«. Hra o třech dějstvích. Napsal Alois Jirásek. (Poprvé provozováno v Národním divadle dne 1. března 1908.) Alois Jirásek čerpal tuto novou hru z pramenů dnešní doby. A u dobrého dramatika, jako jest Jirásek, možno říci již předem, že s úspěchem. Novinkou jest v této jeho hře, že autor poprvé vystupuje na scénu se satirou. Často ve hře zatkne do živého — do pravdy, které se zejména náš mladý spisovatelský svět tak bojí. A že se mu za to dostalo od t. zv. »nedotknutelných«, ač mnohdy pouhých »nicek«, zaslouženého protestu, jest známo z denních časopisů.

Ač děj hry není zvláště dramaticky rozvětven, přece působí dojmem působivosti: MUDr. Václav Vejr, jenž zrodil se na samotě Vejrovně v českém kraji, jest teprve krátko ženat. Usadí se v Praze jako lékař a jsa velice vyhledáván od trpícího lidstva, nemá ani čas přemýšleti o tom, zdali se jeho mladá choť nudí čili nic. Jeho choť tráví právě, jak se říká, »na letním bytě« na usedlosti Vejrovně, kde mimo ni dlí mužova matka-vdova, prostička selka a její bratr, profesor Čepelka, profesor ve výslužbě, takto starý mládenec.

Na této samotě sejde se mladá paní doktorová s Petrem Vítem, kandidátem práv a nadaným hudebníkem, jehož její manžel do domácnosti v Praze zvával a jenž, zahořev láskou k paní domu a nechtěje zraditi svého přítele, odejel do svého domova, nalezajícího se blíže samoty Vejrovny. Chce nyní zažádati v jeho rodišti o místo tajemníka, které jest právě uprázdněno a oženiti se s dcerou místního lékárníka, která jej vřele miluje. Na dřívější tajnou lásku v Praze chce zcela zapomenouti. Jednoduché vyváznutí ze spletité kombinace lásky. Ale divák není spokojen. Chce věděti, zda odejde ze srdce paní doktorové onen pocit s a m o t y, když Petr jí svůj úmysl vyjevil? . . . .

Dvě postavy, markantně kreslené, jsou ozdobou celé hry. Jest to matka dr. Vejra a starý vlastenec prof. Čepelka. Oba interpreti těchto úloh pí. Pštrossová i p. Sedláček byli životně pravdivé figurky. I ostatní postavy se zamlouvají svou životnosti a pelem zdravého jádra českého lidu. I úloha modernisty-básníka, která vyvolala mnoho zlé krve, zaslouží nevšední zmínky, neboť mluví z ní mluva znalce našeho života. Hra měla úspěch a autor byl zasypáván bouří potlesku.

Otakar Jakoubek.

»Má jest pomsta«. Hra o třech dějstvích. Napsal Jaroslav Maria Mayer. (Poprvé provozováno tamže dne 20. března 1908). Politické drama! Politické drama nebývá nikdy pro divadlo k zahození. Kdo by se nepamatoval ze čtenářů na politickou vraždu, spáchanou ve svobodném Švýcarsku, kdy ruská revolucionářka zastřelila nevědomky místo ruského ministra Durnova jistého peněžníka? Chtěla se pomstíti za své sestry na reakcionáři a zatím odnesla to zcela nevinná oběť.

A z této časovosti chtěl autor těžiti. Napsal hru, která měla působiti na nervy posluchačů v míře nejvyšší. Ale nechal si ujíti všecky vážné vzněty dramatičnosti. Postavil se po bok spisovateli, jenž píše nakladateli Hynkovi jeho »pověstné« sensační romány, v nichž nejnižší vrstvy lidu hledají své poučení a zábavu.

Jedinou světlou stránku celé hry jest milostná scéna Natašy s Alexandrem. Ostatní scény jsou provázeny těžkým stínem chmury. Uměleckosti drama toto úplně postrádá, ač umělecké výkony jednotlivých účinkujících v něm triumfovaly.

Otakar Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Mistr František Bílek pietě národního socialisty. „České Slovo" v čís. 63. ze dne 15. března t. r. přináší tuto zajímavou zprávu: „Záslužnou, piety plnou akci podniká František Bílek, chápaje celou svou uměleckou duší krásný skutek druhů Jana Votavy, kteří chtějí pomníkem ozdobiti posvátné místo nepatrných rozměrů, postačitelné, aby utišilo všelikou strast, sneslo všechnu tíhu snů vzácného a nevinně uštvaného jejich přítele. Kdo byl Jan Votava? Student literát, proletář. Z gymnasia jej vyštvali posvěcení pánové proto, že napsal článek o náboženství a v Praze mladý nadějný student vrhl se na literaturu. Psal do „České Demokracie", „Komuny", „Stráže Lidu" a jinam pěkné jímavé povídky a nejpřednější naši spisovatelé (i Vrchlický) doznali, že mladý hoch má skutečně talent. A Votava psal a psal Ale když talent mladého hocha měl se plně rozvít, přišla nemoc — souchotiny — a bylo po nadějích. V dvaceti letech umírá uprostřed svých přátel, kteří ho milovali a kladli v něho tolik nadějí. A jiho-české studentstvo chtíc památku svého druha uctíti náležitým způsobem a zároveň protestovati proti brutalitě velebných pánů, kteří smrt mladého hocha mají na svědomí, usneslo se postaviti svému druhu pomník. Důvěra přátel Votavových pověřila Františka Bílka tímto úkolem. A mistr chce pomoci této snaze rukou silnou a srdcem kráse oddaným. Vybízí každého z nás k největší činnosti na myšlence této a jde v čele těch, kdož činně přikládají ruku k dílu. Cesty, jimiž k dosažení cíle ke stavbě pomníku chce se (Frant. Bílek) bráti, naznačuje takto: uspořádá soubornou výstavu svých prací v Praze a současnou výstavu těchže i po větších městech na venkově. Doporučuje sprostředkování uměleckých objednávek přičiněním studentstva, pořádáním přednášek a divadel a vyzývá ke spolupůsobení nejširších zájmů a k soustředění činnosti veškerého studentstva". — Pěkně pokračuje „vznešený duch" katolické moderny mistr Frant. Bílek, přikládaje dnes ruce k rozšíření záslužné piety mladíka, který jako národní socialista a ethický anarchista psal do listů národně socialních „České Demokracie" a „Stráže Lidu" a který psal i do orgánu ethických anarchistů pražské „Komuny"! Mistr Bílek pomáhá zabezpečiti trvale „záslužnou pietu" mladíka, který, jak „České slovo" samo přiznává a zcela otevřeně, byl správou gymnasia propuštěn proto, že psal o náboženství. Že nepsal dobře, rozumí se samo sebou, nebo by nebyl z gymnasia pro dobré psaní vyloučen. — No, tohohle jsme se přece do mistra Bílka nenadáli, že i takovýmto lidem bude stavět někdy — pomníky. A nebo je to zase nový čin katolicko-moderní? Už tomu tak. Stoupenci moderny katolické pěkně pokračují. *T. J. Jiroušek.*

Edmondo de Amicis, spisovatel a básník italský, zemřel 11. března 1908. Narozen r. 1846, věnoval se vojenství a účastnil se také bitvy u Custozzy. Po dobytí Říma opustil službu vojenskou a věnoval se literatuře. Látku a popud k pracím literárním čerpal kromě zkušeností vojenských hlavně z cest po Evropě, Africe a Americe. Moře, hory, škola, otázka socialní a různé zájmy občanské jeho malebným a nadšeným slohem v četných spisech poutavě a živě vylíčeny. Pro mládež napsal známý spis »Srdce« (»Cuore«), který za 20 let ve 400.000 výtiscích byl rozšířen a téměř do všech jazyků přeložen. (V češtině dva překlady). Jeho syn Furio skončil sebevraždou, což síly básníkovy na čas úplně podlomilo. Později se však opět zotavil a dále pracoval. Rozruch způsobila zpráva, že Edmondo de Amicis přistoupil ke straně social.-demokratické. Byl však ze své náklonnosti k této straně dosti záhy vyléčen. V Italii požíval značné lásky i popularity, světovým tiskem byl jeho význam snad až nad míru vynesen, těm však, kdo stojí na stanovisku křesťanském, zůstává více méně cizím. *L. † jh.*

Jak píše modernista. Univ. prof. dr. Schnitzer v Mnichově byl odstraněn ze svého úřadu pro modernistické snahy a rejdy. Abychom si učinili představu o tom, co p. prof. tropil, podáváme překlad z jeho pojednání o Güntherových „Legendenstudien", které uveřejněny byly nedávno v listě: „Süddeutsche Monatshefte". (Článek citovala „Augsburger Post-Zeitung" a z této „Vaterland" vídeňský 14. února t. r.). Píše prof. Schnitzer: „Plnou váhou a tíhou svých pozorování a dokladů podává Günther induktivní důkaz, který svou hroznou pádností každého překonává a učí, že životy svatých, zázračnými příhodami vystrojené, jsou rázu legendárního a výtvorem pozdějších záznamů, kdežto zprávy s událostmi současné, od svědků očitých zaznamenané, vyznačují se přirozenou prostotou. Než bez odporu (proto ten úvod!) platí o životní podobě Kristově týž (?) historický zákon, jaký platí o jeho svatých. Jest tedy dovoleno již předem (?) uznati, že také životní obraz Vykupitelův, jímž se fantasie věřících bez ustání

a co nejživěji obírala, nezůstal ušetřen té potichu přetvořující, potají ozdobující a oslavující činnosti, jakou obyčejně vyvíjí tichá, nadšená láska věrných přívrženců na pomátce hrdinů. A nyní považme, že dle souhlasného (?!) ujištění vynikajících (?!) badatelů (jaká to skvostná, rychloperutná logika! !) i naše evangelia ne od apoštolů, a ani ne od očitých svědků z doby působení Kristova a nad to ani ne od současných spisovatelů, nýbrž teprv po desetiletích po smrti Kristově byla napsána — a pak nejen že nebudeme se diviti, že setkáváme se v evangeliích s legendárními přídavky, spíše bychom se svrchovaně (höchlichst) musili diviti, kdyby tomu tak nebylo". — A my opět žasneme a voláme: A na tohle bylo třeba modernistů? Toť přece prastará veteš, od poctivých badatelů dávno již odhozená. My jsme se domnívali, že nám modernisté otvírati budou nové neznámé světy, že svou badatelskou činností vynesou na světlo Boží nezvratná fakta, a oni zatím ohřívají staré, tlachavými racionalisty lehkomyslně sestrojované a dávno vyvrácené „theorie". A „Nový Život" (č. 12.) ještě se mrzí, že „Čech" povídavého prof. Schnitzera — „napadl". Evangelia lze patrně napadati bez trestu, ale profesorská „autorita" je — nedotknutelná. K tomu přece nelze mlčeti, když ješitný člověk nepravou vědou klame posluchače nebo čtenáře. *L. † h.*

Modernistům přispěchala na pomoc i p. Kočího »Dobrá Kopa« obrázkem, který »vypodobňuje« několik kněží — karikatur známých ze židovských Witzblattů a několik rabínů, kteří se modernistů — zastávají. To by mohlo už každému knězi otevřít oči, že modernismus nemůže býti náboženství na prospěch a že se právě hodí jen do krámu zednářstvu resp. židovstvu. »Dobrá Kopa« je podnik podobný ostatním p. Kočího podnikům, jako je »Národní Obzor«, »Krása ženského těla« a pod. Tedy velice podezřelý advokát modernismu. *L. † n.*

Rozvojistům. V jedné vzpomínce na Svatopluka Čecha (»Národní Listy« 1. března t. r.) čteme: »Svatopluk Čech byl opravdu apoštolským pracovníkem na kulturním roli naší národní; on zhrdl nejenom vším blahobytem a ziskem, on zřekl se — ve stálé národní práci — také blaha rodinného života«. — Tak pohlíží tedy i liberál na »apoštolského pracovníka«; i liberálovi je samozřejmo, že láska k národu může i takové oběti býti schopna! Čecha nikdo nekacéřoval, že mu ve službě národa nezbývalo času pro život rodinný, ale katolický kněz, který má dle apoštola býti »omnibus omnia«, bývá pro svou oběť často jen tupen a posmíván. Dovedou-li se tedy šlechetní lidé pro vědu, pro národ, pro veliké (a jen časné!) cíle cele obětovat, třeba toho věru litovat, že část našeho kněžstva dávala se Rozvojem proti celibátu štváti. *L. † n.*

Pohádky a jenom pohádky. — Kdo prohlížel výkladní skříně našich knihkupců před svátky vánočními, kdy se mnoho prodává knih pro mládež, shledává tu téměř samé pohádky s barevnými obrázky, lákavými deskami. Je jisto, že mládež čte ráda pohádky, ale nadchází otázka, zdaž jí taková četba výhradní prospívá a zdaž jsou všechny pohádky pro děti upraveny. Nad těmito knihami není kontroly. Dítě jde ke kupci a tu dostane pohádku s reklamou nějaké kávové náhražky.

Pohádky uvádějí mladou mysl v říši fantasie a tu se nemá přepínati. Pro pohádky nelze zapomínati na svět skutečný, na knihy poučné, povídky ze života a hlavně povídky historické, které upadají v zapomenutí.

Schválně jsem si objednal jednu sbírku pohádek právě vydaných a pročítal je, zdaž se hodí pro mládež. Jsou snad sebrány z lidu a nepečlivě upraveny. Hned v první »O zlatém kolovrátku« je několikráte uvedeno, jak »milý ovinul ruku kolem pasu Dobrouky«, jak ji »upřímně k srdci přivinul.« V pohádce »O třech zlatých pérech« přistihnul otec milence, když »Čestmír ovine rámě kolem štíhlého těla Svatovina.« Zde je také nevhodný název »babo zlořečená«.

Mnoho milování je také v pohádce »O vodní paní«, tu často setkáváme se se slovy: milenec — miláčku, tu Milostin objímá Krásku, tady je také nevhodný výjev, kdy jinoch mluví s dívkou, která se koupe ve vodě, drží její šaty, dostane od ní perly, které dívka sejme s krku a podá jí prsten. Zde každé dítě musí na to přijíti, že ona dívka při této scenè nemá šatů a že ji ani voda dosti nekryje.

Lásku sestérskou málo budí pohádka »O mluvícím ptáku atd.«, v níž sestry podkládají Marketce, své sestře, místo narozených dětí štěňata, třeba na konec je stihl trest, že byly od volů roztrhány.

Též v pohádce »O zlatém vrchu« viděl Libor koupající se panny v rybníku, z nichž »dvě byly krásné a ta třetí překrásná.« Tak ho dojala, že jak na ni pohledl, »začala se mu hlava točiti a srdce mu tlouklo, div mu z těla nevylítlo.« Brzo jí vyznal lásku: »Já tě miluji více, než celý svět, než svou matku, než sebe samého, a jestliže u mne nezůstaneš, umru žalem«. Tak se malý čtenář z pohádek

naučí lásku vyznávati! Ovšem že takový zamilovaný Libor jedním skokem byl u dívky a k srdci ji přivinul.“ Co na tom, že volá: »Ale tvá matka musí býti živý drak!« A dcera přisvědčuje: »Ba, ovšem že jest, a já se posud bojím, aby se ti něco zlého nestalo, a proto zůstanu pořád u tebe.« I tady se často opakuje: milenec — milá.

V pohádce »O dobrých kmotřičkách« je řeč o nevěře ženině, o svůdné ženě (»Pusť mne, svůdná ženo!«), o svůdnici, o tisknutí k srdci miláčků.

Také pohádka »O zlé matce není bez vady. Zde stará Mařena a matka má starost o Elišku. »Jsi hezká, aby tě mužští nesvedli.« Pacholek pro lásku své hospodyně všechno udělá, ano i do pekla prý půjde. A skutečně »přilákala mužského k sobě a chtěla s ním utéci« — to ďábelská žena. Vzpomněl si na »svodnou šenkýřku«. — Kníže »vroucími polibky vymámil na slabé dívce svolení“. — Ale tu ho vidím krásti se k hospodyni »do komory« (ovšem večer).

Praví se „sanctis omnia sancta«, ale nynější mládež není už tak bezúhonná a nechápavá, aby nevěděla, oč tu běží, aby z toho neb onoho slova nebo výjevu nebrala pohoršení. Tedy nutno dohlížeti i na pohádky, neboť ne každá sbírka jejich hodí se pro mládež. Nutno uvážiti, že pohádkářka kdysi nevypravovala jenom dětem, ale i o přástkách dospělým a tudy že ani každá pohádka z lidu není vhodná mládeži. Mnohdy záměna slova, jiné rčení by postačilo, aby pohádka byla nezávadnou.

Ale vedle pohádek dávejme mládeži také skutečný život v povídkách a hlavně otevírejme jí minulost dějin v povídkách historických. *d.*

Svoboda, vůle a mravnost. (Dok.) Podívejte se do církv. filosofů a theologů, pane Dre Krejčí, a uvidíte, kolik set let zabývali se v e l m i p ř e s n ě všemi námitkami »vědy empirické«, připojujíce k nim i z á h a d y v ě r o u č n é a chtíce vyložiti obtíže, které theologu vznikají, chce-li povědět, jaký jest vliv a způsob vlivů, jejž vykonává universálně p ř í č i n a p r v á (v řádě přirozeném i nadpřirozeném) v činnost příčin druhotných, a jak p ř i t o m zůstává svobodnou vůle lidská (o tu hlavně jde) a ne jak Vy (str. 8) píšete, jak zůstává svobodnou vůle lidská při nátlaku, jež jí činí p ř í č i n y d r u h é! Jsou sice i zde obtíže s výkladem, ale ne takové, jaké se jeví o n d e. Mluvte, co chcete: Zkušenost učí, že se rozhodujeme čili v o l n ě c h c e m e, ať se nátlak na nás děje odkudkoli z příčin stvořených, od hříchu i od ctnosti, od náruživostí i od smyslnosti. Niterné rozhodnutí mé vůle nemůžete formálně ničím vynutit: i slaboch, jen tak lehce a často návyku podléhá, rozhoduje se sám, že chce, ne že musí, i když připouštím, že rozhodnutí jeho lze náruživosti velice snadno způsobiti: návyk jest jako druhá přirozenost, a tím se vysvětluje, proč slaboch podléhá tak snadno a často — ale podléhá vždycky, ž e c h c e. Nejedná se o to, mají-li vliv a působivou moc na slabocha věci a dojmy zlé neb dobré, ani o to, že mu proti nim zůstává tuze málo e x i s t e n č n í moci ve vůli — víme všickni, že se to děje; jedná se o to, zdali formálně čili v pravém slova smyslu stalo se toto »přinucení bez niterného chtění slabochova, či bylo-li přece jen j e š t ě uskutečněno j e h o náklonností čili j e h o rozhodnutím. My to tvrdíme, vy popíráte: v tom záleží náš indifferentismus vůle a na tom zakládá se vaše d e t e r m i n o v a n á vůle; my i slabocha činíme na základě toho zodpovědným, vy měli byste osvobozovati i zločince velmi snadno. Neděláte-li to, nedržíte se přesně a důsledně své theorie v praktickém životě. Omlouváme slabocha různými vnějšími i zevními důvody, jež často s e s l a b u j í vinu jeho (příčetnost), ničíce někdy f y s i c k é předpoklady sebeurčování jeho — na př. blbost pocházející z poruchy tělesných ústrojů mozkových následkem nezdravoty těla, smilstva, obžerství atd. — ale hájíme i tam v ů l i, jež dosti často i za nejkrajnějších nepříznivých okolností zároveň s jiskrou rozumu se ukazuje (lucida intervalla). Kdo ubil rozum a vůli »na dobro« — zdaž právě proto nemá hrozné viny, i když n y n ě j š í jeho činy jsou nepříčetnými?

Polemisovati s Dr. Krejčím v j e d n o t l i v o s t e c h nemožno: psali bychom větší knihu, než on napsal, a toho zde nelze činiti. Upozorňujeme jen na str. 8—9., kdež auktor tolik toho nadrobil, zaběhnuv do kritiky theologie a církevního učení o vůli, předurčení, přikázání, věčném zatracení atd., kdež Dr. Krejčí projevuje (jízlivou p o v r c h n o s t í), že mu vážně nejde o naše názory; jemu stačí, že je zesměšňuje i v těch otázkách, ve kterých nejlepší duchové velmi vážně a dlouho pracovali. Považte na ukázku jen tuto větu (str. 9): »Staří Řekové sváděli vše na osud — byli fatalisty a věřícímu křesťanu nezbude než odevzdati se milosti boží — fatalism jiného druhu!« Pan Krejčí patrně nezná křesťanského učení v této věci: Nikdy se neodevzdáváme milosti Boží, abychom nekonali, co můžeme a máme, aneb abychom zapřeli v ů l i svou a se domnívali,

že za nás milost Boží bez nás všecko učiní. Spoléháme na milost Boží v tom smyslu, že nám pomůže, aby naše chtění a konání dobře se povedlo a Bohu (i lidem) se líbilo. S milostí Boží všude spolupůsobíme. Ne my věřící jsme »lenochy pod milostí Boží«, ale lenochy jsou, kteří nás zesměšňují k vůli milosti Boží (dělajíce nás starořeckými pohany), nedavše si ani tolik povinné spisovatelské práce, aby poznali, čemu učíme a co oni nám neprávem podstrkují. V tom smyslu třeba také odsouditi povídání Krejčího o učení sv. Augustina a Irenea o »dědičné vině« a o nesvobodě svobodné vůle, při čemž auktor veleopatrně zapomněl citovati jich díla, Luthra uvádí (str. 11). Že by sv. Augustin kdy »výslovným determinismem« pro své smýšlení se zabýval a determinismu jako svého učení hájil (tamtéž na str. 11.), auktor opět dokázati nemohl, a podobně nemohl i jinde četně, kdekoli do nás »rýpnul«.

Spis Krejčího není seriosním — je povrchním. *Filip Jan Konečný.*

Podivné klerikální liceum mají v Čes. Budějovicích. »Ženský Obzor« (r. VII., č. 3., str. 56). — list soc.-demokr.-realistický — píše: »V Čes. Budějovicích spáchala sebevraždu žákyně 6. tř. tamního klerikalního licea. Uštval ji vyvyučovací systém ústavu«. — Ředitelem tohoto lycea je horlivý realista (Masarykovec) Kracík, dějepis přednášejí protestant Dobiáš (syn ev. faráře) a dr. Alice Masaryková (dcera prof. T. Garrigua). Kde se klerikalismus tak roztahuje, tam ovšem vyučovací systém nemůže státi za nic. — Dle jiné zprávy dohnalo prý lyceistku k sebevraždě těhotenství. Této okolnosti však »Ženský Obzor« váhy nepřikládá; byl to tedy přece jen »vyučovací systém«. Není také divu, že se pak »Ženskému Obzoru« líbí Macharovy útoky na křesťanství, které prý »odvrací zbožné mysli z tohoto světa do říše vidin a zázraků«. Snad ubohá ona dívka byla vskutku obětí vyučovacího systému (ovšem ne klerikálního), který neposkytuje dosti mravní opory v pokušení a dosti síly v neštěstí. Pak zbývá jen sebevražda, před kterou může zachrániti zase jen pevná víra. *L. † mn.*

První zpověď Mařenčina jest asi velice lákavé thema. V »Národním Obzoru« paní Abigail Horáková je zpracovala na hezky dlouhý článek a v téže asi době trochu stručnější zpracování od »Santa Druc« čteme v »Besedách Času«, (č. 48.) Je pravda, vyskytnou se komické příhody při dětském zpytování svědomí, ale ty případy nejsou přece tak rozmanité, aby »přední« naši spisovatelé a »přední naše« časopisy mohli bez výtky »originalnosti« podávati aspoň jednou za měsíc »povídku« o »první zpovědi Mařenčině«. *L. † dl.*

Klerikalismus a — »Mládenec«. Časopis starých mládenců a svobodných mužů v č. 18. (I. roč.) píše: »ženský svět jest hlavní a jedinou již oporou klerikalismu, důkaz to, že duševní úroveň a intelligence ženy nemůže se ještě ani zdaleka rovnati duševním schopnostem mužů.« Pak ještě se mluví o »vředu klerikalismu«, o »sv. inkvisici« a na konec fanatické potupení kněžstva. — Litujeme toho, že časopis »Mládenec« dal se zneužiti k projevu tak nespravedlivému a zlomyslnému. Kdyby dnešní panny a ženy byly zbožné aspoň tak jako (z pravidla) jejich babičky, zajisté by nebylo třeba vydávat »Mládence«, nebylo by stesků na koketnost, nehospodárnost, lenost, nevěru a ostatní nectnosti dnešních žen. Jde-li ještě koketa do kostela, ví zajisté i »Mládenec«, proč tam jde. Žena, která má pravé náboženství — a církev se snaží ženy takové vychovávat — ta jistě nebude postrachem mužů. A dívkám a ženám nebylo by třeba na obranu vydávat »Pannu«, kdyby ozdobeny byly křesťanskými ctnostmi. *L. † k.*

Drzostí se může nazvati, rozesílá-li nakladatel p. B. Kočí v Praze po farních úřadech nový časopis »Hospodářský Svět«, v němž se inserují »Kacířské Epištoly«, jak se tu praví, nejlepší český illustrovaný list protiklerikální, s obsahem valně rozšířeným.» Zde se uvádí v 12 obrazech »příbuzný vývoj zvířat i člověka« na počátku, uprostřed a ku konci: želvy, kuřete, králíka a člověka s nátěrem Darwinovy theorie. To je velmi důležité pro hospodáře »v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, Vídni i za hranicemi.« *d.*

Stávka proti náboženství. Z Mostu se sděluje, že v Záluží u Mostu zahájilo 35 školních dítek stávku proti vyučování náboženství katolickému. Za důvod uvádějí, že jejich rodiče jsou bez vyznání, proto že náboženství katolickému učiti se nebudou. Okresní školní rada dle platných zákonů (ze dne 25. února 1868 č. zem. z. 49) rozhodla, že děti tyto jsou povinny navštěvovat náboženství, ježto na veřejné škole patří k vyučovacím předmětům. Rodiče stávkujících dětí, anarchisté to a socialisté, povětšinou horníci, odvolali se k zemské školní radě. — V našem rakouském státě, kde panuje zmatek nad zmatek, není konečně i tento smutný zjev nic divného.

Paběrky z novin a veřejného života.

P. T.

Družstvo Vlast oslaví v sobotu 30. května 1908

padesáté narozeniny

zasloužilého katolického pracovníka a svého dlouholetého jednatele

Tomáše Josefa Jirouška,

redaktora „Našich Listů“ v Praze,

následující slavností:

1. Výbor připraví oslavenci darem album s podobiznami katol. spisovatelů a křesť.-socialních pracovníků.

2. O deváté hodině bude sloužena v kapli „Červeného kříže“ v Žitné ulici mše svatá.

3. Po mši sv. bude se konati v místnostech Vlasti (Žitná ul. čp. 570-II.) slavnostní výborová schůze s pozvanými hostmi, při níž se přednese oslavenci blahopřání od výboru Vlasti, Tiskové ligy, Spolku na zakládání katol. knihoven, Jednoty českého katol. učitelstva a zástupců jiných spolků. Po té odevzdá se jubilantu album a přečtou se telegramy a pozdravné dopisy.

4. Společný oběd v restauraci u Brejšků“ pro ty účastníky, kteří se přihlásí (každý si zaplaví couvert sám).

Fotografie pro album buďtež zaslány nejdéle do 15. května a přihlášky k společnému obědu do 26. května na místopředsedu družstva Vlast s adresou: Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy.

Telegramy a pozdravné dopisy buďtež zasílány na družstvo Vlast v Praze čp. 570-II.

Žádáme pp. členy a příznivce družstva Vlast a ctitele našeho oslavence, by se s námi této slavnosti hojně súčastnili.

Výbor družstva Vlast v Praze,

dne 1. dubna 1908.

Vlastimil Hálek,
místopředseda.

Organisační rádce a nový organisační řád strany katolického lidu v Čechách. Vykládají Pravdomil Petrovič a Tomáš Jos. Jiroušek, autorové organisačního řádu. Cena 20 haléřů. Nákladem a tiskem družstva Vlast v Praze-II., čp. 570. Knížka tato formátu kapesního jest příručkou pro zakladatele organisací, jejich důvěrníky, funkcionáře a příslušníky strany katolického lidu. Knížka má tento obsah:

Úvod. 1. Co nazýváme stranou? — 2. Co jsou organisace místní? Jak se zakládá organisace místní? Práva a povinnosti místního důvěrníka. — 3. Co jsou okresní oganisace? Jak sestaví se organisace? — 4. Co jsou diecésní komitéty? Jak a kdo volí diecésní komitéty? — 5. Co jest organisace zemská? — 6. Co jest zemský sjezd strany? Jakou právomoc má sjezd strany? Jaká práva mají místní a okresní organisace vůči sjezdu? — 7. Co jest daň strany? — 8. Zřízení volebních a agitačních fondů. — 9. Náš tisk ve straně. — 10. Sestavení organisace volebního okresu v čase voleb do sněmu zemského a do říšské rady. — 11. Důležitost vážných voleb do výborů místních a okresních, jakož i do diecésních komitétů a zemského výkonného výboru strany.

Organisační řád strany katolického lidu v Čechách upravený, doplněný a přijatý sjezdem strany, konaným ve dnech 5. a 6. ledna 1908 na Smíchově. Obsah: 1. Organisace místní. 2. Organisace okresní dle okresů soudních. 3. Seřadění organisací v době zemských a říšských voleb. 4. Diecésní komitéty. 5. Zemská organisace. 6. Zemský sjezd strany. 7. Daň strany. 8. Agitační a volební fondy.

Dodatek: I. Zásadní usnesení prvního sjezdu strany. 1. Účastenství při volbách. 2. Tisk. — II. Vysvětlení všem příslušníkům strany katolického lidu v Čechách.

Resoluce sjezdem strany dne 5. a 6. ledna 1908 přijaté: I. O tisku. II. O kázni ve straně.

Každý stoupenec strany, jemuž zřízení a vedení strany má býti úplně jasným, opatř se touto knížkou a nepotřebuješ se pak nikoho dožadovati o nějaká vysvětlování o povinnostech, právech zřizování, vedení a zřízení strany, k níž

náležíš. Organisace opatřují si organisačního rádce pro své příslušníky při jedné zásilce ve více exemplářích.

Objednávky přijímá a vyřizuje: Administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 nové.

Sv. Otec Pius X. — Papež Pius X. o tisku. Nedávno přijal papež jistého novináře ve slyšení a řekl mu mezi jiným: »Ještě stále se dostatečně nechápe důležitost tisku. Ani kněžstvo ani věřící nedbají tolik na tisk, jak by bylo potřebí. Staří tvrdí, že je to něco nového a že i dříve i bez toho mnohé duše byly spaseny. Snadno se řekne dříve, dříve! Při tom se však nemyslí, že dříve otrava nepořádného tisku nebyla tak rozšířena jako dnes a že naproti tomu ani protilék dobrého tisku nebyl tak potřeben jako dnes. Nyní již není »dříve«, nýbrž »dnes«. Je skutečnost, že dnes bezbožné listy podvádějí, otravují a do propasti vrhají křesťanský lid. Nadarmo budete stavěti kostely, vysílat poselstva, zakládati školy a konati jiná dobrá díla: všecky vaše námahy budou nadarmo, neumíte-li užiti moderní zbraně k obraně a k útoku, loyalního a upřímného katolického tisku. — Útrapy papeže. Pařížský „Matin“ sděluje následující z Říma: „Papež Pius X. předčasně sestárnul“. Ti, kteří papeže znali a dlouho jej neviděli, ulekli se jeho vzezření. Vysoký církevní hodnostář prý řekl, že to není staroba ani hostec, co papeže ustaralo, ale starosti o církev to jsou. Papež věří pevně ve slova Kristova: Brány pekelné jí nepřemohou — církev. Nejvíce prý trápí papeže jeho modernismu, který se mezi klérem rozšířil. To je vřed církve, na který může církev sama zhynouti.« — To je ovšem povídačka žvanivého dopisovatele. Církev vždy měla i vnitřní nepřátele, těch nebyla nikdy prosta. Právě proto papež Pius X. proti modernistům včas a rozhodně vystoupil. — Jubilejní pouť do Říma. Za příčinou jubilea sv. Otce a 60letého panování císaře a krále Frant. Josefa I. pořádá bratrstvo archanděla Michaela za vedení terstského biskupa dr. Nagla pouť do Říma, která vyjede 28. dubna. Pojede se přes Padovu, Loretto, Assisi. Pobyt v Římě jest rozpočten na šest dní a tu vídeňský arcibiskup předvede poutníky sv. Otci. Výlohy činí v první třídě 430 korun, v druhé 290 korun a ve třetí 210 korun.

Delegát družstva Vlast do Říma. — Dne 22. dubna vydá se p. Karel Ulrich, c. k. pošt. pokladník a I. místopředseda družstva Vlast, do Říma a odevzdá tam sv. Otci Piu X. blahopřání naše k Jeho 50tiletému kněžskému jubileu. Až se delegát náš z Říma vrátí, sdělíme o jeho poslání další zprávy.

Náš krajan J. M. nejdp. Jos. M. Koudelka posvěcen na biskupa. Dle úsudku starých osadníků clevelandských neviděl Cleveland takové slavnosti církevní, jaká se konala v úterý 25. února v kostele sv. Michala. Prostranná svatyně s klasickým vkusem vyzdobená a tisíci světly voskovic, elektrických a plynových osvětlená zářila leskem pohádkovým. — 2500 osob všech stavů, všech národností páskou katolické víry spojených a úctou ku novému velekněži vedených zaujalo místa v gotické svatyni. Tato naplněna, pokud to bezpečnostní předpisy policejní dovolují, do posledního místa. Dle těchto předpisů počet mohl býti jen omezený a jen ti, kteří obdrželi vstupenky, mohli býti vpuštěni do kostela. Kdyby chrám měl místa pro 10.000 věřících, bylo by jich jistě tolik. Slavnosti súčastnilo se několik arcibiskupů, hojně biskupů a vyšších církevních hodnostářů a kněží. Jen z diecése Cleveland dostavilo se na 200 kněží. Nejdp. biskupu Koudelkovi byly věnovány opravdu drahocenné dary. Němečtí a angličtí kněží z diecése clevelandské darovali skvostná roucha (episkopalia) a též všecka skvostná insignia, jako na př. náprsní kříž, atd. Msgr. Houck daroval skvostný biskupský prsten. Čeští kněží odevzdali peněžitý dar ve zlatě. Odpoledne byla ve školní místnosti uspořádána hostina pro biskupy a kněze, při které bylo předneseno několik případných přípitků. V 7 hodin večer konaly se v chrámu Páně pontifikální nešpory.

Vroucí díky buďtež vzdány nejdp. biskupu Ign. F. Horstmannovi, že právě tohoto kněze z lidu vybral, aby jej doporučil sv. Otci v Římě ku jmenování světícím biskupem dioecese clevelandské. Nad tímto skutkem naplněno každé srdce věřícího katolíka, obzvláště věřícího Slovana, city radosti a vděku.

Josef Hlávka †. Mecen, zakladatel a president Akademie České dokončil svoji pozemskou pouť dne 11. března 1908. Šlechetný mecen český zemřel zaopatřen svátostmi umírajících ve věku 77 let.

Hlávka Josef narodil se 15. února 1831 v Přešticích. Vstoupil na klatovské gymnasium, absolvoval realku a technickou školu v Praze, načež věnoval se studiu architektury a akademii výtvarných umění ve Vídni. V této době, zejména po čas prázdnin, osvojil si i praktickou zručnost na stavbách vídeňského sta-

vitele F. Šebka a to nejdříve jako zedník, pak jako ředitel; z této činnosti byl mu vydán list za vyučenou a r. 1860 mistrovské vysvědčení dokonalé způsobilosti k samostatnému provozování pozemního stavitelství.

R. 1856 bylo mu následkem zdařilého provedení konkurenčních prací na akademii výtvarných umění uděleno cestovní stipendium na dvě leta, které pak ještě na jeden rok prodlouženo.

Z cest navrátil se Hlávka roku 1859 po nešťastné válce italské. Hlávka, ač mu s uděleným stipendiem vzrostla povinnost, po skončení cest k veřejné činnosti jakožto architekt, v Rakousku se přihlásiti, nemohl dosíci přiměřeného místa. Po zmaření všech pokusů nezbývalo Hlávkovi než nastoupiti praktickou živnost stavitelskou; i zadal o úřední koncesi k tomu konci a obdržel ji (v pololetí 1860). Potom v konkurenci na velký kostel Lazaristů zvítězil a svou stavební činnost tím dílem započal.

Ke konci toho roku zemřel otec jeho Antonín Hlávka, c. k. okr. představený v Humpolci, právě když byl Hlávka výnosem ministerským vyzván k vypracování projektu pro obydlí řecko-orientálního biskupa v Černovicích. Tato, na první pohled skrovná zakázka činností bukovinských pánů a biskupa Hackmanna vzrotla takovou měrou, že z toho povstal rozsáhlý nástin ke zbudování biskupské residence s veškerými potřebami pro synodální schůze, semináře pro vychování řecko-orth. duchovenstva, zvláštního děkanství k ubytování všech při kathedrále a seminái ustanovených řeholníků. Po schválení plánů odevzdáno Hlávkovi vedení těchto velikolepých a rozsáhlých staveb a 19. března 1864 slavnostně položen základní kámen. Tyto stavby, k nimž mu dopomohl tehdejší ministr Jireček, byly základem velikého jeho jmění.

V závěti své odkázal Hlávka svoje jmění, které se přibližně páčí na 6,000.000 korun, na utvoření »Nadání Josefa a Zdenky Hlávkových« a výnos z nich poplyne 70 proc. na podporu vědeckých, uměleckých a literárních snah národa českého, 30 procenty na podporu snaživých studujících vysokých škol českých.

Nad prováděním závěti bude bdíti jako protektor náměstek protektora Akademie České, jímž dnes jest Jiří kníže Lobkovic, kurátorem jest ustanoven president České Akademie, jímž byl zesnulý, dozor má zemský výbor království česk., správní radu volí Česká Akademie, Hlávkova kollej a tři vykonavatelé poslední vůle dr. Mattuš, dr. Tomáš Černý a dr. Javůrek. Jmění Hlávkovo tvoří panství Lužany, pět domů ve Vídni, dva v Praze a depot v Zemské bance, který dne 25. ledna 1905, kdy byla závěť napsána, činil 1,600.000 korun. Závěť napsána jest na 37 stránkách.

Hlávka byl pohřben se vším leskem a slávou z Pantheonu Musea král. Českého. Za družstvo Vlast súčastnil se pohřbu v Pantheonu red. t. l. s farářem Ant. Lášem z Lomnice nad Pop.

Z vážené strany obdrželi jsme k životopisu Hlávkově tyto dodatky:

V mecenášství Hlávkově jedna stránka pohřešována: větší smysl pro charitu, větší láska k chudobným a trpícím. Ti, kterým vše odkázal a kteří dobrodiní jeho přijímati budou, sotva vzpomenou na něj s tou vděčnosti a vroucnosti, jako by učinil opuštěný nebo hladovějící chuďas. To také každý při smrti Hlávkově cítil a proto úvahy o něm byly tak chladné; neozvala se v národě vroucí vděčnost. Hlávka nedovedl mecenášství národní doplniti soucitem a láskou k trpícímu lidstvu. Muž železné píle a miláček Štěstěny nechápal, že kolem něho žijí lidé, kteří potřebují pomoci a útěchy. Toho, kdyby byl zesnulý Hlávka nebyl opomenul, nebylo by možno, aby národní časopis („Národní Obzor“ ze dne 21. března) psal pod hrubým názvem „Umřely peníze“ o něm takto: „Umřel dobrodinec národa; umřel nejvyšší representant českého umění a české vědy; všecky strany a všechny časopisy jej velebíme, ale žádný z nás neroní slzy nad jeho úmrtím; národu odkázal miliony, ale z národa nedostavil se větší houfec na jeho pohřeb, nežli kdyby pochovávali majora od ostrostřelců. Umřely peníze...“ — Kéž by aspoň se splnilo, co velikomyslný mecenáš svými dary zamýšlel, aby totiž český národ věděním a pravou vzdělaností vynikal. *L. † n.*

Starý primiciant. V Celovci slavil v benediktinském kostele primici dr. Josef Ogorek. Primiciant narodil se dne 11. února 1844 v Dombrově v Haliči a absolvovav gymnasium, studoval filologii, načež byl profesorem v Celji, v Lublani a ve Lvově až do roku 1905. Když zemřela mu manželka a dr. Ogorek vychoval svou dceru a syna, vstoupil do výslužby a v Římě jal se studovati filosofii a theologii, kterou nyní dostudoval.

Ministr spravedlnosti v Belgii proti nemravným knihám a pornografickým obrázkům ve výkladních skříních. Ministr ten vyzývá generálního prokurátora, by se postaral, aby nemravné knihy a obrázky z výkladních skříní zmizely. Zvláště mládež — praví — bere z této ničemné literatury a ze skandálních obrazů nesmírnou pohromu. Proti knihkupcům tohoto druhu třeba se vší přísností zakročiti. Kdy asi dočkáme se v Rakousku podobného výnosu?

Žido-zednáři proti Lurdům. Žido-zednáři zahájili proti Lurdům válečné tažení. Židovský tisk jako „Neu Freie" a jiné židovské listy uveřejňují dotazník, sestavený od lékaře Bonnefona, aby se vyjádřily, zda nejsou Lurdy nebezpečny v ohledu veřejného zdravotnictví a nebylo-li by již na čase, veřejně vládu vyzvati, aby návštěva Lurd byla zakázaná. Tato akce je patrně od židozednářů zosnována. Proč pak se židovský tisk nerozčiluje na př. nad ohromnými návštěvami u zázračného rabína v Sadagoře?

Afera nadučitele Konečného na Moravě. Ve schůzi zemské školní rady v Brně dne 16. března bylo rokováno o případu nadučitele Konečného. Nadučiteli Konečnému kladeno za vinu toto: 1. Roku 1906 měl Konečný řeč, kterou zemské školní radě v rukopise předložil. V této řeči dokazoval, že vyučování náboženství na národních školách děti znemravňuje. 2. Nadučitel Konečný zanedbával školu, kdy chtěl, bez povolení nadřízených úřadů. Jednoduše odejel na celé dny a školu ponechal jejímu osudu. — Konečný také často zkracoval vyučování bez povolení, chtěje odjeti k politickým schůzím, pouštěl děti před ukončením, aby mohl odjeti ke svým voličům. 3. V Komňátce zemřel nadučitel Talpa, jenž byl ve vyšetřování pro urážku Veličenstva a jenž také proti náboženským pravdám brojil; konečně proto, že se oddával nemírnému pití lihovin, byl dán na odpočinek. Když vdova po Talpovi chtěla jíti na faru, objednati pohřeb, přišel k ní nadučitel Konečný a přemluvil ji, jak sama písemně dosvědčila, aby svého muže dala pohřbíti bez kněze. Není pravda, že Talpa projevil poslední vůli, aby nebyl pochován s obřady církevními. Vdova pak skutečně dala se Konečným přemluviti a pohřeb bez církevních obřadů vystrojila, za účasti školních dítek Konečným vedených. Z těchto tří činů Konečný byl disciplinárním senátem zem. školní rady uznán vinným a odsouzen ku přeložení na jiné místo za odejmutí funkce řídícího učitele. Mimo to byl Konečný obviněn, že 4. rozdával lístky mezi lid s nápisem „Kupujte od Čechů", zač byl od kraj. soudu v Olomouci odsouzen a že 5. dal dělníkům Aloisovské továrny 10 K, sebraných v České Besedě v Zábřehu. Dokládáme výslovně, že z těchto činů, uvedených body 4. a 5., byl Konečný od disciplinárního senátu osvobozen a že k nim vůbec ani nepřihlíženo a vůbec samo sebou se rozumí, že žádnému členu disciplinárního senátu nemohlo na mysl vstoupiti, pro tyto posledně jmenované činy nadučitele Konečného stíhati trestem. — Podotýkáme, že vše, co tuto uvedeno, jest neklamně dokázáno. A tu tážeme se: Jest dovoleno a našimi zákony přípustno, aby učitel obecných škol tvrdil, že vyučování náboženství znemravňuje? Co by se stalo jakémukoliv občanu, jenž by řekl, že katolické náboženství demoralisuje? Smí učitel svých povinností zanedbávati bez trestu? Jsou naši rodiče s tím spokojeni, aby děti jejich vláčeny byly na pohřeb, který jak od učitelů samých bylo hlásáno, měl proticírkevní tendenci? A takový učitel nemá býti trestán? Takovému nadučiteli mají býti podřízeni učitelé jiní? Česká veřejnost ať posoudí sama, je-li ten křik a spílání oprávněno a odůvodněno? Není to balamucení lidu? Nezakládá-li se to vše na podvodu a lži? Vyzýváme pana prof. Masaryka, praví moravský „Hlas", z něhož tuto zprávu vyjímáme, jenž jako profesor touží vždy jen po pravdě, jenž vždy hlásá, že není proti náboženství, jenž radí sám učitelům, aby měli školu vždy v pořádku a dle zákonů jednali, aby veřejnosti sdělil, jak se může spojovati s takovými svobodomyslnými stranami, jež bojují jen lží, klamem a sprostotou?

A my k tomu dokládáme: A jak může dojížděti až do Olomouce a tam v aféře tohoto Konečného štváti lid proti nám katolíkům ..... Věru, věru, dr. Masaryk klesá hluboko!

Židé a tisk. Všecky veliké listy — píše ruský list „Věče" — jež vycházejí v Berlíně, buď náleží židům nebo jsou jimi vydržovány v přímém i nepřímém smyslu. (Jako většina českých listů. Pozn. red.) Největší berlínský list „Berliner Tagblatt" založen byl židem Rudolfem Maszem, alias Runim Mozesem roku 1870 a náleží mu do té doby. Časopis ten je „věrně židovský" a náležel by mu spíše název »Berlínské židovské noviny«. — „Berliner Morgen Zeitung" vydává žid Viktor Band. „Berliner Morgenpost" vydávají a redigují židé Wolf, Falk a Batauer. Ostatní židovské časopisy počtem asi 15 a posléze socialně-demokratický „Vorwärts" vydávají židé majitelé: Bernstein, Kohn, Mohsse, Landau, Jakobson,

Salamov, Ullstein, Wisberger, Pusck, Bleichreden, Derńburg, Leippziger, Schweinburg, Epstein, Treuherz, Hellerholz, Singer, Stadthagen, Rosa Luxemburgová, Goldschmidt, Stern, Herzberg, Zachačever, Leibe, Sonnemaff, Kopp, Harden, alias Icik Vítkovský, Stein, Hora, Brož atd. — nekonečná řada voňavých židovských rodin, z nichž tuto podána ukázka jen „nejpřednějších". Drobných židovských novinářských šmoků by se dalo jenom v Berlíně napočítat na tisíce. Stejně ovládají Leibové a Sruhlové německý tisk také v provincii. Pro skrovnost místa nechci vypočítati nekonečný počet orgánů v německých provinciích, jež se nacházejí v rukách židovských. Němci teprv nyní popadli se za hlavu a jali se vážně bojovati proti úplnému požidovštění německého tisku. Aniž by to sám pozoroval, ocitl se nejkulturnější národ evropský v moci cizího židovského tisku. Lépe tomu však není ani v jiných zemích. Ve Francii, v Rakousku, v Anglii, v Italii a Severní Americe tisku a tím i veřejnému mínění velí židé. Mezinárodní novinářský kongres, jenž se sešel r. 1904 ve V dni, zvolil za předsedu Singera, vydavatele „věrně židovského" vídeňského listu »Neues Wiener Tagblatt«. Kongres tento pak nenavrhl nic jiného než sjezd židovských novinářů ze všech konců světa za tím provokačním účelem, aby ukázána byla Evropě síla a moc „pravého židovského" tisku světa. Ostatně i u nás v Rusku roste „moc" téhož, v pravdě židovského tisku, skrývajíc se jen za ruská jména a názvy.

Ve Vídni, jejíž obecní správa jest antisemitská, dlouho tiskem katolickým pozadu zůstávali, teprve když působením Jesuity P. Kolba založen byl Piův spolek, bylo „Vaterlandu" i „Reichpostu" vydatně pomoženo (dostal r. 1907 každý z těchto listů od Piova spolku po 70.000 K podpory). A my v Čechách začínáme svým Piovým spolkem podobně pracovati.

Katolický tisk v Německu. U Kesela vyšel spis od Kellina o tisku. V něm se pojednává také o rozvoji katolického tisku v Německu. Vedle »Augsburger Postzeitung jest nejstarším listem katolickým »Westfällischer Merkur« v Münsteru. Listy „Mainzer Journal" a „Deutsches Volksblatt" ve Štuttgartu byly založeny r. 1848, „Kölnische Volkszeitung" roku 1860, „Essener Volkszeitung" roku 1867, „Germania" v Berlíně roku 1871. Z měsíčníků zábavných a poučných byl založen »Der Katholik« roku 1821, „Historisch-polit. Blätter" r. 1838, „Die Alte und Neue Welt" r. 1867. R. 1880 vycházelo katolických listů 186, r. 1908 stoupl počet na 486. R. 1880 byl odhadnut počet katolických odběratelů na 596.000, r. 1908 na 2 mil. K tomu přijdou abonenti zábavných katolických listů, též asi 2 mil. Všech katolíků v Německu jest okrouhle 20 mil. Čtou a odebírají tedy většinou noviny bezbarvé a protikatolické.

Výbor Jednoty česk. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal dne 29. března t. r. druhou schůzi za předsednictví Msgr. Dr. Fr. Kordače, universitního profesora. — Jednatel katecheta Ant. Suchoradský četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Jeho Eminenci ndp. Leonu kardinálu Skrbenskému, knížeti-arcibiskupu, zašle předseda soustrastný projev nad úmrtím jeho otce. — Vídeňský katol. učitelský spolek chce založiti svaz všech rak. učitelských Jednot a zve i nás k společné účasti. Předseda odepsal, že jsme se poradní schůze sice súčastniti nemohli, ale že věc tu se zřetele nepustíme a budeme se dále informovati a vyjednávati. — Mezi přítomné byly rozdány stanovy Svazu paedagogického. Jednota naše stává se zakládajícím členem Svazu (100 K splatných v 5 letech) a pro valnou hromadu Svazu zvolila, anať má přes 300 členů, 7 delegátů; jsou to: Msgr. Dr. Fr. Kordač, slč. J. Bayerova, Vl. Jelínek, Tom. Jos. Jiroušek, K. Ludvík, Ant. Suchoradský a Tom. Škrdle. Až se Svaz ustaví, odevzdá mu Jednota jmění na budoucí kat. paedagogium, ale sama i dále neustane příspěvky sbírati a hlavně v každé své schůzi vykoná mezi výbory tajnou sbírku na toto paedagogium a bude to činiti tak dlouho, až bude paedagogium zřízeno. Tajná sbírka ihned vykonaná vynesla 6 K 40 h. — Za nového člena Jednoty hlásí se p. Al. Brynych, říd. učitel v Hlavečníku. Jednota učiní přiměřené kroky, aby i jinde nové členy získala. — Kat. organisace v Nižboru vzdává díky za darované knihy a brožury. Podobný dar zašle se k návrhu p. uč. Vlastimila Jelínka katolické české organisaci v Duchcově. — Pan uč. Vlast. Jelínek konal celkem již 405 přednášek a Jednota žádá kat. duchovenstvo, aby pana uč. Vlast. Jelínka všude laskavě přijalo a v činnosti jeho aby jej podporovalo. Předseda Msgr. Dr. Fr. Kordač děkoval p. učiteli za neobyčejnou činnost jeho jako zdatnému bojovníku za pravdy víry a katol. přesvědčení. — Poněvadž liberální učitelstvo ze žákovských knihoven spisy katolické vyhazuje a nové katolické tam nepřijímá, zřizují si někteří katoličtí duchovní bibliotéky pro mládež. Výbor Jednoty chce je v tom podporovati a pp.: Tom. Jos. Jiroušek, Ant. Suchoradský a Tom. Škrdle sestaví seznam knih

a časopisů vhodných pro mládež a seznam ten uveřejní. — Školní rada Josef Šauer z Augenburgu předložil odpověď nejd. kníž. arcib. Ordinariatu v otázce, aby do litanií přijato bylo: »Ježíši, příteli dítek«. Jednota žádá, aby pp. katecheti dávali dítkám hojně obrázků Ježíše, přítele dítek a to ostatní sdělí se veřejnosti až v příhodné době. — K oslavě 50tých narozenin red. Tom. Jos. Jirouška, která se koná 30. května t. r., zvolila Jednota za delegáty: školního radu Jos. Šauera z Augenburgu a učitelku slč. Jos. Bayerovu — V otázce Wahrmundově připojuje se Jednota k resoluci žofínské schůze pražských katolíků, konané dne 25. března a v affaire nadučitele Konečného na Moravě odsuzuje Jednota veškeré bezdůvodné štvaní, které se provádí proti české zemské školní radě na Moravě a katolické straně vubec. Ujímají-li se učitelé nadučitele Konečného, zvracují tím veškeren řád a zavádějí anarchii; i každý z nich byl by odsouzen, kdyby bez dovolení školu vynechával, aby se mohl věnovati politickým agitacím a kdyby prohlásil, že náboženství děti znemravňuje. — Usneseno bylo, aby i letos vyšel III ročník kalendáře »Štítný« pod redakcí říd. uč. p. Josefa Kafky. — Tím byla tato zajímavá schůze skončena, podávajíc důkaz, že Jednota čile na svém programu pracuje. Debaty ve výboru Jednoty jsou živé a naprostá svornost ovládá všecky výborové schůze. Zdař Bůh další práci Jednoty!

Z Tiskové Ligy. — Ze starších členů zapravil 19 K: Dr. Jan Sýkora (44). — Nově složili: Jeho Eminencí ndp. Leo kardinal Skrbenský, kníže arcibiskup 100 K; menší částky: Th. Ryska, far. ve Slapech a Jan Volf, katecheta v Klatovech. — Jaká byla dějinná půda hnutí husitského. Napsal Z. Bretšnajdr. Cena 24 hal. Vyšlo právě jako číslo I. r. V. »Husitství ve světle pravdy«. Nákladem Tiskové Ligy v Praze-II., čp. 570. Žitná ul. Doporučujeme. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: Tom. Škrdle v Praze čp. 570-II. — Výbor Tiskové Ligy konal osmou schůzi dne 23. února t. r. za předsednictví red. Tom. Škrdle. — Jednatel četl protokol, jenž byl schválen. — Jeho Eminenci zašle výbor soustrast za příčinou úmrtí jeho otce. — Valná hromada Tiskové Ligy koná se v květnu. — Liga vítá zákaz zemské školní rady, kterým se zapovídá účast školní mládeže při cvičení dorostu v dělnických soc. dem. tělocvičných jednotách. Bylať zde mládež pod pláštíkem tělocviku vychovávána politicky pro socialní demokracii, což jest protizákonné. — Liga protestuje proti obsahu časopisu »Mládí« pro mládež, ve kterém v č. 9. doporučuje se anarchismus, schvaluje se královražda a podkopává se autorita nejvyšší osoby státu, a tato nevhodná četba pro mládež odporuje § 71. škol. řádu, a přece se tento časopis v tisících výtiscích šíří pokrokářským učitelstvem mezi žáky. — Poslední volby přinesly nám trpkou zkušenost, že tisk agrární vedl si stejně jako soc. demokratický na zničení katolicismu, ba na mnohých místech daleko hůře. Rolnictvo uměle liberalisované zapomíná, že tím pomáhá židovstvu k světovládě. Židé chtějí si z něho utvořiti pravé křídlo proti křesťanství — internacionálu židovskou. Rolnictvo zapomíná, že těmito směry připraví se o statky, zničí střední stavy a pracuje pro soc. demokracii. Církev přestála již nejrafinovanější boje a vyjde jako vítěz i z tohoto boje. Rolnictvo však, bude-li svým tiskem ubíjeti v lidu poslední špetku náboženských citů, zapálí si střechu samo nad sebou. — Liga konstatuje smutný zjev, že nyní musí rozesílati nejvíce výstřižků napadeným kněžím z agrarnického denníku »Venkova«, když již social. tisk počíná zanechávati podobného klepaření a ostouzení duchovenstva. Liga doporučí, aby se šířil bez ohledu proti tomuto agrárnickému štvaní katol. tisk, jakožto průkopník pravdy proti lži. — Výbor probral předlohu nového zákona o tisku, který obsahuje hlavně 1. zrušení objektivního řízení, 2. zrušení zákazu kolportáže, novou úpravu »oprav« v tak zvané »odpovědi« na výpad tisku a přikazuje některé urážky porotám a některé okr. soudům, vylučuje říšské a zemské poslance z redaktorství po čas zasedání sněmu a stíhá nejen hlavního redaktora, ale i redaktory jednotlivých rubrik listu. — Liga vyřídila od nového roku řadu záležitostí, týkajících se napadené cti kněží z Čech, Moravy a Slezska, o nichž nelze podrobně referovati. Rozesláno bylo za 1. čtvrtletí 240 výstřižků. Značně k tomuto počtu přispěly minulé volby. Práce Ligy rok od roku stoupá. — Tím byla schůze skončena.

Spolek přátel katolických českých škol Bratrských konal ve středu, 18. m. m. výroční valnou hromadu v pensionátě v Bubenči. V proslovu vylíčil předseda neocenitelné zásluhy zemřelého, veleobětavého člena, Jeho bisk. Milosti ndp. dra. Fr. Krásla, načež shromáždění povstáním projevilo soustrast nad úmrtím. Jednání valné hromady bylo významné. Došlo k úplnému rozhodnutí založiti katolické paedagogium, vytčeny rozhodné kroky a rozděleny komisím úkoly. Vše je k provedení připraveno, jen odůvodněné přání, aby se provedení stalo bez otálení.

v době nejbližší, jest jedině a pouze odvislo od obětavosti, s kterouž přijdou katoličtí dobrodinci epochálnímu tomuto dílu vstříc. Sestavení výboru obnoveno volbou. Výbor mužský — revidenti účtů a smírčí soud: Předseda: J. Mil. Msgr. dr. Fr. Xav. Kryštůfek, papežský prelát, c. k. dvorní rada, kanovník. univ. profesor; místopředseda: c. k. školní rada dr. Matěj Kovář; tajemník: Škol. Bratr Methodius Gardavský; pokladník: prof. dp. Václav Černý. Ostatní členové výboru pp.: Karel Balcárek, řed. Školských Bratří, Václav Dvorský, živnostník, Fr. Halbich, katecheta na Smíchově, Ant. Herman, farář n. odp., Jan Hlasivec, k. a. notář, Jan Kalivoda, profesor Ant. Malec, děkan v Bubenči, profesor dp. Dobroslav Orel, František Pohunek, farář v Karlíně, dr. Ladislav Sýkora, kanovník, univ. prof., Josef Šauer z Augenburgu, c. k. školní rada, František Škarda, kooperátor na Král. Vinohradech, Václav Špaček, řídící učitel, dr. Tumpach, kanovník, člen zemské školní rady, Jos. Vlk, cvičný učitel a škol. inspektor n. odp., Jan Vystrčil, kaplan v Bubenči, P. František Žák, S. J., spoluzakladatel spolku, František Žundálek, katecheta. — Výbor dámský: Předsedkyně: J. J. Kristina kněžna ze Schwarzenbergu; místopředsedkyně: J. O. Marie říšská hraběnka ze Stadionů; tajemnice: Mathylda Bližencová, choť c. k. místodrž. rady; pokladní: J. O. Markéta hraběnka z Clam-Martinitzů. Ostatní členky výboru dámy: Mathylda Červinková, choť továrníka v Praze, Františka Dvořáková, choť c. k. dvorního rady, Jemmy Grygarová, Marie Kráslová, sestra ndp. biskupa, Aloisie Liegertová, J. J. Fanny kněžna Lobkovicová, J. O. Johanna hraběnka Nosticová a Marie Řeháková. — Na konci schůze prohlásil předseda J. M. Msgr. dr. Frant. Xav. Kryštůfek, že skládá na katol. paedagogium první svůj příspěvek 1000 kor.

Katolický školský spolek ve Vídni konal valnou hromadu, jíž súčastnilo se četné a vybrané obecenstvo. Pozdravy zaslali protektor spolku, nástupce trůnu arcivévoda František Ferdinand, arciv. Bedřich, Eužen, arcivévodkyně Marie Anunciata, Marie Teresie, Isabella, ministerský president baron Beck, ministři Ebenhoch, Bienerth, Marchet, Fiedler, Korytovski, místodržitel dolnorakouský, kardinál Gruscha, biskup Doppelbauer, Rössler, Bělopotocki, kníže Schwarzenberk a j. Spolku přibylo za loňský rok 10.000 členů, celkem má 82.000 členů. Předsedající posl. Baechle poukázav na krtčí práci nepřátel, chtějících odkřesťaniti školu, kladl důraz na provedení organisace a uvědomění lidu i v nejmenších vískách, aby lid poznal jak právé přátele, tak upozorněn byl na zhoubné následky beznáboženské výchovy.

Čilý zájem pro české katol. paedagogium v Olomouci. Jistý člen Matice Cyrillo-Methodějské píše »Hlasu«, posílaje svůj příspěvek: »Dřívější léta zarážela mne malá činnost Matice C.-M., proto chválím živější čilost její, k níž se letošního roku propracovala. Jest toho nanejvýše třeba! Byl jsem té naděje, že vznikne český katol. ústav učitelský napřed v Praze a proto i tam jsem podnik podporoval, nyní však jsem poučen, že jest nejsnadněji zříditi ústav ten napřed v Olomouci, proto prosím o otevření učitelského ústavu v tomto roce jubilea císařského. V tomto případě mohla by se vyvinouti obětavost větší; po všech děkanstvích upisování obnosů větších, v libovolných lhůtách splatných. Zmiňuji se o upisování na . . . ., kdy v krátkosti upsány statisíce! Sám, ač jsem jen sedmistovým farářem, bych upsal 2000 K, ovšem mohl bych jich platit toliko po částce. Mám též pro katol. paedagogium přichystaný za dar Ottův slovník naučný. Takových povzbuzení dostává se četně výboru Matice Cyr.-Meth. Kéž vzbudí slova tato ohlas celé katolické Moravy.

O budoucím katol. paedagogiu »Školských bratří« pracuje se nyní úsilovně jednak z naší strany, jednak od Jednoty česk. katol. učitelstva a Spolku přátel škol bratrských. — »Naše Listy« ze dne 21. března t. r. přinesly návrh, aby se konaly ve prospěch tohoto ústavu roční sbírky tak dlouho, až bude toto paedagogium hotovo, a navrhují, aby dávali ročně po 10 K: vyšší bohatí církevní a světští hodnostáři a šlechta; po 5 K: vyšší chudší církevní hodnostáři, vikáři, děkani a katoličtí lépe situovaní, úředníci; po 2 K: faráři a katecheti středních škol; po 1 K: kaplani, katecheti a bohatší živnostníci a řemeslníci a katolické spolky; další dle možnosti po 20 nebo 10 h. Nám se tento plán zamlouvá a budeme dle něho agitovati. Dvakrát dá, kdo rychle dá. — Jistý duchovní uložil ve prospěch paedagogia 200 K; až se začne paedagogium zřizovati, dá je i s úroky Školským bratřím. Jednota česk. katol. učitelstva má pro tento účel uloženo v Městské pražsk. spořit. K 1703·77. Nově darovali: 10 K: Jan Hlasivec, k. a. notář v Praze; dále dary složili: Zemské sdružení katolických spolků v království Českém; Jan Volf, katecheta v Klatovech; Antonín Suchoradský, katecheta v Praze, Jan Novotný, farář v Lidicích; přispěli; paní Marie Eberlová z Prahy,

Ad. Jejkal, kaplan v Bříství, sl. Fr. Dobruská ze Smíchova; sebráno bylo: K 6·40 při výborové schůzi Jednoty česk. katol. učit., 5·70 na faře v Liboci; z družstva Vlast pp.: Tom. Jos. Jiroušek, Jan Žák, Josef Hais-Týnecký, Matěj Šíp, Robert Bourek, Jindřich Vocel, Václav Vůčka, Josef Vaněk, František Krbec, Alois Černý a Emanuel Brož; b) ppí.: Anna Žďárská, Božena Pertlová, Anna Bourková, Marie Vařečková, Viléma Veselá a Anežka Žižková; c) slč.: Marie Škrdlova, Teresie Urbanyi, Alžběta Veselá a Josefa Šulcova; d) sluha František Soukup. — Dále z Prahy: a) pp.: Václav Průša a Jan Vaňura; b) ppí. Anna Kyptová, Marie Ulrichová a Kateřina Eisová, c) slč.: Svobodova, M. Šimanova, M. Marešova, M. Kopečkova, Rud. Kafkova, Ter. Navrátilová, Kat. Svobodova, M. Stehlíkova, Ludmila Krupičkova, Bož. Hanouskova. — Další milodary přijímá: Ant. Suchoradský, katecheta v Praze na Karlově-II., čp. 1879 a administr. družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Katolická universita v Solnohradě. Spolek pro zřízení katolické university v Solnohradě má jmění 2,865.507 korun a má právo před jinými kupci zakoupiti si velikou budovu Borromea, v niž dosud jest arcibiskupské gymnasium. Otevření dvou fakult universitních jest zcela blízké, neboť poměry na universitách vídeňské, pražské a inšprucké nutí k pospěchu. Zakladatelé katolické university doufají, že by z Bavor přišel valný počet zdatných učitelův i posluchačů.

Sjezd katolíků v Lyoně. Sjezdy katolíků francouzských od rozluky státu od církve se množí. Sjezd takový slavil se v Lyoně za účelem organisace katolíků. Stalo se usnesení, že v každém farním okrsku mají se utvořiti komitéty ku povzbuzení katolického života. Každý komitét má několik sekcí pro otázky socialní, humanitní, tisková a pod. Komitéty farní jsou ve spojení s komitéty diecesními, v jejichž čele stojí biskup. Průběh lyonského sjezdu svědčí o vzkříšení náboženského života ve Francii. Kdyby byla organisace podobná provedena před několika lety, nemusilo ve Francii dojíti k věcem tak neblahým. Bylo též rokováno o katolickém tisku a byla za základ položena organisace tisku belgického.

Katolicismus v Anglii. Podle Catholic directory na rok 1908 vzrůstá katolictví v Anglii. Roku 1907 pouze ve Velké Britanii bez Irska přibylo 51 kněží, 45 nových kostelů a kapli, tak že tam jest nyní 4075 kněží a 2121 kostelů a kapli. V celém království bydlí $5^1/_2$ mil. katol., z toho 2,180.000 v Anglii a Skotsku a 3,320.000 v Irsku. A nad to je v Gibraltaře, na Maltě a Gozzo 215.000 katolíků, v asijských osadách 2,085.000, v osadách afrických 350.000, v Kanadě 2,810.000 a v Australii 1,092.000; dohromady 12,053.000 katolíků.

Katolické náboženství na americkém válečném loďstvu. Americké loďstvo na své cestě kolem světa přistálo v Rio de Janeiru. Katolický vrchní kurát P. Gleeson vystoupil na zem a byl otázán ohledně svých povinností. Mužů všech — pravil — čítá loďstvo 16.000, z nichž je 6000 katolíků, mezi nimi dva admirálové. Protestanté nemají žádného duchovního na loďstvu, kdežto katolíci mají kněží 6. On jako vrchní kurát má důstojnost a plat kapitána. Každou neděli mají katolíci slavné služby Boží, jichž musí se súčastniti všichni. Vrchní velitel Evans katolických kněží velmi si váží. Takové úctě těší se katolická církev ve Svobodných Státech amerických.

Má náboženství vliv na mravnost. Pan Doc. dr. A. Heveroch píše v »Paedagogických rozhledech« roč. XIX. str. 172 »O zločinnosti mládeže« a mezi jiným praví: »Každá víra má v sobě cosi tajemného, vědeckému zkoumání nepřístupného. Má víra v duši lidské mohutné opory, t. j. zálibu pro záhadné a zálibu oddání se vznešenému. V náboženství má společnost mocnou páku ku povznesení a udržení mravnosti. Všechny otřesy na vlivu náboženství mají v zápětí škodné otřesy společenské. Prodělváme právě krisi, kde otřásá se náboženstvím, starými hesly společenskými, bez náhrady nových. Tato myšlenková krise, kterou celý svět prodělává, má v zápětí rozladěnost společností, jejímž jedním projevem je vzrůst zločinnosti mládeže, jiným vzrůst sebevražd vůbec a také sebevražd u mládeže.«

Ze spolku na zakl. katol. knihoven. — Za členy zakl. přistoupili: Jos. Kratochvíl, vrchní liquidator berního úřadu kr. hl. města Prahy, a Jos. Mazanec, učitel v. v. na Smíchově; za údy přispívající se přihlásili: Jindř. Ullík, kaplan v Trebotově a Křesť. lidový a nár. spolek pro Skorenici a okolí, složiv předem příspěvek za 5 roků. — Dary zaslali: 25 K: Jeho Excell. ndp. Dr. Fr. Sal. Bauer, kníže arcibiskup; 20 K: Dr. M. Kovář; po 10 K: inženýr Boh. Bartošek a konvent Dominikánek v Řepčíně: 6 K: Dr. Jos. Kachník; 5 K: Nejmenovaný a konvent Sester Dominikánek ve Výškově a Jos. Stahala; po 4 K: Dr. Ant. Ku-

bíček, Ant. Trávníček, Karel Desenský, Jan Homolka, Petr Eis, Dr. Václ. Popel a Jos. Tomšů; po 3 K: Josef. Rut (3·10). Jak. Sloup. A. Konvalinka a Václav Špaček. — Menší částky: Jan Picka, St. Červ, Jos. Svačiček, Alb. Mrázek, Ant. Dosedla, Karel Bílek, Jos. Cáha, J. Macenauer, Jos. Fišer, Al. Gec, Ant. Nevoral, Meth. Hošek a Dom. Adamec. — Firma p. V. Kotrbova věnuje r. 1908 počínajíc našemu spolku po 3 ex. každého čísla »Ludmily« a Večerních zábav.« –

Z podpůrného spolku čes. katol. dívčího gymn. na král. Vinohradech. Přistoupili: a) Zakládající hočlena: Konvent Maltézů v Praze, — b) za členy řádné (5 K) Marie Šimková, choť stavitele; Jenny Hausmannová, choť c. k. rady zem. soudu, a Julie Picková, choť lékaře — c) za členy přispívající: J. Březina, ředitel, Anna Levová, choť velkoobchodníka, Růžena Zítková, choť majitele domu, Barbora Kačparová, choť lékaře, hraběnka Brandýsová. — Dary zaslali: Jan kníže Schwarzenberg; Vilemína kněžna Schwarzenbergová; hraběnka Marenziová, roz. hrab. Harrachová a Jeho Excel., ndp. Dr. Fr. Sal. Bauer, kníže arcibiskup v Olomouci. Prosíme snažně, aby tento spolek i dále vydatně byl podporován, vyžadujíť gymnasium a dva koupené domy značných výloh a splátek.

Nové tiskopisy pro pp. vikáře, kterýmiž oznamují c. k. okresní školní radě čas a pořad vikariátních visitací, vydala v české a vedle toho i v německé řeči knihtiskárna družstva Vlast a prodává je (Praha čp. 570-II.) po 4 hal. Stalo se tak k přání a k návrhu váženého biskup. vikáře diecése Litoměřické.

Konkurs. Výbor Spolku na zakládání katolických knihoven založí na Moravě šest knihoven: tři v diecesi Brněnské a tři v arcidiecesi Olomoucké. — Za knihovny žádati mohou jen ti, kteří k účelu spolku tohoto přispěli. V Praze, dne 1. dubna 1908 čp. 570-II.

Aug. Krčmář,
kníž. arcib. vik. tajemník,
jednatel.

Vl. Hálek, farář,
předseda.

(Zasláno.)

Katolickému lidu a velebnému jeho duchovenstvu.

Před rokem ohlásili Volní Myslitelé čeští, že budou proti »Sv. Vojtěchu« vydávati trucčasopis pod názvem »Havlíček«. Za tou příčinou sbírali mezi svými přívrženci příspěvky na tiskový fond. V březnu oznamili, že sebrali všeho všudy asi tisíc korun, ale že přes to již 20. dubna tohoto roku vyjde prvé číslo »Havlíčka«, jenž bude vycházeti měsíčně ve formátě »Sv. Vojtěcha« a bude státi jen dva haléře. Každý znalec nynějších poměrů tiskových ví, že s tisíckorunovým fondem nelze dnes vydávati dvouhaléřový měsíčník, nemají-li podnikatelé značné peněžní hotovosti jiné, aneb aspoň třicet tisíc platících odběratelů. O »peněžní hotovosti« mlčí Volní Myslitelé nápadně, odběratele „Havlíčka" teprve shánějí, a přece se odvažují vydávati laciný měsíčník! Kdo čteš, rozuměj a pochopiš všeckol

Tážete se, katolíci, proč Volní Myslitelé právě proti »Sv. Vojtěchu« tak velice zuří? V »příloze k Vol. Škole 10., III.« přiznávají se, že proto, poněvadž časopis »Sv. Vojtěch« rozdává se měsíčně zadarmo v kostelích v počtu čtvrt milionu výtisků a že prý »Kdo má příležitost čísti úžasně rafinované, štvavé články tohoto listu, ten teprve pochopí, jaká zhouba se to seje v ohromném množství mezi český lid.« Jest sice pravda, že »Truc-Havlíček« namířen jest proti všem katol. lidovým listům — »Meči«, »Kříži«, »Štítu«, »Marii«, Venkovanu« atd. — ale nejvíc a hlavně má zlost na »Sv. Vojtěcha«, jak Volnomyšlenkáři opětně ve svém provolání silně zdůrazňují, volajíce svobodomyslné a pokrokové lidi proti nám do zbraně a na kolportážní pomoc »Truc-Havlíčkovi«!

Přátelé katoličtí! Kdy stalo se u nás, aby nepřátelé katolické víry založili proti některému našemu časopisu zvláštní trucčasopis a šířili jej hromadně v českém lidu? Kdy stalo se u nás, aby nepřátelé katolíků štvali proti víře, k odpadlictví a bezvyznání, jako se děje dnes od volných i nevolných myslitelů? Kdy stalo se u nás v Čechách a na Moravě, aby proti katolickému lidu štvalo se na schůzích a v novinách tak zuřivě, jako se děje proti »Sv. Vojtěchu«? Nedávno denuncovali četnictvem u c. k. soudu, že »Sv. Vojtěch« rozdává se v kostelích! Nedávno vyhrožovali interpellací proti »Sv. Vojtěchu« a jeho rozdávání — až na říšské radě. Kdo čtete socialistickou »Zář«, »Právo lidu« nebo realistický »Čas« a »Naši Dobu« nebo liberální »Národní Listy« atd. — o učitelských a pokrokářských listech netřeba mluviti, aby protestantské časopisy nebyly uraženy, že jsme je vynechali — kdo čtete uvedene časopisy, víte, že štvou a nadávají »Sv. Vojtěchu« nezpůsobem dosud u nás nevídaným. Ano staly se opětně případy, že »Sv. Voj-

těcha«, hned jak prvý tisk nového čísla byl v knihtiskárně pořízen, podloudnicky ukradli a v socialistických listech částečně otiskli (s různými pošklebky) ještě před časem, ve kterém dle práva tiskového vůbec nové číslo »Sv. Vojtěcha« smělo vyjíti! Jeden takový dopadený zloděj byl proto z tiskového závodu ihned propuštěn a naši nepřátelé nestyděli se světu oznamovati: »podařilo se nám« opatřiti si »Svatého Vojtěcha«, v němž to a to v budoucím čísle otištěno bude!«

Tato fakta měla by každému knězi a věrnému katolíku otevříti oči. Nepřátelé katolické víry, Volní Myslitelé a všeho druhu odpadlíci, sektáři a liberální polonevěrci mají zajisté vážné důvody, že tak zuřivě, ošklivě a nemorálně proti »Sv. Vojtěchu« vystupují, vynakládajíce na tyto své štvanice dokonce i značné summy peněz! Kdyby neuznávali »Sv. Vojtěcha" listem sobě velice nebezpečným, zajisté by se o nás tak velice nestarali a křižácké tažení proti »Sv. Vojtěchu« nepodnikali, nechávajíce ho aspoň tak na pokoji, jak nechávají na pokoji různé jiné naše katolické časopisy. Proto, přátelé, učte se od nepřátel naší víry a věřte jim, že »Sv. Vojtěch dobře působí v lidu českém na záchranu náboženství katolického! Budete-li, vy přátelé naši, konati pro »Sv. Vojtěcha« jen tolik, co dle dosavadních církevních předpisů snadno konati můžete, netřeba se nám ani deseti »Truc-Havlíčků" báti. Rozšiřujte náš list mezi katolíky i nevěrce, hleďte, aby ani jedno číslo »Sv. Vojtěcha« nikde neleželo ladem, ale aby putovalo na pravé místo, a uvidíte, že nepřátelé proti nám nepořídí. Duchovní správcové, pište si články do »Sv. Vojtěcha«, jež byste chtěli ve svých osadách rozšířeny míti; rádi je uveřejníme a po případě i odměníme. V rukou duchovenstva jest, aby si udělalo »Sv. Vojtěcha« takovým listem, jakého dnešní zlá doba potřebuje, má-li se zachovati náboženství katolické v našem národě. Nikdo se nevymlouvej ani nespoléhej na jiného: každý konej svou povinnost a potom žádné strachy před »Truc-Havlíčky«, jež všude odmítejte.

Je-li »Sv. Vojtěch« již nyní nepřátelům víry tak velice nepohodlným, že bouří proti němu »národ«, volajíce, aby kolportáže »Truc-Havlíčka« ujaly se spolky a odbočky volnomyšlenkářské, sociálně-demokratické, národně-dělnické, učitelsko-pokrokářské, ba snad i sokolské, čím se stane »Sv. Vojtěch« proti našim nepřátelům, až si v něm všichni opravdoví katolíci, kněží i laici, podají ruce ku svorné práci na obranu víry?

Budiž proto heslem naším: Proti nevěrcům a jich bezbožeckému tisku rozšiřujme tisk katolický, hlavně „Sv. Vojtěcha«. Nečtěte listů bezbožeckých, vystupte ze spolků protináboženských a staňte se členy organisací a spolků katolických!

V Praze, v měsíci březnu 1908.

Za redakci »Sv. Vojtěcha«:

Vlastimil Hálek, P. **Jan Zima,** **Filip Jan Konečný,**

P. **Alban Schachleiter,**
předseda spolku sv. Bonifáce.

Prosba.

Na počátku t. r. zakoupili jsme tři motorové stroje a nyní jsme objednali za 14.000 K druhý, velký tiskací stroj. Splatíme jej ve třech létech — první a druhý rok dáme po 4000 K a třetí rok složíme 6000 K. Mimo to budou různá vydání s postavením stroje samého a přiděleného k němu čtvrtého elektrického pohonu. Dle ujednání bude nám druhý velký tiskací stroj dodán ve druhé polovici května t. r., a jak bude postaven, bude nám ihned složiti 2000 K a druhé 2000 K doplatíme do konce prvního roku. Abychom nemusili učiniti půjčku a platit z ní úroky, prosíme členy a abonenty družstva, aby co mohou z povinností svých do 15. května t. r. zapravili; prosím dlužníky papír. obchodu i tiskárenské, aby podobně učinili; prosím konečně přátele družstva, aby spotřeby papíru, per. tužek atd., farních tiskopisů, obrázků k 1. sv. přijímání a k 1. sv. zpovědi a j. u nás objednali a tím vším nás tak finančně posilnili, bychom i dále, rychle a v čas objednávky papíru a jiné povinnosti mohli spláceti a umořovati. Mezi členy, abonenty a objednateli zboží a tisku máme nejméně na 100.000 K pohledávek, i kdyby nám byla jen nepatrná část těchto dluhů splacena, bude celý stroj ihned zaplacen a družstvo půjde klidným chodem ku předu.

V Praze, dne 5. dubna 1908 čp. 570-II.

Tomáš Škrdle,
ředitel závodů družstva Vlast.

ROČNÍK XXIV. KVĚTEN 1908. ČÍSLO 8.

VLAST

O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze od 8.—12. září 1907.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Po P. Albánovi vystoupil na řečiště *profesor Zenker z Vídně* a začal *hrubě* napadati osobu předřečníkovu. Vytýkal mu pathos, pokornou pýchu, kroucení očima, nazývaje *několikrát* P. Albána i nás »Die Schwarzen«, pitomci, jezovity atd.: — a *sám kroutil celým tělem* při tom na všecky strany! My ovšem takovým důkazům neodpovídali ani slovem, sedíce docela tiše. Jen tu a tam ukázal se úsměv na našich tvářích, když jsme slyšeli, *co profesor* mluví a *čemu* posluchači nadšeně tleskají, a bylo nám to silně vzato ve zlou. Řečník upozorňoval makavě rozvášněné posluchačstvo, že ve Vídni mezi křesťanskými socialy kdyby se opovážili vystoupiti V. M. a »zneužíti pohostinství«, byli by s krvavými údy ven vyneseni! Když pak P. Albán k novým docela nesprávným překrouceninám jeho řeči a k zlomyslným nesprávným výkladům církevního učení prof. Zenkrovi dvěma slovy »není pravda« odporoval a posuňkem ruky podobné insinuace odmítal, rozzuřil se Zenker do té míry, že se zdálo, jakoby na P. Albána vrhnouti se chtěl. Teď nám bylo jasno, co znamenala slova o *krvavých údech* ve Vídni. Situace byla na pováženou, a jestliže ke konci rozpuštěné schůze, za ohromného lomozu a nadávek a obviňování, že páteři prý dali znamení, aby c. k. policejní komisař schůzi rozpustil, (my chtěli teprve mluvit!) týž prof. Zenker přiskočil s řečnické tribuny a volal na duchovní: »Pánové, pojďte se mnou, aby se vám nic nestalo!«, učinil tak jistě proto, že měl zlé svědomí a že viděl, co se v publiku na kněze chystá. Mezi takovými lidmi (?) jsme byli a takové lidi krotil p. Zenker slovy: »Kněžím nic nedělat . . . .« Ani docela nevinný úsměv na našich tvářích neušel policajtskému pokárání p. Zenkrovu: «Neusmívejte se, vy černí a nekruťte hlavami! Nemáte zde inkvisici!« volal na pět před ním sedících kněží tento »volný myslitel« — a my všichni (kněží) seděli pak nehybně, bez posuňku a beze slova — jako stává voják na stráži, když se komanduje »Hab't Acht!« Není nad svobodu zednářských Vol. Myslitelů! Kdo nevěří, ať to zkusí!

Řeč dp. P. Albána volné myslitele pálila, zvláště výzva, aby vědecky dokázali, že není Boha, neboť, je-li tento předpoklad

správný, jen tehdy je volná myšlenka oprávněna; jinak nikoli. Pan Zenker to vyciťoval, proto snažil se vykroutit. Především tvrdil, že Volní Myslitelé nejsou prý povinni vésti důkaz, že není Boha: Klerikálové mají prý povinnost dokázati, že Bůh jest. Každý vidí, že *oba dva* systémy mají povinnost dokázati základního předpokladu svého, a že žádný z obou nesmí se odvolávati na druhého. P. Albán také nikterak se nevyhýbal své povinnosti a vedl důkaz jsoucnosti Boží z *účelnosti* všehomíra, tvrdě, že je to nejsnadnější a každému do očí bijící důkaz existence Boží z četných důkazů jiných, z nichž zvláště zmínky zasluhuje důkaz *historický*, opírající se o všeobecný souhlas celého lidstva. Co všickni lidé na celém světě odjakživa považují pravdivým, nemůže býti falešno. Tak se má věc se jsoucností Boží, o které všickni lidé byli a jsou přesvědčeni. Není národa na celé zeměkouli, který by nic nevěděl o náboženství a o Bohu. Odkud tento podivuhodný universální úkaz v lidstvu? Kdyby Bůh nebyl, jak se vzalo o něm ponětí a přesvědčení v lidstvu? Proti takto nadhozeným důkazům jsoucnosti Boží P. Albánem (vidím-li lavici v lese, volal náš řečník, vím, že ji tam někdo dal, že tedy tento někdo existuje čili jest; vidím-li svět a jeho části, jež se samy neudělaly, vím též, že někdo jest čili existuje, jenž je udělal, a to je Bůh, jemuž tedy existence upírati nesmím), polemisoval p. *Zenker* tak povrchně, podrážděně a frivolně, že o věcném, nepravím zúmyslně o »vědeckém« rozebrání těchto základních otázek nebylo ani řeči. Pan Zenker ani nezopakoval logicky podaného důkazu našeho, nýbrž jen chvatně a beze všeho důkazu *svého* tvrdil: Předpoklad máte špatný, podvětu máte špatnou, závěr činíte špatný, logiku máte špatnou — všecko je špatné. Předpoklad špatný? Ano, volal Zenker, my upíráme, že ve světě je účelnost: kultura teprve svět účelným činí. Všichni lidé nevěří v Boha; jsou národové docela bezbožní (*kteří*, zapomněl jmenovati!) a ve světě je mnoho špatného, protiúčelného. Zde pan Zenker jal se rozpínati vestu a ukazuje na žaludek a střeva dal se do křiku: Jak, tady ta smradlavá mašina, v níž se hromadí jedovaté látky ohrožující každé minuty život lidský, ta že je účelná? Já kdybych byl člověka budoval (jako váš Bůh učinil), byl bych ho bez takové mašiny stvořil atd. Rozumí se, že publikum tleskalo a bouřilo salvami souhlasu, v čemž nelenilo, i když p. Zenker byl na P. Albána a přítomné kněze osobně hrubým, užívaje frází »Dumme« a dokonce i napomínaje kněží, aby »nekoukali po vdaných ženách,« ku kterežto poslední štiplavé poznámce mladíci židovsko-němečtí zpříma souhlas *řvali*. Tak skončil prof. Zenker řeč na obranu Volné Myšlenky a na vyvrácení důkazů jsoucnosti Boží! Větší povrchnosti a osobní hrubosti lze hledati snad jen v nejnižších vrstvách socialních demokratů, ale na *světovém* sjezdu »generálů ducha, representantů vědy« atd. nemělo nic podobného se ukázati: tím zabili se Volní Myslitelé docela a sjezd jejich objevil se jako tuctová protiklerikální demonstrace. To cítil asi hned po prvních odborových schůzích V. M. »Čas«, proto přestal psáti o »světovém« kongresu, a psal již raději o »mezinárodním« kongresu nebo dokonce — a tak to dělaly i liberální česko-německé,

ba dokonce i židovské časopisy ku př. »Bohemia«, »Prager-Tagblatt«, »Národní Politika« atd. — jen o sjezdu Volné Myšlenky, vytýkajíce zejména nedostatek slavné repraesentace, nepřítomnost na sjezdu vlivuplných mužů domácích i cizích. »Bohemia« se dokonce tak na kongres Volných Myslitelů pro jejich známý projev vůči řeži česko německé v Prachaticích (8./9. 1907) rozlobila, že prohlásila: »Vícekráte se nestane, aby měli na sjezdu Volných Myslitelů účast Němci vedle Čechů.« Hlavním elementem pražských Němců byli poněmčelí židé a hlavním elementem pražských Čechů kongresových byli internacionální, čeští socialní demokraté, ba dokonce i anarchisté. Z intelligence (vyšší) národa nepřišel mimo univ. prof. Krejčího a Drtiny, (jenž jen na chvilku se dostavil) nikdo. Nejsilněji byli zastoupeni na sjezdu venkovští učitelé a učitelky české a potom jistá část c. k. úředníků, kteří do konce obrátili se prosebně ku sjezdu Volných Myslitelů, by jim tuším pomohl upraviti jich stavovské platy, což se ovšem ochotně na *papíře* vyřídilo a pány kongresisty nic nestálo. Moravská učitelka slč. Widermannova přednesla resoluci, aby stát byl vyzván, by zrušil 26 klášterních ženských ústavů na vzdělání učitelek a nahradil je světskými. Rozumí se, že návrh byl přijat, to vyžaduje *volnost* myšlení svobodných Myslitelů vůči katolíkům. Škoda, že ani jednoho kongresisty nenapadlo, otázati se slč. Widermannovy a její přítomných kolegyň, nevystudovaly-li také někde na klášterním ústavě, a že by snad bylo účelnějším, radikálnějším, podati návrh, aby všecky učitelky vystudovavší na klášterních ústavech byly kasírovány a za neschopny pro veřejnou službu školní prohlášeny. Když už do něčeho rýpnout, tedy rýpnout jak se patří a na všecky strany, aby to stálo za to a odpomohlo domnělému zlu na celé čáře. Vraťme se k večerní debatě V. M. s pěti kněžími!

Za Zenkrem mluvil socialní demokrat *Vogtherr* z Visbadenska. »Čas« a »Nár. Listy« psaly o jeho řeči, že byla formálně jemnější a proto účinnější než Zenkrova, jíž tedy vystavuje se ne příliš lichotivá známka z formální jemnosti i. e. slušnosti. Já pravím o řeči Vogtherrově: Byla plna jízlivého, osobního a věcného sarkasmu; vědeckou nebyla ani z daleka a nepovznesla debatní večírek nikterak z kalužinatých nížin, do kterých jej zavlekli Tschirm a Zenker. Nejdůležitějšími body — vedle osobních urážek P. Albána, — řeči Vogtherrovy byla tvrzení: 1. Školu kněžím nedáme, ze školy musí náboženství docela ven; zde ve škole rozhodne se boj mezi Volnou Myšlenkou a věrou. 2. Dokud kněží neodhodlají se jíti Volným Myslitelům tak daleko v ústrety, že lidstvo postaví nad bohy, dotud nebude mezi námi a nimi shody. To jest základní pilíř, jenž nás Volné Myslitele od kněží dělí. Že obecenstvo tleskalo a se smálo, zvláště když mluvil řečník »o pitomcích«, nepřekvapuje: Jinak se na debatním večírku vůbec nejednalo než přihruble vůči kněžím a než s patrnou záští a nenávistí proti Bohu. To také vždy sklízelo demonstrativní bouře pochvaly a souhlasu. Čím silnější »šlágr«, tím více se líbil »ctěnému« požidovštělému posluchačstvu. Opět a opět měl jsem silné pokušení povstati a — odejíti. Jen ohled na čtyři své

spolubratry kněze mne zdržoval. Od prvých slov a první řeči Volných Myslitelů bylo mi jasno: Škoda každé chvílky, kterou zde prosedíme. Rozumné debaty není a nebude. Čím dříve bude konec, tím lépe — aspoň přestanou ty hrozné blasfemie proti Bohu, které, sedíce na schůzi, musíme poslouchati, nemohouce jim zabrániti ani (za to děsné utrpení) pravdě k vítězství pomoci. Kde řve zášť a stranictví, tam se nelze dorozuměti i nejtišímu kuřeti ...!

Čtvrtým řečníkem byl zase Volný Myslitel, bavorák jakýsi *Lederer*.*) Týž překonal všecky předřečníky kongresové ve dvojím: Předně v hrubosti osobní (předhodilť nám i pití »svatého vína a benediktinské kořalky«!) a potom v nadávkových blasfemiích vůči ukřižovanému Kristu, jehož smrt líčil tak sprostě a jízlivě, že byl nucen řeči nechati a podium opustiti — zase za potlesku publika ....! Za této řeči, jako již za předešlých, docházelo mezi c. k. vládním komisařem a předsedou večírku Wutschlem k ostrým srážkám. Komisař žádal, aby předseda řečníky napomínal, urážlivé výroky zakazoval, korrigoval, Wutschel se k tomu neměl, když konečně na důrazné pohružky komisarovy, že schůze bude rozpuštěna, pány řečníky napomínal, dělal to tak nerad a ledabyle, že to mělo pravidelně zcela opáčný účinek, než c. k. komisař chtěl docíliti. Několikrát se zdálo, že schůze již bude rozpuštěna vinou řečníků kongresistův a vinou posluchačstva, jež působilo vřavu a křik k nepopsání. K tomu zpíval »lid« na ulici a z chodby dopadaly dunivé rány na dveře dvorany, jež byla pevně uzavřena a tropickým vedrem naplněna. V případě neštěstí nevím, jak a kolik lidí bylo by se dostalo z debatní síně se zdravými údy na ulici. Až budou Volní Myslitelé a socialní demokraté mluviti o nebezpečenství kostelů pro návštěvníky (následkem nedostatečných ochranných opatření místnostních, připomeňte jim jejich výtečná ochranná opatření na debatním večírku v Plodinové burse a ztichnou, protože vědí, že jsme byli natřískáni jeden na druhém v sále i na chodbách (a při zavřených dveřích!) jako bývají natlačeni herinci jeden na druhém v bednách! Ke všemu tomu obklopovalo nás *publikum dravé a rvavé*, jež i pan Zenker konejšiti musil, aby, jak dí »Čas«, nechalo 5 přítomných kněží »odejíti *bez úrazu!*«

---

*) Poznámka. Týž objevil se zatím již v pravé podobě židovské Pochází prý z Čech, ale je teď kočovným kazatelem »volné náboženské obce« mnichovské; občas zajíždí do Čech a mluví takové věci proti křesťanství, že nedávno v Č. Lípě docela zval na přednášku »Je Kristus syn Boží?« Kterak otázku tu zodpověděl, můžete si pomysliti, podíváte-li se na »řeč, kterou týž V. M. měl na debatním večírku o smrti Pána Ježíše. Ze všech vol. myšl. řečníků v Plodinové burse byl Lederer nejsprostějším, ne sice vůči nám kněžím, nýbrž vůči Kristu Pánu a Jeho božské velebnosti. Proto nesměl dořečnit a musil záhy s podia mezi posluchače. Tschirm je též kočovným kazatelem podobné »volnonáboženské obce« ve Vratislavi. Po kongrese zajel si opět brzo do Prahy na dvě přednášky o Getheovi; jedna byla bezplatná, na druhé se vybíralo vstupné (příspěvečné) a — nelíbily se židonevěreckým volnomyšlénkářům jedna ani druhá. Teď už p. Tschirm do Prahy pro vavříny a korunky nejezdí. S takovými sektáři nevěreckými bylo nám činiti. To jsou sloupové volné myšlénky.

HLAVA SEDMÁ.

Prof. Dr. Hilgenreiner odpovídá Volným Myslitelům a poráží je.

Za odstouplým Ledererem dostal se k slovu o jedenácté hodině v noci, kdy již někteří zvědavci únavou ze sálu odcházeli, kněžský řečník, *universitní prof. Dr. Hilgenreiner*. Postavení jeho za takových okolností bylo věru málo závidění hodné. Před ním fráze popletené a náruživostí rozpálené posluchačstvo víře krajně nepřátelské; za ním a kolem něho jedovatí řečníci, kteří neustálými poznámkami a dotazy a námitkami znova a znova do řeči vskakovali, nedopřávajíce svému odpůrci, by klidně několik vět (mnohdy ani jedné věty celé) pronesl a myšlenku začatou nerušeně rozvedl. Mimo to nepřednášel Dr. Hilgenreiner řeči připravené a doma promyšlené, nýbrž mluvil s patra, bez přípravy, právě co okamžik dával!

Dovedl-li Dr. Hilgenreiner mluviti za takových okolností plynně a krásně a pádně, (ráz na ráz) přes hodinu, svědčí to o jeho velikém řečnickém talentu a zároveň o veliké duševní zbrojnici, v níž okamžitě nacházel meče, jimiž protivníky dovedl šikovně odrážeti. Prof. Hilgenreiner *polemisoval* uhlazeně, věcně, osob protivníků se nedotýkal, námitkám se nevyhýbal, takže »Bohemia« i »Čas« vzdávaly mu (na úkor P. Albána) veliké pochvaly; nazývajíce jeho vystoupení »sympathickým«, pro Volné Myslitele velmi nebezpečným atd. Prof. Hilgenreiner stál před námi s otevřeným notýskem, do něhož si zapisoval různé chyby z řečí kongresových řečníkův, které nyní jeden za druhým šikovně porážel. Při tom pokřikováno na Dr. H. ze všech stran, — i od předsednického stolku! Začal-li rozebírati jednu námitku, dělali mu z levé strany novou, a z pravé strany sypaly se dotazy třeba tři najednou. Tak to měl Dr. H. přes hodinu a ani jedenkrát neklopýtnul. Naopak prof. Zenkra vyplatil Dr. H., jak se patří, ukázav, že p. Zenker podstrkoval katol. učebnicím, vydaných *Lvovou Společností ve Vídni*, nesprávný smysl. Zenker se bránil a přiběhnuv s vystřiženým lístkem z jedné z nich, ukazoval jej Dr. Hilgenreinerovi na důkaz, že on (Z) má pravdu. Dr. H. vzal lístek do ruky a přečet si jej, pravil: Zde si čtěte o 2 řádky výše, máte tam výslovně, co jsem proti vám uvedl, a co vy jste *zamlčel*. Bouře byla z toho ihned ovšem veliká, ale — proti Hilgenreinerovi! Za jiných okolností a před jiným publikem byl by však Dr. H. sklidil zasloužené ovace. Na mne aspoň činil Dr. H. mohutný dojem: viděl jsem, že všecky naše protivníky zmohl sám. Učeností nevyrovnal se mu z nich ani jeden a *noblesou*, — o té nechci mluvit: zde byli všickni kongresoví řečníci pod nullou. Řeč Hilgenreinerova zní takto:

Co mne v dnešním četném shromáždění zvlástě těší, v tom záleží, že vidím, jak velice zajímají otázky náboženské dosud četné lidi, otázky to, vedle nichž mnozí vzdělanci jdou, nevšímajíce si jich; Za to však velice málo vábí způsob, kterým se pojednává o otázkách těch na veřejné diskusi, poněvadž se tam přetřásávají tuze četné otázky a k tomu ještě každá dle osobních zvláštností různých řečníků, tedy buď vážně buď i *frivolně*,

nač ani nelze pro krátkost času tolik odpověděti, aby se ujasnilo, oč vlastně při tom jde. Výklady, jaké nám předřečník Lederer učinil, zhanobiv kříž, tento symbol křesťanství, měrou z přímá hanebnou, výklady takové že nic k ujasnění sporné otázky nepřispívají, ale opáčně působí, je docela jasno; proti takovému počínání důrazně protestuji. V dalším chci však odpověděti několika námitkám, jak jsem si je z řečí odpůrců byl poznamenal.

Rozumnost víry křesťanské i v těch věcech, ktere jsou *nad* rozum, zakládá se na přesvědčení, že v přehlubokém vědění Božím nutně mnoho se skrývá pravd, které jsou nesmírně nad rozum pouze lidský povzneseny. Zavrhovati zjevení Boží, protože je *nad* rozum lidský, je tedy nesmyslno. *Kdyby* něco zjeveného *jistotně* bylo proti očividným pravdám rozumovým, nemohli bychom věřiti zjevení a musili bychom je zavrhnouti. Není však možným takový rozpor a dosud nikdy se nestal. Proto řekl P. Albán právem, že by odepřel věřiti, kdyby papež poroučel něco *proti* rozumu. P. Albán však také vás vyzval, abyste jmenovali pravdu náboženskou, která jest proti rozumu; vy jste však nepokusili se o důkaz ten. Je docela nepravda, co zde bylo tvrzeno, jako by totiž rozum v katolické církvi nevládl. Nerozumného nic katolíci nevěří v celé své nauce. Věřiti však více Bohu, než co rozum lidský chápe, je docela správno (rozumno).

Tresty pekelné vás urážejí? Což nemá míti Bůh, pán nebes a země, dostatečného kárného prostředku, kterým by celoživotní rebelii proti sobě páchanou některými lidmi náležitě skrotil? Útrapy zavržených tak málo jsou na úkor radostem Blažených, jak málo je na závadu klidu a pokoje lidí hodných zde na světě, vidí-li, že ten neb onen zločinec nenapravitelný byl potrestán, k smrti odsouzen. — Pan Zenker tvrdil, že prý věřící dopouštějí se šalebného důkazu, když na před přijímají *Bibli* za knihu zjevení Božího a potom z ní dokazují, že Bůh jest. Vše má se docela jinak. *Že* Bůh jest, že se *zjevil*, že toto jeho zjevení v Bibli je obsaženo, že se naposledy skrze Krista stalo, *dokazujeme všem vzdělancům ne z víry, ale z rozumu a historie; čemu* však učí zjevení Boží, jehož pravost jsme vědecky dokázali, víra nám praví. Jaký zde »circulus vitiosus« čili »povedený« omyl?

Důkazy jsoucnosti Boží, kterým se p. Zenker vysmíval, jichž však nevyvrátil, jsou prastary, to je pravda, ale ony musejí býti prastary, protože tak velikolepá pravda, jako jest jsoucnost Boží, nemohla býti dřívějším věkům neznáma. Jsou tak stary a platny, jako jest stár a platen princip o dostačitelném důvodě. Řekl-li P. Albán: Atheisté čili popěrači Boha ať dokáží, že Bůh není, to je jejich povinností, a odpověděl-li mu p. Zenker: Ne! Věřícím náleží dokázati, že Bůh jest, třeba při tom na zřeteli míti, že P. Albán učinil uvedený výrok, zmíniv se o nepopíratelné události všesvětové, dotvrzující, že všichni lidé vždycky věřili, že Bůh jest. A v tom smyslu čili tento historický fakt předpokládaje, měl P. Albán docela pravdu. Neboť, nemáme-li zpříma zoufati nad rozumem lidským, je nám vyznati: Proti tomuto všeobecnému přesvědčení lidstva, ať se bezbožec a neznaboh legitimuje, čili ať poví, proč nesouhlasí! Nenamítejte, že

všichni lidé věřívali taky, že se slunce otáčí a země že stojí — a přece že tomu tak nebylo a není. Kdož tak myslili, projevili, co smysly skutečně až po dnes hlásají. Tento závěr byl docela pochopitelným a správným (logicky), dokud jen na smysly byli předkové naši odkázáni a dokud neměli lepších pozorovacích prostředků. Co však následuje z úkazu toho proti platnosti a správnosti přesvědčení lidského o jsoucnosti Boží, kterou lad a sklad všehomíra tak hlasitě a jasně všude a pořád hlásá? Nepleťte zde *účelnost* světa *s dokonalostí* jeho. Že zde na světě není vše tak dokonalým, jak bychom si přáli, nedokazuje, že svět není účelně zařízen. Mimo to hlásá nám právě zjevení Boží, proč to neb ono zlo na světě jest, lidi sužuje a proč vůbec jsme zde v slzavém údolí.*)

Mluvilo se zde o *církvi*, že se napájela lidskou krví a že si libovala *v kouři ohnivých hranic*; nemělo se však zapomenouti na ohromné požehnání a *dobrodiní, která světu církev přinesla*. Proč jste o tom mlčeli? Jak se mají věci zde dle pravdy? Spásonosné dílo Kristovo svěřeno bylo lidem, a tím se stalo, že vedle božského, svatého, neomylného i lidské bludy a chyby se přimísily a na těch spatřeny byly, kterým svěřena byla vrchní správa tohoto Kristova veledíla. I na čistou bílou nevěstu, kráčí-li zaprášenými blátivými ulicemi dlouho a daleko k oltáři svatebnímu, useďá prach a nastříká déšť i bláto, byť i si velice na sebe pozor dávala a velice opatrně kráčela. Podobně daří se církvi, v níž vládnou a poslouchají lidé, majíce účast na božském veledílu Kristovu. Nikdo neželí chyb na církvi více než církev a zbožný katolík. Hroznou je však nespravedlivostí spatřovati na církvi všude a ve všem jen zkázu a špatnost. — *K časovým omylům*, kterým podlehli i někteří úřadové římské kurie (jak to v též době vidíme i u rozličných vlád světských), náležejí pokusy *zevními donucovacími prostředky* působiti na niterné smýšlení náboženské. Dnes neobhajuje tohoto zastaralého názoru dřevních časův ani jediný významný církevní právník. Dlužno však zdůrazniti, že donucovacích prostředkův užívalo se jen proti odpadlíkům a rušitelům veřejného pokoje a pořádku, poněvadž tehdejší doba považovala je nejen rebelly náboženskými, ale i po-

*) Poznámka. Volný Myslitel Zenker, aby seslabil důkaz P. Albánův o přesvědčení celého lidsta. že Bůh jest, posmíval se přesvědčení lidstva, povídaje, že prý druhdy lidé si vykládali, že jednotlivé části světa plovou v moři »jako talířky na dlani«. Takových hloupostí věřilo prý lidstvo více: neplatí tedy víra jeho v jsoucnost Boží nic. Pan Zenker se hodně mýlil. Já bych mu odpověděl: ačkoli lidstvo se mýlilo na př. v tom, co se hýbe (zda slunce či země) a jak plavou (se hýbají) části světa, přece se nemýlilo, že se něco hýbe čili, že pohyb na světě jest, a to je právě, oč mezi námi jde — hádámeť se o to, že Bůh jest, ne co Bůh jest a jak jest. V otázce prvé, tedy o jsoucnosti Boží, čili že Bůh jest. zůstává tedy všeobecné přesvědčení lidstva důkazným, v tom se nikdy nemýlilo; v otázce druhé. tedy o bytnosti Boží čili v tom, co Bůh jest a jak Bůh jest (co se hýbalo a jak) nemůže lidstvo odpověděti úplně, proto bloudilo, vykládajíc zle o bozích a jejich vlastnostech, ač i zde mělo lidstvo vždy některé názory správné vedle nesprávných. Proto učíme, že lidstvo potřebovalo nadpřirozeného zjevení Božího, aby o tom, co a jak jest Bůh, jistotu mělo, zrovna jako potřebovalo experimentů a vědecky zjištěných poznatků, aby vědělo, co a jak se na světě hýbe, i když bez nich dávno vědělo zcela správně, že se něco hýbe, že pohyb tady jest.

liticko-státními. Pokud jde o židy a pohany, zůstávala jim náboženská svoboda a jejich přesvědčení, dokud klidně vůči církvi se chovali, vždy nedotčena (zevními donucovacími prostředky).

Kdo církvi vytýká, že neodstranila *otroctví*, nerozumí, jak hluboce se tato právní instituce zakořenila v tehdejší národohospodářský a právní názor světový. Čeho vůbec bylo lze *hned* dosíci za smutných těch poměrů, aby totiž uznána byla lidská důstojnost nešťastných otroků, žádala i tehdy církev hned a neúprosně. — Kdo jí předhazuje, že doporučovala a dosud doporučuje udělovati *almužnu*, místo aby byla zavedla polepšující změnu socialních poměrů na odstranění chudoby, tomu budiž připomenuto, že péče o chudinství není a nebyla prvním ani hlavním účelem církve, — o to ať pečují obce, státy — a že vůbec moderní některé osvědčené prostředky na odstranění bídy (ku př. pojištění proti úrazu atd.) za minulých dob známy nebyly; konečně třeba i toho připomenouti, že *osobní prokazování lásky bližeňské* dobrými skutky v té neb oné formě vždy na světě budou potřebny a následovně i udělování almužny.

Potupili jste P. Albána za to, že označil *národ židovský* představitelem myšlenky náboženské a předhodili jste mu pronásledování židův skrze církev. Církev židů nepronásledovala, naopak bránila je nezřídka v ochranu, zvláště ve středověku. Co se však *antisemitismu* dotýče, věřte, že jest jen *obranou* proti vyhlazujícímu boji židovské přesily na *poli finančním a národohospodářském*, do čehož církvi nic není; národové křesťanští mají právo i povinnosti zde se brániti. Antisemitismus, jenž jest namířen proti židovskému *plemeni*, církev odsuzuje, protože ho nelze srovnati s ideou lásky ke bližnímu. Pokřikujete-li na mne, aby církev toho neb onoho kněze antisemitu volala k pořádku, odpovídám: Jen buďte důslednými, pánové, a volejte podobně raději svým stoupencům vstříc. Mimo to! Když se církev někdy i v otázky socialně-politické zamísí (nemohouc si pomoci), křičíváte ihned, že se plete do politiky a uvádí v porobu přesvědčení státoobčanské, i když církev i při tom hlavně víru a spásu věřících má na starosti. Proč by tedy církev svým příslušníkům nedovolovala svobodu osobního přesvědčení o národohospodářském a politickém antisemitismu? Nejste důslednými!

Pan Zenker mluvil zde také *všeobecně o náboženství*. Jemu je náboženství »pocitem nejvyšší zodpovědnosti«. Tento výklad je docela nový. Což neplatilo dosud všude, že náboženství váže čili přivádí člověka do zvláštního poměru *k Bohu?* Kde se ztratil Bůh z náboženství v theorii p. Zenkerově a *proč?* Je vůbec dovoleno tak povrchně a nesprávně zahrávati si s ustáleným významem vážných slov? Řekli jste, že chcete z lidí *nábožných* udělati lidi *dobré*, kteří by něco řádného vykonali pro společnost lidskou. Dovolte, abych vám řekl, že nemáte ani ponětí o tom, *co člověk nábožný jest*. Zdá se, že se domnívate, jakoby křesťanství spatřovalo zbožnost u vykonávání zevnějších obřadů. Nikoli! Křesťanství žádá, aby člověk zbožný věrně sloužil Bohu ve všech povinnostech svého stavu a následkem toho aby také věrně si vedl ve všem vůči bližnímu: To je podstata křesťanské

zbožnosti. Víra křesťanská vzpružuje a nabádá naše síly ke konání všeho dobra; na důkaz připomínám *charitivní činnosti církevních řádů.*

Velice jste vzali P. Albánovi ve zlou, že řekl *Nevěra osvobuzuje od povinnosti.* Neprávem! Neboť P. Albán nepopíral, že i nevěrci u velikém množství plní občanské i stavovské povinnosti a že hledí zachovávati mravnost, P. Albán chtěl jen říci: *V nevěře není proto vlastně podkladu a důvodu.* Který nevěrec chce býti špatným, nenajde v nevěře odpůrce ani karatele své špatnosti, jako jej nalézají *lidé věřící ve své víře vždy a všudy.* To je ten rozdíl!

Za to však chválím upřímnost, s jakou se zde mluvilo o *úmyslech Volných Myslitelů se školou.* Řeklo se docela jasně: *Náboženství pryč ze škol!* Tím jsme nabyli úplné jasnosti o této záležitosti; nyní víme, co vlastně a skutečně znamenají fráze o *volné škole.* Zde to bylo slavnostně řečeno. My odpovídáme, že naším programem jest: *Náboženství třeba ve škole upevniti a vliv jeho na všecky strany rozšířiti,* a to právě proto, že se toho domáhá »moderní duch«, neboť on uvádí mládež do nebezpečenství a pokušení mnohem více, než činily věky uplynulé. Čím časy jsou nebezpečnějšími, tím stalo se potřebnějším, aby mládež byla vychovávána v bázni Boží a u vědomí veliké zodpovědnosti.

Útoky, které zde činil p. Zenker na publikace *P. Ludwiga S. J.* a *Lvovu Společnost* ve Vídni, jež vydala publikace ty, jsou docela neoprávněnými *překrouceninami.* — Jest obrana dobrá i nešikovná a špatná; před touto varoval P. Ludwig, poněvadž nedostatečná a nicotná obrana katolické víry množí jen pochybnosti v hlavách mladých lidí. Při tom doporučuje P. Ludwig, aby studující jen v poslední čtvrti hodiny přednášeli námitky a pochybnosti proti víře, a to proto, by skutečné vyučování netrpělo, kdyby hned na začátku hodiny takovými věcmi žactvo se zabývalo. Není však pravda (jak Zenker tvrdil), že tím způsobem chce katecheta vyhnouti se námitkám, kterých vyvrátiti hned by nedovedl. Rovněž hrubou jest překrouceninou, co p. Zenker uváděl o bohoslužebných obřadech a jejich vlivu na city mladeže. Náboženství není zcela jistě jen pouhou záležitostí citu; náboženství jest věcí rozumu a vůle, zakládajíc se na naší závislosti na Bohu a majíc hlavními částkami poznání a uznání poměru toho. Náboženství *zaujímá celého* člověka, tedy nejen cit, nýbrž i rozum a vůli a všecky schopnosti jeho. V tom smyslu jsou i zařízeny naše bohoslužebné obřady. Rozum hledíme získati při vyučování, cit a vůli při konání náboženství, tedy i při obřadních úkonech náboženských. Krása katolických obřadů jistě povznáší i mladistvou mysl vznětlivou k Bohu, toť jejím účelem, nikoli však, aby v kouři kadidla zahalovala náš pohled k nebi.

Nespravedlivou a docela nesprávnou jest výtka, že prý církev velmožům tohoto světa dovoluje *rozluku manželskou,* kdežto chudým že ji odpírá. Nejlepším důkazem proti tomu jest král Jindřich VIII. v Anglii a odpad celého téměř jeho národa od Říma jen proto, že církev nepovolila rozvod jmenovanému králi; na příkladě tom vidíte, že církev ztratila raději mocné ná-

rody, než by byla k vůli nim zkrátila božské právo. Rozluky platného sňatku manželského církev nezná. Ale, že manželství zdánlivě platné vlastně pravoplatným není, — poněvadž od prvopočátku vloudila se do něho rušivá závada, činící manželství nemožným (ku př. nedostatek svobodného svolení), — uznává a uznávala církev nicotu jeho povždy, jak to uznává i světský zákon, a prohlašuje na zakročení dotyčných manželů, prozkoumavši všecko náležitě, jich zdánlivý sňatek neplatným. Tak to bylo při prvním sňatku nynější princezny Aloisie Lichtenstejnovy, který jste mi předhodili, a který (sňatek) už dávno za neplatný prohlášen byl, než si ji princ Lichtenstein rozvedenou za ženu vzal. Všecky vídeňské noviny psaly o tom do omrzení, p. Zenker jako Vídeňák má to věděti, zvláště když takovou námitku činí. Mají-li boháči v této věci jakou přednost před chudobnými, záleží v tom, že si mohou zaplatiti zkušené právníky, kteří záhady zkoumají a celou záležitost popohánějí; za to však církev nemůže, že jsou lidé bohatí a chudí, že jedni dokáži a druzí nedokáží neplatnost záhadného sňatku; církev vychází vstříc bohatým i chudým, těmto dokonce i zdarma, žádají-li toho upřímně a slušně.

Pan Vogther mluvil o tom, že prý Kristus *není moderním* a že nepostaral se o národohospodářské nynější naše potřeby a poměry. Což měl Kristus za úkol, aby v přední řadě zveleboval hmotné poměry a pozemské naše záležitosti? Kristus přišel na svět, aby duši lidské hluboce vštípil myšlenku *na věčnost*; ta zůstane však po všecky dny pořád stejna, pořád moderní. — Vůči národu židovskému, jenž je náramně materielním a smyslným, užívá Spasitel mnohdy ostrých a *tvrdých* slov, z nichž také dnes to neb ono bylo proti nám uvedeno, ku př.: »Kdo otce a matky své a příbuzných ne nenávidí, ba i duše své, nemůže býti mým učeníkem.« Smysl toho jest: Kdo Boha nade všecko to nemiluje, víc tedy než rodiče, zdraví a peníze, ano víc než sama sebe, nemůže býti mým učeníkem. Jindy pravil Pán: »Nepřišel jsem přinést světu mír, nýbrž meč.« Znamená to volání do krvavého boje? Nikoli, nýbrž: Chceš-li se dodělati posvátných ideálův a vyšších zájmů, je třeba, abys bojoval proti všemu, co v tom překáží, i kdyby to byli blízcí příbuzní a pokrevní přátelé, neb i tvé osobní méně cenné touhy. *Vůbec třeba upozorniti, že podobné věty třeba čísti a vykládati v souvislosti* s celým textem a že nikdy není dovoleno z jich kontextu jednotlivě vytrhovati a jim nepravý smysl zdánlivý podstrkovati. Aby se místa tato a jiná v Písmu obsažená správně vykládala, založil Kristus v církvi neomylný učitelský úřad.

P. Albán přirovnal v řeči své papežský *syllabus* k varovným tabulkám, které na horách označují cestujícímu, že ta neb ona část jeho cesty je nebezpečna. Vy jste se mu za to vysmáli. A přece, jsem-li jako katolík přesvědčen, že Bůh dává mi poznati pravdu nejen rozumem, ale i zjevením a správným jeho výkladem skrze církev, pozdravím rád jistojistou pravdu, kterou mne církev příležitostně před nebezpečím bludu varuje. Ovšem vyžaduje se, aby církevní orgány nezabíhaly v tom na pole sobě cizí a nemluvily o božském zjevení, kde se o ně fakticky nejedná — jak se to stalo v případě *Galileiho*.

Též o Goethovi a jeho *Faustovi* bylo zde mluveno. Ale právě na tomto moderním »vzorném« člověku Faustovi ukázala světská morálka svou slabost, ba hotový bankrot. V prvém díle této Goethovy básně je Faust silným břichopáskem, který o slabosti své mnoho povídá; v druhém díle přenáší ho Goethe záhadně do nebe, aniž by se byl slaboch mravně polepšil. Chcete takovými exemplary zbudovat a zalidnit velechrám moderního lidstva?

Jsem u konce. Pan *Tschirn*, dle mého dobrozdání velice málo povolaný znalec, prohlásil, že prý se radostné poselství andělův v posvátné noci vánoční prozpěvujících »A na zemi pokoj lidem dobré vůle« dosud nesplnila, za to že se však naurčito splní mírumilovné poselství, které lidstvu přinášejí Volní Myslitelé. Pánové! Kdyby jen časná kultura mohla lidi udělati šťastnými, snad bychom trochu p. Tschirnovi věřili (až bychom vedle slov také *skutky uviděli*). Avšak dějiny *starých národů kulturně velice vyspělých* volají nám i budoucím věkům neúprosně vstříc: *Zevní vzdělanost a civilisace bez vniterné mravní síly obrodní nevede ku štěstí, ale spíše ku zkáze!* Co vy, Volní Myslitelé, přinášíte, jest až dosud jen ničení základů, na nichž zakládá se celá západní kultura lidstva. *A co nabízíte dobrého* za tuto zkázu? Marně pídím se u vás po pravdách osvobozujících a lidstvo na lepší mravní podklad stavících. Člověk, jenž se od Boha emancipací odtrhl, propadá smyslným náruživostem a stává se, chtěje býti Bohem, pomalu *zvířetem. Proto dlužno vaše úmysly všude odmítati, proti nim bojovati — jsouť lidstvu velmi nebezpečny. . .* « Přátelé Hilgenreinerovi nyní tleskali, odpůrcové syčeli a řvali, ač druhého dne »Bohemia« psala, že řeč Hilgenreinerova byla velmi sympathická. (Pokračování.)

Dozrály hrozny . . .

Dramatická haggada (legenda) o pěti dějstvích. — Napsal FR. LEUBNER. (Pokračování).

Dějství čtvrté.

Na dálných svazích údolí hasne den a do zahrad se tísní šero večera, jímž probleskuje a pomalu se kloní k západu úzký srp dorůstajícího měsíce.

Výjev prvý.

Achijah a Heman.

Heman. Ó muži ducha, nežli odejdu,
kam z povelu jdu krále vládného, —
rci, co zde čeká slíbenou mi choť?
Achijah. Muž mimo dům a vdova vede pláč.
Heman. Cit její bouřným steskem propukne . . .
Co čeká mne však?
Achijah (ukazuje do zahrad). Vezma pružný luk,
šíp za šípem ty metej z tetivy — —

Heman. Ó Zofé, Vidoucí, a nezříš tam,
jak houstnou stíny v temno pomalu?
Kam lučiti mám do neznáma šíp
a pružnou tetivu drát nadarmo?
Achijah. Jdeš do neznáma. Jdeš, kam nemíříš.
Heman. I prorok mýlí se. Jdu známou v před:
kde Jerobeam výše pne svou skráň,
jej unížiti mečem o hlavu!
Achijah. Stoj! Pravím: do neznáma jdeš!
Tož tomu ty teď o ctnou hlavu hráš,
co dosud já jej tulil ve svůj plášť,
lid po létech by šťastnější byl jím,
kdy Šelómó zrak zavře na věky!
Meč není pákou, nevyvrátí skal,
jež úskok staví bludným do cesty.
Ty skály boj se, v cestu strmící,
a šera boj se, zmijí boj se též.
Heman. Znáš obmýšlenou tedy zradu mou?
Jí vzdal jsem se, jak zrádných prstenů.
Jsem králi věrný. Hlavu buřiče,
než dohasne v tmách zítřka červánek,
mu hodím k nohám. (Šelómó vstupuje sem z paláce s dcerami, s Ethanem a služebnictvem.)
Živ buď mocný král!

Výjev druhý.

Achijah (k Šélómovi). Ký rozkaz ty jsi vydal na toho,
jejž vůle nebes tvrdí v kladivo,
by rozbil hrdou budovu tvých vin!?
Hle, v dvanáct dílů tento rvu tvůj plášť,
a deset dílů tomu určuji,
co na něho jsi najal tuto páž,
(vrhá větší kus rozedraného pláště Šélómova, který dosud měl na sobě, Hemanovi na rámě, jež tento odmítavě vztahuje).
jen zbytek kladu tobě (Šélómovi) na bedra.
Šélómó. Jest Jerobeam zastáncem jen běd?
(K Hemanovi). Jdi, nemeškej! Jak tento zde můj plášť,
ty rozervi to tělo buřiče,
a hlava jeho padni k nohám mým!
Byl otci mému věrný Joab; — kles'.
Ten nevěrný ať déle nežije! (Heman rozloučiv se mlčky s Thafathou, odchází.)
Achijah. Meč na něho ty strojíš v úklady?
Já svou-li zvednu proti tobě pěst,
co Bůh ji posílí mi na zázrak,
a dím-li: Umři? Vejdi k otcům v hrob,
zhyň blesku rázem, klesni v temnou říš,
jenž slunil jsi se v jasu blaha vždy,
zla největšího by tě šetřil Bůh,
kdy dílo života jde v trosky, v nic!

Šelómó. Ty's mému bolu chtěl! A nyní zas
už bez bolu ty voláš na mě smrt?
Jsi na mou šíji tížným žernovem,
jsi kamenem, co bolest tupý spár
si o tebe jen brousí na mě v bol.
Leč budu žít, hrot zlomě bolestí,
a proti ruce tvé mám zbrojnou stráž!
Kde proti mně však poctivý jest boj,
tam postavím se v čelo vojů svých.
A rána-li i moji stihne hruď,
chci snášet útrapy — a syta buď
tvá touha stálá po mých bolestech,
jež ponesu — ač kmet — jen jako muž.

Achijah. Sám tedy v boj veď, mečem pásej se,
však jako k vraždě nezbroj cizí pěst.
A za vše pak i v ranách sám se kaj:
i za lhostejnost vůči pohanům,
(kdo trpí klam, ten nectí pravdy hlas;
kdo o pravdě jest pevně přesvědčen,
i násilou veď ku pravdě mi lež!)
kaj za přepych se, lesk a nádheru,
co zastiňuje Jahve samého
(vždyť pouze Bůh je sluncem našich dnů,
a nikdy červ, byť v nachu červcovém)
kaj z bludu se, že lnul jsi k cizině,
jak jinoch v bujném kvasu prvých sil
se vine slep i k ženě nehodné;
že's dbaje celistvosti země své
i nelibé smluv svazky lidu klad',
by fojt i vojín rodnou tísnil zem!
Být velikým i v očích ciziny! —
a zapomenul's: doma základy
ti neochvějně tkvěte v zemi, by
dům krásný vnitř i venku — pevně stál!
Dřív Boha miloval's. Až omdléval
jsi těžkou vůní dýmných zápalů
z těch nespočetných žertev bohatých
a potom, potom — — láskou cizích žen
jsi padal od nejvyšší moudrosti
v snech bludné sebeúcty k bláznovství:
jim k vůli kochaje se v obřadech
jich podlých vírných vášní smyslných,
tím k modloslužbám chabý svodě lid!
Jen jediné ti čítám omluvou:
že's nitro nevzdal láji pohanů!

Šelómó. Tím ohněm slov již taje hrdost má
a přece vím, co vykonal jsem kdy:
Jen z pastevců a nízkých ratajů
já vzdělával svůj lid, by národem
byl mocným, slavným, hrdým, bohatým.
Já všecky paže v jedno sjednotil:

Bůh jeden, jeden král a jedna svatyně!
Dlí pevně na tvrdosti nebes Bůh —
tak pevný trůn i Davidův měj rod
a pevně tkví i na své půdě lid.
Viz rozlohu mé moci bezmezné!
Jsem samovládce, samovládcem syn —

Achijah. Buď velké dílo tvé — a padne v prach.
Jsem sklamán v tobě ve svych nadějích,
ty sklamán v synu — marností svých děl.

Šelómó. Až do šedin mě neopustil Pán.
I ukáže-li mnohá soužení,
On obrátě se, obživí mě zas,
krok vyvede i z temných propastí.
Ty věští duch jsi, přec mé vlády rab;
rab s mými proto zákony se smiř,
duch promiň chyby. Sám vzdej svých se rad:
což dosud hnisá rána řevnivce,
že staroslavné Šiloh siro jest,
když v město přenesena svatyně
a onde pusta věští tvoje sluj?

Achijah. Tou výtkou rdousíš mě! Já z pohnutek
že těchto jen jsem tobě na odpor?
I dílo mého marno života,
že nechápán jsem ve svých snahách ctných,
jsa v proroku ti strůjcem piklů jen?
Což dosud ze mně nemluvil můj Bůh?
Ach, srdce stařecké mi bolest rve,
vlas temene si deru šedivý,
v sluj zahrad tvých kams v bolu zapadnu.
Což moje kosti, z hnilob týřících,
— ó hrůza, hrůza, hlavy dotekl
se věstčí duch mi kleslou perutí? —
mé kosti budou z hrobu volat ven:
i král i prorok marně, marně žil?

(Odchází sklesle do zahrad).

Výjev třetí.

Šelómó. Ethan a Naama na odchodu.

Šelómó (loučí se s nimi). Bůh pomoci mé každý krok tvůj voď
a jeho zločin tobě na skráni
dlaň žehnající, iak ti žehnám já.
Žel! není slovo moje všemocné . . .
Jsem přec jen kmet, mne bolně dotýká
cit rozluky se teskný, leka mě
můj krátkovidný pohled v budoucno:
Jak bude asi naše shledání,
kdy svolávají na mě bol a bol?
Zda přispěchás svou měkkou vlídnou dlaň
mně na skráň vložit bolně zdrásanou?

Jdi s pokojem! (K Ethanovi).
Jak zřenici
ji oka mužnou svojí paží chraň!
(Ethan a Naama odcházejí).

Výjev čtvrtý.

Strážný domu.

Strážný domu (podávaje prsteny na listu lotosu).
Buď žehnán trůn tvůj, vládný Šelomó,
dny tvoje prodluž Jahve bohatě!
Stád pastevec, kde potok vlahých vod
břeh mělký zlatí písku nánosy,
ty našel prsteny.
Šelómó. Je tamto vhoď,
kam vhozeny již byly rukou mou,
ať zdroj je nese v moře hlubiny,
kde klesnou na dno, věků v nepaměť.
(Strážný je vrhne do vodojemu).
To stádo bělorouných ovcí mu
buď odměnou.
Strážný domu. Rád slouží ti můj syn.
Šelómó. Dvě stádce tvá jsou v odvděk za věrnost.
Strážný (klesá mu k nohám). Buď pán můj živ a
žehnán na věky!
Teď syn můj družku uvede v svůj stan,
by pod fíkem a révou v pokoji
niv stáda hlídal z daru králova
a v synech synů vděčně vzpomínal.
(Odchází do paláce).

Výjev pátý.

Dorůstající měsíc kloní se k západu. Z hloubi zahrad vystupuje propuštěný kdysi dvořan Benajahu ben Jehojada a kyne dolů; ozve se dosud tlumená hudba.

Benajahu. Ó mocný králi, zpustnul háj i sad
kol bílých domů smutných ženin tvých,
i truchlé spáleniště padlo v rum.
Jenž uvedl jsem druhdy před tvou tvář
v děk přízně tvoji sabskou královnu,
sem hierodul vedu sirý dav
i ženin tvých. Mně opět milost dej,
mým službám opět otevra svůj dvůr.
Šelómó. A podlým svodům zrak už mdlý a sluch?
Mládí podléhá jim. Kmet si radí sám,
neb dvořan lísavý je dobra proradce.
Jak zákeřník se plížíš zahradou!
Benajahu. Kéž za tebou jen opět chodit smím.
jen jasný stín tvůj na mě dopadej!
Všech pomni rozkoší, jichž opojná

já tobě vína mísil v poháru,
a v nová uvrhni se objetí!
Selómó. Ač tajně přivedl, teď veřejně
ven z paláce je vyveď veřejí.
Benajahu (úmyslně ukazuje od zahrady k dveřím paláce.)
Jen tudy mohou klidně přejíti.

Výjev šestý.

Ze zahrad vystupují krokem obřadních tanců ve svitu pochodní kněží Baalovi za hlubokých tónů fléten, za zvuku cimbálů a bubnů, tepouce se do hrudi piniovými rouby, zraňujíce se — tito dlouhými dýkami tenkých čepelů do obnažených boků; jiní do paží pod vykasanými rukávy; jiní do tváří a uší, aniž cítí bolesti; zvracejí hlavy do týla, kroutí krky, až vlasy jim poletují kolem třeštících hlav jako hadi. Hieroduly Baalovy pálí se bezcitně plameny pochodní, tepají se biči, probodávají se jehlicemi. Ctitelé ženského božstva Sandan jsou oděny v šaty ženské; ženy, ctitelkyně Baala Melkarta tyrského, opět oděny po mužsku. Jeden kněz nese masebu Baalovu: zasvěcený slunci hranol dřevěný, na němž jest v předu tvářnost hrubých rysů obklopená paprsky; na bočních stranách jsou vyobrazeny blesky. Po levé straně onoho kněze stanul jiný, nesa v levici klasy a hrozny, dary to Baalovy, po pravici stojí jiný s kaditelnicí. Kolem nich vír ostatních v obřadním tanci.

Sbor hierodulů a hierodul Baalových:
Jímž klíčí zrno, — slunce plodící,
ó Báli, slyš nás, dárce života!
Kéž následuje, tebou zachvácen
jak my v ty víry svatých nadšení,
zas do hájů nás vládný země král,
zvuk hudby lákavý kde zazní zas.
Hlas hierodul bude vysoký
taj slavit Ašery, až klesnou v sen
v touh skonejšených divých mrákotách.
Šelómó. Klid neviny, sen svatý dítěte,
kdy v loktech matky dřímá důvěrně,
jest kmetu vábnou touhou jedinou.
Jen zapomenout na vždy, na vždy zla,
jež na klam ducha smysly mámilo.
Ne bahna kalů, krve vírů žádá, —
sen úkojný si čistých žádá hvězd.

Výjev sedmý.

Ze zahrady vystupují s květinami v rukou modloslužebnice Tammuzovy.

Vůdčí hierodula. Měj podzim druhé jaro Tammuze!
Prvý sbor. Proč cpustil jsi nás, ó nevěrný?
Ó dcery Gebalu, my krvavé

tu roňme slzy; Tammuzovu smrt
tak oplakávat nelze bolestně.
Vůdčí hierodula. Bol rozluk shledáním se mění v ples.
Druhý sbor. Vstal z mrtvých Tammuz! Sázejte
zas do květníků modrou lociku
a ječmen, fenykl! Již terasy
my zdobme domů, palme kadidla!
Prvý sbor. Buď obětí náš bohatý mu vlas!
Druhý sbor. Jest podzim, druhé jaro Tammuze!
Šelómó. Zlý zahlaď démon Surmubel
— vy věříte veň — kouzlo vašich čar!
Modloslužebnice Tammuzovy (sklamány). Kéž dobrý démon Taant vlivem svým
tvou mysl chladnou obrátí zas k nám!

Výjev osmý.

Em-Ašera, první hierodula Ašeřina, sama majíc na čele obklopeném bohatými kučerami půlměsíc, z něhož paprsky srší vzhůru, nese na rukou bohyni zasvěcený emblém: kuželovitý sloup. Hieroduly, obracejí se k tomuto symbolu Ašery a vztahují ruce k hvězdnatému nebi po večernici a měsíci).

Hieroduly Ašeřiny: Ó roditelko, kněžno nebes, proč
nám mizíš, bledneš v tichém blankytu?
My nosily ti bělné pečivo
a ronily vláh svatých úlitby
a dobře bylo nám. Zněl nocí ples.
Však nyní mizíš, bledneš, zapadáš,
kdež jindy zářila jsi celou noc.
Ó záře nebes, kam tvá vede pouť?
Či do dálných jen zatím krajů jdeš,
či lesk tvůj nám se nikdy nevrátí?
Ó dcery Ašeřiny, její den
zas přivoďte! Jeť velká její moc.
Vždyť řídí odliv moře s přílivem —
ať srdce královo zas zatopí
k nám bouřnou vlnou lásky nezdolné!
Ó záři nebes, hvězdo blankytu,
těl našich přijmeš potom oběti
i za stud prodaný daň prodejných.
Šelómó. Mně hnus a hanba citů zmařených
s tou lájí cizích bezestoudných psic,
jež ze smrdutých doma pelechů
jsem do svých domů nectně nahnízdil.
Jehojada ben Benajahu (varovně). Jsou dcery mocných knížat Hanani.
Šelómó. Tím podlejší jest kněžen modlářství,
co schvaluje daň božstvu — studu kup.
A větší hanba kmeta moudrosti,
jenž do těch osidel se spjati dal.

Ó hoře mně, že pozdě prohlédám,
že pozdě sténám na hlas o tom, co
již dávno lámalo se v nitru. Žel!
Pryč, ženy! S vámi bludů vinen jsem —
a stráže nevolám. Vy svobodný
zde mějte odchod svojich do vlasti.

Žena Aramská. Jdou bouře podzimní a lijáky —
bůh Remmon zaplav tvoje zahrady
a moře zbouři, korábv tvé zhlť,
smeť domu základy ti mraků strž!
Bůh Rešef blesk v tvou nakloněnou skráň!
Hoň voje tvé jen v děsu k porážkám,
by hryzly zemi, lokaly svou krev!

Babyloňanka. Plod z boku tvého prvorozený
jsem v ohni vzdala Bélit-séri — žel! —
těch žhavých stepí našich bohyni;
ty vyháníš mě nyni v pustou step?

Šélómó. Má karavana tobě v doprovod.

Amorrhitka (silná a vysoká jako palma, v dlouhém uzavřeném šatě se zlatým pasem, bílou pásku přes čelo pod černými vlasy, oddanost v modrých očích).
Zrak slzou soucitnou se nezrosil,
kdy dítě amorrhejských plenníků
jsem vzlykala v jich krvi prolité,
v prach země povržená vítězi,
až ty jsi vzkázal: Dítě živo buď!
Vrch oliv Mašhíth žehnám hostinný,
kde rostla jsem a kvetla v půvaby,
jak silná palma u tekutých vod,
až vesnou přišel milujících čas —
a tvou jsem učiněna. Žehnán buď!
Šat barev proměnných mě přioděl,
kment opásal mě, závoj krásu kryl.
Dal náramky jsi otrokyni své
a perel točenici na hrdlo,
kruh zlatý nad ústa i do uší
a krásy vínek na pokornou skráň.
Běl, med a olej kynul na mísách —
jen pro tebe jsem krásou nezhrdla.
Tvůj pohled vlídný — jasu plný den,
tvé slovo — dech mých v dáli rodných hor.
Ó vzpomeň opět na dny minulé,
skloň hlavu v trudu na mou věrnou hruď;
můj vděčný cit vždy tebe oblaží,
kde kletbu na tě volá nevděk jich! (ukazuje na ostatní).
Skráň moje volá blesky na sebe
a každá rána mou jen prokla hruď,
tvé šediny však budou v pokoji.
Svět v nevděku buď jeden bouřný mrak, —

já u tvých nohou otrokyní jsem,
i nohou mrtvých s úctou zlíbám prach!
(Vine se mu k nohám).
Šelómó. Žen kletba muže bědným nečiní,
však slovo vlídné ducha těší vždy.
Jenž jménem mým tvé vládne otčině
syn Uri, Gaber, o tě péči měj,
ne do mých pouze, do tvých sledních dnů.
Moabitka. Což já? Jsem z lidu boha Kemóše,
co jemu obětují zajaté.
Ta (ukazujíc na Amorrhitku) otrokyně jemu žertvou buď
a místo ní nech u svých nohou mne!
Zas statisíce jehňat dodá zem
ti moje, žehnat bude Bal-Peor.
Šelómó. Co vaše modly jsou? Jen a stín

(Moabitka vstává v úděsu, kdež Amorrhitka zůstává oddaně klečet u nohou Šelómových)

a služba jejich zlo a blud a hnus!
Kus cedru, svídy, dubu z lesních dřev,
co jimi vytápí se leda pec,
jak suchým lejnem ohně nomádů, —
kus, pařez dřeva, před ním klekat mám?
Vždyť popel z něho! Jak lež vašich úst
a prázdné sliby vítr odvane,
čas roznese prach model skácených!
Tak praví Hospodin: Jsem Pán tvůj, Bůh,
jenž nad zemí pnu hvězdná nebesa
a pevnou zemi tvrdím v základech,
leč žádný se mnou, žádný vedle Pán!
Vše znamení on ničí hádačů,
um kouzelníků hatí bláznivých, —
však věštců pravých slovo naplní.
(Ku kněžím Bálovým). Co v rukou vašich, klam to jest a lež!
Kněží Baalovi. Jest Baal veliký! Kéž neslyší,
co slova tady soptí rouhavá.
Kněžky Ašeřiny. Jest mocna Ašera!
Kněžky Thammuzovy z Gebalu:
Vstal Tammuz, vstal!

Výjev devátý.

Achijah řítí se ze zahrady.

Achijah. Bouř, plamen, síra na tu Sodomu!
Kéž Thofeth žhavý jícen otevře
a pohltí a zdáví v dým a žár!
Ty Lotem jsi-li, kde jest anděl tvůj?
(Nad vodojemem se zjeví Jedidjah a zmizí, Achijou neviděn).
Meč, smrt a zhouba na spřež Bálovu,
krev z ostnů metel zhoubou na těla
těch rozmařilých děvek Ašery!

Kde, odkud náhle tento pustý roj,
že vyhnal mne sem zahrad dálný kout,
jak chvěl se studem v jejich skřek a hluk?
Což vyplila vás hanbou země ven,
jak červy pudí ven i z padlých mrch?
Meč, oheň, síra na vás, hrom a blesk!
Což ty, jenž model hanbou prý se vzdal?
A k nohám se mu tulí žena ctná —

(vrhá se na Amorrhitku s příšerným smíchem).

Šelómó. (ukazuje mu po emblématech Bálově i Ašeřině).
Tam modly kácej, nebij ženu však.

Řekyně z Jonie. Což nevolnice nemá ženy cit?
Ač koupená, jsem dcera Javanu,
a mužská mne se nedotekne pěst.
Dřív hrdou smrt, než pohled pohrdy.

(Probodne se dýkou).

Ammonitka. Jsem vnučkou knížat, dcerou Sarúna.
Má nečest jazyk dvojklanný. Můj had —

(Klade si na prsa zmiji. Umírají.)

Výjev desátý.

Šelómó. Sem uveď stráže! (Stráže vcházejí).
Achijah. Mne snad v okovy?

(Ženy ustupují před ním za trůn Šelómův i na stupně zahradní. Pochodně hasnou. Kněží Baalovi nastavují hruď vstříc Achijovi. Pod vodojemem dává se Hethitka zárdousiti závojem od své stařecké otrokyně.

Hethitka. Bůh slunce Ardis ukryl tváře své —
Její otrokyně. Ma bohyni se rdousí holubice.

Stráže oddělí Achiju od ostatních, takže část jich prochází dole zahradou, část přímo horem z terasy do paláce. V patách jich ustupuje Jehojada.

Šelómó (k Jehojadě). Můj vděk-li tobě navždy má být jist,
je vyprav do vlastí s jich poklady,
jich dbaje přání.

Jehojada. Rozkazy tvé ctím. (Odchází)

Achijah. (za odcházejícím). Kdo k svodu přivedl, ať odvede,
kdo s nimi jde, ni sám se nevratiž!

Výjev jedenáctý.

Achijah. Tys povolal je, v nově hřešit zas?
Jim dvéře otevřel's i srdce své?

Šelómó (ukazuje na zaklínače, jenž hrozivě vystupuje ze sboru ostatních hierodulů v pozadí.)

Ty z jeho poznej slov, jak vděčni jsou
mi za odmítnutí jich pobludů.

Výjev dvanáctý.

Zaklínač dne. U slunce Bálova v tmách západu,
já proklínám tvůj den,
v němž Bála rouhavě tvůj hanil hněv;
u hvězdy, která večer vychází,
já proklínám tvůj den,
v němž kvasům ty jsi klnul Ašery;
a proklínám tvůj den
u šedin tvých, jež zdobí koruna,
bys v pláči donesl ji do hrobu;
u žezla tvého, vlády symbolu,
já proklínám tvůj den,
by červotoč ti rozhlodal tu hůl
a poslední tvůj krok byl nepevný!
V tvém stínu choďte stínů duchové!
Jenž umím vzbouřit Leviathana,
noc vyjasnit a zatmít slunce jas,
Gad — hvězdu štěstí tvého — zaklínám,
buď Sahil z ní jen, hvězda krvavá,
jež tobě zvěstuje tvých zánik dnů.

(Na obloze promění se třpytná večernice v rudou barvu Sahila).

Hvězd padajících žhavé krůpěje
jsou slzy, které plač tvůj Elohim!

(Padání hvězd).

Lev řevem pozdrav jitro zítřejší,
však tvůj už nebudiž to nový den!

Výjev třináctý.

Jedidjah se objeví a vztáhne ruku nad zaklínačem, jenž padá na zemi mrtvý. Achijah se andělu koří se zastřenou tváří.

Šelómó (svitek knihy kazatele vytahuje ze skříňky). Zde
smírný závěr knihy dlouhých cest:
Bůh na soud vede vše, co děje se,
buď dobré to či zlé. Cíl moudrosti:
Smiř s marností se časných snah a chvil
a boj se Boha. (Odkládá zase knihu do skříňky na stole.

Jedidjah. Miluj, miluj Ho!
Vždy láska čistá cit je světější.
Skloň bez obav se před ním, v lásce však.

Šelómó. Jsem člověkem, ne jasným andělem,
co v blahu Boha vidí tváří v tvář.
Jen v bázni, v úctě před ním poklekám,
žeň darů jeho slavě všelikých.
I bolest nemine-li, žehnán buď!

Jedidjah. Ač blaho ráje nezná bolestí,
přec nejníže se kloním k člověku,
když rány srdce jeho sténají
Hosanna bolu.

Achijah. Žehnána buď bolest!
Květ bolu žhavý z puklých srdce ran,

slz tichým proudem mytý v nivách běd,
buď žehnán!

Šelómó. Ach, což bolesti chce Bůh,
jenž u věčném živ slávy blaženství?
K běd stonům skála srdcí mlčí-li,
kde najdu poklid těchy úkojné?

Jedidjah. Jak moře vzduté k Jeho kynu jas,
bol uklidní dech Boha věčného.
Vzdech údoli v klid jasný étheru,
bol v Hallelujah plesu — souzvuk jest.
Jdou andělé, harf sladké rokoty
slz perlami si na zem orosit.

Šelómó. Spor světla se šerem a temnotou —
tak stihají se blaženost a bol,
jak den a noc, mrak a jas, život — smrt,
kde věčnost nastává jen smrtí zas.
Zde vidím, cítím, — tedy znám i bol,
tam s vírou tušíme — jen blaženství,
až mine změna času, citů spor.
Co otvírá nám bránu v bezbolest?
Jen bolest . . . Budiž bolest žehnána!
Proč bolesti se tedy bojíme?
Proč láme nás a k zemi skličuje,
že člověk se v ní plazí jako červ?
V nás touha doutná po ztraceném ráji
dní minulých a okusených blah,
ba namlouvá si: lituje sám Bůh,
že z Edenu byl vyhnal člověka,
a proto pláče hvězdných za nocí, —
hvězd čistění, toť Elohimův pláč . . .
I hvězda čistí se, když cos ji rve.
Hled k hvězdám mně tu nitro skličuje,
mé malosti mě poutá vědomí,
a přec jsem veliký, že vnímám; hruď
se vlní živým citů příbojem,
co nahá skála s chladným poklidem
hruď nastavuje hvězdným paprskům
a lůno se jí květy neplní — —
až prudký rozčísne ji někdy blesk;
tu tvrdá skála větrá v živnou prst,
kam z končin neznámých dech vichorný
pak zrno zanese, ať klíčí v květ.
Jest bolest všude matkou života.
Bol žehnán buď! I v ranních mlhách kdys
zrá sladké víno klidné jeseně
a ku plesnému vinobraní dnu
i mlžným chladem tucha písní vlá!

(Pokračování.)

Staré vdavky.

Kulturní obraz ze staré Prahy z roku 1567—1568. Napsal dle pramenů veřejných ADAM CHLUMECKÝ.

(Pokračování.)

VII.

V Uhřích zuřila válka turecká. Maximilian II. pobízel stavy, aby sehnaly vojsko, a poslal jim roku 1566 mandát, v němž praví: »Ráčiliste se na tom ustanoviti, abychom se sami naší osobou císařskou do pole proti úhlavnímu nepříteli křesťanstva vojensky postavili.« — Sbíralo se tedy vojsko všudy. Města posílala poddané sedláky a tovaryše, řádné i neřádné, vřadila do zbraně i všeliké povaleče, a za zdmi městskými byly den co den přehlídky. Ale vojska bylo přece jen málo a císař bědoval: »Zvláště mnozí úředníci zemští a radové naši zlý příklad ukázali, mnozí doma zůstali, jiní poslali málo, rovnost s druhými nezachovávajíce. Poněvadž my, nelitujíce těla a krve naší císařské pro zachování víry svaté, pro obhájení království vás všech, sami osobou naší proti Turku se táhnouti neostýcháme, protož vás, kteří jste zůstali doma, napomínáme, abyste se najíti dali.«

Není divu, že i v městech pražských nastal shon po lidech, a sbírán kde kdo za slušný plat po ulicích a po krčmách, po šatlavách. Také Kocoura vytáhli po kladce z »Kabátu« a jeho milost, císařský pan hejtman Zvůnek mu řekl: »Chceš-li jíti na Turka, pošlu tě za vojskem, a zachováš hrdla!« A podobně mluvil k jiným vypuštěným z »Očistce«, a některých jiných děr proti Týnu, kde bylo mnoho hladu a zimy, a málo soustrasti s člověkem. Kdož by byl odolal?! Války turecké táhly se dlouho, a nejeden, vyšed z šatlavy, vrátil se z nich zdráv a s pěknou kořistí. Kocour schoval čtyři zlaté rýnské, které mu rychtář vyplatil a s několika známými se postavil u orloje, čekaje na zbraň ze staroměstské zbrojnice. Byl rád, že se zbavil smrtelných úzkostí nad smutným osudem, jehož čekal, a nepřál si ničeho, leda, aby mohl vzkázati Bečákové, co se s ním děje. A hovoře se žoldáky, ohlížel se kolem. Náhle spatřil Korbele, an spíchal zpříma k němu ze strany protější, z temného průjezdu »U jednorožce«, a zaplesal, kyna mu oběma rukama.

Zatím se však člověk oblékal a strojil do zbraně. Rotmistr mu dal »kapalín, vobojček, myšky, nákolenky, šorc, kord, tesák a voštip«. Také jiným, pokud stačilo. Ale někteří obdrželi pouze »přední kus«, někteří »přední i zadní kus«, všichni dostali přílby a v prvním desátku všichni ručnice. Někteří zůstali bez přílbic, majíce na hlavě své čepice. Bylo jich pod věží tři desátky, a téměř každý jinak oblečen, jinak ozbrojen. Desátníci měli »panskou zbroj«. Regina donesla propuštěncům na rozchodnou pálené vody kokoříkové a zavdávala jim z veliké hubatky. Držel ji pravě Kocour, když k němu dorazil Korbel a zavdával mu přátelsky: »Připij nám na zdraví! Jdeme na Turka!«

»Ale, lidičky, že se vám chce!« Spráskl člověk ruce nad hlavou.

»No, proč by se nám nechtělo, osmekl se na něho desátník Pernička. Císař volá lid na Turka, a sám na něho jede! Máme se doma váleti?«

»Lidičky, lidičky, jdete katovi na nůž!«

»Nenaháněj lidem strachu! To je zrada, bouřiti svět proti císaři!«

»A abys věděl, zač je toho loket, půjdeš k císařskému rychtáři!«

Běda, přeběda! Konšelé neznali milosrdenství, a rychtář je nutkal k přísnosti. Odsoudili Korbele, jenž u nich měl pro šizbu na vroubku, aby zaplatil padesát kop míšenských pokuty a nemá-li, aby se postavil do třetího desátku a táhl na Turka! —

A s velikou žalostí shledávala hospodská tak ohromnou sumu peněz. Ale, kde by ji shledala? Zašla k Žalmanovi. Žid nepůjčil a nechtěl ani slyšet, ani mluvit. Matičko nebeská! Kdyby Korbel byl tichý, jako její nebožtík, kdyby byl tak spravedliv, nebyla by s ním tolik starosti zažila. Sám křik, sám soud a — konečně na Turka! A špatně se s ní rozloučil! Dala mu trpké slovo a zle se s ní pohádal. Všecka nemocna se odstěhovala do Plzně.

Prvního května o sedmnácté hodině zahlaholily zvony na Týně a u sv. Havla slavným sezváněním. Byl právě pátek. Komu bylo možno, spěchal na pobožnost dle nařízení císařského, »aby každý, když zvony uslyší, na kterémkoliv místě hned na kolena padl a pána Boha za ukrocení hněvu za milost vítězství prosil.« K tomu měli kněží v pátek krátké kázaní o svátosti pokání činiti a nemají se krámové otevírati. Také v těch zarmoucených časech měla všecka posvícení, tance a kratochvíle dokonce zastavena býti.

Zvony zazněly, lidé klekali, nebo se hrnuly do chrámu. Strach z Turka byl veliký. »Od té doby, co se paša v Budíně usadil, nebyly naše země ani chvíle bezpečny od zrádců a poturčenců, kteří za peníze k nám chodili pálit. S hrůzou poslouchal lid kněze o Turcích volajícího: Vidíme, jak Pán Bůh pro hříchy naše, nás, Štýrsko, Chorváty, Uhry, Sedmihradčany, Moravany, ano i Čechy skrze Turka a chasu nevěrnou těchto let ráčí navštěvovati dávkami, vojskem, drancováním, loupením, pálením, násilím i vražděním pokutovati!«

A věřící se modlili a ochotně do krabic v kostelích na zdi přibitých platili na vojsko.

Také Budějický nechal práce domácí a cválal s manželkou do kostela. Za nimi Bečáková jedva dechu popadajíc, nebo byla by ráda ještě s Kocourem promluvila. Vždyť jí Korbel donesl zprávu, že půjde na vojnu. Kterak byla ráda, že unikla hanbě! Kdyby jí byli páni ženicha popravili, byl by na ni kde kdo prstem ukazoval. A na vojně také všichni nezhynou! Nesla mu pěkné cestovné, aby neměl hladu a dobře na ni pamatoval. Dohonila Budějického se ženou. Hleděli všichni po vojsku na náměstí se řadícím na odchod. Spousty lidu čekaly, aby se s ním rozloučily, ale mezi lesem halapartem bylo nemožno Kocoura najíti! Smažířka nasypala Budějickému peníze do hrsti, aby ho šel hledat.

Jedva vylezl z tlačenice, srazil se s koláčnicí Markétou, nesoucí nůšku koláčků na lokti, jež jí vydírala Marta. A hádaly se spolu: »Kde máš Vavříka, hloupá, to on není!«

»Je, je, vidím ho, ukaž, zanesu mu koláčů, ať vidí, že nemám jak jeho! Nevděčník!«

A vyrvala matce nůši, pádíc k Týnu — a Budějický za ní. Předhonil ji a odevzdával peníze. »Jsme všichni rádi, že jsi ušel katovi. Sluší ti to!«

»Co říká Bečáková?«

»Vzkázala tě pozdraviti. Až se vrátíš, máš se přihlásiti, jak doma, a budeš mistrem. Bracha, ta se o tebe již nastrachovala a ještě se nastrachuje. Proto ti poslala ty tolary, abys si dopřál!«

»To jsem čekal! Ať dá, však má! Zdraví vzkazovali!« A sotva se rozloučili, vrhla se na něho Marta: »Vavříku, Vavříku, vezmi si ode mě na cestu! Budu se za tě modliti, abys se šťastně vrátil. Tak s Pánem Bohem, holoubku!« Vyhrkly mu slzy. A než se rozmyslil, má-li jí podati ruku a poděkovati jí, přihnalo se hromadu jiných lidí, nesoucích žoldnéřům milosrdné dary. Odstrčili ji prudce, a Vavřík již jí ani nezahlédl, ani bílého čepečku, ani spoustu černých kučer pod ním, ani damaškových rukávců, rozkošně baňatých, jež se vlnily a šuměly třeštěním: Kde je Vavřík? Kde je Vavřík?«

Nahnul se k němu desátník s huňatou hlavou: »Je to tvoje sestra?«

»Ale, kde! Nemám nikoho na světě!«

»Nevěsta přece ne?! Chceš si bráti smažířku!«

»Bývali jsme spolu známí. Ale to byla láska jen jako mezi dětmi. No, nesmějte se braši. Mou nevěstou nebyla!«

»Aha, aha, vdova ji vyštípala z hlavy i ze srdce,« šklebil se huňáč. Vdova má groše a tahle hrdlička ničeho, leda krám a dobré srdce! Ale hrome, je to krásné poupě, hoši! Šel bych za ni do pekel! Ty mastihubo, kterak můžeš býti tak nelidský?! Zavrhneš jí — a za koláče ani nepoděkuješ, ani nebožce ruky nepodáš. Nebo — je to merhyně?«

»E, co by? Myslím, že je poctivá!«

»Myslíš? Myslíš? A ty též? Zdá se, že jsi poctiv, jako hrách u cesty. Ale víš co, dej nám těch koláčů. Od takové pěkničky budou asi chutnati jak mandle!«

Kocourovi se stáhlo lítostí srdce. Podal desátníkovi nůšku, při čemž mu z hrsti vypadly peníze, zvoníce o hrubou dlažbu. Sehnul se a sbíraje je, utíral si prýštící slzy. Stará láska se ozvala mohutným výbuchem a jáchymovské tolary vdoviny ho pálily, jako zrádné stříbro Jidáše. A bylo mu, jakoby se mu Budějický posmíval, že stará láska nerezaví. A sklopil hlavu a skrčil se, aby ho ze známých nikdo nepostřehl. Ale vojáci mu nedali pokoje, dokud se nenarovnal, aby prý se neztratil krásné Martičce s očí. —

Zatím se Marta dostala až k faře před Týnem, kde na husařském vozci stála cvočkářova Madlena, hledíc po nezvyklém divadle. I loni se posílalo vojsko do Uher, ale byla ho pouhá trocha, a téměř všecko cizí, z celého okolí. Ale tuhle je tolik

známých, téměř ze všech ulic pražských! Vytáhla k sobě Martu, aby lépe viděla, a s přátelskou soustrastí se ji tázala: »Jsi již s Vavříkem za dobře?«

»Nevím! Myslím že!«

»Kterak neviš?! Nesla jsi mu právě něco na cestu. Hle, právě jí!«

»Povoď ho Bůh! Snad chudáka vidím naposledy!«

»A jak se s tebou rozešel? Podal ti pěkně ruku!«

»E — nepodal — ostýchal se asi!«

»Že nepodal?! To bych pro něho ještě plakala?! Nebuď, nebuď!«

»Onehdy jsem byla za ním v šatlavě a odbyl mne tak bez citu! Mám prý — chci-li — čekati, až stará umře, že si mne vezme, jinak že se mnou hladu nechce mříti! Ach Bože, rozbože! A já mám chuděře vyhlídati na smrt! Taková dobrá žena, jež ani kuřeti neublíží a vyhlídat jí na smrt! Snad by nebyl takový! Ještě jí ani nemá!«

»Kocour je Kocour! Ohrála bych ho, abych na něho myslila a o něho stála! Není tě hoden, abys ho ještě oplakávala. Ten nebude nikdy k ničemu! A jen pohleď, jak se pase a rozdává koláče! A věř, jest uplakán, nebo jsem slepa, nevidím-li. Hle, hle!«

»Ať se nazobá holoubek, po cestě bude hlad!«

»E — kocour a ne holoubek! Ani ruky nepodá, ani se nepoděkuje. Kočičí povaha! A nesl mu Budějický peníze?«

»Sypal mu něco do hrsti. Hrčelo stříbro. Kousek od něho stál Korbel a byl tak smuten a sražen. Myslila jsem si: Jak jsi se mně onehdy posmíval, že hledám Vavříka! Mé žalosti jsi se smál a nenadál se, že tě Bůh takovým zármutkem navštíví! Tomu se bude špatně cestovati. Je do daleké chůze těžký a nezvyklý a groše není. Ale Budějický mu dával také něco do hrsti a přijal, přijal a tak pyšný!

»Tomu se divím. Sám prý již ničeho nemá, a žena nedá! A Kocourovi, zdá se mně, že nějakou kopu poslala Bečáková. Před chvílí jsem ji s Budějickým postřehla, že mu něco důvěrného ukládá.«

»Ať mu poslala! A Bůh ji za to potěš! Já ničeho nemám, a což by si tam začal?! Jakoby mně samé dala! Ať ji Pán Bůh za to požehná!«

»Máš dobré srdce. Kéž se dočkáš odměny!« A Madle již se nemohla zdržeti a sehnuvši nad společnicí hlavu zaškytala: »Mně toho bylo také tak líto, když si Budějický vzal naši sousedu. Sliboval mně, sliboval tatíkovi, že na mne počká, a až si ještě něco přihospodaří, že mne zavede k oltáři a najme si někde za branou krčmu. U nás je osm dětí — a co si s námi počnou? Takové krčmy jsou zlé pelechy, ale sedláci a vojáci nechají v nich mnoho peněz! Korbel vždycky ukazoval na Římského »Pod pavláčku«, kterak se tam opýřil! Tam — do takových brlohů zapadnou často i nejslušnější lidé, aby se dověděli něco ze světa, a dopřejí si. Pan Jiřík Bílek sám to Budějickému schvaloval, aby se někde pod branou uhnízdil — — ale mně šeptával, že se za Krčmářku nehodím. Mě prý by bylo škoda! Mě, takové

chudácké děvice! A když se Budějický oženil, smál se mně: »Snad bys se o takového člověka netrápila! Nemá citu a hledá pohodlí. A nic to! Až ještě více dorosteš — přihlásím se já — nebudu-li ti stár!« — »Tak hleď, Marto, taková řeč! Pan Jiřík také rád děvčata pokouší — ale mne škádlí od malu a dává mně v obchodě mlsů, když něco kupuji. A já si myslím: Takoví jsou z Drážďan a ne z Berouna. Dráždí děvy, a neberou si jich. Ale, teď jsem ráda, že Budějický je ženat. Alespoň mám pokoj, a teď by se mně protivil! Ani nevím, kterak jsem ho mohla míti ráda! Tak ti také bude, až se ti Kocour ožení. Budeš se své lásce smáti, jako já teď, když si na ni vzpomenu!«

»Ticho! Budějický se sem valí. Nehledá-li tě?«

A člověk, prodrav se zástupem, přitočil se k Martě a šeptal jí do ucha: »Jedna paní ti vzkazuje, že máš na ni počkati u fary. Po litanii s tebou promluví.«

»Jaká paní?«

»Nesmím jí prozraditi. Ale, neboj se. Poví ti něco pěkného.«

»Paní Bečáková?« Ušklíbla se vtipně Madle.

»Neptej se a nesestárneš, baruško!« A člověk zmizel.

V zástupu se rozvlnilo šumění. Mezi vojskem zazněl povel, bubny zavířily hlučným ropotem, halapartny a kuše zachřestily. A řady se pohnuly mocným proudem k ulici Celetné. Zvony zahlaholily po všech věžích teskným chorálem, jakoby zvonily na pohřeb, a se štítů městských se zdvihl oblak holubů, a černý mrak pávů, vřeštících smutně na rozchod. A zástupy se zahemžily jako obrovské mraveniště a peřité klobouky se zdvihaly vysoko nad hlavy a kde kdo volal z plna srdce, co měl hrdla: »Povoď Bůh! Povoď Bůh! Šťastně se vrátili!«

»S Bohem, Vavříku, křičela děvčata na vozci — a ubohá vdova se ostýchala mezi lidmi hlavu vystrčiti — a vidouc, že se známí na ni významně usmívají, zavinula si hlavu do roucha a hleděla se ztratiti. Ale zavadila o rybáře, od něhož kupovala úhoře — a již jí nepustil a zažertoval: »Kocourek jde na myši. Zda se nějak rozloučil?«

»Inu, nepustili ho! A kdo by mu přál neštěstí?!«

»To se ví! Ale tam na tě zapomene, a nebude škoda. Dobře se stalo!«

»Jdi, jdi! Že se o něho staráš?!«

»Starý známý smí se starati. Já jsem se již nadivil, že jsi se do něho zahleděla! A celý svět se diví! Bylo by tě škoda, aby tě trápil. Takový hledá teplé hnízdo u staré — pro mladou. Což neměl pannu? A jakou! A opustil ji jak Jidáš. Nevěren jedné, nevěren druhé. Kdybych si tě nevážil, neřekl bych ti to!«

»No — je pryč — a přejme mu všeho dobrého a nevzpomínej ho již ve zlém. Neví, co je dobře na světě. A raději mně pověz, kdo je to, co jede před vojskem, ten statečný pán v bílém kabátni?«

»To je pan Matyáš Šejnoch, císařský generál.« A zase umlkli, hledíce hned na jeho nádherné odění, hned na mohutného oře, jenž si pyšně vykračoval pod pyšným pánem.

»A za ním na desíti koních někteří páni, za nimi několik honů vojsko s halapartnami, ručnicemi, dardami. Plechy přední i zadní se leskly krvavě sluncem večerním. Minulo pět předních praporců. Za nimi střelba deset kusů, každý kus táhlo šest koní. Osm bylo tak velikých, co by do nich pěst vlezla. Dva moždíře po čtyřech koních. Praporce všechny modré, s namalovanou rukou až nad loket, držící meč a nápis: »Pro patria — Za vlast!« Potom jelo mnoho vozů se zásobami, obloženych senem a slamou z malého rynku za nimi. A zase nové vojsko! Pět praporců modrých a na jednom zelený strom i s kořeny a do něho vťatá sekera. Nad stromem ozářený oblak s nápisem na obou stranách: »Salus suadet!« A zase burácelo množství vozů, v nich knoty, lopaty, sekery, háky. Mezi tím se hrnuly mraky ženek, věnečnic, a harapanen. A lid hleděl s úžasem na proud vojska, na němž mu byly nejnápadnější modré sukničky bíle lemované, a na levém rukávě bílé číslice, od jedné do desíti.

Ale náhle se všecko vzpamatovalo, vzrušeno hněvem a kdosi vzkřikl: »Hle, lidičky! Alena z Myší Díry na Františku! Svodnice!« — A druhý vyhodil pernatý klobouk do povětří, volaje: »Slávu Bohu, že se příšery město zbaví. Kéž se nevrátí, šatolupka!« A Alena se ohlédne, a pozdouchnuvši společnice, zašeptala jim do uší: »Sestry, tenhle Stojespal chce něco na rozchodnou. Dáme mu, co žádá!« A hned se ozval příšerný jek a posměch a harapanny pokřikovaly nestoudně po lidech, jež se již chápali kamení. A Roštík, lichvář od Koňské brány, vyběhl na schody u kostela a zavřeštěl: »Děti milí! Není to hrůza! Není to Sodoma? Všecko modlení marno! Kterak má vojsko zvítěziti, vlekouc tu nešvaru za sebou?! Hle, sám Turek se posmívá, že se křesťanský voj bez merhyň — ani na bojišti neobejde! A má dáti Bůh Sodomě vítězství? Dá je raději pohanům! Vše je farizejství! Marně klekat, marné všecko modlení!«

Jako vichřice vřítila se na něho koláčnice Markéta, sypajíc hněvem: »Starý hříšníku, nemať lidí! Kdo je větší farizej, než ty? Kdo? Pravíš, mám peníze, mladice vezmi si mne, budeš děditi bohatství! A nemáš, leda své hříchy. Ale přijď mně ještě jedenkráte! Dám ti Martu, až se ti v očích zasvítí!« A rybář se po něm ohlédl úkosem: »Teď ho k vám nedostaneš ani párem volů! Netřeba ho strašiti. Marta ho již sama sepsula — a teď se chce blázen utopit.«

»Ať jen skočí do vody a hodně hluboko,« zapištěl žid Žalman, jenž s ním kdysi měl soudy, jda kvapem kolem lidí. A staroch zahanben, rychle utíkal do chrámu.

A právě zaznělo zvonění druhé a lid se hrnul na pobožnost. Vroucí náladu otupily merhyně s prostopášnou Alenou, a nejeden z věřících nemohl se utišiti, promlouvaje, že lidé jdou na smrt a bez nejhorší neřesti se neobejdou, a plamen pekelný jich nestačí požírati! Ejhle tak je to! A lid skládá na válku peníze, modlí se, a vojsko hledá kratochvíli v nepravostech a pohané je přistihnou, překvapí, pobijí — a derou se dále, dále, a ohně Barabášovy hoří po celých Čechách, po Moravě a Praha bude brzy celá vypálena! Tak je to! Alena z Myší díry vede vojsko ďá-

blovo a to se spojí s pohany. Věru, dobře mají lidé! Všecko modlení je nadarmo!

To burácelo v hlavě paní Kristýně, která nevěděla, koho si vojska z dlouhé chvíle přibírají, to oplakala Bečáková, to žalolovala Pánu Bohu zbožná a chorobná matka pana Jiříka Bílka, obchodníka u »Zlatého kola«, to truchlivě odsuzovali všichni věřící, kteří cítili Boha spravedlivého nad sebou. A celý chrám byl ozářen nesčetnými svícemi a sám pan Nathanael Vodňanský, mladý měšťan, jenž toho času byl při pokladně chrámové »kostelníkem« a řídil týnské hospodářství, pomáhal rozžíhati a oharky čistiti. Kněží ve slavném rouše se modlili litanie, a po nich modlitbu samým císařem složenou a přikázanou, kterou si každý i s výhrůžným listem Solimanovým, do Vídně poslaným, opisoval. Děti se ji u křížů modlily hlasitě a výhrůžný list se četl na schodech u chrámů. Lid vojnami a paličstvím tureckým byl všecek vyděšen a mnoho se modlil, aby Bůh všelikou hrůzu odvrátiti ráčil.

A hrůza se šířila jak povodeň a zachvátila celé Čechy i Moravu! Nejhroznější byly požáry podněcované paliči tureckými — »ohně Barabášovy«. Dokud zlosyn Barabáš v plameni nezhynul, neměly ohně konce, a lid ho nazýval ancikristem, jenž jezdí s ohnivou pecí. —

A jedva varhany dozněly, hrnul se lid pomalu, s rukami složenými na prsou, z chrámu. Nejprve děti, za nimi muži, ženy, děvy naposledy. A Marta jsouc zvědava, koho má čekati, pobídla Madli, aby se s ní pod schody postavila. Běžel kolem nich Budějický, za ním cvočkař, volaje: »Nepřátelé se smiřují a odpouštějí si, aby Bůh nemařil hněvem trpících! Hle, vše si podává ruce, a nepřátelé se pod křížem objímají, aby se Kristus radoval! Janku, sousede milý, což, my se nesmíříme? Janku, nestav se hluchým — pod křížem!«

»Janků je v městě mnoho! Což, voláš mne?«

»Věru, že tebe! Odpust nám Pán Bůh! A tuhle máme paní sousedu! Chvála Bohu! Pověz, duše drahá, chceš-li, aby se nad námi Kristus Pán radoval? Hleď, nepřátelé se pod ním objímají!«

»To bych ráda, ale tys mne tuze sklíčil a uštval.«

»Tys nebyla také vždycky přátelská. Ale odpust nám Pán Bůh. Ode dneška budeme dobrými sousedy. Hle, kterak se protivníci k sobě vinou!«

»A dáš mně srub s liškami od okna pryč? Hynu v chládnici zápachem a nemohu si tam sednouti. Dáš je pryč?«

»Než jsem šel na litanii, dal jsem je pryč. Jsou na druhé straně od provazníka. A žleb dešťový jsem se ženou vyčistil, vymetl a vypláknul, abys poznala, že plním vůli císařovu. Lidé se mají smířiti, aby se smířili s Bohem a hněv jeho krotili. Turek zabije, ohně Barabášovy hoří již i po Praze. Bože Hospodine milosrdný. Císař má dobře, že napomíná ke smíru. Neví člověk, kdy v těch trudných dobách bude člověka potřebovati!«

»Ano, ano, ohně Barabášovy již dlouho straší! A ty jsi mně převracel kádě s vodou pod okny, čím pak zalévat? Požární žebře jsi mně zanášel až ke kováři, nebo k hrnčíři, břevna z haldy mé

bral a kladl přes ulici, aby se lidé o ně káceli. Hleď, hleď, duše milá, tolik trampot!«

»Toho jsem já netropil! Bůh mně slyší, to ti dělali jiní lidé, kterým na tom záleželo, aby tě udržovali ve strachu. Hle, sám Janek se rdí!«

»Aby se člověk nezarděl, slyše, co se mně páchalo! A děti jsi naváděl, aby si ze mě blázna dělaly, a toho je mně tak líto!«

»To dělaly samy od sebe, ale přestanou a musí se tě odprositi. Již jsem jim to rozkázal. Madle, pojď sem, a podej sousedě pěkně ruku. Tys ji s malými dosti zlobila — a já jsem byl za cizí pestvo napolo utlučen. Podej jí ruku a pros — půjdeme spolu domů.«

»Jak bych tě měla ráda, dcerko, kdybys nebyla zpupna a projatá! Takové liliji šelemství nesluší! Jak lahodně by tě zdobila skromnost panenská! A jakou dceru dal by mně Bůh, kdybys se přemohla a mohla mne miti ráda! Na vše bych zapomněla.«

»Odpust mne, již tě nikdy nezarmoutím!« A děva upřímně objala stařenu. »Budeš mou dcerou a mou útěchou. A pojďme!«

Madle se vrátila na slovo k Martě a ostatní se batolili domů. Z křivé uličky vyrazila cvočkařova Běla s Vichnou a Anežkou a vítajíce všechny se slova Božího, vysypaly se na paní Kristýnu a chytaly ji za ruce a líbaly jí dlaně. Malá Anežka jí vyskočila do náruče a chtěla se nésti až na konec světa, a stará poznala, že cvočkář děti napomněl k úctě upřímné a k roztomilé vlídnosti. A ač jí ta náhlá láska byla nepřirozena, byla jí přece vítána, věstíc konec mrzutostem a trapnému životu.

Zatím čekala Marta pod schody před chrámem. Poslední z věřících šla paní Bečáková. Z lidu u dveří nezůstal nikdo, leč Marta a když ji vdova postřehla, zachvěla se a musela se jí zachytiti, aby se neskácela na schody mezi žebráky a zmrzačené vojáky, kteří tam prozpěvovali. »Materna« se usmála: »Ty jsi Marta Markétina od mostu?«

»Jsem. A čeho si přeješ, materno?«

»Jejá, jejá, děvucho, jak jsi se změnila! Hned bych tě ani nepoznala! Pověz, holubičko, jsi snad nemocna?« Marta zavzlykala.

»A ba, trápí se o Vavříka,« řekla povídavá Madle.

»Tys měla s ním známost, jak jsem zaslechla.«

»Již kolik let za ní chodil, a není tomu dávno, co ji nechal. Proto se tolik trápí. Nemůže na něho zapomněti!«

»Kdybych to děvečko byla věděla, nebyl by u mně pochodil! Nerada koho zarmoutím. To je má smrt koho zarmoutiti, aby snad někdo na mne naříkal?! Zachovej mne Bůh!«

»To vím, že jsi pouhá dobrota,« odvětila Marta. Ale, k vůli mě si starosti nedělej. Se mnou se bojí hladu, mne si nikdy nevezme! A já ho nechci činiti nešťastným. A nemůže mě vystáti! Mým nikdy nebude, ač své chuti k němu zmořiti nemohu. Vezmi si ho, já ti nebudu překážeti!«

»Máš dobré srdce, a neboj se, že ti radosti pokazím. Ještě mne Kocour nemá, a kdož ho ví, zda se vrátí?! Což jich tam nezhyne! Ale, přijď brzy ke mně. Jsem opravdu tuze zarmoucena a snad mne potěšíš.

»Ne ne! Ztratím se někde ve světě, abych nevadila. Neměla bys pokoje a Vavřík také ne! Ztratím se mezi ptactvem nebeským, jež se obživí všudy, a přenocuje, kam přiletí. O mne se nestarej!«

»Ale, to vypadá, jako bys se hněvala? Císař volá, modlete se, krofte se, abyste ukrotili hněv Boží, nepřátelé se hledají a odpouštějí si, a ty bys utíkala? Ovečko milá, vzala bys mně všecek pokoj!«

»Tam, kde se ukryji, zapomenu na žal a budu se za vás modliti, za oba! Kdybych byla majetna, byl by Vavřík mým. Člověku chudému je nejlépe, když se v koutku skrčí, tam o něho nikdo neklopýtne.«

»Nezkazím ti radosti a nezapomenu na tě. Povoď Bůh!«

(Pokračování.)

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Pokračování.)

Odpoledne navštívili jsme Lúvr. Zvláštností v museích pařížských jest, že nejen, jak již řečeno, žádného vstupného se neplatí, ale dovoleno jest jíti do musea i s holí nebo deštníkem.

Museum v Lúvru jest snad největším a nejvzácnějším z celého světa. Již Ludvík XIV. nešetřil peněz, by pořídil si nejznamenitější umělecká díla francouzských i cizozemských umělců, za vítězných válek Napoleonových snesena pak převzácná díla ukořistěná z Italie, Německa, Nizozemí a p. do Paříže, tak že museum v Lúvru zváti se může právem »Museem evropským«. Museum to jest tak ohromno a počet síní, v nichž umístěno, tak veliké, že pouhé projití jimi zabralo by času dvou hodin. V přízemí umístěny jsou skulptury a kovorytiny, v prvém poschodí obrazy, starožitnosti, umělecká díla středověká, renaisanční a jiné sbírky; v druhém poschodí obrovské námořnické, národopisné a čínské museum. Celý týden času by člověk potřeboval, kdyby jen poněkud lépe vše si prohlédnouti chtěl. Maje však ještě ten den mnoho modliti se breviáře, oddělil jsem se od soudruhů svých, kteří se u zvlášť vzácných předmětů zastavovali, důkladně je prohlížejíce, a prošel jsem pouze, abych měl celkový dojem o velikosti musea a množství vzácných uměleckých děl v něm obsažených, rychle nekonečnou řadu velkých i menších sálů, všimnuv si pouze pozorněji několika nejvzácnějších obrazů — jsemť také trochu malířem a mám na krásných malbách velkou oblibu (jen ne na secesních) — a pak modelů velkých lodí válečných. Usadiv se na lávku v parku zámeckého nádvoří, modlil jsem se breviář, čekaje na své cestovní kolegy. Po půl hodině dostavili se, pominuvše však úplně druhé poschodí s námořnickým a národopisným museem, jež mne tak velmi zajímalo.

Dostavníkem jeli jsme ještě před večerem do zahrady Luxemburgské. V paláci Luxemburgském jest umístěno též vzácné museum. My však od té spousty uměleckých vzácností, paměti-

hodností a starožitností, jež jsme viděli v Lúvru, byli až pitomi; proto šli jsme se jen poněkud osvěžiti do velikánské zahrady paláce toho. Jest to jediná v Paříži ještě zachovalá zahrada slohu renaisančního. Nebudu však ctěnému čtenářstvu svému popisovati krásné zahrady té s rozkošnými procházkami ozdobené přečetnými vzácnými sochami a pomníky, abych trpělivosti vzácných čtenářů neunavoval. Dokladem, že park tento je krásný, že viděli jsme tam četné malíře, kteří nejpěknější partie dle přírody malovali. A malíř volí si za předmět malby své vždy něco vzácného, co by se líbilo, co by poutalo a táhlo.

Přátelskou zábavou »v užším kruhu« u Vyhnálků skončili jsme tento den ustavičného, unavujícího chození. Pan Vyhnálek, vždy sice vlídný, věnoval nám toho večera obzvláštní pozornost, prodlévaje téměř ustavičně u stolu našeho. Přišla řeč i na víno; a p. nadučitel, »šelma nabíjaná«, žertem začal haněti francouzská vína, vychvaluje nad ně vína moravská.

»Francouzských vín mi nehaňte, pane,« rozhorlil se pan hostinský, »vždyť ta vína mají jméno světové. Vy jste zajisté ještě nepil dobrého vína francouzského. To, co pijete, jest prapyčejné laciné víno. Ale já vám donesu na ochutnání dnes červeného vína »Bordeaux«, a zítra přijďte spíše k obědu, a budeme píti bílé »Burgundské« — nebude vás to státi ničeho — a poznáte teprve francouzská vína.«

A dobrosrdečný »tatíček« spěchal již do sklepa, by nás, hosty své, po staročeském způsobu pohostil tím, co měl nejlepšího. Rozjařeně přiťukali jsme si na zdar dobrého, milého hostitele a na slávu vzácného moku, jemuž i p. nadučitel, prohlásiv se za poraženu, vzdal svůj hold. A miloučký p. Vyhnálek spokojeně se usmíval, že přec »zvítězil«. —

Po únavném celodenním chození spali jsme tak znamenitě, že se nám ráno nechtělo skoro opouštěti lože. Jelikož byla neděle, šli jsme opět společně všichni do kostela »Sacreceour« vykonat náboženskou povinnost. Já dle zvyku vykonal přede mší sv. nejprve sv. zpověď. Zpovídal jsem se opět latinsky. Divil jsem se však, že kněz netroufal si latinou se mnou mluviti. Tázal se mne, znám-li španělsky, a obdržev zápornou odpověď, promluvil ke mně pouze pracně několik latinských slov s přízvukem úplně francouzským. Vůbec pozoval jsem, že ve Francii všude pronášejí latinu výslovností úplně francouzskou.

Dlouho jsme se zdrželi trvajíce na modlitbách v kostele tak dojemném, jako bychom takřka pookřáti chtěli na božském srdci Páně v tom víru města nevěrou a nepravostmi otráveného.

Před polednem zajeli jsme ještě k Vyhnálkovi na slíbené víno, bychom nezhrdli vzácnou jeho pohostinností. Výtečné Burgundské rozehřálo nám srdce, a my dojati po obědě loučili jsme se s dobrosrdečným naším panem hostinským, jenž za těch několik dní pobytu našeho byl si získal úplně srdce naše, jako s přítelem dobrým, slibujíce, že ve vlasti naší s láskou naň budeme vzpomínati a každého krajana, o němž uslyšíme, že do Paříže zavítá, do jeho hostince vřele doporučíme. —

Potom navštívili jsme Pantheon. Býval to dříve kostel sv. Jenovefy, patronky města Paříže. V revoluci r. 1791 proměněn dosavádní chrám národním shromážděním v »Pantheon« k pohřbení vynikajících mužů a umístěn na budově té nápis: »Aux grands hommes la patrie reconnaissanté«, t. j. svým velkým mužům vděčná vlast.« První pochován tam 15 dubna 1791 Mirabeau; 10. července převezeny tam ostatky Voltairovy. Od roku 1822 až do r. 1830 a od 1851 do 1885 byla budova ta opět kostelem. Když 1. června 1885 opět pochován tam Victor Hugo, vrácena budova zase účelům republikánským.

Velikolepá budova postavena jest na způsob kostela svatého Petra v Římě, majíc podobu rovnoramenného kříže délky 112 m. a šířky 84 m. Nad ní pne se kopule do výše 117 m. Průčelí zdobí portál o 22 mohutných korintských sloupích výše 25 m., nad nímž je velký reliet představující Francii, kterak stojíc mezi dějinami a svobodou, rozděluje věnce a palmy svým synům, kteří z obou stran v malebných skupinách k ní přicházejí. Mezi nimi poznati podoby Rousseaua, Voltaira, Mirabeaua a Napoleona Bonaparte. Z obou stran hlavního vchodu postaveno sousoší znázorňující sv. Jenovefu, kterak prosí Attilu, by ušetřil Paříže a křest Chlodvíkův sv. Remigiem.

Vnitřek působí na návštěvníka mocný dojem. Pod velkou kopulí na 4 mohutných pilířích spočívající scházejí se čtyři hlavní lodě; korintské sloupy oddělují galerie boční. Četné sochy a vzácné obrazy na stěnách malované vztahující se hlavně na sv. Jenovefu a částečně i na Pannu Orleánskou Johannu D'Arc, zdobí bývalou svatyni. Trapný a bolestný činí však na věřícího katolíka dojem, že na místě, kde stával dříve hlavní oltář, postavena velká socha svobody! My katolíci jsme též hlasately a zastanci svobody, pravé svobody; avšak svoboda republikánská Francii hlásaná jest svoboda jen pro nepřátele církve katolické, pro tuto pak ujařmením a otroctvím. Jakým rouháním to tedy na místě, kde stával oltář, předmět nám katolíkům nejsvětější, postaviti symbol zášti a zběsilého boje proti církvi katolické! Zatím, co jsme vnitřek Pantheonu prohlíželi, přišla jakási společnost většinou dam, která byla právě s kopule sestoupila, a nabídla nám, že ku prohlédnutí hrobky mohla by dva z nás přibrati, jelikož mají více vstupenek. Postoupil jsem milerád výhodu tu p. nadučiteli a p. bohoslovci, jelikož vždy dávám rád druhým přednost a pak netoužil jsem příliš navštíviti hroby Voltaire, Rousseaua a jiných neznabohů tam pochovaných.

Pak podívali jsme se ještě do prostranného krásného chrámu »St. Etienne-du-Mont«, na témže náměstí se nacházejícího, a u vroucí zbožnosti uctili hrob sv. Jenovefy, jenž tam byl přenešen z nesvěceného Pantheonu.

Na konec učinili jsme ještě výlet z Paříže do Bouloňského lesa. Podzemní drahou elektrickou dostali jsme se za město, kdež jsme viděli právě pouštěti do vzduchu obrovský balon kaptif. V loďce nacházelo se několik osob.

Bouloňský les, největší to za hradbami nalezající se městské sady, rozměru 873 ha, jest zamilovaným výletním místem Paří-

žanů. Zvlášť od 3. neb 4. hod. odpolední bývá tam velmi živo. Nejnádhernější ekvipáže, jednoduché drožky, automobily a bicykle hemží se v tak pestré a často i husté směsici, že pouze krokem jezditi možno.

Prošedše ohromné ty sady na místě, kde skoro nejvíce se zúžují, octli jsme se u tak zvané »Jardin d'Acclimation«, zahradě to 20 ha veliké, založené k zavedení cizozemských zvířat a rostlin. Ve velikých dvou sklenících chovají se tam vzácné palmy a jiné tropické rostliny; a cizozemské zvěřeny viděti tam daleko ještě více než v Jardin des Plantes: ptáků, želv, hadů, opic, antilop, lam, žiraf, zeber, lvů, bobrů atd.

Ochočení sloni, velbloudi, pštrosi chovají se tam ve zvláštním oddělení, na nichž malé i velké děti za poplatek 25—50 centimů projeti se mohou.

Dále na občerstvenou pro cestující jest tam několik restaurantů a kaváren a pro obveselení místnost pro koncerty, které dvakráte týdně tam se konají.

Tato zahrada d'Acclimation byla jediným místem, kde platiti nám bylo vstupného 50 c; všedního dne platí se 1 fr.

Večeří u Svobodů skončena naše návštěva Paříže. Tentokráte byl i p. Svoboda k nám velmi vlídný. Věnoval nám zvláštní pozornost, vyprávěl, jak mnoho Čechů po čas výstavy od rána do noce u něho bývalo, naříkal si na francouzské poměry a pravil, že nechce složiti svých kostí ve Francii, nýbrž míní vrátiti se zase do své vlasti. Už má asi hodný kapitálek zahospořený, a byl by bláznem, aby nechal peníze ty v cizině. Před naším odchodem prosil nás, bychom se mu podepsali do pamětníku a hostinec jeho krajanům, kteří do Paříže zavítati chtějí, doporučili. Slíbili jsme s radostí, rozloučili jsme se s ním srdečně a šli spát, zaplativše napřed ještě účet svůj, jelikož nazejtří chtěli jsme skoro vstáti na vlak.

10. Z Paříže Německem zpět do Rakouska.

Vlak, kterým jsme měli ráno odjeti, měl vyjeti již v 5 h. 40 m. a my měli na nádraží z hotelu aspoň hodinu cesty. Proto měli jsme strach, bychom nezaspali. Ale náš osvědčený budíček — p. nadučitel — neselhal. Před 4. hodinou již vzbudil nás všechny i p. Odstrčila, jenž se nabídl, že nás vyprovodí a zavede na nádraží — a o půl páté byli jsme již na cestě na nádraží.

Pan bohoslovec koupil si v Paříži na památku hůlku. Aby nemusel nésti zároveň deštník i hůlku, nabídl se úslužný pan Odstrčil, že mu tu hůlku na nádraží vezme, mně pak ochotně pomáhal nésti můj těžký vak cestovní. Na nádraží rozloučili jsme se s ním velmi srdečně, poděkovali mu za vzácnou ochotu jeho a oknem z vlaku ještě mávali šátky a poslední posílali »s Bohem«, až nám milý ten krajan a neúnavný průvodce po Paříži s očí zmizel.

»Škandál! Moje hůl,« zvolá však náhle p. bohoslovec. Při dojemném loučení zapoměl p. Odstrčil odevzdati hůl, kterou panu bohoslovci z ochoty nesl. Potěšili jsme rozmrzelého nad ztrátou

milé památky z Paříže p. bohoslovce, že může dopsati p. Odstrčilovi, jenž milerád hůl poštou zašle. Stalo se též a p. bohoslovec — nyní už kněz — má tu hůl dosud a vzpomíná často, ukazuje ji: »To je ta ztracená!« Krajina, kterou jsme jeli, až na hranice francouzsko-německé, jest jednotvárná a unavující. Úroda polní jest tam daleko horší nežli u nás. Pouze okolo měst Epernay a Châlons súr Marne viděli jsme hojně vinohradů. Tam vyrábí se proslulé, drahé »šampaňské«. Z Epernay rozesílá se ročně přes 5 milionů lahví do světa.

V Châlons súr Marne zhostili jsme se posledních peněz francouzských, koupivše si za ně »na vidličku« chléb se šunkou a víno. Přijedše na pohraniční stanici Amanvillers, uslyšeli jsme poslední oznamování konduktérovo po francouzsku: Amanvillers, Toute mond descende (Všichni vystoupiti.) Oddechli jsme si, vidouce už německé nápisy a slyšíce německý hovor zřízenců finančních i železničních, že máme za sebou tu nešťastnou Francii, kde jsme se nemohli domluviti, kde jsme sedali vždy ve strachu, zda sedáme do pravého vlaku a se strachem jeli, zda nemáme někde přesedati. Nyní, kde už všemu jsme rozuměli a mohli se domluviti, byli jsme zase jako doma.

Byvše prohlédnuti financi německými vstoupili jsme už do vlaku německého a jeli do Met, hlavního to města Lothringska o 60.000 obyvatelů a 20.000 mužů vojska. Pevnost tato dobyta byla 27. října 1870 na Francouzích. Pan nadučitel nadával na maršálka Bazaine, jenž město tak silně opevněné vydal Prusům. Nyní jest nejsilnější baštou Německa proti Francii. Zašli jsme si do města něco poobědvat a vyměnit si peníze naše za německé. Viděli jsme tam oddíl vojska německého na pochodu městem. Měli zcela jiné vojenské vystupování, než jsme viděli na Francouzech v Paříži. Nápadno nám bylo, že místo troubení u nás při pochodu obvyklého tam pískají na zvláštní píšťalky.

Po obědě podívali jsme se kousek do města. Ničeho jsme však zajímavého nezpozorovali, leč snad starobylou kathedrálu ze 13. století, ovšem velmi již sešlou.

O 4. h. 30 m. jeli jsme zase dále ku Strassburku. Krajina začíná býti hornatější a zajímavější, zvlášť od Saarburku do Zaberu jest partie velmi romantická, s četnými tunely; odtud mizí znenáhla hory a nastává opět rovina s nižšími pahorky.

Bylo už tma, když jsme dojeli do Strassburku. Ubytovali jsme se v Hotelu d'Augleterre zrovna naproti nádraží ústřednímu. Ráno jeli jsme elektrikou na »Kaiserplatz«, okolo něhož seskupeny nádherné budovy: císařský palác, univ. a zem. knihovna a budova zemského výboru. Širokou ulicí císaře Viléma dostali jsme, se překročivše po velkém mostě řeku Ill město protékající, na prostranné náměstí universitní, kdež jest uprostřed překrásného parku velikolepá universita Strassburkská. Když jsem byl ještě studentem, slýchal jsem často německé študáky zpívávati: »O Strassburg, o Strassburg, du wunderschöne Stadt!« (Strassburku, Strassburku, krásné ty město!) A v pravdě jest Strassburk městem krásným; krásným svou polohou, krásným výstav-

ností, krásným i rozkošnými sady, zvlášť partie od císařského zámku až za universitu jest jedinou převzácnou zahradou.

Nejpamětihodnější a světoznámou budovou Strassburkskou jest však »dóm« čili »münster«. Jest po domě Kolínském a Freiburkském nejvelkolepějším dílem staroněmeckého umění stavitelského. Základ dán k němu již v 6. století, a stavěn byl po 260 let. Velikolepým jest zvlášť průčelí chrámové, jež bohatostí gotických skulptur vyniká nad všechny kostely celého světa. Též i vnitřek jest krásný; zvlášť křtitelnice, kazatelna, některé pomníky a malby na skle oken jsou vzácny. Obdivuhodny jsou umělé astronomické hodiny uvnitř kostela, jež každého 31. prosince o půl noci samy se regulují. Ukazují pohyb jakož i každé zatmění slunce i měsíce, běh nejznamenitějších hvězd, jakož i datum každého dne i v roce přestupném. Čtvrť hodiny bije na zvon anděl, hodiny smrt. Každou čtvrť hodinu vystupuje chlapec, mládenec a stařec a mizí zase. Po uplynutí každé hodiny obrací anděl přesýpací hodiny, jež v ruce drží a úderem hodiny 12. zpívá kohout na vrcholku malé věže sedící.

Na konec vystoupili jsme na věž dómu, odkudž je rozkošná vyhlídka na město a okolí. Lavater, Voltaire, Goethe, Herder, Stolberg, Klopstock, Schlosser a jiní slavní mužové, kteří též na věž tu vystoupili, vryli jména svá do zdi. I my zvěčnili se tam, ač nejsme proslaveni ničím. Dle mého jízdního řádu německého měli jsme vyjeti rychlíkem do Mnichova o 9. hod. 30 m. dopoledne. Proto pospíšili jsme si, bychom o 9. hod. byli v hotelu a jestě posnídati, věci složiti a na vlak v čas dospěti mohli. Než jaké bylo zděšení naše, když chtějíce jíti ku snídani, tázali jsme se sklepníka, kdy odjíždí rychlovlak ku Mnichovu, a uslyšeli jsme zdrcující zprávu, že jede v 9 h. 02 m.! A bylo už právě 9 hodin. Na štěstí jsme už večer předešlého dne zaplatili z bytu; proto co nejrychleji dali jsme se vytahovadlem vytáhnouti do třetího poschodí, kdež jsme bývali, v největším chvatu sebrali jsme své věci, rychle spustili se opět dolů a tryskem pádili na blízké nádraží. Lístků kupovati jsme nepotřebovali, majíce lístek okružní; proto přímo úprkem hnali jsme se na peron — než běda! právě, co tam přichvátáme, začíná se vlak už pohybovati. Já dopadnuv tam první, vyskočil jsem ještě na vlak již se pohybující; byl jsem však konduktérem stržen dolů — a vlak ujel nám zrovna před nosem!

Stáli jsme jako omráčeni! Co teď? Tolik jsme se natěšili, že o 5. hod. odpolední budeme už v Mnichově, a že po dlouhé, obtížné jízdě v letním horku občerstvíme a mile pobavíme se v dvorním pivovaře na výtečnem »mnichovském« — a nyní zmařeno vše! Kdy dojedeme nyní do Mnichova? Snad někdy po půlnoci — neb až zítra? — Po prvé opustil nás humor všechny, a p. nadučitel zle láteřil na můj »předpotopní« jízdní řád, jenž to zmeškání zavinil. Než já cítil dobře, že vlastně veškerá vina spadá na mne, že jako vůdce cele výpravy lépe jsem se nepřesvědčil a slepě důvěřoval svému jízdnímu řádu.

Než, kdežto spolucestující nad nehodou naší zcela zmálomyslněli, já z náhlého ohromení sebral se první a dal se do stu-

dování jízdních řádů na nádraží vyvěsených. K velké radosti své shledal jsem, že v 11 hod. 20 min. jede opět rychlovak do Mnichova, kterým bude nám lze již po 9. hod. večer tam dospěti. Radostně sděluji to kolegům cestovním. Pro ten okamžik však ztratil jsem u nich renomé svoje; nechtěli mi věřiti, až dvakráte jsem jim spojení, jež jsem nalezl, na jízdních řádech »černé na bílém« ukázal. Tím opět moje silně pošramocená »reputace« aspoň poněkud byla rehabilitována a uklidnění se zase dostavilo. Majíce nyní ještě dvě hodiny času, šli jsme zpět do hotelu, objednali jsme si na půl 11. něco k obědu a šli zatím, než se nám to uvaří, trochu na potulku městem. Pan nadučitel koupil si doutníky a zapálil si, což bylo znamením, že dostavovala se opět »dobrá nálada«. (Pokračování.)

Báseň ke cti sv. Jana Nep.,

již složil papež Benedikt XIV.

Ó slavný s nebe jazyku,
jenž pozoun zvukem vítězným
ne hradby měst, leč Bohu v prach
jsi skroutil srdce hlasem svým.

Vítězem slavným srdci kdys,
ty výmluvností jsi se stal;
slavnějším ale mlčením,
jímž tyrana jsi překonal.

V nějž druhdy šlehal blesk tvých slov,
v týž mlče zločin šleháš dál:
a proto stálým zázrakem
jak vítěz žít jsi nepřestal.

Toť skvělá mzda, již splácí Bůh,
ti za tvé v řeči nadšení,
toť odplata, již klidíš teď
za hrdinské své mlčení.

Ó vítej, svatý jazyku,
rudější červce záře tvá;
tys dražší růže v rozkvětu
nad granát se u lesk tvůj plá.

Ty v opatrném mluvení
i v mlčení nám strážcem buď;
k mlčení spoutej jazyk v čas,
v čas k řeči nadchni naši hruď.

To Otec dej i Boží Syn,
i ten, jenž seslán v zemský luh
podobu přijal jazyků
od obou vyšed — svatý Duch. Amen.

† *Vojtěch Pakosta.*

V chrámě.

Hlas varhan zmlkl, lidé odešli
pohasla světla v chrámu ztemnělém,
jen věčné lampy malé světélko
tká gloriolu Krista nad čelem.

Čelo je trním děsně zbodané,
však láska nebeská plá ze zraků,
ta láska která všecko promijí —
neb kotví v taji božských zázraků.

A před obrazem Matky Bolestné
jak záhon květů když se rozvije,
svou těžkou vůní dýchá hyacint,
bělá se narcis štíhlá lilie.

Chrám prázden, stmělý, a kdo v chvíli tu
sem pospíchá, — kdy leda tichý mnich
zde klečí v modlitbách, — ten jistě bol
a žal chce zmírnit v klenbách chrámových.

Co slzí tady kane v skrytosti,
a co se vzdechů kolem odráží,
co výkřiků, jež v prsou zmírají,
co proseb, nebesa jež proráží. —

Ach ano, koho osud poranil,
jen k Bohu jde, jde v tichý, ztmělý chrám,
by duševní ty svoje zápasy
zde vybojoval neviděn a sám.

Zdánlivě sám, neb v onom stanku jest,
kde vztýčeného kříže znamení
výmluvně hlásá: »Ó jen pojďte bliž,
zde věčné smilování pramení!

Modlitbou rmut se z duše odplaví,
slz stopy uschnou bledé na tváři
a z rozptýlených mraků děsivých
naděje hvězda opět vyzáří.

Když krutý osud koho poraní,
rozdrásá jeho srdce bolestí,
zajdi si v chrám a Bůh ti sílu dá
jak tíhu života lze unésti.

L. Grossmannová-Brodská.

Dva velkolepé sjezdy katolické.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

(Pokračování.)

Nejzajímavějším zjevem na sjezdu německých katolíků jsou slavnostní schůze, nejužitečnější však pro nás byly odpolední nebo dopolední schůze odborové. Jsou v menším sále, mají za předmět jednání jen jednu otázku, debat bývá při tom málo a tak si účastník sjezdu odnáší odtud poučení a povznesení. Slyšet a rozumět jest všemu dobře i vidět všecky účastníky a presidium i slavnostní řečníky a tím stává se dojem těchto schůzí utěšeným. Netřeba připomínati, že jest při všech četná návštěva a že všude jsou přítomni kněží. V pondělí odpoledne súčastnili jsme se ve 2 hodiny s p. vikářem Lamb. Ludvíkem: »Slavnostní schůze svazu akademických Piových spolků Německa.« Tu jsme viděli řadu vzdělané akademické mládeže ze všech fakult, mezi níž bylo hojně bohoslovců. Byli to jinoši veselí, hovorní, jeden přecházel k druhému, radostně si vypravovali, ruce tiskli — před schůzí to celým sálem zrovna hlušilo.

Schůze konána byla v sále »Katolické společnosti Union« a zahájena byla papežskou hymnou, zpívanou italsky. Zpěv byl krásný a jemný a řídil jej kněz profesor regens Dr. Schreiber z Fuldy.

Z průběhu debaty jsme se dověděli, že tyto akademické spolky Piovy trvají již přes 50 let, i mají zajisté jméno po Piu IX. a ne, jak jsem sám se domýšlel, po Piu X.

Úkolem jejich jest pěstiti lásku a úctu k sv. Otci, studovati socialní otázky a účinně v nich pracovati. Z té příčiny se mladým členům tohoto svazu doporučuje, aby působili ve spolcích sv. Vincence z Paula a v jiných charitativních spolcích, v nichž by bídu svého národu seznali. Úkoly tyto vykládal mladý bohoslovec J. Vormuld z Mohuče.

Následovala píseň, načež vystoupil na řečniště prof. Dr. Kneib z Würzburgu mluvě: O jasnosti a pevnosti vůle.

O literárním programu katolickém řečnil vídeňský spisovatel Dr. rytíř Králík dovozuje, že si má skladatel knih všímati novinářského tisku a tento tisk zase že má pilně registrovati vydané knihy. Naším cílem při literární tvorbě že má býti: velikost, bohatost, universalita, jasnost a účelnost — to že konati můžeme a máme.

Závěrečnou písní a řečí předsedy byla tato krásná schůze skončena. Ve 3 hodiny byla v jiném sále schůze »Katolického tiskového spolku pro království Bavorské«. V Řezně jsme tento spolek poznali, zde jsme chtěli slyšeti, jakých pokroků se dopracoval.

Schůze se súčastnili tři biskupové, dva opati, různí šlechtici a poslanci a universitní profesoři, což jest důkazem, jaká cena se mezi katolíky německými tisku přikládá.

Schůzi předsedal Dr. Winterstein a jménem presidia nás vítal II. jeho náměstek baron Frankenstein, muž velmi sympatický.

Zprávu o činnosti Tiskového spolku podával prelát Dr. Triller, generální vikář z Eichstaettu, jeho zakladatel a duchovní vůdce. Spolek trvá 6 let a má 10.000 členů a působí ve všech oborech tiskových, t. j. pomahá tiskem všude, kde je toho potřebí; jest prostředníkem mezi redakcemi a publikem, t. j. co redakce vydávají, to on předává obecenstvu. On rozšiřuje denní tisk, čtení zábavné, tvoří čtenářské kroužky, otevírá čítárny a zakládá lidové knihovny, čímž i nakladatelům vydatně pomáhá. Politikou se nezabývá a rovněž i sám nic tiskem nevydává. Veškerá práce koná se zdarma k tomu účelu, aby si národ zvykal toužiti po nejvyšším mravním a ideálním dobru. A je toho, dodal, potřebí, nebo katolíci v Bavořích tvoří 80 procent obyvatelstva a jejich denní tisk jest proti nepřátelskému v menšině. Liberální protivný spolek vydal za rok na tisk 250.000 m. a co tím založil knihoven a co vykonal jiného na újmu nás katolíků!

Jelikož se domácí biskup ze schůze odebral, aby na nádraží uvítal příchod bambergského arcibiskupa Dr. Aberta, ujal se místo něho slova Eichstaettský biskup Dr. Leo Mergl, stařeček velice milý.

Objevení se nás biskupů na této schůzi, pravil, neznamená nic jiného, než aby se na tomto poli pracovalo až do poslední vesnice. Pro tisk mají pracovati nejen kněží, ale i laikové. Dobrý tisk odvrací nebezpečí zkázy od obydlí, rodin a obcí. V té věci jsou biskupové s národem za jedno: dobrý tisk podporujme, špatný z domů svých vyhazujme.

K slovu se hlásili baron Holbe-Gelting a vyzýval, aby katolíci žádali katolický tisk všude na nádražích a v hostincích. Ředitel Dr. Kaufmann pak vybízel přítomné, aby podporovali Centrálu Tiskových lig, kterou on v Cáchách řídí a s níž je i naše pražská Tisková liga ve spojení.

Okolo Würzburgu roste plodonosná réva a vydává výborné víno. Člověk jest sláb od natury a když tolik toho duševního dobra zažil, rád si zasedne k sklenici piva nebo dobrého vína. To jsme nejednou učinili a kousek šunky s chlebem k tomu pojedli.

V úterý po slavnostním průvodu ke Kaepelle zavedl nás p. far. K. Toman do vinárny sv. Kiliana, kdež prý je dobré vínečko — a bylo. Když jsme byli v nejlepší zábavě, přišel mezi nás domácí biskupský ceremonář s ceremonářem biskupa Eichstaettského a přivedli s sebou mladého čínského kněze s černým copem. Vypadal jako 16letý mladík, ale pravil nám latinsky, že je mu 29 let, což na německy přeložil: drei und dreisig, z čehož jsme seznali, že je v němčině slabý. Zapsal se mi do notýsku vlastnoručně: Petrus Dschang bei lu. To »bei lu« znamená, že je Dschangů v té obci nebo krajině více a tento náš se jmenuje tedy na rozdíl od jiných »bei lu«, jako říkáme u nás na př. Škyle Kuba, Škyle Franta, Škyle Bárta — každý ve vsi na jiném sídle bydlící.

S Čiňanem se bavil latinsky nejvíce p. far. Karel Toman, co já hovořil s miloučkým, krásným mládenečkem, ceremonářem

z Eichstaettu; chválil jsem mu jeho biskupa, Dr. Leona Mergla, řka, že mne řeč jeho při včerejším Tiskovém spolku velice dojala.

Když se naši ceremonáři i s p. Číňanem vzdálili (Číňan nechtěl víno píti, jen si cucl, ukazuje na hlavu, že by ho bolela) a když nám i pan farář Karel Toman odešel, zůstali jsme tam s p. vikářem na oběd. Mně víno velice chutnalo a nevím, jestli již třetí nebo čtvrtá butelka byla mi kladena na stůl, i obával jsem se, jak mi bude, až vyjdu na vzduch — a nebylo nic — veselo mi bylo a volno, jen trochu spát se mi chtělo, ale i to přešlo, když jsme s p. vikářem vykonali procházku v královském parku.

Odpoledne jsme se odebrali do spolku katolických kupců. Bylo jich pohromadě přes 100 a někteří se zlatými řetězy při hodinkách. I zde byli kněží přítomni. Zpravodaje své všickni bedlivě poslouchali a tito je nabádali, aby byli dobří katolíci a zdatní kupci a aby si hleděli kupeckými spekulacemi co nejvíce bohatství získati, své závody a obchodní spojení rozšířiti.

V kupeckém svazu celého Německa jest 180 katolických kupeckých spolků a tento svaz konal v úterý večer slavnostní schůzi, hlavně na počest domácího kupeckého spolku Constantias, jenž slavil 30letou památku svého založení.

Přítomni byli: 1 arcibiskup, 2 biskupové, domácí probošt, zástupci města a dvou domácích kupeckých kollegií, říšští a zemští poslanci, četní členové katol. kupeckých spolků.

Domácí biskup Dr. Schlör oslovil shromáždění skvostnou řečí, slavnostní řeč konal p. Niederwipper z Dortmundu, dále mluvili president sjezdu Fehrenbach, zemský poslanec Held, II. místopředseda sjezdu baron Frankenstein, rektor Dr. Winterstein a předseda schůze Dr. Karel Humpf. Pozdravy přednesli zástupcové různých katol. kupeckých spolků a čteny byly došlé telegramy. Následovala zábava při vojenské hudbě, vedle níž i kvarteto Constantias různé kusy předneslo.

Zde máte důkaz, jak si předáci života katolického v Německu, i biskupy v to počítaje, každého zjevu katolického nesmírně váží a jej všemožně fedrují.

Večerní schůzi vyňal jsem z tištěné sjezdové zprávy, nebo jsme na ní nebyli, odebravše se hned po odpolední schůzi kupecké do semináře, kde konal poradu eucharistický kněžský spolek. Přítomni byli mezi jinými biskup Eichstaettský a opat ze Scheiernu.

Schůzi předsedal kanovník Msgr. Dr. Hergenröther a řečnili praelat Dr. Triller a P. Marschall z Bozenu. Tento líčil svátost oltářní jakožto centrum kněžského života, onen doporučoval přítomným kněžím šíření tisku.

Biskup Dr. Leo Mergl uchopil se slova, uváděje, že sem rád zavítal, aby uprostřed bratří kněží mohl prodlíti a rozváděl dále důmyslným slovem řeč P. Marschalla.

Milý ten stařeček se mi tak zalíbil, že když šel ze schůze kolem mne, sklonil jsem se k němu, abych mu ruku políbil a

řekl jsem mu: Biskupská Milosti, mám z vašich krásných řečí upřímnou radost.

Venku na ulici představil jsem se praelatu Dr. Trillerovi a řekl jsem mu, že i my čeští katolíci staráme se horlivě o katolický tisk a načrtl jsem mu krátce stav našeho družstva Vlast.

Ve večerní slavnostní schůzi mluvil farář Barthels z Bielefeldu o potřebách katolíků v Německu. Zabýval se hlavně výchovou dětí, kterým hrozí zkáza v ohledu duševním i hmotném. Řečník sám umístil za $6^1/_2$ roku 1120 takových dětí v řádných rodinách, kde se jim dostane dobrého vychování; sám založil dva ústavy. jeden pro chlapce, druhý pro dívky, v každém jest průměrně 160 dětí. Tyto číslice jsou důkazem, jak blahodárně působí katolicismus v ohledu socialním. Právem tvrdil řečník, že ti, kdož chtějí řešiti otázku socialní bez křesťanství, podobají se lidem, o kterých praví Písmo, že kopali cisterny, v nichž nebylo vody.

Následující řečník, univ. prof. Dr. Spahn ze Štrasburku, pojednal o poměru katolicismu k universitám. Zajímavo bylo, s jakou vervou hájil mladý učenec, laik, zásadu, že theologické fakulty k universitám patří. Jak viděti, jsou na světě ještě rozumnější lidé, nežli jest část našeho českého studentstva. Prof. Spahn mluvil nejen jako učenec, ale i jako praktický politik. Doba studentské romantiky, zpěvu, tělocviku a knajpy minula. Nová doba klade nové požadavky. Studentstvo hledí se sblížiti s nejsnaživějším a nejmohutněji a nejbezohledněji postupujícím stavem přítomnosti: s dělnictvem. Tato snaha musí býti uvedena v patřičné dráhy; naše university dosud nedaly studentstvu, co toto tuší a hledá, ale není den daleko, kdy křesťanská myšlenka ve studentstvu otevře mu nové dráhy a nové cíle. Řečník skončil za všeobecného potlesku.

Poslední mluvil rektor, t. j. ředitel školy v Bochumu, Brück o katolicismu a obecné škole. Pravil mezi jiným: Škola má především vychovávati. I přívrženci protikřesťanského názoru světového vidí ve škole především ústav vychovávací, jen v otázce, k čemu má býti dítě vychováno, duchové se rozcházejí. Naši protivníci spokojují se tím, aby škola podávala potřebné vědomosti pro praktický život; ale jak vznešený jest naproti tomu názor křesťanský o škole. »Člověk je stvořen, aby Boha poznal, jej miloval, jemu sloužil a na věky spasen byl,« praví katechismus. Je-li toto účelem a posledním cílem lidského života, pak musí to býti i posledním cílem vychování. Církev nepohlíží proto pohrdavě na vědu. Vavřín, který si vinou kolem hlavy ti, kdož prohlašují katolicismus za zpátečnický, vyrostl na stromu, který církev ošetřovala a pěstila. Nepřátelé křesťanství, končil řečník, nebudou s to, aby vyrvali mládeži klenot, který chceme my, katoličtí učitelové, dále sdělovati, jak jsme jej přijali od svých rodičů: svatou, katolickou víru.

S bouřlivým potleskem přijat telegram dra Luegra; první místopředseda Frankenstein vyslovil za všeobecného souhlasu přání, aby velezasloužilý starosta vídeňský brzy nabyl úplného zdraví.

V úterý dopoledne konává se z pravidla valná schůze Volks-Vereinu — ve Würzburgu byla však posunuta na středu; toho dne jest ve Würzburgu trh, přijde tam mnoho venkovanů, i dala se očekávati velká návštěva.

Schůze byla konána ve slavnostní dvoraně a byli jsme jí přítomni. V notýsku mám zapsáno: v Řezně jsme celý průběh valné schůze Volksvereinu klidně pozorovali, zde však jsme málo slyšeli.

Továrník Brandts z Gladbachu uvedl ve své zahajovací řeči jako poslední cíl spolku: instaurare omnia in Christo — obnoviti všecko v Kristu.

Do schůze dostavili se biskupové Dr. Schlör z Würzburgu a kníže-biskup Jeglič z Lublaně. Oba byli vůbec nejpilnějšími navštěvovateli schůzí; onen jako domácí biskup činil to z povinnosti, tento, myslím, chtěl býti o všem poučen, aby mohl z toho doma pro svůj národ těžiti. Oba hodnostáře církevní uvítal předseda schůze posl. Trimborn; když vyslovil jméno biskupa lublaňského, ozval se bouřlivý potlesk.

Generální ředitel spolku, dr. Pieper, říšský poslanec, podával zprávu o stavu spolku za II. pololetí 1906 a I. pololetí 1907. Spolek měl 565.700 členů. Příjem obnášel za minulý správní rok 499.000 marek a byl až na 6000 marek opět vydán. V centrále spolku v M. Gladbachu pracuje literárně 13 spolkových úředníků a mimo to v expedici a v úřadovně 32 zřízenci. Vyškoliti lid v každém ohledu, aby uměl hájiti a vážiti si své víry, aby dovedl uplatniti se na poli socialním a kulturním, jest účelem spolku. V době voleb říšských rozšířil spolek 69/10 millionů letáků a spisů, za voleb do bavorského sněmu 800.000 letáků. Za minulý rok bylo konáno 2500 spolkových schůzí. V centrále v M. Gladbachu zdržovali se pánové z Německa i z ciziny po více týdnů, aby studovali činnost spolku a socialní otázku v Německu.

Dr. Pieper, katolický kněz, slavil právě toho dne svátek, i byly mu připraveny hlučné ovace.

Zajímavé bylo vystoupení prof. Rosselliho z Florence. Přinesl pozdravy katolíků italských a sděloval, že lidový spolek italský má za několik málo měsíců svého trvání 14.000 členů.

Předseda posl. Trimborn děkuje prof. Rossellimu a praví: Lidových katolických spolků jest již mnoho, ku př. v Korutanech, Lucemburku, v Sev. Americe atd. Až se rozšíří zpráva o vystoupení prof. Rosselliho na našem sjezdu, zajisté vůdcové uvedených spolků si pomyslí: co dovedl Vlach, dovedeme my také a časem budeme i my mezinárodně rokovati jako ve Štutgartu. Panu prof. Rossellimu děkujeme za to, že byl první vlašťovkou, ale takovou, která zcela jistě ohlašuje nové jaro. Bodrým, srdečným humorem proniknutá slova poslance Trimborna přijata byla ohromným potleskem.

Slova se ujali dále: zemský sekretář Volksvereinu pro Bavorsko z Mnichova, pan Brehm, aby podal zprávu o činnosti a vzrůstu tohoto spolku v Bavorsku, dále říšský poslanec, zemský rada Gröber, jenž v řeči velice obsažné prohlásil k německým

katolíkům: kdybys byl členem všech katolických spolků a ne Volksvereinu, nevykonal jsi svou povinnost ve veřejném životě.

Volksverein jest vůbec nejimposantnější a nejdůležitější zjev katolického života ve všech pěti dílech světa.

Sensací dne byla však řeč lublanského knížete-biskupa, Dr. Jegliče, jenž v mládí svém ve Würzburgu studoval. V žurnalistické loži přitlačil jsem se nejblíže k řečništi, abych slova rakouského biskupa Slovana dobře slyšel.

Je to řečník temperamentní, živých gest a pohybů, i strhl a upoutal k sobě veškeré posluchačstvo, tak že sám posl. Trimborn ve své bodře a s humorem pronesené řeči litoval, že nedovede mluviti stejně ohnivě — a jest jedním z nejlepších řečníků německého centra.

Kníže-biskup Dr. Jeglič děkoval především katolíkům německým za dobrodiní, které prokazují v ohledu duchovním jeho krajanům. V revíru ruhrském pracuje 14.000 Slovinců, kteří všichni jsou ve velikém nebezpečenství přejíti do tábora socialních demokratů. Němečtí kněží nedbali obtíží, které se naskytují při učení se slovinštině, jen aby mohli vyhověti duchovním potřebám přistěhovalců slovinských v Německu. Biskup z Münsteru poslal dva německé kněze do mojí diecese, aby se naučili slovinsky. Odměním se vám tím, že 25.000 Němců, kteří jsou v mé diecesi, bude používati dobrodiní duchovní správy v mateřské řeči jako dosud. Jak pečlivě moji kněží se ujímají vašich krajanů, poznáte z toho, že sami Němci mne žádali, abych jim nedával cizího, ale slovinského kněze.

Dále líčí biskup dojmy, kterých zde nabyl. Nejmohutněji působil na mne průvod dělníků; pozoroval jsem, že s jednotlivými oddíly kráčeli kněží: to jest to pravé. Kněz nemůže skutečně svým úkolům v naší době lépe dostáti, než když věnuje čas a síly svoje nejen duchovnímu, ale i časnému blahu svěřeného lidu.

Také v jeho diecési, v Krajině, jest katolický lid organisován a kněžstvo mu stojí v čele a chrání jej před vykořišťováním. Dále chválil německé akademiky při vstupu do dómu (o čemž jsem již psal) a při slavnostních komersech; kníže-biskup pozoroval, že akademická mládež německá sleduje dva velké cíle; vědu a ctnost. Konečně nadšeně mluvil o naší pouti na Kaepelle, doporučoval přítomným úctu k Matce Boží a udělil nám biskupské požehnání.

My Češi byli jsme hrdi, že biskup Slovan dosáhl svou řečí tak velkých úspěchů. Kéž by byl promluvil i dp. farář K. Toman, jenž jest výborný řečník s mohutným hlasem a jenž mluví stejně dobře česky jako německy. Prosím ho, aby to podruhé učinil a katolické hnutí v Čechách a obtíže v naší práci na sjezdu německých katolíků vylíčil. Měl by, myslím, vděčné posluchače.

(Pokračování.)

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal Jan Halouzka.

(Pokračování.)

Jiný Procházkův prostředek, jímž nahražoval, co německá škola u českých dítek zanedbávala, byl toho času na Moravě taktéž nový. Nakoupil českých knih naučných a zábavných, jichž tenkráte (roku 1831) nebylo mnoho a půjčoval je žákům.

Každým rokem byla činnost studentů Ivančických větší a větší. Jihlavan *Josef Siroký* přicházel na prázdniny do Ivančic s Kuldou a přebýval u své tety, druhé sestry Tomáše Procházky; později přišel i jeho mladší bratr Filip a dva sestřenci Sušilovi, bratří *Tomáškové* z Rousinova, aby s hochy domácími učili se předmětům nižšího gymnasia u P. Tomáše.

Česká řeč tenkráte v Ivančicích i jinde hyzděna byla slovy německými. V té příčině zahájili studenti práci velezáslužnou; kde takové nešvary zaslechli, opravovali jen což. U mladších shledávali se obyčejně s milou ochotou, u starších pak nezřídka dobře nepochodili; navykli míchanici takové a považovali němčinu za cosi lepšího než-li mateřský jazyk, jehož krásy jim nikdo nebyl vyložil. Někdy padlo také hrubé slovo; v případě tom slynul spolužák Kuldy, gymnasista Brněnský *Mikuláš Hons*. Zakabonil se, stáhl tmavé obočí a sypal pokárání ve tvář tomu, kdo vlídná a žertovná slova studentů splácel urážkami. I to zhusta prospívalo. »Gutmorynkům a bonžúrům odpovídali jsme« — vykládá Kulda — »dobrým dnem a dobrým jitrem; za dobrý apetýt dávali jsme »dobré chutnání«; servusy nebo košamrdýnry spláceli jsme »služebníkem« a podobně do nekonečna. Čechům obyčejně lámanou němčinou nás oslovujícím odpovídali jsme česky.«

Předsudky protinárodní potírali, nevědomé poučovali. Výborně působily národní písně a jiné zpěvy české. Mikuláš Hons, výborný tenorista a kytárista býval v té příčině náčelníkem ostatních studentů. Jeho písně jednohlasé dojímaly každého, zvláště za krásných večerů na náměstí, kde se ke studentům rádi přidávali bývalí spolužáci ze školy domácí a rozmnožovali sbory. Nejedna píseň národní vyznívala pak z e rtů dcer městských; ve zvláštní oblibě byly: »Aj! za horama, tam za tím černým lesem«, »Proč kalino v struze stojíš« a mnoho jiných.

Tak jako P. Tomáš Procházka působili i jinde kněží na mládež studující — a celé okolí, o čemž, dá-li Pán Bůh života, dopodrobněji se chci rozepsati.

Školní radovánky měly po boku svém »Školní slavnost sv. Aloisia«. »Tu jste měli vidět ty věnce v kostele a ve škole a tu radostnou zář v nevinných očích! Tu jste měli slyšet ty dojemné zpěvy ze rtů všech žáků a ty básně, deklamace.« (Kulda.)

Vedle jmenovaných zábav bylo mimoškolné učení a vychovávání děvčat zbožností a národním duchem proniknuté. P. *Tomáš půjčoval a šířil knihy v rodinách, zařídil pouť ke hrobu svatého Jana do Prahy; nedělní zábavy k zvelebení štěpařství, zahrad-*

nictví, vinařství a průmyslu; katolickou jednotu panen a jednotu katolických mužů. V duších svatou věrou osvícených zakotvoval pravou lásku matek a otcův k dětem, pravou lásku k vlasti a národu! On probuzoval dřímající, skutečný život národní! Mimo Tomáše Procházku navštěvovali studenti tehdejší své rodáky bohoslovce: Dominika Elgarta, Dominika Pokorného, Dominika Uhlíka a Jakoba Nejedlého. »Byli také jiní studující v Ivančicích a těch nepoznali jsme blíže.« (Kulda).

Takoví se obyčejně odnárodnili. Velmi pravdivé napsal slovo Kulda: »*Kdo nebyl bohoslovcem, za toho času zpravidla odnárodnil se a náš národně smýšlejících nevšímal sobě*«. — Zvláště Jakob Nejedlý, bohoslovec (1833—1836) býval rád ve společnosti studentů; chodíval s nimi o prázdninách na procházky do lesů a cestou živě vypravoval jim zajímavé obrazy z dějin českých. Když se usadili pod košatým stromem do milého chládku, vyndal obyčejně z kapsy »Rukopis královédvorský,« z něhož jim předčítal některou báseň, vykládal i z paměti přednášel. Nejedlý býval tak zabrán do rukopisu Královédvorského, že teprv po delším čtení a výkladu vzpoměl sobě na dýmku, vyňal křesání: ocílku a kamínek s hubkou, nacpal a zakouřil si.

Profesorů svých vzpomíná Kulda vděčně, zvláště milého katechety; ten přece promluvil se studenty česky. Často navštívil † profesor Vaněk[37]) Kuldu na Vyšehradě, kterýž byl ve studiích rok za Kuldou. Vzpomínali rádi na minulá mladá léta.

Úsudek Kuldův o tehdejších školách středních jest tento: »Gygmnasium tehdejší bylo na Moravě ústavem germanisačním. Krom katechety, a to jen mimo školu, žádný z profesorů nepromluvil s námi slova českého. Bez kněží, jichžto pomocí a radou téměř veškero studentstvo venkovské dostávalo se do škol latinských, nebyl by snad nikdo z gymnasia vyšel jako Čech. U mnohých absolvovaných gymnasistů Čecha prozrazovalo jenom jméno. I mezi námi nebylo ještě tenkráte mnoho těch, kteříž jako uvědomělí národovci přecházeli do »filosofie«. Někteří za příznivých poměrů později teprv poznali a stali se »vlastenci«.

Šťastnější jest nyní mládež naše, kteráž vychovává se přirozeně svým jazykem. Nemusí jako my bojovati o zachování národní své důstojnosti, nemusí všude k vědomí národnímu teprve probouzeti spoluobčany. — Ale mládeži nynější a jí národu našemu hrozí nebezpečenství jiné, horší. *Zhusta podrývá se víra katolická, jejíž duchem zachoval se náš národ mezi živými po celé tisíciletí. Osoba i národ živ jest z víry a pravdy. Jedinou pravdou jest zjevení Boží a věda na něm založená. Podaří-li se oloupiti národ Český o víru katolickou, jazyk Svato-Václavský oněmí a zanikne tak rychle, jako se téměř zázračně oživil během devatenáctého století.* Kéž tomu porozumí každý, kdo se za dnů našich nazývá *národovcem!*«

Velmi jádrně mluví k věci Jan Soukop ve svém kázání o slavnosti otevření českého gymnasia Třebíckého: »Našemu milému národu nebylo popřáno, aby přirozeným způsobem t. j.

[37]) Zemřel v Praze r. 1884.

prostředkem *jazyka mateřského* umělosti nabýval, schopnosti své rozvíjel čili vzdělával se ke cti a chvále Nejvyššího. Jazyk náš krásný, jazyk sv. Cyrilla a Methoděje, jazyk sv. Václava vyhostěn *byl ze škol*, z vyšších úřadů, z měst a rodin zámožnějších, nezůstalať mu bezmála leč chudá dílna řemeslníka, nizounká chatka rolníka a *svatyně Páně*. Ba, tu a tam již také ruka svatokrádežná sahala na chram Boží, *a by nebylo vlastimilovného, svědomitého kněžstva*, byl by i chrám, tento nejsvětější útulek rovnoprávnosti všech národův, snížil se za mučírnu lidu slovanského . . . . . *Jedině my Slované musili jsme se výhradně jazykem nám cizím vzdělávati, takořka cizím uchem slyšeti, cizím okem hleděti, cizí rukou pracovati, o cizí noze choditi.*«

Akademie pořádané P. Tomášem v Ivančicích.

P. Tomáš byl ve stálém styku se studenty a nebylo dne za prázdnin, že by nebyli studenti u něho meškali. Jsa výborným hudebníkem, přidržoval i studenty k tomu, aby s hudbou se obeznamovali. Cvičení hudební stala se počátkem překrásných akademií ivančických. Častěji do roka pořádala společnost P. Tomáše *veřejné přednášky a produkce hudební*, kteréž roztodivnými přívlastky byly pojmenovány. Jak zaznamenány jsou v »knize obcování s mládeží« akademie: tulipánková, konvalinková, růžová — po květinách, jimiž byla místnost (škola neb zahrada P. Tomáše, nebo hostinec »u Černého lva«) vyzdobena; také »*skalková*« na oslavu Ivančických třešní *skalek*; *šparglová* pro světoznámý chřest Ivančický. Práce, kteréž přednesli obecenstvu studenti, byly obycejně napsané P. Tomášem. Též hudební partie voleny byly P. Tomášem, jichž k tomu, cili zakupoval velké množství. O jakých thematech přednášky se děly, uvádím tuto alespoň nápisy: »O životě Mozartově«; »O životě Haydenově«; »O hájení řeči domácí při veřejných zábavách«; »Hrob Dobrovského«; »Proti ptáčníkům«; »Zaslíbení Abrahamovo«; »Proroctví čtyř velkých proroků starozákonních«; »Sláva Mojžíšova«; »Žerotín«; «O národech slovanských«; »Rovnoprávnost jazyka našeho«; »Panny kláštera Oslavanského do řeky svržené s Rény u Ivančic«; »Dobytí Jericha«; »O básních „Meč a kalich“; »O sv. otcích církevních«; »Zkoušení menších žáků z příběhů biblických«; »z mluvnice«; »ze zeměpisu«; »z dějin národních«; »Mluva společenská«; »O Cyrovi«; »O Alexandru Velikém«; »O zkáze mravů u Římanův«; »Obrácení Římanů na víru křesťanskou«; »Čtení popsaných výletů studenty v okolí podniknutých«; »Rudolf I. z Habsburgů táborem u Ivančic«; »Čtení z přírodopisu«; »Slovanská přísloví a pořekadla«; »Zkouška z mluvnice francouzské«; »Požár chrámu Ivančického«; »Pražský dóm«; »Sv. Václav«; »Otakar II.«; »Švédové u Ivančic roku 1645«; »Peruň«; »sv. Cyrill a Method« atd. Dále seznamovali mladí deklamatoři obecenstvo: s Král. rukopisem, s básněmi a spisy našeho Sušila, Jablonského, Klácela, Vinařického, Kubeše, Sladkoviče, Škultetyho, Šumavského, Hurbana, Vocela, Kolára, Štúra, Vorla, Svobody, Chmelenského, Furcha, Štulce, Jana z Hvězdy a jiných. — Řeči o dějinách Ivančických byly

Evančice v patnáctém století

Veřejná Skouška

17. září 1843.

v 1. dílu

Přednášeti budou:

1. Ouvert. „Ihmm von Asyn" od Beethovena Orchester doprovodí piano-fortiem p. Leopoldinka Furchova
2. Prolog p. B. Kulda.
3. ze Stabat Mater od Rossiniho vchod.
4. ze Stabat Mater Arie p. Fr. Weinberger
5. ze Stabat Mater ukončení.

v II. dílu

1. Družba pos. nar. mor. p. Mat. Klonz
2. Trio do Es od Beethovena piano-forte p. Leop. Furchova.
3. Žel od Tobiasha p. Karolina Kroubova.
4. Etude od Chopina do Ges dur p. Leop. Furchova sama.
5. Nevěsta pos. nar. mor. p. Adelaida Dvořáčkova
6. Fantasie brillante p. K. Blažek viol. p. Leop. Schuberth p. fort.
7. Ouv. „Sázka o lázně" od p. Krotta.

Přijem případné ústavu obhájcích zdejších

V Evančicích 17. září 1843.

Vchodné 20 kr. stř.

Počne hodinou sedmou.

Karel Blažek

znázorňovány obrazy průsvitnými. — *Tyto zábavy Ivančické staly se původem pozdějších »besed« studentských na Moravě odbývaných, majících účel ten: zušlechťovati, poučovati lid po výtce venkovský. Po stránce kulturní mají zajisté do sebe akademie ty velkou důležitost pro národ náš, jemuž často poskytnuta byla příležitost netoliko obzor vědomostí nabytých rozšiřovati, ale také cit vlastenecký probuzovati, udržovati a síliti. Působeno bylo směrem tím i na zušlechťování mysli a zjemňování mravů. Za pořádaných besed o prázdninách stávali se v pozdějších letech studenti pravými učiteli lidu a horliteli pro ideje vlastenecké! S radostí vzpomínáme těch narodních nevinných slavností — jakož i toho svatého zápalu vlastenecky smýšlejících studentů, jehož bohužel v moderních sférách nynějšího studentstva, cizáckým střihem sepjatého, ven a ven postrádáme*! — — —

Pochopitelno, že moudré hlavy měšťanstva Ivančického v tom viděly zločin ohavný, že české studentstvo i jazykem mateřským přednáší — a hrůza hrůzouci! i píseň: Hej Slované! zpívá! — Msta za každou cenu musila býti vyprovokována! V nemotorné němčině sepsali stížnost p. děkanovi proti P. Tomáši a učitelstvu, »by jim připomenul i důležitost jazyka německého!« Jak nám z předešlého líčení známo, bylo na škole Ivančické soustavně německy vyučováno. Teprv roku 1850*) bylo po prvé na tabuli ve škole diktováno česky; *modlení a zpěv i tenkráte jen německy*! —

Jako vzácnou relikvii chovám z dob tehdejších akademií Ivančických program v originále, kterýž jako vzácnou památku přikládám. —

Pouto, kteréž pevně vázalo mládež k P. Tomáši, nebylo přetrženo ani v letech pozdějších, v nichž každý působil již samostatně — jakž srdečné listy P. Tomáši zasílané svědčí! — Právě dostal se mi pod ruku posudek *Dra. Ev. Jana Bílého* v listě psaném Kuldovi — z Brna (na Hromnice v noci roku 1846) o P. Tomáši Procházkovi doslovného znění tohoto: »První svazek historie mé jest dopsaný; budu psáti Štulcovi do Prahy. Velmi se raduji, že ten *P. Tomáš* péro namočil k prospěchu obecenstva — *šlechetný muž*, ale, jak říkáme v němčině, ein eigener Kopf. Posud bych takovou silou vůle honositi se nemohl. *Ale krásný úkaz v zahradě moravského kněžstva! Bože můj, jaká je to radost býti dobrým knězem*!« — — (Pokračování.)

Nad Prahou.

Buď zdráva Praho!
Nad tlumem věží tvých, nad štíty domů,
jež sluneční svit zlatem líbal v nachu
já Praho stál a slyšel zpěv tvých zvonů . . .
Ó, cítil jsem, jak srdce tluče v strachu —
jak duše pýchou ku nebi chce vzletět',

*) »Kniha o obcování s mládeží« (kterouž psal P. Tomáš), na str. 110, roku 1850.

a oko v plamenech a v slzí mihu
jak v osudy chce příštích věků hledět'
a vyčíst' vše, co psal Pán v naši knihu!
Co příští čas v ty věží zlaté báně —
v to ozubení štítů bleskem vpíše: —
zda pohltí nás loupeživá káně
či cizích králů přetrváme říše?
Zda i to město Libušiny slávy,
jež světili jsme krví vlastních očí
v hrst klesne rumu — udupané trávy,
až na Karlův most starý forman vkročí
a zahledí se k hradčanskému vršku . . .
zda opravdu zřít' zkázu bude vraha,
zda opravdu se schýlí k svému hošku
a řekne mu: — »*Zde stála jednou Praha?!*«

Jos. Hais Týnecký.

Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České.

Píše TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

(Pokračování.)

Díl III.

XVI.

Rozvoj a rozkvět katolické moderny v letech 1899—1904. — Sjezd zástupců katol. vzdělávacích spolků v Praze r. 1901.

»Dnes prapor náš se rozvíjí.
buchotá bujným vzmachem —
však bude stažen — — —
»Rozvoj« II. č. 5. r. 1901.

V letech 1899—1904 byla smutná podívaná na katolický tábor v Čechách. Na jedné straně stáli staří křesťanští socialové a stoupenci strany katolicko-národní a na druhé straně stáli křesťanští demokraté strany lidové a katoličtí modernisté. Největší potíže byly s katolickými modernisty. V táboře těchto byla valná část mladého kněžstva, něco laiků a také trochu těch, kteří působili mezi křesťanskými dělníky z tábora křesťansko-socialního *lidového* čili křesťansko-demokratického, jak tak své straně říkali.

Až do konce roku 1899 zastupoval katolicko-moderní směr tak zvaný »*Nový Život*« na Moravě, avšak v témž roce zdál se mnohým modernistům málo radikálním a tak na podzim r. 1899 jali se tito na Moravě v Olomouci vydávati třikráte v měsíci list nový, pod názvem »*Rozvoj*«, revue pro veřejný život, vědu, literaturu a umění. »Rozvoj« tisknut byl v Olomouci, ale redigován byl z Prahy. A konečně Novým rokem 1900 došlo k tomu, že redakce přestěhovala se do Prahy na Žižkov.[1])

»Rozvoj« vycházel něco přes dvě leta, až v polovici měsíce ledna r. 1902 byl zvláštním listem od Nejdůst. Episkopátu českého

[1]) Vydavatelem »Rozvoje« byl studující filosofie Arnošt Innocenc Bláha a odpovědným redaktorem Josef Mikšovský. Redakce a expedice byla v Žižkově, Krasová ul. č. 737. a tiskárna u Kramáře a Procházky v Olomouci.

světskému i řeholnímu duchovenstvu provincie pražské zakázán. V zákazu tom se výslovně píše: »Dlouhou řadu let pozorujeme, že proti církvi Kristově, jejím sluhům a zařízením pohanami mnohých časopisů *se štve a útočí*. Ba, v novější době i někteří z těch, kteří jsou vyvolení synové církve a k jejím službám zasvěcení, poskytují nejvýše smutné divadlo, úsilovně tříštíce a podvracujíce autoritu Bohem v církvi ustanovenou. V čele boje tohoto způsobu stojí především časopis »*Rozvoj*«, který, ač neuvádí na veřejnost redaktorem kněze, přece předstírá, že jest časopisem duchovenstva, a zabývaje se nejvíce církevními a kněžskými záležitostmi, udává, že při sepisování *zvrhlých článků* má za soudruhy kněze.« — V dalším obsahu list nejdůst. Episkopátu českého lituje těchto zjevů a ku konci přikazuje: »I řídíce se tudíž vůlí Boží a sv. Stolice výslovným předpisem (Constit. »Officiorum ac munerum« VIII. Kal. Febr. 1896 Tit. I. Cap. VIII., 21., 22., Tit. II. Cap. V. 49.) pro Ježíše Krista, který nás bude souditi, *veškeré i jednotlivé kněze i kleriky diecési našich napomínáme, zapřísahame a ve svědomí jejich je zavazujeme, aby »Rozvoj« anebo jinaký podobný časopis, který by se změnou jména jeho směrem snad nastoupil, nečetli, nekupovali a nižadným jiným způsobem nepodporovali.*« List podepsán jest: Leo kard. Skrbenským, arcibiskupem pražským, Dr. Emanuelem Jánem Schoeblem, biskupem litoměřickým, Dr. Martinem Jos. Říhou, biskupem českobudějovickým a Edvard. Jan. N. Brynychem, biskupem královéhradeckým.[2])

Z českých katolických listů přinesly tento list Nejdůst. Episkopátu českého v úplném znění »*Naše Listy*« v čísle ze dne 1. února 1902.

A jaký div, že »Rozvoj« byl zakázán. Co všecko »Rozvoj« proti křesťanským socialům, děkanům, vikářům, kanovníkům i biskupům přes dva roky psal, to přesahovalo všecky meze trpělivosti, až struna shovívavosti praskla. Žádný list socialních demokratů, ani těch tak zvaných »ethických« anarchistů a pokrokářů všech národních a socialních odstínů, tak sprostě a tak surově proti katolíkům, biskupům oddaným a umírněným si nepočínal, neštval a nenadával jako »Rozvoj«.

Abych uvedl k těmto slovům některé důkazy, cituji z »Rozvoje« alespoň trochu těch názvů, jimiž tam byli staří pracovníci a buditelové z hnutí a spolkového života katolického poctíváni názvy, jichž se pak nepřátelé katolického života socialní demokraté, národní socialisté i anarchisté v listech svých chápali a proti nám v plné míře jich využívali. »Rozvoj« tituloval nás a o nás psal takto: Tandariaš Šmrkolisa (to platilo red. Tomáši Jos.

[2]) V »Constitutio Apost. Officiorum ac munerum« Cap. VIII. 21. se praví: »Denníky, listy a spisy periodické, které úsilovně útočí na náboženství a dobré mravy, buďtež zavrženy nejen dle přirozeného, ale i dle církevního práva. I mějž tedy vrchnost církevní péči, kde by bylo třeba, aby vhodně napomenula věřící o nebezpečí a škodě takové četby«. A tamtéž v odst. 22. se dále praví: »Nikdo z katolíků, zvláště z osob duchovních, nechť ničeho neuveřejňuje v takových denníchech, listech nebo spisech periodických, leč ze spravedlivé a rozumné příčiny.« A konečně tamtéž v Tit. II. Cap. V. odst. 49. se přikazuje. »Kdo by vůbec překročil nařízení tohoto obecného dekretu, dle různé závažnosti obvinění přísně od biskupa budiž napomenut; bude-li se zdáti příhodno, budiž i tresty kanonickými stížen.« —

Jirouškovi), Don Trdle de lla Doj (t p. red. Tom. Škrdlovi), Consorcio maranica čili družstvo »Masť« (Rozvoj, roč. III. č. 3. roku 1902), Tomáš Mocný, Tomášové hodní, Veleinkvisitor pražský Tomáš, Velký Mogul, šedivec, Brutus atd. (platilo red. Tomáši Škrdlovi. Rozvoj, II. č. 27., 30.) Dr. Ošvihla (platilo Dru. Rud. Horskému. Rozvoj, II. č. 23.), Patrie a její Samoderžaví (Rozvoj, II. 27.), Šnupariusové (to platilo děkanům a vikařům, kteří s rozvojisty zdráhali se kamarádit. Rozvoj, II. č. 20. a 30.), posvěcení Vaškové (platilo protirozvojistickým kaplanům. Rozvoj, II. č. 28. roku 1901), nebeské kozy — terciářky (Rozvoj, II. 30.), »Katolické Listy«, aristokratický žurnál, hradba hierarchické pohodlnosti, arcidiecésní kaditelnice (Rozvoj, r. II. č. 19. a 20.), tichošlapská Šimonová »Obrana« (Rozvoj, II. č. 14.) atd.[3])

To všecko byly názvy, které po většině patřily starým členům družstva Vlast a některým ještě jiným, kteří podle píšťaly rozvojistů zdráhali se tancovati. A jak psalo se tam proti biskupům a kanovníkům, kteří se rozvojistům stavěli v cestu a nebo si jich ani nevšímali, pro pohoršování nové nelze ani uváděti.

Zkrátka »Rozvoj« prováděl u nás hotovou literární i společenskou rebelii proti autoritě a ošklivou, znemravňující výchovu u každého, komu do rukou se dostal.

»Rozvoj« třískaje hlava nehlava do křesťanských socialů a umírněných katolíků choval se k odpůrcům těchto křesťanských socialů i katolíků zcela jinak. V očích redaktorů »Rozvoje« docházely milosti a pompesního vyvýšování protikatolické listy jako »*Nový Kult*«, orgán ethických anarchistů, vydávaný Stanisl. R. Neumannem v Žižkově, »*Rudé Květy*«, satyricko-politický list socialních demokratů v Praze, »*Moderní Revue*«, vydávaná a řízená tehdáž Arnoštem Procházkou v Praze. »*Dvacátý Věk*«, revue beletristicko-filosofická k šíření *vyšších* názorů životních a k pěstování »krasocitu«, vydávaná Václavem Šarpen — (Nepraš) v Židenicích u Brna, »*Česká Mysl*«, časopis filosofický, vydávaný a redigovaný prof. Frant. Čadou, prof. Frant. Drtinou a prof. Frant. Krejčím v Praze a podobné.

Pečlivá pozornost věnována v »Rozvoji« redaktorům, spolupracovníkům a dopisovatelům předem jmenovaných listů v literární části »Rozvoje«. Široce a podrobně vypisovány jsou v »Rozvoji« životopisy: Jiřího Karáska ze Lvovic (z »Moderní Revue«) Karla Kamínka (přispívatele do Moderní Revue«). Stanislava R. Neumanna (vydavatele »Nového Kultu«) Em. šl. z Lešehradu atd,[4].)

Také posuzovány a vděčně oceňovány jsou v »Rozvoji« umělecké osobnosti, jako: herečka slečna Mařenka Pospíšilová, která

[3]) A jak ušlechtilé lokálky měl »Rozvoj«. Tak na př. uvedeme z č. 16. r. II. r. 1901 jen tuto: »T o m á š (zde se míní red. Tomáš Škrdle) prý jmenován byl nejvyšším dekretem nejvyšším inspektorem nad ciděním bot, livrejí, knoflíků, erbů, paspulí, cingul, kvastlí atd. v knížecím arcibiskupském paláci. Zvláštní péči svěřeny jsou mu ony veliké historické boty, v nichž kočové knížecí arcibiskupští se v paradě objevují, jakož i třírohé klobouky s bílými pštrosími péry à la Louis.« — Nestydíme se za to, co se pachálo proti nám a doufáme také, že pro pravdu, která zde líčena, nebude se horšiti nikdo, kdo t a k č i n i l a nebo s t ě m i š e l, kdož tak činili. Vždyť jednalo se snad p o d l e r o z u m u a ne-li, nechť, pro podruhé počítá každý nejen s přítomností, ale i s budoucností.

[4]) »Rozvoj« roč. II. č. 3. dne 20. ledna 1901.

hraje dnes jen Němcům (»Rozvoj« r. II. č. 10. dne 1. dubna 1901), malíř Max Švabinský, Johannes Schlaf, Adolf Rette, malíř nočních vigilií atd. (»Rozvoj« r. II. č. 10.) A jak široce a dlouže psáno v »Rozvoji« o coelibátu, masturbaci atd., rozhodně nelze zde podati ani ukázky na důkaz pravdy, aby ostuda nebyla ještě dnes rozšiřována. Zkrátka, všecka tato činnost katolických modernistů-rozvojistů každému rozvážnému člověku zdála se býti *radikalismem hotového pobloudnění.* Proto zákaz »Rozvoje« přišel, ač přišel poněkud pozdě, ale přišel přece a částečně výstřednosti zmírnil, ale na dobro jich nevymýtil; rozvojismus zapustil kořeny již hluboko.

Dědictví »Rozvoje« převzal list »*Rozkvět*«, vycházející půl roku, a když i tento list byl zakázán, vydáván list nový »*Mane*« a po pádu tohoto opět nový list »Bílý Prapor«.[5])

Listy klesaly a nové povstávaly, ale *tendence se neměnila*, způsob psaní udržován k velikému veselí liberálů, sociálních demokratů, národních socialistů, pokrokářů a volných myšlenkářů dále. Konečně pádem »Bílého Praporu« 1904 padl i radikální a nanejvýš výstředně moderní rozvojismus. Ovšem jen na veřejnosti. Po tají pracováno bylo v rozvojismu tom neustále, jak svědčí mnohé odpady a sesazení mladých kněží. Tak na př. odpadli nebo vzdali se kněžství neb byli suspendováni během rozkvětu a šíření katolického modernismu od roku 1898 do r. 1908: Josef Svozil, katecheta z Bystřice pod Hostýnem, Frant. Šimek, kaplan z Ústí nad Orlicí. Josef Adam, kaplan z Ústí nad Orlicí, Th. Dr. Frant. Doubrava z řádu Maltánského v Praze, Jaroslav Rouček, farář z Vepřku, Emil Dlouhý-Pokorný, katecheta z Prahy, Ladislav Kunte, praefekt v koleji Arnošta z Pardubic, Václav Ráb, katecheta z Jablonce nad Jizerou, Th. Dr. Frant. Loskot, katecheta z Prahy, Ed. Kudrnka, kaplan z Rožďalovic, Rud. Juřina, kaplan z Protivanova (dle »Čecha« ze dne 6. května vratil se zpět do církve) a Josef Cvejn, kaplan ze Svojanova v Čechách.

Roku 1904 zabočili katoličtí modernisté konečně do mírnějších kolejí ve veřejnosti a také *křesťanský demokratismus*, vypěstovaný »Lidovým Listem«, »Křesťanským Demokratem«, »Novými Proudy« z let 1896—1900, »Lidovými Listy« z roku 1902 atd.[6]) ponenáhlu klesal, až posleze scvrkl se na malý hlouček stoupenců.

* * *

[5]) »Rozkvět«, měsíčník věnovaný zájmům katolické intelligence. Vydavatel a redaktor Karel Kučera v Olomouci. Ročníku I. vyšlo číslo 1. dne 20. srpna 1901. »Rozkvět« během roku 1902 zanikl a vznikl list nový »Mane«, měsíčník pro zájmy katolické intelligence a pro kritiku náboženských poměrů. Vydavatel a redaktor Karel Kučera v Olomouci. Ročníku I. vyšlo číslo 1. dne 21. ledna 1902 hned po zákazu »Rozvoje«. Během roku 1903 měsíčník »Mane« však zanikl. — »Bílý Prapor«, obzor katolické moderní intelligence. Vydavatel a redaktor Kar. Kučera v Olomouci. Ročníku I. vyšlo číslo 1. dne 1. května 1902. »Bílý Prapor« vycházel jednou týdně a zanikl počátkem roku 1904.

[6]) »Lidové Listy«, orgán křesť. socialně-lidové strany. Vydavatel a odpovědný redaktor Emil Dlouhý-Pokorný. Ročníku I. vyšlo čís. 1. dne 3. ledna 1901 v Praze. »Lidové Listy« zašly koncem ročníku III. číslem 52. dne 9. září za vydavatelství a redakce Jos. Hovádka v Praze. »Lidové Listy« vycházely jednou týdně.

Význam a důležitost zemského sdružení katolických spolků v král. Českém pro soustřeďování katol. spolků ukázala se ve dvou letém jeho trvání dne 28. září 1901, kdy vldp. kanovník dr. Jos. Burian jako předseda tohoto sdružení svolal do Prahy sjezd katol. spolků.

Sjezd zahájen svolavatelem v sále Sv. Václavské záložny o 10. hod. dop. za přítomnosti 87 delegátů zastupujících 49 katolických a křesťansko-socialních spolků. Do praesidia sjezdu byli zvolení pl. tit. pp.: za předsedu dr. Jos. Burian, prvním místopředsedou p. Jos. Hovádek, druhým místopředsedou p. Čumpelík z Mělníka a zapisovateli p. Meixner a slč. Marie Hasmanova. Jako programoví řečníci mluvili:

p. *Leopold Havelka*, horník z Příbrami, »o organisaci katol. spolků nepolitických«;

p. *Jos. Hovádek* »o starobních fondech«;

dp. *Emil Dlouhý-Pokorný* »o odborovém sdružování« a

dp. *Jaroslav Rouček* »o součinnosti spolků mužských a ženských«.

V debatě po těchto řečnicích měli také účastenství pl. tit. pp. Vincenc Freml z Plzně, a dp. JUDr. J. Sojka, redaktor Katol. Listů« z Prahy.

Z účastníků byli zvláště přítomní pl. tit. pp.: Jos. Trykar, děkan z Černoušku, Jos. Tichovský, kaplan z Nov. Strašecí, Václ. Havel, kaplan z Benešova, Fr. Stejskal, koop. z Král. Vinohrad, Dom. Brazda, farář a k. a. vikář z Drahno-Újezda, Václ. Janota, katecheta z Prahy, P. Sig. Ledochowski, Soc. Jes. z Prahy a j.[7]) Jeho Eminenci ndp. Leo kard. Skrbenský, kníže-arcibiskup pražský, poslal k sjezdu zvláštní katol. spolky v křesťanské činnosti povzbuzující delší přípis a vrchnopastýřské požehnání. A poněvadž tento přípis sám sebou i pro katol. hnutí jest důležitým, podávám jej v plném obsahu; zní takto:

»Vysocedůstojnému pánu, panu dru. Josefu Burianovi, sídelnímu kanovníku vyšehradskému, svolavateli sjezdu katolických spolků arcidiecése pražské v Praze: Děkuji Vaší Veledůstojnosti jakožto svolavateli sjezdu katolických spolků arcidiecése pražské za všechny práce, které jste v této věci vykonal. S radostí pozdravuji jakožto Arcipastýř tento sjezd a vítám vřele všecky účastníky jeho ve stověžaté Praze. Děkuji všem horlivým členům katolických spolků za to, že uposlechnuvše hlasu je zvoucího, shromáždili se, aby svorně a sjednoceně porokovali o důležitých otázkách časových. Čím rozháranější jsou poměry časové, v nichž žijeme, čím více povstává těch, proti nimž *svatou víru a zásady křesťanské hájiti nám jest*, tím vroucněji jest si přáti, by katolické spolky se množily, zkvétaly a horlivou činností vynikaly, plníce věrně úkol vznešený, který si vytkly.

Děkuji vděčně všem spolkům své milované arcidiecése, kteří obětavou činností svou mocně k tomu působí, *aby svatá víra se utvrzovala, by uvědomělost katolická se rozšiřovala;* sleduji horlivou činnost jejich s nejživějším zájmem. Kéž by počet jich

[7]) »Katolické Listy« r. V. č. 267. ze dne 30. září 1902 článek: »Sjezd delegátů křesť. soc. a katol. vzděl. spolků arcidiecése pražské.«

vzrůstal, kéž by byly zakládány všude, kde místní poměry to umožňují neb vyžadují. Poněvadž pak *úkol všech katolických spolků v zásadě nemůže býti jiný, než aby každý z nich svým způsobem v duchu Kristově pracoval ku cti a slávě Boží, ku prospěchu církve a vlasti*, tu nechť všechny spolky katolické svorně se postaví a svorně kráčejí pod praporem Kristovým, majíce na paměti, že svornost jenom moci dá. A k této společné a svorné práci katolických spolků, shromážděných na sjezdu Vašem, posílám z hloubi srdce své arcipastýřské požehnání. V Dolních Břežanech, dne 26. září 1901. Leo kard. ze Skrbenských, kníže-arcibiskup pražský.«[8])

Po skončeném sjezdu konán byl odpoledne velký spolkový průvod od kostela sv. Ignáce k hrobu sv. Václava na hrad pražský a průvod vedl sám Jeho Eminenci ndp. Leo kardinál Skrbenský. Průvod čítal několik tisíc hlav, nad nimiž neseno mnoho spolkových praporů.

(Pokračování.)

Cesty srdce.

Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« z vlaštiny přeložil FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Křest.

John se vrátil z Londýna a byl zcela připraven, aby dokonal co nejdříve své obrácení. Doma katechismus byl dále probírán, spíše proto, aby bylo vyhověno žádosti křtěnců než z nutnosti. Všecky obtíže byly znenáhla odklizeny. Julie neměla jiné práce než vysvětlovati s knihou v ruce pravdy církevní nebo spíše opakovati je a ukázati jejich životní a vnitřní vznešenost. Neděle byla určena ku přijetí sv. křtu. Den před tím přibyl zástupce biskupův do zámku, aby dodal odvahy a potěchy obrácencům. Zavítal do kaple ve vesnici a nalezl, že jest nejen opatřena vším potřebným, nýbrž i vyzdobena bohatými draperiemi a řadou svíček jak o dnech slavnostních; vše bylo upraveno dle předpisů, neboť k tomu konci byl povolán z Newcastela odborník. Dal rozkazy kostelníkovi, aby vše bylo v pořádku k obřadu tak vzácnému.

Původně si přála paní, aby tento obřad byl vykonán při zavřených dveřích pouze za přítomnosti nejmenšího počtu osob. Avšak když vzrůstala horlivost, rozhodla se, že bude slaviti své obrácení beze všech ohledů na lidi, aby každý mohl býti svědkem tohoto obrácení, a se všemi slavnostními obřady, které jsou předepsány rituálem římským pro přijetí bludařů. John byv otázán v té věci matkou o úsudek, odpovídal: »Proč ne? Činím, co je mým právem a mou povinností a nezáleží mi na tom, zda tak činím soukromě nebo veřejně, pod zemí nebo za zvuku trub; jak vy nařídíte, budeme s tím všichni spokojeni.

Paní v té věci považovala za nutné, aby obřady byly vykonány veřejně a pozvala k této slavnosti veškery katolíky v

[8]) »Katolické Listy« r. V. č. 267. 30. září 1901.

okolí a požádala jich, aby se odebrali nejdříve do zámku, odkud pak průvod společný půjde do kaple. Jeden z jejích příbuzných katolického vyznání, s nímž až dosud vedla velmi řídce korrespondenci, byl důtklivě pozván, aby nechyběl při slavnosti; a John ho požádal, aby mu byl za kmotra. Za kmotry Kláře a Klementě paní Anna vyvolila dvě slečny, dcery kmotra Johnova.

Za svou kmotru požádala Julii. Když Julie na to poukazovala, že paní si tím pohněvá ostatní dámy, odpověděla rozhodně, že nikomu jinému nepřísluší tento čestný úřad než Julii, poněvadž po Bohu nejvíce přispěla k jejímu obrácení. A když jí Julie ukázala na svůj služební poměr, namítala paní živě a přátelsky: »Což pak máte za to, že jste se v tomto postavení narodila? Jste vznešenějšího rodu než já; a od delší doby dáváte na jevo v mém domě lásku k mé rodině a mohla byste žíti pohodlně ve svém domově, kdyby vás nezdržovalo vaše dobré srdce. Zkrátka, paní živou mocí chtěla míti Julii za svou kmotru a Julie se podrobila.

Den před vzácným úkonem kněz, když promluvil ještě soukromě s každým z obrácenců, ustanovil a vysvětlil všecky obřady a vyložil jejich mystický význam, jak učinila již dříve Julie při výkladu katechismu. V osadě bylo velmi veliké napětí, ale klidně očekávali nevídaných obřadů. V zámku se rozhostilo velebné mlčení: všichni se připravovali modlitbou ku přijetí svátostí následujícího dne. Julie neměla klidu ani na okamžik; bylo tolik věcí, které musila zařiditi a dávati pokyny obrácencům, zvláště svým chovankám, které každé chvíle k ní se utíkaly. Tohoto dne konala paní společně modlitby se všemi, kteří byli téže víry jako ona, a to s rodinou i služebnictvem; a ohlásila, že se tak ode dneška bude díti každého večera. John sám od sebe zaujal místo jako hlava rodiny, začal se modliti růženec a modlil se jej opravdu zbožně, bez rozpaků. Z toho soudili všichni, že tak činil již dříve. Kněz, jehož návodem byla stanovena tato rodinná modlitba, promluvil několik málo příhodných slov a dal shromážděným požehnání.

Nastalo jitro touženě očekávaného dne. Již záhy se dostavovali zvaní hosté. John všecky zdvořile uvítal a vedl je do přijímajícího salonu; zvláště byl příjemně překvapen příchodem některých pánů protestantských, kteří z přátelství chtěli býti přítomni obrácení zámecké rodiny. Matka a dcery nedaly se viděti, aby nebyly stiženy roztržitostí. Přišly teprve, až průvod se měl ubírati do kostela. Paní, která od delší doby odložila všecku marnivost, jak se slušelo jejímu vdovskému stavu, objevila se v největší nádheře a ozdobě; zlaté šperky a diamenty se svítily jako hvězdy. A odůvodňovala také tuto nádheru, řkouc: »Je to poslední slavnost, nebo skoro poslední. Až k svatbě svých dítek nebudu míti ani čtvrt hodiny kdy, abych se nádherně odívala. Avšak dnes jsem tak musila učiniti, poněvadž k tomuto úkonu jdu jako ke svatbě.« Dcerušky byly oblečeny v prostý sněhobílý šat s valencijskými krajkami; široký bílý závoj splýval až k nohám a zahaloval je jako plášť. A na hlavu jim dala liliový a jasmínový věnec, který by jim dodával rázu mladistvých

nevěst, kdyby jasný obličej, skromný pohled a zbožné chování jich nebyly spíše činily anděly. John byl oděn jednoduchým šatem občanským.

Osada Zeleného parku neviděla nikdy tak nádherného průvodu ulicemi ke kostelu. Průvod zahájil jezdec provázen služebnictvem a následovaly otevřené kočáry slavnostně ozdobené, s kočími a služebníky v livrejích.

Pan John jel v prvním voze jako hlava rodiny Needleovy, v druhém paní Anna, v třetím Klára a Klementa; následovaly pak ostatní konvertitky a ostatní průvod. Každý z obrácenců měl po pravé straně kmotra neb kmotru. Duchovenstvo jich očekávalo v kapli, kterou s tak velkým očekáváním vypravil nešťastný neodvislý duchovní a která byla tak rychle opuštěna pro neumdlevající horlivost anglikánky paní Anny. Než tu již se objevili křtěnci a postavili se ke dveřím chrámovým, kdežto ostatní vešli do lodi; zvaní hosté vstoupili do lavic přiměřeně upravených. Také lid byl vpuštěn, pokud místo stačilo. Byli to většinou zvědavci, kteří však se chovali důstojně a sotva věřili očím, když viděli vše tak nádherně upraveno.

Zástupce biskupův chtěl předříkávati příslušné prohlášení u oltáře a každý na konec měl se zříci dosavadní víry a vykonati vyznání víry katolické a dotknouti se evangelia, aby obřady se příliš neprodloužily. Avšak John si přál sám odříkávati celé prohlášení, jak je vykonal na smrtelném lůžku sir Robert Smith. Kněz ochotně vyhověl jeho žádosti. Učinil tedy prohlášení sám jazykem mateřským a po něm všichni ostatní obrácenci. Při tom klečeli na klekátku opatřeném kobercem a nahoře byla mešní kniha. Kněz pak přijímal jejich vyznání.

Pohled na chování Johnovo při vyznání víry byl opravdu povznášející. Bylo to pozorovati na řeči, jevilo se to z pozornosti a na celém obličeji jeho, který zářil radostí, že konečně bylo mu dopřáno spočinouti v lůně církve katolické. Jistota a bezpečnost zírala z celého vzezření jeho. Zdálo se mu býti pravým triumfem, že se mohl zříci toho, co mu bylo až do obrácení posvátným a že může slavnostně před tváří Boží potvrditi pravdy, které poznal po tak krutých vnitřních bojích. Vedle toho oči všech byly obráceny na paní Annu, o níž bylo známo, že náhle se obrátila na víru katolickou, ač od mládí tak horlivě se starala o víru zděděnou. A překonala vše očekávání; neboť beze všeho rozechvění a s hlubokým přesvědčením pronášela posvátná slova, majíc ruku na mešní knize a pozdvihujíc zrak svůj k nebi, aby volala Boha za svědka svého upřímného smýšlení. A nespokojila se tím, nýbrž dala pokyn svým dcerám, aby přistoupily ke knize a sama předříkávala jim vyznání katolické víry a položila ruku jejich na posvátnou knihu s očividným dostiučiněním svého mateřského srdce.

Mezi nekatolickými diváky bylo podivuhodné ticho; a venku tlačilo se mnoho lidí, kteří vystupovali na špičky, aby spatřili aspoň část neobvyklého výjevu. A podiv vzrostl, když po dokončeném vyznání víry zástupce biskupův i ostatní duchovní, kteří sem přibyli, zapěli žalmy u oltáře a když byly konány

křestní obřady. Všecko odříkání ďábla, znamenání křížem, požití svěcené soli, zaříkávání, což mělo značiti vnitřní milost, bylo pro nekatolické diváky pouze obyčejným obřadem.

Nemalý podiv vzbudilo v lidu, když kněz, podávaje Johnovi konec štoly, uváděl jej do lodi chrámové; za ním byl nesen odznak křtěnců, na nějž všichni přítomní poukazovali. Po té všichni křtěnci poklekli po straně oltáře a sklonili hlavy na stupně a odříkávali s knězem Věřím v Boha a Otče náš. Opakovalo se zaříkávání a prohlášení; a každý byl pomazán olejem křtěnců. Kmotři a kmotry pak drželi na prsou a na lopatkách křtěnců široká bílá roucha, aby při tomto obřadu byli křtěnci uchráněni všetečných pohledů. Přiblížili pak se ke křtitelnici, která byla stříbrná a byla uložena na druhé straně oltáře.

Když pak voda byla posvěcena, mělo dojíti k udělení svátosti. To byl vrchol slavnosti a přítomní také tajili až dech, když přistupovali jeden křtěnec po druhém, aby poklekli a oznamovali svá jména křestní a odpovídali na otázky knězovy: Chceš býti pokřtěn? — Chci.

Kněz pak nabral do stříbrné nádoby svěcené vody a vykonal křest podmínečně lije na hlavu vodu: Nejsi-li pokřtěn, já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Napřed byli pokřtěni mužové a pak ženy.

Na panu Johnovi i na paní Anně bylo viděti, jak mohutný dojem působil křest svatý; dívky byly opravdu jako andělé, když s očima sklopenýma a sepiatýma rukama přijímaly očistu. Na hlavu každého křtěnce dával pak kněz bílé roucho a říkal při tom slova: »Přijmi roucho nevinnosti a přines je bez poskvrny hříchu před soudnou stolici Pána našeho Ježíše Krista, abys nabyl života věčného.« A pokřtěný odpovídal: »Amen.«

Týmž pořadem brali se pokřtění pak k sv. zpovědi, vyznávajíce se z chyb, kterých již dříve litovali a žádajíce rozhřešení. Té chvíle byly pro ně upraveny a ozdobeny lavice. Ke konci vstupoval kněz k oltáři a sloužil mši sv. Nebylo mezi shromážděnými člověka tak tvrdého srdce, aby nebyl býval dojat, když noví katolíci přistupovali k sv. přijímání. Šli ke stolu Páně nejen nově pokřtění, nýbrž také jejich kmotři a kmotry, kteří rovněž přijali svátost pokání i oltářní a všichni vzývali hluboce tělo Páně a vraceli se na svá místa s živou věrou a zbožností nelíčenou. Paní Anna se nemohla zdržeti slz, které se proudem řinuly. A když ostatní věřící přijali svátost oltářní a když mše svatá byla ukončena, zapěl kněz chvalozpěv »Tě Boha chválíme«. Paní byla tak dojata, že nemohla ani povstati a plakala usedavě.

Jak přišli do kostela, podobným pořádkem také z něho vycházeli. Dobrá matka doma objala své dítky beze slov a políbila je; byla příliš dojata. A když se ubírali do jídelny, prohodila paní k průvodčím: »Dnes odložíme všecko obřadnictví. Kmotři i kmotry dají svým chráněncům a chráněnkám políbení. A já začínám první (i uchopila Julii a políbila ji) a vyznávám u přítomnosti svých příbuzných a přátel, že máme děkovati za dnešní štěstí této vznešené dívce. Budu jí věnovati své přátelství celý život. — Julie chtěla splatiti tuto zdvořilost zase zdvořilostí,

avšak paní nedopřála jí k tomu kdy a uvedla ji do jídelny. Po své pravici usadila zástupce biskupova, Julii po levici, proti sobě Johna a své dcery a mezi nimi kmotry. Tak usedli ke stolu všichni radostně; a hovor byl také podle toho nadšený.

A vesele také strávil lid tuto neobvyklou slavnost. John jako křesťanský kavalír dal rozděliti o slavnosti hojně chleba, masa a piva; dostalo se ho nejen všem chudým, nýbrž i všem, kteří o to požádali. Mnozí, kterým zrovna tak záleželo málo na náboženství katolickém jako na anglikánském, přáli si: »Křest by se měl konati v zámku každý den!« Pouze dvě osoby byly velmi smutny nad touto událostí a nebylo jich možno potěšiti: pastor a slečna Mary. Ubohý farář každého dne se postavil schoulen v koutku svého příbytku a neodvážil se vyjíti ani ven. Byl zastižen jako bleskem. Nemálo se podivil, když viděl, že mu ze zámku přinesli hojně pokrmů a zároveň lístek pana Johna, na němž bylo napsáno: »Důstojný pane! Úkon, který dnes provedla naše rodina a já, přerušuje všechen náboženský poměr mezi vámi a mým domem. Svého patronátního práva se nevzdám, jak bývá zvykem, nýbrž ponechám si, co považuji za své právo, jiného nemoha učiniti. Čím vám budu moci posloužiti, ochotně učiním. I můj dům Vám bude vždy otevřen, když uznáte za dobré nás poctíti ze zdvořilosti. Budu-li Vám moci něčím posloužiti, co není proti mému přesvědčení, obraťte se na mne, nejoddanějšího služebníka Johna Needlea.«

Tento list zmírnil poněkud zármutek protestantského pastora a jeho rodiny. Avšak kdo mohl potěšiti zarmoucenou slečnu Mary? Nadarmo dobrá paní Anna slibovala, že v dosavadních poměrech se nic nezmění, nadarmo ji ujišťovala svou vděčností za dobrodiní prokázaná v mládí a za dlouhé věrné její služby; nešťastná stařena se nedala potěšiti. Již za křtu od rána do večera uzavřela se ve své světnici a zde oddala se úplně svým smutným myšlenkám. S novými katolíky sotva z nouze vyměnila několik suchých slov; těm pak, kteří zůstali protestanty, a těch byla většina, neodvážila se mluviti o tom, co jí působilo bolest. Nezbývalo jí, než aby plakala nad záhubou věčnou paní Anny, která do té doby žila jako příkladná anglikánka, a nad jejími dcerami, které vychovávala jako matka, dokud nepřekročila prahu čarodějná Neapolitánka. A předpovídala tresty Boží: »Uvidíte, že dům Needleův zastihne neštěstí . . . Tato rodina, tento zámek, toto bohatství — já je vidím a nevidím. Odpadlictví nezůstává nikdy bez trestu. Kdykoli kmen israelský dopustil se modloslužby, vždy sestupoval hněv Boží a trest přicházel na lid, který zašel na scestí.

Víra jí neposkytovala dokladu k jejím předpovědím; ale budoucnost, zdálo se, dávala jí za pravdu.

Mrak na obloze.

Dni po křtu rodiny Needleovy plynuly šťastně a za hlubokého míru, příjemně zvláště pro paní Annu, která si nemohla vynachváliti, jaká svornost a srdečnost od té doby nastala v rodině; a proto všecky myšlenky mohla soustřediti na provádění

víry. Úkony náboženské jí působily opravdovou radost, a to tím více, čím více jich pohřešovala v staré víře. Tak se stalo, že úplně omladla. S živou radostí přijímala svaté svátosti a soukromé pobožnosti doplňovaly její klidný, spokojený život.

Srovnávala tak často dřívější svůj stav s nynějším a uvažovala s Julií: — Anglikánská církev ničeho neposkytovala mému srdci . . . nějaká modlitba z Prayer book a trochu čtení z bible nedostačuje a nechává člověka úplně chladným . . . a pak každé neděle mi poskytovala kouska chleba, předem ujišťujíc, že je to pokrm obrazný.

— Ano, odpovídala Julie, jakou zbožnost chcete, aby anglikánská církev vzbudila u svých věřících mimo Prayer book, který se v tak mnohém podobá katolickému zřízení, a pak ve svých článcích víry téměř kalvínské? Vždyť popírá platnost a zásluhu dobrých skutků; to znamená odříznouti od kořene kmen zbožnosti. A zbožnost v anglikánské církvi jako v ostatních protestantských církvích je tak nelogická a má tolik odporů v článcích své víry.

— A přece, namítala paní, nějaká jiskra zbožnosti, jak se mi zdá, tak často mi roznítila srdce, i když jsem byla protestantkou.

— To není nic divného, souhlasila Julie; stávalo se u vás jak u četných nekatolíků, kteří vyznávají nepřemožitelným pudem srdce to, co prohlašují v mysli za hřích vlivem názorů své sekty. Křesťané, kteří upřímně čtou bibli, nechávají stranou Luthera, Kalvína, Zwingliho, Jindřicha VIII. s jich tvrzením, že víra je všecko a že skutky nejsou ničím. A jsouce zaujati láskou k svému Spasiteli, hledí poslouchati jeho přikázání, modlí se, jsou počestní, konají skutky milosrdenství k chudým; a tak se stávají svými skutky katolíky, ale věrou zůstávají protestanty.

— Tyto církve se mi zajisté zdají býti macechami, chladnými, závistivými ku blahu svých dítek a vždycky jsou hotovy vymačkati chléb z rukou jejich, kdežto katolická církev jest dobrou matkou, která podává dobrou potravu svým dítkám a má ruce plné důkladných a sladkých pokrmů k výživě.

Za takových hovorů s paní Needleovou často a ráda dávala si vysvětliti Julií zvyky katolické zbožnosti, o kterých čítala v životě svatých. A jako ten, kdo se nebojí pronésti na konec svůj úsudek, radovala se, když čím dál tím lépe rozuměla kráse křížové cesty, růžence, úctě nejsv. Srdce Páně, dětinné lásce k náměstku Kristovu, modlitbě za duše v očistci. Julie těmito otázkami se obírala již dříve jednak k vlastnímu poučení, jednak aby mohla odrážeti útoky Johnovy proti církvi katolické, dokud byl protestantem. A tím sama nabývala přesvědčení o vznešenosti a útěše náboženství svého. Novoobrácenka byla naplněna takovou láskou k náboženským úkonům, že nevěděla, proč se má dříve rozhodnouti. Proto Julie radila: Málo a dobře! Slyšela jsem vždycky říkati, že hlavním bodem, k němuž mají směřovati všecky úkony pobožné, jest zachovati a posilňovati posvěcující milost. Dále mají pomáhati k upřímné lítosti a k ošklivosti nad každým,

i nejmenším hříchem a dávati pak na jevo hlubokou lásku k Spasiteli, neboť abychom se zalíbili jeho srdci, milujeme své bližní.

A krásná duše paní Anny se otvírala k těmto rodinným poučováním jako květ rose a posilňovala i utvrzovala se. Zdálo se jí, že Písmu sv. rozumí lépe a že chodí po cestách lepších, poněvadž nehledala v těchto posvátných knihách již náboženství, aby se vzdělávala, nýbrž hledala pouze nebeského návodu, aby byla utvrzena ve víře poznané. Bála se, když se stane katoličkou, že jí bude zakázáno čísti bibli nebo aspoň odrazováno; a byla příjemně překvapena, když ji její duchovní rádce vybízel, aby pilně četla v bibli a dávala přednost dějepisným knihám Starého Zákona a evangeliím v Novém Zákoně. A s touto příjemností, které nabývala při čtení Písma sv., sdělovala se v příhodné době s Julií a se svými dítkami. (Pokračování.)

Dopisy z Habeše.

Italsky sepsal P. FRANTIŠEK da OFFEJO, misionář-kapucín.

Do češtiny přeložil Václav Knetl.

(Pokračování.)

2. A nyní jsme u pohostinství. Již víš, že, čím jednodušeji žijí národové způsobem patriarchálním, tím jsou pohostinnější. Toho bývame svědky i na našich (roz. italských, pozn. překl.) dědinách, jež se v tom ohledu tak velice liší od velkých měst. Představ si tedy, jak to jest asi teprve zde v Habeši. Stačí ti, když ti řeknu, že člověk jakýkoliv by mohl vyjíti z naší kolonie a dojíti až do Šoe a nemusel by míti ani jedinkého tolaru s sebou. Cestující (pocestný) jest osoba takřka posvátná, mají k němu tak velikou úctu, že jde-li vesnicí a požádá někoho o trochu vody, tento mu ji nejenom podá bez meškání, nýbrž i se zdvořilou pozorností otevře a roztáhne nad jeho hlavou svůj plášť, aby mu při pití udělal stín.

Kdykoliv se cizinec musí zastaviti ve vesnici, má-li tam příbuzné nebo přátele nebo jen poněkud známé, jde přímo do jejich domu, jsa si jist, že bude přijat s největší srdečností. Jestliže tam však nezná nikoho, sedne si na bobek před vesnicí, a čeká, až jej pozvou. A netrvá to nikdy dlouho, aby nepřišel některý zámožný si k němu přisednout, vyměnit si s ním pozdravy a poklony, jichž bývá vždycky mnoho, aby se ho otázal, odkud přichází a kam má namířeno, a aby jej na konec pozval do svého domu. Tam mu hned nabídne šálek kávy, třebas by se ji byl vypůjčil. Na mnohých místech mu také myjí a líbají nohy.

Jestliže však přijdou cizinci v četném průvodu, sedí na některých místech všickni, čekajíce venku, jak bylo řečeno nahoře. Na mnohých jiných místech dva z průvodu, mezitím co zbývající sedí venku, chodí po vesnici a před každým domem trochu slušnějším opakují jméno nejbohatšího a nejvznešenějšího cizince z průvodu, říkajíce: »Ten a ten, syn toho a toho vám

vzkazuje: jak jste ztrávili den (přijdou-li večer); anebo jak jste ztrávili noc« (přijdou-li ráno). A na tento pozdrav jdou hned mnozí pozvat nové příchozí a zavedou je do největšího domu nebo do prostřed dědiny a všichni pro ně přinesou něco: ten ječmen pro muly, onen chléb, jeden pivo, druhý nějakou kozu nebo ovci, jiný konečně nějakého vola na zabití.

Jedná-li se však o vojáky, jest povinností hlavy vesnice nebo jeho zástupce, aby je šel pozvat, a nařídil jednotlivým rodinám, co musí pro ně přinésti. Podobně osoby posvátné, to jest, kněži jáhnové, mnichové, debteriové a jinoši, kteří studují na kněžství, nesedají na zemi, když přijdou do vesnice až by je někdo k sobě pozval, nýbrž jdou přímo ke kostelu a udeří několikráte kamenem na jejich kamenné zvony. Jakmile zvuk ten zaslechne kněz nebo některý jiný pán, jde hned je přivítat a odvede si je s sebou.

Také ženy nesedají před vesnicí, nýbrž jak je spatří z daleka přicházeti, hned jim běží naproti, aby je pozvali, a zacházejí s nimi lépe nežli s muži. Muzikanti konečně a světští zpěváci, zvaní »amien«, vejdou do kterého domu se jim zlíbí; ba protože Habešané mají ohromný strach z pomluv, a tito jich mohou nadělati, co chtějí, aniž by byli pohnáni před soud, proto nejenom s nimi dobře zacházejí, nýbrž je nad to i obdarují nějakým tolarem nebo jiným darem.

Také se není třeba nikdy obávati, že by cizinci, chtějíce se zastaviti v některé vesnici, byli opuštěni, nebo že by se s nimi zacházelo špatně. Vedle zděděného citu po pohostinství je to ctižádost, býti známu jako štědrý, která vždycky přiměje někoho, aby je pozval a co nejlépe uctil. A potom jsouce zvědaví, aby se dověděli novinky z jiných míst a o jiných osobách, a nemajíce také snadnějšího prostředku k ukojení této chtivosti nad vyptávání se cestujících, nenechají si tak snadno ujíti této příležitosti u některého nového příchozího. Pročež pohostivše jej, jsou všichni kolem něho, aby mu dávali otázky. A cizinec musí oplatiti pohostění podrobným vypravováním všeho, co se mu přihodilo po cestě; musí vypověděti všecko, co slyšel nebo viděl na místech, kudy šel; sděliti všecky novinky politické, vojenské nebo náboženske, jež jsou mu známy: musí zkrátka zastáviti úplně službu novinářského reportera, počítaje v to i dovednost značně vyspělou v přehánění zpráv, libovolném jich vymýšlení, dělání posudků, pronášení náhledů, jen aby se zdálo, že je dobře informován a aby ukojil zvědavost jiných, jak nejlépe by se mu to dalo. Na každý způsob myslím, že by za takovýchto podmínek nebylo ani v Evropě nikterak nepříjemno býti hostem a jísti a píti zadarmo, kamkoliv se přijde.

Avšak nikdo si nemysli, že by tato pečlivost o pohostění cizinců byla někomu pobídkou, aby jí zneužil a zůstal v domě dle libosti. Neboť jedno přísloví v Habeši často opakované praví: »Cizinec je první den synem Božím, druhý den synem člověka, a třetí den je synem psa.« Ovšem nikdo ho nevysloví před hosty; ale jako je všichni znají, hledí každý, aby nebylo opakováno za jeho zády, odejíti druhého dne, leda by příliš nutná potřeba jej nutila zdržeti se déle.

4. Rovný pohostinnosti je soucit s žebráky a malomocnými. Jak jedněch, tak i druhých jest v Habeši mnoho, a skoro všickni nosí bílou čepici mnišskou, odznak to ustavičné čistoty; někteří opravdu proto, že slib ten učinili, jiní však jen za tím účelem, aby obdrželi bohatší almužnu; proto po návratu domů ji odkládají.

Malomocní jsou dotěrní v nejvyšším stupni. A když [illegible] za almužnu, chtějí ji skoro násilím. Křičí, hlomozí, pronášejí urážlivá slova, svolávají kletbu na rodinu, jestliže se otálí, jim pomoci. A proto pro touž příčinu, o níž jsme mluvili nahoře při muzikantech a zpěvácích, dostávají skoro vždycky bohatou almužnu. Ostatní žebráci však jsou skromnější a proto také rádi vídáni a ctěni, a nezřídka i ke stolu rodinnému bráni.

Zde by se mohl také uvésti zvyk, jejž mají dlužnici ne sice bohatí, ale také ne úplně chudí, že si totiž zavěsí v zápěstí železný řetěz a chodí s ním od vesnice k vesnici, prosíce o almužnu. Všickni, jakmile spatří řetěz, přispívají ubožáku ku pomoci, aby se tak mohl zbaviti svých dluhů. Pravil jsem, že k tomuto prostředku se utíkají ti, kteří nejsou ani bohatí ani úplně chudí; poněvadž tito poslední nemajíce, co ztratiti, o placení dluhů se nestarají, kdežto první buď mají své nebo obrací-li se na jiné, jdou k přátelům, ale bez řetězu na tepnách.

A tak pro dnešek již dost! neboť nechtěje déle odkládati s dopisem, neměl jsem již času, připojiti něco jiného. Zachovej mne ve své přízni, a já zůstávám vždy tvůj

Fra *František.*

Dopis osmý.

Obsah:

1. Vědy a umění v Habeši. — 2. Lékařství. — 3. Advokátství. — 4. Rozličná řemesla. — 5. Zemědělství. — 6. Pořádek ve vojenských leženích.

Akrur, v květnu 1903.

Drahý P. Lektore!

1. Když jsem v minulém svém dopise vypočítával práce, jimž se věnují zdejší domorodci, ať již muži nebo ženy, a když jsi viděl, že nebyla řeč o ničem jiném než o zaměstnání rolnickém a domácím, snadno jsi se asi sám sebe tázal: Ale což neznají Habešané jiných umění nebo řemesel? — Ano, znají je opravdu; ale přečti si tento list a přesvědčíš se, jak daleko jsou v umění a vědách.

Především třeba z poznání ostatních řemesel nebo vědeckých zaměstnání naprosto vyloučiti ženy, poněvadž ony mimo to, o čem jsme mluvili v minulém dopise, nic jiného nedělají a dělati nesmějí. Jedinou výjimkou jest některá žena, jež se zabývá zhotovováním nádob z hlíny a bláta na pivo a medovinu, nebo na uschování zeleniny. Ostatně by příznivci tak zvaného feminismu musili zde začíti, jak se říká, »ab imis fundamentis«, t. j. od nejspodnějších základův.

A muži? I co těch se týká, nemluv o studiích nebo zaměstnáních vědeckých. Již jsme viděli hned v prvním dopise,

mnoho-li jest vědy u duchovenstva. To ti může sloužiti za měřítko na vypočítání vědy u ostatních.

2. Samotné lékařství, jež jest bez odporu nejnutnější vědou ve společnosti, jest omezeno na velmi málo poznatků, jež se přenášejí s otce na syna jako drahocenné dědictví, a dosti těžko se stává, aby jinému sdělili tajemství těch léků, jež se některý naučil připravovati. Lékař je zde všeobecně považován za kouzelníka; tak velice jsou přesvědčeni, že jejich prostředky spíše než od vědy pocházejí od čar. A já opravdu věřím, že kromě řídkých případů uzdravení závisí spíše od podnebí léčbě vždy příznivého, od zdravé tělesné soustavy, s níž se všeobecně setkáváme, a od důvěry nemocného, než od předpisů lékařových. Představ si, že kterékoliv bolesti se odpomáhá pouštěním žilou! Žehadlo na prsou, na ramenou, na zádech, je stále na denním pořádku! A při operacích chirurgických více než rasové! Věru není možno na ně aplikovati přísloví, že lékař milosrdný působí zapálení rány.

Byl jsem jednou u tak zvaného lékaře, když vyřezával jedné dívce žlázu (mandli) na krku a ujišťuji tě, že ku podrobení se podobným operacím jest věru zapotřebí bezcitnosti nebo stoičnosti těchto afrikánů. Když obnažil žlázu rozříznutím kůže, nabodl masitý nádor jehlou a vytáhl jej ven celou silou, aby jej mohl pohodlně břitvou uříznouti. Ale poněvadž tomu neštěstí chtělo, že břitva nebyla dobře nabroušena, a po několikerém pokusu se mu nepodařilo žlázu vyříznouti, byl nucen operaci přerušiti, břitvu nabrousiti a pak znova začíti s vytahováním a řezáním. Co o tom soudíš? A přec dívka, nejsouc od nikoho držena, ležela po celou tu dobu klidně a pokojně na zemi, jakoby to byla věc nejjednodušší a nejpřirozenější na světě. Není skutečně pravda, že Pán posílá zimu podle šatů, nebo lépe, že mnoho pohodlí činí člověka zmalátnělým a beze vší síly duševní? Na každý způsob můžeš z toho viděti, co jsme pravili, jak daleko totiž zde pokročila sama zdravověda a s jakou jemností se vykonává. Dle toho si pak učiň představu o ostatních.

3. Škol není kromě několika málo škol debteriů, a ty se omezují pouze na vyučování čtení a psaní a málo je také těch, kteří je navštěvují. Pročež není těžko nalézti i mezi »rasy« takové, kteří neumějí ani čísti, ani psáti. Přidej k tomu, že ve své pohodlnosti vyhýbajíce se namáhání, postrádají rádi kolikrát i věcí nezbytných, jen aby nemusili pracovati; představ si, mohou-li milovati námahu duševní, jejíž potřeba se tak málo pociťuje a z níž se dá tak těžko vytěžiti ovoce uspokojující.

Jedinou jejich vědou jest klábosení; a v tom by mohli poučovati i naše nejvýmluvnější advokáty. Rozumí se snadno, proč; trávíce největší část svého času v zahálce, rozmlouvajíce ve společnosti, nebo hádajíce se o nejmenší věci před soudci nebo pohlaváry, nabývají takové lehkosti v mluvení a nezřídka i takové správnosti v nazírání na věci, že jsou vždy hotovi, bez přípravy mluviti a souditi o otázkách i nejtěžších, jež se jim předloží (rozumí se však samo sebou, že v kruhu svých idejí, to jest o místních obyčejích, o politických změnách, sběhnuvších se

událostech, o počasí panujícím a podobných. Ba, ježto koření svou řeč často příslovími a sentencemi, nebyla by jejich rozmluva bez půvabnosti a živosti literární, kdyby jí nečinili nesnesitelnou tak odpornou výslovností, jež, chtějíc se zdáti mužnou vážností, stává se zatím nesnesitelnou nudou pro uši, jež nejsou zvyklé je poslouchati.

Druhá věc, v níž nás také předčí, je rozpřádání jejich rodokmenů. Protože Habešané liší se od sebe jménem otce, ježto nemají příjmení, a protože se často přihází, že buď za příčinou manželství nebo při jiných okolnostech musí znáti své příbuzenstvo až do desátého kolena a také i dále, sdělují si slovem a opakují tak často jména svých předků po meči, že i děti ti dovedou vypočítati s podivuhodnou přesností, jak se jmenovali jejich dědové a jejich pradědové až do dvanáctého, ano i patnáctého pokolení. Ale zde již končí věda habešská.

4. A co do umění? Nejprve pravím, že pro krásná umění není, leda nějaký malíř hrubých obrazů na čerstvo k okrase kostelů a nějaký vyšívač primitivního druhu; ostatně ticho úplné! Nebo ještě lépe ne; jsou tu také pěstitelé hudby; trubači totiž, houslisté a zpěváci světského zpěvu mimo »debtery«, neboli učitele zpěvu posvátného. Ale jako jsou tito poslední ctěni a váženi, tak jsou neradi viděni ti první; a tak neradi jsou viděni, že ostatní by se styděli vstoupiti do svazků příbuzenských s nimi nebo s jejich dětmi až do desátého kolena. A kdyby některý jinoch nevědomky se oženil s dcerou muzikantovou nebo zpěvákovou před desátým pokolením, sotva že se o tom dozví, považuje za svou povinnost, dáti se od ní rozvésti, aby nezůstal bezectným i on sám.

Podobně se přihází stříbrníkům a kovářům. O těchto posledních dokonce věří bezmála totéž, co náš (italský, poz. překl.) prostý lid o čarodějnicích, to jest, že se mohou proměniti ve zvířata a ze zvířat státi opět lidmi. Chtějí-li, že by mohli i jiné proměniti v živočichy nebo ve věci neživé. A dále věří, že potajmu svými léky lidi usmrcují, pročež je nazývají lidojedy nebo vražedníky lidí.

Z ostatních řemeslníků neexistuje než sedlář, který, není-li ctěn, jest aspoň jistě trpěn; obuvníků, kloboučníků, deštníkářů nepotřebují vůbec. Při stavění si pomáhají navzájem. Na tkaní obchází kolem některý musulmanský tkadlec, který pracuje před domem toho, kdo si jej najme. Šití pak a zpracování dřeva, nebo ostatní nevyhnutelné práce koná každý sám pro sebe.

5. Vidíš tedy dobře, že skoro veškeré zaměstnání Habešanů se obmezuje na zemědělství dobytkářské, totiž na obdělávání půdy, jež bylo prvním zaměstnáním, živností na světě, jejíž potřebu seznal člověk ihned, sotva že byl vyhnán z pozemského ráje. Než nemysli si, že když to je zaměstnáním, jímž se skoro výhradně zabývají, že by v něm byli učinili veliké pokroky!

Zahrady v Habeši skoro neexistují vůbec, vyjmeš-li nějakou zahrádku vedle klášterů. A v těch, které tu jsou, z rostlin se pěstuje pouze paprika a cibule. Půda je dost úrodná, tak že na některém místě dává až dvojí žeň ročně. Potřeby domorodců

však jsou velmi nepatrné jako jejich tužby. Každá osada konečně má mimo pozemky již od dávných dob mezi jednotlivé rodiny rozdělené a proto dědičné, v držení vždy pozemky společné, jež se rozdělují každý druhý nebo třetí rok. Proto má i nejchudší s dostatek země, aby si nasil, mnoho-li potřebuje k živobytí na rok. Nuž za těchto podmínek, kde totiž chybí hlavní pobídka ku zdokonalování, kterou jest potřeba, jak můžeš žádati, aby Habešan činil pokroky?

On vezme svůj pluh rovněž hrubý, a řekl bych, více než primitivní, nemá-li pár volů, vypůjčí si je, a zoře dostatečný kus země, hledě si vybrati tu, jež jest méně plevelem zarostlá, aby ji snáze pluhem roztrhal. Narazí-li při této práci na křoví, jede dále, a nechá je růsti do libosti. Jestliže později vzroste v osení plevel, bude to starostí žen, aby jej vytrhaly. A Habešan čeká pak klidně na žeň, nemysle na nic jiného.

Pravil jsem, nemá-li pár volů, že si je vypůjčí. Ale v tomto případě musí se o sklizeň rozděliti na polovičku s pánem, který však jest povinen, dáti též polovici semen a konati společně nutné práce, vyjma orání. Chce-li se však pán (potahu) zbaviti poskytnutí semene nebo práce, musí zaplatiti stejnou cenu v penězích, nebo postoupiti mu užívání mléka od jedné krávy a na konec pak se dělí stejně.

Při dobytkářství jest věc ještě jednodušší. Nepožívajíce sýra, neznajíce vlněných látek a považujíce za věc pošetilou požívání kozlat a beránků, mají velmi málo ovec a koz. Celá jejich industrie záleží v odchovávání volů a krav a v dělání másla z jejich mléka. Máslo stloukají takto: nalijí do měchu mléka, zavěsí jej na jeden z dřevěných sloupů uvnitř domu a pak s ním rukou hází, až se tuk srazí. Když se smetana stloukla, vyndají z měchu máslo a převěří je s rostlinou zvanou »t a n n y«, jež mu dodává tak odpornou chuť, že ho není lze ochutnati, a uvádějí je pak do prodeje. Dnes (t. r. 1903, pozn. překl.) za jeden tolar se dostane jeden kilogram.

Za hranicemi Eritree chovají také osly, koně a především malé mezky, již mají větší cenu než koně. Leč tím končí všecka zemědělská industrie těchto krajin, jež by mohly produkovati mnohem více. Podaří se Italii, přivésti je do většího rozkvětu? Doufejme!

6. A nyní by mně zbývalo, pověděti ti něco o řemesle válečném, řemesle to velmi nebezpečném ve válce, ale nejméně obtížném, aspoň v Habeši, v době míru. Ale protože zde neexistují vojska stálá, ačkoli »negus« a rozličtí »rasové« mají s sebou vždycky mnoho vojáků, proto myslím, že budeš míti větší potěšení, když ti něco povím o jejich obyčejích v době války. Ano, abys lépe pochopil, jaký pořádek zachovávají na pochodu a na zastávkách, popíši ti zde válečné obyčeje, o nichž tě mohu ujistiti, že jsou správné. Neboť i v této věci musejí zachovávati obyčej,a obyčej jest právě takový.

Chce-li tedy »negus« nebo některý »ras« shromážditi vojsko k započetí války, pošle jednoho ze svých pohlavárů na největší

trh. Vyslanec ten zavolá jednoho bubeníka s »negaritem« (je to buben s jedné strany široký a s druhé úzký), a když s ním dojde na tržiště, poručí mu bubnovati tak dlouho, až vidí skoro všechny kolem sebe shromážděné. Potom poručí bubeníkovi, aby se postavil na užší stranu svého nástroje a našeptá mu do ucha, co má ohlásiti. Bubeník opakuje silným hlasem královský rozkaz a tresty, jež hrozí těm, kteří jej přestoupí. Tak se děje také ve všech ostatních případech, když král prohlašuje nějaký zákon nebo dává nějaký rozkaz. Muži vracející se z trhu do své osady vypravují všem o vyhlášení, jež slyšeli, a ti, jichž se týká, snaží se z úcty nebo ze strachu, aby mu vyhověli dopodrobna.

V době války, je-li výzva všeobecná, musí se chopiti zbraní všickni muži velcí, kteří nejsou nemocni; ženy z každé dědiny shromáždivše se u kostela, chodí kolem něho procesím s kamenem nebo troškou popela na hlavě, opakujíce litanii: Kriste Pane, smiluj se nad námi. Podobně konají se v době sucha, nakažlivé nemoci nebo jiné obecné metly.

Když se vojsko shromáždilo a vojáci byli osloveni, nastoupí se pochod. Vojíni jsou povinni, sami si opatřiti oděv a zbraň a sami se vyživovati, což ovšem vede k naprostému nedostatku discipliny. Mimo obyčejný oděv mužský nosí bojovníci na plecích pláštíky z kožešiny; vznešenější nosí pláštíky tyto z kožešin lvích nebo levhardích. Tyto pláštíky zovou se »lembdy«. Lembdy z kožešin černého levharda nebo gazelly nosí v Šoi šlechtici, obyčejní bojovníci spokojují se pláštíky z kožešin ovčích a kozích. Mimo to nosí pohlaváři »akodamu«, stříbrnou to tyčinku, která připevňuje se na přič přes čelo; na ní je zavěšeno několik pštrosích per. Bojovníci zvláště vynikající nosí též stříbrné náramky a pláty, na rukou prsteny a ocelové rukavice, tyto však jen výjimkou. Hlavní zbroji jsou kopí s listovitým hrotem, srpovitě zahnuté meče, dlouhé zakřivené nože a kulatý štít z kůže sloní nebo bůvolí, opatřený kovovým, vypouklým hrbolem.

(Sr. Ottův slov. nauč. l. c.) Pozn. překl.

Jakmile došli na místo a dáno znamení k útoku, posune se do předu vojsko a bez jakéhokoliv pořádku se vrhá v divoké zuřivosti na nepřítele. Běda mu, nechá-li se poděsiti prvním dojmem; zmatek a útěk by byly toho bezprostředním následkem. Kdežto pořádek a chladná krev by nepochybně přinesly vítězství.*)

Než hle, tu jsem se nechtě ocitl na poli mně nepříslušném a snad jsi si již sám u sebe asi pomyslil: »Ševče, drž se svého kopyta!« Udělejme tedy puntík a brzy na shledanou.

Tvůj nejdražší

(Pokračování.) Fra František.

*) Autor i překladatel vymalovali »vojenský tábor negušin«. Ale reprodukce byla by drahá, i vynechali jsme to.

K abrahamovinám

panu redaktoru Tomáši Jos. Jirouškovi

ke dni 30. května 1908

posílá Dr. M. Kovář.

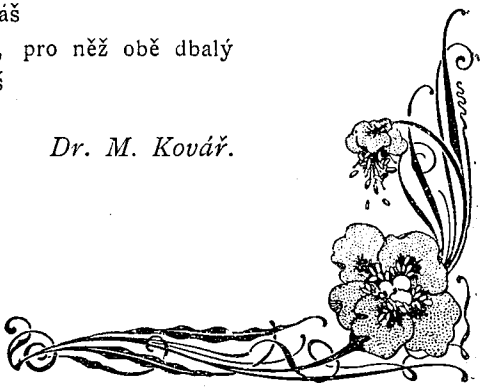
Již padesáte čítají tvá záda,
ne ran, však let,
ran od nepřátel stokrát delší řada,
jež snes Tvůj ret
a vrátil zpět.

Jen nes! Je v bojů vřavě již to moda
hned vyplácet
a bylo by ran věru skoro škoda
jich nevracet
na cizí hřbet.

Jen oháněj se, druhu, chrabře dále
svým oštěpem
a vítěz vyjdeš sobě ke cti, chvále
a milý všem,
jsa vítězem.

Byl Abramovi Izák synek malý,
Ty vlast jen máš
a matku církev, pro něž obě dbalý
svůj palcát máš
a vytrváš.

Dr. M. Kovář.

Ve ŽĎÁŘE 8. května 1908.

Konfiskovaná Wahrmundova brožura předmětem interpellace na říšské radě.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

V pátek, dne 10. dubna, byla ve vídeňském parlamentě k vůli Wahrmundovi veliká patálie. »Chvalně« známý baron *Hock* podal interpellaci pro zabavení brožury Wahrmundovy, o níž jsme se v minulé »Vlasti« zmínili. Za *Hockem* šli židé, socialisté, realisté, mladočeši a agrárníci čeští (až na dr. Zahradníka, Ord. Praem.) Celkem 126 poslanců. Proti stáli křesťanští němečtí socialové, čeští a moravští katolíci, Poláci (většinou), Rusíni, Jihoslované a Vlaši; celkem 186 poslanců. Tři němečtí křesťansko-socialní ministři hlasovali se stranou svojí proti Hockově návrhu; ostatní ministři »vládní« zůstali nad stranami a čeští dva ministři vytratili se v čas z parády. Návrh *Hockův* zamítnut. Jednalo se v něm o to, aby zabavená brožura Wahrmundova byla veřejně předčítanou interpellací na říšské radě *imunisována* a potom s ohromnou reklamou na potupu církve v národech rakouských rozšiřována. Mimo to chtěl bojovný proticírkevní blok vyvolati debatu, jíž by zahájen byl »kulturní« čili správně protináboženský boj v Rakousku proti katolické církvi, k němuž již loňského roku na podzim po sjezdě katolíků rakouských na známou řeč Luegrovu (o potřebě znovavydobytí universit křesťany) učiněn počátek naším *Masarykem & Cie*, který však tehdy po znamenité řeči *Drexelově* nechvalně byl pochován k nemalému žalu proticírkevních štváčů, schovávajících se za »svobodu školy a universitní vědy«. A tu affaira Wahrmundova — W. je *volným myšlenkářem!* — měla býti *novou* příležitostí *k boji* proticírkevnímu u nás. Proto štváno bylo již od jejího počátku proti církvi a štve se dosud. Ale pánům vědcům a svobodomyslníkům opětně selhalo! V kuloarech sněmovních zpozorovali křesťanští poslanci, že protivníci něco připravují. Proto připravili se našinci k odrazu nepřátel, směřujících potupné řeči vésti o církvi atd. dle brožury W. právě takměř v *pašijový týden!* Nejlíp z křesťanské strany drželi se v boji *baron Morsey* a advokát *Dr. Pattai* z Vídně, ukazujíce, že *židovstvu* jedná se podanou interpellací hlavně o to, aby obešli zákon, jenž zaručuje svobodu vyznání státem uznané církve katolické, a aby do lidu křesťanského dostali zakázaný hanopis na potupu katolíků.

V boji, jenž se v parlamentě pro tuto protizákonnou a proticírkevní akci strhl, poznamenal baron *Morsey* trefně, že zaráží, vidíme-li, kterak vysoký státní úředník justiční (baron *Hock*) hledí tímto způsobem obcházeti zákon, hlavně jeho §§ 302. a 303. *Masaryk* nazval sice za to Morseye denunciantem, ale pravdou je, že Hock to spáchal, a Morsey že právem na to poukázal. Ostatně Masaryk neměl by vůbec o denunciantství mluviti, jelikož je u nás všeobecně známo a jeho »Zrcadlem katechetům« písemně dokázáno, že nabádal učitele, aby mu podávali o katechetech zprávy ze škol (to nebyly *denunciace*?), k nimž nebyli dle stávajících školních řádů ani povinni ani oprávněni, takže někteří učitelé měli k vůli tomu nemilé soudní opletačky a musili dokonce i veřejně katechety odprositi! Leč ve Vídni šlágr Masarykův *netáhl.* Co si smí pan profesor dovoliti v Praze a čím omračuje Čechy, toho nedbají Němci, rozeznávajíce pravdu od překrouceniny a úřední povinné sdělení od ničemné denunciace! — Vedle Morseye bušil do

proticírkevníků *dr. Pattai*, jenž zvláště zdůraznil, že právě rakouští židé měli by se o to starati, aby § 303. etc. zůstával v úplné platnosti, neboť — volal dr. Pattai — mohou přijíti i v Rakousku doby, ve kterých nepatrná židovská menšina bude velice potřebovatři státní ochrany svého vyznání! Toto řízné monitum ovšem rozpálilo židy a jejich různé pomahače — ale nemožným není! Kdo pováží, jaký převrat způsobil v posledních 25 letech ve Vídni mezi Němci purkmistr *dr. Lueger*, a jak mocnou zbudoval si v ultraliberálních kruzích požidovštělých Vídeňáků a Němců týž muž stranu, přizná slovům Pattaiovým ostrý hrot, a nebude ani židů litovati, poněvadž by jen sklízeli, co mnoho let zasévali. Ještě jeden Lueger, ať je to v kterékoli zemi, a požidovštělému liberalismu povede se u nás zle! . . .

Vraťme se však k baronu Hockovi! Jeho interpellace zamítnuta *v tajném* sezení říšské rady, a tím odzvoněno na veřejnosti brožurce Wahrmundově, jež nesmí u nás vyjíti a tiskem se šířiti, ani nesmí z ní na volnomyšlenkářských schůzích nic uváděno čili citáty dotvrzováno býti, jak Masarykovi připomněl c. k. komisař *dr. Gellner* v Praze, když »*náš*« *?* učenec chtěl po židovském vědci Raudnitzovi dokazovati z Wahrmundovy konfiskované brožurky, že prý není frivolní. Tak aspoň psaly o tom noviny pražské, referujíce o demonstrační schůzi německočeských volnomyšlenkářů v Plodinové burse na prospěch W., jenž byl tam z příma jmenován vynikajicím členem Volné Myšlenky a jemuž byl z Prahy též zaslán vřelý souhlasný telegram. —

Aby čtenářové věděli, co vlastně W. řečňoval a zbrožuroval — vynechav nejšťavnatější místa z přednášky nebo je zmírniv — podáme zde z »Bonifatius-Korrespondenz« II. N. 7. následující ukázky, přičinivše patřičné poznámky. Na str. 4. (stenograf. řeči) vyjádřil se W. proti nejsv. Bohorodičce: »Ať nám nikdo neblábolí, že by panny dostávaly dítky a zůstávaly při tom pannami.« Není to ošklivá urážka panenské a mateřské cti Marie Panny? Zač se zde prohlašuje (ovšem potichu a mezi řádky) Požehnaná mezi ženami: Zdaž zde není obsažena židovsko-talmudistická blasfemie o *nectném lidském* původu Pána Ježíše? Vyhledal jsem si v Hettingrově fundamentální theologii (1. Aufl. I. B. pg. 298.) na schvál pojednání »o životě Ježíšově dle svědectví mimokřesťanských«, abych se přesvědčil, *s kým* se zde Wahrmund spojil. Hettinger uvádí *podobné* doklady ze židovsko-babylonské »Gemar Sanhedrinna a ze Sohabbathu« corp. 7. + 12., kdež se (fol. 104.b) dokonce povídá o lidském původu Pána Ježíše, že prý byl synem jakéhosi čarodejníka atd.! Nenašel-li Masaryk zde ve slovích Wahrmundových nic urážlivého a nemravného, je to věc jeho vkusu a citu, ale pravda to není a křesťanským také ne. Neznaboh a popěrač *božství Kristova* najde ovšem i podobné výšplechy v pořádku! . . . Všimněte si též, jak Wahrmund fixluje! Kdy jsme učili a věřili, že »panny« dostávají »děti« a zůstávají pannami? Nikdy a nikde! Vahrmund zde drze lže! Věříme a učíme, že jedna jediná panna stala se jednou jedinkrát matkou dítěte, jež však nebylo pouhým člověkem, nýbrž *bohočlověkem* a jež též *nebylo zplozeno lidským způsobem, nýbrž zvláštním činem Božím*. Již Maria Panna položila archandělu otázku: »Kterak se to stane — že totiž počne a porodí Syna — poněvadž muže nepoznávám?« A již archanděl (dle sv. Luk. I., 34.—35.) poučoval ji, že »moc Nejvyššího zastíní tebe,« čímž na *mimořádný*

způsob početí a porodu Krista ukázal, zdůrazniv *božské zasáhnutí tvůrčí a vyloučiv lidské plození* při početí božského Syna v lůně panenském. Tyto věci všecky spletl Wahrmund, posmívaje se křesťanům, jakoby hloupostem věřili. Kdy dokázal který nevěrec, že u Boha je nemožno člověka stvořiti bez plození lidského? Jak povstali vůbec první otec a matka lidská, přichází člověk na svět jen plozením rodičův a není-li prvopočátkového stvoření člověka Bohem bez lidského otce a matky? Ovšem »věda« *věří* v opičáctví čili v poznenáhlý vývoj člověka ze zvířete bez Stvořitele, ale důkaz historický a přírodovědecký dosud nepodala. To jí řekl před nemnohými lety přírodovědecký předák nevěrec *Virchov* na sjezdě anthropologů v Mnichově, a podnes nepodařilo se nevěrecké vědě v této věci udělati krok ku předu. Ovšem, kdo nevěří v Krista-Boha a vidí v něm jen židovského člověka, nevěří též v Jeho nadpřirozený lidský původ a potupí i panenskou Bohorodičku; ale této nevěry není ničím dokázáno, i když je hodně jizlivá. *Pro křesťana nemůže býti nic urážlivějšího nad potupu, kterou málo slovy vyslovil Wahrmund, pošpiniv jí Boha Stvořitele, Krista bohočlověka a Marii Bohorodičku i jako pannu i jako matku!* Rozumíme tedy, proč se Tyroláci proti řeči a brožuře W. důrazně bránili a rozumíme, proč vláda viděla se nucenou slíbiti, že do Innomostí přijde ještě jiný profesor církevního práva, aby katoličtí studenti nebyli nuceni poslouchati potupy své víry u odpadlického profesora. Svými blasfemiemi vyobcoval se W. z církve sám, ipso facto čili v okamžiku, kdy je spáchal.

Z úředního »Prager Abendblattu« dověděli jsme se již z počátku dubna, že do Innomostí přijde za profesora církevního práva jakýsi učenec katolický *z Vratislavi;* v Rakousku není prý právníků-profesorů, kteří by chtěli církevní právo v katolickém duchu přednášeti! Nevěříme těmto zprávám novinářským, ale spíše máme za to, že mnohý učený právník, jenž by se hodil za profesora kanonického práva, bojí se svých *kollegů*, věda, že by jim byl všem trnem v oku. Podívejte se jen na českou universitu pražskou. Dr. Masaryk, Drtina a Krejčí, ba Masaryk sám terrorisuje všecko profesorstvo. Jaký je faktický význam politicko-společenský mnohých veleučených odborníků z naší university v řadách jich posluchačů, v žurnalistice a ve spolkovém životě? Vezměte Randu, Bráfa, Mareše, Raymanna, Maixnera, Kalouska atd., kteří jistě ve svých oborech mnoho znamenají, a pozorujte, mají-li všichni dohromady takový vliv na náš veřejný život jako Masaryk a Drtina? Vzpomeňte si též různých nepěkných bojů a polemik a demonstrací, jimž tito učenci naši byli k vůli realistickým modlám a modlářům veřejně vystaveni na pranýř hanby, a pochopíte, proč v Rakousku nemohou prý nalézti právníka-profesora, jenž by chtěl zaujmouti místo za Wahrmunda a vlastně proti němu. Vždyť za Wahrmundem stojí celý požidovštělý liberalismus rakouský, a profesor-antiwahrmundista bude smýkán od Piláta k Herodesovi atd. Býti učencem a profesorem dnešní mody je velice snadno i výnosno: hájiti pravdy, zvláště náboženské, nevyplácí se. To poznal i Wahrmund, jenž byl docela v zapomenutí. Svou antikatolickou affairou dostal se v popředí diskuse. Tak se dělá vědecké jméno a někdy i zvláštní jednoroční tisícizlatové mimořádné profesorské adjutum, jak ví jistý moc slavný profesor university v Praze. Wahrmund sice nedostane za svou affairu peněžité tisícizlatové roční

adjutum, ale půjde — na cesty do Španělska, aby prý se vlny vášní v obecenstvu utišily. Že tyto cesty bude si platiti Wahrmund ze »své« kapsy, je už proto jisto, poněvadž se nesmí nikdo domýšleti, že by je odjinud dostal anebo přijal . . . Leč o tom dost. Teď ještě některé ukázky z kravallové vědy Wahrmundovy, aby se vědělo, jak si zasloužil rytířské ostruhy.

W. tvrdí (ibidem): »Katolický systém náboženský vivinul se ze židovského.« To nás ovšem nepřekvapuje, protože jsme *již dávno* podobné věci slyšeli před objevem W., ale překvapuje nás logické odůvodnění, jež W. této větě dal, totiž: »Židovství je monotheistické. Toho jednoho Boha pozměnili však křesťané v trojjediného.« Věru, skvostná logika, či komika? Židovstvo zná jen (prý) jednoho Boha; křesťané uctívají trojjediného Boha; ergo vzali své náboženství ze židovství. To je asi tak pravda logická, jako bych řekl: Tys mně z kapsy ukradl tři krejcary, protože já jsem v ní měl jen krejcar jeden! A to píše universitní profesor, aby osvěcoval posluchače a odsuzoval naši víru! Opravdu k smíchu je tahle logika, ač pravdivým jest, že židovství bylo *průpravou* ku křesťanství. Že také staropohanští národové již před židy věřili v bytost nejvyšší, ví ovšem dějepis i srovnávací věda náboženská, a že tedy idea monotheistická není vlastně či specielně židovská, ale spíše všeobecná pravda přirozená, probleskující ve všech náboženstvích staropohanských, zvláště u Egypťanů, Babyloňanů a Peršanů atd., je dnes věc nesporná a snad jen innomosteckému Wahrmundovi neznáma. Kdyby byl přednášce W. přítomen býval pověstný profesor berlínský Dr. Delitzsch, jenž židovský názor náboženský odvozuje z babylonského, ten by asi spráskl ruce, slyše, že teď, *po letech*, našel se universitní profesor, jenž myslí, že monotheismus je původu židovského, a že je to docela obzvláštní specialita Israele!

Další výkvět Wahrmundovy universitní vědy jest: »Křesťanství postavilo na místo bohů různé Svaté; z pohanských bůžků stal se křesťanský Svatý.« Doklad ovšem zůstal W. dlužen. Ze skromnosti sotva. S jakou radostí uvedl by aspoň jednoho křesťanského Svatého, jenž býval pohanským bůžkem! Ale nemohl — a přece to tvrdil! »A *Maria* není nic jiného, než ženský prvek v křesťanské *legendě pánbíčkové*.« Je viděti, že slavná matka Páně je stálým kamenem úrazu *těmto* odpůrcům křesťanství. My sice učíme, že žádný ze Svatých, Pannu Marii nevyjímaje, ale v jich čelo stavě, není víc než *člověkem* vzorným a křesťanem ctnostným, jsa zvláště *věrným a omilostněným služebníkem* Božím, a že není bohů mimo Boha jediného, tajemného, rozumem pouze lidským cele nikdy neobsažitelného; my sice učíme, že Svatým a Panně Marii nesmí se prokazovati božská úcta (klanění), nýbrž jen *vzývání* o pomoc nám u Boha slitovníka, ale což jsou takové věroučné rozdíly naše v očích tak přesného učence, jakým je Wahrmund! Učte si katolíci, co chcete; já dr. Ludvík Wahrmund povídám o vás to a to, *a tak je to*, i když křičíte, že ne a ne. Od čeho jsem volným universitním myslitelem?

Aby se vědělo, jak mám proti Vašim křikům úplnou pravdu, připomínám, že »pohanský vliv zvláště je ve křesťanství patrným v postavení, které má ďábel proti Bohu. Z čehož na novo jde, že křesťanství není monotheistické.« Opravdu, hrozný argument, ale mohl by jej udělati poslední socialista třebas i v »Červáncích« anebo v »Září«, kdyby

mu jej tam otiskli! Věru, kdo z křesťanů věří, že ďábel je druhý Bůh, aneb aspoň quasi čili »jako Bůh«? Všichni víme, že ďábel je padlý duch, Bohem zavržený a *pod* Bohem v každém ohledu (zlobu vyjímaje, které v Bohu dobrém není). W. udělá však ďábla pánbíčkem a vynadá za tuto *svou* fabrikaci — nám katolíkům. A jako by směšnosti na jeho objevu bylo málo, přidavá (str. 5.) W., že prý církev »pevně drží na víře v ďábla«, jak je vidět ze spisku jakéhosi P. Aureliána v roce 1899! Skvostné doklady! I bez P. Aureliána ví každý katolík, že ďábel existuje a do konce světa, ba i potom dále existovati bude, tomu se mohl W. přiučit třebas i *u židů*, jimž tak nadbíhá ve svých nájezdech na církev. Hrozná zloba a nenávist proti Bohu a Kristu, jež dnes světem zmítají — je to viděti i na Wahrmundovi — zdaž ďáblovo působení (a ovšem i existenci) úplně dle předpovědí Páně nedokazují? *Máme opravdu moderní posedlé zloduchy v lidském nynějším společenském životě!* S předstíranou vědou, svobodou a humanitou přicházejí v rouše ovčím k lidu, mámíce jej a lapajíce jeho víru, mrav i spokojenost: praví to »vlci hltaví«, jak předoznačil tento druh »ďáblů« Kristus Pán. Kdo byl z nás katolíků přítomen jedné jediné schůzi těchto proticírkevníkův a viděl, co dělali, a slyšel, co mluvili proti Bohu, věčnosti, hříchu a ctnosti atd. a kdo zažil z nás jednou jedinkrát hroznou zášť a nenávist těchto posedlíků, měl nesmazatelný dojem, že se nalezal ve společnosti ďáblem posedlých řvounů, jimž nic svato a pravdivo není, co jest křesťanského. Rád věřím, co psaly požidovštělé noviny o effektu řeči Wahrmundovy, tvrdíce, že potlesk a souhlas posluchačstva burácel sálem, nechtěje se utišiti. Ovšem, ovšem! Ale, *jaké* posluchačstvo burácelo a tleskalo? Viděl jsem podobné burácení loni v Plodinové burse Pražské, když jsme měli disputovati s volnými mysliteli, a dovedu si tu *pekelnou* vřavu docela dobře představiti. Ale, opakuji, *jaké* je tohle řvavé a dravé burácející publikum? Židovské, zednářské, volnomyšlenkářské, socialistické a nevěreckým liberalismem náboženský úplně zkažené, proti Bohu rozeštvané a zrovna až cynicky sprosté v projevech a posudcích o věcech náboženských, to jest tohle řvavé publikum! U takových lidí dodělá se applausu každý nesvědomitý mluvka a odpadlík, zvláště tluče-li vtipně a pikantně do nenáviděné církve římské a poklonkuje-li při tom židovskému názoru dle předpisů zednářsko-socialistických. *Prozrazená klika i taktika!*

Dalších dokladů z W. netřeba; jsou čím dále tím horší, jak viděti nadbytem z jeho tvrzení, že prý křesťanství je anthropomorfickým náboženstvím, poněvadž učí, že »člověk učiněn je dle obrazu a podobenství Božího«, jako bychom učili, že Bůh má ruce a nohy etc., poněvadž my lidé tělo máme. Z katechismu mohl se universitní profesor W. poučiti, že obraz a podobenství Boží jeví se *v duši* člověkově rozumem, nesmrtelností a ne tělem, rukama, nohama. Ale, nač mluvil by universitní profesor o nás *pravdu?* On nás chtěl ztrhati a křesťanství snížiti, k tomu netřeba pravdy ani katechismu; k tomu dostačuje zloba, překroucenina a jizlivost, jimiž »práce« Vahrmundova oplývá! — Končím ujišťováním kterýchsi novin, že prý pan c. k. ministr kultu a vyučování dr. Marchet se vyjádřil: Wahrmundovi se nic státi nemůže a nesmí! Kdyby si byl W. dovolil o židovském talmudě podobnou řeč spáchati, neb aspoň kdyby se byl opovážil o košerování, obřízce, konkursech obchodních atd. promluviti, věru, že by nebyl dnes v Inno-

mostí profesorem na universitě! V Pešti dovolil si prof. *Dr. Szabo* nedávno protižidovsky přednášeti, a dnes už je z tamější university odstraněn. Věda a svoboda universitní nesly mu scripta do Pětikostelí. U nás v Praze psal před lety *prof. Dr. Rohling* o nemravné nauce talmudistické, a c. k. vláda brzo mu dala (budiž mi odpuštěno) nejen náhubek, ale málem i postrk, a Rohling, chce-li býti z pense živ, je pěkně potichu. Není svoboda jako svoboda; tohle je *pravláštní* společenská u nás svoboda, a pěstují ji *fortelní* universitní profesoři k zármutku poctivých kollegův a k hanbě ústavu, na němž »pracují«.*)

Pozvání k socialně-literárnímu sjezdu družstva Vlast,

který se bude konati 8. a 9. června 1908 (pondělí a úterý Svatodušní) ve staroslavném městě Domažlicích v sále hotelu »U černého koně« s následujícím pořadem:

V pondělí, dne 8. června 1908 o půl 5. hod. odpoledne: I. slavnostní schůze socialní za čestného předsednictví vdp. Ant. Maerze, bisk. vikar. tajemníka a děkana v Domažlicích.

Řečniti budou: — 1. Ředitel kanceláře Ústř. Jedn. hosp. společenstev p. Ant. Blažek: »O starobním pojišťování při zemském pojišť. fondu cís. Frant. Josefa« a »O vesnických spořitelnách a úvěrnách Kampelíkových a Raifeisenových.« — 2. Zemský advokát JUDr. Julius ryt. Nejedlý: »O námitkách proti navrhovaným reformám práva manželského.«

V úterý, dne 9. června 1908: V 8 hodin tichou mši sv. v děkanském chrámu Páně bude sloužiti vldp. bisk. vikář Lambert Ludvík, farář v Mrákově, zástupce J. M. ndp. Msgr. Jos. Hůlky, biskupa v Čes. Budějovicích.

V 10 hodin dopoledne: II. slavnostní schůze literárně-socialní za čestného předsednictví P. T. vys. uroz. Pána Ferdinanda hraběte Chotka.

Řečniti budou: 1. Učitel Vlastimil Jelínek: »Křesťanské základy ve školství.« 2. Farář Vlastimil Hálek: Díla křesťanské charity: »Spolek sv. Rafaela a Nádražní misie.«

Odpoledne ve 2 hodiny: III. slavnostní schůze literární za čestného předsednictví P. T. slovutného pána dra. M. Kováře, c. k. škol. rady z Prahy.

Řečniti budou: 1. Redaktor T. J. Jiroušek: »Význam družstva Vlast a kolem něho seřaděných spolků v národním životě českém.« — 2. Kníž. arcib. notář a farář ThDr. Karel Lev Řehák, rytíř řádu Božího Hrobu: »O blouznění náboženském se zvláštním zřetelem k Domažlicům.« 3. Doslov.

*) Důrazný odpor katolických Tyrolanů a — myslíme — interpellace Fr. hr. Thuna a soudruhů v panské sněmovně způsobily, že Wahrmund ve druhém letošním semestru nepřednáší. Za to se bouří liberální a nevěrecké studentstvo vys. škol — a jak to vše dopadne, věru nevíme. Celá afaira Wahrmundova jasně ukazuje, že jest náš stát silně prožrán nevěrou a že my katolíci musíme úsilovně pracovati, má-li nastati jen trochu obrat k lepšímu.

Členové katol. spolků nechť se u vchodu vykáží legitimací svého spolku. — Ostatní hosté nechť jsou uvedeni známými katolíky. — Žádáme své stoupence na jihozápadě českém, aby se našeho sjezdu v hojném počtu súčastnili, širším kruhům obecenstva jej oznámili a k účastenství vybídli. — Přihlášky k sjezdu Vlasti, pozdravné připisy a telegramy buďtež zasílány do 7. června 1908 na předsedu sjezdového komitétu s adresou: Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy, jenž veškeré dotazy zodpoví, a po 7. červnu na adresu: »Sjezd Vlasti v Domažlicích, sál hotelu »U černého koně.«

Píseň jarní.

Jaro tu!
Jarotu
nese
v milostném,
radostném
plese.

Jarý vznět
rosný květ
budí,
všechno jen
k slunci ven
pudí.

Skřivánek
červánek
hlásá,
nad pluhem,
soudruhem,
jásá.

Zdravý ruch
svěží vzduch
line . . .
Jaro tu,
k životu
kyne! *Jaroslav Tichý.*

Mír.

Umkl zbraní vír,
zas rolník rádlo třímá,
a syta vášeň dřímá —
jest mír.

Nasycen dravý výr —
mor — v dáli kraje mizí,
jak nemilý host cizí, —
jest mír.

Jako ta sudba lyr
zní modlitbami lidu
chrám Boží; duše v klidu
jest mír. *R. Jaroš.*

Stará pláně.

Stará pláně na rozcestí,
neviděl's ji nikdy kvésti,
jen tam stála rozsochatá,
křečovitě k nebi vzpjatá.

Stála a sny svoje snila,
z jará svěží, v zimě bílá
a jak do ní větry bily,
větve s kýmsi hovořily.

Rozhodli, že na ostudy,
vyrvali ji z rodné půdy.
Den však po té, co ji skláli,
zpěváčci se zatoulali. *J. Dolný.*

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 6. dubna t. r. čtvrtou schůzi za předsednictví far. Vl. Hálka. — Čten byl protokol předešlé schůze a schválen. — Za blahopřání děkuje J. M. vsdp. gener. vikář Dr. Jan Nep. Sedlák. — Čten a schválen byl blahopřejný projev, který předloží v Římě osobně sv. Otci I. místopředseda družstva p. K. Ulrich, c. k. pošt. pokladník, jenž se v září (původně mínil jeti do Říma 22. dubna, ale odložil cestu na září) t. r. do Říma v zastoupení družstva odebere. Při tom odevzdá literární dary družstva sv. Otci, státnímu sekretáři kardinálu Mery del Val a kardinálu Rampollovi. — V červnu t. r. slaví památku 40letého kněžství vldp. Dr. Karel Lev Řehák, far. u sv. Ducha v Praze. Lit. sekce na to katolickou veřejnost upozorňuje, ponechávajíc si toto vzácné jubileum vynikajícího katol. literáta vhodným způsobem oslaviti. — Veškeré přípravy k Literárněsocialnímu sjezdu družstva Vlast v Domažlicích 8. a 9. června jsou již vykonány, sestaven program a řeči vynikajících řečníků přislíbeny. Literární sekce žádá své příznivce na českém jihozápadu, by se tohoto sjezdu hojně súčastnili. J. M. ndp. Msgr. Jos. Hůlka, biskup v Č. Budějovicích, program sjezdu schválil a jmenoval na něm svým zástupcem vldp. Lamb. Ludvíka, bisk. vikáře v Mrákově. — Z míst, kde založil Spolek na zakládání knihoven nové knihovny, a daroval tam několik ročníků »Vlasti«, docházejí potěšitelné zprávy, že vážná intelligence, seznavši bohatý i zdravý obsah »Vlasti«, pilně ji vyhledává a pročítá, projevujíc podiv, že jí tato bohatá revui byla posud neznámou. —

Literární referáty podali:

Dr. Rud. Zháněl, c. a k. polní kurát, předkládá *Ordinariatní list diecese Brněnské* č. 17. z roku 1907, kde na str. 203. děje se *velmi pochvalná zmínka o působnosti »družstva Vlast«*. Čte se tam: »*Hlavně však poukazujeme na drobnou brožurovou apologii, o kterou si mezi jinými velikých zásluh získaly: Družstvo Vlast*, politické tiskové družstvo v Hradci Králové atd.« Vzácný tento projev uznání potěší jistě všechy členy »Vlasti« a povzbudí k nové úsilovnější práci. Referent navrhuje, aby byl vzdán za vzácné to doporučení na příslušném místě nejuctivější dík. Návrh byl přijat.

Dále oznamuje, že zaslal do »*Lineckého bohosloveckého čtvrtletníku* (*Quartalschrift*) přehled katolické české literární činnosti, který bude dle sdělení redakce uveřejněn v č. 3. a 4. ročníku 1908. Kromě toho byl požádán od redakce *německého homiletického týdenníku* »*Haec loquere et exhortare*« *ve Vídni*, aby napsal pro časopis ten německá kázání skoro na všechny svátky našich sv. patronův: sv. Jana Nepomuckého, sv. Prokopa, sv. Václava, sv. Hedviky, kteréž přání ochotně vyplnil.

O literatuře podává týž následující referát:

»*Hlasy Svatohostýnské*«, vydávané Otci Tovaryšstva Ježíšova na posvátném Hostýně moravském, dokončily v březnu 1908 svůj III. ročník. Je to velmi dobrý lidový měsíčník, přinášející vhodné básničky, články dějepisné a poučné, povídky a hojnost zajímavých zpráv z církve a světa. K tomuto Marianskému časopisu, jakož i k druhým starším vzdělavatelům téhož oboru »*Marianským Květům*« a »*Růži Dominikánské*«, přistoupil v těchto dnech nový list, věstník to Marianských

družin. »*Ve službách Královny*«, velmi vkusně a elegantně vypravený čtvrtletník se zdařilým obsahem. Četné tyto odborné časopisy jsou novým důkazem, že národ náš je národem Marianským. — Rokem 1908 přejala o české písemnictví na Moravě velezasloužilá knihtiskárna Benediktinská do svého nákladu obrázkový lidový měsíčník »*Náš Domov*«. Redaktorem zůstal prof. Jos. Vévoda v Olomouci. — Všechny upřímné ctitele Nejsvětější Svátosti Oltářní potěší zpráva, že »*Poklad věřících*« počal letos zase dále vycházeti; redaktorem je P. Štěpán Švec z kongregace Nejsvětější Svátosti v Budějovicích, náklad vede Spolek »Kněží Adoratorů« v arcidiecesi pražské. — »*Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje*« v Brně vydalo za rok 1907 spisy: č. 56.: »*Kristof Kolumbus*« (napsal hrabě Roselly de Lorgues, z francíny přeložil Josef Florian), a č. 57.: »*Rozmach kapitalismu a majetek Církve*«, socialní úvahy od Rudolfa Vrby. Jsou to dobré knihy, o nichž přinese »Vlast« delší posudek.

O *německé literatuře* podotýká recensent, že lze s potěšením konstatovati, kterak se tu překládá i z našeho jazyka. O překladu *Kosmákovy* »Hájovny u sv. Magdaleny« od Zeilera ve štýrském »*Volksbücherei*« (č. 42.) donesla již »Vlast« č. 2. ročníku XXIV. (listopad 1907 str. 176.) zprávu. — Z *Julia Zeyera* přeloženo v Mnichovské »*Internationale Novellen Bibliothek*« »Geschichten und Legenden«. Od téhož autora vyšla v »*Bibliothek der Gesammtliteratur des In- und Auslandes*« (v Halle n. S.) v německém překladě báseň »Heimat«. K oběma knihám je připojen velmi sympatický nástin literární činnosti Zeyerovy.

Dále poznamenává referent, že dne 15. března t. r. bylo *X. výročí smrti Kosmákovy*; na významný den ten vzpomenula na prvním místě »Vlast« (v č. 6. tohoto roku s. 571.), pak »Čech« a »Hlas«. Konečně navrhuje, aby nákladem družstva Vlast byl dle rozkazu *dekrétu* »*Ne temere*« a dle přání všech českých bisk. Ordinariatů vydán populární spisek, v němž by věřící lid se mohl o novém a důležitém tomto výnosu Apoštolské Stolice řádně a srozumitelně poučiti. I tento návrh byl přijat.

Farář *Vl. Hálek* referoval: Stálou pozornost jest nám věnovati literárním snahám bohoslovců československých, v jejich časopisu »Musaeum«. V č. 2. shledáváme opět slibné práce Jan Milič z Kroměříže od A. Dudy, Chroolson contra Haeckl od J. Rozmahela, básně »Pane, umíráme« od V. Koudelky, »Za Kristem« od J. Vytisky. Neméně utěšující jsou zprávy z činnosti v »Růžích Sušilových«. V Brně určeno thema konkurenční práce: »Zásluhy papežů o vědy a umění«. V Praze bylo za 2 měsíce 10 schůzí s přednáškami. — V Budějovicích provedena reorganisace venkovských knihoven. Doufáme, že se v řadách nadšených bohoslovců v brzce najdou i pěstitelé povídky. — Lidová četba nalezla novou dobrou půdu v nových časopisech »Farní věstník úřední«, kdež vedle zpráv z duchovní správy podávají se pro lid zkazky náboženského života, lidové poesie, povídka a historické články. »Věstník«, který počíná se vydávati již na některých farnostech v Čechách kolem Prahy, aby se pak rozšířil i po jiných farnostech, bude míti velikou důležitost i na poli lidové literatury.

Red. *T. J. Jiroušek* přednesl literární studii o čtyrech mužích z dělnického života: o básníku Fr. Chládkovi, o Václ. Petrovi, Václ.

Žižkovi a J. B. Peckovi. Zajímavá tato studie bude ve XXV. (budoucím) ročníku »Vlasti« uveřejněna.

Redaktor *Tomáš Škrdle* referoval o 2. čísle 39. ročníku »Hlasů katolického spolku tiskového«. Známý a vyškolený spisovatel Alois Dostál uveřejňuje tu čtyři povídky: *Unesené dítě*, *Raněná srdce*, *Zazobaná výměnkářka* a *Mrzáček*. Jsou to povídky cituplné, pro lid vhodné. Lahodný sloh a plynné lehké vypravování zvyšují jejich cenu. Zvláště dojímají čtenáře povídky druhá a čtvrtá. Rodiče obětují pro děti vše, a děti pak nemohou uživiti rodiče. Staří Stibralovi od dětí opuštěni, o domek pro blaho dětí připraveni, tráví život v hanbě a studu ve veřejném chudobinci. Toť jest obsah povídky druhé. Nejvíce dojímá Mrzáček. Děvče hrbaté, ode všech opuštěné. I vlastní rodiče jím opovrhují. Ale dívka hrbáček ošetřuje co nejpečlivěji své staré, choré rodiče, tak že dojde veřejné pochvaly od p. faráře a stane se na konec ochranným, hledaným andělem celého rodu. — Všecky tyto práce Al. Dostálovy mne co nejvíce uspokojily. — »*Husitství ve světle pravdy*« vydalo v 1. č. V. roč. práci: Jaká byla dějinná půda hnutí husitského. Napsal Zd. Bretšnajdr. Cena 24 h. Známý seriosní pracovník a důkladný znatel hnutí husitského dokazuje, že kořeny husitismu netkvěly v Cyrillo-methodějství ani v pravoslaví. Dle pravdy, dokládá, nebylo vztahu mezi husitismem a pravoslavím, jako není vztahu mezi pravoslavím a Cyrillo-methodějstvím a právě tak jako není vztahu ani mezi husitismem a Cyrillo-methodějstvím.

Referent dodal: Učinili jsme smlouvu s Ústředním výborem pražských organisací, dodáváme chudším členům »Naše Listy« ve snížené ceně a odebírají je spolky a organisace a) v Praze: V Jednotě katol. tovaryšů 10 ex., na Malé Straně 80 ex., na Hradčanech 20 ex., na Starém Městě 30 ex., v Praze-VII. (v Bubnech-Holešovicích) 37 ex. a na jiném tamním místě 12 ex., v Bubenči 43 ex., v Praze-VIII. (v Libni) 10 ex., na Horním Novém Městě 50 ex., na Dolním Novém Městě 40 ex., Vzájemnost 20 ex.; b) v předměstích a v okolí Prahy: v Karlíně 50 ex., v Žižkově 55 ex., ve Vršovicích 31 ex., na Smíchově 50 ex., v Košířích 56 ex., v Šárce Dejvicích 20 ex., v Krči 15 ex., na Zlíchově 10 ex., na Andělce 7 ex., v Jinonicích 6 ex., po 5 ex.: v Mokropsech a v Břevnově; v Nebušicích 3 ex.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Die Meisterbilder von Murillo. Nakladatel Wilhelm Weicher v Lipsku. — Naše doba má nepopiratelnou snahu, že chce učiniti přístupnými všechny odbory lidského umění a věd, nejširším vrstvám pokolení lidského. Vydávají se laciná vydání vědeckých spisů, za několik krejcarů lze si zaopatřiti spisy tak zvaných klasiků; hlavně vynikli a mnoho vykonali v tomto oboru němečtí nakladatelé. O nebezpečí, jež bohužel spojeno s tímto popularisováním věd, zde nemluvíme. Umění netěsilo se tolike přízni nakladatelů, byly sice vydávány sebrané, nebo nejlepší reprodukce umělců výtvarných umění, ale díla tato bývala pro velký náklad, který na ně vynaložen, tak drahá, že nemohl si jich zaopatřiti sebe nadšenější přítel umění. V poslední době vydával výborné a dosti laciné monografie nakladatel Velhagen a Klassing o jednotlivých umělcích, doposud vyšlo něco přes devadesát svazků.

Podnikavý lipský nakladatel Vilém Weicher podjal se nedávno jistě velmi dobré myšlenky, vydávati co nejlacinější výběr obrazů největších mistrů malířského

umění. Leží přede mnou vkusný svazeček, velikosti 15 × 10 centimetrů, v němž je na lesklém, pevném, světlém papíře šedesát fotografických reprodukcí nejlepších obrazů mistra Murilla. Sešitek tento prodává se za *96 haléřů!!!* Zda nezvolá každý nadšený přítel umění i srdce, co si přeješ více? Reprodukce jsou vešměs skvostné, zřetelné, jasné, mnohdy až nápadně krásné. Po čem toužili tak dávno přátelé malířů, hle tu jim podáno a tak lacino, že vůbec nikomu ani nenapadlo, že by to bylo možné. Doposud bylo vydáno v této sbírce, která má souborný název: Weichers Kunstbücher, dvanáct svazečků. Že došly zaslouženého povšimnutí, viděti z poznámky, která je u několika sešitů: 7—11 tisíc. Vedle titulního listu je podobizna Murillova a pak následuje 60 obrazů beze všeho bližšího výkladu. Jen nápis v řeči anglické, francouzské a německé udává, co obraz představuje a kde jeho originál. Doporučeti věru netřeba, dobrá věc chválí se sama.

Ignát Zháněl.

St. Josef-Bücherbruderschaft in Klagenfurt jest, tušim, největším knižním spolkem na světě a není tudíž divu, že svým členům za nepatrný obnos každého roku poskytnouti může patero knih velmi cenných a užitečných. Rokem posledním dospěl ku 13. ročníku s následujícími podíly. 1. »Die Herrlichkeiten des allerheiligsten Sakramentes. Herausgegeben von Dr. Robert Klimsch,« jako kniha modlitební. V ní skýtá spisovatel snadno pochopitelné poučení o Nejsv. Svátosti Oltářní, dovozuje, že učení o Nejsv. Sv. Olt. neodporuje lidskému rozumu, že jest věrohodné, pravdivé a nejvýš užitečné, a podává praktický návod k hodnému přijetí této svátosti s příslušnými, četnými modlitbami. — 2. Skvostným dlužno nazvat podíl druhý: »Geschichte der Päpste, volkstümlich erzählt von P. Andreas Hamerle C. Ss. R. I. Band.« jak pro významný obsah tak pro stkvělou úpravu. Mluvou velmi srozumitelnou jedná o božském původu a dobrodiní papežství, o volbě papežově, vyvrací četné lži dějepisné a líčí život jednotlivých papežů od sv. Petra počínaje dle nejnovějších vědeckých pramenů. Spis rozdělen jest ve tři oddíly. Jak důležito pro naši víru jest papežství, důkaz, že jest dílem Božím, dějiny prvního papeže sv. Petra a jeho nástupců až do 4. století, toť obsahem dílu prvého. Druhý díl jedná o papežích 4. až 6., třetí díl o papežích 7. a 8. století, až do smrti sv. Lva III. — 3. »Illustriertes Gartenbuch. Die 12 Monate des Jahres im Gemüse-, Obst-, Blumen- und Zimmer-Garten. Von Johann Alf. Ulsamer, Hauptlehrer.« Jest to praktická kniha, podávající obšírný návod, které práce a jak vykonávati dlužno v jednotlivých měsících v zahradě při pěstování zeleniny, ovocných stromů a květin v zahradě i v pokoji. — 4. »Bunte Geschichten. 13. Folge. Das Roserl von der Waldrast und andere Erzählungen von M. v. Greiffenstein.« Obsahují delší, dojemně psanou povídku »Das Roserl« a jiné zdařilé kratší obrázky, žertovné drobotiny a několik lidových písní. — 5. »St. Maria- u. St. Josef-Kalender zur Förderung christlichen Lebens für das Jahr 1908.« Družstvo právem zakládá sobě na zdařilém kalendáři, kterýž jest opravdu v každém ohledu vynikajícím. Jen tak četný náklad umožňuje tu stkvělou úpravu i textovou i obrázkovou, jakou se honosí také letošní kalendář; jest krásný a obsahem bohatý. — Čtyři posledně uvedené podíly jsou četnými illustracemi opatřeny, zvláště »Geschichte der Päpste« má přes 200 krásných vyobrazení. Příštím rokem počínaje poskytne spolek členům, kteří sobě toho přáti budou, o jednu knihu zábavnou více za doplatek 60 hal. Dosud stál jeden podíl 2 K, s vázanou modlitební knihou 2 K 40 h. Počet členů dosáhne v brzku výše 200 tisíc, což svědčí o oblibě, jaké se podíly u lidu těší, jaké plným právem zasluhují. O čilé činnosti spolku svědčí také, že vydává časopis pro dívky »Illustrierte Mädchen-Zeitung«, čítající 30 tisíc odběratelek, a od 15. prosince t. r. bude vydávat podobný list pro ženy »Illustrierte Frauenzeitung.« Kromě toho převzalo družstvo katolický časopis »Volksblatt für Stadt und Land«, ve Vídni vycházející, a přeměnilo jej od 1. listopadu m. r. v denník »Neue Zeitung.«

Josef Herzig.

ČESKÁ.

Falešní proroci. Největší nebezpečnství přítomnosti. Sepsal Fr. X. Wetzel. Česky upravil V. A. Šrámek, knihy Dědictví Svatojanského č. 102. — Podíl údů Dědictví Svatojánského na r. 1908 č. 4. Cena 60 h. — Máme před sebou vzácnou knihu, namířenou proti socialním demokratům. Je tu sneseno hojně materialu z Německa, trochu i z Rakouska a překladatel měl k tomu přičiniti něco i o českých poměrech. Stačilo k tomu čísti čtvrt nebo půl roku »Právo Lidu« a »Naše Listy« a materialu bylo by dost.

Obsah celého díla podávati nemůžeme, jen tu a tam zafukneme. Socialní demokraté nechtějí Boha a veřejně proti němu bojují, proto pouhým klamem

a pokrytstvím jest vytáčka socialních demokratů, že u nich jest náboženství věcí soukromou. Krásně líčí Fr. Xav. Wetzel: není-li Boha, že jest vše dovoleno: vraždit, ničit, pálit, krásti atd., atd. Oproti socialním demokratům uvádí Fr. Xav. Wetzel muže vědy, kteří věřili v Boha.

Nechtějí ničeho slyšeti o Kristu a církvi jeho. Oproti tomu vyličuje Wetzel nesmírný socialní význam církve katolické pro všecky stavy.

Nechtějí věčnosti, chtějí mravnost bez náboženství, školu bez náboženství, chtějí i stát pouze lidový, volnou lásku a blýskají se více slovy než skutky, pro chudinu nic nedělajíce, ba i tehdy, jedná-li se v parlamentě o blaho dělnictva, sociální demokraté hlasují proti. Autor uvádí, že jen v Rakousku ze 457.000 řeholnic věnuje se jich 410.000 charitě a ty že ošetřují 4,000.000 sirotků, nemocných a choromyslných.

Autor dokazuje ze všeho, že slušný člověk nemůže býti socialním demokratem. Ve článku »Záchrana« rozebírá autor hlavně dělnickou encykliku papeže Lva XIII. »Rerum novarum.«

Končím: obsah knížky o 112 stranách jest velice poučný. Dědictví Svatojanské jest rošířeno mnoho v lidu a v kněžstvu, i prosíme, aby tato kniha kolovala po obci z ruky do ruky, nebo jest mocnou naší obranbu proti socialním demokratům. *Tomáš Škrdle.*

Topografie diecese brněnské. Dle různých pramenů napsal Alois Hrdlička. V Brně 1908. Nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 730 a XXXVI s 36 mapkami a 40 vyobrazeními. Cena 12 K 40 h. — Naše jediná, dosavadní moravská církevní topografie, která zůstane vždy nejprvnějším a nejdůležitějším pramenem, vyšla ve dvou odděleních v letech 1805 až 1863 a napsal ji v řeči německé benediktin rajhradský Dr. Řehoř Volný; arcidiecese olomucká vyšla ve čtyřech dílech o 2070 stranách (1855—1863), diecese brněnská též ve čtyřech dílech o 3850 stranách (1856—1861), formátu velké osmerky. Dílo toto jest neocenitelné a v pravdě doposud nedoceněné, ale pro nás v mnohém zastaralé a někdy nepřístupné. Nyní pak vychází v přemnohých svazcích »moravská vlastivěda«, která si však dle svého vytknutého cíle nevšímá zevrubně církevních poměrů a věcí, tyto a jiné důležité příčiny pohnuly děkana v Telči Aloise Hrudičku, že vydal novou, pokud možná stručnou topografii biskupství brněnského.

Po úvodních statích, pojednávajících v zeměpisných a statistických poměrech celé diecese, přistupuje autor na straně 33. k popisu jednotlivých far, řídě se postupem diecesanního schematismu, jejž vydává sama konsistoř; podány co nejstručněji, vědecky, dle nejnovějších dat, statistika církevní, místopis, dějiny a vůbec vše, co se vztahuje na tu onu farnost. Zvláštní zmínky zasluhuje, že si p. spisovatel všímá budov církevních po stránce umělecké, jakož i katolického života spolkového i charitativního. Škoda, že není vše pozoruhodné znázorněno obrázky; jak mnoho předmětů bylo by zasloužilo po stránce dějepisné i umělecké, by vešly fotografickými snímky v širší známost. Uznati však třeba, že podány aspoň některé svatyně i předměty nejvíce karakteristické, jen přežel, že jich není více a že některé nejsou příliš zdařilé. Přidány mapky všech děkanství, jak je zhotovil roku 1893 benediktin rajhradský P. Vojtěch Slouk. *Ignát Zháněl.*

Kutná Hora v XV. a XVI. století. Řada obrazů, pojednání a črt z kulturních a politických dějin kutnohorských. Dle pramenů archivních napsal Josef Šimek, ředitel paedagogia. Tiskem a nákladem Karla Šolce v Kutné Hoře, 1907. (Stran 273. v 8°. Cena K 4·—). — Po Praze matičce zvláště mila a památna jest staroslavná Hora Kutná všem nám české vlasti synům. Proto srdečně vítáme pěknou knihu o minulosti někdejšího »klenotu království«, vydanou od ředitele kutnohorského paedagogia Josefa Šimka, váženého znalce horské historie. Nepodává se nám soustavný dějepis Hory, nýbrž sbírka rozprav, uveřejňovaných řadu let v nejčelnějších časopisech českých. Spisovatel rozptýlené články všechny v jedno svázav, znova vydal, rejstříkem je opatřiv i jmenným i věcným a několika poučnými přílohami. Jestiť pak mezi jednotlivými statěmi souvislost vnitřní, i máme tedy v knize Šimkově ne zrovna historii Hory v 15. a 16. věku, ale přece jen více než řadu obrázků.

Obsah knihy jest barvitý a pestrý jako sám život bujných kdysi horníků. Opatrní otcové města v slavném rathúzu (r. 1770 shořelém), mincmistři ve Vlašském dvoře, řemeslníci a umělci všeho druhu, lékaři a lékárníci, advokáti, kněží, učitelé, mládež školní: všecek živý rej doby, starosti i radosti, zpřítomňuje se v mysli čtoucího. Šestnáctý věk jmenovitě v pozdějších decenniích jest pro Kutnou Horu dobou jak hmotného, tak i, což jest horší, mravního úpadku. Zjevů ušlechtilých, jako byl na př. kněz Jakub Kvintin, jenž r. 1517 pět kop si vy-

půjčil, aby je mohl darovati na kalich oltářní, jest čím dále tím méně. S pobloudilostí náboženskou rozmáhala se i nekázanost, a marně toužili vážnější jednotlivci: jsou-li Hory svobodny, hříchové a rouhání ať svobodny nejsou. Zobecněla nestřídmost, jejíž následek byly velmi časté krvavé rvačky nejen v hojných hospodách horských, nýbrž i na ulicích, ba jednou havíři kaňkovští rvali se na památném hřbitově sedleckém meči a kordy, což s trpkostí žaloval opat šepmistrům. Jest beze sporu, že takovou nevázaností ochromena byla i tvorba umělecká, dříve na Horách utěšeně rozkvetlá. Po r. 1550 slyšíme mnoho o pitkách a bitkách starohorských umělců, ale málo o uměleckém tvoření. Ovšem nesmíme zapomínati, že některé historické prameny bývají hodně jednostranny. Vezměme si na př. knihy soudní; povídají leckdy mnoho o lidech provinilých, ničeho, nebo jen málo o lidech dobrých. Ale i když k této okolnosti se hledí, přece zůstává v platnosti, že v 16. století byla na Horách dost hluboká mravní pokleslost a nezvedenost.

Ale, abychom se probrali ze smutného uvažování, vraťme se z neutěšeného věku šestnáctého o krok nazpět a připomeňme si, co ušlechtilého nám zanechala na Horách doba dřívější; leccos pohřichu ukvapeně bylo v 19. století pobořeno ale zůstává nám a bohdá i budoucím mimo jiné památky krásná kamenná modlitba několikera pokolení otcův našich, chrám sv. Barbory.

Práce Šimkova formou svou upomíná na díla Wintrova a čte se velmi příjemně. Věcně jest významna netoliko pro historii kutnohorskou, nýbrž pro dějepis český vůbec. Dovolujeme si podotknouti, že měl býti připojen obsah či seznam jednotlivých článků v knize obsažených, neboť bez něho jest kniha nepřehledna. *Alfons Neubauer.*

»Český Včelař«. Časopis, věnovaný zájmům a pokroku českého včelařství. Orgán Zemského ústředního spolku včelařského pro království české. Redaktor Josef Kebrle, kanovník kr. koll. kapitoly vyšehradské, kn. arc. vikář a farář v Přistoupimi. Ročník XLI. Vychází 15. každého měsíce. — Literární hodnota tohoto časopisu pod mistrným vedením p. kanovníka Kebrleho rok od roku stoupá. »Český Včelař« jest nejen časopisem čistě odborným, ale povšechně vzdělávacím. Z bohaté řady poučných článků jmenujeme: »XXIV. sjezd a výstava československých včelařů v Sušici«, »Práce včelařské«, »Roubování a očkování růží«, »Hospodářství včelstva s teplotou«, »Zprávy ze stanic«, »Přehled činnosti českých včelařských spolků v r. 1906«, »Různé potřeby včelařské«, »Úvahy ze stanic pozorovacích za r. 1906«, »Říšské sdružení zemských spolků včelařských v Rakousku«, »Jak usadíme roj přirozený«, »Výstava hospodářská v Praze«, »Důležité rozsudky«, »Upotřebení medu v domácnosti«, »Školy včelařské«, »Úly americké«, »Jubilejní výstava r. 1908«. »O včelích parasitech«, »Proč staví včely jen šestiboké buňky«, »Ten nejlepší úl« atd. Z feuilletonů uvádíme: »Praktický plnič plástů«, »Příspěvky k dějinám včelařství v zemích českých« a »Naše čerstvé rovy«. Každé číslo doplňují »Zprávy včelařské«, rubriky: »Med a vosk«, »Malá včelařská abeceda«, »Literatura« a j. Že práce zde uvedené a ostatní, které všecky pro rozsáhlost obsahu uváděti nelze, jsou psány od odborníků — spisovatelů na slovo vzatých, svědčí jména spolupracovníků, kteří do uplynulého právě ročníku přispěli. Jsou to: Václav Jaks, Matěj Hlinecký. Jan Nep. Holý, František Wohnout, Otakar Jakoubek, Josef Křemen, Josef Kebrle, Alois Thuma, Alois Mayer, dr. Čeněk Zíbrt a m. j. v. Přejeme novému ročníku »Českého Včelaře«, jenž již nastupuje dvaačtyřicátou pouť světem včelařským, mnoho zdaru a doporučujeme ho všem svým příznivcům-včelařům pro svou praktičnost co nejvřeleji. *Ot. Jakoubek.*

»Růže Dominikánská«. Katolický časopis bratrstva růžencového a třetí řehole dominikánské. Za redakci a vydání odpovídá P. Fr. Bartoloměj Vrátný, Ord. Praed. Ročník XXI. S dovolením představených. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze. Nákladem vlastním. — Opět ukončen jeden ročník tohoto i za nové redakce velmi pečlivě redigovaného měsíčníku; nalézáme zde 15 zdařilých básní, z nichž 10 jest od Jos. Kratochvíla, 2 od Dr. Mat. Kováře a j., dále hojnost úvah růžencových od P. Fr. Aug. Kadlece, O. P., P. Fr. Humberta Janáčka, O. P. atd., článků ascetických, poučných, apologetických a dějepisných, jimiž přispěli mimo jiné: P. Modestus Voňavka, J. Vinohradský, Ignát Zháněl, Jos. Kratochvíl, Jan Tichý, »Stařeček z chaloupky«, Dr. Rudolf Zháněl, P. Bartol. Vrátný a m. j. Z povídek dlužno uvésti hlavně: »Těžce zkoušená« a »Neočekávaný dar«, obě od Al. Dostála; ze životopisů pak: Blah. Zdislava z hraběcího rodu Berků z Dubé. První duchovní dcera sv. O. Dominika v Čechách«. Píše P. Fr. Bartoloměj Vrátný, Ord. Praed., a pak »Životopisy bla-

hoslavených řádu sv. Dominika«, jež píší ctihod. Sestry Dominikánky. Též rozmanitosti, zprávy řádové a jiné vykazují zajímavé věci. Hojný jest v ročníku tomto počet vyobrazení (29), která jsou pravidelně zdařilá. Na list tento, jenž vychází dne 1. každého měsíce v sešitech o 32. str. (ročník počíná v květnu), předplácí se toliko 2 K 80 h, částka to věru nepatrná, takže i z tohoto ohledu můžeme časopis tento každému dobře doporučiti. *P. Zaletěl.*

P. František Blafák, C. St. R., **Moderní katechismus.** V Praze 1907. Nakladatelství V. Kotrba. Malá 8a S. 20. Cena 14 hal. — Počátkem měsíce září 1907 sešel se v Praze sjezd »Volné Myšlenky«. Plakáty jeho znázorňovaly — jak pravil křesťanský řečník na Žofíně (sr. »Čech« dne 14. října 1907 v č. 280) — nadutého žida, jak je ponořen v hlubokých myšlénkách jako vědátor a přemýšlí svým způsobem na kšeft, jak by oklamal křesťana. Program sjezdu byl: rozluka manželská, rozluka církve a státu, volná škola a beznárodnost. Se strany křesťanské pořádána proti sjezdu okázalá manifestace křesťanského lidu dne 13. října 1907 na Žofíně v Praze a vydáno několik publikací. Mezi ně patří i kniha nahoře jmenovaná. Má 7 kapitolek: o myšlení, náboženství, kněžích a církvi, mravnosti, moderním nebi, nepřátelích humanity a začátcích nového světa. Dr. Rumpálek, hlasatel moderního katechismu, zavítal do Kudrnkova a přednáší tu své divné názory, jež přítomní venkované potírají vhodnými a pádnými důvody. Prostonárodní tato brožurka, psaná slohem lidovým, hodí se výtečně ke hromadnému rozšiřování a lze ji doporučiti co nejlépe. *S. † T.*

Svatý Vojtěch. Měsíčník na obranu katolické víry, zároveň orgán pro české oddělení Spolku sv. Bonifáce. Vydává Spolek sv. Bonifáce v arcidiecési pražské.

Redaktor: P. Jan Zima O. S. B. v opatství Emauzském v Praze. Hlavní spolupracovníci: Filip Jan Konečný a Vlastimil Hálek. Ročník IV. Číslo 1.—12. R. 1907. Stran 144. Zadarmo. Zmenšená 4a. — Mnozí považují časopis »Sv. Vojtěch« za překlad německého listu »Sv. Bonifáce«, ale jsou na hrubém omylu. Časopis »Sv. Vojtěch« je zcela odlišného obsahu od obsahu »Sv. Bonifáce«, ač oba jsou časopisy náboženskoapologetickými. »Sv. Vojtěch« přináší lidové články, vysvětlující základní pravdy naší sv. víry, obhajuje církev proti zlolajným nájezdům a lživým pomluvám tisku nepřátelského, pojednává o církevním roce a nejdůležitějších jeho svátcích, poučuje lid o důležitých časových otázkách, má hojně zajímavých drobných zpráv a jiné. Lístek tento, který počátkem každého měsíce rozdává se zadarmo v našich kostelích, jest psán slohem velmi srozumitelným, každému přístupným, obsahuje nejen články věroučné a rozjímavé, nýbrž podává také ve formě krátkých lidových povídek a rozprav mnohou pro život předůležitou pravdu. Spolku sv. Bonifáce přísluší veliký dík, že koná dílo apoštolské, rozšiřuje tento velmi svědomitě a dovedně redigovaný časopis. Kéž dá Bůh, aby přispěl přeužitečný tento časopis v národě našem: vykořeniti zlo a obnoviti všechno v Kristu. *Dr. Rudolf Zháněl.*

O Betlemech. Kulturně historická studie se zvláštním zřetelem k zemím koruny sv.-Václavské a uherskému Slovensku. Napsal Karel Procházka. Schváleno nejdůst. kn. arcib. Ordinariátem v Praze ze dne 27. listopadu 1907 čís. 15.892. S četnými vyobrazeními. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Francl v Praze. Cena 3 K 40 h. — Betlem — jesličky! Jak mocně působí slova tato na každou duši zbožnou! Nejen děti, ale i dospělí těší se na vánoce, kdy nejen ve chrámech, ale i v rodinách staví se »betlemy« s jesličkami; ač bývají to práce — zvláště tyto poslední — mnohdy dosti prostinké, ba až příliš jednoduché, přece plní srdce radostí . . . což teprve viděti ty pravé jesle, ve kterých skutečné odpočívalo božské Jezulátko! Pamatujeme se ještě dobře, s jakou posvátnou touhou vstupovali jsme o poslední české pouti do Říma v onu svatyni, kde chovají se zbytky jesliček z chléva betlemského! S jak vroucí úctou, s jakým zápalem líbali jsme tu svatou reliquii! Nuže, kdo chceš dočísti se o těchto jesličkách a zvěděti, jak šířily se »betlemy«, jak v zemích jiných, jako v Egyptě, Italii, Francii, Anglii, Rusku, Polsku atd. (část I.), tak i u nás, v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a uherském Slovensku (část II.), objednej si pěknou tuto knihu, jejíž význam kulturně historický jest veliký. Hojná vyobrazení (45) jsou pěknou okrasou vzácného tohoto díla, jehož cena tím značně zvýšena. Doporučujeme každému co nejlépe. *Prok. Zaletěl.*

»Oresteia«. — (Řecká trilogie Aischylova. Přel Jos. Král. Pro jeviště upravil Jar. Kvapil. Hudbu složil Fr. Picka. Poprvé v Nár. divadle dne 29. listopadu 1907.) — Kus starého dramatického umění objevilo se v moderní úpravě

na scéně našeho Národního divadla. Starý Aischylos, veliký řecký básník, žijící v době rozkvětu Řecka, se svou tragedií »Oresteia« dodnes poutá návštěvníky divadla! . . . Tragedie jeho rozvržena jest na tři části. První část líčí návrat vojevůdce Agamemnona z trojské války. Lid jásavě jej vítá a s ním i jeho manželka Klytaimestra, která zatím v době jeho nepřítomnosti udržovala nedovolené styky s Aigisthem. Klytaimestra z předstíraného hněvu zabije Agamemnona i kněžkudívku, kterou sobě choť přivezl. Aigisthos opanuje pak Argo. — Druhá část jedná o oběti na hrobě Agamemnově. U hrobu otcova nalezají se děti jeho Elektra a Orestes. Po vzájemném dohodnutí se umluví, že zabijí Aigistha i svou matku. Ale Orestes, stihán po činu výčitkami svědomí, prchá . . . Třetí část, jež je též závěrem, je aktem smiřovacím. Orestes pokynem Apolla dochází v chrámě v Athenách pokoje a klidu. Athéna svolá soud, který má rozhodnouti o vině či nevině Orestově. Orestes uznán nevinným a hra končí mocným dojmem působnosti. Výprava přímo královská a hudební vložky, dobově vystihující ráz nálady celé hry, pozvedly tuto náboženskou hru starého Řecka na výši moderního umění dramatického. — Překlad p. Králův zachoval všude správnou plynnost rythmu i přednášeného slova. *Otakar Jakoubek.*

»**Všichni tři**«. Komedie o jednom dějství. Napsal M. Kurt. (Poprvé provozováno v Národním divadle dne 29. dubna 1908). V spisovateli kryje se pseudonym mladého literáta, pocházejícího z družné Moravěnky, jenž podal v kratičké své drobnůstce opět starý motiv děje: manželskou nevěru. Kdykoliv hlásá divadelní bulletin nějakou novou komedii, ať původní neb cizí (tato zvláště ani jinak mysliti se nedá), vždy může býti posluchač připraven, že to bude staré théma s některou snad novější scénou. Naše české scény vypraví jich ročně několik, ale všecky jsou si podobné jako vejce vejci. Zkoumejme novinku M. Kurta.

Pí. Lola Benýšková, choť staršího majitele domů p. Benýška, zašla si do jistého zahradního restaurantu v pražském okolí, kde se v uzavřeném pokoji miliskuje s dr. Kmentem. Pěkná osobička ta paní Benýšková!

Do téhož restaurantu dostaví se přítel Kmentův, inženýr Tužín, jenž dozví se nešetrností sklepníka o přítomnosti Kmentově. Dr. Kment jeví z počátku rozpaky, ale později předvádí svou »přítelkyni« slečnu Levickou, nynější ovšem pí. Benýškovou.

Inženýrovi při jejím vstupu oživují staré vzpomínky. Nic zvláštního. I s ním se zde před léty Lolinka scházela. Ale když dostavil se »zlatý« pán Benýšek, zapomněla na Tužína a zvolila — měšec zlata. Když jí toto její jednání bývalý milenec dosti nešetrně sdělí, tu pí. Benýšková v návalu zlosti odchází.

Po jejím odchodě stává se Tužín utěšovatelem zklamaného dra. Kmenta. Brzy však jest jeho úkol přerušen, neboť dostavuje se manžel »nevěrné«, p. Benýšek. Byl zpraven dopisem, že jej jeho Lolinka podvádí s drem. Kmentem. Tu manžel-staroch-elegán chce vykonati katovské dílo. Ale jeho hněv proměňuje se v radost, když svou drahou ženušku zde nepřistihne. Zapije žal předčasný sklenkou dobrého vína a vypráví přítomným »milencům« své ženy, jak se zde scházíval se svou nynější ženuškou. Tedy scházívali se s ní tam v š i c h n i t ř i . . .

Ač aktovka má dramatickou náladu, přece z ní zeje mravní skleslost, vyznívající z monologů v š e c h t ř í milenců. A podává se v ní ubohost mravního cítění tak okázale, že místy až zaráží. Doufáme, že brzy zmizí v archivu divadelním jako starožitnost k dalšímu uschování. Škoda jí nikterak nebude.

Otakar Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Prof. dr. Josef Kalousek slavil dne 2. dubna 70. narozeniny. O jeho životní pouti píše dr. Č. Zíbrt v Českém Lidu (č. 7): Dr. J. Kalousek, rodák vamberecký, z rodičů nezámožných, povznesl se svým nadáním, ohromnou pilností a nezlomnou houževnatostí od stavu tkalcovského, kde již jako tovaryš vyučený a zapsaný do cechu pracoval, až na stolici řádného profesora českých dějin. Studoval realní školy a 2 léta techniku, pak odhodlal se k maturitě gymnasijní a ke studiu filosofickému; živil se vyučováním, překládáním z cizích jazyků, lopotil se jako spisovatel, žurnalista, až dostal se na životní dráhu svou na pěstování české historie a jest spisovatelem takřka celé knihovny děl a článků o českých dějinách z doby nejstarší až do nejnovější.« — K jubileu blahopřáli zasloužilému muži všichni, kdo dovedou oceniti dlouholetou, svědomitou a poctivou

práci. Národu dal Kalousek vzácné dílo: »České státní Právo«, životním pak dílem jeho budou »Dějiny selského stavu v zemích českých.« Katolíci vděčni jsou mu za obranné spisy o sv. Václavu a o Karlu IV. Jako upřímný syn českého národa varuje prof. Kalousek (i za cenu vlastní popularity) před nesvorností politickou a před rozdmychováním náboženských hádek. Z plna srdce přejeme tomuto poctivému, skromnému a vytrvalému pracovníku: Bůh zachovej ho na dlouhá léta a popřej mu hojného požehnání ku práci další! *L. † k.*

Co zmůže jediný venkovský farář. Hospodářské poměry obyvatelstva italského Tyrolska (t. zv. Trentina) byly ku konci let osmdesátých minulého století ve stavu velmi žalostném. Z obyvatelstva 404.000 duší čítajícího vystěhovalo se za šest roků neméně než dvacet čtyři tisíce osob do Ameriky. Tu povstal prostý farář vesnický Don Guetti, pozdější křesťansko-socialní poslanec a povzbudil obyvatelstvo ku svépomoci — ale dostalo se mu z počátku jen výsměchu. Vždyť hlásal svépomoc tam, kde dle lidského soudu nebylo možno pomoci, svépomoc lidem, kteří téměř ničeho neměli, svépomoc obyvatelstvu velmi chatrného vzdělání. Ale to, čemu jedni se vysmívali, co jiní haněli a tupili nebo s nedůvěrou přijímali, provedl statečný, obětavý a neunavný farář. Dne 28. září 1890 založil v městě St. Croce první spolek t. ř. konsumní ku společnému nákupu a výnosnému prodeji vlastních plodin. V červenci 1891 zařídil ve Quadře první záložnu dle systému Raiffeisenova. Oba ústavy rychle vzkvétaly a blahodárně působily. Po té jal se farář šířiti spolky své po celé zemi, a to s obdivuhodnou vytrvalostí a úsilím. Rozšířil sto tisíc svého spisku, kterým poučoval o účelu a zařízeních společenstev hospodářských. Od místa k místu spěchal a pomáhal při zařizování radou a skutkem. Jeho přičiněním vznikalo společenstvo za společenstvem a když Don Guetti roku 1898 zemřel, zůstavil mezi lidem svým 116 spolků konsumních, 73 úvěrní. společenstva, 5 sklepních a mimo to několik se zřizujících společenstev pro elektrické osvětlení a elektrickou hnací sílu. Než zemřel, zřídil ještě Don Guetti svaz společenstev, jehož předsedou za jásotu veškerého lidu byl zvolen, dále ústřední spolek nákupní a ústřední banku. Nedočkal se Bohu žel zahájení těchto nesmírně blahodárných ústavů, přílišné namáhání vyčerpalo předčasně jeho síly, ale dílo působí dále. Tím, že provedl tak vzornou a všeobecnou organisaci, jíž podobné v žádné jiné zemi nenalézáme — na 2627 obyvatelů připadá jedno společenstvo — jeví se nyní Trentino ve zcela jiné podobě. Vlivem úvěrních, nákupních a výrobních společenstev pokročilo obyvatelstvo znamenitě nejen v hospodářském, ale i v osvětovém směru: o nezměrné bídě, která dříve svírala a dusila život v Trentinu, není ani potuchy. A to způsobil jediný kněz, který sebe, své zdraví a život svůj obětoval pro blaho svého lidu. *Karel Toman.*

George Sandová (1804—1876) mihla se poslední dobou opět několikrát v českých publikacích. Tak v životopisném nástinu Josefa Čejky (napsal profesor Máchal a vydalo městské museum v Rokycanech) čteme nadšený úsudek o G. Sandové: »Toť žena všech věků minulých i budoucích, nejpověstnější to autor naší přítomnosti (řekl dr. Čejka), ona zastiňuje svým duchem lesk všech vavřínů souvěkých. Žádný dosud muž nevnikal pracemi svými do takových hloubek, nedotýkal se tak směle nejchoulostivějších mravních otázek, nepronašel tak odvážných pochybností o tom, co světem ctností se nazývá, netrhal rukou tak odhodlanou škrabošku s tváří lži a licoměrnosti, nepovznášel dobro a krásu na trůn tak kvetoucí, netřímal rukou tak pevnou a hrdinskou prapor pravdy, jak ona zázračná žena, již svět za to blátem svých pomluv potřísňuje a před níž jako každý poctivec hluboce čelo svoje k zemi skláním . . . .« — Jak tato »zázračná žena« povznášela »dobro«, o tom vypravuje se s dostatek v jejích životopisech. Jen jeden příklad. Časopis »Zvon« (č. 16. ze dne 10. ledna 1908) přináší dopis přítele Chopinova o smrti tohoto největšího hudebního skladatele polského. (Dopis uveřejnil časopis »Daily Telegraph« ve vánočním čísle.) Dopis zní: Milý Příteli! Ani stoický starověk nepodává příkladu krásnější smrti a většího ducha. Poslední smrtelný zápas (Chopinův) po zpovědi a přijetí posl. pomazání trval tři dni a tři noci. Nikdy jsem neviděl tužší síly životní. Ani lékaři nepoznali prý nic podobného. V oněch okamžicích došel jsem přesvědčení, že kdyby ho nebylo potkalo neštěstí, poznati G. S. (patrně George Sandovou, o jejímž poměru k Chopinovi existuje celá literatura), která otrávila jeho život, byl by mohl dosíci věku Cherubiniho. Až do poslední hodiny zachoval si plnou přítomnost ducha, rozmlouval s přítomnými, radil, ba utěšoval s neuvěřitelným téměř sebepřemáháním, s laskavostí a mírností. Atd.« Chopin byl jednou z četných obětí té »zázračné ženy«, kterou »svět blátem pomluv potřisňoval.« Upřímný vlastenec a lidumil dr. Čejka ovšem nemohl v té době ještě mravní cenu G. Sandové a jejího díla vystihnouti.

Sám Nietzsche jí opovrhuje. Že trhala škrabošku s toho, co svět ctností nazývá, v tom omlouvána bývá jen tím, že její muž byl také takový. Otravovala životy nadaných mužů, připravila lidstvo o mnohý květ lidského ducha smělým »řešením« mravních otázek a svými spisy z duší nevinných mnohou ctnost vyrvala. *L. † d.*

Ladislav Kunte vysvětluje v »Nár. Obzoru« (č. 17) rozpor mezi školou a církví. Co p. Kunte může o tom napsat, ví každý napřed. Postačilo by, kdyby p. K. v »Nár. Obzoru« napsal »Škola a církev« a pod to své jméno. K čemu dlouhé řeči. — Kněz chodí prý do školy, aby učil děti věřit a chodit do kostela. Učitel je ve škole, aby učil děti myslit. A rozpor je tu! Proto jakživi učitel a kněz nemohou býti dobrými přáteli. Hleďme, jak je ta věc jednoduchá. Kde schopný (pokrokový) učitel, tam jsou myslící děti a kde jsou myslící děti, tam ať raději kněz nechodí. Pan Kunte měl takové myslící děti. 10letý »myslitel« dal mu otázku: »Velebný pane, jak by to bylo, kdybych po smrti přišel já do nebe a maminka do pekla? To bych se nemohl v nebi radovat; stejskalo by se mi po mamince.« To se podívejme, filosofa. Aby tak vstal Hus nebo Komenský a slyšeli ho, jak by se zastyděli, že oni staří lidé věřili v nebe a peklo. Důkaz, že nic nemyslili! Jistě by byli štandopedé ohlásili na hejtmanství, že vystupují z církve. Avšak máme toho »mudrce« v podezření, že to své »myšlení« vyčetl z »Pamětí vyobcovaného kněze Aug. Smetany« na str. 18. — Právě při náboženství je třeba mysliti, ovšem poctivě, ne povrchně a sofisticky! Pan Kunte psal svůj článek velice pofouchle, aby mělce myslícího učitele v odporu k náboženství jen posílil. Velice záludné je také tvrzení, že »čím svědomitější a schopnější je učitel, tím nepříznivější je poměr mezi ním a mezi knězem« Rozumíte tomu? Obráceně: čím zuřivější nevěrec, tím lepší učitel. Hodně filosofie (přemýšlení) vede k Bohu, málo filosofie odvádí od Boha. Pan Kunte snad ví, kdo to řekl. — *L † n.*

Ty protekce! Brněnská »Hlídka« (č. 4.) zmiňujíc se o případu nadučitele Konečného, který pro hrubé porušování svých povinností a protináboženské štvaní byl degradován na učitele, ukazuje na zhoubnost a nerozumnost mnohých protekcí kněžských. Upozornění »Hlídky« považujeme za důležité a proto je otiskujeme na výstrahu. — »Konečného přes odpor inspektora a jiných činitelů dostal na ono místo »pucováním klik« jeho krajan f a r á ř. Je to naše nešťastné, praostudné protekcionářství, že ze známosti a všelijakých podobných příčin protežují se do úřadů lidé nehodní, nám tajně nebo i veřejně nepřátelští, kteří vyšplhavše se po našich hřbetech nás a naši věc, kde mohou, kopají. Tohle není milosrdenství, totě hloupost, ba zločin! Zvláště když pak naši lidé nevtírajíce se o protekci zůstávají odstrkováni. Mnozí kněží u nás trpí zrovna jakousi protekční manií, nepřesvědčivše se o hodnotě žadatelů, ba horší se na ty, kdo jim slepě nehoví, a pak naříkají na — nevděk.« — To zvláště dnes třeba na paměti míti, pověvadž se mezi »intelligencí« ujímá nová morálka, která nevděk (zvláště ke knězi) prohlašuje za povinnost a hrdinství. Toho, kdo víry nemá, přijaté dobrodiní zrovna pálí a k nevděku dohání. *L † d.*

Časopis »Zvon« (č. 29.) stěžuje si na nevděčnost pokrokového studentstva, které odbylo ve svém časopise (r. IX., č. 6.) úmrtí Hlávkovo několika řádky a připojilo výčitku, že neodkázal „nic Ústř. Matici Školské, obranným Jednotám a Husovu fondu, který právě je ve značné tísni peněžní.« — »Zvon« praví: »Čtyři zastrčené řádky na posledním místě poslední stránky věnoval list studentský nejštědřejšímu dobrodinci studentstva a ještě s výčitkou, jakoby se byl na studentstvu prohřešil. Tak demonstrativně zastrčenou a s jakýmsi pohrdlivým tonem psanou zprávou odbyta orgánem »pokrokového« studentstva vzpomínka na Josefa Hlávku, který se po celá léta staral o studenty i po ukončení studií, zjednávaje jim osobní intervenci v různých továrnách, institucích a úřadech přiměřené postavení.« — »Zvon« se tedy diví; katolické kněžstvo je podobné »vděčnosti« už dávno zvyklo. Touto zprávou potvrzeno také, co jsme minule o zesnulém mecenáši poznamenali. *L † n.*

K. Horký řádí v »Nár. Obzoru« pořád jako šilenec. Jeho útoky katolická církev klidně snese i překoná. Je to sice vítaná strava pro dnešní ustavičným štvaním rozpálené mozky, ale i kořeníjší nejsilnější na konec neúčinkuje. Je smutno, že zvláště mezi učitelstvem nalezl »Národní Obzor« vděčné čtenáře. Hrubý článek p. Horkého o ctih. sestře Elektě (Nár. Obz. č. 13.) je psán s takovým pošetilým vztekem, do jakého upadnouti může jen chorobně rozdrážděný nevěrec. P. Horký nemůže snésti váhy faktu tak mimořádného a proto — volá policii, aby pokrokáři nebyli ve svém klidu znepokojováni. Rozumíme dobře těm starostem osvíce-

ných pánů. Snad by p. Horký mohl svým mohutným slovem raději pomáhati svým trpícím stoupencům (hlavně kapitalismem utiskovaným soc. demokratů) a ty mrtvé mohl by nechat s pokojem. *L † n.*

Literární paběrky. — Stále se hubuje, že Václav Beneš-Třebízský nemá pomníku na Vyšehradě, že Svatobor se osvědčil nevděčným a národ zapomíná; a tu slyším, že ten klecanský povídkář skutečně pomník má, a to v nejpřednější pražské ulici, na Ferdinandově třídě. »Hle, pomník Beneše-Třebízského!« pravil mně přítel, když jsme se brali od Národního divadla. Koukám, koukám a vidím jenom domy. »Kde je ten pomník?« ptám se posléze. — »Inu, tenhle pěkný dům. Ten se jmenuje teď pomníkem Benešovým. Byl prý za jeho spisy postaven. Také památka, pěkná památka.« — »Ale desku tam na stěnu asi Benešovi nedají.« — »Tu nosí národ v srdci a na jazyku.«

To je jako s mistrem Antonínem Dvořákem. Měl nakladatele na své skladby v Berlíně a tu mu jednou kdosi ukazoval domy, řka: »Ty si nakladatel S* postavil za výtěžek »Slovanských tanců« od jakéhosi Dvořáka.« Vždycky to našinec neumí a někdy se to jako s tím Benešem přece povede. Majitel spisů dle odkazu — spokojí se s tisíckou a ostatní jde na dům.

Teď si nakladatelé pomohou, krváky číslo II. vyrukovaly. Ve výkladních skříních u Hynka, Kočího a jinde čteme, že v českém překladu vycházejí »Světové detektivní romány a novelly«. Už ty obrázky zastrašují, vlastně táhnou — zločinec kouká na svět zamřížovaným oknem, drží se mříží těch, třese jimi. A jaké názvy! »Záhada jediné noci, Lupič briliantů, Mrtvá v kufru, John, vrah žen, V doupatech velkoměsta, Detektiv Frank, Vražda na Trafalgar Square, Král zločinců, Překvapující rozluštění, Zločin a láska, Muž v kamnech, Nevěsta z harému, Tuniský pirát, Běs Černých Hor, Pekelný stroj, Konec zločincův, Hrdina Pantinský.« A »Národní Politika« ve zjevech nové literatury české (»Co týden dal«) mezi Klecandou a Vrázem podrobně ohlašuje tyto i jiné detektivní romány. »Z paměti Leona Cliftona sv. 72. Hotel »u dvanácti mrtvých« — »Zápisky Ady Paulsonové sv. 11. Zločin z pověry. Nákladem R. Storcha.« Tyto krváky s jiným nadpisem se vyhrnuly a zastiňují ostatní poctivou práci, ušlechťující literaturu českou, Sensace musí býti, jinak by to nešlo — mnoho domů v Praze na prodej.

Je to opravdu s tou literaturou divné. Na nádraží sp. státní dráhy prodává agent různé kalendáře a kartáče. Hned obé vedle sebe vykřikuje: »Kupte kalendář, kupte kartáč. Je mu to jedno. Jenom když prodá. A cestující přiveze domů z matičky Prahy knihu nebo kartáč. Jaký to býval dříve smích, když čiperní vydavatelé k románům přidávali za prémie obrazy, zrcadla, teď se to opakuje. »Illustrovaný Kurýr« nabízí těm, kdo se předplatí na rok, pánský nebo dámský deštník. Americká reklama. O Kočím ani nemluvím. Ten má reklamu rozdílnou. Tak na př. z »jeho« závodu se najednou dva ženili: prokurista a vrchní účetní a oba slavili sňatek v evang. reform. chrámu Páně sv. Klimenta v Praze-VII. Z toho viděti, pro koho Kočí vydává své tiskoviny. Rád by je také prodával na katolických farách, ale jenom ať »Obzor« s humoristickými a hospodářskými listy jde k reformovaným.

Kdosi přišel k očnímu lékaři v Praze na poradu, že prý se mu kalí zrak, že dobře nevidí. »Proč jste si koupil a čtete od Kočího vydané Palackého dějiny!« řekl přímo lékař. »Na těch si už několik lidí pokazilo zrak a pomoci na klinice hledalo. Takový tisk!« — »Prosím, já četl jenom od něho vydanou »Babičku« a nějaký jiný spisek.« — »To je ještě vaše štěstí, dějiny by vás oslepily úplně. To je nápad, co bylo v šesti svazcích, sraziti do jednoho!«

Ostatně ta reklama je rozmanitá. Kdosi doporučuje svým nákladem vydané spisy knězovy, že to nejsou na českých farách jako milé idylky, že tu nejsou kněží líčeni jako andělé a hospodyně jako světice.« Snad to té sbírce pomůže nebo nepomůže.

»Život zvířat« také rozesílá jedno číslo po farách a právě v něm se rozepisuje o pračlověku. Hledí sice zakrýti svůj pravý úmysl, nechce bráti prý křesťanům tu idyllu o prarodičích jako lidech zcela dokonalých, zmiňuje se, že pobožnůstkářství stojí oproti pravé vědě, ale hned popisuje a také obrazem uvádí, jak asi ten pračlověk vypadal. Od opice si mnoho ten obličej nezadá a jest zarostlý od brady až na prsa. Nevíme, jak mnoho čtenářů z kruhů duchovenstva se na ten článek uchytí a kdo se přihlásí, že skutečně od takového pračlověka pochází. Nakladatelé vyžadují od spisovatelů obyčejně práce celé, až na jednoho, který je znám vydáváním krváků. Ten prý chce dílo jenom tak asi do pěti sešitů a další rozměr závisí na množství odběratelů. Jde-li sensační krvák na odbyt,

musí spisovatel hrdiny nechati dlouho na živu tak, že tito sahají po dýce a jedu teprve asi v padesátém sešitu, když to už déle nelze vydržeti. Netáhne-li román a není-li hodně předplatitelů, hrdinové musí sejíti předčasnou smrtí a dílo se záhy ukončí, aby hned jiné se objevilo na obzoru. *d.*

V arsenále moderního spisovatele nalézáme následující výzbroj: »barbarství, inkvisice, čarování, kletby, náboženské války, upalování a mučení lidí, epidemické šílenství, křižácká tažení, vymítání ďábla, vzrušené hádky o bezvýznamná dogmata, potlačování jasné pravdy a jiné a jiné události . . .« (Škoda, že ty »jiné a jiné události« nejsou také vypočtěny.) Tak Růžena Jesenská ve »Květech« (č. 1.) a vidíme z toho, že od časů Barákových ten arsenál obohacen nebyl. A nač také? Vyjmenované harampádí vystačí vynikajícímu spisovateli aspoň na sto silných svazků. Pak se divme, že když v Praze je spáchána »senzační vražda«, že je třeba zvláštních vydání denních časopisů a že p. Hynek vydá o tom honem brožuru, která jde na dračku. Zná-li dnešní člověk z dějin jenom to, co vypočítává R. Jesenská, pak ovšem nemůžeme od něho žádat, aby měl odpor před krví a násilím. A přece dávné ty časy tak opovržené stojí v mnohém ohledu nad dobou přítomnou, která se chlubí vzdělaností a humanitou. Dnes máme pruskou a maďarskou (zednářskou) politiku, ruské anarchisty, kapitalisty-milionáře, bezdýmný prach, torpéda, spiritismus, pornografii, sebevraždy, podvodný haeckelismus, militarismus, alkohol, rafinované podvodníky, žuřivé novinářské a »vědecké« polemiky a jiné a jiné události. Neomlouváme časů starých a jich poblouzení, káráme jenom novověké farizejství. *L. † sk.*

Dva důležité objevy v Egyptě byly učiněny, z nichž první svědčí o správnosti biblických údajů, druhý pak ve prospěch značně vyššího stáří knih Mojžíšových, než pro ně připustiti chce moderní kritika.

Prvního týče se zpráva uveřejněná v „Deutsch. orient. Corr.“, jež zní: V kruzích badatelů biblických dějin budí sensaci objev slavného egyptologa Brugsche Beye. Jedná se tu o monumentální ze sedmnáctého století před Kristem pocházející nápis, jímž se na jisto postavuje, že řeka Nil po 7 let za sebou neměla zvodnění potřebného k zavlažení země k úrodě její nezbytnému, následkem čehož země po tolikéž let vydána byla velikému hladu. Rok sedmnáctistý před Kristem jest datum počátku hladových let, o nichž v prvé knize Mojžíšově zmínka se činí. Tímto objevem — dodává svrchu řečený list — musí zpráva biblická o sedmi egyptských hladových letech považovati se za historicky zjištěnou. Popis toho, jak Nil neměl dostatek vody, obsažen jest v delší řadě hieroglyfů, jichž rozluštění důvtipu Brugsche Beye se podařilo.

O druhé věci jedná nedávno uveřejněné pojednání ženevského egyptologa Eduarda Naville, o němž obšírně pojednal basilejský profesor Orelli ve svém listu „Kirchenfreund“, z něhož vyjímáme toto: „Staří Egypťané ukládali písemné dokumenty zvláště důležité netoliko v podstavcích soch svých božstev, nýbrž též v základech svých chrámů. Svědčí o tom „kniha mrtvých“ (kterou se Naville po léta zvláště zabýval). V jedné z jejích kapitol stojí, že byla (tato kniha mrtvých sama) nalezena dozorcem nad zedníky při přestavbě chrámu dohlížejícím. Objev tento klade se ovšem již do doby prvé dynastie, než na tom méně záleží jako spíše na faktu, že kniha udává za své naleziště základy chrámu Hummy, t. j. Sokarova čili Osirie nepochybně v Heliopoli. To jest důkazem, že nebylo ničím neobyčejným ukládati zvláště posvátné písemnosti v základech chrámů. Potvrzuje to též mnohem pozdější v chrámu v Denderali, pocházející z doby Ptolemea XIII. Nápis ten praví, že král Thutmes III., když chrám tento přestavoval, našel veliký zákon deuderahský zvláštním písmem na kozí kůži napsaný uvnitř cihelné zdi jižní budovy. Nalezený tento předmět dle náhledu Navilleova nejlépe označil Mariette jménem: „la grande règle“ (veliké pravidlo). Míní se tím zákon, předpisující obřady ku poctě bohyně. Dle toho byl každou měrou již v době před řečeným Thutmem (18. dynastie) t. j. před vyjitím Israelitů z Egypta onen způsob ukládání posvátných listin v obyčeji. Tyto zprávy srovnal nyní prof. Naville se známým biblickým vypravováním o nalezení zákona v Jeruzalemě za krále Josiáše (2. Král. 3. a násl.; 2. Paral 34., 8. a násl.), načež klade otázku: Není-liž to, co se zde vypravuje, dopodrobna analogií objevů v Denderahu? Král Josiáš podnikl při chrámu značné přestavby, nebo, jak by se Egypťan vyjádřil, on obnovil dům Boží. K tomu užil stavitelů, tesařů a zedníků, aby kameny, z nichž zdi se skládaly a jež dle 2. Král, 22. byly v chatrném stavu, novými nahradil. Při této práci našel nejvyšší kněz knihu zákona. Není-liž přirozeno spojiti to obé úsudkem, že kniha nalezena byla ve zdi základní? Neboť z toho, že jest (2. Král. 22., 6., 2. Paral. 34., 11.) řeč o kamenech tesaných, lze souditi, že i spodní vrstvy

zdi až do základu měly zapotřebí oprav. To jest každým způsobem vysvětlení, jež podává nám egyptologie, a není proč domnívati se, že by Israelité nebyli si osvojili týž obyčej, jaký platil u Egyptských, že totiž i oni písemnosti zvláště důležité ukládali do základu chrámu. Jak známo, onen nález »zákona« za času Josiáše musel obsahovati deuteronomium (pátou knihu Mojžíšovu), ba snad bylo výhradně toto nalezeno. Prof. Naville si tedy představuje věc tak, že kniha tato byla v základech chrámu Šalamounova uložena a za panování tohoto krále k účelu tomu sepsána. Tím bylo by získáno datum pro dobu jeho vzniku. Novější kritikové kladou je sice do doby mnohem pozdější, ale dávno již bylo vytčeno, že jsou četné vztahy mezi obsahem této knihy a dobou prvých králů. Soustředění kultu, na kteréž se v deuteronomiu váha klade, dostalo by se tak v přímou souvislost s postavením chrámů, jenž jistě nebyl, jak kdysi tvrdil Wellhausen, původně pouhou »palácovou kaplí«, nýbrž se svým palladiem, archou úmluvy, hned od počátku činil nárok na to, aby byl pokládán za posvátné středisko všeho národního života. Pokud se týče námitky kritiky, že kniha tato co do jazyka jeví pozdější zbarvení a že z této příčiny musela býti v době Josiášově, nebo o nemnoho dříve. Naville poukazuje na to, že při oněch egyptských písemnostech jest řeč o tajemném starobylém písmu, kterým byly napsány (t. j. původně, ač nalezené kusy psány jsou již písmem v dotyčné době obvyklým). V biblických zprávách (o nalezení zákona) se však též nepraví, že by je byl nejvyšší kněz nebo král Josiáš četl, nýbrž praví se, že jej odevzdal písma znalému kancléři či archiváři a ten že jej králi předčítal. Připojíme-li k tomu slova prof. Klostermanna (Pentateuch I. 1893 str. 109. a násl.): Byla-li řeč nalezené knihy starobylá, musela býti nahrazena běžným nářečím a běžným způsobem řeči náboženského svědectví, bylo-li tu mezer (snad poškozených míst), bylo třeba je doplniti«, pak nemůžeme si věc představiti jinak, než tak, že kniha po století zazděná musela býti pro upotřebení přepsána, při čemž asi nejen se užilo obvyklého písma (značek), ale kniha byla i slohově omlazena. Tolik Naville.

Paběrky z novin a veřejného života.

Sv. Otec Pius X. Papež Pius X. a Portugalsko. Dle zprávy lisabonského časopisu »Diario« došel portugalských biskupů přípis od sv. Stolice, v němž je sv. Otec vyzývá, aby působili na zachování nynějšího královského rodu na trůně a varovali věřící před revolučními snahami, které by význam a blahobyt země poškodily. Biskupové vydají v tom smyslu v době nejbližší pastýřské listy. — Polská deputace u papeže. Poznaňský biskup Likowski přijat byl 27. dubna od Sv. Otce jako vůdce polské deputace. Po audienci představil biskup sv. Otci deputaci čítající 20 osob a odevzdal Jeho Svatosti adresu. V odpovědi pravil sv. Otec, jak polské časopisy se zvláštním uspokojením zaznamenávají: »V rodině jest otci nejmilejší to dítě, které trpí. Proto také miluji i já zvláště Poláky.« — Z Říma oznamuje se z 20. dubna: Sv. Otec přijal dnes dopoledne rakouské a uherské poutníky v audienci. Katolici v Buenos Ayres v Argentině chtějí oslaviti jubileum sv. Otce Pia X. tím, že seberou značný obnos peněz a postaví za ně residenci pro papežského nuntia v Buenos Ayres. — Slavného přijetí dostalo se poutníkům Tyrolským. Papež chválil jejich věrnost ve víře a vzpomenul jejich obrany proti Wahrmundovi a schůze v Bozenu za tou příčinou konané. — Z Říma 6. května. Papež přijal předsednictvo arcibratrstva sv. archanděla Michala ve Vídni. Biskup dr. Nagl (z Terstu) představil jednotlivé pány papeži, který chválil činnost agitačního komitétu v Rakousku, zejména ve Vídni. Provázen hodnostáři své družiny s předsednictvem arcibratrstva odebral se sv. Otec do Klementské síně, kde čekali poutníci a členové arcibratrstva sv. Michala. Dav všem políbiti ruku, odebral se pak, provázen třemi poutníky, do konsistorialní síně. Tam usadil se na trůně, načež biskup dr. Nagl přečetl latinskou adresu oddanosti, jíž vyslovuje se bezpodmínečná poslušnost rakouských katolíků k Svaté stolici. Papež požehnal vznešenému vládci mocnářství a členům císařské rodiny, dále episkopátu a duchovenstvu, zejména těm, kteří zabývají se vyučováním mládeže. Pak udělil sv. Otec za asistence slavné požehnání poutníkům, načež navrátil se do svých komnat.

Apoštolský nuncius vídeňský msgr. Granito di Belmonte jmenován bude v listopadu kardinálem a stane se arcibiskupem v některé diecesi v jižní Italii. Už loni projevil přání převzít správu některé diecése v rodném kraji. Jeť Neapolitanem.

President Roosevelt do Rakouska. »Berliner Lokal-Anzeiger« oznamuje z Nového Yorku: President Roosevelt potvrdil před nedávnem, že napřesrok navštíví Evropu. Vyslovil několikrát přání, zajeti do Evropy, až bude prost presidentského úřadu. U příležitosti do Evropy přibude Roosevelt nejspíše také do Rakouska. Řekl několikrát v rozmluvě s příslušníky Rakouska, že by rád vyjádřil císaři Františku Josefovi svou úctu a že by rád viděl krásy rakouských Alp a navštívil místa, kde působil Ondřej Hofer, ježto cítí od svého útlého mládí obdiv k tomuto tyrolskému hrdinovi.

Nová cesta prof. Dr. Al. Musila. Jak se z Cařihradu oznamuje, vydal sultán zvláštní rozkaz, jímž se nařizuje místokrálům v Syrii, Mezopotamii a území Perského zálivu jakož i podřízeným úředníkům, aby podporovali a chránili prof. Musila na jeho nové výzkumné cestě, kterou v nejbližší době do Arabie podnikne.

Prof. Dr. Musil vyznamenán. Ministerstvo zahraničních záležitostí oznámilo ministerstvu kultu a vyučování, že sultán udělil univ. prof. dru Al. Musilovi řád Mežidije II. tř. s hvězdou v odměnu za zásluhy, jaké si prozkoumáním dosud neznámých končin západní Arabie získal. Řád tento byl mu již také odevzdán. Blahopřejeme. Dr. Al. Musil byl mimo to jmenován profesorem bibl. studia na vídeňské universitě.

Farář — dobrodinec. Z Vídeňského Nového Města se oznamuje: Zde zemřel před nedávnem farář ve výslužbě Bonaventura Schneider a odkázal 40.000 K pro dobročinné účely.

Zvláštní duchovní. V Italii (v Milaně) byl kardinálem Ferrarim na kněze posvěcen universitní profesor z Padovy August Gemelli, dříve darwinistický a socialně-demokratický přírodozpytec. Jest 29 roků stár a jako studující theologie vydal přírodovědecká díla, která obdiv vzbudila.

Oslava 50tých narozenin — p. Tom. Jos. Jirouška, o níž jsme již v čísle minulém psali, koná se v sobotu dne 30. května t. r. Mši sv. bude sloužiti předseda družstva Dr. Rud. Horský, couvert při společném obědě stojí 3 K. Vše další jest oznámeno v minulé Vlasti. Prosíme za hojnou účast: p. Tom. Jos. Jiroušek jest oslavy té zcela hoden, pracoval mnoho a vykonal hojně práce na roli katolické.

Pocta zasloužilému pracovníku. — Spolek sv. Vincence v král. Českém konal dne 3. května vzácnou schůzi, odevzdav diplom čestného členství a tableau všech předsedů, místopředsedů a ochranců spolku Jeho Excellenci vys. uroz. pánu Karlu hraběti Nosticovi, jenž po 31letém předsedování odevzdal letos čestný svůj úřad v ruce svého syna Josefa hraběte Nostice. Význam práce, kterou Jeho Excellence ve spolku vykonal, vylíčil JUC. p. Josef Šindler, úředník Hypot. banky a slavnostní řeč přednesl P. Jan Beránek, I. kaplan u sv. Haštala. Schůzi předsedal p. Mat. Zahradnický, I. místopředseda spolku a em. faktor.

Dobročinnost. R. 1894 slavili Černínové 200 leté držení panství svého, i ustanovil Jaromír hrabě Černín, aby v týž památný den každého roku 40—50 chudých poděleno bylo. Letos slavil Jar. hr. Černín 90. narozeniny a hr. Josefina, jeho choť, zase četné spolky a ústavy v Jindř. Hradci obdarovala.

Anglikánský biskup sportsmanem. Středověk se svými turnaji, hony a lovy v anglikánské církvi stává se moderním. Biskup Jugram v zápasu s Rooseveltem v Lawn-Tenis-matči zvítězil a stal se takto světoznámou osobou. Vítězství to pohnulo ho přijati pozvání do Berlína, kdež však v zápasu doznal úplnou porážku, a to od svého krajana, britského velvyslance sira Franka Lascellesa. Nežli do Berlína odjel, zajel si na zimní sport do Ruska, kdež se osvědčil jako vytrvalý bruslař a lyžař. Biskup ten horuje pro tělocvik mnohem více, nežli pro duchovní cvičení. V Rusku se mu nejvíce zamlouval troický klášter v Kyjevě, se svými ozbrojenými mnichy, kteří úplně vyhovovali jeho ideálu o svalovitém křesťanstvu, jež po jeho náhledu má největší budoucnost.

Židé a profesor Szabo. Prof. Desider Szabo byl přesazen z Pešti do Stol. Hradu jen proto, poněvadž jest antisemitou. Szabo uveřejnil několik článečků v konservativních listech a potíral v nich nemravnou židovskou společnost. Požidovštělý profesorský sbor však na nátlak mocných židů denuncoval mladého a neohroženého profesora u inspektora, který telegraficky zbavil jej úřadu a nařídil přísné vyšetřování. — Kdo by nevzpomněl při tom našeho Rohlinga! Žid, nebo všelijaký židovský pochop může si na našich universitách dělati co chce, urážet nejhrubším způsobem náboženské city katolického Rakouska. (Wahrmund!) Ale křesťan jest hned energicky zakřiknut.

Shakespeare katolíkem z přesvědčení. Již dávno v literárních kruzích se vede rozprava, jakého vyznání byl Shakespeare. Otázkou tou zabýval se nedávno

jeden z nejlepších kritiků anglických Heathcope Statham, jenž nyní uveřejnil výsledky svého bádání. — Shakespeare dle jeho názoru byl katolíkem z přesvědčení, o čemž svědčí, že v době nejprudšího pronásledování papežství v Anglicku nepoužil ani jediné příležitosti k zalíbení se vládě sepsáním nějakého pamfletu na papežství nebo básně proti němu, nebo že by si byl ve svých dramatech dělal posměch z katolických kněží, mnichů anebo z obřadů. Jeho kněží a mniši, pokud je uvedl na jeviště, jsou veskrze sympatické postavy. Z tohoto lze snadno poznati, na kterou stranu náboženským přesvědčením se uchýlil. Shakespeare na jevišti jest nejrozhodnějším monarchistou, přívržencem království a zapřisáhlým nepřítelem demokratů, v pravdě rozhodným „Torym“. Zdá se, jakoby ve svých divadlech nemohl dosti nadšeně mluviti o právech a výsadách posvátného majestátu králů, z čehož snadno lze vycítiti, jakého byl politického a náboženského přesvědčení. Ani to nepřekáží, že ne dobře pojal postavu panny Orleánské. Třeba si jen představiti jej jako anglického patriotu, jejž láska k vlasti zavedla k omylnému pojetí jejího poslání, o němž ostatně ani tehdejší katoličtí preláti a soudcové její neměli představ lepších.

Komenský o mravech učitelů a dozoru v kostele. Přítel našeho listu sděluje s námi: „Při Studiu Vorovkovy „Stylistiky“ přišel jsem na citát z Komenského („Leges scholae bene ordinatae 1653“), který se hodí za ironické zrcadlo nynějších učitelů. Komenský píše o mravech učitelův a účasti na službách Božích takto: „Učitelé buďtež muži učení, počestní, činní a bedliví ctnosti, k nimž jiné vésti mají, živí příkladové, nikoliv pod barvou, než opravdově. Barva brzo se setře. Přede vším sebe, své práce i zdar žáků Bohu v nejhlubší pokoře poroučejte. Nejbližší potom péče (učitelů) bude, aby příkladem dobrým ke všemu dobrému mocně táhli, protože není nic přirozenějšího, než aby následovníci ve stopy předcházejícího vstupovali, žáci pak aby se spravovali příkladem učitelovým: které vedení se děje slovy a samými rozkazy, nemá síly, leda k nepatrným ve věcech prospěchům. Naši (učitelé) tedy střezte se podobnými býti oněm při cestách sloupům, kteří, kudy se jíti má, ukazují ramenem rozraženým, sami pak nejdou. Všemu všichni učitelé žáky své živobytím nebes důstojným, andělskému podobným učiti nikdy nepomíjejte, příkladem pak nějakého světáctví některého z maličkých svých pohoršiti (nad těmi, kteříž tak činí, vyřkl Kristus „Běda!“) střezte se. Když konají se k Bohu modlitby veřejné neb soukromé, učitelové hleďte, aby se konaly nejinak, než s náboženským vzezřením a s myslí povznešenou k Bohu; každou neděli veřejné pobožnosti všichni obcujte, každý se svým stádem na svém zvláštním místě.“ — K tomu připojujeme: Kdyby Komenský se stal inspektorem nynějšího školství a nynějších učitelů, byl by vykřičen za nejhoršího klerikála. Proč? Odkazem Komenského jest náboženská škola a náboženským citem hluboce proniknutý učitel — nynější organisovaní páni Komenští lesknou se ve všech odstínech nevěry; anarchisté, volnomyšlenkáři, soc. demokraté a pokrokáři pracují na roli Komenského. A tito moderní pánové mají ještě tolik smělosti, že kryjí sebe a své paedagogické činy učitelem národů, J. A. Komenským. Komenský na vás — to byste utíkali ze škol!

Svatopluk Čech, »Havlíček« a »Zář«. Sociálně-demokratický pražský týdenník »Zář« v čísle 15. ze dne 9. dubna t. r. přinesla lokálku tohoto znění: »Svatopluk Čech a náboženství. »Předem podotýkám, že se nehlásím k žádnému určitému vyznání náboženskému a že ani nechápu, jak se člověk opravdu inteligentní může vydávati za věřícího katolíka nebo protestanta atd. Hledám-li motivy takového jednání, tanou mi nejčastěji na mysli: osobní prospěchy, vliv zevnějších okolností nebo zvláštního cílového nastrojení, způsobeného kouzlem dětských upomínek a p. V každém případě spatřuji v tom klamání buď jiných neb sebe sama.« — Toto vyznání nalezeno v literární pozůstalosti Svatopluka Čecha, o kterého se hlásili také klerikálové při jeho úmrtí, kterému měšťáci chtěli poslat na pohřeb celé hejno kněží a jemuž do rakve vložen do ztuhlých rukou růženec a křížek. Svatopluk Čech se chystal k napsání novely »Stín«, v níž chtěl uvažovati o otázkách náboženských a uvedené vyznání bylo určeno ku zpracování v této povídce.« — Žurnál svobodných myslitelů krejcárek »Havlíček« tisknutý u sociálních demokratů za redakce známého Juliusa Myslíka, v čísle 1. (květnovém) přináší lokálku ze »Záře« o Svatopluku Čechovi otisknutou a slova Svatopluka Čecha ještě rozšířena o tato nová slova, která »Zář« ani neměla: »Ačkoliv pozdější vyučování spíše mne od náboženství odpuzovalo, to střízlivé článkování rozličných dogmat a suchoparné škatulkování křesťanských ctností, myslím, že zejména gymnasialní vyučování náboženství — s tou botanicky suchou latinskou nomenclaturou — nejspíše jest způsobilé, všechnu věrouku znechutiti.« A »Havlíček«

k tomuto podotýká: »Tak soudil o náboženství nejslavnější (!?) český člověk! Nuže, odváží se ještě klerikálové utrhati na cti těm volným myslitelům, kteří podobné názory mají a prohlašovati je za »vyvrhele«, když sám nejlepší (!) český muž k stejným názorům se hlásí?« Otiskujeme bez poznámky.

Jak soudil Svatopluk Čech o katolickém duchovenstvu? — V Dlouhého »Nezmaru« (ze dne 1. května) čteme: »žáků jeho (Krista) l s t i v ý sbor, jenž v rub jeho (Kristův) zákon zvrátil. A v »Hanumanu« praví Sv. Čech:

Též bohoslovci s oblou, lesklou tváří
zde slonili se v nadpozemské záři —
by zbožní kritici se nebouřili,
dím výslovně, že Brahmu opi ctili.
Ti opští bramanové v řízách vzácných
vzdor postům divně tučněli a kvetli
a do politiky, věd uměn krásných
a zkrátka do všeho své vědy pletli.

Američtí konvertité. Z Ameriky docházejí zprávy o nových konversích z řad tamního sektářského duchovenstva. Dne 17. března t. r. přijat byl do lůna církve katolické Rev. Henry Yost, dříve episkopální pastor v Roxborough. Byl přijat Rev. Doranem, jenž také dříve byl duchovním episkopálním. — V téže době asi vrátili se do lůna církve katolické dva profesoři episkopálního semináře v Nashotah ve státě Wisconsin Rev. Hawkes a Rev. Bourne. Oba jsou rodilí Angličané a vystudovali v Kanadě. — V Grand Rapids ve státě Michgan v kathedrále sv. Ondřeje byl dne 19. března na kněze vysvěcen Rev. Edvard Jewel, jenž býval dříve pastorem episkopálním.

Za rovnost bojují právě katolíci v Holandsku. Vláda Heemskerkova jest jim nakloněna. Katolíci organisují se ve všech místech a zakládají za tím účelem »katolické katastry.« Zvláště horlivě pracují v Amsterodámě.

Usnesení bavorského episkopátu proti prof. Schnitzerovi. Z Mnichova se oznamuje: Ve Freisinku konaná konference bavorských biskupů zabývala se podrobně papežskou encyklikou proti modernistům. Za úplného souhlasu stalo se usnesení, že další učitelská činnost prof. Schnitzera na bohoslovecké fakultě je nemožná, dokud Schnitzer svá tvrzení proti církevním dogmatům v plném obsahu neodvolá.

Chorvatsko. V Záhřebu konal se socialní kurs v semináři arcibiskupském. Přednášeli slovinští a chorvatští profesoři bohosloví. Kurs zahájil přednáškou dr. Jan Krek, zemský a říšský poslanec slovinský, vysvětlením selské otázky a položením programu agrárně-politického. Pro kněžský dorost chorvatský velepotřebná to příprava. — V Senji zemřel slavný kdysi tenorista Ivo Kreljanović, slavený na různých německých divadlech jako dobrý interpret Wagnerových úloh. Později zanechav pěvecké dráhy, byl knihkupcem v Senji. Vydal velký slovník anglicko-chorvatský. — V Kotoru zemřel náhle slavný srbský právník a historik dr. Baltazar Bogišić, bývalý černohorský ministr, oprávce zákoníka černohorského.

»Katolický dům« v Olomouci. V Olomouci ustavil se za předsednictví posl. dra Hrubana, jakožto svolavatele, nový český spolek, jehož účelem jest opatřiti a udržovati v Olomouci pro české katolíky dům a zahradu. Účastenství bylo hojné a zájem pro nový spolek velmi živý. Nově zvolený výbor se hned ustavil a zvolil předsedou inž. A. Pallata, místopředsedou kons. radu P. Koupila, jednatelem sekretáře Červenku a pokladníkem správce Fr. Táborského. Vřelým doslovem dra Hrubana, který přál novému podniku zdaru a brzkého uskutečnění, skončena schůze.

Podobný úkol vzala na sebe zreorganisovaná Katolická beseda v Praze, která za vůdcovství Msgr. Dr. Jos. Buriana, kap. děkana a MUDr. Ot. Rožánka cís. rady a lázeňského lékaře a jiných četných horlivých pánů hledá prostředky k podobnému úkolu.

Oběma podnikům přejeme brzkého zdaru.

Uznání činnosti šedých sester v Sasku. Z Berlína se píše: V protestantském království Saském snažili se někteří zástupci evangelického svazu vyvolati malou štvanici proti »stále se šířícímu katolicismu« v zemi tím, že podali dotaz na vládu ve sněmu stran domnělého rozmnožení šedých sester. Ministr kultu dr. Beck doznal, že počet těchto jeptišek se rozmnožil, poněvadž jednak vzrostl silně také počet katolického obyvatelstva v zemi, jednak i protestanté rádi používají služeb šedých sester jako opatrovnic nemocných. Konservativní poslanec Starke, protestant prohlásil, že nemůže nic jiného než udaje ministrovy potvrditi. Všude,

kde řád šedých sester věnuje se péči nemocných, jest úplná spokojenost s jejich obětavou činností. Řečník by si jen přál, aby protestantské ošetřovatelky nemocných vzaly si na svých katolických společnicích v povolání příklad.

»Vězeň na Křivoklátě.« Historická hra ve 4. jednáních. Napsal Jos. Hais-Týnecký. Hudbu složil K. Kafka. — Vyšlo nákladem družstva Vlast v bibliotéce dramatických prací, číslo 5. redakcí Tom. Škrdle. Cena 1 K — partitury 40 h. Ovzduší děje vzato jest z mládí Karla IV. a líčí se v něm život jeho na Křivoklátě, kam byl nedůvěřivým a lehkomyslným králem Janem Lucemburským r. 1323 zavezen, aby zabráněno bylo možnému dosazení jeho na trůn český pomocí Elišky Přemyslovny a některých pánů. Pletichy královského podkomořího Jindřicha z Lipé a purkrabí křivoklátského jsou osou veselohry. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze 570-II.

Nové tiskopisy a) pro pp. vikáře a moravské děkany, kterýmiž oznamují c. k. okresní školní radě čas a pořad vikariátních visitací, vydalo v české a vedle toho i v německé řeči družstvo Vlast a prodává je po 4 h. — b) pro farní úřady, kterými se — vzhledem k dekretu »Ne temere“ — oznamuje farnímu úřadu rodiště snoubenců, zpráva o jich sňatku k poznamenání v matrice narozených. Kus 2 hal. — Objednávky přijímá a vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., 570.

Vysvětlení »Novému Věku«. — V č. 27. roč. I. ze dne 3. dubna promlouvá jakýsi J. K. o české belletrii katolické a o »Vlasti«, praví toto: Při vší úctě, kterou chovám k třiadvaceti objemným svazkům »Vlasti«, nemohu přece uznati, že by byla listem, který by znamenal vrchol katolické krásné prosy i poesie české. Naši nejlepší poeti i prosateuři téměř důsledně se jí od jakživa stranili. Kdo tu vinen, nechci a nemohu rozhodovati?

Předposlední věta nezakládá se na pravdě. »Do »Vlasti« zaslali a měli tam práci: Jindř. Baar, K. Dostál-Lutinov, Xav. Dvořák, P. Sigm. Bouška, F. Kyselý, Fr. Leubner, Fr. Skalík (mnoho), Ant. Bulant, Jar. Tichý, Václ. Koranda a řada jiných a od počátku až do smrti, t. j. od I.-VIII. roč. incl., ukládal do „Vlasti« své básně nejlepší katolický básník oné doby, Vojt. Pakosta.

Dokud nebylo kat. moderny, Vlast jim byla dobrá a práce své v ní ukládali. Když však povstala katolická moderna, spikli se katoličtí básníci proti »Vlasti« a nejen že tam přestali psáti, nýbrž i ničili ty, co nám věrni zůstali. Věrnými nám zůstali ku př. Ant. Bulant a Václ. Koranda, ale byli za to ztrestáni: vydané jejich básně katol. moderna zřezala, co zatím B. M. Kuldu, který přece žádný básník nebyl, vychvalovala. Po tomto řezu přestali oba: Bulant i Koranda psáti.

A kdyby se šlo zpět ke kořenům, proč ten onen přestal do »Vlasti« psáti, seznali byste, že to byly často příčiny malicherné. Jeden básník-kněz — vzdychal nad svou milou, druhý sebral národní poesii, tupící kněžství, a to mělo přijíti do Vlasti, třetí se chtěl zmocniti redakce v části básnické a literární a když se jim nevyhovělo, byli uraženi. Četní básníci se mají za polobohy a šlápni jim jen trochu na nohu, do smrti jsou uraženi.

Katolická moderna odepřela »Vlasti« čerstvé vody a nyní žaluje v »Novém Věku« nějaký modernista, že »Vlast« čerstvé vody postrádá. Ale pomohli jsme si i bez moderny až do XXIV. roč. »Vlasti« a vrátil se k nám Fr. Leubner, jeden z nejlepších básníků katolických.

Co se týká zábavného čtení, psali do »Vlasti« povídky nebo romány: B. Brodský, Al. Dostál, Fr. Horenský (nadaný moravský studující), Bedř. Kamarýt, Petr Kopal, Vojt. Pakosta, Fr. Pravda, Václ. Špaček a dr. Jos. Tumpach. Některé práce byly krásné, jiné slabší. Nyní píší belletristické práce do »Vlasti«: Msgr. Bedř. Kamaryt, pí. Vl. Pittnerová, Al. Dostál, Adam Chlumecký a jiní. Práce všech těchto čtyř spisovatelů jsou výborné, rovnající se všem, až snad na Baara, co katolická moderna prináší. Ovšem »Farské paničky« a »Dalily« ve »Vlasti« nebylo.

Zdaž se tedy rčení »Nového Věku« srovnává s pravdou, suď každý sám.

Divno při všem je toto: katolická moderna svou agitací a svým štvaním připravila »Vlast« o polovici abonentů; každý rok řada starších odběratelů umírá, nebo pro slabý zrak a jinou chorobu se jí zbavuje a »Vlast« přece stále žije a je listem aktivním, co zatím »Obzor« i »Náš Domov« musila převzíti do nákladu pap. knihtiskárna benediktinů rajhradských a co zatím z hrdého »Nového Života« stal se z měsíčníku čtvrtletník. Co je toho příčinou? Její pevný, nezdolný, katolický směr a to má, pane pisateli »Nového Věku«, velikou cenu, ba větší, než někdy slabší básně, nebo slabší povídky.

Na konci referent »Nového Věku« uvádí, že v jednom čísle letošního »Máje« mají práce tři katoličtí autoři: Brodský, Baar a Javorník. Tedy tři kněží se spojují s podnikem, jenž loni nečestným způsobem tahal se s drem. Václ. Řezníčkem! Ke cti jim to zajisté neslouží.

Stoletá oslava arcidiecése novoyorské v Americe konala se nedávno. Před 100 lety čítala diecése ta 150 000 duší, nyní má jich desetkráte tolik. Významné je, že novoyorští katolíci zvolili si kardinála Loguea, arcibiskupa amanghského a primasa irského, aby v kathedrále sloužil pontifikální mši sv. Větší počet katolíků novoyorských jsou totiž Irčané, a proto chtěli pozváním kardinála Loguea osvědčiti svou lásku ke staré vlasti. Oni stávají se Anglii politicky nebezpečnými tím, že agitují pro odtržení Canady a připojení k americkým státům. Irové v Severních státech stávají se velmi oblíbenými. Nedávno při jedné schůzi Irčanů měl řeč sekretář námořního ministerstva Taft, jenž velmi skvěle líčil povahu Irů, ba jim i mezi všemi Amerikány místo první přisoudil. Slavnost zahájena byla imposantním průvodem. Přes 60.000 účastníků ubíralo se pátou Avenuí, která byla překrásně vyzdobena, ku kathedrále, kde sloužil irský kardinál Logue, severoamerický kardinál Gibbons a arcibiskup Farley mši svatou. Byla to nejvelkolepější katolická slavnost, jakou dosud Amerika viděla. Účastníci byli ze všech končin amerických.

Hakatismus. První oběti vyvlastňovacího zákona pruského bude jeden z nejlepších statkářů polských, Vojtěch Chelmicki ze Zakrzewa v okr. Hnězdněnském. Dekret již vyhotoven. Chelmicki vypuzen bude z otcovské půdy 1. října. Četní polští dělníci, zaměstnaní při železnicích, byli z východních obvodů polských přeloženi na Rýn a do jiných území, čistě německých. Tak donuceni byli opustiti otčinu. Počet Poláků v průmyslových obvodech Vestfálských-Porýnských v kamenouhelné pánvi roste každoročně. Tamní „Svaz Poláků« čítá 350 odborů s 41.000 členy. Některé obce jsou ryze polské. V Düsseldorfském vládním okrese jest na 85 tisíc Poláků, v okrese Essenském přes 30.000, v Ruhrortském přes 21.000. Jsou to obvody nadrýnské. Ještě více Poláků jest dle údajů ve Vestfálsku; r. 1906 bylo zde Poláků 229.697. R. 1906 bylo jen v Düsseldorfském obvodě 2600 polských schůzí; ve Vestfálsku přes 6000. Poláci konali ještě mnoho — tajných schůzí — o nichž policie nevěděla. — Takové schůze budou nyní velmi často, když polština vyloučena z veřejných schůzí, kde není 60 procent Poláků. K volbám do pruského sněmu heslem jejich jest: jednota a shoda, aby čelili násilí pruskému a dokázali, že žijí a žíti chtějí jako Poláci a jako rovnoprávní obyvatelé, jimž se za zločin počítá, že nechtějí zapříti svou víru a řeč otcovskou. S katolicko-německým středem uzavřen volební kompromis pro Horní Slezsko, kde Poláci dostanou 3 mandáty, jeden na Ratibořsku.

Proti nervositě, na niž dnes člověčenstvo vždy více trpí, pomáhá víra. Výrok ten nepronesl kazatel, nýbrž profesor na berlínské universitě dr. Hiss. Týž měl nedávno přednášku »O lékařství a nadkultuře« před společností lékařských odborníků. Jakožto vydatné prostředky proti nervose uvádí především práci, nejen stále duševní, nýbrž střídavě i tělesnou, jež vyjadřuje se ve vážném, celý život naplňujícím a všecky síly vyžadujícím povolání. Dále rozumný sport a konečně — víru, jež ducha z věcí pomíjejících uvádí na pevný bod věčnosti. — Tomuto muži vědy posmívá se židovská »Zeit«, jež o něm podotýká, že muž ten žije prý v Berlíně.

Z Tiskové ligy. — Nejmenovaný dobrodinec zaslal opět na studium Husitské doby 200 K; mimo to složilo 5 K: Jos. Vodrážka, farář v Žirovnici, a Em. Čvančar, zám. kaplan v Klášterci n. Jiz. Zprávu o valné hromadě T. ligy, která byla konána 14. května t. r., přineseme v budoucím čísle. — Tisková liga vydala tyto brožury: Jest nad námi Bůh? Napsal Filip Jan Konečný. Cena 1 K. V administraci družstva Vlast přímo objednaná stojí pouze 60 hal. »Reformator Martin Luther jakožto záletník!« Víry svatováclavské i myšlénky rakouské vyznavačům i odpůrcům dle historických pramenů vypravuje Dr. Karel Lev Řehák. Cena 40 h. — Či katolík, či lutherán? Napsal Dr. Karel Lev Řehák. — Cena 16 hal. — Martinu Lutherovi-šach! čili odpověď na lutheránské vnadidlo, nadepsané: Přehled nejdůležitějších rozdílů mezi církví evangelickou a římsko-katolickou od »Preláta« Dra. K. Lechlera. Napsal Th. Dr. Karel L. Řehák. — Cena 1 K 60 hal. — Pastor Jan Amos Komenský, domnělý poslední biskup českých bratří na líci i na ruby. Napsal Dr. Karel Lev Řehák. Cena 60 hal. — O králi-alkoholu. Podává Václav Oliva. Cena 40 hal. Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze, č. 570-II.

Ve prospěch budoucího katol. paedagogia Školských bratří v Bubenči dále dary poskytli: 20 K: P. Gerlak Dvořák, převor na Strahově; po 4 K: Školské Sestry v Červ. Kříži v Praze a Marie Worlova, učitelka v Praze; menší částky: ppí.: Karla Šubrtová, Marie Mandová a slečny L. Kohnova a Lázničkova;

dále: Jos. Hošek, bank. úředník v Praze; Václ. Slavík, kaplan v Netolicích; Dr. Jos. Vinař, plukovní lékař v Praze; Dr. Aug. Jannal, duch. správce na Bílé Hoře, a Fr. Klíma, em. farář v Hrochově Týnci. — Čekali jsme, že tento eminentně důležitý podnik bude více než se děje podporován; darů se schází málo a jsou většinou nepatrné, i prosíme o náprávu. Nové milodary přijímají: Antonín Suchoradský, katecheta v Praze na Karlově čp. 1879 a administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Z podpůrného spolku katol. dívčího gymnasia na Král. Vinohradech přistoupili a) za zakládající členy: Matylda Fiegertová, choť stavebního rady, Jos. Novák, c. k. gymn. profesor, Charlotte kněžna Hohenlohe-Schillingsfürst, Aloisie Sticklová, majitelka domu — b) za členy řádné (5 K): Hlasivec, kníž. arcib. notář, Marie Holoubková, choť továrníka, Berta Pletichová, choť lékaře, Ant. Schneidrová-Pollnerová, majitelka lomů, Zdenka Mužíková, choť prvního nám. starosty a maj. domů, Ant. Malá, choť uzenáře, Josef Brebta stavitel a podnikatel staveb, Olga baronka Pott z Rottenhorstů Podštadská, Míla Šolcová, rozená Mašková, choť advokáta; c) za členy přispívající: Dr. Ferd. Rouček, Václav Hrudka, katecheta, Božena Kostelníková, soukromnice, Vilemína Lablerová, K. Bureš, úředník v konsistoři, M. Smutná, choť okres. hejtmana, Fr. Mockrová, vdova po architektu, Karel Harasin, ředitel finanční prokuratury. — Činným údem stala se: Norberta Stránská, choť velkoobchodníka kávou. — Dary zaslali: Jan Hlasivec, kníž. arcib. notář, »Nejmenovaný ústav« a Vojtěch Zika, farář v. v. na Král. Vinohradech. — Hlavní zásluhy o získání členů a dobrodinců má p. prof. Jos. Šanta, neúnavný agitator. Prosíme své stoupence, aby jeho agitační práce ve prospěch tohoto důležitého ústavu všemožně podporovali.

Společnost pro spalování mrtvol v Praze konala 1. dubna osmou výročn valnou hromadu. Rok 1907 byl prý pro společnost významným vzrůstem počtu členstva. Počet 72 v roce 1900 stoupl prý koncem r. 1907 na 769 a do dneška na 833 členů. Písemná ustanovení pro posmrtné spálení tělesních ostatků zaslána prý a uložena u Společnosti k zákonitému povolení fakultativného pohřbívání ohněm. V Rakousku přivedla prý otázku tuto k nejvyšší instanci, c. k. správnímu soudnímu dvoru, když totiž ministerstvo obchodu ve shodě s ministerstvem vnitra odvolání Společnosti v příčině koncese ku zřízení krematoria v Praze nevyhovělo. V roce 1907 dopraveno prý bylo z Prahy a jiných měst českých třináct zemřelých do krematoria v Gothě a Saské Kamenici. Při volných návrzích na valné hromadě přednesl místopředseda Společnosti „Sokol" dr. J. Scheiner zprávu o dosavadních krocích v záležitosti pojišťování pohřebního členů za účelem vzájemného zabezpečení pohřbu ohněm. V poslední době podařilo prý se společně s přáteli českého odboru »Volné Myšlenky« přivésti odbor pojišťovací k blízkému uskutečnění. Potom přijat byl návrh v příčině zřízení kolumbaria v Praze, kde prý by každý člen mohl si předem zajistiti místo pro svoji popelnici. — Přemrštěných lidí najde se vždycky dost. Chtějí se nějak proslaviti. Když to nejde jinak, aspoň se dají — spálit. To je také »zásluha«. Praha začouzená dýmy továren se jim za nový páchnoucí dým z kolumbaria pěkně poděkuje.

„Svaz" organisovaného učitelstva moravského všech kategorií měl schůzi, na níž se mimo jiné také usnesl na tomto: »Aby se zamezily konflikty mezi učiteli a kněžími, resp. mezi vědou a věrou, jimiž vyučování se rozrušuje a autorita školy i náboženství oslabuje, nechť se odloučí vyučování náboženství od ostatního vyučování školního a přikáže se výhradně příslušným úřadům farním.« Zde je tedy černé na bílém, že učitelstvo žádá vyloučení náboženství ze škol. Učitelstvo žádá to, co odporuje platným zákonům. Usnesení toto nejlépe ukazuje, jak je potřebí, abychom proti němu chránili platný zákon a křesťanský ráz školy. Když učitelstvo poprvé veřejně vystoupilo s heslem »ven s náboženstvím ze školy", a když moravský lid mu dal při volbách odpověď, zapírali učitelé, že by na tomto požadavku trvali. Budou zapírati i nyní?

Ze života soc.-dem. »proletářů«. Dne 14. května přestěhovali se pražští „soudruzi" z Myslíkovy ulice do svého nového paláce, který koupili od hraběte Kinského. V paláci byla pro »ubohé proletáře« zřízena nádherná a moderně zařízená restaurace. Na oslavu přesídlení budou dávati »dělníci« Němec, dr. Soukup, Winter, Hudec, Johannis, Pick atd. velký banket. Soc.-demokratičtí agitátoři budou míti nyní práci ulehčenu. Nebudou museti vypočítávati na schůzích paláce biskupů, kapitalistů, šlechticů atd. a poukáží vždy jen na nádherný, milionový palác hr. Kinského. Jsme zvědavi, zda dle zásady „rovnost, volnost, bratrství" bude si tam moci každý »soudruh« tak hověti jako červení vůdcové v Čechách?

Co je klerikální msta. »Severní Morava« píše: »Když zhanobí učitel nevinné 14leté děvče, a to na Štědrý den, tedy v den, který je i pro toho největšího surovce přece posvátným, o tom, prosím, nemluvte, to je klerikální msta. Když někdo vybírá od dětí ve škole peníze na školní potřeby a peníze pak propije — mlčte o tom — sic, to je klerikální msta. Když někdo krade školní dříví, jen se ozvete — to je klerikální msta. Když někdo žene školáka z Protivanova až do Drahan pro 40 kor. za nejtužší zimy, tak že školák z toho dostane zápal plic — mlčte o tom — to je zase jen klerikální msta. Když někdo čistý výtěžek z mikulášské zábavy 20 korun si osvojí a propije, to je klerikální msta. Když někdo napíše školní matriku tak hanebně za 50 korun, že mu jí musí pan školdozorce vrátit — to je klerikální msta.«

Kdo jest nejhorším nepřítelem lidu? Na tuto otázku danou »Reichspostem« došlo 1142 odpovědí, z nichž následující vyznamenána druhou cenou. »Nejhorším nepřítelem lidu je nesvědomitý učitel, jenž slovem a příkladem snižuje náboženství v srdci dětském. Vezmete-li pracujícímu lidu Boha, vezmete mu všecko. Čím nahradíte mu tuto ztrátu«?! Jiný pisatel nazval nejhorším nepřítelem »prodejný, nesvědomitý a nemravný židovský tisk, jenž zplodil všechny ostatní nepřátele lidu. On jen pusté řádění těchto nepřátel podporuje, ale šálí a zaslepuje i ubohý lid, takže nepozoruje ani svých nepřátel ani jejich podnikání.« Tato odpověď dostala první cenu. Případnou byla i třetí cenou vyznamenaná odpověď, jež nejhorším nepřítelem lidu nazývá alkohol. »Připravuje člověka o chuť k práci, má za následek chudobu a nespokojenost, činí z něho tvora hospodářsky neschopného, zbavuje ho vůle a ničí mravně, duševně i tělesně.«

Katolicismus ve Spojených státech a v americkém námořnictvu. První kaplan pacifického loďstva P. Gloesson řečnil v Rio de Janeiru. Některé údaje z jeho řeči jsou zajímavé. P. Gloesson pravil, že ze 16 000 mužů posádky zmíněného loďstva jest 6000 katolíků, mezi nimi dva admirálí. Na palubě má P. Gloesson hodnost setníka. Denně slouží mši sv., jíž se v neděli a ve svátky súčastní důstojníci a mužstvo. P. Gloesson má pro republiku jen pochvalu za její chování se ku katolicismu a k řádům. Poslední vyznamenává president Roosewelt při každé příležitosti. Ve Spoj. Státech jest v celku 16 mil. katolíků, v New Yorku 2 mil. Tam chodí 100.000 katolických dětí do obecných škol. Řečník velice chválil admirála Evanse, velitele loďstva, pro jeho ohled na katolíky. Katoličtí důstojníci a žáci námořních škol jsou dle reglama v neděli povinni býti přítomni službám Božím.

Moderní výchova. V Mladé Boleslavi ve schůzi městské rady tyto dni trpce si stěžovali na zdivočelost školní mládeže. Kluci v tamější škole vytloukli okna, způsobili škodu 120 K, knihy do školy nosí zabalené v socialistických listech, u jednoho školáka zabavena byla Zolova „Nana". Pěkná naděje budoucnosti!

V podruží »Volné Myšlenky«. Dr. Záhoř se svou společností pro spalování mrtvol v Praze, která přes dlouholeté trvání dosud žádných vymožeností nedosáhla, leda že její členové, zvláště výboři, se místo spálení nechávají slavnostně pohřbívat na — Olšanech, dohodl se, jak »Pr. Lidu« sdělilo, s »Volnou Myšlenkou« za účelem obstarávání levných pohřbů ohněm do nejbližších krematorií. — Jelikož dle výkazů krematorií v Německu židů, kteří své mrtvoly páliti nechají, je nápadně málo, tedy p. dr. Záhoř i ve spojení s nimi, totiž s jejich »Volnou Myšlenkou«, opět pohoří, neboť nežidovští »volní myšlenkáři« nedovedou ani o tom volně přemýšlet, kde vzít 450 kor., potřebných ků spálení svých mrtvol, — Adjutant p. dra. Záhoře, obecní stavební rada a bodrý Sokolík pan Čížek se ovšem v potu tváře namáhá uzavřít s vlasteneckou pojišťovnou »Prahou« pojišťovací smlouvu pro »volné myšlenkáře« a vydobít si tak nehynoucí uznalosti česky mluvících židů. Oba páni pořádali také již několik přednášek o spalování mrtvol po českých městech.

Tresty na terroristy při stávkách. V kantonu bernském ve Švýcarech byl uveřejněn zákon následujícího obsahu: „Žalářem až do trvání dvou měsíců bude trestán, kdo při nějaké stávce násilím, výhrůžkami, urážkami a jiným zastrašováním by se pokoušel někoho od práce odvrátit neb jej rušit. V případech lehčích může místo žaláře vyměřena býti pokuta 100 franků. Před rokem byl podobně stejný zákon uveřejněn v kantonu basilejském. Nebude asi dlouho trvati a podobný zákon bude vyhlášen také v Curychu. Kdy pak u nás k tomu dojde? Snad až. někde socíni probodnou ve stávce několik policistů a žandarmů.

O postu měl nedávno David Ammann z Los-Angelos v Kalifornii velmi zajímavou přednášku. Postem — pravil — vycházejí z člověka nebo ničí se v něm otravné látky a navrací se porušené zdraví. Z té příčiny skoro každý lékař předpisuje půst. Nejzdravějším je ten, kdo jí teprve tehdy, když má hlad, což ovšem v domácnostech, v nichž se společně jídá, nelze prováděti. Kdo cítí k jídlu pouze chuť, měl by posečkati, až by cítil hlad. Půst sílí zažívací orgány a přispívá k rozvoji čivů a duševních vloh. Kdo se chce vypostit, měl by po 36 hodin zdržeti se jídla. Velmi důležité je, po postě voliti si přiměřený pokrm. Podle Ammanna měl by nejdříve jísti polévku ze zemáků, mrkve a cibule. Kdo je náchylný ke ztučnění, měl by požívati citronovou a pomerančovou šťávu. Zelenina, luštěniny a ovoce přispívají k vyloučení škodlivých látek z těla. — Po přednášce musil Ammann vyslechnouti též odpor posluchačů, kteří půst považovali za nepotřebný, někteří za škodlivý. — Střední cesta bude tu asi nejlepší, ačkoliv i lid uznává za prospěšné, časem pořádně se vypostit.

Vliv masité potravy na ledviny a obrana postu. Za nynějších poměrů životních vystaveny jsou mezi ústroji těla lidského největším nebezpečenstvím nákazy — ledviny. Zkušení lékaři ubezpečují, že ve velikých městech, kde vedou lidé život nejvíce nepravidelný nebo až nepořádný, dobrá polovice lidí již mezi 30. a 40. rokem věku nemá zdravé ledviny, třeba se to u mnohých nejevilo nápadněji nebo vůbec ani nepozorovalo. Veliké důležitosti nabývá tedy otázka, jaký způsob výživy působí na ledviny příznivě nebo zhoubně. — Na lidech se zkoušky druhu toho přímo konat nemohou, nutno bylo tedy činit pokusy se zvířaty. — Jest ovšem pravda, že všecky úkazy a zjevy vypozorované na zvířatech, nesmějí se přesně a dopodrobna přenášet a uplatňovat na lidech, nicméně však z pokusů podobných ve mnohé příčině zcela správné byly již odvozeny důsledky i pro léčení a zdravotní stav člověka. Z nynější doby velice mnoho záleží na vyšetření vlivu, jaký má na ledviny buď výhradné nebo aspoň hojnější požívání masa. Zvířata k pokusům těmto vybraná rozdělena byla na 5 skupin, z nichž každé dostávalo se určité výživy, totiž vařené rýže, ovesného šrotu, syrového masa koňského, hovězího masa syrového a chleba rozmočeného v mléce. Všecky tyto požívatiny byly napřed ještě prozkoumány co do lučebního složení, stupně výhřevnosti a rovněž tělesná soustava a výkony její u zvířat pokusných byla vyšetřena a zjištěna. Zkouškami se zjistilo, že u zvířat, které delší dobu výhradně nebo aspoň ponejvíce masem byla živena, objevilo se chorobné zvětšení ledvin, které ještě vzrostlo, když se týž pokus opakoval na potomstvu zvířat pokusných. Kromě toho byly zjištěny také pozměny tkaniva ledvinového podobné úkazům, jaké spatřují se na ledvinách při zánětu jejich chorobném. Konečně se prokázalo, že potrava masitá ukládá ledvinám nepoměrně větší námahu ve příčině vylučování dusíku. Jaké tedy ze zjištěných lékařských pokusů vyplývá životní pravidlo? Obmeziti maso v denní potravě na míru pokud možno nejmenší — zmenší se tak výlohy kuchyňské a zároveň znamenitě poslouží zdraví tělesnému ve příčině snad nejchoulostivější.

Prosba. Na počátku t. r. zakoupili jsme tři motorové stroje a nyní jsme objednali za 14.000 K druhý, velký tiskací stroj. Splatíme jej ve třech letech — první a druhý rok dáme po 4000 K a třetí rok složíme 6000 K. Mimo to budou různá vydání s postavením stroje samého, s betonováním půdy pod strojem (což je práce nad míru drahá), a přiděleného k němu čtvrtého elektrického pohonu. Dle objednání bude nám druhý velký tiskací stroj dodán ve druhé polovici května t. r., a jak bude postaven, bude nám ihned složiti 2000 K a druhé 2000 K doplatíme do konce prvního roku. Abychom nemusili učiniti půjčku a platit z ní úroky, prosíme členy a abonenty družstva, aby co mohou z povinností svých do konce května t. r. zapravili; prosíme dlužníky pap. obchodu i tiskárenské, aby podobně učinili; prosíme konečně přátele družstva, aby spotřeby papíru, per, tužek atd., farních tiskopisů, obrázků k 1. sv. přijímání a k 1. sv. zpovědi a j. u nás objednali a tím všim nás tak finančně posilnili, bychom i dále, rychle a v čas objednávky papíru a jiné povinnosti mohli spláceti a umořovati. Mezi členy, abonenty a objednavateli zboží a tisku máme nejméně na 100.000 K pohledávek, i kdyby nám byla jen nepatrná část těchto dluhů splacena, bude celý stroj hotově zaplacen. Prosbu tuto uveřejnili jsme ve „Vych.“, ve Vlasti a v »Našich Listech« a z četných stran bylo jí vyhověno, ale ne v té míře, jak jsme očekávali, pročež ji ve květnové »Vlasti« opakujeme. — Prosíme důtklivě, aby si objednatelé zboží a brožur zvykali platit hotově. Malé obnosy možno zaslati v markách. V Praze, dne 10. května 1908. — Tomáš Škrdle, ředitel závodů družstva Vlast.

VLAST

O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze od 8.—12. září 1907.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Hlava osmá.

Rozpuštění schůze.

Za Dr. Hilgenreinerem mluvil opět (již po druhé) p. Tschirm, a to tak hrozně urážlivě, že c. k. komisař ho opozorňoval na trestní paragrafy. V tom vyskočil předseda *Wutschel* a dorážeje prudce (tuším, že ho i odstrčil) na c. k. komisaře, ohražoval se proti tomu, načež dostal za odpověď: Řečník je cizinec neznající rak. zákonů. Já jej upozorňuji, aby věděl, co nesmí mluvit. Vy (předseda) nic mu neříkáte, i když vás k tomu vyzývám. Takhle se nesmí mluvit, nebo rozpustím schůzi! — Rozpusťte (dle novin to píši, protože v nastalé vřavě nebylo nic slyšet), volal p. Wutschel, a c. k. komisař, když urážlivé výroky se opakovaly, zvolal: »Nedovoluji dále mluvit. Rozpouštím schůzi« — a odešel.

Nyní nastal »soudný den«. Nadávání, pískot, hřmot mísily se v děsnou bouři. V tom kdosi mezi posluchači vzkřikl: »Páter dal c. k. komisaři znamení hlavou, aby schůzi rozpustil,« a již hrnuly se na nás spousty výhružek a nadávek! Jednomu z okolo stojících Vol. Myslitelů, jenž se na mne sápal, že prý jsem kývnul hlavou na komisaře, řekl jsem: »Nikoli! Já jsem proti rozpuštění schůze; ještě tři kněží chtěli jsme se dostat ke slovu!«

»Řekněte to c. k. komisaři«, mírněji mluvil ke mně podrážděný mladík, a když jsem upozornil, že mluvit *nesmíme*, poněvadž schůze je rozpuštěna, a že my kněží jsme tím vinni nebyli, odpůrce mi uvěřil a volal do davu: »Pan páter nedal žádného znamení na rozpuštění schůze, on chtěl disputovat!« Tím se toto intermezzo pro mne šťastně skončilo.

V tom okamžiku uchopil mne za ruku p. Zenker — viděl snad, že mně hrozilo nebezpečenství — a vyzývaje nás pět kněží, pravil: »Pojďte odtud! Nic se vám nestane!« Proti rozpoutanému množství křičel p. Zenker, odváděje nás ze sálu: »Ničeho kněžím nedělejte!« To byla jediná »noblesa«, kterou jsem od tohoto pana kongresisty za celý večer zaslechl. Venku na chodbách obklopili nás kněze neznámí mužové — tajní po-

licisté — které vyslalo c. k. místodržitelství k naší osobní ochraně bezpečnostní. P. Albán myslil s večera, že nebylo třeba nám strážnické ochrany; nyní po půlnoci viděl, že c. k. místodržitelství znalo dobře situaci. Bez ochrany policejní byli bychom my kněží sotva odešli bez úrazu *na ulici*, kdež byly spousty cihel a kamenů ku stavbě domu, jichž mládež mohla použiti na naše hlavy. Soudím tak z toho, že když jsem již usedl s panem Soukupem, úředníkem kancel. spolku bonifáckého, do připraveného vozu, čekaje na P. Albána a prof. Dr. Pohla, kteří se opozdili, že kterýsi český výrostek hodně na hlas svým kumpánům hlásil: »Tady jsou Emauzští!« Hned po těch slovích kupil se kolem nás dav a šťavnaté poznámky plné jizlivosti sypaly se na nás. Na štěstí přišli P. Albán a Dr. Pohl brzo k nám, a vozka práskl do koní, takže jsme jen hulákáním »lidu« byli provázeni a kamenů i cihel ušetřeni! Po půl noci dojeli jsme do Emaus unavení, rozčilení a hroznou nenávistí proti Bohu Volných Myslitetů do duše zarmoucení. Klidný a tichý prof. *Dr. Pohl* kritisoval debatní večer krátce: *Byli proti nám sprostí — prohráli bitvu! Slušný člověk odsoudí hrozné blasfemie, kterými se Volní Myslitelé poskvrnili!*

Hlava devátá.

Proč jsme šli s Volnými Mysliteli my kněží disputovat?

Ve veřejných listech — i v konservativně klerikálních — bylo nám kněžím debateurům skoro vytýkáno, že jsme na »diskusní« večírek šli. Budiž v té příčině pověděno toto: Nešli jsme bez vyššího pokynu a o své vůli, snad proti dobrozdání církevních představených. Poslední číslo »Sct. Bonifatius-Korresp.« ze dne 18. září 1907. podává o tom authentický výklad. Jeho Eminence, pan kardinál Pražský, vyslechnuv dobrozdání vlivuplných osob katolických, nařídil dp. P. *Augustinu Galenovi*, aby se *úředně* otázal Sekretariátu Volné Myšlenky, kteráž oznamovala, že se v Praze odbývati bude *Světový kongres Volných Myslitelů*, budou-li na kongresu připuštěni k volnému slovu také řečníci kněží odporující Volným Mysliteluom? Tento krok nebyl jen tak na zdařbůh učiněn: veliké přípravné agitace a silná reklama, která se kongresu po mnoho týdnů v novinách liberálních dělala, a známá vznětlivá povaha našeho lidu výbízely, aby se z církevní strany též zahájila protiakce. Pomýšleno na sjezd katolický, na velikolepý průvod katolických spolkův a bratrstev z celých Čech, právě ve dnech kongresových; ale z ohledů na veřejnou bezpečnost a potom že církevní vrchnost nechtěla demonstrací, nýbrž *věcného*, účinného protiprostředku použíti k utvrzení věřících, upuštěno ode všeho, co by za daných okolností snadno na sebe vzalo tvářnost protidemonstrační. Toto rozhodnutí církevní vrchnosti bylo velmi moudré. Kdo ví, nebyl-li by opak jeho kongresistů posílil číselně a morálně, vzbudiv sympathie »k utlačovaným« v nerozhodném liberálním obecenstvu. Myslím, že *ano!* Nemělo se tedy státi se strany naší vůbec nic proti výbojnému a náruživě útočivému kongresu na církev? K takové nečinnosti nemohla se cír-

kevní vrchní správa také odhodlati: kněží i dobře smýšlející laici si přáli, aby se něco stalo na obranu naši. Bylo o tom hovořeno v čas i v »Radě katolíků« a byl to (jak mi v Praze sděleno) hlavně dp. P. *Odstrčilík S. J.* a jeho stoupenci, kteří k disputaci Volné Myslitele v Praze vyzvati radili, zatím co druhá část katol. Rady byla opačného mínění, poukazujíc na zkušenost, že takové kontroverse nemívají pravidelně žádoucího positivního výsledku k dobrému. Tak se dostala věc před pana kardinála, jenž, uváživ vše, co se dálo a v budoucnu na kongresu díti mělo, rozhodl se dáti rozkaz P. Augustinu z Emaus, aby učinil u Sekretariátu Vol. Myšlenky připomenutý dotaz o volné diskusi s kněžskými řečníky. P. Augustin hr. Galen, sekretář spolku svatobonifáckého, jenž v přední řadě obranu víry v Čechách vede (za schválení příslušné církevní vrchnosti), dopsal Sekretariátu Vol. Myšlenky ve smyslu shora vyloženém. Odpověděno mu z počátku hodně nezdvořácky (i posměchem v novinách), ale na veřejnost dostalo se to záhy, a veřejnost soudila o odmítavé, nezdvořilé odpovědi Vol. Myslitelů dosti nepříznivě, takže v té věci učinili jistě naši lidé proti Vol. Myslitelům šťastný strategický tah. Bylo to také ihned pozorovati v řadách prozíravějších stoupenců Vol. Myslitelů. *Prof. Dr. Raudnitz*, uchopiv se *novinářské* polemiky s P. Albánem, vyzval tohoto docela určitě na diskusi do Litoměřic, kdež němečtí Vol. Myslitelé manifestační večírek *přípravný* (ke kongresu) slavili. Co se tam dělo, poznal čtenář z předchozí kapitoly. Po té rozbřeklo se také v hlavě pražským německým kongresistům, a oni *sami ze sebe*, bez naší další výzvy, uspořádali německou sekcí svou disputační večírek, pozvavše naň dp. P. Augustina a P. Albána za opponenty. Kdyby z naší strany bylo pozvání odmítnuto bývalo, zdaž by *úřední* dopis sekretáře spolku Svatobonitáckého nezdál se pouhou komedií? My brali věc vážně. Proto pozvání k diskusi s Vol. Mysliteli přijato ihned i když zatím (po odmítavé prvé odpovědi) *P. Augustin hrabě Galen* byl se již na delší cestu do ciziny vydal, odkudž nemohl se do Emaus v čas vrátiti a na disputaci s Vol. Mysliteli podílu míti. Dp. P. Albán nesl břímě celého podniku sám a sám. Vybídl proto známé přátely kněze a šel s nimi disputovat, jak pozvání kongresistů znělo, zabezpečiv si ještě dříve ústně skrze důvěrníka, že se v debatě zachová volnost a slušnost slova, že předsednictvo bude pořádku dbáti při disputaci, že se stanoví předmět, o němž se má rokovati a pod. Že se později stalo při diskusi *jinak*, za to kněžští debateuři zodpovědnými nejsou. Nešvar ten nejvíc ublížil reputaci kongresové. Volní Myslitelé ukázali zde odporné slabiny, čímž si na *veřejnosti* (bylo to znáti v referátech o debatě v *liberálních* časopisech) špatně posloužili. *Dnes se na Volné Myslitele pohlíží u nás jako na protináboženské vášnivce*, kteří lákají věřící lidi z církve ven do svého sektářského bezvěreckého bundu, rozdmychávajíce hlavně protináboženské štvanice a nemajíce vědeckého významu, jímž se před sjezdem tolik vychloubali. Dr. Schreiner, Volný Myslitel, posoudil je slovy: »*Kongres nepřinesl ani jediné nové vědecké myšlenky.*«

Přispěl-li k tomuto poznání Volných Myslitelů také debatní večírek svou hřivnou, dlužno mu to přičísti *k zásluze*. Před kongresem zdáli se Volní Myslitelé nebezpečnějšími, než se ukázali na kongresu a po něm. V tom tkví pro nás katolíky potěšující zadostiučení. Vyhrožovali nám »hromadným odpadem« tisíců katolíků k bezvyznání. Zatím se tak nestalo, i když tisíce lístků vyzývajících k odpadlictví bylo za dnů kongresových po Praze rozhozeno. Zde ani pomoc žofínských číšníků, lístky odpadové rozhazujících i po koupelnách, se neosvědčila. Možná, že k většímu odpadu od víry ještě dojde, ale tuze dlouho ani tato komedie nepotrvá. Kdo ví, s jakou peněžitou, politickou a národnostní silou začalo před desíti lety »Pryč od Říma« a v jaké malomoci dnes se udržuje, pochopí, že i heslo: »Vystupujte z církve a buďte bez vyznání« více nesvede — vždyť jest jen pozměněným vydáním hesla »Los von Rom«. Na této »budoucnosti nezmění ničeho ani auktorita — Masarykova. Bylo to vidět v Prostějově za bouří Judových. »Čas« tehdy zpříma naříkal, jak lidé pokrokoví jsou nábožensky nedůsledni a *nehybni*. Předpověď »Času« — že po affaiře Judově odpadne ze 26.000 katolíků tak málo, že to nebude míti početního ani společenského významu, do slova se splnila. Odpadlíků bylo asi půl sta, a dnes je v Prostějově pokoj, jako by ani Judy nebylo. U nás v Čechách nepůjde to jinak. Až vyschnou peněžité zdroje cizinecké, které vřavu způsobily a udržují — nikdo u nás nevěří, že by pánové za Vol. Myšlenku stojící byli jejími skutečnými finančníky (ti spíše všichni financí osobně potřebují na živobytí) — zanikne a ztrácí se celý podnik tiše, jak byl nepozorovaně přišel. Nikdo neví též, jak dlouho zůstane v platnosti heslo »Z církve ven a buďte bez konfese«, protože Dr. Masaryk v otázkách a názorech náboženských rád a často novými hesly překvapuje — a on to přece byl, jenž toto heslo mezi studenty na schůzi »U Helmů« vhodil a takměř zpopularisoval. Ať si tedy Vol. Myslitelé, kteří se s tímto heslem ztotožnili (prakticky), dají na Masaryka pozor, aby jim brzo jinou nezahrál . . . Dnes otevříti Masaryk jinak ústa — a zítra je V. M. bez vesla! *)

Disputační večírek byl také i z jiné strany dosti zajímavým. *Volní Myslitelé byli naším ohlášeným příchodem k diskusi do rozpaků uvedeni.* Víme to ze zákulisí kongresového zcela jistě a dosti podrobně. Ještě den před debatou nemohli sehnat V. M. ze svého středu řečníka, jenž by byl chtěl na sebe vzíti nevděčnou úlohu hlavního řečníka a nésti zodpovědnost. Přijdeme ještě k tomu. Zde, aby pořádku postupního nebylo rušeno, sdělujeme: *Výzva (druhá) k debatě stala se, když Volní Myslitelé zvěděli, že dp. P. Augustin není doma a meškà za hranicemi.* Je sice pravda, že by místo klidného a obratného P. Albána byli Vl. M. raději měli za hlavního odpůrce řízného P. Augustina, domnívajíce se, že by ho snad spíše v žáru disputace zatáhli na pole, na němž by se nedovedl dobře pohybovati, (ač i zde byli

Poznámka: Po disputačním večírku V. M. s českými evangelíky v únoru r. 1908 povstala mezi V. M. a prof. Masarykem veřejná neshoda a časopisecká vojna. Kdo ví, co a jak bude dále, nedá-li se Dr. Masaryk tak zakřiknout V. M., jak se dal zkantorovat Dr. Drtina (red. Myslíkem.)

by se V. M. středně přepočítati, kdyby *věcný* hovor byli *slušně* vésti chtěli, protože P. Augustin je mužem prozíravým i rázným a ne »prudký šlechtic«, jak viděti ze »Sct. Bonif.-Korrespondence«, kterou rediguje), je to sice pravda, ale hlavní *příčinou výzvy byla nepřítomnost P. Augustinova. Emausský mnich-vyzývatel k disputaci není doma; vyzveme ho tedy k diskusi!* Nepřijde-li, máme lacinou slávu a on hanbu. Tak se soudilo, ale před časem. Neboť P. Albán, i jak byl sám, disputace se nelekal. Viděl jsem to na P. Albánovi zcela určitě. Všecky námitky, které jsme proti činili, zvláště i tu, že uděláme reklamu kongresistům, kteří se takměř ztráceli ve všedním víru života pražského, odmítal P. Albán důsledně, nechtěje naprosto slyšeti, že bychom my kněží neměli k disputaci s V. M. jíti. V předsevzetí tom utvrzovaly P. Albána různé zprávy, jichž dotekl jsem se shora. Po dlouhé nesnázi přijal konečně liberecký Vol. Myslitel *Hutter* nevděčnou úlohu hlavního řečníka proti nám kněžím v Plodinové burse, vyznávaje, že je však jen honěn v otázce o reformě manželské a poukazuje na příhodu Raudnitzovu v Litoměřicích, omlouval se, kdyby ho snad v debatě nehoda potkala. Toto faktum nemluví, ale křičí pro nás. Tak smýšleli o P. Albánovi a jeho spoludebateuřích Volní Myslitelé v důvěrné poradě! Zatím nastal však rozpor mezi kongresisty pro známou resoluci o řeži českoněmecké v Prachaticích, kterou sice Hutter z počátku navrhl, ale jinak stylisoval, než se na veřejnost (s přiostřím protiněmeckým) dostala, což mělo za následek, že mezi kongresisty v novinách a sezeních vypukl spor, který Huttera tak pohněval, zvláště co »Bohemie« jménem Němectva resoluci odsoudila, že se zlostí od kongresu domů utekl, nestaraje se o debatní večírek. Teď byli kongresisté proti nám v koncích a sháněli řečníky debatní, kde mohli. O polednách ve středu poslal jakýsi starší pán (oekonom, úředník z Rakous) P. Albánovi podobenku a dosti podrážděný přípis, oznamuje, že on je disputatorem, ale že bude mluviti jen tři čvrti hodiny, načež ať mluví P. Albán rychle, protože pan D. musí před 10. hodinou z Prahy do Vídně. Proč tomuto *přihlášenému* staršímu pánu slovo úvodní na večírku uděleno nebylo (ač se dvakrát hlásil) a proč vůbec k slovu se nedostal, ač kočující kazatel Tschirn dvakrát v diskusi mluvil, nevíme. Páni kongresisté zajisté měli vážné příčiny k této nové změně s řečníky a *s uložením* tohoto řečníka *ad acta!* K večeru ve středu zvěděli jsme, že proti nám ustanoven hlavním kongresovým řečníkem p. *Zenker*, ale ani on nezůstal »hlavním« řečníkem, nýbrž byli »hlavními« všichni již dříve jmenovaní páni.

Tuto nehotovost a neustálenost řečníkův kongresových ukázaly brzo všecky jich proti nám pronesené řeči, z nichž ani jediná nebyla vědecká, ani jediná nebyla formálně dokonalá, věcná; všecky byly náruživostí neseny, na effekt proti víře vypočteny, povrchní až hrůza a osobně urážlivy. Ze všech sporných otázek, které programově byly na kongresu projednávány, nepřišla zde k věcnému a klidnému rozboru ani jediná. Jak odrážela se od toho klidná a věcná řeč *P. Albána*, o noblessní formě a osobní uhlazenosti jeho vůči protivníkům ani nemluvě. Jak de-

likátně, s úsměvem na rtech, ochotně na všecky strany polemisoval náš *Dr. Hilgenreiner!*

Hned první řeč kongresového řečníka ukazovala, že pan Tschirm odříkává v Praze, co byl několikráte pověděl jinde o síle Volné Myšlenky a o všeobecnosti církevních »špatných« názorů. Pánové Zenker, Vogtherr a Lederer mluvili podobné řeči všeobecně útočné, zabarvujíce je tu a tam nějakou myšlenkou z řeči P. Albána, proti němuž v tomtéž smyslu a rozměru povrchně polemisovali. Nerad bych jim křivdil, ale ten dojem jsem z řečí jejich měl: byly to opakovačky, jichž při jiných příležitostech o Volné Myšlence a proti církvi všeobecně na stejné thema bylo použito. Taktika byla: rozvášnit publikum proti církvi, kněze přítomné ukřičet, popudit osobními urážkami, věcnými nesprávnostmi. Ono se velmi dobře podařilo, toto nikoli. Kněží zůstali ledově chladnými, a pokud se k řeči dostali, věcnými, osobně uhlazenými odpůrci. To imponovalo. Manýra kongresistů urážela a debatní večírek k necti kongresistů na křiklounskou hádku snížila, takže nic jiného než úředního rozpuštění zasloužila, jak se po půl noci stalo. Byli jsme zvědavi, co přinesou noviny. Přinesly toho celkem málo a ještě i při tom jevily zřejmou nechuť ke kongresu. Liberální časopisy nedaly ovšem P. Albánovi a Dr. Hilgenreinerovi palmu vítěznou do ruky, ale nápadně málo chvály daly též Vol. Myslitelům, i když Zenkera a Vogtherra chválily za jich »nad obyčej temperamentní řečnické výkony« a hned po té — umlkly již pozejtří, jak by uťal! Ano, četli jsme, kterak (německé) liberální noviny z té i oné strany dávaly kongresu řádné štulce, vytýkajíce různé vážné věci ostře, že jsme se až divili, jak sláva Volných Myslitelů i v liberálním požidovštělém světě rychle bledne!*)

Hlava desátá.

Různé posudky o výsledku celého kongresu.

V »Montagsblattu« stálo — »Čech« se domnívá 17. září 1907, že to psal prof. Dr. Raudnitz — »že pražským sjezdem Volné Myšlenky bylo volné myšlení jen »kompromitováno.« Ať napsal do židovského »Montagsblattu« tato slova kdokoli, jistě napsal pravdu. Neboť: 1. vůdcové Vol. Myslitelův *odříkávali* známé fráze proticírkevní: jen zuřivý přednes těchto řečí a strašná nenávist Boha byly novinkami, ale tím se uplatnila huba, nikoli však hlava a — myšlení, k němuž 2. nás kněze Volní Myslitelé vůbec ani nepřipustili (tři jsme nemluvili, tedy většina), vyhýbajíce se *úzkostlivě*, aby se o nějaké sporné otázce rozumovalo, přemýšlelo, z různých hledisk soudilo. Věděli, proč! Síla a spása jejich byla v tom, aby hodně dlouho a silně *mluvili*, rozdmychávajíce *náruživost* posluchačů proti církvi, a aby nepřipustili kněze ke klidné odvětě, neboť všecky výtky, jež by kněží byli činili,

*) Poznámka. V jedněch (tuším, že v »Bohemii« či v Prager Tgbl.«?) četl jsem i slovní hříčku: Ne Zenker, nýbrž Zaenker měl by se tento pán jmenovati. »Zaenker« odvozuje se zde s patrnou narážkou na povahu řečníkovu od Zank, zanken = hádati se! V hubování a hádání byl pan Zenker skutečně »temperamentním«. Proto by mu dobře svědčilo, kdyby se psal: Zaenker!

zmenšovaly paličský dojem řečí Volných Myslitelů—řečníků, obracely pozornost chápavějších posluchačů k věci, upozorňujíce na povrchnost a nesprávnost přednesů Volných Myslitelů, čímž by vytoužený dojem mezi posluchačstvem byl se ztrácel a slabiny řečí Volných Myslitelů byly by jedna po druhé ukazovaly se zrakům i méně chápavých stranníků. Přidá-li se k tomu, že našich pět řečníků bylo by našlo dosti vad a chyb v přednáškách odpůrcův a že by nebylo *přestalo na pouhé obraně svého stanoviska*, *nýbrž* **přešlo k útoku**, žádajíc na Volných Myslitelích, aby hned na místě to neb ono dokázali, opravili, pochopí se snadno, proč Volní Myslitelé ku klidné debatě sestoupiti nechtěli a proč paličskými řečmi oheň vášní, které rozum a myšlení zatemňují, rozdmychovali od počátku až do konce. Nebylo tedy na kongresním debatovém večírku Volných Myslitelův ani volnosti ani myšlení, ale jen dráždění náruživostí a zakrývání chyb proti pravdě, rozumu a vědě Volnými Mysliteli páchaných. Ubezpečuji, že jsem měl v úmyslu hned, jak se dostanu k slovu, *kritisovati diskusi* a přejíti na celé čáře proti všem řečníkům kongresovým k útoku a při tom krátce vyložiti, čemu skutečně učíme, co nám neprávem podstrkují, a zároveň poukázati, *jak si navzájem odporují*, jaké nedostatky v myšlení ukazují u věcech vlastních, tak že, i kdyby někdo rozumný chtěl se k nim přidati, nemohl by tak pro *jejich* nepopíratelné chyby, odpory a pletenice učiniti. »Národní Politika« přinesla 14. září 1907 z mého péra v tom smyslu článek,*) v němž kritisuji *odborovou činnost* Volných Myslitelů, pracujících o různých programových věcech v zasedáních kongresových určených jen pro členy V. M. Co jsem psal o této činnosti V. Myslitelů, byl bych řekl na debatním večírku, přibrav k tomu *novou látku z řečí* právě pronesených, tedy na týž způsob, jak jsem učinil v Litoměřicích oproti Dr. Raudnitzovi. Prof. Kordač chtěl si podati p. Zenkra v otázce o všeobecnosti náboženství mezi národy a významu náboženství vůbec; Dr. Pohl chtěl obhajovati našich důkazů jsoucnosti Boží a posvítiti na strašně povrchní způsob, jakým Vol. Myslitelé dnes mluvili proti těmto důkazům. Látky disputační, obranné i útočné měli jsme tedy dosti a odpůrcové byli by se brzo ocitli na horké půdě, majíce se brániti. Jak by se jim bylo dařilo, ukázal prof. Hilgenreiner i když nepolemisoval útočně, nýbrž jen v obraně zůstával, odrážeje útoky znova a znova podnikané! To měl snad na mysli »Čech«, když asi dva dny po disputaci psal, že by si byl přál na naší straně některé změny a hlavně laika s humorem Luegrovým, jelikož přísný dogmatik (P. Albán) a subtilný polemikář (Dr. Hilgenreiner) nestačí. Odpovídám: Stačí a byli by stačili, protože bychom ihned defensivy byli nechali a offensivně na protivníky postoupili, jakmile by se naskytla příležitost ku klidné debatě. Ale za těhle řvavy a za tohohle řvaní V. Myslitelů nebylo lze nám mluviti, — a to také u vážných lidí kongresistům nikterak ku cti neposloužilo.

*) Poznámka. Článek vypracoval a odevzdal jsem P. Albánovi již v úterý; měl jsem tedy útok na středeční debatový večírek předem v této části připravený a (dodávám) úředními spisky Volných M. doložený; spisky (referáty) ty měl jsem na debatním večírku v kapse a mohl jsem poráželi V. M. jich zbraní.

Náhlé — i když docela ospravedlněné zakončení schůze c. k. policejním úředníkem — nebylo tedy nikterak v našem zájmu ani námi žádáno, jak posluchači a stranníci Vol. Myslitelů křičeli, aby ošklivý dojem tohoto rozpuštění schůze, zaviněný kongresovými řečníky (a ne námi kněžími), seslabili. Napsal-li jsem dříve, že bylo dobře, že schůze byla zakončena a že bychom nic dobrého nebyli docílili jakoukoli disputací, napsal jsem tak zdůrazniv »dobrý výsledek«, nikoli však možnost boje a náš pravdě podobný úspěch v té i oné hojné jeho části), neboť toto posluchačstvo bylo proti nám vášní zaslepeno, pravdě z úst našich ohromnou většinou docela nepřístupno; *ale šlehy naše bylo by uslyšelo a dostalo přece* a jeho vůdcové nejvíce. Proto se syčelo, řvalo, pískalo, nadávalo, aby s naší strany ku srážce zde popsané a v tomto smyslu vedené vůbec nedošlo. Volní Myslitelé mohli v boji tom jen ztratiti — získati nic. Aby se to nestalo, vedli debatu nevěcně, náruživě a hrubě, mluvíce vlastně nesouvislé přednášky a nepřipouštějíce nás k slovu hned po řeči toho kterého Volného Myslitele, nýbrž dávajíce za jedním řečníkem svým mluviti hned dále třem jiným Volným Myslitelům, aby kněží v řeči útočné (kritice) k platnosti nepřišli. Že by všecky naše námitky a dotazy volní řečníci nebyli hned a na místě vyvrátili a že bychom my mnohé jejich vývody byli rozrazili, (ne-li vůbec všecky, pokud byly chybny), nebude nikdo pochybovati. *A to se nesmělo státi, neměl-li debatní večírek podobně jako v Litoměřicích skončiti.* To byly celé a všecky čáry strategie Volných Myslitelů; my je docela dobře postřehli, zkaziti chtěli a mohli. Berlínští buršové, kteří dne 12. září o polednách k P. Albánovi poděkovat se přišli za jeho řeč, pochopili a odsoudili tuto »ubohou« strategii kongresových řečníků docela, nazvavše ji sprostou.

Abych nezapomněl na své zasláno v »Nár. Politice«, podávám je tuto doslovně, jsa povděčen oněm spolubratřím kněžím, kteří mně za ně děkovali, tvrdíce, že v lidu čtoucím »Nár. Pol.« velmi dobře působilo. Psal jsem tam takto: (Pokračování.)

Dozrály hrozny . . .

Dramatická haggada (legenda) o pěti dějstvích. — Napsal FR. LEUBNER.
(Pokračování).

Dějství páté.

Na zábradlí terasy planou zářící světla, tlumící svit dálných hvězd v modravé noci.

Výjev první.

Věstkyně vycházejíc za trůnem, zvedne prsten baaras. Na schodišti u trůnu objeví se za ní démon Elil.

Věstkyně. Toť prsten baaras; jím vládnul král
i nad oblastí duchů tajemnou.
Leč kořen vyhlodán jest mravenci,

jichž tady černo až. Teď bez moci
jest kovu kruh.
Elil. By krále spoutal — —

Výjev druhý.

Jedidjah (vystoupiv z pozadí trůnu) Bůh!

(Pokynem ruky srazí démona malomocného hněvu se schodiště.)

Jedidjah (bera z ruky věštkyně prsten.)
Nech nectných čar; i tebe čeká msta.

(Zmizí za trůnem).

Výjev třetí.

Věstkyně. Mrak padnul sem, doň jasný šlehnul blesk?
Až v útrobách se náhlou hrůzou chvím.
Kmit moci poslední to z prstenu?
Tak had se vymkne z rukou dítěte,
jež tajných nezná zaklínače slov.
Však svoje kouzla znám a beze lží
jen přání cizí vyslov um mých čar. (Zatleská do dlaní).

Výjev čtvrtý.

Věstkyně, bílá otrokyně, Thafath.

Nad druhým schodištěm do zahrady stane bílá otrokyně, nesoucí na míse hlavu Hadadovu strnulých rysů; vedle ní věstkyně s kaditelnicí prolamovaných ozdob na dřevěném vyřezávaném podnosu očekává příchod Thafathy, která vychází z paláce.

Thafath. Chci slyšet z ní, (ukazujíc na mrtvou hlavu) co tají budoucno,
ne viděti hrůz sesinalou tvář.

(Věstkyně přehodí hlavu bílou rouchou, splývající s plecí otrokyně.

Jak šťastna již má sestra! Samotna
já v budoucno si výhled otevru,
kam po snoubenci svém dlaň vzpínám vstříc.
(Ukazujíc na otrokyni). Ta nevyzradí tajů?
Věstkyně. Němá jest.
Thafath. Zdá přísný prorok nenaslouchá kdes?
Věstkyně. Buď bez obav.
Thafath. Zde světla zátopy.
Věstkyně. Vše v temné uchystáno jeskyni.
Thafath. Co objeví mi tam as mrtvý ret
a kouzlo tvoje, věstko z Endoru...
Věstkyně. Mlč, jména nevyslov! Ta sluje tam
jest lidu kleta od Saulových dob.
Ač v otrokyň tvých davu tajím se,
jsem oné věštky kmetnou pravnukou
a stejný na mě spočinul tě duch.

Thafath. Snad kletbou jen i pro mě kouzla máš...
Věstkyně. Jen z tohoto (ukazujíc na hlavu) duch věští tobě mluv!
Já pouze mrtvá ústa otevru.
(Úlisně). Kéž mluvila, co tobě žádám já:
bys kvetla v blahu po bok Hemanu,
jak plodná réva u platanů vod,
a v blahu zřela děti dětí svých — —
Thafath. Jak opojný jest vonidel tvých dým!
A pod klenbou se bojím jeskyně,
že hlavu omámí mně sladkým snem.
Věstkyně. Pojď, kněžno má! Sen blaha opojný
jen obává se procitnutí v den.
Thafath. Z tuch noci hvězdné den mi zářný vzplaň!

(Odchází do zahrad).

Výjev pátý.

Šelómó a žena Amorrhejská.

Šelómó. Ta hvězda zapadla, dík, bez pohrom.
Ač západu jí brzkému jsem rád,
hvězd nemiluji, co jdou k západu,
že moje hvězda také zhasne v tmách.
Ač kaji se, proč hvězda krvavá
mi hrozila jak napřáhnutá pěst?
Mně trapnější jest vnitřní nepokoj,
než patrný snad přede mnou zla trud.
Jak tmavou nocí bloudil bych jen sám
kdes pralesy, kde chlad a stín jak had
v stezk mátohách se vine zákeřně,
teď náhle jenom uštknouti mě v týl —
v tmách šepot ševelů mi nad hlavou
zlu k tajné ráně zradu namlouvá — —
Spíš pádnou ránu z předu, hrudi vstříc!
Mám proti této štít a v rukou meč;
leč od zadu — had urdousí i lva.
Kde Thafath, dcera má? Van dýmu zbyl
zde v jejích stopách. Kam ji vedou v noc?
Svod k záchvatům to z kouzel opojných!
(K ženě Amorrhejské). Jdi po vanu a dceru přiveď sem.

(Amorrhitka odchází.)

Má Naama — — Ach, dávná pověra
— jak černý slimák chorou květinou —
mou pamětí se sune nevolně,
by cestou na velbloudy bílé snad
Bahiru, Manu, Hami, Saïbu
ji neposadil sluha omylem.
Jich bystré sluchy nožem obětním
jsou naříznuty — znak, by nenesly
jha, břemene ta svatá zvířata;
jsou bohům pouště věnována v dar.

Zla tucha . . . sen . . . Jí neodolá muž,
kdy z dětských let mu náhle napadne
snů strážné chůvy pohled bojácný,
a nitro provane mu teskný chlad:
kde, odkud, proč? Zla tucha, sen . . . A děs
i kmetu sklání hlavu v obavách
a v chmurném nepokoji příštích běd.
Pryč tuchy, pověry! — — Kde bystrozrak
jest můj, jímž ve zjevy jsem přírody
se pevně nořil k záhad objasu?
I hvězda Sahil dnes již zapadla —
mdlá záře hasnoucích mě neděs hvězd!

Výjev šestý.

Strážný domu s vojínem z družiny Hemanovy.

Strážný domu. Ó králi, žehnán buď! Mé údy sžíhá děs
a na rty klade pečeť mlčení.
Šelómó. Ni za zvěst žalnou přízně netratí
vždy věrný sluha pána moudrého.
Strážný. Zvěst krutou nese svědek očitý.
(Posel pokleká, spínaje ruce s němou prosbou za odpuštění.)
Šelómó (k poslu). Mluv! Bez viny, muž nepokleká v prach,
jsa zbrocen vlastní krví čestných ran.
Posel. Buď žehnán trůn tvůj, vládný Šelómó,
Bůh šediny tvé žalu uchovej!
Šelómó. Co Heman tebou králi vzkazuje?
Posel. Ne studem pouze rány mé se rdí;
jsem z druže jeho utečenec, sám —
Šelómó. Bloud odvahu má, vstoupit před vládce,
by sketu zardousit dal jeho hněv.
Posel. Paď Heman, pán můj . . . Padni jeho rab!
Šelómó. Má Thafath vdovou . . . Co se dálo, mluv!
Posel: My opatrně jeli soutěskou
a před námi dvou zvědů bdělá stráž,
zda nikde zrádný úklad nečíhá.
Z nich nikdo nevrací se. Směle v před!
Ó Benjamin, ó Juda, z kmenů tvých
ty zrádné zmije zvědů nevyšly!
Kde skála hrozí v cestu strmící,
tam hlídkou hnízdí četa úskoků,
jež Jerobeam vyslal na zvědy;
v jich tlumu podlí zrádci naši. Hvizd —
a skála za námi se řítí v pád,
žár smolnic plane náhle z popela
jich ohňův ukrytých — A boj a msta!
»Za hlavu hlavu!« hřmí jich vzteklý ryk,
»Kdo hlavu cizí hledá, ztratí svou!«
V nás překvapených supá práva hněv,

meč do meče, muž do muže! A žel,
pad' Heman, proklán dlouhým oštěpem;
sťat mečem, hlava trčí na hrotu — —
Já provinul se v skalách výmolem
k jich koní kůlům stranou v záloze —
v před, stopu zmást — zpět, s trudnou zprávou sem.
Zde rány na mé hrudi bez hanby.

(Šelómó kyne strážnému; ten odvádí klesajícího do paláce).

Výjev sedmý.

Ze zahrady přivádí žena Amorrhitská okouzlenou Thafathu.

Amorrh. Trest klamných kouzel: v němém třeštění
a ve stonu úst pod pěnami slin
se v sluji křečí svíjí věstkyně,
par dýmem otrávena omamným,
rvouc v běsném děsu šaty se sebe,
jak v rouchu by ji trávil ohně žár.
A dcera královská . . . Žel, sám ji viz!
Var krve divý v tepnách kolotá,
kol vpadlých očí kruhy ohromné
se tmí a strnulý v nich tane lesk.

Thafath. Ó štěstí, štěstí mé! Co kouzlila
kdy láska toužná v bájných obrazech,
vše plní blízké, blízké budoucno!
Ó Hemane, dál, dále, v před a v před,
byť pomalu, jak zmije na cestě,
však jistě: uštkni, uštkni do paty,
by sok tvůj skácel přemožen se v zad!

Šelómó. Ó stezka kletá, kde tvůj Heman pad',
dvou zmijí z předu zubem udolán!

Thafath. Jsem bez bázně! Kvap jeho — prudký let,
a vítězna jest mocná jeho pěst,
již klade na týl zpurný soků svých;
psům slídným k záhubě on zlým je lvem, —
kdež odvaha jim, dráždit jeho spár?

Šelómó. Ač protkne meč mou vlastní v bolu hruď,
až duše tvoje zalká úděsem,
mně nelze utajiti pravdy zvěst:
tvůj Heman — žel! — pad' v krvi vlastních ran.

Thafath. Čí obavy to? Jinak, jinak zřím:
což květnatý jest jeho stinný sad,
což bohata jest jeho vinice,
kam uvede mě, družné lásky choť!
Své silné údy koupá ve víně
a v krvi hroznů smáčí bujný ret, —
ó líbej, líbej k sladké závrati!
Vstříc tobě chvátám! (Odchází do paláce.)

Amorrhitka. Spěchám za ní též,
klam kouzla opět kouzlem vypudit. (Odchází.)

Výjev osmý.

Šelómó (trhaje šat na hrudi). Klet sladkým klamům
hořký pravdy jed
a z bludu tmy přec žehnán její jas...
Ó nebesa, můj slyšte lkavý vzdech
a země se mnou v soucitu se chvěj!
Neb v klamu bědném šílí dcera má
a pravda zármutná ji vzbudí v pláč,
že toužený choť její bez touhy
se k zemi přivinul, kde zeje hrob.
Mé rty se chvějí, osikový list,
bych nářek bolu nad ní utlumil.
Jak roztržený šat je srdce mé,
kde vetché vlákno praská za vláknem
a od niti se dělí zdraná nit.
Jak tmí se hvězdy mého večera!
A brvy zory příští zjihnou snad
mně zjízveného srdce krůpějí?...
Jsem smutným otcem již a mužem běd,
co metlou se ho dotýká už Bůh?

Výjev devátý.

Démon Elil objeví se a zmizí potom nad schodištěm zahrady.

Elil. I pohrdnuté síly temna též!
Šelómó. Rab vyhnaný —
Elil. Jak mstí se, zvíš.

Výjev desátý.

Achijah a družina Šelómova vychází z paláce. Achijah má přes levou ruku přehozeno žíněné roucho.

Achijah. Blesk za bleskem-li šlehá oblohou,
jest bouře mnohým pouze k úděsu,
však tomu onomu přec ničí žeň!
A marně nevybouří každý blesk:
ráz! — cedr upadá, až duní zem.
Šelómó. Jsme bezmocni, kdy mraky vzbouří Bůh.
Kdo v chaty koutu strachy chvěje se,
i zrakem pátravým kdo stíhá blesk —
jsou oba v nitru třtinou mračných hrůz:
kdy udeří již do nich blesk a hrom?
I ty jsi cedr skráně posupné —
mně hroze slov jen trapnou narážkou,
sám jako já se prudkých blesků boj;
jsou neznámy jich cesty z oblak tmy.
Achijah. Blesk stihal Joba netušených ran —
Šelómó. Dne sedmého by klnul zrození.
Mluv, na mě-li ký nový spleten bič?
Achijah. Muž na prahu se chouli do paláce.
Mnou nesmí sem, by nezřel bolest tvou...

Šelómo. Jest Iddo to, syn věstčí rmutných zpráv,
by z jeho úst mě zarmoutil i syn?
Achijah. Snad blízko již, ač dosud není zde.
Tam posel Ethana —
Šelómó. A Naamy?
Což plní k zlu se hrůzná přání tvá,
či prorockých úst tvojich předzvěsti,
bych po dnech štěstí bolest poznával
a hořký kalich prázdnil do dna též?
Achijah. Bych v Bála věřil kdy, tu snad bych děl,
že zvířil houfy střečků, tlumy much,
by jejich roji plašil velbloudy —
Šelómó. Hrá prorok sobě v dětských hádankách?
Achijah. Blesk, hrdá skálo, rozmělní tě v prach!
Vždyť kmetu, jemuž srdce uvadlo
z běd života ať svých, ať cizích jen,
jak tuhé vrásky nosím na čele,
jichž nevyhladí ani spánku klid, —
jenž okem suchým vůkol pohlížím,
(ať vedro žehne lány rodných niv,
či zemětřes nám hltá města v hloub)
jen v hloubkách nitra soucit skrývaje,
jak drahý kámen v skále hrubých hran — —
mně, necitě, mně mlhy kalí zrak,
mně bolest úží hrdlo osidlem,
mně pod balvanu tíhou sténá hruď,
kdy odtud vyvře pramen žhavých slz
a do slepoty oči vypálí!
A ty, ty — ty zde líčíš klid? Ó věz:
tvé není, není tiché Naamy . . .
Šelómó (roztrhnuv šat svrchní úplně). Což hlava třeskla
v nerozbornou zeď? . . .
V ní tupá bolest hlodá úporné,
mé skráně mezi dvěma žernovy . . .
Co mluví — v sluchu hlodá červotoč — —
Achijah. Muž posel toto viděl, toto dí:
Mrak chmurný dračí křídla rozepjal,
v něm oči žhavé svítí jízlivě
jak sírné Gehenny dva plameny,
v děs úpí chechtot dravých šakalů
z dna Malomocných hrobů smrdutých, —
sup vetknul spáry v oči Ethanu,
jenž na kamení stezky padá v znak.
Mrak plaší velbloudy — tu z nosítek
ven vymrštěna něžná Naama
a pod kopyty zvířat pádících
— co za ní úlek ostatní štve druž
jak dravci štvané stádo onagrů —
v prach udupána . . . Teď snad hyen plen — —
Šelómó. Ó hrůza, hrůza! Hrůza rve mi hruď:
Sup, mrak — — to Elil křídla rozepjal,

vše okem žhavým na smrt uhranul! —
Vy tiché oči snivé Naamy,
již nikdy nesvitnete v noc mých dum?
Jen jednou ještě hledět ve váš jas,
v němž duše oddaná se teskně ptá,
co tíží kletou hlavu z dávných vin — —
Jen jednou vložit hlavu dceři v dlaň
bez víru vášně v péči otcovské,
jen jí by na rtech úsměv nevadnul!
Ó Naamo, já jménem volám tě, —
i jména ozvěna už mlčí v tmách.
Ó Naamo, já jménem budím tě, —
jest pevný však tvůj v prachu země sen.
Ó Naamo, tvé sladké jméno lkám, —
leč vzdorny jsou ty brány Šeolu
v tmách nedostupných hlubin podsvětných,
kde zhouba, zkáza, zádava a zmar
v té němé zemi hluchých zapomenutí. —
Kam odlétla jsi, holubice má? — —

Achijah. Jdou duše blahé odtud v pokoji:
Bůh tváře svojí jasem oslnným
je od úkladů chrání temnosti
a v stanu hvězdném země od útrap.

Šelómó. Těl nepohřbených duše — v mrákotach
však bloudí bez klidu a útěchy,
až dvanáct mine dlouhých měsíců,
než tělo setlí v prachu na kostru.
Kol místa toho v bolu poletá
a trudno jí své tělo viděti,
jak hlodá na něm hniloba a červ.
Ó hrůza, hrůza děsné odvahy:
duch v těla stan by opět vstoupil rád,
však děsí se zas hnilob ohavných!

Achijah (k družině králově). Vy jděte, ukryjte ji zatím v prsť,
než vykoná se pohřeb královský. (Odcházejí).
(K Šelómovi). Zde vezmi tvrdé roucho zármutku.

Šelómó. Vše skvosty odkládám i jemnou tkaň,

(odkládá prsteny, náramky, zlatou čelenku, roztržené roucho svrchní)

a oblékám se v hrubé žíně šat,

(Achijah opásává jej kolem beder tmavým žíněným rouchem zármutku)

i s nohou skládám tížné sandály:

(otrok mu snímá s nohou obuv)

k ní putovat a hlavu sklonit v prach.

Achijah. Kloň v pokoře se tomu, jehož dlaň
se těžce hlavy tvojí dotýká.

Šelómó. Jest blízko Bůh — a zlomen pokleknu,
jak na Horebu pastýř velebný,

než lid svůj vedl k vlasti záslibů.
Mě bolest dotkla se, jeť blízko Bůh . . .
Achijah. Děl Jahve: »Mne kdo vidí, umře z hrůz.
Vstup do propastné skály hlubiny,
když tudy půjde hrůzná sláva má,
svou dlaní zastru tě, jda nad tebou, —«
i nesměl Mojžíš hledět v jeho tvář.
Šelómó (zastíraje si hlavu). Již chápu písem slovo hluboké:
Mně v blaha výši nebyl blízko Bůh,
leč lkám-li zdrcen v bolu hlubinách.
(Pokleká a klade ruce na hlavu)
Slyš, Věčný, hlasnou srdce modlitbu
a nakloň ucho k prosbám bědného.
Jdou mlhou do neznáma moje dny,
kam kroky mdlé se lámou únavou
a srdce v hrudi žalem umírá.
Tvrd bolesti je chléb a proudy slz
mé hrdlo vlaží hořkým pelyňkem,
neb těžce na mě leží tvoje dlaň.
Ty vznesl jsi mě k blaha výšinám
a sráží nyní v žalu propasti.
Leč stín jsem já, — i bědy pokorně
teď bez výčitky beru z rukou tvých,
neb ty jsi Věčný neproměnných blah,
já vadnoucí květ jediného dne.
Mě tresce, v tom již dlaní svou mě stiň,
dej unésti mi bolů tížné jho,
jenž hledíš na mě s nebes výsostí,
slyš kvil můj v poutech bolesti a ston,
jak ležím shroucen v prachu před tebou,
by v Hallelujah smírně vyzněl pláč . . .
Achijah. Buď bolest žehnána, vždy vede výš!
V prach kácí, věčných ale hvězd
nám soucitu a smíru nití zář!
(Béře Šelómóna v objetí a pozvedá jej).
Šelómó (povstává, setrvávaje v objetí prorokově).
Hruď na hrudi, dva starci kroků mdlých,
jež jenom soucit sílí v další pouť;
a k cíli lehčeji své nese jho,
kdo v tíži najde paži podpěrnou.
Za všecky dary, co kdy Bůh mi dal,
já vážím soucit srdce moudrého,
jež Bůh sám zkoušel trudy života!
(Usedaje na trůn a bera ze skřínky knihu Kazatele).
Tys věštec Boha; chválu soustrasti
kéž do mých knih tvou rukou napsal duch,
jenž tobě mluví v ústraní tvých dum.
Achijah (s údivem rozvinuje papyrus). To nejsou bludů písma pokoutná —

Šelómó. Ty blány v hořkých psal jsem chvílích,
kmet.
Spal, příliš hořký-li byl povzdech můj,
jejž psal jsem, běd ač tehdy ušetřen.
Snad jinak teď by znělo slovo mé.
Achijah (skrývaje svitek za ňadra). Sem na srdce, co
srdce mluvilo.
Ni mluvu srdce nezatratil Bůh.
Šelómó. Vstav se země, tvým vztýčen soucitem,
kéž bol i soucit vidím dcery též. (Dokončení.)

Staré vdavky.

Kulturní obraz ze staré Prahy z roku 1567—1568. Napsal dle pramenů veřejných
ADAM CHLUMECKÝ.
(Pokračování.)

VIII.

Rozkošný květen zářil nad Prahou. Kvetl Petřín, kvetly sady královské a vůně ovívala zeď Hladovou a hrad královský, strmící nad zrcadlem řeky, jako zámek z pohádky.

U vody, kde ležely hromady plaveného dřeva, a kde byl trh rybí, seděl Budějický s cvočkařem a několika rybáři. Zahleděli se do těch půvabů s nadšením, a cvočkař pravil: »Lidičky, viděl jsem kus světa, ale tak sličných koutů nemá žádné město na světě!«

»A Vídeň?« tázal se rybář.

»Proti Praze dědina! Vždyť jsem se tam učil a znám ji jako náš dvorek. A jaké má Vídeň památky? Našeho člověka tam nezajímá nic, leda místa, kde věznili krále Václava, a kde prchl na svobodu. Kdož ví Zikmunda, co obmýšlel, ale dobrého jistě ničeho. Němci pražští již tenkráte kvákali, že Praha je jejich, a Němci vídeňští jim věřili a krmili Václava jak na jatky, aby na Čechy zapomněl! Oh, měli za ušima!«

»Císař si přeje, abychom se s Němci pěkně rovnali. Když měl míti korunovaci, oznámil řád, kterak se mají lidé veřejně chovati, že se nemáme s Němci škorpiti, je haněti a přilepenými cedulemi je zlehčovati. Maximilián II. mínil to poctivě, že třeba lidi nepokojné napomínati, ale kdo začíná svár? Kdo se na naše útraty roztahuje? Jsou mezi námi rozdívní cizinci, Anglové, Francouzi, Italové, ale nikdo není tak dotěrný, jako mnozí Němci! A co chtějí? Prahu a celou zemi a lid nás vyhubiti.«

»Mají krátkou paměť, co dostali!«

»Dejte pokoj s takovou řečí! Nač si kaziti náladu?!« Ozval se Budějický.

Pohlédli všichni na něho s úžasem. Bylo tehdy mnoho rvaček a soudů s Němci, a nemluvilo-li se o Turku, neb ohních Bara-

bášových, přesívalo se všelico o nich. A císař nařizoval, aby se protivníci smířili a křivdy si odpouštěli, nadarmo! Lidé se při řeči rádi zapomněli. Cvočkář se vzpamatoval.

»Dobře máš, takové úvahy kazí rozmar! Nejlepší je pokoj. Nač se škorpiti? Němec je člověk jako já — a císař chce pokoj!«

»E, je to pravda,« dí mladý rybák.

»Kdoby myslil na roztržky,« dodal pevně Budějický.

»Ale lidé, jste jak malé děti!« smýkal se starý rybář. Hned tak, hned jinak! Povaha tvarohová. Chystáte se — a sedněte si do zátiší! Koza do takového rekovství!«

»A tak — abychom se sousedé milí ve zlém nerozešli, povím vám něco nového. Dnes byla naše Madle pro maso u Telátka a paní Fukáčková vyprávěla, že Koláčnice Markéta dnes u mostu nesedí a honí dceru. Prý již od Božího rána! Ještě včera byly spolu na Týně a v noci Marta prchla. To děvče nevyvede ničeho dobrého! Tak mně to vrtá v hlavě!«

»Aj aj!« Divil se Budějický. »Kam by se byla poděla?«

»Němcům sedla na vějičku, a »ajsa« ji vezou do Němec,« mínil mladý rybák. »To se nestalo ponejprv.«

»Nevědí-li o ní židé? Pan Zalman?« Narážel jiný. A starý rybář se rozhorlil: »Proč ji mátla Roštíkem? Ten včera chodil po břehu za Šitkovým mlýnem, jakoby nám chtěl lézti do vrší, a dnes ho není a zmizel! Jakoby se nad ním byla voda slila! No škoda ho není!«

»To je záhadné, že se ztratili zároveň,« řekl Budějický.

»Naše Madle povídá, že se Marta chystala do světa, kdož ji ví, neutekla-li naposledy matce na vzdory? Ale sám bych se tomu divil! A Roštík?! Hraje někde za hradbami, jak často dělal! Důra s Rakovnickou ho nejednou vlekla domů zpitého a zanedbaného, až Bůh brání! Ale po Markétě prý také není ani slechu!«

»Nejnápadnější je, že když Roštík chodil kolem řeky, nosil Perker vodu se svým pacholetem Sasíkem. Jsou oba rváči, a to je známo, že se Roštík dříve mnoho s Němci rval a soudil,« rozkládal rybář. »Ti dva o něm budou věděti, ač se staví čistými. Ani prý ho okem neviděli! Věřte, že je utopen! No není-ho škoda!«

»No no, byl podivín! Včera ještě také najímali žoldáky na Turka. Naposledy bude dědek mezi nimi! Nevíte, jak se postavil u Týna na schodech, horle proti vojsku, že vláčí za sebou hříšný fraucimór? Kdo ví, nešel-li tam kázat pokání«, vtipkoval cvokář, vále se zády po drvech a hlučně se zasmál, mrkaje okem na souseda.

»Na takou slávu mu dávno chuť zašla, namítal Budějický. Což se jich z vojny dosti nevrací? Zmrzačených drábů je již zpátky dobrá kopa! Tahají se po žebrotě jak selské brány.«

»A někteří ani vojny neviděli a jsou šelmy za to.«

»Jen jim tak řekni a Kruceburk ti poví, zač je toho loket, nadávati lidem šelem!« Harašil cvočkař. »A člověk by ani nevěřil, co peněz vyžebrají za ty pohádky o Turcích!«

»To je pravda! Málokterý tře bídu. Co vyžebrají, prohrají a prohýří po krčmách, ač jsou mezi nimi zkušenci, kteří znají půl světa.«

»No ty Budějický mezi ně chodíš, usmíval se starý rybář.

»Pod pavláčkou u Římských neb u Esthery na Novém Městě, neb u Marty Traptělky za »Třemi kosami« mají svůj hlavní útulek. Jsou to hráčské brlohy, ale tam člověk něco uslyší o světě! Některý mluví jak kniha, a já bych za takové povídání život dal! Tam se musíte podívat!«

»Aha, tam také chodí oba Šejnohové,« vytáhl rybář vysoko obočí. »Ti najímali po zemi vojsko a dřeli je jak mohli. Jen se zeptej Krejzy z Husince, nebo Divůčka, nebo řezníka Klímy ze Staré Prahy. Vyprávějí se o nich celé kroniky. Vojna lidi zmrzačí a najímači je ožebračí.«

»Šejnohové pěkně povídají. Ale od Esthery a od Traptělky je vojáci dávno vykousali. Teď chodí k Římským »Pod pavláčku«. A toho bych ti přál, sousede, abys se tam podíval! U Římských se něco uslyší!«

»Ale, také se tam něco prohraje!« Zašciřil se cvočkář. »Není horšího hráče nad vojenské dráby! Jak nabude, tak pozbude. Není-li, vyžebrá. Duško milá, takovým se vyrovnáme! Tam by mne žena nepustila. A kdybych před ní na kolena klekl!«

»Inu, vždyť já tam také nespávám! Byl jsem tam jen několikrát, a což o tom potřebuje žena věděti?! Při řeči jsme si hodili v kostky, nebo frčky, je pravda, ale vyplatilo se. Vyhrál jsem dvě kopy míšeňské a koupil starého páva. Když ho má kdekdo v městě, ať ho má také a těší se s něčím. Předevčírem jsem obehrál Divůčka a velice láteřil, že potřebuje peněz na cestu do Žatce, a tak jsem od něho přijal holuby a dal je ženě. Měla však nad nimi malou radost a hučela: »Jestli je někde neukradl? Nejlépe drábům se vyhnouti a ničeho jim nevěřiti. Nastrčil jsem jí to, aby se domnívala, že je Divůček donesl do domu, když byla v kostele s Fukáčkovou. A věřte, lidičky, člověk se mezi těmi tuláky lépe vyráží, než mezi sousedy! Mezi takovou světa sběhlou chasou je pravá kratochvíle. Musíte po lázni v sobotu se mnou!«

»Dobrá! Jedenkrát není stokrát, řekl náruživě cvočkář. Já sám rád něco zaslechnu ze světa a půjdu s tebou a rybáři také. Ti již stříhají ušima! A provazník s hrnčířem nezahodí. A kovář asi také ne. Kdo nezná světa, nezná ničeho. Tedy v sobotu po lázni! A do které chodíš?«

»Co jsem ženat, chodím jen do Královské k Dorotce Koštovalce, a mýdlo kupuji u Házlerů. Jozífek má dobré a laciné, a Dorota nejlepší koupel a největší čistotu.«

»E jdi, já bych tam nešel. Ta žena má tak nápadně utažený čechlík, a její služky běhají někdy a perou bez rukávců. Mně je to nestoudné. Mě by tam žena nepustila.«

»Není to tak zlé!«

»E je, je, alespoň bývalo! A co platíš?«

»Píše mně to na řád, až toho bude více. Ceny jsou mírné a žádný soused neplatí ihned, ale vše ranou. Ty sotva jinak?«

»To se ví! Dlužím ještě za celý rok od loňska, a již se bojím, že mne za dluh »obstaví« a přinutí na radní dům. Někdy zapomenu, někdy není groše. Prosím tě, taková drahota, a osm krků živiti a výdělku je málo! Ta nešťastna vojna!«

»Je hladu jak kvítí,« povzdechl rybář. »Ani ryb není v řece, jak jindy! Za to štik je bohužel více než třeba. Ty vše ztráví.«

»Každý má svého mole, co ho hryže! Tedy dobrá, sousede. Zítra večer ošidíme ženy a podíváme se k Estheři i k Traptělce a třeba i k Římským, a kde se bude o světě pěkně povídati, posedíme. To Solimanovo poselství je tak strašné, a člověk o takových věcech se rád něčeho doví. Mně se o tom zdá celou noc a ráno jsem jak pitomý.«

»A dějí se podivné věci, jektal zubama starý rybář. Onehdy prý na »pohřební zahradě« u sv. Kateřiny v noci strašilo. Pochovávají tam ty tuláky z vojny, a kdo ví, jsou-li všichni křesťané? Pak nemají ve svěcené zemi pokoje a povrtají všechny hroby.«

»To prý dělá Barabášův bratr, co pálil Košíře," řekl mladý rybák.

»Ten tam leží,« děl cvočkář. »Byl jsem na jeho pohřbu To je strašné! Jak se takový dočká obecného vzkříšení?«

»Bájky! U sv. Kateřiny prší kolem hřbitovní zahrady zeď a vepři z celého okolí tam ryjí. Tak je to! Netřeba se báti jak děti.«

»No, bájky nebájky! Dlouho do noci se neobavíme. Má žena by pro mne poslala Madli a strhla by soudný den, a tvá by ti z horka zatopila! Panečku, ty jí ještě neznáš! Ještě jsi nevydržel?«

»Ne, jsme potichu!«

»A nechá tě do hospod!«

»Chodím málokdy a brzy se vracím.«

»A že by ani nebublala?!«

»Co by bublala? S prázdnou nikdy nepřijdu. Stavím se u Bílků a pan Jiřík jí pošle vždycky něco milého. Někdy koupím perníkové srdce — po perníku dobře spí, nebo kozích »maldříků«, po těch se jí pěkně říha, nebo jí koupím ředkviček a chutná jí na ně rakovnické a pak se jen usmívá E pan Jiřík ví, co takové staré materny rády. Má také starou matku, ta prý má vaši Madli tak ráda!«

»To bych já musel míti peněz, abych každému donesl přivítané! Stará ráda marcipán, Madle piškoty, Běla štíplavé »maldříky« z tvarohu, Vichna šiflata a malí nejraději zázvor pečený v koudeli. Ale nejmlsnější je Madle. Má stále něco za ňadry a mlsá. A kde to béře? Žena říká, že jí to dává paní Kristýna, a já říkám, ta je lakomá, jak prázdná mošna, a myslím si, že jí přeje sousedl!«

»Co by?!«

»No toho nezapřeš, že jí přeješ více než ostatním. Béle také dáš, ale s Madlí se mazlíš, Máničko sem, Máničko tam, a holka je pak tak dotěrná a dovolá se. Nemysli, že je děcko ještě!«

»Dospěla náhle, ale je přece jen děcko! A když nahlíží na dvůr oknem, anebo ženě rychle někam doběhne, musím ji odměniti. Z vašich dětí není žádné tak ochotno, jako Madle!«

»Jen aby se vám brzy neomrzela! Je ještě velice nezkušena, a leze, kam by neměla, ač je naprosto ještě nevinná, jak ti malí čechyláci. Za to děvče bych život dal, jak je přítulna, a nesní ničeho, co dostane, aby všech nepodělila! Až se člověk za žábu musí styděti, jak onehdy! Dostala od pana Jiříka u Zlatého kola fialového syrupu.«

»U Bílků ji mají rádi, a Jiřík na pěkné děvy drží,« vskočil mu do řeči starý rybář. A na mou věru nad vaši Madli a nad Marketinu Martu v celé Praze není! Na mou kuši, že ne!«

»Nechej na hlavě! Děvy jsou všechny krásné, dokud je zdobí panenství! Kdyby se mně dcera zapomněla a porušila se, přisám Bůh, povrhl bych jí a nezastal se jí, kdyby dle hříšného práva, jak bývá, přišla pro ni z Františka svodnice s merhyněmi, aby jí ustříhala vrkoče, a vzala ji do té debře, kde je nade dveřmi zlatý kohoutek! A nezaplakal bych o ni, slyše, kterak jí do hanby vyzvánějí na měděnicích! To mně věřte lidičky!«

»E, Madle se neporuší, usmíval se rybář. A co bylo s tím fialovým syrupem od Bílků? Nedopověděl jsi řeči.«

»Přiletěla s ním domů a my jsme se všichni divili, zač jí ho dal? Běle, nebo Vichni nedá, sotva Anežce podaruje »daktyl«. Ale Madle po prázdnu nejde! To prý je za to, že je tak skromná, a pořád se směje, a někomu se to líbí.«

»Aby ne?!« Kývnul staroch rybář. »Směje se a v důlcích jí hrají andělíčci a pan Jiřík, starý mládenec pobožný, andílky ctí!«

»A když nás všecky podělila, pamatovala i na sousedy a zanesla svůj díl paní Kristýně a Budějickému a sama — taková mlsule ho ani neokusila! Jak povídám. Je ještě dětinská a vleze k lidem, až se člověk musí stydět. Koza ví, na koho se to dalo? Anežka bude také taková. Všudy leze, s každým se přátelí. Běla je zcela jinačí a nenechá se získati úsměvem a lichocením. Madle má tuze, tuze měkké srdce. Kdybych s tebou chodil po krčmách, posílala by ji matka pro mne, a brzy by se seznámila se vší sběří a se všemi desátníky z ulice. A toho se bojím! To dítě je mou radostí a jedinou lahodou v trampotách.«

»To věřím,« přisvědčoval Budějický.

»A přece jsi ji sklamal a vzal si vdovu s penězi, ušklíbal se rybář. »Ale máš za ušima, a čekáš kdyby zhasla, že splníš slovo.«

»Kdo mně to dokáže?«

»Komu by se chtělo? Ale což, my ji u nás vidíme také rádi.«

»Kdybych na něco myslil, neměla by jí má žena tak ráda. Brachu, má dobrý nos a čije hřích z daleka! Takovým štíhlatům říká tancidůry, šatopletky, fifrnožky, ale na ni se směje z daleka a mlsají spolu. Jedna mlsobába jako druhá! Nesmíme jim radosti kaziti, ale sobě také ne! Co bychom na světě užili? Ženy si nanosí klepů, že by jim příkop za zdí městskou nestačil, a my nemáme míti žádné útěchy?! A doma jim dřepěti?! Blunkus! Víš-li co, sousede, pošli zítra večer ženu s Madlí k nám na hratvu. Řeč se jim shodí, čas jim uteče a zatím se vrátíme. Aby si člověk

neporadil?! Dnes bude u Esthery pěkná společnost, a kdož ví, nepřijdou-li tam sběhové turečtí, co onehdy žebrali u Krucemburka na radním domě. Pěkný rychtář! Nedal jim ani polského dudka a osmekl se na ně: »Což se opovažujete, hovádka pohanská, jísti křesťanu z ruky? Kliďte se, odkud jste přišli! Jsou prý to obrovští lidé a vzývají Mahomeda.«

»To tam bude půl Prahy,« vyhrkl cvočkář. »To bych rád viděl, a pojďme dnes. Pošlu k vám ženu s Madlí a vytratíme se. V lázni se sejdeme, jakoby nic! A teď bude lidičky čas vstávat! Slunce poskočilo hodně vysoko, a práce volá. Čtyři sta kop hřebíků mám do večera ukouti! A věřte, člověku se z té pohádky zde nechce! Či viděli jste holoubci něco skvostnějšího, než toto zákoutí? Hleďte, hleďte, celé Hradčany s kamenným mostem planou ve vodě, jako z ryzího zlata! Jak podivně se to odráží! A jak velebně z oparu se ježí ty nesčetné štíty, věže a vížky, štíhlé topoly a mohutné duby, jako z dávného světa, kdy sláva dědovská se dotýkala hvězd, a hřímala od moře do moře! Věřte lidičky, krásnějšího města není na světě, a když se do těch půvabů zahledím, jsem jak blázen!«

»A bude Praha ještě krásnější,« tvrdil mladík.

»Pak nám ji Němci seberou,« povzdechl cvočkář.

»Neseberou, naše děti se ubrání,« zahalekal staroch. »Jsme potomci hrdinů, a až bude nejhůře, přijede svatý Václav na bílém koni a svolá naše děti kolem sebe! A hr na vraha! A dá Pán Bůh, že potom bude pokoj!

Šel každý po své, hledě po kráse staré, velebné Prahy a v srdci rostla hned bázeň, hned naděje: Čí bude město Libušino, až bude nejkrásnější?«

A řeka burácela hromem mezi šedými pilíři a pod mostem. Karel, dobrý, otcovský Karel, jakoby odpovídal ječícími vlnami: »Naše bude! Naše děti se ubrání!« A s Petřína šuměla teskná útěcha: »Ubrání se — nebudou-li proti sobě sami!«

IX.

Budějický se přičinil, aby nevrlé ženě uhověl. Uměl se dobře kolem ní točiti a posluhovati. Slouhu propustili a práci po domě zastal muž. Jedině na prádlo volali »pradlé« tetu Fukáčkovou. Neštítil se žádné práce. Ráno, než bečvářka vstala, zatopil pod ohniskem a vařil na »kuchařce« »starodávnou« polévku z cibule. Pak zametal, myl, nosil vodu, prohlédl požárové kádě a žebře, a tázal se ženy, chce-li ho kam poslati. Po práci spravoval stařelou pavlač na dvoře, obnovil »dělnici« po nebožtíku bečváři, hledě, aby vystačil málem. Pak si nabrousil a naleštil náčiní a hned se ozývalo jeho řemeslo. Ale i jinde byla práce. Bylo třeba dešťové vodě snížiti žleb a dáti mu spád, bylo třeba opraviti shnilé ploty, postaviti holubník a přestavěti kurník, a sotva že byl hotov, dal se do zahrádky. Pod košatým ořechem byla šprlová chládečna s korovou střechou, se štíhlou vížkou a vlajkou, jež odporně vrzala a paní v noci ve spánku rušila. Namastil ji a bylo ticho. Zavděčil se velice! Ale chládečna se pomalu rozpadala. Postavil jinou a zaraziv do ní stoleček se dvěmi lavi-

cemi, natřel všecko zelenou barvou. Před vchodem vysázel hvězdový záhon karafiáty a balsamínami, kolem zdí burgundskou révu, několik cypřišů a jalovců na dvorku, a žena radostí nad jeho pílí mu koupila zahradnické knihy, vydané r. 1550: »O štěpování rozkošných zahrad« a »O bylinných zahrádkách«. Bývalý zápach zmizel a ráda si poseděla pod stinným ořechem v něžné besídce a pochvalovala si. Věru, nebožtík nebyl tak všímavý! Sroubil jí hrubou chládečnici — ale, co se ho naprosila! Kvítí si chovala sama, ale kolikráte jí je necita pošlapal a všelijak zmařil, aby prý si s tím nehrála: Konečně se jí její přání vyplnilo! Zahrádka osázena, pupenů na květ všude plno, holubi na holubníku vrkali a honili se, a páv zářil na kameném kalichu na štítě jak ohnivý, nebo běhal za ní po žlutých stezkách a rozkládal duhový ocas na odiv. Kterak se těšila na léto, až všechno rozkvete! Až se bude mezi kvítím modliti proti vojně, proti přímorkám, požárům Barabášovým, a zač bude třeba! Zahrádka ladně zařízená byla jí zaslíbenou zemí, do níž po práci pospíchala, prohlížejíc květiny, která již rozkvete, a která nasazuje lupeny. A hříčkou jí bylo sebrati dřevěnou konev, donésti vody a zalévati záhony i pažit i révu pučící po zdi městské, na níž pod samým podsebitím ji vitaly ospalé sovy. A kolikrát se vážně zamyslila, probírajíc snahy mužovy a vidouc ho v duchu, jak jí dělá, co jí na očích vidí a je trpěliv, nemrze se jejími rozmary, jejími náhlými chorobami, které chodily a odcházely a žádaly obsluhy a soucitu. A nemohla si stěžovati, že by jí byl kdy zanedbával, ano divila se jeho pozornosti, kterak sám uhodl, čeho třeba, aby byla spokojena a zdráva. Celý dům prohlédl a zaskvěl se novotou z ulice i uvnitř, a dvorec vybílený, osázený, urovnaný, přírovnávala — k Betlému! Hle, to vše jen z lásky a vděčnosti ke mně činí, usmívala se ubožka, — ale cvočkář hledě na te půvab dvorním oknem, pošklebоval se a šeptal ženě:

»To všechno dělá jen k vůli Madli, aby se jí u staré líbilo, a aby často k nim chodila. Bláhovec čeká staré na smrt — a mladé se nemůže dočkati! Ale Madli by tam pěkně slušelo, kdyby to mělo býti!«

A nebylo dne, aby se nebyla přišla podívat na paní sousedku, jak se vyspala, aby s ní nezašla k záhonům, prohlédnout, zda květiny hodně rostou a byla celá blažená. Jaký to rozdíl doma — a u paní Kristýny! U cvočkářů plno louží a bláta na dvoře i v sádku, stromy živoří, lišky páchnou a stínu nikde, lavičky nikde, pažitu nikde. A zase odběhla domů, aby jí matka nepostrádala.

A věru, stala se bečvářce časem nepostrádatelnou! Byla jí jako krásný sen, jenž se jí vyplnil, a neviděls-li ji celý den, nahlížela oknem do cvočkářova dvora, nespatří-li ji při práci, aby se s ní potěšila!

Časem přišla posedět cvočkářová s Bečákovou a Budějický musil čísti výhružný list Solimanův, nebo říkati litanie proti moru a po nich císařskou modlitbu proti Turkům pohanským. Pak ho rychle vypravily, aby se šel ohlédnout mezi lidi, co je nového? Zda již Bůh modlitby jejich vyslyšel, zda Turek utíká, a kdy se

vojsko vrátí domů? Poslaly ho do města, poroučejíce, aby byl okamžitě zpátky a nenechal je dlouho čekati, nebo zvědavost byla veliká!

Snažil se, aby vyhověl a donesl vždycky něco zajímavého, vědě, co by staruchy rády. Nebylo-li ničeho slyšeti o vojně, dopátral se něčeho z města, a hlavně zabavil se někdy ve hře u Esthery a přišel později, třeba když se již stmívalo. Žena chodila brzy spat, a velice se jitřila, budil-li ji kdo ze spánku. Pospíchal tedy, aby ještě dostal večeře a nemařil jí spaní.

Tak uplynulo léto a pomalu se chýlil listopad. Byl krásný a teplý a krčmy nabity. Budějický pojal souseda, a chodili od jedné k druhé. Někde bylo řízné rakovnické, jinde se pěkně vyprávělo, jinde se hrálo ve frčky a žebraví drábi plýtvali penězi, jakoby o ně nestáli. Byl právě svátek svatého Ondřeje apoštola, svátek to nebožtíka otce cvočkářova, a proto si páni sousedé dopřáli a Budějický se vrátil pozdě večer, když se jeho poctivá a nejmilejší paní manželka chystala dávno na lože, nemohouc se ho dočkati. Bylo ponejprv, co se na něho »rozkvasila«, že mu spraví žaludek, aby se netoulal. Chtěla ho nechati u dveří postáti, ať se naklepá, ale zaslechši ho jíti kolem domu po prstech, rozmyslila se a šla mu otevřít. Ale přivítala ho mrzutě: »Kde pak tak dlouho trčíš?«

»Není přece tak pozdě,« bránil se pokorně.

»Učíš se pěkným věcem! Co si s tebou počnu!?«

»Nehněvej se, je to pouhá náhoda! Zastavil jsem se u Zlatého kola, že ti koupím piškotů anýzových, abys dobře spala a Jiřík tam měl plný kotec lidí. A to víš, že vše ví a zase lidem vypráví a mazlí se s těmi štíhlaty. Obsluha nemá konce, a stará večer spí. Dnes jsem se již opravdu dohřál! Madle cvočkářova kupovala dvacatero maličkostí jako naschvál a nechala si od něho lichotiti a vyprávěti klevety. To se přece nehodí.«

»Bať, bať, to se nehodí. Děva náhle dospívá, nevím, kde se béře. To se nehodí! Není již děcko, jak vždy Janku sám říkáš a s ní se mazlíš! Mně se to již někdy protiví!«

»Kdo se s ní mazlí více než ty!?«

»Já mohu, protože toho zasluhuje! A tak, co jí Bílek povídal pořád, že jsi musil čekati?«

»Na soudě městském prý židům vyčítají, že bez vědomí manželů ženy svádějí a přemlouvají ke všelikým partykám, chodíce po domech a nabízejíce na dluh rozdivnou ženskou přikrasu. Paní Flanderková dala prý Izraheli za aksamitovou karkuli svůj pás, dala prý za něj čtyřicet kop míšenských a karkule nestála ani za tři kopy, a k tomu byla kradená. A musila s ní pěkně na radní dům!«

«Aj, aj, aj! Přišera žid! Já jsem mu zase prodala stříbrnou konvici po nebožtíku a platil mně zlatými groši. Byly celé opilované a ořezané! Ten mě napálil! A již jedenkrát ho z Prahy vyhnali. Tenkráte, když se musil vystěhovati, koupil od něj můj nebožtík ty krásné dvéře s jelínky dosti správně. Herež! To se bude Flanderková stydět! Pozvi sem zítra Bečákovou, povím jí to!«

A paní Kristýna pozvýkala při řeči piškoty a usmířena dala na stůl sváteční večeři. Na misce se žlutým ptákem malovaným se zakouřila polévka se semencem, po ní skopové »pečité« s varmuží, posypanou perníkem, a několik obeschlých koláčů od neděle pomazaných medem. Zapíti musel sice jen vodou, ale piva užil beztoho dosti, a byl rád, že se vymluvil a bouře se nestrhla. Umyl fládrovou lžíci, kterou jedl, oplákl mísu, položil, kam co patřilo, a pomodliv se pod křížem, dal ženě dobrou noc, a šel na podnebí na noc. Tam spával na posteli pod zelenými nebesy ve »sklípku«, střeže bohatý statek ženin, jenž se z jizby spodní musel pro vlhkost navrch přenésti. Svlékl se a lehl. Ale pro klepající orlojík nemohl usnouti. Přemítal tedy o svém štěstí, jehož se úmysly neprávě poctivými domohl! Se studem, až se zarděl, vzpomínal si, jak řekl Kocourovi, stoje s ním tehdy u cvočkářova domce: »Kdyby nebyl ten domec tak útulný, a vdova tak teplá, nedal bych za ni Důře ani patáku, při sám Bůh, že ne! Nemám k ní chuti, ale doufám, že si toho království Božího brzy vymodlí. Deset let živa nebude a pět už to s ní snesu. A věř, že budu trpěliv!«

Krev se mu hanbou hnala do hlavy. Sedl na »stolici kožní obitou polštářem« a převaloval se po ní, hledaje klidu. Tepna ve spánku mu bušila, až v uchu znělo a hučelo. Ta žena není zlá, je dosud příliš trpělivá, toulal se již dosti a vždy se nechala uchlácholiti pletkami a cetkami, jak děcko! Dobře mu vařila, oblékla ho do šatů po nebožtíku, a starala se o něho jak matka o syna. A dosud opravdu byla povolna, uhybava a ač ví, že za Korbelem všeho pozbyl, netísní ho otázkami, kdy donese svých dvacet kop od něho.

Ale cvočkář onehdy u řeky na ni narážel, že je časem tuze hněviva a vadí se. A než se smířila, pleskal, že by se ani nebyla vdávala, kdyby byla měla s kým se vaditi. Její slouha prchla, aby z křiku nezhloupla, s kým se pak hrýzti, když to býti musí? A co žena řekne, až se dozví, co má mužíček dluhů? Veruně Hulvátce a Koštovalce za koupele, Házlerům za mýdlo, Janovi Šlechtičně za perkytli ke vdavkům, Hulvátce za prádlo a roušky, za dvě aksamítové karkule od židovky Esthery, které ženě koupil ke svatbě, něco povinuje Traptělce za pivo, něco Matuchářům za pálenou vodu pro tety sousedy o veselce. Je dluhů pěkný řádek, ale kterak je umořiti? Věřitelé již bručí, že neplatí. Někdy něco oplatí ze hry, aby se utišili, ale žel, někdy také prohraje. Ta výhra je sice dosti často, nenese však požehnání! A kdyby hra nebyla jeho vášní, nehnul by se z domu. Kdyby ho nedočkaví věřitelé náhle u městského soud »obstavili«, a žena měla za něho platiti, co bude? A tepna ve spánku bila do ohlušení, až mu pot vyrazil.

Vyskočil s pohovky a chodil po obou jizbách a zimnice jím lomcovala. Žena je poctivá, hodná, ale jeho úmysly byly vždycky hanebné! Oklamal ji. Co řekne, až všecko zví? Kterak si opatřiti peníze a zaplatiti dluhy?

Nad tím byl hloupý. Kterak zaraziti pohoršení a snad i veliké neštěstí? Jak že, kdyby se jí všelikou ochotou hleděl zavdě-

čiti, vždyť nemá slouhy, nanosí dříví, vody, poklízí všechno po domě za ni, ušetří se tedy mzda na služebné, kdyby ženu, až bude při dobrém rozmaru, zaprosil a svou starost jí vyjevil, aby mu z nesnáze pomohla? Hle, pod tím orlojíkem, za dvírci s obrazem svaté Kristyny mučenice má v přísténku hromadu peněz! Zahlédl tam kdysi posád stříbrných grošíků, posád jáchymovských tolarů, spoustu zlatých grošův, tam je »ajsa« síla peněz, které leží bez užitku! A kdyby se dovalila vojna až do Čech a Turek skočil až do Prahy, běda úsporám! Běda pokladu! Bude bráti výpalné, bude bráti z každé hlavy daň krvavou. A to se musí ženě říci. Musí ji špatnými zprávami o vojně postrašiti, že je Turek již za humny. Selim slídí po stříbře a po zlatě a běda, kdo je má a nedá. Lidé člověka prozradí, že má a vrhnou jej pohanům do drápů! Snad se žena obměkčí a zaplatí mu dluhy po dobrém. Po zlém s ní ničeho nepořidí!

A zlý duch ho počal pokoušeti. Stud a lítost nad nepoctivými úmysly hasl a zhasl. »Jak pak«, řekl si v duchu, »zda žena o všem ví, co zde má? Teď jsme svoji. Co její je, je též moje. Jakby nebylo?! A šel po prstech do větší jizby a zastavil se u železné truhly. Vzpomněl si, že v ní má žena všelico čeho nikdy na sebe nebéře. Roucha se zlatými krajkami, dva těžké zlatohlavé čepce, trouby plátna, jehož jakživa potřebovati nebude! To by se dalo potají uzmouti a prodati. Co nekoupí Žalman, koupí Izrahel nebo Esthera na Novém Městě. Za to by dala leckterá paní několik tučných kop a Důra by mu asi pomohla a tchoře zanesla. To by se vyplatilo, co?«

Anebo nebylo by chytřejší vzíti z přísténku hotové? Ovšem, dvířka jsou dubová, tuhá, zámek a kutí nezmarné, ale snad by se dostal k penězům pakličem? Kdož ví, nepřispěl-li by mně sám cvočkář? Takoví řemeslníci porozumějí i zámkům. Co by asi řekl? Nezradil by ho? Bylo by hrozné pohoršení a konec dobrého bydla!

A když se zamyslil, vyrazil mu pot na čele a musel ve svém sklípku sednouti. V tom se ozvala u souseda na dvorku sladkým hlasem Madle, svolávajíc do srubu lišky na krmení:

»Liška ryška, liška ryška,
šupy dupy do srubíška!«

Vyskočil znova, běže k oknu, odkud ji mohl pohodlně spatřiti. Všecek se zachvěl, když ji viděl ozářenu loučem, jímž si svítila. O rámě se jí opírala hlavou Běla a zlaté kučery jí větrem poletovaly do kadeří Madliných, šlehajíce ji do tváří lesklými prstenci. Lišky přiběhly a krmily se a děvy stojíce nepohnutě, hleděly na ně s úsměvem. Louč praskala, syčela a plála, svítíc na krásu kouzelnou, jež děvy ovála. Hle, jak jsou sličné, jak půvabné! Je Běla zázrakem spanilosti, ale Madle je ještě spanilejší! Její úsměv oplývá mlékem a medem jak zaslíbená země a vábí neodolatelnou milostí! Ano, ten úsměv její zná dávno! Znal ho a divil se mu, když se ještě Madle válela po smetištích s dětmi na ulici, když ještě běhala s nimi bosa v pošpiněném

čechlíku, podpásaném stužkou, s holými lokty, s nečesanými vlasy, zadudanými dlaňkami, ale s obličejem čistým, zářícím úsměvem nebeským! Ten ho bodal dávno u srdce.

Ale, ještě si nikdy Madle tak pozorně nevšimnul, jako dnes večer u Bílků! Kupec jí nápadně lichotil, nazývaje ji nejkrásnějším kotětem z celé Prahy. A jí se to líbilo. Jiřík je obstárlý mládenec a staví se, jakoby se pomalu o ni ucházel! A jeho stará matka hledí jí do očí jak do studánky a neřekne jí jinak, než »dceruško«, a dává jí rozdivných sladkých jmen. A jí se to líbí! Za to jemu se to protiví! Měl ji rád již tenkráte, když počala ke Korbelům choditi pro pivo, a sliboval — žábě — že si ji vezme. A když se s vdovou oženil, jak trpce mu vytýkala, že ji sklamal! Ale teď zapomněla, a má ho zase ráda. Hle, kterak je ladná v září červené! Je svobodna, je děckem — i není, mohla by se brzy vdávati, ale kdyby si ji bral jiný, bylo by mu velice líto! Kdyby několik let čekala, což není možno, že by se mohli sebrati a býti manžely? A což, nenaráží na to sám cvočkář, má-li pálenou v hlavě, že paní Kristýna kašle a chřadne, a kdyby jí nebylo, že by Madli dobře zde dobře slušelo? Mistr má hromadu dětí, co jí může dáti? Kdo si takového chuďasa z lásky vezme? Pan Jiřík má všecky krásky rád, všem lichotí, ale žádné si nebéře. A proto žádná zkušenější jeho zdvořilostem nevěří, a Madle je dosud dětinská. Dostane mlsů a usmívá se!

Ach, kdyby stará zemřela, jak by byl šťasten, kdyby se s tou žábou mohl oženiti! Vždyť ten život jeho je tak nepřirozený. Je hotovou a hroznou pokutou za touhu po pohodlí. Co je po všem, není-li mezi manžely lásky! Vděčnost jí nikdy nenahradí! — —

Děvy zatím zašly za roh a světlo shaslo, a venku po ulici ozval se ponocný svou písní:

»Ó, Bože náš všemohoucí,
rač stráží býti svou mocí
měst pražských obcí!«

(Pokračování.)

Na vlasť!

Čechie! Ty strome lípy
ve slovenském sadě —
stihly Tě sic zloby šípy,
nepodlehäš zradě!
Kořeny Tvé v rodné zemi
život další ssají,
píseň šumíš haluzemi,
včelky med tvůj znají!

Tisíc let už Tvoje stálost
v půdě vlastní vězí,
proti bouřím vytrvalost
Tvoje nezná mezí!

Ač kol Tebe různé zvěsti
letí jako střely —
Tvoje svěží ratolesti
dosud nevymřely!

Nevymřely, nevymizí, —
dál a dál se šíří —
z kořenů vždyť míza ryzí
jako krev v nich víří!
Kde ta chybí — život není . . .
lid sám zmírá suše —
svadlý padá, barvu mění
renegátská duše!

Na kmen ruce vražedníků
napřažené k ráně
zadržela násilníků
jen ta vůle Páně!
Víra, již děd v srdci míval,
v které hledal síly —
mluva, kterou Boha vzýval:
ty Tě probudily!

Probudily z noci stínu,
vláhy tobě daly,
aby Tvoje květy v hlínu
smutně nespadaly!
Živ Tě vláha, řeč a víra
otců v každé době —
jinak setlí lípa sirá
jak ta rakev v hrobě!

Josef Kratochvil.

Dva velkolepé sjezdy katolické.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

(Pokračování.)

Třetí uzavřená schůze.

Mezi tím, co jsme dleli na schůzi Volksvereinu, konána byla ve středu třetí uzavřená schůze. Byla ovšem jenom slabě navštívena, ale projednávány byly na ní důležité životní úkoly.

Nejprve bylo jednáno o ústavech pro padlé dívky, na to byly probírány prostředky, jak by měli býti připraveni a v katolickém smýšlení upevněni jinoši, nastupující vojenskou službu. V Münsteru ve Westfalsku, ve Viersenu v Porýní a v Bavorsku konají se pro ně zvláštní exercitie a kdož se k nim dostaviti nemohou, ty má jejich duchovenstvo doma k vojenské službě připraviti. Velice vřele k této otázce mluvil kaplan Meyer.

Třetí bod jednání tvořila porada, jak se mají katolíci starati o ty, kdož z venku do velkých měst za prací přicházejí. Domácí duchovní mají lid o nebezpečích ve městech poučiti a jemu naznačiti katolické a socialní spolky ve městech existující. Mohou se mu dáti do ruky: Katolický průvodce v tom onom městě, církevní kalendář, kdež jsou uvedeny katolické kostely a katolické poptavárny.

Duchovní ve velkých městech mají se příchozích katolíků ujímati a mají jim ve všem radou pomáhati. Tu má pracovati i tisk a kde jest pro velký naval cizího lidu málo kostelů, mají se konati na ně sbírky.

Soudní ředitel Giesler žádá, aby se malé děti, jež půjdou později do velkých měst, již doma apologeticky vyškolovaly a o nebezpečích, jež je ve městech čeká, poučovaly.

Skvělou řeč pronesl norimberský farář a děkan Hauk, ale obsah její sdělím, až po sjezdu provedu čtenáře své do Norimberku.

Péči o Němce v cizině převzal na sebe sv. Josefský misijní spolek v Cáchách. Vysílá německé kněze hlavně do Paříže, Říma a Neapole, kteří tam konají pro své krajany služby Boží a jsou jim rádci ve všech okolnostech života.

Přešlo se k boji proti alkoholu; mluvili Giesler a rektor Haw, předseda svazu střídmosti. Tento uvedl, že alkoholismus v Německu stojí ročně 2,500.000 marků, že připravuje ročně na 80.000 lidí do hrobu, 200.000 k soudu, 30.000 lidí že alkolismem blbne a 1600 dopouští se sebevraždy. Kdyby se německý lid zbavil alkoholismu, vyprázdnilo by se tři čtvrtiny žalářů a polepšoven.

Řečník doporučuje dva katolické protialkoholististické spolky: »Katolický křížový svaz« a »Katolický svaz střídmosti v Německu« a dva témuž směru sloužící časopisy: »Volksfreund gegen den Alkoholismus« a »Der Morgen«.

Tím byly vyčerpány předměty, týkající se charity. Uvedl jsem je trochu obšírněji, abychom viděli, v čem jsme v Čechách a v Rakousku pozadu a jak rozsáhlá činnost charitativní se rozvinuje mezi katoliky Německa.

Následovaly zprávy o vědě, škole, tisku a křest. umění a nejprve jednáno o spolku Hildegardis pro podporu studentek na vysokých školách. O tomto předmětu mluvili referenti prof. dr. Schlecht a hlavně prof. dr. Faulhaber ze Strassburgu. Oba zdůraznili oprávněnost ženského studia na středních i vysokých školách a vyvraceli předsudky proti tomuto studiu.

Dr. Faulhaber, jehož řeč činí zvláště velice příznivý dojem, uvedl, že v Německu mohou dívky na osmi universitách jako řádné posluchačky zapsány býti, a to v Bavorsku, Würtenbersku, Bádensku, v Lipsku a v Jeně, jinde studují pouze jako mimořádné posluchačky. A s bolestí konstatoval, že v Německu studuje na vysokých školách mezi 1800 posluchačkami pouze 200 katoliček a pravil, že ani v Mnichově není percentuelní zastoupení, nebo i tam mezi 100 posluchačkami jest pouze dvacetsedm katoliček.

Z toho řečník dovozoval, že jsou při ženském studiu na vysokých školách buď přímo nebo nepřímo dotčeny i katolické interesy a proto že jest na nejvýše potřebno, nemá-li nastati mezi ženami katolický deficit, aby byl spolek Hildegardis všemožně podporován

Sluší podotknouti, že se podobným způsobem stará o studenty vysokých škol spolek Albertus Magnus a privátní docenty universitní že stipendiemi podporuje Společnost Goeressova.

Tady máme nový důkaz, že katolíci Německa všímají si všeho, co slouží věci katolické a že pro vše katolické přinášejí neobyčejné oběti a že všecky své vážné záležitosti každého roku při svojich sjezdech oživují a srdce katolického lidu pro ně rozplameňují.

Následují referáty o křest. umění. Kanovník Standhammer a profesor dr. Schlecht referují, že jest potřebí zříditi dům pro výstavy křest. umění a křesťanskou školu a sdělují, že při letošním sjezdu v Düsseldorfu uspořádána bude velká a krásná výstava děl katolického výtvarného umění, malířství a skulptury.

Dr. Schlecht referuje o dalších snahách uměleckých a vědeckých mezi katolíky Německa, z čehož mne zvláště zajímala zpráva, že r. 1906 byla založena v Mnichově společnost Calderonova, mající za účel, aby divadla vznešenými, katolickými hrami byla oživena a od scestí odvrácena. To je nový důkaz všestranné činnosti katolíků Německa na roli katolické. Na konci referoval dr. Pieper o vzdělání lidovém, o dělnických a jinošských spolcích, o jejich úkolech a potřebách, aby je i jiné stavy podporovaly.

Ve středu odpoledne navštívili jsme shromáždění socialně-charitativních svazů pro akademiky. Předsedal prof. dr. Göttler z Mnichova a slavnostní řeč přednesl dr. Sonnenschein z München-Gladbachu. Nová doba klade nové požadavky na studentstvo, ono se nesmí v sebe uzavírati, ono musí vstoupiti ve styk s lidem a zde se má činnost jeho prakticky uplatniti. Z té příčiny zakládá studentstvo vysokých škol socialně-charitativní svazy, buď stálé, pro celý rok, nebo jen pro prázdniny; ono koná přednášky v dělnických spolcích, v Jednotách katol. tovaryšů, spolupůsobí v konferencích Vincenciánských, pořádá vzdělávací večírky, pomáhá pracovati v lidových knihovnách, navštěvuje okolní továrny a závody atd., atd. Varuje se však studentstvo, aby nezabíhalo do otázek národo-hospodářských, nebo tu je třeba buď životní zkušenosti nebo odborného vzdělání. Dr. Göttler řečníku děkoval řka, že to vše již v Mnichově jest provedeno. Předseda i hlavní řečník jsou mladí katoličtí kněží a tento mluvil neobyčejně elegantně a zajímavě.

Nežli v tomto čísle skončím, musím se vrátiti k úternímu večeru. Pan vikář mne jako by nic zavedl do hotelu »Fraenkischer Hof«, kdež jsme povečeřeli a pili nechutné světlé pivo. Najednou tam vystoupili 3 vybledlí hoši a 4 vybledlé dívky, asi 10—12 letí a zpívali tam různé odrhovačky, jednu docela i ne-

cudnou píseň. Bylo nám při tom nevolno, i vybídl mne p. vikář — a to byl jeho cíl — abychom šli nahoru mezi — abstinenty. Sedělo tam hojně pánů a dam, pili různé šťávy — i nám byly podány — řečníci horlili proti alkoholu. Schůzi předsedal kaplan Zentgraf z Baumbochu. Mluvili beneficiat Koch, inspektor Riedesser, učitel Mager a kupec Rieger. My jsme vyslechli dvě první řeči a já jsem si do notýsku poznamenal: kněz — Koch mluvil přemrštěně, laik — Riedesser — dobře. Tento ku př. nabádal, aby se při spolkových schůzích co nejmeně pilo. Ačkoliv nejsem abstinentem, ale i taky žádným náruživým pijákem, tohle schvaluji. Byl jsem sám výborem jednoho spolku, scházeli jsme se večer, pomalu jsme rokovali, v 11 hodin jsme schůzi končili, v $^1/_2$12. teprv šli domů. Více než jindy jsme pili i kouřili, nevyspali jsme se, i byl jsem nucen z výboru hlavně pro tuto příčinu vystoupiti. Za to my ve »Vlasti«, v jejich odborech a ve spolcích kol »Vlasti« seřaděných konáme schůzi u nás, dopoledne nebo odpoledne; nepijíce a nekouříce schůze své brzy odbudeme, peněz ušetříme a čilí ze schůzí odcházíme.

Beneficiat Koch uvedl, že je mezi obyvatelstvem Německa 70.000 abstinentů a mezi těmito abstinenty že jest jen 1600 katolíků.

Navštívíme ještě ve středu k večeru třetí slavnostní schůzi a ve čtvrtek se odebereme do Norimberku. (Pokračování.)

Valná hromada Tiskové Ligy

konána byla dne 14. května t. r. v domě družstva Vlast za předsednictví říšského poslance Dr. Rud. Horského, kníž. arcib. vikáře a faráře ze Šárky u sv. Matěje. — Jako host přítomen byl farář Tomáš Pícha z Lipkové Vody. — Jednatel farář Vlast. Hálek četl protokol předešlé schůze a podával obšírnou jednatelskou zprávu. — Zprávu účetní přednesl pokladník Tiskové Ligy red. Tom. Škrdle. Zpráva ta byla schválena a pokladníku uděleno absolutorium. — Zvoleni byli: za předsedu: Dr. Rud. Horský, do výboru: Vlast. Hálek, Tom. Jos. Jiroušek, Tom. Škrdle a K. Toman. Za náhradníky: Aug. Krčmář a Ant. Suchoradský. — Při volných návrzích rozpředla se široká debata politická. Předseda podal obšírnou zprávu o situaci v říšské radě, hlavně rozebral návrh na zvýšení kontingentu branců a odůvodnil, proč katolický klub hlasoval pro návrh tento. Celkem sdělil různé zajímavé zprávy, vyslechl dotazy a přijal různá přání, jež mu přítomní členové valné hromady přednášeli. Při tom předseda projevil, aby mu podobné dotazy a přání zasílány byly i do říšské rady, on že je uváží a přiměřeně s nimi naloží. — Fr. hrab. Thunovi předseda jménem Tiskové Ligy poděkuje za to, že podal v panské sněmovně interpelaci proti Wahrmundovi.

Zpráva jednatelská,

přednesená far. Vlastimilem Hálkem.

Kdo jen poněkud sleduje dnešní život, dávno už zpozoroval, že jedná se v celém světě i v našem národě o boj dvou světových názorů. Názor křesťanský, jak jej šíří církev, tento názor osvědčený, názor jedině pravý a celý lidský život upravující a do souladu přivádějící, má býti vytisknut moderním světovým názorem liberalistickým, který prý se opírá o vědecké poznání. Který a jak konsolidovaný tento názor jest, nikde se však posud nevyložilo. Zatím opáji se lid vínem, ne pravdy, ale sladkým padělaným a proto nezdravým, pěstuje se materialismus s otravnými květy lživé svobody, místo zušlechťování ducha činí se nálada pro smyslnost a vášně. A na to vše ozářené umělým světlem falešné svobodomyslnosti sypou se papírové růže nabubřelých novinářských frází a tisku vůbec.

Poněvadž boj proti názoru křesťanskému děje se z velké části tiskem, uložila si Tisková Liga za účel bojovati pravdou proti lži hlavně v tisku. Chráníme neohroženě a beze strachu křesťanské zájmy lidu českého, čest našeho náboženství; chceme, aby prohloubeno a utuženo bylo vědomí katolické a nedopustíme, aby sňat byl kříž s našeho praporu národního.

Malý sbor náš bojovníků Tiskové Ligy má dnes podati katol. veřejnosti přehled činnosti za uplynulý rok 1907.

Pokud se týče význačných událostí minulého roku, byl to hlavně politování hodný surový protikatolický projev v uspořádání »*Sjezdu zednářsko-židovské Volné Myšlenky*« v Praze. A tu nejprve Liga projevila nejhlubší rozhořčení nad protikatolickým řáděním při kongresu »Volné Myšlenky«, jež se stupňovalo až k samostatnému rouhání proti Bohu a Spasiteli. Liga poukázala na to, že nebylo dotčeno ani vyznání protestantské ani židovské, ale surové vypady nesly se pouze proti nábož. katol. Jak nevyspělé posluchače měl kongres »Volné Myšlenky«, dosvědčuje ta okolnost, že při vážné disputaci v Plodinové burse posluchačstvo pokládalo posměch a potupné výkřiky za důvody. Liga vyzvala všecky katol. spolky, organisace a jednotlivce, by pořádali protestní schůze a na nich probírali jednání »Volné Myšlenky« a zdůrazňovali zhoubné zásady její pro život křesťanský i společenský. Proti volné myšlence nevěrecké — volnou myšlenku katolickou!

Liga projevila plné uznání dpp.: P. Albánovi, Dr. Hilgenreinerovi, Dr. Pohlovi, Dr. Kordačovi a far. Fil. Konečnému za jejich statečnost v Plodinové burse, kdež se před řadou zuřivých nepřátel církve objevili, aby katolickou víru hájili.

Liga poděkovala rovněž redakci »Čecha« za mužné hájení katolických zásad při sjezdu Volných Myslitelů.

Městské radě pražské vyslovila Tisková Liga politování, že kongres zuřivých nepřátel katolické církve hmotně podporovala a svým zástupcem vítala.

Liga uvítala vydání spisku »Der Diskussionsabend des Freidenker-Kongresses od P. Albana Schachleitera z Emaus, ve

kterém katoličtí řečníci skvěle obstáli na kolbišti se svobodnými mysliteli a pádnými vědeckými důkazy obhájili jistotu a pevnost katol. víry, což i přítomní volní myslitelé museli doznati.

»Volná Myšlenka« vydala též štváčský spisek »Listy katol. kněze abiturientům a jejich rodičům před volbou povolání«, kdež lživými vývody zrazovala od povolání kněžského. Proti brožuře bylo protestováno. V zářijovém čísle štvala dokonce k odpadu »Oslavte kongres Volné Myšlenky oznámením svého vystoupení z církve«, dále aby snoubenci odpírali sv. zpověď a sv. přijímání, čímž prý by docílili civilní sňatek. Také štvala, by rodiče nedávali svých dítek křtíti a pouze oznamovali do matrik na farním úřadě jejich zápis. Vyzývala učitelstvo k nízké zbrani, aby špehovalo kázání v kostele a jeho obsah aby zasýlalo V. M. ke zkomolování. Není divu, že i tu čekala Ligu velká práce čeliti této zhoubné akci.

Liga vyslovila opovržení nad štvaním »Českého Učitele«, jenž žádá učitele, aby mu zasílali klepy o »klerikálních činech« ve škole. Upozornila učitele náboženství na to, že oči denunciantů sledují nejen každý jeho krok, ale každé jeho slovo. Byl li by některý kněz v »Českém Učiteli« napaden, Liga mu slíbila spolupomoc. Liga projevila politování nad zjevy v posledních volbách, že »národní« učitelstvo české namnoze volilo soc. demokrata nebo liberálního agrárníka a pro ně též pracovalo, podlehnuvši lehkověrně slibům, jež social. demokracie a agrární strana mu v agitaci učinila.

Liga byla nucena s politováním na to poukázati, že přemnozí příbuzní kněží, kteří vystudovali jejich podporou nebo jiní, kteří často hmotně dosti značně jsou od kněží podporováni, k věci katolické úplně lhostejně se chovají, ano často v táboře nepřátelském — hlavně příbuzní učitelé — stojí.

Liga seznala, že nyní hlavními dopisovateli pamfletů proti duchovenstvu do »Červánků«, »Práva Lidu« jsou pokrokářští učitelé, a to namnoze i takoví, ke kterým se kněží slušně chovají, vlídně vstříc jim vycházejí a vše činí, aby pokoj a svornost panovala. Jestliže se odsuzovalo takové snižování cti duchovenstva u soc. demokrat. dopisovatelů, tím méně důstojno jest učitelstva, jehož úkolem jest buditi u mládeže i lidu smysl a úctu ke cti kohokoli.

Liga zjistila, že po hostincích zpěváci svými kuplety o nedělích dotýkají se kázání kněží, obřadů církv. a činí je směšnými, a to i před školní mládeží, která v Praze přes všechny zákazy chodí do hostinců, divadel, ba i do chantantů. Žádala katolíky, aby činili kroky proti tomu, ježto kupletáři nemají míti na repertoiru nic, co by uráželo náboženské cítění, mravnost a platné zákony.

Jelikož mnohé zákony a nařízení vládní jsou na ochranu náboženských zájmů ve státě, jest na katolících, aby vždy a všude energickým vystupováním svým dožadovali se plnění těchto zákonů. Děje se na mnoze, že lhostejnost, přílišná trpělivost a tolerance se strany katolíků jsou příčinou mnohých pohrom a škod pro věc katolickou. Kdybychom měli sebe přísnější zákony na

ochranu náboženství, nebyly by nám nic platny, když je nebudeme uváděti v praktický život. Katolické sebevědomí a přesvědčení nechť se ukazuje všude i ve veřejném životě.

Do jistého volebního okresu věnovala Liga po 10 ex: *a)* všecky své brožury, *b)* všecky své časopisy a *c)* 20 ex. nových časopisů roč. V. Do všech knihoven, jež zakládá Spolek na zakládání katol. knihoven, daruje Liga všecky své spisy zdarma.

Jelikož byl hrubě napadán časopis »Sv. Vojtěch« za to, že neohroženě vystupuje proti »Volné Myšlence« a proti všem nevěreckým směrům, žádala Liga všecky, kdož »Sv. Vojtěcha« šíří, by tím neunavněji tak činili a ani jediného výtisku zpět nenechali. Liga projevila uznání dobrému vedení časopisu »Sv. Vojtěch«, jenž velice obratným způsobem koná obranu katol. víry proti nynějším nevěreckým směrům a tím, že vniká hluboko mezi lid, plní zdárně svůj úkol. Snahy spolku sv. Bonifáce zasluhují vůbec všeobecné podpory.

Liga doporučila spisy: »Zrcadlo pokrokářského tisku«, moderní katechismus s trochou pepře na porozuměnou od P. Frant. Blaťáka, »Klášterní skandály ve světle pravdy.« Liga protestovala proti vydání konfiskovaného Tolstojova nespravedlivého a stranického »Listu k duchovenstvu«, a proti nepravdivým a překrouceným vývodům P. Kämpeho brožury »Kristus a socialní demokracie« a proti časopisům »Jaro« a »Mládí«.

Ve příčině pomluv o klášterních skandálech v Italii uveřejnila Liga řadu zjištěných lží na obranu dobré cti klášterů. Též protestovala proti tomu, že na nárožích pražských ulic byly ponechány vyvěšeny plakáty »o černých bestiích«.

V boji proti spolku »Máj« vyslovila Liga Dru. V. Řezníčkovi své sympatie a Dru. Eug. Kadeřávkovi díky za energické vystoupení proti výkladní skříni »Volné Myšlenky«.

Hledíc k nutnosti, aby se katolický tisk rozšířil do všech kruhů, žádala Liga duchovenstvo, by přečtené časopisy dávalo do hostinců na osadě. Právě, že katol. tisk docházel jen do far a minul lid, došlo u nás k tomu, že podvratné živly uchvátily a zdemoralisovaly svým tiskem tak mnohé jeho vrstvy.

V soustátí Americkém utvořila se nová Tisková Liga, která nabídla naší Lize veškeru spolupomoc při zjišťování lží a případů v Americe, což vroucně bylo uvítáno.

Též s druhými Ligami v Rakousku bylo pěstováno přátelství. Dle vídeňské Ligy zavedeny byly některé praktické tiskopisy i pro naši Ligu.

Ve sbírce »Husitství ve světle pravdy« přichystaly se k vydání cenné práce: »Jaká byla dějinná půda hnutí husitského«, »Sv. Jan z Pomuka a mistr Jan Hus«, »Oprávněnost sněmu Kostnického k odsouzení bludů Husových«. Nejmenovaný dobrodinec daroval na studium doby Husovy 200 K; tyto byly snaživému pracovníku v otázce Husově uděleny.

V soudním případu jednoho kaplana pro potrestání žáka ve škole poskytnut byl témuž příspěvek na právní ochranu. Radě

kněží poskytnuta rada a pomoc proti hanobení tiskem, zvláště ve »Vol. Myšl.«, »Červánkách«, »Právu lidu« a »Času«.

Ve schůzích Ligy zpravidla panovala živá debata o časových zjevech v životě katolickém a mnohé dobré myšlenky došly tu uplatnění. Schůzí výborových konáno bylo osm. Výstřižků napadeným kněžím rozesláno bylo na 1400, s čímž spojena byla i obsáhlá korrespondence. Obranných lokálek vypracováno bylo kol 3000. Z toho vidno, že práce Ligy proti roku loňskému neobyčejně vyrostla.

Liga želí též ztráty svých příznivců J. M. ndpp. biskupů Ferd. Kalousa a dra. Fr. Krásla, a konst. rady Fr. Blažko, faráře v Noutonicích.

V přemnohých případech útoků na duchovenstvo se opět a opět ukázalo, že nepatrné zrnko pravdy se opatřilo obrovskou horou bezvěrných přehnaností a podezření tak šikovným způsobem, že se zákonitá oprava ani zaslati nedala. V těchto případech bylo napadenému raděno, aby o celé záležitosti napsal obranný článek a uveřejnil ho v krajinsk. katol. listu, který se v místě a okolí hojně čte, a rozšířil číslo toto v četných exemplářích ve své osadě. Mnoho takových dopisů bylo i v »Našich Listech« uveřejněno. — V jiných osobních útocích hlavně těch listů, které takořka ve veřejnosti jsou neznámy, bylo samozřejmo, že redakce pouze proto sahla k revolveru, aby se jen o ní mluvilo, a pozornost se na ni obrátila. Na takové útoky, pokládala Liga, že jest nejlepší ta odpověď, aby se napadený pouze k orientaci o tom vyrozuměl a jiného kroku nečinil.

Musíme též s politováním si stěžovati, že v nemálo případech na naše dopisy a v zájmu veškerého duchovenstva podniknuté intervenci se nám ani odpovědi nedostalo. Nehledě k tomu, že takové počínání nejen ubírá chuti k práci, jest důležito pro obranu, aby se znal pravý stav věci i v těch případech, kdy nemožno opravu zaslati a aby se v katol. tisku mohlo všeobecně odpověděti. Týž také čeká často na informaci. Není třeba též zvlášť na to upozorniti, že všecka sdělení soukromého rázu pokládají se za úřední tajemství.

Látka, kolem které se točí věcné útoky našich nepřátel, týká se následujících pravd a zařízení katol. církve: Zpovědi, mše sv., božského ustanovení úřadu kněžského, neomylnosti církve a sv. Otce, celibátu, nerozlučitelnosti manželství, zaopatřování nemocných, nesmrtelnosti duše, nábož. cvičení mládeže, spolků katol., úcty P. Marie a Svatých, úcty ostatků, procesí, poutí, misií a náboženstv. hřbitovů a hlavně domnělých rozporů mezi náboženstvím a vědou.

Hlavně v posledních obojích volbách pěstován byl celý system lží v tisku, počínaje od denních listů až k týdenníkům krajinským. Ačkoli lži byly hned v začátku vyvráceny, ozýval se jejich ohlas dlouho ve venkovských časopisech. Komedie ta ztratila posléze i svůj lesk, když čtenáři poznali celý švindl.

Z uvedeného lze duchovenstvu seznati, i která themata pro kázání k vyvrácení lží proti náboženství nutno voliti, aby kře-

sťanský lid byl vyzbrojen proti překrouceninám a sofistikám nepřátelského tisku. Neboť hlavní boj na tomto poli nás teprve očekává, až bude volná kolportáž povolena.

Liga vzhledem k uvedené své práci nucena jest znovu a znovu dovolávati se přízně a podpory duchovenstva a katol. laiků, aby ji i hmotně příspěvky podporovali. Jakkoli členové její veškeru práci zdarma konají, nutno jest přes to hraditi značné výlohy s tiskopisy, předplatným nepřátelských časopisů, podporou Centrály Lig, poštovným a j. a j. Kéž tato slova vzbudí Lize nové příznivce a dárce.

Vždyť hlavní boj naší doby směřuje též proti tak zv. klerikalismu. Nepřátelé nejdou s přímým hledím, ale berou na se roucho beránčí a volají: »My nejsme proti katol. náboženství, my jsme jenom proti klerikalismu!« Než, co jest ten klerikalismus? Veliký biskup Ed. Jan Nep. Brynych jej vysvětlil: »Klerikalismus pravý není nic jiného, než jen proniknutí celého člověka naukou a zájmy Kristovými a láskou ke Kristu.« A proto jestliže nepřátelé vidí v tom něco jiného, jest to příšera, kterou si sami vybájili, jest to novodobé strašidlo. Proč nevystoupí a neřeknou: my jsme nevěrci, pochybovači, stoupenci židovského zednářství, pak jim uvěříme. Jinak jest to frase a klamání našeho dobrého, ale lehkověrného lidu. Proti klerikalismu bojují, ale dobře vědí, že rány ty odnáší náboženství.

Tisková Liga půjde svojí cestou neohroženě dále. Bojovati bude mečem pravdy proti klamu a lži. Ji vedou slova touhy velikého Sušila: »O bych, vlasti, viděl tebe prostou svodu a zřel tě prostou všechněch klamů, pouto jejich s tebe sňato, veškeren svůj život dal bych za to!«

Jestliže r. 1550 nejvyšší hejtman markrabství moravského Václav z Chudenic na Helfenštýně vyznal: »Já raději hrdlo nasadím, než bych se stal nevěrným náboženství svému«, voláme tak stejně my členové Ligy ve století XX.

Liga roste, nezdolá jí nikdo. Nekráčí jako davy dnes za lží, ale za Kristem, který je pravdou.

Končím slovy pěvce slovanského: »Jen přímo poctivě za světlem tím se beř — ne pletichou a lží dále spěj, zvol heslo sobě »vincit veritas« a pak vítězství se ve tvůj prapor schýlí.«

Jednatelská zpráva byla odměněna hojnou a zaslouženou pochvalou.

Cesty srdce.

Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« z vlaštiny přeložil FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

John nebyl tak sdílný; avšak hluboká víra jeho se obrážela v jeho řeči, která byla tak poučná a pravověrná, že by si nikdo nebyl představoval jinak dávného a vzdělaného katolika. Ochotně přejal úlohu předříkavače společných modliteb s tím rozdílem, že kdežto dříve četl sám Evening Prayer, nyní jeho

sestra Klementa svolávala k společné modlitbě zvonkem i všecky služebníky katolické. Julie dala si nyní ještě větší práci, aby upevnila a ušlechtila srdce svých chovanek. A proto přidávala k jiným úkolům též dvacetiminutové vyučování ve věcech náboženských. Často se těchto hodin účastnila i paní Anna jako čestná posluchačka, která naslouchala neobyčejně horlivě. A když učitelka občas přidala praktické napomenutí mravní, dodala paní k dívkám: Ach, mé dcerušky, jednejte podle těchto rad a zjednávejte si tak zásluhy; kéž by mně byly bývaly takové pokyny dány ve vašem věku.

Jak byl tento domácí mír a klid, který se zahostil v celé rodině, krásný, tak byl také krátký. Aby jasné nebe bylo mrakem zataženo podle úradku Božího, k tomu dal podnět skutek, který by byl spíše zasloužil požehnání nebeského. Paní Needleová, která již dříve byla zvyklá dávati chudým hojné almužny, když se stala katoličkou a četla život zbožných paní, byla pohnuta k tomu, aby navštěvovala a těšila nemocné. Za takových úkonů jednoho rána pocítila nevolnost, které nemohla zevrubněji určiti, ale pozorovala, že je to něco vážného, mimořádného. Julie sáhla jí na tepnu a poznala, že je to horečka. Bylo posláno pro místního lékaře a Julie mu napřed oznámila, že paní včera zavítala do příbytku, kde tři nájemci byli nemocni tyfem. Zjevy, které provázely nevolnost paní zámecké, bohužel dokázaly, že obava Juliina je pravdivá. Lékař nechtěje znepokojovati nemocné již předem, předepsal nezbytné léky a upokojil nemocnou prohlášením, že je to choroba žaludku, která za několik dní pomine; ještě dnes přijde, aby nemoc ještě lépe rozpoznal a posoudil, jak léky působí.

Tak mluvil lékař. Ale paní měla tušení, že je to něco horšího, než jí bylo oznámeno; a to tím více, čím více se ukazovaly příznaky vážnější choroby, totiž červené skvrny. Bleskurychle postřehla přibližný průběh nemoci, jak pozorovala na jiných; zároveň ji zarmucovalo, že nebude se moci věnovati svým náboženským úkonům, jak byla zvykla. A nemýlila se. Uvážila vše důkladně a zavolavši Julii, svěřila se jí se svou obavou a poukázala na příklady choroby, načež se otázala: Co bys ty učinila v tomto případě?

Julie příliš cítila závažnost této obavy; věděla, že lékař požádal octa, aby si umyl ruce a že neodjel ze zámku, aby byl připraven opět nemocnou prohlédnouti po dvou hodinách. Přes to hleděla uvésti otázku jiným směrem a odpověděla: Nevidím opravdu příčiny něco v té věci učiniti; lékař neprohlásil nemoc za nebezpečnou.

Ale já ji jako nebezpečnou rozpoznávám, přerušila ji nemocná. Kdybys viděla, jaká únava se mne zmocnila, uznala bys, že mám pravdu; nemohu vládnouti ani údy! Nemám místečka na těle, kde bych necítila bolesti. Není to přechodná nevolnost, nýbrž je to nemoc, která hrozivě vzniká; zdá se, že je sestrou žloutenky, kterou jsem měla v Indii. Pověz mi, co bys v takovém případě učinila?

Julie byvši takto usvědčena, prohlásila s nehledánou láskou křesťanskou: Doutám pevně, že se mýlíte; každým způsobem však, kdybych poznala, že mám činiti s nebezpečnou nemocí (a toho tu nebude), nepozbyla bych ani v nejmenším klidu ani okamžiku času. Uspořádala bych pečlivě záležitosti duševní i pozemské a pak bych se úplně odevzdala do rukou lékařů a ještě více do rukou božské Prozřetelnosti.

Jakkoli Julie se námahala, aby zachovala chladnokrevnost, přece pozorovala panní Anna v očích jejích slzy, které postižená dívka stěží zadržovala, na oko upravujíc peřiny. V tom byl ohlášen lékař. Tak rychle! zvolala nemocná; toť špatné znamení.

Není to špalné znamení, urozená paní, nikoli, odpověděl lékař; jedná se mi jen o to, abych nechybil ihned z počátku. Víte, že žádná nemoc není nebezpečná, je-li zavčas objevena.

Doufejme, těšila se paní.

Lékař znova bedlivě vyšetřoval příznaky choroby, pozoroval skvrny, jazyk a častěji zkoušel tepnu; a zdálo se, že uvažuje a že se stává vážnějším.

Nuže, žádala nemocná s úsměvem, nezatajujte mně nic řekněte mi vše bez ohledů lidských, že je to řádný tyfus, který značně pokračuje. Tak aspoň se upokojím a přijmu svátosti, dokud nebude mysl zatemněna.

Když nemocná tak rozhodně mluvila, dodal si lékař odvahy jasně a jistě, že by horečka žaludková mohla dobře hraničiti s počátkem tytu; avšak pravého tyfu nemohl tu dosud rozpoznati.

Má Julie, obrátila se nemocná paní k své přítelkyni, která s velikou úzkostí byla přítomna prohlídce; tyfus nebo možnost příznaků jeho, toť zajisté již nebezpečná věc. Budiž, jak jsi mi poradila; ihned jeď rychlíkem do Newcastleu pro mého zpovědníka. A pak se obrátila opět k svému lékaři. Víte, pane doktore, jsem katoličkou a ráda bych jako taková zemřela.

Vážím si velice náboženství, přisvědčoval lékař; avšak věc není tu tak vážná, aby došlo k nejhoršímu; nejedná se o smrt, nýbrž o uzdravení.

Ať to neb ono, namítala nemocná, obojí je dobré Za nic na světě bych se nechtěla vydati nebezpečenství, abych odešla z tohoto světa nesmířena s Bohem.

Lékař se poroučel patrně znepokojen. Avšak paní Anna přes to, že síly značně ochably, mluvila s Julií zcela klidně. Víš, co se mi nejvíce nelíbí v této nemoci? Není to utrpení ani smrt. Nyní, co jsem katoličkou, zdá se mi, že bych zemřela klidně. Co mne trápí a působí bolest, jest myšlenka na ubohou miss Mary. Kdo jí vyžene z hlavy domnění, že je to trest od Boha. Kdo ví, jak široce bude to povídati služebnictvu, které zůstalo v bludu? A tento nerozumný lid tomu bude věřiti jako nějaké věštbě. A přece pro mne, povolá li mne Bůh k sobě, bude to snad milost, odměna, které jsem nezasloužila. Odešla bych se světa, dříve než pozbudu milosti křestní. Život se mi jevil tak sladkým, že bych snad byla svou mysl příliš věnovala věcem

pomíjejícím. Ach, kéž by mé dvě dcerušky byly o deset let starší! Avšak, nač rozumovati? Je tu John a milý Pán Bůh.

A ubohá nemocná, jsouc pevně přesvědčena, že má tyfus a že bude za několik dní u bran věčného života, mluvila s Julií o Prozřetelnosti přelaskavého Boha, který jí nedával odměny za to, že následovala milosti Boží, zde na světě, nýbrž všecko jí zachoval pro nebe.

Je to velký přelud, odpovídala Julie, chce-li kdo dobré zde na zemi za to, co dobrého koná za svého života; Bůh místo toho dává svým milým zde na zemi jen utrpení. Vždyť to již přislíbil v evangeliu, že svým přátelům určil kříž na zemi a slávu pouze v nebi. A přece toho nemůžeme pochopiti, naříkáme, když pozorujeme, že dobrým se vede zle a že jsou stíháni zármutkem. Chtěli bychom každým způsobem korunu pro okamžik, korunu pozemskou. Kolik lidí vezme pohoršení z toho, že jste vy upadla do tak těžké nemoci, sotva jste byla pokřtěna?

Já sama se nad tím nehorším, namítala paní; cítím se díky povinnou dobrotivému Bohu, těším se na korunu věčnou, na korunu blaženosti nebeské. Proto tě prosím, abys zařídila vše potřebné, abych mohla se radovati z útěchy náboženské co nejdříve.

Svátosti umírajících.

Sotva odešel lekař ze světnice, vešel John. Slyšel svou matku, jak mluvila k Julii: Nechť tě doprovází má komorná neb Kellerina; a je-li možno, nechť kněz přijde ještě tohoto večera; chci uspořádati své duševní záležitosti, dokud nenastane bezvědomí . . . A ty, Johne, obrátila se k svému synu, zavolej notáře.

Proč, přerušil ji John; nechci vás zajisté připraviti o vaši pobožnost, ale celkem vzato, není se obávati nejhoršího.

Drahý Johne, prosila nemocná, učiň mně tu laskavost, neodporuj mi. Nemusí to býti nic, ale může to býti všecko. Lékař rozpoznal zárodek tyfu; může to býti již tyfus skutečný. A tyfus já znám, v několika dnech zatemní mysl. Mimo to mám předtuchu . . .

Slyšte, matko milá, také já mám předtuchu, ale zcela opačného rázu. Ostatně, nabudete-li útěchy, když přijde zpovědník, jsem dalek toho, abych vám zbraňoval, poněvadž jsem člověk, který rozhodně jedná každého okamžiku; a pojedu zvláštním vlakem do Newcastleu a zvláštním vlakem vám zpovědníka přivezu. Co vám je milo, jest milo i mně. Jen tolik podotýkám, že není dobře se poddávati dojmům a kloniti hlavu, dříve než je zbavena vlády. Včera jste byla zdráva a čila; je tedy jasno, že dnes nemůžete býti blízko smrti.

Učiň mně tu laskavost, odvětila matka, abych uspořádala duši svým způsobem. Abych nebyla překvapena, chci tak učiniti dříve, než nastane nutnost. Nemohlo by nastati zítra nebo pozítří bezvědomí? Je to něco zlého, přijmu-li svaté svátosti o den dříve? Ostatně tě beru za slovo: Jeď do Newcastelu. Není tu potřebí použíti zvláštního vlaku, stačí, když nezmeškáš spojení. Přijde-li kněz před večerem, mohu přijmouti zítra Tělo Páně a ostatní dni uspořádati domácí záležitosti.

John nevěděl, co by namítl; a hluboce zarmoucen jsa dal se na cestu. Našel kněze a požádal ho, aby jel s ním posledním vlakem a telegrafoval to matce. Tímto způsobem bude moci matka prvního dne nemoci vyhověti své netrpělivosti po svatých svátostech. Avšak dříve než přijala zpovědníka, shromáždila u sebe své dítky. Byl to vznešený pohled na horlivost a na jasnou mysl, kterak něžná matka v pořádek uváděla své duševní záležitosti, oddalujíc myšlenky tisíceré na rodinu, o niž se velice obávala, když bude ji musiti opustiti na vždy.

Její prvorozenec stál po straně a obě dívky u nohou lůžka; nikdo jiný nebyl přítomen. A nemocná mluvila slavnostně: Doporučuji vám, milé dítky, abyste se nedaly uchvátiti dojmem; chci se postarati o spásu duše své za úplného vědomí a klidně. To ani stínem nepřiblíží mne k smrti a nezhorší mé nemoci. Je tedy potřebí, abyste rovněž tak zachovaly klid jako já a abyste nebyly smutny. Nebyly byste zarmouceny stokrát více, kdyby jednoho dne mi nemoc zabránila přijmouti útěchu náboženskou? Nebude to tak zlé, doufejme; avšak bychom nabyli bezpečnosti, co to uškodí? Jestliže některého dne se objeví známky nebezpečné nemoci, přeji si, abyste v mé přítomnosti zachovali potřebnou opatrnost, jak lékař rozkáže. Klára a Klementa přijdou ke mně jen jednou za dne, a to ne dříve, než až bude světnice provětrána. Johne, dej pozor na Julii; ona nebude míti žádných ohledů na svět; znám ji, viděla jsem ji u nemocných. Bude potřebí, abys dal rozkazy a každý ať tě uposlechne. Také dej pozor a nedovoluj, aby ona ani kdo jiný mi neprokazovali nějaké služby a uváděli se tak v nebezpečenství nákazy.

Matko má, odpusťte mi; avšak vy jste přes příliš opatrna Nestačí, když se považujete za ztracenu, chcete také se považovati za nakaženou morem?

Avšak, můj synu, je to věc tak nebezpečná, když se předvídá nebezpečenství? Nějaké opatření více nebude škoditi; také v té věci budou všichni upokojeni. Je to napomenutí vaší matky: když nastane velké nebezpečí nebo ani ne tak velké, přijměte je za pokyn Boží a učiňte, jak učiní nyní vaše matka, která přijme svaté svátosti za plného vědomí a s dokonalým klidem své duše.

Po těchto slovech Klára a Klementa se daly do pláče a John sotva zadržel slzy. Matka jim řekla: Tyto slzičky, dcerušky moje, jsou znamením vaší lásky k nemocné matce, a já jim žehnám; avšak kdybyste pamatovaly na to, že přijmu svaté svátosti, neplakaly byste. Křesťanská dcera nemá býti zarmoucena, když matka si pojišťuje věčnou spásu. Když jsem byla bludařkou, naplňovala mne smrt bázní; nyní, jestliže mne netěší, alespoň mne nečiní zoufalou. A ostatně jednejte podle mého příkladu. Pozorujme všichni smrt, když se blíží, hleďme jí vstříc a těšme se naději na blízký ráj, který nám ukazuje naše svaté náboženství. A když bude vůle Boží, aby odešla matka od vás, nebuďte smutni »jako ti, kteří nemají naděje«, tvrdí tu bible; to znamená, že pláč křesťanův má býti spojen vždy s důvěrou, že uvidíme osoby zemřelé tam, kde není smrti.

Po těchto slovech vstoupil kněz. Kdyby nebyl viděl, že v celém domě se rozhostil zármutek, nebyl by to pozoroval u lůžka

nemocné. Přes to schválil zcela úmysl nemocné paní. Nejen vyslyšel svatou zpověď, nýbrž také, maje zřetel k nemoci, jež by se mohla zhoršiti, souhlasil, by zítra ráno přijala nemocná Tělo Páně a poslední pomazání. Paní Needleová sama to oznámila rodině a požádala Julii, aby vše nejlépe a slavnostně připravila. Tělo Páně, které bylo dle dovolení biskupova přeneseno do sousední světnice, jež byla proměněna v kapli, pokud krátký čas dovoloval. Byly přineseny nejkrásnější květiny z parku, mile vonící keře, koberce, libovonné kadidlo; světnice byla opravdu velmi případně upravena.

Když se přiblížil okamžik, kdy nemocná měla přijmouti svatou hostii, pozdvihla se z peřin, přehodila přes ramena sametový kabát a dala na krk posvěcený růženec; a dříve než kněz jí podal svátost oltářní, chtěla, aby John jí předčítal odpřisáhnutí anglikánských bludů, což dotvrzovala jasným a klidným hlasem. Pak sepiavši ruce, pokračovala: — Jako já věřím a vyznávám pravdy, kterým učí církev katolická, apoštolská, římská, tak Bůh mi račiž odpustiti, že jsem tak dlouho odporovala svému obrácení, i mé ostatní hříchy i nepříjemnosti, které jsem snad způsobila svým bližním, i špatný příklad, který jsem dala svým dítkám. Odpouštím všem, kteří mně ublížili, ač mi není známo, že bych měla nepřátele. A jestliže nastala má poslední hodina, nechť Bůh přijme duši mou nekonečnou v milosrdenství své. A tu rozpřáhla ruce a hledíc zbožně na sv. hostii v burse uloženou, počala tak živou a ohnivou rozmluvu s božským Spasitelem ve svátosti oltářní, že dítky i služebnictvo nemohly se zdržeti slz. Na konec, vzpomínajíc na to, že jest matkou, prosila Ježíše: Tobě doporoučím své dítky, svého drahého prvorozence, aby zůstal vždy hoden svého vyznání katolického . . . své milované dcerušky . . . Ach, požehnaný Ježíši, je-li to vůle tvá, aby osiřely, buď jim otcem, a matkou nechť jim je Matka Tvá. —

Když přijala nebeskou posilu, zůstala dlouho pohřížena v díkučinění, po té přijala pak poslední pomazání. Ostatní část dne strávila v největším klidu, často naslouchajíc úryvku z umučení Páně, které jí Julie předčítala.

A když takto upravila záležitosti své duše, obrátila mysl svou k záležitostem světským. Často mluvila s Johnem o rodinných věcech. Měla u sebe notáře a s ním jednala puldruhé hodiny. Zatím příznaky hrozné nemoci slávaly se stále a stále zjevnějšími. (Pokračování.)

Silvin Sardenko: ze slovenštiny přeložil E. Romar.

Modlitby.

(Z knihy: V mladem jutru.)

I.

Mladé jitro modlí se k Pánu . .

— — A vstalo neviděně jitro
z křišťálového lůžka,
zadívalo se vzhůru k nebi

zraky zpola ospalými;
a dětinný smích pozahrál
mu zdravých tváří růžemi.

Na rosou vlahých řasách zlaté
paprsky slunce zachvěly se
a celé žasly nad nádherou
nevinně čisté oblohy —
jak zřely by ji poprvé.

A jitro z ňader přeplněných
nejsladší pělo melodie,
jež čistá láska provanula
a láska nepokvrněná . . .

A nebe s modrojasnou tváří
těm naslouchalo melodiím —
ó, dobře vědělo, že jsou to
modlitby chvalozpěvů ranních
na nově vstalý den.

I.

Stvořiteli klaní se večer.

Do tmavých je koberců
zhalen celý čirý svět,
jako velký katafalk,
na kterém spí den
právě na vždy zesnulý,
a nad katafalkem
chví se hvězda večerní
jako hromnička.

A kol tiše skloněných
květů řady roní slzy,
vítry jdou a těší je
a s jich tváří stékají
rosy perličky.

A v plášť černý oděn vstupuje,
večer před široký katafalk
slavnostně a vážně
jako velekněz . . .
Vykrápí jej měkkou rosou,
okuřuje mlhami
a hlubokým hlasem
zpívá nad zesnulým dnem
smutně — tklivé requiem.

A kol tiše — skloněných
květin řady roní slzy . . .

Ale nebe soucitné,
nejtišší jež vidí slzu,
zlaté hvězdy probouzí
s rozkazem, by míru čiš
rozlily hned na vesmír.

Dopisy z Habeše.

Italsky sepsal P. FRANTIŠEK da OFFEJO, misionář-kapucín.

Do češtiny přeložil Václav Knetl.

(Pokračování.)

Dopis devátý.

Obsah:

1. Urážky a jejich pokuty. — 2. Ostatní zločiny. — 3. Krevní pomsta. — 4. Smíření. — 5. Tribunaly. — 6. Úcta ke stáří.

Akrur, v červenci 1903.

Nejdražší P. Josefe!

1. A nyní? Jakou to máš fantasii, že chceš tiskem uveřejniti tyto načmárané dopisy a zpřeházené popisy, jež jsem zamýšlel zasílati jen důvěrnému příteli? Myslíš opravdu, že by se mohly obecenstvu líbiti a že by vskutku v Italii přispěly k lepšímu poznání naší kolonie a spolu i dobra, jež tam třeba vykonati a užitku, jejž možno z ní čerpati, a k nějakému malému ponaučení, jež by bylo lze z ní vzíti? Já o tom velice pochybuji. Avšak udělej také ty něco! Já, abych je učinil méně odpornými, mohu ti nanejvýše poslati nějakou fotografii, abys ji uveřejnil s věcmi popsanými. Ale, prosím tě, přilož také trochu pilník na řeč a sloh, jichž jsem užil a jež do opravdy nejsou klasické.

V tomto posledním dopise máš, co mně zbylo, abych ti pověděl o zdejších obyčejích. Týká se to hlavně způsobu, jakým se vykonává spravedlnost, a jak jest v Habeši ctěn, kdokoli zasluhuje úcty. Uvidíš, že, je-li tu co ošklivého, že je tu též, a to nemálo, věcí k poučení.

Začněme s urážkami. Ty se mohou děliti na velké a malé. Velkou urážkou by bylo, říci někomu »barià« (otroku), »adgi« (osle, což úmyslem se rovná otroku); anebo pronésti proti jiným dvě urážlivá slova, jež se dávají kováři a stříbrníku, »tebib« a »nabai« (vražedníku a lidojede); anebo říci ženě: »ty jsi špatná ženština« (ve smyslu nepočestném). Za největší pak jest považována urážka, jíž by se dopustil jeden Habešan proti druhému, když by mu řekl: »Tys má žena«. V takovém případě může uražený dokonce hned utrhače zabíti, aniž by jej vláda (rozumí se domorodců) dost málo potrestala. Malou urážkou by bylo, říci někomu »uedì sebeiti« (synu bez vychování, doslovně »synu ženy«) anebo »dekalà« (bastarde, pancharte) a podobně.

V případě urážky velké jest utrhač obyčejně povinen zaplatiti uraženému 120 tolarů, a je-li to osoba vznešená, také dvojnásobně tolik. Mimo to musí jej vzíti na záda a před lidem urážku odvolati slovy: »Tys můj bratr; tvoji rodiče jsou váženi; urážka, kterou jsem řekl, o tobě neplatí.« Pravil jsem »obyčejně«; protože na některých místech pokuta za urážku neobnáší 120 tolarů, nýbrž méně; na jiných zase více; rovněž nemusí se vždycky za osobu vznešenou platiti dvakrát tolik, protože vsichni mimo otroky jsou považováni

za osoby vznešené. Na jiných místech konečně není povinnosti, vzíti uraženého na ramena, nýbrž jen veřejně odvolati učiněnou urážku. Totéž platí i pro urážky malé, jejichž pokuta se mění podle různých krajin. Jak při prvních, tak i při druhých urážkách jdou pak kněží a starší z dědiny prosit uraženého, aby utrhači vrátil peníze; a skoro všickni se vskutku poddají, a vrátí buď zcela nebo z části pokutu za urážku a ujedná se smír více méně dokonalý.

2. Rozumí se, že tato náhrada a toto pokoření by nemělo místa, kdyby se mohlo dokázati, že vyřknutá urážka byla spíše pravda. Neboť v tom případě se nechá utrhač pohnati před soud a tam dokáže, že nebylo urážkou, dáti ony přívlastky tomu, kdo si je zasloužil. Ale i tentokráte by z toho následovaly sváry a na konec i krevní msta, a proto mezi Habešany jsou tyto urážky řídké a nadávky vůbec neexistují.

Rovněž tak řídké jsou krádeže, protože trest na lupiče jest useknutí pravé ruky, a na dvoře »negusově« a »rasů« jsou stále dva zvaní »baal u ege i«; jeden, aby vyšlehal jakousi žilou zhotovenou z kůže hroší (trest to, jehož se užívá na potrestání těch, kteří nepozdraví dle obyčeje krále nebo »rasa«; kteří odpovídají špatně; kteří přestoupí nějaké nepatrné nařízení atd.); druhý, aby ufal ruku lupičům a buřičům nebo vlastizrádcům, kterým však zároveň s pravou rukou se usekne levá noha.

Za to jsou v Habeši častá cizoložstva, jimž se snadno odpomáhá rozvodem nebo novým manželstvím; velmi časté jsou tak zvané pře nebo pomsty krevní.

3. Každý Habešan, který zabije jiného Habešana, ať se tak stane z nenávisti, nebo v prudkosti hádky, nebo pro učiněnou urážku, nebo též omylem, dává podnět k těmto pomstám, proněž příbuzný zavražděného až do sedmého stupně má právo zavražditi vinníka nebo jeho příbuzného až do sedmého stupně, dokud se příbuzenstva s obojí strany nedohodnou o smírném narovnání.*)

K vykonání této pomsty mnozí, než by si zjednali spravedlnost sami, raději žalují vraha u vlády. Ta jej dá zatknouti, a nalezší, že jest vinen, odevzdá jej s provazem na krku příbuzným zabitého, aby na něm trest vykonali. Dříve však, než k tomu dojde, přimlouvají se osoby nejvlivnější u příbuzných, aby přijali krevní výkupné a učinili smír. Nedají-li se však oblomiti, jest vrah přede vším lidem oběšen, nebo zastřelen, anebo zabit mečem. Při zastřelení, kdyby příbuzní mrtvého třeli ranou vinníka neusmrtili, nesmějí ho již usmrtiti, nýbrž jest ujednán smír bez jakékoliv náhrady. Podobně chtějíce jej oběsiti, ohnou zelený strom a na jeho vrchol přiváží provaz, jehož druhý konec má na krku zadrhnutý vrah; potom jej pustí do výše a třikráte jej tak vymrští, aby vykonal trojnásobný kruh. Po té přeříznou provaz a oběšený spadne na zemi. Není-li mrtev, nesmějí ho usmrtiti, protože v tom případě, říkají, nechce Bůh usmrtiti vraha. Je-li však prvním nebo druhým způsobem zabit, pomsta krevní

*) Rozumí se, že tohle všecko se v naší (t. j. italské, pozn. překl.) kolonii neděje, leč jen potajmu, protože italský zákonník by toho jistě netrpěl.

tím ještě nevymírá, nýbrž přechází na rodinu tohoto posledního a nevyhyne, aspoň soukromě, dokud se nedá místa vyrovnání.

Takový jest proces, řekněme, veřejný, při sporech hrdelních. Ale většina jich nežaluje vraha u vlády, nýbrž snaží se z vlastní moci vzíti pomstu na vrahu. Pak je vrah nucen utéci do vzdálené krajiny nebo se opatrně schovávati. Podobně i jeho příbuzní se musí neustále míti na pozoru a nesmějí si vyjíti, leda jen v průvodu jiných a jsouce dobře zbraní opatřeni. Mezitím však všichni starší z okolních vesnic spolu i s četnými kněžími se odeberou v ustanovený den do domu zavražděného a dlouhým domlouváním snaží se všickni dokazati, oč lepší je smír než pomsta. Potom se vrhnou k nohám nejbližších příbuzných zabitého, a jedni jim je objímají rukama, druzí jim na ně kladou čelo, jiní opět stojí okolo, prosíce a zapřisáhajíce je, aby uzavřeli mír. V tomto postavení zůstanou několik minut, takže by obměkčili i nejtvrdší srdce. Ale příbuzní, ač mají v úmyslu učiniti mír, pro pýchu neřeknou ano ani při prvním, ani při druhém, ani při třetím příchodu starších; a tak se tito každou chvilku o to znova pokoušejí, až buď poznají srdce opravdu zatvrzelé nebo dosáhnou úmyslu a dojde ke smíru.

4. Avšak usmíření je vždy podrobeno jistým podmínkám a nikdy se nestane, aby se usmířili velkodušným a nezištným odpuštěním. Obřad však, poněvadž ve všem třeba následovati obyčeje, je tento:

Po ujednání smíru jdou starší to oznámit příbuzným vrahovým. Přijmou-li tito podmínky — což kolikráte neudělají, aby se nemusili podrobiti pokoření, ustanoví se den, kdy půjdou do domu zabitého. V tento den jdou smírcové s vinníkem a jeho příbuznými k rodině zavražděného, vedouce s sebou krávu; před domem ji zabijí, jako oběť, jež by pomstila zavražděného a sedí pak mlčky tak dlouho, až jeden z jeho nejbližších příbuzných je pozve, aby vešli.

Toto pokořující mlčení trvá vždycky dobrou půl hodiny a také i hodinu celou. A po tu dobu i příbuzní zabitého sedí v domě, dělajíce, jako by se ani pohnouti nechtěli. Ale konečně byvše pozváni, vejdou všickni dovnitř, a uražení rozprostrou na zemi kůže, aby si na ně sedli, nabídnou příchozím jinou krávu, nebo tu již zabitou, jež po právu náleží rodině zavražděného, dědina, jako obyčejně, přispěje chlebem, pivem a omáčkou, a všickni společně jedí, pijí, rozmlouvají, jakoby byl veliký svátek, a ani zmínky neučiní o zavražděném, ani o vrahu, jakoby se dříve nic nebylo přihodilo. Ráno jeden ze smírčích vypravuje všem o uzavřeném míru a příbuzní zemřelého jej potvrdí; ustanoví se den, ve který se má jíti do domu vrahova a každý se vrátí do svého domova.

Jakmile nadejde určený den, odeberou se do domu vrahova, a jeho příbuzní připraví za pomoci vesničanů obyčejný oběd; a po jídle musí zaplatiti jako cenu krve 120 tolarů, jež si mezi sebou rozdělí příbuzní zavražděného; nad to musí darovati mezka a nové prostěradlo na výměnu za to, jehož se použilo na zaobalení mrtvoly zavražděného (což má asi ten význam,

že není považován za mrtvého); posléze musí slíbiti dceru v nevěstu jinochu z přízně zavražděného. Kdyby však právě nebylo žádné v příbuzenstvu, slíbí ji stejně v naději, že ji dostanou, a tak se obě rodiny zpřátelí, ba i v příbuzenstvo vstoupí, a vražda je potrestána.

Na mnohých místech je také jiný způsob při usmiřování. Vrah se musí přikrýti těžkou pokryvkou, pod níž nové nevěsty vcházejí do kouře, aby se staly krásnějšími; musí si dáti na krk řetěz se stříbrnými závěsky, jež nosívají ženy, a s provazem na krku musí býti předán nejbližšímu příbuznému zavražděného, když příbuzní vrahovi přišedší se spostředkovateli míru k domu mrtvého jsou vyzváni, aby vešli dovnitř. Toto přestrojení se za ženu jest velikým pokořením pro vražedníka a platí za cenu krve, protože jej předávají do jejich rukou jako ovci na zabití a považují jej za mrtvého. Příbuzní zabitého tedy vzavše jej za provaz odvedou jej dovnitř, do domu, a když tam vešli všickni, dají mu dovolení, aby odložil ten oblek a posadil se mezi ostatní muže. Po té následuje v celku týž obřad jako v prvním případu, vyjma to, že se nemusí nic dáti za cenu krve, nýbrž jen slíbiti dívka v manželství na utvrzení míru.

Dříve než hoch chodí po svých příbuzných, to jest, dříve než jest připočten mezi velké, nedává příčinu ke krevní pomstě, třebas by spáchal vraždu; rovněž tak nemívá pomsta místa u žen a u kněží vrahů. Než v řídkých případech, když hoch nebo kněz se dopustí vraždy, přechází pomsta na příbuzné, a kněz je degradován, a chlapec uvalí na sebe pomstu, až se stane velkým, jestliže zatím již nebyl učiněn mír.

5. Až dosud jsme jednali o těch, kteří se k vině přiznávají a dobrovolně se podrobují náhradě, jak ji stanoví zákon nebo zvyk.

Ale když někdo pronesl urážku a zapírá, že ji řekl, nebo se dopustil některého skutku a popírá, že jej spáchal; anebo se k němu přiznává, ale nechce dáti zadostiučinění, vezme se útočiště k soudu jiných. A tuto následuje průběh pře.

Dejme tomu, že jsme na veřejném náměstí, nebo kdekoliv jinde se ti lépe líbí, a Pavel řekne Petrovi: »Ty jsi otrok« (urážka to z velkých jedna). Petr se ihned obrátí k přítomným a řekne jim: »Slyšeli jste? Nazval mne otrokem.« Pak si zavolá Jana (totiž kohokoliv) a poprosí ho, aby mu dělal ďaňa«, to jest zavedl rokování a byl soudcem. Tu Jan, obrátiv se k oběma, řekne: »Přiveďte si rukojmí!« to jest jednoho, který by se zavázal, zadostiučiniti za toho, který prohraje, jestliže tento neučiní zadost sám. Jakmile se najdou obě rukojmí, řekne Petr před nimi Pavlovi: »Tys mne nazval otrokem; jestliže se k tomu přiznáváš, odvolej to a zaplať mi, co je stanoveno zákonem; nepřiznáš-li se, žes mně řekl otroku, vsázím mulu« (nebo krávu nebo pět ovec atd.). A mezi touto řečí bere podolek pláště Janova, dělá na něm uzel a drže jej v levé ruce, uhodí do něho dvakrát pravicí. Jestliže se Pavel přizná, musí odvolati, a když zaplatil po-

kutu stanovenou na urážku, je vše skončeno. Chce-li však zapírati, rozváže uzel udělaný od Petra, a činem tím přijímá sázku a začíná soud.

Jan, jsa povolán, aby dělal soudce, zeptá se Petra, jací jsou jeho svědkové. Když byli pojmenováni, nejsou-li již přítomni, jdou je vyhledat s Pavlem. Jakmile k nim přijdou, řekne Petr ke každému svědku: »Ty mne znáš; budeš-li svědčiti skrze Boha, budeš povýšen; jestliže skrze člověka, budeš ponížen. Pavel mně řekl »otroku» A pak Pavel ke svědku: »Ty mne neznáš«; budeš-li svědčiti skrze Boha, budeš povýšen; jestliže skrze člověka, budeš ponížen; já jsem mu otroku neřekl«. Svědek: »Budu-li svědčiti skrze člověka, budu ponížen, jestliže skrze Boha, budu povýšen.« Vstane a skládá svoje svědectví.

Po vyslechnutí všech svědků jdou Pavel, Petr a Jan tam, kde se shromažďí starší z osady, jichž skoro nikdy neschází hlouček na kteremkoliv místě shromážděný. Před nimi sváže si Jan plášť na prsou a vypravuje do podrobna proces, počínaje od urážky až do posledního svědectví. Pak řekne starším: »Suďte sami!«

Starší se otážou obou se svářících, chtějí-li se podrobiti jejich soudu. Odpoví li ano, pokoušejí se dříve, než vynesou rozsudek, je usmířiti a všickni k nim dlouho mluví. Potom vyberou ze shromáždění tři nejrozumnější, kteří vyslechnou po straně každého z rozvaděných zvlášť, aby ujednali smír. Když se tak stalo, vrátí se tito tři vybraní do zástupu a ptají se sporných stran, přijímají-li mír, který chtějí vynésti jménem vlády. Jestliže svolí, prohlásí se uzavřený mír, a sporné strany jsou povinny splniti dané slovo, protože slíbili jej přijmouti ve jménu vlády; kdyby ho nepřijali, musili by jí zaplatiti 120 tolarů. Jestliže však svářící se nedají pohnouti ke smíření, jest ode všech rozumných ze shromáždění a na konec i od Jana vynesen rozsudek. Který prohrál, je povinen zaplatiti sázku, dáti dva tolary Janovi, který dělal soudce. A jestliže prohraje na cti utrhač, musí mimo to podrobiti zadostiučinění stanovenému zvykem.

Ale, řekneš, nemá-li uražený svědků na dokázání urážky? Přinutí obžalovaného k přísaze. A jestliže tento odpřisáhne, že neřekl nebo neučinil, co se mu klade za vinu, ztrácí žalobce sázku. Rovněž tak prohraje, když obžalovaný dokáže, že vyřknutá urážka byla dobře zasloužena.

Než ten, který prohraje, může se v každém případě odvolati k »čikkà-ovi«, hlavě osady. A tu řekne prvnímu soudci, to jest Janovi: »Nepřijímám tvého soudu; ustanov mi den k dostavení se k čikkà-ovi.« Jan mu jej určí. A když nadejde, jde s oběma odpůrci k čikháovi, v jehož domě jsou již shromážděni, nebo brzy se shromáždí starší. Před nimi znova vypravuje Jan celou příhodu a soudní jednání, a končí tak svou úlohu, ježto od té chvíle nastupuje v úřad soudce »čikhà«.

Tento vyslechnuv vypravování Janovo, pokouší se se staršími znova zjednati smír jako při prvním soudu a na konec vynáší rozsudek.

Jestliže se odsouzený nechce podrobiti rozsudku čikkàovu, odvolá se k »dežasmakovi«, přednostovi kraje; od tohoto k »rasovi«, hlavě to několika provincií nebo krajů; od rasa k negusovi a od tohoto k »fetha negesti«, neboli ke sněmu doktorů ustanovených k vykládání tohoto zákonníka, nejvyššímu to tribunalu.

Proces se rozvinuje pokaždé jako v prvním případě; ale dežasmak, ras a negus nejdou sami osobně k apellačnímu tribunalu vypravovat průběh soudu, nýbrž pošlou jednoho ze svých. Mimo to při každém tribunalu vzrůstá pokuta, již musí zaplatiti odsouzený. Proto všickni nejdou až k poslední instanci, nýbrž většina jich přestane po prvním nebo druhém rozsudku.

Oba soupeři mohou přirozeně před všemi těmito tribunaly vykládati svoje důvody a mluviti, jak mnoho chtějí, rozpřádajíce jakýsi druh hádky. Ano, mohou odporovati i soudci, když vypravuje jejich při; a v tom případě udělají uzel na jeho plášti a dávají v sázku mezka nebo krávu, množíce tak pře a soudy s největší lehkostí. Po skončeném soudu pak, nemůže-li býti dáno místo odvolání, opakuje vítěz radostný křik žen: elel! elel! Ale co se přihází? Že když těmito všemi soudy, těmito přemi byla hádka rozhodnuta, se odeberou starší s kněžími do příbytku vítěze a kázáním a prosbami jej pohnou, aby vrátil odsouzenému všecky peníze, nebo větší jejich část. Oba soupeři pak zůstanou přátely jako dříve.

Nezdá se ti, že vidíš dva chlapce, kteří pro každou maličkost se začínají svářiti a tak velice se rozohní, že se zdá, jakoby se chtěli vyzvati na souboj na smrt, a pak za půl hodiny znova spolu hrají, jak dva nejlepší přátelé? A jsou vskutku takoví tyto věčně velké děti! Ale je to něco zlého? Neodvážil bych se tak tvrditi. Neštěstím jest, že spolu s touto dobrou vlastností dětí nemají opravdu odpovídající ohebnosti a živosti jejich. A když jsou tak apatičtí a nevnímaví, jaký pokrok se může od nich očekávati? Hlemýždi! (Dokončení.)

Immaculata.

Klid, bouř, kdy den plál, noc se tměla,
můj pláč i úsměv, štěstí, muka,
jež Věčného mi předla ruka,
Ty, Neposkvrněná, jsi zřela.

Co přešlo, — život ne, smrt byla.
A v příští, neví duch, co čekat . . .
Má v slunce doufat, tmy se lekat,
již dosud cesta má se vila?

Nač otázky? — Jak šel jsem, k horám
dál půjdu, v duši s víry zřídly,
ó Panno, chráněn Tvými křídly,
byť trudy, přec že dojdu k zorání!

E. Romar.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal Jan Halouzka.

(Pokračování.)

Filosofie.

Stejné poměry národní zuboženosti, jakéž jsem už uvedl, spatřujeme za let třicátých i na filosofických studiích. Profesoři, až na nepatrné výjimky, byli až příliš ostýchaví, a jak pochopitelno, ne dosti rozohněni pro svatá práva českého národa. Posluchači postupovali na filosofii z tříd gymnasialních, a slyšeli jsme, jak tam šmahem, řekl bych o závod, se germanisovalo, — a proto té horoucí lásky a velké sympatie k věcem nacionálním v nich také málo háralo. Toho však vzpomenouti třeba, že rozmíšek mezi Čechy a Němci nebylo. Skutečných Němců bylo málo, *ale uvědomělých Čechů ještě méně*, — velikou většinu měli »*Čechové naturalisté*«. Jakou byla většina profesorů, takovou byla i většina posluchačů.

Jakého uvědomění byli studenti vstupující na filosofii, dosvědčuje okolnost ta, že neznali správně mateřštinou mluviti, takže *Šmídek* (pozdější ředitel na učitelském ústavu v Brně) napomínal studenty, aby se naučili správně mateřštinou mluviti, že jest velmi ohyzdno cizí slova míchati do řeči mateřské. Jak otvíral Dědek oči, když slyšel, že Šmídek starší (zemřel jako profesor na německém gymnasiu v Brně) kupuje českou knihu za 50 zlatých.[1]) — Jednotný duch nezavládal tehdy mezi studenty, jen sympatické povahy se spřátelovaly. Abych toho doklad uvedl; spřátelil se na př. Dědek s Jarošem, Šmídkem a Bílkou.[2]) Sešli se začátkem roku studijního v kavárně *Spurného*. Rozmlouvali hlasitě česky o věcech vážných a vlasteneckých, o daremnostech nevypustili z úst slova.

Dědek trnul; nerozuměl výkladům starších druhů filosofů. Jak to? Bílka za studií svých v Třebové mluvíval jen ciceronskou němčinou a křičel, že ho bylo daleko široko slyšeti, v Brně také mluvil hlasitě, ale vše po moravsku, jakoby ani německy neuměl, a to ve veřejné kavárně! Dědek se za to skoro hanbil, že s nimi vysedává. A když se dosti namluvili, vzali Dědka do svého bytu a ukazovali mu knihárnu; pravili mu, že jest to knihárna školská, filosofická, že jsou knihy ty od filosofů nakoupené.

»Kde se vzalo tolik kněh českých?« — tázal se Dědek. Mladí probuzenci poučovali nevědomce, že jest jich mnohem více, ale není dotud tolik peněz, aby je mohli zakoupiti; kdo chce se poučovati z českých kněh spolkových, dostane jich po vůli za nepatrný peněžní příspěvek. Dědek poznal, že v koleji odebírají posluchači také české časopisy. »*A ty musíš také s námi držet — ty se musíš státi Slovanem!*« volali Dědkovi do uší uvědomělí jeho soudruzi. — Jaroš vytáhl červenou knížku a uka-

[1]) Jungmannův Slovník.

[2]) Později majitelem vychovávacího ústavu ve Vídni.

zuje ji Dědkovi pravil: »*Hle! toť od našeho Klácela! Poslechni!*« Dědek slyšel, že jest to moravské, ale pramálo čtenému rozuměl. »Neškodí!« těšili Dědka, »jest to filosofie, a ty jsi o tom ještě neslyšel.« Hned si Dědek vypůjčil »Bibliotéku zábavného čtení« od Malého. Nevěděl, jak má o všem tom souditi, má-li všecko považovati za pošetilost, anebo má-li počínání soudruhů jakýsi vyšší smysl, jemuž dosti nerozumí. Že se i Jaroš a Bílka velice proměnili, viděl patrně; zdálo se mu, jakoby již nebyli jeho kamarády, ale učiteli, jakoby byli apoštoly jakési neznámé nauky, kterouž i Klácel za dobrou uznával. Mladým horlivcům byl každý milým a vítaným, kde pozorovali dobrou vůli, usilovali všemožně o to, aby klienta svého pro své přesvědčení získali. »Též mne polapili a odvedli a ve svou věc zasvětiti hleděli, mnoho o národu, cti národní a povinnostech k národu, o řeči národní atd. vykládali.« (Dědek.)

Za krátko vyciťoval Dědek, že snaha jejich jest dobrá. Výsledek všeho byl, že byl aspoň upozorněn na něco, o čemž posud nevěděl, a že druzi toto »cosi« vyhlašují za veledůležité, důležitější, než vše ostatní na světě, že věnují tomu všechny své snahy, že hledí počet stejně smýšlejících rozmnožiti, aby, když jich tu více nebude, stoupenci jejich semeno dále pěstovali. Někdy ovšem také při veškeré toleranci studentů vypadla u některých neuvědomělců nevole proti studentům vlastenecky cítícím. Dědek vykládá, že jemu jakýsi *Kuchař* pravil: »Však já také vím, co v tom vlastenectví vězí, jest to bouření a vzpoura proti vládě a proti Němcům, viď Dědku?« Promluvil-li někdo někdy volnější slovo ve věcech národnostních, hned byl prohlašován za buřiče proti vládě a Němcům. Řeklo-li se jim však, že česky cítící duše nejsou ani proti tomu, ani proti onomu, ale že jsou pro své dobré jméno dle lidských i Božských zákonů jim přináležejících, pak stáli takoví »Kuchaři« s otevřenou hubou, a nevěděli, co to znamená.

Uvědomělí nedali se másti a pilně četli tehdy jediné časopisy české »Květy« a »Včelu«. Šlo to z počátku velmi pomalu; nejeden poznal, že nezná ani třetinu čtených slov. »Nic naplat« — píše z nich jeden — »musil jsem si neznámá stova psáť a na vše se vyptávať. Psaní a zaznamenávání takových slov trvalo u mne celých deset let, takže jsem si sestavil slovníček neznámých slov, kterémuž jsem se učil na paměť. Jak velká to zpozdilost, jestli se našim studentům žádné příležitosti neposkytuje, aby se česky naučili; česká řeč má býti předmětem obligátním. Jest přece zákon, že úřadníci, kněží atd. mají znáti řeč obojí. Kde se jí mají přiučiti? Snad privátně, jako my jsme činiti musili? Takového něco nikdo neočekávej, to dovede jen láska k věci a zajímavosť její pro toho, kdo se jí jednou oddal.«

Zavítal-li nějaký *vlastenec* do Brna, ihned byli o tom studenti zpraveni, sešli se někde v zahradě, tam zpívali, hovořili — »*host nás poslouchal a vyptával se na všelicos.*«

Nemálo přispívalo k probuzení života veřejněslovanského *divadlo*. Provozovali totiž herci brněnští na Brněnském divadle každé neděle a svátku české dílo. Ve zpěvohře »Dráteník« od

Kotta, choralisty petrovského, zpíval *Foukal*, jehož podobiznu černou křídou zhotovenou vystavil *Gastl* za sklem. V divadle scházívali se naši výtečníci; tam bylo jejich středisko.[3])

Jak dalece bylo naše studentstvo tehdy podnikavé, označí příklad. Slavná zpěvačka »Lutzerova" zavítala do Brna, aby pohostinsky na německém divadle zpívala. Bylo známo, že jest rodem Češka a že »česky umí« a že byla na pražské konservatoři vyučena. Sebralo se k ní několik studentů a žádali ji, aby také zazpívala na divadle moravském. *Bílka* byl řečníkem. Na zpáteční cestě přes *Františkov napomínal studenty, aby setrvali při Slovanstvu a dále šířili ducha, kterého pěstovati započali a žádné příležitosti neopomenuli upozorňovati na ducha slovanského i získať mu čest i vážnosť.*«

Literární činnost pěstována byla mimo filosofická pojednání vydáváním *psaného časopisu* v druhém ročníku, na povzbuzení *Klácela*, ve kterémž umísťovány byly práce jak české tak německé. Za týden byl popsán arch, a číslo to kolovalo po kollegiu. Tak napsal na př. *Dědek* pojednání o »vychování« a »Prozřetelnosti«; zabíhal příliš do krajností, jak to bývá zvykem u začátečníků. V prvním díle zakládal celý budoucí charakter člověka *jen* na vychování, kdežto vrozeným vlohám velmi malé pole určil, takže by se mohlo souditi, že *vychováním* se dá *vše* docíliti, což není úplnou pravdou. Ve druhém článku bral Prozřetelnost skoro jako vyšší nutnosť, v kteréž se svobodná vůle ztrácí, a jako od ní pohlcena bývá. Slabá stránka pojednání těch hned za kritiky byla patrna. Příklad tento uvádím, abych k tomu poukázal, jak jest to methoda důležitá, a tehdy zajisté plnou měrou pochopena, jsou-li studenti k práci vybízeni, aby mysl jejich byla bystřena zdravým posudkem, myšlenky se tříbily a vlohy se rozněcovaly.

Prohledavější z filosofů navštěvovali redaktora *Ohérala*, kdež předčítány byly slovanské spisy a zprávy. Též *Šembera* si schůzí těch všímal a je navštěvoval. Pozdává se mi, že to byly schůze tajné, v nichž horlivci obeznamováni byli rozmanitým směrem se slovanským duchem.

Jakého přesvědčení byla většina profesorů, takého jádra bývala z prvu většina posluchačů. Vysvědčení na školách latinských byla všechna latinská, a přikryta tenkým pláštíkem rovnoprávnosti učení výhradně německé. Na filosofii však byla rozdávána vysvědčení *německá*.

Co do náboženského pořádku zaznamenati třeba, že byl uspokojivý; filosofové zúčastnili se průvodů církevních (Božího Těla, křížových dnů atd.) i s profesory, a přiznávám, že v žádném prameni nenalezl jsem sebe nepatrnější poznámku o nějakém církvi nepřátelském proudu mimo Klácela, kterýž v té příčině jednal dosti šetrně.

Za tehdejších let vynikal z filosofů *rytíř Chlumecký*;[4]) v politice měl jasné rozhledy; předčítával soudruhům svým s katedry

[3]) Profesor *Klácel* se tázal kdysi studentů v koleji, kterak se »loge« jmenuje po moravsku a když žádný nic nevěděl, vykládal, jak v neděli slyšel sedláka volati v divadle: »otevřte nám tu komůrku, to dule jož není místa.«

[4]) Byl už tehdy duch probudilý. Studoval práva, roku 1848 byl na sněmě

nejčasnější zprávy ze všeobecných Augsburských novin. Ostatní výtečnější osobnosti ze studentstva slovanského rázu byli kromě jmenovaných již Bílky a Jaroše: *Fáborský*, *Hýbl*, *Kudla*, *Kulda*, *Řepka* (Štěpka?), *Průdek*, *Vlk*, *Keršner*. *Fáborský* odebíral jménem všech »*Květy*« a »*Včelu*«. Byl fiškusem prof. dra Franze, a aby Hýbla získal straně slovanské, doporučil jej Franzovi za svého nástupce. *Fáborský* stal se nadšeným knězem vlastencem, jehož odvahu a nezištnost vlasteneckou, jakož i energii katolickou obdivujeme. — *Hýbl*, rodič z Hradiště, byl sličný, očí bystrých, tváří kvetoucích, nezdál se však býti ducha hlubokého. Zvláštní človíček! Cestoval po Slovensku asi 14 dní a od té doby říkával místo *ano* — *hoj*; že prý tomu na Slovensku přivykl.[5])

Kudla, nadaná hlava, Slovan tělem duší, jenže na výřečnosti mu scházelo. Už na gymnasiu jemu radil taktéž koktavý profesor: »Spre—e—chen Sie r—r—r—echt l—laut!« — Obral si později povolání právnické. Vydal »Výklad zákona obecního« moravskou jednotou r. 1848 a poslancoval na sněmu zemském. Mluvil moravsky, ale když translator *Chytil* měl tlumočiti němčinou, pravil Kudlovi: »Učiňte tak sám, já jsem Vám nerozuměl.« —

Kulda byl už z domova Slovanem, »kde kněz *Procházka* schopnější žáky privátně cvičil a cit i uvědomění slovem už z mládí v nich budil.« (Dědek.) Kulda potkal kdysi Dědka na procházce a zavedl si jej do svého bytu a ukazoval mu všelijaké knihy české. Že se Dědek všemožně snažil poznati tehdejší literaturu českou, a že bezvýslednou snaha jeho nezůstala, vysvítá z toho, že mu byla studentská knihovna, čítající asi jedno sto svazků, odevzdána. *Zanesl si celou knihovnu tu za večera v pantovní putně domů. Šlo jich několik s ním, a smáli se, že slovanská literatura stěhuje se v putně.*

Řepka přihlásil se u Dědka jako Slovan a vypůjčoval si knihy. Byl rázného karakteru; dal se později k vojsku s tím úmyslem, aby mohl ve vojsku ducha vlasteneckého rozšiřovati. Stal se po Dědkovi správcem slovanské knihovny studentské, kteráž přecházela z druha na druha, — a Pán Bůh ví, kde zapadla. —

Průdek stal se pověstným r. 1848 z výpravy slovenské; byl od Maďarů chycen, uvržen do žaláře a vyřknut nad ním ortel smrti (šibenice), ale útěkem vyvázl.

Vlk z Telče studoval práva. Mám za to, že je to týž Vlk, jehož činnost v Olomúci za let 1848 hlavně ve »Slovanské Lípě« byla veleznáma. Soudím tak proto, že se s ním tehdy v Olomúci sešel Dědek, když císař Ferdinand v Olomúci meškal.

Keršner byl človíček něžný, ale nebylo později nic známo, kde by vězel, a zdá se, že nepamatoval na slova, kteráž mu Dědek napsal do památníku:

---

zemském, a měl od doby té velký podíl na všech záležitostech zemských stavů našich. Nemálo zasloužil se o archiv zemský, byl velečinný v historické sekci hospodářského spolku zemského. Slovanem po našem rozumu nebyl, sloužil spíše straně vládní, a zdálo se, že byl německým centralistou. R. 1848 však nebyl nepřítelem Slovanů, poněvadž jich záměry znal.

[5]) Skonal snad za pozdějších let v pomatenosti.

Nadějný nám stromek vznikl v Tobě,
Nenech jej v cizinsku zbujněti,
Zbožnou rosou kořínky zalívej,
A ty nebe mu vzrůstu popřívej!
Nedej mu v marnosti zblouditi:
By pak přesazen do vlastní půdy,
S ovocem množíval símě všudy!

Nebude od místa poznamenati něco o charakteristice profesorů za pojednávaných let na filosofii brněnské působících.

Náboženství a paedagogice vyučoval *P. Antonín Rückert*, pozdější bibliotékář kláštera rajhradského. Mimo školu málo kdy se stýkal se svými posluchači. Studenti o něm vykládali, že byl pedantem; nedaroval prý ani minuty z času pro vyučování určeného; přednášku svou začal hned ve dveřích, a zakončoval rovněž u dveří, když upouštěl učírnu. Kněz na výsost horlivý a pilný ve svých přednáškách. Exhorty jeho byly klasické.

Řádný profesor, benediktín *Řehoř Volný*, spisovatel dějin všeobecných, občanského i církevního místopisu moravského, přednášel *dějepis a latinskou filologii*. Odvolával se rád na Šafaříka i Palackého. Kdysi zakončil přednášku svou takto (jak filosof Kulda píše): »Dass wir bei der Geschichte der Slaven so lange verweilt, wird uns nicht nur der Umstand entschuldigen, dass es der Geschichte unseres Vaterlandes gilt, sondern auch der, dass es wirklich eine wichtige Periode war, namentlich die zur Zeit Svatopluks, dass damals leicht hätte bewärksteliget werden können, was jetzt Einzelne blos träumen, dass nämmlich die Slaven selbstständig und Mähren der Centralpunkt des Reiches hätte werden können. Freilich bleibt dieser Wunsch Einzelner einseitig und erfolglos.« Filosof Kulda dodává k tomu (r. 1840): Einseitig tehdy pro nyní — to je možno. Erfolglos pro tu chvíli — to jest jisto; proč by však pro budoucnost třeba dalekou i také erfolglos dieser Wunsch býti měl, to nedoufám.«

Volný byl dle tehdejšího mínění velmi dovedným profesorem *německým*; nepromluvil se svými posluchači, ač byli po výtce Češi a Moravci, slovíčka českého. Kulda sám tvrdí, že s ním mluvil česky teprv jako kněz za návštěv svých na Rajhradě. Volný dostal se na stopu studenty vydávaného časopisu »Concordia« — zakázal časopis ten vydávati a čísti. — Dle soudu Dědka zdál se býti Volný pedantem a mrzoutem; studenti se ho báli. Za přednášek probíral se levou rukou ve svých šedinách, jako by tam něco hledal, a zdálo se, jakoby z nich něco vytahoval, na to se podíval a dolů pustil. Pro historii svou neuměl nikterak sympatii vzbuditi, a jak by také mohl? — »když jsme se učili historii, jako z trestu, *ježto byla obligátní jen pro ty, kteří neplatili školní plat, ostatní nepotřebovali ji poslouchati.*«

Profesor elementární matematiky *Dr. Filip Gabriel*, augustinián, podnikal s posluchači výlety do Pisárek. Tam postavil dalekohled k pozorování hvězd a měsíce. Za příležitosti té posluchači se rozešli a botanisovali. V určitou hodinu sešli se všichni pod košatými stromy u stolů před hostincem. Hudba vojenská hrála též k *židovskému* tanci, jejž provozovali *František Šmídek*

s *Ant. Kutinem*. Šmídek maje dlouhou bradu ze lnu, uměl čelo, oči, nos, tvář při tanci tak ztahovati a roztahovati, křiviti a prskati, že nikdo z přítomných nedovedl hlasitému smíchu se ubrániti. Příštího roku oba tito Brňané Šmídek a Kutín tanec ten prováděli v alumnátě za volné hodiny večerní. [6])

Prof. František Diebl [7]) přednášel o *přírodopisu.* [8]) Byl starý, hodný pán, studenti dobroty jeho zneužívali. Přednášel stoje, brejle maje na nose. Za zkoušky spoléhali studenti mnoho na hádání. Nevěděl-li student, kde ten neb onen kámen nejčastěji se nalézá, odpověděl: »na Křetíně« — (panství křetínské měl Diebl v nájmu.) Pan profesor vece: »nicht doch! nicht doch!« O *Dieblovi* kolovaly všelijaké anekdoty. Kdysi vystrčil posluchač druha ven z učírny a tlačil na dvéře, aby tento do dvorany dostati se nemohl. Ale zatím přišel Diebl a nemohl vejiti do vnitř. Šel ke dveřím jiným. Rázně je otevřev utíkal ke dveřím prvním, a spatřil studenta, jak se o dvéře opírá. »Wie heissen sie?« tázal se rozhněvaný profesor. »N. N.«, odpověl student tázaný, udav jméno, kterého v koleji nebylo. Posluchači se potutelně smáli, co zatím pan profesor na katedře ono jméno si do knížky zapisoval. »Schon recht. Sie werden schon daraut denken!« — Příští hodinu zkoušel, vyvolal osudné jméno nešťastného studenta. »Ist ausgetreten!« zvolal opět onen čtverák, jehož se věc týkala. »Der hat Zeit gehabt!« dodal spokojeně p. profesor a přednášel dále, jakoby se ani nechumelilo.

Kdo Dieblovi neublížil, mohl vždy na milosrdenství počítati. Syn zemského advokáta N., jsa tázán: »Zu was wird der Flachs verwendet?« — odpověděl: »Zur Streue unter das Vieh!« a obdržel Vorzugsklasse z oekonomie. Dědek bydlel s bratrancem svým Nahodilem. Tento prostudoval velmi důkladně celý předmět a Dědek nic. Teprve poslední týden před zkouškou poprosil Dědek Nahodila, aby mu aspoň obsažně něco pověděl, že by už knihy do zkoušky nepřečetl. Nahodil vykládal Dědkovi zkrátka něco a hle! — šli ke zkoušce Dědek oblažen byl eminencem a Nahodil sotva jednuškou, nač se velmi mrzel.

Diebl byl seniorem sboru profesorského a netrpěl toho, aby kdo s holí přicházel do koleje. Kdo neuposlechl a postižen byl, tomu napsal ve svém katalgu b = bacalarius, a doložil: »Při zkoušce vzpomenu si na tu neposlušnost!« A skutečně profesor na výsost shovívavý přísně doléhal za zkoušek na bakaláře. Ctihodný kmet [9])

[6]) Šmídek ze semináře vystoupil a stal se úředníkem. Kutín vystudovav bohosloví, stal se kaplanem v Pravlově u Kounic.

[7]) Bývalý ředitel kteréhosi panství na Moravě, nájemník velkostatku křetínského, jejž ozdobil křížem a křížem stromořadími ovocnými, profesor na ústavu filosofickém přírodopisu a polního hospodářství (též pro bohoslovce, které nazýval »svými nejlepšími žáky.«)

[8]) Vydával od r. 1849 český a německý »*Časopis pro lid*«. V pozdější době žádal Kuldu, kaplana lodenického, aby mu do časopisu přispíval.

[9]) Prof. Diebl odešel na odpočinek do *Předklášteří tišnovského*, kdež byl duchovním správcem *Dr. Jan Bílý*. Diebl, znamenitý štěpař, měl na zahradě výtečná jablka a jiné ovoce, jehož svému bývalému posluchači, té doby duchovnímu správci, veliké koše posílával ctí a darem, zvláště pak na stůl o kostelní visitaci a zkoušce školní. Prof. Diebl, kmet nábožný a houslista výborný, v neděli a ve svátek řídil kostelní hudbu a hrál na housle o ranní mši sv. v *Předklášteří* a po

začasté dával místo přednášky z knihy své předčítati fiškem *Pátkem.*[10])

Prof. Dr. Franz nevynikl mimo experimentování a nemá asi znamenitější důležitosti pro nás. — Za to nás zajímati budou dva profesoři jmen zvučných: *Dr. Beda Dudík a M. Klácel.* —

(Pokračování.)

Oslava padesátých narozenin p. T. J. Jirouška.

redaktora »Našich Listů« a katol. českého pracovníka.

Ten, kdo svůj celý život
jen práci v oběť dal,
slušno, by též uznání
i díky za to vzal!

A dnes, kdy nám nastává
ten vzácný okamžik,
tož hrdinovi práce
vzdáváme vřelý dík!
L. Grosmannová-Brodská.

Krásnou a milou tuto slavnost konalo družstvo Vlast se svými příznivci v sobotu, dne 30. května t. r., v luzný slavný májový den. Oslavovalo muže tiché a vytrvalé práce, hlavního spoluzakladatele křešť.-sociální strany v Čechách.

Oslava zahájena byla o 9. hod. mší sv. v kapli »Červeného kříže« v Žitné ulici, jejíž oltář byl správou domu květinami bohatě ozdoben. Tichou mši sv. sloužil místopředseda dp. farář Vlastimil Hálek za přísluhy zakladatele Vlasti red. T. Škrdle. Sbor ošetřovatelek »Červeného kříže« dojemně a krásně při ní pěl, začež buďtež mu vděčné díky spolu i ctih. sestrám řeholní-

službách Božích vzal housle pod paží a s hudebníky šel čtvrt hodiny cesty do kostela tišnovského na mši sv. velkou. Kteréhosi roku Dr. Bílý vydávaje se na cestu do Brna, zastavil se u prof. Diebla řka: »Pane císařský rado, pojedu do Brna, mohu-li tam něco vyříditi?« Prof. Diebl: »Děkuji za laskavou ochotu; bývám tam aspoň jednou za týden, a tudíž nic nepotřebuji. Ale smím-li se ptáti, co tam ráčíte míti důležitého?« — Bílý: »Rozličné pořízení. Půjdu také k panu biskupovi vyžádat dispens pro pana syna ředitele. Lékař uznal, že musí v pátek z příčin zdravotních jísti masitá jídla!« — Diebl: »Divná to věc u těch chlapců (tím chlapcem mu byl jeho šedesátiletý syn s bílou hlavičkou); já v pátek a každý jiný postní den mám hezky velkou mísku hrachu nebo fazol, a dobře mi to jde k duhu! Ale tomu jsem velice rád, že můj syn nepřestupuje svévolně půst, a že sobě vyžaduje náležitou dispens, za to jej pochválím, jakmile se s ním sejdu!« — A ještě jednu znamenitou událost ze života prof Diebla. Žil již v manželství přes 60 let. Jednoho jitra přišel na faru k Dru Bílému a smutně pravil: »Má žena prosí, abyste ji ráčil zaopatřiti.« Bílý: »Milostpaní stůně?« — Diebl: »Není náhle! Dozrává pomalu!« Na mši sv. již odzvonili, po mši sv. hned přijdu.« — Diebl: »Mám ještě jednu prosbu! Byli jsme vždy spolu u sv. zpovědi a u sv. přijímání, nemohu ji ani dnes samu nechati. Půjdu nyní do kostela se zpovídat, ale Velebnou Svátosť rád bych přijal společně se svou manželkou.« — Po mši sv. kráčel devadesátník nábožně za knězem, a doma po zpovědi slabé choti své, kleče u lůžka, přijal s ní Nejsvětější Svátost Oltářní. Manželka brzo dokonala, a nedlouho po ní též Diebl na věčnost odešel.

[10]) Pátek zemřel jako zemský školní rada v Praze.

cím a správě ústavu, která velice přívětivě vyšla žádosti družstva vstříc. Při mši sv. přistoupil oslavenec p. T. J. Jiroušek se svojí chotí ku stolu Páně, což bylo nejvýznamnějším aktem celé oslavy.

Po mši svaté odebrali se účastníci do spolkové místnosti Vlasti.

Místopředseda dp. V. Hálek zahájiv schůzi, uvítal přítomné a blahopřál jménem Vlasti p. jubilantovi k památné metě jeho života a podal mu vkusné album s 96 podobiznami katolických spisovatelů a pracovníků. Album jako skvostná práce jest vázáno v kůži s kovovým monogramem a zhotoveno bylo velmi vkusně v závodě p. Kloubka v Karlově ulici na Starém Městě.

Na to povstal vldp. kanovník Fr. Vaněček a jménem Zemského sdružení katol. spolků ocenil zásluhy oslavence, zvláště jeho vytrvalost v práci, jež jest vrcholem vší ctnosti. Přečetl pak následující milostivý dopis Jeho Eminence ndp. kardinála Leona ze Skrbenských:

Panu Tom. Jirouškovi, redaktoru v Praze.

Ctěný pane!

Oceňuje Vaše nemalé zásluhy, kterých Jste si vydobyl za dlouhou řadu let na poli katolické organisace a žurnalistiky, a chtěje Vám dáti zvláštní důkaz vděčnosti a uznání za Vaše vždy věrné a obětavé služby církvi katolické nezištně prokázané, doporučil jsem Vás k nejvyššímu vyznamenání, jež Vám také od Sv. Otce Pia X. uděleno bylo propůjčením čestného a záslužného kříže »Pro Ecclesia et Pontifice«.

Odevzdávaje Vám nejvyšší toto vyznamenání v památný den Vašich padesátých narozenin, připojuji k tomu vřelé přání, aby Bůh Všemohoucí Vás ještě dlouho pro dobro katolické věci zachoval, a za vše, co pro Jeho jméno a církev jste vykonal, Vám přehojně Svými milostmi odplatil.

V záruku Otcovské blahovůle a lásky přijměte mé vrchnopastýřské požehnání.

V Praze, dne 29. května 1908.

† *Leo, kardinál ze Skrbenských,*
kníže-arcibiskup.

Vldp. kanovník odevzdal p. Jirouškovi papežský řád »Pro Ecclesia et Pontifice« s dekretem státního sekretáře Svaté Stolice kard. Merry del Val.

Hlubobe pohnut děkoval p. Jiroušek Sv. Otci, Jeho Eminenci a vldp. kanovníkovi:

Vysoce důstojný Pane!

Děkuji Vám z hloubi srdce za Vaše velice mě překvapující slova. Děkuji Vám za Vaše přátelství, za přízeň ke mně a za všecko, co Jste pro mne učinil. Račte sděliti Jeho Eminenci mé nejsrdečnější díky. Račte Jeho Eminenci ubezpečiti mojí další

oddaností a věrností. Račte sděliti Jeho Eminenci, že vyznamenání, kterého se mně z přízně Jeho Eminence od Sv. Otce Pia X. dostalo, budu si vždy vážiti. Prosím, vysoce důstojný pane, račte požádati Jeho Eminenci, aby Jeho Eminence ráčila příležitostně sděliti se sv. Otcem, že ve vyznamenání, kterého mně sv. Otec uděliti ráčil, budu spatřovati vždy *duševní posilu*, abych i na dále — jako až dosud — pro církev, sv. Otce a zásady křesťanské v lidu tím úsilovněji působil. Děkuji vám, vysoce důstojný pane, děkuji Jeho Eminenci i sv. Otci za čestné vyznamenání mně, mé působnosti a mých zásad.

Po té promluvil zakladatel Vlasti, red. T. Škrdle takto:

»Milý a drahý příteli!

Od počátku, co jsme se poznali, víže nás oba upřímně a vzájemné přátelství. Názory naše ve všech důležitých otázkách se úplně kryjí, a často v nich bývame od mnohých opuštěni, ale my dva vždy vytrváme.

Přeje Vám, příteli drahý, všeho zdaru a Božího požehnání na cestě života Vašeho, vyslovuji vroucí přání, aby týž upřímný poměr mezi námi trval až do smrti naší.«

Slova tato oddaného a věrného přítele hluboce dojala oslavence.

Slečna učitelka Jos. Bayerova pronesla pozdrav jménem Jednoty českého katol. učitelstva.

K slovu se přihlásil stařeček, učitel v. v. p. T. Roháček a přednesl upřímný pozdrav ve formě básně.

Slč. učitelka Alb. Fortýnova poděkovala p. Jirouškovi za práci pro křesťanskou výchovu mládeže.

Starý ctihodný pracovník p. V. Žižka promluvil v tato slova: »Před 20 roky začali jsme s nepatrnými počátky; veliké obtíže stály nám v cestě, stál a bojoval jste věrně, stůjte a bojujte i na dále.«

Pan ředitel Červinka z Modřan za okres. katol. organisaci smíchovskou blahopřeje vítězství šlechetných snah p. jubilanta.

Dp. farář K. Procházka ze Stochova uvedl: »Před 13 lety v den Vaší svatby u Dominikánů asistoval jsem p. říšskému poslanci dru. Horskému, který akt památný vykonával a ve své slavnostní řeči přirovnal tehdy manželství k hradu. Hrad stavěl Jste svým křesť.-soc. působením a hradem bylo i Vaše manželství a i Vaší paní choti patří dík, an Vám byla spolupomocníci při Vašich pracích.«

Na to přednesl dp. V. Hálek následující slavnostní řeč:

Velevážené shromáždění!

Oslavujeme dnes muže tiché, vytrvalé a velezáslužné práce pro národ český. Jest to oslavenec náš, jenž s jinými položil první základní kameny ke stavbě křesť. socialní strany v Čechách, a dnes po 18 letech s radostí shlíží k jejímu rozkvětu. Chtěje vylíčiti dnes u hranice 50 let věku jeho zásluhy jen stručným způsobem, podotýkám, že promlouvaje pouze o něm vzhledem k slav-

nosti, nechci umlčovati tím zásluhy i ctihodných mužů ostatních, kteří s ním pracovali.

Nemnoho jest známo, jak vzniklo u nás křesťansko-socialní hnutí, jak položen byl základní kámen ku katol. životu spolkovému, který byl před dvaceti lety v úplném klidu, a jak umožněna dráha katolickému tisku v lid.

Na počátku let devadesátých nebylo kromě družstva Vlast v Čechách žádného spolku, který by byl prováděl na venek probuzovací akci a propagandu tisku i spolkového života. Před 18 roky měli jsme v Čechách, na Moravě a ve Slezsku pouze 17 vzděl. spolků katol. tovaryšů, dnes čítáme jich na sta. Dokud nebylo katol. socialních časopisů v Čechách, přinášela Vlast péčí redaktor Tom. Škrdle obšírné a důkladné články o socialní a dělnické otázce, které z velké části psal pečlivě, důkladně a svědomitě p. T. J. Jiroušek.

Památnou zůstane schůze členů Vlasti 25. září 1890 v místnostech křestanské akademie v Praze, na níž se rokovalo o vhodné oslavě 50letého bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. a tu při jednání, aby vydán byl Almanach, když všichni řečníci se vystřídali, uděleno slovo dělnickému spisovateli p. T. J. Jirouškovi.

Týž začal přimlouvati se vřele za to, aby v Almanachu byla část věnována článku, jak katolická církev se zachovává v otázkách socialních, čímž zajisté obohacen bude Almanach předmětem sv. Otci blízkým a milým. Jakkoli řečník nedoufal, že se setká se souhlasem, neboť k socialismu nejevily tehdáž mnohé katolické kruhy valnou přízeň — nebylo divu: na slově »socialismus« lpěla černá skvrna od zavraždění pařížského kardinála Darboye soc. dem. komunisty (r. 1871), ale řečník k svému překvapení mluvil za souhlasu a pochvaly shromáždění. A také bylo p. Jiroušovi svěřeno napsati článek »Socialismus naší doby a Církev katolická« pro Almanach.

Při prvním veřejném socialním vystoupení Vlasti v Praze v křesť. akademii 30. listop. 1890 přednášel p. T. Jiroušek »O nevěře šířené literaturou výstředně socialní« přes půldruhé hodiny a za častého souhlasu.

Dne 11. prosince 1890 ve schůzi výboru Vlasti na faře u sv. Štěpána v Praze rozpředla se první debata o založení křesť. soc. česk. časopisu, k níž pozván byl člen redakce konservativních »Pekařských Listů« p. T. Jiroušek. Usneseno na to vydávati za redakce Tom. Škrdle »Nedělní dělnickou přílohu Čecha«, jejíž přispívatelem byl po 3 roky p. Jiroušek, napsav do ní 29 článků, jež podnes mají cenu trvalou.

Dne 12. února 1891 byla konána na faře v Noutonicích památná porada čistě socialní, k níž dostavil se vedle jiných též p. Jiroušek.

Účastníci stavu duchovního ve schůzi té dotazovali se podrobně přítomných znalců, pp. Žižky a Jirouška, co vlastně se socialismem chtějí, jaké zásady vůbec míní prohlásiti, a jak si ten »křesťanský socialismus« představují. Oba odborníci rozhovořili se o všem důkladně a po vzájemném dohodnutí přislíbil redaktor

p. Tomáš Jiroušek vypracovati programový křesťansko-socialní článek, který přinesla pak »Nedělní dělnická příloha Čecha« v č. 8. ze dne 21. února 1891 pod názvem »*Co chceme.*«

Tímto článkem řídili se mnozí ve výkladu křesť. socialismu až do r. 1894; do prohlášení litomyšlského programu strany křesť. socialním stoupencům bylo rázem jasno, oč vlastně se křesť. socialům jedná a co mají na zřeteli. Můžeme směle říci, že článek »Co chceme« zastupoval první křesťansko-socialní program, kterého křesť. socialové dosud neměli.

Posilněni touto schůzí ve svých záměrech a plánech dali se členové družstva Vlast do práce, aby vyvolali křesť. socialní ruch v Čechách; nelekali se obtíží svého úkolu, ani pošklebků nepřátel z tábora socialní demokracie. Potupa a hana se přímo chrlila na jejich osoby nejen socialně-demokratickým tiskem, ale i anonymními dopisy, jimiž zvláště p. T. J. Jiroušek od social. demokratů byl velmi často poctíván.

Na to založen byl k návrhu red. Tom. Škrdle dne 16. dubna 1891 ve schůzi výboru Vlasti *socialní odbor*, jehož zapisovatelem zvolen byl p. Jiroušek, místopředsedou p. V. Žižka. Je to památný čin v křesť. socialním hnutí.

Valná hromada družstva Vlast poskytovala social. odboru ročně 200 zl. subvence k dosažení uvedeného účelu. A socialní odbor svého účelu také v plné míře dosáhl, neboť jeho funkcionáři, red. Tom. Škrdle a T. J. Jiroušek, byli stále na stráži, odrážejíce útoky nepřátel, stále poskytovali rady, stále rozesílali vzory stanov zakládání katol. socialních spolků, Sv.-Josefských jednot, katol. tovaryšských spolků. Tito dva členové odboru prováděli usnesení odboru, a co v okamžiku bylo nutným, i na vlastní vrub a zodpovědnost. Řečníci social. odboru rozjížděli se do schůzí katolíků nejen v Čechách, ale i na Moravu a do Slezka a všude budili lid, všude hlásali vlastní samostatný křesťansko-socialní program, opírajíce se při tom hlavně o Encykliku o socialní otázce, sv. Otcem Lvem XIII. v měsíci květnu r. 1891 vydanou. Hnutí katolíků rostlo a docíleny před tím nikdy nevítané úspěchy jak pro katolický tisk, tak pro katolický spolkový a shromažďovací život.

Nejvíce cest a řečí pronesl p. T. J. Jiroušek a za ním hned Dr. Rud. Horský.

Dne 25. června r. 1891 ve výboru Vlasti přijat návrh red. T. Škrdle, aby založeny byly »Dělnické Noviny«, první číslo aby vyšlo 1. září 1891.

Redaktorem jmenován dělnický spisovatel a strojník p. T. J. Jiroušek. Tím vyplnila se dávná touha křesť. socialů českých, která od r. 1888 směřovala k tomu, založiti samostatný křesť. soc. list.

První číslo rozlétlo se 1. září 1891 v 5500 výtiscích po všech krajích koruny české s jásotem všech přátel myšlenky křesť. socialní a tyto ustálily se na 3400 odběratelích, dík dobré redakci p. Jirouška.

Když r. 1891 v srpnu konal se sjezd předsedů a příznivců Jednot katol. tovaryšů a jinochů z Čech a z Moravy, tu při-

hlásil se k slovu redaktor p. T. J. Jiroušek a vzpomínaje nadšenými slovy sv. Otce Lva XIII. a Jeho Encykliky o dělnické otázce, podal návrh, aby za lásku a péči, kterou sv. Otec prokazuje dělnictvu všeho světa, po příkladě dělnictva francouzského vzchopilo se i dělnictvo československé a podepisovalo *adresu díků a oddanosti Jeho Svatosti papeži Lvu XIII.* za Jeho velevýznamnou a pro všecky věky památnou encykliku o dělnické otázce. K provedení svého návrhu doporučoval řečník zvolení tříčlenného komitétu. Návrh přijat s bouřlivou pochvalou a do komitétu jsou zvoleni: red. Tomáš Škrdle a pp. Václav Žižka a T. J. Jiroušek. Na adresu sešlo se 12.000 podpisů, na tehdejší dobu to počet budící obdiv, a adresu samu odevzdal osobně sv. Otci Lvu XIII. p. K. Ulrich, I. místopředseda družstva.

Také *socialní odbor družstva Vlast* nelenil a pořádal schůzi za schůzí, a skoro v každé schůzi měl zapisovatel p. T. Jiroušek přednášku z odboru socialního a dělnického, tak na př. dne 30. července přednášel v odboru »o tisku socialní internationály«, »o katolických spolcích« a podobně.

První svoji *veřejnou schůzi* s pozvanými hostmi uspořádal socialní odbor v sále Katolické Besedy v Praze dne 6. prosince 1891, na níž za hojného účastenství přednášel p. T. J. Jiroušek »o dělnické otázce a Encyklice sv. Otce Lva XIII. »Rerum novarum«.

Na cyklu socialních přednášek v Praze r. 1895 v sále domu katol. tovaryšů přednášel p. T. Jiroušek »O řešení otázky dělnické socialními demokraty.«

Na národopisné výstavě r. 1895 byl p. T. J. Jiroušek I. místopředsedou výstavního odboru katol. dělnictva na N. V. Č. a instalaterem celého oddělení katolických spolků ve spolkovém paláci; dle jeho plánů zařízeno celé oddělení, o němž přátelé i nepřátelé pochvalně se vyslovovali. Bylo zde zastoupeno 100 katol. spolků: křesť. socialních, tovaryšských i sv. Josefovských Jednot. Mimo to red. p. T. Jiroušek a p. Žižka vyložili zde veškeré od r. 1867 až do r. 1895 vycházející konservativní a katolické dělnické časopisy.

R. 1895 v socialním odboru přejal p. Jiroušek stálý referát »O otázce dělnické a národohospodářské vůbec.« Referoval tu: »o účelu socialního odboru družstva Vlast se zřetelem na jiné spolky«, »o sjezdě národně socialních dělníků v Praze«, »o socialních demokratech a jejich právu na Národní divadlo«. »o socialní činnosti členů social. odboru družstva Vlast« a »o hnutí a literatuře socialních demokratů a národně socialních dělníků«.

Obdivuhodný jest počet přednášek, které p. T. Jiroušek konal po vlastech československých vedle vnitřní práce v Praze. Přednášky konal: Roku 1891 na Moravě: Valašské Meziříčí, Vsetín, Prostějov, Kojetín, Vyškov; v Čechách: Cerhovice. Roku 1892 na Moravě: Boskovice, Letovice, Svitávka, Bučovice, Štěpánov nad Pernštýnem a Bystřice nad Pernštýnem; v Čechách: Neveklov, Plaňany, Sušice, Volšovy, Humpolec, Litomyšl. Roku 1893 na Moravě: Olešnice a Vyškov; v Čechách: Příbram, Hradec Králové, Humpolec, Litomyšl, Ústí nad Orlicí (dvakrát),

Turnov, Přelouč, Lhotka u Chlen, Polná, Náchod a Hronov nad Metují. Roku 1904 v Čechách: Kladno, Horažďovice, Krucemburk, Dobruška, Pelhřimov, Louny, Plzeň (dvakrát), Červený Kostelec, Třebechovice, Kublov u Žebráka, Štěchovice nad Vltavou, Sedlčany, Příbram, Kostelec nad Orlicí, Červ. Pečky, Černoušek, Mýto u Zbirova, České Budějovice. Roku 1895 v Čechách: Náchod, Hradec Králové, Litice u Plzně, Plzeň, Kladno (dvakrát), Modletín u Chotěboře, Volyň, České Budějovice, Sušice, Sedlčany, Davel nad Vltavou, Unhošť, Čáslav. Roku 1896 v Čechách: Libšice nad Vltavou, Kladno, Beroun, Písnice u Hor. Břežan, Mýto u Zbirova, Kardašova Řečice, Mělník, Červ. Pečky, Zbraslav u Prahy, Chrudim a na Moravě Třebíč. Roku 1897 Vídeň, a v Čechách: Dolní Beřkovice, Litomyšl (dvakrát), Polička (dvakrát), Dolní Dobrouč, Kostelec nad Orlicí, Borovnice u Chlen, Král. Vinohrady, Nový Bydžov, Nová Paka, Tábor, Jažlovice u Říčan, Soběslav, Nové Strašecí, Písnice u Hor. Břežan, Jilemnice, Mříčná, Semily, Rynholec u Nového Strašecí, Byšice, Černilov, Lochovice. R. 1898 v Čechách: Kladno, Smíchov, Nové Ouholice, Žehrovice u Nového Strašecí, Vodňany, Čermná u Landškrouna, Rokytník u Hronova, Úpice, Písnice u Hor. Břežan, Jažlovice u Říčan, N. Paka, Vinohrady. Na Moravě: Zábřeh. R. 1899 v Čechách: Vel. Nehvizdy, Cerhovice, Nové Strašecí, Všeradice, Kostelec n. O.; na Moravě: Hněvkov, Vídeň.

Při zakládání katol. spolků, na jejich ustavujících schůzích a základních valných hromadách působil a řečnil od r. 1891 do r. 1899 redaktor p. *J. T. Jiroušek*: v Praze (Polit. klub katol. dělnictva), v Litomyšli, v Přelouči, v Pelhřimově, v Mýtě u Zbirova, v Kardašově Řečici, v Mělníce, v Dol. Beřkovicích, v Libšicích nad Vltavou, na Král. Vinohradech, v Nov. Bydžově, v Nové Pace, v Jažlovicích, v Novém Strašecí, v Mříčné, v Byšicích, v Černilově, v Lochovicích, ve Vodňanech a Vel. Nehvizdech. Mimo to psal a sám rozesílal vzory stanov k zakládání katol. spolků do mnoha míst a měst v Čechách i na Moravě.

Na katolických sjezdech byl p. T. Jiroušek řečníkem roku 1891 v Praze při sjezdu praesesů, r. 1894 v Litomyšli, r. 1896 v Táboře, r. 1896 na I. zem. sjezdu soc., r. 1898 v Praze a na II. zem. sjezdu socialů.

Na župních a krajinských sjezdech měl účastenství p. T. Jiroušek r. 1895 v Budějovicích a v Náchodě. Dále v Humpolci, ve Výškově, Neveklově, Přelouči, Sušici, Sedlčanech.

Tak dbal a staral se p. T. Jiroušek s jinými o rozvoj křesť. soc. spolků československých, zakládaje knihovny pro ně a zasílaje vzorce stanov k zakládání nových spolků.

Dbal též, aby nové hnutí mělo dostatek křest. socialní četby a vydal následující spisy a brožury směru socialního:

První Máj r. 1902 ve »Slovech Pravdy«, »O socialismu« r. 1899 u V. Kotrby, »Sv. Jan Nep. a »pravda« jeho odpůrců« roku 1904, »Hříchy socialních demokratů při řešení otázky dělnické v Rakousku«, »Hrůzy španělské inkvisice«, »Sabinismus, barákovství a národní dělnictvo«, »Nový pláč koruny české čili zrada socialních demokratů na státním právu národa českého«, »Prak-

tický spolkový rádce« r. 1895 a od r. 1906 rediguje Socialní kalendář katolického lidu českého«. Ve verších pak vydal slavnostní dramatický obraz »Věstec svému národu«. S dr. Rud. Horským napsal p. T. Jiroušek společně »Protokol litomyšlského sjezdu« r. 1904, »Návod ku zakládání katolických organisací« roku 1906, »Svatováclavská záložna a obrana katolíků proti social. demokratům« r. 1902. Dále ještě sám Jiroušek napsal »Z dob našeho probuzení« r. 1900, »Praktický volební informátor k říšským volbám« r. 1907 a nejposléze epochální dílo »Dějiny křesť. soc. hnutí v Čechách« ve třech dílech, jaké závidí nám i sama soc. demokracie. A posléze letos napsal Jiroušek s Petrem Petrovičem »Organisačního rádce strany k zakládání a vedení katol. organisací a program strany.«

Nuže, tolik vykonal jen za první desetiletí 1890—1900 náš dnešní oslavenec jako nadšený pracovník. Často byly síly jeho přepnuty, často vydán posměchu a karikaturám, ale nezmalomyslněl.

Nechci se dále zmiňovati, jaké zásluhy v posledních letech má p. Jiroušek jako dlouholetý jednatel Vlasti, jako výbor Tiskové Ligy a Jednoty č. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy a jako jednatel Sdružení katol. spolků v Čechách, jakou práci vykonal při posledních říšských a zemských volbách, jak zdokonalil a zvelebil »Naše Listy«.

Chtěl jsem především a hlavně zobraziti jeho zásluhy o založení a utvoření křesť. socialní strany v Čechách, čímž naoral novou, dosud neznámou brázdu a chtěl jsem ukázati, jak originelními názory a myšlenkami dovedl dávati celému hnutí jistý směr, a to zdravý a pravý. Musil mu dávati *individuelní vlastní český ráz*, poněvadž při zvláštních poměrech národa českého nemohl kopírovati hnutí křesť. socialní jiných národů. Že udeřil vždy na pravou strunu lidové povahy české, dokazují úspěchy jeho práce.

Dnes u rozhraní 50 let svého veleplodného života může s uspokojením říci »Vykonal jsem dosti.« Bohudíky, my ho neztrácíme. Neustaneť na této své vykonané práci. Chce jíti ještě dále a také přispěním Všemohoucího půjde dále.

Nuže, k tomu novému pochodu do druhé padesátky přejeme oslavenci od Pána Boha hojně milostí, zdraví, síly a zdárných úspěchů: Bůh žehnej našemu jubilantu!

Řeč neunavného pracovníka Vlasti, dp. far. Vl. Hálka, zanechala v posluchačstvu hluboký dojem.

Redaktor *p. T. J. Jiroušek* vyžádav si slovo, pronesl pak tuto řeč:

Veledůstojní a Velectění Pánové!

Letos je tomu právě 24 let, kdy pln života získán jsem byl pro myšlenku křesťansko-socialní dp. P. Pl. Mathonem na Moravě. Nenadál jsem se, že tak dlouho působiti budu pro tento směr a vůli lidu křesťanského, že posunut budu v několika málo měsících do předních řad zápasníků *za víru a vlast* tohoto lidu. Poctěn důvěrou lidu, nezklamal jsem ho nikdy, od místa k místu

jsem spěchal a lid moravský budil k novému životu. Tehdáž nebylo určitých křesťansko-socialních programů, názory křesťansko-socialní musili jsme si budovati sami a veliká zásluha o tento směr náleží památce před dvaceti lety zemřelého P. Placida Mathona. Tento, když Vídeň křesťansko socialní se začala teprve probouzeti ze sna, na Moravě již kombinoval ve svém »Dělníku«, »Arbeitru«, »Obecních Novinách« a v »Brünner Rundschau« první odstavce křesťansko-socialního programu.

P. Mathon, jehož světlá památka nesmí nikdy vymizeti z dějin křesťanských socialů moravských a z hnutí katolického lidu moravského, má největších zásluh o to, že Morava katolicky dnes je probuzenou a že kráčí k veliké své budoucnosti. Pomáhal jsem tomuto šlechetnému synu sv. Benedikta seč jsem mohl, až jeho nemoc a konečně smrt nás od sebe oddělila.

Pak osudem bylo mně před 20 lety roku 1888 jíti do Čech. Po práci v lidu katolickém, která 4 roky trvala, šel jsem do Čech, do své domoviny, v tom předsevzetí, že v Čechách, kde bylo ohledně katolického hnutí ticho, ohlednu se po zaměstnání mně přiměřeném a budu pouze pozorovatelem světa a jeho běhu. Než, náhoda zase tomu chtěla, že úmysl můj v Čechách se někde usaditi a tiše žíti, byl zvrácen.

Na své poslední cestě Moravou do Čech zavítal jsem do Prostějova, kde v rozmluvě s dp. prof. Fr. Koželuhou byl jsem poukázán, až do Prahy přijdu, na redakci »Vlasti« a jejího redaktora dp. Tom. Škrdle, jemuž jsem měl vyříditi pozdrav a povzbuzení. Učinil jsem tak.

Tato návštěva redakce »Vlasti« vedla k tomu, že jsem se častěji s redaktorem »Vlasti« stýkal, do »Čecha« a j. katol. listů na Moravu články psal a v konferenci sv. Vincence z Paula v Žižkově se s dp. Tom. Škrdlem nadobro spřátelil. Byli jsme náhodou oba stejných názorů a stejného smýšlení pro katolický život. A tak se i stalo, že jsme pomýšleli na probuzení křesťansko-socialního hnutí, které se nám za pomoci »Nedělní dělnické přílohy Čecha« podařilo. Široký rozvoj tohoto hnutí nastal založením »Dělnických Novin«, nynějších to »Našich Listů«, když přidal se k nám i vldp. dr. Rud. Horský.

Byla to radost pozorovati rozvoj katolického hnutí v prvé polovici let devadesátých. Pracováno bylo všestranně. Socialní odbor družstva Vlast vysílal řečníky na všecky strany Čech i do Moravy. Schůze a tábory katolického lidu bývaly na denním pořádku. I pérem pracováno bylo zimničně. *Katoličtí sociologové*: Frant. Vaněček, Rudolf Vrba, Dr. Horský a j. psali pro lid brožurky a časové spisy, *katoličtí apologetové*: Brynych, Konečný, Pohunek a j. bili se s nevěrci a liberaly jako lvové, *katoličtí historikové*: Svoboda, Vávra, Špička, Kryštůfek, Dr. Kovář, Vlast. Hálek a jiní v Historickém kroužku družstva »Vlast« burcovali katolickou minulostí k životu pražský lid, *katoličtí romanopisci*: Dostál, Mergl a j. poučovali a vzdělávali náš lid povídkovou četbou, *katoličtí básníci*: Pakosta, Šimon, Leubner, Bulant a j. pěli katolickému lidu krásné písně a budili v něm ducha náboženského i vlasteneckého, *ligističtí křižáci* jako vojsko blanické

potírali nepřátele svatováclavské víry a vlasti — a všemu tomu ruchu a hnutí přál a sloupce »Čecha“ nám ochotně propůjčoval a sám, kde mohl, napomáhal starý veterán katolických žurnalistů vždy jarý Petr Kopal. Byla svornost a byla jednota jako v žádné jiné straně v národě.

Símě křesťanského socialismu zasloužilým Václavem Žižkou mezi tovaryšstvo a živnostnictvo již od let sedmdesátých zasévané a *katolický agrarismus* řadu let pro věc rolnickou nadšeným a vytrvalým Rudolfem Vrbou v lidu rolnickém pěstovaný, pod rukami tolika pracovníků vzešel nám v zemi české utěšeně. *Osvěta křesťanská* neochvějně katolickou »Vlastí« za řízení Tom. Škrdle ukázala na cesty katolické intelligenci, po kterých jest se nám bráti.

Tak dospěli jsme *k nynějšímu vzrůstu všeobecného se organisování a probuzení katolíků*, nad kterýmžto dílem liberálové a nevěrci o říšských volbách loňského roku v úžasu celí ztrnulí se pozastavovali!

Dnes stojíme zde jako svědkové tohoto velikého díla, které připravovalo se dvacet let, které ani jedním rokem, ani dvěma nevzniklo, které jako Palas Athene v plné zbroji z hlavy Jovišovy nevyskočilo, ale pracně bylo připraveno. Mnoho jest z Vás, kteří máte na tom své zásluhy a mnoho jest těch, kteří již opustili nás v nadhvězdnou naši příští vlast. Zemřeli již ze starých bojovníků probuzeného lidu katolického: Svoboda, Špička, Brynych, Flekáček, Skultéty, Otman, Blažko, Danielis, Pakosta, Špelina, Ekert.

Také mně bylo přáno státi v řadách těchto bojovníků po celých dvacet let, také mně bylo popřáno spolupůsobiti, seč mně bylo možno, k probuzení hnutí katolického v Čechách, jak o tom můžete se dočísti v mých třech dílech »Dějin sociálního hnutí v zemích koruny České«. Pokud zastal jsem předsevzatou práci, sluší posouditi Vám. Co však mého názoru o mé práci se týče, mohu vědomě s ní býti spokojen *jen tolik*, že stál jsem pevně, neochvějně a nezlomně a za všech kritických okamžiků bez ohledu na svoji osobu — vytrvale na zásadách učení sv. apoštolů, evangelia a vždy věren sv. Stolici apoštolské, vždy věren národu českému, nakloněnému Římu a jeho učení.

A proto pozoruji, že více než mně jako osobě, *ale mým zásadám, mé práci a mé pevnosti v oddanosti a věrnosti k biskupům a sv. Otci dostává se uznání mně v kříži právě podaném — a toho si právě vážím.*

Děkuji Jeho Eminenci našemu nejdůstojnějšímu Arcipastýři, děkuji Jeho Svatosti papeži Piu X. za uznání a vyznamenání mnou hlásaných a hájenych snah. Přičiním se, abych se této vzácné pozornosti i nadále hodným stal.

A konečně děkuji Vám všem společně, kteří jste přišli k tomuto mému okamžiku býti svědky, kteří zůstali jste až dosud mými přáteli. Děkuji zvláště družstvu Vlast, jeho zakladateli a celému výboru za upřímnou ke mně lásku a přízeň po všechen čas mně věnovanou, jakož i za uspořádání této oslavy.

Ještě jednou díky Vám všem!

Na to četl místopředseda dp. far. V. Hálek telgramy a blahopřání. Telegramy zaslali:

»K padesátiletým narozeninám zasloužilého katolického pracovníka Tom. Jirouška upřímně blahopřeji — biskup Hůlka.

(Na připojené fotografii.)

»K abrahámovinám zdatnému pracovníku blahopřeje Dr. Jan Nep. Sedlák, gen. vikář a prelát-arcijáhen.«

U příležitosti slavené padesáté ročnice narozenin všestranného zdaru od Pána Boha vyprošuje — Dr. Alois Frýdek, kapitolní děkan a gen. vikář v Hradci Králové.

Srdečné díky za posavadní činnost »Mnogaja ljeta« na Pánu Bohu ku zdárné další činnosti přeje s úctou oddanný Dr. Ant. Cyr. Stojan, farář, zemský a říšský poslanec.«

Kamarádovi Jirouškovi k 50letým narozeninám blahopřeje Šamalík, rolník.

Neohroženému bojovníku proti lži svobodě a lži osvětě srdečné blahopřání k Jeho padesátým narozeninám z matičky Moskvy zasílá Jeho upřímný přítel Karel Jindřich.

Následovala řada telegramů a blahopřání, jež zaslali:

Telegramy: dr. R. Horský, Jub. katol. spolek Praha, katolíci Tachlovicko-Nučičtí, Redemptoristé v Praze, komandeur a farář Fr. Hoppe, far. Em. Stárka, křesť. sociálové Hronovští, kaplan J. Pivoňka z Čechtic, pap. praelat dr. F. Kryštůfek, prof. Staněk z Tábora, Vojtěch hrabě Schoenborn.

Pozdravné dopisy zaslali: Red. a spisovatel far. Fil. Konečný, spis. far. N. Holý z Holišova, Jos. Herzig z Bílčic, kanovník Jos. Smělý, far. Ign. Zháněl, nadučitel v. v. Martin Zháněl, Fr. Žák T. J., katech. B. Jiráček, místní katol. org. na Zlíchově-Hlubočepích z rodiště jubilanta, Marianská družina mužů a jin. u sv. Ignáce v Praze, Česko-katol. Jed. sv. Václava v Brémách, katol. Jednota v Lomnici n. P., Jos. Kozák z Lomnice n. P., Redakce »Křesť. Dělníka« v Praze, Skupina selské katol. omladiny v Roketnici, J. Buchta, farář v Roketnici, V. Dvořák, rolnický syn a katol. organisátor v Nových Dvorech, dr. Rud. Zháněl, voj. kurát. »Vlastimila«, spolek katol. paní a dívek pro Liboc a okolí, prof. Vlad. Hornov, kapl. J. Biskup, Ant. Plaček, měšťan v Pacově, starobylý literácký sbor v Pacově, Ant. Čulík, místostarosta, redaktorka Fr. Jakubcová, red. V. Bol. Pavlík-Sychra z Čes. Bud., Jos. Dušek, horník z Břez. Hor, univ. prof. dr. Fr. Kordač, křesť. soc. spolek katol. mužů a jinochů pro Liboc a okolí, Čtenářská Beseda »Palacký« v Pleších (Frant. Škrdle, předseda), prof. dr. J. Jindra z Hradce Kr., A. Marešová z Kladna, O. Kozlík, farář, z Unter-Olbendorfu v Dol. Rak., far. a spis. Fr. Klíma z Hroch. Týnce, c. k. pokladník v. v. K. Ulrich, místopředs. Vlasti ze Zvíkova, far. H. Červinka z Modřan, Fr. Petráček, kaplan z Liboce, Jos. Brožek, red. z Kladna, far. Th. C. V. Lefler v Makové, říd. uč. a spis. Boh. Bouška z Modlibova, Ant. Smutný ze Smíchova, koop. A. Hoffmann, kaplan Jiří Čadek, dr. Karel Řehák, k. a. notář a farář u sv. Ducha v Praze, Jos. Brož, horník z Kladna,

vrchní likvidator Jos. Kratochvíl, křesť. soc. spolek katol. mužů a jinochů v Kladně, dr. Jul. rytíř Nejedlý, komtur řádu sv. Řehoře s velkohvězdou, Jos. Kafka, říd. učitel, dr. Jos. Mrštik, b. vikář a arciděkan v Chrudimi, Spolek sv. Bonifáce, P. Aug. hrabě Galen, far. Jos. Tichovský, Místní katol. organisace v Modřanech, První politický klub křesť.-sociální pro král. České, farář Liška z Tachlovic, Sociologický kroužek bohoslovců Olomouckých, Org. katolických žen a dívek v Plzni, naklad. V. Kotrba, katol. org. košířská, »Svornost« v Přelouči, katol. org. v Bubenči, A. Láš, farář v Lomnici n. P., Tom. Pícha, farář a spis. v Lipk. Vodě, dr. V. Hlavatý, c. k. prof. v. v., K. Pátkova, křesť.-soc. spolek v Hostivici, ředitel k. a. semináře J. Říhánek, spis. Jos. Fabian z Olšova, JUC. Jos. Šindler, prof. Stan. Bambas z Příbrami, řed. k. a. konviktu K. Štella, Jos. Šeřík-Vitínský z Antverp, c. k. místodrž. úč. oficiál Jarosl. Česal, Jos. Kousal, děkan v Hořicích, Petr Šrámek, křesť. organisator z Prostějova, far. Method Hošek z Lišně, Sv. Josefská Jednota a Všeodbor. sdružení, skup. v Lišni u Brna, Frant. Stejskal, vicerektor české koleje v Římě, Dr. Ant. Víšek, far. u Nejsv. Trojice v Podskalí v Praze (za sebe a za Mar. spol. křesť. dcer), pí. Marie Pátková, p. Karel Schwarz, zlatnický dílovedoucí, a Organisace katol. lidu na Starém Městě pražském.

Velice pěkný a tklivý dárek připravila jubilantu spisovatelka sl. L. Grossmannová-Brodská. Vymalovala totiž zbořený kostelík sv. Filipa a Jakuba na Smíchově, v němž byl p. Jiroušek křtěn. Dar tento těšil se všeobecné pozornosti.

Z věnovaných básní byla přednesena též báseň mladého, nadšeného básníka p. Jos. Haise-Týneckého:

Let padesát . . . Půl žití jest v tom slově!
A kdo můž' spočíst', co v něm skryto han?
Co bolestí — co smutků — bojů nově,
co útisků a vlastních bratří ran?
Let padesát . . . Hruď maně v zem se chýlí,
a hlava dumá . . . Padesát již let!
Čím život jest? — Viz: věků pouhou chvílí,
jež odletí a nevrací se zpět . . .
Jen paměť zůstane! A pro tu zvěst:
že na tom marně nežili jsme světě,
chcem' osudu nést' rádi tvrdou pěst . . .
Ne padesát, dnes sobě sám si rcete,
však padesáti ovoce a květ
strom vlastní práce za — padesát let!!

Po přednesených blahopřáních od Tiskové Ligy a Spolku na zakládání katol. knihoven (přednesl red. Tom. Škrdle) a Jednoty katol. tovaryšů (vyslovil vldp. kanovník Fr. Vaněček) ukončil místopředseda vřelým doslovem slavnostní schůzi.

O 1. hod. konán byl společný oběd v sále restaurace pana Brejšky, jehož se súčastnili: oslavenec s chotí Josefou a sestrou Aloisií, ind. učitelkou, místopředseda Vl. Hálek, red. Tom. Škrdle, voj. kuráti dr. R. Zháněl a V. Cimbulka, faráři Al. Dostál, K.

Toman, V. Váchal, ředitel E. Červinka, red. R. Vrba, katecheti Fr. Žundálek a Ant. Suchoradský, učitelky Jos. Bajerova a Alb. Fortýnova, p. V. Žižka, faktor B. Šubrt, úředníci Jan Žák, Jos. Hais-Týnecký a M. Šíp.

Ochota a snaha restaurateura p. K. Brejšky zasluhuje uznání. Byla pronášena nad tím všeobecná spokojenost.

Končíce zprávu o této zasloužené oslavě katol. pracovníka, voláme:

»Zmužile do předu,
ni kroku zpět! —
vítězství konečné jest naše, —
pravda vítězí, zvítěziti musí,
milý Bůh práci naší požehná!«

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Pokračování.)

Druhého vlaku jsme již nezmeškali, raději čekali jsme celé čtvrt hodiny — a když seděli jsme ve voze a vlak hnul se k odjezdu, byla již celá nemilá příhoda zapomenuta. Přejedše Rýn, octli jsme se v Badensku. Jeli jsme úrodnou rovinou až k hlavnímu městu Bádenska »Karlsruhe«. Na celých cestách neviděl jsem takové úrody; zvlášť řepa byla velmi pěkná. Co však u nás nevídáme, byla ohromná pole tabáková, jichž všude četně jsme tam spatřovali.

Cestou přisedla k nám v Appenweileru jakási dáma, jež davši se do řeči s kolegy mými cestovními, vykládala, co vše procestovala, hlavně ve Švýcařích, že byla na »Panně« i »Montblanku«. Jsa právě zaměstnán modlením breviáře svého, nemohl jsem sledovati výkladů jejích pouze některé slovo mimovolně zaslechnuté utkvělo mi v mysli.

Karlsruhe, hlavní město Bádenska s 93.000 obyvateli, jest pěkným, moderním městem. Bohužel však z vlaku málo z města jsme viděli, jelikož leží úplně v rovině a tudíž ho přehlédnouti nelze. Nezdrželi jsme se však na nádraží ani tak dlouho, bychom si mohli na památku koupiti pohlednic z hlavního města toho.

Za Karlsruhe začínají už pozvolna opět pahorky a menší kopce. Než přes to přese všechno jest i hornatá krajina Bádenska a dále Würtembergsko dosti úrodno. I ve Würtembergsku, zvlášť u Stuttgartu, viděli jsme mnoho pěstovati cukrovku — a byla dosti pěkná.

Hlavní město království Würtembergského, Stuttgart, čítající 177.000 obyvatel, má daleko krásnější polohu než Karlsruhe, jsouc obklopeno návršími a kopci, na nichž postavené četné vily boháčů s rozkošnými zahradami zvyšují krásu romantického panoramatu města.

Na další cestě zajímalo nás pouze a upoutalo město Ulm svou gotickou vzácnou kathedrálou, nad níž vypíná se nejvyšší kostelní věže na světě do výše 161 metrů. Neopomenuli jsme si aspoň pohlednice dómu Ulmského s velikánskou věží tou na památku koupiti.

Už stmívalo se, když přijeli jsme do staroslavného bavorského města Augsburgu. Odtud jeli jsme bez zastávky až do Mnichova. Čím více blížili jsme se Mnichovu, tím vzmáhala se u p. nadučitele veselá nálada a co ještě na celých cestách dosud neučinil, stalo se nyní: začal pěkným vysokým tenorem svým zpívati krásné naše písně národní. My s p. bohoslovcem vpadli jsme mu do noty, a tak za nadšeného trojhlasného zpěvu líbezných našich písní národních, jemuž všichni v železničním voze přítomní Němci s patrnou zálibou naslouchali, přijeli jsme do kolosalního nádraží centrálního v Mnichově.

Dle rady a doporučení učitele Bavoráka, s nímž jsme se seznámili v Turině, ubytovali jsme se v hotelu »Fränkischer Hof«, blízko nádraží, a odloživše zavazadla, spěchali jsme na večeři a »pobavenou« do dvorního pivovaru.

Pivovar tento jest mnichovskou zvláštností a žádný cizinec, jenž poprvé do hlavního města bavorskeho zavítá, neopomene se tam podívati. Však je tam také nejlepší pivo v celém Mnichově. Proto je tam od rána až do pozdní noci ustavičně plno. Mnichováci pijí pivo už od Božího rána: zedníci, tesaři a jiní dělníci snídají, než jdou do práce, pivo s chlebem, což jest zajisté zdravější než ta »čertovina«, na kterou naši dělníci jsou navyklí. A dále v Mnichově pije pivo kde kdo: muži, ženy i děti, bohatí i chudí; a paničky nečastují se navzájem kávou a buchtami jako u nás, ale pivem a uzeninami. U nás by se každá ženská styděla sama jíti do hospody a tam poručiti si piva. Raději trpí žízeň nebo napije se vody. Avšak v Bavorsku chodí ženy i dívky bez ostychu do hospody a poroučejí si tam jako muži. Mnichováci jsou proto světoznámi svou zálibou v pití piva. Mnichovák bez piva — ryba bez vody.

Dvorní pivovar mnichovský ukryt jest v úzké uličce. Ač před tím byl jsem v Mnichově už třikráte a pokaždé navštívil originelní to místo, přec nemohl jsem tam zase trefiti. Tázal jsem se tudíž konduktéra na elektrice, jenž nám cestu k pivovaru označil. Vešli jsme tam.

Hned na dvoře stály skupiny lidí okolo mohutných prázdných sudů, jiní seděli na kamenných lávkách okolo zdí. Litrové hliněné džbány s víčkem drželi buď v ruce nebo postaveny je měli na dně sudů. Všichni byli zabráni v horlivý hovor. Jedni se smáli, druzí hleděli zase vážně před sebe, jakoby rozhodovali o otázkách světových, jiní zase se hádali. Vešli jsme širokými, nevysokými vraty dovnitř. Tam bylo nabito jako o nějaké veřejné schůzi lidu a kouře a dýmu, puchu a hluku až strach. Za prostými, jen natřenými stoly seděla na lavicích podivná směsice: dělníci, vojáci, měšťané, vyšňoření cizinci s dámami, studenti, malíři — a kdo nenašel místa u stolu, stál trpělivě drže svůj litr v ruce. (Půllitrů se tam ani nenalévá.) Tam není třídění stavu,

tam panuje úplná rovnost. Boháč sedí vedle chudáka, pán vedle posluhy, vyšnořený vdělanec nebo vystrojená panička vedle umouněného řemeslníčka. Každý popíjí statně a vše to křičí, směje se a hašteří bez ostychu, jako doma. Baby nabízejí vejce na tvrdo, řetkev, sýr, uzeniny — a na zemi plno skořápek z vajec, kůží ze šunek a uzenin, okrůžek z řetkve a papírů až hrůza.

Nálevna jest veliká klenutá místnost na sloupech. Strop a stěny byly olejovou barvou natřeny a pozlacenými ozdobami okrášleny — ale vše jest již začazeno a zašlo. Zvláštností ve dvorním pivovaře jest, že si tam každý chodí pro pivo k'výčepu sám. Každý, kdo chce pivo, vezme si kamenný litr, jichž tam na dřevěných lištvách celá armáda stojí, vypláchne si ho vodou, která z kohoutků ve zdi upevněných ustavičně teče, podívá se na číslo do cínového víčka vryté a jde k ohromným bečkám, kde pivo se nalévá. Tam stojí dva prodavači, jeden přijímá peníze — 24 feniků za litr — a bere prázdné litry, druhý do nich točí pivo a každý vezme si své číslo.

Tak je to ve dvorním pivovaře zvykem od pradávna. Sám lidumilný král Ludvík I., který Mnichov tolikerými a uměleckými stavbami ozdobil a miláčkem Bavoráků byl a zůstal, když občas do dvorního pivovaru mezi lid svůj zavítal, musil prý si vzíti vlastnoručně džbán a jíti si pro pivo. V té místnosti, kde panuje úplná rovnost, nedělali ani s ním »orací«, jedině že mu ti, kteří před sudem již čekali, uhnuli, aby se dostal k pivu dříve.

V poslední době však již i do těchto demokratických místností vnikly sklepnice, arci tvarův a způsobů nejpopulárnějších, a přinášejí každému, komu se samému pro pivo jíti nechce, pěňavý nektar, jen že takový »pohodlný pán« musí dáti 2 feniky donesného.

My však drželi se starého způsobu a šli si pro pivo sami a usedli na lávku ku stolu v koutě, kde právě bylo prázdno. Pan bohoslovec jako nejmladší donesl nám odkudsi z kuchyně každému notnou porci telecího, abychom měli »základ«, a pak pustili jsme se do proslaveného »mnichovského«. Pivo bylo studené, řízné a znamenité. Popíjeli jsme a pozorovali pestrou směsici vůkol. Naproti nám v koutě seděl veřejný posluha, stařík s nosem silně narudlým a ospalýma očima hleděl na džbán, z něhož občas notným douškem se »posilňoval«. Nepromluvil se žádným ani slova. Dopiv, prozkoumal obsah svých kapes, vyškrabal odtud pracně 24 feniků a vstav, vzal džbán svůj a nejprvé ospalýma očima bral si »direkci« k výčepu a na to »serpentinami« kráčel tam, nespouštěje s očí cíle kýženého.

»Tys už »prohrál«, člověče,« prohodil vesele pan nadučitel, jemuž ta místnost i společnost originelní velmi se líbila. »Němci ať »prohrají« — ale my »neprohrajem.«

Po chvíli týmž vrávoravým krokem vrátil se náš »nachmelený protějšek« a postavil před sebe novou »baterii«, tak spokojeně se usmívaje, jakoby mu patřil celý svět.

»To je dobrosrdečná opice, myslil jsem si. Ten křiku nenadělá. Takových tichých »opic« jest málo.«

Pan nadučitel byl toho večera naladěn do vesela, až do rozpustilosti téměř. Vtipy mu jen »sršely«. Pozoroval celé okolí naše a o každém tom Bavoráku a Bavoračce, o těch Němčících věděl prohoditi vtip tak řízný a originelní, že jsme se smíchy až váleli. A dobrosrdeční Bavoříci vidouce nás tak veselé, usmívali se též na nás, netuše, že jsou sami terčem a předmětem našich žertů a smíchu.

Jakou výhodou to, že člověk v cizině, mezi cizím národem nemusí tak dávati pozor »na hubu«, jako u nás, že může mluviti volně »od plic« po česku, aniž by se mu bylo obávati, že mu z toho vzejdou nějaké nepříjemnosti. Vždyť nikdo tam češtině nerozumí, ba ani nevěděli mnozí, jakou to řeč mluvíme a měli nás za Angličany. Však není vždy radno v předpokládání, že nikdo česky nezná, něčeho urážlivého si dovolovati. Jel jsem kdysi po lodi. Na palubě bylo mnoho dam, které měly téměř všechny lávky obsazeny. Jeden můj spolucestující, mysle, že jsou to samé Němky ryzé, žertem prohodil: »Zatr . . . . é baby! Všude se to roztahuje.« Jedna dáma se však obrátí a uraženě odpovídá česky: »Snad máte ještě dosti místa, pane!« Vtipkař zůstal jako »opařený« a rozpačitě omlouval se, že to byl jen žert pronesený pod záminkou, že tu nikdo česky nezná. Však útlocitná dáma byla titulem »baba« příliš uražena, než aby ji tato omluva byla pohnula k úplnému prominutí a odpuštění.

Bylo již s půlnoci, když jsme se vrátili domů z dvorního pivovaru. Pan nadučitel rozveselen a rozjařen ještě před spaním opakoval: »Němci »prohráli« — ale my »neprohrajem« nikdy.« Od té doby označujeme stav »nachmelení« slovíčkem »prohrál«.

V noci snesla se nad Mnichovem hrozná bouře; hrom burácel a blesky ozařovaly pokoj, až jsme ani spáti nemohli. A když jsme ráno vstali, pršelo ještě, jak by z konve lil.

Chtěli jsme sice toho dne prohlédnouti si Mnichov, čisté a krásné to město, zvlášť p. nadučitel, jenž ještě nikdy v Mnichově nebyl, těšil se na proslulé pinakoteky Mnichovské. Ale co v takovém dešti? Dáti se voziti krytou drožkou, bylo by pro naše dlouhou cestou již hodně seslabené »finanční poměry« velkým vydáním bývalo, a pěšky choditi v tom lijáku po městě nebylo možno. Proto rozhodli jsme se, že hned ranním vlakem pojedeme do Solnohradu. Vždyť nebe bylo tak zataženo, že nebylo naděje, že déšť brzy ustane.

Zaplatili jsme tedy snídaní a 2 marky za nocleh a o 8. hodině jestě za hustého deště unášel nás již vlak k Solnohradu.

Krajina kolem Mnichova jest jednotvárná; rovina a samá rovina. Čím více však blížili jsme se k Solnohradu, tím stávala se krajina malebnější a velkolepější. Jeli jsme okolo velkého jezera Chiemského mírnou pahorkatinou; v pravo však v pozadí vystupovali již velikáni alpští. Konečně k poledni přejeli jsme přes bavorské hranice a Solnohrad, perla horských měst, stál a zářil ve vší kráse před námi.

11. Opět v Rakousku.

Ještě pršelo vesele, když vyšli jsme z nádraží Solnohradského. Před nádražím stála celá řada dostavníků, na nichž na-

psána jména hotelů, jimž patří. Vsedli jsme do jednoho, jenž měl nápis »Zum Römischen Kaiser«. Věděl jsem už ze svých dřívějších návštěv Solnohradu, že je tam »dobře býti«. A pak přec jako »klerikálové« museli jsme tíhnouti k »Římu«.

Dali nám tam prostrannou světnici s třemi postelemi v prvním poschodí s vyhlídkou na ulici a město. Odloživše zavazadla, šli jsme hned k obědu. Jídlo bylo výborné. Pochutnávajíce si na dobrém »plzeňském«, smutně hleděli jsme oknem ven, jak venku lilo.

Co teď? V tom lijáku městem choditi nebylo lze; a proto po obědě v pokoji natáhli jsme se každý na své lože a z »desperace nad tím psím počasím dali jsme si trochu »za císaře«.

Já procitnul první a hned spěchal k oknu podívat se, jak »stojí akcie«.

»Sláva!« volal jsem, probouzeje spící ještě kolegy své — »pršeti už přestalo, mračna se trhají a hory začínají se vyjasňovati.«

Spolucestující nechtěli ani věřiti, že by liják na dlouho nachystaný byl už ustál. Když však, jako nevěřící Tomáš, byli se na vlastní oči přesvědčili, že jsem mluvil pravdu, vydali jsme se do města na prohlídku.

Solnohrad jest snad nejkrásnějším městem horským, jakého jsem kdy viděl. Leží v krásném údolí na obou březích řeky Salzachy a má 34.000 obyvatelů. Na pravém břehu opírají se poslední domy o »Kapucínskou horu«, která vypíná se až 650 m. nad mořem. Hora ta jest porostlá stromovím a tvoří krásný park. Vystupuje se na ni kamenným portálem po několika stech schodků až ku brance u kapucínského kostela. Nedaleko brány je malý tak zvaný »Mozartův domek«, v němž veliký ten mistr zpěvohru »Kouzelnou flétnu« složil. Dále jsou milokrásné procházky a rozkošné rozhlídky na vůkolní horstva. To vše však viděli jsme jen z daleka; nedostávalo se nám času, bychom na Kapucínskou horu vystoupiti mohli.

Přešedše řeku »Salzach«, šli jsme k Mozartovu náměstí, kde stojí krásný pomník toho velikého hudebníka a odtud na náměstí residenční. Na tomto náměstí stojí 14 m. vysoká z roku 1664 pocházející mramorová kašna, krásné, velikánské dílo. Náměstí toto lemují: stará residence, nová residenční budova, kde jsou umístěny císařské úřady — a hlavní stráž s věží, na níž jest proslulá zvonová hra, skládající se ze 37 menších a větších zvonků. Postavil ji r. 1703 hodinář Santter. Hraje třikráte za den: o 7. hod. ráno, o 11. hod. v poledne a na večer o 6. hodině. Každý měsíc hraje jiný kus. Takových kusů je 22.

Hned vedle residenčního náměstí jest náměstí dómové s krásnou Marianskou sochou. Průčelí dómu je imposantní, tvoří celou jednu stranu náměstí. Velechrám tento, kdysi metropolitní chrám celého katolického Německa, byl znova v renaisančním slohu r. 1628 zbudován a r 1859 obnoven. Již z venku jest imposantní, uvnitř však opravdu velebný. Scamozzi, který nákresy k této stavbě zhotovil, vzal si za vzor římský velechrám svatého Petra. Solnohradský dóm jest 115 m. dlouhý a 70 m. široký;

na mohutných pilířích spočívá 74 m. vysoká, krásnými malbami ozdobená kopule. Stoupne-li si člověk pod kopuli, je pohled na chrám opravdu velebný. Malby chrámové jsou ještě zánovní a živé. Představují výjevy z umučení Páně.

V postranních lodích jsou krásné, některé i nádherné hrobky, bezmála všechny z domácího červenavého mramoru zhotovené, v nichž odpočívají knížata kněžská, jichžto ruce nosívaly velepastýřskou berlu a před věky též světské žezlo i meč. Od roku 1648 až do r. 1802 bylo Solnohradsko samostatným biskupstvím, v němž kníže-biskup jako mocnář světský neobmezeně vládl. V této době přivedli biskupové-mocnáři město ku dříve netušenému rozkvětu. Teď leží tito vladaři tam dole tiše, bez moci, bez slávy, a jen památka, jen jméno po nich zůstalo — dobré i méně dobré, jak si který zasloužil.

Hned vedle dómu stojí benediktinský chrám sv. Petra, který však byl uzamčen.

Odtud šli jsme dát se vytáhnouti lanovou dráhou na tvrz Hohensalzburg, která strmí na příkře vystupující, 542 m. vysoké hoře. Tvrz tato založena byla r. 1077. Solnohradští arcibiskupové, kdysi zároveň zeměpáni, hledávali v ní v bouřlivých dobách bezpečného útulku a také nalézali. Nynější budova pochází z r. 1496—1519. Tvrzí byla až do r. 1862, teď jest jen kasárnou.

Když jsem poprvé r. 1887 byl v Solnohradě, museli jsme jíti nahoru pěšky a pamatuji se ještě, že jsme se tehdy v poledním parnu notně zapotili. Nyní sedli jsme si pohodlně do vozu lanové dráhy a za několik minut byli jsme nahoře.

V krámku na blízku stanice lanové dráhy koupili jsme si vstupenky za 40 h a šli jsme s tlupou cizinců, kteří s námi lanovou dráhou přijeli, do hradu. Nejprve vystoupili jsme na cimbuří nejvyšší věže hradní. Stanuli jsme jako okouzleni. Obloha dosud mraky zatažená vyjasňovala se a zlaté slunéčko ukázalo nám opět přívětivou tvář svou; dole pak pod námi krásné, zelení lemované a lesknoucí se řekou protékané město, tichounce ležící, jakoby v něm šumu a hluku ani nebylo; kolem dokola pak vysoké, dílem holé, dílem šťavnatou zelení pokryté, tu a tam na hřebenech ledem a sněhem lemované hory. A z těch hor jaký to vonný, jaký oživující vzduch a chladivý povánek! A z toho zářivého slunka nad námi — jaké to požehnané světlo a radostivé teplo! Věru není možná ani popsati vší krásy tě. A jakoby v tom čarokrásném městě vše srozuměno bylo, příroda i umění, zazněly, když nám srdce nadšením takřka přetékalo, hluboko ze zdola sladké a harmonické zvuky zvonkův u hodin na radnici. Bylo právě šest hodin. Zbožný chorál zvonkový mile dozníval nahoru.

Po dlouhé teprv chvíli rozloučili jsme se s tím nevyrovnaně krásným rozhledem. Průvodčí, jenž nám na cimbuří vysvětloval celé okolí, vedl nás pak úzkou chodbou do jiné věže, kde umístněny jsou vzácné starobylé varhany »Salzburger Stier« zvané. Varhany ty jsou samočinny. Natáhnou se měchy a točí se pak klikou jako na kolovrátku — a varhany hrají krásně až radost; brzy mohutně a slavnostně a z toho zase tiše a jemně, jako mo-

dlitba zbožná. Hrávají každodenně ráno, v poledne a večer jako by milým pozdravem obyvatelům tam dole z nebeských výšin. Na to vodil nás průvodčí náš po schodech a úzkými chodbami celou řadou pokojů až do knížecích komnat. Tyto jsou úplně zachovány, jak bývaly ve středověku — jen malba dle původní obnovena a osvěžena. Pestré, zlatem ozdobené stěny hleděly na nás opravdu knížecky, vznešeně a nádherně. Ve velké rytířské komnatě, jejížto strop na červených mramorových sloupech spočívá, ukazoval nám průvodčí dva porouchané sloupy a vypravoval, že se to stalo, když reformatorským hnutím pobouření sedláci tvrz, do níž se kníže arcibiskup ukryl, kamennými koulemi bombardovali.

Tím byla obhlídka naše skončena a průvodčí stoupl si ku východu jako kostelník při oběře a my po jednom vycházeli kolem něho, skládajíce v ruku jeho dárky své za výklady jeho.

Spustivše se lanovou dráhou opět dolů, šli jsme před soumrakem podívat se ještě na nejzajímavější památnost solnohradskou — na prastarý hřbitov s poustevnou sv. Maxima.

Z nádvoří kláštera sv. Petra vede úzká ulička k nízkým dveřím, kterými vchází se na prastarý krví mučednickou a ctihodnou dávnověkostí posvěcený klášterní hřbitůvek. V málokteré venkovské osadě mají menší hřbitov, než je ten klášterní. Ale jak je památný!

Sotva naň vstoupíte, překvapí vás kolmá tmavá skála, k níž jest kostelík s dřevěnou věžkou jako vlašťovčí hnízdo přilepen. Nad kostelíkem viděti otvory hrubě prolomené, oknům podobné.

A to je ta největší, nejctihodnější solnohradská památka. Hned za dob velikého Caesara římského stálo na místě nynějšího Solnohradu pevné římské město Juvavia, patřící ku provincii Norikum. Do těch krajin bylo záhy sv. evangelium zanešeno a v nich rozšířeno, tak že již ve 3. století v městě Lorchu (nyní Enže v Rakousku) biskupské sídlo stávalo, kde též r. 280 svatý Florian do řeky Enže vržen byl amučednickou korunu si dobyl. Když později asi r. 431 král Attila Juvavie vydobyl, pobořil a celé Norikum poplenil, byl sv. biskup Severin se svými žáky jedinou útěchou tamějších rozptýlených křesťanů. Putoval po celé krajině a skýtal pomoci a útěchy, kde bylo potřebí. Asi r. 477 přišel sv. kněz Maximus, bezpochyby žák Severinův, do okolí pobořené Juvavie, shromáždil rozptýlené křesťany kolem sebe a utekl se asi s padesáti do skrýše ve skále vytesané, by tam nevyrušován vřavou ustavičných bojů Bohu a modlitbě žil.

A tato jeho skalní poustevna zachovala se až do dnešní doby. Je vytesána v kolmé skále tak zvané »Mniší hory«. Uvnitř skály vytesány jsou hrubé schody, vedoucí do dolejší jeskyně 5 a půl sáhu nad zemí a z té opět výše do hořejší jeskyně 12 sáhů na zemi ležící, v níž sv. Maximus se svými soudruhy bydlel. Až podnes je viděti lože jeho ve skále vytesané. Tvrdé to věru místo k odpočinku! Jediným velkým otvorem vcházel vzduch a světlo.

Než ani skalní úkryt tento nezachránil Maxima a soudruhy jeho od smrti mučednické. (Pokračování.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal dne 25. května t. r. šestou schůzi za předsednictví dp. faráře Vl. Hálka. — Jednatel p. red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Četné spolky, jež od nás ničeho neodebírají, žádaly za knihovny. Žádosti ty se zamítají. — Do každé farnosti vždy věrné metrop. kapitoly Pražské daruje se po 1 ex. »Našich Listů« a další ex. »N. L.« ponechají se ve snížené ceně. — K selské pouti katol. zemědělců na Sv. Hoře zašle se písemný pozdrav. — Nový velký stroj se již v naší knihtiskárně sestrojuje a za týden bude v běhu. Vydání s tím spojené — nehledě k ceně stroje samého — jest veliké, ale bylo toho nutně potřebí. — Nově vypracovaný řád Socialního odboru byl výborem schválen. — Výbor projednal hojně jiných a různých záležitostí, jež se vymykají veřejnosti.

Socialní odbor družstva Vlast konal dne 25. května t. r. šestou schůzi. Jednatel p. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Předsedající red. Tom. Škrdle vítal nového člena odboru, stav. praktikanta p. Jana Dostálka a žádal jej, aby s námi zdárně spolupůsobil. Oslovený odvětil, že si toužebně přál býti členem tohoto odboru a že se přičiní, aby svým povinnostem dostál.

Od poslední schůze přednášeli: red. pan Tom. Jiroušek v Nučicích a Jinonicích a pan Jan Dostálek v Tatči, v Nekoři, v Bráníku a v Žamberku.

Hlavním předmětem rokování byla změna a doplněk řádu Socialního odboru. Zastaralý řád z r. 1891 již nevyhovoval, i byl vypracován a přijat nový řád tohoto znění:

Řád Socialního odboru družstva Vlast.

§. 1. Družstvo Vlast uznávajíc potřebu, aby se katolická strana v Čechách sorganisovala na poli socialním, zřídilo r. 1891 dle § 2. stanov Socialní odbor.

§ 2. Úkolem Socialního odboru jest řešiti socialní otázku na základě katolickém, ve schůzích a přednáškách o ní rokovati a brániti církev a náboženství proti útokům časopisů a spolků socialních nám nepřátelských, a hájiti oprávněné zájmy dělnictva, řemeslnictva, živnostnictva a rolnictva.

§ 3. Členy Socialního odboru mohou býti:

a) Členové družstva Vlast, kteří se chtějí obírati studiem socialní otázky.

b) Katoličtí socialisté, byť nebyli členy družstva Vlast, pokud chtějí v odboru pracovati pro dosažení jeho účelu v odstavci druhém vyznačeného.

§ 4. Předseda družstva jest zároveň předsedou Socialního odboru a dbá toho, aby jeho členové zachovávali řád odboru.

§ 5. Správu a řízení odboru vedou předseda a výbor. Akční a poradní působnost vede širší sbor.

1. Výbor má i s předsedou 13 členů; údové výboru se vybírají výhradně a jedině ze členstva družstva Vlast. Jednoho z nich jmenuje výbor družstva ze svého středu, aby byl prostředníkem mezi výborem

a odborem. Starší členové odboru výbor odboru sami doplňují. Výbor stará se o záležitosti odboru a záležitosti finanční spadají výhradně do jeho oboru.

2. Širší sbor sestává z 20—50 křest. socialních pracovníků. Ti nemusí býti členy družstva Vlast. ale každý z nich musí aspoň jeden časopis družstva odebírati. Členy širšího sboru jmenuje výbor Socialního odboru a vede jejich seznam ve zvláštní členské matrice. Tito se scházejí s výborem odboru nejméně jednou za čtvrt roku a probírají pod předsednictvím praesidia výboru program, výborem odboru předložený; nad to mohou činiti dotazy a návrhy, čelící k zvelebení činnosti Socialního odboru naší a křest. socialní strany.

3. Ostatní příslušníci Socialního odboru stojí s námi ve volném poměru; mohou se súčastniti sjezdu Socialního odboru, mohou podávati jeho výboru návrhy a dotazy a žádati, pokud lze vyhověti, řečníky k přednáškám. Strana, která řečníka žádá, dává mu pohostění a opatřuje neb platí mu nocleh. Řečníci se vysílají jen tam, kde se aspoň »Naše Listy« odebírají nebo kde jest žadatel zakl. členem družstva.

Každý člen výboru, širšího sboru a každý příslušník strany platí ročně k účelům Socialního odboru 1 K, spolky 4 K, a to předem. Při koupi brožur družstvem vydaných mají členové a účastníci Socialního odboru, platí-li hotově, 10 procent slevy.

§ 6 Správa odboru volí ze sebe na rok dva místopředsedy a jednatele.

§ 7. První místopředseda zastupuje předsedu, je-li nepřítomen. Podobně zastupuje tohoto druhý místopředseda.

§ 8. Jednatel píše referáty o všelikém jednání ve výboru i v širším sboru a vede matriku členstva. Při návalu velkých prací musí mu členové výboru vypomoci.

§ 9. Usnesení výboru jsou platná, je-li přítomno nejméně 5 výborů. V širším sboru rozhoduje nadpoloviční většina přítomných.

§ 10. Vyhlášky Socialního odboru podepisují předseda, v zastoupení jeho I. nebo II. místopředseda a jednatel.

§ 11. Výbor družstva Vlast může Socialní odbor, kdyby účelu svému nevyhovoval neb od intencí družstva se uchyloval, zrušiti a jmění jeho pro účely družstva zabrati.

Dp. far. Vl. Hálek podal tuto zprávu:

Osnova zákona o trestání a ochraně trestní osob mladistvých, která byla předložena vládou panské sněmovně, zavádí do 14 roků beztrestnost, od 14—18 podmínečné prominutí trestu, po případě místo trestu napomenutí.

Vylučuje u mladistvých trestanců veřejnost líčení a zakazuje uveřejniti obsah jeho. Z osnovy vychází na jevo, že se počítá již s proviněním, ale nikterak se neomezují nějakým rázným způsobem škodné vlivy na mládež. Problém zločinnosti mladistvých provinilců měl by býti více řešen a léčen v kořenu.

Moravské katol. »Vychovatelské Listy« přinášejí v č. 4. z péra M. Šebíkové velmi pěkné pojednání »O socialní výchově dívek«. — Spisek »Sirotčí rady v obcích« od dra. A. Cermana, okr. soudce v Kamenici n. L., pojednává prakticky o této nové instituci, jež bude po

Čechách provedena. Vítaný jest v knížečce seznam dobročinných korporací pro mládež v Čechách. Dokazuje, že křesťanská charita nejvíce v tomto oboru vykonala.

Vítati nutno nový český dvouhaléřový katol. časopis »Pravda« pro Vídeňské katolíky-Čechy. Ohlásil se veřejnosti tímto originelním projevem:

»Naše jméno? Pravda! — Zaměstnání? Šířit pravdu! — Stáří? Devatenácte set let! — Stav? Svobodný! — Řeč? Česká! — Náboženství? Katolické!

To jest náš vídeňský »Meldezettel« — naše »nationale« — náš křestní list. Tak hlásíme se před soudem veřejnosti.«

Tím byla zajímavá schůze Socialního odboru družstva Vlast skončena.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

Aux Sources de l' Eloquance. Lectures comentees par Marc Sangnier — Paris 1908. — Bloud et Cie, éditeurs. — Cena 4 fr. — Je to bez odporu idea ušlechtilá a krásná hledati v literatuře všech dob prameny, z nichž velicí řečníci čerpali svoji inspiraci, svoje nadšení. Čisté didaktická pojednání o řečnictví jsou jen jakoby grammatikem, nudu působícími. Naučí se z nich člověk čerpati odvahu a zmužilost? Proto lze jen chváliti, že spisovatel přítomného díla pokusil se spojit v celkovém přehledu přední posvátné a profanní řečníky, počínaje od Demosthena až do doby nejnovější.

Aby však nebylo podáno dílo libovolné a různorodé, bylo třeba stanoviti jakési centralní hledisko. Vůdčí myšlenka, jíž Marc Sangnier použil ve spise svém a které se také stále přidržoval, je tato: jediná obdivuhodná síla a moc idealismu byla to, jež umožnila řečníkům nadchnouti svoje posluchače. Každý z nich dle svého způsobu a pro svou dobu snažil se probuditi v duši svých posluchačů nadšení pro věci věčné, vytrhnouti je z nízkých starostí každodenního života, z úzkoprsých snah, z nízkých požitků, aby je povznesl k oběti, k spravedlnosti, k svobodě, k lásce.

Aby dokázal správnost tohoto hlediska synthetického, napsal Marc Sangnier k jednotlivým řečem velmi jasný kommentář, který se zdá krásné úryvky slavných řečí oživovati jako by proudem nového života. Výklad je vzdálen slohu příručky a přece žádná příručka nedovede nám podati tak mohutně ozvěnu těchto velikých řečí, které zapadly v mlčení, jimiž se však dosud zachvívá duše lidu. Řečníci nejsou tu jen chladnými poprsími, nahodile seskupenými a očíslovanými, jež by se marně škola pokoušela naučit nás milovat, nýbrž jeví se nám spíše postavení nad odliv a příliv lidský, krotí nebo za sebou strhují příval nadějí, soucitu, vzpoury; všichni však povznášejí člověka nad něho samého a udržují pochodeň ideálu po celá století.

Co se týče rozvrhu díla, tu autor v oddílu I. charakterisuje řečníky řecké a uvádí z nich hojné úryvky. Jsou tu zastoupení Sofokles a Plato, Aischines a zvláště Demosthenes. Od nich v odstavci druhém přechází k Otcům a řečníkům církevním, jejichž výmluvnost je vždy tak mladá a bujará, a uvádí případné úryvky ze sv. Řehoře Nazianského a sv. Basila Velkého, ze sv. Jana Zlatoústého, pak dále ze sv. Bernarda a sv. Františka z Assisi. V odstavci třetím charakterisuje autor Bossueta a Bourdalona a podává ukázky jejich výmluvnosti. v odstavci čtvrtém uvedeny jsou krásné ukázky výmluvnosti Lacordaira a M. D' Hulsta. V odstavci pátém na řadu přicházejí řečníci revoluce, v odstavci šestém Napoleon a Lamartine, v odstavci sedmém řečníci současní: Gambetta, Waldeck-Rousseau, Clemenceau, Millerand, Jaurès, Déroulède, Brunetière a hrabě Albert de-Mun.

Ač spisovatel nemínil spisem svým podati dílo tradice historické nebo kritiky literární, ač pominul mnohé jiné slavné řečníky, tolik je jisto, že nikdo je

nepročte bez mnohonásobného užitku a ušlechtilého povznesení. Z díla jeho jasně vysvítá, že ústa lidská, ať již vědomě nebo nevědomě, vždy však neodporovatelně vzdávají hold pravdě, spravedlnosti a lásce, a že je v člověku cosi většího než on sám, vzpomínka alespoň, pud, jenž jej vede k tomu, aby povznesl se k věcem vyšším. Největší řečníci byli právě ti, kteří dovedli vyvolati tyto nesmrtelné city v duši spolubližních. A to bude útěchou pro tyto, že byli udrženi ve svém vzletu, potěšeni ve své sklíčenosti, podporováni ve své slabosti vznešeným hlasem nadšených řečníků, který nikdy neumírá a jejž století zdá se století dalšímu jakoby posílati. *Dr. Josef Samsour.*

Discours de Mariage par M. l' abbé Felix Klein, professeur à l' Institut Catholique de Paris. Paris 1908. Bloud et Cie, éditeurs. Cena 3 fr. 50. — Dovede-li řečník promluviti sedmnácte snubních řečí, aniž se v jednotlivých řečech opakoval a odchýlil od svého předmětu, podal tím bez odporu důkaz vzácné obratnosti řečnické a nevyčerpatelné zásoby myšlenek. Důkaz takový podává v přítomné knize známý učenec a duchovní řečník francouzský abbé Felix Klein. A není to jediná přednost jeho knihy. Všecky řeči, jež v přítomném svazku podává veřejnosti, vyznamenávají se neobyčejnou uhlazeností a dokonalostí formy a slohu, kterému jako v jiných spisech svých, tak i po výtce v tomto díle spisovatel zvlástní věnoval pozornost, a co třeba ještě více ceniti, řeči jeho vynikají též vzácnou povznešností a půvabem myšlenek a citů, jež čtenáře při četbě tak mile jímají. Kdo řeči pozorně pročte, pozná vznešený názor křesťanský o manželství, neboť spisovatel podává jej v řečech svých v jeho pravé velikosti a kráse, a dovede jej přizpůsobiti beze všeho kompromisu každé potřebě; odtud také ona obdivuhodná rozmanitost v jeho řečech, kterou nám již aspoň z části naznačují také jejich nápisy: 1. Programme de vie. 2. La religion heureuse. 3. Noël! Noël. 4. Prédestination. 5. Dieu est amour. 6. Jesus invité. 7. L'action familiale. 8. Amour et foyer. 9. E' coelo mater. 10. Les instructions de saint Paul. 11. En simplicité. 12. Dévouement. 13. Comme autrefois. 14. No place like home. 15. Rose d' automne. 16. Eternellement. 17. Un toast de mariage, kde autor duchaplně pojednává o pravidlech řečí snubních. Na konci jako by si činil výčitku, že mnoho mluvil o manželství, hájí autor v studii plné hlubokých a krásných myšlenek a připojené ke spisu na způsob přídavku, obratně coelibát kněžský proti jeho moderním snižovatelům a odpůrcům.

V knize přítomné čtenář nenalezne tudíž pouze vzory obtížného druhu řečí nebo příležitostný dárek, podaný snoubencům, nýbrž poutavý a mohutným dojmem působící obraz rodiny a rodinného života křesťanského. Tím právě stává se spis časovým; neboť je s dostatek známo, že právě proto, že namnoze poklesl ideál rodiny a rodinného života křesťanského, volají mnozí po rozluce manželství a volném manželství. Časový spis možno co nejlépe odporučit netoliko kazatelům, kteří z něho budou moci čerpat hojnost nových myšlenek, nýbrž i jiným čtenářům, aby poznali názor církve o manželství a o coelibatu kněžském v pravé jeho podobě. *Dr. Jos. Samsour.*

NĚMECKÁ.

Scheicher Josef: Erlebnisse und Erinnerungen. II. svazek. Nákladem Karla Fromme ve Vídni. Stran 548. Cena váz. 6 K. — Nejbohatší literaturu na memoiry mají Francouzové, kdež patřilo kdysi k dobrému mravu, vydati své vzpomínky. Ovšem byly mnohé bezcenné, na mnohé mohlo se napsati, jak to učinil Goethe: Wahrheit und Dichtung. U nás máme málo podobných spisů a od kněží katolických skoro žádných, leda že někteří z odpadlíků vydávají své memoiry, na něž by se však mělo napsati: keine Wahrheit und Dichtung. Z novějších memoirů, jež vyšly v německé katolické literatuře, jsou nejzdařilejší preláta dra Scheichera, známého publicisty, spisovatele, řečníka a vůbec věhlasného předáka v hnutí katolickém v Dolních Rakousích. V I. ročníku svých pamětí, který vyšel na podzim roku 1907, vylíčil autor své mládí až do počátku studií na gymnasiu. V druhém svazku, který vyšel v únoru 1908, obírá se svými studiemi, a to na škole střední, v bohosloví a na Frintaneu. Jako úvod předslána staf: studovati na kněze.

Za dnešních dnů je člověk jen číslicí. Povolání stalo se peněžním obchodem. Jaké jsou vyhlídky zde, jak stojí akcie jinde, kde budu nejdříve zaopatřen? Tak a podobně ptají se lidé mladí, volíce si svůj stav a skoro nikdo se nezeptá: mám chuť, schopnosti, povolání k tomu či onomu stavu? První třídu gymnasialní odbyl ve Štýrském Hradci, bydliv u příbuzných. Do druhé třídy dali ho rodiče do chla-

peckého semináře v témže městě, kdež se mu nelíbilo a proto brzy vystoupil. Trpce si stěžuje, že málo se dbá v těchto ústavech na zušlechtění srdce a mysli, kasárnický život přináší sebou velké sesurovění. Po sextě šel k Jesuitům, kdež setrval něco přes rok. Z celého dílu je stať o tomto pobytu nejdelší a také nejzajímavější. Otevřeně schvaluje, co chvály hodno, kárá, co zasluhuje pokárání. Ví, že Jesuité snesou kritiku, neboť »jen kdo je sám pod vši kritiku, nesnese žádné.«

Radí všem vychovatelům mládeže: nebuďte příliš přísní, nekazte hned veškeré budoucnosti, nepřestříhněte okamžitě nitky! Víno je napřed moštem a musí se kvasiti. Každý nadaný mladý člověk má také dobu kvašení. Stále odbočuje od vypravování svého životopisu, ale protože má velice mnoho životních zkušeností a rozhledu, dodává tím svému spisu velkou zajímavost a pestrost. Jsa dobrým pozorovatelem a osvědčeným povídkářem, všímá si osob, se kterými přišel do styku a karakterisuje je. Pozadí, jež líčí, bývá mnoho ze všeho nejzajímavější. Při vypravování, v němž mu platí zásada: jen pravda, žádné básnění, nikdy nevybočuje z mezí, jež káže láska k bližnímu, vždy zachovává pravidla, jež tu ukládá mravouka.

V noviciátě u Jesuitů onemocněl srdeční vadou a na radu lékaře na čas vystoupil. Odebral se do Krajinska, kdež dokončil gymnasium. Lékař zakázal jíti zpět k Jesuitům a proto šel do Svatého Hypolitu do bohosloví. Život v ústavě tomto je mu jarem v životě kněžském, kde rozpučují květy, kde zavznívají ve vnímavou duši opeření pěvci nebeští; kdo by se tu neradoval a nebyl v povýšené náladě? Pobyv krátký čas jako kaplan na venkově, byl poslán proti svému očekávání do vídeňského Frintanea, kdež pobyl tři léta, což patří k nejupřímnějším vzpomínkám z celého života. Rád vzpomíná na dra Schwetze, ale zdrcující jest úsudek, jejž pronáší nad drem Laurinem, je nejpřísnější ze všech. Zajisté dlouho přemýšlel, než ho napsal a má důvody, proč tak učinil.

Dá-li Bůh zdraví a dopřeje života, vylíčí pan autor v některém z příštích svazků své zkušenosti kněžské a profesorské. Někdy snad nesouhlasíme s panem autorem, ale neupřeme mu upřímnost i otevřenost, vřelé lásky a nadšenost pro církev a víru. Tisk, úprava jsou skvostné. Těšíme se na další svazky.

Die katholische Presse Österreich-Ungarns. Herausgegeben vom Pressbureau des Piusvereines. Ve Vídni 1907, cena 70 h, stran 110 a LXXXVIII. — Neměli jsme novějšího katalogu, v němž by byly zaznamenány všechny naše katolické listy. Úkol tento vykonala vídeňská Piova společnost, již založil při pátém katolickém sjezdu vídeňském roku 1905 jesuita P. Kolb a jejíž úkolem jest, podporovati všestranně katolický tisk. V knížce této podán podle jednotlivých zemí naší celé říše abecední seznam předně listů politických, jež nazvány tu Zeitungen, a za druhé nepolitických, Zeitschriften. Ač se vydavatelé úsilovně starali, by vydali seznam co možná úplný, přece nedosáhli svého úmyslu, a to hlavně pro netečnost příslušných kruhů. Některé doplňky jsou uveřejněny na příslušném místě, kdo pak ze čtenářů na něco připadne, rač laskavě upozorniti redakci, bydlící ve Vídni I. Bäckerstrasse čís. 9. Z časopisů okolí brněnského chybí na př. »Serafinské listy«, jakož i »Stráž«, vycházející v Třebíči.

Časopisy podány jsou v abecedním pořádku, dále pak zaznamenáno: kde a kolikrát vycházejí, jméno vydavatele i redaktora, ve kterém roce založeny, v jakém počtu výtisků, jaké předplatné, cena inserátů. Pokud bylo známo, též podotčeno, které katolické listy přestaly v poslední době vycházeti. Látky přezajímavé podána tu celá spousta. Škoda, že všechny redakce nepodaly zevrubných dat, u mnohých na př. chybí, jak velký je počet výtisků, což právě mnohdy nejvíce zajímá. Či není smutným dokladem, že jediný přesně vědecký náš odborný orgán »Časopis katolického duchovenstva« má jen 750 odběratelů, »Vychovatel« 1300, »Rádce duchovní« 900, brněnská »Hlídka« 2000, »Hlas« 2000, »Ludmila« 10.500 odběratelů. — Katolických denníků je v Rakousko-Uhersku 31 (v Čechách 1, na Moravě 1, v Haliči 7 atd.); však politických listů vychází 183, nepolitických 215. Dle řečí je německých politických časopisů 85, českých 22, polských 16, rumunské 3, slovinských 8, chorvatských 11, maďarských 28, slovácké 3, italských 7.

Přidán seznam čelnějších katolických denníků v Německu i v cizozemsku s příslušnými daty, seznam čelnějších nekatolických listů naší říše dle tendence, seznam katol. kalendářů, hlavní věci ze zákona tiskového, návrh nového tiskového zákona, seznam katol. knihkupectví a tiskáren (podivno, že brněnská benediktinská, jakož i tiskárna »Vlasti« tu není). V inserátech, jichž jest 88 stran, najdeme též všelicos zajímavého. Doporučujeme zajímavou tuto brožuru, přejeme jí hojného rozšíření a všestranného povšimnutí i porozumění. *Ignát Zhánělˇ.*

Die Katholische Welt. Illustriertes Familienblatt. XIX. Jahrgang. Redakteur: Leonz Niderberger. Verlag der Kongregation der Pallottiner, Limburg an der Lahn. 1907. — Milým, zábavným hostem v katolických německých rodinách je illustrovaný měsíčník »Die Katholische Welt«, jehož 19. ročník zářijovým číslem dokončen byl. Můžeme směle říci, že tento časopis jak po stránce textové, tak i po stránce obrázkové úplně vyhovuje požadavkům, jež se na rodinný časopis kladou, ač za našich dob tyto požadavky jsou nemalé, chce-li se udržeti na stejné umělecké výši s tak četnými jinými časopisy duchu katolickému nepřátelskými. V části textové převládá ovšem snaha vydavatelstva, své čtenářstvo vhodně a příjemně bavit dobrými romány, novelami, humoreskami, povídkami i básněmi, avšak nezanedbává nikterak poučení a povzbuzení články vědeckými, vzatými z různých odborů. Z románů jistě největší pozornosti se těšil »Heimaterde von Felix Nabor«, v němž i spisovatel dovednou rukou líčí lásku k domovině a rodné půdě, rovněž velmi poutavě psány: román »Die Botschaft der Schwalbe von Josef Puhm« a povídka »Sigurds Gesellenstück von H. Hirschfeld«. Leč i ostatní povídky a humoresky v 19. ročníku uveřejněné skýtají čtenářům milého pobavení. Články poučné, z děje- a zeměpisu, z literatury, z přírodovědy, četné statě cestopisné, o časových událostech a j. provázeny jsou skoro vesměs vhodnými vyobrazeními. Vůbec věnuje časopis části obrázkové, v níž shledáváme se i s obrazy náboženskými a uměleckými přílohami, zvláštní péči, jíž odběratele zcela uspokojuje. Zvláštní rubrika »Der Büchertisch« seznamuje nás s nově vydanými spisy literárními a rubrika »Für Frauen und Töchter« věnována jest potřebám paní a dívek. Takto se časopis sám skvělou úpravou i bohatým obsahem doporučuje.

Josef Herzig.

Theodor Ratisbonne, Antworten auf die Fragen eines Israeliten unserer Zeit. (Odpovědi na otázky Israelity naší doby.) — Z francouzského přeložil Dr. František Endler. — 2. vydání. V Řezně 1905. — Nákladem G. J. Manze. — Velká 8a. — Str. 82. — Cena 80 feniků. — Jméno Ratisbone je v dějinách církevních dobře známo; nositi jeho byli dva rodní bratří: Bohdan a Alfons; ač narodili se, byli vychováni a jako mužové žili ve víře israelitské, zůstanou přece jména jejich mezi křesťany vždy požehnána. Rodiče jejich byli bohatými židovskými bankéři ve Strassburku v Německu; starší Bohdan narodil se r. 1802, mladší Alfons 1814. Oba byli původně advokáty, Bohdan dal se, poznav pravdu víry římsko-katolické, na Bílou sobotu r. 1827 pokřtíti, r. 1830 byl vysvěcen na kněze. Jeho bratr Alfons od okamžiku, kdy bratr se dal pokřtiti, nenáviděl zarputile křesťanství; ale i jemu dostalo se světla s hůry, r. 1842 stal se rovněž křesťanem. Oba bratří dávali si hlavně mnoho práce, aby bývalé soukmenovce své přesvědčili o tom, že Pán Ježíš je zaslíbeným Mesiášem a Spasitelem světa. Bohdan, který od svého křtu nesl jméno Marie, byl literárně činným; i nahoře jmenovaný spisek pochází z jeho dovedného péra. Muž, který sám na sobě zakusil duševní obrození, může zajisté býti nejlepším rádcem těch, jimž jest podobné duševní boje vybojovati. »Vyučování Israelity počíná se výkladem proroctví o Messiáši a důkazem, že se vyplnila na Ježíši. Když tento základ jest položen, vykládá se veškeré učení katolické způsobem obrácenci nejvíce pochopitelným,« praví zkušený náš pastoralista. (Dr. A. Skočdopole, Bohosloví pastýřské I., 372.) Slovy těmito je také naznačen hlavní myšlénkový postup jmenovaného spisku, který rozpadá se na pět kapitolek. Pojednává se tu o proroctvích starozákonních, o božství Pána Ježíše, o tajemství Nejsv. Trojice, o vtělení Syna Božího, Jeho utrpení a smrti, o založení církve a pod. Kniha tato sepsaná mužem, kterého milost Boží vedla z temnot ke světlu, bude zajisté velmi vhodnou pomůckou všem duchovním správcům: aby ji dali do rukou všem těm, kteří podobný proces duševní podstupují, jakož aby se sami poučili, kterak s dušemi těmi jednati mají. Poněvadž naše příručky bohosloví pastýřského jen zkrátka o předůležité stati této promlouvají, bude zajisté nahoře jmenovaná knížka velevítanou pomůckou všem kněžím, kteří vyučují nevěrce obracející se k Církvi. Proto přísluší také prof. Dr. F. Endlerovi z německé bohoslovecké fakulty pražské všechen dík, že učinil překladem do němčiny knihu širším kruhům přístupnou. *Dr. Rudolf Zháněl.*

Wildrosenzeit. Bücherei für erwachsene Töchter. Lotty Freiberg. Erzählung von Marianne Maidorf. Verlagsanstalt Benzinger & Co. Einsiedeln 1908. — Německá literatura katolická nemálo bohata jest na dobré spisy zábavné pro jednotlivé stavy; věnuje také mnohými sbírkami péči o vhodné spisy pro mládež dospívající, hlavně pro dívky. Benzingrovo nakladatelství právě začalo vydávati novou sbírku »Wildrosenzeit« pro dívky a uveřejnilo v ní jako prvé číslo povídku »Lotty Freiberg«. Povídka, psaná po způsobu deníku, udržuje až na konec

čtenáře v napjetí plynným a srdečným vypravováním děje prostého sice, ale poutavého. Hrdinkou povídky je dívka vrátivší se z pensionátu katolického do otcovského domu. Otec její, bývalý dělník, vlastní pílí a důmyslem domohl se samostatnosti, stal se továrníkem. Dceruška jeho »Lotty«, zbožnou matkou prostě vychovaná, dána byla po její smrti k dalšímu vzdělání do kláštera. Zatím otec podruhé se oženil s dámou, která byla milovnicí lesku a nádhery. Lotty, dokončivši své vzdělání v klášteře, přichází do domu otcovského a tu za krátko získá sobě svou pokorou, trpělivostí a nelíčenou zbožností lásku všech a přivede nejen otce i matku, nýbrž i služebnictvo ku svědomitému plnění povinností náboženských. Sama stává se šťastnou nevěstou. Ovšem že i v tento hlavní děj vetkány jsou příjemné i jiné vedlejší, zajímavé děje. — Bylo by i pro naši katolickou věc velmi prospěšno i u nás podobnou sbírku dobrého čtení pro dospívající mládež pořídíti. *Josef Herzig.*

ČESKÁ.

Dědictví Maličkých pod ochranou sv. Karla Boromejského v Hradci Králové vydalo pro své údy podíl padesátý první, jenž obsahuje dějepisný obrázek z dob pruského usilování o země české od Frant. J. Košťála. Spisovatel líčí v této své nové práci dosti obšírně (144 str.) a zajímavě řádění »Burkusů«, t. j. Prušáků r. 1745 v Čechách a zvláště v Solnici a okolí, tak na př. v kvasinském pivováře »ze vzteku nad tím, že tu více piva nebylo, vše, co jim do rukou padlo, rozbili a do sladovnického Jana Daňka pomeje a špínu násilně lili, až se o něho mrákoty pokoušely« (str. 29.). Pěkně jest líčeno, jak neohroženě bránili se proti útokům a nástrahám »Prajzů« Solničtí, majíce v čele svého horlivého faráře Sutice; ba i ten starý řezník Pekárek, i ta mládež statečně si vedla na obranu svého rodného města. Ale právě v této zajat a delší dobu vězněn byl svým příbuzným Postalkovem, jenž, jako mnoho jiných zrádců, bojoval v táboře nepřátelském proti vlastní krvi — jinoch Aleš Darius, na jehož matce Aleně roz. Postalkové mínil tímto hanebným způsobem »Gráf Postalkoff« vynutiti čtyři tisíce zlatých rýnských pro sebe a tři sta pro hlídače nešťastného jinocha, jmění to na tehdejší doby ohromné! Osudy tohoto mladého zajatce, jenž konečně podivným způsobem zachráněn byl ze spárů pruských dravců, dojmou zajisté každého čtenáře. Doporučujeme číslo toto, jehož krámská cena jest 80 hal., jakož i »Dědictví Maličkých« vůbec co nejlépe. *Jos. Fabian.*

Rozmach kapitalismu a majetek církve. Sociální úvaha. Napsal Rudolf Vrba. Cena 50 h. — Bibliotéka poučná a zábavná vydávaná »Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje« v Brně přinesla údům téhož »Dědictví« na rok 1907 dva krásné spisy, totiž: »Kristof Kolumbus« (518 str., krámská cena 3 K) a knihu svrchu jmenovanou (204 str.); co se této týče, uvedeno tu nejprve dle sčítání z roku 1900 »Obyvatelstvo v Rakousku a jeho povolání«, i dovídáme se tu zajímavých údajů, tak na př., že advokátů je skorem 5krát, učitelů 20krát tolik co kněží; školy v r. 1903 stály kolem 168 milionů korun, na vojsko vydáno r. 1904 jen 292,033.000 K. Téhož roku zaplaceno úroků na státní dluh 356,983.000 kor., ponejvíce ovšem židům-kapitalistům . . . ale ovšem žádný advokát, ani učitel, ani generál ani kapitalista není darmožroutem, tím jest v očích luzy jen kněz! Dále podáno »Rozdělení majetku«, naznačen a) majetek nemovitý, b) majetek movitý, c) majetek pohyblivý v Rakousku, d) kapitalism v Německu, e) movitý majetek Anglie, f) movitý majetek ve Francii a tu teprve žasneme nad tou zadlužeností uvedených států a jich panovníků (císař Vilém je v rukou žida Ballina, král Eduard v drápech lorda Rothschilda . . .) a nad těmi miliony Israele — vždyť jenom firma vídeňského Rothschilda měla koncem r 1901 bursovního jmění 11.116,594.672 kor., t. j. $11.116^1/_2$ milionů kor., za kterýž obnos mohl by si Rothschild koupiti veškerou zdaněnou půdu v celém Rakousku a všecky domy ve Vídni a v Praze! Dále podán »Majetek katolické církve v Rakousku« — proti němuž se brojí, a hle po výpočtu všeho se ukáže, že židovští kapitalisté v Rakousku mají 40krát více ve svých pokladnách než církev katolická. Též ostatní statě, zvláště »Vděčnost našich inteligentů« jsou povšimnutí a uvážení hodné. Doporučujeme vřele. *Jos. Fabian.*

Nová česká poesie. Vydáno péčí kruhu českých spisovatelů. V Praze 1907. Nákladem J. R. Vilímka. Stran 47 + 318. Cena 4 K. — Bylo opravdu »literární potřebou« vydati anthologii nejnovější básnické tvorby české. Neměli jsme přehledu o činnosti nejmladší generace. Uvedeme nejdříve jména mladých poetů: Ot. Auředníček (nar. 1868), K. Babánek (n. 1872), Petr Bezruč, Jar. Borecký (1869).

Ot. Březina (1868), K. Červinka (1872), K. Dvořák (1858), Viktor Dyk (1877), Fr. Gelner (1879), Rom. Hašek (1883), Jar. Hilbert (1871), K. Hlaváček (1874—1898), Jos. Holý (1874), Vl. Houdek (?), V. Chaloupecký (1882), Hanuš Jelínek (1878), Jiří Karásek (1871), Petr Kles (pseudonym, 1872), B. Knösl (1873), Jar. Kvapil (1868), Em. z Lešehradu (1877), Jiří Mahen (J. Vančura, 1881), K. Mašek (1867) Jos. Müldner (1880), K. Nejč (1875—1900), K. St. Neumann (1875), Jan Opolský (1878), Arn. Procházka (1869), Ant. Sova (1864), L. Suchý (1873), Fr. Šrámek (1877), Ot. Theer (1880), K. Toman (A. Bernášek 1874), Jan z Wojkowicz (1880), L. Ziková (1874—1896). Machar a Fr. X. Svoboda odepřeli svolení k otištění ukázek své tvorby. — Poesie této básnické družiny je celkem odrazem nynějšího stavu kulturního lidstva. Někteří jmenují ten stav dekadencí, jiní pak přerodem nebo také zápasem o »nové mravní a náboženské hodnoty.« V dějinách biblických je to známé »odpadnutí« od Boha a příklon k hmotě. V praksi je to materialismus a fatalismus, v poesii skepse, pessimismus a satanismus. Básník, zhnusen a nespokojen nynější kulturou, utíká do světů jiných; buď idealisuje věky minulé nebo se přenáší ve sféry vybájené. Avšak touhy moderního básníka nejsou ani jasné ani radostné. Pryč, pryč od Země, ale — kam? »I to je štěstím, umřít daleko (?) od bídné Země!« (Sova.) Nikde rozluštění, nikde východu. Vše zachmuřeno a zoufalo. A básník cítí sám, že sebe i bližní přelhává; ví, že jeho slova neukazují cesty k blahu a záchraně. Odtud kletby, rouhání, volání k Slunci a Satanu. Pěvci dobra? Ba ani jejich mystika (Březina) neuklidňuje a nenasycuje vyčerpaných duší. — Tato poesie nedovede odtrhnouti duše od nízkých snah.

Nelze upříti snad žádnému z uvedených básníků větší nebo menší míry básnického nadání; třeba uznati jejich upřímné snahy po proniknutí lidského nitra, možno se až diviti vybrané a obratné básnické formě, mnohá báseň upoutá základní myšlenkou a bohatostí básnických obrazů a četba přece neunáší a neoblažuje. Mnohému básníku by dostačilo vzbuditi u jiných náladu vlastního nitra, ale nucenost a strojenost ihned postřehneme a i nejmocnější výraz vyzní na plano. I to rouhání Bohu nebo velebení satana zní tak prázdně a odporně jako když »vzdělaná« slečinka sakruje, aby se stala — zajímavou.

Z »problémů« doby je to především otázka pohlavní, jež v moderní poesii má hlavní úlohu. Nemluvíme o spisovatelích, kteří chtějí dráždit fantasii čtenářů (to nejsou básníci), nýbrž o těch, kdo chtějí »otázku řešit« a lidstvo povznést. Musíme říci, že se to nedaří snad nikomu z nich, ani těm, kdo sobě hnusí nízkost vášně a hrubou tělesnost »měšťáků.« Většinou však v zápase proti bestii klesají sami; nejsouce zakotveni v Bohu a neznajíce podstaty křesťanství, označují smyslnou vášeň za vrchol vzpoury proti Bohu a Kristu. (Sicut erat in principio; nevěra a odpadnutí nazývá se v bibli »fornicatio.«)

»Problem« národní a socialní celkem málo povšimnut. Opravdovostí působí jen slova Bezručova. Socialní zápasy líčeny frasemi dosti všedními; síla slova nenahradí vroucnosti citu pro právo vyděděnců. Ostatně je ta »poesie socialní« dnes dost choulostivá; »Písně otroka« citují spíše blátošlapové a obročníci nežli utisknutý dělník nebo jeho opravdový přítel.

V náboženskou stránku lidské duše moderní básník (až na skrovné výjimky) nevnikl. Pohodlný cynismus z posledních tříd střední školy šklebí se i později z jeho veršů. Je to kompromis a ústupek »modernímu duchu« doby. Jinak ovšem zase se vší opravdovostí mluví se o Bohu, o duši, o ďáblu, o věčnosti a pod. To těžko vysvětlit. Nelze říci, tuší-li básník existenci světa nadpřirozeného anebo podléhá-li nevědomky posavadním tradicím náboženským. A přece mohl by básník (skutečný ovšem) říci více nežli učenec na základě spekulací theologických.

Individualnost lze jen některým básníkům našim přisouditi. (Bezruč, Březina, Dyk, Karásek, Neumann, Sova); silou výrazu poutají ještě Hilbert, Holý, Opolský. Poesii katolickou zastupuje pouze X. Dvořák.

Úvod A. Nováka (stran 47) podává výstižně charakteristiku jednotlivých básníků, ale příliš sesiluje význam některých. Aspoň nám naznačil, čeho by si jako kritik od moderních pěvců přál.

O moderní kultuře praví jeden (Ot. Theer): vzala nám vše: »naše prostá srdce, plná snů a krásy, naši sílu, naši volnost, naši víru tichou a uzdravující.« Jiný »nemůže ničeho čekat od tohoto žití.« Skoro u každého ozývá se stesk po »uplynulém mládí,« po štěstí: hledají zapomenutí, chtějí bloudit do daleka, kde duše nebolí. Opět jiný »proklíná společnost na kultury trůně,« vidí kol sebe jen bahno krve, nudu, hnus, upíry a masky.« A přece měl by básník tušit a ukazovat jen krásu a spásu. Touží všichni po vysvobození a po odloučení od všednosti a nízkosti, ale cesty neukazují a neznají. ... není jiné cesty než té, kterou ukazuje

křesťanství, bez boje není vítězství, bez vítězství není slávy. Vítězit nad nízkostí, nad vášněmi, nad tělem, světem a ďáblem. Básník může vésti; má trestat slabošství, má kráčeti v čele, má jásati a triumfovati. Básníci, možno-li věřiti zprávám, vedli své krajany bojovnou písní k vítězným bitvám; zaháněli mdlobu a slabost a pokleslost mysli. Vzhůru srdce! Povstat z bahna nynější pohanské kultury! Tato »kultura« zahubila vyspělé národy; ať nezahubí také nás! Pryč s falešnými proroky pohanských kultur! Nám je třeba očištění. A toho úkolu je schopno jenom křesťanství. Jasný cíl musíme míti, bezpečnou cestu musíme znáti. Per aspera ad astra. To musí být heslem nových pěvců. Instaurare omnia in Christo. *L. † jv.*

Doželič Dr. Velimír: Za přívalů a bouří. Historický román z chorvatského šedověku. Přeložil Milán Smolka. V Brně 1907. Nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 537. Cena 2 K 60 h. — Proslulý francouzský kritik, redaktor světoznámé »Revue des deux mondes«, upřímný katolík Brunetière, byl vytrvalým pracovníkem a zvláště rychlým čtenářem. Obyčejně přečetl román třeba i o dvou svazcích na posezení, nejdéle za půl dne. Ač četl tak rychle, přece četl s rozmyslem a byl s to, že mohl napsati podrobný rozbor, věděl vše, co třeba buď pochváliti anebo pokárati. Proslul hlavně bojem proti naturalistickým románům. Kritiky jeho byly vzorné, hledané, podle nich řídili se pak ostatní. Byl bych přečetl román „Za přívalů a bouří“ také bezmála za čtyři hodiny, za jedno posezení. Měl jsem totiž práci ve Znojmě a na dráze zabral jsem se tak do tohoto zajímavého románu, že jsem jej až na několik málo stran úplně přečetl a hned podotýkám, že zasloužil, aby byl přeložen do naší milé mateřštiny; pan překladatel osvědčil výborný vkus, že vybral si toto skvostné dílo, přeloživ ho velmi dovedně.

Děj románu vzat z chorvatského šedověku, z prvé polovice desátého století a líčí zkázu říše posavinské, s hlavním městem Sisekem, králem Braslavem a královnou Gertrudou, rodilou Němkou, jakož i zřícení království Velkochorvatského. Ač je přetěžko takové světové události pojmouti v románu, přece podařilo se nadanému pisateli dru. Doželičovi vytvořiti dílo, jež lze na roveň postaviti dějepisným románům, nyní za nejlepší uznaným, jako jsou Wallacův Ben Hur, práce Sienkiewiczovy a jiné. Líčí velmi poučně, názorně, tehdejší náboženské i politické poměry, jako na př. vystupuje činně Gorazd, žák našich věrověstů sv. Cyrilla a Methoděje; neutěšené jsou boje mezi kněžími latiníky a přívrženci národního, slovanského bohoslužebného jazyka; do podrobna, živě líčí život na dvoře krále Braslava a královny Gertrudy, vzpouru vladyků proti nim, uvěznění Vuka Tihomila, jakož i jejich osvobození. Boj o město Sisek líčen tak napjatě a malebně, jak jsme zvykli z geniálních popisů Sienkievieczových, když se objeví mezi bojujícími, doposud uvězněný Tihomil, je to věru úchvatný, právě dramatický výjev. V děj pojaty války s Maďary, neutěšený vliv Němců na Chorvaty, rodinné záležitosti, jakož i celé líčení probráno s takovou zevrubností, že předpokládá dlouholeté odborné studium. Hlavními reky románu jsou: Gertruda, choť krále Braslava, karakter bídácký; šlechetné karaktery zastupují mezi jinými: Tomislav, princ bělocharvatský, jako důvěrný přítel, hrdina, zrovna jako nějaký princ z pohádky Tihomil a Milena, společnice Gertrudy. Děj je na nejvýše napínavý, veskrze však ušlechtilý a po mnohých bouřích uspokojivě skončený. Kéž by se u nás překládaly jen takové klasické spisy! *Ignát Zháněl.*

Zábavy Večerní. Redaktor: Emanuel Žák. Ročník 28. Číslo 6. Dílo 157. Slova, pouhá slova. Novella od M. Herbertové. Z němčiny přeložil Jan Kř. Kosina. V Praze. Majetek a tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba 1907. — Max von Zehren, muž pevných a dobrých zásad, pravý tudíž šlechtic, uchází se o ruku své sestřenky Lény, dcery barona Lothara z Gutlandu. Léna, lnouc přepjatou téměř láskou ku svému otci, o jehož domácnost a potřeby co nejbedlivěji pečovala, odmítá Maxe, aby jen nemusela opustit otce, v němž spatřuje ideál muže. Pan Gutland je však sobec, zneužívající dětinné náklonnosti své dcery a nadto vede život rozmařilý, hýřivý a muže charakterního nedůstojný. Jsa totiž dovedným a skvěle placeným vydavatelem předního listu směru konservativního, slovem i písmem nadšeně hlásá dobré zásady, leč to všechno jsou jen »slova, pouhá slova«, an sám neřídí se zásadami, které šíří, ano na konec stává se i zločincem, sahaje podvodným způsobem na cizí majetek. Jakmile vyjde podvod na jevo, chce zachránit sebe útěkem. Tu opětně blíží se Max ku milované Léně. Tato, přesvědčivši se, že k ní lne opravdovou láskou, třebas byla dcerou zločince, a že jest ochoten později také jejího otce se ujati, svoluje státi se jeho ženou. Zatím však dojde smutná zpráva o Gutlandově sebevraždě, již spáchal, když byl na útěku zatčen. Do děje povídky zasahují i jiné osoby, věrně dle skutečnosti lí-

čené, hlavně přítelkyně obou mladých lidí, slečna Holtova, kteráž, jsouc bohata a majíc pravý zájem pro vše ušlechtilé, odhodlá se vstoupiti do kláštera. Děj odehrává se v Prusku a jest velmi poutavě a napínavě v moderním ruchu podán. Překlad jest plynný a správný. Bude i vzdělanějším čtenářům vítanou zábavou a poučením. *Josef Herzig.*

Hlasy katolického spolku tiskového. Ročník 39. Číslo 1. Časové obrázky a úvahy. Povídá J. Ježek. Řada II. Číslo 2. Unesené dítě a jiné povídky. Napsal Alois Dostál. V Praze 1907. Nákladem katol. spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francla. — Praktický pan spisovatel J. Ježek podává nám opětně v několika obrázcích a úvahách mnohé dobré rady a pokyny pro život. Obrázkem »Sklenice piva« navádí ku spořivosti a přičinlivosti, upozorňuje dále, aby nikdo neříkal: »A co je mi potom«, nýbrž snažil se býti bedlivým a dobročinným, ukazuje »Vliv kuchyně na blaho a štěstí domácí«, na pravou míru přivádí »Moc a vliv peněz«, jakož i domnělé štěstí »Ubohých boháčů«, poučuje »O sázkách«, »O modě«, varuje před děláním »Dluhů«, káže »Zvykejme zdvořilosti«, na četných dovozuje příkladech, jak mnozí »Tupohlavci« z mládí stali se později proslavenými muži, volá důtklivě: »Mužů nám třeba, mužů« pro nynější dobu a konečně udílí praktické rady »Kdy a kterak dojdeme úspěchu ve světě?« Knížečka obsahuje mnoho zlatých zrnek a zasluhuje nejen býti čtena, nýbrž i pochopena; potom přinese čtenářům mnohonásobný užitek. — Číslo druhé přináší čtvero povídek z péra osvědčeného povídkáře A. Dostála 1. »Unesené dítě«, 2. Raněná srdce«, »Zazobaná výměnkářka« a 4. »Mrzáček«, o nichž ve »Vlasti« již promluveno bylo, pročež posudek tento vynecháváme. *Josef Herzig.*

Vězeň na Křivoklátě. Historická hra se zpěvy ve 4 jednáních. Napsal Jos. Hais-Týnecký. Hudbu složil Karel Kafka. Bibliotéky dramat. prací pro jeviště katol. spolků redakcí Tom. Škrdle č. 5. Cena 1 K a partitury 40 h. Nákladem Vlasti v Praze-II. 570. 1908. Vítáme vřele krásnou dramatickou práci mladého, nadšeného spisovatele, která nám zobrazuje dobu vlády Jana Lucemburského, jenž věznil na Křivoklátě svého syna Václava, pozdějšího císaře Karla IV., zvaného »Otec vlasti«. Historický děj je tu bezvadně proveden s přiměřenými dialogy. Osnova kusu jest přesně dle technických pravidel provedena. Vynikající jsou scény, když starý uhlíř Tomáš čte z kroniky: »Se čtyř stran světa přitrhnou nepřátelé země české a bude boj, a potoky české krve zavlažovati budou vypráhlou zemi. I zatmí se slunce nad českou vlastí, plakat bude lid, spínat ruce a volat k nebi: »Smiluj se, Bože, nad českým národem a sešli nám pomoc!« Aj, vyslyší Bůh hlasu toho a pošle lidu pomoc.« Dojemná jsou slova napomenutí Tomáše ke královici Václavu, jakým má býti český král. Dále slova k budoucímu českému králi: »Vlož duši svou do modlitby a obrať srdce své k Bohu a věř, že ulehčí se ti! Hleď, jsem starý, bělovlasý kmet, osmdesát let modlíval jsem se denně v protivenstvích a strastech života, a ani jedenkráte nezasteskl jsem si, když bylo zle! Pamatujte si, děti, že Bůh jest všude a všude jeho pomoc jest blízká.“

Dále slova modlitby za vlast: »Ó veliký, dobrotivý Bože, králi králů všech! Shlédni vševidoucím okem na ubohý lid svůj, popatř na bídu jeho a dej, ať pevný stojí vždy v bouřích — v strastech a protivenstvích života — silný, nesesláblý ve svém boji, roven skále, o niž vlny mořské se rozbíjejí. — Dej, Bože, pokoj a štěstí ubohé, nešťastné vlasti mé, vlož ruku svou svatou nad jejími lesy — nivami a polem, požehnej klasy, jež v půdu zasila tvrdá, mozolná dlaň rolníkova a dej vláhu jim a slunce a chraň úrodu zemskou před bouří a krupobitím« atd.

Celý kus protkán jest city vlastenecko-křesťanskými, jež uměle v dialog vetkány hluboce dojímají a při tom hřejí a blaží. Takové divadlo jest vskutku pravým čistým prostředkem vzdělávacím v naší době pro lid, čím více se nyní hemží jeviště všelijakým brakem, který vypočítán jest jen na smyslnost. Mladému autoru přejeme k této práci, těšíce se, že z dobrého jeho péra vyjde ještě zdatná řada dramatických prací. *Vlastimil Hálek.*

St. Eucharistia. Orgán spolku kněží klanějících se Nejsv. Svátosti Oltářní. — Pořadatelé: Josef Droběna, Jan Blokša, Josef Ocetek. — Ročník XII. — 1907. — Číslo 1.—12. — V Majetíně, p. Brodek u Přerova. — Veliká 8a. — Stran 192. — Předplatné 2. kor. — »Díky Bohu, že jsem od počátku svého kněžství členem spolku eucharistického a proto povinen týdně alespoň hodinu dlíti v posvátné modlitbě u Ježíše. Věru zakouším tu, kterak dostává se nám kněžím při

těchto návštěvách u našeho přítele Ježíše ze svátosti lásky, tohoto nevyčerpatelného pramene, hojně milostí, darův a požehnání, jichž tak velice potřeba je«, tak napsal horlivý ctitel nejsv. Svátosti (v německé k. Eucharistii R. XVIII. č. 4. str. 71). Proto také duchovní vrchnosti a všichni kněží dle Srdce Ježíšova doporučují spolek kněží adoratorů co nejvíce: tak napsal Řezenský biskup Antonín v Pasově dne 4. listopadu 1906: „Těší mne nadmíru, že tento více v tichosti, ale za to tím zdárněji a záslužněji působící spolek má tolik členů v duchovenstvu diecesánním. Opět a opět hlásejme lidu ten potěšný článek svaté víry, že Spasitel je v skutku přítomen ve svatostánku, a ne toliko v podobenství.« Také v milých našich vlastech je rozšířen záslužný tento kněžský spolek a má svůj český orgán v „St. Eucharistii«. Proto přináší měsíčník ten, jehož každé číslo čítá asi 16 stran, ponejvíce rozjímání o Nejsv. Svátosti Oltářní (na př. klanění se Nejsv. Svátosti dle vzoru Panny Marie; parafrase modlitby »Anima Christi; Meditatio de St. Corde Jesu a j.), ale podává také pastorální pojednání a úvahy (na př. Choromyslní ve zpovědnici a u stolu Páně; St. Eucharistia v první Církvi; vztah Ducha sv. k nejsv. Svátosti a j.), řeči a promluvy (na př. Na Veliký Pátek; Promluva k prvnímu sv. přijímání; Na IV. neděli adventní a j.), probírá liturgické otázky, uvádí aforismy a mn. j. Již tato jen skromná ukázka dosvědčuje pestrost a bohatost obsahu; ze »St. Eucharistie« poučí se nejen kněz adorator, nýbrž každý duchovní správce, kazatel a bohoslovec. Proto budiž zdařilý, pečlivě redigovaný tento časopis doporučen co nejvroucněji všem kněžím. *Dr. Rudolf Zháněl.*

Kratochvíl Augustin: Okres velkomeziříčský. — Místopis. — V Brně 1907. — Nákladem Musejního spolku brněnského. — Stran 472 a 114 vyobrazení. — Cena 7 K 20 h. — Vlastivěda moravská jest obohacena novým svazkem, v němž popisuje náš neúnavný pracovník v oboru dějepisném, dp. Aug. Kratochvíl, velkomeziříčský okres. Předností knihy jest, že dějepisná část zpracována s velkou, neumdlévající pilností a úzkostlivou přesností, dle přístupných pramenů; byly to hlavně záznamy ze zemských desk, z kvaternů svobodných dvořáků, z knih půhonných, ze zemského archivu, zemské účtárny, z archivů obecních měst a vrchností; právem lze říci: »Kdo hledá, nalezne.« Pan spisovatel našel mnoho fakt, která byla doposud neznáma. Lví podíl ze spisu, jak ovšem přirozeno, připadá na okresní město Velké Meziříčí, jehož dějiny se tuto ponejprv podávají v úplné souvislosti (str. 53.—130.).

Velké Meziříčí založené za nejstarších dob naší vlasti, připomíná se ponejprv r. 1197, r. 1387 začala se psáti městská kniha, která se uchovala až podnes a z níž mnoho čerpáno i pro širší okolí. Farní kostel pochází ze třináctého století, je gotického slohu a trojlodní, původně býval dvoulodní. V duchovní správě tam také působil bratr blahoslaveného Jana Šarkandra, Mikuláš Sarkander. Po 97 let byli zde nekatoličtí kněží, jež r. 1597 vystřídal katolický kněz; katolická protireformace za Ladislava Berky z Dubé jest vyložena dopodrobně a jasně; jest úplně historicky podána docela nestranně, nezastává se katolíkův, ale nešetří i chyb a přehmatů nekatolíků. Mezi katolickými faráři byl také bývalý arcibiskup marianopolský Petr Pasevič, rodák z Multánska, který po dobytí své vlasti Turky odešel do Vídně a působením císaře Leopolda I. obdržel toto obročí. Farář Roblík v 18. století chtěl svým nákladem postaviti v městě nový kostel, ale když se postavili měšťané proti němu na stranu nepráva a křivdy, vzdal se fary a práce, 30.000 zlatých odkázal císařovně Marii Teresii. Od r. 1570—1602 bylo ve Velkém Meziříčí luteránské šlechtické gymnasium, jehož dějiny jsou sepsány na základě ochranovských foliantův.

Obšírněji podány též dějiny Křižanova, Měřína a Tasova. Mravenčí, nikdy neochabující pili lze pozorovati i při menších vsech, jež patřily 2—3 majetníkům. Nikde na příklad nepřihlíželo se dosud k dějinám svobodných dvorů a vrchnostenským realitám, jako v tomto vzorném díle. U Křižanova překvapuje, že jen tam byli Čeští Bratří, kdežto celý okres byl luteránský. Povšimnuto též zaniklých osad, cechovního zřízení, privilejí, výtečníků, kteří pocházejí z tohoto okresu; z kněží jsou to hlavně Msgr. dr. Josef Pospíšil a Msgr. Vladimír Šťastný, jejichž podobenky též připojeny. K nejlepším dosavadním pracím Vlastivědy nutno zařaditi tuto svědomitou práci, v níž viděti touhu po pravdě, proto opravuje p. spisovatel Volného a mnohé zprávy, uveřejněné v různých časopisech. Připojenou mapku okresu nakreslil a obrázky, ze stanoviska kulturně historického vyvolil sám p. spisovatel, jsou proto účelny a velkou ozdobou knihy. Přáli bychom si, aby tímto směrem bylo pracováno dále o popisech jednotlivých okresů naší milé Moravy. *Ignát Zháněl.*

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Literární paběrky. Kdysi jel jsem drahou s jakousi příbuznou zesnulého Čermáka Tuchoměřického, který odkázal hodně peněz na literární odměny Svatoboru. Ona, sklamaná dědička zle hartusila na ten odkaz, že to nespravedlivé, že se těch peněz mělo dostati přátelům a podobně. Ano uváděla i takové podrobnosti, poslední vůle se týkající, že se tuto ani nedají opakovati. Na tu rozmluvu před lety vedenou jsem si vzpomněl, čta zprávu v novinách »Ze Svatoboru«. Čteme tu: »Na literární odměny ze základu Čermákova, připadající roku 1908 původním spisům slovesným ať veršem ať prosou, ředitelství určilo 2000 kor. Porota, do níž zvoleni byli pp.. F. V. Vykoukal, Fr. Bílý, Jan Kabelík, Jan Máchal, V. E. Mourek, usnesla se jednomyslně, aby cena 2000 kor byla rozdělena na dvé a aby udělena byla stejným dílem pp.: Holečkovi Josefu za dílo »Adamova svatba« a Jos. Svat. Macharovi za básnickou sbírku »V září hellénského slunce«. Nadace Čermáka Tuchoměřického — Jos. Macharovi! To je přece jako pěst na oko. Kolik kněží už kdy dostalo část oné nadace? O Macharovi zcela jistě doufáme, že po knězi peníze brátí nebude, že je velkomyslně navrátí a tak rozhodnutí oné poroty »neznámých« jmen napraví. To by bylo, aby od klerikálů se dal pisatel „Říma" podporovati, to by bylo přímo proti jeho přesvědčení a dychtivosti po — pravdě. Tendenční výsledek této »poroty« jest rovněž ponaučením těm, kteří své úspory chtějí věnovati na některý dobročinný účel, aby dobře uvážili, jak se jednou jejich peněz užije. S mnohou jinou nadací se děje podobně. Od kněží nastřádané peníze přicházejí do rukou nepřátel duchovenstva, nepřátel víry. Ten zakladatel, který si snad od úst utrhoval, splakal by nad tím výsledkem své nadace. Dříve bylo jinak. Čermák Tuchoměřický neměl tušení, že v české literatuře budou Macharové, domníval se, že peněz se dostane nejenom spisovateli, ale i dobrému katolíku. Teď by se divně díval na výsledek »poroty«. Nyní musí zakladatelé a dárcové jinaké podmínky si učiniti, jinak porotu sestaviti, aby se nestal takový skandál, aby kněžské peníze nepodporovaly nevěru. Tento čin mnohým otevře oči, že sáhnou po svých posledních vůlích a dobře si přečtou věnování a uváží, potká-li se toto také s dobrým výsledkem a nebude-li ho nezneužíváno. Tu třeba hned předem učiniti náležité opatření, aby se něco podobného ani státi nemohlo a knězem nashromážděných peněz nedostalo se nevěrcům, lidem nehodným, víře nepřátelským. »Porota« odkazu Čermáka Tuchoměřického příliš křičí a přímo napomíná — caveant consules.*) — *d.*

Pomalu, ale přece počíná se uznávati výchovná síla náboženství křesťanského. Bylo již letos ve »Vlasti" (str. 374.) upozorněno na vynikající spisy prof. Foerstra a na důkaz, že jeho důvody působí nepřekonatelně, uvádíme úsudek z listů nám zuřivě nepřátelského, z »Národního Obzoru« (14. září 1907). Tam čteme: »V e l m i d ů l e ž i t é, ale zároveň velmi choulostivé otázky dotekl se německý paedagog dr. Fr. W. Förster z Curychu v srpnovém čísle časopisu »Hochland«, otázky totiž, máme-li m l á d e ž p o u č o v a t i o v ě c e c h p o h l a v n í c h či ne. Zastanci poučování vedeni jsou snahou, mládež uchrániti nebezpečí svodu a zkázy, jimž děti podlehnou, zvídajíce od »chytřejších« soudruhů či od dorostlých tajemství, kdo přináší či odkud přicházejí děti. I navrhováno bylo, aby děti poučovány byly na rostlinách, kterak se děje oplozování a kterak dostavuje se květ a ovoce. Byly i návody podávány, kterak děti připravovati pro pochopení této, pro vývoj zdravé osobnosti tak důležité otázky. Profesor Förster neschvaluje však toho. Z jeho článku cituje část »Osvěta Lidu«, i budiž tu na výňatek upozorněno. Förster rozhodně zamítá přímé vysvětlování o jednotlivostech lidského rozmnožo-

*) P o z n. r e d a k c e. Řád nadace Filipa Čermáka Tuchoměřického vypracovali Fr. Palacký a Dr. Fr. Lad. Rieger. Pamatovali na všecky vědy, ale bohoslovní z nadání kněze vyloučili. Už to bylo charakteristické, nynější rozhodnutí poroty pro Machara je surovou pěstí nám katolíkům ve tvář udeřenou. Ale co se má z nás katolíků česká veřejnost dělati, když ignorujeme své a podporujeme cizí! Máme fond katol. spisovatelů — zde se ani groš do nepravých rukou nedostane — ale někteří kněží jsou členy Máje a ne tohoto katol. fondu a mimo Čermáka a Beneše Třebízského ještě nedávno jeden řádový kněz odkázal Svatoboru 4000 K. A co bude jednou z nadání — 100.000vého — faráře Lehnera, provede-li se? Budou se míti z něho dobře liberální úředníci a opatrovníci, kteří je budou spravovati. Také bratrstva pohřební, na základech katolických založená, dali jsme si z rukou vydrati. My katolíci jsme vůbec kubíci a chlapíci! Církev hyne a my strkáme své groše do kapes svých nepřátel!

vání před celou třídou. A má zajímavý, a ovšem i platný důvod. »Kdo jest pro toto bezprostředné vysvětlování, přehlíží, že stud jest největší ochranou mohutnosti v oboru pohlavním. Fr. Th. Vischer praví zcela právem: »Zatajení není ještě v každém případě pokrytectvím, národ hyne, vymírá-li stud«. My, moderní intelligence, kteří vnikáme rozumem a reflexí do všech základů života, zapomínáme velice snadno, že stud koření v onom hlubokém, zdravém instinktu života, který své nejdůležitější úkony snaží se zastříti závojem nepoznaného, právě jako zapomínáme, že na všecko, co vzniká z temných tvořivých hlubin života, působí vědecká reflexe a hloubání rušivě. Oprávněná reakce proti falešné pruderii (tedy pruderii, která již sama vzniká z nezdravé reflexe a nikoliv z hlubších pudů) — tato oprávněná rozumová reflexe bohužel dnes silně již přestřelila. Přehlédlo se, že za prastarým zastíráním života pohlavního je daleko více zdravějšího pudu životního, než za moderní nestoudností, totiž onen odpor a boj neznámého života proti dotěrnosti rozumu a reflexe a proti předrážďování pohlavní oblasti rušivou obrazivostí a představami. Rozumí se, že nevyslovuji se tímto proti poučování pohlavnímu vůbec: Jsem pro pokud možno největší zdrželivost a přál bych si, aby neocenitelný a pohlavně-výchovný význam studu nebyl přehlížen a pomíjeno bylo všech nepotřebných vysvětlování a vývodů, a to z toho důvodu, poněvadž prodlením u materielní stránky pohlavního žití příliš právě ono materielní a fysiologické se vyvyšuje a zanedbává se poučování daleko důležitější, to jest ono, které v tom pozůstává, že vzbuzují se myšlenky a cítění vyšší, jimiž lidstvo zušlechťuje, ovládá a ošetřuje onu ryze fysickou stránku pohlavního života. S tohoto stanoviska třeba jenom litovati zjevu, že dnes vniká v mládež řada spisů, z nichž široké tyto kruhy zcela zbytečně se obeznamují se všemi možnými perversnostmi pohlavního života. Nelze oproti tomu dosti zdůrazniti, že pravá pohlavní pedagogika nespočívá v tom, aby mladým lidem veškery podrobnosti materielního procesu v oboru sexuelním byly vecpány, nýbrž spíše poskytovati jim ony vznešené vzněty, jimiž materielní stránku pohlavního života lze poutati a duševní stránce podrobovati; nikoliv tak, aby eros byl udušen, nýbrž aby mu z této velikosti duševního života vdechnuta byla také ona vyšší a bohatší síla lásky. Kingsley praví: »Třeba vésti život ušlechtilý, aby bylo lze ušlechtile miluvati.« Chtěl jsem těmito řádky především varovati před předčasným a bezprostředným vysvětlováním, které právě u moderního dítěte může vésti k předčasné zralosti — chtěl bych věru raději nebezpečím poučováním dětí z ulice čeliti pečlivým společným vychováním spojeným zejména s pěstěním vůle a sebelásky". Förster uhodil na důležitou věc: na stud. Ubíjeti v člověku stud, v tom naše doba dokázala mnoho. Na divadle, v časopisech, nemluvě ani o šantanech, kabaretech, pikantních kancelářích atd. zachází se se studem barbarsky. Ženy na jevištích vůbec nesmějí míti studu, jinak byly by tam nemožny. To jest charakteristické pro naše století. Mínění Förstrovo i jeho zdůvodnění jest tak důležité, že nemůže býti nyní ignorováno, kdykoli se bude mluviti o vychově dětí ve věcech pohlavních. Posud se na problém šlo příliš racionalisticky. I lidé obeznámení s historií a filosofií pozapomenuli, jak zdá se, že osvětářský racionalism utrpěl nenapravitelnou pohromu již před sto lety!« — „Nár. Obzor" i jeho nakladatel (Bedř. Kočí) mohli by si tu říci s básníkem: »video meliora proboque, deteriora sequor.« Pan Kočí ovšem nepochopí a neuzná, co zla způsobily některé jeho publikace (na př. »Krása ženského těla"). Také »moderní« »paedagogika« měla by co nejrychleji a co nejdůrazněji ohlásit ústup a vrátit se zvláště ve výchově pudu pohlavního k zásadám křesťanským. »Volná Myšlenka« a různí »humanisté« (Masaryk), mnozí spisovatelé měli by již poznat situaci, nechtějí-li, aby příští generace jenom s kletbou jich připomínaly, že bourali a ničili to, oč se síla, zdraví, blaho a spása lidských duší opírá, totiž náboženství.

L, † g.

Náboženství a škola. »Pražská lidová Revue« (r. IV., č. 2) přináší článek prof. dra. Jos. Peška, v němž se autor přimlouvá za změnu nynější methody ve vyučování náboženství a doporučuje k úvaze mínění dvou kněží z doby »předbřeznové«, Vinc. Zahradníka a Václava Frosta. Pan profesor jistě v dobrém úmyslu přijímá úsudky obou kněží, kteří odchováni byli dobou »osvícenskou«, Dnes by oba ti šlechetní kněží jistě soudili jinak. Jest ovšem »historia magistra«, ale její slova slušno bráti jen cum grano salis. — Úsudek obou zmíněných paedagogů jest tento: »Učení náboženství ‚z paměti' přeplňuje hlavu, ohlupuje rozum a zpitomuje a srdce při tom zůstává necvičeno. Jen v jednoduchém, každé spekulace vzdáleném vyučování náboženském možno pro mládež očekávati blaha. Zkoušeni z látky mají býti jen ti, kdo chtí. Služby Boží (mše sv., modlitby, přijímání svátostí) buďtež nepovinné, jen pro ty, kdo z vlastního popudu k těm úkonům se

přihlásí. A podobně.« — Tedy »volná škola« v trochu slušnější a skromnější formě než ta »Volnou Myšlenkou« hlásaná. »Budiž dovolena svoboda (praví Frost) a tolik z přesvědčení pevných křesťanů vychováme, kolik jsme posud pokrytců a na oko nábožných utvořili.« — Prof. Pešek na dotvrzenou mínění tohoto připomíná známý článek ze »Studentského Almanachu« (1904), kde si někdo stěžuje, že ho »theologické důkazy odcizily nejen církvi, ale náboženství vůbec.« (Toto jest opakováno po Masarykovi — a proto raději uvádět pramen samotný než papouška ze Stud. Almanachu!) — Nuže tedy, co máme o všem souditi? Na uváženou podáváme několik fakt. Dnešní vzdělání je především rozumové. Důkaz! důkaz! — slyšíme se všech stran. Důkaz chtějí mít nejen skeptikové a zlomyslní protivníci, ale i studující dobré vůle a upřímné víry. Pravdy náboženské chce vzdělaný člověk míti také zdůvodněny. Zakusili jsme toho sami na gymnasiu před téměř 30 lety, když evangeličtí spolužáci měli ze svých hodin náboženských pro nás hotové »poklady« námitek. A běda nám, když jsme se nedovedli věcně a obratně hájiti. Tenkráte jsme bolestně pociťovali nedostatek přiměřené apologetické literatury. Také na nás dorážel jeden spolužák, odporný cynik a nemrava. Bylo k těm bojům třeba nejenom dobrého jazyka, ale i slušná zásoba vědomostí, neboť z toho člověka mluvil již Renan a celé svazky »Matice Svobody« (nebo jak se ta sbírka jmenovala). K tomu dnes přidejme rafinované útoky z Drapera, Haeckla, Kacířských Epištol — a nechte studujícího bez důkazů a bez poučení! — Že dokazování u všech žáků nepomáhá, to uznáváme; avšak vina není v rozumu, v důkazech, nýbrž v srdci, ve vůli a v okolnostech zevnějších. Považuje se již po drahnou dobu opovrhování náboženství za pokrok a modernost. A prosím vás, může mladý, hrdý jinoch nebýti pokrokovým a moderním? Nerozvážlivé a nepříznivé výroky liberalních a hlavně realismem odchovaných profesorů matou a ničí náboženské přesvědčení v mládeži; protináboženská četba (i studentské časopisy) omamuje nezkušený rozum; probouzející se vášně (především pohlavní) zatvrzují srdce a vůli, která raději přijme to, co »svobody« popřává (tedy popírání Boha a mravních zásad). Kromě katechety není téměř nikoho, kdo by se těmto nepříznivým činitelům postavil na odpor. Profesoři, zvláště starší, stěžují si na lenost, bezidealnost, hrubost i znemravnělost mládeže, ale do boje se jim nechce. Naříkáním po straně ničeho se nedokáže. — A dobrá vůle ve službách Božích? Ta brzo by podlehla terrorismu fanatických a zlomyslných spolužáků. Tu právě byli by dobře smýšlející znásilňováni. Experientia docet. Návrh: vydejte kterýkoli cit (vlastenecký třeba) nebo kteroukoli ctnost tolika nepříznivým vlivům na pospas — a přesvědčíte se, že ani nejlepší pěstitel těchto vzácných květinek nezachrání, nebo zachrání jen trosky. Záleží mnoho na katechetovi, mnoho i na učebnici (viz na str. 277. tohoto ročníku »Vlasti«), ale všechna vina smutných poměrů nepadá na tyto činitele, nýbrž na jiné vnější i vnitřní okolnosti, ve kterých žactvo žije. — Dalo by se mnoho ještě napsati o tomto předmětě. Suďme jen opatrně, objektivně a důkladně. Upozorňuji jen na to, jak na př. látka náboženská bystří soudnost, jak odůvodněná pravda posiluje ctnost, jak solidní vědění utvrzuje charakter a je pramenem opravdové radosti. O náboženství tolik se mluví, náboženství zaujímá zvláště dnes mysle lidské, o náboženství každý přemýšlí — a proto mělo by náboženské vyučování býti co nejdůkladnější. Všichni přátelé mládeže měli by pracovati k tomu, aby tento poklad srdce lidského byl utvrzen a obohacen. Ovšem v době, která má heslo: pryč se zjevením! — je těžko mluviti o náboženství. V době, která má zlomyslné heslo: klerikalismus toť nepřítel — v takové době je těžko cit náboženský pěstovati. Pak ovšem ubohý student nepochopí vůbec, proč se o náboženství na světě ještě mluví. A »humanita«? — v době krutých bojů o existenci, v době zápasů nacionalních, v době »ozbrojeného míru« atd. atd. — může míti mladý člověk důvěru v toto heslo?! Taková duše je pak jen »tabula rasa«; životní filosofií těchto lidí může být jen zásada: všeho užívej — post mortem nulla voluptas. *L. † z.*

Krásný spis. Všem, kdož se s mládeží stýkají, vřele lze doporučiti knihu: Lebenskunde, ein Buch für Knaben und Mädchen od známého spisovatele Jungendlehre, Dra. Fr Foerstera v Curychu. R. 1907 vyšel 12—14 tisíc. Kniha elegantně vázaná stojí 3 M. = K 3·60. Obsahuje na XI. a 375 stranách 19 kapitol s různými hesly; na př.: Selbstätigkeit, Selbstbeherrschung. Der Kampf mit dem Magen, Gewohnheiten, Selbsterkenntnis, Die Macht des Kleinsten atd., v každé kapitole je několik krátkých článečků k nadpisu kapitoly se vztahujících. Kniha je vlastně výtahem z Jugendlehre a je, jak titul svědčí, určena pro děti 10—15leté, ale katechet i a každý, kdo z povinnosti s mládeží se stýká, k ní promluvy koná, nalezne v ní bohatou pokladnici a pramen myšlenek. Foerster, jak známo, jest

sice protestant, ale má hlubokou positivní víru a rottenburský biskup Keppler neváhal veřejně pochvalně o Foersterových pracích se vyjádřiti.

Základy patrologie se zvláštním zřetelem k dějinám dogmat. Příručka pro ústavy theologické a soukromé studium. Napsal Dr. Jos. Samsour, prof. církevních dějin. Cena 3 K 60 h. — Vyšlo v Papež. knihtiskárně benediktinů rajhradských v Brně. — Doporučujeme co nejvřeleji.

Náboženství jako důležitý činitel ve výchově a vzdělání moderního člověka. O tom zmiňuje se prof. V. J. Dušek ve »Zvonu« (č. 20.) takto (podáváme úryvky): »Středověký člověk žil po přednosti v sobě a obracel se do sebe; moderní člověk žije co možná v okolí a stará se o vše mimo sebe, takže pro sebe má málo času, ba nemá k tomu ani chuti ani nálady. Rodiče nežijí pouze pro svou rodinu, je volá sta úkolů veřejných na úkor rodiny; děti nenacházejí doma ukojení potřeb a ženou se rovněž předčasně do veřejnosti. Odtud vyplývá, že i s vyvoleným povoláním veliká většina jest nespokojena a hledá rovněž jinde nové obory činnosti a přenáší svůj neurovnaný stav duševní na své okolí. Tím nejen drobení a tříštění, stěžování a nářek, nýbrž i přesycení, nespokojenost a rozrušenost se dostavují, které podlamují nebo hubí individuum a schorobňují společnost. — I hledány prostředky k nápravě. Jest třeba, aby se spojila rodina i škola v zdravý a silný orgán výchovy moderního člověka. Modernímu člověku nestačí pouhé vzdělání vědné, kdyby bylo sebe důkladnější a obsáhlejší. Povaha člověka jest důkladnější a obsáhlejší nežli vědění. Povahu nelze ovšem vyráběti, ale lze rozumně rozvíjeti ony schopnosti a vlastnosti, které uloženy jsou v člověku. Treba vštěpovati smysl pro pravdu a povinnost a pro vážnost práce. Vrcholem zušlechtění povahy člověkovy jsou umění a náboženství. Uměním rozumím tu zušlechtění oněch nevědomých vlastností duše, které uschopňují člověka rozvinouti všecky smysly pro vnímání všeho dobra, krásna a pravdy, jež jsou obsaženy ve veškerenstvu, v přírodě . . . — Posledním pak všeho sloupem jest náboženství. Rozum bez náboženství jest loď bez kormidla. Ať kamkoli se utíkáš, neunikneš; ať čímkoli se podpíráš, klesneš.« Atd. — Zajisté nezvyklá to řeč za dnešních dnů, kdy hlavní slovo vedou Macharové. A přece je to řeč všech poctivých myslitelů a přátel lidstva! A jak daleko jest toto přesvědčení od projevů našeho officielního tisku učitelského! A při tom se vyslovuje jméno Komenského! Tolik ještě si dovolujeme poznamenati k svrchu uvedenému mínění prof. V. J. Duška, že i umění (návod k ušlechtění povahy pomocí přírody) musí státi na vyšším stanovisku (opět náboženském), má-li působiti vědomě a účelně. Jinak by dítě pohlíželo na přírodu příliš povrchně a tupě. Je svrchovaný čas, aby se pěstovaly charaktery zvláště u mládeže studující. Zesnulý skladatel Dvořák netajil se tím, že se straní intelligence pro její faleš a že vyhledává jen společnost lidí prostých. *L. † k.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Sv. Otec Pius X. — Zlaté kněžské jubileum Pia X. Dne 25 května byly předány Sv. Otci jubilejní dary z Čech, a J. J. kněžna Anna Lobkovicová byla z Říma telegraficky splnomocněna tlumočiti všem dárcům a spolupracovníkům nejvřelejší dík a požehnání Jeho Svatosti. — Papež přijal opata benediktinského řádu v Marienbergu, L. Marii Treunfelsa, jenž tlumočil sv. Otci hold a blahopřání rakouského benediktinského řádu u příležitosti jeho kněžského jubilea. — Vatikánská hvězdárna doznala v poslední době velikých změn. Kardinál Maffi, arcibiskup pisánský, známý badatel v oboru věd přírodních, měl se ubytovati přímo ve Vatikáně, aby také přihlížel ku pracím na observatoři. Diecesáni pisanští žádali sv. Otce, aby jim nově jmenovaného kardinála nechal v Pise. Sv. Otec svolil tak učiniti na krátký čas. Poslední návštěva kardinála Maffi platila observatoři vatikánské, která sestává teď ze tří observatoří, zdvihajících se nad hradbami Leoninské city, které však mezi sebou jsou spojeny železnými lávkami, z nichž jest pohled na celý Petrský dóm z pohledu ptačího. Lávka jedna jest 300 stop dlouhá. Tento jediný pohled na dóm Svatopetrský táhne mnohé nehvězdáře na novou observatoř vatikánskou. Mnohé změny provedl P. Hagen S. J., který doufá, že práce meliorační provede do letošního podzimku. Kardinál Maffi byl velice potěšen se změnami. — Encyklika proti modernismu. Český překlad encykliky sv. Otce Pia X. »Pascendi Dominici gregis« o naukách modernistů vydala »Liga kněží arcidiecese olomoucké«. Pořídil jej dle originálu prof. dr. Josef Kachník a zredigoval kanovník brněnský msgr. dr. Josef Pospíšil! Jest to první překlad český zvláštními tituly dle látky přehledně rozčleněný. Ku poučení o časových proudech, základy náboženství nejen katolického, ale křesťanského vůbec ohrožujících, velenutno. Důst. duchovenstvu a ctih. pp. chovancům seminářů

doporoučejí se objednávky hromadné, jež přijímá pokladník »Ligy« dp. Jan Přikryl, vikář na dómě v Olomouci. — Exemplář po 40 h. — Proti modernistům. Kardinál Kopp zřizuje pro tamní universitu zvláštní dozorčí radu pro katolické theologické docenty, která musí každé dva měsíce podávati kardinálovi zprávu, vyskytují-li se v přednáškách nebo učebních knihách novoty nebo příznaky modernismu. Dozorčí rada má také pečlivě dbáti zpráv o relikviích.

Jubilejní den sv. Otce Pia X. připadá letos na 18. září. Dne 18. září 1908 bude tomu 50 let, kdy sv. Otec Pius X., před tím Josef Sarto zvaný, přijal ve 24. roce svého věku skládáním rukou biskupových svátost svěcení kněžstva.

Vrchnopastýřský projev o novém podniku tak zvaném »Tiskové družstvo „Nový Věk“«. - Jeho Eminenci, nejdůstojnějšího arcipastýře, došlo od zakladatelů „Tiskového družstva Nový Věk« oznámení, že nový tento podnik byl v život uveden. Na toto oznámení Jeho Eminence odpověděl přípisem, jak následuje:

Velectěným Pánům: Vilému Bitnarovi, Dru. Gustavu Mazancovi a Dru. Joselu Myslivcovi v Praze!

Ctěným přípisem ze dne 9. dubna t. r. bylo mi oznámeno uvedení v život »Tiskového družstva Nový Věk“. Bera na vědomí toto ohlášení, nemohu leč s politováním opětně poukázati na projev svůj u příležitosti podobného podniku roku loňského daný, že v podniku tomto spatřuji nebezpečenství tříštění sil, kteréž by snadno mohlo přivoditi neblahé následky pro naši tak slibně započatou veřejnou katol. akci a nemohu proto ani tentokráte jej schvalovati.

Spolu vidím se býti povinným připomenouti ustanovení Sv. Stolice, obzvláště z doby poslední, týkající se veřejných podniků, byť laických, jež činí nárok akce katolické, a upozorniti na nemožnost spolupůsobení důst. duchovenstva na katol. akci tak zv. neodvislé.

V Křimicích, dne 14. dubna 1908.

† Leo kardinál ze Skrbenských,
kníže-arcibiskup.

Uveřejňujíce z nařízení Jeho Eminence list tento, upozorňujeme důst. duchovenstvo na zásady v odpovědi Jeho Eminence vytknuté a na povinnost, jež pro důst. duchovenstvo z nich vyplývá. — Z kníž. arcib. konsistoře v Praze, dne 28. dubna 1908. (Ordin. list arcidiecése pražské r. 1908, č. 5. květnové.)

Exposice výstavy družstva Vlast v poligrafickém paláci na pražském výstavišti v Král. Oboře jest 26. května t. r. zcela ukončena. Výstavka naše má 2 metry délky a 2 výšky a dolní i nástěnná vitrina jest opatřena sklem. Dole jsou uloženy naše knihy, brožury, kalendáře a časopisy, některé ve skvostné vazbě, nahoře na stěně jsou rozestaveny četné obrázky a obrazy, jež prodáváme, a pod nimi jsou rozestaveny zbylé brožury a písně, námi vydané. Volně na vitríně jsou vystaveny naše farní tiskopisy v jedno svázané, knihu lze otevříti a tiskopisy sobě prohlédnouti. Celek výstavky naší jest velice ladný. — V levo od naší výstavky jest exposice časopisů a brožur Tiskové Ligy. — Sousedy naší výstavky jsou: v pravo pí. Anna Drůbková ze Smichova, jež i u nás knihy a zpěvníky tiskne — v levo p. Fr. Waldmann, vrchní dozorce a varhaník v Johanneu a redaktor »Křesť. Dělníka“, u nás tisknutého. — Výstavka naše jest opatřena nápisem: družstvo Vlast, knihtiskárna a nakladatelství.

Slavnost blahořečení. V neděli dne 24. května 1908 konána byla v Římě slavnost blahořečení ctihodné služebnice Boží, Magdaleny Žofie Baratové, zakladatelky kongregace Nejsvětějšího Srdce Ježíšova. Narodila se dne 12. prosince 1779 v Joigmy v zemi Burgundské ve Francii. Dostalo se jí pečlivé výchovy a vzácného vzdělání humanitního, hlavně pod návodem staršího bratra, kněze Ludvíka Barata. První klášter řeholnic Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, které z lásky k Nejsvětějšímu Srdci věnovaly se výchově dívek, povstal v Amiensu ve Francii, odtud šířila se řehole rychle nejen po všech státech evropských, nýbrž i v Americe, Africe a Asii. Blahoslavená zakladatelka dožila se tohoto rozkvětu, navštívila sama Řím, kde zřízeny tři řeholní domy a školy, několikráte. Dostalo se jí tu také vzácného uznání nejvyšší hlavou křesťanstva, římským papežem Zemřela, jak předpověděla, na slavný den Nanebevstoupení Páně dne 25. května 1865. Vynikla za života hrdinnými ctnostmi, zvláště pokorou a křesťanskou láskou. Na přímluvu její stalo se několik zázraků. Kláštery a vychovávací ústavy »Sacré Coeur«, které založila, jsou také u nás v Rakousku, a to: v Praze (na Smíchově), Lvově, Tarnově, Vídni, Pressbaumu, Riedenburku (ve Vorarlbergu), Štýrském Hradci a v Budapešti Oslava blahořečení konala se také 24. a 25. května m. m. v klášteře »Sacré Coeur« na Smíchově.

P. Theodosius Florentini O. Cap. — Katolické Švýcarsko oslavilo dne 23. května stoleté narozeniny svého velikého miláčka P. Theodosia Florentiniho O. Cap., generálního vikáře v Churu. Florentini byl velikým a praktickým sociologem. Zvláště činným byl na poli chudinském, výchovy a ošetřování nemocných. P. Theodosius narodil se 23. května 1808 v románské vesnici Münsteru na hranici Tyrolska. Studoval s velikou pílí, zvláště filosofii a fysiku. V Sittenách dne 22. října 1826 složil sliby a oddal se studiu theologickému. V r. 1830 byl vysvěcen na kněze. Později byl jmenován quardiánem v Badenu, kde zřídil dívčí pensionát a do tamější nemocnice zavedl řeholní sestry. R. 1841 však vypukly známé protiklášterní bouře a P. Theodosius jen jen že uprchl a byl odsouzen in contumatiam k čtyřletému žaláři. Pronásledovaný řeholník zdržoval se v Altorfu, kde založil ústav pro učitelky v Menzingenu. Na to jmenován farářem v Churu. Ihned věnoval svoji péči chudině města. Aby chudina dostala dostatečné výživy, zařídil v městě různé domácí průmysly a pečoval svědomitě o zdroj výživy drobného lidu. Pro nemocné založil v Churu nemocnici, a zároveň založil kongregaci křížových sester, pro něž zařídil v Ingenbohlu mateřský dům. Těmto sestrám svěřil churskou nemocnici. Dále uvedl v život »Tiskový spolek pro katolické Švýcarsko.« — Kongregace ingenbolských sester jest velikolepé dílo toho muže. Členkyně toho řádu působí s největší obětavostí a zdarem ve výchově dítek, v opatrování nemocných atd. P. Theodosius věnoval svoji pozornost zvláště škole. Mimo ústav v Menzingenu založil ústav »Stella mario", dále založil známé kollegium ve Švycu, které mívá 400—500 žáků. — P. Theodosius jako sociolog chtěl pokřesťanštit továrny. A tak se stal zakladatelem t. zv. dívčích útulků. Dále zanášel se P. Theodosius plánem zříditi dělnické svazy, které by převzaly továrnu a o výtěžek by se dělily. V praxi poslední myšlenku neuvedl a nechal ji luštiti dalšímu pokolení. Horečně namahavé práce jej tak vysílily, že dne 15. února 1865 byv raněn mrtvicí, zemřel. P. Theodosius byl dále spoluzakladatelem Piova spolku, dále založil Spolek pro tuzemské misie a na velkých katolických shromážděních Německa i Rakouska vždy byl přítomen a mluvil. Dále byl činným jako misionář. A ještě na tom nedosti: též jako spisovatel byl činným. — Velikého P. Theodosia, tohoto lidumila, možno nazvati Don Boskem Švýcarska. Tělo jeho odpočívá v kapli ústavu v Ingenbohlu a čeká dne vzkříšení.

Generální kapitola Praemonstrátů. V úterý, dne 19. m. m. zahájena byla v Teplé za předsednictví generála řádu Norberta Schachingra gen. kapitola řeh. kanovníků praemonstrátských, na níž jednáno bylo o některých důležitých, celého řádu se týkajících otázkách. Kapitoly súčastnili se všichni opati praemonstrátští a z každé kanonie jeden zvolený zástupce. Po ukončení generální kapitoly navštívili belgičtí opati hrob sv. Norberta na Strahově.

Misionáři do Brasilie. Z Kouby v Bavorsku se píše: Dne 8. května byli tři mladí kněží z řádu sv. Vykupitele vysláni do Brasilie, kde země nedávno skropena byla krví mučeníka Schaumbergra. Jsou to kněží Josef Mand z Heiligenstadtu v Sasku, Alois Weis a Otto Böhm, oba z Wasseraltingenu ve Virtenbersku. Všichni tři vyšli ze semináře v Gorsu, kdež teprve minulého roku byli na kněze vysvěceni. Kněz Josef Mand pochází z rodiny, z níž vyšli sami kněží Leviti. Čtyři jeho bratří jsou misionáři v nejvzdálenejších končinách země. Jeden bratr je františkánem v Číně, druhý misionářem v Brasilii, třetí misionářem v Americe a nejstarší bratr je farářem v Americe. Matka jejich žije dosud. Jsou tu ještě dvě sestry, jež však také již přijaly závoj. Doma je ještě nejmladší syn, jenž chce býti též knězem.

Korunované hlavy a česká řeč. Jazyk český ovládají: J. V. císař a král Frant. Jos. I., J. V. královna würtemberská, královna (matka) Kristina španělská a kněžna bulharská Eleonora, princezna Reussová, provdaná za knížete Ferdinanda bulharského.

Velkolepý odkaz katol.-národnímu ústavu. V Tržici zemřel inženýr Vilém Polak, jenž odkázal spolku sv. Cyrilla a Methoděje, pečujícímu o slovinské školství v ohroženém území, 188.000 korun. Také pamatoval na techniky slovinské a různé národní účely.

Právo katechety na žákovské knihovny školní v ohledu náboženském uznala zemská školní rada moravská. Katecheta má právo vyloučit ze žákovské knihovny každou knihu, která by obsahem svým mohla býti nebezpečnou náboženské výchově dítěte. — Upozorňujeme na to spolek českých katechetů, aby se podobného práva pro své členy domáhal.

Uvedení Františkánek do nového domova. Dne 14. května byla jednoduše, ale slavně uvedena kongregace Františkánek ustavičného klanění se do zří-

zeného pro ně domova v domě čp. 183-III. v Praze, kde v přední části domu zřízena byla kaple k ustavičnému klanění, která den předchozí byla vysvěcena rektorem P. Nováčkem. Určených pro tento klášter 8 řeholnic přijelo ze Lvova ranním vlakem dráhy císaře Františka Josefa v průvodu k. a. ordinariátního kancléře V. Bilského a pí. hr. Marie Tyszkiewiczové do Prahy a odebraly se, byvše četnými dámami vysoké šlechty pozdraveny, v průvodu jejich do kaple své na Malou Stranou, kde se byli shromáždili: Její Jasnost pí. kn. Hohenbergová, Její Jasnost pí. kn. Anna Lobkovicová a pí. kn. Berta Lobkovicová, Její Exc. pí. hr. Coudenhoveová a Ledeburová, Její Osv. pí. hrab. Vojt. Schönbornová, pí. hrab. Schmisingová-Keresenbroková a jiní členové vysoké šlechty, vsdp. metropolitní kanovník Dr. Kašpar, dále zástupci řádu Kapucinského, Redemptoristů a Benediktinů, far. Jos. Svoboda od sv. Mikuláše a mnoho jiných zbožných osob. Jeho Eminence ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže-arcibiskup pražský, dostavil se v průvodu sekretářů Píchy a Hrubíka, přijal od řeholnic slib poslušnosti a uvedl je do klausury, načež mši sv., přijímáním řeholnic a četných laiků, pak výstavou Nejsvětější Svátosti k věčnému klanění se byla tato posvátná slavnost skončena.

Křesťanské Sokolstvo. Křesťansko-socialní strana mezi Slovinci v posledních letech všestranně buduje svou organisaci, přibírajíc do ní také výchovné a kulturní instituce, na př. »tělocvičné odbory«; kroj přijali podle slovinských Sokolů a v listě svém dovolávají se tvůrce českého Sokolstva Miroslava Tyrše.

Polští Mariavité utíkají se čím dál více pod křídla ruského byrokratismu a přimykají se aspoň zevně k pravoslaví. Tak velkonoce letos světili s pravoslavnými a ne s katolíky, ne 19. ale 26. dubna. A poprvé užívali při mši jazyka polského místo latinského, své bohoslužby oznámili v ruském úředním listě varšavském a tento jim také dělal zdarma propagandu. Jakož vůbec konservativní vrstvy pravoslavné slibují si mnoho od sekty mariavitské proti katolicismu. V Lodi, kde mají hlavní sídlo, koupili si už stavební místa na kostel, školu a faru. Do školy, jež zatímně zařízena, chodí na sto dítek. Zatím jsou a zůstávají menší kapkou v polském katolickém moři, než němečtí starokatolíci mezi katol. Němci. Čas na rigoristické sekty už dávno minul. Intelligence mladá mezi Poláky má jako všude jinde směr ode všech církví a téže nálady spíše než opačné jest i lid aspoň v městech. Ne k větší přísnosti, ale k větší svobodě a nevázanosti.

Fanatismus »volných myslitelů«. Poštovní úředník D. v Mor. Ostravě odepřel nedávno přijímati poukázky peněžní, znějící na katolické řády, kněze atd. Ve své služební horlivosti a taktu pravil, že takové řády jsou zbytečné, proto se jim neposílají peníze. To je pěkný sluha státní.

François Coppée zemřel. Známý básník francouzský François Coppée, který již delší dobu churavěl, zemřel v Paříži ve stáří 66 let. Od roku 1884 byl Coppée členem akademie. Prvními sbírkami jeho básní byly »Le reliquaire« a »Les intimités.« Jim následovaly v r. 1869 »Poémes modernes.« Základ k jeho slávě dalo jednoaktové drama »Le passant« a pak »La gréve des forgerons«. Největší význam Coppéeho jest v lyrice, zejména v drobné poesii genrové. Politickým smýšlením byl nacionalista. Jeho aktovku »Le Pater« zakázalo ministerstvo uvésti na prkna. Výbor z jeho básní přeložili do češtiny Lad. Tesař a Jaroslav Vrchlický.

Úmrtí. V Lovčicích u Ždánic zemřel dne 6. června Frant. Weber, farář milotický na odp. a bývalý poslanec říšský a zemský. Zesnulý narodil se r. 1826 v Žeravicích. Studoval ve Strážnici a filosofii na bývalé universitě olomoucké. Na kněze byl vysvěcen r. 1850. Již r. 1861 zvolen byl do zemského sněmu moravského a r. 1873 zvolen do rady říšské. Poslancem zemským byl 41 a říšským 24 let. Před 4 lety odešel na odpočinek. Dlouho bude žiti † P. Weber v paměti jako neústupný obhájce práv národních a rázovitý řečník a zůstane jemu na vždy zachováno čestné místo v řadě pracovníků, vlastenců a politických buditelů lidu moravského. Zvěčnělý byl zakl. členem našeho družstva, snahy naše vydatně podporoval a když jsme r. 1896 pořádali první Literární sjezd, konal při něm zajímavou přednášku.

Kanovník redaktorem-jubilantem. Pětadvacetiletou činnost redaktorskou slaví letos redaktor »Českého Včelaře« vldp. Josef Kebrle, nesídelní kanovník král. kolleg. kapitoly vyšehradské, kníž. arc. vikář a farář v Přistoupimi. Josef Kebrle převzal roku 1883 redakci po českém spisovateli a nakladateli Josefu Mikuláši-Boleslavském a od té doby nepřetržitě horlivě a nezištně úřad tento zastává, kromě svých služeb jako neunavný předseda Zemského včelařského spolku pro král. české, neboť již též od r. 188› jest jeho čestným předsedou.

Nový kanovník. Jeho Veličenstvo jmenoval vldp. vikáře a inful. probošta Jos. Bernata v Mělníce čestným kanovníkem kathedr. kapitoly v Litoměřicích. —

Vznešený tento hodnostář patří mezi první členy družstva a po celých 24 let trvání družstva nás obětavě podporuje, i vyslovujeme mu vděčným srdcem k tomuto povýšení nejuctivější blahopřání.

Abrahamoviny. Dne 11. června t. r. oslavil v tichosti na Svaté Hoře u Příbrami se svou stařičkou matkou své 50. narozeniny p. JUC. Josef Šindler, úředník Hypoteční banky v Praze, známý pracovník vé veřejném hnutí katolickém. Narodil se 11. června 1858 v Horažďovicích. Nabyv vzdělání v obecné škole, vyučil se u otce řemeslu kovářskému, při němž působil plných 10 let. Touha jeho nesla se stále po vyšším vzdělání. I vstoupil r. 1880 jako již 22letý kovář do primy gymnasia v Praze na Malé Straně beze všech hmotných prostředků, ale s pevnou důvěrou v Boha, maje na paměti slova: »Člověče přičiň se a Bůh pomůže.« Roku 1888 absolvoval české Jirsíkovo gymnasium v Čes. Budějovicích. Odbyv studia právnická, stal se úředníkem zádušního úřadu král. města Prahy, a r. 1893 přešel k Hypoteční bance král. českého, kde dosud působí. Již jako gymnasista projevoval vždy rozhodné smýšlení katolické. V Praze pak po celých 20 let rozvíjel utěšenou činnost ve všech oborech katolického života. Nenalezli bychom vážnějšího podniku katolického, jemuž by JUC. Josef Šindler sil svých se zdarem nevěnoval. S velikou láskou věnuje se činnosti Vincencianské. Chudým pomáhati, o ně se starati, toť radostí jeho. Jest místopředsedou ústředního spolku sv. Vincence, předsedou konference na Král. Vinohradech a členem výboru mnoha jiných charitativních spolků, jimž jest celou duší oddán. Jest místopředsedou akademické družiny Marianské, jejíž členem jest od jejího vzniku. Jako člen výkonného výboru strany katolického lidu v Čechách věnuje se s porozuměním časovým katolickým potřebám lidovým. Jeho celý život provanut jest pevnou důvěrou a láskou k Bohu a může sloužiti za vzor našemu studentstvu. Práce a přičinění s neoblomnou věrou přivádí člověka k dokonalosti. Bůh požehnej mu v dalším životě! Jubilant odebíral Vlast již jako gymn. studující, před lety stal se zakl. členem družstva Vlast a jest nám proto hlavně milým, že jest pevným nejen ve víře, ale i v zásadách a v praktickém jejich provádění. Ad multos annos!

Večírek klubu katolických poslanců českých uspořádán byl k poctě dra. Ant. Stojana, nového kanovníka olomouckého, v »Štěpánském sklepě« ve Vídni. Přítomni byli všichni členově klubu a jako host hr. Seilern. Promluvili a přípitky pronesli dr Hruban, doc. Šrámek, dr. Horský a dr. Stojan. Tento z bohaté zkušenosti své parlamentní podal nejednu zajímavou i poučnou vzpomínku a kořenil ji nevyčerpatelným zdravým svým humorem. Přátelský rozhovor upoutal přítomné na několik mile strávených hodin — I my, znajíce horlivou a neunavnou práci Dr. Ant. Stojana na roli katolické, ze srdce mu k nové, zasloužené hodnosti blahopřejeme s tím přáním, aby ji dlouhá léta ve štěstí a ve spokojenosti užil.

Spolek katolických žurnalistů ve Vídni. Na oznámení, že se zakládá spolek katolických žurnalistů, přihlásili se ihned tři zakladatelé: J. Ex. hr. Frant. Walterskirchen, J. Ex. hr. Frant. Thun a msgr. Frant. Černohorský. — Také náš Piův spolek pomýšlí na podobné zařízení. — V užším kruhu naší Vlasti působí již déle fond katolických spisovatelů.

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. — Za členy přispívající přistoupili: Ferd. Ritter, děkan a Ant. Hála, kaplan v Hosíně; Ant. Mohapl, farář a Em. Škrobánek, koop. v Hrabové; Ad. Hubálek, far. a Al. Šorm, kaplan v Kyšperku; dále: inž. Jan Dostálek v Praze a Lit. Jednota boh. olomouckých. — Dary složili: po 100 K: Jiří kníže Lobkovic a Františka sv. paní z Ringhofferů; 40 K výtěžek ze zábavy v Bubenči; 20 K: Anna kněžna Lobkovicová; po 10 K: Marie hrab. Nosticova, Richard hrab. Clam Martinic, Eugen hrab. Černín a Karel kníže Paar; po 4 K: učitelka Marie Worlova a Jos Soukup, městský kancelista ve Vršovicích; po 3 K: Jan Vychodil, děkan v Charvatech, a Fr. Pohunek, far. v Karlíně; menší částky: Jan Kalivoda, profesor, Ervin Červinka, ředitel cukrovaru, Em. Malfertheiner, účetní rada, Vilém Loukotka, závod pekařský, Vinc. Tichý, c. k. pošt. oficial, Boh. Mudroch, závod umělecký, Karel Ulrich, c. k. pošt. pokladník, lékaři: Dr. Arn. Pekař a Dr. Jan Ptáčník; Hynek Šusta, disponent, učitelka Joh. Grygarova, Bern. Stoy, dvormistr, kostelníci: Václav Benda a Fr. Reizs, em. faktor M. Zahradnický, dómský kapelník K. Douša, Zdeňko kníže Lobkovic, Jos. hr. Černín, baron Zessner, Fr. Papelhám, hosp. správce K. Kohlmünzer, hr. Coudenhoveová, říšský poslanec Dr. Josef Myslivec, baronka Makenloit, sekretář Jan Prudil, úč. rada Jan Soudný, choralista Karel Kindl, Al. baronka Henningerova, Olga hrab. z Kolovrat.

Valná hromada Paed. svazu konána bude ve druhé polovici června t r. Zástupce k valné hromadě již jmenovali: Jednota česk. katol. učitelstva, Spolek

katechetů, Odbor středoškolských katechetů a česká boh. fakulta v Praze. Za další členy přihlásily se: Školské Sestry III. řádu sv. Frant. ze Slatiňan a z Král. Vinohrad (z česk. katol. dívčího gymnasia). Čekali jsme čilejší a hojnější účastenství těch, jež Jednota česk. katol. učitelstva k Paed. svazu zvala; ale začneme i tak a doufáme, že z malých začátků vzrostou veliké věci. Jen když bude sestaven čilý a pracovitý výbor.

Ve prospěch budoucího paedagogia Školských bratří další dary složili: Jos. Tichovský, far. v Bratronicích, sl. Marie Zelenková a nejmenovaný z Rožďalovic. — Kojíme se blahou nadějí, že tento důležitý ústav brzy zřízen bude.

Z Tiskové Ligy. — Dary zaslali: Dr. Fr. Kryštůfek, pap. prelát, kanovník c. k. dvorní rada a univ. profesor v Praze, Tom. Chval, gymn. katecheta v Domažlicích, a Ant. Nevrkla, farář v Konešíně.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 25. května svoji druhou schůzi za předsednictví red. Tom. Škrdle. — Jednatel četl protokol poslední valné hromady a poslední výborové schůze, jež byly vyřízeny a schváleny. — Výbor se usnesl, súčastniti se svým tiskem pražské výstavy; výstava Tiskové Ligy bude umístěna v levo od exposice družstva Vlast. — Jelikož se pro Tiskovou Ligu málo darů schází, bude tato sice i dále vydávati své časopisy, ale ustane vydávati brožury. — První sešit „Obrany víry“ roč. V. se dosazuje a vyjde v červnu t. r. — Jednota katol. duchovenstva pro diecési Brněnskou navázala s naší Tisk. Ligou styky pro společnou obranu cti duchovenstva. Liga vítá v obsahu svého nového »Věstníku« obranné články »Proti nemravné literatuře«, »Rozbor prohlášení Svazu učitelstva moravského proti náboženské výchově ve škole“ a j. v. — Liga poukazuje na novou akci »Volné Myšlenky«, která počala vydávati proti »sv. Vojtěchu« dvouhaléřový časopis »Havlíček«. Tento oplývá otřepanými klepy a paskvily na katol. náboženství dle vzoru tisku soc. demokr. a pokrokářského. Nedá se upříti, že »sv. Vojtěch« zaujal velmi dobré stanovisko v polemice s »Havlíčkem«. Vydavatelstvo »Havlíčka« narazilo nad očekávání na odpor různých politických stran, byť stejného s ním směru, které ve vydávání jeho vidí konkurenci svému tisku. Politování-hodný však jest projev »Českého Učitele« č. 36.: »První číslo protiklerikálního (!) časopisu »Havlíček« již vyšlo. Je znamenité! (?) V milionech (!) je rozšiřujte (?) mezi český (!) lid!« — Protestantské časopisy »Hlasy ze Siona« a »Hus« prohlašují, že nechtějí na dále ničeho míti s »Volnou Myšlenkou«, poněvadž protestantism přišel k poznání, že »Volná Myšlenka« není pouze »volnou v náboženství, ale že jest přímo »protináboženskou«. — Liga odsuzuje článek »Českého Učitele« v čís. 36. proti úctě sv. Jana Nepom. V pojednání tom nepodávají se žádné vědecké důkazy, nýbrž mělkými frasemi se pouze štve proti pěstění úcty k sv. Janu Nepom. v lidu a u školní mládeže. — V poslední době vábena jest školní mládež pod škraboškou výcviku tělocviku do soc. demokratických a sokolských jednot, kdež se však vychovává politicky pro jednotlivé strany. Zde cvičena jest ve stranických písních, nosí kroj a súčastňuje se sletů a veřejných cvičení, které nejsou bez politického zabarvení. Cvičení v tělocviku děje se často v době bohoslužeb, aneb pozdě do noci. Jakkoli se pěstění tělocviku nikterak u mládeže nepodceňuje, přece jen nesmí se tak díti na úkor mravně-náboženské výchovy. Rozhodně pak nesmí se již do školní mládeže vnášeti politické směry. Liga žádá, by jí zaslán byl materiál, kde se u mládeže tělocviku zneužívá k pěstění politické stranickosti. — Liga odsuzuje nízký boj »Národního Obzoru«, jejž vydává známý B. Kočí redakcí K. Horkého, proti směrům náboženským a zásadám veřejné mravnosti. Povídky a feuilletony nesou se duchem pornografie a nehodí se slušným lidem za četbu. Články o škole z péra odpadlého kněze L. Kunteho vybízejí k vyloučení náboženství ze školy a zamlčují nespravedlivě zásluhy církve o výchovu lidstva v šlechetné a nadšené povahy. — Na Moravě nově vycházející antisemitský list »Přítel lidu« lze pro řízný obsah co nejlépe vítati. — Čilou debatou o různých jiných časových otázkách byla schůze Tiskové Ligy zakončena.

Katolická beseda pro Prahu a okolí pod protektorátem J. Eminence nejdůstoj. knížete arcibiskupa pražského a za předsednictva J. J. knížete Fr. Zd. Lobkovice a součinností J. M. vsdp. preláta Msgr. Dr. Jos. Buriana a cís. rady Dr. Ot. Rožánka, která slaví letos 40letí svého trvání, vytkla si za úkol postaviti v Praze katolický dům jubilejní na památku 60letého panování J. V. císaře a krále Františka Josefa I. a na paměť 50letého kněžství J. Svatosti papeže Pia X. Důležitým úkolem Katolické besedy je šířiti a hájiti zásady křesťanského náboženství v životě veřejném, pečovati o socialní postavení lidu katolického,

zříditi středisko života katolického z celých Čech v Praze, — katolický dům jubilejní. Aby mohla těmto svým úkolům dostáti, žádá všecky věrné a horlivé katolíky, aby v hojném počtu přistupovali za členy »Katolické besedy pro Prahu a okolí« a dle svých sil přispěli na stavbu katolického domu. — Veškeré dotazy ochotně vyřídí: Karel Wolf, t. č. tajemník, v Praze-I. čp. 234.

Velká výstava českých křesť. socialních a katolických listů, brožur a knih stávajících i zaniklých, dle jejich postupného vývoje konati se bude v Hradci Králové od 1. do 19. července při příležitosti soc. kursu, sjezdu mládeže a žen v Hradci Králové. Žádají se veškeří vydavatelé křesť. socialních a katolických listů, aby nám ihned zaslali po 1 ex. nynějšího čísla a byl-li dotyčný list dříve jiného formátu, též prosíme o 1 ex. — Vydavatelé knih a brožur v jejich vlastním zájmu žádáme, aby své práce a vydané listy vystavili. — Poplatky nejsou žádné, jen zasílatel hradí si sám poštovné a připomene, mají-li se knihy a brožury vrátiti zpět. — Všecky stoupence své prosíme, by nám hned zaslali pokud mají veškeré časopisy, knihy, brožury, písně křesť.-soc. atd. a jsou-li zaniklé, by nám je darovali neb zapůjčili po 1 ex. — Výstava tato bude velikého významu, protože konati se má při příležitosti kursu pro naše bojovníky a agitátory. — Veškeré zásilky vyprošují se na adresu: J. Polák, Hradec Králové, Adalbertinum.

Sjezd katolíků nizozemských. Katolíci všech pěti biskupství Nizozemska se vlastně na společném sjezdu uviděli teprve až 20. května t. r. Ovšem že jednotlivá biskupství odbývala svoje katolické sjezdy, avšak k společnému projevu nedošlo. Dne 20. května sešli se tedy příslušníci všech pěti biskupství v městě květin Haarlemu, v residenci biskupa msgra. Colliera. Více tisíc mužů přišlo z Haagu, Rotterdamu a Leydenu, aby mohli býti přítomni významnému tomu dni. Zvláště potěšitelným úkazem bylo, že právě intelligence byla tu silně zastoupena. V nádherné kathedrále, na jejíž stavbu sehnali si katolíci více jak million zlatých, sloužil msgr. Collier mši svatou. Na to zahájil advokát E. Fifenne sjezd. Hlavní jednání točilo se vlastně toliko kol jedné otázky, t. j. kol četby. Jednáno o lidových knihovnách, literatuře, umění, laciné četbě a novinářství. Ačkoliv v tomto ohledu bylo v Nizozemsku mnoho vykonáno, zbývá přece ještě mnoho k vykonání. Nizozemsko má sedm velikých katolických denníků. A to: »Het Centruni«, »Het Huirsgezia«, »De Maarbode«, »De Tyd«, »De Retidentiebode", »Het Dagblad van Noordbrabant«, »De limburgsche Kourir«; ovšem mimo toho má větší množství týdenníků. A přece nemohou účinně vystoupiti proti liberálům. Snad právě proto, poněvadž je těch denníků jen přece mnoho. Bylo by skutečně záhodno a pro katolíky nizozemské k velikému prospěchu, by se několik denníků spojilo v jeden výtečně redigovaný a finančně silný podnik. Rozhodně znamená letošní společný sjezd všech nizozemských katolíků značný obrat k lepšímu.

Víra a věda. Albert de Lapparent, sekretář francouzské akademie, profesor geologie a mineralogie na katolické universitě v Paříži, čestný člen mnohých učených společností, jenž po smrti Pasteura a Berthelota platil za první vědeckou autoritu ve Francii, nedávno v Paříži zemřel. Akademie věd v Paříži přiznala mu již r. 1861 cenu Laplaceovu a r. 1885 čestnou cenu Delcasseovu. Jeho dvě veliká vědecká díla o geologii a geografii vyšla již v 5. vydání. Tento veliký učenec byl katolíkem z přesvědčení a plnil též věrně povinnosti katolíka. Útrpně usmíval se nad těmi, kteří tvrdí, že víra a věda nejsou slučitelny. To mi dělá stejnou radost, — pravil jednoho dne — jako kdyby někdo chtěl dokazovati, že by notář nemohl býti zároveň umělcem na klavíru.

»Katholski Posol« hornolužický naříká nad ztrátou svého redaktora kaplana Jak. Ševčíka, který poslán biskupem do Saské Kamenice, poněvadž je ho tam třeba jako znalce jazyků slovanských (češtiny, lužičtiny a polštiny) pro tamní četné dělnictvo slovanské. »Kathol. Posol« se za redakce Ševčíkovy velmi povznesl a rozšířil, je to velmi čilý lidový týdenník, který všímal si všech zájmů celého svého národa a spolu i všech ostatních zemí slovanských. Družstvo »Kathol. Posla« v loni mělo poprvé přebytek. Snad najdou nečetní katol. Srbové lužičtí mezi sebou nového dobrého organisatora. Není pochyby, že to bude asi zase kněz, jsouť kněží jak nejsvobodnější tak i nejhorlivější. Kněží a učitelé, pokud jsou Srby, jsou též skoro jedinou intelligencí lužickou.

Jubileum polských novin v Těšíně. Poláci vděčně vzpomínají svého buditele na Těšínsku Pavla Stalmacha, jenž se roku 1848 súčastnil slovanského sjezdu a řídil pak první polský list »Tygodnik Cieszyński«. Jím zahájeno obrození polské na Těšínsku před 60 lety. Nyní mají zde Poláci 14 listů, školy různé i na Ostravsku; v obcích čítárny, rolnické spolky, 65 Raiffeisenek atd. Brzo dojde také na založeni reálky, obchodní a průmyslové školy.

Duchovní cvičení pro dělníky. Na posvátném Velehradě uspořádány byly duchovní cvičení pro dělníky od 6. června večer do 10. června ráno.

Dělnické domy v Klosterneuburku. Na paměť 60letého panovnického jubilea Jeho Veličenstva vybuduje klášter v Klosterneuburku dělnické domy na svém pozemku v Kreindlhofu. Stavební výdaje obnášeti budou 200.000 K. Týž klášter vybudoval již roku 1898 na počest 50letého panovnického jubilea Jeho Veličenstva celou řadu dělnických domků. — Ejhle klášter — sídlo tmy! Kdy pak naši soc. demokraté něco takového vykonají — oni »jediní« přátelé dělnictva?

Rozluka manželská a katolicism ve Švýcarsku. Švýcarská statistická kancelář dává v pojednání o statistice rozluky manželské ve Švýcarsku katolíkům to nejlepší vysvědčení. V roce 1900 bylo v katolických kantonech 2000 sňatků, rozvedeno do roka 0·05 proc. V protestantských však kantonech 3·89 proc., a zvláště v protestantských městech rozvody rok od roku úžasně se množí.

Knihkupectví a nemravná literatura. Spolek německých knihkupců uvažuje ve své nejnovější výroční zprávě o stálém množení se nemravné literatury. Zvláště německým knihkupcům dělá tato »literatura« mnoho starostí. Spolek odsuzuje takové produkty, jež vypočítány jsou na nejnižší pudy člověka. A u nás? Vlastenečtí knihkupci nejen vykládají, ale i nakládají ku »zdělání« národa takovouto »literaturu« dále.

Germanisace s protestanstvím postupuje při vytlačení Poláků z odvěké otčiny. Zde nový doklad: Jeden Polák v Bochumu ve Vestfálsku chtěl si tam zakoupiti hospodářství od velkostatku, ale bylo mu sděleno, že jest to nemožno. »Nach Vorschrift der königlichen Regierung dörfen wir nur Ansiedler evangelischer Religion ansetzen.“ Kolonisační komise postupuje v západním Prusku; tak ve Wombrzeckém okrese zakoupila 71.000 jiter půdy a usadila tam na tisíc rodin německých, pro něž vystavěla 3 kostely, modlitebnu, 17 vesnických a 12 jiných škol, 18 útulen pro chudé, 4 mlékárny, 2 lihovary a 9 Raiffeisének. Úřady nyní již nepovolují polských schůzí, pokud není 60 proc. obyvatelstva polského. Na Katovické schůzi v Pruském Slezsku, kde protestováno proti vyvlastňovací politice prušácké, upozornil redaktor Dombek na Slezsko pod pruským panováním, poukazuje na postup němectví na slovanský východ. V odvěkém tom boji rozprostírá se dnes od Hamburku k Vratislavi jeden veliký hřbitov slovanský. Pruský král Bedřich II při okupaci Slezska r. 1740 přislíbil za sebe a své potomky ve Vratislavi v manifestu okupačním svobodu náboženskou a národní. Ale sám již začal »kolonisaci«, přiváděje polský lid násilně na méně zalidněné Pomoří. Při sekularisaci uzmula r. 1800 vláda pruská statků katolické církve za tisíc milionů marek, v tom obrovské statky v Horním Slezsku, jež dostali protestantští generálové a pruští hodnostáři, čímž utrpěl polský lid velikou škodu. A tak šel postup německý dále proti Polákům, až došlo na Bismarkův vyhlazovací boj a hakatismus, vůči němuž nemůže slovanské obyvatelstvo slezské — Srbolužičané na Dolním Slezsku, Moravané (Češi na Ratiborsku) a zejména Poláci jeden a čtvrt mil. — očekávati změny té politiky výbojné, poněvadž usiluje o jeho vyhlazení po 2000 let. A tak třeba se bránit!

Hnutí italských katolických žen. V Římě sešlo se na 30 zástupců ženských a mužských spolků, aby uradili se o tom, jakým způsobem možno účinně propagovati hnutí italských katolických žen. Usneseno několik závažných ustanovení. Dejž Bůh, aby to pomohlo.

Odříkají se časopisu modernistického. V Mnichově vychází časopis »Das XX. Jahrhundert« směru modernistického. Na obálce je vytištěn zakladatel farář dr. Bumüller a dr. Klasen. Oba dva podali redakci listu protest, aby jména jejich nebyla na obálce uváděna, jelikož list změnil úplně směr a je skorem protikatolický i nekřesťanský. Vydavatelé se vykrucují v zaslánu v židovském listu »Münchener Neueste«. To je zajisté charakteristické.

Anglikánský koncil. Dne 15. června schází se v Londýně koncil anglikánského duchovenstva, jehož súčastní se 250 biskupů, kteří dostaví se s 5 průvodčími ze své diecése, buď kněžími anebo laiky. Koncil bude zasedati do 24. června a bude se obírati vnitřní organisací církve anglikánské a poměrem jejím k Cařihradu a k Moskvě.

Český slovník bohovědný. — Za nepříznivých okolností rozvíjí se naše bohovědecká literatura dosti utěšeně. Dosud však nemáme všeho, čeho bychom potřebovali, i jest nutno brátí útočiště ke knihám cizojazyčným. — Tak zejména nemáme vůbec encyklopaedie! I tu odkázáni jsme na díla cizí, pro naše potřeby nedostačující. — I odhodlali jsme se vydávati Český slovník bohovědný, jenž má

býti pokladnicí veškerých věd theologických. — Dílo počne vycházet na podzim 1908. — Český slovník bohovědný obsahovati bude v jadrné, zhuštěné formě stručné, ale při tom dokonalé poučení o všech thematech, jimiž se obírají vědy theologické, i o všech otázkách, které týkají se náboženství, a to na základě nejnovějších výsledků badání vědeckého. — Český slovník bohovědný bude míti všude bedlivý zřetel k běžným námitkám proti náboženství a proti církvi katolické, a obsahovati bude jich vyvrácení. — Český slovník bohovědný bude hleděti vystihnouti a obsáhnouti vše, co v literatuře theologické u nás a u ostatních národů zvláště slovanských jest pozoruhodného a podá co možno úplný obraz náboženského života a bohovědecké práce u všech národů slovanských. — Český slovník bohovědný bude zároveň i sloužiti potřebám duchovní správy, i bude obsahovati spolehlivé poučení o všem, co v obor ten spadá. — Český slovník bohovědný nahraditi má celou odbornou knihovnu. Bude uspořádán co možno prakticky a účelně. — Dílo toto bude pro naši bohovědeckou literaturu zajisté významu epochálního. — Všichni naši bohoslovečtí spisovatelé účastní se silami svými při této obrovské práci. — Dílo tak veliké a pracné bude však vyžadovati ohromného nákladu, i nutno jest, aby mělo co možno veliký počet odběratelstva. — Počítáme s důvěrou na účinnou podporu veledůstojného duchovenstva. — Způsob vycházení díla i cena jeho budou zařízeny tak, že každému bude možno státi se odběratelem. Dílo vycházeti bude v sešitech; každého měsíce vyjde jeden sešit. — Za redakci: Dr. Jos. Tumpach. Dr. A. Podlaha. Za nakladatelství: V. Kotrba v Praze-II. Pštrossova ul. 200. — Doporučujeme dílo toto k hojné podpoře.

Zápis do I., II., III. a IV. tř. čes. dívčího gymnasia s právem veřejnosti na Král. Vinohradech, Korunní tř. č. 4. jest dne 7. července a 16.—17. září. Při gymnasiu zřízena jest: dvoutřídní obchodní škola, jednoroční kurs pro vzdělání vychovatelek. Kromě toho vyučuje se hře na klavír, němčině, francouzštině, všem druhům ručních prací (paličkování, vyřezávání a vypalování ve dřevě atd.), jakož i malbě. Pro dívky z venkova jest v budově pensionát, řízený Školskými sestrami. Přihlášky přijímají se denně. Prospekty obdržeti lze v budově gymnasia na Král. Vinohradech.

Boj proti pornografii v Belgii. Dle zpráv belgických časopisů utvořil se v Lutichu »spolek otců rodiny«, jehož účelem je potírati necudné obrazy a t. zv. „panskou literaturu". Ku spolku přistoupilo bez rozdílu stran politických velmi mnoho otců rodin, jimž leží mravní výchova mládeže na srdci. U nás v Rakousku by podobný spolek měl také práce dosti hlavně v Praze!

„Truc-Havlíček", volnomyšlenkářský časopis, jenž proti „Sv. Vojtěchu" vychází akcí »Volné myšlenky", byl hned v prvním čísle skonfiskován na čtyřech místech. Lze z toho souditi, že měl hodně opepřený protináboženský obsah. — Katolíci, stůjte na stráži. Šiřte všude »sv. Vojtěcha«, potírejte Havlíčka! Nedejme se!

Za časopisem »Waage«, který jest ve Vídni orgánem „Volné Myšlenky", stojí židé. »Waage« jest vydávána židem Lotharem a nakládána pp. Sternem a Kaullem. A naši pokrokářští vlastenci dělají v pražské filialce těmto volným myšlenkářům závozníky.

Duchovní pout do Lurd má se konati letos z celého světa. Na popud hraběte Acquaderniho v Bologně, předsedy ústředního komitétu jubilejního, byli pořadatelé českých poutí do Lurd bratří Kolískové jmenováni zástupci tohoto duchovního podniku pro naše kraje. Poněvadž celá akce děje se za protektorátu jak sv. Otce tak i nejd. pp. biskupů, zasluhuje důvěry a podpory. Provolání se právě rozesílají.

C. k. zemská školní rada pro král. České vydala tento oběžník: »Č. j. 14975. v Praze 4./4. 1908. C. k. okresní školní rado! Časopis „Mládí" jest obsahem svým četbou pro mládež nevhodnou. Vzhledem k tomu budiž ze žákovských knihoven obecných a měšťanských škol, ve kterých by se nalézal, odstraněn.« — Podobně bylo před tím zakázáno »Jaro«, socialně-demokratický časopis pro mládež.

Velkostatek česko-budějovické záložny. Velkostatek Stráž u Jindřichova Hradce v Čechách, jenž patřil do pozůstalosti nedávno zemřelého velkostatkáře bar. Leonardiho, koupila česká záložna v Budějovicích za 636.000 K. Němci — jak se jejich předáci vyslovují — přišli tím o vliv v Jindřichohradeckém německém ostrůvku. Panství mělo druhdy cenu 5,000.000 K.

Nalezené dopisy Michalangela. Před několika dny našel jeden student v archivu Spinelli v domě hraběte Nasponi-Spinelli ve Florencii 68 dosud neuveřejněných dopisů Michalangela Vasarimu. Universitní profesor Giuseppe Tomasseti pověřen byl dalším badáním a zkoumáním těchto dopisů.

VLAST

O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze od 8.—12. září 1907.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Volní Myslitelé představili se nám v neděli jakožto *obhájci svobody svědomí*. Zajisté krásné vystoupení, ale jaký další jeho průběh? Označím jej zkrátka slovy jich předáka, p. red. *Myslíka*, jenž dle „Času« ze dne 8. IX. t. r. č. 248 str. 5 na schůzi delegátů V. M. řekl, že »kongresem nastává nové posílení k *bojům*«, k čemuž týž »Čas« — tedy list rozumějící a přející V. M. — podává dne 9. září na str. 249 následující vysvětlení: »proti politicky a vojensky organisovaným pozemským církvím a *hlavně* proti římské . . . vyvstává moc nová . . .« Obhájci volného svědomí vystoupili tedy na kongresu jako vojáci ženoucí do boje proti lidem náboženský cítícím a svobodu svědomí náboženského hájícím. Je to hotové neštěstí pro volného myslitele, zvrátí-li se jeho theoretické horování pro svobodu svědomí v praktické bojování proti náboženské svobodě svědomí, ale my věrci za to nemůžeme, vina jest na Vol. Myslitelích.

Podejme krátký důkaz tohoto tvrzení:

1. Na kongresu útočili řečníci na církev tvrdíce, že se jí musí z rukou vyrvati škola, že náboženství ve škole má se zatím aspoň státi neobligátním předmětem, že se má poopraviti moderní vědou, že v nejvyšších středních školách kněží toto zmodernisované náboženství nesmějí přednášeti a jiné světské předměty vůbec ne a že konečně má se náboženství časem docela odstraniti a místo něho jakási humanní ethika zavésti. (Viz ref.*) prof. *Josefa Spáleného*.) Dr. *Bartošek* vyslovil se (dle »Dne« z 10. září, str. 4) pro vyloučení theologické fakulty z university. Snad proto, že církev vlastně university v život uvedla, nebo že ještě před nemnohými týdny Vol. Mys. podporovali snahu, aby se zřídila nová, při universitě pražské dosud nestávající fakulta evangelická?

*) Poznámka. Týž byl tehdy supplentem na střední škole v Žižkově. Brzy však po kongrese, nemaje předepsaných zkoušek státních, „doprofesoroval.“ Kde je teď, nevím, protože se i z volnomyšlenkářských časopisů na dobro ztratil. A takový „odborník“ měl středoškolský referát na „světovém“ kongresu Volných Myslitelů v Praze. Z tohoto fakta je vidět nejlépe, jaké síly na kongresu V. M. svůj věhlas „evropského“ jména uplatňovaly a jakého skutečného významu byl kongres celý. Vrána k vráně sedá, rovný rovného si hledá, mohl na kongresu k svým kommilitonům zapěti exprofesor Jos. Spálený.

Pan *Stark* volal Vol. Myslitele ku protestu proti dosud neexistující katolické universitě v Solnohradě, jež snad v budoucnosti bude zřízena!

2. Vedle toho útočili Vol. Mys. na církev tvrdíce, že se jí má nejen vzíti svoboda svědomí při vyučování školském, ale též svoboda majetkového vzrůstání, a zvláštním zákonem všesvětovým způsobiti, aby kněží světští a řeholníci v žádné zemi nesměli v budoucnu *zvětšovati* svůj majetek. S tímto návrhem francouze *Delarue* nebyl však dosti spokojen belgičan *Hins*, jenž promlouvaje o duchovenstvu belgickém, žádal, aby se »páteři *a jeptišky vyhnali ze země*«, načež sklízí od Vol. Mysl. potlesk. Pan *Schmall* (Prager Tagblatt čís. 251 t. r.) velebí Francii, kde církev byla o majetek připravena a kde klášterníci a jeptišky ze země vyhnáni byli a tvrdí, že prý tím vykonala Francie horoický skutek . . .!«

3. Že Vol. Mysl. chtějí zreformovat manželství opět ve smyslu církvi nepřátelském a že na sjezdě bylo v tomto smyslu prudce mluveno a již dávno před tím proti *svátostnému* rázu manželství a jeho *nerozlučitelnosti* agitováno, nemůže vůbec býti popíráno. *Celou sjezdovou akci označil program kongresový* zcela jasně za *bojovnou* proti církvi, když děl, že účelem pražského kongresu *Vol. Mysl. jest zesvětštiti celý život lidský.*

Vůči těmto faktům z řečí kongresových tážeme se: Nechávají skutečně Volní Myslitelé svobodu svědomí církvi katolické?

Líbí-li se Vol. Mysl. jich theorie svobody, ať se dají odevšad se svou naukou vystrčiti, jako již »ve škole na duchu zmrzačení« — i tuto nešetrnost předhodil vyučování náboženskému *profesor Zenker*, mluvě o volné škole, — ať si dají vzíti majetek, vysoké školy a rodnou domovinu, jsouce jako psanci vyháněni za hranice své vlasti, ať si to dají všecko vzíti a líbiti, domnívají-li se, že to není znásilňování svobody svědomí a ať nenávidějí svět, aby to vše *páchal jen na církvi.* I kněží a jeptišky jsou lidé a mají právo, aby se s nimi lidsky nakládalo, aby i pro ně platila svoboda přesvědčení, majetku, víry a školy.

Vol. Mys. jsou i tím netolerantními, že vybízejí k odpadu od církve, k sužování farářů při oddavkách a křtech farníkův, dávajíce těmto útočné pokyny, namnoze sice nesprávné ale přece pro kněze a takového svedeného člověka často i dosti nepříjemné.

Z církve a z náboženských společností mají dle Vol. Mys. lidé vystupovati a k mezinárodnímu bundu volně myslících bezvěrců přistupovati! Proč? Kde je zde logika, kde svoboda? Opět jen útok na církev, neboť odpadlíci — jak vidíme neustále — nezůstávají jen bez vyznání, ale stávají se náruživými nepřáteli katolického vyznání, jakmile do bundu Vol. Mysl. byli vstoupili.

Nemůžeme k Vol. Mysl. přistoupiti za členy, protože nejen ničím vědecky nedokázala, že má pravdu v názorech svých, zvláště v těch, kterými nejvíce vystupuje proti církvi, ale i proto, že vůbec dosud ještě ani sama Vol. Myšl. nemá jasna ani v tom, co vlastně její »bezvěrec« znamená. Klasický doklad o tom podán byl na schůzi Vol. Mysl. v neděli v sále »Orientu«, kdež se

delegáti Vol. Mys. mezi sebou přeli a hádali o tom, koho za »bezvěrce« míti sluší. Schůze vyzněla tak nepořádně, že »Čas« napsal: »Než takovou schůzku, raději nic!« — a přece i po té vřavě a vzájemné hádce páni Vol. Mys. se neschodli na definici *co bezvěrec jest*«. Aby se neřeklo, že ukřivďujeme, upozorníme na rozpor, který v jiných důležitých otázkách života se týkajících, mezi hlavními stoupenci Vol. Mys. vidíme. *Profesor dr. Krejčí*, mluvě slavnostní řeč při zahájení kongresu, tvrdil, že mravnost nepotřebuje nikterak náboženství a snažil se oboje od sebe úplně odtrhnouti. Proti tomu učí *dr. Masaryk* (»Ideály humanitní«), že na poslední otázky o mravnosti nemůže nejhlubší a pravé odpovědi dáti bez Boha a bez náboženství. *Profesor Spálený*, začav v referátě kongresovém na str. 1 Masarykovým »náboženství je život, *sub specie aeternitatis*«, čili že vyžaduje, aby se žilo pro věčnost a se stálým zřetelem k ní, dospívá na str. 19 k názoru docela opačnému tvrdě, že život lidstva není a nemá se vésti »*sub specie aeternitatis* = ve znamení věčnosti nýbrž *sub specie facti* čili ve znamení skutečnosti, to jest jak toho okamžik a okolnost vyžaduje. Kdo z těchto tří vol. myslitelů má v této důležité otázce životní pravdu? — Všichni tři nebo žádný?

Jaký materiál duševní byl na kongresu Vol. Mys., vysvítá z posudku Mtgsblttu., kde se dí: »Otřásti theologickou budovou (jak chtěli Vol. M.)jsou s to jen nejlepší bojovnici s nejlepšími zbraněmi; nadutost, pathetické fráze, *vědecká nevzdělanost toho nedokážou*. Proto také mezi osoby, jež pramálo nebo nic neznamenají, nepřidal se nikdo z německé university pražské; věda nemůže jíti tam, kde lidé marniví si podkuřují a kde vládnou zájmy politických stran. Fanfárami, pompesními resolucemi a osvětovými frasemi Pelantů, Ledererů a Polláků nepomůže se Volné Myšlence k orlímu letu, o němž blouznil delegát francouz. *Furnémont*.« Tato neklerikální hrozná slova mohou si naši Volní Mysl. vzíti k srdci, uvažujíce neustále o smutné události, která je potkala, když i z české university nikdo věhlasný z profesorů mezi ně nezavítal, vyjímaje »malého z nejmenších«, jak kdosi napsal o *prof. dr. Krejčím*, jenž měl slavnostní řeč uvítací; ten Krejčí, který v knížce »*Svobodná vůle a mravnost*« (str. 12) učí, že *vůle lidská není svobodná ale determinovaná*, ba že vůbec není (vůle naše) podstata samostatná, ale jen jakýsi *problém* atd. Věru, horšího řečníka nemohli si *Volní Myslitelé* ani vybrat, než *deterministu čili nevolníka Krejčího*. Nemá-li člověk svobodné vůle, kterak má svobodný rozum, kterak volně myslí? — Noviny přinesly zprávu, že také na jedné schůzi byl u Vol. Mysl. prof. *dr. Drtina*, ale že potom (nepromluviv »řeči« ani paedagogické ani vědecké) ztratil se pan Drtina z kongresu jako kouř ve vzduchu, tak že se zdá, že dopisovatel Mtgsbltu měl pravdu *tvrdou*, když napsal, že mezi lidi, kteří nic neznamenají, *věda jíti nemůže*. A přece ohlásili se u nás Vol. Mys. jako repraesentanti vědy, kteří chtějí celý život evropský založiti na výsledcích pouhé vědy a rozumu, neuznávajíce nad sebou víry a božské auktority a slibujíce, že volná myšlenka promění lidský dosud prý málo utěšený

život v blaženě šťastný a *posvětští* všecko. O ironie, jak jsi zlá a neúprosná! Proč se tak mstíš na Vol. Mys., kteří chtěli býti messiáši lepší lidské budoucnosti a dostali na obojí naší university výhazov a kopanec s přídomkem: Mezi takové frasisty nevzdělaně věda nechodí. Kdyby aspoň dr. Masaryk nebyl upláchl Vol. Mysl. do Ameriky, snad by byl, zůstav doma, mezi ně přišel a mluvil v jich prospěch. Ale, ani ten velikán — — nestál o ně, o Vol. Mysl.. poslal jim sice z Ameriky pozdravný přípis a řekl v něm, že má týž cil jak Vol. Mys., ale poznamenal (k mrzutosti Vol. Mys.), že vychází z jiného stanoviště než oni, totiž ze *stanoviště náboženského.* Toto slovo v prípise Masarykově potrhl a zdůraznil proloženým písmem »Čas«, když uveřejnil dopis svého arcibelzebuba a »Čas« je zasvěcen v tajnosti svého pána. Volní Myslitelé zavrhovali zuřivě Boha a náboženství po celý kongres, ve všech resolucích (kde o tom jednali) a Masaryk, tato jediná jejich u nás naděje, *zdůrazňuje stanovisko náboženské!* Není to k zoufání? Z intelligence národní zůstali doma téměř všichni, vyjmete-li obecné učitelstvo, jež bylo silně zastoupeno. Ale zdaž má tento prv k právo na titul intelligence? Nemyslíme intelligenci obyčejnou čili běžnou — o té v učitelstvu nepochybujeme, — myslíme intelligenci, kterou se chlubili Vol. Mys., když psali o heroech ducha, generálích myšlenky, repraesentantech vědy, kteří chtějí celou Evropu zesvětštit, šťastnou učinit, na pouhé vědě a rozumu založit atd.? Pochybujeme a pochybovali o tom i socialističtí demokraté, účastníci sjezdoví, když v »Právu lidu« zle se postavili proti učiteli Černému, tvrdíce, že není způsobilým, aby mluvil za učitelstvo. A přece je pan Černý snad nejintelligentnějším mezi učitelskou intelligencí. Ze středoškolských profesorů nepřišel a nedebatoval nikdo, mimo supplenta *pana Spáleného* ze Žižkova, o němž však »Čech« ex post přinesl z dotčených kruhů zprávu, že neměl od profesorů žádného mandátu, že nebyl tedy oprávněným delegátem, že nemá vůbec předepsaných zkoušek atd. Tedy nová ostuda v intelligenci! O representaci matičky Prahy rozepsal se »Čas« tuze málo pochvalně: z notáblů nikdo nepřišel; starosta dr. Groš ujel do Hořic, první i druhý náměstek jeho »nebyl doma« a z pánů radních městských »vzal to na sebe« jediný pan Filip, hostinský v Konviktě. Před Žofinem, kdež se konal sjezd Vol. Mysl., dláždilo se pilně: hromada kamenů, písku, hlíny stálo na ulici po celé délce, tak že Vol. Mysl. se na to veřejně zlobili, nadávali, povídajíce o nešetrnosti, netaktnosti, zbabělosti a netečnosti representace Prahy k »světovému« kongresu Vol. Mysl. O jak bylo v té věci ještě před málo nedělemi u nás v Praze a celých Čechách jinak, když zavítal na královský hrad císař a král František Josef I. ku krátkému pobytu. Všude samé okrasy, prapory, světla: ulice čisté a upravené, na nich plno lidstva, spolků, hudby, zpěvu atd. a teď kdy zavítali do matičky Prahy »generálové ducha« na světový kongres, slibujíce zemi naší štěstí, teď v Praze není vidět ani fangle, obyvatelstvo si Vol. Mys. nevšímá, spolky nezúčastňují se parády, ulice jsou v nepořádku, primátor odjede pryč atd. To je opravdu k zlosti. I Sokolové se zlobí na Vol. Mysl. a národní

dělníci též — prý pro internacionální socialní demokraty, kteří v kongresu opanovali. Poslanců přišlo asi pět všeho všudy a mezi nimi i pan socialista *Vaněk* z Moravy, který ve třetím shromáždění Vol. Myšl. prohlásil: »Kdybych já měl při volbě rozhodovati mezi *českým* zpátečníkem (= katolikem) a mezi německým mužem pokrokovým, rozhodl bych pro tohoto«, a to řekl ve chvíli, kdy v Prachaticích zuřiví Němci dle nauky Mommsenovy rozbíjeli Čechům krvavě hlavy a — *čeští* účastníci kongresoví tohoto drzouna ven ze svého středu nevyhodili — takoví tam byli národovci. Jde-li na člověka neštěstí, jde na něho se všech stran. Nejen naše domácí celebrity české a německé — sjezd byl mezinárodní s řečí českou, německou a francouzskou, — zůstaly okázale doma mimo sjezd, ale i cizinské kapacity nepřijely do Prahy, zvláště však blýskal se nepřítomnosti svou Gorkij (o němž noviny přinesly zprávu, že z loňského honoráře dal 360.000 K na ruskou revoluci), Lombroso ano i Häckl, tak že zůstal jen *Denis*, o jehož knihách francouzsky psaných o nás Češích (i. e. o Bitvě na Bílé Hoře) atd. přiznalo nakladatelství Topičovo právě v těch dnech, že nejdou na odbyt, že za tři léta prodal se všeho všudy 1—2 exemplář a že asi tolik jich má na skladě, protože po nich větší poptávky z Paříže není a Češi koupí si na nejvýš nějaký překlad. Vídeňská »N. F. P.« zajímala se o pražský kongres,*) ale ostatní veliké listy světové dělaly, jakoby ničeho neviděly, nebo dokonce i kongres bakatelisovaly a odsuzovaly. Pařížský »Figaro« napsal dne 14. září ironicky takto: »Tak zvaný kongres Volných Myslitelů v Praze skončil jak začal: hlučně a nesnášenlivě. V posledních dnech málem by bylo došlo k bitce. Kongresisté však na konec se smířili a odebrali se položit věnec »Žižkovu pomníku«. V dalším poukazuje týž světový list, že Vol. Mysl. zneužívali jména Jana Husi, jenž byl *věřícím křesťanem* až do posledku života, kdežto Vol. Mysl. jsou nevěrci krutě nesnášenlivými, proto — pokrytci. Polský »Glos Národa« píše: »Kongres Vol. Myšl. v Praze ve vší své vznešenosti se ukázati *měl* jako výkvět lidské tvorby. Ti, kteří ty hlučné turnaje Vol. Myšl. brali vážně, očekávali, že na kongrese v Praze přijde do popředí nějaká vážná myšlenka veliká, nějaký živý program a nikoli staré vymlácené frase o pokroku, klerikální reakci a pod. Naděje zatím zklamaly, *neboť pražský kongres podal divadlo bankrotu Volné Myšlenky*, jejíž pionýry jsou Häckel, Zenker, Ghislieri a j. Kongres jednal o otázkách, kteréž od 10 let jsou předmětem prudkého boje liberalismu. Usnesl se na resolucích, zatracujících jednomyslné názory křesťanské, postavil se na odpor novým proudům od nejširších kruhů lidských propagovaných a vyzval k boji proti křesťanskému náboženství a křesťanské morálce. Útoky Vol. Mysl. katolicismu neporazí, protože Vol. Myšlenka je lidu cizí.«

Kongresisté usnesli se, že u výroční den pětistyleté památky Husovy (r. 1915) budou opětně v Praze pořádati »světový« sjezd

*) Poznámka. Kdo pak této židovské dámě zasílal zprávy denně o kongresu Pražském? Že to nebyli klerikálové a na sjezdě nesúčastnění notáblové čeští a němečtí, jest jisto. Kdo to tedy do „N. Fr. Pr." z Prahy posílal? Naposledy oslavovali Volní Myslitelé sami sebe?

a pan red. *Myslík* sliboval prý do té doby rozdmychati u nás volněmyšlenkový požár, jenž shromáždí dne 6. července 1915 kolem Husa ne 3000 členů, jak se letos o kongresu stalo, ale — patnáct milionů. Nu budiž. Proč by *Volní* Myslitelé této frase nepřijali bezmyšlenkovitě, když jich v tištěných odborných referátech přijali tolik? Odkud pan Myslík u nás v Čechách za osm let sežene miliony kongresistů, vědí bohové; na tak ohromnou sumu nestačili by ani všichni německo-polští a rusští socialisté, kteří jsou snad jediným spolehlivým prvkem Vol. Mys. Národ český zůstane i při oslavách husitských pouze liberálním, soudě o budoucnosti nedaleké z přítomnosti blízké, nikdy však nebude bezkonfesně-atheistickým a bezvěreckým. Vedle socialistů bude na kongresu v roce 1915 trochu pokaženého a nezralého studentstva, zfanatisovaného antiklerikálního učitelstva, jež v národě pýchou a stálými požadavky po větších platech a po menší povinnosti školské ztrácí oblibu i vliv (a ztratí ještě více, bude-li se tak nafukovat, jako se nafukuje nyní) a pokrokářsko-realistické čety, budou-li do té doby vůbec ještě na živu. *Zklamání*, jež přinesl loňský kongres V. Mysl. Čechům a reserva, kterou zachovali naši liberálové vůči kongresu tentokrát, nevymizí za osm let z mysli pamětníků, zvláště budou-li svědky, že Vol. Myšl. u nás nic více nesvedla, než že k odpadlictví od církve, k bezvyznání u víře a k nenávisti všeho náboženství vedla — a to je až dosud hlavní signaturou působení páně Pelantova, Bartoškova, Kuntova i Myslíkova. Víc nevykonali nic, ač naslibovali hodně. Takoví řečníci a takoví účastníci (posluchači), jaké jsme viděli na loňském sjezdě Vol. Myšl., *jsou zcela jistě úplně neschopni vědecké, světové reformní práce*, ti mohou a dovedou jen agitovati, štváti a fanatisovati proti stávajícím řádům (církevním), nikdy však neprovedou kus úspěšné práce na povznesení a zušlechtění lidstva, ani nepřipraví mu lepší blahobyt, mravnost a vědeckého vzdělání. Kdo takových věcí nemá, kterak jich dá? Také kvality našim Bartoškům, Kuntům, Myslíkům, Pelantům nikdo nepřiznává.

(Pokračování.)

Dozrály hrozny...

Dramatická haggada (legenda) o pěti dějstvích. — Napsal FR. LEUBNER.

(Dokončení.)

Výjev jedenáctý.

Z paláce vede žena Amorrhejská Thafathu ve smutečním rouchu hrubém bez ozdob. Za nimi vstoupí prorok Iddo.

Amorrhitka. Žel, běda, hrůza! Jaký zlý to den
tvou hlavu kmetnou stíhá neblaze!
Rvu vlasy hlavy, nehty drásám hruď,
že pánu mému bůh se hněvá zlý.
Mám proklíti jej jménem bohů svých?

Šelómó. Trůn mého Boha vztýčen v srdci mém
a kleteb kameny jím nepohnou.

Amorrh. Nuž, na mou hlavu sešli blesků žeh,
jež na tě metá Bůh tvůj vševládný,
(jest bohem mým, ač tlumím rouhání)
vše rány odvrať na mou věrnou hruď,
— a zaplesám, že hynu za tebe.
Dej, nechať slzy, slzy prolévám,
zde klečíc oddaně ti u nohou,
kde umlknu. Vždyť pláč mi rdousí dech — —

Šelomó. Jak ukázati tobě vlídný vděk?
Však dcera nemá slova soucitu?
Vše v duši její utonulo vše,
jak pod hladinou vichry zbouřenou
i trosky hrdých lodí tonou v tůň?
(Thafath opřena o schodiště pohlíží strnule do dálky)
To dosud kouzla vliv?

Thafath (temně). A žalu hrot,
jenž protknul srdce břitným čepelem:
hruď zalévá se krve zátopou,
v ní mdlí a mře a chabne srdce tluk.
(Divoce.) Proč nový úkol z tvého rozkazu
štval do záhuby mého snoubence?
Jak šťastna s druhem bědná Naama,
že na rozchodu spojila je smrt!
V mé oči navál Samum písku jen,
že v úžehu je pálí řezavě,
však slza nemůže jich ovlažit.
Blesk sežehnul kmen plný květů. Blesk! —
a bez citu jest umrtvená dřeň,
v den holé trčí větví pahýly
a ohořelých suků černá pěst
jen vzdory hrozí nebi krutému.
(Hrdě.) Jsem réva mrtvá. Není třeba jí,
by vinula se družně ku kmenu. (Odchází.)

Šelómó. Leč jilmu-li jest nutno k podpoře
i úponků těch suchých, aby stál?
Jsem sirý bez soucitu dítěte!
Což Bůh mi odpírá tu útěchu,
bych v nově lkal a naříkal a lál?
Jak šťasten kmet, jenž v kruhu dětí svých
skráň chorou klade ve jhu staroby
v hrob k otcům již, svých dětí vida vděk
a slzu soucitnou v jich pohledu,
co loučí se s ním; vrásky zjasnělé
mu chladný pocel smrti vyhladí.
Má Naama mi dlíti po boku
a žalostný mít její sestra skon, —
jak vedle mne by lkala útěchou,
byť vlastní hruď jí břitný jízvil bol,
že její štěstí v krvi zapadá . . .

Achijah. Ó zapomeň! —

Ammorrhitka. Kde prsten čarovný,
bol utlumiti v klidnou nepaměť?
Šelómó. I v bolu moudrý zhrdá kouzly tmy.
Znej člověk plný život, ples i žal.
Achijah. Bol utlum již a od přišlého slyš,
co Rehabeam vzkazuje, tvůj syn.
(K Iddovi.) Však příliš dlouho meškal návrat tvůj.

Výjev dvanáctý.

Iddo. Snad nade mnou tam mocný nevál duch,
jenž ondy slova do mých klade úst,
že duní peřejemi slapů s hor
a všecko strhnou u vln hřmící proud.
Má cesta s nezdarem se potkala.
Šelómó. Můj nástupce lid šetřit nemíní
jha nových břemen, jak jsem kázal mu?
Iddo. Kdo někdy na tvůj vstoupí slavný trůn
(a nebe dej, to nebuď záhy nám!)
děl na vzkaz tvůj mi s krutou hrdobou:
»Kde otec kladl na šíj lidu jho,
já břemen skály na ni nakladu,
by pod mou nohou lid se choulil v prach;
kde otec mrskal biči národ svůj,
já drát a drásat budu do krve,
knut každý šleh by ranil jako štír!«
Achijah. Mám prokliti jej klatbou krvavou?
Šelómó. Syn neposlušný, zpurný — otcův žal!
Já ovšem lidu v žel se tvrdý zdál
— i kámen tísní spodní vrstvu zdi —
vždyť budoval jsem slávy, velkosti
dům nerozborný pro budoucí věk
a ku paměti pro svůj vděčný rod.
Však syn má v míru bydliti již v něm!
Syn proti otci . . .. Králem Sijjónu
jsem dosud já! I hlásám vůli svou,
než v jeho ruku vložím vlády prut
a zlaté žezlo moci posvátné:
Lid volný svobodnější nyní buď,
by vděkem žehnal poslední mé dny!
Achijah. Ó vládce posvátného Sijjónu,
jak velebný jsi ve své velkosti,
jak nikdy v tváři kmenů poddaných!
Med na tvých ústech, v oku přízně jas
a palma míru ve tvé pravici!
Ples jásotný mi z hrudi vyvěrá:
dál vládni v míru lidu beze jha,
suď spravedlivě s pravdou v mírnosti
a k srdci lidu Bůh tě blíže veď,
by jméno tvoje slavil vděčný rod
a národy tvou vládu na věky!

Vstaň, pane, u velkosti moci své
a blahou zvěst tu lidu zvěstuj sám!

Iddo (zoufale). Ach pozdě, pozdě . . .

Achijah. Pozdě, pozdě snad? . . .

Šelómó. Zem vděčně vždycky rosu přijímá,
byť po dlouhém i znoji kanula.
Co říci váháš, synu věstčí, mluv . . .

Iddo (zahaluje si hlavu cípem pláště, pokleká a klade dlaně rukou na skloněnou hlavu). Byl kamenován v Sichém Aduram —

Šelómó. Daň vybírá mých strážce pokladů.

Iddo. A bouře hněvná deptá již tvůj rod —

Šelómó. Kde voje mé? Kde syn? Kde jeho pěst?

Iddo. Strach Roboama vyštval do města,
kde za pevné se hradby uzavřel:
Jeť králem Jerobeam vyhlášen.

Šelómó. Můj sluha, rab a psanec, úskok — král?

Iddo. Kmen Juda s Benjaminem věrný zbyl
a deset kmenů k soku odpadlo.

Šelómó. Těch deset balvanů — a na mou skraň
se pádem řítí z mraků vidění . . .
Dva kusy pláště — — bědný jsem a chud . . .

Achijah. Žel, pravdivě jsem viděl ve snách kdys . . . .

Šelómó. Ó raduj se, že v záhubu a zmar
jde práce plného mi života!
A k dílu tomu přiložil jsi sám
když nikdy ruku, aspoň slovo své,
zde káraje a tamto bouře lid!

Achijah. Proč mluva věštcova má mocný zvuk,
že z komnat králů letí v bědnou chýž
a hradby kácí zpupných přeludů,
ví věštby duch. Jsem mluvčí tajných úst . . .

Šelómó. Lid klne mi a pěstí rozráží,
co já jsem pojil, lid by žehnal mi.
Jsem zlomen, zdeptán, skácen do prachu.
Já vládnul od moře až do moře
všech ku závisti knížat východu
a nyní vidím: popel jsem a prach!
(Sype si na hlavu prach a popel se země.)
Mých věčný vládce prchajících dnů,
jest daleko má vina od spásy,
bych marně volal dnem i nocí z běd?
Hle, v tebe doufal vždy mých otců vzdech
a ty jsi vnímal jejich volání.
Kde já jsem nyní v prachu padlý červ,
mně smát se bude podlých vrahů smích,
meč dvojsečný má na mě tasit hněv?
Lev krvavý si na mně brousí spár
a dravci zoban na mou mrtvolu.
Mě vyrvi, Věčný, z jejich osidel
a vylej na ně hněvu svého žluč —

Achijah. Ty neklň, jemuž dlouho klnul lid.
Šelómó. Já lidu neklnu. Však svůdcům zlým
i ty sám kletbu vmetneš na hlavy,
až poznáš, k dobru-li jest odboj jich
a lidu jednoho svár vespolný.
Jdi, jdi! Já šťastně žil svůj dlouhý věk,
nech posléze mě umřít pokojně,
muž bolest svou by ukryl před mužem,
král sklamaný před věštcem bez klamu.
Achijah. V mou sdílnou soustrast nyní nevěříš?
Šelómó. Ó věřím, Vidoucí, však těžko mi
vin vzpomínati v bolu před kárcem.
Leč kloní obavy i hlavu tvou
a nejasno ti jitra svítání.
Bůh k člověku-li mluví v bolestech,
i útěchou kéž mluví nyní sám.
Achijah. Vstal Mojžíš od rozmluvy s Jehovou
a v lesku plála svatá jeho tvář.
Kéž osvětlí i tebe útěchou
a v samotě sám najdeš východu
z dum stinných cest, jak smířit lidu spor.
(Vztahuje ruce nad ním k žehnání a odchází s ostatními.)

Výjev třináctý.

Šelómó. Jest se mnou Bůh? Prach — dílo rukou mých
a v troud a popel splála snaha má,
sen marnost, marnost péče má i čin!
Vše kácí se mi, co jsem vystavěl.
Kam bez podpory vedu nohou krok,
(chápe se holi; před ním objeví se anděl Jedidjah)
mně kalné oči hasnou ve slzách.
Ó Jedidjah, v tmách světlý anděle,
dlel's po boku mi, když jsem moudrosti
já druhdy žádal sobě od Boha!
Již tolik ran mou zdranou stihlo hruď,
i od tebe se lekám zvěsti zla.
Či uneseš mě mocnou perutí
z těch vůkol mne se dmoucích bouřných vod?
Mně jedna dcera nepohřbena tlí
a duše její bílá vztahuje
dlaň po mně v prosbách s marnou námahou —
mně druhá dcera mrtva bez citu, —
z nich žádnou, žádnou na hruď nevinu,
ač touží po nich srdce zdrásané.
Byť rukou tvrdou, lid jsem vedl výš —
a syn mu hrozí pěstí z ocele,
lid bez vděku mé jméno proklíná
a jedno tělo na dva kusy rve
a srdce rve mi, puklé srdce již — —
I po očistě toužím v lítosti,
jda tobě vstříc. Mé kročeje jsou mdlé

a v holi hlodá červotoče hryz,
jak v srdci hlodá bolest, střebe krev,
že potácím se u vin závrati,
ač upínaje k světlým cílům zrak —
Jedidjah (jej líbaje na ústa) Jdi pod polibkem míru
v pokoji!

(Šelómó pouští z ruky lámající se hůl a padá mrtev na podušky svého stolce. Jedidjah mizí. V hloubi dalekého obzoru vzplanou ohně na výšinách »na bamách«.

Výjev čtrnáctý.

Benajahu, Thafath, žena Amorrhitská, Achijah, Iddo, otroci.

Benajahu. Vzplaň hněv tvůj, vládný, v plání řevnivém
jal Jerobeam ženy v zajetí —
Amorrhitka (poklesajíc k nohám Šelómónovým).
On mrtev — mrtev — — (Muži rvou svá roucha.)
Thafath: (vedle ní, hledíc v královu mrtvou tvář.)
V klidu velebném
již slunce zapadlo a mračná noc
se děsí svojí tmavé chudoby.
Hvězd mnoho jest, však jedno slunce jen —
a tady slunce zhaslo bez jitra.
Achijah. Ó Šelómó, jest bolest vítězná!
I tebe sklála pevnou rukou v hrob,
jenž slunil's ve štěstí se dlouhý věk.
Sem pánve žhavých uhlů, aby dým
vál vonných koření v tu smutnou noc.
Kdo na svém trůnu skonal, dosud král.

(Otroci staví dvě pánve po obou stranách trůnu a sypou na žhavé uhlí vonidla.)

Můj úkol dokonán, by poznal bol
a chápal jeho sílu očistnou.
Kdo nadál se, že rozhodne tu smrt?
Však nechci líčit na klam srdce klid.
Má bolest upřímná i soucit můj.
Rvu roucho své a klaním velebě
se smrti vševládné, vin očistě.

(Jak rve roucho, vypadnou mu ze záňadří dva papyrusové svitky; z nich podává jeden Iddovi.)

Zde vezmi knihu Kazatele,
jenž byl nám králem v městě pokoje,
než rozdvojil svár jeden rodný lid.
To kniha posledních jest jeho slov.
Jdi k Roboamu, zvěstuj tento skon.
Jdu k Jerobeamu, co jemu jsem
kdys prorokoval slávu závratnou.
Věz, Šelómónův nevezme-li syn
jha s beder lidu, jediný buď král, —
však nebude to Rehobeam tvůj!
Své všecky síly tomu zasvětím,
kdo v jeden tábor všechen svede lid,

jenž jednomu se klaní Bohu jen —
jím Jerobeam, Israele král,
jak psáno v těchto knihách vidění,
jež já jsem psal a ručím za slovo!

(Dávaje Iddovi v ruku svitek proroctví svých.)

Iddo. Což vidiny mé jasné — klamy jsou?
Kam, Vidoucí, tvůj orlí hledí zrak?
Což chybně vidí mladší oko mé?

(V náhlém vytržení rozpíná ramena do dálky, takže oba svitky papírů padnou před Thafathu, jež knihu Kazatele vkládá do skřínky na stole, druhou podržujíc v rukou.)

Já oltář viděl, oltář zápalů;
však nebyl Hospodinův oltář to,
a muže viděl jsem se klanět Bálovi, —
ten modlosluha Nabatův byl syn!

Thafath. Ty vidíš líp a tento (na Achiju) onam hleď,
kdo pálí Bálu ohně na bamách!

Benajahu. Sem na pochodu Jerobeam jal
vše kněze, kněžky, sluhy, ženimy
v střed vojů svých a na hor výšinách
již ohně pálí Bálu, Astartě,
a smilní s nimi jako chlípný pes,
co pán a král jich tady umíral.

Thafath. Kdo v jeden tábor všechen vede lid?
Kdo jednomu se klaní Bohu tam?
Ten Jerobeam, samozvaný král,
jenž Bálovi jen týčí oltáře!?
Král moudrý bloudil. Bol mu zjednal smír.
Zde knihu Kazatele chová skříň!
(Ukazuje na skřínku na stole.)
Zrak bludných čti dum tížných spor a smír,
by příštím věkům moudrost hlásaly,
byť trpkou snad, přec posléz útěšnou.
Však slova tvá — dřív tebe na vždy mrou!
Vír svátých listů v kalné jeseni!
(Vrhá do pánve knihu vidění Achijových.)
Z tvých proroctví buď oharek a troud!
Z nich do tmy nemluviž ni závan tuch.
A tobě jméno zbuď jen slepého,
zvuk prázdný bez obsahu, troud a pýr!

Achijah (rva si šediny). I můj sen v niveč? Zrazen, podveden . . .
Chrám vybudoval Bohu Šelómó,
leč dnů mých niva — planý suchopár
a chrám mých touh se řítí, hnízda sov.
Což přízeň k nehodnému tupý zrak
mi klamala? Ach běda, hoře, žel!
(Klaní se mrtvole králově.)
Zde bol jsem volal a mně bol zrál tam?
Též **můj** věk marný, slovo prorocké

jen modloslužbě cestu mýtilo,
když oklamal i mne ten zmije syn!
(Třeští oči — z blízka kleče — do řežavého uhlí pánví.)
Ať slep jsem raději! Mně vypal zrak
z těch marných věšteb doutnající žár,
bych v temné sluji kdes lkal slepý věk!
(Povstává slepý.)
Nic nevidím . . . Ni ohně zrádcovy,
jež modlám pálí, smilně na bamách.
Však jinam vidí ducha bystrý zor — —
(Po pátravé pomlce v žalostném vytržení.)
Děs, hrůza, kletba! Co to vidím v tmách?
Šer dení se mi — — Přísvit budoucna! . . .
Zřím svár a rozbroj, cizí knuta štve
lid do vyhnanství dálek nehostných,
zřím návrat, spor, jho tvrdé z Edomu,
v let orly dráždí stará vlčice, —
na hoře oliv vidím anděla,
jenž »Běda, běda!« volá nad městem,
jež není svatým místem pokoje, —
zřím město v troskách, z chrámu suť a rum,
kde o zeď nářku bije sirá leb,
sníc o mstě zlata na lid cizích niv — —
Ó, mlkni hrůzou kmeta kvil a ston!
(Kácí se na zemi.)

Staré vdavky.

Kulturní obraz ze staré Prahy z roku 1567—1568. Napsal dle pramenů veřejných
ADAM CHLUMECKÝ.

(Pokračování.)

Bečvář nahlédl ven oknem. V matném šeru papírové lucerny poznal Valeše Stříbrského a hned se usmál. Napadlo mu, jak se rád zastaví »Na Kohoutě« na rejnském víně a pak na něho shovívaví hosté pokřikují jeho zdravicí: »Vypij všecko a polib dno!«

A staroch pevně cupal kolem šijí, kůlů a lavic, vleka kuši, hever, plech, kord a pavezku a ztratil se za rohem cvočkářovým. Budějický odešel od okna a vrátil se zase k přístěnku s penězi. Pokušení se vzmáhalo a ponoukalo, aby něco podnikl a své starosti se zbavil. Rozžal si parunkovou svíci a svítě si na dvířka, zkoušel, jsou-li pevná, zapjal pod okraj prsty a zaťal zuby. Zámek pronikavě zaskřípal, jakoby volal o pomoc. Celým stavením projel jizlivý skřek a zloději proběhl tělem mráz a zalomcoval jím. Jakoby ho byl někdo náhle zakřiknul: »Zloději!« — Příšerný skřek! Nespí-li žena tvrdě, musela ho slyšeti a snad polekána přiběhne za ním. Rychle zhasl svíci, sezul červené škarpály a odstrojiv se, zalezl pod zelená nebesa. Zima jím třásla.

Čekal, přijde-li stará. Má slabý spánek a skřípnutí mohla zaslechnouti a jistě zaslechla a nejde! Myslí si, na vrchu se nic zlého nestane, vždyť tam spí muž! Komu by lépe věřila než muži?! —

A hned se vzpamatoval. Svědomí se ozvalo a strhlo pokřik: »Člověče, za vše dobré, co ti prokazuje a ještě prokáže, chtěl bys ji okrádati?! A oloupil bys ji o milé památky z mládí, kdy byla nevěstou? Nebyla by to podlost? A nestyděl bys se sáhnouti na peníze, jež dlouhá léta skládala a ukládala, k nimž jsi jediného halíře nepřiložil? Zloději! To by učinil Turek, to by spáchal lotr, ale muž, jemuž stará žena dala pohodlí a snad i budoucnost, tak nestoudně krásti nesmí!«

Zatřásl se s odporem a rozjímal, byl-li by skutku ničemného hoden? Představil se, že by ho věřitelé obstavili, že by měl býti uvězněn pro dluhy, že by zlá zpráva ženu ranila nemocí, co dělati? Inu, musí kousnouti do kyselého jablka a prositi! Obměkčí se, zaplatí a udělá ho přece ještě svým dědicem! Vynasnaží se, aby se jí zavděčil a bude ji nositi na rukou. Hle, hle, co mu napadlo! Krásti! Loupiti! Jaké pokušení se zmáhá lidí neopatrných! Běda, kdo neodolá! Odolá, kdo se spravedlivě modlí. — A hned si vzpomněl, že se ještě nemodlil. Naslouchal. V celém domě ticho. Na schodech ani skřítka, žena spí a důvěřuje muži. Vylezl z peřin a klekl k modlitbě. A zase nějaký pokušitel se světlem pod oknem! Zaslechl tlumený hovor. Nechal modlitby a plížil se k oknu a pohlédl dolů do ulice. V prudkém světle stanuly mu oči na ozářeném patníku, jehož hlava jevila zlomyslný, úštěpačný výsměch, vyplazujíc jazyk! Zlořečená obluda!

A o patník se opírala kučeravou hlavou Madle, držíc hořící louč nad hlavou. Před ní asi na krok stál kupec Jiřík od »Zlatého kola« a pravil:

»Nech tatíka spáti! Vždyť mu to vyřídíš, dušičko. Podáš mně ruku?«

»Ty jsi tak roztomilý! Bude se mně celou noc o tobě zdáti.«

»Zdává se ti opravdu o mně?«

»Když mně dáš něco dobrého. Přijdeš zítra?«

»Ne, zítra nelze! Řekni tatikovi, aby mne navštívil, že se domluvíme.« A stisknuv děvě pravici, vzal si od ní hořící louč a pospíchal křivými kouty domů. Budějický se neudržel, aby nezavolal Madli, ale opatrně.

»Máničko!«

»Co?«

»Ještě nespíš?«

»Ne. Však vidíš. A což ty, že jsi ještě vzhůru? Stalo se ti něco? Nebo je paní souseda nemocna?«

»Tys tady měla ženicha?«

»Dej pokoj s takovou řečí. Co bych s ním dělala! Co se vám stalo, že jsi dosud vzhůru? Ty chodíš s kůrami spat, nejsi-li v krčmě.«

»Kdybys chtěla obejíti dvorem na pavlač, byl bych ti za to vděčen.«

»Ale, ano! Poklízela jsem. U nás už všecko spí. Hned tam budu!«

A člověk se oblékl a plazil se tiše po prstech, otevíraje dvéře za dveřmi, aby ženu nezbudil, až se dostal na pavlač. — tam se již po strmém schodě škrabala Madle a dělala si starosti, že paní souseda má zase nějaké ujímání a že bude třeba u ní noc probdíti. Ani dechu nemohla popadnouti, tážíc se: »Co se vám stalo, je nemocna?«

»Má žena? Není. Chtěl jsem jen slovíčko s tebou promluviti.«

»A nemohlo to počkati do zítřka? Byla bych si málem oko vypíchla.«

»Máně, Máničko, nehrej s tím Bílkem. Ten si tě nevezme.«

»To vím. A co si o mně myslíš? Objednal u nás hromadu zboží. To je vše? Co si o mně myslíš? A pro takovou hloupost mne sem trmácíš? Myslila jsem, že je paní souseda nemocna a tak jsem se polekala.«

»I jdi, chrobáčku, každý člověk je smrtelný! Věčně na světě nebude a až ji Bůh povolá, oželíme ji spolu a opláčeme ji.«

»Jsi jí mnoho povinen a važ si jí! Kdyby ti umřela, bude zle!«

»Šel bych se k tobě potěšit a splnil bych slovo!«

»Poslouchej, máš hřích, že tak mluvíš! Nepřej jí smrti! Bůh tě potrestá.«

»Ten můj život s ní je tak nepřirozený. Člověk není mezi lidmi ani člověkem, ale vězněm! Jak bych byl šťasten, kdybych raději neměl ničeho. ale měl ženu dle svého srdce. Věř mně, jsem s ní nešťasten!«

»Každá nepravost se trestá sama! A styď se! Jsi s ní několik měsíců, máš pohodlí, nenadřeš se, máš, co srdce ráčí a jsi nespokojen. Tebe zkazil Korbel. Ten kde koho poštve a rozjitří. Měj rozum a trp. Kdo tebe k ní nutil? Jak by jí bylo líto, kdyby věděla, že jí života nepřeješ. Styď se. Jsem na tebe velice zlá! Již nevíš, jak jsi mně před svatbou spílal a odbýval mne jako nějakou harapannu a mně toho bylo tak líto a celou noc jsem proplakala, že jsi mne pro chudobu ošálil a povrhl mnou. — A teď, sedě v teple, povrhuješ stařicí a je ti s ní život nepřirozeným! Ubožka žena!«

»Srdce si nenechá poroučeti!«

»Nemluv o srdci. Nemáš srdce. Co jsi se mne nabláznil, kterak mne máš rád a našemu tatíkovi jsi říkal, že beze mne nebudeš, že jen k vůli mně šetříš a až dospěji, že mne povedeš k oltáři a teď vidím teprve, jaké máš srdce! Splácíš každému zlým za dobré! A kdybys měl mne — myslil bys brzy na jinou!«

»Máně, ty mně nesmírně křivdíš!«

»A to ti povím, zpozoruji-li, že staré život ztrpčuješ, anebo, kdybys jí za zády hodlal kouti nevěru, nebudu mlčeti a vše jí povím. A jak ji znám, pak tebou zatočí! To je pěkné, za dobré se odměňovati zlým! Toho ti nezapomenu.«

»Madle, máš skutečně srdce tak tvrdé?«

»Tvrdší nikoli než ty! Vetře se stařici do domu a za několik měsíců mu dlouho neumírá! A má býti čím živa! Pánečku, teď tě znám na rub i na líc! A opovaž se mne ještě volati na zálety!«

»Myslil jsem blahovec, že jsi ještě děcko!«

»Tak se s dětmi nemluví, jak ty mluvíš se mnou. A nebyl bys mě sem dostal, kdybych byla cítila, co máš za ušima. Stařice ho mrzí a »děcko« si před půlnocí vláká na zálety a málem bych si byla oko vypíchla.«

»A nezlob, na žádné zálety jsem tě nelákal!«

»Proč jsi tedy sám nepřišel dolů? Tam, pravda, se šourá kolem zdi Stříbrzský a mohl by tě přiskřípnouti. Zde jsi za větrem a chudá děva, myslíš si, nač by byla? Na vdavky se mně nehodila, na zálety bude dobrá! Již ta lítost ve mně dávno vřela a teď schládne a schládneš asi také ty a dáš pokoj! Vše marno. Máš ženu pečlivou, buď jí věren až do smrti, jak jsi jí před Bohem slíbil a na mne nikdy již nemysli.«

»Na tebe myslí Bílek a proto — «

»A kdyby snad?! Je svoboden a já také a ty ženáči mlč.«

»Tedy nechoď s hněvem!«

„Nehněvám se!«

»Nebudu celou noc spat!«

»Chytej myši!« A rozhorlená děva se studeně zasmála a lezla opatrně po schodech dolů.

A člověk stál na pavlači jako přimražen, nemoha si jejího chování vysvětliti. Byla přece vždy ochalebná, povolná, člověk ji mohl kolem prstu ovinouti a jednati s ní, jak se jedná s hodnými rozmazlenými dětmi a což se tak s ní najednal, ještě i po svých vdavcích! Kterak se jen vzpružila k takému odporu? Taková cvočkářova Máně! Což jí nezná? Kdyby to byla Běla, řekl by si, byla jsi vždycky svéhlavá a domýšlivá, ale Madle?! Celý svět ji zná, že je ohebna a ráda slyší pochlebování. Ale, jak řekla, byl to hněv, který v sobě dusila od té doby, co žena s Důrou vyjednávala. Zahrával se žábou u Korbelů více než hodno a zabavil ji někdy a tatík nemoha se dočkati piva, posílal pro ni, nebo sám přiběhl, hroze prstem: »Mně se zdá! Vy dva se nemůžete nikdy rozejíti!«

A přece rád to viděl, věda, že má »ausknecht« dvacet kop dobrých grošů ušetřených a že by se dcera mohla vdávati, ušetří zase dvacet a pomalu si koupí někde u zdi městské krčmu. Takové díry jsou zlaté doly a nejeden pražský boháč nahrabal jmění z provazníků, hrnčířů, řezníků, kovářů, kotlářů, cvočkářů, kteří bydlí jen u hradeb a do koutských hospůdek chodí. To bylo touhou cvočkářovou, která ani po sňatku s vdovou neuhasla a myslil si, že se dceři s mladým vdovcem časem podaří. Ale Madle touhu svou i otcovu vyvrhla ze srdce. Sklamaná, ošizená naděje se zvrhla do msty! Teď ji pokušitel rozjitřil a vyšlehla plamenem, jehož se u ní nenadál. A jak se zarděl hanbou, když mu její slova zněla v uších, jako veliký zvon svatohavelský: »Styď se a trp!« Takové odsouzení od také žáby! Ale tak bývá,

chce-li člověk dospělý využitkovati děti ke své kratochvíli a zahrávati s jejich svědomím. Ani se nenadá a povědí mu pravdu, až se mu v očích zajiskří!

A skleslý, vykárán, šmatlal se člověk zase zpátky, stydě se za sebe a zlořeče své povaze, když pátraje u dveří, porazil putnu! Koulela se po úzkých schodech až ke kuchyni a hřmot se rozléhal po celém domě. Kterak se lekl! A jak se v prvním spánku polekala žena! Vzchopila se s postele a třasouc se po celém těle, běžela ke krbu, kde hořela celou noc lampička, nebo sprostá svíce, aby nemusela vypůjčovati ohně a přehodivši na sebe teplou šubu, vzala světlo a klopytala do schodů. Domnívala se, že se muži stalo neštěstí a upřímně ho litujíc a hrůzou se o něho chvějíc, škytala: »Šel asi potmě k oknu, nebo na mazhaus a nejsa ještě na dům zvyklý, spadl. Snad se všecek dolámal, Bože milosrdný!« A jedva dechu popadajíc, klopýtala mazhauzem o jeho boty a volala plačky: »Janku, Jeníčku, co se ti přihodilo? Kde jsi?«

»A — v posteli, v posteli! Lekla jsi se!« A hrdlo se mu úžilo.

»Co se ti chudáku přihodilo? Jsi zdráv?«

»Zdálo se mně, že se na dvůr zakradli zloději, a šel jsem se přesvědčit. U dveří něco stálo a v temně jsem to srazil se schodů. Nechtěl jsem. Nehněvej se.«

»A neublížil jsi sobě, ovečko milá?«

»S bídou jsem se zadržel o zábradlí. Není mně nic. Lekla jsi se tuze? Vždyť to nestojí za řeč!«

»Můžeš si mysliti! Padesáti kop za ten strach bych nevzala! Ale sláva Bohu, že jsi zdráv, budu zase dobře spáti, a zítra na poděkování daruji na Týně kopu míšeňských na světlo. Chudáku, jak jsem se o tebe polekala! Zítra, až přijde Madle, že nám donese masa od Telátka, povím jí, jak jsem o tebe umírala strachem. Ta holubička se dá nade mnou do pláče.

A když odešla, zaskřípal bídný lhář zubama: »Nejsem hoden, aby mne země nosila! Hle, chuděra, jak se bojí o mé zdraví, a já se nemohu dočkati její smrti! Jak bidáckou mám povahu, a kdy se přemohu? Co musí ještě na mne přijíti, aby mou podlost vyléčilo? Nejsem jí hoden, a vetřel jsem se na místo, na které jsem nikdy nepatřil. Dobře pověděla Madle! Teď jen ať ženě prozradí příčinu, proč se polekala, a bude následovati pokuta. Bude tuhá, ale bude hojivá! Buď, jak buď, přičiním se, abych nechuť k ženě přemohl a vypil trpký kalich do poslední krůpěje!«

A téměř beze spánku, v úvahách a výčitkách převaloval se až do rána, a teprve, když »skřivánek« u dominikánů cinkal na šestou, vybral se z postele ospalý, chorobný a rozmrzen na svou povahu nekalou.

A ráno, jedva zahlaholil zvonek na kostele před Týnem, vzala paní Kristina kopu míšeňských grošů a ustrojila se s mužem, a stavivši se pro sousedku Bečákovou, pospíchala na mši. A desetkrát se s ní zastavila, vypravějíc o zazraku, že se její nejmilejší manžel nezabil! Řezník Telátko právě otevíral obchod, a vida něco důležitého, poptal se, co se přihodilo?

Než zvonili po druhé, pověděla mu všechno, a za hodinu se to od řezníka rozběhlo po Široké ulici, po Celetné, až ke »Třem kosám«, a děti cvočkařovi donesli obrostlou novinu domů: Že prý před půlnocí byli u sousedů zloději a pan mistr běže na ně, spadl s podnebí až ke kuchyni a neublížil si! Lide to vykládali za zázrak, a Madle prohlížejíc podvod bečvářův, byla by se zlostí do země propadla! Ale byla ráda, že seznala jeho ničemnost, a že mu za ni řádně vytřela oči!

A marně ji toho dne čekala bečvářka, nemohouc si vysvětliti, že nejde, a měla by jí toho tolik napovídati. Přišly děti, posílala pro ni, ale vše marno! Madle se dala s Bělou do prádla, pak sušila, žehlila, bílila síni, dvůr, pak zase s dětmi vypouštěla louže a čistila dvůr a matku bolely ustavičně zuby a seděla skrčena a nevrlá u popelníku v kuchyni. »Což se ti lidé na nás hněvají, že nejdou«, tázala se bečváře. »A proč se u nás Madle již ani neukáže?« Ale nedostala od něho odpovědi. Soudila, že mu na děvčisku nezáleží, a nestojí mu za řeč. A pomalu, při zaměstnání pozapomněla. Muž jí četl z modlitební knihy litanie, nebo říkal jí z písma svatého, nosil klepy o židech, o vojně a trápil se strachem, kterak své dluhy zaplatí? A již byl jist, že jiného pramene nenajde, leč ve hře. Probíral sice tak dosti, ale celkem měl štěstí. A hra se mu stávala potřebou. Nebyl-li několik dnů u Římských »Pod pavláčkou«, pálilo ho všecko doma a neměl nikde stání. V noci se mu zdálo o frčkách a všelikém karbáně, v němž zabíjel čas i zachovalost a žena, vidouc ho zamyšleného, nepozorného, domnívala se, že není zdráv, a vařila mu zeměžluč místo piva, jež tak rád popíjel, třeba mu jen nějaké řídké, nebo docela jen »frejpeck« kupovala. Bylo přece lepší, než voda říční. Říkala mu starostlivě: »Slyšíš, Janku, zůstalo ti cosi v žaludku! Nejspíše jehněčí! Nebudeme ho bráti, dokud neokřeješ, je beztoho zase dražší, a budeš píti hořčinu. Po pivě ti duše milá nic není! A je teď tak špatné, jak otrava na mouchy. Ani rakovnické, ani chomutovské není, jak má býti. Pij zeměžluč, ta je jak darmo, a budeš brzy jak výlupek!« A člověk vida, že by bylo vše darmo brániti se, pil hořčinu nebo ji potají vyléval, a stavě se, že jde spat na své podnebí, vykradl se někam do krčmy, kde se právě hrálo.

Náhodou potkal cvočkáře. Šel právě od Bílků, nesa za zboží peníze a ač neměl dobrého svědomí, dal se s ním do řeči, povídaje, kterak ho stará sužuje odvary a zelinami, jakoby ještě postů neměl dosti, maje se za udělené mistrovství zříkati páteních koláčů, a přemluvil ho, aby se šel s ním podívat, co dělá vojna. U Traptělky prý čepují dosud rakovnické ze staré várky a je prý jak malvaz a táhne se za ním mnoho čiperných lidí ze všech měst pražských. A cvočkář se nedal dlouho prositi. Zanesl domů peníze, aby je neprohrál, a vzav si několik jiřikovských »plecháčů«, pospíchal se sousedem do krčmy. A dokud plíšky stačily, chodili spolu, někdy ke »Třem kohoutům«, někdy k Estheři, někdy k Římským, anebo zatoulali se až za bránu do veselých brlohů, kde dudky a housličky hrály, »dobří tovaryši«, po loupeži s helmbrechticemi zpívali a karbanili a zase se hádali a rvali.

Ale, páni mistři byli otrlí a vydrželi. Štěstí přálo. Vyhrávali a spláceli dluhy, vracejíce se pozdě, podlézali pod vraty v bráně a protloukali se smečkami psů u městských hnojů, s nimiž nebylo žertů, a člověk je nezaplašil, leč kusem podpáleného hnoje. Ti byli bez pána a neměli na hrdle zvonku. Ale z domů vyskakovali i psi »pořádní«, kteří měli zvonec na krku dle předpisu, a honíce toulavé svině po ulici, působili nočním chodcům nemilé dobrodružství, a nebylo nic nového, že jim potrhali dlouhé šuby, neb i nohavice — i nohy pohryzli!

Ale vášeň byla mocnější, než strach a nesnáz a chodilo se vesele dále, nejen v noci, ale i v Boží neděli po požehnání, kdy je ženy samy posílaly, aby donesli nějaké zprávy o vojně a přímorkách a hned se vrátili! Ženy se zatím scházely na medovou šalši, již vodou oponcovou zapíjely a vykládaly si své sny a noviny ze světa, jichž se dopídily, nebo rozkládaly slovo Boži, které se ráno kázalo.

Někdy, zvláště, když nebylo Budějického doma, přiběhla se pomazlit Madle s malou Anežkou za ruku a paní Kristýna od maličké »vytáhla«, že sestra jejímu muži vyhybá, že se bečvář stydí k nim choditi a že Madli cosi učinil, ale nikdo neví co? Maličká vše věděla, co se v ulici strhlo, co se doma událo, a do všeho se všetečně zamíchala, ale nedověděla se, co má mistr s Madlí, a proto mistrové napověděla, které tajemství vrtalo v hlavě, že neměla pokoje.

Jedenkráte, podvečer, z čista jasna, když seděli na lavě pod oknem, uhodila na muže: »Hleď, tamhle chvátá Madle a jakoby nás neviděla. Ale dobře vidí! Nehněváš se s ní? Nevyhybá ti?«

»Proč?« Řekl přes zuby, nemile překvapen.

»Inu, jindy u nás byla pečena vařena, a teď se neukáže, jen nejsi-li doma. A když jsem si zde někdy sedla, hned zde byla, a teď nic!«

»Možná, že má doma práci, stará je chorobná.«

»Není do ní sama! Pomáhá Běla, pomáhá již Vichna i stará nerada lení. Aby jí ani chvíle nezbyla, nevěřím. Často ji vidím s pavlače na dvoře, že si hraje s malými, nebo s liškami, nebo vyleze s Bělou po stromě až na městskou zeď na podsebití a hledí na provazníky, nebo na hrnčíře při práci, kde o pestvo není potíže, anebo zastaví se na ulici se společnicí a povídá, povídá, až pro ni pošlou a ještě se směje, že nehoří! Nedám za to ani »poláčka«, že ti vyhybá a má jistě příčinu!«

»Nevím jakou!« Bránil se člověk, rudna studem.

»Jindy nesnědla koláče bez tebe.«

»A bez tebe také ne! A k vůli tobě lichotila se i ke mně.«

»Bez větru se list na stromě nepohne.«

»Je příliš lehtiva! Člověk aby si pouze jí všímal a na jiného se ani neusmál. Běla je mi mnohem milejší. Není obražita a je ochotnější. Kolikrát mi pro něco zaběhla, koupil jsem jí chebského medu a snědla ho s dětmi u nás v dělnici, a sotva je tam Madle

ucítila, hned je volala domů, že jsou nemytí, aby se táhli okoupat! Zdálo se mi, že jim závidí. Kdož má radši sladké, než Madle? Mně je Běla mnohem milejší.«

»To tím nebude!«

»Takové holčice, když dorostou, bývají velice stydlavy. — Marta Markétina bývala dotěrná jak chlapec a teď? Ví, že je krásná a stydí se. A co by z děvy bylo, kdyby nebyla stýdlava. Byla by jak hrách u cesty. A dobře jí, že ji matka žene k práci. Ať jen pere, myje a češe děti, je jich půl kopy a žádné děti z ulice nechodily tak špinavy, jako cvočkářovy. Kdo se doma zaměstná, nemá na návštěvy kdy.«

»Ale venku stojí leckde, jak jsem řekla.«

»To je všetečnost. Ta vleze leckam, kde je co na podívanou. Co se onehdy cvočkář nazlobil. Kat dostal rozkaz, aby potulné psy, kteří nikomu nepatří a po hnojištích v ulicích se váleji, pobil. Chytal je s pacholky a ubíjel a Madle, jdouc s pivem z hospody, chodila se džbánem za nimi až na veliké náměstí a k tomu s takou chátrou pohromadě a pásla oči na nepěkném divadle. A věděla i kolik má kat za práci. Přišla domů a vyprávěla, co viděla. — Kat prý dostane od každého ubitého psa po 4 denárech.«

»To chodila za nimi asi z lítosti, je tak lítostiva.«

»Ze zvědavosti. Ať sedí doma a pracuje.«

»No, však se teď dosti nadělá. Děti jsou jak z cukru a člověk se na ně nemůže nadívati. Cvočkář, je pravda, má tuze krásné děti. A ta velká děvčata jsou jak obrázky. A jsou hodné, cudné. Škoda, že není v domě groše, Madle by se vdala za nejbohatšího synka pražského. Ta děva je sličná až nápadně jako světice!«

»Marta je mnohem krásnější!«

»To se mi nezdá. Ostatně, člověk se dle krásy necení, ale dle cnosti. Co je po kráse, není-li ctnosti? Marta byla ještě více děckem, než pannou a již měla ženicha. Není z poctivého, to je to. Ale ty hledíš jen na krásu a to mne mrzí. Kdyby byla tedy Madle tak sličná jak Marta, měla by u tebe lepší oko a byla by zas naše. Ale takhle musí vyhybati a to mne Janku mrzí. Něco v tom vězí a víš dobře, co. A Madle nepoví.«

»Nestojí za řeč. Takovou žábu smíří koláč. Nedostala chebského medu a hněvá se. Až bude míti Marketa medové koláče, koupím jí a utrhnu si od huby a bude dobře, nemůžeš-li se bez ní obejíti.«

»Je to dušička andělská a člověku je po ní teskno, jak po hodinách, zůstanou-li státi! Mám ráda Bělu i Vichnu i ty malé drobasy, ale Madli mně žádná jiná nenahradí. A co se Běla nasnaží!«

Bečvář se zarděl ještě více a vrtě se na lávce, skrýval svou nesnáz, aby ho nepozorovala a zabručel nedbale: »Nemá kdy, anebo nechce, kdož jí ví? Mně po ní není teskno, ať je doma. Nestojím o ni, neprosím se jí, Běla hledí co chvíle oknem a potřebuji-li, kývnu prstem a poslouží ráda, nebo pošle mladší. Já bych u tebe raději vídal Bělu. Je přítulnější a není tak lehtiva a přepjata jak Madle. A je to andělská dušička, to víš.«

»No, Madlí není a nebude.«

»Musí-li to býti, ještě se i s Madlí nabudeš,« řekl již polonevrle a běžel pro smažičku vedle, aby řeč nevázla a netopil se v neznázi.

Bečáková právě prodala poslední sousto kozí smažené a nosila se slouhou okříny a hrnce domu. Usmála se významně na něho, jakoby ho byla již čekala. A jedva vytřela měděnou duši na ohništi, pohlédla bolestně k nebi a sepjala ruce a třasouc se všecka, řekla: »Dobře, že jsi přišel! Dějí se to věci na světě!«

»Měla jsi špatný trh?«

»I dobrý, lepší než jindy!«

»Okradl tě někdo, že jsi tak dojata?«

»I neokradl! Uslyšíš horší věci. Počkej a mlč. Byla zde Markéta, již peče zase a prodává koláče a vypráměla o vojně. Hrůza hrůzoucí. A za ní přijde Fukáčková s Pýrovou a s Důrou a vykládají jestě více a Důra povídá, že se Korbel již vrátil, věř či nevěř a trousí žalostné noviny. Jsem všecka zmatena a nohy mně klesají! Hospodine milosrdný.«

»A kde je Korbel?«

»V krčmě u Horské brány. U Římských. Sebeř cvočkaře a běžte hned za ním, ať se něčeho dozvíme. To jsou hrozné noviny!«

»Máš jíti k mé ženě na kus řeči. Je jí teskno. Běž a potěš se!«

»I půjdu, hned půjdu a jdi rychle za Korbelem!«

A zamkla dvéře a pospíchala k sousedě, jedva dechu popadala. Chytré oči byly ustrašeny, ale svítily opatrností a neškodným úskokem. Bečvářka se zaradovala, že něco zaslechne, nebo viděla žen kolem ohniště v rohu několik v čilém hovoru, soleném nápadnými posuňky a vidouc, že je rozčilena, vítala ji vlídně, s přátelským úžasem: »Tobě se něco přihodilo, Lidmilko?« Smažička se posadila vedle ní a utírala si facalitem upocenou tvář.

»Samé smutné zprávy, ovečko milá!«

»Hospodine dobrý! A co se stalo?«

»Roštíka našli rybáři za Šitkovým mlýnem v tůni! Všecek rybami ohryzen a lidé hádají, že ho zabil Sasík u Pekra a hodil do vody.«

»Kristovy rány! Bůh mu odpusť, míval s Němci mnoho sváru. Co teď řekne Markéta? Skoupil jí všechny tvrdé koláče a nosil domu celý kotec za ni, jakoby byl její. Co teď řekne?«

»Hm, co by řekla. Byla u mne a žvatlala, jakoby na tom nebylo nic záleželo. Utopil prý se a není ho škoda. K ní již dávno na koláče nechodil. Vždyť mu u kostela veřejně nadala. Jsi tak zapomenuta?«

»Ovšem, ovšem, nadala mu.«

»A není divu, že ho nelituje. Jen si s voškrdem zadala. Neměl ničeho a šálil lidi. Bůh mu tam odpusť. A Marta jí utekla s paní Flanderkovou do Plzně, ani jí nedala dobrého slova na rozloučenou.«

»Ano, ano, slyšela jsem, že Flanderková koupila od žida kradenou karkuli a měla na radním domě nesnáz a pak se s mužem shádali.«

»A teď mu prchne, mel se sám jak chceš.«

»Kdo by řekl, že letitá žena se nechá svésti a ošáliti? Ten stříbrný pás byl zázračně krásný. Viděla jsem ho na ni mnohokrát. A dá ho židovi za hadru! Škoda jejího muže. Bláhová plachetnice! A co si v Plzni počne?«

»Najala prý si krčmu a Marta jí pomáhá. A věru, začaly smutně. Dnes týden u Flanderkové skonala Korbelova žena a muž se vrátil po pohřbu.«

»Korbel?«

»Korbel již se vrátil!«, tvrdila žena v patrných rozpacích, skrývajíc obratně dojem, jejž však bečvářka dobře postřehla a myslíc na dvacet kop mužových za ním, vstala, podpírajíc si boky a mračíc se:

»To nebude pravda. Kdež by ho již pustili?«

»Důra praví, že jedva přišli do Uher, poslal je císař proti Tatarům. Sám se postavil u Rábu a poslal je s Lazarem Švendou do boje. Teklo mnoho krve, ale běda, Tataři zajali mnoho křesťanů a zavlekli je na Krim. Tam je vždy všechny vláčí a člověk o Krimu neslyší mnoho dobrého!«

»Rodičko Boží. To vypráví Korbel?«

»Prý vypráví. Včera seděl celého půl dne u Důry a plakal jak dítě.«

»A o Kocouru neříká ničeho?« Smažička se přemáhala, aby nezradila své lítosti a neutržila si snad posměchu a na oko pevně dodala: »To je právě to nejsmutnější. Je v zajetí a Korbel byl s ním. Tataři dělají jak Turci. Kdo se vyplatí, vrátí se domů. Kdo nemá peněz, je otrokem. Takových je mnoho. Ale, co s nimi? Poslali Korbele, aby na ně vyžebral výkupné a tak prý chodí již po Novém městě po almužně a přijde i na Staré.«

»Turecká almužna se dává ode dávna, ale, mezi takovými shaněči bývá mnoho podvodníků, kteří Turka ani neviděli. — A Korbel? Šidil pivem, šidil mírou, šidí pohádkami hloupé lidi. Nás ošidil o dvacet kop dobrých českých grošů, o celou mzdu a poklad mého muže. Není to hřích do nebe volající? Já pravím, že se mu podařilo prchnouti a Uher ani okem neviděl. Nevěř mu. Nikdy pravdy nemluvil.«

»Ne ne, ovce drahá, byl v zajetí! Má tatarské poselství v rukou a na něm všechny zajatce napsány, na něž má žebrati a má k tomu i císařský pasport. Císařský rychtář novoměstský praví, že má vše v pořádku a smí choditi dům od domu a státi na schodech kostelních.«

»Zvůnek že mu to svolil?«

»No proč ne? Je císařským rychtářem.«

Toho lecjaká husařka napálí. Koupil kohouta za kapouna a věničnice by se byly strhaly, když ho nesl pod paždí, dávaje Flanderkové na trhu hádati: »Hádej, co jsem dal za kapounka?« »Ale to přece je starý kokeš — a žádný kapoun.« A Zůnek vy-

valil oči a posílal habarta za husařkou, aby ji posadil do »Polívky«. Zvůnek není Krucemburk. Já ani jemu nevěřím. A co se stalo s Kocourem? Co praví Korbel?

»Vavřík pochodil dobře. Umí pěknou práci a Tataři si dobrých soukeníků váží. Dostal se k mistrovi a sedí za stavem. Rád by si výkupné odpracoval, ale mzda je tak malá, že se sotva uživí. A kdož ví, pustí-li ho? Mistr prý má pěknou dceru a rád by mu ji dal za ženu. Takového sukna prý tam nikdo nesouká jako Vavřík.«

»To budou samé pohádky.«

»Proč?«

»Je v zajetí, v otroctví a má od práce mzdu.«

»Kdož to ví, jak to tam mají?«

»A za několik neděl by si byl získal tolik vážnosti, aby mu mistr vlastní dceru schovával? Křesťanskému člověku?«

»Korbel praví, že mu mistr velice přeje a dcera nejvíce.«

»Naposledy se tam ožení,« smála se uštěpačně bečvářka.

»E tak zle nebude. Musel by nejprve víru zapříti a Vavřík se nepoturčí. Vím, že věří v Boha a Krista neprodá.«

»Nebyl by první. Co se jich zaprodalo Turkům a teď chodí po zemi a pálí osady. Eliášovy ohně hořely, hoří a budou hořeti dokud vojna bude. Takových Eliášů běhá mnoho po světě a to jsou poturčenci.«

»O Vavříka se nebojím. Nechce o tatarkách ani slyšeti, přátelí se jen na oko, aby obstál. Kdo chce s vlky být, musí s nimi výt.«

»To je moudré.«

»A nemůže prý na mne zapomenouti a kdyby se nebál, že by mi uškodil, prosil by mne kolensky, abych ho vyplatila, že se za to přičiní, aby se mi odsloužil. A ač se mu tam lichotí, popláče prý si co chvíle.«

»Chudák. Chudák. A o Martě nechce také ani slyšeti.«

»Je mi toho děvčete tak líto. Milý zlatý, holoubek. Je všecka utrápena a utíká až do Plzně, aby zapomněla. A přece jsem jí slíbila, že ji radosti nezkazím a bude-li ji Kocour chtíti, ať si ji vezme. Měl jí neslibovat. Ale nechce o ní ani slyšet, tak se mu zprotivila. A má také tvrdou hlavu. Chce ho donutit. Ale čím? A co z toho bude?«

»Nuže, Marta je pryč a nic ti nepřekáží. Sňatek se koná dobrovolně a Vavříka do něho nikdo nutiti nemůže. Já bych si ho na tvém místě vyplatila. Chce-li ti býti věren, stojí za nějakou kopu.«

»Holenko milá, to se jen řekne, nějakou kopu. 20 kop dobrých českých grošů žádá. A kde bych je nabrala?«

»Jejá, jejá. To je mnoho. My jsme právě tolik pozbyli za Korbelem. A nemůžeme na to zapomenouti. To je hrozná hromada peněz a teď se špatně vydělává. Samá vojna, samá skládka na vojsko, drahota je nesmírná a střecha se ti na domě drobí na záda. Nezakryješ-li teď, bude ti na podzim zaprchati až do jizeb.«

»Myslila jsem, až budeme spolu, ať se o střechu postará.«

»Já bych řekla, dáš něco a něco Korbel jinde vyžebrá. Však byli přátelé. Ale nejprv zakryj střechu. Kocourovi tam křivdy nebude a kdož ho ví, kdyby mezi pohany zvykl, zda by mu mistrova dcera nebyla dobrá? — Zvyk porazí i víru a přišel o ni nejeden věřící. — A láska člověka zaslepí, oh zaslepí, a jak!!«

To je pravda.«

»Martu také opustil a jak se měli rádi. Pak mu posílat peníze, aby se tam na ně oženil. A chytej si ho kdesi kraj světa.«

»Toho by snad Vavřík neučinil. Napadlo mi, abych mu poslala nějakou kopu a ostatek ať si vydělá. A aby nezapomněl na Boha a na svou víru, koupím mu knihu, jak se zajatcům dává: »Dopustil-li by pán Bůh na které ten přezlý turecký národ, aby se věděli při spasení svém čím spraviti.« A kdyby tam pobyl ještě půl roku, nebude tak zle. Ať si také něco vydělá a vykoupí se. Do střechy se musím dáti, sice spadne. Ostatně, najdou se ještě snad dobří lidé, nebo známí, kteří mu nějakým grošem přispějí.«

»Sama bych ti něčím pomohla. Ale, kdyby to nebyl Korbel. Tomu bych nesvěřila ani halíře. Není poctivcem. Kdož ho ví, odevzdá-li, co dostane? Nejeden už utekl s tureckou almužnou. Není tomu ani deset let, co chodil po Praze Jiřík Viza žebrat na strýce svého, vždyť byl i u tebe.«

»Byl, byl, najedák hříšný.«

»Měl strýce zajatého v Cařihradě a vyžebral padesát čtyři dukáty.«

»Vím, vím. Byl z Biskupic.«

»Ano, poddaný pana Vilíma z Kunštátu. A když peníze měl, půjčil je svému bratru Balcarovi, jenž si koupil les a nechtěl peněz vyplatiti.«

»Proč je tedy neodevzdal strýci, čtverák?«

»A strýc úpěl v zajetí, až císař sám dopsal panu Vilímovi, aby Balcara donutil. A to nebylo poprvé ani naposled. A Korbel není lepší. Nás oklamal o dvacet kop. Nesvěřila bych mu ani polského dudka.«

»Důra praví, že se polepšil. Trampoty prý ho napravily. Když prý mu oznámila, že mu žena v Plzni umřela, rozplakal se jak děcko a klekнuv pod kříž, modlil se za ni. Ještě zítra půjde jí kleknout na hrobě a odprosit se jí.«

»Inu, na to jsou kříže a zármutek, aby se člověk napravil«.

»Velice prý se změnil«, skočila jí souseda do řeči. »Není se již třeba čeho báti. Změnil se. Turci mu napravili hlavu«.

»Čím hrnec navře, tím páchne. Za půl roku ho trampoty sotva napravily. Nebyly zajisté tak hrozné, dostal-li se pěšky až do Prahy! A malá trampota velkého hříšníka nepřemůže! Kdyby byl poctivější, dala bych mu na Vavříka sama dobrou kopu, vždyť jsme sousedy. A dala bych více.«

»Důra mu dala také kopu na něho, a teď bude hladověti.«

»Což Důra! Má, nemá! Je jí vše jedno! Nemá-li, ukrade, nebo hubou vytluče, vymámí. A dala bych třeba dvě kopy, kdybych se nebála!«

»Paní Flanderková v Plzni mu dá také dvě kopy, to vím, vydala již na turecké almužny mnoho peněz. Někdy se sebe něco prodala, aby mohla dáti. Až jí Korbel poví, jak je v Tatařích zle, dá již k vůli Martě poslední groš. To je dobrá paní, křesťanská duše, jak má býti!«

»Jen škoda, že si nerozváží, co činí! Hospodářskou není. U ní peníze nemají ceny, a to je chyba. Není divu, že muž s ní nevydrží. Kdybych byla tak hospodařila, byla bych s domce dávno pryč! Časy jsou zlé. A kdybys to byla ty dělala, nebyla bys tak teplá, jak jsi. Ale dvacet kop za muže vyhoditi, kdož ví, bude li toho hoden? U oltáře slibuje, slibuje, ale nedostojí. Já již duše milá žádnému nevěřím!«

»Což podaremně toho nemluvíš. Ale není jeden jak druhý. A šel Budějický k Římským? Říkal ti?«

»Když jsi ho tam poslala, šel. Stavil se u cvočkáře a šli spolu. To byla voda na jejich mlýn. A cvočkář dluží Korbeli několik kop, a nebojí se jíti za ním, že ho bude napomínati! Ale, má-li cestu do krčmy, rozume s pánem Bohem! Naučili se chodit po hospodách a někdy se vracejí pozdě. Jeden kazí druhého. Cvočkařka se na mého hněvá, že ho svádí, a já myslím, že cvočkář svádí jeho. Vždyť Jan byl tak hospodářský! Ale, kde berou peníze?«

»Člověk nechce dělati pohoršení! »Usmála se jizlivě smažířka.

»A víš něco?«

»Nebudu dělati pohoršení. Jste ve svatém pokoji dosud, nač ho rušiti! Běda tomu, z koho pohoršení pochází. Já neřeknu ničeho!

»Člověk nemá cizích hříchů tajiti! Kdybys něco věděla, snad bys nemlčela? A byla bys taková? Nespala bych celou noc a utrápila bych se, že skrýváš něco hrozného. Tedy co víš?

»Ne ne! Pánečku, ten by mně dal!«

»Tak vidíš! Já se chystám, že ti přispěji nějakou kopou na výkupné, a ty jsi taková?! A kdybys předešla hřích, dala bych více. Jsme přece sousedy a v dobrém přátelství. Tedy co víš? Slyšela jsi něco? Kde berou peníze?«

»No, naposledy! Nebudeš-li povykovat, povím!«

»Bůh ví, že nebudu! Jako bys to řekla zpovědníkovi! Jen pověz věrně, co víš, a kdo ti to pověděl. Budějický se ode mě ničeho nedozví. A kdyby krásně zasloužil, schovám mu to na podruhé a dostane i »zejčart«.

»Onehdy byla u nás Madle cvočkařova pro kozí. Hovoříme, hovoříme, a hle, Budějický jde z brány mostecké do ulice. Děva ho postřehne a skočí za dvéře! A nevylezla, dokud nezašel, a nebyl doma. Zasměji se tomu a povídám, což vy se spolu hněváte? Mně se zdá, že je ti žábo líto, že se oženil, co! A Madle se rozkohoutila: To by mně mělo býti čeho líto! Takového karbanáře?! Ten jen hrát a hrát a tatíka na toulky svádět! To si

můžeš mysliti, jak jsem se děvčeti podivila! Vždyť, dokud byl u Korbelů, lakotil a stiskal, až z groše teklo, a teď hraje a cvočkaře do karbanu prý vodí!«

Bečvářka se zarděla. Tolikráte mu pozdě v noci otevírala, mrzela se, nespala, ale vždycky se vymluvil, a ještě se jí zdálo, že mu křivdí! A vida, Madle jistě musí chodit pro tatíka, a ví co bečváře do noci drží! Karban! Byl nebožtík všelijaký, ale karbanářem přece nebyl! Karbanář jí byl nejhorším hříšníkem! Tedy karbanáře uvázala na krk? A měla se co pamatovati, aby z lávky nesvalila do podrubí, jež bylo v levo hned vedle. A Bečáková vidouc, že ji ranila do živého, chlácholila ji: »Netvrdím, že je Budějický karbanářem a pravím pouze, když jsi mne přinutila, co vyprávěla Madle! Ale takovému kotěti člověk nesmí všeho věřiti. Co to má ještě za rozum? A pak jsme těmi hříchy také trochu vinny. Sejdeme se s cvočkářovou a posíláme je oba do města pro zprávy, co nového? A kdež by se jich tolik dověděli, jako po krčmách, kde se povalují zmrzačení vojáci? A kdyby s nimi člověk nesedl, a nezahrál si, málo by doslechl a málo domů donesl! A bez novin ze světa býti nechceme.«

»Tedy hráčem?! »Zasypěla ulekaná žena.« A kde béře peníze?«

»Vyhraje. Má prý štěstí a oplácí dluhy.«

»Dluhy?! A má dluhy?!« Chvěla se bečvářka hněvem.

»No, co je víc? Kolikátý mistr je teď bez dluhů? Nemá jich cvočkař? Nebo hrnčíř? Nebo provazník? Nebo kovář u brány? Pane Bože, všichni mně dluží, dluží Koštovalce v lázních, dluží Markétě, dluží Matuchovi za pálenou, Jankovi Šlechtičně za oděv, za šití a Telátkovi za maso dluží celá ulice a Telátko sám dluží bratru na radním domě. A každý oplácí, jak může. Jeden to odpracuje, druhý na to hraje. A hraje-li ti muž na dluhy a oplácí je, můžeš býti ráda. Alespoň tě neobtěžuje.«

»Čekám ustavičně, kdy se dá opravdu do práce. »Dělnice« mu příliš nevoní a je zavřena! Náčiní visí po stěnách, dřevo se válí pod hoblicí, zastěra posekána od myší a což by mohl vydělati! Lidé chodí o požární kádě, prosí o ně, ale jemu se nechce do nich! A mistrem býti chtěl. Mistrovství bylo jeho touhou a teď je mistrem karbanářem«.

»Ale slyším ho co chvíle pracovati a bedniti!«

»Drobnou piplačku po domě ještě zastane«.

»No — — opravy po domě měl dosti! Na to se nesmí zapomněti«.

»A já si vždycky říkám, kde tak dlouho vězí do noci a on hraje! Včera také se vrátil pozdě, a divila jsem se, kudy se dostal domů? Prý, po žebři! Přistavil si požární žebř ke žlabu, a mezi štíty a smekl na pavlač. A kdyby se zmrzačil?«

»Nevěř, cvočkař ho vzal na dvůr, a oknem ve zdi dvorské dostal se domů. Kdeby se dostal se žlebu na pavlač?! Není kočkou«.

»Jak to víš, že ho cvočkař pouštěl dvorem?«

»Byl u mně Valeš Stříbrský. Kupoval si k obědu rybu. Povídá, jsem dnes jak moucha. Nevyspal jsem se! Teď se mají pomocní zle! Pan Brikcí číhá jen po cizoložnicích, aby vydřel

co nejvíce pokut a zavděčil se obci, a hlavně jeho milosti císařskému rychtáři Zvůnkovi. Městský rychtář císařskému! A ponocní si mají nohy uběhat a oči si vyhledět, aby vyčíhali, kde v noci vrznou dvéře, a neděje-li se něco proti poctivosti. A tak jdu, jdu kolem domce cvočkařova, a vidím, že se někdo plete na pavlač. Volám, kdo je? Budějický se ozve: »Já, příteli!« Běžím za ním, svítím, s kým tam stojí, a Madle všecka zaražena dívala se s tatíkem za mnou!«

»To je hloupá řeč. Budějický je třeba hráč, ale poctivec! S kým by tam byl v noci stál?! To je výmysl!«

»No počkej. Stříbrský mně řekl, že mu Brikcí nařídil, aby po těch dvou dával pozor! Ale nehněvej se a nebuď tak citliva!«

»No — po kterých dvou?!« Osápla se již bečvářka.

»Kdybych byla věděla, že se rozhněváš, byla bych mlčela. Řekla jsem ti, že nechci dělati pohoršení. Nač se tedy zlobiti?«

»Po kterých dvou má Valeš dávat pozor, to chci věděti?«

»Po Madleně a po tvém muži«, mrskala vdova očima.

»To je potupa! A kterak se opováží něco takového říci?«

»Vždyť ti povídám, že mu rychtář nařídil, Brikcí z Kruceburku, ne císařský! Zpozoroval prý něco, není tomu dávno u Bílků v obchodě. Pan Jiřík lichotil Madle a Budějický tuze žárlil. Kupoval ti piškoty«.

»Dobrá, co dále?«

»Potom prý jí nakoupil mlsů a šli spolu domů a byla černá noc«.

»No, měl ji nechati samu? Vždyť jsme sousedé«.

»Kruceburk byl také u Jílků a bylo mu to nápadno, a poslal Stříbrského, aby číhal. A v noci, když vyprovázela kupce s loučí pod okna, volal ji Budějický k sobě, aby obešla dvorem a stála s ním na pavlači. A nebylo prý daleko do půlnoci!«

»To nevěřím!«

»Ale pohádali se. Děvče mu nadalo a vykázalo mu nepěkně a uteklo. A hned potom se rozlehl hřmot po schodech a ponocný se domníval, že bečvař spadl a čekal jen za rohem, bude-li volati o pomoc«.

»Aha, aha!« Vzpomněla bečvářka, svraštěla obočí.

»Stříbrský je přesvědčen, že mu podarebně nenadala, ale nechce dělati ostudy. Ne k vůli tvému muži, ale k vůli Madli, aby jí nepřivedl do nesnáze a do řečí. Má to děvče rád!«

»Kdo by jí neměl rád? Andělská duše! A je-li to vůbec pravda, vždyť se spolu hněvají. Ale, ovšem, proto se hněvají asi! A ten hluk, co mne probudil, to by souhlasilo! Ale špatného se nemohlo ničeho státi. Kdo ví, co měli za dětinství? Madle je bezpečna a můj muž není tak lehký, aby osnoval zálety!«

»To tedy mně svěřil Stříbrský, teď to víš!«

»A to by ještě scházelo, aby rychtář za námi štval ponocné! Již se jedenkráte spálil a seděl za horlivost v žaláři! Ale řeknu Budějickému, až přijde, že má u rychtaře na vroubku, aby se hleděl! Teprve onehdy jsem mu domlouvala, že se s tím děvčetem mazlí jak s děckem, a Madle již není děcko, ani Běla není děckem!«

»Z Madle se náhle vyloupla panna! Bůh ví, jak náhle!«

»A jaká panna!«

»Doma měla bídu a z hladu člověka nepřibývá. Spravila se tak u vás a byla více vaše, než cvočkařova. A to asi pana Brikcího píchalo nejvíce do očí, a kázal čihati po obou. A neopatrnost je to volati děvu k sobě před půlnocí, toho by se leckdo neosmělil.«

»Je neopatrn, to vím sama. Někdy nedoleje kahanec a světlo v noci zhasne. A co se pak ráno nakřesá, než troud chytí! A kdyby člověk v noci onemocněl, co si počne beze světla? Někdy nemá ve »sklípku« vody a kdyby pán Bůh dopustil neštěstí, a hořelo, do čeho si namočí plachtu, aby unikl! A ohně také neopatruje, zahrávaje s ním v kuchyni, nebo v dělnici, když taví smůlu, a vždy trnu, že se něco stane. A nedala bych zlámaného groše za to, že tenkrát v noci Madli na pavlač vylákal, chtěje s ní zahrávat a blázna z ní dělat, jak obyčejně a opřela se, že noc není na šašky! Tak to asi bylo! Madli ovineš kolem prstu, ale prst musí býti počestný, sice kousne, jak lasička!«

»Vím, že je hodná a nepřála bych si míti lepší dcery.«

»A dobře má, že nenechá, aby s ní kdo zahrával. Ani Budějický, starý známý toho nemá dělat! Hodné to není. A nebyla bych řekla, že je přetvářencem! Vlastní matka by se o něho tak nestarala, jak já se starám o něho! A naposledy mne již vyhlídá na smrt, aby se oženil s Madlí?« Řekla žena všecka rozjitřena a vstala s lávky.

»Ta by ho hnala. Vždyť říkala, že takového karbanáře by za celý svět nechtěla! Tu čeká jinde štěstí. Lidé šeptají o pánu Jiříku«.

»To by bylo něco pro ni, ač je Bílek obstárlý mládenec!«

»Ale ten se lichotí ke všem, aby chodily k němu kupovat«.

»Madle je moudrá, že Budějickému vyhýbá, a já jsem jí vždycky důvěřovala a nezapomenu na ni! Kterak je opatrná! Aby i podezření vyhnula, schovává se před ním, a jistě má příčinu. Budu mu hleděti na prsty! Jsem ti velice povděčna za důvěru a Bůh tě potěš a mne též! Kocour ať tě netrápí! Co Bůh dá, bude. Čeho nedopustí, nebude!«

»Inu, sestro, nezapomeň na něho, na chudáka v zajetí«.

»Jak povídám, budu ti povděčna. Všecka se třeseš chladnem. Hu! Kterak se ochladilo. Utíkáš? Povoď Bůh!«

»Vyspi se zdráva!«

Zatím se značně ochladilo, a lidé se tratili domů. Měsíc se vydral z oblaků, svítě úzkým srpkem do ulic. V bledé šeři strměla věž mostecká nad křivými uličkami, štíty, výpustky a pavlačemi, nad prapodivnými stíny, z nichž trčely podle stružek šije a kůly, a mezi nimi se tratila Bečáková domů. Darmo čekala na zprávy Korbelovy a všecka rozmrzena, zastrčila dvéře těžkou závorou, hubujíc na karbanáře, kteří lidi v krčmách drží a kazí.

A škoda, že jen okamžik nepočkala! V paty za ní přišli oba poslové od Římských a nesouce zajímavé noviny, rozcházeli se vesele u žulového patníku s vyplazeným jazykem. U cvočkářů již spali, aby nepálili oleje a Madle přišla tatíkovi otevřít. A řekl

jí: »Postoj trochu, kdyby paní souseda již spala a neotevírala, pustíš bečváře naším dvorem, ať se dostane na pavlač«.

Hněvala se, ale musela poslechnouti. A paní Krista mrzuta, neotevírala, stavějíc se, že spí. Chtěla sice otevříti, ale až se naklepe! Chystala se na něho, že mu vykropí, a večerní toulky zakáže. Buď si nechá říci, anebo ho přinutí! Toho by potřebovala! Aby ponocní na něho číhali s rychtářem, jak na vojenské tuláky! Hněv jí lomcoval, a již již mu chtěla vylíti večeři do pomyjí, když ustalo klepání a kroky se tratily do kouta k cvočkařovu domu. Lekla se, aby neobcházel a nedělal ostudy a hodivši na sebe krzno, šla otevřít. Ale, byl už u Madle mezi dveřmi, a vzal do prosíka.

»Ty jsi venku, ovečko?«

»Musím! Kdybyste byli pořádně přišli, byla bych dávno spala«.

»Nehněvej se, poslala nás Bečáková. A pustíš mne dvorem, holoubku? Budeš té dobroty. Vždyť já vím, že jsi se bála, abych nemrzl«.

»Tatík mně poručil. Ale běž jen svými dveřmi, paní souseda již otevírá a nahlíží, kde jsi?«

»Ta mně vytře oči!«

»Má také proč! Člověk lehne, usne a má pak vstávati do zimy a otevírati! Jdi honem!« A práskla dveřmi. Bečvářka se třásla chladem i hněvem, a člověk strachem klopýtal, co bude?

»Jak mně bylo dobře, když jsem byla vdovou! Ty mne usužuješ. Číhá na tě již rychtář, číhají ponocní, že po nocích sediš a karbaníš a voláš si o půlnoci panny na pavlač! Nevíš, co to znamená?«

»To není pravda, žádných panen nevolám«.

»Ne, jsi ovšem světec! Onehdy jsi srazil túnku s vodou se schodů a jak jsem se polekala o tebe! A teď se přiznej, kde jsi cítil zloděje, že jsi před půlnocí vylezl na pavlač?«

»No, kde! Na dvoře!«

»Nelži, záletníku! Měl jsi Madli na pavlači!« A rozlícená žena bouchla dveřmi, ženouc ho před sebou, jak povětří a nepoustějíc ho k slovu. »Nevíš, co to znamená zahrávati s cizoložstvem? Nevíš, co stojí ostuda, dopadnou-li koho biřiči při hříšných schůzkách? Žebrák platí šilink, mistr deset kop, a k tomu ta pouť na řetězi na radní dům! Já smutná, nešťastná žena! Čeho jsem se dočkala? A ty se nestydíš zneužívati mé dobroty? Zahrávat a kazit děcko po nocích a házet nádobím po schodech?! Já nebohá, jak jsem se o bídníka polekala, a jakého blázna si ze mně ztropil! To je za vše dobré, které mu prokazuji, ani vlastní matka by se o něho tak nestarala, jako já. A co mně do hospodářství donesl? Leda dluhy a pohoršení a již se ani nemůže dočkati, až oči zhasnu, aby se ženil s mladicí; to je pěkne!« A plakala hlasitě.

Čekala jen, že se opře, a pak, že mu ostatek dopoví. Měla v zásobě střelbu ještě hrubší, na život a na smrt. Vřelo v ní hněvem, jenž se již ozýval o rozvod! Jen slovo měl říci!

Ale chudák ani necekl, stoje jak pobit pokorně u dveří v kuchyni, a dokud křičela, ani se nehnul. Bled a zaražen, téměř cizí, a bylo mu, jakoby měl jíti mezi tuláky, kteří přespávali mezi haldami a hromadami krovů pod okny v ulicích! Takové bouře se nenadál a hned si vzpomněl na cvočkaře, jak mu onehdy u řeky pravil: »Pánečku, ty jí neznáš! Ta by ti z horka zatopila!« A nevěděl, má-li si sednouti, smí-li se vysléci a stál, stál a nejraději by byl utekl kraj světa! Ale pomalu se hýbalo v něm svědomí a uznával, že zasloužil. Mohl býti dávno doma, kdyby byl poslechl cvočkaře a přemohl vášeň. A hleděl po očku po ní. Hrom se vyburácel, mraky se trhaly a světlo se dralo z nakupených tuní. Seděla u krbu, hlavu podepřenu scvrklou dlaní a v příšernem tichu blýskala očima po něm. Zničen, poražen na hlavu! V srdci jí vítězstvím poskočila nadèje, že mu řádně zatopila a že má ohně na léta dosti! Ani se nenadála, že se vzdá beze slova. Stál jak hodový beran pod kosířem, pod nímž mu měla sletěti hlava. To se jí líbilo a světlo se jí šířilo v obličeji, a bublala vybouřena: »Tedy svleč se a nestoj, ať mohu spat«.

Toho mistr čekal. »Prosím tě, nehněvej se již. Již tam nepůjdu. Proč mne poslala?«

»Nebyl jsi tam ponejprv. A co jsi měl tenkráte s Madlí?«

»Stála u našeho rohu s Bílkem, a chtěl jsem ji napomenouti, aby byla opatrna. A to jsem učinil. Je dosud dětinská a Jiřík je dotěrný. To každý ví! Co má s ní tak pozdě postávat?«

«A to nemohlo počkati do rána?«

»Takové věci je nejlépe dusiti, když hoří«.

»A proč by se tedy na tě hněvala? Nadala prý ti na pavlači, co do tě vlezlo, a teď ti vyhybá«.

»A smím-li se tázati, to ti Madle svěřila?«

»I ne, to vypráví Stříbrský. Poslouchal vás. Proč se tedy Madle na tě hněvá? Čím jsi ji urazil? To chci věděti!«

»Vytýkal jsem jí, že stojí s Jiříkem a zahazuje se. Ten si jí nemůže bráti a nebude, proč se tedy za ní v noci táhá? Napomínal jsem ji, aby mu nedůvěřovala a to se jí nelíbilo. Jsou prý oba svobodní! Takového napomínání mládež nerada poslechne. Ale uznávám, že jsem chybil, a že jsem jí neměl volati. Tatík s matkou jí nenapomenou a proto jsem myslil, že nechybím. Ale, kdyby se tisíckrát zahazovala, nevšimnu si jí. Ať s ním zahrává, jak chce!«

»Nemať se mezi ně. Chce-li ji, ať si ji vezme. Co je ti po nich? A co se budeš o Madli tolik strachovati, vždyť není taková, aby se zahazovala! Má pevný základ. Zlato nerezaví. Věří, a dle víry se chová! Ale, mně záleží jen na tvém přiznání. Pravíš: »Chybil jsem! A to jsem chtěla míti! Uznáváš, že jsi jednal nemoudře a jsi přesvědčen, že tak jednati již nesmíš! To jsem chtěla slyšeti! To bych potřebovala, abychom měli kde jakého ponocného na krku! Ale to mne také povážlivě mrzí, že rád hraješ! Celá ulice to vypráví. Proč hraješ? Máš prý dluhy?«

»Něco dlužím a něco jsem z výher oplatil«.

»Snad ti nebudu ještě dluhy platit?! Za Korbelem jsi pozbyl všeho a ničeho mně nedonesl do stavení. A s kým hraješ, že oplácíš?«

»Mrzáci z vojny mají vždycky peníze. A nemají-li, vyžebrají. Takové lidi obehráti není hřích. Cvočkář také oplácí, a žena přece reptá. A mohla by býti ráda, že oplací«.

»Kdoby nereptal? Kdybys raději seděl doma a bečvařil«.

»Zítra se dám do práce a podělám všechny zákazky«.

»A večer utečeš do kostek«.

»Nechceš-li, nepůjdu!

»Poddati se musíš! Nenechám tě tropit ostudu. Musíš se poddati, sice odhodlám se k nejhoršímu. Teď jsi mne poznal!«

»Kdybych se nebyl bál, že mne lidé obstaví, nebyl bych hrál. A chtěl jsem tě ušetřiti, abys se podaremně netrápila a neměla škody. Nechceš, nepůjdu!«

»A za co máš dluhy?«

»Hm, za oděv, za naši veselku, za koupele, a za nějaké přilepšení, za dary ke sňatku, které jsem ti dal.« Žena zrudla ve tváři.

»A to jsi kupoval na dluh?«

»Inu, kdebych na to byl nabral peněz! Co jen sousedy vypily vod pálených a samé drahé a co se snědlo fijalového syrupu? Kdo za to může?!«

»Kdybys alespoň do večera přišel! Řekla bych si, poplať si dluhy, tuláci beztoho lidi jen mámí a vybízejí tureckou almužnu na podvod a na karban. Naškrtila jsem se tolik na těch několik grošů, a měla bych je pozbýti? Tys mně nedonesl ničeho a co jsi mně platen?«

»Jak chceš!« Seděl duse hněv, jak na cizím úhoru.

A materna již vybouřena snášela večeři a trápena zvědavostí, navazovala znova řeč. »A jaká, viděl jsi Korbele?«

»Byl tam. Chodí po almužně«.

»Nemá již ničeho?«

»Praví, že má ještě více, než sto padesát kop míšeňských po Staré Praze a něco také na Novém Městě. Chce si dluhy vybírati a nepořádné dlužníky obstaviti. Potom prý nám všeoplatí. Kdyby to pán Bůh dal! Oplatil bych, co dlužím a měl bych pokoj!«

»Jen kdyby to byla pravda.«

»Peníze mezi lidmi má. Telátko řezník mu dluží nejednu kopu, Stříbrský, písař Libocký, vedle cvočkař asi tři kopy českých a budou muset platit! Cvočkaře dnes u Římských upomínal, aby mu do týdne zaplatil, a kde je vezme? Zůstal jak hromem omráčen?

»Tam je hladu jak kvítí. A přece výdělek má stálý. Kam se to vše děje? Ten člověk asi vše prokarbaní a propije!«

»Ach cvočkař hraje šťastně!«

»A kolik mu dluží Stříbrský a Libocký, nevíš?«

»Prý nemálo! Jeden jak druhý se rád nabumbá!«

»Naveď Korbele, ať na ně uhodí rázně. Ti dva nám s Brikcím napáchali tolik ostudy, a číhají noc co noc po tobě, nestojíš-li s Madlí. Ať se starají o sebe, kterak zaplatit dluhy a nehledět lidi olupovat o naškrcený groš. Jen ho naveď, ať je vezme do práce!«

»Aha, aha«, usmál se člověk, »to ti donesla Bečáková. Tedy vím, odkud vítr vane. No dobrá, něco za něco!«

»A co povídá Korbel o Kocouru? Byli spolu v zajetí? Má tam tu nevěstu? Je toho již plná ulice!«

»Vavřík je v Tatařích a rád by zpět. Kdybych mohl, pomohl bych mu také něčím, aby se vykoupil«.

»Pomoz sobě, ať nemáme ostudy. Bečáková chce míti mladého muže, ať pustí chlup a zaplatí si ho. A ráda bych věděla, bude-li pak Stříbrský také po něm pozor dávati, zahrává-li s Madlí, nebo s Martou. Ale Marta dobře udělala, že se odstěhovala«.

»Korbel vypravuje, že tatarský mistr je s Kocourem všecek nešťasten. Pobláznil mu dceru, a teď by rád domů. Jen do Prahy a nic jinak! A děva si rve vlasy, že bez něho nebude a vykoupí-li se, půjde prý za ním, třeba kraj světa! A křesťan nekřesťan!«

»Hospodine všemohoucí! To by bylo pohoršení! Marta raději vyhnula a pohanka se mu zavěsí na krk! Kdo to jakživ slyšel?! Poběhne za ním a zlý duch s ní. A belzebub se jí nepustí! Jejá, jejá? To bych sousedě nepřála. Dohřála mne sice velice a nahučela mně plnou hlavu a zrovna, jakoby mne chtěla připraviti o spánek! Ale, přece bych jí litovala. Ta pohanka by ji přivedla do země«.

»Bečáková ráda popichuje. Pošle člověka na zvědy, aby mohla štváti! A mně bylo, jakoby mne zlý vítr posílal do hospody«.

»Zrovna mně to tak napadlo, ale snad se mýlím. Dosud jsme si neublížily. A teď se podívej, je-li v kahanci olej, neshasne-li do rána, je-li v tunce voda, a jdi spat. Jdi s pánem Bohem!«

A kahanec byl ovšem zase suchý, jak písek, a bylo ho třeba doliti, v tunce nebylo vody, a musel ji nanositi, běhaje pro ni kus světa do kašny. A jsa prací všecek hrbat, šel po prstech do svého sklípku a rychle se odstrojiv, lehl na medvědí kožich pod zelená nebesa a stáhl na sebe ledovou duchnu. Rozrazila ho zima. Vyskočil a strhl na listě starý spací kožich a vsunul se do něho jak do měchu, vystrčiv jen děrami ruce, aby na sebe duchnu strhl. A přece se nemohl dlouho zahřáti a třásl se neznámou horečkou. Tak zlého přivítání se ovšem nenadál! Tak vítal Korbel chrta, když se po dlouhé toulce vracel domů, zpustlý, hubený, a ač byl hladen, nedotknul se pokrmu, nemoha křikem zráti. A člověk si smutně oddechl. Cítil se v tom domě tak cizím! Ne manželem, ale sluhou za darmo, za kus jídla! Otrokem! Jak mu bylo dobře u Korbelů! Měl v konici sice dosti mrzutosti se zlými koňmi, ale uměl se brániti. Kousavec dostal žílou po hubě, nebo jej sešlehal bičem dle potřeby a zašla mu chuť pokoušet! Ale žena je horší a kousavější, než herky zemanské, jež byly pacholaty zkaženy a měly všechny nectnosti. Je sice pravda, že se jí toulkami dosti nazlobil, ale takové jednání příliš pokořuje a člověka znehodnotí!

A což mu toho vyčetla! Hra, dluhy, Madli, ponocné s oběmi rychtáři a stále mu oklepuje kolem uší, že jí do hospodářství nedonesl ničeho. Více mu nemohla vyčísti! A při tom si hraje na mučenici. Ráno bude míti z nespánku lámání, a bude choditi sehnuta, jednu ruku na prsou, druhou na zádech, pohlížejíc na něho úkosem. A na noc ji chytí bolení ve střevech a bude ho honiti, aby jí shříval v »kuchařce« míšky s otrubami a přikládal na život, a bude mu při tom čísti jeho hříchy, jež ji položily, bude ho hned souditi! Ó Bože! Takové večery byly peklem!

Dokud se ještě cvočkařova Madle nehněvala, pomáhal si, jak mohl! Zaběhl k sousedovi, a přisla buď stará, nebo dvě a křeče pominuly zázrakem! Než se dopovídala poslední novina z města, nebo z rybího trhu, kde se nejvíce klevet scházelo, sedla si nemocná do peřin, chválíc milosrdenství Hospodinovo, jehož jsou plna nebesa i země, jenž dopouští, ale neopouští!

Ale cvočkářka se hněvá, a Madle je jak sršeň! A toho je mu nejvíce líto! Ještě dříve mu sladila to otroctví švitořením a přátelským úsměvem, přijímala mlsy a nechala si lichotiti jak Běla. Ba věru, snesla více pochlebenství, než malá Vichna, jež byla parádním kotětem v domě, a žárlila i na maličkou Anežku, když ji vzal někdo na klín, nebo ji štípal za líčka. Kde teď hledati utěchy?

Člověk nešťastný se ohlíží, kde by se opřel, aby se neskácel, pídí se po místě, kde by na zármutek zapomněl. Kdež je najde, jako mezi rovnými? Po krčmách se scházejí mrzáci, vyvrženci a nesťastní manželé, jež zlé ženy z domů vyštěkají. Tam si postěžují a lítost zapíjejí, a hra hlavně, hra divoká zoufalost zapudí. Co by z něho bylo, kdyby se odsoudil do věčné samoty, vždyť na společnost hospodskou dávno již zvykl! Žena ho sice opatruje, slušně ho živí, ale má zlou hubu a je protivně lakotna. Než by zaplatila dluhy, raději ho posílá do hry, aby si na ně vyhrál. Jakoby měl výhru na provázku! A to ještě, aby hrál jen při odpočinku! Ve dne do šera bednařiti, pak do hry a jedva se kumplety odzvoní, aby byl doma! To by stálo za to! A cvočkař by to vyprávěl před celou krčmou a zahanbil by ho! To se mu nehodí. Žena musí popustiti. Buď mu zaplatí dluhy, nebo jí bude chodit kolem půlnoci, jako jiní. A zjitří-li se, okřikne ji! Dnes ho pokořila a zrovna ušlapala. »Musíš se poddat«, ječelo mu ustavičně v uších a dráždilo ho do vzteku.

A zase slyšel všechny její výčitky: Hru, toulky, dluhy, Madli, ponocné s oběmi rychtáři, městským i císařským, a při tom mu zaplála před zrakem její tvář zlobivá, ozářená kahancem, ve spoustě šedin zcuchaných, a hned si vzpomněl na patník v rohu, jejž kdysi děvčata ozdobila čepcem a dávala mu hádati, kdo je to? Kdo prý je to? »Na koho je obluda podobna? Na tetu sousedu, když nás okřikuje a zlobí se«. A zase, kterak ho Běla vedla s dětmi, aby si přečetl, co kdosi napsal nad patníkem, na stěně: »Takoví budú zatraceni, kteří nezřízeně se pojímaji, jakožto mladý starú babu pro peníze«.

Zalomcovala jím horečka. To pokoření bylo přílisné! Žena má býti muži poddána! Hle, pan Škréta, měšťan staroměstský,

měl se také tak. Jeho z nejmilejší paní manželka poroučela, a poslouchal! Křičela a schcval se. Ale, když ho pokořila a zahanbila, vřel hněvem a řekl si, že se něco stane. Zastavila prsten židovi a chytila se. Strčil ji až sedla. Onemocněla a náhle zemřela. Je to právě dvě léta. A kdo byl tím vinen? Hašteřivá žena! A soud ho stíhal, že zabil manželku. Nemohlo by se mu s Kristýnou něco podobného přihoditi? Bude třeba, aby ji záhy skrotil, sice se stane neštěstí!

A ještě ponocný nehlásil ani půl noci, když se dole, u jeho nejmilejší paní manželky, ozvalo prudké klepání na měděný kotlík. Volá, volá, zase má křeče! A nevole v něm vzkypěla! »Nechala jsi mne také venku, a co jsem se naklepal! Nechám tě volati. Nebude škody, strhají-li tě křeče. Budeš krotší. Hřmoť jak chceš!«

A hřmot byl čím dále, tím divější. Stříbrský ho již chvíli pozoroval a domníval se, že Budějický je buď na záletech, anebo někde stojí s Madlí, smířil-li se s ní? A věda, že stará bývá nemocna, rozběhl se k Bečákové o pomoc. Ale nedobudil se jí. Rozběhl se tedy na druhou stranu k cvočkařům, a hle, hle, Madle právě vyrazila ze dveří, bílá jak holubice, a hnala se k sousedě pod okno, a vystoupivši na lavičku, zaklepala na sklo, křičíc: »Jste nemocna, paní sousedo? Slyšíme všichni vaše klepání a polekali jsme se!«

A vidouc, že je sama, vrátila se, a hnala se dvorem na pavlač. Stříbrský přelezl po žebři zeď a plížil se po schodech za ní. Něco mu šeptalo, že zlý duch obchází, a bude pokoušeti, kdož ví, nedá-li výdělku? Kruceburk sám po něm lační, kterak nelačněti, když je člověk špatně placeným ponocným?! A schloulil se na pavlači do tmy, a srdce mu bušilo nedočkavostí, co se stane? Je-li vůbec Budějický doma? A je-li, vstane-li? A vstane-li, dá-li se zase s děvou do povídání. Ó ďábel po tmě rozhazuje tenata a nejvíce v nich loví. Noc nepřítelka zmámí i spravedlivce, ne tak zkazilbabu, jako je bečvář. A zachvěv se v dlouhém šorcpelci, skrčil se ještě více. Venku se právě rozběsnila zimní fujavice a vítr šlehal sněhem a deštěm po stěnách, bije sebou zuřivě do zdí městských a huče ve starém podsebití na nich divokým řevem, lomcoval nahnilými trámy, až praštěly. »To je Boží dopuštění, bědoval člověk, dnes zase vystojím! Pes se schová, ponocný musí ven a kdyby kamení pršelo! Kdybych zde mohl poseděti«.

Náhle se u mazhauze otevřely dvéře. Klaply a černá postava šmátrala kolem do kola, slézajíc dolů po schodech. Ponocný ani nedýchal. Člověk se šoural kolem něho, mumlaje: »To bych nebyl řekl, že Madle příráčí! Jistě ji cinkot zbudil. To je dobré znamení, že se již nehněvá! Musím si jí postěžovati, co jsem dostal. Co asi řekne?«

Stříbrský byl jist, že se bečvář chytí a šel po prstech za ním. Zmizel mu v kuchyni. Z jizby se ozval křik, ale náhle umlknul. Jakoby byl utonul ve šveholu vlašťovčím! Věru, kouzelná švitorka! Skřivánek svatohavelský, jímž se zvoní na ranní. Jeho zvuk a její hlas, dva bratři! Z obou vane neskonalá lahoda. Z takového pramene se nemocný napije a okřeje, a zdravý na

smrt nemocní. Opravdu, má bečvář boj nesnadný! Ale, chytí-li se, musí mu to hnízdo vlašťovčí halapartnou rozhodit! Jen kdyby se pak podařilo vlašťovici uletěti, pro Kruceburka by jí bylo věčná škoda, aby jí dal ustřihnouti vrkoče! Tak rozkošná vlašťovice je v Praze jediná, a je třeba ji opatrovati! A skrčil se na prvním schodě a naslouchal. Venku burácela fujavice, kvílíc ve skulinách na pavlači a třasouc dveřmi, jakoby je chtěla vytrhnouti a hoditi do sadu. Bude venku pěkná hlídka, a člověk povzdechl: »Svatý Ondřeji, apoštole Kristův, oroduj za nás! Máš dnes hroznou noc. Vyskočí-li požár, běda, přeběda!«

(Pokračování.)

Socialně-literární sjezd družstva Vlast v Domažlicích.

V zimě konali jsme v domě svém charitativní večírky, na to uspořádali pp. Vl. Hálek a Tom. Jos. Jiroušek socialní večery v Karlíně a na Smíchově a v době Svatodušní odebrali jsme se do Domažlic k Socialně-literálnímu sjezdu. Touží-li se v naší katolické straně po plodné a positivní práci — zde ve družstvu Vlast se každý rok hojný kus této práce vykoná.

V pondělí Svatodušní vydali se hned ráno po mši sv. do Domažlic redaktoři Tom. Jos. Jiroušek a Tomáš Skrdle, aby byli dříve na místě a čeho třeba k sjezdu v čas zařídili. Oba příchozí byli na děkanství pohostěni a ubytováni. — Odpoledne přijeli z Prahy: školní rada dr. M. Kovář, zemský advokát dr. Julius Nejedlý, k. a. notář a farář dr. K. Lev Řehák, rytíř Božího hrobu, s třemi společníky, učitel Vl. Jelínek, far. Vl. Hálek a revident Ústřed. hosp. společ. v král. Českém p. Ign. Smekal. Pan farář dr. K. Lev Řehák bydlel v klášteře Augustinianů, p. učitele Vl. Jelínka vyžádal si do bytu emeritní gymnasiální profesor a školní rada Jak. Janda, kníž. arcib. a bisk. rada a ostatní pánové ubytovali se v hotelu u »Černého koně«, kdež se sjezd konal.

Pan děkan Ant. Maerz vyslal na nádraží k prvnímu i druhému příjezdu svůj domácí povoz, za kteroužto pozornost mu zde srdečně děkujeme.

Prostranný sál hotelu u »Černého koně« i s vedlejšími místnostmi byl o 5. hod. účastníky přeplněn. Vedle intelligence byly tu všecky kruhy městského obyvatelstva, členové »Katol. jednoty« a »Všeodbor. sdruž.« v Domažlicích, Chodové: z Luženic, z Chrastavic, z Mrákova, z Kýčova, Postřekova, ze Stráže a z Havlovic. Dále byli přítomni: Jan Růžek, far. z Hradce, Václ. Zahradník, kapl. v Nové Kdyni, Jan Nep. Holý, far. z Holišova, Jan Křepel, bohosl. v Čes. Budějovicích, Řehoř Vaněk, katech. měšť. školy v Domažlicích, Jos. Kubašta, kapl. v Domažlicích, Antonín Böhm, ber. kontrol. z Nové Kdyně, Augustin Wimmer, měst. radní v Domažlicích, Václav Vorel, kapl. v Janovicích u Klatov, Jan Vávrů, soud. rada v Domažlicích, Josef Hladil,

far. v Dolanech, Josef Duchek, bohosl. z Čes. Budějovic, Václ. Knetl, kapl. z Mrákova, Matěj Tichý, říd. uč. v. v., Josef Veit, přev. O. S. Aug., Domažlice, Emil Douša, kapl. v Bělé, Jarosl. Holeš, far. a bisk. notář v Lštění, Jos. Vítka, far. z Prusinovic u Plzně, Václav Flegl, řed. kůru v Domažlicích, Jakub Janda, arcibisk. a bisk. kons. a škol. rada v Domažlicích, Vikt. Muchka, kapl. v Domažlicích a j.

V praesidiu zaujali místa: ordinar. zástupce p. vikář Lamb. Ludvík, předseda schůze, místní děkan p. Ant. Maerz, bisk. vik. sekretář, a okresní soudce z Domažlic, soudní rada p. Jan Vávrů, jenž kdysi v Jindřichově Hradci jako studující primán s quintánem Tom. Škrdlem v jednom bytě bydlel.

Rodiště jejich jsou také pouze dvě hodiny od sebe vzdálena; jeť pan' rada rodem z Ižné u Deštné a Tom. Škrdle ze Pleší u Kardašovy Řečice.

Sjezd zahájil děkan Domažlický *Ant. Maerz* pozdravem »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus«, dokládaje:

Počínám křesťanským pozdravem, jak slušno jest a také proto, abych hned označil, že všechny ty řeči, kteréž dnes a zítra proneseny budou od vynikajících členů družstva Vlast, založeny jsou na základech křesťanských, na základech katolických, kteréž Spasitel uložil v církvi své.

Pravil jsem, že řeči ty proneseny budou dle programu od vynikajících členův družstva Vlast. I jest otázka, jaký účel má družstvo Vlast a jak družstvo úkol ten plní.

Trvalo by to příliš dlouho, kdybych zevrubně vylíčiti měl účel Vlasti a kdybych vylíčiti měl dlouholetou činnost a záslužnou činnost družstva Vlast. Obmezím se pouze na několik málo slov o účelu družstva Vlast a o jeho činnosti.

Účelem družstva Vlast jest vydávati časopisy, periodické spisy, knihy a brožury psané v duchu katolickém, zakládati knihovny, pořádati přednášky, literární sjezdy a podporovati dobrou literaturu a dobré spisovatele.

Čím více jest útoků na zásady křesťanské a katolické, čím více se šíří záplava špatných knih, které duše otravují a ve zkázu uvádějí, tím důležitější a záslužnější jest účel družstva Vlast a jeho činnost. Kolem družstva Vlast mají se seskupovati všichni dobře smýšlející, všichni bez rozdílu stavu a povolání, neboť jako bytí — t. j. existence — jednotlivce, tak existence národů, především spočívá na mravní síle jejich a mravní síla plyne ze zásad sv. náboženství.

»Čím větší boj jest u nás v Čechách proti křesťanství, tím důležitější jest význam Vlasti. Kolem Vlasti mají se seskupiti všichni dobří lidé, aby pomáhali šířiti dobré knihy a časopisy. Štěstí jednotlivců i národů spočívá *na mravní síle.* A ta plyne jen z křesťanských zásad a náboženství. Nemá li kdo mravní síly v sobě, klesá. Proto univ. prof. dr. Durdík ve spisu »O moderní filosofii« na str. 22 praví bez ohledu na jiné důvody, že odpůrcové nemají nic lepšího, co by dali místo náboženství křesťanským národům. A proto Palacký i Rieger, nyní více a více uznávaný, doporučovali křesťanské zásady. Zvláště Rieger ve své zá-

věti, jenž 100.000 zl., jež mu národ dal, odkázal zase národu, doporučoval křesťanské zásady národu českému. (Hlučný potlesk.)

Tuším, že hlavně z toho důvodu otec vlasti české Palacký a náš veliký Rieger, jehož činnost záslužná den ode dne více se uznává, doporučovali národu základy křesťanské, zásady Spasitelovy.

Družstvo Vlast plní utěšeně úkol svůj, má nyní vlastní svou knihtiskárnu, vlastní dům, vydává 6 časopisů, 2 kalendáře, v četném počtu vydává knihy a brožury, zakládá knihovny, vysílá řečníky na venek a konalo dva sjezdy v Praze, dva sjezdy na venkově, jeden v Jindřichově Hradci a jeden loňského roku v Plzni. Družstvo to ne nadarmo pojmenovalo se družstvo Vlast, ježto členové družstva odhodlaně hájí nezdolná práva našeho českého národa a vše podporují vydatně a rádi, o čem přesvědčeni jsou, že jest ku dobru a blahu našeho milého českého národa.

Vynikající členové tohoto družstva Vlast přišli k nám; vítám nejprve zástupce Jeho Milosti ndp. bisk. Budějovického vdp. bisk. vikáře L. Ludvíka z Mrákova, dále všecky hosty z družstva Vlast i všecky vás přítomné.

Buďtež nám všem srdečně vítáni, nechť pobyt Váš mezi námi jest Vám milým a příjemným a řečem Vašim volám srdečně »Zdař Bůh!«

Pro dnešní schůzi dovoluji sobě ustanoviti za místopředsedu p. městského radního Augustina Wimmera a za zapisovatele veleb. pána Alfonse Bebara O. S. A.

Prosím vdp. zástupce Jeho biskup. Mil., aby shromáždění oslovil jménem nejdůst. biskupa našeho.

Zástupce J. M. ndp. bisk. Českobudějovického bisk. vikář *Lambert Ludvík* uvedl:

»Nejdůstojnější náš Arcipastýř ráčil mne jmenovati Svým zástupcem k dnešnímu sjezdu Vlasti. Jsem od vzniku Vlasti jejím členem a vždy, seč síly mé stačily, pracoval jsem k tomu, aby družstvo zkvétalo, neb je plnou měrou oceňuji. Byl jsem na dvou katol. sjezdech v Německu, v Řezně a Würzburgu a tu jsem poznal důležitost dobrého tisku pro katolický život. Němečtí katolíci děkují svůj význam tisku. A poněvadž družstvo Vlast právě v první řadě se stará, aby dobrý tisk vnikl do celé vlasti, těší mne, že mohu jménem J. bisk. Milosti jeho sjezd zde v Domažlicku uvítat a pozdravit.« (Hlučný potlesk)

Předseda slavnost. komitétu p. farář *Vlastimil Hálek* přečetl následující návrh telegramů J. Emin. ndp. Leonu kardinálu Skrbenskému a Jeho Mil. ndp. biskupu msgru. Josefu Hůlkovi v Budějovicích:

»Shromáždění Socialně-literárního sjezdu družstva »Vlast« v Domažlicích, jednající, jak život dle víry zaříditi a utvářeti, vyjadřuje nejdůstojnějšímu arcipastýři city úcty, upřímné lásky a synovské oddanosti.«

Shromáždění nadšeným voláním »Sláva« a »Výborně« přijali tyto telegramy, jež byly odeslány.

Na to četl p. far. Vl. Hálek řadu telegramů a dopisů k sjezdu zaslaných. Ostatní dopisy, aby to přítomné neunavovalo, dočtěny byly druhý den při dvou dalších schůzích.

První přednášku měl konati p. císařský rada Ant. Blažek, ředitel kanceláře Ústřední Jednoty hosp. společenstev. Řečnil k nám již jednou v Praze, loni měl stkvělou řeč v Plzni a letos se velice těšil na Domažlice, ale bez jeho vědomí položena hospodářská porada v Praze na pondělí Svatodušní, při které musil býti, i želel toho velice, že nám musil v poslední chvíli účastenství odříci.

V jeho zastoupení řečnil p. revident Ign. Smekal: »O starobním pojišťování při zemském pojišťovacím fondu cís. Frant. Josefa« a »O vesnických spořitelnách a úvěrnách Kampelíkových a Raiffeisenových«, který vysvětlil účel a výhody zem. pojišť. fondu cís. Frant. Josefa s hojnými příklady i statistickými daty. K zabezpečení důchodu pro stáří — uvedl řečník — musí pomáhati si každý a sám musí začíti, i kdyby měl začíti spořiti korunou. Koruna ke koruně, kterou nikdy v zemském pojišťovacím fondu neztratí, přinese mu na stáří jistý vítaný příjem. Čím dříve kdo začne si ukládati, tím více bude bráti. Příklady u dělníků, služek, úředníků, rolníků, řemeslníků, kněží atd., které řečník při skládání úspor uvedl, byly velice zajímavé. Dále podal velice zajímavý a poučný výklad Raiffeisenovek.

Druhým řečníkem byl zem. advokát pan dr. *Jul. Nejedlý*, jenž mluvil: »O námitkách proti navrhovaným reformám práva manželského.« Z obsáhlé a krásné řeči jeho vyjímáme: »U nás nejeví se potřeba nuceného sňatku civilního, poněvadž nynější náboženský sňatek, uznávaný státem, úplně obyvatelstvu státu vyhovuje. Protestanté a židé si změny též nepřejí. Řečník výmluvnými slovy ohražuje se proti boji náboženskému, jenž by nastal občanským sňatkem, poněvadž by seslabil český národ, jenž jest vyčerpáván boji národnostními a socialními. (Tak jest!) Rozvrafte rodiny rozlukou manželství a zač ten jejich život státi bude. Poukazuje na nevýhodu ženy při rozluce, zvláště v letech starších. Důmyslně rozvádí socialní otázku rozvedených žen s drastickými příklady smutný osud dítek. Novota rozluky by mnohé k ní svedla. Oloupení manželství o jeho svátostný základ, jenž oblažil milliony rodin, by mělo býti pokrokem, povznesením mravnosti, zušlechtěním člověka? Úřady politické, jsouce prací přetíženy, též netouží po této reformě. V obřadech sňatku v kostele vězí mnoho poesie, jež utkví na celý život manželům v paměti. Na okresním hejtmanství byl by úkon všední. Dr. Nejedlý z plna srdce přeje naší společnosti, aby k tomu nedošlo. — (Výborně!)

Tato mistrná řeč obsahem i formou byla pozorně vyslechnuta a stále hojným souhlasem provázena.

Themata obou řečníků byla zcela časová, dotýkající se duševního i hmotného stavu našeho lidu a proto byla s povděkem vyslechnuta a p. předseda děkan Ant. Maerz každému řečníku zvlášť milým svým způsobem poděkoval.

Večer konán byl přátelský večer všech hostí, upřímných katolíků z Domažlic a okolí, který velice posloužil ku vzájemnému sdružení za věc katolickou na českém jihozápadu.

Druhý den.

S obavou jsme hleděli k druhému, všednímu dni, ale potěšili jsme se četnou návštěvou sjezdu jak dopoledne, tak hlavně odpoledne. V 8 hodin ráno sloužil tichou mši sv. v děkanském chrámu Páně bisk. vikář Lamb. Ludvík, zástupce Jeho Mil. ndp. biskupa Budějovického, které byli přítomni zástupci družstva Vlast a četní hosté. Sbor chrámový pěl krásné písně, i vyslovujeme za to řediteli kůru p. Václavu Fléglovi a všem účinkujícím vroucí díky. Celý obřad tento působil na nás dojemně.

K sjezdu dále zavítali pp.: Jan Dvořák, c. k. gymn. ředitel z Domažlic, Ferd. Samohrd a Tomáš Chval, profesoři, Leopold Lichtenberg, měst. radní a lékárník, pí. Vávru-ová, choť soudního rady s dcerou, V. Pavelka, katecheta z Domažlic, B. Hrabí, katecheta z Písku, F. Zeithamel, sládek s chotí a dcerou, V. Pelnař, bohosl., V. Hojda, far. ze Třebnic, Jos. Soldát, děkan z Blovic a hojně místního obyvatelstva i z Chodského okolí.

V presidiu zaujali místa: předseda p. hrabě Ferd. Chotek, jeho náměstek p. Leop. Lichtenberg, městský radní a lékárník, jako zapisovatel dp. katecheta Řehoř Vaněk O. S. A., zástupce ndp. biskupa bisk. vikář Lamb. Ludvík a místní děkan Ant. Maerz, bisk. vik. tajemník.

Ke schůzi došel telegram J. Eminencí ndp. Leona kardinála Skrbenského tohoto znění: »Laskavý pozdrav opětuji s vřelým acipastýřským požehnáním«. (Nadšené »Sláva!«)

Předseda, vys. uroz. p. hrabě Ferd. Chotek zahájil schůzi delší řečí. Vzpomenul, že před 40 léty byl přidělen jako úředník při hejtmanství v Domažlicích, chválil zbožnost a dobré vlastnosti zdejších a okolních obyvatelů, zmínil se o dějinách Chodů a o jejich zápasech za starobylé jejich výsady, odsoudil Lomikara, jenž Chody utiskoval, a poukázal na moderní Lomikary, kteří berou nám posvátná práva na víru a náboženství. Jako Chodové i my se nedáme, krev i život obětujme za víru.

Řeč vys. ur. p. řečníka, plynnou češtinou pronesená, byla odměněna zaslouženým potleskem a na konci schůze k návrhu red. Tom. Škrdle byly připraveny zasloužilému panu hraběti, který již po třetí sjezdům družstva Vlast předsedá, hlučné a srdečné ovace.

»*O křesťanských základech ve školství*« mluvil p. Vl. Jelínek, učitel z Břevnova u Prahy.

Pan učitel mluvil ponejprv na našich sjezdech, i byli jsme dychtivi na řečnický jeho výkon. A doznáváme, že jsme s ním byli zcela spokojeni. Jeho vystoupení jest elegantní, přednes jasný a hloubka víry jeho jevila se v celé řeči. Mluví nadšeně a přesvědčivě o křesťanské výchově ve škole, názory katolické skvěle obhajuje a protivníky ostře bičuje. — Řečník srovnával, jak působí náboženskomravní výchova a výchova volná, pokroková.

Vylíčil postupně znemravňování, které k nám přišlo z Francie. Francouzi Voltaire a Robespier pronásledovali ukrutným způsobem církev i vyznavače Kristovy. Vylíčil, proč jsou neznabozi v přítomné době: 1. z mody, 2. z furie, 3. z hlouposti, 4. z nedoučenosti. Strany protivné vyvolaly samy stranu katolickou, vypověděly nám boj. My nejsme zbabělci a nedáme se. A vy, Domažličtí, kteří jste povždy chránili vlast, národ, krále, vy budete hájit i to, co je vám nejsvětější a to je Kristus a jeho víra.

Přednáška končila úryvkem básně p. Jos. Haise-Týneckého a básní p. školního rady Dr. M. Kováře, což přítomné nadchlo a vzpružilo.

Řeč p. učitele Vl. Jelínka byla stále bouřlivě akklamována a a hostitel jeho, starý a zkušený paedagog. vldp. Jakub Janda, byl výkonem svého hosta na výsost potěšen.

Pan farář Vl. Hálek mluvil o tom, co v praxi provádí, neboť jest pro Čechy jediným zástupcem spolku sv. Rafaela a byl dlouho českým zástupcem nádražní misie pro Vídeň a nyní zasedá jako odborný znalec ve spolku pro nádražní misie v Praze.

Volba tohoto předmětu byla velice místná hlavně pro Domažlicko, odkud každoročně ubírá se mnoho vystěhovalců do Ameriky a též dívek na službu do Vídně a do Prahy. Přednášející podal z bohatých zkušeností v tomto oboru dobré pokyny duchovenstvu i obecenstvu, jak možno používati dobrodiní Spolku sv. Rafaela a Nádražní misie vídeňské i pražské a ukázal s vysvětlením veškeré tiskopisy a plakáty, kterých se při těchto podnicích užívá. Mnoho mládeže ubírající se do velikých měst může býti zachráněno, mnoho vystěhovalců neztratí ve vlasti za oceanem svoji víru a není od nesvědomitých lidí o peníze připravováno.

Odpoledne následovala III. slavnostní literární schůze za čestného předcednictví p. škol. rady Dr. M. Kováře. Místo náměstkyně zaujala pí. radová K. Vavruová a zapisovatelky sl. Marie Zeithamlova, dcera městského rady a sládka. — Do schůze se mimo jiné dostavili: sl. Marie Roubalová, ind. učitelka, a Fr. Bořek hrabě Dohalský, bydlící v Domažlicích.

První přednášku konal red. p. Tom. Jiroušek, mluvě: »*O významu družstva Vlast a kolem něho seřaděných spolků v národním životě českém.*« Celá řeč jeho byla v »Našich List.« uveřejněna a proto zde se o ní jen krátce zmíníme, podotýkajíce, že p. red. Tom. Jiroušek mluvil nadšeně a vzletně a úkolu svému zdatně dostál.

Red. *T. J. Jiroušek,* začal dobou buditelskou. Vylíčil úpadek života národního a vlasteneckého ve druhé polovici století 18. a v prvé polovici století 19. Jmenoval z veliké řady kněží (z více než půl druhého sta) některé, jímž hlavně vděčiti má národ za své probuzení a znovuvzkřísení. Uvedl, jak katoličtí kněží počínali si jako učitelové ve školách farních, v obcích i ve spolcích a jak psali a šířili po vesnicích i městech české knihy, aby znovuvzbudili národ germanisaci propadající. Katolickému kněžstvu a

katolickým školám dílo buditelské se podařilo, národ ve druhé polovici stol. 19. odolal germanisaci a postavil se vzkřísen z hlubokého národního spánku na vlastní nohy. A nyní ta odměna! Řečník vylíčil dále zahájení boje liberálními spisovateli, básníky, dramatiky a novináři od objevení se Karla Sabiny arciliberála proti katolickému kněžstvu, náboženství a hlavně proti katolické škole až na naše dny, kdy boj ten právě dosahuje kulminačního bodu. Nuže a tohle vše, co po buditelské práci kněžstva následovalo od let šedesátých minulého století přimělo katolického kněze dp. Tom. Škrdle k založení literárního podniku, k založení družstva Vlast roku 1884, které mělo se státi a také se skutečně stalo pevnou baštou proti liberalistickému vlnobití v národě. — Družstvem Vlast a jeho časopisem »Vlast« zahájen zápas se živly nevěreckými v literatuře, žurnalistice i v obecném životě. Družstvo Vlast se rozvíjelo v tomto boji a znenáhla vznikaly při něm Historický kroužek s vlastním časopisem od roku 1891, Socialní odbor s vlastním časopisem »Dělnickými Novinami« a nyní »Našimi Listy« od roku 1891, Fond katolických spisovatelů od roku 1890 a Literární sekce od roku 1899 Řečník vylíčiv úkoly těchto odborů, poukázal na vzmáhající se knihtiskárnu družstva a jeho papírnický závod, jako na odbočky ceny trvalé a veledůležité. Dále rozvinul řečník obraz úkolů kolem družstva seskupených spolků: »Jednoty českého katolického učitelstva v král. Českém«, »Tiskové Ligy«, »Spolku pro zakládání katolických knihoven« a »Svazu paedagogického« Poukazuje zároveň na činnost těchto spolků a jejich důležitost, končil řečník svůj výklad, hodinu trvající, za bouřlivé pochvaly a velkého potlesku.

Po smrti p. prob. Dr. Ant. Lenze zabývá se u nás dobou husitskou ponejvíce k. a. notář a farář Dr. K. Lev Řehák, i požádali jsme ho, aby letos i na našem sjezdu promluvil »O blouznění náboženském se zvláštním zřetelem k Domažlicům«. — I on jako pan učitel Vlastimil Jelínek ponejprv na sjezdu našem přednášel.

Řečník upoutal pozornost posluchačů, zejména Domažlických, již tím, že hned *v úvodu* vyprávěl, kterak r. 1875 zavítav na svých cestách do Domažlic, ráno přemile překvapen byl přehojnou návštěvou děkanského chrámu Páně, ač byl den všední. Tehdy skoro sami muži naplňovali chrám, a velmi uctivě se modlili i zpívali. Slavil totiž tehdy tímto krásným spůsobem svou výroční památku kterýsi místní živnostenský spolek. Řečník tvrdil, že proto s ochotou přijal pozvání družstva Vlast ku přednášce historické, aby se mohl, byť i po letech, odvděčiti Domažlickým za ten utěšený ranní obrázek, který mu tehdy, byť i bezděky byli na oči postavili.

I vybral si za předmět své řeči pojednání »*O náboženském blouznění v Pošumaví, se zvláštním zřetelem ku Domažlicům a o následcích blouznění toho.*«

Potom vylíčil krátce děje Domažlic od nejstarších dob a zasahování jich do dějin celé země. Vyprávěl, kterak průsmykem Všerubským u Domažlic zavlekána byla zvlášť cestujícími obchodníky do šťastné země nákaza náboženských bludů *mrskačů, valdenských i fratričelů.*

Řečník rozbíral zvláště učení a působení rodáků jihočeských Mistra Jana Husi, Václava Žižky a Petra Chelčického a posuzoval vládu Ferdinanda I., Maxmiliana a Rudolfa II., bitvu na Bílé Hoře a reformaci za císaře Ferdinanda II. Kde mohl, dotýkal se při tom i poměrů v Domažlicích a v okolí.

Zvláště zajímavě mluvil řečník o sužování Chodů, od Břetislava roku 1039 sem uvedených, a končil Lomikarem a smrtí Kozinovou.

Konče, volal řečník povýšeným hlasem, dokázav, jaké spousty mravní a škody hmotné nám povstaly z bludařského hnutí v Čechách od Angličanů a Němců k nám zavlečených:

»*Ať to v Čechách jak chce chodí —*
Šumavan se neodrodí«

a dodávaje:

»*a Boha a Církve jeho neproradí!*«

A pohlížeje ku kapli sv. Václava, od knížete Břetislava na památku jeho vítězství nad cizinci r. 1040 postavenou, končil: světce našeho a strážce vlasti naší vroucně vzývejme, aby nás, dítky své, přímluvami svými u Boha chránil *přede vším cizáctvím u víře, přede vší zradou na jazyku, národu i domovu našem, s důvěrou a láskou volajíce:*

»Svatý Václave, vévodo české země!
Nedej zahynouti nám ni budoucím!
Krleš! Kyrie eleison!« —

Na to zaburácel bouřlivý potlesk, jenž vícekrát, ale zejména již při posledních větách řeči jen stěží byl potlačen!

Po skončené přednášce povstal ordinariatní zástupce bisk. vikář Lamb. Ludvík a pravil, že by J. M. ndp. biskup pocítil radost, kdyby byl slyšel řeči na sjezdu pronesené. Církvi se vytýká, že pečujíc o věčnost, otázky časné zanedbává, ale sjezd právě uplynulý to vyvrací; přednášky týkaly se nejen blaha věčného, ale i časného. Předneseny zde byly věci, které vyžadují, aby i od nás byly hájeny. Řečníkům vzdává p. vikář za krásné jejich poučení díky.

Po panu vikáři ujal se slova místní děkan Ant. Maerz a děkoval družstvu Vlast za tuto návštěvu. Poctili jste nás a poctili jste tím i samy sebe, přednesše zde hrdinně a odhodlaně křest. zásady. Pan děkan vzpomenul dob Karla IV.; za doby jeho byl lid zbožný, mravný, šťastný, spokojený a bohatý — zůstaňme i my věrni zásadám katolickým.

Konečně povstal předseda p. školní rada dr. M. Kovář a srdcem radosti plným a řečí nadšenou zakončil náš Socialně-literární sjezd v Domažlicích, očekávaje, že řeči zde pronesené přinesou ovoce. — Vzpomenul jubileji Jeho Vel. císaře a krále Frant. Josefa I. a Jeho Svat. papeže Pia X. a žádal, aby na důkaz úcty byla jim provolána třikráte sláva. Shromáždění povstali a výzvě předsedově radostně vyhověli. Na to děkoval pan předseda panu vikáři i panu děkanovi, místnímu komitétu, řečníkům, všem účastníkům našich schůzí, zvláště spanilomyslným dámám, které se obzvlášlě četně našeho sjezdu účastnily. Ne-

méně srdečně děkoval p. předseda p. hrab. Chotkovi, p. hrab. Dohalskému a místnímu i okolnímu a přespolnímu duchovenstvu za četnou jeho návštěvu. Pan předseda mluví vážně, je nadšen pro zájmy katolické a specielně pro naše družstvo Vlast, jehož jest výborem, takže řeč jeho náladu řečníky vzbuzenou jen ještě stupňovala.

Sjezd se nám v Domažlicích velice zdařil a my děkujeme všem, kdož k tomu byli nápomocni. Přijetí naše v Domažlicích bylo zvláště se strany místního p. děkana a p. vikáře neobyčejně srdečné a oba k zvýšení lesku našeho sjezdu stkvěle přispěli. Rovněž i p. školní rada Jakub Janda a převor řádu sv. Augustina, jeho řádoví bratří a oba místní pp. kaplani a celé místní komité přijmětež naše upřímné díky.

K večeru vykonali zástupcové družstva Vlast (dr. M. Kovář, red. Tom. Jiroušek a red. Tom. Škrdle) návštěvu v klášteře Augustianském a u rodiny okr. soudce a zem. rady p. Jos. Vavrů, druhý den odebralo se nás 9 na výlet do Čes. Kubice, odpol. na to vydali se 4 na další výlet do bavorského Brodu, kdežto ostatní povinnostmi voláni k Praze se obrátili.

Pozdravy zaslali: Spolek katolických tovaryšů v Jindřich. Hradci, spisov. slč. L. Grossmannová-Brodská, J. Tichovský, far. z Bratronic, K. Štella, řed. konv. v Příbrami, V. Dvořák, roln. syn z Nov. Dvorů, »Vlastenka«, spolek katol. paní a dívek v Jinonicích, Křesť.-soc. spolek mužů v Liboci, Katolická organisace v Stodůlkách, Spolek na zaklád. katol. knihov. v Praze, Katol. organ. v Bubenči, V. Křížek, zahrad., F. Petráček, kapl., J. Říhánek, řed. semin. v Praze, F. Konečný, far., »Vlastimila«, spol. katol. paní a dívek v Liboci, Ant. Plaček, měšť. v Pacově, Literátský sbor v Pacově, A. Čulík, místostar., Katol. organ. v Nebušicích, Křesť. dělníci v Duchcově, V. Váchal, far. v Nebušicích, Marie Gottliebová, Spol. »Vlastenka« v Praze, Jan Černohouz, děk. a spis. v Hostivaři, dr. R. Zháněl, voj. kur., B. Bouška, spisov. v Modlibově, M. Zháněl, naduč. v. v., Ig. Zháněl, far. v Troubsku, Křesť.-soc. spolek v Hostivici, Adam Chlumecký, spis., Nár. kř. soc. vzděl. spol. v Radnicích, Sdružení katol. čes. zeměděl. v Čechách, prof. Staněk z Tábora, Fr. Zeman, kapl. ze Švihova, Křesť.-soc. spolek v Kolíně, »Vlast«, Jedn. katol. paní a dívek v Česk. Budějovicích, Poutníci Hostivičtí a Tachlovičtí na Sv. Hoře, Křesť. soc. organ. v Berouně, Duchov. správa v Řepích, V. Regál, far. ve Lhotě u Mýta, T. Picha, far. v Lip. Vodě, Al. Dostál, far. v Ouvalech.

Telegramy zaslali: J. O. Vojtěch hrab. Schönborn, mag. sekr. C. Vlk, kapl. J. Pivoňka, J. Lenz, purkm. v Stříbrných Horách, J. Kotek, far. ze Stříbrných Hor, J. Staněk, pasíř z Prahy, P. Albán Schachleiter O. S. B. z Prahy, pí. Štychová z Pankráce, pí. M. Eberlová, Spol. katol. tovar. v Netolicích, Jednota sv. Methoděje ve Vídni, kapl. Jan Čadek z Netolic, Josef Fabian z Olšov, oficial K. Wolf, JUC. J. Šindler, K. Kafka, říd. uč. ve Zdětíně, a úřednictvo závodu »Vlasti«.

Libušino proroctví!

(Z »Vyšehradských písní.«)

Ó, Vyšehrade! Svatá Akropoli!!
Co v snech svých zřím a čím mé srdce plesá —
co laurem věnčí reka v širém poli
a za co vojín v rachotu děl klesá: —
tvou skálou k nebi ční již přes sto věků!
Jsi rekem mezi reky, prost všech vzteků —
přes zloby století i řadu let —
přes ránu, která v srdci vře a hnisá,
přes černožlutých strážců bajonett!

Co z cimbuří tvých znělo kdysi světem —
mou duší zní zas' echem ryčných hromů,
ať píseň jest to mlatů nad poletem —
ať smírný hlahol kapitolních zvonů
či dávný ohlas ozbrojených stráží . . .
Vše slyším zas': — duch chmury křídlem sráží,
zrak pne se výš, a těžký mizí mlat —
a v libé písni Lumírových tonů
z mlh do mlh září slavný — Vyšehrad!

Kam oko hledí — zlacené zří báně —
dav lidu valný s tvrdým hlavy čelem;
děv sličný úběl, kmetů bílé skráně —
tlum jinochů a mužů s pevným tělem,
a nade všim, kam oko moje sahá:
modř oblohy se klene jasná — vlahá
a pod oblohou — milá světluše —
z žen nejkrásnější stojí nad prestolem
věštkyně slavná — kněžna Libuše . . .

Zrak plane jí a čelo nachem hoří,
kol bílé řízy slunný kmit se šine;
dlaň z alabastru v strážný dým se noří,
jenž jako had se podezdívkou vine . . .
A kolem ticho je a všichni mlčí,
jen Vltava kdes' v skalní rokli hučí,
a do daleka černý šumí les — —
— Skráň zvedla kněžna, tichý vzdech z rtů plyne
a s temene skal první zní již hles:

Kraj leží přede mnou: tam řeka — hory —
tu polí klas, tam věkovité lesy
a nad nimi, jak lidu jeho vzdory
pnou se tří stran se věncem skalní tesy . . .
Kraj šťastný je . . . v svět letí o něm zpráva:
syn, otec, — děd svých předků hájí práva,
a pole jeho rodí zlato v snech;
jest veliký svým bolem, svými plesy
a hrdý na slavné své jméno: Čech!

Z niv, polí jeho sladká píseň zvučí,
zpěv u krbů zní — paláce i chaty;
své písni pluh se na souvrati učí —
ba, píseň zná i meč v kruh obepjatý!
Co zrodí se kdy v kraji tom hned zpívá,
ať jun to jest či bledá dívka snivá —
ať muž, ať kmet, jenž stříbrný má vlas:
vše zpívá tam — ó, zlatý míre svatý! —
luh, pole — háj i strom i květ i klas — —

Než jaký mrak mi oko stínem halí?
Z kad přilétá těch černých ptáků křídlo,
jež jako noc se na českou zem valí . . .
Zda cizích končin vyschlo jim již zřídlo,
že českou krví napojit chtí hrdlo?
Ach, marný pláč! — To nebe kletbou ztvrdlo,
a lýry sten křik neztlumí ni řev,
jímž vrah si teplé staví tady bydlo . . .
— Kde strdí plynulo, tam teče — krev!

Kde pokoj vlád' a mír, tam ocel chřestí!
Kde právo bylo — cizí vůle káže,
kde volnost hřála: tyran číhá s pěstí
a ruku k ruce na řetězy váže!
Kde k Bohu lid se modlil dědů řečí,
tam zakrslou se plouží bídně klečí —
a vztek kde splácel vzdorem jako rek,
tam místo síly — titěrné ach, páže —
svým vrahům líbá šatu okolek . . .

Však bude ještě hůř, ba, stokrát hůře!
Za bídný žold syn zapře vlastní matku
a čin svůj v každé stromů vryje kůře
a dál v svém bude hospodařit statku . . .
Brat bratra prodá — otec syna zradí!
Za jeden polibek zub uštkne hadí —
ba, vlastní přítel zklame — podesí . . .
— Za skývu chleba vztýčí k nebi kladku
a na ní druha svého — oběsí!

Ach, hrozná doba! — Hrozné přijdou časy!!
Kraj kolem zkypřen českou bude krví —
kmet, dítě — muž rvát s hlav si budou vlasy
a padat v slzách kámen na žulový . . .
Leč bída jejich neskončí se rokem: —
dál putovat sem s rmutným musí okem,
až smačejíce skálu za prorad
slz potokem — Bůh pokutu jim sleví
a **od slz změkne** tvrdý — Vyšehrad!
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Zved' hlavu jsem . . . Van větrů čeřil trávu,
kdes' zpíval pták a slunce do vln hřálo,
jak líbalo by na dně spící slávu
či s vlnkami si tiše v dole hrálo . . .
Něm' stál tu Vyšehrad! — Kdes' přešel voják —
v sny blýskl mé i nasazený bodák,
a já? — Já v dlani vřesný maje trs
k omšené skále shýbl jsem se málo
a hle: v ní stopu viděl vlastních — slz . . .

Jos. Hais-Týnecký.

Dopisy z Habeše.

Italsky sepsal P. FRANTIŠEK da OFFEJO, misionář-kapucín.

Do češtiny přeložil Václav Knetl.

(Dokončení.)

6. Než přikročme již k další krásné vlastnosti, s níž se setkáváme u Habešanů: je to velmi hluboká úcta, kterou vzdávají každému, kdo si jí zasluhuje stářím, postavením, důstojností nebo ctností. Jisto je, že v tomto ohledu jsou daleko před národy tak zvanými vzdělanými, aspoň kam je byl přivedl v přítomnosti pokrok dnešní. Již jsem podotkl v jednom z prvních listů, jak velkou úctu mají ke kněžím a jak jim při potkání líbají ruku nebo koleno, i s koně seskočí, jedou-li na něm a pokaždé opakují slova: »Feteuni« (rozvažte mne, rozumí se z hříchů); načež kněz odpoví: »Pán tě rozvaž!« Nad to je nikdy neoslovují, leč s připojením »abatie« (otče můj), nejsou-li ženati: »mhemeri« (učiteli můj), jsou-li ženati; jakož i jeptišky oslovují: »ennatie« (matko má.) —

Stejnou poctu vzdávají osobám vznešeným a váženým, zejména pohlavárům, jež pokaždé jmenují slovy: »gueitana« (pane náš). A přihodí-li se, že tyto osoby jdou mimo Habešany, kteří sedí, tito vždy povstanou, pozdraví hlubokou poklonou a je-li místo úzké, ustoupí stranou a neposadí se, dokud onino nepřešli s celým svým průvodem. I když je potkají při jízdě na koni, seskočí dolů, pozdraví a čekají, až přejdou a pak teprve se posadí na koně a pokračují ve své cestě.

Jedná-li se však o neguse nebo některého rasa, mimo to, co již bylo řečeno, položí si plášť pod paždí, svážou jej na prsou a s obnaženými rameny ukloní se několikrát směrem k rasovi, pravou ruku posunujíce k zemi. Chtějí-li pak tito vejíti do některé vesnice, jdou je všichni obyvatelé přivítat (někteří kněží bývají též oděni v posvátná roucha) a za zpěvu a víření bubnu jim podávají kříž; z úcty k němu sestoupí negus a ras s koně a políbí jej; ženy opakují známý křik: »elel, elel!«

K autoritám nejen přítomným, nýbrž i nepřítomným mají úctu velmi velikou. Řekne-li jeden druhému: »Zapovídám ti jmé-

nem krále, nebo vlády, nebo některého pohlavára mluviti«, musí druhý ihned umlknouti, jinak zaplatí pokutu 120 tolarů a někdy i větší, ve prospěch téhož pohlavára. Rovněž tak oře-li někdo pozemek, jejž považoval za svůj a druhý mu to zapovídá jménem vlády, musí toho ihned zanechati, aby neupadl do pokuty. A do pokuty 120 tolarů někde větší, někde menší, také se upadá, když se přestoupí nařízení nebo vyhláška krále a jeho zástupců, nebo některý zákon obsažený v jejich zákonníku »Fetha negesti.«

Také starci jsou ctěni co nejvíce. Vstoupí-li stařec do domu, vstanou všickni a postoupí mu první místo; mluví-li, musí mladík vždycky mlčeti a nikdy nesmí řeč jeho přerušiti. Nic se nezačíná bez rady lidí starých a ve věcech těžkých a v záležitostech důležitých se shromáždí všickni starci z vesnice a na čem ti se usnesou, musí se vykonati. Odtud obyčejné jméno, kterým je nazývají, jest »šimagelè« (muž rozšafný a moudrý). Starci pak sami si přikládají důležitost mimořádnou; myslí, že vědí všecko a nikdy nemluví drsně. Zcela naopak! Mají přísloví, jež praví: »Sladká řeč láme kosti ďáblů.« A oni ji činí tak sladkou, že by nateklo mléko do kolenou, jak jsem ti pravil jinde. Nemají však všecku vinu; Habešan, který by mluvil drsně, nebyl by ani poslouchán, ba upadl by v posměch a byl by považován za člověka hloupého. Odtud také pochází, že i jinoši se snaží mluviti s podobnou vážností, nebo řeknu lépe, s podobným směšným flegmatismem.

Ale abych ještě pokračoval o vážnosti; dokud hoch nebyl zasnouben, pokaždé, když si oholí vlasy nebo dostane nějaký nový šat od rodičů, políbí ruku všem přítomným a tito mu položí pravici na hlavu jako na znamení požehnání a blahopřání. Na mnohých místech pro úctu nesmějí ženy nikdy vysloviti jméno manžela a tchýně. A myslím, že z úcty (snad přehnané a proto i vší lásky prosté) pochází též zvyk mezi manželi, že se nikdy nepozdraví nebo nepolíbí, třebas by se nebyli viděli několik let, kdežto k jiným jsou tak štědří na pozdravy a polibky, že stačí jen nepatrná známost, aby při opětném shledání po několikadenní nepřítomnosti se vícekráte políbili, i osoby různého pohlaví a vyměnili si pozdravy bez konce.

Taktéž potkají-li se dva Habešané cestou, vždy se pozdraví a mají-li hlavu pokrytou pláštěm, oba dva ji odkryjí. Potom se jeden druhého vyptávají na novinky a na všecko, co vědí nového, aby to pak mohl každý dopodrobna vyprávěti příbuzným, přátelům a kdekoliv jsou toho dychtivi. Zvyk také žádá, aby, když se vjíždí do vesnice, se sestoupilo s koně, jakož i vždycky nutno sestoupiti s koně, když se potká průvod pohřební a tím spíše náboženský. Konečně, kdykoli Habešan něco přijímá, vždy se kloní k dárci a co přijímá, musí bráti do obou rukou, zejména při jídle. Zkrátka, co se týče úcty, mají i oni svá pravidla zdvořilých způsobů, a to taková, kde fouká vítr dokonalé rovnosti, nebo lépe úplného bezvládí, shledají i tyto zvyky směšnými. Ale máte pravdu vy!?

Tu končím korrespondenci popisnou a přeji ti, aby, jako se líbila tobě, líbila se též obecenstvu italskému, jemuž ji chceš

předložiti. Máš-li potřebí objasnění, jsem ti k službám. Ale pravím ti znova, abys nelitoval pilníku a struháku, nechceme-li buditi útrpnost.

Pozdravuj ode mne všecky a ať mne doporučí Pánu. Tebe pak objímá tvůj nejoddanější spolubratr

Fra František.

Dopis desátý.

Obsah:

1. Jiná žádost. — 2. Pokroky v Eritreji pod vládou italskou. — 3. Naděje do budoucnosti. — 4. Pravidla pro zemědělské osazování Eritreje. — 5. Závěr.

Akrur, v září 1903.

Drahý P. Lektore!

Představoval jsem si, žes chtěl věděti něco jiného; ale co ode mne žádáš nyní, jest opravdu trochu více, než popisovati zvyky a obyčeje. Podati úsudek o kolonii za tu dobu, co jsou v ní Italové, o dobru již vykonaném a o tom, co by se mohlo nebo mělo vykonati, je totéž, jako vystaviti se kritikám všech a býti snadno prohlášen buď za optimistu nebo za pesimistu. — Je pravda, že za osm let, co jsem zde, jsem také něco seznal a že mám, zdá se mi, větší právo, abych se opovážil pronésti vlastní úsudek, než obyčejní tuctoví cestovatelé a ještě větší, než obyčejní zpravodajové novinářští, kteří za několikaměsíčního pobytu v těchto zemích a Bůh sám ví, jakého pobytu, domnívají se, že pochopili a rozluštili každou otázku a rozsuzují v pravo i v levo s takovou nádherou, že by se znechutili i Minosovi. — Ale jsme stále na témž místě; jako má každý vlastní způsob myšlení, tak by také chtěl, aby všichni byli jeho mínění, jinak nemají pravdy. Ať je tomu již jakkoliv, i v této věci ti vyhovím a pronesu upřímně svoje mínění. Ať je přijato, jak chce, úmyslem mým není, hlásati nezměnitelné pravdy.

2. Na prvním místě tedy se mne ptáš, jaký pokrok zde byl učiněn pod naší vládou? Odpovídám: ne velký, pozoruje-li se sám o sobě a ne malý, pozoruje-li se vztažně.

Především není pochybnosti, že pořádek a vnitřní pokoj tu získaly velmi mnoho. Ať již zavedením pořádnějších zákonů, ať již ze strachu z vojáků a trestů, jest jisto, že nadužívání moci a násilí se páchají dost velice zřídka. A obchod s otroky, který, ač byl zapovězen zákonem církevním a občanským, přece čas od času býval veden tím, že byly kradeny děti a prodávány musulmanům na pobřeží, dnes, aspoň zde, jest úplně znemožněn.

Připoj k tomu zrušení všech zákonů a zvyků, jež se týkaly soukromé pomsty nebo ostatních společenských nepořádků. Připočti k tomu vývoj a bezpečnost obchodu; karavany jsou lépe chráněny a následkem toho i četnější; trhy četnější a bohatší, zboží hledanější. Na neštěstí jsme ztratili karavany, jež přicházely od Kassaly a jež se nyní ubírají jinou cestou otevřenou jim od Angličanů a co ještě horší, novou železnicí džibutskou bude se brátí zboží habešské častěji tímto směrem, aspoň do provincií jižních.

Ale na každý způsob se dá vždycky udržeti živý obchod italské kolonie vyvážením výrobků přilehajících provincií habešských, jakož i těmi produkty, jež se vyrábějí a ještě více budou moci vyráběti v Eritrei.

Také co do vzdělání jak vojenského tak literního se již něco stalo a dosud se děje, ačkoli celou zásluhu z toho, co se týká tohoto posledního, třeba přičísti misiím, jež mají buď u sester nebo u misionářů otevřeny v každé stanici jednu, někdy i dvě školy; kdežto vláda vydržuje pouze jednu školu v Massavě, v níž jest učitelkou sestra Anna Potamiena Santimone z dcer sv. Anny, a v listopadu r. 1902 otevřela (vláda) také jednu pro Evropany v Asmaře s učitelem a učitelkou světskými.

Kde jsme na tom špatně, a bude třeba ještě mnoho času, abychom stav ten změnili, jsou umění a řemesla. Misie mají v Kerenu kovárnu, truhlářskou dílnu, tiskárnu a knihařství, — ale věřil bys tomu? Až dosud nebylo možná vyučiti zdejší jinochy těmto řemeslům! — Příčina? — Bojíť se, aby nemusili slýchati nadávky, jež se zde pronášejí o řemeslnících. Doufáme, že se v budoucnosti tato obtíž zmenší, ale pro nynějšek se vede špatně.

3. Také se mne ptáš, jaké jsou mé náhledy o budoucnosti kolonie a může-li opravňovati k dobrým nadějím? A já ti odpovídám hned, že dle mého zdání by osada Eritrejská mohla časem buditi závist. Již jsem se dotekl obchodu, který se vede s vnitřkem Habeše a který by mohl býti silnější, kdyby se usnadňovala komunikace pohodlnými silnicemi a vhodnějšími prostředky dopravními. Ale musíš počítati též doly, jež se podle mého zdání musí zde neomylně nalézati, pozorujeme-li nadbytek křemene, který lze na mnoha místech spatřiti. Nade všecko musíš však počítati užitek, který by se mohl vyzískati z pozemků rozumně zdělávaných.

Není možná pověděti, jak velice jsou úrodné. A nerodí jen všecky ty rozličné druhy obilnin, jež byly již jmenovány, když jsme mluvili o chlebě v dopisu šestém, nýbrž mimo to i luštěniny, tabák, bavlnu, víno a všecky druhy koření a zelenin. Je pravda, že zemědělství má zde tři hrozné nepřatele, již se čas od času objevují a pustoší pole, totiž sucho, kobylky a jistý druh červíků, již rozhlodávají stéblo obilí, nemá však italských mrazů a sklizeň je vždy tak veliká, že zaplatí namáhání.

4. Ale řekneš mi: Jak to tedy přijde, že pokusy učiněné s osadami zemědělskými se nezdařily, a že rodiny, jež se tam odebraly, byly nuceny, vrátiti se do Italie? Příčinou není jistě nedostatečná žeň, poněvadž jedna rodina sicilských sedláků, kteří zůstali v Adi Ugri, se má skvostně a uložila již stranou hezkou hromádku peněz. Spíše by bylo třeba, aby se něčeho docílilo, zakládati zemědělské osady za jiných pravidel, než jaká byla vodítkem v minulosti.

Na prvním místě měla by býti pověřena zakládáním takových kolonií společnost a ne vláda, a to z té příčiny, že venkované žádají od vlády příliš mnoho.

Dále by se měly vybrati k utvoření osady rodiny počestné a pracovité, rozdělené podle různých provincií a krajů italských, protože by jinak stěží se srovnávaly, a neméně než sto na osadu, jednak, aby nenásledovalo, co se přiházelo v minulosti, že totiž dcery neměly za koho se vdáti, jednak za příčinou vzájemné obrany proti některému náhlému přepadení od lupičů habešských, ačkoliv dnes není nebezpečenství žádného při ostražité bdělosti našich zdatných četníků.

Na třetím místě by měla vláda postoupiti pozemky společnosti, podporovati ji při stavbě příbytků, nařizujíc sousedním vesnicím, aby dodávaly slámu a dříví k vystavění chýší, a nežádati daní až po desíti letech, a po té době ustanoviti určitá procenta ze sklizně a ne jinak.

Za čtvrté by měla společnost, obdrževši pozemky, ihned je rozděliti mezi rodiny, a vštípiti rolníku vědomí přivlastňovací náměstky »mé« a »tvé« bez velkých břemen a smluv, aby v něm vzbudila lásku k půdě a zájem o zlepšování. Nad to by mu měla opatřiti dobytek a nářadí do hospodářství a vydržovati jej až do prvních žní, podávajíc mu výživu spíše v penězích než v přírodních plodinách, aby mohl, kdyby chtěl ušetřiti. Za tím účelem by měly rodiny přicházeti v březnu. Tak by mohly, jak by přišly, přeorati půdu, v červnu pak zasíti, a sklízejíce v září nebo říjnu, býti břemenem co možná nejmenším. Co do úhrady měla by společnost čekati také asi deset let a pak se děliti s vládou o uloženou daň bez ukládání nových břemen.

Za páté při rozdělování půdy hleděti, aby každá rodina měla kus země blízko potoka, aby mohla míti zahrádku. Zahrada je spížírnou rolníkovou a zde v Eritreji se sklízí v zahradách od prvního až do posledního dne v roce. Důkaz toho máme v Kerenu, kde naše zahrada naplňuje obdivem každého, kdo ji navštíví bohatostí všeliké zeleně, množstvím citronů, cedrů, pomerančů, mandarinů, granátových jablek, papájí, jež se v ní rodí. Ba, náš bratr Bernard z Kastelu di Tora, který jak víš, jest ředitelem a neunavným obdělavatelem, začíná v ní sázeti i vinnou révu a prospívá dobře. Také zde v Akruru máme zahrádku opatřenou vším; a take zde se réva dobře ujala a přináší hrozny, jež nejsou jistě horší, než na tvém Monterotondu nebo v kterémkoliv kastelu římském.

Za šesté. Není dobře, aby si rolníci, když přicházejí, s sebou přinášeli rostliny k sázení; ježto půda není připravena, končí vždycky špatně. Měly by se zasílati v lednu nebo v únoru roku následujícího, aby je rolník po zasázení ve své zahrádce mohl zalévati a svým časem přesaditi s jistým zdarem.

Za sedmé. Jest rovněž chybné, stavěti obydlí rolníku na blízku jeho pozemků. Je-li to někdy s prospěchem v Italii, zde by rolník samotou zmalomyslněl a jsa zbaven veškeré mravní opory, neodolatelně by zatoužil po vlasti. Nikoli. Domy by měly státi pohromadě na způsob vesnice, pokud možná na návrší, opatřené vždy kostelem s knězem, školou řízenou řeholními sestrami, stanovištěm karabinierů (četníků) a mlýnem.

Za osmé. Po utvoření vesničky by si měli sami za sebe zvoliti představeného a rady jako v obcích italských; takovým způsobem by měli žíti jakoby v klamu, že jsou ještě ve vlasti a udržovati jejího ducha a zachovávati její zvyky, pokud to poměry místní dovolují.

Konečně by se mělo začíti se zakládáním takových osad na pláni Debarua, která jest velmi úrodná a oplývá vodou, aby se pak pokračovalo na pláních Asmara, Giurá, Adi Ugri, a na konec nechati horskou plaň Keren a Ala, kde bývá častěji nedostatek vody, a kam snáze přicházejí kobylky.

Snad takové normy vzbudí zděšení, zvláště co se týká výloh na zařízení, ale nesmí se hleděti na bezprostřední užitek, chce-li se něčeho dosáhnouti. A co se týká budoucnosti, opakuji znova, že by mohla býti velmi kvetoucí a závidění hodná. Ale neudělá se nic opravdu užitečného? Doufejmež!

5. Na konec se mne ptáš, jaké jsou misijní práce od té doby, co jsou v Eritreji kapucíni. Ale na tuto otázku mám v úmyslu odpověděti zvláštním dopisem, v němž budu dopodrobna vypravovati dějiny Eritrejské misie ode dne, kdy nám byla svěřena, až do doby přítomné. Proto se prozatím spokoj s tím, co jsem ti až dosud byl vypravoval.

Spíše tě upozorňuji, že spolu s tímto dopisem jsem ti poslal hezký počet fotografů, týkajících se popsaných obyčejů habešských. Z nich si vyber, které se ti budou zdáti nejvhodnější, a dej je reprodukovati v knize, již chceš dáti do tisku. Neboť jsem k tomu účelu obdržel povolení od majitelů, jimž vzdáš veřejně díky jménem mým, zejména hejtmanu baronovi Erhardu z Aichelburgu, od něhož jsem dostal největší jich část zdarma a z lásky.*)

A nyní mi nezbývá nic jineho, než abych se znova doporučil do modliteb tvých a tvých studentů a s pozváním, abys přišel jako misionář do Eritreje, abych opakoval ještě jednou, že na vždy jsem tvůj

nejoddanější spolubratr

Fra František da Offejo.

Smutná svatba.

Kvetou máky — kvetou,
zrají žita — zrají;
muzikanti cestou
pěkně vyhrávají!

Pěkně vyhrávají —
koně hlavy věsí;
čeho se, můj Bože,
srdce nepoděsí?

Hrajte muzikanti,
jděte koně vrátky:
za rok v rubáši mne
povezete zpátky — —

Jos. Hais-Týnecký.

*) Do vlašského originálu bylo vloženo mnoho pěkných obrázků, jež ale z pochopitelných příčin nemohly býti pojaty do českého překladu.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal Jan Halouzka.

(Pokračování.)

Dudík svým zevnějškem neimponoval; vypadal jako chlapeček, slabý, bledý, takže budil téměř útrpnost. Nosil talár přilehací, takže subtilnost tělesná tím více vynikala. Kdož by se byl tehdy nadál, že z toho nepatrného človíčka stane se proslavený historik, řády zemí a potentátů vyznamenaný, kteryž navštiviv Stockholm, Paříž, Řím atd. sepsal díla velkolepá. Jako historiograf zemský vydav první svazek dějin moravských *k nemalému pohoršení vlasteneckému i náboženskému zapřel Velehrad, ignoruje všechny tradice, poukazující na slávu jeho, na tento důležitý střed vlastenecké a církevní slávy velkomoravské.*

Tak to vypadalo namnoze s naší intelligencí! *A Dudík vystoupil Bohužel právě v době té, kdy vlastenecké kněžstvo naše budilo lid k tisícileté slavnosti příchodu sv. Cyrilla a Methoděje a založení křesťanstva!* Díky Bohu, že obrátil!

Dudík počal roku 1841 přednášeti a byl jen o pět roků starší svých posluchačů. V události, kterouž podám, jasně zrcadlí se kus jara národního na Moravě. Dudík narodil se v Kojetíně, a ovšem na školách německých pozbyl svého vědomí národního, právě tak jako přemnozí jiní. Nebyl by se snad ani stal později slavným historiografem markrabství moravského, kdyby mu hned na počátku profesorování jeho posluchači nebylo připomenuto rodiště české. Jednoho dne za své přednášky s obzvláštním důrazem pronesl slova: »Wir Deutsche« (my němci), ale ihned kdosi vykřikl po česku: »Z Kojetína!« Rozlehl se všeobecný smích. Mladý profesor čekal chvíli až nastalo ticho, pak jal se takto mluviti: »Pánové, když jsem byl ve Vašich letech, také jsme svému profesoru stropili podobný hluk. Profesor nám řekl jen dvě slova: »Vultis stramen?« a hned nastalo ticho.« Ale tentokráte ticho nenastalo; povstal křik a hřmot, že mladý profesor sebral se a odešel.

Následujícího dne měl zase přednášku v hořejším patře v posluchárně, kde byla všechna okna opatřena okenicemi za příčinou experimentování, jež vyžadovalo tmy. »Otevřev dvéře«, vykládá Kulda, »spatřil jsem ve světle vnikajícím množství spolužáků tiše sedících v tmavé posluchárně! Po paměti šel jsem na své místo a za mnou ještě mnoho jiných učinilo jako já, až bila určitá hodina a dvéře otevřel profesor Dudík. Zůstal na prahu státi a volal po německu: »Pánové, co to znamená?« Nikdo z nás se nehýbal. »Prosím, otevřte okenice!« Nikdo necekal. »Pan Fiškus ať hned otevře!« Fiškus šel a otevíral okenice. Profesor vkročil na kathedru a uviděl na tom místě, před kterým sedával, *otýpku sena*. Opět volal Fiškusa, aby ji odnesl a počal přednášeti. Nikdo z nás nezvěděl, kdo zvolal: »Z Kojetína« a kdo přinesl seno do koleje.«

Jak jsem ve spolehlivých pramenech nalezl, byl pohled Dudíkův blbý, jen řeč prý v něm jevila život. Řeč jeho nebyla však tak vážná, jak bychom dle zevnějšku soudili; byla kvapná, úsečná, náruživá a pro samu horlivost jakoby nečlánkovitá. Řeč podávala

důkaz o vnitřním ohni, kterýž bouřil uvnitř postavy zdánlivě bezživotné.

Jakýmsi vnitřním nepokojem puzen těkal po všech oborech historie, pouštěl se do všech historických otázek, aniž by *tehdy*

co důkladného provedl. Vyznamenával se obrovskou pílí a proto nebudeme se diviti jeho kompilační znalosti. Současný kritik dodává: »Škoda, že se v historii jen přehrabuje jako hrobař v mrtvých kostech, aniž by dovedl vdechnouti do utvořeného těla živoucího ducha, nad kterýmž bychom zajásali.« Podobalo se, jakoby účel jeho byl zevnější a neležel ve věci samé. »Sláva, historické jméno, to zdálo se býti účelem, jeho snahou, pravda, služba národu, kterému patří, toho se mu nedostávalo. A proto se obávám, že slovutnost jeho jen tak dlouho potrvá, jak dlouho vystačí prostředky, kterýmiž se po svém cíli žene. Jest však posud *mladý*, zdá se hověti okolničnostem, možná, kdyby nynější poměry se převrhly k našemu prospěchu, že by i on změnil barvu a zasvětil činnost svému národu.«

U podobných karakterů jest každý obrat možný a proto i vlastenci netratili důvěry, že později někdy bude psáti ku prospěchu Slovanstva! A Bohu díky! Stalo se tak. Když počal vydávati dějiny markrabství moravského, byl náležitě poučen profesorem theologie *Sušilem* v příčině Velehradu, o kterémž v českém vydání poopravil své mylné domněnky. A k tomuto budiž přičiněna poznámka † kan. B. M. Kuldy (ze dne 14. května 1889): »*Oh! rozmanitým způsobem musívali tenkráte probouzeni býti k vědomí národnímu, kteréž od mladosti tutláno a dušeno bylo německými školami!*«

Fenomenálním zjevem za tehdejších dob byl prof. *M. Klácel* a škoda, že uvázl ve špatných elementech filosofických a že druhdy tak nadějný muž v cizině za trudných poměrů zanikl. Žáky svými byl milován; den co den u kláštera Starobrněnského čekávala četa jeho přítulných žáků, aby jej doprovodila do koleje. Po přednášce dílem ti sami, dílem jiní posluchači doprovázeli jej zase domů. Cestou rozličnými otázkami jej zasypávali a on ochotně vyhovoval jejich zvědavosti. Z jeho úst slyšeli častěji i v koleji žáci mateřský jazyk. Klácel tehdy už proslul na Moravě jako český básník; mládež vyhledávala proto jeho společnost. To arciť bylo *přílišné* pro dobu Meternichovu. Klácel stával se na kathedře nepohodlným. Bohužel shledala prý se v jeho přednáškách příčina, pro kterouž později složen byl s úřadu profesorského. Každý katolík, zvláště kněz, na škodu svou i národa svého spatřuje se nešťastným na bludné cestě. *Klácel**) stal se soukromým učitelem v bohatých rodinách.

Po prvém spatření Klácela vypisuje Dědek dojmy, jaké onen v duši jeho vyvolal a konturuje asi takto: Šmídek mladší mi vykládal, že Klácela nesmí oslovovati »*vy*«. Myslil jsem si: to bude jakýsi sprosťák! Byl v černém taláru, osoby okrouhlé, obličeje podivného, neobyčejného, ačkoliv bych pro tu dobu nemohl udati, zda vábného či odporného. Zdál se mi celým vzezřením býti mnichem v plném smyslu toho slova. Řeč jeho byla dobrá, kvapná, lehká, slova vtipná prýštila se z úst satyricky se usmívajících

*) Po roce 1848 redigoval »Moravské Noviny« a později odebral se do Ameriky, kde dokonal svou pouť pozemskou. Satyrická báseň jeho »Ferina Lišák« nebyla censurou připuštěna k tisku. »K žádosti mé půjčil mi rukopis, který jsem sobě přepsal. Později vyšla kniha ta tiskem v Lipsku.« (Kulda.)

jako vyskakují jiskry ze stroje elektrického. Řeč jeho plna ducha i humoru neslušela jeho zevnějšku, na koho zevnějšek jeho nepůsobil, *toho musila řeč jeho získati a překonati.* Zdálo se mi, jako bych byl už kdysi viděl tvářnost jeho, přemýšlel jsem a vzpoměl jsem si na sádrovou figuru Sokrata. Dále vyličuje Dědek Klácela, že byl červeného kulatého obličeje, na kterémž se zdálo že zanechaly neštovice známky, malých pichlavých šedých očí, krátkých kudrnatých vlasů, krátkého nosu, malých úst, drobných zubů jako i drobné řeči, v černém, černým řemenem opásaném taláru, postavy prostřední, která pro tloušťku se zdála býti skoro malá.«*)

Jak si Klácel počínal v koleji? U věci té mohu podati zprávu, jak jsem si ji dle různých písemních i ústních pramenů uceliti dovedl. Na kathedru vystoupil Klácel a usedl bez komplimentů, zlehka pokynul hlavou a usmál se. Nekonal přednášky své dle jakýchsi pravidel systematických; brával pohnůtku k řeči obyčejně z denních událostí. Nikdy nevyjádřil se v nějaké otázce určitě, ale ve studentech budil myšlenky. Hned za první hodiny připomenul posluchačům, že mu z počátku nebudou příliš rozuměti, ale že se to časem vyrovná. Jmen žáků nikdy nevyvolával, dobře věda, že přednášku jeho málo kdo vynechá.

O důležitějších otázkách kázal žákům písemně pojednati. Práce ta se veřejně předčítala a posuzovala. Poslední svou myšlenku o věci nevyslovil zjevně, dal ji jen uhodnouti. Do předmětu svého dovedl vše vměstnati, co mohlo pro člověka býti zajímavým. Studentům bylo studovati ze skript Klácelových, v nichž nalezeny byly bludy, k čemuž sám Klácel napsal v Jahůdkách str. 261 tento verš:

»Hrdý nerozum v mých slovech rýpal,
Z druhé strany cizí had mne štípal,
Já bez hněvu za oba se rděl.«

Před zkouškou měl obyčej, aby se neřeklo, že z knihy nepřednáší, Lichtenfelsovou knihu donášeti do koleje a pustil se do čtení a přečetl šest až osm listů za hodinu.

Z prvu bylo žákům těžko Klácelovi porozuměti. Pravil jim, že logika jest věda, která učí mysliti. Počal se šířiti o Empfindung, Anschauung, Vorstellung, Begriff, Form, Wesen, Umfang, Inhalt, Urtheil, Schluss atd., až počal ten viditelný svět před očima posluchačů oživovati. Každá viditelná věc zdála se jim v sobě chovati tajné neviditelné světlo, jež jim připadalo jako duše věcí a tato jen jako její stín, forma, útvar, zevnějšek. Tyto neviditelné bytosti věcí nebyly k sobě tak lhostejné, jak to zevnější svět ukazoval, ale stýkaly se, byly k sobě v jakémsi poměru, závisely jedna od druhé, takže zevnější samostatnost všech věcí se jim v mysli zhroutila a proměnila v jakousi vnitřní souvislost, v jakýsi organický celek, nesmírně veliký a mnohoobsáhlý, jehož jednotlivé částky ještě nepochopili a jsoucnost a článkovikost jejich tušili. Mysl jejich postavila si nový svět,

*) Kulda mi vykládal, že Klácel skutečně dobře a zdravě vypadal, ale nikdy nepil piva nad potřebu aniž sobě liboval v jídle.

který ze světa viditelného jako jádro ze skořápky si vyloupnul svět dosud netušený, krásný, jenž se jim zdál býti pravdivější nežli svět dosavadní, poněvadž v tomto se pořád vše měnilo, ale ve světě novém, vnitřním a myslném panovaly jisté a stalé zákony poměrů a odvislostí, které změniti se nemohly. Proto nazýval Klácel svět zevnější přírodou (vlastně přerodou), ale svět nový — vnitřním smyslem přírody, jejím duchem. Pro toho, kdo k tomuto duševnímu vědomí dospěl, kdo nadzmíněný vnitřní život v duši svou pojal, bylo to ostatní snadno pochopiti. Ale komu vnitřní tento svět zůstal zastřený, jako mlhou potažený, ten vždy jen tápal po tmě a nikdy ve filosofických zástojech nedospěl k značnějšímu pokroku. Na uvědomění tohoto ducha záleží všechno. A jak Klácel tvrdil, jeho stopy, tajné jeho cesty zpytuje *logika*, kteráž jest vědou myšlenek, jeho poměr k duchům jiným a Duchu všehomíra udává *metafysika*, která jest věda všech věd, věda ducha vůbec a poměrů nadsmyslných; jeho zjevení se v životě udává *dobrověda*, věda v životu společenském a o tom, kterak duch lidský, má-li slouti dobrým, chovati se má. A dále myslil duch posluchačů Klácelových takto: Když se jednou svět duševní v člověku probudil a když tento pozná vnitřní zákony a poměry věcí stvořených, pozná jich postup a vývoj od nerostů k bylinám, od těchto k zvířatům, jich všelijaké skupiny a druhy a přec tajné známky jednoty vnitřní každé říše o sobě a všeho dohromady; tu se v něm budí myšlenka, že i ve světě *duchovním* musí býti takového postupu od jednoho k druhému, od jednoduššího k složitějšímu, od nižšího k vyššímu. A poněvadž říše přírody s celým svým vnitřním smyslem mu již nedostačuje, pátrá dále, jaký by byl onen svět duševní. Poznává se sám, že jest údem jeho, poněvadž přírodu již přemohl, její vnitřní smysl o sobě a proto se má za něco vyššího a úlohu svou také rozpřádá. Cítě se však zase býti jednotlivcem v říši duchů — jako dříve poznal každou věc jako jednotu v říši přírodní — počal jednoty tyto a zevnější jich zdánlivou neodvislost v mysli své bourati, jak to činil v říši přírodní, začal je oživovati svým duchem, duchem pospolitosti a vzájemnosti, dle kterého nestojí již proti sobě lhostejně, nýbrž poměrně a odvisle; a tu počnou se mu lidé rovnati v rodinné a národní skupiny a jednota ducha člověčenstva pronikne jeho mysl. Opět nový netušený svět, opět nová vymoženost! Člověk nestojí už ve světě osamocen v říši duchovní, nýbrž jest údem vyššího celku, vyššího života, jest údem celého organismu člověčenstva a poněvadž toto se rozpadává na jisté národy a plemena jako příroda rozpadává se v jisté skupiny a odrudy; má býti také živým a skutečným údem toho národa, ku kterému patří svým rodem. Návodem Klácelovým k takovému konci dospěli jeho posluchači. Nyní poznal dobře Dědek, co to bylo »to něco«, pro kteréž uvědomělí kamarádi jeho tak horovali. Poznal, že měli pravdu, když ho do řad svých chtěli mermomocí dostati, poznal, že má člověk žíti Bohu a své vlasti. Nyní stál s nimi na stejném stupni povědomí vlasteneckého a věděl jejich snahu oceniti. Nyní poznal, že z citu vlasteneckého vytryskly všechny hrdinské skutky a podniky, jaké nám dějepis

předkládá. »K této víře přísahali nejšlechetnější mužové, i já jsem si umínil, dle svého dobrého poznání budoucně v životě se spravovati a svých dobrých kamarádů následovati.« Od té doby byl Dědek tělem i duší Moravanem, Slovanem, aneb jak to Kampelík poprve vytknul, *Čechoslovanem.*

Roku 1840—41 navštěvoval Kulda filosof s čekateli učitelství přednášky z methodiky v normální hlavní škole.

Ač i kněží i učitelové budoucí na Moravě působiti měli v obcích ohromnou převahou *českých*, přípravné jejich učení přece *bylo jen německé;* školství tenkráte bylo tak zařízeno, jakoby národ český byl již na vymření. Kněz i učitel musil teprve v povolání svém učiti se jazyku, jímžto měl působiti. Na německém vysvědčení stkvělo se Rechtschreibung a deutsche Sprachlehre, ale o českém pravopisu a české mluvnici nebylo zmínky.

Co let boje od té doby bojováno a jak malé poměrně vymoženosti vidíme! Známá nesvornost naše, bezbožecké proudy, cizí střébrovství dusí každou sebe nepatrnější jiskérku naděje na lepší doby v budoucnosti trpce zkoušenému, malému národu našemu! (Pokračování.)

Vzpomínky z cest a pouti do Lurd.

Píše JAN HIKL.

(Dokončení.)

Po smrti Attilově rozvadili se pohlaváři mu dříve podřízení, a každý z nich chtěl býti Attilovým nástupcem. Toho rozbroje použili Římané a obsadili Juvavii znova. Hunové, dověděvše se o tom, sjednotili se opět a táhli, ztraceného města zpět dobýti. O tom dověděl se sv. Severin, tehdy sídlem v Pasově, a poslal rychle svého žáka Moderáta k Maximovi, vzkazuje mu, by se neodkladně se svými soudruhy útěkem spasil. Avšak sv. Maximus odložil odchod až na druhý den a tím vydal sebe i soudruhy na smrt. Právě té noci přepadli nepřátelé znenadání město, povraždili posádku i obyvatelstvo, a vnikli též i do okolních skrýší, vraždíce vztekle každého, kdo útěkem se zachrániti nemohl. Sv. Maxima, jakožto kněze a přestaveného ostatních křesťanů, pověsili na stromě, soudruhy jeho rozsekali a vyhodili skalním otvorem dolů do hlubokého lesa. Město zapálili, vyvrátili a na dobro zpustošené opustili. Vůkolní křesťané přišli a pochovali těla sv. mučeníků na tom místě, kde je nalezli. Tam ležely svaté zůstatky dlouho, dlouho, bezmála zapomenuty. Jen zřídka přišli křesťané, u ctihodného toho hrobu se pomodlit, poněvadž křesťanů v té krajině bylo pořídku. Za to však bděl nad tím místem Bůh, Jehož dech šeptal v korunách staletých lesních velikánů tam stojících, ptáčkové zpívali pod zemí dřímajícím sladké písně, a přicházel král lesů, hrdý jelen, utrhnout si z hrobu jejich sílodatné květy. Těla svatých mučeníků prachnivěla, ale jako zrnka pšeničná, aby hojné úrody vydala.

A úroda ta ukázala se skvěle. Roku 579. přišel sv. biskup Rupert do Solnohradska a uslyšev, že u zbořeného města Juvavie leží ostatky sv. Maxima a soudruhů, pospíšil tam a navštívil poustevnu světcovu i jeho hrob. Svatosť toho místa tak jej vábila, že si umínil biskupskou stolici tam postaviti. Napřed dal nad hrobem zbudovati kapli a zasvětil ji sv. Margaritě, mučenici a sv. biskupovi Amandovi, jehož kosti v dřevěné rakvičce přinesl. Uschovávají se až podnes v klášterní kapli sv. Víta. Pak vymítil les okolo kaple a zařídil tam pohřebiště. To jest totéž místo, na němž je nynější hřbitov. Později rozsířil též dolejší jeskyni, vystavěl před ní na skalním výběžku zeď, přikryl střechou, a tak zbudovaný malý chrám zasvětil sv. Jetrudě. Na oltáři, na němž tam Bohu nejsvětější oběť obětovával, až po dnes bývá několikráte za rok mše sv. sloužena.

Zdi obou jeskyň jsou bez okras. hrubě ze skály vytesány. Jen v hořejší sluji do kamene vtesán nápis, jenž vypravuje, že na tom místě sv. Maximus a soudruhové jeho r. 477 mučenickou smrť podstoupili.

Stáli jsme v těchto jeskyních vší ozdoby prostých s posvátnou úctou. Bylo nám, jakoby duch přímo andělské zbožnosti a světu odumřelosti prvních křesťanů nad námi se vznášel, jakoby z těch tvrdých skal, které byly obydlím tak velkých světců, dýchal a do srdce každého navštěvovatele vnikal.

Škoda, že průvodčí náš svými naučenými, monotoním hlasem jako školák, po řemeslnicku přednášenými výklady ze zbožné nálady nás vyrušoval.

Roku 582 počal sv. Rupert vedle hřbitova stavěti klášter a chrám sv. Petra, knížete apoštolů, stal se tak nejen zakladatelem nynějšího opatství, ale i celého nového křesťanského města Solnohradu, této perly horských měst. Když člověk z prastarého Solnohradského hřbitovu vzhůru k těm dvěma slujím pohlíží a rozpomene se, že odtud paprsky křesťanského světla vytryskly, které celou vůkolní poušť osvítily a k životu pravému probudily, a že jediný benediktinský klášter tento podivuhodný obvod vykonal, opouští jen s největší úctou posvátná ta místa, a kdykoliv později na ně vzpomíná, úcta ta v srdci vzrustá.

Začalo se již stmívati, když jsme opustili památný hřbitov sv. Maxima. Zaměřili jsme přímo do klášterního sklepa patřícího Benediktinům kláštera sv. Petra, poblíž se nacházejícího. Sklep ten (Stiftskeller) jest pro Solnohrad tím, čím je dvorní pivovar Mnichovu. Nálevna i dvorek bývají neustále hostmi přeplněny, ač tam není pražádné elegance, naopak — největší jednoduchosť, jen že čistší, než v Mnichovském »Hofbräuu«. Ale za to tam prodávají ryzá, výtečná vína z klášterních sklepův a podávají chutná, laciná jídla. Zaujali jsme místo u jediného, dosud zcela neobsazeného stolu na dvoře a poručili si uzené maso od žebírek, tak zvaný »Kaiserfleisch« s kvašeným zelím, jež kdysi našemu »kukátkáři« tam tak velmi chutnalo, a k tomu víno »Klosterneuburgské«. Jídlo bylo výtečné od Paříže po prvé zase »po našem« připravené a vínko znamenité. Zvlášť pan nadučitel, výborný znalec vína, nedovedl si ho vynachváliti.

Výtečné vínko rozehrálo nám srdce a rozvázalo jazyk. Bylo nám volno, cítili jsme se jako doma a bavili se vesele. Zvlášť veselý pan nadučitel byl zase pln žertu a vtipů, jako v Mnichově. Po chvíli přisedl ke stolu našemu jakýsi pán s paničkou. Mluvili německy. »Nemohu vystáti, když i ty »baby« chodí do hospod«, prohodil žertem pan nadučitel, »je na tom dosti, co my mužští v hospodách utratíme.« Myslel patrně, že panička Němka mu neporozumí. Ale pan bohoslovec pozorovav že dáma se při poznámce té jaksi ušklíbla, chtěl hned řeč na něco jiného obrátiti. Nevěda však, co honem říci, zvednul sklenici a českým naším: »Na zdar« přiťukl nám.

»Na zdar?« opakuje však i panička za námi, pozvédajíc sklenici. Byli jsme překvapeni.

»Milostpaní je Češkou?« vyklouzlo nám z úst.

»Ovšem, že Češkou; jsem z Prahy,« vysvětlovala panička. »Nynčkon jsem ale provdaná v Berlíně. Můj mužíček tady jest tam účetním u jedné velké banky. Teďkom dostal šestinedělní dovolenou, a tak jsme si vyjeli trochu podívat se do Alp. Jen chyba, že můj muž neumí ani slova česky.« Představili jsme se též; paničce po česku, pánovi ve »samospasitelné«.

Rozpředla se srdečná a veselá zábava, po česku i po německu. Panička Češka byla sama řeč, Berlíňák mluvil málo, a více vážné věci. Byl to německý dobrák »punčocha«, jenž, jak jsme soudili, byl úplně »pod pantoflem«. Vykládal nám, co ani my Rakušané jsme nevěděli, že v Solné komoře existuje okružní lístek železniční, či vlastě »General abonoment«, za 15 zl, jenž oprávňuje majitele po 14 dní v zemích Solné komory, kterýmkoliv vlakem nebo lodí ustavičně jezditi a na kterékoliv stanici vylézti nebo slézti. Žádal prý takový lístek na jedné větší železniční stanici, ale úředníci tamější nechtěli prý o ničem věděti, že prý takových lístků není, když však na ně spustil z ostra, tu prý mu teprv zmíněný lístek vydali. Inu, nepřáli mu, aby »lacino« jezdil.

Když se blížila desátá hodina, a my znamenitým vínkem už »posilněni« byli, měli jsme se k odchodu. Ale veselá česká Berliňanka, která už vínem, jež »statně« popíjela, hodně byla rozjařena, zdržovala nás vší mocí.

»Pánové, nechoďte jestě spát! Můj starej ví ještě o jednej místnosti. Tam jest to také velmi krásné, ještě pěknější než zde«.

Eva svedla už Adama v ráji. Nedivte se, že ta výmluvná »Eva« z Berlína svedla i nás. Ač raději bychom byli už šli spat, dali jsme se svésti k dalšímu »bužirování«, a za vůdcovství statečného Berliňáka prošli jsme několik uliček, až jsme vpadli do místnosti naší svůdkyní vychvalované.

Byla to prostranná klenutá místnosť po »staroněmecku« ve středověkém slohu zařízená s četnými německými nápisy. První pohled poučil mne, že nalézáme se v pivnici. »O zle je«, pomyslel jsem si, »jak to skončí?«

Již jako student slýchaval jsem staré německé naučení prý od klášterníkův: »Wein auf Bier, das rath ich dir; Bier auf Wein, das lasse sein!« (t. j. víno na pivo radím ti, ale piva po

víně zanech!«) A toho naučení držel jsem se vždy v životě. Ovšem Prušáci, jak jsem slýchal i vídal, mají ve zvyku píti pivo po víně. Jejich statečná německá nátura snese vše, nebo snad chtějí si takto koupiti »draka«. Usedli jsme si k jednomu prázdnému stolu.

»Máte víno?« tázal jsem se buclaté sklepnice hned u stolu našeho se objevivší.

»Nikoliv! Zde jest pivnice. Máme výborné Solnohradské«. »Tak mne doneste nejdříve kousek sýra«, poroučel jsem si, chtěje mezi víno a pivo v mém žaludku položiti nějakou vrstvu jídla, by se tam ty nesnesitelné nápoje nepopraly, a na konec nepřišlo nějaké »neštěstí«.

Spolucestující moji následovali mého příkladu, ale Berlíňáci naši »valili« pivo statečně zpříma na víno, aniž by bylo na nich čeho valně pozorovati. Pouze panička, která jako »dáma« daleko více vypila, než-li já, spustila stavidla své výmluvnosti dokořán. Sedla si vedle mne a vykládala, jak zbožně vychovává své děti, jak tamější katecheta je v rodině jejich »pečený, vařený«, jak má rád hodné děti její — i růženec vytáhla z kapsy a ukázala mi jej na důkaz, jak jest dobrou katoličkou.

»Teďkom jsem sice už trochu vopilá — že jó?« — dodala, »ale já na zbožnosť a náboženství vždy velmi držím«.

»Nikoliv, milostpaní«, těšil jsem ji, »nepoznávám na vás žádné opilosti, a vážím si velice, že ve velkém městě zachovala jste si a pěstujete takovou zbožnosť«. Divil jsem se skutečně, že panicka ta tolik »toho Božího truňku« snesla. Nebylo skutečně kromě přílišné »mluvnosti« poznati na ní žádných známek opilosti, ač těch nápojů hodně mnoho »zmořila«.

Co jsme tak živě po česku hovořili, ozve se náhle za námi silný mužský hlas basový: »Co pak myslíte, že jste u »Fleků?«

Ohlédli jsme se rázem všickni mile překvapeni.

Majitel silného »basu«, jenž nás z rozhovoru našeho vyrušil, byl mladý muž s elegantním plnovousem, jenž minuv nás sedal právě k blízkému stolu větší společností obsazenému. Ohlížel se na nás a šelmovsky se usmíval.

Vstali jsme všichni tři a šli seznámit se s objeveným krajanem naším. »Jste Čech, pane?« tázal jsem se ho.

»Ovšem jako vy! Jsme tu celá společnosť z Prahy. Cestujeme »Solnou Komorou«.

Představili jsme se navzájem a vyslovili potěšení z toho, že se nás zde v cizině tolik Čechů sešlo.

Aby se však naši dobří Berlíňáci neurazili, že jsme jimi pohrdli a jich opustili, vrátili jsme se k nim zpět a poslouchali dále výklady švitorné paničky a Němce dobráka.

Po jedenácté hodině zavolali jsme sklepnici, bychom zaplatili a »neodvolatelně« šli už spat. I Berlíňáci povstali, že půjdou též.

Rozloučili jsme se s Pražskou společností a na ulici se srdečnými, veselými Berlíňáky, kteří nás velmi zvali, bychom, až někdy zavítáme do Berlína, jisto jistě je navštívili. Slíbili jsme jim to. Avšak p. nadučitel jest již na věčnosti, a my dva ostatní

kdo ví, přijdeme-li kdy do Berlína. Ale navštívenku jejich mám dosud schovánu na památku — a pro »kmotra příhodu«. Před spaním hleděl jsem ještě chvíli oknem ven. Byla krásná noc. Hvězdičky mile třpytily se na nebi, město zahaleno v noční tmu zdálo klidně si odpočivati. Velebné ticho panovalo všude vůkol nás, rušené jen kroky několika pozdních chodců. Jen na proti nám na »Mniší hoře« plála ještě elektrická světla a líbezné zvuky hudby, která tam v zahradě až do půlnoci koncertovala, mile doznívaly až k nám.

Po tom »bumbu« spali jsme znamenitě. Vstali jsme čerstvi jako »fík«. Jen pan nadučitel, jemuž znamenité vínko večer bylo příliš chutnalo a více mu do krku teklo, nežli nám, stěžoval si, že mu bylo v noci »horko«, že musel otevříti si okno, by měl »čerstvý vzduch«, a naříkal si na bolení hlavy. Ale přes to byl toho dne zvlášť vesel.

Ráno odsloužil jsem skoro mši sv. v blízkém kostele svat. Ondřeje, posnídali jsme, zaplatili a pěšky šli na nádraží. Neměli jsme daleko.

Bylo překrásné jitro. Slunce mile se usmívalo na blankytné obloze, na níž jen tu a tam osamocený mráček nepatrný se krčil tak skromně, tak pokorně, jako malé dítě před zvědavými zraky cizinců. Vzduch byl svěží, vonný a čisťounký. Šli jsme pěknou lázeňskou zahradou (Curgarten), ač jsme si tím trochu zašli. Měli jsme času dosti. S návrší v zahradě naposled rozhlíželi jsme se po městě. Jest přec jen překrásným městem ten Solnohrad. Starobylá vysoká tvrz »Hohensalzburg« majestátně městu vévodící, skvěla se v záři sluneční v celé své kráse — jako mohutný pomník bývalé slávy. Vedle krčí se tak skromně, jako mnich, od něhož název má, nevysoká »Mniší hora« (Mönchsberg) s velkým restaurantem a výhlednou, kamž se z města dostane elektrickým vytahovadlem. V levo vysoká »kapucínská hora« mile vyjímá se rozkošnou zelení stromoví, jímž jest porostlá, jako ohromný překrásný park. A mezi těmito třemi horami rozloženo to čisťounké, útulné město, jehož středem vine se jako had šumivá »Salzach«. A v pozadí vůkol ty velikány horské tu pěkně zelené, tu zase jako holá nebetýčná skaliska vzhůru strmící, tu věčným sněhem pokryté a v záři sluneční se třpytící. Věru ani odtrhnouti jsme se nemohli od báječně krásného pohledu toho.

V parku před nádražím postavena pěkná socha nešťastné zavražděné císařovny naší Alžběty z bílého mramoru. Jelikož však dlouho jsme se překrásnou vyhlídkou v lázenské zahradě omeškali, a měli proto už pilno na vlak, jen zdaleka, zběžně mohli jsme sochu tu si prohlednouti.

O 7 hod. 40 min. unášel nás již vlak z krásného Solnohradu. Dívali jsme se ještě z okna, až zmizelo nám z očí rozkošné panorama této perly horské.

Jeli jsme romantickou krajinou kolem jezera »Mondsee«, jež má název svůj snad od toho, že jest kulaté jako měsíc, když jde do úplňku. V levo vypínal se před nám 1780 m vysoký »Schafberg« s hotelem na vrcholu, jenž do jezera »Mondsee«

zcela kolmo spadá, ba téměř visí nad jezerem, jakoby vrchol jeho již již sřítiti se chtěl do jezera hlubokého. Když jsme se vraceli r. 1900 z pašijových her z Horní Ammergavy, byli jsme na kopci tom a přenocovali tam. Ale měli jsme tehdy »smůlu«. Sotva jsme vylezli na horu, zahalil se vrchol její hustými mraky, přihnala se hrozná bouře a hrom bil do hotelu našeho, až strach a hrůza. Na štěstí, že na něm umístněno asi 7 hromosvodů, tak že kromě leknutí při strašném úderu po každé ničeho zlého se nám nestalo. Ale vyhlídky, pro kterou jsme na horu lezli, neměli jsme ani druhého dne. I druhý den ještě pršelo, a mračna ne a ne se hory spustiti. Dnes však vrchol hory v záři sluneční vesele a mile s hotelem svým na nás se usmíval. Škoda, že náš čas už byl odměřen, a nemohli jsme obětovati si ještě jeden den, bychom byli na horu mohli vystoupiti.

Přejedše krátký hřeben horský za »Mondsee«, octli jsme se u rozkošného jezera »Wolfgangského«.

Bylo tak krásně teploučko, a chladivé vody jezera zvaly tak lákavě ku osvěžující ranní koupeli, že p. nadučitel nemohl odolati tomu lákání.

»Slezme tu ve stanici »Lueg«, vykoupejme se v jezeře, a jeďme dále po jezeře parníkem; vždyť máme na našich okružních lístcích, že můžeme trať tu vykonati buď drahou, neb lodí«.

Tento návrh p. nadučitele schválen jednohlasně. Ujednáno, vykonáno.

Pan nadučitel s p. bohoslovcem schladili a osvěžili se znamenitě ve studené vodě jezerní — já však, maje ještě celý breviář se pomodliti, musel jsem si toho požitku odepříti, a čas, co spolucestující hověli si v koupeli, věnovati modlitbě. Potom jsme si koupili na občerstvenou čtvrt litru vína, snědli k tomu každý po rohlíku, a šli jsme ku přístavišti očekávat loď, která za několik minut přijela.

Vsedli jsme na loď. Konduktér žádal po nás lístky. Podali jsme mu své okružní. K našemu překvapení však povídá nám zřízenec, že jsme měli buď celou cestu jeti po dráze, nebo celou po lodi. Že ale jsme od St. Gilgen do Lueg-u jeli železnicí, nyní okružní lístek pro loď platnosti nemá. Nezbylo nám, než koupiti si novy lístek. Na štestí stál jen 60 hal.

Ze stanice Strobl-u, na konci jezera Wolfgangského, jeli jsme opět dále po železnici do Išlu. Ač jeli jsme bez zástavky, trvalo to přece půl hodiny, než jsme tam dospěli.

Zatím však mračen na obloze přibývalo, a když opustivše nádraží vcházeli jsme do města, začalo dosti silně poprchávati. Jelikož bylo právě poledne, vešli jsme do jedné restaurace na oběd a skryli se takto před deštěm. Mezi obědem »přeháňka« přešla, a nebe se opět vyjasnilo. Šli jsme tudíž trochu podívat se na město, zvlášť jako dobří Rakušané shlédnout císařskou villu, v níž císař pán každoročně téměř po nějaký čas v létě dlí.

Išl, lázeňské místo asi s 8000 obyvatelích, má polohu rozkošnou, nalézajíc se v široké kotlině vůkol všude horami obklopené. V roce 1885, kdy jsem byl poprvé v Išlu, byli jsme v jednom hostinci na návrší, kdež bylo sice velmi draho, ale za

to jsme odtud měli rozkošnou vyhlídku na Išl se vzácným kasinem a četnými nádhernymi vilami vysoké šlechty rakouské, jakož i na krásné horské panorama vůkol. Tentokráte však neměli jsme mnoho času, proto chtěli jsme aspoň podívati se, kde tam »bývá« císař pán. Jelikož však právě Jeho Veličenstvo meškalo v Išlu, nepustila nás stráž ani do rozsáhlého parku villu císařskou obklopujícího. Proto jsme jí ani nezahlédli, a odešedše »s nepořízenou«, podívali jsme se ještě na nový nádherný lázenský dům (Cursalon), a pomálu ubírali se k nádraží.

Rozkošným údolím řeky Travny, která malebně i Išlem protéká, unášel nás vlak o 4 h. 50 m. dále do Ebensee, městečka poutavě položeného na konci jezera Travenského. Tam jsme opustili vlak, chtějíce konati další cestu po lodi. Nepomyslel jsem si tehdy, když jsem se zálibou pohlížel na pěkné to městečko, rozkošně položené, že kdysi tam po své resignaci sídlo své vyvolí si náš tehdejší kníže-arcibiskup Dr. Theodor Kohn.

Jezero Travenské, jež v celé délce po lodi jsme přejeli, jest nejkrásnějším jezerem Rakouským. Jest na 3 hodiny dlouhé, 1 hodinu široké a na 200 m hluboké. Jeli jsme sice s p. bohoslovcem již r. 1900 po tom jezeře do Gmundenu, než plavba ta jest tak čarokrásnou, že krásy její zrovna tak uchvátily nás nyní, jako tehdy. Jak krásně leskne se klidná hladina jezerní zbarvená do tmavozelena, tak velebně vyjímají se ty velikány horské jezero obklopující. Jak bohatá to romantika! Tu s obdivem patříš na nebetyčný skoro ke 2000 m se vypínající »Traunstein« a jiná ta holá vysokánská skaliska, kolmo téměř do jezera spadající, tu zase oko tvé milé spočine na bujné zeleni stromové, jež zdobí jiné hory břehy jezerní vroubící; tu zálibně patříš na čisťounké, úhledné, idilicky krásné dědinky vůkol a závidíš v duchu těm chudičkým horálům, že neustále kochati se mohou pohledem na přírodní ráj je obklopující, zapomínaje na staré přísloví římské: »quotidiana vilescunt«, že totiž i ta největší krása pozemská, vidíme-li ji ustavičně, nám sevšední; tam nedovedeš se zase ani vynadívati na četné, nádherné na břehu jezerním neb i na ostrůvkách na jezeře uprostřed rozkošných zahrad a parků postavené vily a zámky velmožů a bohačů v klidné hladině jezerní překrásně se zrcadlící — — než marně snažím se slabými slovy líčiti úchvatné dojmy krásy jezera toho, jež při pouhé vzpomínce vybavují se v duši mé zrovna tak mocně, jako cítil jsem je při rozkošné té jízdě. Vždyť schází mi k úchvatné lícni té nejpotřebnější vlastnosť: »žila básnická«.

Na úpatí srázné hory »Sonnersteinu« na proti mohutnému »Traunsteinu« nachází se na skalnatém výběžku jezerním malebná dědinka Traunkirchen s pěkným kostelíčkem a klášterem kapucínským. Slyšel jsem vyprávěti, že tam se koná průvod Božího Těla po loďkách na jezeře. Musí to býti rozkošná podívaná.

Tam přisedl r. 1900 na loď naši kupucínek, jenž seznámiv se s námi, poradil nám výbornou, lacinou restauraci »zum Goldenen Brunnen«, kdež jsme tehdy znamenitě a lacino pojedli a popili a kapucínkovi vděčně připíjeli, že nám tak dobře poradil.

I nyní jsme s p. bohoslovcem vděčnou mu věnovali vzpomínku a umínili si, že zase dle jeho tehdejší rady se zachováme, nalézneme-li ten hostinec.

Čím více blížíme se ku konci jezera, tím stávají se menšími hory je obkličující — a rozkošné lázeňské město Gmunden s pěknými hotely na nábřeží a nesčetnými překrásnými, nádhernými vilami jeví se nám v celé své kráse.

Vystoupivše z lodi, chtěli jsme jíti vyhledat laciný hotel »zum goldenen Brunnen«; ale člověk míní a portýr hotelu »zum goldenen Schiff« mění. Chlapisko »pověsil« se nám hned, jak jsme na břeh vstoupili, »na krk« a vychvaloval do nebe svou »zlatou loď« (Hotel zum goldenen Schiff), až pan nadučitel sedl na lep.

»Zůstaňme tady,« navrhoval, když nás vrátný, »lapač« cizinců, až k hotelu dovedl, »vždyť kdo ví, zda tam »zum goldenen Brunnen« dostaneme noclehu; a pak vždyť jsme tu zrovna na nábřeží; to stojí také za peníze, bude-li to dražší.«

Neradi vzdávali jsme se s p. bohoslovcem své »zlaté studny«, ale abychom nedělali oposici, svolili jsme, že se tedy ubytujeme zde »zum goldenen Schiff«.

Těšili jsme se, že budeme míti vyhlídku na moře, ale dali nás až na zad na dvůr a k tomu ještě až do třetího poschodí. Ale za malý »kumbálek«, jenž nám každému vykázali, zaplatiti si nechali poměrně dobře. Též i jídlo bylo dražší a horší, než tam »zum goldenen Brunnen«, ale, abychom si nekazili dobré nálady, dělali jsme ku všemu tomu veselou tvář a nenamítali ničeho. Nejprve jsme trochu posvačili; vždyť zdravý horský vzduch, zvlášť na jezeře vytrávil nám důkladně Išelský obídek. Posilnivše se, šli jsme podívat se na město. Celé město bylo slavnostně vyzdobeno věnci a prapory. Tázali jsme se, co to má znamenati. Dobrosrdečný starý měšťáček, jemuž důvěru svou jsme věnovali, vyprávěl nám ochotně a obšírně, že místní farář slaví 50leté jubileum kněžské; je to prý velmi hodný pán, kde kdo ho ctí a miluje, i biskup Linecký přijel prý osobně na slavnost jeho; proto prý taková sláva.

Jest přec ten německý lid v horách alpských jen lidem dobrým, katolickým. Váží si nade vše své víry a miluje a ctí i kněze. Kéž by i na dále tito zbožní, bodří horalové ušetřeni byli zhoubného jedu nevěry a lhostejnosti náboženské!

K večeru šli jsme ještě procházkou po nábřeží. A jest promenáda ta skutečně vzácnou, okouzlující. Člověk neví, čemu by se více obdivoval, zda těm rozkošným, vzácným sadům, těm stinným přes čtvrt hodiny se táhnoucím hostinným alejím mohutných kaštanů, či těm četným nádherným villám »magnášů«, z nichž jest jedna krásnější druhé, nebo divukrásnému jezeru s nevýslovně romantickým horským panoramatem v pozadí.

Dlouho chodili jsme po tom rozkošném nábřeží, nemohouce se ani nasytiti krás přírodních i umělých, tak bohatě tu nahromaděných;

Povečeřevše, šli jsme časněji spát; tělo čtyřnedělním cestováním již poněkud unavené žádalo vydatnějšího odpočinku.

Druhý den ráno skoro chtěl jsem celebrovati ve farním kostele. Ale vlídný kostelník pravil mi s politováním, že to nemožno, jelikož ku slavnosti 50letého jubilea dnešního zavítalo do Gmundenu tolik kněží, že všechny oltáře až do slavné velké, kterou sloužiti bude ctihodný jubilár, jsou zamluveny. Ale poradil mi, bych šel do kláštera Karmelitánek, že sestřičky budou povděčny, budou-li míti o jednu mši sv. více.

Podle popisu, jejž kostelník mi dal, trefil jsem tam. Kostelník mluvil pravdu. Dobré, zbožné dušinky — sestřičky měly radost, že jsem tam přišel celebrovat a přichystaly mi po mši sv. i snídaní. Když jsem se vrátil do hotelu, byli moji spolucestující již připraveni k odjezdu. Zaplatil jsem tudíž rychle, sebral i »svých pět švestek« a elektrickou dráhou jeli jsme na nádraží, které od města velmi jest vzdáleno.

Cesta z Gmundenu do Vídně nemá již do sebe tolik poutavého kouzla jako velkolepé partie vysokých Alp. Mizíť velikáni alpští za Gmundenem víc a více z obzoru a jen tu a tam ještě na chvíli cestou ve velké dáli zjeví se, jako by ještě poslední »S Bohem« dáti chtěli turistům je opouštějícím. Krajina, kterou se jede, jest sice ještě hornatou, místy i romantickou, avšak jest již podobna našim hornatým krajinám na Moravě a v Čechách — a to už tak nepoutá.

V Linci, hlavním městě Horních Rakous, stanul vlak 11 minut. Je to krásné město pěkně na Dunaji položené. Nejvzácnější však pamětihodností Lineckou jest velebná, překrásná gotická kathedrála, jejíž vysoká věž majestátně městu vévodí. Koupili jsme si pohlednice města i kathedrály a jelikož bylo právě poledne a my lépe poobědvati nemohli, koupili jsme si obyčejný cestovní oběd »dva párky s křenem« a trochu piva.

Za Lincem odbočuje dráha od Dunaje, k němuž zase přiblíží se až u stanice Kemmelbachu. Odtud jeli jsme podél Dunaje ustavičně až do Melku. V pravo i v levo viděli jsme několik hradů. Zvláště poutalo však pozornost naši poutní místo Maria Taferl, sedící na vysokém kopci jako náš posvátný Hostýn. Mile hleděl bílý kostel, obklopený několika domy, na nás dolů. Jak krásné místečko vyvolila si tam Máti Boží! — U Melku odbočuje dráha opět od Dunaje.

Staroslavné opatství benediktinské, Melk, stojí na strmé, vysoké skále jako mocný hrad vědy a zbožnosti, jak obraz Jerusaléma nového a vysoká nesčetná okna jeho hledí do všech čtyř končin světa. Pod ním valí mocný Dunaj klidně a velebně jako král své stále mladé vlny a nese na bedrách svých těžké lodě do měst, která vykvetla na jeho březích, až k Černému moři. Melk jest prý nejbohatším benediktinským klášterem v Rakousku. Založen byl roku 984 a v 18. století v nynější nádheře znovu zbudován. Kostel prý jest krásný, knihovna bohatá a ze zámeckého parku vyhlídka úchvatná. My viděli klášter arci jen z daleka — z vlaku, ale každého krása jeho polohy a jeho velkolepost unáší.

Z Melku vezl nás železný oř mezi vinohrady a zahradami šafránovými do sv. Hypolita, nevelkého biskupského města, které

je dobře známo poutníkům do Maria Celle. My však neviděli z něho ničeho, než vysoké věže, spoustu domů a nádraží.

U Mulengbachu všimli jsme si na kopci prostranného zámku knížete Lichtensteina. Kolik asi zámků má ten dobrý pán. Možná, že ani ve všech ještě nebyl — a přec není šťasten. Neduh tělesný ztrpčuje mu kalich života. Co prospěje mu zlatý, drahokamy posázený kalich, když jest v něm hořký pelyněk? Lépe píti zdravotu z hliněného džbánu, než hořký lék z číše křišťálové.

Odtud jeli jsme krásnou hornatou a lesnatou krajinou Vídeňského lesa, villami takořka posetou až do Vídně.

Jede-li člověk vedle takového rozkošného domku, jenž stojí uprostřed překrásné zahrady a čistotou a zámožností se leskne, povzdechne si mimoděk: »Kéž bych byl zde pánem a mohl zde bydleti! Zde musí býti poloviční ráj.« A ono tam bývá často poloviční peklo. Není každý šťasten, kdo je pěkně oblečen a komu pohrává úsměv na tváři. Šaty mohou býti vydluženy a úsměv přetvářkou.

O 5 hod. 40 min. odpoledne dojeli jsme na západní nádraží vídeňské.

Ve Vídni dali jsme se všichni oholiti, bychom s tváří slavnostní návrátili se domů z cest tak krásných a pouti posvátné.

Osobním vlakem o 10 h. 45 m. vraceli jsme se pak druhého dne dopoledne k domovu. »Všude dobře, doma nejlépe«, praví staré přísloví. Kdyby ten svět byl i sebe krásnějším, přece zvláštní blaživý pocit zmocňuje se srdce našeho, když po delším odloučení vracíme se zpět do milého domova. Spolucestující moji byli plni radosti, že budou za několik hodin zase doma, v kruhu rodinném, v kruhu miláčků a známých svých. Já však netěšil jsem se na domov tou měrou, jako oni. Vždyť jsem věděl, že čeká mne doma spousta práce, která se mi za mé nepřítomnosti nahromadila, že čekají mne těžké, velké starosti, jež odcházeje na cesty byl jsem s hlavy složil. Jsouť cesty, které o prázdninách podnikám jedinou mou dobou oddechu a odpočinku pro tělo i duši od prací, starostí a bojů, jimiž téměř jsem zasypán.

Než i já se vracel domů vesele. Vždyť ku práci jsme stvořeni, práce, starostí a bojů pro čest a slávu Boží a spásu bližního nemá se štítiti nikdo. Vždyť osvěžil, posilnil jsem se opět na cestách tělesně a duševně, a tam v Lurdech mateřskému srdci Rodičky Boží požaloval stesky své a starosti a pomoci a ochrany Její vyprosil jsem si k další práci a boji.

A nebeský Otec náš, jenž již tak často pomohl mi způsobem až podivným, když bylo nejhůře, za mocné přímluvy Matičky Boží Lúrdské neopustí mne i v budoucnosti. In Te Domine speravi; non confundar in aeternum«. V Tebe, o Pane, složil jsem naději svou; nebudu zahanben na věky.

Cesty srdce.

Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« z vlaštiny přeložil FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Závět a zprostředkovací myšlenka.

Večer třetího dne mizela každá pochybnost o povaze nemoci; byl to vyložený tyfus. Celou tu dobu byla Julie stále u lůžka drahé nemocné; když ji paní upozorňovala, aby byla opatrná, odpovídala: — Jen buďte bez starosti, na všecko jsem pamatovala. — A pokračovala ve své práci tak klidně, jako by vila věnce. Ani pozdě večer se nechtěla hnouti od lůžka horečkou stížené paní. Vycházela z ložnice, ale ihned se opět vrátila a tázala se, zda nemocné nic nechybí. Tu modlitbu předříkávala, tu opět upravovala peřiny a zase zbožnými výroky posilňovala nemocnou. A když konečně již určitě vyšla, vrátila se zase, neboť si vzpomněla, že jest potřebí podati lék a chtěla býti přítomna, aby se tak dělo dle předpisu lékařského.

Jednoho večera byla již tak vysílena ošetřováním nemocné paní, že pozbývala vlády nad sebou. John k ní promluvil: — Slečno Julie, je potřebí, abyste si odpočinula alespoň jednu noc od namáhavého bdění.

— Nikoli.

— Jsem vám povinen díky, ale pomněte na to, že lidské síly mají také své hranice.

— Zůstanu na pohovce zde ve vedlejší světnici; bude-li třeba . . .

— To není možno. Bude-li toho potřebí, komorná vás zavolá.

Toto zdvořilé upozornění bylo pověděno tak určitě, že Julie pokynula hlavou. A rozloučivši se dlouhým pohledem od nemocné, odebrala se do svého pokoje. John ulehl na pohovce v předpokoji své matky. Nemocná probudila se pozdě v noci ze spánku, který jí znamenitě prospíval. John přistoupil k lůžku a matka k němu promluvila: — Poněvadž jsme sami, něco ti povím. Otevři mou skříňku a vezmi listinu, která leží nahoře. — John tak učinil; ale když poznal, že je to závět, s hrůzou ji uložil opět na dřívější místo, řka: — Milá matko, nepochybuji o tom, že se zcela v brzku uzdravíte. Působí mi bolest, že tak vytrvale myslíte na odchod s tohoto světa.

— A přece, namítala matka, jakou bolest ti způsobí, když přečteš listinu, jestliže . . . . . .

Jen to přečti a řekni, zda se ti líbí. Závět jsem učinila již před mnoha lety a nepovažovala jsem za nutno něco změniti; napsala jsem vše velmi svědomitě jako pečlivá matka. Ale po svém obrácení chtěla jsem provésti některé dodatky a v té věci spoléhám na tvou dobrou vůli. Vezmi a čti.

John vyhověl své matce, ač nerad, ježto nechtěl jí odporovati. Bylo to zřejmé vyjádření víry; byla tu opravena některá slova, jež byla psána v duchu protestantském, byly učiněny odkazy pro spásu duše a jiné věci ustanoveny. To vše četl John polohlasitě. Matka pak prohodila: — Zde čti pozorně. Ustano-

vení znělo: — Odkazuji nejdražší své skvosty, zvláště věnec brillantů, Panně Marii Lúrdské. V této svatyni mne poprvé zasáhl paprsek světla a já jsem se opovážila zavírati oči; tento dar budiž na znamení vděčnosti a doporučení. Avšak poněvadž k udržování kostela jest spíše potřebí peněz, prodej tyto skvosty za slušnou cenu a peníze věnuj k ozdobě Panny Marie. Na schránku napiš: »Skvosty v peníze proměněné ku poctě Panny Marie Lúrdské.« Když tak učiníš, budou tyto skvosty v přiměřené úpravě se lesknouti na čele Panny Marie jako matky nebeské a ke vzpomínce na matku pozemskou.«

Když četl John tato slova, prohodil: — Bude-li toho třeba, provedu vaše ustanovení do posledního bodu; avšak srdce mi praví, že vy sama provedete tento úkol ještě lépe než já, když k tomu bude příležitost.

— Nechť se stane vůle Boží. Každým způsobem jsem potěšena myšlenkou, že buď ty nebo já provedeme tuto mou žádost . . . Pak následuje odstavec ve prospěch slečny Julie . . . .

— Nechci ho viděti, přerušil ji John. Cokoli jste napsala, schvaluji; k Julii máme tak veliké závazky, že žádné uznání nemůže jich nenahraditi. V případě, ovšem nepravděpodobném, velmi nepravděpodobném, že bych musil vykonávati vaši poslední vůli, chtěl bych dokázati skutky spíše než dávati své smýšlení na jevo srdcem.

Děkuji ti, drahý Johne, za tato slova, která opravdu mi působí dobře. Když jsem udávala tento odstavec notáři, nepochybovala jsem, že máš dobré srdce; ale chtěla jsem upokojiti své srdce vlastní. Každým způsobem mně bude milo, abys to četl a řekl mi, zda jsem učinila mnoho nebo málo; máme ještě kdy učiniti změnu.

John vzal do ruky listinu a řekl: »Slečna Julie hraběnka z Allori byla v domě mém asi rok jako má společnice a vychovatelka mých dcer. Milovala mne jako něžná přítelkyně, ano jako sestra a mé dcerušky jako matka. Vychovávala je tak znamenitě, jak by bylo možno se nadíti od anděla s nebe. A mně otevřela cestu spásy a až do dnešního dne mne udržovala na cestě ctnosti radou a ještě více svým příkladem. Rodina má nebude ji moci nikdy dosti ctíti ani odměniti. Za tím účelem odkazuji slečně Julii hraběnce z Allori: 1. zmenšený obraz Panny Marie, který sama malovala a který byl prvním požitkem našeho šťastného přátelství; 2. ponechávám jí plat, který dosud má v mém domě, který bude můj syn John vypláceti ročně, leč by řečená slečna Julie nechtěla raději přijmouti jej najednou po otevření této závěti.

— Není pochyby, zvolal John; je to povinnost, spravedlivá povinnost. Spolehněte na mé slovo, že vše vykonám a ještě připojím ze svého nejštědřeji, pokud mi bude možno.

— Ubohá Julie! pokračovala nemocná; já jsem jí povinna více než život, neboť mohu klidně zemříti s plnou nadějí na nebeský ráj. Také bych mohla důvěřovati pevně, že Julie dokončí vychování tvých sestřiček. Avšak vím dobře, povolá-li mne Bůh k sobě, Julie nebude moci vhodným způsobem zůstati v tomto domě.

— A proč by ne? podivil se John.

— Poněvadž jest mladá, krásná, velmi mladá a krásná. Kdybys byl aspoň ženat! Pak snad, snad . . . Avšak nemůže zůstati sama v rodině, kde není paní domu, jejíž společnicí by byla zvána; ani nebude tomu sama chtíti, ani by se neslušelo, aby tak chtěla učiniti.

John pohlížel na závět roztržitě a neviděl různých laskavých pokynů, kterými matka ji skončila. Jedním z takových pokynů bylo důrazné vyzvání, aby co nejdříve si vyvolil takovou manželku, která by byla nejen dobrou katoličkou, ale zároveň by mohla se starati o Kláru a Klementu; zajisté budou hledati v bratru otce a matky v jeho choti. Paní Anna nepozorujíc jeho roztržitosti, měla za to, že čte vážně toto mateřské napomenutí a otázala se ho: — Co mi odpovíš na poslední pokyn, který se týká tebe?

— Poshovějte okamžik, "abych jej přečetl. — A pohleděv na listinu, pokračoval: — Milá matko, to vše zařídíme v lásce a svornosti. A nyní nebude potřebí příliš spěchati. Nepochybujte ani dost málo, že budu o té věci přemýšleti.

— Dej Bůh, abys volil dobře. Ale nepřipadla ti na mysl žádná vhodná myšlenka?

— Kdybych řekl, že mi nepřisla na mysl žádná myšlenka jen letmo, nejasná, nemluvil bych pravdu; avšak vážně jsem o své budoucnosti opravdu nepřemýšlel.

— A té nejasné myšlenky bys nemohl oznámiti své matce?

— Vždyť ani nevím, je-li to nějaká myšlenka; je-li nějaké pomyšlení, týká se zajisté slečny Julie.

Matka nedala na jevo ani v nejmenším, že by to schvalovala neb neschvalovala nebo se divila. A po chvilce se otázala: — Nedal jsi jí v té věci nikdy nic na jevo ani z daleka?

— Pokud vím, nikoli.

— Je tomu již dávno, co ti tato myšlenka přišla po prvé na mysl?

— Bude tomu šest měsíců. Byli jsme ve Florencii, když jsme prohlíželi několik fotografií Jitřenky od Quida Reniho. Podotkl jsem, že mezi tuctem vyobrazených dívek není ani jediná anglického výrazu tváře. Slečna Julie vysvětlovala, že Reni zobrazoval dívky římské a modlil se před tím vroucně v kostele nebo dokonce přistupoval ke stolu Páně a proto vypodobnil štětcem tak zdařilé hlavy dětské, tak krásné a zároveň tak skromné. Tak vysvětlovala Julie. Při těch slovech jsem jí pohleděl do tváře a srovnával jsem rysy jejího obličeje s hlavou jedné z vypodobněných děvčátek. Julie se zarděla, obrátila se a neodvážila se již zmiňovati se v mé přítomnosti o kráse dítek. Já jsem o tom přemýšlel několik dní: je vzdělaná, dobrá, vážného smýšlení.

— Nic více?

— Nic.

— Také mně připadla na mysl tato myšlenka; ale zdá se mi býti přeludem.

— Snad co se týče věna? Zdá se mi, že mám tolik majetku, že nepotřebuji býti závislým na věně své manželky.

— Věno, potvrzovala paní Anna, bylo by nejmenší překážkou; šetrná a rozumná manželka v několika letech nahradí každé velké věno. Překážka jest ve veřejném mínění. Šlechtic v naší zemi nemůže dobře podati ruky ke spojení s dívkou, která byla společnicí jeho matky; byl by to krok nazpět a nezahladitelná skvrna. Taková je společnost v Anglii a skoro všude; my těch názorů nemůžeme změniti. — Po chvilce pak pokračovala: — Kdyby toho nebylo, souhlasím i já, že by bylo těžko najíti dívky líbeznější, rozvážnější a srdečnější, než jest Julie. Nedovedu si představiti důstojnější družky pro tebe, ani lepší matky pro své sestry. Než, co pomůže uvažovati více srdcem než hlavou? To je jako zámek v pohádce. Pokud mohu já souditi, nemáš případné partie podle soudu lidského, leč bys se zřekl svobodné volby. Myšlenka rojí se tu za myšlenkou.

— Slyšte, matko; není snad potřebí tuto myšlenku zaháněti jinou. Když to naše velká společnost uslyší, beze vší pochyby tohoto kroku neschválí; nadejde však zajisté chvíle, kdy mi dá svět za pravdu.

— Neradím ti to. Mohl bys po celé Anglii prohlásiti, že pochází ze vznešenějšího rodu, že otec jeho náleží k nejpřednějším šlechtickým rodům neapolským, že Julie dlela v našem domě, jako trvá zatmění slunce, které nezanechá žádné skvrny; mohl bys to všecko dokázati listinou notářskou: a přec by to nic nepomohlo. Ty a Julie byste byli stále v rozpacích ve společnosti našeho stavu. Pohlíželi by na ni vždy jako na bývalou společnici.

— Jedná se mi ovšem také o ni, uvažoval John; avšak kdybych se rozhodl — a toho jsem dosud neučinil — vstoupiti do stavu manželského, zajisté bych dbal také na společenské zvyky; avšak nikdy bych nedbal převrácených názorů společenských. A kdybych se rozhodl pro Julii a dal jí své jméno, žádal bych, aby se podpisovala podle zvyku italského: Julie šlechtična Needleová, rozená hraběnka z Allori. A rád bych viděl, v kterém domě by se opovážili o ni se otříti. Buďme neodvislými, Bůh nás odmění. A lidem neomaleným vždy bychom ukázali dvéře.

Po těchto slovech matka uznala, že náklonnost Johnova není jen tak přechodná, že by nebyla zakořeněna. Nedovedla ji schváliti, ale také ji nemohla zavrhnouti jako nepřijatelnou; rozum dostával se do rozporu se srdcem. Konečně prohodila: — Milý synu, nemohu ti poraditi, abys se zasnoubil s mou . . . Dosti toho, nechme již této rozmluvy. Jen to ti povídám, že si věc představuješ velmi lehce. Budeme o tom mluviti zítra: nyní jsem unavena a chci nějakou hodinku si odpočinouti. Podej mi sklenici léku.

John uposlechl. Následujícího dne nemoc se tak zhoršila, že ani matka ani syn nepomýšleli na to, aby pokračovali v rozmluvě předešlého večera. (Pokračování.)

Třešně v plném květu.

Třešní řad
plný sad,
kvítko vedle kvítka,
všecko jedna kytka,
pojď se podívat!

Jako sníh
na stráních,
tak ty větve bílé
vábí oko mile,
jemně dráždí čich.

Kdy jsi zřel
takou běl
v nevídané kráse
v ranním slunném jase?
Nelituj, že's šel.

Vůně dech
se stran všech
šíří se z těch kvítků
jako z říše skřítků
v křišťálových zdech.

Van se zved,
padá květ,
o Božím jak těle
dívky sypou směle
kvítí na paměť.

Dr. M. Kovář.

Z motivů Dalmatských.

II.

Svatý Antonín.

Šedý vrchol Velebitu
v slunce třpytu
při západu ohněm plál;
slunce půlí v mořském klíně,
po hladině
jeho odlesk zlatem hrál.

Ve výklenku ve zdi skryta
lampa kmitá;
za ní svatý Antonín
vlídně hledí na ty davy,
jež ho zdraví
a se tratí v hustý stín.

Teplý večer. — Život čilý
přes tu chvíli
proudí těsnou ulicí;
vše se míhá v zpěvu, sboru,
ve hovoru
jako příboj šumící.

Dobrý světec! činí divy,
přívětivý
slýchá prosby každý den,
i já vždycky s touhou v líci
přes ulici
hledím na něj s okna ven.

Stichnul šum, jen mandoliny
v noční stíny
zvuk se nesl sladce v dál, —
tož jsem sňal též mandolinu
a svatému Antonínu
nábožnou jsem píseň hrál.

Dr. J. Vinař.

Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České

Píše TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

DÍL III.

(Pokračování.)

XVIII.

Tisk a spolky socialních stran českých roku 1902. — Sjezd katolíků českoslovanských v Hradci Králové r. 1902. — Založení společné zemské rady katolíků českých. — Pouť katolíků českých na posv. Velehrad a tam veliký tábor katolických Slovanů roku 1903.

Uprostřed všech nesnází a rozkolů, které na jindy svorný a jednotný tábor náš dolehly a vinou právě těch, kteří měli býti trochu ohlední a skutečně pokorní a nikoliv nepokorní, rozvíjeli a rostli nepřátelé naši ve všech směrech. Zvláště socialní demokraté to byli, kteří právě v roce 1902 rostli v Čechách jako houby po dešti, ačkoliv měli za sebou černé činy z roku 1897 — proti státoprávnímu vystoupení. Národní socialisté, jimž v čele stál Jar. Václav Klofáč, býv. redaktor »Národních Listů«, těžili více než ze socialních demokratů z politických poklesků mladočechů.

A tak objevuje se nám v roce 1902 tato konstelace socialních stran ohledně tisku a spolků:

Pokud se týče *časopisů*, měli v roce 1902:

Čeští socialní demokraté:

1.	Právo Lidu	jednou denně	Praha.
2.	Dělnické Listy	» »	Vídeň.
3.	Nová Doba	dvakrát v týdnu	Plzeň.
4.	Svoboda	třikrát » »	Kladno.
5.	Zář	jednou » »	Praha,
6.	Jihočeský Dělník	» » »	České Budějovice.
7.	Severo-český dělník	» » »	Teplice.
8.	Stráž v Pojizeří	dvakrát v měsíci	Mladá Boleslav.
9.	Naše Obrana	» » »	Příbram.
10.	Ženský List	» » »	Praha.
11.	Sborník mládeže	jednou » »	Praha.
12.	Rovnost	třikrát v týdnu	Brno.
13.	Duch Času	jednou » »	Mor. Ostrava.
14.	Hlas Lidu	» » »	Prostějov.

Odborové:

15.	Kovodělník	jednou v týdnu	Praha.
16.	Dřevodělník	třikrát v měsíci	»
17.	Potravodělník	dvakrát » »	»
18.	Obuvník	» » »	»
19.	Oděvník	» » »	»
20.	Koželník	» » »	»
21.	Stavebník	» » »	»

22.	Textilník	třikrát »	» Brno.
23.	Veleslavín	jednou v	týdnu Praha.
24.	Na zdar	» »	» Moravská Ostrava.
25.	Železniční zřízenec	třikrát v	měsíci Žižkov.
26.	Věstník slévačů	dvakrát »	» Praha.
27.	Orgán obchod. pom.	» »	» »
28.	Odb. list malířů	jednou »	» »
29.	Věstník pom. děl. kniht.	» »	» »
30.	Svépomoc	» »	» »
31.	Nový Knihařský Obzor	» »	» »
32.	Odborové sdružení	» »	» »

Různé:

33.	Akademie	jednou v	měsíci Praha.
34.	Rudé Květy	» »	» »
35.	Červánky	» »	týdnu Brno.
36.	Rašple	» v	měsíci »

Čeští národní socialisté:

1.	Česká Demokracie	jednou v	týdnu Praha.
2.	Naše Snahy	» »	» Plzeň.
3.	Lidové Proudy	» »	» Vysoké Mýto.
4.	Stráž Lidu	dvakrát v	měsíci České Budějovice.
5.	Pokrok	jednou v	týdnu Brno.
6.	Stráž na Hané	» »	» Prostějov.
7.	Česká Vídeň	» »	» Vídeň.
8.	Mladé Proudy	» »	měsíci Praha.

Odborové:

9.	České knihařské listy	jednou v	měsíci Praha.
10.	Zájmy potrav. dělnictva	» »	» »
11.	Nové řeznické listy	» »	» »
12.	Věstník česk. obch. pom.	dvakrát »	» »
13.	Čes. rukavičkářské listy	» »	» »
14.	České železniční listy	» »	» Král. Vinohrady.
15.	Věst. českosl. číšnictva	jednou »	Praha.
16.	Český kovopracovník	dvakrát »	» Žižkov.
17.	Zájmy státních zřízenců	» »	» »
18.	Existence	» »	» Smíchov.
19.	Český typograf	vycházel	občasně Praha.
20.	Odborník (krejčovský)	»	» Vídeň.

A pokud se týče *spolků*, měli roku 1902:

Spolků politických, odborových, vzdělávacích, podpůrných, tělocvičných a j.

Socialní demokraté čeští:		Národní socialisté čeští:	
politických spolků	68	politických spolků	46
odborových »	417	odborových »	45
vzdělávacích »	397	odboček odb. »	83
podpůrných »	60	vzdělávacích »	335
tělocvičných a j. »	29	tělocvičných »	3
Celkem . . .	971	Celkem . . .	512

Naproti těmto socialně-demokratickým a národně-socialním spolkům českým měli dle Kotrbova kapesního kalendáře »Spravedlnost« roku 1902 *katolici* čeští vzdělavacích, odborných a politických spolků v království českém úhrnem 206, na Moravě 145, ve Slezku 11 a v Dolních Rakousích 2. Celkem tedy 464 spolků. O časopisech katolických stran nalezl čtenář pojednání již v kapitole XV. dílu III. mých dějin, kde uvedeny jsou ve zvláštních tabulkách.

* * *

Hradec Králové r. 1902 dne 24. a 25. srpna hostil ve svých zdech zase všeobecný sjezd katolíků československých za veliké účasti. Sjezdu předsedal v Klicperově divadle Karel Ervin hrabě Nostic. Místopředsedy byli: světící biskup dr. Frant. Krásl a dr. Mořic Hruban. Po pozdravech svět. biskupa dra Fr. Krásla a J. E. brněnského biskupa dra Fr. Sal. Bauera promluvil biskup Eduard Jan Brynych. Dále mluvili programoví řečníci: říšs. posl. dr. Mořic Hruban „O významu papežství", redaktor „Čecha" Václav Myslivec „O úpravě socialních a pracovních poměrů dělnictva", Jos. Šamalík „O svépomoci rolnictva", ndp. biskup Edvard Jan Nep. Brynych „O úkolech katolíků ve XX. století" a dr. Rud. Horský „O vědě a víře".

Po sjezdu konána byla konference zástupců hlavních katol. korporací za předsednictví kanovníka dra. Soukupa, na níž po řečech dra Fr. Reyla, Duška, Jos. Fillera, Viléma Koleše, Vojtěcha hr. Schoenborna, dra. Rud. Horského a J. K. Maštalíře zvolen *komitét k urovnání společné cesty katolíků českých.* Do komitétu jsou zvoleni pl. tit. pp. z katolické národní strany: hrabě Schoenborn, Msgre. dr. Jos. Burian, JUDr. Frant. Herman, *z křesť. socialní strany*: dr. Rud. Horský, T. J. Jiroušek a Jan Kř. Maštalíř, *z křesť. socialně lidové (demokratické) strany*: Emil Dlouhý-Pokorný, Jos. Hovádek a P. Miloslav Záruba. Komitét měl konati porady, k účelu zvolenému sešel se poprvé dne 23. září a podruhé 30 září r. 1903 (P. Emil Dlouhy-Pokorný však ani do jedné z těchto schůzí nepřišel a vůbec prací v komitétu pomíjel). Komitét zasedaje v několika schůzích usnesl se založiti zemskou společnou radu katolíků českých, v níž by měla každá katolická strana nejvýše po 18 členech a 5 náhradnících v plném sboru a výbor (užší sbor) sestával by z 9 členů (t. j. 3 zástupců každé strany) z plena zvolených. Nejd. ordinariaty měly míti volné zastoupení v radě i ve výboru. Mandát měl míti trvalost pro plné 3 roky.*)

Tolik vykonal komitet, více konati nemohl, poněvadž nebyl k dalším pracím konferencí královéhradeckou ani oprávněn.

* * *

Dne 14. dubna r. 1903 svolána komitétem k urovnání společné cesty katolíků českých v sále Katolické Besedy (v Praze I.,

*) „Naše Listy" r. XII. č. 6., r. 1902, článek »Společná rada katolíků českých.«

č. p. 223.) konference všech zástupců katol. stran, na níž založena *Společná zemská katolická rada pro společné záležitosti a zájmy katolického lidu českého.*

Do schůze, již předsedal Vojtěch hr. Schoenborn, se dostavili P. T. pánové: *z křesťansko-socialní strany*: Dr. Rud. Horský, farář v Šárce, Tomáš Škrdle, red. »Vlasti« v Praze, T. J. Jiroušek, redaktor »Našich Listů«, Josef Brož, horník na Kladně, Josef Novotný, kaplan v Kostelci nad Orl., Josef Hrabák, hornický dozorce na Kladně, Jiří Čadek, kaplan v Netolicích, Vincenc Drbohlav, kaplan v Loukově, Štěpán Dvořák, bisk. vik. sekretář a farář ve Skutči, Vojtěch Kameš, děkan v Ledči, Václav Koranda, kaplan ve Mšeně. Josef Kuděj, kaplan v Jarošově u Jindř. Hradce. Jan Kř. Maštalíř, studující v Praze, Vlastimil Hálek, farář v Liboci, Josef Flekáček, říd. učitel v Žižkově, Emil Stárka, duchovní správce c. k. trestnice na Pankráci, Václav Žižka, stříbrník v Praze, a Ant. Suchoradský, katecheta v Praze. — *Z křesťansko-socialně lidové (demokratické) strany* se dostavili: Josef Kuška, kaplan na Kladně, Karel Bartovský, zám. kaplan v Dol. Beřkovicích, Václav Myslivec, red. »Katol. Listů« v Praze, Jos. Filler, kaplan v Semilech, Frant. Škába, dělník knihařský v Praze, Vilém Koleš, dělník krejčovský v Praze, Josef Hovádek, majitel závodu papírnického v Praze, Frant. Korynta, majitel závodu zlatnického v Praze, P. Miloslav Záruba, kněz řádu Praemonstratského v Želivě, a Karel Janda, kaplan v Žižkově. — *Z katolicko-národní strany* byli přítomni: Vojtěch hr. Schoenborn, Msgre dr. Josef Burian, kapitolní děkan na Vyšehradě, Dr. Ant. Višek, farář v Praze, Dr. Jos. Trakal, ředitel Strakovské akademie, Jan Pauly, kaplan na Smíchově, P. Josef Šimon, kaplan u sv. Petra v Praze, J. Kalivoda, prof. gymn. v Praze, JUDr. Frant. Herman, magistratní komisař v Praze, a Václav Kotrba, majitel knihtiskárny v Praze. — Jako zástupci nejdůst. ordinariatů byli vysláni: Mat Wonesch, kanovník a děkan v Čes. Budějovicích, Dr. Frant. Kordač, profesor v Litoměřicích, a Dr. Fr. Šulc, profesor v Hradci Králové.

Schůze trvala přes dvě hodiny. Referát ze schůze nesměl se do žádných novin dávati. Protokol vedl dp. P. Jos. Šimon. Výsledek této konference byl, že za vzájemné dohody utvořil se a zvolen byl *výbor společné zemské rady katolíků českých*, v němž zasedali: z křesťansko-socialní strany: Dr. Rud. Horský, T. J. Jiroušek, Jos. Flekáček, Vlastimil Hálek a J. Kř. Maštalíř; z křesť. socialně lidové strany: Jan Hendrich, Jos. Filler, Václav Myslivec, Vilém Koleš a Josef Hovádek, z katolicko-národní strany: Vojtěch hr. Schoenborn, Msgre dr. Jos. Burian, dr. J. Trakal, JUC. Jos. Šindler a Václav Kotrba. Výbor tento se za předsednictví Vojtěcha hr. Schoenborna scházel nejméně jednou v měsíci a byl dosti činným.

* * *

Význačným a krásným činem sotva čtvrt roku trvající zemské společné rady katolíků českých byla jejím výborem uspořádaná pouť Čechů na posvátný Velehrad ve dnech 4. a 5. července r. 1903. Zvláštní vlak s 300 vynikajícími osobnostmi, mezi nimiž byl i metropolita pražský Jeho Eminence nejdp. Leo kardinal

Skrbenský, vyjel ze státního nádraží na Moravu. Vlak pozdravován byl na cestě takořka ve všech českých i moravských stanicích. Zvláště na půdě moravské od Olomouce k Uher. Hradišti dostavoval se do nádraží katolický lid v celých davech s prapory a korouhvemi i hudbami a s návrší hřímala nám střelba z hmoždířů — na pozdrav a uvítání. Když jsme dorazili v průvodu na Velehrad, měl k večeru v chrámu Páně slavnostní kázaní dp. P. Ant. Ostrčilík S. J. z Prahy o sv. Cyrillu a Methoději.

Druhého dne ráno 5. července po slavných službách Božích v chrámu Páně i v nádvoří, bylo nás Čechů, Moravanů a Slováků, Slezáků, Poláků, Rusínů, Slovinců i Chorvatů již 60 000 osob kolem slavnostní tribuny shromážděno. Byl to pohled na tyto děti Slavie přímo úchvatný.

Tábor na velikém prostranství nádvoří velehradského zahájil a vedl Jeho Excellence Karel Ervín hrabě Nostic. K lidu jali se mluviti: za Slovince poslanec Pogačník, za Poláky arcibiskup lvovský hrabě Szeptycki a posl. Barvinski. Z Čechů mluvili: Jeho Osv. Vojt. hr. Schoenborn, Jeho Excellence ndp. brněnský biskup dr. Fr. Sal. Bauer, Jeho Em. ndp. Leo kard. Skrbenský, JUDr. Frant. Hermann, red. Jos. Šamalík, inženýr Palát, horníci Josef Brož z Kladna, Leopold Havelka z Příbrami, redaktor T. J. Jiroušek a red. Václav Myslivec z Prahy. Za Slováky promluvil posl. Kašpar a Bartoň, za vídeňské Čechy Jan Horák a J. Kostka, dělnici z Vídně, za pražské akademiky studující Schneider a za akademiky chorvatské studující Grafenauer. Za české ženy pozdravovala tábor pí. Pe ronila Klingerová z Prahy. Po tříhodinném trvání tábor ukončen.

Telegramů a pozdravů přišlo na sta. O výpravu Čechů měl velikou zásluhu čilý aranger JUC. Jos. Šindler, pokladník zem. společné katol. rady.

A právě v ty dny, kdy přední osobnosti strany katolické opouštěly Prahu, jedouce na Velehrad, kladli mladočeši základní kámen k Husově pomníku na Staroměstském náměstí — — — Nepozorovali mladočeši v oněch dnech ani to, že se jim počíná hroutiti půda pod nohami. Stálým husitováním zanedbávajíce národ — klesali.

Po slavnostech Velehradských navštívili jsme dne 6. července sv. Hostýn a tam vykonali svou poutní pobožnost. (Pokračování.)

Nový útvar katolický.

V neděli, dne 5. července 1908 konána byla v domě družstva Vlast ustavující valná hromada Paedagogického svazu, jehož účelem jest soustřediti všecky učitelské, katechetské spolky a korporace katolické, katolické vychovávací ústavy a kongregace v Čechách v jedno středisko. Zastoupeny byly Nejd. Ordinariáty pražský, litoměřický a budějovický, dále: česká boh. fakulta, katechetský odbor spolku profesorů středních škol, Školské sestry

III. řádu sv. Františka ze Slatiňan a z českého katol. dívčího gymn. na Král. Vinohradech, Spolek katechetů a Jednota čes. kat. učitelstva a přátel křesť. výchovy.

Za čestného předsedu zvolen byl kanovník a universitní profesor Dr. Jan Lad. Sýkora, za zapisovatele učitel Vl. Jelínek.

Předseda zahájil schůzi delší, krásnou řečí, z níž tuto krátký obsah podáváme:

Velectěné shromáždění!

Děkuji co nejvřeleji za poctu, kterou jste dali volbou za předsedu dnešní schůze, a to tím více, čím důležitějším jest účel, za kterým jsme se sešli. Jak ukazuje první paragraf předložených stanov, běží o to, aby soustředily se v jedno středisko *všecky* učitelské a katechetské spolky, jakož i všecky katolické vychovávací ústavy a kongregace v Čechách. Úkol to zajisté veliký ano v plném onom znění po mém soudě neprovedný, neboť při těch různých a mnohdy sobě odporných směrech, za kterými se ty ony z řečených spolků berou, není zajisté naděje, že se kdy soustředí v jedno středisko všecky spolky a ústavy učitelské a vychovávací. Ale v plném smyslu tom nebylo to asi míněno, neboť týž paragraf předložených stanov praví dále, že Svaz bude se říditi zásadami církve katolické, ukazuje tak, že běží o to, aby soustředily se toliko ony spolky a ústavy, které si vytkly za úkol vychovávati v duchu katolickém. A tento jest veliký a důležitý, neboť neběží o pouhé soustředění řečených činitelů, nýbrž o jejich součinnost, a to nikoliv o součinnost ve věci kterékoli, nýbrž ve věci na výsost důležité, ve výchově mládeže jak útlé, tak dospívající. O mládež tu vede se nyní boj. Jestiť národ náš, a lidstvo vůbec, rozdělen ve strany, jež rozcházejí se dvojím hlavním směrem, pokud totiž uznávají život posmrtný neb myslí, že člověk určen jest pouze pro tento život pozemský a dočasný. A každá z těch stran hledí získati mládež pro sebe, aby měla z ní dorost a posilu. A přece není jedno, v kterém směru mládež se vychová. Vždyť běží o ty, v něž rodiče skládají naděje pro své stáří, v nichž vlast vidí budoucí pokolení své a z nichž mnozí zaujmou jednou vynikající postavení v národě a budou vůdci a učiteli jiných. Byť tedy člověk vskutku určen byl pouze pro tento život, nemohli by ani rodiče ani vlast lhostejně hledět k tomu, jak se dítky vychovávají, což teprv váží-li se, že člověk není pouze pro tento věk, nýbrž pro Boha a pro věčnosť. Jak na čase tedy jest, aby spojenými silami působilo se k tomu, by mládež tak se vychovávala, aby z ní vyšlo pokolení zdatné a dobré, které by náležitě pojalo životní svou úlohu a spolu hotovo bylo ji vykonávati, a aby jmenovitě ti, kteří jednou stanou se vůdci a učiteli jiných, nejen dovedli rozeznávati pravdu od bludu, nýbrž i hotovi byli se jí přidržeti, ji hájiti a o ní poučovati jiné. A jak vítati tedy, že již ustavuje se takový Svaz činitelů vychovávacích, který si vytknul za účel působiti k tomu, aby takovým směrem byla mládež vychovávána. Jest sice málo nás, ale i málo lidí zmůže

mnoho, působí-li s nadšením a s důvěrou v Boha. S nadšením tedy a v důvěře Boha nechť i tento svaz dá se do práce a jistě i on dodělá se úspěchů žadoucích.

Na to podal red. Tom. Škrdle nástin vzniku a vývoje Paed. svazu od počátku až do dnešní schůze. Uvedl, že hlavní zásluhu o svaz má Jednota čes. kat. učitelstva, která předběžnou poradu různých zástupců vychovávacích svolala, stanovy vypracovala a zadala, za zakl. člena (100 K ve lhůtách), k Svazu přistoupila, všecky výlohy s tím spojené až do dnešní schůze zapravila a kapitál na nové paedagogium Školských bratří sebraný (1703 K) Svazu přepouští, aby se Svaz o tento kapitál staral a jej rozmnožoval. Na darech zaslali Svazu: 20 K Václav Oplt, bisk. vikář a děkan v Libochovicích, 10 K Dr. V. Mikulášek, bisk. vik. sekretář a far. v Markvarticích, 5 K (čl. vkladu) kongregace Školských sester v Slatiňanech.

Následovaly proslovy zástupců nejd. Ordinariátů, jejichž jmenovací dekrety přečetl zapisovatel.

1. Dr. Eugen Kadeřávek, em. universitní profesor:

Velectěné a veledůstojné shromáždění!

S potěšením vítá Vás Jeho Eminence, nejdůstojnější pan kardinál a arcibiskup pražský, jelikož zamýšlíte všecky katolické spolky, korporace, ústavy a kongregace, ve čtyřech diecesích českých učitelslvím se zabývající, spojiti v jednotu. A této jednoty jest velice potřebí, má-li jednotlivým sborům a osobám se dostati síly, rady a pomoci, mají-li jednotlivé sbory a osoby směřovati k jednomu cíli. Spojenými silami spíše se podaří dojíti cíle, než silami rozptýlenými. Jestliže Pán Bůh podporuje snahy jednotlivých katolických sborů a osob, udělí jim mnohem větší požehnání, budou-li spojeny. Také jednota církve katolické nás k tomu vybízí, abychom jednotlivé síly v oboru paedagogickém pracující spojili. Proto vzdává Jeho Eminence vřelé díky velectěné Jednotě českého katol. učitelstva, jež toto dílo záslužné podniklo a prosí Pána Boha, aby Svaz paedagogický zdárně plnil úlohu, které se podjal.

2. Prof. Jos. Šauer z Augenburku, c. k. školní rada:

Velectěné shromáždění!

Bylo mi J. Exell. nejd. biskupem Litoměřickým uloženo, bych slavnému »Svazu« tlumočil jeho pozdrav a jeho jménem přál hojného zdaru.

Budiž mi dovoleno, připojiti několik slov. Na roli vychovatelské je čilý život a ruch. Tady kypří a prohlubují půdu, zavodňují a odvodňují, tam sejí a sázejí, zde stěpují, onde přižínají a přiřezávají. Jen aby si ti pilní pracovníci nepřekáželi! Otázky didaktické vůbec a methodické zvlášť, otázky psychologické a vychovatelské přicházejí na přetřes.

Bude tedy i »Svaz« míti dosti příležitosti, by činnost svou uplatil. Ale s jakýmsi omezením.

Kdosi radil tomu, kdo šel na trh: Nekupuj, než čeho třeba, čeho nutně třeba. A byl člověk, který v holích a berlách tak

si liboval, že sebral každé dřevo, trochu holi podobné a vláčel jich celou otep. Dobře jest omeziti se při nákupu. A hůl je dobrá při chůzi, ale stačí jedna.

»Jednoho jest potřebí«, řekl náš Spasitel. A náš »Svaz« hlásí se k této zásadě, an si učinil pravidlem, »při veškeré činnosti své říditi se zásadami katolické církve«.

Také Komenský hlásí ke k zásadě Kristově »Jednoho jest potřebí«, a rozvádí ji ve zvláštním spise, pod jménem »Unum necessarium« (jedno potřebné). Avšak pokud se náboženství týče, nemůžeme s ním souhlasiti. Praví: »Vše v křesťanech stalo se labyrintem. Víra v tisíce drobných článků rozeklána.« A radí, shodnouti se v tom, co všem vyznáním křesťanským společno a na tom přestati.

Ale, velectění, co by zbylo společného všem křesťanům, když někteří protestanté již ani božství Kristova neuznávají, dědičný hřích a tedy i křest zavrhují.

Kterak nebezpečná je zásada ta, jak ji Komenský pojímá, zřejmo z toho, že zednáři Berlínští přijali ji za svou.

My katolíci víme, kde jest to »Jedno potřebné«. S naší církví je Duch svatý, my máme pravdu. A svatou tu pravdu hájiti na poli vychovatelském učinil »Svaz« byť ne výhradním, ale hlavním svým účelem. K tomu volám: »Zdař Bůh!«

3. Em. Žák, gymn. profesor uvedl asi toto: Je mi zvláštní ctí, že mne J. M. ndp. biskup Č. Budějovický, Msgr. Jos. Hůlka, jmenoval svým zástupcem v tomto Svazu. Jsem rodák z českého jihu a duše má lne k tomuto kraji. Všímáme-li si běžných proudů, vidíme, že se to u nás chýlí ke kulturnímu boji a boj ten začíti má odkřesťaněním školy. První rány nepřátel je již slyšeti: z vysokých škol ozývá se Wahrmund, ze středních Dittrich, z obecných Konečný. Naši nepřátelé jsou k boji připraveni a čekají jen na okamžik, aby na nás útok podniknouti mohli. I studentstvo vysokých škol zbrojí se proti nám k boji a dívá-li se někdo, kterak se mohlo české studentstvo vysokých škol spojiti s německým, to se mu dá vysvětliti tím, že každá universita má své Wahrmundy, a že studenti oslavovali vlastně tyto své Wahrmundy. I vítá delegát Ordin. budějovického Svaz jakožto dílo účelné a včasné, a přál by si, aby tento Svaz budil v katolických rodinách zájem o školu — který jest dosud nepatrný — aby učitelé viděli a cítili, že jest škola pouze institucí pomocnou a ne samostatnou, kde by si mohl dělati učitel, co by chtěl.

Řeči všech tří osvědčených a zkušených paedagogů vyslechnuty byly s velikou pozorností a byly odměněny hojným potleskem.

Následovaly volby výboru. Za předsedu byl zvolen všeobecným nadšením kanovník a univ. profesor Dr. Jan Lad. Sýkora, který volbu přijal.

Při volbě osmi výborů navrhl red. Tom. Škrdle klíč, dle něhož by ve výboru všichni delegáti zastoupeni byli, klíč ten byl přijat a doplněn, i byli zvoleni:

1. za Jednotu čes. katot. učitelstva: universitní prof. Msgr. Fr. Kordač, učitel Vl. Jelínek a red. Tom. Škrdle, za náhradníky: učitelka sl. Jos. Bayerova a em. říd. učitel K. Ludvík.

2. za Spolek katechetů: katecheti Jar. Pihler, Ant. Provazník a Jar. Slavíček, za náhradníky katecheti: Jos. Jonák a Jan Konopík.

3. za katechetský odbor při spolku profesorů: prof. Václav Müller, za náhradníky profesoři: Mart. Kocmich a Dobroslav Orel.

4. za řády: Xaverie Fürgottova, představená Školských Sester při dívčím gymn. na Král. Vinohradech.

Za revisory účtů zvoleni byli faktor Boh. Šubrt a účetní Jan Žák.

Při volných návrzích čten byl přípis Msgr. Dr. Fr. Kordače, jenž se pro churavost do schůze dostaviti nemohl: »aby o katolickém sjezdu v neděli, která se věnuje katolickým spolkům, konala se též schůze našeho Svazu, při níž by navrhovatel o Svazu promluvil a jej doporučil.« Návrh byl přijat a v budoucí výborové schůzi se o něm ještě pojedná.

Návrhy, jež podali: katecheta Jos. Jonák (četné a praktické), učitel Vl. Jelínek, vyvolaly čilou debatu a odkázány byly k provedení výboru. — K návrhu prof. V. Müllera zvolen byl za úřední orgán Svazu »Vychovatel« a zprávy mají býti uveřejňovány ne v učitelské a ne v katechetské příloze, ale v hlavním listě. Když s tím red. »Vychovatele« prof. Em. Žák projevil souhlas, byl návrh přijat. Ovšem budou i jinam zprávy dávány, ale za úřední se považují ty, které budou ve »Vychovateli«. Red. »Vlasti« prohlásil, že bude psáti zprávy do »Vlasti« a do »Našich Listů«, jednatel ať je dává i jinam, hlavně do »Čecha« a »Křesť. Školy«.

Předseda povstal a zmíniv se o letošních dvou vzácných jubileích žádal přítomné, aby s ním provolali třikráte sláva sv. Otci Piu X. a Jeho Veličenstvu císaři a králi Frant. Josefu I. — Tím byla schůze skončena.

Ve výborové schůzi, která hned následovala, zvoleni byli: za I. místopředsedu prof. V. Müller, za II. učitel Vl. Jelínek, za jednatele katecheta Jar. Slavíček, za pokladníka red. Tom. Škrdle. Přihlíženo bylo opět k tomu, aby v praesidiu byli hlavní representanti Svazu zastoupeni. Určena byla za týden druhá výborová schůze a další činnost se odloží až po prázdninách. Na to byla podepsána adresa sv. Otci Piu X.

Výbor družstva Vlast konal dne 6. července t. r. hned po valné hromadě ustavující schůzi. — Zvoleni byli: za I. místopředsedu p. K. Ulrich, za II. dp. farář Vl. Hálek, za jednatele p. Tom. Jos. Jiroušek. — Družstvo se účastnilo výstavy časopisů v Kroměříži a v Hradci Králové. — Za blahopřání děkuje JUC. Jos. Šindler, úředník Hypot. banky, a za soustrastný projev zasílá díky konvent Král. kláštera Emauzského. — Knihovny se udělují: Katolické Jednotě a Všeodborovému sdružení křesť. dělnictva v Domažlicích, z vděčnosti za to, že tyto spolky náš tamní sjezd všemožně podporovaly. Ostatní žádosti za knihy se zamítají. Žádosti jistého stavitele, aby byl přijat za zakl. člena družstva, se nevyhovuje. Tím byla schůze skončena.

LITERATURA.

NĚMECKÁ.

Der katholische Priester in seinem Leben und Wirken. Geistliche Lesungen von Dr. Josef Walter, Stiftspropst in Innichen. Dritte vermehre und verbesserte Auflage. Brixen 1908. Verlag der Pressvereins-Buchhandlung. Cena vázaného výtisku 4 K. — Spis přítomný, jenž v krátké poměrně době (od r. 1903) dočkal se třetího vydání, napsán byl od probošta Dra Waltera, dříve spirituala v brixenském theologickém semináři, na popud bývalého biskupa brixenského Dra Šimona Aichnera. Spisovatel, jenž vydal vedle spisu tohoto ještě řadu jiných poučných a vzdělávacích spisů, líčí v něm způsobem nanejvýše zajímavým a poutavým život a činnost kněze katolického, zvláštní maje zřetel k potřebám dnešní doby.

Soukromý život kněžský vylíčen jest v první části. Jde ve dvanácti kapitolách, autor krásně mluví především o duchu kněžském a ukazuje, že kněz má býti mužem ducha, že se nemá tudíž přílišně věcmi světskými zabývati a nemá v srdci chovati smýšlení světské. Odtržení od světa činí kněze šťastným, neboť dostává se mu odškodněné pokladem nesmrtelných duší a štěstím muže svobodného. Duch kněžský má býti duchem Ježíše Krista. V další kapitole promluveno je o zevnějším chování se kněze, jež má odpovídati vnitřnímu duchu. To platí především o oděvu, ještě více o zevním chování. Zevní chování má býti ctnostné, pokorné, mírné, skromné. V obcování se světem kněz má býti zdvořilým svým způsobem a i při zábavě má býti chování toto kněžským, při úkonech bohoslužebných má býti Kristus nápodoben. V hlavě 3. mluví spisovatel o nutnosti rozjímání každodenního s večerní jeho přípravou, v dalších hlavách o mši sv., o modlitbě, o studiu, četbě, zotavení. Zvláště časová je hlava devátá o kněžské svornosti, jakož i hlava desátá o církevním smýšlení. Spisovatel v této poslední hlavě ukazuje, kterak i knězi hrozí nebezpečenství nákazy moderním duchem církvi nepřátelským, zvláště vědou, jež se chce se světem smlouvati. Jak má kněz na církev pohlížeti? Kněz má církvi prokazovati poslušnost, upřímnou lásku. Kněz má církvi v jejích potřebách pomáhati dobrým příkladem, neúnavnou prací, zvláště v duchovní správě, modlitbou a vroucím účastenstvím na jejích radostech a žalostech. Poslední dvě hlavy dílu prvního věnovány jsou zpovědi a exercitiím.

Je-li již první část spisu zajímavá a povznašející, platí to měrou ještě větší o části druhé. Zde spisovatel jedná opět ve dvanácti hlavách o horlivosti kněžské, o pastoralní opatrnosti, o ochraně kněžské cti, o kázání, o škole, o zpovědnici, o návštěvě nemocných, o ozdobě domu Božího, o pobožnosti k srdci Ježíše, o úctě k Marii, Matce Boží, o socialní činnosti kněze a konečně o zmužilosti. Nemůžeme, byť i jen stručně, načrtnouti obsahu těchto dvanácti hlav. Poukazujeme pouze na časovou hlavu desátou o socialní činnosti kněze. Zde spisovatel nejdříve ukazuje, že církev dle nauky Kristovy je povolána starati se o blaho celého lidstva. Církev si také skutečně získala nehynoucích zásluh pěstováním ctností socialních, církev blahodárně působila na život rodinný, vždy hluboce zasahovala do života veřejného, vyrovnávala rozdíly stavů, podporovala práci, pomáhala všem potřebám společenským, zvláště chudým a nemocným. Těmito prostředky zachránila chorou lidskou společnost od záhuby. Jejich zanedbáváním spěje společnost lidská znovu do zkázy. Podnětem jsou vynálezy nové doby, příčinou duch nekřesťanský, jenž ovládá poměry socialní, liberalismus na poli socialním a ještě více liberalismus na poli náboženském. Jeho důsledkem jest socialismus; k odvrácení tohoto socialního nebezpečí volá Lev XIII. především církev, církev má tu pracovati vyučováním v nauce křesť., podporou ctností křesťanských, modlitbou, svěcením dnů svátečních, bráněním útěku z venkova, potíráním opilství, dobrým příkladem kněží, dozorem a zabraňováním špatného tisku a podporou tisku dobrého. Kde toho okolnosti žádají, musí kněz jíti i mezi lid. Než i stát proniknutý duchem křesťanským musí přispívat k rozřešení otázky socialní. Ve státě konstitučním musí všichni — i kněží pomáhat, aby tento úkol státu byl uplatněn, proto mají býti kněží s otázkou socialní dobře obeznámeni, mají organisovat spolky, v nich čilý život udržovat a při tom o svornost pečovati, jak ji Lev XIII. a Pius X. doporučují. Vzácné a časové to pokyny!

Jak ze stručného tohoto náčrtku patrno, pojednal Dr. Walter o hlavních momentech a povinnostech života kněžského způsobem sice prostým, přece však přesvědčivým a účinným. Při tom spisovatel nelibuje si ve všeobecných frasích, nýbrž kreslí v konkretních rysech ideální obraz kněze, co možná věrnou kopii

vzoru všech kněží. Mimoděk vzpomíná si při četbě: »Sacerdos alter Christus.« Obsah zajímavé knihy čerpal autor z bohatého pokladu vlastní zkušenosti, z důkladné znalosti Písma sv. a z jiných osvědčených katolických pramenů. Kniha je pravým zrcadlem pro kněze, do něhož mají pohlížet, aby život svůj srovnali s ideálem a vlastní život dle tohoto ideálu zařídili. Tolle, lege!

Dr. Jos. Samsour.

Für Hütte und Palast. Sammlung gediegener österreichischen Unterhaltungschriften. XXIX. Band: Aus sonnigen Tagen. Ein Volksbuch von Jos. Wichner. Wien. Verlag von Heinrich Kirsch. — K výborným lidovým a proto oblíbeným knihám osvědčeného spisovatele J. Wichnera, na které již v těchto listech upozorněno bylo, přibyla nová kniha s názvem »Aus sonnigen Tagen«. Kniha ta opětným jest důkazem, že pan spisovatel mluví a píše o lidu k lidu způsobem dovedným a zajímavým, že netoliko chce příjemně bavit, nýbrž i poučovat a vychovávat. Při tom je tak upřímným, že nelichotí, ale bez obalu poví pravdu, ano i příkře pokáře a na pranýř postaví, co vytýkati dlužno. Tak na př. v obrázku: »O selig, noch ein Kind zu sein« případně líčí nerozumné zacházení matek s nemluvňaty, v jiném: »Der erste Schultag« poukazuje, jak mnozí rodiče své děti nesmyslnými hrozbami špatně pro školu připravují a opět, an vypravuje: »Wie sich das Volk unterhält« a »Wie ich mich meiner Landsleute geschämt habe« tepá nemilosrdně nedůstojné zábavy lidu obecného a odsuzuje nemravné rozhovory a zpěvy. Podobně i v jiných obrázcích dotýká se zase jiných zlořádů v životě společenském, ponejvíce rozmarně, hledě soudnými úvahami působit na cit a rozum svých čtenářů. Tyto obrázky vystřídány jsou příjemně podařenými humoreskami, obrazy ze života i črtami poučnými, ukázkami z podařených či vlastně nepodařených úkolů školních (pan spisovatel je gymnasiálním profesorem) a vhodnými hádankami. Nepochybujeme, že knize dostane se zasloužené pozornosti.

Josef Herzig.

Deutscher Hausschatz in Wort und Bild. XXIII. Jahrgang. 1907. Verlag von Fr. Pustet, Regensburg. — »Deutscher Hausschatz«, časopis rodinný obrázkový, ročně o 24 číslech vycházející, určen jest duševním potřebám vzdělaných katolíků a lze jen s uspokojením doznati, že v minulém ročníku svému úkolu čestně dostál. Jest vyplněn podařenými romány, novelami, povídkami a humoreskami, jakož i poučnými pojednáními ze všech oborů vědeckých, země- a národopisu, přírodovědy a dějepisu, z dějin umění a literatury; taktéž nescházejí básně a básničky, životopisy, zprávy o časových událostech, o nejnovějších vynálezích, hudební přílohy a j. V části zábavné přední místo zaujímají: »Höhenmenschen, Roman von Freifrau G. von Schlippenbach«, »Das Hundeschlössel, Roman von Anton Schott«, »Kitty, Novelle von Artur Dresler«, velmi zdařilý překlad z české literatury »Ein Baumeister, Kulturnovelle aus Böhmen von Heinrich Baar, übersetzt von Josef Vondrák«, »Die Samariterin, Roman von B. Corony«, »Die kleine Märtyrin, Novelle von Miriam« a humoresky »Der Herzog von Klarbach von Fr. Koch-Breuberg« a »Preisgekrönt von Chr. E. Noeldichen«. Pro příští ročník ohlášena vydavatelstvem změna, směřující ku zdokonalení časopisu: v části zábavné bude látka přiměřeně rozšířena tím, že úpravou některých, dosud obvyklých rubrik bude pro ni získáno více místa, přidávány budou také umělecké přílohy a časopis dodáván bude čtenářům v nové, moderní úpravě na lepším papíře. Novinkou také jest, že bude časopis po mnoholeté přestávce zase uveřejňovat práce proslulého romanopisce Karla Maye. *Josef Herzig.*

ČESKÁ.

Z cest. Dle skutečnosti od Ignáta Zháněla. Ve Velkém Meziříčí. Nakladatelství J. F. Havránka. — S málokterým jménem shledáme se dnes tak často, jako se jménem dp. faráře Ig. Zháněla! Vezměte kterýkoli náš katolický list a všude najdete jeho práce: cestopisy, úvahy, feuilletony, povídky, kritiky atd., jichž napsal již (delších, samostatných) na půl 4 sta . . . a to v několika posledních letech, kdy stal se farářem v Troubsku (1903), neboť jako kaplan u sv. Jakuba v Brně, kde pobyl 17 let, velice byl prací přetížen (mělť až 24 hod. týdně ve škole, po 6 let zastupoval úplně nemocného p. faráře, ale fary přece pak nedostal, protože jest — Čech!). Kromě toho hleděl se ke spisovatelství připraviti, z kterýchžto příčiny pilně studoval, cestoval (zná všechny státy evropské, sv. Zemi a j.), pořizoval si cenné knihy a obrazy (knihovna jeho čítá kol 6000 svazků, sbírka uměleckých obrazů na 100 děl . . .), hledaje v tom svoji útěchu a radost.

Z poutavě psaných prací jeho cestopisných vybral si některé redaktor p. Jos. Fr. Havránek a uveřejnil je ve svojí »Moravské knihovně rodinné« co dílo VI. (200 str.); jsou pak tu práce tyto: I. Cařihrad (Příjezd. První dojmy. Zdejší zvláštnosti. Cesta sultána do mešity). II. Baalbek (vyšlo r. 1906 v brněnském »Obzoru«). III. Chrám Božího Hrobu v Jerusalémě (Některé údaje vzaty z »Vlasti« roč. XVIII.). IV. Betlém. V. Výlet do Emmaus. VI. Sofia. VII. Z Patrasu do Athén. (Patras. Z Patrasu do Korinthu. Z Korinthu do Athén.) VIII. Z Ostende do Londýna. IX. Obrázky z Londýna. (Poloha Londýna. Trochu statistiky. City. Westminster v Londýně. Londýnská vozidla. Londýnská policie.) Ač, jak již uvedeno, všecky tyto práce jsou velice zajímavé, přece upozorňujeme zvláště na ty, jež týkají se svaté Země, a to tím spíše, že právě letos má se konati česká pouť do Palestiny, při čemž může spis tento poutníkům mnohou platnou službu prokázati. Toto své dílo připsal spisovatel svému bratru Rudolfovi. Doporučujeme vřele.

Prok. Zatetět.

Anděl Strážný. Ročník XXVII. 1907—8. Ročně 10 čísel za 1 K 60 hal. Stran 320. Redaktor Jan Dvořáček. — Naši nepřátelé chtějí odvrátiti od nás nejen dospělé, ale i mládež. Vydávají pro ně časopisy, které světské úřady zakazují školní mládeži odbírati. Nepohne tento smutný zjev některého z našinců, aby úsilovněji šířil dobrý katolický tisk, určený pro děti? V Brně vychází v benediktinské knihtiskárně výborný časopis pro mládež, který plným právem zasluhuje nejširšího rozšíření, což uznává každý, kdo ho dostal do ruky. Mluvil jsem s jedním dělníkem, tesařem, jehož hoch jsa ministrantem, dostával »Andílka«. Pravil: »Andílek« je výborný časopis, v němž hlásá se úcta k náboženství, k víře, v němž děti se poučí a nepokazí. Totéž nemohu říci o jiných časopisech, které dříve odebíral náš chlapec. V nich není buď žádné zmínky o důležitosti náboženství anebo se to děje příliš vlažně, povrchně, ne-li urážlivě. — Ročník 27., ukončený sešitem červnovým, obsahuje 69 celkem pěkných obrázků a přinesl mnoho zajímavých článků, poučných i zábavných. Dobře, že převládá ve všech tendence přísně náboženská, neboť jsou-li nyní dítky zřídka řádně mravně i nábožensky od činitelů k tomu povinných vedeny, dávejme jim aspoň do ruky spisy takové, v nichž se dočtou, jakou neskonale velkou cenu má naše svatá víra, jak důležito dle ní živu býti. Kéž v nastávajícím školním roce přibude hodně mnoho přátel tohoto u nás na Moravě jediného katolického listu pro mládež. Učme se konečně již od nepřátel; podporují-li kolikráte s tolika obětmi svůj tisk, čiňme i my totéž. Dětem líbí se »Andílek«, rády ho čtou, dejme jim ho! Nedoporoučelo by se místo odměn čtenářům za rozluštěné hádanky raději předplatné snížiti? *Ignát Zháněl.*

† Dr. Antonín Lenz, **M. Jan Hus.** Životopisný nástin. (»Husitství ve světle pravdy.« Roč. IV. 1907. Č. 2—4.) V Praze. Nákl. Tisk. ligy. Knihtiskárna družstva Vlast. Malá 8a. S. 104. Cena K 1·20. — Radostnou ochotou přijímali pohanští naši předkové spasné evangélium Kristovo, když jim před věky bylo libozvučnými ústy sv. bratří a věrozvěstů našich kázáno mateřskými hlaholy. Zápas živlu pohanského s věrou křesťanskou trval zajisté u nás, jako u všech jiných národů, drahnou dobu, nicméně však zapustilo také blahodárné učení to brzo velmi hluboké kořeny ve vnímavé mysli dobrého našeho národa, o čemž především svědčí vzácné květy svatosti, jež vypučely u nás hned s pokřesťaněním národa, jako jsou sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Ludmila, sv. Ivan a m. j. Poněvadž vlídné slovo svatých věrověstů našich šlo ze srdce, šlo také k srdci; český a moravský lid poznav krásu a vznešenost učení křesťanského, zamiloval si ho, zařídil veškeren veřejný i domácí život svůj dle něho, měl sv. víru v upřímné úctě a opravdové vážnosti a zachoval ji po dlouhé věky neporušenu. Nikdo z domácího lidu neopovážil se víru po otcích zděděnou kaziti svévolnými výmysly a ukázalo-li se u nás učení bludařské, bylo přivedeno odjinud; tak je to i s učením mistra Jana Husi, jehož tresť spolu se životopisným nástinem přináší v nejnovějších číslech sbírka brožurek »Husitství ve světle pravdy«, vydávaná osvědčenou Tiskovou ligou.

Poněvadž o mládí M. Jana Husi jest známo jen velmi málo, zabývá se spisek hlavně posledními lety života Husova. Oslavují-li nadšení ctitelé Husovi v tolika strannických knihách, brožurách a letácích milého mistra svého, je také odůvodněno podati i se strany katolické nestranný životopis muže tohoto, s jehož jménem je spojena nejpohnutější epocha domácí historie naší. Nejpovolanějším pérem ku spisu tomuto je jistě péro † probošta Dra Ant. Lenze, který věnoval studiu hnutí husitského celý svůj věk, ukládaje četné zdařilé, přesně vědecké a z původních pramenů čerpané články své po dlouhá léta v časopisu »Vlasti«, a jehož zdatnost v oboru tomto uznána i od samých nepřátel. Čtouce posmrtné

toto dílo Lenzovo, sledujeme bolestnými city pobloužení Husovo, jež stalo se národu našemu tak osudným. Vidíme učeného, ale ne právě skromného kazatele Betlémského, jak v pravověrnosti své klesá od stupně ke stupni, právě tak, jak vzdaluje se od povinné poslušnosti k duchovní své vrchnosti. Zapomněl sám Hus na pokoru, ku které na synodálních řečích duchovenstvo vybízel. Hus ideální, jak ho skvělými barvami líčí husitští nadšenci, líší se podstatně od Husa historického. Dle přesné historie těžko je přijati, že zemřel Hus za své přesvědčení, neboť jest jisto, že již v Čechách volně kolísal stran učení svého, přejatého z Viklifa, že v Kostnici poznámkami svými ku třiceti větám naklonil se zase zpět k učení církevnímu, ale rovněž při zásadách těch nevytrval. Stav se v mladistvém věku 34 let kazatelem synodálním, měl duchovenstvo vésti v řečech svých ku ctnostem, kněžím velepotřebným, pokoře, čistotě, poslušnosti, lásce, k chudobě: ale Hus volil cestu plísnění, kárání a přehánění vad duchovenstva, poněvadž neměl onoho hlubšího studia, dokonalejší přípravy a osobního asketického vzdělání, které vyžadovala cesta první. Tupiti a haniti kněžstvo bylo tehdy populární, tak nabýval Hus přívrženců do nesmírna, neboť byl výmluvný, jazyka českého předobře znalý, mluvil lahodně a dojímavě.

Spisovatel poukazuje jako přísný historik na stinné stránky karakteru Husova, nezamlčuje nikterak jeho dobrých stránek. Zajisté nikdo nebude Husovi míti za zlé, že národ svůj věrně miloval, že nesl těžce, když Bavoři a Mišňané vtrhli do Čech a tu lid trýznili. Nikdo z katolíků nehaní ho, když skutečně zlořády kárał, když vyzýval knížata, pány a rytíře, aby měli o to péči, by česká řeč nevyhynula. Rovněž nikdo neodpírá Husovi zásluhu, že zvelebil písemnictví naše zavedeným novým pravopisem, ba, každý diviti se musí, jak mohl napsati v pohnutém životě svém tolik spisů českých a latinských. Litovati jest, že Hus nevěnoval energii svou věci lepší, že nevynaložil práce literární na objasnění víry po otcích zděděné ku vzdělání lidu a mravnímu jeho povznesení, nýbrž že propůjčil všechny síly své cizáckému učení bludařskému, z Anglie k nám přenesenému a že stal se tak duchovním původcem onoho, pro každého upřímného křesťana bolestného zjevu, jak posvátný kalich, který připomíná každému zbožnému srdci očistnou oběť a smírnou krev tichého Beránka, stal se znakem odboje proti Církvi a boje bratrovražedného. *Dr. Rudolf Zháněl.*

O M. J. Husovi napsal v pětistyletou památku jeho působení jakýs F. Vltavský malý spisek. Chce v něm dokazovati, že Hus byl největší Čech ve středověku, ale dokázal pouze, že není způsobilým Husa posouditi správně.

Hlavní význam Husův spočívá v tom, že spisy Husovy jsou z největší části obsahu náboženského. Tak píše na konci spisku svého (právem) p. spisovatel. — Jest tedy potřebí, aby ten, kdo chce Husa posouditi, měl náležité náboženské (bohoslovecké) vzdělání; neboť jinak nemůže hlavní význam Husův oceniti. Pan spisovatel měl by tedy ukázati, zda-li Hus pobloudil či nepobloudil ve spisech svých. Ale k tomu není dostatečným. Žaloby v Kostnici prý se vztahovaly též na vlastenecké vystupování Husovo proti Němcům; — ale proto přece ani zdaleka Hus odsouzen nebyl. Podobně nebyl Hus odsouzen ani pro bludy o Svátosti Oltářní. — I když o této svátosti dálo se též vyšetřování, přece rozsudek vztahuje se na jiné bludy. A tyto bludy měl p. spisovatel uvésti (místo rozličných zbytečností) a posouditi. Ale bludy tyto budou asi p. spisovateli neznámy, pochybujeme o tom, neboť by je byl uvedl.

Na začátku mluví p. spisovatel o tom, že za Husovy doby mohlo se koupiti všechno i »odpuštění hříchů«. Ale důkazu nepodal. Místo důkazu uvádí Husa mluvícího o biřmování, o svěcení olejů atd., o hodování kněžstva, odvolávajícího se na sv. Bernarda (jenž žil několik set let před Husem). Ale každý školák přece ví, že to vše nedokazuje, že by se mohlo koupiti odpuštění hříchů. Kdo jde k sv. biřmování, musí míti již hříchy odpuštěny (při biřmování se hříchy neodpouštějí.) Svěcení rozličná nemají s odpuštěním hříchů co činit, a při zpovědi se žádných olejů neužívá. A hodování kněžstva nemá též s odpuštěním hříchů co činit. Tenkráte za doby Husovy hodovali snad pouze kněží? Měšťané, úředníci ti nejídávali?

O odpustcích má p. Vltavský též divné mínění. Odpustky přec též nejsou žádné odpuštění hříchů. Jen třeba nahlédnouti do katechismu a tu se poučí každý, že odpustky jsou odpuštění časných trestů, které církev po odpuštění hříchů mimo zpověď uděluje. Vůbec tedy odpuštění hříchů nelze nikdy koupiti.

O odpustcích měl by přece již jednou každý vzdělaný člověk míti správné mínění. Odpustky jsou něco obdobného s odpuštěním veřejného pokání v prvních dobách křesťanských. Tehdy, kdo se těžce prohřešil jistými hříchy, nejen že se

musil postarati o odpuštění hříchů, ale byl k tomu ještě v jistých případech (ne vždycky) odsouzen k veřejnému pokání, kdež měl dobrými skutky Boha usmířiti. Dobré ony skutky byly modlitba, almužna a jiné a dle horlivosti kajícníka byla často doba pokání veřejného zkrácena. — Místo těchto skutků později bylo ustanoveno rovněž odpuštění časných trestů tomu, kdo hřích již má odpuštěn a vyplní jisté podmínky, na př. pomodlí se, nebo vykoná pouť, nebo udělí almužnu buď pro chudé, nebo pro bohoslužbu, nebo pro stavbu domu Božího nebo pro rozšíření víry atd. Almužna taková jest přece jistě něco před Bohem krásného, a dobře jedná církev, když jako podmínku k získání odpustků i almužnu předepíše. Jen člověk víry neznalý nedovede to v omezenosti své posouditi a místo almužny na dobré účely k získání odpustků bude mluviti o kupování odpuštění hříchů.

O Husovi víme, že dosáhl v bohoslovecké vědě stupně bakalářského t. j. (jak p. spisovatel píše) toho »nejnižšího stupně hodnosti universitní« — a Hus pobloudil v bohoslovecké vědě. Pan Vltavský nemá jistě ani toho nejnižšího stupně universitního, co se týká bohoslovecké vědy. Nedivíme se tedy tomu, že takovou neznalost náboženských otázek projevuje; ale divíme se, že s takovým sebevědomím o těchto otázkách píše a že vůbec nemaje náboženško-vědeckého vzdělání, pojednává o muži, jehož hlavní význam jest na poli náboženském.

Na str. 55. mluví o »hrozné neřesti«, která se stala tenkráte, když arcibiskup Albík vzdal se arcibiskupství. Kdyby věděl něco o záměně beneficia, psal by snad přece trochu mírněji o této věci, o níž sám Flajšhans v 5. svazku sebraných spisů M. J. Husi napsal pouze, že »pohoršení z toho bylo dosti značné«. Když Hus zřejmě vzdoroval papežskému rozkazu o kázaní v kapli Betlémské a pobuřoval lid, to pro Vltavského nebylo hroznou neřestí. Když Albík mění beneficium a žádá dodatečně o svolení papeže, to je hroznou neřestí«!

Odvolání Husovo k Pánu Ježíši, aby nemusil jíti k soudu papežskému, nazývá Vltavský slavným. — Ovšem bylo napsáno slavnými slovy, nesoudného člověka uchvacujícími, ale v pravdě bylo to něco pošetilého, což činí všeliký soudní řád nemožným.

Spisek p. Vltavského ukazuje pouze, že mnozí se odvažují mluviti o věci síly jejich přesahující. Oč poučnější a pravdivější jest spisek Dr. Lenze M. J. Hus u družstva »Vlast« vydaný. *Dr. Fr. Klobouk.*

»Válka bohů.« Hra o třech dějstvích. Napsal Emil Tréval. (Poprvé provozováno v Národním divadle dne 7. května 1908.) — Láska k Israeli přivedla p. Trévala, že napsal hru, čerpanou z jeho rodinného života v Polsku. Přiblížil-li se zcela k dokonalému výtvoru dramatické tvorby, pochybujeme. Osmdesátník, rabín Geršom, skýtá židovským revolucionářům bezpečí ve své residenci. Až konečně mladá jeho choť Esther zradí jej židovskému špehu Mandelblühovi, který jej zatkne a odvezе přes hranice do ruky spravedlnosti. V residenci Geršomově jest též ukrytá mladistvá Rifka Randová, která připravila o život jistého ruského pohlavára. Ač Mandelblüh nabízí Esther nejvzácnější šperky, nechce ji Esther vydati do jeho spárů. Přilnula k ní láskou sesterskou.

Šibalským podvodem Mandelblüha přece dívku propustí k následování svých spolubratří — soudu. Stařečkovi Esther lehce namluví levnou koupi šperků, jimiž prý v jeho přítomnosti bude oslňovati na nejbližším plesu polské šlechty, na kterýž jest pozvána.

V den plesu obdrží rabín zprávu z Varšavy, že tam byl zabit od židů jejich vlastní spoluvěrec žid Mandelblüh, který zradil jejich »svatou« věc. Tato zpráva působí na Esther zdrcujícím dojmem. I stará služka Michala, kterou žid Mandelblüh podplatil k zradě svých bratří, třese se úzkostí, vyjde-li jejich spoluvina na jevo. Obě chtějí z Krakova prchnouti. Ale marnivost ženská zvítězí. Musí se přece Esther ukázati šlechtě polské ve svých nádherných skvostech, získaných pomocí zrady, a proto se rozhodne, že na ples půjde.

V této napjaté situaci přichází do residence Geršoma vyslanec velikého varšavského kahalu Lejb Rand, otec zrazené Rifky. Dozvěděl se ze zápisníku zavražděného Mandelblüha jména všech spoluzrádců. Přichází rázně. Zabije starou služku Michalu a rabínu zvěstuje, proč přichází a osvětlí též v pravém světle jednání jeho manželky. Rabín Geršom nenadálým tímto objevem klesá v náruč mrtvici.

Nyní zbývá ještě Esther, hlavní spoluvinice. I na této musí vykonati Lejb Rand dílo pomsty. Ale jakýsi odpor staví se mu v cestu. Esther slýchala od Rifky vyprávěti o svém otci i snila o něm, a když spatřila jej tváří v tvář, chtěla jej získati svou krásou. Ač Lejb Randa zmítá sebou jako třtina při pohledu na Esther, přece zrádkyně Esther neujde ráně smrtelné. A tím je hra skončena.

Jsou ve hře Trévalově dobré momenty a nové myšlenky v ní vytryskují, ale více propracovanosti a celistvosti nebylo by této novince na škodu. V dlouhé rozpravě Esthery s Lejb Randem chce znázorniti autor význam »válka bohů«, ale nezdařilo se mu to.

Hráno bylo se vší pietou k původní hře. *Otakar Jakoubek.*

»Velebníček.« Veselohra o 5 obrazech. Anglicky napsal M. A. Barrie. Přeložil Karek Mušek. (Poprvé provozováno v Národním divadle dne 28. května 1908.) — Po četných reprisách, kterých se dodělala ve Švandově divadle na Smíchově lonského roku půvabná Barrierova veselohra »V tiché uličce«, uvedena na scénu Národního divadla nová jeho práce »Velebníček«, zásluhou překladatele p. Muška, jenž se neméně zajímá o novinky anglické dramatické literatury.

Veselohra »Velebníček« však za »Tichou uličkou« pokulhává v pojetí dramatické myšlenky. Zpracována je dle románu »Malý farář«, a tu vždy přednosti románu nevystupují tak markantně ve hře jako v díle, z něhož zpracovány hlavní scény.

Duchovní anglikánského vyznání Gavin Diohart, takto farář bratrstva v Thrumosu, jest velice chladným k ženění. Mladičká lady Babbie, dcera lorda Rintoula, chodící přestrojena za cikánskou dívku, provádí čtverácké kousky i dílo milosrdenství mezi chudým lidem na zapřenou.

Tato pokušitelka očaruje i faráře. Blouzní po ní a zanedbává »církev starých světel.« Tu jeden z věřících, jenž těžce zamilování velebníčkovo nese, polapí cikánské děvče a odvede na zámek lorda Rintoula, jenž vydal na ni zatykače. Byla obžalována, že překazila zatčení bouřících se tkalců.

Když se to dozví farář Dishart, kvapí na zámek a veškerou vinu bere na sebe.

A jak děj skončí? Z cikánské dívky objeví se sličná lady Babbie a rozlobenému otci ničeho nezbývá, nežli aby před forem náboženské obce dal milencům své požehnání. Babbie a velebníček jsou svoji.

Místy tato veselohra baví, ale místy objevuje se rozvláčnost na úkor celé práce. I překlad, jenž přibližuje se více k našemu tónu mluvy, neuspokojuje. Měl býti ponechán ve svém původním rouše. *Otakar Jakoubek.*

»Janek«. Veselohra o 5 jednáních. Německy napsal Ludvík Fulda. Přeložil Bohdan Kaminský. (Poprvé provozováno v Národním divadle dne 10. června 1908.) — Pohádky a báchorky o hloupém Honzovi skýtaly před lety našim dramatickým spisovatelům mnoho látky k zpracování, a to místy i velice vděčně pro zhudebnění. Moderním Honzou čili »Jankem« jest hra německého autora Fuldy, která prošla úspěšně všecka německá jeviště a zabloudila i k nám.

A kdo jest tímto Honzou čili moderně řečeno: „Jankem«? Jest jím nezkažený mladík, Julius Haeberlin, člověk poctivý, jenž na všecko své zkažené okolí pohlíží zrakem naivního děcka. Jediná bohatá Američanka Doris Wiegandova spatřuje v něm ztělesněný typ naivnosti a chová k němu v skrytu svého srdce zájem.

Ale obyčejně, jak přísloví praví: »Hloupému štěstí přeje.« Julius má býti majitelem 900.000 marek, které mu v závěti odkázal jeho strýc, jenž byl zván »podivínem«. Neboť strýcova vůle poslední zní: »Odkazuji je nejhloupějšímu ze svých příbuzných«.

Tu nastane rozruch mezi příbuzenstvem. Teta, sestřenička i bratranková před soudem chtějí býti na oko »nejhloupějšími« lidmi pod sluncem. Ale Julius ve své dobrotě ustoupí této »vybrané« společnosti a odchází bez haléře.

Jest zase chud a proto něžná tetička dá mu z bytu výpověď. A k tomu ke všemu příčiněním dědice-bratránka — dostane z úřadu výpověď též. A za to, že všecko snáší s tichou resignací hlupáčka, chtějí jej ještě připraviti jeho příbuzní, aby jim nepřekážel — do zdí ústavu choromyslných.

K tomu však nedojde. To by byla špatná veselohra! Dostaví se bohatá Američanka Doris Wiegandova, která když se přesvědčila o prozíravém manévru příbuzných Julia nabízí mu svou ruku.

A Janek jest přešťasten a opět bohat. O jmění mu ani tak neběží, ale o ruku Američanky, kterouž dlouho tajně a bolně zbožňoval. Závěrečná scéna působí kouzlem sladkosti.

A autor znám jest jako výborný routiner dramatických scén, do nichž vlévá jas života a osvěžení. Hra působila výborně, zvláště, když jednotlivé výkony účinkujících dobře zapadaly a režie byla pečlivá.

Ač na »Janka« (Julia Haeberlina) má z počátku posluchač oprávněnou zlost, přece s »Jankem« (hrou) může býti každý spokojen pro její čistou, okřívající v dusném létě tendenci. *Otakar Jakoubek.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Císař o dětské výchově. Ve Vídni byla slavnostně vysvěcena nová dětská stanice a denní zotavárna spolku „Stanice pro ochranu dětí« v XVIII. okresu. Slavnostní obřad vykonal světící biskup dr. Marschall. K slavnosti se dostavili Jeho Veličenstvo císař v průvodu generálního pobočníka hr. Paara, ochránkyně spolku pí. arcivévodkyně Marie Josefa, páni arcivévodové Bedřich a Rainer, dále ministři dr. Marchet a dr. Gessmann, bývalý ministr orby hr. Buquoy, zemský maršálek princ Lichtenstein, místodržitel hr. Kielmansegg, starosta dr. Lueger, atd. Na delší proslov presidenta spolku hrab. Ferdinanda Trauttmansdorfa odpověděl Jeho Veličenstvo, že děkuje za vřelé uvítání a těší se, že spolek »Stanice pro ochranu dětí« zřízením tohoto ústavu vyhověl výzvě, vydané jím ve prospěch chudých dětí. Rozkvět spolku, jehož obětavá činnost stále vzrůsta, naplňuje ho dokonalým uspokojením. Nechť ideální, náboženskо-mravní a patriotické cíle spolku nesou dobré ovoce také v tomto ústavu a nechť přinesou milým dětem bohaté požehnání!

Z Vatikánu. Papež přijal v audienci kapitolu vatikánské basiliky, kterou vedl kardinál Rampolla, který odevzdal sv. Otci petrský halíř v obnosu 10.000 lir a vyslovil blahopřání ohledně jubilea papežského. Papež v rozmluvě vyjádřil svůj obdiv nad basilikou svatopetrskou a dodal, že si přeje, aby byl pochován v basilice sv. Petra.

Vylhané zprávy o nunciovi. Židovské listy nepřestávají šířiti pověst, že apoštolský nuncius z Vídně nastoupil do Říma dovolenou — nyní v největších vedrech! »Vaterland« dovídá se z přímého pramene, že na zprávě té není ani slova pravdy.

O výstavě družstva Vlast napsal feuilletonista »Čecha« v čís. 138: »Rád bych ještě učinil zmínku o vystavených předmětech jiných katolických firem. Dosud nenašel jsem jinou, než družstva »Vlast« ve spolku po obou stranách s výstavkou Waldmanna a pí. Drůbkové. Výstavní místnost »Vlasti« jest dosti prostranná (dole v tiskovém pavillonu) a též dobře upravená. Význam »Vlasti« podceňovati nelze; máť za sebou již hezkou řadu let a může poukázati na mnohé cenné věci. A nebylo by v našem vlastním prospěchu k přání, aby záslužná činnost »Vlasti« i nadále byla podceňována. Dnes nám musí býti milý každý pracovník na půdě křesťanské, a »Vlast« zajisté nebyla posledním pracovníkem. Kdo by chtěl o jejím působení se přesvědčiti, nechť jen náhledne do její výstavy. Zde spatří, jak jsme kolkolem obklopeni nepřáteli, již by nám nedopřáli ani atomu místečka a ani paprsku Božího světla. To naše věčné zalézání do pozadí je nepřátelům povzbuzením nás odstrkovati a za méně cenné považovati. Doufám dále, že účelnému řízení »Vlasti« podaří se zdatné síly kolem sebe shromážditi a je též udržeti.«

Sjezd katolíků československých svolává přípravný výbor do Prahy na dny 29. 30. a 31. srpna a 1. a 2. září. Katolíci v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a jinde — připravujte se na tento sjezd. Ať jest návštěva jeho četná a průběh imposantní. My časem srovnáme význam jeho se sjezdem katolíků německých ve Würzburgu a katolíků rakouských ve Vídni.

Katolický sjezd československý, konaný na konci srpna a na počátku září t. r., vzbudil v celé katolické české veřejnosti značný rozruch a radostné očekávání. Přípravy ku sjezdu jsou v plném proudu; téměř denně zasedá některá z komisí přípravného komitétu a pilně rokuje, jak by sjezd katolíků českých stal se důstojnou manifestací katolického lidu a zanechal po sobě hojných a požehnaných výsledků. Mimo jiné pracuje řečnická komise na pořadu řečí sjezdových. Již dnes možno říci, že účastníci sjezdu uslyší o dnech sjezdových nejlepší naše katolické řečníky ze zemí koruny české. Themata řečí volena velmi úzkostlivě tak, aby nebylo řečí theoretických, únavných, nýbrž všichni řečníci stručně a zajímavě pojednají o thematech časových a praktických. Přípravné komité vyjednává též se ředitelstvím c. k. státních drah o slevu jízdného pro účastníky sjezdu, mimo to podaří se asi pořadatelstvu získati též značnější slevu při koupi lístků do jubilejní výstavy. Usneseno při té příležitosti doporučiti členstvu katolických spolků a organisací, aby si ponechali návštěvu výstavy až ku sjezdu katolickému — ušetří na jízdném, na vstupném do výstavy a i jinak při společné návštěvě výstavy těšiti se budou různým výhodám. Do programu sjezdového zařazen byl též slavnostní průvod účastníků sjezdu a členů katolických spolků na Hradčany, kde v metropolitním chrámu sv. Víta sloužiti bude J. E. nejdp. kardinál arcibiskup Leo Skrbenský pontifikální mši svatou a místopředseda sjezdu, metropolitní kanovník dr. Jos. Tumpach, prosloví slavnostní kázání. Sjezd slibuje již nyní státi se velkolepým projevem katolické české myšlenky a jest proto v zájmu každého uvědomělého katolíka, aby již nyní se chystal k návštěvě Prahy a sjezdu ku

konci srpna 1908. — Upozornění! Z každé redakce katol. listu na venkově dostane redaktor od sjezdového komitétu volný lístek po dráze do Prahy a zpět a lístek na výstavu ve dny sjezdové.

Nový opat král. kláštera Emauzského. Ve čtvrtek, dne 2. července vykonána byla v klášteře Emauzském volba nového opata za předsednictví opata sekavského Ildenfonse Schobra, jako zástupce arciopata beurounského, Placida Woltera. Zvolen byl P. Alban Schachleiter, velezasloužilý člen kláštera Emauzského, chválně známý president Spolku sv. Bonifáce v Rakousku, v pravdě muž Boží, srdce dobrého a šlechetného, velice vzdělaný a jako zvěčnělý opat dr. Benedikt Sauter, i on k české národnosti spravedlivý. Nový opat P. Alban Schachleiter narodil se 20. ledna 1861 v Mohuči, roku 1882 vstoupil do kláštera Emauzského, kde dne 13. května 1883 složil sv. sliby, dne 10. srpna 1886 byl v Sekavě ve Štýrsku vysvěcen na kněze. Zvoleného nového opata král. kláštera Emauzského musí potvrditi Jeho Veličenstvo císař a král a arciopat beuronský. — Na mnohá šťastná léta!

Jsme tomu již tak zvyklí, že nadaní mužové a pilní pracovníci v životě katolickém vysoko se dopracovati nemohou — zde se stala čestná výjimka, i slouží to řádu sv. Benedikta v Emausích k nemalé cti, že ocenil zásluhy, práci a vynikající vlastnosti svého člena a povýšil ho k nejvyšší hodnosti v řádu. My se z toho velice radujeme a novému p. opatu přejeme té milosti a pomoci Boží, aby všecky své velikolepé plány na obrození katolického života mohl v plném rozsahu prováděti. Ad multos annos!

Osmdesátý rok věku a zároveň dvacátý rok kanonikátu dovršil ve zdraví a úplné duševní svěžesti o vigilii svých jmenin vsdp. prelát Jan Kř. Vojtěch. Památný tento den oslavenců oslavil vděčně vroucnou vzpomínkou u oltáře Páně zvláště klérus diecése brněnské, o nějž si p. prelát dlouholetou svou činností na tamním theol. ústavě tolik zásluh dobyl. Byl zajisté p. prelát theologům netoliko důkladným profesorem, nýbrž i zářivým vzorem ideálního kněze. Tato okolnost, jakož i všestranná dlouholetá činnost p. preláta ve spolcích nábožensko-vlasteneckých vysvětluje, že se mu dostalo ve všech stran neobyčejně mnoho projevů blahopřejných. — I my voláme Mnogaja ljeta!

Hrabě řeholníkům. Hrabě Ferd. Chotek, strýc kněžny Hohenbergové, jenž jest bezdětek, daroval panství svoje Volšov na Sušicku Bratřím Nejsv. Svátosti Oltářní. Velkostatek tento má velikou cenu. Panství převzal ndp. biskup českobudějovický Msgr. Hůlka.

Prof. dr. Alois Musil, kněz arcidiecése olomoucké, vyznamenán byl J. V. císařem a králem titulem dvorního kaplana. Tím oceněno z místa nejvyššího vědecké bádání prof. Musila o pustinách arabských, kamž neunavný cestovatel, jak jsme již sdělili, znova se odebral, aby prozkoumal pouště mezi Babylonem, perským zálivem a drahou hedšazskou.

K abrahamovinám red. p. T. Jirouška poslal předseda spolku sv. Bonifáce J. M. vsdp. opat P. Alban Schachleiter překrásnou a velikolepou kopii Matky Boží se Spasitelem světa na rukou, jak zříme Matku Boží na originále mistra Carbalo. Obraz byl p. red. T. J. Jirouškovi doručen sekretářem spolku sv. Bonifáce.

25. výročí vysvěcení na kněžství slavil dne 7. července t. r. František Vaněček, sídelní kanovník na Král. Vyšehradě. O kanovníku Vaněčkovi je známo, že všechen svůj život zasvětil církvi a vlasti, k jichž zdaru neúnavně pracuje. Kanovník Fr. Vaněček jest zakl. členem našeho družstva, napsal do »Vlasti« různá pojednání z oboru charity, obíral se svého času velice horlivě otázkou socialní, kterou nyní prakticky řeší jako předseda Jednoty katol. tovaryšů. V začátcích Tiskové ligy byl jejím výborem a dosud patří k předním jejím příznivcům. Jeho činnost na roli katolické jest obsáhlá a práce jeho vytrvalá a zdatná. Při tom je kanovník Fr. Vaněček pán skromný, v jednání milý a společensky velice sympatický. Ad multos annos!

Dar. Dne 16. července t. r. slaví Jeho Excellence ndp. biskup litoměřický dr. Emanuel Schöbl šedesáté jubileum svého kněžství. Z toho důvodu již nyní oslavuje kněžstvo diecése litoměřické památný tento den skutky charitativnými. Tak zaslal na důkaz vroucí lásky a úcty k svému milovanému arcipastýři jeho sekretář Msgre. Aug. Fibiger, konsistorní rada v Litoměřicích, ve prospěch studentského konviktu v Ml. Boleslavi 1000 kor.

Msgr. Dr. Ant. Stojan jmenován byl od Jeho Excellence ndp. knížete-arcibiskupa Dr. Fr. Sal. Bauera proboštem v Kroměříži. Tím byly zásluhy vzácného tohoto muže oceněny a odměněny.

Kandidát na místo presidenta Spoj. států severoam. Taft a katolická církev. Nám katolíkům musí býti osoba nově jmenovaného kandidáta president-

ství Spoj. států severoamerických sympatickou. Taft byl dříve guvernérem na Filippinách a seznal tam činnost katol. kleru a zvláště misionářů. Jemu je co děkovati, že změnil se dřívější smutný stav katolické církve na Filippinách. Taft sám mezi Římem a Washingtonem vyjednával. Když v americké sněmovně referoval o svém poslání na Filippinách, pravil doslovně: »Jedno z největších neštěstí, jež postihlo tuto zemi, bylo zničení katolických obcí. Katolická církev jest v této zemi nástrojem pokoje a přispívá k udržování veřejného pořádku. Je to v zájmu samotné vlády, aby církev katolická byla chráněna, neboť katol. církev je největší duševní mocí světa. Já nenáležím k této církvi, avšak kdo viděl její činnost uprostřed tohoto lidu, musí dobro, jež bez přestání koná, uznati.« Pozoruhodná slova muže, který má smysl pro spravedlnost.

Zemřela šlechetná paní. Na Král. Vinohradech zemřela pí. Jos. Parmova ve věku 77 let. Těšila se úctě a lásce pro svoji dobročinnost. Již za života svého zakoupila v Záběhlicích villu pro spolek »Domov dětí opuštěných a osiřelých«. Z závěti štědře na lidumilné podniky pamatovala. Městu Královským Vinohradům odkázala svůj dům v Havlíčkově třídě čp. 660. za tím účelem, aby v něm zřízen byl útulek pro chorobné a staré lidí. Útulek ten ponese jméno své zakladatelky. Na dům pro slepé dívky odkázala 10.000 K; na vlašský sirotčinec, kterému již dříve věnovala 5000 K, pamatovala dalším odkazem 5000 K. Pro sirotky, jež ošetřováni budou v „Domově pro děti opuštěné a osiřelé«, na jehož útulek věnovala před rokem 17.000 K, odkázala dalších 20.000 K, jakožto zvláštní »Jubilejní fond císaře Františka Josefa«. Vedle toho obsahuje poslední vůle celou řadu menších dobročinných odkazů.

Úmrtí. Na Hod Boží svatodušní zesnul klidně v Pánu dr. Benedikt Sauter, opat kláštera Emauzského v Praze. Narodil se v Langenenstingen v Hohenzollernsku dne 24. srpna 1835. Bohoslovecká studia konal v Bonnu, Freiburku a v Římě, kdež byl dne 21. února 1858 vysvěcen na kněze a dosáhl doktorátu kanonického práva. Když byl několik roků ve své domovině působil v duchovní správě, přidružil se jako první novic k zakladatelům kongregace beuronské řádu benediktinského Maurovi a Placidovi Wolterovi. Pod slavným opatem Gaerangerem v Solesmes konal noviciát a o svatodušních svátcích r. 1863 složil v Beuronu sliby řeholní. Když za kulturního boje v Prusku vypuzení mniši beuronští dostali se do Rakouska, byl dr. B. Sauter r. 1880 ustanoven převorem a dne 26. dubna 1885 povýšen a posvěcen na opata král. kláštera emauzského v Praze. Záhy si oblíbil jazyk a lid český, takže rád česky čítával, mluvil, ano i pokusil se česky kázat. Za jeho 23leté správy dokonána byla obnova Emaus, a blahodárně působení mnichů emauzských je všeobecně známo. Podobně klášter Benediktinek u sv. Gabriela na Smíchově jest vzácným dílem a pomníkem zvěčnělého. Dále si získal veliké zásluhy o vzkříšení a rozkvět gregorianského chorálu nejen nadšeným jeho pěstováním, nýbrž i spisem »Chorál a liturgie«. Jiné jeho velice cenné duchovní plody jsou: »O mši sv.«, »Hovory o sv. řeholi«, »Život sv. Benedikta«, »Výklady nedělních, svátečních a postních perikop«. Ztrácí tudíž ve zvěčnělém řád benediktinský jednu svou perlu, kongregace beurounská svého spoluzakladatele a budovatele, mniši emauzští svého opravdového otce, a český zájem svého upřímného přítele. —

První odkaz českému katolickému dívčímu gymnasiu na Král. Vinohradech. — Na Malé Straně zesnula pí. Anna Šedivá, vdova po českobrodském starostovi p. Ant. Šedivém. Šlechetná paní věnovala ze svého jmění 43.400 kor. dobročinným účelům, a to: 2000 K české dětské nemocnici, 200 K Útulku pro spustlé a opuštěné dítky na Vinohradech, 500 K českému dívčímu gymnasiu na Král. Vinohradech, 100 K Jednotě pro obnovu kláštera blah. Anežky v Praze, 100 korun Jednotě pro dostavění chrámu sv. Víta, 200 kor. Družině katolických dam k vydržování asylu sv. Josefa, 2000 korun na vystavění hřbitovní kaple v Českém Brodě a j., úhrnem 11.600 kor. Svým příbuzným odkázala 22.600 kor. a ostatek svého jmění Ústřední Matici Školské. Vykonavatelem své poslední vůle ustanovila p. JUDra. N. Zavadila, advokáta v Libni. Máme radost, že se práce snaživých Školských sester III. řádu sv. Františka při č. d. katol. gymnasia byla uznána a že i na Útulek šlechetného kněze dp. Antonína Hoffmanna bylo pamatováno.

Valná hromada spolku Matice »Cyrillo-Methodějské«. »Matice Cyrillo-Methodějská«, spolek k zakládání českých měšťanských škol a ústavů ku vzdělání učitelů, konala 24. června v Olomouci valnou hromadu za četné účasti členstva. Schůzi zahájil předseda dr. Hruban. Po přečtení zápisu o poslední valné hromadě, který byl jednohlasně schválen, podal jednatelskou zprávu jednatel důstp.

J. Kořístka. Všech členů jest 540. Spolek staral se o vzbuzení zájmu pro svůj úkol přednáškami, rozšiřováním letáků a brožur a i soukromnými dopisy. Jednatel vyslovil poděkování za podporu, kterou katol. žurnalistika a jednotliví řečníci na schůzích Cyrillo-Methodějské Matice poskytují.

Nejdůležitějším předmětem bylo sdělení o jednání se školskými bratry ohledně založení katol. ústavu učitelského v Olomouci. Školští bratří pro letošek zřízení škol v Olomouci se pro nedostatek sil učitelských podjati nemohou. Zevrubná zpráva jednatelská byla jednohlasně schválena a jednateli byly vysloveny díky. Rovněž i zpráva pokladniční jednohlasně schválena. Dle pokladniční zprávy, podané pokladníkem dr. Sládečkem, obnášelo jmění »Matice Cyrillo-Methodějské« roku 1905 K 26.928·39, roku 1906 K 31.690·41, roku 1907 K 37.126.93. v den valné hromady K 54.643 06, včetně zákoupených pozemků v ceně 23.759·68 K. Po zprávě revisora dp. Lochmana uděleno bylo dr. Sládečkovi absolutorium a za vzorné vedení pokladny vysloveny mu díky. Při volbě do výboru zvoleni byli aklamací následující pánové: dr. Hruban, Prucek, Blokša, Suchan, dr. Sládeček, dr. Kachník, dr. Kubíček, Kořístka, dr. Štancl, Boháč, Sojka a Pallat. Za revisory účtů zvoleni byli pp. Lochman a Divina.

Potom podána byla celá řada návrhů, které byly přikázány výboru k důkladnějšímu prozkoumání a podány zprávy o nich mimořádné valné hromadě. — Z různých návrhů uveden býti zasluhuje návrh dr. Kubíčka o prozatímním zřízení několika jubilejních stipendií pro kandidáty učitelství z Moravy, kteří by studovali na katol. ústavu učitelském, jenž letos má býti zřízen Školskými bratry v Bubenči, a návrh dr. Kachníka na zřízení učitelských kursů abiturientů za součinnosti spolku katol. učitelů. Dále usneseno bylo zříditi místo tajemníka, který by prováděl agitaci pro Matici Cyrillo-Methodějskou.

Valná hromada byla opravdu schůzí pracovní. Výboru dostalo se direktivy pro jeho další činnost. Valná hromada měla ráz úplně klidný a věcný, který na všechny účastníky zanechal dojem velmi dobrý. Nespokojenost s činností dr. Hrubana, která strašila v »Pozoru«, ukázala se opět pokrokářským viděním. Nejlepší odpovědí na to jest jednohlasné zvolení dra. Hrubana do výboru i při konstituování výboru zvolení jeho jednohlasné za předsedu.

Spolek sv. Josefa ku podpoře kněží-deficientů v Čechách konal ve čtvrtek, dne 4. června, valnou hromadu za přítomnosti zástupce nejd. k. a. Ordinariátu preláta dra. Jana Marka a za předsednictví dra. Antonína Viška, předsedy, jenž v úvodní řeči poukázal na důležitost a význam Spolku sv. Josefa pro duchovenstvo, zvláště za nynějších poměrů.

Po schválení protokolu o poslední valné hromadě přednesena zpráva o činnosti spolkové a zpráva účetní za uplynulá tři léta. Z obou zpráv poznali přítomní, jak správní rada ze všech sil pracovala ke zdaru Spolku sv. Josefa a jak velice značná podpora byla Spolkem poskytnuta deficientům, jichž nyní se čítá 118. Po návrhu revisorů účtů uděleno výboru absolutorium, když obě zprávy byly schváleny.

Po důkladném, věcném a přehledném objasnění stavu, jmění a požadavků naň činěných, podaném účetním Aug. Krčmářem, usneseno vypláceti podporu oprávněným deficientům v dosavadní výši, t. j. od 8. až do 15. roku činného členství vyplácí se 60 procent ze splacených příspěvků. Po každém dalším roce členství činného o 1 procento více, až po 35. roce členství 80 procent splacených příspěvků, kterážto podpora jest nejvyšší. Nejmenší podpora činí dle stanov 200 kor. Valná hromada upravila dále výši podpory pro ony členy spolkové, kteří po valné hromadě ze dne 9. května 1904 ke spolku přistoupili a v budoucnosti přistoupí, a jednou jako katecheti, profesoři atd. do pense vstoupí. Těmto katechetům-deficientům vypláceno bude od 8. až do 15. roku činného členství 35 procent ze splacených příspěvků, po každém dalším plném roce členství činného o 1 procento více, až po dokonaném 35. roce členství činného 55 procent ze splacených příspěvků, kteráž podpora jest pro ně nejvyšší. I pro tyto členy činí nejmenší podpora 200 korun. Na ty katechety, kteří se stali členy spolku před 9. květnem 1894 a na ty kteří vstoupice do duchovní správy jako faráři by do pense šli, se úprava tato nevztahuje.

Usnesení toto stalo se na základě čistě věcného elaborátu p. účetním sestaveného a na srovnávací tabulce dokázaného, jak tato podpora jest vyšší, než od pojišťovacího fondu císaře Františka Josefa a značně vyšší, než renta invalidní stoupající spojená se starobní na 65. rok věku pojištěncova u Spolku emeritů (sazba IV. a)

Volbou na tři léta zvoleni: za předsedu dr. Ant. Víšek, farář u nejsv. Trojice v Podskalí, za pokladníka Ant. Postřihač, duch. správce na Karlově, za účetního Aug. Krčmář, k. a. vikar. sekr. a farář ve Stodůlkách, za členy výboru: Ant. Brůha, bisk. vikář (za diec. buděj.), Jan Kuhn, děkan (za diec. král.-hrad.), Jos. Paska, farář (za diec. litom.), pak Václ. Janota, katecheta a Frant. Škarda, kooper. Za náhradníky výboru: M. Šach, farář, Ant. Kašpárek, farář, M. Kocmich, prof., Frant. Černý, kaplan. Za revisory účtů pp.: Josef Ruml, farář, Václav Cháb, kaplan, a Ed. Riedl. úředník Zem. banky.

Volné tři návrhy nemohly valnou hromadou býti přijaty. Po rozhovoru o některých praktických otázkách a pokynech ukončil předsedající valnou hromadu poděkováním Jeho Eminencí, protektoru spolku, za blahosklonnou přízeň, nejdůstojn. Ordinariátům, všem dobrodincům, žurnalistice a jednotlivým funkcionářům.

Kéž pozná důst. duchovenstvo, zvláště kurátní, jak velikého dobrodiní skýtá mu Spolek sv. Josefa!

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. — Za členy přispívající přistoupili: Ervin Červinka, ředitel a Hugo Červinka, farář v Modřanech; Jitřenka v Plzni a Skupina rolnické omladiny v Choutnicích a Rozaříně na Moravě. — Knihy zaslaly sl. Čepelákova z Hradčan v Praze a M. Chabrova, em. učitelka v Praze. — Dary zaslali: po 100 K: M. hraběnka Sylva-Tarouca z Průhonic a Ferd. Zděnko kníže Lobkovic, vévoda roudnický; po 10 K: Al. hraběnka Clam-Martinicova na Smečně a Křesf. socialní spolek v Kolíně; 2 K. Ant. Planner, kostelník na Král. Vinohradech. — Z duchovenstva: Al. Ličman, Fr. Herold, Rud. Ritter, Leop. Kolísek, Jos. Slezák, Fr. Rogoš, Petr Hlobil, Goth. Goš, Aug. Kleveta, Ign. Zháněl, Jos. Novák, Alex. Titl, Ant. Sopúch, Vinc. Pecháček, J. Hloch, Max. Biedermann, Fr. Špička, Jos. Ocetek, Fr. Vrbka, Jos. Multuš, Leop. Rozmarín, Meth. Rous, Kašpar Dunda, Václ. Češkuta, Jan Brabenec. Hugo Černý a J. Fabianek. — Její Excellence paní hraběnka M. Sylva-Tarouca píše, že má o lidovou četbu veliký zájem a žádá o seznam dobré četby, již by k půjčování použíti mohla. Zjev tento jest velice potěšitelný. — (Pokračování.)

Z Tiskové Ligy. — Dary zaslali: 17 K duchovenstvo vikariátu Černo-Kosteleckého (celkem dalo 117 K); 10 K Dr. V. Mikulášek, bisk. vik. tajemník a farář v Markvarticích; 2 K: Jan Nep. Černohouz, děkan v Hostivaři. — Z členů zapravili: Al. Kopecký 10 (40), Dr Jan Sýkora 28 (54); P. Loh. Schmidt 60 (100); Fr. Kraus 10 (60); Řád sv. Benedikta u sv. Markéty v Břevnově u Prahy 20 (60); vikariáty: Dešenický 15 (46); Rakovnický 20 (40), a Skutečský 15 (42). — Na konci června vyšlo »Obrany víry« roč. V. č. 1. a 2. (cena 60 h.): Co jest náboženství. Rozumová theorie o náboženství. Sepsal Václ. Lefler, kandidát doktorátu bohosloví a farář na Makové. Obrana víry stojí ročně 1 K Husitství ve světle pravdy rovněž 1 K a předplatné na obě — 2 K — přijímá: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Z Dědictví sv. Prokopa. Na schůzi Dědictví konané za předsednictví kanovníka dra. J. Tumpacha bylo projednáno nejprve vydání obou podílů za rok 1907 a 1998, které se právě dohotovují a budou v příštích dnech pro členstvo připraveny. Jsou to: dra J. Sýkory: Úvod do knih Písma sv. Nového Zákona. Díl II. pojednávající podrobně o historických knihách Nového Zákona a pak P. Rejzka historické dílo Bohuslav Balbín. Jeho život a dílo. Zajímavá tato monografie o životě kněze a vlastence bude doplněna nejen podrobnými přílohami archivalií Balbína se týkajícími, nýbrž i jeho podobiznou a snímkem jeho rukopisu, který obsahem svým (českým textem) jest pro jeho vlastenecké smýšlení velevýznamným. Cena podílů těch pro nečleny stanovena jest prvního na 10 korun a druhého na 7 kor. 50 hal. Členové dostávají podíly zdarma. Za podíl na r. 1909 připraveny jsou: dra. A. Vřešťala »Katolická mravouka«. Díl I. (Část povšechná) a potom překlad krásné a významné knihy sv. Řehoře V. »Regula pastoralis«, pořízený p. far. Kr. Kuffnerem. Na schůzi té zvoleny stanovami předepsané dva odbory, totiž vědecký za předsednictví dra J. Tumpacha, do něhož mimo tři činovníky Dědictví zvoleni ještě profesoři dv. rada dr. Fr. Kryštůfek a dr. A. Vřešťál, a odbor hospodářský za předsednictví kanovníka J. Kuchynky, v němž mimo funkcionáře zasedají msgr. dr. E. Knobloch a kvardián P. Hyp. Philipp. Vědeckému odboru přidělena úrada o rozšíření činnosti Dědictví a zároveň o další vydavatelské činnosti jeho. Jako každoročně přiřčena podpora »Časopisu katol. duchovenstva« a vyřízeny některé žádosti za knihy. Dědictví sv. Prokopa, které si již tolik získalo zásluh o pěstění naší literatury bohoslovné, zasluhuje zajisté všestranné pozornosti a podpory, aby činnost svou co nejvíce mohlo rozšířiti. Čle-

nem Dědictví stává se, kdo zaplatí jednou pro vždy 80 K (též ve splátkách), začež se mu dostává zdarma každoročně podíly, jimiž jsou vědecke knihy bohoslovné, které dnes již tvoří pozoruhodnou knihovnu bohoslovnou. — My toto Dědictví z plna srdce doporučujeme.

Podpůrný spolek dívčího gymnasia na Král Vinohradech. Za zakládající členy přistoupili: pí. M. Holečková, choť maj. realit a stavitele; Julie Menschelová, maj. domu; Josefina Ruthová, choť centrálního inspektora a přednosty státních drah. — Za řádné členy: Jana Baštýřová, choť zubního lékaře; Josef Kratochvíl, vrchní likvidator; Marie Thüringrová, choť velkoobchodníka; Anna baronka Bechinie z Lažan; Karel Janda, farář; sl. Marie Tichovská, učitelka; Marie Nováková-Lindová. — Za přispívající: Eliška Helmhackrová; kon. rada P. Fr. Hoppe, Charielée Šubrtová, Teresie Urbanyi, Mat. Blížencová, choť c. k. okres. hejtmana a míst. rady.

Ejhle proletáře! Vídeňská »Reichspost« přináší zprávu, že soudruh posl. Pernerstorfer, který dříve, jako Adler, byl německým nacionálem, po té však přesedl si na koně s rudou čabrakou, koupil si v okolí Vídně rozsáhlý pozemek na villu za 300.000 Kor. — Čeští soudruzi v Praze zakoupili si bývalý šlechtický palác, strana soc.-demokratická má ze všech politických stran nejbohatší fondy, předáci a poslanci tyjí z diet, vedou přepychový život, ukládají si peníze do spořitelen, neodeprou si žádný tělesný požitek, i kdyby stál 200 kor. — zkrátka a dobře, soc.-demokratičtí předáci životem svým i příjmy ukazují, že největší karrieru udělá dnes ten, kdo přihlásí se k socialním demokratům. Z lidské bídy a hlouposti žije se to nějak skvěle!

Z theologické fakulty české university. Ve schůzi sboru profesorského theologické fakulty české university byli zvoleni za volitele rektora pp.: kanovník prof. dr. Vřešťál, prof. msgr. dr. Pachta, prof. msgr. dr. Kordáč a docent dr. Hazuka. Děkanem téže fakulty zvolen na rok 1908-9. ř. prof. dr. Jaroslav Sedláček.

Na opravu kostela sv. Václava schválil sbor obec. starších předložený projekt. Oprava bude státi 160.000 korun. Učiněn tím dobrý krok na zachování této starobylé památky.

Druhý kostel na Žižkově. Vsdp. opat P. Alban Schachleiter v zastoupení spolku sv. Bonifáce zakoupil od p. H. A. Ritticha za 25.327 korun stavební místo na Žižkově mezi ulicemi Šlikovou, Jesenského a Tovačovského, kde bude péčí Spolku sv. Bonifáce postaven nový prozatímný kostel. Bude to tedy po Libni druhý kostel, který nám p. opat vystaví.

Církevní odbor při archaeologickém sboru zemského musea zachránil za svého trvání již mnohou cennou památku umění církevního pro sbírky musejní. V uplynulém roce získány byly jeho přičiněním tyto předměty: renaissanční truhla s bohatou intarsovanou prací ze Staré Boleslavi (XVI. stol.), kalich znamenité české práce, zhotovený nákladem Václava Berky z Dubé pro kostel v Ranné u Chrudimi, dále skládací oltář pocházející z XV. stol. z Letařovic u Česk. Dubu, malovaný obraz na dřevě z Oseka u Rokycan a pokrývka na kalich z kostela ve Vřetovicích. Bylo by žádoucno, aby zmíněný odbor uvědomován byl, kdykoliv jde o odstranění anebo o prodej některého starobylého předmětu církevního.

Druhá česká pouť do Lurd r. 1907. Sestavil Leop. Kolísek, auditor bisk. konsistoře, farář v Předklášteří na Moravě a duchovní vůdce pouti. S mnohými vyobrazeními. V Brně 1908. Tiskem pap. knihtiskárny benediktinů rajhradských: Nákladem vlastním. Cena 1 K 20 h, poštou 1 K 30 h. — Je to zajímavá četba nejen pro účastníky pouti té samé, ale pro čtenáře vůbec. Autor popisuje živě cestu do Lurd, líčí překrásně pobyt v Lurdech a končí popisem cesty zpět. Uvádí do slova všecka kázaní, která ti oni duchovní v různých památných místech, hlavně v Lurdech konali. Velikého lesku dostalo se pouti tím, že se jí súčastnil nejdp. Dr. K. Visnar, světící biskup z Olomouce. Ctíme každého idealního a obětavého pracovníka a nadšeným mužem jest zajisté p. far. Leop. Kolísek, který již dvakráte do Lurd pout vedl a tam jméno české zvláštním oltářem oslavil a Matku Boží tak uctil. Knihu vřele doporučujeme.

Sjezd katolické rolnické mládeže. 500 účastníků organisace katolické rolnické mládeže moravské konalo ve dnech 28. a 29. června na Velehradě sjezd svazu. Jeho Veličenstvu císaři a sv. Otci byl projeven hold. Přítomny byly deputace místních skupin ze všech pěti moravských a slezských žup a poslanci dr. Stojan, Kadlčák, Šamalík, Bartoň a Jílek.

»Katolická akce« v Nizozemsku. Již od tří let vyvíjí »katolická akce« svou mnohoslibnou činnost v Nizozemsku a každý obdivovati musí její intensivní práci. Dne 31. prosince 1906 — tedy na počátku své první činnosti — vydala

„katolická akce“ 427.827 brožurek a 60.000 poučných spisů, ve kterých pojednáno bylo lidovým způsobem o nejdůležitějších otázkách socialních. Od 1. ledna 1907 až do 1. dubna 1908 bylo vydáno 300.000 brožur. Vydala tedy „katolická akce“ za krátkého dosud svého trvání 750.000 brožur. Dále uspořádalo ústředí ve 100 obcích přednášky křesť.-socialního obsahu. Dnes čítá tento spolek přes 90 místních skupin. Počet členů činí 75.000. Každých 14 dní vydává ústředí zvláštní orgán, jenž se všem členům doporučuje. Velmi účinnou propagandu provádí ústředí tak zvanými »socialními týdny«. U nás zaměňují se »socialní týdny« s našimi katolickými sjezdy. Takové »socialní týdny« jsou dobou studií. Poslední »socialní týden« byl zahájen 6. září v Rotterdamu a ukončen dne 13. září. Hlavním thematem bylo: »Obec a socialní otázka«. Každého dne konají se tři přednášky, trvající dvě hodiny. Jako referenti přednášejí katoličtí advokáti, profesoři a kněží. — Není tedy divu, že se červenému socialismu v Nizozemsku nedaří.

Nový list pro odpadlictví. Ve Vídni vychází nový list pro odpadlické hnutí pode jménem »Der Grobian«. Je to nový konkurrent mnichovského listu »Die Wartburg«. Jest psán tonem surovým dle receptu Schönerera. Patrně již »Wartburg« netáhne.

Nový spis z právního oboru. Co nejdříve vyjde tiskem důležitý spis: »O zádušním jmění a jeho správě« od Dr. Ant. Brychty, kanovníka v Hradci Králové, na který již nyní upozorňujeme, an bude duchovním správcům vítanou pomůckou.

»Ústupek« Slovákům. — Časopisy oznamují, že kníže primas Vaszáry nařídil, aby v kněžském semináři ostřihomské diecése bylo budoucně vyučováno slovenskému jazyku jako povinnému předmětu. To platí také o bohoslovcích maďarské národnosti, aby všichni duchovní této diecése rozuměli jazyku lidu a tak svému vlasteneckému poslání lépe vyhovovati mohli. »Ústupek«, který se tu činí Slovákům, rozumí se sám sebou. Měl být učiněn mnohem dříve.

Pod svícnem tma. — Píše se »Čechu«: Navštívil jsem Marianské Lázně, pídil jsem se ve světovém místě po českých novinách. V největším knihkupectví nalezl jsem v obrovské výkladní skříni množství novin německých, anglických, francouzských, ruských, polských atd., ale ani jediný list český. Hledě dále, spatřil jsem za sklem pikantní romány s nejnecudnějšími obrazy, pohlední lístky s nahotinami všech druhů, mezi nimi i karrikatury kněží, řeholníků a jeptišek. Na obálkách nemravných románů byly vedle padlých ženštin zobrazeny znetvořené obličeje a postavy katolických kněží a sester. Zkrátka, všude hnus od »Simplicissima« až k dopiskám ze židovských obchodů. Nechtěl jsem věřit svým zrakům, když na domě, v němž knihkupectví se nalézalo, viděl jsem velikými zlatými písmenami nápis »Stift Tepler Haus«.

Prosíme řeholní kněze praem. kanonie Tepelské, aby p. opata na tyto nešváry upozornili.

Kněžská výstavka. Na zámku Candeském v kraji Tourainském uspořádali, francouzští kněží, kterým stát odebral plat i byt, výstavku svých prací, kterými pomáhají se živiti. Výstavku zahájil arcibiskup tourský msgr. Renon. Na výstavce jsou obrazy a sochy, nápodobené gobeliny, skvostné vazby knih, hodiny, úly i ovoce. Co kněží dovedou, tomu učí i své osadníky, najmě pak jako vzorní pěstovatelé ovoce jsou osadníkům svým vzorem. Jeden kněz, jejž obecní rada vypověděla z fary, prodejem medu ze svých úlů vydělal 350 franků, z čehož si platí vlastní byt v selském stavení.

Přispějte na chrám Čechů vídeňských! Jednota sv. Methoděje ve Vídni, jíž se podařilo na zajištění českých služeb Božích koupiti kostel a klášter, uctivě prosí vdpp. jubilanty, jimž Boží milostí dopřáno letos 25., 40. nebo 50leté jubileum své činnosti na vinici Páně slaviti, jakož i dpp. primicianty, kteří poprvé budou slaviti oběť mše sv., aby v těchto památných dnech laskavě pamatovali Jednoty a jí přispěli ku pomoci, aby veliký dluh, váznoucí na kostele a klášteře, totiž 236.000 kor., splatiti mohla. Trpce a bolestně vždy bývá me dotknuti, čtouce v novinách, jak štědře v závětích pamatuje se na rozličné podniky, ale na dílo Jednoty nikdo nepamatuje, ač za živé a zesnulé dobrodince měsíčně šest mší sv. se slouží a při českých službách Božích vždy na ně pamatujeme. Posud pouze dva duchovní ve své závěti odkázali Jednotě jeden 500 kor., druhý 100 kor. Kéž tato snažná prosba nezůstane oslyšena. Později podá Jednota svým příznivcům obšírnou a zevrubnou zprávu o koupi kláštera a kostela. Milodary buďte zasílány na adresu: J. Milost vsdp. dr. Antonín Horný, kapitolní děkan ve Vídni, Stephansplatz 5.

Počet katolíků ve Spojených Státech Severoamerických obnáší dle letos uveřejněných dat v »Catholic Directory« celkem 13,877.426, což proti loňsku znamená přírůstek o 788.073. Tento přírůstek počítati dlužno na vrub jednak přílivu vystěhovalců a přirozenému množení, jednak však také jest to následkem četných konversí a energické práce spolku pro šíření církve (»Church Extension Society«). Ve Spojených Státech působí nyní 15.665 kněží (mezi nimi jest 4069 kněží řeholních), tak že by připadal již 1 kněz na 885 duší, kdyby veliká část duchovenstva nebyla cele zaměstnána vyučováním, tiskem a pod. Vedle kněží působí 57.463 řeholních sester a četní školní bratří. Kostelů jest 12.503, z nichž 8408 opatřeno jest stálou duchovní správou. 84 seminářů, 200 kolejí chlapeckých a 697 dívčích pensionátů pečuje o vyšší vzdělání; farních škol je celkem 4443, do nichž chodí průměrně 1,310 300 děti. Ústavů dobročinných jest 1054. Nejsilnějším počtem zastoupeni jsou katolíci ve státu New-York, jest jich tam totiž 2,650.000; potom následují Illinois s 1,468.644, Pensylvanie s 1,404.604, Massachusetts s 1,213.121, Ohio s 619.029 katolíky atd. Tento utěšený obraz není však beze stínů: v rozlehlých rovinách na západě, v osadách jižních, ano i v územích východních je dosud ještě 1 a půl millionu katolíků bez kostelů a kněží, i nalézají se v nebezpečí podlehnouti horlivé agitaci protestantské. Zmíněný katolický spolek snaží se ze všech sil, aby tyto poměry se zlepšily. Ve dvou letech svého trvání pomohl založiti pět nových far, vystavěl 100 misionářských kaplí, opatřil četné chudé kostely vším potřebným, rozšířil více než million tiskovin, opatřil zvláštní železniční vagon s kaplí, jenž bude dopravován do míst, kde dosud kostela není a budou v něm konány služby Boží; mimo to založil výborný list rodinný a j.

Náboženství a státní školy v Americe. Prof. Masaryk ve své řeči na říšské radě poukazoval také na Spojené státy, kde prý na státních školách náboženství se nevyučuje. Je to ovšem pravda, ale pan profesor neřekl, že poměry v Americe jsou takové, že to tam vůbec ani není možno. Vždyť na mnohých školách jsou vedle sebe dítky 30—50 různých sekt a tu by zajisté bylo zhola nemožno nalézti způsob, jak na těchto školách zařídíti vyučování náboženství a výchovu náboženskou. Proto také americká státní škola velmi málo vychovává, nýbrž hlavně jen vyučuje. Také není nikde na světě tolik nevázanosti mezi mládeží jako právě v Americe, podobně jako není nikde jinde tolik zločinů, šmejdův a podvodů, jak zřejmě dosvědčují události poslední doby. Na druhé straně však nutno uznati, že americké školní úřady přicházejí náboženským snahám vstříc vždy s největší benevolencí a nemají v této příčině ničeho společného s francouzskými tyrany. Nejen že na požádání ochotně propůjčují školní místnosti k účelům vyučování náboženského v době mimoškolní, nýbrž není-li v místě kostela dotyčné národnosti, dovolují ve školní síni (School Hall) i sloužiti mši sv., konati kázání, zpovídati, ano i křtíti a oddávati. Tuto benevolenci svobodných Amerikánů lze si vysvětliti jedině tím, že jejich svobodomyslnost je mnohem důslednější než na př. »svobodomyslnost« našich pokrokářů, kteří by nejraději všechny katolíky vypověděli někam na Kamčatku — a to ze samé »svobodomyslnosti«.

Katolické Sokolstvo české — v Americe. Ve Spoj. Státech jest hojně katolických jednot sokolských, zvláště ve státech Nebrasce, Michiganu, Marylandu (Baltimore), Minnesotě, Illinois (Chicago) a j. V čele těchto sokolských jednot kráčí katol. Sokol v Omaze, So Omaze a Plattsmouth (Nebr.), kteréžto sbory pořádaly již tři společné tělocvičné závody (veřejná cvičení). Letos pak se konají přípravy ke čtvrtým závodům, které budou na podzim uspořádány v So. Omaze. Avšak minulých závodů súčastnil se až posud jen nepatrný zlomek všech katol. sokolských jednot v Americe. Proto pojal katol. Sokol v So. Omaze myšlenku zorganisovati katolické sokolstvo po Spoj. Státech roztroušené v jednu mohutnou organisaci, což má býti uskutečněno za příležitosti letošních závodů v So. Omaze. Za tím účelem bylo již v amerických katolických listech uveřejněno provolání Sokola So. Omažského.

Kulturní debatta. V sněmovně říšských radů bavorských děkoval za rokování o rozpočtu kultu arcibiskup Stein (z Mnichova) vládě za její prohlášení, podané ve sněmovně poslanců o mezích svobody vyučování profesorů theologie. Ministr kultu prohlásil na to, že věda potřebuje svobody a že stát volnému bádání nemůže klásti mezí. Jinak však má se věc při svobodě vyučování. Zde nesmí býti náboženská víra mládeže urážena. Hypothesy nemají býti vyloučeny, nesmějí však býti přednášeny jako zjištěná fakta. Pro profesory theologie jsou meze ještě užší. Neboť církev nemůže trpěti, aby se přednášely bludné nauky, při čemž církev má právo zjistiti, je-li některá nauka mylnou. Stát má pak v každém případě

zkoušeti, jaké důsledky z toho odvodí. Prof. Schanz (z Virepurku) pravil, že pro svobodu vyučování může platiti jako mez jen zákonník a obecné právo. Profesor nemůže vědě vyučovati jinak, nežli jak ji zastupuje ve svých spisech, jinak trpí důvěra studujících k učiteli. Svoboda vyučování nesmí býti odstraněna. Studující nemohou býti také stále voděni na provázku. Naopak musejí si sami vypracovati svůj životní názor. Ministr kultu odpověděl, že profesor musí si při svých přednáškách před mladými lidmi ukládati větší reservu než ve svých spisech. Studenti nemají také zůstati uvázáni na provázku. Profesor musí prohlásiti hypothesy za hypothesy. Nemá úplnou volnost učení a nesmí přednášeti nauky, kterými by se přikládala sekyra na hlavní kořeny státu. Dr. Schanz odpověděl, že svobodě učení nesmí se míčeho vytýkati, poněvadž každý učitel má jistý takt. Kdyby některý profesor přednášel protimonarchistické anebo anarchistické nauky, pak by se dostal do rozporu se svou přísahou. Tím rozprava skončena.

Důmyslné hodinové stroje Pražské hvězdárny pocházejí z někdejší mathematické komory bývalé Klementinské kolleje jesuitské. Širší veřejnosti bylo dosud namnoze jen známo, že ve sbírkách pražské hvězdárny jsou drahocenné nástroje z doby Tychona de Brahe, ale sbírky ty chovají ještě mnohé jiné drahocenné předměty. Mnohé z nich pocházejí od jesuity P. Jana Kleina (narozen r. 1684), jenž byl v letech 1732—1762 ředitelem zmíněné mathematické komory. Vedle svých prací mathematických a astronomických zaměstnával se také vymýšlením a sestrojováním důmyslných mechanických přístrojů. Od něho pocházeji mimo jiné tyto přístroje: pohyblivá koule nebeská, ekliptické hodiny, quadrant se soukolím a tři umělé hodinové stroje. Tyto tři hodinové stroje vyznamenávají se jak důmyslností své konstrukce, tak i pečlivostí svého provedení a nádherou své úpravy: ukazují mimo čas denní také různé údaje kalendářní, běh slunce, měsíce a planet dle soustavy Tychonovy a Kopernikovy, jakož i různé ony fáse osvětlení země, jež vyplývají z oběhu jejího kolem slunce a z otáčení se jejího kolem své osy.

Francie vymírá. »Journal Officiel« přinesl statistická data o počtu obyvatelstva roku 1907. Výsledky jsou překvapující. Poprvé počet úmrtí převyšuje počet narozených. Prvých bylo v jmenovaném roce 793.889, narozených 773.969, tudíž o 19.920 se populace zmenšila. Toť drastický obrázek Francie, nevěrou demoralisované. Jak klesal počet narozených, vykazuje následující přehled:

1891	857.274
1892	845.378
1903	826.712
1904	818.229
1905	807.291
1906	806.847
1907	773.969

Demoralisací k odlidnění a zkáze spěje dle statistiky této neúprosně hrdá Francie. Místo aby obrátila a k zásadám státy udržujícím, národy zachovávajícím, k zásadám křesťanským se uchýlila, snaží se násilně trhati i poslední pásky, jež ji ještě s křesťanstvím a církví vážou. Dnes vyhřívají se sice francouzští Jakobíni na výsluní moci, ale v historii Francie připraven jest jim soud zdrcující.

Teploty slunce ubývá. Loni měřili teplo slunečních paprsků na vrcholku Montblanku francouzští fysikové C. Fèry a G. Millochau. Měření dálo se koncem srpna a konáno zdokonaleným způsobem. Titíž učenci pokus ten opětují už po více let po sobě a výsledky porovnávají. Předloni dopočítali se teploty v centru slunečním 5620 stupňů, loni pak jen 5555 stupňů. Tu však je třeba počítati s pohlcením tepla atmosférou sluneční, jež je v různých letech různě silná. Připočítavše toto pohlcené teplo, dostali zmínění učenci teplotu jádra slunečního v minulém roce 6042 stupňů a při předposledním zkoumání předloni 6032 stupňů. Z údajů těchto francouzských učenců je zřejmo, že teploty slunečního jádra ubývá ročně o 90 stupňů. Ovšem číslo nepatrné vůči ohromnému žáru slunečnímu, ale nicméně teploty sluneční ubývá. Tedy učenci potvrzují slova Písma svatého, že přijde den, kdy zhasne slunce. Hvězdáři potvrzují svými výpočty výroky z Písma sv.

Sl. redakci »Nového Věku«. — V 38. čísle »Nového Věku« čteme lokálku o časopisu »Meditace«: »Jak jsme z věrohodných úst slyšeli, obrátil se známý jeden pán z tábora starých osobní intervencí na nejvyšší místa, aby tam vymohl zákaz »Meditací . . . Jeden z vynikajících katolických pracovníků nazval při podobné příležitosti jednání takové zjevem psychopatickým.«

Když jsem tuto lokálku četl, ihned mně napadlo, že se tím míří na moji osobu a podobné mínění jest i u jiných čtenářů »Nového Věku“. Já však dosud »Meditací« neviděl, jich nečetl, osobně (ba ani písemně) nikde jsem neintervenoval, i obrátil jsem se na redakci »Nového Věku«, žádaje, aby mi sdělila, míní-li tím moji osobu čili nic, ale odpovědi jsem neobdržel. I vyzývám sl. redakci »Nového Věku«, aby prohlásila jméno »známého pána z tábora starých«, který osobně na nejvyšších místech — to jest u Jeho Eminencí — intervenoval a zákaz »Meditací« žádal.

Tuto methodu proti mně a proti nám starým pěstoval kdysi v »Rozvoji«, »Mane« atd. bývalý kaplan Emil Dlouhý-Pokorný, ale šeredně pohořel a šeredně pohoří i »Nový Věk«, chce-li ho v tom následovati.

Ven s jménem, kdo žádal zákaz »Meditace« — z nás starých nikdo o tom neví.

V Praze, dne 24. června 1908.

Tomáš Škrdle,
»známý jeden z tábora starých«.

Výzva. — Chystám knihu o náboženských prostonárodních zvyklostech lidu našeho v Čechách. Běží mi nejen o zpracování tištěného již materiálu, ale i o nové doklady. I prosím o zodpovědění as těchto a podobných otázek: I. Byt lidu: a) Vnější reminiscence náboženské na stavbách lidu našeho (průpovědi, obrázky). b) Rázovité motivy náboženské ve vnitřním zařízení obydlí (na nábytku, nádobí, v obrazech atd.). II. Kterak lid náš přírodu staví ve spojení s náboženstvím (na př. květiny zve slzičky P. M . . . . co o ptácích vypráví, na př. hrdlička má pásek kol hrdla, proč? . . . . . lány, vrchy, údolí zve: na př. Marianská hora . . . co o hvězdách, studánkách, kapličkách, křížích v přírodě postavených se vypráví . . .). III. Kterak lid náš spojuje práci s náboženstvím (reminiscence nábož. při hospodářství . . . řemesle . . .) IV. Motivy nábož. v kroji lidu. V. Které prvky lidové náboženské při denních zjevech: křtu, úvodu, svatbě, pohřbu atd.? VI. Zvyklosti nábož. během roku v adventě (vzhledem k rorátům, co o Mikuláši, barborkách, lucinkách, peruchtě . . . o koledách, betlemech . . . které zvyklosti, písně u kapliček sv. Janských o poutích . . . Račte všude připojiti (1) tomu tak bývalo — či (2) dosud je tak. Nejúčelnější je poptávati se u starých lidí. Ne-li všech, aspoň zodpovědění některých otázek vyprošuje si v zájmu dobré věci od každého čtenáře do 31. července — Karel Procházka, farář v Stochově, p. Lány v Čechách.

Ve 40. čísle »Nového Věku« ze dne 3. července t. r. věnují mi výbor a členové Č. l. akademické vzpomínku. Mohl bych široce odpověděti a bod za bodem celou záležitost buď v jiném světle objasniti nebo vyvrátiti, ale prozatím s mladými pány akademiky z Ligy potýkati se nebudu; bude-li toho potřebí, učiním to později a obšírně.

Dnes řeknu jen tolik: když se Č. liga akad. utvořila, první peněžitý dar dostala z mé ruky; my jsme dali z družstva do knihovny Č. l. akad. vše, co u nás tiskem vyšlo, a my jsme jí dávali i své časopisy zdarma; »Hlídku« a »Nový Život« si Liga předplácela, od nás brala časopisy zdarma. Lize byla určena od družstva roční podpora a roční podporu — nejméně 10 K — byla by dostávala ode mne a »Vlast« i »Naše Listy« činily jí a byly by to do dnes dělaly — všemožnou propagandu, ale hned v první valné ustavující schůzi její jsem prohlásil, že ji budeme podporovati jen potud, bude-li státi na půdě přesně katolické.

Od té doby mne zástupci Č. l. akad. častěji navštívili a já jsem je loni a letos varoval, aby se neklonili k »Novému Věku«. Nežádal jsem, aby se drželi našeho družstva, přál jsem si pouze, aby se drželi půdy neutrální.

Kdo za »Novým Věkem« stojí a kdo se kol něho kupí, to dobře vím a proto varovný hlas můj vycházel z toho předpokladu, kterým se my ve družstvu již od let oproti novým proudům literárním a časopiseckým řídíme. Liga mého varovného hlasu nedbala, ano ještě mne proto napadla — zdaž si tím posloužila či uškodila, ukáže budoucnost.

V Praze, dne 6. července 1908 Tomáš Škrdle.

ROČNÍK XXIV. SRPEN 1908. ČÍSLO 11.

VLAST

Čeští protestanté disputují s Vol. Mysliteli.

(Dodatek ku článku: O mezinárodním kongr. V. M.)

V úvodě této práce upozornili jsme z »Cirkev. Evangel.«, že si libovali čeští protestanté na počátku vystoupení Vol. Myslitelů, ba ještě i v čas volnomyšlenkářskéko kongresu Pražského, že různé věci očekávali od V. M. na *svůj* protestantský prospěch. Proto také psaly v těch dobách evangel. listy, že, ač je to a ono dělí od V. M., přece že s ní sympatisují.[1]) Na kongresu paradoval i pastorský řečník německý v jedné sekční schůzce. Nás ovšem nepřekvapili čeští evangelíci nikterak, když sympathie projevovali volnomyšlénkářům; šlo o zjevný boj proti klerikálům, a to vždy evangelikům dostačuje, aby se lísali k nepříteli Říma, i když lze tušiti, že se bojuje proti křesťanské víře v základních jejích pravdách. Upozornili jsme na to dosti důrazně v počátku této práce. Že se však od V. M. dostane protestantům českým tak brzské a řádné odbytné, jak se skutečně již stalo, jistě překvapilo právě tam nejvíce, kde si nejvíc slibovali od sympathií s Vol. Mysliteli, a kde nejen nic dobrého nedostali, ale byli dokonce i velmi důrazně odmítnuti. Proto zvrhlo se počáteční přítelíčkování evangelicko-volnomyšlénkářské v boj novinářský a časopisecký na obojí straně, do něhož si i oba čelné listy realistické »Čas« a »Naše Doba« přiomočily, nevědouce rozpaky, na čí stranu by se přidaly. Vedle časopisecké šarvátky začaly též i potyčky ústní, až protestanté srazili se s Vol. Myšlenkáři na veřejné debatě dne 2. února 1908. Disputaci tu vylíčíme zde dle »Času« XXII. č. 35—37, poněvadž »Naše Doba«, ač slibovala, že o srážce řečnické pojedná, slovu později nedostála, odbyvši celou věc náramně povrchně, takže čtenář z tohoto pramene nemohl zvěděti, co se vlastně stalo. Také evangelické listy zůstaly zde ve zpravodajství hodně pozadu. Nechtěly se »vítězstvím« veřejně pochlubiti, či styděly se za prvopočáteční sympathie V. M.? — »Čas« píše, že Spolek evang. akademiků »Jeronym« svolal na večer 2. února t. r. diskusní večer, na kterém mělo se jednati: Protestantism a Volná Myšlenka. Schůze byla četně navštívena a předseda její, pan Dvořák, v proslově zdůraznil, že diskuse

Poznámka.[1]) Viz 10. č. 1907. »Českého Evangelíka«, ročník II., jenž dí: »Nejostřeji čelí V. M. římskému klerikalismu, který každé svobodnější hnutí ducha lidského bezohledně potlačuje. V tomto neváháme V. M. nazvati spolubojovnicí protestantismu proti společnému nepříteli.«

má za účel odstraniti neporozumění, které se mezi evangelíky a Vol. Mysliteli vyvinulo po předešlých dvou schůzích. — Dorozumění však nedocíleno ani tentokráte; ba rozpor stal se větším a definitivním.

Největší zásluhu o to měl asi evang. dr. *Lukl*, jenž za protestanty první mluvil, učiniv dle »Času« plno výtek Volné Myšlence a vychváliv protestantism až do nebe. Zvláště předhodil dr. Lukl Volné Myšlénce, že je protináboženská, nesnášenlivá a že celou činností podporuje v Čechách katolický klerikalism! Naproti tomu líčil dr. Lukl přednosti protestantismu v názoru světovém, kulturním, humanním atd., tvrdě, že Volnomyšlenkářů nelze k protestantům přirovnati, jelikož V. M. nemá nic zvláštního a rovnocenného, co by proti jmenovaným přednostem protestanským postavila.

Takový smiřovací úvod ovšem málo vábil a nikterak smířlivě nenaladil bojovných volnomyšlenkářů. Byli zaraženi a uraženi. Je to viděti na jich prvním řečníku, odpadlickém knězi Kuntovi, o němž »Čas« připomíná, že »patrně« nebyl o účelu schůze náležitě informován, což bez skrývačky znamená: volnomyšlenkářský pan Kunte neodpovídal vývodům předřečníkovým, nýbrž mluvil *vedle* nich o věcech, jež si doma připravil a zde nyní nedosti vhodně k lepšímu dával, netrefuje protestanta Lukla zvláště v těch bodech, ve kterých byl nejsilnějším evangelický útok proti Volné Myšlence. Situace Kuntova byla jistě málo vábiva, zvláště když z řeči jeho všude a pořád patrno, že šel do schůze se *šalmají smiřovací*, chtěje vyhnouti se rozporům volnomyšlenkářů s protestanty a hledě je oboje sjednoditi v boji proti společnému nepříteli, což mu však protestantský první debateur úplně pokazil svými útoky a nájezdy na Vol. Mysl. Chtěje na lepší cestu zavésti debatu, řekl p. Kunte hned z počátku, že nepovažuje »za cíl schůze, příti se o pravdu či nepravdu evangelického náboženství nebo kteréhokoli jiného názoru světového«, nýbrž vyjasnit si poměr mezi Vol. Myšl. a protestantismem, aby se vědělo, co je spojuje a co je dělí.*) Tohoto cíle mohlo by se dojíti, pováží-li se, že Vol. Myš. není vlastně společnost »určitého názoru světového« nýbrž jen »touha po svobodě duševní a po svobodě vůbec«. A *tu*, v těchto neurčitých svobodářských věcech, je zlatý můstek, na němž by se obě strany, protestanté i volnomyšlenkáři, svorně sešly, bojujíce pak společně dále proti »organisovanému násilí duševnímu — klerikalismu.« Vždyť původní protestantism, »chtěje hledati pravdu svobodně«, je vlastně v principu s V. M. totožným, lichotil nevěrecký p. Kunte věřícím (!) evangelíkům. Ovšem, připomenul ihned volnomyšlénkářský stratég, ovšem nesmí to býti určitá forma (konfese) protestantská, která by s volnomyšlenkáři chtěla se dohodovati, protože v tom okamžiku »připodobňuje se (protestantism) katolické církvi a podobně vy-

*) Jak je to však možno, *neví-li se přesně, co ten i onen názor v sobě obsahuje správného,* respective *chybného*? Takové obcházení principielní otázky nemůže vésti nikdy opravdově k trvalému dorozumění. Dříve nebo později je srážka nevyhnutelna, zvláště když každá disputující strana jest o pravdě svého systému přesvědčena, jak to zde bylo a jest.

stupuje násilnicky proti svobodněji smýšlejícím členům své vlastní církve«, čehož Vol. Myšl. nemůže snésti bez boje. K boji tomu nemusí však dojíti, budou-li protestanté i Volní Myslitelé věrni principům (nevěrecké?) svobody, nechtějíce »nikomu svého přesvědčení« vnucovati, nýbrž ho jen o něm přesvědčovati. Aby ještě více navnadil a napravil, co Dr. Lukl pokazil, připomněl p. Kunte, že, ač u většiny Vol. Mysl. osobní přesvědčení liší se naprosto od dnešního protestantismu, přece lze »rozdíl« bez nenávisti a bez neloyálního boje spokojivě urovnati, a že pak na obojí straně může »každý svými prostředky proti společnému nepříteli« pracovati.

Přihlížíme-li k řeči Kuntově, vidíme, že se snažil *všemožně* oddáliti *rozpor* a boj mezi protestanty a Vol. Mysliteli. *Touto velikou snahou potvrdil však řečník, co právě zamluviti chtěl!* Spatříme-li v dalších řečích *stálé* volnomyšlenkářské potýčky a srážky s protestanty, máme přesvědčení, že se »zlatý smiřovací můstek« Kuntemu pod nohama probořil a zející propasť mezi volnomyšlénkáři a protestanty rozšířil. Nedivno! Musilo se tak státi, byly-ť pilíře, o něž chytrácký pan Kunte »zlatý můstek smiřovací« uměle opíral, tak spuchřelými, nehotovými a prázdnými futrály, že nemohly obstáti v obtěžkací zkoušce a musily se rozbořiti, jakmile na ně vstoupil důsledný volnomyšlenkář, hledě **svým** *principem o svobodě* plaudovati rázně *za bezvěru* a za *bezvyznání*, a *zakazuje* (ač prý mají evangelíci **stejný** *princip svobody* jako V. M.!) protestantům příti se o »pravdu či nepravdu« jich víry. Pan Kunte sice tvrdil, že prý volnomyšlenkáři nemají »určitého názoru světového«, spokojujíce se svobodným badáním, ať je toto materialistické nebo nematerialistické, náboženské nebo protináboženského; ale my víme, a protestanté ba i Volní Myslitelé vědí to též, že vychvalovaná volnost Freidenkrů jest *positivně* **proti** *křesťanskému náboženství, zavrhujíc Boha* a *náboženskou víru nadpřirozenou* co nejrozhodněji a nejvášnivěji. *Zde, v tomto protikřesťanském boji, mají volnomyšlenkáři* **svůj systém a své určité přesvědčení i svůj názor světový,** s nímž žádná víra (ani evang.) se nesrovná, nechce-li před V. M. kapitulovati v atheismu a vášnivé nenávisti Boha! Hlavní značkou systému volnomyšlenkářského jest: Ni Boha, ni Krista, ni nesmrtelné duše, ni nebe, ni pekla; zkrátka ničeho *nadpřirozeného* a nábožensky křesťanského!

Kdokoli se opovažuje mysliti o těchto věcech a vyznávati jinak, než volnomyšlenkářská »svoboda a princip« dovolují, propadá klerikalismu, i když o těchto duševních názorech s nikým se nehádá, ale jich též k vůli nikomu (ani ne k vůli Vol. Myšl.) neodkládá a rozumů bezvěreckých si nevšímá. Jak volnomyšlenkáři *svých* názorů »nevnucují« a jak jen o nich »přesvědčují« na základě »svobody«, je viděti nevyvrátitelně z jich časopisů, kdež překrucují, spílají, pošklebují se a štvou proti katolíkům čili klerikálům *neustále* hanebně. Aby si byli evangelíci takový »smiřovací můstek« k V. M. vystavěti dali, jak jej pan Kunte budoval, *bylo by třeba bývalo, aby evangelíci se byli* úplně zřekli **svého** *skutečného vyznání a náboženského názoru světového. Oče-*

kával-li to pan Kunte, mýlil se a patrně protestantů nikdy nepoznal! Škoda, že mu o tom »Čas« nenašeptal, co po schůzi napsal, že totiž páni pastoři jsou od svých oveček pilně při každém slově střeženi a že protestantské *pravověří* je u nich tak velice důležité, že disputující pastor na slovíčka »učená« musí dávati pozor, aby neupadl v neorthodoxní podezření protestantské »svobody« víry! Není tudíž, divu, že za takových podmínek a okolností smiřovačky Kuntovy zakončily bojem na celé čáře velice prudkým. Protestanté hleděli místo »svobodných« futrálů Kuntových postaviti **své naplněné konfesní názory**, toužíce, aby »svoboda«, již p. Kunte za společný princip stanovil, měla *protestantský ráz*, uznávajíc a chválíc protestantism v kultuře, humanitě, náboženství a vědě na úkor Volné Myšlenky a pomáhajíc vedle toho mlátiti do Říma, a nechávajíc protestantský názor světový jednotlivých vyznání bez úrazu a hany. Pan Kunte doufal, že na prázdný futrál principielně stejné svobody volnomyšlenkářsko-protestantské chytí evangelíky, zvláště přislíbí-li jim společný boj proti klerikalismu katolickému, a napomene-li jich, aby této společné maršruty konfesními protestantskými názory nerušili. Ale zmýlil se! Evangelíci prohlédli, že prázdné svobodymyslné futrály Kuntovy jsou po tajmu nabity bezvěreckým protievangelickým dynamitem, a ukázali, že si nedají rozkazovati, aby se nepřeli o svobodu konfesních »rozdílů a o pravdu či nepravdu« protestantské víry, v čem jednali docela rozumně, i když se s V. M. úplně rozešli!

Evangelíci, uhodivše pro svou konfesi na bezvěreckou svobodu Kuntovu, ukázali, že jim na protestanském učení více záleží, než na shodě v principielní svobodě s Vol. Myšlenkou! Toto stanovisko všelijak ovšem opentlovali a maskovali svobod. vědou i pokrokem, ale věc byla tuze jasná — proto střelba s obojí strany prudká.

Evang.-ausg. pastor *Hrejsa*, jenž mluvil za Kuntem, chválil evangelíky, že nejsou proti vědě a tvrdil, že jim věda (moderně-nevěrecká?) přináší zvroucnění citu (my římští myslili, že evangelíci dosáhli už dávno »v citech« superlativu!) a že jsou »moderními lidmi.« Co si myslili židé a anarchisté, když to slyšeli? Což nepovažují a nevykřikují se Židé a bezvěrci přáteli vědy a moderními lidmi? Víře evangelické, kterékoli konfese, nepřináší moderní pavěda zvroucnění citu náboženského ani víry, nýbrž *rozklad*! Je to vidět i na nevěřících pastorech, z nichž jeden nedávno hledal (»Čas« o tom referoval) v moderní vědě »historického« Krista (i.e. *pouhého* člověka!), ohrnuje nosejčkem na prvních šest století křesťanských, jež se zabývala »dogmatickými« hádkami o nejsv. Trojici a božství Kristově. Tato snaha dnešních protestantů, opentlovati se ve víře moderní vědou, pokrokem a svobodou, vyplácí se špatně již i u nevěreckého světa, jenž vědě »moderní« a jejím cílům protináboženským dobře rozumí. Moderní svět nevšímá si téměř ve svém boji proti náboženství evangelických »církví«, a řeže jen do klerikálů, papeže a Říma, jakoby řekl: S evangelíky se nebijeme, protože je máme už dávno v kapse! V ty konce to dopracovavala evangelická víra, koketující s moderní vědou, osvětou a svobodou! *I bezvěrečtí volno-*

myšlenkáři chtěli se s modernimi evangeliky dáti do buntu proti víře Říma což je pro pravověřící evangeliky zpříma náboženská ostuda!!!

V dalším vytýkal p. pastor Hrejsa Vol. Myšlence, že se staví proti nejlepšímu, co lidstvo má, bojujíc officielně proti *náboženství*. Aby se však nestrhl pro poslední slova ostrý boj na místě, zalichotil p. pastor volnomyšlenkářům (či též i evangelíkům?) ihned takto: Zjevení a zázrak pojímá protestantism jinak než katolicism.« Tak??*) My, dvojctihodný pane, my katolíci pojímáme zjevení a zázraky takto: Zjevení jest nadpřirozeným sdělením pravdy náboženské, vycházejíc od pravdomluvného, neomylného Boha k nám lidem a obsahujíc *božskou* pravdu věroučnou i mravní.

Písmo svaté jest hodnověrná, neporušená, authentická kniha, jež z Božího vnuknutí byla sepsána k našemu poučení, obsahujíc celý poklad zjevení nadpřirozeného pro naši spásu. Zázrakem rozumíme skutek přírodu a lidské síly převyšující, smyslům poznatelný, přirozenou mocí neučiněný, *Bohem* způsobený. Až dosud domnívali jsme se, že protestanté *věřící*, jsou v těchto základních věcech o nadpřirozeném zjevení Božím a o zázraku s námi katolíky proti nevěrcům, naturalistům a nacionalistům úplně za jedno, hájíce s námi nadpřirozeného rázu i zjevení Božího i zázraku. Dnes slyšíme z úst pastorských novinku: Protestanté přijímají zjevení a zázrak jinak než katolíci! Prosím: **jak** *je pojímáte a* **čím** *toho nového »pojímání« zázraku a Božího zjevení ze* **staré reformační** *věrouky dokazujete?* Račte to hezky *jasně* a nepokrytě vyložiti, jinak se bude domýšleti moderní věda, že jste jí učinili i v tom nevěrecký ústupek a vysměje se vaší víře i »čistému evangeliu«, jež, nejsou-li pojímány ve starověreckém reformačním smyslu (a katolickém, shora výloženém) dělají z Bible báchorky a z evangelíků . . . (však víte, co!).

Nešťastným byl též pan Hrejsa, vykládaje, že jsou mezi evangelíky «různosti«, ale (prý) na prospěch evangelíků. Pan pastor se mýlí! Vždyť i tento debatní večírek volnomyšlenkářsko-protestantský konal se pro »dorozumění« a odstranění neshod. Kdyby pan Kunte byl považoval prospěšnými »různosti« mezi stranami, nebyl by se tolik namáhal, aby vystavěl jim *spojovací* můstek. V jednotě je síla, v rozdrobenosti úpadek. To platí i u protestantů a o protestantech! Že se již teď vůbec ani pokusy nedějí sklížiti »různosti« protestantských věr, je *nejhorším* znamením »čistého evangelia«. Kristus modlil se za *jeden* ovčinec a hlásal *jedno* učení: Jeden Bůh, jedna víra, jeden křest! Proč to není tak u protestantů, jsou-li Kristovými? Ne o lidech mluvím, *o věrách protestantských* to pravím, vida *v jich různostech* znamení smrti a *nepravé křesťanství*. Klasickým, vlastně klasicky křiklavým, je výrok Hrejsův, že prý, ač mezi protestanty jsou theologové

*) Pro tato slova horší se na p. Hrejsu i evangelík Masaryk! Proč prý p. pastor nepověděl zřejmě: V čem a jak liší se moderní protestantism a pojímání zjevení a zázraků od katolismu, volá Masaryk. v »Čase« — Právě to nesměl p. H. před *věřícími* protestanty »jasně« říci, vysvětlujeme p. profesorovi. *Evangelíci dávají na »učenost« pastorů pozor!*

(mohl říci: i *vyznání* přerůzně protivná!) »moderní a konservativní«, mající různé názory náboženské, — a to smí se díti, je-li vaše vyznání »pravým« učením Páně? — přece že všichni jsou si vědomi, »že v tom nejdůležitějším jsou si za jedno.« Teď jsem byl opravdu zvědav zvěděti, v čem jsou si moderní protestantští theologové za jedno? Pan pastor Čáslavský, *Frant. Kozák*, napsal před lety ve knize »Co je pravda« (3. vydání str. 221 a násl.) že prý všichni protestanté, ač mají vyznání různá, srovnávají se »v Kristu«, dle něhož žijí. Bylo ovšem ihned z naší strany odpověděno — důkazů nesčetných sebral k tomu ze spisů theologů protestantský bývalý jesuita, nyní odpadlík-protestant. hrabě *Hönsbroech* v díle »Christ und Widerchrist« — že právě »v Kristu« nesrovnávají se protestanté, nesmýšlejíce všichni stejně ani o Kristově božství, ani o Jeho vykupitelském díle, ani o smírné oběti na kříži atd. a propadajíce na mnoze čiré nevěře, zvláště ve vzdělaných a učených kruzích, pastorů četných a theologie profesorů nevyjímaje. A tu byli jsme zvědavi slyšeti z úst *superintendenčního* náměstka v Čechách, v čem *on* nachází shodu mezi věroučně vzdělanými protestanty. Slyšte a jděte žalovat dvojct. pánu do Čáslavě! Pan pastor Hrejsa pravil na debatním večírku s V. M., že protestanté jsou za jedno *»v náboženské zkušenosti«*. Tedy ne více »v Kristu«, nýbrž každý ve *svém* nitru čili, jak psal v Besedách »Času« asi před dvěma léty pastor Schmidt, v náboženském *»zážitku«* Boha! Věru, věru, málo radosti pro kteroukoli evangelickou *konfesi* a její pravověřící! A což, kdyby židé, ba i volnomyšlenkářští odpadlíci, dovolávali se proti evangelíkům a pro svůj protitheistický neb materialistický názor také »náboženské *zkušenosti?*« Věřil by pan Hrejsa, že mají volnomyšlenkáři ve své *zkusenosti* »náboženské« pravdu, a omlouval by je, jak učiní protestantům, že prý »při těch rozporech nejde o náboženskou *filosofii*, nýbrž o *výraz* náboženské zkušenosti.« Jak? Protestantští theologové moderní, že mají jen ve »výrazech« různosti o náboženství evangelickém? Ó nikoli! *Základní pravdy náboženství křesťanského jsou předmětem hádek a sporů protestantských!* Nejde o slova čili *výrazy* v boji tom, ba ani ne o náboženskou *»filosofii«* — ač i ta má býti v *pravé* víře *pravou* — jde zrovna o ty náboženské věci a představy, jež zavrhují ku př. Volní Myslitelé, Židé a pohané — jde o jsoucnost Boží, o božství Kristovo, o nesmrtelnost lidské duše, o zázraky a zjevení atd. Není tudíž pravda, co pan Hrejsa v závěrku tvrdil, že prý čeští protestanté stojí na stanovisku Husa a »Českých Bratří.« Hus i čeští Bratří věřili v zázraky a zjevení ve smyslu katolickém, proti němuž postavil pan pastor Hrejsa nové »pojímání« evangelické; Hus a Čeští Bratří nerůznili se ani u »výrazech« ani ve »filosofii náboženské« v tom, co o božství Kristově, o jsoucnosti Boží, o nebi, pekle a nesmrtelnosti duše lidské, smýšleti dlužno; tam byli Hus i Čeští Bratří s klerikály za jedno, a nedovolávali se »náboženské *zkušenosti*« svého nitra na důkaz pravdy svých »rozdílů«, nýbrž volali po pravosti Písma a zázraků, vytýkajíce dokonce protestantům. — Viz traktát českobratrský: Proč Bratří Čechové ku kněžím lutry-

anským (p. Hrejsa je lutherským pastorem!) neb, jak řkou, evangelickým, přistoupiti nechtí? — že, kdežto Kristus Pán a Jeho apoštolé *jedno* učení celému světu kázali, hašteří se protestanté *mezi sebou v různé sekty*, . . . neboť někteří z nich učení Luthrova se ujímají, jiní Filipova (z Melanchtonova), jiní Zvingliova, jiní Kalvína, jiní Brenziova, a tak . . . *jak se komu vidí*, tak učí.« Náboženská »zkušenost«, za niž pan Hrejsa se přimlouval, aby »různosti« mezi protestanty zakryl, dostala tedy od Českých Bratří hrozně na pamětnou. A pan Hrejsa, jako by se nechumelilo, prohlašuje: My protestanté stojíme na stanovisku Českých Bratří a Husa! Co si též asi myslili Volní Myslitelé, když pan pastor končil ujišťováním, že »konečným cílem protestantismu je *sbratření* všech národů.« Neříkají totéž Zednáři, odpadlíci, Freidenkři a židé hesly »rovnosť, volnosť, *bratrství*«? Neříkají to, *aby zahladili křesťanství?* Konečným cílem křesťanství je sbratření národů zde na světě *na základě nadpřirozeného zjevení Božího, Kristem a Jeho církví hlásaného*, o čemž však zednářsko-židovské »Sbratření-Fraternité« nechce ani slyšeti, a v čemž protestanté jen tehdy milosti dojdou u moderního světa, když »dogmatického« Krista opustí, niterné nekontrolované (tedy i bezbožecké) »zkušenosti« v náboženství se přidrží a tolik »rozdílů« mezi sebou u »výrazech a filosofii náboženské« zavedou, že víru v Krista-Boha a Jeho zázraky i zjevení ztratí, což dle počátečního přiznání páně Hrejsova může se hodně brzy státi! — (Dokončení.)

Na hrobech českých králů.

Vás, chrámy posvátné, tam na Hradčanském chlumu
Jak zasmušilé svědky dávné slávy zřím —
Jak dědictví, jež z proudivého stalet šumu
Si zachovala Praha, ten náš český Řím!

A hledím na věže, až ku oblakům tmící —
Mohyly královské, jež zdobí český lev!
Zřím v duchu velmože, tam po boji teď spící,
Již za svou vlast i za lid dali krev!

Tak mnohý tady leží, v jehož kdysi žilách
Krev bohatýrská vřela, který v slávě kles',
Jak vůdce hrdinů tam v starých Thermopylách —
Náš Leonidas i náš Achylles!

Zde Přemyslů už nevyruší bídná zrada,
Kde Václav Mučedník ve svatý složen týn;
Zde hlava Karlova i krále Poděbrada
Věčného odpočinku klesla v klín!

Posvátné hroby jsou to, krví posvěcené!
V nich sláva odpočívá, stará naše čest —
Nad nimi palma míru stalet už se klene,
V nich mučednickou svírá mnohá pěst.

A přijde čas, kdy otevrou se hroby tyto,
Kdy v jasný den se změní porobení noc —
Kdy v slávě povstane, co dosud je v nich skryto:
Ta práva naše, jejich význam, moc!

To bude v den, kdy Čech zas pozná zcela sebe!
Kdy sváru zanechá a vezme víry štít —
Kdy s věrou v sebe, k svým a v jistou pomoc s nebe
Kříž na praporu se lvem bude mít!

Myšlenky takové v mé hlavě povždy kříží,
Kdy chrámů Hradčanských mne k sobě vábí klín —
Pak zadumán tu od jedné jdu k druhé mříži
A mizím v prostoře jak pouhý stín!

Však naděje ta žije v české mojí hrudi,
Že zase bude šťastnou našich králů zem!
Se starou věrou Otců sláva jich se vzbudí,
V níž stkvít se bude Karlův diadém.

Josef Kratochvil.

Staré vdavky.

Kulturní obraz ze staré Prahy z roku 1567—1568. Napsal dle pramenů veřejných
ADAM CHLUMECKÝ.
(Pokračování.)

Kdesi na věži bily hodiny. Hlásily půlnoc. V kuchyni zazněl tichý hovor. Nemocná pozbyla bolení a Marta se chystala domů. Ozvaly se kroky a klika vrzla. Málem by ho byli dopadli na číhané. Vymrštil se jako had a šmátraje po zdi, klopýtal na vrch a s vrchu pod pavlač a schoulil se zase v temném koutě. Lišky ve srubu u cvočkářů se daly do vytí. Vitaly ho den ze dne divým pozdravem. A zase umlkly. Se schodiště zaplála zář. Madlena s hořící loučí pádila domů, a v paty za ní hospodář. U samých dveří ji zadržel, řka.

»Zaplať pán Bůh, Máničko! To jsi s ní vystála!«

»Z lásky k bližnímu se udělá, co možno. Zdrávi spali!«

»Zítra ti ukáži čepec, jejž ti stará slíbila. Sítkví se zlatem a kaménky. Budeš míti nad ním velikou radost. Škoda, že je tak pozdě. Řekl bych ti, pojď se na něj podívat hned!?

»Ach proto — —? Ráda bych ho viděla, když žádného nemám a nemohu jíti ve svátek na hrubou mši s jinými. Však mně ho zítra paní souseda ukáže. Ty nevíš, jak chudoba trápí. Je nás plný dům a ty nám tatíka ještě taháš do krčem, aby utrácel!«

»Musí to přestat.«

»Dnes nám donesl na noc smutnou novinu, že má Korbeli splatiti tři kopy, sice ho dá obstaviti, a kde bychom je nabrali?! Tolik nouze, a ještě chodit po krčmách! My s matkou se na tě tuze hněváme a říkáme, že budeš naším neštěstím.

»Máně, Korbel mně dluží dvacet kop. Tři vám z nich daruji a splatí mně sedmnáct. Jen se všichni stále nehněvejte, stará mne za to usužuje. Tři kopy vám daruji!

»Máš sám dluhů jak vlasů na hlavě.«

»Tolik přece nemám. Blázínku, sedmnácti kopami bych zaplatil dluhy i tatíkovi, a hodlám to učiniti, abychom měli pokoj. Pověz to matce!«

»A bude o tom vědět paní souseda?«

»Má žena? I kdeby! Neví, kolik mám dluhů, a bojí se tázati, aby nemusila platiti. Já neřeknu ničeho a ty také ne!«

»Ale to by bylo nepoctivé, hráti si na schovávavku! Je tvou ženou, a co je tvé, je také její a byla by ošizena.«

»Bloudku, tomu nerozumíš! Budu bečvařit a vydělám peníze. Zítra začnu a mé ženě se křivda nestane. Jak bych jí mohl ukřivditi? Těch dvaceti kop se dávno vzdala a myslí, že zůstanou za Korbelem na věky!«

»Toho my nepřijmeme!« povzdechla žalostně děva.

»Nevím proč? Dáte se obstaviti?! Pustne vám domec.«

»A kterak ti to oplatíme?«

»Něco za něco. Jsme sousedé. Vytrpíte s naší starou dosti a dosti, obsluhujete ji po nocích, a tebou vymetala kdejaký kout a kdejaký obchod a nedopřála vám za to ani hadry na tělo, a má jich plné truhly, a ani peřinky pro děti, a tuhle jich má stohy a moli je ztráví! A sama ničeho neužije. No, je zde zima. Nepodíváš se na ten čepec? Chceš-li, pojď!«

»Ne, nehodí se to! Zítra mně ho paní Kristýna sama dá.«

»Již se tedy ovečko nehněváš?«

»Ne, ale pamatuj, že jsi manželem, a že jsi věrnost sliboval. Kdo není věren první ženě, nebude věren ani druhé. Volil jsi starou a sedíš v teple, buď jí vděčen a modli se za ni. Kdybys ji měl rád, byl bys vyskočil z lože, když tě volala. Tys nespal! Takový hluk, a nejdeš k ní. To člověka až zaráží!«

»Přivítala mne velice nelidsky a pokořila mne, jak stupku.«

»Nechoď z krčem tak pozdě a přivítá tě lépe. Já bych ti dala!!«

»Tobě bych se netoulal!«

»Kdybys to již neuměl! Nebyla bych tak hloupá, abych si brala hráče a tuláka. A kdyby byl samé peníze a samá dobrota!«

»Ale tomu se každý naučí. Kolikátý se netoulá?!«

»Dej pokoj a jdi spat. Měj svědomí a netrap ženy.«

»A děva se šplhala po strmých schodech jak veverka, a lišky, cítíce ji, daly se do radostného vytí a vzbudily pávy v kurníku. Nepříjemný skřek se rozléhal dvorem i sadem, odrážeje se o staré hradby, jež rudly záplavou od louče hořící.

»Ale v tom se zazdálo bečváři, že se pod pavlačí něco pohnulo, jakoby tam byl zloděj anebo jako by někdo byl číhal! Žena vyprávěla, že Kruceburk posílá ponocné, aby po něm dá-

vali pozor! A třesa se zlostí, podíval se skulinou pod sebe a hle! Bože spravedlivý, zahlédl Stříbrského v kožiše, jenž ani nedutal a chvěl se strachem, aby se neprozradil. Příšera, jak se vplíží člověku až do domu a nebojí se, že ho tloukem utluče! Ale počkej, dám ti pamětné, abys nechodil k nám čenichat! A shasnuv louč, vylil plnou tunku vody na něho, jako by vylíval špínu jen tak náhodou? A venku třeskutá zima a fujavice řvala ve zdech městských a šlehala sněhem jak bičem do očí! A ubožák, mokrý jak myš, čekal, až mistr zavře dvéře, a utáhnuv se v šorcpelci a překlopiv kunovou čepici na uši, sebral pavézku, halapartnu a kuši, a vlékl se k žebři u zdi. Lišky vyly jak vzteklé, div řetězů nestrhaly a Madle poděšena, vyběhla na dvůr se světlem, nejdou-li stupkové na dříví. Ale, kdež byl ponocnému konec!

»Ten mně dal, naříkal chuďas, šmatlaje se k radnímu domu, kdež pod věží ponocní udržovali ohníček. A postrašili ho a nenechali se ho ani ohřiti. Co by řekl pan Brikcí z Kruceburku, slyše, co se mu přihodilo?! Dal prý by ho ještě zavřiti za neopatrnost, aby nedělal rychtáři nesnáze. O tom přece nemá nikdo věděti, že se po něm číhá a prozradí-li se ponocný, aby se mu řádně vytopilo. Lidé se pak opatrují a pokuty se málo scházejí!

»A poslali ho k Traptělce do krčmy, kde bylo jestě v oknech světlo. Tam dle zvyku »vypil pohár a políbil dno,« a vypůjčiv si kožich, pustil se znova po svém okrsku. Ale, byla to veselá hlídka! Mráz jím lomcoval, a k ránu nebylo, leč pospíšiti domů a lehnouti do peřin. A žena zlořečila na pana Brikciho, že honí ponocné po číhané a sám není tak svatý, jak se staví! Což, nechytili lidé již i rychtáře ve hříchu? Co nevyvedl rychtář Vaněk na Podskalí? Po jiných číhal a sám v pasti uvázl a novoměstští ho trestali šatlavou.

A člověk dostal horečku, blábole o Budějickém a zase o Madli, a novina letěla z kotce do kotce a proběhla celou Širokou ulicí a báby vyprávěly, že v noci zase rejdili zmetkové nad městem, nosíce přímorky a Stříbrský z nich už blázní. Bože milosrdný! Takový rozvážný a usedlý soused a mluví z cesty, jako kterýkoliv potrhlec, jenž není při rozumu ani v den Boží!

A žena, hledíc na něho, naříkala: »Můj klenote, můj poklade, co děláš, co se mateš? A byla by sama nad ním sešílela. Ale sousedky ji těšily. Sběhly se z kolika ulic. Markéta donesla koláčů, Bečáková pečeně a polévky, paní Regina ze Špinky v cínovém kotlíku starodávné polévky s trhanci, aby se vypotil a Důra s Rakovnickou všelikého koření a tabákové pálené. Ta chuďasa nejvíce pokřísila! Vzpamatoval se a políbil na džbánečku dno.

»Co jsi blábolil, že tě kdosi polil?« ptala se Důra.

»Že jsem blábolil? Co, co! Podívejme se! Caj caj!«

»O Budějickém a o Madli. Co máš s Madlí?« hučela žena.

»S jakou Madlí?!« stavěl se hloupým.

»To víš nejlépe sám, s jakou. To bude nejspíše něco u Traptělky.«

»Hospodine! Jsi pošetilá, jak Jobova žena! Kdeby?!«

»Tak jí pověz, kde znáš jakou Madli nebo Máni, to je jedno a dá ti pokoj. Zde běží o sedmou svátost a to je choulostivé.«

»Milá Důro, úřední osoba nesmí všeho pověděti, co ví. To je předpisové tajemství a smí se říci jen rychtáři!«

»Aha, aha, již vím! Číhal jsi zase na podezřelce a slili tě vodou! Přiznej se! Vždyť má tabáková tě vzpamatovala. Slili tě! No Kruceburka ještě také slejí, anebo zase spadne někde do podrubí. A dobře mu tak, ať se do všeho neplichtí. Herež, ať se omyje!«

A Důra se smíchem zakuckala, že uhodla. Oh, uhodla mu a zpráva se hnala zase z kotce do kotce. Na starém městě ji zachytily věnečnice a nosily ji s kvítím, s drůbeží a prasátky po domech a brzy byla na trhu dřevném i rybím až u řeky a bylo smíchu a hříchu! Přiběhly harapanny a vyzváněly Stříbrskému na měděnicích a zazpívaly mu nejnovější odrhovačku, jež se vylíhla v Myší díře k tak důležité slavnosti. Oh, měly ho také na krku! Vedl je nejednou na řetízku do šatlavy a jakou měl radost! Něco za něco! Radovaly se též. Číhati, nechytiti a dáti se pochrstnouti v takové nesnázi! Ale, kéž by se přiskřípl i Libocký a Kruceburk! To by teprve byla sláva! To by toho přála celá Praha! Hle, kterak číhají po lidech! A neostýchají se říkati: »To jsou předpisy královské!«

X.

»Mrzelo Budějického velice, že mu vyčetla žena v hádce, že jí do hospodářství nedonesl ničeho — a že ho má živiti! Dal se tedy do práce a v dělnici to vesele harašilo, bouchalo a burácelo až okna drnčela. Lazebnici Veruně Hulvátce dělal dubovou tunku a dva korbele, Koštovalce v lázni Královské měkkou kádi, Josefu Házlerovi kadečku na louh — za mýdlo — — pracoval na své dluhy a pospíchal se. Cvočkářce na dobrou vůli zrobil konvici na vodu pitnou, aby děti hliněných džbánů netloukly. Cvočkáři vyřezal lištu na šaty, Máně krabici na všeliké maličkosti, jako roubíky, jimiž se pálily vlasy, hřebeny, feflík, přasky a náramky — s vyrytým jménem na víku, ženě vystrouhal stoličku pod nohy s vykrajovanými srdíčky a pružnou poduškou na vrchu, ba i houpadlo jí sroubil, do něhož si po obědě sedla, houpala se chvíli a tiše sdřímla! A věru, zavděčil se velice. Takovou židli uspávací měla i paní Flanderková a měly je zámožné — materny, všecky si mohly pohověti. A paní Kristýna byla vděčna. Co chvíle se přiběhla na muže podívat, nesouc posilu na cínovém talíři, a vodíc sousedky, aby se na mistrovskou práci podívaly. Pověst slavná rostla. Přišel hrnčíř ode zdi městské, za ním provazník, kovář s kotlářem od brány mostní, sami blízcí sousedé, a všichni si poroučeli nádoby pod žleb, do síně, do kuchyně nebo dílo bylo pevné a »řemeslné«.

S drobnějšími věcmi hrál v tuhé zimě v kuchyni, aby ho nezáblo, ale žena z prachu kašlala a v noci ji dusilo na prsou. Musel zase do dělnice. Někdy se však ztratil s piplačkou k cvočkářům, kde měli v kovárně tepleji — a třísky z práce byly vždy

vítány. Bečváři o dřevo nebylo a odřízků, jež se házely do ohně, u něhož se děti ohřívaly, zbylo vždy více, než třeba. Cvočkář za to neměl topiva nikdy nazbyt — a posílal dcerky do dělnice, aby se pan mistr přišel — ohřát! Přišla Běla, za ní Vichna s Anežkou, zvouce ho do kovárny, a pomáhajíce mu náčiní dřeva přenášeti. A nešly mu s krku, pokud se na ně pěkně neusmál a nepovolil. Pak se skočilo oknem ve zdi dvorské domů a dřevo se přehazovalo, děvčata stydlivě přelízala a lišky radostí ve srubě vyly, holuby i pávy na rohatém štítě s kalichem. V kovárně se pak vyložila nějaká pohádka — při klepajících kladivech — a děti otevíraly ústa, aby jim ani slovo neuniklo. A bečvář vida, jak jsou horlivy, rád se s nimi pomazlil, a odpočívaje, vzal Anežku na klín, aby mu ukázala, jak se umí modliti, a co ví o pánu Bohu, o svatém králi Václavu — — kterak chodil sněhem v noci do kostela a šlapky po něm zůstávaly teplé — kterak při mši svaté ministroval a z hroznu do kalicha víno tlačil — — co ví děvuška o své patronce svaté Anežce Přemyslovně, a co jež zase zapomněla — —! Větším vyprávěl o císaři Karlu, o nebohé choti Václava čtvrtého — již prý domácí chrti udávili, o »kněžských vojnách« a lidech ubitých. A cvočkář s tovaryši se divili, odkud se to v něm béře! To však bylo všecko z knih, již zanechal nebožtík bečvář, jeho předchůdce, hlavně z kroniky Hájkovy, již koupil bečvář z odúmrti skladatelovy r. 1553 a jako pravý doklad v truhlici uložil. Takových kronik bylo nemnoho mezi lidem. Byly drahé — a proto spravedlivou vzácností. A věru, nejeden věřitel byl by ji přijal bečváři na dluhy — ale Budějickému byla — druhým písmem svatým a pokušení odolal, doufaje, že dluhy odpracuje — a Korbel snad přece také oplatí — —?

Srazil si cvočkářovy tři kopy. Cvočkář měl pokoj a byl vděčen — ale bečvář darmo, darmo čekal, Korbel jen sliboval: »Bratříčku, dušičko, nestarej se, náhle ti je donesu i s — rejčartem! Nebuď netrpěliv — nemáš proč!«

Ale, jedva od Bečákové vylákal výkupné s modlitbami pro Kocoura, zmizel z města, jak dým! Rozloučil se v noci v krčmě u Římských — a upláchl! Smutnou tu novinu donesl bečvář k cvočkářům — a Běla to vyžvatlala paní Kristýně, aby věděla, jakým stupkou stupkatým je Korbel! Strhlo se pohoršení. Stará materna za podvodníkem posílala zlá jména a zlořečení a mistr svolával kletby. Hle, vybéře si, co mu kdo dlužil a neoplácí, kde opláceti má! A soudem ho nebylo možno stíhati, ježto nesl »tureckou almužnu«, kterou císař chránil. Nebylo, než bečvařiti a dříti se na dluhy! Ale jen kdyby nebyla tak tuhá zima! Již po první neděli adventní uhodily třeskuté mrazy a sněhu bylo po dvorech po pás. Střechy se jim lámaly! Bylo s ním práce do února. A co se spálilo dříví. Paní Kristýna nerada jednala velikých zásob. A nač?! Ve varně kolem ohniště ho málo vlezlo — a kdyby měla hranici na dvoře, rozkradou je lidé. »Drobný les pálící« se nabízel dvakrát za týden. Ve čtvrtek se prodával na Koňském trhu, v sobotu na Starém městě. Vůz »trhovec« ho stál patnáct grošů míšeňských. Byl to vůz »tuplák«, a míšek dřevěného uhlí dva krejcary. Nač tedy jednati zásoby?

Budějický nerad uzřel zimy a koupil přece celý tuplák — anechal ženu bublati, že se pro haldy v kuchyni nelze pohnouti. Ale z dobré známosti sházel oknem ve zdi dvorské pěknou hromádku cvočkáři a k tomu třísek několik otepí a děti tleskaly dlaňkami a smály se na něho: »My ničeho u vás nepovíme! Neboj se!« — A hupky za paní Kristýnou a obsluhovaly a obskakovaly ji, jak mohly, rozhánějíce jí zlé rozmary a chvíle chorobné, které ji mořily A stařena se rozesmála a mézi malými okřívala — a stávala se mezi nimi sama dítětem, někdy i dosti roztomilým — Budějickému byl život snesitelnějším!

Kterak by pak na rodinu sousedovu, tonoucí v bídě, nepamatoval?! Onehdy mu sdílná Máně na pavlači pravila s povzdechem: »Ty nevíš, jak chudoba trapí!« Slova ta mu stále zněla v uších a bylo mu dobrých lidí líto. A za námahu, kterou se ženou měli po nocích — nedostali nikdy ničeho, mimo sliby. Slíbila, a zapomněla. Nerada dala. Také Madli zlatého čepce nedarovala, ač se ho trpělivé ubožátko již dočkati nemohla. »Máničko, neboj se, ten čepec bude tvůj!« A děva den ze dne navštívila na skok milou paní sousedu, zaskočila jí do lékárny, mastila jí dřinu v rukou, housera v týle — — a samé sliby za to! Hned mohejrovou sukni, hned baňaté rukávce s černě vyšitými výložky, voplečky, nebo aksamitový živůtek. Jen že chyba, na podnebí bylo stále chladno, nemohla tam se svým kašlem choditi, aby se nezastudila, těší ji, až se rozjaří a bude teplo! Co se vleče — neuteče. A pěkná věc je hodna, aby se vyhlídala a čekala trpělivě, aby si jí člověk tím více vážil. Nebo jak nabude — tak pozbude!

Dívka však byla čím dále zvědavější a konečně i netrpěliva, litujíc, že tenkráte, když ji mistr pobízel, aby se šla do truhly podívat, odmítla pozvání! A chudoba tak trápí! Zima tuhá a nemá se do čeho obléci. A tam na podnebí leží, a sleží se teplá sukně mohejrová a koumařová, teplé živůtky steří i s čepci, má to slíbeno a nemůže k tomu. Naposledy — — bude vše posekáno od myší, nebo pohryzeno od molů — snad proto materna otálí?

U cvočkářů se jí smáli: »Včera ti slíbila čepec, dnes sukni, předvčírem kožich, zítra živůtek, pozítří se ti dá nápíti z prázdného džbánu — dvakrát, abys se do mrazu, až tě někam vyštve, zahřála!

A smáli se i Budějickému. O první neděle adventní dovolila mu žena, aby si do kostela oblékl po nebožtíku kožíšek dalámek s pláštěm kanavačovým a navlékl si teplé »kujóny« na ruce. A když pak šel v sobotu na trh drobného pálícího lesa, nesměl se na kožíšek ani podívati, ani rukavice! Punčochy teplé trávili moli — a nesměl jich obouvati, aby se neprodraly, bylo by jich věčná škoda. A když prosil, že by si z vlčatého sukna v truhle u okna dal ušíti čubu a spodky, aby se zimou neroznemohl, odsekla mu, až Korbel oplatí těch dvacet kop a nedala ničeho.

A k tomu k vůli kašli jedla sama psí maso se zasmaženou mrkví, oukrop a řepu a jemu jiného nedala! A chudák — takové stravy nejedl! Ani u cvočkářů psího masa nechtěli! Krájel je

holubům nebo pávovi, neb slepicím a kradl vejce, aby se buď u Bečákové, nebo u cvočkářů najedl. Madle mu někdy nosila jídlo buď do dělnice, nebo poslala mu je do »sklípku«, kde si potají topil, aby žena nevěděla. To by se mu nevyplatilo! Pohrdati darem Božím, krásti vejce a mařiti otop.

Tak se pomalu přiblížil štědrý den. Zima přitužila, ale nemocí nebylo. Nebesa rosila mraky milosti a srdce lidské se osvěžilo a bilo milosrdenstvím. Chudí se chystali se starodávnými zpěvy pod okna, a někteří nosili po domech pěkné i nepěkné betlemy ze sítí na prodej. I u cvočkařů dětem koupili, aby se potěšily s Ježíškem, alespoň doma, když pro nedostatek se nemohly obléci a jíti za ním do kostela.

Bylo právě po posledních rorátech. Bečvářka přišla ze mše svaté a odstrojivši se poslala si muže pro Madli a poslala ji na rybí trh pro »štíhlata« a nejlacinější rybičky a sama se odebrala do obchodu skoupit ostatní potřeby. Jiřík Bílek jí prodal vše lacino — ale polo zkaženo a Matuchář nejinak. Kdyby poslala muže, mohl by ji ošidili a Madli by ošálili jiní. Velkého nákupu nikomu nesvěřila. A nejraději čekala, až se z kotce všichni známí vytratili, aby se nestyděla smlouvati.

Madle přinesla štíhlata s přidanou štičkou a chtěla se vrátiti domů. Ale Budějický vyskočil z dělnice: »Máničko, zítra bude štědrý den, a naše stará mohla by již býti také štědřejší a dáti ti, co ti slíbila. Co se podaremně namrzneš — a tam šaty jen teří. Mohla bys se na ponebí se mnou podívat — a stydíš-li se, jdi pro tatíka«.

»Ne, ne. Kdyby se opil, pověděl by to všem tulákům v krčmě. Ach Bože!«

»Tedy jdi si pro Bělu.«

»Pro žádného nepůjdu. Bojím se«.

»Čeho?«

»Posměchu!«

»Jářku — že mě!«

»Ne, tebe nikoli! Víš, jak se mnou jednati!«

»Uchlácholím ženu, aby ti dala teplé šaty na zimu, které ti slíbila. Štědrý den je na to, aby člověk lačné krmil a nahé odíval. Pojď, než se stará vrátí. Má tam hromadu šatstva z mladých let a vše je dosud zachovalé. Pojď, ovečko, pojď!«

»A kdyby nás překvapila?!«

»Vždyť ji spatříme oknem, až přijde a budeme slyšeti její kašel. Kde by nás překvapila?! Co se namrzneš — a nemůžeš ani do toho Božího kostela! Není to smutné? Kdybys byla bohata, oblékla bys bobrový dalámek a seděla při oltáři vedle vznešených — a chudoba tě vězní doma! A co chudáku malý s naší starou stojíš! Ani v noci ti nedá pokoje — — ale přece za vši ochotu nedá ničeho a jen slibuje! Mně je tě tak líto — a věř, ne že bych si dělal u tebe dobré oko. Pojď, duško!

Dívka se zdráhala, stojíc jak přimražena, hrajíc si s dlouhým, volně spleteným copem. Člověk tedy vyběhl na vrch, a vzav v zelené truhle nejkrásnější čepec se zlatými květy a krajky, ukazoval ho s pavlače děvčeti. Žasla nad jeho krásou a srdce

jí zabušilo dychtivostí, ženouc jí žár do zraků. Osmělila se vyběhnouti za ním. Nechal jí ho v rukou a donesl teplou sukni mohejrovou s bílým beránkem dole, s modrým živůtkem podšitým králíkem — aksamit jak hedbáv a pásl se na jejím úžase:

»No, co říkáš, Máničko?«

»Překrásné! To bych nebyla řekla! Jak nové! Z brusu nové!«

»A má tam ještě pěknější šaty. Ukaž, jak by ti slušel čepec?«

»Ne, ne, to se nesluší«.

»Posaď si ho na hlavu, ovečko! Taková krásná hlava je zlata hodna.

»Nelichoť, nemám to ráda!

»Všecka se třaseš. Nebuď dětinská a neboj se, stará ještě nepřijde.«

»Ty se třaseš — a víš proč! Člověk má míti svědomí!«

Ale, než se nadála, strhl jí roušku s hlavy — byla tak vetchá a děrava a shladiv jí kučery, nasadil jí čepec a ohybaje se úžasem, pochleboval jí: »Ach, kdybys věděla, jak ti sedí! Vlastní matka tě nepozná. Jsi krásná jak královna a je mně až do pláče, když tě slyším — kterak chudoba trápí!«

»A ba trápí,« povzdechla a zardělá jak vlčí mák, pohlédla vděčně na něho. A bylo jí, jakoby jí byl někdo pošeptal: Ruka dárcova je krásná! Neodmítej jí — bída je trpka! A cítíc ihned příjemné teplo pod zlatohlavem, usmála se: »Je v něm pěkně teplo! A dá mně ho opravdu? Nebude jí ho líto?«

»Zítra bude štědrý den. Dá Bůh, že se nechá uprositi a bude štědrá. Nedám jí pokoje, dokud nepovolí. Ale — bude ovšem třeba udělati dobrou náladu a navnaditi ji k milosrdenství. Mám něco za lubem«.

»Co máš za lubem, taškáři?«

»Rád bych jí spiplal nějaký betlem. Něco k tomu již mám — ale sám do zítřka večera sotva budu hotov. Kdybys mně mohla pomoci s dětmi«.

»Ze srdce ráda, zbude-li mně co času. Takovou věc každý má rád v domě. Jen že u nás bude na svátky dosti práce. Ale, snad Běla, nebo Vichna ti bude za mne dobrá — a já se alespoň ukáži na dohlídku«.

»Měla by asi velikou radost, kdybych řekl: To ti poslala Máně«.

»To bys lhal. Ne, ne tak nesmíš říci. Leč jí nepovzbudí.«

»Ale, vždyť sama toho již neužije! Kašle ve dne v noci a je slaba jak moucha. Skoro bych řekl, že zimy nepřečká. To bys neřekla, jak je sedrána! Ničeho si nepřeje, aby se posílila, z čeho má okřívati?! Ale nestojme zde na mrazu a pojď se podívat do zrcadla, jak ti čepeček sluší«.

»Ale zde nebudeme viděti, jde-li žena z obchodu a pak bude darmo státi v zimě u dveří, nebo půjde vaším dvorem — a překvapí nás!« — A otevřev dvéře, vstrčil ji mocí do mazhauzu, a ač se zdráhala, zavlekl ji do první jizby k zrcadlu na stěně. Bylo jí do hněvu a již již v ní tlela uražená čest panenská, ale vidouc, že člověk se chová poctivě pohlédla po očku

do zrcadla a za okamžik se shlížela s patrnou zálibou a přestala se třásti! Zasmála se: »Kdyby mne naši viděli! Co by řekli?«

»Že jsi jak anděl pěkná! «A dotěrný člověk ji přinutil, aby oblékla aksamitový živůtek a mochejrovou sukni, a přes ni svátební kožíšek s pasomany a černým vyšíváním, že zatím zaskočí pro matku, aby se podívala na dceru.

A Madle se chutě nastrojila, vždyť jí šaty materna slíbila, a tak se jí líbily! A shlížela se vesele v zrcadle, divíc se sama sobě, kterak oděv dělá člověka člověkem! Jak smutně pohlížela po nastrojených dceřkách městských, když kolem oken se pyšně kolébaly k dominikánům na hrubou mši, anebo zastavovaly se po požehnání, po »kumpletách«, leckde na rohu, aby je kdekdo viděl a čepýřily se jak pávice! Kde by cvočkář se zmohl na panský oděv svým dcerám, jichž má osm a stojí více, než celá rodina! A hle, teď se má dostati k nádhernému obleku, jenž je jak nový, a věru, ač dle staršího střihu, přece jen rozkošný. A děva se nemohla dočkati matky, až ji bečvář přivede, ať se jí pochlubí, co bude její.

Ale Budějický jí nepřivedl. Děti vyřizovaly,že se stavila s paní Kristýnou na druhé mši na Týně. Vodil tedy děvu rozjařenou od truhly k truhle, navlékl jí červené zimní rukavice, a pak se oba smáli, že by v tom úboru mohla jíti o vánocích na hrubou k svatému Havlu, zda by ji vlastní sestry poznaly?

A Madle svým vlastním očím nevěřila, co šatů, cínu a mědi stálo po skříních. Prohlížela konvice a šálky s jednorožcem, knihovničku se všelikými starými i novými knihami, mezi nimiž jako obr trčela Hájkova Kronika, divila se halapartně v koutě a zbroji po jakémsi závodníku. Vše jí bylo nové. Sedala si všetečně do stolice obité měkkým sezením a libovala si. Doma toho neměli. Zavedl ji k orlojíku a ukázal na dvířka s obrazem svaté Kristýny mučenice: »Zde má žena hromadu peněz a skvostný prsten«, řekl tiše, rdě se.

»Zde? Jak to víš? Ukázala ti je?«

»Odchýlila jen dvířka«.

»Ty se červenáš! Nebyl jsi jí na nich?!«

»Pokoušely mne kdysi velice, ale obstál jsem. Kdo by kradl?!«

»To si myslím. To by byl hřích a sprostý nevděk!«

»Do těch dvířek bych se ani nedobyl a klíčku nemám! Hleď, hleď, to drží jak horská brána!« A jsa krásou dívčinou omámen, podchytil dole dvířka viklaje jimi, a pokušení ho pobízelo, aby je vyvrátil a děvu obdaroval.

»Nepáchej! Po dvířkách ti nic není. To dráždí ke krádeži. Nech toho!«

A chopila ho pevně za loket. Ale, bylo pozdě! Dvířka popustila a odskočila. Lekli se oba. Leč zvědavost byla větší než leknutí. A ač se chvěli, tlačili se oba ke sklípku. Zářící zlato je svábilo, jak světlo noční motýle. »Hle, sloupec grošů zlatých! Mezi nimi jsou vzácné dukáty císaře Karla čtvrtého, neokrájené, neopilované! »Ukaž anděli dlaň! To je váha! Měla jsi kdy zlato na dlani?«

»Neměla. Kde bych k tomu přišla?!« A srdce jí bušilo hlasitě.

»Tolik zlata! Odkud ho ti lidé nabrali?«

»E dej je, kde bylo. Mně se s tím třasou ruce«.

»Přál bych ti, abys ho teď měla s polovici. Co to zde náleží?«

»Přál, nepřál, dej je, kde bylo a jak bylo.«

»No, nerad bych, aby se mně něco přilepilo mezi prsty! A tady vidíš několik sloupků stříbrných grošů tlustých, zde obrovské tolary jáchymovské. Panenko Boží. Plná čepice je jich, a samy »vážné«. Samá dobrá váha. Nastav dlaň. No, no!«

»Jejá jejá! Takovým penízem člověka uhoditi a bude po něm! Polož je zpět, aby nepoznala, že jsi jimi hýbal. Zdá se mně, že má hromádky znamenány. Hleď, hleď, jakoby tuhle mák byl nasypán!«

»U sta hromů! Opravdu! No budu opatrn. Tuhle má bílé peníze, tuhle říšské zlatníky a míšenské groše. Babky a podvojné drobné má dole. Těch zde se netkne. Není to celé bohatství? Nebyl bych řekl, že tak je bohatá!! A zde ten zlatý prsten se zlatým grošem v oku. Viděla jsi takový?«

»Ne«.

»Také mně ho slíbila, ale nedá!«

»Buď trpěliv a služ jí. Někdy ti ho dá. Jen se ničeho netkni, co ti nepatří. Ale tyhle jáchymovské tolary! Kolo u vozu!«

»Říká se jim šlikovské. Razí je Šlik v Jáchymově. Tak vidíš! Chudáci jsou samá bída, samý hlad, nemohou si v zimě ani zatopiti, a zde takový poklad bez užitku! Žena by raději sama zmrzla, než by sem sáhla! Dole má stoh žarapatek a plecháčů od Jiříka Poděbradského a vůbec, co nemá ceny. A hleď, zde má na drahé peníze i vážky, jako každý boháč!«

»Tomu nerozumím.«

»To je tak. Teď se ukazuje hromada pokažených peněz, okrájených, opilovaných anebo »neváţných.« Není v nich dosti stříbra. Proto jich žádný nepřijme bez váhy. Kdo jde na trh, zastrčí si za pás vážky, aby se neošidil.«

»Se Šlikovskými tolary byla u nás Katruše Odolenová z Nového města, nabízejíc je tatíkovi ke koupi. Byly takhle veliké a nové!«

»To je žena Jana Čecha, a měla pro to již jednou pozbýti hrdla. Chodí s »talešnými poláky« a ne s jáchymovskými tolary! Šejdířka!«

»Teď rychle zavři dvířka, a já se odstrojím. Skoč se zatím podívat, nejde-li již paní Kristýna. Ale, kterak ta dvířka zamkneš?«

»Dobře. Starosvětské zámky jsou povolné. A zůstane ta příhoda mezi námi, Máničko? Má žena se nesmí ničeho dověděti. Bylo by zle se mnou!«

»To víš, že umím mlčeti. Ale nemlčela bych, kdybych pozorovala, že mnoho utrácíš. Domnívala bych se, že loupíš ze ženina pokladu. Jen toho nečiň! Toho by ti žena nikdy neodpustila a já rovně. Nemohu se na zloděje podívati, a třeba kdyby i z nouze kradl. Zloděje nesetřiti!«

»Ty bys i na mne pověděla?«

»Ty nebudeš krásti, a já nebudu míti čeho žalovati.«

»Hm! Já se snažím, abych tě potěšil a získal důvěru, a ty jsi stále tak neohebna a houževnata a jistě mne i nenávidíš! Škoda, že jsem toho dříve nechápal. Za vše dobré, za přátelství, mám jen nepřátelství!«

»Nepleť! Nemáš čeho litovati. Jsem ti vděčna, že na nás pamatuješ, jako žádný jiný, ale přeji si, abys zůstal poctivcem! Nechej hry a toulek, na dluhy vyděláš doma. Kdybys nechodil po krčmách, seděl by nám tatík doma a neutrácel malého výdělku. Tolik dětí, matička churava, a živobytí ve válce drahé, že se člověk ani nenají, a netopí — a vy se taháte za branou po karbanu, a když vám na noc zavrou brány, podlízáte pod vraty jak zloději. Kterak ti potom důvěřovati! Ale, pojďme, paní souseda se vrátí, ať nás pospolu nezastane. Bůh ví, že jsem neměla hříšných úmyslů!«

»Vždyť já také ne!«

»To vidím a děkuji za dobrotu! Kdyby mne paní souseda oblékla, jak slíbila, byla bych jí vděčna a nedopustila bych, aby se čím trápila. Mám ji tak ráda.«

»A ona teprve tebe! Ty jí rozumíš a z raracha uděláš anděla. I ze mne bys ho udělala, a uměl bych si tě vážiti, kdyby to tak Bůh řídil, aby se to stalo. Věř, myslím poctivě a věrně.«

»Nepleť a styď se více! Žena žije a dej jí Bůh zdraví a dlouhého života. Neumíš jí oceniti. Kdybyste se spolu nabyli, snad by z tebe udělala pořádného člověka. Nauč se poslouchati, míní to s tebou dobře.«

»Ale já s tebou také!«

»Již jsem ti řekla, že se marně na to těšíš! A je to také hřích.«

»Kde jsi se tomu kazatelství naučila?«

»Doma to slyším den ze dne. Hned pláčeme, a hned se staráme, co z nás bude zítra? A hned zase jeden druhého těšíme. Aby člověk potom nedozrál a nekázal jak Rokycana, jak říká náš tatíček.«

»Řekni jak Milič. Tvůj tatík drží jen na ty starověrce a co chvíle se jimi dokládá, až mu hlavu zmatou. Vyházeti mu ty kacířské postily ven.«

»U nás je na kazatelství dobrá škola jako všudy, kde je bída!«

»Přimluvím se za tě a ty za mne, až tě obleče!«

»Já za tebe?! A proč?«

»Aby mně žena dala to vlčaté sukno na čubu a ten liščí dalámek. Vždyť se stydím mezi lidi. Nač jsem mistrem?! Jen to zkus a přimluv se za mne.«

»Jste vy divní lidé,« povzdechla děva a pospíchá domů.

Byla mrzuta. Zdálo se jí, jakoby se byla prohřešila. Jakoby své cti byla zadala! Jindy dotěrnému muži vyhybala, bála se ho, a najednou vázne v jeho společnosti, nechávajíc se opřádati jeho hovorem a pochlebenstvím. Je to slabost? Chýlí se k povolnosti? Čím je to, že se s ním zase spřátelila. Čím? Je to vděkem za

dobrodiní. Je to nouzí domácí. Ruka dárcova je pěkná. Ale viděla hranice před sebou a cítila, že stojí pevně a její povolnost že je poctiva a zůstane. Jednala tedy proti slušnosti, nebo proti svědomí? Nikoli! Svědomí je čisto, neposkvrněno.

Oddechla si a dala se hbitě do práce domácí a ani slovem se nepochlubila, co viděla a nad čím jí srdce bušilo. Zítra bude štědrý den.

Zatím stál mistr zamyšlen ve sklípku, drže prst na ústech a upíraje zraky do prázdna. Žena se na Ježíška těšila celý advent, zpívajíc mu písně starodávné a volajíc do nebes, aby ho rosa Boží vydala. Tkliva byla její víra a člověk otrlý sám pozaplál touhou po světlém Messiáši.

»Hle, hle, usmál se, jakou radost jí udělám a sobě neméně! Takový betlem ozdobí a posvětí celou domácnost a žena se utiší. Bude státi na stolci za postelí v koutě jako nebeské zjevení mezi smrčky a skalinami a lampička bude místo hvězdy. To se již snadno stluče. Chlév z prkének a ze slámy je skoro hotov a co na střeše ještě schází dodělat, pomohou děti. Sošky se prodávají u radnice pod orlojem a nejsou drahé. Věnečnice tam stojí s mechem a s kvítím strojeným. To se s dětmi poshání! A věru, mohl by se betlem strojiti u cvočkářů a Madle by ho na štědrý den k večeru donesla, když bude stará na požehnání a pomáhala ho sestavovati, při čemž by se nechala přistihnouti.

Ženu by okouzlila milosrdná nálada a darovala by jí, co jí tak dávno slibuje, aby nekřehla zimou a pak by se ošatil sám také na její přímluvu.

A když se stará vrátila se zbožím z kotců a prohlížela rybičky, spokojeně mručíc, vylhal se, že má v městě práci a odkvapil k cvočkářům pro děti. Poslali s ním Bělu, vědouce, že svému mazlíku něco za cestu koupí. U radního domu nakoupili sošek lepených z chleba a pestře pomalovaných, několik pastýřů, oveček, andělů s křídly z husích pírek, tři krále, jen sv. rodina byla vystřižena z papíru a též i hvězda se zlatými paprsky. Běla nabrala do plachty mechu a jedlového chvojí, několik červených jablk a pozlacených ořechů a chvátali k cvočkařům do podrubí. Malí měli nad figurkami velkou radost a pomáhali s nadšením vázati na chvojí jablka a ořechy, vědouce, že časem budou jejich. A když podvečer pastýřové kolem oken hutali a materna se s posvátným rozmarem vracela s požehnání, rozžíhala Madle svíčičky s dětmi a vstoupivši z nenadání do jizby, ulekla se ostrého světla, jež rozlévala záře po stěnách. Ale již se drobná Anežka na ni s veselým smíchem vrhla, schovávajíc si hlavu kučeravou do jejího kožichu obsypaného sněhem, křičíc: »My jsme tě chtěly překvapit a ty již jdeš?«

Užasla stařena: »Dobroto jediná! Kde jste to nabraly, chrobáčci? To je krása! To je k pláči!« A klekla si u betlema, vítajíc Ježíška se všemi malými, až se nimi rozplakala. A vstavši, objímala je všecky a dala jim ořechů a jablk a poslavši je domů, vzala s sebou Madli na ponebí k truhlám, plným šatstva a skvostů z let starých.

»Kdybys mně, baruško, byla koš zlata donesla, nebyla bys mne tak uctila, jako betlemem! Ještě jsem ho nikdy neměla. Nepřála jsem si toho potěšení a ty žebráčku malý si učiníš se mnou takovou útratu, abys mne v mých trampotách potěšila. Zaplať vám to všem Pán Bůh! Vidím, že nejsem na světě sama, že mne má ještě někdo rád. Vlastní dcera by na mne tak nepamatovala.«

»Což bys byla sama na světě?! Vždyť nejsi opuštěna a muž tě má rád.«

»Možná, ale tak upřímný není jak ty!«

»Nezavrhni ho, má tě rád.«

»Pojď, holubičko a vybeř si něco na zimu. Tenhle zlatý čepec, ta teplá sukně, ty punčochy, ty kujóny, ten drahocenný živůtek jsem ti slíbila, ať je to tvé! A kéž bych tím darem božskému děťátku také tak velikou radost způsobila, jako ty mně. Ježíšek se narodil v tak veliké chudobě a ví chudáček, co je zle. Vezmi si to a obleč se na jitřní. Andělé se budou radovati nad lidmi dobré vůle.«

»Zaplať ti Pán Bůh, materno! Ale, odpusť, má zásluha není tak veliká, jak si myslíš. Ano, mnohem menší.«

»Co šveholíš, ovečko, nerozumím tomu.«

»Já jsem tvého betlemu ani nesmyslila, ani ho nepostavila.«

»A kdo tedy?«

»Pan Budějický a já jsem s malými jen pomáhala.«

»Také mu dám něco za práci, ať má památku! Kéž by ho betlem upamatoval, že svatý Josef se netoulal po nocích a držel se svaté rodiny. Kéž by se u Ježíška tak rád zabavil a s ním se potěšil jako pěstoun Páně! Jak s ním byla matka Boží šťastna! A co já se s bečvářem nasužuji a málokdy se vyspím! Ale dám mu sukna na čubu a tenhle popásný kožíšek. Snad bude spokojen.«

»I přidej mu ještě teplé punčochy a rukavice, ať se mu svět nesměje, že mrzne a nemá se do čeho obléci Zde ti to stráví moli a steří to.«

»Až zase podruhé, aby se měl nač těšiti a poslouchal.«

»Ne, ne, neodkládej, co může býti hned. Bude ti vděčen.«

»Nevím, nevím, nevěřím mu.«

»E bude, materno, bude. Přidej mu to! Za ten roztomilý betlem ukaž se také roztomilou. Milosrdenství ho navnadí a ukrotí.«

»Člověk se ti musí smáti, že ti na něm náhle záleží! Nemohla jsi ho ani vystáti a teď se za něho přimlouváš. Jakoby tě byl o to požádal?«

»Ovšem, žádal mne, abych se přimluvila a získala ti zásluh u Boha.«

Eno naposledy, ať to má — a ať se do toho zítra na jitřní nastrojí. Člověk by mu srdce pokrájel, kdyby byl pořádnější a hospodárnější. U Korbelů hospodařil a u nás hýří a ještě jiné svádí. A co se za něho namodlím!«

»Bůh tě vyslyší jistě v čas!«

»Také doufám a jsem dosti trpěliva. Ale teď běž holubičko domů a pochlub se matičce a sestřičkám. Ať se těší s tebou!«

XI.

O štědrém dnu bylo po městě plno práce a zasněžené ulice byly plny ruchu a šumu. Na staroměstském náměstí se hemžilo lidmi jak v mraveništi. Pod orlojem přešlapovalo hromada venkovanů s mechem, chvojím a lesními šiškami na ozdobu za okna, nebo k betlemu. Dále k hospodě »U jednorožce« stály vozy s jedličkami a smrkovým haluzím a pod okny u radního domu prodávaly ženy červená jablka na stromy betlemské, nebo betlem býval v lesu — a ovoce bylo na okrasu. Bába Rakovnická chodila s Důrou po domech, s papírovými betlemy v dlouhých koších a smály se na děti, aby se podívaly na Ježíška v jesličkách, a zaprosily mámu o něho. Prodaly dosti zboží a stavily se u Zlatého kola posílit se pálenou. Byly ráno již u Matuchářů, a aby se neřeklo, že se ani o štědrém dni nepostí — bylo teprve před polednem — zašly si k Bílkům. Pan Jiřík nalil do stupky skořicové a poslal po nich vánoční dar rodině cvočkářově. Plný koš všelikých mlsů a pokrmů! Dětem fijalového syrupu a panenských jablk, větším děvčatům zázvoru pečeného v koudeli a máselnou cáltu pletenou, nadívanou hrozinkami a piškoty, spoustu ořechů — a matka kupcova přidala Madli žlutý obojek se zlatým grošem visícím na oušku, pro starou teplé rukavice »ze šeře« podšité kožíškem a k večeři tři »vážné« štičky s kusem přepouštěného másla na pečeni. Cvočkář dostal baňku pálené routovice. Koš byl vrchovatý a báby, nesouce ho za pevná ucha, pohlížely na sebe významně, že prý se u cvočkářů nad Mání mračí. Zda zaprší z mračna? Zda by se dalo při tom čeho vydělati? Jiřík má peněz jako železa a mohl by dohazovačkám nějakou kopu nadhoditi. Každý je rád na světě. A zase se pustily do rodiny cvočkářovy, že má žebračinu potkati takové štěstí. To již dávno celá Praha vidí, že takové fifrnožce letitý člověk nadbíhá a jí veřejně lichotí — takovému děcku! Když se vdávala Rakovnická, měla třicet let a Důra také nebyla mlada, když se postavila se ženichem před oltář. Jaký je to teď svět? A jaká to bude matka? Zrovna proti pánu Bohu! Ale, jen kdyby Jiřík chudým dohazovačkám něčeho dopřál, člověk by jedno oko zamžel a druhým nehleděl!

A báby se šmatlaly kluzkou cestou, dávajíce pozor, aby nepadly anebo nedostaly ránu do tváře. Po ulici se prohánějí děti, bijíce se sněhem a pletouce se lidem pod nohy, zkoušely koledu pod okny. Z koutů pod hradbami hlaholily již písně jejich jak hlahol skřivánčí. Ale dětí a písní si stařice nevšímaly. Za to zastavily v Celetné ulici, kde na velikém »vale« byly vystaveny vánoční cálty, čili húsce z nejbělejší mouky, krásně proplítané. Čumělo před nimi hromada diváků, mladých i starých, pasoucích se na jejich vůni a půvabu. A vtipy sršely a smích hlaholil celou ulicí a Libocký z radního domu s biřiči nestačil všeteček rozháněti, aby cesta se neucpala. Před písařem se všecko rozběhlo, a Důra ani těžkého koše necítila, upalujíc s Rakovnickou k cvočkářům.

A zase se sbíhal lid k radnici. Poslové nosili húsce osobám, které chtělo město poctíti. A nesli obrovské cálty na no-

sítkách, arcibiskupovi, hodnostářům státním i městským. Čím větší pán, tím větší cálta! Pro »zadní sběř« totiž pro mladší písaře, bičiče a slouhy městské se pekly po čtyřech groších a jistě, bez drahé příchuti. Diváci se všemu divili a za každým běhali, kdo vánoční dary nosil. A nepustili bez povšimnutí ani dcerky městské, jež s talířem v bílé rouše přebíhaly ulicemi, podskakujíce pod napjatými řetězy, až jim vlasy rozpletené na plecích odskakovaly jako vlnobití!

Také paní Bečáková chystala své sousedce bobrový ocas pečený a koláč přepíkaným zázvorem posýpaný, což jí po své staré slouze Svatě na cínové míse poslala, aby darů Božích ve zdraví užila i zažila. A ani na hospodáře nezapomněla. Poslala mu svícen »norimberského díla« a na svíci tratiknot a cínovou misku pod něj.

Za to bečvářka s mužem se odměnila maldříky z kozího tvarohu, posýpanými šalvějí a mísou koblihů a za ten svícen jí dala postříbřený »feflík«, jímž se připínal závoj na hlavu.

Také na souseda s druhé strany se nesmělo zapomněti. Bečvář zavolal Bělu, aby si dary odnesla. Pro děti hrníček medu, a k večeři »šalše varmužové«, slavnostní to kaše, a Máni po straně podstrčil mistr starodávné páteříčky, jež dědila žena po své máteři a chtěla je míti po smrti v rakvi. Ukradl je, mysle, že na ně dávno zapomněla. Také stříbrné »záušnice« jí daroval, aby si ji naklonil, řka, že je koupil u Izraele na Malé Straně, tvrdě při tom, že stará se tratí jak voda v koši a dlouho nebude.

Nešlechetník, nemohl se ani dočkati, až dokoná, a připravoval ji ustavičně nábožně na smrt, aby nezapomněla umříti! Vždyť cvočkář by sám rád viděl, kdyby Madle v rozkošném domci bečvářčině hospodynila, a pomáhala mu živiti sedm hladných dětí při hrozné drahotě, jež se nenechala chudých ani nasytiti ani ohřáti!

A hle! Jak se jí najednou všiml i pan Jiřík, zámožný obchodník! Je pravda sice, že jí dávno dává mlsy a lichotí jí, a snad i k vůli ní objednal u něho hromadu hřebíků a zboží kovaného, ale to vše bylo hříčkou, jak se rády vidí milé děti! Ale dnes, takový koš darů za několik kop grošů! To již bylo nápadno! Čím se mu měli odplatiti? Poslali tam dceru, aby se poděkovala, a obstárlý člověk se červenal jak panenka, tiskna děvě významně ruku.

Až u srdce jí bodlo! Celou cestou se nějak chvěla a zuby jí jektaly. A jakoby jí něco volalo v duši: »Něco s tebou zamýšlí! Má něco za lubem. Dlouho se již s tebou mazlí, béře tě za ruku a mlsy ti dává a stará matka ta tě objímá. Onehdy, když v noci přišel objednat hřebíky a bral od tebe hořící louč, choval se tak nápadně, jakoby měl něco na jazyku a jako by byl k vůli tomu, a nikoli k vůli zboží přišel, ale řeč mu uvázla v hrdle! A třásl se tak divně, jak horečkou, a byl přece v kožiše! Jak to bylo nápadno! Málem si řekla, že přišel na zálety, ale jeho pověst byla bez poskvrny. A nebyl mlád, maje ku čtyřicetí!«

A ráno o Božím Narození, když si vykračovala ve skvostném oděvu z kostela s matkou, pošťouch Stříbrský pana Jiříka, syče do něho:

»Ty Jiříku, jak to děvče mám rád, ale v těchhle šatech ji nerad vidím!«

»Proč?«

»Razí to čertem!«

»Proč tak myslíš?« tázal se Bílek, všecek překvapen.

»Ještě včera se neměla do čeho obléci, a dnes taká nádhera! Hleď, celá Praha za ní hledí s úsměškem! Taková žebrota. Chtěla-li matka do kostela, musela dcera dřepěti doma. Neměla se do čeho obléci. Šla-li Maně, musela býti doma stará, nemajíc čeho na sebe hoditi! A dnes! To se mně nelíbí.«

»Mně samému ne. Kde si k tomu pomohla?«

»Kde? I hrome! Ty šaty již znám. Patří Budějické. A ta lakomá bába aby své svatební roucho komu darovala? Ta vždy jen brala, ale nikdy nedala. Tohle asi ukradl bečvář a děvě daroval, aby se jí zalíbil.«

»Nežvaň, Máně není tak špatná, aby kradené brala.«

»Zima je zima a takové panenky se rády strojí. Škoda děvčete! Dal bych život za ni. Ten starý blázen se těší, že žena umře, a pak si vezme Máni. Cvočkář bude rád, že se jí zbaví. Na to ukazuje celá ulice — a sám rychtář mně nařídil, abych v noci dával po nich pozor.«

»Nelžeš?«

»No, ať se propadnu! A ač jsem se osobně přesvědčil, že Máně je dosud poctivá, nemohu toho říci o bečváři. To je Jan »Hoňsobě.«

»Ty jsi na ně číhal?«

»Ovšem. Číhal jsem u Jana pod pavlačí. Děva obstála, ale záletník mne vyslídil a chrstl na mne tunku vody. Taký mráz, a div jsem z toho nezhynul. Ale, kdyby mne nebyl postřehl, nevím, nevím, nebyl-li by trhal ze zakázaného stromu. Žena byla nemocna, a patrně se těšil, že umře a chtěl si asi dopřáti. No, nepodařilo se. Dcerka je dobře vychována a proto bych nerad, aby se na ni taký duspivo chystal. Karbanář a poběhlík! Což s ním vytrpí stará. Jen kdybych se někde dopátral, odkud platí dluhy.«

»Holoubku, těch má asi mnoho ještě! Mně také dluží. A jak slyším, dluží mnoho za večeře u Římských, u Traptělky, a u Esthery na Novém městě. Tam prý má dluhů, jak vlasů na hlavě. Žena mu doma nevaří leč mrkev a řepu se psím masem, a proto si přilepšuje, kde může. Ale do hry prý nosí mnoho peněz. A proto si myslím, že buď hodně vydělá, nebo ženu okrádá. A vida, vida, vlk se zmíní a je v sini! Tamhle se žene za Madlí jak vítr. E — to je pěkné. Již se jí koří. To je veselé. Ale zabavíme je zde a dokud nepůjde bečvářka z kostela, nepustíme je, aby je viděla. A kterak si Máně stoupá! Praporníkova dcera hotová!«

»Bečvářka vyběhla z chrámu, hleď, hleď!«

»A běží jak mravenec. To bude zajímavé.«

Za chvíli stáli všichni tři u nich. Budějický — jako zpit štěstím — Máně zářící červánkem ranním — a stará veselá, jak dávno nebyla. Divná, přepodivná věc!

»Pane Jiříku, jak se ti líbí Madle v těch haderkách? Je to starodávné a chudinka myslí, co má. Jiná by to již nebyla oblékla. Herež!«

»To jsi jí dala?« křičel jí Bílek do ucha, aby dobře slyšela.

»Nechlubím se tím, není proč, ale chci ji pochváliti, že je skromná. Ten mladý svět se starému leda směje a ona je tak skromna. Tobě dá děvče Bůh štěstí, že se málem spokojíš. Budeš ještě kdysi bohata.«

»Chudoba musí býti skromná,« bránila se děva, všecka zardělá, a pan Jiřík bodal žárlivě očima Budějického, jenž se neomaleně pásl na jejích půvabech. »Jen když mohu do kostela a není mi zima.«

»Vypadáš v tom jak chůva krále Jiříka na našem obrazu, a dcerky městské se ti budou smáti, že se přivdáš ke starému.« A stařena se chutě zachechtala, zadělávajíc si dlaní bezzubá ústa.«

»Ať se smějí, mně to nevadí. Teta Důra měla také mladého a brzy se ho nasytila a utekla mu za jiným. Já mám staré lidi ráda.«

»To vím. Za to se dočkáš starých let. Až umru, můžeš si vzíti mého vdovce, aby nenaříkal, že u stařeny svadl. Hleď, ani se dočkati nemůže.«

»To věřím,« smála se děva se všemi, až se lidé ohlíželi.

»Nepodezřívat! Nejsem takový!« hájil se mistr.

»Nestav se! Zeptej se zde Stříbrského, nebyl-li rad, když se staré střásl a mohl se oženiti s mladicí? S nebožkou se hašteřil a teď mlčí jako pěna.«

»Protože musí!« odsekl bečvář.

»A proč bych musel, Janku? Hleď, ať někdy sám nezkrotneš!«

»No, děti milí, dnes je den tak svatý a my pleskáme jen tak do větru. Nechme řeči a políněme se. U nás bude čekati Důra s Markétou. A tak, povoď Bůh!

»Dej Bůh štěstí!« řekl Jiřík, hledě jizlivě za bečvářem a šeptaje: »Ta stará má dobrý nos a cítí, kde koudel tleje. Ta mu to zde vysypala. To se podařilo. Nebesa! Div se hanbou nepropadl do země!«

»Jen ať se Janek nezmýlí. Stará se nemá k smrti!«

»A než umře, kdo ví, kde bude děvě konec!«

»To se ví,« syptěl Stříbrský. »Ta nebude čekati na něho. Ta se hodí do panské rodiny. A musím se staré smáti, jak říkala, že vypadá v těch šatech jak chůva krále Jiříka! A já si k tomu myslím někoho jiného.«

»Koho?«

»Bílka Jiříka! Chichuchichi!« chechtal se dědek lichotně.

»U starého mládence není čeho chovati«, červenal se člověk.

»Ožeň se s ní. Mlsíš ji od malu. To děvče stojí za zlaté doly!«

»Je na mne příliš mlada.«

»Časem také sestárne. Bude pracovati jak mravenec a bude jí plný dům, jak pěkné hudby, a matička ti přiokřeje a omládne. U cvočkářů podělá všecko sama, a tam je lidu! Ta žába má cenu. Měl bys nebe na zemi.«

»Tak letitého člověka si bráti nebude a byla by nešťastna.«

»Dcery z bídy si nevybírají a jsou otužilé. To vidíš! Oblékla se do starodávných šatů a rozplývá se vděčností, jak si jich váží, a ví, že se jí svět směje. Ta nedá na lidské řeči a řídí se vlastním rozumem. Za zlaté doly stojí. A co si také počneš, až nebude matky? Teď ještě ti ledaco zastane, ale má nedaleko do sedmdesátého křížku a starost ji hubí. Chceš-li ji ušetřiti, ožeň se a nabudeš se ještě dlouho s matkou. Potom teprve bude ráda na světě. Mladá bude jak hrdlička. Samý smích a samá roztomilost! Ale Jiříku, což se mne necháš namáhati? Je to po celé ulici, že jsi jí včera poslal přehršlí zlatých grošů s oušky na hrdlo! Nestav se, jakobys na ni nebral!«

»No tedy! Víš to tak dobře a namáháš se! Přijď si na pálenou, abys neřekl — —.«

* * *

Koláčnice Markéta u Kamenného mostu měla hojný odbyt a litovala, že Marty neměla doma, aby jí pomáhala. O vánocích si každý rád popřál, a pečivo bylo hned rozebráno. Ale, měla dcera ze služby přijíti na svobodu a pak ji chtěla přemluviti, aby se již do Plzně nevracela a zůstala doma. Vždyť měla býti čím živa, a Václav Kocour, jak lidé vyprávěli, měl v Tatařích známost, ze které nebylo vyváznutí.

Také paní Bečáková u »Zlaté podkovy« měla mnoho práce. Od božího rána o štědrém dni obsluhovala lidi obecní, jak se jim říkalo »čeleď všelijakou«, totiž hlásné, hodináře při orloji městském, převozníky, branné, tržné, hrobníky, pacholky, vysloužilého kantora, ti dostávali od obce 163 húscí z dobré mouky a drobnější ryby, jež jim Bečáková pekla a smažila.

Pak měla na krku starou hrobnici, hospodáře z vězení, právní pacholky, pohodného, kata, jimž se říkalo »zadní sběř, bez které město býti nemůže«. Ti dostávali od obce 26 húscí a drobné ryby. A ač si mohli doma sami smažiti a péci, chodili přece ke »Zlaté podkově«, aby nespálili hromadu »drobného lesa«, jenž toho roku hodně podražil.

Bečáková mívala na vánoce mnoho pomocnic a vydělala peníze. Věru, nebylo ani kdy mysliti na ženicha, a kdyby se jí v noci nebylo o něm zdálo, byla by na něho zapomněla. Ale, mátlo se jí o něm a o Martě co chvíle něco a dávala tedy chudým almužnu, na úmysl, aby se zajatec šťastně, ale bez nevěsty vrátil. Ta tatarská pohanka by byla její hanbou a její smrtí!

Zatím pan Jiřík od »Zlatého kola« zabíhal pomalu k cvočkářům. Matka do něho bušila, aby se hýbal a založil si vlastní rodinu, aby se ještě dočkala jeho štěstí a mohla klidně oči zhasnouti. Ve dne nebylo kdy, chodil tedy večer, když ho ne-

bylo v obchodě třeba. Jedva že bylo po svátcích vánočních, šel objednat všeliké zboží. Na Týně se překrývala střecha, bylo třeba dlouhých hřebíků a pevných skob. Ševci v bratrském kole si zamluvili mnoho kop cvočků v krabicích a podkůvek. Práce mnoho, přemnoho, a mistr do ní musel shánětí po obou městech pražských chasníky, aby zákazníkům uhověl a nestrhal se.

Kdyby vždycky tak bylo! Dělnice byla dosti těsná a nestačovala kovářům. Kladiva ustavičně hřměla, krapáče a struhy ječely a měch žalostně vrzal a skřípal. Za to chasa byla veselá a zpívala starodávné písně kovářské rázným poskokem.

Celé okolí se divilo a hrnčíři s provazníky u zdí městských žasli, kterak se mřihlad vzmáhá. Neměl nikdy práce nazbyt a jedvaže s jedním učněm v kovárně klepal. Někdy ho nebylo vůbec ani slyšeti a měl hladu jako kvítí. A hle! Najednou se vyšplhal nad vodu a staví pána! Zaměstnává čtyři tovaryše a půl tuctu učňů a lidé dobří, má i z brusu novou koženou zástěru, řemeslně šitou s nákladným opaskem! Tolik vydělá! Čím je to?

Ale soused kotlář, jemuž se valně nedařilo, zašel si k cvočkáři tu a tam na táčky, a vida v celém domě změnu a měšťanskou úpravu, zašel k svým sousedům a pošklebil se: »Tážete se, čím je to, že se mu práce hrne? Máte oči a nevidíte. Má krásné dcery a ty všecko vábí. Jedna na vdavky, druhá dospívá a třetí nemá do toho daleko. Rostou jak vrby u vody. Líbí se celému světu a každý by je rád měl. Mládenci z bratrských kol a ze »sklepů« železných jsou za nimi jak posedlí a zanesou tatíkovi kdejakou zakázku, aby se zavděčili. A žáby dělají drahotu a ohrnují na všecky nos, jakoby čihaly, že se vdají do dvorů knížecích!«

A provazník praví: »Oh, oh, tak vysoko se nevyšplhá žádná. Je jich jak semence na okříně, a co jim starý dá? Budějický slibuje, že si po smrti ženině vezme Madli za ženu a cvočkář se toho nemůže dočkati. Když se opije, blábolí o tom ustavičně.«

Ale cvočkář pustil zatím bečváře dávno z hlavy. O dceru se hlásil boháč. Nikdy ani ve snách by mu nebylo napadlo, že by se o chudou děvici ucházel pražský kupec, jenž si mohl mezi zámožnými dcerkami měšťanskými do vůle vybírati. Neřekl sice dosud, co v srdci tajil, pan Jiřík byl ostýchavý, a nechtěl choditi s bubnem na vrabce. U cvočkářů to však cítili staří a a cítily to i děti a Madle věděla nejlépe, odkud vítr věje a neschovávala se před ním do zátiší.

V polou ledna, v kruté zimě dovezl horák vůz dřeva »trhovec tuplovaný«, jak se prodával po patnácti groších míšenských, a složiv ho cvočkáři u podrubí s pořádným měchem dřevěného uhlí, vyřizoval; »To vám posílá ten bledý pán od »Zlatého kola.« Máte ve zdraví užíti!« A užívali paliva, jsouce vděčni za dobrodiní. A když zase přišel pro zboží a nezastal ani mistra, ani mistrové doma, a děti jsouce na jeho mlsy zvyklé, zavlekly si ho do »sklepa«, pěkného, světlého pokojíku nad podrubím, sedl si důvěrně mezi nimi, jak doma. Měl děti rád, zvláště sličné a povídavé. Seznámil se brzy s nimi a požvatlal si s nimi, bavě se jejich nápady do syta.

A aby jim neutekl, běžely všecky pro matku a zůstal s Madlí sám. Žehlila právě obojky a plátěná krzna dětem, a člověk ji pozoroval, kterak je na svůj věk neobyčejně vzrostlá, mohutného těla, vládnouc těžkou cihličkou, jak pírkem! Kovářova dcera! Podařila se. To je tím, že bušila s tátou na kovadlině, že konala všecku namáhavou práci a hladu při ní neměla! Nebylo-li doma zbytkem, dala paní souseda více, než potřebovala. Ke všem byla lakotna, ale pro ni neměla dlaně nikdy prázdné! A člověk, hledě zářícíma očima po ní, zapištěl ostýchavě: »Tobě práce slouží, Máničko!« a kolena se mu chvěla.

»Sláva Bohu! Slouží mně. Ráda dělám. Matička má v loktech dření a téhle cihličky neunese. Chudinka, co vystojí v noci bolesti!«

»Naše matička nám včera ulehla.«

»Ulehla?!« lekla se děva a nechavši práce, obrátila se k němu.

»Ulehla! Slábne již dávno. Bože milosrdný!«

»E nebohá! Já jsem ji tak ráda v obchodě vídala! Samá dobrota!«

»Však ona tě tam ráda vidí, ba, raději, než koho jiného.«

»Já vám dám už nejméně utržiti.«

»To není trhem. My jsme tě měli rádi od malu, to přece víš. A teď nevím, co si počnu bez ní?! A kterak to přenesu? Byla vždy zdráva jako křen, a myslel jsem, že mne přečká, a proto jsem zůstal svoboden. Nevstane-li, bude u nás zle!«

»Já vás obou tuze lituji! Budeš museti najati hospodyni.«

»Bojím se! V obchodě cizí lidé nedělají dobroty.«

»A co ti radí matka?«

»Bože milý! Co mně radí? Jak ti to říci? Radí mně, abych se oženil! To není tak snadno. Nejsem již mlád a každá se mně také neshlídne.«

»Tobě?! Na každý prst deset!!«

»Kdejaké a lecjaké si brát nemohu a na každou teď už také nezvyknu! A zle se ženiti, nemá-li člověk známosti. To také víš.«

»A což, pekařka Důra by neporadila? Nebo Lounská bába? Takové znají kus světa a jsou zkušeny. To by bylo!«

»S babami nechci mít ničeho! Hledí na zisk a nemají svědomí. Jen vdavky sehnati, a hoďte se k sobě, nehoďte. Dohodná je pohodná! Musím-li do toho, musí mně žena nahraditi matku, sice uhynu!«

»Takové na světě nenajdeš! Matky nikdo nenahradí!«

»Dobře máš! Nenahradí! Ale, místo ní stačí a ujme se v srdci, kde sídlila matka. A kdybych věděl, že mne přečká, do smrti bych na ženidlo nemyslil! Ale, vidím, že se připozdívá a svíce dohoří. Co udělám? A bojím se toho!«

»A nemáš příbuzných, aby ti pomohli?«

»Nemám.«

»To tě velice lituji. Kéž tě ta starost jen brzy mine!«

»Věřím ti, že člověka lituješ a upřímně! Kdybych mohl každé tak věřiti, jak tobě, zavázal bych si oči, a bral bych první na potkanou.«

»Mně že tak věříš?!«

»Vždyť toho zasluhuješ!«

»Ale, jdi, jdi! Nevím kterak?!«

»Známe tě s matkou od malu, a jí jsi zrovna přirostla na srdce! Kdyby tvá sestra Běla již sama něco zastala a kdyby se matička bez tebe obešla, spadl by mně kámen s ňader a řekl bych tvým dobrým rodičům.«

»Abych ti hospodynila?!«

»A — nechtěla bys?«

»To bys měl něco pěkného!« A zarděla se do temna, a rychle se obrátivši k prknu, dala se znova do žehlení. »Chachacha!«

»No proč se ti nezdá, Máničko?«

»Nejsem ani zkušena, ani vycvičena. K vám se nehodím.«

»Mně bys postačila! Jsi pracovita, hodíš se do kuchyně i do obchodu a u nás bys se rychle do všeho vpravila. Čemu člověk mladý nerozumí, rádo se mu ukáže. U nás by ti ukazoval kdekdo, čeho třeba — a pak bys poučovala sama jiné. Čeho se u poctivých lidí báti?! Doma vždycky zůstati nemůžeš, sestry dospívají jedna za druhou a co si tatík se všemi počne?!«

»To vím.«

»Tak vidíš! Nám by spadl kámen se srdce a matička by zase ožila.«

»Což kdybych vám byla čím platna, než byste si něco jiného našli, aneb, nežli bys se oženil, nebyla bych proti tomu. Mně je vás obou tuze líto!«

»Běží o to, kdoby tě doma zastal?«

»E — to by se spravilo! Běla se musí pričiniti, a Vichna pomůže. Byla jsem slabší než ona a musela jsem se na všechny v domě dříti, a všechno sběhati. Ať se také drou a učí se pracovati! Ostatně Běla se mnou dělá již dávno veškerou práci, a jen si jí všimni, až se vrátí, jak sílí! Je ta žába jak lev a kyne jak těsto. Roste jak vrba a má sílu. Jen chtíti a práci udělá jako já.«

»Sláva za to Bohu!«

»To by byla nejmenší starost a Běla by se povznesla.«

»A co by asi říkali rodiče?«

»Tobě a tvé matičce učiní, co vám na očích vidí. Jsme vám mnoho povinni a nevděčnými nebudeme. Doufám, že mne k vám pustí, dokud ti matka neokřeje, anebo dokud se neoženíš. Však naše matička již jde.«

»Vyřídím to své matičce, jak nás lituješ.«

»Alespoň bych se s ní ještě nabyla a obsluhovala bych ji, aby okřála. Já tu dobrou duši mám tak ráda, jak vlastní matku!«

»Máničko, je mně u tebe až do pláče! Ty jsi — asi můj anděl strážný, který mne má těšiti, a já jsem k tobě od malu cítil zvláštní náklonnost, která mne — nehněvej se na mne, již dlouho vodí k vám! A jak by mne srdce nemělo za tebou puditi? Mou dobrou matičku miluješ, jako svou vlastní, jak by tě člověk neměl milovati? Nelekej se, nejsem mlád, nejsem záletníkem, ale srdce mně praví, že kdo matce přeje, nemůže syna odmrštiti! Jsi mlada, snad příliš mlada pro mne, ale, nebylo by to nic nového! V tvých

letech se vdávalo děvčat dosti, a braly si ještě starší, než já! Pověz mně tedy, nebyla bys proti mně, kdybych se ucházel o tebe?«

Děva popálila cihličkou celé krzno a nelibý zápach se rozedmul světnicí. Postavila ji kvapem na železné patýrko a vyskočila všecka zmatena otevřít mázdřité okno. A ruce se jí třásly, že ani závlačky nemohla najíti, a vrátnice jí pod prsty obě hrčely. A srdce jí bušilo, jak ta kladiva dole v podrubí a byla jak slepa. Trvalo hodnou chvíli, než se jí podařilo jednu vrátnici v okně odchýliti, ale, když slézala dolů, minula se stupně, a kdyby jí člověk nebyl pevně zachytil, byla by spadla na cihlovou dlažbu.

Ale, lapil ji obratně, jakoby mu granátové jablko spadlo do klína, a postavil ji k prknu, kde žehlila, stenaje: »Jsi těžká!«

»Chachacha!«

»Nejsem neomálený?«

»Ne, děkuji ti pěkně! Chachacha! Taková nemotora! To se mně ještě nestalo! A také — aby ne?! Člověku se z také řeči udělá tma v očích, a sletí na rovné zemi. Kdyby mne teď byla matka zastala! Chachacha!«

»Ty jsi veselé stvoření! Co by byla řekla?«

»Že letím jak perlík s lišty, a byla bych se vymluvila na tebe!«

»Chybil jsem velice?«

»Chybil — nechybil! Vždyť se nehněvám. Chachacha!«

»Ty se mně směješ?«

»Sobě se směji! Co jsem na světě, neupadla jsem až dnes!«

»Ještě se o tebe nikdo neucházel jako já teď!«

»Ó Bože, že nikdo?! Nejeden! Chichichi! Ale, k vůli takovým voškrdům odněkud sletět?! To bych byla bláhova.«

»K vůli mně ano?« — Tázal se všecek zaražen kupec.

»Když to muselo býti, proč ne? Vždyť jsi svoboden.«

»A přece mně připadá, jakobys se mnou šaškovala! Ale nezlob se.«

»Já za sebe nemohu, a na vážnou si hráti neumím.«

»Máničko, nejsem mladík, abych své city vykládal, ale nechci tě také nutiti! Ale prosím tě dibliku, smíšku zatrolený, odpověz mně, zda máš se mnou soucit. Smíšku, zadusíš se smíchem, mluv?« A kupec povstal a pozdvihl jí hlavu kučeratou, aby jí viděl do tváře.

»Ach Bože, jak odpovídat? Jsem ještě zpola děcko! A kterak tě odmítnouti? Matička ti stůně. Máte oba zármutek. Co ti jen říci? Taková věc patří rodičům, aby rozhodli a dcera poslechne.«

»Máš ke mně snad nechuť pro má léta?«

»Ne, nemám.«

»Obětovala bys se za nás?«

»Rozhodnou-li rodiče. Jejich rada bude Boží radou!«

»A nebyla bys nešťastna?«

»Proč?«

»Svou obětí.«

»Tobě a tvé matce toho odepříti nemohu.«

»Je to z lásky?«

»Věř mně, nevím co je láska! Neznám lásky. Neměla jsem dosud kdy, abych se s ní seznámila! Znám jen oběti. Chtěla jsem se za rodinu obětovati a zůstati doma, dokud malí nedorostou, abychom je snáze obživili. A není-li mě doma již třeba, proč se neobětovati jinde, kde se beze mě neobejdou? Kdybych ti řekla, že tě mám ráda, mohl bys si mysliti že toužím po tvém majetku, a že ti budu vyhlídati na smrt, jak to bývá, abych si vzala mladšího.«

»Ty jsi studánka, do níž viděti až na dno!«

»Nuže hledej, a nalezneš-li ve studánce, po čem dychtíš, ukaž to matce mé i své. Naše matka již jde, děti dovádějí jak posedlé.«

»Má matka mne k tobě poslala a vzkázala tě pozdraviti?

»Opravdu?«

»Zeptej se jí. Snad ji přece navštívíš? Běla půjde s tebou.«

»No, proč ne?«

»Tedy mám zaprosit tvou matku?«

»Uvidíme, co řekne. Já se budu velice stydět.«

Do jizby vrazilo pět, šest dětí, samá děvčata, a jako schodečky! Nejstarší, asi patnáctiletá, je okřikovala, otevírajíc matce. Takového hosta, jenž má obě ruce tak štědré, každý pěkně vítá, a chorobná žena, klátíc se v ošumělém »kloku«, rozplývala se pokorou a úctou, podávajíc hosti ruku: »A že si nesedneš, pane, u kamen, však topíme tvým dřívím.«

»To by bylo mým neštěstím,« zachechtala se Madle.

»Nežvatli!«

»Tak hleď, matičko! Tuhle stojím, tohle žehlím, popálím krzno a chci zápach vypustiti oknem. Zatmí se mně v očích a sletím s okna dolů. Kdyby mne nebyl pan Bílek zachytil, byla bych se přerazila.«

»Máš se čím chlubiti! Podruhé dávej pozor. A teď nechej řeči a pospěš za tatíkem k Římským za bránu. Běla půjde s tebou. Ať hned přijde domů, že je zde pan Bílek. Vezměte si světlo, ať se přebrodíte sněhem. Honem, honem, Stříbrský si nese od Bečáků večeři, a když pěkně zaprosíte, půjde s vámi. Ten starý blázen má vám ta žabacka tuze rád a ony jeho!«

»To věřím, smál se kupec, hledě za děvčaty, jež pospíchala nízkými dveřmi z domu a upalovala kolem oken za ponocným. Motal se s hořící loučí Celetnou ulicí, a poznav je po hlase, čekal na ně. A jako by se s ním bylo jaro sešlo, roztál a rozehřál se, prošlápavaje jim sněhem chodník a pomáhaje jim pečlivě přes záměti, myslil si asi pod kůží: Tohle to bych dělal den ze dne, a nebylo by mně těžko. Člověk starý při takovém ptactvu nebeském leda okřeje!«

Ale cvočkáři sedaly pěkně vrchcáby a poslal dcery napřed. Že hned přijde. A bečvář, prohrávaje žebronil: Jen okamžik ještě poseď a půjdeme spolu. A tak okamžik za okamžikem plynul — a pan Jiřík obávaje se o svou nemocnou matku, již ani děvčat nedočkal, a otevřev mistrové srdce, kvapil domů. A dávno děvčata spala s malými na peci, když se tatík vrátil a sedl k matce za stůl. Slyšel od ní novinu přijemnou. Pan Jiřík se již uchází

o dceru. Sláva Bohu! Tam by se jí podařilo! Ale mistrové se tak nezdálo. Jí byla dcera na vdavky příliš mlada. O celých osmnáct let byl pan Jiřík starší. Kdyby snad dvě leta mohla počkati, až by Běla více dospěla, za ní doroste Vichna a budou pomáhati. Ale, co by z nich bylo, kdyby dali nejstarší z domu? A matka připlakávala: »Zastane Běla, co zastane Madle?«

»Musí!« Rozhodl pevně otec. »Musí! Kdoby Madli mařil štěstí? Bílek je z Boha dobrý člověk, je zámožný, dobročinný a k vůli dceři nezapomene na rodiče. Osm krků živiti a drahota válečná dusí! Jen kdyby nebyla dcera pak nešťastnou? Abychom se přece přesvědčili, má-li ho ráda?«

»Bílek sice praví, že není proti němu, ale, ať nám sama řekne.«

»Madle! Máničko spíš?«

»Co chceš, tatíčku?«

»Slez trochu k nám sem. Víš-li pak, že se máš vdávati, ovečko?«

»Jak chcete, tak udělám!«

»Nezdá se ti Bílek starým? Abys nenaříkala!« Připlakávala matka.

»To bych měla hřích. Je samá dobrota.«

Starý vyvalil oči. »Tak si ji matko kup! Já se domnívám, že bude kňourati, a že se jí do čepce nebude chtíti, a hle, již je vdavkami bouchnuta! Ty žábo zelená! Tvá matka se vdávala, když měla nedaleko do třiceti a tebe to chytá tak brzy!«

»Mýlíš se tatíčku!«

»Ba nebraň se, holubičko moje! Kdyby tě to nechytalo, neříkala bys, jak chcete. Pověz mně, střapáčku, jak dlouho si tě kupec nadchází?«

»Dnes začal, když jsem sletěla s okna.«

»Tak?! To jsi tam schvalně lezla a schvalně spadla, aby tě mohl zachytiti? Ty šatopletko! Pan Jiřík je Boží nevlezlo a nevěděl, jak zarejdovat do vrat a tys mu pomohla? Kdo by řekl, že je žába tak honěná?!«

»Jak je Bůh nade mnou, byla to náhoda!«

»Ano! Ženy jsou samý úskok. Zeptej se mámy, že si mne uměla také nadehnati. Ó ta to znala! A já bloudek nečichal čertoviny! Že jsem byl tehdy tak pošetilý!«

»Zavři hubu,« dohněvala se žena.

»A bylo to tak jednoduché, a já jsem byl jak slepý!«

»Nepleskej před děckem, máš hubu po pivě, nevěda co žvastáš. Což, litуješ, že jsme se vzali? No, pověz, pověz a nemlaskej, staré duspivo!«

»No, nelituji a bylo by teď pozdě! Ale, já bych tě byl tenkrát tak rád, a styděl jsem se ti říci, vezmi si mne! A ty jsi byla taková chytrá příšera a viděla jsi mně po očích, že bych tě rád vedl k oltáři, ale že jsem nevlezlo! A ty jsi byla staré podání a nemohla se již toho dočkati.«

»Najedáku! Nemohla prý jsem se toho ani dočkati!«

»Ba že, ne! Ztratila jsi v řece roubík se stříbrným srdcem a neměla čím vlasů spoutati, a běhala kolem vody sama, sama,

koupelnice dávno pryč a hleděla, nahlížela do vody! Ale, nechtělo se ti do ní. To bylo jen tak na oko!!«

»A neposlouchej ho, Máně! To se nehodí. Pak si tě má děcko vážiti? Poslouchej, malí se již míší na peci a naslouchají. Styď se více!«

»Snad je tlačí ovčí kožichy. Měla jsi jim lépe ustlati, a teď mně neskákej do řeči. Šel jsem do práce a chtěj, nechtěj, musel jsem do vody hledat roubík. Ovšem našel jsem ho hned a velice se zavděčil, a byli jsme svojí! O, tys dobře věděla, kdy chodím kolem k mistrovi a vypočítala si vše na vlas. Ženy jsou úskočny!«

»Ani mně nenapadlo!«

»Však mně také ne, ženo!«

»Co ti nenapadlo? Co?«

»Že mne na ten roubík chceš uloviti, jak vokouna«.

»Víš-li co, starý vokoune, napil jsi se jak dudek, nevokouněj a táhni spat! Patřilo se, abys nechal hry a vyhověl hosti, jemuž jsi mnoho povinen. Člověka je hanba za tě. Necháš ho zde čekati na blázna a řekneš děckám — hned, hned, ať jen mázdro počká, hned přijdu! A sedíš dále jak hromada hříchů a necháš dcery jíti samy a noc černá a cesta daleka, jakobys je chtěl dáti stupkům na pospas. Nevíš, co se sluší a je to hrubství takové lidi nechat sedět na blázna. Ó Bože, s tebou je kříž!«

»No, no, nemáš čeho litovati!«

»Ty nemáš čeho litovati, že mne máš. Což jsem málo s tebou vytrpěla?!«

»Nebesa Boží! To mně napadlo teprv dnes! Za osmnáct let! Nebo, za devatenáct? Jak dlouho jsme spolu, baruško?«

»E jdi, a lehni na beraninu a vyspi se. Máně, najdi mu spací kožich«.

»To se podařilo! Ovečko, to ti schvaluji. Snad bys nečekala, až souseda umře, na bečváře? Takový karbanář, hřmotil, zbořpeklo a kazibaba není pro mou dceru! A až si zase na tě bude dělati naději, odbudu ho, že ten sýr se k tomu chlebu nehodí. Pan Jiřík ti bude seděti doma, nehraje, nepije, nekřičí, nemá dluhů a má peníze! A pověz, holubičko, zachytil tě šťastně, jak jsi s okna letěla?«

»Nech jí, nech a jdi spat! Ovšem, že ji zachytil!«

»A byli jistě oba rádi, že se to podařilo! To je dobré znamení! Ten tě dítě bude nositi na rukou, abys k nám nechodila pěšky! Zítra s ním vypravím, co jsem dnes pokazil. Snad nebudeš, matičko, proti tomu?«

»Jdi spat, zítra ti řeknu«.

»Proč teprv zítra?!«

»Až budeš při dobrém rozumě. Jdi spat«.

»Ne dušičko, vím co mluvím. Nespal bych celou noc — a Madle též. Nehněvej se, a pověz nám, co míníš. Zkazíme dceři štěstí!«

»Toho ovšem nedopustím, aby na nás měla naříkati!«

»To jsem chtěl! A tak vyspěte se zdravo!«

XII.

Tuhá zima trvala do Hromnic a nastal náhlý odměk. Z venkova se trousily neveselé pověsti o povodních, požárech a vraždách. Z tureckého vojska prchali hnanci a plížili se, žebrajíce po Moravě a po celých Čechách a hrůza se valila za nimi. Mstili se za paliče Eliáše, jejž v Rakovníku popravili, a neštítili se nejhorších zločinů. Lid byl dlouhými válkami vysílen a ustrašen a zprávy z bojiště děsily jak rány egyptské! K tomu zase strašily přímorky.

Ale, konecně se Bůh smiloval a modlitby vyslyšel. Císař domluvil dne 17. února mír! Kterak si oddechlo celé království! Mír ujednán a Selim II. měl celých sedm let dáti pokoj. V Praze se na všech věžích slavně sezvánělo, lid se hrnul do kostelů a hlaholilo Te Deum! I příroda se radovala s utrápeným lidem. Probouzela se ze spánku a z lesů a luhů vytrýskla jarní nálada. Nebe se zamodralo, slunce hřálo, skřivani šveholili o závod a děti si hlučně hrály v obeschlých ulicích po složených haldách, anebo vybíhaly fortničkou u mostu k řece, kde bylo stále nějaké divadlo. Tam mezi olším modraly se již fialky, kvetly pryskýřníky a sasanky, a děvčátka si vila kytice. Tam pracovali jircháři, provazníci, hrnčíři a rybáři spravovali ohromné sítě, tam máchaly pradleny a smály se, nebo hádaly se s děvami bez zaměstnání, sedícími v olší za nimi, nebo po haldách naplaveného dřeva. Těm se říkalo haldecké nebo helmbrechtice a rychtáři je nestačili rozháněti a voditi na řetízku do šatlavy. A to bylo zavdy velmi odporno! Tam si vojenští mrzáci skládali ve vrbí ohníčky, pekouce si na střepích u rybářů vyžebraná štíhlata, tam se scházeli lidé, kteří neměli na pilno, a byli zvědaví, co se děje ve světě, nebo v městech pražských. Na rybí trh pod fortničkou se donesla kde jaká novina, přesila se několikrát a přetřásla a paní Bečáková od Zlaté podkovy byla několikrát za den dole, nebo poslala slouhu vyzvídat, vrátí-li se vojsko domů? Mívala o svém ženichu divné sny, smutné i veselé a myslila stále na něho.

Ale jedenkrát ji zaplašila slouha starosti divnými novinkami. Starý rybář vyprávěl komusi, že paní Flanderková se zase vrátila z Plzně do Prahy — a Marta zase peče koláče a Markéta se raduje, že má dceru doma!«

A Důra pekařka požďouchne Fukáčkovou a povídá: »Marta přece není její dcera«. A směje se na starocha, jenž vytahuje úžasem obočí: »Že by nebyla její?« A Důra: Ovšem, že není. To my dvě ti povíme! Ale to se nesmí prozradit, aby nebylo s Kruceburkem potíže! Je to již ovšem dávno, kolem dvaciti let, šly jsme s Fukáčkovou tamhle stezkou k přívozu, a Markéta s prádlem v tunce na zádech pospíchala k Vyšehradu někam, na čistou vodu. Byla před námi hodný kus a vysýpala špinavé plátno na písek. Náhle zaslechne v houšti pláč. Běží, běží, co je to? A najde v peřince holčičku. Byla asi týden na světě a krásná jak andílek! Na peřince měla již i jméno vyšito, jak byla pokřtěna — Marta. Přišly jsme k ní a ukazovala nám chrobáčka. Radily jsme jí, aby s ním nechodila na radní dům a nechala si ho. Byla mlada

a svobodna, vydělala si na živobytí pečením — a kdysi jí bude děvče dobré! Poslechla nás, a nechala si maličkou a co, jaká je z ní teď děva! Krásná jak obraz! Kdyby byla dcerou Markétinou?! Ta je nepěkná, neúhledná, jak strašidlo!« A starý rybář povídá: »Hm — je tomu kolem dvaceti let, vytáhli jsme v síti utopenou mladici, právě v těch místech, kde kvetou lotosy. Nebyla-li to Martina matka? A Důra se vzpamatuje: »Ano, ano, vím o tom, za několik dnů po té vytáhli jste utopenou a Markéta sama říkala, že to matka Martina. Měla na čepci právě takové tkanice, jak dítě na peřince!« A paní Fukáčková povídá: »A věru, aby se koláčnice neradovala, že ji má doma! Celá Praha se k ní hrne na koláče. Kdekdo se chce podívat na Martičku a polichotit jí v zármutku, že ji ženich opustil. Což tam zavítá pěkných pánů s lákavým úsměvem, panici s pérem za kloboukem a s rapírem u pásu se vnucují znovu, ale děva dělá drahotu! A když cítí, že přijdou obtížní, ztratí se do kostela k dominikánům, nebo jinam, kde je právě otevřeno a hledá útěchy v modlitbě. Na ženicha dávno zapomněla anebo na něho zanevřela. Nikdo se nedoví, je-li jí po něm teskno?« A Důra dychtivě jí vpláchla do řeči: »Lidé zlatí věřte, že Marta se dá do kláštera! A to by nejlépe učinila. Její krásy není leckdo hoden, ať je tedy nevěstou Kristovou!«

Věrná slouha vyložila vše věrně a materna, všecka ztrnulá svou povídavou Svatu odměnila tučnou kozinou a poslala ji domů, aby přišla zase později. Chtěla býti sama, a byla celá nesvá a jedva mohla lidi obsloužiti, jak byla vzrušena!

Tedy Marta se vrátila! Je sice pravda, že jí sama před vánocemi vzkázala, aby se u ní stavila, navštíví-li matku, ale tenkráte o míru mezi vojsky nebylo ani slechu! Teď však se vojska vracejí. Kdož ví, nevrátí-li se šťastně i Vavřík? Její milý Kocour je sice v zajetí, panna pohanka se ho sice drží jako kliště, ale svatý Vavřinec ho neopustí. Vždyť je jeho patronem! Nenechá ho zaslepiti mamem pohanským! Poslala za ním hromadu peněz, aby se vykoupil. Ano, ano, Kocour se vrátí a bez pohanky! A zase se jí zatmělo v očích. Ani na ohniště neviděla.

Jaká, jaká, kdyby se zase s Martou smířil, jak to »vojenští drábi« dělávají? Dnes se hněvají, zítra teskní po sobě! Poslala mu na výkup celý poklad ušetřený, k vůli němu živila mistra, jenž ho obžaloval ze stolířství, přivedl ho do Špinky, a ze Špinky na vojnu! Za to křesťanské milosrdenství si přála míti Vavříka, vždyť se chtěla ještě na světě potěšiti, nevědouc, co je dobře! Je to možno, aby jí byl ženich nevděčen a nevěren? A kdyby všichni byli špatní, její je hodný, upřímný. Viděla mu do srdce až na dno! Je pravda, že stará láska nerezaví, ale snad se nechá Marta nějak získati, aby každému pokušení odolala a Kocoura za sebou nepřipouštěla! Marta se musí získati, musí se jí dáti za zármutek náhrada, aby nenařikala na ni a nevolala na ni neštěstí! A tím se uspokojila a dobře se vyspala, okřívajíc novou nadějí. Sama Svata by byla hlavu usadila, že se k ní Kocour vrátí a když jí do očí kárala slovy z písma svatého, hrozíc jí

prstem: »Proč se bojíte málověrní«, usmívala se jako to nové jaro na lesnaté vršky nad řekou, kde závodili kosi s drozdy zpěvem a veselím.

Ale běda! Před polednem, právě když měla u ohniště nejvíce práce, přibelhala se chromá Důra, a jedva se posadila na lávku pod oknem, ječela jí jobovskou zprávu do uší.

»Co mně neseš, pekařko? Chceš oběda.«

»E dáš-li, maternička, co bych nevzala! Starý člověk má hlad a výdělky jsou malé. Ta vojna nás všechny ožebračí! Hrom do ní?«

»Vždyť je po vojně, usmívala se smažička«.

»Je, sláva Bohu, je! A co platno, je všecko v bídě a nic dobrého neslyšeti. Nesu ti také nedobrou zprávu, nelekej se! Což ji zatajovati? Nehněvej se na mne!«

»Svatá rodino Boží! Co se stalo!«

»E s Kocourem!«

»Je raněn, nebo zemřel?«

»E ne. Nechce prý se již vrátiti! Holota nevděčná! Tak je to. Mně také ještě dluží několik pěkných grošů a nechce zpátky! Trčel nevycupaný! Slinta takový!«

»To není možno! Co jsem obětovala, co jsem se namodlila za něho!«

»Vše marno, duše má! Na Novém Městě u Esterky se uhnízdili včera na noc první drábi z vojny, a vyprávěli, slyšela jsem to vlastníma očima, že Alena z Myší díry na Františku, ta pověstná svobodnice, se octla také v zajetí, a světe div se — právě tam, kde je Kocour. Chtěl prý se jí vyhnouti, protože nešel sám«.

»A s kým šel?« Tázala se prudce vdova rudnouc v obličeji.

»To ti nenapadne? Šel s nevěstou na trh. Nesli dvě trouby sukna a měli na pilno. A stoupali prý si již jak muž a žena. Ten Stojespal!«

»A volala na ně?«

»E pravda, že volala! Lidé jí je oba zastavili a teprve potom počkali«.

»Naposledy se s ní již oženil?«

»Ne, ne, je dosud svoboden. Alena se pozvala na svatbu, až totiž bude!«

»A co říkal? Dostal výkup? Poslala jsem mu celý poklad?«

»Inu, beztoho, že mu Korbel výkup odevzdal! Teď má peníze a praví, že v Tatařích je lépe než v Čechách. Již ho omámila, kůže pohanská!

»Jidáš! Zrádce! Ať ho jen pán Bůh nenajde. Dáti čertu duši. A je ta nevěsta tak krásná, že mu pomátla hlavu? Tatarky prý jsou ošklivé.«

»Alena praví, že je mnohem sličnější než Marta a má prý vlasy až po paty a černá jak havran. A slavík prý tak nezazpívá jak ona. To bude čarodějka. Estera sama říká, že Tatarky jsou ošklivy, a ta by byla tak pěkná? To je s čertem!«

»E ať je tam! Ale škoda peněz! Taková škoda! Do chalupy mně zaprchá, mohla býti za ně nová střecha! A jaká!

Koza mně byla dlužna, že jsem s tím člověkem něco začínala! Co se zde na rohu napařím, než kopu vysmažím a tu máš! Kozel tě byl dlužen, že jsi mně ho dohodila, mastihubo všelijaká, ledajaká! Takovou škodu mám!«

»Co pak mohu já za to? Odlákala jsem ti ho já? Poděkuj Tatarce!«

»Ano, tys ho neodlákala, ale přilákala za mnou. Zrovna jako sousedě toho zlého karbanáře, co se vrací z krčem o půlnoci a podlézá v branách pod vraty, aby se dostal do města. Hříšnice vyděračná! Znáš ty to! Jsi ty Hoňsobě!«

»A ty jsi pasořitna!«

»Plachetnice!«

»Štychno!«

»Voškrde pekařská, nevěrecká«.

»Otevřihubo, šmuto, třikrátzlá, mastibrado vzaduhladká! Hanba, pchý! Pchý! Lidičky nejezte jí z toho ohniště! Každou noc jí kdosi na ně neřádí!«

Materna zohavena, zničena bouchla dveřmi a schovala se za nimi, dokud se žena neodbelhala za roh. Tak Důra pooběd-vala! Zlostí a hladem se chvějíc, stavěla se ve všech kotcích, u kupců, u řezníků, u pekařů a roznášela co věděla, snažíc se, za bělku, nebo za starý uzenáč, udělati smažičku směšnou!

U Zlaté podkovy bylo jak v očistci. Svata nesměla ani huby otevříti a chodila jen po prstech. Bečáková nespala a obvázala si hlavu rouškou, vítajíc nevrle zákazníky. Chodili k ní najednou i cizí a nápadně si ji prohlížili, usmívajíce se na sebe a dělajíce jí za zády posuňky. Jitřila se a byla chvílí, jakoby se pominula rozumen. Konečně jí napadlo: Jistě že ji Důra po městě roznáší a dělá z ní blázna, že se tolik cizích lidí chodí na ni dívat. Poslala slouhu nakupovat, aby pilně naslouchala, co lidé mluví. A Svata šla. Řezník Telátko huboval na Kocoura, že zapřel víru křesťanskou a smažičce toho přál, že jí sběhl! Co-prý jí to napadlo? Má-li dobrý rozum? A smál se do strhání. Celá Caletná ulice o tom již věděla a přesívala novinku nejinak, než Telátko. V Široké ulici to kdosi napsal konšeli křídou na vrata a namaloval k tomu kocoura s podkovou na krku, aby všichni věděli, že se chtěl zrádce ke Zlaté podkově přiženiti, a stupkové již zpívali čtveráckou písničku, jak se kocour dvakrát zamiloval!

Kterak měla bázlivá slouha materně všecko vyložiti, aby jí nedohněvala a nerozjitřila ještě více? Ale musela povídati, co zaslechla od začátku až do konce, až se sama nad svou velitelkou rozplakala. A jak by ne! Lomila rukama a vzlykala, spínajíc ruce po kříži. »Bože, odejmi tento kalich ode mě!« Čím jsem si to od lidí zasloužila, že jsem je v nouzi krmila, na ně svůj poklad vyhodila, sebe okradla! To mám za vše dobré! To mám za vše dobré! Tak svět odplácí. Tobě Bože tak platil za tvá nesčetná dobrodiní! O kdyby mohli, ukřižovali by mne také! Jen mně dej trpělivosti svaté!«

* * *

Zarmoucené těšiti — patří mezi skutky křesťanského milosrdenství! A kdo má člověka v trampotách potěšiti, jako soused nejbližší? Blahoslavený člověk, jehož soused má srdce lítostivé, jemuž si smí postěžovati, aby viděl soucit na očích jeho!

Paní Bečáková nemohla své hanby přenésti o samotě. Svaté, své slouze sice otevřela srdce dokořán — ale to nestačilo. Potřebovala útěchy od cizích lidí, z venku. Zašla tedy vedle k bečvářce, paní Kristýně. Zastala ji při práci u pece. Štípala si polskou sekerkou třísky na podpal — a ruce měla chorobné! A muž kamsi odběhl, nepamatuje na takové maličkosti, které ji stály tolik námahy! Byla všecka nevrlá, a když se souseda vysoptila a požalovala na nevěrného mládence, kterak ji ošidil a víru zapřel, řekla jí dosti tvrdě: »Milá sousedo, každý má svého mole, co ho hryže! Buď ráda, že je Kocour tam a děkuj pánu Bohu, že ho nemáš na krku! Vezmi voda peníze, jen když je tam. Věř, ovečko, Kocour není lepší, než můj! Budějický se zdá, zdá, usmívá se stále, ale má za ušima. Byli přátelé, a vrána k vráně sedá! Nepřála bych ti takého manželství. Věř mně, nic není po tom, vdává-li se stará — s mladým! Nic po tom! Bůh mne potrestal«.

Bečáková vytřeštila oči a spráskla ruce nad hlavou, v duchu již potěšena; »A já se domnívám, že se ti polepšil!«

»Jak řemen v ohni!«

»Stavěl ti betlem, postavil ti oltář, nosí ti pochoutky z města a modlí se s tebou morové litanie. A jak pěkně se modlil, nejednou jsem ho poslouchala a záviděla ti«.

»Modlil se, modlil, ale již se nemodlí«.

»A proč se nemodlí?«

»Nemá kdy! Musí se toulati. Neobsedí doma a jen krčmy vymetá. Ach, Hospodine Bože, takové zbořpeklo! A co mně napáchal hanby mezi lidmi! Děkuj pánu Bohu, že tě vysvobodil a že nejsi uvázána k muži ničemovi!«

»Já jsem ničeho o něm neslyšela«, ulevila si smažička zvědavá.

»Kdož s tím půjde na trh? Nasekal dluhů a věřitelé žalovali. Neměl čím platiti a šestipanský úřad obstavil tedy mne! Musela jsem zaplatiti, sice by byl seděl v Kabátě, jak lotr! Byla bych hanbou a hněvem zhynula. Takové hýření a odírání se přísně trestá. Nedonesl mně ani polského dudka a dluhy mu ještě platiti, sice ho přivrou za zámek mezi samé stupky. Mistra od Soudku! Kterak můj nebožtík, ač byl nevrlec, držel na čest! A teď si představ, že by ti muže vstrčili do takové díry, kde je pláč a skřípění zubů, kde by celá Praha na tebe prstem ukazovala, a kde by se za tě všechna »mistrovská i bratrská kola« styděla a ven ho vyvrhla, co bys dělala?«

»Kdyby se válel s dráby a světoběžníky a karbanil s nimi po koutech, řekla bych, trp a trap se a nedala bych za něho ani patáku! To bych se podívala!«

»To se ti dušičko řekne! Já jsem si také tak myslila. Člověk se mne tolik nasužoval a naukazoval se mně, jak se mu ošklivím a k tomu, tolik se mne naobkrádal! Pravý loupežník! Řekla jsem

si, seď v Kabátě a trp! Až své přetrpíš, bude třeba i z tebe člověk. Tam tě Libocký uctí, že na to budeš pamatovati! Nechtěla jsem platiti!

Ale, zavolali si mne na radní dům a tázali se mne, zda jsem si ve svatebních smlouvách vymínila, že za něho nebudu dluhů platiti? Já řku, to ovšem ne! Nuže, prý, brala jsem si nejen muže, nýbrž i jeho dluhy, dle práva, že žena muže pojímajíc, jej nad sebou, i vším zbožím správcem činí!

Nebylo jinak, leč platiti! Ale kterak jsem užasla! Otevru pokladnu ve zdi, a čítám a hledám, a jakoby byl Boží posel do mne uhodil! Dobrá polovice zlata pryč! Co jsme se s nebožtíkem nadřeli, co jsme se naškrtili, nepřáli jsme si ani lepšího jídla, ani litru piva, ani lepších šatů, vždyť co jsem v truhlách chovala, byly samé dary! A hle, frčel vše sám skradl, rozfrčel, prohýřil, prokarbanil! Uhodila jsem na něho, proč se opovážil vloupati se do mého majetku?«

»Rodičko Boží! A přiznal se?« Trnula smažička, všecka ohromena.

»Kdeby se přiznal?! Stavěl se svatým, přísahaje, ať prý se do země propadne, hnul-li čím! Nebál se Boha. To prý asi zpáchal někdo od cvočkářů. Tam bylo vždy mnoho nouze a náhle se všecko změnilo. Mají všeho nadbytek. Ti prý budou o loupeži nejlépe věděti a nejspíše Madle! Považ, to řekl skazilbaba, aby si pomohl«.

»Pro pána krále! Na Madli to svedl?! Ta je poctiva, ale Jan je zloděj!«

»To je msta! Má zlost, že si bude bráti pana Jiříka, a nepočká na něho, až umru. Tak to bylo! Vykradl mne, a ještě jsem musela zaplatiti dluhy. A myslíš, že se poděkoval, myslíš? Jak by byl každý učinil?«

«Ten kazidřevo! Nepoděkoval ti ani?!«

»Vysmál se mně a dělá vše na vzdory, aby mne utrápil. A což učiním? Je manželem a sedmá svátost nás váže. Musím odpustiti a mlčeti, aby nebyl ještě horší! Děkuj Bohu, že tě vysvobodil, a nech Kocoura kde je. Alespoň tě netrápí. Jaký já mám za očistec, jakého jsem nikdy neměla! Nebožtík byl hrubec, ale neskonale lepší, než tenhle mlsbaba!«

»Ba ovšem! Nebožtík byl jen časem nelidský, ale tohle není člověk! Tak trápí! Ten se hodí mezi koně do konice, mezi lidi ne!« Soptila Bečáková.

»Dobře máš! Mezi koňmi mu lépe slušelo, než mezi lidmi.«

»Lituji tě velice. Jsem sice lidem na posměch, ale ty vytrpíš více. Ten člověk, věř ničeho dobrého nesmýšlí. Chce tě utrápiti!«

»A pravda, že chce! Rád by, abych už umřela«.

»A kdyby tě pán Bůh povolal, poručíš mu čeho po sobě?«

»Inu, je můj, a nebudu se mu mstíti! Něco si vymíním za duši, a ostatek mu odevzdám. Vždyť časem byl také lepší, a trpěl se mnou dobré i zlé. To ví, že bych ho neošidila. Jen, kdyby mně nevyhlídal na smrt. To mne trápí! Buď ráda, že jsi sama

a co by ti Kocour měl prohýřiti, dej chudým a nerozmýšlej se. Budeš míti za to zásluhu a radost, že jsi dobře činila; já mám za vše žal!«

Zarmoucená smažířka se potěšila a ráda uznala, že staré vdově je nejlépe o samotě. A z vděčnosti, za ochranu Boží si umínila, že nebude otáleti a vykoná dobrý skutek. Daruje dvacet kop dobrých českých grošů, jež jí Hospodin v loni z ohniska požehnal, chudým. Snad mistru soukenickému, jenž Vavříka přivedl do šatlavy a z šatlavy na vojnu? Má zásluhu člověk, že Kocoura nemá na krku, ale dostal od ní dosti a po válce se snadně uživí. Vzpomněla si i na Důru dohazovačku, která jí tolik hanby působí, že by jí darhubu zavázal! Ale, co, mastihuba by peníze promlsala a propila. Takový dar stačí dvaceti rodinám, aby za něj celý týden jedly u Markéty koláče.

Náhle se jí zablesklo v očích a uhodila se pěstí do hlavy. »Jak jsem zapomenuta! Na Martu, na toho holoubka, na Martičku bych byla zapomněla? A což jsem jí neslíbila, že na ni nezapomenu? Šlechetná ovečka! Chtěla se za mne obětovati, abych ještě užila světa, a vzala si jejího Vavříka, jejího Kocoura. Takové oběti by nebyla jiná schopna. Ano, Martě dám své poctivé kopy, nebo kdyby nebylo mě, nebyla by pozbyla milého. Poklad za poklad, ať má náhradu a je s ní šťastna. Kterak jsem mohla býti nešťastna, kdybych se byla vdala! Kdybych měla tak smutný život jako bečvářka, kdyby mne Kocour obkrádal, toulal se, válel se po nocích mezi stupky a drábky žebráckými, kazil mně spánek a vyhlídal mně na smrt, nevím, co bych činila! Nejsem tak otužilá, ani tak trpěliva, jako souseda a buď bych se náhle utrápila, anebo, Bože nerač toho dopustiti, sáhla bych si na život! A jako by to bylo Boží prozřetelností, ženich se dostal na vojnu. Jistě nechtěl Bůh dopustiti, aby mne utrápil. Budiž mu za to sláva a díky nehynoucí! Kterak jsem mohla býti nešťastna, bečvářka má se svým peklo na světě a nebylo by divu, aby si neutržila pekla i po smrti! Já bych s ním peklu neušla a proklínala bych ho ve dne v noci! Sláva ti Hospodine, za tvé milosrdenství — budu také milosrdna, a milosrdenství zakryje mé nepravosti!«

A poslala svou Svatu pro Martu. Markétě vrtalo v hlavě, co s ní chce! A Marta sama přemýšlela, proč se má dostavovati k cizí ženě, po které jí ničeho není? Snad jí chce sděliti nějaké noviny o Vavříku a o pohanské nevěstě? Ale o tom již hovořili vrabci po střechách! Nebo, chce ji uloviti snad na službu? Ale má Svatu tak dlouho, proč by ji teď propouštěla? Kdož to ví, co by ráda? Hodila na sebe volný kabátec zelený a pospíchala ke Zlaté podkově. Materna stála na rohu u ohniště a dávala na mísky hliněné lidem smažené ryby, a vidouc Martu, obsloužila hosty rychle, a nařídivši Svatě, aby dala pozor na oheň, přivítala ji velice vlídně, zvouc ji do světničky, a posadila ji do lenošky pohodlné, řkouc: »Dceruško, doslechla jsem, že hodláš do klášter a?«

Děva vytřeštila oči. »Do kláštera?! Kdo to zase spletl? To není pravda. Vždyť nemám groše, a kdo by mne tam živil?« A hned jí napadalo, že ji chce vdova odkliditi, aby jí nevadila.

»Poslyš, slíbila jsem ti, že na tě budu pamatovati, a dnes bych ráda slib vyplnila! Ale, pověz mně holubičko, oželilas už Vavříka?«

»Což udělám, když mě nechce!«

»A víš, že se bude ženiti s pohankou?«

»Nevěřím tomu! Kocour není nevěrec a víry nezradí«.

»Hm, tebe také zradil a mne také!«

»Ovšem, ale víry se nezřekne. To je pomluva!«

»Alena z Myší díry to vyprávěla drábům, když se vraceli z vojny.«

»Co již svodnice pravdy poví! Ani ho neviděla!«

»A kdyby se vrátil a nabízel se ti, jak to bývá, hned tak, hned jinak?«

»Toho neučiní! Hledá peníze a já mu nebudu nadlézati«.

»A kdyby se tě odprosil?«

»Neboj se materno o něho, není nebezpečí«.

»Ale, v srdci tě ještě trápí? Ráda ho přece máš?«

»Srdci je zle poroučeti!«

»No neplač, ovečko! Vavřík zradil tebe, zradil mne a zradil dle všeho i víru. Není nás hoden a zapomeneme na něho. Věř, je to štěstí tvé i mé, že ho nemáme na krku. Všimni si Budějického, co tropí! Byli věrní přátelé a jeden jak druhý. Po žádném nic. Není čeho litovati. Bůh ví dobře, co činí a darmo ho tam neposlal! Nechtěl, aby nás kterou usužoval. Ani tvá matka nemohla ho vystáti a říkala, že není k ničemu. Neplač, ať si ho tam Tatarka nechá! Ó, mne stál peněz! Co jsem mu poslala na výkup, vezme si do hospodářství s pohankou. Hleď, kterak mne ošidil! Mohla jsem si dáti zakrýti na domci střechu. Mám ohromnou škodu! Ale dobře mně tak! Jen když se nevrátil! Kdyby mne trápil, jak bečvář sousedu, co bych si začala? A proto na poděkování pánu Bohu daruji ti dvacet kop, abys na mne někdy nenařínkala, že jsem tě připravila o potěšení a o živitele. Ulož si je v pokladně sirotčí. Konšelé ti je zapíšou a dají ti na ně jistotu!«

Marta stála sloupem, peněz však nebrala. Bylo jí, jakoby Josefa Egyptského prodávala za dvacet stříbrných, a zatřásla se: »Nech si peněz, nebudu na tě naříkati!«

Což mně nenecháš ani slibu vyplniti? Slíbila jsem Bohu, že ti je dám«.

»Dej je někomu jinému«.

»Mám slib zrušiti? Slib zní tobě! Beř a učiň také něco dobrého, chceš-li. Teď máš peníze, jdi do kláštera. Kristus je nejkrásnějším ženichem panen a blahoslavena, která pohrdne světem a ruku mu podá.«

»K tomu je třeba povolání«, namítala ostýchavě Marta.

»Chceš říci chuti! Ovšem chuti je k tomu třeba. Svatá Anežka Přemyslovna si zvolila též Krista za ženicha a byla dcerou královskou. Proč by se měl žebráček, jenž se na světě jen dře a trápí, kláštera báti? Klášter není šatlava a nesmíš se domnívati, že je tam smutno! Pán Bůh zachovej! Jeptišky jsou nejšťastnější ženy na světě? Jdi a zeptej se, které se v klášteře nelíbí, která

by zase ráda do světa, kolik jich napočítáš! A panna, kterou láska sklame a srdci poručiti nemůže, učiní nejlépe, když se posvětí Hospodinu. V něm opět najde pokoj a útěchu a štěstí«.

»Já se mezi světice nehodím«.

»Proč?!«

»Proto! Nehodím se na místo svaté, nezapomněla bych na Vavříka, a mívala bych i při modlitbě pokušení. Nemyslím na něho, pustila jsem všecku naději z hlavy, bráním se stesku, hněvám se sama na sebe, že časem se mně o něm v noci zdá, ale vše marno! Pokušení mne stíha ustavičně. Mezi světicemi bych byla skvrnou, vyvrhelem a trápilo by mne vědomí, že jsem se vetřela mezi ně«.

»Vidíš, vidíš, tvá láska nebyla čista, že se tak viníš.«

»Byla čista, ale nebyla bez pokušení.«

»Proč jsi nevyhýbala pokušení? Nemodlíš se — neuvoď nás v pokušení?!«

»Byla bych se musela odříci Vavříka, a tak jsem raději proti pokušení bojovala, ale časem marně. Mezi světice se nehodím«.

»To je domněnka! Kristus i hříšnice rád přijímal. Tam bys zapomněla na celý svět mimo mne, a za mé dobrodiní bys se za mne do smrti modlila. Toho bych si ze srdce přála, aby mne má práce život věčný v nebi zajistila. Věř, ovečko, na dvacet kop se člověk mnoho naškrtí, než je z nich poklad!«

»Věřím a proto nechci tvých peněz.«

»Nebudu Bohu slibu rušiti! Nechceš-li jíti do kláštera, nebudu tě nutiti. Měla bych hřích. Poraď se doma s matkou a rozvaž si to, anebo poraď se i se zpovědníkem, a učiň, jak ti rozkáže. A peníze si ulož na radním domě.«

»Tedy zaplatiž ti pán Bůh a hojně ti požehnej!« — A děva všecka šťastna pospíchala do sirotčí pokladny a uložila si poklad — jejž dostala náhradou za svůj žal a opuštěnost — kterou však ani statky celého světa zaplatiti nemohly! O tom byla přesvědčena, ale umínila si, že bude trpěliva.

Šťastnější však než Marta, byla materna! Měla nejkrásnější den v životě, a zdálo se jí, že se přistěhovalo nebe do domu a kolem sebe cítila anděly, jak si vyprávějí, že celé požehnání Boží darovala chudým! (Pokračování.)

Valná hromada družstva Vlast

konána byla v pondělí dne 6. července 1908 ve 2 hodiny odpoledne. Došel k ní pozdravný dopis od pp. Martina Zháněla, nadučitele a Ign. Zháněla, faráře v Troubsku na Moravě, což přítomné velice potěšilo.

1. **Proslov II. místopředsedy dp. faráře Vl. Hálka.**

Schůzi zahájil a skončil modlitbou II. místopředseda dp. farář Vl. Hálek, jenž promluvil v tato slova:

»Družstvo Vlast blížíc se k svému 25letému trvání, jež bude slaviti budoucího roku, svolalo na dnešní den své členy k valné hromadě, aby podalo jim i katolické veřejnosti bilanci své činnosti za minulý rok. Vyvoláno bylo k životu v době, kdy zakladatel jeho s kruhem upřímných přátel seznával nebezpečí, že české písemnictví každým rokem vždy více uchyluje se na dráhy výstřední a protikřesťanské a valná část jeho jest víře a mravům nepřátelskou nebo pro náboženský a mravní život národa zcela indifferentní. Vlast se během čtvrtstoletí utěšeně zakotvila a rozšířila obor své působnosti na poli socialním, historickém a paedagogickém. Musila si vychovati teprv řadu katolických čtenářů a spisovatelů, zaujati ke každé otázce vždy stanovisko pevné a přesně katolické; důsledně se řídila vždy stanoveným názorem světovým, křesťanským, což jí dodává určitého rázu. I během posledního roku byla stále připravena a schopna bojovati za křesťanskou pravdu a křesťanský mrav, jenž by se nedal sváděti hesly nevytříbenými, svůdnými a nebezpečnými, v ničem neustupujíc od zásad zkušenosti, rozumem i církví uznaných. O tom podají svědectví zprávy jednotlivých pp. funkcionářů.«

Na prvém místě jest mi s bolestí sděliti, že z řad našich dle vůle Boží odešlo 21 věrných našich členů. Jsou to:

Ant. Vančura, děkan v Něm. Brodě — Ant. Bartoš, farář v Cerekvicích — Jan Hoffmann, far. v Letinách — Dr. Fr. Krásl, světící biskup a probošt u sv. Víta v Praze — Frà Ant. Weiner, děkan v Horažďovicích — Jos. Červenka, farář v Něm. Rybné — Msgr. Jan Nep. Kalous, světící biskup a probošt ve Staré Boleslavi — Fr. Blažko, farář v Noutonicích — P. Ant. Žák, gymn. prof. v Rychnově n. Kněžnou — Boh. Eichler, faktor tiskárny Cyrillo-Meth. v Praze — Jan Kypet, spiritual v Nýrsku — Ant. Přemyslovský, děkan ve Val. Kloboucích na Moravě — František Douda, farář v Dohaličkách — Ant. Skokan, děkan v Zásmukách — Klem. Markráb, em. děkan ve Voticích — Prokop Pablásko, děkan v Hořepníku — Josef Jireš, farář ve Mšeci — Fr. Illem, em. děkan ve Zbraslavicích — Fr. Weber, em. farář z Milostovic na Mor. — Ed. Šebesta, bisk. vikář a děkan v Protivíně — Jan Kř. Šrámek, far. v Nebeské Rybné.

Přítomní povstali, aby jim vzdali poslední čest.

Předsedající pokračuje: Než, na uprázdněná místa v našem šiku nastoupilo 24 nových členů, což nás zase naplňuje opravdovou radostí.

2. **Čtení protokolu poslední valné hromady.**

Jednatel p. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé valné hromady, jenž byl bez debaty schválen.

3. **Jednatelská zpráva za XXIII. správní rok.**

Přednesl jednatel p. Tomáš Jiroušek:

Velectěné shromáždění!

Letos, pohlížíme-li k názoru právnímu, vstupuje družstvo Vlast do svého plnoletí — letos bude mu za měsíc *24 let.* Toho

se málo kdo nadál z těch, kteří družstvu Vlast vypočítávali na prstech, jak asi dlouho bude na živu, že dosáhne stáří 24 let, a to v síle mohutné a jaré. Můžeme se z toho radovati. Největší zásluha o to náleží zajisté zakladateli družstva Vlast, dp. redaktoru Tom. Škrdlovi, že cele družstvu se obětoval, v jeho službách sešedivěl a za pomoci mužů — kolem něho se kupících, družstvo na vysoký stupeň spolkové okázalosti pozvedl. Bez něho nevím, dosáhlo-li by družstvo svého právního plnoletí.

Podávaje Vám výroční zprávu poukazuji předem, že je kusá, neúplná a takovou byla a bude vždy, poněvadž výročních zpráv podává se ve družstvu Vlast každoročně několik a ty teprve tvoří dohromady *celek zprávy výroční.* Proč tohle to povídám? Proto, abych ukázal, že družstvo Vlast není nějakým spolkem ve smyslu spolků mnohých, kde v jedné výroční zprávě podává se obyčejně obraz činnosti celého spolku. Družstvo Vlast jest více než spolek, je to *spolkový korpus,* velké těleso *s rozsáhlou* a takořka ve více spolků svými odbory rozdělenou samostatnou stranou *a přece korporativně celistvou stranou.* A proto výroční zpráva jednatele správního výboru nemůže obsahovati všecko, co kde v kterém odboru se dělo a z toho následuje, že podává se zpráv výročních více: zpráva odboru historického, socialního a literárního, aby obraz veškeré výroční činnosti družstva byl úplným a jasným.

Než, vzdor tomu všemu, že máme výroční zprávu odborů, mám naději, že Vás také uspokojím; mám naději, že se Vám svojí zprávou jako jednatel výboru družstva budu také snad alespoň trochu zamlouvati.

Vzdor všemu našemu povolání, vzdor pracím v jiných katolických spolcích nezaháleli a neochabli jsme ani zde ve družstvu Vlast. Vážnost doby jsme poznali a nebezpečí valící se na katolíky se všech nám nepřátelských stran nesklíčilo nás; byli jsme a jsme těmi, jakými jsme byli dříve: neoblomní a pracovití za svými ideály a za svým povoláním. Poznali jsme, že družstvo Vlast jest zde povoláno, aby bylo nerozbornou baštou pravého vlastenectví a světlého katolicismu, a proto také v tomto duchu jsme družstvo Vlast i minulého roku vedli. A práce se nám dařila. Jednatelská zpráva je toho svědkem.

Správní výbor družstva Vlast konal během roku 6 schůzí, v nichž vyřizoval více méně důležité vnitřní záležitosti a nezbytnosti.

Kromě subvence 200 K spolku sv. Methoděje ve Vídni povolil výbor spolku pro zakládání katol. knihoven dar 10 K, dp. Ant. Zavadilovi na jeho práci, kterou měl s česko-slovinským slovníkem, z fondu katolických spisovatelů 70 K podpory. Slovník vydá knihkupec Jan Otto.

Spolek katolických žen a dívek pod jménem »Vlastenka« v Jinonicích u Prahy oznámil výboru, že vložil do svých stanov článek, v němž pro případ rozpuštění i pro případ rozejití se spolku náleží veškeré spolkové jmění »Vlastenky« družstvu Vlast v Praze na Novém Městě čp. 570 — v Žitné ulici. Výbor toto

oznámení vzal k vědomosti a spolku bylo dopsáno, že návrh tento výbor družstva Vlast v Praze přijal a spolku za jeho usnesení děkuje.

Když se Prahou vlnila vlastenecká pobloudilost, souhlasící se sjezdem volných myslitelů a když i městská rada král. hlav. města Prahy tomuto poblouznění propadla, na sjezdu zastupovati se dala a na vydání sjezdu 1000 K z kapes katolických poplatníků pražských povolila, tu výbor družstva Vlast ostrým přípisem k městské radě proti tomuto rozhazování peněz poplatnických protestoval a protest ve veřejných listech také otisknouti dal.

Dále: po vyjití Encykliky sv. Otce Pia X. proti hnutí katolických modernistů přijal výbor družstva Vlast dne 13. ledna 1908 jednohlasně návrh na změnu stanov a ustanovil, aby do stanov zařadila se zásada, že žádný katolický modernista, ani přívrženec a stoupenec moderny nesmí býti v družstvu výborem a výbor sám aby o to pečoval, aby katoličtí modernisté, ať zjevní nebo tajní, do družstva nevnikali. Z usnesení výboru má se tento návrh dnešní valné hromadě doporučiti k schválení a provedení.

Z odkazů družstvu Vlast zemřelými učiněných možno během roku zaznamenati pouze odkaz 20 K p. Jos. Slavíka, měšťana v Novém Městě nad Metují.

Z význačných událostí, které v tomto roce se sběhly a pro družstvo Vlast veliký význam měly, sluší zaznamenati socialněliterární sjezd družstva Vlast, který se konal ve dnech 7. a 8. června ve staroslavném městě Chodů, v Domažlicích. Sjezd, ačkoliv dva dni trval, nad očekávání se zdařil a hojně byl občanstvem z Domažlic i okolí navštíven.

Ohledně různých změn dlužno je zaznamenati, že u »Katechetské Přílohy« při »Vychovateli« byl po volbě Katechetského spolku výborem družstva Vlast potvrzen v měsíci lednu r. 1908 za redaktora této přílohy dp. Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově. »Naše Listy« v témž měsíci po zastavení »Vlastence« prohlášeny jsou pražskými a předměstskými organisacemi katol. lidu za orgán těchto organisací a též nový Zemský spolek živnostensko-řemeslných tříd a středních stavů v král. českém pod jménem Vzájemnost »Naše Listy« za svůj orgán prohlásil. Tím také dosaženo, že »Naše Listy« staly se v tomto roce jedním z nejrozšířenějších katolických týdenníků v Praze a předměstích. Také u kalendáře »Sv. Vojtěch« nastala v tomto roce změna ta, že za zodpovědného redaktora tohoto kalendáře zvolen byl dp. farář Vl. Hálek a za spoluredaktora T. J. Jiroušek.

Z účinnějších prací výboru družstva Vlast možno také uvésti, že probral a schválil nový socialním odborem navržený jednací jeho domácí řád, neboť minulý řád pracovaný r. 1891 byl již poněkud nedostatečný a nepřiměřený naší době.

Za účelem reklamy a representování se na veřejnosti postaral se výbor také o to, aby na jubilejní výstavě zastoupeno bylo družstvo Vlast svojí zvláštní exposicí v grafickém paláci. V této exposici družstva Vlast ve vlastní vitríně a nástěnné skříni

vystaveny jsou jeho časopisy, knihy, brožury, kalendáře, farní tiskopisy, jakož i obrázky ze závodu družstva. Podobně se družstvo Vlast zúčastnilo výstavy v Kroměříži a v Hradci Králové.

Pokud se týče naší knihtiskárny, možno zde rozhodně zaznamenati pokrok, který budoucnost objeví v účelném a prospěšném obratu po stránce výrobní. Do sazárny zavedena byla telefonická odbočka, vedená z redakčních místností do úřadovny pana faktora, aby usnadněno bylo rychlé spojení se zákazníky a ušetřeno času odbíháním k telefonu redakčnímu.

Dále pořízen nový elektrický pohon místo pohonu plynového, neboť po více než devítileté službě plynový motor vypovídal často služby, že bylo záhodno se ho zbaviti, třebas byl zasloužilým a prvním pohybovatelem tiskárny. Dán byl na odpočinek jinam za 650 K a zakoupeny jsou k pohonu nové motory elektrické s celým vedením a síla energická vzata opět od elektrických závodů města Prahy.

A konečně pořízen velký tiskací stroj, větší stroje prvního, aby vyhovovati se mohlo i větším a častějším pracím pro zákazníky i pro družstvo. Nutnost opatřiti si tento nový stroj vyžadovala také opatrnost, kdyby první stroj tiskací vypověděl někdy službu, aby hned celá tiskárna i sazárna nezůstaly na »holičkách«.

Vedle těchto strojů zakoupen byl též druhý malý tiskací stroj, tak zv. »šlapačka« či »amerikánka«, k pořizování drobné výroby.

Tak tedy dnes tiskárna produkuje se s dvěma velkými tiskacími stroji a s dvěma malými tiskacími stroji, a vše to žene síla elektrická, i osvětlení těchto strojů zavedeno jest na elektrické žárovky.

Pokud se týče tiskové propagandy, výbor družstva Vlast ani během tohoto roku nelenil a co se dalo dělat, udělal. Pamětliv si významu dobré katolické knihy, usnesl se výbor, aby každá publikace, která se nákladem družstva Vlast vydá, dána byla Spolku pro zakládání katol. knihoven.

Dále daroval výbor družstva Vlast knihy do následujících knihoven:

1. Ženskému katolickému spolku »Vlastenka« v Jinonicích u Prahy.

2. Vldp. Aug. Klevetovi, em. děkanu a faráři v Podivíně pro jeho lidovou farní knihovnu.

3. Dp. Lambertu Šulerovi, katechetovi v Berouně, pro tamní knihovnu organisace katol. lidu.

4. Katolickému čtenářskému spolku ve Svatoňovicích u Úpice.

5. Katolickému spolku »Svornost« ve Starém městě v Uh. Hradišti.

6. Veřejné katolické čítárně ve Smečně dány jsou »Vlast«, »Naše listy« a »Vychovatel«.

7. Katolickému ústavu »Svatý Gabriel« v Meidlingu u Vídně povoleno pro tamní Čechy více knih do ústavní knihovny a zasílá se jim 5 ex. Našich Listů.

8. Čtenářskému spolku v Mistřině na Moravě poskytnuty knihy a brožury i kalendáře k rozšíření spolkové knihovny.

9. Dp. Rafaelu Kozákovi, vojenskému kurátu v Celovci, povoleno darovati něco knih pro knihovnu tamních vojínů české národnosti.

10. Studentskému spolku Slovinců »Zarja« ve Vídni zasílána zdarma »Vlast«, za kterou také vděčně každého roku děkuje.

Nové brožury a knížky vydány byly nákladem družstva »Vlast«:

JUDra Karla Lva Řeháka »*Sedlák Petr Chelčický*«, praotec českých bratrů (cena 24 h).

Dále od téhož spisovatele »*Pastor Jan Amos Komenský*«, domnělý poslední »biskup českých bratří na líci i na ruby«. (Cena 60 hal.) a třetí brožuru Dra Karla Lva Řeháka »*Význam husitství pro vzdělanost v Čechách*« (cena 40 h).

Dále byly vydány tiskem a nákladem družstva Vlast:

Vlastimila Hálka »*Pobožnost křížové cesty*« v III. vyd. (cena 20 hal.).

T. J. Jirouška a Pravdomila Petroviče »Organisační rádce a nový organisační řád strany katol. lidu v Čechách z r. 1908. (Cena 20 hal.)

V bibliotéce divadelní vyšlo č. 5., v němž nachází se historická hra se zpěvy ve 4 jednáních od Josefa Haise-Týneckého pod jménem »*Vězeň na Křivoklátě*«. (Cena 1 koruna a partitura 40 hal.)

Příležitostních listů posláno bylo výborem mnoho, jak svědčí došlá řada poděkování za různé projevy.

Tak na př. poslán byl výborem pozdrav katolickému lidovému sjezdu v Českých Budějovicích dne 28. září 1907, pozdrav selskému sjezdu katolického rolnictva v Příbrami dne 31. května r. 1908.

Příležitostné gratulace poslány byly výborem J. M. vsdp. kap. děkanu Msgr. Dru Jos. Burianovi na Vyšehradě, J. M. ndp. Msgr. Josefu Hůlkovi, biskupu v Českých Budějovicích, a Jeho Eminenci ndp. kardinálu Rampolovi v Římě, na kteréž přišly vděčné poděkovací přípisy.

Poděkování za různé přípisy a gratulace výborem zaslané poslali:

J. M. vsdp. Msgre dr. Jan Sedlák, praelát a generální vikář v Praze; Jeho Excellence ndp. dr. Fr. Salesius Bauer, kníže arcibiskup v Olomouci; J. M. vsdp. Msgre dr. Alois Frýdek, generální vikář v Hradci Králové; J. M. ndp. Msgre Jos. Hůlka, biskup v Čes. Budějovicích, a Jeho Jasnost Ferdinand Zdeněk kníže Lobkovic.

Poděkování za soustrast k úmrtí svého pana otce zaslal Jeho Eminence ndp. Leo kardinál Skrbenský, dále za soustrast k úmrtí bratří Bedřicha a Karla zaslal výboru Jeho Osvícenost Vojtěch hrabě Schönborn. J. M. vsdp. msgre Dr. Horný, praelat ve Vídni, jako předseda Jednoty sv. Methoděje děkoval za subvenci 200 K téže jednotě družstvem Vlast udělenou. Dr. Václav Řezníček poděkoval za souhlasný projev výboru družstva Vlast

za jeho vystoupení v sebeobraně proti spolku »Máj« v Praze, a dp. Ant. Zavadil za podporu při jeho literární práci. Správa Musea království Českého děkovala za gratis zasílané publikace družstva Vlast pro musejní knihovnu i čítárnu, a dp. Emil Stárka, farář v Řepíně, děkoval za přání k jeho novému místu.

Jak tedy viděti, správa družstva Vlast, vedená výborem, byla v minulém roce všestranná a úspěšná, že družstvo Vlast ani v nejmenším nezůstalo za lety minulými.

Děkuji všem, kdož nás v minulém roce podporovali, kdož s námi stáli a pro nás vždy žili a s námi upřímně smýšleli. Prosím nadále všecky, aby svoji lásku a přízeň nám zachovali. Ubezpečuji je zároveň, že se v nás jako v pracovnících nikdy nezklamou. Další činnosti zdař Bůh!

Zpráva jednatelská byla přijata s pochvalou a předsedající za ni p. Tom. Jos. Jirouškovi uznalým způsobem poděkoval.

4. Zpráva účetní za XXIII. správní rok.

Pokladník družstva, red. Tom. Škrdle, podal obšírnou zprávu o tom, kterak se účty družstva Vlast vedou, kterak se jednotlivé položky k valné hromadě v hlavní ústřední knize účetní seřaďují a jaký jest výsledek naší finanční práce. Uvedl, že platíme ročně 5372 K 50 h hypotekárního dluhu a při tom že jsme si uplatili v uplynulém správním roce 4445 K 94 h soukromého dluhu, čímž dluh tento ještě do nedávna přes 10.000 K obnášející klesl na 3664 K 46 h. Tím ovšem vydání velice stouplo, neboť splátka 4445 K 94 h přišla do vydání. Pokladník probíral, které podniky naše jsou aktivní a které pasivní a sdělil, že součet příjmů činí 106.446·45 K a součet vydání 106.252·02 K, i zbývá na hotovosti 194 K 43 h.

Fond katol. spisovatelů a socialní jsme si při koupi domu vypůjčili, ale vedli jsme je stále v účtech jakoby existovaly. Ale finanční úřady nám z nich předepisovaly equivalent, ač tu vlastně ničeho není, a proto výbor usnesl, aby se vedly rokem XXIII. počínaje ne samostatně, nýbrž jako dluh na domě. Dům platí equivalent a tyto fondy rovněž, nyní equivalent z fondů těchto při novém jeho vyměřování zcela odpadne.

Výkaz jmění družstva jest tento:

a) Aktiva:

Spolkový dům	K 147.000·—
Cena knihtiskárny	» 42.000·—
V papírnickém závodě bylo zboží a různých tiskopisů v ceně	» 11·800·—
Cena starších knih, brožur a časopisů	» 10·000·—
Inventář družstva	» 400·—
V záložně bylo uloženo	» 77·75
Zbytek z I. skupiny příjmů a vydání	» 194·43
Úhrnem . . .	K 211.472·18

b) Passiva:

Dluhy na domě:

1. Hypotekární dluh v České spořitelně	K	21.378·33
2. Hypotekární dluh v Městské spořitelně	»	6.845·02
3. Hypotekární dluh ve spolku Praha	»	37.746·83
4. Dluh fondům družstva	«	30.823·87
5. Soukromým osobám dlužíme	«	3.664·46
Úhrnem . . .	K	100.458·51

Odečte-li se od aktiv . .	K	211.472·18
passiva	»	100.458·51
zbývá jmění . . .	K	111.013·67

Účty revidovali pp.: Emil Stárka, farář v Řepíně, a Josef Šanta, profesor českého kat. dívčího gymnasia na Král. Vinohradech, a poznamenali v účetní knize: »Prozkoumavše bedlivě účty družstva Vlast, jeho časopisů, fondů, kniktiskárny, pap. závodu, shledali jsme veškeré položky a doklady k tomu ve vzorném pořádku.«

V Praze, dne 1. července 1908.

Na to udělila valná hromada pokladníku absolutorium.

5. Zprávy odborů.

a) Zpráva sociálního odboru.

Přednesl p. red. Tom. Jos. Jiroušek.

Velectěné shromáždění!

Význam sociálního odboru družstva Vlast vysvětlil jsem ve výročních jeho zprávách několikrát a proto nebudu se o něm zmiňovati. Dnes jen řeknu tolik, kdo dnes chce o socialismu ať křesťanském nebo protikřesťanském někde mluviti nebo psáti, musí dříve tento socialismus v životě lidu poznat aneb v nějaké škole, kde socialisté z lidu se scházejí a vzájemně se učí socialismu obou směrů, studovati, aby o něm mluviti mohl. Theorií z knih badatelů mimo život lidu stojících a pouze za stolem studujících, socialismus v pravé jeho tvářnosti a podstatě nikdo nikdy dokonale nepozná.

A proto k tomuto účelu založen byl před 17 lety družstvem Vlast Sociální odbor, aby nám po stránce nejen theoretické, ale i praktické vychoval dokonalé křesťanské sociology, kteří pak rozjíždějíce a rozcházejíce se do katolických schůzí a spolků, mohli tam věcně socialismus křesťanský hlásati a socialismus protikřesťanský v pravé jeho podstatě k výstraze lidu líčiti — aniž by někým usvědčeni býti mohli z nepravdy. Za tím účelem založen byl Socialní odbor a za tím účelem také rok od roku kráčí. A proto k věci.

Sociální odbor během roku konal 6 svých schůzí, v nichž postupně radil se o tiskové akci ve dvou volebních říšských okr., kteroužto akci vedli dp. red. Tomáš Škrdle a dp. farář Vlastimil Hálek. Do okresů těch posílaly a posílají se časopisy různého druhu z redakce »Vlasti« a z redakce »Našich Listů«, jakož

i brožury a letáky z peněz na akci tu sebraných a věnovaných. Jednota katol. učitelstva českého věnovala k tomuto účelu »Vzdělávacích letáků« za 100 K, Vzdělávací četby katol. mládeže za 50 K a kalendáře »*Štítného*« 50 exemplářů, tedy také za 50 K. Tisková Liga věnovala k této akci též po 10 výtiscích všecky ročníky »*Obrany Víry*« a po 10 výtiscích všecky ročníky »Husitství ve světle pravdy« a konečně 20 ročníků »Obrany Víry« a »Husitství« nyní právě vycházejících.

Mezi vyššími hodnostáři církevními, jakož i mezi některými šlechtici dochází tato práce povšimnutí i podpory.

Na fond pro založení katolického paedagogia v Praze věnoval Socialní odbor ze soc. fondu 10 K.

Dále provedena byla dne 25. května t. r. revise jednacího řádu Socialního odboru z r. 1891 a mnohé odstavce tohoto řádu jsou pozměněny a mnohé doplněny a řád ten k nynější době prakticky upraven. Hlavní podstata v změně tohoto řádu záleží v tom, že kromě *výboru třináctičlenného* zaveden zvětšený *širší sbor* Socialního odboru, který může čítati od 20 do 50 členů odboru. Každý člen odboru přispívá k odboru 1 K roč. a spolek 4 K ročně.

Ve schůzích odboru posouzeny a doporučeny byly spisy: dp. JUDra Ludvíka Svatoše: »Státní zřízení zemí v poměru ke katolickému učení«, dp. Rudolfa Vrby: »Rozmach katolicismu a majetek církve« a JUC. Aloise Cermanna »Sirotčí rady v obcích«.

V odborových schůzích referovali pak P. T. pp. *Vlastimil Hálek*: »O školství v Německu a o lidových zábavách u nás«, »O tisku a jeho důležitosti pro organisační hnutí katolíků«, »O škodnosti podomního obchodu dětí«, »O zemském sirotčím fondu«, »O reformě trestního zákona«. — *Tomáš Roháček*: »O oslavách 50letí Lourd.« — *Václav Žižka*: »O volné myšlence« a »O kněžích odpadlících.« — *Tomáš Škrdle*: »O manipulaci socialních demokratů ohledně mzdy, stávek a výměry práce«, »O náboženských povinnostech řečníků vyjíždějících ve dny nedělní a sváteční mezi lid na venek.« — *Tomáš Josef Jiroušek*: »O zařízení komor práce v Německu a o dělnických komorách vůbec« a »O právech řemeslníků na řemeslnou výrobu v prodeji i obchodu.«

Nejvýznačnější činností sociálního odboru bylo během roku uspořádání *cyklu poučných a praktických přednášek v Praze a předměstích.*

V cyklu tom přednášeli: V místnostech katol. vzděl. národní besedy v Karlíně dne 10. listopadu 1907 dp. farář *Vlastimil Hálek*, »O nádražních misiích a vystěhovalectví pod ochranou spolku sv. Rafaela«. Red. *T. J. Jiroušek*: »O hlavních základech k řešení otázky dělnické.« Místnost byla posluchači přeplněna a obě přednášky s velikou pozorností sledovány a pochvalou odměněny. — V Praze v místnostech družstva Vlast pořádán druhý oddíl těchto přednášek dne 3. listopadu 1907 za neoby-

čejně velké návštěvy posluchačů. Přednášeli zde: dp. *Antonín Hoffmann*, kooperátor z Král. Vinohrad »O útulku sv. Josefa na Král. Vinohradech« a »O díle sv. Františka de Regis.« — Dp. farář *Vlastimil Hálek*, »O křesťanské charitě v Rakousku a v zemích sousedních.« — Pan *Václav Žižka*, »O činnosti, úkolu spolku sv. Vincence z Paula a o dobrovolném ošetřování chudých v král. Českém«. Řečníci sklidili velikou pochvalu za své výklady. — Na Smíchově v třetí části přednáškového cyklu v místnostech restaurace »u Prince« přednášeli za hojné návštěvy dne 17. prosince 1907: dp. *Vlastimil Hálek* »O nádražních misiích a o vystěhovalectví pod ochranou spolku sv. Rafaela« a red. *Tom. Jos. Jiroušek*, »O hlavních základech otázky dělnické«. Také zde dodělali se řečníci velké pochvaly.

Ve schůzích katolíků na českém venkově řečnili členové socialního odboru a jejich přátelé na těchto místech: Dp. farář *Vlastimil Hálek* ve Zlejčíně, v Břevnově dvakrát, v Liboci, v Střešovicích, v Nebušicích v Kročehlavech u Kladna, na Kladně, v Hostivicích, v Bubenči u Prahy, v Košířích, v Libšicích a v Praze (v k. arc. semináři).

Red. *T. J. Jiroušek* řečnil na socialním kursu v Českých Budějovicích jako referent po dva dni, dále ve Stříbrných Horách ve schůzi katol. politické Jednoty Pošumavské, v Praze na Střeleckém ostrově ve schůzi zemského sdružení katol. spolků v král. Českém, v Bubenči u Prahy, na Smíchově ve schůzi organisovaných katolíků a v Jinonicích na schůzi katolické organisace. Mimo to referoval o stavu strany a o ženské otázce na sjezdu strany katol. lidu na Smíchově.

Předseda družstva a Socialního odboru, vldp. říšsk. posl. Dr. *Rud. Horský*, řečnil na mnoha schůzích na venkově a zvláště na Náchodsku, Novoměstsku a Kostelecko-Žamberecku. Dále řečnili za socialní odbor družstva Vlast: p. *Václav Dvorský* a p. *Karel Šubrt* v Lodenici u Berouna, paní *Anna Křižková* v Střešovicích a ve Stodůlkách a pan *Jan Dostálek* v Tatcích u Peček na dráze, v Nekoři u Kyšperka, v Bráníku a v Podolí u Prahy.

Tedy kromě referátů ve schůzích odborů a kromě řečí ve spolcích pražských mluvili řečníci socialního odboru, pokud jsem zjistil, v 25 obcích, kromě těch obcí, kde mluvil vldp. říšs. posl. Dr. Rud. Horský.

Pokud se týče činnosti Socialního odboru k probuzení a osvěžení života katolického a křesťansko-socialního, můžeme říci, že jsme s ní spokojeni. Příkladu takovéto činnosti vykázati se může málokterý samostatný osvětový spolek, neřku-li spolkový odbor.

Všecko, co Socialní odbor podniká a koná, činí s rozvahou a s rozmyslem, nic se zde nepeče parou a proto také práce odboru a jeho pracovníků zanechává za sebou trvalé výsledky. Dovoluji si Vám doporučiti zprávu Sociálního odboru k schválení

a prosím všecky lidi dobré vůle a pevných katolických zásad, aby v duševním i hmotném ohledu našemu sociálnímu odboru byli laskavě nakloněni.

b) Literární sekce.

Zprávu o činnosti Literární sekce přednesl místopředseda její dp. far. Vlastimil Hálek řka:

Literární sekce vynasnažila se po celý rok věnovati české i cizí literatuře svoji pozornost. Členové její se scházeli ke schůzím, ve kterých přednášeli své referáty o nových spisech, o zjevech v písemnictví a všech událostech literárních. Nashromážděno tu bylo hojně bohatého materiálu.

Horlivý pracovník Liter. sekce dp. c. a kr. polní kurát Dr. Rud. Zháněl podal hojně referátů o spisech a kalendářích, jež referent podrobně uvádí, a vůbec lit. práci Dr. Rud. Zháněla velice pochvalně oceňuje.

Red. p. *T. J. Jiroušek* přednesl literární studii o čtyřech mužích z dělnického života: o básníku Fr. Chládkovi, o Václ. Petrovi, Václ. Žižkovi a J. B. Peckovi a rozebíral různé knihy a brožury.

Katecheta dp. *Fr. H. Žundálek* referoval o literárních zjevech polských, chorvatských a českých.

O českém písemnictví jednaly četné lit. úvahy katechety Boh. Jiráčka a red. Tom. Škrdle; Vlast přinesla o tom podrobné zprávy. Velmi pilně a zdárně vedle Dr. Rud. Zháněla pracoval farář Vl. Hálek, což zde k referátu jeho přidáváme. Rozebíral různé básně, knihy a časopisy a se zvláštní láskou všímal si »Musea«, časopisu bohoslovců československých a nového časosopisu: Farní věstník úřední, který vydávají pro své farnosti kapitola sv. Vítská a tři české kláštery.

Jeho Excellenci ndp. arcibiskupu Dr. Fr. Baurovi zasláno k jeho biskupskému jubileu písemné blahopřání. — J. M. ndp. Msgr. Jos. Hůlkovi, biskupu, a J. M. vsdp. gen. vikáři Dr. Janu Sedlákovi zaslala Lit. sekce pozdravné dopisy. — Panu Dr. V. Řezníčkovi v boji s Májem vyslovila Lit. sekce své sympatie a připojila se k projevu družstva Vlast.

Z míst, kde založil Spolek na zakládání katol. knihoven nové knihovny, a daroval tam několik ročníků »Vlasti«, došly potěšitelné zprávy, že vážná intelligence, seznavši bohatý i zdravý obsah »Vlasti«, pilně ji vyhledává a pročítá, projevujíc podiv, že jí tato bohatá revue byla posud neznámou.

Literární sekce radovala se z toho, že byl postaven pomník Sušilovi v jeho rodišti, Novém Rousinově, před novou budovou školní.

Literární sekce odsoudila co nejostřeji štvaní bývalého katechety Emila Dlouhého-Pokorného proti katolíkům a hlavně proti Jeho Eminenci, nejdůst. našemu Arcipastýři; odsoudila

drzost hříšných, odpadlých kněží, bývalých katol. modernistů, kteří v Praze i na venku štvou proti církvi katolické, a vyzvala všecky věrné katolíky, aby se pevně své víry drželi, biskupů svých poslušni byli a falešných proroků se varovali.

Literární sekce s potěšením sledovala, že bratří Moravané hodlají si zříditi katolické paedagogium. Podobná akce jest i u nás v proudu, ale pomalu se provádí, i přáli bychom si, abychom i my Čechové a Moravané mohli míti v brzku dvě katolická paedagogia. Při tom doporučila Lit. sekce katol. veřejnosti české katol. dívčí gymnasium na Král. Vinohradech, hlavně jeho podpůrný spolek.

Literární sekce uvítala sdělení dp. Dr. R. Zháněla, že bude psáti posudky o katolických literárních pracích českých do německých časopisů, což jest velice důležito, ježto tam z pravidla o našem katolickém literárním hnutí nevědí.

Ve schůzi sekce předložen byl časopis »Kultur«, v němž jest uveřejněna řeč dp. faráře Filipa Jana Konečného o družstvu Vlast, kterou konal ve Lvově společnosti ve Vídni, a předložena »Vědecká příloha« Germanie, která valnou část řeči p. faráře Filipa Jana Konečného z »Kultur« otiskla. Těmito dvěma publikacemi se známost o družstvu Vlast valně po zemích rakouských a německých rozšířila.

Lit. sekce uspořádala dva slavnostní večírky v domě družstva Vlast, a to 12. ledna s programem »Lurdy«, jež krásně vylíčil dp. E. Stárka a 19. ledna, kdy přednášel zajímavým způsobem dp. farář K. Toman z Hloubětína »O sjezdu něm. katolíků ve Würzburgu«. Oba večírky byly velice zdařilé.

Dne 8. a 9. června, v pondělí a v úterý Svatodušní, súčastnila se sekce třetího sociálně-literárního sjezdu v Domažlicích; přednášeli na něm p. T. J. Jiroušek »O významu »Vlasti« v národním životě českém«, Dr. K. L. Řehák »O náboženském blouznění se zvláštním zřetelem k Pošumaví«, p. učitel Vlast. Jelínek »O křeských základech ve školství«.

Liter. sekce usnesla se zaslati sv. Otci Piu X. blahopřejný projev prostřednictvím místopředsedy družstva p. K. Ulricha, c. k. pokladníka a literární dary sv. Otci, stát. sekretáři kardinálu Merry del Val a kardinálu Rampollovi.

Dne 6. července uspořádala Liter. sekce slavnostní schůzi k poctě spisovatelů Aloise Dostála u příležitosti jeho 50letých narozenin a Dr. K. L. Řeháka při jubileu jeho 40letého kněžství.

Literární sekce má v evidenci celou českou soudobou literaturu, posuzuje ji ze stanoviska čistě katolického a pronáší svůj nestranný soud o dobrém či nezdravém směru literárních plodů. Jelikož jest v katolické veřejnosti jedinou toho druhu institucí, doufá, že se jí dostane všestranné podpory; kéž přibývá jí nových pracovníků, poněvadž i její práce roste.

c) Zpráva z Historického kroužku.

Přednesl za nepřítomného jednatele šk. rady Dr. M. Kováře účetní p. Jan Žák.

Historický kroužek zůstal se zprávou svou pozadu; je ji dlužen za dvě léta, ač ne svou vinou, nýbrž nahodilou okolností. Jednatel ji pečlivě sestavil a napsal, ale referent, jemuž právě zemřela matka, ve zmatku ji založil a nenašel. Proto podáváme letos zprávu za rok 1906 a 1907.

Ve valné schůzi r. 1906 zvoleni do výboru: vdp. Dr. Fr. X. Kryštůfek, pap. praelat, c. k. dvorní rada, místopředseda, Dr. Mat. Kovář, c. k. školní rada, jednatel, dp. Václ. Roudnický, kaplan, pokladník, vsdp. Dr. Ant. Podlaha, kanovník, knihovník, dp. P. Ferd. Černovský O. Aug., vsdp. převor Jos. Hamršmíd, vdp. farář Dr. Kar. L. Řehák, vdp. univ. prof. Dr. Alois Soldat, dp. Fr. Tischer, kníž. arcib. archivář, vdp. podpřevor Ludvík Vachek, p. prof. Jos. Vávra, dp. Tom. Škrdle, jakožto delegát Vlasti. — Za revisory účtů zvoleni: dp. P. Václav Váchal, farář a vdp. podpřevor Ludv. Vachek.

Přednášky, jež pořádá Histor. kroužek, konaly se ve správním roce 1905—6 tyto: Dne 17. prosince 1905 přednášel vsdp. Dr. Ant. Podlaha o životě církevním v Čechách na začátku 18. stol., dne 21. ledna 1906 uvolil se přednášeti pan prof. Josef Vávra o Waldsteinovi; dvě přednášky měl vdp. Dr. Kar. Řehák, a to; dne 18. února o životě Lutherově a dne 4. března o lutheranismu v Čechách do bitvy bělohorské; obě přednášky konaly se ve dvoraně Jednoty katol. tovaryšů za hojné účasti a potlesku posluchačů.

Legát po zesnulém horlivém členu výboru faráři a kons. radovi Václ. Honejskovi obnosem K 176·96 byl kroužku vyplacen p. notářem Dr. Zahradníkem.

Jednatel, u něhož je skříň na knihy náležející kroužku, dal něco knih a časopisů vázati, postarav se o doplnění scházejících svazků Archivu zemského a Sněmů českých, což bylo spojeno s mnohými pochůzkami a dopisováním.

K vyznamenání dvorním radou a pak papežským praelatem pana kanovníka a univ. prof. Dra. Fr. X. Kryštůfka blahopřáno.

Sborník Historického kroužku, založený podnětem † P. Jos. Svobody, přinesl ve svém VII. a VIII. ročníku (1906 a 1907) opět hojně důkladných statí a pojednání historických.

Ve správním roce 1906—7 zasedali ve výboru titíž pánové, jako roku minulého.

Přednášky, pořádané každoročně Historickým kroužkem, byly toho roku mnohem četnější, neboť člen výboru dp. Václ. Roudnický přednášel na Novém Městě Pražském a v Žižkově o Husovi, v Karlíně, na Žižkově, na Vinohradech a na Novém Městě o bitvě bělohorské, Dr. Kar. L. Řehák měl dvě přednášky

o Chelčickém a o Komenském, jež tiskem vydala Vlast jako brožury a prof. Jos. Vávra též dvě o Anně Maxmiliane ze Švamberka roz. z Oppersdorfu.

Důstojný pán Dr. Fr. Klobouk, kooperátor v M. Ostravě, daroval kroužku K 3·40 a Dr. K. Řehák nevzal honoráře (20 K) za druhou svou přednášku. Jiných dobrodinců Historický kroužek nemá a uspořené jmění je jen nepatrné, i bude třeba zde onde u mužů dobré vůle zaťukati.

Během roku složil úřad pokladníka dp. V. Roudnický a veškeré jmění spolku odevzdal novému pokladníkovi Dr. Karlu Řehákovi.

Jelikož posunuta je valná hromada družstva Vlasti nyní až do léta, dovoluji si přidati přednášky, jež se uspořádaly ve správním roce 1907—8 v zimě, a to tři přednášky Dra. Karla Řeháka o době předhusitské, husitské a pohusitské, jež uveřejní Vlast jako brožury, a to: Kvašení duchů před M. Janem Husem, vystoupení a působení M. Jana Husa a účinky vystoupení M. Jana Husa a čtvrtou přednášku o Alžbětě Konstancii z Pöttingu (z archivu hrabat z Oppersdorfu v Hor. Hlochově) měl p. prof. Jos. Vávra.

Bylo by si přáti, aby Sborník Historického kroužku byl hojně odebírán a čten a jako v letech dřívějších dary a příspěvky podporován. Bez hmotných prostředků, bez peněz nic se nevyřídí.

6. Podpora Jednotě sv. Methoděje ve Vídni.

Výbor navrhl a předsedající návrh odůvodnil, aby se Jednotě této udělilo 200 K podpory na rok XXIV. Podpora byla jednohlasně schválena.

7. Volba čestného člena.

Výbor navrhl valné hromadě, aby za čestného člena družstva zvolila J. M. vys. uroz. pána Ferd. hraběte Chotka v Olšově u Sušice, který dovrší 25. července t. r. 70. rok věku.

Návrh odůvodňoval předseda dp. far. Vl. Hálek:

Vzpomeneme-li vzácné přízně J. M. p. hraběte Ferdinanda Chotka k družstvu Vlast od jeho založení a veliké ochoty, s kterou přijímá předsednictví při sjezdech Vlasti, neméně i jeho ryzího katolického přesvědčení, jakož i té okolnosti, že věnoval svůj velkostatek v Olšově k církevním účelům kongregaci nejsv. Svátosti, nemůžeme jinak, než propůjčiti J. M. p. hraběti největší poctu našeho družstva: — čestné členství.

Pan hrabě zřekl se proto veřejného úřadu a koupil statek, aby dostati se mohl spíše do různých spolků, zástupitelstev atd. a tak co nejvíce pracovati pro blaho církve a lidu — což se mu také zdařilo; byl' zvolen za říšského i zemského poslance, za okresního starostu (posledně zvítězil proti němu jakožto okres. starosta agrárník Jiřík; říšský mandát složil), ano jest snad ve všech katol. a hospodářských spolcích v Sušici a na Sušicku.

(předseda »Katolicko-politické jednoty na českém Pošumaví, Spolku sv. Vincence v Sušici atd.; jest členem rybářského, včelařského spolku v Sušici atd.) Za jeho okres. starostenství vystavěna v Sušici nádherná okresní nemocnice, založil hasičský sbor v Olšově, má hlavní zásluhu o školu místní (budova krásná jako vila) a m. j. Pracoval téměř denně dlouho do noci a konal všecky funkce úplně zdarma!

Po tomto referátu byla volba p. hr. Ferd. Chotka za čestného člena jednohlasně a radostně schválena. Pan hrabě byl ihned uvědoměn o volbě této zvláštním telegramem. Druhý telegram obeslán byl novému opatu Emauzskému vsdp. P. Albánovi. Valná hromada vyslovila mu radost nad jeho zvolením.

8. Změna stanov.

Výbor navrhl změnu stanov, dle níž by žádný tak zvaný modernista nebo stoupenec a přívrženec těchto zásad nesměl se státi členem výboru, ba ani ne náhradníkem družstva. V debatě vystřídalo se hojně řečníků a návrh byl po změně, navržené dp. Václ. Kuncem, ku které se výbor přidal, jednohlasně schválen.

9. Volby předsedy, čtyř výborů a jednoho náhradníka.

Horlivý člen výboru, dp. Emil Stárka, stav se farářem v Řepíně, na výborství resignoval, i byla vykonána volba na jeho místo a dle stanov tří nových výborů a jednoho náhradníka. Z venkova došlo 19 volebních listin, (jež prozkoumali pp. inž. Jan Dostálek a c. k. pošt. oficiál K. Wolf). Tito i přítomní volili jednohlasně:

za předsedu Dr. Rud. Horského, jenž se pro zasedaní říšské rady do valné hromady dostaviti nemohl; do výboru pp.: faráře Vl. Hálka, red. Tom. Jirouška, školního radu Dr. M. Kováře a far. P. Václ. Váchala; za náhradníka p. red. Frant. Waldmanna, vrchního dozorce v Johaneu.

10. Volné návrhy.

Red. Tomáš Škrdle podal praesidiu družstva v zákonité lhůtě tyto písemné návrhy:

1. Valná hromada splnomocňuje výbor, aby r. 1909 úplně dle svého provedl oslavu 25letého trvání našeho družstva.

2. Jelikož družstvo Vlast koupí nového stroje a následkem toho i zvýšením tiskárenských výloh a malým odbytem knih a brožur bude finančně silně zatíženo, doporučuje valná hromada výboru, aby dobrovolné dary a vydání, jež nutny nejsou, všemožně omezil, a to zvláště i proto, že od r. 1909 bude družstvo připláceti na pojišťování svých úředníků a že od r. 1908 nastalo značné placení equivalentu z domu; rovněž i tisk nových brožur a knih budiž omezen.

Oba návrhy byly bez debaty schváleny.

11. Ukončení schůze.

Předsedající:

»Naše veřejnost dle toho, co o činnosti »Vlast« zde bylo proneseno, sezná, že Vlast má hojný počet různých a upřímných přátel, a její existence že jest bezpečna. Pokud jest na nás všech seskupených kolem družstva Vlast, ujišťujeme, že dále vytrvale a svědomitě budeme pracovati k jejímu dalšímu rozkvětu, aby k užitku byla katol. církvi i národu českému.

Konče valnou hromadu žádám ctěné shromáždění, by projevilo svůj hold sv. Otci Piu X., nejdůst. československému episkopátu a J. Veličt. císaři a králi provoláním »Sláva«. Shromáždění nadšeně je provolalo a opakovalo.

Valnou hromadu vedl ponejprv — celou — dp. far. Vlast. Hálek a vedl ji velice obratně a ke spokojenosti přítomných.

Dva velkolepé sjezdy katolické.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

(Pokračování.)

Třetí veřejná schůze.

Na konci prázdnin téměř čtyři neděle sděláváme účty k valné hromadě družstva Vlast, i nebylo mi možno sjezdové zprávy pročítati a pro červenec patřičný materiál pořídíti — dnes tedy, jsa v povinnostech volnější, zase pokračuji.

Ve třetí veřejné schůzi, ve středu dne 28. srpna v 5 hod. odpoledne, zahájil předseda Fehrenbach schůzi a udělil slovo duchovnímu radovi Wakerovi z Frýburku. Thema řeči jeho bylo: »Katolicismus a národnost«. Přál bych si, aby Dr. Lueger a vůbec křesť. sociálové z Vídně řeč jeho byli slyšeli, o ní uvažovali a dle ní se řídili, nebo jednání jejich proti českému lidu ve Vídni a proti tamní české škole jest protikatolické, ba přímo barbarské. Řečník rozebírá poměr církve k lidstvu a národům. Lidstvo jest strom, národ jeho větev a národnost jest větší nebo menší díl lidstva pro sebe ohraničený. Církev jest ochranitelkyní a oporou každého národa, pokud koná své povinnosti. To církev nejenom učila, ale i prakticky prováděla, majíc vždy co největší a nejšetrnější ohledy ke každému národu. Církev jest dům Otce nebeského a v domě tomto bydlí různí národové. Řečník dokazuje, že církev každému národu nějaké dobrodiní prokázala a neméně že to činila i národu německému. Řečník odsuzuje světoobčanství, z něhož se vyvinuje revoluce. Řečník cituje Dölingra, dokud ještě s církví držel, jenž pravil, že církev musí býti spravedlivá ke všem národům, žádnému národu nesmí dávati přednost a žádný národ nesmí považovati za cizí. Církev také nechce

všecky národy pod jedno jho podrobiti, ona je přijímá jak jsou a dává jim vyšší posvěcení.« Řečník odsuzuje pohanský národní princip, který odporuje křesťanskému učení a obhajuje úctu a lásku k vlasti, kterou jsou katolíci v Německu naplněni.

Je známo, že biskupové Německa zvou do krajin, kde Slované pracují, české, polské a slovinské kněze, aby svým krajanům v mateřském jazyku posloužili a ve víře je udrželi. Tak si počínají praví nástupci apoštolů v Německu a podobným spravedlivým tónem nese se i řeč Wakerova. Hlásá upřímnou a živou lásku ke svému národu, ale při tom hlásá naprostou spravedlnost k jiným národům, což katolické centrum oproti Polákům prakticky provádí.

Na konci řeči v 6 hod. večer zvonilo Anděl Páně. Předseda na to upozorňuje, prose biskupy, aby Anděl Páně předříkávali.

Druhým řečníkem byl prof. Dr. Jan Schorer ze švýcarského Frýburku. V úvodu líčil význam velkolepého špitálu ve Würzburgu, který před 300 lety založil pro trpící lidstvo tamější biskup Julius. I nyní, pokračuje řečník, mnoho se dělá pro chudý lid, ale lid majetné třídy přece čím dále tím více nenávidí. Odkud to? Pracuje se příliš pro tělesné blaho lidu, ale zanedbává se blaho duševní. Řečník líčí cenu práce, která se nedá nikdy žebráckou polévkou nebo žebráckým penízem zaplatiti, ale jedině mzdou, která jí přináleží. Řečník odsuzuje charitu pro parádu a pro lidskou chválu konanou, rovněž odsuzuje materialismus, který chudého pod zvíře ponížil a při tom jej obral o víru, naději a lásku. Řečník si přeje, aby se láska k bližnímu konala ve znamení lásky k Bohu. Řečník velebí centra charity, svazy charitativní, ale praví, že není dosti k těmto svazům jen přispívati, ale že je potřebí i osobně v charitě pracovati.

I tato řeč jest plna hlubokých myšlenek a nejkratší obsah její jest: hlavní zásoba sociální politiky jest: sociální spravedlnost a tuto spravedlnost udává víra. I jeví se tu zase i při řešení sociální politiky vznešenost víry a nositelky její, katolické církve.

Třetím řečníkem byl říšský a zemský würtenberský poslanec a zemský soudní ředitel Gröber, muž vážný, s dlouhým plnovousem. Projednával thema: »Katolicismus a národohospodářství« a mluvil tak působivě a nábožensky procítěně, že by to profesor bohosloví lépe nedovedl.

Gröber vyvracel námitku, že by církev byla proti hmotnému majetku a pozemským statkům. Řeč svoji postavil na základ slov, která Bůh řekl Adamovi: »Ať panuje nade vší zemí.« Člověk má majetek ovládati a ne aby majetek ovládal člověka. Hlavní cíl člověka jest věčnost a vedlejší zde na zemi péče o hmotné blaho, ale jen ta společnost může býti šťastna, jejíž královna jest: pravda, zákonem: láska a cílem: věčnost. Péče o pozemské statky jest naší povinností. Při tom nesmí se jedno odvětví přeceňovati (industrie) a jiné — stav rolnický, řemeslnický a živnostenský

podceňovati — mezi nimi má panovati harmonie. Řečník uvádí výrok Münchener Neueste Nachrichten, které r. 1897 prorokovaly, že katolíci schudnou a tím že budou vytlačeni ze vzdělané společnosti lidské. Gröber praví, že se proroctví toto nesplnilo, naopak že se jeví u katolíků na poli národního hospodářství a industrie pokrok, ale přece vážně a upřímně vyličuje, kde co schází a čeho jest katolíkům dohoniti. Takovým vážným a moudrým způsobem vzdělávají a poučují na sjezdech katolického Německa zkušení mužové národ, řeči jejich šíří katolický tisk a souborně je přináší tato tištěná zpráva. To se děje rok co rok: rok co rok se probírají potřeby katolíků Německa a proto strana ta mohutní a sílí a jest nepřemožitelná.

Pátý den sjezdu.

Ve čtvrtek dne 29. srpna chystali jsme se zajeti do Norimberka, proto jsme zakončení schůze neviděli, ale mám po ruce spolehlivou zjezdovou zprávu a dle ní sjezd zakončím.

V uzavřené schůzi, která se konala ráno po 8. hod., jednáno bylo o spolcích pro služebné. Referentem byl Dr. Pieper. Řeč jeho pohybovala se ve všeobecných názorech, ale za to Dr. Heim, jehož jsme v Řezně osobně poznali, mluvil velice nadšeně a prakticky zároveň. Mluvil hlavně o venkovské čeledi a pravil, že je na venkově 2 a půl milionu majetníků půdy a skoro pět a půl milionu dělníků, čeledínů a bezzemců. Tito lidé budou v 10—15 letech buď černí nebo rudí. Aby byli »černí«, to jest tenor výtečné řeči Dra Heima. Pravil, v industrii jsme většinu dělníků ztratili a Uhersko ztratilo i zemědělské dělnictvo a ztratíme je my, nebudeme-li je organisovati. Řečník uvádí, že by se měli rolníci starati »o společné domy stáří« pro ty, kteří svobodni zůstanou a ve službě u rolníka sestárli. Rolnické záložny měly by jim pomáhati, aby, když se ten onen statek parceluje, mohli si tito lidé zakoupiti kus půdy; ba sám stát měl by zařídit banku k tomu účelu, aby dělnému lidu napomáhala získati si domácí krb, domek, pole a luka. Řečník praví, že katolické rolnictvo bavorské mnohé z těchto návrhů brzy provede, což že bude i na německý katolický sever účinkovati.

Dělnický sekretář J. Giesberter pln nadšení děkoval Dru Heimovi za jeho slova, neboť u nich v Porýní bojí se rolníci organisace dělnictva, ba mají hlavně strach z toho, že by organisované dělnictvo mohlo ve žních záhájiti stávku a tím zničiti všecku naději rolníkovu. Řečník poukazuje na to, že pruské zákony podobnou stávku trestají a vyličuje jako Dr. Heim výhody organisované čeledi a dělnictva rolnického.

Další jednání v uzavřené schůzi týkalo se studentských studijních kroužků a charitativních svazů. Mluvili řečníci tři: referent Dr. Pieper, poslanec Walterbach a assessor ze Savigny. Dr. Pieper uvedl, že jest mezi studentstvem Německa 25 studijních kroužků, Walterbach konstatoval, že každý seminář v Ba-

vorsku má rovněž studijní kroužek — ti oba doporučují co nejvřeleji, zakládati podobné kroužky a charitativní svazy mezi akademickou mládeží. Ale assessor ze Savigni praví, že vykonávání sociální otázky obsahuje v sobě znalost skoro celého soukromého a veřejného právnictví a proto že mají ti, kteří se otázkami těmi zabývají, nejprve právo to samo studovati. Ale dle našeho zdání nesmíme věc tu přeceňovati: sociálně pracovati může přece každý i méně vzdělaný katolík (viz na př. Vincenciány) a pro další vědecký postup má přece každý bohoslovec a vůbec studující vysokých škol za podklad gymnasium.

Další jednání týkalo se péče o vystěhovalce, jednáno o domácí výchově vyrůstajících dívek, o sociální výzbroji mladých rolníků, o zachování středního stavu kupeckého; bylo navrhováno, aby katolické spolky paní a dívek utvořily jeden svaz. K tomuto předmětu mluvila mimo jiné i baronka Gordonova; dále bylo jednáno o zachování malého řemeslnictva. Krásných a vznešených řečí účastnili se vedle referenta Dra Piepera, kněze, jenž celý tento bohatý program ovladá, pp.: Dr. Heim, zemský vyslanec Held, kupec Kreisser, dvakráte baronka Gordonova, Bernhard a truhlářský mistr Jos. Fink. Nebudeme jednotlivé návrhy a řeči rozebírati, to by nás vedlo daleko, ale na to chceme poukazati, co vyškolení a výteční referenti a řečníci katolického Německa dovedou za dvě hodiny vykonati. Ovšem celý tento materiál jest již dříve v komisích probrán a prostudován, zde se pouze o něm referuje a zde se dává každému přítomnému odborníku příležitost, aby návrh podepřel, nebo jej novými myšlenkami a návrhy obohatil.

Po skončené uzavřené schůzi zvoleno bylo centrální komité, sestávající z výtečných pracovníků Německa, načež byla schůze ta uzavřena pozdravem: Pochválen buď Pán Ježíš Kristus.

Čtvrtá veřejná schůze.

Započala ve čtvrtek v 10 hod. O krásném písemnictví a umění mluvil prof. Mayer z Luxemburgu. Mluvil poeticky jako básník; slovy vznešenými vedl čtenáře do katakomb, do středověku a do nynější doby a slovy přesvědčivými dokazoval, jaké velké zásluhy má církev o křesťanské umění. U nás v Čechách slyší člověk více hany než chvály na církev, zde na katolickém sjezdu německém největší duchové s obdivem mluví o církvi a a jejím poslaní v rozličných směrech života. Jaké to povzbuzení pro posluchače nebo pro čtenáře!

Druhou a závěrečnou přednášku o papežství konal dědičný princ Löwenstein — Wertheim — Rosenberg. U nás nejen o církvi, ale i o papežství mluví se v literárních kruzích opovržlivě — jděme do Německa, jak velkolepý obraz kreslí nám o papežství na sjezdu něm. katolíků kníže Löwenstein! Na počátku církve od Petra do Eusebia třicet papežů přijalo korunu mučednickou. Moc papežství zářila celému světu a není národa, kterému by papežové nebyli nějaké dobro prokázali.

Řečník nezamlčuje ani špatných papežů. Tridentský koncil zarazil bludařství cestu do církve, řada papežů a posledně hlavně Lev XIII. moc papežství zase povznesli a nynější z chudoby vyšlý papež chce »všecko obnoviti v Kristu«. Věru, řeč tu jsem neslyšel, ale čta ji, v duši jsem plesal a se radoval. Nejněžnější dítě nemůže lépe mluviti o otci, než mluvil kníže Löwenstein o otcích křesťanstva.

President Fehrenbach a domácí biskup Dr. Schlör zakončili krásnými řečmi schůzi.

My jsme v tom již jeli do Norimberka, jejž jsem dávno viděti toužil. Pobyli jsme tam dvě necelá půldne, ale pobyt ten nám zůstane milou památkou pro celý život — o tom v zářijovém čísle.

(Pokračování.)

Kontemplace.

I.

Běž k pramenům a studnám,
jež z rozkoší si staví svět,
pij lačně celou duší,
a suchým bude vždy tvůj ret!

A žhavé žáry vášní
tím douškem vína neztišíš,
jak sláb jsi, nezkojený,
až v posled v bolech pocítíš!

A číši otrávenou
kdes vrhneš s hněvem v šerý kout,
když v bludnou svoji duši
jsi z všeho chytil zhoubný troud!

V dlaň schvátíš těžkou hlavu
a se rtů smyješ hříchů blín
a najdeš teprv Boha
jak marnotratný v poušti syn!

II.

Tak často šel jsi kolem
a volal jsi mě, Pane,
když svíjelo se bolem
mé srdce rozedrané.

Tak často Tvoje oči
mně láskou pokynuly,
když srázném na úbočí
můj krok se stavil v půli.

Tak často Tvoje rety
mi šeptly odpuštění,
když hříchů černé květy
jsem ničil v rozhořčení.

Tak často ovci bědnou
jsi k svému přived stádu,
když tolikrát, ne jednou
pryč prchla z Tvého sadu ...

A přec jak Petr svatý
já ohněm světa hřál se,
ó dej, bych láskou jatý
s ním také vyplakal se!

Rudolf Stupavský.

Cesty srdce.

Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica« z vlaštiny přeložil FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Blouznění a jeho následky.

Paní Anna stále se těšila na hodinku odpočinku, aby mohla mluviti se svým synem; avšak tato hodinka nepřišla ani ráno druhého dne ani následujících dní nenastala. Blížil se konec prvního týdne nemoci a nadcházel úpadek sil, nastával konec. Nemocná paní necítila již svých údů a nemohla jimi hýbati. Tu a tam byla jako bez sebe, což všecky naplňovalo nejhoršími obavami. Zdálo se, že otevřenýma, vytřeštěnýma očima nepoznává již osob a že dobře nevidí. Když přišla k sobě a byla otázána, odpovídala nesouvisle, ano stěží si vzpomínala na slova, zvláště na jména vlastní a nebyla s to, aby složila a pronesla delší větu.

John s ní mluvil o věcech lhostejných, aby přivedl matku na jiné myšlenky. A jak John pozoroval, matka poznala, proč jí řekl: — Zde jsou zastoupeny oba směry, pro i proti. — Matka se odmlčela; syn seděl blízko lůžka smuten, žalosten. V tom přicházela Julie, rovnajíc na talířek několik kousků pomerančů, aby nemocná mohla si zavlažiti vyprahlá ústa. A zatím, co je dávala do polootevřených úst, říkala některé střelné modlitby: — Můj Ježíši, poroučím se v tvé svaté ruce. Maria, Matko má, zachovej mi trpělivost. — Paní však, nepozorujíc Julie, pokračovala ve své rozmluvě s Johnem, vlastně ve svém blouznění: — Ty zajisté pomůžeš doplniti vychování . . . Kláry a Klimenty . . . aby se vdaly. — Julie vystihujíc dobře situaci, že je to pokračování v hovoru s Johnem o rodinných záležitostech, naklonila se k uchu nemocné paní a pravila k ní: — Upokojte se paní, není tu pan John, já jsem to, vaše Julie. — Avšak vše bylo marno. Jména John a Julie utkvěla ve fantasii blouznící paní, která mluvila: — John s Julií . . . bude matkou místo mne . . . Julie pak tím rozhodněji promluvila: — Vzpamatujte se paní Anna, nelamte si tím hlavy. Řekněte raději: Můj Ježíši, měj se mnou slitování. — Když nemocná mlčela, pokračovala Julie: — Nikterak se neunavujte, upokojte se a odpočiňte si. —

Sladký a milý hlas Juliin přerušil samomluvu k plnému uspokojení Johnovu; přemohl se a nedal nikterak na jevo, že by byl dával pozor na rozmluvu. Julie si vysvětlovala slova své velitelky tak, že si tato přeje, aby zůstala v domě k vůli dívkám. Ani v nejmenším jí nepřipadlo podezření, že je tu řeč o svazku manželském. Než rozmluva o manželství byla poslední prací mysli nemocné paní a zanechala mohutný dojem.

V častých blouzněních, která nemocná měla při této záměně osob, nemohla Julie nepozorovati, že se tu jedná o něco více, co pro ni bylo učiněno. Měla dosti práce, aby zavedla tyto úryvkovité řeči na jinou cestu. Ale dovědělo se o tom služebnictvo a naplnilo dům různými povídačkami a přimyslilo si ještě mnoho

věcí a předpovídalo, co se stane. Ubohá slečna Mary, která závodila s Julií v ošetřování své velitelky, plakala neustále a naříkala nad osudem těch, kteří byli dříve tak věrnými přívrženci její církve. Neváhala nikterak prohlašovati nemoc tuto jako očividný trest Boží za to, že paní odpadla od anglikánské víry. Většina služebnictva neschvalovala myšlenky, že by musila společnici zámecké paní pozdraviti jako svou velitelku, avšak nikterak neviděla v tom největšího neštěstí, jak si představovala závistivá stařena Mary; ženské služebnictvo se naopak rádo do toho vžilo. Kellerina přišla vždy celá rozzlobena, aby ohlásila Julii tyto řeči. Tato ji nadarmo kárala: — Také ty věříš těmto klepům? Běda tobě, jestliže se dovím, že se mísíš do klepání se služebnicemi! —

Přirozeně nikdo z podřízených se neodvážil Johnovi ohlásiti, co se v domě vypravuje; ani Johnovi nepřipadlo na mysl, aby se zeptal na to, poněvadž byl příliš zaměstnán myšlenkami a starostmi o matku. Psal již bankéři v Newcastleu, svému příteli, prose ho, aby upravil ve svém domě příbytek pro Kláru a Klimentu a komornou pro případ, že by nastalo zhoršení nemoci matčiny. Mimo to zařídil ještě dříve, než matka pozbyla vědomí, aby kněz neodcházel z domu ve dne v noci. Dvakrát nebo třikrát povolal zkušené lékaře z Newcastlea a Carlistea, aby konali poradu o stavu nemocné; doufali, ale ještě více se obávali. John si zvykal proti své náklonnosti představovati hlavu rodiny, stále jsa stíhán největšími rozpaky, které pečlivě skrýval.

Zatím, jak se Bohu líbilo, proti očekávání lékařů a přes proroctví slečny Mary, vrchol nemoci stal se méně hrozným, než horečka předešlých dní věštila.

Devátého a zvláště desátého dne rozkvetla nejživější naděje, že život drahé nemocné bude zachráněn. Nemocná se znenáhla zotavovala, třeba byla ochablá na mysli, což ji pronásledovalo od mládí. Když se naplnila doba nemoci druhým týdnem, naděje nabývala rázu jistoty; a uzdravení, prohlášené lékaři, vzbudilo radost v rodině a zámku. Když paní nabyla sil, ani slovem se nezmínila o sňatku Johnově; tak blouznění stalo se skoro snem. Julie chtěla uvésti vzpomínku na tuto záležitost úplně v zapomenutí. Zatím John doslechl o řečech a měl za to, že bude nejlépe pro dům, když ani těchto pověstí nepopře ani nepotvrdí ani nevysvětlí. John, který vždy jednal zdvořile, dával na jevo své matce takovou pozornost, jakoby byla hostem v jeho domě. — V jeho jednání, soudila matka, nepodobá se nic, co by dalo tušiti milovníka, v jeho slovech ještě méně.

Avšak jeho jednání se přece změnilo, a to velmi mnoho. Snad je přece něco pravdivého v jeho blouznění, v řečech služebnictva? — Julie nemohla si dobře vysvětliti těchto domněnek; tím zamýšlela sama vejíti do těchto intrik. Ale nejraději by byla učinila všem těm domněnkám konec a zítra odejela do Neapole. K tomu měla závažné důvody. Za nedlouho byla nucena podati zkoušku své statečné mysli.

Takové řeči, které se šířily v domě paní Needleové, pronikly i do veřejnosti. Slečna Mary, která více než kdo jiný se obávala této zkázy rodiny Needleovy, připravovala své zbraně, aby je odvrátila. Při svých častých návštěvách, které konala u uzdravující se paní, snažila se nejčernějšími barvami vylíčiti slečnu Julii a tak věc navléci, aby Mary byla považována za zachranitelku rodiny od nastávající záhuby. Do této záležitosti vložili se také přátelé rodiny Needleovy, neboť netrvalo dlouho a John dostával důvěrné dopisy, v nichž ochotní lidé ho upozorňovali na řeči, jež se o něm rozšiřovaly a nabádaly matku jeho, aby svou společnici odeslala do Italie.

Avšak toto vměšování cizích lidí, jimž po rodinných záležitostech zhola nic nebylo, mělo právě opačný účinek, než lidé zamýšleli. Bylo mu ovšem velmi nemilé, že tato novinka se rozlétla Zeleným parkem, a mnohem více jej mrzelo, že cizí lidé se do jeho záležitostí míchali. Od několika měsíců zajisté nebyl lhostejný k vzácným vlastnostem Juliiným; v tomto svém smýšlení byl ještě posílen rozhovorem se svou matkou; avšak aby se byl odhodlal k rozhodnému kroku, toho neučinil. Odřeknutí matčino však jej vyburcovalo z nečinnosti a opravdová láska se hlásila k svému právu; podmínečná ochota se proměnila ve vážnou vůli a pevné rozhodnutí, rázná odhodlanost nastoupila na místo dřívější nerozhodnosti.

Ochotným rádcům John odpověděl: — Díky za váš zájem, který máte o mou pověst. Nám stačí, že Julie je zrozena ze starého šlechtického rodu, že její rodiče jsou beze vší úhony. Nepovažuji tedy řeči takové za nečestné. Původu těchto řečí dlužno hledati u matky, která nebyla tehdy zdráva, jež však jest důvěrnicí mého srdce. O zasnoubení s Julií nemohu sám říci ani slova. V případě, že bych se chtěl oženiti, poradil bych se se svědomím a ctí, a neměl bych žádných nároků na poradu jiných lidí.

Matka Johnova, když se uzdravila, nepamatovala se nikterak na řeči, jež vedla v chorobném blouznění, a nebyla na ně upozorněna a vzpomínala si pouze na věci, o nichž věděla, dokud byla při dobrém rozumu. I podivila se nemálo, když shledala, že John se stran Julie již pevně rozhodl. Dříve než vyřkla svůj soud, přemýšlela o všech stránkách této záležitosti; a všecky se jí zdály býti příznivými kromě věna veřejného mínění, kteréžto obě překážky jí byly od počátku nepřekonatelnými. S věnem by nebylo ještě mnoho starostí, kdyby John si opravdu mínil vzíti Julii za choť; ale kterak možno zapuditi odsouzení se strany příbuzenstva? Na první námitku John neuznal ani za hodno odpověděti; na druhou pak odpověděl krátce: — Veřejné mínění bude třeba poopraviti. Vidíte, že neprovádím bláznovství, nýbrž vycházím z rozumných důvodů. Kdybych chtěl, mohl bych se dnes odřeknouti této lásky, avšak nechci. Stále lépe vidím jasné důvody, abych neustupoval. Není v mé povaze zamilovati se do každé dívky, kterou potkám; v každé dívce vidím jho pro svou

neodvislou povahu. Jenom Julie se mi nezdá býti poutem, poněvadž mne dovede podporovati. Vy jste měla v ní více než snachu, sestru, abyste byly spojeny jako chléb a sýr. Mé sestry by za jejího vedení dokončily své vychování. To jsou zajisté vážné důvody; ostatní považuji za pouhé povídání. Avšak byla u nás společnicí! Co na tom? Já tvrdím a budu vždy tvrditi, že Julie svým rodem, vzděláním, vystupováním stojí mnohem výše než společnice, že každý, kdo se s ní ve společnosti sejde, třeba byl proti ní zaujat, musí uznati její přednosti.

Dni rychle míjely, aniž tyto řeči přispěly k nějakému rozhodnutí. Paní Needleová byla zmítána vnitřním bojem. Některé dni jí bylo, jako by jí nastával ráj vedle Julie; představovala si, že na konci zavře klidně oči po příjemně ztrávené době ve společnosti Juliině uprostřed dítek Johnových; jindy opět se hrozila zděšení a odsouzení příbuzenstva a všech známých. John však nikterak nebyl na rozpacích. — Nebylo na spěch, opakoval ku matce, ale po těch řečech bude potřebí tuto záležitost jednou skončiti. — Pročež konečně paní Anna bojíc se, aby této záležitosti John neskončil rozhodnutím: »Tak chci já«, umínila si, že pojedná sama nejdříve s Julií, aniž by použila nátlaku; tolik jistě ví, že Julie vyslechne tak vážný návrh, když dojde k tomu, aby byl učiněn konec.

Zmínila se tedy z daleka o této věci. Julie, která velmi dobře pochopila, oč jde, stavěla se, jako by nerozuměla, a vyhýbala se hovoru o tom; byla odhodlána, že bude očekávati určitého návrhu, aby se pak rozhodla. Proto musila paní Anna mluviti otevřeně. Přemýšlela o tom tři dni, a když uvážila vše, co bude mluviti, po nějakých okolcích učinila nevyhnutelnou otázku: — Co bys řekla, kdyby John měl náklonnost k tobě? Něco se o tom povídá; ale není to nic jistého.

Julie se nezarděla, nepohnula, nezachvěla ani na okamžik, nýbrž krátce odpověděla: — Paní, to jsou otázky, na které nemohu odpověděti, leč bych byla ve svém domě.

— Rozumím, pokračovala paní Needleová; avšak kdyby ses tam nacházela, směla bych doufati nebo se obávati?

— Mnoho bych vám odpověděla, kdybych řekla to neb ono. —

— Jak jsi chladná! vyčítala jí paní Needleová; jak jsi opatrná! A přece mluvíš s tou, kterou nazýváš svou matkou! Nežádám od tebe odpovědi rozhodné; avšak chtěla bych pouze věděti, zdali by tě to neurazilo, kdybych tu a tam s tebou o té věci mluvila, se všemi ohledy; nepozbyla bys nikterak své svobody. —

Julie uchopila ruce své paní a tiskla je vroucně, načež odpověděla: — Ach, matko má, nejsem ani chladná ani vypočítavá; je tomu několik týdnů, co stojím na troskách, stále očekávajíc slova, které by mně dovolilo, abych mluvila s vámi otevřeně; mám důvody, které mne nutí, abych se vám vyznala, že ani

nyní ani nikdy bych nemohla přijmouti pocty, o níž mně mluvíte. Co to pomůže, řeknu-li vám tyto důvody? To by znamenalo, že bych rozhodovala o něčem, co není v mé moci. Od delší doby jsem si přála vám říci, že se ctí nemohu vyjíti z domu po takových řečích, které se rozšiřovaly k mé největší lítosti, leč že bych uprchla do Neapole. Nemohu zde zůstati ani den jako společnice, poněvadž jsem považována za nevěstu; jedná se tu o čest vaši, o čest pana Johna i mou.

Paní Needleová zůstala na okamžik zcela ohromena takovými ranami, jež se ozývaly v její nejbližší blízkosti, a nemohla odpověděti. Když se poněkud uklidnila, odvětila: — Má Julie, dělej, jako bych ti nebyla mluvila o ničem. Já budu jednati, jako bys mně ty nebyla nic odpověděla. Jest potřebí mysliti na něco jiného. Co se týče odjezdu, . . . mně puká srdce. Ubohé dcerušky, komu jich zanechám? Avšak máš pravdu, se ctí nelze zahrávati. Na vždy odejíti nikoli; dostačí, když zcela klidně odjedeš za nějakou řádnou výmluvou, která se naskytne; jestliže nikoli, ustanovíme se na ní jednoho dne.

— Je lépe, namítala Julie, neodkládati věci, poněvadž pak se jistě neprovedou. Můj otec jest již vyrozuměn a píše mi, že na první telegrafickou zprávu vyjede můj strýc; pojedu mu naproti do Newcastlea a vrátím se s ním do Neapole.

Podle těch slov zpozorovala paní Anna, že Julie vše již předvídala, a že záporná odpověď v ní již dávno uzrála. Viděla nerozluštitelné zauzlení: John jest pevně odhodlán požádati o ruku Juliinu, Julie pak odhodlána, že ani nevyslechne nabídky. Každým způsobem nemohla neschváliti ve svém srdci důstojného a opatrného jednání Juliina. John v celé této věci ani nepromluvil; ani matka neodvážila se mu oznámiti rozhodného odřeknutí Juliina. Ale sám pochopil, že by nebylo slušným, aby Julie zůstala v jich domě, kdyby ji požádal za manželku.

Jednoho dne odjela Julie za usedavého a neutuchajícího pláče svěřenek svých a ubohé Kelleriny a za nářku služebnictva. Pouze Mary si vedla vítězoslavně, mluvila k těm, kdož byli ochotni ji vyslechnouti: — Kdybyby tento odjezd se byl stal před rokem, jak já jsem radila, nebylo by přišlo na dům Needleův tolik neštěstí. — John rozloučil se několika málo zdvořilými slovy, úsměvem a pohledem, který dával na jevo srdečnost a zármutek. Paní Needleová něco takového na něm nikdy neviděla. Vyprovodila Julii až do Newcastlea a odevzdala ji strýci, vyprosivši si poručení hraběti Oktaviovi z Allori. Nastal poslední pozdrav, poslední objetí dvou přítelkyň. Paní Anna smutně pravila: — Ty odnášíš s sebou velikou část mého srdce.

— A vy víte, jak velké části svého srdce tu zanechávám, odpověděla Julie.

— Avšak pro Johna žádné části? Docela žádné? Opravdu žádné?

— Vašeho syna si vážím ze sterých důvodů. Když se svou společností pojede Neapolí, učiním mu návštěvu nejsrdečnější na světě . . . Máte nějaké vyřízení do Lúrd?

— Ty pojedeš tudy?

— Beze vší pochyby.

— Nuže tedy pros Matky Boží, aby mne posilnila v mé víře a pak aby nám udělila milosti, která by všem nám prospěla. —

—Pomodlím se za vše, přisvědčovala Julie, aby s vás spadla všecka neužitečná myšlenka; ano, pro pana Johna to nebude obtížné. Zítra zmizí vše; a pak pomyslete, kterak byste dala svému srdci pravý směr. —

Hodina odjezdu se přiblížila; paní Anna přivedla Julii ke stupním vagonu; a poslední políbení nebylo bez upřímných slz Julie i paní Anny.

Srdce rodiny.

Julie se zdržela se strýcem velmi ráda den v Lúrdech. Potřebovala obnoviti ducha myšlenkami na nebe a posilniti srdce náboženskou útěchou. Plní-li kdo svou povinnost, dává na jevo šlechetnou mysl a nutno k tomu posily, má-li člověk přinésti nějakou obět. Viděla v okamžiku rozvrácen svůj klidný pobyt, ačkoli jí bylo milé, že svou obětí přispěla k záchraně dobrého jména milé rodiny, s níž náhle a téměř tvrdě byla nucena přerušiti svazky. Proč byla nucena opustiti Zelený park jako uteřenka? Proč její osud neměl více zřetele na vznešenost jejího rodu a proč v očích světa jasnost rodu Alloriů byla zkalena podřízenou službou, kterou zastávala; proč nedopřávala jí vstoupiti do rodiny, kde byla kamenem úrazu. Zřeknutí ruky Johnovy nepůsobilo zranění v srdci Juliině, poněvadž její srdce nebylo ani dost málo nakloněno k lásce zcela neočekávané; avšak za to jí působilo nemalou bolest, že pouhého pomyšlení na rozdílnost jejího postavení společenského bylo upuštěno od zamýšleného kroku.

Vnitřní bolest nalézala svůj balsám ve vědomí, že odmítla důstojně nevhodnou poctu, která jí byla nabídnuta, k vůli vlastnímu prospěchu, k vůli dobré pověsti rodiny, již považovala za svou dobroditelku. Víra a zbožnost zmírnily ponížení; proto její obličej se opět vyjasnil.

Zatím strýc její důkladně jí vysvětloval všecky zprávy o jejím příbuzenstvu a o jejích záležitostech; byl jejím poručníkem a spravoval její jmění, jež uvedl do vzorného pořádku, a slíbil, že jí v Neapoli vydá o všem podrobné účty, poněvadž Julie dospěla zletilosti. Jednalo se o čtyři tisíce dukátů, které spravoval jako sirotčí peníze, a jež zachránil za všeobecné pohromy. Nebyl to zajisté velký obnos, avšak přes to slušná podpora, jež se ještě zvětšila velkým odkazem Roberta Smitha, jenž byl na úroky uložen u paní Needleové. Kromě toho Julii zůstal domek, zvaný melounový, jenž byl rovněž uchráněn od záhuby.

V Neapoli nalezla rodinu, jež se nemálo radovala z opětného shledání po delší době. Hrabě Oktavio, podpírán jsa na cestě dcerou, vrátil se z města a upravil byt ne sice panský, ale slušný. A hraběnka macecha za nepřítomnosti Julie zvykla si jí vydávati počet, nač si nemohla zvyknouti, dokud Julie byla doma. Julie pak přicházela s obličejem klidným a usměvavým; a zapo-

mínajíc na křivdy utrpěné a služby rodině prokázané, chovala se velmi laskavě a šetrně a se vším ohledem k maceše a k jejím dítkám, jež nazývala bratrem a sestrou.

Její otec zavolal ji stranou a tázal se, aby prohlásila bez zatajování, proč tak náhle přijela. A Julie několika slovy vysvětlila pravý důvod, jejž otec jako šlechtic úplně schválil. — Avšak to nevadí, dodal otec, abychom vždy této rodině zachovali vděčnost. Já napíši list, v němž za vše poděkuji. Přeji si, aby věděli, třeba jsme klesli se svého stupně, že nepřestáváme býti křesťany a šlechtici. Není mi obtížné dáti na jevo vděčnost těm, kteří nám podali ruce v našem neštěstí. — Psaní pro paní Annu šlo ještě téhož dne; bylo plné díků a nebylo v něm nejmenší narážky na příčinu, proč odešla Julie ze Zeleného parku. Julie připojila dvě strany malého formátu, v němž srdečně zdvořile děkovala za všecky důkazy přízně. Svým bývalým chovankám zasílala polibení. O Johnovi se nezmínila slovem, jen všeobecně tvrdíc, že vždy zachová vděčnost k paní Anně a k její rodině.

Paní Anna odpověděla první poštou velmi zdvořile. Hraběti psala, že nemyslila, že Julie tak záhy opustí její dům, dokud nedokončí vychování jejich dcerušek; avšak poněvadž předčasně odjela z choulostivých důvodů, jež ji nemálo ctí a jež jí dodávají tím většího ohledu a budí tím větší lásku u rodiny, proto bude zasílati Julii celé služné dosavadní i s úroky jmění, jehož zanechala Julie v jejích rukou, vždy čtvrtročně. Tak odpovídala paní otci Juliinu. Julii pak smutný stav svůj, nedotýkajíc se nikterak příčiny odchodu, vylíčila, poněvadž byla zbavena nejlepší přítelkyně; nemohla se vžíti do svého osudu, a bylo by jí opravdu největším potěšením, kdyby po přemožení všech překážek jí mohla opět svěřiti své dcerušky. V celém dlouhém dopise nebylo jediného pozdravu Johnova, ani vůbec zmínky o něm. Za to Klára a Klimenta ji v duchu tisíckrát líbaly a děkovaly jí upřímně za vše, co učinila pro jejich vychování a kromě toho (dodávala matka) »za nevystihlou a nebeskou lásku, kterou všecky uvedla na pravou cestu nebeské spásy.

Neuplynulo mnoho času do té doby, co odpověděl hrabě Oktavio z Allori: Jest opravdu vznešená mysl paní Needleové něčím neslýchaným. Přijali dosti přízně pro svou dceru, když nešťastné poměry byly uvaleny na jejich rodinu; avšak nyní rodinné poměry se potud zlepšily, že není potřebí, aby byla Julie odkázána na výslužné, které by nebylo oprávněno; vzhledem k tomu, že Julii nebylo možno déle zastávati úřad vychovatelky, prosí Julie i otec, aby paní Needleová přijala výraz povinné vděčnosti za tuto šlechetnou nabídku, jako by bývala přijata.

Po těchto třech dopisech nastalo odmlčení s obou stran skoro měsíc. Julie náležela k rodině. Její otec, velmi sestaralý ve dvou posledních letech následkem rodinných nepříznivých událostí, znova omládl v tomto ovzduší, neboť Julie kromě jiných pozorností, kterými otce těšila po delší nepřítomnosti své, dala mu na srozuměnou, že co do vyučování a vychování rodinného může spolehnouti úplně na ni. — Nyní mám mysl úplně obrácenu k rodině, dovozovala Julie: Po dvou manželstvích, jež skon-

čily pro rodinu tak velkým ponížením, pouhé vejití do podobných pomětů by mne naplňovalo hrůzou. Nyní však je tomu jinak. Trochu oděvu pro sebe mám; co se týče věna, které můj poručník opět pro mne získal, a statku, který nemůže býti ztracen a odkazu, kterého mi Pán nezaslouženým způsobem poskytl, to vše stačí pro nás pro všecky, abychom žili v lásce a míru; a vidím-li rodinu šťastnou, je dosti velkým odpočinkem pro mé srdce, a nepotřebuji hledati jiného předmětu své obliby.

— Avšak myslíš, že syn paní Anny na tebe úplně zapomněl? tázal se hrabě Oktavio.

— Abych řekla pravdu, myslím pevně, že mne ani neměl nikdy v srdci. Představte si, že rok a více, co mne denně viděl, a nikdy mi nedal ani sympatického pohledu.

— Nuže, jak to, že jeho matka ti zcela určitě dala návrh, zdali by sis jej vzala?

— Nerozumím tomu nic; avšak přemýšlím-li o tom, myslím, že tomu bylo asi tak: Paní blouznila a chtěla mi dobře, to musím zajisté přiznati, chtěla mi, ubohá, prospěti: a nezdálo se jí býti špatným, aby mne spojila se synem a dcery doporučila mně.

— A on?

— On mi nedal své přízně na jevo ani slovem ani znamením. Chtěl asi, tak soudím, vyhověti matce; a když se matka uzdravila, nechal všeho býti. A pak sejde s očí, sejde s mysli. Co se stalo, stalo se a nevzpomíná se na to.

Než Julie, třeba že, jak měla za to, dobře znala povahu Johnovu, mýlila se nemálo. (Dokončení.)

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Podává Jan Halouzka.

I. Před rokem 1848.

Naše alumnáty.

(Pokračování.)

Přicházím k nejdůležitější partii v jaře probuzení našeho, kdy uvědomělí mladíci na jistých zásadách ustálili se, jimž zůstali pak věrnými až do smrti. To povědomí vlastenecké, duchem křesťanským posvěcené, začalo v seminářích našich rychlejším tempem mohutněti. Tvrdím, že v seminářích bylo pracováno ve příčině vlasteneckého i církevního povědomí *nejvydatněji*, a že nikde nemohli jsme se za doby té vykázati činností tak nádhernou, jakou právě slynuli bohoslovci moravští.

A jest to zajisté tvrzení dosti smělé, kteréž tuto pronáším, ale pravdivé, že nadšení ti orlíci namnoze z té ideální pohnutky vstupovali do semináře, o tom osvědčeni jsouce, *že jako kněží budou míti nejvíce příležitosti pro národ působiti!*

Není jinak možno: jen tito mladíci, *jimž idea obětování se byla svata,* dovedli pro národ *pracovati a trpěti.* Proto *vidíme v jaře probuzení našeho na roli národní práce po výtce jen kněze a bohoslovce,* a řekl bych: *jest ta historie probuzení a zachování našeho popsána téměř jen jmeny kleriků. Dědek* píše (28./12. 1860): »když vstupoval jsem do semináře, byl jsem probuzeným vlastencem a tolik jsem už poznával, *že pro národ za tehdejších časů v povolání kněžském nejvíce působiti se dá*«.

V semináři poznali se brzy stejně smýšlející, spřátelili se, druh druha ve snahách šlechetných podporoval a posiloval.

Bohoslovec Bedřich hrabě Silva Tarouca.

Časem utvořily se dvě strany: *národní-slovanská a protivná,* ne sice německá, poněvadž Němců tu bylo pramálo, ale strana všemu vlasteneckému smýšlení odbojná. Byli to studenti naši, na studiích gymnasialních poněmčení.

Uvědomělí hlásili se k sobě a hleděli také z nováčků získati proselity pro své zásady. Rozmluvy v té příčině byly tajné a soukromé, aby snad nepovolané ucho jich neslyšelo, a aby snad z nevědomosti nemilých následků vyvoláno nebylo. Neuvědomělí kolegové v tajném tom jednání, Bůh ví, jaké kacířství hledali, a tím ostřejší zbraně proti zasvěcencům volili. Doznati jest, že to byli obojetní lidičkové a že nebyli vyšších myšlenek schopni,

jen to činili, z čeho jim prospěch kynul. Nebude nám arciť s podivením, že těmto soudruhům se mladíci smýšlení vznešenějšího vyhýbali. »Nejmilejší nám Slovanům« — praví *Dědek* — »byly *komuny* (společné vycházky), tu jsme se vždy shlukli v chumáče a mluvili o budoucích nadějích.«

Někteří nemohouce nadšení a ideu vlasteneckou uvědomělých pochopiti, netušili jejich zbožnosť, jejich blaženosť, ba považovali je za blázínky, jich slova byla všedním těm povahám hádankou, plány jejich bublinami, vytrvalost jejich tvrdošíjností. »Což nám bylo do nich, my se o ně málo starali, neměli jsme také, o čem bychom s nimi mluvili, ale tím živěji obcovali jsme vespolek.« (Dědek.)

Jak těsívali se na hodinku večerní; scházívali se u okna v musejníku a tam o závažnějších událostech v životě národním se zběhnuvších, o novější knize české rozmlouvali. Jaká tam byla dychtivost po časopisech! Časopisy kolovaly z ruky do ruky, a poskytly látky dosti k rozmanitým rozmluvám! Radostně vítali články Klácelovy v časopise musejním uveřejňované; vždyť byli téměř všickni jeho žáky. Také slovanské letopisy i jiné zahraniční knihy dostávaly se do rukou jejich. A což, když v úterý nebo ve čtvrtek vyšli za krásného odpoledne, tu teprv rozvázaly se jazyky, otevřela se srdce a rozvlnily se nejhlubší záhyby duše! Jaké tu smělé plány v budoucnost byly zamýšleny, jak nejednoho duch vyšinul se až k nebi, povzbuzuje jiné a ukazuje jim cestu k říši duchové; jak *častokráte mluvilo se tu o časopisu na Moravě,* jehož dočkati se nemohli! Věru blažený to byl život společenský duchů a srdcí příbuzných!

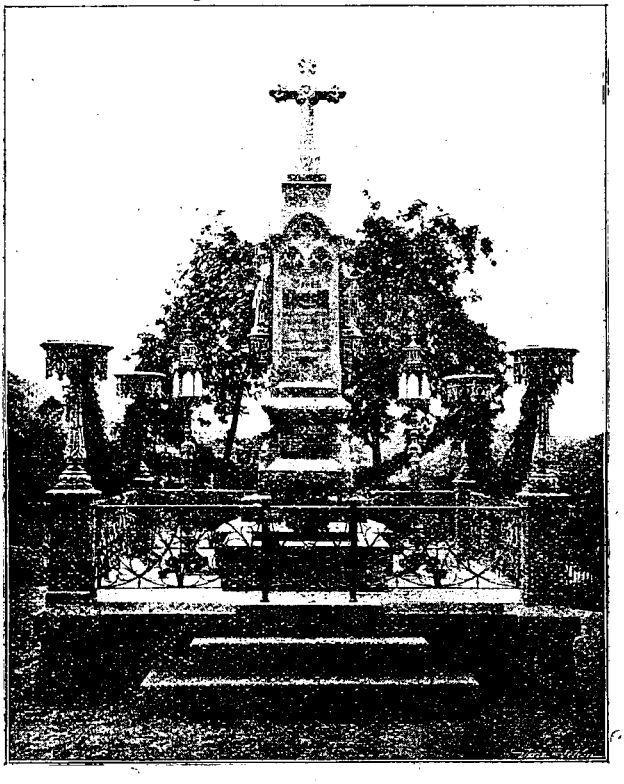
Vypadalo to tenkráte na Moravě velmi neutěšeně; časopisu českého nebylo, o veřejné činnosti a životě spolkovém nebylo zniku. Bylo tu jen několik Moravanů, kteří se hlásili k národu, na než patřili bohoslovci jako na světce; jmenuji: *M. Klácela, Ohérala,* jenž bohoslovcům brněnským knihy půjčoval; *Škorpíka, Těsíka,* kaplany u sv. Majdaleny; *Šemberu,* prof. *Sušila.* Piarista, starý *Kynský* tehdy veřejně nevystupoval.*)

V Praze vydávali: »Pražské Noviny«, »Květy«, »Včelu« — a to bylo vše, co v životě literárním něco znamenalo. Co tu naosnovali plánů mladí bohoslovci brněnští, aby v to hřbitovní ticho na Moravě zavolali vzkříšeni! Jak rádi by byli lid budili,**) jak

*) Dominik Kynský narodil se 4. října 1777 ve Slaném. Vysvěcen byl r. 1801. R. 1794 vstoupil do řádu piaristů a studoval filosofii a theologii soukromě v Kroměříži. Po vysvěcení na kněze vyučoval v Slaném, v Praze a Mladé Boleslavě. R. 1809 ustanoven byl profesorem historie obecné a literatury české na filosofickém ústavě v Brně. R. 1820 vzdal se učitelství a stal se překladatelem českým u moravského gubernia. R. 1816 vydal bajky Lessingovy. R. 1817 Gressetova Papouška; mimo to více básní a kázání; přispěl k »Prvotinám pěkných umění«, vydávaných ve Vídni; psal do musejního časopisu a do časopisu pro katolické duchovenstvo. Od r. 1821 vedl život tichý, rozjímavý, ale pilně zasílal příspěvky pro slovník Jungmanův. Byl v jazycích sběhlý, horlivý zastavatel jazyka národního v době, kdy každého tupili, kdo se k němu hlásil. Byl znatel umění, zvláště malířství, kteréž sám dříve pěstoval.

*) Jak pramizerná byla řeč moravská za poměrů tehdejších! Byla to míchanice z plev řeči české a německé a tu řeč nazývali moravskou. Každý soudný člověk věděl, že dokud na Moravě knihami a časopisy vlastními tomuto zlořádu se nebude čeliti, že česká, moravská, slovácká řeč jsou

rádi by dopisovali do časopisu, kdyby jen na Moravě existoval; jak starali se dnem i nocí o to, jak by přece časopis vlasteneckých tendencí na Moravě zarazili! Nic se nebáli; ve smělých plánech viděli budoucnost ve světle růžovém! — Ačkoliv Morava ještě dřímala, **viděli v sobě pracovati ducha národního, vždyť byli sami nadějnými pupenci, a život zdál se jim vystupovati z duší jejich!!**

Hrob † P. Tomáše Procházky.

Touha bohoslovců po časopisu, kterýž by jak z hlediště vlasteneckého tak *církevního* vyhovoval, jest mi úplně pochopitelná. Vždyť v nedaleké již době volá Matěj Procházka v »Hlasu« (1859) po četnějších časopisech, poukazuje k tomu, jak chytrá nevěra ukrývá se v belletrii v rozličných podobách a kuklách, jak divně obdělávají se obory věd přírodnických, kterak se nadpřirozený svět i všeliká mravní svoboda upírá; kterak historická díla o křesťanství jako o vetchém stavení mluví! . . . »Zdaž bychom to před Bohem zodpovídati mohli, že jsme tak velkou mocnost,

jedna a ta samá řeč, že z jednoho kořene vyrostly, dotud že to bude hůř a hůř vypadati. Již r. 1843 těšili se i bohoslovci, že se vOlomúci jakýsi časopis vydávati bude.

jakou knihotisk v nynějšku jest, pouze v rukou nepřátelských nechali?... Nerozumějí času, kteří za zbytečné *katolické časopisectví* pokládají«.

Smýšlení bohoslovců vlastenců *bylo každému národu spravedlivé*, o čemž zřejmý důkaz podává náčrt bohoslovce *Dědka* (14./11. 1842) v ten smysl vyznívající, že není na tom dosti hořeti láskou k svému národu, ale že sobě máme též vážiti národů jiných. Jako každý jednotlivec účel svůj Prozřetelností Boží má vykázaný, tak také každý národ má k uskutečnění historické myšlenky Boží působiti, duch jednoho národa má splývati s duchem národů jiných, aby duch veškerého člověčenstva se vyvinouti a utvořiti mohl. Ten národ, který k uskutečnění všeobecného pojmu člověčenstva nepůsobil, jest ze všeobčanstva vyvržen, pro člověčenstvo ztracen. Z toho vyplývá povinnost každého národa: nejen svému od Boha ustanovenému povolání zadostučiniti, nýbrž i povolání jiných národů uznati; všichni národové jsou k témuž účelu povolání i všichni mají stejné právo účel svůj uskutečniti. »Jak tedy, nemoudří buřiči, smrtelný hřích před spravedlností Boží omluvíte, jehož jste se utlačováním a hubením jiných národů dopustili? Či máte za to, že to hříchem není: svou řeč jinému národu násilně do úst cpáti a jeho duchovní život podkopávati? Každý národ má svá práva přirozená, jakáž proti škůdcům svým hájiti neopomene; pravda jest ve straně utlačovaných a vede k vítězství... Vás však, předrazí vlastenci, kteří řeč a národnost vysoko ceníte, ji proti všem útiskům chráníte, — ale při tom *řeč a národnost* jiných národů neutiskujete, ba ušlechťování jeho podporujete, vás odplata nemine...«

Dne 20. listopadu t. r. napsal: »Řeč jest výtvor ducha, zevnitřní myšlenka osobního genia; genius však jest vůle Boží, taktéž řeč výjev této vůle. Bohu tedy samému se rouhá, kdo svou řeč, svůj národ nenávidí, zavrhuje, protože nenávidí a zavrhuje Prozřetelnosť Boží.«

Tomu svědčila i slova Klácelova: »Uznejme před sebou a světem, že nábožným a počestným člověkem není, kdo zapírá svou řeč, poněvadž otrockou myslí sebe zapírá, svůj národ zlehčuje a Bohu se rouhá, jenž jej učiniti ráčil Čechem, Moravanem, Slovákem«.

Dále uvažoval *Dědek*, že tím právem, kterým z řeči člověka soudíme na jeho duševní vzdělanost, tím právem souditi smíme z řeči celého národa na jeho duševní život, protože řeč jest zrcadlo národa, v němž spatřiti lze všechen život, všechnu sílu národní, každý tah a vlásek národního ducha. *Nejhlavnější důkaz o vznešenosti národa jest rozšířenost jazyka jeho v národech cizích!*

Jaký pak úkol vykazovali bohoslovci brněnští Moravě vzhledem k Čechoslovanstvu? Jak z pramenů soudobých jsem poznal, smýšleli o věci takto: Protože veškera síla naše nedovede účinkovatí na celé člověčenstvo, má každému záležeti na tom, aby si sám okrsek činnosti své vymezil, kterýž mu Bohem vykázán byl. Bůh sám přeplnil láskou srdce naše k národu, z něhož

jsme vyšli. Z toho již vyplývá úkol nám Moravanům vykázaný k Čechoslovanům. Pojem Čechoslovanstva spolčuje Čechy, Moravany a Slováky v jeden celek, v jeden národ, každý z těchto tří povinen jest celek podporovati. Nám Moravanům, jež Prozřetelnosť Boží do středu Čechů a Slováků postaviti ráčila, zvlášť na tom záležeti má, abychom k vývoji ducha československého pomáhali, protože i zeměpisným rozložením k tomu nejlepší příležitost máme. Náš národní život s bratrským českým duchem ode dávna sjednocen jest, a již v minulých dobách Morava s Čechií tytéž historické události dělila. Ale třetí bratr násilnými nátisky surových sousedů probuzen k Moravanům i Čechům veřejně se hlásí. Moravanům povinnosť káže tohoto srdečného bratra, jehož srdce jinošskou silou pro národnosť plápolá, slovem i skutkem podporovati, tohoto bratra nerozvižitelnými svazy k srdci připoutati.

Ach! Bože, jak bolestno k meditacím tehdejších bohoslovců brněnských přidati, že Slováci sami odštěpením se od spisovného jazyka českého zavinili mnoho na úpadu svém, a tvrdím i na dnešním pronásledování až do nebe volajícím! Jak věcně u věci té polemisoval prof. *Šmídek* a Jiří Slota s Drem. Radlinským!*)

Nejznamenitější bohoslovci semináře brněnského byli: *Frt. Poimon, Xav. Škorpik, Jan Bílý, Karel Šmídek, B. M. Kulda, Jan Fáborský, hr. Em. Pötting, Ant. Kutin, Jiří Slota, hr. Silva-Tarouca, Jan Soukop, Frant. Dědek* a j. — V alumnátě měli také posilu pro ducha; byla to *knihárna česká*, zbudovaná penězi alumnů českých, založená bohoslovcem *Kampelíkem*, později Drem. mediciny a spoluzakladatelem měšťanské besedy v Praze.

Vytrvale vybízel *Kampelík* alumny, aby v mateřštině vzdělávali se: »Bratří! sjednoťme se, rázně veslujme k cíli. Mámeť se státi kazateli, katechety, zpovědníky, učiteli; k tomu zajisté

*) Později poznal Radlinský, že chybil a separatism neschvaloval. Ve spisku svém o Medňanském i jinde pojednal jsem o tom, ale tím větší nevrlost povstala u předáků Slováckých. Také Medňanskému zazlíváno bylo, že byl pro jednotu jazyka spisovného. Tak Andrej Kmet napsal Medňanskému 8. listopadu 1897: »Orle Tatranský! Lubý Bračok Martine! Obdržel jsem pekný, vzletný, plastický životopis Tvoj od P. Jana Halouzky. Prečítal ho bez odkladu a osvieželi sem a potěšil som sa. Ži, ži, šlachticu náš rodem, šlachticu náš charakterom a duchom! Ži a pracuj v odpočinku a odpočívaj v práci. O tom spisovnom jazyku českom, viem, že Ti to neide od srdca. Oprotiva však mne ide ze srdca želanie: ako si šlechticom z Medného, aby si mal mnoho medu toho, že by si svojmu národu mohol byť opravdive medovým, opravdivým šlechticom zvečniac takto u národu svojho pamiatku svoju ..... V mene Tvojich bratov najbližňajších prosím: Martine, daj pol plášťa otrhanému, nahému rodu Tvojmu! Nedavaj vačšiu polovicu bohatým Čechom!« — A Richard Osvald píše: .. »životopis, ktorý som už ve »Vlasti« s opravdovým požitkem čítal. Slováci majú byť a budú hrdi naň, pravda nie bez primiešonia trpkosti tým, že ráčili ste viac nosit do Dunaja, kdežto naše potôčky před Vašima očima vyschýňajú. No i tam ste náš, a o tom či je to stejné, nejdem slova šířit. Ráčíte vedet, že já nesom zastavatelom česko-slovanskej jednoty, lebo z pozorovania, které sem tej věci venoval, nemôžem ním byť.« — K věci té napsal mi P. Method rytíř Halabala (26. prosince 1897): » ..... souhlasím úplně s podáním jednoty spisovného jazyka česko-slovanského. Ano, přál bych sobě a všem Slovanům jednotného jazyka spisovného na základě staro-slovanštiny a ruštiny, jako to mají Němci .... ale daleká cesta, marné volání. Nikdo z nás rozkydaných Slovanů nechce ani toho nejmenšího z nářečí popustit a jiným se přiblížit!«

třeba důkladnější znalosti jazyka mateřského, než jakové jsme jako děti nabyli, a z něhož jste později mnoho zapomněli. Kdož chcete, zůstaňte tu po škole, já vás budu vyučovati v mluvnici české; vím, že žáden z vás nedovede správně napsati ani řádky české«. — Témuž *Kampelíkovi* napsal bohoslovec Kulda dne 18. května 1844 list velmi obsažný: »Velectěny pane Vlastenče! Nevím, jak Vás překvapí list můj, v němž neznámý podpis vidíte, zda radostně, či naopak. Už před šesti roky stavěl Vás můj krajan a učitel *P. Tomáš Procházka*, kaplan Ivančický, v přední řadu horlivostí a učeností se vyznačujících zastavatelů národnosti naší, mluvě se mnou o vzkvétajícím Slovanstvu. Později jsem o Vás v semináři častěji vlastenecky smýšlející alumny chvalně mluviti slýchával; a vstoupiv před třemi lety sám do semináře bezprostředně přesvědčil jsem se o díle Vašem — o zásluhách, jichž Jste si dobyl o alumnát brněnský, původcem jsa probuzení mezi nastavajícími lidu učiteli; *knihárna* Vámi založena hlučně hlásá zásluhy Vaše. O výborných v literatuře naší spisech Vašich nechci se ani zmiňovati. Jak dalece Vás znám, vím, že dovolíte, bych si ušetřil všelikých úklon a hned přistoupil k věci samé. Za Vašeho pobytu v semináři utěšeně vzkvétala *knihárna slovanská*, ježto jí poněkud alespoň přízniv byl tehdejší biskup nezapomenutelný *Gindl*, ale jak se časy mění; Gindla více není, a proto již minulého roku nám hrozilo, že knihovna bude zavřena. Kdyby stávalo nějakého potvrzení a schválení písemného po biskupu, tím by bylo snadně a direktně brániti se proti nejapnému a nesmyslnému záměru nepřátel našich. Na slovo vzatý *P. Tomáš Procházka* zjednal nám *knihu pamětní*, do níž bychom pamětihodné události seminářské, zvláště národnosti se týkající, zapisovati mohli; a tu přece slušno: hned s počátky prvního probuzení započíti a historicky pokračovati až ke dnům přítomným. Již po celinký skoro rok se myšlenkou tou obírám, a přemýšlel jsem, či laskavost vlasteneckou bych za pomoc požádati mohl? A věru nevím, kdoby lépe nám mohl první probuzení k životu národnímu něco napsati, ne-li Vy, ctěný vlastenče, jenž jste sám seminář k životu blahodárnému probudil? Proto také přicházím s prosbou, již Vám ve jmenu ostatních vlastenců a ve jmenu národnosti nám svaté předkládám, abyste dle pohodlnosti své stručně nám vylíčiti si neobtěžoval smutný stav duchovní před probuzením k národnosti v našem semináři též s následky zhoubnými, kteréž vyplývají z odnárodnění kněží pro lid; pak byste nám mohl nakresliti doby Vašeho pobytí v domě našem, boje vítězství národnostní nad odrodilstvím; *založení knihárny*, způsob jejího se zmáhání a množení, jakými příspěvky se knihy kupovaly atd. Z pozdějších let nám musí buď *Škorpík* nebo *Špaček* něco napsati, až pak já něco z našeho života zaznamenám . . . Že by bylo užitečné zaznamenati důležitější události, jest na bíledni; neboť mnozí snad neměvše příležitost *dříve* seznati snahy naše, svatost úkolu našeho, čtouce v pamětní této knize, se probudí z lethargického spánku odrodilství, a hnány se pocítí pokračovati mužně na cestě za spasitelnou uznané! Takto dokončíte započaté dílo své spásonosné

v semináři našem. Splňte prosbu naši ku prospěchu národa! Příští prázdniny rád bych k tomu použil, že bych to, co mi pošlete, do nadzmíněné knihy zaznamenal, pokračuje tím, co od jiných vlastenců dostati doufám, a pak na konci napsati chci něco z dob našich: zvláště o akademiích deklamatorních a hudebních, které jsme v loni pod jmenem »svátečních zábav« drželi.«

Zda ona »*pamětní kniha*« založena byla, není mi povědomo; zdá se mi, že se tak nestalo, protože nikde o tom zprávy jsem se nedočetl, aniž mi co Kuldou, Bílým, Soukopem oznámeno bylo. (Pokračování.)

Jubilejní oslava farářů Aloise Dostála a Dr. Karla Lva Řeháka.

Řeč dp. faráře Vlastimila Hálka

v slavnostní schůzi Literární sekce družstva Vlast, konané dne 6. července 1908.

O životě a literárním působení Aloise Dostála.

Velectěné shromáždění!

Literarní sekce družstva Vlast koná dnes oslavu 50tých narozenin kněze-spisovatele, jeho jméno zaujímá čestné místo v české literatuře, jehož spisy se čtou ve městech i po venkově se stejnou oblibou a neutuchajícím zájmem, jehož zlaté péro narýsovalo nám sta krásných povídek z vlasteneckých dějin našich i ze života nynějšího českého lidu. Jest to náš oblíbený, slovutný český povikář *Alois Dostál*, farář v Ouvalech.

Narodil se dne 2. července 1858 v Kvasicích u Rychnova nad Kněžnou v Čechách. Otec jeho byl rolníkem. Do obecné školy chodil v Solnici a studoval v Rychnově, kde odbyl. roku 1879 zkoušku maturitní s významenáním. Už jako student podnikal cesty po Čechách, Moravě a Rakousích, později po Italii, Bavořích, Švýcarsku a jinde. Vstoupil do semináře v Praze a byl 8. července 1883 vysvěcen na kněze. Působil jako kaplan v továrním místě u Plzně v Hor. Stupně, potom jako farář na Velízi v lesích Křivoklátských, odkud přešel na jih Čech do Křečovic a od roku 1906 je v Ouvalech u Prahy. Všudy působil ve spolkovém životě, v Kublově založil čtenářskou besedu »Jaromír«. Na dráhu spisovatelskou uveden byl přednáškami prof. Jos. Vycpálka a spisovatelem Josefem Ehrenbergrem, který farářoval v jeho osadě a s nímž stýkal se na Vyšehradě. Nejdříve psal do »Blahověsta«, a to už jako seminarista básně, potom přešel na povídku pro lid a pro mládež z dějin i ze života. Mimo to píše i feuilletony, články vychovatelské, kázání a jiné. Některé věci jeho byly přeloženy, mnohé otiskuje »Hlas« pro americké Čechy. Podává povídky do všech českých kalendářů, do mnohých časopisů

a sbírek. Samostatně vyšly četné práce jeho u různých nakladatelů, Vilímek, Knapp, Beaufort, Kotrba, Hölzel, Promberger, Šolc, ve »Vlasti«, v »Našich Listech« a j. Je jich velká řada.

Větší práce Dostálovy o sobě vydané jsou četné a »Naše Listy« ze dne 11. července je v plném znění uveřejnily.

Některé povídky a humoresky Dostálovy byly zdramatisovány, jako: »Zbláznil se» (Friedberg Mirohorský), »Za obecní pozemky« (Moravec). Slova Pravdy přinesla od Dostála: »Pijavice«, »Socialní demokraté dle slov a dle skutků«, »V poblouzení«, »Osud nalezenců«, »Bílý, červený a červeno-bílý karafiat« atd.

A kolik povídek roztroušeno po časopisech, novinách a jiných sbírkách. Bylo by k přání, aby byly sebrány, spořádány a souborně vydány v sebraných spisech Dostálových, které by jistě nalezly hojně čtenářů.

Mimo to napsal Dostál několik menších divadelních kusů pro děti a v dobách dřívějších i pro homiletické časopisy (»Kazatelna«, »Pastýř duchovní«) pracoval. Též spolkového života nemálo si všímal, různé spolky ve svých osadách zakládal a v nich časté přednášky konával. Když r. 1895 připravovala se národopisná výstava, sbíral pro ni na Křivoklátsku material. Nemálo látky snesl do Kottova fraseologického slovníku a do Zibrtova »Českého Lidu«.

Snahou jeho jest, aby se česká kniha dostala do nejširších vrstev lidových, aby byla všem srozumitelnou četbou, aby nejenom pobavila ale i poučovala, povzbuzovala čtenáře s chvalnými způsoby předků a s minulostí vůbec obeznámila. Neobírá si jenom jeden obor, ale sbírá kdekoliv látku a motivy ke svým článkům, ať je to život českého dělníka, rolníka, měšťana, kněze a vůbec kde se co na luzích naší vlasti nalézti dá. Je také spolupracovníkem několika denních listů, zvláště »Čecha« a rediguje tři kalendáře. Nejmilejší odměnou je mu hojné rozšíření jeho spisů a vděčnost čtenářstva.

Alois Dostal platí za spisovatele výhradně katolického a přece slyšme, co o něm a jeho spisech píší »Stručné dějiny literatury české« od Václava Staňka, vydané u R. Promberga v Olomouci: »Alois Dostál vydal veliké množství povídek, čerpaných částečně ze současného života, částečně z historie. Přednosti jeho jsou: pěkná látka i důmyslné její rozvedení, nerozvláčnost, zajímavost i částečně snaha umělecká. Jaký tedy div, že stal se skoro nejlepším z lidových povídkářů a že práce jeho jsou lidem s velikou oblibou čteny«. (Str. 178). — »Alois Dostál kromě povídek pro lid napsal také několik povídek pro mládež: látku k nim bral po většině z české historie. Jelikož v nich osvědčil se dobrým povídkářem pro mládež jako pro lid, můžeme jej čítati k spisovatelům pro mládež nejlepším.« (Strana 184.)

Všecky spisy Dostálovy čtou se velmi příjemně a z každé věty lze poznati jeho mistrné péro. Vše, co napsal, nese se za tím ideálním účelem, aby český lid vzdělával, zušlechťoval a pobavil.

Družstvo Vlast a jeho Literární sekce čítajíc A. Dostála ke svým váženým příznivcům, přeje mu dnes k další práci od Pána Boha hojně milosti, sil a pevného zdraví, aby ze zlatého lidového

péra vyřinulo se ještě hojně zdařilých prací literárních ku prospěchu lidu českého. (Dlouhotrvající potlesk a pochvala.)

O životě a literárním působení Dr. *Karla Lva Řeháka.*

Velectěné shromáždění!

V tomto měsíci oslavujeme však též památku čtyřicetiletého kněžství zasloužilého církevního spisovatele

Dr. *Karla Lva Řeháka,*

kníž. arc. notáře, rytíře Božího Hrobu a faráře u sv. Ducha v Praze.

Uvádím nejprve jeho životopis a pak jeho bohatou literární činnost.

Karel Lev Řehák narodil se dne 5. listopadu 1843 ve vísce v Sovenicích v Mladoboleslavsku. Obecnou školu vychodil ve farní obci v Březině v okresu Mnichovo-Hradišťském. Gymnasium odbyl si v Mladé Boleslavi nižší, v Litoměřicích vyšší roku 1856—1864, tamtéž odbyl i dva ročníky bohosloví; druhé dva dokonal v Praze, kdež byl dne 25. července 1868, o slavnosti sv. apoštola Jakuba, na kněze posvěcen a slavil svou primici dne následujícího u sv. Ignáce v Praze.

Po krátkém pobytu v domě Školských sester pobyl jeden a půl roku jakožto kaplan ve Vlašimi, 6 roků jakožto kaplan u Trinitárů v Praze, kde se podvolil přísným zkouškám na fakultě bohoslovecké, načež byl dne 22. prosince 1875 na doktora bohosloví povýšen. Potom pobyl po 7 roků jakožto střídník na Vyšehradě a přes 9 roků jakožto farář v Podolí nad Vyšehradem. V září roku 1892 ustanoven byl farářem u sv. Ducha.

Na všech místech pracoval svědomitě a s pochvalou svých představených. Ve Vlašimi pořídil památnou křížovou cestu. V Podolí pracoval s úspěchem po 6 roků i v obecním zastupitelstvu a obětoval na rozšíření i výzdobu kostela a co s ním souvisí na 14.000 zl., z nichž asi polovinu dal ze svého a zbytek od dobrodinců vyprosil.

R. 1899 zřídil jubilant sličný přístavek v románském slohu k východní straně farního kostela ve Březině a v neděli bílou přijel tam s četnými přáteli z Prahy ku slavnému vysvěcení. Stalo se od Msgr. a papežského preláta Jos. Němečka za přísluhy četného duchovenstva a za přítomnosti velikého množství lidu domácího i přespolního.

O literární činnosti jubilanta lze uvésti následující: Literární pokusy jeho sáhají zpět až *do let studentských* mezi r. 1862—1868, kdy uveřejňoval je v různých časopisech. Po svém vysvěcení na kněze psával zejména do »Časopisu katol. duchovenstva«, »Blahověsta« a do »Školy Božského Srdce Páně«. Do poslední psával zprávy z misií zámořských pod záhlavím »Kukátko«. Když pak za příčinou své přípravy k rigorosním zkouškám »Kukátko« své odložil, ujal se ho † Václav Kosmák, jenž v něm potom překrásnou sbírku povídek ze života lidu českého uveřejnil.

Většího popudu k pracím literárním nabyl jubilant za svého pobytu na Vyšehradě, ač tam přemnohými pracemi svého úřadu

zahrnut byl, jsa tam častým společníkem vzácných literátů: probošta V. Štulce, kanovníka B. M. Kuldy a zejména slavného českého povídkáře, kanovníka Josefa Ehrenbergera.

Rovněž v Podolí, kde po léta pracovati musel bez systemisovaného kooperatora a pracemi úřadu svého mnohdy až přemožen byl, mohl toliko řídčeji práce literární uveřejňovati.

Teprve u sv. Ducha, když se mu pro nastalé assanování z celé jeho farní osady mnoho osadníků odstěhovalo, ulehčilo se mu v pracích úředních a on mohl se více věnovati studiím i pracím literárním, jak vždy jeho ideálem bylo. Z té poslední doby také vyšel největší počet prací jeho tiskem.

Mimo hojně příspěvků do dobrých časopisů českých, moravských i německych, i do četných kalendářů, dlužno vyčísti ku čtyřicetiletému jubileu jeho mimo jiné zejména čtyřicet užitečných prací, jež vyšly *ve zvláštních spisech* a které »Naše Listy« ze dne 18. července přinesly.

Jak vidno z řady cenných a propracovaných literárních prací, vykonal jubilant mnoho pro katolickou českou literaturu a náboženský život vůbec. S uspokojením může dnes přehlédnouti své čtyřicetileté kněžství a říci »Vykonal jsem dosti«. Totéž svědectví vydává mu s radostí a uznáním celá katolická veřejnost, s níž se spojuje družstvo Vlast a jeho Literární sekce.

Vdp. dr. K. Řehák slaví své jubileum kněžské při dobrém zdraví, jehož mu Pán Bůh popřává, i těšíme se, že i v dalších letech pozdravíme ještě mnoho krásných literárních prací z jeho pilné a neunavné ruky. Proto mu z plna srdce při dnešním jubileu přejeme, by Všemohoucí žehnal, sílil a zachoval jej na mnohá léta k ozdobě a chloubě českého katol. písemnictví.

Häckelově »vědě i slávě« odzvonili!

Podává FILIP JAN KONEČNÝ.

Jubilovaná Excellence, prof. dr. Häckel v Jeně, stal se onehdy málem mužem světovým. Nepravím to s příhanou, dobře věda, že prof. Häckla znal dávno svět; ale pravím to v tom smyslu, že židovsko-nevěrecké noviny roznášely do světa klukovský kousek, jenž se přihodil stařičkému spisovateli v posledních dnech, kdy totiž vyrazil mu jednu tabulku v okně stopětigramovým kaménkem jakýsi nezbeda — a není ani jisto, stalo-li se to zúmyslně či náhodou — jako by se byl stal nebezpečný klerikální attentát na »slavného přírodozpytce«. Celá tato novinářská vřava dělala odporný dojem a nevím, nemají-li pravdy, kdož tvrdí, že prý byla naschvál způsobena lidmi Häcklovi přátelskými, aby se hodně mluvilo ve společnosti o muži, jehož sláva silně bledne a jehož spis »Záhady světové«, ač obsahuje takměř vědecký testament Häcklův, v kruzích odbornických a intelligentních nemohl si zjednati půdy, stav se jen duševní stravou proletářů ducha, kteří si jej ovšem i u nás do češtiny přeložili, aby z něho nevěru svou čerpali a ospravedlnili »vědecky«. Ubohý Häckel, co se nanamáhal, aby svým nevyzkoumaným

»výzkumům« budoucnost v přírodovědě zabezpečil! Marná snaha! Ještě před smrtí vidí, jak kollegové jeho přírodovědečtí odvracejí se od něho a zatracují theorie jeho, prohlašujíce je bludnými, nedokázanými, nevědeckými! Zbývá již jen ku potěše starému pánu — profanum vulgus, které dnes tleská tomu, zítra onomu — jak móda a potřeba káže. Který »vědec« slevuje z pravdy víc a sklání se k lidu a jeho nazírání níž, ten stává se populárním. Možná, že kdyby Häckel žil ještě nějakých 10—15 let, přesvědčil by se na sobě, že ani »po vědě hladový« lid nezůstal mu věren, vybrav si nové učitele a osvěcovatele. Nevděk světem vládne, zvláště proletářským!

Poslední dobou uveřejnili různí učenci veřejné posudky proti Häcklovi a jeho přírodovědě. V 8. čísle (II.) »Bonif. Korresponder« podává o tom slavný německý zoolog zajímavý přehled v úvodním článku. Zde máš z něho hlavní myšlenky! Především staví se zde na pranýř židovsko-vídeňská »N. Fr. Presse«, která dne 6. března t. r. přinesla dlouhý úvodník o »attentátu« na Häckla a rozplynuvši se takměř ve vychvalování nevědeckého přírodovědce, obvinila *kněžský stav* z morálního původnictví attentátu, tvrdíc, že duchovní jsou *vždycky* morálními původci každého attentátu na »vědu«. My ovšem »N. Fr. Pr.« a její nestydaté obvinění vyvraceti nebudeme. Kdo takovým způsobem píše bez důkazu jasného a kdo obviňuje celý stav *zásadně*, nemoha jmenovati ani *jediného* příslušníka stavu takto v podezření uvedeného, ztrácí právo, pro tuto svou *zásadní nemorálnost*, aby s ním řádný člověk mluvil a tlachy jeho vyvracel. O rabínech, jimž druhdy »N. Fr. Pr.« »*nejdůstojnější*« titule uštědřuje, jistě tak podezřívavě nepíše. Nesmí, ztratila by úvěr, fond i gáži. Unsere Leute by si na prodajnou novinářku jak se patří dupli! Tito »unsere Leut« mají však příčiny národohospodářské, politické, mravní a náboženské, aby nechali, ba dávali špinit duchovenstvo katolické. Činí-li tak »N. Fr. Pr.«, ukazuje v celé ošklivosti svou nemoralitu, jíž hledí pošpinit duchovenstvo! Z tohoto *hlavního* orgánu čerpají jiné noviny, ne málo i naše české, zvláště však ty, které téměř jen vyplňují sloupce své špínou duchovenskou. Ne věda nevěrecká porazí nenáviděné křesťany, ale vylhaná nepravda a rozmazávaná špína. To ví velmi dobře a také provádějí úsilně naši nepřátelé, jak viděti dne 6. března tohoto roku na »N. Fr. Presse«.

»Nepostrádá komiky,« píše náš zoolog, »vidíme-li, kterak hledí se využiti rozbitého okénka, aby již dávno *rozbitá vědeckost* Häcklova trochu se zaklížila a ke cti přivedla. Strašlivé odsudky vědecké kritiky o Häcklovi a zvláště o jeho »Záhadách světa«, rádi, by přivedli do zapomenutí, namluvivše neznalcům, že domnělý atentátek na vůdce německého monismu (materialismu) byl attentátem *na vědu!* Ale tak lehko se jim to nepodaří. Připomeneť přátelům Häcklovým, kterak soudí skutečná věda o jeho »Záhadách«, ba kterak je nadobro odsoudila. Je sice pravda, že Häcklovy »Záhady« jsou v lidu německém víc než ve statisíci výtiscích rozšířeny; ale tohoto knihkupeckého výsledku nedodělaly se svou *vědeckostí*, nýbrž právě naopak: rozšířily se velice, poněvadž jsou *nevědeckými velice.* Lze to též docela dobře vyložiti. Spis, jenž drze a neoprávněně jménem vědy *hlásá čirou bezbožnost a bojuje proti křesťanství*, musil v nízkých a vědecky nevzdělaných vrstvách lidových nalézti veliký odbyt, vždyť i Büchnerův podobny spis

»Hmota a síla« dodělal se mnohem dříve za podobných okolností velikého úspěchu na trhu knihkupeckém — to jest pravá strava hladového ducha socialní demokracie a to jest pravý směr i násilnické anarchie!

Jak soudí tedy pravá věda o Häcklovi a o jeho »Záhadách světa«?

Prof. dr. Loofs, protestantský církevní historik, zakončil svou kritiku o theologické části Häcklových »Záhad světových«, v nichž hlavní věroučné články křesťanské nízkým způsobem napadeny byly, těmito slovy: »Mám za to, že jsem dokázal, že prof. Häckel v kapitolách, jež jsem prozkoumal, použil *nejbídnější literatury*, aby jejím materiálem opodstatnil svůj příkře odmítavý úsudek věcí náboženských a *hrozné neznalosti*, kterouž o tom všude tam projevil, jakož i aby zastřel tím hrubý ton řeči, jehož v práci vědecké nelze užíti, čímž ukázal, *že nemá normálního vědeckého svědomí* . . . Kdo se opovažuje na poli vědecky přístupném tak nesvědomitě odsuzovat a hrubě tupit, ten v žádném oboru vědecké práce víry nezasluhuje, že by tam byl pečlivě a pravdivě pracoval.« Tolik *o náboženské* důkladnosti vědeckých prací Häcklových. Žádný ultraklerikál nesoudil by přísněji, než protestantský tenhle doktor.

O *filosofické* stránce Häcklových »Záhad světových« vyslovila se povolaná věda ústy berlínského prof. *Dr. Paulsena* takto: »Četl jsem tuto knihu *s palčivým zahanbením, se zahanbením, že náš lid německý je dosud na tak nízkém stupni všeobecného vzdělání vůbec a filosofického zvláště.* Že taková kniha byla možna, že vůbec byla u nás vytištěna, prodávána, čtena, obdivována a že se jí ve čtenářstvu i víry přikládalo . . . to jest věru bolestno.« Co by řekl protestant Paulsen, kdyby věděl, že u nás v Čechách přeložili si häcklovský škvár socialní demokraté, aby se jím vědecky vzdělávali a že i po hrozném odsouzení, jehož se překladu a věci dostalo universitním fysiologem *prof. Dr. Marešem* a docentem Dr. Babákem, že »Záhady světa« ještě byly v takové vážnosti, že jich proti klerikálům užívali venkovští *učitelé?* Budiž dovoleno připomenouti, kterak moravanský učitel *Ed. Navrátil* vydavatel dvou časopisů pro lid, jež prý (on to veřejně tiskem tvrdil!) rozšiřují se v jednotách *sokolských* a mají *vzdělávati* lid, budiž dovoleno připomenouti, že tento učitel výslovně dovolával se v polemice proti »Sv. Vojtěchu« ještě loni (1907) »filosofie« a přírodovědy Häcklovy, nad níž dr. Paulsen studem se červenal a dr. Mareš spráskl ruce, varuje Čechy, aby těch báchorek a povídaček nečetli! Tak se šířilo v Moravanech u Pardubic v Čechách ještě r. 1907 lidové vzdělání a *národní učitel* nestyděl se čerpati v tak zkalených zřídlech poučení pro sebe a pro čtenáře, jimž *ve dvou* časopejscích najednou takto »očisťoval« duše od klerikální pověry! Teď už p. Navrátila za tuto úroveň »vzdělání« lidu nepochválí pokrokářská Hajnova »Osvěta« z blízských Pardubic, bojíc se jenerální ostudy, kterou by měla, kdyby se od páně Navrátilova »Vzdělání lidu« a »Vzkříšení« hodně daleko »na zad netáhla«.

A jako by nebylo na zdrcujícím filosofickém posudku Paulsenově dosti, přichvátal i anglický kritik *Houston Stevart Chamberlain* a napsal o Häcklových »Záhadách« toto: »*Häcklův obraz světa znamená recidivní úpadek do nezfalšovaného bájesloví v nejodpor-*

nější jeho podobě.« Je prý zpříma pitomě hloupé, co Häckel v »Záhadách« páše, poněvadž auktor nepsal z nazírání skutečného na věci, jak ve světě jsou, ale ze zaujatého předpokladu mudroval o záhadách zemských, čímž postavil se i za divošské nárůdky, které svých bájeslovných názorů ani ze skutečností světa ani s logikou srovnati nedovedou. *Häcklův názor světový není ani bájkou ani vědou ani filosofií — končí Chamberlain — ale jest mrtvě narozeným »parchantem« ze všech tří!*

O fysikálních základech »vědy« Häcklovy, zvláště o jeho »zákonu substance« proslovil se universitní profesor fysiky v Petrohradě, *Dr. Chvalson*, rozebrav je ve zvláštním spisku, nadepsaném: »Dvanácte přikázání, čili: Nepiš, čemu nerozumíš, doslovně: *Resultát našeho prozkoumání (fysikální učení Häcklovo) jest strašlivý. Všecko, skutečně všeličko, čeho se Häckl dotýká v otázkách fysických, ať již něco vykládá, tvrdí nebo dokazuje, všechno jest falešno . . . Ano, Häckel nemá školáckých vědomostí o zákoně, jejž prohlašuje vůdčí hvězdou své filosofie!*«

O biologické vědomosti Häcklově vyslovil se protestantský učenec, tajný rada, *prof. Dr. Reinke* z Kielu, velice nepříznivě, dokázav nezvratně, že Häckel přidržuje se dosud zastaralých a již dávno vyvrácených názorův a bludův o životě a jeho pravdě, aby jen tak zachránil »monéry«, jichž pomocí hleděl svou soustavu o životě a jeho původě i vývoji dokázati. Prof. dr. Reinke táže se proto s podivem: Je Häcklovo počínání biologické svědomitým, pravdymilovným? Je vůbec vědeckým?

O sestrojených *rodokmenech* (prof. Häcklem) pro pokolení lidské vyjádřili se profesoři *dr. Du Bois Reymoud a Virchov*, že jsou to pouhopouhé libovolné výtvory podrážděné fantasie a že na nich vědecky cenného není pranic. Podobně soudí o tom i prof. Dr. Reinke, napsav, že je zpříma pošetilým tvrzení, jež čteme v »Záhadách« Häcklových, tvrdících, že prý jest historicky zjistěnou událostí, že člověk pochází z opice, a před opicí že má za předky nepřehlednou řadu jiných zvířat obratlovců. Když byl jesuita *P. Wasmann* na známé disputaci s německými přírodozpytci před dvěma lety v Berlíně, a když kritisoval ostře rodokmeny Häcklovy o lidském pokolení, okřikl jesuitu stoupenec Häcklův dr. Schmidt, tvrdě, že Häckel nikdy nevydával rodokmenů těch za dokázanou vědu, nýbrž jen za skromnou hypothésu. Ale P. Wasmann nebyl líným a odrazil obhájce Häcklova okamžitě, vzav do rukou Häcklův spis (o těch věcech) a přečta *doslovně* z něho *appodické* tvrzení Häcklovo, povídající, že prý věc sporná je *historicky potvrzena.*

Nyní již neodporoval přítel Häcklův a bez odvety přijal předhůzku, že jeho arcimistr tropil *biologickou neplechu* jménem »vědy«, jež ovšem nic o tom ve smysle Häcklově věděti nechce a »historické« události zde neuznává.

(Dokončení.)

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

Historie du clergé de France pendant la Révolution de 1848 par Henry Cabane. (Nouvelle bliothèque historique.) Paris 1908. Bloud et Cie. éditeurs. Cena 3 frc. — Henry Caban vytkl si ve spise přítomném úkolem, předvésti čtenáři pohnutou dobu církevního života Francie za revoluce roku 1848. V části úvodní předesílá jako nutný prolog dějiny vztahů mezi církví a státem za monarchie červencové. Vláda občanského voltariana Ludvíka Filipa spočívala na zásadách revolučních z r. 1789, opírala se o liberální bourgoisii, jejíž zásadou ve věcech náboženských bylo ne-li nepřátelství, tedy alespoň lhostejnost. Církev a náboženství za první doby jeho vlády snášely mnoho. Komory zmenšily rozpočet pro kultus, vyloučily biskupy z důstojnosti pairů, náboženství bylo tupeno, řeholníci insultováni, kříž odstraněn ze síní soudních, průvody zapovídány. K tomu družily se předpisy, týkající se bohoslužby: hodina a trvání její byly předepsány, podobně rozkázáno zpívati: Domine salvum fac regem Ludovicum Philippum, primum regem francorum. Církev vydána byla na milost i nemilost vládě.

Od r. 1835 nastává poněkud změna ve prospěch církve, ne náhlá, nýbrž povolná; nastává obnova víry křesťanské. Vláda a správa stávají se tolerantnějšími k církvi, echo této změny ozývá se i v novinách. Poněvadž totiž společnost stala se tolerantnější, považovala vláda za prospěšno nastoupiti jinou cestu a hledati v církvi oporu. Officielní poměr mezi obojí mocí stává se blahovolnějším. V kléru francouzském nastává obrod. Spojení s trůnem, nahrazeno je odtud spojením s Římem, episkopát nečerpá více podnětův a zásad svého jednání u dvora královského, nýbrž v centru světa katolického, klerus přidržel se týchž zásad, gallikanismus umírá, církev získává vždy více vlivu. Nezávislost a svoboda církve stává se heslem dne, stát je již také ochoten ji poskytnouti, když tu nastupuje nová vláda: republika roku 1848.

Po tomto delším úvodě přechází autor k pojednání vlastnímu a líčí v prvé hlavě, nadepsané klerus a dny únorové 1848, kterak za provisorní vlády republikánské, vyjímaje některé projevy méně sympatické, někdy nepřátelské, vždy však řídké a výminečné, proti církvi a jejím služebníkům vládla upřímná sympatie mezi církví a národem, mezi vládou provisorní a klerem, jež zdála se věštit přátelské spojení obou mocí církevní a světské; jejich alliance zdála se velmi blízkou, ba zdálo se, že svoboda morálně dobytá r. 1847 bude za krátko officielně potvrzena.

V hlavě druhé: klerus a volby do národního shromáždění, líčí autor zajímavé přípravy k volbám a volby samy do národního shromáždění. — Volby všeobecné a přímé ustanoveny byly na 9. duben. Lid poprvé obdržel převážnou účast na volbách do národního shromáždění: euthusiasmus byl veliký jako u dítěte při pohledu na novou hračku. Situace byla nicméně pro katolíky vážná. Louis Veuillot vyzýval proto hned z počátku katolíky a zvláště duchovenstvo, by se aktivně účastnili voleb. »Který okamžik,« psal, »byl slavnější pro církev a v které epoše potřebovala ona více opory svých dítek? Stanou-li se nepřátelé pány voleb, nastanou dny pronásledování. Katolíci musejí vyplnit nezbytnou úlohu; nikdy nenaleznou tak krásné příležitosti, aby získali svých práv a svobod.« Strana katol. pochopila skutečně také důležitost voleb a činila na ně přípravy. Také episkopat francouzský pochopil svoji zodpovědnost a vrhl se do víru volebního, aby zajistil straně katolické vítězství. Všichni biskupové vyzývali zvláštními cirkuláři duchovenstvo k činnému účastenství, k organisaci. Nižší klerus ochotně poslechl vyzvání biskupův a vyložil věřícím, že je povinností svědomí voliti vlastenecky a církevně, ježto jde o to, aby nebyli zvoleni lidé, kteří se slovy svoboda, rovnost a bratrství si zahrávají a sní o despotismu. Na mnohých místech faráři sami vedli volitele k volbě po mši sv. Výsledek voleb překonal naděje: katolíci dosáhli díky svým přípravám značného počtu zástupců.

V kapitole třetí nadepsané: klerus a národní shromáždění, líčí spisovatel, jak důležitou úlohu hráli poslanci kněží v národním shromáždění a zvláště v komisích, jež byly zvoleny, aby připravily důležité předměty. Činnost tato byla často rozhodující a jevila se zvláště v komisi pro kultus a veřejné vyučování. Zatím však strana demagogická hleděla vyvolati nepokoje proti národnímu shromáždění, což se jí také podařilo, když dne 21. června národní shro-

máždění rozpustila dílny národní. Dělníci odpověděli revolucí dne 22. a 23. června, jež vyžádala si, jak známo, četné oběti, mezi jinými i smrt arcibiskupa pařížského Msgra Affra, jehož oběť byla nejkrásnější stránkou dějin církevních stol. XIX. Církev pocítila šťastný následek smrti Msgra. Affra. Národ francouzský viděl v církvi svou ochránkyni, svou bezpečnou prostřednici v hodinách krise, obrátil k ní své zraky a jeho sympatie ku kléru se zdvojnásobily. Lid všude účastnil se ve větším počtu bohoslužby, průvodův a bohoslužebných úkonů; k úctě přistoupil upřímný obdiv a hlubší přichylnost.

Poslední kapitola, jež má nadpis: klerus a konstituce, ukazuje, kterak v nové konstituci, schválené po dlouhých debatách, 4. listopadu 1848, slíbeno chrániti občany v jejich náboženství, dále pak v ní prohlášena svoboda kultu, vyučování, spolčovací a petiční, a schválen také konkordát. Zkrátka klerus mohl pozdraviti v nové konstituci shodu mezi církví a republikou, mezi náboženstvím a lidem. Bylo lze doufati, že církev bude se těšiti svobodě, která je jí nutnou, aby vyplniti mohla svoje poslání. A skutečně také všecky projevy biskupův ukazují velikou důvěru v budoucnost a skutečnou radost. Budoucnost závisela od volby presidenta republiky. Proto opět biskupové a klerus lidu připomínali důrazně povinnost hlasovati pro kandidáta, který by skýtal nejlepší záruky zachování svobody církve. Volba dopadla ve prospěch Ludvíka Bonaparta.

Tím načrtnut krátce obsah spisu, který je zajímavým netoliko pro specialisty, nýbrž pro ty, kdož rádi znají vzdálené příčiny událostí a jež přítomný náboženský stav úzkostí naplňuje. Mohou z něho čerpati objasnění těžkých problemů doby přítomné. Dr. *Jos. Samsour.*

NĚMECKÁ.

Alkohol und Volkswohl. Von Augustinus Egger, Bischof von St. Gallen. Verlag Pensio Vorderflüh. — K řadě svých spisů proti alkoholu a alkoholismu, z nichž uvádíme: »Einige Belehrungen über den Genner geistiger Getränke, »Die Abstinenz als christliches und patriotisches Liebeswerk«, »Der Kampf gegen den Miszbrauch geistiger Getränke«, »Der Klerus und die Alkoholfrage« atd. připojil Augustin Egger, biskup Svatohavelský, spisek svrchu jmenovaný (48 str.), v němž po případné předmluvě v odstavci prvním: »Alkohol und Arbeitskraft« dokazuje, jak lihové nápoje, ač pro chvíli zdají se dělníka posilovati, přece soustavně jej vysilují — v odstavci druhém: »Alkohol, Gesundheit und Alter«, jak zdraví podkopávají a života ukracují, ve třetím: »Alkohol und Familie« dokázáno, co nešťastných a rozervaných rodin jest jen následkem alkoholu, v odstavci čtvrtém: »Alkohol und Volk«, jak lid se stoupající spotřebou alkoholických nápojů upadá v přerůzné nemoci, zvláště nervositu, jež činí život nesnesitelným, v odstavci pátém: »Alkohol und Durst« poukazáno na nápoje, jimiž lze nejlépe žízeň uhasiti, konečně v odstavci šestém »Der Alkoholismus und seine Gegner« uvedeni rozličtí odpůrci tohoto slibného hnutí protialkoholického a jich liché námitky. Doporučujeme vřele. *P. Zaletěl.*

»Ss. **Eucharistia**«. Organ der »Priester der Anbetung« in der Schweiz, Deutschland und Österreich-Ungarn. (Orgán kněží věčného klanění ve Švýcarech, Německu a Rakousko-Uhersku.) Vydávají a redigují Otcové Nejsvětější Svátosti v Bozenu (v Jižních Tyrolích). 1.—12. číslo. R. XVIII. 1907. Předplatné 2 kor. Velká 8a. Str. 240. — Zbožný a učený Faber, jenž z anglického bludaře se stal katolíkem knězem, řeholníkem a slavným spisovatelem, vypočítává pět nejvzácnějších úkonů, jež koná Bůh ve světě stvořeném. Jsou to: stvoření světa, vtělení Syna Božího, ospravedlnění hříšníka, věčné oslavení spravedlivých a svátostné přepodstatnění. Z nich nazývá toto poslední nejdokonalejším dílem Božím. Jestiť vskutku Nejsvětější Svátost Oltářní a svátostná přítomnost Syna Božího mezi námi největším zázrakem všemohoucnosti, lásky a dobrotivosti Boží. O vzácném tomto daru nebeském rozjímati učinili sobě úkolem kněží, kteří jsou členy spolku věčného se klanění Nejsvětější Svátosti Oltářní. Povinností členů jest alespoň jednou v téhodnu věnovati nepřetrženou hodinu rozjímání před velebnou Svátostí, nahoře jmenovaný pak časopis je orgánem tohoto spolku. Ročně vydá se 12 čísel o 20 stránkách, které obsahují vhodná rozjímání, příhodné básničky, kázání pro lid, pokyny pro duchovní správu, vědecké články pastorální, zprávy spolkové, zvláště o sjezdech eucharistických a veřejných projevech této víry, posudky literární a pod. Laciný a praktický tento časopis, na který mohou se předplatiti pouze kněží a bohoslovci, budiž jim, zvláště všem ctitelům Velebné Svátosti, doporučen co nejvroucněji. *Dr. Rudolf Zháněl.*

Stadt Gottes. Illustrierte Monatschrifft für das kathol. Volk. (Boží Město. Obrázkový měsíčník pro katolický lid.) Ročník 30. 1906—7. Nákladem misijní knihtiskárny ve Steylu. Roční předplatné 4 K. Veliký kvart. S. 576. Illustrací 814. — Po 30 let již vydává misijní společnost ve Steylu v Porýní, která blahodárnou činnost věroměsteckou rozvíjí po všech pěti dílech světa a má také zajímavý rozsáhlý filiální ústav v Medlínku (Mödling) u Vídně, pěkný, hojně illustrovaný, zábavně-poučný měsíčník pro katolický lid v řeči německé, který i v zemích našich pro svou velikou láci hojně se odebírá. Obětiví vydavatelé časopisu praví sice ve skromnosti své, že roční předplatné 4 K považují spíše za milý příspěvek na své misie, než za honorář literární práce své, soudný čtenář však, ba i každý jen povrchní pozorovatel časopisu musí doznati, že za nepatrný obnos ten podáno jest velmi mnoho. Počínaje měsícem říjnem vychází každý měsíc sešit v pěkné barevné obálce, na níž v podobě architektonicky dokonale provedeného oltáře gotického jsou pěkné vícebarevné obrázky Panny Marie, sv. Petra a Pavla. »Město Boží« je časopisem zábavně poučným, proto střídají se tu pěkné básničky s poutavými povídkami, statě populárně vědecké s články popisnými, cestopisnými, přírodopisnými, dějepisnými, zeměpisnými, zajímavé zprávy misijní s novinkami časovými, rovněž jest zde pamatováno příhodnou rozjímavě poučnou, apologetickou, náboženskou četbou na křesťanskou rodinu, je tu besídka pro paní a ženy, jakož i nechybí obzory církevní, technické, časové, hádanky, zprávy literární, rady lékařské, pokyny pro domácnost, žerty a vtipy, přehledy důležitých událostí světových a jiné. Všechny tyto články jsou hojně provázeny zdařilými illustracemi, z nichž mnohé jsou barevné, některé na celé stránce; zvláště velmi mnoho obrázků je podáno z událostí časových a vynikajících osob všech národů. S povděkem jest uznati, že nestranná redakce má pilně zřetel i k našem věcem rakouským, píšíc velmi sympaticky o poměrech našich a pilně sledujíc hlavně akci katolickou u nás. Pro ryze katolický obsah budiž proto »Město Boží« co nejlépe doporučeno těm, kteří z různých příčin nějaký německý illustrovaný časopis chtějí nebo musí odbírati; za tak nepatrné předplatné sotva dostanou kde lepší a tak hojně illustrovaný časopis, jako je nahoře uvedený.*) *Dr. Rudolf Zháněl.*

Mährisches Magazin für Biographie und Kulturgeschichte. Herausgegeben von Dr. Wilhelm Schram. I. svazek 1908. V Brně, nákladem spisovatele. Stran 190. Cena 3 koruny. — Doktor filosofie Schram, správce zemské moravské knihovny, vydal již celou řadu knih, v nichž uveřejnil mnoho příspěvků k dějinám města Brna i celé Moravy. Nyní odhodlal se vydávati každoročně svazek pod hořejším názvem, v němž mají býti uveřejněny nejen starší statě a pojednání, jež jsou v málo přístupných knihách a časopisech, ale i původní práce, čerpané z domácích archivů a registratur. Látka má býti rázu životopisného, kulturně dějepisného, objasňujícího zajímavé poměry starších dob. Hlavní váhu klade vydavatel na původní práce, jež píše sám anebo některý spolupracovník. »Mährisches Magazin« bude tedy ročnice, vydávaná pro přátele Moravy, kteří se zajímají o její minulost.

Tímto prvním svazkem uvedlo se dílo velmi zdařile. Podáno v něm 27 prací, z nichž jsou všechny zajímavé nejen pro bratry Němce, v jejichž jazyku jsou vydány, ale i pro nás Čechy. Do širšího a podrobného rozboru nemožno se rozepsati, uvedeme jen něco. Nadučitel Vrbka rozebírá v delším článku epochální vynálezy — hlavně hromosvod louckého premonstráta P. Prokopa Diviše, jehož podobizna též přidána. Týž nadučitel Vrbka napsal pojednání o reformaci ve Znojmě r. 1574 až 1585, v němž jest mnoho zpráv o celém znojemském okolí. V »památnostech brněnských 1861—1865« pozorujeme s podivnými pocity, že, ač uplynulo jen málo let, přece se poměry tolik změnily. »Vrchní rabín a reformátor Chorin«, rodák z Hranic, byl tak oblíben, že když 1844 zemřel v Aradu, zvonilo se při jeho pohřbu všemi zvony a v minoritském kostele aradském slouženy mše sv. za spásu jeho duše. Pěkné jest pojednání Raabovo »oltářní obrazy v brněnských kostelích«, v němž jsou obrazy umělecky oceněny; kde možno bylo, sdělena i cena, zač byl obraz pořízen. Důležitý je článek Groligův o »knihtiskárně premonstrátů v Louce« u Znojma, která byla činna v letech 1595—1608. Autorovi podařilo se zjistiti dvacet knih tam vydaných. Pro kuriositu uvádíme, že proslulý francouzský spisovatel Deschamps píše o Louce: Je staré město na řece Dia, latinsky se jmenuje Lucus Augusti, leží v Dauphiné, v diecési Drôme (ve

*) Časopis lze odebírati u nás z misijního domu sv. Gabriela v Medlínku (Missionshaus St. Gabriel in Mödling bei Wien) v Dolních Rakousích.

Francii). Na str. 121. jest uveřejněn dopis Dobrovského, na str. 130. dopis Palackého. Než, dosti poznámek z přebohatého obsahu! Každý vzdělanec potěší se četbou této vzácné knihy a najde v ní mnoho zajímavých a doposud mu neznámých věcí. S radostí čekáme na další svazky. *Ignát Zháněl.*

Korrespondenz des Priestergebetvereines »Associatio Perseverantiae Sacerdotalis« (Korespondence kněžského zbožného spolku »Jednota kněžské vytrvalosti«). 28. ročník. 1907. Číslo 1.—10. Ve Vídni I. (Štěpánské náměstí). Stran 168. Velká 8a. Roční příspěvek 1 K. — Nejmohutnější organisací kněžskou, rozprostřenou nejen po celé Evropě, nýbrž i po všech ostatních dílech světa, je dojista spolek »Associatio Perseverantiae Sacerdotalis«. Počátkem roku 1907 měl spolek ve 171 diecésích 16.578 členů. Také naše vlasti jsou v něm hojně zastoupeny (arcidiecése Pražská 144, Budějovická 73, Královéhradecká 137, Litoměřická 315, Olomoucká 989, Brněnská 133 členy). Spolek tento, který ukládá kněžím členům jen skrovné povinnosti a skýtá přečetné duchovní milosti, vydává také pěkný časopis s velmi zdařilým a praktickým obsahem. Přinášíť »Korespondence« delší články asketické, životopisy, pojednání apologetická a pastorální, pokyny pro duchovní správu, školu, zpovědnici, zajímavé zprávy ze života, z Církve a ze světa a m. j. Bratrstvo toto, jehož členové za nepatrný spolkový příspěvek 1 K dostávají tento velmi cenný časopis, který jistě každému hodnému knězi jen radost způsobí, zasluhuje i u nás rozšíření co největšího. Časopis všímá si také a posuzuje velmi nestranně poměry naše. *Dr. Rudolf Zháněl.*

Raith Martin: Reise nach Amerika. 1907. Stran 603, 16°, cena 1 m. 50 pf., s poštou 1 m. 75 pf. — Bavorský farář Raith v Unterhausenu (Ober-Bayern) podnikl roku 1904 cestu ku světové výstavě v St. Louisu. Popsal ji ve feuilletonu katolického deníku, vycházejícího ve Weilheimu. Knížka je otisk z něho, proto může se prodávati za tak nezvykle nízkou cenu. Deník má za čtenáře obyčejný lid, proto snaží se mu spisovatel přizpůsobiti a vplétá pro změnu do vypravování mnoho — někdy až přespříliš — anekdot, známých i neznámých. Spisek je jen první část popisu celé cesty; líčí jízdu do Ameriky, pobyt v některých městech a světovou výstavu. Raith má nadání vypravovací, umí látku i méně záživnou pěkně podati.

Výstavu popisuje na 150 stranách tak poutavě, že by ji lépe a zábavněji nepopsal žádný nejrutinovanější feuilletonista. V knize se dočteme mnoho nových, neznámých věcí, hlavně všímá si, jak pochopitelno, náboženského života, ale je též velký znatel strojnictví. Jel se společností několika pánů, kterou vypravila hamburgská paroplavební společnost, která dodala i vůdce. Nejlépe se líbil Raithovi Washington, kde není toho zimničného chvatu a kvapu v Americe všude obvyklého, ale kde oko mile překvapí mnoho zahrad a zeleně. Naříká na velkou drahotu; co je u nás za korunu, je v Americe za dolar. Za cídění obuvi se platí na ulici 42 pfeniků, v hotelu 64 pf., v Pulmanově voze 1 m. 5 pf. Kdo jest v Americe dva měsíce, spotřebuje jen za cídění bot 30 marek. Princ pruský Jindřich platil v hotelu Astoria (nejdražším v Americe) za tři světnice s koupelnou denně 2100 m. (bez zpropitného) a za oběd, u něhož bylo sto osob, dal 42.000 marek. Ve výstavě v St. Louis bylo tak draho, že utratil Raith při málo požadavcích denně až 25 dolarů (210 marek); jinak stačilo denně bez jízdy 8 dolarů. Ze všeho krásného, velkolepého, co viděl v Americe, nejvíce mu imponoval nedělní klid, který byl zaveden i na výstavě. Za společníka na lodi měl katolického faráře z Chicaga, který si schválně zajel na půl roku na Litvu, aby se vycvičil v řeči a seznal způsoby lidu; měl totiž odtud své farníky a chtěje se s nimi dorozuměti, umínil si, že zajede si do jejich původní vlasti. Zbytečná je poznámka na str. 471 o Češích, mohla být vynechána. Lacinou a při tom přece slušně vypravenou knihu lze doporučiti; podává věrný obraz Ameriky, jaká je. Těšíme se na druhý díl. Spis lze objednati u autora. *Ignát Zháněl.*

ČESKÁ.

»Rajská Zahrádka.« Ročník XVII. Obrázkový časopis pro mládež. Řídí Václav Špaček. Vydává Václav Kotrba v Praze. — »Rajská Zahrádka«, která již po sedmnácte let vychází, zdá se, že jest dobře zakotvena mezi mladou čtenářskou obcí, která nalézá v ní pramen zábavy a poučení. Volba látky v »Rajské Zahrádce« obsažená jest pečlivě uspořádána v ladný celek a zajisté každý z malých čtenářů nalezne v ní nějaký článeček pro sebe. I letošní ročník »Rajské Zahrádky« obstál čestně. V básničkách předháněli se o palmu působivosti: M. Kubrtová-Bukolská, Fr. L. Zelinka, Prok. Zaletěl, J. Milota, Fr. Libor, Z. Kře-

slický, J. Soukal, V. Podřipský a j. Povídky, pohádky a bajky malým čtenářům se zdarem v tomto ročníku vyprávěli: A. B. Šťastný, Al. Dostál, Anna R. Husová, Ter. Polabská, K. J. Zákoucký, A. Mittenhubrová, Ig. Zháněl, V. Podřipský, Boh. Bouška, Fr. Šebestík, J. Brožek atd. I pořad poučných článků a písní s nápěvy byl vybraný. Rebusy a početní hádanky v každém čísle uveřejněné bystřily ostrovtip malého čtenářstva. Články a různé povídky doprovázeny byly vyobrazeními v každém čísle. Na »Rajskou Zahrádku« předplácí se ročně 1 K 60 h a vychází každého měsíce (vyjma července a srpna.) Přejeme »Rajské Zahrádce« pro její čistě katolickou výchovnou tendenci největšího rozšíření. Nechť nalezne přístupu do všech katolických domácností, v nichž bude potěchou mládeže ve volných chvílích věnovaných poučné a vzdělávací četbě.

Otakar Jakoubek.

Zábavy večerní. Redaktor Emanuel Žák. Ročník 29. Číslo 1. Dílo 158. — Různým směrem. Román. Dle P. L. Colomy S. J. českému lidu napsal Věnceslav Kronus. Číslo 2. Dílo 159. Z českých chalup. Vesnické obrázky. Napsal Josef Brožek. V Praze. Majetek a tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. 1908. — Č. 1. Různým směrem. Vydavatelstvo Zábav večerních zavděčilo se svému čtenářstvu, pojavši ve svou sbírku překlad uvedeného spisu, kterým je seznamuje se spisovatelem světového jména. Román odnáší se svým dějem do revoluční doby ve Španělsku kolem roku 1868. Dva mladíci, chudý a pocestný čeledín, Jan Ubožák a bohatší Lopijillo, sběhlý student, jsou soky; oba ucházejí se o chudou dívku Marii, dceru Martina Darmochleba, oddaného opilství. Lopijillo poštve za přispění své tety Salamanky Martina proti Janovi. Jan přepaden jsa od opilce, brání se a vyrve mu z ruky dýku, při čemž Martin padne na dýku, jež mu proklála srdce. Na to obžalován jest Jan z úkladné vraždy a na křivé svědectví Lopijilla a Salamančino odveden do žaláře a ku smrti odsouzen. Marie nalezne útulek v kláštěře. Zatím Lopijillo stane se předsedou revolucionářského spolku a neustává ukládati o popravení Janovo. V žaláři dostane se Janovi ve zbožném kapucínu, »tatíčku Paquito-vi«, otcovského přítele, který seznav jeho nevinu, hledí jej vysvobodit. I. Salamanka, zapletená v pikle revolucionářské, přijde do vězení, kdež přispěním otce Paquita lituje svého provinění a již se odhodlá, odvolat křivé svědectví — leč pojednou zmizí. Přece však dostalo se Janovi milosti; propuštěn ze žaláře, vede až do smrti život zbožný, poustevnický. Lopijillo, při srážce s vojskem poraněný, bídně v nemocnici hyne, bez pokání, takovou smrtí, jakou kdysi sám vlastnímu otci připravil. Toť ten »různý směr", jehož rozdílný konec, zde nešťastný — tam šťastný, spisovatel téměř drasticky ukazuje. Originelní osobou jest tatíček Paquito, jehož činnost vylíčena jest zajímavě. — Č. 2. »Z českých chalup«. Povídky, samým p. spisovatelem nazvané »vesnickými obrázky«, jsou čtyři: Nevlastní bratři. Pro několik slov. Sirotek. Zažehnavač. »Nevlastní bratři«, Petr, majitel statku po matce, a Adolf, syn druhé ženy otce Petrova, nesnášejí se vinou Adolfovou. Oba dostanou se na vojnu; tam se smíří, an Petr ku Adolfovi velmi velkomyslně se zachoval. »Pro několik slov« dostane se chalupník Čermák do vězení, jsa podezříván z vraždy, již spáchal hostinský Hájek. Čermák trpí nevinně, až svědomí a jiné okolnosti na Hájka působící tohoto přivedou ku sebe udání. Trest Hájka polepšil. »Sirotek« jest dojemný obrázek, líčící péči dědečka a babičky o sirotka Aničku, jíž zabezpečit chtějí jistou budoucnost. Sirotkovi dána příležitost alespoň se babičce odvděčit. Naklonnost lidu, při nemocích bráti útočiště ku tak zvaným »zažehnavačům«, dosud úplně nevymizela. Poučně působí v tom směru obrázek „Zažehnavač«. Oba spisy jsou vhodné a odporučení hodné. *Josef Herzig.*

»Český Jinoch.« Ročník XIII. Řídí prof. Václav Müller. — Opět ukončen jeden školní rok a tu činíme přehled po činnosti časopisů, věnovaných naší mládeži, k nimž i »Český Jinoch« náleží, veden jsa za spolupracovnictví řady katol. spisovatelů prof. V. Müllerem. Obsah XIII. roč. byl uspokojivý, ač netvrdíme, že ve všem všudy vyhovoval svému poslání. Přinesl řadu poesie, vzdělávací četby, literární, cestopisné, národopisné, země- a dějepisné a j. Shromáždil v poesii kolem sebe spisovatele: Ludm. Grossmannova-Brodskou, dr. Mat. Kováře, Prok. Zaletěla a j. v. J. Kosina přispěl články vzdělavatelnými z oboru přírodopisu a přírodozpytu. Poutavým byl článek »Těsnopis v starém Římě« od V. Karlínského. Další zmínky zasluhují články: »Sv. Cyrill a Methoděj" od Zd. V. Müllera, »Všeliké druhy honoráře« od Ig. Zháněla a článek od dr. J. Zítka. Též články Z. A. Kouckého »O některých ptačích stavitelích« a »O diamantech« se zamlouvají. — V povídce upoutali pozornost dospělejších čtenářů Boh. Bouška a Ter. Polabská svými povídkami. Obsah »Českého Jinocha« rozšířen drobnými články a směsí a četnými vyobrazeními. Doporučujeme dospělejší mládeži české časopis tento co

nejvřeleji, doufajíce, že při hojném jeho rozšíření bude i nakladatelství všestranně hleděti k obohacení jeho obsahu, by byl vždy zdrojem pravé ušlechťující četby naší dorůstající mládeže. *Otakar Jakoubek.*

Církevní rok. Historicko-liturgicky pojednává Theol. a Fil. dr. Josef Kupka, profesor pastorálky v Brně. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. 1907. Cena 10 K. Str. 612 a V. Velká 8°. — Jméno profesora Th. a Ph. dra Josefa Kupky není neznámo v krajích našich; uvěřenilť již celou řadu vědeckých a homiletických prací v »Časopise katol. duchovenstva«, v »Kazateli«, v »Eucharistii« a jinde, drahnou řadu let přednáší pastorálku na bohosloveckém biskupském ústavě v Brně, kde vepsal se v srdce svých posluchačů jako vlídný, svědomitý, učený a skromný učitel a otcovský přítel, r. 1899 pak vydal v »Dědictví sv. Prokopa v Praze« důkladný historicko-liturgický a dogmatický spis „O mši sv.“ Kniha tato způsobila všem věrným kněžím upřímnou radost a vykonala u nás to, co »G i h r« mezi Němci. V předmluvě k tomuto spisu svému praví dr. J. Kupka: »Byv ustanoven profesorem pastorálky na bohosloveckém ústavě v Brně, brzy jsem se přesvědčil o pravdivosti slov: scribendo discimus — psaním se učíme. A proto vybral jsem si z liturgiky za předmět svých studií část nejkrásnější — o mši sv. Hodlám, dá-li mně Pán Bůh zdraví, v pracích do oboru mé učitelské činnosti spadajících pokračovati.«

Toto pokračování, na které se všichni ctitelé dr. Kupky úpřímně těšili, leží nyní před námi ve spise »Církevní rok«. Učený autor, který již skoro dvě desítiletí pracuje v oboru tomto, podal dílo důkladné, obsažné, poučné a v každém směru vzorné. Předeslav úvod o církevním roce vůbec probírá autor dobu vánoční, velikonoční a svatodušní po sobě. Takto snaží se spisovatel ukázati, kterak církev sv., zavedši církevní rok, předkládá nám v něm nejdůležitější události ze života Spasitelova, abychom si je připomínajíce o nich rozjímali, do jejich ducha vnikli a život svůj dle nich zařídili, tak, abychom životem svým Kristu se připodobnili — »až by Kristus utvořen byl v nás« (Fal. 4, 19.)

Stanovisko, které spisovatel zaujímá, je historicko-liturgické; při každé stati, každém svátku a neděli promlouvá o dějepisném vývoji a připojuje výklad liturgický. Význam jednotlivých slavností církevního roku vysvítá nejlépe z liturgických formulářů církevních hodinek a mše sv. Proto jsou základem jednotlivých statí, jmenovitě důkladně vysvětlují se epištoly a evangelia. Nepromlouvá se však ve spise tom pouze paušálně a všeobecně, nýbrž probírá se neděle za neděli, svátek za svátkem; najdeme tu nejen data odnášející se k historii a výkladu liturgiky, nýbrž jsou tu podány i velmi instruktivní a obsažné životopisy světců a j. mn. Pojednáno tu nejen o svátcích v celé církvi zavedených, nýbrž věnována zvláštní pozornost našim národním světcům: sv. Cyrillu a Methoději, sv. Václavu a sv. Janu Nepomuckému. Podán tu především životopis a dějiny úcty těchto světců, kteréžto statě v pravdě vymykají se z rámce vší šablonovosti, neboť stručně a zkrátka obsaženo tu velmi mnoho látky, dole pak hojně poukázáno k pramenům, kdož by o té neb jiné otázce se chtěl důkladněji poučiti. — Kromě toho vysvětlen též mešní formulář, podán tu, jakož i na jiných četných místech, pěkný překlad církevních hymnů z obratného péra pana faráře Františka Pavelky.

Kupkův »Církevní rok« je v každém ohledu kniha vzácná a hodná všeho doporučení. Vzdělaným laikům možno četbou knihy té důkladněji vniknouti v hluboký význam církevního roku, jakož porozuměti krásným obřadům církevním. Zvláště však užitečnou pomůckou, prostředkem k osvěžení vlastní pobožnosti, bude kniha tu všem upřímným kněžím. Každý kněz měl by, dříve než se pomodlí církevní hodinky nebo přistoupí k oltáři sloužiti mši sv., pročísti si ke svátku nebo neděli té se odnášející stať knihy »Církevní rok«; najdeť tu vysvětleny církevní hodinky i formuláře mešní, tak že bude moci s větší pobožností Bohu sloužiti. Ale také bude návodem knihy této z posvátné a krásné naší liturgie hojně čerpati k poučení křesťanského lidu. Bylo-li kdy potřeba kázati o liturgice a posvátných obřadech, jest toho nyní zajisté potřeba největší; tak žádají si toho horliví křesťané, tak prospěje se nejvíce křesťanům vlažným, kteří nechávají i nejkrásnější naše posvátné úkony chladnými, protože nesnaží se jim porozuměti.

Použití knihy usnadňuje přehledný obsah a důkladný rejstřík osob a věcí. Nakladatelství Kotrbovo vypravilo knihu, která je věnována »nejblahoslavenější Panně Marii, Stolici Moudrosti, na památku 100letého trvání bohosloveckého ústavu v Brně«, velmi sličně. Lze doporučiti všem kněžím a laikům co nejvroucněji. dr. *Rudolf Zháněl.*

Obrázkový Život Svatých pro školu a dům. S obrazem, životopisem světcovým, poučením a modlitbou na každý den v roce podle P. Viléma Auera O. C. upravil Dr. František Ehrmann, kněz diecése brněnské. Nákladem vlastním. Tiskem Karla Aug. Seyfrieda a spol. ve Vídni. Schváleno nejdůst. bisk. konsistoří v Brně. Cena 2 K 40 h. — Jak mocně a mnohdy pro celý život rozhodně působí četba životopisů Svatých a Světic Božích, toho mimo jiné patrný máme důkaz na sv. Ignáci Loyolském, zakladateli Tovaryšstva Ježíšova. A sami se z dětství a mládí svého dobře pamatujeme, jak často až k slzám pohnuti jsme byli a jaká krásná předsevzetí činili, slyšíce nebo sami později čtouce »Životy Svatých a Světic Božích«, sepsané od Hugona Jana Karlíka a vydané v 5 dílech v »Dědictví Svatojanském v Praze« (r. 1845, 1848, 1850, 1856 a 1858) a také víme, jak lid rád čte životopisy svatých, jmenovitě zamlouvají se mu ty, jež v uvedeném »Dědictví« pod názvem: »Církev vítězná« vydal farář Frant. Ekert (4 svazky z roků 1892, 1894, 1896 a 1899; všechny čtyři díly stojí 16 K; pro nové údy toliko polovičku — 8 K). Spis p. Ehrmannův podává proti uvedeným spisům jen docela kratinký náčrt životopisný, neboť obrázek, životopis, poučení (někdy pravidla) a modlitba — to vše jest vždy na dvou stránkách! Některým bude se snad stručnost tato zamlouvati, ale většině asi sotva — zdáť se nám to až příliš kratinké. Obrázky jsou téměř všecky neúhledné — proč nejsou aspoň takové, jako první? Lid to ovšem nebere přísně, ale myslíme, že i ten obrázek má vzdělávati slušným provedením. *Prokop Zaletěl.*

František Jirásko, **Praktické promluvy k mládeži v příkladech** pro celý školní rok. I. Knihovna Kazatele č. 19. Nakladatel R. Promberger v Olomouci. 1908. Velká 8a. Cena 2 K 50 h. Stran 210. — Kniha tato, která ve formátu »Kazatele« nastupuje pouť po vlastech našich, nese právem titul svůj; je to skutečně velmi pěkná sbírka v pravdě praktických promluv pro naši mládež, protkaná hojně vhodnými příklady, jako májový koberec travnatý svěžími květy. Spisovatel, který již několik let zdárně působí na školách a vede nyní také ku všeobecné spokojenosti redakci Kazatele, čerpá ze své vlastní praxe; promluvy jeho nejsou toliko napsány, nýbrž byly také promluveny. Maje neustále pilný zřetel k roku církevnímu, rozbírá přikázání Boží; je tu podán výklad až po páté přikázání. Rozdělení jednotlivých promluv jest velmi jasné a přehledné, jsou sice rozsahem stručny, ale velmi obsažny, látky podáno v každé tolik, že kazatel dle libosti může si ji rozvésti v kázání delší. Chvályhodno je, že probírá se tu hojně themat, o nichž nemožno šířiti se u vyučování katechetickém (na př. o zdvořilosti na ned. 19. po sv. Duchu; o záhubnosti špatné četby na neděli 2. po Devítníku; o karakteru na slavnost sv. Petra a Pavla a j.), jakož i pilné má se zření k individuelním potřebám mládeže a dávají se potřebná naučení (na příklad dvanáctiletý Ježíš vzorem dítka na 1. neděli po Zjev. Páně; dítko v chrámě na 4. ned. po Zjev. P.: dítko v práci na 5. ned. po Zjev P. a j.). Spisovatel udávaje na konci hojnou odbornou literaturu, z níž čerpal, podotýká zvláště u příkladů, z kterých sbírek a děl jsou vyňaty, což používajícím exhort k nemalému bude prospěchu. Ve sbírce jsou také obsaženy vhodné promluvy na počátku a konci školního roku, na den jmenin Jeho Veličenstva císaře pána, ke sv. zpovědi, sv. přijímání a sv. biřmování, na konec pak připojeno devět jadrných promluv o modlitbě Páně.

Autorovi přísluší dík, že řídkou pilností a vzácnou dovedností podal celoroční cyklus vskutku praktických promluv, které jistě velmi přijdou vhod katechetům a všem, kdož mluviti mají k mládeži. Zvláště uzpůsobeny jsou exhorty pro žáky škol měšťanských a nižších středních, ale i také všem duch. správcům a kazatelům prokážou pro hojné příklady a živou květnatou mluvu mnohou dobrou službu. Knihu tuto schválily nejdůst. konsistoře v Olomouci a v Hradci Králové, což jest jim dojista nejlepším doporučením. Pilnému a přičinlivému spisovateli přejeme k další práci mnoho zdaru a těšíme se na slíbené pokračování. *Dr. Rudolf Zháněl.*

Užitkové a pamětihodné rostliny cizích zemí. Sepsal Frantisek Polívka, ředitel státní české reálky v Olomouci. Sešit 11—14. Nakladatelství R. Prombergra v Olomouci. 1908. — Na toto výborné dílo již jednou jsme upozornili. Jako pokračování vyšly nedávno sešity 11—14., kteréž pojednávají v dílu 6. o rostlinách olejných a voskodárných, v dílu 7. o rostlinách silicových, skýtajících buď ve květech buď v plodech anebo v listech etherické oleje, a o rostlinách dávajících kafr; v dílu 8. uvedeny jsou stromy a rostliny, jež poskytují výměšky dřeva a kůry, totiž balsámy, tuhé pryskyřice, klovatiny, kaučuk a guttaperču, a konečně v sešitu 14. začat díl 9., popisující rostliny tříselné a mýdelné. — V důkladné této

práci nalezne každý vzdělanec mnoho zajímavého a poučného, neboť pan spisovatel neopomenul, v jednotlivých případech podávati poučení o tom, jak rozličné látky, v životě tak často upotřebené, kp. různé oleje, kaučuk, kafr a m. j. dobývány bývají. *Josef Herzig.*

Prospěje neb uškodí, odstraníme-li náboženství vůbec a náboženství katolické zvláště? Napsal Josef Hříva. Věnováno prof Dr. Masarykovi a Judovi. Cena 50 hal. Nákladem vlastním. — Říznější a pádnější odpovědi odpadlíkům Masarykovi, Judovi a vůbec všem, kdož nahraditi chtějí náboženství (zvláště katolické!) jakousi filosofií a názorem (snad nádorem — ne?) světovým, nemohlo se dostati, než jaké jim podává tento spisek (128 str.), v němž podáno tolik a tak pádných dokladů, jak hluboko klesnouti může nejen člověk prostý, nevzdělaný, ale i tak zvaná intelligence bez — náboženství! Též p. autor byl tak nešťasten, že zaslepen závistí a sveden socialně-demokratickými listy a — profesory, zabředl do bahna nevěry — ale vzpamatoval se brzy a vznesl se až na stupeň hlasatele víry Kristovy — kněze! A právě z této své činnosti uvádí ony důkazy mravní hniloby u těch, kdož zřekli se náboženství a právem tvrdí, že člověk neznající Boha, nemající víry, jedná proti hlasu svědomí, proti rozumu a vrhá jak své tělo, tak i duši v záhubu jak časnou, tak i věčnou . . . Bylo by žádoucno, by brožurka tato co nejvíce se všude rozšířila, by každý mohl poznati, jaký brak nabízí ten »Sklad Masarykovské moudrosti bez Boha a bez katolicismu« — a vážil si tím více zdroje pravého blaha — svaté víry! Doporučujeme.

Tak zase jednomu literátu má český národ sbírati na pomník. Komu to? Hned byste neuhádli, proto to povím. Filipu Drhovi. Prosím, kdo to byl? Přečtěte si číslo »Českého Severu« z Libochovic a dovíte se. Tam o něm píše manželka, syn, kamarádi, tam je provolání besedy, Sokola, »Nár. Jednoty Severočeské« a to ke všem spolkům, korporacím a jednotlivcům, aby zasílali peněžité příspěvky Drhovi na pomník. Přebytek dá se vdově. »Bez školního vzdělání, ale přirozenými vlohami« stal se druhým účetním v Čížkovicích a posléze redaktorem »Českého Severu«. Však dle toho list vypadá. Tento menšinový pracovník a okresní básník »byl mužem veskrze pokrokovým a svobodomyslným a zjevným nepřítelem a odpůrcem černého, každou jiskru pokroku a každé volnější hnutí tísnícího klerikalismu, nepřál si při pohřbu kněze a proto se tak dle vůle jeho stalo. Nešel tedy při pohřbu kněz, ani nezněly zvony . . . « A tomu výtečníku, přispívateli do »Šibřinkových listů«, do »Draka« a »Šotka«, tomu redaktoru »Českého Severu« má národ stavěti pomník. Tak se národe tuž! — Všelijak se pomáhá literatuře, »Samostatnost« nabízí novým předplatitelům za 6 K 50 h knih. Jsou asi vysoké vnitřní ceny, když se dávají zdarma: Augustin Smetana: Paměti kněze z církve vyobcovaného, Harnack: Dějiny dogmatu, Svozil: Bílé světlo, Kalivoda: Volní myslitelé v Čechách, Svozil: O klerikalismu, Spáčil: Mistr Jan Hus (pro mládež), Guyot: Kulturní a socialní bilance katol. církve atd. — »Národní Obzor« běsní, bez sprostých urážek duchovenstva by ani nemohl vycházeti. Je-li kněz tučný, nazývá ho břichopáskem, v č. 23. píše o suchém: »A jak tak se sunul nemocen přede mnou (jakýsi kaplan u Hradce Králové), připadalo mi, že církev vyplivla jej ze svého lůna na tuto třešňovou alej, že jí překáží »protože neuměl ztučněti.« I v povídkách musí býti kněz »Bláznivá povídka« (napsal Karel Vika) obsahuje skutečné bláznivé věci. To už je šílenství. Takové literatuře by se stala čest, kdyby ji seriosní list jenom citoval. — Kam až perfidnost může dostoupiti, toho dokladem reklama nového díla Dra. Stratze »Jak se ženy strojí«, v českém překladě, ovšem nakladatelstvím Kočího, který na výstavě dává svými náhončími pronásledovati návštěvníky. V té knize prý, »vykládá své hříšné rozumy, že na nahotě a nahém těle není nic nemravného a že jen křesťanství způsobilo dnešní falešné, nemravné a pokrytecky smyslné nazírání na nahé tělo lidské, ba dokonce dokazuje, stydlivost, hanbení se za nahotu je následkem oděvu, nikoliv jeho příčinou. Bohoprázdná tato kniha má dokonce spoustu (270) obrazů, jeden horší než druhý.« Takové reklamy je schopen jenom Kočí, vlastně ti, kteří se za tou firmou skrývají a z ní své dluhy dostati se snaží. — Potěšitelným a zvláštním zjevem jest příloha amerického »Hlasu" pod názvem Encyklopaedie katechismová. V Americe není dlouhého rozmýšlení k vydávání sebe většího díla. Když nelze vydati knihu podobnou hned pro materielné poškození, přikládá se po 16 stránkách ke každému číslu a za čas dílo jest venku. V předmluvě spisovatel P. Václav Melichar, C. SS. R. uvádí, že nevědomost u víře zavinila odpadlictví přemnohých křesťanů

od živé víry vůbec a od katolické zvláště. Před tím jakož i před lhostejností a netečností mnohých má varovati zmíněná encyklopedie prakticky sestavená a potřebám času vyhovující. — Na konec podá nám pro obveselení sdělení jistého nakladatele. Prodává mnoho knih pro mládež a přicházejí k němu i socialní demokraté. Jeden převracel listy, prohlížel, až mu v povídce připadlo do očí slovo — soudruh, které hlasitě četl. Hned byl rozhodnut. Kde je soudruh, to se hodí pro děti socialistů. Koupil dějepisnou povídku sepsanou katolickým knězem. — *d.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Pius X. o svém hrobu. Papež Pius X. přijav svatopetrské kanovníky, gratulující mu k jeho kněžskému jubileu, pravil: »Vezměte to jako mou poslední vůli, že co živ budu, Vatikán neopustím a až zemru, i mé mrtvé tělo bude odpočívati v katakombách chrámu sv. Petra.«

Z Říma, 9. srpna. O výročí papežovy korunovace byly slouženy v sixtinské kapli slavné bohoslužby. Mši sv. sloužil kardinál Merry del Val za přítomnosti papeže, 16 kardinálů, četných biskupů a prelátů, členů diplomatického sboru, hodnostářů papežského dvora, šlechty a četného pozvaného obecenstva. Papež, jenž seděl na trůně mezi kardinály Segnou a della Volpe, udělil potom požehnání.

Papež a garibaldian. Bývalý společník Garibaldiho, Achille Fazzari, přihlásil se o audienci u Pia X. a jménem lásky k vlasti italské žádal papeže, aby pronesl slovo míru a dohody Vatikánu s Italií. Papež prý odpověděl, on že také nade všecko miluje Italii, že však dohodu církve a italského státu třeba očekávati jako dílo Prozřetelnosti Boží.

Voják a farář — trafikant a papež. Zajímavý příběh sděluje »Ostravský Kraj«. V roce 1855 byl farářem v Tombolu u Padue Josef Sarto. Kdysi vracel se od nemocného; bylo to právě v čas manévrů. Na cestě viděl ležet vojáka od I. pluku. Jmenoval se Jan Bayer. Přinesl mu vína a chleba a když se voják trochu zotavil, rozloučil se s ním, dav mu ještě na památku medailonek. Vojín se uzdravil a po odbyté službě vojenské se vrátil do své vlasti — Slezska. Žije dosud a má trafiku. Před nějakým časem dověděl se, že nynější papež též se jmenuje Sarto a dopsal mu, nebyl-li farářem v Tombolo a vypsal svrchu zmíněnou událost. Jménem papežovým odepsal Bayerovi kardinál Merry de Val, že si na Bayera vzpomíná a poslal mu 200 lir a Apoštolské požehnání.

Veto. Z Vatikánu byla vydána úřední nota, v níž se praví, že domnělého práva veta při volbě papežské od některých mocností bylo používáno neprávem. Všickni kardinálové musejí přísahati, že se budou příště přesně říditi tímto rozhodnutím sv. Stolice. — Jak známo, dal se při poslední volbě papežské krakovský kard. Puzyna zneužít k vetu proti kard. Rampollovi.

Varhany u sv. Petra v Římě mají být postaveny na přání sv. Otce Pia X. Dosud u sv. Petra varhan není. Jsou jen přenosné varhany a pak varhany v kapli, kde kapitola svatopetrská koná chórové pobožnosti. Velkých monumentálních varhan však u sv. Petra není. Jest jen plán z r. 1688 od Cavaillа-Colla, schválený od Pia IX. a Lva XIII. Plán tento dosud proveden nebyl. Namítalo se, že by stavbou obrovských varhan poškozen byl celkový dojem architektury chrámové a že obrovský prostor chrámový není akustický.

Císař Menelik a katolická církev. Něguš Menelik, císař Habešanů, dal na hrob kardinála Massaiera ve Frascati položiti dva z největších sloních klů z nejlepší slonoviny. Zemřelý kardinál byl prvním apoštolským vikářem Ethiopie a stejně věrným jako výtečným rádcem Menelikovým v prvních letech jeho nové vlády.

Rusko a sv. Stolice. V kruzích Vatikánu blízkých netají se tím, že ve Vatikáně panuje vůči Rusku značné roztrpčení. Vzdor opětovaným žádostem kanceláře státního sekretariátu trvá Rusko na rozpuštění kapitoly ve Vilně a olupuje tím členy její o všeliké příjmy. Mimo to vzpírá se Rusko obsazení 6 uprázdněných biskupství a výpomocných biskupství, čímž polovice rusko-polských biskupství zůstává neobsazena. Naděje, jež sv. Stolice v snášelivost domněle v liberální se proměnivší Rusko chovala, změnily se v trpké zklamání.

Svatořečení papeže Pia IX. Tyto dny započne v biskupském sídle v Imole obvyklý proces za příčinou svatořečení papeže Pia IX., který životem svým a svatou pověstí, jakož i dary nadpřirozenými za pobytu svého v letech 1833—1846 v Imole proslul. Akta sestávají z 13 kapitol o 113 článcích. Předsedá

biskup Imolský. Imola jest staré biskupské sídlo na řece Santerno v Romagni. Zbudoval je Cornellius Sulla. Prvý biskup připomíná se zde již r. 370 po Kr. — Žilo zde a působilo více světců. Město čítá více než 30.000 obyvatelů, má 15 kostelů, 11 mužských a 6 ženských klášterů a jesuitskou kollej. Mnozí biskupové imolští byli kardinály. Papežové Pius VII. a Pius IX. také zde působili.

Posvěcení a nastolení P. Albána Schachleitera. V neděli dne 2. srpna t. r. posvěcen byl na opata vážený bojovník církve, P. Albán. Akt konsekrační vykonal papežský nuntius Jeho Excellence kníže Granito di Belmonte za assistence benediktinských opatů ze Sekavy a z Lovaně. Slavnému aktu tomuto přítomni byli četní kanovníci, zástupci řádu sv. Benedikta z ciziny, zástupci pražských řádů, různí duchovní a vzácní laikové, mezi něž čítati sluší hlavně vévodu roudnického Zdenko knížete Lobkovice. Šlechetný opat daroval v sobotu před svým posvěcením, četným chudým, kteří se tam k obědu scházejí, mimo obvyklý oběd po 1 K, co šlechetnost srdce jeho zvláště dobře ozařuje. Před svým posvěcením zaslal p. opat redaktoru t. l. zvláštní přípis, v němž svoji příchylnost k našemu družstvu něžnými slovy obnovuje. — My přejeme p. opatovi dlouhé a šťastné panovaní a ujišťujeme ho, že tisk družstva Viast bude velkolepé plány jeho vřele a otevřeně podporovati a fedrovati. Zárukou vzájemného našeho přátelství jsou zvláště dva pánové faráři: Vl. Hálek a Filip Jan Konečný, kteří řídí »Sv. Vojtěcha« a jsou tudíž ve stálém spojení s p. opatem Albánem a námi.

Nejstarší kardinal katolické církve, kardinál-děkan a komoří Oreglio, slavil dne 9. července 80. výročí svého narození. Je rozeným Piemontanem, matka jeho byla hraběnkou Gottiselerano, otec pocházel z baronů Santo Stefano. Za Pia IX. byl nunciem v Haagu, v Bruselu a v Lisabonu. Kardinálem jest již 35 roků.

Kardinál Rampolla, bývalý státní sekretář, uchýlil se na nějakou dobu do poutního místa Einsiedlu do Švýcar, blízko hranic vorarlberských jakožto host Benediktinů ku svému zotavení z namahavých studií archaeologických a kongregačních. Od 20 let kardinál Rampolla z Říma nevykročil. Od r. 1888, kdy stal se kardinálem, neopustil palác Sta. Maria, aniž by si dopřál prázdnin. Jedině při těžkém ochuravění své matky několikráte pobyl ve Frascate, ale vždy téhož dne do Říma se vrátil.

Tolstoj špatným Rusem. Princ Kočubey, spřízněný s rodem Romanů, žijící teď v Paříži, uveřejnil v »Matinu« obrněný protest proti Tolstému za to, že zatracuje popravy vrahů. Nazývá Tolstého špatným Rusem a falešným prorokem, jenž svými bláznovskými ideami ruskou mládež mate a ji učí, velikolepou vlast nenáviděti. Princ Kočubey činí Tolstého spoluvinníkem na vzpourách ve vojsku a v námořnictvu.

Polský biskup v Americe. Prvním polským biskupem v Americe stal se probošt farnosti South Chicago X. Pavel Rhode, jenž se narodil z polských rodičů ve Vejrově v západním Prusku r. 1870. R. 1880 přijel s rodiči svými do Ameriky a vystudoval. Jest velice oblíben u svých krajanů. Nový hodnostář nositi bude titul biskupa v Bari v Africe in partibus infidelium. Brzy stane se jiný Polák v arcidiecési milwaucké biskupem sufraganem.

Frater Raymund. Pod tímto jménem od loňska dlí v dominikánském klášteře Venlooském 75letý kníže Karel z Löwenstein-Werthaim-Rosenberga. — Dne 4. srpna složil knížecí fráter slavné sliby, ač dle řádu měl by tyto sliby skládati teprve po 3 letech. Papežským rozhodnutím bylo mu dovoleno skládati sliby dříve. Dne 10. srpna vysvětil jej kardinál arcibiskup kolínský dr. Fischer na podjáhna. Na kněze bude »bratr Raymund« vysvěcen ještě letos.

Výročí úmrtí papeže Lva XIII. — Z Říma, 20. července. U příležitosti výročí úmrtí papeže Lva XIII. sloužil kardinál Satolli zádušní mši sv. v Sixtinské kapli u přítomnosti papeže, četných kardinálů a biskupů, papežských hodnostářů, diplomatických zástupců u sv. Stolice a četných pozvaných osob. Při mši byla sehrána skladba maestra Perosiho, která byla zvlášť složena k této příležitosti. Po mši svaté ztrávil papež ještě nějakou dobu na modlitbách, načež opustil chrám.

† **Kardinál Karel Nocella.** V Římě zemřel kard. Karel Nocella. Narodil se v Římě r. 1826, kardinálem jmenován byl r. 1903. Zesnulý býval profesorem dějin literatury na universitě sv. Apolionáře, r. 1870 se stal sekretářem brev, r. 1892 sekretářem kongregace, r. 1899 obdržel titul patriarchy antiochejského, r. 1901 titul patriarchy cařihradského.

Úmrtí. Dne 9. července v Pánu zesnula na letním bytu v Liboci-Hvězdě slečna Augusta Anežka Podroužkova, komorná pí. hraběnky Johanny Nosticové

u věku 55 let, posilněna sv. svátostmi umírajících, jež jí byly uděleny dpp. Ant. Ostrčilíkem T. J. a far. Vlast. Hálkem. Zesnulá byla zbožnou duší, která podporovala všecky katolické podniky. Byla zvláště příznivkyní našeho Spolku na zakl. katol. knihoven, jehož byla zakládajícím členem a nakupovala všecky potřeby v našem papírnickém závodě. Paní hraběnce sloužila 32 roků věrně a svědomitě, tak že jí tato nepokládala za služebnou, ale takřka za společnici. V její delší chorobě pečlivě ji ošetřovala, na zimu vždy s ní jela do jižních Tyrol a v létě na letní byt a všecky kroky činila, by jí v nemoci bylo ulehčeno. Šlechetné pí. hraběnce za tuto velkou lidumilnost náleží plné uznání. Slečna Podroužkova skonala uprostřed modliteb kolem jejího lože klečících.

Katolický metropolita potvrzen ruskou vládou. Z Petrohradu se oznamuje, že ruská vláda prohlásila se sv. Stolicí svůj zásadní souhlas, aby biskup v Plocku, Wunkowski, byl jmenován katolickým metropolitou v Rusku.

Pavel Bourget a katolicismus. »Tablet« píše: »Jistý francouzský list položil otázku: »máme nemocnou vůli?« Na to mezi jinými odpověděl také Pavel Bourget, jehož odpověď je zcela jasná. Ve svém dopise praví. »Nietzsche odpírá křesťanství, ale já mám za to, že my v naší zemi se nemůžeme zbaviti obdivuhodné organisace katol. církve při výchově a výtvaru jednotlivce. To bylo míněním Balzacovým, který pravil: »Křesťanství a najmě katolicismus jest dokonalý systém při potlačování zkažených žádostí člověka a jest nejdůležitějším živlem socialního pořádku.« Pro mne jsou tato slova pravá formule pravdy. Což je to jiného než co Daniel Lesureur praví: »nepřijmeme-li strádání, poslušnost, nerovnost a disciplinu, chodíme ve stínu smrti.«

Princ o souboji. Zajímavo jest, že nejpyšnější šlechta světa, šlechta španělská, svým předákem princem Alfonsem de Bourbon y Austria Este postavila se rozhodně proti souboji, v němž vidí zbytek pohanských tradicí, věc nespravedlivou, poněvadž náhoda rozhoduje, věc nekřesťanskou, poněvadž násilí nastupuje na místo omluvy nebo odpuštění. Princ Alfons Bourbonský zřídil po celé Evropě ligu protisoubojovou a všude agituje pro to, aby čestné záležitosti vyřizovaly se čestným soudem. O opravě čestného jednání, jak ji ohlásil rakouský ministr války, v níž »pokud bude možná, má se v souboji mezi důstojníky zabrániti,« praví princ bourbonský, že jest novým krokem ku předu, k lepšímu, a že doufá, že průběhem doby prorazí úplně myšlenka protisoubojové ligy. »Čest musíme hájiti vždycky a za každou cenu, jestiť čest naše největší jmění, ale prostředky, kterými nyní čest svou hájíme, jsou jiné, nežli bývaly kdysi. Nyní uznáváme, že i ten nejhrdější a nejčestnější muž nic si nezadá, když požádá za prominutí urážky a projeví lítost. Lepší jest věcný a klidný soud, nežli násilí, ukvapený a násilnický souboj,« končí princ.

Maryana Morawského duchaplné rozhovory apologetické, jež by měly býti v rukou každého vzdělance a jež právě vycházejí v překladu českém ve »Vzdělavací knihovně katolické pod titulem: »Večery u jezera Genevského, všude, kdekoliv v překladu vešly ve známost, setkaly se s neobyčejnou chválou. Německý překlad vyšel již ve druhém vydání; péčí bohoslovců Záhřebských vydán byl právě překlad chorvatský.

Vzácná návštěva z Ameriky. V Praze dlel jeden z nejpřednějších kněží českých v Americe, dp. Jan Rynda, farář v St. Paul Min. a rada tamější arcidiecése. Rev. J. Rynda, jenž jest zakladatelem celé řady česko-katolických institucí v Americe, před nedávnem uvedl v život Ligu českých katolických kněží ve státu Minnesota, založil velikolepé Sdružení katol. spolků česko-amerických, v němž všichni čeští katolíci celé Ameriky mají býti soustředěni atd., slaví letos 25leté jubileum kněžství. České gymnasium studoval v Olomouci, theologii v Lovani v Belgii, načež odebral se do Ameriky, kde od 15. srpna r. 1754 působí horlivě v diecési St. Paulské. V městě St. Paul Min. vystavěl Rev. J. Rynda krásný chrám sv. Stanislava za 16.000 dollarů (80.000 K), má ve své osadě nádhernou budovu spolkovou, výstavnou školu, klášter pro sestry učitelky, zkrátka osada jeho jest vzorem osad česko-katolických v Americe. Jméno Rynda je známo v celé české Americe a jistě všichni čeští katolíci ve staré i v nové vlasti přejí mu k jeho letošnímu jubileu, jež ve staré vlasti tráví, ze srdce: Mnogaja ljeta!

IV. sjezd katolíků československých bude dle dosavadních disposic největší manifestací křesťanské myšlenky, jaké dosud Praha byla svědkem. Súčastní se sjezdu episkopát ze zemí českých, veliká většina duchovenstva, česká katolická šlechta, spolky a organisace katolické a lid český, věrný víře svatováclavské ze všech zemí koruny české. S upřímnou radostí přijata bude jistě zpráva, že i z ji-

ných zemí slovanských chystají se větší výpravy tamních katolíků, tak na př. slíbili Slovinci, že uspořádají hromadnou vyjížďku ke katolickému sjezdu našemu. Také mezi jmény vynikajících řečníků sjezdových skví se jméno vůdce jiho-slovanských katolíků, říš. poslance dra Kreka. I katolíci čeští z Ameriky, kteří vynikají prohloubeným a uvědomnělým životem katolickým, budou míti na sjezdu svého zástupce. V přípravných komisích jedná se horlivě jak o vnitřní stránce sjezdu, o programu a řečnících, tak i o důležitých věcech administračních. Čilá komise ubytovací stará se, aby několik tisíc hlav čítající množství návštěvníků sjezdu pohodlně a pokud možno bez velikých výloh bylo v Praze ubytováno. Zásluhou pořadatelské a zábavní komise vsunut bude do vážného jednání sjezdového též zábavný večer, jehož ušlechtilý umělecký program dojde jistě všeobecného uznání. Tatáž komise obstarává též program návštěvy Jubilejní výstavy a představení v Národním divadle, k němuž zvolena znamenitá opera Karla Kovařovice »Psohlavci«. Těžký úkol leží na bedrech finanční komise, jež sehnati musí hmotné prostředky, bez nichž konání tak velikého a nákladného sjezdu není myslitelno. I tu možno s radostí konstatovati, že snaha komise setkává se s obětavým porozuměním mezi zámožnými členy naší katolické společnosti. Protože doba IV. sjezdu katolíků československých kvapem se blíží, jest nutno, aby všichni uvědomělí katolíci již nyní se rozhodli, že sjezdu se súčastní a potřebné přípravy k tomu již nyní započali. Je-li naše královská Praha povždy Mekkou celého českého národa a slibují-li noviny, že letos za příčinou jubilejní výstavy vystřídá se ve zdech Prahy téměř celý český národ, bude jistě ve dnech — srpna a září — královská naše Praha středem a cílem všech věrných katolických Čechů a Češek ze zemí koruny české, kteří přijdou ku hrobům svatých patronů českých a v zástupech bratří a sester stejně nadšených čerpati budou nové síly a nové nadšení k dalšímu obětavému boji za pravdu učení Kristova a oslavu Jeho Církve svaté.

»Křesťanský Dělník,«, měsíčník pro katolickou dospělejší mládež středních a výrobních tříd, dospěl letos k VII. ročníku. Z prvního čísla na začátku srpna vyšlého upozorňujeme na tyto články: »Proč jsem založil Křesťanského Dělníka« — »Otázka dělnická«. — »Buď člověkem ušlechtilým«. — »Ke slavnosti Nanebevzetí Panny Marie«. — »Potřeba vzdělání dělníka.« — Vedle toho přináší č. 1. více účelných článků a zpráv. — »Křesťanský Dělník« stojí ročně s poštovní zásilkou jen 1 K 70 h. — Objednávky vyřizuje vydavatel »Křesť. Dělníka« František Waldmann, redaktor v Praze-II., čp. 1538. Předplatné mohou zaslati páni odběratelé bez výloh pomocí složních listů poštovní spořitelny přiložených k 1. číslu. — My sledujeme od počátku šlechetnou snahu p. redaktora a vydavatele »Kř. Dělníka« a ušlechtilý obsah tohoto časopisu; katolický jinoch dozorce v Johanneu, p. Fr. Waldmann, vydává jej svým nákladem a činí to s nemalým sebezapřením již na VII. rok, i zaslouží si toho, aby časopis jeho byl hojně odebírán a bohatší abonenti aby mu k 1 K 70 h i nějakými dárky na šíření listu tohoto přispěli.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. 20 K daroval Jeho Osv. Vojtěch hrabě Schoenborn, přísedící zemského výboru v Praze. — Mimo to přispěli: Ant. Planner, kostelník na Král. Vinohradech; z duchovenstva: Jos. Ševela, farní úřad v Nětní, Rob. Veselý, K. Kavík, Jan Valášek, Ignác Výškovský, K. Kavka, Fr. Kraus, Ant. Suchna, Jos. Záborský, K. Procházka, K. Pilát, Fab. Gregárek, Jos. Lad. Lašťovka, Jos. Sochor, Boh. Homola, Frant. Žaluda, Ant. Bábek, Jan Hloušek, Frant. Xav. Tošnar, Frant. Petřvalský, Jos. Skoták, Josef Jirovský, Max. Škrábek, Frant. Čermák, Ant. Kobliha, Jos. Buchta, Jos. Matoušek, Jak. Rosendorf, Fr. Geduš, Nejmenovaný ze Prostoměřic. (Pokračování.)

Ve prospěch katol. paedagogia Školských bratří v Bubenči složili: Frant. Audrlický, farář v Černikovicích 7 K, vysvěcenci (při přátelské schůzi) z r. 1879 — 14 K. — Další milodary přijímá: Tomáš Škrdle, pokladník Paedagog. svazu v Praze čp. 570-II.

Z Tiskové ligy. — Dary zaslali: 10 K Frant. Petr, farář v Citolibech; 3 K: Jan Šandera, c. k. prof. v Rychnově nad Kněžnou; po 2 K: Frant. Fiala, bisk. vikář v Dolní Cerekvi a Jos. Kavale, děkan v Nové Kdyni; z duch. vikariátů: 21 K Lukavický; 16 K Písecký; 13 K Horažďovický; po 10 K Plánický a Rychnovský nad Kněžnou; 6 K 50 h dobrovolný příspěvek (k člen. vkladu) vik. Kopidlnenského. — Ze starších členů zapravily vikariáty: 55 (100) Pelhřimovský, 50 (100) Čáslavský, 31 (106) Pardubický, 24 (69) Německo-Brodský, po 20: Bystřický (56·60) a Polenský (60), 17 (54) Klatovský, 16 (50·40) Novo-Strašecký, 15 (51) Vysoko-Mýtský, 13 (40) Pacovský, po 10: Kopidlnenský (80),

Jindřicho-Hradecký (31), Kostelecký nad Orlicí (90) a Křivoklátský (30). — Opravy uveřejnily: »Český Učitel« Jos. Kousalovi, děkanu v Hořicích a »Venkov« Fr. Marešovi, faráři v Křeči.

Výbor Paedagogického svazu konal dne 12. července v domě družstva Vlast druhou schůzi za předsednictví kanovníka a universitního profesora Dr. Jana Sýkory. — Jednatel Jar. Slavíček, katecheta, četl protokol předešlé schůze výborové; protokol byl schválen. — Pokladník Svazu red. Tom. Škrdle sdělil, že nejmenovaný dobrodinec z jihu Čech, jenž jmenován býti nechce, věnoval ve prospěch budoucího katol. paedagogia Školských bratří v Bubenči 200 K, které byly ihned uloženy a knížka spořitelní byla výboru předložena. Sebraný kapitál, který Svaz spravuje, činí 1926 K 8 hal. Až bude paedagogium otevřeno, bude tento a další sebraný kapitál Školským bratřím odevzdán. Výbor Svazu žádá katolickou veřejnost, aby na tento účel příspěvky zasílala (na adresu: Tomáš Škrdle, pokladník Paedag. svazu v Praze čp. 570-II.; týž přijímá i dary na Svaz), a aby výbor sám dobrým příkladem předcházel, uvolil se, že vykoná v každé schůzi ve prospěch katol. paedagogia tajnou kollektu. První kollekta ihned vykonaná vynesla 7 K 90 h. — Venkovský řídící učitel hlásí se za zakl. člena Svazu a zasílá ihned první splátku 5 K, ale dle stanov mohou býti údem Svazu jen katol. učitelské a katechetské spolky a katolické korporace, katol. vych. ústavy a kongregace. I radil se výbor, má-li při tom zůstati, či mají-li se stanovy změniti, aby také soukromé osoby, což by Svaz finančně povzneslo, mohly býti členy Svazu. K prozkoumání celé záležitosti zvoleni byli pp.: prof. Dr. Eugen Kadeřávek, školní rada Josef Šauer z Augenburgu a red. Tom. Škrdle. Delegáti, již různé katol. spolky a korporace ve Svazu zastupují, projednají celou záležitost ve svých spolcích a korporacích a přání svá sdělí komitétu, jež pak určitý návrh výboru Svazu předloží. — Dne 25. července koná Katol. spolek učitelský na Moravě valnou hromadu na Velehradě. Výbor se usnáší, aby předseda Svazu zaslal na Velehrad pozdravný dopis a navázal tak přátelské styky s oběma spolky. — Matice Cyrillo-Methodějská v Olomouci chtěla si zříditi již letos v Olomouci katol. paedagogium, ale jelikož Školští bratří z Čech nemají pro dvě paedagogia dosti sil, usnesli se Moravané, vyslati něco jinochů na studie do Prahy a uděliti jim k tomu stipendia. Svaz vzal tuto zprávu s radostí na vědomí. — Prof. Dobroslav Orel zve členy Svazu k Cyrillskému sjezdu, který Obecná Jednota Cyrillská s diecésní Jednotou Královéhradeckou pořádá dne 15. a 16. července v Praze. Výbor Svazu se usnesl žádosti té vyhověti a pozvání k sjezdu mezi členy a známými rozděliti. — Co se týká účastenství Svazu při spolkovém dni katolickém, bylo usneseno, aby člen výboru, Msgr. Dr. Frant. Kordač, universitní profesor, o účelu a důležitosti Svazu a spolcích v něm zastoupených laskavě promluvil a Svaz širší veřejnosti doporučil. — Následovaly různé návrhy, dotazy a sdělení vnitřního rázu, jež se vymykají veřejnosti, pročež jich v referátu pomíjíme. — Svaz začíná čile a vážně pracovati a bude v tom po prázdninách pokračovati, i budiž mu v katolické veřejnosti věnována patřičná pozornost.

Z dětských útulen. V nejkrásnějších okresích Vídně jsou pod ochranou sv. Filipa Nerijského již od několika let dětské útulky. Ve středu a v sobotu odpoledne, kdy není vyučování, přichází na sta dítek do nich, jednak aby se učily pod dohledem opatrovnic, jednak aby si hrály a tak ušly zdivočení a svedení, jemuž jsou vydány na ulici. Dostávají také pokaždé svačinu (chléb a mléko, v létě pak čerstvé ovoce), jež dobrodinci jim dávají. Zde shromáždí se dvakráte týdně na dva tisíce dítek z rozličných okresů. Společná Vídeň poskytuje jim bezplatně učebny a tělocvičny. U jednoho dítka zpozorovala opatrovnice, že poskytnutý chléb k svačině nesní. Opatrovnice otázala se dítka, proč nejí; děvčátko pak odpovědělo: »Mám doma ještě dva malé sourozence, kteří nedostávají svačinu. Jakmile přijdu domů, rozdělím se s nimi o svůj chléb.« — Mnoho jiných krásných příkladů lásky bratrské a sesterské a vděčnosti k opatrovnicím dalo by se vyprávěti. Jsou mezi nimi také děti socialních demokratů. Když potom děvče povinné školou dospěje čtrnáctého roku a vystoupí pak ze školy a spolu z dětské útulny, odejde do továrny. Tam opět vstoupí do podobné útulny — pro dělnice — čímž snáze bývají ochráněny před socialně-demokratickou organisací a svedením. Kdyby byl počet opatrovnic větší, dalo by se ještě mnohem více dobrého způsobiti a tak neštěstí socialnímu předejíti.

»Kacířské Epištoly« — osiřely. Před několika lety počaly v Praze vycházeti »Kacířské Epištoly«. Z počátku jako brožurky, později jako hrubě pikantní obrázkový list. Byly obsahu tak sprostého, že kdo dovedl bez opovržení dvě čísla jejich přečísti, pozbyl všeho studu a krasocitu. Svinstvo. Zvláště na kněze

měly namířeno. Nejoplzlejší historky, třeba sebe hloupěji vylhané, vyplňovali tři čtvrtiny jejich obsahu. Průkopník volné myšlénky! Vydavatelem těchto »Kacířských Epištol« byl Jan Jelínek, předák socialní demokracie a redaktor odborného listu typografů »Veleslavín«. Ale nedávno statečný tento potírač znemravnělého klerikalismu náhle zmizel. Ujel do Ameriky. V Praze zanechal manželku. Povídá se všelicos jiného ještě, ale postačí i toto. Socialní demokraté těžce želí ztráty svého věrného soudruha, »Kacířské Epištoly« svého vydavatele. — Je v tom kus látky k přemýšlení. Člověk s rozervaným životem ulehčuje svému svědomí tím, že se brouzdá v kalu a vrhá jím po všem, co svědomí jeho probouzí a káře. Kolik lidí zkazil ten člověk, kolik srdcí naplnil jedem záští proti církvi, kolik jich zbavil studu a oloupil o záchranu ve chvíli kritické! Kolik z nich zví, že všechny ty spustlosti vléval jim do duší člověk, jenž sám po krk v kalu se brodil? A přece mu všechna ta sprostota klid svědomí nezjednala. Zůstal rozervancem, jakým činil i druhé. — Nyní snad bude svou osvětou oblažovati Ameriku, kde takovýchto výtečníků již více našlo poslední útočiště.

Jedenáctá valná schůze českých katol. učitelů na Moravě konala se dne 25. července za značné účasti učitelstva na Velehradě. Schůzi předsedal říšský a zemský poslanec J. M. Kadlčák, řídící učitel ve Frýdlantě. Přítomni byli zástupci katechetského spolku, selské omladiny a kolleje T. J., kteří pronesli případné pozdravy.

Velmi účinné řeči pronesli: ředitel měšť. školy v Příboze p. Jindř. Mezírka, p. Engelbert Berger, říd. uč. z Nov. Hrozenkova a p. M. Koutný, říd. uč. z Krčmáně. Spolek čítá 500 členů, z nichž 250 přistoupilo během posledního roku. Vydává odborný časopis »Vychovatelské Listy«, jenž má přes 1000 platících odběratelů. Vychází v Ivančicích na Moravě. Debaty, která byla velmi zajímavá a kterou velmi obratně vedl poslanec Kadlčák, súčastnili se pp. Mezírka, říd. uč. Kořínek z Částkova, Msgr. dr. Kachník, Fr. Richter, uč. ze Studénky, P. Hudeček z Uherského Hradiště, slč. Rubrová z Brna a slč. Holánková z Kladna.

Přijaty četné praktické návrhy, vzato s pochvalou na vědomí založení hospodářské besídky v Nivnici p. drem Kachníkem jménem spolku.

Jeho Veličenstvu odeslán holdovací telegram a schůze za všeobecného nadšení a provolání slávy Jeho Veličenstvu a Jeho Svatosti skončena.

Je potěšitelným zjevem vzrůst organisace katolického učitelstva. Zvláště pak překvapuje značný přírůstek mladšího učitelstva, které je zárukou, že spolek staví na dobrých základech a má budoucnost. Je vidět, že moravské učitelstvo se už terroru organisovaného pokrokářsko-socialistického učitelstva neleká, ani jeho smutně pověstného »Věstníku« a že jest v podstatě rozhodnuto, zda učitelstvo bude katolickým či nevěreckým!

Kéž by i náš český spolek katolického učitelstva mohl tak prospívati. U nás hlavně bratří duchovenstva nebo synovci katolicko-duchovního spolku našeho se vzdalují.

Dívčímu lyceu na Král. Vinohradech povolilo městské zastupitelstvo roční subvenci 8000 K. Do kuratoria zvoleni pp. Bureš, Bílek, dr. Jahn a prof. Závorka. Člen zastupitelstva red. Pichl protestoval proti tomu, aby na lyceu vyučována byla povinně němčina. Doporučeno bylo kuratoriu.

Katolické učitelstvo v Italii. Katolické učitelské družstvo »Niccolo Tommaseo« dobře prospívá, tak že počet členů jeho se ve dvou letech zdvojnásobil. Učitelé čím dále tím více nabývají odvahy přistupovati ke katolickému družstvu odbornému, které velice potírá nečistou práci národního učitelského družstva, které jest v rukou svobodných zednářů. Tento úkaz je nemalé vážnosti pro náboženské vyučování ve školách v Italii.

Katolické gymnasium slovinské. Biskup lublaňský dr. Jeglič založil ve Sv. Vidu katolické gymnasium slovinské vlastním nákladem a vystavěl pro ně nádhernou budovu s internátem. Nadané kněze své diecése dal studovati na filosofické fakultě vídeňské, aby se vzdělali za profesory. Gymnasium utěšeně prospívá. Koncem školního roku se přihlásilo do první třídy tolik žáků, že musí býti otevřena parallelka. Pro nedostatek místností bude příštím rokem zrušen při tomto ústavě přípravný kurs.

Rozvoj katolického tisku v Německu. Dle seznamu katalogu, který vyšel v Essenah u firmy Fredehenl a Koennen, tisklo se v Německu roku 1908 politických novin směru katolického 520, roku 1880 tisklo se jich 186. V Rakousku se tiskne listů směru katolického 183 ve všech řečích. Švýcary mají 51 katolických listů.

Kde mají silnou vládu? U nás Wahrmundové, Masarykové, Hockové, Hartmannové, Ofnerové svobodně vedou si svou, aby náboženství bylo ze škol odstraněno .... ředitel berlínského Wilémova gymnasia Leuchtenberger měl jen přednášku o zmodernisování gymnasia a odstranění náboženství jako učebného předmětu jen letmo se dotekl a víte, co se stalo? Přes to, že dr. Leuchtenberger jest paedagog na slovo vzatý, 14 dní před započetím prázdnin podal u školního kollegia žádost za okamžité pensionování a za dovolenou na šest neděl, »k vůli otřesenému zdraví«. Žádosti úplně zdravého dr. Leuchtenbergra, jenž jest tajným pruským královským radou, bylo ihned vyhověno. — V Prusku nebojí se ani soc. demokratů, ani volné myšlenky, ani pokrokářů. V Prusku nejsou zákony na papíře, ale provádějí se. V Prusku vláda má silnou ruku a netrpí protináboženské, znemravňující štvanice. V Prusku nebyly by možny poměry, jaké jsou na našich universitách a štváči jako Masaryk a Wahrmund by se na německých universitách nestali ani školníky. U nás ovšem jde všechno s kopce dolů, úpadek roste a konce, truchlivé konce přijdou zcela jistě.

Velká nadace. Velkostatkář Rafael Parnes ve Lvově věnoval dvě stě tisíc korun na podporu chudých starců. Z úroků má býti ročně 20 chudých starců poděleno 400 K. Týž dobrodinec věnoval před 2 lety 100.000 K, z jejichž úroků se podporují chudé nevěsty.

O české katolické literatuře počíná známý čtvrtletník »Theologische praktische Quartalschrift« uveřejňovati celkové přehledy z péra dra Rudolfa Zháněla. V části dosud vyšlé promluveno velmi věcně a poučně o všech našich dědictvích, o »Časopisu katolického duchovenstva« a o »Slavorum litterae theologicae.«

Potvrzená konfiskace letáku evangelického pastora. Dne 25. července bylo soudní líčení v Lublani o námitkách evangelického pastora dra Hegemanna proti konfiskaci jeho letáku: »Die Gutheit Christi«. Státní zástupce odůvodňoval konfiskaci tím, že dogmata katolické církve o božství Kristově, Trojici, svátost oltářní a pokání byly v letáku tupeny. Dr. Hegemann namítal, že konfiskace čelí proti principu svobodného bádání. — Soud konfiskaci potvrdil na základě paragrafu 303.

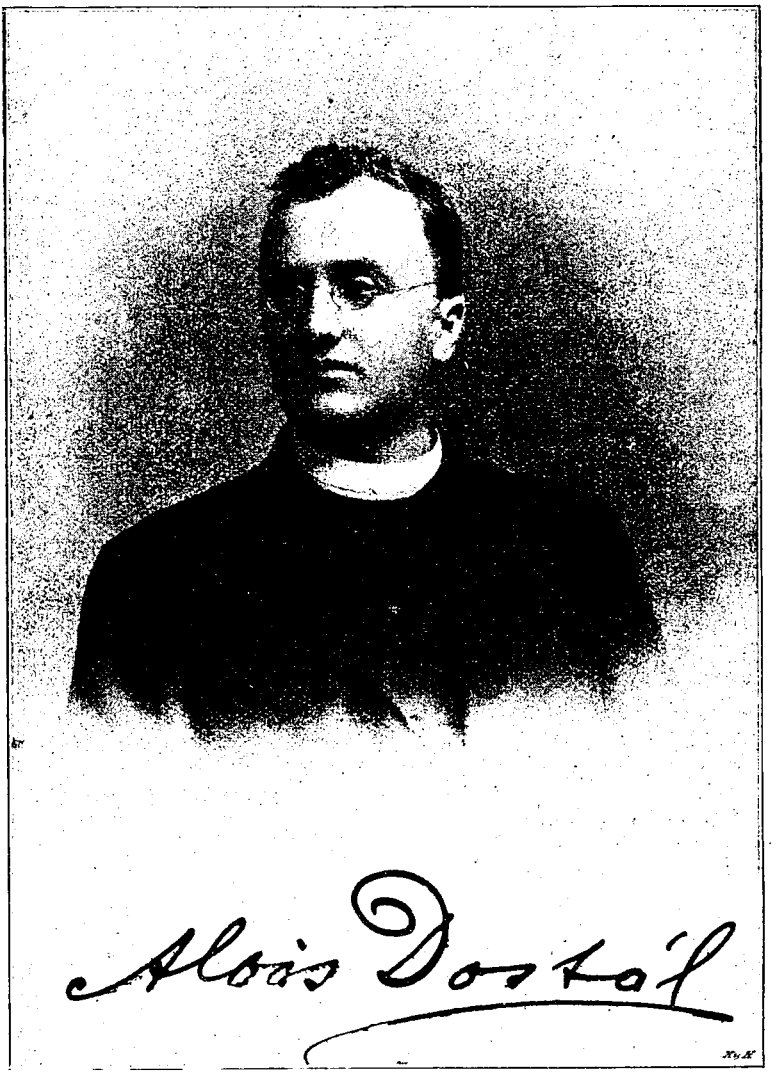
Jak rychle a samovolně exulanti čeští v cizině se odnárodňovali, toho doklad nalézáme v »Časopisu Českého Musea«, kdež čteme: Oba kazatelé berlínští, Liberda i Schulz, dbali pečlivě o němčinu. Liberda zavedl roku 1739 ranní německé kázání v českém kostele, vysvětliv královské pruské kanceláři, že se takto i Čechové mohou naučiti němčině, takže církev česká v budoucnu, kdyby nenalezla českého kazatele, mohla by přijmouti německého. Král Bedřich Vilém odměnil jej za jeho horlivost ročním přídavkem 120 tolarů. Také Schulz dbal horlivě o to, aby Čechové se naučili němčině; sám je v domě svém jazyku tomu vyučoval. Mimo to povolala si exulantská obec česká již r. 1734 Jiřího Petrmanna z Halle do Berlína, aby dítky vyučoval němčině.

50 millionů za nemravnou, pokoutní literaturu v Německu. Dürerův svaz v Německu podává přesný přehled o rozšiřování nemravných, pokoutních románů v Německu. Neméně než 8000 knihkupectví v Německu žije z kolportáže této »literatury«. Těchto 8000 knihkupců zaměstnává 30.000 kolportérů, kteří dobře organisovaným způsobem rozšiřují tuto mizernou četbu v městě i na venkově. A za tento šmejd strží knihkupci přes 50 mil. marek ročně. Někomu se budou zdáti tyto číslice trochu přehnané. Kdo však pováží, že jediný berlínský sklad těchto škvárů veřejně doznal, že rozšířil v jediném roce 25 mil. sešitů a považíme-li, že jeden sešit stojí 10 pfen., strží jediný takový nakladatel 2 a půl mil. ročně. A takových škvárů nakladatelů je celá armáda. Tento literární brak dovede si všude proklestiti cestu, do továren, do dílen řemeslníků, do selské chalupy a dokonce skrývají si tyto škváry nemocní pod polštář, aby, jakmile lékař odejde, mohli ve čtení pokračovati. A jak je to asi u nás? Nebude to o mnoho lepší . . .

Různé. — V Sarajevě vysvěcen byl 28. května na světícího biskupa Dr. Ivan Šarič od arcibiskupa Dr. Stadlera, za přísluhy lublaňského knížete-biskupa Dr. Jegliče a biskupů Markoviče a Mahniče. — Ve Vídni byl téhož dne konán sjezd dolnorakouského selského katolického svazu za účasti 20.000 osob. — Proboštem kapitoly olomoucké zvolen byl kanovník hr. Potulicki. — Provinciálem řádu kapucínského zvolen byl quardian olomoucký P. Hubert Ettl.

ROČNÍK XXIV. ZÁŘÍ 1908. ČÍSLO 12.

VLAST

Čeští protestanté disputují s Vol. Mysliteli.

(Dodatek ku článku: O mezinárodním kongr. V. M.)

(Dokončení.)

Dr. *Bartošek* vykládal, že V. M. je protinábožensk á jen v tom smysle, že se staví proti *positivním**) náboženstvím, která jsou organisovaná v církve v určité systémy. Mezi Volnými Mysliteli jsou prý lidé velmi nábožen ští a stojí docela i v jejím popředí (to by asi tedy byli sami *odpadlíci!)* Pokud náboženství znamená jednotný smysl života, život sub specie aeternitatis, potud není V. M. proti náboženství. Naopak! Kladouc hlavní váhu na vnitřní náboženský život jednotlivce, představuje V. M. vyšší útvar vývojný. Náboženství podlehá vývoji; katolictví je už dekadence náboženství orientálních.**) Protestantism XVI. stol. měl v sobě mnoho pokrokových součástek, ale neodvrhl bibli, která je dokumentem staré kultury a má v sobě věci velmi cenné, ale také velmi škodlivé. Vůdčí »funkcí« V. M. je, abychom se nedali spoutat přežitky starých kultur a proto musíme býti proti positivním náboženstvím a nemůžeme se stotožnit s protestantismem.

Rozeberme si to! Proti náboženství v nitru lidském se ukrývajícím není prý V. M. Opravdu? A od *kdy musí* člověk jen *v nitru* tajiti náboženství a nesmí si je sesystemisovati čili v články přehledné upraviti a »církevně sorganisovati?« Divná volnost myšlenková a společenská! Neprovádí již tímhle nesvobodným názorem V. M. násilnictví na náboženství, na svobodě člověka a společnosti? A prosím! Jaké má býti tohle »církevně nesorganisované« a V. M. trpěné náboženství v nitru člověka? Nesmí býti »positivním«, děl Bartošek. Co znamená »positivní« náboženství? Patrně: náboženství jistého »systemu« čili: náboženství mající určitý obsah čili sumu pravd a názorů zahrnutých v tom neb onom »vyznání«, jež ta či ona náboženská společnost nebo jednotlivec dali, vymyslili, sami v sobě utvořili a svým stoupencům věřiti *představili.* Nečiní zcela podobně i volnomyšlenkáři a nejsou sorganisováni i oni v *bezvěreckou společnost mezinárodní,* nezůstávajíce jen ve svém nitru s V. M., ale derouce se s ní na veřejnost, do spolků a organisujíce již *sekce a odbočky* V. M.? Zde máte positivně organisovanou bezvěru, jež věřícím zakazuje se organisovati v církve a míti systémy positivního ná-

*) Nepositivních náboženstev historie nezná, protože každá dosud známá víra má nějakého zakladatele, jenž její obsah stanovil čili »positivním« učinil! — Náboženství, jak si je člověk libovolně vytváří sám v duši, je častokráte jen pouhou libůstkou citlivůstkářskou a v ústech volnomyšlenkářských bezvěrců čirou nevěrou! Má-li ostatně právo dělati si »nepositivní« a neorganisové náboženství volný Myšlenkář, proč bych nesměl já neb ty míti »positivní« a církevně organisované náboženství? Pravda zde rozhoduje, ne »positivista« a organisace čili »systém«.

**) Zde i Masaryk protiví se dr. Bartoškovi, právě docela správně: Nezáleží na tom, je-li to neb ono z orientu či od západu neb odkudkoli odjinud, nýbrž je-li pravdivo. Stálé povídání a opakování Delitzschovských frází, že Bible přijala do sebe prvky babylonské, svědčí o přežitku a nechápavosti ve věcech nejdůležitějších.

boženství. Taková je do opravdy tahle *otročina*, již V. M. říká »svoboda«, nechtíc jí však pro sebe, ale strkajíc ji na nás, aby nás připravila o všecko náboženství. A tu se tážeme: Je možno náboženství v nitru míti a »system« jeho zavrhovati, zakazovati? Toť očividná nedůslednost, ba zřejmý nesmysl. Jmenujte jedno jenom náboženství, které by nemělo určitý obsah čili »systém« a nebylo »positivním«. Pouhá negace positivní víry a mlhavá neurčitost vniterního náboženství rozumnému člověku nestačí. Dějepis nezná ani jediného příkladu o náboženství bez »systému«, a V. M. tlukou zpříma pravdu do obličeje, když klábosejí o niterném náboženství a zavrhují jeho »systém« a positivní obsah. I jejich nevěra či bezvěra má systém a je positivní čili danou a vymyšlenou snůškou různých nepravd z ciziny do Čech zavlečených. Ze systému toho podali nám pěkné ukázky Volnomyšlenkáři na kongresových řečech a resolucích Pražských, zvláště, když katolíkům zakazovali, aby si za své peníze universitu v Solnohradech vybudovati směli, nebo když odhlasovali V. M., že se mají kněží poslati za hranice rodné vlasti, že nesmí duchovenstvo rozmnožovati svého majetku atd. Není to »systém« a nevystupuje na venek, opustiv volnomyšlenkářské nitro? A naše »positivní« náboženství že se má klidit z venčího života do komůrky nitra? Snad ne k vůli drakonickým »volno«myšlenkářům? Proč také dr. Bartošek neráčil jmenovati ani jediného předáka volnomyšlenkářského na důkaz, že je »velice náboženským«? Na posledy bál se snad vyrukovati se jmenem vlastním a Pelantovým, či i Myslíkovým a Kuntovým? Opravdu: veliká skromnost! Ale, ať ji napraví pan doktor aspoň *nyní* a ať poví, čím, kdy a jak prokázali předáci V. M. svou velikou náboženskost. Svět, klerikální i neklerikální, rád by zde byl — překvapen. Dosud tihle nábožníci ani *veřejně* nezformulovali svého bezvěří. Pomněte, jak se 8. září mezi sebou hádali, co vlastně znamená »býti Volným Myslitelem« v ohledu náboženském. Hádali se tehdy: Znamená-li volně mysliti pouze býti bez vyznání, či beznáboženství, nebo snad protináboženství či co? »Čas« o tom tehdy psal velice žalostně, praviv, že, než takové debaty, raději *nic*. A prosím na debatě bylo účastno jen *několik* V. M. za předsednictví red. V. M. Co by se bylo stalo v plenární schůzi, nebo kdyby hlavní muž V. M. byl tam scházel a »nebremsoval«. Nekazil jim tedy nikdo nepovolaný náladu a přece, ač samí zasvěcenci, se neshodli v základním názoru o dosahu V. M. ve smyslu náboženském respektive protináboženství či co? Takoví lidé ovšem musí horliti proti »positivním« náboženstvím, církvím a systemům; takoví lidé musí vychvalovati niterný život jednotlivce sub specie aeternitatis a povídati, že jejich náboženský život niterný značí vývoj a pokrok, kdežto katolicism že je dekadencí a protestantism biblickým přežitkem, ale *kdo* jim má rozumně věřiti a kdo si má tyhle plácanice »nechati líbit«? Rozumný a v pravdě svobodný myslitel jistě ne. Kdo nevidí v Kristu Boha, nebo kdo upírá dokonce i historickou existenci Krista — dr. Bartošek ví, co tato slova *pro něho* znamenají: viz Bartoškův prohraný soud in hac causa proti dp. přev. Majerovi O. S. A. v Plzni 1908 — kdo

vůbec se domýšlí, že náboženství si smí dělati člověk dle té či oné časové kultury (snad i špatně pochopené), ten ovšem po způsobu volnomyšlenkářův o náboženství blouzní a je odsuzuje dle svého »systému«, ale ať nezapomíná, že bludy a lži, i kdyby na čas drze na veřejnost prorážely, za nedlouho se z ní vyklidí a málo chvály u potomků získají. Nedávno odřekl svobodomyslný rektor české university *Goll* jíti na schůzku volnomyšlenkářskou, ač byl *zvláště* zván, připsav, že je sice pro svobodu, ale s V. M. že nesouhlasí. Prof. *Masaryk*, jehož se dr. Bartošek na disputaci s protestanty dovolával, mluvě o »specii aeternitatis«, hned po schůzi v »Čase« na druhý den volnomyšlenkářům vycinkal, neušetřiv ani Bartoška. Od kongresu Pražského neuplynul ještě ani rok a volnomyšlenkáři přicházeli v národě v zapomenutí, nemohouce v liberární intelligenci nikterak proraziti, takže kdysi ve »Vol. Myšl.« si pochvalovali, že jsou jen z lidu a mezi lidem, nemajíce mezi sebou notáblů ani hodnostářů. Totéž opakují v prvém čísle »Havlíčka« jinými slovy v úvodníku. Nebýti vůbec tohohle volnomyšlenkářského »Havlíčka« vydaného proti »Sv. Vojtěchu« — proto říkáme časopisu tomu »Truc-Havlíček« — a volnomyšlenkáři byli by na polo již u nás zapomenuti, ač se tolik namáhají, agitují, řečňují, aby o nich veřejnost naše mluvila.

Po Bartoškovi mluvil pan pastor *Souček* a dokazoval z officielní brožurky »Co je Volná Myšlenka«, že V. M. nemá a nedbá — nábožské zkušenosti! Co o »náboženské zkušenosti« čili »zážitku Boha« v ústech protestantských soudíme, pověděli jsme, rozebírajíce fráze Hrejsovy. A hle! Pan Souček ani této pentličky nedopřál volnomyšlenkářům, ač jí tak velice potřebují pro svůj vychvalovaný vniterný život náboženský. Neboť: nemají-li dle Bartoška volnomyšlenkáři v náboženství »systém« ani určitého positivního obsahu a utíkají-li se jen a jen do nitra člověka, pěstujíce tam náboženskost, a nemají-li dle Součka této vniterné zkušenosti náboženské, co prosím vás tihle nábožníci z náboženství mají? Pokrytci, nezneužívejte pěkných slov k zakrytí ošklivé bezbožnosti a čiré nevěry! Pan Souček pravil, že prý volnomyšlenkáři staví na »logice srdce.« Zase špatný kompliment a nepravdivý; *nepravdivý*, protože *lidské nezkažené srdce* v otázce náboženské zcela jinak žádá čili staví, než volnomyšlenkářské volné bezbožecké, nesystematické a nevěrecké pouhé futrály, toužíc, aby náboženství smělo tak míti na jazyku a ve veřejném životě, jak je má v sobě (v srdci) a *milujíc steré určité pravdy* náboženské čili vyznání positivní a jasné systemy; *špatný*, protože volnomyšlenkáři mají pracovati *hlavou* a ne srdcem, jinak mohli by jim šprýmaři říkati »srdaři« či nějak podobně, což by Volným *Myslitelům* — myšlení děje se v *hlavě* — věru bylo nemilým. Dále připomenul pan Souček, že V. M. uznává potřebu »*positivního*« — to snad není pravdivo, když pan Bartošek tak velice proti systemům a »positivním« náboženstvím láteřil (či snad mluví se ve spisku úředním o V. M. *jinak*, než debatoval předák V. M?) — ale, že nemají, »co by mohli dát«. Pan Souček myslí, že by musil přijíti »nějaký velký muž,« aby tyto trhliny a protivy

volnomyšlenkářské urovnal, zalepil, zcelil, ale pochybuje, zda mezi volnými myšlenkáři takový muž se ukáže. Proto soudí, že se časem V. M. vrátí, odkud vyšli (naposledy stanou se tihle bezvěrečtí štváči klerikály!) jako druhdy učinili Israelští na poušti litujíce, že z Egypta vyšli. Mnozí volnomyšlenkáři vrátí se, prorokoval pan Souček, ale »nenaleznou štěstí.« My pravíme: Lehkým tento návrat nebude a my v něj tůze málo věříme. Kde je tak strašlivá nenávist protináboženská, ba hněv proti Bohu a Jeho Pomazanému Jezu Kristu, tam bez neobyčejného a zázračného působení Božího nelze očekávati navrácení víry a lásky náboženské. A tak je to u V. M. Neztratili jen víru, nabyli v sobě nenávisti proti Bohu a Jeho víře. Viděl jsem to na naší kněžské disputaci s V. M. v Plodinové burse. Poprvé v životě viděl jsem vtělené odium (zášť) Boha a slyšel nejhroznější rouhání. »Dokud neposadíte člověka nad Bohy, dotud není mezi námi V. M. a vámi kněžími shody,« křičel za pekelného souhlasu všech přítomných volnomyšlenkářů jejich řečník *Vogtherr*. Proto v návrat volnomyšlenkářů k náboženskému životu bez neobyčejného zasahnutí Božího nevěřím, ale spíše se domnívám, že se na nich vyplní, co Písmo vypravuje o Israelitech uštknutých na poušti jedovatými hady, že totiž všichni bídně zahynuli. »Jedovatí hadové,« zdaž to nejsou zobrazené bezbožecké bludy a nevěra, kterými jsou V. M. »poštípáni« čili uštknuti a pokaženi? Věru, vhodné přirovnání a — pravdivé!

Red. *Myslík* odpovídal Součkovi, že protestanté počínají si zde proti V. M. jako katoličtí disputátoři v Král. Hradci, s tím jen rozdílem, že »tam byl Jemelka na konci, tu byl hned z počátku.« V. M. »má takovou methodu vědeckou, aby prostřednictvím (t. j. *čeština* = durch Vermittlung der moralischen Reformen etc.) reforem morálních (jednotlivce) a socialních (celku) získala lidstvu štěstí.« Řečník tvrdí, že útoky Luklovy jsou jen »slovíčkářské« a že i »při nevěře v boha lze býti spokojeným a šťastným.« Na doklad uvádí jakéhosi »mrzáka« volnomyšlenkářského, jenž, ač nezdravým jest, cítí se ve V. M. docela šťastným. (Na *jak dlouho* a ať jen brzo nenaříká v zoufalství a là nedávno nevěrecký soudruh red. Filip.) Protestanté mají nepřipustitelné předpoklady: bibli, víru v boha, uznávání Krista bohem, nesmrtelnost duše. »My (V. M.) odvrhli tuto záclonu se svých očí.« Čtenář vidí, že pan Myslík *osvětlil pravou snahu* volnomyšlenkářů proti velice nábožným předákům Bartoškovým až dost: páně Bartoškovo »vniterné náboženství« Volných Myslitelů je zde p. Myslíkem docela zničeno. Kamarádi podrazili si na vzájem nohy. Ať si toto přiznání Myslíkovo o úplné nevěře volnomyšlenkářů naši lidé dobře pamatují: slovy se povídá o náboženství, skutky koná se čirá nevěra. Volnomyšlenkáři popírají i existenci Boha, čehož nečiní ani divoši. Taková je »vědecká methoda« V. M. a taková její »reforma« jednotlivce i společnosti. Pan Myslík to řekl a on to ví, vždyť jest *redaktorem* »*Volné Myšlenky*.« Že by dr. Lukl byl činil jen slovníčkářské výtky V. M., jest úplně nepravda. Dr. Lukl polemisoval určitými *fakty*. Pan Myslík mohl ukázati, že Luklem uvedené doklady nejsou správny;

ale pan Myslík nebyl v právu říci, že dr. Lukl jen »slovníčkařil.« To vycítili a přiznali svými polemikami volnomyšlenkářští řečníci, *kteří proti a za dr. Luklem mluvili.* My bychom řekli o dr. Luklovi, *že on nejpraktičtěji* mluvil ze všech řečníkův a také *nejotevřeněji*, jako poctivý věřící protestant. Páni pastoři se všelijak zakrývali; jejich ovečka, dr. Lukl, šel cestou přímou a neschovával protestantism za lesklé moderní nevěrecké fráze. Budiž mu za to čest! Domníval-li se pan Myslík, že dra Lukla sníží, když ho nazve »Jemelkou«, zmínil se a pošpinil jen *sebe.* Slušný tón společenský tak nemluví: pan Myslík, chce-li se přiučiti dobrému chování, potřebuje delší čas jíti na moresy ke Kriegovi do školy. Nenávist a potupa, kterou bezvěrci chrlí na dp. P. Jemelku S. J., jsou nejlepším znamením výborného působení tohoto horlivého a schopného Jesuity. Kdyby dp. P. Jemelka nezatínal (zvláště v Král. Hradci) volnomyšlenkářům do živého, dali by mu pokoj a nevšímali by si ho; ale, poněvadž dp. P. Jemelka řeže a poráží nevěru a volnomyšlenkářství, proto spílají mu bezvěrci pořád a všude. My katolíci dp. P. Jemelkovi za jeho horlivost děkujeme a si ho vážíme, opovrhujíce jeho špiniteli! Až se p. Myslík naučí lépe česky, možná že vyloží a ukáže zázračné »vědecké« methody a reformy, kterými V. M. chce obšťastniti lidstvo. Dosud nedal však opatrný volnomyšlenkář ani *nástin* »reforem« obšťastňujících, nýbrž užil jen všeobecné fráze, a to je »slovíčkářským« zakrýváním nahoty V. M. Ukažte praktický program volnomyšlenkářských reforem v oboru náboženském, filosofickém, národohospodářském, ethickém, socialním, společenském, politickém, národním atd. a *nechte lidi nevolnomyšlenkářské* rozsouditi o vědecké hodnotě a praktické ceně vychvalovaných vašich method a reforem! Dokud »vaše« věda a reforma neponese lepšího ovoce, než je vidíme v časopisech »Volná Škola«, »Myšlenka« a »Havlíček« a v konfiskovaných brožurách (v nichž vykládáte i o přátelství mezi čertem a papežem a sbíráte *všelijaké hloupé pověry* jako »dokumenty klerikalismu,« špiníce a klukovsky posmívajíce se odpůrcům), dotud zastřete si tvář »prostřednictvím« své zuřivosti a sprostoty.

Za Myslíkem mluvil pan pastor *Lukášek* a dokazoval »pokrokovost« protestantismu ve všech směrech života. Protestantism chce náboženský život, nikoli dogmata. »Více Krista v naše srdce, duše, v náš život, — to je problem moderního člověka.« Pane pastore! Tyhle neurčité *fráze* neuspokojily ani pokrokovcův ani věřících orthodoxních protestantů. Měl jste mluviti určitě, jako dr. Lukl. Měl jste pověděti, že *protestantism má a měl dogmata* svého vyznání a že je vždy *bude míti.* Vaše symbolické knihy, katechismy, konfese a ty věroučné rozdíly ku př. mezi helvity a augšpuráky, jak je podává dvojctihodný pan Čáslavský v knize »Co je pravda?«, — obhajuje *jednotlivé* názory helvitské proti nám katolíkům, pravoslavným a různým sektářům evangelickým, — toť nejlepším vyvrácením Vašich nedogmat. Poněvadž vešlo v modu zavrhovat »dogmata«, neměli byste vy protestanté (již v tomto pojmenování skrývá se Vaše hlavní »dogma«) následovat nevěreckého světa a křičet, my evangelíci jsme

samý pokrok, u nás dogmata nic; ale měli byste svého pravověří proti světu mužně hájiti, jako to na začátku reformace dělali mužně Vaši otcové v různých apologiích, konfesích a pod. — Dokud bude lze protestantům předhoditi nevěru v Krista = *Boha*, jak to před časy udělal Hoensbroech, nynější »protestant bez dogmat«, dotud ani svět pokrokový neuvěří Vašemu povídání, že chcete »více Krista míti v srdci, v duši a životě.« I zde musí býti úplně jasno: Bez »dogmatického« Krista není Spasitele světa; »historický« Kristus božské víře nestačí, pokud »historickým« Kristem bude se vyrozumívati pouhý »člověk« a ne zároveň Bůh Kristus. Této pravé víře v bohočlověka Krista nepřeje však svět a pan Lukášek nemluvil správně, když tvrdil, že prý »více Krista v náš život« *je problémem moderního člověka.* Pan pastor měl říci, že Kristus *má býti* středobodem lidského života, ale že moderní svět právě toho významu v Kristu nedopřává v životě národů, jak viděti mimo jiné i na Volné Myšlence, která zavrhuje vůbec existenci osobního Boha a popírá »historičnost« Ježíše Krista.

Mluvili ještě protestant Dr. Stěhule, Volný Mysl. Dr. Adamík a na konec p. Dušek, pastor kolínský. Dr. Stěhule pro náhlé ochuravění nemohl dokončiti výkladu začatého, v němž předhazoval V. M. materialismus, žádaje, aby theism vytvořila filosofie (masarykovská či protestantská? Obě znetvořily náboženství a zkroutily theism!) Dru Adamíkovi zbylo již ze všeho řečňování o náboženství přiznání, že běží jen vlastně o mravnost a lásku mezi lidmi. Věřiti netřeba. V. M. má prý zvláštní charakteristické síly, budíc víru ve vlastní sílu, žádajíc »zvnitření« života a docilujíc »zvýšení jednoty mravní« bez náboženství. Opět fráze a odporné sebevychvalování volnomyšlenkářské beze všech konkretních důkazů a »positivních systémů, řekl by Dr. Bartošek tentokráte docela správně. Kdo se zabývá »otázkou mravnostní«, ví, že dnes tolik je v ní v kardinálních věcech nejistoty, zmatku a zoufalosti v řadách »moderních« ethiků, že starý Babylon je slabým symbolem těchto chaosů. Proto, mluví-li někdo tak mlhavě a všeobecně o »zvnitřňování« a zhodnocování mravního života »charakteristickými silami V. M.«, a neprokáže-li ani o jedné z nich že je pravdiva, vědecky zjištěna, a utíká-li jen k »vlastním« silám člověka, volaje, že nezáleží na tom, věč kdo věří, nýbrž jak mravně žije, jsou to chlapecké fráze, které nikoho neuspokojí, kdo vážně o otázkách mravních, jejich původu, cíli, normě a pomocných prostředcích přemýšlívá a na pouhém »slovnikaření« dosti nemá. Zoufalost moderních ethikářů je ve všech otázkách mravních tak hrozná, že již si ani dobře netroufají zachrániti ethiku a utíkají se raději ke *kultuře*, o níž však neumějí rovněž nic jistějšího a určitějšího pověděti, hádajíce se vůbec i o smysl tohoto slova. Nedávno četl jsem v »Reichenberg. Ztgu.« pojednání ethikáře *Dra Röslera.* Když pověděl, jaké obtíže dnes skytá vědě ethika, odvrátil se od ní malomyslně a jal se raditi svým věrným, aby místo morálky a náboženství pěstovali »kulturu, kulturu, kulturu!« Hledal jsem, nevolal-li Dr. Rösler *po čtvrté* »kulturu«, ale nenašel jsem nic. Patrně měl dosti na troj-

násobné kultuře. Takovými problémy »zhodnocuje se« dnes moderní lidstvo, domnívajíc se, že je náramně vysoko ve vědě a pokroku, ba i v náboženství a mravnosti, kdežto dle pravdy všude je chaos, labyrint, zoufalství, povrchnost, učená domýšlivost, mravní schátralost a zjevná nechuť k praktickému řádnému životu! Politický rozvrat a násilnický anarchismus jsou zatím jen počátečnými důsledky — moderní divokosti čili ethického zvnitřnění života. Až se to zvnitřní, jak se patří, potom to vybuchne, že se celý svět otřese v základech, a kdo ví, nenajde-li zase spásu ve staré náboženské víře a v šosácké církevní mravouce, odvrhnuv »zvnitřnění« života nevěrou i V. M.!

Nad úroveň frází svých kolegů nepovznesl se ani poslední pastorský řečník, dvojct. pan *Dušek* z Kolína (nad Labem, ne nad Rýnem). Mluvil o svobodě, kterou protestantism vybojoval (svými ukrutnostmi proti jinověrcům?); radil, aby Vol. Mysl. pracovali »vedle« protestantů, s nimiž mají »stejného nepřítele«, zamotal se však při »vnitřní náboženské zkušenosti« do té míry do boje s Vol. Myšlenkou, že její stoupenci ho zakřikovali a dokonce i po »posledním« řečníku o slovo se hlásili, k čemuž však již nedošlo. Proto ulehčili si ve svých listech proti panu Duškovi, vyčítajíce mu, že je zklamal, ba vlastně podskočil. Byl prý ujednán »konec« po řeči Duškově, jelikož bylo Vol. Myslitelům slíbeno, že poslední řečník bude mluviti smířlivě pro *obě* strany, on však slovu nedostál, napadaje Volnou Myšlenku a chvále protestanty.*)

Celé debatě byl přítomen protestant a volný myslitel *Dr. Masaryk*, jenž ještě při otevření pražského kongresu volnomyšlenkářského poslal pozdravný a souhlasný přípis až z Ameriky, kdež tehdy řečňoval. Oči všech zápasníkův i posluchačů byly obráceny na Dra Garigua Masaříka, ale on byl tiše jako pěna. Nepromluvil, snad ani netleskal. Teprve »Čas« přinesl radostné poselství, že pan profesor, jehož protestantské listy (Hlasy ze Siona) asi před 3 lety nazvaly »Saulem«, poněvadž prý převršuje vrstevníky »o hlavu«, teprve »Čas« přinesl poselství, že »prof. Masaryk slíbil některé poznámky«, jež skutečně druhého dne přinesl páně profesorův orgán (6. II. 08).

Posudek Masarykův o debatě protestantů s Volnými Mysliteli.

Prof. Masaryk napsal posudek do »Času«. Z úvodu je vidno, že na debatě, ač s obojí strany jméno M. několikráte bylo citováno, ba dokonce i vyzvání činěno, aby promluvil, p. M. neučinil tak zúmyslně. Praviť doslovně: »Byl jsem žádán, abych promluvil, *ale nebylo mi do mluvení*, třebaže mi průběh diskuse dal mnoho látky ku přemýšlení.« Proč nebylo panu Masarykovi do mluvení? Vždyť tak rád a hodně mluvívá, diskutuje! Mělo to patrně háčky, a pan doktor je dost chytrým, aby se poškrábal anebo poškrábati dal od lidí, kteří berou si ho za Saula *svého* zákona.

Jak zní psaná řeč Masarykova? Tvrdí, že, ač se čtyry hodiny diskutovalo, přece »diskuse vlastně nebylo«, zvláště však

*) Poznámka: Pan pastor Dušek rád prý zavírá oči, když řeční; možná, že před Volomyšlenkáři zavřel též uši, a proto jich ujednání s protestanty — neznal!?

že nedošlo k diskusi »kritické a polemické.« To znamená: Řečníci odříkali si připravené řeči, nestarajíce se, střílelí-li vedle předřečníků čili nic, a neodpovídali vlastně námitkám a názorům, jež se strany protivné byly proneseny.

To je ovšem velice pohodlné a u nesoudného posluchačstva snad i k applausům svadivé, ale kritika a diskuse to není. Zde dáváme Masarykovi za pravdu. Zrovna tak bylo na naší kněžské »disputaci« s Volnými Mysliteli v Plodinové Burse: sypali na nás každý dle svého připravené řeči, mlátíce do všeho hlava nehlava, mísíce páté přes deváté a hledajíce rozdmýchati vášně zaujatého auditoria, jemuž o vážnou diskusi a věcnou kritiku na čisto nešlo a které vůbec takových věcí posouditi nedovedlo. »Šlágry« a fráze vykonaly divy. Jediný náš Dr. *Hilgenreiner* čestně vynikal, dostav se po *čtvrtém* řečníku V. M. ke slovu, a kritisuje i debatuje s pronesenými názory. My ostatní kněží vůbec mluviti jsme nemohli; nedostaliť jsme se k slovu, ač »debata« trvala přes čtyři hodiny, a ač volný myslitel Tschirm mluvil dvakráte! Bylo-li tudíž Masarykovi při podobném mluvení a vedle smýkání nevolno, je to velice pochopitelno a mohlo býti předvídáno. V Litoměřicích zažil jsem to s Drem Raudnitzem. Když jsem ho vehnal kritikou svojí do úzkých, nechtěl »disputovat« dále o věci sporné, ale odvolal se na posluchačstvo, jež prý »zajisté odpustí«, že nebude mým námitkám odpovídati. Lituji, že jsem tenkráte nevyplatil Raudnitze, jak náleží, připomněv, že *já* jsem ho vyzval k odpovědi, a on že je dlužen *mně* a *své* vědecké cti, aby dodělal rozdělané věci. Mluvení sem a mluvení tam, ať trvá třeba celou noc, neprospěje nic, nezůstává-li se při věci a nehledí-li se proniknouti k jádru sporné otázky. *Spousta výtek* a nájezdů proticírkevních v řečech Vol. Myslitelů makavě ukazuje, že jim nejde o věcnou debatu hlubokou, nýbrž o povrchní štvaní, při němž šlagry a fráze nejhrubšího zrna působívají na auditorium nejvíce. Drzý mluvka zmůže takto víc, než deset řádných debaterů; tito unaví věcmi brzo posluchače, onen frasemi uchvátí, rozesměje, rozvášní. A to jest nejhorším při takové disputaci čili hádce!

Kritika Masarykova je dosti dlouhá. Řeže protestanty i Volné Myslitele (tyto méně) a nejvíc F. V. Krejčího z »Práva lidu«, jenž — nedisputoval, ale v jakémsi článku »theism a náboženství« Masarykovo zcuchal, žádaje, aby už Masaryk jednou otevřeně pověděl, co si o náboženství myslí a jak si *svou* theorii v praksi představuje. Masaryk horší se proto na F. V. Krejčího, předhazuje mu »katolický« atheism, a odkazuje ho na spisek »Boj o náboženství«, v němž prý už p. Masaryk dávno a *mnoho nového* pověděl o náboženství. Krejčí nezůstal dlužen odpověď novou, Volní Myšlenkáři též nebyli spokojeni (Krejčí jest jejich předákem!) a tak to šlo v novinách z pranice do pranice a Masaryk nevznesl kritikou svojí světla do tmy ani hloubky do povrchnostní debaty protestantsko-volnomyšlenkářské. Všem debaterům předhodil nejasnost a nedůslednost o základních pojmech projednávaných věcí, a protestantům vyčetl, že povídají o lásce protestantů k vědě, ale že vědu »cuchají« jen což. Také jim

zazlívá, že nemají v Čechách moderních theologů, kteří by zázraky (zvláště »Z mrtvých vstání Páně«) vyšoupli z theologie a Bible. jak to dělají jich němečtí souvěrci (prof. Dr. Weiss). Zázraků a zjevení a spasení skrze obětnou smrt Kristovu moderní věda přijati nemůže a nechce, v čemž prý jí »dnes protestanté šmahem« následují. Prof. Masaryk zhostil se zastaralých theologických názorův o Kristu a ubezpečuje pány pastory, že se k vůli tomu nikterak necítí zavrženým, ba pokládá prý spasení, které se mu nabízejí (se strany orthodoxního protestanství«) na základě obětné smrti Kristovy »za spasení menší kvality, než které podává jasné vědecké přesvědčení a životní, mravní a náboženská praxe na něm zbudovaná.« Masaryk spasil se tedy sám! Je ten pán opravdu tak naivním či odporně domýšlivým? Proč zůstává protestantem? Snad ne pro zlaté tele i. e. výnosný úřad? To by byla pro tohle samospasitelné »vědecké přesvědčení« a pro životní praksi na něm zbudovanou hrozná ostuda a pastor Karafiát vykonal již před lety velice čestný čin, když evangelickou církev vyzval, aby Masaryka vyšoupla ze svého lůna! Tenkráte napsal sice Masaryk v »Naší Době«, že si církev evangelická může dělat co chce, on že bude též dělat co chce a půjde svou cestou hledaje pravdu, ale tohle nové zdůrazňování náboženské životní prakse sotva se srovnává s vědeckým a čestným samospasením *protestanta* Masaryka. Geschäft, Geschäft!

Čtenářové, přemýšlejte, kritisujte, a učte se fortelům a životní praxi, vědeckému přesvědčení a — samospasení! »Diligo homines, interficio errores« napsal Masaryk, konče polemiku s F. V. Krejčím. Ale zdá se, že lásky k lidem nebere p. doktor na zlaté vážky, zvláště, ví-li, že mají jiné přesvědčení než on. To zakusil nejen F. V. Krejčí (opovážil se *kritisovat M.*!) nýbrž i Dyk, Mrštík a zvláště universitní prof. dr. Šusta, jenž nepříznivě posoudil v »Lumíru« Masarykova přítele *Machara* za spis o Římu! »Interficio errores«! To snad platí o »bludech« *jiných* lidí, ale ne o bludech Masarykových, které zvláště jsou-li »samospasitelné«, mají vyšší kvalitu mravní praxe. O vlastních bludech platí: *Errores meos diligo*! Operace na vlastním těle — ó, jak jest bolestná a nefortelná! Proto řežme a sekejme *jiné*; *jen sebe ne, jen sebe ne!* —

Že je toho málo, co jsme z posudku Masarykova o debatě protestantů s volnomyšlenkáři vybrali? Kdo za to může! Dvě věci vidíte — protestantům vyčítá polovičatou neupřímnost, V. M. nepravdivou povrchnost, — a víc v pojednání Masarykově není. Ale, ovšem! Pan Masaryk šikovně se takto vytočil z nemilé situace. Ze stranníka oboustranného stal se — laciný kritik »nad stranami.« —

Tím můžeme skončiti o kongressu V. M. v Praze 1907 i o debatách, které za ním následovaly. Budoucnost podá *praktické* vysvětlení o dosahu debat i o významu kongresu V. M., kterou jsme katolíci od prvopočátečního jejího vystoupení v Čechách správně poznali, jako nositelku vášnivé nevěry.

Za rány — lání.

Z kronik o císaři Karlu IV. od FR. LEUBNERA.

Dvůr Karlův hostí v Pasově dnes.
Ruch po městě vře a víří,
v něm pánů a kněží a zbrojné chasy směs,
v jichž ústech otázka na přetřes,
jak král spory smíří;
zda Ludvík a Štěpán z Branibor
jej římským králem uzná,
či po otci dědí hněv a vzdor,
by dál byla váda hrůzná? —
Jsou hospody plny, prázdní se číš
a bohatým měšcům žízní jest na obtíž
i kejklířů chasa nuzná.

Než bavorští páni dojedou sem,
teď u dvora turnaj se strojí:
než neshody rozhodne hlasů vážný sněm,
ať baví se páni zápasem
v strojném aspoň boji.
Již na ryňku upraven okrslek
a vysypán drobným pískem.
Kdo vyjede z něho jako ctný rek,
kdo s malé slávy ziskem?
Stráž drábů v okruhu. Kde loubí a kout,
mrak diváků v tísni. Ni údu se nelze hnout,
než rytíři vjedou sem tryskem.

Dlí v radnici Valtíř Geroldseck,
druh věrný římského krále,
s nímž hloubí se v úvahy vhodných myšlének,
jak usmířit soky říši v děk
s jich ctí i Karlu k chvále.
Tu mladý král v ruku jal jen meč:
»Ten pomoz od rozpaků!
Jdi na síly důkaz v nevinnou seč,
kdo rval se u Kreščaku!
Viz oblohy mrak: kam blesky on vmeť,
v tmách burácí hrom, — jest po bouři hned,
klid, jasno po oblaku!«

»Byť byla Tvá pěst i jako ten blesk,«
ctně míní pán z Geroldsecků,
»jest králi jít radno i hrou jen ve zbraní třesk?
Kde koruny jeho plane lesk,
kloň se na pokleku;
kde proti králi však meč a štít
to neblahá je turně.
A kdo hrou jalovou chce se bít,

ví, co osud má ve své urně?
I toto Tvá Milost, pane, važ:
zda troufá si někdo z oddaných Švábů, zdaž,
zbraň na tebe vznésti vzpurně?«

Pan Dobeš míní, hnuv jen mraky brv:
»Tys' poctivá věrná duše!
Kdo na krále vzpurně hrot vede smrtných drv,
dřív naštípu já z nich třísek a mrv,
ovšem i lebky kruše!«
Pan Valtíř Geroldseck v obavách
potřásá hlavou šedou:
»Král potkne-li se i jen v kolčích hrách,
zlou na něho hanu svedou,
že pokálel orla, klínot a znak
ctné svaté římské říše jak nectný brak,
i na lva Ti biče spředou — —«

Dí Karel: »V helm pod cizím klínotem
já postavu skryji pravou,
mně svoji zbroj pan Šilhard z Rechberka dodá sem, —
ctným o čest ať sedám zápasem
dnes pěstí, zítra hlavou.«
Pan Dobeš z Kamenice jest tich,
ač jazyk ho nutká k slovu:
Vstříc ranám pod cizím helmem — hřích,
svou hlavu mít pohotovu!
I ježek se rve jen v bodlinách svých.
Svou nenesu hlavu na trh já v mumrajích —
rád v barvách jda vlastních vstříc kovu!

Pan Karel rynéři pokynul jen:
»Hej, kopu ty stříbra hřiven
mně uvaž na sedlo šťastnému soku v plen,
mne ze sedla-li zvedne ven,
odměnu měj zdiven,
až vyvede koně ze šraňku.
Již do brně, štít k hrudi,
v harc letem na tu přeháňku!
Co tebe, Dobši, trudí?«
— »Tvé Milosti žádám cti bohatou žeň.
Však nesedej s tím, kdo štítem ti neroveň —«
»Hej, pýcha ti řeč dnes bludí?«

Jak duní teď půda okolu,
hřmí ořů tam pod kopyty,
štít chřestí a třeští lom dřevců v zápolu,
prach k pavlanů víří vrcholu,
kalí slunce svity!
Ctný Arnošt tu sedí z Pardubic,

i Rudolf, vévoda Sasů,
cos mohučský Gerlach volá z plných plic,
leč hádej leda z hlasu.
Co táže se on, jim take jest hnět:
Král divákem není zde . . . Snad také jeho sved'
ďas vírného do zápasu?

Vzruch, dusot a hlahol, třesk a pád.
Pan z Rechberka statně kolí:
v prach tarče, kam jeho se dřeva opře klát,
však na něm pevně i helm i plát,
jež sok za cíl volí.
Pan Hugo teď z Hohenberka jím
byv vyhoupnut ze sedla směle,
mu pod hledí loupnul pohledem zlým:
toť Karel král jest cele!
Vír prachu a písku. Omyl či lest:
sok padlý tu zbytkem dřevce mávnul na mstný trest
po koni, pádu žele.

Tím do kolen klesá Karlův oř,
kdež jezdec jej marně vztrhá.
V tom dřevo též o něho opřelo se na příkoř,
pan rytíř Stein to: »Zlý tě moř!«
jezdce na zem vrhá,
až letí mu s hlavy přilbice — —
Hle, cizím pod klinotem
král vládné to římské stolice,
jsa zbrocen krve potem.
Pan Stein s koněm i základ hřiven těch
hned béře, kůň vede z okola na pospěch —
jich lehko svým dobyl hrotem.

Však za to pan Dobeš! Tlumí vzlyk:
»Jen pomni se, víro naše!«
Leč krále vést vida mimo kolby ryk,
sám kácí se v odpůrců pevný šik,
na ústup je plaše:
»Hej, osedí v sedle český man,
kde král sám neosedí;
král umdlí-li k úpadu z cizích ran,
my nejdeme po náledí!
Kdo z jeho jest lidu, měj z ocele páž,
král pevně jen třímej žezlo, myť jeho stráž —
pak dobré všem jméno dědí!«

Den dlouhý v červenci zvolna v sklon.
Král Karel s družinou skvělou
ven v ústrety bavorským pánům vyjel. Shon
a nad městem bouří hlahol a zvon.

Kejklířů chasu smělou
pan Hohenbrock najal za bídný groš,
jak dnešní pád jej žlučí, —
ti k dílu hanby ruce jen což,
co před branou davy hlučí:
Kde hospodou král, z vrat — rozbitý vrak
a pokálen blátem orel, to říše znak,
šíp zlomený z prsou mu pučí.

V hod u večer hluboká konvice
již mnohou svítí hlavu,
zní poháry o pohár, v dusnu chřestíce,
zní chvast a kletby a zdravice,
řečí — co vody v splavu.
Pan Hugo z Hohenberka žluč a kvas.
Spit soptí, tvář hoří mu v nachu:
»Jej neuznám králem — sper mě ďas —
kdo ležel s hanbou v prachu!
A Ludvík a Štěpán přisám Bůh
mu se štítu strhnou orla! Tak to dluh
cti naší a k jeho strachu!«

Pan Dobeš ráznou pěstí v stůl:
»Já jazykem neznám se v klání,
však na dnešní rány ti sypu leda sůl:
Kdo ze sedla tebou dnes tu hnul?
Za rány máš jen lání!
Čert ze sítí piští a z houští jen
svou pouští střelu kalnou, —
maž orla si říšského v hanby plen
v tmě s kejklířů chasou valnou.
Lev, klenot náš český, své cti jsa jist,
slov hanoby nedbá, půjde i krví čist
v před svojí dráhou chvalnou!«

Staré vdavky.

Kulturní obraz ze staré Prahy z roku 1567—1568. Napsal dle pramenů veřejných
ADAM CHLUMECKÝ.

(Pokračování.)

Za to paní Kristýna u Zlatého soudku trpěla čím dále tím více! U cvočkářů se chystali pomalu na svatbu. Švadlena chodila šíti šaty a děvčata jí pomáhala. Dary se hrnuly, a k vůli zámožnému kupci přihlásil se se svou trochou i Kruceburk, jenž dával ponocným Madli pozorovati, i císařský rychtář pan Zvůnek. Matuchář poslal jižního ovoce, Házler, mydlář, vonných mýdel, Jan Šlechtična, krejčí, aksamitovou karkulku — a paní Bílková poslala po synu hromadu kmentu, zlatohlavu a hedvábných pláten na

šaty. Celá ulice se tam chodila dívat a bylo mnoho závisti a řečí v celém okolí. Cvočkař nechal toulek nočních. Lidé hádali, že se stydí pana Jiříka, jenž krčmy nenáviděl, jiní hádali, že se bojí Budějického, jenž mu při dobrém rakovnickém nejednou sliboval, že Madle počká, až Bečvářka umře, a vezme si jeho!

A hle, měla s kupcem již námluvy! Když to u Traptělky bečváři povídali, nechtěl věřiti. Kdeby prý ho Madle zklamala?! Od malu ji měl rád a stála pěkný groš, za všeliké dárky přivítané! A čeho všeho rozdal cvočkáři! Platil za něho nějednu večeři, platí za něho dluhy, dával mu dřeva na otop i na podpal — a věru v tuhé zimě, nemaje ničeho, čím by ohně rozdělal, byl by zmrzl i s dětmi. Tenkráte naříkala Madle, že nouze tak bolí! A hle, když je zachoval při zdraví přes zimu, zahrají mu tak hanebně! A číhal na Madli v dělnici, že se jí pozeptá, proč na všecka dobrodiní zapomněla? Ale nešla mu do cesty a uměla se obratně vyhýbati. Za to menší sestry chodily nastrojeny kolem okna ve zdi dvorské, nahlížejice mu jako naschvál na dvůr. Zdálo se mu, že si z něho tropí šprýmy a zahlížel nevlídně na ně. To je bavilo. Kdysi tak přátelský, povídavý a sama pohádka, Anežku bával i na klín a hle jak se mu omrzely! A proč? Co mu učinily? Jedna se tázala druhé a viděly, že trpí pro Madli. A když jim pan mistr konečně okno zatarasil, aby mu na dvůr nehleděly, a pak je i na potkanou plísnil, aby se na něho nesmály, ukazovali mu malí na kamenný patník v rohu s vyplazeným jazykem, na nějž od námluv nemohl ani okem pohlédnouti. Ďábelská tvář jakoby byla oživla! Usmívala se na něho, a zdálo se mu, že se jazyk v ústech smíchem třepotá, div se obluda nezakucká!

Chtěl vzíti paličku z dělnice a rozbíti mu hlavu. A již s ní stál v šeré noci u patníku s napraženou rukou, ale Stříbrský ho po ní uhodil pavezkou a rozkřikl se na něho: »Hlava za hlavu a obluda za obludu! Jen se opovaž!« A schladl. Umínil si však přece, že bude světu dělati vše na vzdory. Taková zrada! Za vše dobré ho opustí, zklamou a dají posměchu na pospas! Kdejaký dráb a kdejaký stupka po krčmách se mu posmívá, že mu ptáci vylítli z hnízda. Cvočkaři to nesmí darovati. Škoda, že v zimě lišky z nouze prodal! Byl by mu je ze msty otrávil. Co se přišery v noci navyly na ponocné, co se ho nabudily, dávno jim chtěl něco vyvésti, ale rodina sousedova je tak měla ráda a na nich si zakládala. Nechtěl nikoho zarmoutiti a trpěl.

A zase mu napadlo, promluviti s panem Jiříkem. Varoval ho, že je Madle lehká, nestálá a vyběračná. Že je nesmírně svéhlavá, celý život že mu otráví. Ale Jiřík věděl, odkud vítr vane a vysmál se mu. Zkusil se zakrásti k nemocné matce jeho, a vyprávěl, co věděl i co si smyslil. Madle prý je pták z nepořádného hnízda a do pořádného měšťanského domu se nehodí. Tatík prý je piják, se všemi stupky a tuláky dobře známý, matka nezdrava, stížena dědičnou nemocí, kterou po ní všechny děti zdědí, jako ji sama zdědila po svém otci. Proto se nemohla vdáti tak dlouho, až ji cvočkař ulovil. Ale škoda každého slova. Materna se jen usmívala, že to je věc synova a co ho těší, nebude ma-

řiti. A mstivý člověk nemoha si nikde uleviti, hledal útěchy v krčmách a doma pak zavdy hulákal, až se lidé pod okny zastavovali.

Měla s ním paní Kristýna zlé časy a trápením málo jedla a málo spala. A komu si postěžovati? Cvočkářka vyhýbala a Madle nebylo nikde ani okem zříti. Jakoby byla uvězněna. Ještě tu a tam mihla se některá menší pod okny, ale utíkala, jakoby se bála, že jí se štítu obrovský kalich na hlavu spadne a když materna klepala na okno, aby se zastavily, stavěly se nedoslýchavými. Všechno stařenu opustilo. Sedala smutna celý den u okna s pateříčky v hrsti, modlíc se a o svém neštěstí rozjímajíc. Do zahrádky již ani nohou nevyšla. Byla zanedbána, schválně pokažena a bála se, že bude museti poslouchati mužovo klení v dělnici. Jemu se tam již nic nedařilo a co chvíle něco pokazil a dílo hotové a odevzdané lidé vraceli, že neudrží vody.

Ale, konečně Madle přece přišla a zrovna před svatbou. Přišla zvát. Kterak byla krásná! Věru, tklivě krásná a když ji spatřil mistr, stoje v práci u dělnice, vypadlo mu náčiní z hrsti. Všecky nevěsty jsou půvabny, ozářeny láskou Hospodinovou, jenž stvořil muže a ženu!

Stál beze slova a v hrudi mu vařila zášť. Pozdravila ho s úsměvem, v němž se zrcadlil přisladlý žal, zaperlený slzami. Bečváři bila tepna ve spáncích a hlava se mu zatočila závratí. Musel se chytiti dveří, aby se neskácel.

»Jdu se k vám rozloučit a pozvat vás oba, abyste se za mne nestyděli a ku potvrzení našeho sňatku za vzácné a milé hosty najíti se dali!?« Poslední slovo tonulo v pláči: Mistr vytřeštil oči. Proč se rozplakala? Snad jí u Bílků pověděli, že proti ní popouzel, nebo snad, že se ke starým i k dětem nepřátelsky choval? Hle na okně mezi dvory číhá pět kadeřavých hlaviček s ustrašenýma očima, jakoby se třásly, co se stane, nebude-li sestře ubližovati?! Co se těch chrobáčků naláskal, nalíbal, nachoval na klíně, co se jim nanosil mlsů a hříček! Byly mu v zoufalství často jedinou útěchou, nebo svým žvatláním a svou roztomilostí hojily jeho zlé chvíle, kdy sužoval sebe i ženu! A hle, jedva, že se o Madli s tatíkem pohněval, a zamračil se na ně, dobývaly si starou přítulnost mocí, a když je vyplísnil, dělaly z něho blázna, ukazujíce mu patník s vyplazeným jazykem! Ale děti jsou děti!

Madle stojíc před mistrem, hněvem zarudlým, rozplakala se a za ní se rozevzlykaly děti na okně hlasitým nářkem, drtíce si oči buclatými dlaňkami a volajíce sestřičku zpět: »Máničko, pojď domů! My se o tě bojíme!«

Budějický se zastyděl. Zachvěl se lítostí. Nikdy neviděl Madle plakati, až teď, a srdce se mu sevřelo. Pomlouval ji, aby jí zkazil štěstí — proto pláče! Hrdlo se mu stáhlo a zdálo se, že zatvrzelec roztaje a stane se kajícím. Ale vzpamatoval se, a řekl, přemáhaje v sobě soucit dosti tvrdě:

»Měl bych se na tě vlastně hněvati — ale jsi nastrčena. Vehnali tě do toho. Jsi obětní ovcí za hladnou rodinu. Jsi donucena — a proto ti odpouštím.«

»Mýlíš se!«

»Mylím se? Proč jsi mne tedy zarmoutila? Nemohla jsi ještě čekati? Na vdavky jsi měla i za pět let dosti času. Ale chtěla jsi býti vzácnou měšťankou!«

»Jak můžeš býti tak nelidský? Tak nenapravitelný?! A což jsem ti kdy čeho slibovala, že si na mne právo děláš?«

»To bylo u vás dohodnuto, dobře víš.«

»Ženáči — že se neostýcháš takto mluviti! A jen si vzpomeň, že jsi mně sliboval, jak na mne počkáš, až dorostu — a oženil ses s majetnou. A kterak nemilosrdně jsi mne odbyl, když jsem ti před svatbou vytýkala — nevěrnost.«

»Tenkráte jsi byla ještě škvrně — s takovými se vážně nejedná. Ale uznávám, že jsem chybil! Mohl jsem býti prozřetelnější a nehrát s dětmi na schovávku. Jaká půjčka, tak oplátka. Oklamal jsem tebe a ty mne. Ale nejvíce jsem se oklamal sám. Korbel mne do toho nadehnal. Ale ty nejsi vinna. Já jsem vinen.«

»Za to děkuji, že mě neviníš. A prosím tě, odpust, že jsme tě zarmoutili.«

»Vidím, že ti přece na mně záleží. No nic to! Bílek ti zadal polovici zboží, a jeho zdraví je jak voda v koši! Ten ani mé staré nepřečká. A když by se stalo, a byla bys vdovou a já vdovcem, najdu tě, jak zlatý prsten na cestě. A dám si zlatý prsten na prst. To ještě může také býti. Ale, nehněvej se, že před svatbou ti mluvím o pohřbu. Kdybych neměl naděje, udusí mne zoufalství. Já se nepřemohu. Buď šťastna! A teď běž k naší staré a vyplač se.«

A člověk se na zarmoucenou nevěstu ani okem nepodíval, a raduje se, že ji bolestně ranil, vrhl se do dělnice, a hned burácela palička na obručích jako hromobití a struhy se vztekaly po nerovných útorách drsným ropotem. Jakoby chtěl uraženou ješitnost hukotem zaplašiti, nebo svou nerozumnou lítost utlouci. Běla sedíc na okně s dětmi pozďouchla Vichnu, pošklebujíc se: »Jak se hněvá, starý voškrd! Div obručí nerozbije! A nestydí se mluviti, jako by byl svoboden! Ale, počkej, dočkáme se ho. Dlouho bez nás nevydrží a přileze zase, jako by nic. Ale pak si ho podám. Jen ať mně zase lichotí a mne vyznamenává! Povím mu do očí, jak o něm mluví celá ulice, a všecky kouty u mostu. To je přece hanba!«

Malá Anežka se rozdurdila: »No, nehněvá-li se, tak se také nehněvej a dej mu pokoj. Ať přijde!«

»A vezme si tě na klín a vykládá pohádku!«

»Co by ne?? To není nic zlého. A jen se nech. Sama ho ráda posloucháš.«

»Ale již nebudu. A budeš-li ho míti ráda, přijdeš s ním do pekla.«

»Za ty pohádky?!«

»Za to, že se nemůže dočkati, až Materna zemře a sužuje ji, to víš. A teď pojďte domů. Bečvář již Madli ničeho neudělá.«

A Vichna se usmála: »Ale vrce ho asi v hlavě, co si budou o něm povídati, a dal by za to nevím co, kdyby se mohl skrčiti za dvéře a naslouchati. Ale bojí se, kdyby se chytil.«

»Tak pojď, ať mu nevadíme. Ať jen jde a naslouchá. Alespoň uslyší, jak o něm lidé myslí. Já býti paní sousedou! U mně by měl hody, že by se mu odnechtělo tahati se po nocích, a ještě jiné sváděti do karbanu. Já bych mu dala!«

Bečvářka seděla v posteli pod nebesy, držíc černé páteříčky v rukou. Právě počínala modlitbu, ale muž v dělnici tak hrozně hřmotil, že nemohla z místa. Ustavičně se mýlila, ohlížejíc se na dvůr. Poznala velice dobře, že je zase rozjitřen, bouchaje schválně palicí, aby si na něčem zlost vylil. A přemýšlejíc, co by ho zase bylo dopálilo, zaslechla na schodech drobné kroky a za okamžik stála před ní Madle, všecka uplakána — a stařena pohlédla na ni a lekla se: »Dobroto jediná! Tak dlouho jsi u nás nebyla. A co je ti, baruško?«

»Jdu se s tebou rozloučit a pozvat tě na svou svatbu, abys se za nás« —

»Holátko malé! Tak je to přece pravda? Žáden k nám nejdete a já se nikam nyní nedostanu, jsem nějak slaba. Nespím, nejím — nevím, co ze mě bude! To tě to brzy zachytilo!«

»Dobře máš. Naši chtějí, aby byla svatba, musím poslechnouti.«

»E neplač, takých vdavků je v každé kopě polovice. Ranných vdavků nikdo nelitoval a pán Bůh je všudy. Budeš spokojena, uvidíš. Pan Jiřík je hodný člověk a má hodnou matku. Doma by tě strhali. Bude mně po tobě teskno, a budu vzpomínati!«

»Já také na tebe!«

»Holubičko, čekala jsem, že přijdeš a nachystala jsem ti něco na památku. Na svatbu nemohu, nohy mě neunesou. Ty mně věříš. Měla jsem do nedávna poklad, pěkný poklad ve sklípku, ale mnoho vykradl zloděj, a mnoho jsem zaplatila na dluhy za Budějického. Tohle mně zbylo, několik dukátů Karla IV. Ten prsten se zlatým grošem pošli ženichovi a zlato si nechej, kdybys někdy byla v nesnázích. Cítím, že se pode mnou svět obrací a nebudu dlouho světla páliti. Nezapomeň na mne potom, duše dobrá a pomodli se za mne!«

»Ty jsi se usužovala a tuze tě lituji! A kdo tě okradl?«

»Bůh mu odpusť! Nechci jeho jména ani vysloviti, aby ho Bůh nesoudil! Potřeboval, neměl, kradl! Do smrti budu živa a smrt čeká!«

»Co jsem se naplakala, že tu krádež uváděl mistr na mne.«

»Ano to ze msty, že si bereš Jiříka a nečekáš na zloděje, až umru. To bys si něco vybrala! Raději morem skonati a ležeti na kostelní zahradě, kde svině ryjí, než věnovati svou svobodu, svůj život i svou spásu karbanáři, jenž se bratříčkuje s každým stupkou a nechá se vyprovázeti helmbrechticemi a vyzváněti si na měděnicích. Něčeho pěkného bys dočkala! Bože, Hospodine milosrdný! A kdo ti to Máničko řekl, že sváděl krádež na tebe?«

»Pošeptala mně to vedle paní souseda, jak jsem tu byla pro večeři.«

»Bečáková? Také ničeho neudrží! Ale já jsem se domnívala, že Budějický sám tě tak po městě roztrušoval. To by se mu špatně vyplatilo! Jsem na něho beztoho roztrpčena, ale kdyby

ještě na tebe svou krádež vrhal a před světem tě ostouzel, pozbyla bych veškeré trpělivosti a udělala bych tomu nešťastnému manželství konec!«

»Nezabírej si toho, materno, nestojí to za řeč!«

»Jako že nás Bůh spojil, dala bych se s ním rozvésti a vyhnala ho z domu!«

»To by stálo za pohoršení!«

»Ale, vždyť ten člověk nesmýšlí ničeho, leč aby mne usužoval.«

»Musí teď na tě Jiřík dohlédnouti, co se děje. Náš tatík by se zlobil a není jim žádnému co věřiti, že by se v krčmě nedomluvili. Jiříka se Budějický více stydí. Přijdu sama častěji za tebou a peníze ti schovám. Budeš jich ještě potřebovati. A neboj se! Je mnoho dobrých lidí kolem tebe, kteří tě neopustí a zdá se, že se bečvář umírní. Lehla mu tíha na prsa a je klidnější. Věř, že se utiší a bude pokoj.«

»Kdyby to pán Bůh dal, abychom se ještě naměli rádi!«

»A tak, pán Bůh zaplať za vše dobré a potěš tě Duchem svatým!«

»A tebe též, holubičko! Buď šťastna!«

XIII.

Vojna doburácela. Drábi s rezavou zbraní a otrhaní se vraceli domů. Raněné vezli pod děravými šperlochy, zdraví šli pěšky, zpívajíce rozpustilé odrhovačky, výskajíce a zpupně se chovajíce, jakoby byli zahnali Turka až do moře. Cestou se okázale pozdravovali se známými, nepohrdajíce dary a ukazujíce nápadně, že jich zasluhují, nebo bojovali za vlast a císaře, a nesou sedmiletý mír domů.

Staroměstští je vítali beze slávy a bez hluku, až je to zaráželo, ale pohostili je slušným kvasem. Hořké pivo rozvázalo ústa a rozvod byl dojemný! Co jich zůstalo na bojišti! A co jich dokonalo cestou všelikými přímorky! Od roku 1566 strašila po světě červená nemoc, a sotva domluvili mír, zjitřil se hlízový mor. Cestou zahynula většina harapanen i s Alenou z Františka, a páni s primasem se smáli, a poslali bířice, aby u »Myší díry«, kde sídlela hříšná krasavice, všem dobře známá, utrhl kleštmi plechového kohoutka, přibitého na dveřích.

A po rozvodu, když dostali drábi doplatek za vojančení, rozešli se po krčmách, kde se rádi povalovali, a utrativše poslední groš, toulali se městem i venkovem po žebrotě. Šťasten, kdo měl z nich kam hlavu položiti, nebo přímorky hlízové se plížily celé jaro městem a rychtáři vyháněli z krčem nečisté nocležníky za brány, aby neroznášeli po ulicích nemoci. Šťasten, na koho čekali přátelé při rozvodu, vedouce si ho domů, a vítajíce ho, jako zvláštní nadělení Boží.

Ale byli také lidé, kteří si ani nepřáli, aby jim příbuzný vyvrhel přišel na oči a znova sužoval. A věřil by člověk, že i paní Bečáková, nábožná smažířka, nechala ohniště a utekla se do kostela k dominikánům i se svou slouhou, aby Hospodin, je-li to jeho svatá vůle, k ní ženicha nepouštěl! Ráda oželila peněz, jež mu po Korbeli poslala, ale, kdyby ji měl trápiti, jako Budějický

trápí sousedu, ať zůstane kde je, a má se dobře s Tatarkou! A zvláště Svata si nepřála, aby se v domě co změnilo. Neměla námahy a dobře jedla, dobře si popila na ryby, nebo na kozí se zázvorem pečeným v koudeli! Kdyby se materna vdala, a vzala si mladého muže bez peněz, jako je Kocour, musela by slouha z domu a dobré bydlo by bylo tamto! Modlily se tedy obě vroucně, aby zůstalo vše jak bylo. Nebo obě uznávaly, že se jim dosud spolu vlastně ani zle nevedlo a klukovské sužování v noci dávno přestalo.

A hle, děti milí, zlatí, když se braly z kostela domů, dělal se již večer — a na prahu mezi dveřmi seděl otrhaný mužík s drábovskou čapkou na hlavě, zadumán, s holí mezi koleny! Ten vojenský kašket — tak známý, jakoby ho včera byly viděly! Řekly si, že tulák čeká na tureckou almužnu. Ale, srdce tlouklo oběma, když pozvedl hlavu a vyskočiv, běžel jim vstříc, s uctivou poklonou: »Má milá a vzácná paní, pozdrav tě Bůh!« a smál se na obě. »Zda mne ještě znáte?«

Ženské užasly a smažířka vidouc lidi v oknech a mezi dveřmi, zarděla se studem. Byl to Vavřík Kocour! A nemile překvapena, přemáhala se, jak mohla, vítajíc ho přes zuby: »No — no — jsi ty to? A jsi zdráv?«

»Starého vojana se mor nechytí!«

»Oh, oh, a co vás světem pomřelo! Neneseš nákazy?«

»Ode mě se nenakazíš.«

»No — no— nerada bych,« povídala žena nechutně. »A dal ti Korbel mé peníze na výkup z otroctví? Dala jsem mu celý poklad.«

»Korbel?! Mně ničeho neodevzdal a nebyl jsem ani v otroctví.«

»Vyprávěl, že tě zajali a zavezli na Krim k soukeníkovi, jenž měl krásnou dceru a ta prý se do tebe zahleděla, dělajíc ti nástrahy. A Alena z »Myší díry« prý vyprávěla onehdy raněným, co se vrátili z vojny, že jsi se odtrhl od víry a budeš se ženiti s tou pohankou. To je hroznych řečí po Praze, co se o tobě vykládá!«

»To Korbel učinil! Zajali ho, zavezli na Krim, dali ho starešinovi za otroka — a starý blázen pomátl jeho dceři hlavu! A nemoha jí beze jmění dostati, vyloudil si tatarské poselství a císařský pasport, aby směl domů žebrat na zajatce. Ale žebral jen na sebe. Byl mezi námi jda k vám, ale více se neukázal. Vzkázal jsem tě přece po něm pozdraviti.«

»To ovšem vyřídil!«

»Oh, Korbel je šibal a prošibalil hospodu i se ženou! Vyžebral několik pěkných kop a je zase dávno na Krimu a Tatarka je jeho, ne má! Což je mu o víru?! Kde bych však já Boha zapřel? Kdybych byl dříve věděl, že je tak špatný!«

»To je hrozné! A jak mne tehdy souseda varovala, abych mu nevěřila, ale, když Důra stále hučela, že se polepšil. Trampoty prý ho napravily. A když mu žena v Plzni dokonala, plakal prý jak dítě a modlil se tam za ni. Tak prý se změnil! A Důra prý sama na tě dala kopu, je-li to pravda?«

»Důra?! Nevěř, to byla nějaká lest, aby pobídla tebe!«

»Možná věc, já jí také nedůvěřuji.«

»Ta žena je samý úskok a samá přetvářka! Ta mne rozkřičela po celé Praze. Po všech krčmách, kde se drábi povalují, roznášela klevety, že jsem se tak špatně zachoval, kůže nevěrecká, odtrženská! Ať mně nechodí na oči! A o kolik tebe ten pudivítr ošálil, abys mne vykoupila?«

»E což mně to teď pomůže! Mohla jsem za to míti na domci novou střechu! Až někdy jindy ti to povím. Bůh ho netrestej! Víru zapře, zradí Krista Vykupitele a pak důvěřivých nemá okrádati? Nikdy jsem si ho příliš neváţila, že šidil a nedolíval po hřebík, ale, že by byl Jidášem, to bych nebyla řekla! A to mne těší na tebe, že se víry držíš a vyznáváš ji veřejně. Člověk věřící a dle víry žijící nemůže býti špatný, a kdyby i klesl, víra ho vzpamatuje! Člověk věřící je mírný, tichý, ochotný, trpělivý, a než by komu ublížil, raději sám trpí a za křivdy se nemstí. Člověk věřící netoulá se po krčmách, nemate se v hostěnicích mezi povaleče a karbanáře, není hýřilem, ani opilcem, ale sedí se ženou doma, čte písmo svaté, předříkává modlitby, chodí s ní do kostela a dává každému dobrý příklad. A na to nejeden zapomíná a doma má žena očistec a trápí se. Tak to dělal Korbel a ženu umořil, tak to dělá Budějický s naší sousedou a nemůže se ani dočkati, až mu umře. Ale tak je to, pojme-li stará vdova mladého muže — jenž pak hledá radosti jinde, než doma! Ta se teď naběduje!«

»To může býti pravda. Věřící člověk je se vším spokojen, nevěrec s ničím. A Budějický pozbyl víry u Korbelů. Tam se scházeli samí nespokojenci, rozháranci a rýpalové, kteří nedali nikomu a ničemu pokoje, a do všeho rýpali. Proto Korbel dorýpal!«

»Modlíš se dosud?«

»Bože rozmilý! A proč bych se nemodlil?!«

»Hm, na vojně se málokdo modlí, a tam je toho nejvíce třeba! Zvítězil Gedeon s hrstkou lidí bez Boha? Kdo bojoval za něho? Hospodin bojoval a vyhráli! A naše vojska vlekou za sebou Sodomu i Gomorrhu, a bez ní nikdy se neobejdou. Sám Turek vzkázal našim pánům, že křesťanští drábi se ani na bojišti bez merhyň neobejdou! A pak se mají modliti!«

»Je pravda! Ale věřící se jich štítí. Kdo se spravedlivě modlí, obstojí jak Lot!«

»To je také pravda a mám nad tebou radost. Za tvou řeč by se bečvář styděl. Ten člověk se z modlitby jen směje a stará musí před ním i páteříčky schovávat, aby jí zrna nevyvlékl, anebo jí s tím nějakého pestva nesvedl. Taková svatá věc a opováží se jí posmívati. A přece, páteříčky má míti každý křesťan při sobě, doma i ve světě. Kdyby náhle umřel, pozná každý po nich, že je dobrým křesťanem, a ne židem, nebo odtržencem.«

»Dobře máš.«

»Chtěla jsem ti tenkrát po Korbeli také páteříčky poslati, ale ve spěchu jsem zapomněla.«

»I já mám beztoho své, ještě po matce. Nevěříš? Hleď, zde je mám!«

»Opravdu? A po matce? No, to by ani Budějický, ani cvočkář neudělal, aby nosil páteříčky na krku, třeba jen pod kabátem. Mám nad tebou radost. Ale vypadáš velice sešlý! A sama hadra. Měl jsi jistě mnoho bídy! Člověk se tě zhrozí. Ale za tu víru ti pomohu k lepšímu oděvu. Jdi do koupele ke Koštovalce a řádně se vykoupej. Řekni, že jí za tě zítra sama zaplatím. A těch hader neoblekej již, pošlu ti oděv po nebožtíku, chceš-li s večeří.«

»Což si budeš dělati útraty, zaplatím si sám čeho třeba. Nejsem tak bolavý.«

»Což povídáš?! A proč jsi tak otrhán?«

»V hadrách zloděj peněz nehledá. A co bych utrácel?! Váleti se leckde po zemi, v dešti a blátě v pěkném oděvu je škoda a v lesích se všecko potrhá. Vydělal jsem časem něco a dobře si schoval, a neutratil ani patáka, co jsem byl z Prahy pryč!«

»Ale, ale, je to možno?«

»Co by nebylo? Vojna člověka uživí a z hýření nic není.«

»A z čeho tam lze vydělávati?«

» Z ledačeho! Obsluhoval jsem pány a uměl jsem jim uhověti, a proto mně dopřáli nějaký výděleček. Ale každému to nesvědčí. Člověk aby byl velice trpěliv a beze žluči! Někdy se nevyspí nebo nechutná jim, anebo se mezi sebou pohašteří a potom si vylévají zlost na slouze a nadají člověku bez příčiny. Kdo neumí mlčeti a není trpěliv, nehodí se k tomu! Za to však, když nevrhlost pomine, jsou jak máslo a jsou štědří. Tak se u nich groš vydělá.«

»No groš jak groš! Než je jich v kopě šedesát! To se slouha natrpí!«

»Všemu se zvykne. Jsem celý a mám třicet kop dobrých grošů za ňádry. Tak vidíš. Je-li člověk rozumný, protluče se všudy. Alespoň nepotřebuji teď lidí vytloukati a hledat milostí. Já si zaplatím nejraději sám.«

»Matičko jediná! Třicet kop?! Kdo to jakživ slyšel, na vojně vydělati třicet kop?!«

»Nevěříš-li, přesvědčíš se, záleží-li ti na mne.«

»Člověk by hned ani svým vlastním očím nevěřil! Hle, hle, Svato! To je zlata! A Budějický sousedce nedonesl ani groše, ještě ji okradl a musela za něho dluhy poplatiti! A lidé říkali, že jste jeden jak druhý a groše neuchováte! Ale, ale! A což by na hodném člověku komu nezáleželo? Hodnému i neštěstí je dobré a dobře jsem činila, že jsem tvého nepřítele tak dlouho krmila a tebe vehnal do neštěstí a z neštěstí do štěstí! Třicet kop je třicet kop, a věřím, že ti netřeba milostí! Inu, jdi a okoupej se, a bude-li ti milo, pošlu ti pěkný oděv po svém nebožtíku a po koupeli ti bude chutnati večeře, smím-li tě k ní zvát?«

»Dobrá, přijdu, abych tě neurazil.«

»Noclehu ti dá tvůj mistr, odpustíš-li mu, že tě přivedl do neštěstí. Lituje toho mnoho. Teď má zase hromadu práce a daří se mu. Přivítal by tě slušně a snad bys u něho mohl znova dělati. Je slyšeti, že tovaryše dobře chová stravou i grošem.«

»Odpustil jsem mu dávno a podívám se k němu. Ale abych také navštívil bečváře! Pracuje hodně? Zde by mohl hodně vydělati, a práci rozumí.«

»Jnu kdyby nebyl tak nestálý a takový lenoch! U Korbele pozbyl celých dvacet kop, a teď by je rád vyhrál! Toulá se po nocích a pak doma křičí. Já bych ho vyhnala!«

»Tedy také pozbyl za Korbelem?! E, chudák! Co se naškrtil v konici mezi zlými koňmi, než si dvacet kop uložil! Nepřál si hltu piva, nepřál si slušného oděvu, žádné radosti — a když je měl, tam ty! Věř, pije-li a toulá-li se, činí to žalostí, aby zapomněl! Vždyť se dříve nikdy netoulal, nehrál, nehýřil! Člověk musí člověku rozuměti. Já ho lituji!«

»Já ne!«

»Proč?!

»Protože toho není hoden. Pojme starou ženu a pak, až se u ní vykrmí, nemůže jí vystáti a utíká jí z domu. Vyhybá jí, že se mu protiví! Bral si její dom a ne ji! Myslel, že mu za měsíc umře a pak že se ožení s cvočkařovic Madlí! Stará vdova si nemá bráti mladého muže, který ničeho nemá, ani víry v srdci, ani patáku za pásem, ani svaté trpělivosti!«

»Dobře máš! Co se k sobě nehodí, nemá se bráti!«

»Ty jsi moudrý mládenec, a co máš v srdci, máš na jazyku. Jiný na tvém místě by mluvil jinak, aby se vetřel do hnízda, které mu jiní zahřejí. Souseda teď za to pyká a vsadím hlavu na to, že se utrápí a zimy se nedočká! Budějický je hrozný nelida. A kdož ho znal, co v něm sedí? Byl takový nemluva a jen se usmíval a obsluhoval ji jak chlapec a hle, teď to ví celý svět, co v něm sedí! Sám ďábel ho má v moci!«

»Protože se asi špatně modlí!«

»Dobře máš. Uhodl jsi jeho chybu. Ale pospěš do lázně a přijď k večeři!«

XIV.

Celá Celetná ulice byla vzhůru, všecky kouty mezi kutláři, provazníky, jirchaři, až po most, a lidé běhali o překot k Markétě na koláče, najdou-li u ní Kocoura! Trousily se rozdivné řeči o něm. Řezník Telátko prý vyprávěl u páleníka Matucháře, že Tatarka přišla za ním a dá prý se pokřtíti, aby si ho mohla bráti. Již prý se pilně cvičí v klášteře u svaté Kateřiny a zastíní prý krásou celou Prahu. Všecky měšťanské dcerky se hrnuly nafintěny za ní, a všichni zámožní synkové se tlačili do kostela den ze dne, aby ji spatřili. A konečně se dokázalo, že to klep, jejž si vymyslila Důra pekařka, aby zvědavé lidi pozlobila.

Nechali tedy Tatarky a hledali Kocoura. Samí známí. Každý se chtěl přesvědčiti, má-li těch třicet kop, jež si vysloužil a hodně-li se pýší? A má-li je, proč nesvolá známé do krčmy, a nedá přivítané, jak činili obyčejně někteří »všemurádi« u Esthery na Novém Městě, nebo u Římských za Horskou branou, kde se již třetí den posvícení ani netrhlo! A který z hostitelů těch si donesl z vojny třicet kop, jak Vavřík? Ani jediný! A co donesl, obětoval známým na posezenou a pak nemaje čeho vstrčiti do úst, šel žebrat na »Odrané«, kde lidé dávali.

A Martu pojímala zimnice. Čekala Vavříka i nečekala. Jiskra naděje plála ještě stále v srdci a když se roznesla zpráva, že se vrátil, chvěla se jak osyka. Byl by tak zatvrzelý a ani nohou by k ní nepřišel? Loučila se s ním tak bolestně, když byl na odchodu vojny, dala mu svůj poslední grošík a nůši koláčů na cestu, vyprovázela ho svými modlitbami do širokého světa, jak hvězda na nebi a zatvrdil by se nad ní?

Ba, zatvrdí. Přiběhla do kotce s koláči Důra jak zlé povětří a syčela, ječela: »Lidičky zlatí, smažířka hostila Kocoura. Měla ho na večeři. Oh ta prý je ráda, že se vrátil a k tomu s velikými penězi. Byla prý slavná hostina.« A Marta sklonila smutně hlavu a tiše zaplakala. Hle, kterak ji vdova přemlouvala, aby se dala do kláštera. Teď ví, proč. Jistě, že měla zprávy o ženichu a ji chtěla pohádkami o Tatarce ošáliti. Koupila od ní první lásku za dvacet kop, teď je konec. Je odbyta, nezbude, než mlčeti a trpěti. Skála se hlavou neprorazí.

Nutila se, aby na něho zapoměla. Vrhla se celou silou do práce. Hned u necek, hned u pece stála a zadělávala a zase pekla chutné koláče. Nikdy nebývaly tak chutné. Pot se jí perlil na čele, líce hořela a nevděčník se pomalu tratil s mysli i s očí. Neměla kdy na něho mysliti. A dotíral-li po něm stesk, učila se jím pohrdati a brzy si postavila i hlavu. Stál by mně za to, říkala si často. Nebyla již bez groše, měla v sirotčím pokladě přes 20 kop uložených, peníze porostou jak voda, co jí bude? A musí se každá vdávati? Je málokterá šťastna. Muž pokazí muže a jsou pak všichni jednací. Dosvědčí to vedle lazebnice Hulvátka nebo provaznice, nebo hrnčířky, nebo kotlářka a jediná jirchářka je sama, jíž manžel nepije, netoulá se po peklech nočních a nebije jí. Co to bývá v noci nářku, když opilci v noci ženy vyhánějí, děti tlukou, všecky kouty za mostem jsou někdy hotovým peklem a biřici s Kruceburkem a Libockým je nestačí voditi na řetězi do šatlav. Netřeba se kdekteré vdávati.

A děva pracovala, vydělávala a šetřila, rozkvétajíc jako lilie. Od té doby, co se cvočkářova Madle vdala, nebylo tak sličné panny v celém okolí při kamenném mostě a synkové pražští s peřím za kloboukem chodili za ní jak do kostela, ale nepochodili! Nebyla jako hrách u cesty, po kterém každý sáhne! Chtěla s poctivostí přijíti co nejdále. A matka, jsouc piklemi s Roštíkem potrestána, vyhybala světu kde mohla a když ji zvaly dohazovačky Důra, nebo Lounská, že si někde ustrojí dobrý pondělek, pomatovala na Martu, vymlouvajíc se: Dře mne v nohou, mně je nejlépe doma.

A když viděla, kterak se děva škubá a peče a strádá, nepřála si ničeho, leč aby se spolu dopracovaly čtyřiceti kop a mohly si někde najati sklípek, nebo menší kotec, kde by byl odbyt jako u brány a nemusela v zimě a při špatném počasí mrznouti. Také krčma by jí byla bývala milá, ale. Marta se jí bála. Kde nebylo krčmáře, opovážila se čeládka zlá všeho, krčmářka je jim za blázna. Na to se mohl každý poptati u Traptělky, nebo u židovky Esthery, co vystojí s povaleči a jaký užitek je z nich. Ale zatím koláčnictví stačilo. Čisté a dobré zboží

našlo ctitele a nebylo svatby, nebo neděle, kde se vše za chvíli prodalo a mnohdy pomáhala v kuchyni i Fůkáčková a přece zásoba mizela jak voda v řešetě. A to těšilo starou i mladou. Výdělek sice malý, ale stálý. Kapalo ustavičně.

Největší však radost měly, když zavítala na pečivo Bílkova Madle. Z chudoby cvočkářovy se dostala do bohatství, zůstala však skromná, jak bývala a chodila téměř den ze dne, buď s nejmladší sestrou Anežkou anebo s roztomilou tchyní Bílkovou, která okřála její obsluhou, na čerstvé povětří, na Petřín, nebo na Letnou, nebo do Jeleního příkopu a koláč po cestě, mezi staletými lipami a duby chutnal výtečně. Mladá materna zářila spokojeností a navštěvovala své rodiče, nebo zaskočila k paní Kristýně a udělala bečváři důkladné kázání a aby si je vzal k srdci, nezapoměla na nějaký mls, nebo něco na zub. Šly-li mladší sestry s ní, minula se pěkná hromada koláčů a paní Markéta nejednou měla kotec vymetený. A což se pak nasmál pan Jiřík, jda s nimi, když mu maličcí cestou ukazovali, kterak se najedli, stavějíce se, že nemohou ani bříška unésti.

A Martě byla každá návštěva svátkem. Neposeděla dlouho, aby jí v práci neobavila, ale, když i jen na skok, byla jí nevýslovně milá! Našly se dvě duše outlé a soucit se přeléval lahodou ze srdce do srdce. Někdy se zmínily o Kocouru. Buď ho potkaly a vyhybal, anebo, že se trousily řeči o ženitbě s vdovou od Zlaté podkovy. Madle, jsouc něco mladší, se rozmarně smávala, a vidouc přítelkyni na tváři stín, laškovala a šaškovala, až ji rozesmála. Zdálo se vůbec, že Marta na starou lásku zapomněla. Také Vavřík Kocourů se o ni nestaral. Měl-li ji potkati, uskočil někam do vrat a pilně u vnitra soukeničil, lakotě se na každý paták a skládaje bílé peníze do sloupků a chystaje si teplý útulek. Sám ještě nevěděl, jak bude? Bečáková příliš se vdavky nepospíchala a nač se jí dožebrávati? Nemá-li chuti, najde se něco jiného. K penězům se celý svět tváří obrací! A myslil časem na starého druha, Janka Budějického, u něhož dosud nebyl. Zdálo se mu, že se ho stydí a vyhýbá. Ale rozhodl se pevně, že ho navštíví.

Byl teplý březen a mistr v dělnici pilně bečvařil, potě se, jak v létě. Uvítal přítele z vojny poněkud rozpačitě, ale podali si ruce a sedli si na dříví a dali se do hovoru, o vojně, o Turcích, o krásné Tatarce, o Korbeli, o moru, až se konečně Kocour tázal, jak se mu v tom mistrovství na dvorci líbí? Bečvář stáhl obočí, a přejel si holou hlavu dlaní.

»Hleď, Vavříku, mám za půl roku pleš jak patriarcha!«

»Jejá! Jejá! Čím to je?«

»Měl jsem sice již v loni malou lysinu, ale zde mně hlava skoro celá oblezla. To je trápením. Člověk si vlasy zlostí vytrhá!«

»Co naříkáš? Je ta stará tak přísná, nebo pánovitá?«

»Je sekyra, a tak lakotná, skrblá, jak živ jsem takovou držgrešli neviděl! Nepřeje člověku, aby se najedl, nepřeje ti žádné radosti, a nejraději by mne ukovala za krk, abych ani paty z domu nevytáhl! S ní je hrozný život. Vtělený ďábel a ještě horší!«

»Jejá, jejá!«

»Ale, dá Bůh, že to trápení brzy pomine. Je stále neduživa a čekám, že zimy se nedočká! Je jak pára nad hrncem kromě huby. Ta jí dosud jede jako zdravá. Ach, kdyby mne Bůh od ní vysvobodil. Nebylo by čeho litovati, kdyby natáhla boty!«

»E jdi, jdi! Pět let jsi to chtěl s ní trpělivě snášeti, již bys ji rád pochoval?«

»Nesměj se, brachu!«

»Co by umírala, má býti čím živa!«

»Je to tuhý trest, míti ji na krku! Ach, jak jsem se hlupec chytil! S dvacíti kozami mohl jsem dostati Madli, nebo kteroukoli jinou s penězi, a shlídnu se tomu prokletému domci jejímu, a teď mám takový očistec! Stále se vadí a nemůže mne cítiti, no a já jí. Já nestoupnu nohou, kde ona stála, nesednu na její místo a nejím s ní u stolu. Vše se ve mně hněvem a ošklivostí obrací, co na ni pohlédnu! A páchnu jí! A ona nepáchne?!«

»Jsi trochu netrpěliv. Musíš jí odpustiti a více povoliti. Staří lidé jsou trochu divní, a my ve stáří nebudeme také jinačí. To je již tak na světě.«

»Kdyby zhasla, bude všecko mé.«

»Přece?!«

»A proto jí odpustím.«

»Tedy zaplatí ti trpělivost dobře a ty se vynasnažíš, abys jí posledních dnů neztrpčil. Víš, že se vše odplácí. Našel by se ti trapič také a člověk rozumný uhne.«

»No, dobře se ti káže, dokud jsi svoboden! Ale, až se oženíš, budeš třeba jinak zpívati. Bečáková je sice mírná a uznalá, ač onehdy také vystrčila rohy a sepsula Důru pekařku, až hanba, a nadaly si tak šeredně —«

»Jistě, že ji podaremně nesepsula!«

»Nevím, ale tak rozlícenu jsem jí posud neviděl. Bylo to skrze tebe cosi.«

»Skrze mě?!« A Kocour vytřeštil oči a posadil se, čekaje co dále.

»Ba skrze tebe. Vždyť tě již smažířka nechtěla.«

»Není pravda! Poslala na výkup hromadu peněz.«

»Však se toho nalitovala! A proto Důře tolik nadala, že jí tě dohodila. A co prý se nalitovala, že kdy s tebou něco začínala! To vypráví Koštovalka v Královské lázni, to vypráví Matuchář, Telátko a celá Praha.«

»Ať si vypráví kdo chce, co chce! Nadchází si mne přece.«

»Inu, máš třicet kop a nahradil bys jí škodu. Ale, já ti jí nehaním. Kdybys se s ní oženil, měl bych dobrého souseda. Cvočkář se mně zmrzel. Takový nestálý a nevděčný člověk! Vezmi si ji. Je mnohem mírnější a uznalejší, než má žena. Důra sice praví, že je to litý drak, ale má je proti ní litý rarach!«

»E, jaksi bylo, jaksi bude!«

»Již ti tak nebude, jako teď! Staré ženidlo je těžký chomout a každý ho neunese. Já pod ním jen jen hekám, div mě nezaškrtí. Ale smažířka za trpělivost stojí.«

»Zdá se mně, že bychom se k sobě dosti hodili.«

»Ale ano. A my, já a ty ještě lépe. Byli jsme vždy jak dva bratři. Vezmi si ji. Má hromadu peněz a bobrový kožich po nebožtíku nebudou hrýzti moli. Viděl bych tě zde velice rád. Alespoň bych se střásl cvočkáře.«

»Inu, nesmíš se s ním úplně rozcházet. Není se dobře hněvati se sousedem. Člověk neví, koho může časem potřebovati, a je lépe dělati si z lidí přátely než nepřátely. Buď s ním zadobře.«

»Jsi hotový kazatel a já kázání tak nerad již poslouchám! Co byla válka, chodili jsme den ze dne po kostelích na kázání a člověk se nesměl nikde ani zasmáti, ani si vyhodit z kopýtka! Samý půst a kázání! A sotva se vojna zarazila, kážeš zase ty! Ale co škodí? Kaž jen jak chceš a ožeň se. Pak ti bude kázati stará a budeš mlčeti jak pěna. Holečku, naučíš se mlčeti! A pak budeme nejlepšími sousedy.«

»Tedy vy se spolu dobře nerovnáte, a dle toho soudíš, že se mnou nebude jinak?«

»Nepravím! Jsi-li trpělivější než já a podanější, budeš se míti dobře.«

»Tak vidíš. Slituj se nad starou a netrap jí. Buď trpělivější. Je beztoho chorobna.«

»Rakovnická bába ji onehdy prohlédla a říkala, že se podzimu nedočká. Chodí sice, ale kašle a slábne. A divím se, kde nabéře síly, aby mne vyhyzdila? Ještě posud jí ani nepřekřičím, ani nepřemohu, taháme-li se o nějaké jiříkovské plíšky na pivo. Mně se chce píti a nemám zač, a nechce dáti ani zlámané grešle.«

»Toho bys neměl dělati! Ale tys přece u Korbelů tak stiskal groš a teď ti ho není líto. Člověče, musím se ti diviti, jak jsi se změnil!«

»Proč mne tomu naučila? Má mne na svědomí. Posílala mne po krčmách, abych jí sehnal, co je nového, nepřijde-li Turek až do Prahy? — Bála se, že bude loupiti a hledati peníze, a že zapálí město, posílala mne a člověk si brzy na toulku zvykne. V hostěnicích sedí hromada zkušených lidí, každý něco ví a poví a o kratochvíli není nouze. Kdo jen doma dřepí, neví ničeho o světě. A jak ho může život těšiti? Stále míti na očích ženu a čtyři zdi, ověšené obrázky a lištami s mísami a džbánky. To není pro mne! Mne těší společnost, přátelské kolo, kde se povídá a zpívá, vtipy srší a prší! Bože rozmilý, jaké to pěkné večery bývaly u Korbelů! Nemohu na ně zapomněti. Škoda, že Korbel byl taký nenasyta a šidil, mohli jsme tam sedati dosud a byl bych měl svých dvacet kop jak na stole. Voda vzala Korbele a mé kopy s ním a teď není ani polského dudka na rakovnické!«

»Útulná ta hostěnice byla, je pravda, jako žádná jiná na Staré Praze.«

»A jací lidé se tam scházeli! Kdo se bál jinde hubu otevříti, kdo nechtěl býti otrokem, kdo chtěl, vyzráti na vyděračské mistry i na konšely, šel ke Zlaté kuželce. Bože všemohoucí, jaké řeči se tam promluvily! A byli jsme bratry. Jakoby celý starý svět, jenž bojoval za volnost, vstával z hrobu s cepy a palcáty, s hu-

sitskými vozy a Kruceburk posílal na výzvědy hned biřiče, hned zase písaře Libockého, aby dávali pozor, nevstává-li bratr Žižka ze země s oběma Prokopy a nekupí-li se kolem nich boží bojovníci.«

»E nežvaň, nežvaň! Boží bojovníci ubíjeli věrné boží, kde je našli. Kdo viděl, jak řádí. Turek, odmítne všecko lehtání dědovskou slávou. O krvi a hrůzách mluví se pohodlně pod kamny, ale běž do vřavy, kde se lidé seštvaní utloukají, kteří se nikdy ani neviděli, kteří pálí tiché dědiny i s lidmi a němou tváří jen proto, že je poštvou lidé, jimž na hrůzách záleží. Seštvou děsné dopuštění, zakalí vodu a loví v ní. Byl jsem kdysi také takovým blouznilem a nadchl se u Korbelů až k třeštění, ale bratře, mezi Turky jsem schladl. Kde se krev paří a člověk pro Boha prosí, aby ho dorazili, odnechce se blouzniti. Teď bych na ty spojence hleděl jinýma očima, a u Korbelů by se mně sotva již líbilo.«

»To věřím. Ale brachu, jsou útulnější kouty, než u Korbelů! Kdybys teď přišel k Traptělce, jak má hostěnici zařízenu! Všecko přestavěla. Veliká jizba je menší, ale, za to jsou při ní čtyři rozkošné přístěnky, kde se slézají obstárlí vrčáci do hry, nebo na kus důvěrné řeči. A jak chytře jsou upraveny! Vskočí-li rychtář s pacholky do hostěnice mezi hráče, otevrou si karbanáři v přístěncích dvéře do podnebí a utekou mu ven. Také »Pod pavláčkou« u Římských je vše přepraveno a roztomilé sklípky nemohou ani býti útulnější, ale u Traptělky je člověk nejjistější a sedá tam nejvíce drábů z vojny turecké. Dnes bys se tam se mnou mohl podívat.«

»Bojím se toho! Jsou teď ty přímorky, abych si něčeho neutržil.«

»Starý vojan bude se báti přímorků?“

»Co by ne?! Vím, co nás dokonalo cestou z Uher a jak se člověk trápí.«

»No nemáš-li jiné příčiny, Kocoure?!«

»Náš mistr chodí také s dětmi brzy spat. Kdybych mu pokazil noc, vyhnal by mne.«

»Ba nezapírej, bojíš se vdovy! Zakázala ti asi choditi mezi lidi?«

»Vím, že toulky nenávidí.«

»No, nic to! Bude brzy svatba, a potom budeme choditi spolu, kam se nám uráčí. Sousedé jsou sousedé! A ženy si konečně navyknou nemíti nás doma. Jen hleď, ať jest brzy svatba. Cvočkař se jí nemůže ani dočkati, že se zase nají. Všecky děti vezme zase pod stůl, jak u nás! Hněval se hněval, tupil nás, ale děti přilezly nejprve ke dveřím, a pak až pod stůl! Chichuchichi! Má jich jak semence. Jidáš jeden! A co z nich vychová! Myslí, že všechny dostanou boháče? Haldecké z nich budou? A byl by rád, kdybych mu kdysi řekl: »Sousede, jsem vdovcem. Mám krásný domec, mám co jísti a ty nemáš, o Madli jsi mne ošidil, dej mně za ni Bělu. Bude mistrovou a budou nás tvé děti vyjídati a já je nevyženu!« Oh vím, že by dával oběma rukama! Ba, dával! Běla by brala jak vůl na rohy. A je ještě krásnější a skromnější, než Madle! Za dvě léta bude silnější než matka a té je pěkná hromádka.«

»Nedopaluj se zbytečně! Je mně u tebe již úzko. Co ti vlezlo do hlavy?«

»No, pil jsem hlt chomoutovského a dva hlty freiperku.«

»Nač bych se hryzl s celým světem?! To dělal Korbel, když mu biřiči sbírali konvice a poháry a vypudil si kdejakého hosta. Nic se tak neomrzí, jako nakvašenost. Janku, máme-li býti sousedy, prosím tě, buď trpělivější. Buď, jak jsi býval. S každým jsi byl bratrem, s nikým ses nehádal, nemrzel a myslil na poklad, aby ho přibývalo. A to tě ctilo! Buď, Janíčku, jak jsi býval, a budeme dobrými sousedy! A tak teď jsem tě viděl a půjdu zase k nám. Přijď také ke mně!«

»Má stará tě bude míti ráda. Kážeš jak kazatel!«

»Budeš-li pozorný, bude míti ráda i tebe a ty ji.«

XV.

Minuly svátky velikonoční. Mlhavé, smutné! Děti, jakoby nemyslily na kraslice, seděly doma pod ohniskem, vyprávějíce si pohádky o zabitém Romanu, o smrti, jak se brodí hlubokým příkopem mezi Starým a Novým městem a v noci zabíhá do domu ke »Třem kosám«, kde je na skladě kopa rakev, malých i velikých, a prohlíží si je. Dotkne-li se rakve jedlové, umře ženská, dotkne-li se smrkové, skoná mužský. Rakve příšerně praskají a kdo jde kolem, žehná se třikráte, šeptaje: »Chval každý duch Hospodina i Ježíše Jeho Syna!« A kdyby tam kdo za ním volal, neohlédne se za celý svět! To volá smrt! Ozve-li se jí člověk, je jejím synem!

A věru, u Tří kos to praská celý den! Morana přebíhá z brány do brány, a jakoby se šlapala nejraději nečistými ulicemi, kde lidé vyhazují smetí a odpadky, maří nejprve haldecké po hromadách dříví a kamení, a pak kdekoho kolem hradeb a louží požárových, pomalu sice, ale jednoho po druhém!

U hrnčířů pochovali bábu a děda, u provazníků přestaly stávky hrčeti úplně, je jich v domci více nemocných než zdravých. U kovářů i u kotlářů je ticho a kladiva se neozvou. A biřič chodí s hrobníky a označuje domy zamořené bílým křížem na dveřích, aby se zdraví vyhýbali. Také v koupelích je bez návštěvy. Hulvatka se vadí s Koštovalkou celý den, nebo pijí od Matuchářů proti moru pálenou tabákovou a stoupá jim do hlavy. V kostelích plno. Každý se připravuje na dalekou cestu, z níž se nikdo nevrací. Je v moru život lidský jistý jako voda v koši. Strach je nemalý. Lidé jdou ze služeb Božích a bojí se pokropiti svěcenou vodou u dveří, kdyby snad ji někdo byl zamořil.

Hrobníci a hrobnice s divnými klobouky na hlavě a s černým plátnem na nich, běhají ulicemi, umazaní od žluté země v hrobech a žvýkajíce bedrník nebo česnek, měří mrtvoly, aby věděli, jak dlouhá má býti na ně jáma. U svaté Kateřiny je hřbitov pro chudé, kteří neplatí mnoho, nebo ničeho, a vdova hrobnice by se strhala prací, ač má pomahače. Ale tam nikdo nerad! Zdi kolem do kola jsou sbořeny, a dobytek ryje a pase se po hrobech, a v bezovém houští schází se na noc nešlechetná

čeládka, činíc z místa svatého pelech zpuštění a ohavy. V celé Praze se vyprávějí divné věci o tom, někdy strašidelné, někdy veselé, a v noci kostelci svaté Kateřiny pořádný člověk se rád vyhne.

Krčmy pustly. Housličky a kobza umlkly. Sám bečvář si usedl ve svém sklípku a otevřel nějaké nábožné čtení, které složil svaté paměti císař Karel IV., otec vlasti, a zahloubal se do něho. A kterak se neotřásti? Kolem oken zazněly co chvíle pohřební žalmy a truchlivé modlitby a žena zpívala celý den v domě i po dvoře tklivé písničky za duše očistcové:

»Odpočiňte v pokoji, po boji
vérné dušičky!
Království nebeského
dědičky!«

Ano, po boji! Při tom slově se vždycky rozplakala, myslíc na svůj boj s nevděčníkem manželem. A jeho, jakoby žhavým ostnem pálila, když ji poslouchal, a třásl se, že ho Bůh potrestá, aby nebohé nevyhlídal na smrt! A nemaje pokoje, vyskočil a pádil do dělnice, nebo někam k řece mezi rybáře a plavce, kde skládali naplavené dříví a rychtář honil věnečnice za bránu, aby ve špinavých krosnách s pernactvem a zeleninou a podsvinčaty, neroznášely přímorků. Také u brány byla vždycky nějaká podívaná. Venkované vozili do trhu dříví, nebo obilí, nebo dobytek a městský úřad bedlivě prohlížel zboží i lidi, aby byl pořádek a bezpečí, a poslal-li koho zpátky, bylo mnoho prošení a nářku a sami měšťané se za ně přimlouvali, aby jim nečinil obtíží, že rána morová zase ustává a strach se tiší. ano zase počínají svatby, kde je zdravší země i povětří.

Tam se rád i cvočkář podíval. Sedláci u brány prodali ledaco pod rukou, čeho v městě vystavěti nesměli, a dali věc hodně lacino, aby se jí střásli a nevozili jí zpět. Groš byl po vojně na celém venkově vzácný. A mimo zboží přinesli rozdivné noviny z okolí, báječné i pověrečné a žena cvočkářova se tak ráda něčeho dověděla. co se ve světě děje! Vítala ho vždycky dychtivě, když se vracel zamyšlen, hořekuje: »Nic dobrého není slyšeti!« Přisedla hned k němu u kovadliny s tázavým pohledem a neodešla, dokud nedopověděl, co zaslechl. A zvědavé děti kolem ní jako kuřata kolem kvočny. »Tenhle mor je hlízový«, vysvětloval otec. V loni to byla červená nemoc, předloni černá. Člověk zčernal jako havran. A jsou ještě jiné mory: Po bitvě u Lipan byla prapodivná nemoc. Kdo ji dostal, usnul, spal tři dny a skonal. To se čte ve staré kronice!«

Bylo ke konci dubna. U cvočkářů v podrubí bušila kladívka, hned ve čtveřici, hned ve trojici. Chvíli se ke kovadlině připlichtila Běla nebo Vichna a pomáhaly obratně tovaryšům, aby ukázaly, co umějí a chuti jim dodaly do práce. A věru, s nimi ubývalo díla a hoši byli veselí a zpívali. Někdy svatou, někdy světskou, nikdy však rozpustilou. Toho by mistr byl nikdy nedopustil, aby se Pán Bůh urážel a děti se kazily! A bez dětí se v kovárně málo kdy obešlo!

Předposledního dne v dubnu skonala morem za cvočkářovou zahrádkou v dřevěném baráku žena hrnčířova Dorota a nářek dětský dorážel bolestným jekem do domů v okolí. V cvočkářů je velice litovali, dětí, jak smetí, co si počnou? Běla stála u liščího srubu a naslouchajíc, plakala. Za zdí hovořila hrobnice od sv. Kateřiny s hrnčířem a prohodila: »To je mor, ovečko, mor! Letos máme hlízový mor. Člověku se vyrazí za uchem, nebo na nohou modravé boule a bolí k zbláznění. Člověk se nenadá a je tam ten! To ji zahubilo nebožku!«

A Běla se zachvěla a utíkala do podrubí, kde byla pohromadě celá rodina s tovaryši, a plačky rozkládala, co slyšela. Tatík ji těšil, že nemoc ustává a někdo přece umříti musí, ale sám se drkotal úzkostí! Dosud se smrt toulala v nejbahnivějších uličkách a teď ji má za samou zahrádkou, dvacet kroků ode dveří! Co by si počal, kdyby se podívala také k němu? Tolik lidí, zrovna třináct v těsném dřevěném dvorci! Bože milosrdný! A děti posedaly u pekelce s popelem na hromadu konopných měchů a zamyslivše se, zahleděly se do sršících jisker, jež se zaněcovaly a hasly jak život lidský a nebylo po nich památky. A malá Anežka, jsouc celá zapopelena, počala připlakávati, že ji Morana udáví, a zaškemrala:

»Tatí, kolik měla hrnčířka let?«

»Padesát.«

»A kolik mám já, tatí?«

»Pět, ovečko, a proč se tážeš?«

»Neudáví-li mě Morana?«

Vichna, bodré stvoření, se zasmála: »Nevím, proč by tě dávila?! Ty jsi straširybka!«

»Umíráčky pořád zvoní.«

»Nech je zvonit. Kdo se bojí, neobstojí! Umíráčky zvoní a dudy hrají. Již se lidé toho tak nebojí. V jednom domě svatba, v druhém pohřeb. Ba je tak už na světě, Lidé na vše navyknou. Musíš také navyknouti a nebýti tak bázlivá!«

»Včera jsem byla u Marty, a říkala mně, že by se nebála umříti. A zrovna se mně zdálo, že by byla ráda, kdyby smrt pro ni přišla. Ta se nic nebojí.«

»Nepleť, té se dávno dobře daří.«

»No nepleť! Mně se zdá, že ji mrzí Kocourova svatba. Koštovalka to povídala.«

»I ty rozumbradko! Hleď, Bělo, co ten střapáč žvatle! Jak se to již má k světu! Ty kudrno kudrnovská!« A děvčata se hlučně zasmála.

»A povídala ti něco o Kocouru«, zvídala Běla, mžikajíc na Vichnu očima.

»Jestli mně o něm povídala? No ne! Ale dříve s ní vždycky chodil pod podloubím a kupoval jí u nás přasky na pás nebo na střívě, nebo roubíky na fiflek, a co začal choditi k smažířce, neviděla jsem ho s Martou. Ale já vím proč!«

»Proč, proč?«

»Kocour jí rád pečené ryby a kozí trhance, o proto je u Zlaté podkovy pantátou! A teď si musí Marta kupovati roubíky sama a nemá s kým chodit!«

»Má přece tebe!«

Malá, jakoby neslyšela, kolíbala se na hnízdu: »Proto je tam Kocour pantátou!«

A Běla se jí pošklebila: »Ty zase ráda koláče a jsi u peci panímámou!«

»Nechtsi! Marta je hodná a Madle jí má také ráda a pan Jiřík také.«

»I pan Jiřík? Jak to všecko víš?«

»Včera jí povídal, že by mohla péci koláče u Bílků, i prodávati, kdyby chtěla paní Markéta. Tam by ještě více prodali než u mostu. K Bílkům chodí tolik lidí kupovat a mají plný dům studentů. Tak to vím, Vichničko, abys věděla! Abys věděla!«

»Ale jdi, opravdu?«

»No opravdu! A více nebudou platiti, než platí v křivé uličce. Stará paní prý chce, aby Madle měla Martu v domě, aby jí nebylo teskno. A to bude dobře!«

»To se ti podaří!« Řehtala se Běla. »Jednou ranou dvě mouchy! A bude se Marta stěhovat? Chichichi! To ještě nevíš, ty všetečko?«

»No všetečko?! Bude, nebude. Nevím. Je smutna a nezpívá a někdy zapomene, že jsem u ní a je jak hluchá! Ale jak hluchá a jak slepá!«

»A proč?«

»No počkejte! Povídala jsem jí: Mrzí tě Kocour? Mrzí tě, že ti utekl? Nech ho, mně to náš kocour také dělá! Někdy ho nevidím kolik dní a mám o něho strach, že mně ho někdo chytil a náhle je zase v kuchyni! Chce se míti pansky a honí si zvěřinu, a když z ní onemocní, vrátí se ke mně! A je skroušený a chce se chovat! Tak, což udělám? Chovám ho zase. Ale, abych se o něho trápila, když uteče a nejde, byla bych hloupá!«

»Ty jsi oštara děcko!« Dozlobila se matka. »A nedala ti po hubě?«

»Hm, a zač?!

»Tak se odpovídá?! Za prostořekost, ty prostořečnice!«

»Je to prostořekost?«

»No, nemalá! Ty žvasto! Ty mnoho mluvíš a jsi dotěrná jak dráb. Náš kocour je kočka, a Kocour u Bečáků je člověk. A proto, že je teď mistrem, říká se mu pan Kocour. To si pamatuj a nedělej nám ostudy, sice tě nepustíme z domu.«

Maličká se zastyděla, hledíc do země. Tovaryši se řehtali i s mistrem, až se dělnice třásla. Za chvíli se ozývala kladívka, razíce cvočky a Anežka se pamatovala, šeptajíc Běle: »Měla jsem to vědět!«

»No pod vraty! A ne ponejprv. Tam se zcela dobře podleze. Lezli jsme tam spolu kolikrát a nikdo nás nedopadl. Ale předevčírem ho Stříbrský stopoval a plížil se temnem za ním. Přijde pod okna a volá: »Ženo, otevírej, mrznu. Honem, honem!«

»Co jsi měla vědět? Co je prostořekost?«*)

»Že mne matička vyhyzdí. Nebyla bych ani huby otevřela!«

»E nebylo tak zlé! Matička smí! Nezlob se. A co ti odpověděla Marta?«

»Spálila koláče a neměla kdy odpovídat! A já spálených koláčů nejím?«

»Neptej se jí, a dej jí pokoj tedy.«

»Ale je ti to opravdu divné! Co chvíle je spálí, nebo se jí vysypou. Není to škoda? A pak je jí do pláče a povídá: Anežko, vezmi si! — Ale takých koláčů já nechci!«

»Vidíš, vidíš, to je tvým rebentěním! Uvážeme tě zase u stolu, abys jí nežvastala do práce a nedělala jí škody! Ty jsi ostuda děcko! Pak, až koláče spálí, je jí do pláče! Aby ne! Slyšíte to lidičky! Nebojí se moru, nebojí se polednice, ani lebek na bráně a běhá po tmavých koutech za Martou, mate se jí pod nohy, žvachle a koláče se spálí! Což ti není pomoci? Počkej!«

Uvázali malou přítelku za nohu u stolu na konopnou tkanici, aby seděla doma a nekazila lidem práce. A aby jí nebylo teskno, dali jí na klin jejího kocoura, jenž neodporoval a spokojeně přadl s mistrovou o závod! Ulíhnul se na půdě téměř tehdy, když se Anežka narodila, a proto byl její. Více statku na světě neměla. Jemu vykládala pohádky bez hádky, jemu dávala, čeho nechtěla, nebo nezmohla, a tak se seznámili a zvykli si, a zvláště, dostali-li oba za mlsotu bití, porozuměli si v celém domě nejlépe!

Ó smutně se jí sedělo na trnoži u stolu. Vždyť bylo před prvním květnem. Vítr se obrátil od jihu, obloha se zamodrala, stromy rozkvétaly a voněly, ptáci jásali. Děti po ulicích skotačili a výrostkové se chystali na noční ohně, v nichž pálili čarodějné příšery. Jak smutně se jí sedělo na trnoži u stolu. Co chvíle někdo pod oknem poskočil, zavýskl, raduje se, že mor ustává a zítra bude nejkrásnejší měsíc v roku! A malá Anežka uvázána. Stýskala si smutně svému chovanci, a aby si ulevila, vyprávěla mu pohádku: »Byl jeden král a měl hodnou královnu. Udělala mu, co mu viděla na očích, a přece jí neměl rád. Nerad u ní poseděl, nerad s ní mluvil a nejraději si hrál s chrty a běhal s nimi po lesích. Chrty měl rád, královnu ne! Jedenkráte šla v noci za ním. Zdálo se jí cosi strašného a bála se o něho. Šla za ním do jeho komnaty a otevřela. Chrti vyskočili a udávili ji, a bylo po ní! Bylo po chuděrce. A králi jí nebylo líto, že tolik s ním vystála a tak strašně umřela. Oh, ty bys nevěřil, co člověk vytrpí! Někteří lidé jsou tuze zlí.«

A právě chtěla svůj osud oplakati, když za ní přiběhla Vichna a odvazujíc ji, povídala, že Marta běhá kolem řeky, za rybím trhem a blázní!

»Jejá, jejá! Jak se to dělá, Vichničko, nevíš?«

»Nevím. Pojď, podíváme se na ni. Vezmi kocoura s sebou.«

»Nevíš, jak se blázní? Já bych to tak ráda viděla.«

»Však ji uvidíš.«

»Bude-li to pěkné, budu to dělati po ní. A že to uhodnu?«

*) Pozn. red. Na str. 1088 omylem 4 poslední řádky přehozeny; každý je račiž při čtení vynechati.

A vzavše se za ruce, pospíchaly fortničkou dolů k vodě za Martou. Po písčině za ní běhala kopa dětí. Některé se jí smály a posmívaly, některé se jí bály, ale všechny povídaly, že blázní! Hned to s ní bylo veselé, hned strašné! Hned se smála, hned naříkala. Chvíli si sedla pod kvetoucí střemší u břehu, kde zářilo po zemi tisíce blatouchů, sasanek a jaterníků a trhala si pod osekanými olšemi kvítí na věnec. Děti se honily kolem ní jen podál. U Šitkových mlýnů stálo jich hlouček, hlava k hlavě, chlapci a děvčata. Někdo právě vyprávěl o lidech posedlých zlým duchem, které Spasitel uzdravoval. Děti se hádaly, kterak se člověk může zbláznit? Kterak bláznili prý za onoho času? Zlý duch je posedl, mluvil z nich, řval, rouhal se, naříkal. Činil s posedlými co chtěl! Děti ani nedýchaly, poslouchajíce malého kazatele. Ale, rázem, jakoby jestřáb vrazil mezi vlašťovky, obrátily se a rozprchly se po březích, po vrbí! Co se strhlo?

Vyskočila mezi nimi štíhlá děva v bílé sukni a dala se do žalostného volání: »Kde je Vavřík! Kde je Vavřík? Lidé zlatí, kam se poděl můj Vavřík;« A horem, pádem kolem břehů, přeskakujíc louže a olšové pařezy, a bohaté kučery se jí dmuly pod čepcem, div že ho nerozduly! Oh, pěkně, přepěkně seděl Martě bílý čepec na hlavičce a báňaté rukávce se vlnily a šuměly třeštěním: »Kde je Vavřík! Kde je Vavřík!«

Na břehu stáli rybáři, sušíce sítě a jeden pravil: »Ty, cvočkáři, jak pak se má Kocour s Bečákovou? Slyšíš?«

»Ah, Vavřík?«

»No, kdož jiný?«

»Brachu, mnoho se mě ptáš. Nestarám se o ně.«

Netřeštila ta děva již jednou?«

»E ba třeštila již v loni. Od té doby, co jí Kocour nechal a chytil se vdovy, chodila pomatená a je jí škoda! Ja pracovita a má dobré srdce. Hle, hle, co dělá! E chuderka.«

»Budějický se ženil také pro peníze a bečvářka se také shlídla jeho dvacíti kopami. A potrestali jeden druhého. Kdo se žení s penězi, zlého ducha vyžení! Proč si stará plachta brala mladého? Bylo jí toho potřeba? A lidé jí ho záviděli! Nebožka hrnčířka, co měla pohřeb, nejednou jí řekla, stěžujíc si na svého děda muže: »Což tobě je hej! Máš mladého muže!« A Kristýna se zlobila: »Muž si nebral mne, ale peníze!« A již jí těch grošů s ním hodně vyskákalo! Ještě rok, a budou vypůjčovati oba! Děti milí, tam to chodí zle!«

»A u Zlaté podkovy nebude jinak,« tvrdil jiný rybař. »A co bylo včera u souseda, cvočkáři, že tam Stříbrský dělal pořádek? To byl rámus!«

»Inu, Budějický zase karbanil u Esthery na Novém Městě a o půlnoci podlézal pod branou, aby se dostal domů. A to víte, co je to!«

»Pod vraty podlézal?«

»No pod vraty! A ne ponejprv. Tam se zcela dobře podleze. Lezli jsme tam spolu kolikrát a nikdo nás nedopadl. Ale předevčírem ho Stříbrský stopoval a plížil se temnem za ním. Přijde pod okna a volá: »Ženo, otevírej, mrznu. Honem, honem!«

»Ovšem, včera bylo zima v noci,« dodal stařec rybák. »Tak dále, mistře.«

»A žena je nemocna, nohy má oteklé jak báně a jedva se tahá. Neozvala se. Tloukl klepákem na dvéře a hluk se rozléhal celou ulicí. Kdekdo byl v oknech a mezi dveřmi! A člověk se dal do klení, div se země pod ním nerozevřela. A tu se otevře okno, a stará v něm stená:

»Co pak mně chceš?« Prý otevři, hluchoni, sice ti vytluku okna! A stará odsekne: »Tak? — No hle! — Kde jsi byl do půlnoci, buď i do rána! Já se ke dveřím nedostanu!« — A zavřela okno. Lidé se smáli a vtipkovali, jak to již bývá při takové merendě.«

»Kde tedy spal?«

»Doma! Rozlítil se a bouchal do dveří, až povolily a řítil se do síně. Kdo by to byl řekl, že železné dílo popustí? A tak náhle! Ale v paty za ním vysype se ze tmy Stříbrský a volá: »Rychle za ním lidičky, ať jí něco nevyvede!«

Kdekdo z ulice běžel za ním, s provazem v rukou, nebo se žílou. Tam byl už soudný den! Držel ji pod krkem, že ji uškrtí. Chrčela, chudera, posledním dechem. Přemohli jsme ho, a aby někoho nezmrzačil, přivázali jsme ho do velikých necek. Pěkně nám tam vlezl!«

»Chichuchi!« Řehtali se rybáři. »Stříbrský váže opilce nejradš do necek. To má od Kruceburka. Ale já bych v nich nerad ležel jak ušípané po smrti. A co pak?«

»Zatím přiběhli biřiči a zanesli ho i s neckami do šatlavy. A pobudil řevem kde koho a písaři prý si na něm spravili žaludek. Libocký mu jich nalupal žílou, co vlezlo.«

»Ta žena se hrozně potrestala! Chtěla z něho zbohatnouti. Ušetřila platu na slouhu a myslila, že mnoho vydělá. Je tak lakotna! No a proti sousedu chtěla míti pomocníka. Proti cvočkáři bečváře! Takového nelidu! To přece není člověk!«

»A přece mu v závěti všecko poručila«, usmíval se kysele cvočkář.

»Co nepravíš?! A kdy?«

»O vánocích. Nadělal jí na betlem andílků a oveček a plesala! Člověk, který člověku strojí betlemy, nemůže prý zůstati zatvrzelcem. Pokoj lidem dobré vůle, zpívali andělé a bečvářka s nimi. A Budějický zatím měl za ušima! Žena se zastavovala pod každým oknem, kde byl pěkný betlem, a byla by na něm oči nechala. To pozoroval ustavičně a nastrojil jí betlem. Ale z lásky to nebylo! Byl by rád od ní vyžebral vlčaté sukno na čubu, jež měla po nebožtíku na ponebí. Dostal je, a vida, že změkla, okolkoval, okolkoval, až ji ohnul jak napálenou obruč, a vyloudil dědictví. A jak potichu! Zavolal konšely a vše se na místě zapsalo. Byla betlemem velice dojata a vše mu zapsala, totiž, aby vše po její smrti dědil, a vážil si jí za to za živa. Chudera! A teď mu nijak neumírá!«

»Nono, aby ho jen ještě nepřežila. To se rádo vyplní naopak. Jak pak, bečvář se rád toulá po nocích, hraje se stupky a o krvavé rvačky není potíže! Ať jen některého obehraje! Uvidí,

zač je toho loket. Ať mu vymete opasek s groši! Našli jsme málo takových v příkopě mezi Starým a Novým městem? Hrom do hry! Anebo mistr se rád napije a freiperk mu vleze do hlavy. Nemůže najíti cesty, kácí se, kácí se — a sletí do některé požárové louže, anebo vrazí ponocnému po tmě na píku a nabodne se. Nebo sletí přes šíji u podrubí a zlomí si vaz. To se již také opilcům nejednou přihodilo. Aby ho jen Bůh nepotrestal a nepovolal ho dříve, než tu jeho mučenici!«

A mladík rybářský zakřikne: »Hle, hle, lidé zlatí, ta nebohá tam svádí! Škoda Martičky!«

»Jejá, jejá!« Bědoval stařec. »Ty, cvočkáři, jdeš již domů?«

»Jdu. Máme práci.«

»Mohl bys tam vyříditi Markétě, ať si jde pro dceru, aby nespadla do vody! To je proti Pánu Bohu a proti poctivým lidem, nechati člověka běhat na blázna jiným. Hle, jak si naříká! Tomu člověku Bůh nepožehná, že ji opustil k vůli bohatství!«

»Kde je Vavřík? Kde je Vavřík«, opakoval plačky mladík a slzy mu zalévaly oči, a ukazoval prstem na nebohou a na klubko dětí za ní, z něhož se vypletla Anežka, s kocourem v náruči, volajíc:

»Marto, Martičko, co je ti? Koho hledáš?«

»Chachacha!«

»Počkej, Martičko! Ty jsi moje, já tě nedám!«

Děva vytřeštila oči: »Že jsem tvoje?«

»Ba že jsi. Jsi moje Martička!«

»A jsi ty má matka, že jsem tvoje?«

»Ale, což mne neznáš? Jsem Anežka a chodím k vám na koláče, když smím. Martičko, Martičko, neznáš Anežky?«

»Skutečně, jsi ty to! Tebe mám ráda. Ale pověz mně, co máš na světě nejradši? Pověz, holubičko, a nestyď se! Za to se netřeba styděti.«

»Já?« Děvče se rozmýšlelo, a vyhrnujíc si baňaté rukávky, stáhlo ji k sobě a objavši ji buclatými rameny, zakřiklo jí do ucha: »Já mám nejradč — koláče! A co ty, Martičko?«

»Chachacha! To je sladká láska! Co já? Chachacha!«

»Co máš na světě nejradši, Martičko?«

»Chachacha! Kocoura! A pojď, sedneme si pod střemchou. Hleď, jak je krásná, sám květ! Nastrojena jako na svatbu. Jakoby čekala ženicha. Chachacha!«

»Sedla na mladý pažit a malou vzala na klín, kloníc k ní hlavu do zlatých kadeří, a děti udiveny a upokojeny si posedaly kolem do kola jak obláčky kolem měsíce, upírajíce zvědavé zraky na Martu, co bude dále. A přitiskla Anežku na srdce: »Kocoura mám na světě nejradši!«

»Tak ti ho Martičko dám, vezmi si ho!«

»Chachacha! A je on to? Jsi ty to Vavříku?«

»No je to on!« A všecky děti přisvědčovaly, lhouce z lítosti nad ní.

Anežka ho zdvihla s klína a dala jí ho chovati, hladíc ho po hřbetě. Marta vyboulila oči.

»Je to on, Martičko, co bys se trápila? Netrap se!«

»Marta hleděla blbě na kocoura, odvracejíc od něho tvář, a všecka zděšena řekla: »Není ta bába čarodějkou? Ta smažířka?«

»Je, je!« Křičeli největší. »Čaruje. Dělá z kočičího masa zaječí a z kozího srnčí: To říká kdekdo. A lidé myslí, že jedí zajíce nebo srnce a je to kočka nebo koza!«

»To jsem sama slyšela. Že by ho ta příšera byla začarovala?! A proč? Aha, abych ho nepoznala a nemyslila na něho. Jak je chytrá a děti to povědí na ni! No, jsi-li ty to, tak nevrč! Nevzpomeneš si na mne? Hleď, hleď, proč jsi mně utekl? Co tam z tebe ta čarodějka učinila? A co teď s tebou počíti? Lidé říkají, že máš zrzavé vousy, jakých v celé Praze není, a ty je máš černé jako noc! Chachacha!« A přitiskla kocoura k sobě.

Ale, běda! Zamňoukl, zaprskal a vyskočiv jí z rukou, zmizel ve vrbí. Otevřela ústa a pátrala zrakem po něm. Anežka se smála, že zase přijde. A přišel! Ale jiný! Děti ohlížejíce se po kocouru a nadbíhajíce mu, zakřikly náhle, ukazujíce prstem: »Kocour!« Marta se nahýbala, sedíc na pažitě a pohlížela kolem do kola marně.

»Nevidím ho! Kde je, holoubci!«

»Jde s tunkou na zádech na rybí trh. Smažířka ho poslala pro ryby!«

»Hloupé žvasty! Teď jste povídaly, že je začarován — a teď zase žvachlete, že jde s tunkou pro ryby! Co tak lžete? Lháře Pán Bůh káře. Proč si mne dobíráte? Co jsem vám udělala, že si děláte ze mne blázna? Myslíte, že blázním? Co jste dostaly ode mne koláčů, hle, to mám za to! Proč lžete?«

»Když se tak trápíš a my tě chceme potěšiti,« hájila se větší děvucha. Ale to je tam opravdu Kocour, Martičko, ten, co je u Zlaté podkovy pantátou!«

»Ale kde! To on není. Tenhle je všecek hrbatý a Vavřík je jak svíce!«

»Je on to, je,« tvrdily děti, »a tamhle u fortničky slézá tvá matka!«

»To není má matka!«

»Je, je! Jde jistě pro tebe!« Děti se náhle ohlédly po břehu. Rybáři se smáli, ukazujíce prstem na Kocoura: »Lidičky, to bude podívaná! Co si ten člověk počne?«

»Moje matička je tamhle v řece! Vidíte, tamhle ten kout, po vodě plovou veliké listy a mezi nimi sedí pupeny. Rozkvetou z nich bílé růže. Tamhle ta, co je již rozvita, je mou matkou. Tak je to, holátka, tak! Ta růže je mou matkou!«

»Jak by růže byla tvou matkou? Neblázni, neblázni!

»A přece je, ovečko malá! Jedenkráte mne veliká voda od ní odtrhla a připlavila mne do olší a usnula jsem. Právě zde mne paní Markéta nalezla a vzala si mne domů. Proto zde ráda sedám a dívám se po růžích, zavolá-li na mne matička. Ach, Bože, jak bych byla ráda, kdybych měla matičku! Kdy jen z té tůně na mne zavolá?«

»A kdyby na tě zavolala, co bys dělala?« Ptala se Anežka.

»Co bych dělala? Zlatá beruško, kdyby zavolala, skočila bych za ní do hlubiny! Tam bychom se poznaly! Vy nevíte, děti, jak bych ráda za ní.«

»E ne, ne, nemluv tak, a netrap se, my tě máme také rády!«

»Dobře je vám mluvit, když máte doma matičky a jste vždycky u nich.«

»Tihle dva malí také matičky nemají. Předevčírem jim umřela. Neznáš jich? To jsou hrnčířovi, hrnčířka dostala mor a již leží u sv. Kateřiny.«

»Ticho, zobáčci, ticho, teď jsem něco zaslechla! Volá mne matička!«

»To volá paní Markéta: »Marto! Marto!« Odporovaly děti.

»Děti, nebraňte mně a nelžete! Volala mne matička!«

»Poslouchej, Martičko, v tůni není tvá matička! Neskákej tam!« Škemrala Anežka, objímajíc ji buclatýma rukama. »Tam bys se utopila a já bych o tě plakala a plakala by o tě Madle i paní Markéta a všechny děti, kterým dáváš koláče a hladíš je. Pojď Martičko domů, budeme spolu zadělávat a péci a já ani neceknu, abys nepřipálila koláčů, ani se ti nezapletu pod nohy, abys je nevysypala. Ale — tam neskákej!«

»Tam neskákej, je tam hluboko!« Přimlouvaly se děti. »Kdybys se chtěla utopiti, přišla bys do pekla, jako strýc Roštík. Tam není tvá matička, nevěř. To se ti tak mate v hlavě.«

»Nemate, andílci, nemate! Bez matičky je teskno, a nemám na světě ani bratříčka, ani sestřičky a Vavříka nemohu najíti! Ach, Bože, Bože, kde jen je Vavřík?«

»No však ti povídáme, že tamhle jde s tunkou pro ryby a hned zde bude. Co bys nám skákala do vody, že nemáš nikoho? My tě máme také rády a to není nic? Nechodili jsme k vám za tebou? Až nás doma za to bili. A budeme chodit za tebou, až ti hlava schladne!«

»Bylo by dobře, aby mne tak nepálila. Tam v tůni u matičky by schladla. Ach, Bože, holoubci milí, jak je vám dobře. Nehledáte nikoho, spíte, kdy chcete, a já neusnu. A když usnu, přece honím i ve snách toho člověka a v šatlavě jsem před ním na kolenou klečela.«

Pravě přišel k zátiší Kocour. A vida, že se děti stavějí k sobě, jakoby někoho schovati chtěly, zabočil k nim ze zvědavosti, a usmívaje se na ně, tázal se, koho tam skrývají?

Jakoby z čista jasna do něho bylo uhodilo. Spatřil Martu s věncem na hlavě, plnu kvítí a kvetoucí střemchy, jak si ji malí vyzdobili. Hleděla na něho vytřeštěnýma očima, plnýma slzí a tak tupě jako na neznámého. Zabušilo mu srdce. Děti vzlykaly. Lítost mu vehnala slzy do očí. Viděl svou oběť zničenu žalem nad svou nevěrou, dobrou, přítulnou duši. A svědomí se v něm opřelo a zaburácelo: »Jidáši slituj se a potěš ji!«

»Marto, jsi to ty? A co zde děláš?«

»Chce skočiti do vody!« Odpovídaly vzdorovitě děti, bodajíce ho očima.

»No, to bys tomu dala! Do vody?! A Bože dobrý, proč?« A člověk zaplakal. A děva, jakoby se jí byl žhavým uhlem dotknul, vymrštila se a postavivši maličkou do trávy, zalkala: »Vavříku! Ale Vavříčku! Holoubku sivý! Malý! Kde jsi byl tak dlouho? Co jsem se tě nahledala, navolala, dušenko milá. Teď tě mám a jakživa tě nepustím!«

A s tklivou něhou — ale prudce jako litice, vrhla se na něho.

Ale člověk, cítě, co bude, shodil tunku a dal se úprkem kolem řeky k mostu a Marta s dětmi za ním. »Vavříku, Vavříčku! počkej neutíkej mně, vždyť tě mám ráda a nemám na světě jak tebe!« Děti plakaly a rybáři na břehu se posmívali, pokřikujíce za ním: »Vlk, kocoure, vlk! Utíkej, aby si tě neusmažil! To se podařilo! Teď popadla tunku a ponese jí smažířce a řekne, že se jí úhoř vysmekl a tunka je prázdna.«

Ale náhle z křoví vyrazila koláčnice Markéta a zasmála se, hrozíc jí prstem: »Marto, neplač. Dám ti doma cosi. Co bys se trápila? Takový lenoch!«

»Ale to byl Vavřík, ne lenoch!«

»Shoď tu tunku a pojď domů. Pro Boha, netrap mne a pojď. Budeme péci koláče na ráno. Do večera je jak s hráze do rybníka. Ukaž ruku a pojď!«

Nechala se vésti jak dítě. Šly rychle k fortničce a děti za nimi. Ale bědovala a žalostné volání opakovala ozvěna pod Hladnou zdí: »Kde je Vavřík? Kde je Vavřík?«

A na břehu sestrčili rybáři hlavy dohromady a starý šedivec povídá: »Věřte lidé zlatí. Ty dva zde rozehnala Důra! Ten rarach spískal už mnoho pokušení a mnoho lítostí! Bečvářce narazila Jana a smažířce Kocoura, aby na pálenou nějakou kopu vydělala! Toho ďábla tak utopiti v pálené, aby nesváděla neštěstí na lidi!«

»E však sedí zase v »Polívce« na Novém městě. Tam jí spraví Střelec žaludek. Ten je horší než Kruceburk! A je císařský rychtář a proto zle se ozvati! No bude bába srkat semencovou polévku a tvrdé šišky jak záboj. Kéž se udáví jimi!«

»Ta Martu má na svědomí!« Řekl mladík u sítě, utíraje si oči. »A kdyby měla rozum, mohla by si vybrati chasníka jako květ a nepachtila by se za takovým zrzákem!«

»Pro lásku není pravidla ani zákona a netřeba jí ukazovati prstem!«

Chýlil se den. Nad Petřínem vyskakovaly z mlhy stíny. Krásný, mladý večer se batolil z hvozdů, na modrém krzně měsíc a tisíce hvězd a ptáci z lesů volali za ním. Zahleděl se do Vltavy, kde plovalo veliké listí po hladině a rozkvétaly lekníny, a v houšti střemchové ho vítali slavíci. Kolem do kola po vrších zaplály mu ohně na počest a veselé zpěvy hlaholily s nich dolinou. Ó, čarovný večer, zázračný! Vesna zaplesala a vzedmula z řeky stříbrný opar, vysoko nad kvetoucím střemším, jako bílé peří prachové, aby se posadil vzácný host do něho! Ba věru, že vzácný, viděla ho za rok jedenkrát, a čekala ho toužebně,

aby jí dechl na kvítí po luzích, pláních a horách, aby zářily barvami a světly, jako jeho krzno planoucí!

Vyběhla ze sklípku v křivé uličce Marta! Vyběhla, rozhlédla se kolem, držíc v prstech spoustu vzácných kučer, jež se jí valily po bílých zádech, jako havran po sněhu napadlém. Vyběhla se podívat na milý večer, na jeho prachové peří nad řekou, na jeho zlaté květy na krzně, na jeho měsíc na zeleném pásu kolem teplých, májových beder. Vyskočila fortničkou, zahleděla se do stříbrného oparu a rozvinouc krásná ramena, bílá jako z vosku, rozběhla se za ním. Běžela bílá jako holubice, s věncem, co jí děti upletly, na kadeřích — a v olši za tůní výskl drozd. Zarazila se: Známý hlas, a tak sladký! Jakoby volal: »Marto, Martičko!« Ach, to volala z tůně mezi růžemi matička! To volala ona! A zajásala, volajíc: »Tady jsem! Již matičko jdu! Ach, moje milá matičko! Nemam na světě nikoho! Vezmi mne k sobě! Jak se na tě těším!« A za ní trýskl pronikavý nářek:

»Martičko! Počkej, Martičko!« Udivena se ohlédla a čekala.

»Ach, to jsi ty vlašťovičko? Jsi ty to Anežko?«

»Proč mně utíkáš?«

»Jdu k matičce mezi růže. Teď volala, ach tak ti volala! Dnes se najdeme. Skočíš se mnou, zajíčku? Můj zlatý broučku, skočíš se mnou?«

»Poslouchej, Martičko, až zítra. Ano? Zítra skočíme za ní, až si vezmu kocoura.«

»E, víš-li co, kocour sem, kocour tam, před chvílí nám utekl a nemá nás rád. Kdo by čekal až zítra? Pojď, dušenko, půjdeme teď, je tam tak krásně. Ty se mně bojíš?«

»Až zítra, Martičko, až si nabereme do klína koláčů.«

»Chachacha! Tam bude koláčů více, než u všech koláčnic ve městě. Co bys se bála? Pod vodou je zelená louka a pasou se na ní bílí beránci. Nevěříš? Tam svítí měsíček i hvězdičky jako na světě, což nevidíš? A jsou krásnější než naše na nebi. Nevidíš?«

»Vidím.«

»Tam je hromada veselých dětí a mají nejkrásnější panenky a kočičky a naše maminka ti daruje pannu tak velikou, jak jsi sama!«

»Opravdu? A smím si ji s sebou vziti, až se vrátíme?«

»Chachacha! Co by ne, když bude tvá? Či zase mně nevěříš? Zeptej se, chceš-li tamhle toho rybáka, co loví za růžovým koutem, není-li pod vodou zelená louka s beránky. Ten tam hledí pořád. Nehledí?«

»Hledí. Ale on hledí po rybách.«

»Nehledí, chytruško. Hledí po lidech na zelené louce. A pojď, vezmu si tě do náruče, ať mně neutečeš, jak Vavřík. Můj zajíčku, nebraň se!«

»Ale počkej jen trochu, řeknu rybákovi, aby u nás vyřídil, že skočíme za tvou matičkou! Naši by mne darmo čekali, a báli by se o mne. Rybáku! Rybáčku!«

»Dobře máš, zavolej ho!« Mladík ulekaný pospíchal.

»Prosím tě, rybáčku, řekni u nás, že jsme s Martou skočili tamhle do růží, k její matičce, a že tam dnes budeme spolu spát. Řekneš? Dobrou noc!«

A než se mladík rozběhl ku pomoci, vrhla se Marta s děckem do tůně. Zahučely vlny úžasem, vzedmuly bílé růže nad nimi. Krásný večer zakvílel, a jakoby hvězdy s nebe padaly, pršely jeho slzy do řeky. Zalkali slavíci v olšinách a jezy ječely divokým pláčem a od Hladné zdi bědovala ozvěna: »Vavříku! Vavříku!«

Mladík skočil za nimi. V těch hlubinách znal všecky propasti a všechny mělčiny. Rybařil v nich s otcem od mala, jsa více ve vodě než na zemi a v šerých tůních vida slávu a bohatství rybářské. Pevnou rukou zachytil děvu i s děckem, a když plaval k břehu s těžkým břemenem, chvátali již jiní na pomoc. A položili nebohé do pažitu, kde ležely bez dechu. Staří rybáři vzkřísili nejednoho nešťastníka, jehož vytáhli z vody a po dlouhé námaze se jim podařilo vzpamatovati obě. Ohromný zástup lidí sběhl se k Vltavě a bědoval nad láskou, jíž první květen ustlal ve vlnách. Přichvátala paní Markéta od mostu: »Pro Boha, děvče, co jsi to udělala?«

»Prosím vás všecky, odpusťte mně to!«

»Znáš mne?«

»Jak bych tě neznala? Dobrá matičko! Je Anežka živa?«

»Již si ji nese táta domů.«

»Ale, je živa?«

»I je, sláva Bohu, je, a má chuť na koláče. A zdá se, že ti hlava ochladla. Co ti to napadlo, že jsi mne tak zarmoutila? Jak jsem se polekala.«

»Odpust mně, již se to nestane. Hlava mne již nepálí. Jen když je dítě živo! A ráda bych poděkovala svému ochránci. O Bože, co jsem to učinila!«

Rybáři ji naložili na nosítka z rybářských tyčí svázaná a nesli ji domů. Tak drahého lovu nikdy neměli. Již se jim sice také sítě pod rybami trhaly, ale, tuhle zlatou rybku nebyl by dal mladý rybák za celý svět, a staří nejinak! Jakoby byla jejich a jakoby si nesli požehnané bohatství z celé Vltavy domů! A krásný večer zabořil se spokojeně do prachového peří ve stříbrném oparu nad řekou, a s jeho krzna, zavěšeného vysoko v povětří, leskly se hvězdy s měsícem na páse zeleném, a z hvozdu se valil velebný hlahol ptačí. A vesna, chvějíc se štěstím, vznášela se po vrších a dívala se s nadšením na město Libušino, jehož sláva se dotýkala hvězd — na krzně májovém! (Pokračování.)

Dva velkolepé sjezdy katolické.

Píše TOMÁŠ ŠKRDLE.

(Pokračování.)

Ve Würzburgu ptali jsme se sklepníka v jisté restauraci, kde bychom měli v Norimberku bydleti a on nám doporučil dům katolických tovaryšů. I ubytovali jsme se tam a byli jsme tam zcela spokojeni. V prostranné jídelně seděli u oběda dělníci, měšťané a hojně kněží, kteří taky asi jako my stavěli se zde na cestě z Würzburgu. Úprava jídla byla zcela uspokojivá, i mohu tento katolický dům, blíže nádraží se nalézající, katolickým turistům doporučiti. Jmenuje se: Katholisches Vereinshaus, má 450 členů, z nichž tu 34 tovaryšů bydlí a 28 z nich se zde stravuje. Předsedou jest městský kaplan Albert.

Jednalo se nám o to, jak město shlédnouti. Ulicemi města jezdí dostavník, staví se u znamenitých budov a chrámů a tak možno znamenitosti města za půl dne poznati. Stojí to za půldne 4 m. Již jsme se s p. vikářem Ludvíkem chystali, že tak učiníme, když tu pan vikář od vedlejšího stolu uslyšel rozmluvu, která byla i pro nás milá a příznivá. Tam místní kaplan Feucht smlouval se s dvěmi kněžími a jedním p. učitelem, kudy je městem provede, p. vikář nás hned hlásil za společníky, a tím jsme za půl dne viděli mimo museum téměř všecky hlavní památnosti Norimberka a nic nás to nestálo.

Norimberk jest hlavní město v Bavorském kraji Středním Francku v krásné úrodné krajině s 300.000 obyvateli, z nichž jest na 90.000 katolíků a přes 200.000 evangelíků. Řeka Pegnice, přes niž vede více mostů, dělí město na dvě části: Sebaldovu a Vavřincovu.

Norimberk má mezi všemi německými městy nejstarožitnější výstavnost; vše v něm střední věk připomíná, příbytek i způsob života; ulice jsou úzké, křivé, ale světlé a oživené; domy vysoké s podivnými střechami, náměstí dosti otevřená a starožitnými kašnami opatřená. Nejprvnější místo mezi pamětihodnými okrasami města zaujímají kostely.

Průvodce náš vedl nás na hrad nalézající se na příkré výšině; tam nás zvláště zajímala středověká mučidla a různé jiné památky Norimberské. Z hradu jsme šli okolo bývalého domu Albrechta Dürera, slavného malíře († 1528), jehož kovová socha na blízském Dürerském náměstí jest postavena.

Norimberk bývalo město katolické, ale po zrušení klášterů jest nyní v někdějším klášteře kartusiánském Germanské museum a v bývalém klášteře Dominikánském jest městská bibliotéka. V čase reformace nejkrásnější chrámy byly katolíkům vzaty a evangelíkům předány. Takový chrám jest na př. kostel sv. Sebalda, nyní evangelíkům patřící. Je to dílo tak umělecké, že se ani evangelíci neodvážili ničiti v něm umělecké památky katolické, i jest tu obraz Panny Marie, obrazy svatých, kazatelna, oltář, ba po straně hoří tu i věčné světlo a je tu dle fundace ponecháno. Katolíka a zvláště kněze bolí srdce při pohledu na tyto neobyčejné umělecké skvosty nám odciziné. Ve křtitelnici dosud dobře za-

chované ponořen byl při křtu sv. náš český král Václav IV. a v Norimberku v domě Grundherrském sepsána byla roku 1356 zlatá bulla.

Nežli obchodu východoindickému námořní cesta nový směr vykázala, byl Norimberk nejdůležitějším obchodním městem v celém Německu a jakkoliv pak značně klesl, zůstal přece nejprůmyslnějším městem v král. Bavorském.

V čas svého květu proslavil se Norimberk všelikými vynálezy, jako kapesních hodinek, ryjectví v mědi, první papírny, pedálů, klarinetů, větrovky, dřevotiskův, ručničních zámkův a zeměkoule.

Cestou unaveni zašli jsme na svačinu do restaurace a tu se mi podepsali společníci naši: Heřmann Pfafferott, farář v Effelderu, Frant Mader, exposita, a Jos. Ruthrath, učitel. První se mne po tajmu tázal, není-li můj společník, p. vikář Lamb. Ludvík, biskup, ať nosí na pravé ruce prsten. Na to sedli jsme na tramway a objeli jsme krásně město.

Při večeři, k níž se dostavil domácí kaplan, nepřítel modernistů, dověděl jsem se, že mají v Norimberku katolíci 7 konferencí sv. Vincence, 6 dělnických spolků, 1 spolek katolických tovaryšů, 2 spolky mužů, 1 spolek mužů velocipedistů. Německý Volksverein má v Norimberku 700 čl. a sjezdu ve Würzburgu súčastnilo se z Norimberka 1000 osob. V čas voleb rozdělí si katolíci město na 22 částí; ve 22 lokálech jsou volební místnosti.

Katolíci mají zde důvěrníky, kteří se ujímají příchozích katolíků a uvědomí je, kde mají nejbližší katolický chrám, katolickou školu, katolické spolky; pomáhají jim vynajíti byt a jiné více. Je tu také katolická centrála, kamž se příchozí cizinec může obrátiti a odkud se mu důvěrníkem na hoře uvedené poučení poskytuje.

Češi tu mají tři spolky: Palacký, Sokol a Svojan; tento je socialně demokratický. Je tu z Čech hojně zedníků, vydělají si zde více než ve Vídni. Je tu taky několik českých řemeslníků (hlavně tři čalouníci) a živnostníků.

Na sjezdu Würzburgském měl v III. uzavřené schůzi řeč Norimberský děkan a městský farář Hauk o nedostatku kostelů v Norimberku. Pravil, že bylo v Norimberku před 50 lety 7000 katolíků a nyní že je jich tam 90.000. V tom tempu, jak vzrostl počet katolíků, že nemohly býti vystavěny i potřebné chrámy a není i dosti kněžstva.

On sám že má farnost se 40.000 dušemi a k pomoci že má 7 výpomocných kněží, z nichž tři jsou katecheti s 30 hodinami vyučovacími týdně. Zbývají 4 kněží a na každého připadá 10.000. duší. Tu že nelze působiti, jak by se mělo.

Norimberk že potřebuje 5—6 nových chrámů, nebo je tam několik předměstí s 12.000 obyvateli, kde není žádného chrámu, a v jednom že jest postaven z nouze kostelík podoben více stodole než chrámu.

A táže se, jak pomoci! Stavební místo na chrám, že stojí 60 až 70.000 m. a co stavba sama! A osada že záleží nejvíce z dělníků. I apeluje děkan Hauk na katolíky německé, aby pomohli Norimberku, jako pomohli Berlínu. Prosí za pomoci tisk, aby celou tuto bídu objasnil a k milodarům dopomohl.

Místopředseda děkoval řečníku za toto upozornění a návrh jeho katolické německé veřejnosti doporučoval.

Věděl jsem, že v hotelu zum weissen Hahn bydleti bude p. far. Karel Toman, jenž dle naší úmluvy k večeru do Norimberku přijel. Tam jsem ho navštívil a srdečně s ním si pohovořil. Ale když jsem se k domu katolických tovaryšů vracel, byla již tma, i prosil jsem jednoho pána, aby mi řekl, kudy mám jíti. A on mne ochotně až k domu katol. tovaryšů dovedl a když jsem mu za jeho laskavost děkoval, odpověděl skromně, že učinil jen svoji povinnost. A tuto povinnost i já prokazuji v Praze velmi často cizincům, sem zavítavším, hlavně Němcům. Každému vše ukážu a kam je nutno, jej dovedu, věda, jak je taková úslužnost v cizině milá a vzácná.

Ráno jsme sloužili v katolickém chrámu mši sv.; p. vikář šel městem v klerice beze svrchníku, potkali jsme mnoho dělníků a dělnic a nikdo nás nepohanil; jak jinak by se dělo katolickému knězi v předměstích pražských. Oproti nám jsou Němci z říše, i dělníci, mnohem solidnější než jejich kollegové v Čechách.

Při mši sv. nám posluhovali studenti, ti nás po mši sv. provázeli a o tamních poměrech na středních školách nás poučovali. Jsou tam i profesoři i studenti katolíci a evangelíci, ale velmi se dbá na návštěvu kostela v neděli a na výchovu náboženskou.

V pátek dopoledne vydali jsme se z Norimberka k domovu; mezi nás přisedl mladík, Čech z Moravy, v Norimberku pracující a začal nám povídati, že chodí mezi Freidenkry a co prý tam hlásají — i odvrátil jsem se od něho a on vida, že o něho nestojíme, přesedl v kupé na jiné místo.

Železniční vozy jely z Norimberka přímo až do Prahy; v bavorském Brodě jsme ani nepřesedali, celní revisi nám vykonali ve vlaku, ve vlaku jsme něco pojedli, v Domažlicích jsme se s panem vikářem rozloučili a tím jsme sjezd ve Würzburgu pro sebe uzavřeli.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal Jan Halouzka.

(Pokračování.)

V knihovně bohoslovců brněnských uloženy byly pěkné spisy, kteréž bývaly alumnům jedním z nich (obyčejně nejrozhodnějším Slovanem) zapůjčovány. Dle toho, jak mnoho kdo četl, a kolik peněžitých příspěvků odvedl, byl ceněn jako našinec. *Kampelík* rozeslal prosebné listy za knihy pro knihárnu na vše strany. První zásilku učinil c. k. setník *Ivan Pačic* z Prešpurku; zaslal bednu kněh českých a jihoslovanských. Za Kuldy měla česká knihovna tři skříně. Jakýmsi pomluvačem byla knihovna u představenstva naříknuta; a z rozkazu *rytíře Zelinky* uzavřena byla. Kuldovi odňaty klíče r. 1844, a od té chvíle mohl jen spiritual

Deabis knihy půjčovati »on sám musil knihu vydati a nazpět vzíti.« Když přišel *P. Potmon*, kaplan v Německém, vypůjčil si z knihovny »Presslův Rostlinář«, byl zavolán P. spiritual, knihu vydal a s klíčky odešel. Jakmile se dověděl *P. Jiří Slota*, kaplan z Moutnic, o zajetí české knihovny alumnatské v Brně, ustálil se na tom, že bude pomalu knihy z knihovny té odvážeti k sobě, aby snad nějakým způsobem nevzaly za své. Ohlásil příjezd svůj bohoslovci Kuldovi, dojel po voze, a naložil dosti značnou zásobu kněh na vůz a odjel. Za krátko však volán byl *P. Slota* k rytíři *Zelinkovi* a Kulda k P. spiritualovi. Než došel Kulda k P. spiritualovi, už tam pohromadě byli: kanovník *Zelinka*, vicerektor *Dohnal* a *prof. Paušab.* Nastal tento rozhovor;

Rytíř Zelinka: »V alumnátě jest knihovna česká?«

Kulda: »Ano, Milosti, stojí v chodbě hořejší.«

Rytíř: »Vy jste bibliotékářem?«

Kulda: »Ano, Milosti!«

Rytíř: »Kdo vás za bibliotékáře zvolil?«

Kulda: »Všichni spolualumnové!«

Rytíř: »Páni představení o tom nevědí?«

Kulda: »Tuším, že vědí; jest to věc veřejná, knihárna jest majetkem alumnů.«

Rytíř: Toť krásná zpráva! K čemu jest ta knihárna?«

Kulda: »Abychom si z ní vypůjčovali knihy a v jazyku českém se vzdělávali.«

Rytíř: »Ale půjčují se také knihy rodinám českým v městě!«

Kulda: »Tenť jest druhý účel knihárny; hodné rodiny české nemají, odkud by sobě vypůjčovaly knihy.«

Rytíř: »Jak víte, komu se knihy půjčují?«

Kulda: »Mám knihu, v které všechno zapisuji a odpisuji.«

Rytíř: »Což kdyby se některá kniha ztratila?«

Kulda: »To se někdy stává, ale zřídka. Pak je-li kniha důležitá, zase zakoupí se z peněz k tomu účelu od alumnů skládaných.«

Rytíř: »Ale knihy půjčují se také na venek.«

Kulda: »Ano, Milosti, to jest třetí účel knihovny české. Kněží v duchovní správě nemohou sobě jednati knihy, zvláště dražší, a proto si jich vypůjčují z knihárny alumnátské. Dosvědčí to nejdůstojnější P. spiritual; on sám P. Poimonovi vydal z knihárny naší drahocenný ‚Rostlinář Presslův'.«

Rytíř (k spiritualovi): »Jest tomu tak?«

Spiritual: »Ano, ano, Vaše Milosti!«

Rytíř: »Velebný pán Slota také má knihy z české knihárny; kdy a jak mu byly vydány?«

Kulda: »Přijel si pro ně vozem, a na dvoře mu byly naloženy.«

Rytíř: »Důstojný pane spirituali! Tak to nesmí býti! Knihy z chodby přenesou se do biblioteky alumnátské. Každému, kdo by si knihu vypůjčiti chtěl, vydáte, ne jakou by chtěl, ale jakou za dobrou uznáte!«

Tenkráte umístěny byly knihy české knihárny do sbírky knihovny seminářské, a potrval poměr ten až do roku 1849, kdy

ve čtvrtém ročníku *Soukop* s *Orlem* zanedbanou knihárnu českou zase uspořádali; knihy po zemi rozházené, setlelé oprášili, urovnali, a seznamy sepsali. Za zimních dnů a večerů, jak pochvílí dovolovalo, jsouce v papučích a pláštích zakukleni, skřehlými prsty se hrabali v knihách a věc šťastně provedli.

Nemohu tuto pominouti mlčením list † *Vác. Škorpíka*, faráře Kučerovského, kterýž mi napsal bohoslovci dne 19. dubna 1883, v němž velmi důležitá jsou slova tato: ». . . . co se týče doby, v níž vlastně jsme my nesli břímě dne a horka, mám za to, že Vy mladíci ani byste neuvěřili, že, co se s námi dělo, bylo možno. *Knihárna v alumnátě každé chvíle prohlížena, srbské knihy vydávány za ruské*, my byli nazýváni kacíři a revolučníci; mně pravil vysoký hodnostář církevní: »*Sie verderben sich Ihre Carrière durch Ihren Slavismus.*« — Ještě jako farář v Bohdalicích byl jsem pod policejní dohlídkou, děkan zasílal čtvrtroční zprávy o mně do nejdůst. konsistoře. *Konečně prohlédl p. t. biskup Schafgotsch tyto pletichy proti našim snahám osnované a jeho šlechetné srdce se k nám naklonilo, mně slavně »rehabilitoval« tím, že mne učinil děkanem v památném roce 1863.* Nyní už i vidí vláda, že Slované jsou nejvěrnější patrioté, panslavismus už nestraší, ale pangermanismus jest skutečně nad míru nebezpečný; jím všechno, co slove Němec, s malými výjimkami jest nakaženo. My však stůjme pevně na půdě Církve! Náš ideal *církevně-národní* jest spojení rozkolníků s katolíky v duchu Cyrillo-Methodějském; ve směru vědeckém doufejme, že filosofie uzná rovnoprávnost víry s vědou a se s ní smíří, že filosofie uzná oprávněnost autority i v nejvyšších oborech vědeckých, jako dralka magnetická nepovažuje se od lodníkův za překážku, nýbrž za hvězdu vůdčí v nedohledné spoustě bezedných vod — »ne libera tribueretur *erroris* facultas.« Přírodověda konečně také uzná, že až *potud* sahá hmota, pak počíná duch, že hmota své určení, oslavení dosahuje v duchu, pak přestanou všeliké hloupé »*theorie opičí*« a svět se nynějším opičákům zasměje, jako F. W. Weber v básni »Dreizehnlinden«:

». . . . Und dieser Affe
War der erste Aff' im Norden —
Menscheitsväter
Sind sie später
Und gemein im Land geworden.«*)

Opatrnost tehdejších představených byla asi oprávněna, ale ne šťastně volena. Jak † *Kulda* mi pravil: »*našim nezvratným přesvědčením bylo, že mimo Krista a svatou Církev Jeho spásy není nikde k nalezení. Jasným toho důkazem Škorpíkův spis »Mluvnictví a Zjevení«.* (1846.)

*) A dále pokračuje *Škorpík* v listě: »Když našim opičákům ti Gorillové, Šimpanzové a Orang-Guttangové k srdci tak přirostli, proč k nim nevyšlou své misionáře, aby je civilisovali? Jaká rozkoš by to byla patřiti, kdyby uhlídali, kterak některému zvláště nadanému Gorillovi by se znenáhla krátil ohon, až by konečně docela odpadl, chlupy zmizely by, tělo by zbělelo, až by některý Šimpanz v osvětě tak pokročil, že by se jal vykládati aesthetiku — pro toho chlapíka by se musila zříditi zvláštní stolice!«

A jednou napsal mi: »*Ať nám řeknou ti, kdož z té doby naživě jsou, nebyl-li ten panslavismus matohou smyšlenou? Ti, kdož již tenkráte měli jasnější pohled v budoucnost, zajisté s dobrým svědomím pohlížejí zpět na pout svou a na úlohu vykonanou, a v tom dobrém svědomí svém mají odplatu dostatečnou pro čas vezdejší a mohou naditi se také odměny věčné, pro kterouž byli pracovali a se obětovali: Dejž nám to všem milý Pán Bůh!*«

Mluvím-li o alumnátě brněnském, nechci nikterak podceňovati výtečné snahy *v semináři olomúckém* vypěstované. Tou měrou arciť činnost tehdějších bohoslovců olomúckých nevynikala, aniž tak prudkým proudem do předu se nehnala, ale byly toho příčinou jiné a namnoze dosti nepříznivé poměry. V Olomúci byla taktéž zaražena *česká knihovna seminářská* již roku 1835, do níž velmi rád zasílal *hrabě Bedřich Silva-Tarouca* knihy jako: »*Jungmannův Slovník*«, »*Šafaříkovy Slovanské Starožitnosti*«, »*Slávy dceru*«, »*Časopis Českého Musea*«, »*Vocelovy Přemyslovce*«, »Českou Thalii« a jiné.

Členové, kteříž knihovnu udržovali, seskupeni byli v »*Literatur-vereině*«. Divíme se, že česká knihárna dala členům svým společné německé pojmenování! Právě skutečnost ta nám vysvětluje tehdejší neutěšené poměry vlastenecké. A na tom ani dosti nebylo; vždyť až do roku 1844 seznam kněh napsán byl němčinou: »*Catalog der böhmischen Alumnen-Bibliothek in F. E. Seminarium in Olmütz*«. — Budiž také vzpomenuto, že arcibiskup *Ferdinand Maria Chotek* (1831—1836) byl příznivcem ducha českého — a škoda, že již roku 1836 v Praze dokonal; arcibiskup tento ustanovil známého tehdy badatele v historii české *Julia rytíře ze Svábenova* ředitelem arcibiskupského archivu v Kroměříži.

Dočetl jsem se také zprávy o české knihovně seminářské v Olomúci, (M N. r. 1850 od A. K.), že jak dalece známo z listin, hnihovna ta povstala teprv roku 1839,*) z nichž také posouditi možno tehdejšího ducha, vkus a obětavost pro věc národní. Všechny zápisy a poznamenání děly se *v jazyku cizém*, nikde nenajdeš nějakého pořádku v seznamech spisů; tu jest kniha napsaná, tam opět vymazaná; pohřešuje se tu obezřetnost při řízení knihoven potřebná. A tento *neřád* (doslovně psáno) zasahoval bohužel až do let *padesátých*. Že tak knihovna vzala škodu, pochopitelno. Příčinu toho také hledati třeba v každoroční změně bibliotékáře, jenž až do roku 1849 kolikráte bez potřebných schopností se toho úřadu ujímal. Od roku však jmenovaného, kdežto většinou hlasů oprávněných bohoslovců ze všech čtyř ročníků knihovník se ustanovoval, jenž ku sklonku roku svědomitě účty skládati musil, bylo více naděje na skvělejší rozkvět a zdar knihovny. Počítalo se tehdy 960 svazků; seznamy pořizovány byly v jazyku mateřském. »Též bude snahou naší«, slibuje bohoslovec A. K. — »by knihy značně upotřebené nově

*) Jsou tedy dvě tvrzení o původě knihovny olomúcké: jedno klade založení knihovny do roku 1835, jiné pak do roku 1839. — Zdá se mi, že knihovna existovala asi od r. 1835, ale že jaksi veřejně a úředně uznána byla teprv r. 1839.

svázány byly, což arciť požaduje hojnějších příspěvků, kdežto se i *Matici* zaslalo letos 40 zl. — Ze 127 alumnů přispívalo 89. — Vytrvalostí a vlasteneckým počínáním umlkne mnohý protivník, ano bude přiveden k poznání bludu svého.«

Bohu díky! naděje nadšeného pisatele byly splněny. Jest tuto, abych nepřetrhl proud řeči, poukázati na leta pozdější, kdy totiž, když *čeští* bohoslovci v 1. čísle »*Hvězdy*« ročníku 1862 vytýkali *bohoslovcům olomúckým* netečnost ve příčině řízení české knihovny seminářské, tehdejší spoluknihovník *František Bauer*)* takto odpověděl: ». . . . . že by naše bibliotéka česká v arcibisk. semináři v Olomúci, v tomto rejdišti všeslovanských agitátorů, jakž nám milostbaba Augsburkyně přezdíti ráčila, *byla bídná*, to ať vyvrátí kratičká kronika o vzniku naší knihovny, jak v zápiscích zaznamenána jest, ať vyvrátí způsob, jakovým se rok od roku rozmnožuje, ať vyvrátí vypočítání nejhlavnějších děl. První pohnutkou ku založení naší knihovny české byla zajisté obětavá láska našich předchůdců, kteří roku 1839 nejedno nákladné dílo ku vzájemnému vzdělávání darovali, a určitými měsíčními příspěvky toto počínání podporovali. Tak povstala naše knihovna. Nejštědřejší podporovatel byl *hr. Tarouca*, který nejen znamenitě penězi přispíval, ale i mnohými knihami, jejichž počet půl sta přesahuje a mezi kterými *Slovník Jungmannův*, *Časopis českého Musea*, *Slov. starožitnosti*, *Slávy dcera*, *Přemyslovci*, básně od *F. Holého*, a jiné se nacházejí, knihovnu obohatil. Roku 1845 učiněn první vkladek do Matice České; r. 1851 zapsána naše knihovna do Dědictví sv. Jana Nepomuckého a do Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, obdrževši od Nejd. kardinála Maxmiliana 47 zl. r. č. — Od roku 1839 až po rok 1860—61 bylo příjmů 911 zl. 26 kr. r. č. A kdo tuto summu složil? Alumnové takřka sami. A jako se podporovala naše knihovna, tak bohdá se bude podporovati, pokud úcta k sv. věrozvěstům našim nevyhyne. — Máme více než 1100 svazků ze všech oborů literatury československé; máme bibli z roku 1677; biblí od Procházky, Frencla, biblickou encyklopedii od Frencla; patristickou encyklopedii od Řeháka; překlady sv. otců Cypriana, Augustina, Jarolíma, Zlatoústce, velký počet kázání a rozličných spisů bohovědeckých; časopis katol. duchovenstva od roku 1828 až do jeho zahynutí a opět obnovený; časopis Cyrill a Method, Hlas, Blahověst; z oboru historie: Hájkovu kroniku z roku 1541; historiam de ducibus et regibus Bohemiae od Boh. Balbína z roku 1735; dějiny Palackého, Tomka, Tomíčka, Malého, Zeleného; historii Girondinů od Lamartina atd.; desatero knih historie církevní od Eusebia, přeložených od Jana Kocína z Kocinetu; dějiny církevní od Jana Bílého . . . Máme zeměpis od Zapa, Balbiho, Palackého atd. Máme technologii všeobecnou, všeobecný rostlinopis, klíč štěpařský od Pressla, přírodopis od Staňka, Pečírky, Svobody; geologii od Krejčího, silozpyt od J. K.; lučbu od Amerlinga, Kodyma, Šafaříka; Živu od roku 1853.; několik kněh o lékařství, o právech . . . Ze slovesnosti Slavína: hist. liter. od Jungmanna, Šembery, Sabiny; více než 25 mluvnic, slovníky . . . divadelních kusů více než 60 krom

*) Nynější kníže-arcibiskup Olomúcký.

Shakespearových dramat: časopisy: Krok, Dobroslav, Dennice, Vlastimil, Květy, Včela, Lumír, Obecné listy atd. — K tomu máme volný přístup i ke knihovně polské. — Co se týká správy knihovny, odevzdána jest knihovníku a spoluknihovníkovi, kteříž dle základních pravidel svobodnou volbou se ustanovují. Knihovna jest každému téhodne třikrát přístupna.«

Z horlivých podporovatelů knihovny olomúcké byl též *J. Gallaš*, kterýž zásilce do alumnátu olomúckého následující list připojil:

»Vysoce učený, dvojictihodný pane!

V Hranicích dne aprila 1835.

Těší mne velmi, že můj dáreček Jejich Pánům spolualumnům k nějaké radosti posloužil . . . já skutečně kýžím, abych do jejich české knihovny nějaký spisek poslati mohl, jenžto by v srdcích mojich milých, mladých krajanů takovou lásku, jakouž Římané v zlatém věku jazyka svého hořeli, k našemu mateřskému zanítiti mohl. Oni ctili jazyk helenský, vážili si ho velice, ne však na útržku jazyka latinského, jak se u nás s německým naopak děje. Oni jazyk helenský nejinak ctili a k němu počestně se chovali, jak moudří a mravní lidé obyčej mívají k cizím krasotkám se chovati, kterýmž všechnu slušnou uctivost bez ujmy rodičné lásky k své vlastní máti prokazují. Oni v prvých spisech zavdy propovědi řeckých mudrců uváděli . . . však nikde — mým povědomím — že by rozený Říman nějakou řeckou knihu byl vydal. A jak pravdivě Herder ve svých mudrckých pochopích jednaje o národu slovanském zaznamenal, že se na něm velmi nevděčně prohřešili . . a zdaž propověď . . . učeného Němce na nás nespadá, kterouž na své nevděčné krajiny vynesl, říkoucí, že ten, jenž svou národní řečí zhrdá a ji zlehčuje, téhož samého hříchu proti své mateřské řeči se dopouští, kteréhož se Cham proti otci svému dopustil? My můžeme sice jazyk německý ctíti a chváliti, ano i jím psáti, ale svého vlasteneckého nemáme tupiti, nýbrž jej vděčně jakožto mateřský milovati a o jeho větší vzdělanost pečovati. — *Přítomně odesílám Jim opět pro jejich moravskou knihovnu několik spisů* *) Vystonu-li, pokud živ budu, něco víc s radostí Jim odešlu. — Bůh Jim rač dobrého a stálého zdraví popříti. Tak ze srdce kýží jejich otcovský přítel *Josef Gallaš.*«

Dědek vyznává o alumnátě olomúckém, že se to tam, jako kdysi v Brně, hýbati a klubati počíná; že už dosti alumnů olomuckých i knihárna olomúcká zapsáni jsou *v Matici*, což prý jest nadějným důkazem probuzení. — Jak později uslyšíme, vyvíjelo se povědomí vlastenecké v alumnátě olomúckém za příznivých i méně příznivých dob vždy mohutněji.

Velmi důležitý projev bývalého alumna brněnského zachoval se v listě *Františka Poimona*, kterýž zaslal jako kaplan *v Německém* svým bývalým soudruhům bohoslovcům, datovaný ze dne 29. prosince 1842 znění tohoto: »Jak pak se Vám vede? *Jak se vzmáhá knihovna a jak čtenářstvo*? Vždyť nic o tom ne-

*) Opět důkaz, že už roku 1835 česká seminářská knihovna v Olomúci existovala.

slyším. O kdyby tak mnohý měl tolik rozumu a schopnosti a nahlédl, jak užitečné a prospěšné na venku jest, když si kdo za zábavu a oblibu vyvolil literaturu mateřské své a národní řeči, jistě že by vždy *u skříně knihovní* dračka o knihy byla, a čas divně promařený by se vždy obětoval čtení. Nechci Vám snad nebo komu jinému to dokazovat a vědecky rozbírat, ale jen ztvrzenou věc podotknu. Kdo zanedbá se dobře cvičiti v řeči té, kdo má za to, že se již napil z proudu Hypokrenenského a Aginepského, že již kámen mudrců nalezl a z kruhu čtverhraníky dělati umí, že již s Demosthenem nebo se Zlatoústým o závod jíti může: když si eminence vydřel, prázdné slupiny slov do paměti k odříkání vecpal a řeč ne populárně, ale trivialně tak tak koktat nebo žvatlat umí: o ten se v kněžském uřadování často a mnohokráte více napotí a nalopotí nežli před zkouškou, a ještě to kloudné není. Jeho úzkostlivost ve slovech, nejistota u vyjádření, nesrozumitelnost v sadech a řeči, jeho zamlčování a zapomělivost významu i proudu řeči a více nehod se přece na světlo dere a lid to pozoruje jak v kázáních, tak na cvičeních, ve zpovědnici, u lůžka nemocného, ano i děti ve škole. Kázání aby se den či dva dni zpaměti učil: sám co's řádného napsat, na to není pomyšlení. Kdežto vzdělanému ve své řeči jest všechno jen hříčkou, a každý ho rád poslouchá. Já když jsem přišel a sotva dvakráte kázal, již si lidé pravili: »I vždyť jemu je každé slovo rozumět, co tím chce řici.« Vypracuji-li si kázání a jednou přečtu, umím je a nepotřebuji se báti, že zůstanu na kazatelně trčet, až krapěje na čele vyrážejí, a že řeknu jako s nebe spadlé »amen«, jak se to nejednomu stalo, kdo v alumnátě *pohrdal řeči národní,* nám jako vojáku v boji zbroj potřebnou; ano, stalo se to jednomu, *jenž zavdy v alumnátě na knihovnu huboval,* a kde mohl Slovanům spílal. Dále obliba národní literatury dává venku vždy pěknou a mravnou, vzdělávající a užitečnou zábavu. (Co dělá Šimbera? Nepřicházívá k Vám nikdy? Co Škorpík a Těšík? Ze je všechny tři líbám.) — Vyjde-li i na rok 1843. »*Nitra*«, tak mne napište opět mezi předplatitele, však takto: *Fr. Poimon*, kněz církevní v Brněnské diecesi, a tak pozorujte to při všech předplatitelech, aby, jestli Slováci dají opět jména předplatitelů tisknouti, se vědělo, kolik z Moravy, kolik jich je ze Slovenska. Jak se mi daří? Po chudě. Ale jsem zdráv, mysli bodré, jsem spokojen se svým povoláním a často si myslím: »*Post nubila Phoebus*«. Šmídovy spisy, knihy ze Svatojanského dědictví a jiné vzdělávající i poučné půjčuji lidu, dle možnosti též rozdávám. Více činiti nemohu, každé příležitosti použiji k dobrému. *Mikšíčkovi* přeji pilnosti k překládání p. Dieblova hospodářského spisku; časopis ten s »Květy« také odebírám. Pozdravte mým jménem: Bílého, Chalupského, Šmídka, Bartoše, Kuželu, Fáborského, Kuldu, Svobodu, Podraska, Gracu, Křivku, Valiče a všechny, kteří mne mají rádi a neradi, kteří si na mne časem vzpomenou. Já na Vás všechny často při mši sv. vzpomínám.« *Takoví byli naši vlastenečtí bohoslovci a kněží!*

Cesty srdce.

Napsal P. J. Franco S. J. S výslovným povolením časopisu »Civiltà Cattolica«, z vlaštiny přeložil FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Dokončení.)

Pevná hlava.

Zatím co Julie v Neapoli klidně a mírně se věnovala péči o otce i matku, bratra i sestru, nic jiného si nežádajíc než odpočinku, jaký má dívka, která se úplně posvětila povinnostem dětským a sesterským, v Zeleném parku mluvilo se o ní často. Přátelé a známí rodiny Needleovy, jimž nebylo možno zatajiti příčinu náhlého rozhodnutí Juliina, mluvili o ní, co mohli nejlépe, a shodovali se v tom, že nic důstojnějšího nemohlo býti žádáno od křesťanské dívky, která je pečliva o svou pověst; a jak náhle se odřekla štěstí, které jí bylo nabízeno! Dala na jevo šlechetnou mysl i šlechetné srdce. A John podle jejich mínění mohl děkovati Bohu, že Julie měla více rozumu než on. Klára a Klementa pak, které nevěděly, co se nad jejich hlavami stalo, plakaly neustále pro svou milovanou učitelku, a nedaly se ani potěšiti nad jejím odchodem leč nadějí, že se opět vrátí.

I matka doufala v její návrat tak toužebně, ale považovala jej vždy za dosti obtížný; mohlo by se tak státi jen tehdy, kdyby se John oženil a zařídil si oddělený příbytek od ostatní rodiny. A jestě v tom případě nebylo to pravděpodobno, pochybovala právem o Julii, že by přijala opět místo, jehož se jednou byla vzdala. To však nepřekáželo, aby necítila jestě po několika týdnech, jako v prvním okamžiku po rozloučení, jak srdce jí krvácí nad ztrátou nenahraditelné přítelkyně.

Stokrát za den paní Anna potřebovala Julie, stokrát cítila hořkost, když pomyslila na to, že je vzdálena. Ale když vše celkem uvážila, uznala: Je to nutností a vůle Boží; nemohu v té věci ničeho učiniti.

John však tak nemyslil. Přátelé jeho mu radili, že učiní nejlépe, pomyslí-li na jinou nevěstu; i matka byla téhož názoru. Všichni mu domlouvali, že musí zapomenouti na Julii; a za odpověď dával polohlasitě: Hm! Uvidíme! Když jednou matka ho nutila vlídně, aby pomýšlel na sňatek, odpověděl rozhodně: Nemohu se rozhodnouti v téže věci dvojím způsobem. Četné rady, které mi dávají různí lidé, mne ještě více upevňují v mém předsevzetí. A kterak také ne? Žádný z nich mi nemohl dáti rady, která by měla nějakou váhu; každá rada se končí slovy: Co by tomu lidé řekli? Nuže já jsem rozumný člověk; učiním vše z důvodů rozumných, ale nic pro lidské klepy.

Dobře tedy; avšak jaký je to dobrý rozum, když Julie nedává souhlasu? Zdá se ti to býti malým důvodem?

— Sázím se, že Julie se vzdálila, předvídajíc, že takto přestanou řeči; a přestanou-li tyto, nastane pak zajisté obrat. A pak chcete, aby vám řekla všecko? Kdyby se vám byla Julie vrhla do náruče a řekla ochotně, hlasitě a slavnostně »ano«, bylo by to bývalo pro mne, jako bych byl polit vědrem studené vody po hlavě; proto její odpor proti manželství tak nerovnému osudem

(což nemůže býti jinak), dal jí poslední ozdobu, která jí ještě scházela. Buďto Julii nebo žádnou . . . alespoň na deset roků.

Ubohá matka nevěděla, jak se má zachovati. S jedné strany bylo by jí milé, aby se stala tchýní tak andělské dívky, bohaté všemi vznešenými osobními vlastnostmi, které byla zavázána pro čas i věčnost; a mimo to je tak zbožné a klidné povahy, že by nikdo lépe než ona nedovedl vyhověti jejímu synu a vedla by jej k dobrému a milovala by jej přes jeho povahu, tak upřímnou, ale neschopnou dáti na jevo něžnost. Tyto úvahy vedly ve prospěch Juliin. Avšak s druhé strany, kterak jednati proti běžnému všeobecnému mínění všeho příbuzenstva? Jak by se utvářily zevnější poměry, kdybych si takto znepřátelila přátele a známé? A přece John nechtěl se zmásti ve svém úmyslu; a láska jeho k Julii, jak se zdálo, utvrzovala se rozumným uvažováním, čím méně tuto lásku považoval za romantickou a fantastickou; a jestliže nezamýšlel na venek přerušiti styky s přízní, bylo zajisté očividno, že bude snáze odvrátiti příbuzenstvo od její strany, než od jeho.

Našla vhodnou příležitost, aby se připojila k většině nebo došla alespoň k rozhodnutí, ať bylo jakékoli. Pozvala do zámku některé známé paní, které považovala za nejvhodnější, aby přivedly Johna k lepšímu názoru. Avšak John se o tom dověděl a chtěl se tomu vyhnouti a proto prohlásil k matce: — Právě zítra mám odjeti do Newcastlea; omluvte mne tedy laskavě a zastaňte mne. — Paní pochopila lest, ale nedala to na jevo a dala mu lístek pro známého bankéře v Newcastleu. Byl to zrovna ten, jemuž John zamýšlel svěřiti na nějaký čas své sestry za těžké nemoci matčiny; byl to muž, jenž měl rozhled ve světě, náboženství protestantského, zcela oddaný peněžnictví a obchodu, ale byl přítelem jejich rodiny a příbuzenstva, kteréž se naň obracely v důležitých záležitostech; neboť byl považován za muže velmi šlechetného. Na lístku bylo napsáno:

— Příteli, znáte záležitost, jež se týká mne, mého syna a mého příbuzenstva. Dnes šťastnou náhodou je tu několik příbuzných a bylo by mně milo, kdybyste zavítal do Zeleného parku a pomohl mně překonati nepřátele mého syna nebo abyste přivedl k rozumu mého syna. Ponechávám volbu Vaší rozvaze. Vám zcela oddaná Anna Needleová. —

Bankéř četl list a nevrle pohlédnul na Johna; vzav jej za ruku, vedl jej do salonu a započal hovor: — Pane Needle, jsem dlouholetým služebníkem vašeho domu a mnohých vašich příbuzných, kteří všichni ve své laskavosti mne považují za poctivého a upřímného člověka. Doufám, že i vy mne považujete za takového . . .

— A za přítele, za pravého upřímného přítele, dodal John, chápaje ho za ruku.

— Nuže tedy, dovolte, abych k vám mluvil jako přítel. Věříte, člověk, kterému je dvakrát tolik let jako vám, může viděti nějakou věc jasněji než vy ve společnosti lidské?

— Jsem o tom přesvědčen, odpověděl John, který již tušil, kam bankéř míří.

— Můžete si představiti, že bych se oženil s dívkou, která by vám nevyhovovala a nebyla k vaší cti?

— Dosti toho, nechte okolků a začněme zpříma.

— Nuže, souhlasil bankéř, vaše matka mně dává věděti, že dnes přijdou do Zeleného parku někteří vaši příbuzní . . .

— Abych se tomu vyhnul, odjel jsem do Newcastlea.

— A vaše matka, pokračoval bankéř, by si přála, abych se do této záležitosti vložil a přivedl vás k lepšímu mínění. Že jste se, pane Johne, v té věci neukvapil, jest vám k nemalé cti.

— Neučinil jsem tak pro nepřekonatelné překážky příbuzných, nýbrž pouze k vůli svému svědomí, poněvadž od té doby, co jsem katolíkem, nechci dáti příčiny k nelibosti své dobré matce, která mi dala život jedenkrát a desetkrát by za mne položila život.

— Dobře, k vůli svědomí; jest nepochybno, že chcete zachovati mír domácí rozhodnutím trvalým.

— Rozhodl jsem se.

— Kterak?

— Že požádám o ruku slečnu Julii nyní, když je ve svém domě, za čestnějších a výhodnějších podmínek.

— Jednáte podivně, mladý muži, s láskou, která nemůže se nikomu zalíbiti.

— Proč pak? tázal se John; to je mojí věcí. Já miluji srdcem i rozumem. Julie se mi zamlouvá a cítím, že ji miluji opravdově; a zde (tu John ukazoval na hlavu) cítím, že Julie jest pro mne jako stvořena za společnici. Je krásná jako luna, a kdybych vážně nepomýšlel na ni, čekal bych pokojně, až se setkám s jinou; ale bojím se, že bych musil deset roků hledati takové, která by jí byla podobna. Dosti na tom, vy mne chcete přesvědčiti o opaku; a já jsem si postavil hlavu, třeba mně je to nemilé vyznati, že jsem dal příčinu k nedorozumění.

— Mluvte otevřeně, pane Johne, já jsem viděl dosti ve světě a byl jsem taky mlád; je toto vaše přesvědčení úplně založeno na rozvaze nebo vychází pouze z galantnosti?

— Mohu vás ujistit, odpověděl John skoro uražen, že Julie se o tom dověděla pouze z blouznění matčina; já jsem jí o tom neřekl dosud ničeho, takže Julie neví, zda miluji více ji než císařovnu čínskou.

— Věřím vám na slovo. Avšak nyní mi řekněte důvody, které vás k tomu pohnuly, není-li to nediskretním, abych se na to otázal.

John vyšed z lásky rozumné, která v jeho srdci povstávala každého dne, pokračoval ohnivě. — Nejen proto, že jest jednou z nejmilejších bytostí, kterou jsem kdy viděl pod sluncem, nikoli; jako ona jest, nemohl bych jich snadno nalézti tucet. Proto nalezl jsem v ní úplné zalíbení. Já, vím to sám, já jsem poněkud nehybný a nesnadno se přizpůsobím společenským poměrům; za to ona je hbitá jako víla našich básníků a doplňovala by mou neohebnost. Mimo to shoduje se záliba její v tom, co se mně líbí; studovala náboženství více než mnozí učenci, zná latinsky, je sběhlá ve všeobecných dějinách, tak že jí plyne řeč mile z úst.

Pro mne, který se raději zdržuji v Zeleném parku, než bych dojížděl do Londýna, není mně malou náhradou jednati s dámou, která si neobtěžuje prohledati mou knihovnu, než aby chodila po zábavách městských. A nemluvím nic o její vznešené povaze. Nechť vám dostačí, že moje matka, a víte, že je to paní, která si nedá poroučeti, jí poslouchala jako dítě, zrovna jako moje sestry. Julie nikdy nebyla pánovitá; vynutila si úctu svou vzornou výchovou a svými čarovnými a milými způsoby. Jsem-li dnes katolíkem, jsem dlužníkem jejího ducha, jako matka děkuje své obrácení jejímu srdci.

— Není to velká zásluha podle mého soudu jako protestanta.

— Avšak v mých očích, pokračoval John, je to důkaz její vznešené povahy. Jednoho roku byla by přísahala, že spíše se stane papež protestantem než moje matka; a ejhle, Julie svými krásnými vlastnostmi změnila její zcela odporující náladu a byla při tom velmi laskava. Myslím, že není na světě osoby, které by matka více důvěřovala, než Julii. Pročež bych rád přivedl do domu takovou snachu, v jejíž náruči by prožila svoje stáří klidně a blaženě, aniž bych slyšel někdy křivého nebo polovičatého slova. Také bych rád svým sestrám dal dobrou vychovatelku, které si nadmíru váží. A nyní přistupuji k otázce, o kterou se lidé zajímají, že Julie není stejného společenského postavení se mnou. Ať nemám zřetele k tomu, že má na svém štítu hraběcí korunu, která schází všemu našemu příbuzenstvu, považuji ji za mnohem vznešenější šlechtičnu i tehdy, když za neočekávané pohromy se uchýlila do našeho domu. Její otec jest váženým kavalírem, že vyrovnal se ve dvou letech se svými věřiteli do posledního peníze a raději zůstal v chudobě, než aby bankrotem svůj obchod zachránil. Zkrátka, slečna Julie je z dobrého rodu, je krásná, je dobrá a podle mého gusta; a aby se stala vznešenou dámou, nechybí jí nic než mé jméno. A já jí je dám beze vší pochyby, leč že by mně to mé srdce neradilo.

Rozvážný bankéř dopustil Johnovi zcela volně přednésti toto filosofování a zcela chladně vyslechl informace nového obchodního domu, s nímž chtěl obchodovati. Panu Johnovi neodpověděl nic jiného než: — Nyní jsem pochopil.

Zatím v Zeleném parku bylo slyšeti opačnou stranu jako smírčí soud, jehož mínění chtěla paní Anna vysvětliti. Ze všech řečí poznala paní, že Julie byla skutečně považována za dámu vzácných vlastností, které jí připisoval John; jediným důvodem nesouhlasu bylo věno a společenské postavení. — Nuže tedy, vmísil se do řeči bankéř, který odjel do Zeleného parku po odchodu Johna, o němž měl za to, že se v městě zdrží, v případě, že by slečna Julie řekla nikoli, každým způsobem bych radil, aby se pan John zřekl této myšlenky; ale poněvadž věc přišla na veřejnost, poněvadž John je smrtelně zamilován . . .

— Pomalu, přerušila jej teta Johnova, již hodně sestárlá, myslím, že ještě nejsme tak daleko. Zde v domě ještě nikdo neviděl Johna, že by se byl dvořil společnici své matky; ani nebyla by se s tím snášela jeho šlechetná povaha, ani by to nebyla trpěla má sestra.

— Promiňte, odpověděl galantně bankéř, vzácná protivnice, ale zajisté víte, jako jsou dva druhy opojných nápojů, totiž víno a pivo, tak také jsou dva druhy zamilování, totiž fantastické a rozumné. První druh představuje lásku rychlou, vroucí, divokou, která se objevuje v jednaní, affektovanosti, bouřlivých výstupech a jiných bláznivých kouscích, což každý pozoruje na hejscích, když jsou zamilováni do nějaké dívky: ejhle, toť víno. Druhý druh budí lásku silnou, trvalou, tvrdošijnou, která se ukazuje tím, že se pevně usazuje, je skryta světu, poněvadž nechce na venek se ukázati; ejhle, toť pivo. Vím o takové rozumné lásce, která povstala z čtení knihy, byla několik let ohnivá a stávala se vroucnější, až spisovatel knihy, pravý kavalír, se zasnoubil s čtenářkou, jež byla pravou perlou . . . A v těchto letech se ani neviděli ani osobně, ani na obraze, nikdy ani písmene si nepsali! Po prvé se poznali na fotografii, až sňatek byl smluven a jemu požehnáno. Co bychom učinili, kdyby John měl také takovou lásku? Podle mého zdání nezbylo by nic jiného než skončiti tuto záležitost. Avšak věno! Také k němu musíme mít zřetel; tak bych prohlásil, kdyby se jednalo o pořádek, ale poněvadž věci již tak daleko pokročily, myslím, že věc nemá valného významu. Vždyť John nepřijde ani na mizinu ani nedožije se lepších poměrů k vůli osmi neb deseti tisícům šterlinků; a ostatně má, aby se měl čím spokojiti.

— A pak, vložila se do řeči paní Anna, sluší též říci, že slečna Julie má ve skutečnosti také věno; má villu u moře nedaleko Neapole a sto tisíc lir v bance a snad ještě něco jiného; zkrátka, nemůže se říci, že by přišla do našeho domu s prázdnýma rukama.

—Není to mnoho, ale je to přece něco, odpověděl bankéř. Nevidím opravdu jiné vážné obtíže, než že byla společnicí a vychovatelkou právě v tomto domě. (Tu všechny posluchačky zbystřily sluch.) Kdyby si měl pan John vybrati, neřekl bych mu: — Táhni tento lístek; avšak poněvadž již vytáhl, není již žádné volby. Tu se nejedná o dívku obyčejnou, která navykla trochu způsobům, nýbrž o dívku z velmi vznešeného rodu, která by se ve své zemi byla mohla dávno vdát, o slečnu vznešené povahy, jemného vychování, jejíž osud se na čas zatemnil, která však nemá ani sama, ani její rodina nejmenší skvrny. Tvrdil bych, že rodina Needleova nikterak by nebyla ponížena takovým příbuzenstvem. Mnohem více, ženich i příbuzní by dobře učinili, kdyby nevěstu se všemi ohledy uvedli do pravého stavu. Kdyby k tomu došlo, nebyla by to nečest rodiny, nýbrž nastal by mír v rodině.

Tu se rádce odmlčel. Nikdo neměl proti Julii osobní nesympathie; všichni přítomní dali jí na jevo za rozmluvy dosti úcty a obdivu. Dosud byli na straně paní Anny, poněvadž tato byla proti sňatku; ale když vyslechli, jak o tom soudí bankéř, muž nestranný a světa zkušený, dali se na ústup. Jeden se vymlouval: — Ale vždyť já jsem nikdy netvrdil, že by tímto spojením dům Needleův byl zneuctěn.

— Nikdy jsem nezamýšlel stavěti se proti této věci, dodával druhý; pouze jsem upozorňoval na některé okolnosti.

— Konec konců, dotvrzovala jiná, přijme-li paní Anna Julii za snachu, bude to od ní záviseti.

— Bude-li John spokojen, bude spokojena celá rodina, souhlasili ostatní; my přijdeme na svatbu.

Zkrátka, byl to obrat všeobecný, k němuž se klonili všichni, dříve páni a pak dámy. Zdálo se, jako by každý chtěl pak prohlásiti: — Vždyť já jsem se proti sňatku nikterak nestavěl. Paní Anna, když dostala takové vysvětlení, a doufajíc, že tímto spojením si neznepřátelí příbuzenstva, dala svolení, aby bylo vyhověno náklonnosti jejího prvorozence. Ale nastávala tu nová nesnáz, kterak přivésti Julii k tomuto kroku, poněvadž kdyby Julie nesouhlasila, dala by se tím zbraň do ruky těm, kdož sňatku tomu nepřáli. Oznámila své rozhodnutí Johnovi a sdělila s ním své pochybnosti. Ten měl za to, že je potřebí přímo se blížiti k cíli a chtěl psáti dopis hraběti Oktaviovi z Allori a Julii; nevěděl nic lepšího.

— Nikoli, namítala matka; tyto věci vyřídí matky mezi sebou lépe než mužové, zvláště mladí, aby nebylo všecko zmařeno. Ty napíšeš lístek, v němž vyjádříš city svého srdce; o ostatní se postarám já.

I napsala velmi obšírný list hraběti z Allori, v němž oznamovala úmysl Johnův, který schvalovala a žádala přímo za ruku Juliinu pro Johna. Obdržela obratem pošty stejně dlouhý list, v němž hrabě důstojně odmítal nabídku, poukazuje na rozdíl společenského postavení, pro nějž Julie nemohla souhlasiti, ani nechtěla odporovati. Paní Anna zamlčela Johnovi úplně toto odmítnutí a odpověděla, že pochopuje dobře, jaké nesnáze by mohly povstati; ale poněvadž se jedná o vyvrácení jich, nebude váhati, aby o nich nepromluvila osobně a proto se odebéře do jižních krajin.

Julie, které otec dal čísti tuto odpověď, prohlásila: — Vím dobře, jak této lsti se vyhnu. Vyhledejte mi v Římě klášter, kam bych se v případě nutnosti odebrala. Jakmile uvidíme, že se dali na cestu, odjedu. Vy pak řeknete: Odpusťte, právě včera odjela Julie k duchovním cvičením. A tím poznají, že nechci do těchto poměrů přijíti.

Otci Juliinu líbila se ráznost, kterou schválil úmysl milované dcery, a to tím spíše, poněvadž nedávala na jevo zcela žádné náklonnosti. Za útulek Juliin byl vyhlédnut klášter Villa Lante v Římě, kde nebylo žádného nebezpečí. Dobrá dcera připravila tlumok otcův a vak pro sebe s potřebnými věcmi na několik týdnů. Každého dne byla připravena, aby vstoupila do vagonu a vzdálila se.

Než Julie a otec její pořádali účet bez hostinského. Neuplynulo více než pět dní po druhém dopise, když paní Anna přibyla do Neapole a se svými dceruškami se objevila v domě Alloriově. Jaká to náhoda! Hrabě, komtessa a Julie chtěli právě vyjíti z domu, ale najednou se zastavili. Všecky plány, úvahy a velké námahy byly zmařeny okolností, že Julie se nalézala v náručí paní Anny a byla zasypána polibky a přítulností Kláry a Klementy. Myšlenka, prchnouti do Neapole, když svou milou pří-

telkyni nalezla v Neapoli, zdála se Julii hrubou urážkou, opravdovou drzostí. Nezbylo jí tedy, než aby obrnila své srdce k nevyhnutelnému boji, o němž byla přesvědčena, že skončí pro ni vítězně.

Rozumná láska.

V prvních dnech pobytu paní Anny v Neapoli nebylo boje v srdci Juliině, poněvadž ani zdaleka její bývalá velitelka se nedotkla předmětu, pro který přišla. Často přicházela, aby ji odvedla z domu, neboť ji chtěla míti stále při sobě ráno, k návštěvě kostelů a k pobožnostem, za dne pak na procházce, tak že jim den za dnem mile ubíhal. První oheň byl otevřen po týdnu tím, že paní Anna podala Julii list od Johna s adressou »Urozené slečně Julii z hraběcího rodu Alliorů.« To se stalo v domě Alliorů v pokoji Juliině. Julie se otázala bez pohnutí: — Paní Anno, víte, o čem se jedná v tomto dopise?

— Můžeš si mysliti také ty, odpověděla paní s usměvem.

— Dobře, vy se zajisté spokojíte, když jej odevzdám zapečetěn svému otci?

— Avšak, jaké pochybnosti, moje dítě? Žádala jsem ho před krátkým časem za dovolení, dříve než jsem odjela.

— Nic nevadí, odpověděla Julie; bude mi působiti radost, když jej odevzdám otci zapečetěn.

I nesla jej k otci a položila jej na stůl. Paní Needlova nebyla uražena touto útlocitností a nechtěla věděti, co v listě jest obsaženo. Proto odešla. Když se vrátil otec, otevřela Julie list a četla: Urozená slečno Julie! Moje matka asi s Vámi jednala, slečno Julie, a s Vaším otcem o úmyslu mého srdce; ale bylo by chybou, kdybych Vám všeho jasně, přímo nevyložil. Již za Vaší milé přítomnosti byl dozrál můj úmysl; jestliže jsem ho nevyjádřil slovy, příčinou toho byly okolnosti, ku kterým bylo třeba míti zřetel. Avšak nyní mohu tvrditi, že budu považovati za nejšťastnější dni, když budu věděti, že slečna Julie nepohrdá mým srdcem. Toto vědomí se mi zdáti bude jako nebeskou milostí, milostí nevylíčitelnou. Nepíši nabubřele, poněvadž se to nesnáší s mou povahou. Avšak neumím také lháti a ještě méně bych mohl zraditi tu, které slibuji největší závazky, kterou zvu, aby mne provázela po celý život. A pak slečna Julie může býti ubezpečena, že dadouc mi své srdce, vždy najde u mne největší ohledy a lásku, tak opravdovou a hlubokou, kterou slibuje dnes Váš John Needle.«

Julie čtouc tato slova v dopisu zvolna a důstojně, pocítila nepatrnou náklonnost k Johnovi. Ubohý John! Je stále týž; poněkud tvrdý, ale upřímný . . . Zasloužil by, aby dostal průvodkyni, která by uměla čísti v jeho dobrém a šlechetném srdci. Avšak nepoznám jí asi nikdy; zde je otázka a ta je nerozluštitelná. — Tak uvažovala Julie. A bojíc se sama o sebe, šla se poradit se svým duchovním rádcem. Byl to rozvážný kanovník, který jí podal první sv. přijímání a pak ji stále nabádal k dobrému, pokud byla v Neapoli. Když ho nenašla ráno v kostele, poslala mu do bytu list Johnův s prosbou, aby jí dal příhodnou odpověď.

Následujícího dne jej našla v sakristii a slyšela od něho toto rozhodnutí: — Tento list nemění na vašem úmyslu ničeho. Jestliže se rozhodnete, vzíti si onoho za manžela a přinesete mu stálou oběť svou láskou a budete snášeti všecka sebezapírání, příkoří, všechen zármutek, kterého se vám dostane ve společnosti anglické, nevidím žádného nebezpečí pro vaše svědomí. S této strany nikdy nebudete naříkati, že jste přišla do oné rodiny. Matka i syn tu souhlasně vyslovují přání, poněvadž se přesvědčili, že to bude k prospěchu celé rodiny. Avšak třeba že můžete vstoupiti se ctí do tohoto svazku, nestačí míti úmysl jen trpěti a mlčeti; spíše je potřebí, abyste měla zásadní náklonnost k ženichu a slíbila, že ji zachováte živou do smrti. Bez této náklonnosti bylo by nemravné slibovati posvátnou lásku manželskou před oltářem. Zkoumejte se sama a rozhodněte, poněvadž nechci kráčeti dále, ani abych vám k tomu radil, ani abych vás od toho zrazoval.

Julie se vrátila domů posilněna ve svém úmyslu, alespoň pro začátek. Každým způsobem bych se mohla tomu podrobiti, abych splatila paní Needleové její dobrodiní. Avšak pravou lásku k Johnovi? Nejsem proti němu v nepřátelství, vždy jsem si ho vážila a vážím si ho daleko více, než se zdá, avšak abych jej milovala opravdově? První něžný záchvěv se dostavil při čtení jeho listu tak opravdovém a krásném; z psaní viděti, že má John rozvířené srdce, že je v něm roznícen tajný plamínek. Ale nejedná se o jeho srdce, nýbrž o mé. Bude tu potřebí rozhodnutí v pravdě hrdinského. Kéž by se milá paní opozdila o nějakou chvíli! Kéž bych byla věděla o jejím příchodu!

Zatím co Julie takto uvažovala, paní Anna nestála se založenýma rukama. Obrátila se na hraběte Oktavia a žádala ho, aby přemluvil svou vážností Julii. Ze všech otázek závažnou učinila si úsudek, jejž vyslovila: Nechceme nic jiného než vaši dceru; bude zajisté s prospěchem, když učiní šťastným Johna jako dobrá manželka, i mne šťastnou jako dobrá snacha, šťastnými mé dcery, slouživ jim jako dobrá matka. A to má platnost jako největší věno. Co s sebou přinese, bude vždy jen jí náležeti. Mohu vás ubezpečiti, když Julie se dostane do našeho domu, nebude to pro vaši rodinu nikterak k neprospěchu. To pravím jednou pro vždy. A pokračovala, uvádějíc všecky důvody, které podle jejího zdání mohly přiměti dobrého otce, aby vyhověl žádosti její, dodávajíc, že by Julie byla dobře přijata tak od Needleovy přízně. Co se týče různého postavení společenského, byl hrabě Allori již od počátku přesvědčen, že stará a čestná rodina Alloriů nemůže býti k necti anglické rodině, která nebyla šlechtického původu. Co se týče věna, bylo viděti, že rodina Needleova na ně nespoléhá. Zbýval odpor dceřin. Do této překážky se nechtěl vložiti, opakuje několikráte: — Má dcera je v takovém věku a má takový rozum, že může sama o sobě rozhodovati; i není třeba, abych se vkládal do věci, která se týká celé její budoucnosti. Paní Needleová jej tedy vzala za slovo a odpověděla: Nuže tedy, nebude vám proti mysli, když o té věci budu přímo mluviti s dcerou?

— Učiňte tak, paní; můžete býti ubezpečena mou mlčelivostí.

— A schválíte na konec její rozhodnutí?

— Abych je schválil trvale, k tomu si vyhrazuji tři dny.

Sotva dokončil hrabě tato slova, vkročila Julie do pokoje k otci, aby mu doporučila, nechť zůstane pevným, alespoň pro nynějšek.

Paní Anna k ní promluvila: — Dobrá Julinko, mám nemálo potřebí, abych tě viděla. S otcem nejsem nespokojena, vizme, zdali mne také ty uspokojíš.

Julie pohleděla na otce, jako by mu chtěla říci: — Ó, proč pak jste mne opustil?

— Poslyš poněkud, dcero, vymlouval se, nerozhodl jsem ničeho pro ani proti.

— A přece jsem s vámi spokojena, pane hrabě, libovala si paní Anna. A co tak mluvila, vzala Julii za ruku; a s úplnou jistotou, jako důvěrná přítelkyně, jak se k ní chovala, vyprovázela ji do jejího pokoje. A když tam byli, zavřela dodávajíc: — Odtud se nevychází. — A poněvadž Julie ve své roztržitosti dosud neodložila klobouku, pomáhala jí paní Needleová tak učiniti a hladic jako matka vlasy na čele, vedla ji k pohovce, sedla si těsně po jejím boku a počala: — Máme mluviti o důležité věci, ty víš, o jaké . . .

Julie se zarděla a povzdechla. Paní pokračovala: — Nelekej se, miláčku můj; nebudu tě obtěžovati ani kárati; spíše budu k tobě mluviti jako matka k dobré dceři, se srdcem v ruce, podle sv. evangelia, ano, ano, ne, ne. Nejdříve mi řekni upřímně — neurazím se, jen by mne urazilo, kdybys poprvé v životě mi chtěla utéci — máš nějakou vážnou příčinu v srdci, která ti říká: Nemohu s ním žíti?

— Avšak pro Bůh, do jakých hovorů se to dáváte? Obraťte se na mého otce!

— Odpověz mi, Julie; otec tvůj, jak prohlásil, bude se říditi podle nás. Kdybys měla něco proti němu, ustupuji před zákony srdce; podám ti ochotně ruku a políbím tě a odjedu do Zeleného parku. Ale řekni mi nepokrytě pravdu, které jsem vždy hledala u své Julie.

— Nejde zde o tuto otázku. Co bych mohla míti proti vašemu synovi? Je váš syn, má všecky vlastnosti šlechetného člověka. Vždy se ke mně choval s největší pozorností a zvláště poslední jeho dopis mne velmi ctí. Ale nejde zde o tuto věc . . .

— A přece, dovozovala matka, tato otázka podle mého zdání je nejzávažnější. Jaká jiná nesnáz by tu byla? Ty učiníš nás všecky šťastnými.

— Zcela jinak, namítala Julie; právě štěstí vaší rodiny mne nutí, abych vám odporovala. Drahá moje matko! Zdá se mně nemožným, že chcete mne spojiti se svým synem. A proč bych tak měla učiniti? Nemohu a nechci se špatně odměniti. Promiňte, mluvme jednou zcela otevřeně. Pan John by si měl vzíti za manželku společnici své matky s nepatrným věnem, které není ničím proti vašemu jmění! Pan John jde vstříc mnohým starostem. Vy jste Angličané a víte, nalézá-li se jinde nějaké odpuštění, ve společnosti anglické ani John ani já nenajdeme nikdy odpuštění.

— Buď Bohu chvála! radovala se paní. Máš přece jednou znamenitý důvod, aby ses z této věci vytočila. Nemáš jiného důvodu?

— Tento důvod naprosto dostačí; a je rozhodný.

Paní Needleová přibliživši se k Julii a dávajíc jí ruku okolo krku, pokračovala: — Děkuji Bohu a Panně Marii, že nemáš jiné nesnáze; tato je založena na pouhé obrazotvornosti a brzo se rozplyne,

— A pak můj otec . . .

— Tvůj otec svěřil to tvému rozhodnutí. Konečně poslyš, má Julie, věna máš nadbytek (a při tom položila levou ruku na srdce), máš srdce v pravdě andělské, které nad námi všemi rozlilo nebeskou lásku a nám získalo štěstí ve víře katolické.

— Avšak to nejsou žádné zásluhy před světem, mají-li vůbec nějakou cenu.

— Ve světě obchodním ovšem ne, potvrzovala paní; avšak v očích mých a Johnových a každého, kdo má dobré srdce, znamená to mnoho, ano všecko, i když by tu nebylo nic jiného. A přece i podle názoru světa je tu jiná zásluha; je tu tvé jméno, tvůj rod, tvoje příbuzenstvo, tvé vychování, tvé vlastnosti a vše ostatní, nač si právě nevzpomínám. Naši přátelé a známí se v tom shodují a čekávají tě s otevřenou náručí slavnostně. Vyšetřila jsem smýšlení dokonale a poznávám, že ani John, ani ty se nepotkáte s nepřátelstvím. A pak, dříve než uzraje záležitost, ukážeme ti ještě lépe na okolnosti.

Tato řeč velmi živě dojímala Julii; cítila dobře, že paní mistrovským řezem rozťala jediný důvod, který má míti četnou platnost vůči paní, která prosila za svého syna. Mohla snad Julie říci: — Avšak já Johna nemiluji tak, abych jej přijala za ženicha? — Proto raději mlčela, pohlížejíc k nebi. A paní Anna tím zřejměji pokračovala: — A myslíš, že bys měla i největší překážky překonati, když uvažuješ, co dobrého můžeš učiniti v naší rodině a v celém Zeleném parku? Tvou pomocí hodláme založiti opravdovou katolickou obec.

— Avšak vy máte příliš velkou důvěru ve mne; k tomu také dostačí pan John, přerušila ji Julie.

— Ano, dostačí John, avšak John s Julií vykoná desetkrát více než sám. Ubohý John! Ty víš, že není špatný; jeho srdce je daleko lepší než jeho chování. S jakým ohledem, s jakou láskou mluví o tobě ke všem našim příbuzným! Jen kdybys jej slyšela! A ty jsi jediná dívka na světě, říká on, která jej může učiniti dokonalým. O mých dcerách ti nemluvím; vždyť to víš dobře. Já pak, tvá Anna, kterou jsi učinila katoličkou, kromě naděje v blaženost věčnou nemám jiné naděje, než abych ztrávila zbytek svého života s tebou a s tebou abych se starala o blaho rodiny své . . . a pak abych umřela v tvém náručí.

Paní Needleová se stávala při těchto slovech něžnější a Julie byla hluboce dojata. — Ty tvrdíš stále, pokračovala paní, že jsi mně velmi zavázána; naproti tomu jsme i my zavázáni tobě stokrát více, avšak hleď, vezmu tě za slovo. Nechceš-li býti mou dlužnicí, zbavíš se tohoto dluhu, řekneš-li mi: Přijímám vás za matku a s Johnem budu vaší dcerou.

Julie se cítila býti překonána touto vzpomínkou na vděčnost. Aby však přes to se nepřenáhlila, prohlásila zcela skromně. — Ano, matkou jsem vás nazývala a dotud nazývám a mám k tomu mnoho důvodů; avšak abych byla zvána dcerou vlastním způsobem, jak chcete, k tomu je potřebí mnohem více. Dáte mi na rozmýšlenou tři dny?

— Také tvůj otec žádá tří dnů; a je to správné. Ty tři dny budu prositi Spasitele, aby tě osvítil, abys poznala pravdu toho, co jsem ti řekla. Nenadsazovala jsem nic, věř mi.

S tímto ujednáním odjela paní Anna z domu Alloriů, Julie pak zůstala opuštěna a sama sobě ponechána. Jakkoli uvažovala a přemýšlela, nedostala jiného východiska, než toto: — Nuže, překážky svědomí nebo cti po vysvětlení, která dala paní Anna, jsou odstraněny: záleží na tom, abych rozhodla, zda mohu jej milovati, jak se sluší na nevěstu. Ubohá chodila celé hodiny po pokoji úplně sama, tážíc se neustále svého srdce: — Milovalo bys Johna? A odpověď vyznívala stále v týž smysl: Nemám odporu proti němu, avšak ani také lásky . . . snad časem, kdož ví?

Večer druhého dne byla unavena stálým blouděním v tomto moři bez břehů. V době, kdy otec a macecha ji vyzývali, aby šla s nimi na procházku, odpověděla: — Nechte mne doma, musím psáti. Uzavřela se v pokoji, doporučila se vroucně Bohu a Panně Marii. Pak vzala kus velkého papíru, rozdělila jej v polovici shora dolů a psala všecky důvody, které ji nutkaly k tomu, aby si vzala Johna za manžela. K tomu bylo potřebí, aby si uvedla opět na mysl vše, co připomínala paní Anna; a popsala těmito důvody celou stranu. I začala pak psáti s hora důvody protivné. A s podivem shledala, když je chtěla označiti, že se jí rozplynuly, poněvadž byly vyvráceny vývody paní Anny.

Všecko se otáčelo kolem nezměrné obavy, že by se jí snad dostalo jedovatého výsměchu a ponížení. Toho se jí nyní doma, v novém domově nebylo potřebí obávati. — Ach, což pak je to něco tak hrozného, těšila se sama; kolik příkoří, a to velmi bolestných, jsem zažila ve svém životě, a všecko přešlo! Zůstává samojediné srdce, které nechce prohlásiti: Ano . . . A já je mohu uchopiti oběma rukama a obrátiti, na kterou stranu chci; Bůh mi nedal srdce jen k výrazné, vášnivé lásce, nýbrž také, abych milovala podle rozumu. Zde rodina Needleova žádá náhrady za dobrodiní mně prokázaná; a já jsem k tomu povinna, poněvadž mi tato rodina poskytnula útulku, když jsem byla vydána v šanc neštěstí, abych si vydělala chléb pro sebe a pro svou rodinu; tam mne Bůh potěšil v mém slibu, abych vytrvala ve víře za každých okolností . . . Kdož ví, zdali Bůh nechce žehnati i mým příchodem? Tato drahá obrácenka, která mně prokázala dobrodiní a milovala mne jako matka, prosí mne nyní na kolenou! John . . . ubohý hoch! Kde nalezne srdce, které je schopno jeho lásku spláceti, jak zasluhuje? A ejhle, nabízí mně svou lásku tak mile a skromně, že bych byla pyšná a krutá, kdybych ji zavrhla . . . Pane můj, ty vidíš, že nikterak touha po cti a ziskuchtivosti mne k tomu kroku nedohání: rozhodla jsem se milovati jej stále, čistou a důstojnou láskou, jakou ty ukládáš nevěstě.

Po těchto slovech napsala na lístek: »Otče, slibte paní Needleové vše, čeho si přejete od své Julie.« I zanesla list k otci, který jej nalezl na stolku po svém návratu z procházky. Zatím Julie klečela na klekátku a poznávajíc, že otec beze vší pochyby schválí její úmysl, obnovovala ze vší své duše předsevzetí: — Od tohoto okamžiku nebudu uvažovati leč o dobrých stránkách svého ženicha a upevním ducha, v němž jedině mohú se státi příjemnou Bohu a rodině, do které vcházím. Každá myšlenka, která mne v tom ruší, nechť je zapuzena. Nechci jednati polovičatě, nýbrž zcela a dobře. — V tom slyšela kroky otcovy. Hrabě vcházel se slovy: — Má dcero, mám za to, že jsi zvolila dobře, s náležitou rozvahou. Bůh ti uděl požehnání svého, jak já ti dávám požehnání své.

Téhož večera hrabě poslal do hotelu lístek, v němž ohlašoval svou návštěvu v určitou hodinu stran rozhodnutí, které jak doufal, uspokojí všecky. Paní Anna telegrafovala Johnovi: »Dobré naděje, však nehýbej se, buď připraven.« Následujícího dne očekávala paní Needleová hraběte jako posla z ráje. Čtla mu na obličeji příznivou odpověď a vzdala mu srdečné díky jménem svým a jménem svého syna. Učinila přípravy na příští dny a vrozenou nenuceností prosila ho, aby ji podal ruku jako tchán a vyprovodil ji, aby se poděkovala své snaše.

Julie užívala prvního plodu nejsladšího dostiučinění, vidouc nepopsatelnou radost své dobroditelky, která ji objala a nazývala ji dobroditelkou Needleova domu a věštitelkou největšího štěstí, které si lze mysliti na zemi i na nebi.

—Ve svém vdovství jsem měla dva velmi šťastné dny, totiž když jsem se stala katoličkou a pak nyní; a za obojí mám děkovati tobě. Nuže, pojďme a oznamme Johnovi, na čem jsme se usnesli, a to společným telegramem, do něhož každý napíše, co se ho týká. — Paní, jak bylo přirozeno, psala první slova: »Slečna Julie, zde přítomná s hrabětem Oktaviem a hraběnkou, přijímá tvou ruku, přijď! Tvá nejšťastnější matka.« Hrabě Oktavio dodal: »Oktavio z Allori a má manželka rádi svěřujeme panu Johnovi svůj nejdražší poklad.«

— Nyní pak ty se chop péra má dcero, vyzývala paní Anna Julii.

Julie vzala péro a krásná jsouc v obličeji s nádechem zardění panenského napsala třesoucí rukou: »Kéž Bůh spojí korunou nebeskou, jako naši rodiče spojili nás na zemi. Tvá Julie.«

Telegram koloval rukama přítomných, kteří radostně čtli vzácnou myšlenku Juliinu; a hrabě se chtěl odebrati na nejbližší telegrafní úřad, tvrdě, že si nedá ujíti příležitosti, aby sám nejdříve oznámil panu Johnovi příjemnou zprávu. — Jen okamžik mějte strpení, žádala paní Anna; musím vám dáti adresu.

— Vím ji zpaměti, odpověděl hrabě.

— Není to ta, kterou znáte vy, pane hrabě; pište: »V Casertě, hotel Viktoria.«

Všichni se nemálo najednou podivili. Paní Anna vysvětlovala: — Ano, John je v Casertě, stále připraven, aby jel do

Neapole. Tohoto večera ještě tu bude beze vší pochyby. — Ve skutečnosti John, jak se stává u milenců, nemohl jinak mysliti, než že Julie přijme lásku tak živou; a přišel až na hodinu vzdálenosti od milované dívky, jsa jist nevyhnutelným souhlasem. Dvakrát denně dostával zprávy o jednání. Tři hodiny po odeslání telegramu byl John již v domě Allorių s matkou. Za tuto laskavou pozornost, které se Julie nebyla nikdy nadála, ovděčovala se dobrým porozuměním, že si váží tohoto jemného jednání, a různými jinými příjemnými věcmi. John byl následkem toho v nejlepší náladě.

Zdržel se v Neapoli skoro dva týdny po zasnoubení, jsa čím dále tím více přesvědčen, že učinil výbornou volbu, jakož i jsa jist, že po bouřce nepřátelské nastane jasno a všichni souhlasně schválí jeho rozhodnutí. Julie, byvši nyní navštěvována ve vlastním domě otcovském, obklopena jsouc svou rodinou, měla nejpříjemnější představy o budoucnosti, velmi zbožné, vážné, klidné, vznešené jako nikdy před tím.

Každého dne k ní John zavítal v průvodu své matky nebo trávili společně na procházce. Julie za tyto stálé pozornosti odměňovala se tím, že ráda Johna vídala, žertovala s ním a dávala na jevo srdečnou náklonnost, tak že John tím více cítil příjemné kouzlo, které velmi příjemně zářilo z jednání křesťanské panny.

Za takových okolností, kdo by byl pozoroval s jedné strany snoubence a s druhé jich rodiče, těžko by byl rozeznal, kdo upřímněji miluje Julii, zda John nebo paní Anna. Vážná a zbožná paní bystře pozorovala jednání Johnovo i chování Juliino; neušlo jí nejmenší hnutí, úsměv i štěstí mladých milenců, a tak ctnostné chování. — Opravdu, zvolala paní Anna, se tu uskutečňují slova bible: »Zbožnost ve věcech je viditelná.« A Julii se John více líbil, než si představovala; andělská dívka sotva byla dotčena lidskou vášní tolik, pokud se očekávalo od dobré a láskyplné nevěsty. Ostatně se v ní zračila zralá vůle a příjemná ctnost. Jindy paní Anna v důvěrnosti rukou hadila Julii po lopatce a při tom mluvila: — Víš přece, když chceš, jakou dovedeš dělati čarodějku. Ty jsi přeměnila mého Johna, přivedla k lepšímu poznání, Nepoznávám ho již.

A já zajisté, odpovídala Julie, nepoznávám ho též; nacházím, že je stále sdílnější, že více mluví, je důvěrnější a láskyplnější.

Tak uplynulo patnáct dní po zasnoubení a ty se zdály býti krátkými. Žádná novinka nekazila jim sladkého klidu až na list slečny Mary. Když se roznesla pověst v Zeleném parku o veliké události v Neapoli, slečna Mary se nejdříve usmála pohrdlivě, jako by to byla pomluva jejího panstva. Avšak zanedlouho přicházely zprávy jisté a nevývratné. Nyní se jí zmocnila hrůza. Představovala si, že to bude stav nesnesitelný, když se služebnice, kterou jako soupeřka pohrdala, bude nucena se jí klonili a nazývati ji paní Needleovou, té, která chtěla od prvního vstoupení do domu zničiti rodinu Needleovu, s kterou neustále vedla roz-

broje, kterou ještě před dvěma měsíci se snažila pomluviti jako svůdkyni pana Johna. A poněvadž se obávala, že se její nová paní bude jí mstíti, napsala ubohá list, žádajíc ihned za propuštění.

Paní, John i Julie nemohli se udržeti smíchu; Julie zvolala: — Pro lásku Boží, zadržte ji každým způsobem. Bylo by mi to velmi nemilé, kdyby tato ubohá stařena odešla. Kam by ubohá šla, když ztratí chléb v rodině Needleově? — Paní Anna odepsala slečně Mary, že jest nyní nemožno ji propustiti, poněvadž její přítomnosti je velmi potřebí v zámku a mimo to má k ní důvěru jako k své vychovatelce. Kromě toho též Julie ji srdečně pozdravovala a slibovala jí různé výhody, tak že stařena se tím spokojila.

Když vykvétalo první jaro, nastal den určený k sňatku. Paní Needleová již od dvaceti dnů se vrátila do Neapole se synem. Měla s sebou dcery, které byly nejvýš blaženy, že opět nabyly své drahé vychovatelky a mimo to se dostavila i věrná Kellerina, která se cítila nemálo šťastnou a neprosila za nic jiného, než aby mohla umříti ve službě nové paní, která k ní byla vždycky přívětiva a laskava. — Vidíte, zda to byly hlouposti, když jsem to tvrdila, připomínala Kellerina Julii. Jaké to štěstí pro všecky. Já jsem se také na ten účel mnoho modlila.

— Ano, ano, dobře, děkuji ti, avšak chci od tebe jinou věc. —

— Poroučejte, víte, že jsem vždycky poslouchala na slovo a ráda. —

— Přeji si, abys nikdy nedala slečně Mary cítiti opovržení ani říznou odpovědi, ani urážlivým slovem; slibuješ to?

— Zajisté, má paní, když tomu chcete!

K slavnostnímu dni sňatku paní Anna dostala zprávu, že přijdou z Anglie někteří příbuzní a známí, jako bankéř, který přispěl k uzavření manželství. Tajným přáním jejím bylo, ukázati jim vznešené příbuzenstvo nevěstino, aby o ní mluvili s úctou, až se vrátí do vlasti. A podařilo se jí to znamenitě; neboť dostavili se k sňatku nejvznešenější šlechtici neapolští, kteří přišli do chrámu na snubní mši sv. a k hostině, jsouce provázeni kruhem vznešených dam, příbuzných rodiny Allori. Následkem toho se Angličané přesvědčili, že sice osud krutě zahrál s rodinou nevěstinou, ale nikterak jí neodňal vážnosti a úcty.

Paní Anna dostala velkou řadu blahopřání z předních rodin neapolských.

Tím byl dostatečnou měrou nahražen galantní košíček, který dostala od Julie v Zeleném parku.

Avšak část slavnosti John chtěl ponechati po svém návratu do Anglie. Jeho matka jela napřed, aby vše připravila. Sám pak s Julií se odebral do Říma, kde byl přijat ve slyšení sv. Otcem a dostal od něho požehnání; pak cestovali dlouho v Horní Italii a chtěli v Turině vyčkati a přijmouti na Boží Tělo sv. svátosti, poněvadž tu zasvítilo poprvé úplné světlo katolické víry, které vedlo až k úplnému obrácení. Opět zavítali do Janova, přehlédli si Milán, zdrželi se několik dní v Benátkách, kde se rádi vozili

různým směrem na loďkách, jež letěly jako šípy, a neopomenuli, jako každý Angličan učiní, vlastní rukou krmiti krotké holuby na náměstí sv. Marka. Tento milý pohled mu způsobila žertovně Julie. Znajíc velmi dobře tuto benátskou zvláštnost, když se ubírali na náměstí, odešla poněkud od manžela, vstoupila do krámu a vrátila se s kornoutem kukuřice. — Co pak to je? tázal se John. — Uvidíš, odpověděla Julie. A když byli na náměstí, sypala napřed několik zrn hloučku holubů a pak tak činila plnýma rukama, sedíc mezi nimi; holubi na Julii beze vší plachosti a bázně k nemalému podivu Johnovu, který pozoroval, jak tito holubi bez domova se všech stran jako na pokyn přilétali, sedajíce Julii na kolena a na ramena a přijímajíce od ní potravu z ruky, jako by byla jejich známou živitelkou. Když se vzdálili z Benátek, John a Julie jeli přes Alpy a zastavili se dva dni ve svatyni Panny Marie v Lúrdech; odkud telegrafovali paní Anně, že touží po tom, aby se navrátili do stínu Zeleného parku.

Tam nastala radost všeobecná. Pouze slečna Mary nebyla ráda. Avšak Julie s ní jednala vlídně, ač dříve ji Mary krutě pronásledovala a ač zůstala jedinou protestantkou v domě Needleově; zůstalať Mary zcela věrnou a počestnou služebnicí rodiny, v níž sestárla. A po prvním hluku a roztržitostí po návratu byla naplněna úctou k nové velitelce. A dlužno dodati, čeho nedosáhla Julie od ní vybízením paní Anny ani příkladem družek, že Julie toho došla tím sladkým odpuštěním: stará slečna Mary, jsouc poslední protestantkou v celém domě Needleově, stala se katoličkou rok po sňatku Johnově s Julií.

Sviť, slunečko...

Sviť, slunečko, sviť mi,
sviť mi v každý čas —
ať tvář kvete mládím,
ať sníh bělí vlas ...

Sviť, slunečko, sviť mi v žití
na trny i bílé kvítí,
na radost i ples!
Ať ta cesta bouří — svitem
zjasněna je tvojím kmitem
přes pole i les!

Sviť, slunečko, sviť mi,
sviť mi v každý čas —
ať tvář kvete mládím,
ať sníh bělí vlas ...

Z »Písniček«. *Jos. Hais-Týnecký.*

Ve vlastní věci.

Píše Tom. Škrdle.

Roku 1909 budeme oslavovati 25leté jubileum družstva a časopisů Vlasti a já osobně budu slaviti památku 30letého kněžství a tím 30leté práce na roli katolické.

První blahopřání k mému jubileu přinesl »Nový Věk«, za nímž stojí mimo jiné předáci katolické moderny a křesťanské demokracie.

Rozhodl jsem se toto něžné a láskyplné blahopřání ve »Vlasti« doslovně uveřejniti, aby přítomní a budoucí věděli, jak se v katolickém táboře nakládá s mužem v práci, námaze a v obětích pro zájmy katolické sestaralým.

Ale nežli to učiním, předešlu o sobě toto nacionale. R. 1884 založil jsem družstvo Vlast a časopis téhož jména. K »Vlasti« přibyly: »Vychovatel«, Děl. Noviny«, nyní »Naše Listy«, »Sborník hist. kroužku«, »Hlasy Svatováci.«, »Vzděl. četba katol. mládeže«, dva kalendáře, množství cenných knih a brožur. R. 1898 zakoupili jsme si za 166.000 K dům, zřídili jsme si v něm tiskárnu a pap. obchod a závod náš zvedl se na konci XXIV roku tak velice, že vydáváme a přijímáme přes 100.000 k ročně. Vedle družstva působí jeho odbory: sociální, literární a historický a zvláštním účelům slouží fond pro katol. spisovatele, fond socialní a historický. Byl tu také fond knihovní, který tisíce tisíců knih mezi lid rozdal v Čechách, na Moravě, v Rak. a Pruském Slezsku, na Slovensku a v Americe, ale později byl zrušen a družstvo dává nyní pouze své časopisy, knihy a brožury. R. 1891 začalo družstvo přidávati k »Vlasti« vědeckou přílohu a činilo to několik let. Co tím bylo prokázáno katolické straně a katolickým zájmům dobra, vědí všickni lidé uznalí a nepředpojatí.

Družstvo naše konalo v Praze dva velkolepé literární sjezdy, velikou výstavu katolického tisku, při čemž jsem všude spolupůsobil, a nyní již na třetí rok koná sociálně-literární sjezdy ve větších městech v král. Českém.

Mimo historický kroužek, který založil † P. Jos. Svoboda T. J., blahé paměti, dal jsem podnět ke všem těmto podnikům. Pracuji za dva, za tři — což se ukáže po mé smrti — a za celou tu práci dostával jsem až do VI. správního roku 1200 k ročně a později až do dnes mám z družstva ročně 2000 k — ostatní, co potřebuji, vydělám si jinde. Více od družstva nežádám a nevezmu.

Mimo družstvo Vlast založil jsem před tím v Žižkově dvě konference sv. Vincence a chudinstvu kuchyni, kdež denně na 60 osob zdarma dostávalo obědy. Vincencián musí býti zcela nezištný a musí konati svoji práci úplně zdarma a já se dle toho korrektně choval a 11 let jsem se charitě věnoval. Po mém odchodu ze Žižkova chudinská kuchyně, která vydala za 11 let chudým 116.020 obědů, zanikla, ale mé dílo — obě konference (jedna mužská, druhá dámská) působí tam pro chudinu dosud.

R. 1891 založilo družstvo Vlast při »Čechu« Nedělní dělnickou přílohu — tu jsem vedl tři roky zcela zdarma.

Před 12 lety založil jsem Tiskovou ligu, jež byla první Ligou v Rakousku. Spojena s centrálou Ligy v Cáchách má naše Liga styky s celým katolickým světem a v »Našich Listech« vyvrací světové lži a v Čechách, na Moravě i ve Slezsku napadené osoby o útocích uvědomuje. Hlavní práci v Lize vede a koná již po mnoho let neúnavný a horlivý p. farář Vl. Hálek a já mám v rukou její účty. Oba děláme všecku práci zdarma a oba. p. Jirouška v to pojímaje, utišili jsme tisíce bolných slzí těch, již byli v tisku zákeřně a nepravdivě napadeni. Tisková liga mimo činnost tuto uvedenou vydává dva časopisy: »Obranu víry« a Husitství ve světle pravdy« a já opět vedu i účty těchto časopisů zcela zdarma.

Rok na to založil jsem Jednotu č. katol. učitelstva. Jaký to má význam, posoudí každý, kdo stopuje nynější protikatolické hnutí v učitelstvu. Tato Jednota vydává kalendář »Štítný«. My ho tiskneme Jednotě beze všeho zisku a já vedu účty jeho opět zdarma.

Před pěti roky založil jsem Spolek na zakl. katol. knihoven; vykonal již mnoho a vykoná ještě více. Pomahá přímo knihkupcům a nakladatelům a nepřímo i spisovatelům a lidu skytá hojnost užitečné četby. Jsem pokladníkem toho spolku a účty jeho vedu zdarma.

Letos uvedl jsem v život Paedagogický svaz, jehož účelem jest soustřediti všecky učitelské, katechetské spolky a korporace katolické, vychovávací ústavy a kongregace v Čechách v jedno středisko. Rovněž i zde jsem bezplatným pokladníkem a mimo to řídím — ovšem zase zdarma — pokladnu Zemské organisace katolíků v král. Českém.

Posledním dílem mým jest Jubilejní fond pro zřízence našeho družstva.*

Od 24 let počínaje píši o těchto spolcích zprávy do »Vlasti«, později do »Našich Listů«, někdy do »Vychovatele« a dříve i do »Čecha« zcela zdarma. Zprávy valných hromad těchto spolků obsahují ve »Vlasti« 3—6—10—16 stran textu. V těchto zprávách svoji osobu zcela zakrývám; někdy odůvodním ve schůzi 5—10—15 návrhů, ale o tom ví pouze výbor a ve veřejných zprávách není o tom ani zmínky. Činí mi radost, mohu-li jiné pochváliti, mně samému stačí vědomí, že se našim podnikům dobře daří a že jsme vykonali nový kus práce a z té příčiny konám pro dobro družstva Vlast často a často práce, o nichž kromě Boha neví a nezví nikdo.

Ve všech podnicích, jež jsem založil, jsem zakládajícím členem s vkladem 100—200 k, podobně činím téměř ve všech spolcích a korporacích, v nichž působím, nebo jež za užitečné pokládám.

Už jako bohoslovec sebral a zaslal jsem bedny knih pro Čechy v Pruském Slezsku, Spolku na zakl. knihoven v Rak. Slezsku vymohl jsem od družstva Vlast dlouholetou peněžní podporu a ročně zásobu našich knih a časopisů. Časem sbíral jsem příspěvky pro Jednotu katolických tovaryšů v Praze, pro Jednotu sv. Methoděje ve Vídni, pro pohořelé osadníky nyní uvězněného faráře

* R. 1885 založil jsem katechetský spolek, ale ten neměl dlouhého trvání.

Andreje Hlinky, pro nové paedagogium Školských bratří, a hlavně pro katolické dívčí gymn. na Král. Vinohradech. Když měl »Náš Domov« padnouti, vyprosil jsem mu od našeho družstva půjčku (bez úroků) 1000 k. Dlouhá léta jsem působil ve výboru spolku přátel Školských bratří, ve výboru Růžencové výrobny a Politickému klubu kř. sociálního dělnictva v Praze vložil jsem do vínku 100 k. Mnozí páni, kteří působí v protivném katolickém táboře, dostali od nás podporu, neb bezúroční půjčku, když se jim nejhůře vedlo a když byli všude opuštěni, a tuto podporu nebo půjčku jim vyprosila a dávala moje ruka a nyní je od nich hanobena a bita.

Maje v rukou veliké obchodní spojení, snažím se, abych podporoval v prvé řadě dobré katolíky, ve druhé křesťany a maloživnostníky, za to židy z obchodu vylučuji. Heslo svůj k svému všude doporučuji a šířím a sám je prakticky provádím. Cizí peníze, dolary, rubly, marky, líry vyměňuji výhradně u české »Živnostenské banky«.

Všecky mně nabízené dary jsem s díky odmítl, ba od † p. V. Kotrby, jemuž jsem od družstva Vlast za 16 let tisíce tisíců zlatých odvedl a když byl v tísni, často jsem mu dal peníze o půl měsíce, o měsíc napřed,* nevzal jsem nikdy zdarma pro sebe ani jedné knihy, ani jedné jediné brožury a když mi visitky zdarma nabízel a mne úsilovně prosil, abych nepatrný dárek tento přijal, visitky jsem mu zaplatil. Podobně dělám i ve »Vlasti«: vše i visitky, obrázky a jiné si zaplatím a vlastnímu bratrovi jich zdarma nedám (dám je udělati a sám mu je zaplatím).

Než padla Hospodářská záložna, v níž jsem měl 600 zl. uloženo a naše družstvo 13.000 zl., vybral jsem z ní 800 zl. Mohl jsem vybrati peníze buď své nebo peníze družstva a to bylo úplně v mé moci — a já vybral 800 zl. pro družstvo a své peníze nechal jsem v nebezpečí. Po 10 letech dostal jsem i s úroky ze 600 zl. — 16%, a abych peníze družstva zachránil, dal jsem se zvoliti do věřitelského výboru padlé Hospodářské záložny a tam jsem zasedal 10 let; z počátku bývaly týdně dvě až tři schůze a některá trvala $^1/_2$ dne. Jmění družstva jsem zachránil do haléře a jelikož musilo družstvo dáti svému právnímu zástupci 1000 k palmare, věnoval jsem při svých padesátých narozeninách 1000 k družstvu v tom úmyslu, aby nemělo při pádu Hosp. záložny nejmenší škody.

Cokoliv obchodního podnikám, vidí buď výbor, nebo naši úředníci, krámská, osoby zaměstnané v expedici, to vidí hlavně p. faktor; v Praze a jinde je řada firem, s nimiž obchoduji a řada osob, s nimiž se obchodně stýkám a já mohu a musím přede všemi těmito osobami vyznati a je za svědky žádati, že jsem se nikdy žádné obchodní špinavosti nedopustil. Mé svědomí a mé ruce jsou zcela čisté a na nich nelpí obchodní špíny ani za haléř a naše firma má všude v obchodním světě čistý štít a neomezenou důvěru a úvěr.

S p. V. Kotrbou jsme na př. malí obchodní konkurenti, ale já mu v nejmenším neškodím a nikoho od něho neodvracím.

* Když † p. V. Kotrba zakoupil tiskárnu, dali jsme mu bez úroků 4.000 zl. napřed, abychom mu v tísni vypomohli.

Přeji závodu jeho volného rozvoje, ale žádám podobné volnosti a benevolence i pro nás.

Celý můj život a celá má snaha nesé se za tím cílem, aby církev, již horoucně miluji, (a tu lásku jsem si přinesl z otcovského domu), zkvétala a aby jí ideální nadšení a obětavé kněžstvo sloužilo a pro ni pracovalo. Tito kněží kupí se s láskou kolem mne, a jsem hrd na jejich věrné přátelství. S kněžími a laiky moderními, kteří naší církvi českomoravské tolik hoře a zla způsobili, všecky přátelské styky jsem přetrhl. Nuže, to je mé nacionale a nyní poslyšte, co o mně napsal 14. srpna t. r. »Nový Věk« v č. 46.:

»Nový Věk« přinesl v č. 46. ze dne 14. srpna t. r. o mně feuilleton tak překvapujícího obsahu, že to vzbudilo úžas u všech soudných čtenářů. Kdykoliv povstanou mezi námi katolíky šarvátky, tisk liberální se z toho velice raduje a s velikou pochoutkou uveřejňuje zvláště vše, co jest proti mně proneseno, ale v tomto případu každý časopis do doby,* co tyto řádky píši, výpad na mne zcela ignoroval, což jest důkazem, že »Nový Věk« překročil všecky meze slušnosti takovým nepřípustným způsobem, že to i mým největším liberálním nepřátelům je příliš.

Nuže k věci.

»V poslední době na povrch katolické veřejnosti české prosákla affaira, patrně dlouho tutlaná a pod pokličkou opatrně chovaná, než se »s ní šlo do novin«.

Je to spor mezi starou »Vlastí« a mladou »českou ligou akademickou«.

Kdo sleduje katolické hnutí v Čechách asi od r. 1881 (památný rok založení »Vlasti«), přisvědčí mi, že nikdo nesměl u nás hnout prstem, aby se dp. Tomáš Škrdle jako samozvaný a nikým nedelegovaný strážce veřejného pořádku, pravosti víry a ryzosti smýšlení — nebyl ozval. Přispěchal se svým razítkem, aby podniku, hnutí, akci buď přitiskl svůj »punc nefalšovaného katolictví« anebo ho odepřel. V tomto druhém případě strhl ihned povyk, často i kraval, všecky listy, jež mu stály a stojí k disposici, rozhoupal a divoce bil na poplach. Zuřivé literární polemiky, osobní invektivy, cesty na Hradčany, vzájemné špinění, nepřátelství — to jsou tak výsledky takové policajtské práce.

Několik jemnějších lidí zůstává osamoceno, a ve »splendid isolation« jde si cestou pokoje míru za svými cíly.

Hrstka lidí otrávena špehounstvím a podezříváním, znechucena různými chikaneriemi, odmlčela se úplně, žije »post fornacem« a od té chvíle také »habet pacem«.

Družstvo »Vlast« od svého počátku působilo v životě církevním v Čechách jako lučavka, to jest: rozkladně. Dp. Tomáš Škrdle se bál, aby mu nikdo nepřerostl přes hlavu, zuby nehty držel a drží se redaktorství Vlasti, utloukal a utlouká všecko, v čem cítí konkurenční podnik . . . Ne církev — tou on se kryje jen jako štítem proti nemyslícím lidem — ale »Vlast«, »družstvo« — »fondy« to jsou, o které se mu vždy a všude jedná. On je založil, v život uvedl, miluje je proto

* Výjimku činí »Nezmar«, orgán katolické moderny, který si na výpadu tomto pochutnává.

otcovskou láskou a třese se a chvěje při pouhé myšlence, že by mohly vadnout a hynout . . . Dp. Škrdle není člověk založený snad nábožensky, nebo vědecky, nebo umělecky — jeho duše je suchá a chudá, nevyniká ani vzděláním ani taktem, ale má něco — co nemají tisícové — je to duch praktický — eminentně obchodní, agitatorsky agilní, mající všecky vlastnosti podnikavého průmyslníka, aby firmu svoji přivedl k žádoucímu rozkvětu. Důležitou vlastností takovou pak je bezohlednost — bezohlednost nahoru i dolů — bezohlednost ve volbě prostředků, bezohlednost, která se neštítí užívati i těch nejšpinavějších zbraní, jen když to »obchodu« prospěje. Své zájmy dovedl tento výborný machr stotožniti se zájmy církve svaté a pod tímto zorným úhlem sprosté konkurence hledí na náboženské hnutí v Čechách.

Dp. Škrdle ovšem o tom neví, on sám není ani schopen provésti analysi své duše, jít na kořen své bytosti, ohledati složky a motivy svých činů. Žije v pevném přesvědčení, že prospívá církvi boží v Čechách jako nikdo druhý, že je opravdu dokonalým křesťanem, milujícím Boha a bližního — zkrátka, co činí, že dobře činí. Je to ohromný životní omyl, který se přihodil už i jiným slavným mužům. Dp. Škrdle je ve věku, kdy už je naděje na nějaký vývoj k lepšímu marná, když už lidé své dráhy neopouštějí, aby nastoupili cesty nové, ale kdy už setrvávají věrně při ideách, jimž zasvětili svůj život. Dp. Škrdle za sebe nemůže — má to v povaze — v krvi, je třeba tudíž psychologicky nazírat na jeho chování — a chápat je. Bůh každému všecko nedává. Kdyby byl měl dp. Škrdle i dar snášenlivosti a lásky, byl by to on — na kterého v Čechách čekáme jako na Mesiáše — on by byl provedl velikou synthesu stran a straniček katolíků v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, byl by se stal naším uznaným vůdcem a prokázal církvi boží v Čechách služby, které by jej byly učinily slavným na všecky příští časy. Nemá toho daru, nemá těch nutných podmínek ke své velikosti a slávě, ale má za to vůli, sebevědomí a chtění, má v krvi přimíšenu ctižádost a touhu po velení, umí poroučet — ale neumí poslouchat, je veliký pouze dychtěním, ale malicherný skromností.

Po letech přijde jednou nestranný církevní dějepisec — na svůj stůl položí si všecky dokumenty této zajímavé doby náboženského kvašení, s pitevním nožíkem v ruce projde nejen břichaté svazky »Vlasti« — ale i chudé, bídou vymořené, tenounké ročníky jiných listů a ten pak pronese konečnou a definitivní charakteristiku dp. Tomáše Škrdle na zemi . . .

My si dp. Škrdle vážíme nejen pro jeho šediny, my máme úctu a pochopení i pro jeho positivní činy, oceňujeme jeho zásluhy, ale nepřeceňujeme je. Milujeme ho, ale láska naše není slepá, otrocká, která by velela mlčet o vadách jeho charakteru. Věříme, že po něm teprve přijde muž, kterému se podaří to, oč dp. Škrdle marně usiluje, soustřediti totiž kolem Vlasti všechen život politický, vědecký, literární a umělecký. Podmínky hospodářské k tomu jsou zde, vybudoval je dp. Škrdle, základ položil, semeno zasil — ale osení vzejde a užitek přinese stonásobný v ovzduší a prostředí zcela jiném — než dnes se dýchá na nároží Ječné ulice.

Všecko pochopit je tolik jako všecko omluvit. Na to ať nezapomíná »Česká liga akademická« — a nedá si sporem s »Vlastí« otrávit

tak dost hořký život uvědomělého katolíka v Čechách. Pouze jí na útěchu a pro povzbuzení psali jsme tyto řádky.«

Po útoku tomto zasedal výbor družstva Vlast, jenž vydal v »Čechu« a »Našich Listech« toto prohlášení:

Slavné redakci »Nového Věku« v Praze!

V č. 46. ze dne 14. srpna t. r. »Nového Věku«, jehož redaktorem jest p. dr. Myslivec, napadeno bylo »Družstvo Vlast« a jeho zakladatel dp. Škrdle ve článku »Z proudu života« způsobem až dosud neslýchaným. Tak neodvážily se psáti ani listy nám krajně nepřátelské jako píše »Nový Věk«, který chce býti listem »kulturním« a k tomu také katolickým.

Pohana, kterou »N. Věk« vmetl na »Družstvo Vlast« a jeho zakladatele, nemůže a nesmí nikterak býti lhostejnou výboru »Družstva«, jako nemůže a nesmí býti lhostejnou všem upřímným členům, přátelům a příznivcům jeho.

O »Družstvu Vlast« se tam píše, že prý od svého počátku působilo v životě církevním v Čechách jako lučavka, t. j. rozkladně. Dp. Škrdle nazývá se tam »machrem«, samozvaným a nikým nedelegovaným strážcem pravosti víry, který utloukal a utlouká všecko, v čem cítí konkurenční podnik, který církví se kryje jen jako štítem proti nemyslícím lidem, který není snad člověkem nábožensky založeným a neštítí se zneužívati i těch nejšpinavějších zbraní atd.

Výbor »Družstva Vlast« v dnešní schůzi své s rozhořčením odsuzuje toto neslýchané a surové napadení našeho »Družstva« a zakladatele jeho a vyslovuje svoje nejhlubší politování nad tím, že k takovéto nízké zbrani sáhl list, který se chce počítati mezi listy katolické a vyslovujeme zároveň své nejhlubší podivení nad tím, že p. dr. Myslivec článek tento do svého listu přijal.

Spolu litujeme, že »Nový Věk« této beztaktnosti dopustil se právě před sjezdem katolickým v Praze, kde sjednocennost katolíků v Čechách má co nejúčinněji a nejrázněji býti manifestována. Páni modernisté, kteří za »Novým Věkem« stojí a jejichž duch a záměry z celého listu až příliš jasně vyzírají, ukázali tímto patrně, kdo vlastně rozsévá koukol svárů a různic. »Družstvo Vlast« různic a svárů v katolickém táboru nejen nikdy nevyhledávalo, nýbrž pro zavedení jednoty a míru a pro utužení kázně až do krajnosti vyhovovalo a ustupovalo; jestliže pak ti jistí modernističtí kazimírové v malomocném hněvu svém, že dosud se jim nepodařilo »Družstvo« opanovati a pro své záměry moci a fondů jeho užívati, za každou cenu chtějí vyvolati v nedávno sjednocené straně katolické opět rozkol a různice, pak jim rozhodně postavíme se na odpor nejen v zájmu »Družstva Vlast«, nýbrž hlavně v zájmu katolického hnutí v Čechách, pro něž nikoli »Družstvo Vlast«, nýbrž celé veřejné i tajené hnutí modernistické jest tou nejostřejší lučavkou.

Z výboru Družstva Vlast,
dne 17. srpna 1908.

Dr. Rud. Horský,
t. č. předseda.

T. J. Jiroušek,
t. č. jednatel.

Poněvadž článek v »Novém Věku« proti mně je anonymní a zodpovědný pan redaktor jeho požívá poslanecké immunity, jsem proti útoku »Nového Věku« bezbranný. Z té příčiny dal jsem do »Našich Listů« pouze odpověď, již tuto doplňuji a reprodukuji.

Článek můj, ve mnohém doplněný, zní takto:

K soudu veřejnosti!

Ve 46. čísle »Nového Věku«, ze dne 14. srpna t. r. napaden jsem byl způsobem, jakého jsem nezažil za celých 30 let, co se v životě katolickém pohybuji a v něm pracuji. Rovněž i přátelé moji naplněni byli úžasem.

Byl jsem nejednou napaden v »Čase«, v »Právu Lidu«, v »Červáncích«, v »Září«; ve »Veleslavínu« mne napadl i ten pověstný Jelínek, co utekl letos s cizí ženou do Ameriky a jenž řídil »Kacířské Epištoly«, ale to, co napsal o mně »Nový Věk«, převyšuje potupy a pohany všech tuto uvedených časopisů. Aj, to je tedy ta neodvislá kultura »Nového Věku« a povýšenost katolických modernistů, kteří nyní po Encyklice papeže Pia X. jméno své zapírají, ale jichž přesvědčení se nemění.

Redakce »Nového Věku« uvedla mne na pranýř potupy a já ji nyní vedu na soud veřejnosti.

Nejprve vyzývám znovu a znovu redakci „Nového Věku«, aby udala, kdo z nás »starých« zakročil nahoře, aby byl vydán zákaz časopisu »Meditace«. Na odpověď čekám již mnoho neděl a nedostanu-li jí, musím se domýšleti, že si »Nový Věk« na nás potupy vymýšlí.

Odpůrce můj neví ani, kdy byla »Vlast« založena (asi prý r. 1881), a neví ani, kde bydlím (prý v Ječné ulici) — ale to jsou maličkosti.

Když jsem počal veřejně v životě katolickém a hlavně jako redaktor pracovati, viděl jsem, že se v některých katolických listech doporučují časopisy církvi nepřátelské, že se tam přijímají podobné inseráty, že se v listech katolických vychvalují osoby proticírkevní a jiné věci.

Velmi mne zvláště bolelo, že katolické osoby svěřují svůj tisk knihtiskárnám židovským, evangelickým a takým tiskárnám liberalních nakladatelů, kteří vydávají spisy jednak znemravňující, jednak protikatolické. Mnoho stesků bylo hlavně na tisk, který vycházel pod dozorem Drozda od záložny sv. Václavské a vůbec na celý tamní život.

To jsem osobně i ve »Vlasti« káral, jda cestou a čině to za souhlasu tří slavných mužů: kanovníka Ed. Jana Brynycha, probošta dra Ant. Lenze a jesuity P. Jos. Svobody. Každý čtenář listu má to samé právo, jakého já používal, a tím více povinností má redaktor katol. listu.

Byl jsem vždy mužem otevřeným a svým a řekl jsem vezdy své mínění bez obalu. Práce má byla veřejná, já se stavěl vždy jako muž muži přímo ve tvář a takové konání není práce policajtská a nebyla spojena s cestou na Hradčany. Slavné redakci »Nového Věku« připomínám, že jsem vypsal už dříve cenu 500 K, když mi dokáže udavačství na Hradčanech a odpůrci mému

naskytá se příležitost, aby si těchto 500 K vydělal, když dokáže, co tvrdí.

Ostatně mně se udavačství na Hradčanech vytýká, ale nedokáže, já však již jednou musím ven s tím, co proti mně katol. moderna r. 1905 provedla. Tehdy po dlouhých poradách a úvahách šel na Hradčany modernista Fr. Kroiher a tam jménem svých modernistických kolegů tvrdil mimo jiné Jeho Eminenci, že to u nás v družstvu Vlast dopadne hůře než v záložně sv. Václavské a žádal, aby Jeho Eminence na nás uvalil revisi. Mně se denunciantství vytýká a *katolická moderna je proti mně provedla*, ale šeredně pohořela. A nejen že proti mně provedla denunciantství na Hradčanech, ona prý je chce provésti i u místodržitelství; stačí prý mne tam udat a mám úřední revisi na krku. S Pánem Bohem, jen to udělejte a proveďte, připraven jsem na vše a proti všemu ozbrojen.

Z počátku byla po mnoho let naše práce až na nepatrné šarvátky menšího rázu krásná, svorná a plodná. Pražské schůze katolické a venkovské bývaly velkolepé — ale tu vrazil mezi nás kaplan Emil Dlouhý-Pokorný a na Moravě modernistický »Nový Život« — a nastal tuhý boj mezi námi. Já jsem vydal proti Dlouhému-Pokornému heslo: že se má hadovi šlápnouti na hlavu a že se nemá had chytat za ocas a katolickou modernu jsem prohlásil škůdcem života katolického — ale my byli ve »Vlasti« osamoceni, mnozí z katolíků skláněli se před mocným novým proudem, někteří si přímo pokoj vykupovali, a tím rostla hrdost křesťanských demokratů a katolických modernistů.

A kde je nyní Emil Dlouhý-Pokorný, Rouček, kde Kunte, kde Svozil, kde dr. Loskot, kde Cvein, Přibyl a jiní s nimi? Stojí mimo církev a většina z nich bije do církve. A kde je katolická moderna? Je hlavou církve co nejpřísněji odsouzena a zavržena, nesmí užívati jména, kterým se dříve honosila, ba musí se jako krtek skrývati a smí pouze pod zemí rýti.

Boj, který jsme ve »Vlasti« proti těmto proudům bojovali, a kterému jsem stál v čele, byl boj čestný, nebo jsme bojovali za to, čemu jsme se ve škole v katechismu učili a potírali jsme to, co později sami strážcové církve musili zavrhovati a zakazovati nebo z církve vylučovati.

Že jsem se držel »Vlasti« a nechtěl jí vydati modernistům, v tom je něco nečestného? »Vlast« jsem založil pro zájmy katolického života a »Vlast« jsem si proti dlouholetým útokům modernistů udržel a »Vlast« si ponechám tak dlouho, dokud budu moci tělesně i duševně pracovati.

Utloukal a utloukám prý vše, v čem vidím konkurenční podnik. Prosím: kdy doporučily »Nový Život«, »Rozvoj«, «Mane« a »Bílý Prapor« podniky »Vlasti»? A proč jich nedoporučily? Prosím, kdo nám utloukl dva nadějné básníky (Korandu a Bulanta) jen proto, že psali do »Vlasti? Kdo nám vyštval »Vlast« ze seminářů a proč to činil a kdo naváděl studenty středních škol, aby našich časopisů nečetli a místo nich aby brali »Nový Život« a jiné více. Kdo nás utloukal na farách, o poutích, při pohřbech, na veřejných schůzích lidu, v »Rozvoji« až k »Ne-

zmaru«. Kdo nám vyrval spolky, jež jsme si pracně založili! Tohle vše dělali křesťanští demokraté a katoličtí modernisté a proto je to čestná práce, když však jsem já chránil naše družstvo před vlky hltavými, to byla práce nečestná.

Nejedná prý se mi o církev — tou prý se jen kryju — ale o »Vlast« a fondy. Je směšné, upírati mi po 30tileté práci lásku k církvi a co se té »Vlasti« a fondů týče, miluji je, pracuji pro ně, ale katolická moderna dobře ví, že mi z »Vlasti« polovici abonentů urvala, »Naše Listy« že o 1.500 exemplářů připravila, ona dobře ví, že jsme tuto ztrátu obětovali *idei*, pro kterou jsme bojovali. Ba s dr. Horským jsme si nejednou řekli, že raději obětujeme celé družstvo, než bychom od svého směru a svých zásad upustili.

Užívám prý »nejšpinavějších zbraní«, jen když to obchodu prospěje. Žádám důkazy; jmenujte mi ty »špinavé zbraně« jednu za druhou, udejte, kde se to stalo, komu. Zde vás z obliga nepustím.

Své zájmy dovedl prý jsem (a za to prý jsem »výborný machr«) stotožniti se zájmy církve a pod tímto zorným úhlem sprosté konkurence hledím prý na náboženské hnutí v Čechách.

Žádám zase důkazy tohoto tvrzení; jsem činným v různých spolcích, i prosím zdvořile, aby spolek za spolkem byl jmenován a probírán, aby tam byly vyhledány »mé zájmy« a aby byl všude vyznačen zorný úhel sprosté konkurence.

A nejsmutnější je to, že prý o těch špatnostech nevím, ba že nejsem ani schopen provésti analysu své duše. . . a že mám se za dokonalého křesťana atd.. atd.

Když začal Dlouhý-Pokorný a katolická moderna působiti, pronesl jsem o nich úsudek a ten se zcela splnil. Dlouhý je z církve vyloučen a katolická moderna je zavržena.

Já soudil dobře a duši svou jsem správně analysoval a soudím i dnes dobře a správně. Sta a sta katolických kněží a laiků vidělo v Dlouhém-Pokorném velikého obroditele života katolického a v časopisech katolické moderny, hlavně v »Novém Životě«, spatřovali výkvět katolické kultury, sta a sta lidí mne odsuzovalo, že nechápu talent Emila Dlouhého-Pokorného, že ho nechci pustit do výboru Vlasti a že prý závistivě pohlížím na rozvíjející se květy moderně-literárního života katolického — a dnes — Dlouhý — Pokorný jest z církve vyloučen a strážcové víry, náměstkové apoštolů, musili katolické moderně zakazovati a kněze žádati, aby nečtli — »Rozvoj«, »Mane«, »Rozkvět«, Bílý prápor« a Křesť. myšlenku«; A po všech těchto známých porážkách, napomínání a výstrahách nejsou katoličtí modernisté schopni provésti analysu své duše, jít na kořen své bytosti, ohledati složky a motivy svých činů — a vydávajíce šestý časopis »Nezmar«, jenž není o nic lepší než ty předešlé, myslí při tom, že jsou dokonalí křesťané, milující Boha a bližního (o té lásce k »bližnímu« uvedeme z »Nezmaru« zajímavé ukázky v »Našich Listech«.) A poněvadž, když jim biskupové zakáží jeden časopis, vydávají hned jiný, učinivše tak již šestkráte, myslíce. — že co činí, že dobře činí, jest u nich naděje na nějaký vývoj k lepšímu marna — oni za sebe nemohou, mají to v po-

vaze, v krvi, je tudíž psychologicky nazírat na jejich chování — a chápat je. Bůh každému všecko nedává! Ze všeho toho logicky plyne, že modernisté mají v krvi přimíseno ctižádost a touhu po velení, umějí poroučet — ale neumějí poslouchat — jsou velci pouze dychtěním, ale malicherní skromností.

A další přirozený postup je ten, že se lidem, kteří biskupů neposlouchají, nejedná o církev, tou se jen kryjí jako štítem proti nemyslícím lidem, proto jsou bezohlední nahoru (proti biskupům) i dolů (proti nám chudákům z Vlasti.) Své zájmy dovedli výborně stotožniti se zájmy církve (to vytkl moderně sám sv. Otec Pius X.) a pod tímto zorným úhlem ... hledí na náboženské hnutí v Čechách. A zorný úhel ten je nízký, nebo modernisté nejsou nábožensky založení. Zle bude s modernisty — a hlavně s arci-modernistou, jenž psal tento feuilleton do »Nového Věku«, až přijde jednou nestranný církevní dějepisec — na svůj stůl položí si všecky dokumenty této zajímavé modernistické doby náboženského kvašení a s pitevním nožíkem v ruce rozřeže srdce a ledví pp. modernistů, i těch, kteří ještě v církvi jsou, i těch, co ji opustili nebo z ní vyloučeni byli — s nestranností prostuduje hlavně »Rozvoj«, »Mane«, »Rozkvět«. »Bílý prapor«, »Křesť. Myšlenku«, »Nezmar« a především zběsilý feuilleton »Nového Věku« o mně — a ten pak prones konečnou a definitivní karakteristiku katolické moderny v Čechách a na Moravě, hlavně odpadlých kněží a jejich útoků proti církvi a všem věrným katolíkům.«

Více šířiti se zatím netřeba.

V Praze, dne 20. srpna 1908.

Tomáš Škrdle.

V »Týdnu« ze dne 21. srpna t. r. v č. 34. uveřejnila redakce t. l. v můj prospěch dlouhou lokálku, z níž tuto vyjímáme: V Praze od 25 let zřízeno jest a působí družstvo »Vlast«, v němž zasloužilým činitelem jest dp. Tomáš Škrdle. Třebas taktika jeho lišila se od taktiky jiných, přece sám orgán pánů, kteří dnes katolickou politiku a katolickou veřejnost v Čechách ovládati chtějí, nucen byl o jmenovaném knězi napsati: »Podmínky hospodářské k tomu (t. j. k soustředění katolického politického, vědeckého, literárního a uměleckého života) jsou zde, vybudoval je dp. Škrdle, základ položil, semeno zasil.« — Doznání toto svědčí, že působnost dp. Škrdle znamená v české organisaci obrovské a trvalé dílo, před nímž každý slušný člověk musí smeknouti. A katolický list »Nový Věk«, který toto vysvědčení dp. Škrdlovi dal, v témž čísle a týmž pérem o družstvu »Vlasti« a dp. Škrdlovi napsal pamflet, jaký by se štítil o dp. Škrdlovi jako nepříteli napsati poslední protikatolický novinářský trhan v Čechách a jejž by se rozpakoval otisknouti poslední list posledních — politických zálesáků. A co by pokládaly za nízkost provésti katolickému podniku a jeho řediteli knězi dp. Škrdlovi nejzvrhlejší a všeho schopní odpůrcové katolické věci, to čteme v »Novém Věku« — Na to otiskuje »Týden« feuilleton z »N. V.« a pokračuje: »Poněvadž nemáme immunitu, nevíme, nebude-li nás dp. Škrdle pro otištění tohoto pamfletu z »Nového Věku«

žalovati. My otiskujeme ho jenom proto, abychom ukázali, jaké poměry v katolické straně panují, že v ní jeden z nejpřednějších a nejzasloužilejších kněží a jeden z nejvýznačnějších podniků snižován a tupen jest katolickými politiky způsobem, který by byl u posledních anarchistů sprostým, protože by žádného zasloužilého muže své strany takto nehanobili a tím celou svou stranu a věc sami nesnižovali. Může-li býti v katolické straně vedoucími ji lidmi takto nakládáno s ustaraným knězem, který položil základ k její nové organisaci, jenž jí život svůj obětoval, to přirozeně jest všem laikům, kteří by byli ochotni pro katolickou věc něco platného vykonati, poučnou výstrahou, aby se jí vzdalovali.«

„Nový Věk", „Moderna", „Vlast".

Z dopisu dávného přítele našeho listu vyjímáme: Dp. redaktore »Vlasti«! Právě jsem přečetl Vaše »Prohlášení« v »Našich Listech« a soud »Týdne« o Vašem sporu s »Novým Věkem«. Nedá mi to jaksi, abych Vám aspoň soukromě neprojevil své mínění o celé záležitosti. Vyznávám, že už dávno nečetl jsem něco tak vášnivého a nespravedlivého, jako je útok »Nového Věku« na Vás ve feuilletoně »Z proudu života«. To nepsala láska k věci (»k církvi Boží«), to psala slepá zášť osobní. »Slepá« — pravím, neboť »Nový Věk« píše, že Vás »chápe«, ba že Vás »miluje« — — ale je možno milovat »špehouna«, policajta, denuncianta, samozvance, člověka, jenž užívá nejšpinavějších zbraní atd., atd.? Píše »Nový Věk« pro děti, že chce, aby čtenáři mu věřili? Opět pravím: něco tak falešného, tak hloupě záludného nečetl jsem snad ještě nikdy. »Nový Věk« psychologicky na Vás nazírá, on Vás chápe, ba miluje — a při tom drží v ruce hrubou palici a bije jako zběsilý. Je vidět, že je to projev dlouho skrývané msty, osobní nenávisti a ne starost o katolické hnutí.

»Nový Věk« mluví o »cestách na Hradčany«, špehounství, podezřívání . . . Všecko známé obraty z »Rozvoje«, »Rozkvětu« a jak se ti škorpioni jmenovali. — O »cestách na Hradčany« mluví »Nový Věk« — list, který posud neodpověděl na Vaše vyzvání (červencová »Vlast«), aby podal důkazy obvinění »jednoho pána z tábora starých, že vymáhal na nejvyšších místech zákaz »Meditací«, Jaké to mají pánové z »Nového Věku« ponětí o cti a charakteru? Obvinit nesprávně a pak — mlčet. Prohlížím každé číslo, hledám odvolání nebo důkazů — a ono nic. To není maličkost, když i »Hlídka« brněnská (st. 519) rozhořčeně se zmiňuje o »očerňovateli« Meditací. Od »Hlídky« ovšem očekáváme, že ještě tu křivdu a nepravdu napraví. Tu je pro »Nový Věk« důkaz, jak nebezpečno a nespravedlivo je někoho obviňovat. Jak je to pak nepříjemno, když vědecký list (»Hlídka«) přinese nepravdivou zprávu, která má býti o někom dokumentem pro celé generace budoucí.

»Nový Věk« vyčítá »obchody«, »konkurence« . . . Připadá mi na mysl Vaše jednání ve sporu Dostál-Lutinov a Juda. Tenkrát se ukázalo, jde-li Vám o osobu nebo o věc. Red. »Nového Ži-

vota« byl napaden, že se ozval na obranu víry a »Vlast« postavila se v tom boji jemu po bok. Nebo při volbách, kdy jste doporučovali vřele kandidatury obou Myslivců. A »Nový Věk« mluví — o sprosté konkurenci. — Kdo není slepý, ví, že vždy šlo o zásady, ne o prospěch nebo osoby. — Obchod? — Dobře pravíte v »Našich Listech«, co urvala »Moderna« odběratelů »Vlasti« a a jiným časopisům družstva. — Co by tu byl učinil obchodník? Byl by v čas obrátil; byl by modernisty nechal s pokojem a obchod mohl býti zachráněn, sta a tisíce abonentů mohlo platit dále . . . Divně rozumíte obchodu. Ovšem, čtenáři »Nového Věku« budou dále opakovat ve schůzích, o poutích, při poradách, před seminaristy a kde k tomu bude příležitost, že Vám běží o obchod, že ždímáte na kněžích peníze atd., atd. Věru, pomluva je přece jen něco hanebného, hrozného.

A k povznesení »obchodu« prý se neštítíte »užívati i těch nejšpinavějších zbraní.« No, tohle už je vrchol slepého záští. Teď bude na »Novém Věku«, aby mluvil, aby dokazoval. Budu dychtivě očekávat výpočet »těch nejšpinavějších zbraní«. Nedokáže-li, nemá věru tento list práva na existenci; byl by ohyzdnou skvrnou na štítě českých katolíků.

»Nový Věk« mluví o sporu mezi starou (rozumíte?) »Vlastí« a mladou (rozumíte?) Českou ligou akademickou. — Akademická Liga promluvila 3. července; »Vlast« odpověděla 15. července — a za měsíc zželelo se »Novému Věku«, že polemika s Akad. ligou usíná a proto ji hleděl svým feuilletonem zase vznítit. »Nový Věk« chce patrně z Ligy těžiti, to jest: sympathie, které máme k Akademickému spolku, ve svůj prospěch obrátiti. »Nový Věk« chopil se České akademické Ligy jako sekery, aby Vám tou sekerou usekl hlavu. Z toho sporu mohlo něco koukat a zatím spor usíná — proto honem žíravý feuilleton. — Divné z toho v hlavě myšlenky vznikají.

Co se týče Akademicke Ligy, myslím, že Vám »členové a výbor« (»Nový Věk« č. 40) dobře neporozuměli. Oni neprodělali zápas s »Rozvojem« a jeho nástupci a proto nechápou Vašich obav a starostí. Oni Vaše výstrahy považovali za nepřátelství k sobě. Zajisté omyl. Uvítal jste Ligu radostně a s Vámi každý »z tábora starých«; většina zakládajících členů Ligy nehlásí se tuším k »Novému Věku«, ale členové a výbor Ligy věří více »Novému Věku«. Jeden příznivec Ligy pravil mi nedávno: »Liga měla zůstat na půdě neutrální; ve své zpravě doporučuje pouze podniky »Moderny«; mám o ně strach, že je ta strannickost připraví o přízeň a důvěru.« Jak pravím, tu bylo nedorozumění a a já členy Akademické Ligy omlouvám. —

Členové »Akademické Ligy« těší se tím (»Nový Věk« č. 40), že »žádné kruhy nesnažily se Ligu získati proudům modernistickým ve smyslu Encykliky Pia X.« — Pánové dosud všeho dobře neseznali a neuvážili. Z české moderny vyšli přece Svozil, Rouček, Dlouhý, Kunte, Loskot — po ovoci poznáte je. Není to směr zdravý, který vede k takovým koncům. Nejhorší nepřátelé církve nezuří více nežli tito odpadlí kněží. Tu je třeba obrátit! Dobře jsem si všiml, že pisatel feuilletonu v »Novém Věku« píše

jen o církvi Boží v »Čechách«, jako by mu slovo církev »katolická« nechtělo z péra. —

Jak mohl »Nový Věk« napsati, že »Družstvo Vlast« působí rozkladně, jako lučavka, věru těžko pochopit. Stará pohádka o vlku a beránku. »Družstvo« pracovalo, zakládalo spolky, šířilo tisk — pak přišla křesťanska demokracie a moderna a rozplynulo se všecko. Kdo působil jako lučavka?

»Punc nefalšovaného katolictví« — stará známá — fráze z »Rozvoje« a »Nového Života«. Ani sám nevíte, p. redaktore, jakou to máte v Čechách moc. Jste nejvyšším tribunálem ve věcech víry a mravů, vše Vás poslouchá; divím se tedy, že dovolujete, aby »Nový Věk« vycházel. Tak naivní je »Nový Věk« a nechápe, že jsme v Čechách už tak vyspělí, že posuzujeme strany a zásady dle vnitřní jejich hodnoty — a ne dle Vašeho »puncu«.

Máte prý »provésti analysu své duše«. »Nový Věk« už Vám tu práci ušetřil a analysu Vaší duše »provedl«; šel na kořen Vaší bytosti, ohledal složky . . . Takovou »šlechetnou« práci konali za dob Kristových známí lidé, kteří pak vstávaje lehaje děkovali Bohu, že nejsou jako druzí lidé. Něco tak opovážlivého, co Vám v této příčině učinil »Nový Věk«, aby pohledal. S takovou hrubostí a drzostí sahat někomu do svědomí, jako učinil »Nový Věk«, hned tak každý odvahu nemá. Tak si hrát na všeVědoucího soudce — karatele, je věru neslýchané. Dlouhou řadu let čítám nejostřejší kritiky a polemiky, ale nikdy jsem neshledal, aby někdo povahu a krev, srdce a ledví svého protivníka tak hrubě a po řeznicku analysoval jako »Nový Věk«. — To, co o Vás napsal »Nový Věk«, to mohu, kdybych měl tolik drzosti, říci o každém člověku, či dá se to nějak odměřit, odvážit, kdo je založen nábožensky, vědecky nebo umělecky?

Nemohl bych na př. o dr. Myslivcovi, o Dlouhém, o Roučkovi atd., také napsati: »Dr. Myslivec není člověk založený snad nábožensky, nebo vědecky, nebo umělecky . . .« Jak by mne chtěl p. dr. Myslivec vyvrátit? Tedy je to prostě opovážlivost, analysovati něčí duši s úmyslem, aby »analysovaný« byl co nejvíce snížen a ztupen. Vůbec je všecko v tom feuilletonu psáno tak bezdůvodně, tak opovážlivě a libovolně, že kdyby se tam vynechala jména a několik otřepaných frází, nikdo by nevěděl, o kom je tam řeč, i kdyby Vás znal, jak se říká — jako své boty.

Konečně i »Vlast« — časopis jen k Vaší cti a slávě ztrhána — prý »břichaté svazky.« Kdyby to napsal Machar, řekne se: je to Machar, který nikdy neuzná, co vykonali jiní. Co pak »Novému Věku« platí tato jména: Lenz, Horský, Fr. Pravda, T. Šmýd, Halouzka, Horáček, Hlavinka, Kadeřávek, Podlaha, Pakosta, Svoboda, Vávra, Sedláček, Pícha, Leubner, Dostál, Pittnerová, Kamarýt, Jiříček, Chlumecký, Vyhlídal, Stupavský, Konrád, Jiroušek, Flekáček, Hálek, Žák, Pohunek, Vrba, Fillip Jan Konečný a veliká řada jiných svědomitých pracovníků! Na štěstí jsou a přijdou soudcové jiní, kteří Vaše snahy a Vaši práci oceňují a ocení spravedlivě a poctivě.« — —

Häckelově »vědě i slávě« odzvonili!

Podává FILIP JAN KONEČNÝ.

(Dokončení.)

Také *botanikové* postavili se, nesouhlasíce, proti Häcklovým výkladům. A světe, div se! Jeden z nich uveřejnil svůj odsudek o Häcklovi v židovsko-vídeňské »N. Fr. Presse« dne 4. března 1908, tedy malou chvíli před článkem tamtéž otisknutým o chválách a do nebe vynášeních prof. Häckla (dne 6. března 1908). Byl to universitní *prof. Dr. Wiesner*, jenž napsal o Häcklově knize »Das Menschenproblem« etc.: »Co se v této nové knize přednáší, jest vlastně totéž, co čteme v »Záhadách světa« a v »Divech života« od téhož auktora, z nichž, k úžasu všech biologů, žvasty takové do lidu byly již zaneseny. Nejtěžší otázky o životě, jako: Původ a povstání substance živé a pravých bytostí živoucích, jakož i další vývoj a vývin nižších organismů až na horu po člověka, vykládá Häckel docela »hravě«, to jest, nemá zření ke skutečnostním událostem a zpracovává vše dle libovolné fantasie, což žádnému přírodozpytci nikde nebude dovoleno. O vědeckosti nelze za takových podmínek u Häckla mluviti.«

Když tajný rada prof. Dr. Reinke měl dne 10. května 1907 známou řeč v pruské panské sněmovně proti monistům německým, zmínil se též o Häcklovi a jeho *biologické* vědě v »Záhadách světa«, slovy, že Häckel je v biologii ještě slabším než v theologii, filosofii a fysice i lučbě, ačkoli je na německé universitě profesorem zoologie; neboť — řekl Reinke, — Häckel přejímá i v biologii docela nekriticky dokázané i nedokázané poznatky a dělá z nich hotovou konfusi ve hlavách neodborně vzdělaných čtenářů. Touto *nekritičnosti vylučuje se Häckel v očích mnohých přírodozpytců z řad vědců, takže před nimi zůstává z Häckla jen vášnivec*, jenž hledí ve spojení s monisty získati nadvládu nad spoluobčany. O vědě a vědeckosti nelze zde mluviti.«

Tento tvrdý odsudek Häckla od povolaných nynějších přírodoznalců a různých přírodních odborníků není vlastně *novým*, nýbrž je to jen dotvrzením starého názoru o Häcklovi, jejž vyslovili znalci věd přírodních již téměř před půl stoletím, aniž by ovšem jich posudky byly si ve světě zjednaly náležité platnosti. Bludu daří se vždy rychleji než pravdě, a varovný hlas vážného myslitele zanikává ve vřavě nesvědomitých křiklounů. Tak se stal i Häckel populárním, a tak zanikly nepříznivé odsudky znalců, jež hned z počátku vědecké tvorby Häcklovy byly o něm s mnohých stran povolaně proneseny. Náš auktor připomíná, že již roku 1868 dopustil se Häckel *vědomého podvodu* »vědeckého« ve spise »Natürl.-Schöpfungsgeschichte«, kdež, chtěje dokázati k nerozeznání nápadnou podobu embriů člověčích, psích a opičích, použil *třikráte jedné a též dřevorytiny*, dělaje, že je to vždy nová a jinému ze tří označených druhů náležející pravdivá plotna!

Týž podvodnický kousek spáchal Häckel na stránce 248 v témž díle, otisknuv podoby *tří* embryův, ale zase tak, že měl pro všecku jen *jednu jedinou* plotnu. To mělo býti patrným důkazem vědeckým, že prý jest *nápadná* podobnosť mezi těmito třemi druhy. Jak by nebyla, když všecky tři druhy vajíček měly podkladem jednu a tutéž plotnu otiskovací! Takhle mohl H. vyšvindlovat třeba *sto* druhů s nápadně podobnými a k »nerozeznání« totožnými tvary. Byl to učený Dr. *Rü-*

timeyer, který v roce 1868 odhalil kejkle Häcklovy se »třemi« dřevorytinami, které však dohromady tvořily jen rytinu jednu *jedinou*, s níž H. *podváděl* čtenáře, dělaje »vědecké« důkazy, že různá zvířata jsou si v různých stadiích vývojových »skutečně a k nepoznání podobna«. V Lipsku žijící *anatom Vil. His* napsal v roce 1875 o nálezích a výzkumech Häcklových: »Vyrostl jsem v přesvědčení, že vlastnostmi přírodního vědce, jichž nelze postrádati, jest spolehlivost a naprostá úcta k dokázané pravdě. Podnes jsem toho mínění . . . Spatřujtež si tedy, kdož jinak smýšlíte, v Häcklovi bezohledného vůdce a stranníka; dle mého přesvědčení pozbyl H. práva, a to pro nezpůsob, jakým vede boj, aby v kruhu vážných přírodozpytců byl na dále považován rovnocenným.« Věc podvodnická byla Häcklovi tak nezvratně dokázána, že počase *sám* k činu se přiznal a přehmatu svého veřejně litoval, čímž snad osobní cti, ale ne **své** *přírodovědě* jakž tak posloužil.

Pravý charakter byl by se takového přečinu a veřejného podvodu právě na vědě nikdy nedopustil, a slušnější muž nebyl by čekal, až ho kollegové veřejně usvědčí ze lži a kejklířství rytinového, ale byl by sám za včas a bez donucování pověděl, že si ze čtenářů svých spisů přírodovědeckých dobrý den činil *»třemi clichemi«*, jimž se do opravdy říkalo »jednojediné«. Z té příčiny třeba s velikým podivem čísti slova, jež na obranu (či omluvu?) Häcklovu napsal do »N. Fr. Pr.« dne 8. března 1908, tedy čtyřicet let post fraudem Häckelianam publice probatam, vídeňský universitní prof. Dr. *Hatschek* (čti: Háček!), že prý je zbytečným času mařením, hádati se o to, je-li dovoleno tři sobě podobné věci pro jejich podobnost otisknouti *jednou* a toutéž plotnou, či třeba-li, aby každá z těch tří věcí měla svou zvláštní a původní plotnu otiskovou! Odpověď zní: Kdyby pan Dr. Hatschek jmenoval se poctivě pravým jménem původním *Háček* a ctil veřejnou povinnost mravní a vědeckou důkladnost, poznal by též vědeckou a společenskou veřejnou původní morálku, která slušného muže do té míry váže, že nesmí ani půl století a vůbec nikdy häcklovskou neplechu s »třemi« rytinami omlouvati a poctivé protivníky jeho sesměšňovati. Tak zní do opravdy tento »háček« ethické slušnosti a vědecké poctivosti všude, vždy a všude bez výjimky; proto divno, že pan nepůvodní Hatschek svého původního jmenovce a poctivce ještě i teď, v roce 1908, ve století nedogmatické »ethiky« nezná a jemu ostudu dělá. Mouřenína neomyješ i když sebe při tom počerníš!

Aby se vědecká Häcklova tvorba ukázala v lepším světle, poukazuje se poslední dobou na to, že prý i křesťanští auktoři připouštějí a uznale mluví o theorii vývojové. Také N. Fr. Pr. učinila tak dne 6. března 1898, dovolávajíc se »jesuity P. Wasmanna«. *V tom je však veřejnost skutečně na nepravdu zaváděna! Monistické učení Häcklovo o vývojové theorii, která má základem bezbožeckou filosofii, není totiž nikterak totožna s přírodovědeckou theorií vývojovou,* jež ukazuje příbuznost různých organismů skutečnými poznatky a ne vylhanými clichemi a nevědeckými překrouceninami neb nedokázanými dohady a prokázanými nepravdami. Kritické učení o theorii vývojové, jak je hlásají Reinke, Wiesner, P. Wasmann a jiní přírodovědci, vidí v příbuznosti organismův a jich podobě problém dosud nevyložený, ale od pečlivé přírodovědy snad časem pravdivě vyložitelný na základě událostí zjistěných a zjištěnu býti majících, čím však nikterak

nepovstane rozpor neb protiva s křesťanským názorem světovým o stvoření světa a jeho vývoji druhův a jedinců. Kdo chce, může se o tom dosti jasně poučiti v P. Wasmannově knize »Biologie und Entwickelungstheorie« nebo »Kampf um das Entwicklungsproblem in Berlin« . . .

Dogmatická theorie vývojová, jak ji vybájil Häckel a jeho stoupenci, povídá nepravdivě, že prý problém tento již jest přírodovědecky vyložen a dokázán, ba že prý už jest i průkaz dán, dle něhož atheistický názor světový jest jedině správným a pravdivým. To je nepravda na celé čáře! Přírodověda pravá dosud nic podobného nezjistila a také nikterak netvrdí, že by »Stvořitele byla ze světa vyhodila« neb zbytečným učinila. To je pouhý žvast náruživců a pouhé přání přírodovědeckých neznalců neb nepoctivců. Häcklova smutná sláva záleží hlavně v tom, že těmto nepravdám a lžím zjednal popularitu v lidu — ve vědě ne a ne! Věda atheismus monistický odmítá a Häcklovy »Záhady světové« mezi poblouzení ducha lidského dává. Věru, že protikřesťanská theorie, která dnes tak mohutně v popředí se dere, hledíc zatlačiti víru v Boha a postaviti místo ní čirou nevěru s panstvím neobmezeným »na horu i dolů«, ale ne *v sobě* samém, což ethika a řád společenský považovaly vždy prvoprvním základem blaha a štěstí i zvedenosti lidské, věru, že nevšímala by si Häckla a jeho nevědeckých přírodozpytných knih, kdyby ho nepotřebovala za šikovného předbojovníka proti církvi, jenž lesklým slovem a ohebným důkazem umí popularisovati blud, omyl i nepravdu proti víře, církvi a Bohu. Zde, *v tomto* boji je vlastní a hlavní význam Häcklovy slávy i úspěchů! Häckl nic nového nevyzkoumal, nic nového nedokázal, ale mnoho zkazil a překroutil i zatemnil (v lidu nesoudném); značí tedy jméno Häcklovo *skok na zpět od pravé kultury a vědy*, ba znamená *úpadek do nepřírodovědeckého barbarství*, tvrdil prof. Dr. Reinke v pruské panské sněmovně.

V realistické »Naší Době« XV., 5, str. 330 etc. podává o Häcklovi studii *Dr. E. Rádl*, jenž konstatuje (str. 331), že Häckel podal myšlenky *Darwinovy* po německu, »bez přítěže fakt«, což asi o pozdější a celistvé tvorbě H. neobstojí, pravdu-li měli odborníci dříve námi uvedení. Od roku 1862 prohlásil se Häckel *bojovně* pro vývojovou theorii Darwinovu na sjezdu německých přírodozpytcův a lékařů ve Štětíně. Od te doby věnoval se H. této úloze docela, přímo houževnatě a vášnivě. Za necelý rok napsal H. pro Darwinovu theorii veliké dvousvazkové dílo, jež však neslo na sobě takové stopy chvatu a nepropracovanosti, že zůstalo téměř nepovšimnuto. Na radu přátel uveřejnil r. 1868 ze spisu svého, zvaného »Všeobecná morfologie živých bytostí«, populární výtah s názvem »Přirozené dějiny stvoření«, který se ujal a hojně čtenářů našel: německý vyšel od té doby již v 10 vydáních a byl přeložen do jedenácti světových řečí. Od té doby stal se Häckel slavným mužem.

Dr. Rádl charakterisuje Häckla za »oddaného sluhu Darwina«, a míní, že prý je H. upřímnost sama, v čemž asi po nehodě se »třemi clichémi« a po veliké dokázané nevědeckosti, vydávané Häcklem za přírodovědu, našel by Dr. Rádl v kruzích znaleckých ostrý odpor. Z dalších řádků páně Rádlových prokluzuje všelicos pro Häckla nemilého. Tak tvrdí český auktor, že prý (str. 332). H. »věří *v slova* a chce, aby se v slova věřilo; několik slov stačí, aby H. hlásal, že pisatel jest *jeho* člověkem, ze *slov* hádá o nepříteli — vůbec *slova* miluje, ne

skutek (! A to je »geniální vědec«?) a *nesmysl* slov«. Nevím, nevím, ale zdá se mi, že tato generální charakteristika oslavovaného jubilára staví mezi lidi *povrchní* a takměř lehkomyslné a dětinsky umíněné. Dr. Rádl nedbá toho, neboť píše hůře, tvrdě, že H. »věří a nevěří *zuřivě*« a že v mládí strojíval se jako fanatik s rozcuchanými vlasy, který *slepě* jde za vůdcem, hotov jsa vrhnouti se na každého s kyjem, kdo nesmekl před oltářem mistrovým«. Této společenské nemanýře zůstal Häckel vždy věren. Ani přátelé (Darwina nevyjímaje) nic nezměnili na tomto základním rysu nezkrocené H. povahy. Marně se mu posmíval Dr. Du Bois Raymond, marně odnášeli z boje vítězného s Häcklem odpůrcové jeho četné vavříny, zvláště profesoři His, Goette, Wigand, Semper, Loofs. Häckel zůstal po dnes, jakým byl na počátku svého vystoupení: stařec podobá se mladíku, ale — ve zlém!

Häckel byl velmi plodným spisovatelem a liboval si vydávat veliké, objemné knihy třeba i vícesvazkové. Hlavní jeho práce je studium soustavy zvířat ve smyslu Darwinovy vývojové theorie. Dr. Rádl posuzuje vědeckou práci spisovatele Häckla takto: »*V břichatých* (sic!) jeho monografiích najdeš suchopárné popisy a černé i barevné obrázky prázdné a neživé jako jsou všecky jeho theorie. Hloubky pochopení, jemnosti, vtipu, nedůvěry v sebe, slohu, vůbec věcí, kterým se říká originálnost, v jeho spisech nenajdeš a přečteš-li jednu jeho knihu, znáš všecky«. Věru posudek sžíravě přísný, zvláště je-li spravedlivý, což jest ovšem věcí kritikovou, který takto Häckla-*vědce* takměř ničí.

Osobně vyličuje Dr. Rádl spisovatele Häckla opět nepříznivě. »V útocích na protivníky Häckel nezná mezí. Ať útočí (str. 333) na církevní dogmata, ať na odpůrce vývojové theorie, ať na nepřátele svých embryologických spekulací, ať chválí Darwina a jeho tak zvané předchůdce Goetha a Lamarcka, *nikde ani stopy po pokusu o pochopení*, ani stopy po tom, že by mu bylo třeba *přemýšlení* (a to je *universitní* profesor?), aby se dopracoval *svého* názoru; nikde se nedozvíš, jak vlasně si věc ten jeho přítel-nepřítel představuje, nevidíš než kyj, kterým mává nepřiteli a nesmírné láskání přátel . . . Pořád obrací tutéž myšlenku, hledaje jen *silnějších a bezohlednějších* **slov**, aby jí dodal nového důrazu a myslí, že cizí slovo už je nová myšlenka. Řekne »Generelle« Morfologie místo »allgemeine«, nadepíše spis »Perigenesis der Plastitude«, aby však bylo rozuměno těmto slovům, na která Bůh ví jak přišel, musí přidat překlad: »Oder die Wellenbewegung der Lebensteilchen«; zavedl *spoustu cizích slov* . . . Nových myšlenek Häckel nepronesl; jeho hesla jsou jen (334) hlučným opakováním toho, co jiní před ním a lépe pověděli«. Dalších ukázek snad už netřeba. Končíme otázkou, na niž jsme však hned z počátku dali odpověď: *Kterak se stalo a vůbec možným bylo, aby za takových osobních a vědeckých nepříznivých kvalifikací stal se Häckel slavným mužem světového jména?*

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal dne 17. srpna t. r. druhou schůzi za předsednictví říšského poslance p. Dr. Rud. Horského. — Jednatel redaktor p. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Nový člen výboru, farář P. Václav Váchal, předsedou v náš

kruh vítán. —Děkují za blahopřání: Ferd. hr. Chotek, kníž. arcib. vikář Václ. Lerch a farář Alois Dostál. — Za knihy naše, věnované pro výstavu při řečnickém kursu v Hradci Králové, děkuje Jos. Polák, jednatel kursu. — Z pozůstalosti † Jos. Slavíka, měšťana v Novém Městě n. Metují, vyplatil nám Jos. Krása, c. k. notář v Novém Městě n. Met., 20 K. — Panu Frant. Krejzovi, předsedovi katol. okresní organisace na Smíchově, děkuje výbor za to, že s neobyčejnou horlivostí a vytrvalostí »Naše Listy« po okrese Smíchovském rozšiřuje. — Do komise pro oslavu 25tiletého jubilea, které bude družstvo Vlast r. 1909 slaviti, zvoleni byli: za předsedu far. Vl. Hálek, za zapisovatele red. Tom. Jos. Jiroušek, za přísedícího red. Tom. Škrdle. — V jubilejním roce družstva zřídí zakladatel družstva a družstvo s ním jubilejní fond pro personál družstva. Podpory bude moci udíleti výbor všem mimo redaktory a výbory družstva; tito se z podpory vylučují. Navrhovateľ vypracuje a výboru předloží zvláštní podpůrný řád a o celém podniku obšírněji promluví v obvyklém »na sklonku roku«. — Byly předloženy skvostné desky, zpracované firmou J. Spotta v Praze, do nichž se vloží holdovací adresa družstva a zašle se sv. Otci Piu X. — Čten byl krásný dopis p. opata P. Albana z Emaus, jímž děkuje družstvu za vše, co pro něho učinilo a v němž slibuje, že zůstane Vlasti dobrým přítelem a že družstvo Vlast může na jeho přízeň vždy počítati. — Firma Ottova objednává 200 našich kalendářů pro Ameriku. — Čten byl feuilleton »Nového Věku« ze dne 14. srpna t. r. Výbor se usnesl, vydati proti tomuto hanopisu protest a zhanobený redaktor »Vlasti« Tom. Škrdle prohlásil, že učiní rovněž v »Našich Listech« a ve »Vlasti« potřebné objasnění. — Výbor jest sám v sobě zcela svorný a v nazírání na otázky časové a veřejné jednomyslný. Svaz výboru nikdo nerozrazí. — Po výborové schůzi byly v přátelském hovoru probírány časové události v táboře katolickém.

LITERATURA.

ČESKÁ.

Čech, Francouz a Němec. Praktičná konversační kniha. Napsala *Otilie Petrová.* V Telči. Nákladem Emila Šolce. Stran 225. Cena K 2·40 váz. — Kniha obsahuje rčení francouzská a německá, jichž znalosti nejvíce jest třeba na cestách (dráha, hotel), ve společnosti (zdvořilost), při dopisování, u řemeslníků a pod. Výběr frazí je dobrý a uspořádání velmi přehledné, takže dle našeho soudu může tato kniha býti vhodnou pomůckou všem, kdo do ciziny se ubírají; také lze ji doporučiti cizincům, kteří se s Čechy dorozuměti chtějí. *L. † mn.*

Několik črt z posledních 15 let města Prostějova. Nákladem družstva městského spolkového domu. V Prostějově 1907. Stran 64. — S velikým úsilím domohla se česká strana v Prostějově před 15 lety obecní správy. Spisek pěkně vypravený, četnými illustracemi ozdobený má přítomné generaci prostějovské i také celé veřejnosti ukázati, jak rozkvetlo pod správou českou. Obyvatelstva má Prostějov 28.222 (Čechů 26.555 a obyvatelů s obcovací řečí německou 1660). Město má četné školy a ústavy vzdělávací, čilé průmyslové závody a správa jeho stará se, aby v každém směru dohoněno bylo, co za správy německé bylo zanedbáno. Spisek zajisté k spravedlivému ocenění české práce v Prostějově mnoho přispěje. *L. † sk.*

Matka Boží, pomocnice křesťanů, 32 výkladů k májové pobožnosti. Sepsal *Klement Markrab*. V Praze 1908. Cyrillo-Meth. knihkupectví. Stran 120. Cena K 1·60. — — Asi v době, kdy zasloužilý spisovatel homiletický Kl. Markrab na věčnost se odebral (10. dubna 1906), vydána poslední sbírka jeho promluv. Bude to zajisté vždy dobrá pomůcka pro kazatele při májových pobožnostech. Pravíme »pomůcka«, poněvadž každý kazatel dle vlastní individuality musí látku upravovati a doplňovati; to zvláště platí o sbírkách Markrabových, poněvadž těžko bylo by úvahy jeho kázati tak, jak on je napsal, ale látka jím podaná vždy může býti podnětem nových myšlenek a úvah. Tedy dobrým vodítkem a vhodnou pomůckou zůstane tato poslední sbírka Markrabova vždycky. *L. † jv.*

Řeč dra. Drexela, pronesená v debatě o universitách v poslanecké sněmovně dne 5. prosince 1907. Otisk z »Našince« Cena 10 h. Stran 55. V Olomouci 1908. — Památná řeč posl. Drexela, v níž odmítl četné útoky proti křesťanství a církvi, stala se tímto laciným a příhodným vydáním přístupnou českému čtenářstvu. Zvláště mezi intelligencí měla by tato brožura býti rozšířena; jsme přesvědčeni, že četba její mnohý předsudek a nesprávný názor zaplaší. *L. † il.*

Perutě míru. Přednášel a napsal *prof. dr. J. N. Jindra*. V Hradci Králové 1907. Stran 208. Nákl. Jana z Hory. — — Česká literatura bohoslovná obohacena opět pěknou knihou. Obsahem je nejprv sedmero úvah o Srdci Páně, přednesených v triduu nejsv. S. P. r. 1906 k bohoslovcům královéhradeckým. Dále obsažná přednáška: »Činnost pastýřská a náš duch stavovský«, kterou měl p. autor k bohoslovcům československým na Sv. Hoře r. 1904. A konečně řeči příležitostné: o věrnosti ke Kristu, o pravé osvětě, o neposkvr. početí P. M. — promluvy k mládeži (o čase, před sv. zpovědí, po sv. přijímání, řeč poutní). Otištěny i »prvosenky« — dvě řeči z r. 1887 a 1888 o Kristu a o sv. přijímání, prvotiny řečnického působení p. spisovatelova. — Vyznáváme upřímně, že jsme četbou knihy byli radostně překvapeni a vděčně pohlížíme na knihu přečtenou. Slova plná víry, nadšení a vroucnosti; každá věta dýše láskou k Bohu, k víře a církvi. Vše promyšleno, propracováno a účinně uspořádáno. Přáli bychom si, aby se kniha dostala do rukou každého bohoslovce i kněze. Zvlášť působivě užito příkladů (Manning, Neumann, kníže Gallitzin . . .) Jsme přesvědčeni, že četba knihy každého čtenáře utvrdí, usmíří, povznese — kniha opravdu zasluhuje názvu »Perutě míru«. *L. † a.*

Kněze Vojtěcha Demboteczkého z řádu františkánů *Paměti* o výpravách Lisovčíků proti odbojným Čechům a jejich spojencům v letech 1619—1622. Česky zpracoval *Antonín Kotík*. Smíchov 1908. Nákl. Jana Kotíka. Stran 79. Cena K 1·20. — — Lisovčíci (po válečníku polskem Alexandru Lisovském) »byli lehká jízda, ozbrojená šavlí a kuší nebo ručnicí a kopím; potýkali se, útočíce úprkem, a bylo-li třeba, dávali se na oko na útěk, střílejíce za sebe, ale za krátko se obraceli, znovu se k útoku ženouce; tato lehkost činila je zvláště způsobilými ku hlídkám a k náhlým přepadům; dříve nežli zvěst o nich zaletěla, spadali jako s oblak, zvítězili, zdobývali, brali lup a ujížděli, a nepřítel udiven nevěděl si rady.« — Takový sbor poslal král polský Sigmund III. švakru svému císaři Ferdinandovi II. na pomoc k potlačení protestantů českých, uherských a německých. Válečné činy těchto Lisovčíků zapsal jazykem polským jejich vojenský kněz P. Vojtěch Demboteczký. Spisovatel straní Ferdinandovi a osvětluje ze svého stanoviska tehdejší události a zprávy známé novými podrobnostmi doplňuje. Lze jen schvalovati a jako práci záslužnou uznati, že se nám dostalo přiměřeného českého zpracování Pamětí o výpravách Lisovčíků. K poznání doby a poměrů kolem r. 1630 je to příspěvek vítaný. *L. † jh.*

Sbírka pramenů církevních dějin českých stol. XVI.—XVIII. Číslo I.—III. Neunavný a vytrvalý pěstitel církevní historie české dr. Ant. Podlaha překvapuje nás opět novým, a tak důležitým, podnikem literárním. Seznati pravdivý obraz náboženských a politických poměrů stol. 16.—18. jest právě přáním katolíků českých, jelikož tato doba již po mnohá desetiletí líčena od liberálních historiků stranicky, pro nás nepříznivě. Byl to zesnulý jesuita P. Svoboda, o němž lze užiti známých slov: mentiendi finem fecit; ten totiž svými spisy ukázal, jak se má na dobu katol. reformace v Čechách pohlížeti; ukázal, že katolíkům netřeba se obávati historické pravdy. Byl to dále prof. Vávra, jenž bystrostí ducha a bohatými vědomostmi vynikaje, ukazoval cesty a směry, vedoucí k pravému cíli. A konečně dr. Podlaha s jakousi zvláštní odvahou a chutí snaží se právě tento oddíl historie české osvětliti. V té snaze počal také vydávati historické prameny, na než třeba upozorniti. Znalost církevní historie české jest u nás bohužel dosti nepatrná a náprava v té příčině je žádoucí.

Čís. I. **Dopisy reformační komise v Čechách z let 1627—1629.** (Z rukopisu archivu arcib. v Praze vydal *dr. Ant. Podlaha.* Cena 4 K. V Praze 1908. Nákladem vlastním. Tiskem družstva Vlast. Stran 268.) — — R. 1627 zřídil císař Ferdinand II. zvláštní komisi reformační, jejíž snahou a úkolem bylo ku pravdě přivésti lid do bludů náboženských zabředlý a zjednati mu zase klid a pokoj. »Komisaři k reformaci v religii v král. Českém nařízení« důtklivě a starostlivě dopisovali úřadům a vrchnostem i soukromým osobám, by pobloudilé ku poznání pravdy přivedli. Bylo to dílo obtížné, neboť zlomyslnost a vzpurnost sektářů práci komise na mnoze mařila. Jako důvod, aby se protestanté k víře katolické vrátili, připomíná se často, že se mají »s J. M. C. v náboženství srovnati« (cuius regio illius et religio). Ještě Vavák ve svých Pamětech zlobu a zatvrzelost nekatolíků přísně odsuzuje a kárá. — Dopisy obsahují hojnost zpráv místních i osobních, takže spisovatelům historických monografií budou vždy vítanou pomůckou. Seznam na konci knihy upotřebení obsahu velmi usnadní.

Čís. II. **Relationes super statu ecclesiae et archidioecesis Pragensis** ad sacram Congregationem Concilii ab Archiepiscopis Pragensibus factae a. 1759—1781. (Z rukopisu archivu arcibisk. v Praze vydal *dr. Ant. Podlaha.* Cena 1 K. V Praze 1908. Tiskem Cyrillo-Meth. knihtiskárny. Stran 84). — Zprávy čtou se zajímavě a snadno jako vypravování historické. Vypravují o stavu kněžstva, řeholí, o misiích, o životě náboženském a pod. Zvlášť se také připomíná počet knih mezi lidem rozšířených. Stále se opakují stesky, že bludaři konají tajné schůzky a lid svádějí.

Čís. III. **Jana Vodňanského Traktát o početí přečistém** a nepovskvrněném důstojné P. Marie. (Z roku 1509). — Z rukopisu c. k. univers. knihovny v Praze vydal *dr. Ant. Podlaha.* Cena 60 hal. V Praze 1908. Nákladem vlastním. Tiskem kn. arc. knihtiskárny. Stran 36. — Spis jest jediným ohlasem sporu o nepovskvr. početí P. M. vedeného v tehdejší době zvláště mezi františkány a dominikány. Nese ráz a ovšem i vady tehdejšího náboženského spisování.

Ku každému svazku »Pramenů« připojen stručný a věcný úvod.

L. † h.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

»Vůně« modernismu. Cíle modernistické herese světové jsou u nás kněžstvu téměř neznámy. Vědomě pracuje u nás v intencích moderny jen něco málo lidí, ostatní jsou vedeni a klamáni. »Vlast« jim stojí v cestě od počátku; odtud heslo: nejprv »Vlast« musí býti povalena a pak půjdeme stejným tempem s našimi bratry v cizině. Aby čtenáři »Vlasti« viděli, kam už dospěla na př. »moderna« italská, uvádíme z »Národního Obzoru« (15. srpna 1908 č. 35) ukázku modernistického smýšlení. »Národní Obzor« (list církvi krajně nepřátelský) takto si pochvaluje: »Italský modernism církevní na rozdíl od modernismu německého, který zůstává stále podezřelý, vede si velmi výbojně proti papeži a vatikánské politice. V časopise »Nova et vetera«, jakož i v modernistických spisech (»Listy kněze modernisty« a j.) vyslovují se proti Vatikánu s břitkostí u katolických kněží neslýchanou. Stojí za zaznamenání některé z těchto výroků: »Řím je v moderním životě anachronismem, protismyslem. Úcta k Vatikánu je sentimentální poesie — skutečnost je ohromně vzdálená od ideální fantastické představy, která tvoří sen většiny křesťanstva. Papež je zajatcem svého okolí; má nejubožáčtější diplomatický sbor na celém světě. Scholastika, kterou chtěl Lev XIII., je svěrací kazajkou ducha; Lev XIII. trpěl patrně velikášstvím. Dnešní politika církve katolické je nejmalichernější, jakou si jen možno pomyslit, i co se tkne jejich ředitelů i výsledků. Z nejodpornějších příznaků Říma, které jej staví na roveň Byzanci nebo hlavnímu městu dalajlámovu, je jeho přespřílišné množství mnichů. Dějiny církevního práva jsou dějinami rostoucího prosakování (infiltrace) mnišských živlů a jejich převahy nad kněžstvem světským. Jen v Německu a v Americe znamená katolicism politicky ještě něco. Římská šlechta je katolická z tradice, neboť náboženství jí vynáší pocty i zisk v tomto — i na onom světě. Pro mnohé šlechtice římské je krom toho náboženství rodinným sportem. Římské měšťáctvo, pokud je katolické, je katolické ze zištnosti. Lid v Římě je katolický z nevědomosti. Italské biskupstvo je většinou nevědomé a liné, pyšné a nedbalé. Je přivázáno dvojatým provazem k bohatým třídám, které často pečují o jeho výživu. Církev katolická, v jádře vzato, je dnes velikou pojišťovnou pro požehnané na

této zemi. Církevní moc osobuje si ještě právo na život i smrt svých podřízených, a věřím poctivě, že ti, kdož ji dnes zastupují a představují, často toužebně si vzpomínají na nástroje, které dřív bývaly nejlepší zbraní proti šíření volné myšlenky. Vysocí preláti opovrhují nižším kněžstvem v Římě; za to najdeš u tohoto jen plazivost naproti představeným. Řím, který myslí a pracuje, nechce o oficiosním katolicismu nic vědět. Italie obrací se nezadržitelně k upřímné politice protiklerikální, která dle našeho mínění na určitém stupni vývoje moderních národů je nevyhnutelnou podmínkou (conditio sine qua non) pokroku. Modernism je protiklerikální, neboť pravý, účinný, obnovující protiklerikalism, jen umí lišit pravou náboženskost od cizopasnických forem, které vytvořil duch kastovní a předsudek, snaží se sprostit náboženství těchto škvár a dodat mu pudivé síly ke zdokonalení člověčenstva. Pius X., bývalý farář venkovský, který ve své nezkušenosti stal se snadno kořistí jezuitských pletich, projevil od prvního okamžiku odhodlanou vůli pošlapat všecko právo moderní myšlenky.« — Tak soudí k a t o l i č t í k n ě ž í, pozorující lidi i věci z blízka. Naši ovšem pravdy neznají, a kdyby i znali, nepovědí. Jejich jediným receptem je, sypat lidu, který jim dosud věří, písek do očí a vydávat Řím, Vatikán a papežství za nejdokonalejší, ideální, božské zařízení na světě. Na štěstí i u nás svítá.“ — Tak »Nár. Obzor«. — U nás tedy svítá? Vždyť v »Novém Věku“ o ničem nevědí! Patrně Volná Myšlenka je lépe informována. *L. † gl.*

Přírodní věda a náboženství. Napsal dr. J. Reinke, tajný vládní rada, řádný profesor botaniky na universitě v Kielu. S povolením autorovým přeložil J. S. Nákladem spolku »Comenium«. Praha, 1908. Stran 16. — Prof. Reinke, vědec jména světového, vystoupil na obranu náboženství proti atheismu, který se podvodně chce krýti vědou. I u nás prof. Masaryk stále tvrdí, že věda a víra se vylučují. Slyšme, co praví prof. Reinke na konci svého spisu: »A tak můžeme na otázku z předu učiněnou, zdali je křesťanství přírodní vědou ohroženo, dáti s klidnou určitostí odpověď zápornou. Křesťanský a přírodovědecký názor světový jsou od sebe neodvislé a jeden není pod vlivem druhého. Jistě však k upevnění světového názoru křesťanského poslouží důkaz, že přírodní věda nikterak nevede k atheismu, jak to tvrdí literární vyvolávači, nýbrž že se nepředpojaté přírodní filosofii zdá pravděpodobnějším, že příroda má původ v Bohu, nežli že vesmír a zvláště bytosti živé povstaly od bacila až k člověku pouhou náhodou«. — Tak mluví světová autorita vědecká, ale dlouho to asi bude trvat nežli naše »Samostatnosti«, »Záře« a »Červánky« to svým čtenářům také tak poctivě řeknou, jak to nepředpojatá věda charakterně přiznává. — Prof. Reinke praví také: »Od největšího anglického fysika v době přítomné, od lorda Kelvina, docházejí tato slova: »Pro organisované formy hmoty nemůže věda udati žádného jiného důvodu nežli vůli Stvořitelovu«. — Srovnejme s těmito slovy nabubřelé nevěrecké frase našich literárních vyvolavačů. Dále praví lord Kelvin: »Není možno počátek a další trvání života pochopiti bez tvůrčí moci vše ovládající a vše řídící. Nebojte se býti volnými myslitelí! Budete-li hodně mohutně mysliti, budete vědou přírodní přinuceni k víře v Boha, která je základem všeho náboženství. Shledáte, že věda není odpůrkyní, nýbrž pomocnicí náboženství. Známe Boha jen v jeho skutcích, ale jsme vědou bezpodmínečně nuceni (!) s důvěrou věřiti v moc, která vše řídí, ve vliv, jenž jest rozdílný od sil fysikálních a chemických. Je-li pak co absurdnějšího, než za to míti, že by jistý počet atomů pouhým seskupením sám od sebe byl mohl vytvořiti krystal, neb mech, nebo bakterii nebo živé zvíře? Ovšem se praví, že se to státi mohlo za miliony let; než nelze si mysliti, že by miliony milionů let byly mohly jen tak beze všeho vytvořiti tento krásný svět, jako jest náš.« — Tak mluví největší anglický fysik: doporučujeme jeho slova jisté části našeho učitelstva. — Prof. Reinke také na př. praví: »Rozdíl mezi člověkem a opicí jest tak nesmírný, že nad něj oživena příroda v celém svém rozsahu většího nezná.« Nebo: »Považuji atheismus za zlo, protože jest to blud, k němuž přírodní věda nedává žádného podnětu. Přišel jsem také k přesvědčení, že žádný theista, pokud jeho přesvědčení spočívá na pevném základě, nebyl přírodní vědou přiveden k atheismu.« — Bohužel ani největší autorita vědecká nevyléčí z atheismu, je-li otrávena vůle; — »milovali lidé více tmu, nežli světlo, nebo skutkové jejich byli zlí.« (Jan 3, 19). *L. † a.*

Batrachomyomachia, což se moderně překládá: válka — »bohů«. Dva bohové se zase utkali: Salda a Horký. Oba jsou velicí, svrchovaní. — Šalda vydává »Novinu«, kde slovesné umění a literární kritika dostupují kulminačního bodu; nebylo, není a nebude na světě revue dokonalejší. Avšak p. Horký vydává »Národní Obzor«, který se tiskne ve 250 tisících exemplářích. Těžko tedy roz-

hodnout, kdo z obou — Šalda či Horký — je větší, mocnější a neomylnější. Bíti do náboženství a do kněží je jim patrně už moc hloupé (to dovede Herben a Masaryk také) a proto se pustili — do sebe. Zápas velikolepý; zápas hodný Musy Homerovy. Škoda, že ten dobrý děda už není živ; měl by látku k nesmrtelnému dílu. — Tedy p. Horký vyslovil v »Nár. Obzoru« nad p. Šaldou podiv a lítost, že p. Šalda žije falešně. Tohle říci p. Šaldovi!! Což pak je to nějaký žebráček a duševní ubožáček, že ho v »N. Obz.« litujou?! Proto se nedivme, že věnoval v »Novině« p. Horkému »spoustu urážlivých slov", že »vystupuje proti němu příkře s obvyklou osobní ješitností«. (Šalda a — ješitnost! Kdo to jakživ slyšel!) K. Horký docela praví, že »k Šaldove božství smí se blížiti jenom ten, kdo má v šosech zásobu kadidla.« (Čtenář zajisté už pozoruje, že p. Horký uznává »Šaldovo božství«; proto třeba odstraňovat Boha, aby mohli existovat »bohové« — snad ti Macharovi). Pan Šalda rozdává tedy svému kollegovi (vlastně páně Horkého božství) mastné tituly; praví o něm, že je »podvodný, trivialní, třaskavý«, že je »demokratický denunciant«, že nosí „pitvorné rolničky, považlivě ochraptělé«; vyčítá mu, že je »dvojnásobným redaktorem« a že »sedí v teple.« Panu Horkému je z těchto epithet tak horko, že neví ani, čí je, a proto staví mezi sebe a p. Šaldu plentu: pan V. Dyka. Podívaná pro bohy — řekl by Machar. — Pan Horký se odvědčuje dle možnosti, ovšem trochu chabě; upírá p. Šaldovi vkus, vyčíta mu, že fixluje, že spílá Jos. Holému a mnoha jiným, že nedovede býti básnikem a člověkem spravedlivým. Pan Horký myslí konečně, že je »Novina pro duševní kulturu českou ztracená.« Aby p. Horký dobil »Novinu« v očích pokrokářů nadobro, staví ji do společnosti p. Kronbaura a kan. Šulce. Aby však ještě horší hromobití nepřišlo na p. Horkého, políbil otrocky páně Šaldův karabáč a uznal, že je p. Šalda »autorem tolika krásných věcí.« Dle našeho soudu je Šalda hodně ješitný a nervosní literát, ale nadaný a obratný, a p. Horký je právě třaskavý, trivialní a pitvorný; kdyby p. Horký neběsnil proti církvi a kněžstvu, nikdo by s ním jako literátem ani nemluvil. Jak si p. Horký na př. pomáhá, aby se udržel nad vodou, lze poznati v jeho feuilletonu (N. Obzor 8. srpna), kde se brání proti výčitce nemravnosti a necudnosti tím, že ukazuje na dámu v brillantech, jak se kropí u vchodu do kostela svěcenou vodou, která není čista. Prosím: oplzlosti p. Horkého jsou oprávněny a omluveny, neboť voda v kropence nebývá vždy čista. Jak šikovné! Takový pokrokový čtenář »Národního Obzoru« mlčí pak až jak ryba, kdyby ho p. Horský provedl třeba všemi hampejsy a vymetl jím všechny kanály. Voda v kropence nebývá čista, proto může pan Horký dovolit všecko. Pokrokář musí mlčet. Pan Horký je chytrý. — — Dle »Obzoru« (ze dne 22. srpna) se boj obou božstev znamenitě přiostřil. Pan Šalda už jmenuje Horkého »mstivým uličníkem« a pan Horký vyčítá zas Šaldovi podlost a zálesáctví. Umělecká kultura. *L. † gt.*

O vydání Pamětí Františka J. Vaváka, které pořídil Jindř. Skopec, zmiňuje se dr. Jos. Volf v »Osvětě« (červencové číslo, str. 648) pochvalně takto: »Vavák projevil obavu, že snad pilnost a práce jeho, kterouž vynakládal na zaznamenání svých pamětí, po něm v žádném užívání a vážnosti nebude. Já však (píše prof. Kalousek) vazbou této knihy chtěl jsem osvědčiti, že si ji vážím, i k tomu přispěti, aby dochována byla v celosti, až jednou bohdá bude vydána tiskem, jakž toho aspoň větší část jejího obsahu zasluhuje«, — napsal Kalousek do rukopisných Pamětí Vavákových r. 1902. Přání tohoto nejlepšího znalce naší české historie došlo svého uskutečnění péčí adjunkta kapitolního archivu Jindřicha Skopce, který svou dosavadní vážnou činností vydavatelskou ručí za zdar vydání Pamětí Milčického rychtáře. Skopec připojil k své edici velikou řadu poznámek, zvláště rázu životopisného, čerpaných z matrik a zápisů kostelních, tedy neklamných, a podal hojné vysvětlivky zvláště k poměrům náboženským. Práce jeho svědčí o jeho svědomitosti a pečlivosti a neváháme prohlásiti, že lepšího vydání by se Pamětem Vavákovým sotva bylo dostalo.« *L. † n.*

Neznámé síly přírodní. »Rozhledy« (red. J. Pelc) v č. 3., referujíce o objevech Flammarionových v oboru spiritismu, praví ku konci (str. 68): »Nikoli hmota řídí svět, nýbrž prvek dynamický a psychický. Jest v přírodě, v životě, v projevech pudu u rostlin a zvířat, v kosmickém vesmíru psychický prvek (?), který projevuje čím dále tím lépe moderními studiemi. Tento prvek, tento princip jest ještě neznám současné vědě, ale byl, jak tomu je v mnoha jiných případech, tušen starými: ti připouštěli mimo čtyři prvky (vodu, oheň, zem a vzduch) ještě prvek pátý, který zvali animus, duši světa, oživující princip. Bytost lidská jest nadána schopnostmi ještě málo prozkoumanými, jež pozorování, konaná na mediích, učinila patrnými, rovněž jako lidský magnetismus, hypnotism, telepathie,

vidění bez očí, předvídání. Tyto neznámé psychické síly zasluhují, aby vstoupily do rámce vědecké analysy; jsou ještě v době Ptolomeově a nenalezly dosud svého Keplera a Kopernika. Konečné důsledky, v něž lze shrnouti předchozí pozorování, jsou stručně tyto:

1. Duše existuje jako bytost skutečná, nezávislá na těle.
2. Je nadána schopnostmi dosud neznámými vědě.
3. Může působiti na vzdálenost, bez prostřednictví smyslů.

K tomu pojí se povšechná konkluse, že existuje v přírodě psychický prvek jevící se různou činností. Jeho podstata zůstává nám ještě skryta.« — — Z extrému do extrému. Na jedné straně materialismus nezná duše a na druhé straně spiritismus nalezá »duši« všude. A i když spiritista duši »najde«, co s ní? Poctivé vědecké badání posiluje víru. Vůdcem a pastýřem duší je Kristus. Co platno člověku, kdyby všechen svět získal, ale na své duši škodu trpěl . . . *L. † n.*

Paběrky z novin a veřejného života.

Kalendáře: »Sv. Vojtěch« a **»Socialní kalendář lidu katolického«** jako každoročně i letos vydalo družstvo Vlast v obvyklé ceně po 1 K, malý sv. Vojtěch za 60 h. Podobně kalendář »Štítný« pro katol. učitelstvo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, péčí Jednoty katol. učitelstva českého v král. Českém vyšel současně s kalendáři uvedenými. Tucet těchto kalendářů, jednotlivých či míchaných, stojí 3 K, tucet malých 4 K 80 h; při hotovém placení dává se jeden nádavkem; objednávky činiti možno u administrace družstva Vlast. Obracíme se k svým přátelům a příznivcům a vůbec ke všem katolíkům a zvláště ku katolickým spolkům a organisacím, pro které družstvo Vlast co může činí, aby pro tyto kalendáře činili přípravnou půdu a s objednávkami kalendářů na družstvo Vlast v Praze-II. čp. 570. se obraceli.

Vzkříšení. Kalendář katolického lidu českovanského na r. 1909 vyšel redakcí prof. Dr. Karla Slavíka a nákladem »České sekce diecesního komitétu« v Českých Budějovicích. Roč. I. Cena 1 K. Doporučujeme k hojnému rozšíření.

Red. »Našich Listů« p. T. J. Jirouška docházejí ještě opozděné gratulace a projevy přízně k jeho padesátiletí. Křesťansko-socialní spolek katol. mužů a jinochů z Kladna, jehož jest p. red. T. J. Jiroušek od r. 1901 čestným členem, poslal mu velké tableau všech svých členů s celým výborem v čele. Obraz doprovázen jest velice vřelým přátelstvím procítěným přípisem. Red. p. T. J. Jiroušek byl tímto darem spolku a velice laskavým přípisem radostně překvapen. Pokud víme, mají red. Jirouška čestným členem: Jednota katol. tovaryšů v Praze od r. 1893 (k přání ndp. biskupa Brynycha), Svato-Prokopská Jednota katol. mužů a jinochů v Příbrami od r. 1896 a Jednota katol. tovaryšů v Hradci Králové od r. 1898 (k přání ndp. biskupa E. J. Brynycha). Diplomy čestného členství těchto spolků zdobí stěnu nad psacím stolkem p. redaktora T. J. Jirouška, kromě mnoha zaslaných mu fotografii katol. spolků z dřívějších dob.

Volné Myšlenky. Napsal Václav Žižka. Cena 10 hal. Nákladem vlastním. Starý průkopník křesťanského socialismu již z let sedmdesátých minulého století neskládá ruce v klín a zasahuje v ruch katolický občas, alespoň pérem a proti nepřátelům církve a křesťanského socialismu stojí vždy v mladistvé síle připraven k boji. Važme si ho! — Nejnověji dal o sobě vědět novým spiskem »Volné myšlenky«. Žižka ve svém spisku jasně a srozumitelně líčí na základě čisté pravdy a na základě křesťanství, co jest to — volně mysliti. Postup jeho vývodu a přesvědčující pravda, že volnost myšlenky v duchu křesťanském jest pravá — nás překvapuje. Tak rozebrat a vyličit pravdu o volné myšlence dovede u nás jen Žižka. Zednář Pelant a odpadlík Kunte i s Bartoškem musejí se schovat — se svojí »volnou myšlenkou.« Zde ať každý čte, zvláště našinci, co starý otec náš Žižka učí »o volné myšlence« a pak — pozná ji v pravém světle. — Doporučuji spisek ten co nejvřeleji k častým úvahám a k hojnému rozšíření. Spisek dostati lze u p. Václava Žižky v Praze-II., Karlovo náměstí, číslo 36 n. Spolkům a katol. organisacím slouží spisek za poučnou pomůcku k přednáškám.

Papežský palác avignonský, kde bývala dříve kasárna a nyní má býti museum, bude za nedlouho opraven. Malíř Ypermann, kterého vláda pověřila úkolem odkrýti a obnoviti staré fresky, provedl v několika měsících tuto práci. V papežském pokoji uvolnil úplně překrásné fresky, jež dříve byly viditelny pouze na několika místech.

10 nových kardinálů bude jmenováno při příležitosti papežské konsistoře v prosinci t. r. Mezi jmenovanými bude prý dle zprávy ze Zahřebu také záhřebský arcibiskup Posilovič.

Druhý kardinál pro Spojené Státy? Novoyorkský dopisovatel časopisu »Globe« ujišťuje, že msgr. Farley, arcibiskup v Nov. Yorku, bude v nejbližší konsistoři jmenován kardinálem. Jmenování to bylo by asi ve spojení se 100letým jubileem trvání diecese novoyorské.

Vzácný host z Moravy. — Ve středu dne 26. srpna t. r. ve čtyři hodiny odpoledne dostavil se do redakce „Vlasti« stařičký duchovní z Moravy, udal své jméno, i seznali jsme, že je to dávný odběratel »Vlasti« a příznivec družstva našeho. Pravil, že by rád dal něco na družstvo Vlast a na Spolek na zákl. katolických knihoven. Domnívali jsme se, že dá na každý podnik něco korun, ale on vyňal vkladní knihu první moravské spořitelny v Brně, znějící na sedm tisíc jedno sto čtyřicet dvě koruny, 39 haléřů a pravil: polovici dávám družstvu Vlast a polovici Spolku na zakládání katolických knihoven, ale vymiňuji si do smrti 4% úrok z toho. Knihovny mají býti zakládány v ohrožených místech v Čechách. Redaktor »V l a s t i« pravil, že právě odváží sluha družstva tři knihovny na dráhu pro Moravu, jež tam Spolek na zakl. katol. knihoven zakládá, a dodal, mají-li z daru toho i na Moravě knihovny býti zakládány. Ale milý host odvětil, o Moravu že se on již jiným způsobem postará, toto však že jest určeno výhradně pro Čechy. Davše mu zatímní potvrzení řekli jsme mu, že definitivní zaručení úroků dodají mu výboři obou obdarovaných spolků, a provedli jsme ho našimi závody a provodili jsme ho na Král. Vinohrady a částí Prahy, a stařeček byl celý nadšen krásou Král. Vinohrad, zvláště Prahy, kterou stále velebil, všemu se podivuje a nade vším radost jevě. Veřejně smíme říci, že to je emeritní farář z Moravy, více však nikoliv. Výborům obdarovaných spolků ovšem plné jméno sdělíme. — A den před tím byl u nás jeden farář z Čech, jenž red. »Vlasti« a red. Tom. Jirouškovi řekl, že odkáže družstvu Vlast patnáct tisíc korun a že o tom v nejbližší době výbor družstva Vlast písemně uvědomí. Po útoku »Nového Věku« jsou tyto zprávy na srdce naše pravým hojivým balsámem.

Nové práce pro XXV. ročník »Vlasti«. — Povídky máme od Al. Dostála, Vlasty Pittnerové, dokončíme Staré vdavky a máme tu překlady z polštiny. — Z oboru přírodních věd zašle práci far. Tom. Pícha, o volných myslitelích novou práci připravuje far. Fil. Konečný. Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě dokončí far. Jan Halouzka. — Spisovatel Jan Voborský popíše ústavy slepců v Rakousku, hlavně pak v král. Českém a od E. Romara máme životopis Šimona Gregorčiče a od nejmenovaného článek o katolické škole. Bedřich Jiříček zaslal práci: Stvoření či praplození. Velkou báseň zašle opět far. Fr. Leubner. Řadu drobnějších prací pomíjíme.

Biskupství cizá a české fary. Celé biskupství isterské Veglia má tolik obyvatelů jako jediná fara na Smíchově, t. j. 57.000. Správu těchto duší obstarává v celém biskupství 69 kurátních kněží, kdežto správu téhož počtu na Smíchově vedou 4 kurátní kněží. Biskupství dalmatské Cattaro má 13.000 duší a 30 kněží kurátních, jediná expositura v Košířích u Prahy má též 13.000 duší a 1 kurátního kněze.

Péče pruských biskupů, aby kněží znali též polsky. Korespondence evangelického svazu vyšpehovala, že alliance středu s Poláky stala se za úchvaly pruských biskupů, kteří teď po volbách Polákům odměňují hověním jejich přáním. Důkazem toho prý je řeč kardinála Koppa v Panevníku ve prospěch vyučování náboženství v národním jazyku. Za druhé: Tři studující bohoslovci z Vestfálska byli posláni do Čenstochova, aby se tam přiučili polštině, a aby pak doma mohli kázati polským dělníkům. Výtka tato týče se biskupa Padernbornského, jenž otcovsky se stará, aby četní polští dělnici v jeho diecési byli pastorováni polsky mluvícími kněžími. To prý ovšem Hakatistům nehodí se do krámu, že polští dělníci daleko v Němcích mohou se polsky zpovídati a na polské kázání choditi. Na to odpovídá »Germanie«: »— To všecko je následek toho, že vestfálští továrníci a průmyslníci polské dělníky do svých závodů lákají. Kdyby je nelákali, nemusili by se němečtí kněží polsky učiti? — Kdy pak asi u nás němečtí bohoslovci začnou učiti se též česky pro ty tisíce českých dělníků, kteří proto, že českého slova od německých kněží za celý rok neuslyší, propadají sociální demokracii. Kéž by aspoň ženy a děti českých dělníků dobrodiní toho mohly státi se účastny, bylo by mnoho rodin náboženství zachováno!

Dvě installace. P. t. p. Msgr. Fr. Srdínko, probošt kollegiátní kapitoly ve Staré Boleslavi, installoval v neděli, dne 23. srpna t. r., nově ustanového p.

t. p. děkana kapitolního Msgra Fr. Kořana a nově ustanoveného síd. kanovníka Fr. Pelikána. Installace konány v podzemním chrámu sv. Kosmy a Damiana v kostele sv. Václava za účasti spolku katolických mužů a jinochů, zástupců města a hojného počtu katolickeho lidu. Po installaci konán průvod do kostela bl. Panny Marie, kde p. děkan Fr. Kořan sloužil první pontifikální mši svatou. Deo propitio ad multos annos!

Z politiky rusínských kněží. Charakteristický je poslední výnos lvovského rusínského arcibisk. ordinariatu k rusínskym duchovním. Vznikl z agitace mladorusínského kněžstva proti kněžím Starorusínům. Těch mladorusínských, ukrajinofilských jest asi více a jsou právě tak zuřivě asi naladěni, jako celá ta ukrajinská politika. Proto sbírali se a v celých zástupech zajížděli do osad starorusínských farářů, svolali tam schůzi lidu a jali se před lidem spílati vlastnímu faráři osady a přemlouvati lid k založení nějaké ukrajinské organisace. Jména, jaká dávali faráři místnímu, byl »kacáp« (nádavka Rusům), »lachoman« (přítel Poláků), »chruň" (chrapoun) a p. Aby se této pohoršlivé agitaci kněží zabránilo, nařizuje nyní konsistoř lvovská, aby se žádný kněz neopovážil zakládat v osadě cizí nějaké spolky sebe užitečnější jinak a pořádati schůze ať jakékoli, bez povolení místního faráře, nebyv jím buď zavolán neb k tomu splnomocněn. Ani kaplan nemá toho práva bez vůle farářovy podobných věcí činiti. Farář, jehož pravomoc v osadě by takto byla porušena některým jiným knězem, má o tom ihned konsistoř uvědomit, a ta dokročí na neposlušné co nejpřísnějšími kanonickými tresty. Podobné zjevy byly při volbách a mimo volby u nás; katolická moderna nazývala faráře »šnupariusy« a pro nás (Dr. Horského, Jirouška a Škrdle) ustálila jméno »blbci«. Těmi jmény nás poctívají až do dnes ve společnostech i laikové, ba holobrádkové, kterým ještě teče mléko po bradě.

Z církve katolické — sděluje modernistický »Nezmar« — »vystoupil p. Přibyl, bývalý katecheta v Opočně. Pan Přibyl prý nalezl postavení u jedné tamější továrny jako její zástupce.«

V diecési budějovické stanoveno bylo ve smyslu encykliky o modernismu consilium a Vigilantia a collegium censorum.

Veliká Marianská socha. Zřízení Marianské sochy na Marianském mostě ve Vídni, podle návrhů sochaře Hanse Schwatha a architekta Josefa Hackhofra, nákladem 47.000 korun bylo vídeňskou městskou radou schváleno. Vídeň získá tím krásný umělecký podnik.

Neobyčejný a proto vzácný za naší doby dar. Poprvé se stalo, že abiturienti gymnasia, a jsou to pp. abiturienti c. k. českého gymnasia v Olomouci, kteří věnovali na konci svých gymnasijních studií na český kostel a klášter ve Vídni, za nějž Jednota sv. Methoděje dluží obnos 236.000 K, milodar 30 K. Jednota sv. Methoděje vzdává veřejně pp. abiturientům uctivé díky a Bůh zaplať; neboť uznali, že náš národ potřebuje náboženství, a zvláště že ho má zapotřebí ten náš lid český ve Vídni, kde vše k tomu směřuje vyrvati mu ze srdce dědictví sv. apoštolů našich Cyrilla a Methoděje. Kéž tento neobyčejný zjev, který nás obdivem naplnil, povzbudí naše studující, aby v prázdninách k témuž účelu ušlechťující divadla pořádali.

Z Tiskové ligy. — Dary zaslali 23 K duch. vikariatu Královického; 12 K duch. vik. Mirovického; 5 K Fr. Vacek, em. děkan v Českých Budějovicích; dále: Jan Mareš, far. v Křeči, a Aug. Kleveta, em. farář v Podivíně. — Ze starších členů zapravili: vikariaty: Domažlický 38 K (100), Chrudimský 22·60 (75.60) a Ant. Láš 15 (65).

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. — Přispěli: Dr. Dokoupil, Fr. Smutný, Ant. Valenta, Dr. Jos. Béna, Ant. Křikava, K. Keprda, Jos. Horák, Aug. Večeřa, L. Pátek, farní úřad ve Křtěnci, Jan Šafránek, Fr. Augustin, Rud. Křivý, Jak. Procházka, Jan Filipovič, Jos. Malík, Fr. Herodek, Al. Hlavinka, Jos. Doležal, K. Krčal, Jan Hamáček, Ferd. Jiřičný, Fr. Doležal, Ed. Domluvil, Václ. Petřík, konvent Mil. bratří v Prostějově, Fr. Stratil, Jos. Zika, Fr. Mikán, Vinc. Kubata, Dr. Ant. Kubíček, Dr. Jos. Tomáš a Jan Konečný. (Pokrač.)

Výbor Spolku na zakládání katolických knihoven konal 9. září t. r. třetí schůzi za předsednictví far. Vlastimila Hálka. — Jednatel svoji nepřítomnost omluvil, i bude čten protokol předešlé schůze budoucně. — Za darované knihy děkují: v Chotýcanech, v Louce a v Litenčicích na Moravě. — Nová knihovna se uděluje Místní organisaci katolického lidu v Kralupech n. Vltavou a ještě jedna knihovna

šestá, udělí se na Moravě*. Více knihoven se letos již zakládati nebude, nebo již 13 jich bylo založeno. — S radostí byl vzat na vědomí dar moravského kněze 7142 K 39 h, z nichž polovice, t. j. 3571 K 19 h připadá našemu spolku. Peníze ty se vypoví a až nám budou po čtvrtletní výpovědi vyplaceny, určí se, jak se z obnosu toho budou knihovny zakládati. — Výbor poukazuje k tomu, aby si duchovenstvo při farních knihovnách zřizovalo také biblioteky pro mládež; velice mnoho knih k tomu vhodných vydalo knihkupectví Knappovo v Karlíně, Dědictví Maličkých v Hradci Králové, jsou tu Pravdovy spisy pro mládež u Kobra vydané a jiné více — k těm budiž přihlíženo a těmi buďtež lidové knihovny farní rozmnožovány. — Schůzi byli přítomni jako hosté dpp.: P. Fr. Blaťák z řádu Vykupitelova a Tom. Wachtl, kaplan v Jílovém. Předseda je srdečně uvital a za přízeň pro náš spolek prosil.

Vídeňský Pius-Verein vykazuje hotového jmění 128.776 K, na příspěvcích 137.844 K, celkem 256.620 K. Z toho bylo v předešlém roce dáno »Vaterlandu« 65.000 K a na »Reichspost« též 65.000 K. Kancelářské výlohy dělaly 12.642 K, tisková kancelář 42.000 K.

Katolický školský spolek, německými katolíky v život vyvolaný a drem K. Schwarzem řízený, vydržuje učitelské semináře ve Vídni a v Linci, tři veliké školy ve Vídni (v 1., 2, a 4. okresu), dvě pokračovací školy (v 4. a 7. okresu) a školy v Grossmugl, Gaubitsch, Erla, St. Petr, Au a Cleiss. Na tyto školy věnoval spolek v uplynulém roce 308.716 kor., na subvencích různým školám vydal 26.867 kor. Příjem obnášel ze škol 202.762 kor., z vydávaných časopisů 40.134 kor., členské příspěvky 70.967 kor., legáty 14.732 kor. atd. Na subvencích obdržel spolek celkem pouze 13.000 kor. jmění spolku obnášelo koncem roku 1907: Aktiva 1,142.400 kor., passiva 534.556 kor., čisté jmění korun 607.844. Spolek čítá celkem 81.798 členů, z nichž 98 čestných, 6980 dobrodinců a 74.720 činných.

Katolický selský sjezd v Alessandrii. Tyto dny svolán byl první katolický selský sjezd od rolnického spolku do Alessandrie v Piemontsku. Bylo na něm jednáno o rolnickém pojišťování a agrárním zákonodárství.

O IV. sjezdu katolíků československých, který měl skvělý průběh, pojednáme ve Vlasti, až ukončíme zprávy o sjezdu Vídeňském a při tom náš sjezd se sjezdem katolíků německých a rakouských porovnáme.

První katolický sjezd na Sicilii konal se v Catanii za přítomnosti kardinálů Lualdiho a Navy a 14 biskupů. Bylo usneseno založit v Palermu veliký katolický denník.

Sjezd polských katolíků slezských konán byl dne 6. září v Těšíně.

Spořitelna pro dělníky ve Frýdlantě na Moravě zřízena byla při knížecích-arcibiskupských železárnách. Dělníku tam zaměstnanému jeho vklad se zúrokuje a mimo to zaměstnavatel (Olomoucký arcibiskup) zvýší jeho vklad dobrovolným příplatkem. Příplatek ten obnášeti bude 20 až 50 procent vkladů dělníkových, a to postupně dle služebních let dělníka.

Studentské kolleje katolické v Americe a v Uhersku. Ve Spojených Státech severoamerických při universitách katolických existují již dávno studentské internáty. Jelikož však značná část katolické mládeže studuje na universitách jiných (v roce 1906—07 bylo na katolických universitách severoamerických 9813 studentů a studentek; na jiných universitách studovalo 8671 katolíků), byl r. 1907 pronesen návrh, aby při universitách, jež navštěvovány jsou značnějším počtem katolického studentstva, zřízeny byly rovněž katolické studentské kolleje. Ozvaly se hlasy proti tomu, poukazující k tomu, že by tím nepřímo podporována byla návštěva universit, na nichž panuje duch agnosticismu anebo protestantismu; katolickým pak universitám, jež s velikými obětmi jsou vydržovány, že by tím mohlo býti uškozeno. Nicméně praktická nutnost vedla přece k tomu, že v podzimu r. 1907 učiněny byly připravné kroky k založení katolických studentských kollejí při několika universitách nekatolických. Ti, kdož je zakládají, velice mnoho od nich si slibují, především ovšem uchránění katolického ducha ve studentstvu i v prostředí náboženský vlažném, anebo dokonce náboženství nepřátelském. — Také katolíci uherští v posledních letech viděli, že třeba jest pro posluchače vysokých škol zříditi internát. V Budapešti založen byl za tím účelem před několika lety spolek, jenž loňského roku otevřel svoji první velikolepě zařízenou budovu: »Kollej sv. Emericha«, v níž jest na 200 studentů. Také zde dle vzoru anglického systému kollejního, v němž kázeň i svoboda šťastně jsou sloučeny, jeví

* Pozn. red. Právě došla šestá žádost z Moravy a bude příznivě vyřízena.

se snaha katolické studenty university nekatolické sjednotiti k radostné pospolitosti života i smýšlení, uchrániti je tak před různým nebezpečím a podporovati v tom, aby dospívali v muže pevného charakteru a smýšlení. Podotknouti sluší, že ústavy tyto, jak americké, tak i uherský, nechtí býti nuzně upravenými útulky pouze pro nemajetné studenty, nýbrž jsou dle anglických vzorů tak zařízeny, aby každému studentu bylo příjemno tam bydliti a aby tam nalézal do jisté míry náhradu za dům otcovský.

Katolicismus v Rusku. Oděský dopisovatel »Standardu« sděluje, že od vydání tolerančního patentu 8. října 1905 množí se stále přestupování z církve pravoslavné ku katolicismu. V samém okrese Vilna bylo 30.000 konvertitů. Proto ten strach pravoslavných biskupů a protikatolické resoluce pravoslavného misionářského kongresu v Kyjevě.

Katolický život ve Spojených Státech. V Americe mají všechna vyznání volnou propagandu. Katolíkům to nejen neškodí, nýbrž tito využitkují tohoto práva ku šíření katolicismu. Minulého roku bylo uspořádáno pro katoliky 1500 misií, které přivedly 25.055 duší do církve. 62.500 osob bylo přikázáno jednotlivým farnostem, aby byly dále náboženský vzdělávány a později do církve přijaty.

Od protestantismu do katol. církve děje se nyní veliký přechod i protestantských pastorů ve Spojených státech severní Ameriky. Letos z jara přinesl St. Louiský „Hlas« zprávu, že 4 anglikánští duchovní ve Spoj. Státech se vrátili do lůna církve katolické. Avšak od té doby následovalo jejich příkladu již 12 nových episkopálních pastorů. Následkem prazvláštních poměrů, které se v poslední době vyvinuly v církvi episkopální, pozorovati lze nyní na všech stranách americké Unie pravý útěk duchovenstva episkopálního do církve katolické. Mezi nově obrácenými jsou také: Rev. V. Carvey, pastor chrámu sv. Alžběty ve Filadelfii, se svými třemi assistenty (kaplany); Rev. Menkle z Reading. Pa., jenž studoval na universitě v Oxfordu a nyní studuje na kněžství v katolickém semináři v Overbrocku; Rev. R. Willburg, arciděkan episkopální diecese ve Fon du Lag, Mo.; Rev. John Evans, pastor kostela sv. Trojice v Maniste, Mich., a j.

Správní soud ve Vídni v posledních dnech v jedné při rozhodl, že slovo »klerikál« jest urážkou. V každém tedy případu, kdo by tímto slovem byl poctěn, může žalovati a nevyhraje-li u prvních instancí, u správního soudu vyhraje jistě — ovšem, že toto právo stálo by peníze. A proto nevíme, kolik lidí bude toto právo vyhledávati.

»Politická encyklopedie“. Knihkupectví Grossmann a Svoboda v Praze zamýšlí vydávati »politickou encyklopedii«, jež prý má býti doplňkem Ottova slovníku. Chefredaktorem této publikace je ustanoven prof. Masaryk, spolupracovníky jsou skoro sami Masarykiáni. Ať se tedy nikdo nedá mýliti.

Pro nerozlučitelnost manželství vyslovil se koncil anglikánských biskupů, kteří právě počtem 250 v Londýně zasedají. Výsledek porad shrnut jest do encykliky všeho anglikánského episkopátu, která velice ostře vyslovuje se proti manželské rozluce. V encyklice se praví: »Chce-li osoba, která od soudu dostala svolení k rozloučení manželství s cizoložným manželem, opět se oženiti neb vdáti, není žádoucno, by tento sňatek byl církví požehnán.«

Neslýchaná zpustlost svobodomyslného kandidáta učitelství. V Chodové Plané v Čechách měli pokrokoví studenti taneční vínek, při němž se hodně tančilo a ještě více pilo. Když studenti delší dobu seděli pohromadě a rokovali, projevili pak neuvěřitelným způsobem svou bezměrnou nenávist proti katolické církvi. Jeden z nich, který vedl také hlavní slovo, nabídl se po neslušných útocích na církev, že ukáže, co »dovede« a zavázal se, že znečistí kazatelnu tamějšího kostela svými výkaly. Všichni u stolu chtěli se s ním vsaditi, že to nedokáže. Sázka také uzavřena. Nikdo se před ohavným činem učitele in spe nezalekl, nikdo ho nezrazoval. Ba ještě jeden učitel nabídl se za svědka, aby kandidát všechny podmínky sázky také splnil. Nad zneuctěním kazatelny a chrámu Páně je celé okolí rozrušeno. Pachatel, který prchl, byl četníky zatčen, právě když přijel z Plzně do Plané a dopraven do soudní vazby.

Na sklonku XXIV. roku.

Roku 1909 bude družstvo Vlast slaviti památku 25tiletého trvání. V uplynulém čtvrtstoletí pomáhali jsme a pomohli jsme různým osobám, různým spolkům a korporacím. Fond pro katolické spisovatele uděloval podpory nemocným a potřebným katolickým spisovatelům, jednak aby jim v postavení jejich ulehčil, jednak aby jim ve vědeckém bádání hmotnými prostředky vypomohl. Fond sociální vysílal na venek řečníky, platil jim cestovné a často a často těm, kteří mezi námi pracovali a v bídě sousta chleba neměli, v největším soužení jejich hmotně vypomohl. A fond knihovní zakládal nebo rozmnožoval knihovny a tím nasycoval katolíky, po chlebu duševním dychtící. Orali jsme role tvrdé, vyschlé a pracovali jsme v poměrech trudných, o nichž mladší katoličtí pracovníci nemají ponětí.

A když družstvo Vlast nemohlo knihovním fondem v té míře, jak žádoucno bylo, pracovati, založili jsme Spolek na zakládání katol. knihoven, jenž v díle tom pokračuje a v kulturním vzhledu velikých úspěchů se dodělává.

A vyjdeme-li mimo obor Vlasti, získávali jsme v Jednotě čes. katol. učitelstva pro práci katolickou četné učitele a učitelky, učili jsme je katolicky pracovati a tiskem duše jejich v zásadách katolických utužovati. Tato tichá práce, propaganda tiskem mezi učiteli a učitelkami, o níž málo kdo ví, je ceny velice vzácné.

Jiným zase směrem béře se naše Tisková liga, skýtajíc tiskem napadeným a štvaným duševního milosrdenství.

Za celých 24 let prokázali jsme tisícům buď tělesné nebo duševní milosrdenství.

Ale jednoho jsme dosud opomenuli, starati se o lidi, kteří s námi ve družstvu Vlast pracují a rukou prací svých k zvelebení družstva našeho přispívají.

Jako Vincencián v Žižkově pečoval jsem o tamní chudinu, věnoval jsem jí v 11ti letech polovici svého života a jako zakladatel družstva postarati se chci o lidi, jimž dle stanov družstva jsem představeným. Byl bych se o ně postaral již dříve, nebo lid chudý a lid pracující má ve mně vždy upřímného přítele, ale mezi mne a zorganisované dělnictvo zasahovalo rušivě vedení sociálně-demokratické a tím mé úmysly mařilo a ničilo a duši moji roztrpčovalo.

Ale nyní v roce jubilejním všech trpkostí těchto zapomínaje, odhodlal jsem se založiti jubilejní fond, z jehož úroků skýtala by se podpora osobám potřebným, u nás pracujícím. A fondu toho jest velice potřebí, nebo ač má nyní dělnictvo mzdu velice slušnou, nejednou zvláštní výpomoci potřebuje. Tak na př. jen u nás letos

nakladačka při stroji, která se vdala, sotva si domácnost zařídila, již byla okradena; a jednomu sazeči, dobrému katolíku, roznemohla se manželka jeho; dítě musí dáti cizím lidem na vychování, manželka byla ve všeobecné nemocnici, na to byla převezena k Mil. Sestrám pod Petřínem a stůně dodnes, celkem již 1 a půl roku.

V takových a jiných případech pomůže jubilejní fond, a to úředníkům, domovníku, sazečům, ženám a dívkám v expedici a pracovním silám v tiskárenské strojovně. Redaktoři a výboři družstva se z toho dobrodiní dle usnesení výboru vylučují a já se ze vší podpory, ač jsem rovněž úředníkem družstva, vylučuji také.

Dne 17. srpna t. r. předložil jsem návrh tento výboru družstva Vlast a ten jej schválil. Co dá k tomuto účelu družstvo Vlast a co k tomu věnuji já, oznámíme r. 1909 při jubilejní naší valné hromadě. Oba dáme značnou část a já svoji část při jubilejní valné hromadě hotově do rukou výboru složím a hned ji pak na úrok uložíme.

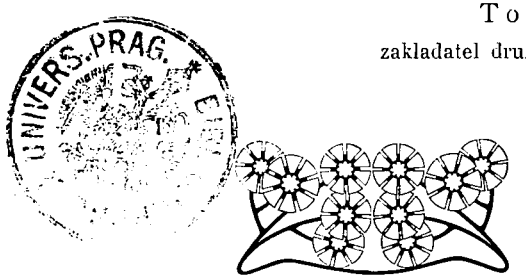
Ale aby dílo to bylo veliké a aby mohlo dostatečně vyhovovati svému účelu, prosím věrné a upřímné členy družstva Vlast, prosím abonenty Vlasti a všech našich časopisů a vůbec příznivce naše, aby nám k tomu přispěli. Jejich dary budou mi milou odměnou za mé práce, které jsem ve družstvu Vlast vykonal, budou nám nejmilejším blahopřáním k jubileu našeho družstva a budou pro mne mocnou vzpruhou k další práci pro rozkvět tohoto mně milého podniku.

Žádám za tyto dary veřejně, nebo ani ústně ani dopisy nikoho v tom směru obtěžovati nebudu. Dary budu veřejně ve známost uváděti, malé (od 10 hal. počínaje) bez udání obnosu, větší s udáním zaslané zásilky.

V nejbližší době předložím výboru družstva Vlast řád jubilejního fondu k schválení a činnost fondu tohoto zahájena bude 1. lednem 1910.

V Praze, dne 9. září 1908.

Tomáš Škrdle,
zakladatel družstva Vlast a red. Vlasti.

VLAST.

Časopis pro poučení a zábavu.

Majetník, nakladatel a vydavatel:

DRUŽSTVO VLAST.

Redaktor:

TOMÁŠ ŠKRDLE.

ROČNÍK XXIV. 1907—1908.

V PRAZE.
KNIHTISKÁRNA — DRUŽSTVO VLAST — NAKLADATELSTVÍ.
1907.

Obsah XXIV. ročníku »Vlasti«.

A) Životopisy.

František Jaroslav Vacek Kamenický. (Vlast. Hálek.) 212, 349

Některé doklady k činnosti a povahopisu kanovníka M. B. Kuldy a Bedřicha kardinála Schwarzenberga . . . (Jan Halouzka.) 1, 97

B) Články vědecké a poučné vůbec.

František da Offejo: Dopisy z Habeše (přel. V. Knetl) 227, 320, 407, 532, 636, 733, 811, 910

Halouzka Jan: Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě 193, 355, 412, 548, 642, 717, 817, 916, 1028, 1100

Hikl Jan: Vzpomínky z cest a pouti do Lurd 65, 138, 242, 331, 421, 604, 703, 835, 921

Jiroušek T. J.: Dějiny socialního hnutí v zemích koruny české 616, 722, 936

Jiříček Bedřich: Obyvatelstvo světa 55, 116

Konečný Fil. Jan: O mezinárodním kongresu Volných Myslitelů v Praze 14, 148, 218, 289, 385, 481, 577, 673, 779, 865, 961, 1058

Remys Jos.: Vánoční hra s hudbou a se zpěvy 35, 162

Škrdle Tom.: Dva velkolepé sjezdy katolické 418, 517, 622, 711, 796, 1016, 1098

C) Čtení zábavné.

Franco J. S. J.: Cesty srdce. Z vlaštiny přeložil Fr. Žundalek 27, 154, 251, 362, 523, 626, 727, 804, 931, 1021, 1107

Chlumecký Adam: Staré vdavky 236, 340, 436, 541, 596, 695, 785, 877, 968, 1070

Maciejowski Ignac: Matěj v povstání 40, 125

Pochop Ant.: Jirsáně 9, 108, 204, 308, 398, 500

D) Básně.

Dolný J.: Neděle květná 614, Stará pláně 747

Grossmannová-Brodská: Vánoční reflexe 265, Nad Prahou 339, Na starém hřbitově 540, V chrámě 710

Hais-Týnecký: Vyšehradská duma 34, V cirku 147, Před obrazem prvních Přemyslovců 226, Hroby 435, Nad Prahou 721, Libušino proroctví 908, Smutná svatba 915, Svit, slunečko 1121

Hornov Vladimír: Rorate 203, Zimní mlha 211

Jaroš R.: Mír 747

Javorník Miroslav: V boji 124, Odi profanum 319, Za chlebem 522, Spadlý list 615

Karník Jan: Z básní 8, Po zprávě o vraždění Slováků v Černové 115, Zimní večer 153, In memoriam 347

Kovář M. Dr.: K abrahamovinám Tom. Jos. Jirouška 740, Třešně v plném květu 935

Kratochvil Jos.: Na vlast 795, Na hrobech českých králů 967

Leubner Fr.: Legenda opatovická 20, Dozrály hrozny. Dramatická haggada 296, 389, 487, 586, 683, 776, 870, Za rány — lání 1067

Ostrý K.: Kristův kříž 641

† Pakosta Vojtěch: Báseň ke cti sv. Jana Nepomuckého 709.

Romar E.: Nálada 75, Rodičům 107, Tříkrálová 370, Melusina 417, Immaculata 816

Sardenko Silvin: Modlitby 809

Stupavský R.: Kontemplace 1020

Šedivec B.: Sursum corda 531

Tichý Jaroslav: Rodná ves 406, Píseň jarní 747

Vinař J. Dr.: Koruna spásy 248, Z motivů dalmatských 361, 935, Umírající Kentaur 516

E) Různé články.

Affaira Wahrmundova (F. Jan Konečný) 645
Häckelově »vědě i slávě« odzvonili (F. Jan Konečný) 1038, 1135
Jubilejní oslava farářů Al. Dostála a Dr. Karla Lva Řeháka 1035.
Konfiskovaná Wahrmundova brožura předmětem interpellace na říšské radě 741
Oslava padesátých narozenin T. J. Jirouška 823
Pozvání k socialně-literárnímu sjezdu družstva Vlast v Domažlicích 746
Socialně-literární sjezd družstva Vlast v Domažlicích 899
Národopisné rozhledy (K. Procházka) 173, 556
Odpověď J. Eminence Maria kardinála Rampolly družstvu Vlast 446
Ve vlastní věci (odpověď redaktora t. l. »Novému Věku«) 1122
Ze světa lékařského 369, 447
Zbraně profesora Masaryka (Jan Žížala) 72

F) Literatura.

a) Česká.

Anděl Strážný (Ign. Zháněl 947
Archiv Dolních Kounic (J. Zháněl) 562
Církevní rok (Dr. Rud. Zháněl) 1047
Čech, Francouz. Němec. Napsala Otilie Petrova 1139
Český Jinoch (Ot. Jakoubek) 1046
Český Včelař (Ot. Jakoubek) 753
Člověk a zvíře. Napsal Ad. Špaldák (Fr. Žák T. J.) 269
Dědictví Maličkých (Jos. Fabian) 848
Dědictví Svatojanské (Tom. Škrdle): Paměti Fr. J. Vaváka (Jindř. Skopec) 560, Jan Cimbura (Jindř. Baar) 654, Posvátná místa král. Českého od Dr. Ant. Podlahy 658, Falešní proroci (V. A. Šrámek) 751
Eucharistia St. (Dr. Rud. Zháněl) 851
Hlasy katol. spolku tiskového (Jos. Herzig) 851
Hostišov. Napsal J. Herben (L. † gt.) 267
Hořký osud. Napsal A. F. Pisemskij (Ot. Jakoubek) 564
Hřbitovy po stránce hygienické (Dr. Rud. Zháněl) 181
Janek. Napsal Ludvík Fulda (Ot. Jakoubek) 950
Kazatel (Dr. Rud. Zháněl) 562
Kornatění tepen. Napsal Dr. V. Mladějovský (L † mn.) 463
Kostelní účty (J. Herzig) 461
Kutná Hora v XV. a XVI. století. Napsal Jos. Šimek (Alfons Neubauer) 752
Kytice od F. Bartoše (d.) 564
Láska sourozenců. Napsal Al. Dostál (Dr. Rud. Zháněl) 462
Má jest pomsta. Napsal J. Maria Mayer (Ot. Jakoubek) 658
Masarykův boj o náboženství (P. Zaletěl) 376
Matka Boží, pomocnice křesť., od Klem. Markraba 1140
M. Jan Hus. Napsal Dr. Lenz (Dr. Rud. Zháněl) 81, 947
Moderní katechismus od Fr. Blaťáka (L † il.) 463, 754
Moravsko-slezská kronika (J. Herzig) 80, 464
Nápisy. Napsal Dr. Zibrt Čeněk (J. Zháněl) 268
Náš domov (Jos. Herzig) 656
Několik črt z posledních 15 let města Prostějova 1139
Nová česká poesie (L † jv.) 848
O Betlemech. Napsal K. Procházka (P. Zaletěl) 754
Obrázkový život svatých pro školu a dům (týž) 1048
Obzor (Dr. Rud. Zháněl) 461
Okres velkomeziříčský od A. Kratochvíla (Ign. Zháněl) 852
O Mistru Janu Husovi (Dr. Fr. Klobouk) 948
Oresteia Aischylova (Ot. Jakoubek) 754
Otec a syn. Napsal Esmann Gust. (Ot. Jakoubek) 565
Paměti kněze Vojt. Demboteckého z řádu Františkánů o výpravách Lisovčíků proti Čechům od Fr. Kotíka 1140
Pán jest to! 462
Páni od H. Horákové (Ot. Jakoubek) 464
Perutě míru od Dr. J. N. Jindry 1140
Pod praporem královny nebes od Škarka L. (Vlastimil Hálek) 657
Praktické promluvy k mládeži v příkladech od Fr. Jiráska (Dr. R. Zháněl) 1048
Praktická rozjímání od Brunona Vererugesse (Prokop Zaletěl) 656
Pro štěstí. Napsal Przybyslawski (Ot. Jakoubek) 564
Proste Pána žní (L † a.) 376
Rajská Zahrádka (Ot. Jakoubek) 1045
Rodiče a děti (Jos. Herzig) 655
Rozmach kapitalismu a majetek církve (Jos. Fabian) 848
Rudé máky (P. Zaletěl) 80
Růže dominikánská (P. Zaletěl) 753
Řeč Dr. Drexela 1140
Samota od A. Jiráska (Ot. Jakoubek) 658
Sbírka pramenů církevních dějin českých století XVI.—XVIII. od Dr. Ant. Podlahy. Č. I.—III. 1140
Sborník historického kroužku (P. Zaletěl) 81, 656

Skvrna od K. Jonáše (Ot. Jakoubek) 657
Slovo v čas. Napsal M. Hetlinger (L † il.) 464
Spisy Jos. Kejdany (Jos. Hais-Týnecký) 561
Srdeční vady, dna — reumatismus od Dr. Ot. Rožánka (L † mn.) 463
Sušil Fr. (Ig. Zháněl) 178
Svatý Vojtěch (Dr. Rud. Zháněl) 754
Sv. Cyrill a Methoděj (J. Herzig) 464
Svobodný Křesťan 183
Topografie diecese brněnské od Hrdličky (J. Zháněl) 752
Tělověda od Dr. Ed. Babáka (L † mn.) 463
Účelnost v přírodě. Sestavil Jan Bělina (P. Zaletěl) 80
U nás (Boh. Tomíček) 180
Užitkové a pamětihodné rostliny cizích zemí od Fr. Polívky (Jos. Herzig) 656, 1048
Válka bohů od Emila Trevala (Ot. Jakoubek) 949
Velebníček. Napsal M. A. Barrie (týž) 950
Vězeň na Křivoklátě. Napsal Jos. Hais-Týnecký (Vlastimil Hálek) 851
Vlastivěda moravská (J. Zháněl) 375
Vodopád Giessbach. Napsal K. Horký (Ot. Jakoubek) 465
V paprscích touhy od R. Čechové (L † gt.) 268
Všichni tři. Komedie M. Kurta (Ot. Jakoubek) 755
Vyšehrad (Jos. Herzig) 268
»Vzdělanost« 183
Zábavy večerní (Jos. Herzig) 81, 178, 563, 850, 1046
Za přívalů a bouří. Napsal Dr. Doželič Velimír (J. Zháněl) 850
Z cest. Napsal F. J. Havránek (P. Zaletěl) 562, 946
Zrcadlo pokrokového tisku (F. J. Konečný) 270
Živnost paní Warrenové od Show B. (Ot. Jakoubek) 376
Život a utrpení Ježíše Krista (P. Zaletěl) 563

b) Francouzská.

Apologie élémentaire (Dr. Jos. Samsour) 373
Aux Sources de l' Eloquance (týž) 814
Discours de Mariage par M. l' abbé Felix Klein (týž) 845
Collection »Science et Religion« (týž) 174
Historie du clergé de France pendant la Révolution de 1848, par Henry cabane (týž) 1042

c) Německá.

Blätter für Kanzelberedsamkeit. XXVII. (Jos. Herzig) 374
Bonifatius Korrespondenz (F. J. Konečný) 457
Büchmann Georg: Geflügete Worte (J. Zháněl) 652
Deutscher Hausschatz in Wort und Bild (Jos. Herzig) 946
Die Katholische Presse Österreich-Ungarns (J. Zháněl) 846
Die Katholische Welt (Jos. Herzig) 847
Die Meisterbilder von Murillo (J. Zháněl) 750
Dr. Jos. Walter: Der katholische Priester in seinem Leben und Wirken (Dr. Jos. Samsour) 945
Dr. Vi.us Brander, Der naturalistiche Mönismus (týž) 78
Egger Aug.: Alkohol und Volkswohl (P. Zaletěl) 1043
Für Hütte und Palast (Jos. Herzig) 946
Gutberlet Con.: Die Willensfreiheit und ihre Gegner (Dr. Jos. Samsour) 649
Geschichte der čechischen Literatur (L † il.) 460
Geschichte der Päpste (F. Jan Konečný) 560
Geschichtliche Jugend und Volksbibliotek (Dr. Jos. Samsour) 458, 557
Hansjakob Heinrich: Der steinerne Utann von Hasle (J. Zháněl) 267
Immergrün (Jos. Herzig) 653
Jugendlehre (L † g.) 374
Korrespondenz des Priestergebetvereinos »Associatio Perseverantiae Sacerdotalis« (Dr. R. Zháněl) 1045
Mährisches Magazin für Biographie und Kulturgeschichte (J. Zháněl) 1045
Neue Zeitung 178
Prinz Max Herzog: Vorlesungen über die orientalische Kirchentrage (Dr. Jos. Samsour) 266
Raith Martin: Reise nach Amerika (J. Zháněl) 1045
Sankt Bonifatius (Dr. R. Zháněl) 653
Sexualethik und Sexualpaedagogik (L † g.) 374
Scheicher Jos.: Erlebnisse und Erinnerungen (J. Zháněl) 845
Spiegelberg Wilhelm: Die Schrift und Sprache der alten Aegypter (Alfons Neubauer) 651
Ss. Eucharistia (Dr. R. Zháněl) 1043
Stadt Gottes (Jos. Herzig) 654, 1044
St. Josef-Bücherbruderschaft in Klagenfurt (Jos. Herzig) 751
Taschenbuch-Apologie (Jos. Herzig) 653
Theodor Ratisbonne (Dr. R. Zháněl) 847
Theologisch-praktische Quartalschrift (týž) 178
Volksbücherei (Jos. Herzig) 176
Wildgrosenzeit (Jos. Herzig) 847

G) Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Batrachomyomachia (boj mezi Šaldou a Horkým) 1142
Co zmůže jediný venkovský farář 756
České lékařstvo 83
Dalila 567
Doporučení duchověrství 277
Drzost 662
Dva důležité objevy v Egyptě 759
Duševní chudoba 466
Edmondo de Amicis 609
Prof. Ehrhard vysvětluje 565
Chudobky 468
Jak píše modernista 659
Horký Karel 757
Iška čachruje 272
Jonáš Karel 657
Kalousek Jos. prof. Dr. 755
Klerikalismus a — Mládenec 662
Krásný sen 566
Krásný spis 855
Kunte Ladislav 757
Literární paběrky 468, 758, 853
Machar — Řím 273
Machar, Šalda a Svobodová 467
Masaryk, prof. 278
May Karel 272
Mezinárodní sdružení pro pěstování věd 378
Mistr František Bílek 659
Modernismus 377
Modernistům 660
Myslík, red., proti prof. Drtinovi 273
Náboženství 856
Náboženství a škola 854
Náboženství na střední škole 567
Návrat ke Kristu 568
Nemůžeme souhlasiti 377
Nepatří do cechu 468
Nepotismus v »Ottově slovníku« 467
Neznámé síly přírodní 1143
Nové důvody proti hřbitovům 378
Nový život 566
O náboženství 277
Osud a soužení na světě 466
O učitelích 84
O vydání Pamětí Františka J. Vaváka 1143
Papež a Kristus 569
Patří do cechu 467
Podezření 466
Podivné klerikální lyceum 662
Pohádky a jenom pohádky 660
Pomalu, ale přece 853
Proč šli socialní demokraté ku dvoru 272
Prospěje nebo uškodí, odstraníme-li náboženství vůbec a náboženství katolické zvlášť 1049
Proti jednoduché frekvenci 279
První zpověď Mařenčina 662
Přerovský program 566
Přírodní věda a náboženství od Dr. J. Reinke 1142
Realistická demagogie 568
Rektor české university 275.
Rozvojistům 660
Římské zprávy 82, 271
Spor mezi modernisty 84
Starý či nový národ 567
Starosti o církev a o kněze 274
Stávka proti náboženství 662
Svoboda, vůle a mravnost 469, 661
Také literární 276
Také program 275
Tak zas jednomu literátu 1049
Ty konce! 378
Ty protekce! 757
V arsenále 759
Včasný hlas o veřejných knihovnách 279
Vůně modernismu 1141
Začátek „Ze vzpomínek« Antala Staška 465
Základy patrologie 856
Zapuzené řeholnice 378

H) Paběrky z novin a veřejného života.

Abrahamoviny JUC. Jos. Šindlera 860
Afera nadučitele Konečného na Moravě 666
Ach, ten pruský šulmajstr 573
Američtí konvertité 763
Anglická spisovatelka románů zemřela jako katolička 473
Anglikánský biskup sportsmanem 761
Anglikánský koncil 863
Apoštol uctívání Nejsv. Srdce Ježíšova P. Fr. Hattler 184
Apoštolský nuncius vídeňský 760
Asijští misionáři v Evropě 282
Baron Jos. Alexandr Helfert 186
Biskup Ropp ve Vídni 186
Biskupské slovo o tisku 570
Biskupská konference 281
Bílá Hora 191
Bilance katolických škol v Rakousku 191
Bilroth o židech na universitách 282
Biskupství cizá a české fary 1145
Björnstjerne Björnson o prušácké politice 472
Björnson proti hraběti Andrássymu 571
Björnson proti Maďarům 87
Boj proti pornografii v Belgii 864
Církevní odbor při archaeologickém sboru zemského musea 956
Císař o dětské výchově 951
Císař Menelik a katol. církev 1050
C. k. zemská školní rada pro král. České 864
Co je klerikální msta 767
Co vykonal pouhý kaplan 185
Čech biskupem v Americe 379
Česká Liga akademická 190

Česko-německo-maďarské zrcadlo pro zpovědníky 285
Český slovník bohovědný 863
Čilý zájem pro české katolické paedagogium v Olomouci 669
Čtyři miliony na katolickou universitu 287
Dcera francouzského vůdce social. demokratů 472
Delegát družstva »Vlast« v Římě 664
Dědictví sv. Prokopa 381
Dělnické domy v Klosterneuburku 863
Deset nových kardinálů 1145
Dívčí lyceum na Král. Vinohradech 1055
»Dobuďme lidu« 478
Dobročinnost 761
Doplněk o činnosti Slováků v Americe 283
Druhý kardinál pro Spojené státy 1145
Druhý kostel na Žižkově 956
Druhý paedagogicko-katechetský kurs ve Vídni 477
Druhý sjezd italských přímořských katolíků 474
Druhá česká pout do Lurd 956
Duchovní cvičení pro dělníky 863
Duchovní pout do Lurd 864
Duchovenstvo z Čech v Americe 282
Důmyslné hodinové stroje Pražské hvězdárny 959
Dvacetipětileté biskupské jubileum kardinála Rampolly 281, 379
Dvacetipětileté vysvěcení na kněžství 952
Dvě instalace (probošta Fr. Srdínka a děkana Fr. Kořána) 1145
Ejhle proletáře 956
Encyklika proti modernismu v synagoze 88
Exposice výstavy družstva »Vlast« 857
Farář-dobrodinec 761
Fanatismus »volných myslitelů“ 859
Francie vymírá 959
Frater Raymund 1051
Generální kapitola Praemonstrátů 858
Germanisace s protestanstvím 863
Grégr Ed. Dr. a jeptišky 87
Hakatismus 765
Hanobení university frejburské 477
Hnutí italských katolických žen 863
Hrabě řeholníkům 952
Chorvatsko 763
Italští poslanci a svobodné zednářstvo 89
Jak píše Macaulay 284
Jak píše »Malý Čtenář« 480
Jak rychle a samovolně se čeští exulanti v cizině odnárodňovali 1056
Jak si kněží ve Francii hledají živobytí 88
Jak soudil Svatopluk Čech o katol. duchovenstvu? 763
Jak vypadají socialistické pekárny 478
Jak zemřel král Oskar 380
»Jaro«, pokrokový časopis 91
Jednota sv. Methoděje ve Vídni 380
Jedenáctá valná schůze katolických učitelů na Moravě 1055
Jesuita vynálezcem 282
K Abrahamovinám T. J. Jirouška 952, 1144
Jmenování nového kanovníka 380
Jmění knížete Schwarzenberga 474
Jubileum Koperníkovo 472
Jubileum polských novin v Těšíně 862
Jubileum řeholníka 87
Jubileum P. Franka 88
Jubilejní den sv. Otce 857
Jubilejní nemocnice ve Vídni 186
»Kacířské Epištoly« 1054
Kalendáře družstva »Vlast« 84, 192, 288, 569, 1144
Kalendář duchovenstva československého 91
Kalendář socialní katol. lidu československého 288
Kandidát na místo presidenta Spojených Států Severoamerických Taft a katolická církev 952
Kanovník redaktor-jubilantem 859
Kardinál Fischer proti spisu prof. Schrörsa 186
Kardinál Maffi o modernismu 88
Kardinál Rampolla 1051
Katolický dům v Olomouci 763
Katolický metropolita potvrzen Ruskem 1052
Katolický ruch na Rusi 192
Katolický spolek lidový 287
Katolický školský spolek ve Vídni 669
Katolický spolek tiskový 475
Katolický tisk o Německu 667
Katolický svaz lidový v Budapešti 475
Katolická akce v Nizozemsku 956
Katolická beseda pro Prahu a okolí 861
Katolická církev s palmou v ruce 576
Katolická učednická besídka 91
Katolická universita v Solnohradě 670
Katolická vědecká společnost v Římě 85
Katolické gymnasium slovinské 1055
Katolické náboženství na americkém válečném loďstvu 670
Katolické sokolstvo české v Americe 958
Katolické učitelstvo v Italii 1055
Katolické ženy české 92
Katholischer Lehrerbund für Österreich 574
Katolicismus v Anglii 670
Katolicismus v Rusku 1148
Katolicismus ve Spojených státech a v námořnictvu 707, 1148
Katolicismus v Uhrách 475
Katholski Posol 862
Katolický selský sjezd v Alessandrii 1147
Katolický školský spolek ve Vídni 1147
Kde mají silnou vládu 1056
Kdo jest nejhorším nepřítelem lidu 767
Kdo získal při loupeži ve Francii 288
Kdy my najdeme mecenáše 574
Kněz slovníkář 282
Kněz vynálezce 282
Kněžská výstavka 957
Knihkupectví a nemravná literatura 863
Komenský o mravech učitelů a dozoru v kostele 762

Konec francouzského rozkolu 192
Konference sv. Vincence z Paula 569
Kongregace Bratří škol křesťanských 475
Kongres delegátů katol. spolků v Janově 573
Konkurs 671
Konstantin Veličkov 283
Korunované hlavy a česká řeč 858
K otázce »Volné školy« 285
K papežskému jubileu 471
K porušování nedělního klidu 96
Král italský proti souboji 471
Královští manželé angličtí 472
Král. česká společnost nauk 477
Křesťanský dělník 480, 1053
Křesťanské Sokolstvo 859
Kříž ve škole 96
Které akademické spolky podepsaly protest 287
Ku sjezdu rakouských katolíků 95
Kulturní boj v Bolivii 96
Kulturní debatta 958
»Le Temps« o Piu X. 85
Lidumil na biskupském stolci 380
Lord Brampton, katol. konvertita 184
Lužičtí Srbové v Praze 282
Macharův pamflet »Řím« 573
Malý Čtenář 480
Má náboženství vliv na mravnost 670
Mariavité 479
Marijana Moravského duchaplné rozhovory apologetické 1052
Mimořádná valná hromada spolku sv. Vincence z Paula 572
Ministr spravedlnosti v Belgii proti nemravným knihám 666
Ministr vyučování zastance křesťanského rázu universit 571
Misionáři do Brasilie 858
Moderní výchova 767
Motu proprio papeže Pia X. 280
Msgr. Dr. Jos. Burian 281
Msgr. Jos. Hůlka, biskup 281
Msgr. Dr. Ant. Stojan 952
Mužná slova 89
Náboženství a státní školy v Americe 958
Nalezené dopisy Michalangela 864
Na opravu kostela sv. Václava 956
Národní dům Poláků ve Vídni 91
Náš krajan posvěcen na biskupa 664
Návrat kněží do církve 474
Nejstarší kardinál 1051
Něguš Menelik a papež 85
Německý episkopát sv. Otci 379
Neobyčejný dar za naší doby 1146
Neslýchaná spustlost svobodomyslného kandidáta učitelství 1148
Nezdařená spekulace na odpady francouzských kněží 479
Noviny čínské v Paříži 192
Nový list pro odpadlictví 957
Nový spis z právního oboru 957
Nový katolický časopis 480
Nový generální vikář 380
Nový kanovník 859
Nový opat Emauzský 952
Nová cesta prof. Dr. Al. Musila 761
Nová kantáta Perosiho 88
Nová katolická universita 576
Nové odkryté biblické rukopisy 476
Nové práce pro XXV. ročník Vlasti 1145
Nové tiskopisy pro pp. vikáře 671
Nové tiskopisy 764
Obrana Johannea 382
O budoucím katolickém paedagogiu 669
O české katolické literatuře 1056
O Čechy v Pruském Slezsku 284
Odpověď pražskému dopisovateli ‚Obnovy' 383
Odříkají se časopisu modernistického 863
Ondřej kardinál Steinhuber 185
O postu 768
Organisace bosenských katolíků 475
Organisace katolických rolníků 475
Organisační rádce a nový organisační řád 569, 663
Organisace slovenských katolíků v Americe 91
Oslava sv. Jana Zlatoústého 88
Oslava Tom. Jos. Jirouška 663, 761
Osmdesátý rok 952
Ostrov jako svatební dar 187
O výstavě 951
Oznámení 474
P. August Müller zakladatel a ředitel nemocnice v Mangaloru 571
Padesátileté jubileum knížete Jana II. z Lichtensteinů 571
Padesát millionů za nemravnou literaturu v Německu 1056
Papež a garibaldian 1050
Papežské jubileum 85
Papežský nuntius v Mnichově 184
Papežský palác avignonský 1144
Pavel Bourget a katolicismus 1052
Péče pruských biskupů, aby kněží uměli polsky 1145
Pět kněží proti pěti tisícům 90
Pius X. 471, 1050
Piův spolek 92, 1147
Pocta zasloužilému pracovníku K. hraběti Nosticovi 761
Počátky křesťansko-sociálního ruchu 287
Počet katolíků ve Spojených Státech Severoamerických 958
Podobizna far. Al. Dostála 1057
Podpůrný spolek českého katol. dívčího gymnasia na Král. Vinohradech 92
Podpůrný fond katolické strany 284
Pod svícnem tma 957
Politická encyklopedie 1148
Polský biskup v Americe 1051
Polští Mariavité 859
Pomník Sušilův 88
Poslední vůle Strossmayerova 283
Posvěcení a nastolení opata Emauzského 1051
Potvrzení konfiskace 1056

Právo katechety na knihovny školní 858
President Roosevelt do Rakouska 761
Princ Egon Hohenlohe — farářem 473
Princ Altons de Bourbon z Austria o souboji 1052
Prof. dr. A. Musil 952
Prof. dr. Musil vyznamenán 761
Pro nerozlučitelnost manželství 1148
Proti modernismu 280
Proti náboženství ve škole 96
Proti nervositě 765
Proti pornografii 480
První odkaz českému katol. dívčímu gymnasiu na Král. Vinohradech 953
První katolický sjezd na Sicilii 1147
Prusští pastorové a božství Ježíše Krista 186
Přednáška arcibiskupa Theodoroviče a sv. Otec 379
Přednášky v »Růži Sušilově« 282
Přestup od protestantismu do kat. církve 1148
Přispějte na chrám Čechů vídeňských 957
P. Thodorius Florenti O. Cap. 858
Restaurace kostela sv. Marka 96
Rolnický kalendář 283
Rozluka manželská a katolicismus ve Švýcarsku 863
Rozvoj katolického tisku v Německu 1055
Rusko a sv. Stolice 1050
Řeholníci šiřiteli kultury 284
Sandová George 756
Saská královna-vdova a čeština 471
Sensační obrácení se kazatele Viléma Sloana, baptisty, ke katolické církvi 571
Shakespeare katolíkem z přesvědčení 761
Schůze katolíků ve Švýcařích 95
Schůze křesťan. žen ve Vídni 474
Sjezd holandských katolíků 95
Sjezd katolíků československých 951, 1052, 1147
Sjezd katolíků v Lyoně 670
Sjezd katolíků nizozemských 862
Sjezd katolické rolnické mládeže 956
Sjezd katolických právníků francouzských 573
Sjezd polských katolíků slezských 1147
Skvělý odkaz hraběnky Černín-Morzinové sirotkům 90
Slavnost blahořečení Magdaleny Žofie Baratové 857
Slavné redakci »Nového Věku« 959
Sněm Mariavitů 191
Socialisté proti katolíkům na hospodářském poli 288
A. Sova 466
Socialistický list »Jaro« 576
Socilní učení na líc a na rub 477
Socialně-demokratický palác 576
Socialně-demokratické sdružení mládeže 576
Spalování mrtvol v Bavorsku 96
Spis o papeži Lvu XIII. 87
Spolek katol. žurnalistů ve Vídni 860
Spolek přátel katol. českých škol Bratrských 668
Spolek sv. Josefa 380, 954
Společnost pro spalování mrtvol v Praze 766
Spořitelna pro dělníky ve Frýdlandě 1147
Správní soud ve Vídni 1148
Stálé uctívání Nejsvětější Svátosti Oltářní 187
Stanovy spolku »Volná Myšlenka« v Římě 190
Starý primiciant Dr. Jar. Ogorek 665
Staří lidé 474
Stávka bez výpovědi — trestní porušování smlouvy 479
Stoletá oslava arcidiecese novoyorské v Americe 775
Stoleté jubileum katolické fary v Zurichu 191
Strossmayerova pozůstalost 87
Studentské koleje katolické v Americe a a v Uhersku 1147
Svatopluk Čech, »Havlíček« a »Zář« 762
Svatořečení Pia IX. 1050
Sv. Josef 188
Sv. Otec Pius X. 84, 184, 569, 664, 760, 856
Svaz křesťanských rolníků 192
Svaz organisovaného učitelstva moravského 766
Šedesátileté jubileum panování císaře 280
Šíření se katolictví v Anglii a v koloniích 81
Škrtnut z listiny prelátů (Dr. Ehrhard) 473
Švédský král Oskar 280
Teploty slunce ubývá 959
Tolstoj špatným Rusem? 1051
Tresty na terroristy při stávkách 767
Trhání středu 288
»Truc Havlíček« 864
Třetí doktorský diplom Dr. Jana Ude 187
Učednická besídka 190
Úmrtí Boh. Eichlera 472
Úmrtí Francois-a Coppéa 859
Úmrtí Jos. Hlávky 664
Úmrtí Šebestiana Dannera 571
Úmrtí biskupa Ferd. Kalouse 85
Úmrtí dr. Frant. Malečka 283
Úmrtí kardinála Karla Nocela 1051
Úmrtí opata Emauzského 953
Úmrtí Fr. Webera 859
Úmrtí biskupa Jana Zobla 87
Úmrtí Aug Anežky Podroužkové 1051
Upomínka na sjezd jihočeských katolíků 283
Usnesení bavorského episkopátu proti prof. Schnitzerovi 763
Úspěch katol. tisku 91
Ústupek Slovákům 957
Uvedení Františkánek do nového domova v Praze 858
Uznaní činnosti šedých sester v Sasku 763
Valná hromada »Matice Cyrillo-Methoděj-ské« 953

Varhany u sv. Petra v Římě 1050
Vatikán 378, 951
Večírek klubu katol. poslanců českých 860
Velkolepý odkaz inženýra Vil. Poláka v Tržici slovinskému spolku sv. Cyrilla a Methoděje 858
Velkolepý dar katol. šlechtice Filipa hr. Stadiona a jeho choti Marie 89
Velkostatek česko-budějovické záložny 864
Velká marianská socha ve Vídni 1146
Velka nadace 1056
Ve prospěch budoucího katol. paedagogia 573, 765, 861, 1053
Veto při volbě papeže 1050
Ve vlastní věci 382
Vězeň na Křivoklátě, hist. hra od Jos. Haise-Týneckého 764
V Chorvatsku byl založen Piův spolek 573
Víra a věda 862
V katolickém Rakousku katolík psancem 89
Vliv masité potravy na ledviny 768
Voják a farář, trafikant a papež 1050
Volná škola v Praze 576
Volné myšlenky od V. Žižky 1144
V podruží Volné Myšlenky 767
Vrchnopastýřský projev o »Tiskovém družstvu" ‚Nový věk' 857
Výborné vzdělání Bavoráků a náboženství 287
Vylhané zprávy o nunciovi ve Vídni 951
Výročí úmrtí Lva XIII. 1051
Vysoká šlechta italské moderně 474
Výsledek soudního vyšetřování proti Salesianům ve Varazze 88
Výstava českých katol. listů, brožur a knih 862
Vysvětlení »Novému Věku« 764
Významný projev pro Jesuity 475
Významný skutek (Vzájemnost přijala »Naše Listy« za svůj orgán 470
Vyznamenání 87, 472
Vzácná návštěva z Ameriky 1052
Vzácné dary preláta dr. Jana Marka 184
Vzácné příklady praktického křesťanství 186
Vzácný host z Moravy 1145
Vzkříšení. Kalendář česko-budějovický 1144
Vzpomínka na Msgra. Ferd. Kalouse 86
Vzpomínka na Václava Kosmáka 571
Vzrůst církve katolické ve Spojených Státech 287
Za časopisem »Waage« 864
Za rovnost 763
Závěť děkana Ant. Skokana ze Zásmuk 571
Zemřela šlechetná paní 953
Zenger K. Václav 565
Ze života socialně-demokratických »proletářů« 766
Z dědictví sv. Prokopa 955
Z dětských útulen 1054
Z politiky rusínských kněží 1146
Z Říma 1050
Z tábora katol. moderny 473
Z theologické fakulty české university 956
Z vídeňské university 192
Zvláštní duchovní (univ. profesor knězem) 761, »Zvon», časopis 757
Žid Nathan starostou v Římě 288
Židé a tisk 666
Židé a prof. Szabo 761
Židé chtějí židovskou universitu 477
Židé-zednáři proti Lurdům 666
Židovská moderna 96
Židovstvo na universitách v Rakousku 479

J) Spolkové zprávy.

a) Družstvo Vlast a jeho odbory.

Literární sekce družstva Vlast 170, 450, 748
Socialní odbor družstva Vlast 76
Valná hromada družstva Vlast 1001
Večírky slavnostní 171, 453, 455
Večírky socialní 171, 260, 449, 554, 648, 842
Výbor družstva Vlast 76, 448, 555, 842, 944, 1138
Historický kroužek družstva Vlast 371
Výbor historického kroužku 264

b) Spolek na zakládání katolických knihoven.

Valná hromada 431
Výbor spolku na zakládání katol. knihoven 189, 1146
Ze spolku na zakládání katol. knihoven 95, 189, 286, 381, 476, 575, 670, 860, 955, 1053, 1146

c) Jednota českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy.

Valná hromada 509
Výbor Jednoty českého katol. učitelstva 285, 667
Z Jednoty českého katol. učitelstva 285, 576

d) Tisková Liga.

Valná hromada Tiskové Ligy 799
Výbor Tiskové Ligy 93, 188, 381, 476, 575, 861
Z Tiskové Ligy 93, 188, 285, 381, 476, 575, 668, 765, 861, 956, 1053, 1146

e) Paedagogický svaz.

Valná hromada Paed. svazu 940
Výbor Paedagogického svaza 1054